F. LUCII FERRARIS

BIBLIOTHECA

CANONICA IURIDICA MORALIS THEOLOGICA

F. LUCII FERRARIS

SOLER-ALEXANDRINI
ORDINIS MINORUM REGULARIS OBSERVANTIAE SANCTI FRANCISCI

BIBLIOTHECA

CANONICA IURIDICA MORALIS THEOLOGICA

NEC NON

ASCETICA POLEMICA RUBRICISTICA HISTORICA

EDITIO NOVISSIMA MENDIS EXPURGATA

ET NOVIS ADDITAMENTIS LOCUPLETATA

250.3
F375

40 32

TOMUS SECUNDUS

C

Property of
CBF
Please return to
Graduate Theological
Union Library

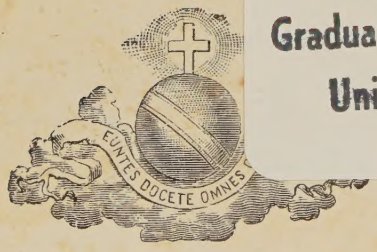

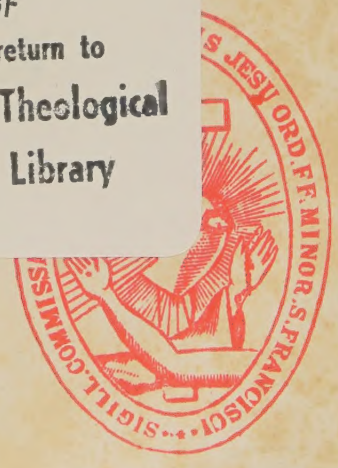

ROMAE
EX TYPOGRAPHIA POLYGLOTTA
S. C. DE PROPAGANDA FIDE
MDCCCLXXXVI.

Ref
BX
1936
F45
1885
v.2

BIBLIOTHECA

F. LUCII FERRARIS

C

CADAVER

Summarium.

1. Cadavera nequeunt sepeliri aut reponi sub Altaribus, neque sub gradibus eorum, aut pradellis. - 2. Et si contra huiusmodi prohibitionem sepulturae ibi reperiantur constructae, non debet in illo celebrari donec Cadavera alio transferantur. - 3. Cadaverum capsae, deposita, seu conditoria in Ecclesiis super terram existentia debent omnino amoveri, et Cadavera defunctorum in tumbis profundis infra terram collocari. - 4. Non comprehenduntur tamen sub hac prohibitione monumenta marmorea muris, seu columnis adhaerentia, praesertim amotis Cadaveribus a locis altis. - 5. Cadavera pauperum Fidelium gratis omnino tumulari et sepulturae tradi debent. - 6. Nec ad extorquendam, aut emendicandam a vicinis, vel affinibus eleemosynam publice possunt exponi. - 7. Nec prohiberi potest, ne Cadaver sepeliatur, occasione Iuris sepulturae. - 8. Cadavera decedentium in Parochia, ad cuius Ecclesiam Capitulum Cathedralis Ecclesiae translatum est, non possunt levari per ipsum Capitulum, seu Canonicos, nisi requisito Parocho dictae Ecclesiae. - 9. Cadavera defunctorum levare de domo propria nullo modo licet Regularibus, et Presbyteris saecularibus, nisi de licentia et consensu proprii Parochi. - 10. Vocato tamen Parocho, et ipso renuente intervenire, vel alterum mittere, tunc possunt Regulares absque Parocho deferre Cadavera in eorum Ecclesiis sepelienda. - 11. Cadaver illius, qui elegit sepulturam apud Regulares, est restituendum eis simul cum oblationibus, si fuerit sepultum in cathedrali. - 12. Cadavera defunctorum deferri possunt ad Ecclesiam pro beneplacito suorum, non tamen sepeliri, nisi post competens temporis spatium. - 13. Cadavera nequeunt deferri ad sepulturam curru clausa. - 14. Cadavera alicubi deposita ad tempus, transferri possunt ad proprium sepulcrum absque ulla licentia; secus si tradita fuerint perpetuae sepulturae. - 15. Pro transportatione Cadaveris de uno ad alium locum, non solvitur gabella, sive vectigal. - 16. Cadavera exhumari non debent pro capienda informatione absque licentia.-17. Unde Episcopus non potest concedere licentiam Curiae Laicali, ut exhumentur Cadavera ad faciendam recognitionem in ipsa Ecclesia, sed extra, et arbitrio ipsius Episcopi. - 18. Quinimo nequidem potest Episcopus concedere Curiae Laicali licentiam, ut exhumentur Cadavera ad faciendam recognitionem in loco immuni, licet extra Ecclesiam. - 19. Si Cadaver occisi a saeculari fuerit Personae Ecclesiasticae; vel tale Cadaver nondum est translatum ad Ecclesiam, seu locum immunem et tunc poterit a Iudice laico, qui praevenit, fieri recognitio corporis delicti; vel Cadaver Clerici occisi est iam ad locum immunem, seu ad Ecclesiam translatum ac sepulturae traditum, et tunc huiusmodi recognitio fieri ab eo non poterit absque legitima facultate a Sacra Congregatione Immunitatis concedenda. - 20. Solet tamen dari facultas Episcopo concedendi licentiam absque violatione Immunitatis Ecclesiae transportandi Cadavera, et vulneratos a loco immuni pro recognitione corporis delicti pro octo casibus, praemissa ab Ordinario solita protestatione iuxta cap. *Praelatis* 2 de Homicid. in 6. Et traditur hic consueta formula. - 21. Solus Episcopus, sive eius Vicarius Generalis concedit licentiam exhumandi Cadavera Laicorum pro recognitione facienda extra Ecclesiam, et locum immunem; etiamsi ipsa Cadavera fuerint sepulta in Ecclesiis Regularium.- 22. Imo etiamsi vulneratus, aut offensus esset Regularis, qui existeret in Monasterio, tunc recognitio fieri poterit a Curia Episcopali. - 23. Cadavera defunctorum cum ululatibus ad Ecclesiam associare non est permittendum. - 24. Quare merito huiusmodi ululatus, neniae, et cantilenae in variarum Dioecesum Synodalibus Constitutionibus expresse prohibentur. - 25. Iuxta dispositionem cap. *A nobis* 2 de Sentent. excommunic., et cap. final. de Sepult. procedendum est ad exhumationem Cadaveris Excommunicati. - 26. Cadaver tamen Excommunicati, qui non tantum dedit signa poenitentiae, sed etiam decessit munitus Sacramentis, Episcopus tradat Ecclesiasticae sepulturae ad formam cap. *A nobis* 2, de Sentent. excommunicat.-27. Comminanda est exhumatio Cadaverum Excommunicatorum, nisi eorum haeredes satisfaciant Ecclesiae violatae. - 28. Saepe iniungitur Episcopo, ut faciat exhumari Cadaver Excommunicati, et praestito per haeredes iuramento de stando mandatis Ecclesiae, cum dederit signa poenitentiae ante obitum, absolvat ad tenorem cap. *A nobis* 2, de Sentent. excommunic. - 29. Injungitur Vicario, ut praevia absolutione ad formam cap. *A nobis* 2, de Sentent. excommunic., et cap. final. de Sepult. tradat Ecclesiasticae sepulturae Cadaver occisoris Clerici, qui duobus diebus ante ejus obitum petiit confiteri et absolvi a simplici Confessario, existimans se esse in periculo vitae, ut eventus demonstravit, nam post duos dies a suis inimicis occisus fuit in loco immuni. - 30, 31. De tempore delationis, et humationis Cadaverum. - 32. Quousque duret Parochi Jurisdictio super Cadaver, et quando ad Regulares transeat. - 33. Cadavera recto tramite ad Ecclesiam deferri debent. - 34. An Cadavera exponenda sint in Ecclesia Parochiali, antequam in Regularium Ecclesia sepeliantur. - 35. An Regulares debeant congregari et convenire ad Ecclesiam, ubi est Cadaver, ut ad suam deportent Ecclesiam. - 36. Quid debeatur Ecclesiae Parochiali, si Cadaver humatur in Regularium Ecclesia. - 37. Sub qua Cruce tenetur incedere Archipresbyter associando Cadavera sepelienda in Ecclesia Regularium. - 38. An cogi possint Regulares ad associanda Cadavera in eorum Ecclesiis tumulanda. - 39. An Episcopus valeat prohibere, ne hebdomadarius cotta, stolaque utatur in funeribus Cadaverum, quae deferuntur sepelienda ad Ecclesias Regularium. - 40. Hebdomadarius Regularium vero extra suam Ecclesiam officium Parochi excercere non valet. - 41. Parochus tenetur funerale ducere usque ad ianuas Ecclesiae Regularium. - 42. Quando Parocho vel Regularibus preces super Cadaver fundere liceat. - 43. Ubi Parochus relinquere debeat Cadaver sepeliendum in Ecclesia Regularium. - 44. An Parochus teneatur associare Cadavera ad Ecclesias Regularium etiam ipsis Regularibus non associantibus. - 45. An ad Parochum

spectat officium funebre super Cadavera sepelienda in Ecclesiis et Oratoriis publicis Confraternitatum. - 46. An Capellanus Confraternitatis salutis possit sepelire in propria Ecclesia Cadavera Confratrum, et absente Parocho officium, aliasque functiones super iisdem explere. - 47. Consuetudo benedicendi Cadavera ad Ecclesiae portam servanda est. - 48. Domi possunt haeredes officium recitare facere cuicunque libuerit. - 49. An haeredes possint ad libitum Cadaver domi retinere, vel ad quamcumque Ecclesiam asportare. - 50. An possint Cadavera privatim sepeliri, sine lumine, Cruce et Parocho. - 51. Restituendum est Cadaver Ecclesiae, in qua defunctus sepulturam elegit. - 52. Cadaver alicubi positum perpetuae sepulturae exhumari non potest sine licentia Episcopi. - 53. Exhumari nequeunt Cadavera sine licentia S. Congr. pro recognitione facienda a Curia saeculari. - 54. Defunctorum Cadavera non possunt vulgo arrestari ob debita civilia. - 55. Parochi pauperum Cadavera gratis sepelire tenentur. - 56. Graviter peccat, si quis in sectione adhibeat Cadavera non condemnatorum sine facultate Episcopi anatomiae addiscendae causa. - 57. Si in asportatione Cadaveris cum processione et Cruce contingeret transitus fieri per agrum vel possessionem privatam, via illa non fit publica. - 58. Parochus non potest exigere, ut Cadavera sepelienda in Ecclesia Regularium prius in Parochiali exponantur. - 59. Absque praesentia in facultate Parochi loci non possunt Cadavera levari e domo. - 60. Sub qua Cruce debeat incedere processio funebris, cum Ecclesia tumulans distinguitur a Parochiali. - 61. Quem locum debeant tenere societates funus comitantes. - 62. An Laici Regulares debeant comparere in processione funebri. - 63. Regulares cogi non possunt, ut associent pompam funebrem; cum Cadaver in eorum Ecclesia sepelitur. - 64. Ubi sepeliendum, qui ruri decedit, non electa sepultura. - 65. Cum e rure transferendum est Cadaver in civitatem, deferendum est in catalecto praecedente Cruce, et associantibus geminis Sacerdotibus. - 66. In extractione, vel intratione Cadaveris in portas urbis, gabella minime solvenda est. - 67. Pro transitu processionis funebris ex una in aliam paroeciam nulla petenda est licentia a Parocho loci. - 68, 69. An liceat aliquid exigere pro sepultura et exsequiis Cadaveris. - 70-74. Regulae pro exhumatione Cadaverum. - 75. Quis Iudex, ecclesiasticus, an saecularis, an uterque simul debeant cognoscere de Cadavere clerici, qui mortem sibi conscivit. *Remissive.* - 76. Solis Patronis aut fundatoribus competit eligere locum in Ecclesia, quo Cadavera sepeliantur. - 77. Ecclesia Parochialis, eiusque coemeterium est proprius locus sepulturae Parochianorum. - 78. Jus sepeliendi Cadavera iuribus Parochialibus annumeratur. - 79. Quinam Parochiani dicantur quantum ad sepulturam. - 80. Si defunctus habeat sepulcrum *Maiorem,* ibi sepeliendus est. - 81. Huic autem, uti etiam sepulturae Parochiali praefertur sepultura a defuncto electa. - 82. Quod intelligendum est, si talis electio facta fuerit in loco religioso. - 83. Oblationes, quae fieri solent in Cadaverum funeratione, licitum est recipere Parochis, aliisque, quibus competunt. - 84. Ob non solutionem Iurium funeralium sepultura Cadaverum non est differenda. - 85. Ius inhumationis a iure celebrandi exsequias distinctum est, et utrumque illud ius ad Ecclesiam Parochialem spectat. - 86. Unde Parocho de iure competit, ut Cadaver praesentetur suae Ecclesiae. - 87. Quaestio incidit, quod genus exsequiarum in Ecclesia Parochiali sit persolvendum Cadaveribus, quando in alia Ecclesia electa fuit sepultura. - 88, 89. Ecclesia Parochialis non excluditur ab illis oblationibus, quae sepeliendis Cadaveribus in altera Ecclesia impenduntur. - 90. Circa defunctorum corpora quid antiquitus a Christianis servatum. - 91. An liceat personarum Ecclesiasticarum Cadavera sacris induere Vestibus. - 92. Afferuntur rationes. - 93. De Archiepiscopo defuncto quoad Pallium. - 94. Episcopi Cadaver qualiter induendum. - 95. An liceat Calicem manibus Presbyteri defuncti apponere, et Missale super eiusdem feretrum.

1 CADAVERA nequeunt sepeliri aut reponi sub Altaribus, neque sub gradibus eorum, aut pradellis; S. Congr. Ep. et Reg. in Interamnensi 14 Sept. 1593, in una Termular. 8 Februarii 1594, et in Messa-
2 nensi 2 Maii 1601. Et si contra huiusmodi prohibitionem sepulturae ibi reperiantur constructae, non debent Missae in illo Altari celebrari, donec Cadavera alio transferantur, ut declaravit eadem Sacr. Congr. in una Tranensi 10 Novembris 1599.

3 Cadaverum capsae, deposita, seu conditoria in Ecclesiis super terram existentia debent omnino amoveri, et Cadavera defunctorum in tumbis profundis infra terram collocari; S. Pius V
4 in Constitut. 5 incip. *Cum primum.* Non comprehenduntur tamen sub hac prohibitione monumenta marmorea muris seu columnis adhaerentia, praesertim amotis Cadaveribus a locis altis, quia haec nullam indecentiam, imo magnum ornamentum afferunt; Sacr. Congregat. Episcop. et Regul. in una Mantuana 16 Octobris 1579.

5 Cadavera pauperum Fidelium gratis omnino tumulari et sepulturae tradi debent; Sacr. Congregat. Episcop. et Regul. in una Cassanen. 5 Maii 1617. Clemens IX Constitut. 38 in-
6 cipiente *In Excelsa.* Nec ad extorquendam, seu emendicandam a vicinis vel affinibus eleemosynam publice possunt exponi; Clemens IX, *ibidem.* Nec prohiberi potest ne Cadaver sepe- 7
liatur, occasione Iuris sepulturae, cum nulla ratio patiatur, Christianaeque pietati repugnans videatur, maxime vero ob pecuniarum interesse Cadaver insepultum remanere; Sacr. Congreg. Episcop. et Regular. in una Crotonien. 17 Septembris 1617.

Cadavera decedentium in Parochia, ad cuius 8
Ecclesiam Capitulum Cathedralis Ecclesiae translatum est, non possunt levari per ipsum Capitulum, seu Canonicos, nisi requisito Parocho dictae Ecclesiae; Sacr. Congregat. Rit. in Thelesina 18 Augusti 1629. Cadavera Defunctorum 9
levare de domo propria nullo modo licet Regularibus et Presbyteris saecularibus, nisi de licentia et consensu proprii Parochi; Sacr. Congregat. Rit. in Adrianen. 22 Novembris 1631, in respons. ad 1. Vocato tamen Parocho, et 10
ipso renuente intervenire, vel alterum mittere, tunc possunt Regulares absque Parocho deferre Cadavera in eorum Ecclesiis sepelienda; Sacr. Congregat. Rit. in Senogallien. 22 Iunii 1675, in responsione ad Sextum his verbis: *Ad Sextum Sacr. Congreg. respondit: Vocato Parocho, et ipso renuente intervenire vel alterum mittere, tunc Regularibus licere absque*

Parocho deferre Cadavera in eorum Ecclesiis sepelienda. Et sic in terminis fuit iterum decisum ab eadem Sacr. Congreg. ad instantiam Ordinis minor. de Observantia S. P. Francisci die 31 Iulii 1675. Et sic iam fuerat decisum a Sacr. Congreg. Episcop. et Regul. 14 Ianuarii 1739, quod decretum fuit confirmatum ab Alexandro VII, 30 Aprilis 1660, in Constitut. incip. *Alia pro parte*.

11 Cadaver illius, qui elegit sepulturam apud Regulares, est restituendum eis simul cum oblationibus, si fuerit sepultum in Cathedrali; S. C. Rit. in Bituntina 21 Iulii 1607; Sacr. Congr. Episcop. et Regul. 12 Martii 1660, in una Calaritana, contra Capitulum illius Metropolitanae, cui mandavit restitui Minoribus de Observantia Cadaver in sua Metropolitana sepultum, ibi: *Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium praeposita, attentis narratis reque, partibus tam verbo, quam scripto informantibus auditis, Eminentissimo Santacrucio referente, diligenter ac mature examinata et discussa, censuit Cadaver, de quo agitur, restituendum esse, prout una cum funerali pompa restitui mandat et praecipit S. Mariae Iesu Fratrum Minorum Observantiae S. Francisci.* Quod decretum fuit ad litteram confirmatum ab Alexandro VII, die 30 Aprilis 1660, in Constitut. incip. *Alias pro parte;* et sic. Sac. Congregat. Concil. 27 Iulii 1680, in una Alexandrina *restitutionis Cadaveris* decrevit, esse restituendum Cadaver sepultum in Ecclesia Cathedrali a Capitulo Fratribus Discalceatis Carmelitis, una cum oblationibus, stante electione facta sepulturae. Apud Petram tom. II Comment. ad Constit. 3 Coelestini III, sect. 1, n. 19; et idem statuit S. C. Conc. in Sorana, 24 Aprilis 1723, apud Ursayam tom. VI, part. 2, disceptat. 24, sub num. 69, 70, 71.

12 Cadavera Defunctorum deferri possunt ad Ecclesiam pro beneplacito suorum, non tamen sepeliri, nisi post competens temporis spatium; Sac. Congr. Episcop. et Regular. in una Al-
13 tifan., 20 Februarii 1601. Cadavera nequeunt deferri ad sepulturam curru clausa; Sac. Congr. Episcop. et Regular. in una Mutinensi, 13 Iulii 1646, et 26 Febr. 1649, et 17 Martii 1650,
14 et 15 Februarii 1658, et alibi. Cadavera alicubi deposita ad tempus transferri possunt ad proprium sepulcrum absque alia licentia, secus si tradita fuerint perpetuae sepulturae; Sacr. Congregat. Episcop. et Regul. in una Lingon., 16 Octobris 1602, et in Rit. Rom.

15 Pro transportatione Cadaveris de uno ad alium locum non solvitur gabella, sive vectigal. Sacr. Congreg. Immunitatis in una Firmana, 10 Iunii 1653.

16 Cadavera exhumari non debent pro capienda informatione absque licentia; Sacr. Congregat. Immunit. in Aesina, 17 Decembris 1602; et in Sutrina, 1 Iunii 1604. Unde Episcopus non 17
potest concedere licentiam Curiae Laicali, ut exhumentur Cadavera ad faciendam recognitionem in ipsa Ecclesia, sed extra et arbitrio ipsius Episcopi; Sacr. Congreg. Immunit. in Nullius, 2 Maii 1639, quam decisionem refert, et ad suam petitionem sic responsum fuisse dicit Sperell. in Decisionibus Fori Ecclesiastici, decis. 51, num. 18.

Quinimo nequidem potest Episcopus conce- 18
dere Curiae Laicali licentiam, ut exhumentur Cadavera ad faciendam recognitionem in loco immuni, licet extra Ecclesiam; Sacr. Congreg. Immunit. in Macerat., 8 Augusti 1645, ubi proposito, iussu Sanctissimi, iterum dubio, videlicet: *An episcopi possint et debeant concedere Iudicibus Laicis ad effectum recognitionis et probationis corporis delicti facultatem exhumandi Cadavera, examinandi vulneratos, testes et similes in Ecclesiis, et aliis locis immunibus Ordinum Regularium. Die 8 Augusti 1645, etc., praevia matura discussione, et de communi PP. consensu censuit, standum esse in decisis sub die 22 Maii 1629, scilicet Episcopum posse corpora exhumanda, vulneratos, et testes extrahere facere extra Ecclesias, et loca immunia ad effectum recognitionis et probationis corporis delicti per Iudices, et Ministros Laicos faciendae pro eorumdem Episcoporum arbitrio recte tamen regulato. Non autem posse facultatem concedere eisdem Iudicibus et Ministris Laicis in Ecclesiis et aliis locis immunibus ad actum aliquem recognitionis Cadaverum, seu examinis vulneratorum et testium, nisi in casu urgentis necessitatis, et quando Summus Pontifex commode adiri non potest; idque pro eorumdem Episcoporum arbitrio recte tamen regulato. Superioribus vero Regularibus minime licere etiam in Ecclesiis et locis immunibus ipsorum Regularium, sed id ad solos Episcopos spectare;* l. I Decr. Pauluc., fol. 259; et sic declaravit ead. Sacr. Congregat. Immunit. in una Anagnina, 21 Ianuarii 1659, in qua dicitur: *Moneatur Episcopus ipsum non potuisse dare licentiam faciendi recognitionem, et examinandi testes in loco immuni,* lib. Decret. Rocci, fol. 146. Et sic etiam ead. Sacr. Congreg. in una Spoletana, 11 Maii 1683: *Ubi Vicarius Capitularis monetur, quia dederit Curiae Laicae licentiam exhumandi Cadavera a loco immuni pro facienda recognitione;* lib. III Decret. Altovit., fol. 176; et sic etiam declaravit eadem S. C. in una Oritana, 30 Septembris 1704, lib. III Decr. Vallem., fol. 618. Et Cancellarius S. Officii censuratus ob recognitionem Cadaveris factam in loco immuni, cassata dicta recognitione, absolvitur; Sacr. Congregat. Immunit., 7 Maii 1678, lib. II Altovit., pag. 1577.

Si Cadaver occisi a saeculari fuerit Personae 19

Ecclesiasticae, Sacr. Congregat. utitur hac distinctione: vel tale Cadaver nondum est translatum ad Ecclesiam, seu locum immunem, et tunc poterit a Iudice Laico, qui provenit, fieri recognitio corporis delicti; vel Cadaver Clerici occisi est iam ad locum immunem, seu ad Ecclesiam translatum, ac sepulturae traditum, et tunc huiusmodi recognitio fieri ab eo non poterit absque legitima facultate a Sacr. Congr. Immunitatis concedenda. Sic in una Civitatis Castelli, ac in aliis saepe 19 Iulii 1667, uti refert Pignatell. tom. IV, consult. 122, n. 4.

20 Ubi etiam dicit quod solet dari facultas Episcopo concedendi licentiam absque violatione Immunitatis Ecclesiae transportandi Cadavera, et vulneratos a loco immuni pro recognitione corporis delicti pro octo casibus, praemissa ab Ordinario solita protestatione iuxta c. *Praelatis* 2 de Homic. in 6. Qua in re exstat formula in Secretaria Sacr. Congregationis Immunitatis tenoris sequentis: *La Santità di Nostro Signore concede a V. S. col mezzo di questa la facoltà di dar la licenza per otto casi, conforme alla sua prudenza che i feriti o i Cadaveri esistenti in luoghi immuni, con l' assistenza di persona Ecclesiastica da deputarsi da Lei, si trasportino in luogo vicino ed opportuno, con la dovuta sicurezza, ad effetto che la Corte Secolare possa provare il corpo del delitto col far le recognizioni de' morti o de' feriti, e senza violazione dell' Immunità Ecclesiastica, acciocchè i delitti non rimangano impuniti, mentre facendosi da Lei la solita protesta secondo la disposizione del cap.* Praelatis *de Homic. in 6, la Santità Sua la preserva dalle Irregolarità, che perciò Ella e i suoi Delegati Ecclesiastici potessero incorrere.*

21 Solus Episcopus, sive eius Vicarius Generalis concedit licentiam exhumandi Cadavera Laicorum pro recognitione facienda extra Ecclesiam, et locum immunem, etiamsi ipsa Cadavera fuerint sepulta in Ecclesiis Regularium; Sacr. Congreg. Immunit. in cit. Macerat. 8 Augusti 1645, ibi: *Superioribus vero Regularibus minime licet etiam in Ecclesiis et locis immunibus ipsorum Regularium, sed id ad Episcopos solos spectat;* l. III Decr. Pauluc., pag. 259. Vide supra num. 18. Sic etiam decrevit S. C. in Fanen., 20 Aprilis 1649, l. IV Decr. Paul., pag. 76; et in una Marsorum, 13 Iulii 1693, lib. I Decr. Vallem., pag. 54; et in una Ariminen., 7 Iulii 1701, l. I Decr. Altov., pag. 570. Et sic etiam iam decreverat Sacr. Congregat. Episcop. et Regul. 11 Septembris 1643, ordinando Episcopo Placentino, ut quosdam reprehenderet Regulares, qui permiserant exhumari Cadaver Defuncti cuiusdam, ut a Curia Saeculari recognosceretur absque Domini Epi-

22 scopi consensu. Imo etiamsi vulneratus aut offensus esset Regularis, qui existeret in Monasterio, tunc recognitio fieri poterit a Curia Episcopali, prout fieri iussit S. Congreg. Immunit., in una Burgi S. Sepulcri, 13 Nov. 1619, lib. II Decr. Paul., fol. 12.

Cadavera Defunctorum cum ululatibus ad Ec- 23
clesiam associare non est permittendum. Nos enim Christifideles, qui per Evangelium Christo post mortem vivimus exspectantes resurrectionem, potius in obitu debemus laetari, quam moerore affici, cum ab hac lacrymarum valle ad beatam patriam cum Christo regnaturi transeamus. Unde eliminandi sunt certi constrepentes ululatus, et certae neniae, et cantilenae pluribus in locis maxime a mulieribus practicari solitae, cum sic non debeant Christiani contristari, ut Iudaei et Gentiles, aliique extra fidem Catholicam existentes, qui infelices post hanc laboriosam vitam sine ulla spe melioris vitae ad aeternas miserias perducuntur, iuxta illud Apostoli, I ad Thessalonicenses cap. IV, num. 12, ibi: *Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et caeteri qui spem non habent.* Quare 24
merito huiusmodi ululatus, neniae, et cantilenae in variarum Dioecesum Synodalibus expresse prohibentur, ut inter alias in Dioecesi Alexandrina Synod. II, celebrat. 1605, decr. 33; Synod. IV celebrat. 1613; et Synod. XII celebrat. 1722, tit. 27; et in Dioecesi Bovensi, ubi cum Episcopus in Constitutionibus Synodalibus decretum edidisset, quod Consanguinei Defunctorum non comitarentur funus cum ululatu, reclamante Universitate dictae Civitatis, ut moderaretur poena arbitraria ibi imposita ad Censuram tantum, non autem, ut possit statui pecuniaria Laicis non infligenda ab Ecclesia, proposita fuere dubia in Sacr. Congr. Concil. *Secundo: An poena non tantum Excommunicationis, sed etiam pecuniaria potuerit per Episcopum apponi Laicis transgressoribus? Tertio: An poena arbitraria imposita comitantibus funera cum ululatu, possit extendi ad pecuniam?* Sacr. Congregat. die 28 Ian. 1690, respondit: *Ad secundum affirmative, dummodo Excommunicatio sit in subsidium. Ad tertium negative, sed Episcopus suaviter curet tolli abusus.* Ubi vides Sacram Congregationem decrevisse esse tollendum similem abusum, licet non poena pecuniaria redolente potius avaritiam.

Iuxta dispositionem cap. *A nobis* 2 de Sen- 25
tent. Excommunicat., et cap. final. de Sepult. procedendum est ad exhumationem Cadaveris excommunicati; Sacr. Congr. Immunit. in Tropien., 4 Iulii 1645, lib. III Decr. Pauluc., pag. 216. Cadaver tamen Excommunicati, qui 26
non tantum dedit signa poenitentiae, sed etiam decessit munitus Sacramentis, Episcopus tradat Ecclesiasticae sepulturae ad formam cap. *A nobis* 2 de Sentent. Excommunic. Comminanda 27
est exhumatio Cadaverum Excommunicatorum, nisi eorum haeredes satisfaciant Ecclesiae violatae; Sacr. Congreg. Immunit. in Calvensi,

26 Martii 1658, lib. Decret. Rocci, pag. 76.

28 Saepe iniungitur Episcopo, ut faciat exhumari Cadaver Excommunicati, et praestito per haeredes iuramento de stando mandatis Ecclesiae, cum dederit signa poenitentiae ante obitum, absolvat ad tenorem cap. *A nobis*, de Sentent. Excommunic., et deinde tradat Ecclesiasticae sepulturae; Sacr. Congr. Immunit. in Ianuen., 14 Septembris 1626, lib. I Decret. Pauluc., pag. 15; Acernen., 23 Septembris 1653; lib. V Decret. Pauluc., pag. 21; Cesenaten. 26 Martii 1658, lib. Decret. Rocci, pag. 77; Sanctae Severinae, 29 Decembris 1666; lib. I Decret. Altovit., pag. 76; Bituntina 2 Ianuarii 1672,

29 d. lib., pag. 368. Iniungitur Vicario, ut praevia absolutione ad formam cap. *A nobis*, de Sentent. Excommunic. et cap. fin. de Sepultura tradat Ecclesiasticae sepulturae Cadaver occisoris Clerici, qui duobus diebus ante eius obitum petiit confiteri et absolvi a simplici Confessario, existimans se esse in periculo vitae, ut eventus demonstravit, nam post duos dies a suis inimicis occisus fuit in loco immuni; Sacr. Congreg. Immunit. in Aquilana, 27 Iulii 1706, lib. Marefusci.

ADDITIONES AUCTORIS.

30 Cadavera in quacunque hora diei deferri possunt ad Ecclesiam, de nocte vero nonnisi de licentia Ordinarii; Sacr. Congregat. Concil., 15 Martii 1704, et Clemens XI, 9 Decembris 1704.

31 Quoad tempus humationis Cadaverum servandam esse Synodum, censuit Sacr. Rituum Congreg., 22 Iunii 1675, et iterum 13 Iulii eiusdem anni.

32 Parochi iurisdictio super Cadaver durat, quousque transeat in aliorum iurisdictionem; non transit autem Cadaver in iurisdictionem Regularium, nisi quando pervenit ad fores eorum Ecclesiae; Sacr. Congreg. Concil., 28 Februarii et 26 Martii 1711, et Sac. Rituum Congreg. 2 Septembris 1741.

33 Cadavera recto tramite ad Ecclesiam deferri debent. Sacr. Congreg. Episcop. et Regul., 11 Decembris 1615 et 14 Ianuarii 1639.

34 An Cadavera defunctorum sepelienda in Ecclesia Regularium, antequam ad eorum Ecclesiam deferantur, debeant prius asportari ad Parochialem, et eorum ibidem debeat fieri expositio usque ad horam sepulturae? Resp. *negative* Sacr. Congreg. Concil., 14 Martii 1722, 16 Martii 1726 et 6 Februarii 1734.

35 An illatis Cadaveribus private ab haeredibus ad aliquam tertiam Ecclesiam per modum depositi Regulares convenire, et congregari debeant in dicta tertia Ecclesia, aut in Parochiali ad effectum illa associandi ad Ecclesiam, ubi sunt tumulanda? Sacr. Rituum Congreg. inhaerendo alias decretis respondit: Regulares debere congregari in illa Ecclesia tertia, ubi Cadaver fuit depositum, ut supra; die 22 Iunii 1675, in una Ordin. S. Augustini, et iterum 13 Iulii 1675, in una Ord. Minor. Observ.

Defunctorum corpora si deponantur in Pa- 36
rochiali, ut inde transferantur ad Ecclesiam Regularium, in qua elegerunt sepulturam, nihil debetur Ecclesiae Parochiali, exceptis iuribus Parochialibus; Sacr. Rit. Congr. 23 Martii 1619, in Placentina.

An Archipresbyter associando Cadavera se- 37
pelienda in Ecclesia Regularium, teneatur incedere sub illorum Cruce, seu potius valeat propriam Crucem elevare? *Affirmative* quoad primam, et *negative* quoad secundam partem respondit Sacr. Congr. Conc., 16 Martii 1726 et 29 Ianuarii 1735.

An Regulares possint cogi ad associanda Ca- 38
davera in eorum Ecclesiis tumulanda, an vero possint exspectare in propriis eorum Ecclesiis; Sacr. Rituum Congreg. respondit Regulares non posse cogi ad exeundum a propriis Ecclesiis, ad effectum associandi Cadavera in iisdem sepelienda, sed sufficere, quod illa *exspectent ad ianuas;* die 21 Iunii et 13 Iulii 1675.

Episcopus prohibere non potest, ne hebdo- 39
madarius cotta, stolaque utatur, cum funeribus Cadaverum interest, quae deferuntur sepelienda ad Ecclesias Regularium; Sacr. Congr. Episc. et Regul., 13 Iunii 1594.

Hebdomadarius Regularium, ad quorum Ec- 40
clesiam Cadaver sepeliendum defertur, etsi in cotta et stola funeri intersit, nec domi, nec in via officium facere potest ut Parochus; Sacr. Congr. Episc. et Regular., 28 Octobris 1584.

Dum Defunctorum Cadavera in Ecclesiis Re- 41
gularium sepeliuntur, tenetur Parochus funerale ducere, et comitari usque ad easdem Ecclesias Regularium; Sacr. Congreg. Concil., 18 Iunii 1581.

Sicut non licet Parocho, deposito feretro 42
ante limina Ecclesiae Regularium, consuetas recitare preces supra Cadaver, ita non poterunt Regulares (etiam rogati a parentibus defuncti, vel a quolibet alio) antequam vere et realiter sit Cadaver intra limites propriae iurisdictionis, super illud absolvere, deposito feretro in vico; qui actus ad summum unice spectaret ad Parochum; Sacr. Rit. Congreg. 2 Sept. 1741.

Parochis in associatione, sive occasione as- 43
sociationis Cadaverum non licet ingredi Ecclesias Regularium, sed tenentur dimittere eadem Cadavera ad ianuam Ecclesiarum, ibique solum possunt benedicere, et dare ultimum vale. Officia vero, et alia munia, quae in eiusmodi ministeriis adhiberi solent, ab ipsis Regularibus peragi debent, non autem a Parochis. Atque ita in praemissis omnino deinceps fieri et exsequi praesentium vigore mandat et praecipit, contrariis quibuscunque non obstantibus Sacr. Congr. Episc. et Regul., 27 Novembris 1671, accedente amplissima approbatione et confir-

mationc Clementis X, Constit. incip. *Nuper,* 18 Ianuarii 1672.

44 Parochi tenentur Cadavera suorum Parochianorum levare a loco, ubi asservantur, et associare usque ad portam Ecclesiae Regularium, etiam ipsis Regularibus non associantibus, nec Parochi se ingerere possunt in faciendo super iisdem Cadaveribus Officium in Ecclesiis praefatorum Regularium, sed ad ipsos Regulares in propria Ecclesia spectat et pertinet. Urbanus VIII, 24 Iulii 1641, et Sacr. Rit. Congr. 4 Martii 1673, 27 Ianuarii 1680, approbante Innocentio XI, 11 Martii 1680.

45 An ad Parochum spectet facere Officium funebre super Cadaveribus sepeliendis in Ecclesiis et Oratoriis publicis Confraternitatum? Resp. *Affirmative,* quando tumulandus est subiectus Parocho, intra cuius fines est Ecclesia vel Oratorium; Sacr. Rit. Congr. 10 Dec. 1703, approbante Clemente XI, 12 Ianuarii 1704.

46 An liceat Confraternitati Salutis sepelire in propria Ecclesia Cadavera Confratrum et Consororum, qui ibidem elegerint sepulturam: et an eiusdem Capellanus absente Parocho valeat Officium aliasque functiones super iisdem Cadaveribus explere? Sacr. Congr. Concilii respondit *affirmative* quoad primam partem, quoad secundam *negative,* nisi Parochus vocatus renuat, vel alium Sacerdotem non substituat; die 28 Iulii 1724.

47 Consuetudo benedicendi Cadavera ad Ecclesiae portam, et in funeribus servanda est; Sacr. Congreg. Episc. et Regul., 8 Novemb. 1647 et 21 Ianuarii 1650.

48 Domi, antequam Cadaver afferatur, possunt haeredes super eo officia recitare facere cuicunque libuerit; Sacr. Congr. Episc. et Regul., 19 Maii 1579.

49 An haeredes Defunctorum sint cogendi ad retinendum domi Cadavera usque ad tempus illa sepeliendi; an vero iisdem haeredibus liceat pro libito asportare dicta Cadavera e propriis domibus ad quamcunque aliam Ecclesiam per modum depositi usque ad horam illa tumulandi, etiamsi essent sepelienda in Ecclesiis Regularium, non obstante dissensu Parochi, seu prohibitione ab eodem facta uti Vicario foraneo; Sacr. Rit. Congr. respondit: *Petita, et etiam non obtenta licentia, posse Cadavera deponi arbitrio haeredum in qualibet Ecclesia usque ad tempus illa processionaliter deferendi ad Ecclesiam sepulturae;* die 22 Iunii et 13 Iulii 1625.

50 Cadavera non sunt sepelienda privatim sine lumine, Cruce, et Parocho; Sacr. Congregat. Episc. et Regul., 28 Ianuarii 1610. Etiamsi id ordinasset defunctus, cum talis dispositio tanquam irrationabilis una cum consuetudine, quae alicubi esse posset, sit reiicienda, ut censuit Rota Romana, 15 Iunii 1699, et confirmavit Clemens XI, 9 Decembris 1704, Edict. incip. *La Santità di Nostro Signore,* ut refert Benedictus XIV, tom. II, notificat. 16, inter Institut. Ecclesiastic. 36, num. 23, et Cavalieri loc. cit., cap. 4, Decr. 4, num. 4.

Restituendum esse Cadaver Ecclesiae, in qua 51
defunctus sepulturam elegerat, una cum emolumentis, quarta deducta, censuit Sacr. Congr. Episcop. et Regul., 1 Febr. et 31 Maii 1647, 5 Februarii 1649, 14 Ianuarii et 1 Aprilis 1650, ac 22 Septembris 1657.

Cadaver, quod alicubi positum non est per 52
modum depositi, sed traditum est perpetuae sepulturae, exhumari non licet, nec alio asportari, nisi de licentia Ordinarii; Sacr. Congreg. Episc. et Regul., 28 Ianuarii 1603.

Exhumari nequeunt Cadavera sine licentia 53
Sacr. Congregat. pro recognitione facienda a Curia Saeculari; Sacr. Congreg. Episcop. et Regul., 17 Decembris 1602.

Defunctorum Cadavera non possunt vulgo 54
arrestari seu sequestrari ob debita civilia, quibus gravantur etiam erga mensam, nec eadem de causa potest differri eorumdem sepultura, sed prius Cadavera sepelienda sunt, et postea debitum medio iure petendum, cum Christiana pietas non patiatur propter interesse pecuniarium remanere insepulta Cadavera; Sacr. Congr. Episc. et Regul., 14 Augusti 1590, 20 Octobris 1591 et 23 Augusti 1652.

Parochi pauperum Cadavera gratis sepelire 55
tenentur; S. Congr. Episc. et Reg. 5 Maii 1617 et 31 Martii 1646. Sic dicta Decreta traduntur et erudite declarantur a sapientissimo Patre Cavalieri in Agenda Defunctorum.

In sectione Cadaverum anatomiae addiscen- 56
dae causa, si quis adhibeat Cadavera non condemnatorum, nulla obtenta ab Episcopo facultate, peccat quidem graviter, sed non incurrit excommunicationem Bonifacii VIII, de qua in cap. 1, de Sepulcris, cum illa feratur tantum in eos qui, exhumantes Cadavera ea lacerant et alio sepelienda transferunt. Ita ex sensu Benedicti XIV, Instit. Eccl. 64, § 10.

Si instituta processsione et praecedente Cruce 57
associandum sit Cadaver ad sepulturam, et transitus fiat per agrum, vel possessionem privatam, non ideo via illa publica efficitur; leges enim civiles, ex quibus id posset evinci, nihil aliud volunt, nisi quod monumentum positum in loco privato efficiat locum illum sacrum; quin et leges illae a iure Canonico abolitae sunt, ut ex Doctoribus demonstratur Instit. Eccles. 89, § 9.

Si Cadaver tumulandum sit in Ecclesia Re- 58
gularium, non potest Parochus exigere, ut asportetur prius ad parochialem, et ibi exponatur, dein in sepulturam in Ecclesia Regularium inferatur, ut ex *Lucana* funerum censuit Sacr. Congr. Conc. Instit. Eccles. 105, § 25.

Ex Decretis Sacr. Congregationis Concilii 59
firmatum est non esse levandum Cadaver domo

absque praesentia ac facultate Parochi loci, ubi domus sita est. *Ibid.*

60 Cum distinguitur Ecclesia tumulans a Parochiali, processio funebris debet incedere sub Cruce Ecclesiae tumulantis, nec potest praecisa consuetudine Parochus propriam crucem levare, nisi in casu quo interveniat Capitulum Cathedralis, et tunc Cathedralis Crux sola praecedit. Ita ex Decretis Sacr. Congreg. *Ibidem*, § 26.

61 Societates funus comitantes, si procedant cum sacco, tenent locum ante feretrum, et ante Clerum tam Saecularem, quam Regularem; si sine sacco, eant post feretrum, uti ex statutis Cleri Romani. *Ibid.*, § 30 et 31.

62 Laici Regulares non debent comparere cum Capellanis conductis in processione funebri, ut multis firmatur. *Ibidem*, § 32. At si invitatus sit conventus Regularis, qui certe constat ex Laicis Conversis et Sacerdotibus, excludendi non sunt. *Ibidem*.

63 Regulares cogi non possunt, ut associent pompam funebrem, cum Cadaver in eorum Ecclesia sepeliendum est, sed possunt ad ianuas Ecclesiae suae exspectare. Ita ex Decis. S. C. *Ibidem*, § 38.

64 Si quis habitator Urbis decedat ruri non electa sepultura, Cadaver eius sepulturae mandandum est, non in Ecclesia rurali, sed in sua Parochia, vel in Ecclesia, ubi sita est sepultura maiorum suorum, ut decisum est cap. *Is qui de sepulturis* 126, dummodo id possit fieri sine gravi incommodo. Grave autem incommodum declarat Pontifex intercedere, si obitus accidat in loco ultra tria milliaria distante a Parochia. Id vero ex paritate rationis statuendum est de illo, qui ruri habitans in civitate decedat. *Ibid.*

65 Cum e rure transferendum est Cadaver in civitatem, deferendum est in catalecto praecedente Cruce a Clero delata, et associantibus geminis Sacerdotibus, altero Ecclesiae tumulantis, altero se tenente ex parte Parochi illius loci, ubi mors accidit. *Ibid.*, § 46.

66 In extractione, vel intratione Cadaveris in portas Urbis gabella minime solvenda est, ut ex DD. *Ibid.*, § 46.

67 Pro transitu processionis funebris ex una Parochia in aliam, nulla petenda est licentia a Parocho illius loci, per quam transitus fieri debet, ut ex Bulla Leonis X 22, et decretis Sacr. Congr. firmatur. *Ibid.*, § 49.

68 Pro sepultura, et exsequiis Cadaveris exigi nihil potest, ut ex sacris Canonibus firmum
69 est. *Ibid.*, § 58. Verum si consuetudo obtinuit, ut aliquid detur, quanquam circa hoc nulla sit actio iudiciaria, attamen recurri potest ad officium Ordinarii, ut ex textu cap. *Ad audientiam* 24, *de Simonia; cit. Institut.*, § 58.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

70 Frequens in Foro est controversia de exhumatione Cadaverum, quae alibi sepulta sunt, quam ubi sepeliri debebant. At videndum de 71
cuius praeiudicio agatur, num propriae Parochiae, et Ecclesiae, an Ecclesiae, in qua est sepultura maiorum, vel quae fuit electa pro sepultura, aut demum eius, ad quem sepultura spectat.

Regula pro exhumatione Cadaverum est in 72
priori casu cap. 5 de Sepult. Tum in secundo 73
casu cap. 6, *eod. tit.*, licet Regula haec nonnullas patiatur limitationes, de quibus vide Romaguer. ad Constit. Synod. Gerund., lib. III, tit. 9, cap. 3 num. 3 et seq.; Calvin. de Aequitate lib. I, cap. 93, per tot.; Rota in recent. dec. 41, n. 4 et seq., par. 18, coram Bichio, dec. 439, fere per tot. In tertio vero casu Re- 74
gula non est pro exhumatione Cadaverum, sed pro compositione cum eo, ad quem sepultura spectat, ut ex mox allegatis optime prae caeteris firmat Romaguer., *ubi supra* num. 31 et seq., et adamussim convenit Frass., de Reg. Patron. tom. II, cap. 89, num. 35 et seq.

De Cadavere Clerici, qui mortem sibi con- 75
scivit, quis cognoscere debeat, num Iudex Ecclesiasticus, an Iudex Saecularis, an uterque simul, vide contrarias inter se opiniones apud Rousseaud de la Combe in sua Iurisprudentia Canonica, verb. *Cadaver*.

ADDITIONES NOVISSIMAE.

Inspecta moderna Ecclesiae disciplina locum, 76
quo Cadavera sepeliantur, eligere in Ecclesia solis Patronis aut Fundatoribus competit; quibus etiam in Choro locus dari consuevit; quod inter iura honorifica computabatur. Alias locum sepulturae in Ecclesia nemo sibi propria auctoritate eligere potest; sed is designandus ab iis qui Ecclesiis praesident. Quia Parochus, 77
vita durante, curam spiritualem suorum Parochianorum sustinet, aequum est, ut defunctos sive Cadavera non deserat; hinc indubitatum est, Ecclesiam Parochialem, eiusve coemeterium esse proprium locum sepulturae Parochianorum. Ita in cap. 3, tit. *De Sepulturis*. Proinde 78
uno consensu ius sepeliendi Cadavera omnes Interpretes iuribus Parochialibus annumerant. Quantum ad sepulturam, Parochiani dicuntur, 79
qui intra limites Parochiae ita morantur, ut ipsi Sacramenta ibi in ipsa percipere, et Parochi ipsis administrare teneantur. Quod si de- 80
functus habeat sepulcrum *Maiorum*, in eo potius, quam in Parochia eius Cadaver sepeliendum esse declaratur cap. 1 et 3, tit. *De Sepulturis*. In Cadaverum inhumatione Sepultu- 81
rae Maiorum uti et Parochiali de iure et consuetudine praefertur sepultura a defuncto electa. Cap. 1, *De Sepult.* Quod intelligendum est, 82
si talis electio facta fuerit in loco Religioso iuxta Rituale Romanum. Oblationes, quae fieri 83
consuescunt in Cadaverum funeratione, ex pluribus Synodorum Decretis, licitum esse recipere Parochis, aliisque, quibus de iure vel consue-

tudine aliove legitimo titulo competunt, indu-
84 bitatum est. Ob non solutionem Iurium funeralium sepultura Cadaverum non est differenda. Quam dilationem non tantum a sacris Canonibus, sed Principum legibus improbatam ostendit Christianus Lupus, diss. II ad tom. III
85 Scholiorum in Canones, cap. 12. Cum ius Cadavera inhumandi sit plane distinctum a iure celebrandi exsequias, et utrumque illud ius spectet de iure communi ad Ecclesiam Parochialem, certum est quod uno eorum alteri loco, vigore privilegii, communicato, nequaquam alterum censeri debeat indultum in praeiudicium Ecclesiae Parochialis; hinc iure inhumationis communicato alicui Ecclesiae, seu religioso loco, salva nihilominus remanent Ec-
86 clesiae Parochiali reliqua iura. Competit igitur Parocho de iure, ut Cadaver praesentetur suae Ecclesiae, atque eo praesente Missa celebretur, uti notavit Glossographus ad Clementinam *Du-*
87 *dum*, de Sepult. Quaestio incidit, quod genus exsequiarum in Ecclesia Parochiali sit persolvendum Cadaveribus, quando in alia Ecclesia fuit electa sepultura; et an haeres sive executor qualicunque officio in Ecclesia Parochiali defungatur; et iudicatum refert D. Van-Espen, haeredem teneri ad exsequias sive officium istius generis quod respondet officio sive funeralibus factis in ipsa Cadaveris inhumatione in loco sepulturae electae. Ratio subiicitur, quia per factam eo modo inhumationem censetur deter-
88 minasse genus funeris. Nec excluditur Ecclesia Parochialis ab illis oblationibus, quae sepeliendis Cadaveribus in altera Ecclesia impenduntur.
89 Factum enim est, ut si aliquem Parochianorum alibi contigerit eligere sepulturam, Ecclesiae Parochiali *quarta funerum* impendatur; quae portio est maior vel minor iuxta locorum sive Provinciarum consuetudinem. Conc. Trident. sess. 15, cap. 13, *de Reform.*

ADDITIONES CASINENSES.

90 Antiquitus mos erat Christifidelibus antequam defunctorum corpora sepulturae demandarent, ea lavare (quod commune erat Graecis, Romanis atque Iudaeis), ut hinc indicarent animam propter confessionem et poenitentiam a culpa fuisse mundatam; ac etiam corpus in extremo iudicio gloriam et claritatem esse consecuturum aeternam. Durand. Rational. lib. VII, cap. de Offic. Hoc autem et tempore Apostolorum servatum in Ecclesia Dei fuisse, ex Act. Apostolor., cap. IX, colligimus, ubi de Tabita: *Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur, quam cum lavissent, posuerunt eam in Coenaculo.* Lotum Cadaver variis unguentis et aromatibus condiebant, quemadmodum Ethnicis Romanis, Graecis, Aegyptiis et Iudaeis mos erat sepelire. Marc. XIV et XVI; Luc. XXIII et XXIV; Ioan. XIX. Aliquando consuevere etiam defunctorum corpora propriis ipsorum induere vestibus, aliisque pretiosis ornamentis. Sic enim Augustinus: *Pompa est funebris, excipitur sepulcro pretioso, involvitur pretiosis vestibus, sepelitur unguentis et aromatibus.* Potissimum vero curabant Fideles ea decenter componere, ut Dionysius Alexandrinus in sua Epistola per Eusebium Histor. lib. VII, cap. 17 relata, describit, ibi: *Quin etiam Sanctorum corpora manibus erectis, supinisque excipere; gremio suo reponere; occludere oculos; ora obturare; gestare humeris Cadavera; decenter ornare; illis adhaerescere; amice complecti; lavare accurate, et linteo funebri involvere non gravati sunt.* Praecipue autem Chrysostomus, homil. in Iob, ibi: *Iubent parentes officia adhiberi, manus componunt, oculos claudunt, corpus directe statuunt, pedes reducunt, lavant, sepulcro condigno, dignis funeribus condunt.* Magnopere insuper studebant abscissa martyrum membra componere, illa in suum locum reducendo, sicuti ex Actis martyrum colligitur. Mos quoque fuit ad Virginum capita apponendi coronas ex multis floribus contextas (Damascenus, Gregorius Nyssenus) et virides frondes sub capitibus defunctorum; cuius ritus significationem praebet Durandus, Rational. lib. VII, cap. 35, ubi: *Hedera quoque,* inquit, *vel laurus, et huiusmodi, quae semper servant virorem in sarcophago, corpori substernantur, ad significandum quod qui moriuntur in Christo, vivere non desinunt, nam licet mundo moriantur secundum corpus, tamen secundum animam vivunt et reviviscunt Deo.* Saevientibus Tyrannis in Christianos, Martyrum corpora clam sepeliri Fideles curabant, noctu ea asportabant, et ut plurimum supra vehicula, a duabus rotis Birota nuncupata, in ruralem usum, ut id Ethnicis celarent. Baron. Surius. Recondebatur in sepulcris Martyrum eorumdem sanguis in aliquo vase, sicut etiam instrumenta martyrii; et praeter insignia dignitatum, quibus usi iam fuissent, dum viverent, etiam aliquando penes defunctorum corpora apponebant instrumenta, quibus illi in vita proprias carnes afflixerunt, nempe catenas, cilicia et similia. Exstabant quandoque in sepulcris Martyrum memoriae, eorumque acta martyrii; quandoque etiam titulum, seu nomen defuncti intra vel extra sepulcrum inscribendum curarunt. Prudentius, Hymn. S. Hippolyti. Ecclesiae vero pace restituta, eaque a tyrannide Ethnicorum Principum liberata, fidelium defunctorum corpora magna pompa sublata fuerunt, et cum hymnis, cereis et incensis dignae sepulturae tradita. Baron. ann. 310. Quinimo Constantinus Imperator statuit, et ipse primus auctor fuit, ut ad defunctorum corpora humanda, hominum corpus constitueretur, qui ei muneri mancipati essent, quosque Ecclesiae voluit esse subiectos, ab omnibus publicis muneribus immunes atque vectigalibus liberos. Idem corpus postea Ana-

stasius pariter Imperator confirmavit, ut testatur Iustinianus Novell. 43 et 59. Baron. ad annum 336. Vide Martene de Antiq. Eccl. Ritibus, tom. III, lib. III, cap. 12.

91 Quaestio aliquando inter Doctores exagitata est, num liceat Personarum Ecclesiasticarum Cadavera Sacris induere Vestibus, cumque eis tumulare; et an in manibus defuncti Presbyteri apponi queat Calix, ac super feretrum Missale ad Ordinem significandum. Quod ad Sacras Vestes pertinet Paludanus in 4 dist. 24, q. 5 art. 2 conclus. 4 et Sylvest. v. *Benedictio* n. 8, tenent non licere ex Canone, *Nemo per ignorantiam*, dist. 1 de Consecrat., Concilio Arvernens. cap. 3 et praecipue ex Libro Pontificali. His tamen non obstantibus verior ac certissima sententia est hodie, quae asserit Sacerdotum, Diaconorum et Subdiaconorum Cadavera Sacris Vestibus indui debere, cumque eis sepeliri. Huiusmodi enim usum vetustissimum in Ecclesia esse testatur Nicol. de Lir. cap. 10, Levitic., ubi ait: *Ex hoc autem, quod Madab et Abiu fuerunt sepulti cum Vestibus Sacerdotalibus, inolevit consuetudo quod Sacerdotes Novae Legis cum Vestibus Sacerdotalibus sepeliantur.* Nec Ecclesiastica desunt monumenta, quae huius rei nobis exempla suppeditent, Vid. Bedam, Amalarium lib. IV Ecclesiast. Officior. cap. 41, Canisium Antiq. Lect. tom. VI, S. Gregor. Magn. Dialogor. lib. IV, cap. 10. Huncque fuisse ritum antiquis temporibus servatum, firmat Mabillon., De Ritu humandi Sacerdot. veter. et nov. Praeclara hac de re sunt verba Ritualis Romani tit. de Exeq. *Sacerdos, aut cuiusvis Ordinis Clericus defunctus, vestibus suis quotidianis communibus, usque ad Vestem Talarem inclusive; tum desuper Sacro Vestitu Sacerdotali, vel clericali, quem Ordinis sui ratio deposcit, indui debet. Sacerdos super Talarem Vestem Amictu, Alba, Cingulo, Manipulo, Stola et Casula, seu Planeta violacea sit indutus. Diaconus vero induatur Amictu, Alba, Cingulo, Manipulo, Stola super humerum sinistrum, quae sub axilla dextera adnectatur, et Dalmatica violacea. Subdiaconus autem Amictu, Alba, Cingulo, Manipulo et Tunicella. Alii praeterea inferiorum Ordinum Clerici Superpelliceo, supra Vestem Talarem ornari debent. Singuli praedicti cum Tonsura et Birretis suis.* In Concilio vero Mediolanensi VI, tit. *Quae ad funera pertinent*, § 2, cautum est: *Quisque Clericus mortuus vestitu Clericali, quem Ordinis sui ratio deposcit, indutus efferatur: Diaconali veste Diaconus, Sacerdotali Sacerdos, Clericus Superpelliceo, Tonsuraque ornatus, itidemque alii pro Ordinis Ecclesiastici gradu.* Praeterea Clemens XI, iuxta dispositionem Ritualis Romani, l. c., sub die 9 Decembris 1705, Parochis, Superioribus Ecclesiarum tam Saecularium quam Regularium, Sacristis et omnibus ad quos spectat, mandavit, ut non permittant Ecclesiasticorum Saecularium Cadavera nisi cum Sacris Vestibus Ordini convenientibus, ex propriis domibus ad Ecclesiam transferri, vel in istis exponi. Huiusmodi ritus vero haec est ratio, tum 92
quia Vestes Sacerdotales et clericales, iuxta Durand. Rational. lib. II, cap. 35, num. 41, virtutes significant, cum quibus Ministri Altaris prae caeteris Deo sunt praesentandi; tum quia pietas erga defunctos exigit ut cum honore sepeliantur, et quoniam Presbyteri caeterique specialiter Divino sunt mancipati servitio, ratio exigit, ut tanquam personae Deo dicatae, et Christi et Ecclesiae Ministri, etiam mortui indumentis characteri convenientibus induantur, cum eisque tumulentur. Hinc per Text. expressum 93
in cap. *Ad hoc de usu et auctoritate Pallii*, Cadaver Archiepiscopi in eius delatione et expositione in Ecclesia, induendum est Pallio, et cum eo tumulandum. Quin etiam si Archiepiscopus defunctus ad aliam Ecclesiam Sede Metropolitana insignitam translatus fuerit, cum Pallio tam prioris, quam posterioris Ecclesiae tumulandus est: ipse tamen Pallio induatur posterius accepto, et alterum prioris Ecclesiae eius capiti supponendum est. Innocent. Hostiens. et Abb. in cit. cap. *Ad hoc*, num. 2. Cardin. Petra Comment. ad Constitut. Apostol., tom. V, Constit. Pii II, num. 85. Si vero Archiepiscopus extra propriam Dioecesim decedat, sub eius capite Pallium reponitur; ibid.
Haec etiam de Episcopo defuncto ex Caerem. 94
Episcop. lib. II, cap. 38, colligimus: *Loto et terso corpore Clerici familiares... induant illud primum vestibus ordinariis usque ad Rochettum, deinde Sacris Vestibus, quibus vivens induebatur, dum solemniter erat celebraturus, hoc est, caligis et sandaliis, amictu, alba, cingulo, stola, manipulo, cruce pectorali, tunicella, dalmatica, chirothecis, planeta coloris violacei, annulo et mitra simplici, ac etiam Pallio cum spinulis, si erit Archiepiscopus, vel alias utens Pallio, et ponant super pectus eius crucem aliquam, quam manibus teneat... et ad pedes eius ponatur pileum Pontificale sericeis viridibus floccis ornatum.*

Quae hactenus disseruimus ad priorem par- 95
tem quaesiti n. 91 relati pertinent; quoad alteram vero, utrum liceat in manibus defuncti Presbyteri Calicem apponere, et in feretro Missale apertum, haec sunt attendenda. Procul dubio certum est nec Rituali, neque decentiae congruum videri, ut in manibus Sacerdotis demortui Calix et circa eiusdem Cadaver Missale apponatur. Cum enim Rituale l. c. tit. de Exeq. adamussim omnia praescribat, quibus defuncti Presbyteri corpus induendum est, ab amictu ad birretum usque, mirum quod si ab eiusdem Rubrica Calicis etiam delatio intenta fuisset, de eo nec verbum fecerit, qui profecto ornamentorum omnium est praecipuum. Quod

de Missali etiam dictum volumus. Repugnat praeter ea decentiae huiusmodi usus apponendi Calicem, in eo enim praeter consecrationem, qua carent aliae Sacrae Vestes, quibus Cadaver induitur, toties Christi Domini Sanguis exceptus est, et a Sacerdote Aeterno Patri oblatus, qua de causa nemo est qui non videat, quam indecens, et quam indigne in Divino Sacrificio usurparetur, postquam prae manibus Cadaveris diu fuit. Insuper si per Sacros Canones vetitum fuit Defunctorum corpora Palla, seu Corporali involvi, et Concil. Arvernens. can. 3, Sacerdotis Cadaver Pallio altaris obtegi, ne illo suis usibus reddito altaria polluantur, eo magis de Calice hoc foret dicendum, qui immediate inservit Sacrificio, si manibus defuncti aptetur, et iterum ad Christi Domini Sanguinem recipiendum in Missa adhiberetur: maioremque praeseferret indecentiam, si una cum Cadavere Calix ipse in sepulcro condendus esset. Supervacaneum porro esset Calicem apponere, nam ut supra innuimus, Personarum Ecclesiasticarum Cadavera Sacris induuntur Vestibus, ut eorum significaretur Ordo, ad quem indicandum et Sacerdotalem characterem Casula et Stola ante pectus ad modum Crucis plicata, sunt satis. Ad quid ergo Calix et Missale? Clericat. de Sacrif. miss. decis. 50, n. 49; Sarnell. Epist. 33, tom. I; Bass. Cureya. Idque firmarunt Concilium Provinciale Beneventanum ann. 1673, tit. 28, De sepulturis cap. 18. *Calix in Sacerdotum defunctorum manibus, et alia sacra iuxta illos non apponantur; sed praescriptus ab Ecclesia ritus exsecutioni demandetur;* et Synodus Fulginatensis, his verbis: *Calicem vero consecratum in Sacerdotum defunctorum manibus, sicubi abusive introductum esset, de caetero non apponi iubemus.* Idem aliis in Synodis statutum fuit. Nota tamen, apud Germanos et quosdam àlios mos esse ante defuncti feretrum Calicem ex cera ab aliquo Clerico cotta induto deferendi, illumque supra Presbyteri corpus in sepulcro deiiciendi.

CADUCITAS

Vide verb. Emphyteusis, *art. 3, a n. 8 ad 12.*

CAECUS

Quoad recitationem divini officii vide verb. Officium divinum, *art. 5, a num. 1 ad 8. — Quoad obtinendam dispensationem ad effectum tum obtinendi beneficium ecclesiasticum, tum missam celebrandi, vide verb.* Dispensatio, *n. 69, 70. — Quoad percipiendas distributiones quotidianas, vide verb.* Distributiones, *art. 1, n. 15 et 16.*

CAELIBATUS

Summarium.

1. Caelibatus Sacris Ministris initio praescriptus fuit tam in Orientali, quam in Occidentali Ecclesia. - 2. Sed deinde permissa fuit uxorum retentio Orientalibus. - 3. Caelibatus tamen suadetur enixe Graecis Subdiaconis, Diaconis et Presbyteris. - 4. Caelibatus obligatio num ex voto, an ex lege Ecclesiastica repetenda sit. - 5. Post maiores Ordines iam susceptos invalidum est Matrimonium. - 6. Post initum Matrimonium, ex quo bigamia contracta est, nemo nequidem ad primam tonsuram promovetur. - 7. Nec extra casum bigamiae, nisi uxor consentiat, et castitatem profiteatur. - 8. De legis Caelibatus antiquitate in Latina et Orientali Ecclesia, deque eiusdem discrimine in utraque. - 9, 10. De huius legis aequitate et de nulla iuri divino et naturali repugnantia.

1 Caelibatus sacris Ministris initio praescriptus fuit tam in Orientali quam in Occidentali Ecclesia; Benedictus XIV, tom. I, Constit. 129, incip., *Eo quamvis tempore* § 34 [1]. Sed de- 2

[1] De Caelibatus lege parce admodum Cl. Auctor; quapropter visum fuit de ipsa pauca quaedam hic delibare.

Explorati iuris est, Caelibatus legem iure Ecclesiastico statutam fuisse, atque sacris Ministris impositam, quemadmodum contra aliquos temere contrarium opinantes clarissime evincit doctissimus Bellarminus in suis Controversiis lib. II *de Clericis* cap. 18.

Isthaec porro Caelibatus sacratissima lex tam eximiam praesefert vetustatis notam, ut Apostolica merito dicenda sit; siquidem cum ipsis Ecclesiae incunabulis coepit, omnique vero permansit; licet nonnihil varietatis inter utramque Ecclesiam Occidentalem nempe atque Orientalem, in ea servanda deprehenderetur; uti mox dicemus. Scilicet hoc debebatur Victimae illi virgineae, ac virgineo odore fragranti, ut publica Ecclesiae lege ab ipso sui exordio sancitum esset, ne victima illa coelestis contrectaretur, immolaretur, produceretur in altari, nisi per eos qui aut virgines essent, aut vidui, aut in aeternum pudici, uti loquitur D. Hieronymus.

Neque hoc de sola Occidentali Ecclesia èrit accipiendum, quandoquidem et apud Orientales a primis usque Ecclesiae saeculis haec quoque lex Caelibatum sacris iniungens ministris sancita erat. Huius quidem rei locupletissimi testes occurrunt Epiphanius, et Hieronymus, qui verbis tam disertis eam affirmant, ut omnino de ipsa dubitare nefas sit. Lege Thomassinum in *de Nov. et Veter. Eccles. Disciplina* p. I, lib. II, cap. 60.

Quapropter merito vapulat Natalis Alexander qui *in Synops. Histor. Ecclesiast. Saecul. Quart.* cap. I, n. 9, docet ante Siricii Pontificis tempora, hoc est ante annum 385, cum Siricius ad Pontificatus fastigium evectus est, Caelibatum nulla Ecclesiastica lege sancitum fuisse; sed sola consuetudine Sacris Ordinibus adnexum fuisse.

inde ex indulgentia permissa fuit uxorum retentio Graecis, Maronitis, aliisque Orientalibus. Idem, Ibid. § 35.

3 Caelibatus Graecis Subdiaconis, Diaconis, et Presbyteris enixe suadetur, quamvis eorum Matrimonium cum unica et virgine non reprobetur. Idem Constit. 67, incip. *Etsi*, § 7, n. 26, ibi: *Etsi expetendum quam maxime esset, ut Graeci, qui sunt in Sacris Ordinibus constituti, castitatem, non secus ac Latini, servarent, nihilominus ut eorum Clerici, Subdiaconi, Diaconi et Presbyteri uxores in eorum ministerio retineant, dummodo ante Sacros Ordines Virgines, non Viduas, neque corruptas, duxerint, Romana non prohibet Ecclesia. Eos autem, qui Viduam, vel corruptam duxerint, vel ad secunda vota, prima uxore mortua, convolarint, ad Subdiaconatum, Diaconatum, et Presbyteratum promoveri omnino prohibemus* [1].

ADDITIONES CASINENSES.

4 Maiores Clerici omnino castitatem servare tenentur. An vero Caelibatus obligatio ex voto, an ex lege ecclesiastica repetenda sit inter se non conveniunt Auctores. Tridentini enim Patres tantum damnavere Lutherum dicentem: *Non obstante legè ecclesiastica vel voto*. Vid. Scotum 4, dist. 39; Bellar. Contr. l. 1, de Matr. c. 21; Sanchez de Matr. l. VII; Pallav. Hist. Conc. Trid. l. XXIII, c. 9, n. 2; Amort. Theol. Tract. de ord.; Schmalzgrueber Ius Eccl. Un., l. III, tit. 3. Vide infra num. 8.

Post maiores ordines iam susceptos invali- 5
dum est Matrimonium. Conc. Trid. sess. 24, can. 9, de Sacram. Matr.

Post initum Matrimonium, ex quo bigamia 6
vera, vel interpretativa contracta est, nemo ad Ordines, nequidem ad primam tonsuram, vivente vel mortua uxore, promovetur.

Extra casum bigamiae, uxore vivente, nisi 7
ipsa consentiat et castitatem profiteatur, nemo hodie admittitur ne ad primam quidem tonsuram.

Lex Caelibatus seu continentiae sacris Mini- 8
stris imposita, adversus quam tam acriter Protestantes decertarunt, quamque tanto insano furore Saeculo XVI insectati sunt, antiquissima est in Ecclesia Dei, aequitati non difformis, nec iuri divino vel naturali repugnans. Lex etenim ista in exemplo Apostolorum fundata ab ipso apostolico aevo universaliter fuit recepta, atque in antiquissimis Conciliorum et

1

Illud tamen discriminis inter Orientalem atque Occidentalem Ecclesiam observatum fuit; nempe quod in Orientali Ecclesia in hoc magis animus intendebatur, ne post receptos Sacros ordines carnalibus nuptiis quis contaminare se auderet; caeterum si quis post contracta cum aliqua coniugia ad Sacros Ordines proveheretur, uxorem legitimam in ipso Sacro ministerio esse retinendam plures contendebant, et suo potius exemplo edocebant. Cuiusmodi abusum probe cognoscentes antiquiores Synodi, imo et ipsum Nicaenum Concilium connivendum satius duxerunt: *Nam si vigore legum id emendatum fuisset, forte ex ipso medicamine morbus evasisset deterior,* ut aiebat laud. Epiphanius. In Ecclesia vero Occidentali aeque vetitum esset et uxorem ducere post sacrae Ordinationis receptum characterem, aut uxore ante Ordinationem recepta uti, eique *consuescere*; uti loquuntur Patres. Lex isthaec extendebatur non solum ad Episcopos, (quod in ipsa Orientali Ecclesia quantum ad ipsos Episcopos, aeque ac in Occidentali semper servatum fuit) sed etiam ad Presbyteros, et Diaconos; etenim Hypodiaconi primis Ecclesiae saeculis hac in re suae voluntati relicti fuere; et licet Leo Magnus legem continentiae ipsis etiam Hypodiaconis indixisset, illa tamen non ubique statim recepta fuit. Lege laudatum Thomassinum, *loc. cit.* cap. 60 et 61.

Abusum antea invectum in Orientali Ecclesia, ut uxorem antea receptam in ipso sacro ministerio, et retinere, eaque uti liceret, Graeci, ut erat ingenium nationi intractabile, obstinatissime retinuerunt; quin et synodali lege ipsum confirmare ausi fuere, et retinendum decrevere. Id patet ex Synodo Trullana habita an. 688, uti contendit Natal. Alexand. *Histor. Ecclesiast.* Dissert. III in Saecul. Septim. ubi profana illa Synodus damnat nominatim canones Ecclesiae Romanae Caelibatum Clericorum spectantes; atque una simul statuit ut Clerici ante Subdiaconatum uxores ducerent, et cum eisdem viverent etiam postea in Sacris Ordinibus constituti. Hinc abusus ille in morem evasit; ac tandem magis crevit, atque confirmatus est tempore Leonis IX, cum dissidium Graecorum cum Latinis maxime fervebat.

Cum autem ab antiqua erroris consuetudine nulla facile ratione dimoveri possent Presbyteri, aliique Cleric Graecanici ritus, ne vetustis simultatibus novae dissidiorum causae adiicerentur, ad Romanae Ecclesiae omnium Matris ac Magistrae, pietatem spectabat, ut in favorem Graecae Ecclesiae nonnihil remitteret de rigore antiquae disciplinae, quod reapse tandem factum est; uti compertum habetur ex Can. *Aliter* 13, Distinc. 31, qui est Stephani Pontificis, ex cap. *Cum olim* 6 de Cleric. Coniugat. et cap. *Quaesitum* 7 de Poenitent. et Remissionib. Ex instruc. Clement. VIII, quae incipit, *Presbyteri Graeci;* ac demum ex Instructione Benedicti XIV, quae incipit, *Eo quamvis tempore.* Illud vero tantummodo ipsis iniunctum fuit, ut antequam ad Sacrum Sacrificium, seu Sanctam Missam celebrandam accederent, vel per hebdomadam, vel per triduum ab uxoribus abstinerent, uti patet ex memoratis Instructionibus Clementis VIII et Benedicti XIV.

Novissimis demum aetatibus adversus legem Caelibatus acrius bellum indixere Ioannes Wicleffus, Martinus Lutherus, Calvinus, eorumque sectatores contendentes acriter, licere Sacris Ministris etiam post recepta Sacrarum Ordinationum insignia uxores ducere, eisque copulari; at ineptissimas ipsorum argumentationes, quas pro sua insigni temeritate proferre non verentur contra sacratissimam continentiae disciplinam ab Apostolica traditione derivatam, atque in Ecclesia semper servatam, uti testatur Synodus Carthaginensis II, can. 27, docte et erudite suo more refellit Bellarm. laud. lib. I, *de Clericis,* cap. 19 et seqq. Adesis, si lubet, laudatissimum Theologum.

[1] De Caelibatu, quem tot libris hodie oppugnatum dolentes vidimus, plura dicenda essent, nisi Caelibatus causam iam egisset Franciscus Antonius Zaccaria, edito primum an. 1774 Romae commentario, cui titulus est: *Storia Polemica del Celibato sacro da contraporsi ad alcune detestabili opere uscite a questi tempi;* deinde hoc anno 1784 vulgata Fulginiae eiusdem operis apologia, quae praenotatur: *Dissertazione Apologetica di F. A. Z. a conferma della sua Storia Polemica del Celibato sacro, ossia nuova giustificazione del celibato degli Ecclesiastici contro gl' inconvenienti appostigli anche ultimamente in alcuni infamissimi libri.* (EDIT. BARBIELL.)

Pontificum sanctionibus firmata. In exemplo equidem Apostolorum fundata, nam iuxta Tertullianum lib. de Monogam. c. 8, ex Apostolorum numero Petrum tantum uxorem habuisse legimus; et Hieronymus contra Iovinianum lib. I, haec habet: *Quoniam, excepto Apostolo Petro, non sit manifeste relatum de aliis Apostolis, quod uxores habuerint: et quum de uno scriptum sit, et de caeteris tacitum, intelligere debemus, sine uxoribus eos fuisse, de quibus nihil tale Scriptura significat.* Idem S. Doctor, Epist. 48, *ad Pammachium: Christus virgo, virgo Maria utriusque sexus virginitatis dedicavere principia; Apostoli vel virgines, vel post nuptias continentes.* Hinc ab ipsis primis Ecclesiae saeculis, etsi continentia nondum Clericis certa vel declarata lege imposita, tamen consuetudine iam receptum erat, ut Sacris initiati ab uxoribus abstinerent, quas ante ordinationem acceperant. De hac consuetudine vide Origen., homil. 33 in Num. n. 3, et lib. III contra Celsum, n. 48; Hieronymum lib. contra Vigilantium; Eusebium, Demonstrat. Evangel. lib. I, cap. 9, et Epiphanium Haeres. 48, n. 9, et Haeres. 59, n. 4, qui pluries affirmat huiusmodi consuetudinem ab Apostolorum aetate atque instituto esse repetendam. In Orientali Ecclesia quamvis hanc consuetudinem ab Apostolorum tempore servatam invenimus, tamen non defuerunt Presbyteri ac etiam de ordine Episcopali, qui matrimonio iuncti fuissent. Verum non ita evenit in Latina Ecclesia; nam ibi D. Petrus quotquot Episcopos, Presbyteros et Diaconos ordinavit, continentiae legi subiecit; Bellarmin., Vasquez, Arcudius, Thomassin. aliique doctissimi viri firmissimis adducti fundamentis. Tertullianus enim de clero Africano loquens: *Quanti,* ait, *in ecclesiasticis ordinibus de continentia censentur, qui Deo nubere maluerunt, qui carnis suae honorem (in primaevum paradisi statum) restituerunt, quique se iam illius aevi filios dicaverunt, occidentes in se concupiscentiam libidinis, et totum illud quod intra paradisum non potuit admitti;* Lib. de Exhort. castitatis, cap. 11. Vocem porro *dicaverunt* aperte hic votum ac professionem significare censet Cl. Perrone in suis Praelection. Theolog., tract. de Ordin. cap. 5, n. 155. Patres etiam Concilii Carthaginensis II, anni 392, castitatem in Sacris Ordinibus ex Apostolorum doctrina agnoverunt: Canone enim 11 haec leguntur: *Quum in praeterito Concilio de continentiae et castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres conscriptione quadam castitati per consecrationes adnexi sunt. Episcopos, Presbyteros, et Diaconos, ita placuit, ut condecet Sacrosanctos Antistites et Dei Sacerdotes, necnon et Levitas, vel qui Sacramentis divinis inserviunt, continentes esse in omnibus, quo possint simpliciter, quod a Deo postulant, impetrare, ut quod Apostoli docuerunt, et ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus.* Praeterea ad huius legis antiquitatem firmandam quam maxime facit celebris illa D. Augustini regula, his concepta verbis: *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.* Hinc factum ut Siricius in sua Epistola ad Himerium Episcopum Taraconensem, anno 385 scripta, ita loquitur, ut omnes Caelibatus lege, ab Apostolo instituta, teneri, sine ulla prorsus dubitatione affirmet, perspicue eam vetustissimam in Ecclesia demonstret, atque in transgressores tanquam gravis criminis reos animadvertat. Quae vero a Siricio fuerant sancita, servanda penitus esse rescripsit Innocentius I, anno 405, ad Exuperium Episcopum Tolosanum. Atque ita caeteri Pontifices qui hanc Caelibatus legem in maioribus Ordinibus constitutis impositam, confirmarunt. Ea vero ratione sese gesserunt Concilia tam generalia quam particularia, quae huius legis meminerunt, ut satis insinuant se novam legem non condere, sed ab Apostolica sanctione emanatam instaurare ac confirmare. Paulatim ex Ecclesia Latina lex Caelibatus ad Orientis Ecclesias devenit; et quemadmodum antea Clerici ad castitatem servandam consuetudine, postea lege fuerunt obstricti. Attamen a primaevae disciplinae puritate recedentes, maioribus Clericis integrum fuit uxores ante ordinationem susceptas retinere, et tantum Episcopi castitatis legi obnoxii fuerunt. Quod vero Socrates asserit de filiis plurium Episcoporum, tantum de Patriarchatu Constantinopolitano intelligendum esse tenet Dr. Doellinger Orig. Christian. Denique in Synodo Trullana anni 692 [1], tantum antiquae Ecclesiasticae disciplinae formam servare curarunt, cum reapse Caelibatus legem penitus evertebant can. 12, 13, 48. Quamvis enim ibi nullum declaratum fuerit matrimonium post Ordinationem contractum, tamen solis Episcopis illius usus proscriptus, et eorumdem uxores Monasteria procul ab Episcopo exstructa ingredi iubentur; tota praeterea continentia a Presbyteris et Diaconis requisita erat, quando Altari essent ministraturi: et ita in Ecclesia Graeca quoad Caelibatum se res habet. Doellinger, l. c. Append., § 11. Quoad Ordines vero Diaconatui inferiores, varia primum fuit Ecclesiarum disciplina,

[1] Non una est Doctorum mens in aetate determinanda qua hoc Concilium celebratum fuerit. Reginon, etenim manifeste errans, dicit illud anno 612 habitum. Natalis Alexander vero anno 688. Pagius anno 691. Petavius, Harduinus pro anno 706 et 707 stant. Sed Binius, Labbe, Papebrochius, Christ. Lupus, aliique cum Baronio verius asserunt anno 692 fuisse celebratum. Quod equidem egregie Zaccaria adversus Natal. Alexandr. firmat ex ipsis Concilii verbis Canon 3 in sua Historia Polemica Sacri Caelibatus lib. 1. (EDIT. CASIN.)

deinde vero in Ecclesia Latina Caelibatus legi tantum Sabdiaconi subiecti. Vid. Thomassin.; Perrone loc. cit., et praecipue Zaccar. in sua praeclara dissertatione, cui titulus *Storia Polemica del Celibato Sacro*. Vid. etiam Not. Edit. Neap. ad n. 1 *Auctoris*, ubi fere eadem invenies, sed non eodem ordine.

9 Convenientissime porro lex Caelibatus sacris Ministris est imposita, utpote quae vitae sanctimoniam praeseferat, quae ad rite sacra munera obeunda non ducunt, removeat impedimenta; quaeque cum ecclesiasticae vitae instituto maxime faciunt, inducat. Equidem nemo inficiabitur legem Caelibatus ratione obiecti esse sanctissimam: sufficeret sane inspicere quemadmodum Iustinus, Athenagoras, Origenes, Minutius Felix, Christianae Religionis Apologistae illustres eam omni laude cumularunt, et inter ipsius praecipuas glorias adscribere non dubitarunt. Sufficeret quoque unanimis Patrum consensus, sed et Christus ipse et Apostoli verbo et exemplo eam commendarunt. Matth. XIX, 11; I Corinth. VII per integrum. Imo uti etiam Athanasius, necnon caeteri Patres loquuntur, Christus *inter caetera dona largitus est nobis in virginitate exemplar angelicae sanctitatis*. Insuper, quod et illius sanctitatem liquido demonstrat, perspicuum est ex Apostolo l. c. et Patrum testimoniis virginitatem coniugio esse praestantiorem, de qua inter caeteros Chrysostomus, Lib. de Virginitate, cap. 11, sic loquitur: *Virginitas est bonum: id ego quoque fateor; atqui nuptiis etiam melior: et istud tibi assentior; ac si libet, illud adiungam, tanto nuptiis eam praestare, quanto coelum terrae, quanto hominibus Angeli antecellant, ac si quid praeterea audendum est, etiam,* etc., et Concilii Tridentini sess. 24, cap. 10, anathemate perstringitur qui dixerit: *Non esse melius ac beatius manere in virginitate, aut Caelibatu, quam iungi matrimonio*. Cum igitur Sacer ministrorum Dei status, quo homines tanquam Aaron in sortem Domini vocantur, reliquos sanctitate et excellentia longe praestet, sanctius et sublimius vitae genus exinde postulat: quapropter ad legem Caelibatus servandam, utpote sanctissimam, convenientissime Clericos teneri nemo est qui neget. Paulus praeterea, l. c., clamat dicens: *Qui sine uxore est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est quae sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est*. Officia vero Sacrorum Ministrorum praecipua sunt sacrificium offerre Deo, orare, praeesse, docere, Sacramenta ministrare, infirmorum, et pauperum gerere curam, atque alia id genus charitatis et Religionis officia praestare. Si igitur Sacerdos *alligatus* esset uxori, utique *quae sunt mundi sollicitus esset, quomodo placeret uxori,* et a Deo divisus, atque alienis curis a rite Sacris muniis obeundis distractus. Porro si teste Apostolo II Timoth. II, 4: *Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus*, ut magis sit expeditus in suis officiis exsequendis, nemo est qui non videat ab his omnibus liberum esse caelibem Ecclesiae ministrum. Postremo non praetermittendum censuimus brevi perpendere Christianae Religionis propagationem magna ex parte huic Caelibatus legi esse ascribendam; non enim intelligere possumus quomodo Congregatio illa omnium maxima de Propaganda Fide stare posset, nisi Ministri Divino cultui mancipati, huic de castitate servanda tenerentur legi; neque profecto quotidie tot in tam longinquas et barbaras pergerent nationes, nam adeo pauci invenirentur, qui uxorum filiorumve precibus, gemitibusque obsistentes, sine reditus spe, Missionem aggrederentur. Et quantae utilitatis sit Caelibatus respectu Missionariorum, facile est colligere, si inspiciatur quam impari exitu et dissimili causa Missionem suscipiunt Catholici et Protestantes.

Reliquum est ut paucis expendamus Caeli- 10
batus legem, neque iuri divino, neque naturali adversari. Et primo quod iuri divino non obstet, id ex superiori numero allatis facillime deprehendere quisque potest; nemo etenim tam obtusae mentis nusquam invenietur qui aliquo pacto suspicatur, quod Christus sanctificavit quoque et Apostolorum exemplo commendavit, quodque Patres summis laudibus decorarunt, aliqua ex parte iuri Divino posse adversari. Huic addatur exemplum tot illustrium virorum, qui a remotissima antiquitate singulari doctrinae ac sanctitatis nota floruerunt, quique laudem et maximam omnium venerationem adepti sunt, qui tamen in Latina pariter ac in Orientali Ecclesia caelibem duxerunt vitam. Neque est credendum Ecclesiam, dono praeditam infallibilitatis, aliquid contra ius divinum mandasse, cum tot Pontificiis sanctionibus, Conciliorum decretis legem Caelibatus sacris ministris impositam probavit confirmavitque. Sed lex Caelibatus nec iuri naturali adversatur; si qua enim foret repugnantia, dicendum quod Deus et Homo, Christus, Sanctissima Mater, Apostoli, quotquot Sanctos colimus Virgines, Monachorum coetus, eorumque Patriarchae, contra ius naturae peccaverint, a quo Christiana abhorret mens; horrendum enim est, atque blasphemum. Praeterea ad repugnantiam illam efficiendam, aliqua naturae lex exstare deberet, qua omnes et singuli humani generis individui ad matrimonium tenerentur, quod etiam cogitare est absurdum. Nam ea hypothesi omnes utriusque sexus sive pauperes sive divites; sive boni sive infirmi, sive pares sustinendi matrimonii oneribus, sive impares; sive servi, sive liberi, omnes hac lege ad nuptias contrahendas essent obstricti, quod

equidem praeter absurditatem pluribus in casibus esset impossibile. Hanc porro legem neque populi, neque cuiuscunque aetatis sapientes, legislatores, et naturae iuris periti agnoverunt, nec quisquam ratione praeditus agnoscet, cum et ipsi idolorum cultores Aegyptii, Indiarum incolae, Persae, Graeci et Romani, Caelibatus cultores magno semper honore prosecuti sint, et non utpote naturalis legis infractores et reos propterea traduxerint. Henricus Morini, *Histoire critique du Célibat;* Albert. Fabricius, Bibliograph. antiquaria; De Maistre, *Du Pape,* lib. III, cap. 3, part. I. De tota vero hac Caelibatus quaestione vide Zaccar. in toties laudata Historia sacri Caelibatus, et in nova sua Caelibatus defensione; Delingan. Ioseph. Pium Ioan. lib. cui titulus Caelibatus vindiciae sub nomine Flaminii Cephalii, Perrone, Thomassin., Zallinger, aliosque Iuris Ecclesiastici scriptores.

CALIX

Summarium.

1. Calices in primis Ecclesiae temporibus poterant esse etiam lignei, et vitrei. - 2. Tamen a multis saeculis obsolevit usus ille, et nunc non debent esse lignei, nec vitrei, nec de aere aut aurichalcho, aut cupro; sed tam ipsi Calices, quam Patenae debent esse de auro, vel argento, vel saltem stamno ob magnam paupertatem. - 3. Calices et Patenae debent consecrari ac Chrismate perungi. - 4. Calices et Patenas consecrare de iure ordinario spectat ad Episcopos. - 5. Ex privilegio tamen possunt Calices ac Patenas benedicere, seu consecrare Abbates, aliique Praelati usum Pontificalium habentes, dummodo id faciant pro solo usu suarum Ecclesiarum. - 6. Abbates, aliique Praelati usum Pontificalium habentes, si Calices et Patenas consecrant pro usu aliarum Ecclesiarum, possunt ab Episcopis tanquam Sedis Apostolicae Delegatis puniri, et coerceri Interdicto ab ingressu Ecclesiae, et suspensione ab exercitio Pontificalium. - 7. Privilegium consecrandi Calices et Patenas, cum ex Iure Ecclesiastico proveniat, potest a Summo Pontifice concedi etiam simplicibus Sacerdotibus. - 8. Et de facto Paulus III concessit Presbyteris Societatis Iesu, ut in locis remotissimis Infidelium, ubi Catholici Episcopi nulli sunt, Altaria et Calices consecrare possint. - 9. Simile privilegium concessum fuit Minoribus de Observantia in partibus Indiarum. - 10. Calix et Patena duobus potissimum modis consecrationem amittunt, scilicet per fractionem, et per novam inaurationem. - 11. Per fractionem amittunt consecrationem, quando Patena est ita notabiliter fracta, ut Hostiam commode capere non possit, et Calix etiam ita notabiliter fractus, ut in eo commode Sanguis Christi consecrari non possit. - 12. Sic etiam per fractionem amittit Calix consecrationem, quando pes fixus in cuppa et non amovibilis, cum fractione separatur ab ipsa cuppa. - 13. Si autem pes Calicis sit amovibilis, et separatur a cuppa sine fractione, ut accidit in Calice tornatili, tunc per talem separationem non amittit consecrationem. - 14. Per novam inaurationem amittunt consecrationem, quando ratione auri amissi ex longo usu, denuo inaurantur quoad illam superficiem, quae tangit Corpus et Sanguinem Christi; tunc enim opus est nova consecratione. - 15. Affertur et solvitur instantia; ad n. 16. - 17. Affertur et solvitur alia instantia; ad n. 18. - 19. Probabile est, Calicem non consecratum remanere consecratum, si in eo bona fide celebretur. - 20. Probabilius tamen dicendum est non sufficere consecrationem per contactum Corporis et Sanguinis Domini, sed ulterius requiri consecrationem caeremonialem, quae fit per Chrismatis inunctionem, et benedictionem Episcopi, vel Abbatis, vel alterius ad id privilegium Pontificium habentis. - 21. Calix, Patena, et alia ornamenta, quae immediate attingunt Corpus, et Sanguinem Christi, non possunt tangi a Laicis, et multo minus a Feminis. - 22. Tangere enim vasa sacra, quando non continent actu Corpus et Sanguinem Christi, est restrictum Subdiaconis, privative quoad alios Ministros non consecratos. - 23. Quando autem continent actu Corpus et Sanguinem Christi, tangi nequeunt nisi a Sacerdotibus et Diaconis, privative etiam quoad ipsos Subdiaconos. - 24. Facultas tangendi vasa sacra vacua, concessa videtur etiam Acolythis in ipso Missae Ministerio. - 25. Haec facultas tangendi vasa sacra vacua fuit postea ex privilegio concessa Laicis et Clericis Regularium nondum in Sacris constitutis. - 26. Quicunque autem non habet facultatem, nec ex vi suae Ordinationis, nec ex speciali privilegio et permissione, si absque rationabili causa, et sine morali necessitate tangat vasa sacra, peccat saltem venialiter. - 27. Calices, aliaque vasa sacra urgente necessitate possunt vendi; cum hoc tamen, quod si vendantur Laicis, debent prius conflari, vel saltem frangi; et solum Ecclesiasticis Personis possunt integra sine fractione vendi. - 28. Nec ratione consecrationis eorum, potest aliquid plus exigi ab emptoribus sive Laicis, sive Ecclesiasticis; aliter erit gravissimum Simoniae peccatum. - 29. Calix non est ponendus in manibus Sacerdotum defunctorum. - 30. Utrum Calix in fine Missae totus debeat velari in anteriori parte. - 31. De Calicis usu Laicis, etc., aliquando permisso. *Remissive.* - 32. Calices consecrare possunt Vicarii generales sede vacante. - 33. Quis teneatur praestare Calices Ecclesiae Parochiali. *Remissive.* - 34. Calix unde dictus. - 35. Varia eius nomina. - 36. Et plura calicum genera.

1 Calices licet in primis Ecclesiae temporibus potuerint esse etiam lignei, et vitrei, ut testantur S. Hieronymus Epistol. 4, Strabo, de rebus Ecclesiae, cap. 24, et Gratianus, in cap. 2 *Vasa,* 44, de Consecrat. distinct. 1 [1]. Tamen a multis saeculis obsolevit usus ille, et non debent esse lignei; quia cum lignum sit porosum, aliquid sanguinis subintraret; nec vitrei, aut ex crystallo propter fragilitatem, nec de lapide, propter ineptitudinem, nec de aere, aut aurichalcho, aut cupro, quia haec propter aeruginem vomitum provocant [2], sed tam ipsi

[1] De calicum materia, et forma ex veterum monumentis egregie disseruit cl. Praesul Dominicus Georgius in disquisitionibus de Sacro Ministerio cap. 3 de Liturg. R. P. T. 1. (Edit. Barbiell.)

[2] Regino, de Eccles. discipl. lib. I, cap. 67 decretum ex Remensi Concilio, quod Baronius Durcortori Remorum sub Carolo M. celebratum putat, in hanc rem affert. Reddo illud: *ut Calix Domini cum Patena, si non ex auro, omnimodis ex argento fiat... Si quis autem tam pauperrimus est, saltem vel stamneum calicem habeat; de aere autem, aut ex aurichalco non fiat Calix, quia ob vini virtutem aeruginem parit, quae vomitum provocat. Nullus autem in ligneo Calice praesumat cantare.* (Edit. Barbiell.)

Calices, quam Patenae, debent esse de auro vel argento, vel stamno, ita ut si non ex auro, saltem ex argento fiant, vel ad minus, ob magnam paupertatem, ex stamno; Innocent. IV, in Constit. 26, incip. *Sub Catholicae*, ibi: *Unusquisque Sacerdos in aureo, vel argenteo solum, aut saltem stamneo Calice sacrificet;* cap. *Calix*, 45, de Consecr., dist. 1, ibi: *Ut Calix Domini cum Patena, si non ex auro, omnino ex argento fiat. Si quis autem tam pauper est, saltem, ut stamneum Calicem habeat; de aere aut aurichalcho non fiat Calix, quia ob vini virtutem aeruginem parit, quae vomitum provocat. Nullus autem in ligneo aut* 3 *vitreo Calice praesumat Missam cantare.* Calices, et Patenae debent consecrari ac Chrismate perungi; cap. *Cum venisset*, 1, de Sacra Unctione, § *Ungitur*. Imo contra eum, qui utitur Calice ligneo, aut non consecrato, constituta est poena depositionis ab Officio et Beneficio; cap. *Litteras*, 14, de Celebrat. Missar.; Bonacina, de Sacrament., disp. 4, qu. ultim., punct. 9, num. 16; Lezana, in Summa, verb. *Calix*, n. 2.

4 Calices, ac Patenas consecrare de iure ordinario spectat ad Episcopos, quia est actus Ordinis Episcopalis; Sylvester, in Summa, verb. *Benedictio*, num. 2 et 3; Barbosa, de Offic. et potest. Episcop., allegat. 27, n. 35, et alii ibi citati; arg. cap. *Abbates*, 3, de Privileg. in 6, cum enim in tali consecratione adhibeatur Sacra Unctio, vel Oleum Sanctum, ab ipso tantum Episcopo ordinato et consecrato benedicenda, inungenda, et consecranda sunt de Iure ordinario, uti omnia alia in quibus adhibetur Sacra Unctio; arg. cap. *Cum venisset*, 1, de Sacra Unctione; et censuit Sacra Rituum Congregat., in Imolensi, 14 Novembris 1615; In Savonensi, 3 Decemb. 1616; In Taurinen., Pistorien. et Tarvisina, 2 Maii 1619; In Novarien., 21 Martii 1620; in Tridentina, 7 August. 1521, et in Caputaquen., 20 Iul. 1630.

5 Ex privilegio tamen possunt Calices et Patenas benedicere seu consecrare Abbates aliique Praelati usum Pontificalium habentes, ut expresse declaravit S. Congr., in Patavina, 5 Aprilis 1620, dummodo id faciant pro solo usu suarum Ecclesiarum, ut pluries censuit Sacra Congregatio, et signanter 27 Septembr. 1659, § 19, in Decreto circa usum Pontificalium Praelatis Episcopo inferioribus concessorum coram Sanctissimo Domino nostro Alexandro VII, emanato; ibi: *Reliqua Pontificalia extra loca ipsis* Abbatibus subiecta, vel pro servitio alienae Ecclesiae, aut in subditos pariter alienos, *etiam de licentia Ordinariorum exercere non valeant, puta Campanarum benedictiones, Calicum, et similium, in quibus Sacra adhibetur Unctio, necnon Minorum Ordinum Collationes.*

6 Imo possent ab Episcopis tanquam Sedis Apostolicae Delegatis, Abbates, aliique Praelati usum Pontificalium habentes Censura Interdicti ab ingressu Ecclesiae, vel Suspensionis ab exercitio Pontificalium puniri, et coerceri, si Calices, Patenas, et Paramenta sacra pro usu aliarum Ecclesiarum, quam suarum benedicerent, cum eis expresse sit vetitum a Decretis generalibus Sacr. Congregationis Rituum emanatis 27 Septemb. 1659 et 20 Iulii 1660, quoad hoc, confirmatis, et approbatis ab Alexandro VII, ut videri possunt, verb. *Abbas*, sub num. 31, in quibus datur Ordinariis facultas inobedientes et transgressores per Censuras compellendi. Privilegium benedicendi Ca- 7
lices, et Patenas, cum ex Iure Ecclesiastico proveniat, potest a Summo Pontifice concedi etiam simplicibus Sacerdotibus, ut ex communi notat Barbosa, part. II de Offic. et potest. Episcop., alleg. 27, num. 26. Et de facto 8
Paulus III, anno 1549, concessit Presbyteris Societatis Iesu, ut in locis remotissimis Infidelium, ubi Catholici Episcopi nulli sunt, Altaria, et Calices consecrare possint, ut referunt plures, et signanter Suarez, t. II. disput. 81, sect. 71, vers. *Aliae autem*. Simile privilegium 9
concessum Fratribus Minoribus de Observantia in partibus Indiarum referunt plures, et signanter Rodriq., t. I, Regul., qu. 1, art. 4.

Calix, et Patena duobus potissimum modis 10
consecrationem amittunt, scilicet per fractionem, et per novam inaurationem. Per fractio- 11
nem amittunt consecrationem, quando Patena est ita notabiliter fracta, ut hostiam commode capere non possit, et Calix etiam ita notabiliter fractus, ut in eo commode Sanguis Christi consecrari non possit; Barbosa, loco cit., n. 37, cum Vasquez, S. Thoma, et aliis ibi citatis. Sic etiam per fractionem amittit Calix conse- 12
crationem, quando pes fixus in cuppa, et non amovibilis, cum fractione separatur ab ipsa cuppa, quia Calix in tali eventu amittit suam figuram, et non est amplius aptus ad usum ad quem fuerat factus; Suarez, disp. 81, sect. 7, vers. *Rursus inquiri potest;* Paludan., in 4, dist. 13, quaest. 2, art. 5, conclus. 2, et multi alii cum Barbosa, loc. cit., num. 40. Si au- 13
tem pes Calicis sit amovibilis, et separetur a cuppa sine fractione, ut accidit in Calice tornatili, cuius partes separantur absque fractione, tunc per talem separationem non amittit consecrationem, cum adhuc remaneat aptus ad usum ad quem fuit factus, et adhuc retineat suam figuram; ideo enim Calix fit tornatilis, ut possit facile separari. Sic absolute Silvius, in II part. S. Thomae, qu. 83, art. 3, qu. 6, praecisis his verbis: *Si tamen esset Calix tornatilis ita per artem factus, ut pes a Cyatho posset separari; dicendum est, quod per separationem non perderet consecrationem... quia per eiusmodi separationem non diceretur Calix frangi, vel scindi;* Suarez, loc. cit.; Naldus,

in summa, verb. *Calix*, num. 6, et alii cum
14 Barbosa, loc. cit., num. 40. Per novam inaurationem amittunt consecrationem, quando (ratione auri amissi ex longo usu, vel ex abusu quorumdam Sacerdotum, qui, ut ait Gobat, t. I, tract. 8, cas. 10, num. 310, et Sporer, t. III, part. II, cap. 6, sect. 2, n. 395, toto nisu manuum scrupolose simul, et ridicule Calices Purificatorio detergunt, vel potius, ut ita dicam, auro exspoliant) denuo inaurantur, quoad illam superficiem, quae tangit Corpus et Sanguinem Christi, tunc enim opus est nova consecratione, ex eo quod consecratio Calicis et Patenae fit praecipue propter contactum Corporis et Sanguinis; posita autem nova inauratione contactus ille nequit amplius fieri in parte seu superficie consecrata, cum aurum de novo additum non sit consecratum; Suarez, t. I, disp. 81, sect. 3, vers. *Solet vero;* Rossignol., de Eucharist., quaest. 9 de Ritibus, art. 2, num. 16 et 17. Angelus verb. *Calix*, num. 2. Barbosa, *loc. cit.*, n. 38, cum plurimis ibi citatis, qui dicunt talem esse praxim Ecclesiae, et receptam consuetudinem Calices denuo consecrandi, cum denuo inaurantur.

15 Nec valet obiicere, quod sicuti Calix, et Patena non indigent nova consecratione, cum per diuturnum usum amittunt inaurationem, ut tenent communius Doctores, ita non indigent nova consecratione, cum de novo inau-
16 rantur. Non valet inquam, quia in tantum Doctores communius tenent Calicem argenteum non obstante amissione inaurationis adhuc remanere consecratum, nec indigere nova consecratione, quia non fuit consecratum ipsum solum aurum Calicis secundum se, sed fuit consecratus totus Calix per modum unius, adeoque nihil tunc intervenit, quod nondum fuerit consecratum. In casu autem novae inaurationis intervenit aurum de novo additum, quod non est consecratum, et consequenter necessaria est nova consecratio, cum ipsum aurum additum immediate tangat Corpus et Sanguinem Christi.

17 Nec valet instare, quod maior pars trahat ad se minorem, adeoque consecrationem Calicis consecrati redundare in aurum de novo additum, tanquam in accessorium, et minus principale, et sic ipsum reddere sacrum absque nova consecratione; arg. *Quod in dubiis*, 3,
18 de Consecrat. Eccles. vel Altar. Non valet, inquam, quia maior pars trahens ad se minorem non censetur ea, quae est maior quantitate molis, sed quae est principalior, et dignior, et proxime instituta ad continendum et tangendum Corpus et Sanguinem Christi, quod praecipue fit in parte inaurata, quae licet sit minor respectu materialis quantitatis, est tamen maior ratione excellentiae, et muneris, quod debet praestare per continentiam, et immediatum contactum eiusdem Sanguinis et Corporis Christi; unde instantia militat in oppositum, et contra adversarios. Sic Suarez, Vasquez, aliique plurimi cum Barbosa, loco cit., num. 38; Rossignol., loc. cit., num. 17; Reifenstuel, lib. I, decret., tit. 16, n. 16. Non amittitur autem consecratio Calicis et Patenae per aliquos ictus a fabro inflictos, cum per eos nec notabiliter frangatur, nec mutetur interne superficies illa, qua continetur, et immediate tangitur Sanguis et Corpus Christi; Armilla, in Summa, verb. *Calix*, num. 4; Bartholomaeus ab Angelo, Dialog. 5 de Missa, § 327; Azor., part. I, lib. I, cap. 28, qu. 5; Bonacina, de Sacrament., disp. 4, qu. ultim. punct. 9, n. 18; Barbosa, l. c., n. 39.

Calicem non consecratum remanere conse- 19
cratum, si in eo bona fide celebretur, probabiliter defenditur; quae enim maior consecratio esse potest, quam contactus Corporis et Sanguinis Christi, in quo residet ipsa substantialis sanctitas? Sic Diana, part. V, tract. 13, resolut. 60, aliique multi. Sed probabilius di- 20
cendum est, non sufficere consecrationem per contactum Corporis et Sanguinis Domini, et ulterius requiri consecrationem caeremonialem, quae fit per Chrismatis inunctionem, et benedictionem Episcopi, vel Abbatis, vel alterius ad id privilegium Pontificium habentis; quia Ecclesia pro forma consecrationis Calicis verbalem benedictionem cum Chrismatis inunctione solum assignavit; si enim profanus Calix fit sacer per contactum Sanguinis Christi, ut vult Diana, cur non etiam barba, et pannus, in quo defluxit sacer Sanguis? ut dicit Gobat, lib. I, tract. 3. casu 10, sect. 2, num. 309. Tum quia si celebratio Missae bona fide facta in Calice non consecrato sufficeret pro Calicis consecratione, idem dicendum etiam esset de celebratione Missae mala fide facta in simili Calice, quod plane falsum est, aliter multa absurda, et inconvenientia possent oriri. Et hanc opinionem tenent Suarez, in tertia parte t. III, disp. 81, sect. 7, vers. *Alia vero forma;* Lugo, disp. 20, de Eucharistia, num. 92; Dicastillo, disp. 4, de Eucharist., n. 199; Lezana, in Summa, verb. *Calix*, num. 8, et expressus Fagundez, de quinque Eccles. praecept., p. 1, lib. III, c. 21, num. 15, ubi refert, ita fuisse decisum a gravissimis Patribus Societatis Iesu.

Calix, Patena, et alia ornamenta, quae im- 21
mediate attingunt Corpus et Sanguinem Christi, ut sunt Corporale et Palla non possunt tangi a Laicis, et multo minus a Feminis, prout habetur in cap. *Sacras* 25 dist. 23. Tangere enim 22
Vasa sacra, quando non continent actu Corpus et Sanguinem Christi, est restrictum Subdiaconis privative quoad alios Ministros non consecratos; cap. *Non oportet* 30 et cap. *Non liceat*, 31 dist. 23. Quando autem continent actu 23
Corpus et Sanguinem Christi, tangi nequeunt, nisi et Sacerdotibus et Diaconis privative etiam

quoad ipsos Subdiaconos; cap. *Non oportet,* 26, dist. 23.

24 Facultas tangendi Vasa Sacra vacua concessa videtur etiam Acolythis ipso Missae Ministerio cap. *Non licet,* 32, dist. 23 et cap. *Nullus,* 1, dist. 24, quae tamen non est ex vi Ordinationis, cum Acolythis in ipsorum Ordinatione huiusmodi Vasa tangenda non tradantur, sed
25 solum ex quadam permissione. Haec facultas tangendi Vasa Sacra vacua fuit postea ex privilegio concessa a variis Summis Pontificibus Laicis et Clericis nondum in Sacris constitutis Regularium, ut referunt Casarubius verb. *Ornamenta,* Confectius Bullae Sixti IV, et Rodericus tom. I Bullarii in Oraculis eiusdem Sixti, ubi habetur, quod Eugenius IV et Paulus V, concessit Casinensibus, et Calistus III, et Sixtus IV, Minoribus et Augustinianis, ut Fratres eorum Laici, et Clerici nondum Sacris initiati deputati Officio Sacristiae, seu Ministerio Altaris, possint cum licentia Superiorum contrectare Calices, corporalia, et res alias sacras, easque lavare cum opus fuerit, quod extenditur etiam ad Moniales Sacrestanas, ut pa-
26 tet sub verb. *Vasa Sacra* num. 14. Quicunque autem non habent hanc facultatem, nec ex vi suae Ordinationis, nec ex speciali privilegio, et permissione, si absque rationabili causa, et sine morali necessitate tangant Vasa Sacra, peccant saltem venialiter; Suarez tom. III disp. 81 sect. 8 vers. *Tertium exemplum sit;* Marchinus tract. 3 de Sacrific. Missae part. III de Requisit. ad Missae celebr. cap. 13 num. 8 et seqq.; Rossign. de Eucharist. quaest. 9 de Ritib., art. 2, num. 26 et alii passim; et ratio est, quia praefert quamdam irreverentiam et praesumptionem, et inanis esset concessio privilegiorum facta Regularibus tangendi huiusmodi Vasa, si sine labe possent ab aliis omnibus indefinite tangi.

27 Calices, aliaque Vasa Sacra urgente necessitate possunt vendi; cum hoc tamen, quod si vendantur Laicis, debent prius conflari, vel saltem frangi, et solum Ecclesiasticis Personis possunt integra sine fractione vendi. Nec ra- 28
tione consecrationis eorum potest aliquid plus exigi ab emptoribus, sive Laicis, sive Ecclesiasticis, aliter erit gravissimum Simoniae peccatum; arg. cap. *Non satis,* 8 de Simonia. Cum enim consecratio Calicis, aliorumque vasorum, sit quidpiam mere spirituale, non aestimanda est pretio pecuniae, nec in quocunque casu potest ingredi commercium. Ita communis Doctorum. Et pro omnibus sufficiet adducere verba S. Thomae in 4, dist. 25, q. 3, a. 1, q. 3, ad 1: *Vasa Sacra,* inquit S. Doctor, *nullo modo ratione consecrationis vendenda sunt, ut scilicet pro consecratione eorum aliquid plus exigatur; tamen in necessitate Ecclesiae possunt vendi ex parte eius, quod in eis non est spirituale, scilicet materia auri et argenti. Et tunc si venduntur Ecclesiasticae Personae, possunt integra vendi: si autem venduntur aliis non ad usum Ecclesiae, debent prius frangi praemissa ratione, ne sancta ab aliis tractentur, quam a Ministris Ecclesiae.*

Calix non debet poni in manibus Sacerdotum 29
defunctorum, ut abusive introductum est; Bassi de Sodalitiis q. 1, num. 14; Clericat. et alii relati sub verb. *Sacerdos,* n. 69. Vide ibi.

Ad dubium utrum Calix in fine Missae de- 30
beat totus velari in parte anteriori, prout ab initio Missae? Sac. Rit. Congreg. in Pragen. die 1 Martii 1698 respondit: *Ante versiculum, qui dicitur Communio, cooperiendum velo Calicem in anteriori parte, prout ante Confessionem.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De Calicis usu Laicis, et Clericis, et Sacer- 31
dotibus non sacrificantibus aliquando permisso, vide Benedictum XIV, de Sacrificio Missae, editionis latinae § 359, et plur. sequent. [1].

Calices, Patenas, atque Altaria portatilia cum 32

---

[1] Quoniam vero nostris quoque temporibus aliquid de Calicis Eucharistici usu Laicis concedendo mussitatur, consulendus quidem non inutiliter erit Benedictus XIV. Praestabit tamen hic lectorum oculis ea subiicere, quae Otho Truchsesius Augustanus Episcopus et Stanislaus Hosius Cardinales doctissimi, cum Tridenti ea controversia apud Concilii Patres perpenderetur, de tota hac re censuerunt. Recito primum Truchsesii epistolam ad Hosium ex Lagomarsimana Pogianarum epistolarum editione vol. III, pag. 110. *De quo autem* (de concedendo scilicet Laicis Calice) *sententiam meam exquiris, etsi nec ausim, nec debeam quidquam aut sentire aut loqui, nisi ex sanctissimis Concilii decretis, quas leges statuo omnis rationis et sententiae meae, tamen, quoniam opinionem meam de ea re studes elicere, non possum te, quem unum omnium facio plurimi, celare quid existimem. Ego, si sperarem, concessam eam rem provinciis forte salutarem, certe multorum salutis spei aliquid remittendum censerem. Sed, ut id futurum sit, non equidem adducor, ut credam. Quod cum ita intelligam, ne mihi quidem persuadere possum, illud permittendum esse, quod Concilii auctoritate sublatum video. Verumtamen si quidquam fuerit in Concilio constitutum contra rationem hanc meam, statim, commutata sententia, verum, ac solidum sequar Sacri Concilii iudicium.* Hosius autem ad regem Poloniae scribens his verbis utitur: *Magna contentione petitus est a Patribus Calicis usus per Oratores Caesareae Maiestatis, de quo cum sententiae dictae essent, fuere Patres in sex partes divisi. Nam alii concedendum esse dixerunt; alii, cum in eadem essent sententia, non a Concilio tamen, sed a Pontifice concedi debere; alii negarunt; alii, quamvis negarent, ad Pontificem tamen remiserunt; alii cum neutram in partem quidpiam definirent, concedendus esset, nec ne, totam causam ad Pontificis arbitrium reiecerunt, alii deliberandum amplius, et negotium hoc in aliud tempus reiiciendum esse censuerunt. Qui tantopere Calicem petiverunt, spem fecerunt, fore, ut multi ex his, qui segregaverant semetipsos ad Ecclesiae gremium redirent. Quod si certum esset, minus foret in impetrando negotii. Qui vero negarunt, his maxime causis adducti sunt, quod negarent, eos vere, et ex animo ad Ecclesiae gremium reverti, qui praescribere vellent Episcopis potius quam praescriptis parere... Quamobrem cuiusdam in*

oleis tamen ab Episcopo benedictis possunt Sede vacante consecrare Vicarii Generales ab Episcopo Vicario Apostolico in Indiis constituti ex facultate ipsis tributa a mox laudato summo pontifice in litteris expeditis die 26 Ianuarii 1753.

33 Quis teneantur praestare Calices, tum alia ornamenta Ecclesiae Parochiali, deficientibus vel non sufficientibus redditibus Fabricae; vide apud Rousseaud de la Combe in sua Iurisprudentia Canonica, verb. *Calix*.

ADDITIONES CASINENSES.

34 Calix, vas sacrum, in quo Christi Sanguis consecratur atque offertur; a voce graeca Κύλιξ dictus, de quo Cassiodorus haec habet: *Calix a calida dictus est potione; quoniam sicut ille cor hominis exhilarat bibitus, ita hic sanctas animas perpetuo iucundat haustus.*

Calicem Patres Concil. Tribur. cap. 18 Vasculum; Vas mysticum Synesius Constit. 2; Poculum Clem., l. 8 Constit. c. 15; Poculum Sanctum Gregor. Nazianz. Orat. 25 appellat. 35

Plura Calicum genera erant, sc. qui *Baptismi Calices* dicebantur, quibus sacro Baptismate abluti, post acceptam Eucharistiam sub specie panis, Sanguinem bibebant sub specie vini. *Ministrales* etiam erant Calices, qui communicandis sub specie vini Fidelibus adhibebantur; huiusmodi Calices eo nomine appellatos esse ait Georgius Cassander Liturg. cap. 31, *quia non ad offerendum, sed ad ministrandum populo Christi sanguinem deserviebant:* Benedict. XIV, De sacros. Missae Sacrif., lib. 1, cap. 4, num. 9. Horum Calicum plures vel pauciores pro numero fidelium communicantium apponebantur qui grandiores et capaciores erant. 36

CALVARIUS

Summarium.

1. Calvarius unde nomen traxerit, et an ibi Adam sepultus fuerit. - 2. Nonnulli auctores quod ibi Adam sepultus fuerit negant.

1 Calvarium, seu Golgotha cranium significare, fert communis opinio; indeque exiguo illi monti nomen fuisse inditum, ex quo eo in loco Adamum fuisse sepultum, percrebuerit opinio, ut tradit S. Hieronymus in cap. 5 *ad Ephesios*, quamvis de veritate circa id satis dubitet, ibi: *Haec*, inquit, *vera sint, nec ne, lectoris arbitrio derelinquo. Certe tunc in populo dicta placuerunt, et quodam plausu ac tripudio sunt excepta.* Idemque S. Doctor de hoc etiam dubitat loquens de hac re in c. 27 Matth. At vero ipsemet, epistola 46, alias 17, *Paulae et*

---

errore tuendo perseverantiae signum esse, dicebant, quod non aliter, quam sub ea conditione, si Calix esset permissus, ad Ecclesiae gremium se redituros, nonnulli ostenderent. Neque dici posse, eos ab omni errore liberos esse, qui hoc peterent; nam aut eos persuasum habere, quod aliter salvi esse non possent, nisi sumant utramque speciem, quasi praecepto Dei ad eam sumendam astringantur, aut non credere, quod Christus sit aeque integer sub una specie, atque sub utraque. Cum autem utrumque affirmare sit haeresis, Calicem huiusmodi concedere, nil aliud affirmare (forte videri) *quam haeresim approbare: maxime cum certo constet, non alios quam haereticos Calice uti; ita ut usus illius, cuiusdam ab Ecclesia Dei discessionis symbolum esse videatur..... Si credunt totum esse Christum sub altera specie, si credunt nullum esse Christi mandatum de utraque specie sumenda, nec esse id de necessitate salutis, quorsum petant utramque speciem? Si vero non credunt horum alterum, quid aliud, quam condemnando Sanctos maiores suos, quin et Ecclesiam universam, gravissimi cuiusdam erroris, vel impietatis, quae cum interdixerit usum Calicis laicis, aeterna salute liberos suos privaverit?... Itaque res eo perducta est, ut causam totam ad Sanctam Sedem Apostolicam remitteretur, penes quam potestas erit, quidquid magis expedire Christianae Charitati duxerit, ac de re statuere. Ego vero si quam non dubiam spem ostendi viderem, exstinctas iri haereses omnes in Regnis, ac terris Maiestatis vestrae, modo Calix permittatur, existimarem, non ita magno negotio id impetraturum esse, quamlibet multa dicta sint a multis in contrariam sententiam. Sed, si perstare in suis erroribus debent haeretici, non video quid causae sit, quamobrem de Calice magnopere laboretur. Quin etiam expedire cum quibusdam iudico, ut haec sit tessera quasi communio alterius speciei, qua dignoscantur ab Haereticis Catholici; ut, quemadmodum illi non aliam ob causam sibi Calicem usurpant, quam ut suam adversus Matrem Ecclesiam rebellionem declarent, sic hi propterea sint unius tantum speciei usu contenti, ut se legitimos illius, et obedientes esse filios demonstrent.*

In eamdem utriusque Cardinalis sententiam abiit Trid. Conc., quod quemadmodum antea Constantiensis et Basileensis Synodus sanxerat, sess. 21, c. 2, *Consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit; et pro lege habendam decrevit, quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesiae auctoritate pro libito mutare non licet.* Equidem cum postea concedi petiissent suis populis Ferdinandus Imperator, et Albertus Bavariae Dux, itemque Carolus Ferdinandi filius, Carinthiae, Stiriae Carniolae populis, Calicis usum a Pio IV impetrarunt; ac Pii diploma anno 1564 Viennae 18 Iunii Pragae 21 eiusdem mensis promulgatum fuit. Verum experientia docuit, Cardin. Truchsesium fere vaticinando ad Hosium 19 Sept. 1562 scripsisse, uti apud Pogianum legimus vol. III, ep. 73; *Faciat Deus, ut mea me fallat opinio sitque et iis, qui petunt, et iis qui concedunt (si modo concedetur) calix ille salutaris, neque potius sit vini plenus mixto, quem bibant peccatores terrae.* Itaque S. Pius V, vulneribus, religioni ex illa Calicis concessione, etsi praeter opinionem ac valde contra voluntatem concedentis, impositis mederi volens, eam quinto post initum Pontificatum mense, in Caroli Archiducis Austriae provinciis abrogavit, datis tum ad Patriarcham Aquileiensem die 8 Iunii an. 1566, tum ad ipsum Carolum Archiducem die proxime sequenti litteris, quas recitat cl. Lagomarsinius ad Pogianum, vol. III, p. 156 seq. Sed hac de re auctor sum, ut etiam legas, quae in Antifebronio Italico adversus Febronium disseruit Franc. Anton. Zaccaria, t. I Caesen. edit., pag. 19 seq. (EDIT. BARBIELL.)

Eustochii ad Marcellam ab eo scripta, vel dictata, eam sententiam sequitur, quam aliis in locis non probaverat, ibi: *In hac urbe* (Hierusalem), *imo in hoc tunc loco et habitasse dicitur, et mortuus esse Adam. Unde et locus, in quo crucifixus est Dominus noster, Calvaria appellatur, scilicet, quod ibi sit antiqui hominis calvaria condita, ut secundus Adam, id est Sanguis Christi de Cruce stillans, primi Adam et iacentis protoplasti peccata dilueret.* Et huic opinioni favent Tertullianus, Origenes, Epiphanius, Chrysostomus, Augustinus, et Baronius ad ann. Christi 34, num. 112, expresse tenet locum illum ideo Calvarium appellatum, quod Adam ibi sepultus fuerit. Cui opinioni ac traditioni pia etiam innititur illa pictorum praxis, ut ad pedem, id est inferiorem Crucis partem, hominis calvariam depingant. Videatur Lambertinus Benedictus XIV, de Festis D. N. I. C., num. 271, et Aiala, Pictor Christianus Eruditus, lib. IV, c. 18, n. 16, ubi ad rem subiungit: Ita enim (si tamen eius sunt [1]) diserte docent illa Tertulliani carmina, quae sic habent:

> Hic hominum primum suscepimus esse sepultum.
> Hic patitur Christus, pio Sanguine terra madescit;
> Pulvis Adae ut possit veteris cum Sanguine Christi
> Commixtus stillantis aquae virtute lavari.

Non desunt tamen qui aliter sentiant, ut 2
referunt idem Aiala, et Cardin. Lambertin.; Benedictus XIV, loco cit.; et Calmet, in Dictionario, verb. *Adam,* tradit et verb. *Calvaria;* in quo verb. *Adam* tradit ipse Calmet, quod in Calvario Sacellum visitur Adamo sacrum [2]; vide verb. *Mundus,* a n. 13 et n. 55.

CAMBIUM

CAMBIUM: 1. quid et quotuplex sit, et an sit licitum; 2. de ipsius origine, progressu, abusu et reductione.

Articulus I. *Quid et quotuplex sit Cambium, et an sit licitum.*

Summarium. 1. Cambium unde veniat, et quid significet. - 2. Cambium quid sit. - 3. Cambium quomodo differat a simplici permutatione, et ab emptione, et venditione. - 4. Cambium quomodo differat a Mutuo. - 5. Cambium quomodo differat a Deposito. - 6. Quis dicatur *Campsor,* et quis Campsarius. - 7. Cambium est duplex, Reale, et Siccum. - 8. Cambium reale quale sit. - 9. Cambium Reale est adhuc duplex, scilicet Cambium reale minutum, seu manuale, et Cambium reale locale, seu per litteras. - 10. Cambium minutum, seu manuale, quale sit. - 11. Quare dicatur Cambium minutum. - 12. Cambium minutum est licitum cum moderato lucro secundum consuetudinem regionis pluribus de causis, quae assignantur. - 13. Cambium locale, seu per litteras quale sit. - 14. Quare dicatur Cambium locale seu per litteras. - 15. Cambium locale, seu per litteras est licitum cum moderato lucro, secundum consuetudinem, maiorem, vel minorem distantiam locorum, pluribus etiam de causis quae assignantur. - 16. Cambium siccum quale sit. - 17. Quare dicatur cambium siccum. - 18. Cambium siccum non est licitum, sed damnatum. - 19. Cambiorum usus, seu negotiatio ex duplici fine lucrandi videtur inducta, scilicet vel ex tali fine ob publicum Reipublicae bonum, vel ex ipso ob privatam Campsorum utilitatem. - 20. Et ex utroque fine est licita Cambiorum negotiatio; ad n. 21. - 22. Dummodo serventur conditiones praescriptae a S. Pio V, Constit. incip. *In eam pro nostro,* quae hic assignantur. - 23. Cambiorum negotiatio potest etiam licite exerceri a qualibet persona privata non destinata a Republica ad cambiandum, et aliquod lucrum, seu utilitatem recipere ex Cambiis, quae ex proprio arbitrio, et libertate exercet. - 24. Imo etiamsi Personae privatae, per decretum Principis, seu Reipublicae prohibeantur negotiationem Cambiorum exercere, nihilominus non obstante huiusmodi prohibitione, contractus suorum Cambiorum subsistunt, et alias, servata iustitia pretii, nulla restituendi obligatio sequitur. - 25. Nec tales privatae Personae cambiantes contra prohibitionem Principis peccant mortaliter, nisi sua cambia cedant in grave detrimentum Reipublicae. - 26. Quando Cambium simul et semel aeque prodest tam Campsario quam Campsori, seu uterque Cambientium reportat ex Cambio aequale commodum, is qui praevenitur ab altero, potest ab illo lucrum Cambii recipere. - 27. Famulus, qui pecunias aureas accipit a Domino, ut ipsas deferat pro solutione ad creditorem eiusdem Domini, illasque commutat cum argenteis, acquisito in illa commutatione, seu Cambio aliquo lucro; si cum pecuniis illis argenteis satisfacit in integrum creditori intra debitum tempus; nec graviter peccat, nec ad ullam restitutionem, vel Domino, vel eius creditori faciendam obligatur, suppositis tribus, quae assignantur; ad n. 29. - 30. Si autem Dominus expresse mandet famulo, ut pecunias in eadem illa specie auri deferat, et solvat creditoribus, tunc famulus contra expressam voluntatem Domini, et praesumptam voluntatem creditorum, commutando in argenteam, vel aeream, graviter peccat, et tenetur ad restitutionem omnis damni creditoribus inde secuti. - 31. Si vero nullum inde damnum sequatur, adhuc quidem erit iniuria, cum esset et contra Domini, et contra creditorum voluntatem, sed nulla erit obligatio restituendi. - 32. Cambium cum Recambio, seu cum recursu, ab unis vocatum Vesuntinum, et ab aliis Placentinum, licet a variis velut licitum speculative defendatur, tamen pro praxi est absolute reiiciendum velut purum Mutuum, et palliata Usura; adeoque Cambium siccum duplicatum. - 33. Cambium Francofurtense, seu Cambium ad nundinas, fieri potest licite ratione maioris lucri cessantis, quo diutius nundinae distant, et pecuniae solutio differtur, praesertim apud Merca-

---

[1] Non erat cur Auctor dubitaret an carmina illa ex lib. II adversus Marcionem, cap. 4 Tertulliani fuerint: nemo hodie paulo eruditior est, qui libros illos saltem post Hieronymi obitum divulgatos fuisse non sentiat. Caeterum alii plures pro sententia, qua in monte Calvariae Adam sepultus fuit, laudari possent. Vide Michaelem Glycam Annal., p. 120, et Fabricium in Codice pseudepigrapho Vet. Test., p. 60, et t. II, p. 37. (Edit. Barb.)

[2] Nec sane quidquam est, quod iustam pro veterum illa sententia coniecturam praebeat, ut post Whitbyum in Exam. variant. Lection. Milii, pag. 35, monet vir doctissimus nuper Florentiae defunctus Alphonsus Nicolai, t. III Lezioni della Genesi, lez. 31, p. 98. Exstat hac de re Samuelis Andreae dissertatio de Adami Sepulcro, Marpurzi edita 1679. (Edit. Barbiell.)

tores. - 34. Et dato quod in hoc Cambio interdum non adsit ratio maioris lucri cessantis, adhuc ex ratione et natura contractus defenditur, et excusatur a plurimis, etiam per hoc quod tempore propinquo nundinis sit copia pecuniarum, adeoque multitudo Campsorum faciat Cambium vilius; et e contra tempore remotiore. - 35. Cambium obliquum tres sub se occultat contractus; quinam ipsi sint. - 36. Quid sentiendum de eo in foro interno et externo. - 37-43. De creatione Cambii obliqui. - 44, 45. Si creditum, ex quo creatum est cambium obliquum in totum haud subsistat, vitiatur Cambium quoad excessum tantum. - 46, 47. An validum sit cambium obliquum ex credito creatum, si creditor sciverit nullas apud debitorem esse pecunias numeratas. - 48-50. Quid si debitor in creatione Cambii fassus fuerit se non esse solvendo. - 51-53. An sustineatur Cambium obliquum ex credito creatum si praeservata fuit anterioritas et potioritas ipsius crediti. - 54-56. Fructus Cambii obliqui tametsi valide creati an et quando debeantur. - 57. An cessent fructus cambii obliqui per decoctionem debitoris, qui onus cambiandi assumpsit. *Remissive.* - 58. Quid si alter cum debitore in solidum se obligaverit. *Remissive.* - 59. An cessent fructus Cambii obliqui elapso tempore praefinito. - 60. De Cambio vero obliquo ad biennium contracto, et deinde ad beneplacitum partium, an, et quando prorogatum censeri debeat. *Remissive.* - 61. Fructus Cambii obliqui an conveniri a principio possint in certa quantitate. - 62. An in Cambio obliquo dari possit fideiussor, vel recipi pignus. - 63. Quoad alia. *Remissive.*

1 Cambium venit a verbo *Cambire,* quod apud omnes idem significat ac permutare: unde Cambium idem est, ac permutatio, et quantum ad praesens spectat, sumitur pro sola permutatione
2 pecuniae. Et sic communiter definitur, quod *Cambium sit pecuniae pro pecunia permutatio.* Dicitur *permutatio,* quae particula stat loco generis, et per ipsam Cambium convenit cum quacunque alia permutationis acceptione, quae
3 proprie, et specifice non est Cambium. Dicitur *pecuniae pro pecunia,* quae particulae stant loco differentiae. Per ipsas enim Cambium differt primo a simplici permutatione, in qua res pro re traditur, et ab emptione et venditione in quo pretium pro merce, et merces pro pretio
4 transfertur, non pecunia pro pecunia. Differt secundo a Mutuo, tum quia Cambium non perficitur nisi facta utriusque traditione pecuniae, quae etiam eodem tempore fieri potest: in Mutuo vero traditur pecunia, vel res alio tempore reddenda; tum quia Cambium fit tantum in pecuniis, Mutuum vero etiam in aliis rebus; tum etiam quia in Cambio intervenit aliqua diversitas, vel quoad pecuniam, vel quoad locum: in Mutuo vero potest eadem
5 res, et eodem loco reddi. Differt tertio a Depósito, quia per Depositum non transfertur rei Dominium in Depositarium; per Cambium vero transfertur a Campsario in Campsorem, et e
6 converso a Campsore in Campsarium. Et hic adverte quod *Campsor* dicitur ille, qui in gratiam alterius pecuniam permutat; *Campsarius* vero dicitur ille, in cuius gratiam fit pecuniae permutatio, seu, qui dat ad Cambium, ut lucretur, dicitur *Campsor;* qui vero recipit ad Cambium, et dat lucrum, dicitur *Campsarius.*

7 Cambium est duplex: reale et siccum. Cam-
8 bium reale est, quo pecunia realiter cum alia
9 pecunia commutatur. Et hoc Cambium reale est adhuc duplex, scilicet Cambium reale minutum seu manuale, et Cambium reale locale,
10 seu per litteras. Cambium minutum seu manuale est, *quo pecunia minor praesens cum alia maiori pariter praesenti commutatur, vel e converso,* ut cui permutatur moneta argentea cum aurea, aurea cum argentea, patria, et currens cum extera, et non currente, nova cum vetere, aut denique moneta levis, et deficiens in iusto pondere, cum moneta iusti et legitimi ponderis, aut e contra. Et dicitur Cambium 11
minutum, quia in eo frequentius pecuniae grandiores cum minutioribus commutantur pro usu commodo ad res vulgares ac necessarias emendas, et minutiores pecuniae cum magnis commutantur pro maiori facilitate ad eas alio transportandas, aut recondendas. Et hoc Cambium 12
minutum est licitum cum moderato lucro secundum consuetudinem regionis pluribus de causis: 1. ratione laboris, 2. incommodi, 3. officii cambiendi, 4. expensarum, 5. commoditatis, 6. antiquitatis honorificae, 7. raritatis, 8. praestantioris metalli, 9. peculiaris effectus, quo quis se privat, 10. usus et expedibilitatis.

Cambium locale, seu per litteras est, *quo* 13
pecunia praesens a Campsario commutatur cum pecunia absente sibi in alio loco absolvenda mediante Campsoris syngrapha. Et di- 14
citur Cambium locale, seu per litteras, quia in eo dantur litterae de loco ad locum, quibus mandatur correspondenti, ut in illo altero loco pecunias solvat. Et hoc Cambium locale, seu 15
per litteras, est licitum cum moderato lucro secundum consuetudinem, maiorem vel minorem distantiam locorum, pluribus etiam de causis: 1. ratione laboris; 2. ratione incommodi; 3. ratione expensarum in detinendo telonium, et famulos ad cambiendum paratos, et in conservandis correspondentibus in locis, aut nundinis; 4. ratione assecurationis pecuniae Campsarii, quae si transportari deberet, Campsarius expensas pateretur, et pericula; 5. ratione virtualis translationis pecuniae, quae fit per litteras, et correspondentes de uno in alium locum in commodum Campsarii petentis; 6. ratione maioris vel minoris aestimationis pecuniae. Cambium locale, et per litteras, de quo hic agitur, quando revera litterae mittuntur, vel transmittitur alio loco pecunia eo modo, quo apud theologos describitur, admittitur a Benedicto XIV, in Tract. de Synodo Dioeces., lib. VII, cap. 48, § 7. Cambium vero obliquum, quo mutuatarius se obligat ad negotiandum in Cambiis tantumdem pecuniae, quantum mutuo accepit a Cambista in favorem ipsius Cambistae, vel eidem Cambistae dat facultatem, ut nomine suo accipiat sive a seipso,

sive ab alio tantumdem pecuniae, quantum sibi mutuo datum est; accipiat, inquam, eam per Cambii contractum; atque interim mutuatarius se obligat ad solvendum quantum necesse est pro ratione huius secundi Cambii; hoc, inquam, Cambium, quamvis non reprobatum a nonnullis, et revera fortasse in foro fori sustineri posset, adhuc tamen in conscientia reprobatum est. Ibidem, § 9 et 10. Interdum vero mutuatarius in se suscipit onus negotiandi per Cambium tantumdem pecuniae, quantum a Cambista mutui nomine recepit; tunc vero quidquid lucratur, vel lucrari potest in Cambio nomine mutuantis facto, totum illi solvit; quae solutio etiam facienda est, etsi istud negotium Cambii revera factum non sit, quia Cambistae intererat, ut fieret. Id etiam perinde ac prius a Pontifice reprobatur. Ibid. Hic tamen adverte, quod haec omnia Cambia, quamvis per se, saltem quoad nonnulla, licita laicis, interdicta esse Clericis Canones magno consensu demonstrant, et evincunt; Ibidem, cap. 49, § 11.

16 Cambium siccum est, *quando fingitur solutio facienda alibi, sed revera fit in eodem loco*
17 *cum usura*. Et dicitur Cambium siccum, quia caret humido iustitiae, seu iusto titulo ad pariendum lucrum. Hoc contingit, quando Campsor dat pecunias Campsario cum pacto, ut sibi solvantur in alio loco distanti eo pretio solito dari pro similibus locis distantibus, licet Campsor certo sciat Campsarium non habere pecuniam nec correspondentem in tali loco distanti, adeoque certo credat, pecuniam in eodem priori loco postea restituendam esse.
18 Et hoc non est verum, sed apparenter tantum, et fictitie Cambium, reipsa autem est verum et merum Mutuum, indeque sumptum lucrum vera et mera Usura, et per hoc damnatum fuit ab Urbano III, cap. *Consuluit*, 10, de Usuris [1]; et novissime a S. Pio V, in Bulla de Cambiis incip. *In eam pro nostro,* ubi huiusmodi Cambia sicca tanquam usuraria expresse damnat.

Cambiorum usus, seu negotiatio ex duplici 19
fine lucrandi videtur inducta, ut recte notat Azorius Inst. Moral. lib. X, cap. 3, vers. 1, *Quaeritur*. Scilicet, vel ex tali fine ob publicum Reipublicae commodum, vel ex ipso ob privatam Campsorum utilitatem. Et ex utroque 20
fine est licita Cambiorum negotiatio. Ex primo enim fine, nemo est, qui id neget, et iustitiam ipsius satis indicat necessitas Reipublicae, quae summe indiget Cambiorum realium usu, seu negotiatione; tum pro sustinendis nundinis, mercaturis, et commerciis exteris, cambiendo pecuniam patriam, et currentem cum extera, et non currente: tum pro obeundis in longinqua itineribus, aut pro ibi peragendis contractibus, cambiendo per litteras pecuniam praesentem cum absente, seu aeream, et argenteam cum aurea translatu faciliore, et commodiore: tum denique pro quotidianis minutis contractibus, emptionibus cambiendo integras monetas cum minutioribus ad tales minutas emptiones magis idoneis, et huiusmodi, adeoque stat clarum, esse licitissimum usum Cambiorum ex primo fine, scilicet ob publicum Reipublicae bonum; propter quod S. Pius V, in cit. Bulla de Cambiis incip. *In eam pro nostro,* appellat *Cambiorum usum legitimum, et quem necessitas publicaque utilitas induxit*. Ex secundo 21
etiam fine, scilicet ob privatam Campsorum utilitatem, esse licita Cambia, clare patet, quia finis particularis acquirendi lucrum per contractus licitos, non potest dici illicitus, aliter illicita esset omnis negotiatio, et mercatura ad finem lucrandi, quod a nemine sanae mentis est dicendum; contractus autem, et usus Cambiorum est licitissimus, tum per Ius civile in c. de Usuris, ubi Doctores communiter, tum per Ius Canonicum in cap. Naviganti 19, de Usuris, [2] et praecipue per citatam Constitutio-

---

[1] Triplex Urbano III proposita fuerat quaestio: 1. Utrum scilicet in iudicio animarum velut usurarius esset habendus ille, qui non alias mutuo traditurus, eo proposito mutuam pecuniam credit, ut licet omni conventione cessante, *plus tamen sorte recipiat,* hoc est num scilicet usurarius, quem vocant *mentalis* ad restitutionis onus esset astringendus. 2. Utrum eodem reatu criminis involvatur, qui, ut vulgo dicitur, non alias parabolam iuramenti concedens, donec, quamvis sine exactione, emolumentum aliquod inde percipiat. Quid sibi porro velit illud *parabolam iuramenti non concedens,* aut quomodo istud ad quamdam usurae speciem pertineat, dicemus suo loco, cum de usuris agetur; interim iuvat hic observare, et hoc pertinere ad quamdam usuram occultam, quam *directe* quis non exigebat; sed *parabolam iuramenti* non concedendo ad illam praestandam veluti compellebat. 3. Utrum negotiator poena non absimili esset damnandus, qui merces suas longe maiori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixi temporis dilatio prorogetur, quam si ei incontinenti pretium persolvatur. Tribus hisce propositis quaestionibus respondit Urbanus III per Decretalem, quae prostat in cap. *Consuluit* 10 De Usuris, adhibens illud Evangelii apud Lucam: *Mutuum date nihil inde sperantes,* quibus verbis cum omnis usura et superabundantia prohibeatur, rectissime inde deducit laud. Pontifex, huiusmodi homines de quibus in propositis casibus quaerebatur, iudicandos esse *male agere, atque ad ea quae taliter sunt accepta, restituenda in animarum iudicio efficaciter esse inducendos*. Ubi uti patet, nihil prorsus de Cambio; attamen non inde velim deducas temere prorsus ab auctore nostro usurpatum ad probandum Cambia, quae dicebantur *Sicca* ecclesiastico etiam iure esse prohibita. Si quidem cum in memorata Decretali reiiciatur, ac damnetur tanquam pura, putaque usura, quilibet contractus, per quem ex solo titulo dilatae solutionis lucrum exquiritur, ac percipitur, et in Cambio, quod vocant *Siccum,* hic solummodo titulus dilationis solutionis interveniat ad lucrum percipiendum, inde consequitur in dicto cap. *Consuluit* Cambium *Siccum* implicite quoque damnari, et per quamdam consequentiam. Non ergo temere atque ultra propositum omnino laud. *Capitis* adhibetur auctoritas ad id probandum quod auctor animo intenderat. (EDIT. NEAP.)

[2] In leg. 26, *Eos qui,* cod. de Usur. agitur inter caetera de usura colligenda ex sacra legis iussione ex pe-

nem S. Pii V de Cambiis editam quinto Ka-
22 lendas Februarii 1571. Dummodo serventur conditiones in eadem Constitutione praescriptae, quae praecipue sunt quatuor. 1. Quod Campsor non paciscatur de aliquo lucro ratione solutionis dilatae ultra terminum. 2. Quod non paciscatur de certo interesse, sive a principio celebrationis Cambii, sive ex post. 3. Quod Cambia realia aliter non fiant nisi ad proximas nundinas. 4. Quod in terminis solutionis constituendis habeatur ratio longinquitatis, et vicinitatis locorum, ad quae solutio destinatur.
23 Cambiorum negotiatio potest etiam licite exerceri a qualibet Persona privata non destinata a Republica ad cambiendum, et aliquod lucrum seu utilitatem recipere ex Cambiis, quae ex proprio arbitrio, et libertate exercet; Navarrus, cap. 17, num. 288; Lessius, lib. II de Iustitia, cap. 23, dubit. 2, n. 9, et alii communiter. Permissio enim, seu deputatio Principis ad aliquod munus non potest reddere illud munus licitum, si ex se illicitum est, adeoque si licita sunt Cambia exercita a deputatis a Principe, vel Republica, erunt etiam licita Cambia exercita a qualibet Persona privata non
24 destinata a Republica. Imo etiamsi Personae privatae per decretum Principis, seu Reipublicae prohibeantur negotiationem Cambiorum exercere, nihilominus non obstante huiusmodi prohibitione contractus suorum Cambiorum subsistunt, et alias servata iustitia pretii, nulla restituendi obligatio sequitur, cum nullum damnum inferri supponatur. Sic contra Sotum, Molina, disp. 399 et 405; Lessius, cap. 23, dubit. 2, num. 17; Layman, lib. III, cap. 19, num. 4; Lugo, disp. 28, sect. 4; Rossignol, de Cambiis contract. 5, punct. 3, num. 7; Sporer, tom. II, tract. 6, sect. 2, de Cambiis, n. 44. Nec tales privatae Personae cambientes 25
contra prohibitiones Principis peccant mortaliter, nisi sua Cambia cedant in grave detrimentum Reipublicae, ut puta, si fiant cum exteris, vel hostibus, ut sic bonae monetae extra Provinciam extrahantur, et malae introducantur, et alia huiusmodi gravia detrimenta Reipublicae inferantur, alioquin a peccato mortali recte excusant Molina, Lessius, Layman, Sporer, locis citatis; Tamburin. cap. 3, § 2, et alii. Cum enim nulli damnum inferant, non potest dici quod ullum peccatum mortale incurrant praeter venialem forte inobedientiam, et poenam in foro externo solvendam a deprehensis [1].

Quando Cambium simul, et semel aeque 26
prodest tam Campsario quam Campsori, seu uterque Cambientium reportat ex Cambio aequale commodum, is qui praevenitur ab altero potest ab illo lucrum Cambii recipere, v. g. Petrus eget pecunia Alexandriae, sed habet Mediolani; Paulus habet Mediolani, sed eget Alexandriae, si Petrus praeveniat Paulum petendo ab ipso Cambium Mediolanum, lucrum Cambii erit Pauli; et e contra, si Paulus praeveniat Petrum petendo ab ipso Cambium Alexandriam, lucrum Cambii erit Petri. Et ratio est, quia

---

cuniis traiectitiis, quae erat centesima, ut ibidem patet, hoc est duodecim in centum. Porro usura isthaec, quae ex traiectitiis pecuniis, hoc enim quae ultra mare transvehebantur, redigebantur, dicebatur *nauticum fenus,* sive *Fenus maritimum,* unde titulus Digestorum et Codicis *De Nautico Fenore.* Nauticum ergo, sive Maritimum Fenus percipiebatur ex pecunia traiectitia, quae mare traiecturo, ea conditione dabatur, ut navi salva et incolumi appulsa, restitueretur grandi cum Fenore, hoc est usurae centesimae, uti diximus; navi vero pereunte, naufragio facto (hoc enim periculum ex maris navigatione solummodo suscipiebat in se creditor pecuniae Leg. *Cum dicas* 2, et *Cum proponas* 3, Cod. de Nautic. Fenor.), tum sors, tum lucrum, et omnis usura creditori deperibat; unde fiebat ut in communi Fenore sors fuisset periculo debitoris; in maritimo vero periculo creditoris existebat. Huiusmodi porro leges indicantur ab Auctore, dum probatum voluit, Cambii, quod dicebatur *locale,* ex iure civili usum maxime licitum fuisse, atque existere, nec id temere prorsus. Si quidem nauticum, sive maritimum Fenus, aut Cambii quoddam *localis* genus est, aut saltem non modicam prae se gerit similitudinem cum Cambio locali. Quemadmodum enim in Fenore maritimo periculum pecuniae traiiciendae spectabat ad personam creditoris, et ratione huiusce periculi lucrum illud quod diximus recipiebatur; ita etiam in Cambio *locali,* periculum pecuniae alio traiiciendae atque alibi solvendae pertinebat ad Campsorem, qui pecunias praesentes cambiendo cum distantibus recipiebat in se periculum transvectionis ipsius pecuniae, atque inter caetera ratione huiusce periculi lucrum illud, de quo convenerat, recipiebat. Quod et nunc etiam obtinet, et licite extra controversiam fit.

Quod autem Auctor ad probandum iure etiam canonico licitum esse istud Cambii genus, quod dicitur *locale,* adhibet auctoritatem Gregorii IX in cap. *Naviganti* final. De Usuris, id omnino extra rem videtur. Laud. enim c. *Naviganti* loquitur Gregorius de nautico Fenore, sive maritimo, quod apertissime improbat, dum ait, *quod recepturus aliquid ultra sortem,* eo quod *suscepit in se periculum* (nempe transportationis pecuniae), *usurarius sit censendus.* Quare cum nihil omnino de hoc Cambii genere, et nauticum, sive maritimum Fenus in eo apertissime improbetur, inepte prorsus adhibetur ad probandum auctoris propositum. Nisi forte cl. Auctor sectatus sit sententiam illorum, qui mendum in textum irrepsisse arbitrantur, ibique legendum contendunt: *Usurarius non sit censendus.* At de mendosa lectione, quam nonnulli somniarunt, ac de recta laud. cap. *Naviganti* sententia opportunius suo loco dicetur, cum de Usuris agendum erit. Caetera quae tradit Auctor in toto hoc articulo recte constant; illa tamen, quae num. 34 adiungit ex probabili sententia Lessii, et Layman minus probantur; at ista retulisse potius, quam probasse videtur. (Edit. Neap.)

[1] Haud ita facile pronuntiandum, veniali dumtaxat noxa esse damnandos, qui, adversa Principis voluntate, Cambia ineunt, licet iustam mercedem Cambii respondentem non excedant; Principis enim legi, et quidem non parvi momenti, contradicunt, cum de ea re agatur, quae commune Reipublicae bonum respicit. Leges autem Principis de re gravi latae, nisi aliter constet, sub gravi obligare, omnes docent Theologi. Adde damnum, quod caeteris Campsoribus a Principe deputatis, aut approbatis, immineret. Ea propter mortaliter se peccare cambientes contra principis prohibitionem, pronuntiandum videtur. Consul. Pontas, verbo *Campsor,* cas. 11.

qui praevenitur, revera praestat alteri obsequium, et servitium pretio aestimabile, et per accidens est, atque ad eius fortunam spectat, quod id aliunde vertatur in suum commodum. Ita Caietan., Sylvester, Bonacina, et alii cum Molina disput. 405; Tamburin. lib. 9, cap. 4, § 3; Sporer loc. cit., num. 40, et alii passim [1].

27 Famulus, qui pecunias aureas accipit a Domino, ut ipsas deferat pro solutione ad creditorem eiusdem Domini, illasque commutat cum argenteis, acquisito in illa commutatione, seu Cambio aliquo lucro: si cum pecuniis illis argenteis satisfecit in integrum creditori intra debitum tempus, nec graviter peccat, nec ad ullam restitutionem, vel domino, vel eius creditori faciendam, obligatur, suppositis tribus. 1. Quod Dominus creditori non teneatur ex pacto pecuniam auream in specie solvere, sed satisfaciat etiam pecuniam argenteam eius valoris solvendo. 2. Quod famulus non plus a creditoribus in utilitatem Domini sui consequi possit, seu aureas, seu argenteas tradat. 3. Quod famulus neque expressum, neque praesumptum Domini mandatum habeat, ut easdem pecunias in specie tradat, aut forte easdem cambiendo, ipsi Domino lucretur; sed proprio nomine ac periculo tale Cambium instituat. Ita pluribus citatis Molina, disp. 402; Lessius, cap. 24, dubit. 2; Layman loc. cit., num. 5; Sporer
28 loc. cit., num. 46 et alii passim. Et ratio est, quia per lucrum illud acquisitum a famulo, nec laeditur ius creditoris, nec violatur intentio debitoris, ergo non consurgit aliqua obligatio uni, vel alteri illud resarciendi. Consequentia est clara, quia debitum restitutionis non consurgit, nisi ex laesione alterius, vel ratione rei iniuste acceptae, vel ratione iniustae acceptionis; non est autem res iniuste accepta, per quam nullus laeditur, nec iniusta acceptio, quae non est contra voluntatem eius qui pecuniam illam solvendam tradit. Antecedens probatur, quia ius creditoris est solum, ut ad aequalitatem solvatur tantum, quantum erat illi debitum, potius in pecunia in uno genere quam in altero; finis vero domini debitoris, ut exstinguatur praecise ius, quod adversus ipsum habebat creditor; aeque autem exstinguitur per pecuniam in argento, ac in auro, dummodo sit ad aequalitatem secundum valorem legalem, et quidem in tali loco et tempore, in quo solvitur, nisi aliter conventum sit; adeoque, etc. Tum quia id quod ex pecunia, natura sua ste- 29
rili, acquiritur, non est fructus rei, sed industriae, adeoque illud lucrum in proposito non acquiritur domino, nec creditori, sed ipsi famulo industriam applicanti, sicut etiam Depositarius, Commodatarius, imo Fur, vel Usurarius, vel quilibet iniustus possessor ex alienis pecuniis negotiando, lucrum non domino, sed sibi acquirit, dummodo alias dominum indemnem servet, ut cum Divo Thoma, 2–2, qu. 78, art. 3, tenent Doctores communiter.

Si autem dominus expresse mandat famulo, 30
ut pecunias in eadem illa specie auri deferat, et solvat creditoribus, tunc famulus contra expressam voluntatem domini, et praesumptam voluntatem creditorum, commutando in argenteam, vel aeream, graviter peccat, et tenetur ad restitutionem omnis damni creditoribus exinde secuti. Et ratio est, quia in hoc casu creditores ius habent secundum domini voluntatem, ac mandatum, exigendi a famulo pecunias aureas in tali specie sibi distinctas, quas si ille non reddat, iniuriam eis affert, et consequenter damnum emergens, vel lucrum inde cessans
compensare tenetur. Si vero nullum inde da- 31
mnum sequatur, ut puta si pecunias aureas, non aliter, ac argenteas, et aereas expenderet, adhuc quidem erit iniuria, cum esset et contra Domini, et contra creditorum voluntatem; sed nulla erit obligatio restituendi, quia obligatio restitutionis non est pro iniuria sola, sed pro damno illato, quod hic cessat; Molin., loc. cit., concl. 3; Laym., loc. cit., num. 5, et alii passim [2].

Cambium cum Recambio, seu cum recursu, 32
quod fit cum Petrus Campsor v. g. bona fide numerat mille aureos Paulo Campsario hic Alexandriae solvendos postea Romae, sed quia Paulus Campsarius Romae nullas pecunias, seu correspondentes habet, utitur correspondente ipsius Petri Campsoris, unde correspondens Campsoris fit pro tunc etiam correspondens Pauli Campsarii et loco ipsius Campsarii solvit imaginarie Romae pro pretio consueto; et mox novo Cambio cum iterato pretio committit solvendos Alexandriae cum duplicato lucro. Hoc Cambium cum Recambio, seu cum recursu, ab unis vocatum *Vesuntinum*, a Vesuntio Urbe in Burgundia, et ab aliis *Placentinum* a Pla-

---

[1] Verum probabilior ea opinio mihi est, ait Cuniliati, tract. 10, in 7 Decal. praec., cap. 6, § 3, num. 2, quod in hoc casu neuter lucrari debeat; sed Cambium Cambio reciproce compensandum, aliter etiam si alter praeveniatur, reapse caret titulo lucrandi, cum in eo loco pecunia careat. Tom. I, pag. 495. (Edit. Barbiell.)

[2] Si demum dubitet, ut scribit Cuniliati, tract. 10, de 7 Decalog. praec., cap. 6, § 2, num. 3 de intentione heri, probabilius est, quod teneatur monetas illas in specie Creditori deferre. Cum enim herus debitor sciat auctarium esse allaturas, et illas nihilominus Creditori transmittat, eo ipso implicite vult auctarium ad Creditorem pertinere, quandoquidem statim ac exierunt de sua manu, statim, inquam, ad Creditorem pertinent, tanquam ad habentem ius ad illas. Quinimo debitor forte mittit pecunias illas, ut se magis gratum reddat Creditori: ut compenset dilationem aliquam, etc. Cum igitur famulus facillime possit ab hero licentiam petere, monetas illas permutandi, et non petat, eo ipso vult se committere periculo iniuste agendi in praeiudicium Creditoris. Tom. I. pag. 494. (Edit. Barbiell.)

centia Italiae Urbe, eo quod credatur in istis locis primo celebratum, licet a variis velut licitum speculative defendatur, tamen pro praxi est absolute reiiciendum, velut purum Mutuum, et palliata Usura, adeoque Cambium siccum duplicatum, cum revera in ipsa Campsarius patiatur onus duplicis Cambii, et Campsor referat duplex lucrum. Sic recte Lessius, Navarr. Lugo, n. 98; Diana, part. I, tract. 8, resol. 1; part. IX, tract. 8, resol. 67; Burg. centur. 3, cas. 36; La Croix, lib. III, part. II, n. 1033; Sporer loc. cit., num. 44, ubi hoc Cambium vocat rem diabolicam, cum revera practice non videatur esse aliud quam Cambium siccum, seu fictum duplicatum.

33 Cambium *Francofurtense*, sic dictum, ex quo credatur ibi adinventum, et quod generalius vocatur Cambium ad nundinas, ex quo ordinarie detur pro nundinis, fit cum euntibus ad nundinas v. g. Francofurtenses dantur pecuniae ad Cambium tanto maiori cum incremento ibi recipiendae, quanto longiori temporis intervallo nundinae distant; ita ut si uno tantum mense distent, unum Grossum v. g. in singulos Florenos lucrentur; si duobus, duos, si tribus tres, et sic consequenter usque ad ipsas nundinas, quae tamen non distabunt ultra sex menses; Cambium hoc ex communi Doctorum fieri potest licite ratione maioris lucri cessantis, quo diutius nundinae distant, et pecuniae solutio differtur, praesertim apud mercatores, quorum lucrandi unicum instrumentum pecunia est.

34 Et dato quod in hoc Cambio interdum non adsit ratio maioris lucri cessantis, adhuc ex ratione, et natura contractus defenditur, et excusatur a plurimis etiam per hoc, quod tempore propinquo nundinis sit copia pecuniarum, adeoque multitudo Campsorum facit Cambium vilius, e contra tempore remotiore est minor copia, unde cum talis pecunia habeat se per modum mercis, pretium eius augebitur ex penuria venditorum, et minuetur ex copia; Molina, cit. disp., 404; Lessius, loc. cit., n. 35; Layman, loc. cit., num. 9; Tamburin. lib. IX, cap. 5; Castropal. D. 7, n. 3; Caiet. Tolet., Sa, Salas, et alii [1].

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De Cambio obliquo ne verbum quidem facit 35
Auctor. At frequentes adeo in Foro sunt controversiae de hoc obliquo Cambio, ut necessarium omnino sit de eo paucis disserere.

Cambium obliquum *sub se* (ita opportune illud describit Cardin. de Luca in Summa de Cambiis, num. 16) *tres occultat contractus, mutui scilicet, mandati, et Cambii. Ille siquidem, qui pro aliis usibus, vel indigentiis pecunia indigeat, eam mutuam suscipit, adeoque primus est contractus mutui. Quia vero mutuator illam otiosam retenturus non est, sed in istam Cambiorum negotiationem retenturus; hinc mutuatarius, ut mutuatorem etiam ex iustitiae legibus indemnem servet ab eo lucro quod ex licita Cambiorum negotiatione mutuatae pecuniae obtenturus esset, eidem mutuatori facultatem tribuit, ut ab aliis, vel etiam a se ipso tantumdem, sive aequivalentem summam sub Cambiis suscipere, et ratificare valeat; sive idem mutuatarius istud onus in se suscipit. Ideoque non in ipsa mutuata pecunia, sed in alia aequivalenti Cambium ineundum est, ac propterea ultra primum mutui contractum alii duo occultantur; ille scilicet mandati, quod mutuatarius mutuatori praestat, vel e converso, et alter ipsius Cambii, quod in mandante executionem ineatur, vel pro inito in odium mandatarii susceptum mandatum non adimplentis haberi debeat, ut ad damna et interesse ut supra obligatus remaneat.*

Quid sentiendum sit de hoc contractu in 36
foro interno, vide apud Benedictum XIV, de Synodo Dioecesana, lib. X, cap. 5, num. 10 [2].

---

[1] Secluso alio titulo ait Antoine de Contractibus, cap. 9, in resp. ad quaest. 3, iusto excusante ab usura, Cambium hoc est usurarium. Nam est verum mutuum, ratione cuius lucrum exigitur: nihil enim aliud est, quam contractus, quo traditur pecunia, ut reddatur cum lucro infra terminum, seu in quo exigitur aliquid ob dilatam solutionem. (EDIT. BARBIELL.)

[2] Profecto defraudandi non erant studiosi lectores per cl. Additionum Auctorem praeclarissimo Benedicti XIV monito circa iustitiam huiusce Cambii *Obliqui* in foro interno, praesertim cum nostra cura, ac vis intentionis huc magis referenda sit, ut iustitia contractuum in foro interno, atque in iudicio animarum dispiciatur, ac dignoscatur. Quapropter, postquam multa cl. Additionum Auctor congessisset circa praesumptam iustitiam Cambii *Obliqui* in foro externo, illud quoque addendum erat, quod respiciebat interius forum animarum, maxime cum non omnibus praesto sint Benedicti XIV opera. Supervacaneum ergo non erit illud hic adtexere, quo facilius de tota hac re tam sapientissimo Pontifice duce iudicare quisque per se possit in laud. itaque opere de Synod. Dioeces., lib. X, cap. 5, postquam huiusce Cambii, quod vocant *Obliquum*, perspicuam ideam ac notionem tradidisset Beatissimus Auctor, ac quorumdam Scriptorum studia ac conatus pro tuenda iustitia huiusce contractus retulisset num. 10, pro sua insigni sapientia ita infit: *Verum quidquid sit de foro externo, in quo fortasse ita res gesta praesumitur, sicuti in contractus stipulatione describitur, in foro tamen interno, ubi sola spectatur veritas, si pecunia accepta mutuo respondens, neque a mutuante, neque a mutuatario, iuxta praedictas diversas pactiones fuerit ad nundinas transmissa, seu in Cambia activa erogata, nec unquam in alterutrius animo fuit eam ad nundinas transmittere, seu in Cambia erogare; minime dubitandum est Cambium esse illicitum, turpe, et usurarium, ac propterea e Christiana Republica prorsus eliminandum. Non enimvero negamus, posse mutuantem, qui solet pecuniam suam negotiatione augere, aliquid percipere a mutuatario, titulo eius quod interest, hoc est lucri cessantis, aut damni emergentis, sed cum hic legitimus adest titulus aliquid ultra mutuatam sortem exigendi, is erit ingenue adducendus, neque recurrendum ad praedictos Cambii obliqui anfractus, qui vehementem ingerunt suspicionem fraudis ac doli.* (EDIT. NEAP.)

In foro tamen externo, non diffitente eodem Summo Pontifice, probatus ille est [1].

37 In creatione huius, de quo disseritur, Cambii obliqui, necesse haud est ut interveniat pecunia numerata, sed creari ipsum potest ex praeexistentibus creditis, iis tamen certis. Rota in Eugubina Cambiorum super reservatis 7 Iunii 1754, § 2, et 12 Aprilis 1775, § 2, coram R. P. D. Elephant., et 25 Aprilis 1757, § 3,
38 coram R. P. D. Canilliac; modo absit suffo-
39 catio debitoris: quando vero haec dicatur adesse, tradit Rota coram Lancett., dec. 107, num. 10 et plur. sequent. et inter impress. post Albit. de Inconstant. in iudic., dec. 14, num. 1.

40 Quinimo creari potest Cambium obliquum ex fructibus decursis, et nondum solutis alio-
41 rum Cambiorum. Tunc sane, cum creatur aliquod Cambium, conveniri nequit, ut fructus in dies decurrentes, nisi suo tempore solvantur, augeant sortem, estque conventio haec anatocismus ille tantopere a legibus improbatus; l. *Si non sortem*, ff. de Condict. indebit. l. *Ut*
42 *nullo*, cap. de Usur. At nihil impedit, quominus fructus iam decursi una coacervati conferantur in sortem aptam alios fructus progignere, dummodo titulus iusti contractus, prout est Cambium obliquum, adhibeatur: idem sacrum tribunal Rotae non modo in mox citatis decisionibus, verum etiam coram Caprara, decis. 346, num. 3 et sequent., et decis. 368, num. 2, coram Ansald., 104, num. 9 et cor. clar. mem. Tanara, decis. 174, num. 2.

43 Quid vero, si nondum venerit dies omnium illorum fructuum? Modo causa fructuum sit duratura, ii sicuti anticipate possunt vere solvi, ita et anticipate solvi ficte possunt per conversionem ipsorum in alia Cambia; Rota coram Ansald., decis. 104, num. 2 et 9, et in confirmatoria cor. Mut. impressa apud de Comit. inter decis. Florent., decis. 113, num. 7.

44 Quod si creditum, ex quo creatum est Cambium obliquum, in totum haud subsistat, vitiatur ipsum Cambium obliquum, quoad excessum, et sustinetur pro parte vere debita;
45 idque quia, ubi agitur de individuis, utile per inutile non vitiatur, ut ex text. in l. II, § *Sed si mihi*, ff. de V. O. firmavit Rota cor. Caprara, dec. 652, num. 2 et duob. sequent.; coram Ansaldo, decis. 179, num. 6 et sequent.

46 De eo etiam disputari solet, an validum sit Cambium obliquum ex credito creatum, si creditor sciverit nullas apud debitorem esse pecunias numeratas, quae ad nundinas transmitti possent, ut promissa Cambia effectum habere possent. Negant Noguerol, alleg. 10, n. 134 et sequent.; Palm. Nep. alleg. 267, num. 18; Sanminiat., controv. 183, num. 7; Paulut., dissert. 65, num. 77 et sequent.; Leotard., de Usur. q. 26, num. 51; Rota cor. Peuting., dec. 163, n. 15 et seq. et dec. 196, n. 1 et 2. At praevaluit opinio affirmativa; vide Balducc. 47 ad Roman., observ. 40, num. 6 et sequent.; Card. de Luca, de Camb., disc. 3, num. 6 et sequent., et disc. 4, num. 3 et sequent., et disc. 5, num. 8; Ansald., de Commer., discurs. 45, num. 48; Casareg., eod. tract., discurs. 21, num. 10 et sequent.; Rot. Bonon. apud Urceol. de Transact., qu. 4, num. 23, ad fin.; Rot. Rom. cor. Dunozet. iun., decis. 829, num. 15 et sequent.; cor. Emer. iun. dec. 834, num. 9; cor. Caprara, dec. 621, et inter impressas post Balducc. ad Concil. Rom., dec. 49, num. 17.

Num autem id ipsum obtineat, si debitor in 48 creatione Cambii fassus fuerit, se non esse solvendo? Ratio dubitandi inde nascitur quod in 49 creatione Cambii obliqui ex aliquo credito duo actus intervenisse finguntur, alter scilicet solutionis pecuniarum in causam crediti, et alter retrodationis earumdem pecuniarum titulo Cambii. Ubi autem debitor se non esse solvendo fateatur, fingi nec possunt hi duo actus. At 50 videndum, utrum impotentia a debitore confessa erat physica, an moralis. Priori casu sustineri nequit Cambium ex mox dicta ratione; sustinetur vero posteriori casu. Consule Rotam in Romana Cambiorum, 16 Ianuarii 1699, § absque, cor. Mut., impressa apud Casareg. de Commerc., discurs. 49.

Maior quaestio est, an sustineatur Cambium 51 obliquum ex credito creatum, si praeservata fuit anterioritas, et potioritas ipsius crediti. Distinguendum ita est: si cum anterioritate et 52 potioritate praeservata fuit duratio ipsius crediti, non sustinetur quia locus nec esse potest fictioni dictorum duorum casuum. At si praeservata dumtaxat fuit anterioritas, et potioritas crediti, sustinetur. Confer Rotam in Mantis. ad Cardinal. de Luca, de Credit., dec. 8, n. 16, tom. III.

Ex hoc collige, quod si quoquo alio modo 53 praeservata appareat duratio crediti, ut si debitor petierit dilationem, non sustineatur Cambium obliquum ex ipso credito creatum; Rota in Eugubina Cambiorum 8 Martii 1754, § 3 et sequent. coram R. P. D. Elephant. Sed iam satis de Cambio obliquo ex credito aliquo creato.

De fructibus Cambii huius obliqui tametsi 54 valide creati, an, et quando ii debeantur, non inutilis inspectio hic est. Hac autem distinctione proceditur; si onus cambiendi susceptum fuit a creditore, non aliter debentur, quam si ipse creditor probet se revera implevisse onus

[1] Vide num. 15, confer Opusculum, cui titulus *Il Cambio moderno esaminato nel foro della Coscienza in Roma*, 1750. praesertim, cap. 5, ubi nullius momenti esse pro Cambio obliquo argumentum ductum ex Tribunalium praxi ostendit.

hoc cambiendi. At si debitor in se assumpserit onus cambiendi, debentur fructus etiam non docto de implemento oneris cambiendi; idque quia actus in odium gerere debentis pro gesto habetur, ne sua culposo prosit culpa, et adversario noceat; Card. de Luca, de Camb. discurs. 4, num. 6 et seq.; Rocc., Select. iur. disp., cap. XCV, num. 18; Rota cor. Bich., decis. 74, num. 4, coram Molin., dec. 120, n. 4 et seq., et in Romana seu Ferrarien., Dotis 15 Iunii 1736, § 9 et seq. coram Calcagnin.

55 Gravis hinc oritur quaestio, utrius sit onus cambiendi in dubio, creditorisne, an debitoris. Placuit, quod sit creditoris, et non aliter pertinere possit ad debitorem, quam si pacto expresso fuerit in ipsum translatum; Card. de Luca, de Camb., discurs. 9, num. 9; Rota, Florent. apud Casareg. de Commer., discurs. 149, num. 47; Rota Romana cor. Cerr., dec. 583, num. 4, egregie in Romana Cambii impressa apud Card. de Luca, tom. I, lib. V, dec. 17, num. 1 et duab. seq. in Romana seu Ferrarien. Dotis 15 Iunii 1736, § 12, cor. Calcagnino, et in Romana, seu Ferrarien. Dotis super fructibus Cambii 17 Maii 1737, § *absque*, coram R. P. D. Canilliac.

56 Quod si debitor assumat onus cambiendi, nihil vetat, quominus illud assumere queat proprio periculo, propriisque expensis; Rota in recent., dec. 304, num. 3, part. 3, et Eugubina Cambiorum super reservatis, 21 Aprilis 1755, § 2 coram R. P. D. Elephantut.

57 An cessent fructus Cambii obliqui per decoctionem debitoris, qui onus cambiendi as-
58 sumpsit? Et quid si alter cum debitore in solidum se obligaverit? Vide Rotam in Romana Concursus super reservatis, 6 Decembris 1741 coram de Vais, tum in Romana Cambiorum 17 Februarii 1745, coram Millino.

59 An itidem cessent fructus Cambii obliqui elapso tempore praefinito? Distingue; ubi debitor assumpsit onus cambiendi absque ulla temporis limitatione, fructus debentur ad sortis usque restitutionem, non obstante termino adiecto restitutioni sortis, utpote qui adiectus censetur in gratiam ipsius debitoris, ne interim scilicet possit ad ipsam sortis restitutionem compelli. Caeterum si non constet, debitorem onus cambiendi assumpsisse absque limitatione temporis, non debentur fructus ultra tempus restitutioni sortis adiectum; Rota in Bononien. Cambii, 28 Iunii 1754, § *Atque hinc*, coram Harrac. et in Romana Cambii 25 Nov. 1735 et in Confirmatoria, 8 Iunii 1736 utrobique fer. per tot. coram Calcagnino. De Cambio 60 vero obliquo ad biennium contracto, et deinde ad beneplacitum partium, an, et quando prorogatum censeri debeat, adi Rotam in Florentina Pecuniaria super fructibus, 21 Iunii 1745, coram R. P. D. Elephantut.

De fructibus quoque Cambii obliqui non in- 61 congrue quaeritur, an conveniri a principio possint in certa quantitate? Affirmant Rocc. Disp. iur. select., cap. 96, num. 1; Casareg. De Commerc. discurs. 16, num. 16; Rot. in Eugubina Cambiorum super reservatis, 25 Aprilis 1757, § 10, cor. R. P. D. Canilliac.

An in Cambio obliquo dari possit fideiussor, 62 vel recipi pignus, non conveniunt inter se doctores. At magis recepta est opinio affirmativa. Consule Gait. De Credit., cap. 2, tit. VII, qu. 6, num. 2336 et plur. seq.; Turr. de Camb. disp. 3, quaest. 1, num. 5, 6 et 18, et qui Bacc. Osach. Noguerol. Capyc. Latr. Roderic. aliosque contrarios confutat Constantin. vot. decisiv. 219 per tot. Vide de Cambio obliquo alia verb. *Clericus* art. 3, et de Cambio directo, verb. *Litterae*.

EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

Articulus II. *De Cambii origine, progressu, abusu et reductione.*

Summarium. 1, 2. Antiquitas Cambii, et vetus cambiendi modus. - 3. Cambii divisio in *manuale* et *traiectitium*. - 4. Explicatio Cambii *Manualis*. - 5. Genus negotiationis cognitum Romanis. - 6-8. Nomina diversa, quibus appellabantur Cambiorum negotiatores. - 9-11. Incerta Cambii *Traiectitii* origo. Verosimile est a Graecis, et Romanis inventum, a Longobardis vero in praesentem formam redactum. - 12-14. Abusus Cambii. - 15. Pontificiae Constitutiones ad tollendos Cambii abusus. - 16. Necessarius ad Cambii validitatem interventus pecuniae. - 17. Cum causa finalis eiusdem sit pecuniarum transmissio per Nundinas. - 18. Quae ideo probanda est. - 19. Et non probata transmissione Cambia remanent sicca. - 20-23. Laxior opinio in foro admissa, quae vero non ubique recepta fuit. - 24. Interdicta in exteris regionibus et haec Cambia. - 25, 26. Alii Cambii abusus. - 27. Usurae usurarum percipi nequeunt. - 28, 29. Neque in novam sortem converti. - 30-33. Leges a foro inventae pro validitate Cambii obliqui. - 34. Quibus non concurrentibus corruit, licet esset camerali obligatione munitum. - 35. Declaratio praeteritae addit. ad I Art., ubi firmatur Cambium creari posse etiam fructibus decurrendis. - 36-39. Confutatio huius doctrinae. - 40-42. Conciliatio utriusque opinionis. - 43. Plus solvit qui anticipate solvit. - 44. Qui sentit commodum incommodum sentire debet. - 45. Percipiens anticipate decurrendos fructus duplicatas, vel etiam triplicatas, ab eadem sorte percipit usuras. - 46. Qui contrahere possunt, possunt Cambia creare. - 47. Minores et Mulieres laesae in integrum restituuntur. - 48. Sciente patre filiusfamilias valide in Cambio obligatur. - 49. Clericis interdicta sunt Cambia activa. - 50. Et lucrum ab eorum Cambiis perceptum acquiritur R. C. A. - 51-54. Circa cambia passiva non conveniunt DD. sed probabilius est posse a Clericis creari, et de ratione.

1 Inter contractus, qui antiquitus commercia fovebant, principem sibi certe vendicat locum permutatio, sive Cambium; l. I, in prin. ff. De contrahen. empt. Cum tamen non adhuc 2 nummorum usus tunc esset inter gentes introductus, hinc res cum alia diversa re permuta-

batur, et si quid cum aere incusso veteres commutabant, adversabatur antiquus contrahendi modus *per aes et libram*. Ovid., *Pont.* 4, 15, restituente Io. Frid. Gronovio lib. 2, Observat. cap. 2, pag. mihi 218, et conferri merentur, quae de hoc loco disseruntur in Epist. Claror. Viror. tom. 2, pag. 547.

3 Post vero inventam auri, argentique signandi artem novum permutandi genus repertum fuit, Cambium nempe *Manuale*, et *Traiectitium*, ut notant Doctores. Heinec. Element. iur. Cambial. cap. 1, § 5; Zech. Rigor. moderat. Trin. Pontific. circ. usur., dissert. 3, cap. 2, sect. 2 de Camb. § 47 et 48.

4 Cambium *manuale*, sive *minutum*, illud erat, quo nummi argentei cum aureis, vel aurei cum argenteis, vel Romani cum Hispanis incontinenti apud mensam permutabantur. Heinec., 5 Zech., loc. sup. citat. Huius Cambii naturam non ignorasse veteres Romanos ex eo compertum fit, quod passim in Iustinianeis voluminibus Argentariorum, Trapezitarum, Mensa- 6 riorum et Nummulariorum fit mentio. Argentarii quippe erant, qui in foro tabernas et mensas suas positas habebant, et minorem monetam pro argento permutabant. Novell. 4, sub fin. et Novell. 136, ibique Cuiacius, Vicat. Voca- 7 bular. iur., tom. I, verb. *Argentarii*. Mensarii vero dicebantur, qui nummos nummis vendebant. Iac. Gothofr. ad Cod. Theod. l. I, tit. *Si quis solid. circul.*; Livius, lib. VII Historiar., cap. 21, et lib. XXIII, cap. 21, ubi loquitur de Triumviris mensariis, rogante Minucio Tribuno plebis factis, et Cicero pro Flacco, ubi: *Cum Civitate mihi res et acerrima, et conficientissima litterarum, in qua nummus moveri nullus potest sine quinque Praetoribus, tribus Quaestoribus, quatuor Mensariis,* 8 *qui apud illos a populo creantur*. Nummularii tandem parum a praecedentibus differebant; l. XXXIX, ff. de Solut. Apud eos uti apud Argentarios fide publica deponi pecunias solebant. Vulpian. in l. VII, ff. depos. De Nummulariorum corpore fit mentio, l. XV Cod. Theod. de his qui sup. relig. contend., de quorum omnium negotiatione erudite egerunt Cuiacius Observat., lib. X, cap. 14, et Claud. Salmas, de Usur. cap. 17.

9 Acrior quaestio solet excitari circa Cambii *traiectitii* originem. Alii enim hanc repetunt a Belgis, alii a Iudaeis, alii a Longobardis, sed cum nullum afferant validum argumentum, 10 ideo super his mittimus inquirere. Hoc unice certum est, hanc quoque veteribus Romanis innotuisse, ut ex Ciceronis quampluribus locis primus omnium collegit Url. Huber., Praelect., ad Pandect. lib. XVII, tit. 1, § 12. Cicero enim ad Attic., lib. XII, ep. 24, de filio Athenis studiorum causa commorante: *De Cicerone*, inquit, *tempus esse iam videtur: sed quaero, quod illi opus erit, Athenis permutari ne possit, an ipsi ferendum sit*. Similis est locus, lib. XV, ep. 15, *Cicero scripsit ad Tironem sibi post kalendas Aprilis* (sic enim annuum tempus confici) *nihil datum esse. Quare velim cures, ut permutetur Athenis, quod sit in annuum sumptum: ei scilicet Eros numerabit. Eius rei causa Tironem misi. Curabis igitur, et ad me, si quid tibi de eo videbitur, scribes.* Rursus ad Familiares, lib. II, ep. 17, et lib. III, epist. 5. Antiquam tamen cambiendi formam a nostra aliquantulum discrepasse, recte observat Berger. supplem. Elect. Proc. exsecut., thes. 1, posit. 7.

Verosimile nihilominus est Romanos, Graecos, et postea Venetos, aliasque maritimas gentes in traiiciendis transcribendisque pecuniis usas olim hoc compendio fuisse; Longobardos vero paulatim meliorem huic negotiationi formam dedisse, ut recte arguit Heinec., edit. Neapol., tom. V, exercit. 11 de vit. Negot. Collyb. vel Camb., cap. 1, § 5. 11

Sicuti vero omnibus, exceptis clericis saltem beneficiatis, licitum erat hanc in praesentem formam redactam exercere negotiationem, id occasionem praebuit nonnullis rei familiaris angustia, vel alia indigentia pressis illius nomine abuti. Primo in hoc contractu quatuor con- currebant. I. Personae solventis in loco contractus; II. Recipientis pecuniam simulque tradentis solventis tesseram Collibysticam, sive Litteram Cambialem; III. Tesseram exhibentis; IV. Denique persona eamdem acceptans et solvens. Heinec., loc. cit., § 8 et Zech., ubi sup. § 56. Mox abusus invaluit, ut duae tantum personae concurrerent: alia quae solveret, alia quae reciperet cum onere transmittendi receptam pecuniam ad incerta loca, pacta interim annua mercede favore creditoris. Hinc non amplius quaerebatur, ut pecuniae Romae solutae permutarentur Athenis, sed dum quis maxima laborabat inopia, ut propriis angustiis consuleret, recipiebat pecuniam cum simulato onere ad loca valde dissita eamdem traiiciendi, eodemque tempore eamdem pecuniam in proprios usus erogabat. Res adeo processit ut Romanis Pontificibus opus fuerit huic usurariae negotiationi modum formamque ponere Pontificiis Constitutionibus; praesertim Pius IV, Constit. 1; et Pius V, Constit. 142 de Cambiis per errorem allegat. in plerisque locis 118, iuxta Bullar. Mainard. 12 13 14 15

In his Constitutionibus profecto permissum fuit Cambium incertum, sed tamen pro necessario illius requisito interventus numeratae pecuniae requirebatur, eiusque traditio *ad cambiandum et recambiandum* per nundinas, atque plateas. Torre, de Cambiis, disput. 1, qu. 2, num. 1; Onnat., de Contract. tractat. de Camb. sect. 3, § *Materiam*; Ansald. de Commerc. et Mercat. diss. 32, n. 8 et 10; Rot. in recent., part. 19, decis. 34, num. 9; et in Eugubina 16

Cambiorum, 21 Aprilis 1755, § 2 in princ., coram Elephantutio. Cum enim causa finalis Cambii in eo posita sit, ut pecunia accepta in Cambiis et Recambiis exerceatur, et per nundinas atque plateas transmittatur, hinc si nulla tradita pecunia, quae inde in Cambiis et Recambiis exerceatur, illico causa finalis Cambii cessat, et consequenter corruere debet ipse cambialis contractus.

Quamobrem ut omnis eludendarum Constitutionum modus tolleretur, Pius V praecipue mandavit ut idoneae adducerentur probationes super receptarum pecuniarum transmissione ad nundinas, atque plateas, ut dictae Constit. inhaerens docet Rot. in recent., part. 18, dec. 191, n. 3 et 4, et cor. Lancet., decis. 460, a n. 1 ad 4. Seclusa enim pecuniarum transmissione Cambia remanent sicca, ex quibus annuas recipere accessiones Canonicae sanctiones expresse prohibent. Io. Christoph. Frankius, Instit. iur. Cambial., lib. II, sect. 1, tit. 8, § 2; Heinec., Element. iur. Cambial., cap. 2, § 20; Zech., Rigor. moderat. circa usur. dissert. 3, cap. 2, sect. 2, § 53. His tamen posterioribus temporibus depravata praxis fori, noxia in legibus interpretandis imperitia, et arbitraria nimis in iudicando facultas laxiorem admisit sententiam, ut docet experientia, et observat Neumannus a Pucholtz de Cambiis cap. 10, § 6 et 8. Nova quippe inventa est distinctio: aut creditor suscipit onus cambiendi, et tunc transmissionis requiritur probatio, aut hoc onus transfertur in debitorem, et hoc casu indistincte sustinetur. Turr., de Camb. disput. 1, quaest. 29, n. 3 et 14; Marquard., de Iur. mercat. lib. XI, cap. 12, n. 27. At enim vel iustus per se, vel iniquus censeri debet contractus. Si iustus, inutilis remanet distinctio: si vero iniquus, non satis compertum est, quomodo data hac distinctione sublata iniquitas remaneat, neque in allata Constitutione ullum dictae distinctionis apparet vestigium, adeo ut, ubi lex non distinguit neque nos distinguere debemus. Cirill., in l. III, ff. de Offic. praesid. Sed apud nos haec invaluit opinio, in exteris vero regionibus huiusmodi contractus neglecta distinctione de qua supra, omnino proscribuntur. Ius Camb. Aust., art. 54; Ordinat. mercat. Ludovici XIV, reg. Franc., tit. V, art. 57; Codex leg. Dan., lib. V, cap. 14, § 19; Ius Cambior. Pruss., art. 34.

Quod in artibus liberalibus quotidie accidit, quae, ubi ad interitum properant, nunquam desinunt declinare, nisi penitus collabantur, id utique in Cambiis factum est. Post varias fictiones, multosque introductos abusus eo denique insatiabilis pervenit creditorum aviditas, ut capta occasione, qua inopes debitores in extrema versarentur egestate, eosdem adigerent, vel ad solvendos praeteritos fructus, vel ad creanda ex ipsis nova Cambia. Hinc factum est, ut in omnium legum conculcationem, inducta quoque sit interventus numeratae pecuniae fictio, et licita usurarum ab usuris perceptio, quae non sine maxima Iuris consultorum, Iudicum, et Tribunalium ignominia admittitur in foro et a Iustiniano merito reprobatur.

Omnia iura clamant, usuras usurarum percipi non posse, et haec in foro summis efferuntur laudibus theoremata. At quid differt inter usurarum ab usuris perceptionem, et in novam sortem usurarum conversionem. Hoc profecto est, non rebus, sed verbis legem ponere. Ita Imperator antiqua iura corrigendo definivit in l. *Ut nullo* 28, Cod. de usur.: *Ut nullo modo usurae usurarum a debitoribus exigantur, veteribus quidem legibus constitutum fuerat, sed non perfectissime cautum. Si enim usuras in sortem redigere fuerat concessum, et totius summae usuras stipulari, quae differentia erat debitoribus, a quibus revera usurae exigebantur? Hoc certe erat non rebus, sed verbis tantummodo legem ponere. Quapropter hac novissima lege definimus, nullo modo licere cuiquam, praeteriti temporis vel futuri in sortem redigere, et earum iterum usuras stipulari. Sed et si hoc fuerit subsecutum, usuras quidem semper usuras manere, et nullum usurarum aliarum incrementum sentire; sorti autem antiquae solummodo incrementum usurarum accedere.* Hinc *Anatocismi* nomen venit, Voet., in Pandect. lib. XXII, tit. 1, num. 20, in princ.; Roderic. de Ann. cens., lib. III, qu. 7, num. 21; Bruneman. in Cod., lib. IV, tit. 22, in l. 28, num. 1 et 2; Duaren., tit. de Re iudicat., cap. 24, § ult. tom. II, pag. iuxt. edit. Lucen. 68, coll. 2 et tit. de Usur. et fructibus, tom. III, pag. 497, coll. 2, § *Quod diximus*.

Haec in foro obliqua vocantur Cambia, quae cum directe omnibus legibus opponantur, ne istae omnino subvertantur, ipsa praxis nonnullas alias leges subrogavit, quibus deficientibus irrita remanent Cambia obliqua. 1. Requiritur, ut actualis debitoris inopia, et solvendi impotentia excludatur. Cum enim in his Cambiis obliquis duplex actus praesumatur, solutionis nempe ex parte debitoris, et simultaneae restitutionis ex parte creditoris, si constet de inopia debitoris, cessat praesumptio solutionis, et novae receptionis, aliaque subingreditur praesumptio suffocationis inopis debitoris contra validitatem contractus. 2. Ut dilatio peragendae solutioni concessa praecipuam et finalem causam contractus per se sola non constituat. Hinc de Cambio creando primo agendum, deinde de dilatione; non vero principaliter de dilatione, accessorie vero de Cambio. 3. Ut antiquus debendi titulus exstinguatur, et prioris tituli novatio fiat, adeo ut debitor nequeat amplius in vim antiqui, sed vigore novi contractus conveniri. Quare si in novo instrumento

antiqua praeserventur iura favore creditoris, cum ideo excludatur novatio, ita nullum re-
33 manet Cambium. 4. Ut mala fides, et suffocationis debitoris suspicio in creditore non appareat, ut declarando, et corrigendo novas additiones
34 tenent auctoritates ibid. allegat. His deficientibus ipso iure corruit contractus, qui licet camerali sit obligatione munitus, nullam meretur exsecutionem. Marescot., Variar. Resolut., lib. II, cap. 120, a num. 33 ad 36; Rot. cor. Cavaler., decis. 456, n. 1, coram Seraphim., dec. 430, n. 5, coram Falcon., tit. de Fid. Instrument., decis. 1, n. 2 et 3, et in Eugubina Cambiorum, 21 Aprilis 1755, § fin. cor. Elephantutio.

35 Super his absolute, non tamen satis recte in novis addit. Art. I, traditur praeteritos non modo, quam futuros fructus in nova Cambia posse converti, quod tamen non ita absolute
36 sumendum est. Si enim iniquum reputatur in iure usuras usurarum repetere, quanto iniquius erit, ab usuris usurarum in novam sortem conversis usurarium captare lucrum, et novos creare
37 contractus? Qui usuras futuras anticipate consequitur, obtinet id, quod in singulos annos habiturus erat, ideoque, si omnes eodem tempore recipiat, ex ipsis duplicatas consequetur usuras. Deinde quo demum titulo poterit cre-
38 ditor easdem retinere? Usurae ex pecunia credita permittuntur, eo quia sit debitori concessus eiusdem pecuniae usus, et negotiatio. At
39 Creditor anticipate recipiens usuras, neque usum, neque negotiationem concedit debitori, ideo nullo modo possunt sustineri, cum debitor ex ea pecunia lucrum nequeat consequi, nec creditor commodo propriae pecuniae privatur, sed et pecuniam, et ipsius accessiones nondum debitas, et ulterius ab his accessionibus novos percipit fructus, quo nihil iniquius, nihil absurdius excogitari potest, ut tenent innumeri allegati Doctores a Rota in Recent., part. 14, decis. 420; sub num. 7, vers. *quae cuncta*, et n. 8, et praecipue part. 15, dec. 116;
40 ubi contrarias conciliando opiniones sequentem tradit distinctionem.

41 Aut coactiva, aut voluntaria est decurrendorum anticipata solutio. Si coactiva, nullo modo
42 potest sustineri. Aut voluntaria est, et tunc sustinetur, dummodo anticipata solutio quartam partem sortis non excedat, ut definitum est in celebri Voto Sac. Poenitentiariae, num. 14, in praes. post. decis. 160; part. IV, tom. II, recent. Card. de Lugo de Iust. et Iur. disp. 27, sect. 3, num. 10; Filiuc. Oper. moral., tractat. 35, de Contr. oneros., cap. 6, n. 106.
43 Cum enim plus solvere dicatur, qui anticipate solvit ad textum in § *Plus autem*, Instit. de action. *Plus petitur tempore, veluti si quis ante diem, vel ante conditionem petierit.* Ideo 44 sicut debitor ab anticipata solutione commodum, creditor vero incommodum sentit, ita aequum est, ut vice versa reductionis, et diminutionis beneficio perfruatur debitor, illius vero detrimentum patiatur creditor, qui tamen 45 anticipate decurrendas summas percipiendo, nova cum his inita negotiatione, potest compensari. Ita mirifice declarat quaestionem allegat., dec. 110, part. 16, recent., et coram Ansald., in addit. ad decis. 104, a num. 24 ad 37.

Superest videndum quis possit Cambia creare. 46 Cum Cambium inter contractus adnumeretur, hinc omnes, qui contrahere possunt, tum activa, tum passiva creare Cambia non prohibentur. Franck. Instit. Iur. Cambial., lib. I, sect. 11, tit. 9, § 3 et 4.

Minorennes et mulieres si laesae sint, in in- 47 tegrum restitui posse etiam in cambiali contractu tradit Heinec. de Vitiis negot. Collyb. vel Camb., exercit. 11, cap. 2, § 7 et 8.

Dubium est circa filium familias, qui si sit 48 in patria potestate licet contrahere nequeat, si tamen pater sciat filium negotiari, recte in Cambio ipse filius obligatur. Heinec., loc. mox cit.

Quoad Clericos saltem beneficiatos illis o- 49 mnino interdicta sunt Cambia uti negotiatio prohibita, de quibus fuse agit Auctor in verbo *Clericus*, art. 3, et declarat Rot., cor. Falcon., tit. de Vita et Honest. Cleri, dec. 1, per tot. Quod si tamen in Cambiis percepta acquirun- 50 tur Camerae Apostolicae ex Constit. Pii IV ex ordine Bullar. Mainard. 19, § 1, tom. II, fol. 29; Pii V Constit. 42, § 6, dict. Bullar., tom. II, fol. 238; Sixtus V, Constit. 100, § 10, dict. Bullar., tom. II, fol. 667.

Quid vero si angustiis pressi non activa, sed 51 passiva contrahant Cambia? Sunt qui tenent a Clericis passiva Cambia posse creari; dummodo onus cambiendi, et recambiendi in creditorem, vel tertium sit translatum. Indistincte tamen 52 Cambia passiva ab ipsis posse creari tenent Antonel. de Iur. et Oner. Clericor., part. 1, capitulo 7, n. 7; Piton., discept. Eccles. 80, num. 6; Rot. in recent., part. 15, dec. 209, num. 19 et 20, ubi rationem affert. Etenim 53 ratio, ob quam interdictum est Cambium Clericis, in eo posita est, quod nequeant ex illicitis negotiationibus lucrum captare. Cessat autem 54 haec causa, dum non ad captandum lucrum, sed potius ad proprias reparandas angustias Cambia ineunt, ideo cessare debet prohibitio.

CAMPANA

Summarium.

1. Campanarum usus expresse indicatur a Glossa in duobus vulgaribus versiculis. – 2. Unde non licet regulariter pulsare Campanas benedictas, seu consecratas, ut convocetur populus ad arma, vel ad designanda sup-

plicia, et mortes quae dantur reis. - 3. Campanae enim benedicuntur, ut vocetur populus ad conveniendum in templo, et Clerus, ad annuntiandas Dei laudes, ut Fideles omnes invitentur ad preces et devotionem. - 4. Insuper benedicuntur Campanae, ut earum sonitu territi Daemones statim discedant, et ut repellantur procul hostiles exercitus, et ut fragor grandinum, procellae turbinum, impetus tempestatum et fulgurum, infesta tonitrua, et ventorum flamina suspendantur, spiritus procellarum, et aereae tempestates prosternantur. - 5. Campanae antequam in Campanili collocentur, debent esse benedictae, et consecratae ab Episcopo, vel ab alio habente facultatem, et hoc de necessitate praecepti. - 6. Adeo ut etiam Regulares possint cogi ab Episcopo ad deponendum de Campanili Campanas, si ibi non benedictas appenderunt. - 7. Imo Episcopus potest prohibere ne Campanae nondum benedictae pulsentur. - 8. Benedictio Campanarum ab Episcopo delegari non potest sibi inferioribus; inferioribus enim Episcopo committi non potest, nisi ex speciali indulto Papae. - 9. Et qui habet indultum non potest aliis benedictionem delegare, nisi hoc illi concedatur expresse. - 10. Privilegio benedicendi Campanas gaudent Abbates, aliique Praelati usum Pontificalium habentes, dummodo id faciant pro solo usu suarum Ecclesiarum. - 11. Campanae in Sabbato Sancto non possunt in aliqua Ecclesia pulsari ante pulsationem in Ecclesia Cathedrali vel Matrice. - 12. Tam in Ecclesiis Regularibus, quam saecularibus. - 13. Etiam in Ecclesiis S. Ioannis Hierosolymitani, etiam prope, et extra muros existentibus, et etiam in Ecclesiis Confratrum. - 14. Etiamsi adsit Ecclesia Collegiata; quae habeat omnimodam praecedentiam supra Matricem. - 15. Regulares ratione huiusmodi pulsationis in Sabbato Sancto possunt conveniri coram Loci Ordinario, nisi consuetudo in contrarium esset legitima, vel Ecclesiae multum distarent. - 16. Regulares prohiberi non possunt ab Ordinariis, et quibuscunque Personis, ne in aliis diebus praeter Sabbatum Sanctum pulsent Campanas in suis Ecclesiis, et celebrent ante celebrationem Missae, et pulsationem Campanae in Ecclesia Cathedrali, vel Matrice. - 17. Imo possunt Regulares prius pulsare Campanas, et Missas celebrare priusquam Parochi celebrent. - 18. Et post indultum S. Pii V adest ad id Decretum Sacrae Congregationis Episcoporum et Regularium. - 19. Et aliud Sacrae Congregationis Rituum. - 20. Et aliud Sacrae Congregationis Concilii. - 21. Et aliud novissimum eiusdem Sacrae Congregationis Concilii in Aquensi. - 22. Campanae non sunt pulsandae tempore interdicti. - 23. Permissum tamen est, ut tempore Interdicti in Festis Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes, et Assumptionis B. M. V. celebrentur Divina Officia solemniter cum pulsatione Campanarum. - 24. Haec concessio fuit per Martinum V et Eugenium IV ampliata ad Corpus Christi, et Virginis Conceptionem cum tota Octava. - 25. Regulares, quibus post Concilium Tridentinum, et Gregorium XIII, cum sufficientibus derogatoriis specifice et expresse est a Sede Apostolica concessum, ut quaedam proprii Ordinis Festa solemni ritu tempore Interdicti generalis quacumque auctoritate positi, celebrent, possunt omnibus illis Festivitatibus Missas, et Divina Officia celebrare alta voce, et apertis ianuis, et pulsatis Campanis et omnia alia peragere, ac si Interdictum minime appositum esset. - 26. Campanae benedictae non pulsentur, nisi ad usus quos recenset Glossa *Extr. Quia cunctos,* de Offic. custod. - 27. De consensu Episcopi Campanae benedictae pulsari possunt ad usus profanos, ad quos non sequuntur causae sanguinis. - 28. Et sufficit hanc licentiam semel petere pro semper. 29. Episcopus prohibere non potest Regularibus, ne Campanas pro funeribus pulsent sine ipsius licentia. - 30. Servanda est pia consuetudo pulsandi Campanam aliquot ictibus tam de sero, quam de mane, quando dicendum est Officium Defunctorum. - 31. Quoad mercedem Campanae, quae pulsatur occasione funerum, servanda est consuetudo. - 32. Abusus non est tolerandus, quod Campana aliqua pro solis nobilibus pulsari reservetur. - 33. Cuinam primus usus Campanarum tribuendus sit. - 34. De disciplina ob quam maiori hebdomada Campanarum pulsatio interdicitur. *Remissive.* - 35, 36. Ubi non sit nec Cathedralis, nec Matrix Ecclesia, Ecclesia magis digna Campanas prior pulsare debet Sabbato S. - 37. Quoad alia. *Remissive.* - 38. Iam a sexto saeculo constat Campanas in Ecclesia in usu esse coepisse. - 39, 40. Et Ecclesiam parochialem plures, easque maiores Campanas habuisse. - 41. Campanas certis horis diei ac noctis pulsandas consuetudine introductum est. - 42. In die etiam Anniversaria nequaquam recens est, quod Campanae sero et mane ante Officium diu pulsentur. - 43. Cuius ritus auctor quis fuerit. - 44. De Campana Bannali.

1 Campanarum usus expresse indicatur a Glossa in cap. *Quia cunctos* unic. de Offic. Custodis Extravag. commun., ubi verb. *Campana* [1] adducit Campanam sic de se ipsa loquentem duobus his versibus [2]:

Laudo Deum verum, Plebem voco, congrego Clerum,
Defunctos ploro, Pestem [3] fugo, Festa decoro.

2 Unde non licet regulariter pulsare Campanas benedictas, seu consecratas, ut convocetur populus ad arma, vel ad designanda supplicia et mortes, quae dantur reis; Concil. Mediolan. I, part. 2, tit. de Ecclesiis, et eorum cultu in fine, his verbis: *Sacrae Campanae usum, qui ad fideles praemonendos, ut ad Divina conveniant Officia est introductus, indignum est, ad conveniendos homines ad spectacula supplicium adhiberi. Quamobrem Principes ac Magistratus etiam atque etiam hortamur ut Campanis, quae Ecclesiarum usui sunt addictae, si consecratae sint, ad poenarum significationem quemquam uti ne patientur.* Et sacra Congregat. Episcop. et Regular., in Papiensi de anno 1581, apud Barbosam in Collectan.,

---

[1] Quas *Campanas* dicimus, eas Germanica voce *cloccas,* et Gallica *cloches* olim vocabant. Ita Gubertus ad Lullum Episcopum, *ep. 89: Cloccam,* inquit, *qualem ad manum habui, tuae Paternitati mittere curavimus.* (Edit. Barbiell.)

[2] Hos versus multis illustrat cl. P. Zech. de Iure rerum Ecclesiasticarum, unde Franc. Antonius Zaccaria, tom. I Discipl. Populi Dei Fleuryanae, p. 122 dissertationem excerpsit *de Campanis, et Instrumentis musicis.* (Edit. Barbiell.)

[3] Quid hic *pestis.* Malo cum Zechio legere: *nimbum fugo:* in quae verba ita idem Zechius disputat: *Persuadent sibi aliqui ex Philosophis, Campanarum sono aerem scindi, et tempestatum iniurias naturali effectu depelli: Alii confidunt in virtute divina, quae precibus Ecclesiae in benedictione Campanarum imploratur... Nota est persuasio populi, quia fulmine et grandine se tutum fore confidit, ubi auditur sonus Campanulae a S. Bennone, de quo acta 55, 16 Iunii, p. 149 et a S. Wolfgango benedictae.* Addere Zechius poterat sonum Campanulae Laureti, in sacra Deiparae domo benedictae. (Edit. Barbiell.)

dec. Apost., verb. *Campana,* num. 1, expresse decrevit, quod Campanae consecratae etiam in turri profana existentes, nullatenus usui profano inservire debeant, etiamsi in hunc usum
3 a saecularibus fabricatae praetenderentur. Campanae ex Conc. Colonien̄si II, part. IX, cap. 14, benedicuntur, ut vocetur populus ad conveniendum in templo, et Clerus ad annuntiandas Dei laudes, ut Fideles omnes invitentur ad preces et devotionem, cuius institutionis meminit liber Romani Ordinis relatus in cap. 1 de Offic. Custodis, ubi Campanae appellantur signa, quia in eum finem pulsantur, ut sint signa temporis, quo Clerici ad Divinas Horas recitandas, et Fideles ad interessendum Sacris debent convenire; consonant textus in cap. *Solent,* de Consecrat., dist. 1, et in cap. 2 de
4 Offic. Custodis. Insuper, ait ipsum citat. Concil. Coloniense, benedicuntur Campanae, ut earum sonitu territi Daemones statim discedant, et ut repellantur procul hostiles exercitus, et ut fragor grandinum, procellae turbinum, impetus tempestatum et fulgurum, infesta tonitrua, et ventorum flamina suspendantur, spiritus procellarum, et aereae tempestates prosternantur; Concilium ibi. Fusc. de Visitat., lib. I, cap. 14, num. 7, et latissime post alios recentiores Martinus Delsius. Disquisit. Magic., lib. VI, cap. 3, q. 3 ad fin. lit. *F.*, et cum pluribus aliis Barbosa de Offic. et potest. Episcop., part. II, allegat. 27, n. 47 et 48.

5 Campanae, antequam in Campanili collocentur, debent esse benedictae, et consecratae ab Episcopo, vel ab alio habente facultatem, et hoc de necessitate praecepti, prout habetur ex Pontificali tit. de Benedictione Campanae, ubi praescribitur, quod Campana debet benedici, antequam ponatur in Campanili; verbum enim illud *debet,* necessitatem importat: l. I, § 1, *Quod quisque Iuris;* Glossa in Clementina Attendentes, verb. *Debeant,* de Statu Monachorum; Rota apud Farinac., part. I, tit. I, dec. 79.
6 Adeo, ut etiam Regulares possint cogi ab Episcopo ad deponendum de Campanili Campanas, si ibi non benedictas appenderunt; Sacra Congregatio Episcop. et Regul. in Aprutina
7 17 Ianuar. 1614. Imo Episcopus potest prohibere, ne Campanae nondum benedictae pulsentur, Sacra Congregatio Rit. in Aprutina
8 5 Iulii 1614. Et hoc est advertendum, quod benedictio Campanarum ab Episcopo delegari non potest, quia unctio, quae debet fieri cum Sacris Oleis, est Ordinis Episcopalis, et de necessitate praecepti, ut habetur in citato Pontificali; ideo inferioribus Episcopo committi non potest, nisi ex speciali indulto Papae; Sacr.
9 Congr. Rit. in Maioricen. 19 April. 1687. Et qui habet Indultum non potest aliis benedictionem delegare, nisi hoc illi concedatur expresse; eadem Congregatio in nullius Fulden. 1 Sè-
10 ptemb. 1703. Privilegio benedicendi Campanas gaudent Abbates, aliique Praelati usum Pontificalium habentes, ut expresse declaravit Sacra Congregatio in Patavina 5 April. 1620, dummodo id faciant pro solo usu suarum Ecclesiarum, ut pluries censuit Sacra Congregatio et signanter 27 septembris 1619, § 19 in Decret. circa usum Pontificalium Praelatis Episcopo inferioribus concessorum coram Sanctissimo Domino nostro Alexandro VII emanato. Vid. verb. *Calix,* n. 5, et verb. *Abbas,* n. 31, et verb. *Benedicere, Benedictio,* art. 5. a n. 52 ad 56; ubi plura quoad praeceptum, ius, et ritum benedicendi Campanas, traduntur, merito videnda et in praxi servanda.

Campanae in Sabbato Sancto non possunt 11
in aliqua Ecclesia pulsari ante pulsationem in Ecclesia Cathedrali, vel Matrice; Leo X, in Constitut. incip. *Dum intra,* § 12, ibi: *Et ut debitus honor Matrici Ecclesiae reddatur, tam ipsi Fratres, quam alii Clerici saeculares, etiam super hoc Apostolicae Sedis privilegio muniti die Sabbati maioris Hebdomadae, antequam Campanae Cathedralis, vel Matricis Ecclesiae pulsaverint, Campanam in Ecclesiis suis pulsare minime possint. Contrafacientes poenam centum Ducatorum incurrant.* Sacra Congreg. Rit. in Oriolen. 11 aprilis 1601; in Marsicen. 1609; in Venusina 30 Decemb. 1614, et 14 Novemb. 1615; in Syracusana 3 Iunii 1617, et in alia Syracusana Modicae 13 Februarii 1619.
Tam in Ecclesiis Regularibus quam Saecularibus ex cit. Constitut. Leonis X, et adductis 12
decretis; etiam in Ecclesiis S. Ioannis Hiero- 13
solymitani etiam prope et extra muros existentibus, et etiam in Ecclesiis Confratrum; Sacra Rit. Congreg. in Placentina, 21 Aug. 1604, et in Meliten. 6 Decemb. 1621. Etiamsi adsit 14
Ecclesia Collegiata, quae habeat omnimodam praecedentiam supra Matricem; ead. Sac. Cong. Rit. in Syracusana Modicae 22 Febr. 1719. Re- 15
gulares ratione huiusmodi pulsationis in Sabbato Sancto, posse conveniri coram loci Ordinario decrevit Sacra Congregatio Concil. in Capuana, 23 April. 1591, nisi consuetudo in contrarium esset legitima; vel Ecclesiae multum distarent, ex Sacra Congreg. Episc. et Regul. in Surrentina, 16 Iulii 1601, et postea in Thelesina, 15 Februarii 1622.

Regulares prohiberi non possunt ab Ordina- 16
riis, et aliis quibuscunque Personis, ne in aliis diebus, praeter Sabbatum Sanctum, pulsent Campanas in suis Ecclesiis, et Missas celebrent ante celebrationem Missae, et pulsationem Campanae in Ecclesia Cathedrali, vel Matrice; S. Pius V, in Constit. incip. *Et si Mendicantium,* § 22, ibi: *Prohibemus insuper eisdem Ordinariis, ac aliis quibuscunque Personis, ne impediant ipsos Fratres, quando eis placuerit, tam in diebus Dominicis, seu festivis, aut aliis totius anni temporibus, Campanas pulsare, et etiam tempore, quo ipsi celebraverint, Missas*

17 *celebrare.* Imo priusquam Parochi celebrent ex eodem S. Pio V, § 8, eiusdem Constitutionis incip. *Et si Mendicantium,* ibi: *Nec non Missas* (ait) *et Divina Officia huiusmodi etiam in diebus Dominicis, vel festivis, etiam antequam Rector Parochialis Ecclesiae celebraverit, ce-*
18 *lebrare, et facere, quando eis videtur.* Et post Indultum S. Pii V, adest decretum Sacrae Congreg. Episcop. et Reg. 10 Octobris 1586, sic statuentis: *Ordinarii non impediant Fratres pulsare Campanas ad Matutinum, ac Horas, et ad Missam, antequam pulsetur Campana maioris Ecclesiae, praeter quam in die Sabbati Sancti.*

19 Et aliud Sacrae Congregationis Rituum in Oriolen. 11 Aprilis 1601, statuentis: *Quod Campanae in aliis diebus praeter Sabbatum Sanctum pulsari possint ad salutationem Angelicam etc., indifferenter ante, vel post pulsationem in Ecclesia Cathedrali, vel Matrice.*

20 Et aliud Sac. Congreg. Concilii in caus. Nullius Provinc. Ravennaten. 15 Septembris 1629, statuentis: *Nequaquam prohibitum esse Regularibus Missas celebrare, et Campanas pulsare in suis Ecclesiis ante celebrationem Missae, et pulsationem Campanae in Ecclesia Cathedrali.*

21 Et aliud eiusdem Sacr. Congr. Concil. in Aquensi pro loco Incisae, ubi ad 14 dubium: *An possint PP. Carmelitae dare signum, et celebrare Missam in diebus festivis eodem tempore, vel antequam detur signum, et celebretur Missa Parochialis?* sub diebus 19 Maii et 9 Iun. 1708 respondit, *Affirmative.*

22 Campanae non sunt pulsandae tempore Interdicti; cap. *Quod Nonnullis,* 26 de Privilegiis, cap. *Permittimus,* 57; de Sentent. Excommunicat. et cap. *Alma Mater,* 24, de Sentent.

23 Excommunic. in 6. Ex hoc autem cap. *Alma Mater,* verb. *in Festivitatibus* permittitur, ut in Festis Nativitatis Domini, Paschatis, Pentecostes, et Assumptionis B. M. V. celebrentur Divina Officia solemniter cum pulsatione Campanarum, ibi: *In Festivitatibus vero Natalis Domini, Paschae, ac Pentecostes, et Assumptionis Virginis Gloriosae Campanae pulsentur, et ianuis apertis alta voce Divina Officia solemniter celebrentur. Excommunicatis prorsus exclusis, sed Interdictis admissis, quibus ob reverentiam dictarum solemnitatum, ut ipsi ad humilitatis gratiam, et reconciliationis effectum facilius inclinentur, praefatis diebus participationem permittimus Divinorum; sic tamen quod illi, propter quorum excessum Interdictum huiusmodi est prolatum, Altari nullatenus appropin-*
24 *quentur.* Et hanc concessionem fuisse per Martinum V, Eugenium IV, et Leon. X, ampliatam ad Corpus Christi, et Virginis Conceptionem cum tota octava refert Volpi, resolut. 93, num. 6.

25 Regulares quibus post Concilium Tridentinum et Gregorium XIII, cum sufficientibus derogatoriis specifice et expresse est a Sede Apostolica concessum, ut quaedam proprii Ordinis Festa solemni ritu tempore Interdicti generalis quacunque auctoritate positi, celebrent, possunt in omnibus illis Festivitatibus voce alta, apertis ianuis, et pulsatis Campanis Divina facere, ac omnibus Fidelibus Sacramenta ministrare, exceptis nominatim Interdictis, et Interdicto causam praebentibus, et omnia alia libere, et solemni ritu peragere, ac si Interdictum minime appositum esset, ut expresse (post Concilium Tridentinum et Gregorium XIII, qui in sua Constitut. incip. *In tanta rerum, et negotiorum mole* revocaverat omnia privilegia Tridentino adversantia) concessit Ord. Minorum S. Francisci Clemens VIII, die 17 octobr. 1595. Constitut. incip. *Sacrae Seraphici,* per quam omnem dubietatem e medio tollit praecisis his verbis: *Sacrae Seraphici B. Francisci Religionis in Sanctam Romanam Ecclesiam merita poscunt, ut privilegia, et indulta illi per Sedem Apostolicam concessa non modo conserventur, sed etiam amplientur. Cum itaque, sicut accepimus, diversorum Romanorum Pontificum concessionibus, Religioni praefatae indultum sit, ut temporibus Interdicti, quacunque etiam Apostolica Auctoritate appositi, Festa Sanctorum eiusdem Ordinis, Francisci nimirum, Bonaventurae, Antonii de Padua, Ludovici, Bernardini, Clarae, Elisabeth, ac Martyrum solemni ritu celebrare, proinde ac si interdictum huiusmodi minime appositum esset, libere possint; Festa vero Sancti Didaci et Portiunculae in praedicto Indulto minime comprehendantur. Nos Religionem praedictam amplioribus favoribus et gratiis prosequi volentes, ac indultorum huiusmodi, et Litterarum Apostolicarum desuper expeditarum tenore, praesentibus pro expressis habentes, supplicationibus dictae Religionis, per dilectum Filium nostrum Hieronymum Presbyterum Cardinalem Matthaeium, Nobis super hoc humiliter porrectis, inclinati, Religioni praedictae universae, ac cuicunque ipsius Ordinis, sive Familiae Conventui, ut in eorum Ecclesiis, Festa etiam Sancti Didaci, et Portiunculae, temporibus Interdicti, solemniter, prout alia Festa praedicta ac iuxta Indultorum illi concessorum seriem, et tenorem, celebrare libere et licite possint, auctoritate Apostolica tenore praesentium concedimus et indulgemus, ac indulta praedicta ad praedictas S. Didaci, et portiunculae Festivitates extendimus, et ampliamus. Non obstantibus Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, Universalibus, Provincialibus, et Synodalibus, in conciliis editis generalibus, vel specialibus, nec non omnibus illis, quae in praefatis Indultis, et Litteris Apostolicis concessum est, non obstare; caeterisque contrariis quibuscunque.* Dat. Tuscul. sub annulo Piscatoris, 17 Octobris 1595, Pontificatus nostri anno

quarto. Sic exstat ad litteram apud Rodr., Collect. Privil., Bulla 4, et sic tenent plurimi cum Pignatell., tom. X, consult. 1.

ADDITIONES AUCTORIS.

26 Campanae benedictae non pulsentur, nisi ad usus quos recenset Glossa Extr. *Quia cunctos,* de Offic. Custod. Sacra Congreg. Episc. et Regul. 31 Ianuar. et 18 Martii 1581 et 29 Iulii 1616.

27 De consensu Episcopi Campanae benedictae pulsari possunt ad usus profanos, ad quos non sequuntur causae sanguinis; et praesertim si communitatis expensis constructae fuerint, quantumvis tale ius non sibi servasset; Sac. Congreg. Episc. et Regul., 3 Ianuarii 1559.

28 Pro pulsatione Campanarum ad praefatos usus necesse non est ab Ordinario licentiam petere toties quoties pulsandae sunt, sed sufficit eamdem semel petere pro semper; Sac. Congreg. Episc. et Regul. 8 Iunii 1592.

29 Episcopus prohibere non potest Regularibus, ne Campanas pro funeribus pulsent, sine licentia ipsius Episcopi; Sac. Congreg. Episc. et Regul., 2 Februarii 1601.

30 Servanda est pia consuetudo pulsandi Campanam aliquot ictibus tam de sero, quam de mane, quando dicendum est Officium Defunctorum; Sacr. Congr. Episc. et Regul., 21 Augusti 1607.

31 Quoad mercedem Campanae, quae pulsatur occasione funerum, servanda est consuetudo; Sacr. Congr. Episc. et Regul., 1 Maii 1617 et 28 Maii 1638.

32 Est abusus non tolerandus, quod Campana aliqua pro solis nobilibus pulsari reservetur, sed pulsari debet pro quibuscunque petierint; Sac. Congr. Episc. et Regul., 19 Iunii 1583.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

33 Cuinam primus usus Campanarum tribuendus sit, non conveniunt inter se scriptores; vide contrarias inter se opiniones apud Benedictum XIV, Instit. Eccles. 20, n. 2 et dub. 6 et sequent. *Illud* (ait Pontifex Opt. Max. n. 1) *solum dici potest, tintinnabula ante saeculum sextum ab Ecclesia Occidentali usu recepta fuisse, cum ex vita S. Columbani Abbatis, quae saeculo sexto exarata fuit, ac postea a P. Mabillonio in lucem edita, deprehendatur, ipsum sub mediam noctem pulsante Campana ad templum se contulisse, caeterosque Monachos somno excitatos ad templum pariter convenisse.*

De disciplina pariter, ob quam maiori Hebdomada Campanarum pulsatio interdicitur, non una scriptorum opinio; vide eumdem Benedictum XIV, Instit. Eccles., n. 6 et seq., ubi et qua norma sonitus Campanarum repetatur. 34

Quod si in aliquo loco nec Cathedralis habeatur, nec Matrix Ecclesia, Ecclesia magis digna Campanas prior pulsare debet Sabbato maioris Hebdomadae; idem Pontifex, n. 9. 35

Tametsi duae Ecclesiae pari inter se dignitate veteri pactione statuerint, ut Sabbato maioris Hebdomadae alternis vicibus prima Campanas pulsaret, alterutra earum in Collegiata erecta, ipsa pactione abrogata prior Campanas pulsare debet Sabbato maioris Hebdomadae; mox laudatus Pontifex, ibi, n. 11. 36

Vide et alia de Campanis apud eumdem Pontificem, Instit. Eccles. 61, n. 4 [1]. 37

ADDITIONES NOVISSIMAE.

Iam a sexto saeculo constat ex ordine Romano, Campanas in Ecclesia in usu esse coepisse. 38

Motivo promovendi Officium sive Missam Parochialem constitutum, ut Ecclesia Parochialis plures, easque maiores Campanas habeat, quarum pulsu populus ad officium convocetur. 39

Sanctus Carolus optavit, ut in omnibus Ecclesiis Parochialibus ad minus duae Campanae haberentur, eaeque distincto soni concentu inter se recte consentientes, pro varia divinorum officiorum, quae fiunt, ratione et significatione. 40

Campanas certis horis diei ac noctis pulsandas consuetudine introductum est. Primo, tempore Sacrificii Missae et Horarum Canonicarum; secundo, cum elevatur Hostia in Missa solemni; item cum Viaticum, seu Corpus Domini ad infirmos defertur; hora meridiana, item vespere hora salutationis Angelicae; in receptione Episcoporum et etiam Abbatum iura Episcopalia habentium, necnon Principum saecularium, item ad fugandas tempestates, et in obitu defunctorum. In die etiam anniversaria nequaquam recens est, quod Campanae sero et mane ante officium diu pulsentur. Refert Ordericus Vitalis, lib. III Historiae, Osbernum Abbatem Uticensem huius ritus Auctorem fuisse. 41 42 43

Consuetudine passim receptum est, quod Decimatores, sive alii, quibus onus reparationis incumbit, quive suppeditare tenentur necessaria ornamenta pro celebratione Divini officii, teneantur quoque ad unius saltem Campanae restaurationem et intertentionem, quam *Bannalem* vulgo appellant. De quo vide Peckium et Brodaeum in notis ad Lovetium, Lit. R., num. 50. 44

---

[1] Et apud cl. Pacıaudium in dissert. italica epistolari de duabus Campanis antiquae apud Capuanos Ecclesiae S. Ioannis, quibus haec carmina insculpta sunt:

Nos fecit Petrus Capuae, quem dico priorem,
Ad summi Patris, et ad hospitalis honorem.

(EDIT. BARBIELL.)

CANCELLARIA

Summarium.

1. Cancellariae Apostolicae Collegium ex 72 Officialibus constans stabilivit Sixtus IV. Constit. incip. *Divina*. - 2. Dicuntur Abbreviatores; aliqui sunt Praesidentes de Parco maiori, et sunt 22. Alii 22 de Parco minori; alii examinant Litteras; et iis Officialibus competit Litteras signare; qualitates eorum, ut assumantur; quomodo dividendae inter eos supplicationes. Quid pro labore accipere possint. A quo conficiendae minutae. Possunt officia resignare, vel libere vel in favorem alterius; Litterae Apostolicae pro eis gratis expediendae; non possunt expedire Litteras non signatas a vicecancellario; signatas possunt acceptare et disponere. - 3. Vicecancellario subduntur, et in hos ampla est potestas vicecancellarii. - 4. Cancellariae Apostolicae Regulae observandae pro expeditionibus Litterarum reformatae et praescriptae sunt a variis Summis Pontificibus, et novissime a Clemente XI, Constitutione incipiente *Sanctissimus*, per septuaginta duo capita. - 5. Cancellariae regulae sunt certae Constitutiones Apostolicae, quas singuli Pontificis a principio sui regiminis circa causas beneficiales et iudiciales facere, vel a Praedecessoribus suis iam factas renovare, augere, vel minuere consueverunt. - 6. Et solent esse septuaginta duae. - 7. Cancellariae episcopalis exercitium non debet vendi neque locari. - 8. Sed debet exerceri per proprios Episcopi Ministros, statuta provisione absque ulla participatione emolumentorum. - 9. Emolumenta Cancellariae debent sufficere pro solo Notario. - 10. Sacra Congregatio aliquando concessit Ordinario uti emolumentis Cancellariae pro solvenda Pensione. - 11. Vel pro suis necessitatibus. - 12. In Cancellariis Episcopalibus servanda est taxa Innocentiana. - 13. In ipsa taxa Innocentiana inter alia habetur, quod nihil, neque sub specie doni gratuiti recipi possit pro licentiis, seu Patentalibus concionandi, sive in Quadragesima, sive in Adventu sive in omnibus aliis temporibus, et pro quibuslibet locis. - 14. Cancellarius Episcopi nihil accipere potest, nec ratione Scripturae, neque sigilli, neque laboris, aut alio titulo, sed gratis quorum interest, debet praestare haec omnia, videlicet: approbationes ad audiendas confessiones, licentiam administrandi Sacramenta, licentiam deserviendi beneficiis, licentiam sepeliendi defunctorum corpora in Ecclesia, licentiam celebrandi missam, licentiam colligendi eleemosynas, mandata publicandi in Ecclesiis eos qui primam Tonsuram, vel Minores, vel Sacros Ordines suscipere voluerint. - 15. Quoad alia vero, quae sequuntur, poterit aliquid percipere, si nullum sibi salarium vel stipendium constitutum fuerit, tuncque congruam tantum sui laboris mercedem, quae quoad litteras collationis, vel institutionis Curatarum Ecclesiarum, vel deputationis Vicariorum in illis unum aureum, et quoad Litteras dimissoriales et Testimoniales, decimam unius aurei nunquam excedat. - 16. Cancellarius Episcopi pro mercede copiae processuum, seu actorum servare debet taxam pluries a S. Congregatione Episcoporum approbatam; ad n. 17. - 18. Cancellarius in exigendis emolumentis debet servare Taxam Innocentianam in illis, in quibus ipsa Taxa disponit; in reliquis vero vel Metropolitanam vel propriam Dioecesis; dummodo non sit rigidior, et contra Decreta Sac. Congregationis. - 19. Cancellarius enim sive Notarius non potest exigere, nisi mercedem taxatam a lege, et si aliquid citra recipiat, peccat, et tenetur ad restitutionem. - 20. Scripturae, et instrumenta quae conficiuntur et rogantur a Cancellario Episcopi, tanquam Cancellario, servari debent in Episcopi Cancellaria, non autem transferri debent ad Archivium Communitatis. - 21. Quinimo potest Episcopus per Edictum praeceptum facere aliis Notariis, quod exhibere debeant in Cancellaria Episcopali Acta, seu Rogitus, illorumque exemplaria spectantia ad Monasteria Monialium. - 22. Cancellarius Episcopi, etiamsi sit Laicus, gaudet privilegio Fori et exemptione ab oneribus personalibus, praesertim sordidis. - 23. Quamvis extra Dioecesim delinquat, adhuc gaudet privilegio Fori. - 24. Intellige tamen, dummodo tempore carcerationis actualiter inserviat. - 25. Hinc Cancellarius Episcopi, et alii de eius Familia sine Episcopi licentia non sunt molestandi pro custodia portae civitatis. - 26. Cancellarius Curiae et mensae Episcopalis, qui non vivit expensis Episcopi, seu non est eius commensalis, gaudet quidem privilegio fori et exemptione a personalibus, sed non ab oneribus realibus et mixtis, nisi concurrat legitima consuetudo ad eius favorem. - 27. Cancellarius Foraneus Archiepiscopi gaudet privilegio Fori. - 28. Idem decretum fuit de Cancellario Abbatis. - 29. Cancellarius Foraneus Curiae Episcopalis admittendus est ad Magistratum saecularem, ne libertas Ecclesiastica praeiudicetur, ita tamen ut quoad pertinentia ad Officium Magistratus, non gaudeat privilegio Fori. - 30. Cancellarius Vicarii Foranei gaudet tantum privilegio Fori. - 31. Cancellarius S. Officii censuratus ob recognitionem cadaveris factam in loco immuni, cassata dicta recognitione absolvitur. - 32. Cancellarius et alii Officiales Curiae Laicalis facientes recognitionem corporis cadaveris praecipitati in puteo Cortilis contigui habitationi Vicarii Generalis, non incidunt in Excommunicationem, attento, quod Vicarius dixerit talem recognitionem non spectare ad ipsum, sed ad Curiam Laicalem. - 33. Cancellaria Apostolica an et quomodo possit supplere in Litteris Apostolicis id quod est omissum in supplicatione. *Remissive*. - 34. In quibus Cancellaria Apostolica possit Litteras Apostolicas corrigere. *Remissive*. - 35. Cancellariae nomen unde veniat. - 36. Quis Cancellarius dictus sit. - 37. In Ecclesiis quoque Cathedralibus iampridem munus Cancellarii fuit. - 38. Cancellaria quo sensu accipiatur in Iure Canonico. - 39. Cancellarius apud Veteres accipiebatur pro Notario, in novo tamen Iure frequenter pro dignitate Ecclesiastica. - 40-43. Quando Cancellarii munus ad eam pervenerit eminentiam et praerogativam, in qua hodie in Romana Curia conspicitur. - 44. Cancellarius quando dici coeperit Vicecancellarius. - 45. Vicecancellarius habet fixum titulum Cardinalitium. - 46. Negotia, quae per manus Vicecancell. transeant. - 47-52. Vicecancellarii Officiales. - 53-61. De Regulis Cancellariae.

1 Cancellariae Apostolicae [1] Collegium ex 72 Officialibus constans, stabilivit Sixtus IV, Constit. 16, incip. *Divina* [2]. Dicuntur Abbreviatores, *ibidem*. Aliqui sunt Praesidentes de Parco 2

[1] *Cancellaria*, inquit Budaeus ad Pandectas, *usurpata pro loco, ubi publicae litterae a scribis Principum, et Magistratuum conficiuntur. Hinc Cancellarius dicitur, cuius eae primae sunt partes videre, ut nulla Principis constitutio, nulla sanctio, nullum rescriptum, nulli codicilli Regii, non e Republica, atque etiam e dignitate Reipublicae, principisque exeant.* Sed verius hoc nomine appellatur, quod rescripta, diplomata, et privilegia, antequam sigillo muniantur, cancellare soleat, id est transversis lineis, veluti cancellis, expungere, et illinire *L. Cancellaverat* ff. de his, quae in Testam. delent, et *L. Chirographum* ff. de Probat. Quo illud spectat Polycratis in initio libri:

Hic est, qui leges regni cancellat iniquas,
Et mandata pii principis aequa facit.

Plura de Cancellariis apud varias gentes, invenies apud Thomassinum T. I, lib. 2, cap. 104 et sequent. (Edit. Barb.).

[2] Abbreviatorum Collegium primus instituit Pius II. Paulus II in ordinem redegit, de quo Platina irreve-

maiori, et sunt 22. Alii 22 de Parco minori[1]; alii examinant Litteras, et iis Officialibus competit Litteras signare. Qualitates eorum, ut assumantur; *ibid.* Quomodo dividendae inter eos supplicationes, quid pro labore accipere possint, a quo conficiendae minutae; possunt Officia resignare, vel libere, vel in favorem alterius; Litterae Apostolicae pro eis gratis expediendae; non possunt expedire Litteras non signatas a Vicecancellario; signatas possunt ac- 3 ceptare, et disponere, *ibidem.* Vicecancellario subduntur, et in hos ampla est potestas Vice- 4 cancellarii[2], *ibid.* Cancellariae Apostolicae regulae observandae pro expeditionibus Litterarum reformatae, et praescriptae sunt a variis Summis Pontificibus, et novissime a Clemente XI, in Constitutione incip. *Sanctissimus,* per 5 septuaginta duo capita. Cancellariae Regulae sunt certae Constitutiones Apostolicae, quas singuli Pontifices a principio sui regiminis circa causas beneficiales, et iudiciales facere, vel a Praedecessoribus suis iam factas renovare, au- 6 gere, vel minuere consueverunt. Et solent esse septuaginta duae, ut ad earum numerum reduxit Clemens XI, in dict. Constitut. incip. *Sanctissimus* facta et publicata a. 1700, mens. Decemb. anno primo sui Pontificatus[3].

7 Cancellariae Episcopalis exercitium non debet vendi, neque locari; Sac. Congr. Episcop. et Regul. in Hostunen. 3 Sept. 1677; in Aversan. 3 Febr. 1593; in Recinaten. 10 Ian. 1594; in Hydruntin. 22 Ianuarii 1601; in Guardien. 23 Decembr. 1603. Sed debet exerceri per pro- 8 prios Episcopi Ministros, statuta provisione absque ulla participatione emolumentorum; quia sic subditi certiores erunt, se non gravari exactionibus indebitis, et pauperes consequendi maiores, ac uberiores gratias, quam Affictuarii facere vellent, vel possent. Sic de mente Clementis VIII Sac. Congreg. Episcop. et Regul. in Neapolitana, 26 Augusti 1592, ut patet ex Litteris hac de re scriptis ad Archiepiscopum Neapolitanum praecisis his verbis: *La Santità di Nostro Signore col parere di questi miei Illustrissimi Signori della Sagra Congregazione sopra i Vescovi ha risoluto, che i Prelati non abbiano ad affittare le Cancellarie de' loro Tribunali, ma quelle devono far esercitare da Ministri proprii da essi provisionati, senza dar loro partecipazione alcuna delli emolumenti, e proventi di essa; confidandosi che con questo i Popoli abbiano a rimanere più sicuri da esazioni indebite, e i poveri da conseguir più grazie di quelle, che ponno far loro gli stessi Affittuarii. E acciocchè sia lecito ad ognuno vedere, che non sia loro fatto aggravio, vuole anche Sua Beatitudine, che ciascun Tribunale abbia la sua Pandetta, e tassa delle mercedi degli Officiali, stesa, ed attaccata in pubblico nella stanza della residenza de' Notari, di maniera che colui, che tratta nel Tribunale, possa a sua posta chiarirsi di quanto dee pagare, di che ora do avviso a V. S. d' ordine della Santità sua, affinchè ella per quel che*

---

renter, nec satis vere queritur in eius vita; Sixtus vero IV restituit 1478, Constit. ut hic dicitur *Divina.* Paulus V, qui et ipse in minoribus constitutus Abbreviatoris munere functus fuerat, multa huic Collegio privilegia contulit An. 1615. Constitut. *Romani Pontifices;* qua de re vide Corradum in Praxi disp., lib. II, cap. 8 et lib. IV, c. 6. De his quoque optime meritus est Benedictus XIV, edita die 10 Sept. 1740, Constitutione: *Maximo.* (Edit. Barbiell.)

[1] *De Parco* dicuntur a loco, in quo sedent, quo tempore munus suum exercent. (Edit. Barbiell.)

[2] Olim quos nunc *Vicecancellarios* dicimus, S. R. E. Bibliothecarii passim vocabantur. *Cancellarii* quoque appellabantur. Bernardus a Mallinckrot refert de Archi cancell. lib. II, cap. 5, reperisse se apud Lindenbrogium inter privilegia Hamburgensia Leonis IV, qui an. 847 Thronum conscendit, litteras *datas per manum Stephani Cancellarii S. R. E.* In Bullario tamen Romano prima, quae a Cancellario subscripta sit, Bulla Anastasii IV, est Hospitali et Religioni S. Ioannis Hierosolymitani ann. 1154, concessa *per manum Rolandi S. R. E. Cardinalis et Cancellarii.* Neque antiquiore aevo ignoti fuere in Romana Ecclesia Vicecancellarii. Nam apud Ughellium Tom. I Ital. Sacr., col. 55, ad ann. 805 Vicecancellarius occurrit. A Gregorio VIII, qui sub Urbano III, Cancellarius fuerat, ad Honorium III, ii qui Apostolicae Cancellariae praeerant, *Vicem agentes Cancellarii* sese inscribebant. Honorio Pontifice *Vicecancellarii* nomen usurpatum fuit, obtinuitque etiam posteaquam Bonifacius VIII, ad Cardinales amplissimum hoc munus revocavit. Mira sunt, quae nonnulli comminiscuntur, ut causam afferant, cur *Vicecancellarii* non *Cancellarii* nomine, Cardinales designentur. Sed nihil hic aut mysterii latet, aut status inferioris; sed quemadmodum dicitur Datarius, aut Thesaurarius, cum his officiis fungitur Praelatus, vel Clericus, Cardinalitia inferior dignitate; cum autem per Cardinalem administrantur, dicitur is Prodatarius, Prothesaurarius; ita cum Cancellariae Praefectura Cardinalibus attribui coepit, hi *Vicecancellarii* aptissime vocati sunt; nec dubitaverim quin si quando eorum dignitas Praelatis obveniret, hi *Cancellarii* dicerentur. Vide de Romanae Ecclesiae Cancellariis et Vicecancellariis, itemque de Abbreviatoribus, caeterisque qui Cardinali Vicecancellario subsunt; Cardin. de Luca in Relat. Cur. Rom. disc. 10; Lunadorum in opere praenotato: *Lo stato presente, o sia relazione della Corte di Roma,* Part. II novae Rom. edit. 1774, cap. 24; Comesium ad Reg. Cancell.; Ghoellium de Cardin., et P. Humoldum Plettenbergium in notitia Congregationum et Tribunalium Curiae Romanae c. 10; Van-Espenium Iur. univ. P. I, tit. 23, cap. 1; Ciampinium de S. R. E. Vicecancellariis, ut omittam e Protestantibus Aegidium Strauch in Amoenitatibus Iuris Canonici ecloga II, c. 17. Unum addo, assignatum esse Vicecancellario Titulum, et insignem Ecclesiam SS. Laurentii et Damasi a Clemente VII, Constit. 34. *Etsi ad singula:* cui amplum et plane regium adiunctum est palatium, in quo Officiales Cancellariae Apostolicae ter per hebdomadam, diebus scilicet Martis, Iovis, et Sabbati convenire solent. Si vera sunt, quae apud Thomasium Cardinalem tom. VII, p. 28, narrantur in MS. chronico de Summis Pontificibus Romanorum, auctore Fr. Ioanne Rufo, iam ante Sergium III, a Ioanne, ut videtur IX, in Lateranis aedificata iam fuerat Cancellaria. (Edit. Barbiell.)

[3] De Regulis hisce Cancellariae vide dicta T. I, v. *Beneficium,* art. 9 et 10. (Edit. Barbiell.)

a lei tocca, così eseguisca; e per sue Lettere comandi a tutti i suoi suffraganei di commissione di Sua Beatitudine; contro a' negligenti si manderà Commessario con spesa, e poca loro riputazione; et se paresse ad alcuno essergli ciò dannoso, abbia pazienza, perchè il guadagno consiste solo nel servizio di Dio, et nella salute, e buona soddisfazione dei Popoli. Di Roma 26 Agosto 1592. Sic ad litteram refert Fagnan. in cap. *Quoniam, 2, Ne Praelati vices suas,* n. 24; Pignatell. tom. VII, consult. 11, num. 14.

9 Emolumenta Cancellariae debent sufficere pro solo Notario; Sac. Congreg. Episcop. et
10 Regul. in Senogallien. 16 Octobris 1613. Sacra Congregatio aliquando concessit Ordinario uti emolumentis Cancellariae pro solvenda Pensione; Sac. Congregat. Episcop. et Regul. in
11 Beneventana, 25 Ian. 1646. Vel pro suis necessitatibus; Sacr. Congr. Episcop. et Regular. in Tranen. 31 Maii 1647, 8 Maii 1649, 9 Fe-
12 bruarii 1650. In Cancellariis Episcopalibus servanda est taxa Innocentiana, ex decretis, ut infra: *Die prima Octobris 1678, facta per me infrascriptum istarum resolutionum, seu declarationum relatione, Sanctissimo Domino nostro Innocentio XI mediante illarum lectura de verbo ad verbum. Sanctitas Sua laudavit, approbavit, ac servari mandavit; earumque observantiam, et publicationem iniunxit Sac. Congreg. Concilii. Ioannes Baptista de Luca praefati Sanctissimi Domini Nostri Innocentii Papae XI Auditor, et Secretarius Memorialium, die 8 Octobr. 1679. Sacr. Congreg. Eminentiss. S.R.E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, inhaerendo mandatis Sanctitatis Suae censuit praemissam taxam, seu declarationes typis dandas esse, et per litteras circulares ad quoscunque locorum Ordinarios transmittendas, ut eas in Cancellaria in loco omnibus patenti retineri faciant, easdemque adamussim observent,*
13 *ac faciant observari.* Ipsa autem Taxa Innocentiana refertur per extensum a Pignatello t. VIII, consult. 11, in fine, et a nobis verb. *Taxa Innocentiana,* in qua inter alia habetur, quod nihil, neque sub specie doni gratuiti, recipi possit pro licentiis, seu Patentalibus concionandi, sive in Quadragesima, sive in Adventu, sive in omnibus aliis temporibus, et pro quibuslibet locis.

14 Cancellarius Episcopi nihil accipere potest nec ratione scripturae, neque sigilli, neque laboris, aut alio titulo, sed gratis his, quorum interest, debet praestare haec omnia, videlicet: *Approbationes ad audiendas Confessiones, licentiam administrandi Sacramenta, licentiam deserviendi Beneficiis, licentiam sepeliendi Defunctorum corpora in Ecclesia, licentiam colligendi eleemosynas, mandata publicandi in Ecclesiis eos qui primam Tonsuram, vel Minores, ac Sacros Ordines suscipere voluerint.*

Quoad alia vero quae sequuntur, poterit aliquid 15
percipere, si nullum sibi salarium, vel stipendium constitutum fuerit; tuncque congruam tantum sui laboris mercedem, quae quoad Litteras collationis, vel institutionis Curatarum Ecclesiarum, vel deputationis Vicariorum in illis unum aureum, et quoad Litteras Dimissoriales, et Testimoniales decimam unius aurei nunquam excedat. *Pro Litteris Collationum, Institutionum, seu Provisionum Beneficiorum vacantium per obitum vel per resignationem, etiam ex causa permutationis, vel alia; pro litteris dimissorialibus, seu Testimonialibus, quae conceduntur Presbyteris, seu Clericis ad alias Dioeceses transituris; pro litteris recipiendi Ordines ab aliis Episcopis; pro licentia ordinandi se ad titulum Patrimonii, seu pro approbationibus huiusmodi titulorum; pro licentia absentandi se ab Ecclesia, seu Beneficiis; pro licentia erigendi Cappellas; pro litteris approbationis concurrentium ad Parochialium vacationes in mensibus reservatis, quae ad Sedem Apostolicam transmittuntur; pro approbatione Iurispatronatus ex fundatione, vel dotatione; pro creationibus Vicariorum in Parochialibus; pro deputationibus Oeconomorum, dum Beneficia vacant; pro exsecutionibus Litterarum Apostolicarum Gratiam, seu Iustitiam concernentium;* Sac. Congreg. Concilii in Vicent. 8 Maii 1602. Sic praecise refert, et tenet Barbosa Collectan. in Trident., sess. 21, cap. 1 de Reformat., num. 14 et 15; et Collectan. Apostolic. decis. verb. *Cancellarius,* num. 7 et de Offic. et potest. Episc. p. III, allegat. 107, num. 28 et 29. Vide tamen verb. *Taxa Innocentiana.*

Cancellarius Episcopi pro mercede copiae 16
Processuum, sive Actorum servare debet Taxam pluries a Sacra Congregatione Episcop. approbatam et praesertim in Larinen. 7 Iulii 1690, in qua recurrente Dominico Sorella fuit Episcopo iniunctum: *Che pagandosi dal medesimo la mercede al Cancelliere alla ragione di baiocchi due e mezzo per qualsivoglia facciata di carta di venti versi, continenti venti lettere per ciascun verso, transmetto all' EE. Loro copia autentica de' predetti Atti.* Et in Savonen., 4 Sept. 1693, recurrentibus 17
Cappellanis, et Sacerdotibus Burgi Finalis proponente clar. mem. Cardinal. Petrucci, fuit rescriptum: *Ad mentem Eminentissimi Ponentis.* Et mens fuit, quod nomine Congregationis iniungeret Ordinario transmissionem Actorum soluta mercede iuxta supradictam Taxam, prout mandavit transmitti, Decreto sequenti: *Cancellarius, et alii Actuarii, seu Officiales, et Ministri Curiae Episcopalis Savonen. soluta ipsis per Oratores mercede ad rationem medii Iulii Romani pro qualibet integra charta, cuius unaquaeque pagina constet saltem 10 lineis, quarum unaquaeque contineat saltem 20 litte-*

ras, ita ut integra charta habeat 40 lineas iuxta mentem Sacrae Congregationis, integram copiam Processus, et omnium Actorum praedictis Oratoribus tradant, et consignent, etc. Datum Romae 9 Septembr. 1692. *P. M. Car-*
18 *dinalis Petruccius Ponens.* Cancellarius in exigendis emolumentis debet servare Taxam Innocentianam in illis, in quibus ipsa Taxa disponit. In reliquis vero, vel Metropolitanam, vel propriam Dioecesis, dummodo non sit rigidior, et contra Decreta Sacrae Congregationis, ut responsum fuit a Sacra Congregatione Epi-
19 scop. in Thelesina, 19 Aprilis 1697. Cancellarius enim, sive Notarius non potest exigere, nisi mercedem taxatam a Lege, et si aliquid ultra recipit, peccat, et tenetur ad restitutionem, ut pluribus allegatis firmat Passerinus in cap. *Statutum*, § *Notarium*, num. 321 et 322, de Rescriptis, in 6, ubi hunc Notarii excessum appellat crimen concessionis, seu extorsionis, et sequitur Monacell. tom. I, tit. I, form. 5, num. 9, et alii passim.

20 Scripturae, et Instrumenta, quae conficiuntur, et rogantur a Cancellario Episcopi, tanquam Cancellario, servari debent in Episcopi Cancellaria, non autem transferri debent ad Archivium Communitatis; Sac. Congreg. Concilii in una Civitatis Castelli, 19 Sept. 1625, ut constat ex sequenti attestatione ad litteram relata a Pignatello, tom. IV, consult. 210, n. 3. *Nos Scipio S. R. E. Presbyter Cardinalis Sanctae Susannae fidem facimus, et attestamur in regesto Litterarum Sacrae Congregationis Concilii extare Litteras ad Vicarium Perusinum una cum libello infrascripti tenoris, videlicet: Admodum R. D. Cum actum esset in Sacra Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum de asservatione Scripturarum Fori Episcopalis Civitatis Castelli inter Episcopum et communitatem eius Civitatis, Sacra Congregatio auditis partibus censuit scripturas omnes rogatas a Cancellario Episcopali, tanquam illius Curiae Cancellario, esse asservandas, et custodiendas in Cancellaria ipsius Episcopi, et ne in eiusmodi scripturarum separatione oriantur controversiae et scandala, tibi, quod facimus, committendum duxit, ut illuc te transferas, et scripturas in folio his Litteris adiuncto exaratas, ac si quae aliae rogatae fuerint a Cancellario Episcopali, tanquam illius Curiae Cancellario, separes a scripturis Archivii communitatis, et ad Cancellariam ipsius Episcopi deferendas cures; quod pro tua diligentia sedulo efficies, et bene valebis in Domino.* Romae, 19 Sept. 1625. Et exinde numeratis omnibus scripturis pertinentibus ad Curiam Episcopalem, sic praecise respondit: *Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum censuit scripturas expressas, ac si quae aliae rogatae fuerint a Cancellario Episcopali, tanquam Cancellario illius Curiae, esse asservandas in Cancellaria ipsius Episcopi.* Romae, 15 Novemb. 1625. Vide apud Pignatell., loc. cit., num. 4. Quinimo potest 21
Episcopus per Edictum praeceptum facere aliis Notariis, quod exhibere debeant in Cancellaria Episcopali Acta, seu Rogitus, illorumque exemplaria spectantia ad Monasteria Monialium; Sacra Congregatio Episcop. et Regul. in una Eugubina, 31 Ianuar. 1596.

Cancellarius Episcopi; etiamsi sit Laicus, 22
gaudet privilegio Fori, et exemptione ab oneribus personalibus, praesertim sordidis; Sacr. Congreg. Immunit. in Cervien. 18 Dec. 1630, in Beneventana 21 Ianuar. 1631, in Aquinatensi 27 Iunii 1649. Quamvis extra Dioecesim 23
delinquat, adhuc gaudet privilegio Fori. Ead. Sac. Congr. in Fundana 25 Novemb. 1636, lib. III Decr. Pauluc. 37. Intellige tamen dum- 24
modo tempore carcerationis actualiter inserviat, ead. Sac. Congr. in Sarzanen. 3 April. 1626, ex regest. scrip. ant., pag. 100. Hinc Cancel- 25
larius Episcopi et alii de eius familia sine Episcopi licentia non sunt molestandi pro custodia portae Civitatis. Eadem Sacr. Congr. in Pisauren. 22 Iunii 1630, lib. II Decret. Pauluc., pag. 51. Cancellarius Curiae et Mensae Epi- 26
scopalis, qui non vivit expensis Episcopi, seu non est eius commensalis, gaudet quidem privilegio Fori, et exemptione a personalibus; sed non ab oneribus realibus, et mixtis, nisi concurrat legitima consuetudo ad eius favorem. Eadem Sacra Congreg. in Montis Regalis 7 Septemb. 1638, lib. III Decr. Pauluc., pag. 75; in Aquinat. 23 Iunii 1648, lib. IV Decr. Pauluc., pag. 59; in Forosempronien. 28 Aprilis 1671, lib. I Decr. Altoviti, pag. 546.

Cancellarius Foraneus Archiepiscopi gaudet 27
privilegio Fori; Sac. Congreg. Immunitatis, in Firmana 13 Ianuarii 1632, lib. II Decr. Pauluc., pag. 67. Idem decretum fuit de Can- 28
cellario Abbatis. Eadem Sacra Congreg. in una Nullius S. Mariae de Balneo, 15 Iunii 1638; lib. III Decr. Pauluc., pag. 64. Cancellarius 29
Foraneus Curiae Episcopalis admittendus est ad Magistratum saecularem, ne libertas Ecclesiastica praeiudicetur, ita tamen, ut quoad pertinentia ad Officium Magistratus, non gaudeat privilegio Fori. Eadem Sacra Congregat. in Lauretana, 14 Maii 1657, lib. I Decr. Altovit., pag. 1098; in Tudertina 14 Maii 1676, ibi pag. 1252. Cancellarius Vicarii Foranei gaudet 30
tantum privilegio Fori. Eadem Sacra Congreg. in Senogalliensi 19 Augusti 1639, lib. I Decr. Paul. p. 55; in Aesina 7 Augusti 1657, lib. I Decret. Rocci, pag. 21; in Urbevetana 8 Aprilis 1687, lib. Decret. Mart., pag. 663, in Imolen. 19 April. 1695, lib. I Decr. Vallem., pag. 183.

Cancellarius S. Officii censuratus ob reco- 31
gnitionem Cadaveris factam in loco immuni, cessata dicta recognitione, absolvitur; Sacra

Congregat. Immunit. in Narnien. 7 Maii 1678,
32 lib. II Decret. Altovit., pag. 1577. Cancellarius, et alii Officiales Curiae Laicalis facientes recognitionem corporis cadaveris praecipitati in puteo cortilis contigui habitationi Vicarii Generalis, non incidunt in Excommunicationem, attento quod Vicarius dixerit, talem recognitionem non spectare ad ipsum, sed ad Curiam Laicalem; Sacr. Congreg. Immunit. in Albanen. 24 August. 1694, lib. I Decret. Vallem. pag. 140.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

33 Cancellaria Apostolica, an et quomodo possit supplere in Litteris Apostolicis id quod est omissum in supplicatione, tradit Rigant. in regul. 27 Cancell. n. 76 et plur. sequent.

34 Idem Auctor in regul. 72, fere per tot. docet quoque, in quibus Cancellaria Apostolica possit Litteras Apostolicas corrigere.

ADDITIONES NOVISSIMAE.

35 Cancellaria, vox barbara, usurpata olim est pro loco, ubi publicae litterae a Scribis Prin-
36 cipum et Magistratuum conficiuntur. Hinc Cancellarius iuxta Budaeum dicebatur, cuius primae erant partes videre ut nulla Principis Constitutio, nulla Sanctio, nullum Rescriptum, nulli Codicilli Regii, e Republica atque etiam a dignitate Reipublicae, principalique non ex-
37 eant. Legitur quoque in Ecclesiis Cathedralibus iampridem munus Cancellarii fuisse, sigilla ad causas et negotia conferre, litteras Capituli fa-
38 cere et consignare. In Iure vero Canonico, Cancellaria accipitur pro loco ubi acta iudiciaria scribuntur; et qui praeest, Cancellarius dicitur, cuius officium valde antiquum in Ecclesia esse probat Cobellus in Notitia Card.
39 cap. 16 et 20. Licet autem Cancellarius apud veteres Scriptores acciperetur pro Notario, qui inter Cancellos consistens Iudicum litteras, responsa, et edicta scribebat, tamen in Iure novo frequenter accipitur pro dignitate Ecclesiastica.
40 Quando Cancellarii munus ad eam pervenerit eminentiam et praerogativam in qua hodie in Romana Curia conspicitur, non omnino constat. Eius tamen originem discutientes tradunt post tempora Innocentii III, inventam et erectam
41 fuisse. Cancellarii munus tunc exercuisse constat privatae sortis homines, sed probitate et
42 eruditione spectatissimos. Progressu temporis sub Bonifacio VIII, dignitatem Cancellarii uni
43 ex Cardinalibus tributam indubitatum est. Cardinalis eo munere fungens non dicitur Cancel-
44 larius, sed Vicecancellarius. Credit verisimilius Cardinalis de Luca, sic dici coepisse, quum dignitas Cardinalitia ad tantum fastigium elevata est, ut non videretur dignitati Cardinalitiae congruere assumere officium inferius, sive Praelatitium, quod tamen provisionaliter, seu iure cuiusdam commendationis per Cardinalem administrari sit incongruum, quemadmodum et in munere Datarii praxis docet. Vicecancel- 45
larius habet fixum titulum Cardinalitium, scilicet Ecclesiae Collegiatae S. Laurentii in Damaso. Primaria et graviora Sedis Apostolicae 46
negotia, publica et solemnia, qualia sunt Consistorialia, per Vicecancellarii manus transeunt, adeo ut is dicendus sit cum quadam proportione Cancellarius Papae. Plures habet Vice- 47
cancellarius Officiales, quos inter primarius est ille qui Cancellariae Regens dicitur, qui revidet Bullas expeditas et promulgatas, et si quis error irrepserit, eum corrigit. Caeteri Vicecan- 48
cellarii Officiales Praelaturam adnexam habentes, sunt Praesidentes de maiori, vel minori Parco, ita dicti a loco Cancellariae, in quem conveniunt, qui vulgo Parcus dicitur. Praelati de 49
maiori Parco Cancellariae quoddam quasi tribunal constituunt, in quod collegialiter convenientes decidunt dubia, quae oriri contingit super litterarum formula, vel clausulis et Decretis in eis adiiciendis, ac etiam super emolumentorum sive iurium solutionibus. Praelati 50
de minori Parco Cancellariae exiguam habent iurisdictionem, in id unum intendentes, ut Bullae ferantur et tradantur Praelatis de maiori Parco. Scriptores et Abbreviatores, aliique ex- 51
pediendis in Cancellaria Romana litteris praepositi, omnes participant in iuribus illis et emolumentis, quae Taxae Cancellariae Apostolicae communiter dicuntur. Horum iurium 52
auctorem fuisse Ioannem XXII, patet ex eius Extravagante, quae incipit, *Quum ad Sacrosancta*. Habet Vicecancellarius sive Cancellaria 53
quasdam a Pontificibus Regulas, iuxta quas ipse Vicecancellarius, eiusque Officiales negotia ad Cancellariam spectantia, nec non litteras necessarias, gerere et expedire debent, quae propterea Regulae Cancellariae vocantur. Hae 54
Regulae perpetuae non sunt, sed morte Pontificis exstinguuntur. Ideo singuli Pontifices 55
altero suae Assumptionis die eas de novo evulgant, idque nonnunquam novis Regulis additis, vel antiquis immutatis, vel etiam subinde aliquibus expunctis et omissis. Regulae 56
Cancellariae Iuri Novissimo merito accensentur; nulla enim in Decretalibus Gregorii IX, aliisque Collectionibus Corpori Canonico inclusis, earum mentio occurrit. Compertum est 57
primitus, et usque ad tempora Nicolai V, Regulas Cancellariae unice pene respexisse formam expediendi litteras et iudicia in Cancellaria reddenda. Sed quemadmodum progressu 58
temporis hae Regulae a Romanis Pontificibus sensim, et diversimode auctae fuerunt, ita ad eum statum sunt perductae, ut etiam ad reservationes Beneficiorum, similesque materias extra Cancellariam se tandem extendant. Hae 59
Regulae Cancellariae iuxta indubitatam et notoriam praxim nihilominus non habentur ut leges generales, mox ut in Cancellaria Romana

60 stylo Curiae consueto fuerint publicatae; sed omnis earum obligandi efficacia desumenda est ab earum in aliis Provinciis et Regnis receptione et Regio placito. Hinc notorium est in 61 una Provincia plurium, in alia pauciorum istarum Regularum Cancellariae usum esse [1].

CANDELA

Summarium.

1. Candelarum benedictio in die Purificationis B.M.V. et earum dispensatio inter Parochiales functiones connumerantur, ac proinde ad proprios parochos spectant. - 2. Ipsarum tamen Candelarum benedictio, et distributio potest regulariter fieri in omnibus etiam Ecclesiis Collegiatis, tam saecularibus quam Regularibus. - 3. Candelas benedictas in die Purificationis B. M. V. ad aedes saecularium Parochi transmittere non debent, sed iuxta laudabilem, et observatam ab Ecclesia universali consuetudinem, in Ecclesia populus eas recipere tenetur. - 4. Benedictio et distributio Candelarum, Cinerum, et Palmarum, absente vel impedito Episcopo, pertinet non ad Hebdomadarium, sed ad primam Dignitatem. - 5. Episcopus non debet praetermittere dare Candelas in die Purificationis B. M. V., et non debent recipi de manu Syndicorum, vel aliorum Laicorum, sed Episcopi. - 6. Ideoque provideat Episcopus expensis propriis de quantitate Cerae pro congrua distributione iuxta solitum. - 7. Nec gravet Parochos pro aliqua insolita contributione. - 8. Ubi tamen facultates Ecclesiae non suppetunt, datur facultas Episcopo diminuendi pondus. - 9. Candela benedicta debet Episcopo ministrari a prima Dignitate. - 10. Et Candelam ab Episcopo accipere debet ante omnes, etiam ante Vicarium, qui Candelam Episcopo ministravit. - 11. Episcopo distribuente Candelas, Cineres, et Palmas, praeferendus est ille, a quo Episcopus praedicta recepit, postea Dignitates, et Canonici sacris vestibus induti, et ante omnes Vicarius Generalis. - 12. In distributione Candelarum, Cinerum, Palmarum, et similium supra omnes alios, etiam supra Vicarium Generalem praeferenda est illa Dignitas, vel Canonicus, a quo Celebrans recepit Candelam, Cinerem, Palmam, et similia, postquam immediate Vicarius Generalis in praemissis omnibus anteponendus est. - 13. Candelae, et Palmae dantur Vicario Generali ante Canonicos, et Dignitates, exceptis iis, qui cum Paramentis assistunt Episcopo in Sede Pontificali existenti. - 14. Nam huiusmodi Parati praecedunt Vicario Generali non obstante consuetudine in contrarium. - 15. Et tunc sunt thurificandi ante Vicarium. - 16. Nec Candelae quatuor accendi, nec duo Cappellani assistere debent ad Missam Vicarii Generalis. - 17. Candelas qui distribuit, detecto capite distribuere debet. - 18. Candelae in Missa sunt accendendae, nec ante finem Missae sunt exstinguendae. - 19. Parochis ad funus intervenientibus, sive associatis, sive non ab aliis Canonicis eiusdem Parochiae, distribui non debet Candela maior illa, quae datur Superiori Regularium associato ab aliis Fratribus. - 20. Candelae eaedem accensae in associatione Cadaveris, deservire possunt, stante consuetudine, etiam in eius tumulatione. - 21. Residua cerae, quam pii Loci de suo impendunt in pauperum sepultura, nemo sibi vindicare potest. - 22. Potest tertia pars Candelarum extincta deferri, si alio pio usui inservire debet. - 23. Servanda consuetudo circa Abbatem qui mittit Crucem Ecclesiae suae. - 24. Haeres defuncti pro funere ad libitum accipere potest cerae quantitatem. - 25. Ad quem spectant partes residuae Cereorum, quae a Parochianis die commemorationis omnium Defunctorum deferuntur in Ecclesiam Parochialem. - 26-30. De Candelarum usu in Baptismi collatione. - 31. De antiquo Candelarum usu. - 32. In Sacrificio Missae quomodo et quae adhibendae. - 33. Candelae benedictae ad quosnam usus inservire debeant. - 34. De Cereorum usu in funeribus. - 35. In Dedicatione Ecclesiae. - 36. In extrema Unctione. - 37. In Matutinis Tenebrarum. - 38. De Cereo Paschali.

1 Candelarum benedictio in die Purificationis B. M. Virginis, et earum dispensatio [2] inter Parochiales functiones connumerantur, ac proinde ad proprios Parochos spectant; S. C. 2 Rituum in Alatrina 5 Martii 1633. Ipsarum tamen Candelarum benedictio, et distributio potest regulariter fieri in omnibus etiam Ecclesiis Collegiatis, tam Saecularibus quam Regularibus; Sacr. Congreg. Rituum in Ostien. Curiae 28 Aprilis 1607 [3]. Candelas benedictas 3 in die Purificationis B. M. Virginis ad aedes saecularium Parochi transmittere non debent, sed iuxta laudabilem et observatam ab Ecclesia universali consuetudinem in Ecclesia populus

[1] Romanum Antistitem in Ecclesia universali Primatum habere, fidei dogma est tenendum. Atqui hinc consequitur ipsi primario competere ius de beneficiis disponendi ac concedendi. Et quamvis Episcopis hanc indulserit potestatem, tamen ipsi ita concedere non potuit illam facultatem, ut amplius vel restringere vel immutare non potuerit. Neque ratione tantum universalis administrationis primatialis potuit Pontifex ordinationes maiorum, uti loquitur Petrus de Aliaco, et electivarum Dignitatum, ac collationes aliorum Beneficiorum sibi ac Sedi Apostolicae reservare, verum etiam ex speciali causa, ratione materiae subiectae; inferiores nimirum electores, ac ordinarii Collatores in electionibus et collationibus iure abutebantur suo. Sunt et aliae rationes ac causae quibus moti fuere Pontifices ad reservationes faciendas quas prae caeteris expendit illustratque Rigantius Com. in Rubric. Reg. 1. Cancel. Falsum ergo est imprimis Regulas Cancellariae iuri Principum et Ordinariorum derogare. Item falsum est istas Regulas legis generalis non habere vim, statim ac a Romana Curia publicantur; namque amplius dubitari nequit Regulas post novi Pontificis confirmationem obligare, etiamsi nondum sint publicatae. Id enim probatur ex ipsis Prooemii Regular. verb. ubi dicitur: *Ex tunc, licet nondum publicatas.... observari voluit.* Probatur quoque ex consuetudine optima legum interprete, usus enim obtinuit ut episcopi nullatenus audeant conferre beneficia in illis Regulis contenta, cum Regulae sint decreto irritante munitae. Novimus vero Regulas istas ubique vim obtinere, sed id quoque novimus non ideo vi carere quia diversis in Regnis non acceptantur, sed quia his derogatum est per pacta, seu uti vulgo dicuntur *concordata,* conventa Romanos Pontifices inter et potentissimos Europae Principes. (EDIT. CASIN.)

[2] De Candelarum hoc die benedictione, distributione, atque utriusque ritus antiquitate, vide Meratum ad Gavantum. (EDIT. BARBIELL.)

[3] Nec mirum; nam benedictiones et distributiones Candelarum, Cinerum, etc., non sunt de iuribus mere Parochialibus. Ead. Sac. Congr. Rit., 10 Decemb. 1703. (EDIT. BARBIELL.)

eas recipere tenetur; Sacr. Congreg. Episcop. et Regul. in Fulginatensi 31 Ianuarii 1581; in Triventina 26 Martii 1585; in Castridurant. 9 Ianuarii 1587; in Spoletana 14 Ian. 1633 [1].

4 Benedictio et distributio Candelarum, Cinerum et Palmarum, absente vel impedito Episcopo, pertinet non ad Hebdomadarium, sed ad primam Dignitatem; Sacr. Rituum Congreg.
5 in Pisauren. 12 Martii 1609. Episcopus non debet praetermittere dare Candelas in die Purificationis B. M. V. et non debent recipi de manu Syndicorum, vel aliorum Laicorum, sed Episcopi; Sacr. Congreg. Episcop. et Regul. in Hostunen. 22 Ianuarii 1577; et in Hieracen.
6 22 Ianuarii 1577, et 10 Ianuarii 1653. Ideoque provideat Episcopus expensis propriis de quantitate Cerae pro omni congrua distributione, iuxta solitum; eadem Sacr. Congreg. in Nico-
7 terana 1 Aprilis 1596. Nec gravet Parochos pro aliqua insolita contributione; eadem S. C.
8 in Hieracen. 15 Ianuarii 1578. Ubi tamen facultates Ecclesiae non suppetunt, datur facultas Episcopo diminuendi pondus; eadem S. Congreg. in Adrien. 12 Martii 1623.

9 Candela benedicta debet Episcopo ministrari a prima Dignitate; S. C. Rituum in Brixien.
10 28 Martii 1616. Et Candelam ab Episcopo accipere debet ante omnes, etiam ante Vicarium, ille, qui Candelam Episcopo ministravit; eadem
11 Sacr. Congreg. in Lucerina 15 Iunii 1608. Et iterum eadem Sacr. Congr. in causa S. Marci, 5 Martii 1633, censuit quod Episcopo distribuente Candelas, Cineres et Palmas, praeferendus est ille, a quo Episcopus praedicta recepit, postea Dignitates et Canonici sacris vestibus induti, et ante omnes Vicarius Generalis:
12 et eadem Sacr. Congreg. in Vulterrana Terrae Gualdi 5 Martii 1633, declaravit, quod in distributione Candelarum, Cinerum, Palmarum et similium, supra omnes alios, etiam supra Vicarium Generalem, praeferenda est illa Dignitas, vel Canonicus, a quo Celebrans recepit Candelam, Cinerem, Palmam et similia, postquam immediate Vicarius Generalis in praemissis omnibus anteponendus est.

13 Candelae et Palmae dantur Vicario Generali ante Canonicos et Dignitates, exceptis iis, qui cum Paramentis assistunt Episcopo in Sede Pontificali existenti; Sacr. Congreg. Episcop.
14 et Reg. in Bisignan. 16 Martii 1600. Nam huiusmodi Parati praecedunt Vicario Generali, non obstante consuetudine in contrarium, ut resolvit Sacr. Rit. Congreg. in Lauretana 6 Septembris 1603; in Alexandrina 15 Martii 1606; in Casalensi 5 Iulii 1614; et in alia Casalensi 25 Septembris 1621, ubi resolutum fuit: *Praecedentiam competere Dignitatibus et Canonicis paratis supra Vicarium Generalem, neque allegatam consuetudinem, imo verius abusum illi suffragari.* Et tunc sunt thurificandi ante Vi- 15
carium; eadem Sacr. Congreg. in Equitaniensi 3 Augusti 1602, et in Tiburtina 6 Martii 1610. Nec Candelae quatuor accendi, nec duo Cap- 16
pellani assistere debent ad Missam Vicarii Generalis: Sacra Congregatio Rituum 7 Augusti 1527. Candelas qui distribuit, detecto capite 17
distribuere debet; Sacra Rituum Congregatio 18 Iulii 1656. Qui autem habet privilegium gestandi Mitram, eas distribuit stando cum Mitra in capite; eadem Sacr. Congreg. 18 Februarii 1650 [2].

Candelae in Missa sunt accendendae, nec 18
ante finem Missae sunt exstinguendae; cap. Litteras 14, de Celebrat. Missar. Candelae quae inserviunt pro Missa et aliis Divinis, non sint tam parvae magnitudinis, quae non deceat Maiestatem Divinam; Conc. Mediolanen. I, part. II, tit. *Communia ratione Divinorum Officiorum*, ibi: *Candelae et Cerei in Missa et aliis Divinis Officiis, ea exiguitate ne adhibeantur, quae in tanto Mysterio dedeceat, et adstantibus offensionem offerre possit.* Parochis ad funus in- 19
tervenientibus, sive associatis, sive non ab aliis Canonicis eiusdem Parochiae, distribui non debet Candela Maior illa, quae datur Superiori Regularium associato ab aliis Fratribus; S. C. Concil. in Novarien. Funerum 15 Martii 1704, ubi pro oppido Varalli propositis variis dubiis, tertium erat: *An Parochis intervenientibus, sive associatis sive non ab aliis Canonicis eiusdem Parochiae, distribui debeat Candela maior illa quae datur Superiori Regularium, associato ab aliis Fratribus?* Et fuit responsum: Ad 3 *Negative*, apud Monacell., part. II, tit. 13, formul. 1, sub n. 92. Et differentiam quantitatis Candelarum pendere ab arbitrio haeredum, aut aliorum distribui mandantium, decrevit S. Congr. Episc. et Regul. in Cassanen. 5 Maii 1617, et in Placentina 16 Decembris 1661, referentibus D. Ursaya, tom. I, part. II, discept. 15, n. 23; Panimol. dec. 1, annot. 10, n. 20; Matthaeuc. Offic. Cur. cap. 20, num. 4.

Candelae eaedem accensae in associatione Ca- 20
daveris deservire possunt, stante consuetudine, etiam in eius tumulatione; sic Sacr. Congreg. Concil. in Tiburtina 12 Maii 1685, in responsione ad 4 dubium conceptum his verbis: Quarto. *An servanda sit consuetudo, quod in funeralibus eaedem faculae, seu intorticia, quae fuerunt accensae in associatione Cadaveris, deserviant, et reaccendantur circa feretrum in Ecclesia, in qua sepeliendum est Cadaver? Ad quartum: Affirmative.* Ita refert Panimol., decis. 161, in fine.

[1] Ad aegrotos tamen mitti possunt. (Ed. Barbiell.)

[2] Adverte, Caeremoniale Episcoporum lib. II, cap. 19, § 10, prohibere, ne Episcopus Candelas mulieribus distribuat. Alteri tamen celebranti permissum est, ut ad cancellos, non tamen ad altare populo utriusque sexus Candelas, et Palmas, etc., distribuat. (Edit. Barbiell.)

ADDITIONES AUCTORIS.

21 Residua illius cerae quam aliqua Confraternitas, vel locus Pius impendit de suo in sepeliendis pauperibus gratis, nec a Parocho, nec a quocunque alio praetendi possunt, nisi subsit fraus aliqua; Sacr. Congreg. Episc. et Regul., 22 Novembris 1588, 11 Martii 1578, 21 Augusti 1606, et 15 Martii 1616.

22 Licet haeredibus Cadavera Defunctorum ad tumulum associari facere intorticiis, et Candelis extinctis, offerendis Confraternitatibus pro associatione SS. Sacramenti, aut pauperum ad sepulturam, dummodo eorumdem cereorum saltem duplum accensum deferatur; unde si ex exstinctis deferuntur duo, ex accensis saltem debent esse quatuor; Sacr. Congreg. Episcop. et Regul., 14 Octobris 1698.

23 Servanda est consuetudo circa Candelas, quas praetendit Abbas, dum impeditus ad funera mittit Crucem Ecclesiae suae, donec aliter declaretur; Sacr. Congreg. Episcop. et Regul., 19 Aprilis 1641.

24 Haeres defuncti pro funere ad suum libitum accipere potest quantitatem cerae; Sacr. Congr. Episc. et Regul., 1 Maii 1617.

25 Partes residuae cereorum, seu intorticiorum, quae a Parochianis in die commemorationis omnium fidelium defunctorum deferuntur in Ecclesiam Parochialem, ibique super sepulcra, aut Altaria, durantibus divinis officiis, accensa permanent, spectant ad Parochum, nisi obstet consuetudo, aut de contraria mente deferentium constet; Sacr. Congreg. Episcop. et Regul., 26 Ianuarii 1638. Supradicta Decreta referuntur a doctissimo P. Cavalieri, in Agenda Defunctorum.

ADDITIONES NOVISSIMAE.

26 Neophytis olim Candelas, sive cereos in manibus traditos fuisse refert Cyrillus Hierosolymitanus, Catech. 1, nupt. Gestationem Candelae inter Baptismi caeremonias quoque reponit S. Gregorius Nazianzenus, Or. 4, de Baptismo, ex quo etiam Baptismum luminum nomine appellare non dubitat. Candelae in Baptismo accenduntur vel in signum laetitiae, vel ut demonstretur ipsas significare Spiritum Sanctum. 29 Candela septem diebus, quemadmodum veste candida, Neophytos olim usos fuisse, clare expressit Alcuinus, de Diviniis officiis, c. de Sabbato in albis. Quod indicare videtur, Baptizatos, exstinctis peccatis praeteritis, columna Candelae illuminata, id est innocentia praecedente, ad 30 Ecclesiam semper esse ducendos. Ex quo ritu profluit, ut hodie quoque Sacerdos det Neophyto vel Patrino Candelam accensam, dicens: *Accipe lampadem ardentem, et irreprehensibilis custodi Baptismum tuum, serva Dei mandata, ut cum Dominus venerit ad nuptias, possis occurrere ei una cum omnibus Sanctis in aula Caelesti, habeasque vitam aeternam, et vivas in saecula saeculorum.*

ADDITIONES CASINENSES.

Quamvis Haeretici omnino repellant lumi- 31
naria a sacris ritibus, tamen luminum usus in sacris ritibus, tamen luminum usus in sacra liturgia comprobari potest non solum ex SS. Patribus, sed etiam ex sacro Textu in Veteri Testamento. In Exod., enim cap. XXV, vers. 3, legitur: *Facies et lucernas septem, et pones eas super Candelabrum, ut luceant ex adverso*, et in eodem Exod., cap. XXVII, vers. 20 et 21: *Praecipe filiis Israel, ut offerant tibi oleum de arboribus olivarum purissimum, piloque contusum, ut ardeat lucerna semper in Tabernaculo testimonii.*

SS. Patres vero communissime lumina in primitiva Ecclesia fuisse adhibita confirmant. Sanctus Cyrillus Hierosolymit., orat. de Occursu Domini inquit: *Laeti hodie lampades ornemus, tanquam filii lucis: ceras verae lucis Christo offeramus, quoniam lumen ad revelationem gentium mundo apparuit, ideo lumina ex lumine supra nivem resplendeamus, supra lac dealbati, supra saphirum illuminati, supra immaculatas columbas in coelo evolantes, ita in nubibus ad Dei occursum occurramus.*

Auctor Breviarii Chronolog., Tertull. meminit adversus Valentinianos, cap. 2 et 3, sub Telesphoro fuisse lumina adhibita ad Missam.

Et Sanctus Gregorius M. assignat fundum pro luminibus in Ecclesia Sancti Pauli lib. II Regist., epist. 9: *Utile iudicavimus eamdem massam, quae ad Aquas Salvias nuncupatur cum omnibus fundis tum luminaribus deputare.* Et quamvis dici potest ad tenebras expellendas lampades fuisse collocatas in Ecclesia, cum nocte et in cryptis sacra peragebantur, tamen inficiari non potest etiam Religionis gratia id factitari solitum fuisse, uti videre quisque potest apud Baron., ad ann. 51, et Spondan., num. 20; cum etiam praesertim ordinem Ceroferariorum, seu Clericorum, quorum munus erat ferre accensos cereos institutum fuisset: et licet aliquando nocte, ut in vigiliis, tamen etiam clara luce id fieri consuevisse certissimum est; Cardinal. Baron., ad annum 58, uti Spondan., num. 25. Nam per omnes Orientis Ecclesias, quando legendum erat Evangelium, accendi luminaria solitum fuisse iam sole rutilante, quae denotant gaudium spirituale in nobis ex verbo Dei, ac per illud tenebras infidelitatis et ignorantiae fuisse expulsas, testatur Hieronymus contra Vigilant., cap. 3. Id autem in eisdem Orientis partibus fieri consuevisse ad Martyrum reliquias affirmat S. Epiphan., in epistol. ad Ioannem Hierosolymitanum; ac S. Athanasius, in epist. ad omnes Orthodoxos, deplorat cereos a fidelibus oblatos, ab Arianis sublatos, et in eorum templis accensos fuisse.

Ipse Hieronymus, advers. Vigilant., epist. 58, ad Ripar., eumdem morem probat etiam invaluisse in Occidentalibus Ecclesiis non ad fugandas tenebras, sed in laetitiae signum. Aliam addit rationem Isidor., lib. VII Originum, cap. 12, ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur, de qua in Evangelio legitur, *Erat lux vera quae illuminat omnem hominem.* Praeclare item Micrologus, cap. 11: *Iuxta Ordinem Romanum nunquam Missam absque lumine celebramus, non utique ad depellendas tenebras, cum sit clara dies, sed potius in typum illius luminis cuius sacramenta ibi conficimus, sine quo et in meridie palpamus, sicut in nocte.* Canon vero 34 Concilii Illiberitani: *Cereos per diem placuit in coemeteriis non incendi, inquietandi enim Sanctorum Spiritus non sunt;* ideo intelligitur prohibere luminum usum ad Martyrum coemeteria, ne lucentibus tot luminibus gentes redderentur certiores de illorum sepulcris, indeque Sanctorum corpora abducerent, et clericorum spiritus maiori custodiae periculo et sollicitudine angerentur, uti loquitur Card. de Aguirre, tom. I Concil. Hisp., pag. 537 et seq. Nam Sylvester constituit, ut clericis antequam diaconatus et presbyteratus ordine insignirentur sanctorum corporum custodia esset demandata. Consul. Baron., ad an. Christ. 34, num. 312; Suarez, part. III, tom. I, disp. 50, sect. 4; Severinus Binius, tom. I; Item Gabriel Vasquez, in III part., disput. 1, 2, cap. 7, num. 25; Natalis Alexander, Saec. 3, dissert. 21, art. 2, prop. 1, pag. 141.

Samuel Basnagius heterodoxus scriptor Annal., tom. II, pag. 307, diuturnorum cereorum et lucernarum usum in Ecclesiae caeremoniis fuisse inceptum anno Domini 337, affirmat, et Eusebii sententiam affert in Vita Constantini, lib. IV, cap. 66, sed falso innititur fundamento; nam ante Constantinum an. 258, S. Cyprianus lucentibus cereis sepultus fuit, ut in actis passionis eius legitur. Et S. Hieronymus ad Eustochium scribens de S. Paula, epist. 27, hunc cerei lampadisque usum illis temporibus praefert. Ex Concilio etiam Carthaginensi IV, quod Cypriani et Cornelii aetate habitum fuit, an. Christi 253, cap. 6, patet. Melius autem Basnagio sensit Guilliel. Cave eiusdem sectae cum in Dissert. 2, de Libris Ecclesiae Graec., p. 186, col. 2, inquit, non opus esse se de luminaribus olim in Ecclesia accendi solitis agere, cum hoc praestiterint Baronius, Casalius, de Veterum Sacris Christianorum Ritibus, cap. 42; Durandus, de Rit. Eccles. Cath., lib. I, cap. 8; Ciampinus, de sacr. aedif. Constantini M., cap. 10, qui bina marmorea candelabra in Basilica S. Constantiae exhibet tab. 29, fig. 3, ibidem.

32 Iam diximus sub Telesphoro lumina fuisse ad Missam adhibita. Lumen hoc significat fidem populorum, quos denotant candelabra, Innocent. III, lib. II, cap. 21, vel Christi charitatem in Sacrificio, ex Augustin. sermone 214, de Tempore, vel quia Christus rubiginem peccatorum consumit; Biel., lect. 13, vel demum aeternam laetitiam, quam indicat Sacramentum Gemm. Anim., cap. 118. Aliam rationem addit S. Hieron., Epist. 20, scilicet, quia exspectamus sponsum cum lumine. Tale lumen requiritur ex gravi Ecclesiae praecepto, ut fert communis sententia DD. quam refert Suarez, tom. III, in III part., disp. 8, sect. § 3. Et sic se habet hoc praeceptum ut sine ullo lumine non licere celebrare etiam ad communicandum infirmum morte imminente, putant Henriquez, lib. IX de Eucharist., cap. 26; Bellar., Facundez et alii apud Quart., part. I, tit. 20, dub. 11. Ita ut lethali culpa non sit immunis qui totam Missam, partemve illius notabilem quocunque casu sine lumine celebrat. Unicum lumen in necessitate sufficit, uti Azorius monet lib. X, cap. 28, qu. 5, qui vult sufficere etiam sebaceum ex sevo; negat tamen Suarez, disp. 81, section. 6, nam Sancti Patres de cera semper mentionem faciunt. Sic etiam D. Ligor. tenet. Quinimo adeo a divino Sacrificio sebacea Candela proscribitur, ut casu necessitatis oleum sevo sit praeferendum: et S. Congregatio de Propaganda Fide in rescripto ad Vicarium Apostolicum regni Coreae anno 1834 dato, tantummodo usum in Divino Sacrificio permisit cerae cuiusdam ex arbore fluentis. Nec item Cera *Stearina* loco cerae apum suppleri valet, cum in Ecclesia Dei sint ritus quidam, pro quibus cera apum ita praescribitur, ut nulla alia materia sufficiat. Cera insuper apum multis mysticis locupletatur significationibus a SS. Patribus, quibus *Stearinam* carere facile quisque videt ex ipsamet eiusdem cerae formatione. Et Ecclesia vigilantissima in antiquis suis ritibus ac disciplinis servandis, et in arcendo omni novitatis desiderio, tolerare nequit hac in re huiusmodi abusum. Quapropter S. Rituum Congregatio die 16 Septembris 1843, proposito dubio, postulantibus reposuit: *Consulant Rubricas.*

Candelae benedictae debent adhiberi ad usus 33
pios, vel ad consequendos effectus, quibus est ordinata benedictio; nam res sacrae, cum sint per benedictionem sanctificatae, pie tractari debent. Itaque licite et laudabiliter accendi possunt, dum ad Deum preces fundimus, praesertim contra molestias daemonum, et impetum fulminum ac procellarum; item coram Reliquiis, et imaginibus, ac demum super tumulos, et sepulcra defunctorum. Peccant vero omnes, quamvis tantum venialiter, secluso tamen contemptu, qui illis abutuntur, easque accendunt in conviviis, ludis, vel comoediis: vel ad alios usus profanos adhibent. Quarti de Procession. et Bened., tract. 11, tit. 2, dub. 1.

34 Vetustissimus est cereorum usus in funeribus Christianorum. Eusebius enim in vita Constantini haec habet: *Milites arreptum cadaver aurea capsa includunt, et undique purpurea veste contectum Constantinopolim perducunt: ibi tum in omnium magnificentissimis Imperatoriis aedibus celso, atque edito loco deponunt, luminibusque circumfusis aurea super candelabra accensis, admirabile spectaculum intuentibus praebebant, etc.* Vid. etiam Nazianzenum in orationibus funerum Caesarii, Gorgoniae, Basilii M. et Gregorii.

35 In dedicatione Ecclesiae, finita prima oratione, ante ianuam Ecclesiae illuminari debent duodecim Candelae foris per circuitum Ecclesiae, dum cantantur Litaniae. Marten., De antiquis Ecclesiae Ritibus, tom. II, pag. 250.

36 Candela, et quidem cerea, est adhibenda in Sacramento Extremae Unctionis, licet diu administretur. Et hoc non solum ad Sacramenti dignitatem, verum etiam ut Sacerdos bene discernat partes inunctas, quas abstergit. Ita in Synodo Salernitana anni 1579, tit. 32, cap. 6. Vid. Catalan. in Ritual. Rom. Notandum est tamen, lethale non esse deferre Sacrum Oleum, vel illud administrare absque lumine, uti tenent Barbosa, Escobius, aliique; imo volunt aliqui nullum esse peccatum; haec autem sententia D. Ligorio non arridet.

37 In Matutinis Tenebrarum ex Caeremoniali Episcoporum, cap. 22, § 4, praeparandum est *a latere Epistolae candelabrum triangulare, accommodatum ad sustinendos quindecim Cereos cerae communis, singulos ponderis unius librae, vel circa; qui paulo ante adventum Episcopi accenduntur simul cum cereis Altaris, ex eadem cera communi.* Circa numerum Cereorum, qui in ipsis Matutinis accendi solent, ac postea singulatim exstinguuntur, quilibet finito quolibet Psalmo Matutini ac Laudum, non una fuit omnium Ecclesiarum et temporum disciplina. Romanus Ordo enim praescribit, ut eo tempore *Ecclesia omni lumine decoretur:* Alcuinus autem haec habet: *Accenduntur in hac nocte lumina viginti quatuor, et exstinguuntur per singulas Lectiones et Responsoria.* Eumdem Cereorum numerum praescribit Ordinarium Rotomagense et Silvanectense; et Pontificale Ecclesiae Pictaviensis lampades triginta ad nocturnum Officium accendendas statuit, per singulas Antiphonas, Lectiones, Responsoria, et versus exstinguendas. Triginta quatuor habet Ordinarium Carnotense; et Laudunense iubet, ut *ad Matutinum ponantur ante Altare quindecim Cerei, et praeter hos in dextera parte Presbyteri decem et octo, et in sinistra alii decem et octo.* Vid. Martene De antiqua Ecclesiae disciplina. Addit quoque Durandus in Rationali, lib. VI, cap. 72, secundum quosdam non esse numerum certum, sed quemlibet laicum pro suo arbitrio Candelas apponere, quodque mysterio non carere fuse exponit. Notat quoque Grancolas in Breviar. Roman. cap. 55, quod supra Altare in quibusdam Ecclesiis non apponebantur candelabra, sed Cereos illos, seu lampades, fuisse, ait, luminaria suspensa, vel super elevatas trabes, quas *Hirpices* appellabant, quaeque per totum Chorum extendebantur, vel supra magna candelabra, prope Altare defixa, quae plures habebant ramos, in quibus Cerei, vel lampades, Officii nocturni tempore, accendebantur. Confer Catalani in Caeremon. Episcopal. tom. II, loc. citato. Rituum Candelae unicae, quae non exstincta absconditur in fine Matutini Tenebrarum in cornu Epistolae sub Altari, bene explicat Belthus in sua Divinorum Officiorum explicatione, cap. 101, ubi etiam hanc eius ritus mysticam explicationem tradit: *Una tamen, quae in earum medio est collocata, non exstinguitur, sed absconditur, etc. Hic est Christus, qui licet videretur secundum Corpus exstinctus, secundum Divinitatem tamen vivebat, quae illis erat occulta, etc.* Sunt etiam lectu digna, quae in eumdem ritum notavit Durandus, citato lib. VI sui Rationalis, cap. 72, n. 25 et seq., ubi varias huius ritus explicationes exhibet.

38 Cerei Paschalis Benedictio antiquissima est in Ecclesia, et Zosimus Papa circa annum Domini 416, ut in singulis Parochiis accenderetur, statuit, Alcuinus de Div. Offic.; Amalarius Fortunatus, lib. I, v. 18, de Eccl. Offic.; Walafridus Strabo, cap. 30, de Rebus Eccl.; Micrologus, de Eccl. observ., cap. 53. Causa Benedictionis Cerei in vigilia Resurrectionis Domini exprimitur in Conc. Tolet. IV, can. 8: *Lucerna et cereus in vigilia sacrae Resurrectionis propter gloriosum noctis ipsius Sacramentum solemniter benedicatur, ut sacrae Resurrectionis Christi mysterium quod tempore huius noctis votivae advenit, benedictione sanctificati luminis suscipiamus.*

CANDELABRUM

Summarium.

1. Candelabrum septimum non adhibetur in Vesperis, neque in Missis Defunctorum, licet ab Episcopo celebrentur, sed solum in Missis solemnibus ab Episcopo celebrandis. - 2. Candelabrum septimum non debet poni super Altare, quando solemniter celebrat Episcopus suffraganeus; sicuti ponitur, quando celebrat Episcopus Ordinarius. - 3. Abbates et Praelati Episcopo inferiores, qui Pontificalium usu fruuntur, super Altare, in quo Sacra erunt facturi, septimum nequaquam apponant Candelabrum.

1 Candelabrum septimum non adhibetur in Vesperis, neque in Missis defunctorum, licet ab Episcopo celebrentur, sed solum in Missis solemnibus ab Episcopo celebrandis. S. C. Ri-

tuum in Placentina, 19 Maii 1607, dub. 8.
2 Candelabrum septimum non debet poni super Altare, quando solemniter celebrat Episcopus Suffraganeus, sicut ponitur quando celebrat Episcopus Ordinarius. Ead. Sacr. Congr. Rituum
3 in Bracharen. 1 Septembris 1607. Abbates et Praelati Episcopo inferiores, qui Pontificalium usu fruuntur, super Altare, in quo Sacra erunt facturi septimum nequaquam apponant Candelabrum [1]; Sacr. Rit. Congr. in Decreto Generali, § 1, *Circa usum Pontificalium praelatis Episcopo Inferioribus concessorum*, edito coram Sanctissimo Domino Nostro Alexandro VII, die 27 Septembris 1659.

CANIS

Summarium.

1. Canes venatici teneri, et ali non possunt ab Episcopis sub poena Excommunicationis per tres menses: neque a Presbyteris sub poena Excommunicationis per duos menses; neque a Diaconis sub poena privationis ab omni officio. - 2. Quae suspensionis poena etiam ad Subdiaconum extenditur. - 3. Minoristae vero Clerici arbitrio Iudicis plectendi traduntur. - 4. Canes in Ecclesia inferri non possunt. - 5. Canes neque masculi, neque feminae possunt retineri in Monasteriis Monialium.

1 Canes venatici teneri, et ali non possunt ab Episcopis sub poena Excommunicationis per tres menses; neque a Presbyteris sub poena Excommunicationis per duos menses; neque a Diaconis sub poena privationis ab omni Officio; cap. *Episcopum* 1 de Clerico venatore, ibi: *Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum, Canes, aut accipitres, aut huiusmodi ad venandum habere non licet. Quod si quis talium Personarum in hac voluptate saepius detentus fuerit, si Episcopus est, tribus mensibus a communione, si Presbyter, duobus; si Diaconus ab omni Officio suspendatur,* [2] quam suspensionis poenam 2 etiam ad Subdiaconum extendit Glossa in cit.

[1] Excipiendi vero sunt Praelati, qui proprium ac separatum habent territorium, ac in Dioecesi sua Episcopalem exercent iurisdictionem. Respicit autem hic numerus septenarius Candelabrorum ad cap. 1 Apocalypsis; ubi Ioannes vidit septem Candelabra aurea, et in medio Candelabrorum similem filio hominis vestitum podere, id est veste pontificali, quasi accinctum ad sacrificandum. Innocentius III, lib. II, de Mysteriis Missae, cap. 5, septem hisce Candelabris significari tradit, *ut ille per hoc advenisse monstretur, super quem requiescit Spiritus gratiae septiformis secundum vaticinium Isaiae prophetae.* (Edit. Casin.)

[2] Caput istud quod incipit *Episcopum,* quod prostat lib. V Decretal. Gregorii IX, tit. 24, de Clerico Venatore, quodque affertur a nostro Auctore ad probandum, quod sibi proposuerat, desumptum est non a Concilio Aurelianensi, uti designat Epigraphe in fronte Capitis praefixa, uti observavit, atque animadvertit Antonius Augustinus, et post eum Gonzalez in Not. ad memoratum cap. 1 de Clerico Venat., sed in Conciliis Epaunensi et Agathensi, ubi post priora verba adducta initio huiusce Capitis hunc in modum prosequitur: *Si Episcopus est, tribus mensibus se a communione suspendat, duobus Presbyter abstineatur, uno Diaconus ab omni officio et communione cessabit.* Unde profecto lux affunditur laud. c. *Episcopum,* quod non recte Auctor noster exponit de Excommunicatione, huiusmodi enim Excommunicationes ad tempus vix occurrunt; sed rectius de suspensione erit intelligendum, quae non infrequenter in iure solent esse temporales, quod et ipse Auctor noster alibi facit. Vide verb. *Clericus,* art. 6, n. 30. Hoc ipsum non obscure laud. cap. *Episcopum* per illa verba: *a communione, ab officio suspendatur.* Neque revera huic nostrae interpretationi obstat verbum illud *a Communione.* Hoc autem uti probe intelligatur, illud profecto sciendum, duplicem olim distingui communionem, *laicam* nimirum, et *Ecclesiasticam,* sive *Sacerdotalem* (etenim de *peregrina Communione* nihil dicam, ne videar hic lectorem longiori adnotatione detinuisse; verum, si lubet, adeatur eruditissimus Albaspinaeus Observation. lib. I, observat. 3). *Communio* itaque *laica,* uti probat laud. Albaspinaeus observat. 4 laud. lib. 1, dicebatur, non quia Clericus extra cancellos et septa Altaris Eucharisticam Communionem more laicorum perciperet, uti vulgo eruditi sentiebant, aut sub una tantummodo specie; sed ita dicebatur, quando Clericus criminis acerbitate e suo gradu expulsus, atque perpetuo deiectus, ex clerico fiebat laicus; aut in Ecclesia, et de Ecclesia erat in omnibus veluti laicus. Lege eruditissimum Episcopum loc. laud. Adeatur praeterea Gonzalez in Notis, ad cap. Osius II, de Election. qui erudite rem istam iuxta nostram sententiam illustrat.

Communio porro *Ecclesiastica* nihil aliud erat, quam ius ipsum, quod inerat cuique Clericorum rite initiato obeundi Ecclesiastica ministeria suo ordini congruentia; atque haec varia, et multiplex erat pro diversitate graduum in Ecclesia; qui enim in Episcopum allectus esset, longe alia ratione huiusce Communionis erat particeps, quam qui sola Diaconatus, aut Presbyteratus dignitate pollebat. Atque inde etiam fiebat, ut variae ac diversae essent huiusce *Communionis Ecclesiasticae* privationes, sive suspensiones. Etenim nonnunquam evenire solebat ut gradus sui honore non privaretur Episcopus, cui tamen ob aliquod crimen interdictum esset, gradus atque ordinis sui munia tantummodo exercere; uti verbi Divini administratio, poenitentiae concessio, et caeterae huiusmodi Episcopatus partes et munera. Et sic deinceps de aliis inferioribus gradibus in ordine Clericali. Qua de re legendus erit laud. Albaspinaeus laud. lib. 1, Observat. 1 et 2. Huiusmodi porro privationes, cum in perpetuum latae essent ablato etiam gradus honore, erant purae putaeque atque omnimodae depositiones ab ordine Clericali; secus vero erant merae suspensiones, licet etiam hasce postremas privationes ad diversa depositionum genera referat ibid. Albaspinaeus; sed rectius dixeris suspensiones. Insuper illud etiam adnotandum ex eodem eruditissimo Episcopo, scilicet cum in Sacris Canonibus a communione secludantur Clerici quamvis nihil adiectum sit, quod communionis genus sit intelligendum, id *de Ecclesiastica Communione* esse accipiendum, quae ab iisdem Ecclesiastica, nonnunquam etiam Sacerdotalis appellatur.

Hisce itaque adnotatis quam brevissime, cuique profecto patere arbitramur laud. cap. *Episcopum,* rectam interpretationem. Itaque si Episcopus, ut ibidem decernitur, saepius in hac voluptate detentus fuerit, habendi scilicet Canes, aut accipitres ad venandum, tribus mensibus a communione sui gradus ac muneris propria h. e. ab Episcopalibus muniis suspendi iubetur; duobus vero si tantummodo Presbyter. Quae sane de Excom-

3 cap. *Episcopum*, verb. *Voluptas*. Minoristas vero Clericos arbitrio Iudicis plectendos tradit ibi Ancharanus, et Hostiensis in summa, n. 4, quia tenere et alere Canes pro venatione omnibus Clericis est prohibitum; cap. *Omnibus Servis Dei*, 2, *de Clerico Venatore;* Concil. Lateranense IV, cap. 15; Concil. Agathense, cap. 55, et Concil. Wormatiense, cap. 17.
4 Canes in Ecclesia inferri non possunt; Concil. Mediolanense I, part. II, tit. *de Ecclesiis et earum cultu;* Concil. Mexican., lib. V, § 28.

Propter inconvenientia secuta ex parvis Caniculis, quae voluptatis gratia tenebantur in Monasteriis Monialium, facta fuit circa id prohibitio generalis, ne amplius intus habeantur, neque masculi, neque feminae; Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in Mutinensi 3 Febr. 1597, et in Iustinopolitana 22 Septembris 1651. 5

CANON MISSAE

Summarium.

1. Canon Missae quonam sensu accipiatur. - 2-5. De auctore eiusdem. - 6. Apostoli antequam Canonem instituissent ad solam Orationem Dominicam consecrarunt, postea non solum Canonem, verum et preces, quibus hodie Ecclesia utitur, in Missae sacrificio fundebant. - 7. Varia Canonis nomina. - 8. De Canonis auctore. - 9. Indicantur quae pertinent ad Apostolicam traditionem, quae ad Pontif. institutionem. - 10. Mentio Pontificis. - 11. Et Episcopi. - 12. An Abbates, et alii Ordinarii non Episcopi possint nominari. Quid dicendum de Abbate Montis Casini. - 13. De nominum recitatione. *Remissive* - 14. An possit Sacerdos pro haereticis, schismaticis, etc. orare. - 15. De caeteris orationibus in Canone. - 16. Nonnulla de elevationis ritu

1 Canon Missae pro mysticis precibus, quibus actio divina celebratur, accipitur. Canon est regula, ordo, formula, ac ritus solemnis, quo sanctissima haec oblatio fieri debet. Idcirco enim sic concepta haec regula fuit, ut ex nul-
2 lius penderet primo arbitrio. Circa Auctorem Canonis non consentiunt cum Catholicis haeretici. Sed quidquid sit, id omnino indubitatum est, quod Canon tum ex ipsis Domini verbis, tum ex Apostolorum traditionibus, sanctorum quoque Pontificum piis institutionibus
3 constet. Primum a S. Petro Canonem institutum, et in sua Liturgia appositum fuisse probat cum aliis quamplurimis S. Isidorus, lib. I,
4 de Ecclesiast. Off. Plura a Novatoribus adducuntur, ut demonstrent cum Polydoro Virgilio, lib. V, de Inventione rer. cap. 10 Canonem Missae non a S. Petro et ab Apostolis institutum, sed a pluribus Pontificibus variis tempo-
5 ribus compositum et auctum fuisse. Sed his facile respondetur, Pontifices quidem aliqua verba non de novo adiecisse, sed iam a scriptoribus omissa instaurasse et restituisse, ut docet Herrera, lib. I, de Caeremon. Missae
6 cap. 3. Contra eos, qui putant Apostolos ad Orationem tantum Dominicam celebrasse, asseri posset cum Lautdmerer, lib. II, de Vet. Mon. cap. 81, ad solam Orationem Dominicam Apostolos consecrasse, sed videlicet antequam Canonem instituissent; nam postea non solum Canonem, verum et preces, quibus hodie Ecclesia utitur, in Missae sacrificio fundebant. *Postquam*, scribit Sanctus Proclus, in libell. de tradit. divinae liturgiae, *Servator noster in Coelum assumptus est, Apostoli priusquam per orbem terrarum dispergerentur, conspirantibus animis, ad toto die orandum convertebantur, et cum multam consolationem in mystico illo Dominici corporis sacrificio positam invenissent, fusissima et longa oratione liturgiam decantabant. . . Quare multas decantabant preces, divinum Numen impense orantes. . . Qui quidem religiosus ritus observatur ad hoc usque tempus, et ad finem usque saeculi manebit.*

ADDITIONES CASINENSES.

Canon Missae a Divo Ambrosio *Regula* vo- 7
catur, ab Optato *Legitimum, Ordo precum* a Vigilio Papa; *Secretum* a D. Basilio; *Actio* demum a D. Dionysio; nam *Canon eadem actio nominatur, quia in ea est legitima et regularis Sacramentorum confectio.* Walaf. cap. 23. Inde orationes illae, quae incipiunt *Communicantes et memoriam venerantes, etc. infra actionem* dicuntur, quia intra Canonem recitantur.

De Canonis auctore adhuc disputatur inter 8
scriptores etiam Catholicos. Alii putant fuisse Gelasium Papam, et alii Musaeum Presbyterum Massiliensem, vel Voconium Episcopum Castellanensem in Mauritania, qui Sacramentorum libros, uti Gennadius testatur, conscripserunt. Adelmus Episcop. Lib. de Laudibus Virginitatis, cap. 23, tenent Gregorium M. illum edidisse. At ipse Gregorius lib. VII, ep. 64, monet *super oblata preces Scholastici dicendas.* Quod licet Iansonius in suis Liturgicis, lib. III, cap. 11, arbitretur non de Canone Missae, sed

---

municatione sive *maiori,* ut vocant, sive etiam *minori* omnino intelligi non possunt, nec debent; illa enim cessatione communionis prohibitis tantummodo Clericis ab exercendis proprii ordinis functionibus, in reliquis a Fidelium caeterorum communione non removebantur, neque a passiva participatione Sacramentorum illi arcebantur, quod fiebat per excommunicationes. Atque haec luculentius etiam patebunt, si animum quis intenderit ad verbum illud, quod postremo loco adhibetur in laud. cap. cum loquitur de Diacono: *ab omni officio suspendatur,* quod verbum, cum etiam ad antecedentia sit referendum, de excommunicatione accipi non poterit. At de notione vocis *Communio,* prout in Sacris Canonibus antiquitus accipiebatur, agemus iterum opportunius in Nota ad verb. *Communio.* (EDIT. NEAPOL.)

de prece quadam actioni Missae inserta D. Gregorium affirmasse; ibi tamen revera de Canone Missae Pontificem fuisse locutum, patet tum ex ipso Epistolae contextu, tum ex auctoritate Innocentii I, in epist. ad Decentium, ubi habet *de nominibus vero recitandis antequam Sacerdos precem faciat*, etc. Hancque sententiam non modo Card. Bona et Robert. Sala, verum etiam Custantius tuetur, Summ. Pontif. Epist. tom. I, pag. 837. Quod vero nomen illud *Scholastici* idem Cardinalis Bona Rer. Liturg. lib. II, cap. 11, § 2, multis allatis argumentis, probat non esse proprium alicuius hominis, sed pro viro aliquo docto et erudito accipi debere. Isidorus lib. I Offic. cap. 15. Canonis Auctorem facit Apostolorum Principem dicens: *Ordo Missae, vel Orationum, quibus oblata Deo sacrificia consecrantur, primum a Sancto Petro institutus est.* Walafridus Strabo de Reb. Eccles., cap. 22, testis est incertum fuisse nono saeculo Canonis auctorem. Innocentius III, ex eo quod nulla fiat in illo Episcoporum mentio, concludit ante Silvestri tempora compositum fuisse. Demum S. Cyrillus in suis Catheches., S. Basilius, Tractat. de Spiritu Sancto, et Auctor Sacram. sub Ambrosii nomine consecrationis preces ab antiquissima traditione derivatas agnoscunt. Ex tanta ergo auctorum discrepantia in agnoscenda Canonis origine, hoc unum cum Tridentin. sess. 22, cap. 4, certo affirmari potest, Canonem scilicet constare ipsis Domini verbis, ex Apostolorum traditione, ac Sanctorum Pontificum institutionibus. Cumque eius auctorem assignare non possimus, ab Apostolis traditum fuisse censemus. Nam quod Walafridus Strabo loco supra citato ineunte saeculo nono potuit affirmare, sibi ignotum esse, quis primum illum ordinaverit, id evincit immemorabilem censendam esse illius antiquitatem, cum praesertim veteres auctores singulorum meminerint Pontificum, qui aliquid Canoni adiunxerunt, (quomodo Auctor Pontificalis in vita S. Leonis I, Ioannes Diac. in vita S. Gregorii, ac Ven. Beda in Hist. Anglor. caeterique Auctores, qui de Missa scribunt), nunquam vero primum Canonis institutorem nominaverint, quod profecto multo magis fecissent, si compertum habuissent. Qui praeterea auctores, affirmando praefatos Pontifices aliquid Canoni adiunxisse satis probant, non solum ante Gregorium et Gelasium, sed etiam ante D. Leonem, qui illos in Pontificali cathedra praecessit, fuisse Canonem adhibitum. Nec obstat inveniri in Canone Apostolorum et Martyrum nomina; nam illa certe sequiori aevo adiuncta fuere. Alia multa de Canonis antiquitate videri possunt apud Robert. Sala in adnot. ad Bonam
9 de Rer. Liturgicar. lib. II, cap. 11, § 2. Innocentius III, in sua Decretali, *Cum Martae*, de Celeb. Missarum, dicit: *Multa tam de verbis, quam de factis Dominicis invenimus ab Evangelistis omissa, quae Apostoli vel supplevisse verbo, vel factu expressisse leguntur;* et ad ista pertinere affirmat, Christum in consecratione panis et Calicis oculos in coelum sustulisse (quomodo etiam sentiunt Tertullian. in Apologetico cap. 30, et S. Ambrosius), similiter verbum *aeterni* additum tanquam Novi Testamenti attributum, et alia verba *mysterium Fidei* ad exprimendam Transsubstantiationem; et ita etiam sentit D. Thomas III Part., qu. 83, art. 4. Sunt et alia multa, quae Apostolicae traditioni tribui possunt, sed brevitatis gratia praeterimus. Veniunt vero ex Pontificum institutione inter alia, ultima Canonis oratio, quae incipit: *Nobis quoque...* quam Adelmus lib. de Virginitate, cap. 25, D. Gregorio M. tribuit; oratio: *Unde et memores*, etc. quam multi ab Alexandro I Canoni fuisse adiunctam existimant. Robert. Sala in not. ad Card. Bonam de Rer. Liturg. lib. II, cap. 11, § 2.

Prima Canonis oratio etiam Vigilii Papae 10
tempore legebatur, cum ipse scribat ad Iustinianum Imp. *Omnes Pontifices antiqua in offerendo Sacrificio traditione deposcimus, ut Catholicam fidem adunare, regere Dominus, et custodire toto orbe dignetur.* Tamen non semper iisdem verbis legebatur apud omnes Ecclesias, ut videre est apud Robert. Sala loco citato § 3. Primo Sacerdos offert sacrificium pro Ecclesia, deinde pro Pontifice speciatim ex antiquissima Ecclesiarum consuetudine, ad significandam Ecclesiae unitatem, membrorumque cum capite communionem. Unde Pelagius Papa affirmare potuit referente Alcuino de Div. Offic. cap. 10: *Constare ab universi orbis communione separatos esse, qui qualibet dissensione, inter sacra mysteria Apostolici Pontificis memoriam secundum consuetudinem non frequentant.* Agobardus vero ex edit. Stephani Baluzii tom. II, pag. 49, ita commemorat eiusdem Pontificis verba ad Episcopos quosdam, qui in Missarum solemniis eius nomen reticebant: *Divisionem vestram*, ait Pelagius, *a generali Ecclesia, quam tolerabiliter ferre non possum, vehementer stupeo, quum enim Beatissimus Augustinus Dominicae sententiae memor, quae fundamentum Ecclesiae in Apostolicis Sedibus collocavit, in Schismate esse dicat, quicunque se a Praesulum, earumdem Sedium auctoritate, vel communione suspenderit, nec aliam manifestet Ecclesiam, nisi quae in Pontificalibus Apostolicarum Sedium est solidata radicibus, quomodo vos ab orbis communione separatos esse non creditis, si mei inter sacra mysteria, secundum consuetudinem, nominis memoriam reticeritis, in quo, licet indigno, Apostolicae Sedis per successionem Episcopus praesente tempore videtis consistere firmitatem.* Demum Legati Hormisdae his verbis ad Pontificem narrant id, quod ipsis contigit in Troili Scampinae civitatis Episcopi reconciliatione: *Confi-*

temur, inquiunt, *Beatitudini vestrae tantam devotionem, tantas Deo laudes, tantas lacrymas, tanta gaudia difficile in alio populo vidimus. Prope omnes cum cereis, viri cum mulieribus, milites cum Crucibus nos in Civitatem susceperunt. Celebratae sunt Missae, nullius nomen obnoxium religioni est recitatum, nisi tantum Beatitudinis vestrae.* Cum vero Ecclesiae saeculo sexto tam clara habeamus argumenta de Pontificis in Canone mentione, talis tamen consuetudinis origo a primis usque saeculis petenda est. Nam lib. VIII Const. Apostolicar. quae aut ab ipso Clemente Papa et Martyre vulgatae fuere, vel ab alio Auctore, qui saeculo secundo, aut saltem tertio ineunte vixit, cap. 12, hic ritus ab omnibus observari praecipitur, et laudatus Pontifex his verbis de se ipso mentionem facere dicitur: *Adhuc obsecramus te pro me, qui nihil sum;* unde etiam hodie Pontifex de seipso dicit: *Una mecum indigno famulo tuo, quem Gregi tuo praeesse voluisti.* Innoc. III, lib. III, de Myst. Missae, cap. 5; Thom. Walden. tom. III, tit. 4, cap. 37, num. 5; et Gavant. Part. II, tit. 8, rub. 2, a Christo Domino hunc ritum derivari affirmant, qui in Coena rogavit pro Petro, ut non deficeret fides eius.

11 Deinde fit in Canone commemoratio Episcopi cum S. Paulus, Heb. XIII, *Mementote*, dicat, *Praepositorum vestrorum*, et similiter S. August. epist. 110, in fine docet pro Episcopo in Missa orandum. Quamvis vero Innocent. III, lib. III, cap. 5, cum Alcuin. de Celebrat. Miss. asserat Episcopum nominari Celebrantis, tamen rubrica aperte dicit, nominari debere Episcopum Ordinarium loci, in quo celebratur, cum praesertim Romae haec verba omnino omittantur, quia Pontifex est Urbis Episcopus Ordinarius. Quapropter Celebrans in aliena Dioecesi non potest suum Episcopum nominare, sed si non recordaretur nomen Episcopi loci in quo celebrat, potest nomen tantum omittere, et proferendo verba *pro Antistite nostro*, intelligere *mentaliter* Antistitem in cuius Dioecesi celebrat. Pasqualig. de Sacrif. novae Legis, tom. I, tract. 1, qu. 27, sub num. 26, et Angel. part. I, tit. 7, n. 60. Ecclesia Episcopo viduata, minime nominandus est Vicarius Capitularis, qui licet vere sit Ordinarius non est tamen Antistes. Nec potest nominari in Occidentali Ecclesia Archiepiscopus vel Patriarcha Provinciae, quia non sunt Ordinarii in Dioecesibus suffraganeorum, quamvis aliquam exerceant iurisdictionem. Aliter tamen

12 tenent Graeci, caeterique Orientales. Abbates et alii Ordinarii, qui non sint Episcopi, nominari non possunt. Gavantus ex Decreto Sacr. Congr. affirmat Regulares nominare non posse loco Episcopi suos Superiores, nec Clerici Saeculares suum Superiorem, qui non sit Episcopus. Multi tamen excipiunt Abbatem Montis Casini, qui a suis subditis Sacerdotibus nominari solet in Canone. Et quamvis S. Congregatio in Casinen. die 5 Februarii 1684, negativum responsum dedit ad 1 dubium Clero de Barrea Casinen. *Nullius Provinciae Capuanae,* tamen non derogavit immemorabili consuetudini, quae in contrarium viget, nam in illa petitione erat expressum, Abbatem Casinensem nominari in Canone, propter iurisdictionem quasi Episcopalem, quam communem habet cum caeteris Abbatibus Ordinariis. Minus tamen recte id assertum fuit, nam non propter iurisdictionem istam nominari solet, sed propter immemorabilem consuetudinem, cuius documenta videri possunt apud Angel. de Nuce, Rosanen. Archiep. in notis ad Chron. Casinen. lib. I, cap. 4, qui testis est, suo tempore Sacerdotes post Pontificem, Abbatem nominare, et affert praeterea in huius rei confirmationem vetustissimum Missale Casinense Desiderii tempore exaratum, ubi haec verba leguntur: *una cum Papa nostro N. et Abbate Nostro N.* Quapropter, cum S. C. iuxta exposita tantum responsum dedit, cumque praeterea nullam addit clausulam immemorabilis consuetudinis derogatoriam, hodie quoque nonnulli in ea Dioecesi nomen Abbatis pro tempore Canoni addunt, *nam cum peculiares consuetudines locorum sint facti, et in facto existunt, praesumitur Superior eas ignorare, adeoque non censetur velle ipsis in aliquo derogare, nisi expresse id caverit,* uti loquitur Reiffenst. in suo Iure univer. lib. I Decret., tit. 4, § 183. Neque obstat Gavantum excludere omnino omnes, qui non sunt in Episcopali ordine constituti, quia inquit, *rubrica loquitur de Episcopo Ordinario, et Praelati Nullius, quamvis veniant sub nomine Ordinarii, non veniunt tamen sub Episcopi nomine.* Responderi enim potest cum Angel. de Nuce loc. cit. Quod quamvis *nonnulli insistentes generalibus Cancellariae regulis, Monasterium Casinense appellent Nullius, tamen propriae et Episcopalis Dioecesis est, et appellari debet, eiusque Praelatus, cum singularem quamdam ac propriam, alteri non communem obtineat praerogativam dignitatis, omnimodam Episcopalem iurisdictionem, exceptis iis quae ad ordinem spectant, obtinet, et saepe etiam Episcopus nominatur.* Sed ne in istis amplius moremur, ipse Merat. in adnot. ad Gav. Thes. Sacr. Rituum part. II, tit. 8, rub. 2, not. 6, affirmat neminem nominari posse in Canone, ut dicit Gavant., nisi tamen aliquod militet singulare Privilegium Apostolicum, vel legitima et inveterata consuetudo, qualis viget in Galliis pro Rege, et Venetiis pro Duce.

De nominum recitatione et de Diptychis alibi 13
erit sermo. Monendum tantum hic est cum 14
Azor. lib. X, cap. 22, quaest. 3, posse recte Sacerdotem in *Memento* pro Infidelium, Haereticorum, Schismaticorumque conversione ad

Deum intercedere, cum illa sit privata, non
15 publica precatio. Oratio *Communicantes* non significat autem fidelium, ut aliqui volunt, sed Sanctorum Communionem, uti patet ex sequentibus verbis: *Et memoriam venerantes.* Addita fuit Canoni iuxta Radulphum et Durandum a Siricio Papa, alii tamen tribuunt Lino. Antiquissima est Sanctorum memoria in Canone, et aliqui propterea dicunt non inveniri nisi tantum Martyrum nomina, nam Ecclesia prioribus saeculis nondum Confessores venerari solebat. Alii vero putant, tantum Martyres nominari, quia proprii Sanguinis effusione mortem Domini imitati sunt, de qua memoria recolitur in Missa. Em. Card. Bona etiam advertit: Omnes Martyres qui in canone nominantur, vel Romae, vel in locis Romano Patriarchatui immediate subiectis passos esse. De reliquis Canonis partibus vide eumdem Bona, Rer. lit. lib. II, cap. 12, et eius adnotat. Robert. Sala, Macri Hier. verb. *Canon Missae*,
16 Gavant. part. II, tit. 8. Aliquid tamen hic addere oportet de Elevationis ritu in Ecclesia Graeca ab antiquissimis temporibus adhibito, non ita in Latina. Dionysius cap. 3. *Eccl. Hierar. Divinissima,* inquit, *consecrat Mysteria, et in aspectum ducit, quae celebravit.* S. Basilius vero lib. de Spirit. Sancto, cap. 27: *Invocationis verba, cum ostenditur panis Eucharistiae, et poculum benedictionis, quis Sanctorum scripto nobis reliquit.* Sic etiam S. Germanus in Contemplatione Rerum Ecclesiasticar. et Anastasius Synaita serm. de Sacra Synaxi. Graeci vero paulo ante communionem Hostiam et Calicem elevant, ut populus Dominicum Corpus et Sanguinem adorare possit, Latini peracta consecratione, Maronitae demum post Dominicam orationem, et ita etiam Aethiopes Basnagius exsurgit contra huius ritus antiquitatem in Graeca Ecclesia, contendens Dionysium non loqui de Elevatione in Missa, et S. Maximum etiam in suis Scholiis dubitanter de Elevatione explicasse allata Dionysii verba, dicens: *Forsitan intelligit elevationem et exaltationem, quae fit post divini Panis consecrationem, dum hunc Sacerdos extollit, dicens: Sancta Sanctis, quod magis congruit veritati;* sed si Scholion integrum Basnagius legisset, agnovisset equidem haec dubitantis non esse verba cum ibi legatur: *Certe hoc manifestum est, quod Pontifex sanctum Panem attollens ostendebat benedictionem, seu Sacramentum, dicens: Sancta Sanctis.* Quamvis recentior sit in Latina Ecclesia elevationis ritus, tamen excedit XII saeculi initium. In ord. Rom. Mabillonii n. 16, et in ord. Rom. Hittorpii legitur: *Cum Sacerdos dixerit « Per ipsum, et cum ipso, » Archidiaconus levat cum offertorio (palla scilicet, quam Mozarabes filiolam appellant) calicem per ansas, et tenet exaltans illum iuxta Pontificem, Pontifex autem tangit a latere calicem cum oblatis dicens: « Per ipsum, et cum ipso per omnia saecula saeculorum, » et ponit Pontifex oblationes in loco suo, et Archidiaconus calicem iuxta eas, demisso offertorio in ansas eiusdem.* Micrologus in fine saeculi XI, cap. 17, haec habet: *Quum dicimus « Per omnia saecula saeculorum, » Corpus cum calice levamus, et statim in altare deposita cooperimus, scilicet, demisso offertorio in ansas calicis,* sed cum Berengarius post medium saeculum XI, suam haeresim in Galliam propagare coepisset, in eius detestationem Catholici statim post Consecrationem panis, Corpus elevabant, adorabantque, similiter etiam Sanguinem post calicis consecrationem. Qui mos ita paulatim invaluit in tota Latina Ecclesia. Illius Hildebertus Cenomanensis iuxta saeculi XII initium meminit in Expositione Missae, pariter Robertus Paullulus inter opera Hugonis Victorini, qui scripsit circa annum 1184, saeculo autem XIII, communis erat talis consuetudo in Latina Ecclesia. Vide Robert. Sala in Bon. lib. II, cap. 13, § 2 et Zaccar. Bibl. Rit., tom. III, part. II, disp. 2, § 21.

CANONES

Summarium.

1. Canonum statuta ab omnibus custodienda. - 2. Canones poenitentiales utiliter in multis Synodis sunt impressi, ut Confessarii eos addiscant. - 3. Canon quid sit. - 4-6. Canones disciplinam exteriorem praescribentes ex temporum, locorum, et personarum circumstantiis expendendi, quum nonnunquam temperati, et mutati fuerint, ne a vero eorum sensu aberretur. - 7. Quid Patres in condendis Canonibus sibi proposuerint. - 8. Nulli Sacerdotum licet ignorare Canones. - 9. Canones editi ad formandos mores, vitia eluenda, atque rite regimen Ecclesiae instituendum potius sunt iuris naturalis ac divini interpretatio, et ad particulares casus applicatio, quam iuris positivi nova constitutio. - 10. Proinde nulla consuetudo, nec contraria praxis eosdem in totum abrogare potest. - 11. Canonum relaxatio quibus de causis facta, et qua cautione. - 12. In Canonibus perscrutandis quaenam attendenda sint. - 13. De Canonis vocabulo. - 14. Unde necessitas vulgandi Canones. - 15. Et quare collecti. - 16. De variis methodis in eorum collectionibus usis. - 17. De Canonum Apostolorum collectione. - 18-20. Collectiones apud Graecos. - 21. Latina Ecclesia quando Canonum Collectionibus fuerit usa. - 22. Collectio Dionysii Exigui. - 23. Fulgentii Ferrandi. - 24. Martini. - 25. Cresconii. - 26. De Collectione Isidori Mercatoris. - 27. De caeteris collectionibus post Isidorum editis.

1 *Canonum statuta ab omnibus custodienda* dicitur in cap. 1 de Constitution. potissimum autem ab Episcopis, qui sunt custodes sacrarum regularum, uti habetur in cap. *Cum scimus,* 9, quaest. 3, quinque in sui consecratione se ad id arctissimo obstringunt iuramento, ut in cap. *Ego N.* de Iureiur. Bened. IV, de Synodo Diocces., lib. VII, c. 65, n. 1.

2 Canones Poenitentiales utiliter in multis Synodis sunt impressi, ut Confessarii eos addiscant, et poenitentes moneant, quanta olim poenitentia pro quibusdam criminibus imponeretur. Idem ibid. num. 5, 6, 7. Vide Verb. *Poenitentiae Sacramentum*, art. 3, n. 49, ubi afferuntur.

ADDITIONES NOVISSIMAE.

3 Ecclesiastica Constitutio Canonis nomine designatur. Canon idem est ac Regula, quae dicta est ex eo, quod recte ducit, neque aliquando 4 aliorsum trahit. Canones disciplinam exteriorem praescribentes ex temporum, locorum, et personarum circumstantiis potissimum expen- 5 dendi sunt. Certum enim est Canones pro temporum, locorum, personarum, aliarumque causarum consideratione et necessitate editos fuisse, et nonnunquam temperatos, aut eadem postulante consideratione, aut necessitate mu- 6 tatos. Ob neglectam hanc considerationem saepe 7 a vero Canonum sensu aberratur. In condendis Canonibus nihil aliud sibi Patres proposuerunt, quam ut fidelibus, ac praecipue Ministris Ecclesiae in suis Decretis seu Canonibus vivendi rationem, atque Ecclesiae rite administrandae optimam, maximeque convenientem 8 disciplinam praeformarent. Nulli proinde Sacerdotum licet Canones ignorare; quandoquidem eorum neglectui corruptionis Moralis Christianae primam causam ascribere non verebatur 9 Christianus Lupus, Praefat. in Scholia. Canones editi ad formandos mores, vitia eluenda, atque rite regimen Ecclesiae instituendum, tametsi aliquid Iuris positivi contineant, praecipuum nihilominus, quod in iis occurrit, atque decernitur, potius iuris naturalis ac divini interpretatio, declaratio, atque ad particulares casus et causas applicatio, quam iuris positivi nova 10 constitutio dicenda est. Proinde nulla quantumvis inveterata consuetudo, nec contraria multorum praxis Canones in totum abrogare 11 poterit. Quod si Canonum rigor etiam Patrum aetate nonnunquam relaxatus fuerit, haec relaxatio, nonnisi necessitate urgente, aut publica Ecclesiae utilitate flagitante, indulta est; idque ea semper cautione, ut cessante necessitate, pristinus Canonum rigor servaretur. Sed nequaquam propterea Canonum mitigatio ab eorum studio ac diligenti perscrutatione deterrere 12 debet. In Canonibus perscrutandis ratio et spiritus magis quam verba attendenda sunt, ut hinc et sanctissimae ac utilissimae non raro ibi contentae morum regulae facilius detegantur, et intimus quoque Ecclesiae Patrumque sensus quam clarissime innotescat et percipiatur. Canonibus ex mente Ecclesiae perpensis, cuinam dubium, quin praecipue Clericorum quisque deprehendat continuam et iugem in Ministeriis Ecclesiasticis occupationem ab Ecclesia maximopere inculcari; et dum leges ab oneribus tum civilibus tum personalibus Clero exemptionem indulgent, id principaliter intendi, non ut clerici otio vacantes vitam oneribus exemptam agant, vel commodis temporalibus augeantur, sed ut iugiter, ac sine distractione Altaribus deservire queant, id est vivere ut evangelizent?

ADDITIONES CASINENSES.

Quamvis hic nomine Canonis Ecclesiae leges 13 significemus, tamen proprie *Canon* architectorum, necnon aliorum artificum est instrumentum, quo lineae diriguntur; atque etiam norma et regula ad quam opus omne tam in mechanicis, quam liberalibus artibus exigendum est. Doujat, Praenot. canon., lib. II, cap. 21, et Devoti. Peculiari vero quadam ratione tum apud Graecos, tum apud Latinos *Canon* morum regulam significat. Hinc Ecclesia suis constitutionibus huiusmodi vocabulum accommodavit; sive quod a Legis nomine, utpote imperiosum quiddam nimiumque durum sonante, abhorreret, sive quod Iuris Ecclesiastici dignitatem magis regulae nomen, et exinde *Canonis*, decere arbitrata sit, cum hominum mores informare et regere debeat.

Primis Ecclesiae temporibus, beatissima illa 14 aetate, qua omnes Christifideles flagrantissima ardebant charitate, vix ullas novas leges condere opus fuit; at labentibus annis vulgandi Canones necessitas apparuit, quum multa regulis indigerent, quibus apte componerentur. Hoc ipsum vero Constantini M. tempora praecessit, et cum adhuc Fideles sub saevissimo Ethnicorum Principum iugo tenerentur, factum est. Quamobrem aucto in dies Canonum nu- 15 mero, ne incerto vagarentur, atque ut omnibus facilius innotescerent, ex multis Conciliis collecti, in unum corpus collati fuere, idque primum in Orientali, postea in Occidentali Ecclesia peractum est. Variae variis temporibus 16 prodiere huiusmodi Canonum collectiones, quarum non una eademque fuit ratio, et methodus. In aliis enim Canones integros legimus, in aliis vero contractos, quaedam solummodo Canones, quaedam aliae Canones simul et leges continent, et hae *Nomocanones* a Graecis appellantur. Methodum etiam in istis collectionibus differre facile colligitur ex eo, quod in antiquioribus ut plurimum ratio temporum est servata, in recentioribus materiarum, ad certa enim capita et titulos relati sunt Canones, ut materia ipsa poscebat. Antiquissima, cuius 17 mentio fit in Ecclesiasticis monumentis, est collectio *Canonum Apostolorum*, quos Graeci numerant octuaginta quinque, Latini quinquaginta tantum. De horum Canonum auctore, collectione, authenticitate et auctoritate, vid. verb. *Apostolus*, n. 15, 16 et 34 ad 42, praesertim vero doctissimam Hieronymi Ballerini dissertationem De antiquis Canonum collectio-

18 nibus. Post Canones Apostolorum alia est collectio, cuius mentio habetur in Concilio Chalcedonensi. Haec fortasse initium tantum Canones Nicaenos, Ancyranos, Neocaesarienses atque Gangrenses comprehendit; verum postea ei variis additionibus locupletatae, etiam Canones Antiocheni, Chalcedonenses, Constantinopolitani, Laodiceni accesserunt; ac medio
19 VI saeculo Ephesini additi sunt. Denique Ioannes cognomento *Scholasticus* Presbyter Antiochenus, deinde Iustiniano Imperatore, Constantinopolitanus Patriarcha, novae collectionis auctor fuit, quam in quinquaginta titulos distribuit. In ea leguntur Canones Apostolorum 85, Nicaeni 20, Ancyrani 25, Neocaesarienses 14, Sardicenses 21, Gangrenses 20, Antiocheni 25, Laodiceni 59, Constantinopolitani 6, Ephesini 8, Chalcedonenses 27, et Canones 68, ex epistolis S. Basilii desumpti. Ioannes idem Scholasticus *Nomocanonem* etiam edidit in titulos quinquaginta divisum, ac per materiam distinctum, adiectis legibus praesertim ex Codice et Novellis Iustiniani eductis.
20 De caeteris apud Graecos Canonum collectionibus Photii, Simeonis Logothetae, Alexii Aristini, Arsenii, Harmenopoli, vid. Ioann. Doujat., Praenot. canon., lib. III, cap. 6; Ios. Anton. Brunum, *Introduzione alla Giurisprudenza Canonica,* part. IV, cap. 1, § 3; Iustell. et Voell. Biblioth. canon., tom. II.
21 Serius Latina Ecclesia Canonum collectionibus est usa, cum ante Nicaenam Synodum Traditionis et Sacrae Scripturae regulis moderaretur: habita vero Nicaenae Synodo, eius Canones latine redditi sunt, quibus una cum Sardicensibus uti coepit. Ballerin., de Antiq. collection. Latinis, Quesnell. De codice Canon. Rom. Eccles. Lapsu temporis Graecorum codex privato studio latine redditus est, et ante Dionysianam collectionem duae praesertim exstiterunt versiones, *Isidoriana* nempe ex Isidori collectione vulgata, et *Prisca.*
22 Celeberrimum in rem nostram Dionysii Exigui opus est collectio Canonum et Constitutionum Sedis Apostolicae. Fuit vero Dionysius instituto Monachus, natione Scytha, domicilio Romanus, cuius quanta esset in Graecis, Latinisque litteris peritia, ac in studio totius sacrae eruditionis celebritas, satis exposuit Cassiodorus, qui eo familiariter usus, post eiusdem mortem circa annum 556, insigne de eo testimonium inseruit libro de Divinis lectionibus, cap. 23. Haec Canonum collectio in partes duas distinguitur; quarum altera Synodorum Canones, altera Romanorum Pontificum epistolas complectitur. Haec serius in lucem venit, et epistolas comprehendit Pontificum a Siricio ad Anastasium II usque. Novam vero Graecorum Canonum versionem, quam ipse absolvit, *usu celeberrimo,* ut inquit Cassiodorus, Ecclesia Romana tunc temporis amplexa est. Dionysii collectionem additionibus auctam Carolo M. Francorum Regi Romae tradidit Adrianus I, Pontifex Maximus; quapropter *Adriana* vocatur, et quamdam Apostolicam auctoritatem obtinuit, et passim *Codex Canonum* nuncupari coepit.

Celebrantur etiam collectiones Africanae, Hi- 23
spanicae, Gallicanae, quae plures numero sunt, et in his fere integra referuntur Ecclesiastica monumenta, habita ratione temporum. Non defuerunt tamen, qui breviter et summatim Canones redderent, et in certos titulos distribuerent: inter quos primum obtinet locum Fulgentius Ferrandus Ecclesiae Carthaginensis Diaconus, qui collectionem suam *Breviationem Canonum* appellavit.

Eadem, qua Ferrandus, aetate florebat Mar- 24
tinus Bracarensis Episcopus, cuius percelebris est collectio Canonum, seu capitulorum; quorum pars altera respicit Episcopos, Clerumque universum, altera, quae ad laicos pertinent, complectitur. Deinde Cresconius Africanus Epi- 25
scopus maiorem collegit Canonum copiam, atque *Breviarium Canonum et Concordia,* sive *Librum Canonum* edidit.

Praeter ceteras, quae diversis locis lucubratae 26
fuerunt Canonum collectiones, digna est ut diligentius exponatur collectio Isidori *Mercatoris* aut *Peccatoris,* ob quam magnae excitatae sunt turbae, ex eo quod Isidorus veris, quae ex collectionibus Hispanica, Adriana, aliisque excerpsit, falsa non pauca monumenta admiscuit, quae vel ipse confixit, vel ab aliis conficta litteris mandavit. Continet huiusmodi collectio praeter quinquaginta Canones Apostolorum ex Adriana collectione, epistolas Romanorum Pontificum a Clemente usque ad Silvestrum, quarum omnium ipse Isidorus auctor fuit, exceptis duabus Clementis ad Iacobum litteris; tum Canones plurium Conciliorum, in quibus falsa habetur Constitutio Constantini ad Silvestrum; postremo Pontificum litteras ab ipso Silvestro ad Gregorium M. aliis cum epistolis ac monumentis, quorum pars ex aliis collectionibus sumpta vera est atque germana, praeter epistolas omnes Pontificum Siricio antiquiorum ab Isidoro confictas, exceptis S. Damasi ad Paulinum litteris, pars altera cum actis Concilii Romani sub Iulio et Concilii I, V et VI, sub Symmacho, excogitata et inventa est. Item conficta sunt capitula falso Adriano I, Pontifici, et Angilramno Metensium Episcopo tributa, eaque post falsas Isidorianas decretales prodierunt. Quamvis Isidori collectio usum atque auctoritatem aliquando obtinuerit, tamen hodie clara, et non suspiciosa est falsitas decretalium ac monumentorum, quae ex penu Isidori educta sunt.

Plures deinde secutae sunt collectiones, qua- 27
rum non eadem omnium methodus fuit. Et praeter *Collectionem Canonum Poenitentialium,*

cuius incertus est auctor, memoratu dignae sunt collectiones Reginonis Monachi Benedictini, qui opus edidit *de Ecclesiastica Disciplina et Religione Christiana;* Saec. XI. Burchardi Wormatiensis *Magni decretorum voluminis* auctoris; Anselmi Lucensis, cui tribuitur *Authentica et compendiosa Collectio Regularum, et sententiarum Sanctorum Patrum, et authorabilium Conciliorum,* denique Ivonis Carnotensis, qui *Exceptiones Ecclesiasticarum regularum, et Panormiam* vel *Pannormium* evulgavit. Sunt et alii qui in colligendis Canonibus operam posuerunt, sed de omnibus dicere longum esset.

CANONICATUS

PARTITIO ARGUMENTI

CANONICATUS: 1. quid sit Canonia, seu Canonicatus, et Canonicus? et unde dicatur; 2. canonicatus quoad collationem et possessionem; 3. quoad aetatem in Canonicis et Dignitatibus requisitam, et quoad tempus intra quod tenentur suscipere Ordines suis Canonicatibus et Dignitatibus adnexos; 4. Canonici, et Dignitates, quoad Fidei professionem, et poenas eam omittentium; 5. Canonici, quoad residentiam, Chorum et Missam; 6. quoad associationem, et assistentiam debitam Episcopo; 7. quoad praecedentiam, et praeeminentiam; 8. quoad perceptionem Sacramentorum, et quoad funera et sepulturam; 9. de variis concernentibus Canonicum Theologum, Poenitentiarium, Protonotarium, et Iubilatum; 10. quoad ea quae concernunt Coadiutorias, Canonicos Coadiutores, et Coadiutos; 11. varia alia in supplementum de Canonicis.

Articulus I. *Quid sint Canonia, seu Canonicatus, et Canonicus? et unde dicantur?*

Summarium. 1. Canonia vulgo Canonicatus est Ius spirituale, quod provenit ex electione, seu receptione alicuius in Fratrem, seu Canonicum. - 2. Hoc ius spirituale, quod praebet Canonia, consistit primo in Iure habendi in Choro sedem, et vocem in Capitulo. - 3. Secundo consistit in hoc, ut quam primum facultas sese obtulerit, Canonico eamdem Canoniam legitime obtinenti, etiam conferatur Praebenda, seu competens portio fructuum Canonicalium. - 4. Si quis enim simpliciter in Canonicum receptus fuerit antequam reditus Canonicales eidem assignentur, sive conferantur, dicitur habere Canoniam, hoc est Canonicatum, nondum vero Praebendam. - 5. Siquidem Praebenda ulterius importat Ius ad percipiendos fructus annuos Canoniae, sive debitos ex titulo Iuris Canonicalis. Unde qui habet utrumque, is Canonicus Praebendarius appellatur. - 6. Canonici nomen idem est ac Regularis: venit enim a voce Graeca *Canon,* quae regulam significat. - 7. Canonicorum prima origo fuit in Monastica Disciplina. - 8. Hinc Sanctus Augustinus ad communem vitam in Domo Episcopali Sacerdotes, et Diaconos congregavit, cuius exemplum secuti sunt plurimi Africae Episcopi, et illi Sacerdotes, et Diaconi pro ministerio suo Distributiones bonorum Ecclesiae accipiebant. - 9. Tuncque primum *Canonici* dicti sunt illi, qui eas recipiebant, eo quod Ecclesiae adscripti vitam *Canonibus* conformem ducerent. - 10. Et ipsis etiam fundos per vitam suam possidendos assignabat Episcopus, et sic Canonicorum, et Praebendarum origo, nomen et usus invaluit. - 11-17. Quare Canonici dicti sunt. - 18-20. De Regula Grodegangi. - 21-24. De origine Collegiatarum. - 25-28. Canonicorum Regularium origo. - 29-34. In quo differat praebenda a Canonia. - 35. Rursus de Canonicorum nomine. - 36-37. De ratione illorum institutionis. - 38-42. De Canonicorum Collegiis, deque Capituli nominis origine. - 43, 44. Unde saeculares dicti.

1 Canonia vulgo Canonicatus est Ius spirituale, quod provenit ex electione, seu receptione alicuius in Fratrem, seu Canonicum. Sic Innocentius in cap. *Cum M.* 9, § *Canonicos,* de Constit.; Nebrissensis in Vocabular. Iur., verb. 2 *Canonia;* et alii. Hoc autem Ius spirituale, quod praebet Canonia, consistit primo in Iure habendi in Choro Sedem (vulgo stallum), et 3 vocem in Capitulo. Secundo consistit in hoc, ut quam primum facultas se obtulerit, Canonico eamdem Canoniam legitime obtinenti, etiam conferatur Praebenda, seu competens portio fructuum canonicalium; cap. *Relatum,* 9, de Praebend., ibi: *Quia non est congruum ut Praebenda* (scilicet vacante, vel proxime vacatura) *careat qui in Canonicum noscitur esse receptus;* concordat cap. *Dilectus,* 19, de Prae- 4 bend., et cap. *Cum M.* 9, de Constit. Si quis enim simpliciter in Canonicum receptus fuerit, antequam redditus Canonicales eidem assignentur, sive conferantur, dicitur habere *Canoniam,* hoc est Canonicatum, nondum vero Praeben- 5 dam. Siquidem Praebenda ulterius importat Ius ad percipiendos fructus annuos Canoniae, sive debitos ex titulo Iuris Canonicalis. Unde qui habet utrumque, is Canonicus Praebendarius appellatur; cap. *Sanctorum* 2, dist. 70.

Canonici nomen idem est ac Regularis; ve- 6 nit enim a voce Graeca *Canon,* quae regulam significat; cap. *Canon,* 1, dist. 3, ibi: *Canon graece, latine regula nuncupatur.* Et in Conc. Colon. II, part. 3, cap. 4, sic expresse dicitur: *Ut de Canonicis dicamus pauca, respondeat eorum vita titulo, respondeat nomini: sint re ipsa, ut sunt nomine Canonici, id est Regulares.* Canonicorum prima origo fuit in Mo- 7 nastica disciplina; Conc. Colon., loc. cit. his verbis: *Neque enim clam est primam eorum originem Monasticae disciplinae fuisse. Imitentur Apostolos et nascentis Ecclesiae ministros, quorum erat cor unum et anima una, qui quotidie (ut in Actis Apostolicis legimus) perdurantes unanimiter in Templo, et frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exsultatione, et simplicitate cordis perseverantes in orationibus... porro Ecclesiae istae Collegiatae quamdam vetustatem spirant, et Ecclesiae primitivae institutum praeseferunt; quod*

vel forma aedificiorum ostendit, quae Canonicos prope Templum in unum pene habitaculum collocavit, ut procul a promiscua multitudine separati, Divinis pariter laudibus iugiter in-
8 *sisterent.* Hinc sanctus Augustinus ad communem vitam in domo Episcopali Sacerdotes et Diaconos congregavit, cuius exemplum secuti sunt plurimi Africae Episcopi; et illi Sacerdotes et Diaconi pro ministerio suo Distributio-
9 nes bonorum Ecclesiae accipiebant. Tuncque primi *Canonici* dicti sunt illi qui eas recipiebant, eo quod Ecclesiae adscripti vitam *Cano-*
10 *nibus* conformem ducerent. Et ipsis etiam fundos per vitam suam possidendos assignabat Episcopus, ut docet Concilium Aurelianense tertium cap. 17, et sic Canonicorum, et Praebendarum origo, nomen, et usus invaluit.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

11 Primis Ecclesiae saeculis quicunque Clerici certae Ecclesiae addicti, quique ex eius penu
12 alebantur, vocabantur Canonici. Ratio denominationis inde petita fuit, quod Albo, seu
13 Matriculae Ecclesiae fuissent inscripti: tum
14 quod stipendiis Ecclesiae militarent. Canon enim antiquis Scriptoribus non raro significat
15 Ecclesiae Matriculam, seu Album. Praeterea etiam Canon pensionem, stipendiumque denotat, quod vel ius Romanum docet in l. I, cap. de Induct., l. unic. Codic. de Collat. bon.; l. III, cap. *Quae res vend. non poss.* Confer etiam Anton. Matthaei de Nobil. lib. II, c. 33; Gerard. de Bois in Histor. Paris. lib. VI, cap. 1,
16 § 5. At ab his minime ortum trahunt qui hodie in oppositione ad caeteros Clericos dicun-
17 tur privative Canonici. Postea enim dicti sunt Canonici qui vitam quamdam communem agebant, communi refectorio, et dormitorio utebantur, et ita speciale aliquod Collegium con-
18 stituebant. Nova haec Canonicorum ratio apparuit tempore Pipini, auctore Chrodegango Metensium Episcopo, qui Clericos suos in unam congregavit societatem, et in uno Claustro ad vitam communem ad instar Monachorum colendam eosdem traxit, perduxitque, certas illis regulas vivendi praescribens; Paul. Diacon. in Fragment. de Episcop. Metens., apud Duchesnium, tom. II, Histor. Fran.

19 Non omnis tamen Clerus, sed tantum Cathedralis Ecclesiae a Chrodegango ita collectus
20 est. Propagata vero fuit Regula Chrodegangi
21 tempore Caroli Magni. Adeoque sub hoc novo instituto quotidie crevit Clericorum numerus, ut Congregationibus Ecclesiae Cathedralis non
22 omnes possent coadunari. Hinc plura Collegia Canonicorum extra Ecclesias Cathedrales sunt exorta, quod vel hodie Ecclesiarum Collegia-
23 tarum Canonici docent. Omnium tamen una
24 erat ratio et conditio. Saeculo autem decimo passim Canonici pristinam deseruerunt disciplinam; Trithemius in Chron. Hirsaugiensi de anno 977. Ad evitandam autem expulsionem 25
Canonicorum male viventium vita regularis inventa est. Sunt qui Petro Damiani reforma- 26
tionis opus adscribunt, et Regulam in calce eius operum editam, hunc in finem ab eo conscriptam esse contendunt. At Natalis Alexand. Pe- 27
trum de Honestis Auctorem huius novi instituti facit, eumque a Petro Damiani distinguendum esse demonstrat. Duplex posthac emersit 28
Canonicorum status. Qui proprietati renuntiabant, Regulares, caeteri qui extra communem vitam vivebant, Saeculares dicti sunt, qui in saeculo adhuc manerent, ad quod proprietatem bonorum retulerunt.

ADDITIONES NOVISSIMAE.

Canonici dicebantur qui iuxta regulam pro- 29
priae suae Ecclesiae vivebant. Concil. t. II,
can. 20. Licet Urbanus II, in Concil. Claro- 30
mont. can. 9, et Arnulphus Episcopus Lexov.,
Epist. ad Alex. Pap. praebendam Canonicam
pro Canonia ponant, valde tamen differunt
iure communi inspecto; nam Canonia est ius 31
habendi sedem in Choro ad canendum, et vocem in Capitulo, proveniens ex electione, seu
receptione in fratrem; Praebenda vero ex se 32
non habet sedem in Choro, nec vocem in Capitulo; et titulus Canoniae est receptio in fratrem, titulus vero Praebendae collatio. Cano- 33
niam per se absque Praebenda Beneficium Ecclesiasticum esse pluribus textibus evincitur.
Nam Canonicus habet ius percipiendi Distri- 34
butiones quotidianas, quae licet fructus Beneficii non sint, sunt emolumenta, quae propter officium impensum in Ecclesia praestantur.
Barbosa, de Canonicis, cap. 21: Solorzanus,
de Iurib. honor., n. 481, et Moneta, de Distrib. q. 6, per totum. Canonicorum institutum 35
antonomastice *Militia Clericalis* dicitur; et ab
exactiore, quam profitentur, Canonum custodia Canonici nomen sortiuntur. Canonicae Re- 36
gulae primaria fuit institutio, ut sub Episcopo
Canonici essent sancte viventes, et prompti ad
omne Ecclesiasticum ministerium, ad quod a
Praeposito suo ordinarentur. Unde nemini du- 37
bium esse potuit quin Canonici subsidio et adiutorio Episcopis esse teneantur. Primis tem- 38
poribus, qui dicebantur Canonici prope domum
Episcopalem sub uno Directore habitare solebant; at postquam Episcopi plures Ecclesias 39
sub uno regimine habere coeperunt, Canonicorum Collegia aliis in locis ab Episcopis aut
fidelibus constructa fuere, tum ut ipsi, utpote
Canonum singularem custodiam profitentes,
reliquo Clero superintenderent, tum etiam ut
in ipsis Capitulis personas haberent Episcopi,
quae sibi in regimine populi forent adiutores.
Canonicorum Collegia, dum olim Canonici 40
vitam communem agerent, unoque claustro
sub certa regula, et superiorum directione viverent, Monasteria dicta fuisse ex monumentis,

41 et scriptoribus antiquis notissimum est. At postquam Canonici, abiecta vita communi, ad vitam singularem transierunt, externaque vivendi disciplina se plane a Monachis et Regularibus in communi viventibus discreverunt, eorum Ecclesiae sive Collegia dici coeperunt Capitula.
42 Singularitate semel introducta, suas etiam Congregationes, quae prius Conventus, sive Collatio dicebantur, Capitula dixerunt, eaque quae in illis Congregationibus acta sunt, Acta Ca-
43 pitularia, et capitulariter Acta dicuntur. Ob singularem vitam, quam inter saeculares vivere coeperunt, Canonici saeculares dicti sunt; quae nomenclatura profluit ex eo quod, cum antea in claustris ab omni mundi strepitu et hominum saecularium conversatione segregati plane a saeculo exiisse viderentur, nunc inter saeculares homines conversentur et habitent. Sed quid- 44
quid mutationis intervenerit, unice ipsam exteriorem vivendi disciplinam concernit, qua etiam non observata, Canonici quae suae sunt vocationis et professionis, exacte adimplere possunt.

Articulus II. *Canonicatus quoad collationem et possessionem.*

Summarium. 1. De Iure collatio Canonicatuum in Ecclesiis Cathedralibus simultanee spectare praesumitur ad Episcopum et Capitulum. - 2. Consuetudo tamen in contrarium attendi debet, videlicet, quod ad solum Episcopum privative quoad Capitulum, vel e converso ad solum Capitulum privative quoad ipsum Episcopum collatio, seu provisio pertineat. - 3. Consuetudo Canonicatus, et Dignitates conferendi a Capitulo irrequisito Episcopo probatur ex collationibus factis tantum ab eodem Capitulo. - 4. Quae consuetudo ad exclusionem simultaneae collationis praescribitur spatio 40 annorum. - 5. Nedum in Ecclesiis Cathedralibus, sed etiam in Ecclesiis Collegiatis saecularibus collatio, seu provisio Canonicatuum spectat simultanee ad Episcopum, et Capitulum. - 6. Nec pertinet ad solum Episcopum. - 7. Nisi consuetudine, aut pacto dictos Canonicatus conferendi facultatem acquisiverit. - 8. Quo casu Episcopus habens vigore pacti, aut consuetudinis facultatem conferendi Canonicatus Ecclesiae Collegiatae excludit reservationem in vim alternativae. - 9. Quando Canonicatus sunt simultaneae collationis. Indultum concessum Ordinario suffragatur etiam Capitulo. - 10. Imo quando est simultanea electio: seu collatio inter Ordinarium, et Capitulum, si Ordinarius reperiatur exemptus a regula octava Cancellariae, haec exemptio prodest etiam Capitulo. - 11. In his collationibus simultaneis Episcopi, et Capituli tantam potestatem habet Episcopus solus per se, quantam habet totum Capitulum, et e contra. - 12. Si Episcopus conferat uni, et Capitulum alteri, neutra collatio valebit. Unde cum neutra collatio valeat, si Papa provideat tertio, etiam sequenti die ille dicitur habere potius Ius, et eius possessio erit bona. - 13. Imo stante discordia inter Episcopum et capitulum, Papa non tenetur conferre tale Beneficium uni vel alteri nulliter per Episcopum, et Capitulum provisis, nec gratificari digniori. - 14. Sede Episcopali vacante, vel Episcopo a Beneficiorum collatione suspenso, stante simultanea, collatio spectat ad Capitulum iure proprio. Sicuti e contra, effecto inhabili Capitulo, collatio iure proprio spectat ad Episcopum. - 15. Possessio Canonicatus, sive dignitatis, quae sit de Capitulo, capitulariter capi debet. - 16. Aliter si non sit capitulariter capta, est nulla, nec est manutenibilis. - 17. Imo possessio non capitulariter capta de Canonicatu, non suffragatur, quamvis fuisset capta de mandato Exsecutoris Litterarum Apostolicarum. - 18. Ut possessio dicatur capitulariter capta, debet convocari Capitulum ad sonum Campanae. - 19. Quae si sit capta sine praevio sono Campanae, non dicitur capitulariter capta, et est nulla, de cuius soni attestatione non statur depositioni Notarii sine testibus. - 20. Possessio, ut dicatur capta, debet Canonicus sedere in sede propria Canonicatus, de quo agitur, et non in alia. - 21. Capta hora Missarum cum assignatione stalli in Choro, et loci in Capitulo, est sufficiens. - 22. Habetur possessio pro capitulariter capta, si Capitulum sine iusta causa eam tradere recusavit. - 23. Ita ut Capitulo alleganti iustam causam incumbat onus eam probandi. - 24. Habetur etiam pro capitulariter capta, si prima Dignitas demandavit convocari Capitulum, et vocati noluerint intervenire nisi duo, vel tres Canonici, in quibus dicitur residere totum ius Capituli. - 25. Imo Capitulum potest repraesentari in unico Canonico in casu traditionis possessionis Canonicatus, et omnibus Canonicis iniuste reluctantibus, potest possessio tradi ab unico Canonico, et sic tradita, et capta est manutenibilis. - 26. Aliquo impedimento existente, propter quod possessio capitulariter capi non possit, sufficit, si aliter capiatur. - 27. Possessio Canonicatus, quod sit legitime capta, iustificatur ex actibus Canonicalibus per Canonicum gestis cum praesentia, et patientia Capituli. - 28. Hinc Canonicus si successive post adeptam possessionem non capitulariter captam ex patientia Canonicorum ad actus Canonicales Canonicis tantum competentes admissus fuerit, tunc censetur legitimus possessor. - 29. Talis autem patientia Capituli, seu Canonicorum non sufficit ad validandam possessionem in praeiudicium tertii, qui inter actus praedictos Canonicales apprehendit possessionem capitulariter. - 30. Canonicatum iniuste possidens superveniente sibi novo titulo valido potest continuare possessionem ipsam de facto, mutato solum primo iure, et titulo possessionis; quae mutatio ipso iure statim facta intelligitur data notitia secundi tituli etiam absque alia declaratione. - 31. Imo si Canonicus falsus diu steterit in possessione, et deinde a Papa obtinuerit provisionem, non est necessaria nova apprehensio, et installatio. - 32. Pro admissione ad possessionem Canonicatuum, aut Praebendarum, et Distributionum quotidianarum sunt prohibitae conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, compensationesve illicitae, aut etiam, quae in aliquibus Ecclesiis dicuntur Turnorum lucra. - 33. Dulciaria multa sunt de genere prohibitorum a Concilio Tridentino, ab aliquo Capitulo exigendorum pro admissione in possessionem alicuius novi Canonici. - 34. Neque dulciaria quaedam vulgo nuncupata *Confetture* possunt exigi pro admissione ad possessionem Canonicatus, etiam concurrente consuetudine antiquissima. - 35. Unde consuetudo donandi aliquid in ingressu, et admissione alicuius ad Canonicatum est sublata per Concilium; prout et illa, secundum quam provisi solvunt caeteris prandium, et talis consuetudo est abolenda. - 36. Sic consuetudo, quae imponit onus recepto in Canonicum, quod tendat in utilitatem Canonicorum, etiamsi convertatur in reparationem, et restaurationem praediorum, molendinorum, et quorumcunque bonorum mensae Capitularis, est reprobata per Concilium. - 37. Unde nec Episcopus cum consensu Capituli statuere potest, ut aliquid minimum solvatur in ingressu Canonicorum. - 38. Nec Episcopis licet quidquam sibi accipere pro collatione Canonicatus, non obstante quacunque consuetudine etiam immemorabili. - 39. Non reprobantur autem statuta, et consuetudines de serviendo per annum, vel aliquod tempus, et nihil percipiendo interim de Massa grossa nisi peracto integro dicto servitio. - 40. Si in Ecclesiis illis, in quibus adest consuetudo, ut Clerici, et Presbyteri Canonici antequam admittantur ad participationem Massae, debeant inservire per plures annos, et Missas celebrare gratis, est servanda. - 41. Valet

etiam, et servanda est consuetudo Ecclesiae Astensis, quod fructus spectent ad Capitulum, donec Beneficiatus sit Sacerdos. - 42. Observanda est Constitutio facta per Episcopum, et Capitulum post Concilium Tridentinum ad solvendam certam quantitatem ratione novae possessionis Canonicatuum, quae integra cedat in fabricam Ecclesiae. - 43. Si in aliqua Ecclesia sit consuetudo, ut duobus primis annis, quibus quis fuerit Canonicus; fructus Canonicatus sint Haeredum antecessoris, iste casus non comprehenditur in prohibitione. - 44. Clericus quamvis ignobilis, et parum scientificus eligi, seu praesentari potest in Canonicum Cathedralis, et in possessionem debet admitti, etiamsi dicta Cathedralis ab immemorabili non consueverit tales admittere. - 45. De Collatione Canonicatuum de iure spectante ad Episcopum. *Remissive.* - 46-48. De impedita possessione Canonicatus. - 49-63. An aliquid exigi possit pro Canonicatus possessione. - 64-73. De Episcopi et Capituli concurrentia in Canonicorum electione. - 74. De potestate Episcopi in erectione Canonicatuum de Iurepatronatus. - 75. Formula erectionis et collationis huiusmodi Canonicatus. *Remissive.*

1 Quamvis de Iure collatio seu provisio Canonicatuum in Ecclesiis Cathedralibus simultanee spectare praesumatur ad Episcopum et Capitulum, ut per Glossam communiter receptam in c. *Cum Ecclesia Vulterana,* 31, de Election.; Rota part. II, rec. decis. 124, n. 1; decis. 685, n. 4; part. IV, tom. I, decis. 529, num. 1; part. V, tom. II, dec. 440, num. 9; dec. 444, num. 1; part. XVI, dec. 244, n. 1, cum sequent. part. XIX, tom. I, dec. 121, n 1.
2 Consuetudo tamen in contrarium attendi debet, videlicet quod ad solum Episcopum privative quoad Capitulum, vel e converso ad solum Capitulum, privative quoad ipsum Episcopum collatio, seu provisio pertineat; c. *Cum Ecclesia Vulterana,* 31, de Election., c. *Ex parte Astensis Ecclesiae,* de Concessione Praebendae; Abbas in cit. c. *Cum Ecclesia Vulterana,* n. 1, et 10; Cassador., dec. 22, n. 2, de Praebend.; plene Barb., de Canonicis et Dignitat., cap. 14, num. 20; Rota, p. III, dec. 124, n. 1; p. V, tit. 2, dec. 444, n. 1; p. XVI, dec. 244, n. 2;
3 p. XIX, tom. I, dec. 121, n. 2. Consuetudo Canonicatus et Dignitates conferendi a Capitulo irrequisito Episcopo probatur ex collationibus factis tantum ab eodem Capitulo; Rota, part. III, dec. 124, in Casalensi Iuris conferendi; part. XVI, decis. 244, in Beneventana Iur. conferendi; part. XIX, tom. I, dec. 121, in Novarien. Ca-
4 nonicatus. Quae consuetudo ad exclusionem simultaneae collationis praescribitur spatio quadraginta annorum, ut tenent communiter Doctores in cap. *Cum de Beneficiatis,* num. 6; Glossa fin. in principio in cap. fin.; ibique Abbas num. 7, de Consuet.; Barbosa, de Canonicis, cap. 14, n. 20, Peregrin. cons. 28, num. 4 et 5; Gonzalez super regul. 8 Cancell. Glossa 7, num. 8; Lotter. de Re benef., lib. I, qu. 21, n. 47; Rota, part. XI, recent. decis. 74, num. 12; part. XVI, decis. 224, num. 3.
5 Nedum in Ecclesiis Cathedralibus, sed etiam in Ecclesiis Collegiatis saecularibus collatio, seu provisio Canonicatuum spectat simultanee ad Episcopum et Capitulum; Rota, part. I, recent. decis. 232, num. 2; Barbosa de Canonicis, c. 14, num. 15, cum pluribus ibi cit.
6 Nec pertinet ad solum Episcopum; Rota, part. III, dec. 289, n. 2; Dec. respons. 6, n. 11 et 12; Cassador., decis. 22, de Praebend.,
7 num. 3. Nisi consuetudine aut pacto Episcopus dictos Canonicatus conferendi facultatem acquisiverit; Rota, cit. part. III, decis. 287, n. 3. Quo casu Episcopus habens vigore pacti aut 8
consuetudinis facultatem conferendi Canonicatus Ecclesiae Collegiatae, excludit reservationem in vim alternativae; Rota, cit. dec. 289, num. 4. Quando Canonicatus sunt simultaneae 9
collationis, Indultum concessum Ordinario suffragatur etiam Capitulo; Rota, part. V, tom. II, dec. 440, num. 8. Imo quando est simultanea 10
electio, seu collatio inter Ordinarium et Capitulum, si Ordinarius reperiatur exemptus a Regula octava Cancellariae, haec exemptio prodest etiam Capitulo; Rota, part. V, tom. II, dec. 444, n. 12. In his collationibus simulta- 11
neis Episcopi et Capituli tantam potestatem habet Episcopus solus per se, quantam habet totum Capitulum, et e contra; l. *Titio, et haeredibus,* ff. de Usufruct. l. *Mulierum liberis,* ff. de Haered. instit.; Selv. de Benef., part. II, q. 17, n. 9; Gonzalez ad regul. 8 Cancellar. Glossa 45, n. 51; Nicol. Garcias de Benef., part. IV, cap. 6, n. 28; Lotter. de Re benefic., lib. II, part. XXI, nnm. 39; Rota, dec. 783, lib. III, part. III; divers. Si Episcopus confe- 12
rat uni, et Capitulum alteri, neutra collatio valebit quia ad invicem se impediunt; Gonzalez ad reg. 8. Cancell. Glossa 45, num. 58; Nicolaus Garcias, cit. cap. 4, num. 29, ubi a n. 33, cum sequent. ex multis Sacrae Rotae Decisionibus ostendit, quod cum neutra collatio valeat, si Papa provideat tertio, etiam sequenti die, ille dicitur habere potius Ius, et eius possessio erit bona. Imo stante dicta dis- 13
cordia inter Episcopum et Capitulum, Papa non tenetur conferre tale Beneficium uni, vel alteri nulliter per Episcopum et Capitulum provisis, nec gratificari digniori; Rota in Hispalensi Portionis 19 Ianuar. 1590 coram Pamphilio. Sede Episcopali vacante, vel Episcopo 14
a Beneficiorum collatione suspenso, stante simultanea, collatio spectat ad Capitulum Iure proprio; sicuti e contra, effecto inhabili Capitulo, collatio Iure proprio spectat ad Episcopum, textu expresso in cap. unico, *'Ne sede vacante,* in 6, ibi: *Si ad Episcopum et Capitulum communiter pertineat collatio Praebendarum, mortuo Episcopo, vel a Beneficiorum collatione suspenso, poterit Capitulum vacantes conferre Praebendas, etiamsi Episcopus interesse habeat in collatione huiusmodi ut Prae-*

latus. Idem poterit Episcopus, si Capitulum ab ipsa collatione suspendi contingat, vel singulariter omnes de Capitulo maioris excommunicationis vinculo innodari.

15 Possessio Canonicatus sive Dignitatis, quae sit de Capitulo, capitulariter capi debet; cap. *Si capitulo*, 5, de concessione Praebendae, num. 6; Rota, part. V, tom. I, dec. 97, n. 21;
16 part. X, decis. 140, num. 12. Aliter, si non sit capitulariter capta, est nulla, nec est manutenibilis; Rota, part. II, decis. 701, n. 5; part. VII, dec. 216, num. 13; part. IX, tom. I, dec. 183, num. 4 et 6; part. XIII, dec. 433,
17 num. 12 et 14. Imo possessio non capitulariter capta de Canonicatu, non suffragatur, quamvis fuisset capta de mandato Executoris Litterarum Apostolicarum; Abbas in cap. 1, n. 16, de Consuetudine, et in cap. *Transmissam*, num. 3 de Election.; Cassador., decis. 8 de causa possess.; Rota in Metens. Canonicatus, et in una Senens. et alia Tarvisina Canonicatus, quarum meminit Beltran. in Annotat. ad Gregor. XV, decis. 634, num. 7, post princip.
18 vers. *Et conclusio procedit.* Ut possessio dicatur capitulariter capta, debet convocari Capitulum ad sonum Campanae; Rota, part. IX,
19 tom. I, decis. 158, num. 7. Quae si sit capta sine praevio sono Campanae, non dicitur capitulariter capta, et est nulla, de cuius soni attestatione non statur depositioni Notarii sine testibus; Rota, cit. part. IX, tom. I, dec. 138,
20 num. 10. Possessio, ut dicatur capta, debet Canonicus sedere in Sede propria Canonicatus, de quo agitur, et non in alia; Rota, in Vercellensi unitatis Capituli, 22 Iunii 1598, coram Penia, in Tarraconensi Canonicatus, 26 Iunii 1609, coram Ottemberg., in Bracharensi Archidiaconatus, 2 Decemb. 1630, coram Coccino, et part. III, recent. decis. 594, num. 4.
21 Capta hora Missarum cum assignatione Stalli in Choro, et loci in Capitulo, est sufficiens; Rota, part. IV, tom. I, decis. 496, num. 2.
22 Habetur possessio pro capitulariter capta, si Capitulum sine iusta causa eam tradere recusavit; cap. *Si Capitulo*, 5, de Concessione Praebendae, in 6; Rota, part. V, tom. I, decis. 97, n. 23, in Alexandrina Archipresbyteratus coram Merlino, et part. IX, tom. II, de-
23 cis. 389, num. 1. Ita ut Capitulo alleganti iustam causam incumbat onus eam probandi; Rota, dict. part. IX, tom. II, dec. 389, n. 2.
24 Habetur etiam pro capitulariter capta, si prima dignitas demandavit convocari Capitulum, et vocati noluerint intervenire, nisi duo, vel tres Canonici, in quibus dicitur residere totum Ius Capituli; arg. cit. cap. *Si Capitulo;* Rota,
25 part. V, t. I, decis. 34, num. 8. Imo Capitulum potest repraesentari in unico Canonico in casu traditionis possessionis Canonicatus, et omnibus Canonicis iniuste reluctantibus, potest possessio tradi ab unico Canonico, et sic tradita et capta est manutenibilis; Rota, part. IX, tom. I, decis. 78, num. 4 et 5. Aliquo impe- 26
dimento exsistente, propter quod possessio capitulariter capi non possit, sufficit si aliter capiatur. Sic Rota aliis decisionibus relatis in Nullius Praepositurae Castridurantis, 4 Iulii 1623, coram Rambaldo. Et quod in Ecclesiasticis possessio habeatur pro tradita, ubi fuit praestitum impedimentum ex recursu ad Iudices laicos, Ludov. Pastic. in tractat. Mandati de manutenendo, observat. 21, n. 17; Rota apud eumdem, decis. 175, n. 15; Barbosa, de Canonicis, c. 15, n. 12.

Possessio Canonicatus, quod sit legitime 27
capta, iustificatur ex actibus Canonicalibus per Canonicum gestis cum praesentia, et patientia Capituli; Cassador., dec. 8, de Caus. possession., et decision. 5, num. 3, de Iurepatr.; Burat. decis. 522, n. 12; Barbosa, de Canon. cap. 15, n. 16; Rota, part. V, tom. I, dec. 97, in Alexandr. Archipresbyteratus. Hinc Cano- 28
nicus, si successive post adeptam possessionem non capitulariter captam, ex patientia Canonicorum ad actus Canonicales Canonicis tantum competentes admissus fuerit, tunc censetur legitimus possessor; Rota, part. I, recent. decis. 91, num. 6, et sic etiam fuit decisum in Spoletana Canonicatus 8 Iun. 1605, coram Ubaldo, et in Carthaginensi Canonicatus, 5 Aprilis et 25 Maii 1609, coram Card. Lancellot. iunior. Talis autem patientia Capituli, seu Ca- 29
nonicorum non sufficit ad validandam possessionem in praeiudicium tertii, qui inter actus praedictos Canonicales apprehendit possessionem capitulariter; Rota, decis. 1156, vers. *Nec patientia,* part. III, lib. III, decis., et fuit pariter sic decisum in Calliensi Canonicatus, 29 Ianuar. 1619, coram Cardinali Pamphil. iunior. Canonicatum iniuste possidens, superve- 30
niente sibi novo titulo valido, potest continuare possessionem ipsam de facto, mutato solum primo iure, et titulo possessionis, quae mutatio ipso iure statim facta intelligitur data notitia secundi tituli, etiam absque alia declaratione; Rota, part. V, tom. I, recent. dec. 97, in Alexandr. Archipresbyteratus coram Merlino, 28 Iunii 1627, ubi Dominus Massobrius de Solerio fuit praesentatus a Domino Arnutio, et ab illustrissimo Episcopo obtenta institutione, apprehendit capitulariter possessionem Archipresbyteratus, pluresque actus concernentes Officium huiusmodi Dignitatis, nec non etiam curam animarum illi adnexam exercuit. Verum monitus assertum Iuspatronatus non subsistere, imo cum vacatio contigerit de mense Augusti, illius collationem spectare ad Sanctissimum, ab eo impetravit provisionem cum solito tamen decreto, quod renuntiaret dictae praesentationi, prout his verbis, decreto paruit: *Renuntiavit praesentationi, et institutioni, ac possessioni exinde secutae, et d. Archipresbyteratum uti*

reservatum, et non aliter, in futurum possidere velle declaravit. Et continuando in reali possessione, post huiusmodi renuntiationem, interfuit Choro, Processionibus, et aliis functionibus capitularibus. Unde cum fuisset dubitatum an eidem Massobrio dandum esset mandatum de manutenendo, ter ac mature discusso articulo, fuit affirmative decisum. Et iterum reproposita in Sacra Rota eadem causa 24 Novembris 1627, permanserunt Domini in decis.; Rota cit. part. V, tom. I, decis. 108, in eadem Alexandrina Archipresbyteratus coram Merlino.

31 Imo si Canonicus falsus diu stetit in possessione, et deinde a Papa obtinuit provisionem, non erit necessaria nova apprehensio, et installatio, quia ipso Iure fit quaedam conversio ex novo titulo superveniente; Bald. in l. II, n. 63, vers. *Sed pone,* C. de Serv. et aqua; Cravetta consult. 171, num. 1, vers. *Secundo pro hac;* Rota, cit. part. V, tom. I, dec. 97, num. 7, in dicta Alexandrina Archipresbyteratus coram Merlino.

32 Pro admissione ad possessionem Canonicatuum, aut Praebendarum, et Distributionum quotidianarum sunt prohibitae certae conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, compensationesque illicitae, aut etiam quae in aliquibus Ecclesiis dicuntur Turnorum lucra; Concil. Trident., sess. XXIV, de Reform., cap. 14, et S. Pius V, in Constit. incip. *Durum nimis,* sub dat. pridie Kalend. Iulii 1570, ubi revocavit privilegia, et consuetudines Ecclesiarum aliquid recipiendi in collatione, seu admissione ad possessionem Be-

33 neficiorum. Dulciaria multa sunt de genere prohibitorum a Conc. Trid. dicto cap. 14, ab aliquo Capitulo exigendorum pro admissione in possessionem alicuius novi Canonici. Sic a Sacr. Congr. Conc. fuisse decisum refert Zerol. in prax. Episcop., p. 2, verb. *Possessio Be-*

34 *neficii,* § 5 in fine. Neque Dulciaria quaedam vulgo nuncupata *Confetture* possunt exigi pro admissione ad possessionem Canonicatus, ex dicto cap. 14, sess. 24, de Reform. etiam concurrente consuetudine antiquissima; sic censuit Sacr. Congreg. Concil. in Tridentina 19 Fe-

35 bruarii 1633. Unde consuetudo donandi aliquid in ingressu, et admissione alicuius ad Canonicatum est sublata per Concil. dict. cap. 14, ut decisum fuisse a Sacr. Congregat. Concil. refert Armendar. in addit. ad recep. legum. Navar. lib. I, tit. 18, l. 7, de Episc., n. 10, resp. 8, prout et illa, secundum quam provisi solvunt caeteris prandium, ut etiam decisum fuisse ab eadem Sacr. Congreg. Concil. refert Barbosa de Canonicis, cap. 15, num. 28, et talem consuetudinem abolendam esse respondit etiam Sacr. Congr. Episcop. in Caputaquen. 7 Martii 1692, et Sacr. Congreg. Concil. in

36 Burg., 3 Septembris 1729. Sic consuetudo, quae imponit onus recepto in Canonicum, quod tendat in utilitatem Canonicorum, etiamsi convertatur in reparationem, et restaurationem praediorum, molendinorum, ac quorumcumque bonorum mensae capitularis, est per dictum cap. 14 Concilii reprobata. Ita decisum fuisse a Sacr. Concil. Congreg. refert Garcias tract. de Benefic., part. VIII, cap. 1, num. 90. Unde 37
nec Episcopus cum consensu Capituli statuere potest, ut aliquid minimum solvatur in ingressu Canonicorum. Sic decisum fuisse ab ead. S. C. refert Barbosa de Canonicis, cap. 15, n. 25. Nec Episcopis licet quidquam sibi accipere pro 38
collatione Canonicatus, non obstante quacumque consuetudine etiam immemorabili, ut pariter fuisse decisum ab eadem Sacr. Congreg. refert idem Barbosa, loc. cit., num. 26.

In dicto autem Decreto Concilii, cap. 14, 39
sess. 24 de Reform. et in dicta Bulla S. Pii V, incip. *Durum nimis*, non comprehenduntur statuta, et consuetudines de serviendo per annum, vel aliquod tempus, et nihil percipiendo interim de Massa grossa, nisi peracto integro dicto servitio. Sic decisum fuisse a Sacr. Conc. Congr. refert Garcias de Beneficiis, part. XI, cap. 5, num. 138; Barb. de Canonicis, cap. 15, num. 7, et supra Concil., sess. 14, cap. 14, n. 4; Pignatell., tom. III, consult. 38, n. 10, et recenter iterum declaravit Sacr. Congr. Conc. in Andrien. 2 Maii 1699, et 20 Decembris et 8 Augusti 1699. Sic in Ecclesiis, in quibus 40
adest consuetudo, ut Clerici et Presbyteri Canonici, antequam admittantur ad participationem Massae, debeant inservire per plures annos, et Missas celebrare *gratis,* est servanda, ut decalaravit Sacr. Congr. Conc. in Salernitana, 11 Maii 1609, in Policast., 13 Ian. 1683, in Hydruntina, 28 Novembris 1705. Valet 41
etiam, et servanda est consuetudo Ecclesiae Astensis, quod fructus spectent ad Capitulum, donec Beneficiatus sit Sacerdos; Sacr. Congr. Concilii 6 Maii 1617, quae ad propositum dubium de valore talis consuetudinis censuit *valere huiusmodi consuetudinem, quia intentio Concilii dicto cap. 14 fuit, ne ratione collationis aliquid reciperetur.* Tenet pariter, et 42
observanda est Constitutio facta per Episcopum, et Capitulum post Concil. Tridentinum ad solvendam certam quantitatem ratione novae possessionis Canonicatuum, quae integra cedat in fabricam Ecclesiae; nihil autem ex pecunia Notariis, Cursoribus, Campanariis, aliisque Ecclesiae Ministris, quibus alia constituta sunt salaria, attribuendum; Sacr. Congr. Concil. in Segobien. 11 Iulii 1590. Si in aliqua Ecclesia 43
sit consuetudo, ut duobus primis annis, quibus quis fuerit Canonicus, fructus Canonicatus sint haeredum antecessoris, istum casum non comprehendi Decreto Conc. Trident. sess. 24, de Reform. nec dicta Bulla S. Pii V, incipiente *Durum nimis,* decrevit Sacr. Conc. Congr., ut refert Garcias de Benefic., part. XI, cap. 5,

num. 138, et censuit Rota, dec. 660, p. 4, 44 divers. Clericus, quamvis ignobilis, et parum scientificus, eligi, seu praesentari potest in Canonicum Cathedralis, et in possessionem debet admitti, etiamsi dicta Cathedralis ab immemorabili non consueverit tales admittere. Textu expresso in cap. *Venerabilis* 37, de Praebendis.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

45 De collatione Canonicatuum de iure spectante ad Episcopum simul et Capitulum, de qua hic primo loco agit Auctor, vide quae diximus in additione ad verb. *Beneficium*, art. 4.

46 Disserit secundo loco Auctor de possessione Canonicatus. Hic vero non incongrue discuti potest, an Canonicus, qui facto alterius iniuste impeditus fuit, quominus possessionem Canonicatus apprehenderet, pro possessore a principio habendus sit, tum contra ipsum impedientem, tum contra tertium, cui ius interim 47 fuit quaesitum? Haec autem obtinuit distinctio: si impedimentum non est nisi indirectum, habetur Canonicus ille pro possessore contra im- 48 pedientem dumtaxat; contra vero si impedimentum est directum, ut si quis ab apprehensione possessionis recta repellatur, pro possessore habetur dictus Canonicus, tum contra impedientem, tum contra tertium quemcumque; vide Rotam in Derthusen. Canonicatus, 25 Aprilis 1749, § 16, et in confirmatoria, 1 Decembris eiusdem anni 1749, § 7 coram R. P. D. Canilliac.

49 Restat ut verba de eo faciamus, an Capitulum pro possessione Canonicatus aliquid exigere a Canonico queat, de quo ultimo loco tractat 50 auctor. Convivium exigi vetat textus in cap. *Iacobus*, de Simonia. Concilium vero Lateranense in cap. *Quum in Ecclesia eadem* gene- 51 raliter prohibet quidquam exigi. Verum Urbanus IV, alias V, Extravag. *Sane*, de Simon. int. commun. non solum quidquam in privatam utilitatem exigi vetuit, sed et in usum pium; idque locum habere voluit, tametsi pecunia, vel alia res ex pura liberalitate, vel alia 52 pactione daretur. Quumque constitutio illa religiosas domos, ac Monasteria potissimum concerneret, Concilium Basileense sess. 21, § 1. 53 Id etiam in electione, postulatione, provisione, collatione, institutione et installatione quorumcumque beneficiorum servari praecepit, et solummodo salaria Scriptoribus, Abbreviatoribus, et registratoribus Litterarum, seu Minutarum iuxta modum laboris solvi permisit. 54 Licetque Conc. Tridentinum sess. 24, cap. 15 de Reformat. innovaverit, imo corroboraverit prohibitiones hasce, abrogando quascumque 55 contrarias consuetudines; nihilo tamen minus limitationem addidit quoad ea, quae in pios 56 usus convertuntur. Idque ipsum sanxit S. Pius V in Constitutione, cui initium est *Durum nimis*, quam innovavit Innocentius XII in Constitu- 57 tione incipiente *Ecclesiae Catholicae*.

Sunt qui tenent, Concilium Tridentinum 58 non permittere nova condi statuta, quorum vigore exigi possit pro possessione Canonicatus aliquid in pios usus erogandum, sed si qua sunt statuta, eaque confirmata vel vere, vel praesumpte, tum consuetudines iam inductas tantummodo approbat, ut refutato Oliva de For. Eccles., part. 3, qu. 6, num. 36 firmat Louvrex dissert. can. 2 sub num. 66. Quod 59 si Canonici talia nova statuta condere velint, ea nonnisi auctoritate S. Sedis condere possunt, uti praeter Louvrex ubi supra tradunt Garc. de Benefic. part. 8, cap. 1, n. 87, et duob. sequ. Zipaeus Iur. Pontific. nov. lib. V, tit. de Simon., num. 8. Plures vero in Folio S. C. Concil. interpretis in Leodien. Capitulationum 30 Septembris 1730, afferuntur resolutiones tum ipsius S. C. tum alterius Episcoporum et Regularium negotiis praepositae, quibus probata videntur talia statuta sine auctoritate S. Sedis condita. In dicta tamen Leodien. Capitulationum ad 1 dub. Sacr. Congr. Concil. interpres improbavit huiusmodi statutum. At eo in casu agebatur de statuto condito secuta iam vacatione eorum Beneficiorum, quae gravata fuere favore Fabricae Ecclesiae.

Omittendum non est, quod Fagnanus in 60 cap. *In ordinando*, num. 4 de Simon., et in cap. *Praeterea*, num. 65 et 81, Ne praelati vices suas, tenet valere statutum aut consuetudinem, cuius vigore aliquid in pios usus erogandum exigitur pro possessione Canonicatus, si ipsemet Canonicatus onere illo gravetur, ita ut ipsum tamquam Canonicatui inhaerens post apprehensam etiam possessionem exigi possit; nequaquam vero si onus ipsum Canonicum afficiat, adeo ut apprehendere nequeat possessionem, antequam solvat integram summam praefinitam. Louvrex d. dissert. can. 2, n. 65. Distinctionem hanc subtilitati potius, quam 61 veritati inniti contendit, censetque in genere sustineri statutum aut consuetudinem exigendi aliquid erogandum in pios usus, attenta dispositione Concil. Trident. id permittentis correctis antiquis Canonibus. Idemque videtur sentire Tondut. quaest. Benefic. part. I, cap. 67, num. 6.

Quoniam in nonnullis Ecclesiis, dum reci- 62 piuntur Canonici, examinari debent eorum qualitates, testes audiri, vel inspici instrumenta, quaestionis est, an hoc saltem nomine exigi aliquid valeat. Vide contrarias inter se opinio- 63 nes apud Louvrex dict. dissert. can. 2, n. 67 et sequent.

ADDITIONES NOVISSIMAE.

Cum Canonici et Episcopus unum quasi cor- 64 pus sint, aequum apparet, ut ad electionem membrorum totum corpus concurrat.

65 Hinc indubie factum, ut in nonnullis Ecclesiis Cathedralibus etiamnum hodie Canonicorum electio spectet ad Episcopum et Canonicos. At illud notandum, quod in illis Ecclesiis in quibus haec collatio ad Episcopum et Capitulum spectat, non ubique eodem modo ad electionem Capitulum et Episcopus concurrant. 66 In aliquibus enim Ecclesiis Episcopi suffragium aequivalet suffragio Capituli; ita ut non simul capitulariter eligant Canonici et Episcopus; sed Episcopus separatim eligat, et Capitulum suum suffragium Episcopi suffragio aequivalens depromat, ideoque hoc casu et Episcopus et Capitulum suum ius, sive suffragium diverso loco, diversoque tempore vel modo dare possint; uti notat De Luca De summa Beneficiorum, num. 10. Episcopus nempe singulariter, Capi- 67 tulum vero collegialiter. Quia vero ob concurrentiam in diversas personas non raro difficultates oriebantur, laudabilis inolevit usus, ait citatus De Luca, huiusmodi iuris exercitium dividendi per alternativam, seu per menses et tempora, ut quilibet nomine consortis totum 68 ius absque hac discrepantia exerceat. Plerumque autem haec electio simultanea fit per Episcopum et Canonicos capitulariter congregatos, soletque Episcopus tamquam Caput Capituli proponere et concludere, eoque titulo suffragium decisivum in paritate habere; praeter quod subinde habet suffragium absolutum. 69 Quod autem nonnunquam Episcopus interveniat ut Canonicus, patet ex cap. 15, tit. De concess. Praebendae in verbis: *Nisi forte Archiepiscopus non ut Praelatus, sed ut Canonicus* 70 *vobiscum ius habeat conferendi.* Ulterius quemadmodum labentibus saeculis coeperunt Capitula Cathedralia se ab Episcoporum iurisdictione eximere, atque bona Capituli separare a proventibus Episcopi, et corpus suum ita distinguere, ut et etiam a negotiis suis omnino Episcopum excludere coeperint, ut nec ipsum 71 Capitulo interesse sinerent; non minus proinde, quod ipsum Episcopum ab electione Canonicorum etiam excluserint, atque ius electionis tandem, conniventibus Episcopis, ad solos Canonicos devolutum sit; quod consuetudine introduci posse probat Innocentius III in Cap. 31 tit. de Elect.

Sicuti naturale est, ut Canonici Cathedralis 72 una cum Episcopo tamquam cum suo Capite eligant corporis sui membra: ita quoque iure communi electio Canonicorum Ecclesiarum Collegiatarum spectare videtur ad Canonicos una cum suo Decano, aut illo, qui cum Canonicis unum Corpus, sive Capitulum constituunt; de iure vide Garciam, et ab eo citatos, de Beneficiis, part. V, cap. 4. Verum quia multae Ec- 73 clesiae Collegiatae aliquando fuere Regulares, electio Canonicorum etiam in pluribus illarum mansit apud solum Praepositum, tamquam qui tempore Regularitatis erat caput Congregationis: idque ad normam Regulae Monachalis S. Benedicti, et Canonicalis S. Grodegangi, quae Abbati, sive Praeposito dant facultatem recipiendi Monachos et Canonicos; uti observat Thomassinus de Discipl. Eccles. part. V, lib. 2, cap. 9.

ADDITIONES CASINENSES.

Quamvis Episcopus sine Pontificis permis- 74 sione non possit Cathedrales vel Collegiatas Ecclesias instituere, uti sentiunt Garc., de Beneficiis, p. 12, cap. 5; Barbos. de Canon. et dign. cap. 2; Frances. de Eccles. Cathedral. cap. 3, per tot.; tamen servata SS. Canonum consueta forma absque ulla licentia, libere potest novum Canonicatum erigere, reservato sibi, uti fieri solet, iure patronatus. Innocentius in cap. *Cum accessissent* de const. Caputaq. dec. 221, Bal. in cap. cum M. de const. Et uti propter fructuum diminutionem potest veteres Canonicatus exstinguere, Lotter. de Re benef. lib. 1, qu. 14, et Sacr. Congreg. apud Pyrr. Cor. in prax. Benef. lib. 2, cap. 3, a num. 61, ita etiam potest vacantem Canonicatum propter fructuum redundantiam dividere. Zerol. in prax. Episc. verb. *Beneficium,* part. 1, vers. *ad dignitates assequendas,* circa fin.

Formula erectionis, et collationis Canonicatus 75 vid. verb. *Formulae.*

ARTICULUS III. *Quoad aetatem in Canonicis, et dignitatibus requisitam, et quoad tempus, intra quod tenentur suscipere ordines suis canonicatibus et dignitatibus adnexos.*

SUMMARIUM. 1. Aetas requisita, et sufficiens ad obtinendum Canonicatum in Ecclesia Collegiata, est aetas 14 annorum. - 2. Et hoc est intelligendum, si talis Canonicatus Ecclesiae Collegiatae ex sua fundatione, vel statuto, aut consuetudine nullum requirat Sacrum Ordinem. - 3. Et haec aetas 14 annorum sufficit etiam in Collegiata, in qua spectat Cura animarum Canonicis non uti singulis, sed uti unitis. - 4. Si vero Cura animarum totaliter spectet ad aliquem Canonicum, vel Dignitatem particularem, requiritur aetas 25 annorum, saltem inceptorum. - 5. Haec tamen aetas 25 annorum inceptorum requisita ad obtinendos Canonicatus, seu Dignitates, quibus subest Cura animarum, non exigitur, nec est necessaria, quando Canonicatui, vel Dignitati Cura animarum non subest principaliter, sed solum accessorie est ipsi unita. - 6. Circa aetatem requisitam ad dignitates sine Cura in Collegiatis. *Remissive.* - 7. Aetas requisita et sufficiens ad Canonicatus Cathedralis, ubi est facta distributio Sacrorum Ordinum, est illa quam exigit Ordo canonicatus. - 8. Ad Canonicatus autem Cathedralis, ubi non est facta distributio Sacrorum Ordinum, requiritur aetas annorum 22 inceptorum. - 9. Aetas requisita ad Dignitates, vel Personatus, quibus nulla subest Cura animarum in Cathedralibus est aetas 22 annorum. - 10. Aetas vero requisita ad Dignitates, seu Canonicatus, quibus subest Cura animarum, seu regimen Parochiale, est aetas 25 annorum saltem inceptorum. - 11. Et haec aetas 25 annorum inceptorum requiritur etiam ad Dignitatem Ecclesiae Cathedralis, cui fit distributio Missae cantatae per turnum infra hebdomadam. - 12. Canonici supranumerarii possunt recipi in anno 14; sed adve-

niente tempore Praebendae debent esse in aetate integra. - 13. Canonici, qui in Cathedralibus et Collegiatis Ecclesiis obtinent Canonicatus, Dignitates, vel Personatus, quibus aliqui Ordines sunt adnexi, tenentur eumdem Ordinem requisitum intra annum suscipere. - 14. Adeoque promoti ad Canonicatus, Dignitates, vel Personatus debent in ea aetate constituti esse, ut infra annum possint ad Ordinem requisitum promoveri. - 15. Aliter promotio, seu provisio erit nulla. - 16. Et annus huiusmodi statutus ad se promoveri faciendum ad Sacros Ordines computari debet non a tempore collationis factae, sed a die habitae pacificae possessionis; dummodo per provisum non steterit, quamvis antea possessionem perceperit. - 17. Canonici, qui ad Sacros Ordines suis Canonicatibus, Dignitatibus, vel personatibus adnexos se intra annum, iusto impedimento cessante, promoveri non faciunt, ex tunc donec promoti fuerint, privantur voce in Capitulo, et dimidia parte Distributionum. - 18. Imo Canonici ad requisitos Ordines infra annum non promoti, possunt aliis poenis, etiam privationis puniri. - 19. Poena privationis dimidiae partis Distributionum, quam incurrunt Canonici requisitos Ordines intra annum non suscipientes, locum habet, quamvis intersint Divinis et Officium recitent. - 20. Nec valet consuetudo, quod Canonici residentes non priventur tali dimidia parte Distributionum, licet intra annum ad requisitos Ordines non sint promoti. - 21. Poena privationis dimidiae partis distributionum, quam incurrunt Canonici requisitos Ordines intra annum non suscipientes, locum habet, quamvis reliqua dimidia pars, quae superest, non sufficiat ad sustentationem Canonici. - 22. Talis autem privatio dimidiae partis Distributionum intelligenda est de eis solummodo Distributionibus, quae proprie, et stricte Distributiones quotidianae dicuntur, non autem de extraordinariis, quae dantur pro funeralibus seu anniversariis Defunctorum. - 23. Nisi Distributiones funeralium, seu anniversariorum sint unitae cum Horis. - 24. Nullam tamen poenam incurrunt Canonici, si ad Ordines requisitos non promoveantur intra annum propter iustum impedimentum. - 25. Nec etiam ullam talem poenam incurrit Canonicus dispensatus a Papa, ut in aetate v. g. sexdecim annorum, vel in alia sufficienti Canonicatum in Cathedrali obtinere possit. - 26. Canonicus autem dispensatus super aetate ad obtinendum Canonicatum, si promoveri non curavit ad Ordinem, postquam ad legitimam aetatem pervenit iuxta formam in dispensatione praescriptam, Distributiones non acquirit quamvis Choro inserviat. - 27. Canonicus tamen a Sede Apostolica super aetate dispensatus non prius cogendus est ad Sacros Ordines promoveri, quam ad 22 annos pervenerit. - 28. Canonicus in Sacris non constitutus vocem in Capitulo aliquo pacto acquirere, seu praescribere non potest. - 29. Canonicus non Subdiaconus nec vocem consultivam in electionibus, et Synodo habet. - 30. Praesidens vero in Capitulo, etiamsi non sit in Sacris, in eo proponere, ac resolutiones accipere potest. - 31. Praelato Ecclesiae Collegiatae etiamsi Sacris Ordinibus careat, praesidentia, ac vox in Capitulo competit. - 32. Canonicus in Ecclesia Collegiata habens Canonicatum, cui neque iure communi, neque ex consuetudine, institutione, aut statuto adnexus est aliquis Ordo, praesertim Sacer, obtinere potest, et percipere Distributiones licet nunquam huiusmodi Sacrum Ordinem suscipiat, sed simplex Clericus remaneat. - 33. Ipse tamen Canonicus in Collegiata, nisi sit in Sacris, vocem in Capitulo habere non potest. - 34-37. De aetate Canonicorum. - 38. De onere suscipiendi Sacros Ordines. *Remissive.*

1 Aetas requisita, et sufficiens ad obtinendum Canonicatum in Ecclesia Collegiata est aetas 14 annorum. Super his enim Canonicatibus nihil innovavit Concilium Tridentinum, ut censuit Sacr. Congreg. Concilii, teste Gallet. in Margarita Casuum Conscientiae, verb. *Canonicus* 3, pag. 29, cum Gonzalez ad regul. 8 Cancellariae gloss. 5, n. 29; Piasec. in praxi nova Episcop. cap. 5, n. 21, pag. 350; Armendar. lib. 1, de Aetate, n. 8; Aloysius Ric. et alii passim; adeoque standum est pro his Canonicatibus Iuris communis dispositioni, secundum quam sufficit aetas 14 annorum pro his obtinendis; cap. *Nuper in ordinata* 35, iuncta
2 glossa verb. *Pueri,* de Praebend. Et hoc est intelligendum, si talis Canonicatus Ecclesiae Collegiatae ex sua fundatione, vel statuto, aut consuetudine nullum requirat Sacrum Ordinem, alias deberet de illo providendus esse constitutus in illis Sacris Ordinibus, quos requireret talis Canonicatus; vel in ea aetate, qua intra annum a Iure statutum posset ad illos Ordines promoveri, ut cum Communi sentit Aloysius Ric-
3 cius in praxi aurea resolut. 239, num. 3. Et haec aetas 14 annorum sufficit etiam in collegiata, in qua spectat cura animarum Canonicis non uti singulis, sed uti unitis. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Conc. refert Gonzal. ad regul. 8 Cancell. in princip. n. 92; Riccius, Piasec., Barbosa, et tenet Rota, part. X, dec. 31,
4 num. 33. Si vero cura animarum totaliter spectet ad aliquem Canonicum, vel Dignitatem particularem, requiritur aetas 25 annorum saltem inceptorum, cap. *Cum in cunctis,* 7, § *inferiora* de election. cap. *Licet Canon.* 14, de election. in 6, ubi sic praecise statuitur: *Decernentes collationes de Parochialibus Ecclesiis his, qui non attigerint vigesimum quintum annum, de caetero faciendas, viribus omnino carere;* et Conc. Trident. sess. 24, de Reform. cap. 12, ubi dicit: *Nemo igitur deinceps ad Dignitates quascumque, quibus animarum cura subest, promoveatur, nisi qui saltem 25 suae aetatis annum attigerit.* Haec tamen aetas 25 5
annorum inceptorum requisita ad obtinendos Canonicatus, seu Dignitates, quibus subest cura animarum, non exigitur, nec est necessaria, quando Canonicatui, vel Dignitati cura animarum non subest principaliter, sed solum accessorie est ipsi unita. Sic decrevit Sacr. Congr. Concilii his verbis: *Si aliqua parochialis esset unita alicui Canonicatui Ecclesiae cathedralis accessorie, sufficiunt viginti duo anni.* Ita refert Gonzal. ad regul. 8 cancell. gloss. 9, n. 4; Galet. in Margarita Casuum Conscientiae, verb. *Canonicatus,* 51, et verb. *Parochus;* Riccius, Garcias et alii, et ita fuisse in Rota de-
cisum refert Seraphin. decis. 1138. Circa aeta- 6
tem requisitam ad Dignitates sine cura in collegiatis variant doctores, vide verb. *Aetas,* num. 24 et 25.

Aetas requisita, et sufficiens ad Canonicatus 7
Cathedralis, ubi est facta distributio Sacrorum Ordinum est illa quam exigit Ordo Canonicatus, id est ad Canonicatum Subdiaconalem aetas 21 annor. Diaconalem aetas 22 annor. et

Sacerdotalem aetas 24 annor. cum omnes respective sint sic in tali aetate, ut infra annum possint ascendere ad ordinem a suo Canonicatu requisitum; sic expresse Tridentinum cit. sess. 24, de Reformat., cap. 14, ibi: *Neminem etiam deinceps ad Dignitatem, et Canonicatum, aut portionem recipiant, nisi qui eo Ordine Sacro, aut sit initiatus, quem illa Dignitas, Praebenda, aut Portio requirit, aut in tali aetate sit, uti infra tempus a Iure, et ab hac Sancta Synodo statutum initiari valeat.*

8 Ad Canonicatus autem Cathedralis, ubi non est facta distributio Sacrorum Ordinum requiritur aetas annorum 22 inceptorum. Sic S. C. Concil. in una Algarb., ubi, sicuti refert Nicolaus Garcias de Benefic. part. VII, cap. 3, num. 29, censuit, *quod etiam in Ecclesia, ubi non fuit facta distributio sacrorum ordinum, requiritur, quod provisus de Canonicatu, ad minus attingat 22 annorum aetatem, et quod collatio facta habenti 20 tantum, non valeat.* Sed ad minus debet esse constitutus in vigesimo primo anno, ita quod possit infra annum ad sacrum subdiaconatus ordinem promoveri, ut declaravit Sacr. Congreg. Concilii die 4 Au-

9 gusti 1654. Aetas requisita ad dignitates, vel personatus, quibus nulla subest cura animarum in Cathedralibus, est aetas 22 annorum; sic Concil. Trident. sess. 24 de Reformat., c. 12, ibi: *Ad caeteras autem dignitates, vel personatus, quibus animarum cura nulla subest, clerici alioquin idonei, et viginti duobus annis non minores adsciscantur.* Qui anni viginti duo debent esse completi, taliter, quod neque Episcopus possit in hoc dispensare, ut censuit Sacr. Congreg. Concilii 20 Septembris 1631, dicens dignitatem in Ecclesia cathedrali non habentem animarum curam non posse conferri, nisi ei qui habuerit 22 annos completos, et

10 Episcopum non posse dispensare. Aetas vero requisita ad dignitates, seu Canonicatus, quibus subest cura animarum, seu regimen parochiale, est aetas 25 annorum saltem inceptorum; cap. *Cum in cunctis* 7, § *Inferiora*, de Election., cap. *Licet Canon.* 14, de Election. in 6, et Tridentinum citat. sess. 24 de Reform. cap. 12, ibi: *Nemo igitur deinceps ad dignitates quascunque, quibus animarum cura subest, promoveatur, nisi qui saltem 25 suae aetatis annum attigerit.*

11 Et haec aetas 25 annorum inceptorum requiritur etiam ad dignitatem Ecclesiae cathedralis, cui fit distributio Missae cantatae per turnum infra hebdomadam, cum habeat onus annuum, ac proinde tenetur per se adimplere. Sacra Congregatio Concilii

12 in Crotonien. 4 Decembris 1627. Canonici supranumerarii possunt recipi in anno 14: sed adveniente tempore praebendae, debent esse in aetate integra. Sic praecise decrevit Sacr. Congr. Concil. in Venafren. 13 Martii 1603.

13 Canonici, qui in cathedralibus, et collegiatis Ecclesiis obtinent Canonicatus, dignitates, vel personatus, quibus aliqui ordines sunt adnexi, tenentur eumdem ordinem requisitum intra annum suscipere; Clement. *Ut ii* 2, de Aetate, et qualitate et ordine praeficiendorum; et Concilium Trident. sess. 22 de Reformat. cap. 4. Adeoque promoti ad Canonicatus, dignitates 14 vel personatus debent in ea aetate constituti esse, ut infra annum possint ad ordinem requisitum promoveri; Conc. Trident. sess. 24 de Reformat. cap. 14, ibi: *Neminem etiam deinceps ad dignitatem, Canonicatum, aut portionem recipiant, nisi qui eo ordine sacro, aut sit initiatus, quem illa dignitas, praebenda, aut portio requirit, aut in tali aetate, ut infra tempus a iure, et ab hac Sancta Synodo statutum, initiari valeat.* Aliter promotio, seu 15 provisio erit nulla, ut expresse statuitur a Tridentino sess. 22 de Reformat. cap. 4, ibi: *Nec aliis in posterum fiat provisio, nisi iis, qui iam aetatem, et caeteras habilitates integre habere dignoscantur. Aliter irrita sit provisio.* Et annus huiusmodi statutus ad se promoveri 16 faciendum ad sacros ordines computari debet, non a tempore collationis factae, sed a die habitae pacificae possessionis, dummodo per provisum non steterit, quominus antea possessionem perceperit, ut expresse respondit S. Congregat. Concilii his verbis: *Die 23 Sept. 1631 S. Congr. Cardinalium Concil. Trident. interpretum respondit, annum de se promovere faciendo ad Sacros Ordines computari debere a die habitae possessionis, dummodo per provisum non steterit quominus antea possessionem perceperit. R. Cardinalis Ubaldus. Franciscus Paulutius Sacrae Congregationis Concilii Secretarius.*

Canonici qui ad sacros ordines suis Cano- 17 nicatibus, dignitatibus, vel personatibus annexos, se intra annum, iusto impedimento cessante, promovere non faciunt, ex tunc, donec promoti fuerint, privantur voce in Capitulo, et dimidia parte Distributionum; Clementin. *Ut ii* 2 de Aetate et qualitate, ibi: *Illi vero, qui dignitates, personatus, officia, vel praebendas, quibus certi ordines sunt adnexi, pacifice nunc obtinent in eisdem Ecclesiis, vel obtinuerint in futurum, nisi (iusto impedimento cessante) ad huiusmodi ordines, se promovere fecerint infra annum ex tunc, donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in capitulo habeant eorumdem. Ipsisque distributionum, quae dantur his, qui certis horis intersunt, pars dimidia subtrahatur, non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis; poenis aliis, quae contra tales promoveri ad ordines recusantes statuuntur in iure, nihilominus in suo robore permansuris.* Et sic etiam fuit statutum, et innovatum a Conc. Trident. sess. 22 de Reformat. cap. 4, his verbis: *Ii vero, qui dignitates, personatus, officia, praebendas, por-*

tiones, ac quaelibet alia Beneficia in dictis Ecclesiis obtinent, aut in posterum obtinebunt, quibus onera varia sunt adnexa videlicet ut alii Missas, alii Evangelium, alii Epistolas dicant seu cantent, quocunque ii privilegio, exemptione, praerogativa, generis nobilitate sint insigniti, teneantur iusto impedimento cessante infra annum ordines suscipere requisitos, alioquin poenas incurrunt iuxta constitutionem Concilii Viennensis, quae incipit: Ut ii qui; quam praesenti Decreto innovat; cogantque Episcopi diebus statutis dictos Ordines per seipsos exercere, ac caetera omnia officia, quae debent in cultu divino praestare, sub iisdem, et aliis gravioribus poenis arbitrio eorum imponendis [1]. Imo Canonici ad requisitos ordines infra annum non promoti possunt aliis poenis etiam privationis puniri. Colligitur expresse ex cit. Clementin. *Ut ii* 2, de Aetate et qualitate in fine, ibi: *Poenis aliis, quae contra tales promoveri ad ordines recusantes statuuntur in iure, nihilominus in suo robore permansuris.* Et sic 18

[1] Duplici ratione, uti scite animadvertit doctissimus Van-Espen, potest ordo adnecti beneficio, scilicet aut *actu,* aut *aptitudine* vel *potentia. Actu* dicitur ordo adnexus beneficio cum ordo requiritur tempore collationis, seu provisionis beneficii, adeo ut nemo possit beneficium huiusmodi adipisci, nisi qui *actualiter* illo ordine sit insignitus; uti e. g. si dicatur in tabulis fundationis beneficii, *instituatur, praesentetur sacerdos;* aut *non instituatur,* aut *praesentetur nisi sacerdos.*

Aptitudine vero, *habitu* vel *potentia* censendus erit ordo adnexus beneficio, quando non requiritur ut qui eo ordine sit initiatus tunc, cum beneficium ei confertur; sed satis erit, si in ea fuerit aetate constitutus, ut intra tempus a iure praescriptum possit eodem requisito ordine initiari, hoc est intra anni spatium recensendum a die inceptae pacificae possessionis beneficii. Cap. *Licet canon* 14 de Election., et cap. *Commissa* 35, tit. eod.; Clement. *Ut ii* 2 de Aetat. et qualitat. ordinand. Consulatur laud. Canonum interpres part. II, sect. 3, tit. 2, cap. 2, num. 3 et seq. Verum hac de re relegenda omnino sunt, quae profert cl. auctor noster in verb. *Cappellania,* num. 31 et seqq., ubi hanc diversam rationem adnexionis ordinis ad beneficia relatae ad cappellanias apte, copiose, ac docte enucleat, atque illustrat.

Hac porro postrema ratione canonicatibus, ac portionibus in cathedralibus ecclesiis sacri ordines adnexi fuere iuxta decretum Tridentinae Synodi, quod occurrit sess. 24, cap. 12 de Reformat., *habitu* scilicet, atque *aptitudine.* Hinc intra tempus a iure praescriptum, hoc est intra annum *legitimo impedimento cessante,* uti novissime etiam sanxit Tridentina Synodus, sess. 22, cap. 4, de Reformat., Ordines requisiti sive adnexi sunt recipiendi; atque in huiusmodi secus agentes poenae statutae in Clement. *Ut ii qui,* innovantur ac confirmantur. Qua etiam parte, uti animadvertit iuris canonici consultissimus Prosper Fagnanus ad Cap. *Cum in cunctis,* de Elect., num. 63, per Tridentini decretum quod innuimus, declaratam fuisse Clementinam, *Ut ii* memoratam. Etenim per dictam Clementin. videbantur omnino non astringi obtinentes huiusmodi beneficia ad recipiendos intra anni spatium ordines requisitos; sed illud tantummodo praescriptum ut, quandiu non promoverentur, nullo modo vocem activam haberent in capitulo, ipsisque pars dimidia distributionum subtraheretur. At vero per Tridentinum disertissimis verbis omnino astringuntur infra annum, iusto impedimento cessante, ordines suscipere requisitos.

Hac quoque ratione parochialibus beneficiis annexus est ordo presbyteratus, scilicet *aptitudine* tantum, et *habitu,* quapropter et ipsi, qui huiusmodi parochialia beneficia fuerint adepti, *infra annum a sibi commissi regiminis tempore numerandum,* ut ad sacerdotium promoveantur, curare omnino debent, cap. *Licet canon* 14, de Elect. in 6. Quod si huiusmodi beneficia parochialia assecuti intra dictum tempus, a die inceptae pacificae possessionis numerandum, sacerdotali charactere non fuerint insigniti, severioribus poenis afficientur, scilicet ipso parochiali beneficio *ipso facto, nulla etiam monitione praemissa,* elapso tamen anno praefixo, privati existunt, laud. cap. *Licet canon,* et cap. *Commissa* 35, de Elect. eod. lib. 6. Imo et si postea legitimo anno decurso aliquis promotus fuerit ad sacerdotium, nihilominus ipsa parochialis ecclesia, qua semel caruit, propterea quod tempus statutum ad promotionem non servaverit, *nullatenus ea vice poterit ei iterato conferri,* ne statutum ipsum hac ratione ludibrio sit. Ita in laud. cap. *Commissa* Bonifacius VIII. Quae profecto erunt intelligenda de Ecclesiis *stricte* parochialibus; adeo ut ad collegiatas Ecclesias, *etiamsi alias parochiales exstiterint,* non sint extendenda, uti decernit idem Bonifacius VIII, cap. *Statutum* 22, laud. tit. de Elect. in 6. Vide etiam Glossam in cap. *Licet canon,* laud. verb. *Parochialis.*

Illud etiam hic animadvertendum (quod etiam peculiare est huiusmodi beneficiis), quod si contingat huiusmodi clericos nondum sacerdotio initiatos ad parochialis Ecclesiae regimen promoveri, omnino ab initio debent habere animum ac voluntatem curandi, ut intra anni statuti spatium ad sacerdotium promoveantur. Si quis enim ad sacerdotium promoveri non intendens parochialem receperit Ecclesiam, ut fructus ex ea per annum perciperet, ipsam postmodum dimissurus, tenebitur ad restitutionem fructuum eorumdem, cum eos fraudulenter receperit; nisi postea forte mutata voluntate ad sacerdotium promoveatur. Ita decernit Bonifacius VIII, laud. cap. *Commissa.* Cuius ratio est: quia Ecclesia beneficium curatum clerico nondum sacerdoti cum hoc onere, et tacite annexo pacto conferre solet, ut is obligatus sit intra annum sacerdotium suscipere; adeoque si ab initio contrarium animum habuerit, et gravis peccati reatu sese involvet, et onus restituendi fructus intra anni spatium perceptos subibit.

Dixi: *nisi postea mutata voluntate ad Sacerdotium promoveatur.* Si quis enim ab initio, cum beneficium curatum fuerit adeptus, hunc animum suscipiendi sacerdotium intra anni spatium non habuisset: at postea deposito huiusmodi iniquo animo, ac mutata prava voluntate reapse fuerit ad sacerdotium promotus, ab hoc onere restituendi fructus perceptos inde liberabitur, ut in laud. cap. *Commissa* apertissime decernitur. Quod si quis a principio promoveri intendens, postea mutata voluntate promotus non fuerit, ad restitutionem fructuum non astringetur. Hoc tamen Glossa intelligendum docet de fructibus perceptis ante mutatam voluntatem; secus vero de aliis postea perceptis; licet oppositum probabiliter alii sentire videantur, qui huiusmodi *absolute,* et *simpliciter* eximunt ab obligatione restituendi fructus, sive antea, sive postea perceptos. Vide Paul. Layman, lib. IV, tract. 2, cap. 14, num. 10. Demum quaeri potest, quid dicendum sit de eo, qui ab initio ad parochialem Ecclesiam promotus fuerit animo dubio et ancipiti, num intra annum ad sacerdotium vellet promoveri: an, si postea non promoveatur, ad fructuum restitutionem sit astringendus? Affirmative perquam recte respondet Sanchez, et post eum Layman loc. cit. quia in eo deest conditio requisita in laud. cap. *Commissa,* ut scilicet initio habeat intentionem intra annum promovendi. (Edit. Neap.)

declaravit Sacr. Congreg. Concil. in Patavina, his verbis: *Canonici, qui ordines sacros debitos post monitionem sumere recusant, ab ordinario privari debent.*

19 Poena privationis dimidiae partis distributionum, quam incurrunt Canonici requisitos ordines intra annum non suscipientes, locum habet, quamvis intersint divinis, et officium recitent. Moneta, de Distribut. quotid., part. II, quaest. 19, num. 30; Barbosa, de Canonicis, cap. 16, num. 15, et alii passim in cit. Cle-
20 ment. 2, § *Illi vero*. Nec valet consuetudo, quod Canonici residentes non priventur tali dimidia parte distributionum, licet intra annum ad requisitos ordines non sint promoti; Roch. de Curt., in reper. cap. fin. de Consuetudine, sect. 6, num. 39; Moneta, citat. part. II, qu. 9,
21 num. 5; Barbosa, loc. cit., num. 6. Poena privationis dimidiae partis Distributionum quam incurrunt Canonici requisitos Ordines intra annum non suscipientes, locum habet, quamvis reliqua dimidia pars, quae superest, non sufficiat ad sustentationem Canonici; Glossa, in cit. Clementina *Ut ii* 2, de Aetate et qualitate, verb. *Pars dimidia,* ibi: *Etiamsi reliqua dimidia ad sustentationem ipsorum non sufficiat, et imputent sibi, cum per Ordinis receptionem hanc poenam vitare possint;* et Glossam se-
22 quuntur passim Doctores. Talis autem privatio dimidiae partis Distributionum intelligenda est de iis solummodo distributionibus, quae proprie, et stricte Distributiones quotidianae dicuntur, nempe quae dantur iis qui Horis, seu Officiis ordinariis intersunt, de quibus loquitur cit. Clement. *Ut ii* 2, de Aetate et qualitate, non autem de extraordinariis Distributionibus, quae dantur pro Funeralibus, seu Anniversariis Defunctorum, et aliis huiusmodi, quae large, et generaliter Distributiones vocantur; Moneta, de Distribution. quotidianis, part. I, quaest. 3,
23 num. 12; Barbosa, loc. cit. num. 15. Nisi Distributiones funeralium, seu anniversariorum sint unitae cum Horis, ut recte advertit Garcias, in addit. ad dict. part. III, cap. 4, sub n. 15, et Barbosa, in Concil. Trid. sess. 22, cap. 4
24 de Reformat., n. 22. Nullam tamen poenam incurrunt Canonici, si ad Ordines requisitos non promoveantur intra annum propter iustum impedimentum, ut esset infirmitas totius illius anni, vel si absens erat Episcopus, et commendatitiae Litterae habere non potuerint, vel eos Episcopus ordinare noluerit, vel his similia; prout exemplificat Glossa in cap. *Commissio* 35, de election., in 6, verb. *Iusto Impedimento,* et sequitur Glossa in cit. Clement. *Ut ii* 2, de Aetate et qualitate, verb. *Impedimento.* Isti enim sic impediti adhuc post annum percipient integras quotidianas Distributiones: quia per ipsos non stat, quin promoveantur propter iustum impedimentum, quod approbavit citat. Clement. *Ut ii* 2, de Aetate et qualitate, et Conc. Trid., cit. sess. 22, cap. 4 de Reform., ibi: *Iusto impedimento cessante.* Nec etiam ullam talem poenam incurrit 25
Canonicus dispensatus a Papa, ut in aetate v. g. sexdecim annorum, vel in alia sufficienti Canonicatum in Cathedrali obtinere possit; nam eo ipso, quod est dispensatus circa aetatem, et provisus de Canonicatu, Praebenda, Fructibus, et Stallo, debet ad vocem, et ad Distributiones admitti, prout alii Canonici. Sic respondit Sacr. Congr., in Reatina, 13 Sept. 1631 et in Mediolanensi, 6 Martii 1632; sic praecise censuit, Canonicum, qui propter defectum aetatis non potuit ordinari ad Sacros Ordines, et provisus fuit a Papa cum expressione aetatis, debere lucrari Distributiones quotidianas, si Choro intersit. Et in una S. Miniati habetur sic: *Carolus de Ansaldis Clericus S. Miniati aetatis suae anno 15 provisus et dispensatus a Sanctissimo Domino nostro Papa Urbano VIII, ad Canonicatum obtinendum in Cathedrali eiusdem Civitatis petit declarari se vocem in Capitulo habere, ac Distributiones quotidianas, dum Divinis Officiis interest, lucrari. Die 18 Septembris 1629, Sacr. Congreg. Concil. Trid. Interpretum secundum ea, quae ponuntur, censuit praedictum Oratorem vocem in Capitulo habere, et Distributiones quotidianas, dum Divinis Officiis interest, lucrari.* Canonicus autem 26
dispensatus super aetate ad obtinendum Canonicatum, si promoveri non curavit ad Ordines, postquam ad legitimam aetatem pervenit, iuxta formam in dispensatione praescriptam Distributiones non acquirit; quamvis Choro inserviat, ut declaravit Sacr. Congr. Conc., in Florentina, 2 Ianuarii 1697.

Canonicus tamen a Sede Apostolica super 27
aetate dispensatus non prius cogendus est ad Sacros Ordines promoveri, quam ad 22 annos pervenerit. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Concil. refert Garcias, de Benefic., part. III, cap. 14, num. 35. Canonicus in Sacris non 28
constitutus vocem in Capitulo aliquo pacto acquirere, seu praescribere non potest. S. C. Concil., 20 Aprilis 1602. Canonicus non Sub- 29
diaconus nec vocem consultivam in electionibus, et Synodo habet. Sic decisum fuisse a S. C. Concil. refert Garcias, de Benefic., part. III, cap. 4, num. 25. Praesidens vero in Capitulo, 30
etiamsi non sit in Sacris, in eo proponere, ac resolutiones accipere potest. Prima enim Dignitas v. gr. Archidiaconus, ad quem spectat convocare Capitulum, et in eo proponere, ac resolutiones accipere, id potest, etiamsi non sit in Sacris; cum iste sit actus iurisdictionis, qui competit Archidiacono etiam in Sacris non constituto. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Concil. refert Garcias, de Benefic., part. III, quaest. 4, num. 16. Praelato Ecclesiae Colle- 31
giatae, etiamsi Sacris Ordinibus careat, praesidentia, ac vox in Capitulo competit. Barbosa,

in Trident. sess. 22, de Reformat., cap. 4, num. 9, cum variis aliis, et Nicolaus Garcias, in addit. ad d. cap. 4, sub num. 26, ubi subdit, in illis non procedere dict. Clement. *Ut ii*, de Aetate et qualitate; et Concil. Trident., dicta sess. 22, de Reformat., cap. 4.

32 Canonicus in Ecclesia Collegiata habens Canonicatum, cui neque iure communi, neque ex consuetudine, institutione, aut statuto, adnexus est aliquis Ordo, praesertim Sacer, obtinere potest, et percipere Distributiones, licet nunquam huiusmodi Sacrum Ordinem suscipiat, sed simplex Clericus remaneat; Moneta, *de Distribut. quotid.*, part. II, qu. 19, num. 27.

33 Ipse tamen Canonicus in Collegiata, nisi sit in Sacris, vocem in Capitulo habere non potest; Stephan. Gratian., Discept. forens., tom. IV, cap. 482, num. 20, cum seq.; Barbosa, in Trident., sess. 22, de Reformat., cap. 4, n. 5, et de Canonicis, cap. 37, num. 10; Sell., in Selectis Canon., cap. 2, num. 4, et sic censuit Sacr. Congr. Conc., sub die 8 Aug. 1621. Et novissime in Romana Vocis in Capitulo, die 22 Iulii 1842, in qua a Canonicis Ecclesiae Collegiatae S. Mariae in Cosmedin proposito dubio: *An Canonici Clerici Ecclesiae Collegiatae S. Mariae in Cosmedin intervenire possint in Capitulo, inibique habere vocem activam in casu, etc.*, eadem Sacr. Congr. Conc. die, et anno, quo supra respondit: *Posse intervenire, sed non habere vocem;* iuxta Clem. *Ut ii* 2, de Aetate et qualitate, et Conc. Trid., sess. 22, de Reformat., cap. 4, iam a nobis allegat., ibi sub num. 31, et aliis.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De varia Ecclesiae disciplina circa aetatem 34
Canonicorum Ecclesiarum Cathedralium, tum Collegiatarum, agit Laur., de Aetat. ad Beneficia requisita; cap. 9, tum cap. 12. In prae- 35
sens autem, ut ait Auctor, in Ecclesiis Cathedralibus, in quibus non est facta distributio Ordinum, aetas in Canonicis requisita est ann. 22, ut firmavit Rota in Cracovien. Canonicatus, 28 Iunii 1743, coram bon. mem. de Vais. In Collegiatis vero Ecclesiis, in quibus consue- 36
tudo vel statutum Ordinem sacrum Canonicatibus haud adnexuit, sufficit in Canonicis aetas 14 annorum, ut respondit idem Sacrum Tribunal in Nepesina Canonicatus, 3 Iulii 1750, cor. bon. mem. Vicecom. Quando vero consuetudo 37
vel statutum dicatur adnexuisse, necne Ordinem Sacrum Canonicatibus, vide apud Rotam in dicta Nepesina Canonicatus, 3 Iulii 1750, coram dicto Vicecom.

Interdum onus susceptionis sacri Ordinis af- 38
ficit Canonicos, non item est adnexum Canonicatibus; de hoc, tum de effectibus diversis inde promanantibus consule Rotam in Leodien. seu Aquisgranen. Canonicatus, 15 Ian. 1734, coram Eminentissimo Crescentio.

Articulus IV. *Canonici et Dignitates, quoad fidei professionem, et poenas eam omittentium.*

Summarium. 1. - Canonici et Dignitates Ecclesiae Cathedralis tenentur a die adeptae possessionis ad minus intra duos menses Fidei professionem facere, non solum coram Episcopo, vel eius Vicario Generali, sed etiam coram Capitulo. - 2. Hanc Fidei professionem sufficit facere coram Vicario, etiam Episcopo non impedito. - 3. Nec est necessarium, ut haec Fidei professio prius fiat coram Episcopo vel eius Vicario, et postea coram Capitulo, separatim repetatur; sed si Episcopus adsit in Capitulo, satis est, ut Episcopo praesente semel fiat in Capitulo. - 4. Sede Episcopali vacante non sufficit hanc Fidei professionem facere coram solo Capitulo, sed debet etiam fieri coram Vicario Capitulari. - 5. Hanc Fidei professionem Canonici et Dignitates Cathedralis tenentur facere per se ipsos personaliter, et non sufficit per Procuratorem. - 6. Et dato, quod provisus Canonicus praesens in Curia non possit statim ad residendum accedere, solet tunc Sacra Congregatio Concil. illum admittere ad professionem Fidei coram et in manibus Datarii, vel Cardinalis Praefecti Sacrae Congregationis, et etiam coram Urbis Vicario; non obstante, quod in Litteris provisionis adsit Decretum emittendi in manibus Episcopi. - 7. Hanc Fidei professionem tenentur denuo facere etiam illi Canonici, qui iam antea emiserunt in adeptione alterius similis beneficii. - 8. Imo tenentur iterum praedictam Fidei professionem emittere etiam illi, qui denuo adipiscuntur in Cathedralibus Ecclesiis Canonicatum, vel Dignitatem quam antea habuerant, et dimiserant, non obstante priore Fidei professione. - 9. Haec Fidei professio fieri debet saltem intra duos menses a die adeptae possessionis Dignitatis, vel Canonicatus in Ecclesia Cathedrali. - 10. Et hic terminus duorum mensium datus ad emittendam professionem non currit proviso, qui non accepit possessionem; quamvis per eum stet, quominus eam accipiat. - 11. Imo ad effectum, ut incipiant currere praedicti duo menses, non sufficit fuisse adeptam possessionem, sed requiritur possessio pacifica. - 12. Si vero intra praedictos duos menses a die adeptae realiter pacificae possessionis talis Canonicus non emiserit dictam Fidei professionem, non per hoc solutus est ab obligatione illam in posterum emittendi. - 13. Canonici, et Dignitates Ecclesiae Cathedralis tenentur ultro sese offerre ad faciendam Fidei professionem, adeo ut non requiratur ad hoc praevia monitio. - 14. Canonici, et Dignitates Cathedralis omittentes facere debitam Fidei professionem, peccant mortaliter. - 15. Non peccant tamen mortaliter, si per ignorantiam, inadvertentiam, aut oblivionem, ipsam facere omittant. - 16. Canonici, et Dignitates Cathedralis non facientes Fidei professionem intra duos menses a die adeptae possessionis, ultra peccatum mortale, incurrunt etiam fructuum amissionem. - 17. In hac tamen poena amissionis fructuum, non includuntur Distributiones quotidianae. - 18. Nisi tamen omnes redditus Canonicatus consistant in Distributionibus quotidianis. - 19. Praedicta poena amissionis fructuum intelligenda est solum de fructibus decurrendis post lapsum duorum mensium, non vero de decursis in ipsis duobus mensibus. - 20. Professio Fidei ex post facta, non proficit ad recuperandos fructus amissos post dictos duos menses, sed solum ad acquirendos futuros. - 21. Fructus Canonicatus, et Dignitatis ob omissionem professionis Fidei non acquisiti, debent applicari in usus pauperum, vel in fabricam Ecclesiae Beneficii, si indigeat. - 22. Intellige tamen hoc solum verificari in Canonicis et Dignitatibus habentibus fructus distinctos et separatos a mensa Capitulari. -

23. Nec Episcopus potest condonare huiusmodi fructus amissos ob non factam fidei professionem. - 24. Sed talium fructuum condonatio, et remissio potest fieri solummodo a Sancta Sede, vel Sacra Congregatione. - 25. Licet Canonicis Cathedralis omittentibus Fidei professionem possessio Canonicatus nihil suffragetur, quoad fructuum perceptionem. - 26. Ipsa tamen possessio Canonicatus suffragatur eis, quoad titulum, et proprietatem talis Canonicatus, et quoad vocem habendam in capitulo, et ius praecedentiae, et caetera alia iura a die adeptae possessionis. - 27. Unde possessores Dignitatum, vel Canonicatuum in Cathedralibus, qui non fecerunt Fidei professionem intra duos menses, iuvantur regula de triennali ad effectum, ne possint molestari super titulo. - 28. Quoad fructus tamen retinendos non suffragatur, nec eis prodest etiam longissima possessio, quandiu professionem Fidei non emiserint. - 29. Unde Dignitates et Canonici Cathedralis Ecclesiae tenentur in conscientia, etiam ante sententiam Iudicis restituere ipsos fructus amissos ob non factam Fidei professionem. - 30. Coadiutores Dignitatum, et Canonicatuum Cathedralium de rigore Iuris communis, seu Concilii Tridentini non tenentur emittere professionem Fidei. - 31. Nec tamen Fidei professionem tenentur facere Portionarii, Vicarii temporales, et alii provisi de Cappellaniis in Ecclesia Cathedrali. - 32. Nec ad ipsam Fidei professionem emittendam tenentur Iure Tridentini canonici, et Dignitates Ecclesiarum Collegiatarum, et possidentes Beneficia inferiora non Curata. - 33. Supradicti tamen, et caeteri Beneficiati tenentur ipsam emittere, vigore Dioecesanarum Legum. - 34. Professio Fidei. *Remissive.* - 35. Dubium tamen adhuc est an liceat Fidei professionem per interpretem emittere. - 36. Consuetudo non praescribit contra legem emittendi fidei professionem.

1 Canonici et Dignitates Ecclesiae Cathedralis tenentur a die adeptae possessionis ad minus intra duos menses Fidei professionem facere, non solum coram Episcopo, vel eius Vicario Generali, sed etiam coram Capitulo. Sic expresse statuit Concil. Trident. sess. 24, de Reform., cap. 12, vers. *Provisi* [1]; et Pius IV, Constitut. incip. *Iniunctum nobis;* quae tamen constitutio non obligat Canonicos aliarum collegiatarum, sed cathedralis tantummodo, ut ex pluribus decretis Sacrae Congregationis firmat Benedictus XIV, Institut. Eccles., 60, num. 1.

---

[1] Saluberrimum Tridentini Concilii decretum bono fidei, et religionis conditum, ne tabidae pecudes reliquum Christi gregem inficere possint, atque ita aeternae morti addicant, prostat sess. 24, cap. 12, de Reformat. cuius haec sunt verba: *Provisi etiam de beneficiis quibuscumque curam animarum habentibus, teneantur a die adeptae possessionis ad minus intra duos menses in manibus ipsius Episcopi, vel eo impedito coram Generali eius Vicario, seu Officiali, orthodoxae suae fidei publicam facere professionem... Provisi autem de canonicatibus, et dignitatibus in Ecclesiis cathedralibus, non solum coram Episcopo, seu eius Officiali, sed etiam in capitulo idem facere teneantur: alioquin praedicti omnes provisi fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur.* Quaecumque porro ad huiusce decreti explanationem, ac rectam intelligentiam facere videntur, dilucide, ac copiose edisserit cl. auctor, n. 29, rectissime docet huiusmodi provisos fidei professionis muneri non satisfacientes in conscientiae foro, et ante omnem iudicis sententiam adstrictos esse ad restituendos fructus quoscumque perceptos post elapsos duos menses, atque argumentis pluribus eamdem tuetur sententiam, atque confirmat; adeo ut videatur rem omnem extra quamcumque dubitationis aleam reposuisse. Illud tamen addendum videbatur, quod oppositae sententiae omnino iugulum petit, eamque penitus, atque ab imis fundamentis evertit. Hanc scilicet Tridentini legem de restituendis fructibus perceptis propter non emissam fidei professionem, non esse poenalem, uti somniarunt adversarii; sed esse inhabilitantem, aut conventionalem, atque conditionalem; quod patet abunde ex ipsis Tridentini verbis supra adductis. Huiusmodi porro leges, seu poenae, ut locum habeant, atque effectum sortiantur, nullam exquirunt iudicis sententiam, ut unanimi theologorum consensu constat. Lege Salmanticens. De Praecept. Decalog., tract. 21, cap. 2, punct. 7, num. 82 et 83.

Quantum porro spectat ad illos, qui huiusmodi fidei professionem omiserint ex ignorantia, inadvertentia, atque oblivione invincibili, ipsos a gravis peccati reatu immunes esse recte resolvit auctor noster, atque ex solidis exploratis, atque indubiis theologiae principiis id ipsum evincit. At num vero huiusmodi fructuum perceptione priventur, non secus ac caeteri culpabiliter omittentes huiusmodi fidei professionem, nihil omnino edicit cl. auctor; at non levis controversia est inter theologos, et canonum interpretes, quam hic ad cumulum breviter indicare atque extricare non pigeat.

Barbosa, aliique complures eosdem ex sola ignorantia, aut oblivione omittentes fidei professionem ab onere restituendi fructus perceptos eximendos contendunt; cum enim huiusmodi Tridentini legem nonnisi mere poenalem accipiant, excusatos ex ignorantia, aliaque consimili circumstantia a culpae reatu, a poenae quoque debito eosdem excusari necesse est. *Sine culpa enim non est aliquis puniendus.* Reg. 23 Iuris, in 6. At vero Salmanticens. loc. cit., num. 84, contrarium docent ac tuentur; huiusmodi scilicet in allata hypothesi adhuc adstringi ad restituendos fructus perceptos iuxta allatam Tridentini sanctionem, etiam ante iudicis sententiam, licet minus efficaciter id ipsum probare videantur. Ast ipsorum sententia probabilior nobis visa est; quod ut dignoscatur, in memoriam hic erunt revocanda, quae ex probatissimis theologis quivis, uti arbitramur, addiscere potuerit.

Duplicem nimirum distingui irritationem, unam *poenalem,* qua in odium personae, eiusve actionis actus decernitur nullus, atque irritus. Huiusmodi autem irritatio, ut locum habeat, *regulariter* loquendo, culpam supponit; ut in beneficiato, cui irrita decernitur beneficii fructuum perceptio propter intermissam horarum canonicarum recitationem. Concilium Lateranens. V, sub Leone X, sess. 9. Alteram vero *non poenalem,* sive *legalem,* quando actus nullus etiam decernitur, non in alicuius delicti poenam, sed propter bonum publicum, et commune. Postremam istam irritationem, cum culpam minime supponat, neque propter ipsam sit imposita, etiam seclusa culpa, effectum suum sortiri debere nemini dubium esse potest. Huiusmodi porro reputanda erit irritatio fructuum perceptorum per Tridentinum decreta propter intermissam fidei professionem; cum illa praecipue sancita fuerit propter bonum fidei, ac religionis, ut hac ratione oves a lupis facilius secerni possint; atque ut pastores ac praeceptores in Ecclesia in fide firmati reliquos pro suo munere fideles rectae fidei regulas edocere possent, atque erudire. Itaque, ut paucis res omnis comprehendatur, irritatio facta propter bonum publicum nullam supponit culpam. Atqui huiusmodi est irritatio, de qua loquimur, per Tridentinum sancita de perceptis fructibus beneficii propter intermissam fidei professionem. Ergo licet ex oblivione, aut ignorantia atque adeo sine culpa fidei isthaec professio fuerit omissa, habet locum praescripta irritatio; ac beneficii possessor *fructus non facit suos, nec illis possessio suffragabitur* quantum ad fructuum acquisitionem, aut retentionem. (Edit. Neap.)

2 Hanc fidei professionem sufficit facere coram Vicario, etiam Episcopo non impedito. Verba enim illa Concil. *vel eo impedito*, ponuntur solum ad quamdam admonitionem, et simul ad denotandum convenientius esse ipsam facere coram Episcopo, si non fuerit impeditus; Barbosa de Offic. et potest. Episc. part. III, allegat. 61, num. 16, et de Canon., cap. 17, num. 3; Filliuc. tom. III, tract. 41, cap. 16, num. 8; Squilant. de Obligation. Clericorum, p. 1, num. 9; Trullench. in Exposit. Decalogi lib. I, cap. 1, dub. 8, num. 1; Garcias, de Benef. part. II, cap. 3, num. 33, ubi inquit ita accipienda esse alia similia verba Concil. Trid., sess. 24, de Reform., cap. 18, § *Transacto*, ibi: *Examinentur ab Episcopo, sive eo* 3 *impedito, ab eius Vicario Generali.* Nec est necessarium, ut haec fidei professio prius fiat coram Episcopo, vel eius Vicario, et postmodum coram capitulo separatim repetatur, sed si Episcopus adsit in capitulo, satis est ut, Episcopp praesente, semel fiat in capitulo. Sic censuit Sacr. Congreg. Concilii in Seguntina, 18 Aprilis 1590, et tenet Garcias de Benef., part. III, cap. 31, n. 51; Barbosa, de Offic. et potestat. Episcop., allegat. 61, num. 17, et de Canonic., cap. 17, num. 4 et alii passim.
4 Sede episcopali vacante non sufficit hanc fidei professionem facere coram solo capitulo, sed debet etiam fieri coram Vicario Capitulari; Garcias de Benef., part. III, cap. 3, num. 27 et 28; Barbosa de Offic. et potest. Episcop., alleg. 61, n. 18, et de Offic. Parochi, cap. 4, num. 6; Castropalao tract. 4 de Fide, disp. 1, punct. 19, num. 9; Bonac. in 1 Eccles. praecepto, disp. 3, quaest. 2, punct. 4, num. 2, et alii passim. Et ratio est quia, licet Capitulum succedat in iurisdictione Episcopi, et fungatur vice illius, tamen cum Concilium Tridentinum, sess. 24, de Reform., cap. 16, statuat iurisdictionem episcopalem administrari per Vicarium Capitularem, et non per ipsum Capitulum, magis per Vicarium, quam per Capitulum repraesentatur Episcopus; arg. cap.
5 *Non putamus*, 2, de Consuetudine, in 6. Hanc fidei professionem Canonici, et dignitates Cathedralis tenentur facere per seipsos personaliter, et non sufficit per procuratorem; Sacr. Congr. Concilii in Seguntina, 18 Aprilis 1590, et iterum in alia causa, die 12 Septembris 1620. Et iterum sic declaravit eadem Sacr. Congreg. Concilii super cap. 12, sess. 24, de Reformat., in Calaguritana 22 Septembris 1696, in qua Episcopo de hoc sciscitanti responsum fuit: *Non admittat provisos ad professionem fidei, nisi per seipsos emittant*, et tenet Garcias de Benef., part. III, cap. 3, num. 51; Scortia in Selectas Summor. Pontificum Const., Epist. 84, theorem. 207, v. *Quid si Beneficiarius*, Corrad. Praxis Benefic., lib. I, cap. 16, n. 16, n. 50; Steph. Grat. Discept. forens., cap. 166, n. 22; Diana, part. V Resol. mor., tract. 4, resol. 23; Ugolin. de Offic. et potest. Episc. cap. 5, § 16, n. 1; Barbosa, in Summa decis. Apost. verb. *Professio Fidei*, n. 5; Monacell., tom. I, tit. II, form. 13, num. 4 et alii, et Bened. XIV, Institut. Eccles., 60, § 3. Quod adeo verum est, ut si quis Romae existens obtinuerit facultatem professionem hanc emittendi coram Cardinali Vicario, teneatur illam repetere coram ordinario simul ac in locum residentiae pervenerit, ut in eadem facultate exprimi solet. Et dato quod Canonicus provisus 6 praesens in curia non possit statim ad residendum accedere, solet tunc Sacr. Congreg. Conc. Trident. illum admittere ad professionem Fidei, coram et in manibus Datarii vel Cardinalis praefecti Sacrae Congregationis, et etiam coram urbis Vicario, non obstante, quod in Litteris provisionis adsit Decretum emittendi in manibus Episcopi; Sacr. Congr. Conc. in Syracusana, 11 Ianuarii 1698, et non posse fieri per procuratorem decrevit iterum eadem Sacr. Congr. in Cathacen. 6 Februarii 1726, adeoque propter talia decreta non sunt attendendi Doctores sustinentes, posse fidei professionem emitti per procuratorem specialiter deputatum. Enimvero qui fidei professionem taliter emisit vel coram Cardinali Vicario, tenetur illam repetere coram Ordinario simul ac in locum residentiae pervenerit, ut solet exprimi in formula concessae sibi facultatis Romae professionem emittendi; Bened. XIV, Institut. Eccles., 60, § 3. Hanc 7 fidei professionem tenentur de novo facere etiam illi Canonici, qui iam antea eam emiserunt in adeptione alterius similis beneficii. Sic decisum fuisse a Sacr. Congreg. Concilii refert Garcias, part. III, de Benefic., cap. 6, n. 17 et 18, et Barbosa, de Offic. et potest. Episc., allegat. 61, num. 8 et in Sum. Apost. decis. verb. *Professio fidei*, num. 4. Concil. enim Trident. cit. sess. 24, de Reform., cap. 12, simpliciter praecipit, ut provisi de Canonicatibus, et dignitatibus in Ecclesiis cathedralibus, fidei professionem emittant; et non distinguit an antea fecerint; adeoque neque nos distinguere debemus; cap. *Quia circa*, 22, de Privileg. et leg. *De pretio*, ff. de Publica in rem actione. Imo ex Barbosa, part. III, de Offic. 8 et potest. Episcop., allegat. 61, num. 9; Castropalao, tract. 4 de Fide, disp. 1, punct. 19, num. 7; Reiffenstuel, lib. I Decretal., tit. I, § 8, num. 159, et aliis, tenentur iterum praedictam fidei professionem emittere etiam illi, qui denuo adipiscuntur in cathedralibus Ecclesiis Canonicatum, vel dignitatem, quam antea habuerant, et dimiserant, non obstante priore fidei professione. Et ratio est, quia qui fuit Canonicus, et postea Canonicatum dimisit, non remanet amplius adstrictus praestito iuramento adeoque si ad Canonicatum dimissum denuo redeat, iterum iurare tenetur; cap. *Venerabilem*,

34, de Electione; cap. *Ex insinuatione*, 26, de Simonia; Federicus de Senis, cons. 264, num. 6; Marches. de Commissionibus, p. 4, § 2; de Comm. relaxationis iuramenti ad effectum agendi, num. 79, pag. 219; Barb. de Canon. cap. 17, num. 8.

9 Haec fidei professio fieri debet saltem intra duos menses a die adeptae possessionis dignitatis, vel Canonicatus in Ecclesia cathedrali; Conc. Trident. sess. 24, de Reformat., cap. 12.

10 Et hic terminus duorum mensium datus ad emittendam professionem, non currit proviso, qui non accepit possessionem, quamvis per eum stet, quominus eam accipiat, quia licet idem videatur, provisum accipere possessionem, et per eum stare, quominus eam accipiat; arg. cap. *Commissa*, 35, de Election., in 6, et cap. *Licet Episcopus*, 28, de Praebend., in 6, nihilominus Concilium loco citato obligat ad emittendam professionem fidei solum illos qui realiter adepti sunt talem possessionem Canonicatus, vel dignitatis; Garcias de Benef., part. III, cap. 3, num. 32; Barbosa, de Offic. et potest. Episcop., alleg. 61, num. 25; Ricciullus, lib. I de Iure personarum extra gremium Ecclesiae

11 existentium. Imo ad effectum, ut incipiant currere praedicti duo menses, non sufficit fuisse adeptam possessionem, sed requiritur possessio pacifica, ita ut in eius exercitio non fuerit talis Canonicus statim turbatus de iure, vel de facto, sed in eo pacifice perseveraverit saltem per unum vel duos menses sine turbatione aut molestia; Barbos. et Ricciullus loc. cit.; Trullench. in Expositione Decalogi, lib. I, cap. 1, dub. 8, sub num. 5; Reiffenstuel. lib. Decret., tit. 1,

12 § 8, num. 127, et alii. Si vero intra praedictos duos menses a die adeptae realiter pacificae possessionis Canonicatus, talis Canonicus non emiserit dictam fidei professionem, non per hoc solutus est ab obligatione illam in posterum emittendi, sed nihilominus semper ad eam faciendam tenebitur, quia tempus duorum mensium a Concilio assignatum non est praefixum ad remittendam, et terminandam obligationem, sed ad differendam exsecutionem atque poenam, arg. cap. *Cum Dilecti*, § *Praeterea*, 6, de Dolo et contumac., in cuius summario sic praecise habetur: *Citatus ad totam causam certo termino ad comparendum assignato, tenetur comparere in termino, et dato impedimento in termino, debet comparere quanto citius potest post terminum, alias condemnabitur in expensis a tempore citationis admissae*. In tali enim conciliari decreto inter se divisibilia imponuntur Canonicis cathedralis; unum, ut fidei professionem faciant, et alterum, ut eam intra tale tempus, id est intra duos menses faciant. Et sic tenent Navarrus lib. II, consil. 11, num. 1, de Iureiur.; Garcias de Benef., part. 3, cap. 3, num. 29; Reiffenstuel. loc. cit., num. 175, et cum pluribus a se citatis Barbosa, de Offic. et potest. Episcop. part. III, alleg. 61, num. 22, et de Canonicis, cap. 17, num. 16. Canonici 13 et dignitates Ecclesiae cathedralis tenentur ultro sese offerre ad faciendam fidei professionem, adeo ut non requiratur ad hoc praevia monitio; Nicol. Garcias de Benefic. dict. cap. 3, num. 19 et 20; Ricciullus de Iure personarum extra gremium Ecclesiae existentium, lib. I, cap. 13, num. 18; Trullench. d. lib. I, cap. 1, dub. 3, num. 1 in fine; Barbosa de Canon. cap. 17, num. 11 et lib. I Iuris Ecclesiastici univers. cap. 21, num. 62. Et ratio est, quia tempus ipsum a Iure statutum sufficienter monet, ac pro facienda fidei professione interpellat; arg. cap. *Potuit*, 4, de Locat. et conducto, § ultim. ibi: *Non obstante quod ei, ut Canonem solveret non exstitit nuntiatum, cum in hoc casu dies statuta pro Domino interpellet*.

Canonici et Dignitates cathedralis omittentes 14 facere debitam fidei professionem, peccant mortaliter; Concilium enim Trident. loc. cit. imponit hanc obligationem sub verbis graviter obligatoriis, et simul sub gravissimis poenis. Ita Sanchez, lib. II, in Decalogum, cap. 5, n. 1; Petrus de Ledesma in Summ. part. II, tract. 1, cap. 4, conclus. 10; Bonacina disp. 3, de Fide, part. II, punct. 3, num. 14 et 15; Castropal. tract. 4, disp. 1, de Fide, punct. 19, num. 2; Reiffenstuel lib. I Decret. tit. 1, § 9, n. 288, et cum pluribus a se citatis Barbos. de Canon. cap. 17, num. 20. Non peccant tamen morta- 15 liter, si per ignorantiam, inadvertentiam, aut oblivionem ipsam facere omittant; Navarrus concil. 2, de Iureiurand.; Reiffenstuel loc. cit. num. 189, et cum pluribus a se citatis Barbos. de Canon. cap. 17, num. 21. Et ratio est, quia sicut in aliis materiis, ita et in proposito potest ignorantia, inadvertentia, atque oblivio inculpata [1] excusare a culpa mortali, ad ipsam enim requiritur, ex communi doctorum, plena advertentia et perfectus consensus. Et ignorantis, seu inadvertentis nullus est consensus, l. *Si per errorem*, 15, ff. de Iurisdict. omn. Iudic. Nec ad eam poenam incurrendam requiritur sententia declaratoria, ut ex Synodo Farfensi firmatur Institut. Eccles. 57, § 15. Canonici, 16 et Dignitates cathedralis non facientes fidei professionem intra duos menses a die adeptae possessionis ultra peccatum mortale incurrunt etiam fructuum amissionem; Concil. Trident. sess. 24 de Reformat. cap. 12, ibi: *Fructus*

[1] Cum quae ad statum cuiusque pertinent scire quilibet possit, ac debeat, non equidem adduci possum ut ignorantiam et inadvertentiam Canonici professionem fidei omittentis inculpatam esse posse existimem. Etsi autem ignorantis, seu inadvertentis nullus sit consensus, non propterea qui vel ignorat, vel non advertit ad id, quod scire, et ad quod advertere, et petere debet, a culpa etiam lethali, si res gravis sit, excusatur. (Edit. Barb.)

non faciant suos, nec illis possessio suffragetur.

17 In hac tamen poena amissionis fructuum non includuntur distributiones quotidianae ; nam istae, cum dentur ratione ministerii sacri, ac servitii personalis, non amittuntur propter omissam Fidei professionem. Sic a Sacr. Congr. Concil. decisum fuisse refert Ugolinus de Offic. et potest Episcop., cap. 50, § 16, num. 5; Gonzalez ad Regul. 8 Cancellar. § 6 Prooem. num. 170; Garcias dict. cap. 3, num. 60; Trullench. dict. dub. 8, num. 9. Et sic tenet Rota in Varmiensi Canonicatus 28 Aprilis et

18 18 Iunii 1608, coram Sacrato. Nisi tamen omnes redditus Canonicatus consistant in Distributionibus quotidianis, quia in tali casu, ut poena adiecta per Concilium possit aliquid operari, et in aliquo verificari, debebit intelligi de Distributionibus, ut recte advertit Ricciullus dict. lib. I, cap. 13, num. 55; Trullench. dict. dub. 8, num. 10; Barbosa in Conc. Trident. sess. 24, de Reformat. cap. 12, n. 31, de Offic. et potest. Episc., part. III, alleg. 61, num. 30, de Canon., cap. 17, num. 26, et lib. I, Iuris univers. Ecclesiastic. cap. 21, n. 74.

19 Praedicta poena amissionis fructuum intelligenda est solum de fructibus decurrendis post lapsum duorum mensium, non vero de decursis ipsis duobus mensibus. Cum enim a Concil. concedantur duo menses ad Fidei professionem faciendam, possunt Canonici talem professionem differre usque ad ultimum diem primi bimestris absque culpa; adeoque etiam absque poena; Garcias dict. cap. 3, num. 31; Reiffenstuel loc. cit., num. 193; Sanchez lib. II, in Decalogum, cap. 5, num. 10; Barbosa in Trident. sess. 24, de Reformat., cap. 12, num. 32, de Offic. et potest. Episcop., alleg. 61, num. 23,

20 et de Canonicis, cap. 17, num. 22. Professio Fidei ex post facta non proficit ad recuperandos fructus amissos post dictos duos menses, sed solum ad acquirendos futuros; Rota in Ovetensi Mercedis 12 Decembris 1601, coram Coccino Decano; Navarrus consil. 11, num. 3 de Iureiurand.; Azorius tom. II Institut. moral., lib. VII, cap. 2, quaest. 4 et 5; Sanchez, loc. cit., n. 5; Barbosa, de Canon., cap. 17, n. 23, et in Tridentinum cit. sess. 24, cap. 12. Et ratio est, quia fructus praeteriti Iure Concilii, iam semel sunt deperditi, et regulariter quae semel ipso Iure perdita sunt, non amplius acquiruntur; arg. cap. *Quam periculosum*, 8, caus. 7, qu. 1 et l. *Qui res suas*, 98, ff. de Solutionibus, ibi: *In perpetuum enim sublata obligatio restitui non potest.*

21 Fructus Canonicatus, et Dignitatis ob omissionem professionis Fidei non acquisiti debent applicari in usus pauperum, vel in fabricam Ecclesiae Beneficii, si indigeat. Deducitur clare ex Concil. Trident. sess. 13, de Reformat., cap. 1, § *Si quis autem*, ubi hoc ipsum statuit de fructibus Beneficiatorum non residentium, ibi: *Si quis autem, quod utinam numquam eveniat, contra huius Decreti dispositionem abfuerit, statuit Sacrosancta Synodus praeter alias poenas adversus non residentes sub Paulo III impositas et innovatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis absentiae fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse, sed teneri, aut ipso cessante per Superiorem Ecclesiasticum illos fabricae Ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare.* Et colligitur ex eodem Concil. sess. 22, de Reformat., cap. 3, ubi similes fructus fabricae Ecclesiae, quatenus indigeat, aut alteri pio loco, arbitrio Ordinarii applicari iubentur, ibi: *Nec eius quoquo modo Dominium acquirant, sed fabricae Ecclesiae, quatenus indigeat, aut alteri pio loco, arbitrio Ordinarii applicetur.* Et sic cum communi tenet Barbosa in Trident. sess. 24, cap. 12, de Reformat. lib. I Iuris Ecclesiast. univ., cap. 21, num. 75, de Offic. et potest. Episcop., allegat. 61, n. 31, et de Canon. cap. 7, n. 27. Intellige tamen 22 hoc solum verificari in Canonicis, et Dignitatibus habentibus fructus distinctos, et separatos a mensa Capitulari; at in Canonicatibus, et Dignitatibus non habentibus fructus distinctos, et separatos a mensa Capitulari, fructus amissi ob non factam Fidei professionem spectant ad Capitulum, sicuti fructus non residentium, aut Excommunicatorum. Barbosa de Offic. et potest. Episcop., part. III, allegat. 61, num. 31; Garcias, part. III, de Benefic., cap. 3, n. 36; Castropal., tract. 4, disp. 1, de Fide, punct. 19, num. 19; Reiffenst. lib. II Decret., tit. 1, § 9, num. 206. Nec Episcopus potest condonare 23 huiusmodi fructus amissos ob non factam Fidei professionem. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Concil. refert Garcias d. cap. 3, n. 53; Barbosa d. allegat. 61, num. 31. Episcopus enim nequit remittere poenam a Concilio Generali inflictam, nisi in casibus sibi expresse permissis, quia lex Superioris per inferiorem dispensari non potest. Clementin. *Ne Romani*, 2, de Election. § 1, cap. *Inferior*, 4, dist. 21, cap. *cum Inferior*, 16, de Maiorit. et Obed. Sed talium 24 fructuum condonatio, et remissio potest fieri solummodo a Sancta Sede, vel Sacr. Congr. prout ipsamet Sacr. Congr. Concil. censuit, et benigne condonavit in Tuscanen. 4 Martii 1614, cuidam Angelo Constantino Cathedralis Ecclesiae Tuscanensis Primicerio fructus omnes sui Primiceriatus, quos ob non emissam Fidei professionem suos non fecit, ut refert Barbosa, de Canon. cap. 17, num. 22, et in Summa Apostolicarum decis., verb. *Professio Fidei*, num. 7.

Licet Canonicis Cathedralis omittentibus Fi- 25 dei professionem possessio Canonicatus nihil suffragetur quoad fructuum perceptionem ex Trident. cit. sess. 24, de Reformat., cap. 12,

ibi: *Fructus non faciant suos, nec illis pos-*
26 *sessio suffragetur;* ipsa tamen possessio Canonicatus suffragatur eis quoad titulum, et proprietatem talis Canonicatus, et vocem habendam in Capitulo, et Ius praecedentiae, et caetera alia Iura a die adeptae possessionis; Concilium enim Trident. per citata verba non excludit tales Canonicos a possessione Canonicatus quoad titulum, et proprietatem, et quoad alia iura exinde eis competentia, sed impedit solummodo possessionis effectum, quoad fructuum perceptionem; et sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Concil. referunt Prosper de Augustino in addit. ad Quaranta verb. *Beneficiorum possessio;* Garcias, d. cap. 5, num. 34; Ricciullus d. lib. I, cap. 16, num. 30; Barbosa, de Offic. et potest. Episcop., part. III, dec. 61, n. 27, et tenuit Rota in Varmiensi Canonicatus 28 Apr. et 13 Iunii 1608, et 4 Februarii 1611, coram
27 Cardinali Sacrato. Et sic sentiunt passim Doctores. Unde possessores Dignitatum vel Canonicatuum in Cathedralibus, qui non fecerunt Fidei professionem intra duos menses, iuvantur regula de triennali ad effectum, ne possint molestari super titulo. Ita Flamin. Paris. de Resignat. Benefic., lib. I, qu. ult. num. 4, et seq.; Sanchez, d. cap. 5, num. 9; Ricciullus, d. cap. 16, n. 22; Castropalao, d. punct. 19, n. 15; Barbosa, lib. I Iur. Ecclesiast. univers. cap. 21, n. 79, et de Offic. et potest. Episcop., d. alleg. 61, n. 27, et de Canon., d. cap. 17, num. 52, et in Trident. dict. sess. 24, de Reformat., cap. 12, num. 37; Reiffenstuel lib. I
28 Decr., tit. 1, § 9, num. 204, et alii. Quoad fructus tamen retinendos non suffragatur, nec eis prodest etiam longissima possessio, quamdiu professionem Fidei non emiserint. Sic decisum fuisse a Sacr. Concilii Congr. referunt Flamin. Paris. de Resignat. Benefic., lib. VIII, qu. 9, num. 122; Garcias, dict. cap. 5, n. 34; Ricciullus, d. cap. 16, num. 13; Barbosa, de Offic. et potest. Episcop., d. cap. 17, n. 19, et in Trident. dict. sess. 24, de Reformat.,
29 cap. 12, num. 38. Unde Dignitates, et Canonici Cathedralis Ecclesiae tenentur in conscientia etiam ante sententiam Iudicis restituere ipsos fructus amissos ob non factam Fidei professionem. Ita Garc. part. III, de Benefic., cap. 3, num. 37; Azorius, part. II, lib. VII, cap. 2, qu. 1; Petrus de Ledesma, tom. II, Summae tract., cap. 4, conclus. 10, Def. 1; Ugolin., dict. cap. 26, num. 4; Ricciullus d. cap. 13, num. 43; Monacell. tom. I, tit. 5, form. V, num. 30, ubi dicit contrariam sententiam tenentem non obligari tales Canonicos, et Dignitates, ad restitutionem fructuum in conscientia ante sententiam condemnatoriam, videri ex paritate rationis damnatam ab Alexandro VII, die 24 Septembris 1665, propositione 20, in ordine, ibi: *Restitutio a S. Pio V imposita Beneficiatis non recitantibus non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Iudicis, eo quod sit poena; adeoque idem dicendum est in proposito.* Et ratio est ista, quia potissimum fundamentum eorum, qui sustinent, non obligare Concilium ad restitutionem talium fructuum in conscientia ante sententiam Iudicis est, quia Decretum Concilii est poenale; adeoque, quantum fieri potest, debere benignius interpretari iuxta regul. 15 Iuris, in 6, ibi: *Odia restringi, et favores convenit ampliari;* et regul. 49 Iuris in 6, ibi: *In poenis benignior est interpretatio facienda;* sed restitutio a S. Pio imposita Beneficiatis non recitantibus Officium debet fieri in conscientia ante sententiam Iudicis, non obstante, quod sit poena, ut patet ex dicta damnata propositione; ergo videtur ex paritate rationis idem dicendum in proposito. Tum quia Concilium Tridentinum iniungens Canonicis, et Dignitatibus Ecclesiae Cathedralis privationem fructuum ob omissam professionem Fidei, utitur iisdem verbis, quibus utitur S. Pius V, in Constitut. incip. *Ex proximo,* iniungens Beneficiatis restitutionem fructuum ob omissam recitationem Officii. Dicit enim S. Pius V: *Beneficiorum suorum fructus pro rata omissionis Officii, et temporis suos non faciant.* Et Concilium loc. cit. dicit etiam expresse: *Fructus non faciant suos;* adeoque si ex Tridentino tales Canonici, et dignitates ob omissam Fidei professionem fructus non faciunt suos, ita ut ex declaratione Sacr. Congr. Concil. in Seguntina 18 Aprilis 1590, relata a Garcia d. part. III, cap. 3, num. 51, Barbosa in Summ. Apostolic. Decision. verb. *Professio Fidei,* num. 7, eos restituere teneantur; sequitur eos teneri, veluti rem alienam restituere etiam ante omnem sententiam condemnatoriam, eo vel maxime, quod Concilium loc. cit. post d. verb. *Fructus non faciant suos,* statim subiungit: *Nec illis possessio suffragetur;* et consequenter nullo titulo possunt in conscientia illos fructus sibi retinere etiam ante sententiam condemnatoriam Iudicis, cum iam sint ab ipso Concilio sufficienter condemnati ad talem restitutionem faciendam; aliter contra Decretum Concilii multum ipsis suffragaretur possessio, ex quo ratione possessionis censerent posse tuta conscientia ipsos fructus tanquam suos percipere, et sibi retinere, donec condemnarentur a Iudice, non obstante quod Concilium expresse declaret, *quod fructus non faciant suos.*

Coadiutores Canonicorum, seu Dignitatum 30
Cathedralium de rigore Iuris Communis, seu Concilii Tridentini, non tenentur emittere professionem Fidei; quia Coadiutor durante Coadiutoria nondum est verus Canonicus, cum nondum sit in possessione Canonicatus, sed solum Coadiutoriae, et solum post mortem Coadiuti sit verus Canonicus, adeo ut solum tunc sit ei assignanda Sedes, et ultima inter omnes,

taliter quod eum praecedant Canonici ingressi etiam durante Coadiutoria, et post eius receptionem; Nicol. Garcias de Benefic., part. IV, cap. 5, num. 74 et 76; Gonzalez ad regul. 8 Cancell., Glos. 5, § 9, num. 110; Trullench. in Expositione Decalogi, lib. I, cap. 1, dub. 8, num. 1; Barbosa, d. allegat. 61, num. 13 et
31 14, et de Canon., cap. 17, num. 12. Nec talem Fidei professionem tenentur facere Portionarii, Vicarii temporales, et alii provisi de Capellaniis in Ecclesia Cathedrali; Garcias, dict. part. III, cap. 3, num. 13; Sanchez, lib. II Decalog., cap. 5, num. 1; Barbosa, lib. I Iuris Ecclesiast. univers., cap. 2, num. 64, et de Canon., cap. 17, num. 13; Reiffenstuel., lib. I Decretal., tit. 1, § 8, n. 166, et ratio est, quia supradicti omnes non comprehenduntur sub illis personis, quas Concilium Tridentinum cit. sess. 24, de Reformat., cap. 12, et Pius IV, in Constitut., incip. *Iniunctum nobis,* obligavit ad Fidei professionem, ut legenti patet. Unde cum ibi sancita a Tridentino, et Pio IV, sint poenalia et novi iuris inductiva, non debent extendi ultra personas expressas,, iuxtà citat. Regul. 15 et 49 Iuris in 6. Vide
32 supra num. 29. Nec ad ipsam fidei professionem emittendam tenentur iure Tridentini Canonici, et Dignitates Ecclesiarum collegiatarum, et possidentes beneficia inferiora non curata. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Concil. die 19 Februarii 1588, refert Garcias de Benefic., part. III, cap. 3, num. 11, et ratio est, quia Concil. Trident. loc. cit. et Pius IV, in dicta Constitutione, incip. *Iniunctum nobis,* loquitur solummodo de Canonicatibus, et Dignitatibus in Ecclesiis cathedralibus, et de aliis beneficiis curam animarum habentibus, adeoque Trident. et Piana dispositio non est extendenda ad Canonicatus, et dignitates Ecclesiarum non cathedralium, et solummodo collegiatarum. Aliter illa adiecta limitatio in Ecclesiis cathedralibus careret effectu, et frustra membranas occuparet, Garcias, d. part. III, de Benefic., cap. 3, n. 11; Sanchez, cit. cap. 5, num. 1; Squillant. dict. quaest. 2, punct. 4, § 1, num. 9; Barbosa, d. alleg. 61, n. 15, et d. cap. 17, de Canon., num. 14, et alii passim. Fuit autem dictum, 33 supradictos omnes non teneri ad talem fidei professionem de rigore iuris communis, seu Conc. Trid. et d. constitutionis Pii IV, quia licet supradicti, et caeteri alii beneficiati non teneantur ad emittendam fidei professionem vigore Concilii Tridentini, et cit. constitutionis Pii IV, cum ibi sit sermo solum de obtinentibus Dignitates, et Canonicatus in Ecclesiis cathedralibus, et de habentibus beneficia Curata, tenentur tamen ipsam emittere vigore legum dioecesanarum, in quibus fere omnibus reperitur statutum, ut omnes beneficiati etiam in collegiatis, et quicunque etiam beneficia simplicia ubicunque obtinentes teneantur intra duos menses fidei professionem facere coram Episcopo, vel eius Generali Vicario, ut expresse sancitum fuit in Synodo Alexandrina 1753, tit. 1, de Fidei professione post Antuerpiensem de anno 1609, tit. 1, can. 14 et Mechliniensem de eod. anno 1609, tit. 1, can. 4, et alias passim [1].

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De fidei professione emittenda a Canonicis 34 diximus in addit. ad verb. *Beneficiatus,* art. 1. Illud autem hic non omittendum, quod licet 35 ex resolutionibus Sacr. Congr. Concilii interpretis allegatis ab auctore constans dictae S. C. sententia fuerit, quod fidei professio fieri nequeat per procuratorem, tamen dubitari potest an eadem Sacr. Congr. in hac ipsa sententia steterit in Toletana 17 Aprilis 1728, tum in Mindonien. *Fructuum* 26 Iunii 1756. Consule folia harum causarum, resolutionesque quoad ipsas edictas.

Lex autem haec de facienda fidei professione 36 non solvitur per consuetudinem etiam constantem, sed solum per expressam exemptionem; Benedict. XIV, Institut. Eccles. 60, num. 7. Confer de hac ipsa materia professionis fidei eumdem sanctissimum dict. Instit. Eccles. 60, per tot.

Articulus V. *Canonici quoad residentiam, chorum et missam.*

Summarium. 1. Canonici, sive Cathedralium, sive Collegiatarum tenentur saltem per novem menses residere in Ecclesiis sui Canonicatus, ita ut non liceat ipsis ultra tres menses ab eisdem quolibet anno abesse. - 2. Menses tres, quibus Canonici quolibet anno abesse possunt, continere debent nonaginta dies, ita ut quilibet mensis suos triginta dies contineat; et dies isti possunt esse, vel continui, vel interpolati. - 3. Ita tamen, ut non omnes Canonici possint simul abesse eodem tempus, in manibus tantummodo Episcopi, vel Vicarii Generalis, prout et in alterutris manibus. IV. Quicumque alia beneficia simplicia obtinentes. V. Item novus Vicarius Generalis, Vicarii foranei, Procuratores, et Promotores fisci episcopalis, Cancellarii, caeterique ministri eiusdem curiae. VI. Novi Concionatores etiam regulares. VII. Novi Confessarii etiam monialium. VIII. Docentes publice, vel privatim theologiam, philosophiam, ius canonicum, aut civile, vel inferiores quaslibet disciplinas etiam grammaticam. IX. Ac tandem medicinam et chirurgiam exercentes. (Edit. Barbiell.)

[1] Sic in locis quos complectitur, uti apud Giraldum Exposit. Iuris Pontif., pag. 1012, Concilium Romanum, celebratum a Bened. XIII, ann. 1725, ad eam tenentur sequentes sub poenis in dicta Pii IV Const. latis, aliisque Episcoporum arbitrio statuendis.

I. Episcopi aliique de clero recens ecclesiasticis beneficiis provisi, aut sacris ordinibus initiati in dioecesana Synodo primo celebranda. II. Dignitates, et canonicatus obtinentes post adeptam possessionem, tum in manibus Episcopi, vel eius Vicarii Generalis, tum in capitulo intra bimestre. III. Beneficia cum animarum cura habentes, post ipsorum possessionem, infra idem

pore, ne Ecclesia destituatur omni servitio, sed solum ea quota Canonicorum simul abesse possit, quae videbitur arbitrio Episcopi, vel Capituli. - 4. Huiusmodi tres menses non debent incurrere in Natale, Pascha, vel similes maximas solemnitates, aut in tempus Adventus, et Quadragesimae, aut in dies Dominicos et Festos totius anni. - 5. Ad conficiendum spatium trium mensium, non sunt computandae horae cuiuslibet diei, sed dies integri absentiae tantum. Neque ad constituendum servitium novem mensium colligendae sunt punctaturae, quasi ii, qui novem partes punctaturarum ex duodecim, quae ex servitio totius anni constantur, deserviendo tulerint, servitio punctaturarum debito satisfecerint, sed ipsi dies residentiae, et servitii sive continui fuerint, sive interpolati numerandi sunt, ut compleant numerum dictorum novem mensium. - 6. Unde statutum Ecclesiae permittens, ut Canonici propter loci frigiditatem, et aeris intemperiem in uno ex novem mensibus residentiae, uni Horae tantum quotidie intersint pro lucrandis fructibus illius mensis, est quidem contra Tridentinum, adeo ut non interessentes omnibus Horis in praedicto mense amittant illam ratam fructuum, quam amitterent in aliis octo mensibus singulis Horis non interessendo; non tamen incidunt in poenam latam ab ipso concilio, quasi abfuissent ultra tres menses. - 7. Fundationum privilegiis, quibus ultra tres menses canonicis abesse licet, non est derogatum a Tridentino. - 8. Nec ab ipso Tridentino sunt sublata statuta a Summo Pontifice confirmata, ut Canonici abesse possint ultra tres menses. - 9. Imo cum postea dubitatum fuisset, an per Concilium esset sublatum quoddam statutum Ecclesiae Eboren. ante ipsum concilium a Sede Apostolica confirmatum, ut Canonici semel in vita, anno abesse possunt Ierusalem proficiscendi causa, et sex mensibus cum Basilicam Sancti Petri quolibet quinquennio visitare vellent? Sacra Congregatio respondit non esse sublatum. - 10. Ut Canonici abesse possint tribus mensibus a Concilio permissis, nec Episcopi, nec Capituli licentia, nec causa requiritur, et possunt Canonici tunc abesse etiam ex causa recreationis. - 11. Licet autem Canonici possint libere, et licite abesse illis tribus mensibus, non tamen pro eo tempore lucrantur Distributiones quotidianas, sed solum fructus grossos, seu Praebendam. - 12. Potest Episcopus ob legitimam causam dare Canonicis suis facultatem, ut possint abesse per quatuor menses. - 13. Si per specialem aliquarum Ecclesiarum Constitutionem aut consuetudinem, longius servitii tempus requiratur, non est liberum canonicis per tres menses abesse. - 14. Dato tamen, quod alicuius Ecclesiae constitutio, aut consuetudo requirat servitium totius anni, tunc licitum est Canonicis per tres menses abesse. - 15. Canonici non residentes per novem menses, seu per maius tempus sibi a sua Ecclesia constitutum, incidunt in poenas Concilii Tridentini. - 16. Assignantur dictae poenae. - 17. Canonici, qui ob absentiam, in poenam privationis fructuum incidunt, non tenentur istos in conscientia restituere ante sententiam condemnatoriam Iudicis. - 18. Ad incurrendam a Canonicis non residentibus poenam privationis fructuum, non est opus praevia monitione, ut resideant. - 19. Fructus illi, quibus privandi sunt Canonici non residentes pro constituto tempore, debent applicari in usum et fabricam Ecclesiae, si indiget, alias alteri pio loco arbitrio Ordinarii. - 20. Poenarum gradus contra canonicos non residentes a Concilio praescripti sunt necessario servandi, antequam deveniatur ad privationem: alias ipsa privatio, seu sententia privationis erit nulla. - 21. Secundum antiquos Canones, Canonicus absens privari poterat Beneficio, si infra congruum terminum sibi praefixum ad residendum, non rediisset. - 22. Ex nova tamen dispositione Concilii Tridentini Canonicus ob absentiam privari non potest titulo, nisi post lapsum trium annorum. - 23. Canonicus absens, postquam iuxta Concilium fuit privatus pro primo anno medietate fructuum, et pro secundo anno omnibus fructibus, si sine legitimo impedimento sit adhuc contumaciter absens, debet canonice citari, ut redeat ad residendum, et post ultimam citationem per sex menses expectari. - 24. Quibus elapsis, si sine legitimo probato impedimento Canonicus residere contempserit, non amplius privandus est fructibus, sed Beneficio est omnino spoliandus. - 25. Dantur ad id Decreta Sacrae Congregationis Concilii. - 26. Ut possit procedi ad privationem Canonicatus contra Canonicum non residentem, exspectandum est triennium completum. - 27. Pendente tamen ipso triennio, potest Episcopus praeviis citationibus contra Canonicos absentes procedere per Censuras, illosque suspendere, et excommunicare, non obstante, quod inchoata sit via Iudicii praescripta a Tridentino. - 28. Poenae Canonicorum non residentium possunt infligi etiam contra Canonicos Coadiutores cum futura successione. - 29. Poenas contra Canonicos non residentes, non potest Episcopus remittere in totum, bene tamen ante sententiam minuere, vel augere. - 30. Canonici, si novem mensibus anni absque legitima causa a residentia notabiliter absint, ultra supradictas poenas, incurrunt etiam, secundum multos, culpam mortalem. - 31. Imo secundum aliquos non excusantur a culpa mortali, quamvis velint quotidianas distributiones amittere. - 32. A culpa mortali tamen eos excusant varii alii; dummodo habeant animum cedendi distributiones tempore absentiae, et non deficiant in contemptum, aut contra praeceptum Superioris; vel ex eorum defectu non omittatur Officium in Ecclesia, aut non dicatur cum debita solemnitate. - 33. Dantur tamen aliquae legitimae causae omnino excusantes a continua residentia; et istae generatim loquendo sunt quatuor; scilicet christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, et evidens Ecclesiae, vel Reipublicae utilitas. - 34. Ad primam causam *christianae charitatis*, seu *pietatis*, pertinet, si Canonicus a loco Beneficii, seu Canonicatus discedat causa iuvandi proximum auxilio indigentem, v. g. ad dirimendas lites, ad sedanda odia, quae inter quosdam sint suborta, et huiusmodi. - 35. Ad secundam causam *urgentis necessitatis* pertinet, si Canonicus absit propter aeris intemperiem, vel corporis infirmitatem, vel ad effugiendam Tyranni persecutionem, seu devitando capitales inimicitias contra eius personam subortas; vel ad prosequendam litem super Iuribus Canonicatus; aut ob piam peregrinationem, seu similem honestam causam, impetrata tamen licentia Praelati. - 36. Ad tertiam causam *debitae obedientiae* pertinet, si Canonicus absit a residentia de mandato Papae, ut in Apostolicae Sedis servitio occupetur. - 37. Ad quartam causam *evidentis Ecclesiae*, seu *Reipublicae utilitatis* pertinet, si Canonicus absit ob negotium, et servitium Ecclesiae; vel causa adeundi Synodum Generalem, seu provincialem, aut Dioecesanam, vel causa studiorum. - 38. Speciatim etiam conceditur, ut duo Canonici in servitio Episcopi occupati pro residentibus habeantur. - 39. Et isti duo Canonici possunt ab Episcopo assumi, sive ex Cathedrali, sive ex Collegiata. - 40. Canonici ex iusta causa absentes non tenentur relinquere substitutum, ac per hunc interim deservire, non obstante immemorabili consuetudine. - 41. Canonici tenentur recitare Officium in Choro; nec ipsis potest Episcopus concedere, ut officient in Sacristia. - 42. Potest tamen aliquando ex causa, veluti ob frigus, extra Chorum arbitrio Episcopi recitari Divinum Officium diebus ferialibus; in diebus vero festivis omnino recitandum est in Choro. - 43. Tolerandum est, quod Canonici tribus mensibus anni frigidioribus recitent diebus ferialibus Matutinum in Sacristia. - 44. In choro non est a Canonicis inchoandum Officium statim signo dato, sed elapsa tertia parte horae. - 45. Et dato ipso signo debent Canonici in Choro Officium inchoare, non exspectato Vicario. - 46. Canonici sub onere, et obligatione restitutionis fructuum tenentur psallere, seu canere in Choro cum aliis, et non satisfaciunt, si solum assistant, et intersint Horis, et per Cappellanos, et alios Beneficiarios psallant: ipsi

vero, vel ibi, vel domi privatim recitent Horas. - 47. Canonici ex decentia debent alta voce cantare in Choro; et Episcopus potest illos ad hoc hortari, sed non cogere. - 48. Canonici non tenentur ad harmonicam modulationem cantus figurati, sed satisfaciunt in magnis Festivitatibus, in quibus Ecclesia eo cantu utitur, assistendo cum debita attentione Cantoribus. - 49. Canonici, qui solebant cantare Matutinum una hora post ortum solis, non sunt cogendi, ut Matutinum ante ortum solis cantent. - 50. Canonici, quamvis pauci sint, puta duo vel tres, tenentur canere, seu recitare Officium in Choro, alias possunt ab ordinariis distributionibus punctatura privari. - 51. Canonici tenentur recitare in Choro Officium Defunctorum, Psalmos Graduales, et Poenitentiales solum iuxta Constitutionem S. Pii V et non alias. - 52. Et qui praedicta non recitant, minime peccant. - 53. Canonici recitantes in Choro Officium B. Virginis Mariae in Semiduplicibus, et Dominicis ex consuetudine, illa deinceps uti possunt, non obstante Rubrica Breviarii. - 54. Canonici recitantes Officium parvum B. M. V. tempore Paschali, debent recitare sine Alleluia. - 55. Canonici tamen non tenentur recitare in Choro Officium B. M. V., ubi non est consuetudo. - 56. Imo a S. Pio V sublata est peccati obligatio, quae erat recitandi in Choro Officium parvum B. V. M. Psalmos Poenitentiales, et Graduales iuxta Rubricas Breviarii. - 57. Canonicos cogere potest Episcopus ad praestandum iuramentum de fideliter punctando in Choro. - 58. Canonici non possunt exire a Choro, nisi petita venia Archidiacono, seu Praesidenti per salutationem, sub poena punctationis. - 59. Canonici confabulantes in Choro sunt punctandi, et privandi distributionibus tanquam absentes. - 60. Canonici, et Dignitates non debent in Choro habere stratum, sive tapetum. - 61. Canonici in Choro, vel in Ecclesia Divinis Officiis interessentes sine habitu Canonicali, et superpelliceo, debent punctari. - 62. Canonici non debent permittere, ut Laici, dum Divina celebrantur, stent, vel sedeant in Choro. - 63. Canonicum, vel Cappellanum potest Ordinarius excusare a Choro ex causa iusta comprehensa in cap. unic. de clericis non residentibus in 6 sine consensu aliquorum Canonicorum, et Cappellanorum. - 64. Canonicus Iunior in Choro iuxta consuetudinem Ecclesiae debet supplere vices Hebdomadarii absentis vel impediti; et non Coadiutor, licet sedeat post ultimum Canonicum. - 65. Canonici tenentur quotidie ad canendam Missam Conventualem, idque sub mortali. - 66. Et Missam Conventualem canendam esse quotidie in Cathedralibus et Collegiatis, pluries decrevit Sacra Congregatio Rituum. - 67. Et etiam in illis diebus, quibus cantant aliquam Missam votivam; non enim pro Missa votiva omitti potest Missa Conventualis. - 68. Et abrogatur omnis consuetudo non cantandi Missam de die, ultra votivam, seu pro Defunctis. - 69. Unde licet in illis Ecclesiis, in quibus adest inveterata consuetudo cantandi Missam votivam de B. M. V. singulis diebus Sabbati possit hic pius usus, seu populorum devotio continuari etiam in Sabbatis Festo duplici impeditis, non est tamen omittenda Missa Conventualis. - 70. Praeterea Missa Conventualis in Quadragesima, Adventu, Quatuor Temporibus, et similibus, etiam quod in dictis diebus occurrat Festum Duplex, non est omittenda, sed utraque Missa, nempe de Sancto, et de Feria est celebranda. - 71. Sic pariter respondit Sacra Congregatio Rituum in una Faventina. - 72. Sic etiam censuit Sacra Congr. Concilii in una Sarnensi. - 73. In Cathedralibus, et Collegiatis non potest omitti altera ex duabus Missis cantandis ob celebrationem Capituli Canonicorum. - 74. Missa Defunctorum cantari debet a Canonicis iuxta legem fundationis etiam in illis diebus, in quibus ex praescripto Missalis cantatur alia Missa pro Defunctis. - 75. Nec propter anniversarium, seu aliam Missam Defunctorum, potest omitti Missa Conventualis cantanda de die, seu Officio currente. - 76. Canonici pro Missa Conventuali, quam quotidie celebrare, et Sacrificium pro Benefactoribus, et Fundatoribus applicare tenentur, nullatenus possunt aliam eleemosynam recipere, non obstante consuetudine, nec tenuitate redituum. - 77. Pro huiusmodi Missa Conventuali debetur Canonicis distributio ex Massa communi. - 78. Canonicus, qui Missam solemnem celebrat die dominico, tenentur Officium Vesperarum facere eodem die post prandium, non obstante quacunque contraria consuetudine. - 79. Canonicus, vel alius Sacerdos, qui celebrat Missam Conventualem, in qua Chorus tenetur cantare Symbolum, non potest illam prosequi eo tempore, quo a Choro cantatur Symbolum praedictum. - 80. Nec est facienda Altaris thurificatio in Missa Conventuali dierum solemnium, si absque cantu, et Ministris celebratur. - 81. Canonicus Missam celebrans in Ecclesia, vel ex devotione, vel ex obligatione tempore, quo cantatur una Hora in Choro, non dicitur interfuisse illi Horae; nec illius distributiones accipere potest, nisi in illa hora ad celebrandam Missam ab eo, ad quem pertinet, compulsus, et iussus fuerit. - 82. Canonici Missam celebrantes coram Episcopo, non debent sedere in Sede cum postergali, sed in scamno oblongo, tapeto, vel panno cooperto, in latere Epistolae. - 83. Canonici, et Dignitates, tenentur per seipsos Divina Officia obire, nec non Missas Maiores canere illis diebus, quibus ad eas decantandas obligati sunt. - 84. Canonici, et Dignitates in decantatione Missae, Evangelii, Epistolae, et in functione similium, debent per seipsos subire, et exercere munera incumbentia, et annexa. Quod si aliqui legitimo impedimento detenti, ea per seipsos adimplere non potuerint, tunc alios eiusdem tamen Ordinis, et gradus deputare debebunt. At hoc non videtur observari. - 85. Missas Pontificales celebrare, absente Episcopo, pertinet ad primam Dignitatem, vel ad secundam, vel ad antiquiorem Canonicum, non autem ad Canonicum Hebdomadarium. - 86. Si vero sit consuetudo immemorabilis, quod ad Canonicum Hebdomadarium vel ad Archipresbyterum, licet non sit prima Dignitas, vel ad aliam Dignitatem, huiusmodi functiones spectent, servanda est consuetudo, quae non tollitur per Caeremoniale. - 87. Canonico solemniter celebranti pro Diacono, et Subdiacono inservire debent pariter Canonici, non obstante immemorabili contraria consuetudine, quae potius est abusus, et corruptela. - 88. Dignitas prima, si velit functiones episcopales facere, debet etiam Missam cantare, alias pertinent ad subsequentes cum eadem conditione. - 89. Dignitas prima, quae vult portare Sanctissimum Sacramentum in Processione, absente Episcopo, debet Missam cantare. Quod si noluerit, debet Sanctissimum Sacramentum portare ea Dignitas, vel Canonicus, qui Missam celebraverit. - 90. Non convenit, quod prima Dignitas celebret Missam ante Processionem Sanctissimi Sacramenti, et deinde altera Dignitas Minor gestet illud in Processione. - 91. Canonici non supplent vices Protonotariorum, et aliorum inferiorum, sed bene vices dignitatum. - 92. Canonici et Dignitates, quae habent annexam Praebendam, cum onere cantandi Epistolam, sive Evangelium, non tenentur ministrare inferioribus. - 93. Canonici non sunt cogendi ad cantandam Epistolam, vel Evangelium, quando alius Canonicus, seu Dignitas celebrat, nisi quando praebendae sunt distinctae. - 94. Canonici, qui habent Praebendas Diaconales, vel Subdiaconales, tenentur ministrare, et inservire Dignitatibus, et aliis Canonicis, quando Missas celebrant solemnes, vel Vesperas. - 95. Canonici Diaconi, et Subdiaconi in quibusdam solemnitatibus, etiam non celebrante Episcopo, cogi possunt ad cantandam Epistolam, et Evangelium, non obstante quocunque praetextu vel consuetudine in contrarium. - 96. Canonici tamen non tenentur, nec debent cogi ministrare in Officio Diaconi, vel Subdiaconi Mansionariis, et aliis inferioribus Presbyteris celebrantibus, non obstante consuetudine. - 97. Assistentia, quae fit ad Missam et Vesperas, debet fieri cum Pluviali. - 98. Canonici tenentur inservire pro Diacono, et Subdiacono Dignitatibus, ac earum Coadiutoribus

solemniter celebrantibus, non obstante contraria consuetudine. - 99. Et non tantum Canonici Iuniores, sed etiam Antiani et Antiquiores. - 100. Dignitates vero nunquam debent Canonicis celebrantibus inservire. - 101. Canonici et Dignitates, an possint Missas privatas celebrare tempore quo Episcopus solemniter celebrat, vel concionatur. - 102. Poenae quibus Episcopus procedere potest contra Canonicos non residentes. - 103, 104. Saepe permittitur Canonicis alternatim Choro intervenire. - 105. Non ita tamen in diebus festivis. - 106. Semper ad psalmodiam tenentur. - 107. Non autem ad recitandum Officium B. M. V. Defunctorum et caetera extra Chorum. - 108. Non satisfaciunt muneri suo recitando complementorium, dum a Musicis Vesperae decantantur. - 109. In quo differant Canonici a Beneficiatis. - 110. Non sufficit illorum praesentia tantum in Choro. - 111. Tenentur Gregorianum tantum addiscere. - 112. Possunt satisfacere per alium Capitularem. - 113. Non ita tamen, qui consistunt extra civitatem; et sic etiam Coadiutores Canonicorum. - 114. Possunt Canonici, loco Chori, Officium recitare in aliqua Cappella. - 115, 116. De poena eorum, qui Horis Canonicis admiscent iocos, risus, et caetera. - 117. Sacr. Congreg. Concilii improbat consuetudinem non mulctandi Canonicos, nisi cum veniunt absoluto integro primo nocturno. - 118. Canonici tenentur ad Missam Conventualem. - 119. Consuetudo immemorabilis excusat a residentia Canonicos in Collegiatis non insignibus. - 120-124. De vacatione trimestri Canonicis a Tridentino concessa. - 125-128. Quando propter absentiam puniendi sint. - 129-131. Multa de Canonicorum residentia. - 132. De servitio Chori et aliis. *Remissive.* - 133. An Canonici teneantur extra Chorum ad Off. Defunctorum, et B. M. V.

1 Canonici sive cathedralium, sive collegiatarum tenentur saltem per novem menses residere in Ecclesiis sui Canonicatus, ita ut non liceat ipsis ultra tres menses ab eisdem quolibet anno abesse; salvis nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quae longius servitii tempus requirunt, sicque absentiam trium mensium non concedunt. Concil. Trident., sess. 24, cap. 12, de Reform. ibi: *Praeterea obtinentibus in eisdem cathedralibus, aut collegiatis dignitates, Canonicatus, praebendas, aut portiones, non liceat vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse: salvis nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quae longius servitii tempus requirunt.* Concordat cap. *Ex gestis,* 2, cap. *Relat.,* 4, cap. *Conquerente,* 6, cap. *Cum ad hoc,* 16, et cap. *Clericus,* 17 de Clericis non residentibus, cap. *Ad haec,* 13, cap. *Exstirpandae,* 30, § *Qui vero,* et cap. *Super inordinata,* 35, de Praebendis.
2 Menses tres, quibus Canonici quolibet anno abesse possunt, continere debent nonaginta dies, ita ut quilibet mensis suos triginta dies contineat, et dies isti possunt esse, vel continui, vel interpolati. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Concilii refert Fagnan. in cap. *Licet* 35 de
3 Praebend., num. 54 et 55. Ita tamen, ut non omnes Canonici possint simul abesse eodem tempore, ne Ecclesia destituatur omni servitio, sed solum ea quota Canonicorum simul abesse possit, quae videbitur arbitrio Episcopi, et capituli, et Sanctissimus approbavit sententiam Congregationis ad se relatam, subdens Concilium non dedisse tres menses capitulo, sed Canonicis; scilicet singulis per vices. Sic apud
4 Fagnan. loc. cit. Huiusmodi tres menses non debent incurrere in Natale, aut in Pascha Domini, vel similes maximas solemnitates, aut in tempus Adventus, et Quadragesimae, aut in dies Dominicos, et Festos totius anni. Ita decrevit Sacr. Congreg. Concil. in Interamnen. 21 Iulii 1640, et alibi pluries, ut referunt Zerola, p. 1 Praxis Episcopal., verb. *Privatio,* § 4, num. 2, dub. 3; Garcias, part. III, de Benefic., cap. 2, num. 315; Armendar. tit. de Residentia, num. 38. Ad conficiendum spa- 5
tium trium mensium non sunt computandae horae cuiuslibet diei, sed dies integri absentiae tantum; neque ad constituendum servitium novem mensium colligendae sunt punctaturae, quas iis, qui novem partes punctaturarum ex duodecim, quae ex servitio totius anni conflantur, deserviendo tulerint, servitio punctaturarum debito satisfecerint, sed ipsi dies residentiae, et servitii, sive continui fuerint, sive interpolati numerandi sunt, ut compleant numerum dictorum novem mensium. Sic responsum fuisse a Sacr. Congr. Concil. refert Fagnan. loc. cit., num. 56. Unde statutum 6
Ecclesiae permittens, ut Canonici propter loci frigiditatem, et aeris intemperiem in uno ex novem mensibus residentiae, uni horae tantum quotidie intersint pro lucrandis fructibus illius mensis, est quidem contra Tridentinum, adeo ut non interessentes omnibus horis in praedicto mense amittant illam ratam fructuum, quam amitterent in aliis octo mensibus, singulis horis non interessendo; non tamen incidunt in poenam latam ab ipso Concilio, quasi abfuissent ultra tres menses. Sic respondit Sacr. Congr. Concil. Episcopo Palentino, ut refert Fagnan. loc. cit., num. 57.

Fundationum privilegiis, quibus ultra tres 7
menses Canonicis abesse licet, non est derogatum a Tridentino. Sic declaravit Sacr. Congregatio 21 Februarii 1578, teste Fagnan. loc. cit. num. 58. Nec ab ipso Tridentino sunt 8
sublata statuta a Summo Pontifice confirmata, ut Canonici abesse possint ultra tres menses; Cardinalibus enim Sacrae Congregationis, die 7 Iulii 1575, in diversa abeuntibus, Gregorius XIII, his auditis iussit servari statutum confirmatum, ut refert Fagnan. loc. cit. n. 59. Imo cum postea dubitatum fuisset, an per Con- 9
cilium esset sublatum quoddam statutum Ecclesiae Eboren., ante ipsum Concilium a Sede Apostolica confirmatum, ut Canonici semel in vita anno abesse possent Ierusalem proficiscendi causa, et sex mensibus, cum basilicam Sancti Petri quolibet quinquennio visitare vellent? Sacra Congregatio censuit statutum huiusmodi a

Sede Apostolica confirmatum, non esse sublatum per Concilium; et ita etiam Sanctissimus
10 probavit, ut refert Fagnan. ibid. n. 60. Ut Canonici abesse possint tribus mensibus a Concilio permissis, nec Episcopi, nec capituli licentia, nec causa requiritur, et possunt Canonici tunc abesse etiam ex causa recreationis. Sic decisum fuisse a Sacr. Concil. Congr. referunt Zerola in Praxi Episcop., part. 1, verb. *Privatio*, § 2, dub. 4; Garcias d. cap. 2, n. 314 et 315; Barbosa dict. allegat. 53, num. 118; Fagnan. loc. cit. num. 52. Et sic novissime respondit Sacra Congregatio Concil. in Castrimaris 4 Maii 1737, pro absentia intra dioecesim; si tamen velint abesse extra dioecesim, requiritur licentia Episcopi, ut expresse statuit
11 ibidem in responsione ad 2 dub. Licet autem Canonici possint libere et licite abesse illis tribus mensibus, non tamen pro eo tempore lucrantur distributiones quotidianas, sed solum fructus grossos, seu praebendam. Sic declaravit Sacra Congregatio Concil., ut referunt Flaminius de Resignat., lib. 1, qu. 10, num. 65; Gonzal. ad regul. 8 Cancell., § 9, prooemial. n. 182; Monet. de Distributionibus quotidianis, part. II, quaest. 2; Fagnan. loco cit., n. 32 et 93; Barbosa, dict. allegat. 53, num. 124.
12 Potest Episcopus ob legitimam causam dare Canonicis suis facultatem, ut possint abesse per quatuor menses. Sic decisum fuisse a Sacr. Cong. Conc. referunt Armendar. loc. cit., num. 124; Comitol., Respons. moral., lib. I, quaest. 59, n. 2; Garcias loc. cit., n. 411 et 413; Albed. de Praestantia Episcop. dign., part. II, cap. 9, n. 39; Barbosa loc. cit., n. 123, et Fagnan. loc. cit., n. 47, ubi dicit, quod Sanctissimus die 7 Octobris 1580, audita relatione Congregationis, impertitus est facultatem Episcopo, ut possit singulis annis, si sibi iusta causa videbitur, licentiam concedere Canonicis non residendi per alium mensem ultra tres a Concilio
13 eis concessos. Si per specialem aliquarum Ecclesiarum constitutionem, aut consuetudinem longius servitii tempus requiratur, non est licitum Canonicis per tres menses abesse; sic expresse statuit Concil. dict. sess. 24, cap. 12, ibi: *Salvis nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quae longius servitii tempus requirunt.* Unde Fagnanus loc. cit., num. 51, refert quod Canonicis per constitutiones suarum Ecclesiarum ad longius residentiae tempus adstrictis, atque postulantibus ex gratia vacationem trium mensium, Sacra Congregatio suo
14 tempore semper abnuerit. Dato tamen, quod alicuius Ecclesiae constitutio, aut consuetudo requirat servitium totius anni, tunc licitum est Canonicis per tres menses abesse. Sic refert Garcias, part. III, de Benefic., c. 2, n. 311 et 312, declarasse Sacram Congregationem in una Astoricen., his verbis: *Decretum Concilii, cap. 12, sess. 24, concedit Canonicis absentiam trium mensium, si constitutiones Ecclesiae servitium totius anni requirunt.* Residentia enim totius anni nimis dura videtur, maxime spectata fragilitate humana. Sic tenet idem Garcias loc. cit.; Barbosa dict. allegat. 53, n. 121; Armend. loco cit., n. 35 et alii. Advertendum tamen est, quod in Atrien. cum Canonici Ecclesiae Cathedralis assiduum singulis diebus servitium praestare solerent, et indultum vacationis per tres menses postularent, die 19 Decembr. 1722, rescriptum fuit: Pro gratia ad duos menses ut ad normam decreti editi in Farfen. 13 Novembris 1655, nempe quod omnes interesse divinis officiis deberent diebus Dominicis per omne tempus Adventus, Quadragesimae, Octavae Nativitatis Domini, eiusque Resurrectionis, nec non Pentecostes, et Corporis Christi; et numquam plures Canonici, quam in tertia parte eodem tempore frui vacatione possent. Et in Sypontina *servitii Ecclesiae* die 6 Febr. 1734, ad dub.: An Decretum Capituli concedens Dignitatibus, et Canonicis vacationem per tres menses, cum conditionibus in eo praescriptis sustineatur in casu, etc., respondit: *Negative et amplius;* divisi enim erant Canonici, quorum aliqui volebant continuare servitium sine vacatione, et alii volebant vacationem.

Canonici non residentes per novem menses 15
incidunt in poenas Concilii Tridentini mox adducendas. Imo in ipsas Tridentini poenas incidunt etiam Canonici, qui maiori servitio Ecclesiae, quam novem mensium sunt adstricti, si non resederint per tempus ipsum maius sibi constitutum. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. referunt Garcias d. cap. 2, n. 144; Barbosa d. alleg. 53, n. 146, et Fagnan. in cit. cap. *Licet*, num. 50, ubi dicit, quod proposito dubio: *An Canonici, qui maiori servitio Ecclesiae, quam novem mensium sunt adstricti, subiaceant, si non residerint, eisdem poenis, de quibus in dicto cap. 12, Sacra Congregatio censuit subiacere.* Poenae autem a 16
Tridentino impositae Canonicis, ut supra, non residentibus, sunt, quod absens ultra tempus permissum primo anno privetur dimidia parte fructuum, et quidem ad ratam mensium quibus abfuit, si non est integer annus, ut censuit Sac. Congr. teste Fagnano in cap. *Ex tuae*, 11, de Clericis non residentibus, num. 15, secundo anno omnibus fructibus, et tertio anno privetur etiam Titulo Canonicatus, sic ipsum Concilium sess. 24, cap. 12, § *Praeterea*, ibi: *Alioquin primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam Praebendae, ac residentiae fecit suos. Quod si iterum eadem fuerit usus negligentia, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit; crescente vero contumacia, contra eum iuxta Sacrorum Canonum Constitutiones procedatur,* id est ad privationem Tituli. Canonici 17
tamen, qui ob absentiam in poenam privatio-

nis fructuum incidunt, non tenentur istos in conscientia restituere ante sententiam condemnatoriam Iudicis: sic colligitur ex ipso verbo Concilii: *Privetur*, quod non operatur ipso Iure, sed per sententiam; Garcias part. 3, de Benefic., cap. 2, n. 151 et 152; Barbosa de Canonicis, cap. 20, num. 22; Fagnan. in cit. cap. *Licet* de Praebend. n. 26, et Rota in causa Caurien. *Fructuum* coram Orano, 10 Aprilis 1592. Ad incurrendam a Canonicis non residentibus poenam privationis fructuum, non est opus praevia monitione ut resideant; argum. cap. *Potuit*, 4, de Locato, ibi: *Non obstante, quod ei, ut Canonem solveret, non exstitit nuntiatum, cum in hoc casu dies statuta pro homine interpellet*, et sic expresse decisum fuisse a Sacra Congregatione Concilii refert Garcias d. cap. 2, num. 145. Fructus illi quibus privandi sunt Canonici non residentes pro constituto tempore, debent applicari in usum et fabricam Ecclesiae, si indiget, alias alteri pio loco, arbitrio Ordinarii. Sic decrevit Sacra Congregatio, ut referunt Garcias cit. c. 2, num. 146 et 147; Armend. in addit. ad recop. legum Navarrae, lib. 2, tit. 23, de Residentia, num. 10; Castropalao in opere morali, tract. 7, de Orat. disp. 3, punct. 8, num. 6; Barbosa d. allegat. 53, num. 150. Poenarum gradus contra Canonicos non residentes a Concilio d. cap. 12, praescripti sunt necessario servandi, antequam deveniatur ad privationem: alias ipsa privatio, seu sententia privationis erit nulla. Sic Sac. Rota in una Salmantina de Petroso die 15 Decemb. 1576, coram Seraphino, et in una Oriolen. *Canonicatus* 14 Martii 1622, coram Navarro.

Licet enim secundum aliquos Canones Canonicus absens privari posset Beneficio, si infra congruum terminum sibi praefixum ad residentiam non rediisset, ut habetur cap. *Pervenit*, 28, de Appellat., et cap. *Inter quatuor*, 10, et cap. *Clericos*, 17, de Clericis non residentibus: tamen ex nova dispositione Concil. Trident. loc. supra cit. sub num. 16, Canonicus ob absentiam privari non potest Titulo, nisi post lapsum trium annorum, ut declaravit Sacra Congregat. ipsius Concilii Interpres. Cum enim Episcopus Tarentinus olim petiisset declarari a Sacra Congregat. Concil.: An recte processisset contra subcantorem Canonicum Ecclesiae suae iam decem et octo menses absentem, cum ei comminatus fuisset poenam privationis, si intra mensem non resideret; Sacra Congregatio declaravit, Concilium clare disposuisse exspectandum esse lapsum trium annorum antequam ad privationem in totum procedatur, ut in dict. c. 12, sess. 24, vers. *Praeterea obtinentibus*. Nam in primo amittit non residens dimidiam, in secundo omnes fructus, in tertio privatur Titulo, et ita rescriptum fuit plurimis Episcopis. Sic praecise refert Fagnan. in d. cap. *Licet*, de Praebend., num. 26, et Garcias p. 3, de Benefic. cap. 2, num. 140, adducit aliam declarationem Sacr. Cong. Concil. quae sic habet: *Redarguitur Episcopus, qui primo anno in Cathedrali, vel collegiata Ecclesia non residentem privat.* Disponit enim expresse Concilium, ut post primum, et secundum annum absentiae Canonicorum: *crescente contumacia, contra eos iuxta Sacrorum Canonum Constitutiones procedatur.* Unde postquam, iuxta Concilium Canonicus absens fuit, privatur pro primo anno medietate fructuum, et pro secundo anno omnibus fructibus; si sine legitimo impedimento sit adhuc contumaciter absens, debet, iuxta Sacrorum Canonum Constitutiones, si sciatur ubi existit, personaliter moneri, seu citari, ut redeat ad residendum in termino congruo arbitrio Episcopi sibi praefigendo sub poena privationis, nisi resipiscat; cap. *Ex parte vestra*, 8, et cap. *Clericos*, 16, de Clericis non residentibus. Si vero ignoratur ubi existat, tunc, trinae citationis edicto in valvis Ecclesiae Beneficii affigendo, debet vocari, seu citari, atque post ultimam citationem per sex menses exspectari; quibus elapsis, si sine legitimo probato impedimento Canonicus residere contempserit, non amplius privandus est fructibus, sed Beneficio est omnino spoliandus, iuxta formam praescriptam in cap. *Ex tuae devotionis*, 11, de Clericis non residentibus: quam concilium non immutavit, imo expresse praeservavit in d. sess. 24, c. 12, ibi: *Contra eos iuxta Sacrorum Canonum Constitutiones procedatur;* id est Beneficio privetur ad eum modum, quo Sacri Canones praescribunt. Sic decisum fuisse a Sacra Congr. Conc. referunt Armend. loc. cit. n. 98, et Barbosa d. alleg. 53, n. 146.

Ad propositum iuvat adducere, quae in una Cathacen. fuerunt quaesita, et a Sacra Cong. Conc. fuerunt resoluta, prout sequitur:

1. *An in causa privationis Beneficii ob non residentiam debeant servari dilationes trium annorum a Sacro Concilio praescriptae?*

2. *An servatio dictarum dilationum sit arbitraria Ordinario in Canonicatibus?*

3. *An ex eo, quod Canonicatus Cathacen. quatenus etiam consisteret in solis Distributionibus, sine Praebenda, aut massa grossa, in illius privationem ob non residentiam, dictae temporum dilationes a Sacro Concilio praescriptae potuerint ab Ordinario remitti eo quod illius cap. dispositio non applicetur; cum non existentibus fructibus non potuerit fieri sequestrum?*

4. *An ex eo quod idem Canonicus absens fuerit spatio duorum et plus annorum, post quorum lapsum tantum fuerit monitus, currat eidem terminus trium annorum a Sac. Concilio indultorum, vel sex mensium a die absentiae, vel a die primae monitionis?*

5. *An a privatione etiam ser. ser. facta ab*

Ordinario de Canonicatu ob non residentiam, detur appellatio suspensiva, vel tantum devolutiva?

Die 14 Novembr. 1671, eadem Congr., re mature discussa, censuit:

Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Negative.

Ad 3. In casu proposito posse omitti sequestrationes fructuum, non vero dilationes temporum.

Ad 4. Incipere triennium a die absentiae.

Ad 5. Non dari suspensivam.

26 Et cum postea in eadem causa pro dilucidatione 4[1] Dubii quaesitum esset, an contra d. Canonicum non residentem posset procedi ad privationem iuxta Sacrorum Canonum Constitutiones post lapsum trium mensium et ultra secundi anni, vel exspectandum esset, quod laberetur tertius annus integer?

Die 21 Maii 1672, *censuit exspectandum esse triennium completum.*

27 Verum est tamen, quod pendente ipso triennio poterit Episcopus praeviis citationibus contra Canonicos absentes procedere per censuras, illosque suspendere, et excommunicare, non obstante, quod inchoata sit via iudicii praescripta a Concilio, iuxta dispositionem text. in cap. *Ex tuae devotionis,* 11, § *Contra eos,* de Clericis non residentibus, prout eadem Sac. Cong. declaravit in Palentina, 18 Novemb. 1673.

28 Poenae Canonicorum non residentium possunt infligi etiam contra Canonicos coadiutores cum futura successione, et ideo monendi sunt ad residendum sub poena privationis, ut respondit eadem Sacra Congreg. Conc. 12 Martii 1672,

29 et in Oxonen. 8 Maii 1688. Poenas autem contra Canonicos non residentes non potest Episcopus remittere in totum; bene tamen ante sententiam minuere, vel augere; sic decisum fuisse a Sacra Congregat. Concil. refert Garcias de cap. 2, n. 150; Reiffenstuel loc. cit. n. 128, et Fagnan. in lib. I Decretal., cap. *Irrefragabili,* § *Excessus,* de offic. ordinar., n. 28, ubi refert, quod cum Episcopus Vercellensis supplicasset declarari, an huiusmodi poenam posset ipsis Canonicis remittere? Sac. Congr. censuit *posse Episcopum ante sententiam, vel in actu sententiae ex causa iusta augere vel diminuere, et non in totum remittere.*

30 Canonici si in novem mensibus anni absque legitima causa a residentia notabiliter absint, ultra supradictas poenas, incurrunt etiam secundum multos culpam mortalem. Sic tenent Emmanuel Sa in Aphorism., verb. *Residentia,* num. 1; Nicolaus Garcias cit. cap. 2, n. 321; Squillant. de Obligat. clericor., part. 1, n. 120; Sanctarell. var. resolut. qu. 4, num. 24; Filliuc. Q. moral., t. II, tract. 23, cap. 7, n. 207; Suarez de Religione, tom. II, lib. IV, c. 10, num. 17, et cap. 13, num. 5; Diana Moral. resolut., part. II, tract. 12, resolut. 31; Machado lib. IV, tract. 3, document. 4, num. 1; Leander part. VI, tract. 9, disput. 6, q. 33, et sequent.; Barbosa de Canonicis, cap. 20, num. 8, et alii. Et ratio est, quia Canonici sub gravissimis poenis, et sub districto obedientiae praecepto adstringuntur ad assistentiam Chori; cap. *Dolentes,* 9, de Celebrat. Missarum. Imo ex Garcia, d. cap. 2, num. 322, 31 Declarat. 29. Armendar. in addit. ad Recopil. legum Navarrae, lib. II, tit. XXIII de Resident., num. 41, et Barbosa loc. cit. num. 9, nec excusantur a culpa mortali, quamvis velint quotidianas distributiones amittere. A culpa mortali tamen eos excusant Tamburin.[1], lib. II, in Decal., cap. 5, § 4, num. 7, et alii apud Leandrum cit. q. 23, dummodo habeant animum cedendi distributiones tempore absentiae, et non deficiant in contemptum, aut contra praeceptum Superioris, vel ex eorum defectu non omittatur officium in Ecclesia, aut non dicatur cum debita solemnitate; et ratio istorum est, quia nullus adest textus, ex quo mortalis obligatio colligatur, pro residentia canonicorum, sicuti clare habetur pro residentia parochorum in Tridentino sess. 23, c. 1, *de Reform.* Tum quia concurrit praxis multorum prudentum, qui nullum sibi conscientiae scrupulum faciunt, non existimantes in eo peccare, nec communiter id notatur. 32

Dantur tamen aliquae legitimae causae omnino excusantes a continua residentia; et istae generatim loquendo sunt quatuor, scilicet christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, et evidens Ecclesiae vel Reipublicae utilitas, uti colligitur ex Tridentino sess. 23, c. 1 de Reformat., ibi: *Cum christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia ac evidens Ecclesiae vel Reipublicae utilitas, aliquos nonnunquam abesse postulent, et exigant.* 33 Ad primam causam *christianae charitatis* seu 34 *pietatis* pertinet, si Canonicus a loco beneficii seu Canonicatus discedat causa iuvandi proximum auxilio indigentem, v. g. ad dirimendas lites aut sedanda odia, quae inter quosdam sint suborta, et huiusmodi. Ad secundam cau- 35 sam *urgentis necessitatis* pertinet, si Canonicus absit propter aeris intemperiem, vel corporis infirmitatem, iuxta c. *Praesentium,* 3, caus. 7, quaest. 1, et cap. *Ad audientiam,* 15, de Clericis non residentibus; vel ad effugiendam tyranni persecutionem, seu ad evitandas capitales inimicitias contra eius personam subortas, ut notat Glossa in Cap. *Clericos,* 17 de Clericis non resident., verb. *Excusationem rationabilem;* et in Clementina 1, de Statu mo-

[1] Verum hanc Tamburini sententiam laxitatem redolere, quis non videt? (EDIT. ROMAN.)

nachorum, § *Caeterum*, verb. *Causa rationabilis*, vel ad prosequendam litem super iuribus Canonicatus; aut ob piam peregrinationem, seu similem honestam causam, impetrata tamen licentia praelati, sicuti habetur in cap. *Relatum*, 4, iuxta Gloss. ibid. verb. *Praelatorum*, de Clericis non residentibus. 36 Ad tertiam causam *debitae obedientiae* pertinet, si Canonicus absit a residentia de mandato Papae, ut in Apostolicae Sedis servitio occupetur; occupatus enim servitio Papae habetur pro residente in propria Ecclesia, cum serviat Ecclesiae universali; cap. *Cum dilectus*, 14, et cap. *Ad audientiam*, 15, de Clericis non residentibus. 37 Ad quartam causam *evidentis Ecclesiae* vel *Reipublicae utilitatis* pertinet, si Canonicus absit ob negotium et servitium Ecclesiae; cap. *Ex part.* 13, et c. *Ad audientiam*, 15 de Clericis non residentibus, vel causa adeundi synodum generalem, seu provincialem, aut dioecesanam; vel causa studiorum; cap. *Relatum*, 4 de Clericis non residentibus. Totius enim Ecclesiae universalis permaxime interest ad sui regimen, et servitium viros habere litteratos, cap. *Cum ex eo*, 34 de Elect., num. 6, et in cap. *Super specula*, 5 de Magistris, permittitur beneficiatis, ut quinquennio theologiae studere, eamdem vero quandiu voluerit docere absentes possint 38 sine redituum privatione. Speciatim etiam conceditur ut duo Canonici in servitio Episcopi occupati pro residentibus habeantur; cap. *de Caetero*, 7, et cap. *Ad audientiam* 15 de Cle- 39 ricis non residentibus. Et isti duo Canonici possunt ab Episcopo assumi, sive ex cathedrali, sive ex collegiata, ut a Sacra Congregatione Conc. fuit expresse decisum proposito dubio in haec verba: *In causa Colonien. petente Archiep. Electore, an liceret pro servitio suae dioecesis assumere duos Canonicos ex qualibet collegiata, sicut licet assumere ex cathedrali?* Sacra Congregatio, die 9 Septemb. 1628, censuit *Episcopum posse uti opera duorum Canonicorum sive de cathedrali, sive de collegiata Ecclesia, sed non plus duobus*, sic refert Bar- 40 bosa de Canonicis c. 15, num. 8. Canonici ex iusta causa absentes non tenentur relinquere substitutum, ac per hunc interim deservire, non obstante immemorabili consuetudine; sic decisum fuisse a S. Congr. Conc. refert Garcias d. part. 3, c. 2, cum 197, et Fagnan. in c. *Nulla*, 2, de Concession. Praebend., n. 73. Alia de residentia vide verb. *Distributiones*.

41 Canonici tenentur recitare officium in choro; nec ipsis potest Episcopus concedere ut officient in sacristia; Sacra Congregatio Episcop. 42 in Signina, 12 Ianuarii 1704. Potest tamen aliquando ex causa, veluti ob frigus, extra chorum arbitrio Episcopi recitari divinum officium in diebus ferialibus, in diebus vero festivis omnino recitandum est in choro; Sac. Rit. Congregatio in Lunen. Sarzanen. 5 Martii 1633, et Sacra Congregatio Episcop. in una S. Se- 43 verini 13 Septembris 1641, decrevit esse tolerandum, quod Canonici tribus mensibus anni frigidioribus recitent diebus ferialibus Matutinum in sacristia. In choro non est a Canonicis 44 inchoandum officium statim signo dato, sed elapsa tertia parte horae; Sacra Rit. Congregatio in Tarentina Chryspolitarum 3 Septembris 1601, ad 5 dub. Et dato ipso signo de- 45 bent Canonici in choro officium inchoare non exspectato vicario; eadem Sacra Rit. Congregatio in Neritonen. Februarii 1606. Canonici 46 sub onere, et obligatione restitutionis fructuum tenentur psallere, seu canere in choro cum aliis, et non satisfaciunt si solum assistant, et intersint horis, et per cappellanos, et alios beneficiarios psallant, ipsi vero, vel ibi, vel domi privatim recitent horas, quia institutio Canonicatuum est, non ut adsint tantum in choro, sed ut canendo assistant et ob id eis dantur distributiones; ut colligitur ex Trident. sess. 24, cap. 12 de Reform. ibi: *Omnes vero divina per se, et non per substitutos compellantur obire officia.... atque in choro ad psallendum instituto, hymnis et canticis Dei nomen reverenter distincte devoteque laudare;* et sic censuit Sacra Congregatio Concilii: nam proposito dubio, *An Canonici, et alii qui intersunt divinis officiis, satisfaciant eorum muneri exhibendo suam praesentiam in choro, etiam quod non cantent, neque psallant, maxime si allegarent se eo tempore meditari, vel submissa voce dicere, quae ab aliis cantantur, vel alias pias preces tunc recitare? An vero teneantur praecise alta et consona voce divina officia, et horas canonicas recitare, cantare, psallere, et aliter non satisfaciant muneri, et obligationi?* eadem Sacra Congregatio sub die 20 Aprilis 1602: *censuit teneri omnino psallere, alioquin obligationi suae non satisfacere.* Vide verb. *Missa*, art. 3, num. 11, ubi ad id affertur novissima dispositio Benedicti XIV. Cano- 47 nici ex decentia debent alta voce cantare in choro, et Episcopus potest illos ad hoc hortari, sed non cogere; Sacra Congregatio Rituum in Egitanensi 24 Novembr. 1602. Cano- 48 nici non tenentur ad harmonicam modulationem cantus figurati, sed satisfaciunt in magnis festivitatibus, in quibus Ecclesia eo cantu utitur assistendo cum debita attentione cantoribus. Ita cum pluribus a se citatis Barbosa de Canonicis, cap. 34, num. 14. Canonici qui sole- 49 bant cantare matutinum una hora post ortum solis, non sunt cogendi ut matutinum ante ortum solis cantent. S. Congr. Rit. in Asculana 16 Septembris 1606. Canonici quamvis 50 pauci sint, puta duo, vel tres, tenentur canere, seu recitare officium in choro, alias possunt ab ordinariis distributionibus punctatura privari. Sac. Congr. Concilii in Nullius Orbetelli, 31 Martii 1696.

51 Canonici tenentur recitare in choro officium defunctorum, psalmos graduales, et poenitentiales solum iuxta Constitutionem S. Pii V, et non alias. Sacra Congregatio Rituum in
52 Suessan. 28 Ianuar. 1606. Et qui praedicta non recitant, minime peccant. Eadem Sacra Congregatio in Barchinonen., 10 Ianuarii 1609.
53 Canonici recitantes in choro officium B. Virginis Mariae in semiduplicibus, et Dominicis ex consuetudine, illa deinceps uti possunt, non obstante Rubrica Breviarii. Sacra Congregatio
54 Rit. 1 Septemb. 1607. Canonici recitantes in choro officium parvum B. Virginis Mariae tempore paschali, debent facere sine addito Alleluia. Sacra Rit. Congregatio 28 Martii 1626.
55 Canonici tamen non tenentur recitare in choro officium Beatae M. V. ubi non est consuetudo; ex Bulla enim S. Pii V, incipiente *Quod a nobis*, Romano Breviario praefixa, pro his qui Romanum ritum servant, sublatum est hoc onus, ubi contraria consuetudo illud recitandi non vigeat, quam S. Pontifex non abstulit, sed iussit servari, ut observat Fagnan., in cap. 1,
56 num. 35, de celebr. Missar. Imo S. Pontifex in ipsa Constitutione, ut videri potest in principio Breviarii tollit peccati obligationem, quae erat recitandi in choro officium parvum B. Mariae V. defunctorum, psalmos poenitentiales,
57 et graduales iuxta rubricas Breviarii. Canonicos cogere potest Episcopus ad praestandum iuramentum de fideliter punctando in choro. Sacra
58 Congregatio Concilii 17 Mart. 1619. Canonici non possunt exire a choro nisi petita venia ab Archidiacono sive praesidenti, per salutationem sub poena punctationis, ut praescripsit Sacra Congregatio Episcop. in Aprutina 19 Aprilis 1716, et declaravit Sacra Congregatio Con-
59 cilii in Lunen. Sarzanen. 4 Iunii 1701. Canonici confabulantes in choro punctandi, et privandi distributionibus tanquam absentes, ut rescripsit Sacra Congregatio Episc. Episcopo
60 Nucerino 7 Sept. 1594. Canonici, et dignitates non debent in choro habere stratum, sive tapetum. Sacra Congregatio Rit. in Herbipolen. Praeeminentiarum 22 Nov. 1698, et in Urbinat.
61 23 Ianuarii 1700. Canonici in choro, vel in Ecclesia divinis officiis interessentes sine habitu canonicali, et superpelliceo, debent punctari. Sacra Congregatio Rit. in Lunen. Sarzanen.
62 3 Martii 1633. Canonici non debent permittere ut laici, dum divina celebrantur, stent, vel sedeant in choro. Sacra Congregatio Rit. in Com-
63 postellan. 4 Februarii 1600. Canonicum, vel Cappellanum potest ordinarius excusare a choro ex causa iusta comprehensa in capite unic. de Clericis non residentibus, in 6, sine consensu aliorum Canonicorum et Cappellanorum. Sic decisum fuit a Sac. Congregatione Concilii, ut refert Garcias de Benefic., part. III, cap. 2,
64 num. 407. Canonicus iunior in choro iuxta consuetudinem Ecclesiae debet supplere vices hebdomadarii absentis, vel impediti, et non Coadiutor, licet sedeat post ultimum Canonicum. S. Congr. Rit. in Elboren. 15 Aprilis 1606.

Canonici tenentur quotidie ad canendam Mis- 65
sam conventualem; adesse enim in Ecclesiis cathedralibus, et collegiatis obligationem cantandi quotidie Missam conventualem, tradunt communiter doctores, praesertim Glossa in cap. *Cum Creatura*, 51, de Celebrat. Missar., ubi Abbas, Ioan. Andr. Fagnan. et caeteri canonistae, idque sub mortali, quia est de materia gravi, et quae omnium plurimum confert ad divinum cultum, cui maxime detraheretur, imo plus quam si non celebrarentur horae canonicae, cum maior sit cultus sacrificii, quam horarum canonicarum; stante autem gravitate materiae consurgit gravis obligatio. Sic expresse Pignat., t. I, consult. 321, n. 2, et consult. 391.

Et Missam conventualem canendam esse quo- 66
tidie in cathedralibus et collegiatis pluries decrevit Sac. Congr. Rit. et signanter 14 Ianuarii 1603, et in Faventina sub die 25 Iunii 1611, et sub die 28 Ianuarii 1612, decrevit Canonicos teneri omnino ad cantandam Missam de die. Et etiam in illis diebus quibus cantant 67
aliquam Missam votivam. Eadem Sac. Congr. in Urbinatensi 21 Iunii 1611. Non enim pro Missa votiva omitti potest Missa conventualis. Eadem Sacr. Congr. in dicta Faventina sub die 16 Februarii 1627. Et abrogatur omnis con- 68
suetudo non cantandi Missam de die, ultra votivam, seu pro defunctis. Eadem Sac. Cong. in d. Faventina sub die 18 Iunii et 28 Augusti 1628. Unde licet in illis Ecclesiis, in quibus 69
adest inveterata consuetudo cantandi Missam votivam de B. M. Virgine singulis diebus Sabbati, possit hic pius usus, seu populorum devotio continuari etiam in Sabbatis festo duplici impeditis, non est tamen omittenda Missa conventualis. Eadem Sac. Congreg., 2 Decembris 1684. Praeterea Missa conventualis in Qua- 70
dragesima, Adventu, Quatuor Temporibus, et similibus, etiam quod in dictis diebus occurrat festum duplex, non est omittenda, sed utraque Missa, nempe de sancto, et de feria, est celebranda. Eadem Sac. Cong. in Lunen. Sarzanen. 5 Martii 1633. Hinc cum Canonici Ecclesiae 71
cathedralis Faventinae petiissent eximi ab obligatione canendi Missam conventualem de die, quotiescunque eadem die aliam Missam cantassent votivam, vel defunctorum. Sac. Cong. Rit. de mense Martii 1631, respondit *non posse praetermitti conventualem*. Et sic iam fuerat 72
decisum in una Sarnen. cum enim Canonici Cathedralis Sarnensis ex conventione cum Episcopo a nonaginta annis inita consuevissent singulis hebdomadis tres Missas canere, videlicet feria secunda pro defunctis, feria quarta de Angelis, et feria sexta de S. Cruce, Episcopus successor eos compellebat ad canendam quotidie Missam conventualem praeter supra-

dictas; sed cum Ecclesia extra habitationes, et in loco insalubris coeli sita esset, et in ea vix decem exstarent Canonici, quorum saepe aliquis aegrotabat, praeterquam quod curam habebant animarum; idcirco petiissent benigne secum agi, ut ad dictam Missam conventualem non tenerentur nisi in diebus festis, die 9 Novemb. 1613 Sac. Congreg. Concilii *censuit quod petitur non concedendum.*

73 In cathedralibus et collegiatis non potest omitti altera ex duabus Missis cantandis ob celebrationem capituli Canonicorum. Sacra Cong.
74 Rit. 16 Maii 1626. Missa defunctorum cantari debet a Canonicis iuxta legem fundationis, etiam in illis diebus in quibus ex praescripto Missalis cantatur alia Missa pro defunctis, ut decrevit Sacr. Congreg. Concil. in una Ipren. Cum enim in insigni colleg. S. Petri Casalensis Ipren. dioecesis essent fundata tria beneficia, quorum possessores soliti erant per totum annum vicissim cantare Missam pro fundatore dictae Ecclesiae, et aliis defunctis, dictaque Missa, et vigiliae defunctorum decantari consuevissent in choro, quando officium fiebat de feria, vel festo simplici; quidam Canonici dictae Ecclesiae sub praetextu, quod in Missali Romano caveatur, ut prima die cuiuslibet mensis, et secunda feria cuiuslibet hebdomadae non impedita in collegiatis Ecclesiis dicantur duae Missae, una pro defunctis, et alia de feria, seu festo simplici, praetendebant satisfieri dictae fundationi, si Missae, ut praefertur, cantari solitae, demissa voce legerentur. Unde cum quaesitum esset, an satisfieret, vel potius obstaret cap. 5, sess. 25, Sac. Cong. Conc. censuit Missas cantandas esse iuxta earum funda-
75 tionem. Nec propter anniversarium, seu aliam Missam defunctorum potest omitti Missa conventualis cantanda de die, seu de officio currente. Sac. Rit. Congreg. 28 Augusti 1628.
76 Canonici pro Missa conventuali, quam quotidie celebrare, et sacrificium pro benefactoribus, et fundatoribus applicare tenentur, nullatenus possunt aliam eleemosynam recipere, non obstante contraria consuetudine, nec tenuitate redituum. Sacra Congreg. Concil. in una Elven. die 4 Maii 1646, ad cap. 2, sess. 25 de Reformat., in una Civitatis Castellanae 4 Martii 1690, in una Hidrunt. 1 Martii 1692, in una Cathacen. 29 Novembr. 1698, et tenet solide Pignatel. tom. I, consult. 321; Monacel. part. I, tit. 2, formul. 4, num. 27. Vide verb. *Missa,* art. 3, num. 11, ubi ad id affertur no-
77 vissima dispositio Benedicti XIV. Pro huiusmodi Missa conventuali debetur Canonicis distributio ex Massa communi. Sacra Congregat. Concil. in dict. Elven. die 23 Februarii 1647, et tenet Pignatell. tom. I, consult. 322.
78 Canonicus, qui Missam solemnem celebrat die dominico, tenetur officium vesperarum facere eodem die post prandium, non obstante quacunque contraria consuetudine. Sacra Con-
greg. Rit. in Aesina 25 Ianuarii 1605. Cano- 79
nicus, vel alius Sacerdos, qui celebrat Missam conventualem in qua chorus tenetur cantare Symbolum, non potest illam prosequi eo tempore quo a choro cantatur Symbolum praedictum. Sac. Congreg. Rit. 17 Decembr. 1695.
Non est facienda altaris thurificatio in Missa 80
conventuali dierum solemnium, si absque cantu, et ministris celebretur. Sac. Congreg. Rit. 22 Ianuar. 1701. Canonicus Missam celebrans in Ec- 81
clesia, vel ex devotione, vel ex obligatione, tempore, quo cantatur una hora in choro, non dicitur interfuisse illi horae, nec illius distributiones accipere potest, nisi in illa hora ad celebrandam Missam ab eo, ad quem pertinet, compulsus et iussus fuerit. Sacra Congregatio Concil. in Callien., 29 Iulii 1628, in respons. ad 4; et in Oriolen., 27 Martii 1632, in responsion. ad 12. Canonici Missam celebrantes 82
coram Episcopo, non debent sedere in sede cum postergali, sed in scamno oblongo, tapeto, vel panno cooperto, in latere Epistolae. Sacra Congreg. Rit. in Turritana, 19 Maii 1614.
Canonici et dignitates tenentur per seipsos di- 83
vina officia obire, nec non Missas maiores canere illis diebus quibus ad eas decantandas obligati sunt. S. C. Concil. in Segobien., 21 Iulii 1590. Canonici, et dignitates in decantatione 84
Missae, Evangelii, Epistolae, et in functione similium debent per seipsos subire et exercere munera incumbentia et adnexa. Quod si aliqui legitimo impedimento detenti, ea per seipsos adimplere non potuerint, tunc alios, eiusdem tamen ordinis, et gradus, non autem inferioris, dignitates nempe alias dignitates, Canonici alios Canonicos, et portionarii respective portionarios in sua quaque hebdomada, ne graduum et ordinum praerogativae confundantur, deputare debebunt. Sac. Rit. Cong. in Abulen., 18 Maii 1602. At hoc non videtur observari, quia passim dignitate aliqua impedita, celebrant pro ea Canonici, et alii ministrant, sicuti ministrarent dignitati, et admittunt ipsa decreta S. C. R. in Mediolanen., 16 Maii 1642. Bellocastrens., 11 Iunii eiusdem anni, et in Tarvisina, 26 Augusti 1645. Missas pontificales 85
celebrare, absente Episcopo, pertinet ad primam dignitatem, vel ad antiquiorem Canonicum, non autem ad Canonicum hebdomadarium. Sacra Congreg. Rit. in Tarentina, 10 Ianuarii 1597, et in Vallisoletana, 11 Iunii 1606, et in Pisauren., 21 Martii 1609. Si vero sit 86
consuetudo immemorabilis quod ad Canonicum hebdomadarium, vel ad Archipresbyterum, licet non sit prima dignitas, vel ad aliam dignitatem huiusmodi functiones spectent, servanda est consuetudo quae non tollitur per caeremoniale. Sac. Rit. Congr. in Asten., 25 Ian. 1602, et in Hidruntina, 30 Ian. 1616, et in Monolit., 3 Sept. 1616. Canonico solemniter celebranti 87

pro Diacono et Subdiac. inservire debent pariter Canonici, non obstante immemorabili contraria consuetudine, quae potius est abusus et corruptela. Sac. Cong. Rit. in Calaguritana, 7 Septemb. 1593, in Ceneten., 14 Febr. 1615, in Colonien., 31 Martii 1629, et in Sarnen., 4 Martii 1638, ubi declaravit: *Canonico, solemniter celebranti pro Diacono, et Subdiacono inservire debere pariter Canonicos, non autem Cappellanos, non obstante immemoriali contraria consuetudine allegata, quae venit prius formiter probanda;* et subiunxit: *Canonico solemniter celebranti pro Diacono et Subdiacono inservire debere Canonicos habentes praebendam diaconalem, et subdiaconalem.* Et in Alexandrina 17 Maii 1719, ubi per Em̃. Card. Gabriellum proposito dubio: *An Cappellani Cappellaniarum erectarum in Ecclesia cathedrali Alexandrina vigore dispositionis quondam Canonici Pomesani teneantur inservire in officio Diaconi et Subdiaconi dignitatibus, vel Canonicis eiusdem cathedralis celebrantibus in casu,* etc. ab ead. S. Rit. C. responsum fuit *Negative* cum addito, ut causa amplius non proponeretur. Sic refert Ursaya tom. VIII, part. II, discept. 26, ubi per totum egregie id probat adductis solidis rationibus, et pluribus aliis eiusdem S. C. Decretis, et signanter in Sypontina, 8 Martii 1631, in Clusina, 20 Aprilis 1641, in Brundusina, 7 Decembris 1658, in Tolentina, 7 Aprilis 1698, et in Nucerina Paganorum, 25 Ianuarii 1698, ubi declaratum fuit quod Diaconus et Subdiaconus inservientes Canonico celebranti debeant esse etiam Canonici sive iuniores, sive antiquiores sint ipso Canonico celebrante, et non alii inferioris ordinis, non obstante quod in aliqua cathedrali non sint distinctae praebendae in sacerdotales, diaconales, et subdiaconales, uti in cathedrali Alexandrina, in cit. Nucerina Paganorum, ac variis aliis; et etiam non obstante contraria consuetudine, quae potius abusus est et corruptela; vide ibi, n. 75.

88 Dignitas prima, si velit functiones episcopales facere, debet etiam Missam canere; alias pertinent ad subsequentes cum eadem conditione. Sac. Congr. Rit. in Aretina, 30 Ianuarii 1612, in Tirasonen., 1 Martii 1614, et in
89 Neritonen., eodem die et anno. Dignitas prima, quae vult portare SS̃mum Sacramentum in processione, absente Episcopo, debet Missam cantare; quod si noluerit, debet SS̃mum Sacramentum portare ea dignitas, vel Canonicus, qui Missam celebraverit. S. C. Rit. in Baren., 19 Ian. 1608, et 23 Martii 1709 in respons. ad 4, teste Ursaya
90 tom. II, part. I, discept. 20, n. 19. Nec convenit, quod prima dignitas celebrat Missam ante processionem SS. Sacramenti, et deinde altera dignitas minor gestet illud in processione. Eadem Sac. Congr. Rit. 30 Iunii 1632. Canonici 91
non supplent vices protonotariorum, et aliorum inferiorum, sed bene vices dignitatum. Sac. Rit. Congregat. in Milevitana, 3 Iunii 1617. Canonici et dignitates, quae habent adnexam 92
praebendam cum onere cantandi Epistolam, sive Evangelium, non tenentur ministrare inferioribus. Sacra Congregat. Rit. in Salmantina, 10 Ianuarii 1604. Canonici non sunt cogendi 93
ad cantandam Epistolam, vel Evangelium, quando alius Canonicus, seu dignitas celebrat, nisi quando praebendae sunt distinctae. Sacra Congreg. Rit. in Tarentina Crypsolitarum, 7 Septembr. 1605. Canonici, qui habent prae- 94
bendas diaconales, vel subdiaconales, tenentur ministrare et inservire dignitatibus et aliis Canonicis quando Missas celebrant solemnes, vel Vesperas. Sacra Congreg. Rit. in Bituntin. 9 Februarii 1608. Canonici, Diaconi et Subdiaconi 95
in quibusdam solemnitatibus, etiam non celebrante Episcopo, cogi possunt ad cantandam Epistolam, et Evangelium, non obstante quocunque praetextu, vel consuetudine in contrarium. Sacra Rituum Congregat. in Ianuensi, 29 Decembris 1602. Canonici tamen non te- 96
nentur, nec debent cogi ministrare in officio Diaconi vel Subdiaconi Mansionariis, et aliis inferioribus Presbyteris celebrantibus, non obstante consuetudine. Sac. Congr. Rit. in Hispalen., 10 Ianuar. 1601, in Cadicen., 23 Nomembr. 1602, et in Materan., 5 Iulii 1614. Assistentia, quae fit ad Missam et Vesperas, 97
debet fieri cum pluviali. Sacr. Rit. Congreg., 3 Augusti 1602. Canonici tenentur inservire 98
pro Diacono, et Subdiacono dignitatibus ac eorum Coadiutoribus solemniter celebrantibus, non obstante contraria consuetudine. Sac. Congreg. Rit. in Clusina, 20 Apr. 1641, in Brundusina, 7 Dec. 1655, in Casalen., 28 Ian. 1690, in Tolentinaten., 7 Apr. 1696, et in Neapolitana, 25 Ian. 1698. Et non tantum Canonici 99
iuniores, sed etiam antiani et antiquiores. Sac. Congr. Rit. in Nucerina Paganorum, 25 Ianuarii 1698. Dignitates vero nunquam debent 100
Canonicis celebrantibus inservire. Eadem Sacr. Congreg. Rit. in Gerunden., 3 Octob. 1699. Circa Missas privatas, an possint Canonici eas 101
celebrare tempore quo Episcopus solemniter celebrat vel concionatur, exstat decisio Sac. Congregationis particularis deputatae a Clemente XI in una Casalen. pro resolutione variorum dubiorum, inter quae erat dubium 18, ut sequitur: *Decimo octavo: an Canonici valeant celebrare Missas privatas in Cathedrali tempore quo Episcopus celebrat solemniter vel concionatur;* die 11 Martii 1708, censuit ad 18 tempore celebrationis servandum esse Statutum Ecclesiae; tempore vero concionis negative [1].

[1] Proposito dubio: *An Canonici valeant celebrare Missas privatas tempore, quo Episcopus solemniter celebrat, vel concionatur,* respondet Auctor allegans resolutionem Sacr. Congr. Conc. in una Casalen. *Ser-*

Et haec decisio et resolutio fuit a Sanctissimo per Breve confirmata, ut refert Eminentissimus Petra tom. III comment. ad Constitut. 1 Nicolai III, num. 17, et comment. ad Constit. 1 Urbani IV, n. 16, qui dicit se (dum erat Secretarius Concilii) fuisse deputatum Secretarium dictae particularis Congregationis habitae una cum illustrissimis et reverendissimis DD. Nuntio Archiepiscopo Nicaeno, et Secretario S. C. Episcopor. et Regul. Inghirami Secret. S. C. Rit. et Marefusco Secret. S. C. Immunitatis, coram Eminentissimo et Reverendissimo D. Cardinali Iosepho Vallemano.

ADDITIONES AUCTORIS.

102 Contra Canonicos non residentes ultra amissionem distributionum quotidianarum potest Episcopus procedere per mulctas pecuniarias atque alio iuris remedio ad residendum ipsos compellere. Sic expresse Sacra Congr. Concil. in Iadren., vulgo Zara, 17 Sept. 1610, ibi: *Sacra, etc. censuit, non inservientes Ecclesiae, nec divinis interessentes ultra amissionem distributionum quotidianarum, posse ab Archiepiscopo per mulctas pecuniarias, atque alio iuris remedio compelli.* Et idem respondit in Castellaneten., 7 Iunii 1659, et saepe alibi.

103 Quoad residentiam Canonicorum advertendum est, quod aliquibus peculiaribus Canonicorum Capitulis, vel ratione paupertatis redituum, vel consuetudinis, attento etiam numero Canonicorum, aliorumque inservientium, solet quandoque concedi indultum assistendi choro, aliisque functionibus per mediarias, id est per mediam partem ipsorum vicissim, ut in Sanctae Severinae, in qua ad propositum dub. *An omnes Canonici, et Clerus Cathedralis Ecclesiae S. Severinae, vigore donationis expletae per bon. mem. Archiepiscopum Berlingerium teneantur quotidie intervenire servitio Ecclesiae, seu potius sit indulgendum, ut possint alternative, et facta divisione per turnum, et hebdomadam interesse eidem servitio, exceptis temporibus Adventus, Quadragesimae, Rogationum, aliisque Vigiliis, et omnibus diebus festis in casu;* S. C. Concil. die 13 Iul. 1725 respondit: *Esse indulgendam alternativam cum solitis clausulis;* apud Thesaurum Resolut. tom. III, in d. S. Severinae.

104 Et quamvis in Cathacen. servitii chori eadem S. Congregat. improbasset consuetudinem Capituli Cathedralis inserviendi choro per tertiarias, id est quod singuli inservirent una ex ternis hebdomadibus in turno per totum annum, respondendo *Negative* ad dubium die 25 Novembr. 1698, ei propositum: An liceat Capitularibus inservire per tertiarias in casu, etc., tamen reproposita causa die 5 Septembris 1699, ad instantiam eiusdem Capituli sub consueto dubio: *An esset standum, vel recedendum a decisis, Sacra Congregatio stetit in decisis, sed attenta tenuitate redituum, censuit, ex gratia indulgendum esse, prout benigne indulsit praefatis Capitularibus, ut toto anni tempore per mediarias, id est per dimidiam eorum partem alternis hebdomadis Missae, Matutino, et omnibus horis interesse valeant ita tamen ut diebus Dominicis et festis de praecepto, tempore Adventus, et Quadragesimae, ac octavarum Nativitatis Domini, Paschatis Resurrectionis D. N. I. Christi, ac Sanctissimi Corporis Christi ultra medietatem Capitularium, qui non erunt de servitio, Missae, et Vesperis inservire teneantur,* ut in lib. 49 Decr., pag. 311 et 312. Quae resolutio in terminis refertur et confirmatur in alia Castri Maris *Servitii chori,* in qua ad dubium: *An sit standum vel recedendum a decisis in casu,* etc., ead. S. Congreg., die 30 Iulii 1735, respondit: *In decisis, sed ex gratia indulgendum esse, ut inservire possit per mediarias, ad formam rescripti in Cathacen. Servitii chori 5 Septemb. 1699.* Sic apud Thesaur. Resolution. tom. 7, in d. Castri Maris *Servitii chori.* Consimile Indultum concessum fuit dignitatibus et Canonicis collegiatae S. Mariae Maioris in Tranen. in qua ad dubium: *An dignitatibus et Canonicis collegiatae Ecclesiae S. Mariae Maioris Baruli sit concedenda gratia inserviendi d. Ecclesiae alternatim, et per hebdomadas in casu,* etc., ead. S. C. C. 22 Nov. 1738. respondit: *Affirmative cum solitis clausulis,* apud Thes. Resol. t. VIII et saepe idem alibi.

105 Et quia Canonici et Beneficiati quandoque ultro progressi sunt petentes sibi impertiri Indultum inserviendi per mediariam, etiam diebus festivis, *annuendum non esse* respondit Sacr. Congregatio Concil. in una Civitatis Castelli *Servitii chori,* in qua ad dubium: *An et quomodo Dignit. et Canonicorum precibus sit annuendum in casu,* etc., die 14 Iun. 1738, prodiit rescriptum: *Negative et serventur resolutiones dierum 30 Ian. et 17 April. 1728, et amplius.* Sic apud Thesaurum Resolutionum t. VIII, in d. Civitatis Castelli *Servitii chori,* in qua prius proposita die 10 Mart. eiusdem anni 1728, afferuntur citatae Resolutiones dierum 30 Ian. et 17 April. 1728. Vide ibi, ubi etiam alia ad rem. Et insuper in Rossanen. Servitii Chori, et distributionum quotidianarum, in qua ad dubia: 1. *An in omnibus diebus Dominicis, et festis dignitates, Canonici,*

vandum esse statutum Ecclesiae. Verum hanc resolutionem non tanquam legem generalem esse accipiendam, sed duntaxat uti municipalem, ex eo deduci videtur, quod negativa sententia communis sit, atque innitatur tum can. *Et hoc attendendum,* de consecrat., dist. 1, tum etiam Concilio provinciali Mediolanen. IV, part. II, tit. *Quae pertinent ad Sanctissimum Missae Sacrificium et divina officia.* (Tom. I Act. Eccl. Mediol., edit. ann. 1738, pag. 148.) (EDIT. VEN.)

et alii de Capitulo Missae conventuali aliisque divinis officiis interesse debeant, vel potius eis liceat etiam praedictis diebus per quartariam inservire, per assistentiam nempe unius dignitatis, quinque canonicorum et sex presbyterorum? 2. An sit locus augmento distributionum, quomodo, et in qua summa: et quatenus affirmative. 3. An donec idem augmentum non fuerit factum, teneantur omnes dictis diebus Dominicis, et festis choro, et Ecclesiae interesse in casu, etc., ead. Sac. Congreg. Conc. die 1 Martii 1738 respondit *ad 1. Affirmative quoad secundam; ad 2. Habebitur ratio in casu recursus cum opportunis documentis; ad 3. Affirmative.* Sic apud Thesaur. Resolut. t. VIII in d. Rossanen.

106 Canonici et dignitates ubique ad psallendum tenentur, non obstante qualibet contraria consuetudine, aut praesumptis privilegiis. Benedictus XIV, tom. I Constit. 103, incip. *Cum semper*, § 25.

107 Ex decreto Sacr. Congr. Rituum 2 Septembris 1741, in Aquen. Canonici non tenentur extra chorum ad psalmos graduales, poenitentiales, officium B. M. V. et defunctorum, cum recitanda sint tantum in choro, ubi est consuetudo, et nequeunt Canonici ad illorum recitationem cogi, ubi recitari non consueverunt, ut decrevit Sacr. Congreg. Concil. in Montis Alti, 28 Septembris 1754, in qua ad dubium: *An Canonici Ecclesiae Cathedralis Montis Alti ultra horas canonicas teneantur quoque in choro recitare officium defunctorum, B. M. V., psalmos poenitentiales, et graduales diebus in Breviario designatis, sive potius sit servanda consuetudo in casu, etc.* die et anno quo supra respondit: *Servandam esse consuetudinem.* Unde non est attendendum Decretum Congr. Episcopor. et Regular. in Alexandrina 18 Mart. 1587, prout mendose refertur a Crispino in Visitat. Pastoral., part. 2, § 20, contrarium sentiens quoad officium B. M. V. cum in eo legatur tantum: *Canonicos debere hortari ad recitandum in choro officium B. V. diebus in Breviario praescriptis, non autem cogi, ubi non est solitum.*

108 Cum ab antiquo et immemorabili tempore Canonici Ecclesiae cathedralis Casalensis diebus dominicis, aliisque festis infra annum occurrentibus, quando a musicis vesperae decantantur, consueverint eo tempore in choro bini et bini vesperas, et Completorium recitare, excitatum est dubium, an per eum modum recitandi Completorium satisfaciant Canonici muneri suo; pro cuius declaratione Episcopus Casalen. et Canonici praedicti ad Sacram Rituum Congregationem recursum habuerunt; et Sacr. eadem Congregatio iis omnibus mature expensis quae in hanc rem deducta sunt, rescripsit: *Canonicos non satisfacere obligationi Chori recitando modo praedicto Completorium tempore, quo a musicis Vesperae decantantur.*

Ad rem placet adhuc e penu Institutionum 109
Ecclesiastic. Benedict. XIV, proferre sequentia. Canonici et Beneficiati tenentur ex iure ecclesiastico recitare officium divinum cum eo discrimine, ut beneficiati ubique locorum possint huic muneri satisfacere, Canonici vero cathedralium vel collegiatarum praestare id in choro tenentur. Instit. Eccles., 107, § 7.

Nec solum tenentur assistere, sed etiam alta 110
voce recitare, et associare cantum horarum canonicarum, nulla in contrarium obstante consuetudine, ut ex dispositione Sac. Conc. Trid. sess. 24, cap. 12 de Reformat., evincitur. Id- 111
circo tenentur Canonici, et alii addicti choro cantum Gregorianum addiscere, ut in folio exhibito Sacr. Congr. in causa Murana *Mansionariae*, die 13 Novembris 1735, a Secretario eiusdem Congreg. demonstratur. Institut. Eccles. 107, § 16.

In Tridentino quidem iniunctum est, ut omnes 112
divina per se, et non per substitutos compellantur obire officia, sed ut censuit Sacr. Congr. non est sublata Capitularibus facultas *sese invicem substituendi, dummodo substituens et substitutus eidem servitio adscripti non sint.* Cavendum est tamen ne nimis frequentes sint istae substitutiones. Non possunt uti hac facultate 113
illi Canonici qui extra civitatem vel suburbia consistunt. Nec ea uti potest nisi Canonicus, vel Mansionarius, non vero Coadiutores eorum, ut ex pluribus decretis Sacr. Congregat.; ibid. § 17, 18.

Si chorus Ecclesiae efficiatur incommodus; 114
puta hiemali tempore, potest adaptari eidem muneri praestando aliqua cappella eiusdem Ecclesiae, ut ex decreto Sacr. Congr.; ibid. § 19.

In ordine ad recitationem Horarum praefertur 115
illa sententia quae docet eos qui horis admiscent iocos, risus, et cachinnos, etc., et confabulationes in choro, reos esse peccati gravis, et ad restitutionem teneri; ibid. § 25.

In Decretali *Dolentes*, de Celebrat. Missar. 116
poena in eos, qui haec similia agunt, suspensionis indicitur; haec tamen suspensio est ferendae, non latae sententiae, ut explicavit Honorius III, in cap. 3, de Vita et honest. Clericor., inserto in quinta compilatione Decretal. edita a Cironio; ibid. § 29.

Mos non mulctandi Canonicos, nisi cum su- 117
pervenerint in choro post absolutum primum nocturnum cum lectionibus, vel post sex priores psalmos in matutinis de feria, etiamsi consuetudo adsit, reprobatur a Sacr. Congr. Conc. in Interamnen. *Visitationis* die 24 Maii 1674; ibidem, § 23.

Missa conventualis, quanquam non veniat 118
nomine horarum canonicarum, venit tamen nomine divini officii, quare si cathedralis et collegiatarum Canonici tenentur ad quotidianum officium divinum, tenentur etiam ad quotidianam celebrationem eiusdem Missae; ibid., § 11.

119 Immemorabilis consuetudo non excusat Canonicos cathedralium et collegiatarum insignium a residentia; bene tamen in collegiatis non insignibus et ruralibus, in quibus adeo tenues sunt reditus, ut Canonici aliunde non habentes, unde vivant non habeant; ibidem § 2, ex decreto Sacr. Congr.

120 Absentia a choro per tres menses non intelligitur permissa a Tridentino, si Ecclesiae Constitutiones servitium totius anni absque ulla intermissione requirant; qua in re nulla contraria consuetudo, etiam immemorabilis admittitur, ut censuit Sacr. Congr. in suo decreto; ibid., § 34.

121 Ad vocationem trium mensium concessam a Tridentino non requiritur licentia Episcopi, si tamen intra dioecesim consistant; requiritur autem vicissim, si se ab illa absentent; petita tamen non debet ab Episcopo negari, ita ex decretis Sacr. Congr.; ibid. § 36.

122 Canonici vigore trimestris a Concilio Tridentino sibi concessi non possunt simul abesse a choro ultra tertiam partem uno et eodem tempore, nec vacationem hanc obtinere possunt tempore Quadragesimae et Adventus, et in festis solemnioribus. Ita ex decreto Sacr. Congr., ibid. § 34.

123 Pro absentibus habentur qui absunt ab Ecclesiae servitio tot vicibus, ut praescripta quantitas trium mensium annuo spatio superetur. Hinc Sacra Congregatio decidit plusquam trimestrem valere, ut censeantur absentes; nec approbavit illos qui calculum conficiebant ab hora ad horam, et non a die in diem. Ita ex decreto Sacr. Congr., ibid. § 32, 33.

124 Absentes a servitio tempore vacationis non lucrantur distributiones quotidianas, nisi concessae sint illis a Constitutionibus confirmatis a SS. Pontificibus ante Concilium Tridentinum. Ita ex decreto Sacr. Congr., ibid.

125 Canonici, qui abfuerint ultra trimestre, non sunt citandi, ut veniant ad servitium Ecclesiae, qua in re differunt a Curatis non residentibus, qui ex Concilii praescripto citandi, vel admonendi sunt, ut contra illos procedatur. Vocandi sunt igitur Canonici, ut deducant causam, cur non debeant privari medietate, sive omnibus fructibus iuxta praescriptum Sacr. Congr. Conc. Ita ex Decreto Sacr. Congr., ibid. § 37.

126 Porro ut tunc procedatur ad privationem Canonicatus, praecedere debet trium annorum absentia, tum expediendae sunt tres citationes contra absentem, qui dein exspectandus est per sex menses, iisque elapsis, si non compareat, ad sententiam privationis procedatur. Ita ex decretis Sacr. Congr., ibid.

127 Attamen intra hoc triennium exspectationis procedi potest ad suspensionem delinquentis, iuxta dispositionem cap. *Ex tuae*, de Cleric. non resid. Quod etiam fieri potest inchoata iam via procedendi a Concilio praescripta; attamen tunc pergendum non est ad sententiam privationis. Ita ex decreto S. Congr. ibid., § 38.

Alia ad rem vid. verb. DISTRIBUTIONES. 128

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Residentia Canonicorum Ecclesiarum cathedralium et collegiatarum non debet amplius regulari a statutis et consuetudinibus earumdem Ecclesiarum, sed a Concilio Tridentino, sess. 24, cap. 2, de Reformat. quod iniungendo Canonicis onus residentiae, contrariis omnibus consuetudinibus, et statutis derogavit, ut aliis cumulatis firmavit Rota in Monasterien. *Parochialis* 16 Februarii 1748, § 6, coram Illustrissimo Migazzi, et 28 Iunii eiusd. anni 1748, § 13, cor. bon. mem. Lana. 129

At non omittendum est, Summum Pontificem Benedictum XIV Institut. Eccles. 107, in principio num. 2, referre pontificium hoc decretum consilio Sacr. Congr. Concil. interpretis editum: *Sanctissimus Dominus etiam ex sententia S. C. Concil. declaravit immemorabilem consuetudinem non excusare a residentia in Ecclesiis cathedralibus et collegiatis insignibus. In collegiatis autem non insignibus posse excusare, dum tamen sunt rurales, prorsus destitutae, et in quibus nunquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere, aut quae adeo tenuis reditus essent, ut Canonicos, aliunde non habentes unde vivant, alere non possent.* 130

Quaestionis est, an Canonici, qui spatio plurium annorum, decem scilicet, viginti, triginta, etc. non resederunt, puniri queant privatione Canonicatuum non servato ordine praescripto a Concilio Tridentino cap. 12, sess. 24 de Reformat., de quo Auctor n. 23. Negavit Rota in Tudert. *Servitiorum super privatione*, 17 Aprilis 1752, § 3, coram bon. memoriae Amadeo. 131

De servitio quod Canonici praestare debent choro, tum de aliis de quibus agit Auctor, consule pro re nata mox dictum Summum Pontificem Benedictum XIV, dict. Institut. Eccles. 107, a § 1 ad finem. 132

ADDITIO CASINENSIS.

Antiquitus quaestio erat inter doctores, num ad officium defunctorum et B. M. Virginis tenerentur extra chorum beneficiati. S. Thomas sensit omnino officium defunctorum omitti non posse a Canonicis et beneficiatis in quodlibet 6, quaest. 5, art. 8. Item affirmavit S. Antonius in III part., tit. 13, cap. 4, § 3, ab universis qui choro tenentur etiam extra chorum illud persolvi debere. S. Pius V vero tale onus ademit in sua Constitutione 64, his verbis: *Quod vero in rubricis nostri huius officii praescribitur, quibus diebus officium B. M. Virginis, item defunctorum, item septem psalmos poeni-* 133

tentiales, et graduales dici et psalli oportent, nos propter varia huius vitae negotia, multorum occupationibus indulgentes, peccati quid periculum ab ea praescriptione removendum duximus; verum debito providentiae pastoralis admoniti, omnes vehementer in Domino cohortamur ut remissionem nostram, quantum fieri poterit, sua devotione ac diligentia praecurrentes, illis etiam precibus, suffragiis et laudibus, suae et aliorum saluti consulere studeant. Ac ut fidelium voluntas, ac studium magis etiam ad hanc salutarem consuetudinem incitetur, de omnipotentis Dei misericordia, beatorumque Petri et Pauli apostolorum, eius auctoritate confisi, omnibus, illis ipsis diebus in rubricis praefinitis, beatae Mariae vel defunctorum officium dixerint, toties centum dies, qui vero septem psalmos, vel graduales quinquaginta de iniuncta ipsis poenitentia relaxamus. Et paulo post: *Hoc autem concedimus sine praeiudicio sanctae consuetudinis illarum Ecclesiarum, in quibus officium parvum beatae Mariae semper Virginis in choro dici consueverat, ita ut in praedictis Ecclesiis servetur ipsa sancta, et laudabilis consuetudo celebrandi more solito praedictum officium.*

Articulus VI. *Canonici, quoad associationem et assistentiam debitam episcopo.*

Summarium. 1. Canonici tenentur in eorum habitu Canonicali accedere ad domum Episcopi, et illum associare ad Ecclesiam celebraturum, vel Divina Officia auditurum cum cappa accedentem, et finito Officio in reditu associare. - 2. Et ad hoc tenentur non solum ex urbanitate, sed ex debito. - 3. Etiamsi domus non sit contigua Ecclesiae, dummodo non multum distet. - 4. Etiamsi distet per spatium 60 passuum. - 5. Etiamsi distet per spatium 100 passuum. - 6. Etiamsi distet per spatium 160 passuum. - 7. Imo Canonici tenentur accedere ad palatium Episcopi ad effectum eumdem associandi ad Ecclesiam, non obstante distantia Cathedralis 200 et ultra passuum. - 8. Si vero palatium Episcopi sit longe distans, debet associari ex aliquo loco ad hoc deputato prope Ecclesiam, vel Ecclesiae ipsius atrio, ut scalis vicino. - 9. Ut Canonici in debita associatione Episcopi deesse non possint, et Officia Divina non turbentur, debet Episcopus certam horam sui adventus tempore congruo statuere et significare. - 10. Et determinata ac stabilita cum Episcopo certa hora Officii, si dato ultimo signo Campanae non veniat Episcopus, possunt Canonici inchoare Officium, etiam non exspectato Episcopo. - 11. Si Episcopus post inchoatum Officium, ad Ecclesiam descendat, tunc satis erit, si quatuor, vel quinque Canonici ei obviam eant; et maior pars Canonicorum in Choro remaneat. - 12. Vel saltem duo ex Canonicis tenentur ex Choro discedere, et obviam ire Episcopo porrigentes Aspersorium. - 13. Et idem si Episcopus venit eo tempore, quo post decantatum Evangelium concio inchoatur. - 14. Quod si finita concione velit domum redire nec pariter Canonici omnes debent deserere Missam; sed tantum tres, vel quatuor Episcopum usque ad portam comitentur, et statim redeant. - 15. Sed si post finitam Missam velit discedere, nec exspectare, quod hora sexta recitetur, quae de consuetudine Ecclesiae immediate finita Missa cantari solet, Canonici omnes salteni usque ad portam Ecclesiae comitentur. - 16. Si vero discedat persolutis Divinis Officiis, tenentur illum associare usque extra portam Ecelesiae, vel usque ad primum atrium domus Episcopi, quando domus est contigua Ecclesiae. - 17. Episcopum associare uti supra tenentur etiam Dignitates, licet Caeremoniale tantum Canonicos exprimat. - 18. Canonici et Dignitates non tenentur associare, et reassociare Episcopum toties quoties accedit ad Ecclesiam, et ab illa recedit, sed solum in solemnioribus diebus, quibus cum Cappa ad celebrandum, aut ad assistendum Divinis Officiis, vel ad Pontificalia exercenda accedit. - 19. In caeteris vero diebus, quibus Episcopus private sine Cappa, vel ex alia causa ad Ecclesiam accedere voluerit non tenentur nisi ex voluntate et urbanitate haec obsequia ei praestare, et satis est, si aliqui ex Canonicis et Dignitatibus ad ostium Ecclesiae accurrant, cui Dignior Aspersorium cum aqua benedicta ministrare debet, et abeuntem similiter usque ad ostium comitentur. - 20. Si autem exstet consuetudo, quod Canonici soleant associare Episcopum a Cubiculo, seu a Camera deputata quoties cum Cappa accedit ad Ecclesiam, ut celebret, et Divinis Officiis assistat, etiam in Dominicis diebus, et aliis Festivitatibus per annum, talis consuetudo servanda est. - 21. Imo Canonici tenentur Episcopum associare et reducere, etiamsi Cappa non utatur, quando pro loci, aut Provinciae consuetudine, aut alias Cappa uti non solet, aut eius loco alium habitum ferre solet. - 22. Canonici omnes non tenentur associare Episcopum ab eo Altari, in quo Missam planam celebravit ad Sedem Episcopalem, si voluerit Missae Conventuali assistere. - 23. Canonici non tenentur, nisi ex urbanitate, associare Episcopum venientem ad Cameram Capitularem. - 24. Canonici, et Dignitates associantes per Civitatem eorum Episcopum Cardinalem non collegialiter, nec cum habitu Canonicali, debent illum anteire, non autem sequi. - 25. Canonici omnes non tenentur ire obviam Episcopo Suffraganeo venienti ad Ecclesiam ad celebrandum nomine Episcopi proprii, usque ad Cubiculum, sicut tenentur ire obviam Episcopo proprio, sed satis est, ut Suffraganeo aliqui Canonici obviam procedant usque ad portam Ecclesiae. - 26. Si Suffraganeus de licentia Episcopi deferat Cappam, tenentur duo Canonici ire usque ad ostium Ecclesiae, et Dignior porrigat ei Aspersorium, quo Suffraganeus seipsum tantum aspergat, et pariter eum associent in reditu usque ad eumdem locum. - 27. Assistentia a Canonicis, et Dignitatibus debita Episcopo, facienda est secundum Caeremoniale Romanum. - 28. Et huius caeremonialis dispositionem tenetur Episcopus omnino observari facere in Cathedrali, et in aliis Ecclesiis suae Dioecesis. - 29. Nisi tamen adsit laudabilis, et immemorabilis consuetudo in contrarium. - 30. Caeremoniale enim non tollit immemorabiles, et laudabiles consuetudines, sed abusus. - 31. Canonici, Dignitates, et portionarii tenentur assistere Episcopo solemniter celebranti, aut alia Pontificalia exercenti. - 32. Episcopo celebranti assistere tenentur prima Dignitas et duae aliae Dignitates, vel Canonici praeter Diaconum, et Subdiaconum Ministros, qui cantant Evangelium, et Epistolam. - 33. Assistere enim Episcopo debent Digniores et honoratiores. - 34. Et per hoc a prima Dignitate, seu Digniore in Ordine Sacerdotali constituto, assistentia cum Pluviali Episcopo celebranti facienda est. - 35. Talis prima Dignitas seu Dignior in casu, quo recuset sic Episcopo assistere, cogendus est poenis, et Censuris Ecclesiasticis. - 36. Prima Dignitas debet assistere Episcopo celebranti, licet sit unica, et ad assistendum potest cogi sub eisdem poenis et Censuris. - 37. Archidiaconus non potest assistere Episcopo in habitu Praelatitio non Chorali, licet sit Protonotarius. - 38. Consuetudo, ut Dignitates et Canonici Mitram, Gremiale et Thuribulum, ac simile ministrent Episcopo, servanda est. - 39. Assistentia duorum Canonicorum semper convenit Episcopo loci Ordinario tantum, sive celebret, sive Divinis assistat, maxime quando est paratus. - 40. Et hi duo

Canonici assistentes debent eligi ex numero Diaconorum, quando Praebendae sunt distinctae. - 41. Canonici duo Diaconi assistentes, et non Presbyter assistens, debent elevare fimbrias Pluvialis hinc inde, dum Episcopus progreditur, et thurificat Altare. - 42. Canonici iidem assistere debent Episcopo, quando facit Ordinationes, tam si faciat cum Missa solemni, quam si faciat cum Missa privata. - 43. Canonici Diaconi non debent hinc inde assistere Episcopo, dum is accedit ad Ecclesiam, nisi quando est paratus cum Pluviali et Mitra. - 44. Canonici, qui assistunt Episcopo cum Cappa, non tenentur ei ponere, et deponere birretum, sicut tenentur ei ponere et deponere Mitram, sed debet Episcopus, sibi de per se extrahere. - 45. Canonici tenentur, et cogi possunt ab Episcopo, ut sibi ministrent, et inserviant non modo in Cathedrali, verum etiam in quibuscunque Civitatis Ecclesiis, ad quas ad publicas, vel solemnes Episcopales functiones exercendas Episcopum ire contigerit; non tamen extra Civitatem. - 46. Dummodo in Cathedrali numerus sufficiens Canonicorum et Ministrorum remaneat, et Officium, et Servitium Chori non deseratur. - 47. Non tamen possunt Canonici cogi ad assistendum Episcopo, si accesserit ad alias Ecclesias ad celebrandum private. - 48. Imo neque tenentur Canonici assistere Episcopo Missam private celebranti in ipsa Cathedrali. - 49. Et quatenus Episcopo in his Missis privatis inserviant, non gaudent distributionibus. - 50. Si tamen ex consuetudine Ecclesiae assistere tenerentur, talis consuetudo esset observanda, et Canonici assistentes non amitterent Distributiones quotidianas. - 51. Canonici Cathedralis, si adsint, debent inservire Episcopo Pontificalia exercenti; et non alii inferiores. - 52. Imo ad Canonicos et Dignitates Cathedralis, si adsint, pertinet assistere Episcopo pontificaliter celebranti, etiam in Ecclesia Collegiata, vel Parochiali, non autem ad Canonicos Collegiatae, vel presbyteros Parochialium, etiamsi numerus alioquin sufficiens sit Presbyterorum. - 53. Et hoc procedit etiam quando Episcopus celebrat, aut Missae, seu vesperis solemnibus quacunque ex causa interest in Ecclesiis exemptis, et Sedi Apostolicae immediate subiectis, intra fines tamen suae Dioecesis existentibus. Vide tamen verbo *Assistentia* num. 25. - 54. Canonici tenentur assistere Suffraganeo, quando nomine proprii Episcopi functiones Pontificales exercet. - 55. Eadem enim obsequia praestanda sunt Episcopo Delegato, quae praestari debent Deleganti. - 56. Canonicorum duorum assistentiam habere non debet Episcopus Suffraganeus ultra Diaconum, subdiaconum, qui sunt cantaturi Evangelium, et Epistolam, sicut haberet proprius Episcopus. - 57. Si tamen consuetudo antiqua id permitteret, ut Suffraganeus haberet assistentiam aliorum duorum canonicorum, praeter Diaconum et Subdiaconum, esset observanda. - 58. Canonici et Dignitates omnes non debent assistere parati, quando Episcopus Suffraganeus solemniter celebrat, sed in habitu ordinario, sicut et quando facit Ordinationes, Consecrationes, vel alias similes functiones pro Ordinario; quo casu illi tantum debent accipere paramenta, qui sunt necessarii in ministerio. - 59. Canonici Diaconi assistentes non tenentur, imo non debent inservire Archiepiscopo de bugia, seu Candela, sed ea administranda est per Cappellanum; et non possunt cogi Canonici ad inserviendum Archiepiscopo in Missis privatis praeter consuetudinem. - 60. Canonici autem, seu Dignitates, qui assistunt iuxta consuetudinem Ecclesiae Archiepiscopo privatim celebranti in Ecclesia Cathedrali, non amittunt Distributiones quotidianas. - 61. Canonici enim, et Dignitates, dum sunt in debita assistentia apud Episcopum, intelliguntur praesentes in Choro tam in Ecclesia Cathedrali, quam in alia Ecclesia. - 62. Quaenam assistentia facienda sit a Canonicis Episcopo conciones habenti. - 63-66. De assistentia a Canonicis debita Episcopo. - 67. Decreta Sacr. Rit. Congr. de assistentia praestanda Episcopo. - 68. De obsequiis vero debitis Episcopo Suffraganeo, vel Coadiutori ad Ecclesiam accedenti.

1 Canonici tenentur in eorum habitu canonicali accedere ad domum Episcopi, et illum associare ad Ecclesiam celebraturum, vel divina officia auditurum cum cappa accedentem, et finito officio in reditu associare. Caeremonial. Episcop., cap. 15, ibi: *Cum Episcopus rei divinae peragendae causa ad Ecclesiam venturus erit, sive ipsemet celebraturus sit, sive alter, debent Canonici omnes in eorum ecclesiastico et canonicali habitu appropinquante hora ad illum accedere, eumdemque cappa indutum ex aula, sive camera, quam ad hoc destinavit ad Ecclesiam progredientem comitari et deducere;* et paulo inferius: *In redeundo idem ordo servetur.* Et sic etiam censuit Sacr. Congr. Rit. in Ragusina, 8 Martii 1617, et in Tarvisina, 10 Ian. 1719, et in Pisauren., 22 Mart. 1653.
2 Et ad hoc tenentur non solum ex urbanitate, sed ex debito. Sacr. Rit. Congr. in Salaman-
3 tina, 16 Iulii 1605. Etiamsi domus non sit contigua Ecclesiae, dummodo domus non multum distet. Eadem Sacr. Congr. Rit. in Oscen., 16 Maii 1601, et in Conimbrien., 6 Iulii 1681.
4 Etiamsi distet per spatium 60 passuum, qui habetur pro modico spatio. Eadem S. Congr. in Theatina, 14 Decembris 1602, et in Tifer-
5 naten., 5 Iulii 1603. Etiamsi distet per spatium 110 passuum. Ead. S. Congr. in Elven.,
6 10 Ian. 1604. Etiamsi distet per spatium 160 passuum. Ead. Sacr. Congreg. in Terracinen., 20 Augusti 1622. Imo Canonici tenentur acce- 7
dere ad palatium Episcopi ad effectum eumdem associandi ad Ecclesiam, non obstante distantia cathedralis 200 et ultra passuum. Sacr. Rit. Congreg. in Turritana, 26 Aprilis 1704, ad 6, ut refert Monacell., tom. IV, in supplement. ad tertium tom., num. 193. Si vero 8
palatium Episcopi sit longe distans, debet associari ex aliquo loco ad hoc deputato prope Ecclesiam, vel Ecclesiae ipsius atrio, aut scalis vicino. Eadem Sacr. Congreg. in d. Oscens., 16 Maii 1601. Ut Canonici in debita associa- 9
tione Episcopi deesse non possint, et officia divina non turbentur, debet Episcopus certam horam sui adventus tempore congruo statuere et significare. Sacr. Congreg. Rit. in Alboren. et Oscen., 16 Maii 1601, et in Placentina Compostellae, 4 Iulii 1615, in resp. ad primum dubium. Et determinata ac stabilita cum Epi- 10
scopo certa hora officii, si dato ultimo signo campanae, non veniat Episcopus, possunt Canonici inchoare officium, etiam non exspectato Episcopo. Eadem Congreg. in dicta Placentina in resp. ad quintum dubium, et in Salamantina, 16 Iulii 1605. Si Episcopus post inchoa- 11
tum officium ad Ecclesiam descendat, tunc satis erit, si quatuor vel quinque Canonici obviam eant, et maior pars Canonicorum in choro remaneat. Eadem Sacr. Congr. in d. Placentina in resp. ad primum dubium. Vel saltem 12

duo ex Canonicis tenentur ex choro discedere, et obviam ire Episcopo porrigentes aspersorium, ut eadem Sacr. Congr. censuit in Lunen. Sarzanen., 3 Martii 1633, his verbis: *Sacr. Congr. Rituum censuit, quod Episcopo venienti ad Ecclesiam, dum in choro a Canonicis recitantur horae canonicae, saltem duo ex Canonicis teneantur a choro discedere, et obviam ire porrigentes aspersorium.* Et idem si Episcopus venit eo tempore quo post decantatum Evangelium concio inchoatur. Eadem Sacr. Congr. in dicta Placent. in respons. ad secundum dubium. Quod si finita concione, velit domum redire, nec pariter Canonici omnes debent deserere Missam, sed tantum tres vel quatuor Episcopum usque ad portam comitentur, et statim redeant. Eadem Congr. in dicta Placentina in respons. ad tertium dubium. Sed si post finitam Missam velit discedere, nec exspectare quod hora sexta recitetur, quae de consuetudine Ecclesiae immediate finita Missa cantari solet, Canonici omnes saltem usque ad portam Ecclesiae comitentur. Eadem Sacr. Congreg. in Placentina in resp. ad quartum dubium. Si vero discedat persolutis divinis officiis, tenentur illum associare usque extra portam Ecclesiae, vel usque ad primum atrium domus Episcopi, quando domus est contigua Ecclesiae. Eadem Sacr. Congr. in dicta Placentina in resp. ad sextum dubium, et in Pisauren., 13 Septembris 1646. Episcopum associare, uti supra, tenentur etiam dignitates, licet Caeremoniale tantum Canonicos exprimat. S. C. R. in Perusina, 21 Augusti 1601.

Canonici et dignitates non tenentur associare et reassociare Episcopum toties quoties accedit ad Ecclesiam et ab illa recedit, sed solum in solemnioribus diebus, quibus cum cappa ad celebrandum aut ad assistendum divinis officiis, vel ad pontificalia exercenda accedit. S. R. C. in Perusina, 26 Novembris 1611, et in dicta Placentina in resp. ad primum dubium. In caeteris vero diebus quibus Episcopus private sine cappa, vel ex alia causa ad Ecclesiam accedere voluerit, non tenentur, nisi ex voluntate et urbanitate haec obsequia ei praestare, et satis est, si aliqui ex Canonicis et Dignitatibus ad ostium Ecclesiae accurrant, cui dignior aspersorium cum aqua benedicta ministrare debet, et abeuntem similiter usque ad ostium comitentur. Eadem Sacr. Rituum Congr. in dicta Perusina, 20 Decembr. 1601, Brundusina, 2 Mart. 1603, Asculana, 16 Decembr. 1606, Ripana, 24 Octobris 1609, Sarzanen., 12 Martii 1618, Tarvisina, 19 Ian. 1619, Sarnens., 30 Mart. 1619, Limana in Indiis, 29 Maii 1621. Si autem extet consuetudo quod Canonici soleant associare Episcopum a cubiculo, seu a camera deputata, quoties cum cappa accedit ad Ecclesiam ut celebret, et divinis officiis assistat etiam in dominicis diebus, et aliis festivitatibus per annum, talis consuetudo servanda est. Sacr. Congreg. Rituum in Ripana, 30 Ianuarii 1610. Imo Canonici tenentur Episcopum associare et reducere, etiamsi cappa non utatur, quando pro loci aut provinciae consuetudine, aut alias, cappa uti non solet, aut eius loco alium habitum ferre solet. Sacr. Congr. Rituum in Elboren., 8 Martii 1600. Canonici omnes non tenentur associare Episcopum ab eo altari in quo Missam planam celebravit, ad sedem episcopalem, si voluerit Missae conventuali assistere. Sacr. Congr. in Tifernaten., 15 Iulii 1603. Canonici non tenentur, nisi ex urbanitate, associare Episcopum venientem ad cameram capitularem. Sacr. Congr. Rituum in Salamant., 16 Iulii 1605. Canonici et Dignitates associantes per civitatem eorum Episcopum Cardinalem non collegialiter, nec cum habitu canonicali, debent illum anteire, non autem sequi. S. C. Rituum in Patavin., 4 Iulii 1626. Canonici omnes non tenentur ire obviam Episcopo Suffraganeo venienti ad Ecclesiam, ad celebrandum nomine Episcopi proprii usque ad cubiculum, sicuti tenentur ire obviam Episcopo proprio, sed satis est ut Suffraganeo aliqui Canonici obviam procedant usque ad portam Ecclesiae. Sacr. Congr. Rituum in Bracharen., 1 Septembris 1607. Si Suffraganeus de licentia Episcopi deferat cappam, tenentur duo Canonici ire usque ad ostium Ecclesiae, et dignior porrigat ei aspersorium, quo Suffraganeus seipsum tantum aspergat, et pariter eum associent in reditu usque ad eumdem locum. Sacr. Congr. Rit. in Veliterna, 6 Septembris 1698, in resp. ad primum dubium.

Assistentia a Canonicis et Dignitatibus debita Episcopo facienda est secundum Caeremoniale Roman. Sacr. Congr. Rituum in una Visen., 13 Iun. 1605, in una Alexandrina, 15 Mart. 1607, et in Mexicana, 4 Aprilis 1620. Et huius Caeremonialis dispositionem tenetur Episcopus omnino observari facere in cathedralibus et in aliis Ecclesiis suae dioecesis. Eadem S. Congr. in Angrens., 15 Decembris 1632. Nisi tamen adsit laudabilis et immemorabilis consuetudo in contrarium, ut in Salernitana, 16 Iulii 1605. Quia Caeremoniale non tollit immemorabiles et laudabiles consuetudines, sed abusus. Ead. S. C. in Salamantina, 20 Ian. 1604, Caesaraugustana, 10 Apr. 1604, Mantuana, 19 Iunii 1604, Tornacensi, 26 Ian. 1612, Brundusina, 17 Septem. 1623, Forolivien., 4 Apr. 1615, Hydruntina, 30 Ian. 1616. Unde Canonici, Dignitates et Portionarii tenentur assistere Episcopo solemniter celebranti, aut alia pontificalia exercenti. Conc. Trident., sess. 24 de Reformat., cap. 12, vers. *et Episcopo celebranti.* Et sic Episcopo celebranti assistere tenentur prima Dignitas et duae aliae Dignitates, vel Canonici praeter Diaconum et Subdiaconum Ministros qui cantant Evangelium et Epistolam. Sacr. Congreg. Rituum in

una Lucensi de anno 1609. Assistere enim Episcopo debent digniores et honoratiores. Ead. S. Congr. Rituum in Calaguritana, 1 Iulii 1601. Et per hoc a prima dignitate seu digniore in ordine sacerdotali constituto, assistentia cum pluviali Episcopo celebranti facienda est. Eadem Sacr. Congr. in Reatina, 10 Ianuarii 1609, et in Vercellensi, 7 Augusti 1610. Et talis prima Dignitas seu dignior, in casu quo recuset sic Episcopo assistere, cogendus est poenis et censuris Ecclesiasticis. Eadem Sacr. Congreg. in d. Reatina, 10 Ianuarii 1609, et 28 Maii 1616. Prima Dignitas debet assistere Episcopo celebranti, licet sit unica, et ad assistendum potest cogi sub eisdem poenis et censuris. Ead. Sacr. Congr. in Calaguritana, 2 Decembr. 1620. Archidiaconus non potest assistere Episcopo in habitu praelatitio non chorali, licet sit protonotarius. Eadem Congreg., 6 Martii 1610. Consuetudo, ut Dignitates et Canonici mitram, gremiale, et thuribulum, ac simile ministrent Episcopo, servanda est. Eadem Sacr. Congr. in Lamac., 5 Iulii 1603. Assistentia duorum Canonicorum semper convenit Episcopo loci ordinario tantum, sive celebret, sive divinis assistat, maxime quando est paratus. Eadem Congreg. in Aesina, 30 Augusti 1602, in Sarnen., 21 Aug. 1604, in Granat., 10 Maii 1608, et in Caesaraugustana, 9 Maii 1696. Et hi duo Canonici assistentes debent eligi ex numero Diaconorum, quando praebendae sunt distinctae. Eadem Sacr. Congr. in Nolana, 13 Maii 1603, et in Placentina Provinciae Compostellanae, 15 Maii 1607, in resp. ad 7 dub. Canonici duo Diaconi assistentes, et non presbyter assistens debet elevare fimbrias pluvialis hinc inde, dum Episcopus progreditur et thurificat altare. Eadem Congr. in d. Placent. in resp. ad 7 dub. Canonici iidem assistere debent Episcopo, quando facit ordinationes, tam si faciat cum Missa solemni, quam si faciat cum Missa privata. Eadem Sacra Congregatio in dicta Placentina in resp. ad 2 dub. Canonici Diaconi non debent hinc inde assistere Episcopo, dum is accedit ad Ecclesiam, nisi quando est paratus cum pluviali et mitra. Eadem S. C. in Aesina, 2 Augusti 1602. Canonici, qui assistunt Episcopo cum cappa, non tenentur ei ponere et deponere birretum, sicut tenentur ei ponere et deponere mitram, sed debet Episcopus sibi de per se extrahere. Eadem S. Congr. in Sarnen., 21 Augusti 1604, in Lauden., 4 Apr. 1602, in Thelesina, 22 Decembr. 1629, et in Isernien., 21 Augusti 1632.

Canonici tenentur, et cogi possunt ab Episcopo ut sibi ministrent et inserviant non modo in cathedrali, verum etiam in quibuscunque civitatis Ecclesiis, ad quas ad publicas vel solemnes episcopales functiones exercendas Episcopum ire contigerit; non tamen extra civitatem. Ead. S. Congr. in Tifernaten. 5 Iulii 1603, in Salamantina, 10 Ianuarii 1604, in Granaten., 9 Maii 1606, in Elboren., 7 Iulii 1612. Dummodo in cathedrali numerus sufficiens Canonicorum et Ministrorum remaneat, et officium et servitium chori non deseratur. Eadem S. C. in Lamacen., 17 Martii 1607, et in Elboren., 7 Iulii 1612. Non tamen possunt Canonici cogi ad assistendum Episcopo, si accesserit ad alias Ecclesias ad celebrandum private. Eadem Sacr. Congr. in Tifernaten., 5 Iulii 1603. Imo neque tenentur Canonici Episcopo assistere Missam private celebranti in ipsa cathedrali, ut decisum fuisse a Sacr. Congr. refert Scipio de Rubeis in Aphorism. Episcop., verb. *Assistentia*, num. 2; Barbosa de Canon., cap. 33, n. 12. Et quatenus Episcopo in Missis privatis inserviant, non gaudent distributionibus, ut censuit Sacr. Congr. Concilii sub die 17 Maii 1618. Si tamen ex consuetudine Ecclesiae assistere tenerentur, talis consuetudo esset observanda, et Canonici assistentes non amitterent distributiones quotidianas, ut censuit Sacr. Rituum Congregatio in Lamacensi, 25 Aprilis 1608. Canonici cathedralis, si adsint, debent inservire Episcopo pontificalia exercenti extra cathedralem, et non alii inferiores; cum enim pro parte capituli cathedralis Isernien. narratum fuisset, Episcopum exercentem pontificalia extra cathedralem adhibere inservientes presbyteros simplices, neglectis Canonicis cathedralis, et petitum declarari an conveniat, eadem Sacr. Rit. Congreg., sub die 2 Augusti 1631, respondit: *non convenire, sed Canonicos cathedralis in casu proposito inservire debere etiam extra cathedralem, et non alios inferiores*. Imo ad Dignitates et Canonicos cathedralis, si adsint, pertinet assistere Episcopo pontificaliter celebranti, etiam in Ecclesia collegiata vel parochiali, non autem ad Canonicos collegiatae, vel presbyteros parochialium, etiamsi numerus alioquin sufficiens sit presbyterorum. Eadem Congregatio Rituum in Calaguritana, 1 Iulii 1601, in Bononien., 20 Aprilis 1602, et in Brundusina, 15 Iulii 1617. Et hoc procedit etiam quando Episcopus celebrat, aut Missae seu Vesperis solemnibus quacunque ex causa interest in Ecclesiis exemptis, et Sedi Apostolicae immediate subiectis intra fines tamen suae dioecesis existentibus, quia potest ibi sibi assumere suos Canonicos, et ibi habere cum eis circulum ad gloriam, et ad ipsum pertinet confessionem facere cum sacerdote, incensum ponere et benedicere, ac benedictionem post Vesperas, et post Missam dare. Sacr. Rit. Congreg. in Alexandrina S. Petri in Borgoglio, 7 Februarii 1604. Vide tamen verb. *Assistentia*, num. 25.

Canonici tenentur assistere Suffraganeo, quando nomine proprii Episcopi functiones episcopales exercet. Eadem Sacr. Congr. Rituum in Bracharen., 21 Februarii 1604. Eadem enim obsequia praestanda sunt Episcopo delegato,

quae praestari debent deleganti. Eadem S. C.
56 in dict. Bracharen., 20 Martii 1604. Canonicorum duorum assistentiam habere non debet Episcopus Suffraganeus ultra Diaconum et Subdiaconum, qui sunt cantaturi Evangelium et Epistolam, sicut haberet proprius Episcopus. Sacr. Congreg. Rituum in Bracharen., 1 Se-
57 ptembris 1607. Si tamen consuetudo antiqua id permitteret, esset observanda, ut Suffraganeus haberet assistentiam aliorum duorum Canonicorum praeter Diaconum et Subdiaconum. Ead.
58 Sacr. Congr. in Tarraconen., 7 Iulii 1612. Canonici et Dignitates omnes non debent assistere parati, quando Episcopus Suffraganeus solemniter celebrat, sed in habitu ordinario, sicut et quando facit ordinationes, consecrationes, et alias similes functiones pro Ordinario, quo casu illi tantum debent accipere paramenta, qui sunt necessarii in ministerio. Eadem Sacr. Congr.
59 in Bracharen., 1 Septembris 1607. Canonici Diaconi assistentes non tenentur, imo non debent inservire Archiepiscopo de bugia, seu candela, sed ea administranda est per cappellanum, et non possunt cogi Canonici ad inserviendum Archiepiscopo in Missis privatis praeter consuetudinem. Eadem Sacr. Congr. in Ragusina,
60 17 Martii 1659. Canonici autem, seu Dignitates qui assistunt, iuxta consuetudinem Ecclesiae, Archiepiscopo vel Episcopo privatim celebranti in Ecclesia cathedrali, non amittunt distributiones quotidianas. Eadem Sacra Congregatio
61 in Lamacen., 8 Aprilis 1607. Canonici enim et Dignitates, dum sunt in debita assistentia apud Episcopum, intelliguntur praesentes in choro, tam in Ecclesia cathedrali, quam in alia Ecclesia. Eadem Sacr. Congr. in Cameracen., 15 Martii 1608.

62 Circa assistentiam faciendam a Canonicis Episcopo conciones habenti, fuerunt resoluta varia dubia a particulari congregatione deputata a Clemente XI, de anno 1708, in Casalensi, ut tom. III Comment. ad Constit. 1 Nicolai III, num. 18, refert eminentissimus Petra, qui fuit secretarius talis specialis Congregationis, ut fatetur ipse ad Constit. 1 Urbani IV, num. 16. Dubia igitur et resolutiones, sunt ut sequitur: *Vigesimo septimo: An et qualis assistentia debeatur per Canonicos Episcopo concionanti, tam in Missis solemnibus quam extra, et tam in Sede Episcopali quam in Ambone, tam cum pluviali quam cum mozzetta et cappa magna. Vigesimo octavo: An et quibus casibus praedictis liceat Episcopo dare solemnem benedictionem praevia solemni confessione. Die 1 Aprilis 1708, censuit ad vigesimum septimum, Episcopo concionante pontificaliter intra Missarum solemnia servandum concilium provinciale: concionante verum cum mozzetta, seu cappa, servandum decretum S. Congr. Rituum, die 19 Decembris 1643, tenoris videlicet.* Dubium: *Quaesitum fuit, an Episcopo praedicanti in Ecclesia cathedrali in Ambone, ubi praedicatores ordinarii praedicare consueverunt sine baldachino, et in habitu mozzettae et stolae debeatur assistentia a Canonicis et dignitatibus? Sacr. Congregatio respondit: In casu proposito assistentiam non deberi ei, nisi quando cum pluviali et mitra ad praescriptum Caeremonialis Episcoporum voluerit praedicare. Ad vigesimum octavum censuit: In casu quo Episcopus concionatur pontificaliter inter Missarum solemnia, servandum esse Caeremoniale, et in reliquis ex deductis negative; et proposito die 16 Maii dicti anni eodem dubio vigesimo septimo: An sit standum, vel recedendum a decisis? censuit quoad primam et secundam partem in decisis, quoad tertiam concionante Episcopo cum cappa et stola servandum rursus esse concilium provinciale, concionante vero cum mozzetta, servandam esse resolutionem Sacrae Congregationis Rituum.*

ADDITIONES AUCTORIS.

Pro intelligentia assistentiae debitae Episco- 63
po attendenda est resolutio data ad sequentia dubia a Sacra Congregatione Concil. in Licien., die 17 Augusti 1641, ibi. Primo: An decretum Sacri Concilii cap. 12, sess. 24, de Reform., locum habeat, dum Episcopus in sua Ecclesia cathedrali assistit cum cappa Missae, et divinis officiis diebus dominicis et festivis, etiam non solemnibus, et in diebus ferialibus Quadragesimae?

Secundo, an locum habeat, quando Episcopus in aliis Ecclesiis sibi subiectis, in civitate existentibus, pontificaliter celebrat, vel paratus assistit cum pluviali et mitra, aut cum cappa divinis officiis, et Missae solemni, vel alia pontificalia exercet, tam occasione alicuius sancti, qui in ipsis Ecclesiis solemnizatur, quam alia occasione, si numerus sufficiens Canonicorum, et ministrorum in Ecclesia cathedrali remaneat?

Tertio, an habeat locum, cum Episcopus cum cappa in Ecclesia cathedrali assistit concioni quae solita est haberi post Missam conventualem diebus Quadragesimae, et etiam aliis intra annum?

Quarto, an similiter habeat locum, quando Episcopus intervenit cum cappa concioni quae habetur in aliis Ecclesiis civitatis etiam exemptis diebus festivis, vel ferialibus Quadragesimae, et intra annum; aut si saltem duo ex iis compelli possint ad sibi assistendum hinc inde a sua Sede, et si isti duo debeant esse digniores, dummodo non sint legitime impediti, seu illi qui solent assistere in Ecclesia cathedrali, vel omnes per turnum alternis vicibus?

Sacra etc., ad primum respondit: Decretum S. Concilii cap. 12, vers. *Omnes vero*, sess. 24, habere locum.

Ad secundum et tertium, itidem habere locum.

Ad quartum respondit, locum non habere.

64 Fas est Episcopo servitiis suis adiungere saltem geminos Canonicos cathedralis, seu etiam collegiatarum, attamen non potest seligere Canonicum, seu Dignitatem, neque etiam Coadiutorem. Ita ex pluribus decretis Sacr. Congr. et Bened. XIV, Institut. Eccles. 107, § 57.

65 Ex lege Concilii Trident. sess. 24, cap. 12, possunt cogi Canonici *Episcopo celebranti vel alia pontificalia exercenti assistere et inservire*. Porro ex decretis Sacrae Congregationis dicimus Episcopo in cathedrali celebranti in pontificalibus inservire teneri omnes, iis exceptis, qui legitimis vacationibus absunt. Tenentur vero etiam praestare illi munus Subdiaconi, quod verum est etiamsi Episcopus celebrat, seu ordines ministret extra cathedralem, intra dioecesim et suburbia, tenentur enim etiam tunc praestare munus Diaconi, Subdiaconi, presbyteri assistentis et illorum Canonicorum qui Episcopo ordines ministranti cum Archidiacono adsunt. Ita ex pluribus decretis Sacr. Congr. ibid., § 60.

66 Porro haec assistentia locum habet etiam cum Episcopus in sua cathedrali praesens est Missae, et divinis officiis diebus dominicis et festis etiam non solemnibus, et in diebus ferialibus Quadragesimae. Quod verum est etiam quando Episcopus in aliis Ecclesiis civitatis pontificaliter celebrat, vel paratus assistit cum pluviali et mitra, aut cum cappa divinis officiis, et Missae solemni, aut alia pontificalia exercet, si tamen numerus sufficiens Canonicorum et ministrorum in Ecclesia cathedrali remaneat. Haec valent etiam dum Episcopus in cathedrali adest concioni diebus Quadragesimae et aliis intra annum, non vero si cum cappa assistit concioni quae habetur in aliis Ecclesiis civitatis, etiam exemptis. Ibid.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

67 Ad plenam cognitionem materiae, de qua agit hoc in articulo, auctor valde conducit referre dubia in Sacr. Congr. Rituum proposita ad instantiam Archiepiscopi, tum capituli Hispalensis, resolutionesque ab ea datas, quas non Urbanus VIII, ut per errorem asseruit Scarfantonius ad Ceccoper. animadvers. ad lib. IV, tit. 7, num. 26, sed Clemens VIII confirmavit die 17 Iunii 1592.

Primum dubium est: *An, quando Archiepiscopus solemniter celebrat, vel alia pontificalia munia exercet, compellere possit dignitates, canonicos, et universum capitulum Ecclesiae metropolitanae, ut sibi assistant?*

Secundum: *Quod sic, quonam ritu, et a quibus interveniendum erit?*

Tertium: *An, quando contigerit ut Missa per eumdem Archiepiscopum solemniter celebranda, vel aliae functiones pontificales sint exercendae extra metropolitanam in alia Ecclesia eiusdem civitatis, vel suburbiorum, possit similiter compellere complures, ut sibi inserviant et assistant, etiamsi ipsa Ecclesia esset collegiata, et in ea Dignitates et Canonici existerent?*

Quartum: *An Dignitates, Canonici, Capitulum teneantur Archiepiscopum accedentem ad Ecclesiam diebus festis cappa indutum comitari, et ex quo loco?*

Quintum: *An etiam in reditu debeant eum reducere, et ad quem locum?*

Sextum: *An si privatim ad Ecclesiam venerit, sit ei obviam eundum, rediens sit reducendus, et quomodo?*

Septimum: *An decens sit Archiepiscopum cum cappa incedentem, unam, aut duas Dignitates ad latus suum admittere?*

Octavum: *An Archiepiscopo in Ecclesiam intranti prima ex caeteris praestantior Dignitas debeat offerre aspersorium?*

Nonum: *An primam et praestantiorem Dignitatem in ordine sacerdotali obtinens teneatur pluviali indutus assistere, et servire de libro Archiepiscopo solemniter celebranti, sive alias pontificales functiones exercenti?*

Decimum: *Quinam diaconali habitu induti debeant assistere, elevare fimbrias, imponere et deponere mitram, et qui Evangelium et Epistolam cantare teneantur et debeant?*

Ad primum et secundum respondit S. Congr., *posse Archiepisc. de decreto S. Concil. Trid. cap. 12, sess. 24, de Reformat., supradictos compellere ut sibi assistant et inserviant. Modus autem assistendi et inserviendi is esse debet quem regulae Pontificalis Romani praescribunt.*

Ad tertium, *licere Archiepiscopo eosdem compellere, quoties ad alias eiusdem civitatis et suburbiorum Ecclesias accedit ad aliquod speciale munus exercendum. Verum cum honoris et servitii sui causa voluerit ab Ecclesia metropolitana Dignitates, Canonicos, aliosque capitulares extrahere, qui sibi solemniter celebranti, vel pontificalia exercenti assistant et inserviant, curet, ut par est, ne ipsa Ecclesia metropolitana ministris omnibus destituatur, debitoque cultu et officio defraudetur. Accedens vero ad Ecclesias in quibus aliae sint Dignitates et Canonici, curet quoque Dom. Archiepiscopus pro sua prudentia, ut omnes confusionis et perturbationum occasiones removeantur, et suas Dignitates et Canonicos Ecclesiae metropolitanae debere omnino praecedere Dignitates et Canonicos Ecclesiae collegiatae.*

Ad quartum, quintum et sextum. *Dignitates, Canonicos, et capitulum debere ad cubiculum accedere, ubi Archiepiscopus induitur cappa, et eum ad Ecclesiam venientem debito cum honore comitentur. In reditu debere etiam saltem usque ad ostium domus ipsum Archiepiscopum associare. Eo vero veniente sine cappa, nonnullos ex Dignitatibus et Canonicis ad ostium*

Ecclesiae, et in reditu similiter usque ad ostium Ecclesiae, ipsum comitari debere.

Ad septimum, *Archiepiscopum cum pontificali cappa incedentem, neminem arrogare sibi debere, ut se non vocatum ad eius latus adiungat. Ipsum vero Archiepiscopum pro sua dignitate magis decere, ut solus incedat, quam ut ullas Dignitates et Canonicos, qui sua membra et subditi sunt, ad latus suum habeat.*

Ad octavum, *debere primam Dignitatem aspersorium Archiepiscopo offerre, eaque legitime impedita, illud ipsum munus subire debere aliam Dignitatem aut personam quae dignior ex capitulo aderit. At in alia collegiata Ecclesia aspersorium esse porrigendum a praeposito eiusdem Ecclesiae, vel, quocunque nomine nuncupetur, ab illo qui in illa digniorem personam gerit, ut tam Ecclesiae quam personae porrigenti ea ratione honor tribuatur.*

Ad nonum, *obtinentem primam Dignitatem in ordine presbyterali pluviali indutum fungi debere assistentis munere, qui de libro serviat, naviculam Archiepiscopo in throno assistenti porrigat, eumdemque ibi thurificet. Eo vero legitime impedito, digniorem de capitulo in ordine etiam presbyterali praesentem, et legitime non impeditum, debere in eius locum succedere.*

Ad decimum, *Assistendi munus ad Archiepiscopi latera, fimbrias elevandi, imponendi et deponendi mitram, aliaque in pontificali descripta agendi, pertinere ad Archidiaconum et antiquiorem Diaconum, Canonicos ambos dalmaticis indutos. Quod si Canonicus Diaconus nullus aderit, ultimum presbyterum Canonicum in diaconali tamen habitu succedere debere, qui stabit a sinistris Archiepiscopi, et Archidiaconus a dextris, licet ipse Archidiaconus ordine tantum diaconali fuerit initiatus. Epistolam vero et Evangelium cantare debere duos Canonicos ex ordine diaconali et subdiaconali, modo in eadem Ecclesia sint distincti inter Canonicos huiusmodi ordines, alioquin duo ex ordine presbyterali illud munus, per turnum singulos cuiuscunque ordinis, peragere debere. Diaconum autem Evangelii Archiepiscopo ad altare existenti naviculam ministrare, et eum ibi thurificare debere. Et ita observandum contraria consuetudine non obstante.*

Insuper eadem Sacr. Congr. nonnullas circa praedictas resolutiones fecit declarationes, videlicet:

Primo: *Archiepiscopum ad Ecclesiam cum cappa pontificali accessurum, ut solemniter celebret, vel ut assistat divinis officiis, concioni, aut processioni, vel ut aliud quidquam ex pontificalibus exerceat, curare debere ut capitulo congruo tempore intimetur hora eius accessus ad Ecclesiam, ad hoc ut ipsum capitulum commode eius occursui se accingere possit. Archiepiscopus vero convenientem et congruam horam eligat, v. g. si Missam solemnem in aliquo die festo sit celebraturus, tunc post Primam in choro finitam, antequam Tertia inchoetur, ad Ecclesiam accedere poterit. Quo casu Dignitates, Canonici, caeterique capitulares, statim post Primam completam, facto modico intervallo, prodire obviam debent Archiepiscopo ad eius cubiculum; eumdemque ad Ecclesiam venientem deducere, quemadmodum ipsa Sac. Congreg. faciendum esse respondit. Cumque Archiepiscopus in Ecclesiam venerit, Tertia suo tempore inhoanda erit iuxta praescriptum Caeremonialis Romani. Idque omnino faciendum est, non obstante quacunque consuetudine. Cum enim pastor teneatur ad suam Ecclesiam accedere, ut ex eius praesentia divinus cultus augmentum, Ecclesiaque ipsa splendorem et decorem non modicum recipiat, non est ei praebenda occasio, vel non accedendi, ex quo debita cum decentia id facere nequeat, vel indecenter accedendi.*

Secundo: *Quod, quando Archiepiscopus, finita Missa, vel aliqua alia hora Canonica, est ab Ecclesia discessurus, tantisper cessandum est a reliquis horis decantandis, quousque capitulares abeuntem Archiepiscopum reducere possint, ut in omnibus congrua obedientia praelato et Deo debitum obsequium reddatur.*

Tertio: *Quod si interdum contingat, quod Archiepiscopus, vel processione, vel aliqua hora Canonica nondum finita, abire compellatur ob aliquam sui necessitatem, tunc opus non erit ut omnes capitulares cum eo discedant, sed sat erit, si quatuor de capitulo eum domum reducant, ita ut processioni, vel divinis officiis impedimentum, aut perturbationis occasio non praebeatur, quamvis haec, quae perraro eveniunt, minime consideranda sint.*

Quarto: *Ad evitandas perturbationes et confusiones in diebus quibus Archiepiscopus divinis officiis est interfuturus, campana aliquanto citius pulsetur, ut tempore rebus agendis consideratis, cuncta rectius fiant, et horis congruis expleantur.*

Quinto: *Quod Archiepiscopo accedente ad chorum cum cappa pontificali, capitulares eum associantes eumdem habitum gestare debeant, quem in ipso choro deferre solent.*

Sexto: *Omnes Dignitates, omnesque capitulares qui ad chorum vadunt, teneri omnino Archiepiscopum associare. Qui autem legitimo impedimento detenti dicantur, dispositioni iuris communis relinquitur.*

Septimo: *Tunc dici Archiepiscopum privatim ad Ecclesiam accedere, cum sine cappa pontificali accedit.*

Octavo: *Nullam Dignitatem, Canonicum, aliamve personam propria auctoritate, vel vigore cuiusvis consuetudinis ad latus Archiepiscopi cappa, vel sacris vestibus induti, accedere debere, nisi ipse ex sua humanitate aliquem vocare velit.*

Nono: *Cum prima Dignitas Archiepiscopo Ecclesiam introeunti aspersorium porrigere teneatur, ut supra dictum fuit, ipsa prima Dignitas, si legitimo aliquo impedimento detenta sit, huic muneri supplere debet prima Dignitas ex iis omnibus quae in Ecclesia sunt praesentes. Legitimi autem impedimenti causa non censetur quod aliquis in choro sit occupatus, nisi sacris vestibus ad Missam maiorem celebrandam sit indutus.*

Decimo: *Debere quemlibet cappellanum, vel portionarium Ecclesiae ad id deputatum Archiepiscopo librum manibus sustinere; primam vero Dignitatem debere ad dexteram Archiepiscopi celebrantis parumper caput supponere ad librum, quem cappellanus, vel portionarius manibus sustinet, dum in sede eminenti intonat ipse Archiepiscopus hymnum « Gloria in excelsis » cantat orationem, « Credo et Dominus vobiscum » ad Offertorium. Sed quando Archiepiscopus legit Epistolam, Graduale, et Evangelium, prima Dignitas nil aliud agens stabit loco suo erecta, digito autem indicare debebit legenda in libro, quando Archiepiscopus est ad altare; neque dedignari debet prima Dignitas quod his muneribus fungatur, cum maxime honorifica sint, et eadem omnino faciat prior Episcopus Cardinalium, dum assistit Summo Pontifici celebranti.*

Undecimo: *Primae Dignitatis assistentis propriam sedem esse scabellum ligneum, quod tamen permittitur depictum, vel aliqua pulchra forma fabricatum, dummodo sit nudum, nullo scilicet panno vel alia re coopertum, in plano solii ad partem dexteram Archiepiscopi praeparatum, atque eo loco et ordine situm, ut prima Dignitas assistens ad altare et ad faciem Archiepiscopi respicere possit, qui locus dignior reputatur locis Diaconorum ministrantium.*

Duodecimo: *Cum Archiepiscopus solam concionem auditurus ad Ecclesiam accedit, etiamsi cappa pontificali indutus eam concionem auditurus sit, non omnes capitulares, sed aliqui duntaxat, videlicet saltem duo ex Dignitatibus, et sex ad minus ex Canonicis, Archiepiscopum venientem ad ostium Ecclesiae recipere, atque ad eumdem usque locum abeuntem reducere debent.*

De obsequiis vero debitis Episcopo Suffra- 68
ganeo, vel Coadiutori ad Ecclesiam accedenti, vide Scarfanton. ad Ceccoper. lib. II, tit. II, fere per tot.

Articulus VII. *Canonici quoad praecedentiam et praeeminentiam.*

Summarium. 1. Canonicus Ecclesiae Collegiatae Urbis Romae dignior est Canonico Cathedralis alterius Civitatis, etiamsi Cathedralis sit Capitulum exemptum. - 2. Canonici Cathedralis in omnibus, et per omnia sunt praeferendi Magistratui saeculari, quando non est de perpetuis et Maioribus, et Concionator debet ipsos prius salutare, quam Magistratum. - 3. Canonici Cathedralis thurificandi sunt ante Magistratum, tam in Ecclesia Cathedrali, quam in aliis, in quibus simul convenerint, ubi talis est consuetudo. - 4. Canonici Cathedralis extra Ecclesiam nullam habent iurisdictionem incedentes uti singuli, ideo cedere debent habentibus iurisdictionem, et Civitatem repraesentantibus. - 5. Canonici Cathedralis omnibus aliis Canonicis praecedunt. - 6. Adeoque Canonici Cathedralis in omnibus functionibus praeferendi sunt Canonicis Collegiatae non obstante consuetudine in contrarium. - 7. Etiam in omnibus actibus in propria Collegiata exercendis. - 8. Imo Canonici Cathedralis praecedunt Canonicis Collegiatae, etiam in associandis funeribus Defunctorum propriae ipsius Collegiatae Parochiae. - 9. Sed quoad funera, et praecedentiam Canonicis debitam in ipsis, melius in articulo sequenti. - 10. Canonici Cathedralis et Collegiatae, et alii Clerici saeculares semper praecedere debent Regularibus, etiam in ipsorum Regularium Ecclesiis. - 11. Canonici et Praesbyteri Ecclesiae Cathedralis debent praecedere omnibus Curatis Parochialium Ecclesiarum in omnibus processionibus, et functionibus, etiam in propriis ipsorum Curatorum Ecclesiis. - 12. Etiamsi Curati sint Cotta, et Stola induti. - 13. Canonici Cathedralis si ob intemperiem aeris resideant in alia Ecclesia, Rector illius debet sedere post Canonicos supra Mansionarios, et reliquos Presbyteros, et si fuerit Protonotarius praecedit Canonicis, uti singulis, non autem capitulariter. - 14. Canonicis Cathedralis in Ecclesia Parochiali dignior locus debetur immediate post Episcopum, et post Canonicos sedere debet Rector. - 15. Canonici Collegiatarum Ecclesiarum praecedere debent omnibus Rectoribus, Curatis, Plebanis, ac Presbyteris Ecclesiarum Parochialium in publicis processionibus, et functionibus etiam Synodalibus. - 16. Etiamsi ante erectionem in Collegiatam mixtim incederent cum dictis Rectoribus. - 17. Vel inferiores Ecclesiae essent antiquiores, et fuissent in quasi possessione praecedendi ante erectionem. - 18. Canonici tamen, qui sine Cruce suae Ecclesiae, et sine interventu Capituli tanquam singuli incedunt, non habent praecedentiam supra Curatos. - 19. Canonici capitulariter, et processionaliter procedentes praeferuntur Abbatibus benedictis. - 20. Canonicis et Dignitatibus extra Ecclesiam praecedere debet Praelatus utriusque Signaturae Referendarius. - 21. Canonicus prius factus debet praecedere aliis post ipsum admissis, etiamsi sint Doctores. - 22. Et etiam in Congregationibus, et ubique Canonici Ecclesiae Cathedralis, licet non sint Doctores, praeferendi sunt Presbyteris non Canonicis, licet sint Doctores. - 23. Canonicus Presbyter praecedit Canonico antiquiori non Presbytero. - 24. Canonici vero, quando omnes sunt Presbyteri, praecedunt inter se secundum suam receptionem. - 25. Ubi autem praebendae sunt distinctae; Canonici provisi de Canonicatibus Presbyteralibus, debent praecedere Canonicis provisis de Canonicatibus Diaconalibus, et Subdiaconalibus, licet prius in Ecclesia receptis. - 26. Et hoc procedit etiam non obstante consuetudine in contrarium. - 27. Canonici Ordinis Diaconalis in Minoribus, vel Diaconali Ordine constituti, ubi Praebendae sunt distinctae, praecedere debent Canonicis Ordinis subdiaconalis, quamvis Presbyteris. - 28. Praecedentia debetur Coadiutori Canonici Ordinis Presbyteralis, non adhuc Sacerdoti, sed in Minoribus tantum Ordinibus constituto. - 29. Praesente Coadiuto Diacono, et per seipsum inserviente, illius Coadiutor Diaconus debet in Choro, et functionibus Ecclesiasticis stare post omnes Canonicos eiusdem Ordinis Diaconalis tantum, et non post Canonicos Subdiaconos. - 30. Coadiutori Canonici Presbyteri in Ecclesia, in qua Praebendae sunt distinctae, debetur praecedentia supra Diaconos, dum pro suo Coadiuto Divinis interest. - 31. Canonicus Diaconus, qui habet anteriorem possessionem, si postea promoveatur ad Sacerdotium, non recuperat locum prae-

cedentiae, quam prius cesserat Canonico Presbytero possessione posteriori. - 32. In processionibus, quae fiunt cum interventu Capituli Cathedralis, praecedentia debetur Beneficiatis eiusdem supra Parochos. - 33. Praecedentia autem, quae debetur Parochis et Curatis perpetuis, eadem debetur Parochis et Curatis amovibilibus ad nutum. - 34. Dignitatibus et Canonicis Cathedralis convenit distinctio, tam quoad qualitatem paramentorum, quam quoad locum se parandi in Missis. - 35. Canonici Collegiatae non debent in processionibus incedere parati, sicut Canonici Ecclesiae Cathedralis. - 36. Canonici non possunt in celebratione Missae uti Palmatoria, vulgo Bugia. - 37. Canonici digniores debent sedere in sedibus, quae sunt viciniores Sedi Episcopali. - 38. Canonicus celebrans ratione paramentorum, et Officii, debent habere primum locum, et primam Sedem Chori supra Dignitates et Canonicos. - 39. Canonicus Hebdomadarius Officium faciens, debet habere locum supra omnes Dignitates et Canonicos. - 40. Canonicus primus, vel prima Dignitas, qui digniorem locum habet in Capitulo, praeferendus est caeteris in Processionibus. - 41. Canonici, et Dignitates parati praecedunt Vicario Generali, non obstante consuetudine in contrarium. - 42. Et tunc thurificandi sunt ante Vicarium. - 43. Canonici, et Dignitates non praecedunt Vicario Generali, nisi quando sunt sacris vestibus parati, et dummodo Vicarius non sit de eorum numero. - 44. Canonicus, qui est Vicarius Generalis, si uti Vicarius sedeat, praecedit omnibus Canonicis et Dignitatibus, sed non lucratur distributiones quotidianas. - 45. Etiam quae dantur interessentibus Processionibus. - 46. Canonici et Dignitates praecedunt Vicario Capitulari Canonico, si, ut lucretur distributiones, voluerit Choro interesse. - 47. Si autem Vicarius Capitularis noluerit lucrari distributiones, tunc debet praecedere omnes Canonicos et Dignitates, excepta prima post Pontificalem. - 48. Unde Vicarius Capitularis non potest occupare Sedem Archidiaconi in Ecclesia, sed debet sedere in alia Sede portatili. - 49. Vicarius Foraneus ratione sui Vicariatus nullam in quavis functione, et loco habet praecedentiam super alias Dignitates, et Canonicos antiquiores. - 50. Etiam quacunque consuetudine non obstante. - 51. Canonicus, vel Dignitas factus Episcopus cum retentione Canonicatus, vel Dignitatis, debet praecedere omnibus aliis Canonicis, et Dignitatibus, etiam ipso antiquioribus. - 52. Canonicus, qui est Episcopus Titularis, ratione Episcopatus, quem habet in Terris infidelium, debet praecedere omnibus Canonicis, et Dignitatibus in Choro, Capitulo et Processionibus, aliisque actibus. - 53. Canonicus, qui permutavit Canonicatum, si permutatio effectum habere non potuit, et redierit ad suum Canonicatum, debet habere locum et stallum antiquum, nec tanquam novus Canonicus censendus est, nec tenetur iterum solvere iocalia pro admissione. - 54. Canonicus vero, qui Canonicatum dimisit, et alium in eadem Ecclesia impetravit, locum ultimi Canonicatus obtenti obtinere debet, nec potest obtinere locum Canonicatus dimissi. - 55. Licet Canonicatus sit de Iurepatronatus, eum obtinens debet praecedere tanquam verus Canonicus omnibus aliis, qui post illum obtinuerunt Canonicatum. - 56-59. In quibus differant Canonici Collegiatarum Urbis a Canonicis Cathedralium aliarum Civitatum. - 60-62. An semper Canonici Cathedralium Parochos praecedere debeant. - 63-67. Utrum praecedentiam obtinere debeat Canonicus de tempore prior, an Canonicus maior Ordine.

1 Canonicus Ecclesiae collegiatae urbis Romae dignior est Canonico cathedralis alterius civitatis, etiamsi cathedralis capitulum sit exemptum. Sic declaravit Sac. Cong. Conc. super cap. 12, sess. 24, de Reformat., ut refert Monacell., tom. I, tit. 2, formul. 15, num., et Zerola in Praxi Episcop., part. 2, verb. *Canonici*, § 4, ubi etiam refert, ita in facto fuisse responsum ab eadem Sac. Congr. de mente
2 Summi Pontificis Episcopo Rossanensi. Canonici cathedralis in omnibus, et per omnia sunt praeferendi Magistratui saeculari, quando non est de perpetuis, et maioribus, et concionator debet ipsos prius salutare quam magistratum. Sacra Congreg. Rituum in Tirason., 3 Octobris 1605, et in Capuana, ubi sequentia dubia fuerunt proposita et resoluta. Primo: *An capitulo Ecclesiae metropolitanae debeatur praecedentia super magistratum saecularem eiusdem civitatis in omnibus functionibus ecclesiasticis?* Secundo: *An concionator debeat salutare prius capitulum, vel magistratum?* Tertio: *An absente Archiepiscopo magistratus debeat salutari cum titulo Illustrissimi, et Capitulum cum titulo Reverendissimi?* Sacra Congregatio Rituum, 23 Ianuarii 1700, respondit: *Ad primum deberi; Ad secundum affirmative; Ad tertium negative in casu proposito.* Et in alia Vercellensi 11 Augusti 1691, declaravit quod concionator debet prius salutare Canonicos
3 quam gubernatorem civitatis. Canonici cathedralis thurificandi sunt ante magistratum, tam in Ecclesia cathedrali quam in aliis, in quibus simul convenerint, ubi talis est consuetudo, Sacra Congreg. Rituum in Narnien., 16 Iunii 1605. Canonici cathedralis extra Ecclesiam 4
nullam habent iurisdictionem incedentes uti singuli, ideo cedere debent habentibus iurisdictionem et civitatem repraesentantibus, praesertim si de consuetudine in contrarium non constaret. Sacra Congreg. Rit. in Veronen., 15 Martii 1594. Canonici cathedralis omnibus 5
aliis Canonicis praecedunt; cap. *Statuimus,* de Maioritate et obedientia. Cathedralis enim Ecclesia collegiatam vincit honore, et superat dignitate; c. *Venerabili* in fine, ubi Gloss. de verb. significatione, cap. *Cum Canonicis* de Cens. Rota in Caesaraugustana *Synodi,* 13 Februar. 1626, coram Coccino. Adeoque Cano- 6
nici cathedralis in omnibus functionibus praeferendi sunt Canonicis collegiatae, non obstante consuetudine in contrarium. Sac. Congr. Rit. in Tusculanen., 19 August. 1619. Etiam in 7
omnibus actibus in propria collegiata exercendis. Eadem S. Congr. in una Fundan., 2 Octobris 1597. Imo Canonici cathedralis praece- 8
dunt Canonicis collegiatae etiam in associandis funeribus defunctorum propriae ipsius collegiatae Parochiae. Ead. Sac. Congr. Rituum in Praenestina Cavarum, 18 Augusti 1618. Sed 9
quoad funera, et praecedentiam Canonicis debitam in ipsis, melius in articulo sequenti.

Canonici cathedralis et collegiatae, et alii 10
clerici saeculares, semper praecedere debent regularibus, etiam in ipsorum regularium Ecclesiis. Eadem Sacra Congregat. Rit. in Tullen., 12 Mart. 1616, et in Firmana Terrae Victoriae, 31 Mart. 1618; et sic statuerat Clemens VIII,

in sua Constit. incip. *Decet Romanum Pontificem*, sub die 20 Februar. 1601, et in alia incip. *Quae ad removendum*, sub die 5 Novembr. 1603, quas Clementis VIII Constitutiones observari mandat Gregorius XV, in sua Constitutione incip. *Alias a felicis*, sub die 13 Augusti 1622. Et de iure etiam communi Clerici saeculares praecedere debent regularibus, ut colligitur ex cap. *Alia causa*, 6, et cap. *Legi* 11 *Epistolam*, 36, q. 1, cons. 16. Canonici et presbyteri Ecclesiae cathedralis debent praecedere omnibus curatis parochialium Ecclesiarum in omnibus processionibus et functionibus, etiam in propriis ipsorum curatorum Ecclesiis. Sac. Cong. Rit. in Pisaur., 23 Maii 1603, et in Su- 12 trina, 2 Augusti 1603. Etiamsi curati sint cotta et stola induti. Ead. Sac. Congr. Rituum in Ripana, 30 Iulii 1616, et in Viterbien., 25 Iu- 13 lii 1611. Canonici cathedralis si ob intemperiem aeris resideant in alia Ecclesia, rector illius debet sedere post Canonicos supra mansionarios et reliquos presbyteros, et si fuerit protonotarius praecedit Canonicis ut singulis, non autem capitulariter. Sac. Rit. Cong. in 14 Concordien., 16 Maii 1601. Canonicis cathedralis in Ecclesia parochiali dignior locus debetur immediate post Episcopum, et post Canonicos sedere debet rector. Sac. Congr. Rit. 15 in Turritana, 14 Februarii 1632. Canonici collegiatarum Ecclesiarum praecedere debent omnibus rectoribus, curatis, plebanis, ac presbyteris Ecclesiarum parochialium in publicis processionibus et functionibus, etiam synodalibus. Sac. Rit. Congr. in Verulen., 11 Dec. 1613, et in Senogallien., 23 Mart. 1619, et 4 Apri- 16 lis 1620. Etiamsi ante erectionem in collegiatam mixtim incederent cum dictis rectoribus. Eadem 17 Sac. Congr. in Syracusana, 20 Dec. 1601. Vel inferiores Ecclesiae essent antiquiores, et fuissent in quasi possessione praecedendi ante erectionem. Eadem Sacr. Congr. in Illerdensi *Praeeminentiarum*, 26 Iunii 1602, ubi subditur *hoc procedere, etiamsi in erectione adsit clausula* 18 *sine praeiudicio alicuius*. Canonici tamen, qui sine cruce suae Ecclesiae, et sine interventu capituli tanquam singuli incedunt, non habent praecedentiam supra curatos. Eadem Sac. Con- 19 greg. in Sutrina, 3 Decembr. 1603. Canonici capitulariter et processionaliter procedentes praeferuntur abbatibus benedictis. Eadem Sac. Con- 20 greg. in Valven., 8 Iulii 1602. Canonicis et Dignitatibus extra Ecclesiam praecedere debet praelatus utriusque signaturae referendarius. Eadem Sac. Congr. Rit. in Veronen., 6 Iunii et 4 Iulii 1626.

21 Canonicus prius factus debet praecedere aliis post ipsum admissis, etiamsi sint doctores. Sacra Congreg. Rit. in Mediolan., 29 Novem- 22 bris 1603, et in Panormit., 15 Maii 1610. Et etiam in Congregationibus, et ubique Canonici Ecclesiae cathedralis, licet non sint doctores, praeferendi sunt presbyteris non Canonicis, licet sint doctores. Eadem Sacra Congregat. Rit. in una Bituntina, 9 Ianuar. 1608, in haec verba: *Cum in Congregationibus quae fiunt coram Episcopo Bituntino vel vicario generali, pro examine ordinandorum, admittantur nonnulli presbyteri doctoratus gradu insigniti una cum aliquibus Canonicis, quaesitum fuit in Sacra Rituum Congregatione, quis locum digniorem obtinere debeat in sedendo, an presbyter graduatus non Canonicus, vel potius Canonicus non graduatus?* Et Sac. Rit. Congregat. respondit, *Canonicos cathedralis Ecclesiae etiam non graduatos, praeferendos esse omnibus presbyteris non Canonicis, etiam graduatis.* Ca- 23 nonicus presbyter praecedit Canonico antiquiori non presbytero. Eadem Sacra Congreg. in Cabalicen., 3 Augusti 1617. Canonici vero, 24 quando omnes sunt Presbyteri, praecedunt inter se secundum suam receptionem. Eadem Sacra Congr. in Albanensi, 2 Martii 1602, in Orten., 19 Iunii 1604, et in Tropien., 10 Decemb. 1619. Ubi autem praebendae sunt distinctae, Canonici 25 provisi de canonicatibus presbyteralibus debent praecedere Canonicis provisis de canonicatibus diaconalibus et subdiaconalibus, licet prius in Ecclesia receptis. Eadem S. Cong. Rit. in Saonen., 11 April. et 11 Octobr. 1601, in Neapolitana, 23 Mart. 1602, in Albingan., 6 Septemb. 1603, et in Tropien., 17 Iun. 1607; et deducitur ex c. *Praecipimus*, 26, dist. 93, ibi: *Praecipimus ne Diaconus, quamvis etiam in dignitate, hoc est in officio quolibet ecclesiastico sit, ante presbyterum sedeat;* et cap. *Statuimus*, 15 de Maioritate et Obedientia, ibi: *Et qui maior est ordine, etiamsi postea sit receptus, potiorem esse volumus.* Et hoc procedit 26 etiam non obstante consuetudine immemorabili in contrarium, ut *in Sutrina pro collegiata Ecclesia Bracciani, inhaerendo decreto Ecclesiae collegiatae sanctae Mariae ad Martyres de urbe alias emanato, 29 Martii et 27 Septembr. 1659, in qua fel. rec. Alexander Papa VII, in Congreg. ordinaria coram eodem habita* decrevit Canonicos sacerdotes, quamvis possessione canonicatus posteriores, ubi praebendae non sunt distinctae, semper et ubique praeferendos esse Canonicis inferioris ordinis, etiam possessione canonicatus anterioribus, non obstante immemorabili consuetudine, quam abusum impraescriptibilem declaravit die 30 Iulii 1689, et idem prius declaraverat in Farfen. pro collegiata S. Mariae Terrae Toffia, 15 Septembris 1668.

Canonici ordinis diaconalis in minoribus, 27 vel diaconali ordine constituti, ubi praebendae sunt distinctae, praecedere debent Canonicis ordinis subdiaconalis, quamvis presbyteris. Cum enim in Aesina, 31 Maii 1670, quaesitum fuisset an Canonici ordinis diaconalis in minoribus, vel in sacro diaconatus ordine tantum consti-

tuti, debeant praecedere Canonicis ordinis subdiaconalis in presbyteratus ordine constitutis? Sac. Cong. Rituum eadem die respondit, *Affirmative*, ea ratione, quia ubi praebendae sunt distinctae, attenditur cuius ordinis sint Canonici seu Coadiutores, non autem attenditur 28 qualitas, seu dignitas personarum. Et an praecedentia deberetur Coadiutori Canonici ordinis presbyteralis, non adhuc sacerdoti, sed in minoribus tantum ordinibus constituto; eadem 29 die respondit, *Affirmative*. Et cum in eadem Aesina fuisset quaesitum an praesente coadiuto Diacono, et per seipsum inserviente, illius Coadiutor Diaconus debeat in choro et functionibus ecclesiasticis stare post omnes Canonicos eiusdem ordinis diaconalis tantum, vel potius post etiam Canonicos Subdiaconos in casu? Sac. Congreg. Rituum respondit, die 4 Aprilis 1705, *Affirmative quoad primam partem;* 30 *negative quoad secundam*. Et in eadem Aesina ad quaesitum an Coadiutori Canonici presbyteri in Ecclesia, in qua praebendae sunt distinctae, debeatur praecedentia super Diaconos, dum pro suo Coadiuto divinis interest? Iam ab eadem Sac. Rit. Congregatione fuerat responsum in casu proposito, praecedentiam de- 31 beri, die 4 Martii 1645. Canonicus Diaconus, qui habet anteriorem possessionem, si postea promoveatur ad Sacerdotium, non recuperat locum praecedentiae, quam prius cesserat Canonico presbytero possessione posteriori. Sic in terminis decrevit Sac. Congreg. Rituum in Sutrina, 27 Augusti 1707; et sic etiam decreverat in una urbis, 3 Augusti 1602, quia attenditur prioritas ordinis, et non canonicatus. Pignatell. tom. III, consult. 55, formul. 7, n. 5, et tom. IV, supplemen. ad 3, tom. II, n. 108, 32 cum pluribus aliis. In processionibus quae fiunt cum interventu capituli cathedralis, praecedentia debetur beneficiatis supra parochos. Sac. Rituum Congr. in Taurinen. 2 Octobris 1683, et licet contrarium decisum reperiatur in alia Bituntina, 21 Augusti 1688, in qua praecedentia data fuit parochis supra beneficiatos cathedralis; hoc evenit quia parochi Bituntini habent stallum in choro, et sunt de gremio illius capituli. 33 Praecedentia autem quae debetur parochis et curatis perpetuis, eadem debetur parochis et curatis amovibilibus ad nutum, quia etiam hi gaudent praerogativis parochorum perpetuorum. Sacra Congr. Concil. in una Comensi, 34 27 Martii 1706. Dignitatibus et Canonicis cathedralis convenit distinctio tam quoad qualitatem paramentorum, quam quoad locum se parandi in Missis. Sac. Congreg. Rituum in Recineten. 20 Martii 1706 in responsione ad 35 primum. Canonici collegiatae non debent in processionibus incedere parati, sicut Canonici Ecclesiae cathedralis. Sacra Congreg. Rituum in una Placentina, 19 Maii 1607, in respons. 36 ad 20 dubium. Canonici non possunt in celebratione Missae uti palmatoria, vulgo bugia. Sac. Cong. Rit. in Vicentina, 11 Iunii 1699, in qua tale indultum denegatum fuit.

Canonici digniores debent sedere in sedibus 37
quae sunt viciniores sedi episcopali. Sac. Cong. Rit. in Alexand., 15 Martii 1608, in resp. ad dub. 14. Canonicus celebrans ratione paramen- 38
torum et officii debet habere primum locum, et primam sedem chori, supra Dignitates et Canonicos. Sac. Cong. Rit. in Arboren., 26 Iunii 1610. Canonicus hebdomadarius officium 39
faciens debet habere locum supra omnes dignitates et Canonicos. Ead. Sac. Congr. in Brundusina, 27 Iunii 1616. Canonicus primus 40
vel prima Dignitas, qui digniorem locum habet in capitulo, praeferendus est caeteris in processionibus. Eadem Sac. Cong. Rit. in Astensi, 18 Novembr. 1606. Canonici et dignitates pa- 41
rati praecedunt Vicario Generali, non obstante consuetudine in contrarium. Sac. Congr. Rit. in Lauretana, 6 Sept. 1603, in Alexandrina, 15 Martii 1607, in Casalen., 5 Iulii 1614, et in Castellana, 25 Septemb. 1621, ubi fuit decisum, *praecedentiam competere Dignitatibus et Canonicis paratis supra Vicarium Generalem, neque allegatam consuetudinem, imo verius abusum, illi suffragari*. Et tunc sunt thurifi- 42
candi ante Vicarium. Ead. Sac. Congr. in Egitanensi, 3 Augusti 1602, et in Tiburtina, 6 Martii 1610. Canonici et Dignitates non prae- 43
cedunt Vicario Generali, nisi quando sunt sacris vestibus parati, et dummodo Vicarius non sit de eorum numero, quia Vicarius Generalis Canonicus, cum sedet uti Canonicus, debet sedere in loco suae receptionis, et in habitu canonicali; alias si uti Vicarius sedeat, praecedit 44
omnibus Canonicis et Dignitatibus, sed non lucratur distributiones quotidianas. Sac. Congr. Rituum in Calaguritana, 2 Augusti 1603, in Casal., 5 Iulii 1613, in Ampurien. 7 Decembris 1630, et in Acernensi, 21 Iunii 1632. Etiam quae dantur interessentibus processio- 45
nibus. Eadem Sacra Congr. in Compostellana, 21 Februarii 1604, Brundusina, 16 Iulii 1607, Gallipolen., 21 Decembris 1613, Sutrina, 1 Octobr. 1616, et Oritana, 4 Aprilis 1620. Canonici et Dignitates praecedunt Vicario Ca- 46
pitulari Canonico, si, ut lucretur distributiones, voluerit choro interesse; quia choro interessendo debet habere solitam vestem canonicalem, et sedere in loco proprio sui canonicatus, neminem antiquiorem praecedendo. Rota in una Lucana Benef., 18 Dec. 1679, coram Seraphino, et dec. 288, n. 2, apud Farin., part. II, recentior.; Barbosa de Potest. Episc., part. III, alleg. 54, num. 167. Si autem Vi- 47
carius capitularis noluerit lucrari distributiones, tunc debet praecedere omnes Canonicos et Dignitates, excepta prima post pontificalem, ut declaravit Sac. Rituum Congr. de mense Augusti 1603, in una Assisiensi. Et ratio, quare

prima Dignitas praecedat Vicario capitulari, potest esse quia, sicut se habet Vicarius Episcopi ad Episcopum, ita regulariter se habet Vicarius Capituli ad Capitulum, ut observat Sbroz., de Vicario Episcopi, lib. II, qu. 15, num. 20, et Barbosa de Canonicis, c. 36, n. 8. Unde cum Episcopus praecedat Vicario suo, aequum est, ut saltem prima Dignitas Capituli praecedat Vicario eiusdem Capituli, quae tanquam caput repraesentat, et continet eminenter totum corpus Capituli; cap. *Legimus*, 24, dist. 93, et Glossa, ibi verb. *Continentur*. 48 Unde Vicarius capitularis non potest occupare sedem Archidiaconi in Ecclesia, sed debet sedere in alia sede portatili. Sacra Congregatio Rituum in Lucerina, 11 April. 1601. 49 Vicarius foraneus ratione sui Vicariatus nullam in quavis functione, et loco habet praecedentiam super alias Dignitates, et Canonicos antiquiores. Sacra Rituum Congregatio in una 50 Neritonensi, 22 Decembr. 1629. Etiam quacunque consuetudine non obstante. Eadem Sacra Congr. in Syracusana, 8 Iulii 1630.

51 Canonicus, vel Dignitas factus Episcopus cum retentione Canonicatus, vel Dignitatis debet praecedere omnibus aliis Canonicis et Dignitatibus, etiam ipso antiquioribus. Sacra Rit. Congreg. in una Ruthenensi, 24 Septemb. 1605. 52 Canonicus, qui est Episcopus titularis, ratione episcopatus quem habet in terris infidelium, debet praecedere omnibus Canonicis et dignitatibus in choro, capitulo et processionibus, aliisque actibus; sic pluries decrevit Sacra Rit. Congreg. *Cum enim Episcopus Brusciae in partibus infidelium obtinuisset canonicatum in Ecclesia Compostellana, et dubitatum fuisset in quo loco sedere deberet, et quo habitu uti deberet in Ecclesia, proposito huiusmodi dubio in Sacra Congregatione, respondit, ratione episcopatus posse et debere uti habitu ordinario quo utuntur Episcopi in Romana Curia, id est rochetto super subtana, et mantelletto violacei coloris, et debere praecedere omnibus aliis Canonicis eiusdem Ecclesiae, et sedere in primo stallo supra omnes, ut fit et servatur Romae, simili casu veniente, in tribus Ecclesiis patriarchalibus Sancti Ioannis, Sancti Petri, et Sanctae Mariae Maioris, et ita censuit, et declaravit, et in Ecclesia Compostellana servari mandavit* sub die 11 Iulii 1617. Et deinde eadem Sacra Congregatio sub die 12 Novembris 1621, in una Calaritana in Sardinia censuit: *Episcopo titulari, qui in Calaritana Ecclesia canonicatum obtinet, in choro, capitulo et processionibus, aliisque actibus supra omnes eiusdem Ecclesiae Dignitates, et Canonicos praecedentiam competere.* 53 Canonicus qui permutavit canonicatum, si permutatio effectum habere non potuit, et redierit ad suum canonicatum, debet habere locum et stallum antiquum, nec tanquam novus Canonicus censendus est, nec tenetur iterum solvere iocalia pro admissione. Sac. Congr. Rit. in Mutinen., 29 Nov. 1605. Canonicus vero qui canonicatum dimisit, et 54 alium in eadem Ecclesia impetravit, locum ultimi canonicatus obtenti obtinere debet, nec potest obtinere locum dimissi. Ead. S. Congr. in Callien., 21 Mart. 1609, et in Sutrina *Praecedentiae*, 11 Iun. 1701. Canonicatus licet sit 55 de iurepatronatus, debet eum obtinens praecedere tanquam verus Canonicus omnibus aliis qui post illum obtinuerunt canonicatum. Ead. Sacra Congreg. in Hortana, 30 Iulii 1616.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Licet Canonici collegiatarum urbis praece- 56
dant Canonicis cathedralium aliarum civitatum, ut monet auctor num. 1, in caeteris rebus exaequati non sunt dictis Canonicis cathedralium aliarum civitatum. Inde fit, quod si ex Ponti- 57
ficio indulto in translatione pensionis intervenire debent *quicunque loci ordinarii vel Ca- 58
nonici metropolitanarum, seu aliarum cathedralium Ecclesiarum, aut personae in ecclesiastica dignitate constitutae,* satisfactum haud dici potest per interventum Canonici collegiatae urbis. Rota in Romana *Pensionum*, 13 Ianuarii 1747, § 2, et plur. seq. coram clar. mem. Millin., ubi et de aliis differentiis agit Canonicos col- 59
legiatarum urbis inter et Canonicos cathedralium aliarum civitatum.

Pacifica haud est opinio auctoris, num. 11, 60
et seq., quod Canonici cathedralium in omnibus functionibus praecedentiam et praeeminentiam obtinere debeant supra parochos etiam in propriis ipsorum parochorum Ecclesiis. Con- 61
trarium enim decidit novissime Sacra Congregatio Rituum in S. Severini *Praeeminentiarum*, 13 Mart. 1756, in responsione ad dub. 13; si agatur de actibus illis quibus parochi munus proprium exercent ex ratione illa, quod quilibet in domo sua aliis praeferatur; et quidem 62
non obstante quod allegatus fuerit Louvrex, qui dissert. can. 10, num. 4, rationem hanc *non semper esse veram,* ait, *sed intelligendam esse respectu illorum qui, etsi maiorem possideant dignitatem, nullam habent superioritatem in eum in cuius fundo versantur; adeo ut aliud statuendum sit de iis quibus aliqua in eum, in cuius territorio existunt, superioritas competit, etsi non omnimoda. Unde fit ut Episcopus Ecclesiarum quantumvis exemptarum praelatis in ipsis Ecclesiis exemptis praecedat ob reverentiam quam exempti Episcopo debent, etc. Idque ad capitulum Ecclesiae cathedralis collegialiter incedens, seu in actibus in quibus Ecclesiam cathedralem repraesentat, plurimi extendunt quasi tunc de iuribus Episcopo capiti suo competentibus participet.*

Valde implicata est quaestio illa, utrum prae- 63
cedentiam obtinere debeat Canonicus de tem-

pore prior, an Canonicus maior ordine. In ea enim non solum contrarii sunt inter se DD. sed et sibi oppositae videntur ipsae resolutio-
64 nes Sac. Congregat. Rit. Plures innixi textui in cap. *Statuimus,* de Maiorit. et Obed. in ea sunt sententia, unum supra alterum Canonicum praecedentiam obtinere debere non ex prioritate temporis, sed ex maioritate ordinis, censentque tunc attendendam esse prioritatem temporis, cum caetera sunt paria. Ita Pignatel. consult. 55, num. 12; Monacell. Formul. Legal. pract., part. III, tit. 2, formul. 7, fer. per tot.; aliique. Et in hoc ipso sensu videtur fuisse S. C. Rit. referente post alios Riccio tit. de Praecedentia resol. 529.

65 Contra, plures quoque constanter tenent, de praecedentiis Canonicorum statuendum esse non secundum maioritatem ordinis, sed secundum prioritatem temporis, ita ut Canonicus minor ordine, tempore autem prior praecedere debeat, ut inter alios Gratian. Discept. Forens. cap. 106, num. 3; Vegnareck. in cap. *Statuimus,* de Maior. et Obed. Nec sua caret ratione haec opinio, ut patet ex his, quae habet Vegnarek. loco mox citato, ibi: *Ex hoc textu colligit Tiraquel. Dignitatem antiquitati praeferendam, et maiorem Dignitatem praecedere debere, quando Dignitas est ordinata ad illum actum, pro quo tractatur de praecedentia, secus est de actu diverso. Ideoque quia dignitas sacerdotalis per se non ordinatur ad eligendum, vel ad alios actus capitulares, sed ad actus ordinis, in capitulis non praecedunt sacerdotes, neque Episcopi, si forte sint simul Canonici, sed eo ordine sedent, aut incedunt, quo venerunt in capitulum, aut acceperunt possessionem canonicatus.* Allegatur etiam pro hac opinione Resolutio S. C. Rit. a Gratiano ubi supra.

Dissidentes hasce sententias (dubitanter ta- 66
men) conciliat Ferr. de Praeced. et Praelat. Eccles., quaest. 10, sub n. 9, ibi: *Declaratio relata per Ricc. loquitur in canonicatibus Ecclesiae cathedralis, in quibus requiritur ordo sacer, ut supra dixi, ideo ad illum principaliter attenditur. Declaratio vero a Gratiano relata ex eius verbis loqui videtur in canonicatibus Ecclesiae collegiatae, etc. Ideo Canonicus collegialis maior gradu, quamvis minor ordine, praefertur maiori in ordine, et minori in gradu.*

Haec alia conciliatio placuit Gothofredo Dia- 67
trib. de iure praeced., lib. I, cap. 3, sub lit. A, ibi: *Prima declaratio procedit in Ecclesia, ubi praebendae sunt distinctae, secundà vero ubi praebendae non sunt distinctae.* Hanc ipsam conciliationem probavit etiam Novar. ad lib. I, n. 7, c. de Consult. [1].

Articulus VIII. *Canonici quoad perceptionem sacramentorum, et quoad funera et sepulturam.*

Summarium. 1. Canonicus Ecclesiae Cathedralis carentis Canonica, sive aedibus Canonicalibus, habens domicilium, et actu habitans intra fines alterius Parochiae, tenetur in infirmitate recipere Sacramenta non a Parocho dictae Cathedralis, sed a Parocho domicilii. - 2. Affertur et solvitur instantia. - 3. Canonici ad funera intervenientes, si sint Canonici Ecclesiae Cathedralis, praecedunt nedum proprio Parocho defuncti, etiamsi sit Stola indutus, sed etiam praecedunt Canonicis Collegiatae etiam in associandis funeribus Defunctorum propriae ipsius Collegiatae Parochiae. - 4. Si autem sint Canonici Ecclesiarum Collegiatarum in funeribus praecedunt propriis Parochis defunctorum. - 5. Canonici Ecclesiae Cathedralis, vel Collegiatae non possunt sociare cadavera ex alienis Parochiis sine proprio Parocho; ad n. 6. - 7. Imo ad proprium Parochum, non autem ad alios spectat peragere Officium super cadavera in eius propria domo, illudque aspergere aqua benedicta, intonare Antiphonam, quando affertur, ac peragere omnes alias Caeremonias funeris. - 8. Non exstante legitima in contrarium consuetudine, nemini neque Canonicis Ecclesiae Cathedralis licet levare de domo, et deferre cadavera ad sepulturam irrequisito proprio Parocho, et ad id dantur Decreta Sacrae Congregationis Rituum. - 9. Quae tamen Decreta citat in contrarium Samuel. Sacra autem Congregatio Concilii resolvit iuxta primam sententiam. - 10. Capitulum non vocatum non potest, invitis haeredibus, lucrandi stipendii causa funeribus interesse. - 11. Canonici Cathedralis Ecclesiae decedentes non electa sibi sepultura, ubi debeant sepeliri; ad n. 13. - 14. Pro sepultura Canonicorum Cathedralium debetur quarta funeralis Parocho domicilii, non vero Parocho Cathedralis, neque Parocho Parochiae, ubi adest sepulcrum suorum maiorum. - 15. Si intervenerit funeribus Capitulum Ecclesiae Cathedralis, in hoc casu Curatus, et Sacrista illius Cathedralis, licet sint amovibiles, debent praecedere Parocho defuncti. - 16-21. Utrum Canonici recipere tuneantur Sacramenta in ultima infirmitate a Parocho Cathedralis, vel potius a Parocho domicilii, et utrum sepeliendi sint in Cathedrali Ecclesia.

1 Canonicus Ecclesiae cathedralis carentis canonica, sive aedibus canonicalibus, habens domicilium, et actu habitans intra fines alterius parochiae tenetur in infirmitate recipere Sacramenta, non a parocho dictae Ecclesiae cathedralis, sed a parocho domicilii. Sic expresse decrevit Sac. Congr. Conc. 12 Maii 1685, in Tiburtina in responsione ad 1, ubi cum inter alia dubia fuerit quaesitum: *Primo, an Canonicus Ecclesiae cathedralis carentis canonica, sive aedibus canonicalibus, habens domicilium, et actu habitans intra fines alterius parochiae, dicatur parochianus Ecclesiae cathedralis, ita ut in infirmitate teneatur recipere Sacramenta a parocho Ecclesiae cathedralis, vel potius a parocho domicilii;* Sacr. Cong. in Tiburtina

[1] Poterat hic eruditissimus Additor, saltem ad eruditionem superaddere quae ad rem, quamvis contra, tradit doctiss. Catalanus in Caeremoniali Episcoporum, Romae impresso anno 1754, tom. I. Praeloquio ad lectorem, pag. 11, num. 12. Videatur ibi, ubi multa ad rem. (Animadversio Auctoris)

12 Maii 1685 respondit: *Ad primum, teneri recipere a parocho domicilii.* Vide verb. *Parochus*, art. 3, num. 14. Et ratio est, quia quilibet tenetur recipere Sacramenta, praesertim Viatici et Extremae Unctionis, a proprio parocho, ut in Clement. 1 de Privileg., atque proprius parochus est ille, in cuius parochia quis actu habitat, vel habet domicilium, iuxta cap. *Is qui*, de Sepulturis in 6, et iuxta Fagnanum in cap. *Significavit*, 5 de Parochiis, et alienis parochianis, num. 27 et 32, ubi etiam num. 36 refert, hanc esse sententiam Sac. Congregat. Concilii in casibus contingentibus per Glossam in d. Clement. 1, de Privileg., verb. *Parochialis;* et Abbas in cap. *Omnis utriusque sexus*, de Poenit. et remiss., ubi testatur de communi. Et sic videtur decerni etiam in Sac. Conc. Trident., sess. 24, cap. 13 de Reformat., ubi praecipitur Episcopis, *ut distincto populo in certas propriasque parochias, unicuique suum perpetuum peculiaremque parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, et a quo solo licite Sacramenta suscipiant... non obstantibus quibuscunque privilegiis et consuetudinibus, etiam immemorabilibus.*

2 Nec obstat quod Ecclesia cathedralis dicatur parochia ipsius Canonici, imo et parochia communis totius dioecesis. Nam est parochia communis, quando in ea Episcopus administrat Sacramenta, cum ipse sit parochus totius dioecesis, non autem quando parochus cathedralis illa administraret, quia cum sit tantum parochus cathedralis, extra illam et illius parochiam, nullam habet iurisdictionem, adeoque non potest administrare Sacramenta in alienis parochiis, ut expresse decrevit Sac. Cong. Concil., 20 Sept. 1628, apud Gavant., in Manuali Episcop., verb. *Parochor. mun.* in addit. n. 2. Praeterea est parochia communis iis, qui ad ipsam voluerint accedere pro recipiendis Sacramentis, ut notat Abb. in dict. cap. *Omnis utriusque sexus*, n. 2, de Poenit. et remiss.; Guttier., Can. qq., lib. I, cap. 30, num. 12, non autem ad illa ministrandum in alienis parochiis, quibus sua iura debent illaesa conservari, ita exigente earum institutione, cum non sint confundenda, iuxta cap. *Scriptum est*, 1, caus. 6, quaest. 3, cap. *Nullus*, 3, caus. 9, quaest. 2. Sic expresse Pignatell. tom. VIII, cons. 5, n. 1, 2 et 3.

3 Canonici ad funera intervenientes, si sint Canonici Ecclesiae cathedralis, praecedunt nedum proprio parocho defuncti, etiamsi sit stola indutus, ut pluries declaravit Sacra Rituum Congregatio, et signanter in Viterbiensi, 25 Iunii 1611, et in Aversana, 15 Septemb. 1640, sed etiam praecedunt Canonicis collegiatae etiam in associandis funeribus defunctorum propriae ipsius collegiatae parochiae, ut pluries declaravit Sac. Rituum Congregatio, et signanter in Praenestina *Cavarum*, 18 Augusti 1618, et in Leodien. *Praecedentiae*, 10 Martii et 21 April. 1668. Si autem sint Canonici Ecclesiarum collegiatarum, in funeribus praecedunt propriis parochis defunctorum. Sacr. Congreg. Rit. in Sutrina, 30 Augusti 1602 et 2 Augusti 1603, in Meliten., 18 Novemb. 1606, in Ostiens., 18 April. 1607, in Praenestina *Cavarum*, 14 Augusti 1618, ubi in causa praecedentiae inter Archipresbyterum et Canonicos Ecclesiae collegiatae Sanctae Mariae, et parochum S. Stephani declaratum fuit, *praecedentiam semper et ubique competere Archipresbytero, et Canonicis supra parochum praedictum, etiam in associandis funeribus defunctorum propriae ipsius parochiae, ius tamen faciendi officium circa corpus defuncti ad parochum in sua parochiali Ecclesia spectare.* Et idipsum diserte firmatum fuit a dicta Sac. Congregatione 14 Maii 1643, neque in associatione funerum, salva legitima loci consuetudine, deberi praecedentiam capitulo collegiatae supra parochum, etiam proprium defuncti, sine tamen praeiudicio in reliquis iurium, et praeeminentiarum eidem parocho de iure, vel consuetudine competentium. Et sic tenent Pignatell., tom. III, consult. 52, et Barbosa de Canonicis, cap. 18, num. 67 et 68, non obstante quod pro praecedentia parochorum supra collegiatam exstent etiam varia decreta Sacr. Congreg. Rituum in Nucerina, 24 Octob. 1699, in una S. Angeli Terrae Saxiferrati, eodem die et anno, in Praenestina, 13 Iulii 1619, in Spoletana, 21 Aprilis 1635, in Laudensi, 23 Maii 1639 [1]. Canonici Ecclesiae cathedralis 5 vel collegiatae non possunt sociare cadavera ex alienis parochiis, sine proprio parocho. Sacra Rituum Congregatio in Novarien., 15 Ianuarii 1633, in Aversana, 15 Septembris 1640, ibi: *Eminentissimo Paleotto, referente dubia pro parte parochorum civitatis Aversanae, praedictis dubiis sic respondendum censuit:* Ad primum: *Vocato ad funus Capitulo cathedralis, non aliam crucem quam ipsius Capituli deferendam esse.* Ad secundum: *Capitulo interveniente, ut supra proprium parochum defuncti, etiam quod sit stola indutus, incedere debere ante Canonicos cathedralis.* Ad tertium: *Ad solum parochum spectare aspergere aqua benedicta cadaver, antequam levetur de domo, et ad eumdem pertinere intonare antiphonam:* « *Si iniquitates* », *et officium super cadaver in sua*

4

[1] Decreta S. R. C. ab Auctore adducta ad probandam praecedentiam Canonicorum Collegiatarum supra Parochos in funerum associatione, et praesertim decretum in Praenestina *Cavarum*, die 14 Augusti 1618, emanatum, corrigenda sunt per alia decreta, praecipue in alia Praenestina, die 13 Iulii 1619, quod decretum fuit revocatorium praecedentis; unde videtur illi standum. (Edit. Ven.)

6 *Ecclesia peragere; die 15 Septembris 1640.* Et iterum in Novariensi, Vicario, ibi: *Rev. Pater. A parochis civitatis Novariae supplicatum fuit Sacrae Congreg. iuxta decreta alias lata declarari Capitulum, et Canonicos S. Gaudentii non posse parocho inconsulto cadavera defunctorum ex ulla parochia levare, et ad unumquemque parochum spectare munus faciendi benedictionem super eadem cadavera, et illa aqua benedicta aspergendi, antiphonam, « Exsultabunt Domino » intonandi, quando effertur cadaver, officium defunctorum peragendi, omniaque alia ad funus pertinentia. Eminentissimi vero patres eorum decretorum exemplar adiunctum tibi remitti voluerunt, cuius partes erunt illorum observantiam curare. In quo si aliqua difficultas orietur, mandabis ut in Sacra Congregatione iura deducantur, non suspensa tamen dictorum decretorum exsecutione. Datum Romae, 21 Septemb. 1651, Alexand. Card. Cappon.* Sic refert, et tenet Pignat. tom. VI, 7 consult. 59, n. 5 et 6. Imo n. 8 dicit, quod ex ipsis probe colligitur, quod ad proprium parochum, non autem ad alios spectat peragere officium super cadaver in eius propria domo, illudque aspergere aqua benedicta, intonare antiphonam, quando effertur, ac peragere omnes alias caeremonias funeris, ut speciatim ultra dispositionem Ritualis Romani tit. *Exsequiarum Ordo,* habentur quoque declarationes Sacr: Congregationis Rituum in d. Aversana, 15 Sept. 1640, in d. Novarien., 21 Septembris 1651, in Pientina, 1 Martii 1646, et in ead., 2 Augusti 1637, in qua requisita fuit probatio immemorabilis temporis ad firmandam contrariam consuetudinem.

8 Unde, quando non adsit legitima in contrarium consuetudo, nemini neque Canonicis Ecclesiae cathedralis licet levare de domo, et deferre cadavera ad sepulturam irrequisito proprio parocho, ut tenet etiam Barbosa de Offic. et potest. parochi, part. III, c. 27, num. 66, dicens sic decisum fuisse a Sacra Congregatione Rituum in Thelesina, 18 Augusti 1629, et expressius in Adrianensi, 29 Novemb. 1631, in respons. ad 1, ut refert, et tenet etiam Gavant. in Manuali, verb. *Exsequiae,* in addit. n. 8, et Piton. Constit. *ad parochos,* n. 493, et tenet Ugolin. de Potest. Episc., cap. 17, num. 3; Stephanus Gratian., t. III, cap. 402, 9 a num. 19. Quae tamen Decreta citat in contrarium Samuel de Sepulturis, controvers. 5, ubi sic praecise habet: *Canonici Ecclesiae cathedralis, quando est cadaver in eorum Ecclesia tumulandum, irrequisito proprio parocho licite et libere levare illud queunt de domo, aut Ecclesia parochiali, et ad matricem Ecclesiam deferre.* Sic declaravit Sac. Rit. Congr. in Thelesina, 18 Augusti 1629, et in una Adrianensi, 29 Novembris 1631. Sacra autem Congreg. Conc. in Narnien. *Iurium Parochialium,* 26 Septembris 1699, apud Ursayam loc. cit. infra sub num. 14, *resolvit a fortiori iuxta primam sententiam Canonicum decessum in domo propria asportandum esse ad cathedralem, requisito tamen parocho domicilii.* Capi- 10 tulum non vocatum non potest, invitis haeredibus, lucrandi stipendii causa, funeribus interesse. Sacra Congregatio Conc. in Matheranen. loci Grottulae, in qua propositis dubiis: Primo: an attenta consuetudine, cuius vigore Capitulum expensas funerum pro ratione personarum defunctarum taxare solet, sit locus, certam ac perpetuam taxam pro funeribus quibuscunque praescribendi. Secundo: an Capitulum, quamvis non vocatum, possit invitis haeredibus lucrandi stipendii causa funeribus interesse? *Die 12 Novembris 1660, Sacr. Congr. secundum ea, quae narrantur, censuit:* Ad primum *licere Capitulo taxam ad suum libitum facere, et Archiepiscopo iniungendum, ut ipse auditis partibus taxam conficiat, eamque Sacr. Congr. probandam transmittat.* Ad secundum: *censuit non possse.* Quam declarationem confirmavit in Lavellen., in qua cum communitas instetisset, ut prohiberetur Capitulo, et Episcopo intervenire funeralibus invitis haeredibus, et decerneretur, quod taxa non penderet ab ipsorum arbitrio, *die 16 Iunii 1668, Sacra Congregatio audita relatione Episcopi Lavellen. inhaerendo declarationi eiusdem Sacrae Congregationis in Matheranen., sub die 13 Novembris 1660, emanatae, censuit non posse funeralibus invitis haeredibus interesse, nec licere taxam ad suum libitum facere, sed eidem Episcopo iniungendum, prout iniungit, ut auditis partibus taxam conficiat, eamque Sac. Congr. probandam transmittat.*

Canonici cathedralis Ecclesiae decedentes non 11 electa sibi sepultura debent sepeliri in Ecclesia cathedrali, si in ea adsit sepulcrum proprium Canonicorum. Si vero in cathedrali non adsit sepulcrum proprium ipsorum, debent sepeliri in sepulcro maiorum. Sac. Congregatio Conc. 12 Maii 1685. In Tiburtina in responsione ad secundum, ubi ad secundum dubium, quod erat: *An idem Canonicus decedens non electa sibi sepultura debeat sepeliri in Ecclesia cathedrali tanquam sua Parochia, vel in Parochia domicilii, vel potius in sepulcro suorum maiorum? die 12 Maii 1685 respondit, ad secundum in cathedrali, si in ea adsit sepulcrum proprium Canonicorum: sin minus in sepulcro maiorum; iis vero non existentibus, an cadaver Canonici sit sepeliendum in Ecclesia cathedrali, vel parochiali, in alia Congr. videndum.* Et sic etiam decrevit eadem Sacra Congr. Episc. in Forosempr. 1 Septembr. 1690, quod nempe clerici debent sepeliri in cathedrali, etiam sepultura non electa, si adest sepulcrum clericorum, ut Rituale disposuit, non obstante quod in alia Ecclesia adsit sepulcrum maiorum, uti

iam decreverat in Senogall., die 13 Maii 1650, apud Nicol. num. 1, Lucubr. civil., lib. IV, tit. 15, num. 23, vers. ultim., ibi: *Clericus non sepelitur in sepulcro maiorum, quando in cathedrali, vel matrice adest proprium cleri-*
12 *corum sepulcrum a laicalibus separatum.* Et quamvis recenter in alia Senogalliensi die 9 Maii 1705, Sacra Congreg. Rituum declaraverit quod quidam clericus defunctus, qui sibi non elegerat sepulturam, sepeliri deberet in sepulcro maiorum, et non clericorum; tamen videtur, quod standum sit primis citatis decretis Sac. Congregat. Episcopor., quia, ut recte observat Monacell., tom. IV, supplem., ad tom. I, num. 176, agitur non de ritu sepeliendi, sed de iure funerandi, quod declarare, ad quem spectat, potius ad Sacram Congreg. Episc. et Regul. quam Rituum noscitur pertinere, ex bulla erectionis Sixti V incip. *Immensa,* § *Iam vero;* tum quia sicuti laicis decedentibus non electa sepultura provisum fuit a iure in c. *Licet,* 4, de Sepulturis, in 6, ut sepeliri debeant in sepulcro maiorum; ita clericos sic decedentes, ut in sepulcro clericorum in cathedrali, vel matrice Ecclesia construendo, sive sint intitulati, sive non, sepeliri debeant, statuitur in Rituali Romano auctoritate apostolica Pauli V, constit. 85, confirmato, et evulgato, quod pro lege servandum est. Prax. Iord. t. III, lib. XIV, tit. XXX, num. 45, et cum aliis Monacell. cit. tom. IV, supplem. ad
13 tom. I, num. 176. Requiritur autem, quod in cathedrali exstet sepultura pro Canonicis, et aliis clericis specialiter constructa, et deputata, alioquin Canonici, et clerici sepeliendi erunt in sepulcro maiorum. Ecclesia vero parochialis succedit tantum in defectum electionis sepulturae, sepulcri communis Canonicorum in Ecclesia cathedrali, et sepulcri maiorum, ita ut Ecclesia parochialis sit ultima, iuxta ordinem per textum in cap. *Nos instituta,* 1, de Sepulturis, ut dicit Pignat. tom. VIII, consultat. 6, num. 4. Attamen Sacra Congregatio in d. Tiburtina nihil decrevit circa dubium: An non existentibus sepulcro proprio Canonicorum in cathedrali, vel sepulcro suorum maiorum sint Canonici sepeliendi in cathedrali, vel in parochiali; ibi in respons. ad secundum, *iis vero non existentibus, an cadaver Canonici sit sepeliendum in Ecclesia cathedrali, vel paro-*
14 *chiali in alia congreg. videndum.* Pro sepultura Canonicorum cathedralium debetur quarta funeralis parocho domicilii, non vero parocho cathed., neque parocho parochiae, ubi adest sepultura suorum maiorum. Sac. Cong. Concil., in d. Tiburtina, in resp. ad 3. Quae decisio, ut ab omnibus prae oculis haberi possit, ponitur hic cum suis propositis dubiis per extensum:

Primo: *An Canonicus Ecclesiae cathedralis carentis canonica, sive aedibus canonicalibus, habens domicilium, et actu habitans intra fines alterius parochiae, dicatur parochianus Ecclesiae cathedralis, ita ut in infirmitate teneatur recipere Sacramenta a parocho Ecclesiae cathedralis, vel potius a parocho domicilii?*

Secundo: *An idem Canonicus, decedens non electa sibi sepultura, debeat sepeliri in Ecclesia cathedrali, tanquam sua parochia, vel in parochia domicilii, vel potius in sepulcro suorum maiorum?*

Tertio: *An pro sepultura Canonici, ut supra defuncti, debeatur quarta funeralis parocho domicilii, aut parocho cathedralis, vel parocho parochiae suorum maiorum?*

Sacra Congregatio Concil. in Tiburtin., 12 Maii 1685, censuit:

Ad primum: *Teneri recipere a parocho domicilii.*

Ad secundum: *In cathedrali, si in ea adsit sepulcrum proprium Canonicorum; sin minus in sepulcro maiorum; iis vero non existentibus, an cadaver Canonici sit sepeliendum in Ecclesia cathedrali, vel in parochiali, in alia Congregatione videndum.*

Ad Tertium: *Deberi parocho domicilii.*

Et sic etiam decrevit Sacra Congregatio Concilii in Narnien. *Iurium Parochialium,* 26 Septembr. 1699, ad 2, 3 et 5 dubia, lib. XLIX, Decret. fol. 253, teste D. Ursaya Institut. crimin. lib. III, tit. VIII, num. 15 et 16.

Si intervenerit funeribus capitulum Ecclesiae 15
cathedralis, in hoc casu Curatus, et Sacrista illius cathedralis, licet sint amovibiles, debent praecedere parocho defuncti. Sacra Congreg. Rit. 22 Martii 1631, apud Barbosam de Potest. Parochi, part. III, cap. 27, num. 78.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Tametsi Sacra Congreg. Concilii interpres 16
in allegata ab auctore Tiburtina, 12 Maii 1685, in responsione ad 1 dubium fuerit in sensu, quod Canonicus domicilium habens in aliena parochia non a parocho cathedralis, sed a parocho domicilii Sacramenta in ultima infirmitate recipere teneatur; contrarium videtur rescripsisse in Derthonen. *Iurium Parochialium,* 3 Decembr. 1718. In hac enim causa 17
hoc inter alia dubia proposito: *An Canonicus Ecclesiae collegiatae, habitans in domo sita intra fines alterius Parochiae in ultima infirmitate teneatur recipere Sacramenta ab Ecclesia collegiata, vel potius a Parocho domicilii?* rescriptum fuit: *Affirmative* quoad primam partem, *Negative* quoad secundam.

Verum est, quod denuo hac ipsa causa pro- 18
posita die 7 Decembris 1720, responsum fuit: *Examinandos esse testes formiter.* At ex responso hoc quisque facili negotio intelligere potest, Sacram Congregationem Concilii interpretem veram in puncto iuris existimasse re-

solutionem captam die 3 Decembris 1718, quod Canonicus ubicunque habitans Sacramenta in ultima infirmitate recipere teneatur a sua Ecclesia, solumque autumasse locum esse posse limitationi dictae propositionis ex contraria consuetudine, ideoque demandavit examinandos esse testes formiter, alias enim sine ullo testium examine recessisset *a decisis*.

19 Hic igitur fuit ultimus sensus Sacrae Congregationis Concilii interpretis in hac controversia. At Sacra Congregatio Rituum novissime censuit, Canonicum in aliena parochia habitantem, non a parocho cathedralis, sed a parocho domicilii teneri in ultima infirmitate recipere Sacramenta, ut patet ex responsione data in S. Severini *Praeeminentiarum*, 13 Martii 1756, ad 7 dubium, et in decisis perstitit in nova propositione causae habita de mense Decembris eiusdem anni 1756, licet allegata fuerit d. resolutio Sac. Congregationis Concilii interpretis in d. Derthonen.

20 Illud non est hic praetereundum quod eadem Sac. Congregatio Rituum, in responsione ad dub. 11, censuit Canonicos etiam habentes domicilium in aliena parochia sepeliendos esse in Ecclesia cathedrali, solutis tamen iuribus parochialibus parocho domicilii. Et quod summopere notandum est, in casu illo non constabat, quod in Ecclesia cathedrali aderat sepulcrum pro Canonicis. Vide quoque conformes decisiones Rotae in Romana *Iuris tumulandi*, 20 Februar. 1702, § *Nonnulla*, et § *Praedicta*, et in confirmatoria, 6 Maii 1703, § *Praecedenti*, cor. clar. mem. Priol. in Gerunden. *Iuris sepeliendi*, 8 Martii 1735, § *Quantum*, cor. clar. mem. Cincio, et in Barchinonen. *Iurium Parochialium*, 2 Decemb. 1735, § *Demum*, cor. Eminentiss. Rezzonico.

At si ius sepeliendi Canonicos ubicunque 21
domicilium habentes inde favore Ecclesiae cathedralis oritur, quod Canonici perpetuo manent eius parochiani, et Sacramenta omnia ab ipsa recipiant, ut disserunt Reiffenstuell in Ius Canon. lib. III, tit. XXVIII, num. 24; Schmalzgrueb. Iur. Eccles. univ. lib. III, part. III, tit. XXVIII, § 5, num. 47; Louvrex Dissert. canon. 23, num. 17; Amostaz. de Causis piis, lib. IX, cap. 2, n. 50, non videtur congruere, quod Sacramenta recipere ii in ultima infirmitate debeant a parocho domicilii.

Articulus IX. *De variis concernentibus Canonicum theologum, poenitentiarium, protonotarium, et iubilatum.*

Summarium. 1. Canonicus Theologus ubi deputandus, et quae praebenda ei assignanda. - 2. Canonici Theologi deputatio non fit in Ecclesiis Cathedralibus Regularibus, ubi Praebendae non sunt distinctae, nec Ecclesiae numeratae. - 3. Canonico Theologo in vim unionis factae ab Episcopo de Praebenda vacatura, non competit Ius adversus Canonicatum vacatum per resignationem. - 4. Praebenda erecta, et deputata pro Theologo a sequenti Canonico optari non potest. - 5. Praebenda Theologalis, sicut non potest ab aliquo Canonico optari, cum detur per electionem praevio examine, ita Theologus non est admittendus ad Ius optandi. - 6. Non enim obtinens Praebendam Theologalem potest illam dimittere, et aliam optare ad instar aliorum Canonicorum. - 7. Canonicus tamen Theologus, qui resignavit in manibus Ordinarii Praebendam Theologalem, potest obtinere mediante optione pinguiorem Praebendam cum retentione sui stalli in Choro. - 8. Canonicus Theologus stante consuetudine in Ecclesia Cathedrali, ut per quemlibet Canonicum habentem Praebendam Canonicatui adnexam, obtineatur una ex Dignitatibus in eadem Ecclesia, quae nullum habet onus, seu emolumentum, sed solum sedet supra Canonicos, et illos in Processionibus praecedit, potest dictam Dignitatem obtinere. - 9. Deputatio Praebendae primo vacaturae in Theologalem, non comprehendit eam, quae vigore statuti a sequenti Canonico optatur, sed illa Praebenda, quam dimiserit Canonicus, qui novissime optat, huic muneri unita, et affecta remanet. - 10. Electio personae ad huiusmodi Praebendam Theologalem vacantem in mense Ordinario, pertinet ad solum Episcopum, collatio vero ad illos ad quos antea spectabat. - 11. Si vero talis Praebenda Theologalis vacaverit in mense Apostolico, vel alias esset reservata, seu affecta, tunc electio personae, et collatio spectabit ad Papam. - 12. Electio personae, cui conferendus est Canonicatus habens adnexum onus lectionis sacrae Theologiae ex praescripto Concilii, pertinet ad Episcopum, collatio vero eidem personae facienda est ab eis, ad quos ante Concil. pertinebat, quamvis regulariter in ea Ecclesia electio sola Canonicorum pertineat ad Capitulum, et confirmatio, seu institutio, ad Episcopum. - 13. Praebendae Theologalis collatio erectae post Concilium spectat ad eum ad quem ante Concilium spectabat, etiam in casu, quo ante Concilium electio spectabat ad Capitulum, et institutio ad Episcopum. - 14. Hodie electio Theologi debet fieri per concursum. - 15. Canonicus Theologus quadraginta saltem quotannis Lectiones publice in Ecclesia habere tenetur per seipsum, vel per alios idoneos. - 16. Theologalis Praebenda debetur Doctori in Iure Canonico, non attenta Clausula assumendi infra annum gradum Magisterii in S. Theologia. - 17. Canonicus Theologus potest compelli, ut per se, et non per Substitutum muneri suo satisfaciat, nisi adesset legitima absentiae causa. - 18. Imo tenetur per seipsum, vel per alium Substitutum, si diuturnum adsit impedimentum ad lectionem Sacrae Scripturae, licet sit senio confectus, aut Iubilatus a servitio Ecclesiae, et quamvis nulla reperiatur facta assignatio aliorum redituum praeter fructus, et distributiones Theologalis Praebendae. - 19. Si tamen Canonicus Theologus sit infirmus infirmitate sanabili, non potest ab Episcopo compelli ad substituendum alium, et eo casu, quo alius, substituendus sit, puta in casu absentiae, sine legitima causa, electio Substituti pertinet ad Episcopum. - 20. Sumptibus Theologi munus suum non adimplentis. - 21. Et dato, quod Canonicus Theologus nolit ullo modo legere, potest Episcopus illum cogere comminationibus poenarum, sequestrationibus fructuum, et perseverante contumacia etiam ad privationem devenire. - 22. Et ubi Episcopus procedat contra eum ad privationem, non tenetur servare temporum intervalla a Tridentino praescripta. - 23. Cum praebenda Theologalis vacat, dari debet in Commendam Canonico idoneo eiusdem Capituli, donec Titularis provideatur; alias poterit Episcopus applicare fructus alicui personae extra Capitulum, quae suppleat munus legendi. - 24. Et haec persona extra Capitulum debet, si reperiatur idonea, eligi ex Clericis saecularibus. - 25. Si vero Clericus regularis idoneus non reperiatur, eligi potest ex Regularibus; et quomodo. - 26. Canonicus Theologus gaudet vacatione a lectione Sacrae Scripturae in diebus, et temporibus, quibus gaudent

Doctores Universitatum, et assignantur. - 27. Tempus, locum, et materiam Sacrae Scripturae, super qua legendum sit, Sacra Congregatio remittit arbitrio Ordinarii. - 28. Unde Episcopus potest statuere, ut lectiones a Canonico Theologo, non in Cathedrali Ecclesia, sed in palatio Episcopi habeantur, maxime si in Cathedrali sit infrequens Canonici Theologi ibi legentis auditorium. - 29. Quod Episcopus possit praescribere materiam explicandam a Theologo, censuit expresse Sacra Congregatio Concilii. - 30. Satisfacit tamen Concilio, si a Canonico Theologo Theologia scholastica legatur. - 31. Non potest tamen Canonicus Theologus se eximere ab explanatione Scripturae, praetextu quod non habet auditores. - 32. Non tenetur tamen Theologus legere, si eius Antecessores nunquam legerint, ex quo non adesset necessitas. - 33. Ad lectionem Sacrae Scripturae in Cathedrali tenentur accedere Canonici, et caeteri Praesbyteri ipsius Ecclesiae Cathedralis, et possunt compelli ab Episcopo. - 34. Et de facto Canonici, si in quadragesima non intersint Concioni in Cathedrali, vel sua respectiva Collegiata, privari possunt distributionibus illius diei. - 35. Ad interessendum autem lectioni, seu conferentiae casuum conscientiae possunt solum compelli Canonici, aliique Presbyteri, qui sunt Confessarii; caeteri vero Canonici qui non sunt Confessarii, possunt solum hortari. - 36. Regulares vero, nisi sint Parochi, nullatenus cogi possunt ad interessendum lectioni, seu conferentiae casuum conscientiae. - 37. Imo neque possunt cogi ad interessendum lectioni Sacrae Scripturae Regulares illi in quorum Monasteriis talis lectio minime habetur. - 38. Regulares tamen, qui exercent curam animarum, tenentur intervenire conferentiis casuum conscientiae, et ad omnia alia ad quae tenentur Curati saeculares. - 39. Ad quae cogi possunt ab Episcopo. - 40. Non tamen iidem Parochi Regulares cogi possunt ad assistendum Divinis in Cathedrali, nequidem in Festo sancti Patroni. - 41. Canonico Theologo die qua legit, licet Choro non intersit, debentur distributiones non solum pro illis Horis, quibus legit, ut si mane legat pro Horis Matutinis, et Missa solemni, sed etiam pro tota die. - 42. Imo non solum tribuendae sunt illi distributiones quotidianae omnium Horarum illius diei qua legerit, sed etiam emolumenta quaecunque personaliter interessentibus dari solita, etiamsi Choro non intersit. - 43. Quamvis tamen tota die, qua legit, habeatur pro praesente in Choro, etiam quoad distributiones, non censetur tamen praesens Matutino, quod dicitur pro die sequenti in Vespere praecedente secundum consuetudinem, vel privilegium aliquarum Ecclesiarum. - 44. Canonicus Theologus debet sedere in loco sui Canonicatus; non enim illi competit praecedentia super alios Canonicos, non obstante contraria consuetudine. - 45. Poenitentiarius Canonicus in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, ubi id commode fieri potest, est instituendus. - 46. Canonicus Poenitentiarius deputari debet, qui sit Magister, aut Doctor, seu Licentiatus in Theologia, vel Iure Canonico. - 47. Imo non sufficit quod sit Doctor nomine, sed debet esse doctor re, et si constet deputatum esse valde ignarum, licet ipse sit Doctor, est deputandus alius. - 48. Quando autem Doctores, et licentiati in Iure Canonico, vel Theologia apti non inveniuntur, non est necesse pro validitate collationis huius Praebendae, quod provisus sit Doctor, vel Theologus, sed sufficit, quod in loco sit aptior. - 49. Unde Praebenda Poenitentiariae resignari potest ad favorem illius qui non sit Doctor, neque Licentiatus, sed attestationibus Ordinarii, Capituli et Academiae asseritur doctus et habilis. - 50. Canonicus Poenitentiarius debet esse in aetate quadraginta annorum. - 51. Defectus tamen aetatis quadraginta annorum in Canonico Poenitentiario non obstat, ubi alius aptior pro loci qualitate reperiri non potest, et sufficit quod non reperiatur in Civitate et in Dioecesi persona apta cum dictis qualitatibus; nec enim est quaerenda extra Dioecesim. - 52. Canonici Poenitentiarii institutio est facienda tantum in Cathedralibus. - 53. Poenitentiarii institutio, et electio personae ad solum Episcopum, absque consensu Capituli, spectat. - 54. Electio personae Poenitentiarii ad solum Episcopum tunc pertinet, quando Praebenda non vacat in mense Apostolico, vel non adest alia reservatio, seu affectio: nam tunc ad Papam pertinet ratione reservationis. - 55. Poenitentiaria vacans, Sede Episcopali vacante, non potest provideri a Capitulo, quamvis collatio Praebendarum sit communis Episcopi et Capituli, vel etiam solius Capituli. - 56. Imo Poenitentiariae vacantis, Sede Episcopali vacante, electio et collatio pertinet ad Papam, etiam seclusa reservatione, et non est reservanda futuro Episcopo. - 57. Capitulum non potest se intromittere in electione Poenitentiarii, licet ad ipsum collatio spectet, quamvis Episcopus sit absens; sed ipse Episcopus absens poterit, ubicunque fuerit, eligere Poenitentiarium. - 58. Poenitentiarii enim electio pertinet ad solum Episcopum; vel eo absente ad suum Vicarium, cui Episcopus in specie delegaverit hanc facultatem. - 59. Quamvis electio Poenitentiarii quandocunque facienda spectet ad solum Episcopum, vel eo absente ad suum Vicarium ad hoc specialiter delegatum, absque consensu Capituli, collatio tamen Praebendae unitae Officio Poenitentiarii ab illis fieri debet ad quos antea spectabat. - 60. Praebenda Officio Poenitentiarii uniendа, debet esse integra et Canonicalis. - 61. Portio enim, quae fit in Ecclesia, in Praebendam Poenitentialem erigi non potest, sed Praebenda Canonicalis; et si non essent Praebendae, sed fructus omnes in distributionibus quotidianis consisterent, tunc distributiones habebuntur pro Praebenda. - 62. Non potest Episcopus primam Praebendam vacantem assignare pro Poenitentiario, quamvis in loco videretur magis necessarius, sed prius debet erigi Theologalis. - 63. Si tamen in aliqua Civitate fuerit iudicatum magis expediens, ut prius de Poenitentiario, quam de Theologo provideatur, habenda est confirmatio a Sede Apostolica ad omnem difficultatem tollendam. - 64. Canonicatus Poenitentialis non potest optari, nec Canonicus Poenitentiarius potest aliam Praebendam optare. - 65. Potest tamen Poenitentiaria resignari, sicut alia Praebenda, etiam in favorem alterius, dummodo habeat qualitates requisitas. - 66. Poenitentialis Praebendae erectio non habet locum in ea, quae vigore statuti a sequenti Canonico optatur, sed illa Praebenda quam dimiserit Canonicus, qui novissime optat, huic muneri affecta, et unita remanet. - 67. Poenitentiarius, eo ipso quod est institutus, habet a iure et Concilio facultatem audiendi Confessiones, et Iurisdictionem ad absolvendum a peccatis absque alia Ordinarii licentia, et est veluti Parochus totius Dioecesis. - 68. Poenitentiario quilibet potest peccata sua confiteri, et sic satisfacere praecepto, cap. *Omnis utriusque sexus* de Poenitent. et remission. - 69. Poenitentiarius institutus pro audiendis Confessionibus unius Dioecesis, non potest audire in alia, etiam habentium Bullam, vel licentiam sui Parochi. - 70. Poenitentiarius non potest delegare suam auctoritatem. - 71. Non potest Poenitentiarius absolvere a casibus quos Episcopus sibi expresse reservavit, nisi ipsemet Episcopus talem specialem facultatem ei expresse concesserit. - 72. Nec potest casus reservatos sibi ab Episcopo commissos alteri subdelegare, nisi habuerit expressam ad hoc Episcopi facultatem. - 73. Poenitentiarius tenetur integras Confessiones audire, non autem solos casus reservatos. - 74. Confessiones parochianorum Civitatis audire nullo modo recusare potest Poenitentiarius. - 75. Confessiones audire si renuerit Poenitentiarius, poterit ab Episcopo puniri. - 76. Imo Poenitentiarius debet assistere et residere de mane, etiam non vocatus, in Sede Confessionali ab Episcopo destinata, diebus Festis solemnioribus, qui assignantur. - 77. Non debet tamen Poenitentiarius tenere in manu virgam, seu bachettam, sicut in Urbe, praecipue in locis, ubi hoc non est in usu; nec potest cogi ab Episcopo ad interessendum in Sede

Confessionali, eo tempore, quo non adsunt poenitentes qui sua opera uti velint. - 78. Poenitentiarius non potest cogi ad maiorem residentiam quam alii Canonici, qui per tres menses abesse possunt, dummodo tamen non absit tempore quo frequentius poenitentes accedunt, et diebus Festis solemnibus, qui assignantur. - 79. Poenitentiarius pro praesente in Choro est habendus, dum audit Confessiones in Ecclesia. - 80. Non tamen pro tempore quo residet in Confessionario, nec audit Confessiones, aliis in Choro divina celebrantibus; nec item si dixerit Missam, aut si privatim Officium dixerit, etiam ut opportunius Confessiones audiat, censendus est praesens in Choro. - 81. Poenitentiarius dum actualiter audit Confessiones in Ecclesia, non solum censetur praesens in Choro ad lucrandas distributiones quotidianas, sed etiam eleemosynas ipsas quae distribuuntur pro associandis et sepeliendis cadaveribus Defunctorum, vel pro supplicationibus et processionibus quae per Urbem aguntur. - 82. Poenitentiarius non censendus est pro praesente in Choro, si extra Ecclesiam Confessiones audiat, etiam infirmorum. - 83. Canonicus Poenitentiarius non praecedit aliis Canonicis, non obstante contraria consuetudine. - 84. Poenitentiarius approbatus, et in possessionem immissus a Delegato Apostolico, eo quod Vicarium et Tribunal Ordinarii suspectum haberet, potest audire Confessiones absque alia licentia ipsius Ordinarii. - 85. Poenitentiarius non potest esse Vicarius Generalis Episcopi, ne suspicionem ingerat, quod in administratione iustitiae utatur scientia Confessionis; nisi tantae apud omnes esset opinionis, ut excluderetur huiusmodi suspicio. - 86. Canonicus Poenitentiarius, quamvis regulariter non sit admittendus in Confessarium Monialium propter difficultatem satisfaciendi utrique muneri, tamen cum potest utrique muneri satisfacere, Sac. Congregatio Concilii in Ianuensi 11 Sept. 1666, censuit in hoc casu non prohibendum. - 87. Hodie quoad Canonicum Theologum et Poenitentiarium attendenda est novissima Constitut. Benedict. XIII, incipiens *Pastoralis*. - 88. Affertur ad litteram dicta Constitutio. - 89. Ex hac Constitutione Canonicus Theologus, et Poenitentiarius debent eligi per concursum, pro quo assumi possunt Examinatores etiam non Synodales. - 90. Protonotarius Canonicus non potest in functionibus et aliis actibus publicis sibi tanquam Canonico competentibus, uti habitu Protonotarii, sed suo habitu Canonicali. - 91. Potest tamen uti habitu Protonotarii in omnibus actibus non competentibus sibi tanquam Canonico. - 92. Protonotarius Canonicus, seu Dignitas, si cum habitu Protonotarii intersit Choro, Processionibus et Divinis, non lucratur fructus et distributiones sui Canonicatus. - 93. Imo in habitu Protonotarii interveniens Choro, distributiones amittit, non obstantibus consensu, et concordia Capituli. - 94. Dignitates enim et Canonici, ut lucrentur distributiones, debent intervenire cum proprio habitu Canonicali. - 95. Alias si voluerint uti habitu Protonotarii in sua Ecclesia, reputantur tanquam extranei, eisque assignatur locus non inter Canonicos, sed post ipsos Canonicos et Abbates, et non lucrantur distributiones. - 96. Possunt tamen Dignitates et Canonici Protonotarii in Ecclesia uti subtana violacea, licet reliqui Canonici deferant nigram, dummodo in reliquis gerant habitum similem, et aequalem aliis Canonicis. - 97. Non possunt tamen uti Rochetto sub Cotta, dum in Choro assistunt Horis Canonicis. - 98. Protonotarius, si sit prima Dignitas, potest in Choro deferre Rochettum cum Mantelletto, si vero non sit prima Dignitas, sedere debet in suo stallo cum suo habitu Canonicali. - 99. Protonotarius utens habitu Protonotarii, et Praelati, etiamsi non sit prima Dignitas, debet praecedere Archidiacono primae dignitati; dummodo tunc non lucretur distributiones quotidianas. - 100. Sed non potest uti dicto habitu in Processionibus, et in aliis actibus publicis in quibus cum Capitulo intervenit. - 101. Indultum Iubilationis, quod est Ecclesiae odiosum, et ideo parce concedendum, non constito de laudabili servitio Ecclesiae per quadraginta annos praestito, ac de aliqua alia commiserationis causa, quae una cum laudabili servitio concurrere debet, non solet neque debet concedi. - 102. Ex tempore laudabilis servitii Ecclesiae quadraginta annorum, propter quod solet a Sacra Congregatione concedi Indultum Iubilationis, est deducendum servitium praestitum tempore Clericatus, ante adeptam Praebendam, quod non computatur ad favorem petentis. - 103. Neque valet Indultum Iubilationis post quadragenarium servitium, si sit concessum a Capitulo, et non a Sac. Congreg. - 104. Concesso legitime alicui Canonico a Sacra Congregatione Indulto Iubilationis, talis Canonicus Iubilatus debet participare de distributionibus de quibus participant alii Canonici Choro, et Divinis interessentes, etiam de illis quae ob aliorum absentiam Canonicis interessentibus accrescunt. - 105. Etiamsi distributiones essent auctae post obtentam Iubilationem. - 106. Indultum Iubilationis concessum Canonico, suffragatur pro participatione fructuum, et distributionum etiam extraordinariarum, et dictae distributiones sunt per Canonicos restituendae a die intimati Indulti. - 107. Canonico Iubilato debentur etiam ea quae proveniunt ex emolumentis Processionum et Anniversariorum, et aliorum, dummodo Testatorum voluntas non obstet. - 108. Indultum Iubilationis quantumcunque amplum non comprehendit Anniversaria non fixa, et corporaliter interessentibus a Testatore relicta, nisi in Indulto sit expressa voluntas Papae, Testatoris menti clare derogantis, et etiam talia Anniversaria Indultario explicite indulgentis. - 109. Anniversaria autem fixa, et alia similia in quibus non adsit contraria dispositio Testatoris et Fundatoris, participantur ab Indultariis, ac si personaliter interessent: quamvis functionibus vere non intersint, et onera Missarum aliis iniuncta pro rata non adimpleant. - 110. Canonici Iubilati non tenentur, neque per seipsos, neque per alios Missam Conventualem per turnum celebrare. - 111. Episcopus non potest decernere, quod Canonicis Iubilatis vigore Indulti non debeantur distributiones extraordinariae, quae ob absentiam, vel vacationem Canonicorum interessentibus accrescunt. - 112-118. De Canonicatus Theologalis erectione iuxta Constit. Bened. XIII. - 119-124. De iure collationis. - 125. Canonici Theologi munus. - 126, 127. De Canonico Poenitentiario. *Remissive*. - 128, 129. De Canonico Iubilato. - *130. De Scholis Presbyterorum in Ecclesia. - 131. De Poenitentiario.

1 Canonicus theologus debet deputari in omnibus Ecclesiis metropolitanis vel cathedralibus, si civitas sit insignis, vel populosa, ac etiam in collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius dioecesis, si ibi clerus numerosus fuerit; et ubi nulla praebenda, aut praestimonium, seu stipendium huiusmodi deputatum reperitur, praebenda quomodocunque, praeterquam ex causa resignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatibile iniunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuo constituta, et deputata intelligitur. Sic expresse Concil. Trident. sess. 5, de Reform., cap. 1. Huius Canonici theologi deputatio non fit in 2 Ecclesiis cathedralibus regularibus, ubi praebendae non sunt distinctae, nec Ecclesiae numeratae, ut est cathedralis Pampilonensis, sed cogendi sunt monachi, ut provideant de lectore idoneo theologiae, qui publice legat non solum ipsis monachis, sed etiam aliis audire volen-

tibus. Sacra Congregatio Conc. in Pampilon., 3 9 Septemb. 1573. Canonico theologo in vim unionis factae ab Episcopo de praebenda vacatura non competit ius adversus canonicatum vacatum per resignationem. Sac. Congr. Conc. 4 in Monopolitana, 29 Augusti 1627. Praebenda erecta, et deputata pro theologo, a sequenti Canonico optari non potest. Sic decisum fuisse a Sac. Congregatione referunt Gonzal. ad Regul. 8 Cancellar., Gloss. 34, n. 80; Monet. de Option. Can., cap. 3, qu. 6, num. 129; Garcias in addit. ad part. V, cap. 4, n. 132. 5 Praebenda theologalis sicut non potest ab aliquo Canonico optari, cum debeatur per electionem praevio examine, ita theologus non est admittendus ad ius optandi. Sacra Congr. 6 Concil. 12 Feb. 1602. Non enim obtinens praebendam theologalem, potest illam dimittere, et aliam optare ad instar aliorum Canonicorum. Sac. Congreg. Conc. 7 Iunii 1601. 7 Canonicus tamen theologus, qui resignavit in manibus ordinarii praebendam theologalem, potest obtinere mediante optione pinguiorem praebendam, cum retentione sui stalli in choro. Sac. Congreg. Rit. in Veronen., 2 Septem- 8 bris 1587. Canonicus theologus stante consuetudine in Ecclesia cathedrali, ut per quemlibet Canonicum habentem praebendam canonicatui adnexam obtineatur una ex Dignitatibus in eadem Ecclesia, quae nullum habet onus, seu emolumentum, sed solum sedet supra Canonicos, et illos in processionibus praecedit, potest dictam Dignitatem obtinere. Sac. Congreg. 9 Conc. 18 Novembr. 1620. Deputatio praebendae primo vacaturae in theologalem non comprehendit eam quae vigore statuti a sequenti Canonico optatur, sed illa praebenda, quam dimiserit Canonicus, qui novissime optat, huic muneri unita, et affecta remanet. Sacra Congregatio Concilii in Lunen. Sarzanen., 6 Iu- 10 lii 1591. Electio personae ad huiusmodi praebendam theologalem vacantem in mense ordinario, pertinet ad solum Episcopum, collatio vero ad illos ad quos antea spectabat. Sic decisum fuisse a Sac. Cong. Conc. referunt Garcias in addit. ad part. V, cap. 4, num. 162, et Gonzal. ad Regul. 8 Cancellar. glos. 9, n. 87. 11 Si vero talis praebenda theologalis vacaverit in mense apostolico, vel alias esset reservata, seu affecta, tunc electio personae et collatio spectabit ad Papam. Sic tenent Garcias, cit. c. 4, n. 164; Gonzal. loc. cit.; Barbosa, de Canon., c. 27, n. 13; Sacr. Congr. Concil. in Parmen., 12 7 Octob. 1576. Electio personae, cui conferendus est canonicatus habens adnexum onus electionis Sacrae Theologiae ex praescripto Concilii, pertinet ad Episcopum; collatio vero eidem personae facienda est ab eis, ad quos ante Concilium pertinebat, quamvis regulariter in ea Ecclesia electio sola Canonicorum pertineat ad Capitulum, et confirmatio, seu institutio ad Episcopum. Sacra Congreg. Concil. in Aretina, 31 Iunii 1627. Praebendae theologalis collatio erectae 13 post Concilium spectat ad eum, ad quem ante Concilium spectabat, etiam in casu, quo ante Concilium electio spectabat ad Capitulum, et institutio ad Episcopum. Sacra Congreg. Concil. in Toletana, 24 Septemb. 1592. Hodie 14 electio theologi (sicuti etiam poenitentiarii, de quo infra n. 45) debet fieri per concursum ex noviss. constitutione Bened. XIII, incip. *Pastoralis Officii,* quae per extensum adducitur infra sub num. 88.

Canonicus theologus quadraginta saltem quot- 15 annis lectiones publice in Ecclesia habere tenetur per seipsum, vel per alios idoneos. Benedictus XIII, in Concilio Romano, tit. 1, cap. 71. Et satisfacit muneri suo, sive legat Sacram Scripturam, sive theologiam scholasticam, ut saepius resolvit Sac. Congregatio; non tamen si legat theologiam moralem; Bened. XIV, Instit. Eccles., 57, § 6, 7 [1]. Theologalis prae- 16 benda debetur doctori in iure canonico, non attenta clausula assumendi infra annum gradum magisterii in sacra theologia. Sacra Congregatio Concil. in dub. praebendae theologalis, 5 Iunii 1723. Canonicus theologus potest 17 compelli ut per se, et non per substitutum muneri suo satisfaciat, nisi adesset legitima absentiae causa. Sac. Congr. Conc. apud Rotam part. III, recentior. decis. 147, num. 1. Imo tenetur per seipsum, vel per alium sub- 18 stitutum, si diuturnum adsit impedimentum, ad lectionem Sacrae Scripturae, licet sit senio confectus, aut iubilatus a servitio Ecclesiae; et quamvis nulla reperiatur facta assignatio aliorum redituum, praeter fructus et distributiones theologalis praebendae. Sac. Congreg. Conc. in Anagnina *Lecturae,* 29 Iulii 1701. Si tamen Canonicus theologus sit infirmus in- 19 firmitate sanabili, non potest ab Episcopo compelli ad substituendum alium, et eo casu quo alius substituendus sit, puta in casu absentiae, sine legitima causa, electio substituti pertinet ad Episcopum. Sacra Congregat. Concil. in Asten., 30 Maii 1620, et in Caesaraugustana, 1682, sumptibus Canonici theologi munus 20 suum non adimplentis. Eadem Sacr. Congreg. in Placentina, 29 Martii 1687. Et dato quod 21 Canonicus theologus nolit ullo modo legere, potest Episcopus illum cogere comminationibus poenarum, sequestrationibus fructuum, et, per-

[1] Benedictus XIV, loc. cit., § 7, haec tantum habet: *Sacra Congregatio Concilii non semel respondit, munere suo perfungi qui praebendam theologalem obtineat, si sacras litteras exponat, aut scholasticam theologiam tradat diligenter.* Quin etiam num. 8 subdit: *In quibusdam locis pro sacra Scriptura, ac theologia scholastica, quaestiones de morali theologia a Canonico theologo explicantur.* Confer eiusdem de Synod. Dioecesana, lib. XIII, cap. 9, num. 17. Vide infra num. 125. (Edit. Barbiell.)

severante contumacia, etiam ad privationem devenire. Sacr. Congreg. Conc. in Maioricensi, ut refert Aldan. in Compendio Canon. resol.,
22 lib. I, tit. III, num. 5. Et ubi Episcopus procedat contra eum ad privationem, non tenetur servare temporum intervalla, quae praescribuntur in c. 12, sess. 24. Eadem Sac. Congreg. 15 Novembr. 1621; lib. XIII, Decret., fol. 85.
23 Cum praebenda theologalis vacat, dari debet in commendam Canonico idoneo eiusdem Capituli, donec titularis provideatur, alias poterit Episcopus applicare fructus alicui personae extra Capitulum, quae suppleat munus legendi. Sac. Congr. Conc. in Camerin., 8 Febr. 1593.
24 Et haec persona extra capitulum debet, si reperiatur idonea, eligi ex clericis saecularibus. Sacr. Congr. Episc. in Urbinaten., 5 Octo-
25 bris 1573. Si vero clericus saecularis idoneus non reperiatur pro dicta praebenda theologali, et pro eius officio exsequendo, collatio illius suspendenda est donec inveniatur theologus saecularis cui fieri possit, et interim nullus est deputandus custos, aut curator fructuum ipsius praebendae, sed illi omnes tradendi sunt superiori alicuius ordinis, qui curet, ut aliquis theologus ex suis regularibus publice in cathedrali Ecclesia doceat Sacram Scripturam, prout mandatur decreto Conc. sess. 5, de Ref. cap. 1, atque ei in primis necessaria subministret de dictis fructibus, et quod reliquum fuerit, in usum monasterii convertat. Sic resolutum fuisse a S. Pio V, et Greg. XIII, referunt Aldan. in Compendio Canonic. resol., l. I, tit. III, num. 2. Zerola in praxi episc., lib. I, verb. *Praebenda theologalis*. Barb. in Trid., sess. 5, de Ref., cap. 1, n. 13, et Pignatell. tom. III, consult. 62, n. 14, ubi dicit, sic etiam fuisse decisum a Sac. Congr. Episcop. in Tortonen., 1 Aug. 1581, in Camerinensi, 26 Ian. 1594, et in Beneventana, 25 Octobris 1593.
26 Canonicus theologus gaudet vacatione a lectione Sacrae Scripturae in diebus et temporibus, quibus gaudent doctores universitatum, scilicet a festo S. Thomae apostoli usque ad diem post Epiphaniam, a Dominica Septuagesimae ad primam Dominicam Quadragesimae, a Dominica Palmarum ad totam octavam Paschatis, a festo S. Ioannis Baptistae ad diem 5 Novembris. Ita respondit Sacra Congregat. Concilii in Assisien., 24 Ian. 1629, lib. XCVIII,
27 pag. 350. Tempus, locum, materiam Sacrae Scripturae, super qua legendum sit, Sacra Congregatio Concilii remittit arbitrio ordinarii in Brixiensi, 4 Aprilis 1596, et etiam Sacra Congregatio Episc. 11 Ianuarii 1594. Unde Epi- 28
scopus potest statuere, ut lectiones a Canonico theologo non in cathedrali Ecclesia, sed in palatio Episcopi habeantur, maxime si in cathedrali sit infrequens Canonici theologi ibi legentis auditorium, ut in simili casu censuit S. C. Conc. in Fossanen. *Lectionis*, 11 Martii 1662. Et quod Episcopus possit praescribere mate- 29
riam explicandam a Theologo, censuit expresse S. Congr. Conc. in Urbinaten., 15 Martii 1663, et in Ripana, 12 Ianuarii 1692. Satisfacit ta- 30
men Concilio, si a Canonico theologo theologia scholastica legatur. Eadem Sacr. Congr. Concilii, 5 Aprilis 1576. Non potest autem 31
Canonicus theologus se eximere ab explanatione Scripturae, praetextu quod non habeat auditores. Eadem Sacr. Congr. Conc. in Fundana, 15 Octobris 1618. Non tenetur tamen Cano- 32
nicus theologus legere, si eius antecessores nunquam legerint, ex quo non adesset necessitas. Sacr. Congr. Episc. 8 Maii 1637 in Bononiensi, ubi declaravit Canonicum Sancti Petronii Bononiensis non teneri legere, quod nulla eius lectionis adesset necessitas, et quod eius antecessores nunquam legerint, ut refert Pignatell. tom. III, consult. 62, num. 38. Ad 33
lectionem Sacrae Scripturae in cathedrali teneri accedere Canonicos, et caeteros presbyteros ipsius Ecclesiae cathedralis, et posse compelli ab Episcopo, decrevit Sacr. Congreg. Concilii 11 Augusti 1618, ut refert Barb. de Canon., cap. 27, n. 28, et in Urbinaten., 10 Maii 1663, ut refert Pignatell. tom. III, consult. 62, n. 45, et iam sic decreverat etiam Sacr. Congregat. Episc. in Fundana, 16 Martii 1593, ut refert, et tenet mordicus Monacell. tom. I, tit. II, formul. 5, n. 8, 9, 10 et 11. Et Pax Iordan. Lucub. Canon., tom. II, lib. VII, tit. III, n. 48, ubi testatur, ita in sua Ecclesia Iadrensi practicasse, et appellationem e suo decreto, et ordinatione interpositam, fuisse reiectam. Et 34
de facto Canonici, si in Quadragesima non intersint concioni in cathedrali, vel sua respectiva collegiata, privari possunt distributionibus illius diei. S. Congr. Episc. in Comensi, 10 Maii 1580, et in Castellanensi, 10 Augusti 1602. Unde Sacr. Congr. Conc. die 2 Iunii 1593, approbavit praeceptum Archiepisc. Tarentini, quod Canonici non interessentes concioni punirentur solita punctatura.

Ad interessendum autem lectioni, seu con- 35
ferentiae casuum conscientiae possunt solum compelli Canonici, aliique presbyteri qui sunt confessarii; caeteri vero Canonici [1], et presby-

[1] Tradit auctor, Episcopum cogere non posse Canonicos non confessarios, ut collationibus casuum conscientiae intersit. Haec sententia locum habere nequit post Concilium Romanum, cuius Decretis adhaerens Sacr. Congreg. Concil. contrarium saepe declaravit, et signanter die 27 Augusti 1727, in una Acerrarum ad dubium quintum, tom. IV Thesaur., pag. 104, in Larinen., 9 Augusti 1732, ad primum, tom. V Thesauri, pag. 296, et in una Salernitana, die 27 Septembris eiusdem anni ad primum, pag. 330, in quibus Resolutionibus indiscriminatim est sermo, absque distinctionibus confessariorum, et non confessariorum. (EDIT. VEN.)

teri, qui non sunt confessarii, possunt solum hortari [1], ut pluries declaravit Sacr. Congreg. Conc. et novissime in Civitatis Plebis, 15 Martii 1692, in qua collatis decretis, quae ad invicem videbantur pugnare, ad dubium propositum: *An Episcopus posset compellere Canonicos confessarios caeterosque presbyteros cathedralis sub poena pecunaria, ut accederent ad Congregationem casuum conscientiae, responsum fuit, posse compellere omnes sacerdotes saeculares confessarios, etiamsi Canonici sint, caeteros autem hortari;* et sic fuit etiam decisum a Congregatione particulari deputata in Vigilien. *Synodi,* 30 Maii 1696, in responsione ad 35 decretum, et iterum in Congreg. generali 18 Iulii eiusdem anni 1696, et prius in alia S. Angeli Bisaciarum 15 Aprilis 1696.

36 Regulares vero, nisi sint parochi, nullatenus cogi possunt ad interessendum lectioni, seu conferentiae casuum conscientiae. Sacr. Congr. Concilii in Forosempronien., 3 Sept. 1630, eadem S. Congr. in Urbinaten., 10 Martii 1663, et expresse Sacr. Congreg. super statu Regularium decrevit, ut sequitur: *Cum conventus suppressi, et postea restituti, in quibus non degunt de familia duodecim religiosi, sint vigore decreti «Ut in parvis» fel. recordationis Innocentii X, subiecti visitationi, correctioni, et omnimodae iurisdictioni ordinariorum locorum, contigit dubitari: An religiosi confessores, et non parochi in huiusmodi conventibus degentes compelli possent ab eisdem ordinariis, ut accedant ad conferentiam casuum conscientiae? Proposito hoc dubio in Sacr. Congreg. super statu Regularium habita in palatio Vaticano, die 15 Ianuarii 1682, Eminentissimi Patres censuerunt ordinarios locorum posse quidem hortari, non autem compellere praedictos religiosos confessores non parochos ad accedendum ad conferentiam casuum conscientiae. Caesar Card. Fachenetus... B. Panciaticus Secret.*

37 Imo neque possunt cogi ad interessendum lectioni Sacrae Scripturae regulares illi, in quorum monasteriis talis lectio minime habetur, ut expresse censuit Sacr. Congreg. Concil. in Fossanen. *Lectionis,* 11 Martii 1662, ubi fuerunt proposita dubia tenoris ut sequitur: Primo: *An Episcopus statuere possit, ut lectiones a Canonico theologo non in cathedrali Ecclesia, sed in palatio Episcopi habeantur?* Secundo: *An ipse cogere possit Regulares, in quorum monasteriis lectio Sacrae Scripturae minime habetur, ut lectionibus per Canonicum theologum habendis intersint?* Sacr. Congr. Conc. censuit: Ad primum in casu, de quo agitur *affirmative.* Ad secundum, *negative* [2]. Regu- 38
lares tamen, qui exercent curam animarum, tenentur intervenire conferentiis casuum conscientiae, et ad omnia alia, ad quae tenentur curati saeculares. Sacr. Congr. Episc. in Vigevanens., 5 Ianuarii 1508, in Lucensi, 4 Februarii 1602, in Senogalliens., 26 Aug. 1616 et 13 Septembris 1641, ac 22 eiusdem 1645, et 8 Octobris 1649, et 8 Ianuarii 1650. Ad 39
quae cogi possunt ab Episcopo. Eadem Sacr. Congreg. in Paduana, 13 Febr. 1604. Etiamsi sint ad nutum amovibiles, et sic etiam S. C. Conc. in Cauriensi, 5 Aprilis 1631. Et ideo 40
si renuerint, potest Episcopus procedere contra ipsos Regulares parochos, non autem contra eorum superiores. Eadem Sacr. Congr. Conc. in Segobiensi, 1 Aprilis 1656. Non tamen iidem parochi Regulares cogi possunt ad assistendum divinis in cathedrali, nequidem in festo S. Patroni. Eadem Sacr. Congreg. 1 Decembris 1626.

Canonico theologo die qua legit, licet choro 41
non intersit, debentur distributiones non solum pro illis horis, quibus legit, ut si mane legat pro horis matutinis, et Missa solemni, sed etiam pro tota die. S. C. Conc. in Oriolen., 5 Aug. 1616, et in Fanensi 3 Aug. 1624. Imo 42
non solum tribuendae sunt illi distributiones quotidianae omnium horarum illius diei, qua legerit, sed etiam emolumenta quaecunque personaliter interessentibus dari solita, etiamsi choro non intersit. Sacr. Congr. Concilii in Oriolensi, 12 Augusti 1628. Quamvis tamen tota die, 43
qua legit, habeatur pro praesente in choro, etiam quoad distributiones iuxta supradicta,

---

[1] Vide novum articulum verb. Congregationes pro sacrorum rituum et casuum conscientiae disceptatione, n. 3 seqq. (Edit. Barbiell.)

[2] Nunc tamen ubi Concilium provinciale Romanum anno 1725 habitum obligat Regulares, in quorum coenobiis Sacrae Scripturae lectio non habetur, cogi possunt ut huic intersint, si ad audiendas saecularium confessiones approbati sint, sub poena suspensionis ab illis audiendis. Etenim in eo Concilio, tit. I, cap. 9, cuius titulus est: *Sacrae Scripturae lectionibus quinam interesse teneantur,* dicitur: *Ecclesiarum proinde tum cathedralium, cum collegiatarum Dignitates, et Canonici, parochi itidem, et confessarii saeculares (regulares etiam sub suspensionis poena a confessionibus audiendis, quatenus haec ipsa lectio in eorum monasteriis non habeatur) Sacrae, ut supra dictum est, Scripturae lectioni, diebus, et hora, ab Episcopo praefigendis, omnino interesse teneantur; imposita, quae eidem Episcopo placuerit, contra absque legitima causa absentes poena pecuniaria, nemini ullatenus remittenda.* In eadem porro synodo, tit. eodem, cap. 8, methodus observanda in sacra Scriptura exponenda proponitur his verbis: *Lectores autem, quicunque sint, divinas in Ecclesia Scripturas interpretantes, hortatos volumus, ut cum non omnes auditores sint eodem ingenio praediti, clara et pro singulorum captu dicendi ratione utantur; potissimumque monemus, ut, maximum circa hoc ministerium, ea ipsis praecipua sit methodus, quatenus, litterali in unaquaque lectione textus enarratione praemissa duas nimirum ex eisdem sacrae Scripturae locis proponant semper, solvantque quaestiones, historialem unam, moralem alteram, vel de nostrae fidei articulis, et sacramentis, vel de catholicae Ecclesiae ritibus, eorumque mysteriis, vel aliis ad sanam doctrinam et christianam institutionem spectantibus, quae humanae nedum eruditioni, sed spirituali etiam valeant prodesse interessentium saluti.* (Ed. Barb.)

non censetur tamen praesens Matutino, quod dicitur pro die sequenti in vespere praecedente secundum consuetudinem, vel privilegium aliquarum Ecclesiarum. Sic decisum fuisse a S. C. Concil. referunt Garcias, de Benef., part. III, cap. 2, num. 118; Gallet. in Margarita Casuum conscientiae, verb. *Canonicus*, pag. 29; Nald., verb. *Distributiones*, num. 9; Barb., de Offic. et potest. Episcop. part. III, alleg. 56, num. 9, et de Canon., cap. 27, num. 34, et in Concil. Trid., sess. 5, de Reform., cap. 1, num. 35, et Apostolic. decis., verb. *Canonicus theologus*, num. 12. Ex praebenda theologali segreganda est tertia pars, ex cuius reditibus data proportione solvenda est sua portio sacristiae metropolitanae, respondens diebus quibus Canonicus deesset muneri suo. Ita citat.
44 Inst. Eccles., 57, § 7. Canonicus theologus debet sedere in loco sui canonicatus, non enim illi competit praecedentia super alios Canonicos, non obstante contraria consuetudine, quia non est Dignitas; sed sedere, et incedere debet secundum suam antianitatem. Sacr. Congreg. Conc. in Senensi, 16 Aprilis 1695, et in Murana, 11 Aprilis 1697.

45 Poenitentiarius Canonicus in omnibus Ecclesiis cathedralibus, ubi id commode fieri potest, est instituendus. Conc. Trid., sess. 24, cap. 8, ibi: *In omnibus etiam cathedralibus Ecclesiis, ubi id commode fieri poterit, poenitentiarius aliquis cum unione praebendae pro-*
46 *xime vacaturae ab Episcopo instituatur*. Canonicus poenitentiarius deputari debet, qui sit magister, aut doctor, seu licentiatus in sacra theologia, vel iure canonico. Trid. loc. cit. ibi: *Qui magister sit, vel doctor, aut licentiatus in*
47 *theologia, vel iure canonico*. Imo non sufficit quod sit doctor nomine, sed debet esse doctor re, et si constet deputatum esse valde ignarum, licet ipse sit doctor, est deputandus alius; vacante enim officio poenitentiariae cathedralis Ecclesiae Capuanae eminentissimus Card. Bellarminus Archiepiscopus petiit a Sacr. Congr. Concilii an esset conferendum N. qui, licet doctor fuisset, tamen attestabatur esse valde ignarum? Et Sacr. Congr. die 20 Martii 1623, censuit huiusmodi N. haberi ac si non esset doctor, et ideo de alio providendum; sic ex Barb., de Canon., et Dignitatib., cap. 26, n. 9, refert. Corrad., in Praxi Benefic., lib. II, cap. 4, num. 120, ubi num. praec. ait ex Felin. in cap. *Si quando*, num. 7, de rescript. quod Ecclesia indiget viris litteratis, non asinis
48 ferratis. Quando autem doctores, et licentiati in iure canonico, vel theologia apti non inveniuntur, non est necesse pro validitate collationis huius praebendae, quod provisus sit doctor, vel theologus, sed sufficit, quod in loco sit aptior. Colligitur ex Trid. loc. cit. ibi: *Seu alius, qui aptior pro loci qualitate reperiatur*, et tenet Garcias, de Benef., part. VII, cap. 4, num. 32; Barb., supra Concil., dict. cap. 8, num. 16; Monacelli, tom. I, tit. 2, formul. 6, n. 2. Et Corrad. loc. cit., n. 121, 49
refert Sacr. Congr. Conc. in Elbor. *Poenitent.*, 12 Martii 1623, decrevisse, quod potest praebenda poenitentiariae resignari ad favorem illius, qui non sit doctor, neque licentiatus, sed attestationibus Ordinarii, Capituli, et academiae asseritur doctus et habilis, quia sufficienter constat de idoneitate ad effectum, ut Papa provideat, et num. 122, prosequitur dicens, quod licet vulgo dicamus, non omnem doctorem doctum esse, attamen bene et converso, omnem doctum esse doctorem, multi enim sunt doctores nomine, pauci vero opere, quare doctoratus dignitas hodie in Italia quasi contemptibilis est, quandoquidem ad illam fere omnes promoveri curant, ex Lotter. de Re benefic. in appar., n. 128, cum pluribus seqq. Canonicus 50
poenitentiarius debet esse in aetate quadraginta annorum. Conc. Trid., loc. cit., ibi: *Et annorum quadraginta*, et huiusmodi quadraginta annos debere esse completos, tenuit Garcias, part. VII, cap. 4, n. 35; Navar., conclus. 17, num. 2; Barbosa, in Concil., loc. cit., n. 19, et de Canonic., cap. 26, num. 10, et d. allegat. 55, num. 9, contra Azorium existimantem sufficere esse incoeptos. Defectus tamen 51
aetatis quadraginta annorum in Canonico poenitentiario non obstat, ubi alias aptior pro loci qualitate reperiri non potest, et sufficit, quod non reperiatur in civitate, aut in dioecesi persona apta cum dictis qualitatibus, nec enim est quaerenda extra dioecesim; arg. cap. *Nullus* 13, dist. 61, et cap. *Sacrorum* 34, dist. 63, et ita tenent Salazar. de Mendoza, in libello de Institutione canonicatus poenitentiariae in Ecclesia Tolet., § 3; Navar., de Privileg. clericorum cap. 4, num. 70, in Singul. Canon., conclus. 17, num. 4; Garcias, dict. capit. 4, num. 33; Barbosa, de Offic. et potest. Episc., d. allegat. 55, num. 8, et in Concil., loc. cit., num. 20, et de Canonicis, loc. cit.

Canonici poenitentiarii institutio in cathedra- 52
libus tantum est facienda, ut colligitur ex Trid., loc. cit., ibi: *In omnibus cathedralibus Ecclesiis*, et quod decretum Concilii intelligi debeat tantum de cathedralibus, et locum non habeat in aliis collegiatis, decisum fuisse a Sacr. Congr. Concilii referunt Sell., in Selectis Canonum, cap. 21, n. 3, et Garcias, de Benefic., part. V, cap. 4, num. 113. Poenitentiarii institutio, et 53
electio personae ad solum Episcopum absque consensu capituli spectat cum hoc solius Episcopi arbitrio relinquatur. Et sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concilii referunt Garcias, d. cap. 4, num. 138; Aloys. Ricc., in Praxi for. Ecclesiast., resol. 477, n. 1, in 2 ed. Ugolin., cap. 33, num. 2; Zerola, verb. *Poenitentiarius*, § 3, et tenuit Rota in una Abulen. *Canonic. Poenitentiariae*, 17 Aprilis 1589, coram Man-

tica, et in Maioricen. *Canonicatus,* 15 Nov. 1593,
54 coram Card. Millino. Electio personae poenitentiarii ad solum Episcopum tunc pertinet, quando praebenda non vacat in mense apostolico, vel non adest alia reservatio seu affectio, nam tunc ad Papam pertinet ratione reservationis; Gonzal. ad regul. 8 Cancellar. gloss. 9, § 2, num. 24; Salazar. de Mendoza, in dict. libello, § 2 et 3; Barbosa, de Offic. et potest. Episcop. d. allegat. 55, num. 13, et Trident., loc. cit., num. 12, et de Canon., num. 4.

55 Poenitentiaria vacans, sede episcopali vacante, non potest provideri a Capitulo, quamvis collatio praebendarum sit communis Episcopi, et Capituli, vel etiam solius Capituli; sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Concilii referunt Garcias d. part. V, cap. 4, num. 145; Aloys. Ricc.
56 d. resolut. 477, num. 4. Imo poenitentiariae vacantis, sede episcopali vacante, electio et collatio pertinet ad Papam, etiam seclusa reservatione, et non est reservanda futuro Episcopo; sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Concil. in una Ianuensi refert Garcias in addit. ad dict.
57 can. 4, num. 150. Capitulum non potest se intromittere in electione poenitentiarii, licet ad ipsum collatio spectet, quamvis Episcopus sit absens, sed ipse Episcopus absens poterit, ubicunque fuerit, eligere poenitentiarium, non enim ad id est necessaria praesentia, seu existentia in dioecesi, nam etiam extra illam potest expediri, cum non sit contentiosae, sed voluntariae iurisdictionis, prout decisum fuisse in una Burgen. refert Nicol. Garcias in addit.
58 ad d. cap. 4, num. 143. Poenitentiarii enim electio pertinet solum ad Episcopum, vel eo absente, ad suum vicarium, cui Episcopus in specie delegaverit hanc facultatem. Sic etiam declaravit ead. Sacr. Congr. ut refert Garcias
59 loc. mox cit. Quamvis electio poenitentiarii quandocunque facienda spectet ad solum Episcopum, vel eo absente, ad suum vicarium ad hoc specialiter delegatum, absque consensu Capituli, collatio tamen praebendae unitae officio poenitentiarii ab illis fieri debet, ad quos antea spectabat. Sic decisum fuisse a S. C. Conc. referunt Garcias dict. part. V, cap. 4, num. 238; Gonz. ad reg. 8 Canc. gloss. 9, § 2, num. 84; Aloys. Ricc. dict. resol. 476, num. 2.

60 Praebenda officio poenitentiarii unienda debet esse integra et canonicalis. Sacr. Congreg. Concilii, 31 Maii 1596, et in Conimbrien.,
61 31 Martii 1602. Portio enim, quae sit in Ecclesia, in praebendam poenitentialem erigi non potest, sed praebenda canonicalis; et si non essent praebendae, sed fructus omnes in distributionibus quotidianis consisterent, tunc distributiones habebuntur pro praebenda. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Conc. refert Garcias
62 d. pag. 5, cap. 4, num. 127. Non potest Episcopus primam praebendam vacantem assignare pro poenitentiario, quamvis in loco videretur magis necessarius, sed prius debet erigi theologalis propter verba Concil. sess. 5, cap. 1 de Reformat. Si tamen in aliqua civitate fuerit 63
iudicatum magis expediens, ut prius de poenitentiario quam de theologo provideatur, habenda est confirmatio a Sede Apostolica, ad omnem difficultatem tollendam. Sacr. Congr. Concilii in civitatis Castellanae, 17 Nov. 1629.
Canonicatus poenitentialis non potest optari, 64
nec poenitentiarius potest aliam praebendam optare, quia ad eam videtur electa industria personae. Et ubi beneficium requirit certas qualitates, aut examen, si cui indulgetur, ut possit consequi aliam dignitatem, aut beneficium, illud non venit, quod examen, aut qualitates illas requirit, ut est textus optimus in cap. *Licet in tantum* 4, de Translat. Episcopi. Unde a Sacr. Congr. Conc. fuit expresse decisum, die 12 Februarii 1601, *Poenitentiarii praebendam, etiam postquam est effectum sortita non subiacere optioni.* Et in una Vercellen., 7 Iulii 1601, etiam fuit dictum, quod non solum non potest optari praebenda poenitentiarii, sed
nec titulus, ac ordo illius. Potest tamen poe- 65
nitentiaria resignari, sicut alia praebenda, etiam in favorem alterius, dummodo habeat qualitates requisitas. Sic tenent Salazar. de Mendoza in d. libello § 5; Ceval. Commun. contra commun., quaest. 894, n. 485 ubi n. 489 subdit posse etiam super eam imponi pensionem; Barbosa de Offic. et potest. Episcop., part. II, alleg. 55, n. 34, et de Canon. cap. 26, n. 23.
Poenitentialis praebendae erectio non habet lo- 66
cum in ea, quae vigore statuti a sequenti Canonico optatur, sed illa praebenda, quam dimiserit Canonicus, qui novissime optat, huic muneri affecta et unita remanet. Sacra Congregatio Concilii in Lunen. Sarzanen., 6 Iulii 1592.

Poenitentiarius, eo ipso quod est institutus, 67
habet a iure et Concilio facultatem audiendi confessiones, et iurisdictionem ad absolvendum a peccatis absque alia ordinarii licentia, et est veluti parochus totius dioecesis; Navarr. cons. 20, de poenit. in novis; Lel. Zech. de Republ. Eccl. cap. 24, de Capitulo et Canon., sub. num. 17; Salazar. de Mendoza in dict. libello § 5; Ugolin. de Offic. Episc. cap. 33, num. 2 et 3; Aloys. Ricc. de resolut. 477, num. 5; Barbosa de Offic. et potest. Episc. dicta allegat. 55, num. 19, et de Canonicis, cap. 26, num. 12, et in Concilio Tridentino, sess. 24, cap. 8, num. 21. Poenitentiario qui- 68
libet potest peccata sua confiteri et sic satisfacere praecepto; cap. *Omnis utriusque sexus,* de Poenitent. et remission. Sic decisum fuisse a S. C. referunt Aloys. Ricc. loc. mox cit.; Garcias d. part. V, cap. 4, num. 113; Barbosa d. allegat. 55, num. 20, et in Trident. loc. cit. num. 22, et de Canonicis, loc. cit.

69 n. 13. Poenitentiarius institutus pro audiendis confessionibus unius dioecesis, non potest audire in alia, etiam habentium bullam, vel licentiam sui parochi. Barbosa de Offic. et potest. Episcop., d. alleg. 55, num. 21; Garcias d. part. V, cap. 8, dub. 4, ubi dicit sic decisum fuisse a Sacra Congregatione in casu simili de parocho, scilicet quod in aliena dioecesi sine illius ordinarii approbatione eligi nequeat in confessarium ab habentibus privilegium vigore iubilaei eligendi confessarium approba-
70 tum. Poenitentiarius non potest delegare suam auctoritatem. Sacr. Congr. Episc. et Regul.
71 in Reginen., 2 Octobris 1584. Non potest poenitentiarius absolvere a casibus, quos Episcopus sibi expresse reservavit, nisi ipsemet Episcopus talem specialem facultatem ei expresse concesserit. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. referunt Aloys. Ricc. in Praxi fori Ecclesiast. decis. 751, in 1 edit. et resolut. 692, num. 2, in 2 edit., et Garcias d. part. 5, cap. 4, n. 115.
72 Nec potest casus reservatos sibi ab Episcopo commissos alteri subdelegare, nisi habuerit expressam ad hoc Episcopi facultatem, quia censetur electa industria personae, et delegatus, maxime ad nudum ministerium, subdelegare non potest, nisi hoc illi expresse demandetur: cap. ult., § *Caeterum* de Offic. deleg. Ita Ioan. Valer. de different. inter utrumque forum verb. *Iurisdictio* different. 2, num. 3; Barbosa de Offic. et potest. Episc. d. alleg. 55, num. 24, et de Canon. d. cap. 28, num. 17.
73 Poenitentiarius tenetur integras confessiones audire, non autem solos casus reservatos. Sacr. Congr. Concilii teste Nicolao Garcia d.
74 part. 5, cap. 4, num. 117. Confessiones parochianorum civitatis audire nullo modo recusare potest poenitentiarius. Sacr. Congr. Rit. apud Nicol. Garciam d. part. 5, cap. 4, n. 118.
75 Confessiones audire si renuerit poenitentiarius, poterit ab Episcopo puniri. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Conc. refert Garcias d. part. 5,
76 cap. 4, num. 119. Imo poenitentiarius debet assistere et residere, de mane, etiam non vocatus, in sede confessionali ab Episcopo destinata diebus festis solemnioribus, videlicet, tempore ieiuniorum Quadragesimae, Adventus, Quatuor Temporum, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Corporis Christi, Assumptionis beatae Mariae Virginis, omnium Sanctorum, et Nativitatis Domini, ut habetur decisum in Segobien. a Sacr. Congreg. Concilii quam per extensum refert Crispin. de Visit. part. 2, § 24, num. 2 et cit. Garcias dict.
77 part. 5, cap. 4, num. 122. Non debet tamen poenitentiarius tenere in manu virgam, seu bachettam sicut in urbe, praecipue in locis ubi hoc non est in usu. Ita decisum in una Abulen., 21 Aprilis 1587, referunt Garcias dict. part. 5, cap. 4, num. 117; Ugolin. d. cap. 33, num. 6; Barbosa de Offic. et potest. Episcop. d. allegat. 55, num. 29. Nec potest cogi ab Episcopo, ad interessendum in sua sede pro audiendis confessionibus eo tempore quo non adsunt poenitentes, qui sua opera uti velint. Sacra Congregatio Episcoporum 18 Septembris 1637.

Poenitentiarius non potest cogi ad maiorem 78
residentiam, quam alii Canonici, qui per tres menses abesse possunt, dummodo tamen non absit tempore, quo frequentius poenitentes accedunt et diebus festis solemnioribus, veluti tempore ieiuniorum Quadragesimae, Adventus, quatuor Temporum, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Corporis Christi, Assumptionis B. M. V., Nativitatis Domini, et omnium Sanctorum. Sacr. Congregat. Concilii testibus Garcia d. part. 5, cap. 4, num. 122; Ugol. d. cap. 33, num. 5; Salazar. de Mendoza in d. libello § 7, quia in ipsis tenetur de mane residere in sede confessionali, etiam non vocatus, ut patet supra num. 76. Poenitentiarius 79
pro praesente in choro est habendus, dum audit confessiones in Ecclesia. Concil. Trident. loc. cit. ibi: *Qui dum confessiones in Ecclesia audiet, interim praesens in choro censeatur; sive in Confessionario, sive extra.* Non tamen 80
pro tempore quo residet in confessionario, nec audit confessiones, aliis in choro divina celebrantibus; nec item si dixerit Missam, aut si privatim officium dixerit, etiam ut opportunius confessiones audiat, censendus est praesens in choro: sic decisum fuisse a S. Congr. Concil. referunt Moneta de Distributionibus quotidianis, part. II, quaest. 11, num. 64 et sequent.; Ugolin. d. cap. 33, n. 5; Garcias d. part. 5, cap. 4, num. 124 et seq.; Barbosa de Offic. et potest. Episcop. d. alleg. 55, num. 30, et de Canonicis, d. cap. 26, n. 20, et in Trid. loc. cit. num. 28, et Apostolicar. Decis. collect. verb. *Canonicus poenitentiarius,* num. 5. Poenitentiarius dum actualiter audit 81
confessiones in Ecclesia non solum censetur praesens in choro ad lucrandas distributiones quotidianas, sed etiam eleemosynas ipsas quae distribuuntur pro associandis et sepeliendis cadaveribus defunctorum, vel pro supplicationibus et processionibus quae per urbem aguntur. Sacr. Congr. Concilii in Ianuen., 4 Sept. 1591, ut refert Garcias d. part. 5, cap. 4, n. 124, et sequitur Barbosa d. allegat. 55, num. 31, et de Canon., d. cap. 26, n. 21, et in Trid. loc. cit. num. 29, et Apostolicar. Decis. loc. cit. num. 6, et tenent Castropalao in Opere morali, tract. 7, disp. 3, punct. § 5, n. 2; Trullench. in Exposit. Decal. lib. I, cap. 8, dub. 12, § 5, num. 1, in fine; Bonacina de Horis Canonicis disput. 2, part. 5, punct. 3, § 5, n. 4, et alii contra Monetam d. part. 11, num. 65. Poenitentiarius non censendus est 82
pro praesente in choro, si extra Ecclesiam Confessiones audiat, etiam infirmorum. Sic Garcias

in addit. ad d. part. 5, cap. 4, num. 125, in fine; Barbosa de Offic. et potest Episcop., d. alleg. 55, n. 32, et de Canonicis, d. cap. 26, num. 22, et in Tridentin. loc. cit. num. 30.

83 Canonicus poenitentiarius non praecedit aliis Canonicis, non obstante contraria consuetudine, quia non est Dignitas, sed sedere, et incedere debet secundum suam antianitatem. Sac. Congr. Concil. in Senen., 16 Aprilis 1695, et in Mu-

84 rana, 11 Aprilis 1699. Poenitentiarius approbatus, et in possessionem immissus a delegato apostolico eo quod Vicarium et tribunal ordinarii suspectum haberet, potest audire confessiones absque alia licentia ipsius ordinarii. S. C.

85 Episcop., 25 Februarii 1607. Poenitentiarius non potest esse Vicarius Generalis Episcopi, ne suspicionem ingerat, quod in administratione iustitiae utatur scientia confessionis, nisi tantae apud omnes esset opinionis ut excluderetur huiusmodi suspicio. Sacr. Congreg. Episcop.,

86 15 Iulii 1611. Canonicus poenitentiarius, quamvis regulariter non sit admittendus in confessarium monialium propter difficultatem satisfaciendi utrique muneri, tamen cum potest utrique muneri satisfacere, Sacr. Congr. Concilii in Ianuen., 11 Septembris 1666, censuit in hoc casu non esse prohibendum. Pignatell. tom. VII, consult. 13.

87 Innuimus supra, num. 14, electionem theologi et poenitentiarii hodie fieri debere per concursum, ex noviss. Const. Bened. XIII sed ut ab omnibus ea prae oculis habeatur, praestat hic ad litteram adduci.

BENEDICTUS EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

88 Pastoralis officii nostri esse ducimus, assiduo enixoque studio curare ut universa Sacrae Tridentinae Synodi decreta inviolabiliter observentur; sed eorum prae caeteris exsecutionem strenue promovendam urgendamque Nobis esse arbitramur, ex quibus maiorem in Ecclesia Dei utilitatem proventuram fore conspicimus, ac eos potissimum, quorum opus in praedicatione et doctrina consistere debet, ut cunctos aedificent, tam fidei scientia, quam actionum disciplina, excitari maxime posse confidimus ad impensius frequentendam tantopere necessariam Sanctarum Scripturarum lectionem, quas qui nescit, ut beatus Hieronymus admonet, nescit Dei virtutem, eiusque sapientiam, nam ignoratio Scripturarum, ignoratio Christi est.

Cum itaque saluberrimo praedicti Concil. Trident. decreto relato in cap. 1, sess. 5, de Reform. cautum sit, ut nedum in Ecclesiis cathedralibus, sed in collegiatis etiam oppidorum insignium, in quibus praebenda, aut praestimonium, seu stipendium pro S. Scripturae lectoribus constitutum non reperitur, praebenda quomodocumque, praeterquam ex causa resignationis, primo vacatura, ipso facto ad eum usum perpetuo constituta, ac deputata intelligatur. Et quatenus nulla, vel non sufficiens praebenda foret, locorum ordinarii per assignationem fructuum alicuius simplicis beneficii, debitis tamen eius supportatis oneribus, vel per contributionem Beneficiatorum suarum dioecesum, vel alias prout commodius fieri poterit ita provideant, ut ipsa Sacrae Scripturae lectio omnino habeatur. Verum eiusmodi provida praefati Concilii dispositio in aliquibus Cathedralibus, sicut non absque gravi animi nostri dolore percipimus huc usque neglecta, debitaeque exsecutioni demandata non fuerit. Hinc igitur est quod Nos illius exsecutionem pro Pontificiae vigilantiae debito urgere intendentes motu proprio, ex certa scientia ac matura deliberatione nostris, deque apostolicae potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura constitutione sancimus, decernimus, et mandamus, ut in cathedralibus quibuscumque Italiae, insularumque adiacentium, in quibus praebenda theologalis hactenus instituta non fuerit, praebenda primo vacatura, post eiusdem praesentis constitutionis publicationem, sive ad Nos, Sedemque Apostolicam, sive ad ordinarium illius collatio atque provisio pertineat, ipso iure, et absque ulla alia declaratione sit, ac esse censeatur praebenda Theologalis constituta. Volumus insuper ut tam illa, quam reliquae omnes aliae praebendae theologales hactenus constitutae, et deputatae, conferri semper debeant doctori in Sacra Theologia, vel qui infra annum doctoralem lauream in eadem facultate suscipiat; et caeteroquin magis idoneo in formali concursu ab examinatoribus renuntiato, eo plane modo, quo parochiales Ecclesiae conferuntur. Hunc porro in finem, quotiescumque eiusmodi praebenda theologalis conferenda erit, per edictum publicum vocentur quicumque concurrere, et examini sese subiicere voluerint coram Episcopo, et quatuor examinatoribus, etiamsi synodales non sint, ab eodem Episcopo actu eligendis, ac deputandis in theologali tamen facultate licentiatis, et valde peritis, sive saecularibus, sive regularibus, et illi, qui in concursu eiusmodi probatus, magisque idoneus renunciatus fuerit, praebenda conferatur. Quoties autem praebendae collatio ad Sanctam Sedem spectabit, Episcopus ad Romanum Pontificem pro tempore existentem acta concursus transmittere teneatur, ut ipse vacantem praebendam illi assignare, atque conferre possit, quem caeteris digniorem, atque magis idoneum in Domino iudicaverit.

Quod si Episcopus primo vacaturam praebendam contra formam in praesenti constitutione praescriptam conferre praesumpserit, vel etiam in aliis occurrentibus casibus eamdem

formam observare neglexerit, illius collatio, atque provisio ipso iure, nulla, et irrita, nulliusque prorsus roboris, vel momenti sit, ac esse debeat, eiusdemque praebendae dispositio statim devolvatur, et pertineat ad Sanctam Sedem, et Romanum Pontificem pro tempore existentem, a quo doctori in Sacra Theologia conferetur.

Caeterum, ut fructus, quem Tridentina Synodus ex praebendae theologalis institutione perceptum iri speravit, omnino re ipsa, et cum effectu percipiatur, volumus, statuimus, et mandamus tertiam partem proventuum dictae praebendae theologalis ab Episcopo distribui, et proportionaliter applicari singulis lectionibus Sacrae Sacripturae, quae a praebendato, praescriptis diebus, et horis totius anni habendae erunt, ita ut si praebendatus universas lectiones habuerit, assignatas distributiones integras absque ulla prorsus diminutione consequatur. Si vero in aliqua, vel pluribus lectionibus defecerit, distributiones neglectis lectionibus respondentes amittat, quae in sacristiae Ecclesiae beneficium cedant, ac erogentur. In casu autem gravioris contumaciae praebendati liceat Episcopo deputare alium theologum sacerdotem saecularem, vel regularem, qui iugiter supplendo eiusdem praebendati vices, praefatis distributionibus potiatur.

Quoniam vero nonnulli Episcopi, sicut accepimus, ut propriae incuriae aliquod velamen obtendant dilatae erectionis eiusmodi praebendae theologalis causam in tenuitatem, ac insufficientiam praebendarum suarum Ecclesiarum reiicere solent: Nos omnem de caetero praetextum, sive excusationem e medio tollere, ac penitus eliminare volentes, motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus decernimus, statuimus, atque praecipimus, quod ubi praebenda theologalis, computatis etiam distributionibus quotidianis, ad annuum saltem reditum scutorum sexaginta monetae Romanae non ascendat, pro summa ad hanc taxam conficiendam deficiente, iidem Episcopi unire possint, et debeant eidem praebendae aliquod simplex beneficium, cuius supplemento praedicta summa conficiatur, primo vacaturum, in quocumque mense, et qualitercumque et quomodocumque Sedi Apostolicae affectum, et reservatum: ita tamen ut tali unione illa omnia beneficia, quae pro Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, Papae familiaribus, nunciis apostolicis, atque praelatis congregationum, quibus iidem Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales intersunt, secretariis in alia constitutione ad promovendam seminariorum erectionem novissime per Nos condita peculiariter reservavimus, perpetuo reservata, et excepta sint, ac esse intelligantur, et quidquid secus fieri contingeret, ex nunc prorsus irritum, ac inane, nulliusque roboris, vel momenti esse, ac fore decernimus, ac declaramus.

Postremo quaecumque hactenus de praebenda theologali, et Sacrae Scripturae lectione sancivimus, extendimus etiam, ac adamussim observari volumus, et mandamus (congrua tamen congruis referendo) quoad institutionem Canonici poenitentiarii in illis cathedralibus, in quibus nondum fuerit institutus eiusque honestam sustentationem, concursum, deputationem, omniaque alia ad illius officium pertinentia, et praeter illa, quae a Nobis superius disposita sunt, ea insuper quae Tridentina Synodus cap. 8, sess. 24, de Reform. de huius ministri qualitate, aetate, ac exemptione a servitio chori constituit, exacte observari decernimus, praecipimus, et mandamus.

Decernentes etiam praesentes litteras semper firmas, validas, et efficaces existere, etc.

Non obstantibus, quatenus opus sit, etc.

Ut autem praesentes litterae ad omnium notitiam facilius deveniant, etc.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostram, etc.

Datum Romae apud S. Petrum. Anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo vigesimo quinto; decimo quarto Kal. Iunii, pontificatus Nostri anno primo.

P. M. Card. Prodatarius.
F. Card. Oliverius.

Visa de Curia S. C. Archiepiscopus Amasenus.

Loco ✠ Plumbi.
L. Martinettus.

Registrata in secretaria brevium.

Hic nota ad rem quod concurrentes ad praebendam theologalem debent esse doctores in Sacr. Theologia, vel saltem intra annum tenentur doctoralem lauream in aliqua universitate approbata studii generalis assequi. Nec sufficit laurea canonica ex responso S. Congr. Nec etiam sufficit laurea canonica recepta ab aliquo privilegium obtinente; sed omnino requiritur obtinuisse in universitate approbata, quod commune est omnibus beneficiis lauream doctoralem exigentibus, ut ex bulla S. Pii V, Bened. XIV Institut. Eccles. 57, § 4 et seq. 89

Protonotarius Canonicus non potest in functionibus, et aliis actibus publicis sibi tanquam Canonico competentibus uti habitu protonotarii, sed suo habitu canonicali. Sacr. Congr. Rit. in Asculana, 19 Novembris 1612. Potest tamen uti habitu protonotarii, in omnibus actibus non competentibus sibi tanquam Canonico. S. C. Rituum in Nullius Terrae Pisciae, 19 Nov. 1611, et in Asculana, 28 Ianuarii 1612. Protonotarius Canonicus, seu Dignitas, si cum habitu protonotarii intersit choro, processionibus et divinis, non lucratur fructus, et distributiones sui Ca- 90 91 92

nonicatus. Sacr. Congr. Rituum in Asculana, 16 Martii 1610 et 19 Novembris 1611, et in Spoletana contra priorem Collegiatae S. Michaelis Terrae Sevaniae, 9 Iulii 1695, qui cum parere decreto recusaret, et indultum saltem praedictum habitum deferendi in choro postularet; causa reproposita 17 Decembris eiusdem anni 1695, responsum fuit distributiones restituendas esse a die decreti, et indultum non
93 esse concedendum. Imo in habitu protonotarii interveniens choro, distributiones amittit non obstante consensu, et concordia Capituli. Cum enim post dictam resolutionem Sacr. Congr. Canonici cum supradicto Priore concordassent, quod posset dicto habitu uti in functionibus ecclesiasticis, solutis tamen annuatim sacristiae scutis quindecim loco amissionis distributionum, et concordiae approbationem ab eadem Congregat. postulassent, sub die 5 Iulii 1698, referente clar. mem. Card. Petruccio prodiit resolutio: *Non esse locum approbationi con-*
94 *cordiae*. Dignitates enim, et Canonici ut lucrentur distributiones, debent intervenire cum proprio habitu canonicali; Sacr. Congr. Rit.
95 in Melitensi, 7 Augusti 1621. Alias si voluerint uti habitu protonotarii in sua Ecclesia, reputantur tamquam extranei, eisque assignatur locus non inter Canonicos, sed post ipsos Canonicos, et Abbates, et non lucrantur distributiones; Sacr. Congr. Rituum in dicta Asculana, 16 Martii 1610, et in dicta Melitensi,
96 7 Augusti 1621. Possunt tamen Dignitates, et Canonici protonotarii in Ecclesia uti subtana violacea, licet reliqui Canonici deferant nigram, dummodo in reliquis gerant habitum similem, et aequalem aliis Canonicis. Eadem S. Congr. Rituum in Panormitana, 14 Ianuarii 1612 et
97 11 Decembris 1627. Non possunt vero uti Rochetto sub Cotta dum in choro assistunt horis canonicis. Eadem Sacr. Congr. Rituum
98 in Tricar. 15 Martii 1614. Protonotarius si sit prima Dignitas, potest in choro deferre Rochettum cum Mantelletto. Si vero non sit prima Dignitas, sedere debet in suo stallo cum suo habitu canonicali; S. R. C. in Clommacen.
99 et Neocastren., 21 Augusti 1601. Protonotarius utens habitu protonotarii, et praelati etiamsi non sit prima Dignitas, debet praecedere Archidiacono primae Dignitati, dummodo tunc non lucretur distributiones quotidianas; S. C. Rituum in nullius Terrae Pisciae, 15 Ian. 1611.
100 Sed non potest uti dicto habitu in Processionibus, et in aliis actibus publicis, in quibus cum Capitulo intervenit Sacr. Congr. Rit. in Asculana, 19 Novembris 1611.

101 Indultum iubilationis, quod est Ecclesiae odiosum, et ideo parce concedendum, non constito de laudabili servitio Ecclesiae per 40 annos praestito, ac de aliqua commiserationis causa, puta infirmitatis habitualis, vel senectutis, quae, una cum laudabili servitio concurrere debet [1], non solet neque debet concedi, ut fuit ponderatum a S. Congr. Concilii in Maceraten. *Indulti*, 8 Martii 1698, in qua indultum per subreptionem iam concessum, fuit revocatum. Unde advertendum est quod ex tempore lau- 102
dabilis servitii Ecclesiae quadraginta annorum, propter quod solet a Sacra Congregatione concedi indultum Iubilationis, est deducendum servitium praestitum tempore clericatus ante adeptam praebendam, quod non computatur ad favorem indultum petentis, ut respondit Sacr. Congreg. Conc. in Trid., 13 Ian. 1603. Neque valet indultum iubilationis post quadra- 103
genarium servitium, si sit concessum a Capitulo, et non a Sacra Congregatione, quia Canonici non habent hanc potestatem, sicuti nec possunt concedere Canonicis absentibus, quod participent de aliqua parte distributionum non obstante consuetudine, ut respondit S. Congr. Concilii in Segobien., 15 Decembris 1703. Concesso igitur legitimo alicui Canonico a S. C. 104
indulto iubilationis, talis Canonicus iubilatus debet participare de distributionibus, de quibus participant alii Canonici choro, et divinis interessentes, etiam de illis quae ob aliorum absentiam Canonicis interessentibus accrescunt. Dicitur enim Ecclesiae per gloriam adhuc inservire, qui post diuturnum servitium, senio confectus ex licentia Summi Pontificis quiescit ad instar militis veterani, iuxta text. in l. I Cod. de veteranis, lib. XII, tit. 47. Et sic censuit Sacr. Congreg. Concilii in Viterbien., 26 Augusti 1628, in Romana, 13 Maii 1651, in alia Romana, 19 Aprilis 1692, et in Aquipendii, 13 Martii 1697. Etiamsi distributiones 105
essent auctae post obtentam iubilationem, quia participat de augmento. Eadem Sacr. Congr. Conc. in Lunen. Sarzanen., 16 Maii 1685, in Bononien., 16 Iunii 1696 et 20 Aprilis 1697. Indultum iubilationis concessum Canonico suf- 106
fragatur pro participatione fructuum, et distributionum, etiam extraordinariarum, et dictae distributiones sunt per Canonicos restituendae a die intimati indulti. Sacr. Congr. Concilii in Burgi S. Donnini *Iubilationis* die 19 Apr. 1704, ubi propositis infrascriptis dubiis; Primo: *An indultum iubilationis concessum Razino sub die 29 Aprilis 1702, suffragetur pro participatione omnium fructuum, et distributionum etiam extraordinariarum, et contentarum in Decreto b. m. Episcopi Pallavicini? Et qua-*

[1] Quod asserit auctor, ad obtinendum iubilationis indultum requiri in Canonico praeter laudabile quadragenarium Ecclesiae servitium, aliam commiserationis causam, *puta infirmitatis habitualis, vel senectutis,* minime sustinetur. Contrarium enim apparet ex resolutione Sac. Congr. Conc. in una Feltren. *Iubilationis,* die 11 Ianuar. 1721. Vid. Thesaur. resolut. tom. II, pag. 2. (Edit. Ven.)

tenus affirmative. Secundo: *An dictae distributiones veniant per Canonicos restituendae a die intimati Indulti?* Eadem Sacr. Congregat. respondit: *Affirmative ad utrumque*. Et sic in simili iam responsum fuerat ab eadem S. C. Conc. in una Alexandrina, ubi cum dubitaretur: *An Canonici legitimis ex causis absentes, quando non amittunt proprias distributiones quotidianas, debeant etiam lucrari, et participes esse pro rata distributionum aliorum Canonicorum absentium absque legitima causa? Et an praedicti Canonici legitima causa absentes, ac proinde non amittentes proprias distributiones ut supra, debeant illas recuperare ab aliis Canonicis, inter quos divisae fuerant, an etiam possint ab universo Capitulo repetere?* Sacr. Congregatio, etc., die 29 Septembris 1657, *Ad primum* respondit, *deberi huiusmodi Canonico etiam punctaturas absentiae. Ad secundum posse repetere etiam a Capitulo.*

07 Canonico iubilato debentur etiam ea quae proveniunt ex emolumentis processionum, et anniversariorum, et aliorum, dummodo testatorum voluntas non obstet. Sacr. Congr. Conc. in Romana, 5 Martii 1678, et in Perusina, 17 Iulii 1688. Et sic etiam fuerat decisum in Novarien. *Iubilationis*, ubi proposito dubio, an frui deberent emolumentis anniversariorum, quae fiunt infra annum, quamvis iis non assisterent duo Canonici Ecclesiae collegiatae S. Gaudentii civitatis Novariae, qui a San. Mem. Clemente X, obtinuerant indultum hisce verbis conceptum: *Cum sicut exponi fecisti tu, qui in sexagesimo quinto aetatis anno constitutus, quadraginta, et amplius annorum spatio residens, Nos, etc., tibi, ut quoad vixeris, a praedicta Ecclesia abesse, ac interim omnia, et singula, fructus, reditus, proventus, iura, obventiones, et emolumenta quaecumque, nec non distributiones etiam quotidianas ordinarias, et extraordinarias quomodolibet nuncupatas, et in quibusvis rebus consistentes ac undecumque provenientes ad te ratione dicti canonicatus et praebendae, si in eadem Ecclesia personaliter resideres, ac divinis officiis singulisque diurnis, ac nocturnis horis assidue interesses, spectantes, et pertinentes, ac etiam solis praesentibus, et divinis officiis, ac horis praedictis assidue interessentibus manualiter quotidie praestari, ac per eas lucrifieri solita, cum ea integritate percipere cum qua perciperes, si personaliter resideres libere, et licite possis, et valeas concedimus et indulgemus;* Sacra Congregatio die 2 Octobris 1677, respondit: *Affirmative*. Verum cum postmodum sub die 1 Iulii 1679, in una Bituntina anniversariorum quaesitum fuisset: *An vigore indulti similis iubilationis Canonicus iubilatus percipere valeret perinde ac si choro personaliter interesset, emolumenta anniversariorum?* eadem Sacr. Congr. *negative* resolvit. Hinc caeteri Capitulares praedictae Ecclesiae S. Gaudentii freti hac postrema resolutione, iterum obtinuerunt proponi dubium: *An Canonici iubilati vigore praefati brevis frui debeant emolumentis anniversariorum, quae fiunt intra annum, quamvis non assistant, ita ut standum, vel recedendum sit a decisis?* Et Sacr. Congr. sub die 29 Novembris respondit *in decisis quoad Anniversaria fixa, et in quibus non est cautum*. Et sic etiam in Romana *Iurium Canonicalium*, 5 Martii 1703, in qua ad dubium: *An indultum vacandi a choro aliisque divinis officiis ex causa infirmitatis concessum, valeat etiam pro laudemiis, quindeniis, capitulis, anniversariis, festivitatibus, processionibus, ac quibuscumque functionibus in Ecclesia peragendis, ita ut lucrari debeat omnia emolumenta communia nuncupata, ac etiam victualia, et candelas?* respondit: *Affirmative etiam quoad laudemia, exceptis anniversariis, et aliis obventionibus non fixis, et in quibus diversimode fuerit a testatore dispositum;* quae etiam confirmata fuit die 20 Iunii 1705.

Ex quibus omnibus, et aliis adductis in verb. 108
Anniversarium, num. 8, 9 et 10, satis constat, quod indultum quantumcumque amplum non comprehendat anniversaria non fixa, et corporaliter interessentibus a testatore relicta, nisi in indulto sit expressa voluntas Papae, testatoris menti clare derogantis, et etiam talia anniversaria indultario explicite indulgentis. Anniver- 109
saria autem fixa, et alia similia, in quibus non adsit contraria dispositio testatoris, et fundatoris, participantur ab indultariis, ac si personaliter interessent, quamvis functionibus vere non intersint, et onera missarum aliis iniuncta, pro rata non adimpleant. Sacr. Congr. Conc. in Lunen. Sarzanen., 16 Maii 1685, in Urbanien., 29 Novembris 1687, et in Romana *Iubilationis*, 24 Martii 1703, ubi proposito dubio: *An iubilato debeantur emolumenta processionum etsi illis non interfuerit?* respondit: *Affirmative*. Canonici iubilati non tenentur neque per 110
seipsos, neque per alios Missam conventualem per turnum celebrare. Sacr. Congr. Conc. in Aquipendii, 27 Martii 1697. Episcopus non 111
potest decernere quod Canonicis iubilatis vigore indulti non debeantur distributiones extraordinariae, quae vel ob absentiam, vel vacationem Canonicorum interessentibus accrescunt, nam pro his indultum suffragatur Sacr. Congr. Concilii in Romana, 5 Maii 1703, et in Burgi S. Donnini, 19 Aprilis 1704.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Constitutio *Pastoralis* S. Mem. Benedicti XIII, 112
tametsi iusserit, *ut Praebenda primo vacatura post eiusdem praesentis Constitutionis publicationem, sive ad Nos Sedemque Apostolicam, sive ad ordinarium illius collatio, atque provisio pertineat, ipso iure, et absque ulla declaratione, sit atque esse censeatur praebenda*

theologalis: nihilo tamen minus si Episcopus non devenerit ad ipsius erectionem in theologalem minime ea habetur pro erecta in theolo-
113 galem. Idque procedit sive de collegiata, sive de cathedrali agatur, ut respondit Rota in Sorana *Canonicatus* 8 Martii 1745, § 10, et sequent. coram R. P. D. Canilliac.

114 Poena autem Episcopi, qui non erexit canonicatum primo vacatum in theologalem, est
115 eius devolutio ad Sanctam Sedem. Caeterum non prohibetur idem Episcopus alium secundo, vel tertio, etc., vacatum in theologalem erigere, ut prosequitur idem supremum tribunal in d. Sorana *Canonicatus,* 8 Martii, § 12, coram R. P. D. Canilliac.

116 Quaestionis autem est, num Episcopus attenta dicta Constitutione canonicatum reservationi obnoxium erigere queat in theologalem?
117 Huc etiam pertinet quaestio illa an Episcopus, spectata pariter eadem Constitutione, unire valeat canonicatui theologali simplex benefi-
118 cium reservatum? Vide Rot. in Bittecten. *Beneficiorum,* 14 Ianuarii 1732, § 5, cor. Eminentissimo Rezzonico, et in Monopolitana *Beneficiorum,* 2 Decembr. 1737, § *Insuper* et sequent., cor. bon. mem. Peralt. impress. apud Barbiellini in fol., tom. II, 1783.

119 Canonicatus theologalis ex saepe dicta Con-
120 stitutione conferri debet per concursum. In eo autem intervenire debent quatuor examinatores.
121 Notandum autem hic est, quod si examinatores sint synodales, non debent praeterea esse in theologica facultate licentiati. Sin autem synodales minime sint, necessario licentiati in theologica facultate esse debent, ut ipsam Constitutionem interpretando magistraliter, respondit Rota in Imolen. *Canonicatus Theologalis,* 2 Aprilis 1743, § 5, et plur. seqq. coram Il-
122 lmo Molino, ubi quod, si non servetur forma conferendi a dicta Constitutione praescripta, locus sit devolutioni ad Sanctam Sedem.

123 Et, quod maiorem animadversionem mereretur, electio personae post dictam Constitutionem non amplius pertinet ad Episcopum, sed ad ipsos examinatores, ut resolvit Sacra Congregatio Concilii interpres in Salernitana *Canonicatus Poenitentiarii,* 1 Sept. 1753.

124 Num canonicatum theologalem obtinere possit, qui non in theologia, sed in iure canonico doctor sit? *Quum hodie* (ita apposite inquit Sanctissimus Dominus Noster Benedictus XIV, de Synod. Dioeces., lib. 13, cap. 9, num. 17) *hae facultates tamquam ab invicem distinctae diversa ratione tractentur, et magisteria seorsim conferantur, statueritque Concilium, ut is Canonicus theologus eligatur, qui in Sacra Theologia sit Doctor, merito a Sacra Congregatione responsum fuit, ad consequendam Praebendam Theologalem generaliter loquendo satis non esse, ut quis in iure Canonico Doctoris gradum adeptus fuerit, in casibus tamen particularibus videri posse, an expediat eamdem Praebendam alicui Sacrorum Canonum Magistro conferre, qui scilicet cum Iuris Canonici lectione, ea quoque coniungere valeat, quae pertinent ad Theologiam moralem.* Consule eumdem SS. Institut. Eccles. 67, num. 4, et plur. sequent.

Quod attinet ad munus Canonici theologi, 125
recte idem Summus Pontifex in Synod. dict. lib. XIII, dict. cap. 9, dict. num. 17, inquit: *Decretum illud Tridentini Concilii, sive eius verba considerentur, sive ratio habeatur praxis et consuetudinis sequentium temporum, aeque comprehendere Scripturarum Sacrarum expositionem, ac theologiae scholasticae disciplinam, et a Canonico theologo non magis suo muneri satisfieri, si Sacrae Scripturae libros explicet, et declaret, quam si in theologia scholastica clerum erudiat, dummodo haec talis sit, qualem Melchior Canus tradendam, addiscendamque suadet, in suo lib. VIII, de Locis Theologicis, cap. 1, et quidem nos etiam indicavimus in nostra Institutione 42, quae scilicet circa quaestiones gravis momenti, et utilitatis versetur, easque pertractet allatis Divinae Scripturae testimoniis, conciliorum decretis, et Patrum auctoritatibus, ulterius adnotavimus, nonnullorum Episcoporum mandato laudabiliter factum esse, ut per Canonicum theologum ea traderetur theologia, quae est de conscientiis, et moribus dirigendis, id unum vero minime decisum fuisse, num iuxta Concilii mentem Canonicus theologus suum munus satis adimpleat, si explicando iuri canonico operam praestet.*

Quae de Canonico theologo dicta sunt usque 126
ad num. 11, ea locum itidem sibi vindicant, quoad Canonicum poenitentiarium. Alia de Ca- 127
nonico poenitentiario, v. apud Benedictum XIV Instit. Ecclesiast. 107, § 9. De Canonico iu- 128
bilato consule Scarfant. in animadvers. ad Ceccoper. lib. I, tit. VI a num. 8 ad num. 21, ubi illud valde notabile num. 20, quod si Canonicus post obtentum indultum iubilationis ex causa servitii praestiti Ecclesiae per quadraginta annos provideatur de novo canonicatu, seu dignitate in eadem Ecclesia, licet reputetur novus Canonicus, noviterque receptus, ita ut in choro, et in aliis actibus ei debeatur locus canonicatus noviter obtenti, nihilo tamen mi- 129
nus haud indiget novo iubilationis indulto, sed vigore iam obtenti lucratur fructus, et distributiones secundi canonicatus, quia adhuc durat causa, pro qua fuit concessum.

ADDITIONES CASINENSES.

Constat apud omnes scholas Theologicas in 130
Ecclesia olim fuisse; in primis celebratissima fuit schola Alexandrina, in qua Pantaenus, usus iis magistris qui Apostolos viderant, auditorem habuit Clementem Alexandrinum vulgo dictum,

cuius Origenes discipulus fuerat, et postea in schola Catechetica, ut dicit Photius, successor. Vide Phot. Biblioth. c. de Pamphilo martyre. Nicetas autem refert lib. V, Thes. c. 1, Arium Alexandrini Gymnasii praefectum fuisse. Doctissima quoque exstitit schola Antiochena, in qua, ut scribit S. Hieron. lib. de Eccles. Script. Lucianus presbyter doctissimus interpretatus est Sacram Scripturam. Hinc Arius epistola ad Eusebium Nicomediensem ipsum συλλουκιανιστὴν nominat. Nicephor. Hist. Ecclesiast. lib. VIII, cap. 9. Syri Christiani quoque scholam apud Nisibin habuerunt, quam commemorat Iul. African. Praef. et Epistola ad Primasium. In Occidente vero scholae in Episcopiis erant duplicis generis, aliae pueris assignatae, aliae presbyteris et clericis. Schola presbyterorum theologica appellari potest, nam sic illam explicat Concil. Cabilonense, cap. 3: *Oportet etiam ut, sicut Dominus Imperator Carolus praecepit, scholas constituant, in quibus, et litteraria solertia disciplinae et Sanctae Scripturae discantur, et tales erudiantur, quibus merito dicatur a Domino, Matth. 5: « Vos estis sal terrae, » et qui condimentum plebibus esse valeant, et quorum doctrina non solum diversis haeresibus, verum etiam Antichristi monitis, et ipso Antichristo resistatur, ut merito de illis in laude Ecclesiae dicatur cant. 4: « Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. »* Eadem habet Conc. Valent. sub Lothario Imperatore, cap. 18. Sed clarissimam imaginem hodierni Canonici theologi exhibet canon 35. Concilii Meldensis sub Carolo Calvo: *Quisque Episcopus,* haec sunt canonis verba, *pro viribus, talem iuxta se habere decertet, qui iuxta sincerissimum et purissimum sensum catholicorum Patrum de fide et observatione mandatorum Dei, seu et praedicationis doctrina presbyteros plebium assidue instruat et informet.* Unde legimus, Capit. lib. VII, c. 163, statutum esse, *ut omnes presbyteri parochiae,* scilicet Dioeceseos, *ad civitatem per turmas, et per hebdomadas ab Episcopo sibi constitutas conveniant discendi gratia, ut aliqua pars in parochiis presbyterorum remaneat, ne populi et Ecclesiae Dei absque officio sint, et aliqua pars utilia in civitate discant; ibi ab Episcopo in civitate, sive a suis bene doctis ministris bono animo instituentur de sacris lectionibus, et divinis cultibus et sanctis canonibus, sive de baptismatis Sacramento atque Missarum solemniis, et precibus, et de reliquis omnibus officiis, etc.*

Quamvis compertum sit omnibus, poenitentias indicere, augere, minuere, condonare, proprium esse Episcoporum, uti confirmari potest ex Conc. Ancyr., cap. 3, Arelaten. 2, can. 10, Milev. cap. 23, Aurelianen. 4, can. 8, hi tamen privatas poenitentias indicendi curam presbyteris concesserunt, solemnes sibi servarunt. Sed cum postea, et publice poenitentium numerus crevisset, cumque Episcopi variis et publicis negotiis alias essent intenti, selectis quibusdam et bonae notae presbyteris publice poenitentium reconciliationem commiserunt; qui ideo poenitentiarii dicti sunt. Quamvis autem Sozomenus, lib. IX Hist. Eccles., cap. 35, et Socrates lib. V Hist. Eccles., cap. 19, referant in Orientali Ecclesia presbyteros, qui poenitentiis praeerant a Nectario amotos fuisse, tamen paulo post restituti fuerunt, uti colligi potest ex Balsamone in cap. 48, Epist. 1, B. Basilii ad Amphilochium, atque ex cap. 103, Concil. Trullan. 131

Articulus X. *Quoad ea quae concernunt coadiutorias, Canonicos coadiutores, et coadiutos.*

Summarium. 1. Coadiutoriae fuerunt inventae principaliter ne Ecclesia ob impedimentum Coadiuti suo defraudetur servitio. - 2. Et ideo permittuntur tantum ex causa necessitatis, vel evidentis utilitatis Ecclesiae. - 3. Ita ut Papa concedendo Coadiutoriam, censeatur principaliter motus propter dictam necessitatem et utilitatem Ecclesiae. - 4. Licet secundario videatur voluisse Coadiutori providere de Beneficio, praeveniendo tempus vacationis, quae per obitum Coadiuti est necessaria. - 5. Dicta autem causa debet a Sanctissimo diligenter cognosci. - 6. Unde quamvis Concilium Tridentinum statuerit, ut nemini in quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis permitterentur perpetuae, et irrevocabiles Coadiutoriae, cum futura successione; tamen exinde propter supradictam causam multae fuerunt a Summis Pontificibus concessae, et adhuc in dies conceduntur Coadiutoriae cum futura successione. - 7. Ut excludatur votum captandae mortis, super quo est fundata reprobatio Expectativarum, pro obtinenda Coadiutoria exigitur consensus, et requisitio Coadiuti. - 8. Qui consensus adnotari debet in libris publicis Camerae, vel Cancellariae. - 9. Et pro ista Coadiutoria obtinenda requiritur etiam consensus Capituli, qui sufficit, quod datus sit a maiori parte Capituli. - 10. Et insuper ad obtinendam Coadiutoriam requiruntur Litterae commendatitiae Episcopi, vel Capituli super qualitatibus Coadiutoris, et indigentiae Ecclesiae; licet plerumque Litterae emendicatis favoribus extorqueantur. - 11. Coadiutor, vivente Coadiuto, non est vere Canonicus, sed dicitur fictus Canonicus et Beneficiatus. - 12. Et repraesentat tantummodo Canonicum et Beneficiatum. - 13. Unde Coadiutor efficitur vere Canonicus solummodo post mortem Coadiuti. - 14. Coadiutor enim, vivente Coadiuto, sedere debet in ultimo loco post omnes Canonicos. - 15. Et sic non debet Coadiutor gradatim ascendere, sed post omnes sedere, non obstante statuto in contrarium disponente. - 16. Excipiuntur tamen Coadiutores Dignitatum, qui idem prorsus stallum obtinere debent, quod obtinerent sui Coadiuti, si praesentes essent; et praecedunt Canonicis et Dignitatibus inferioribus. - 17. Coadiutor, in absentia Coadiuti, praecedere debet Curatis, Plebanis, et Prioribus Ecclesiarum Parochialium, sicuti praecedunt veri Canonici. - 18. Coadiutor, vivente Coadiuto, stante divisione Canonicatuum in Ecclesia Cathedrali in Ordines Subdiaconales, Diaconales, et Presbyterales, et stante, quod Coadiutor sit Coadiutor Canonici Presbyteris, installandus est ultimo loco in Ordine Presbyterali. - 19. Imo, ubi Praebendae sunt distinctae, praecedentia super Canonicos Ordinis Diaconalis et Subdiaconalis debetur Coadiutori Canonici Coadiuti Ordinis Presbyteralis, quamvis Coadiutor nondum sit Sacerdos, sed in minoribus tantum Ordinibus constitutus. - 20. Et praecedentia debetur ipsis Coadiutoribus Canonicorum aliorum Ordinum super Canonicos

inferiorum Ordinum, etiam praesentibus suis Coadiutis, et per seipsum inservientibus. - 21. In hoc est differentia inter Coadiutores Dignitatum et Coadiutores Canonicorum, quia illi, sicuti sedent in stallo Dignitatis, ita debent facere functiones spectantes ad Dignitatem coadiutam; Coadiutores vero Canonicorum, sicuti sedent post omnes Canonicos, ita non admittuntur ad honorarias functiones, si adsint alii Canonici, qui suppleant, et ob hanc regulam Coadiutores nunquam faciunt assistentiam Episcopo, si adsint veri Canonici. - 22. Coadiutores ex forma Coadiutoriae extra suam Ecclesiam, et sine Capitulo nullam habent praerogativam, ac si non essent Coadiutores. Unde in concursu cum aliis Sacerdotibus, non praecedunt nisi ratione antiquitatis in Ordine; ad n. 23. - 24. Coadiutor debet habere locum captae possessionis post mortem Coadiuti, et non locum possessionis captae vivente Coadiuto. - 25. Possessio numeranda est ab obitu Coadiuti, quamvis prior possessio accederet ad annos viginti. Nec enim vere capit possessionem, nisi post cessationem Coadiutoriae. - 26. Unde non sufficit prima capta possessio vivente Coadiuto, sed debet capi nova possessio post mortem ipsius Coadiuti. - 27. At vero, si suscepit possessionem Canonicatus vivente Coadiuto, ex tunc pro tempore, quando venerit casus cessationis Coadiutoriae, non indiget nova possessione post mortem Coadiuti. - 28. Verum dicta possessio requiritur, quod sit capta capitulariter, ut possessio Canonicatus, vel Beneficii acquiratur. - 29. Coadiutor gaudet regula de annali et triennali possessione, etiamsi non sit ei data nova possessio post mortem Coadiuti, et per annum, triennium, vel decennium continuaverit in possessione post obitum Coadiuti. - 30. Coadiutor tenetur residere, et divinis inservire. - 31. Coadiutor tenetur residere etiam in casu quo Coadiutus propter infirmitatem, vel legitime impeditus, non teneretur alioquin residere, alias amittuntur distributiones quotidianae, quae punctantur Coadiuto, in damnum tamen ipsius Coadiutoris, ita ut Coadiutor teneatur satisfacere de bonis suis pro interessentia non soluta. - 32. Potest tamen gaudere mensibus datis causa recreationis, et illos consummare sicut Principalis, ita tamen quod dies per unum ipsorum consummati non possint per alterum assumi, sed quoad ambos remaneant consumpti. - 33. Coadiutor tenetur celebrare Missas, quas vigore testamenti, et institutionis Cappellaniae, ipse Coadiutus celebrare tenetur, quando Coadiutus est legitime impeditus. - 34. Unde tenetur Coadiutor habere qualitates requisitas ad obtinendam Praebendam, adeoque debet esse constitutus in illa aetate quae ad obtinendum illud Beneficium requiritur. - 35. Et per hoc debet promoveri infra annum ex quo residet, et inservit, ad Ordinem suae Praebendae adnexum. - 36. Non tenetur tamen se promoveri facere intra annum ad Ordinem requisitum, si nunquam resedit, nec inserviit, quia Coadiutus non vult. - 37. Quamvis Coadiutor non sit in Sacris constitutus, potest omnia et singula facere et exercere quae sine paramentis sacris cum Cappa et Cotta facere posset Coadiutus, si praesens esset. - 38. Coadiutor lucratur distributiones quotidianas, absente Coadiuto, ad ipsius Coadiuti utilitatem. - 39. Coadiutore infirmo vel impedito, Coadiutus lucratur distributiones quotidianas, etiamsi Horis Canonicis non intersit, si ex forma, seu Litteris Coadiutoriae, ipse Coadiutus nunquam teneatur Horis Canonicis interesse. - 40. Tres sunt causae legitimae, scilicet infirmitas, iusta et rationabilis necessitas, et evidens Ecclesiae utilitas, quarum aliqua interveniente, tam Coadiutor quam Coadiutus, lucrantur distributiones, non obstante absentia. - 41. Si vero ex forma, seu Litteris Coadiutoriae appareat Coadiutum non eximi totaliter a residentia, quando habilis sit, et quando Coadiutor est absens, tunc Coadiutus tenetur inservire per se, ut lucretur distributiones. - 42. Et si Coadiuto ipso infirmo, vel impedito, Coadiutor non resideat, non debentur ei distributiones quotidianae, et punctatur in ipsius Coadiutoris damnum. - 43. Coadiutor non potest lucrari distributiones quotidianas, quando Coadiutus est praesens. - 44. Coadiutor non lucratur distributiones quae dantur Canonicis et Praebendatis propriae Ecclesiae, quando aliquas Missas celebrat, nisi quando celebrat pro ipso Coadiuto. - 45. Coadiutor datus Canonico non ordinato ad formam statuti requirentis certum Ordinem in Canonicis sub poena amissionis eiusdem partis fructuum, non lucratur huiusmodi fructus pro Coadiuto, quamvis ipse Coadiutor esset ordinatus ad formam dicti statuti. - 46. Coadiutor inserviens non potest lucrari fructus Praebendae pro Praebendato Coadiuto pro eo tempore, quo dictus Coadiutus culpabilis repertus, mansit carceratus. - 47. Coadiutor potest inservire et residere in Ecclesia, excommunicato exsistente Coadiuto. - 48. Imo si forte Coadiutori aliquid de fructibus seu distributionibus assignatum sit pro congrua, seu servitio, ut aliquando fit, id sibi poterit lucrari, non obstante excommunicatione Coadiuti, quae sibi, non alteri debet nocere, et per hoc tunc Coadiutor non potest lucrari pro Coadiuto excommunicato, et ad eius commodum et utilitatem. - 49. Nec officit, quod in Litteris Apostolicis Coadiutoriae dicatur, quod Coadiutor inservire debeat pro Coadiuto, et pro ipso Coadiuto lucrari. - 50. Coadiutor potest uti privilegiis concessis veris Canonicis optandi Beneficia, ad utilitatem tamen et commoditatem Coadiuti. - 51. Coadiutor Canonici, si simul sit Rector Ecclesiae Parochialis, potest in processionibus incedere cum Canonicis sub eorum Cruce; nec ex eo quod non incedit sub Cruce Rectorum, potest tanquam absens puniri in certa portione frumenti, sed duplicis personae muneri satisfacit. - 52. Coadiutor et Coadiutus possunt simul in habitu Canonicali interesse in procesionibus, et Missarum solemniis; Coadiutus in loco sibi debito, et Coadiutor post omnes Canonicos. - 53. Coadiutor non tenetur ad onera Canonicorum iuniorum, licet teneatur ad onera sui Coadiuti. - 54. Coadiutor non tenetur tempore concessionis Coadiutoriae habere Ordinem Presbyteralem, ubi statuto Ecclesiae cautum fuerit quod Canonicus actu sit Sacerdos tempore promotionis, sed sufficit habere Clericatum, et legitimam aetatem ad Ordinem requisitam. - 55. Coadiutor non potest esse Iudex Apostolicus, seu Delegatus Papae, nec designari Iudex Synodalis. - 56. Coadiutor non tenetur ad Fidei professionem, nisi cum fuerit successioni locus. - 57. Coadiutor non tenetur ad officium Canonicum recitandum, sed Proprietarius. - 58. Coadiutores enim cum futura successione non sunt Beneficiarii interim dum vivunt Coadiuti, nec habent ius in re, sed ad rem. - 59. Coadiutoriae huiusmodi non sunt vere et proprie Beneficia. - 60. Nec Coadiutores sunt vere Canonici, et Beneficiarii, sed solummodo ficti Beneficiarii, et ficti Canonici. - 61. Coadiutor consequi non potest fructus ex Beneficio Coadiuti. Imo lucratur etiam distributiones quotidianas, absente Coadiuto, ad utilitatem ipsius Coadiuti. - 62. Et ideo quando Coadiutor habet aliunde unde se valeat decenter sustentare, disponitur saepe saepius, quod nihil prorsus percipere debeat de fructibus, nec distributionibus; et adducitur clausula in Litteris Coadiutoriae poni solita. - 63. Coadiutor non potest gaudere privilegiis, et indultis de percipiendis fructibus in absentia, puta ratione studii, aut Lecturae in aliqua Universitate, quibus Coadiutus gaudere potest. - 64. Coadiutor in ingressu non tenetur Fabricae solvere, quod est conventum solvi per Canonicos de novo ingressos. - 65. Coadiutor non potest exercere officia ad quae Coadiutus electus est. - 66. Canonici tamen tenentur inservire et ministrare Coadiutori; prout tenerentur inservire proprio Canonico coadiuto in omnibus functionibus canonicalibus. - 67. Coadiutor non potest ordinari ad titulum Coadiutoriae. - 68. Coadiutor non intelligitur comprehensus in statuto, quod ex aliqua causa iubilare facit Canonicos. - 69. Canonicus Coadiutor, etiam coadiuto absente, non potest Capitulis interesse, nec in illis votum dare, nec Offi-

cium antianitatis exercere, nisi in Litteris Apostolicis iura haec expresse concedantur. - 70. Resolutiones Sac. Congreg. Conc. pro Coadiutis et Coadiutoribus. - 71, 72. De consensu Capituli in Coadiutoriae erectione. - 73. An subreptitia sit Coadiutoriae gratia non expressa clausula, quod ius eligendi in omnibus mensibus spectat ad Capitulum. - 74. Item non narrato iure praesentandi spectante ad Patronum laicalem. - 75. An revera Litterae commendatitiae Episcopi sint de forma Coadiutoriae. - 76. Quando competit Coadiutori ius praecedentiae supra alios Canonicos. - 77. Gratia Coadiutoriae valet, si tantum Beneficium vacat de iure.

1 Coadiutoriae fuerunt inventae principaliter ne Ecclesia ob impedimentum coadiuti suo defraudetur servitio. Rota R. part. III recentior. dec. 392, num. 1, part. V, tom. II, dec. 602, num. 1, cum sequent., part. VI, dec. 36, n. 2. 2 Et ideo permittuntur tantum ex causa necessitatis, vel evidentis utilitatis Ecclesiae. Rota, part. I, dec. 276, num. 1, part. VI, dec. 20, n. 7 et 11, p. XVI, dec. 112, n. 7, 25 et 28. 3 Ita ut Papa concedendo coadiutoriam censeatur principaliter motus propter dictam necessitatem, et utilitatem Ecclesiae. Rota part. VII, dec. 313, num. 20 et 24, et decis. 255, num. 10, cum 4 sequent. Licet secundario videatur voluisse coadiutori providere de beneficio, praeveniendo tempus vacationis, quae per obitum coadiuti est successura. Rota part. VII, dec. 255, n. 19, 5 cum sequent. et dec. 313, num. 21. Dicta autem causa debet a Sanctissimo diligenter co- 6 gnosci. Rota part. XVI, dec. 112, n. 5. Unde quamvis Concilium Tridentinum sess. 25, de Reform., cap. 7, vers. *in Coadiutoriis*, statuerit, ut nemini in quibuscumque beneficiis ecclesiasticis permitterentur perpetuae et irrevocabiles coadiutoriae cum futura successione cum praecisis his verbis: *In coadiutoriis quoque cum futura successione idem posthac observetur, ut nemini in quibuscumque beneficiis ecclesiasticis permittantur,* tamen exinde, propter supradictam causam, multae fuerunt a Summis Pontificibus concessae, et adhuc in dies conceduntur coadiutoriae cum futura successione in dignitatibus, canonicatibus, et portionibus cathedralium, et collegiatarum a solo scilicet Papa, et non ab alio, quamvis sit Legatus, seu Nuncius ut per Gonzal. ad Regul. 8 Cancell. gloss. 5, § 9, n. 91; Nicol. Garc. de Benefic., part. IV, cap. 5, num. 19; Monet. de Distributionibus quotidianis, part. II, quaest. 1, num. 33; Paris., de Resignat., lib. VI, quaest. 5, n. 15, 7 et lib. VII, quaest. 20, num. 14. Ut tamen excludatur votum captandae mortis, super quo est fundata reprobatio expectativarum; cap. *Detestanda* 2, de Concession. Praebend. in 6, pro obtinenda coadiutoria exigitur consensus, et requisitio coadiuti. Rota, part. VII, dec. 313, num. 27, et part. XVI, dec. 112, num. 33. 8 Qui consensus adnotari debet in libris publicis Camerae, vel Cancellariae. Rota part. XVIII, t. I, 9 dec. 108, num. 12. Et pro ipsa coadiutoria obtinenda requiritur etiam consensus Capituli, qui sufficit, quod datus sit a maiori parte Ca- 10 pituli. Rota, part. VI, dec. 20, num. 9. Et insuper ad obtinendam coadiutoriam requiruntur litterae commendatitiae Episcopi, vel Capituli super qualitatibus Coadiutoris, et indigentiae Ecclesiae, licet plerumque huiusmodi litterae emendicatis favoribus extorqueantur. Rota, part. XVI, dec. 112, num. 17. Coad- 11 iutor, vivente coadiuto, non est vere Canonicus, sed dicitur fictus Canonicus, et beneficiatus. Rota, part. XIX, tom. II, dec. 667, num. 12, et Sacr. Rituum Congregat. in Conimbrien. 16 Septembris 1606. Et repraesentat tantum- 12 modo Canonicum, et beneficiatum. Rota, part. XIX, tom. II, dec. 667, num. 13. Unde 13 Coadiutor efficitur vere Canonicus solummodo post mortem Coadiuti. Sacr. Congr. Rituum in Trullen., 21 Martii 1609. Coadiutor enim, 14 vivente Coadiuto, sedere debet in ultimo loco post omnes Canonicos, et quando facit aliquas functiones, quae pertinent ad suum Coadiutum, ut cantare lectiones, praeintonare antiphonas, etc., debet illas facere in novissimo loco. Sacr. Congr. Rit. in Conimbrien., 16 Sept. 1606, in Patavina, 3 Decembris 1616, in Brundus. 18 Martii 1617, in Casalensi, 15 Iulii 1617, in Vicentina, 18 Augusti 1618, in alia Casalen., 10 Decembris 1619, et in Elven., 2 Maii 1620, et S. Congr. Conc. in Casalen., 13 Apr. 1690. Et sic non debet Coadiutor gradatim ascendere, 15 sed post omnes sedere, non obstante Statuto in contrarium disponente. Sacr. Congr. Rituum in Casalen., 18 Decembris 1618, et in Elven. 7 Augusti 1622. Excipiuntur tamen Coadiu- 16 tores Dignitatum, qui idem prorsus stallum obtinere debent, quod obtinerent sui Coadiuti, si praesentes essent, et praecedunt Canonicis, et Dignitatibus inferioribus. Sacr. Congr. Rituum in Neritonen., 22 Octobris 1619, et in Brundusina, 29 Maii 1621. Coadiutor in absentia 17 Coadiuti praecedere debet Curatis, Plebanis, et Prioribus Ecclesiarum parochialium, sicut praecedunt veri Canonici. Eadem Sacr. Congr. in Pistorien., 15 Martii 1618; Rota, part. XIX, t. I, dec. 99, n. 1. Coadiutor, vivente Coadiu- 18 to, stante divisione Canonicatuum in Ecclesia cathedrali in ordines subdiaconales, diaconales et presbyterales, et stante quod Coadiutor sit Coadiutor Canonici presbyteri, installandus est ultimo loco in ordine presbyterali. Sacr. Congr. Rit. in Monopolitana *Primicerii*, 17 Iulii 1732, in Aesina, 4 Martii 1644, in Ianuensi *Stalli*, 14 Augusti 1655.

Imo, ubi praebendae sunt distinctae, prae- 19 cedentia super Canonicos ordinis diaconalis, et subdiaconalis debetur Coadiutori Canonici coadiuti ordinis Presbyteralis, quamvis Coadiutor nondum sit sacerdos, sed in minoribus tantum ordinibus constitutus. Sacr. Congr. Rituum in

20 Aesina, 31 Maii 1670. Et praecedentia debetur ipsis Coadiutoribus Canonicorum altiorum Ordinum super Canonicos inferiorum ordinum, etiam praesentibus suis Coadiutis, et per seipsos inservientibus. Sacr. Congr. Rituum in Aesina, ubi cum quaesitum fuisset: *An praesente coadiuto Diacono, et per seipsum inserviente, illius Coadiutor Diaconus debeat in choro, et functionibus ecclesiasticis stare post omnes Canonicos eiusdem ordinis diaconalis tantum, vel potius post etiam Canonicos Subdiaconos in casu?* S. Congr. Rit. respondit die 4 Apr. 1705: *Affirmative, quoad primam partem, Negative*
21 *quoad secundam.* In hoc est differentia inter Coadiutores Dignitatum, et Coadiutores Canonicorum, quia illi sicuti sedent in stallo Dignitatis, ite debent facere functiones spectantes ad Dignitatem coadiutam; Coadiutores vero Canonicorum, sicuti sedent post omnes Canonicos, ita non admittuntur ad honorarias functiones, si adsint alii Canonici, qui suppleant iuxta dispositionem caeremonalis lib. I, cap. 26 de Supplend. vicib. Sacr. Rit. Congr. in Ferrarien., 2 Iunii 1640, apud Pignatell. tom. III, consult. 185, num. 3, ubi addit, quod ob hanc regulam Coadiutores numquam faciunt assitentiam Episcopo, si adsint veri Canonici, ex eadem Sacr. Congreg. in una Civitatis Castelli,
22 24 Maii 1636. Coadiutores ex forma coadiutoriae, extra suam Ecclesiam, et sine Capitulo, nullam habent praerogativam, ac si non essent Coadiutores; unde in concursu cum aliis sacerdotibus, non praecedunt nisi ratione antiquitatis in ordine, ut sunt declarationes S. C. Rituum in Anconit., 18 Martii 1623, tenoris sequentis: *Sacra,* etc., *censuit, Coadiutores Dignitatum extra Ecclesiam nullum habere privilegium, sed praecedentiam inter eos servandam esse, ac si non essent Coadiutores;* et in Laudensi 7 Maii 1637, tenoris sequentis: *Sacra,* etc., *ad instantiam Dignitatum, et Canonicorum Ecclesiae cathedralis Laudensis respondit, Coadiutori Dignitatis extra Ecclesiam, et actus capitulares nullam deberi praeeminentiam, seu praerogativam supra antiquiores in ordine*
23 *sacerdotali.* Ex quibus, ut dicit Pignat. tom. IV, consult. 185, num. 12, apparet Sacr. Congr. recessisse ab antiqua sententia, quod Coadiutores extra Ecclesiam habeant praerogativam, uti veri Canonici, ut in Casalensi anno 1608, et Pistoriensi, 25 Martii 1608, relat. a Barbosa in Concil. Trident. sess. 25, de Reformat., cap. 7, num. 40, et Apostol. decis., verb. *Coadiutor,* num. 2, et de Canonicis, cap. 20, num. 50.

24 Coadiutor debet habere locum captae possessionis post mortem coadiuti, et non locum possessionis captae vivente coadiuto. S. Congr.
25 Rituum in Trullen., 21 Martii 1709, cum possessio numeranda sit ab obitu Coadiuti, quamvis prior possessio accederet ad annos 20. Ead. Sacr. Congr. Rituum in Bergomensi, 8 Augusti 1627. Nec enim vere capit possessionem, nisi post cessationem Coadiutoriae. Rota, p. I recent. decis. 476, num. 6. Unde non sufficit 26
prima capta possessio vivente coadiuto, ut declaravit Sacr. Rituum Congr. in Conimbrien., 16 Septembris 1606, in respons. ad primum dub. et in Patavina, 30 Ianuarii 1616. Sed debet capi nova possessio post mortem Coadiuti. Ead. S. Congr. in Patavina, 30 Iulii 1616; Rota, p. I recent. dec. 456, n. 6, et dec. 637, n. 4, p. III, dec. 648, n. 2, p. IV, tom. I, dec. 410, num. 5, p. XVI, dec. 112, num. 3.
At vero, si suscepit possessionem canonicatus 27
vivente Coadiuto, ex tunc pro tempore, quando venerit casus cessationis coadiutoriae, non indiget nova possessione post obitum Coadiuti. Sacr. Rit. Congr. in Vercellensi, 12 Maii 1612.
Verum dicta possessio requiritur, quod sit ca- 28
pitulariter capta, ut possessio canonicatus vel beneficii acquiratur. Rota p. X recent. dec. 132, num. 2 et 5. Coadiutor gaudet regula de an- 29
nali, et triennali possessione, etiamsi non sit ei data nova possessio post obitum Coadiuti, si per annum, triennium, vel decennium continuaverit in possessione post obitum Coadiuti. Sacr. Rit. Congreg. in Conimbriensi, 16 Septemb. 1606, in responsione ad dubium tertium.

Coadiutor tenetur residere, et divinis inter- 30
venire. Sacr. Congr. Concil. die 7 Apr. 1618.
Coadiutor tenetur residere etiam in casu quo 31
Coadiutus propter infirmitatem, vel legitime impeditus, non tenetur alioquin residere; alias amittuntur distributiones quotidianae, quae punctentur Coadiuto, in damnum tamen ipsius Coadiutoris, ita ut Coadiutor teneatur satisfacere de bonis suis pro interessentia non soluta. Sacr. Congreg. Rit. in Elboren. 15 Apr. 1606, in Patavina, 8 Maii 1617, et in Ceneten., 4 Aprilis 1620. Potest tamen gaudere mensi- 32
bus datis causa recreationis, et illos consummare sicut principalis, ita tamen quod dies per unum ipsorum consumpti, non possint per alterum assumi, sed quoad ambos remaneant consumpti. Gonzal. ad reg. 8 Cancell. gloss. 5, § 9, n. 13 et seq.; Garcias de Benefic., part. 2, cap. 5, num. 79; Rota in Salamantina *Coadiutoriae* coram Penia, impressa per Marchesan. de Commis. part. I, § 2, pag. 469 in fine. his verbis: *Praeterea cum Concilii Tridentini, et Ecclesiae Salamantinae constitutiones quolibet anno indulgeant Canonicis tres menses recreationis, quibus ab onere residendi liberantur, et Coadiutor praetenderit se isto beneficio posse frui, contra Capitulum sentiret, ideo fuit dubitatum: An Ioannes Coadiutor posset dies gratiae petere et consummare? Et Domini responderunt affirmative, quia respectu temporis concessi a Concilio, et Ecclesiae Salamantinae constitutionibus, censuerunt habere locum argumentum desumptum a subrogatione, seu aequiparatione,*

non obstante inconveniente per Capitulum commemorato, quod si Coadiutor haberet tres menses posset etiam Antonius coadiutus alios tres menses sibi assumere, et sic cultus divinus, et servitium Ecclesiae eluderetur, quia hoc cessabat ex eo quod quando unus ipsorum usus est beneficio dicti temporis, tunc alter non poterat eodem beneficio perfrui, nec sibi aliud 33 *trimestre applicare,* etc. Coadiutor tenetur celebrare Missas, quas vigore testamenti, et institutionis cappellaniae ipse Coadiutus celebrare tenetur, quando Coadiutus est legitime impeditus. Sacr. Congr. in Patavina, 3 Dec. 1616. 34 Unde tenetur Coadiutor habere qualitates requisitas ad obtinendam praebendam. Adeoque debet esse constitutus in illa aetate quae ad obtinendum illud beneficium requiritur. Garcias, de Benefic. part. 7, cap. 4, in fine; Gonzal. ad regul. 8 Cancell. gloss. 5, § 9, n. 6 et 90; Squilant. de Privileg. clericor., cap. 4, n. 97; Machado lib. IV, part. 4, tract. 7, docum. 2; Barbosa in Conc. Trid., sess. 25, de Reform., cap. 7, n. 38, et de Canon., cap. 29, n. 48. 35 Et per hoc debet promoveri infra annum ex quo residet et inservit ad ordinem suae praebendae adnexum. Garcias d. cap. 6 in addit. sub num. 130, dub. 23, vers. *modo;* Barbosa loc. cit., in Trid., num. 39, et de Canon., 36 num. 49. Non tenetur tamen se promoveri facere intra annum ad ordinem requisitum, si nunquam resedit, seu inserviit, quia Coadiutus non vult ex quo non habet exercitium coadiutoriae, sicuti habens curam habitu, et non actu, non tenetur ad sacerdotium promoveri infra annum. Garcias in d. addit. sub n. 23, vers. *modo;* Barbosa l. c. in Trident., n. 29, 37 et de Canon., n. 38. Quamvis autem Coadiutor non sit in sacris constitutus, potest omnia, et singula facere et exercere, quae sine paramentis sacris cum cappa et cotta facere posset Coadiutus, si praesens esset. Sacr. Congr. Rit. in Bononiensi, 19 Decembris 1615.

38 Coadiutor lucratur distributiones quotidianas absente Coadiuto, ad ipsius Coadiuti utilitatem. Sacr. Congr. Rit. in Elboren., 15 Apr. 1606, et in Conimbrien., 16 Septembris eiusdem anni 1606 in responsione ad sextum dubium.

39 Coadiutore infirmo, vel impedito, Coadiutus lucratur distributiones quotidianas, etiamsi horis canonicis non intersit; si ex forma, seu litteris coadiutoriae, ipse Coadiutus nunquam teneatur horis canonicis interesse. Sacr. Congr. Conc. in Barbastren. ubi ad propositum dubium: *An Coadiutus, impedito seu infirmo Coadiutore, teneatur inservire, si habilis sit, ad effectum lucrandi distributiones?* die 7 Novembris 1630 censuit: *Si ex forma litterarum apostolicarum Coadiuti, nunquam teneantur horis canonicis interesse Coadiutores, quandiu aliqua ex tribus causis expressis in cap. Unico de clericis non residentibus in 6, vere fuerint impediti, distributiones quotidianas lucrari perinde ac si divinis interessent.* Et in hoc sensu accipienda est alia eiusdem Sacr. Congr. Conc. decisio in Urbevetana, 9 Novembris 1628, quae sic habet: *Distributiones quotidianae debentur Canonico coadiuto, infirmo, absente, vel non serviente Coadiutore.*

Tres autem illae causae legitimae expresse 40 in cit. cap. *Unico,* de clericis non residentibus in 6, sunt istae, scilicet, infirmitas, iusta et rationabilis necessitas, et evidens Ecclesiae utilitas; ibi: *Exceptis illis, quos infirmitas, seu iusta et rationabilis necessitas corporalis, aut evidens Ecclesiae utilitas excusaret.* Si vero ex 41 forma, seu litteris coadiutoriae appareat Coadiutum non eximi totaliter a residentia, quando habilis sit, et quando Coadiutor est absens, tunc Coadiutus tenetur inservire per se, ut lucretur distributiones. Sacr. Congr. Rituum in Elboren., 15 Aprilis 1603. Et si Coadiuto ipso 42 infirmo, vel impedito, Coadiutor non resideat, non debentur ei distributiones quotidianae, et punctatur in ipsius Coadiutoris damnum. S. C. Rituum in Patavina, 8 Maii 1617, his verbis: *Distributiones quotidianae non debentur Canonico infirmo, vel alias legitime impedito, quando habet Coadiutorem, sed si Coadiutor non resideat, punctatur in ipsius Coadiutoris damnum.* Coadiutor non potest lucrari distributiones quo- 43 tidianas, quando Coadiutus est praesens. S. C. Rituum in Elboren., 15 Aprilis 1606 in resp. ad tertium dub. Coadiutor non lucratur distri- 44 butiones quae dantur Canonicis et Praebendatis propriae Ecclesiae, quando aliquas Missas celebrat, nisi quando celebrat pro ipso Coadiuto. Sacr. Congr. Rit. in Patavina, 3 Dec. 1616. Coadiutor datus Canonico non ordinato ad 45 formam statuti requirentis certum ordinem in Canonicis sub poena amissionis eiusdem partis fructuum, non lucratur huiusmodi fructus pro Coadiuto, quamvis ipse Coadiutor esset ordinatus ad formam dicti statuti. Sacr. Congreg. Rituum in Barbastren., 1 Decembris 1629. Coadiutor inserviens non potest lucrari fructus 46 Praebendae pro praebendato coadiuto pro eo tempore quo dictus Coadiutus culpabilis repertus mansit carceratus. Sacr. Congr. Conc. 15 Decembris 1618.

Coadiutor potest inservire, et residere in Ec- 47 clesia, excommunicato existente Coadiuto, quia non inservit, nec agit nomine excommunicati, sed nomine proprio, aut nomine Ecclesiae. Garcias de Benefic., part. II, cap. 5, a n. 83; Barbosa Iuris Eccles. Univers., lib. III, cap. 10, num. 87, et in Concil., sess. 25, de Reform., cap. 7, n. 37, et de Canonicis, cap. 29, n. 40. Imo si forte Coadiutori aliquid de fructibus, 48 seu distributionibus assignatum sit pro congrua, seu servitio, ut aliquando fit, id sibi poterit lucrari, non obstante excommunicatione Coadiuti, quae sibi, non alteri, debet nocere, et

per hoc tunc Coadiutor non potest lucrari pro Coadiuto excommunicato, et ad eius commodum et utilitatem; cap. *Pastoralis* 13, de Appelat., § *Verum;* Barbosa loc. cit., et Garcias loc. cit. n. 85 et 86; Rota apud Marchesan.
49 de Commission., part. I, pag. 467. Nec officit, quod in litteris apostolicis coadiutoriae dicatur, quod Coadiutor inservire debeat pro Coadiuto, et pro ipso Coadiuto lucrari. Quia, ut recte advertit citata Rota: *Iure insequitur, ut hoc privilegium intelligatur competere Coadiuto, dummodo sit habilis et capax. Excommunicatum autem non lucrari fructus et emolumenta beneficiorum clari iuris est;* cap. *Pastoralis*, § *Verum,* de Appellat. Rota, decis. 8, n. 10, de Sentent. excommunic. in antiq. Put., decis. 280, num. 1: *Et qui non potest propter excommunicationem per se aliquid agere, nec poterit per alium ad suam utilitatem,* ut notant omnes in cap. fin. *Ubi;* Imol. num. 19, de Procur. Ita Rota apud Marchesan. loc. cit.
50 Coadiutor potest uti privilegiis concessis veris Canonicis optandi beneficia, ad utilitatem tamen et commoditatem Coadiuti. Sacr. Congr. Rituum in Conimbrien., 16 Decembris 1606,
51 in respons. ad 5 dub. Coadiutor Canonici, si simul sit rector Ecclesiae parochialis, potest in processionibus incedere cum Canonicis sub eorum cruce; nec ex eo quod non incedit sub cruce rectorum, potest tanquam absens puniri in certa portione frumenti, sed duplicis personae muneri satisfacit. Sacr. Congr. Rituum
52 in Veronen., 27 Iulii 1601. Coadiutor et Coadiutus possunt simul in habitu canonicali interesse in processionibus et Missarum solemniis; Coadiutus in loco sibi debito, et Coadiutor post omnes Canonicos. Sebast. Caesar. in Relect. de Eccles. Hierarch. p. III, disp. 14, § 9, num. 12; Barbosa Iur. Eccles. univers. lib. III, cap. 10, num. 96, et de Canonicis, cap. 29, num. 54. Et videtur hoc supposuisse etiam S. Congr. Rit. dum in Elboren., 15 Apr. 1606, in respons. ad tertium dub. censuit Coadiutorem non posse lucrari distributiones quotidianas, quando Coadiutus est praesens. Sic enim decernendo supponit Coadiutorem et Coadiutum posse in una simul intervenire in functionibus ecclesiasticis in habitu canonicali, dummodo Coadiutor non lucretur distributiones quotidianas.
53 Coadiutor non tenetur ad onera Canonicorum iuniorum, licet teneatur ad onera sui Coadiuti, quia licet sedeat post omnes Canonicos, id non est ex eo quod sit Canonicus iunior, sed quia non est vere Canonicus, et fulget aliena dignitate, non propria. Sacr. Rit. Congreg. in Colimb., 16 Septembris 1606, in respons. ad septimum dub. Unde censuit in alia Elboren., 15 Aprilis 1606, quod Canonicus iunior, iuxta consuetudinem Ecclesiae, debet supplere vices hebdomadarii absentis, vel impediti, et non Coadiutor, licet sedeat post ultimum Canonicum. Coadiutor non tenetur tem- 54
pore concessionis coadiutoriae habere ordinem presbyteralem, ubi statuto Ecclesiae cautum fuerit, quod Canonicus actu sit sacerdos tempore promotionis, sed sufficit habere clericatum, et legitimam aetatem ad ordinem requisitam. Gonzal. ad regul. 8 Cancell. gloss. 5, § 9; Garcias in d. addit. sub dub. 24; Caputaquen. decis. 127, num. 1 et 2; Barbosa Iuris Eccles. univers. lib. III, cap. 10, num. 78, et de Canon. cap. 29, num. 36, et in Conc. Trident. loc. cit. num. 28. Coadiutor non potest esse 55
iudex apostolicus, seu delegatus Papae, nec designari iudex synodalis, quia Coadiutor non est vere Dignitas, seu Canonicus, ut patet supra num. 11, et sic non habet qualitates requisitas in cap. *Statutum* 11, de Rescriptis in 6. Sic Garc. dict. part. IV, cap. 5. in addit. post num. 130, dub. 28, ubi subdit, quod praeterea commissio facta Dignitati non transit in eius Coadiutorem, non solum quando fuit expressum nomen proprium, sed etiam quando non fuit expressum. Barbosa in Trident. loc. cit. num. 24, et de Canon. loc. cit. num. 21, et Iuris Ecclesiast. univers. loc. cit. num. 73.
Coadiutor non tenetur ad fidei professionem, 56
nisi cum fuerit successioni locus. Garcias de Benefic. part. IV, cap. 3, num. 16; Squilant. de Privilegiis clericor. cap. 4, n. 79; Lodovic. a Saravia tract. de Iurisd. adiunctorum q. 29, n. 37; Barbosa de Offic. et potest. Episcop. p. 3, allegat. 61, n. 13, et de Canon. loc. cit. num. 14, et in Trident. loc. cit. num. 13, et Iuris Eccles. univers. num. 60. Coadiutor non 57
tenetur ad officium canonicum recitandum, (extra chorum, in choro vero tenetur, cum ibi non sufficiat sola materialis praesentia, ut a Benedicto XIV declaratum est Constit. incipiente *Cum semper,* 19 Augusti 1744), sed Proprietarius. Barbosa Iuris Eccles. univers. loc. cit. num. 56, et de Canonicis loc. cit. num. 13, et in Trident. loco cit. num. 12, cum communi aliorum ibi citat. Coadiu- 58
tores enim cum futura successione non sunt beneficiarii interim dum vivunt coadiuti, nec habent ius in re, sed ad rem. Rota part. I recent. decis. 456, num. 9. Quia coadiutoriae 59
huiusmodi non sunt vere, et proprie beneficia secundum Abbat. in cap. *de Rectoribus* 3, de Cleric. aegrot.; Gonzal. d. gloss. 5, num. 40 et 64, cum sequent.; et Barbosa cum multis aliis a se cit. lib. III Iuris Eccles. univers. cap. 10, num. 49 et 50, et in Trid. loc. cit. num. 7, et de Canonicis loc. cit. num. 4.
Nec Coadiutores sunt vere Canonici et benefi- 60
ciarii, sed solummodo ficti beneficiarii, et ficti Canonici, ex decreto Sacr. Congr. Rituum in Colimb., 16 Septembris 1606, et Rota part. I recent. decis. 456, num. 8, et pluries alibi, ut patet supra num. 11.

561 Coadiutor consequi non potest fructus ex beneficio Coadiuti. Rota decis. 295, lib. III, part. III, divers.; Navarr. Consil. 2, num. 3, de Cleric. aegrot.; Barbosa Iuris univers. Eccles. loc. cit. num. 56, et in Trid. loc. cit. n. 10. Imo lucratur etiam distributiones quotidianas absente Coadiuto ad utilitatem ipsius Coadiuti, ut num. 38, fuit iam dictum ex declarat. Sacr. Congregat. Rituum in Elboren., 15 Aprilis 1606, et in Colimbrien., 16 Septembris eiusdem anni in respons. ad sextum dub.

562 Et ideo quando Coadiutor habet aliunde, unde se valeat decenter sustentare, disponitur saepe saepius, quod nihil prorsus percipere debeat de fructibus nec distributionibus. Et interdum mandatur dari centum ducatos, et aliquando plus, vel minus, prout partes inter se conveniunt ante porrectam supplicationem, habita semper consideratione, ne Coadiutor egeat, ut refert Gonzal. d. gloss. 5, § 9, num. 66, quia alias Coadiutor posset petere a Coadiuto congruam sustentationem, si deserviat uti Coadiutor. Navarr. Consil. 2, num. 1 et 7, et de Orat. cap. 20, num. 18; Garcias, d. part. IV, cap. 5, in addit. sub num. 130, dub. 36, nisi aliud caveatur in coadiutoria huiusmodi, in qua nostris hisce temporibus solet poni clausula: *Quia partes ita conveniunt, quod Coadiutor non possit petere congruam, nec quidquam exigere quovis titulo ratione Coadiutoriae, ut testatur ipse Garcias loco proxime citato.* Quamvis tamen, si Coadiutor ob paupertatem magnam non valeat decenter servire Ecclesiae, posset excusari a servitio, nec Coadiutus posset illum arctare, seu compellere, nisi dando ei aliquid quo decenter et honeste valeat deservire. Barbosa in Conc. Trident. loc. cit. num. 11, et Iur. Eccles. univ. loc. cit. n. 58,

563 et de Canon. loc. cit. n. 12. Coadiutor non potest gaudere privilegiis et indultis de percipiendis fructibus in absentia, puta ratione studii, aut lecturae in aliqua universitate, quibus Coadiutus gaudere potest. Garcias in dict. addit. dub. 30; Barbosa Iuris Eccles. univers. loc. cit. num. 74, et de Canon. loc. cit. num. 32, et

564 in Trident. loc. cit. num. 25. Coadiutor in ingressu non tenetur fabricae solvere, quod est consuetum solvi per Canonicos de novo ingressos. Garcias d. part. IV, cap. 5, n. 76; Barbosa d. Canon. loc. cit. num. 30, et in Trident. loc. cit. num. 23, et Iuris Eccles.

565 univ. loc. cit. num. 72. Coadiutor non potest exercere officia ad quae Coadiutus electus est. Nam in his, quae speciali nominatione competunt Coadiuto, non venit Coadiutor, nec eum repraesentat. Garcias in addit. ad d. cap. 5, sub num. 88; Barbosa Iuris Eccles. univers. loc. cit. n. 81, et de Canon. loc. cit. n. 40, et in Trident. loc. cit. num. 31.

566 Canonici tamen tenentur inservire, et ministrare Coadiutori, prout tenerentur inservire proprio Canonico coadiuto in omnibus functionibus canonicalibus. Sac. Rituum Congregatio in Casalen., 10 Ianuar. 1689. Coadiutor 567 non potest ordinari ad titulum coadiutoriae. Gonzal. d. gloss. 5, § 9, num. 8. Moneta de Opt. Can. cap. 5, qu. 8, n. 169. Garcias de Benefic. part. 2, cap. 5, a num. 132, ubi subdit posse quem ordinari ad titulum coadiutoriae, si forte ratione illius haberet congruam, non tanquam ad titulum Beneficii, sed tanquam ad titulum pensionis. Barbosa Iuris Eccles. univ. loco cit. num. 80, et de Canon. loco cit. num. 39, et in Trident. loc. cit. num. 30. Coadiutor non intelligitur compre- 568 hensus in statuto, quod ex aliqua causa iubilare facit Canonicos. Sacra Congregatio Rit. in Elboren., 15 April. 1606 in resp. ad tertium dub. Unde Rota apud Marchesan. de Commiss. part. II, pag. 467, censuit Coadiutum non perficere suam iubilationem per servitium Coadiutoris. Canonicus Coadiutor, 569 etiam Coadiuto absente, non potest capitulis interesse, nec in illis votum dare nec officium antianitatis exercere, nisi in litteris apostolicis iura haec expresse concedantur, ut, partibus auditis, censuit Sacra Congreg. Concil. in Narnien., 20 Maii 1649.

Pro Coadiutis et Coadiutoribus adhuc atten- 570 dendae sunt resolutiones sequentium dubiorum. Proposito enim dubio in Sac. Congr. Concil. *An Canonicus senio confectus, cui datus est Coadiutor cum clausula, quod Coadiuto impotente, aut inservire nolente, teneatur Coadiutor inservire, si huiusmodi Coadiutor postea gravi infirmitate oppressus adeo ut de illius salute nulla fere spes adsit, et sic inservire non valeat, teneatur idem Coadiutus per seipsum inservire, ad effectum percipiendi distributiones quotidianas?* Eadem Sacra Congreg., die 2 Maii 1643, respondit: *Coadiutum non teneri inservire.* Quod postea ab eadem Sac. Congregatione, die 30 Maii 1677, extensum fuit ad casum, in quo Coadiutor esset infirmus etiam extra civitatem. *Haec Sacra Congregatio censuit Canonicum coadiutum non teneri inservire in locum Coadiutoris infirmi, sed quia Coadiutor est infirmus extra civitatem, supplicatur declarari an etiam in hoc casu resolutio praefata locum habeat?* Sacra, etc. respondit *affirmative.* Et in una Romana *Distributionum* die 19 Augusti 1730, proposito a Coadiutoribus dubio: *An lucra provenientia ex punctaturis et absentiis Canonicorum, quae praesentibus accrescunt, debeantur Canonicis Coadiutoribus, sive potius Coadiutis, in casu,* etc. Sac. Congreg. Concil. respondit deberi Canonicis coadiutis. Sic apud toties laudatum Lambertin. volum. V in Regulis circa servitium chori, § 9, sive Institut. Eccl. 107, § 9, n. 65.

Alia ad rem vide verb. DISTRIBUTIONES QUOTIDIANAE fere per tot.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

71 Consensus Capituli, de quo verba facit auctor num. 9, exquiri solet a Summo Pontifice in gratia coadiutoriae cum futura successione, non ex aliqua necessitate, sed ex superabundanti, ut certior fiat de idoneitate Coadiutoris. Cardinal. de Luca ad Concil. Trid. disc. 45, n. 10; Piton. Discept. Eccl. 89, n. 10; Carol. Anton. de Luco ad Ventrigl. in prax. For. Ecclesiastic. tom. II, adnot. 13, § unic., num. 9; Matth. de Caus. Consistor. sect. 22, n. 98; Ansald. in secunda editione ad dec. 20, num. 24.

72 Quinimo necessarius neque est consensus Capituli, tametsi ius eligendi, et quidem in omnibus mensibus spectet ad ipsum Capitulum.

73 Atque hinc de subreptione gratiae coadiutoriae cum futura successione redargui ex eo nequit, quod expressum non sit ius eligendi in omnibus mensibus spectans ad Capitulum. Matth. de Caus. consist. sect. 22, num. 99, et duobus sequent., ubi hanc reddit rationem: *Capitulis nullum competit ius eligendi, episcopali, seu abbatiali sede plena, sed tale ius solum oritur vacante sede, ac proinde dici non potest, quod per dationem huiusmodi Coadiutoris et futuri successoris Papa tollat ius, quod non est, sed potius quod Papa impediat, ne oriatur ius eligendi adveniente vacatione, quod non est quid considerabile.* Rota inter impress. post Remocamp. de Coadiutor., dec. 22, num. 1.

74 An idem obtineat non narrato iure praesentandi competenti patrono laico, vide apud Rotam in nov. dec. 71, num. 5, de Praebend. et in recent. dec. 161, num. 46, plur. seq. part. 12 et inter impressas post Remocamp. de Coadiutor., dec. 1, num. 24.

Nec litterae commendatitiae Episcopi, de 75
quibus disserit auctor num. 10, sunt de forma coadiutoriae cum futura successione, nisi doceatur, Papam fuisse deceptum circa necessitatem et utilitatem Ecclesiae. Rota in Cracovien. *Coadiutoriae,* 14 Iunii 1743, coram R. P. Canilliac.

Coadiutori debetur praecedentia supra alios 76
Canonicos non a die apprehensae possessionis coadiutoriae cum futura successione, sed a die apprehensae possessionis post obitum coadiuti, et quidem non obstante, quod gratia coadiutoriae contineat clausulam: *Ex nunc prout ex tunc,* ut quidquid in contrarium innuere videtur auctor num. 27 firmavit Rota in Maioricen. *Canonicatus,* 27 Novembr. 1744, § 7 et seq. et in Confirmatoria § 4, coram bon. mem. Vicecomit.

Clausula: *Etiamsi actu nunc, vel modo prae-* 77
misso, vel alio quovis modo actu vacet, apponi solita in gratia coadiutoriae cum futura successione licet sustinere nequeat gratiam, si beneficium de eo tempore vacaverit de facto, gratiam tamen sustinet, si vacaverit tunc beneficium de iure tantummodo. Garcias de Benefic. part. 4, cap. 5, num. 133; Leuren. de Vicar. tract. 2, cap. 10, qu. 428, num. 3; Rota, cor. Manzaned. dec. 490, num. 10 et seq., et in Uladislavien. *Archidiaconatus super coadiutoria,* 13 Ianuarii 1757, § 4, cor. R. P. D. Paracciano.

Articulus XI. *Varia alia in supplementum de Canonicis.*

Summarium. 1. Non licet novum habitum, sive signum a Canonicis Cathedralis Ecclesiae absque Sedis Apostolicae auctoritate assumi. - 2. Canonici et Praebendati non possunt deferre Almutias, cum uti singuli invitantur ad associandum funera, sed uti tantum possunt in casibus, quando incedunt collegialiter una cum Capitulo. - 3. Canonici Cathedralis non sunt in dignitate Ecclesiastica constituti, nisi lato sumpto vocabulo, sed dicuntur Clerici primi Ordinis; sunt tamen Canonici et Cathedralis personae in dignitate constitutae, ad hoc ut possit coram eis fieri translatio pensionis. - 4. Collegiata simplex praecedit omnibus Ecclesiis simplicibus, et quae tantum Parochiales sunt. - 5. Etiamsi antequam erigeretur in Collegiatam, illis cederet. - 6. Canonici Collegiatae de iure insignis praeferuntur Canonicis Collegiatae, quae est insignis per Indultum de recenti; seu Collegiata antiquior, quae habet insignitatem a iure, praefertur habenti insignitatem ex privilegio posteriorem. - 7. Canonicus Ecclesiae Collegiatae, quamvis peritissimus Doctor, eligi non potest in Iudicem Synodalem, etiamsi non exstent in Cathedrali Doctores, saltem ita idonei. - 8. Canonicus celebrans in Ecclesia Collegiata non tenetur facere reverentiam Vicario Generali praesenti in fine Missae ante benedictionem. - 9. Canonicorum ad privationem potest procedere Episcopus sine adiunctis ex causa, quod Ordines suis Praebendis adnexos non susceperit. - 10. Si Canonicus Poenitentiarius non faciat residentiam, et Episcopus velit procedere contra eum ad privationem Canonicatus, tenetur servare regulam praescriptam a Concil. Trid. - 11. Canonicos vocare ad Palatium Episcopale potest Episcopus, et tenentur accedere: non tamen tenentur ire vocati a Vicario. - 12. Canonici Cathedralis, et Collegiatae debent retinere Tabellam horariam, et Officia Divina persolvere statutis horis; et ad id possunt cogi per Episcopum. - 13. Canonicos ad discendum cantum Gregorianum cogere potest Episcopus. - 14. Canonici abesse volentes extra Dioecesim, tenentur semper petere licentiam ab Episcopo. - 15. Concurrente tamen honesta et rationabili causa absentiae, non potest ab Episcopo denegari Canonico licentia se absentandi, alias datur recursus ad Superiorem. - 16. Canonicus absens de licentia Sacrae Congregationis cum clausula: *Dimissa tertia parte fructuum,* dimittit tertiam, quae superest detracta pensione. - 17. Canonicatum erigere Episcopus non potest sine consensu Capituli. - 18. Si tamen Canonici irrationabiliter renuant praestare consensum erectioni novi Canonicatus, superior supplet. - 19. Imo non potest Episcopus auctoritate ordinaria in sua Ecclesia creare Canonicos supranumerarios absque consensu Capituli et Canonicorum. - 20. Canonicus supranumerarius neque ad futuram praebendam creari potest. - 21. Canonicus supranumerarius receptus simpliciter de mandato Papae in aliqua Ecclesia, in qua est certus numerus Canonicorum, non illi derogando, aut non mandando recipi cum plenitudine Iuris Canonicalis, non habet Ius Canoniae. Secus autem e contra. - 22. Canonici supranumerarii ordinarie dicuntur illi qui in Canonicorum collegium cooptantur, et Canonici creantur ultra numerum certum Praebendarum, et Ca-

nonicatuum, absque ulla Praebenda illis statim attributa. - 23. Si Canonicus supranumerarius fuit admissus per Capitulum simpliciter sine praeservatione suorum iurium, quotidianas lucratur distributiones. - 24. Canonici supranumerarii, qui ex privilegio Apostolico in aliqua Ecclesia recipiuntur, cum eo quod solum participent de distributionibus quotidianis, et nullam obtineant Praebendam, sed ad primam vacaturam, iuxta eorum prioritatem, admittantur, non tenentur habere maiorem aetatem quam quatuordecim annorum, dummodo non optent, nisi cum aetatem requisitam habuerint. - 25. Potest permitti quod Canonici deputent in Parochum Canonicum supranumerarium. - 26. Dignitatem novam in Cathedrali Ecclesia erigere nemo potest, nisi Summus Pontifex. - 27, 28. Quando sit subreptitia erectio novi Canonicatus. - 29, 30. De Canonicorum novae erectionis proventibus, atque illorum oneribus. *Remissive.* - 31. De praecedentia Canonicorum novae erectionis. *Remissive.*

1 Non licet novum habitum, sive signum a Canonicis cathedralis Ecclesiae absque Sedis Apostolicae auctoritate assumi. Sac. Congreg. Concil. in Taurinen., 21 Iunii 1641, et in 2 Tarvisina, 8 Februarii 1659. Canonici et praebendati non possunt deferre almutias, cum uti singuli invitantur ad associandum funera, sed uti tantum possunt in casibus, quando incedunt collegialiter cum capitulo. Sac. Congreg. Episcop. in Placentina *Funerum*, 2 Maii 1659. 3 Canonici cathedralis non sunt in dignitate ecclesiastica constituti, nisi late sumpto vocabulo, sed dicuntur clerici primi ordinis. Sperell. dec. 167, n. 8 et 10; Panimol. decis. 1, adnot. 6, num. 28 et duob. seqq.; Monacell. tom. I, tit. 1, formul. 4. num. 18. Sunt tamen Canonici cathedralis personae in dignitate constitutae, ad hoc ut possit coram eis fieri translatio pensionis. Gratian. discept. 551, num. 18; Tondut. de Pension. cap. *Eo*, num. 30; Mo- 4 nacell. tom. II, tit. 4, formul. 7, n. 2. Collegiata simplex praecedit omnibus Ecclesiis simplicibus, et quae tantum parochiales sunt. Sacra Congr. Rit. in Senogallien., 23 Martii 1619. 5 Etiamsi antequam erigeretur in collegiatam, illis cederet. Sacra Congreg. Rituum in Ter- 6 racin. Sonuissae, 25 Februarii 1606. Canonici collegiatae de iure insignis praeferuntur Canonicis collegiatae, quae est insignis per indultum de recenti; seu collegiata antiquior, quae habet insignitatem a iure, praefertur habenti insignitatem ex privilegio posteriorem. Sacra Congr. Rituum in civitatis Castellanae *Praecedentiae*, 13 Februarii, et in Novarien., 8 Maii 1700. 7 Canonicus Ecclesiae collegiatae, quamvis peritissimus doctor, eligi non potest in iudicem synodalem, etiamsi non exstent in cathedrali doctores, saltem ita idonei. Sac. Congr. Conc. in Alexandrina, quam citat, et sibi fuisse responsum asserit Massobrius de Synodo Dioe- 8 cesana, cap. 4, num. 10. Canonicus celebrans in Ecclesia collegiata non tenetur facere reverentiam Vicario Generali praesenti in fine Missae ante benedictionem. Sac. Congr. Rit., 21 Fe- 9 bruarii 1604. Canonicorum ad privationem potest procedere Episcopus sine adiunctis ex causa quod ordines suis praebendis adnexos non susceperint. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. refert Garcias de Benefic., part. 3, 10 cap. 4, num. 22. Si Canonicus poenitentiarius non faciat residentiam, et Episcopus velit procedere contra eum ad privationem Canonicatus, tenetur servare regulam praescriptam a Sacro Conc. Trident. sess. 24, cap. 12, de Reformat., ut respondit Sacra Congreg. Concil. Episcopo Sutrien. qui cum supplicasset declarari: *An absente Canonico poenitentiario ultra tres menses, et per alium inservire faciente quoad munus poenitentiarii contra eum servanda sit regula praescripta a Sacro Conc. Tridentino sess. 24, de Reformat. super privatione Canonicatuum Ecclesiae cathedralis, vel potius sit diversimode procedendum?* Die 7 Decembris 1696, Sacra Congreg. Conc. censuit Canonicum poenitentiarium esse comprehensum sub dispositione Concilii.

Canonicos vocare ad palatium episcopale 11 potest Episcopus, et tenentur accedere; non tamen tenentur ire vocati a Vicario. S. Congr. Rituum in Cassanen., 5 Martii 1633. Canonici 12 cathedralis et collegiatae debent retinere tabellam horariam, et officia divina persolvere statutis horis. Et propterea cura erit Episcopi visitatoris recognoscere tabellam horariam, et quatenus non adesset, aut inordinatam inveniat, illam praefinire, seu reformare non negligat ad formam tabellae, quam approbavit Sacra Congreg. Episc. in Aretina, 30 Maii 1599, et per extensum refert Crispin. de Visit. part. 2, § 20, num. 11. Canonicos ad discendum can- 13 tum gregorianum cogere potest Episcopus, et renitentes mulctare etiam poena non participationis distributionum quotidianarum, et subtractionis fructuum. Sacra Congreg. in Tropien., 9 Martii 1620. Canonici abesse volentes extra 14 dioecesim tenentur semper petere licentiam ab Episcopo. Sic decisum fuisse a Sacra Congr. Concil. refert Pax Jord. Elucubr. lib. 10, tit. 40, num. 74, vers. *attamen*, et testatur authenticam decisionem penes se retinuisse tenoris sequentis. Sacra Congr. Concil. Trident. Interp. *tametsi declaraverit nullam requiri licentiam, ad hoc ut Canonici abesse possint in mensibus ab eodem Concilio permissis, censuit tamen hanc declarationem non vindicare sibi locum, quoties Canonici abesse volunt extra dioecesim, proinde hoc casu Episcopi licentiam esse obtinendam. Caeterum Episc. non debere illam absque rationabili causa denegare.* Unde patet, 15 quod concurrente honesta et rationabili causa absentiae, non potest ab Episc. denegari Canonico licentia se absentandi, alias datur recursus ad superiorem, qui licentiam ordinarii supplendo ipse concedat, vel ut ordinarium

compellat ad illam dandam, ut docet Abbas in cap. *relatum*, de Clerico non residente, num. 6, ubi ampliat, quod propter necessitatem subito et inopinate occurrentem possit Clericus, qui residentiam habet, se absentare absque licentia ordinarii, consideratis tamen qualitate causae, ac praeiudicii, et facilitate pe-
16 tendi licentiam. Canonicus absens de licentia Sacrae Congregat. cum clausula: *Dimissa tertia parte fructuum, dimittit eam tertiam, quae superest, detracta pensione.* S. C. Conc., 3 Iulii 1609, pro Canonico S. Laurentii in Damaso urbis, licet, ut asserebatur, in Basilicis maioribus eiusdem urbis detractio fieret a toto praebendae fructu, nullo habito respectu ad pensiones.

17 Canonicatum erigere Episcopus non potest sine consensu Capituli. Sacra Congreg. Concil. in Clodien., 5 Iulii 1608, in Aquinaten., 20 Februarii 1677, in Nazarien., 20 Septem-
18 bris 1692, et in Sabinen., 14 April. 1696. Si tamen Canonici irrationabiliter renuant praestare consensum erectioni novi canonicatus, superior supplet. Sac. Congr. Conc. in Sabinen., 2 Iulii 1696. Et etiam suppleri petebatur in alia Almerina, 25 Iunii 1695, in qua Episcopus cupiens in executionem legati testatoris duos canonicatus erigere de novo, Capitulum assensum praebere renuit ob deficientiam redituum, et ideo fuit rescriptum: *Firmetur Status haereditatis*, ut dignosci posset, an Capi-
19 tulum rationabiliter se opponeret nec ne. Imo non potest Episcopus auctoritate ordinaria in sua Ecclesia creare Canonicos supranumerarios absque consensu Capituli et Canonicorum. Sac. Congregatio Conc. in Fulginaten., 26 Februa-
20 rii 1639. Canonicus supranumerarius neque ad futuram praebendam creari potest, quia huiusmodi exspectativae fuerunt abrogatae a Sacro Concilio Tridentino sess. 24, cap. 20, de Reformat. Ita Sacra Congregatio Concil. in Tirasonen., 30 Maii 1698, in qua fuit denegata confirmatio talis electionis seu institutionis.

21 Canonicus supranumerarius receptus simpliciter de mandato Papae in aliqua Ecclesia in qua est certus numerus Canonicorum, non illi derogando, aut non mandando recipi cum plenitudine iuris canonicalis, non habet ius canoniae, stallum scilicet in choro, et vocem in Capitulo, et alias omnes praerogativas, quibus caeteri Canonici gaudent. Canonicus vero supranumerarius receptus cum expressa Papae derogatione de certo Canonicorum numero, vel cum plenitudine iuris canonicalis, habet tale ius canoniae, id est stallum in choro, vocem in Capitulo, et alias omnes praerogativas quibus gaudent caeteri Canonici. Lel. Zech. cap. 24, de Canon., num. 4, vers. *Causa vero*, ubi subdit, quod quando a Papa impetratur canonicatus qui sit supra numerum, debet id in litteris exprimi, alias impetratio non valeret. Pavin. de Potest., c. *Sed vac. prael.* 5, n. 15; Hojed. de Incomp. Benefic., part. I, cap. 12, num. 6; Stephan. Gratian. Discept. forens., tom. V, cap. 867, a num. 1; Barbosa de Canon., cap. 3, num. 15. Canonici autem su- 22
pranumerarii ordinarie dicuntur illi, qui in Canonicorum collegium cooptantur et Canonici creantur ultra numerum certum praebendarum et canonicatuum, absque ulla praebenda illis statim attributa, ut ex Glossa et Abbat. in c. *Cum M. Ferrariensis* 9, de Constitutionibus resolvit Azorius Institut. moral. part. II, lib. 3, cap. 11, qu. 13; Barbosa de Canon. cap. 3, num. 12. Si Canonicus supranumerarius fuit 23
admissus per Capitulum simpliciter sine praeservatione suorum iurium, quotidianas lucratur distributiones. Rota, part. 18, recent. tom. I, decis. 364, n. 14. Canonici supranumerarii, 24
qui ex privilegio apostolico in aliqua Ecclesia recipiuntur cum eo quod solum participent de distributionibus quotidianis, et nullam obtineant praebendam, sed ad primam vacaturam iuxta eorum prioritatem admittantur, non tenentur habere maiorem aetatem quam quatuordecim annorum, dummodo non optent, nisi cum aetatem requisitam habuerint. Sacra Congreg. Conc. in una Venafren., 13 Martii 1663. Potest permitti quod Canonici deputent in pa- 25
rochum Canonicum supranumerarium; cum hoc non sit incompatibile. Sac. Congr. Conc. in Fulginaten., 14 Martii 1648.

Dignitatem novam in cathedrali Ecclesia eri- 26
gere nemo potest, nisi unus tantummodo Summus Pontifex, ut pluries decisum in Sacra Congreg. Concilii, notatur in tract. de Synodo Dioeces. lib. VII, cap. 75, § 8.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Erectio novi canonicatus est subreptitia, si 27
Summo Pontifici non fuerit expressum statutum prohibens augeri numerum canonicatuum. Neque alicuius efficaciae est generica statuto- 28
rum derogatio, quia non censetur Summus Pontifex derogare voluisse statutariae prohibitioni non expressae. Rota in Fanen. *Suppressionis*, 4 Iunii 1742, cor. R. P. D. Canilliac.

De Canonicis novae erectionis frequens est 29
disputatio, an et quomodo participent proventus Capituli; tum an et quomodo teneantur ad onera Capituli. Vide de prima disputatione Rotam in Senogallien. *Successionis*, 30 Iunii 1738, cor. bon. mem. Nunez, tum, et maxime in Vercellen. *Functionum*, 14 Iunii 1738, et 28 Novembris 1742; utrobique fere per tot. cor. b. m. de Vais, et de secunda 30
disputatione consule idem supremum Tribunal in Viterbien. *Contributionum et expensarum*, 15 Iunii 1745, coram R. P. D. Elephantut.

De praecedentia quoque ipsis debita quaeri 31
solet. Adi sacrum auditorium in Novarien. *Praecedentiae*, 11 Decembris 1711, cor. bon. mem. Barbadic.

CANONICI REGULARES

QUOAD BENEFICIA CURATA, ETC.

Summarium.

1. Canonici Regulares Lateranenses et Sanctissimi Salvatoris sunt incapaces obtinendi beneficia saecularia. - 2. Dicti Canonici beneficiati prohibentur a claustris discedere absque indulto apostolico. - 3. Etiam provisi de beneficiis simplicibus iubentur intra claustra manere. - 4. Indulta tamen apostolica facilius ipsis sunt concedenda. - 5. Variae quaestiones supra n. 1. *Remissive.* - 6. Praefati Canonici a solo Pontifice resignationes, coadiutorias, beneficia simplicia et pensiones ecclesiasticas obtinere possunt. - 7. De obtinentibus beneficia residentialia, aut parochias saeculares. - 8. Canonici Regulares ordinis Hospitalarii S. Spiritus, eiusdemque ordinis moniales in Hispaniis et Polonia subiiciuntur locorum Ordinariis. - 9. Canonici Regulares S. Augustini monasteriis Ultiensis in Alpibus saecularizantur, absolvuntur ab omnibus professae religionis observantiis, excepto voto castitatis. - 10. Canonici Regulares Praemonstratenses parochiales Ecclesias, et Vicarias sine apostolica dispensatione obtinere et retinere possunt. - 11. Canonici Regulares non sunt capaces beneficii simplicis. - 12. Ad legitime recipiendas parochias laicas requiritur facultas Summi Pontificis. - 13. Nunquam iis rescripta et brevia pro exercendo advocati munere conceduntur.

1 Canonici Regulares Lateranenses, et Sanctissimi Salvatoris incapaces declarantur obtinendi beneficia saecularia et pensiones ecclesiasticas, et accedendi ad concursus pro Ecclesiis parochialibus et praebendis theologalibus, et poenitentiariis. Bened. XIV, t. I, const. 135, incip. *Quod inscrutabili*, per tot. et signanter § 14.

2 Dicti Canonici provisi de beneficiis curatis, aut residentialibus prohibentur e claustris discedere absque indulto apostolico. Idem ibid.

3 § 15. Provisi de beneficiis simplicibus aut pensionibus ecclesiasticis, iubentur intra claustra manere, sub poenis contra apostatas. Idem

4 ibid. Quia tamen regulae inserviunt laxiori, indulta apostolica facilius ipsis sunt concedenda. Idem ibid. § 16.

5 Quando a patronis praesentari valeant ad Ecclesias curatas, et canonicatus, seu praebendas saeculares assignatur; ibid. § 17 et 18. Item quomodo ab ordinariis provideri possint sine concursu; ibid. § 29. Item quomodo ad concursus admitti; ibid. § 21. Item quomodo provideri de parochia, aut praebenda theologali, vel poenitentiaria extra concursum; ibid. § 23. Item qua ratione eorum Superiores praestare debeant consensum pro huiusmodi provisionibus; ibid. § 17.

6 Praefati Canonici resignationes, coadiutorias, beneficia simplicia, et pensiones ecclesiasticas, a Summo Pontifice dumtaxat obtinere possunt.

7 Idem ibid. § 24. Obtinentes parochias saeculares, aut beneficia residentialia, non compelluntur habitum religionis gestare, nec socium sui ordinis retinere. Idem ibid. § 27. Nec a superioribus regularibus ad claustra revocari possunt. Idem ibid. § 26. Ad quae nihilominus redire coguntur, si parochiam, aut canonicatum resignaverint, vel de ipsis per sententiam privati, aut perpetuo suspensi, et inhabilitati fuerint. Idem ibid. § 28. Non vero si Coadiutorem acceperint, aut iubilationem obtinuerint. Idem ibid.

Canonici Regulares ordinis Hospitalarii S. Spi- 8
ritus, eiusdemque ordinis moniales in Hispaniis et Polonia existentes, subiiciuntur ordinariis locorum, et eximuntur a iurisdictione praeceptoris generalis S. Spiritus in Saxia de urbe. Idem tom. I, constit. 15, incip. *Saepe Romanorum.*

Canonici Regulares S. Augustini monasterii 9
Ultiensis in Alpibus saecularizantur, et habiles in posterum possidendi, haereditandi, et testandi, ac absoluti ab omnibus professae regulae observantiis, excepto voto castitatis, ut alii saeculares praesbyteri, declarantur. Idem tom. II, constitut. 56, incip. *In Sacrosancta.*

Canonici Regulares Praemonstratenses paro- 10
chiales Ecclesias etiam saeculares, et Vicarias obtinere possunt, et retinere sine apostolica dispensatione; sic declaravit idem Pontifex Benedict. XIV, die 5 Septembris 1750, constit. incip. *Oneroso.*

Canonici Regulares, quanquam sint capaces 11
beneficii curati, ex textu cap. *Quod Dei timorem*, de Statu Monach., non sunt tamen beneficii simplicis, ut ex pluribus decretis Sacr. Congregat. Concil. firmatur; id. Institut. Eccles. 98, § 2; sicut nec beneficiorum residentialium non parochialium, ut ex sensu multorum canonistarum. Ibid. § 3.

Nec possunt parochias laicas recipere cum 12
sola licentia Abbatis Generalis; sed requiritur facultas Summi Pontificis. Ibid. § 5.

Canonicis Regularibus rescripta et brevia pro 13
exercendo advocati munere nunquam conceduntur; quod est conforme can. *Ex parte tua* de postulando. Idem de Synodo Dioec. lib. XIII, cap. 10, § 12, nov. edit.

CANONIZATIO SANCTORUM

Vide verb. Cultus sanctorum.

CANTIONES

Vide verb. Ecclesia, *art. 5, num. 41; verb.* Luxuria, *num. 86, 87; verb.* Processio, *num. 52.*

CANTOR

ARTICULUS EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

Summarium.

1. Cantorum antiquitas. - 2. Ordinatio. - 3, 4. Cur instituti, eorumque varia genera. - 5, 6. Praecentorum nomina, munus, numerus. - 7. Schola cantorum a S. Gregorio M. Romae constituta. - 8. Ex quibus constaret. - 9. Quandiu viguit.

1 Cantorum apud veteres saepe mentio occurrit, ut can. 69, inter apostolicos, apud auctorem Constitutionum Apostolicarum, lib. III, cap. 2, et Concilii Laodiceni, can. 24.

2 In Concilio Carthaginiensi IV, can. 10, eorumdem ordinatio praescribitur, ibique facultas presbytero conceditur, etiam *absque scientia Episcopi* cantores ordinandi, quae fortasse peculiaris fuit Ecclesiae Africanae praxis.

3 Cur autem cantorum, qui et *Psaltes*, seu *Psalmistae* dicti, fuerit ordo institutus, causa fuit veteris psalmodiae ex populi ad hanc divini cultus partem parum idonei negligentia restituendae, atque emendandae necessitas.

4 Duo cantorum genera habuit, habetque Ecclesia, praecentores, *qui vocem praemittunt in cantu*, inquit S. Isidorus dist. 21, cap. 1, seu praecinentes choro quodammodo praeeunt, et *Succentores*, seu chorum, *qui subsequenter canendo respondent*.

5 Qui Romanis *praecentor* est a Graecis ὑποβολοὺς appellatur, seu *monitor, suggestor, inspirator, praenuntiator;* de quo Cotolerius, ad lib. II Constit. Apostolic., cap. 57.

6 Qui olim responsorium praecinebat, unus dumtaxat erat cantor. Priscus hic ritus, cuius Isidorus meminit, de Eccles. offic., cap. 8, vigebat Romae saeculo IX, uno scilicet cantore responsorium, etiam Graduale Missae, praecinente; imo et saeculo XII in Ecclesia Mediolanensi apud Beroldum a Muratorio in Antiquitatibus medii aevi evulgatum. Posteriori aevo cantores duo in Ecclesia Romana responsorium Graduale modulari coeperunt, ut in caerimoniali Benedicti Canonici videre est. Tom. II, Mus. Ital. Mabillon., p. 120.

Scholam Cantorum S. Gregorius M. teste in 7
eius Vita Ioanne Diacono lib. II, cap. 6, *constituit, eiquè cum nonnullis praediis duo habitacula, scilicet alterum sub gradibus basilicae beati Petri Apostoli, alterum vero sub Lateranensis Patriarchii domibus fabricavit*. In hoc collegium cantorum, Diaconis, multoque magis presbyteris exclusis (ut ex decreto constat Synodi Romanae eiusdem S. Gregorii, cap. *in Sancta Romana*, dist. 92) soli Subdiaconi, adscitis clericis inferiorum graduum cooptabantur.

Huius autem scholae praecipui cantores (vide 8
Baronium ann. 1057) septem erant Subdiaconi, quorum primus *Primicerius*, vel *Prior Scholae*, secundus *Secundicerius* dicebatur, tum tertius, et quartus Scholae, qui et *Archiparaphonista* vocabatur; in eorum autem adiumentum in modulationis officio, *Paraphonistae*, aliique pueri cantores adiungebantur.

Celebrem hanc scholam, adhuc XIII Christi 9
saec. Romae viguisse, post Caesarem Rasponum de Basilica Lateranensi lib. II, cap. 4, coniicit Card. Bona Rer. Liturg. lib. I, cap. 25. V. plura apud Card. Thomasium, tom. IV et V Oper.

CANTUS

Summarium.

1. Cantus Gregorianus a fratribus et monialibus Ord. Minorum S. Francisci de Paula adhiberi praecipitur. - 2. Cantum in divinis laudibus adhibere ritus est vetustissimus. - 3, 4. Non tamen ubique, neque ab omnibus aeque receptus fuit. - 5. Mos Orientalium erat ut hymni et psalmi alternatim canerentur. - 6. Quae disciplina hodie quoque viget in Ecclesia. - 7. Quod etiam S. Carolus Mediolanensis intendit. - 8. Distincte canere quid sit. - 9. Cantus alternis choris in Veteri Testamento. - 10. Christiani cantum a Christo, atque ab Apostolis edocti sunt. - 11. Quadruplex canendi ratio apud Christianos viguit. Primo: Cum Psalmi ab universa Congregatione coniunctim canerentur. - 12. Secundo: Cum alternis choris canerentur a Congregatione in duas partes divisa. Tertio: Cum canerentur ab uno, caeteris in silentio audientibus. - 13. Quarto: Cum praecinente cantore succineret populus. - 14. Hinc quadruplex cantus ecclesiasticus, directus, antiphonus, responsorius et tractus. - 15. Alterni cantus in Oriente auctor Sanctus Ignatius Martyr. - 16. Uti in Occidente S. Ambrosius, non Damasus. - 17. Cantus alius simplex et planus; alius melodicus. - 18. Medius inter utrumque Gregorianus. - 19. Qui paulatim apud omnes Occidentis Ecclesias propagatus fuit: imo et apud monachos.

1 Cantus Gregorianus in choro, aliisque functionibus, a fratribus et monialibus Ordinis Minorum Sancti Francisci de Paula peragendis, adhiberi praecipitur. Bened. XIV, Constit. incip. *Romanus Pontifex*.

ADDITIONES NOVISSIMAE.

2 Cantum in divinis laudibus adhibere, ritum esse vetustissimum, ab ipsius quoque Christi et Apostolorum exemplo originem trahentem, docet Sanctus Augustinus Epist. 55, ult. edit., cap. 28. Nequaquam tamen ubique eodem tem- 3
pore, neque ab omnibus aeque receptum, et probatum fuisse fatendum est. Testis enim est 4
S. Augustinus, lib. IX Conf., cap. 7, suo tempore primum a S. Ambrosio in Ecclesia Mediolanensi institutum fuisse, ut hymni et psalmi canerentur secundum morem Orientalium par-

tium, ne populus moeroris taedio contabesceret.
5 Mos Orientalium erat, ut hymni et psalmi al-
6 ternatim canerentur. Quae disciplina ab omni plane aevo probata atque recepta hodie quoque viget in Ecclesia; ita ut unusquisque psallentium aut recitantium horas canonicas tam publice quam privatim suo muneri satisfaciat, si quisque alternatim versus psalmorum aut hymnorum recitet, licet psalmorum nec hymnorum versus ab altero socio, vel choro re-
7 citatos privatim repetat. Decantatio distincta divini officii excitamentum est singulare ad devotionem. Quod intendens piissimus Mediolanensium Antistes Sanctus Carolus decrevit, ut *omnes in choro divina officia, ut temporis ratio postularit, alternis vocibus canant, recitent, attenteque audiant;* idque non cursim, non perturbate, non oscitanter, sed leniter, distincte
8 ac studiose faciant. Distincte canere est canere non syncopando, non mutilando, non cursim, non festinanter, non commiscendo verba vel syllabas; faciendo pausam in medio, vel intra utrumque versiculum. Hinc mellifluus pater filiis suis hoc monitum reliquit: *Psalmodiam,* inquit, *non nimium protrahamus, sed rotunda et viva voce cantemus. Medium et finem versus simul intonemus, et simul dimittamus. Punctum nullus teneat, sed statim dimittat. Post medium bonam pausam faciamus. Nullus ante alios incipere, et nimis currere praesumat, aut post alios pneuma trahere, vel punctum tenere: simul cantemus, simul pausemus, semper auscultando. Quicunque incipit antiphonam, aut psalmum, hymnum, responsorium, Alleluia, unam aut duas partes solus dicat aliis tacentibus; et ab eo loco quo ille dimittit, alii incipiant, non repetentes quod ille iam dixit. Monemus vos, dilectissimi, ut sicut reverenter, ita et alacriter Domino assistatis, non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parcentes vocibus, non praecidentes verba dimidia, non integra transilientes, non fractis, et remissis vocibus muliebre quiddam de nare sonantes, sed virili sonitu et affectu voces sancti Spiritus depromentes.*

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

9 Cantum alternis choris in Veteri Testamento adumbratum, et ad seraphicam imitationem fuisse institutum, scribit S. Isidorus Hispalensis, de Offic., lib. I; Isaiae enim cap. 6, duo Seraphim clamabant alter ad alterum: *Sanctus, Sanctus, Sanctus;* indeque duos choros sibi alterna modulatione concinentes repraesentabant. Nimirum in Veteri Testamento ex Davidica institutione Levitae in tres choros distributi canebant coram Tabernaculo testimonii: stabant autem iuxta ordinem suum in ministerio. Chorus medius Levitarum erat Caathitarum sub cantore Heman, chorus dexter Levitarum Gersonitarum sub cantore Asaph; chorus vero sinister Levitarum Meraritarum sub cantore Ethan (I Paralip. VI). Eos autem per choros decantasse, ac sibi invicem respondisse nulli, inquit Ven. Thomasius, Praef. in Responsor. et Antiphon. R. E., p. 21, dubium esse potest.

In nova autem lege Christianos ab ipso Do- 10
mino, eiusque Apostolis psalmos et hymnos canendi habuisse documenta, et exempla tam certum est, quam quod certissimum, ut scitissime animadvertit S. Augustinus ep. 119. Christus sane, et Apostoli post eucharisticam coenam, Matth. XXVI, hymnum decantarunt. S. Paulus Ephes. V, Cantum ecclesiasticum diserte praecipit: *Loquentes vobismetipsis in psalmis, et hymnis et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes.* Hinc Plinius in celebri ad Traianum epistola refert Christianos in antelucanis conventibus carmen Christo quasi Deo dicere consuevisse. Idipsum Tertullianus testatur Apolog., cap. 39, et l. II, ad Uxorem cap. 9, *sonant,* inquit, *inter duos psalmi et hymni.*

Non una tamen psalmodiae ratio apud Chri- 11
stianos viguit. Antiquior ea videtur fuisse, qua psalmi ab universa Congregatione coniunctim uno veluti ore cantabantur. Hinc Chrysostomus hom. 36, tempora apostolica cum suis comparans, *olim,* inquit, *omnes in unum congregati communi voce cantabant; quod et nos hodie facimus.* Augustinus quoque non semel Psalmos coniuncta omnium voce cantatos innuit; quo spectat illud de verb. *Apost.*, serm. 10, *cantavimus psalmum exhortantes nos invicem una voce, uno corde dicentes: Venite, adoremus.*

Proxima huic cum antiquitate, tum celebri- 12
tate, et generali usu ratio alternatim psalmos canendi, in duas nimirum partes congregatione divisa. Sed de hac plura infra dicemus. Tertia, quae communi quadam consuetudine in monasteriis Aegypti, Cassiano teste Institut. lib. II, cap. 8, usurpabatur. Nempe monachorum singuli singulos per orbem psalmos canebant, reliquis cum silentio audientibus, ad ultimum usque matutini officii psalmum, quem omnes iunctim cantabant.

Praeter has omnes canendi methodos alia 13
quaedam, saeculo praesertim Ecclesiae quarto, frequentissima erat, quando scilicet unus aliquis (quem *phonascum,* et *praecentorem* appellabant) versum inchoabat, populo se ei in clausula coniungente, atque, ut Latini loquuntur, succinente. Meminit huius canendi rationis S. Basilius ep. 63, ad Neocaesar. Sed celeberrimum eiusdem exemplum historia S. Athanasii suppeditat. Cum enim Ecclesia ab Arianis militibus Alexandriae obsideretur, mandavit Athanasius Diacono, ut completa oratione psalmum cantaret, populo autem, ut responderet: *quoniam in saeculum misericordia eius:* sicque Sanctus Episcopus in media psallentium turba incolumis evasit. Id omnes historici narrant;

Theodoretus lib. II, cap. 13; Socrates lib. II, cap. 11; Sozomenus lib. III, cap. 6; atque adeo Athanasius ipse, Apol. 2.

14 Ex hac porro quadruplici canendi ratione quadruplex quoque cantus ecclesiastici genus profluxit, de quo fusè Martenius; cantus nempe *directus,* seu *directaneus,* cum totus simul chorus communiter canit, non alternatim, sed uno veluti ore, unoque concentu, qui *symphonia* dicitur; cantus *antiphonus,* cum bifariam, sive in binas classes canentium chorus dispertitus alternis canit; cantus *responsorius,* cum scilicet unus cantor praecinit, chorusque totus illi respondendo succinit; *tractus* tandem, quem unus solus ex primaeva institutoris officiorum mente canere deberet, nullo succinente, vel respondente, licet nunc tractus alternantibus choris perperam decantari soleat.

15 Ad alternum cantum redeo, ut aliquid de eius antiquitate dicamus. Socrates lib. VI, cap. 9, refert, S. Ignatium Antiochenum Episcopum et Martyrem, cum audisset in mentis suae excessu Angelos alternis hymnis Sanctissimam Trinitatem collaudantes, psallendi formam in ea visione expressam Antiochenae Ecclesiae suae tradidisse, quae deinde in varias Ecclesias piorum Episcoporum studio insinuata ab omnibus Catholicis est recepta. Henricus Valesius, cum apud Theodoretum lib. II, cap. 24, legisset, hanc canendi alternatim psalmos rationem in Antiochenam Ecclesiam a Flaviano et Diodoro, imperante Constantio, introductam, Socratem hic errore lapsum putavit. Verum plerique utrumque historicum conciliari facile posse existimant. Nimirum alii cum Thomasio Socratem de hymnis in usum Ecclesiae compositis, Theodoretum vero de Psalmis Davidicis intelligunt. Sunt alii qui hanc consuetudinem velint ab Ignatio primum coeptam, a Paulo Samosateno fuisse intermissam, ac deinde a Flaviano et Diodoro restitutam, a qua sententia non abhorret Azevedo. Sed Binghamio lib. XIV, cap. 1, § 11, eiusque exscriptori Selvaggio Antiq. Christ., lib. II, cap. 10, § 2, num. 6, potior videtur, neque immerito, Pagii ad annum 400, num. 12, coniectura, Diodorum et Flavianum tantum hanc rationem canendi psalmos lingua Graeca Antiochiae introduxisse, cum iam pridem antea lingua Syriaca ita cani consuevissent, id diserte testante Theodoro Mopsuesteno apud Nicetam. Thesaur. Orthodox. fidei lib. V, cap. 30.

16 Ut est, primus in Mediolanensem Ecclesiam, ad Orientalium imitationem, alternum cantum S. Ambrosius an. circiter 386 introduxit, ad levandum populi taedium, qui furente persecutione Iustinae Augustae ab Arianis excitata, noctes integras in templo transigebat. Testem habemus omni exceptione maiorem S. Augustinum lib. IX, Confess. cap. 7, cui concinit Paulinus in eiusdem Ambrosii Vita. A Mediolanensi porro Ecclesia ad caeteras Occidentis Ecclesias mos iste brevi pervasit, ut iidem nos docent. In nonnullis tamen Ecclesiis paulo serius receptus fuit, ut in Avenionensi et Arelatensi Ecclesiis, quarum illa solum sub Agricolo, haec sub Caesario alternum Cantum suscepit. Vide Coustant. tom. I Epist. Roman. Pont. col. 7, seq., ubi etiam eos egregie refellit, qui huiusmodi cantum a Damaso aut invectum, aut saltem confirmatum aiunt.

17 Quod ad vocem, sive pronuntiationem in canendo attinet, duplicis erat generis cantus; planus et simplex alter, alter melodicus. Planus et simplex cantus cum modico et grato flexu vocis, aptoque pronuntiandi sono fiebat, non multum discrepans. Haec canendi ratio Alexandriae tempore S. Athanasii obtinuit. Sanctus certe Augustinus saepe sibi dictum de Athanasio meminit Conf. lib. X, cap. 33, *quod tam modico flexu vocis faceret sonare lectorem psalmos, ut pronuntianti vicinior esset quam canenti.* Et hanc communem Ecclesiarum quoque Africanarum rationem fuisse, ut quae tardioribus populi Africani mentibus gratissima foret, idem Augustinus innuere videtur ad Ianuar. ep. 119, cap. 18. Melodicus alter cantus ad maiorem efficiendam suavitatem Orientalibus caeteris in usu fuit, atque inde ab Ambrosio in Ecclesiam suam traductus. Testatur hoc Augustinus, qui Conf. lib. X, cap. 33, Ambrosium alloquens ait: *Verumtamen cum reminiscor lacrymas meas, quas fudi ad cantus Ecclesiae tuae in primordiis recuperatae fidei meae, et nunc ipse commoveor, non cantu, sed rebus quae cantantur: cum liquida voce et convenientissima modulatione, magnam instituti huius utilitatem rursus agnosco. . . ut per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis assurgat.*

18 Cuiusmodi cantus fuerit Romae ante Magnum Gregorium, incompertum fuit, ut recte Ioannes Bona. Gregorius porro cantum instituit, qui ab ipso eius auctore *Gregorianus* passim dictus est, medium quodammodo inter simplicitatem Alexandrinam et suaviorem Orientalium melodiam. Ad vocum flexiones, exaltationes, et depressiones in cantu Gregoriano designandas variis notis veteres usi sunt, de quibus Rodata in pererudito commentario de *Anno iubilaeo, de Cultu templorum, de Cantu, et Musica ecclesiastica* in Benedicti XIV epistolam encyclicam. Galli, Germani, Angli, aliique Occidentis populi Gregorianum cantum certatim amplexi sunt, solis exceptis Hibernis, qui usque ad S. Malachiae Dunensis Episcopi, aut Henrici II Regis aetatem Romanum ecclesiasticum cantum ignorarunt.

19 S. Benedictus diversum a Romana Ecclesia psallendi ritum suis Alumnis tradiderat, *ut,* inquit Angelus de Nuce apud Le Cointe Annal. Francor. tom. VI, ad ann. 789, num. 140,

monachi a clericis non solum conversatione, sed etiam publicarum orationum modo distinguerentur: quod ipsum de monachis S. Columbani idem auctor statuit. Verum vel hinc discere poterat, commentum esse nulla veri specie commendandum, quod ex suo Constantino Caietano tradidit, Monachos nempe a S. Benedicto Romam missos Pontificis iussu, ut clericos cantum docerent. Monasterium Casinense Gregorianum cantum, saeculo tandem XI, recepit, Ambrosiano, quem antea observaverat, Stephani IX iussione abolito, quod Romanus *magis dulcis et ordinatus esset,* Mabillonio teste Annal. Bened., tom. IV, ad ann. 1057, quo Stephanus ex illius coenobii Abbate creatus est Pontifex; num. 2. Vide supra CANTOR.

CAPPELLA

Summarium.

1. Cappella, et Cappellania saepe pro eodem accipiuntur. - 2. Sed revera Cappella et Cappellania inter se differunt. Et quid sit Cappella. - 3. Quid sit Cappellania. - 4. Cappella plerumque accipitur in iure pro modica Ecclesia. - 5. Aliquando sumitur pro Ecclesia parochiali. - 6. Interdum intelligitur nomine Cappellae Ecclesia collegiata. - 7. Quandoque sumitur pro Ecclesia iurispatronatus. - 8. Frequenter etiam pro Cappella veniunt sacrorum solemnia, quae coram Papa et Cardinalibus, seu aliis magnis Principibus et Praelatis peraguntur. - 9. Frequentius tamen, et magis proprie pro Cappella intelligimus sacellum, seu oratorium, id est locum Deo consecratum intus vel extra Ecclesiam. - 10. Et Cappella hoc ultimo modo sumpta tribus modis sic appellatur, qui assignantur. - 11. Cappella unde sit dicta; ad num. 14. - 15. Hisce nostris temporibus ex communi usu loquendi Cappella accipitur pro altari in Ecclesia ab aliquo erecto, vel dotato, in quo iuspatronatus obtineat: et a Cappellis, sic sumptis derivantur etymologice Cappellaniae. - 16. Cappella constructa pro celebratione Missarum debet sufficienter dotari a patrono, aliter non acquirit iuspatronatus. - 17. Cappella si non sit sufficienter dotata, potest fieri praeceptum patronis beneficiorum, ut intra competentem terminum provideant altaria de omnibus necessariis, vel ut dotem augeant sub poena privationis eorum iuris; eo autem elapso, et non parito, ad privationem procedi potest. Hinc altaria inornata et indotata posse ab Episcopis et regularibus concedi aliis patronis, qui eis provideant, si proprii post tertiam monitionem cum aliquo intervallo, vel termino non adeo coarctato ab ordinario faciendam, id praestare negligant, vel recusent. - 18. Praeceptum de augenda, vel constituenda dote sub poena privationis iurispatronatus et Cappellae potest quoque fieri patrono, etiamsi in fundatione fuerit sufficienter assignata, et deinde tractu temporis fuerit diminuta, vel deperdita. - 19. Et hoc intellige, quando dos a patrono sufficienter assignata perit, vel diminuta est sine culpa rectoris Cappellae, seu beneficii, quia si id evenisset causa dicti rectoris, non esset tunc inquietandus patronus, sed teneretur ad manutentionem rector Cappellae, seu beneficii; ad num. 20. - 21. Tale onus extenditur etiam ad ornamenta, paramenta, luminaria, et omnia alia sine quibus divina celebrari non possunt. - 22. Ad quem spectet manutentio altarium, seu Cappellarum, quae sunt de iurepatronatus, ac ornamentorum necessariorum pro eisdem altaribus, seu Cappellis; ad num. 24. - 25. Si nec patronus, nec Ecclesia, nec rector, seu beneficiatus possunt necessaria ministrare, et aliter necessitati opportunum remedium praeberi nequit, tunc Episcopus secundum aliquos poterit partem pecuniae destinatae pro celebrandis Missis, vel Anniversariis ad tempus in eamdem necessitatem convertere; ad num. 26. - 27. Nunc tamen perpendenda sunt Decreta *Sacrae Congregationis Concilii* de celebratione Missarum cum suis declarationibus. - 28. Cappellae fundationem, et iuspatronatus demonstrant inscriptiones, arma, et insignia familiae insculpta in marmoreis lapidibus, vel pariete Cappellae, quae regulariter apponi non solent in re, vel aedificio alienis sumptibus constructo. - 29. Hinc eorum insculptio demonstrat rem esse de dominio, et pertinentia illius cuius sunt arma et insignia. - 30. Et sic reperta in aliqua Cappella, vel altari inducunt praesumptionem iurispatronatus, et bonae fidei in antiquis. - 31. Et arguunt illum, cuius sunt arma et insignia sibi et suis aedificare et acquirere voluisse. - 32. Et licet non appareant ita antiqua, ut dici possint apposita fuisse in fundatione, nihilominus conducunt ad probandam fundationem. - 33. Unde patroni debent manuteneri in quasi possessione tenendi in Cappella seu altari sua insignia. - 34. Quae arma, vel insignia, sive probentur fuisse apposita in fundatione, vel ob restaurationem, aut meliorationem, nulli unquam, sive rectori, sive conventus Praelato, sive haeredi licet ea abradere et removere; ad num. 35. - 36. Et per hoc tam iure communi quam particularibus multorum locorum legibus statutum est, quod corrumpentes ac delentes alicuius familiae insignia in Ecclesiis, Cappellis, aliove loco ad perpetuam memoriam collocata, severe puniantur. - 37. Cappellae regiae, et eorum Cappellani subsunt locorum Ordinariis, non autem Cappellarum magistris. - 38. Unde dictae Cappellae, eorumque Cappellani, quantumcunque gaudeant praerogativa exemptionis, poterunt nihilominus visitari ab Episcopo loci. - 39. Nec obstant privilegia exemptionis concessa regiis Cappellanis. - 40. Nec huic Ordinariorum iurisdictioni fuit in aliquo derogatum per Concilium Tridentinum. - 41. Protectio regia ad effectum exemptionis contentae in textu Concilii non acquiritur per simplicem receptionem in protectionem. - 42. Adducuntur ad id decreta Sacr. Congreg. Concil. ad num. 47. - 48. Cappellae, seu altaria confraternitatum laicorum existentium in claustris, vel Ecclesiis regularium, ab Episcopis visitari non possunt, nisi in his quae confraternitatum administrationem respiciunt. - 49. Potest Episcopus visitare Cappellam, quae est titulus beneficii saecularis, existentem in Ecclesia regulari respectu tantummodo tituli beneficii, ac eiusdem beneficiati, et non ultra. - 50. Non potest Episcopus visitare Cappellas campestres Regularium. - 51. Oratoria tamen publica, quae habent requisita Ecclesiae, visitantur ab Episcopo, etiamsi sint de pertinentia Regularium, dummodo sint separata a claustris et campestria. - 52. Cappellas vero, seu oratoria, quae sunt in grangiis, seu domibus ruralibus Regularium, nullatenus visitare potest Episcopus, nec ab eis procurationem exigere. - 53. Sic nec etiam potest Episcopus visitare Cappellas, seu oratoria, quae in privatorum domibus sunt, nec ab eis procurationem exigere. - 54. Ad haec tamen oratoria, seu Cappellas in domibus privatorum, licet non possit Episcopus tanquam visitator accedere, permissum ei nihilominus est videre saltem per viam denuntiationis, aut inquisitionis, an decenter et cum debita reverentia sacrificium Missae ibi celebretur. - 55. Episcopus dispensare non potest ut Missae relictae a testatore in una Cappella dicantur, vel remittantur in alia, quando satisfieri possunt in propria. - 56. Cappellae privatorum palatinorum non gaudent immunitate. - 57. Cappella carcerum, vel contigua carceribus, non gaudet immunitate. - 58. Cappella contigua, ut dicitur, *al corpo di Guardia,* erecta, ut milites ibi degentes audiant Missam, maxime diebus

festivis, permittitur declarari non esse locum immunem. - 59. Cappella ruralis, vulgo dicta *Una Maestà*, posita in pubblica via, nisi probetur fuisse constructa auctoritate ordinarii, non gaudet immunitate. - 60. Cappella sita in palatio abbatiali habens ingressum ab atrio eiusdem palatii inserviens publicae utilitati, gaudet immunitate ecclesiastica, quamvis palatium non sit unitum Ecclesiae abbatiali. - 61. Quando Cappella existens in palatio gubernatoris est perpetua et invariabilis, confugientes ad eam gaudent immunitate, secus si sit variabilis, et non perpetua. - 62. Cappella, an vendi et alienari possit. *Remissive.* - 63. Cappellam Pontificiam haberi statuitur in exsequiis S. R. E. Cardinalium. - 64. Item in Basilica S. Mariae Maioris in die festo Conceptionis B. M. V. - 65-75. Cappellae per octavam Ss. Apostolorum Petri et Pauli Romae celebrandae assignantur. - 76. Quo tempore vocabulum *Cappellae* usurpari coeperit, quaeque sit eius etymologia. *Remissive.* - 77. Privilegia Cappellarum, et Cappellanorum regum Angliae, Galliae, Hispaniae, Lusitaniae, Sardiniae et Neapolis. *Remissive.* - 78. Status Cappellae obnoxiae iuripatronatus an mutari possit inscio patrono. *Remissive.* - 79. Varia Cappellarum significatio et origo. *Remissive.* - 80. Quae propria olim fuerit significatio Cappellarum, et qui cappellani dicerentur. - 81. Quod praecipuum erat scopum sacellorum, sive Cappellarum regiarum. - 82. Lapsu temporis alii etiam fideles laici coeperunt exstruere aediculas, sive oratoria separata ab Ecclesia parochiali. - 83. Deinde etiam in ipsis Ecclesiis maioribus tam parochialibus quam collegiatis et cathedralibus, laterales aliquas aediculas, vel etiam altaria in honorem alicuius sancti exstruxerunt. - 84. Quae quidem Cappellae non sine consensu et auctoritate Episcopi, in cuius dioecesi sitae erant, erigi potuerant. - 85. Quid advertere debeat Episcopus in admittendis huiusmodi oratoriis vel Cappellis in sua dioecesi. - 86. Huiusmodi Cappellarum aedificationem non facile tamen, sed magna de causa Episcopus permittere debet. - 87, 88. Quid servare debeant Episcopi in concedendo huiusmodi Cappellarum usum. - 89, 90. In concessione Cappellarum quaenam festa et personae excipi solent. - 91. Benedictus XIV vetus ordinis Praedicatorum privilegium circa sacella publica, et privata oratoria confirmavit et ampliavit. - 92. Afferuntur hae litterae confirmatoriae. - *93. Cappella in quo differat a sacello. - 94. An sacramentum poenitentiae administrari possit in privatis Cappellis. - 95. De Cappellis seu oratoriis Regularium.

1 Cappella et Cappellania saepe pro eodem accipiuntur, ut probat Glossa 1, in Clement. 2, vers. *Quid de Cappellaniis, vel Beneficiis Altarium, de Decimis;* Felin. in cap. *de Rescript.*, num. 2, vers. *Naturam vero istorum altarium, sive cappellaniarum;* Fagnan. in cap. *Exposuisti* de Praebend., num. 3. Sed revera Cappella et Cappellania inter se differunt, quia Cappella proprie est locus privatus in Ecclesia, vel extra Ecclesiam positus, vel sacratus; cap. *Quisquis,* vers. *Cappellae* 17, qu. 4; Fusch. de Visit., lib. II, cap. 11, num. 6; Alphons. de Leone de Offic. Cappellani, part. 1, qu. 3, sect. 1, num. 1; Barbosa, Iuris Eccles. univers. lib. II, cap. 8, num. 17. Cappellania vero definitur, quod sit onus celebrandi annuatim certas Missas in Cappella, vel altari. Vasq. t. III, in 3 part. S. Thomae, disp. 234, num. 28; Perez de Lara de Annivers. et Cappell., lib. II, cap. 1, num. 2; Alphons. de Leone de Offic. Cappellani, part. 1, qu. 3, sect. 2, num. 19; Barbosa, Iuris Eccles. univers. lib. III, cap. 5, num. 1.

4 Cappella plerumque accipitur in iure pro modica Ecclesia, ut in cap. 1, et per tot. de 5 Cappellis Monach. Aliquando sumitur pro Ecclesia parochiali, ut cap. *Exposuisti* 33, de 6 Praebend. Interdum intelligitur nomine Cappellae Ecclesia collegiata, ut c. *Cum Cappella* 16, 7 de Privilegiis. Quandoque sumitur pro Ecclesia iurispatronatus, ut cap. *Nobis* 25, de Iurepa- 8 tronatus. Frequenter etiam pro Cappella veniunt sacrorum solemnia, quae coram Papa et Cardinalibus, seu aliis magnis Principibus et Praelatis peraguntur, ut per Card. Palect. de Sacr. Concistor. Consult. part. 5, quaest. 11, pag. 813, lit. *B.* et de his Cappellis Pontificiis plura sanxit Sixtus V, in Const. incip. *Egregie.* 9 Frequentius tamen, et magis proprie pro Cappella intelligimus sacellum, seu oratorium, id est locum Deo consecratum intus, vel extra Ecclesiam; cap. *Quisquis* 20, vers. *Cappellae,* caus. 17, qu. 3. Et Cappella hoc ultimo modo 10 sumpta tribus modis sic appellatur. Primo, quando est aedificatum altare in Ecclesia, etiamsi sit altare maius. Rota in Civitatis Castelli *Beneficii,* 16 Iunii 1628, coram Card. Virili, sive sit in Ecclesia saeculari, sive regulari, ut in toto titulo de Cappellis Monach. Secundo, quando est aedificatum altare in aliquo loco separato ab Ecclesia, ita ut habeat ianuam in publica via, ut fieri solet in villis et in aliis locis campestribus. Tertio, quando est aedificatum altare in aliqua domo alicuius privati in loco remoto eiusdem domus, ita ut sit pars domus. Ita Alphonsus de Leone de Officio Cappellani, part. 1, qu. 3, num. 11, cum seq.; Barbosa Iuris Eccles. univers. lib. II, cap. 8, num. 20.

Quare autem haec loca sic Deo dicata et 11 consecrata appellentur Cappellae, varii varia dicunt. Aliqui enim volunt Cappellam dictam esse a Cappa B. Martini, quam Reges Franciae ad bella portabant, et sub quodam tentorio servabatur, quod inde Cappella, et inde Cappellani custodes illius dicebantur. Barbosa Iuris Ecclesiast. univers. lib. II, cap. 8, num. 19. Alii dicunt quod potius Cappella est Francicum 12 nomen, quod significat tegumen, quod veluti tentorium sibi Reges Francorum exstruebant in castris militaribus, in quibus sacrum audire soliti erant. Azor. Institut. moral. part. II, lib. III, cap. 8, qu. 1 et 2. Nonnulli tenent 13 quod Cappella idem sit ac capanna, et desumatur a verbo *capio,* et *annus,* quasi importet locum, qui capit populum, et in quo annuatim Sacra fiunt. Fringerus in Etymologico latino, verb. *Cappella.* Alii autem sustinent Cap- 14 pellam dictam esse a capris, quarum pellibus olim tegebatur. Glossa in cap. *Concedimus* 30, dist. 1, de Consecratione, ibi: *Cum antiquitus dicerentur cappellae tuguria caprarum pellibus*

tecta, et ibid. Turrecremata num. 4, et cum
15 aliis Barbosa loc. cit. Hisce autem nostris temporibus ex communi usu loquendi Cappella accipitur pro altari in Ecclesia ab aliquo erecto, vel dotato, in quo iuspatronatus obtineat. Rebuff. in Concordata in forma mandati Apostol., verb. *Cappella;* Barbosa loc. cit. num. 18. Et a Cappellis sic sumptis derivantur etymologice cappellaniae.

16 Cappella constructa pro celebratione Missarum debet sufficienter dotari a patrono, aliter non acquirit iuspatronatus. Abbas in cap. *Ad audientiam* 3, de Iurepatronat. num. 4; Garcias de Benefic. part. V, cap. 9, num. 52; Glossa in can. *Quicunque* 30, caus. 16, qu. 7, arg. c. *Nemo Ecclesiam* 9, dist. 1, de Consecration. et declaravit Sacr. Congr. apud Garciam l. c. his verbis: *Dotans insufficienter, quod arbitrabitur ordinarius, non acquirit iuspatronatus,*
17 *sed dicitur benefactor*. Si Cappella non sit sufficienter dotata, potest fieri praeceptum patronis beneficiorum, ut intra competentem terminum provideant altaria de omnibus necessariis, vel ut dotem augeant sub poena privationis eorum iuris, eo autem elapso, et non parito, ad privationem procedi potest. Hinc altaria inornata et indotata posse ab Episcopis et Regularibus concedi aliis patronis, qui eis provideant, si proprii post tertiam monitionem cum aliquo intervallo, vel termino non adeo coarctato ab ordinario faciendam, id praestare negligant, vel recusent, censuit Sacr. Congr. Episcoporum in Mutinensi, 2 Maii 1601 et 16 Februarii 1604, ac alibi saepe, ut testatur Pignatell. tom. VI,
18 consult. 15, num. 4. Praeceptum de augenda, vel constituenda dote, sub poena privationis iurispatronatus et Cappellae, potest fieri quoque patrono, etiamsi in fundatione fuerit sufficienter assignata, et deinde tractu temporis fuerit diminuta, vel deperdita. Sperel. dec. 67, n. 12; Lambertin. de Iurepatronat., lib. I, qu. 6, art. 4, n. 5 et 6; Lotter. de Re beneficiaria, qu. 31, num. 19; Genuens. in Praxi, cap. 109, sub n. 31; Pignatell. citat. tom. VI, cons. 15,
19 num. 5. Et hoc intellige, quando dos a patrono sufficienter assignata periit, vel diminuta est sine ulla culpa rectoris Cappellae, seu beneficii, quia si dos sufficiens assignata a patrono pro totali manutentione altaris, seu Cappellae periisset, vel diminuta esset culpa rectoris Cappellae, seu beneficii, tunc nullatenus esset patronus inquietandus, sed teneretur ad manutentionem rector Cappellae, seu beneficii, qui iuxta regul. 22 Iuris in 6: *Non debet aliquis alterius odio praegravari*, et iuxta regul. 23, etiam Iuris in 6: *Sine culpa (nisi subsit causa)*
20 *non est aliquis puniendus*. Et ad hoc faciunt Canones cap. *Quicunque* 1, et cap. *de his* 4, de Eccles. aedificand., ubi videtur iniunctum rectoribus Ecclesiae vel Cappellae onus ipsas
21 reficiendi et reparandi. Quod onus extenditur etiam ad ornamenta, paramenta, luminaria, et omnia alia sine quibus divina celebrari non possunt, quia fabricatio Ecclesiae et praeparatio ornamentorum a pari procedunt et parificantur; cap. *de his* 20, de Testamentis, ibi: *de his quae in ornamentis, vel pro cereis, seu fabrica, luminaribus, vel aliis ad perpetuum cultum divinum*, etc.

Num autem manutentio altarium, seu Cap- 22
pellarum, quae sunt de iurepatronatus, ac ornamentorum necessariorum pro eisdem altaribus, seu Cappellis, spectet ad ipsos patronos, an ad Ecclesiam in qua dictae Cappellae, seu altaria sunt erecta, stante consuetudine, quod patroni nunquam fuerint coacti ad dictam manutentionem, sed eamdem impensam praestiterit dicta Ecclesia, prout hodie supplet impensas capparum, et omnium paramentorum sacerdotalium, nec beneficiati, qui habent cappellanias erectas in dictis Cappellis, seu altaribus, possunt eidem manutentioni concurrere, stante reditus tenuitate vix excedentis onera Missarum, quae dictis Cappellanis annexa sunt. Sacr. Congr. Conc. in Urbinatensi, in qua fuit propositum tale dubium sub die 10 Maii 1663, ad cap. 7, sess. 21 et cap. 9, sess. 22, respondit: *Teneri Ecclesiam ad limites consuetudinis legitimae. In reliquis prout de Iure.*
Hoc tamen est intelligendum, quando Ecclesia 23
sit ita dotata, ut possit congruenti modo manutenere altaria, et de facto longo tempore manutenuerit, quia tunc dos Ecclesiae censetur etiam dos altarium. Et oportet quod talis dos sit instituta pro manutentione Ecclesiae, non autem sit destituta pro manutentione ministrorum, quia proventus destinati pro ministris non debent minui, ut provideatur altaribus, cum iam ad ipsos ius acquisiverint, quare in tali casu aliunde esset providendum de dote, ut recte dicit Pignatell. loc. cit. num. 3. Quam 24
dotem pro congrua manutentione Cappellae teneretur assignare patronus, ut iam supra diximus, quia fundans Cappellam tenetur illam competenter dotare, quemadmodum pater filiam, iuxta text. in leg. *Qui liberum*, ff. de Rit. nupt.; Abbas cons. 89, n. 29, lib. II; Bellet. Disput. Cleric., § 15, num. 3; Villagut. dec. 9, n. 2; Sperell. dec. 68, num. 15; Rota dec. 230, n. 1, part. 1, divers. arg. cap. *Nemo* 9, dist. 1, de Consecrat.

Si vero nec patronus, nec Ecclesia, nec re- 25
ctor seu beneficiatus possunt necessaria ministrare, et aliter necessitati opportunum remedium praeberi nequit, tunc Episcopus poterit secundum aliquos certam partem pecuniae destinatae pro celebrandis Missis, vel anniversariis ad tempus in eamdem necessitatem convertere, per textum in leg. I cod. de Expens.; Imol., lib. XI; Ioanne Andreas in cap. fin. extra de Testament., et tradit Ricc., dec. 123, part. II; Genuens. in Praxi, cap. 54, n. 5; Pignatell.

26 loc. cit., num. 5. Et facit decretum S. Congr. Concilii in una Romana *Legati Missarum* pro archiconfraternitate S. Mariae de Planctu, quod Legatum conceptum erat his verbis: *di far celebrare tante Messe l'anno, quanto ne comporteranno li frutti della sua eredità.* Ubi quoad distributionem pro utensilibus Sacristiae die 26 Martii 1679, ita rescripsit: *Taxandam esse eleemosynam ad rationem eleemosynae manualis in urbe currentis, detractis tamen ex iisdem introitibus haereditariis scutis quatuor pro singula Missa quotidiana ratione utensilium sacrarum supellectilium pro huius Missae celebratione;* l. XXXIX Decret., fol. 509, ut refert Monacell., t. IV, supplement. ad III tom.,
27 num. 181. Nunc tamen perpendenda sunt decreta Sacr. Congr. Concil. de Celebrat. Missarum cum suis declarationibus, ut recte observavit Episcopus Lyciensis in sua II Synodo Dioecesana, § 2, in annot.; et Pignatell., l. c., num. 5. Vide verb. *Utensilia,* num. 14.

28 Cappellae fundationem, et iuspatronatus demonstrant inscriptiones, arma et insignia familiae insculpta in marmoreis lapidibus, vel pariete Cappellae, quae regulariter apponi non solent in re, vel aedificio alienis sumptibus
29 constructo. Hinc eorum insculptio demonstrat rem esse de dominio, et pertinentia illius cuius sunt arma et insignia. Rota part. XVII, dec. 139,
30 num. 5. Et sic reperta in aliqua Cappella vel altari inducunt praesumptionem iurispatronatus et bonae fidei in antiquis. Rota part. II, dec. 548,
31 num. 7. Et arguunt illum, cuius sunt arma et insignia sibi, et suis aedificare, et acquirere voluisse. Rota part. IX, tom. I, dec. 124, n. 21.
32 Et licet non appareant ita antiqua, ut dici possint apposita fuisse in fundatione, nihilominus conducunt ad probandam fundationem, quia praesumuntur per patronos et fundatores apposita vel ad conservationem sui iuris, vel ad ostendendam devotionem erga Deum et Sanctos.
33 Rota part. I, dec. 13, num. 3. Unde patroni debent manuteneri in quasi possessione tenendi in Cappella, seu altari insignia, ut decrevit Sacr. Congreg. Episcop., 17 Septembris 1601
34 et 4 Septembris 1602. Quae arma, vel insignia, sive probentur esse apposita in fundatione, vel ob restaurationem, aut meliorationem, nulli unquam sive rectori, sive conventus Praelato, sive haeredi licet ea abradere et removere, vel ut memoria fundationis, aut benefactoris deperdatur, vel ut aliorum nomina, et insignia ibi ponantur; l. *Qui liberalitate,* § *Nec eius nomine,* ff. de Operibus publicis, ibi: *Nec eius nomine, cuius liberalitate opus exstructum est, eraso, aliorum nomina inscribantur;* Panimoll. decis. 10, adnot. pr. num. 68; Genuens. in
35 Praxi, capit. 190, n. 1. Imo Genuens. n. 4 concludit haeredem non posse sua arma affigere, in qua sunt illa fundatoris, ne memoria defuncti deperdatur contra mentem ipsius fundatoris, qui in signum patronatus ibidem arma et insignia, seu stemmata familiae suae ponendo videtur id fecisse sub ea lege, ne unquam amoverentur, et aliena ponerentur per dict. l. *Qui liberalitate,* et l. *si Iudices,* de Operibus publicis, et l. *Legatum* ff. de Administr. ser. ad civit. pertinent. Et per hoc tam Iure communi 36
quam particularibus multorum locorum legibus statutum est, quod corrumpentes ac delentes alicuius familiae insignia in Ecclesiis, Cappellis, aliove loco ad perpetuam memoriam collocata, severe puniantur; l. *Opus,* ff. de Operibus publicis. Et quidem Romanus sign. 474, scriptum reliquit poenam eiusmodi esse iudici arbitrariam, cui subscripserunt Gom., § *Poenales,* num. 5, instit. de Actionibus; Rebuff. in Compend. ad Reg. Constitut. Gall., tom. III, tit. de Mat. possess., art. 1, gloss. 2, num. 35, ex textu, ubi Bartol. in l. *Qui liberalitate,* ff. de Operibus publicis; Menoch. de Arbitr., l. II, centur. 3, quaest. 281.

Cappellae regiae, et earum Cappellani subsunt 37
locorum Ordinariis, non autem Cappellarum Magistris; nam et ipsi Reges in spiritualibus subsunt Episcopis dioecesanis; c. *Omnes principes* 4, c. *Solitae* 6, de Maior. et Obedient., cap. *Duo sunt quippe* 10, dist. 96, adeoque multo magis clerici Cappellarum, et ipsa Cappella. Abbas in cap. *Cum Cappella* 16 de Privilegiis, num. 3; Marian. Soccin. ibid. in tertio notabil.; Fagnan., ibid., num. 7. Unde 38
dictae Cappellae, earumque Cappellani, quantumcunque gaudeant praerogativa exemptionis, poterunt nihilominus visitari ab Episcopo loci ex decretis, cap. 4, sess. 6, cap. 6, sess. 25, ut declarasse Sacr. Congr. Conc. refert Fagnan. loc. cit., num. 8, ubi dicit quod cum quidam sacerdos regius cappellanus vocatus ad iudicium coram Ordinario loci postulasset se remitti ad cappellanum maiorem sub praetextu exemptionis, de qua habetur in Conc. Trid. cap. 11, sess. 24, de Reform., Sacr. Congreg. censuit cap. 4, sess. 6, et cap. 6, sess. 25, comprehendere Cappellas regias, etiamsi in privilegiis esset dictum, ut non possent visitari ab Ordinariis, quia cum dict. cap. 6, sess. 25, deroget etiam fundationi, et immemorabili, censetur derogare istis privilegiis. Nec obstant privilegia 39
exemptionis concessa regiis Cappellanis sess. 24, cap. 11, quia reservatio exemptionis, de qua in dict. sess. 24, cap. 11, procedit iuxta terminos cap. *Cum Cappella* 16, de Privilegiis, solum quoad suspensionem, vel excommunicationem, aut interdictum, non autem quoad visitationem, et aliam iurisdictionem, ut ibi aperte patet, et tenet Rota dec. 744, part. I divers.; Covarruv. Practic. cap. 11, num. 5; Barbosa in Concil. sess. 7, cap. 8, num. 26; Fagnan. in dict. cap. *Cum Cappella,* num. 7 et 10. Et de facto Tridentinum dict. sess. 24, cap. 11, de Ref., expresse praeservavit dictam Decretalem ibi:

Et quoad Cappellanos regios iuxta constitutionem Innocentii III quae incipit «Cum Cappella»
40 *subiecti existant.* Nec huic Ordinariorum iurisdictioni (quod scilicet in locis, Cappellis et Ecclesiis, quae sub regum immediata protectione sunt, Episcopi possint visitare et recognoscere decentiam divini cultus, et alia facere, et inquirere, quae pertinent ad sacra mysteria) fuit in aliquo derogatum per Trid. cap. 8, sess. 22, de Reform., ut censuit Sacr. Congr. Concilii in Neapolitana, 12 Decembris 1601, lib. 15,
41 dec. 423. In qua responsione pro instructione additur, quod protectio regia ad effectum exemptionis contentae in textu Concilii non acquiratur per simplicem receptionem in protectionem. Barbosa supra dict. cap. 8, sess. 22 de Reform., num. 30; Monacell. tom. II, tit. 13, form. 2, n. 53; Pignatell. tom. I, cons. 114,
42 num. 32, ubi refert prout sequitur: In una Messan. fuit dubitatum: Primo, an hospitale alias non exemptum, si accipiatur a Rege sub immediata sui protectione, eximatur a iurisdictione Ordinarii, ita ut ab eo visitari non possit, iuxta Sacr. Conc. Trid. dispositionem sess. 22,
43 cap. 8, de Reformat. Secundo, an hospitale, in quo Rex habet iuspatronatus, si alias exemptum non fuerit, visitari possit ab ordinario?
44 Tertio, an per immemorabilem consuetudinem non visitandi aliquod hospitale excludatur ordinarius a iure illud in posterum visitandi?
45 Die 11 Decembris 1621 Sacr. Congr. Concil. ad primum dubium respondit: *Hospitale alias non exemptum non ideo esse immune ab ordinarii iurisdictione, etiamsi acceptum fuerit a Rege sub immediata eius protectione, ac propterea hoc non obstare, quominus ab Archie-*
46 *piscopo visitari valeat.* Ad secundum: *Hospitale, in quo Rex habet iuspatronatus, si alias exemptum non fuerit, utique posse ab ordinario*
47 *visitari.* Ad tertium: *Eiusmodi consuetudinem etiam immemorabilem esse sublatam decreto cap. 8, sess. 22, de Reform., ac proinde per eam nequaquam excludi ordinarium a iure hospitalia visitandi.*

48 Cappellae, seu altaria confraternitatum laicorum existentium in claustris, vel Ecclesiis Regularium, ab Episcopis visitari non possunt, nisi in iis quae confraternitatum administrationem respiciunt. Sacr. Congr. Concil. in una Nucerina Paganorum, 23 Iunii 1629, quam confirmavit in Urbanien., 23 Septembris 1690. Et tenuit similiter Sacr. Congr. Episcop. in Fanen., 10 Aprilis 1693, referente Eminentiss. Card. Carpineo. Tenor autem decreti emanati in Nucerina talis est: *Nucerina Paganorum, 23 Iunii 1692: Sacr. Congr., etc., inhaerendo declarationibus alias factis, censuit confraternitates laicorum in Ecclesiis Regularium exemptorum institutas subesse iurisdictioni et visitationi Episcopi, illasque ab eo visitari posse, nec non illorum Cappellas in eisdem Ecclesiis Regularium existentes, in his tamen quae confraternitatum administrationem respiciunt; et si confraternitatibus incumbit onus manutenendi altare, et illius cultum, Episcopum posse visitare circa ea quae respiciunt ipsam manutentionem, cultum, et ornamenta altaris, seu Cappellae, onera Missarum, atque divinorum officiorum ibidem celebrandorum, et circa ea omnia, quae ad obligationem eorumdem confratrum relationem habent.* Decreta Episcopo Hieracen. prout sequitur: *Questi Eminentissimi miei Signori mi hanno comandato di significarle, che da questa S. C. de' Vescovi e Regolari è stato più volte risoluto, che li Ordinari possono visitare le confraternite de' laici erette nelle Chiese de' Regolari e d' altre persone esenti, non solo in quanto agli beni, ed entrate loro con rivedere i Conti, ma anche le Cappelle stesse in quanto a quello che risguarda l' amministrazione, ed altri obblighi personali, che spettano alla compagnia, e confratelli ascritti a quella, cioè in riconoscere, se l' entrate ed elemosine, che si danno per ornamento e mantenimento delle Cappelle, e per accrescere ivi il culto divino e la divozione del popolo, siano spese fedelmente, con effetto s' impieghino ad utilità, e in benefizio della stessa Cappella, e non in altri usi; non toccando però il restante che spetta alla cura, e total amministrazione dei frati e regolari, che son padroni di tutto il corpo della Chiesa, dove sono dette Cappelle e confraternita, come gli altari, imagini, ed altre cose materiali affisse, ed utensili sacri applicati a quelle, sopra de' quali nè i Vescovi, nè altri Ordinari hanno da ingerirsi, nè usar alcuna giurisdizione, o sopraintendenza, a segno tale che non gli è permesso usar alcun atto giurisdizionale nelle suddette Chiese de' Regolari, fuora di quanto si è detto sopra. Onde V. S. dovrà governarsi in questa conformità, che tale è sempre stato il senso della Sacra Congregazione.*

Potest Episcopus visitare Cappellam, quae 49
est titulus beneficii saecularis, existentem in Ecclesia regulari respectu tantummodo tituli beneficii, ac eiusdem beneficiati, et non ultra. Sacr. Congr. Episcop. et Regul., 12 Apr. 1658. Non potest Episcopus visitare Cappellas cam- 50
pestres Regularium. Sacr. Congreg. Concil. in una Tarvisina, 17 Aprilis 1649, ad cap. 8, sess. 7, de Reform., ubi ut refert Pignatell., tom. I, consult. 347, propositis duobus sequentibus dubiis: primo, an Episcopus possit visitare Cappellas campestres Regularium? secundo, an idem possit praecipere Cappellanis earumdem, ne Missas celebrent, antequam celebretur Missa Ecclesiarum parochialium? S. C. respondit, ad primum *negative* quatenus Ecclesiae sint regulares; ad secundum etiam *negative.* Oratoria tamen publica, quae habent 51
requisita Ecclesiae, visitantur ab Episcopo,

etiamsi sint de pertinentiis Regularium, dummodo separata sint a claustris, et campestria. S. Congr. Conc. in Caesenaten., 23 Sept. 1690, et in Cortonen., 20 Aprilis 1697, ut refert Mo-
52 nacell., tom. I, tit. 5, form. 2, num. 5. Cappellas vero, seu oratoria, quae sunt in grangiis, seu domibus ruralibus Regularium, nullatenus visitare potest Episcopus, nec ab eis procurationem exigere; cum enim non sint loca sacra, aut religiosa, imo nec pia, ut censuit Abbas in cap. *Auctoritate,* de Censibus, num. 1. Fagnan. ibid. in Disceptatione de grangiis, et eorum oratoriis, num. 2 et 9, iam non videtur ex quo capite Episcoporum visitationi subiaceant; cit. cap. *Auctoritate,* ubi Fagnan., n. 1, et in d. Disceptatione de grangiis, a num. 6; Ventrigl. in Praxi, tom. II, annot. 19, § unic. n. 19; Petra tom. II, Comment. in Constit. 8 Honor. III, num. 58. Vide Fagnan. loc. cit. ubi suo more hanc conclusionem solide probat.
53 Sic nec etiam potest Episcopus visitare Cappellas, seu oratoria, quae in privatorum domibus sunt, nec ab eis procurationem exigere. Fagnan., Ventrigl. et Petra locis supracitatis; Pignatell., tom. I, consult. 94, sub num. 24,
54 circa medium, ubi citat iura. Ad haec tamen oratoria, seu Cappellas, in domibus privatorum, licet non possit Episcopus tanquam visitator accedere, permissum ei nihilominus est videre saltem per viam denuntiationis aut inquisitionis, an decenter et cum debita reverentia sacrificium Missae ibi celebretur. Fagnan., l. c., num. 25; Ventrigl. loc. cit.; Barbosa, lib. Iuris Ecclesiast. univers., cap. 8, num. 15; Pignatell., tom. VI, cons. 98, n. 39; Petra,
55 loc. cit., num. 60. Episcopus dispensare non potest ut Missae relictae a testatore in una Cappella dicantur, vel remittantur in alia, quando satisfieri possunt in propria. Sacr. Congr. Conc.
56 in Hispalen., 30 Septembris 1580. Cappellae privatorum palatiorum non gaudent immunitate. Sacr. Congr. Immunit. in Perusina, 9 Decembris 1631, in Tudertin., 7 Maii 1658, et antea Sacr. Congreg. Episcop. in Marsicana,
57 17 Novembris 1716. Cappella carcerum, vel contigua carceribus, non gaudet immunitate. S. C. Immun. in Tudertina, 12 Iunii 1663.
58 Cappella contigua, ut dicitur, *al corpo di guardia,* erecta ut milites ibi degentes audiant Missam, maxime diebus festivis, permittitur declarari non esse locum immunem. S. Congr. Immun. in una Nullius Orbetelli, 16 Februarii 1683.
59 Cappella ruralis vulgo dicta *Una Maestà* posita in publica via, nisi probetur fuisse constructam auctoritate Ordinarii, non gaudet immunitate. S. Congr. Immun. in Spoletana, 2 Martii 1642.
60 Cappella sita in palatio abbatiali, habens ingressum ab atrio eiusdem palatii, inserviens publicae utilitati, gaudet immunitate ecclesiastica, quamvis palatium non sit unitum Ecclesiae abbatiali. Sacr. Congreg. Immun. in una Nullius S. Ioannis in Lamis, 14 Nov. 1662.
Quando Cappella existens in palatio guber- 61
natoris est perpetua et invariabilis, confugientes ad eam gaudent immunitate; secus si sit variabilis et non perpetua. Sacr. Congr. Immun. in Tudert., 6 Maii 1658. Cappella, an vendi et 62
alienari possit? Non posse omnino vendi, neque alienari a constructoribus et institutoribus alicuius Cappellae in aliqua Ecclesia constructae; imo neque ullo modo esse permittendas subrogationes personarum in ius Cappellae per aliquod venditionis genus, late probat Ioseph Maria Maraviglia in leg. 275 et 276 Prudentiae Episcopalis; vid. verb. *Sepultura,* a n. 159 ad 162.

ADDITIONES AUCTORIS.

Cappellam Pontificiam haberi statuitur in ex- 63
sequiis S. R. E. Cardinalium. Benedict. XIV, tom. I, constitut. 37, incip. *Praecipuum,* § 2.
Item Cappellae Pontificiae celebratio, decernitur 64
in basilica S. Mariae Maioris die festo Conceptionis B. M. Virginis. Idem tom. II, in Appendic., num. 9, pag. 47.
Cappellae per octavam SS. Apostolorum Petri 65
et Pauli Romae celebrandae indicuntur et assignantur. Nempe solemnizato cum omni maiori celebritate eorum Natali die, ut moris est, in basilica Vaticana. Secunda die infra octavam 66
in Ecclesia S. Pauli Apostoli Via Hostiensi Missarum solemnia in pontificalibus celebrentur, praesentibus Episcopis Pontificio throno assistentibus. Tertia die in Ecclesia S. Pudentianae, 67
intervenientibus protonotariis Apostolicae Sedis ex numero participantium. Quarta die in Ec- 68
clesia Sanctae Mariae in Via Lata, adstantibus causarum palatii apostolici auditoribus. Quinta 69
die in Ecclesia Sancti Petri ad Vincula, interessentibus camerae apostolicae clericis. Sexta 70
die in Ecclesia S. Petri in Carcere, assistentibus referendariis signaturae iustitiae. Septima die in 71
Ecclesia S. Petri in Monte Aureo, intervenientibus abbreviatoribus de Parco Maiori. Octava 72
die in Sancta Lateranensi basilica solemnitas absolvatur, praesente Missarum solemniis S. R. E. Cardinalium collegio. Vespere autem sacras 73
apostolorum reliquias veneraturi solemni cultu et pari animi devotione ad eamdem basilicam pergant nobilissimi viri Senator urbis, et Romanorum civium, et camerae urbis Conservatores. Pomeridiano autem tempore aliorum 74
dierum, omnes confraternitates urbis per Eminentissimum Cardinalem Vicarium publico edicto intimandae, statutis suis quaeque diebus, ad eam Ecclesiam ubi mane Missa in honorem apostolorum celebrata fuerit, pie et devote procedant. Sic expresse Benedictus XIV, tom. I, 75
constit. 83, incip. *Admirabilis;* concedens singulis confratribus processionaliter accedentibus indulgentiam septem annorum, et totidem quadragenarum, et aliis omnibus utriusque sexus

Christi fidelibus vere poenitentibus et confessis, qui eamdem Ecclesiam, ubi statio erit, religiose visitaverint, indulgentiam centum dierum. Vide dictam constitutionem, ubi insuper assignantur motiva propter quae praedictae Ecclesiae prae aliis sint ad id selectae.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

76 Quo tempore vocabulum hoc *Cappella* usurpari coeperit, tum quae sit eius etymologia, erudite pro more explicat Caraf. de Cappella Regis, cap. 2, § 1.

77 De privilegiis Cappellarum et Cappellanorum regum Angliae, Galliae, Hispaniae, Lusitaniae, Sardiniae, et Neapolis agit idem auctor dict. tractat., cap. 4, per tot.

78 Status Cappellae obnoxiae iuripatronatus an mutari possit inscio patrono, vide apud Rotam in Calaguritana *Praeeminentiarum*, 20 Ian. 1755, coram clar. mem. Millin.

ADDITIONES NOVISSIMAE.

79 De varia Cappellarum significatione et origine late tractat Du Cange in Glossario mediae
80 et infimae Latinitatis, verbo *Cappella*. Cappellae propria significatione dicebantur aedes sacrae, quae in palatio aut circa palatium regum et
81 imperatorum constructae erant. Presbyteri et clerici, qui his Cappellis praepositi erant, Cappellani *Palatini* vel regii dicti sunt, creditque Ludovicus Thomassinus, de Discipl. Eccles., part. IV, l. I, cap. 43, praecipuum scopum sacellorum, sive Cappellarum regiarum fuisse, ut ibi presbyteri divinum officium persolverent, cui principes cum sua familia possent assistere.
82 Lapsu temporis exemplo regum et principium alii etiam fideles laici coeperunt ad honorem alicuius Sancti exstruere aediculas sive oratoria, idque subinde separatim ab Ecclesia parochiali, aut alia collegiata vel cathedrali, etiam constituta dote pro sacerdote et fabrica, aliisque ad Missarum celebrationem, aliaque divina officia
83 peragenda necessariis. Deinde laici non sufficientes exstruere huiusmodi separatas Cappellas, sive sacella, cum convenienti dote, coeperunt in ipsis Ecclesiis maioribus tam parochialibus quam collegiatis et cathedralibus, laterales aliquas aediculas, vel etiam altaria in honorem huius, illiusve Sancti, vel in memoriam alicuius mysterii extruere, eisque adnectere annuos aliquot proventus pro presbyteris, qui his aedi-
84 culis vel altaribus praeessent. Sed de his Cappellis iam pridem statutum, ne ipsae sine consensu et auctoritate Episcopi, in cuius dioecesi
85 parochia sita est, construerentur. Circa haec oratoria sive Cappellas aut sacella admittenda, in primis attendere debet Episcopus, ne per haec populus a parochiali Ecclesia nimium abstrahatur, atque hinc ulterius ex illo Ecclesiae parochialis neglectu oriatur in populo crassa ignorantia, tam circa credenda quam agenda: prospicereque potissimum ut observetur clausula de stylo solita inseri litteris, quibus usus oratorii seu Cappellae conceditur: *Sine parochialis Ecclesiae praeiudicio*. Huiusmodi Cap- 86
pellarum, sive oratoriorum aedificationem aut usum non facile tamen, sed magna de causa Episcopus permittere debet. Dum vero neces- 87
sitate, vel magna causa exigente, hae Cappellae concedendae videbuntur, vult S. Carolus in Conc. Mediol. I, part. II, tit. *Quae pertinent ad celebrationem Missae*, ut Episcopi in his designandis vel probandis haec servent: *Ne sint in interiorum aedium partibus, in quibus domini, vel familia frequentius versentur, sed commodo et honesto loco, a cubiculis, tricliniis, et ab aula separato, ad templi formam et regulam propius accedant. Nec ita angusta sint, ut qui Missam audierint ad ostium aut fenestram stare cogantur, aut denique ibi sacris interesse, ubi promiscue profanum aliquod exerceatur, quod fieri omnino prohibemus.* Ulte- 88
rius ne populus per has Cappellas sive oratoria a frequentatione parochialis Ecclesiae nimium distrahatur, idem Sanctus Carolus insinuat, ut *cui id permissum fuerit, is rarius utatur, ne distracti homines illa commoditate, Ecclesiam Dei minus frequentent, quod exemplo etiam noceat aliis.* Hinc de stylo ordinario in con- 89
cessione Cappellarum excipi solent praecipuae per annum festivitates, ut nimirum non liceat tunc ibidem celebrare, idque conformiter ad vetus Decr. Synodi Agath. apud Grat. dist. 1 de Consecr., can. 55, quo decernitur: *Si quis extra parochias, in quibus legitimus est ordinariusque conventus, oratorium in agro habere voluerit, reliquis festivitatibus, ut ibi Missas audiat, propter fatigationem familiae iusta ordinatione permittimus. Pascha vero, Natali Domini, Pentecoste et Natali Sancti Ioannis Baptistae, et si qui maximi dies in festivitatibus habentur, non nisi in civitatibus aut in parochiis audiant. Clerici vero, si qui in festivitatibus, quas supra diximus (nisi iubente sive permittente Episcopo) Missas celebrare voluerint, communione priventur.* Denique stylus 90
hodiernus addit in concessionibus huiusmodi Cappellarum sive oratoriorum, ut alii praeterquam servitio personae, cuius intuitu oratorium sive Cappella conceditur, necessarii, ibidem audientes Missam ab obligatione eam in Ecclesia audiendi per hoc non liberentur.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

Benedictus XIV, anno 1755 die 22 Ianuarii 91
vetus ordinis praedicatorum privilegium confirmans atque amplificans, publica sacella et privata oratoria in aedibus, praediis ac fundis ad coenobia eiusdem ordinis pertinentibus posita, ab ordinariorum locorum visitatione exemit, eaque ab eiusdem ordinis visitatoribus obiri ac probari iussit his litteris:

BENEDICTUS PP. XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

92 Exponi nobis nuper fecit dilectus filius Antonius Bremond Magister Generalis ordinis fratrum Praedicatorum, quod inter caetera privilegia a Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris eidem ordini illiusque superioribus et fratribus concessa fel. rec. Alexander PP. IV itidem praedecessor noster per suas sub plumbo V Kal. Aprilis 1261, expeditas litteras indulsit, ut in locis in quibus degerent, liceret eis habere oratoria in quibus cum altari portatili possent Missarum solemnia et alia divina officia celebrare. Subinde vero rec. mem. Benedictus PP. XI, etiam praedecessor noster per alias suas sub plumbo IV Idus Martii 1304, super exemptione a iurisdictione Episcoporum itidem expeditas litteras decrevit Ecclesias, oratoria, domos et loca, quae dictus ordo, seu illius fratres tenebunt, et inhabitabunt in futurum, dum et quoties illa tenere et inhabitare contigisset, exempta prorsus existere, nulloque medio Sedi Apostolicae subesse, quae quidem privilegia ab hac Apostolica Sede pluries confirmata fuisse memoratur. Cum autem, sicut eadem expositio subiungebat, dictus ordo quamdam possessionem sancti pastoris nuncupatam in dioecesi Praenestina existentem, Magistrisque Generalibus ordinis huiusmodi assignatam habeat, ad quam tam Magistri Generales praedicti, quam eorum socii, aliique dicti ordinis fratres de illorum licentia rusticationis causa pluries infra annum accedere solent, et commorantur, ac sacrosanctum Missae sacrificium in quadam publica Cappella muro exstructa, sacrisque supellectilibus munita pro eorum spirituali consolatione ac commoditate fratrum laicorum memorati ordinis ad illius custodiam semper existentium agrorumque cultorum et agricolarum, aliarumque personarum ad illam adventantium celebrant, et licet ipse Antoninus Magister Generalis crediderit Cappellam huiusmodi vigore praedictorum aliorumque privilegiorum, ut praefertur, ordini praedicto concessorum, nunquam ab Episcopis Praenestinis visitatam fuisse nec visitari debere, nihilominus transactis mensibus ad suam notitiam pervenerit laicos inibi ad dictae possessionis custodiam commorantes, absentibus tamen Magistris Generalibus praedictis, seu aliis dicti ordinis superioribus propter ignorantiam privilegiorum praedictorum per ternas vices visitationem dictae Cappellae ab Episcopis Praenestinis faciendam permisisse, prout ex actis Sacrarum Visitationum id constare asseritur; cupiatque propterea dictus Antoninus Magister Generalis eidem ordini in praemissis a nobis provideri: Nos, qui dictum Antoninum Magistrum Generalem paternis complectimur affectibus, ipsumque ac dictum ordinem specialibus favoribus, et gratiis prosequi volentes, dictumque Antoninum Magistrum Generalem a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis a iure vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, supplicationibus eius nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ut deinceps in publicis Cappellis, seu privatis oratoriis existentibus in domibus, possessionibus et membris, ad conventus ordinis praedicti nunc, et pro tempore spectantibus et pertinentibus, quae ab ordinariis locorum iuxta ius visitari et approbari soleant, debeantque, licet ab illis, nec visitata, nec approbata fuerint, nihilominus sacrosanctum Missae sacrificium tam per regulares sive eiusdem, sive alterius ordinis, quam saeculares presbyteros tuto celebrari possit, Missamque inibi audientes diebus festivis praecepto Ecclesiae hac de re edito satisfacere intelligantur, absque tamen ullo iurium parochialium praeiudicio, auctoritate apostolica tenore praesentium concedimus et indulgemus. Insuper dictas Cappellas publicas et privata oratoria a quacumque ordinarii locorum auctoritate, superioritate, et dignitate fungentis visitatione, et subiectione auctoritate, et tenore praedictis eximimus, et liberamus, ac exempta et libera esse decernimus, volumus et declaramus; ea tamen lege, ut ad eiusmodi effectum, nempe quoad visitationem per locorum ordinarios super illarum, et illorum fabrica, ornatu et supellectili sacra faciendam, satis sit et sufficiat, et quod dicta oratoria, Cappellae et altaria visitentur, et approbentur, ac visitari, et approbari debeant a patribus visitatoribus dicti ordinis, onerata super his conscientia tam dicti Antonini moderni, quam pro tempore existentis eiusdem ordinis Magistri Generalis. Decernentes easdem praesentes litteras firmas, validas et efficaces existere, et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, ac illis ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter observari, sicque in praemissis per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum palatii apostolici auditores iudicari et definiri debere, ac irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus apostolicis, ac in universalibus, provincialibusque, et synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, et ordinationibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, aliisque quibusvis etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis et innovatis.

Quibus omnibus, et singulis, illorum tenores praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris, die 22 Ianuarii 1755, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Pro D. Cardinali Passioneo,
Ioannes Florius Substitutus.

ADDITIONES CASINENSES.

993 Cappella est locus coopertus ad divina celebrandum, et differt a sacello in eo, quod sacellum erat olim locus diis sacratus sine tecto ad sacrificandum, quo hodie non licet celebrare, nisi in casu necessitatis. Ildeph. Perez de Anniversariis et Cappellaniis, lib. II, cap. 1.

994 Poenitentiae Sacramentum in privatis Cappellis administrari non potest; nam in rituali praescribitur: *In Ecclesia, non autem in privatis aedibus confessiones audiat, nisi ex causa rationabili, quae cum inciderit, studeat tamen id decenti ac patenti loco praestare.*

Generales et provinciales Regularium gaudent 995 facultate erigendi in suis conventibus et collegiis privata oratoria ad divinum cultum deputata absque Episcopi, aut etiam Pontificis licentia, et in ipsis unam, ac plures Missas celebrare faciendi eodem die, sive a regularibus, sive a saecularibus sacerdotibus celebrentur, ratione privilegii localis, cuius omnes sacerdotes frui possunt; ita P. Rossignol. de Eucharist., quaest. 8, art. 14, num. 1 et alii. Privilegia enim Regularium quoad oratoria privata non revocata fuerunt in Concilio Trident. In supradictis Regularium privatis oratoriis seu Cappellis omnes fideles Missam audientes diebus festivis, etiam iis, quibus prohibetur celebratio Missarum in oratoriis privatis, satisfaciunt praecepto, eo quod gaudeant haec oratoria privilegiis, ac si essent publica, utpote dumtaxat ad divinum cultum deputata per se et non tantum per accidens, hoc est permanenter, et non solum transeunter, quod contingit, quando utitur altari portatili, etc., et privilegium locale sit, et non solum personale; unde illo frui possunt omnes Christi fideles. Tamburin. de Sacrif. Missae, lib. I, cap. 4, § 3, num. 6, ut citat Cavalieri Op. liturg. tom. V, pag. 5.

CAPPELLANIA

Summarium.

1. Cappellaniae sunt in triplici differentia, scilicet Cappellaniae mercenariae, collativae et gentilitiae. - 2. Cappellaniae mercenariae, quae sint? Et quare mercenariae dicantur? - 3. Tales Cappellaniae dicuntur etiam manuales, et ad nutum revocabiles. - 4. Cappellaniae collativae quae sint. - 5. Quare dicantur collativae. - 6. Cappellaniae gentilitiae, seu iurispatronatus quae sint. - 7. Episcopus nequit ullimode excludi a collatione, seu institutione talis Cappellaniae gentilitiae, seu iurispatronatus, etiamsi fundator in eius fundatione asseruerit, quod Episcopus nequeat se ingerere, et si se ingesserit, institutio cappellani nullius sit roboris. - 8. Licet enim testator, seu fundator possit in limine fundationis adiicere quascumque leges et conditiones sibi benevisas, etiam iuri communi contrarias, requiritur tamen, quod tales leges, et conditiones non sint contra naturam Cappellaniae et iurispatronatus, et quod sint ab Episcopo concordatae et admissae. - 9. Unde cum talis conditio a testatore, seu fundatore posita, esset contra naturam verae Cappellaniae, ex qua requiritur, quod vera Cappellania conferatur a solis Ecclesiae Praelatis, eorumque Officialibus; ideo habenda esset pro non adiecta. - 10. Ad titulum Cappellaniae mercenariae et amovibilis, nemo potest ordinari. - 11. Si tamen talis Cappellania mercenaria, et amovibilis consentiente patrono, et Episcopo conferatur alicui in titulum vitalitium, poterit ipse ad sacros ordines promoveri, seu ordinari. - 12. Obtinens autem Cappellaniam in Cappella Papae, licet sit ad nutum amovibilis, potest ad illius titulum ordinari. - 13. Cappellania erecta in una Ecclesia non potest sine necessitate transferri de iure communi ad aliam Ecclesiam; etiamsi sit Cappellania de iurepatronatus. - 14. Missarum enim onera relicta in determinata Ecclesia seu Cappella, non possunt alio transferri absque Sedis Apostolicae licentia. - 15. Imo neque Nuntius Apostolicus potest concedere indultum, quod Missae celebrandae in loco a testatore designato alibi celebrentur. - 16. Alias translatio esset nulla, quamvis fieret auctoritate exsecutorum testamentariorum, qui talem facultatem expressam non haberent. - 17. Videtur tamen esse a Sancta Sede indulgendum, ut Cappellania iurispatronatus possit transferri de loco ad locum, ut de facto fuit indultum, ut Cappellania transferretur de castro ad aliud castrum de iurisdictione eiusdem familiae; ad num. 18. - 19. Cappellaniam obtinens, non tenetur sacros ordines suscipere, sed Missarum oneri potest per alium satisfacere, nisi in fundatione cautum sit, ut per seipsum celebret. - 20. Cappellania, in cuius erectione fundator sic disposuit: *Instituatur cappellanus, qui Missas celebret:* non est sacerdotalis, et conferri potest clerico quatuordecim annorum. - 21. Cappellania, in cuius erectione fundator sic disposuit: *Eligatur cappellanus, vel sacerdos,* non est sacerdotalis, et potest etiam conferri simplici clerico annorum quatuordecim. - 22. Cappellania hac conditione erecta: *Ut eligi debeat unus praebendarius, qui singulo quoque die teneatur Missam celebrare et divinis officiis interesse,* non est sacerdotalis, et cappellanus potest per alium Missas celebrari facere. - 23. Cappellania hac lege fundata: *Ut cappellanus per seipsum Missas celebrare teneatur,* conferri potest simplici clerico, in ea tamen aetate, ut infra annum possit in Sacerdotem ordinari, nisi alia essent verba in fundatione posita, quae requirerent obtinentem tempore collationis esse actu Presbyterum. - 24. Cappellania, in cuius erectione habentur similia verba: *Legavit dictae Ecclesiae collegiatae duplas octoginta pro constituenda et erigenda una praebenda sacerdotali in dicta Ecclesia, cum onere, ut praebendarius nominandus, et eligendus ad dictam praebendam teneatur singula hebdomada celebrare Missas duas in dicta Ecclesia,* non requirit praesentandum esse actu sacerdotem, sed sufficit, quod sit talis aetatis, ut infra annum promoveri possit ad Sacerdotium. - 25. Cappellania, in cuius fundatione habentur consimilia verba: *Quilibet sacerdos, qui pro tempore fuerit, continuam residentiam personalem in dicta Ecclesia facere teneatur, et singulis diebus, quibus facultas, et commoditas sibi aderit, in dicta Ecclesia*

teneatur missam devotione debita celebrare, non requirit, quod praesentandus sit actu sacerdos, sed sufficit, quod intra annum possit ad sacerdotium promoveri. - 26. Sic etiam Cappellania erecta hac lege: *Usufructuarii teneantur manutenere cappellanum unum, seu presbyterum, qui omni die celebret, et celebrare debeat Missam unam in Ecclesia per ipsum testatorem fundata,* etc., *et post eorum obitum per N. et N. quos eligit in patronos dictae Ecclesiae, manuteneri debeant duo cappellani, qui omni die residentiam faciant in dicta Ecclesia, et qui celebrent, et celebrare debeant Missam in eadem,* est quidem Cappellania sacerdotalis, sed satis est, ut ad eam praesentetur clericus in ea aetate constitutus, ut infra annum possit ad Sacerdotium promoveri. - 27. Cappellaniae in cathedrali, quorum cappellani a Capitulo electi tenentur Missas Conventuales canere, et divinis interesse, sunt sacerdotales aptitudine. - 28. Cappellania in cathedrali Ecclesia sic fundata: *Ut cappellanus debeat celebrare diu, noctuque divinum officium,* non requirit, ut cappellanus debeat esse presbyter. - 29. Cappellania, in cuius erectione sic statuitur: *Eligatur sacerdos, qui celebret,* non requirit, ut praesentandus sit actu sacerdos, sed sufficit, ut infra annum possit ad sacerdotium promoveri. - 30. Cappellania, in cuius fundatione sic disponitur: *Eligatur cappellanus qui actu sit sacerdos, vel non conferatur nisi presbytero,* requirit necessario, quod praesentandus sit actualiter sacerdos. - 31. Ad dignoscendum autem, an ad cappellaniam sit praesentandus cappellanus, qui sit actu sacerdos, vel solum aptitudine, sequenda est theorica Sacrae Rotae Romanae. - 32. Et theorica est ut sequitur: Aut verba fundationis, seu institutionis beneficii respiciunt ex necessitate ipsum actum praesentationis, institutionis, vel collationis; aut non respiciunt actum, sed potius illius prosecutionem. - 33. In primo casu requiritur sacerdotium in ipso actu, ut v. g. si Fundator dixerit: *Volo ut praesentetur, vel instituatur, aut eligatur sacerdos: vel ut Cappellania conferatur sacerdoti, seu constituto in ordine sacerdotali.* - 34. Et idem est, si fundator Cappellaniae dixerit: *Volo ut praesentetur presbyter, vel cappellanus, qui Missam celebret.* - 35. Nec requiritur adiectio illius dictionis *actu,* seu *actualitate,* id est praesentetur, seu instituatur *actu presbyter,* vel qui *actualiter sit constitutus in ordine presbyterali;* sed satis est, ut testator in fundatione disposuerit, *ut praesentetur seu instituatur sacerdos, qui Missam celebret.* - 36. Imo Barbosa vult, quod ad Cappellaniam his verbis institutam: *Ut praesentetur, aut nominetur presbyter, sive sacerdos,* requiratur actu sacerdotium, quamvis non alia adessent, quae apponi plerumque solent, neque, *qui celebrat Missas,* aut his similia. - 37. In secundo casu non requiritur in praesentando sacerdotium actu, sed sufficit, ut sit in ea aetate, ut infra annum possit ad sacerdotium promoveri, ut v. g. si in fundatione consimilis dispositio habeatur: *Cappellanus debeat esse presbyter,* vel: *Praesentetur clericus, qui per seipsum teneatur Cappellaniae in divinis inservire, et Missas celebrare;* vel: *Praesentetur qui celebrare teneatur,* et huiusmodi; ad num. 38. - 39. Licet enim in his casibus, aliqui senserint requiri Sacerdotium actu, veritas tamen est in oppositum. - 40. Et sic in his, et similibus terminis, saepius respondit Sacr. Congreg. Concilii, et signanter in Tiburtina, in qua testator mandabat, *quod in Cappella erecta per eum Missae celebrari deberent ab uno sacerdote de familia, eoque non existente celebrari deberent a sacerdote deputando.* Item in Iustinopolitana in qua erecta erat Cappellania cum hac lege: *quod Missa quotidiana in puncto meridiei, constituto sacerdote, aut Canonico bonae vitae celebrari committatur.* Item in Tusculana, in qua testator mandaverat erigi in cathedrali *beneficium cum onere inserviendi choro, et celebrandi unam Missam de Requiem pro qualibet hebdomada.* - 41. Et sic pluries declaraverat pro variis Cappellaniis erectis in consimilibus terminis, ut potest videri supra n. 22, 23, 24, 25, 26, 27, semper interpretando et statuendo, quod similes Cappellaniae sint quidem sacerdotales habitu; sed tamen satis est, ut ad eas praesententur, seu instituantur clerici in ea aetate, ut infra annum possint ad sacerdotium promoveri. - 42. Regulare enim est in beneficiis sacerdotalibus sufficere solam habilitatem ad sacerdotium. - 43. Cappellania fundata cum onere interessendi divinis officiis in cathedrali, vel collegiata, requirit personale servitium, quod non potest adimpleri per substitutum. - 44. Si vero Cappellania fundata sit in Ecclesia non cathedrali, vel collegiata sed in alia Ecclesia non habente servitium chori, hoc casu quamvis in fundatione Cappellae cautum sit, ut cappellanus debeat Missas celebrare, et divinis inservire, seu interesse, tamen non tenebitur ordinem sacerdotalem suscipere, nec Missas, aut divina officia celebrare per seipsum, sed satis erit, ut haec munia per alium adimpleat. - 45. Cappellaniae cathedralis Ecclesiae, quarum reditus in distributionibus quotidianis consistunt, personalem residentiam requirunt. - 46. Cappellania sic instituta: *Ut cappellanus quotidie Missam celebret, et si negligens fuerit, certam poenam incurrat,* non requirit personalem residentiam. - 47. Item personalem residentiam non requirit Cappellania, in cuius erectione dispositum est: *Ut domus aedificetur Cappellano, in qua habitet, et divinis inserviat, et nisi habitet et inserviat, possit amoveri et de alio provideri.* - 48. Cappellaniae, quibus incumbit onus celebrandi Missas, et choro inserviendi, non sunt compatibiles cum canonicatibus, et parochialibus, quamvis per earum constitutiones liceat servire per substitutum. - 49. Cappellania sic fundata: *Ut eligatur idoneus cappellanus sacerdos, qui Missam celebret,* est sacerdotalis; sed cappellanus non tenetur inservire per seipsum et potest celebrare per alium. - 50. Cappellania non potest conferri filiis illegitimis presbyterorum in Ecclesiis, in quibus eorum patres fuerunt beneficiati. - 51. Nisi constet de erectione Cappellaniae auctoritate ordinarii vel vere, vel saltem praesumptive, Cappellania non ecclesiastica, sed laicalis dicenda est. - 52. Exsecutor testamentarius an, et quando in erectione Cappellaniae auctoritatem ordinarii adhiberi possit. - 53-55. Defunctus quando alienus ab ecclesiastica qualitate Cappellaniae dici queat, et quando non. - 56. Cappellania quando dicatur sacerdotalis. - 57. Et quando non. - 58, 59. Explicatur auctor n. 11 et 43.-* 60. Cappellaniarum origo. - 61, 62. Cappellania in quibus conveniat cum beneficio. - 63, 64. Et in quibus differat. - 65. Quidnam commune habeat cum anniversariis et piis relictis. - 66. In quo ab iis distet. - 67. Unde Cappellania exstinguitur, ubi fundi perierint. - 68. Fundi Cappellaniae assignati sine solemnitate alienari non possunt. - 69. Bona Cappellaniae una cum obligationibus cohaerentibus semper manent apud cappellanum.

1 Cappellaniae sunt in triplici differentia, scilicet Cappellaniae mercenariae, Cappellaniae collativae, et Cappellaniae gentilitiae, seu iu-
2 rispatronatus. Cappellaniae mercenariae sunt illae, quae ita instituuntur, ut non conferantur sacerdoti in titulum, sed eligatur ad implendum munus impositum a testatore, ita tamen, ut possit ad nutum haeredis removeri. Ut cum v. g. testator relinquit laico bona temporalia cum onere faciendi celebrari in tali altari certas Missas a sacerdote sibi bene viso; et hac ratione Cappellania dicitur mercenaria, cum Missae celebrentur recepta mercede sine titulo, et tunc bona relicta pro hoc onere remanent in sua temporalitate. Nec Episcopus potest in his se intromittere. Licet enim talia bona sint affecta onere

Missarum, possidentur tamen a laico, et sub eius sunt regimine et dispositione, ut notavit Gamma dec. 288, num. 4, in princip. arg. text. 3 in l. fin. c. de Bon. vacant., lib. X. Et tales Cappellaniae dicuntur etiam manuales, et ad nutum revocabiles, quia in alterius manu, et dispositione stat illa relinquere, vel auferre, et istae rigorose loquendo non sunt proprie beneficia ecclesiastica, cum de natura beneficii ecclesiastici proprie dicti sit, ut institutum perpetuo duret; cap. *Sanctorum* 2, dist. 70.

4 Cappellaniae collativae sunt illae, quae ita sunt institutae, ut conferantur in titulum, ut cum v. g. testator reliquit bona temporalia, ut ex eorum reditibus celebrari debeat in tali altari Missa quotidiana, vel certus Missarum numerus singulis annis, quam Cappellaniam debet haeres cum Episcopi auctoritate erigere, et fundare, quia nullus privatus sine ordinarii auctoritate potest locum sacrum, vel rem spiritualem constituere; arg. c. *Ad hoc* 4, de Religios. Domib. Si enim Episcopi auctoritas, et assensus in erectione deficeret, non dicerentur beneficia ecclesiastica proprie dicta; arg. cap. *Nemo* 9, dist. 1, de Consecrat. Rota part. 2, recent. 5 dec. 371, num. 3. Dicuntur autem collativae, quia ad Episcopum pertinet eas conferre, et quamvis nominatio ad easdem Cappellanias possit esse a laico, non potest testator apponere conditionem, quod Episcopus se non intromittat ad conferendum, supposito, quod sint institutae cum recensitis conditionibus per text. cap. *Si quidem* 2, caus. 10, q. 1.

6 Cappellaniae gentilitiae, seu iurispatronatus sunt eiusdem rationis cum collativis, hoc solum adiecto, ut ad haeredes, seu electos, seu vocatos a testatore pro tali iurepatronatus, pertineat ius nominandi ad huiusmodi Cappellanias, servatis, quae in hoc genere quoad nominationem servanda sunt. Licet enim nominatio fiat a patrono, institutio tamen, seu collatio ad Episcopum pertinet. Rota decis. 10, de Testam. in antiquis, num. 1, cap. *Ex frequentibus,* 3, de Institutionibus, et cap. *Nullus* 7 *Laicorum*. Nec Episcopus potest ullimode excludi a collatione, seu institutione talis Cappellaniae gentilitiae, seu iurispatronatus, etiamsi fundator in eius fundatione asseruerit, quod Episcopus nequeat se ingerere, et si se ingesserit, institutio cappellani nullius sit roboris; talis enim Cappellania, hoc non obstante, subsistit, nam quod de iure non tenet, vinculo poenae nequit constringi; per textum in l. *Non dubium* in fin., c. de legibus, et l. *Quod de* 8 *bonis,* §. 1, ff. ad l. falcid. Licet enim testator, seu fundator possit in limine fundationis adiicere quascumque leges, et conditiones sibi benevisas, etiam iuri communi contrarias, requiritur tamen, quod tales leges, et conditiones non sint contra naturam Cappellaniae, et iurispatronatus, et quod sint ab Episcopo concordatae et admissae; cap. *Significatum,* 11 de Praebend., cap. *Praeterea,* 23 de Iurepatr. et cap. *Quando,* 16 de Censib., et est communis DD. cum Rota dec. 1 de Praebend. in novis, et dec. 2 de Testam. in antiq. Unde 9 cum talis conditio a testatore, seu fundatore posita, esset contra naturam verae Cappellaniae, ex quo requiritur, quod vera Cappellania conferatur a solis Ecclesiae praelatis, eorumque officialibus; cap. *Ex frequentibus,* 3 de Institutionibus, c. *Si quis deinceps,* 12, cap. *Si quis Clericus,* 16, cap. *Constitutiones,* 17, cap. *Nullus Laicorum,* 18, cap. *per Laicos,* 20, caus. 16, q. 7; ideo habenda esset pro non adiecta. Abbas in cap. *Nobis,* num. 5, de Iurepatronatus; Innocentius in c. *In Lateranensi,* n. 5, de Praebend.; Lambertinus de Iurepatronat., lib. 1, prim. part. q. 9, principal. n. 68; Sarminensis lib. 1, select. cap. 11, n. 10.

Ad titulum Cappellaniae mercenariae et amo- 10 vibilis nemo potest ordinari, quia cappellanus mercenarius, et amovibilis titulum habere non censetur; arg. cap. *Constitutus,* 8. de Filiis presbyterorum, et Abbas ibi num. 5. Nec habet certos reditus, quibus sustentari valeat, ne emendicare, aut turpem artem exercere teneatur in magnum dedecus ordinis ecclesiastici, potest enim ad nutum haeredis vel erogatarii removeri. Ita tenent Maiol. de Irregularitate, l. IV, c. 14, n. 4; Campanil. in div. Iur. Can. rub. 8, cap. 4, num. 8 in fin.; Garcias part. 1, de Benefic., cap. 2, num. 83, et plures alii cum Barbosa de Offic. et potest. Episc. part. II, alleg. 19, num. 15, et lib. III Iuris Ecclesiast. univers., cap. 5, num. 19. Si tamen talis Cappellania 11 mercenaria, et amovibilis, consentiente patrono, et Episcopo, conferatur alicui in titulum vitalitium, poterit ipse ad sacros ordines promoveri, seu ordinari. Et ratio est, quia ipse in tali casu haberet ea, quae ex sacris canonibus, et pontificum constitutionibus in hac parte requiruntur, scilicet sufficientes reditus ex beneficio ecclesiastico, quibus sufficienter sustentari valeat, ne teneatur emendicare, aut sordidam artem exercere, cum, quoad usque vixerit, haberet reditus illius Cappellaniae, qui sufficientes supponuntur ad congruam sustentationem. Accedit praxis circa hoc fere communis. Obti- 12 nens autem Cappellaniam in cappella Papae, licet sit ad nutum amovibilis, potest ad illius titulum ordinari. Navarr. cons. 20, de Temporib. ordinat.; Sayr. in floribus dec. sub eodem titul., decis. 59; Aloys. Ricc. in Praxi fori ecclesiast. resolut. 334, in fine; Molfes. tract. 6, sub cap. 1, num. 77; Alphons. de Leon. part. I, qu. 3, num. 57; Barbosa de Offic. et potest. Episcop. alleg. 19, num. 30, et lib. III Iuris Eccles. univers., cap. 5, num. 19.

Cappellania erecta in una Ecclesia non potest 13 sine necessitate transferri de iure communi ad aliam Ecclesiam; etiamsi sit Cappellania de iu-

repatronatus. Et ratio est, quia Cappellania collativa procul dubio est affixa Ecclesiae; est enim beneficium ecclesiasticum, quod erigi non potest nisi ad altare; cap. *Nemo* 9, dist. 1, de Consecr., et notat Lotter. de Re benefic. lib. I, quaest. 4, num. 55; Duran. dec. 130, n. 4. Eo ipso tamen quod altare erigitur, remanet affixum Ecclesiae, in qua erigitur. Unde Tridentinum sess. 25, de Reformat., cap. 5, iubet, quod his Cappellaniarum, seu beneficiorum erectionibus non derogetur; ibi: *Ratio postulat, ut illis quae bene constituta sunt, contrariis ordinationibus non detrahatur, quando igitur ex beneficiorum quorumcumque erectione, seu fundatione, aut aliis constitutionibus qualitates aliquae requiruntur, seu certa illis onera sunt iniuncta, in beneficiorum collatione, seu in quacumque alia dispositione, eis non derogetur.*

14 Missarum enim onera relicta in determinata Ecclesia, seu Cappella, non possunt alio transferri absque Sedis Apostolicae licentia, ex S. C. Concil. in Hispalen., 30 Septembris 1580, et
15 in Brixien., 1 Decembris 1684. Imo neque Nuntius Apostolicus potest concedere indultum quod Missae celebrandae in loco a testatore designato alibi celebrentur. Sacr. Congr. Conc.
16 in Genuen., 18 Augusti 1703. Alias translatio esset nulla, quamvis fieret auctoritate exsecutorum testamentariorum, qui talem facultatem expressam non haberent. Sacr. Congr. Conc. in Derthonen., 4 Iulii 1701.

17 Videtur tamen esse a S. Sede indulgendum, ut Cappellania iurispatronatus possit transferri de loco ad locum, ut de facto fuit indultum, ut Cappellania transferretur de castro, in quo a Domino ipsius castri fuerat erecta ad aliud castrum de iurisdictione eiusdem familiae, ex quo primogenitus fundatoris amiserat ius castri, in quo fundata erat, et petierat a Sac. Congr. Concilii facultatem transferendi ad aliud castrum, in quo iurisdictionem habebat. Et ratio indulgendi videtur rationabilis, scilicet necessitas sacrificii in nova Ecclesia, praesertim cum nullum detrimentum cultus divinus patiatur in Ecclesia, in qua fundata est Cappellania, cum supponatur in dicta Ecclesia adhuc remanere alios cappellanos, uti remanserant in casu expresso. Tum quia prima Ecclesia censetur electa a fundatore Cappellaniae cum respectu ad patronos illius castri, tanquam proprii, et possessi ab ipsis. Unde transeuntibus patronis ad aliud castrum videtur transferenda etiam Cappellania, quia Ecclesia censetur electa cum sua qualitate, seu tanquam patronatus castri, ex eo quod sit electa cum respectu ad patronos, iuxta illud 2 Machab., cap. 5, n. 19: *Non propter locum gentem, sed propter gentem locum elegit Deus.* Ex hoc autem fit, quod dum patroni se transferunt ad alium locum, transferatur cum ipsis Cappellania patronatus, quia prior desinit esse locus patronalis, atque adeo non amplius est ille, quem contemplatus est fundator, quia eum contemplatus est tanquam patronalem, et cum respectu ad patronos, et novus incipit esse ille, quem est contemplatus, quia fit patronalis, et fit talium patronorum, quales in fundatione fundator fuit contemplatus. Et id a fortiori procedit, quia cum patroni soleant percipere emolumentum ab hac celebratione Missarum, oritur praesumptio, quod fundator voluerit hoc pacto ipsis providere ex parte non solum eorum commodo, sed etiam praesenti necessitati, qua nunc tenentur ob inopiam Missarum in novo castro. Quilibet enim praesumitur operari eo modo, quo sibi utilis est; l. I et II, ff. de Solut. Unde censendum est fundatorem nedum re- 18
spexisse ad fructum sacrificii, sed etiam ad sublevandam indigentiam haeredum patronorum, cum in hoc potuerit exercere actum pietatis, et ordinare suam dispositionem ad duplicem finem, et ex utroque percipere utilitatem; et propterea videtur ex gratia a Sancta Sede esse indulgendum, ut revera censuit Sacr. Congr. Conc. in Viterbien., 25 Ian. 1663. Hactenus Pignatell. tom. IV, cons. 12, n. 2 et 3.

Cappellaniam obtinens non tenetur sacros 19
ordines suscipere, sed Missarum oneri potest per alium satisfacere, nisi in fundatione cautum sit, ut per se ipsum celebret. Sac. Congr. Concil. in Mediolanen., 6 Iulii 1581. Cappel- 20
lania, in cuius erectione fundator sic disposuit: *Instituatur cappellanus, qui Missas celebret,* non est sacerdotalis, et conferri potest clerico quatuordecim annorum. Sac. Congreg. Conc. 15 Iunii 1589, et saepe alibi, et signanter in Milevitana, ut testatur Fagnan. in cap. *Ut Abbates,* 1, de Aetat. et qualit. et ordine praeficiendorum, num. 70. Et ratio est, quia per illum modum loquendi significare voluit testator potius onus cappellano impositum Missas celebrandi, quam factum ipsum celebrationis Missarum; non enim tale onus imponitur ei personaliter adimplendum, sed potest adimplere vel per se, vel per alium. Cappellania, in cuius 21
erectione fundator sic disposuit: *Eligatur Cappellanus, vel sacerdos,* non est sacerdotalis, et potest etiam conferri simplici clerico annorum quatuordecim. Et ratio est, quia in disiunctivis sufficit, quod propositio in una parte verificetur. Glossa in cap. *Ex parte,* verb. *Perpetuo,* de Rescriptis; Rota Romana dec. 7, de Rescriptis in novissimis. Si enim debuisset esse sacerdos, superflue fuisset apposita illa particula *cappellanus,* cum satis fuisset dicere, quod eligendus deberet esse sacerdos; nam eo ipso, quod sacerdos fuisset electus, immediate esset cappellanus, et iuxta hunc sensum processit Rota in Lucana *Cappellaniae,* 17 Decem. 1593, coram Card. Gyptio, quam ad integrum refert Garcias part. 7, de Benefic., cap. 1, num. 79. Cappellania hac conditione erecta: *Ut eligi* 22

debeat unus praebendarius, qui singulo quoque die teneatur Missam celebrare, et divinis officiis interesse, non est sacerdotalis, et cappellanus potest per alium Missas celebrari facere. Sic decisum fuisse a Sacra Cong. Concil. in
23 Placentina refert Fagnan. loc. cit. n. 97. Cappellania hac lege fundata *ut cappellanus per seipsum Missas celebrare teneatur*, conferri potest simplici clerico, in ea tamen aetate, ut infra annum possit in sacerdotem ordinari, nisi alia essent verba in fundatione posita, quae requirerent obtinentem tempore collationis esse actu presbyterum. Sic expresse decisum a Sac. Congr. Conc. refert Fagnan. in cap. *Ut Abbates*, num. 52, et in cap. *Conquerente*, 6 de Clericis non residentibus, n. 29. Et ratio est, quia in beneficiis sacerdotalibus sufficit habilitas proxima ad sacerdotium per textum in c. *Si*, 15 de Institutionibus in 6, cum ibi notatis, et Conc. Trident. sess. 24, cap. 12, de Reform. Abb. et Dec. post Innocent. in cap. *Cum in cunctis*, § *Inferiora*, de Electione; Rolan. cons. 42, num. 59, lib. I, ubi testatur de communi, et in terminis Cappellaniae sacerdotalis de recepta opinione testatur Navarr. consil. 7, in fine de Praebend.; Marchin. tract. 3, de Sacrific. Missae, part. 2, cap. 29, num. 10.
24 Cappellania, in cuius erectione habentur similia verba: *Legavit dictae Ecclesiae Collegiatae duplas octoginta pro constituenda et erigenda una praebenda sacerdotali in dicta Ecclesia, cum onere, ut praebendarius nominandus, et eligendus ad dictam praebendam, teneatur singula hebdomada celebrare Missas duas in d. Ecclesia*, non requiritur praesentandum esse actu sacerdotem, sed sufficit, quod sit talis aetatis, ut infra annum promoveri possit ad sacerdotium. Sacra Congregatio Concilii 5 Ianuarii 1604, apud Fagnan. loc. cit. n. 52.
25 Cappellania in cuius fundatione habentur similia verba: *Quilibet sacerdos, qui pro tempore fuerit, continuam residentiam personalem in dicta Ecclesia facere teneatur, et singulis diebus, quibus facultas et commoditas sibi aderit, in dicta Ecclesia teneatur Missam devotione debita celebrare,* non requirit, quod praesentandus sit actu sacerdos, sed sufficit quod infra annum possit ad sacerdotium promoveri. Sic Sac. Congr. Conc. 13 Iunii 1608, apud
26 Fagnanum loc. cit. num. 52. Sic Cappellania erecta hac lege: *Usufructuarii teneantur manutenere unum cappellanum, seu presbyterum, qui omni die celebret, et celebrare debeat Missam unam in Ecclesia per ipsum testatorem fundata, etc., et post eorum obitum per N. et N. quos eligit in patronos dictae Ecclesiae, manuteneri debeant duo cappellani, qui omni die residentiam faciant in dicta Ecclesia, et qui celebrent, et celebrare debeant Missam in eadem,* est quidem Cappellania sacerdotalis, sed satis est, ut ad eam praesentetur clericus in ea aetate constitutus, ut infra annum possit ad sacerdotium promoveri. Eadem Sacr. Congr. Concil. 22 Februar. 1614, apud Fagnan. loco cit. n. 53. Cappellaniae in cathe- 27
drali, quarum Cappellani a capitulo electi *tenentur Missas conventuales canere, et divinis interesse*, sunt sacerdotales aptitudine. Sic a Sacra Congregatione Concilii decisum fuisse refert Fagnan. loco citato num. 53. Cappella- 28
nia in cathedrali Ecclesia sic fundata: *Ut cappellanus debeat celebrare diu, noctuque divinum officium*, non requirit, ut cappellanus debeat esse presbyter. Sic decrevisse Sacram Congreg. Concil. in Pistoriensi et Abulensi refert Fagnan. loco cit. num. 72. Et ratio est, quia verbum, *celebret divinum officium*, non refertur ad celebrationem Missae, ut colligitur ex Clementin. 1, § *Ne igitur*, de Celebrat. Missarum, ubi Zabar. num. 2. Cappellania, in 29
cuius erectione sic statuitur: *Eligatur sacerdos qui celebret,* non requirit, ut praesentandus sit actu sacerdos, sed sufficit, ut infra annum possit ad sacerdotium promoveri. Sic Gratianus Disceptat. forens. c. 133, n. 1, ubi adducit plures Rot. Rom. decisiones; et videntur facere etiam decisiones S. C. C. adductae supra n. 21, 22, 23, 24, 25, 26. Annexio enim Sacerdotii ad Cappellaniam, seu beneficium intelligitur ibi facta per modum aptitudinis. Imo iuxta illustrissimi, ac Reverendissimi D. D. Iosephi Mariae Maraviglia lege 218 Prudentiae Episcopalis, neque necesse est ut simplex clericus ad hanc Cappellaniam sic erectam, et fundatam praesentatus, et institutus ad sacerdotium unquam promoveatur. Non enim per illam clausulam designatur qualitas pro idoneitate eligendi, sed qualitas muneris exercendi, quod cum per alium impleri possit, non est intelligenda tanquam qualitas propria personae electae, sed tanquam qualitas requisita ad satisfaciendum oneri, cui satis est, quod per alium satisfiat. Sic ille. Vide etiam infra n. 49.
Cappellania, in cuius fundatione sic disponitur: 30
Eligatur cappellanus, qui actu sit sacerdos, vel non conferatur, nisi presbytero, requirit necessario, quod praesentandus sit actualiter sacerdos. Sic communiter doctores cum Gratiano Discept. Forens., cap. 133, num. 2. Et ratio est clara, quia in huiusmodi dispositionibus habetur expressa mens testatoris exigentis qualitatem Sacerdotii actualis, a qua non potest recedi, neque ab ordinario etiam de consensu patronorum, ut censuit Sacra Congregatio Concilii teste Fagnano in capit. *Conquerente*, 6, de Clericis non residentibus, num. 24, et dixit Rota in Alexandrina *Decanatus*, coram Orano, 12 Iunii 1598.

Ad dignoscendum autem an ad Cappellaniam 31
sit praesentandus cappellanus, qui actu sit sacerdos, vel solum aptitudine, sequenda est theorica, quam tenuit Rota Romana in pluri-

mis consimilibus casibus, et signanter in Parmen. *Prioratus* 8 Iunii 1578 coram Blanchetto, in Firmana *Beneficiorum* 26 Novembr. 1582 coram Orano, et 29 April. 1583 coram Blanchetto, in Valentina *Iurispatronatus* 20 Martii 1589 coram Orano, in Alexandrina *Decanatus* 12 Iunii et 14 Decembris 1589 coram Orano, in Romana *Cappellaniae* 19 Martii 1596 coram Cardin. Pamphilio, in Gerunden. *Beneficii* 22 Martii coram Iusto, in Tarvisina *Iurispatronatus* 27 Iunii 1607 coram Marcomontio, et in Recanatensi *Beneficii* 14 Iunii 1608 coram Cardin. Lancelloto, quae habetur impressa part. II recent. dec. 216, n. 2, quam Theoricam saepius probavit Sac. Congr. Concil. ut refert, et tenet Fagnan. in cap. *ut Abbates*, 1, de Aetate et qualitate, num. 54.

32 Et theorica est ut sequitur: Aut verba fundationis seu institutionis beneficii respiciunt ex necessitate ipsum actum praesentationis, institutionis, vel collationis; aut non respiciunt

33 actum, sed potius illius prosecutionem. In primo casu requiritur sacerdotium in ipso actu, ut v. gr. si fundator dixerit: *Volo, ut praesentetur, vel instituatur aut eligatur sacerdos, vel ut Cappellania conferatur sacerdoti, seu constituto in ordine sacerdotali*, quia qualitas adiuncta verbo, intelligitur secundum tempus verbi; l. *In delictis*, § *In extraneo*, ff. de Noxal. action., l. *Si Titius*, *ubi Bart.* ff. de Testament. milit. id est in ipso actus initio, ut declarat Card. in cap. *Perpendimus*, sub n. 7, vers. *Sed redeundo ad contrarium*, de Sentent. excomm. Gomez decis. 72 in princip. lib. I et in proposito praeter Rotam, tenet Abbas in cap. *Cum in cunctis*, § *Inferiora*, num. 10, vers. *Secundo casu*, de Election., et decis. cum num. 21 ad finem, et num. 22 in eodem cap. *Cum in cunctis*, de Election. Idem Abbas in Clement. *Ut hi* sub num. 18, vers. *Item pone exemplum*, de Aetate et qualitate, et ibi etiam Cardin. in § *Illa vero*, num. 4 et Vitalin. num. 16, et Imol. col. 1 Paris., cons. 50, num. 12 et seq. lib. IV; Rebuff. in Praxi Benefic., tit. *Requisita ad collationem* num. 33 et in repetit. c. *Extirpandae*, § *Qui vero* in 2 *Notabili*, de Praebend.; Lambertin. de Iurepatronat., part. I, lib. II, quaest. 7, art. 29; Ferret. cons. 211, num. 8 et 9; Ripa in l. *Ex facto* num. 31, ff. de Vulgar.; Fagnan. in cit. cap. *Ut Abbates*, num. 56, et ita Sacra Congreg. Conc. 8 Maii 1677 apud Monacell. tom. II, tit. 15, form. 1, n. 18.

34. Et idem est, si fundator Cappellaniae dixerit: *Volo ut praesentetur presbyter cappellanus, qui Missam celebret*, in quo casu proprie loquitur cit. Decisio Rotae in Romana *Cappellaniae* 19 Martii 1595, coram Card. Pamphilio, et censuit Sacra Congreg. Concil. in una Materanensi, 8 Ianuarii 1628, in qua fuit decisum: *Sacerdotium actu requiri stante dispositione testatoris in fundatione duarum Cappellaniarum, ut per beneficiatos provideantur clerici sacerdotes, qui teneantur et debeant Missas celebrare, et arbitrio capituli deservire, vel ipsis impeditis per alios substituendos a cappellanis eisdem; et a capitulo approbandos.* Et hoc vult firmiter esse tenendum Fagnan. in cit. cap. *Ut Abbates*, num. 56, quidquid contra scripserint nonnulli, quos citat Nicol. Garcias in tractat. de Beneficiis, part. VII, cap. 1, num. 62, vers. *Et quamvis;* Zerola, et alii. Nec requiritur adiectio illius dictionis, 35
actu seu *actualiter*, id est praesentetur, seu instituatur *actu* presbyter, vel qui *actualiter* sit constitutus in ordine presbyterali, ut censet Gonz. ad regul. 8 Cancell. Gloss. 5, a n. 104, sed satis est, ut testator in fundatione disposuerit: *Ut praesentetur, seu instituatur sacerdos, qui Missam celebret*, iuxta conclusionem Rotae, et communem per rationem iam adductam n. 33, quod qualitas adiuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi; l. *In delictis* § *In extraneo*, ff. de Noxal. action.; Fagnan. loc. cit. Imo Barbosa de Offic. et potest. 36
Episc., part. II, alleg. 24, num. 37, vult quod ad Cappellaniam his verbis institutam: *Ut praesentetur, aut nominetur presbyter, sive sacerdos* requiratur actu sacerdotium, quamvis non alia adessent, quae apponi plerumque solent, nempe *qui celebret Missas*, aut his similia, quia his adiunctis certior apparet resolutio, tunc enim cappellanus debet esse actu sacerdos tempore provisionis et impetrationis. Ita Mendoza in tract. Annalium casuum, num. 8 decis. in cap. *Cum in cunctis*, § *Inferiora*, num. 22, de Iudic., et cons. 129, incip. *Pro tenui* num. 5; Rebuff. in Recept., cap. *Extirpandae*, § *Qui vero notabil.* de Praebend.; Spin. de Testam. gloss. 4, num. 67; Perez lib. I, vers. *Notabile est etiam dubium*, tit. 6, lib. I, Ordin.; Guttierez consil. 1, num. 11 et consil. 2 per totum; Nicolaus Garcias de Benefic., part. VII, cap. 5, a num. 58; Moneta de Commut. ultim. volunt., cap. 10, quaest. 4, num. 139 et 145; Campanil. in divers. Iuris Canon., rubr. 7, cap. 6, num. 10; Castropalao in Opere moral., tom. II, tract. 13, disput. 1, punct. 6, num. 12; Gratian. Discept. forens., cap. 133, num. 5; et Rota Romana in una Parmensi *Iurispatronatus* 26 Novembr. 1582 coram Cardin. Blanchetto.

In secundo autem casu, id est cum verba 37
fundationis Cappellaniae non respiciunt actum praesentationis, vel collationis, sed potius illius prosecutionem, ut dictum est num. 33, tunc non requiritur in praesentando sacerdotium actu, sed sufficit, ut sit in ea aetate, ut infra annum possit ad sacerdotium promoveri, iuxta theoricam Abbatis in cap. *Cum in cunctis*, § *Inferiora*, num. 10 de Elect., et Rotae supra allegat. a doctoribus communiter receptam. Et 38

exemplum v. g. est, si in fundatione consimilis dispositio habeatur: *Cappellanus esse debeat presbyter;* vel: *Praesentetur clericus, qui per seipsum teneatur Cappellaniae in divinis inservire, et Missas celebrare;* vel: *Praesentetur qui celebrare teneatur;* et huiusmodi.
39 Nam licet in his casibus Andreas Siculus in cons. 33, *Scripsit Psalmista*, lib. II, et post eum Lambertin. de Iurepatron. lib. II, part. I, quaest. 7, art. 27, et alii senserint, requiri Sacerdotium actu, veritas tamen est in oppositum, ut absolute dicit Fagnan. in cit. cap. *Ut Abb.* num. 58, quia huiusmodi verba respiciunt prosecutionem ipsius praesentationis, et tempus post institutionem, et ideo sufficit, ut praesentatus sit sacerdos habitu, seu aptitudine, licet non actu; argum. cap. *Si quis*, 2 de Institutionibus in 6, et in hoc casu loquitur Rota in Romana *Cappellaniae de Capisucchis*, die 20 Novembris 1573 coram Cotta, quae refertur in d. Romana *Cappellaniae* 19 Mart. 1596 co-
40 ram Cardin. Pamphil. Et sic etiam in his et consimilibus terminis saepius respondit Sac. Congr. Conc. et signanter in Tiburtina, in qua Testator mandabat, quod in Cappella erecta per eum, *Missae celebrari deberent ab uno sacerdote de familia: eoque non existente, celebrari deberent a sacerdote deputando.* Sac. Congr. Conc. sub die 9 Decemb. 1690, declaravit Cappellaniam esse clericalem. In Iustinopolitana, in qua erat Cappellania cum hac lege: *Quod Missa quotidiana in puncto meridiei constituto sacerdote, aut canonico bonae vitae celebrari committatur,* et quaerebatur an esset sacerdotalis? sub die 23 Novemb. 1697, ead. Congreg. respondit *Negative.* In Tusculana, in qua Testator mandaverat erigi in cathedrali beneficium cum onere inserviendi choro, et celebrandi unam Missam *de Requiem* pro qualibet hebdomada; et quia praesentatus ordines sacros infra annum non susceperat iuxta consuetudines illius cathedralis, quibus reddebatur obnoxius; eadem Sacra Congregatio die 4 Septembris 1700, declaravit *beneficium esse sacerdotale habitu, et non actu tempore praesentationis, ita tamen, ut infra annum deberet*
41 *promoveri.* Et sic pluries declaraverat pro variis Cappellaniis erectis, in consimilibus terminis, ut potest videri supra n. 22, 23, 24, 25, 26, 27, semper interpretando et statuendo, quod similes Cappellaniae sint quidem sacerdotales habitu, sed tamen satis sit, ut ad eas praesententur, seu instituantur clerici in ea aetate, ut infra annum possint ad sacerdotium promoveri.
42 Regulare enim est in beneficiis sacerdotalibus, sufficere solam habilitatem ad sacerdotium; cap. *Si is*, 2, de Institutionibus in 6, ibi: *Si is ad quem rectoris praesentatio in aliqua parochiali Ecclesia noscitur pertinere, quempiam non constitutum in sacris praesentet ad eam, ipsum (dummodo alias sit idoneus et infra tempus a iure statutum, ad ordines, quos ipsius Ecclesiae Cura requirit, valeat promoveri) decernimus admittendum;* et ibi sic clarissime adnotatur: *Vacante aliqua Ecclesia parochiali, patronus illius Ecclesiae praesentavit Titium clericum in minoribus ordinibus dioecesano, qui clericus erat alias idoneus, utrum propter istum defectum, quia non est promotus ad sacerdotium, sit repellendus a beneficio?* respondet, *quod propter defectum sacri ordinis non est a beneficio repellendus, dummodo alias fuerit idoneus, et possit promoveri ad sacros ordines infra annum;* et cap. *Si pro Clericis*, 8, de Praebend. in 6, ubi Gemin. et Franc. et Innocent. Abb. et Dec. in cap. *Cum in cunctis*, de Elect. in § *Infer;* Roman. cons. 325, num. 1, Dec. cons. 122, sub num. 2; Rolan, cons. 47, num. 59, l. I, et Fagnan. in d. cap. *Ut Abbates*, n. 59.

Cappellania fundata cum onere interessendi 43
divinis officiis in cathedrali, vel collegiata, requirit personale servitium, quod non potest adimpleri per substitutum; ad c. *Unicum*, de Clericis non residentib. in 6 et cap. 12, sess. 24. Conc. Trid. ibi: *Omnia vero divina per se, non per substitutum compellatur obire officia,* iuncta decisione Sacrae Congr. Concil. qua ut refert Fagnan. in d. c. *Ut Abbates*, num. 92, declaratum fuit d. cap. 13, vers. *Praeterea*, comprehendere etiam mansionarios, et alia beneficia, quae sunt perpetua et habent adnexum servitium in choro. Si vero Cappellania fun- 44
data sit in Ecclesia non cathedrali, vel collegiata, sed in alia Ecclesia non habente servitium chori; hoc casu, quamvis in fundatione cappellae cautum sit, ut Cappellanus debeat Missas celebrare, et divinis inservire, seu interesse, tamen non tenebitur ordinem sacerdotalem suscipere, nec Missas, aut divina officia celebrare per seipsum, sed satis erit, ut haec munia per alium adimpleat. Sic decisum fuisse a Sac. Congr. Conc. in una Placentina refert Fagnan. in d. cap. *Ut Abbates*, num. 67 et 68, et tenuit Rota in Romana *Cappellaniae* 19 Martii 1596, coram Card. Pamphil. Cap- 45
pellaniae cathedralis Ecclesiae, quarum reditus in distributionibus quotidianis consistunt, personalem residentiam requirunt. Sacra Congregatio Concilii die 9 Novemb. 1619. Cappel- 46
lania sic instituta, *ut cappellanus quotidie Missam celebret, et si negligens fuerit, certam poenam incurrat,* non requirit personalem residentiam. Sic fuisse a Sacr. Congreg. decisum refert Fagnanus in d. cap. *Ut Abbates*, n. 68. Item personalem residentiam non requirit Cap- 47
pellania, in cuius erectione dispositum est, *ut domus aedificetur cappellano, in qua habitet, et divinis inserviat, et nisi habitet et inserviat, possit amoveri, et de alio provideri.* Sic decrevit Sac. Congr. Conc. in una Casalensi teste Fagnano loc. cit. num. 69. Cappellaniae, qui- 48

bus incumbit onus celebrandi Missas, et choro inserviendi, non sunt compatibiles cum canonicatibus, et parochialibus, quamvis per earum constitutiones liceat servire per substitutum.

49 Sacra Congreg. Conc. 9 Novembr. 1619. Cappellania sic fundata, *ut eligatur idoneus cappellanus sacerdos, qui Missam celebret*, est sacerdotalis, sed cappellanus non tenetur inservire per seipsum, et potest celebrare per alium. Sacra Congregat. Concil. 17 Nov. 1604

50 et 3 April. 1620. Cappellania non potest conferri filiis illegitimis presbyterorum in Ecclesiis, in quibus eorum patres fuerint beneficiati. Sic expresse Conc. Trid. sess. 25, de Reform., c. 15, ibi: *Ut paternae incontinentiae memoria a locis Deo consecratis, quos maxime puritas sanctitasque decet, longissime arceatur, non liceat filiis clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, in Ecclesiis, ubi eorum patres beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcumque etiam dissimile beneficium obtinere, nec in dictis Ecclesiis quoquomodo ministrare; nec pensiones super fructibus beneficiorum, quae parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt, habere* [1].

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

51 De Cappellaniis duo potissimum quaeri solent. *Primum* est, utrum Cappellania sit ecclesiastica, an laicalis. *Alterum* est, an Cappellania sit sacerdotalis, nec ne. Ad primum quod attinet, nisi constet de erectione Cappellaniae auctoritate ordinarii vel *vere*, vel saltem *praesumptive*, Cappellania non ecclesiastica, sed laicalis dicenda est quidem, etiamsi concurrant caetera naturae ecclesiasticae Cappellaniae convenientia, ut ex test. in c. *Ad haec*, de Religios. Dom. firmavit Rota in Pamphilon. *Cappellaniae* impress. apud Piton. de Controvers. Patron. allegat. 33, in Nullius, seu Orbetellen. *Cappellaniae* 3 Februar. 1741, fer. per tot., cor. R. P. D. Canilliac. in Tarraconen. *Cappellaniae* 12 Martii 1748, § 8, coram Illust. Cortiada.

52 Haeres, vel exsecutor testamentarius, ut dictum est in additione ad verb. *Beneficium*, art. 2, num. 33 et sequent., in erectione Cappellaniae auctoritatem Ordinarii haud potest adhibere, eamque effigere ecclesiasticam, si ipsa a defuncto sit in actu inter vivos erecta; potest vero, si defunctus eius erectionem demandavit in ultima voluntate, dummodo ipse defunctus nec expresse, nec tacite alienus fuerit ab ecclesiastica qualitate Cappellaniae.

Hinc non inutilis est inspectio, quando de- 53
functus alienus dici nequeat, et quando dici queat alienus a qualitate ecclesiastica Cappellaniae. Si defunctus fuerit persona ecclesiastica, erectionem Cappellaniae demandaverit in certa ac determinata Ecclesia, dotem et constituerit, ipsam Cappellaniam nominaverit beneficium, et futuros cappellanos rectores, dici nequit alienus ab ecclesiastica Cappellaniae qualitate. Plene Rota in Anconitana *Beneficii* 21 Martii 1746 per tot., cor. bon. mem. de Vais, ubi ita fuit definitum, non obstante, quod a defuncto tributa faerit primo cappellano facultas capiendi propria auctoritate possessionem bonorum cum clausulis constituti et precarii; eo quia fuit creditum dictam facultatem referendam esse ad tempus non adhuc secutae erectionis.

Quod si defunctus excluserit Ordinarium ab 54
institutione cappellanorum pro tempore, alienus omnino dici debet a qualitate ecclesiasticae Cappellaniae. Piton. de Controvers. Patron. Allegat. 34, n. 10; Amostaz. de Causis Piis lib. III, cap. 13, num. 4; optime Rot. cor. Seraph. dec. 611, num. 4, cor. Lancell. dec. 1030, n. 25 et sequent., in Tarraconen. *Cappellaniae* 11 Martii 1748, § 9, cor. Illustrissimo Cortiada. Idem asserendum est, si bona non Cappellaniae, sed cappellanis reliquerit. Piton. de Controvers. Patron., allegat. 49, n. 9 et 11, et rursus allegat. 87, n. 3; Lar. de Anniversar. et Cappellan., lib. I, cap. 8, num. 36; Rot. cor. Coccin. decis. 2244, n. 4 et cor. Pamphil. dec. 87, n. 5, tum si reliquit Cappellaniae, sed expresso titulo stipendii et salarii cappellani. Lotter. de re Benefic., lib. I, quaest. 31, num. 60 et sequent.; Bord. de legat. Missar., cap. 6, n. 32 et seq.; Rot. in Civitatis Castelli *Cappellaniae* 5 Apr. 1744, § 10, cor. bon. mem. Vicecom. in Anagnina *Cappellaniae* 16 Iunii 1649, § 3, et confirmatoria 30 Iulii 1750, § 4, cor. Eminentissimo Matthaeio.

In universum, si defunctus disponendo de 55
Cappellania aliquid demandavit, quod convenit ecclesiasticae Cappellaniae, alienus dici nequit a qualitate ecclesiasticae Cappellaniae; contra vero si quid voluit Cappellaniae ecclesiasticae repugnans, ab ecclesiastica qualitate Cappellaniae dicendus est alienus. Intellige tamen si agatur de persona, quae intelligat quid sit Cappellania ecclesiastica, quidque sit Cappellania

[1] Perdocte, naviter ac copiose cl. auctor explicat, atque illustrat divisionem Cappellaniae in *clericalem* et *sacerdotalem*, et rursus in sacerdotalem *habitu*, vel *actu*; adeo ut iis quidquam addere perinde esset, ac tantae eruditionis luminibus officere. Eamdem divisionem Cappellaniae in *clericalem*, atque *sacerdotalem* affert etiam doctissimus Van-Espenius part. II, sect. 3, tit. 2, c. 2, de Ordin. Beneficiis adnexo, et licet praeter spiritum antiquiorum canonum, contra naturam beneficiorum, ac dispositionem iuris communis sequioribus aetatibus inductam animadverterit, ipsam tamen generali consuetudine iamiam invectam, atque firmatam reiicere, aut reprobare minime est ausus. Eamdem etiam divisionem probat atque tuetur Cl. Pontas, verb. *Beneficiarius*, cas. 2, et Cabassutius in sua Theor. Iur. Can. et praxi, lib. II, num. 12, cap. 28. (EDIT. NEAP.)

laicalis; nam si res sit de rustico, de muliere, vel de aliis id genus, nec tute procedi potest cum dicta distinctione. Vide Rot. in Praenestina *Legati Pii*, 21 Apr. 1749, § 8, cor. bon. mem. Lana.

66 Cappellania (ut ad alterum transeamus) dicitur sacerdotalis, ubi rectori impositum est onus celebrandi per seipsum, vel expresse, vel saltem virtualiter. Quando autem virtualiter iniunctum rectori dici queat onus celebrandi per seipsum, adi Rot. in Derthusen. *Beneficii* 3 Iunii 1741, cor. illustrissimo Molino, ubi declarantur Decisiones, quae videntur contrariae. Quod si nomen presbyteri, seu sacerdotis referatur ad exercitium, beneficium est sacerdotale habitu, sin autem referatur ad ipsum initium electionis, seu praesentationis, beneficium est sacerdotale actu. Rota in Maioricen. *Beneficii* 27 Aprilis 1742, coram clar. mem. Calcagnin.

67 Caeterum si nec expresse, nec virtualiter fuerit cappellano onus iniunctum celebrandi per se ipsum, Cappellania dici nequit sacerdotalis, tametsi dictum sit, quod cappellanus sit presbyter, et quidem idoneus et sufficiens ad celebrationem Missae, et divini officii. Rot. in Imolen. *Beneficii super Institutione* 13 Ianuarii 1744, cor. Illustrissimo Molino. Num idem obtineat, si dictum sit, quod cappellanus sit sacerdos? Vide Rot. in Maioricen. *Collegiat.* 26 Aprilis 1743, cor. Illustriss. Thunn.

68 Quod ait auctor numer. 11 Cappellaniam scilicet laicalem, adeoque amovibilem de consensu patroni, tenere posse vicem tituli in promotionibus ad ordines sacros, intellige, si agatur de iurepatronatus haereditario; ita ut successor, uti obstrictus servare factum defuncti nequeat amovere cappellanum; non itidem si res sit de iurepatronatus gentilitio, aut mixto, sic ut successor tanquam vocatus ex propria persona possit cappellanum amovere. Amostaz. de Causis Piis, lib. III, c. 1, n. 42.

69 Pariter quod inquit auctor n. 43, Cappellaniam videlicet fundatam cum onere celebrandi divina officia in cathedrali vel collegiata Ecclesia, requirere personale servitium, quod non potest adimpleri per substitutum, intellige si obtinens illam Cappellaniam recenseatur inter mansionarios illius Ecclesiae; quia si non sit de mansionariis, non est obligatus ad personale servitium, potestque per alium inservire. Rota in Vicen. *Beneficii* 5 Iulii 1751, § 11 et plur. sequent., cor. Illustrissimo Cortiada.

ADDITIONES CASINENSES.

70 Quaedam adducere intendimus de Cappellaniis ex Berardi Commentariis in ius ecclesiast. universum tom. II Append. de Benef. impropriis. Cappellaniarum institutio originem recentiorem habet inductam exemplo beneficiorum. Etenim cum olim auctoritate antistitum tributa fuissent ecclesiastica officia, et unicuique clerico certa bona adsignata sub nomine beneficii, antistitum exemplo vel collegia clericorum, vel singulares personae, etiam laicae, certa bona certis conditionibus discreta voluerunt, quibus clerico cuidam certis indictis oneribus consuleretur. Convenit Cappellania cum 61
beneficio in eo, quod in utroque certum sit sacrum officium obeundum, aut saltem religiosa, vel pia quaedam munera exercenda, adeo ut cappellanus ea non implens removeri abs iure Cappellaniae possit, monitione tamen praemissa, nisi fundator iure ipso cappellanum a Cappellania cadere voluisset. Deinde illud 62
est et beneficiis et Cappellaniis commune, ut certa quoque in Cappellaniis constituta sint bona, quasi dos a cappellano in perpetuo possidenda. E converso, a beneficio Cappellania 63
differt primum in eo, quod beneficium ecclesiasticum clerico semper concedatur, at Cappellania non semper clericum exigat possessorem, sed et quandoque laico conferatur; adeo ut, si Cappellaniae nullae exercendae hierarchicae functiones adhaereant, sed tantum pia quaedam opera, aut religiosa, veluti dotium annuatim praestandarum, pecuniae in pauperes distribuendae, haec a laico cappellano fiant; quod si functiones hierarchicae peragendae sint, laicus cappellanus satisfaciat, si clericus eas abeundas mandet, nisi specialiter in fundatione cautum fuerit, ut cappellanus clericus esse debeat. Potissimum autem discrimen, quod inter 64
Cappellaniam et beneficium intercedit, et ex quo semper Cappellania a beneficio distinguitur, illud est, quod beneficium vere inter iura Ecclesiae recenseatur, et titulus semper penes Ecclesiam sit, manente administratione generali penes Ecclesiae praelatum, licet identidem reserventur quaedam iura honorifica gratia fundatoris, eorumque, qui a fundatore causam habent. At Cappellania proprie non est inter iura ecclesiastica, cum titulus remaneat penes fundatorem, sive iste laicus sit, sive ecclesiasticus, vel penes eos qui a fundatore causam habent, licet fieri possit ut multa ad Cappellaniam ipsam spectantia conferantur in fidem, religionem ac sollicitudinem praelati ecclesiastici; ex quo fit ut multa quae in beneficiis obtinent ex constitutionibus praelatorum, ad Cappellanias non producantur.

Item etiam Cappellania distinguitur ab An- 65
niversariis. Commune est et Cappellaniae, et Anniversario, et piis relictis, ut perpetua censeantur, quoscumque haeredes, etiam seros obligatura, nisi expresse constet aliter fundatorem voluisse. In supradictis omnibus causa etiam perpetua est, nimirum divinus cultus, redemptio peccatorum, suffragium animae defuncti, aut opera pia pauperibus sibi perpetuo succedentibus utilia. Distat vero Cappellania 66

ab anniversariis caeterisque relictis piis defunctorum, quod in Cappellania certi fundi demonstrantur, atque a patrimonio seu haereditate fundatoris segregantur, quasi dos eiusdem Cappellaniae adsignata Cappellano; sed in Anniversariis, caeterisque piis relictis praecipua habetur personalis obligatio haeredibus imposita, etiam sine ulla designatione certorum fundorum; quod si quandoque contingat certos fundos pro exsecutione pii relicti demonstrari a testatore, haec tamen demonstratio non eo refertur, ut indicetur, fundos eosdem esse veluti certam rem ab haereditate separatam, quasi dotem pii operis instituti, sed eo, ut noverint haeredes, quibus ex fundis luere quantitatem debeant ad executionem piae voluntatis, velut noverint haeredes, manere apud se praecipuam personalem obligationem, fundosque designatos, causa pii relicti hypotheca obligatos esse.
67 Ex quo proficiscitur Cappellaniam prorsus exstingui, ubi fundi perierint, quamquam non pereant caetera pia relicta, etiam pereuntibus fundis, causa exsecutionis, aut hypothecae demonstratis, manente semper in haeredibus qui-
68 buscumque personali obligatione. Proficiscitur insuper fundos Cappellaniae adsignatos alienari non posse sine solemnitatibus requisitis in alienatione rerum ad rempublicam pertinentium, et sine causae cognitione; e contrario alienari posse ab haeredibus fundos demonstratos pro Anniversariis caeterisque piis relictis sine ulla solemnitate, et sine causae cognitione, nisi aliud fundatorem voluisse probetur, manente tamen penes haeredem alienantem personali obligatione; arg. leg. 81, § ult., ff. de Contrah. empt. l. 96, 120, ff. de Legat. 1, l. 38, ff. de Usu et usufr. leg. 2, § 1, ff. de Alim. et cibar. legat., aut in novum possessorem translata hypothecaria obligatione, si pro anniversario, piisve relictis fundi fuerint a fundatore obligati; arg. l. 12, ff. de Alimen. vel cibar. leg., vel si tacite ex lege hypothecae obnoxii fuerint, uti contingit, quoties legato constitutum Anniversarium proponatur; l. 1 Cod. Communia de legatis. Denique proficiscitur, institutis Anniversariis, vel piis relictis, 69
bona demonstrata dividi inter haeredes pro haereditaria parte, divisa quoque eodem modo obligatione, contra quam obtineat in Cappellania, quae semper individua est, cuius propterea bona una cum obligationibus cohaerentibus semper manent apud Cappellanum, sive haeres sit fundatoris, sive quicumque alius, hac adiecta observatione, ut si forte a fundatore haeres fuerit Cappellanus institutus in perpetuum, et emergat casus plurium cohaeredum, tunc apud seniorem, tamquam apud patronum, bona Cappellaniae consistant, nisi aliud adpareat a fundatore constitutum; arg. l. 77, § 21, ff. de Legat. 2 iuncta l. ult. ff. de Fide instrumentorum, et l. 192 ff. de Regul. iuris.

CAPPELLANUS

Summarium.

1. Cappellanus tenetur per seipsum Missas celebrare, si id verbis expressis, aut aequipollentibus cautum fuerit in fundatione cappellaniae. - 2. Imo Cappellani tenentur Missas celebrare per seipsos, si adsit praeceptum testatoris, seu fundatoris ita conceptum: *E se alle volte non potessero celebrare, facciano celebrare per altri.* - 3. Sic etiam, si onus Missarum reperiatur iniunctum Cappellano hac lege: *Che debba celebrar la Messa, e se alcuna volta non potesse, faccia celebrare altri quotidianamente.* Vel: *che il Cappellano pro tempore, in tempo della raccolta abbia vacanza di due mesi l' anno e non più. Che potrà prender tutti, o pochi giorni alla settimana, e ciò etiam in caso di malattia possa farle dire da altri.* Vel: *in casu infirmitatis, vel absentiae possit Cappellanus alium substituere*, dicitur onus iniunctum personale, ita ut per seipsum teneatur celebrare. - 4. Secus si testator dicat, *qual Messa vuole, che sia celebrata dal Rettore, che sarà nominato;* nam tunc Missa poterit celebrari, et onus adimpleri per alium; sicuti si ita mandaret: *Haeres teneatur eligere Cappellanum; qui singulis hebdomadis celebret Missas, v. g., quatuor.* Nam etiam tunc non teneretur celebrare per seipsum, sed posset per alium. - 5. Cappellanus, qui de mente testatoris quotidie per seipsum celebrare tenetur, semel in hebdomada per alium poterit celebrare. - 6. Obligatio enim quotidie per se celebrandi inhonesta et illicita censeri debet. - 7. Imo volunt doctores, quod Cappellanus obligatus ad quotidie celebrandum per se ipsum personaliter, nedum semel in hebdomada possit celebrare per alium, sed etiam titulo honestatis, vel reverentiae Sacramenti, aut alia iusta causa possit aliquoties, et etiam semel in hebdomada abstinere a celebratione absque eo quod faciat tali die celebrare per alium, maxime si obligatio quotidie celebrandi sit mere personalis ad ipsius Cappellani personam directa. - 8. Affertur ad id decretum Sacrae Congregationis Visitationis. - 9. Cappellanus, qui tenetur quotidie celebrare, non potest novam eleemosynam accipere, et duabus obligationibus unica Missa satisfacere, nisi in fundatione expresse cautum sit, quod non teneatur sacrificium applicare. - 10. Cappellanus, qui potest per alium celebrare, non tenetur dare stipendium sacerdoti celebranti ad rationem redituum Cappellaniae. - 11. Sic Cappellani amovibiles, qui sunt nominati vel electi ab haeredibus testatorum ad celebrandas Missas, cum assignatione certi reditus, iuxta dispositionem testatorum, possunt assignare certam mercedem iuxta morem regionis sacerdoti pro Missis celebrandis, et pro se aliam partem retinere. - 12. Ita etiam Cappellanus ad nutum amovibilis cum obligatione unius Missae qualibet hebdomada cum stipendio legato, et confirmato de octo annis in octo annos, potest demandare celebrationem dictarum Missarum alteri cum eleemosyna consueta iuxta morem regionis, retenta sibi parte dicti stipendii debiti Cappellano. - 13. Si vero reperiatur iniunctum, v. g., quod celebrentur singulis annis Missae 30 S. Gregorii pro defunctis in Ecclesia N. per sacerdotem eligendum a N. cui solvantur pro eleemosyna scuta octo, vel decem; Cappellanus sacerdos sic electus tenetur per seipsum celebrare, nec poterit dare eleemosynam currentem alteri sacerdoti, qui praefatas Missas celebret, retento sibi quod superest. - 14. Cappellanus, cui impositum est onus, ut debeat continue singulis diebus Missam celebrare, etsi cessaverit eam celebrare, teneatur, v. g., solvere duos Paulos pro qualibet Missa non celebrata, non potest umquam vacare,

nisi suppleat per alium. - 15. Non tenetur tamen neque per alium celebrare tempore infirmitatis non excedentis quindecim dies. - 16. Imo ex Concilio provinciali Mediolanensi Cappellanus deobligatur a celebrando, et supplendo per alium ratione infirmitatis, etiamsi per mensem integrum aegrotet. - 17. Si vero ex fundatione Cappellanus non teneatur celebrare per seipsum, cum talis Cappellanus nunquam possit a celebratione vacare, ipse non teneatur per alium celebrare solum tempore infirmitatis non excedentis quindecim dies. - 18. Sacerdos autem substitutus a Cappellano ad celebrandum pro fundatore, si omittat celebrare causa infirmitatis per aliquot dies, non acquirit stipem Missis omissis correspondentem, sed illa est eroganda alteri sacerdoti, ut celebret, vel est retinenda ab ipso Cappellano, si per seipsum pro illis diebus celebret. - 19. Cappellanus Episcopi, qui cum eo recitat officium, debet se illi conformare. - 20. Cappellanus eligendus ab Episcopo pro tempore, non est amovibilis, neque manualis, sed perpetuus. - 21. Cappellani Ecclesiae cathedralis, qui sunt membra Ecclesiae, debent incedere in processionibus, et sedere in choro immediate post Canonicos, nec inter eos debent interponi rectores Ecclesiarum aliarum, etiam praetextu doctoratus. - 22. Cappellanus presbyter prius ordinatus debet praecedere Cappellano postea ordinato, licet ultimo ordinatus prius acceperit possessionem cappellaniae. - 23. Non potest episcopus praecipere Cappellanis cappellarum campestrium regularium, ne Missas celebrent, antequam celebretur Missa Ecclesiarum parochialium. - 24. Cappellanus non potest cogi ab Episcopo, ut celebret certa hora, quando in fundatione hoc non reperitur iniunctum. - 25. Potest tamen Episcopus Cappellanum adstringere (non censuris) ad providendum de proprio paramenta. - 26. Cappellanus semel examinatus, et approbatus quoad scientiam ab Ordinario, nulli examini de scientia subiici debet. - 27. Nec haeres, nec exsecutor testamentarius, neque episcopus potest in erectione cappellaniae, seu beneficii simplicis iniungere Cappellano onus residentiae, quod testator non iniunxit, neque addere, quod Cappellanus pro tempore per seipsum Missas celebret; neque alio modo testatoris voluntatem immutare. - 28. Cappellanus confraternitatis non potest suo arbitrio sine expressa licentia Episcopi processiones facere. - 29. Et si non adsit licentia Episcopi, non potest illas facere sine licentia parochorum, per quorum territorium transeundum est. - 30. Nec potest Cappellanus confraternitatis in processionibus extra propriam Ecclesiam deferre stolam. - 31. Cappellani confraternitatum non debent ab Episcopo sine causa amoveri reluctantibus confratribus. - 32. Alia de istis Cappellanis. *Remissive.* - 33. Cappellanus quo tempore, loco seu Ecclesia, vel altari debeat celebrare Missam, et pro quo debeat applicare; et quid possit quoad reductionem, satisfactionem, eleemosynam et alia. *Remissive.* - 34. Cappellanus habens obligationem inhabitandi domum a fundatore ad id relictam, instructam suppellectilibus, et mobilibus necessariis, tenetur omnimode ibi habitare. - 35-40. De amotione Cappellani ab officio. - 41, 42. Cappellanus, qui ad vitandam dismembrationem parochiae solet constitui ad coadiuvandum parochum, utrum sit perpetuus, an amovibilis. - 43. Num Cappellanus Curatus ad nutum amovibilis a patrono, inscio Episcopo amoveri queat. *Remissive.* - 44. Si in fundatione cappellaniae dictum sit, quod praesentetur Cappellanus, qui intra annum possit ascendere ad sacerdotium, a quo die sumatur initium anni.

1 Cappellanus tenetur per seipsum Missas celebrare, si id verbis expressis, aut aequipollentibus cautum fuerit in fundatione cappellaniae; quod enim in ipsa erectione cappellaniae constitutum et dispositum est, id omnino est observandum, ut expresse statuitur a Concil. Trid. sess. 25 de Reform., cap. 5. Nec requiritur, ut in erectione sit expresse statutum, ut Cappellanus celebret per seipsum, sed satis est, ut id verbis aequipollentibus sit ordinatum; arg. cap. *In his* 15, de verb. signific. l. final. ff. de donat. quae sub modo, l. *Quid tamen,* § 1, ff. de re arbitr., et sic fuisse a S. C. Concil. decisum, refert Fagnanus loc. cit.,
2 n. 76 et 77. Imo Cappellani tenentur Missas celebrare per se ipsos, si adsit praeceptum testatoris, seu fundatoris ita conceptum: *E se alle volte non potessero celebrare, facciano celebrare per altri,* ut respondit Sacr. Congreg.
3 Concilii, 18 Decembris 1688. Sic etiam si onus Missarum reperiatur iniunctum cappellano hac lege: *Che debba celebrar la Messa, e se alcuna volta non potesse, faccia celebrar altri quotidianamente.* Vel: *Che il Cappellano pro tempore, in tempo della raccolta abbia vacanza di due mesi l' anno, e non più. Che potrà prender tutti, o pochi giorni alla settimana, e ciò etiam in caso di malattia, possa farle dire da altri.* Vel: *Et in casu infirmitatis, vel absentiae possit Cappellanus alium substituere,* dicitur onus iniunctum personale, ita ut per se ipsum teneatur celebrare, quia onus dirigitur in personam Cappellani, cuius industria videtur electa, et importat satisfactionem personalem, prout in praefatis casibus respondit S. Congr. Concil. in Romana 15 Aprilis 1605, lib. decret. 35, fol. 96, et 18 Decembris 1688, in Florentina 13 Novembris 1688, et in Civitatis plebis 15 Decembris 1608. Secus si testator 4
diceret: *qual Messa vuole, che sia celebrata dal Rettore, che sarà nominato.* Nam tunc poterit Missa celebrari, et onus adimpleri per alium: ead. S. Congr. Conc., 15 Ian. 1669, lib. XXVII Decret., fol. 281. Sicuti si ita mandaret: *Haeres teneatur eligere Cappellanum, qui singulis hebdomadis celebret Missas v. g. quatuor.* Nam etiam tunc non teneretur celebrare per se ipsum, sed posset per alium; ut ead. Sacr. Congr. Conc. respondit in alia Sabinen. 18 Martii 1684.

Cappellanus, qui de mente testatoris quoti- 5
die per se ipsum celebrare tenetur, semel in hebdomada per alium poterit celebrare. S. C. Concil. in Comens., 10 Martii 1623, arg. cap. *Significatum* 11 de Praebendis. Obligatio enim 6
quotidie per se celebrandi, inhonesta et illicita [1]

[1] Non satis apte, sed improprie *inhonesta et illicita* vocatur sacerdotis obligatio, qua ad quotidie per seipsum celebrandum adstringatur; neque enim celebratio etiam quotidiana onus est, quod aut cum honestate pugnet, aut exsequi per se non liceat. Parcendum tamen auctori est, quod illis vocabulis nihil aliud innuere voluerit, nisi quod tanta esse nequeat celebrandi obligatio, ut ab isto onere quotidiano dispensari duplici saltem

censeri debet. Rota Romana part. I recentior.
7 decis. 496. Imo volunt doctores, quod Cappellanus obligatus ad quotidie celebrandum per se ipsum personaliter, nedum semel in hebdomada possit celebrare per alium, sed etiam titulo honestatis, vel reverentiae Sacramenti, aut alia iusta causa, possit aliquoties, et etiam semel in hebdomada abstinere a celebratione absque eo, quod faciat tali die celebrare per alium, maxime si obligatio quotidie celebrandi sit mere personalis ad ipsius Cappellani personam directa, ut cum multis tenemus etiam nos verb. *Missa*, art. 3, num. 14, et seqq. afferendo ibi varia decreta Sacr. Congr. Concilii ad hoc facientia, et expresse tenet Monacell. tom. IV in appendice ad formular. instruct. 5, pro adimplemento onerum Missarum, num. 11, et hoc ex capitulo *Significatum* 11 de Praebend 8 et iuxta decretum circa hoc editum ab Eminentissimo Petruccio in visitatione domus pa-

---

de causa non possit, scilicet ob corporis infirmitatem, et ob specialem aliquam causam honestatis, et devotionis sacrificio debitae, quibus in casibus censeri nequit sacerdos obligatus.

Neque ferri posse videtur, quod statim subnectit; posse scilicet sacerdotem semel in hebdomada a celebranda Missa abstinere, quin teneatur per alium satisfacere. Decretum enim, quod affert, ad particularem casum spectat, in quo particulares circumstantiae occurrere debuere. Quamobrem ex ipso generalis regula statui nequit, qua permittatur generatim Cappellanis quinquaginta et duas Missas quolibet anno contra propriam obligationem omittere. Quamobrem satius cum Cabassutio, aliisque censerem, non ultra unam in mense Missam extendi posse hanc Cappellanorum exemptionem, ne notabiliter mutetur et laedatur institutoris dispositio, atque voluntas (Nota Romani Theologi).

Responsio auctoris.

Asserit hic R. Theologus, quod ego minus apte dicam, quod obligatio quotidie per se celebrandi *inhonesta et illicita* censeri debet. Et tamen sunt ipsa praecisa verba Sacrae Romanae Rotae, part. 1 recent. decis. 496, ubi in summario n. 7, sic praecise habet: *Onus celebrandi Missas quotidie adiectum sacerdoti, ut per se ipsum celebret, dicitur inhonestum et illicitum,* et in corpore eodem num. 7. sic repetit: *Obligatio quotidie celebrandi tanquam inhonesta et illicita,* etc. Unde si audet censura inurere ipsissima verba tam venerabilis Sacri Tribunalis, ad quod confluunt decidendae causae urbis et orbis, quis modo ab eius censuris poterit esse tutus? Aut quis et quantus theologus hic censor, qui videtur Sacr. Rom. Rotam nec e limine salutasse?

Quo autem ad reliqua ab eo hic supra notata, vide, ultra ibi a me tradita Monacell. Edition. Rom. 1709, part. III in appendic. instruct. 5 *pro adimplemento onerum Missarum,* pag. 217, num. 11 et seq. ubi satis ad rem.

Animadversio editoris Neapolitani.

Reprehenditur auctor noster, eique succenset cl. adnotator, in adnotationibus subiectis ad hunc articulum, propterea quod obligationem per se quotidie celebrandi *inhonestam,* atque *illicitam* censendam dixerit, quasi *minus apte, et improprie* locutus. At, ut mihi videtur, non erat idcirco tantopere reprehendendus, sed tantum rite, recteque explicandus; quandoquidem non unus ipse usus est hac in re hoc loquendi genere. Vide Cabassut. loc. cit., n. 9, et Pontas, verb. *Beneficiarius,* cas. 10, qui huiusmodi obligationes non admittentes debitas exceptiones *infirmitatis, sive honestatis, et debitae devotionis,* vocant *durissimas, indecoras, debitae devotioni nimis oppositas, atque iniqua vincula.* Neque mirum hoc videri debet, aut ipsi hac in re culpandi, cum ipsi, uti cuivis luculentissime patet, adludant ad Decretalem Alexandri III, relatam in cap. *Significatum est,* II de Praebendis, etc., in qua Pontifex laudatus primum omnium hoc loquendi genere usus videtur. Cum enim institutionem cappellaniae, cui quotidianae celebrationis onus et quidem *per se* impositum fuerat, eatenus tantum probarit, quatenus sacerdos institutus, nisi corporis infirmitate detentus, assidue deberet obsequium suum impendere Ecclesiae memoratae, *salva tamen honestate sua et debita devotione,* apertissime inde colligendum videtur, duriores huiusmodi obligationes, in quibus non daretur locus memoratis exceptionibus, habitas fuisse a laud. Pontifice veluti oppositas *honestati* ac *debitae devotioni;* cuiusmodi auctoritatem inde secuti laudati scriptores dixere, huiusmodi obligationes, sive institutiones *inhonestas* et *illicitas,* latiore saltem acceptione, quatenus praeiudicium afferant *honestati* ac *debitae devotioni.*

Aequior porro censura videtur, qua cl. adnotator reiiciendam doceat sententiam auctoris, qua cl. noster auctor opinatur adstrictos *per se* ad quotidianam sacrificii celebrationem personaliter obeundam, posse semel per singulam hebdomadam ab hoc onere vacare, quin teneantur *per se,* aut per alium sacrificium omissum causa *honestatis,* aut *debitae devotionis* supplere. Quod autem cl. Cabassutius, aliique id concedant tantum semel per mensem propter huiusmodi memoratas causas a celebratione vacari posse, id nos neque aperte reprobare, neque quidquam decernere hac in re audemus satius ducentes vestigiis insistere Sacr. Congregationis Concilii. Cum enim an. 1683 Sacrae Congregationi haec dubia proposita fuissent scilicet:

I. An sacerdotes obligati ratione beneficii, cappellaniae, legati, stipendii celebrare quotidie per se ipsos, possint aliquando a celebratione vacare, et quatenus affirmative.

II. Quando, et quoties a dicta celebratione vacare possint.

III. An diebus licitae vacationis possint Missam pro seipsis, vel aliis praeterquam pro fundatoribus celebrare: et quatenus affirmative.

IV. An pro aliis celebrando possint stipendium pro huiusmodi celebratione recipere.

V. An illis diebus, quibus licite vacant a celebratione, teneantur Missam celebrari facere ab aliis iuxta intentionem fundatorum.

VI. An sacerdotes ut supra obligati celebrare Missam quotidie absque tamen onere celebrandi per se ipsos possint aliquando a celebratione vacare.

Hisce propositis dubiis huiusmodi adhibitae fuere responsiones:

Ad primum *affirmative, concurrente aliqua legitima causa.*

Ad II. *ut ad proximum.*

Ad III. *negative.*

Ad IV. *negative.*

Ad V. *distulit resolutionem.*

Ad VI. *negative.*

Refert Benedictus XIV. de Sacrific. Miss., sect. II, cap. 1, § 1.

Circa hasce porro responsiones illud animadvertendum occurrit, quod in responsione ad tertium dubium Sacr. Congreg. non permittat Sacerdoti diebus licitae vacationis neque pro se ipso celebrare; hoc ita intelligendum arbitramur, si *passim,* ac *saepius* fiat. Caeterum semel atque iterum per annum pro se, suisve celebrare aliqua occurrente causa communiter permittunt probatissimi scriptores. Lege Pontas, verb. *Beneficiarius,* cas. 10, et cl. Cabassutium loc. cit.

trum Ministrorum infirmorum Magdalenae Romae approbatum a Sacr. Congreg. Visitationis Apostolicae sub die 18 Iunii 1697, in quo sic habetur: *Religiosi a superioribus pro tempore destinati pro celebratione Missarum sex quotidianarum pro legato, et suffragio R. P. D. olim Vincentii Iustiniani iuxta reductionem obtentam ab anno 1646 a celebratione quotidiana vacare non possint, nisi semel tantum in hebdomada. At in diebus, quibus vacant, pro aliis celebrare, et aliam eleemosynam, seu stipem accipere nequaquam possint: sed si vacare ut supra volunt a celebratione pro eodem testatore vel pro seipsis, et eorum devotione dumtaxat, poterunt semel in hebdomada celebrare, sub poena reiterandae celebrationis, et restitutionis respectivae, super quibus eorumdem religiosorum, et superiorum conscientiam stricte oneramus.* Vid. verb. *Missa,* art. 3, num. 10 et sequent.

9 Cappellanus, qui tenetur quotidie celebrare, non potest novam eleemosynam accipere, et duabus obligationibus unica Missa satisfacere, nisi in fundatione expresse cautum sit quod non teneatur Sacrificium applicare. S. Congr. Concilii In Nullius *celebrationis Missarum* 13 Iulii 1630, et in Decretis de celebratione Missarum; ubi ad quartum quaesitum respondit: *Sacerdotes diebus, quibus tenentur Missas celebrare ratione beneficii, seu Cappellaniae, legati, aut salarii; si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa utrique obligationi satisfacere.*

10 Cappellanus, qui potest per alium celebrare, non tenetur dare stipendium Sacerdoti celebranti ad rationem redituum Cappellaniae. Sic Sacr. Congr. Concilii: *In decretis de celebratione Missarum in responsione ad octavum,* ubi expresse dicit: *Satis esse ut Rector Beneficii, qui potest Missam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemosynam congruam secundum morem civitatis, vel Provinciae, nisi in fundatione ipsius Beneficii aliud*

11 *cautum fuerit.* Sic Cappellani amovibiles, qui sunt nominati, vel electi ab Haeredibus Testatorum ad celebrandas Missas cum assignatione certi reditus, iuxta dispositionem Testatorum, possunt assignare certam mercedem iuxta morem regionis Sacerdoti pro Missis celebrandis, et pro se aliam partem retinere. Sacr. Congr.

12 Concilii in Neapolitana 17 Augusti 1630. Ita etiam Cappellanus ad nutum amovibilis cum obligatione unius Missae qualibet hebdomada, cum stipendio legato et confirmato de octo annis in octo annos, potest demandare celebrationem dictarum Missarum alteri, cum eleemosyna consueta iuxta morem regionis, retenta sibi parte dicti stipendii debiti Cappellano. Sacr. Congr. Conc. in Fanen., 7 Sept. 1630. Si vero reperiatur iniunctum, v. g., quod ce- 13
lebrentur singulis annis Missae 30 S. Gregorii pro Defunctis in Ecclesia N. per sacerdotem eligendum a N. cui solvantur pro eleemosyna scuta octo, vel decem; Cappellanus Sacerdos sic electus tenetur per se ipsum celebrare, nec poterit dare eleemosynam currentem alteri Sacerdoti, qui praefatas Missas celebret, retento sibi, quod superest; ut Sacr. Congreg. Conc. *requisita respondit* 21 Februarii 1688, et reproposito Dubio 17 Iulii eiusdem anni, responsum confirmavit, lib. XXXVIII Decret., fol. 89, 339, 340, et clare etiam colligitur ex decretis de celebrat. Missarum, ubi ad decimum quaesitum: *An sacerdotes, quibus aliquando offertur eleemosyna maior solita pro celebratione Missae, debeant dare eamdem integram eleemosynam iis quibus Missas celebrandas committunt; an vero satis sit, ut dent celebrantibus eleemosynam consuetam. Respondit debere absolute tribuere integram eleemosynam Sacerdoti celebranti, nec ullam illius partem sibi retinere posse.*

Cappellanus, cui impositum est onus ut 14
debeat continue singulis diebus Missam celebrare, et si cessaverit eam celebrare, teneatur, v. g., solvere duos Paulos pro qualibet Missa non celebrata, non potest unquam vacare, nisi suppleat per alium. Sacr. Congregat. Concilii 17 Septembris 1695. Non tenetur tamen per 15
alium celebrare tempore infirmitatis non excedentis quindecim dies, ut declaravit eadem Sacr. Congreg. Concilii 17 Septembris 1695. Imo ex Concilio provinciali Mediolanen. septimo tit. de Missis, cappellanus deobligatur a celebrando, et supplendo per alium ratione infirmitatis [1], etiam si per mensem integrum aegrotet. Loquitur enim ibi Concilium prae- 16
cisis verbis: *Si Cappellanus saltem per annum functus sit suo munere celebrandi in aliquo loco, si etiam per mensem aegrotet, adhuc integram eleemosynam iudicio Episcopi accipere potest;* et in hoc consentiunt Covarruv. lib. III Var. resol., cap. 13; Petrus de Navarra, lib. II, de Restit. cap. II, num. 210; Molfesius in

[1] Nimis laxa visa censoribus est auctoris opinio, qua aegrotantes per mensem Cappellani ab onere eximuntur satisfaciendi per alios. Nam alii cum Barbosa ad decem tantum dies hanc exemptionem extendunt; nonnulli cum Azorio, et Silvestro in infirmitate quoque paucorum dierum adstringi ad satisfaciendum per alios opinati sunt; sunt qui cum auctore ad mensem extendunt; sed media, et aequior sententia est, non ultra quindecim dies protrahi hanc libertatem posse; atque haec opinio duplici Sacr. Congreg. Concilii decreto comprobata est quorum alterum editum fuit 17 Novembris 1686, alterum vero 4 Iulii 1689. Huiusmodi decreta refert vir cl. P. Ubaldus Giraldi a S. Caietano Cler. Regular. Scholarum Piarum part. I Institut. Canonicar. P. Remigii Mascart a S. Erasmo pag. 265, post num. 7, eaque nos proferemus in verb. *Missa* (Nota Romani Theologi).

Summa tract. 6, cap. 1, num. 79; Hurtadus de Sacrament. disp. 4, diffic. 1; Fagundez de Quinque Eccles. praecept. lib. III, cap. 16, num. 11; Gavant. in Rub. Missal. part. 3, tit. 12, n. 18; Rodriquez in Summa, cap. 252, concl. 3; Rossignol. de Eucharistia quaest. 11, art. 1, num. 13, et alii magis communiter. Maxime si in fundatione cappellaniae sit cautum, ut Cappellanus teneatur celebrare per
17 seipsum. Si vero ex fundatione Cappellanus non teneatur celebrare per seipsum, cum talis Cappellanus ex decreto Sacr. Congr. Concilii in Casalen. 18 Septembris 1685, in respons. ad 6, nunquam possit a celebratione vacare, ut videri potest verb. *Missa,* art. 3, num. 20 et 21, ipse non teneretur per alium celebrare solum tempore infirmitatis non excedentis quindecim dies, ut declaravit eadem Sacr. Congr.
18 Concilii, 17 Novembris 1695. Sacerdos autem substitutus a Cappellano ad celebrandum pro fundatore, si omittat celebrare causa infirmitatis per aliquot dies, non acquirit stipendium Missis omissis correspondentem, sed illa est eroganda alteri Sacerdoti, ut celebret, vel est retinenda ab ipso Cappellano, si ipse per se ipsum pro illis diebus celebret; et ratio est, quia sic substitutus videtur taliter computandus, ac si esset dietim conductus ad celebrandum pro testatore, potest enim ad libitum removeri a tali onere, cum sit mercenarius; conductus autem dietim ad opera de die in diem, acquirit stipendium ratione operum, quae de die in diem praestat; sicque pro diebus, quibus non praestat opera, licet causa infirmitatis non praestet, mercedem non acquirit, ut patet in similibus; nam quod est datum ob causam, repetitur, si ex infirmitate recipientis non potuit adimpleri; l. *Si pecuniam* in princ. ff. de Conduct. causa data; adeoque substitutus sic conductus, si pro aliquibus diebus non celebret, licet causa infirmitatis non celebret, mercedem non acquirit.
19 Cappellanus Episcopi, qui cum eo recitat officium, debet se illi conformare. Sacr. Congr.
20 Rituum 11 Iunii 1605. Cappellanus eligendus ab Episcopo pro tempore, non est amovibilis, neque manualis, sed perpetuus. Sacr. Congr.
21 Conc. in Gravinen. 6 Decembris 1645. Cappellani Ecclesiae cathedralis, qui sunt membra Ecclesiae, debent incedere in processionibus, et sedere in choro immediate post Canonicos; nec inter eos debent interponi Rectores Ecclesiarum aliarum, etiam praetextu doctoratus. Sacra Congregatio Rituum in Turritana 1 et 27 Iulii 1601, et in Terullen. 20 Decembris
22 eiusdem 1601. Cappellanus presbyter prius ordinatus debet praecedere Cappellano postea ordinato, licet ultimo ordinatus prius acceperit possessionem cappellaniae. Sacr. Congr. Rituum
23 in Novarien. 16 Iulii 1605. Non potest Episcopus praecipere Cappellanis cappellarum campestrium regularium, ne Missas celebrent, antequam celebretur Missa Ecclesiarum parochialium. Sacr. Congreg. Conc. in Tarvisina ad cap. 8, sess. 7, de Reform., 17 Aprilis 1640.
Cappellanus non potest cogi ab Episcopo, ut 24
celebret certa hora, quando in fundatione hoc non reperitur iniunctum. Sacr. Congr. Conc. in Pisauren. 6 Aprilis 1647. Posset tamen 25
Episcopus Cappellanum adstringere (non censuris) ad providendum de proprio paramenta, ut respondit S. Congr. Episc. in Surrentina 11 Aprilis 1589. Cappellanus semel examinatus, 26
et approbatus quoad scientiam ab Ordinario, nulli examini exinde de scientia subiici debet. Sacr. Congr. Episc. et Regul., 17 Iulii 1615.
Nec haeres, nec exsecutor testamentarius, neque 27
episcopus potest in erectione cappellaniae, seu beneficii simplicis iniungere Cappellano onus residentiae quod testator non iniunxit, neque addere, quod Cappellanus pro tempore per seipsum Missas celebret, neque alio modo testatoris voluntatem immutare. Sacr. Congreg. Conc. in Viterbien. 11 Ianuarii 1698, in Mexicana 16 Maii 1699, et in Derthonen. 4 Iunii 1701. Cappellanus confraternitatis non pot- 28
est suo arbitrio sine expressa licentia Episcopi processiones facere. Sacr. Congreg. Rituum in Meliten. Galatii 4 Martii 1606. Et si non adsit 29
licentia Episcopi, non potest illas facere sine licentia parochorum, per quorum territorium transeundum est. Sacr. Congr. Rituum, 10 Decembris 1703, in respons. ad vigesimum secundum. Nec potest Cappellanus confraternitatis 30
in processionibus extra propriam Ecclesiam deferre stolam. Ead. Sacr. Congr. 10 Dec. 1703, in respons. ad 23. Cappellani confraternitatum 31
non debent ab Episcopo sine causa amoveri reluctantibus confratribus. Sacr. Congr. Episc. in Forosempronien. 3 Octobris 1692. Alia de 32
istis Cappellanis vide verb. *Confraternitas.*
Cappellanus, quo tempore, loco, seu Ecclesia, 33
vel altari debeat celebrare Missam; et pro quo debeat applicare, et quid possit quoad reductionem, satisfactionem, eleemosynam, et alia; vide verb. *Missa,* ubi late de omnibus.

Cappellanus habens obligationem inhabitandi 34
domum a fundatore ad id relictam, instructam supellectilibus, et mobilibus necessariis, tenetur omnimode ibi inhabitare et residere ad formam testamenti. Sacr. Congr. Conc. in Aquilana *Cappellaniae* 16 Maii 1733, in resp. ad primum dub.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De amotione Cappellani non infrequens con- 35
troversia est. Porro si cappellania sit laicalis, seclusa contraria voluntate fundatoris, potest Cappellanus ab eo, qui ius habet ipsum destinandi, pro arbitrio, et sine ulla causa amoveri. Card. de Luca de Benef., discurs. 80, n. 17, et sequent.; Leon. de Offic. Cappellan.,

quaest. 5, sect. 16, n. 251; Rota in Leodien. *Cappellaniarum super bono Iure* 27 Febr. 1719, § *Ea moti*, et sequent. coram bon. mem. Foscar., confirmata 28 Iulii 1720, § *Pro eo vero*, coram eodem, et 12 Iunii 1720, § *Validitate*, coram clar. mem. Corio, in Civitatis Castelli *Cappellaniae* 15 Ianuarii 1744, § 10 et seq., et 29 Aprilis eiusdem anni 1744, § 5, coram bon. mem. Vicecom., et 28 Iunii 1745, § 5, coram bon. mem. Lan. et in Firmana *Cappellaniae*, 6 Iunii 1736, § 2, coram bon. mem. Vicecom.

36 Potest tamen is, qui pollet iure hoc destinandi Cappellanum, renuntiare facultati hunc
37 amovendi, vel expresse, vel tacite. Quando vero successor teneatur, nec ne, stare facto Antecessoris, vide in superiori additione ad verb. *Cappellania*, num. 58.

38 Quod si cappellania sit ecclesiastica, nequit Cappellanus amoveri. Num autem in eius erectione possit ab Episcopo approbari conditio, qua fit potestas patrono ipsum amovendi, magna
39 quaestio est. Eius vero solutio inde pendet, an perpetuitas sit de essentia nec ne cappellaniae ecclesiasticae, nam Episcopus etsi in limine fundationis approbare valeat conditiones iuri contrarias, minime tamen approbare potest conditiones essentiae cappellaniae ecclesiasticae repugnantes. In additione autem ad verb. *Beneficium*, art. 1, num. 50, dictum est, quod Rota in Casertana *Beneficii* 28 Iunii 1745, § 6, coram clar. mem. Millin. in medio reliquit, utrum perpetuitas sit de essentia eccle-
40 siasticae cappellaniae. At idem Supremum Tribunal in Fanen. *Iuris nominandi* 2 Iulii 1745, coram Reverendiss. P. D. Bussio Decano firmavit, posse conditionem hanc ab Episcopo in limine fundationis approbari. Et quod summopere notandum est, agebatur in casu illius decisionis de Cappellano, cui incumbebat cura animarum.

De Cappellano, qui ad vitandam dismem- 41
brationem parochiae, solet constitui ad coadiuvandum parochum, quaeritur etiam, utrum sit perpetuus, an amovibilis? Esse amovibilem *ex iusta tamen causa* definivit Rot., in Bononien. *Amovibilitatis Cappellani* 31 Ian. 1727, coram clar. mem. Corio, ubi quod si Cappellanus hic initio suae possessionis acceptasset conditionem amovibilitatis ad nutum, posset ad nutum amoveri. Monet vero idem sacrum 42
auditorium in hac ipsa decisione, quod in cappellania perpetua acceptio conditionis amovibilitatis ad nutum initio possessionis nihil operatur. Num Cappellanus Curatus ad nutum 43
amovibilis a patrono, inscio et non certiorato Episcopo amoveri queat, expendit Rota in Comen. Loci Furculae 27 Ianuarii 1730, coram bon. mem. Ratto inter impressas decis. 274, tom. III.

Si in fundatione alicuius cappellaniae dictum 44
sit, quod praesentetur Cappellanus, qui intra annum possit ascendere ad ordinem sacerdotalem, initium anni desumi debet non ab institutionis, et possessionis die, sed a die praesentationis, ut firmavit Rota in Maioricen. *Beneficii* 13 Aprilis 1742, coram clar. mem. Millin. ubi quod contrariae auctoritates procedunt in promotionibus sacerdotum ad dignitates, et canonicatus ad praescriptum iuris.

CAPPELLANUS MONIALIUM

Summarium.

1. Cappellani Monialium debent esse maturae aetatis, non autem iuvenes. - 2. Unde non obstante, quod Moniales ius habeant nominandi Cappellanum, potest illum Episcopus ex iusta causa reiicere. - 3. Imo si Episcopus ipse dare velit Monialibus Cappellanum iuvenem, potest Abbatissa illum non recipere. - 4. Ubi tamen senes, et provecti de facili non inveniuntur, ut in civitatibus, et locis parvis, relinquitur prudentiae Episcopi, ut etiam iuvenes bene perpensis loci et facti circumstantiis possit admittere, dummodo ornati sint bonis moribus, et apud omnes sint bonae famae. - 5. Removentur enim quicumque Cappellani Monialium vitae dissolutae, maxime si contrahant amicitias, et mittant munera Monialibus. - 6. Regulares non possunt esse Cappellani Monialium, nisi propter penuriam presbyterorum saecularium. - 7. Cappellani Monialium debent esse amovibiles, non autem perpetui et intitulati. - 8. Quando tamen Moniales sunt in quasi possessione praesentandi eorum Cappellanum ad vitam, Episcopus non debet innovare, sed suorum iurium monumenta ad Sacram Congregationem mittere. - 9. Cappellanus in Ecclesia Monialium Regularibus subiectarum approbatur a superiore regulari. - 10. Caeteri vero presbyteri saeculares, qui advocantur pro celebratione Missarum in Ecclesiis Monialium, possunt ab Episcopo prohiberi, ne accedant, quamvis Moniales exemptae sint, aut Regularibus subiiciantur. - 11. Cappellanus Monialium potest Missam celebrare de Sancto cuius officium ab ipsis Monialibus celebratur in choro, Missali tamen Romano, in quo si Missa particularis de eodem Sancto non adest, sumitur de communi. - 12. Et idem dicendum est, quoad recitationem officii. - 13. Cappellanus Monialium non debet alium presbyterum substituere sine licentia Episcopi, sive Vicarii Generalis, in casu impedimenti. - 14. Cappellanus saecularis de licentia confessoris Monialium potest Eucharistiae Sacramentum ministrare. - 15. Cappellani Ecclesiarum exemptarum amoveri non debent ab Episcopo sine causa. - 16. Imo generaliter nullus Cappellanus licet amovibilis, amoveri debet sine causa. - 17. Cappellanus Monialium exemptarum, excluso parocho, omnia Sacramenta etiam in articulo mortis ipsis administrat. - 18-20. Num idem obtineat quoad Moniales non exemptas. - 21. Moniales non exemptae de iure communi sunt parochis subiectae.

1 Cappellani Monialium debent esse maturae aetatis, non autem iuvenes, quia in senioribus praesumitur maior probitas; cap. *Si officia* 2, dist. 19, et morum gravitas; cap. *Porro* 6, dist. 84. Unde non obstante, quod moniales 2
ius habeant nominandi Cappellanum, potest

illum Episcopus ex iusta causa reiicere, puta si sit iunior. Sacr. Congr. Episc. in Bononien. 3 31 Maii 1602, et 29 Novembris 1605. Imo si Episcopus ipse dare velit Monialibus Cappellanum iuvenem, potest abbatissa illum non recipere. Sacr. Congreg. Episcop. in Messan. 4 10 Decembris 1602. Ubi tamen senes et provecti de facili non inveniuntur, ut in civitatibus et locis parvis, relinquitur prudentiae Episcopi, ut etiam iuvenes, bene perpensis loci et facti circumstantiis, possit admittere, dummodo ornati sint bonis moribus, et praediti religiosis qualitatibus, et apud omnes sint bonae 5 famae. Removentur enim quicumque Cappellani Monialium vitae dissolutae, maxime si contrahant amicitias, et mittant munera Monialibus. Sacr. Congr. Episc. in Terracin. 15 Ian. 1742, et 16 Martii 1645, vel si se ingerant ultra eorum officium. Eadem S. Congr. 15 Iunii 1647. 6 Regulares non possunt esse Cappellani Monialium, ut declaravit et censuit Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in Sulmon., 17 Apr. 1604, nisi propter penuriam presbyterorum saecularium; modo Regularis sit aetate simul, ac moribus gravis, et habeat consensum suorum superiorum, nec tractet cum Monialibus, prout resolvit eadem Sacr. Congr. Episc. et Regul. 7 in Parmen. 14 Iulii 1607. Cappellani Monialium debent esse amovibiles, non autem perpetui, seu intitulati. Sacr. Congreg. Episc. in 8 Brixien. 18 Iulii 1692. Quando tamen Moniales sunt in quasi possessione praesentandi eorum Cappellanum ad vitam, Episcopus non debet innovare, sed suorum iurium monumenta ad Sacr. Congr. mittere. Sacr. Congr. Episc. in Liciensi 21 Octobris 1577.

9 Cappellanus in Ecclesiis Monialium Regularibus subiectarum approbatur a superiore regulari. Sacr. Congr. Conc. in Hieracensi *Visitationis* 26 Ianuarii 1692, in respons. ad nonum; et tenet Monacell. tom. I, tit. 11, 10 formul. 23, num. 4. Caeteri vero presbyteri saeculares, qui advocantur pro celebratione Missarum in Ecclesiis Monialium, possunt ab Episcopo prohiberi, ne accedant, quamvis Moniales exemptae sint, aut Regularibus subiiciantur, quia talis accessus pertinet ad custodiam clausurae, super qua Episcopus invigilat, et iurisdictionem indiscriminatim exercet, ut respondit Sacr. Congr. Conc. in dicta Hieracensi in resp. 11 ad septimum. Cappellanus Monialium potest Missam celebrare de sancto cuius officium ab ipsis Monialibus celebratur in choro, Missali tamen Romano [1], in quo si Missa particularis de eodem sancto non adest, sumitur de communi. Sacr. Rituum Congr. in Austriae Oeniponti, 22 Decembris 1612, et eadem S. C. Rituum 20 Novembris 1628, apud Nicol. Lucubrat. Canon. lib. III, tit. 1, de Vit. et honestate Clericor., et Gavant. in Manuali Episcop., verb. *Monialium cura spiritualis*, n. 33. Idem dicendum est quoad recitationem officii [2]; 12 vide verb. *Officium divinum*, art. 3, num. 78. Cappellanus Monialium non debet alium pre- 13 sbyterum substituere sine licentia Episcopi, sive Vicarii Generalis, in casu impedimenti. Monacell. tom. I, tit. 11, formul. 22, num. 7. Cappellanus saecularis de licentia confessoris 14 Monialium potest Eucharistiae Sacramentum ministrare; sicut enim cum licentia sacristae potest in monasteriis mendicantium simplex sacerdos saecularis dictum Sacramentum administrare, id ipsum poterit in Ecclesiis Monialium de licentia confessoris earumdem, stante communicatione privilegiorum. Tamburin. de Iure Abbatissar. disput. 15, quaest. 3, num. 2. Cappellani Ecclesiarum exemptarum amoveri 15 non debent ab Episcopo sine causa. S. Congr. Episcop. et Regular., 25 Octobris 1602. Imo 16 generaliter nullus Cappellanus, licet amovibilis, amoveri debet sine causa. Ead. Sacr. Congr. in Sulmon. 14 Maii 1645, et 16 Maii 1653.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Cappellanus Monialium exemptarum, excluso 17 parocho, omnia Sacramenta etiam in articulo mortis ipsis administrat, ita ut loco parochi habeatur. Tamburin. de Iure Abbatiss. disp. 36, quaesit. 4, per tot. Pellizzar. de Monial. cap. 7, quaesit. 8, num. 15.

Num idem obtineat quoad Moniales non ex- 18 emptas? Tenet Tamburin. loco mox citato, quod Episcopus Monialibus sibi subiectis soleat etiam destinare Cappellanum, qui vice parochi fungatur. Verum non aliter admittenda est haec 19 Tamburini opinio, quam si consuetudo, eaque iam praescripta, Episcopo adstipuletur. Seclusa 20 namque consuetudine, non est cur Episcopus in praeiudicium parochi possit destinare hunc Cappellanum, qui parochi vice fungatur. Mo- 21 niales enim non exemptae de iure communi sunt parochis subiectae, ut non diffitetur ipse Tamburinus, et tradunt Abb. in cap. *Dilectus*, n. 17, de Stat. Monach.; Azor. Instit. Moral., part. I, lib. XIII, cap. 9, quaesit. 4; Pellizzar. ubi supra.

[1] Die festo S. Benedicti, et diebus infra eius octavam alias non impeditis, omnes sacerdotes tam saeculares quam regulares ad Ecclesias ord. eiusdem Sancti confluentes debent celebrare Missam propriam S. Benedicti cum Missali Monastico ex privilegio Ben. XIII, 10 Februarii 1727, et decret. S. R. C. in Patavina 21 Martii 1744. (Edit. Casin.)

[2] Quod hic asserit auctor, corrigendum est ex decr. S. R. C. in Conimbrien., 21 Martii 1795, in quo Monialibus ord. S. Francisci postulantibus: an Cappellani, qui in earum Ecclesia quotidie Missam celebrant, possint officium Monialium recitare? S. C. respondit *Negative*. Vide etiam notam ad art. III, num. 78, verb. *Officium divinum*. (Edit. Casin.)

CAPPELLANUS MILITUM

Summarium.

1. Cappellani Militum, seu Missionarii exercitus, vel castrenses in casibus, in quibus non adsit breve apostolicum aliter disponens, debent approbari ab Ordinario loci, non autem a Cappellano Maiori Regio. Imo dato, quod adsit breve apostolicum, est bene et caute perpendendum, an fuerit personale concessum alicui Regi, vel limitatum pro aliquo regno. - 2. Sacr. Congreg. Episcop. pluries decrevit, quod Cappellani Militum sint approbandi ab Ordinario loci, et non a Maiori Cappellano Regio. - 3. Alioquin confessiones et matrimonia nulla erunt. - 4. Quae Sacr. Congreg. etiam declaravit, huiusmodi Cappellanos non habere iurisdictionem in clericos. - 5. Regii Cappellani maiores non possunt praetendere, ut omnes Cappellani vulgo nuncupati *delli presidii e fortezze* sint exempti a iurisdictione Episcoporum dioecesanorum, et subiecti suae iurisdictioni. - 6. Regii Cappellani Maiores ex brevi Clementis VIII concesso Regi Philippo habent solummodo exsecutiones spectantes ad personas, non ad loca: nec in dicto brevi legitur, quod ipsi possint eligere personas ad audiendas confessiones, et alia Sacramenta administranda, nisi ex approbatis ab Ordinario. - 7. Adducuntur variae responsiones Sacr. Congr. Concilii ad dubia ei proposita occasione cuiusdam brevis apostolici concessi Archiepiscopo Mechliniensi pro exercitu in Flandria. - 8. Adducitur resolutio eiusdem Sacr. Congreg. Concilii in responsione ad dubium ei propositum in una Mediolanensi pro matrimonio contracto a milite in statione degente coram Cappellano sui tertii. - 9. Adducitur alia resolutio eiusdem Sacr. Congreg. Concilii in una Derthonensi pro quodam matrimonio celebrato coram Cappellano Militiae equestris in terra Vogherae. - 10. Afferuntur variae resolutiones Sacr. Congr. Conc. in dubio iurisdictionis Cappellanorum exercitus occasione Militum a variis Germaniae partibus in Italiam irrumpentium. - 11. Afferuntur variae aliae resolutiones eiusdem Sacr. Congr. Concilii in una Casalensi, quoad potestatem Cappellani Militum circa assistentiam praestandam matrimoniis contrahendis in eorum regiminibus existentibus. - 12. Matrimonia contracta coram Cappellanis exercitus a militibus degentibus in castris, et stationibus hibernis, vel aestivis, aut in expeditione, etiam cum militaribus feminis sine licentia Ordinarii loci, vel sine speciali facultate Sedis Apostolicae, nulla sunt. - 13. Matrimonium contractum a viro catholico cum muliere pariter catholica coram ministro acatholico est nullum. - 14. Ad uberiorem notitiam consimilium Cappellanorum iuvat adducere novissimam resolutionem eiusdem Sacr. Congr. Concilii circa Cappellanos triremium Summi Pontificis. - 15. Indulta apostolica concessa Regi Catholico a Clemente XII. - 16. Quae confirmantur a Benedicto XIV pro regno Sardiniae. - 17. De variis nominibus Magni Cappellani Regum, tum eius variis diversis temporibus iuribus. *Remissive.* - *18. Facultates concessae Cappellanis castrensibus penes Caes. Reg. Austriacam militiam. - 19. Privilegia Cappellani Maioris Regni utriusque Siciliae concessa a Benedicto XIV.

1 Cappellani militum, seu missionarii exercitus, vel castrenses in casibus, in quibus non adsit breve apostolicum aliter disponens, debent approbari ab Ordinario loci, non autem a Cappellano Maiori Regio. Imo dato quod adsit breve apostolicum, est bene et caute perpendendum, an fuerit personale concessum alicui Regi, vel limitatum pro aliquo regno, quia nequit extendi; prout si in brevi fiat mentio de militibus in praesidio non extenditur ad milites in bello, et e contra, cum in huiusmodi materia sit stricta facienda interpretatio, et de facto proposito dubio in Sacr. Congregat. in Mazarien. *facultatis approbandi confessarios: An approbatio confessariorum pro sacramentalibus militum confessionibus audiendis pertineat ad Cappellanum Regium, vel ad Ordinarium loci?* Die 22 Martii 1687, respondit, *pertinere ad Ordinarium loci,* quia breve, quod aderat respectu Regis Catholici, videbatur ex variis circumstantiis non extendi ad regna extra
2 Hispanias. Unde Sacr. Congr. Episc. iam pluries declaraverat, quod Cappellani militum essent approbandi ab Ordinario loci, et non a Maiori Cappellano Regio; in Tarentina enim, 3 Apr. 1618, et in Neapolitana, 4 Aug. eiusd. anni rescripsit, quod Cappellanus Regius Maior Neapolis concedere non audeat licentiam ministrandi Sacramenta sine licentia Ordinarii.
3 Alioquin confessiones et matrimonia nulla erunt, et ipsis non concedetur amplius semestris prorogatio suarum facultatum, ut resolvit eadem Sacr. Congr. in Brundusina 5 Septem. 1607, in Gravinensi 2 Maii 1615, in Salernitana 16 Febr. 1619, in Neapolitana 11 Apr. 1620. Quae etiam declaravit, huiusmodi Cappellanos 4
non habere iurisdictionem in Clericos; ut in Lucerina 15 Februarii 1622. Regii Cappellani 5
Maiores non possunt praetendere, ut omnes Cappellani vulgo nuncupati, *delli presidii e fortezze,* sint exempti a iurisdictione Episcoporum dioecesanorum, et subiecti suae iurisdictioni, adeo ut huiusmodi Cappellanis a quocumque Ordinario ad confessiones approbatis, demandare valeant omnium Sacramentorum administrationem absque alia approbatione, seu licentia Episcoporum dioecesanorum. Quare Ordinarii uti debent iure suo. Sacr. Congreg. Concilii 18 Novembris 1644, in Brundusina ad cap. 11, sess. 24, de Reform. Regii Cap- 6
pellani Maiores ex brevi Clementis VIII, concesso Philippo Regi habent solummodo exemptiones spectantes ad personas, non ad loca, nec in dicto brevi legitur, quod ipsi possint eligere personas ad audiendas confessiones, et alia Sacramenta administranda, nisi ex approbatis ab Ordinario. Sacr. Congr. Immunitatis in una Massae pro Ecclesia Portus Longonis, 13 Novembris 1668.

Occasione cuiusdam brevis apostolici con- 7
cessi Archiepiscopo Mechliniensi pro exercitu in Flandria, Sacr. Congreg. Concilii in una Belgii *Matrimoniorum* die 29 Maii 1683, ad infrascripta dubia sic respondit:

Primo: *An vigore praefatae delegationis apostolicae, ipse delegatus apostolicus uti talis, eiusque Vicarius, et Cappellani exercitus facultatem habeant assistendi matrimoniis militum,*

dum hi reperiuntur in actuali expeditione? respondit *affirmative.*

Secundo: *An dictam facultatem habeant privative quoad contrahentium parochos?* respondit *negative.*

Tertio: *An eamdem facultatem habeant dum milites matrimonium contracturi in hibernis, vel aestivis castris commorantur?* respondit *negative.*

Quarto: *An eamdem facultatem habeant, dum milites sunt in praesidiis?* respondit *negative.*

8 In Mediolanensi *Matrimonii* proposito dubio in Sacr. Congr. Concil.: *An sit validum matrimonium contractum a milite in statione degente coram Cappellano sui tertii?* die 11 Decembris 1677 Sacr. Congr. Conc. respondit: *Matrimonia militum contrahenda coram Cappellanis exercituum quocumque loco existentium fore nulla, nisi doceant de sufficienti facultate, vel privilegio; et quoad matrimonia contracta particulariter videatur; et hoc scribatur Eminentissimo Archiepiscopo Mediolanensi, qui aliis Episcopis prudenter communicet.*

9 In Derthonen. die 22 Aprilis 1693. Episcopus Derthonae suis litteris datis 6 currentis scribit, quod frater Ioannes Giuzolo ord. min. conventualium Cappellanus Militiae equestris celebravit matrimonium inter Franciscum Tasolier Germanum militem, et Felicem Terram Mediolanen. in statione Terrae Vogherae existentes, absque denuntiationibus, et probationibus eorum liberi status; consulit quid facere debeat, tam in praesenti, quam in futuris temporibus? *Decretum. Dicto Episcopo rescribendum, ut praedictos Franciscum, et Felicem de nullitate eorum matrimonii certioret, et ideo separari tenentur, alias in peccato existunt, donec illud coram parocho loci ser. ser. denuo contrahant; necnon dictum Cappellanum moneat, quod ipse iuxta resolutiones Sacr. Congr. Concil. et S. Officii, quando milites sunt in statione, facultatem celebrandi matrimonia non habet, et ideo in futurum a similibus se abstineat. Et super hoc se intelligat cum D. Duce del Sesto, ut mandet d. Cappellano, ut ordinibus Sacr. Congr. pareat.*

10 In dubio iurisdictionis Cappellanorum exercitus, occasione militum a variis Germaniae partibus in Italiam irrumpentium, remissa cognitione a S. Congr. S. Officii ad S. Congr. Conc. ab ista fuerunt proposita, et resoluta infrascripta dubia:

Primo: *An Cappellani cuiusvis exercitus, sive regulares, sive saeculares catholici possint administrare militibus in praesidiis degentibus Sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae, et Extremae Unctionis sine speciali facultate Sedis Apostolicae, vel licentia, et approbatione Ordinarii, in cuius dioecesi exstare contigerit?*

Secundo: *An assistere matrimoniis militum cuiuscumque nationis degentium in praesidiis cum militaribus foeminis sine dicta facultate Apostolica, et praecedenti probatione status liberi, eiusque recognitione coram Ordinario loci, et licentia parochi, sub cuius parochia maneant?*

Tertio: *An idem cum militibus degentibus in castris, et stationibus hibernis, vel aestivis?*

Quarto: *An idem cum militibus in actuali expeditione positis?*

Quinto: *An idem cum militibus nubere volentibus cum foeminis non militaribus, sed Italis originariis loci, sive dioecesis, in qua reperiuntur?*

Sexto: *An milites acatholici cum acatholicis contrahentes teneantur servare formam praescriptam in Sacr. Concilio Trid.*

Septimo: *An eo magis acatholici contrahentes cum catholicis mulieribus militaribus in praesidiis, castris, et expeditione manentes?*

Octavo: *An Cappellani acatholici assistere possint matrimoniis acatholicorum cum acatholicis, et respective catholicis etiam intra fines Italiae, quatenus negative in omnibus praeter 6 et 7.*

Nono: *An, et quid pro sanatione gestorum in praeteritum, et faciendorum in futurum super praedictis omnibus pro certa regula Sanctissimo consulendum, et statuendum sit?*

Die 6 Martii 1694 Sacr. Congr. Conc. respondit ad 1, 2, 3, 4, 5 et 8, negative. Ad sextum affirmative in locis, ubi publicatum fuit Concilium iuxta decretum Sacr. Congreg. 26 Septembris 1602, ad tertium dubium approbante S. M. Clemente VIII. Ad septimum affirmative, sed ulterius indigere dispensatione, ut praedicta matrimonia licite contrahantur. Ad nonum in praeteritum non esse inquietandas conscientias, quoad Sacramentum Poenitentiae; quo vero ad matrimonia inita sine speciali facultate Apostolica, vel sine licentia Ordinarii loci, vel parochi non servata forma S. Conc. Trident. in cap. 1, sess. 24, de Reform. matrim. pro sanatione, si Sanctissimo Domino Nostro placuerit, renovato tamen consensu, etiam coram confessario approbato, qui teneatur tradere testimonium renovationis dicti consensus parocho illius loci, in quo fieri contingat huiusmodi renovatio. Provisio in futurum differatur in prima proxima Congreg. in qua consulendum erit, ac deliberandum. Sub die 20 Martii eiusdem anni super provisione Congregatio dixit Secretario cum Sanctissimo pro tali provisione et sanatione.

Casalens. Matrimonii.

Dubitans Episcopus Casalens. de potestate 11
Cappellani Militum circa assistentiam praestandam matrimoniis contrahendis in eorum reginibus existentibus in his calamitosis tempo-

ribus in eius dioecesi, dum ad valorem matrimonii aliqui existimant sufficere assistentiam parochi putavit, ex adductis per Barbosam in Sacr. Conc. cap. 1, sess. 25, de Reformat. matrim., num. 79. Ad tollenda omnia inconvenientia, et pro suae conscientiae serenitate oraculum EE. VV. super infrascripto dubio summopere exposcit.

An Cappellanus alicuius regiminis, vulgo Monte del Reggimento, censeri valeat proprius parochus militum eiusdem regiminis, ita ut valide assistere possit matrimoniis eorumdem militum?

Die 28 Iunii 1704 Sacr. Congreg. Concilii censuit *dandum esse decretum sub die 6 Martii 1694.*

Primo: *An Cappellani cuiusvis exercitus sive regulares, sive saeculares Catholici possint administrare militibus in praesidiis degentibus Sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae et Extremae Unctionis sine speciali facultate Sedis Apostolicae; vel licentia et approbatione Ordinarii, in cuius dioecesi extare contigerit?*

Secundo: *An assistere matrimoniis militum cuiuscumque nationis degentium in praesidiis cum militaribus foeminis sine dicta facultate apostolica, et praecedenti probatione status liberi, eiusque recognitione coram Ordinario loci et licentia parochi, sub cuius parochia maneant?*

Tertio: *An idem cum militibus degentibus in castris, et stationibus hibernis vel aestivis?*

Quarto: *An idem cum militibus in actuali expeditione positis?*

Quinto: *An itidem cum militibus nubere volentibus cum foeminis non militaribus, sed Italis originariis loci, seu dioecesis, in qua reperiuntur?*

Die 28 Iunii 1704 Sacr. Congr. Conc. ad primum, secundum, tertium, quartum et quintum, respondit *negative.*

12 Matrimonia contracta coram Cappellanis exercitus a militibus degentibus in castris, et stationibus hibernis, vel aestivis, aut in expeditione etiam cum militaribus foeminis sine licentia Ordinarii loci, vel sine speciali facultate Sedis Apostolicae, nulla sunt, ut dubio proposito respondit S. Congr. Conc. 6 Mart. 1694, et refert Monacell. tom. I, tit. 8, formul. 10,
13 num. 13. Matrimonium contractum a viro catholico cum muliere pariter catholica coram ministro acatholico est nullum, quia licet fuerit initum in terris haereticorum, adhuc ubi fuit publicatum Concilium Tridentinum, illius forma tradita in cap. 1, sess. 24, de Reform. ubique servanda est pro validitate, ut pluries declaravit Sacr. Congr. Concil. apud Pignatel. tom. V, cons. 79, a num. 36, et nuper in Venetiarum, 1 Decembris 1696.

14 Ad uberiorem notitiam consimilium Cappellanorum iuvat adducere dubium propositum in Sacr. Congr. Concil., 18 Aprilis 1713: An PP. Cappuccini Cappellani triremium Summi Pontificis excipere possint sine approbatione Episcopi Viterbiensis confessiones remigum et aliorum in triremibus degentium; sive quando remiges et alii sunt in triremibus, et triremes sunt in portu vel in receptaculo, vulgo *Darsena;* sive quando remiges, aliique in triremibus degentes sunt in civitate Centum Cellarum.

Cui dubio responsum fuit per Sacr. Congr. *Posse PP. Cappuccinos sine approbatione Episcopi Viterbiensis, et cum sola approbatione Eminentissimi urbis Vicarii excipere confessiones remigum et aliorum in triremibus continue degentium, tam in ipsis triremibus, quam in portu et in receptaculo, vulgo Darsena, et in Hospitio in Darsena existente. Sed non posse eosdem PP. Cappuccinos excipere eorumdem confessiones in civitate Centum Cellarum sine approbatione Episcopi Viterbiensis.* Sic refert Cardinalis Petra tom. I Comment. in Const. 1 Pauli II, num. 89.

Attendenda sunt indulta apostolica variis Re- 15
gibus, suis pro Cappellanis militaribus concessa, et signanter novissima concessa Regibus Catholico et Sardiniae, quae pro regula ab omnibus observanda, hic ad litteram traduntur.

CLEMENS PAPA XII.

Ad futuram rei memoriam.

Quoniam in exercitibus charissimi in Christo filii nostri Philippi Hispaniarum Regis Catholici multa saepe contingere possunt, in quibus, pro recta Sacramentorum administratione salubrique directione, et cura animarum illorum, qui in castris degunt et versantur, necnon pro cognoscendis et decidendis inter eos causis et controversiis ad forum ecclesiasticum pertinentibus, opera et industria unius, seu plurium personarum ecclesiasticarum opus sit; propterea quod non facile ad proprios parochos et locorum Ordinarios, aut ad Nos et Sedem apostolicam recursus haberi potest; idcirco Nos supplicationibus ipsius Philippi Regis nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Cappellano Maiori exercituum huiusmodi ab eodem Philippo Rege pro tempore deputato infra scriptas facultates per se, vel alium, seu alios sacerdotes probos et idoneos per ipsum Cappellanum Maiorem, praevio diligenti ac rigoroso examine repertos et approbatos (quatenus iam ab aliquo suo Ordinario approbati non essent), et ab eodem Cappellano Maiori subdelegandos erga milites, aliasque utriusque sexus personas ad dictos exercitus (comprehensis etiam copiis auxiliaribus) quomodolibet spectantes tantum exercendas.

I. Videlicet administrandi omnia Ecclesiae Sacramenta, etiam ea, quae nonnisi per parochialium Ecclesiarum rectores ministrari con-

sueverunt, praeter confirmationem et ordinem, reliquasque functiones et munera parochialia obeundi.

II. Absolvendi ab haeresi, apostasia a fide, et schismate intra Italiam quidem, et insulas adiacentes, illos tantum, qui in eis locis, ubi haeresis impune grassatur, nati sint, nec umquam errores iudicialiter abiuraverint, vel Sacrae Romanae Ecclesiae reconciliati fuerint. Extra Italiam vero, dictasque insulas adiacentes, quoscumque etiam ecclesiasticos, tam saeculares, quam regulares eadem castra sequentes, non tamen eos qui ex illis locis fuerint, in quibus viget officium Inquisitionis adversus haereticam pravitatem, nisi inibi deliquerint, ubi haeresis impune grassatur, neque etiam illos, qui errores iudicialiter abiuraverint, nisi isti nati sint, ubi similiter grassatur haeresis, et post iudicialem abiurationem illuc reversi in haeresim fuerint relapsi, et hos in foro conscientiae dumtaxat.

III. Absolvendi quoque a quibusvis excessibus, et delictis quantumcunque gravibus, et enormibus, etiam in casibus Nobis et eidem Sedi Apostolicae specialiter reservatis, ac etiam contentis in litteris die Coenae Domini quotannis legi solitis.

IV. Retinendi extra Italiam solummodo, et insulas adiacentes, et legendi (non tamen aliis similem licentiam concedendi) libros prohibitos haereticorum, vel infidelium de eorum religione tractantes, et alios quoscumque ad effectum eos impugnandi et haereticos, seu infideles in castris forte degentes ad orthodoxam fidem convertendi, exceptis tamen operibus Caroli Molinaei, Nicolai Macchiavelli, et libris de astrologia iudiciaria tractantibus, ac ita ut dicti libri prohibiti ex provinciis, in quibus haereses impune grassantur, minime efferantur.

V. Celebrandi Missam una hora ante auroram, et alia post meridiem, et, si cogat necessitas, etiam extra Ecclesiam in quocumque loco decenti, etiam sub diu, vel sub terra, et gravi omnino urgente necessitate, etiam bis in die (si tamen in priori Missa ablutionem non sumpserit, ac ieiunus fuerit), necnon super altari portatili, etiam non integro, seu disfracto, aut laeso, et sine sanctorum reliquiis, ac demum, si aliter celebrari non possit, et absit periculum sacrilegii, scandali et irreverentiae, etiam praesentibus haereticis, aliisque excommunicatis, dummodo inserviens Missae non sit haereticus vel excommunicatus.

VI. Concedendi primo conversis ab haeresi, vel schismate indulgentiam plenariam, aliis itidem quibuscumque utriusque sexus Christifidelibus ad praedictos exercitus pertinentibus in articulo mortis saltem contritis, si confiteri non poterunt, necnon in Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi, Paschatis Resurrectionis, ac Assumptionis beatae Mariae Virginis immaculatae festis diebus, vere poenitentibus et confessis, ac sacra communione refectis, similiter plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem.

VII. Singulis autem Dominicis, et aliis festivis diebus de praecepto relaxandi iis, qui eius concionibus intervenerint, decem annos de iniunctis illis, seu alias quomodolibet debitis poenitentiis in forma Ecclesiae consueta; easdemque indulgentias sibi lucrandi.

VIII. Singulis secundis feriis cuiuslibet hebdomadae, officio novem lectionum non impeditis, vel eis impeditis die immediate sequenti, celebrandi Missam de Requiem in quocumque altari, etiam portatili (si aliter celebrari non possit), et per eius applicationem liberandi animam alicuius ex pie defunctis dictorum exercituum secundum celebrantis intentionem a purgatorii poenis per modum suffragii.

IX. Deferendi, si in locis versentur, ubi ab haereticis, vel infidelibus periculum subsit sacrilegii, vel irreverentiae, sanctissimum Eucharistiae Sacramentum occulte ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem in praedictis casibus retinendi pro iisdem infirmis, in loco tamen apto atque decenti.

X. Induendi (si quandoque in iis partibus degant, per quas propter haereticorum, vel infidelium insultus aliter transire, vel in illis morari non possent), vestibus saecularibus, licet sacerdotes etiam regulares fuerint.

XI. Benedicendi quaecumque vasa, tabernacula, vestimenta, paramenta et ornamenta ecclesiastica, aliaque ad divinum cultum (pro servitio eorumdem exercituum dumtaxat), et necessaria, et pertinentia. Exceptis tamen iis, in quibus sacra unctio adhibenda erit.

XII. Reconciliandi ecclesias, et cappellas, ad coemeteria, et oratoria quomodolibet polluta in illis partibus, in quibus ipsi exercitus consederint, si ad locorum Ordinarios commodus non pateat accessus, aqua tamen prius per aliquem catholicum antistitem, ut moris est, benedicta; imo etiam, magna urgente necessitate, ut Missae Dominicis, et aliis festivis diebus celebrari possint, illa etiam a memorato antistite non benedicta.

XIII. Praeterea eidem Cappellano Maiori per se pariter, vel alium, seu alios ab eo delegandos probos, et idoneos sacerdotes in foro ecclesiastico versatos iuxta attestationem et informationem ab eorum Ordinario aliisve personis fide dignis per ipsum Cappellanum Maiorem desuper exquirendam, omnem et quamcumque iurisdictionem ecclesiasticam exercendi in eos, qui in exercitibus praefatis pro Sacramentorum administratione, necnon spirituali animarum cura, et directione pro tempore inservient, sive clerici, vel presbyteri saeculares, sive quorumvis, etiam mendicantium ordinum regulares fuerint, perinde ac si quoad clericos

saeculares, eorum veri praesules, et pastores, quoad regulares vero, illorum superiores generales essent.

XIV. Omnesque causas ecclesiasticas, profanas, civiles, criminales, et mixtas, inter, seu contra praedictas, aliasque personas in exercitibus praedictis commorantes ad forum ecclesiasticum quovis modo pertinentes, etiam summarie, simpliciter, et de plano sine strepitu et forma iudicii, sola facti veritate inspecta, audiendi, ac fine debito terminandi, contra inobedientes quoslibet ad censuras, et poenas ecclesiasticas, procedendi, aliasque aggravandi, ac etiam saepius reaggravandi, auxiliumque brachii saecularis invocandi.

XV. Eisdem insuper Christifidelibus in dictis exercitibus degentibus concedendi licentiam ovis, caseo, butyro, et aliis lacticiniis, ac etiam carnibus Quadragesimae, et aliis anni temporibus, et diebus, quibus eorum esus est prohibitus (feria sexta, et Sabbato cuiuslibet hebdomadae, ac tota maiori hebdomada quoad carnes exceptis) vescendi.

XVI. Ac demum commutandi, relaxandi, dispensandi, et absolvendi respective, prout, et in quantum Episcopis, locorum ordinariis, iuxta sacros canones, et Concilii Tridentini decreta, id facere licet, seu permittitur, quoad vota, iuramenta, irregularitates, et censuras ecclesiasticas, nempe excommunicationes, suspensiones, et interdicta, necnon quoad omissionem omnium, seu aliquarum ex denunciationibus, quae matrimoniis personarum ad praedictos exercitus pertinentium, et cum illis commorantium contrahendis praemitti deberent.

XVII. Ad septennium a data praesentium computandum, ac interim ad nostrum, et Sedis Apostolicae beneplacitum auctoritate apostolica tenore praesentium tribuimus, et impertimur.

XVIII. Volumus autem, ut ii sacerdotes, quos idem Cappellanus Maior pro Sacramentis etiam parochialibus, militibus, aliisque personis quibuscunque dictorum exercituum ministrandis, ut praedicitur, deputandos duxerit nullatenus quidem huiusmodi facultatibus uti valeant erga milites praesidiarios, qui continue arcium, seu aliorum locorum custodiae adscripti sunt, quos eorumdem locorum parochis, et Ordinariis in omnibus, et per omnia subesse debere declaramus, sed dumtaxat erga milites, et personas exercituum praedictorum ad vagas belli operationes destinatos, tum ubi in actuali expeditione reperiuntur, tum etiam in quibuslibet accidentalibus, et temporaneis, sive hibernis, sive aestivis, aut etiam praesidialibus stationibus pro tempore detinebuntur; ita tamen ut statim atque iidem sacerdotes, quos Cappellanus Maior subdelegaverit ad temporaneas illas stationes pervenerint, litteras testimoniales, tam super eorum sacerdotio, quam super sua deputatione, ac facultatibus sibi vigore praesentium concessis pro eiusmodi munere exercendo, parochis locorum exhibere debeant, quibus visis hi non impediant, quominus Missam in suis Ecclesiis celebrare, ac in vim earumdem facultatum Sacramenta etiam parochialia ministrare valeant.

XIX. Quod si ex tempore matrimonium inter personas, quarum altera militaris sit, seu ad dictos exercitus pertineat, ibique occasione stationum praefatarum commoretur, altera vero parochi loci subdita reperiatur, contrahi contingat, eo casu nec parochus sine sacerdote huiusmodi, nec vicissim sacerdos sine parocho celebrationi huiusmodi matrimonii assistat, aut benedictionem impertiatur: sed ambo simul atque aequaliter stolae emolumenta, si quae licite percipi solent, accipiant, et inter se dividant.

XX. Non obstantibus apostolicis, ac in universalibus, provincialibusque, et synodalibus Conciliis editis, generalibus, vel specialibus constitutionibus, et ordinationibus, necnon ordinum, quorum personae huiusmodi professae fuerint, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, et litteris apostolicis ordinibus praefatis, vel eorum superioribus, aut singularibus personis quomodolibet concessis, ac approbatis et innovatis. Quibus omnibus, et singulis illorum tenores praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, et de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris die 4 Februarii anno millesimo septingentesimo trigesimo sexto, pontificatus nostri anno sexto.

Pro Domino Cardinalis Passionaeo
Caietanus Amatus.

Quod idem fuit iterum ad litteram confir- 16
matum in simili forma brevis a Benedicto XIV die 2 Iunii 1741, ut sequitur:

BENEDICTUS PP. XIV.

Ad futuram rei memoriam.

Quoniam in exercitibus Charissimi in Christo filii nostri Caroli Emanuelis Sardiniae Regis illustris multa saepe contingere possunt, in quibus pro recta Sacramentorum administratione, salubrique directione, et cura animarum illorum, qui in castris degunt, et versantur, necnon pro cognoscendis, et decidendis inter eos causis, et controversiis ad forum ecclesiasticum pertinentibus opera, et industria unius, seu plurium personarum ecclesiasticarum opus

sit propterea quod non facile ad proprios parochos, et locorum Ordinarios, aut ad Nos, et Sedem Apostolicam recursus haberi potest; idcirco Nos supplicationibus ipsius Caroli Emanuelis Regis nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Cappellano Maiori exercituum huiusmodi ab eodem Carolo Emanuele Rege pro tempore deputato infrascriptas facultates per se, vel alium, seu alios sacerdotes probos, et idoneos per ipsum Cappellanum Maiorem praevio diligenti ac rigoroso examine repertos, ac approbatos (quatenus iam ab aliquo suo Ordinario approbati essent), et ab eodem Cappellano Maiori subdelegandos erga milites, aliasque utriusque sexus personas ad dictos exercitus (comprehensis etiam copiis auxiliaribus) quomodolibet spectantes tantum exercendas.

I. Videlicet administrandi omnia Ecclesiae Sacramenta, etiam ea, quae nonnisi per parochialium Ecclesiarum rectores ministrari consueverunt, praeter confirmationem, et ordinem, reliquasque functiones, et munera parochialia obeundi.

II. Absolvendi ab haeresi, apostasia a fide, et schismate in ditionibus dicto Carolo Emanueli Regi subiectis, infra Italiam quidem illos tantum qui in eis locis, ubi haeresis impune grassatur, nati sunt, nec umquam errores iudicialiter abiuraverint, vel Sacrae Romanae Ecclesiae reconciliati fuerint, extra Italiam vero, et ditiones praedictas quoscumque etiam ecclesiasticos tam saeculares, quam regulares eadem castra sequentes, non tamen eos, qui ex illis locis fuerint, in quibus viget officium inquisitionis adversus haereticam pravitatem, nisi inibi deliquerint, ubi haeresis impune grassatur, neque etiam illos qui errores iudicialiter abiuraverint, nisi isti nati sint, ubi similiter grassatur haeresis, et post iudicialem abiurationem illuc reversi in haeresim fuerint relapsi, et hos in foro conscientiae dumtaxat.

III. Absolvendi quoque a quibusvis excessibus, et delictis quantumcumque gravibus, et enormibus, etiam in casibus Nobis, et eidem Sedi Apostolicae specialiter reservatis, ac etiam contentis in litteris die Coenae Domini quotannis legi solitis.

IV. Retinendi in ditionibus praedictis solummodo, et legendi (non tamen aliis similem licentiam concedendi) libros prohibitos haereticorum, vel infidelium de eorum religione tractantes, et alios quoscumque ad effectum eos impugnandi, et haereticos, seu infideles in castris forte degentes ad orthodoxam fidem convertendi, exceptis tamen operibus Caroli Molinaei, Nicolai Macchiavelli, et libris de astrologia iudiciaria tractantibus, ac ita ut dicti libri prohibiti ex provinciis, in quibus haereses impune grassantur, minime efferantur.

V. Celebrandi Missam una hora ante auroram, et alia post meridiem, et, si cogat necessitas, etiam extra Ecclesiam in quocumque loco decenti, etiam sub diu, vel sub terra, et gravi omnino urgente necessitate, etiam bis in die (si tamen in priori Missa ablutionem non sumpserit, ac ieiunus fuerit), nec non super altari portatili, etiam non integro, seu disfracto, aut laeso, et sine sanctorum reliquiis, ac demum si aliter celebrari non possit, et absit periculum sacrilegii, scandali, et irreverentiae, etiam praesentibus haereticis, aliisque excommunicatis, dummodo inserviens Missae non sit haereticus vel excommunicatus.

VI. Concedendi primo conversis ab haeresi, vel schismate indulgentiam plenariam, aliis itidem quibuscumque utriusque sexus Christifidelibus ad praedictos exercitus pertinentibus in articulo mortis saltem contritis, si confiteri non poterunt, necnon in Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi, Paschatis Resurrectionis, ac Assumptionis beatae Mariae Virginis immaculatae festis diebus, vere poenitentibus, et confessis, ac sacra communione refectis, similiter plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, et remissionem.

VII. Singulis autem Dominicis, aut aliis festivis diebus de praecepto relaxandi iis, qui eius concionibus intervenerint, decem annos de iniunctis illis, seu alias quomodolibet debitis poenitentiis in forma Ecclesiae consueta; easdemque indulgentias sibi lucrandi.

VIII. Singulis secundis feriis cuiuslibet hebdomadae officio novem lectionum non impeditis, vel eis impeditis die immediate sequenti, celebrandi Missam de Requiem in quocumque altari, etiam portatili (si aliter celebrari non possit), et per eius applicationem liberandi animam alicuius ex pie defunctis dictorum exercituum secundum celebrantis intentionem a purgatorii poenis per modum suffragii.

IX. Deferendi, si in locis versentur, ubi ab haereticis, vel infidelibus periculum subsit sacrilegii, vel irreverentiae sanctissimum Eucharistiae Sacramentum occulte ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem in praedictis casibus retinendi pro iisdem infirmis in loco tamen apto atque decenti.

X. Induendi (si quandoque in iis partibus degant, per quas propter haereticorum vel infidelium insultus aliter transire, vel in illis morari non possent) vestibus saecularibus, licet sacerdotes etiam regulares fuerint.

XI. Benedicendi quaecumque vasa, tabernacula, vestimenta, paramenta, et ornamenta ecclesiastica, aliaque ad divinum cultum pro servitio eorumdem exercituum dumtaxat necessaria, et pertinentia, exceptis tamen iis in quibus sacra unctio adhibenda erit.

XII. Reconciliandi ecclesias, et cappellas, ac coemeteria, et oratoria quomodolibet polluta in illis partibus, in quibus ipsi exercitus con-

sederint, si ad locorum Ordinarios commodus non pateat accessus, aqua tamen prius per aliquem catholicum antistitem, ut moris est, benedicta, imo etiam, magna urgente necessitate, ut Missae Dominicis, et aliis festivis diebus celebrari possint, illa etiam a memorato antistite non benedicta.

XIII. Praeterea eidem Cappellano Maiori per se pariter, vel alium, seu alios ab eo subdelegandos probos, et idoneos sacerdotes in foro ecclesiastico versatos iuxta attestationem, et informationem, ab eorum Ordinario, aliisve personis fide dignis per ipsum Cappellanum Maiorem desuper requirendam omnem, et quamcumque iurisdictionem ecclesiasticam exercendi in eos, qui in exercitibus praefatis pro Sacramentorum administratione, necnon spirituali animarum cura, et directione pro tempore inservient, sive clerici, vel presbyteri saeculares, sive quorumvis etiam mendicantium ordinum regulares fuerint, perinde ac si quoad clericos saeculares, eorum veri praesules et pastores, quoad regulares vero, illorum superiores generales essent.

XIV. Omnesque causas ecclesiasticas, profanas, civiles, criminales, et mixtas inter, seu contra praefatas, aliasque personas, in exercitibus praedictis commorantes ad forum ecclesiasticum quovis modo pertinentes, etiam summarie, simpliciter, et de plano sine strepitu, et forma iudicii, sola facti veritate inspecta, audiendi, ac fine debito terminandi, contra inobedientes, quoslibet ad censuras, et poenas ecclesiasticas procedendi, illasque aggravandi, ac etiam saepius reaggravandi, auxiliumque brachii saecularis invocandi.

XV. Eisdem insuper Chistifidelibus in dictis exercitibus degentibus concedendi licentiam ovis caseo, butyro, et aliis lacticiniis, ac etiam carnibus Quadragesimae, et aliis anni temporibus, et diebus, quibus eorum esus est prohibitus (feria sexta et Sabbato cuiuslibet hebdomadae, ac tota maiori hebdomada, quoad carnes exceptis) vescendi.

XVI. Ac demum commutandi, relaxandi, dispensandi et absolvendi respective, prout, et in quantum Episcopis, locorum Ordinariis, iuxta sacros canones, et Concilii Tridentini decreta, id facere licet, seu permittitur, quoad vota, iuramenta, irregularitates, et censuras ecclesiasticas, nempe excommunicationes, suspensiones, et interdicta, necnon quoad omissionem omnium, seu aliquarum ex denuntiationibus, quae matrimoniis personarum ad praedictos exercitus pertinentium, et cum illis commorantium contrahendis praemitti deberent.

XVII. Ad septennium, ac interim ad nostrum, et Sedis Apostolicae beneplacitum auctoritate apostolica tenore praesentium tribuimus et impertimur.

XVIII. Volumus autem, ut ii sacerdotes quos idem Cappellanus Maior pro Sacramentis etiam parochialibus, militibus, aliisque personis quibuscumque dictorum exercituum ministrandis, ut praefertur, deputandos duxerit, nullatenus quidem huiusmodi facultatibus uti valeant erga milites praesidiarios, qui continue arcium, seu aliorum locorum custodiae adscripti sunt, quos eorumdem locorum parochis, et Ordinariis in omnibus, et per omnia subesse debere declaramus, sed dumtaxat erga milites, et personas exercituum praedictorum ad vagas belli operationes destinatos, tum ubi in actuali expeditione reperiuntur, tum etiam cum in quibuslibet accidentalibus, et temporaneis sive hybernis, sive aestivis, aut etiam praesidialibus stationibus pro tempore detinebuntur, ita tamen ut statim atque iidem sacerdotes, quos Cappellanus Maior subdelegaverit, ad temporaneas illas stationes pervenerint, litteras testimoniales tam super eorum sacerdotio, quam super sua deputatione, ac facultatibus sibi vigore praesentium concessis pro eiusmodi munere exercendo, parochis locorum exhibere debeant, quibus visis hi non impediant quominus Missam in suis Ecclesiis celebrare, ac in vim earumdem facultatum Sacramenta etiam parochialia ministrare valeant.

XIX. Quod si ex tempore matrimonium inter personas, quarum altera militaris sit, seu ad dictos exercitus pertineat, ibique occasione stationum praefatarum commoretur, altera vero parochi loci subdita reperiatur, contrahi contingat, eo casu, nec parochus sine sacerdote huiusmodi, nec vicissim sacerdos sine parocho celebrationi huiusmodi matrimonii assistat, aut benedictionem impertiatur; sed ambo simul atque aequaliter stolae emolumenta, si quae licite percipi solent, accipiant, et inter se dividant.

XX. Non obstantibus apostolicis, ac in universalibus, provincialibusque, et synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus, et ordinationibus, necnon ordinum, quorum personae huiusmodi professae fuerint, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, et litteris apostolicis, ordinibus praefatis, vel eorum superioribus, aut singularibus personis quomodolibet concessis, ac approbatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis illorum tenores praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, et de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Dat. in arce Gandulphi Alban. dioecesis sub annulo Piscatoris die 28 Maii 1746, pontificatus Nostri anno sexto.

D. Card. Passionaeus.

Registrat. dal Senato per ordinato de' 4 Luglio 1746.

ADDITIO EX ALIENA MANU.

17 De variis nominibus Magni Cappellani Regum, tum eiusdem diversis temporibus iuribus, consule, ubi res postulat, eruditissimum Carafa de Cappella Regis, c. 3 et 4 utrobique per tot.

ADDITIONES CASINENSES.

18 Facultates concessae Cappellanis castrensibus penes Caes. Reg. Austriacam militiam vi bullae die 12 Octobris 1780 datae, et confirmatae 23 Maii 1815 sunt sequentes.

1. Conceditur facultas, confirmatione et ordinatione exceptis, administrandi omnia Ecclesiae Sacramenta, etiam ea, quae nonnisi per parochialium Ecclesiarum rectores ministrari consueverunt, reliquasque functiones, et munia parochialia obeundi.

2. Absolvendi in foro dumtaxat conscientiae ab haeresi, apostasia a fide, schismate quoscumque, etiam Ecclesiasticos tam saeculares, quam regulares eadem castra sequentes.

3. Absolvendi quoque a quibusvis excessibus et delictis quantumcumque gravibus et enormibus etiam in casibus Summo Pontifici, et Sedi Apostolicae specialiter reservatis.

4. Retinendi et legendi, non tamen aliis similem licentiam concedendi, libros prohibitos haereticorum, vel infidelium de eorum religione tractantes, et alios quoscumque, ad effectum eos impugnandi, et haereticos, seu infideles in castris forte degentes ad orthodoxam fidem convertendi, ita tamen, ut libri prohibiti ex provinciis, in quibus haereses impune grassantur, minime afferantur.

5. Celebrandi Missam una hora ante auroram, et aliam post meridiem, et si cogat necessitas, etiam extra Ecclesiam in quocumque loco decenti, etiam sub dio, vel sub terra, et gravi omnino necessitate, etiam bis in die, si tamen in priori Missa ablutionem non sumpserit, ac ieiunus fuerit; nec non super altari portatili, etiam non integro, seu diffracto, aut laeso, et sine sanctorum reliquiis, ac demum si aliter celebrari non possit, et absit periculum sacrilegii, scandali et irreverentiae, etiam praesentibus haereticis aliisque excommunicatis, dummodo inserviens Missae non sit haereticus, vel excommunicatus.

6. Concedendi primo conversis ab haeresi, vel schismate indulgentiam plenariam; alias itidem quibuscumque utriusque sexus Christifidelibus ad praedicta castra exercitus pertinentibus, in articulo mortis, saltem contritis, si confiteri non poterunt; necnon in Nativitate Domini Nostri Iesu Christi, Paschatis Resurrectionis, ac Assumptionis B. Mariae Virginis et immaculatae festis diebus vere poenitentibus, et confessis, ac sacra communione refectis, similiter plenariam omnium suorum peccatorum indulgentiam et remissionem singulis autem Dominicis, et aliis de praecepto festivis diebus relaxandi iis, qui eius concionibus interfuerint, decem annos de iniunctis illis, seu aliis quomodolibet debitis poenitentiis in forma Ecclesiae consueta, easdemque indulgentias sibi lucrandi.

7. Deferendi in locis, ubi ab haereticis, vel infidelibus periculum subeat sacrilegii vel irreverentiae, sanctissimum Eucharistiae Sacramentum occulte ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem in praedictis casibus retinendi pro iisdem infirmis, in loco tamen apto, atque decenti.

8. Induendi in iis partibus, per quos propter haereticorum, vel infidelium insultus aliter transire, vel in illis morari non licet, vestes saeculares.

9. Benedicendi quaecumque vasa, tabernacula, vestimenta, paramenta et ornamenta ecclesiastica, aliaque ad divinum cultum, pro servitio eorumdem exercituum dumtaxat necessaria, et pertinentia, exceptis tamen iis, in quibus sacra unctio adhibenda est.

10. Reconciliandi ecclesias et cappellas ac coemeteria et oratoria quomodolibet polluta, in illis partibus, in quibus ipsi exercitus consederint, si ad locorum Ordinarios commodus non pateat accessus; aqua tamen prius per aliquem Catholicum antistitem, ut moris est, benedicta; imo etiam magna urgente necessitate, ut Missae Dominicis et aliis festis diebus celebrari possint, illa etiam a memorato antistite non benedicta.

11. Iis quorum curam habent concedendi licentiam vescendi ovis, caseo, butyro, et aliis lacticiniis, ac etiam carnibus, in quadragesima, et aliis anni temporibus, ac diebus quibus eorum usus est prohibitus, et quidem militibus a decurione, vulgo Feldwebel deorsum, ita ut abstinentiam a carnibus solum teneantur singulis diebus veneris in quadragrsima, et tribus ultimis diebus hebdomadae sanctae, officialibus vero ita, ut ad abstinentiam a carnibus solum teneantur omnibus diebus veneris per totum annum, diebus quoque sabbatinis in quadragesima, et tota hebdomada sancta.

12. Dispensandi, si urgens causa, et praevia dispensatio ex parte magistratus militaris adsit, quoad omissionem omnium, vel aliquarum e denunciationibus, quae matrimoniis personarum ad praedictos exercitus pertinentium, et cum illis commorantium contrahendis praemitti deberent.

13. Etiam matrimonio, si ex sponsis contrahentibus altera persona militaris, et altera parocho loci subdita sit, simul assistendi, prout ex praescripto supradicti apostolici brevis, nec parochus loci sine Cappellano militari, nec hic vicissim sine illo celebrationi eiusdem matrimonii assistere, aut benedictionem impertiri, sed

uterque concurrere et assistere debet, atque aequaliter stolae emolumenta, si quae licite percipi solent, inter se dividere, nisi per peculiarem conventionem, aut loci consuetudinem parocho civilis sponsae copulationis actus adiudicatus sit, vel persona civilis a parocho suo ad Cappellanum castrensem dato in scriptis testimonio dimittatur.

19 Benedictus XIV in sua constitutione *Convenit,* edita pridie nonas Iulii 1741, quam secutus est IV idus Novembris eiusdem anni Motus proprius eiusdem Pontificis, varia concedit privilegia Cappellano Maiori regni Neapolitani, spectantia ad opportunam sacramentorum administrationem, et procurandam animarum salutem pro militibus eiusdem regni; quae etiam artic. 26 Concordati Pium VII inter et Ferdinandum I utriusque Siciliae Regem confirmata fuerunt, ubi sic legimus: *La curia del Cappellano Maggiore, e la sua giurisdizione, si conterrà ne' limiti della costitutione di Benedetto XIV che comincia «Convenit», e del susseguente Motu proprio dello stesso Pontefice sul medesimo oggetto.* Ambas Constitutiones huic articulo adiungimus ex opere cui titulus: *Pragmaticae, Edicta, Decreta, Interdicta, Regiaeque Sanctiones Regni Neapolitani,* ut pote non impressas in bullario dicti Pontificis, ubi non invenies constitutiones *privata negotia spectantes.*

BENEDICTUS EPISCOPUS,

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Convenit providae Apostolicae Sedis benignitati facilem se, et liberalem ostendere in gratiis, et favoribus elargiendis Christianis principibus, qui ex praeclaris maiorum suorum meritis, et suarum virtutum ornamentis, pietate erga Deum, devotione, et obsequio erga hanc Sanctam Sedem in conspectu omnium splendere noscuntur, piisque eorum votis libenter annuere, quae ad Dei gloriam, et quietem, ac tranquillitatem sacrorum ministrorum procurandam conducunt, eorum praesertim, qui sacro suarum Cappellarum servitio adscripti in regiis aulis versantur, ut Christifidelibus ibidem commorantibus, vel inservientibus sacrosanctae Ecclesiae Sacramenta administrent, eosque verbo et exemplo ad pietatem, et religionem instruant, atque informent. Sane dilectus filius noster Troianus tituli S. Caeciliae S. Romanae Ecclesiae presbyter Cardinalis de Acquaviva nuncupatus pro parte carissimi in Christo filii nostri Caroli Siciliae, et Hierusalem cum tota terra citra pharum Regis illustris, et Hispaniarum infantis Nobis nuper exposuit, quod a tempore, cuius memoria non extat, ad cappellae regiae Cappellanum Maiorem in toto regno Neapolitano pro tempore existentem non solum cura spiritualis Regiae familiae, consanguineorum, affinium, ac omnium personarum in curia, seu aula Neapoli existente commorantium, ipsamque curiam sequentium pertinet; sed et in quibusvis civitatibus, oppidis, et locis, in quibus Rex pro tempore existens, regiaque familia residere contigerit continue, vel ad tempus, curam animarum familiae regiae, omniumque, et singularum personarum tam ex propriis regnis, et dominiis originem habentium, quam extraneorum cuiuscumque status, gradus, ordinis, et conditionis, et praeeminentiae existentium, tam ecclesiasticorum, quam saecularium, (Archiepiscopis et Episcopis exceptis,) et insuper omnium militum, et officialium, aliarumque personarum cuiuscumque ordinis et gradus in castris, arcibus, seu fortalitiis, exercitibus, necnon in triremibus, navibus, ratibus, aliisque huiusmodi maritimis lignis regio famulatui inservientium et militantium, exercere, earumque rector in spiritualibus nuncupari, easque corrigere et visitare, ac in easdem omnimodam iurisdictionem ordinariam, omnia et singula alia, quae Archiepiscopi et Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in dioecesibus suis de iure vel consuetudine, aut alias quomodolibet facere, et exercere consueverunt, idem Cappellanus in praenominatas personas non solum in regia cappella, et palatio, sed in omnibus aliis supranominatis ac designatis locis exercere, vel per se, vel per alios ministros, et Cappellanos a se deputatos solet. Cum autem ex huiusmodi facultatum usu, et exercitio plura dubia, quaestiones, et dissidia inter Archiepiscopos, et Episcopos regni Neapolitani, et praedictum Cappellanum Maiorem exorta fuerint, quae adhuc vigent, et graviora in diem non sine fidelium scandalo timeri possunt, nomine praedicti Caroli Regis pro eximia sua pietate huiusmodi malo congrua adhibere remedia cupientis, supplicavit, ut omnes et singulas facultates, iura, et praerogativas in quascumque personas, et in quibusvis locis, Cappellano Maiori totius regni Neapolitani pro tempore existentis ex antiqua et immemorabili consuetudine, vel etiam ex indulto, et privilegio Sedis Apostolicae, vel alia quacumque ratione competentes, nostrae confirmationis robore communire, easque nominatim, et expresse designare, earumque terminos, et limites praescribere, et definire, et quatenus opus sit, de novo rursus concedere, et elargiri dignaremur, atque alias salubriter providere ad tollendas omnes controversias, et dissensiones abolendas, prout in Domino conspicimus expedire. Nos, qui de praemissis omnibus sufficienter instructi sumus, supplicationibus praedicti Caroli Regis humiliter Nobis a praedicto Cardinali de Acquaviva porrectis inclinati, et laudabili eius desiderio,

et commendabili pro pace, et concordia inter sacros ministros retinenda, fovendaque studio satisfacere volentes, eumque gratiis, et favoribus prosequi singularibus cupientes, etiam omnium disputationum, et iurgiorum causas prorsus eliminare, ac periculis, quae exinde fidelium animabus imminere possunt, opportune occurrere; et praeterea dirigentes considerationis nostrae intuitum ad personam venerabilis fratris nostri Coelestini Archiepiscopi Thessalonicensis moderni Cappellani Maioris in toto regno Neapolitano, eiusque successorum, quos a provida dicti Caroli Regis, et Hispaniarum infantis, suorumque in praedicto regno successorum vigilantia, et prudentia ei non absimiles electum iri minime dubitamus, in eius, eorumque probitate, zeloque divini cultus, et in rebus ecclesiasticis peritia ac scientia, recte ac prudenter huiusmodi facultatibus, indultis, privilegiis, gratiis, et concessionibus ad decorem domus Dei, et animarum salutem usuros esse, minimeque in subversionem ecclesiasticae disciplinae, et perturbationem episcopalis iurisdictionis abusuros, certo confidimus, et in Domino obsecramus. Propterea abrogatis in futurum, et penitus submotis quibuscumque, quae contra et praeter praesentium tenorem hactenus quomodolibet observata, vel praetensa fuerunt, ex certa scientia, et matura deliberatione nostra, deque apostolicae potestatis plenitudine, adhibito etiam nonnullorum venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium consilio, tenore praesentium volumus, et decernimus.

I. Ut regia Cappella in regali palatio Neapoli existens omnia et singula iura, et praerogativas, excepto tamen iure asyli, quibus publicae Ecclesiae fruuntur, habeat, ac potiatur, in eaque liceat divina officia, horasque canonicas ad Breviarii ac Missalis Romani regulam, et formam, Romanumque morem, et usum recitare, et Missas per unam horam ante auroram, et unam post meridiem celebrare, seu recitari, et celebrari facere; in eaque sacram Eucharistiam in sacra custodia, seu Tabernaculo decenter, et cum debito honore, et veneratione retinere; illamque pro gratiarum actione, vel ad divinam opem implorandam, vel pro alia quacumque necessaria causa, et in festo Corporis Christi, et per totam eius octavam publice fidelium venerationi exponere, et in uno eiusdem octavae die circum eamdem cappellam processionaliter deferre; in quinta autem, et sexta feria maioris hebdomadae sacrum Domini Nostri Corpus, in sacra custodia, seu urna reponere, et pro religioso Ecclesiae more monumentum, sepulturamque eiusdem Christi Domini, luminibus adhibitis, repraesentare. Praeterea non solum in eadem regia cappella, sed in omnibus cappellis castrorum, seu fortalitiorum sacra olea, et tempore navigationis oleum extremae unctionis in regiis triremibus, et navibus bellicis congruo honore, et reverentia servare, et custodire.

II. Insuper ut dictus Carolus rex, eiusque in regno Neapolitano successores facultatem habeant nominandi, et eligendi sacerdotem saecularem, vel regularem ab Episcopo suo approbatum, et in Romanae Ecclesiae communione viventem, qui munere Cappellani Maioris in toto regno Neapolitano fungi, et pro maiore officii sui decore, habitu, seu veste praelatitia, quam in Romana curia praelati, sive regulares, sive saeculares gestare solent, pro sua conditione ac statu uti, absque tamen gestatione crucis in pectore more Episcoporum, nisi sit in eadem episcopali dignitate constitutus, possit; et insuper ab omni ordinaria iurisdictione exemptus, dumtaxat Nobis et Sedi Apostolicae immediate subiectus existat. Tum etiam ut eidem Carolo Regi eiusque in regno successoribus, vel eorum proregibus, vel per seipsos, vel per dictum Cappellanum Maiorem alios inferiores Cappellanos, et scholares eligere, et deputare liceat pro servitio tam regiae cappellae, quam pro indigentia hospitalium, militum, et classiariorum regiorum castrorum, seu arcium, exercituum, triremium, navium, aliorumque huiusmodi lignorum maritimorum actu, et revera Regi inservientium, dummodo tamen personae eligendae se de nullo crimine inquisitos esse, testimoniales litterae suorum respective Ordinariorum, ac superiorum exhibeant. Huiusmodi vero omnes clerici, et sacerdotes regio servitio adscripti, eo durante, a locorum Ordinariorum iurisdictione prorsus exempti, solum praefato Cappellano Maiori subiecti sint, quemadmodum per praesentes exemptos, et respective subiectos esse declaramus. Itaque idem Cappellanus Maior omnes, et singulas controversias, lites et causas tam civiles, quam criminales, seu mixtas, atque etiam beneficiales, exceptis tamen causis haeresis, tum omnes causas excipimus a sacris canonibus, et apostolicis constitutionibus Summo Pontifici privative reservatas, contra dictos Cappellanos, clericos, et scholares dictae cappellae in ea actu servientes, nec non in dictis castris, arcibus, seu fortalitiis, aliisque locis constitutos clericos, et Cappellanos ibidem et actu inservientes, extra tamen Romanam curiam, motas, vel movendas, tam in prima, quam in secunda, et tertia instantia audire, cognoscere, fineque debito, omni appellatione remota, pro iustitia terminare possit; ita tamen ut a dicto Carolo Rege, eiusque in regno successoribus loco Ordinarii assessoris alii novi consultores tam in secunda, quam in tertia instantia, singuli in singulis eo modo, qui nunc servari solet, nisi gravitas causae plures in qualibet instantia eligendos exigat, destinentur: et quicumque locorum Ordinarii, aut alii iudices nec

eidem Maiori Cappellano inhibere, nec in praedictos inferiores Cappellanos, clericos, et scholares in eadem cappella actu inservientes, ac alios in eisdem fortalitiis constitutos, et constituendos, et ibi residentes, et actu inservientes Cappellanos, et clericos, tanquam ab illorum iurisdictione prorsus exemptos, et totaliter liberatos, et dicto Cappellano Maiori dumtaxat immediate subiectos, ullam penitus superioritatem, dominium, et iurisdictionem praedictis respectibus exercere, aut se de illis quomodolibet intromittere valeant; sed praedicti Cappellani, scholares, et aliae personae ecclesiasticae eiusdem cappellae, et fortalitiorum, exercituum, triremium, et locorum huiusmodi coram eodem Cappellano Maiori, seu ab eo subdelegato iudice dumtaxat in omnibus causis tam motis, quam movendis extra Romanam curiam de iustitia respondere teneantur.

III. Ad hoc vero, ut praefatorum exemptorum numerus in immensum, et plus quam oportet, non augeatur, et nimium praeiudicium inferatur iurisdictioni Ordinariorum, eidem Cappellano Maiori vigore suarum facultatum non liceat alios clericos, et Cappellanos designare, et deputare, nisi eos, qui actuali servitio Ecclesiarum, exercituum, regiarumque navium necessarii sunt; qui in castris, seu fortalitiis totius regni, eiusque pertinentiis duo, aut tres in unoquoque castro, seu fortalitio esse debeant. In exercitibus autem, triremibus, navibus, aliisque lignis maritimis, quae regi actu inserviunt, itemque in hospitalibus militum, et classiariorum illi solum, qui non modo actu inserviunt, sed etiam stipendia a Rege percipiunt. In cappella autem regia, et in castris, seu fortalitiis in civitate Neapolitana existentibus solum Cappellani, scholares, et clerici, qui actu serviunt; ita tamen, ut scholarium numerus actu regiae cappellae inservientium ultra decem, et Ecclesiae parochiali S. Sebastiani ultra quatuor non egrediatur; omnium autem aliorum Cappellanorum, et clericorum, comprehensis etiam Cappellanis honorariis, numerum nonaginta, ita ut omnes Cappellani, scholares, et clerici regiae Cappellae servitio addicti, castrorum seu fortalitiorum urbis Neapolitanae, eiusque adiacentium, connumeratis etiam Cappellanis honorariis, centum numerum non excedant: praeter quem numerum si eidem Carolo Regi, eiusque successoribus alios addere necessarium visum fuerit, id speciali dumtaxat ipsius Regis rescripto fiat, in cuius pietate, eorumque successorum certam fiduciam habemus, si opus fuerit, seligendos fore probos ecclesiasticos viros, litteras testimoniales suorum respective Ordinariorum, ut praefertur, habentes, qui morum probitate aliis aedificationi esse possint, et eo tantum numero, qui ad divinum cultum promovendum, et ad inserviendum regiae devotioni, et pietati necessarius omnino, et conveniens reputabitur; et ulterius cuiuslibet additorum nota curiae archiepiscopali eam requirenti per Cappellanum Maiorem statim, ac sine ulla mora, et dilatione tradatur.

IV. Praeterea volumus, et constituimus, quod ad eumdem Cappellanum Maiorem pro tempore existentem pertineat directio, et superintendentia circa celebrationem divinorum officiorum, aliarumque ecclesiasticarum functionum, quae in eadem regia cappella peragi consueverunt, et tam in ipsa, quam in Ecclesia Sancti Sebastiani, sita in arce seu castronovo, etiamsi episcopali dignitate non sit insignitus, mitra, annulo, et baculo pastorali, ac aliis pontificalibus insigniis huiusmodi uti, nec non solemnem benedictionem post missarum, vesperarum, matutinorum, et aliorum divinorum officiorum solemnia super populum tunc interessentem impertiri, et ducentorum dierum, si praesens Rex aut Regina fuerit, si autem prorex, centum dierum de iniunctis sibi, aut quomodolibet debitis poenitentiis indulgentiam, et remissionem ab omnibus fidelibus ibi praesentibus vere contritis et confessis consequendam auctoritate apostolica concedere, et publicare possit: in aliis vero Ecclesiis, nisi coram Rege aut Regina, aut prorege, et dummodo Episcopus loci in eadem Ecclesia praesens non adsit, qui per se ipsum ea peragere desideret, ac velit, et insuper in cathedralibus, et Metropolitanis, nisi ab Ordinario licentia obtenta, pontificalia exercere nequeat.

V. Liceat autem eidem Cappellano in quibuscumque collegiatis, parochialibus, et aliis inferioribus Ecclesiis saecularibus, et quorumvis ordinum regularibus, etiam monialium in eodem regno constitutis, non autem in Ecclesiis cathedralibus, seu metropolitanis, nisi de expressa suorum ordinariorum licentia, ad quas eumdem Regem, vel Reginam, aut proregem pro tempore existentem devotionis, aut alia ex causa declinare contigerit, per se, aut alios cappellanos cum scholaribus, et cappellae praedictae ministris divina officia, et Missas tam privatas, quam solemnes celebrare, aut celebrari facere.

VI. Quotiescumque vero in eadem regia cappella, et Ecclesia parochiali S. Sebastiani, in aliis autem Ecclesiis cum Rex, aut Regina, aut prorex praesentes aderunt, et Episcopus loci in eadem Ecclesia praesens non reperiatur, verbum Dei annuntiare opus fuerit, in eius arbitrio sit, quemcumque velit, et idoneum censuerit, Evangelii concionatorem accersire sive saecularem, sive regularem, dummodo is ab huiusmoui praedicationis officio, si saecularis sit, a suo Ordinario, et ab Episcopo loci, si vero regularis, a suo superiore regulari suspensus, et interdictus non fuerit; sed in Ecclesiis, et cappellis eius iurisdictioni subiectis,

in quibus Rex, aut Regina praesentes non aderunt, idem Cappellanus Maior concionatorem eligat, qui tamen alias per Episcopum, si saecularis fuerit, si vero regularis, etiam per eius superiorem regularem ad verbum Dei praedicandum approbatus sit, ac licentiam, vel benedictionem iuxta Concilii Tridentini decreta ab ipso ordinario obtinere teneatur.

VII. Si vero Cappellanus Maior sit in episcopali, seu archiepiscopali dignitate constitutus, praedictis scholaribus regiae cappellae, et Ecclesiae parochialis S. Sebastiani dumtaxat conferre primam tonsuram, ac deinceps ad omnes ordines minores, atque etiam ad ordines maiores, seu sacros iuxta sacrorum canonum praescripta, et apostolicarum constitutionum regulas promovere; sin minus, datis litteris testimonialibus super eorum aetate, vita, et moribus, titulo ordinationis, et idoneitate scientiae, eos remittere ad proprios ordinarios ab ipsis promovendos: si autem non sint Episcopi, aut ordinationes non habeant, a quocumque alio Episcopo in regno Neapolitano existente dummodo non sit Episcopus titularis, et praenominati scholares habeant omnes, et singulas qualitates clericis promovendis in regno Neapolitano praescriptas in novissimis concordatis inter Sedem Apostolicam, et dictum Carolum Regem, et insuper in supradicta regia cappella, aut Ecclesia parochiali Sancti Sebastiani per triennium continuum actu inservierint: praeterea per se, aut alios a se deputatos eiusdem regiae Cappellae Cappellanos scholares, et clericos, qui propter violentam manuum iniectionem in alios clericos, citra tamen membrorum mutilationem, aut enormem laesionem, sententiam excommunicationis incurrerint, et huiusmodi sententia ligati Missas, et alia divina officia, non tamen in contemptum clavium, celebrando, irregularitatem aliquam contraxerint, ab eadem sententia excommunicationis, iniuncta eis pro modo culpae aliqua poenitentia salutari in forma Ecclesiae consueta, absolvere, et super irregularitate praedicta dispensare, omnemque inhabilitatis, et infamiae maculam, sive notam per eos propterea contractam abolere libere ac licite possit, et valeat, et respective possint et valeant.

VIII. Insuper ut idem Cappellanus Maior pro tempore existens Regum, Reginarum, ac filiorum, et singulorum utriusque sexus ipsorum familiarium, ubicumque Rex, aut regia curia, seu aula fuerit, etiam ruri recreationis causa, qui eis actu inservientes sint, et eorum impensis, uti familiares continui commensales, viventes, et aliorum omnium, qui in regio palatio, et viridario, et in navali, seu interiori portus parte, vulgo *Darsena*, et in castris, seu fortalitiis clausis Neapolitanae civitatis, eiusque adiacentiis, nempe in Castro Novo, in Castro Ovi, et in Castro S. Herami, Baiae, et Hischiae, et in omnibus aliis locis supra nominatis eiusdem Cappellani iurisdictioni subiectis morantur, et degunt, donec, et quousque in iisdem locis commorentur, animarum curam gerat, aeque, ac si eorum rector, et proprius parochus existeret, et per se, vel alium, seu alios presbyteros saeculares, vel quorumvis ordinum regulares de superiorum suorum licentia, praevio tamen examine ab eodem Cappellano Maiori approbandos, et salva Regi, et Reginae facultate eligendi sibi proprium confessarium arbitrio suo ex presbyteris ab eodem Cappellano Maiori approbatis, supradictorum omnium confessionem audire, eisque Sacramenta administrare, etiam in mortis articulo; et tempore interdicti eorum corpora ecclesiasticae tradere sepulturae, dummodo ipsi causam interdicto non dederint, neque per eos steterit, quominus interdicto pareatur.

IX. Matrimoniis etiam celebrandis, factis tamen prius denuntiationibus, seu proclamationibus a Concilio Tridentino requisitis, si uterque contrahens in locis praesignatis habitent, et morentur; si vero mulier ibi domicilium non habuerit, denuntiationes, seu proclamationes, pro parte mulieris fiant, et matrimonium celebretur in parochiali Ecclesia, intra cuius fines ipsa mulier commoratur; si autem aliqui ex praedictis exteri fuerint, capta prius per loci Ordinarium informatione, ac ab eodem decreto gratis obtento, quod inter eos licite matrimonium celebrari valeat, similiter idem Cappellanus Maior, vel alius, seu alii ab eo deputandi, nulla alterius parochi licentia requisita, solemniter interesse: insuper filios infantes in iisdem locis natos, necnon Iudaeos, seu Turcas, sufficienter tamen prius cathechizatos, quos in eorumdem Regum praesentia ex quavis causa baptizari oportuerit, aut praedicti Reges tenere, seu suscipere voluerint, baptizare; ita tamen, ut baptizatorum, parentumque, ac compatrum, et commatrum, necnon matrimonio simul iunctorum nomina describantur in libro, quem idem Cappellanus Maior, vel quisque Cappellanus curatus in singulis praedictis locis habere, et penes se retinere debeat, ex quo ad omnem Ordinariorum locorum, et partium requisitionem fides, seu attestationes in forma solita tradantur.

X. Cappellanos, et presbyteros iuxta numerum, ac modum supra stabilitum, ad audiendas confessiones pro militaribus copiis tam Regis propriis, quam auxiliaribus, tam in regno utriusque Siciliae, quam extra ubicumque ab eis iter faciendum, vel morandum esse contigerit, tum etiam pro servitio triremium, et regiarum navium, et personarum in eis existentium deputatos, praevio examine, caeterisque servari solitis, approbare, et omnia parochialia Sacramenta existentibus militibus in actuali itinere, et expeditione contra hostes per

eosdem administrari facere. Si autem milites in stationibus sint, praefati Cappellani exhibere teneantur litteras patentes eiusdem Cappellani Maioris super eorum approbatione locorum Ordinariis, seu eorum Vicariis Generalibus, si praesentes adsint; si vero absentes, parochis, in quorum parochiis castra, seu stationes militum praedictorum positae sunt, a quibus licentia parochialia munera peragendi impertiri, et nullatenus, iisdem litteris inspectis, denegari possit. Matrimonia autem coram parocho loci cum interventu Cappellani militum celebrentur, et quoad alia omnia Sacramenta, et functiones parochiales peragantur a parochis locorum, dummodo vocati interesse non recusent. Si autem adesse noluerint, liceat Cappellano militum easdem functiones obire cum dimidia parte emolumentorum, quae de iure integra ad parochum loci spectarent; eademque omnia pro militibus stationariis praescripta, quoad milites in castris, seu fortalitiis regni non clausis existentes, et proprium parochum non habentes, omnino serventur.

XI. Eosdem autem milites, ac officiales, tempore tamen actualis expeditionis dumtaxat belli actu existentis contra hostes, a crimine haeresis, apostasiae a fide, vel per se, vel per alios absolvere, ea tamen lege et conditione, ut huiusmodi facultas in Italia, eiusque insulis adiacentibus quoad eos dumtaxat locum habere debeat, qui nati sunt in locis, ubi haeresis impune grassatur, nec unquam errores iudicialiter abiuraverint, vel sanctae Romanae Ecclesiae reconciliati fuerint.

XII. Omnibus insuper personis utriusque sexus in militaribus copiis existentibus, dum actualis expeditio contra hostes habetur, tam quadragesimalibus, quam aliis anni temporibus, et diebus, quibus usus carnium, ovorum, casei, butyri, et aliorum lacticiniorum est prohibitus, eisdem ovis, caseo, butyro, et aliis lacticiniis, atque etiam carnibus, excepta tamen quoad carnes hebdomada sancta, et omnibus diebus veneris, et sabbati totius anni, et servata forma ieiunii, quatenus pro locorum, temporum, et personarum conditione fieri potest, praescripta in nostris litteris novissime editis sub datum Romae die 30 Maii 1741, utendi, et vescendi licentiam impendere.

XIII. Insuper triremibus, et navibus pro Regis usu ac servitio noviter constructis, tum etiam vexillis, aliisque rebus huiusmodi ad militiam spectantibus benedictionem in forma Ecclesiae solita impertiri.

XIV. Et demum omnibus supranominatis personis utriusque sexus eiusdem Cappellani Maioris curae in spiritualibus commissis ab observatione diei festi, si aliquod urgens opus in supra designatis locis, nempe in regia aula, et palatio, in castris clausis civitatis Neapolitanae, in navali, seu interiori portus parte, vulgo *Darsena*, in hospitalibus classiariorum, et militum, aliisque huiusmodi facere necesse fuerit, dispensationem, cum obligatione tamen audiendi Missam, et aliquod aliud pium opus, quoad tempus, et occupatio, et personarum conditio sinet, obeundi concedere. Illud insuper per se vel per alios ecclesiasticos viros probos, et prudentes visitare, et corrigere, atque in eosdem omnimodam iurisdictionem ordinariam atque omnia alia, quae pro bona animarum curae directione Archiepiscopi, et Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in suis respective dioecesibus facere consueverunt, iis dumtaxat exceptis, quae ad exercitium ordinis episcopalis pertinent, quae in regia aula tantum, ubi Rex, et Regina, seu prorex totius regni moratur, et in Ecclesia parochiali Sancti Sebastiani ab eo, si sit Episcopus, peragi posse volumus, et constituimus, libere facere, et exercere; iisdem omnibus, et singulis a quibuscumque eorum peccatis, criminibus, excessibus et delictis quantumvis gravibus, et enormibus, etiam Episcopis, et locorum Ordinariis reservatis, de quibus ore confessi, et corde contriti fuerint, salutari poenitentia pro modo, et gravitate culpae imposita, debitam absolutionem vel per se, vel per alios impendere, et elargiri libere ac licite possit, et valeat, auctoritate apostolica, scientia, et potestate praedicta concedimus, et indulgemus.

XV. Decernentes praesentes litteras, et in eis contenta quaecumque nullo unquam tempore de subreptionis, aut obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae, vel alio quovis etiam quamtumvis magno et inexcogitato, et substantiali defectu, etiam ex eo quod super praemissis solemnitates, et alia quaevis servanda, et adimplenda minime fuerint, aut ex alio quolibet capite a iure, vel facto, aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, aut quocumque alio colore, vel causa etiam tali, quae ad effectum validitatis praedictorum specialiter exprimenda foret, notari, impugnari, aut in ius, vel in controversiam revocari, aut ad terminos iuris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, aut aliud quodcumque iuris, gratiae, et iustitiae remedium impetrari non posse; sed illas semper et perpetuo validas, et efficaces existere, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, ac perpetuo observari: sicque, et non aliter per quoscumque iudices quavis auctoritate fungentes, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, et causarum palatii apostolici auditores, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, interpretandi, et definiendi facultate, et auctoritate, ubique, et in quacumque instantia, interpretari, iudicari, et definiri debere, irritum quodcumque, et inane quidquid secus super his a quocumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non

obstantibus quibusvis apostolicis, necnon in provincialibus, vel generalibus conciliis editis constitutionibus, et ordinationibus, necnon quibusvis Ecclesiarum, et monasteriorum, et ordinum quorumlibet, atque etiam dictae Ecclesiae Neapolitanae, iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, consuetudinibus, privilegiis quoque et indultis, et litteris apostolicis contra praemissa quomodolibet editis, concessis, confirmatis, et innovatis; quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia singularis forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, et singulorum tenores perinde, ac si de verbo ad verbum, nil penitus omisso, et forma in illis tradita observata, praesentibus inserti forent, pro plene et sufficienter expressis, ac insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie ad effectum praemissorum scientia, et potestatis plenitudine similibus derogamus, et ad plenum derogatum esse volumus, et declaramus, caeterisque contrariis quibuscumque. Volumus denique, mandamus, et decernimus, quod tam ipse Cappellanus Maior, quam alii supradicti de caetero nullis aliis, praeterquam supra expressis facultatibus, privilegiis, gratiis, et indultis, et quoad personas, res, loca et casus supra expressos dumtaxat respective uti valeant, nec etiam aliam ipse Cappellanus Maior, quam supra expressam iurisdictionem, et superioritatem in Ecclesiis, et cappellis, ac personis huiusmodi habere, exercere, vel vindicare, aut praetendere, etiam vigore extensionis, seu comprehensionis, seu etiam rationis maioritatis, aut sub praetextu cuiuscumque privilegii, aut indulti praesertim Leonis X aut quorumcumque aliorum praedecessorum nostrorum, seu regaliae, aut possessionis etiam immemorabilis, et tituli ex ea resultantis, scientia, patientia, et tolerantia quorumcumque superiorum, et Ordinariorum, etiam Sedis Apostolicae, roboratae, nequaquam possit. Nos enim quascumque alias facultates, exemptiones, privilegia, gratias, et indulta per quoscumque Romanos Pontifices, et praesertim Leonem praedictum, praedecessores nostros, ac Sedem Apostolicam cappellae regiae, Cappellano Maiori, aliisque suprascriptis personis hactenus concessa, litterasque apostolicas etiam in forma brevis, aut sub plumbo, aut alias quomodolibet, et quibusvis clausulis, et conditionibus desuper expeditas, motu proprio, scientia, et potestatis plenitudine paribus perpetuo revocamus, annullamus, cassamus, et abolemus, ac revocata, annullata, cassa, et abolita esse declaramus, et quamcumque quasi possessionem etiam immemorabilem, et centenariam et ultra improbamus; ita ut nunquam in iudicio, aut extra allegari, aut ad effectum aliquem eis suffragari possint; salvis tamen omnibus iuribus, praerogativis, privilegiis, et facultatibus in scholares, lectores, aliasque personas regiae universitatis studiorum Neapoli existentis, tum etiam quoad causas, et personas, rectores, seu possessores nonnullorum beneficiorum, et Ecclesiarum, vel iisdem Ecclesiis inservientes, quae ad nominationem, seu praesentationem, aut ius patronatus regium spectant, ab immemorabili tempore eidem Cappellano Maiori, ut asseritur, competentibus, quae per praesentes neque approbare, neque eis ullatenus derogare intendimus.

Caeterum quia difficile foret, praesentes nostras litteras ad singula loca, ubi fortasse opus erit, deferri, volumus, ut earum exemplis etiam impressis, manu tamen publici notarii subscriptis, et praedicti Cappellani Maioris sigillo munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis, privilegii, indulti, decreti, mandati, declarationis, derogationis, et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo quadragesimo primo pridie nonas Iulii, pontificatus nostri anno primo. P. Cardinalis Aldrovandus Prodat. Pro D. Cardinali Passionaeo. Caietanus Amatus. Visa de Curia N. Antonellus. I. B. Eugenius.

BENEDICTUS PP. XIV.

MOTU PROPRIO.

Cum alias per nostras litteras sub plumbo, datas Romae apud S. Mariam Maiorem pridie nonas Iulii, pontificatus nostri anno primo, ad supplicationem carissimi in Christo filii nostri Caroli Siciliae et Ierusalem, cum tota terra citra pharum Regis illustris, et Hispaniarum infantis, varias et diversas facultates venerabili fratri nostro Coelestino Archiepiscopo Thessalonicensi moderno Cappellano Maiori eiusque successoribus concesserimus, inter caeteras, ut Cappellanos, et presbyteros, iuxta numerum, ac modum in iisdem litteris stabilitum, ad audiendas confessiones pro militaribus copiis tam Regis propriis, quam auxiliaribus, tam in regno utriusque Siciliae, quam extra, ubicumque ab eis iter faciendum, vel morandum esse contingeret, praevio examine, caeterisque servari solitis, approbare; et omnia parochialia Sacramenta existentibus militibus in actuali itinere, et expeditione contra hostes per eosdem ad-

ministrari facere, necnon eosdem milites ac officiales tempore actualis expeditionis a crimine haeresis, apostasiae a fide, vel per se, vel per alios absolvere: omnibus insuper personis utriusque sexus in militaribus copiis existentibus, tam quadragesimalibus, quam aliis anni temporibus et diebus, quibus esus carnium, ovorum, casei, butyri, et aliorum lacticiniorum est prohibitus, eisdem ovis, caseo, butyro, et aliis lacticiniis, atque etiam carnibus, exceptis tamen quibusdam diebus, et servata forma ieiunii a Nobis praescripta, utendi, et vescendi licentiam impendere: iisdemque omnibus et singulis dispensationem ab observatione diei festi, si aliquod opus faciendum necessario fuerit, concedere: et praeterea a quibuscumque eorum peccatis, criminibus, excessibus, et delictis, quantumvis gravibus et enormibus, etiam Episcopis et locorum Ordinariis reservatis, de quibus ore confessi, et corde contriti fuerint, salutari poenitentia pro modo et qualitate culpae imposita, debitam absolutionem vel per se, vel per alios impendere, et elargiri libere ac licite possit et valeat, prout latius in praefatis litteris nostris continetur; quarum tenores hic pro sufficienter insertis, et expressis haberi volumus. Cum autem postea a praefato Archiepiscopo Thessalonicensi Nobis expositum fuerit, ad opportunam Sacramentorum administrationem, et procurandam animarum salutem pro militibus in actuali expeditione contra hostes existentibus, nonnullis aliis facultatibus, per se, vel per alios ecclesiasticos viros exercendis, omnino indigere; Nos animarum saluti, quantum in Domino possumus, consulere cupientes, motu simili, etc., eidem venerabili fratri nostro Coelestino Archiepiscopo, eiusque successoribus in dicto regno utriusque Siciliae Cappellanis Maioribus pro tempore concedimus et impartimur infrascriptas etiam facultates, ad nostrum, et Sedis Apostolicae beneplacitum duraturas, per se, vel per alium, seu alios sacerdotes probos et idoneos, et iuxta formam in praefatis litteris nostris praescriptam approbatos, ab eodem Cappellano Maiori subdelegandos, pro militaribus tamen copiis, tam propriis dicti Regis, quam auxiliaribus, in actuali expeditione contra hostes existentibus dumtaxat, non autem in hibernis, aut praesidiis commorantibus, exercendas; videlicet absolvendi omnes et singulas personas in iisdem copiis militaribus existentes a quibuscumque eorum peccatis, et delictis, quantumvis gravibus et enormibus, non solum Episcopis et locorum Ordinariis, sed etiam Nobis et eidem Sedi Apostolicae specialiter reservatis, et reservari solitis: commutandi, relaxandi, dispensandi, et absolvendi respective, prout et in quantum Episcopis et locorum Ordinariis iuxta sacros canones, et Concilii Tridentini decreta id facere licet et permittitur, quoad vota, iuramenta, irregularitates, et censuras ecclesiasticas, nempe excommunicationes, suspensiones, et interdicta; necnon quoad omissionem omnium, seu aliquarum ex denuntiationibus, quae matrimoniis personarum, ad praedictas copias pertinentium, et cum illis commorantium, contrahendis praemitti deberent; concedendi quibuscumque utriusque sexus Christi fidelibus ad praefatas copias pertinentibus, in articulo mortis, saltem contritis, si confiteri non poterunt, necnon in Nativitate Domini nostri Iesu Christi, Paschatis Resurrectionis, et Assumptionis B. Virginis festis diebus, vere poenitentibus et confessis, ac sacra communione refectis plenariam omnium suorum peccatorum indulgentiam et remissionem: singulis autem diebus Dominicis, et aliis quomodolibet debitis poenitentiis in forma Ecclesiae consueta: celebrandi Missam una hora ante auroram, et alia post meridiem, et si cogat necessitas, etiam extra Ecclesiam in quocumque loco decenti, etiam sub dio, et sub terra, et gravissima omnino urgente necessitate, etiam bis in die, si tamen in priori missa ablutionem non sumpserit, ac ieiunus fuerit; necnon super altari portatili, et non integro, seu aliqua in parte fracto, aut laeso, et sine sanctorum reliquiis, ac demum, si aliter celebrari non possit, et absit periculum sacrilegii, scandali, et irreverentiae, etiam praesentibus haereticis, aliisque excommunicatis: benedicendi quaecumque vasa, tabernacula, vestimenta, paramenta, et ornamenta ecclesiastica, aliaque ad divinum cultum pro servitio earumdem copiarum dumtaxat necessaria et pertinentia; exceptis tamen iis, in quibus sacra unctio adhibenda erit: reconciliandi Ecclesias, cappellas, et coemeteria, ac oratoria quomodolibet polluta, in illis partibus, in quibus ipsae copiae consederint, si ad locorum ordinarios commodus non pateat accessus, aqua tamen prius per aliquem catholicum antistitem, ut moris est, benedicta, imo etiam magna urgente necessitate, ut Missae Dominicis, et aliis festivis diebus celebrari possint, illa etiam a memorato antistite non benedicta. Demum celebrandi Missam de Requiem in quocumque altari, etiam portatili, si aliter celebrari non possit, et per eius applicationem liberandi animam alicuius ex pie defunctis dictarum copiarum, secundum celebrantis intentionem, a purgatorii poenis per modum suffragii. Caeterum cum facultates praedictae ad animarum salutem admodum pertineant, praesentes, et desuper conficiendas litteras nullo unquam tempore de subreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostrae, vel quoquam alio defectu notari, vel impugnari posse, sed eas validas et efficaces fore et esse, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere debere, apostolica auctoritate decernimus. Non obstantibus quibusvis apostolicis, etiam in universalibus, provincialibus, et syno-

dalibus Conciliis editis, vel edendis, generalibus, vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, quibusvis superioribus, et personis in genere, vel in specie, etiam motu pari, etc., concessis, approbatis, et innovatis: quibus omnibus et singulis, hac vice dumtaxat, specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque, cum clausulis opportunis. — *Fiat. Motu proprio P.* — Et cum absolutione a censuris ad effectum, etc. et quod aliae dicti Cappellani Maioris concessiones et facultates habeantur pro expressis, seu in toto, vel parte exprimi possint in litteris, et de concessione et impartitione huiusmodi, aliisque praemissis, ut supra latissime extensis, et quod praemissorum omnium, et singulorum, aliorumque necessariorum maior, et verior sp. et expositio fieri possit in litteris per viam de curia, ut vocant, si videbitur, expediendis, aut sola praesentis schedulae motus proprii Nostri signatura sufficiat, et ubique fidem faciat in iudicio, et extra illud, regula quacumque contraria non obstante.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem IV idus Novembris, anno secundo.

CAPILLITIUM FICTITIUM

Vide verb. Coma fictitia *per totum.*

CAPITULUM

PARTITIO ARGUMENTI

CAPITULUM: 1. quoad ea quae concernunt eius convocationem seu congregationem; 2. quoad ea in quibus requiritur consilium vel ipsius consensus; 3. quoad ea, quae ipsum concernunt et Sede plena, et Sede vacante.

Articulus I. *Quoad ea quae concernunt Capituli convocationem seu congregationem.*

Summarium. 1. Capituli convocatio est facienda iuxta solitum. - 2. Capituli convocatio spectat ad maiorem, et digniorem. - 3. Etiamsi maior, seu dignior non sit in ordinibus sacris constitutus, nec votum habeat, adhuc ad eum spectat convocare Capitulum, proponere negotia decidenda, et suffragia collegialium votantium colligere. - 4. Aliquando convocatio Capituli ex consuetudine potest spectare alternatim ad duos. - 5. Per hoc, quod convocatio spectet ad maiorem, seu digniorem, non est refraenatum arbitrium Capitulo illud congregandi. - 6. Convocator Capituli non tenetur explicare materiam convocationis in ipsa convocatione. - 7. Pro convocatione Capituli non requiritur licentia Episcopi, si solitum sit sine illa congregari. - 8. Et ubi est solitum congregari absque licentia Episcopi, is non potest, multoque minus eius Vicarius prohibere absque iusta causa, ne convocetur Capitulum. - 9. Secus autem, si adsit iusta causa. - 10. Imo si prohibuerit ex iusta causa verb. gr. ne Capitulum convocetur tempore divinorum officiorum, potest Episcopus etiam sine adiunctis procedere ad subtractionem fructuum, et ad mulctas ab eo impositas contra Canonicos habentes Capitulum eo tempore quo divina officia celebrari debent, nisi aliqua causa urgens in aliud tempus differri non patiatur. - 11. Non potest tamen Episcopus cogere Canonicos ad sibi significandum, quid tractare velint in Capitulo. - 12. Quamvis possit ipse Episcopus cogere capitulares ad sibi exhibendam copiam actorum, seu resolutionum capitularium. - 13. Episcopus potest congregare Capitulum pro casibus, in quibus iuxta sacros canones tenetur exquirere eius votum, vel consilium, et in aliis casibus spectantibus ad sui dignitatem. - 14. Non potest tamen Episcopus convocare Capitulum pro actibus capitularibus, qui spectant ad Capitulum, uti Capitulum. - 15. Vicarius generalis Episcopi, sive praesente, sive absente Episcopo, in nullo casu potest convocare Capitulum exemptum. - 16. Secus autem est dicendum de Capitulo non exempto. - 17. Exstante legitima consuetudine, ut Episcopus, seu Vicarius interveniat in omnibus Capitulis, etiam quae fiunt pro re spectante ad Capitulum, debet illa servari. - 18. Quamvis tamen ex consuetudine, seu alio iure speciali Episcopus, seu Vicarius possit intervenire in Capitulis omnibus, non potest tamen, nec Episcopus, nec Vicarius intervenire, si in Capitulo agendum sit de interesse proprio, seu suorum. - 19. Et dato, quod Episcopus congregaverit Capitulum, et rem proposuerit, ubi agitur de suo, vel suorum commodo, debet exire, et relinquere Canonicos de Capitulo solos, ut ipsi libere rem discutiant. - 20. Huiusmodi tamen interesse debet esse speciale proprium, vel suorum, non autem ratione Ecclesiae, in quo casu, sicut posset esse iudex Episcopus, vel Vicarius, ita pari ratione non sunt repellendi. - 21. Ubi autem Episcopus, seu Vicarius iuxta solitum, seu consuetudinem Capitulis intervenit, non potest ferre suffragium. - 22. Dato autem, quod Episcopus, seu Vicarius esset Canonicus, tunc posset quidem ferre suffragium, sed unicum tantum ut Canonicus. - 23. Episcopus in casibus, in quibus convocat Capitulum, debet in eo praesidere cum omnibus praerogativis. - 24. Episcopus interveniens Capitulo non illud congregando, seu convocando pro rebus ad suam dignitatem pertinentibus, sed solum ratione consuetudinis interveniens Capitulis, quae congregantur a capite Capituli, pro rebus et negotiis ipsius Capituli, habet praeeminentiam loci, et praerogativas horológii, et tintinnabuli. - 25. In actibus vero concomitantibus ipsum Capitulum, tales praerogativae spectant ad caput Capituli, et non ad Episcopum, nisi etiam actus praefati ex consuetudine spectent ad Episcopum. - 26. Episcopus, qui est Canonicus, sive in Ecclesia suae propriae dioecesis, sive in Ecclesia alienae dioecesis, sive in Ecclesia exempta, non potest uti Canonicus convocare Capitulum, vota recipere, et similia, sed haec spectant ad caput Capituli. - 27. Episcopus autem, etiam titularis, licet interveniat Capitulo, et aliis functionibus capitularibus, uti Canonicus, habet praecedentiam, et praeeminentiam super omnes Canonicos, et Dignitates. - 28. Capitulum convocari, seu celebrari debet in Ecclesia, et loco ad hoc determinato. - 29. Nec Episcopus potest domi suae illud convocare, sed ad aulam capitularem, ubi antea solitum fuit convenire. - 30. Potest tamen Capitulum ad alium locum transferri, et convocari, quando non potest convenire in Ecclesia, vel loco capitulari. - 31. Et inter alias iustas causas transferendi Capitulum ad alium locum, iusta causa est repulsio Episcopi ab ingressu in civitatem, vel rebellio contra ipsum Episcopum. - 32. Capitula, seu tractatus et congregationes, ac actus capitulares per Canonicos cathedralium, et collegiatarum Ecclesiarum fieri non debent eo tempore, quo celebrantur divina

officia. - 33. Capitulum Ecclesiae cathedralis quid. - 34. Quod olim presbyterium, id Capitulum hodie sibi vindicat. - 35. De origine Capitulorum. *Remissive.* - 36. Ut Capitulum iure suo expleat negotia, quatuor conditiones concurrere debent. - 37-42. Quaenam requirantur, ut Capitulum legitime convocatum dici possit. - 43-46. De modo convocandi Capitulum. - 47-49. De loco Capituli. - 50. Quo tempore convocandum sit Capitulum. - 51-56. Quinam convocandi sint ad Capitulum. - 57, 58. Quomodo negotia capitulariter expediantur. - 59-63. De consensu Canonicorum praestando in Capitulo. - 64, 65. Num ad convocationem Capituli extraordinarii debeant Canonici ei, qui ius habet convocandi et praesidendi, negotia pandere, propter quae convocatio illa desideratur.

1 Capituli convocatio est facienda iuxta solitum. Pignatell. tom. I, consult. 43; Passerin. cap. 10 de Electione, num. 49; Gonzal. in lib. Decret. c. unico de Syndico n. 9; Rota decis. 1247, n. 1, coram Seraphin., et dec. 295 2 coram Puteo lib. III. Capituli convocatio spectat ad maiorem et digniorem. Innocent. et Hostiens. in cap. 1 de Maioritat. et Obedient.; Fagnan. in c. *Ut Abbates*, de Aetate et Qualitate, n. 24; Barbosa de Canon. c. 35, n. 1 et sequent.; Sac. Congr. Conc. in Bononien. 16 Iunii 1683, in Lunen. Sarzanen. 12 Martii 1695, in respons. ad tertium, et S. Congreg. Rituum in Neapolitana 25 Ianuarii 1698, 3 in responsione ad quintum. Etiamsi maior seu dignior non sit in ordinibus sacris constitutus, nec votum habeat, adhuc ad eum spectat convocare Capitulum, proponere negotia decidenda, et suffragia collegialium votantium colligere, cum iste sit actus iurisdictionis, qui competit praesidenti etiam in sacris non constituto ratione superioritatis. Ita decisum fuisse a Sac. Congreg. refert Garcias de Benefic., part. III, cap. 4, n. 26, et tenet Barbosa de Canon., c. 35, n. 2; Nicol. Lucubr. Canon., lib. 1, titul. 14, de Aetate et Qualitat., n. 7, limit. 3; Monacell. tom. I, tit. IV, formul. 4, n. 24; Petra tit. 1, Comment. in constitut. 1 divi Leo- 4 nis, sect. 2, n. 46. Aliquando tamen convocatio Capituli ex consuetudine potest spectare alternatim ad duos, ut declaravit Sac. Congr. Episcopor., die 3 Februar. 1623, fol. 11, ad Archidiaconum Syracusanum spectare convocare Capitulum, et aperire litteras capitulares 5 alternis vicibus cum decano. Per hoc tamen, quod convocatio spectet ad maiorem seu digniorem, non est refraenatum arbitrium Capitulo illud congregandi. Abbas in c. *Cum nobis*, de Election. n. 9, ad textum in cap. 1 de his quae fiunt a maiori parte Capituli. Petra, l. c., n. 47. Nam renuente maiore seu digniore convocare Capitulum possunt alii capitulares, vel illum cogere ad convocationem faciendam mandato superioris legitimi, ut advertit Abb. loco c., num. 4, vers. *Ut ex hoc,* et Rota in Hispalen. *Iuris praesidendi in Capitulo,* 2 Iulii 1700, coram D. dell' Olmo; vel si facta debita requisitione ipsi maiori, seu capiti Capituli, adhuc renuat illud congregare, potest fieri convocatio a subsequenti in gradu, ut censuit Rota in Gerund. supr. dubio *iuris praesidenti in Capitulo* 14 Iunii 1702, coram 6 D. Priolo. Convocator Capituli non tenetur explicare materiam convocationis in ipsa convocatione, ut declaravit Sacra Congregat. Conc. in Lunen. Sarzanen., 12 Mart. 1655, ad quartum, quia possent petere dilationem in Capitulo ad consulto respondendum, in hac tamen materia debet attendi solitum, quo alterato poterunt semper vocales actum irritare, ut advertunt Passerin. c. 10 de Election. num. 49; Petra loc. cit. n. 45 et alii.

Pro convocatione Capituli non requiritur li- 7 centia Episcopi, si solitum sit sine illa congregari. Sacra Congregat. Episcopor. in Brundusina 17 Ian. 1584, ibi: *La Sacra Congregazione ha risoluto che il Capitolo sia libero di congregarsi quando vuole, purchè non sia in pregiudizio del culto divino; onde non si può obligare a domandar licenza.* Et in Neritonen. 20 Augusti 1601, ibi: *Essendo il Capitolo in possesso d' adunarsi senza del Vescovo e del Vicario, non si dee in ciò fare altra novità.* Barbosa de Canon. c. 15, n. 3; Pignatell. tom. IV, consult. 154. Et ubi est solitum 8 congregari absque licentia Episcopi, is non potest, multoque minus eius Vicarius, prohibere absque iusta causa, ne convocetur Capitulum. Sacra Congreg. Episcop. in Rhegiensi 4 Iunii 1602. Secus autem, si adsit iusta causa. 9 Ead. Sacra Congr. Episcop. in Amerina 13 Septembr. 1641. Imo si prohibuerit ex iusta causa 10 v. g. ne Capitulum convocetur tempore divinorum officiorum, potest Episcopus etiam sine adiunctis procedere ad subtractionem fructuum, et ad mulctas ab eo impositas contra Canonicos habentes capitulum eo tempore quo divina officia celebrari debent, nisi causa aliqua urgens in aliud tempus differri non patiatur. Sacra Congreg. Conc. in Oriolen. 27 Martii 1632, ad 11. Non potest tamen Episcopus 11 cogere Canonicos ad sibi significandum quid tractare velint in Capitulo. Sac. Congr. Episc. in Andrien. 25 Februar. 1703. Quamvis pos- 12 sit ipse Episcopus cogere capitulares ad sibi exhibendam copiam actorum seu resolutionum capitularium, ut censuit Sacra Congreg. Episcop. 6 Martii et 22 April. 1596. Et ratio est quia cura est Episcopi superintendere, ne fiant a Capitulo resolutiones iuri contrariae. Fermosin. de cap. *Sede Vacante,* tract. 3, quaest. 6, num. 15; Barbosa de Canon. citat. cap. 35, n. 6; Petra loc. cit. num. 55; et late Rota in Gerunden. *Iurisdictionis super exhibitione resolutionum Capitularium* 12 Iunii 1702, coram Priolo; ubi ampliatur etiam ad Vicarium capitularem sede vacante, cum ad ipsum devolvatur iurisdictio Episcopi.

13 Episcopus potest congregare Capitulum pro casibus in quibus, iuxta sacros canones, tenetur exquirere eius votum, vel consilium, et in aliis casibus spectantibus ad sui dignitatem. Barbosa de Canon. cap. 35, n. 7; Fagnan. cap. *Cum ex iniuncto*, num. 26, et sequent. de novi operis nuntiatione, et consonat dispositio Concil. Trid. sess. 25, cap. 6, de Reform. ibi: *Quod si aliquid Canonicis ad deliberandum proponant, nec de re ad suum, vel suorum commodum spectante agatur, Episcopi ipsi Capitulum convocent, vota exquirant, et*
14 *iuxta ea concludant*. Non potest tamen Episcopus convocare Capitulum pro actibus capitularibus, qui spectant ad Capitulum, uti Capitulum, quia pro rebus spectantibus ad ipsum solum Capitulum remanet illaesa, et intacta sua iurisdictio, ut post praedicta verba, quibus aperte demonstratur ad quae se extendat haec potestas Episcoporum, sic expresse addit Tridentinum Concilium: *Caeteris autem in rebus, Capituli iurisdictio, et potestas, si qua eis competit, et bonorum administratio salva et intacta omnino relinquatur*. Barbosa de Potest. Episcop., allegat. 73, n. 17, vers.
15 *Si Episcopus;* Petra loc. cit. n. 50. Vicarius Generalis Episcopi, sive praesente, sive absente Episcopo, in nullo casu potest convocare Capitulum exemptum, cum expresse in hoc reperiatur exceptus a Concilio Triden., sess. 25, cap. 6 de Reform. ibi: *Nec ad id Vicarius*
16 *Episcopi admittatur*. Secus autem est dicendum de Capitulo non exempto, quia mox citatus textus, *Nec ad id Vicarius Episcopi admittatur*, est intelligendus, si Capitulum sit exemptum, prout decisum fuisse a Sacra Congregat. refert Sbrozz. in addit. ad summ. tract. de Offic. Vicarii lib. II, quaest. 30, et post eum tenet Barbosa in cit. c. 6, sess. 25 Tridentini, num. 48. Fagnan. in cit. cap. *Cum iniuncto*, num. 28; Petra loc. citato n. 52. Et ratio diversitatis est, quia in Capitulis exemptis facultas convocandi tribuitur a Tridentino loc. cit. solum Episcopo cum expressa exclusione Vicarii, ut patet per citat. verba: *Nec ad id Vicarius Episcopi admittatur*. In reliquis vero Capitulis non exemptis non est necessaria talis facultas, quia eam habet ex iure communi, eamque communicat Vicario, qui proinde habet iurisdictionem in Capitulo, et sic potest Capitulum convocare iusta existente causa in iis negotiis in quibus iuxta suas facultates iudex esse potest.

17 Exstante legitima consuetudine, ut Episcopus seu Vicarius interveniat in omnibus Capitulis, etiam quae fiunt pro re spectante ad Capitulum, debet illa servari. Sbrozz. de Vicario quaest. 39, n. 25; Petra loco cit. n. 56; Pignatell. tom. IV, consult. 154, num. 6, ubi refert talem consuetudinem exstare Mediolani, et sic ibi decisum fuisse a S. Congreg. Episc. 2 Iunii 1591. Unde etiam Sacra Congregat. Concil. censuit per c. 6, sess. 25, § *Absente vero Episcopo*, non obstare, quominus Vicarius Archiepiscopi Mediolanensis possit intervenire in Capitulo ac in eo sedere, si talis facultas ei ante concilium, vel constitutione, vel consuetudine, vel alio quocumque modo legitime competebat iuxta dictum decretum in fine, praesertim si ipsum capitulum nullo exemptionis, aut speciali iure iuvetur adversus omnimodam subiectionem Archiepiscopi. Quae quidem declaratio fuit discussa a Sacra Congregat. Episcop. 5 Maii 1587 his verbis: *Sacra Congregatio super Episcopos decrevit Vicarium Archiepiscopi Mediolanensis Capitulis Ecclesiae metropolitanae, et negotiorum capitularium tractationi et expeditioni interesse valere, et primam sedem habere iuxta decretum Conc. provincialis tertii*. Quamvis tamen ex consuetu- 18
dine, seu alio iure speciali, Episcopus seu Vicarius possit intervenire in Capitulis omnibus, non potest tamen nec Episcopus, nec Vicarius intervenire, si in Capitulo agendum sit de interesse proprio, seu suorum, ut ex Sacr. Congr. Concilii concludit Pignatell. loco cit., n. 9; Barbosa cit. cap. 35, num. 8; Rota in Gerunden. *Iurisdictionis super exhibitione resolution. capitularium* 12 Iun. 1703, § *Pro utroque*, coram Domino Priolo. Et dato, quod Episco- 19
pus vel Vicarius congregaverit Capitulum, et rem proposuerit, ubi agitur de suo vel suorum commodo, debet exire et relinquere Canonicos de Capitulo solos, ut ipsi libere rem discutiant et determinent. Vener. in Examine Episcop. lib. IV, c. 37, num. 36 cum sequent.; Gallet. in Margarita casuum conscientiae, verb. *Episcopus;* Barbosa de Canonic., c. 35, num. 9; Rota in Hispalens. *Iuris praesidendi in Capitulo* 2 Iulii 1700, § *Similiter*, coram D. dell'Olmo. Huiusmodi tamen interesse debet esse 20
speciale proprium, vel suorum; non autem ratione Ecclesiae, in quo casu, sicuti posset esse iudex Episcopus, vel Vicarius, ita pari ratione non sunt repellendi, ut pluries censuit Sacra Congreg. Concil. In lib. enim Card. Alciati fol. 1270, ita habetur: *Tertio an sub illis verbis Sac. Congr. d. c. 6*, nec agatur de re ad suum vel suorum commodum spectante, *comprehendantur ea quae concernunt Ecclesiam, ut si agatur generaliter: An Episcopo sit serviendum celebranti;* Sacra Congregatio respondit, *Non comprehendi;* et eadem Sacra Congregat. Concil. in Turritana 14 Iun. 1651, respondit: *Locum aulae Archiepiscopalis non esse immutandum, sed quando agendum de interesse privato ipsius Archiepiscopi, ipsum, et eius Vicarium abstinendum ab interessentia in Capitulo;* et Rota in cit. Gerunden., § fin. Ubi autem Episcopus seu Vicarius iuxta soli- 21
tum, seu consuetudinem Capitulis intervenit, non potest ferre suffragium, quia hoc ferre

spectat tantum ad illos de Capitulo, ut decrevit Sacra Congreg. Concil. apud Cardin. Alciatum, in cuius lib. fol. 1269, sic adnotatur: *Cum dubitaretur ab Episcopo Cadicen. an cum ipse ex decreto Sac. Concil. cap. 6, sess. 25, Capitulum convocat, habeat tamen in eo votum?* Sacra Congregat. censuit non habere, neque ex iure, neque ex decreto Concilii; et sic censuit eadem Sacra Congregatio etiam in Aprutina 31 Iulii 1694, denegando Vicario ius dicti suffragii, et sic etiam tenet Rota in d. Hispalen. *Iuris praesidendi in Capitulo*, § *Prout.*

22 Dato autem quod Episcopus seu Vicarius esset Canonicus, tunc posset quidem ferre suffragium, sed unicum tantum, uti Canonicus; quia uti Canonicus esset pars ipsius Capituli. Gratian. discept. 106, num. 5 et sequent.; Lotter. de Re benefic., lib. I, q. 19, n. 104 et 105; Barbosa de Potest. Episcop., alleg. 73, n. 17 et 18; Petra loco cit. n. 19; et plene Rota part. XII recent. dec. 278, num. 1 et 2, et prius decis. 156, num. 17 et sequent. ead. part. XII.

23 Episcopus, in casibus in quibus convocat Capitulum, debet in eo praesidere cum omnibus praerogativis; cum enim sit in Capitulo uti caput, debet ipse retinere primam sedem et praeeminentiam horologii, vota recipere, negotia proponere, ac alia peragere quae necessaria sunt. Trident. sess. 25, c. 6 de Reform., ibi: *Episcopis praeterea ubique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par est, eisque in choro et in Capitulo, in processionibus et aliis actibus publicis sit prima sedes, et locus, quem ipsi elegerint, et praecipue omnium rerum agendarum auctoritas.* Rota in Gerunden. *Iurisdictionis super iure praesidendi in Capitulo* 14 Iunii 1702, coram Priolo; et Hispalen. *Iuris praesidendi in Capitulo* 2 Iunii 1700 per tot. ubi late examinatur articulus etiam

24 in Capitulo exempto coram D. dell'Olmo. Episcopus interveniens Capitulo non illud congregando, seu convocando pro rebus ad suam dignitatem pertinentibus, sed solum ratione consuetudinis interveniens Capitulis, quae congregantur a capite Capituli pro rebus et negotiis ipsius Capituli, habet praeeminentiam loci, et praerogativas horologii et tintinnabuli, quia etiam ibi intervenit uti Episcopus, et incongruum videtur, ut subsit alteri, cum caput Capituli sit inferior Episcopo. Sarav. de Adiunctis q. 1, n. 7; Ceccoper. lucubrat. Canon. lib. IV, n. 133; Lotter. de Re Benefic. lib. I,

25 q. 16, num. 69; Petra loc. cit. n. 66. In actibus vero concomitantibus ipsum Capitulum, nempe convocatione, votorum receptione, ac similibus tales praerogativae spectant ad caput Capituli, et non ad Episcopum, nisi etiam actus praefati ex consuetudine spectent ad Episcopum, quia Episcopus ibi non intervenit uti constituens unicum corpus mysticum cum eius Capitulo pro explendis actibus, qui opus habeant unione dicti corporis mystici, sed dicti actus pro rebus Capituli explentur per corpus Capituli, sine Episcopo, qui potius intervenit ibi uti iudex, ne aliquid agatur contra ius. Et sic videtur recte sentire Rota in d. Hispalen. *Iuris praesidendi in Capitulo* 2 Iulii 1700, § *Minusque urget;* Petra loc. cit. num. 66.

Episcopus, qui est Canonicus sive in Ecclesia 26 suae propriae dioecesis, sive in Ecclesia alienae dioecesis, sive in Ecclesia exempta, non potest uti Canonicus convocare Capitulum, vota recipere, et similia, sed haec spectant ad caput Capituli, quia Episcopus, ut Canonicus, est pars Capituli. Episcopus autem, etiam titularis, 27 licet interveniat Capitulo et aliis functionibus capitularibus uti Canonicus, habet praecedentiam et praeeminentiam super omnes Canonicos et Dignitates. Rota in Asturicen. *Praeeminentiarum* 2 Iun. 1704, § *Sentiebant,* et § *Fortius* coram D. Ansaldo, et S. Cong. Rit. in Neapolitana, ut refert Card. de Luca disc. 41 de Praeeminentiis; in Ruthenen. 24 Sept. 1605, in Compostellana 11 Iul. 1617, et in Calaguritana 13 Novemb. 1611. Vid. verb. *Canonicus*, art. 7, n. 45. Et ratio est quia praecedentia, seu praeeminentia loci, ac huiusmodi, sunt inseparabiles a dignitate Episcopali, quae supereminet tali Capitulo, et per hoc, ut recte advertit Hieronymus Veneto in Examine Episcop. lib. IV, c. 28, num. 32, et cum ipso Barbosa de Canon. cap. 36, n. 6, et Petra loc. cit. num. 78, debet praefectus Capituli, quando proponit, petere cum debita urbanitate licentiam ab Episcopo istum salutando.

Capitulum convocari, seu celebrari debet in 28 Ecclesia et loco ad hoc determinato. Cap. *Quod sicut,* 28, de Election. et Glossa ibi verb. *Constitutiones*, c. *Qua fronte,* 25, de Appellat., et ibi Glossa verb. *Canonicum,* cap. *In nomine Domini,* 1, dist. 23, c. *Praeceptum*, 6, q. 2, caus. 1. Fagnan. in cap. *Cum ex iniuncto*, 2 de novi operis nunt. num. 17, cum multis ibi citat. Nec Episcopus potest domi suae illud 29 convocare, sed ad aulam capitularem, ubi antea solitum fuit convenire. Sacra Cong. Conc. in Placentina, ubi, ut refert Fagnan. loco cit. n. 18 proposito dubio: An Episcopus volens aliquid in Capitulo proponere iuxta cap. 6, sess. 25, teneatur accedere ad Ecclesiam, et locum solitum deputare; an vero illud in aedibus propriis convocare possit? Sacra Congr. prius respondit quod, quando Episcopus vult aliquid proponere Canonicis ad deliberandum, nec de re ad suum vel suorum commodum spectante agitur, solus Episcopus privative ad quoscunque potest convocare, idque in domibus suis; postea vero auditis utriusque rationibus, partiumque advocatis, et procuratoribus, ab omnibus in hanc sententiam itum est, ut Episcopus non possit domi suae Capitulum

convocare, sed ad aulam capitularem, in qua antea semper solitum fuit Capitulum convenire. Potest tamen Capitulum ad alium locum transferri et convocari, quando non potest tuto convenire in Ecclesia, vel loco capitulari, ut patet in c. *In nomine Domini* 1, dist. 23, his verbis circa medium: *Quod si pravorum, atque iniquorum hominum ita perversitas invaluerit, ut pura, sincera, atque gratuita fieri in urbe non possit electio, Cardinales Episcopi cum religiosis Clericis, Catholicisque laicis licet parvis, ius potestatis obtineant eligere Apostolicae Sedis Pontificem, ubi congruere viderint;* et ibi notat Glossa in verb. *Fieri in urbe;* Fagnan. loco cit. num. 21. Et inter alias iustas causas transferendi Capitulum ad alium locum, iusta causa est repulsio Episcopi ab ingressu in civitatem, vel rebellio contra ipsum Episcopum, ut ex causa rebellionis contra Episcopum Leodiensem fuit concessa facultas transferendi ipsum Capitulum ad alium locum idoneum et tutum in dicta dioecesi Leodiensi constitutum, de quo Episcopo et Capitulo expedire videbitur. Sic concessit Clemens VI in constit. incip. *Ecclesiis*, dat. Avenione Kalendis Maii anno sexto sui Pontificatus; et confirmavit Innocentius X in constitut. incip. *Cum alias*, dat. Romae 24 Iun. 1649, anno quinto sui Pontificatus, ut videre est apud Fagnan. in c. *Cum ex iniuncto* 2, de nov. oper. nunt., num. 55 et 56. Et ratio est quia, ut expresse dicitur in cap. *Non decet* 1, dist. 12: *Non decet a capite membra discedere, sed ea iuxta Scripturae testimonium caput sequantur.* Caput autem est Episcopus, et membra sunt Canonici. Cap. *Novit* 4, de his quae fiunt a Praelato, ibi: *Novit tuae discretionis prudentia, qualiter tu et fratres tui unum corpus sitis, ita quod tu caput, et illi membra esse probentur, unde non decet te omissis membris aliorum consilio in Ecclesiae tuae negotiis uti.* Quare cum ob impedimentum ei illatum Episcopus nequiverit ad suam cathedralem Ecclesiam se conferre, ibique Canonicorum consilium exquirere pro negotiis Ecclesiae expediendis, necesse est ut possit alio eos convocare, ut iuxta citat. canon., *Membra caput suum sequantur, ne cogatur Episcopus, omissis membris, aliorum consilio uti in negotiis suae Ecclesiae.*

Capitula, seu tractatus, et congregationes ac actus capitulares per Canonicos cathedralium et collegiatarum Ecclesiarum fieri non debent eo tempore quo celebrantur divina officia, ut rescripsit Sacra Rituum Congregatio Archiepiscopo Ulyssiponen. his verbis: *Sac. Congreg. Rit., viso et perpenso memoriali pro parte dimidiorum Canonicorum quaternariorum Ecclesiae Ulyssiponen. eidem Sac. Congr. porrecto, declaravit Capitula, seu tractatus, et congr. ac actus capitulares per Canonicos cathedralium et collegiatarum Ecclesiarum, peractis divinis officiis, et praesertim Missa maiori, ne divinus cultus propter ministrorum subtractionem minuatur, habendos esse. Quod si dum Missa et alia divina officia celebrantur, aut horae canonicae recitantur, Capitula habere voluerint, nisi forte evidens necessitas id postulaverit, eius horae, et in qua id commiserint, quotidianas distributiones minime lucrari debere censuit sub die 17 Novemb. 1600.* Et sic etiam censuit Sacra Congreg. in Oriolen. 27 Martii 1632, in responsione ad 11, ubi respondit: *Capitulum non esse habendum eo tempore quo divina officia celebrari debent, nisi causa aliqua urgens in aliud tempus differre non patiatur; quod si secus fiat, Canonicos nunquam lucrari distributiones quotidianas pro illis horis quibus divinis non interfuerint, et eo casu Episcopum posse sine coniudicibus contra Canonicos procedere ad subtractionem fructuum, et ad mulctas ab eo impositas.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Capitulum Ecclesiae cathedralis, definiente Bohemero in decretal. lib. III, tit. 9, § 7, est *Collegium sub Episcopo quidem, sed separatum corpus tamen sub directione praepositi et decani constituens, et peculiaribus suis iuribus gaudens, Episcopo in adiutorium datum, et de regimine ecclesiastico participans, constans ex iis qui, vel ratione praebendae suae, vel alias de consuetudine votum sessionemque in Capitulo acceperunt.* Quod olim presbyterium, id Capitulum sibi hodie vindicat. De origine vero Capitulorum, adibis eumdem Bohemerum in decretal. d. l. III, dict. tit. 9, a § 2 ad plur. seqq. cum Rousseaud de la Combe verb. *Capitulum*, sect. 1 per tot.

Ut autem Capitulum iure suo expleat negotia, quatuor haec concurrant oportet. I. Ut sit legitime congregatum. II. Ut vocentur omnes qui vocem in Capitulo habent, vel de praesenti habere possunt. III. Ut negotia capitulariter expediantur. IV. Ut maior pars consensum suum interponat.

Quod attinet ad primum requisitum. Capitulum ut legitime convocetur, haberi debet ratio *personarum*, id est convocantium, *modi*, *loci*, et *temporis*. Convocat Capitulum Episcopus, vel decanus. Episcopus convocat in negotiis quae peragi debent cum consensu vel consilio Capituli, vel alias coniunctim ad Episcopum et Capitulum pertinent. In caeteris negotiis decanus convocat Capitulum vel tempore statuto, vel extraordinario pro re nata, eoque deficiente senior ut plurimum, nisi aliter ea in Ecclesia obtinuerit. Bohemer. in decretal., lib. IV, tit. 11, § 3, ubi quod, convocante decano Capitulum, haud opus est licentia Episcopi. Louvrex dissert. canon. 17, num. 1 et plur. sequent.

De modo convocandi Capitulum nihil in iure statutum est. Quocirca retineri debet modus ille, qui in Ecclesia, de qua agitur, invaluit. Alibi enim fit convocatio per sonum campanae, alibi per litteras, alibi viva voce. Quod vero attinet ad absentes, ii necessario convocandi sunt per litteras vel per nuntium. Passerin. de Election. Canon., cap. 11 fere per tot.

Locus Capituli solet esse certus ac determinatus. Episcopus tamen potest Capitulum in aula sua convocare, nisi controversiam cum ipso Capitulo habeat. Fermosin. de Potest. Capitul. sede vacante, tract. 3, quaest. 6, n. 12. Verum si alibi, modo in loco honesto, convocatum sit Capitulum, nequit actus hoc nomine impugnari, quod Capitulum non sit convocatum in loco consueto. Card. de Luca de Regular., discurs. 15, n. 2; Passer. de Elect. Canon., c. 12, n. 2 et seqq.

Demum tempore consueto convocari debet Capitulum, non eo tamen quo divina celebrantur, alias capitulares impune non comparerent. Leuren. For. Beneficial., t. I, q. 420, num. 5.

Quod concernit secundum requisitum: vocem in Capitulo habent, adeoque sunt convocandi, qui nomine Capituli veniunt, et sic regulariter soli Canonici, nam nonnisi Canonici veniunt nomine Capituli, ipsumque constituunt. Bohemer. in decretal. lib. III, tit. 11, § 6. Hinc sequitur, Dignitates convocari non debere, nam eae non dicuntur de Capitulo, nisi vel fundatione, vel consuetudine aliud obtineant. Cardinal. de Luca de Beneficiis, discurs. 46, num. 1; Barbosa de Canon., cap. 35, num. 14. Idem dicendum est de mansionariis, quippe qui nec de Capitulo dicuntur. Ayrer. in dissert. de beneficiar. assis. Confer etiam Rotam coram Crispo dec. 50. n. 20, in Gerunden. *Servitutum* 23 Febr. 1731, § *Siquidem*, coram clar. mem. Cincio.

Quinimo nec omnes Canonici convocandi sunt, sed tantum praebendati, intra numerum, et in ordine saltem diaconatus constituti. Bohemer. in decretalib. lib. III, tit. 11, § 7 et 8. Num autem Canonici absentes vocandi sint? Negatur, exceptis tamen in negotiis maioris ponderis, ut sunt electio praelati, receptio Canonicorum, aut praebendarum collatio, et cessatio a divinis a Capitulo indicenda. Idem auctor loc. cit. § 9.

Tertium requisitum est, ut negotia capitulariter expediantur. Dicuntur enim negotia expediri capitulariter, si congregatum sit Capitulum, audita sint vota singulorum, et deliberatio a congregatis facta sit. Neque enim singuli extra congregationem Capitulum constituunt, et ita nec singulorum consensus extra Capitulum interpositus sufficit in negotiis a Capitulo expediendis; id quod ex natura collegiorum fluit. Card. de Luca de Benefic., discurs. 30, n. 3 et 5 optime Louvrex dict. dissert. Canon. 17, num. 24.

Restat ut disseramus de ultimo requisito, ut maior pars Capituli consensum suum interponat. Id quoque ex natura omnium collegiorum et universitatum fluit, cum non esset ratio expediendorum negotiorum, nisi maiora concluderent. Maior tamen pars aestimari debet non respectu partium minorum, sed totius Capituli, id est omnium Canonicorum intervenientium, et suffragium ferentium, nisi alia sit consuetudo. Louvrex dict. dissert. Canon. 17, num. 9 et seq. Idemque obtinere debere tenet dictus auctor, si Capitulum consenserit, ut maior pars respectu partium minorum concludat.

Caeterum si agatur de negotio Canonicos uti singulos concernente, non sufficit consensus maioris partis, sed singulorum Canonicorum consensus exigitur. Fagnan in cap. *Cum in cunctis* fere per tot. de his, quae fiunt a maiori parte Capituli. Fermosin. de Potestat. Capitul. sede vacante, tract. 3, q. 1, n. 5, 15 et sequent.

At quando negotium dici debeat huius generis, ut concernat Canonicos uti singulos, omnium optime explicat Louvrex saepe dicta dissert. Canon. 17, a num. 16 ad plur. seq. omnino consulendus ubi res postulat.

Num ad convocationem Capituli extraordinarii debeant Canonici ei qui ius habet convocandi ipsum Capitulum, eique praesidendi, negotia pandere, propter quae convocatio illa desideratur? De quaestione hac magna utrinque animorum contentione disputatum novissime est in Rota. At tribunal hoc definivit necesse haud habere Canonicos negotia proponenda in Capitulo extraordinario nota facere habenti ius convocandi Capitulum, ipsique praesidendi. Vide decisionem in Avenionen. *Convocationis Capituli* 17 Martii 1752, coram Eminent. Bussio.

Articulus II. *Quoad ea in quibus requiritur consilium vel consensus Capituli.*

Summarium. 1. Capituli consensus requiritur: primo in alienatione rerum Ecclesiasticarum, quae ad cathedralem Ecclesiam pertinent. - 2. Secundo requiritur Capituli consensus in administratione bonorum, et redituum Ecclesiae. - 3. Tertio requiritur Capituli consensus in suppressione canonicatuum, et beneficiorum. - 4. Quarto requiritur Capituli consensus in unione unius Ecclesiae alteri Ecclesiae, seu dignitati, vel praebendae per Episcopum facienda. - 5. Quinto requiritur Capituli consensus in casu, quo diminueretur Ecclesiae auctoritas. - 6. Sexto requiritur Capituli consensus in omni negotio, quod concernat praeiudicium Ecclesiae cathedralis. - 7. Septimo requiritur Capituli consensus, ut erigatur seminarium in aedibus canonicalibus. - 8. Octavo requiritur Capituli consensus in creatione Canonicorum supranumerariorum. - 9. Nono requiritur Capituli consensus, ut vigore Concilii cap. 7, sess. 7

de Reform. curam animarum toti Capitulo cathedralis incumbentem, per viam unionis perpetuae in certam personam, seu dignitatem eiusdem Ecclesiae adnectere possit Episcopus. - 10. Decimo consensus omnium Canonicorum requiritur in actibus Capituli voluntarii, et ubi agitur de Ecclesiae praeiudicio, nec sufficit consensus maioris partis. Secus vero in actibus necessariis, et ubi agitur de eiusdem Ecclesiae utilitate. - 11. Undecimo consensus maioris partis Capituli requiritur in quolibet actu capitulari. - 12. Advertendum est, quod consensus maioris partis sufficit in iis, quae sunt communia pluribus, uti universis; non autem uti singulis. - 13. Et pariter advertendum est, quod ubicunque requiritur consensus Capituli, debet praestari collegialiter, et Capitulo ad id legitime congregato. - 14. Et circa hoc est ultimo advertendum, quod in omnibus casibus, ubi requiritur consensus Capituli, id quod ab Episcopo sine tali consensu Capituli factum fuerit, nullius erit roboris, et momenti. - 15. Capituli consilium requiritur: primo in institutionibus, et destitutionibus beneficiorum. - 16. Secundo requiritur Capituli consilium in clericorum ordinationibus. - 17. Tertio requiritur Capituli consilium in dispensationibus et confirmationibus. - 18. Quarto requiritur Capituli consilium in inquisitionibus, et condemnationibus clericorum et sacerdotum. - 19. Quinto in processionibus edicendis, decernendis, dirigendis, atque ducendis consilium Capituli est requirendum; non autem consensus exigendus. - 20. Sexto consilium Capituli requirere tenetur Episcopus, casu quo canonicatus, et portiones omnes suae Ecclesiae cathedralis ex fundatione, aut antiqua consuetudine, aut statuto, aliquem ordinem presbyteratus, vel diaconatus annexum non habent, ut scilicet cum praedicti sui Capituli consilio designare et distribuere valeat, quibus quisque ordo in posterum debeat esse annexus. - 21. Episcopus antequam indicet, et publicet synodum dioecesanam, requirere debet saltem consilium Capituli. - 22. Episcopus enim prudens, antequam decreta synodi promulget, debet prius in privatis congressibus a viris doctrina, prudentia et pietate praestantibus, et deinde ex obligatione a Capitulo collegialiter coadunata consilium exquirere, licet solus potestatem legislativam habeat, et consilium sequi non teneatur; ad num. 23. - 24. Requisitio tamen consilii Capituli facta per edictum sufficit ad sustinendam validitatem Synodi. - 25. Capituli consilium de primo ad ultimum requiri debet in omnibus arduis Ecclesiae negotiis. - 26. Ecclesia enim habet senatum seu coetum presbyterorum, (id est Capitulum) sine quorum consilio praelato nihil agere licet. - 27. At vero fere ubique habetur in plurimis consuetudo contraria, qua legitima exstante, non amplius requiritur ipsius Capituli consilium. - 28. Capitulum cathedralis subiicitur constitutionibus synodalibus, aliisque legibus, etiam per edicta panditis sine consilio Capituli. - 29. Etiam in iis legibus synodalibus, quae versantur circa morum et disciplinae reformationem. - 30. Presbyterium antiquitus quid. - 31. In eius locum successit Capitulum. - 32. Cuius tamen auctoritas a saeculo duodecimo decrescere coepit. - 33. Tamen pro varietate negotiorum debent Episcopi aliquando consilium, aliquando consensum Capitulorum exquirere. - 34. Illud sat est, ut exquirant. - 35. Hunc vero sequi regulariter debent. - 36. Consensus Capitulorum quando requiratur. - 37, 38. Et quando sufficiat consilium. - 39. Casus recensiti ab auctore, in quibus Episcopus adhibere debet consensum Capituli, non omnes extra controversiam sunt.

1 Capituli consensus requiritur: Primo in alienatione rerum ecclesiasticarum quae ad cathedralem Ecclesiam pertinent; cap. *Sine exceptione*, 53, caus. 12, quaest. 2; cap. *Ut super*, § fin. de Rebus Eccles. non alien., cap. 1 de His quae fiunt a Praelat. Rota in Triventina
2 *Beneficii* 12 Novembr. 1649, cor. Queipo. Secundo, requiritur Capituli consensus in administratione bonorum et redituum Ecclesiae. Si enim haec omnia sunt communia inter praelatum et Capitulum, ad eos simul spectare debet administratio; cap. *Novit* 4, cap. *Quanto* 5, cap. *Ea noscitur* 5, de His quae fiunt a Praelatis sine consensu Capituli; Rota part. I, recent. dec. 183, num. 1, et in Gerunden. *Administrationis* 16 Febr. 1629, coram Verospio, et in eadem 11 Decembr. 1630, coram
3 Coccino decano. Tertio, requiritur Capituli consensus in suppressione canonicatuum et beneficiorum, quae non permittitur Episcopo absque tali consensu, et sine legitima causa; cap. *Cum accessissent*, de constitut., ubi Abb., num. 4 et 9; Felin., num. 17, dec. num. 45
4 et alii passim. Quarto, requiritur capituli consensus in unione unius Ecclesiae alteri Ecclesiae, seu dignitati, vel praebendae per Episcopum facienda; cap. *Si Episcopus* 72, caus. 12, qu. 2, ubi gloss. in fin. cap. *Tua nuper*, de His quae fiunt a Praelatis; Clement. *Si una*, de Rebus Eccles. non alien. Rota dec. 133, num. 2, part. II, divers. et dec. 294, n. 17,
5 part. V divers. Quinto, requiritur Capituli consensus in casu quo diminueretur Ecclesiae auctoritas; cap. *Dilecti* 13 de Maiorit. et Obedient. Piasec. in praxi Episcop., part. II, quaest. 2, cap. 2, num. 9, vers. *Item in casu*. Sexto, requiritur Capituli consensus in omni 6
negotio quod concernat praeiudicium Ecclesiae cathedralis; cap. *Humilis doctrina* 17, de Maiorit. et Obedient. Septimo, requiritur Capituli 7
consensus ut erigatur seminarium in aedibus canonicalibus; seminarium enim ibi erigi non potest, nisi de consensu Canonicorum, et ita separatum, ut presbyteri vel clerici nullam communicationem habeant cum seminaristis. Sacra Congregat. Concil. in Mutinensi 3 Februarii 1604. Octavo, requiritur Capituli con- 8
sensus in creatione Canonicorum supranumerariorum; nec enim potest Episcopus auctoritate ordinaria in sua Ecclesia creare Canonicos supranumerarios absque consensu Capituli et Canonicorum. Sac. Congreg. Concil. 26 Februarii 1639, in una Fulginat. Nono, requiri- 9
tur Capituli consensus, ut vigore Concil. cap. 7, sess. 7, de Reform., curam animarum toti Capitulo cathedralis incumbentem, per viam unionis perpetuae in certam personam, seu dignitatem eiusdem Ecclesiae adnectere possit Episcopus. Sacr. Congreg. Conc. in Compsana, 1 Iulii 1647. Decimo, consensus omnium Ca- 10
nonicorum requiritur in actibus Capituli voluntariis, et ubi agitur de Ecclesiae praeiudicio, nec sufficit consensus maioris partis. Rota part. VI, recent. decis. 20, num. 5, part. XVI, dec. 244, num. 25. Secus vero in actibus necessariis, et ubi agitur de eiusdem Ecclesiae

utilitate. Rota part. VI, dec. 20, num. 7 et sequent.; p. XVI, dec. 244, n. 25; part. XIX, 11 t. I, dec. 171, num. 7. Undecimo, consensus maioris partis capituli requiritur in quolibet actu Capitulari; l. 3 et l. 4 ff. Quod cuiusque univers. nom.; l. nominationum 46 Cod. de Decurion., lib. X; Rota part. XVII, dec. 79, 12 n. 10. Unde advertendum est quod consensus maioris partis sufficit in iis quae sunt communia pluribus, uti universis, non autem uti singulis; cap. 1 De iis quae fiunt a maiori parte 13 Cap.; Rot. part. XVII, dec. 263, num. 5. Et pariter advertendum est quod ubicunque requiritur consensus Capituli, debet praestari collegialiter, et Capitulo ad id legitime congregato; 14 Rota part. II, dec. 382, num. 3. Et circa hoc est ultimo advertendum quod, in omnibus casibus ubi requiritur consensus Capituli, id quod ab Episcopo sine tali consensu Capituli factum fuerit, nullius erit roboris et momenti. Barb. de Canonicis, cap. 42, num. 15 et alii passim.

15 Capituli consilium requiritur: Primo in institutionibus et destitutionibus beneficiorum; cap. *Novit* 4, de his quae fiunt a Praelatis 16 sine consensu Capituli. Secundo, requiritur Capituli consilium in clericorum ordinationibus; cap. *Episcopus sine consil.* 6, dist. 24, ibi: *Episcopus sine consilio clericorum suorum* 17 *clericos non ordinet.* Tertio, requiritur Capituli consilium in dispensationibus et confirmationibus; cap. *Praesentium* 3, caus. 1, qu. 5, et ibi Glossa cap. *Quanto* 5, de iis quae fiunt 18 a Praelatis sine consensu Capituli. Quarto, requiritur Capituli consilium in inquisitionibus et condemnationibus clericorum et sacerdotum; cap. *Si quid vero* 23, dist. 86, et ibi plene Glossa in verb. *Ecclesia*, cap. *Licet Heli* 31, vers. *Nam iuxta Canonicas sanctiones*, de Si- 19 monia. Quinto, in processionibus edicendis, decernendis, dirigendis, atque deducendis consilium Capituli est requirendum, non autem consensus exigendus. Sacra Congregatio Rituum in Elboren. 28 Mart. 1628, et in Comen. 7 Feb. 1632, ubi declaravit ad Episcopum pertinere cum Capituli tamen consilio indicere publicas processiones, et praescribere quomodo et quo sint dirigendae; quod per Vicarium Generalem absente Episcopo requirendum quoque esse ab eodem Capitulo censuit eadem Sac. Congregatio in Vigilien. 28 Se- 20 ptembris 1630. Sexto, consilium Capituli requirere tenetur Episcopus casu quo canonicatus et portiones omnes suae Ecclesiae cathedralis ex fundatione, aut antiqua consuetudine aut statuto aliquem ordinem presbyteratus vel diaconatus annexum non habent, ut scilicet cum praedicti sui Capituli consilio designare et distribuere valeat, quibus quisque ordo in posterum debeat esse annexus, ita ut saltem pro dimidia parte sint presbyteri, caeteri vero Diaconi vel Subdiaconi. Conc. Trident. sess. 24 de Reformat., c. 12, vers. *Episcopus autem*, ubi iussit observari consuetudinem illam, quae habuerit, ut plures, vel omnes sint presbyteri, circa quam conciliarem dispositionem emanarunt exinde a Sacra Congreg. Concil. tres sequentes decisiones: Prima est: *Episcopus cum consilio Capituli designare debet, quibus beneficiis vel canonicatibus quisque ordo debeat esse annexus, non quibus personis vel canonicis, quia mandavit Synodus sacros ordines annecti canonicatibus ipsis, ut in posterum perpetua, et continua foret sacrorum ordinum assignatio, non ipsis personis possidentibus canonicatus, ne opus foret singulis vicibus nova assignatione accedentibus novis canonicis.* Secunda: *Episcopus auctoritate dicti decreti non potest imponere omnibus canonicatibus ordinem presbyterii, sed dumtaxat sub hoc numero dimidiae partis comprehensis dignitatibus, vel iis qui dignitatem obtinent, nam reliqua pars manere potest solis ordinibus diaconatus vel subdiaconatus obnoxia.* Tertia: *In facienda distributione seu designatione sacrorum ordinum, Episcopus tenetur dumtaxat adhibere consilium sui Capituli, non etiam assensum eiusdem expectare, quia potest etiam invito Capitulo efficere id quod iudicaverit magis expedire.* Sic ex Stephan. Vuemys. Barbosa de Canon., cap. 42, num. 20.

Episcopus antequam indicet, et publicet Sy- 21
nodum dioecesanam, requirere debet saltem consilium Capituli iuxta regulam; cap. *Quanto* 5, De iis quae fiunt a Praelatis sine consensu Capituli; Rota, in Barbastren. *Iurisdictionis* coram Pamphilio 7 Iulii 1585. Episco- 22
pus enim prudens, antequam decreta Synodi promulget, debet prius in privatis congressibus a viris doctrina, prudentia, et pietate praestantibus, et deinde ex obligatione a Capitulo collegialiter coadunato consilium exquirere, licet solus potestatem legislativam statuendi habeat, et consilium sequi non teneatur. Sac. Congr. Conc. in Hispalen. *Synodi* 26 Novemb. 1689. Et sic quod Episcopus in decernendo et sta- 23
tuendo ea quae sibi benevisa fuerint in Synodo dioecesana, teneatur requirere consilium Capituli, non autem illud sequi in casibus in iure expressis, decrevit eadem Sacra Congregat. in dicta Hispalen., 15 Ianuarii 1695. Requisitio 24
tamen consilii Capituli facta per edictum sufficit ad sustinendam validitatem Synodi, prout censuit Sacra Congregat. Concil. in Ostunen. *Synodi* 15 Decembr. 1696. Concordant omnino quae habet Benedict. XIV de Synodo Dioeces., lib. VIII, cap. 1, per totum; ibique subdit, quod si Episcopus constitutiones suas inconsulto Capitulo promulgaverit, illae profecto, quod ad normam iuris non sint exactae, firmitate carent. De primo ad ultimum Capituli 25
consilium requiri debet in omnibus arduis Ec-

clesiae negotiis; cap. *Novit* 4, c. *Quanto* 5, c. *Pastoralis* 9, De iis quae fiunt a Praelatis
26 sine consensu Capituli. Ecclesia enim habet Senatum seu coetum presbyterorum (id est Capitulum), sine quorum consilio praelato nihil agere licet, ut legitur in cap. *Ecclesia habet Senatum* 7, caus. 16, q. 1, et facit ad hoc Concilium Tridentinum sess. 24, cap. 12 de Reformat., circa finem, ibi: *Ut merito Ecclesiae Senatus dici possit.* Adeoque pro arduis Ecclesiae negotiis expediendis esset semper requirendum huius ecclesiastici Senatus consi-
27 lium. At vero fere ubique habetur in pluribus consuetudo contraria, qua legitime exstante, non amplius requiritur ipsius Capituli consilium; textu expresso in cap. *Non est* 3 de Consuetudine in 6, sicuti in aliis quoque quae supra diximus, contraria praevalet consuetudo; cap. *Ea noscitur* 6, De iis quae fiunt a Prae-
28 latis sine consensu Capituli. Et de facto, quod Capitulum cathedralis subiiciatur constitutionibus synodalibus, aliisque legibus, etiam per edicta panditis sine consilio Capituli, respondit novissime Sac. Congreg. Conc. in Gerunden. 19 Decembr. 1739 ad 3.

29 Idque procedit, etiamsi Capitulum cathedralis exemptionem obtineat; subditur enim legibus synodalibus in iis, quae versantur circa morum et disciplinae reformationem, ita declarante Sac. Congreg. de Synodo Dioeces., lib. IV, c. 8, § 7.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Antiquitus presbyterium Senatus erat ecclesiasticus, quocum Episcopus peragebat potiora suae Ecclesiae negotia. In locum presbyterii successit Capitulum, et Episcopo loco Senatus intimi per plura saecula fuit in casibus gravioribus et statum Ecclesiae concernentibus. Sed a saeculo duodecimo, quo Episcopi tot sibi officiales assumere coeperunt, decrescere coepit auctoritas Capitulorum. Adhuc tamen pro varietate negotiorum debent Episcopi aliquando consilium, aliquando consensum Capitulorum exquirere. Illud sat est, quod Episcopi exquirant, cum non obliget: hunc autem Episcopi et exquirere et sequi regulariter debent. Bohemer. in decretal., lib. III, tit. 10, § 1 et duob. seq. 30 31 32 33 34 35

Consensus vero locum sibi vindicat, si vel in iure canonico, vel in capitulationibus expresse exigatur. In aliis negotiis gravioribus sufficit consilium, nisi consuetudo ab hac etiam necessitate Episcopum absolverit; nam non esse improbandam hanc consuetudinem dicitur in c. 3 de Consuetud. in 6. Consule Barbosam de Canon. cap. 42, num. 29 et sequent.; Fermosin. de Potestat. Capit. sede vacante, tract. 2, quaest. 1, num. 4. 36 37 38

Casus, in quibus Episcopus adhibere debet consensum Capituli, recenset auctor, at non omnes extra controversiam sunt. Confer Bohemer. in decret. lib. III, tit. 10, a § 4 ad fin. 39

Articulus III. *Capitulum quoad ea quae ipsum concernunt et Sede plena et Sede vacante.*

Summarium. 1. Capitulum, sede plena, seu vivente Episcopo, potest etiam sine consensu Episcopi condere statuta de his, quae respiciunt particularia ipsius Capituli negotia, aut proprios actus capitulares concernunt circa rectam ordinationem Ecclesiae. - 2. Imo Capitulum potest adiicere poenas huiusmodi statutis, ad hoc, ut firmius observentur. Et sufficit consensus maioris partis Capituli; talia tamen statuta non obligant Canonicos successores, nisi ab Episcopo fuerint confirmata. - 3. Capitulum ex causa publicae utilitatis potest statuta facere contra antiquam Ecclesiae consuetudinem, etiam de ea non facta mentione. - 4. Etiamsi consuetudo foveat utilitatem publicam, et statutum sit nutritivum utilitatis privatae ipsorum statuentium, dummodo tamen hoc faciant ex rationabili causa. - 5. Et dummodo principaliter, et directe concernat utilitatem Ecclesiae, et solum secundario, et indirecte privatum commodum singulorum Canonicorum, et fiat de Episcopi consensu. - 6. Ut autem valeant statuta a Capitulo condita, quatuor potissimum requiruntur conditiones, quae assignantur. - 7. Capitulum, vivente Episcopo, non potest facere statuta, quae obligent extraneos, sive totam dioecesim. - 8. Nec etiam condere potest statuta circa ea, quae tangunt communem statum Ecclesiae, sive Episcopatus, eiusque iura, vel alia negotia ardua, sine consensu Episcopi. - 9. Nec etiam potest Capitulum condere statuta iuri communi contraria, etiam interveniente consensu Episcopi. - 10. Nec etiam potest Capitulum statuere cum consensu Episcopi, quod descendentes ex genere infecto, caeteroquin tamen digni, non admittantur ad beneficia ecclesiastica. - 11. Nec etiam potest Capitulum statuere, ut non admittantur Canonici, nisi probata nobilitate. - 12. Nec etiam potest Capitulum statuere, ut capiens possessionem canonicatus, aut beneficii, teneatur aliquid solvere convertendum in commodum aliorum Canonicorum et beneficiatorum. - 13. Capitulo potest competere ius conferendi beneficia, etiam privative ad Episcopum. - 14. Ad Capitulum, Episcopo existente haeretico, spectat facultas concedendi dimissorias. Imo ipsas dimissorias sufficit obtinere ab uno ex Canonicis, si reliqui propter haeresim sint dispersi; ad num. 15. - 16. Capitula cathedralium, etiam vivente Episcopo, vocanda sunt et admittenda, aut eorum Nuncii, ad Concilia provincialia, praesertim ad ea tractanda, quae Capitula ipsa contingere dignoscuntur. - 17. Imo ad Concilia provincialia vocanda sunt etiam Capitula collegiatarum quasi episcopalem iurisdictionem habentia. - 18. Capitulum non potest residentiam Canonicorum remittere, neque servitium condonare, non obstante statuto, sive consuetudine, quae potius dicitur corruptela. - 19. Capitulum, sede vacante, succedit in iurisdictionem Episcopi, et potest omnia facere, quae sunt iurisdictionis ordinariae, nisi expresse prohibita reperiantur. - 20. Non succedit tamen Capitulum in iurisdictione Episcopo delegata, etiam ex generali delegatione Sedis Apostolicae. - 21. Sic etiam in Capitulum, sede vacante, non transeunt ea, quae ex Concilio Tridentino competunt Episcopo tamquam Sedis Apostolicae delegato. - 22. Secus autem, si competant Episcopo utroque iure, scilicet ordinario et delegato. - 23. Capitulum, sede vacante, non succedit in iurisdictione competente Episcopo iure speciali. - 24. Et ideo Capitulum Paduanum, sicuti omne aliud Capitulum, respectu consimilis privilegiati Episcopi, non succedit in potestate conferendi gradum doctoratus et magisterii, qui competit Episcopo iure speciali. - 25. Sicut nec succedit in iurisdictione Episcopo competente ratione feudi, nisi feudum esset commune Episcopo et Capitulo. - 26. Capitulum, sede va-

cante, potest quasdam constitutiones facere obligantes totam dioecesim, etiam in tempus futuri Episcopi, donec hic, vel eius successor easdem revocaverit. - 27. Licet Capitulum, sede vacante, non arctetur de iure communi ad constituendum Vicarium, sed possit iurisdictionem ad se devolutam per seipsum exercere, hodie tamen tenetur Vicarium capitularem constituere infra octo dies post mortem Episcopi, alias Vicarii deputatio devolvitur ad metropolitanum; ad num. 28. - 29. Capitulum non potest cogi ad creandum Vicarium intra pauciores dies quam octo, sed potest gaudere termino a Sacro Concilio sibi dato. - 30. Et infra illos dies, antequam Vicarium constituat, exercitium iurisdictionis spectat ad totum Capitulum in solidum, non autem ad primam Dignitatem. - 31. Capitulum, nedum potest eligere, seu constituere Vicarium capitularem post mortem Episcopi; sed etiam quando Ecclesia vacat per translationem Episcopi ad aliam Ecclesiam. - 32. Sic etiam Capitulum potest constituere Vicarium in casu quo Episcopus efficiatur captivus ab hostibus catholicae fidei. - 33. Sic pariter sedes vacat, si Episcopus ingrediatur aliquam religionem; et tunc Capitulum potest eligere Vicarium capitularem. - 34. Sic etiam vacat sedes per renuntiationem. - 35. Similiter vacat sedes per depositionem, vel relegationem. - 36. Non potest tamen Capitulum Vicarium constituere in casu quo Episcopus sit excommunicatus, vel suspensus, vel in casu quo, Episcopo in remotis degente, Vicarius Generalis ab ipso relictus moriatur, vel a principe saeculari eiiciatur a dioecesi, quia tunc recurrendum esset ad sedem apostolicam pro provisione. - 37. Capitulum non potest devenire ad electionem Vicarii capitularis ante certam notitiam vacationis. - 38. Capitulum neque potest devenire ad electionem Vicarii capitularis post habitam notitiam mortis, vel translationis Episcopi, quando Vicarius Episcopi defuncti vel translati missus fuerat a S. Sede Apostolica, vel a Sacr. Congr. Episcoporum. - 39. Electio Vicarii capitularis debet fieri a Capitulo more solito capitulariter congregato, et per secreta suffragia; alioquin nulla est. - 40. Capitulum non potest eligere in Vicarium capitularem, nisi unum tantum, et si eligat plures, electio devolvitur ad metropolitanum, si tamen plures successive eligit, primo electus debet continuare, dummodo habeat requisita. - 41. Potest tamen Capitulum duos Vicarios constituere, ut alternis mensibus vicariatus munere fungantur, si legitimam habeat consuetudinem ab immemorabili servatam sine interruptione, et electi sint praediti omnibus qualitatibus, quas Tridentinum requirit. - 42. Facta semel per Capitulum electione Vicarii capitularis, non potest illum ad libitum revocare, et novum instituere. - 43. Si tamen adesset iusta causa illum revocandi, debet prius habere licentiam a S. Congr. Episcoporum. - 44. Imo non potest per Capitulum revocari Vicarius capitularis, etiamsi sit electus cum clausula quod possit revocari ex causis sibi benevisis. - 45. Plures sunt causae propter quas solet Sacr. Congr. Episcop. facultatem concedere removendi Vicarium capitularem, ut indignum, et tales causae assignantur. - 46. A Capitulo pro electione Vicarii capitularis non debent vocari Canonici absentes, nisi commode fieri possit. Nec ita absentes possunt mittere, aut constituere procuratorem ad ferendum in electione suffragium. - 47. Si tamen adsit consuetudo legitime praescripta admittendi in electione Canonicos absentes per procuratorem, talis consuetudo esset intelligenda et restringenda ad absentes solummodo intra provinciam, et ibidem detentos aliquo legitimo impedimento de tempore actualis electionis Vicarii. - 48. Et si e contra adesset consuetudo non vocandi quoquomodo absentes a civitate, servanda esset. Et tanta est vis consuetudinis, quod a Capitulo pro electione Vicarii praeter Canonicos vocandi sunt etiam illi qui de iure non sunt de Capitulo, ut portionarii, aliique beneficiati Ecclesiae, si adsit consuetudo legitime praescripta illos vocandi. - 49. Si autem consuetudo non sit pacifica, et legitime praescripta, sed solum pauci actus afferantur, in quibus ii, qui non sunt de corpore Capituli, fuerint admissi ad suffragium ferendum, tunc Capitulum potest illos excludere. - 50. Capitulum debet pro Vicario capitulari eligere unum, qui sit de gremio Capituli, si adsit idoneus. - 51. Et qui sit doctor, alias electio est nulla. - 52. Nec sufficit quod sit magister in sacra theologia, sed debet esse saltem doctor in iure canonico. - 53. Nec etiam sufficit, quod sit doctoratus a persona privata, sed in aliqua universitate. - 54. Habilis tamen non doctor tolerari potest, si doctor haberi non possit. - 55. Debet autem Vicarius non doctor eligere sibi consultorem benevisum, qui sit doctor, et in rebus legalibus et arduis peritus, a quo possit dirigi. - 56. Si Capitulum eligat aliquem in Vicarium capitularem non doctorem, quando adest doctor, ex quo talis electio sit nulla, tunc electio devolvitur ad metropolitanum. - 57. In casu tamen quo Vicarius deputatus per metropolitanum ob malam electionem Capituli, vel ob eius negligentiam decederet, tunc posset Capitulum novum eligere Vicarium infra octo dies, ut prius. - 58. Capitulum non potest in electione seu deputatione Vicarii apponere restrictivam, ut Vicarius capitularis non possit procedere contra aliquem capitularem absque consensu Capituli. - 59. Vel sine adiunctis. - 60. Nec potest apponere in electione conditionem, ut participet Capitulum de emolumentis ex officio vicariatus provenientibus. - 61. Nec potest Capitulum reservare sibi facultatem signandi supplicationes, distribuendi conciones, vel habendi superintendentiam seminarii. - 62. Vel faciendi gratiam condemnatis ab ipso Vicario, vel cognoscendi de causis suspicionis ipsius Vicarii, ac iudicem non suspectum partibus deputandi, vel cum alia quacunque restrictiva insolita. Quod si Vicarius capitularis electus fuerit cum huiusmodi restrictionibus, poterit nihilominus libere uti sua iurisdictione absque ullo respectu supradictarum conditionum. - 63. Capitulum enim post electionem Vicarii nullam exercere potest iurisdictionem, quia post electionem tota iurisdictio episcopalis transit ad Vicarium capitularem privative quoad Capitulum, non cumulative. - 64. Unde substitutio facienda propter absentiam Vicarii, spectat ad ipsum Vicarium, et non ad Capitulum. - 65. Laudabile et approbandum est statutum, per quod plures fratres, aut plures quam duo consanguinei primi, et secundi gradus excluduntur a voce activa in Capitulo. - 66. Capitulum cathedralis non est salutandum a concionatore cum titulo Reverendissimi, nec in absentia Episcopi. - 67. Capitulum cathedralis Ecclesiae praecedere debet Capitulo collegiatae, non obstantibus constitutionibus privatarum Ecclesiarum. - 68. In quo consistat exemptio Capituli cathedralis. - 69. Capitulum sede vacante non potest in usus proprios convertere mulctas pecuniarias, et compositiones delinquentium. - 70. Capituli exstinctio non inducit suppressionem cathedrae episcopalis. - 71. Capitularibus Vicariis in regno Neapolitano prohibetur concessio litterarum dimissorialium pro ordinibus, etiam elapso anno vacationis Ecclesiarum absque speciali facultate. - 72. Ad potestatem Capituli sede plena refertur ius condendi statuta. - 73-75. Quaenam distinctio quoad statuta a Capitulo condita facienda. - 76-78. De potestate Capituli sede vacante inter se variant doctores. - 79. Unde varietas haec nata sit. - 80. Quaenam sit haec potestas Capituli. - 81, 82. Limitationes huic sententiae appositae. - 83, 84. De Capitulis in quibus deest cathedra episcopalis. *Remissive.* - 85. Primis nascentis Ecclesiae saeculis presbyteri et diaconi in civitate episcopali curam animarum gerentes, unum cum Episcopo corpus quasi constituebant. - 86. Subsequentibus saeculis coeperunt Episcopi e clero quosdam eligere quorum consilio et opera dioecesim suam regerent. - 87. Et omnia negotia tractari et absolvi cum consilio vel consensu Capituli coeperunt. - 88. Verosimile hoc ius ad Capitula cathedralia devolvi coepit, quando et beneficiorum et dignitatum tituli erecti et separatim ab ordine collati leguntur. - 89. Quare Capitulum ca-

thedrale praerogativa praecipua gaudeat. - 90. Capitulum cathedrale tamquam senatus Ecclesiae praecedit quoque magistratum civilem. - 91. In Capitulum cathedrale sede vacante devolvitur dioeceseos regimen, ipsaque episcopalis auctoritas. - 92-95. Quaenam competant Capitulo sede episcopali vacante. - 96. A causis matrimonialibus et criminalibus non intelligitur exclusum Capitulum sede vacante. - 97, 98. Quae Episcopo non ut Episcopo, sed in alia qualitate speciali attribuuntur, in his Capitulum Episcopum non repraesentat. - 99. Capitulum cathedrale ad exemplum pristini presbyterii, sede vacante, fungitur vice pastoris. - 100-103. De collatione beneficiorum, sede vacante. - 104. Alienatio bonorum Ecclesiae, seu episcopatus, sive ad mensem episcopalem spectantium, Capitulo sede vacante interdicta est. - 105. In Capitulum non transeunt quae ab ordine episcopali dependent. - 106-109. De potestate Capituli in expediendis litteris dimissorialibus. - 110. De iure communi iurisdictione Episcopi ad Capitulum devoluta, eam per se in communi olim exercere poterat. - 111. Sed Concilium Tridentinum declaravit quod Capitulum teneatur, sede vacante, Vicarium infra octo dies constituere. - 112-114. Quaedam notanda de Vicario et eius iurisdictione. - 115. Capitulo adhuc post nominationem Vicarii sollicitudo episcopalis incumbit. - 116. Si Vicarius in aliqua causa sit suspectus, providet Capitulum. - 117. Si Capitulum reservet sibi aliqua, ea Vicarius exercere non potest. - 118. Vicarius Capituli pro libitu et arbitrio Capituli revocari potest. - 119. Tamen hodie videtur esse libentior revocatio Vicarii penes Episcopum, quam penes Capitulum. - 120. Synodus Mechliniensis decernit: Vicarium semel a Capitulo electum vel confirmatum, sine iusta et rationabili causa removeri non posse. - 121. Idem declaravit S. Congregatio addendo, nisi ex causa a Sacra Congr. Episcoporum probanda. - 122. Ultra Vicarium Capitulum sede vacante etiam Oeconomum eligere tenetur. - 123. Ubi nempe fructuum percipiendorum cura Capitulo incumbit. - 124. Si Episcopatus iuri regaliae sint subiecti, sede vacante, rerum temporalium administratio ad officiarios regios spectare consuevit. - 125, 126. Simile obtinet in plerisque episcopatibus Italiae, ubi sunt reservati Camerae Apostolicae. - 127. Oeconomi a Capitulo deputati solam custodiam et curam rerum ad episcopatum spectantium habent; et tenentur Episcopo ad vacantem Ecclesiam promoto rationem reddere. - 128. Vicario Capituli non diriguntur dispensationes matrimoniales, sed Episcopo viciniori, vel eius Vicario in spiritualibus. - 129. Si litterae dispensationis directae Vicario Episcopi exsequerentur per Vicarium capitularem, exsecutio esset nulla, nullumque matrimonium contractum. -* 130. Capitulum quid, et unde dictum. - 131. Capitula librorum. - 132. Capitula seu capitularia dicuntur etiam canonum ecclesiasticorum, legumque regiarum codices. - 133. Capitulum, seu lectio brevis quid, et varia eius nomina. - 134. Capitulum Congregatio personarum ecclesiasticarum. - 135. Monachorum Capitulum.

1 Capitulum, Sede plena, seu vivente Episcopo, potest etiam sine consensu Episcopi condere statuta de his quae respiciunt particularia ipsius Capituli negotia, aut proprios capitulares concernunt circa rectam ordinationem Ecclesiae, puta ut certis modis dividantur quotidianae distributiones, vel ut certis temporibus ad Capitulum non vocati conveniant, seu ut tali ordine, aut ad pulsum huius, vel illius campanae Canonici ad chorum, vel Capitulum vocentur, vel super administratione bonorum communium Capituli, in quibus Capitulum habet administrationem seorsim ab Episcopo, vel super aliis huiusmodi. Sic Glossa receptissima in c. *Constitut.*, vers. *Statutum* 2, De verb. significat. in 6, et doctores communiter cum Rota in Illerden. *Statuti* 19 Mart. 1597, coram Corduba et in Paduana *Sedilium* 26 Ianuarii 1618, coram Card. Sacrato, et desumitur ex c. *Cum accessissent* 9, de Constitutionibus et cap. *Significatum* 12, de Praebend., ubi reperitur Capitulum quaedam talia statuta fecisse, quae non solum reiecta non fuerunt ex defectu potestatis ea ferendi, sed etiam fuerunt per Papam approbata. Accedit textus in cap. *Ex litteris* 11, de Constitutionibus, ubi istud ipsum admittitur in inferioribus universitatibus, iuncta l. 1, § 2, ff. Quod cuiusque Universit. nomin., et
2 leg. ultima Cod. de Iurisd. omn. Iud. Imo Capitulum potest adiicere poenas huiusmodi statutis, ad hoc ut firmius observentur; et sufficit consensus maioris partis Capituli. Talia tamen statuta non obligant Canonicos successores, nisi ab Episcopo fuerint confirmata. Sic Sacra Congr. Conc., 31 Martii 1607, in qua proposito dubio: *Patres unanimiter censuerunt, Capitulum posse poenas adiicere quasi conventionaliter ex his videlicet, quae pacto privatorum promitti, ac in conventionem deduci possunt, et sufficere consensum maioris partis Capituli, sed Canonicos successores non affici huiusmodi statutis, nisi ab Episcopo fuerint confirmata.* Sic refert et tenet Fagnan. in cap. *Cum omnes* 6, de Constitut., n. 37, usque ad num. 43. Capitulum ex causa publicae utili- 3
litatis potest statuta facere contra antiquam Ecclesiae consuetudinem, etiam de ea non facta mentione. Glossa in cap. *Cum M. Ferrariensis* 9, de Constitutionibus, verb. *Consuetudinem;* Hostiens. in eodem verb. n. 2; Butr. num. 10 et 12; Imol. n. 8, vers. *Et nota etiam;* Fagnan. ibid. n. 13, per ration. cap. 1 de Consuetud. in 6. Etiamsi consuetudo foveat 4
utilitatem publicam, et statutum sit nutritivum utilitatis privatae ipsorum statuentium, dummodo tamen hoc faciant ex rationabili causa, secundum Abbat. in cit. cap. *M. Ferrariensis*, num. 2; Aretin. num. 4, et Fagnan. num. 14. Et dummodo principaliter et directe concernat 5
utilitatem Ecclesiae, et solum secundario et indirecte privatum commodum singulorum Canonicorum, et fiat de Episcopi consensu. Ripa in cit. cap. *Cum M. Ferrarien.*, n. 22; Ioan. Andreas, num. 2, in verb. *Statuerunt*, et Fagnan. ibid. n. 15. Ut autem valeant statuta a 6
Capitulo condita, quatuor potissimum requiruntur conditiones: Prima ut capitulares condant tale statutum non in quovis loco, sed in loco ad Capitula celebranda deputato; Canonicis non quomodocunque, vel singulariter, sed collegialiter, *et Capitulo ad id legitime congregato.* Rota p. I, dec. 382, num. 3. Secunda, quod duo saltem partes capitularium adsint; leg. 3 et 4 ff. Quod cuiusque Univers. no-

mine. Tertia ut omnes fuerint vocati, alioquin unus contemptus, seu non vocatus, cum vocari debuisset, posset reclamare, actumque irritare, nisi ob bonum pacis postea consentire voluerit; arg. cap. *Bonae memoriae* 36, de Election. cum similibus, ac notat Abbas in cap. 1, num. ult. De his quae fiunt a maiori parte Capitul. Quarta ut sanior et maior pars eorum, qui adsunt, statuto consentiat. Barbosa de Canonicis, cap. 42, num. 18 et alii passim.

7 Capitulum, vivente Episcopo, non potest facere statuta, quae obligent extraneos, sive totam dioecesim, quia non habet iurisdictionem in dioecesanos, vivente Episcopo. *Est communis*. 8 Nec etiam condere potest statuta circa ea, quae tangunt communem statum Ecclesiae sive Episcopatus, eiusque iura vel alia negotia ardua sine consensu Episcopi. Idque patet ex cap. *Cum consuetudinis* 9, de Consuetud.; ubi sub nullitate actus prohibetur, ne absque consensu Episcopi Capitulum immutet Ecclesiae suae constitutiones, vel consuetudines approbatas, atque novas inducat, et ita tenet Glossa in cap. *Constitutionem* 2, de verb. significat. in 6, verb. *Statutum;* Barbosa de Canonicis, cap. 42, n. 16; Fermosinus de Potest. Capitul., tract. 3, quaest. 4, num. 1; Rota dec. 11, apud Farinacium part. II recent. Nec etiam potest 9 Capitulum condere statuta iuri communi contraria, etiam interveniente consensu Episcopi. Et ratio est quia inferior non potest tollere legem superioris; cap. *Inferior.* 5, dist. 21, et Clement. *Ne Romani* § 1, de Elect.; Barbosa cap. 42 de Canon., n. 17; Oltradus consil. 259, n. 6; Federicus de Senis consil. 17; Fermosin. l. c. quaest. 4, num. 5 et 6, et Rota in Hispalen. *Portionis de Ossuna* 10 Februarii 1623, coram 10 Manzanedo. Nec etiam potest Capitulum cum consensu Episcopi statuere, quod descendentes ex genere infecto, puta Iudaeorum, Maurorum et haereticorum, caeteroquin tamen digni, non admittantur ad beneficia ecclesiastica. Nam huiusmodi statutum est contra ius commune; cap. *Eam te* 7, de Rescript., ubi Pontifex cuidam scribit his verbis: *Pro eo vero, quod Iudaeus exstiterit, ipsum dedignari non debes recipere in Canonicum;* Barbosa loc. cit. n. 18, et lib. I Iuris Ecclesiast., cap. 32, num. 18; Fermosin. loc. cit. quaest. 4, num. 6, et Rota in Cordubens. *Dimidiae portionis* 28 Iun. 1628, 11 coram Molino. Nec etiam potest Capitulum statuere, ut non admittantur Canonici, nisi probata nobilitate, quia est contra cap. *Venerabilis* 37, de Praebend. allegata illa ratione: *non generis, sed virtutum nobilitas, vitaeque honestas gratum Deo faciunt, dignumque servitorem... Nec est acceptatio personarum apud Deum; et vix ad culmina dignitatum (nedum praebendas) viri eminentis scientiae valent reperiri;* Abbas in cit. cap. *Venerabilis*, n. 4; Barbosa ibidem num. 5 de Praebend.; Pirhing. de Praebend. num. 111, ubi num. 113 excipit illas Ecclesias, in quibus ex primaeva fundatione conditio nobilitatis exigitur. Nec etiam 12 potest Capitulum statuere, ut capiens possessionem canonicatus, aut beneficii, teneatur aliquid solvere convertendum in commodum aliorum Canonicorum et beneficiatorum. Hoc enim tanquam simoniacum reprobatur in cap. *Si quis Praebend.* 15, caus. 1, quaest. 3, et cap. *Iacobus* 44, de Simonia. Et sic teste Garcia p. 8 de Benefic., cap. 1, num. 83 et 84 habetur ex decisione Sacr. Congreg. in Leodiensi, iuncto Concil. Tridentin. sess. 24, cap. 14, de Reformat.

Capitulo potest competere ius conferendi be- 13 neficia, etiam privative ad Episcopum, ut colligitur clare ex cap. *Nulla* 2, de Concessione praebend.; alias enim non fieret devolutio de Capitulo ad Episcopum, ut disponitur in cit. cap. *Nulla,* verb. *Quod si ad Capitulum pertinuerit,* et notat Bernard. ibi in princip.; Abb. num. 5; Fagnan. num. 40. Ad Capitulum, 14 Episcopo existente haeretico, spectat facultas concedendi dimissorias. Imo ipsas dimissorias 15 sufficit obtinere ab uno ex Canonicis, si reliqui propter haeresim sint dispersi. Sic Sacr. Congr, Concil. in qua proposito dubio: An Episcopo existente haeretico, facultas concedendi dimissorias, iuxta Trident. cap. 10, sess. 7, pertineat ad Capitulum cathedralis Ecclesiae; anve eo casu, quo Capitulum concedere potest dimissorias, si Canonici propter haereses dispersi sint, et nequeant convenire, aut conveniri sine difficultate, sufficiat habere litteras dimissorias ab uno aliquo ex Canonicis cathedralis Ecclesiae, aut omnino sine dimissoriis adire pro suscipiendis ordinibus viciniorem Episcopum? Die 14 Ianuarii 1588, Sacr. Congr. Card. Conc. Trident. interpretum: *Ad primum censuit, ad Capitulum pertinere, si Episcopus sit notorie haereticus. Ad secundum, et primam eius partem, sufficere habere dimissorias a residentibus capitularibus, etiamsi unus dumtaxat resideret, quia ius Capituli etiam in uno conservatur.* Glossa penult. in cap. *Gratum*, ubi Abbas num. 9 de Postulat. Praelat. *Ad secundam partem, neque adeundum viciniorem Episcopum, neque Metropolitanum, sed adeundam Sedem Apostolicam.* Capitula cathedralium, etiam vi- 16 vente Episcopo, vocanda sunt et admittenda, aut eorum Nuncii ad Concilia Provincialia, praesertim ad ea tractanda, quae Capitula ipsa contingere dignoscuntur; cap. *Et si membra* 10, de his quae fiunt a praelatis sine consensu Capituli, ibi: *Visum fuit nobis et fratribus nostris, ut Capitula ipsa ad huiusmodi Concilia debeant invitari, et eorum Nuncii ad tractatum admitti, maxime super illis, quae ipsa Capitula contingere dignoscuntur,* et in eius summario expresse dicitur: *Ad Concilia provincialia vo-*

cari debent, et admitti cathedralium Ecclesiarum Capitula, ubi Abbas num. 4 dicit procedere etiam in negotiis non tangentibus Capitula. Bottaeus in tractat. de Synodo, part. II, num. 42; Quarant. in summa Bullarii verb. *Concil. Provinciale,* vers. 4 *Quaero;* Barbos.
17 de Canon. cap. 42, num. 21. Imo ad Concilia provincialia vocanda sunt etiam Capitula collegiatarum quasi episcopalem iurisdictionem habentia, ut decisum fuisse a Sacr. Congreg. Concil. ex Prosper. de August. refert Barbosa de Canon. cap. 42, num. 22; lib. I Iuris
18 Ecclesiast. Univers. cap. 31, num. 21. Capitulum non potest residentiam Canonicorum remittere neque servitium condonare, non obstante statuto, sive consuetudine, quae potius dicitur corruptela. Sacr. Congreg. Concil. in Tarraconen. 26 Ianuarii 1697, et in Genuen. *Vacationum* 16 Ianuarii 1700.

19 Capitulum, sede vacante, succedit in iurisdictionem Episcopi, et potest omnia facere, quae sunt iurisdictionis ordinariae, nisi expresse prohibita reperiantur; cap. *His quae* 11, cap. *Cum olim* 14, de mai. et obed. cap. unic. eod. tit. in 6; cap. *Ad abolendam,* de haeret.; cap. penult. et cap. final. de supplend. negligentia praelator. in 6, cum Concordantiis et Glossa in cap. *Ad abolendam,* de haeretic., verb. *Sede*
20 *vacante,* et sic Doctores passim. Non succedit tamen Capitulum in iurisdictione Episcopo delegata, etiam ex generali delegatione Sedis Apostolicae. Innocent. in cap. *Ad abolendam,* de Haeret. num. 1, vers. *Item Episcopus et Capitulum;* et apertius ibi Ioann. Andreas super ultim. gloss.; Federic. de Senis cons. 30; Card. in Clem. 1, quaest. 8 de Haeret.; Abbas in dict. cap. *Cum olim,* num. 2, vers. 5 dubitatur; et communem essé, et tenendam attestatur Franc. in cap. *Episcopali Sede vacante,* unic. de maior. et obedient. in 6; et Fagnan. in cap. *His quae* 11, de maior. et obedient. num. 55.
21 Sic etiam in Capitulum, Sede vacante, non transeunt ea, quae ex Concilio Trident. competunt Episcopo tanquam Sedis Apostolicae Delegato. Fagnan. loc. mox cit. num. 56.
22 Secus autem, si competant Episcopis utroque iure, scilicet ordinario et delegato, veluti si Concilium det Episcopis facultatem procedendi etiam auctoritate Apostolica. Ideoque S. Congr. censuit facultatem transferendi Beneficia simplicia ab Ecclesiis collapsis competentem Episcopo ex cap. 7, sess. 21, transire in Vicarium Capituli Sede vacante, quippe Decretum illud non dicit simpliciter auctoritate Apostolica, sed addita particula *etiam,* quae est implicativa iurisdictionis ordinariae. Sic refert et tenet Fagnan.
23 loc. cit. num. 56. Capitulum, Sede vacante, non succedit in iurisdictione competente Episcopo Iure speciali. Glossa in cap. *Scriptum,* de election., in verb. *temporis,* et ibi Abbas n. 5; Innoc. in cap. *Verum,* de For. compet. et ibid. Felin. in princip. Fagnan. in cap. *His, quae* de Maior. et obedien. Et ideo Capitulum 24
Paduanum, sicuti omne aliud Capitulum respectu consimilis privilegiati Episcopi, non succedit in potestate conferendi gradum Doctoratus et Magisterii, qui competit Episcopo de iure speciali. Card. in d. cap. *Verum;* Ioann. de Renan. in dict. cap. *His quae,* num. 3; Fagn. ibid. num. 44. Sicuti nec succedit in 25
iurisdictione Episcopo competente ratione Feudi nisi Feudum esset commune Episcopo et Capitulo; quia quando ea, quae competunt Episcopo de iure speciali, spectant communiter tam ad Episcopum, quam ad Capitulum, tunc succedit Capitulum. Unde si Feudum non esset de mensa solius Episcopi, sed esset commune Episcopo et Capitulo, tunc Capitulum cognosceret Sede vacante; cap. unic. *Ne sede vacante,* in 6. Ioan. Andreas in d. cap. *Verum* 7, de For. compet. num. 6, vers. *puto tamen quod si Feudum esset commune;* Abbas ibid. num. 8 et in vers. et nota ex dictis; Fagnan. ibid. n. 9 ubi expresse subiungit, quod caput unicum *ne Sede vacante* in 6 locum habet non solum in collatione Beneficiorum, sed etiam in aliis, quae spectant communiter ad Episcopum et Capitulum.

Capitulum, Sede vacante, potest quasdam 26
Constitutiones facere obligantes totam Dioecesim, etiam in tempus futuri Episcopi, donec hic, vel eius Successor easdem revocaverit. Sic Feder. de Senis consil. 16; Abbas in cap. *Cum olim* 14, de Maior. et obed. num. 2, § 7 dubitatur; Felinus in cap. *Cum omnes* n. 10, deConstitutionibus; Fermosin. tract. 1 de potest, Capituli, quaest. 17, num. 5; Fagnan. in cit. cap. *Cum olim,* num. 57; Castrop. part. 1, tract. 3, disput. 1, punct. 23, num. 22, et alii passim. Et ratio est; quia Capitulum, Sede vacante, succedit Episcopo in his, quae sunt iurisdictionis; cap. *Cum olim* 14, de Maior. et obed. et cap. unic. eod. in 6, cum Concordantiis, ac tradit Glossa magna in Clementin. unic. de rerum perm. Atqui potestas faciendi Constitutiones pertinet ad potestatem iurisdictionis, adeoque, etc. Tum quia Capitulum, Sede vacante, succedit Episcopo in administratione temporalium, simulque spiritualium rerum totius Dioecesis; cap. *Si Episc.* 3 de supplend. negligen. Praelator. num. 6, cum similibus; ergo succedit etiam in potestate faciendi Constitutiones ad correctionem criminum, ac morum reformationem deservientes, cum hoc concernat administrationem Dioecesis in spiritualibus. Licet Capitulum, Sede vacante, non ar- 27
ctetur de iure communi ad constituendum Vicarium, sed possit iurisdictionem ad se devolutam per se ipsum exercere, ut notat Abbas in cap. *Irrefragabili,* num. 2 de Offic. Ordin.; Felin. in cap. *Cum olim* num. 9, de Maior. et obed.; et Fagnan. in cap. *His quae* eod. tit.

num. 66. Hodie tamen tenetur Vicarium Capitularem constituere infra octo dies post mortem Episcopi, alias Vicarii deputatio devolvitur ad Metropolitanum. Sic expresse Concil. Trid. sess. 27 de Reform., cap. 16, ibi: *Item Officialem seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur, qui saltem in Iure Canonico sit Doctor vel Licentiatus, vel alias quantum fieri poterit idoneus; si secus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio huiusmodi devolvatur. Et si Ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, aut exempta, Capitulumque, ut praefertur, negligens fuerit, tunc antiquior Episcopus ex Suffraganeis in Metropolitana, et propinquior Episcopus in exempta Oeconomum et Vicarium idoneos possit constituere.* Capitulum non potest cogi ad creandum Vicarium intra pauciores dies quam octo; sed potest gaudere termino a Sacro Concilio sibi dato, colligitur ex verbis ipsius Concilii, et tenent expresse Quaranta in Summa Bullar. verb. *Capitulum Sede vacante,* § 12 *quaero,* vers. *terminum;* Barbosa de Offic. et potest. Episcop. part. 3, alleg. 54, num. 163, in fine et alii passim. Et infra illos dies, antequam Vicarium constituat, exercitium iurisdictionis spectat ad totum Capitulum in solidum, non autem ad primam Dignitatem. Sic expresse decrevit Sacra Congreg. Concil. 19 Septembris 1620.

Capitulum, nedum potest eligere, seu constituere Vicarium Capitularem post mortem Episcopi, sed etiam quando Ecclesia vacat per translationem Episcopi ad aliam Ecclesiam; tunc enim Capitulum, tanquam Sede vacante, habita notitia etiam ex testimonio, seu documento Secretarii Sacri Collegii, quod Episcopus a suae Ecclesiae vinculo absolutus fuit in Consistorio Sanctitatis suae, etiam ante expeditionem Litterarum Apostolicarum, vel adeptam possessionem secundae Ecclesiae poterit, et debet Sedem vacantem publicare et Vicarium, iuxta Conc. Trid. praescriptum eligere. Sacra Congr. Conc. 14 Decembris 1624. Urban. VIII Constit. incipiente *Nobis nuper;* Rota, part. II recent. dec. 19, num. 475 per tot. et communiter Doctores. Sic etiam Capitulum potest constituere Vicarium in casu, quo Episcopus efficiatur captivus ab hostibus Catholicae Fidei, puta a Turcis, Saracenis, Paganis, Haereticis, Schismaticis et huiusmodi, quia tunc diceretur mortuus civiliter, et in hoc casu mors civilis aequiparatur morti naturali, textu expresso in cap. *Si Episcopus* 3 de supplend. negligent. Praelator. num. 6, ibi: *Si Episcopus a Paganis, aut Schismaticis capiatur, non Archiepiscopus, sed Capitulum, ac si Sedes per mortem vacaret, illam in spiritualibus et temporalibus ministrare debebit, donec eum libertati restitui, vel per Sedem Apostolicam (cuius interest Ecclesiarum providere necessitatibus) super hoc per ipsum Capitulum, quam cito commode poterit consulendam, aliud contigerit ordinari;* et ibi Glossa in verb. *mortem,* et verb. *Sed capitulum,* et verb. *Paganis,* vers. *nota primo,* et Rota in Burg. 10 Martii 1597, coram Orano. Sic pariter Sedes vacat, si Episcopus ingrediatur aliquam Religionem; nam tunc post admissionem Summi Pontificis ad resignationem Ecclesiae, Capitulum succedit in iurisdictione Episcopali, et sic eligere potest Vicarium Capitularem, qui illam administret; nam aequiparantur mors naturalis, et ingressus Religionis; cap. *placuit* 8, caus. 16, num. 1, et ibi Glossa verb. *Mortuus,* et cap. *Nullus* 53, caus. 2, qu. 7, l. *Res uxoris,* Cod. de donat. inter Vir. et Uxor. Sic etiam vacat Sedes per renunciationem, quia quantum ad hoc renunciatio Episcopatus eumdem patit effectum, sicuti mors Episcopi; cap. 1 de renunc. in 6; Glossa in cap. *Si enim nulla,* verb. *moritur,* de Praebend. in 6, et in cap. *Si Episcopus,* verb. *mortem,* de supplend. negligent. Praelat. in 6 et Doctores communiter in cap. 2 de Praebend. in 6. Sic similiter vacat Sedes per depositionem, vel relegationem, quae sunt pariter mors civilis, et quoad hoc aequiparantur morti naturali. Glossa in cap. *Si propter tua debita,* verb. *vacabunt,* de rescriptis in 6, et in cap. *Si Episcopus,* verb. *mortem,* de supplend. neglig. Praelator. in 6 et Canonistae communiter in cap. *Qualiter et quando* 24, de accusationibus. Non potest tamen Capitulum Vicarium constituere in casu, quo Episcopus sit excommunicatus, vel suspensus; vel in casu quo Episcopo in remotis degente, Vicarius Generalis ab ipso relictus moriatur, vel a Principe Saeculari eiiciatur a Dioecesi, quia tunc recurrendum esset ad Sedem Apostolicam pro provisione. Sic decrevisse Sacr. Congr. Episc. et Regul. 11 Ianuarii 1616, in Messana ex cap. penult. iuncta Gloss. verb. *mortem,* de supplend. neglig. Praelator. in 6 refert Nicol. in Floscul., verb. *Vicarius Capitularis,* n. 57, et tenet Monacell. tom. 1, tit. 1, Formul. 1, num. 2, et solide Fagnan. in cap. *Quia diversitatem* 5, de concess. Praebend. a n. 11, usque in finem.

Capitulum non potest devenire ad electionem Vicarii Capitularis ante certam notitiam vacationis, quia tempus a Tridentino statutum incipit a die scientiae mortis certae et non praesumptae, vel a die certae translationis, resignationis et huiusmodi, alias electio esset nulla, licet Capitulum certum esset de imminenti morte, vel translatione Episcopi. Sacr. Congr. Episcop. in una Neritonen. 24 Maii 1651, ex cap. *Bonae memoriae* 36, de elect. Capitulum neque potest devenire ad electionem Vicarii Capitularis post habitam notitiam mortis, vel translationis Episcopi, quando Vicarius Episcopi defuncti vel translati missus fuerat a S. Sede

Apostolica, vel a Sacr. Congreg. Episcop. Sic declaravit eadem Sacr. Congreg. in Aquilana 4 Augusti 1578, quia durat etiam Sede vacante. Eadem Sacr. Congr. in una Liciensi 17 Novembris 1590, arg. Cap. penult. iuncta Gloss. in verb. *mortem* de suppl. neglig. Praelat. in 6.

39 Electio Vicarii Capitularis debet fieri a Capitulo more solito capitulariter congregato, et per secreta suffragia, alioquin nulla est, ut declaravit Sacr. Congr. Episc. in una Siculana 18 Novembris 1625, et Sacr. Congr. Concil.

40 super caput 6 de Reform. sess. 25. Capitulum non potest eligere in Vicarium Capitularem nisi unum tantum, et si eligat plures, electio devolvitur ad Metropolitanum. Sacr. Congreg. Episcop. in Cassanensi 6 Augusti 1569, in Bobiensi 12 Martii 1607, et in Potentina 30 Augusti 1641. Si tamen plures successive eligit, primo electus debet continuare, dummodo habeat requisita. Sacr. Congr. Episcop. in Veli-

41 ternen. 1 Septembris 1623. Potest tamen Capitulum duos Vicarios constituere, ut alternis mensibus Vicariatus munere fungantur, si legitimam habeat consuetudinem ab immemorabili servatam sine interruptione, et electi sint praediti omnibus qualitatibus, quas Tridentinum, cap. 16 de Reform. sess. 24, requirit. Sic declaravit Sacr. Congr. Conc. in Salernitana 26 Iunii 1589, et in Panorm. 31 Maii 1593.

42 Facta semel per Capitulum electione Vicarii Capitularis, non potest illum ad libitum revocare, et novum constituere. Sacr. Congr. Episc. in Messana 1 Sept. 1603, et 6 Martii 1618.

43 Si tamen adesset iusta causa illum revocandi, debet prius habere licentiam a Sacr. Congr. Episc. ut declaravit eadem Sacr. Congr. Episc. in Montis Regalis 17 Iunii, in Monopolitana 1 Septembris, in Tarentina 22 eiusdem Septembris 1603, et in Aretina 26 Oct. 1604.

44 Imo Barbosa in Summa Apostolicar. dec. collectan. 716, num. 17, dicit, non posse per Capitulum revocari Vicarium Capitularem, etiamsi sit electus cum clausula, quod possit revocari ex causis sibi benevisis, ut declaravit S. Congr. Concil. in Ecclesien. 1 Aprilis 1628, quae tandem remisit ad Congregationem Episcoporum et Regul. ut cognosceret causam, ut refert. Bonfadin. in Thesaur. Ecclesiast. dec. resol. 51,

45 num. 22. Plures autem sunt causae, propter quas solet Sacr. Congreg. Episcop. facultatem concedere removendi Vicarium Capitularem, ut indignum. Prima, si Vicarius Capitularis non resideat, ut in Tridentina 7 Iulii 1622. Secunda, si patitur multas exceptiones, et propter malos mores sit exosus Clero et Populo, ut in Neapolitana 26 Ianuarii 1604. Tertia, si patitur aliquid fieri contra libertatem Ecclesiasticam, ut in Matheranen. 17 Iulii 1601. Quarta, si Vicarius Capitularis sit debitor Capituli, ut in Nullius Altamurae 13 Iulii 1646. Quinta, si accipit pecuniam pro Dimissoriis, quam iussus a Superioribus non restituit statim, ut in Tranen. 17 Maii 1604. Sexta, si sit Vicarius Capitularis in Metropolitana, et sine causa inhibeat Suffraganeo, vel eius Vicario exercitium sui officii, ut in Tarentina 6 Ianuarii 1600, et in Matheranen. 7 Maii 1604.

A Capitulo, pro electione Vicarii Capitularis, 46
non debent vocari Canonici absentes nisi commode fieri possit; nec ita absentes possunt mittere, aut constituere Procuratorem ad ferendum in electione suffragium. Glossa et Canonistae communiter in cap. *Quia propter* 42, de election. Eo enim ipso quod Canonicus transit ad locum, ex quo commode vocari non possit, facit se extraneum, et perdit ius ad eligendum. Passerin. de election. cap. 10, num. 37. Si tamen 47
adest consuetudo legitime praescripta admittendi in electione Canonicos absentes per Procuratorem, talis consuetudo esset intelligenda, et restringenda ad absentes solummodo intra Provinciam, et ibidem detentos aliquo legitimo impedimento de tempore actualis electionis Vicarii, ut declaravit Sacr. Congr. Conc. in Hydruntina 11 Aprilis 1699. Et si e contra ad- 48
esset consuetudo non vocandi quoquomodo absentes a Civitate, servanda esset. Sic censuit Rota dec. 85, num. 11, coram Celso. Et tanta est vis consuetudinis, quod a Capitulo pro electione Vicarii, praeter Canonicos vocandi sunt etiam illi, qui de iure non sunt de Capitulo, ut Portionarii, aliique Beneficiati Ecclesiae, si adsit consuetudo legitime praescripta illos vocandi; sic respondit Sacr. Congreg. Conc. in Nullius Altamurae 9 Decembris 1699 et Aprilis 1693, et in Castellaneten. 1 Dec. 1696. Si autem consuetudo non sit pacifica, et legi- 49
time praescripta, sed solum pauci actus afferantur, in quibus iis, qui non sunt de corpore Capituli, fuerint admissi ad suffragium ferendum, tunc Capitulum potest illos excludere, ut de facto accidit in Recineten. proposita in Sacr. Congr. Conc. 4 Iunii 1701, in qua Altaristae Cathedralis, qui pluries in electione Vicarii Capitularis interfuerunt, et suffragium dederunt, fuerunt exclusi, ex quo consuetudo non erat pacifica, neque legitime praescripta. Capitulum debet pro Vicario Capitulari eligere 50
unum, qui sit de gremio Capituli, si adsit idoneus. Sacr. Congreg. Episc. in una Tranens. 22 Febr. 1597, et in una Nepesina 10 Iun. 1602. Et qui sit Doctor, alias electio est nulla, ut 51
declaravit Sacr. Congreg. Episcop. in Tranen. 25 Febr. 1597, et in Puteolana 27 Mar. 1653. Nec sufficit, quod sit Magister in Sacra Theo- 52
logia, sed debet esse saltem Doctor in Iure Canonico. Conc. Trident. cit. sess. cap. 16 de Reform. ibi: *Qui saltem in Iure Canonico sit Doctor*, ut declaravit Sacr. Congr. Conc. 28 Augusti 1621, et Sacr. Congr. Episcop. in Bononien. 9 Iunii 1601, ubi iussit removeri Decanum non Doctorem, et eligi Archidiaco-

num Doctorem. Nec etiam sufficit, quod sit doctoratus a persona privata, sed in aliqua Universitate, ut declaravit Sacr. Congr. Conc. die 19 Septembris 1620, ibi: *quod debet doctorari in aliqua Universitate, non vero a persona privata*. Habilis tamen non Doctor tolerari potest, si Doctor haberi non possit. S. Congr. Episcop. in Puteolana 25 Iulii 1603. Debet autem Vicarius non Doctor eligere sibi consultorem benevisum, qui sit Doctor, et in rebus legalibus, et arduis peritus, a quo possit dirigi, prout fit, quando Vicarius Generalis Episcopi est Theologus, et non Iurista ex Decr. S. C. relatis a Nicol. in floscul. verb. *Vicarius Generalis Episcopi*, num. 30.

Si Capitulum eligat aliquem in Vicarium Capitularem non Doctorem, quando adest Doctor, ex quo talis electio sit nulla ex dict. Tranens. 25 Februarii 1597, et Puteolana 27 Martii 1653, tunc electio devolvitur ad Metropolitanum ex Conc. Trid. sess. 24, c. 16 de Reformat. et pluries declaravit Sacr. Congr. Conc. ut refert Nicol. in floscul. verb. *Vicarius Capitularis*, num. 61; et Sacr. Congr. Episc. in Mazarien. 25 Dec. 1603, et in Ostunen. 10 Novembris 1639. In casu tamen, quo Vicarius deputatus per Metropolitanum ob malam electionem Capituli, vel ob eius negligentiam, decederet, tunc posset Capitulum novum eligere Vicarium infra octo dies, ut prius, quia pro prima vice tantum ius amittit. Barbosa lib. I Iuris Ecclesiast. univers. cap. 7, n. 102; Quarant. verb. *Capitulum, Sede vacante*, n. 4; Gemin. in cap. fin. num. 8, de supplend. negligent. Praelator.; Monacell. tom. I, tit. 4, formul. 2, n. 6 et alii. Capitulum non potest in electione, seu deputatione Vicarii, apponere restrictivam, ut Vicarius Capitularis non possit procedere contra aliquem Capitularem, absque consensu Capituli. Sacr. Congreg. Episcop. in Regien. 16 Iulii 1593. Vel sine adiunctis. Ead. Sacr. Congreg. in Salernitana 16 Iulii 1628. Nec potest apponere in electione conditionem, ut participet Capitulum de emolumentis ex Officio Vicariatus provenientibus. Sacr. Congreg. Episcop. in Brundusina 8 Maii 1606. Nec potest Capitulum reservare sibi facultatem signandi supplicationes, distribuendi Conciones, vel habendi superintendentiam Seminarii. Sacra Congregatio in Tudertina 11 Decembris 1654. Vel faciendi gratiam condemnatis ab ipso Vicario, vel cognoscendi de causis suspicionis ipsius Vicarii, ac Iudicem non suspectum partibus deputandi, vel cum alia quacumque restrictiva insolita. Quod si Vicarius Capitularis electus fuerit cum huiusmodi restrictionibus, poterit nihilominus libere uti sua iurisdictione absque ullo respectu supradictarum conditionum, ut declaravit Sacr. Congr. Episcop. in Salernitana 16 Iulii 1628, et in Venusina 14 Novembris 1698. Capitulum enim post electionem Vicarii nullam exercere potest iurisdictionem, quia post electionem tota iurisdictio Episcopalis transit in Vicarium Capitularem privative, quoad Capitulum, non cumulative. S. Congr. Episc. in Hydruntina 1 Oct. 1655, et in alia Neriton. 17 Septembris eiusd. anni. Unde substitutio facienda propter absentiam Vicarii spectat ad ipsum Vicarium et non ad Capitulum. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Conc. refert Garcias de Benefic. part. 5, cap. 7, num. 23, dec. 6. Fagnan. in cap. *His quae* 11, de Maiorit. et obedient. num. 74. Statuta, quae excludunt plures Fratres utrinque aut ex uno tantum latere coniunctos a voce activa in Capitulo, vel Consilio, laudabilia sunt et approbanda. Sic expresse Sacr. Congr. Conc. in Paderbonen. 9 Augusti 1704. Item statutum a Capitulo conditum, iuxta quod non plures quam duo Consanguinei primi et secundi gradus in Capitulo esse possint, ita ut tertius additus maneat exclusus a voce activa et passiva, fuit approbatum quoad vocem activam tantum. Sacr. Congr. Concil. in Constantien. *Statuti* 21 Maii 1707, licet aliqui Canonici dissentirent, Episcopo tamen consentiente. Caetera alia vide verb. *Vicarius Capitularis*.

Capitulum Cathedralis non est salutandum a Concionatore cum titulo Reverendissimi, neque in absentia Episcopi. Sacr. Rit. Congr. in Capuana 23 Ian. 1700, apud Monac. tom. 4, supplement. ad 1 tom., num. 20.

Capitulum Cathedralis Ecclesiae praecedere debet Capitulo Collegiatae, adeo ut nec sustineantur constitutiones privatarum Ecclesiarum aliter decernentes, ut definivit Rota dec. post Murgam ad Constit. Apostol. De Synod. dioeces. lib. 7, cap. 65, § 2.

Exemptio Capituli Cathedralis in eo praecipue sita est, ut Episcopus extra visitationem procedere nequeat contra aliquem Canonicum, sine duobus de Capitulo adiunctis, ad normam Trident. sess. 25, cap. 6 de Reform. quamvis Episcopus sine adiunctis potest illud visitare, ex Trident. sess. 6, cap. 4 de Reform. Benedict. XIV De Synod. dioeces. lib. VIII, c. 4, § 8, et lib. XIII, cap. 9 nov. edit.

Capitulum Sede vacante non potest in usus proprios convertere mulctas pecuniarias et compositiones delinquentium, ut saepius a Sacra Congregatione decisum est; ibid. lib. X, § 4, nov. edit.

Capituli extinctio non inducit suppressionem Cathedrae Episcopalis. Bened. XIV, tom. II, Const. 35 incip. *Notum tibi*.

Capitularibus Vicariis in Regno Neapolitano prohibetur concessio Litterarum Dimissorialium pro prima Clericali Tonsura, aliisque Ordinibus, etiamsi annus a die vacationis Ecclesiarum elapsus sit, absque speciali facultate S. Congr. Clem. XI, p. 3, Bull. Epist. 2 et 3. S. Congr. Episc. et Regul.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

72 Ad potestatem Capituli *Sede plena* refertur
73 ius condendi statuta. At haec quoad statuta a Capitulo condita recepta est distinctio. Aut agitur de statutis, quibus quid cautum est in correctionem iuris communis, et ad eorum validitatem opus est auctoritate Summi Pontificis, quippe qui derogare unice potest iuri communi. Rota in Bisacien. *Admissionis ad participationem super manutentione* 30 Aprilis 1745, § 9 cor. illustriss. Caprara, et in Hildesimen. *Manutentionis* 17 Martii 1749, § 18, et 4 Iulii eiusdem anni 1749, § 12, coram R. P. D. Elephantut.

74 Aut disseritur de statutis, quibus licet nihil dispositum sit contra ius commune, tamen vel aliquid iussum est, quod tendat in detrimentum Episcopi, vel immutatus est status universalis Ecclesiae, et vim ea habere nequeunt, nisi munita sint auctoritate saltem Episcopi. Rota in Onasburgen. *Optionis* 13 Ian. 1730, § *Nullam,* cor. clar. mem. Millino.

75 Aut demum disputatur de statutis, quibus nec ius commune correctum est, nec Episcopi iura sunt laesa, nec status universalis Ecclesiae immutatus est, sed aliquid tantummodo praescriptum, quod Ecclesiae servitium concernat, et citra auctoritatem alicuius Ecclesiastici Superioris obligant talia statuta. Rota in Maioricen. *Iuris amovendi Musicos* 4 Febr. 1729, § *pro eo,* et in dict. Onasburgen. *Optionis* 13 Ianuarii 1730, dict. § *Nullam,* utraque cor. clar. mem. Millin.

76 De potestate Capituli, *Sede vacante,* mire inter se variant Doctores. Sunt qui tenent, Capitulum Sede vacante, omnia facere posse, quae sunt ordinariae iurisdictionis, nisi expresse prohibita reperiantur. Auctor hic num. 19; Zaloszowski de potest. Capit. Sede Episcop. vacante, p. 1; Corvin. de Person. et Benefic. Ecclesiast. part. 1, lib. I, cap. 26, num. 14.

77 Alii potestatem Capituli Sede vacante ad ea tantum restringunt, quae sunt iurisdictionis contentiosae et necessitatis. Fermosin. de Potestate Capit. Sede vacante tract. 1, cap. 1 fere per tot.

78 Nec desunt qui velint, Capitulum in ea tantum succedere, quae in iure reperiuntur expressa. Vide hos apud Fermosin. d. tract. 1, c. 1, n. 9.

79 Varietas haec inde nata est, quod in iure Canonico non satis determinatum sit, quo iure
80 gaudeat Capitulum Sede vacante. Ita vero de potestate Capituli Sede vacante ego cum Bohemero in decret. lib. III, tit. 9, § 29 sentiendum censeo: *Sede vacante in Capitulum exercitium iurisdictionis Episcopalis cum omnibus speciebus et accessoriis transit, quatenus haec in Capitulum transire possunt, nec iurium Episcopalium diminutionem, et innovationem contineant.*

Prior limitatio, ut probe monet Bohemerus 81
loco mox citato, excludit iura Ordinis, quae ex consecratione fluunt, et functiones, quae cohaerent Archiepiscopali dignitati, immo et illa, quae ex delegatione Summi Pontificis sunt ad ipsius personam restricta. Illustrat posterio- 82
rem limitationem idem Auctor ibidem pluribus allatis exemplis. Ipsi vero minime assentiri possum, dum § 26, *Sede ad plures annos impedita,* ait, *ratio iuris postulat, ut Capitulo ius conferendi Beneficia vacantia et ad ius Episcopi pertinentia integrum esse debeat. Neque enim Pontificem ad hunc casum irregularem respexisse, probabile est, quin potius ratio rei Ecclesiasticae postulat ut potius officium Ecclesiasticum interim conferatur habili, quam fiduciario ad tam longum tempus commendetur. Multoque magis hoc dicendum sit, si per culpam ipsius Episcopi vacantia nata est, forsan quod suspensus sit, et ipse moram in petenda relaxatione suspensionis committat.* Quomodo enim Capitulo ius esse poterit conferendi Beneficia sede ad plures annos impedita, si *numquam* (inquit Pontifex in cap. 2 *Ne sede vacante aliquid innovetur*) *in iure cautum, quod Capitulum vacante Sede fungatur vice Episcopi in collationibus?*

Dantur Capitula, in quibus deest Cathedra 83
Episcopalis, et ita Sedes vacans concipi nequit. Huius generis sunt Capitula Collegiatarum Ecclesiarum. Quoniam vero regi non raro solent 84
haec Capitula per Decanum, vel Praepositum, cui iurisdictio quaedam inferior competit, cum pluribus aliis iuribus eminentibus, hinc quaeritur, utrum mortuo tali Praelato exercitium iurisdictionis, aliorumque iurium Praelaturae huic cohaerentium, spectet ad ipsa Capitula, an ad Episcopos? Consule Bohemer. loc. cit. § 39 et seq.

ADDITIONES NOVISSIMAE.

Primis nascentis Ecclesiae saeculis Presbyteri 85
et Diaconi in civitate Episcopali curam animarum gerentes, unum cum Episcopo corpus quasi constituebant.

Subsequentibus saeculis paulatim Presbyte- 86
rorum, Clericorumque numero crescente, coeperunt Episcopi e Clero quosdam eligere, sibique propius assignare, quorum consilio et opera Dioecesim suam regerent; quos posterior aetas *Canonicos* Cathedrales tamquam Cathedrae Episcopali propius adhaerentes, et eorum Coetum *Capitulum* Cathedrale vocavit.

Quae enim primitus per Episcopum cum 87
consilio et consensu Cleri erant secundum Canones tractanda et resolvenda, tandem tractari et absolvi cum consilio vel consensu Capituli, neglecto reliquo Clero, coeperunt.

Verosimile est hoc ius ad Capitula Cathe- 88
dralia devolvi coepisse, quando et Beneficiorum

et Dignitatum tituli erecti et separatim ab ordine collati leguntur.

89 Quia Capitulum Cathedrale ipsum quodammodo totius Dioecesis Clerum repraesentat, etiam praerogativa praecipua gaudet, caeteraque omnia Corpora Ecclesiastica praecedit.

90 Capitulum Cathedrale tamquam Senatus Ecclesiae praecedit quoque Magistratum Civilem.

91 A Patrum descendit traditione, quod in Capitulum Cathedrale, Clerum Ecclesiae repraesentans, Dioeceseos regimen, ipsaque Episcopalis auctoritas, Sede vacante, devolvatur; cap. 11 et 14 tit. de Maiorit. et obedient.; cap. unic. *Ne Sede vacante* in 6; cap. penult. De supplenda negligentia Praelatorum in 6.

92 Hinc Canonistae formant hanc Regulam: Capitulum, Sede vacante, fungitur vice Episcopi, et succedit in omnibus, quae sunt iurisdictionis ordinariae, exceptis casibus in iure expressis, licet etiam non competerent Episcopo iure communi, sed solum ex consuetudine vel statuto sive indulto speciali; modo tamen competant tamquam Episcopo et Ordinario.

93 Notat Cardinalis de Luca Disc. 31, in Conc. Trid. quod, quia Ecclesia Cathedralis efformatur coniunctim ab Episcopo et Capitulo, ab illo scilicet tamquam Capite, ab isto tamquam reliquo Corpore, Ecclesiastica iurisdictione penes totum corpus habitualiter residente, exercitio autem in plerisque competente Capiti, consequenter, defecto Capite, iure consolidationis, vel ex iure non *decrescendi*, universa iurisdictio, seu ius Cathedraticum, tam in habitu quam in exercitio, maneat penes Capitulum, tamquam reliquum Corpus politicum, seu intellectuale.

94 Quapropter ea quae competunt Episcopis vi suae iurisdictionis Episcopalis, Sede vacante, competunt Capitulo.

95 Illud procedit tam in iurisdictione contentiosa et necessaria quam voluntaria et gratiosa. Vide Glossam Pragmat. tit. de Concubinariis, verb. *Superiores*.

96 Quin licet cap. 20, sess. 24 de Reformat. Causae matrimoniales, et criminales solius Episcopi cognitioni reserventur, exclusis omnibus inferioribus Iudicibus, tamen non intelligi exclusum Capitulum, Sede vacante, ex Quaranta monet Zypaeus, quia *non est* inferior *Praelatus, sed fungitur ipsa iurisdictione Episcopi*.

97 Quae vero Episcopo, non ut Episcopo, seu Ordinario suae Dioeceseos, sed in alia qualitate speciali, et quasi extranea attribuuntur, in his Capitulum Episcopum non repraesentat, nec eius vices supplet.

98 Unde infertur, quod potestas attributa a Concilio Tridentino Episcopo *tamquam Sedis Apostolicae Delegato*, defuncto Episcopo in Capitulum non transeat, uti in terminis post alios tradit Fagnanus ad cap. *His quae*, tit. de Maiorit. et obedient. num. 55, una monens hoc non procedere, si facultas illis Episcopis competat utroque iure, scilicet *Ordinario* et *Delegato;* veluti si Concilium det illis facultatem procedendi etiam auctoritate Apostolica.

Capitulum Cathedrale ad exemplum pristini 99
Presbyterii sive Cleri, Sede vacante, fungitur vice *Pastoris*, eique incumbit, curam Dioecesis gerendo, ea omnia facere, quae Episcopus vi sui officii Episcopalis agere deberet, nisi quaedam speciali iure futuro Episcopo sint reservata.

Hinc inter casus specialiter exceptos, in qui- 100
bus Capitulum, Sede vacante, non succedit, praecipuum esse tradunt Canonistae collationem Beneficiorum; idque sive competat iure collationis stricte dictae, sive iure praesentationis, sive iure proprio, sive iure devoluto, modo tamen collatio sive praesentatio sit libera, neque coniunctim cum Capitulo, sed soli Episcopo competat.

Si vero collatio vel confirmatio aut institutio 101
tantum competat Episcopo ad praesentationem Patroni Laici vel Ecclesiastici, vel collatio sit quidem libera, sed spectet coniunctim ad Episcopum et Capitulum, his casibus Capitulum, Sede vacante, Episcopo succedit, et collationem, confirmationem, vel institutionem dare potest, uti communiter docent Interpretes, et communis praxis probat.

Immo si ex aliquo privilegio aut gratia Be- 102
neficium spectans ad solius Episcopi collationem, debeatur certae personae verb. gr. nominato Academico, eo casu posse Capitulum aut Vicarium, Sede vacante, conferre tradit Garcias De Benef. part. 5, cap. 7, num. 73.

Observant communiter Canonistae, quod si 103
Episcopus in collatione Beneficii dumtaxat consilium Capituli petere debeat, eo casu non censeatur provisio *simultanea* penes Capitulum et Episcopum; sed ad solum Episcopum spectare, ut proinde Capitulum, Sede vacante, de illo Beneficio disponere nequeat, uti notat Cabassutius in sua Iuris Canonici theoria et praxi, lib. 2, cap. 24, num. 17.

Cum Ecclesia suo destituta Pastore viduae 104
ac pupillo comparetur, ideo sicuti alienatio bonorum pupilli interdicta est Tutoribus et Curatoribus, pariformiter alienatio bonorum Ecclesiae seu Episcopatus, sive ad mensam Episcopalem spectantium, Capitulo, Sede vacante, interdicta est. Fagnanus, ad cap. *His quae*, tit. de Maiorit. et obedient. n. 58, et alii ibidem citati.

Ulterius, quia ea quae Ordinis sunt Episco- 105
palis dependent a charactere Episcopali, qui nec Capitulo, nec singulis de Capitulo communicatur, etiam in Capitulum non transeunt, quae ab Ordine Episcopali dependent.

Verum, quia non tam Ordinis, quam iuris- 106
dictionis est, licentiam impertiri subditis, ut ab alio quam Dioecesano Ordines suscipiant;

aut ut Episcopus in aliena Dioecesi, quae Ordinis sunt exerceat, hinc est, quod Capitulum, Sede vacante, neque quidem ea quae Ordinis sunt, per se, sive Vicarium suum exercere, possit tamen vi iurisdictionis ordinariae per vacationem Sedis ad se devolutae concedere, ut subditi sui ab alio Ordines suscipiant; cap. 3 de tempor. Ordin. in 6, vel alteri Episcopo licentiam impertiri, etiam in Dioecesi viduata, quae Ordinis sunt, exercendi.

107 Hanc tamen Capituli potestatem limitavit Synodus Tridentina sess. 7, cap. 10 de Ref., *ut non liceat Capitulis Ecclesiarum, Sede vacante, infra annum a die vacationis, ordinandi licentiam, aut litteras Dimissorias, seu reverendas, ut aliqui vocant, tam ex Iuris Communis dispositione, quam etiam cuiusvis privilegii, aut consuetudinis vigore, alicui, qui Beneficii Ecclesiastici recepti, sive recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere.*

108 Hoc decreto etiam comprehendi Dimissorias pro prima Tonsura notat Garcias De Benefic. part. 5, cap. 7, num. 93 non obstante declaratione S. Congregationis Cardinalium ad calcem huius Decreti relata his verbis: *Congregatio censuit, textum hunc non comprehendere primam Tonsuram.*

109 Post annum vero libera est potestas Capitulo, tamquam vices Ordinarii supplenti, dare Dimissorias, etiam titulo patrimonii vel pensionis, si id Ecclesiae necessitas aut utilitas requirat, conformiter ad cap. 2, sess. 21 de Reformat.

110 De iure communi iurisdictione Episcopi ad Capitulum, Sede vacante, devoluta, eam per se in communi olim exercere poterat.

111 At cum compertum esset, etiam hic non raro locum habere illud tritum: *Segnius expediunt commissa negotia plures*, declaravit Synodus Tridentina, sess. 24, cap. 16 de Reformat. quod, *Capitulum, Sede vacante, Officialem seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur, qui saltem in Iure Canonico sit Doctor, vel Licentiatus, vel alias quantum fieri poterit, idoneus. Si secus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio huiusmodi devolvatur.*

112 Circa quod notandum est, Concilium pro uno eodemque accipere Officialem et Vicarium, iuxta scilicet usum plurium Ecclesiarum, et quidem totius Italiae, ubi referente Thomassino De Discipl. Eccles. part. 4, lib. I, c. 27, § 5 etiamnum hodie Officialis et Vicarius Episcopi solet esse eadem persona, quod tamen non obtinet in aliis Regnis et Provinciis, ubi plerumque solent Episcopi habere Officialem, qui contentiosam iurisdictionem et Vicarium, qui voluntariam exerceat, qui quidem *Vicarius Generalis* dici consuevit. Quam ob causam observavit Cardinalis de Luca Disc. 31, in Conc. Trident. quod in Hispania potissimum constans sit Ecclesiarum consuetudo eligendi in Vicarium, Sede vacante, etiam non Doctorem, indubie quia ibi Vicarius Generalis distinguitur ab Officiali.

113 Sicuti Vicarius Episcopi omnem suam auctoritatem et iurisdictionem ab Episcopo recipit, eamque iuxta limites et formas sibi ab Episcopo praescriptas exercere debet, ita quoque Vicarius a Capitulo, Sede vacante, nominatus, omnem suam iurisdictionem et auctoritatem a Capitulo mutuat.

114 Licet enim Synodus Tridentina voluerit a Capitulo constitui Vicarium, nihil tamen circa iurisdictionis immediatam devolutionem mutavit, sed eam in terminis iuris communis reliquit, ut quemadmodum de iure communi tota ad Capitulum devolvebatur, ita et nunc devolvatur, maneatque ipsa iurisdictio radicaliter, etiam constituto Vicario, apud ipsum Capitulum, exercitium vero apud Vicarium.

115 Hinc consequens est, Capitulo post nominationem Vicarii adhuc incumbere sollicitudinem Episcopalem, in quam successit, neque ab ea constituto Vicario plene exonerari, uti notat Zypaeus Resp. 1,. De Sede vacante.

116 Proinde tradit Fagnanus ad cit. cap. *His quae*, tit. de Maiorit. et obedien. num. 75, quod si Vicarius sit in aliqua causa suspectus, providet Capitulum, atque vi iurisdictionis ad ipsum remanentis de causis suspectationis cognoscit.

117 Quin, si Capitulum det Vicario limitatam iurisdictionem et auctoritatem, reservando sibi aliqua, ea Vicarius exercere non potest. Garcias De Benef. part. 5, cap. 7, n. 30 cui et Ecclesiarum multarum praxis consentit.

118 Quandoquidem de ratione Vicarii esse videatur dependere a voluntate et arbitrio constituentis, sive illius, cuius vices sustinet, consequens apparet, Vicarium Capituli, non secus ac Vicarium Episcopi pro libitu et arbitrio Capituli revocari posse; et ita ante Concilium Tridentinum unanimi consensu sentiebant Canonistae.

119 At cum hodie ex praescripto Tridentini Concilii Capitulum Vicarium nominare iubeatur, adeoque nominatio Vicarii, vel non designatio non ita sit in arbitrio Capituli, quemadmodum est in arbitrio ipsius Episcopi, hinc etiam penes Episcopum hodie videtur esse liberior revocatio ipsius Vicarii quam penes Capitulum.

120 Et quidem Synodus Mechliniensis decernit: *Vicarium semel a Capitulo electum vel confirmatum, postea sine iusta et rationabili causa removeri non posse.*

121 Quin et refertur declarasse Sacr. Congreg., Vicarium a Capitulo nominatum removeri non posse, nisi ex causa a Sacr. Congr. Episcop. probanda.

122 Ultra Vicarium, cui regimen Ecclesiae com-

mittitur, vult Synodus Tridentina, ut Capitulum, Sede vacante, Oeconomum unum vel plures fideles ac diligentes decernat, qui rerum Ecclesiasticarum et proventuum curam gerat.

23 Hanc tamen dispositionem Concilium limitat ad casum, ubi fructuum percipiendorum cura Capitulo, Sede vacante, incumbit.

24 Unde si Episcopatus Iuri Regaliae sint subiecti, Sede vacante, rerum temporalium administratio, non ad Oeconomos a Capitulo deputandos, sed ad officiarios Regios spectare consuevit.

25 Quod dicitur de Episcopatibus subiectis Regaliae iuxta mores Galliae, simile obtinet in plerisque Episcopatibus Italiae.

26 Quemadmodum enim in Gallia proventus Episcopatuum huic iuri subiectorum cedunt, Sede vacante, Aerario Regis, ita in Italia, Sede vacante, sunt reservati Camerae Apostolicae, iisque colligendis deputantur collectores, qui Oeconomos nominare consueverunt, uti notat de Luca Disc. 31 in Conc. Trident., num. 6; quae reservatio verosimiliter profluxit ex quadam specie Regaliae, quam posteriores Pontifices exercuerunt in Episcopatus Italiae, praesertim in temporalibus sibi subiectos; cum nulla similis reservatio in commodum Camerae Apostolicae pristinis saeculis nota fuerit.

27 Oeconomi a Capitulo deputati solam custodiam et curam rerum ad Episcopatum spectantium habent; unde instar Curatorum nihil de fundis aut rebus Episcopatus alienare possunt: tenenturque hi Oeconomi Episcopo ad vacantem Ecclesiam promoto rationem suae administrationis, si exigat, reddere; tametsi ex ipso Capitulo fuerint assumpti; potestque eos Episcopus punire, si in officio administrationis deliquerint, etiamsi praedicti Officiales, redditis rationibus, a Capitulo, vel Deputatis ab eodem, absolutionem aut liberationem obtinuerint; uti praecitatum Tridentinum Concilium declarasse videtur.

28 Vicario Capituli, Sede vacante, attento stylo Curiae et Cancellariae, non diriguntur dispensationes Matrimoniales, quia de illo Papa non confidit, sed Episcopo viciniori, sive eius Vicario in spiritualibus generali.

29 Et si Litterae dispensationis directae Vicario seu Officiali Episcopi, exequerentur per Vicarium Capitularem, Sede Episcopali vacante, deputatum, executio esset nulla, nullumque Matrimonium vigore talis dispensationis contractum. Ita Corradus in Praxi Dispens. lib. VII, cap. 4, num. 15.

ADDITIONES CASINENSES.

30 Capitulum est brevis multorum complexio; sic dictum, quia breviter capiat totam summam.

31 Haec vox variis significationibus accipitur. Capitula librorum dicta, quod breviter capiant et contineant aliquam sententiam, quasi caput et titulus maioris scripti. Unde Capitula, seu Capitularia dicuntur Canonum Ecclesiasticorum, legumque regiarum Codices, quod per Capitula, seu sectiones digesti et distincti sint, uti legimus in *Chronico Andegavense*, quod *D. Herardus Archiepiscopus generali Synodo in Turonica Civitate habita necessaria sanctorum Canonum Capitula excerpsit, quae firmius custodienda sanxit.* Praesertim vero Regum sanctiones et decreta nomine Capitulorum et Capitulariorum appellata sunt, et potissimum ea quae in publicis Synodis, et Comitiis Episcoporum et populorum consensu ab ipsis Principibus edebantur in iis casibus, qui in legibus deerant; quare distinguuntur ab ipsa lege quasi appendices et additamenta apud Hincmarum Remens. Opusc. 15, cap. 15: *Quando sperant aliquid lucrari, ad legem se convertunt; quando vero per legem non aestimant acquirere, ad Capitula confugiunt,* et in *Capitularibus* Ludovici Pii ann. 821, cap. ult. *Capitula, quae praeterito anno Legi Salicae per omnium consensum addenda esse censuimus.* 132

Capituli nomine distinguimus etiam brevem Lectionem, quae in divino Officio post Psalmos horarum legitur; et dicitur Capitulum, quia ut plurimum in festis sumitur de capitibus, quae leguntur in Missis. Duran. Divin. Off. lib. V, cap. 2. Sumi debent ex Scriptura sacra; sed discordant aliquando a textu vulgato Bibliorum, quia in his Capitulis Ecclesia aliquando utitur Versione Itala, uti etiam Introitus et alia, quae in Missis cantantur, ex eadem versione desumuntur. Vide Merati Notas ad Gavanti Commentar. Hoc Capitulum a Radulpho et Gratiano vocatur Collatio, a nonnullis Capitellum et Lectiuncula, et a S. Benedicto, in Regula capitulo 17, Lectio. 133

Quantum ad hunc Articulum, Capitulum est collectio seu congregatio personarum ecclesiasticarum, puta Canonicorum seu Regularium, in unum, seu capitulariter congregatorum. Ut quis spectare dignoscatur ad Capitulum Ecclesiae Cathedralis, vel Collegiatae saecularis, aut regularis, vocemque habeat in Capitulo requiritur, ut Divinis Officiis sit deputatus, sacrisque Ordinibus insignitus, atque ad minimum Subdiaconus existat; text. in Clement. 2 de aetate et qualitate, innovat. per Conc. Trid. sess. 22, cap. 4 de Reform. Hinc vero excipiendi sunt Ordines Militares, utpote Divinis Officiis specialiter non deputati, et Moniales, quae non sunt capaces Sacrorum Ordinum, et tamen possunt celebrare sua Capitula. Glossa in cit. Clement. vers. *Mancipati.* Insuper requiritur, quod sit Canonicus, vocemque habeat in Capitulo. Abbas cap. *Scriptum,* num. 4 de election. quia, ut asserit, Canonici tantum faciunt Capitulum, et unum corpus cum Episcopo; cap. *Novit* 4, de his quae fiunt a Praelatis. 134

135 Capituli nomine quoque venit illa Monachorum congregatio, quae mane fit in Monasteriis ad Martyrologii, Necrologii, sacraeque Regulae lectionem, culparum emendationem, ac laboris iniunctionem, a Regulae Capitulo, quod in ea legebatur, appellata; ex quo factum est, ut tam ipsa *congregatio*, quam *locus*, ubi fieret, ac *res*, quae in ea tractarentur, Capitulum nuncuparentur. Martene de antiquis Monachorum ritibus, lib. I, capitulo 5. Tempus Capituli congregandi in Monasteriis duplex erat, post Primam scilicet, et post Tertiam. Primum assignat antiquissimus Ordo conversationis monasticae, quod suae Regulae Chrodegangus Met. Episcopus inseruit. E contra tempus alterum notatur in vita S. Geremari Abbatis Floriacensis n. 15. 2. Signo campanula dato ibant ad locum Capituli, qui erat claustro contiguus, ubi procedebant ad actus capitulares, ex quibus a Martene loc. cit. sequentes recensentur: Lectio Martyrologii, Divini auxilii invocatio ad omnes diurnos actus per ℣. *Deus in adiutorium*, etc. Lectio Regulae, cui adiungebat Prior, vel cui iusserat ipse, expositionem Capituli praelecti, Lectio Necrologii, cui inserebantur etiam nomina Monachorum alterius monasterii et benefactorum; institutio ac nominatio officialium, quae, cum Sabbato fieret in Capitulo, non tam ad quotidianos ritus, quam ad eos, qui per hebdomadam eveniunt, spectant; deinde sequebatur culparum publica confessio et emendatio.

CAPPA

ARTICULUS NOVISSIMUS.

Summarium.

1. Cappa quid. - 2. In collegiatis insignibus concedi solet Canonicis per Sedem Apostolicam nobilior habitus Cappae cum rocchetto. - 3. Per concessionem Cappae intelligitur quoque concessus usus rocchetti. - 4. Huiusmodi insignia concessa fuerunt per Sedem Apostolicam etiam inferioribus clericis. - 5. Si Ecclesia cathedralis non habeat usum Cappae et rocchetti, non debet idem usus concedi Ecclesiae collegiatae. - 6. Quod limitatur. - 7. Quoties cathedralis habeat ex indulto usum Cappae et rocchetti, non potest idem habitus concedi collegiatae. - 8. Quod procedit, si cathedralis et collegiata sint in eodem loco; secus si distent inter se, ita ut uterque clerus non conveniat in functionibus. - 9. Usus Cappae et rocchetti est de regalibus Summi Pontificis. - 10. Cappa et rocchettum non denotant iurisdictionem, sed solum perfectionem et ornamentum personarum. - 11. Cappa et rocchettum gestari possunt non solum in Ecclesia, sed etiam in aliis functionibus ecclesiasticis.

1 Cappa est antiquior habitus Choralis, ac
2 proprius Canonicorum. In Collegiatis insignibus concedi solet Canonicis per Sedem Apostolicam nobilior habitus Cappae cum Rocchetto, ut tradit Corradus in Praxi Benef. lib. II, cap. 14,
3 num. 3, 4 et 14. Per concessionem Cappae intelligitur quoque concessus usus Rocchetti; quod probatur a Carol. Dufresne in verb.
4 *Cappa*, vers. *Cappae Chorales*. Non desunt exempla, quod huiusmodi insignia nedum Canonicis concessa fuerunt per Sedem Apostolicam, sed imo etiam inferioribus Clericis, ut de usu Cappae concesso Cappellanis Ecclesiae Ferrariensis ex Decreto S. Congr. 28 Ian. 1606
5 testatur Barbosa cum aliis. Certum est, quod si Ecclesia Cathedralis non habeat usum Cappae et Rocchetti, non solet, nec debet idem usus concedi Ecclesiae Collegiatae; nam cum maioritas habitus maioritatem personae designet, iuxta Textum in cap. *Ut Apostolicae*, de Privil. in 6, incongruum est, quod Collegiata nobiliori habitu suam Cathedralem antecellat, ut notat Corradus in Praxi Benef. cap. 14, n. 15 vers. *Sane*, et resolvit Sacra Congregatio in Troiana *Indulti Cappae Canonicalis* 10 Septembris 1701, ad relationem Eminent. D. Card.
6 Coloredi. Sed excipi videtur casus, quod in limine erectionis Ecclesiae Collegiatae, aliquis Laïcus de suis bonis eam dotando desiderasset hunc habitum nobiliorem; nam tunc summus Pontifex deferre solet desiderio dotantis, qui ita et non aliter voluit Ecclesiam dotare, eamque erigi facere in Collegiatam, ut apud Carill. dec. 76, num. 12 et seq. et advertit Corradus dicto cap., n. 16. Quoties autem Cathedralis 7
habeat ex indulto usum Cappae et Rocchetti, seu alium, non potest idem habitus concedi Collegiatae, quia debet esse distinctio inter Canonicos Cathedralis et Collegiatae, tanquam inter maiores et minores. Haec procedunt, si 8
Cathedralis et Collegiata sint in eodem loco; sed si distent inter se, ita ut uterque Clerus non conveniat in functionibus, contrarium sustineri posse videtur, nam tali casu cessat indecentia, et incongruentia ob distantiam utriusque Cleri. Usus Cappae et Rocchetti est de 9
regalibus Summi Pontificis, et eorum concessio pendet ab eius absoluta potestate, et ipse solus habet interesse. Cappa et Rocchettum non de- 10
notant iurisdictionem, sed solum perfectionem, gravitatem, et ornamentum personarum, ut tenet Ceccoper. Lucub. Canonic. lib. I, n. 93. Cappa 11
et Rocchettum gestari possunt non solum in Ecclesia, sed etiam in processionibus et aliis functionibus Ecclesiasticis, cum sit privilegium personale, quod non circumscribitur loco, ut resolvit Sacr. Rit. Congreg. 19 Augusti 1634, et testatur Ceccoper. ibid., lib. I, num. 92 et 93.

CAPPUCCINI

Summarium.

1. Ministro generali ord. S. Francisci Cappuccinorum, et secundariis superioribus ab eo dependentibus competit in quocunque loco, etiam ubi alii tertiarii eiusdem ordinis iam reperiuntur, fundare confraternitates. - 2. Tertiarii a Cappuccinis recepti gaudent omnibus gratiis, privilegiis, indulgentiis, etc. quae per Apostolicam Sedem tertio ordini fuerunt concessae. - 3. Omnes personae tertii ordinis S. Francisci, sub iurisdictione ministri generalis Cappuccinorum communicantur in omnibus indulgentiis confraternitati B. M. V. de Monte Carmelo concessis. - 4. Quae vero concessio revocata fuit a Benedicto XIV. - 5. Cappuccini longe a suis monasteriis versantes possunt cuicunque sacerdoti approbato peccata sua in confessione aperire, et ab eo absolutionem obtinere, etiam a casibus in ordine reservatis. - 6. Cappuccinus ad religionem Hierosolymitanam transiens legatum annuum recuperare potest. - 7. Cappuccini exsequi possunt testatorum voluntates nominando, vel eligendo ad subsidia dotalia, et ad beneficia. - 8. Cappuccini exempti sunt a solutione alimentorum pro iis, qui carceribus S. Inquisitionis sunt mancipati. -* 9. Cappuccini unde dicti. - 10. A quo coepta eorum reformatio. - 11. Fratres Cappuccini ad ordinem S. Francisci de Paula transire nequeunt. - 12. Cappuccini non possunt recipere fratres de Observantia. - 13. Possunt vero recipere discalceatos. - 14. Cappuccini possessiones et annuos reditus prohibentur habere. - 15. Et armenta. - 16. Et eleemosynas, quae civilem praebent actionem.

1 Declaratur, quod Ministro Generali Ordinis S. P. Francisci Cappuccinorum, et secundariis Superioribus ab eo dependentibus tanquam veris et legitimis filiis eiusdem S. P. Francisci conveniat, et competat in quocunque loco, Civitate, Provincia, et Regno, etiam ubi alii Tertiarii eiusdem Ordinis iam reperiuntur, erigere, instituere, ac fundare Confraternitates. Sic expresse Clemens XII, Constit. incip. *Apostolicae servitutis officium,* quae reperitur tum in communi Bullario Romano, edito a Hieronymo Mainardo, tum in speciali Bullario eiusdem Ordinis Cappuccinorum. Quae Constitutio, si ad manus mihi obvenisset ante editionem Bibliothecae huius, certe pro consueta mea ingenuitate fuisset adducta, et uti nunc, aliter etiam tunc, iuxta ipsam fuisset conclusum.

2 Hinc Tertiarii a Patribus Cappuccinis recepti, gaudent omnibus gratiis, privilegiis, indulgentiis, indultis, etc., quae unquam per Apostolicam Sedem Tertio Ordini fuerunt concessa, et erunt deinde concedenda. Unde non amplius subsistunt tradita quoad hoc in verb. *Tertiarii, Tertiariae,* n. 30, per satis de se claram Constitutionem Benedicti XIII, incip. *Dilecti Filii,* uti reperitur tum in indice, tum in corpore Bullarii Romae editi typis Mainardi. Posteriora enim derogant prioribus. L. *Nam est novum* 26, et L. *Sed et posteriores* 26, ff. de Legib., cap. *Licet* 1, de Constitut. in 6.

3 Idem Pontifex Clemens XII, omnibus et singulis personis Tertii Ordinis S. Francisci, tam intra quam extra claustra, sub iurisdictione Ministri Generalis Cappuccinorum degentibus concessit per viam communicationis omnes Indulgentias, quibus fruuntur et gaudent confratres et consorores Confraternitatis B. M. V. de Monte Carmelo. Sic in eius Constit. incip. *Sollicitudo Pastoralis Officii.*

4 Ast dictas Indulgentias Ordinis B. M. V. de Monte Carmelo Tertiariis saecularibus Cappuccinis a Clemente XII, per viam communicationis concessas, revocavit Benedictus XIV, Constit. incip. *Romanus Pontifex,* quae exstat tum in Bullario eiusdem Pontificis tom. 1, tum in Bullario eorumdem Cappuccinorum t. 7, pag. 356.

Cappuccinis vetitum erat ex Constitutione 5
quadam sui Capituli Generalis, ne peccata sua exponerent alteri, quam sui Ordinis Confessario, etiamsi longe abessent a Monasteriis sui Ordinis; verum Benedictus XIV, die 30 Martii 1742, facultatem fecit singulis eorum Sacerdotibus, et Laicis longe a suis Monasteriis versantibus, ut possent cuicunque Sacerdoti saeculari a suo Ordinario approbato, vel Regulari a suo pariter Superiore approbato, peccata sua in confessione aperire, et ab eo absolutionem obtinere, etiam a casibus et censuris in suo Ordine reservatis, addita tamen obligatione, ut ubi primum potuerint, coram Superiore se sistant, et novam ab illis casibus et censuris absolutionem obtineant. De hac re vide, quae fusius adducuntur in Supplementis ad verb. *Approbatio,* art. 2, n. 24.

A Cappuccino ad Religionem Hierosolymi- 6
tanam auctoritate Apostolica translato legatum annuum vi Professionis Cappuccinae mortuum, recuperari sancivit Sacra Rota in Ianuen. *Legati* 22 Iunii 1622. Ex Bullar. Cappuccinorum tom. 2, pag. 381.

Advertendum, quod testatorum voluntates 7
Fratres Cappuccini, sicuti et alii Minoritae, exequi possunt, nominando, vel eligendo ad subsidia dotalia, et ad Beneficia, ac iuvenes ad seminaria. Sic Sac. Congr. Concilii in Papien. *Subsidii dotalis* 1731, ex Bullario Cappuccinorum tom. 1, pag. 187, ubi refertur integra haec causa cum sua Resolutione, et egregiis notis. Hinc cum his concilianda sunt quae adducuntur verb. *Testamentum,* art. 3, sub num. 53, 57, 58, et 59.

Cappuccini declarantur exempti a solutione 8
alimentorum pro iis, qui carceribus S. Inquisitionis sunt mancipati; ex Decreto Supremae et Universalis Inquisitionis Romanae, 15 Iulii 1732, vide verb. *Alimenta,* n. 118.

ADDITIONES CASINENSES.

9 Cappuccini videntur nomen traxisse a longo et acuminato Caputio, quod ad capitis tegumentum deferunt.

10 Cappuccinorum Reformatio ab illa Fratrum de Observantia exiit, a quodam coepta devotissimo Fratre Matthaeo de Boschio, Minore observante conventus Montis Falci Ducatus Urbini in Italia, et a Fratre Ludovico a Tenalia, eiusque fratre, patria Foro Sempronio in Marchia Anconitana, tempore Clementis VII. Et mirum est, quod dum per fratrem Boschium Cappuccinorum Reformatio in Marchia Anconitana prosequebatur, aliam simillimam in Calabria sanctissimi quidam viri inducebant. Anno igitur 1528, Frater Matthaeus primo generali Capitulo a quindecim fratribus habito, quibus tantum tunc totus Ordo constabat, electus est Generalis. Quorum reformatorum numerus adeo, brevi spatio, divino favente numine, percrebuit, ut ad sequens generale Capitulum Romae 300 fratres convenerint, et brevi deinceps fere per omnes mundi plagas fuerint disseminati.

11 Anno 1567, a Pio V prohibitum fuit sub indignationis suae poena, ut nullus ex fratribus Cappuccinis ad ordinem S. Francisci de Paula, nec e converso ullo unquam tempore, et quacunque etiam iustissima causa, vel de licentia suorum Superiorum se transferre possit, quae Bulla exstat penes Passorel. in collect. privileg. f. 116. Idque omnino esse servandum decrevit S. C. Regul. auctoritate ei concessa a Papa Gregorio XIV, sub poena tam transeuntibus quam illos recipientibus privationis Officiorum ac vocis activae et passivae.

12 Hic etiam congruit advertere, quod per Const. Pauli III, ann. 1537, Fratribus Cappuccinis prohibitum fuit recipere Fratres Minores de Observantia, sine licentia in scriptis eorum Provincialium Ministrorum, sub poena excommunicationis, et inhabilitationis ad quaevis officia et legitimos actus. Et Iulius III, in constitutione sua 10, *Officii,* anno 1550, declaravit talem professionem seu receptionem, sine dicta licentia Ministrorum in scriptis, esse nullam, et Cappuccinos recipientes esse supradictas censuras incursos. Quod postea ab aliis Pontificibus fuit confirmatum. Possunt 13 tamen Cappuccini ipsos Discalceatos Fratrum Minorum Hispaniarum, volentes transire ad arctiorem observantiam Franciscanam recipere, dummodo licentiam in scriptis ab eorum Ministris Provincialibus obtineant, uti habetur in constit. Sixti V.

Cum Fratres in commune vivant, et victum 14 ac vestitum a religione petant, illis non licet in particulari possessiones, annuos reditus, vel alia immobilia possidere. Neque in communi quidem Cappuccinis aliquo modo hoc conceditur; ita ut nec reditus, nec possessiones aliquas possunt habere, licet etiam horum proprietas non Fratribus, sec dominis rerum sit reservata, vel ipsi Ecclesiae Romanae. Etenim in praelictis omnibus aliqua provisio in futurum annexa est, quae eorum regulae repugnat, et ab ipsa expresse prohibetur.

At non solum agros, vineas, et domos, sed 15 et omnia, quae successive fructificant inhibentur possidere. Ita ut armenta, oves, vaccas, iumenta ipsis habere non licet. Et insuper notandum, quod nequidem licet quasdam recipere eleemosynas, quas quotannis tenentur facere Fratribus quaedam Confraternitates, hospitalia, aut communitates, ita ut civiliter ad id cogi possint: tales enim eleemosynae naturam sapiunt reditus et civilem habent obligationem annexam, quarum Fratres incapaces sunt. Cosarub. Compend. Privileg. Fratrum Min. verb. *Paupertas.*

CARDINALES

PARTITIO ARGUMENTI

CARDINALES: 1. quoad eorum originem, creationem et numerum; 2. quoad eorum dignitatem et praeeminentiam; 3. quoad eorum residentiam et ipsorum iurisdictionem in suis Titulis aut Diaconiis; 4. quoad eorum privilegia; 5. quoad ipsos in conclavi et sede vacante; 6. quoad ipsorum sepulturam et quartam parochialem.

Articulus I. *Quoad eorum originem, creationem et numerum.*

Summarium. 1. Cardinalium origo unde desumpta. - 2. Cardinales sicuti figuraliter originem videntur trahere a sacerdotibus levitici generis, sic exemplariter ab apostolis Christi institutionem videntur habere. - 3. Cardinalis autem nomen ante tempora S. Silvestri Papae extitisse non constat: unde nomen Cardinalis ab ipso Silvestro creditur adinventum. - 4. Prima enim in ecclesiasticis monumentis Cardinalium mentio invenitur in Concilio Romano celebrato post conversionem Constantini Imperatoris praesente ipso S. Silvestro. Et in litteris donationis factae Ecclesiae ab ipso Constantino Imperatore ante celebrationem huius Concilii nulla fit mentio de nomine Cardinalium. - 5. Post Sanctum Silvestrum vero Romani Pontifices passim hoc nomine *Cardinalis* utuntur. - 6. Imo sic exinde huius nominis *Cardinalis* usus invaluit, ut fere in omnibus principalioribus Ecclesiis praecipui sacerdotes Cardinales reperirentur constituti, donec successivis temporibus ad Romanae Ecclesiae senatum Summo Pontifici assistentem cardinalitia nomenclatura fuerit revocata, cum prohibitione, ne deinceps alius quilibet clericus huiusmodi nomen usurparet. - 7. Et merito undequaque hoc Cardinalium nomen supremo Rom. Eccles. Senatui fuit reservatum. Sacer enim Cardinalium senatus a cardine nomen accipit; ad n. 8. - 9. Creatio Cardinalium diversimode, diversisque ritibus pro diversitate temporum, et pontificum fuit hactenus acta, et nostris temporibus

penitus obsolevit, quod in Caeremoniali Romano disponitur de promovendis Cardinalibus feria quarta quatuor anni temporum, et de voto Sacri Collegii exquirendo, an novos creare Cardinales necesse sit, vel expediat, et in quo numero. - 10. Summus enim Pontifex pro suo libitu quos vult, et quando vult, ad cardinalatus fastigium promovet, nulla adstrictus necessitate exquirendi Cardinalium suffragia, sed solum pro quadam sui convenientia, eorum petendo consilium. - 11. Imo nulla praecisa forma necessario observanda in Cardinalium promotione utitur Summus Pontifex, sed verbis sibi benevisis promotionem indicantibus complet. - 12. Licet caeteroquin in caeremoniali Romano propria forma tradatur, quae hic adducitur. - 13. Exinde, si noviter promoti reperiantur in urbe, eodem, quo prius utebantur habitu, ad aulam apostolicam, nullo assumpto comitatu, se conferunt, ibique ab aliquo ex antiquis Cardinalibus excepti, Summo Pontifici offeruntur, qui birreto rubro eos insignit. - 14. Ex post publicum indicitur concistorium pro eis tradendo galero rubro die benevisa pontifici, qua adventa omnibus Cardinalibus in aula apostolica congregatis, Summus Pontifex mitra pretiosa ornatus ad locum concistorii more solito accedit, et statim post acceptum consuetum obsequium a Cardinalibus, praecipit, ut noviter promoti ad se accedant, ad quos habito gravi sermone de cardinalitia praestantia, et stricta pro tanti muneris Cardinalium obligatione, ex post ipsi noviter promoti pedes et manus Pontificis osculantur, qui ad oris osculum eosdem elevat, indeque ad pacis signum ab aliis Cardinalibus excipiendum deducuntur. - 15. Istis, aliisque praescriptis caeremoniis peractis, traduntur eis cardinalitia insignia. Et stantibus interim aliis Cardinalibus ante Summum Pontificem in circulo, primus ex noviter promotis, deinde alii gradatim genuflectunt, cui Pontifex galerum rubrum imponit super caput, sic dicens: *Ad Laudem Omnipotentis Dei,* etc. - 16. In altero concistorio Summus Pontifex claudit os novis Cardinalibus, eis inhibendo, ne quid loqui praesumant in concistoriis, aliisque consessibus, quousque de consilio fratrum duxerit eis aperire os; in secundo vero aut tertio concistorio, omnibus Cardinalibus congregatis Summus Pontifex praecipit, ut noviter promoti exeant, donec ipse sciscitetur ab antiquis Cardinalibus, an expediat os noviter promoti aperire; atque omnibus plaudentibus, revocantur candidati, et paterne a Pontifice admoniti, ad aperitionem oris accedunt, quae his verbis expletur: *Aperimus vobis os,* etc. - 17. Promotio tandem perficitur cum annulorum traditione, titulorumque assignatione; ipsis enim genuflexis ante Summi Pontificis cathedram Pontifex immittit cuique in digito annulari dexterae manus annulum pretiosum ad id praeparatum, assignando titulum his verbis: *Ad honorem Dei Omnipotentis,* etc. - 18. Reliqua autem, quae observantur in his promotionibus, et maxime, cum promoti sunt absentes ab urbe Romana, satis habentur ex Caeremoniali Romano, et probatis auctoribus, qui assignantur. - 19. Solum hic adducitur, quod promoti ad cardinalatum, dum sunt absentes a curia, iurare debent in receptione birreti rubri intra annum se accessuros ad limina apostolorum sub poena inhabilitatis, et privationis cardinalatus. - 20. Licet ab Eugenio IV fuerit decretum, quod Cardinales in secreto concistorio pronuntiati, non dicantur Cardinales antequam cardinalatus insignia susceperint, neque vocem in electione Summi Pontificis habeant, donec sit eis licentia votandi concessa. - 21. Tamen hodie Cardinales ex actu creationis perfecte creati censentur, et habent vocem in electione Pontificis absque alia facultate, quamvis cardinalatus insignia non obtinuerint, os eis apertum nondum fuerit, nec eis fuerit traditus annulus, et titulus assignatus. - 22. Adducitur ad id decretum S. Pii V. - 23. Et sic fuit resolutum, et observatum in practico casu post obitum Clementis VIII. Et etiam in electione Clementis X. - 24. Ad cardinalatum promovendi debent habere ea omnia, et singula requisita et qualitates, quae pro Episcopis praeficiendis a sacris canonibus decernuntur. - 25. Cardinales ex omnibus mundi partibus debent eligi. - 26. Ex regularibus mendicantibus quatuor saltem fieri debent Cardinales theologi. - 27. Illegitimi, etiam per sequens matrimonium legitimati, ad cardinalitiam dignitatem non sunt promovendi. - 28. Unde tanto maius a cardinalitia dignitate arcendi sunt spurii. - 29. Cardinalis eligendus debet esse prius clericus. - 30. Filios, vel nepotes ex eis habens nequit fieri Cardinalis. - 31. Cardinalis esse non potest frater ex uno parente germanus, vel patruelis, consobrinus, aut amitinus alicuius Cardinalis viventis. - 32. Patruo, aut avunculo Cardinale vivente, eius ex fratre vel sorore nepos nequit fieri Cardinalis; sicuti nepote ex fratre vel sorore Cardinale vivente, nequit fieri Cardinalis illius patruus, et avunculus. - 33. Imo neque ullus potest esse Cardinalis, qui primo aut secundo consanguinitatis gradu alicui Cardinali viventi sit coniunctus. - 34. Bigami ad cardinalatum non solent assumi. - 35. Ad cardinalatum non sunt assumendi nisi lectissimi, praecellentes, et undequaque digni viri. - 36. Aetas pro Cardinalibus presbyteris, et Episcopis requisita est triginta anuorum. - 37. Pro Cardinalibus autem Diaconis sufficit aetas 22 annorum. - 38. Numerus Cardinalium varius olim fuit pro varietate temporum, et Summorum Pontificum, qui iuxta exigentiam, et temporum, seu rerum variam emergentiam plures, vel pauciores Cardinales creabant. - 39. Inter omnes, qui plures Cardinales creaverit, est Pius IV, qui pervenit usque ad septuagesimum sextum, quo neque ante, neque post perventum est. - 40. Tempore tamen Sixti V, numerus septuagenarius invariatus remansit, prout ipse ad instar illorum septuaginta seniorum, quos Dominus Auditores et Consiliarios Moysi dedit, constituit. - 41. Cardinales igitur septuaginta esse debent, scilicet sex Cardinales Episcopi, quinquaginta Cardinales presbyteri, et quatuordecim Cardinales Diaconi. - 42. Et cuilibet ex omnibus istis septuaginta Cardinalibus iuxta suum ordinem est assignata sua particularis Ecclesia, titulus, et diaconia. - 43. Affertur ad id constitutio Sixti V. - 44. Ecclesiae, tituli et diaconiae S. R. E. Cardinalium assignantur. - 45. Quid notandum de titulo S. Laurentii in Damaso. - 46. Cardinales accedentes ad urbem debent se Pontifici praesentare, et item ab illo licentiam petere ante discessum. - 47. Cardinales non residentes non gaudent participatione rotuli. - 48. Qua tamen, cum accedunt ad urbem, frui possunt. - 49. Cum iudicant in causis commissariis, uti debent notario archivii. - 50. Tribui illis potest episcopatus in partibus infidelium. - 51, 52. De antiqua denominatione et origine Cardinalium. *Remissive.* - 53-66. De numero Cardinalium. - *67. Cardinalis nominis origo. - 68-70. Quibus tributum. - 71. Differentia quae est inter R. Ecclesiae et caeterarum Ecclesiarum Cardinales. - 72. Diversa eorum nomina. - 73. De eorum origine. - 74, 75. Cardinalium tituli et diaconiae. - 76. Episcopi suburbicarii. - 77. De collatione titulorum.

1 Cardinales originem videntur habere figuraliter a Sacerdotibus Levitici generis, ut tradit Eugenius IV in Constit. incip. *Non mediocri,* ex verbis Deuteronomii, 17. *Si difficile, et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, venies ad Sacerdotes levitici generis, et facies quodcunque dixerint, qui praesunt loco, quem elegerit Dominus;* verba huiusmodi referendo ad Summum Pontificem, et S. Romanae Ecclesiae cardinales, principales in Ecclesiae regimine eiusdem cooperatores, assessores et consiliarios, iuxta expressam auctoritatem Inno-

centii III in cap. *Per venerabilem, qui filii sint legitimi,* cuius verba de Cardinalibus disserendo sunt ista: *Sunt autem Sacerdotes Levitici generis, Fratres nostri, qui nobis Iure Levitico in executione Sacerdotalis Officii Coadiutores existunt.* Unde tali textu animati quam plures gravissimi Doctores non dubitarunt asserere Cardinalium officium quoad suam primordialem originem, et adumbrationem Iuris esse Divini, vel quidem Sacerdotum Levitici generis typum, et figuram tenere. Abbas et alii Canonistae in dict. cap. *Per venerabilem;* S. Antonin. part. 3, tit. 21, c. 1 et 2; Augustin. Triumph. in tract. de Potest. Ecclesiast. quaest. 102; Cardin. Bellarm. in Apolog. cap. 4, pag. 35; Barbat. tract. de Card. praest. qu. 1; Laudens. de Card. part. 1, qu. 34, et part. 2, qu. 7 et qu. 12; Alban. de Card. part. 5; Paleot. de Sacr. Concistor. membr. 5, cap. 11; Turrecremat. l. 2, c. 80 et 81; Lancell. in templo omnium Iudic. lib. 2, cap. 2, § 3, num. 27; Chuc. in Instit. Canon. lib. 3, tit. 4, num. 53; Germon. l. 3, Sac. c. 6; Macedo de Clavibus Petri, lib. 4, c. 8; Camill. Borr. in Summa omnium dec. tit. 5, num. 8; Azor. 2 part. 2, lib. 4, qu. 2 et alii. Cardinales sicut figuraliter originem videntur trahere a Sacerdotibus Levitici generis, sic exemplariter ab Apostolis Christi institutionem videntur habere. Instituti enim fuerunt exemplo Apostolorum, qui Christo Domino in terris tanquam Pontifici assistere videbantur. Sixtus V in Constitut. incip. *Postquam verus,* ibi: *Sacrosanctae Romanae Ecclesiae Cardinales repraesentantes personas Apostolorum, dum Christo Salvatori regnum Dei praedicanti atque humanae salutis Mysterium operanti ministrarent,* etc., ut notat Iacobat. de Conc. lib. 1, n. 252, quem refert Azor. Instit. Moral. part. 2, lib. 4, c. 1, q. 3; Barbosa, lib. 1 Iuris Ecclesiast. univers., c. 3, n. 2; Petra, t. 4, comment. in Constitut. 15 Eugen. IV, num. 9. Et post Christi Domini Ascensionem Petro Pontificale munus gerenti assistebant, cooperantes in regimine universalis Ecclesiae, tanquam Cardinalatus Officium exercentes, adeo ut Apostolos prius partes Cardinalium in urbe Roma obiisse, quam Episcoporum, expresse inquit Cardin. Petrus de Alliaco de Auctor. Eccles. cap. *de Cardin.* praecisis his verbis: *Ex hoc potest inferri, quod Apostoli prius Cardinales, quam Episcopi fuerunt,* etc., *prius fuerunt Cardinales Orbis, quam Urbis;* et infra: *Senatui Apostolorum succedit Collegium Sacrum Cardinalium, quantum ad illum statum, quo Apostoli consistebant Petro, antequam fierent particularium Ecclesiarum Episcopi.* Et simili sensu locuti sunt Anton. Pagan. in Ordine iurisdict. et resident. Episcop. serm. 2 circa finem; Fridericus Imperator, et omnes Doctores Pragensis Academiae, quando contra errores Ioannis Huss subscripserunt, ut apparet ex eorum verbis relatis a Thomasino de Benefic. part. 1, lib. 2, c. 114, num. 3, § *Qui munus,* quibus aperte constat cit. Eugenii IV Constitutio incip. *Non mediocri,* ubi dicit Cardinalium Officium B. Petri tempore primordia habuisse.

Cardinalis autem nomen ante tempora Sancti 3 Silvestri Papae exstitisse non constat, unde quidquid existiment alii, nomen Cardinalis ab ipso Silvestro creditur adinventum; cum prima 4 in Ecclesiasticis monumentis Cardinalium mentio inveniatur in Concilio Romano celebrato post conversionem Constantini Imperatoris praesente ipso S. Silvestro, in cuius art. 1, cap. 6 et 7 septem Diaconi Cardinales Urbis Romae, qui dicto Concilio interfuerunt, descripti reperiuntur, ut ex Card. Borr. notat Choel. in notit. Card. cap. 2, et in ipso Concilio sic statutum fuisse legitur: *a Subdiacono usque ad Lectores omnes subditi sint Diacono Cardinali, viro Reverendissimo in Ecclesia, repraesentantes ei honorem,* etc. Et in eodem quoque Concilio de Cardinalibus S. R. E. fit sequens mentio: *Praesul non damnetur, nisi cum 72 testibus, Presbyter vero Cardinalis nisi cum 64 testibus non deponatur, Diaconus autem Cardinalis Urbis Romanae nisi cum 27 testibus non condemnabitur,* sic refertur in cap. *Praesul,* 2, qu. 5, caus. 2. Et in litteris donationis factae Ecclesiae a Constantino Imperatore ante celebrationem huius Concilii, nulla fit mentio de nomine Cardinalium, quod nomen tantae Eminentiae et Dignitatis non fuisset certe tunc ab Imperatore reticitum, qui de Clericis Sanctae Romanae Ecclesiae sic reverenter et emphatice fuit locutus, ut patet in cap. *Constantinus,* dist. 99: *Viris etiam diversi Ordinis Reverendissimis Clericis Sanctae Romanae Ecclesiae servientibus, illud culmen singularis potestatis, et praecellentiae habere sancimus, cuius amplissimus noster Senatus videtur gloria adornari.* Post Sanctum Silvestrum vero pas- 5 sim Romani Pontifices hoc nomine Cardinalis utuntur, ut patet in variis Sacris Canonibus, et signanter in cap. *Presbyteri,* 3, distinct. 24, ubi Gelasius Papa scribens Coelestino Episcopo sic ait: *Sciturus Visitatoris te nomine, non Cardinalis creasse.* Et Gregorius post ipsum Gelasium eodem nomine saepius utitur, ut in cap. *Pastoralis,* 42, caus. 7, quaest. 1, ibi: *In qua ordinatus es Cardinalis a nobis debeas Ecclesia permanere,* et in cap. *Relatio,* 5, caus. 21. quaest. 1, ibi: *Sibi Cardinalem postulant te constitui,* et cap. *Illud quoque,* 6, eiusdem caus. et quaest., ibi: *Sic te praedictae Tarraconen. Ecclesiae Cardinalem esse constituimus.* Et ex post Stephanus IV in cap. *Oportebat,* 3, dist. 79, ibi: *In Apostolatus culmen unus de Cardinalibus Presbyteris, aut Diaconibus consecraretur,* et cap. *Nullus,* 4, eiusdem Distinctionis 79, ibi: *Nisi per distin-*

ctos gradus ascendet Diaconus, aut Presbyter factus fuerit Cardinalis. Et deinceps Nicolaus II in cap. *In nomine Domini* 1, dist. 23, ibi: *In primis Cardinales Episcopi diligentissime simul de electione tractantes mox Christi Clericos Cardinales adhibeant;* et sic alii posteriores, ut videre est in Sacris Canonibus, et Apostolicis Constitutionibus.

6 Immo sic exinde huius nominis *Cardinalis* usus invaluit, ut fere in omnibus principaliоribus Ecclesiis praecipui Sacerdotes Cardinales reperirentur constituti, donec successivis temporibus ad Romanae Ecclesiae Senatum Summo Pontifici assistentem Cardinalitia nomenclatura fuerit revocata, cum prohibitione, ne deinceps alius quilibet Clericus huiusmodi nomen usurparet, ut refert Ludovicus Roman. in Sermone habito in Concil. Basileen., sive in cons. ult. num. 14. Et cum adhuc a Canonicis in variis praecipuis Metropoliticis Cathedralibus, ut Ravennatensi, Compostellana, Mediolanensi, Neapolitana et aliis, Cardinalitium nomen, ex praetensis seu suppositis privilegiis retineretur, S. Pius V, anno 1567, 13 Kal. Mart. harum Ecclesiarum privilegia (si quae aderant) suo diplomate abrogavit, et in omnibus aliis Ecclesiis praeterquam in Romana, Cardinalis nomen totaliter exstinxit, et solos S. Romanae Ecclesiae a Summo Pontifice creatos Cardinales hoc nomine decorandos esse sancivit, ut refert Choell. in notit. Card. cap. 2, § *Et ideo,* ex Moscon. de Maiestat. milit. Eccles. lib. 1, part. 1, cap. 5, vers. *Propter.* Et merito undequaque hoc Cardinalium nomen supremo Romanae Ecclesiae Senatui fuit reservatum, nam ex cap. *Sacrosancta* 2, dist. 22, *Apostolica Sedes caput, et cardo a Domino, et non ab aliis constituta est, et sicut cardine ostium regitur, sic huius Apostolicae Sedis auctoritate omnes Ecclesiae (Domino disponente) reguntur. Unde Senatus Cardinalium (ut ibi exponit Archidiaconus) a cardine nomen accipit, quasi se regat, et alios; sicuti enim ostium regitur per cardines, ita Ecclesia per istos; et Cardinales Cardines dicuntur in Romana Ecclesia duplici similitudine, vel quia sicut domus habet ostium et cardinem, sic Ecclesia habet Papam, qui est ostium Dei vel Ecclesiae, et Cardinales,* etc. Et his consentiunt Patres Basileensis Consessus de S. R. E. Cardinalibus sess. 23, ibi: *Sicut nomine, et re ipsa, Cardines sunt, super quos ostia universalis Ecclesiae versentur et sustententur.* Et Eugenius IV in Constitut. incip. *Non mediocri,* § 14, de Cardinalibus sic expresse dicit: *Quorum Officio nomen ipsum consonat optime, nam sicut super Cardinem volvitur ostium domus, ita super eos Sedis Apostolicae et totius Ecclesiae ostium quiescit.* Ad quod non dubitavit alludere Choell. in notit. Card. cap. 2, § *Et ideo verbis* lib. 1, Reg. c. 2, *Domini enim sunt cardines terrae, et posuit super hos orbem.*

Creatio Cardinalium diversimode diversisque 9
ritibus pro diversitate temporum et Pontificum fuit hactenus acta, et nostris temporibus penitus obsolevit, quod in Caeremoniali Romano lib. 1, sect. 8, c. 1 cum seq., disponitur de promovendis Cardinalibus feria quarta quatuor anni temporum, et de voto Sacri Collegii exquirendo, an novos creare Cardinales necesse sit, vel expediat, et in quo numero? Summus enim Pontifex 10
pro suo libitu, quos vult, et quando vult, ad Cardinalatus fastigium promovet, nulla adstrictus necessitate exquirendi Cardinalium suffragia, sed solum pro quadam sui convenientia eorum petendo consilium, ut directe probat Card. de Luca in relat. Roman. Cur. disc. 5, n. 6; Card. Iacobat. de Conc. lib. 7, art. 5, num. 117, et alii adducti a Choell. in notit. Card. cap. 9, lit. C. Immo nulla praecisa forma necessario 11
observanda in Cardinalium promotione utitur Summus Pontifex, sed verbis sibi benevisis promotionem indicantibus complet. Licet cae- 12
teroquin in Caeremoniali Romano haec forma tradatur: *Auctoritate Dei Patris Omnipotentis, Sanctorum Petri et Pauli, et Nostra N. assumimus in Presbyterum, vel Diaconum Sacrae Romanae Ecclesiae Cardinalem,* ut notat Moscon. de Maiest. milit. Ecclesia lib. 1, part. 1, capitulo 5. Choell. loc. citato, lit. E. Exinde, 13
si noviter promoti reperiantur in Urbe, eodem, quo prius utebantur, habitu, ad Aulam Apostolicam, nullo assumpto comitatu, se conferunt, ibique ab aliquo ex antiquis Cardinalibus excepti Summo Pontifici offeruntur, qui Birreto rubro eos insignit. Ex post publicum indicitur 14
Concistorium pro eis tradendo Galerum rubrum die benevisa Pontifici, qua adventa, omnibus Cardinalibus in Aula Apostolica congregatis, Summus Pontifex Mitra pretiosa ornatus ad locum Concistorii more solito accedit, et statim post acceptum consuetum obsequium a Cardinalibus, praecipit ut noviter promoti ad se accedant; qui illico obtemperantes, ac profunde se ei inclinantes, a Caeremoniarum Magistro post ultimum Cardinalem Presbyterum locantur ante conspectum Pontificis detecto capite, ad quos habito gravi sermone de Cardinalitia praestantia et eminentia, et de Cardinalium stricta pro tanti muneris obligatione, ex post accedunt noviter promoti ad Cathedram Pontificiam obsequia ei praestaturi, pedes videlicet et manus Summi Pontificis osculando, qui ad oris osculum eosdem elevat; indeque ad pacis signum ab aliis Cardinalibus excipiendum deducuntur. Istis aliisque praescriptis Cae- 15
remoniis peractis, traduntur eis Cardinalitia insignia. Stantibus igitur interim aliis Cardinalibus ante Summum Pontificem in circulo, prior ex noviter promotis, deinde alii gradatim genuflectunt, cui Pontifex Galerum rubrum

imponit super caput sic dicens: *Ad laudem Omnipotentis Dei, et Sanctae Sedis Apostolicae ornamentum, accipe Galerum rubrum, insigne singularis Dignitatis Cardinalatus, per quod designatur quod usque ad mortem, et sanguinis effusionem inclusive pro exaltatione Sanctae Fidei, pace et quiete populi Christiani, augmento et statu Sacrosanctae Romanae Ecclesiae te intrepidum exhibere debeas in nomine Patris ✠, et Filii ✠, et Spiritus Sancti ✠, Amen.*

16 In altero postea Concistorio Summus Pontifex claudit os novis Cardinalibus, eis inhibendo, ne quid loqui praesumant in Concistoriis, aliisque Consessibus, quousque de consilio Fratrum duxerit eos aperire os. In secundo vero aut tertio Concistorio, omnibus Cardinalibus congregatis Summus Pontifex praecipit ut noviter promoti exeant, donec ipse sciscitetur ab antiquis Cardinalibus an expediat os noviter promotis aperire; atque omnibus plaudentibus, revocantur Candidati, et paterne a Pontifice admoniti, ad aperitionem oris accedunt, quae his verbis expletur: *Aperimus vobis os, tam in Collationibus, quam in Consiliis, atque in electione Summi Pontificis, et in omnibus actibus, tam in Concistorio quam extra, qui ad Cardinales spectant, et quos soliti sunt exercere. In nomine Patris ✠, et Filii ✠, et Spi-*

17 *ritus Sancti ✠, Amen.* Promotio tandem perficitur cum Annulorum traditione, Titulorumque assignatione; ipsis enim genuflexis ante Summi Pontificis Cathedram, Pontifex immittit cuique in digito annulari dexterae manus Annulum pretiosum ad id praeparatum, assignando Titulum his verbis: *ad honorem Dei Omnipotentis, Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, et S. N. committimus tibi Ecclesiam S. N. cum Clero, et Populo, et Cappellis suis secundum formam qua committi consuevit Cardinalibus,*

18 *qui eamdem Ecclesiam habuerunt.* Reliqua autem, quae observantur in his promotionibus, et maxime cum promoti sunt absentes ab Urbe Romana, satis colliguntur ex Caeremoniali Romano lib. 1, sect. 8; Card. de Luca in relatione Roman. Cur. disc. 5, num. 9; Choell. in notit. Cardinal. cap. 9 et 10; Corrad. in praxi lib. 10, c. 14, num. 26, et aliis; et ideo

19 relinquuntur penes ipsos videnda. Solum hic additur, quod promoti ad Cardinalatum, dum sunt absentes a Curia, iurare debent in receptione Birreti rubri intra annum se accessuros ad Limina Apostolorum sub poena inhabilitatis, et privationis Cardinalatus, ut fuit statutum a Sixto V, in Constitutione 50, incip. *Postquam.*

20 Licet ab Eugenio IV in Constitutione incip. *In eminenti* fuerit decretum, quod Cardinales in secreto Concistorio pronuntiati non dicantur Cardinales, antequam Cardinalatus insignia susceperint, neque vocem in electione Summi Pontificis habeant, donec sit eis licentia votandi concessa; tamen hodie Cardinales ex actu Crea- 21
tionis perfecte creati censentur; et habent vocem in electione Pontificis absque alia facultate; quamvis Cardinalatus insignia non obtinuerint, os eis apertum nondum fuerit, nec eis fuerit traditus Annulus et Titulus assignatus. Et ratio est quia oris aperitio, iuramenti praestatio, aliaque traditionis insignium solemnia, ut optime dicit Card. de Luca in relation. Romanae Cur. disc. 5, num. 11: *Sunt Caeremoniae vel Solemnitates, quae non percutiunt substantiam vel perfectionem actus, quia secuta promotione, ut supra, illi sunt veri, ac perfecti Cardinales; ideoque (quidquid aliud dubitatum fuerit) votum habent in Conclavi in electione Pontificis, omnesque alias Cardinalitias iurisdictiones et praeeminentias, ut moderna praxis docuit,* etc.
Et sic expresse fuit decretum a S. Pio V, die 22
26 Ianuarii 1571, ut apparet ex verbis ipsius decreti, ut sequitur: *Quia aliquando dubitatum fuit utrum Cardinales, quibus os clausum esset, si antequam illud eis aperiretur, Sedis vacatio eveniret, utrum, inquam, in Summi Pontificis electione votum haberent. Sanctitas sua exquisitis R. R. D. D. sententiis de eorum assensu et consensu decrevit, quod cum potentissima Cardinalium facultas in Romano Pontifice eligendo consistat, quae sane ipsis propter insignium et Caeremoniarum defectum auferri non debet, ob eam causam Sanctitatem suam statuere, ut postquam aliquis S. R. E. Cardinalis creatus fuit, honoremque acceperit, et censensum suum dederit, is statim vocem et ius eligendi Romanum Pontificem habeat, et consequenter etiamsi Cardinalitius Galerus nondum illi traditus sit, neque os clausum, vel si clausum fuerit, nondum tamen apertum sit, videtur enim huiusmodi claudendi oris ritum, ad praecipuam cardinalium facultatem, quae circa Summi Pontificis electionem versatur, non pertinere, sed Caeremoniam quamdam esse, ea de causa introductam, ut Cardinales, antequam in Concistoriis et Congregationibus suffragium ferant, de modestia, quae ab ipsis in his et aliis actibus adhiberi debet, quodammodo admoneantur,* etc. sub die 26 Ianuarii 1571.
Sic referunt Cherubin. Fil. ad Constitutionem primam Eugenii IV, incip. *In eminenti,* scol. 2; Barbosa, lib. 1 Iuris Eccles. univers., cap. 3, n. 41; Petra comment. in cit. Constit. prima Eugenii IV, num. 9, et recensetur in Const. 19 Greg. XV, incip. *Decet,* de approbatione Caeremonialis in electione Summi Pontificis servandi. Et sic fuit resolutum, et observatum 23
in practico casu post obitum Clementis VIII. Cum enim iterum dubitatum fuisset, an Cardinalis de Comitibus, cui os clausum, nondum vero apertum fuerat, in electione Romani Pontificis vocem haberet; commissa discussione huius quaestionis quatuor e Rotae Tribunali ad Sacrum Collegium assumptis, tandem omnibus

fere Cardinalibus in Concistoriis congregatis approbantibus, ut S. Pius V decrevit, resolutum fuit, ut distincte recensetur in annot. 45 et 46 Coccin., et fuit observatum etiam in electione Innocentii X, in qua ante aperitionem oris vocem habuerunt Cardinales Panzirolus, Rosetus et Estensis noviter pronuntiati, ut refert Fagnan. in cap. *Cum olim de Maioritate, et obedientia*, num. 48.

14 Ad Cardinalatum promovendi debent habere ea omnia, et singula requisita, et qualitates quae pro Episcopis praeficiendis a Sacris Canonibus decernuntur. Concil. Trident. sess. 24, de reform. cap. 1, ibi: *Ea vero omnia, et singula, quae de Episcoporum et praeficiendorum vita, aetate, doctrina, et caeteris qualitatibus alias in eadem Synodo constituta sunt, decrevit eadem etiam in Creatione S. Romanae Ecclesiae Cardinalium, etiamsi Diaconi sint, exigenda.* Sic etiam Leo X Constit. 7, incip. *Supernae*, et Sixtus V Constit. 50, incip. *Postquam*. 15 Cardinales ex omnibus mundi partibus debent eligi, si possibile sit. Concil. Trident. cit. sess. 24, de reform. cap. 1, ibi: *Quos Sanctissimus Romanus Pontifex ex omnibus Christianitatis nationibus, quantum commode fieri poterit, prout idoneos repererit, assumet.* Sic etiam Sixtus V, cit. Constitut. incip. *Postquam*, 16 § 11. Ex Regularibus Mendicantibus quatuor saltem fieri debent Cardinales Theologi. Sixtus V, in dicta Constit. incip. *Postquam*, § 4, ibi: *Inter hos septuaginta Cardinales praeter egregios utriusque Iuris, aut Decretorum Doctores, non desint aliquot insignes viri in Sacra Theologia Magistri, praesertim ex Regularibus et Mendicantium Ordinibus assumendi, saltem* 17 *quatuor, non tamen pauciores.* Illegitimi, etiam per sequens Matrimonium legitimati, ad Cardinalitiam Dignitatem non sunt promovendi. Sixtus V, in d. Constit. incip. *Postquam*, § 12, ibi: *Praetera qui Cardinales creandi erunt, legitimis et honestis sint exorti natalibus, neque ulla prorsus labe, aut illegitimorum natalium suspicione quovis modo laborent, sed omni macula et impuritate careant, alioquin ad tam eminentis Dignitatis gradum penitus inhabiles, et illius incapaces sint, et esse censeantur. Quocirca considerantes quod licet tanta sit vis et efficacia Matrimonii, quod Apostolo teste, magnum est in Christo, et in Ecclesia, ut qui ante geniti erant ex soluto et soluta, post illud contractum legitimi habeantur, in nonnullis tamen Provinciis, et Dominiis nobilitatis privilegiis non gaudent, nec ad saecularia Officia, honores, Dignitates, nec ad nobilium Feudorum, et statuum successiones admittuntur; quod multo magis indecorum videretur, et ab Apostolicae Sedis Dignitate alienum, hi huiusmodi illegitimi per sequens Matrimonium, ut praefertur, legitimati in Cardinales assumerentur, ac Cardinalatus celsitudo, et splendor, qui Dignitati Regiae comparatur, facile deprimi, commaculari, aut quodammodo inobscurari posset: ideo ut puriori Dignitati puriores natales respondeant, quosque legitime natos, quorumcunque etiam Magnorum Principum, etiam Ducali, aut maiori etiam Regia, et Imperiali auctoritate fulgentium Filios quocumque gradu, dignitate et praeeminentia praeditos, etiam genitos ex soluto et soluta, inter quos tunc Matrimonium constare poterat, ac postea per sequens Matrimonium, etiam rite solemniter in facie Ecclesiae contractum, vel alias legitimatos, et quomodolibet habilitatos, et natalibus restitutos, ac quorumvis bonorum capaces effectos, et etiamsi cum eis, ut hanc ipsam Dignitatem obtinere valeant, super defectu natalium fuerit expresse, et in specie auctoritate Apostolica quomodolibet dispensatum, nihilominus praedictae Cardinalatus Dignitatis prorsus incapaces, et ad eam obtinendam perpetuo inhabiles decernimus, et declaramus.* Unde tanto maius a Cardinalitia Di- 28 gnitate arcendi sunt spurii. Spurius enim unus ab Eugenio IV, in Cardinalem electus, antequam Galerum acciperet, e vita decessit ut refert Azorius part. 2, lib. 2, cap. 7, et Barbosa lib. I Iuris Ecclesiast. cap. 3, num. 36.

Cardinalis eligendus prius debet esse Cleri- 29 cus. Sixtus V, in dict. Constitut. incip. *Postquam*, § 15, ibi: *Ac proinde, ne homines sacrarum rerum plane imperiti, aut rudes, atque Ecclesiasticarum functionum ignari, quasi in Ecclesia Dei hospites, et peregrini statim huiusmodi muneri praeficiantur iuxta Decretum iam pridem a Nobis in praedicto Concistorio nostro sancitum, quod pariter harum serie innovamus, districte interdicimus, ne quis ullatenus ad Cardinalatus honorem assumi queat, nisi qui antea Clericali Charactere fuerit insignitus, et in quatuor Minoribus Ordinibus per annum saltem Habitum, et Tonsuram gestaverit Clericalem.* Filios vel nepotes ex eis habens nequit 30 fieri Cardinalis. Sixtus V ibidem § 16, ibi: *Cum autem ad honorem adeo sublimem promovendi, omni virtutum et praesertim castimoniae laude supra caeteros plurimum eminere debeant, qui vero Filios etiam legitimos ex uxore sua alias cognoscitur suscepisse, nequeat suae testimonium continentiae exhibere, et Pater erga proprios filios naturali affectu nimia quadam propensione geratur, verendumque sit ut propterea variis propriae domus negotiis, ac multiplici liberorum cura distractus, Ecclesiae negotia sibi credita aut negligenter tractet, aut minus sollicite, et fideliter, quam par est, eiusdem Ecclesiae iura tueatur, prohibemus ne aliquis, qui utriuslibet sexus filium, seu filios etiam ex legitimo Matrimonio susceptos, vel nepotes ex eis habeat, nullatenus in Cardinalem assumi, aut promoveri possit.* Cardinalis esse non 31 potest frater ex uno parente germanus, vel

patruelis consobrinus, aut amitinus alicuius Cardinalis viventis. Sixtus V, ibidem § 17, ibi: *Insuper, ut factionum fomitem, et simultatum ansam ex Sacro hoc coetu, quantum cum Domino possumus, amputemus, Decretum piae memoriae Iulii Papae III Praedecessoris nostri in Sacro olim Concistorio editum approbantes, et declarantes similiter, perpetuo interdicimus ne ullo unquam tempore assumatur aliquis posthac in eiusdem S. R. E. Card. qui Frater ex utroque, vel alterutro Parente germanus existat alterius Cardinalis viventis; ita ut eodem tempore duo Fratres germani in eodem Collegio nullatenus esse possint. Quin imo idem Decretum extendentes et ampliantes, prohibemus quoque, ne Patruele, vel Amitino, aut Consobrino Cardinale vivente, alter eius Patruelis, vel Amitinus, aut Consobrinus, ad Cardinalatum valeat promoveri.*

32 Patruo, aut Avunculo Cardinale vivente, eius ex Fratre vel Sorore nepos nequit fieri Cardinalis; sicuti Nepote ex Fratre, vel Sorore Cardinale vivente, nequit fieri Cardinalis illius Pa-
33 truus, et Avunculus. Imo neque ullus potest esse Cardinalis, qui primo aut secundo Consanguinitatis gradu alicui Cardinali viventi sit coniunctus. Sixtus V, ibid., § 18, ibi: *Sed, et pari ratione sancimus ne Patruo, aut Avunculo Cardinale vivente, eius ex Fratre, vel Sorore Nepos, nec rursus Nepote ex Fratre, vel Sorore Cardinale existente, illius Patruus, aut Avunculus, neque ullus denique, qui primo aut secundo tantum consanguinitatis gradu alicui Cardinali viventi coniunctus sit, quamdiu is vixerit, in Cardinalem assumi possit, ita ut omnes, et singuli praedicti, tam Pater Filios, aut Nepotes habens, quam Fratres germani, Patrueles, Amitini, Consobrini, Patruus, Avunculus, Nepos ex Fratre, vel Sorore; et quisquis ut supra primo, aut secundo gradu coniunctus alteri Cardinali viventi, ad Cardinalatum inhabiles sint, et censeantur, neque eorum aliquis Cardinalis creari valeat, neque adversus hanc prohibitionem ex quacumque etiam urgentissima causa cum eis liceat dispensari. Et nihilominus electio, creatio et pronuntiatio Cardinalium huiusmodi contra praesentem prohibitionem, aut interdictum facta, et attentata, nulla, irrita, et inanis sit eo ipso, ac cum omnibus inde secutis nullius sit roboris, vel mo-*
34 *menti.* Bigami ad Cardinalatum non solent assumi. Machado tract. 3, document. 6, num. 2; Barbosa lib. 1 Iuris Eccles. cap. 3, num. 39, ubi ex Azorio lib. 6, c. 7 *prope finem* refert, quod ideo Antonius de Rosellis, et Ioannes de Lignano, quamvis Iurisperiti insignes Car-
35 dinalitiam Dignitatem nunquam obtinere potuerunt. Ad Cardinalatum non sunt assumendi nisi lectissimi, praecellentes, et undequaque digni viri. Concil. Trid. sess. 24, de Reform. cap. 1, ubi dicit: *Nihil magis Ecclesiae Dei esse necessarium quam ut Beatissimus Romanus Pontifex, quam sollicitudinem universae Ecclesiae ex muneris sui officio debet, eam hic potissimum impendat ut lectissimos tantum sibi Cardinales asciscat.* Et sic Sixtus V dict. Constitut. incip. *Postquam,* ibi: *Caeterum ut non solum honore, sed etiam re ipsa Cardinales sint, super quibus ostia universalis Ecclesiae tuto nitantur, divinaque et humana ministeria sibi commissa utilius exsequi possint, statuimus ut lectissimi et praecellentes viri in ipsum Collegium adscribantur, et quorum vitae probitas, morum candor, praestans doctrina et eruditio, eximia pietas, et erga salutem animarum ardens studium, et zelus in dandis consiliis, sincera fides, et integritas, in rebus gerendis singularis prudentia, constantia et auctoritas, et aliae qualitates a Iure requisitae, tam ipsi Pontifici, quam universo collegio cognitae et probatae sint.* Unde Paulus II praeclare dicit: *In rebus aliis hominem esse posse; in Ecclesiarum Rectoribus creandis Angelum; in Collegio augendo Deum, Pontificem esse oportere. Qui in altero peccet impium, qui in altero Daemonem esse existimandum. In illo unam Ecclesiarum prostitui, ac viro alieno coniungi, non suo; in hoc Ecclesias universas periclitari;* ut refert Rainald. anno 1471, n. 63, et Petra Comment. in Constit. 1 Eugen. IV, num. 13.

Aetas pro Cardinalibus Presbyteris, et Epi- 36
scopis requisita est triginta annorum; quamvis enim in d. Constitutione incipiente *Postquam,* non sit a Pontifice statuta certa aetas pro ipsis, tamen, quia a Concil. Trident. sess. 24, de Reformat. cap. 1, decretum est, ut ea omnia et singula, quae de Episcoporum praeficiendorum doctrina, aetate, et caeteris qualitatibus constituta sunt, in creatione S. R. E. Cardinalium observanda sint, ideo illa erit, quae requiritur pro praeficiendis Episcopis, scilicet triginta annorum, ut cum plurimis resolvit Barbosa lib. 1 Iuris Eccl. univers., c. 3, n. 33. Pro Cardinalibus autem Diaconis sufficit aetas 37
22 annorum, ut expresse statuit Sixtus V, in d. Constit. incip. *Postquam,* § 6. [1] Cum hoc tamen quod intra annum teneantur Ordinem Diaconatus accipere, alias carent voce activa et passiva, tam in Concistoriis et Congregationibus, aliisque omnibus actibus, quam in electione Summi Pontificis, ibi: *Neque posthac quispiam in Diaconum Cardinalem assumi possit, nisi saltem in vigesimo secundo suae aetatis anno fuerit constitutus, ita ut omnino intra annum ad Sacrum Diaconatus Ordinem valeat, et*

[1] *De Cardinale impubere* extat Georgii Estor Diatriba Augustae Vindelicorum edicta 1729, occasione Ludovici filii Regis Hispaniarum a Clemente XII Cardinalis creati. (Edit. Barbiell.)

debeat promoveri; alioquin si anno elapso ad ipsum Diaconatus Ordinem promotus non fuerit, eo ipso tam in Concistorialibus ac omnibus aliis actibus, et negotiis Cardinalitiis, quam etiam iuxta Constitutionem fel. record. Pii IV, Praedecessoris nostri super reform. Conclavis editam in electione Romani Pontificis, voce activa et passiva omnino careat, ac privatus existat.

38 Numerus Cardinalium varius olim fuit pro varietate temporum, et Summorum Pontificum, qui iuxta exigentiam, et temporum, seu rerum variam emergentiam plures vel pauciores Cardinales creabant. Inter omnes, qui plures Cardinales creavit, est Pius IV qui pervenit usque ad septuagesimum sextum; quo neque ante 39 neque post perventum est. A tempore tamen Sixti V numerus septuagenarius invariatus remansit, prout ipse ad instar illorum septuaginta Seniorum, quos Dominus num. 11, Auditores, et consiliarios Moysi dedit, constituit in sua Const. incip. *Postquam verus ille*, § 4, post med. ibi: *Perpetuo statuimus, et ordinamus, ut in posterum connumeratis omnibus cuiuscunque Ordinis, Episcopis, Presbyteris, et Diaconis Cardinalibus, qui nunc sunt, quique in futurum creabuntur, cuncti simul numerum septuaginta, nullo unquam tempore excedant, ac talis numerus quovis praetextu, occasione vel causa etiam urgentissima minime augeatur, quod si unum, vel plures a Nobis, vel pro tempore existente Romano Pontifice in futurum ultra dictum numerum eligi in Cardinalem, aut creari, aut pronuntiari contigerit, decernimus huiusmodi electionem, creationem, et pronuntiationem nullam, irritam, et inanem fore, et censendam esse, nullumque Ius, seu Titulum re, aut nomine sic electo, seu electis acquiri, nec eorum quemquam pro Cardinali haberi, aut reputari posse, aut debere; nec dictam electionem, creationem, et pronuntiationem ab initio invalidam, et ultra numerum factam, si postea ad praesens praescriptum numerum moriente uno, vel pluribus Cardinalibus ipsum Collegium redigatur, propterea ex post facto convalescere; sed uti a principio, sic deinceps in perpetuum nullius fore* 41 *roboris et momenti.* Cardinales igitur septuaginta esse debent, scilicet sex Cardinales Episcopi, quinquaginta Cardinales Presbyteri, et quatuordecim Cardinales Diaconi; citat. Const. 42 Sixti V, incip. *Postquam*, § 4 et 5. Et cuilibet ex omnibus istis septuaginta Cardinalibus, iuxta suum Ordinem est assignata sua particularis Ecclesia, Titulus vel Diaconia, ut apparet in sequenti Constitutione Sixti V, quae utpote faciens omnino ad rem, ad omnium commodum hic subnectitur:

SIXTUS EPISCOPUS

43 Religiosa Sanctorum Pontificum Praedecessorum nostrorum providentia institutum olim fuit, iam inde a vetustissimis temporibus, et posteris traditum, ut Sanctae Romanae Ecclesiae Presbyteris certae in Urbe Roma Ecclesiae, Tituli appellatae, quasi quaedam cuiusque propriae Dioeceses, Diaconis vero Urbis Regiones ad Christianae Religionis propagationem et conservationem assignarentur. Quae quidem sancta institutio plurium saeculorum continuata serie, ac pro temporum varietate susceptis incrementis ad nostram usque aetatem servata, ita viget, ut praeter sex Episcopos Cardinales, qui certis Ecclesiis Cathedralibus Urbi finitimis praesunt, singulis Presbyteris, et Diaconis Cardinalibus propriae in Urbe Ecclesiae, Tituli videlicet et Diaconiae cum suis Clero et Populo, ac quasi Episcopali iurisdictione in spiritualibus et temporalibus regendae, et administrandae committantur.

Proinde, nos postquam per nostram nuper editam Constitutionem creandorum Cardinalium numerum, computatis sex Episcopis praedictis, quatuordecim Diaconis, reliquis vero Presbyteris Cardinalibus ad septuaginta praescripsimus, nunc quoque ad Dei honorem, atque ad ipsius S. R. E. decus et ornamentum, ac Romani Cleri et populi bonum Regimen, salubremque directionem eisdem Presbyteris et Diaconis Cardinalibus totidem Titulos, et Diaconias ipsorum amplitudini, et Dignitati maxime congruentes duximus assignandos. Ac licet pleraeque ex antiquis Ecclesiis in Titulos et Diaconias concedi solitis, aut a Praedecessoribus nostris successu temporum additis, adhuc integrae et illaesae permaneant, tamen quia nonnullae tum diuturnitate et iniuria temporum, tum diversis, quae olim contigerunt, eiusdem Urbis direptionibus, incendiis et ruinis collapsae sunt, Nos antiquae pietatis et Religionis Christianae monumenta conservare cupientes, sicuti Sacrosanctas Basilicas, et augustiora templa, antiquitate ipsa veneranda, nedum sarta tecta custodiri, sed et ingenti nostro sumptu refici, instaurari et ornari in dies magis curamus, ita etiam primo quidem loco, veteres, et nobiles Ecclesias priscis temporibus in Titulos Presbyterorum Cardinalium, ut praefertur, institutas delegimus, easque omnes, quae adhuc exstant, volumus omnino in Titulos pro modernis et futuris Presbyteris Cardinalibus retinere. Deinde ex iis, quae recenti memoria in Titulos erectae fuerunt, praetermissis quibusdam propter loci incommoditatem, aut alias minus idoneis, caeteras itidem retinere, ac demum, ne Titulorum numerus Presbyteris Cardinalibus desit, exemplo nonnullorum nostrorum Praedecessorum, alias partim antiquas nondum tamen huiusmodi honore decoratas, partim vero recentiores, celebres tamen Ecclesias, Dignitate Praesulum maiorem rem in modum illustrare, et in similes Titulos erigere, et instituere, ac pro numero Presby-

terorum Cardinalium tot Titulos addere, et supplere. Ex Diaconiis quoque antiquitus institutis quatuordecim magis insignes pro totidem Diaconis Cardinalibus seligere, et congrua distinctione confusionem perpetuo tollere decrevimus, eosdem nimirum Titulos, et Diaconias proprios cuiusque Ordinis certos, et distinctos assignando, ita ut nunquam in posterum, quod hactenus saepe factum est, Presbyteris Diaconiae, nec Diaconis Tituli Presbyterales, perturbato ordine, aut promiscue concedantur. Quod quidem rationi consentaneum videtur, ut quemadmodum Summus Pontifex universali Ecclesiae Praesidens, et omnium totius Orbis Ecclesiarum sollicitudinem gerens, specialiter tamen Urbis Romae Episcopus existit, et in ea Divina dispositione supremam Sacerdotalis potestatis Cathedram tenet, pari quoque ratione Cardinalibus, quos uti speciales S. R. E. Filios in Apostolici muneris functione, atque in universae Reipublicae Christianae administratione praecipuos sibique maxime coniunctos habet Consiliarios, et Cooperatores in eadem Urbe Roma, quae olim B. Petri Sede in ea constituta ipsius, et Coapostoli eius Pauli Doctrina et Martyrio consecrata, et Caput Christiani Orbis, et Religionis effecta est certa Sedes, mansionem et locum unicuique proprium assignet, cuius quidem concessione iidem Cardinales, et sui Officii admoneantur, et residentiae, quam assistendo ipsi Romano Pontifici servare debent, et vel ex hoc magis tanquam in unum corpus compacta membra Sacro Capiti connexa esse, et ab illo dependere clarius dignoscantur.

Habita igitur cum Venerabilibus Fratribus nostris eiusdem S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura de eorum consilio et assensu, statuimus et ordinamus in posterum perpetuis futuris temporibus, Presbyteris Cardinalibus has tantum, quae infra descriptae sunt, Ecclesias, neque alias in Titulos assignari debere, videlicet ex antiquis Sanctae Crucis in Hierusalem, Sanctorum Marcellini et Petri, Sanctorum quatuor Coronatorum, SS. Ioannis et Pauli, S. Anastasiae, S. Sabinae, S. Stephani in Caelio Monte, S. Clementis, Sanctorum Nerei et Achillei, S. Susannae, S. Pudentianae, S. Sixti, S. Petri ad Vincula, S. Martini in Montibus, S. Eusebii, S. Priscae, S. Vitalis, S. Marci, S. Marcelli, S. Laurentii in Lucina, Basilicae duodecim Apostolorum, S. Laurentii in Damaso, quae S. R. E. Vicecancellario pro tempore existenti perpetuo concessa, et assignata est; S. Balbinae, S. Caeciliae, S. Chrysogoni, S. Praxedis, S. Mariae Transtyberim. Ex posterioribus vero SS. Quirici et Iulittae, S. Ioannis ante portam Latinam, S. Agnetis in Agone, S. Laurentii in Panisperna, S. Thomae in Parione, S. Silvestri in Campo Martio, S. Pancratii, S. Bartholomaei in Insula, S. Matthaei in Merulana, Sanctae Mariae de Ara Coeli, S. Mariae in Via, S. Mariae supra Minervam, S. Mariae Angelorum in Thermis, Sancti Hieronymi Illiricorum. Nec non quas supradictis antiquitus, et posterius institutis addimus, et ex nunc in Titulos Presbyterorum Cardinalium, cum honoribus, insignibus, Privilegiis, auctoritatibus, et praeeminentiis debitis, et consuetis instar aliarum Ecclesiarum, quae in similes Titulos per nostros Praedecessores antiquitus erectae et institutae fuerunt, sine alicuius praeiudicio perpetuo erigimus, et instituimus, ac Titulorum nomine, et Dignitate insignimus et decoramus, S. Honuphrii in Ianiculo, mutato illius statu ex Diaconia, quae hactenus fuit, in Titulum Presbyteralem; S. Augustini, S. Mariae de Populo, S. Alexii in Aventino, S. Blasii de Annulo, S. Mariae de Pace, S. Salvatoris de Lauro, S. Petri in Monte Aureo, Sactissimae Trinitatis in Monte Pincio, S. Mariae Transpontinae.

Ex diaconiis vero antiquis statuimus retinendas esse tantummodo quatuordecim infrascriptas, videlicet S. Mariae in Aquiro, S. Mariae in Cosmedin, Sanctorum Cosmae et Damiani, S. Mariae Novae, S. Hadriani, S. Mariae in Via lata, S. Mariae in Porticu, S. Angeli in Foro Piscario, S. Nicolai in Carcere Tulliano, S. Mariae in Dominica, S. Eustachii, S. Viti in Macello, S. Agathae, ac Sancti Georgii in Velabro: Ecclesias, quae insigniores existunt, et praescriptum a Nobis Diaconorum Cardinalium numerum exaequeant.

Ita ut computatis Ecclesiis Cathedralibus, videlicet Ostiensi, et Veliterna invicem unitis, Portuensi, et Sanctae Ruffinae itidem unitis, Albanensi, Sabinensi, Tusculana, et Praenestina, quibus sex Episcopi Cardinales praesunt, et Titulis Presbyterorum superius designatis, numerum septuaginta Ecclesiarum constituant.

Et alter praeterea Titulus supra numerum additus sit, ut si quando contingat Diaconum, vel Episcopum Cardinalem, Vicecancellarium esse, et ideo eumdem dictae Ecclesiae S. Laurentii in Damaso, quae Vicecancellario pro tempore existenti per Litteras fel. record. Clementis Papae VII, Praedecessoris nostri perpetuo, ut praefertur, concessa, et assignata fuit, praeesse, alicui Presbytero Cardinali proprius Titulus non desit.

Omnes vero Ecclesias, quae per praesentem nostram Constitutionem Presbyteris Cardinalibus, etiam forsan ex dispensatione Apostolica pro Diaconia obtinentur; itidem omnes, et quascunque ex quatuordecim superius enumeratis Diaconiis, quae Presbyteris Cardinalibus in Titulos forsan etiam ex simili dispensatione concessae alias fuerunt, et ab iis obtinentur; demum omnes, et quascunque Ecclesias superius non expressas, ipsis Presbyteris, aut Diaconis Cardinalibus in Titulos, aut Diaconias

commissas, et assignatas, ac per ipsos obtentas, volumus, et decernimus per praesentes ex nunc eo ipso vacare, et quascunque illarum assignationes, concessiones, nec non dispensationes desuper etiam motu proprio, et concistorialiter; ac de simili Fratrum consilio expeditas, quae a Praedecessoribus nostris, quaeque a Nobismetipsis emanarunt, Litterasque Apostolicas desuper confectas, processusque habitos per easdem, et inde secuta quaecunque cassamus, irritamus, et annullamus, irritaque, et nulla, ac nullius roboris vel momenti esse nunciamus, mox assignaturi eisdem Cardinalibus, ex quorum Personis Ecclesiae in Titulos, aut Diaconias per eos hactenus obtentae vigore huius nostri Decreti vacant, et eorum cuilibet alios Titulos aut Diaconias ex supradicto numero proprio cuiusque Ordinis congruentes.

§ In aliis vero, praeterquam supranominatis Ecclesiis, etiamsi earum aliquae in Titulos Presbyterorum, aut denominationes Diaconorum Cardinalium concedi solitae sunt, et Cardinales iis praefici consueverunt (quarum singularium situationes et invocationes praesentibus haberi volumus pro expressis) nomina, insignia, denominationes, et statum huiusmodi Titulorum, aut Diaconiarum perpetuo supprimimus et extinguimus, ac districte etiam interdicimus, ne de caetero unquam perpetuis futuris temporibus alia quam ex suprascripto numero Ecclesia in Titulum, aut denominationem Cardinalatus cuipiam Presbytero, aut Diacono Cardinali concedatur, aut assignetur, neque aliis, quam supra nominatis Titulis, aut Diaconiis, Presbyteri, vel Diaconi Cardinales praeficiantur, neve unquam aliqua ex supradictis Diaconiis Presbytero, neque contra ullus ex dictis Titulis Diacono Cardinali quomodolibet concedatur, vel assignetur; neque cum iis, aut eorum aliquo ex quavis causa desuper dispensetur.

Sed, et Decreta alias in Concistorio super hoc edita innovantes et ampliantes, pari ratione etiam perpetuo prohibemus, ne in posterum alicui Presbytero aut Diacono Cardinali, qui alterum Titulum, aut Diaconiam quomodolibet assecutus fuerit, quive ex Ordine Diaconorum ad Ordinem Presbyterorum, vel ad Episcopalem Dignitatem transierit, aut ex Ordine Presbyteratus in Episcopum pariter promotus fuerit, licentia, et facultas retinendi priorem Ecclesiam sui Tituli, vel Diaconiae in administrationem, aut in Titulum, neve Canonicatuum, et Praebendarum, Dignitatum, Officiorum, aut Beneficiorum dimissi Tituli, vel Diaconiae collatio, neque Palatii Domus, vineae, hortorum aut fructuum, redituum, et proventuum, aut iurium quorumcumque ad huiusmodi Titulos, seu Diaconias pertinentium ad tempus, seu ad vitam retentio, aut ulla alia reservatio, quovis praetextu, occasione, vel causa, etiam melioramentorum, et sumptuum in illarum reparationem, necessitatem, sive utilitatem factorum concedantur; sed volumus, ut ipsi Tituli et Diaconiae, cum illis annexis, iuribusque et pertinentiis suis universis libere dimittantur.

Insuper praecipimus, et perpetuo ordinamus, ut de caetero in quibuscumque Litteris Apostolicis, in quibus Cardinalium subscriptio manu propria facienda erit, iidem Cardinales, etiam Tituli, vel Diaconiae, seu Episcopatus sui Cardinalatus nomine expresso se subscribant.

Decernentes per huiusmodi erectionem et institutionem decem praedictas per Nos in Titulos erectas Ecclesias tantummodo novis privilegiis et Dignitate auctas, decoratas, insignitas; nihil autem omnino praeiudicii cuiquam illatum, nihil alieni iuris detractum, aut immutatum censeri posse, aut debere, sicque per quoscunque Iudices Ordinarios, et Delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, et Cardinales praedictos sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate, et in quavis causa et instantia iudicari, et definiri debere; nec non irritum et inane, si secus super praemissis, eorumve aliquo a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter, contigerit attentari.

Non obstantibus Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, ac Ecclesiarum supradictarum, et aliarum quarumcumque, nec non Ordinum, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et Litteris Apostolicis illis, ac quibusvis personis quomodolibet concessis, approbatis, et innovatis, quibus omnibus illorum tenore praesentibus pro expressis habentes specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Sic igitur ipsi Cardinales, quibus huiusmodi Ecclesiarum regimen, cura et administratio pro tempore commissa erunt, eas in spiritualibus et temporalibus sollicite, fideliter, et prudenter regant, et gubernent, ac iuxta Constitutionem piae memoriae Leonis Papae X Praedecessoris nostri in Concilio Lateranensi novissime celebrato editam, frequenter visitent, circa cultum Divinum invigilent, mores ac vitam Cleri et Populi eis subiecti diligenter explorent, eosque ad recte et honeste vivendum paterno moneant affectu, bonorum ac temporalium redituum curam gerant. Sicque ad Dei gloriam, et fidelis populi aedificationem, pia et magnifica structura et fabrica, suas quique Ecclesias instaurare studeant, et exornare; et tam in vita quam in mortis articulo pro Divini cultus augmento, et salute animarum suarum ad congrue sustentandum aliquem Presbyterum, qui inibi in Divinis deserviat, sive alias erga ipsas Ecclesias, si reparatione indigeant, vel alia sub-

ventione de bonis sibi a Deo collatis, prout cuique pro modo facultatum conscientia dictaverit, munificos se exhibeant et liberales, ut earumdem Ecclesiarum decora et ornamenta tantorum Praesulum respondeant Dignitati, ac ipsae Ecclesiae tam sublimibus Personis gaudeant se commissas, et eorum amplitudine illustratas; iidemque Cardinales exinde ipsius S. R. E. cuius nobilissima membra sunt, maiestatem sua pietate, sollicitudine, et prudentia in dies magis extollant, et reverentiam omnium gentium erga illam exemplis bonorum operum insigniter augeant, ac denique praeter aeternae retributionis praemia, digna quoque laudum praeconia a Nobis, et Apostolica Sede valeant promereri.

Mandamus vero ut praesentes Litterae in quinterno Cancellariae Apostolicae de more describantur.

Nulli ergo omnino hominum, etc. Datum Romae apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicae 1587. Idibus Aprilis Pontificatus nostri anno secundo.

Ego Sixtus Catholicae Ecclesiae Episcopus.

Ego A. Card. Farnesius, Vicecancellarius Episcopus Ostiensis.

Ego Iacobus Cardin. Sabellus, Episcopus Portuensis.

Ego Ioann. Antonius Card. S. Gregorii, Episcopus Tusculan.

Ego Ioann. Avalus Card. de Aragonia, Episcopus Sabin.

Ego M. S. Card. de Altemps, Titul. S. Mariae trans Tyberim.

Ego Marc. Anton. Card. Columna, Titul. S. Laurentii in Lucina.

Ego Gabriel Card. Paleothus, Tit. S. Martini in Montibus.

Ego F. Mich. Bonellus Card. Alexandrin., Tit. S. Mariae super Minervam.

Ego Ludov. Card. Madrutius, Tit. S. Anastasiae.

Ego N. Card. S. Praxedis.

Ego Iul. Anton. Sanctor. Titul. S. Bartholomaei in Insula, Card. S. Severinae.

Ego Hieron. Card. Rusticuccius, Tit. Sanctae Susannae.

Ego Ioann. Hieron. Card. Albanus, Titul. S. Ioan. ante Portam Latinam.

Ego P. Card. Deza.

Ego Anton. Cardin., Titul. SS. Ioannis et Pauli.

Ego Ioannes Anton. Card. SS. Quatuor Coronatorum.

Ego Ioan. Baptista Card. S. Marcelli.

Ego Iulius Card. Cananus, Titul. S. Eusebii.

Ego Anton. Maria Card. Salviatus.

Ego Augustinus Cardin. Veronae, Titul. Sancti Marci.

Ego Vincentius, Titul. S. Mariae in Via, Card. Montis Regalis.

Ego Philippus Tit. S. Sabinae, Card. Spinula.

Ego Scipio Card. Lancellottus.

Ego Vincentius Card. Gonzaga.

Ego Fridericus Cardin. Cornelius, Titul. S. Stephani.

Ego Hippol. Card. Papien. Titul. S. Mariae in Porticu.

Ego Decius Card. Azzolinus, Tit. S. Matthaei in Merulana.

Ego Hippol. Card. Aldobrandinus, Titul. S. Pancratii, Maior Poenit.

Ego Hieron. Card. de Ruvere, Tit. Sancti Petri ad Vincula.

Ego Fr. Constantinus Card. Sarnanus.

Ego Philip. Tit. S. Eustachii Diaconus Card. Vastavillanus Camerar.

Ego A. Card. Montaltus.

Ego Hieron. S. Hadriani Diaconus Cardin. Matthaeus.

Ego Benedictus S. Gregorii Diaconus Card. Iustinianus.

Ego Ascanius SS. Viti, et Modesti, et Crescentiae Diaconus Card. Columna.

Ecclesiae Tituli, et Diaconiae S. R. E. Cardinalium postea fuerunt designati a Clemente Papa VIII, et a Sacra Rituum Congr. approbati sub die 30 Augusti 1602, ac a Paulo V confirmati de anno 1618, ut in Libello impresso Romae ex typographia Rev. Camerae Apostolicae sub eodem anno in hunc modum. 44

Ecclesiae Cardinalium Episcoporum sex, nempe:

Ostiensis. — Portuensis. — Tusculanensis. Sabinensis. — Praenestinensis. — Albanensis.

Tituli Presbyterales LI, videlicet:

Sanctae Mariae Angelorum in Thermis.
Sanctae Mariae Trans Tyberim.
Sancti Laurentii in Lucina.
Sanctae Praxedis.
Sancti Petri ad Vincula.
Sanctae Anastasiae.
Sancti Petri in Monte Aureo.
Sancti Honuphrii.
Sancti Silvestri in Campo Martio.
Sanctae Mariae in Via.
Sancti Marcelli.
Sanctorum Marcellini et Petri.
Sanctorum Duodecim Apostolorum.
Sanctae Balbinae.
Sancti Caesarei.
Sanctae Agnetis in Agone.
Sancti Marci.
Sancti Stephani in Coelio Monte.
Sanctae Mariae Transpontinae.
Sancti Eusebii.

Sancti Chrysogoni.
Sanctorum Quatuor Coronatorum.
Sanctorum Quirici et Iulittae.
Sancti Calixti.
Sancti Bartholomaei in Insula.
Sancti Augustini.
Sanctae Caeciliae.
Sanctorum Ioannis et Pauli.
Sancti Martini in Montibus.
Sancti Alexii.
Sancti Clementis.
Sanctae Mariae de Populo.
Sanctorum Nerei et Achillei.
Sanctae Mariae de Pace.
Sanctae Mariae de Ara Coeli.
Sancti Salvatoris in Lauro.
Sanctae Crucis in Hierusalem.
Sancti Laurentii in Panisperna.
Sancti Ioannis ante Portam Latinam.
Sanctae Pudentianae.
Sanctae Priscae.
Sancti Pancratii.
Sanctae Sabinae.
Sanctae Mariae super Minervam.
Sancti Caroli.
Sancti Thomae in Parione.
S. Hieronymi Illiricorum.
Sanctae Susannae.
Sancti Sixti.
Sancti Matthaei in Merulana.
Sanctissimae Trinitatis in Monte Pincio.

Diaconiae XV videlicet:

Sancti Laurentii in Damaso.
Sanctae Mariae in Via Lata.
Sancti Eustachii.
Sanctae Mariae Novae.
Sancti Hadriani.
Sancti Nicolai in Carcere Tulliano.
Sanctae Agathae.
Sanctae Mariae in Dominica.
Sanctae Mariae in Cosmedin.
Sancti Angeli in Foro Piscium.
Sancti Georgii ad Velum Aureum.
Sanctae Mariae in Porticu.
Sanctae Mariae in Aquiro.
Sanctorum Cosmae et Damiani.
Sancti Viti in Macello.

Notandum est hic, quod Ecclesia S. Laurentii in Damaso non est proprie Diaconia, sed per Litteras Clementis VIII. Ecclesia haec datur semper Vicecancellario, sive sit Diaconus, sive Presbyter, sive etiam Episcopus, ut refertur in mox adducta Constitutione Sixti V, ubi etiam in § 5 disponitur, ut alius praeterea Titulus ultra numerum praefinitum additus sit, ut si quando contingat Diaconum, vel Episcopum, Vicecancellarium esse, et ideo eumdem praedictae Ecclesiae Sancti Laurentii praeesse, alicui Presbytero Cardinali proprius Titulus non desit [1].

ADDITIONES AUCTORIS.

Cardinales ad Urbem accedentes, Summo 46
Pontifici se sistere debent, nec ab Urbe discedere sine licentia eiusdem. Benedict. XIV, t. 1,
Constit. 119, incip. *In regimine*, § 3. Cardi- 47
nales in Urbe non residentes qualibet ex causa,
excluduntur a participatione rotuli. Idem ibid.
Accedentibus ad Urbem ex causa legitima tri- 48
buitur portio pro tempore morae. Idem ibid.
Cardinales in causis commissariis iudicantes uti 49
debent notario archivii. Idem tom. 2, Const. 22,
incip. *Iustitiae et pacis*.
Cardinalibus tribui potest Ecclesia Episco- 50
palis in partibus infidelium. Idem Const. 36
incip. *Cum a nobis*, ubi affert exempla Cardinalium, qui ad Episcopatus Titulares promoti fuere.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De antiqua in Ecclesia denominatione *Car-* 51
dinalium, tum de origine horum, quos dicimus 52
Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, missis
iis, quae ex vulgo affert Auctor, lege, si lubet,
Panvin. de Cardinal.; Plat. de Cardin. Dignit.
et Offic.; Ducange in Glossario ad Scriptores
mediae, et infimae Latinitatis verb. *Cardinalis*,
et Rousseaud de la Combe in sua Iurisprudentia Canonica verb. *Cardinalis*, sect. 1 [2].
Quod vero attinet ad varium variis tempo- 53
ribus numerum Cardinalium, de quo hic etiam
agit Auctor, sciendum est, quod anno 1331,
nonnisi viginti erant Cardinales. Anno 1352 54
statuere Cardinales ne unquam essent plusquam
viginti. Anno 1378 nondum erant, nisi tres 55
supra viginti. Multum vero deinde crevit nu- 56
merus eorum per consequuta schismata. At
Synodi Constantiensis, et Basileensis iusserunt,
ne essent plures quam viginti quatuor. Multae 57
a Synodo Basileensi, et post mortem Sixti IV,
ab ipsis Cardinalibus praescriptae referuntur
Regulae de creatione Cardinalium; inter has, 58
ne nisi 24 Cardinales unquam crearentur, nec 59
nisi annos triginta iam nati, nec nisi secundum 60
maiorem numerum suffragiorum a Cardinalibus
scripto datorum, nec nisi tres ex una Dioecesi, 61
Pontificisque ipsius, aut Cardinalis Nepos nullus. Hoc ultimum vero Caput mollivit con- 62
ventio illa Cardinalium post Sixti IV mortem,
qua permissum fuit Pontifici, ut ex suis Co-

[1] De Ecclesiis, titulis, et Diaconiis Cardinalium plura invenies apud Cantelium in *Metropolitanarum urbium historia*, part. II, dissert. 5, cap. 2, 3 et 4; et P. Kleiner. in *Dissertatione de origine et antiquitate Eminentissimorum Cardinalium*; Heidelbergae 1767, cap. 4. (EDIT. BARBIELL.)

[2] Adi etiam laudatos Cantelium cap. 1 et Kleinerum c. 2 et 3. (EDIT. BARBIELL.)

gnatis, unum, sed solum, creare posset Car-
63 dinalem. Numero huic Cardinalium pauci inde
64 adiecti sunt usque ad tempora Leonis X, qui habens suspectos eos, qui tunc erant Cardinales ob initam contra se coniurationem, 31
65 novos creavit [1]. Numerus postea tamen ad 40 renovatus est. At tandem pervenit ad 70. Confer de his omnibus Thomassin. de veter. et nov. Eccles. discipl. t. 1, lib. II, c. 114 fer. per
66 tot. Quae vero a Sixto V in Cardinalium electione fuerint constituta, non omnia in praesenti sunt usu recepta, ut ex historia nostrorum temporum patet.

ADDITIONES CASINENSES.

67 Cardinalium nomen a cardinibus originem sumpsisse videtur. Sunt enim velut cardines, circa quos valvae Ecclesiae volvantur. Belarminus tamen existimat ita appellatos fuisse, quia cum Pontifex sacra faceret *ad cardines Altaris*, scilicet ad angulos stare consueverunt. Sarpius vero sensit, quod Clerici, qui bellis ingruentibus suas derelinquebant Ecclesias, et Romam vel Ravennam se recipiebant *incardinati* dicti fuerunt iis oppositi, qui in Romana vel Ravennatensi Ecclesia fuerant ab initio ordinati.

68 Olim Cardinalis nomine generatim vocabantur omnes qui perpetuo certae Ecclesiae erant adscripti, ut ei praeessent vel inservirent. Ita Gela. 6, can. 3, d. 24. Gregorius M. vero saepe eodem modo commemorat Cardinales Episcopos vel Presbyteros.

69 Prius tribuebatur etiam forensibus Clericis, ac ita Zacch. 6 in Epist. VII quam ad Pipinum Francorum Regem dedit: *Simili modo et Presbyteri Cardinales Plebi quidem sibi subiectae, praeclariori veste induti, debitum praedicationis persolvant;* nulla facta distinctione inter urbanos ac forenses. Ac Ioan. Diac. lib. III, c. VI opp. S. Gregorii tom. 4, col. 88, edit. Maur. ait: *Cardinales violenter in Parochiis ordinatos forensibus, in pristinum cardinem Gregorius revocabat.*

70 Post annum vero Chr. millesimum Cardinalis nomen Canonicis praesertim videtur tributum. Eribertus Mediolanensis Archiepiscopus apud Purricell. Monum. Basil. Ambros. an. 1032 multa statuit, *adhibitis sibi Senioribus superioris suae Ecclesiae Cardinalibus, Presbyteris et Diaconibus* etc. Ac deinde *hoc scriptum subscribendo firmavit, et suis Cardinalibus firmandum obtulit.* Idem auctor ad annum 1105, adfert litteram Mediolanensis Cleri, in cuius initio legitur: *Ordinarii Cardinales Sanctae Mediolanensis Ecclesiae, nec non Primicerius cum universo Sacerdotio et Clero Mediolanensi, omnisque populus.* etc. Vincentius Archipresbyter Cardinalis occurrit in cod. Eccles. Lucensis an. 904, apud Murator. Antiquit. med. aevi tom. 6, col. 407, atque Andreas Diaconus Cardinalis S. Placentinae Ecclesiae apud Campium Hist. Eccles. Placent. p. 430. Aliis pluribus brevitatis gratia praetermissis, ex paucis quae diximus, iam probatur, omnes Ecclesias cathedrales habuisse suos Presbyteros et Diaconos, qui cum suo Episcopo adhaererent, et cathedrali inservirent, principem locum obtinebant, et Cardinalis nomine appellabantur; cathedralis enim Ecclesia proprie *cardo* dicebatur.

Exinde vero paritatem inducere minime pos- 71
sumus inter Romanos et ceterarum Ecclesiarum Cardinales; cum hi tantum opem ferrent in singulae dioecesis administratione, illi autem Romanum Pontificem adiuvarent in omnium Orbis universi Ecclesiarum sollicitudine; ideoque quanto Episcopis Pontifex, tanto Romani Cardinales caeteris praestabant Cardinalibus.

S. R. Ecclesiae Cardinales dicuntur etiam 72
Ecclesiae columnae ac Senatores. Paris de resig. ben. lib. VII, qu. 12. Fratres et coadiutores Papae, cum quibus ille iudicium fert in orbem universum; cap. *Per venerabilem*, vers. *Rationibus*, qui fil. sint leg.; cap. *Fundamenta*, § *decet* de election. in 6 not. Abbas in cap. *Ecclesia vestra* 2 col. de elect., et in cap. *Ex gestis*, de Cler. non resid. Sicut enim sine Sacerdotibus Levitici generis summus Hebraeorum Sacerdos ardua non explicabat, ut habetur in cap. *Per venerabilem* d. ver. qui fil. sint leg., ita Pontifex sine Cardinalium consilio maioris momenti negotia non expedit; cap. *Ex gestis* de cler. non resid. Demum Pontificis Collaterales Cardinales vocat S. Bernardus ad Eug. III de Consid. lib. IV, cap. 4, col. 444, vol. 1, edit. Paris. 1719.

Omnes Episcopi in dioecesis suae admini- 73
stratione semper ope ac consilio usi sunt Presbyterum ac Diaconorum, qui Ecclesiae Senatum constituebant. Ita Ignatius Martyr primo Ecclesiae saeculo in epist. ad Philadelph. n. 7, p. 146 apud Cotelerium Patres Apost. tom. 2 Amstelodami 1724. *Episcopo*, inquit, *intendite et Presbyteris et Diaconis*, et sic etiam ad Smyrnen. num. 8, pag. 148. In Epist. ad Magnesian. vero legimus, num. 6, p. 55: *Hortor ut studeatis, in Dei concordia omnia agere, Episcopo praesidente Dei loco, Presbyteris,*

[1] Hinc sub Leone sexaginta duo iuxta Oldoinum, secundum alios sexaginta quinque simul recensiti sunt. Pius IV et Gregorius XIII ad maiorem prae omnibus numerum ad septuaginta sex, Hieronymo Plato et Mosconio testibus, sacrum Collegium auxere. Acerbiore hic quam par fuisset, Panvinius stylo ista in amplificando Cardinalium coetu studia perstringit; sed eum castigavit P. Daude cap. 2 sui operis *de Maiestate Hierarch. Eccles.* De Ecclesiarum suburbicariarum optione plura disputat Andreuccius in diss. *de Episcop. Cardinalib. Suburbicariis*, p. 2, c. 2. (EDIT. BARBIELL.)

loco Senatus Apostolici, Diaconis, mihi suavissimis, quibus commissum est ministerium Iesu Christi. Ita etiam D. Cyprianus in epist. ad Cornelium apud Coustantium cap. 131: *Te comperi motum, quod cum de Adrumentina colonia Polycarpi nomine ad te litterae dirigerentur, postea quam nos, ego et Liberalis in eumdem locum venissemus, coepissent illuc ad Presbyteros et ad Diaconos litterae dirigi. Quod scire te volumus et pro certo credere, nulla id levitate ac contumelia factum.* Canone autem 24 Concilii Antiocheni an. 341 apud Labeum tom. 2, col. 595, edit. Venet. statuitur, quod *manifesta sint, quae ad Ecclesiam pertinent cum cognitione Presbyterorum et Diaconorum, qui sunt circa eum, hoc est Episcopum.* Propterea Ecclesia Romana suum semper habuit Presbyterium, uti patet ex allato D. Cypriani testimonio, ac ex epist. 6 Cornelii P. ad Cyprian. num. 2, cap. 136. *Omni igitur actu,* inquit Pontifex, *ad me perlato placuit contrahi Presbyterium;* atque caeterarum Ecclesiarum Senatibus maxime praestabat, uti praecipua membra, et nobilissimae partes illius Ecclesiae, quae curam habet Orbis Universi.

74 Sed praeterea Cardinales in Romana Ecclesia praefuerunt Titulis, quos in illa urbe S. Evaristus Papa constituit; nam cum Pontifex omnia expedire non posset, ac populus omnis in una Ecclesia difficile conveniret, S. Evaristus aliquas sacras aedes in variis Urbis regionibus aedifi-
75 cavit, ac iis Presbyteros praeesse voluit. Fuerunt etiam in urbe diaconiae, quibus Diaconi Cardinales praesidebant, quomodo Titulis Cardinales Presbyteri; nam Tituli nomine veniebant sacrae aedes, quae vice erant parochiarum, et ad quas fideles conveniebant divinas liturgias audituri et S. Eucharistiam sumpturi. Attamen erant etiam aliae publicae Ecclesiae, quo-dammodo pauperum hospitales, domus, etc., quibus adiuncta erant sacella, quae Diaconiae perinde nomen obtinuerunt cum illarum curam Diaconi haberent. Postea vero accesserunt etiam 76
Episcopi Cardinales, scilicet viciniores Episcopi, qui *ex Officio* Pontifici assisterent cum Presbyteris et Diaconis, cumque illis convenirent ad Pontificis electionem. Cardinales tamen dicti sunt, postquam ad Lateranensem Basilicam adscripti fuerunt, id est octavo Ecclesiae saeculo, uti recte notat Carl. Brancacci, nam illorum fit mentio sub Stephano IV anno 769 ab Anastasio in eiusdem vita apud Murator. t. 3, 178. *Hic statuit, ut omni Dominico die a septem Episcopis Cardinalibus hebdomadariis, qui in Ecclesia Salvatoris observant, Missarum solemnia, super Altare B. Petri Apostoli celebrarentur.* Quamvis aliqui negent ante annum millesimum fuisse ita appellatos, et Casalius hoc referat ad tempus Honorii II anno 1125. Plures fuerunt Tituli quibus eiusdem Episcopi appellabantur; in primis dicti fuerunt *Episcopi Lateranenses*, ut apud Kircher in sua historia S. Eustachii vetus quaedam inscriptio confirmat. Item dicebantur Episcopi *Cooperatores*, *Hebdomadarii* et *Collaterales*, ut ostendit Em. Card. Rasponi in Basilica Lateran. lib. I, cap. 3 ex Ioan. Diacono in histor. de reb. Lateranen.

Admonendum demum quod ante Sixti IV 77
tempora, qui Cardinalis Diaconus creatus fuerat, Presbyteralem Titulum obtinere nequibat, nisi cum Presbyter ordinaretur, sed tunc demum Pontifex anno 1480, coepit indiscriminatim Presbyterorum Titulos Diaconis committere et Diaconorum Presbyteris, et postea eo res pervenit, ut etiam simplicibus Clericis Diaconorum Tituli commendarentur.

Articulus II. *Quoad Cardinalium dignitatem et praeeminentiam.*

Summarium. 1. Cardinalatu nulla est maior dignitas post papatum in Ecclesia Dei. - 2. Nec obstat, quod Cardinales ordine sint minores Episcopis. - 3. Praeeminentia non est commensuranda ab ordine, sed ab officio, et iurisdictione, quae dant dignitatem. - 4. Episcopi non praesunt, nisi uni certae dioecesi, et Cardinales repraesentantes magistratum una cum Papa praesunt regimini totius universalis Ecclesiae. - 5. Tantae dignitatis, praestantiae, et praeeminentiae sunt Cardinales, quod ipsis solis est demandata auctoritas eligendi Summum Pontificem. - 6. Hanc auctoritatem concessit eis in primis Nicolaus II, cum hoc tamen, quod facta praecipue ab ipsis Cardinalibus Summi Pontificis electione, deinde reliquus clerus, ac populus ad eam comprobandam accederet. - 7. Et hic mos eligendi Pontificem perduravit usque ad tempora Alexandri III, qui statuit, quod ille censeretur canonice electus, in quem duae ex tribus Collegii Cardinalium partes consensissent; et sic excluso cleri et populi consensu, tota Pontificis electio ad solum Cardinalium collegium redacta est. - 8. Unde in electione Lucii III, immediati successoris dicti Alexandri III, tunc primum redacta fuit ad solos Cardinales, clero omnino, et populo a Summi Pontificis electione exclusis. - 9. Et haec facultas eligendi Summum Pontificem solis Cardinalibus demandata, fuit confirmata, et plenius statuta a Gregorio X et a Clemente V, et ex post fuit semper inviolabiliter in ipsis conservata. - 10. Cardinales soli possunt deferre pileum, seu galerum rubrum eis concessum ab Innocentio IV. - 11. Soli ipsi Cardinales possunt deferre birretum purpureum, sive pileum rubrum. - 12. Privilegium ferendi birreta, et pileos rubros more aliorum Cardinalium fuit postea etiam extensum ad Cardinales regulares a Gregorio XIV. - 13. Soli ipsi Cardinales possunt vocari cum titulo Eminentissimi, et Vestrae Eminentiae. - 14. Imo Cardinales sunt tantae dignitatis, et praeeminentiae, ut eorum dignitas non parum Regiam Maiestatem aemulari contendat. - 15. Nec desunt Reges, qui Cardinalibus praeeminentiam in sedendo, et scribendo cesserint. - 16. Ista praeeminentia debetur praecipue Cardinalibus collegium repraesentantibus. - 17. Cardinalium collegium est honorabilius membrum, quod habet Ecclesia Dei, et dicitur gremium Romanae Ecclesiae. - 18. Unde Cardinales aequiparantur Regibus. - 19. Adducitur decretum a particulari Congregatione editum, et a Clemente XI approbatum, et servari mandatum circa assecutionem decanatus Sacri Collegii Cardinalium. - 20. Affertur Constitutio Benedicti XIII, qua decanatum Sacri S. R. E. Cardinalium Collegii ad Episcopum Cardinalem antiquiorem licet a Romana curia absentem, dummodo

tempore vacationis eiusdem decanatus apud priorem sibi commissam Ecclesiam personaliter resideat, devenire decernitur; pluraque alia, quoad Ostiensis, et Veliternensis Ecclesiarum optionem statuuntur. - 21. Affertur constitutio Clementis XII, qua praevia confirmatione, et innovatione alterius constitutionis San. Mem. Pauli Papae IV, anno 1555 editae, decernitur, decanatum Sacri S. R. E. Cardinalium Collegii ipso iure deferendum esse Cardinali antiquiori Episcopo, qui tempore vacationis ipsius decanatus in Romana Curia praesens, vel ex causa publica, ac Romani Pontificis destinatione dumtaxat, non tamen ratione residentiae apud aliam Ecclesiam sibi commissam, a dicta curia absens fuerit; aliaque insuper statuuntur, et ordinantur, tam circa eiusmodi decanatum, quam circa sex Episcopatus suburbicarios eisdem Cardinalibus assignari solitos pro titulo sui cardinalatus. - 22, 23. De honoribus quibus prosequendi sunt Cardinales. *Remissive.* - 24. De Cardinale poenitentiario, et urbis Vicario. *Remissive.* - 25. De Cardinalium dignitate. *Remissive.* 26-30. Quando Cardinales coeperunt Episcopis anteire. - * 31. Cardinalium dignitas non semper tam illustris fuit. - 32. Quando supra Episcopos assurgere coeperint. - 33. Unde illorum elatio repetenda. - 34. Alia huius rei causa. - 35, 36. Cardinales Episcopi principaliorem partem obtinebant in electione Pontificis. - 37. Ad Cardinales Episcopos privative spectat Pontificis consecratio. - 38. Cardinalium purpura. - 39. De usu mittendi pileum.

1 Cardinalatu nulla est maior Dignitas post Papatum in Ecclesia Dei. In Cardinalibus enim residet tota Maiestas Christianae Reipublicae. Eugenius IV in Constit. incip. *Non mediocri,* ubi validissimis rationibus definit post Caput Ecclesiae, quod est Papa, contigua sui corporis membra, qui sunt Fratres eius Cardinales, prae caeteris Ecclesiae membris, ac partibus honorari debere, et Cardinalatus Dignitatem esse maiorem, et sublimiorem Episcopali, Archiepiscopali et Patriarchali. Idem habetur in Constitutione Leonis X incip. *Superna,* ibi: *Et cum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales caeteros omnes, in ipsa Ecclesia post Summum Pontificem honore, ac Dignitate praecedant.* Et colligitur etiam ex Concilio Tridentino cap. 11, sess. 24, et ex Constitutione Sixti V de Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium praestantia, edita tertio nonas Decembris 1586 et ex cap. *Quamquam* caus. 2, qu. 7, et cap.
2 *Constantinus* Dist. 96. Nec obstat quod Cardinales Ordine sint minores Episcopis; cap. *Ante omnia,* dist. 40, cap. *de his,* dist. 5 de consec. Clement. *Si quis suadente,* § *Nec super haec,* de poenis, Glossa ultim. in cap. *Quamquam,* caus. 2, quaest. 7. Non obstat, inquam, quia in eiusmodi praerogativis et privilegiis, est potius habenda ratio Dignitatis, quam Ordinis, ut declaravit idem Eugenius IV in d. Constit. *Non mediocri,* his verbis: *Nec causetur quispiam, quod Ordo Episcopalis Presbyterio maior sit, quoniam in eiusmodi praelationibus Officium, et Dignitas praeponderat Ordini, quemadmodum Iure cautum est, ut Archidiaconus non Presbyter suae Iurisdictionis obtentu Archipresbytero praeferatur.* Et de facto hoc habetur etiam in Vicario Generali, qui quamvis simplex Clericus praecedit omnes
3 de Clero. Unde praeeminentia non est commensuranda ab Ordine, sed ab Officio et Iurisdictione, quae dant Dignitatem, et consonant etiam verba textus in cap. *Quamquam,* caus. 2, qu. 7, ibi: *Quamquam secundum honorum vocabula, quae iam Ecclesiae usus obtinuit, Episcopus maior Presbytero sit, tamen Augustinus in multis Hieronymo minor est.* Et quod 4
Dignitas, et Iurisdictio Cardinalium sit maior Ordine Episcopali patet ex cap. *Constantinus,* dist. 96. Episcopi enim non praesunt nisi uni certae dioecesi, et Cardinales repraesentantes Magistratum una cum Papa praesunt regimini totius universalis Ecclesiae, ut recte dixit Innocent. III in cap. *bonae memoriae* 3, de postulat. Praelat. ibi: *Quod Cardinalis persona utilis sit, non solum Romanae, sed etiam Ecclesiae universali.* Et Divus Bernardus ad Eugenium III, inquit: *Veniamus autem ad Collaterales et Adiutores tuos; hi seduli tui, hi intimi tui, eligendi de toto Orbe, Orbem iudicaturi* [1].

Tantae Dignitatis, praestantiae et praeemi- 5
nentiae sunt Cardinales, quod ipsis solis est demandata auctoritas eligendi Summum Pontificem. Hanc enim auctoritatem concessit eis 6
in primis Nicolaus II, ann. 1059, in Conc. Romano cap. 2, cum hoc tamen, quod facta praecipue ab ipsis Cardinalibus Summi Pontificis electione, deinde reliquus Clerus, ac populus ad eam comprobandam accederet, prout refertur in cap. *In nomine Domini* 1, dist. 23 ibi: *Decernimus, atque statuimus, ut obeunte huius Romanae universalis Ecclesiae Pontifice, in primis Cardinales Episcopi diligentissime simul de electione tractantes, mox Christi Clericos Cardinales adhibeant, sicque reliquus Clerus, et populus ad consensum novae electionis accedat.* Et hic mos eligendi Pontificem 7
perduravit usque ad tempora Alex. III optime meriti de hac mea Patria Alexandrina Civitate, utpote qui eam Sede Episcopali condecoravit, et suo nomine appellandam pro sibi praestita fidelitate, obedientia et ope constituit. Sed quia adhuc quandoque pro simili electione, et approbatione schismata oriebantur, Alexander III in Generali Lateranensi Concilio statuit, ut ille demum canonice electus censeretur, in quem

[1] Qui, et quam merito iure factum sit, ut Episcopis licet ordine praestantioribus praeemineant Cardinales sive presbyteri, sive Diaconi, pluribus ostendunt Gantelius diss. 5, cap. 9; Andreuccius *de Cardinalibus in genere* diss. 2, num. 7 seqq., et Zaccaria *Antifebronii Italici,* tom. IV, pag. 246 seq., itemque *Antifebron. vindicati,* tom. IV, diss. 10, c. 1. (Edit. Barbiell.)

duae ex tribus Collegii Cardinalium partes consensissent, et sic excluso Cleri et Populi consensu, requisito ex supra laudato Decreto Nicolai II in d. cap. *In nomine Domini*, tota Pontificis electio ad solum Cardinalium Collegium redacta est per ipsum Alexandrum III ut expresse patet in cap. *Licet* 6, de elect., ibi: *Licet de vitanda discordia in electione Romani Pontificis manifesta satis a Praedecessoribus nostris Constituta manaverint, quia tamen saepe post illa per improbae ambitionis audaciam, gravem passa est Ecclesia scissuram, Nos etiam ad malum evitandum hoc de consilio Fratrum nostrorum, et sacri approbatione Concilii aliquid decrevimus adiungendum. Statuimus ergo, ut, si forte (inimico homine superseminante zizaniam) inter Cardinales de substituendo Summo Pontifice, non poterit esse plena concordia, et duabus partibus concordantibus, pars tertia concordare noluerit, aut sibi alium praesumpserit nominare, ille absque ulla exceptione ab universali Ecclesia Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus electus fuerit* 8 *et receptus*. Unde, ut dicit Onuphrius in annotatione ad vitam d. Alexandr. III in electione Lucii III sui immediati successoris, ea tunc primum redacta fuit ad solos Cardinales, Clero omnino, et Populo a Summi Pontificis electione exclusis, et Lex salutaris a dicto Alexandro III in Concilio Generali Lateranensi anno 1179 celebrato lata de duobus tertiis Suffragiorum Cardinalium ad evitanda in posterum schismata executioni mandata fuit, quod dicit sibi constare ex eiusdem Pontificis Diplomate 9 apud se asservato. Et haec facultas eligendi Summum Pontificem solis Cardinalibus demandata, fuit confirmata, et plenius statuta a Gregorio X in Concilio Generali Lugdunensi 1274 celebrato, prout refertur in cap. *Ubi periculum* 3, de election. in 6, et a Clemente V in Concilio Viennensi 1311 coacto, prout refertur in cap. *Ne Romani* 2 Clem. de elect. et ex post fuit semper inviolabiliter in ipsis conservata. Vide Barbosa lib. I Iuris Eccles. univers. cap. 1, num. 55, et seq. cum multis ibi citatis [1].

10 Cardinales soli possunt deferre Pileum, seu Galerum rubrum eis concessum ann. 1244, ab Innoc. IV in Concil. Lugdunensi I ut refert Barbosa cum multis aliis lib. I Iuris Eccles. cap. 3, num. 8; Petra tom. 4, Comment. in Constit. 1 Eugen. IV num. 21, et habetur ex inscriptione sua sepulchrali Neapoli, ubi obiit: *Innocent. IV Pontifex Maximus de omni Christiana Republica optime meritus, qui natali S. Ioannis Baptistae anno 1243 Pontifex renunciatus, die Apostolorum Principi sacra coronatus, cum Purpureo primus Pileo Cardinales exornasset, Neapolim a Corrado eversam S. P. restituendam curasset, innumerisque aliis praeclare, et prope divine gestis, Pontificatum suum quam maxime illustrem reddidisset, anno 1254 B. Luciae Virginis luce hac luce cessit. Annibal de Capua Archiepiscopus Neapolitanus in Sanctissimi viri memoriam obsoletum vetustate Epigramma restituit.* Soli ipsi possunt 11 deferre Birretum Purpureum sive Pileolum Rubrum, ut eis publice Decreto concessit Paulus II posita poena, ne quis indumento illo purpureo caput tegeret, concedens insuper eisdem Cardinalibus, ut eiusdem coloris panno equos, vel mulas sternerent dum equitarent. Barbosa lib. I Iuris Eccles. lib. I, cap. 3, num. 9; Azorius instit. moral. part. 2, lib. 4, cap. 3, qu. 18; Palatina in eius vita; Petra tom. 4, comment. 12 in Const. Eugen. IV, num. 21 [2].

Quod privilegium ferendi Birreta, et Pileos rubros more aliorum Cardinalium fuit postea etiam extensum ad Cardinales ex Regularium Ordinibus assumptos a Gregorio XIII Const. 9 incip. *Sanctissimus*. Soli ipsi Cardinales habent 13 privilegium, ut Titulus Eminentiss. et Vestrae Eminentiae una cum antiquo titulo Reverendiss. debeat esse suus proprius et peculiaris Cardinalitiae Dignitatis, prout infrascripto Decreto expresse continetur.

Die 10 Iunii 1630 in Concistorio secreto.

Fuit facta per Cardinalem Pium relatio Decreti Sacrae Congregationis Caeremoniarum S. R. E. Cardinalium, ut infra.

Beatissime Pater

Sacra Congregatio Caeremoniarum S. R. E. Cardinalium censuit, si Sanctitati Vestrae placuerit, loco Titulorum Illustrissimi, et Dominationis Vestrae Illustrissimae, quibus hactenus usi sunt Cardinales, Titulos Eminentissimi, et Vestrae Eminentiae una cum antiquo Titulo Reverendissimi in posterum esse debere proprios, et peculiares Cardinalitiae Dignitatis; ita ut praefati Tituli Eminentissimi et Eminentiae a nemine, praeterquam ab Eccles. Rom. Imper. Electoribus, ac Magistro Hospitalis Hierosolym. usurpari possint, aut aliis attribui; eosdemque Titulos ab omnibus et singulis Cardinalibus, praesentibus et futuris omnino assumi, illisque inter se tam voce, quam scripto perpetuo uti debere. Quod si contigerit, aliquem cuiuscumque Dignitatis, Gradus et Conditionis (Imperatore, ac Regibus exceptis) huiusmodi Titulos alicui Cardinalium non tribuere, Cardinalis ille nullatenus cum eo agat, nec eius Litteras quoquomodo recipiat.

---

[1] Munus hoc eligendi Summi Pontificis solis delatum Cardinalibus illustrant Cantelius part. II, diss. 4, cap. 6, et Kleinerus diss. *de Muniis, et praerogativis Cardinalium*, Heidelbergae, 1768, c. 1. (Edit. Barbiell.)

[2] Confer de Cardinalium veste aliisque insignibus laudatos Cantelium diss. 5, cap. 8, et Kleinerum cap. 5. (Edit. Barbiell.)

Insuper censuit supplicandum esse Sanctitati Vestrae, ut per suum Concistoriale Decretum praecipere dignetur caeteris omnibus et singulis Ecclesiasticis cuiuscumque Conditionis, Gradus et Dignitatis, etiam Episcopali, Archiepiscopali, Primatiali, seu Patriarchali Dignitate praefulgentibus, ne praefatos Eminentissimi, et Eminentiae Titulos quoquomodo sibi usurpent, sub poenis indignationis Sanctitatis Vestrae, et Romanorum pro tempore Pontificum, inhabilitatisque ad alias Dignitates, et incapacitatis quarumcumque Gratiarum, seu Indultorum Sedis Apostolicae, ac amissionis fructuum suarum Ecclesiarum, ac Beneficiorum quorumcumque ipso facto incurrendis.

Item censuit haec omnia in praesenti Concistorio esse referenda, ut Sanctitate Vestra annuente ab omnibus, et singulis Cardinalibus recipiantur, et super eorum perpetua et inviolabili observatione iuretur, debitaeque executioni demandentur a praesentibus quidem in Concistorio statim, ab existentibus vero in Curia post tres dies, et absentibus post duos menses in Italia, et post quatuor extra Italiam. Inter alia super his etiam omnes et singuli Cardinales, qui in futurum creabuntur, iurare teneantur praesentes quidem in receptione Pilei, absentes vero in receptione Birreti.

Qua relatione habita S. D. N. per haec verba, quid vobis videtur? omnium D. D. Card. exquisivit suffragia, et singulorum auditis sententiis non solum unanimiter consentientibus, verum etiam instantissime deprecantibus, atque S. Sanctitati supplicantibus, ut huiusmodi Decretum, et omnia in eo contenta approbaret; sicque probata per suum Concistoriale Decretum, cum auctoritate exprimendi, etc. Et Litteras etiam in forma Brevis expediendi cum solitis clausulis etc. confirmaret. Sanctitas Sua, ut sequitur, decrevit.

Petitionibus vestris annuentes proposita Nobis per vos omnia admittimus et approbamus, et desuper Literas etiam in forma Brevis cum clausulis opportunis, et necessariis concedimus, et expediri mandamus cum auctoritate imprimendi. In omnibus etc.

Absoluto Concistorio post discessum Pontificis in Congregatione Generali omnes et singuli Cardinales, qui in Concistorio interfuerunt, tactis Sacrosanctis Evangeliis iurarunt, et subscripserunt, ut infra.

Nos miseratione Divina Episcopi, Presbyteri, et Diaconi S. R. E. Cardinales supradictum Decretum Sacrae Congregationis Caeremoniarum S. R. E. Cardinalium a Sanctissimo Domino Nostro approbatum, et a nobis receptum perpetuo, et inviolabiliter observare promittimus et iuramus.

Dominicus Episcopus Portuensis Cardinal. Ginnasius.

C. Card. Pius Episcopus Albanen.

S. Card. Burghesius Episcopus Sabinen.

Ego M. Episc. Tusculanus Card. Lantes.

Ego G. Card. Borgia Presb.

Ego Rob. Card. Ubaldinus.

Ego I. Card. Sabellus.

Ego G. Card. Bentivolus.

Ego G. Card. de Torres.

Ego F. A. Card. S. Honuphrii.

Ego Aloysius Card. Caietanus.

Ego Ludovisius Presbyter Card. Sancti Sixti nuncupatus.

Ego Berlingerius Presbyter Card. Gypsius.

Ego F. Presbyter Card. Verospius.

Ego Gregorius Presbyter Card. Narus.

Ego Lucas Ant. Presbyter Card. Virilis.

Ego Franciscus Diaconus Card. Barberinus.

Ego P. Maria Burghesius Diaconus Cardin. S. Georgii.

Ego Hieronymus Diaconus Card. Vidonus.

Ego L. Diaconus Card. Biscia.

Ego M. Card. Ginettus.

Ego A. Diaconus Card. Caesarinus.

Ego H. Diaconus Card. Columna.

Ego Theodorus Card. Trivultius.

Immo Cardinales sunt tantae Dignitatis et praeeminentiae, ut eorum Dignitas non parum Regiam Maiestatem aemulare contendat. Nec desunt Reges, qui Cardinalibus praeeminentiam in sedendo et scribendo cesserint; scribit enim Raynaldus ad annum 1235, num. 2 et 6, quod cum convenissent Perusiae Rex Siciliae Carolus, et Regis Ungariae Filius Carolus Martellus dictus, una cum Papa et Cardinalibus, sedit in Concistorio Rex Pater inter Presbyteros Cardinales, Filius inter Diaconos, deinde post ministratum cibum Pontifici, accubuerunt mensae cum Cardinalibus. Eodem anno 1235 fertur, Regem Angliae ad Cardinalem Presbyterum scribentem nomen suum illi Cardinalis postposuisse; Rex Daniae cum anno 1474 Romam perrexisset, inter duos priores Cardinales exceptus fuit, nec umquam operire caput voluit, nisi post eos, et in die Parasceve ultimus post Cardinales adoraturus Crucem adivit. Cardin. Papien. Epist. 156, inquiens: *Ut habeatur iustus honor Summo Senatui.* Et multa alia reticentur consimilia exempla apud Scriptores videnda. Solum addendo quod praecipue ista praeeminentia debetur Cardinalibus Collegium repraesentantibus, nam ex Caeremoniali rubr. de receptione Regis, et de ingressu Imperatoris in Cappella, et Concistorio assignatur locus Regi post primum Cardinalem Episcopum, vel antiquiorem Cardinalem Presbyterum. Unde Cardinalium Collegium est honorabilius membrum, quod habet Ecclesia Dei, et dicitur Gremium Romanae Ecclesiae; cap. *In nomine Domini* 1 circa medium dist. 23, et merito de eo dici potest illud, quod de Romanae tunc supremae Reipublicae Senatu interrogante Pyrrho Epirotarum Rege Cyneam suum legatum

respondisse asserunt: *Urbem Romanam Templum sibi visum, Senatum Regiam, Senatores quot, tot Reges.* Hinc Pius II in Comment. lib. III, pag. 66, ait: *Cardinales pares Regibus hăberi;* et dum eos creabat, dicebat: *Vos Senatores Urbis et Regum similes estis;* et sic hoc dixisse Paulum II refert Card. Papiens. 8 Epist. 180 et 181. Et Regibus aequiparari, et in eis residere totam Maiestatem Christianae Reipublicae, tenet Cardin. Tusch. tom. 1 in lit. C conclus. 100, num. 4; Decian. cons. 8 num. 63, vol. 1; Iacobat. de Conc. lib. I, art. 1, n. 1; Duaren. de Sac. Eccles. Ministr. lib. I, cap. 13; Barbosa lib. I Iuris Ecclesiast. universal. cap. 4, num. 9, cum multis aliis ibi citatis.

9 Hic iuvat adducere novissimas Apostolicas Sanctiones circa assecutionem Decanatus Sacri Collegii Cardinalium, et in primis affertur Decretum a particulari Congr. editum die 28 Februarii 1721 et a Sanctissimo Domino nostro Clemente XI approbatum et servari mandatum.

DECRETUM.

In casu vacationis Decanatus Sacri Collegii Cardinalium die 28 Februarii 1721 habita fuit Congregatio particularis in Mansionibus R. P. D. Auditoris Sanctissimi, cui interfuerunt RR. PP. DD. Petra Secretarius Sacrae Congregationis Episcoporum et Regularium, Marefuscus Auditor Sanctissimi, Lancetta, Cerrus, Herrera, Sacr. Rotae Auditores, Ansidaeus Assessor S. Officii, et Lambertinus Sacr. Congr. Conc. et huius particularis Congregat. Secret.

Omnesque unanimiter responderunt: Consulendum esse Sanctissimo, quod declarare dignetur Decanatum Sacr. Colleg. Cardinalium devenisse vigore Bullae V San. Mem. Pauli IV ad Eminentissimum Dominum Cardinalem Tanarium uti Episcopum Cardinalem antiquiorem in Curia praesentem tempore vacationis dicti Decanatus sequutae per obitum Cardinalis Fulvii Astalli, exclusis Episcopis Cardinalibus antiquioribus extra Curiam tempore dictae vacationis commorantibus, non ex publica causa, et destinatione Romani Pontificis, etiamsi residerent in dioecesibus, quarum administrationem ex dispensatione Apostolica retinent, et ita servandum esse perpetuis futuris vacationibus.

Quoad aliam vero controversiam inter EE. DD. Cardinalem Tanarium antiquiorem in Episcopatu, et iuniorem in Cardinalatu, et Cardinalem Iudicem iuniorem in Episcopatu, sed antiquiorem in Cardinalatu, causa non fuit proposita, attenta cessione suo Iuri facta ab eodem Cardinali Iudice; Dominique unanimiter dixerunt consulendum esse Sanctissimo, quod declarare dignetur ex huiusmodi cessione nullum in futuris Decanatus vacationibus censeri irrogatum fuisse praeiudicium Cardinalibus similia Iura foventibus.

Factaque eadem die per me infrascriptum Secretarium de praemissis Sanctissimo Domino nostro relatione, Sanctitas Sua Congregationis sententiam quoad utramque partem benigne approbavit, et perpetuis futuris temporibus servari mandavit.

Prosper de Lambertinis Secret.

Sanctiss. D. N. D. Benedicti Pp. XIII Constitutio, qua Decanatum Sacri S. R. E. Cardinalium Collegii ad Episcopum Cardinalem antiquiorem, licet a Romana Curia absentem, dummodo tempore vacationis eiusdem Decanatus apud priorem sibi commissam Ecclesiam personaliter resideat, devenire decernitur, pluraque alia quoad Ostiensis, et Veliternensis Ecclesiarum optionem statuuntur, cum clausula et derogationibus opportunis. 20

BENEDICTUS EPISCOPUS

Romani pontificis circumspecta vigilantia ea, quae certis etiam, et rationabilibus ex causis a Praedecessoribus suis olim provide sancita fuerunt, ubi dissidiis et contentionibus, praesertim inter eos, qui sublimi Cardinalatus Dignitate in Sancta Dei Ecclesia praefulgent, aliisque insuper gravioribus malis occasionem tribuere dignoscuntur, ipsa rerum experientia suadente, nonnumquam moderatur ac immutat, et ad aequitatis, ac iustitiae normam redigit, ut sublatis e medio litium, malorumque seminibus, fraterna charitas, atque concordia, quam inter eosdem Cardinales maxime vigere decet, inviolata servetur, et publico simul bono consultum sit: eumque in finem Apostolicae auctoritatis, et providentiae partes libenter interponit, prout matura deliberatione praehabita in Domino conspicit salubriter expedire.

§ I. Dubium siquidem a felic. recor. Paulo Papa IV Praedecessore nostro emanavit Constitutio tenoris sequentis, videlicet: « Paulus Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Cum Venerabiles Fratres Nostri S. R. E. Cardinales in partem sollicitudinis vocentur, ut pro tempore existenti Romano Pontifici assistant, ipseque Romanus Pontifex eorum consilio agenda disponat, et iidem Cardinales sint pars corporis, et membra ipsius Romani Pontificis, ac diversis almae Urbis nostrae Parochialibus Ecclesiis, pro eorum Cardinalatus titulo, seu denominatione praeficiantur, et in eis Episcopalem iurisdictionem habeant, et propterea in Romana Curia residere debeant, praesentesque in dicta Curia magis digni et privilegiati existant, quam absentes, et in optionibus Titulorum, ac sex Ecclesiarum Cathedralium, quibus Cardinales pro eorum Cardi-

nalatus titulo praefici solent, absentibus etiam ante eos in Cardinales assumptis praeferantur, et si uni ex dictis Ecclesiis Cathedralibus praefecti fuerint, ex post semper alios non Episcopos Cardinales in quibusvis actibus et sessionibus praecedant: Nos ex praemissis, et diversis aliis causis animum nostrum moventibus et inter caetera, ut eosdem Cardinales absentes ad residendum in Curia aliquibus uberioribus favoribus, et praerogativis alliceremus, Decanatu Collegii Cardinalium huiusmodi, quem Nos, dum in minoribus constituti essemus, obtinebamus, et ad quem propter nostram continuam in eadem Curia residentiam ante alios Cardinales Nobis in Cardinalatu antiquiores tunc ab ipsa curia absentes perveneramus, per nostram ad Summi Apostolatus fastigium assumptionem vacante, habita super his cum Fratribus nostris in Concistorio nostro secreto deliberatione matura, de eorum consilio et unanimi assensu, venerabilem Fratrem nostrum Ioannem Episcopum Ostien. S. R. E. Cardinalem de Bellajo nuncupatum, de Nobis, et Sede Apostolica optime meritum, Decanum Collegii huiusmodi declaravimus, eumque ipsius Collegii Decanum vocavimus, et Decanatum ipsum ipsi concessimus, prout etiam per praesentes declaramus, vocamus et concedimus. Et insuper, ne in posterum Decanatus praedictus, illius occurrente vacatione in aliquem Cardinalem ex voluntate sua, et non ex causa publica absentem, et propter absentiam suam huiusmodi quandoque de negotiis dictae Sedis minus informatum, in iniuriam aliorum Cardinalium tunc praesentium, et Romano Pontifici assistentium, ac propterea de negotiis praedictis melius informatorum, deveniat, aut super eodem Decanatu aliquae controversiae, seu dissensiones inter ipsos Cardinales oriantur, providere volentes, Motu proprio, et ex certa scientia, ac de Apostolicae potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione sancimus, quod Decanatus huiusmodi de caetero perpetuis futuris temporibus nonnisi ad Episcopum Cardinalem antiquiorem in Curia praesentem, aut ex causa publica absentem, et extra Curiam per Romanum Pontificem destinatum devenire possit. Et quod Episcopus Cardinalis antiquior in Curia praesens, aut, ut praefertur, absens, et extra Curiam destinatus, postquam Decanatus huiusmodi ad eum devenerit, omnes alios Cardinales, etiam antiquiores, semper in quibusvis sessionibus, et aliis actibus publicis praecedat, nec per alios Episcopos Cardinales etiam antiquiores, tunc absentes, etiamsi postmodum incontinenti ad eamdem Curiam se conferant, et in ea continuo resideant, super ipso Decanatu, aut illius sessionibus, vel aliis actibus, seu negotiis ad eum pertinentibus impediri, aut molestari valeat. Decernentes sic, et non aliter in praemissis omnibus, et singulis per quoscumque Iudices, et Commissarios quavis etiam Apostolica auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac eorumdem Cardinalium Collegium in quavis causa et instantia, et sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, et interpretandi auctoritate et facultate, iudicari et definiri debere; ac irritum, et inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, ac Ordinationibus Apostolicis, ac stylo Concistorii nostri, nec non ipsius Collegii, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, caeterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo etc. Si quis etc. Datum Romae apud S. Marcum Anno Incarnationis Dominicae 1555. Undecimo Kal. Septembris Pontificatus nostri anno primo. »

§ II. Postmodum, anno scilicet 1719, occasione obitus bon. mem. Nicolai S. R. E. Cardinalis Acciaioli Episcopi, dum viveret, Ostiensis et Veliternensis, Sacrique Venerabilium Fratrum nostrorum eiusdem S. R. E. Cardinalium Collegii Decani, dubitatio emersit, an praedicta Constitutione adversus Cardinales a Curia Romana absentes lata comprehenderentur vel potius excluderentur Cardinales promotione antiquiores, qui eveniente Decanatus eiusdem S. Collegii vacatione a praefata Curia quidem abessent, sed apud illas Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias residerent, quibus eos una cum aliqua ex iis Cathedralibus Ecclesiis Suburbicariis, quae ipsis Cardinalibus antiquioribus pro suis Titulis, seu denominationibus assignari solent, praeesse contingeret. Cumque eiusmodi dubitatio nullis antea S. Sedis definitionibus discussa, ac dirempta esse videretur, bon. mem. Clem. Pp. XI Praedecessor itidem noster eam expendendam, librandamque committere decreverat, sive dilectis Filiis Rotae Romanae Auditoribus, sive aliis eiusdem Curiae Praesulibus, integritate, doctrinaque praestantibus, quorum audita sententia id, quod rationi, et aequitati consentaneum illi visum fuisset, statuere posset. Verum dum in ea deliberatione versaretur, Nos, quos potissimum, tamquam eo tempore S. R. E. Cardinalem Episcopum Portuensem, et Archiepiscopum Beneventanum, caeterisque Collegii promotione priores (memorata Pauli IV, Constit. seposita) tam ad Decanatus dignitatem, quam ad praefatas Ostiensem, et Veliternensem Ecclesias, antiquitatis Iura vocabant, animo reputantes rem hanc absque alia contentione transigi minime posse, probeque memores verborum Apostoli Timotheum suum admonentis: *Servum Domini non oportet litigare*, firmiter constituimus super istiusmodi negotio a quavis concretatione, seu litis specie prorsus abstinere; adeoque datis primum ad eumdem

Praedecessorem Nostrum literis ex suburbano secessu S. Pastoris, et mox etiam apertis verbis illi coram explicavimus, ac obtestati fuimus, ut quacumque Nostri ratione posthabita, dignitatem Decanatus Cardinali Episcopo ex residentibus in Romana Curia antiquiori deferre vellet, eidemque Ecclesiarum Ostiensis et Veliternensis optionem permittere: ea tamen adiecta declaratione, ut simili in posterum occurrente Decanatus vacatione, salva, et illaesa remanerent Iura Cardinalium Episcoporum, qui Cardinalatu quidem essent antiquiores, sed extra Romanam Curiam in prioribus suis Episcopatibus tunc residerent. Attenta itaque huiusmodi nostra obtestatione, atque cessione, vacans Sacri Collegii Decanatus una cum Ostiensi et Veliternensi Ecclesiis a memorato Pontifice in Concistorio secreto habito die 26 Aprilis 1719 bon. mem. Fulvio S. R. E. Cardinali Astallio tunc Episcopo Sabinensi, qui ex Episcopis Cardinalibus in Curia degentibus antiquior erat, cum speciali tamen Iurium quorumcumque tam Episcoporum Cardinalium extra Curiam apud priores suas Ecclesias residentium, quam aliorum Cardinalium in eadem Curia commorantium, praeservatione delatus fuit.

§ III. Deinde vero cum praefatus Cardinalis Astallius Decanus, inscrutabili Divinae providentiae dispositione ab humanis omnium opinione celerius decessisset, et alia non absimilis controversia inter Venerabiles Fratres nostros bonae memoriae Cardinalem Sebastianum Antonium Tanarium tunc Episcopum Tusculanum, et Cardinalem Franciscum Iudicem, tunc pariter Episcopum Praenestinum, in Romana Curia praesentes (Nobis omnino silentibus, et quacumque petitione prorsus abstinentibus) excitata fuisset, memoratus Clemens Praedecessor septem eiusdem Curiae Praesules doctrina, et integritate praestantes deputavit, illisque commisit, ut probe ac mature perpensis rationum momentis, quae hinc inde afferri poterant, et de quibus eos plene instrui curavit, suum circa verum sensum antedictae Constitutionis Pauli IV iudicium proferrent, quod postea in hunc, qui sequitur, modum protulerunt: « Die 28 Februarii 1721 habita fuit Congregatio particularis in Mansionibus R. P. D. Auditoris Sanctissimi super causa Decanatus Sacri Collegii Cardinalium, cui interfuerunt RR. PP. DD. Petra, Marefuscus Auditor Sanctissimi, Lancetta, Cerrus, Herrera, Ansidaeus et Lambertinus eiusdem particularis Congregationis Secretarius: Omnesque unanimiter responderunt: Consulendum esse Sanctissimo, quod declarare dignetur Decanatum Sacr. Collegii Cardinalium devenisse vigore Bullae quintae san. memor. Pauli IV ad Eminentissimum D. Cardinalem Tanarium, uti Episcopum Cardinalem antiquiorem in Curia praesentem tempore vacationis dicti Decanatus sequutae per obitum [Cardinalis Fulvii Astalli, exclusis Episcopis Cardinalibus antiquioribus extra Curiam tempore dictae vacationis commorantibus, non ex publica causa et destinatione Romani Pontificis, etiamsi residerent in Ecclesiis, quarum administrationem ex dispensatione Apostolica retinent, et ita servandum esse perpetuis futuris vacationibus. Quoad aliam vero controversiam inter EE. DD. Cardin. Tanarium antiquiorem in Episcopatu, et iuniorem in Cardinalatu, et Cardinalem Iudicem iuniorem in Episcopatu, sed antiquiorem in Cardinalatu, causa non fuit proposita attenta cessione suo Iuri facta ab eodem Cardinali Iudice; Dominique unanimiter dixerunt, consulendum esse Sanctissimo, quod declarare dignetur ex huiusmodi cessione nullum in futuris Decanatus vacationibus censeri irrogatum fuisse praeiudicium Cardinalibus similia Iura foventibus. Factaque eadem die per me, infrascriptum Secretarium de praemissis Sanctissimo Domino Nostro relatione, Sanctitas Sua Congregationis sententiam quoad utramque partem benigne approbavit, et perpetuis futuris temporibus observari mandavit. » *Prosper de Lambertinis Secretarius*. Idem vero Clemens Praedecessor non modo antedictorum Praesulum Votum, seu consilium, ut praefertur, benigne probavit, perpetuisque futuris temporibus observari mandavit, verum etiam illud in Concistorio secreto subinde, nempe die 3 Martii 1721 habito palam recitari, et inter Acta eiusdem Concistorii ad perpetuam rei memoriam asservari, atque custodiri praecepit.

§ IV. Cum autem, seclusa Paulina Constitutione, maxime aequum et rationi consonum videatur, ut Cardinales Episcopi antiquiores praefati, quamvis tempore vacationis Decanatus Sacri Collegii a Romana Curia absint, et apud priores sibi commissas Ecclesias personaliter resideant, ad eumdem Decanatum assequendum admitti debeant: tum quia ipsi revera a Curia non absunt ex voluntate sua, sed ex formali necessitate, cum ex Divinarum, Canonicarumque Sanctionum, et Concilii potissimum Tridentini praescripto, apud priores Ecclesias iugiter residere cogantur; quin etiam ab eis discedere absque Sedis Apostolicae licentia non possint, nec ab hoc apud ipsas residendi onere exempti sint, quamvis in Urbe, vel in Ecclesiis Suburbicariis, quae illis in titulum sunt assignatae, commorari vellent, quemadmodum expresse sub gravissimis poenis cavetur peculiari Constitutione piae memoriae Urbani Papae VIII Praedecessoris pariter nostri, cuius tenor est, qui sequitur, videlicet: « Urbanus Papa VIII ad perpetuam rei memoriam. Sancta Synodus Tridentina sub recolendae mem. Paulo Papa III Praedecessore nostro ad disciplinam Ecclesiasticam restaurandam, provide statuit, ut omnes quacumque dignitate, gradu et praeeminentia fulgentes Patriarchalibus, Primatiali-

bus, Metropolitanis et Cathedralibus Ecclesiis quibuscumque quovis nomine, et titulo praefecti apud eas personaliter residere deberent: alias, si per sex menses continuos abessent amissionis quartae partis fructuum unius anni poenam ipso Iure incurrerent; quod si per alios sex menses in absentia perseverarent, tunc aliam quartam partem fructuum huiusmodi eo ipso amitterent: crescente vero contumacia Romanus Pontifex suprema eius auctoritate in ipsos absentes animadvertere, et Ecclesiis ipsis de Pastoribus utilioribus providere posset. Deinde sub fel. record. Pio IV etiam Praedecessore nostro, eadem Synodus declaravit omnes eisdem Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, et Cathedralibus Ecclesiis praefectos etiamsi S. R. E. Cardinales forent, obligari ad personalem residentiam in sua Ecclesia, vel Dioecesi faciendam; nec abesse posse, nisi ob legitimas causas in scriptis approbandas. Et in eorumdem Concilii decretorum executionem idem Pius IV Praedecessor per suas sub plumbo sub Dat. 7 Kalend. Decembris 1564 expeditas Literas monuit eosdem praefatis Ecclesiis praefectos in virtute Sanctae Obedientiae, ac ultra poenas in eodem Concilio contentas, sub privationis eorum a regimine et administratione ipsarum Ecclesiarum, ac amissionis facultatum testandi et disponendi, aliisque poenis suo et Romani Pontificis arbitrio imponendis, mandavit eisdem, ut in Ecclesiis praefatis omnino personaliter residere deberent. Denique certior factus, quod multi eorumdem Praefectorum erant inobedientes, Motu suo proprio commisit Camerae Apostolicae Auditori generali, ut contra illos usque ad sententiam procederet, et sibi deinde referret, ad effectum in eos privationis et depositionis sententiam in suo Concistorio secreto pronuntiandi. Successive alii etiam Romani Pontifices contra non residentes diversa Edicta publicari fecerunt, ac piae mem. Gregorius XIII etiam Praedecessor noster per suum Decretum Concistoriale declaravit decreta eiusdem Concilii de personali residentia in Ecclesiis praedictis facienda in S. R. E. Cardinal. locum habere, quocumque titulo illis praeessent, ita ut a reatu, et poenis in dicto Concilio statutis non excusarentur, nisi absentiae causa in scriptis approbata foret, scientiaque, vel tolerantia non excusaret eosdem Cardinales, nec alios Episcopos. Similis quoque mem. Clemens Papa VIII etiam Praedecessor noster per simile Concistoriale decretum pro observantia residentiae personalis, ab eodem Concilio ordinatae, addidit poenam inhabilitatis ad maiores dignitates et Ecclesias obtinendas, prout in praefatis Concilio, ac Lit. Apost. Concistorialibusque decretis latius continetur. Cumque etiam Nos edicta contra nos residentes saepius publicari fecerimus, et tamen praeteritis mensibus aliqui etiam S. R. E. Cardinales, Metropolitanis, seu Cathedralibus Ecclesiis ex concessione Apostolica praefecti suae obligationis ad personalem residentiam in eis faciendam immemores, in grave animarum suarum detrimentum, ac ovium sibi creditarum praeiudicium, ab eisdem Ecclesiis abesse continuarent, etiam sub praetextu suorum Titulorum Cardinalatus, praesertim Episcopalium, prope Urbem, seu in Urbis districtu respective consistentium, et quod in eadem Urbe in conspectu, et praesentia nostra moram traherent; Nos pro nostro pastorali debito, nedum animarum praefatarum, sed etiam Ecclesiarum indemnitati providere volentes, in Concistorio nostro secreto declaravimus eosdem S. R. E. Cardinales, qui aliis Ecclesiis Metropolitanis et Cathedralibus praeerant, et apud eas non residerant, nec residebant, non fecisse nec facere illarum fructus suos, etiam sub praetextu quod alicui, ex dictis Eccles. Episcop. quibus Cardinales in ordine priores praeesse solent, praesideant et ibi vel in Urbe commorentur, aut cuiusvis tolerantiae, vel facultatis, praeterquam per Breve speciale nostrum, vel Romani Pontificis pro tempore existentis, sibi concessae. Ideoque eosdem Cardinales monuimus pro prima vice, ut ad residentiam huiusmodi statim se conferrent, sub poena amissionis fructuum eo ipso incurrenda, et aliis Canonicis poenis, animo etiam procedendi ad ulteriora, si non paruissent, et prout in decreto nostro Concistoriali plenius habetur. Quia vero ab inde citra non omnes, prout tenebantur, nostra mandata executi sunt: Nos ut omnino debitum suum agnoscant, et animabus subiectis, quantum Nobis ex Alto conceditur, magis consultum sit, ulterius provideri volentes, Concilii Tridentini decretis, et Literis Apostolicis, Motuique proprio, ac Concistorialibus decretis praefatis inhaerentes, illorumque tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, pro plene insertis et expressis habentes, Motu simili, et ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine praefati Concilii decreta, Literasque Apostolicas, ac primo dictum Motum propriùm, Decretaque Concistorialia praefata, et in eis contenta quaecumque nostra Constitutione perpetua confirmamus et approbamus, et, quatenus foret opus, adversus quemcumque praetensum non usum, vel contrarium usum, innovamus, et plenissime restituimus. Insuperque omnes et singulos Ecclesiis Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, Archiepiscopalibus et Episcopalibus, quocumque nomine, seu titulo praefectos, etiam S. R. E. Cardinales, a praefatis suis Ecclesiis absentes, in virtute sanctae obedientiae, ac sub interdicti ingressus Ecclesiae, amissionisque tam fructuum earumdem Ecclesiarum pro tempore quo absentia duraverit, quam facultatum testandi et disponendi de bonis suis, a Sede Apostolica sibi alias concessarum, eo ipso absque alia de-

claratione incurrendis, nec non privationis a regimine et administratione suarum Ecclesiarum huiusmodi, aliisque poenis nostro et Romani Pontificis pro tempore existentis arbitrio infligendis, districte praecipiendo monemus; ut omnibus postpositis quanto citius, in Romana Curia videlicet moram trahentes intra unum, extra vero eam in Italia intra duos, extra vero Italiam existentes intra quatuor menses a die publicationis praesentium in locis infrascriptis faciendae computandos, quos pro tribus canonicis monitionibus, peremptoriisque dilationibus, et terminis respective ei assignamus et assignatos esse volumus, se itineri committere, et legitimis itineribus ad Ecclesias, seu Dioeceses suas proficisci, et se personaliter conferre, ac ibidem, ut tenentur, residere debeant. Eisdem Praefectis postquam personaliter ad residendum se contulerint, necnon quibuscumque aliis apud suas Ecclesias quandocumque personaliter residentibus, sub eisdem poenis, etiam eo ipso respective incurrendis, iniungimus, ne ab eorum Ecclesiis discedant, nisi prius obtenta nostra, et Romani Pontificis pro tempore existentis, per Breve, seu Litteras missivas, licentia. Illos etiam qui in posterum per nos, seu Romanos Pontifices successores nostros, alicui praefatarum Ecclesiarum Patriarchalium, Primatalium, Metropolitanarum, Archiepiscopalium, et Episcopalium quovis nomine, vel titulo praefecti fuerint, etiamsi sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales quandocumque fuerint, vel sint sub eisdem poenis, etiam eo ipso respective incurrendis debeant, et quilibet ipsorum debeat intra praefatum tempus, a die eorum promotionis ad aliquam praefatarum Ecclesiarum inchoandum, quod eis pro tribus monitionibus et dilationibus, ut praefertur, ex nunc assignamus, pariter se itineri committere, et ad Ecclesias, sive Dioeceses sibi commissas, ad personaliter in eis residendum, conferre et respective, postquam residere incoeperit, ab illis non discedere, nisi prius obtenta a Nobis, et Romano Pontifice pro tempore existente, licentia praefata. A quarum poenarum incursu nolumus posse aliquem se excusare praetextu, et ratione cuiuscumque servitii quomodolibet praestiti et praestandi, pro gerendis, et tractandis negotiis quorumcumque Principum, etiam Imperatoris et Regum, aut rerum publicarum, Regnorum ac Provinciarum; nec ratione cuiuslibet iussionis, vel mandati eorum, vel earum, quandocumque facti, vel faciendi, nec etiam ratione prosecutionis seu defensionis quarumcumque litium, seu controversiarum etiam Ecclesiasticarum; vel ineundi foederis, aut cuiuscumque alterius negotii etiam gravissimi, et speciali mentione digni tractandi; vel distantiae locorum, aut brevitatis temporis, ob quam non videatur expectanda Sedis Apostolicae licentia praefata, antequam a suis Ecclesiis et Dioecesibus discedant; aut ratione alterius cuiuscumque causae, vel occasionis, etiam publicae, vel alias favorabilis, et aeque piae, etiam cuiuslibet utilitatis, sive necessitatis Ecclesiarum et personarum: praeterquam personalis interessentiae in Synodis Provincialibus, vel Congregationibus; seu Assembleis generalibus, in quibus Ecclesiastici intervenire solent, vel ratione muneris, aut Reipublicae officii, Episcopatibus, vel Ecclesiis maioribus praefatis adiuncti, cuius ratione ad certum tempus occupari solent: et tunc pro tempore, quo illae Synodi, Congregationes et Assembleae, exercitiumque muneris, seu officii publici, ipsis Ecclesiis adiuncti, actu duraverint, quibus finitis recto tramite ad Ecclesias praefatas sibi commissas se conferre debeant. Nec etiam a praedicta residentia, et poenarum praefatarum incursu volumus excusari S. R. E. Cardinales nunc, et pro tempore existentes alicui praefatarum Ecclesiarum Praefectos, seu praeficiendos, etiamsi, tanquam in ordine priores aliquem ex dictis Titulis Episcopalibus prope Urbem, vel in eius districtu consistentibus obtineant, et in posterum obtinuerint, et in praedictis Episcopatibus Titularibus Urbi proximis resederint, vel in Romana curia in suis Titulis respective etiam Nobis, et Romanis Pontificibus successoribus nostris, scientibus et videntibus, et quomodolibet tolerantibus, moram traxerint; ita ut nulla nostra, ac Romanorum Pontificum successorum nostrorum conniventia, taciturnitate, et ad quarumcumque functionum, et actuum Pontificalium, etiam publicorum et solemnium celebrationem, receptione et admissione, umquam tueri se possint. Et pro praemissorum et infrascriptorum inviolabili observatione committimus, et mandamus dilecto Filio Camerae Apostolicae generali Auditori, nunc et pro tempore existenti, quatenus contra omnes et singulos praedictos, tam in Urbe, quam alibi et ubique locorum, nunc et pro tempore commorantes, et in suis Ecclesiis, seu Dioecesibus non residentes, per affixionem ad valvas Basilicae S. Petri, ac in Acie Campi Florae, et quoad praesentes in Romana Curia ad abundantiorem cautelam, etiam dimissa copia, procedat: Et constito sibi, quantum sufficere videbitur, summarie, simpliciter, et de plano, sola veritate inspecta, et manu Regia de contraventione, et inobedientia praefatis, usque ad sententiam exclusive procedat; et deinde Nobis et Romano Pontifici pro tempore existenti referat, ut Nos, et Romanus Pontifex pro tempore existens, in Concistorio ad sententiam declarationis incursus poenarum, ac respective privationis, aliarumque punitionum praefatorum inobedientium, valeamus, et ipse Pontifex Romanus pro tempore existens valeat procedere. Volumus tamen Episcopos, Archiepiscopos, Metropolitanos, Primates et Patriarchas, etiam S. R. E. Cardinales

citra Montes, vel Mare existentes per quatuor, alios vero ultra Montes, vel Mare degentes per septem menses continuos a residentia in praefatis Ecclesiis facienda, ad effectum visitandi limina SS. Apostolorum Petri et Pauli iuxta Sacros Canones, ac Apostolicas Constitutiones pro qualibet visitatione excusari: ita tamen, ut tunc illis durantibus visitationis huiusmodi munus explere teneantur, nec ad alios actus se divertant. Cardinalibus vero nunc, et pro tempore existentibus, qui in casu vacationis Sedis Apostolicae ad electionem Romani Pontificis faciendam accedere solent ad locum Conclavis ad hoc designati, concedimus licentiam discedendi ab Ecclesiis praefatis sibi commissis, habita tamen prius certa notitia vacationis ipsius Sedis Apostolicae, et extra residentiam in loco, in quo electionem huiusmodi celebrari continget, commorandi, et permanendi usque ad peractam electionem, ac etiam postea per duos menses, postquam Romanus Pontifex Coronationis suae insignia susceperit: quo tempore elapso praefati Cardinales, nisi illico, ut praefertur, ad Ecclesias praefatas, quibus praesidere eos contigerit, se contulerint, subiaceant poenis supradictis. Praesentes quoque litteras, etc. Sicque, et non aliter in praemissis, etc. Non obstantibus praemissis, etc. Volumus etiam, quod ii, qui duabus, vel pluribus Ecclesiis praefatis, ex earum unione, vel alias ex concessione, seu dispensatione Apostolica, quocumque nomine, vel titulo praefecti sunt, vel pro tempore erunt, a residentia, et poenis huiusmodi excusentur, dummodo in earum altera in qua de Iure residere debent, vere et personaliter resideant, exceptis tamen, ut praefertur, Ecclesiis Episcopalibus Urbi proximis, quibus Cardinales in ordine priores praeesse solent: residentia enim, si quae apud praefatas Ecclesias Titulorum Cardinalium fieret aliquam excusationem eisdem Cardinalibus, ut praefertur, non praestaret, quo minus ipsi in alia, vel aliis Ecclesiis praefatis, quibus eos etiam pro tempore praefici contigerit, residere omnino teneantur. Quodque, ut praesentes, etc. Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 12 Decembris 1634 Pontificatus nostri anno duodecimo. » Tum etiam, quia si iuxta Paulinam Constitutionem a Decanatu non repellitur Episcopus Cardinalis antiquior ex causa publica absens, et extra Curiam per Romanum Pontificem destinatus : ob eamdem quoque rationem repelli non debere videtur Episcopus Cardinalis antiquior, qui apud priorem Ecclesiam residet. Is enim vere a Romana Curia abesse dicitur ex causa publica, publicam scilicet particularis Ecclesiae, cui praeest, utilitatem, in qua publicum quoque universalis Ecclesiae commodum continetur, respiciente. Praeterea negari non potest quin ipse extra Curiam per Romanum Pontificem fuerit destinatus, dum idem Romanus Pontifex non modo illi prioris Ecclesiae regimen destinavit, sed etiam, ut commissam sibi Pastoralis sollicitudinis partem cumulatius expleret, eum ad iugiter residendum apud Ecclesiam sibi destinatam, sub gravissimis in praeinserta potissimum Urbani Praedecessoris Constitutione sancitis poenis compulit et obstrinxit. Accedit praemissis, quod ab eiusmodi exclusione Episcoporum Cardinalium antiquiorum extra Romanam Curiam in prioribus Ecclesiis residentium maximum illud promanat absurdum, quo alienae mortis detestabile votum ingerit: nam, sicut accepimus, et Nobis etiam ipsis evenisse non diffitemur, statim ac Cardinalis Sacri Collegii Decanus gravi et periculoso morbo laborat, illico Episcopus Cardinalis antiquior absens, qui ipsi in Decanatu successurus est, amicorum literis ad Urbem quantocius repetendam incitatur, ut tempore obitus eiusdem Cardinalis Decani in Romana Curia praesens sit, adeoque ad eum ex Paulinae Constitutionis praescripto Decanatus deferatur. Unde non sine gravi bonorum offensione, et Ecclesiasticae disciplinae detrimento, in Urbe conspicitur Episcopus Cardinalis antiquior, in Decanatu proxime successurus, qui Cardinalis Decani aegrotantis mortem exspectat, ut ad ipsum dignitas vacatura deveniat: contra saluberrimum Lateranensis Concilii monitum, relatum in cap. 2 de concessione Praebendae, cuius verba sunt: *Ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum et Beneficium se crediderit successurum. Cum enim in ipsis etiam legibus Gentilium inveniatur inhibitum, turpe est, et divini plenum animadversione iudicii, si locum in Ecclesia Dei futurae successionis expectatio habeat, quam ipsi etiam Gentiles condemnare curarunt.*

§ V. Nos itaque, qui deinde praedictum Sacri Collegii Cardinalium Decanatum absque ulla contentione ob illius vacationem retroactis mensibus secutam per obitum memorati Cardinalis Tanarii Decani, dum in Romana Curia praesentes essemus, et in Conclavi, ubi, Divina sic disponente clementia, ad summi Apostolatus fastigium evecti fuimus, reperiremur, praemissis omnibus, quantum cum Domino possumus, occurrere, et obviare, ac alias desuper opportune providere volentes: Motu proprio, et ex scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine, praefatis aliisque iustis, et rationabilibus causis animum nostrum moventibus adducti, hac nostra perpetuo valitura Constitutione sancimus, atque decernimus, quod Episcopus Cardinalis antiquior, qui una cum aliqua ex Cathedralibus Suburbicariis praefatis in Titulum Cardinalibus antiquioribus assignari solitis, aliam retinebit Cathedralem, seu Metropolitanam Ecclesiam in administratione, dummodo tamen apud ipsam secundo dictam Ecclesiam personaliter resideat tempore

vacationis Decanatus eiusdem Sacri Collegii, de caetero ad ipsum Decanatum admitti debeat, et admittatur, perinde ac si occurrente illius vacatione in Romana Curia praesens fuisset, ita ut absentia ab Urbe ad praemissum effectum ei nullatenus obesse possit. Quin etiam volumus, et declaramus, ipsum Decanatum ad praedictum Episcopum Cardinalem antiquiorem absentem, et apud priorem Ecclesiam, ut praefertur actu residentem, ipso Iure devenire debere, eo prorsus modo, quo in Paulina Constitutione ad Episcopum Cardinalem antiquiorem in Curia praesentem, aut ex causa publica absentem, et extra Curiam per Romanum Pontificem destinatum devenire debere decernitur, ita quod inter eos nullum amplius discrimen, seu differentia constituatur; ac ita perpetuis futuris temporibus servari praecipimus, et mandamus.

§ VI. Praeterea expedire censentes, ut e medio tollatur, ac penitus exstinguatur alia pariter controversia, alias, sicut praemittitur, excitata, et non definita, utrum scilicet in assecutione saepe memorati Decanatus Cardinalis antiquior in Episcopatu Suburbicario, et iunior in Cardinalatu, praeferendus sit Cardinali iuniori in Episcopatu, sed antiquiori in Cardinalatu, vel e contra; Motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus, praelationem deberi Cardinali antiquiori in Episcopatu, licet sit iunior in Cardinalatu, decernimus, et declaramus, ac ita deinceps in occurrentibus Decanatus vacationibus perpetuo servari volumus, et mandamus.

§ VII. Quoniam vero ab antiquo tempore, ac praesertim ab edita Paulina Constitutione usque ad praesentem diem, Cardinalis Sacri Collegii Decanus Ostiensis, et Veliternensis Ecclesiarum invicem perpetuo canonice unitarum Episcopatum semper obtinuit, adeoque sive ex praesumpta earum cum Decanatu unione, sive alio titulo, speciale ius ad ipsum fovere videtur, in quo mentis, ac intentionis nostrae non est, ut eidem Cardinali Decano praeiudicium aliquod deferatur: contingere autem facile potest, quod Episcopus Cardinalis antiquior a Romana Curia absens, et apud suam priorem Ecclesiam residens, ad quem Decanatus ex praemissis in posterum deveniet, ad Urbem celeriter accedere, et primo Concistorio, in quo memoratum Ostiensem, et Veliternensem Episcopatum optare deberet, praesens interesse nequeat: Motu, scientia, et potestatis plenitudine paribus, optionem praedictarum Ostiensis et Veliternensis Ecclesiarum Cardinali, qui pro tempore fuerit eiusdem Sacri Collegii Decanus, specialiter reservamus, ac reservatum esse volumus, et declaramus, ita ut earumdem Ecclesiarum Episcopatum nemo alius optare unquam possit, sed ad Card. Decanum praedictum privative quoad alios quoscumque perpetuis futuris temporibus eiusmodi optio pertineat, ac pertinere debeat. Volumus tamen atque decernimus, quod idem Episcopus Cardinalis antiquior a Curia absens, et apud priorem Ecclesiam, ut praefertur, residens, postquam ad eum Sacri Collegii Decanatus devenerit, quantocius poterit, ad Urbem se conferre, Summoque Pontifici in Concistorio, ut moris est, pro optione earumdem Ostiensis, et Veliternensis Ecclesiarum supplicare teneatur. Quod si notoria aegritudine fuerit impeditus, vel ob aliam iustam et gravem causam a Romano Pontifice pro tempore existente probandam, ad Urbem venire nequiverit: Motu, scientia, ac potestatis plenitudine paribus, eidem Cardinali Decano, ut in praenarratis casibus per suum legitimum Procuratorem antedictas Ostiensem, et Veliternensem Ecclesias optare, et vigore optionis huiusmodi eas assequi libere, et licite possit, et valeat, non secus, ac ipse praesens personaliter illas optasset, licentiam et facultatem in Domino concedimus, et impertimur.

§ VIII. Decernentes praesentes Literas, et in eis contenta quaecumque, etiam ex eo, quod supradicti, et alii quicumque in praemissis ius, vel interesse habentes, aut habere praetendentes, illis non consenserint, nec ad ea vocati, ac auditi, et causae propter quas praesentes emanarunt, verificatae, seu alias sufficienter, aut etiam in aliquo iustificatae non fuerint, seu aliis quibusvis de causis, quantumvis urgentibus, ullo unquam tempore a quoquam de subreptionis, vel obreptionis, vitio, aut intentionis nostrae, vel alio quolibet quantumvis magno, formali, et substantiali defectu notari, impugnari, retardari, invalidari, aut ex quovis quaesito praetextu, vel colore in controversiam vocari, ad terminos Iuris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque iuris, facti, vel gratiae remedium impetrari, aut quempiam impetrato, seu etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine paribus concesso, uti nullatenus posse; nec sub quibuslibet similium, vel dissimilium Constitutionum, sive dispositionum, etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus, etiam concistorialiter, aut alias quomodolibet per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores, et Successores Nostros, ac etiam per Nos factarum, et faciendarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus comprehendi: sed easdem praesentes Literas semper, et perpetuo validas, firmas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, ac obtinere, nec non praedictis S. R. E. Cardinalibus a Romana Curia absentibus, et apud suas priores Ecclesias, ut praefertur, actu residentibus plenissime suffragari: ab omnibus vero aliis, ad quos spectant, et pro tempore quandocumque spectabunt, inviolabiliter, et inconcusse obser-

vari debere; sicque, et non aliter in praemissis per quoscumque Iudices Ordinarios, et Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, et Cardinales, etiam de Latere Delegatos, nec non quascumque eorumdem Cardinalium Congregationes, et quosvis alios qualibet auctoritate, praeeminentia, et potestate fungentes, et quandocumque functuros, sublata eis, et eorum cuilibet quavis iudicandi, et interpretandi facultate, iudicari, et definiri debere; irritum quoque et inane quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§ IX. Non obstantibus praeinserta Constitutione Pauli IV Praedecessoris nostri, et praeinserto similiter Consilio, seu Voto Congregationis septem Praesulum a fel. rec. Clem. XI Praedecessore etiam Nostro deputatorum, ab eo, ut praefertur, specialiter approbato, nec non Decretis Concistorialibus san. m. Pauli III et S. Pii V Romanorum Pontificum pariter Praedecessorum Nostrorum, et constitutione san. mem. Innocentii Papae X Praedecessoris itidem Nostri super residentia eiusdem S. R. E. Cardinalium apud Sedem Apostolicam, et quibusvis Nostris, et Cancellariae Apostolicae Regulis, et signanter illa de Iure quaesito non tollendo, et alia, quod Cardinales in Constitutionibus, et Regulis per Nos edendis non comprehendantur, nisi illae eorumdem Cardinalium favorem concernant, vel de ipsorum, seu maioris partis eorum consilio editae fuerint, et quibusvis aliis Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, etiam Conciliaribus, et aliis Decretis Concistorialibus quibuscumque, nec non dicti Sacri Collegii, etiam iuramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis, Decretis, Statutis, usibus, stylis, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, et indultis, ac literis Apostolicis quibuscumque sub quibusvis tenoribus et formis, et cum quibuscumque etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, et insolitis clausulis, ac irritantibus, et aliis Decretis, etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus, et concistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, editis, confirmatis, et approbatis, ac pluries, et quantiscumque vicibus innovatis. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quaelibet alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, et singulorum tenores, formas, causas, et occasiones praesentibus pro plene, et sufficienter, et exactissime expressis, insertis, servatis, et specificatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum specialiter, et expresse, ac plenissime, et amplissime derogamus, et derogatum esse volumus, et mandamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

§ X. Volumus autem, etc.

§ XI. Nulli ergo omnino, etc.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem anno Incarnationis Dominicae 1724, septimo Idus Septembris Pontificatus Nostri Anno primo.

Sanctissimi D. N. D. Clementis Pp. XII Constitutio, qua praevia confirmatione, et innovatione alterius Constitut. san. mem. Papae Pauli IV anno 1555 editae decernitur, Decanatum Sacri S. R. E. Cardinalium Collegii ipso Iure deferendum esse Cardinali antiquiori Episcopo, qui tempore vacationis ipsius Decanatus, in Romana Curia praesens, vel ex causa publica ac Romani Pontificis destinatione dumtaxat, non tamen ratione residentiae apud aliam Ecclesiam sibi commissam, a dicta Curia absens fuerit; aliaque insuper statuuntur, et ordinantur tam circa eiusmodi Decanatum, quam circa sex Episcopatus suburbicarios, eisdem Cardinalibus assignari solitos pro Titulo sui Cardinalatus cum clausulis, et derogationibus opportunis. 21

CLEMENS PAPA XII.

Pastorale Officium, quo Dominici gregis regimini per ineffabilem Divinae bonitatis abundantiam, nullo licet meritorum nostrorum suffragio, praesidemus, exigit, ut inter gravissimas multiplicesque Apostolicae servitutis curas, quibus assidue premimur, ad ea, quae Sacrum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Collegium, Sedis Beati Petri, et Universae Ecclesiae Senatum amplissimum spectant, rite ac recte constituenda, atque ordinanda peculiari studio advigilemus. Dudum siquidem fel. rec. Paulus Papa IV Praedecessor Noster provide considerans, eosdem S. R. E. Cardinales in partem Apostolicae sollicitudinis vocari, ut pro tempore existenti Romano Pontifici in ipsius Universalis Ecclesiae administratione assistant, isque eorum consilio agenda disponat, ac partem praecipuam Sacri Corporis, et membra ipsius Romani Pontificis existere; simulque attendens dicti Collegii Cardinalium Decanum singulari negotiorum huius Sanctae Sedis notitia, ac peritia, quae absque diutina continuaque in Romana Curia residentia vix haberi potest, praeditum esse oportere, habita super his cum tunc existentibus eiusdem S. R. E. Cardinalibus in Concistorio suo Secreto matura deliberatione, de illorum consilio, et unanimi assensu sancivit, quod Decanatus praedicti Sacri Collegii de caetero perpetuis futuris temporibus ad Episcopum Cardinalem antiquiorem

in Curia praesentem, aut ex causa publica absentem, et extra Curiam per Romanum Pontificem destinatum devenire posset, et alias prout in Constitutione ipsius Pauli Praedecessoris anno Incarnationis Dominicae 1555, undecimo Kal. Septembr. Pnntificatus sui anno primo desuper edita uberius continetur.

§ I. Cumque postmodum subortum fuisset dubium, an iuxta sensum istius Constitutionis, Decanatus huiusmodi deferri deberet Episcopis Cardinalibus promotione antiquioribus, qui, occurrente dicti Decanatus vacatione, ab ipsa quidem Curia abessent, sed apud Metropolitanas seu Cathedrales Ecclesias residerent, quarum regimen et administrationem una cum aliqua ex sex Cathedralibus Ecclesiis Suburbicariis, quae Cardinalibus antiquioribus pro titulo sui Cardinalatus assignari consueverunt, ex concessione Apostolica retinerent, rec. mem. Clemens Papa XI Praedecessor etiam noster huius quaestionis, quam dirimi volebat, discussionem commisit septem eiusdem Curiae Praelatis doctrina, prudentia, et integritate praestantibus, qui re universa accuratissime, ut par erat, expensa, unanimiter censuerunt, minime suffragari ipsis Episcopis Cardinalibus antiquioribus ad huiusmodi Decanatum obtinendum, eorum a Romana Curia absentiam ex causa suae residentiae apud Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias, quibus ex Apostolica dispensatione praeerant; quam quidem sententiam idem Clemens Praedecessor non modo probavit, ac perpetuis itidem futuris temporibus inconcusse observari mandavit, sed insuper in suo quoque Concistorio Secreto die 3 mensis Martii 1721 habito, palam recitari, et inter acta Concistorialia deferri, et custodiri iussit.

§ II. Quamquam vero piae memoriae Benedictus Papa XIII Praedecessor pariter noster per quasdam sub plumbo anno item Incarnationis Dominicae 1724 septimo Idus Sept. Pontificatus sui anno primo, absentiam a Curia praefata Episc. Cardinalibus antiquioribus, dummodo apud Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias, quas in administrationem obtineant, personaliter resideant, in assecutionem eiusdem Decanatus nullatenus obesse, sed Decanatum huiusmodi ipso Iure deferri praedictis Episcopis Cardinalibus antiquioribus absentibus, et apud dictas Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias actu residentibus, statuere tunc opportunum duxerit, prout in eius Litteris praefatis, quarum perinde ac supradictae Pauli Praedecessoris Constitutionis tenores praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, et ad verbum insertis haberi volumus, plenius etiam continetur. Nos tamen ad gravissima, quibus memorata Pauli Praedecessoris Sanctio niti dignoscitur rationum momenta, nostrae dirigentes considerationis intuitum, aliisque iustis, et rationabilibus causis animum nostrum moventibus adducti, post deliberationem, quam super praemissis cum pluribus Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. praedictae Cardinalibus habuimus diligentem, de eorum consilio, ac etiam motu proprio, et ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione illam Pauli Praedecessoris confirmantes, ac innovantes, decernimus, ac mandamus, ut deinceps quotiescumque Decanatus praedictus quomodolibet vacaverit, ipso Iure in eumdem Decanatum succedat Episcopus Cardinalis antiquior, qui tempore illius vacationis in dicta Curia praesens sit, vel qui ex causa publica, et Romani Pontificis destinatione dumtaxat, non tamen ratione, seu ex causa residentiae in Metropolitana, seu Cathedrali Ecclesia, cuius regimen et administrationem ex Indulto Apostolico retineat, ab eadem Curia tunc temporis absens reperiatur.

§ III. Quod vero attinet ad alteram controversiam alias circa ipsum Decanatum excitatam, num scilicet in eius assecutione Cardinalis anterior in Ordine Episcopali, sed posterior in Cardinalatu, praeferendus esset Cardinali posteriori in Ordine Episcopali, sed anteriori in Cardinalatu; declarationem a Benedicto Praedecessore in Litteris suis praefatis desuper editam tenore praesentium approbantes, pro maiori illius firmitate, ac potiore cautela, iterum statuimus, antiquitatem inter Episcopos Cardinales in dicta Curia praesentes non esse metiendam, sive ducendam a tempore suae promotionis ad Cardinalatus honorem, sed a tempore eorum ingressus in Ordinem Episcopalem, ita ut Decanatus eiusdem Sacri Collegii ad antiquiorem in Ordine Episcopali, tametsi posteriorem in Cardinalatu, pervenire debeat, et qui prius alicui ex dictis sex Ecclesiis Suburbicariis praefectus fuerit, praeferatur in assecutione Decanatus huiusmodi alteri, qui ante ipsum ad Cardinalatus dignitatem promotus fuisset.

§ IV. Ad haec sancimus, atque declaramus, nonnisi a Cardinalibus, qui fuerint in praefata Curia praesentes tempore ipso vacationis alicuius ex dictis sex Cathedralibus Ecclesiis Suburbicariis pro titulo Cardinalatus assignari solitis, vel ab eadem Curia absentes similiter ex causa publica, et destinatione Romani Pontificis tantum, non tamen ex causa residentiae apud aliam sibi commissam Ecclesiam, ut praefertur, optari posse Cathedralem Ecclesiam Suburbicariam sic vacantem, nec Cardinales ab ipsa Curia absentes, praeterquam in solo casu superius expresso, ad optionem eiusmodi etiam per Procuratorem ex eodem Collegio specialiter deputatum admittendos fore: revocantes proinde, et cassantes, irritaque prorsus, et inania decernentes quaelibet Indulta optandi Ecclesias Suburbicarias praefatas in absentia, ac per Procuratorem, ex alia quacumque causa, etiam re-

sidentiae apud alteram Ecclesiam a Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris hactenus forsan concessa, quae tamen nondum sint executioni demandata. Licetque nobis persuasum sit, Successores nostros eiusmodi Indulta, quae non modicum eisdem Suburbicariis Ecclesiis, earumque Dioecesibus inferre possent detrimentum, minime esse concessuros, sicuti nos ipsi ab eorum concessione omnino abstinere intendimus, nihilominus, si quae contra hanc nostram dispositionem, quandocumque, et qualitercumque contigerit, illa subreptitie obtenta censeri debere, nullique propterea perinde ac si non emanassent, suffragari posse, itidem statuimus.

§ V. Porro si quando evenerit Cardinales, Patriarchali, Primatiali, Archiepiscopali, vel Cathedrali Ecclesiae praefectos, in dicta Curia, ex legitima causa, aut Sedis Apostolicae licentia praesentes tunc reperiri, cum factus fuerit locus vacationi alicuius ex sex Ecclesiis Suburbicariis huiusmodi, nostrae ac Romani Pontificis pro tempore existentis partes erunt, animum sedulo advertere, et deliberare, dum absolventur a vinculo, quo priori Ecclesiae tenentur, ad effectum optandi, et assequendi Ecclesiam vacantem ex dictis Suburbicariis utrum expediat eis concedere administrationem, seu alio nomine retentionem alterius Ecclesiae, cui antea praeerant, ac in primis utrum ambae sint invicem adeo propinquae, ut pastoralem curam utique commode impendere, suumque ministerium recte implere valeant. Ceterum non possumus non summopere eos commendare, qui ut omnem curam, et studium suum in utilitatem Ecclesiae iam sibi commissae conferre pergant, ne de vigilantia ei debita quidquam detrahatur, ultro ab eiusmodi optione abstinent; quemadmodum superioribus temporibus plures Cardinales, memores saluberrimi illius Tridentinorum Patrum moniti (valde nimirum felicem illum esse censendum, qui unam Ecclesiam bene, ac fructuose, et cum animarum sibi commissarum salute regere contigerit) summa cum laude fecerunt.

§ VI. Praeterea considerantes Cardinalibus veteri more facultatem competere optandi aliam ex sex Suburbicariis Ecclesiis, quoties vacaverint, dimissa priore, quae sibi in Titulum assignata fuerat: id vero si frequenter fiat, spirituale incommodum afferre posse gregibus, quorum Pastores ita crebro mutentur, volumus, ut in posterum Cardinales, qui ab Ordine Presbyterorum ad illum Episcoporum ascendentes, unam ex praedictis Ecclesiis Suburbicariis obtinuerint, deinceps ad aliam, priore dimissa, ac Romano Pontifice approbante semel tantum, transire possint; salva tamen illis semper, atque illaesa facultate optandi praevia dimissione prioris, Ecclesiam Ostiens. quae peculiaribus gaudet praerogativis, ac praesertim illa, quod Cardinalis, qui ei praeest, Pontificem Maximum solemni ritu, Pallio etiam adhibito, consecrare soleat.

§ VII. Demum etsi minime dubitemus, quin Venerabiles Fratres nostri ipsius S. R. E. Cardinales Episcopi sex Cathedralium Ecclesiarum praefatarum, omnibus incumbentis sibi muneris partibus cumulate hactenus satisfecerint, idemque post hac de eis, nec non aliis, qui eiusmodi Ecclesiis praeficientur, Nobis merito polliceamur; pro nostra tamen Pastorali sollicitudine, quae numquam in hoc nimia esse potest, ad eorum memoriam revocandum duximus, teneri ipsos, etiamsi in dicta Curia, ut Romano assistant Pontifici, commorentur, Ecclesias, et Dioeceses suas ad praescriptum Sacrorum Canonum, et Decretorum Conc. Trid. visitare per se ipsos, aut si legitime impediti fuerint, per suum Vicarium in Spiritualibus generalem, aliumve probum, et ad id idoneum Virum Ecclesiasticum, nec non relationem status earumdem Ecclesiarum, et Dioecesum, quibus praesunt, ipsi Pontifici, iuxta Constitutionem similis memoriae Sixti Papae V Praedecessoris quoque nostri, quae incipit: *Romanus Pontifex*, etc., exhibere, ac caetera, quae ad Episcopale Officium pertinent, diligenter praestare. Qua sane in re maxime decet eos pro sublimi, quem in Ecclesia Dei tenent, honoris, et dignitatis gradu, aliis omnibus Antistitibus exemplo, quod ii sequantur, praelucere.

§ VIII. Decernentes pariter, ipsas praesentes Litteras, et in eis disposita quaecumque etiam ex eo, quod eiusdem S. R. E. Cardinales in praemissis Ius, vel interesse habentes, seu habere quomodolibet praetendentes, illis non consenserint, nec ad ea vocati, seu auditi fuerint, sive ex alia quacumque causa, colore, praetextu, et capite etiam in corpore Iuris clauso, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae, aliove quolibet etiam formali, et substantiali defectu notari, impugnari, infringi, retractari, aut in controversiam vocari, vel adversus illa aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque Iuris, facti, vel gratiae remedium intentari, vel impetrari, seu impetrato, vel etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine paribus concesso, vel emanato quempiam in iudicio vel extra illud uti, seu se iuvare posse. Sed easdem praesentes Litteras semper, et perpetuo firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus, et per omnia inviolabiliter observari, et illis respective plenissime suffragari, sicque, et non aliter in praemissis per quoscumque Iudices Ordinarios, et Delegatos, etiam Causarum palatii Apostolici Auditores, ipsosque Cardinales, etiam de Latere Legatos, ac Sacrum Collegium, et quosvis

alios quacumque praeeminentia, et potestate fungentes, et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate, iudicari et definiri debere, ac irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§ IX. Non obstantibus praemissis, et praesertim supradictis Benedicti Praedecessoris Literis aliisque quibusvis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, etiam Conciliaribus, ac nostris, et Cancellariae Apostolicae regulis, etiam quatenus opus sit, illa de Iure quaesito non tollendo, et alia quod Cardinales in constitutionibus et Regulis per Nos edendis non comprehendantur, nisi illae eorumdem Cardinalium favorem concernant, vel de ipsorum, seu maioris partis eorum consilio editae fuerint, nec non decretis Concistorialibus, dictique Sacri Collegii, aliisque etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, stylis, usibus, et consuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, facultatibus, indultis, et literis Apostolicis eisdem Collegio, et Cardinalibus sub quibusvis verborum tenoribus, et formis, ac cum quibuscumque etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, et insolitis clausulis, ac irritationibus, et aliis decretis etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus, ac etiam concistorialiter, et alias quomodolibet, et ex quavis causa etiam hic forsan necessario exprimenda in contrarium praemissorum concessis, emanatis, editis, confirmatis, approbatis ac pluries, et quantiscumque vicibus innovatis. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, et singulorum tenores praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, et expresse, ac plenissime, et amplissime derogamus, et derogatum esse volumus, et mandamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

§ X. Volumus quoque, etc.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris die 10 Ianuarii 1731, Pontificatus nostri anno primo.

2 Cardinales Episcopi per Ecclesiasticam Ditionem, quibus honoribus prosequendi sint a Gubernatoribus, Vicelegatis, et Praesidentibus, assignatur a Bened. XIV t. 2. Bullar. in Ap-
3 pend. n. 2. Cardinales tam in Urbe, quam in aliis civitatibus degentes, quando visitari debeant a Praelatis, et aliis, designatur ib. n. 3.

Plura de Cardinali Summo Poenitentiario, 24
vide verb. *Poenitentiaria,* etc. De Cardinali Vicario Urbis, vide verb. *Vicarius Urbis.*

ADDITIO AUCTORIS.

De Cardinalatus dignitate, prima in Ecclesia 25
post Pontificatum, consule Platum de Cardinalis dignitate et officio, cap. 3, fer. per tot.

Illud vero hic non omittendum, quod coe- 26
perunt primum Episcopi Cardinales aliis omnibus Episcopis anteire, et eo quoque postea Cardinales alii sensim pervenire. Licetque iam 27
post medium saeculum undecimum, et saeculo duodecimo legantur quandoque omnes Cardinales antepositi etiam Archiepiscopis in Conciliis Romano, ac Beneventano, et in Galliis, non haec tamen fuit iis semper praerogativa. In Concilio vero Lugdunensi I anno 1245, 28
sederunt omnes in eminentiori loco ante Archiepiscopos. Immo et in Concilio Lugdunensi II, 29
anno 1274 ante Latinos, Constantinopolitanum et Antiochenum Patriarchas. Consule tum de 30
his, tum de aliis pertinentibus ad eminentiam Cardinalium prae Episcopis, Thomassin. de vet. et nov. Eccles. disciplin. lib. II, cap. 113, et seq. ubique fer. per tot.

ADDITIONES CASINENSES.

Cardinalium dignitas non semper in eo splen- 31
dore fuit, uti nunc est, etenim Episcopi olim praeeminebant Cardinalibus non Episcopis, imo Cardinalatus erat gradus ad Episcopatum. In Concilio Romano sub Benedicto VIII an. 1015 subscripserunt plures Episcopi non solum ante Cardinales Presbyteros, sed etiam ante Episcopos eiusdem S. Collegii, prout vel Archiepiscopi erant, vel Ordinationis aevo seniores. Postea vero paulatim Cardinalium dignitas as- 32
surgere coepit supra ipsos Episcopos, Metropolitanos et Primates omnes, ac etiam supra Patriarchas Latinos, Constantinopolitanum et Antiochenum; uti patet ex monumentis, quae ex Conc. General. Lugdun. I et II sub Innocentio IV et Gregorio X, habitis refert Eugenius Papa in epist. quam dedit ad Cantua- 33
riensem Episcopum. Cuius rei duplicem assignat rationem Bellarminus, alteram quod ad solos Cardinales devoluta sit electio Pontificis, alteram quod soli Cardinales coeperint illi adesse in consiliis. Id tamen testatur Sigonius initium habuisse circa annum Christi 1059, cuius sententiae suffragatur S. Petrus Damiani, qui hoc tempore floruit, ipse enim apud eumdem Sigonium, *Romani*, inquit, *Cardinales Romanum Pontificem principaliter eligunt, et quibusdam aliis praerogativis non modo quorumlibet Episcoporum, sed etiam Patriarcha-*

rum atque Primatum iura transcendunt. Idem patet ex Concil. Romano eodem anno habito sub Nicolao II Pontifice, et ex Conc. Beneventano, in quo, cum Hildebrandus R. Ecclesiae Subdiaconus Cardinalis renunciatus esset, Cardinales omnes Archiepiscopis ipsis antepositi fuere. Neque obstat, quod circa an. 1148 coetus ipse Cardinalium in concione obiurgatoria adversus Eugenium III qui rebus fidei nimis detulerat S. Bernardo, ipsis inconsultis, aperte fateatur, Patriarchas nempe Antiochenum et Alexandrinum, etc., esse Cardinalibus maiores, ut videre est apud Baronium tom. XII, pag. 351. Nam id intelligendum quoad aliquas praerogativas vel Ordinis, vel Iurisdictionis.

34 Aliqui, uti Thomassinus, aliam addunt causam, qua factum sit, ut tantum esset studium attollendae Cardinalium dignitatis. Etenim extorquenda erat, Germanis Imperatoribus ea potestas, quam usurpaverant in Pontificis electione, unde non poterat nimius esse amor ac conatus, Cardinalium potestatis extollendae, quae Imperatoriae obiicienda erat.

35 Principaliter antiquitus Cardinales Episcopi Pontificem eligebant, uti patet ex decreto Concilii Romani, quod adfert auctor, ac etiam ex S. Petro Damiani Epist. ad Cadaolum Episc. Parmens. lib. I, Epist. 20: *Taceamus interim de Senatu, de inferiori ordinis Clero, de populo: Quid tibi de Cardinalibus videtur Episcopis, qui videlicet Romanum Pontificem principaliter eligunt, et quibusdam aliis praerogativis non modo quorumlibet Episcoporum, sed et Patriarcharum atque Primatum iura tran-*

36 *scendunt.* Nunc vero standum est novissimis Apostolicis Constitutionibus quoad Pontificis electionem, iuxta quas pares videntur Cardinalium omnium partes, quamvis ad eam plurimum conferunt consilio et auctoritate Episcopi Cardinales, utpote seniores.

37 Episcopus Ostiensis ab antiquissimis Ecclesiae temporibus Pontificem consecrabat, teste ipso S. Augustino in Brevic. collat. diei 3, cap. 16, et cum Anacletus Papa declaraverat saec. secundo, Episcopi consecrationem a tribus Episcopis peragendam esse, videtur Episcopos assistentes Consecratori de iure esse debere Cardinales Episcopos Suburbicarios. Anastasius enim de S. Leone II haec refert: *Sanctissimus vir ordinatus est a tribus Episcopis, idest Andrea Ostiensi, Ioanne Portuensi et Placentino Veliterniensi, pro eo quod Albanensis Ecclesia Episcopum minime habuit.* Sed tale ius ad Episcopum Ostiensem pertinet, prout huius dioecesis Episcopus est, non prout Decanus Sacri Collegii, ac ita Sixtus IV, an. 1471, consecratus fuit ab Episcopo Ostiensi, qui non erat S. Collegii Decanus, teste Illmo Archiep. Borgia, lib. 4 Hist. Velitern.

Primum Rom. Pontifex sua purpura donavit 38
Cardinales Legatos. Graecus Scriptor agens de Pelagio Episcopo Cardinali Albanensi Legato Constantinopolim misso anno 1213, inquit: *Papae praerogativas omnes referens,* etc. *Namque calceos rubros induebat, neque diversi coloris indumentis amiciebatur, quinimmo equi sagulum et fraena eodem inficiebantur veneno.* Rainald. num. 6. Idem videtur confirmari posse ex Innocentio III, in Decretali l. *Antiqua* De Priv., ubi affirmat, Legatum Pontificium uti insigniis Apostolicae dignitatis. Postea vero in Conc. Lugdunen. IV, anno 1248, ut refert auctor, purpureo Galero condecorati sunt Cardinales omnes, ac aliqui existimant, id praecipue factum fuisse, ut incitarentur ad sanguinis effusionem propter Ecclesiae incolumitatem. Thom. de Vet. et nov. Eccl. Discip., part. 1, l. 2, cap. 13, § 7.

Non admodum vetusta est consuetudo mit- 39
tendi pileum ad absentes. Ioannes XXII, interpellatus a Galliae Rege anno 1316, ut rubrum pileum mitteret ad Gallum Cardinalem nuper creatum, recusavit adducens veterem consuetudinem, per quam id minus liceret: *Quia neque Praedecessores nostri Romani Pontifices consueverunt extram Curiam huiusmodi pileos mittere;* addidit autem a temporibus S. Ludovici Pileum Cardinalitium non esse missum, nisi ad duos Angliae Nuntios, cum necessitas postularet eorum dignitatem augeri, ut vis et pondus accederet illorum statutis. Clemens VI, cum Cardinalem renuntiasset Abbatem S. Dionysii, commisit Pileum tribus Episcopis, et in Epistola, quam ad illum dedit, admonuit: se servare non posse maiorum consuetudinem, *qua recens ad Cardinalatum evectus non prius rubro Capello uteretur, quam illum de manu Pontificis suscepisset,* quia certius factus esset, gravissima esse negotia, propter quae a rege divelli non posset. Id propterea factum putamus cum Thomassino, quia cum prius Cardinalatus sua natura esset beneficium Diaconi, Presbyteri vel Episcopi, residentiae legi Cardinales subiiciebantur, postea vero cum spectari coepisset ut mera dignitas, non potuit illis exui dotibus, quae sibi connaturales erant. Vide Thom., loco cit. cap. 14, §§ 14, 15. Hodie quoque pileus non mittitur ad absentes, sed eius loco Pontifex mittere solet ad Cardinalem noviter electum purpureum birretum, quo utitur, donec accipere possit a Pontifice pileum in Concistorio Cardinalium.

ARTICULUS III. *Quoad Cardinalium residentiam, et eorum iurisdictionem in suis titulis aut diaconiis.*

SUMMARIUM. 1. Cardinales tenentur residere in suis titulis. - 2. Alias si canonice moniti non redeant, et resideant, sunt privandi, ut de facto fuit privatus Cardinalis Anastasius a Leone IV. - 3. Cardinales tamen non residentes privari non debent, nisi legitime moniti non redeant. - 4. Alias quantumcumque vagabundi discurrant, ante legitimam, et canonicam monitionem, ut redeant, non sunt privandi. - 5. Cardinales sic con-

tumaciter non residentes possunt deponi sine concilio. - 6. Et de facto Bonifacius VIII, Cardinales Columnenses sine concilio deposuit. - 7. Immo Cardinales sic contumaciter non residentes, possunt deponi a Papa, etiam sine consilio, et consensu aliorum fratrum Cardinalium. - 8. De honestate tamen non debet Papa Cardinalem deponere, vel alia ardua expedire sine fratrum consilio. - 9. Cardinales non possunt a Romana curia abscedere sine licentia Papae. - 10. Et ideo Summi Pontifices varias constituerunt poenas contra Cardinales recedentes a Romana curia sine Papae licentia. - 11. Adducuntur compendiose variae poenae ab Innocentio X, contra Cardinales recedentes a Romana curia sine Papae licentia, et ad ipsam intra tempus statutum non redeuntes. - 12. Cardinales etiam non Episcopi habent in suis titulis, et in Ecclesiis suis titulis subiectis, episcopalem iurisdictionem. - 13. Adducitur, et explicatur responsum ad id datum a Gregorio XIII. - 14. Cardinales in suis titulis habent ius visitandi, sicut Episcopi in suis episcopatibus. - 15. Sic etiam habent Cardinales in suis titulis ius corrigendi, excommunicandi, suspensionis, et interdicti sententias fulminandi. - 16. Item in suis titulis habent Cardinales ius instituendi, et destituendi. - 17. Et sic possunt Cardinales conferre beneficia suarum Ecclesiarum. - 18. Intellige tamen, quando sunt praesentes in curia, seu in urbe, nam in absentia solus Papa confert. - 19. Et pariformiter possunt Cardinales recipere resignationes beneficiorum existentium in suis titulis. - 20. Cardinales possunt in suis titulis interesse matrimoniis, vel aliis interessendi facultatem concedere. - 21. Cardinales in suis titulis habent ius utendi insigniis pontificalibus, et solemniter benedicendi more Episcoporum, licet non sint Episcopi. - 22. Item Cardinales presbyteri etiamsi Episcopi non sint, possunt in suis titulis conferre primam tonsuram, et omnes ordines minores suis subditis et familiaribus. - 23. Item possunt Cardinales in suis titulis commutare ultimas voluntates illis casibus, quibus possunt Episcopi respectu suorum subditorum. - 24. Et etiam in suis titulis possunt dispensare in iis votis, in quibus dispensare possunt Episcopi in suis dioecesibus. - 25. Tandem possunt Cardinales sive per se, sive per suos Vicarios in suis titulis reliqua facere, quae sunt iurisdictionis episcopalis. - 26. Et ideo Cardinalis Vicarius urbis non cognoscit de causis sub titulis Cardinalium. - 27. Et supradicta procedunt non solum in Cardinalibus presbyteris, sed etiam in Cardinalibus Diaconis, scilicet, ut illi in suis titulis, hi vero in suis diaconiis, quasi episcopalem habeant iurisdictionem. - 28, 29. De residentia Episcoporum Cardinalium. - 30. Cardinales possunt in suis titulis conferre minores ordines et tonsuram. - 31. Cardinales Episcopi suburbicarii quomodo procedere debeant in ordinatione suorum subditorum. - 32. Possunt tonsuram conferre in cappella palatii urbis. - 33. Quomodo excusantur a materiali residentia. - 34. Illorum cappella non debet censeri fictione iuris adhaerens Episcopatui suburbicario. - 35-42. De iurisdictione Cardinalium in Ecclesiis suorum titulorum. - * 43. Archipresbyteri patriarchalium basilicarum. - 44. Quando archipresbyter Ecclesiae Lateranensis simul coeperit esse Cardinalis. - 45. De optione ad Episcopatus suburbicarios.

1 Cardinales tenentur residere in suis Titulis; cap. *Ex gestis* 2, de Clericis non residentibus. 2 Alias si canonice moniti non redeant et resideant, sunt privandi, ut de facto fuit privatus Cardinalis Anastasius a Leone IV, in Concilio Romano; cit. cap. *Ex gestis,* ibi: *In Synodo Anastasius Presbyter Cardinalis tituli B. Marcelli ab omnibus canonice est depositus, eo quod Parochiam suam per annos quinque contra Canonum instituta deseruit, et in alienis usque* 3 *hodie demoratur.* Cardinales tamen non residentes privari non debent, nisi legitime moniti non redeant. Debent enim prius canonice, et legitime moneri, ut redeant, ut constat ex cit. cap. *Ex gestis* per illa verba: *Canonice est depositus;* et per verba Leonis IV, in dicto Concilio Romano, ibi: *Quem etiam auctoritate suffulti canonice Apostolicis Litteris per tertiam et quartam vicem vocavimus;* et ex cap. *Inter quatuor* 10, et cap. *Clericos* 17, de Cler. 4 non residentibus. Alias quantumcumque vagabundi discurrant ante legitimam et canonicam monitionem, ut redeant, non sunt privandi; cap. *Ex tuae* 11, de Clericis non residentibus, et tenet Glossa ultim., in d. cap. *Ex gestis* et ibidem Hostiens. num. 4, in verb. *Cano-* 5 *nice,* et Fagnanus, num. 9. Cardinales sic contumaciter non residentes possunt deponi sine Concilio. Quamvis enim in d. cap. *Ex gestis* dicatur: *Ab omnibus est depositus,* tamen Glossa 1 exponit verbum, *ab omnibus,* id est *approbantibus,* quoniam solus Papa hunc Cardinalem deposuit, ut patet ex verbis ipsius Concilii Romani sub d. Leone IV, ibi: *Tunc elevans se praeclarus Pontifex de Sede sua, ait, Anastasium iam nuper excommunicatum Presbyterum Tituli Sancti Marcelli, qui propriam Parochiam relinquens, in aliena per multa tempora nititur immorari, a Sacerdotali ministerio modis omnibus removemus, ita ut locum restitutioni nequaquam inveniat.* Et revera in Summo Pontifice absque Concilio residet plenitudo potestatis, ut est text. notab. in cap. *Cuncta per mundum* 16, caus. 9, quaest. 3, ibi: *Apostolica Sedes sine ulla Synodo praecedente, et solvendi quos Synodus inique damnaverat, et damnandi nulla existente Synodo, quos oportuit, habuit facultatem, et hoc nimirum pro suo Principatu, quem Beatus Petrus Apostolus Domini voce tenuit semper, et tenebit.* Ideoque 6 Bonifacius VIII Cardinales Columnenses sine Conc. deposuit, ut patet ex cap. unic. de Schismat. in 6. Immo Cardinales sic contu- 7 maciter non residentes possunt deponi a Papa etiam sine consilio, et consensu aliorum Fratrum Cardinalium. In solo enim Papa plenitudo residet potestatis; cap. *Ad honorem,* de usu Pallii, et arg. cap. *Proposuit,* de concession. Praebend., et facit Constitutio Innoc. X, incip. *Cum iuxta,* ubi disponitur etiam de imponenda poena privationis Cardinalatus, et legitur haec sequens clausula: *Perinde ac si in Concistorio nostro secreto de eorumdem Venerabilium Fratrum nostrorum consilio, et unanimi assensu emanassent.* Et est communis opinio, quod Papa possit ardua expedire, etiam sine consilio, et assensu Fratrum, ut testatur Gemin. in cap. *Super eo,* circa med. vers.

communis conclusio; Decius in Rubric. de Constitut. in 2 lect. num. 10, et Felin. ibi, num. 2, vers. *Sed quod immo Papa;* ubi hanc partem solidissime comprobat, et plurimos citat idem sentientes, et contrariam opinionem dicit procedere de honestate; prout etiam loquitur textus in cap. *Per venerabilem* 13, Qui filii sint
8 legitimi, § *Rationibus*. In quo tantam vim faciunt adversarii, quod et nos ultro fatemur, nempe quod Papa de honestate non debet Cardinalem deponere, vel alia ardua expedire sine Fratrum consilio; arg. cap. Unic. de schismat. in 6, cap. *Ad Apostolicae*, de re iud. in 6, et cap. *De renuntiatione*, etiam in 6.

9 Cardinales non possunt a Romana Curia abscedere sine licentia Papae. Leo X, in Const. incip. *Sub poena* edit. in Conc. Lateran. § 28. Innocent. X, in Constit. incip. *Cum iuxta*, edita 19 Februarii 1646. Et ratio est, quia Cardinales sunt Collaterales Papae; cap. *Excommunicatis*, de Offic. Legat. et debent ei assistere tanquam Coadiutores in executione Pastoralis Officii; c. *Per venerabilem*, Qui Filii sint legitimi, § *Rationibus*, et Const. Sixti V incip. *Postquam verus*. Sunt enim Cardinales membra, et pars Corporis Papae; l. *Iurisperitos* ff. de excusat. tutor., l. *Quisquis*, ibi: *Senatores etiam, nam et ipsi pars Corporis nostri sunt:* C. ad leg. Iul. Maiestat., cap. *Si quis*, 6, qu. 1, cap. *Felicis*, de poenis in 6, adeoque contra naturam rei est, ut se ab illius latere subducant; nam et a Capite non licet membra recedere; cap. *Cum non liceat*, de
10 rescript. Et ideo Summi Pontifices varias constituerunt poenas contra Cardinales recedentes a Romana Curia sine Papae licentia, et extra ipsam commorantes, ac inter alios Leo X d. Const. incip. *Sub poena*, ibi: *Et cum Cardinalis Officium in primis versetur in frequenti Romani Pontificis assistentia, et Sedis Apostolicae negotiis; propterea statuimus, ut omnes Cardinales in Romana Curia resideant, et qui sunt absentes, si in Italia, intra sex menses, si extra Italiam, infra annum a die publicationis praesentis Constitutionis revertantur, alioquin fructus Beneficiorum, et omnium Officiorum suorum emolumenta amittant, omnibusque privilegiis generaliter, et specialiter Cardinalibus concessis, quando abfuerint, omnino careant; exceptis tamen illis, quos ratione Officii ab Apostolica Sede iniuncti, vel de Romani Pontificis mandato, aut licentia, vel iusto metu, aut quavis alia legitima causa impediente, vel aegrotationis abesse contingat, privilegiis, indultis, et immunitatibus eisdem Cardinalibus concessis, et in Bulla nostra sub data Coronationis nostrae contentis, et expressis in suo*
11 *robore nihilominus permanentibus*. Et Innoc. X, in dict. Constit. incip. *Cum iuxta*, cuius tenor per partes singulas, quae octo sunt, compendiose hic adducitur, prout refertur a Fagnano in cap. *Ex gestis* 2, de Cler. non residentibus, num. 33.

In prima igitur ponitur Constitutionis causa, nempe obligatio Cardinalium residendi apud Papam in Romana Curia, Decreta contra sic recedentes edita, et illorum trangressores.

In secunda, ibi: *Quia vero*, Cardinales, qui post Bullam non obtenta Papae licentia se transferunt extra statum Ecclesiasticum; primo privilegiis, et indultis omnibus etiam Beneficia conferendi, Pensiones et fructus Ecclesiasticos transferendi, et facultate testandi privantur, et ab ingressu Ecclesiae interdicuntur, ultra alias poenas arbitrio Papae infligendas, mandaturque deveniri ad sequestrum fructuum, Officiorum et Beneficiorum, nec non pensionum, ac fructuum reservatorum. Secundo, si infra sex menses a die recessus ad Curiam non redierint, privantur iisdem fructibus arbitrio Papae distribuendis. Tertio, si non redierint infra alios sex menses immediate sequentes ultra memoratas poenas, privantur omnibus Officiis, Beneficiis, pensionibus et fructibus reservatis, ut supra distribuendis.

In tertia, ibi: *Cardinales autem*, Cardinales qui ante Bullam sine licentia Papae extra statum Ecclesiasticum iam se transtulerunt, si infra sex menses a die publicationis non redierint ad Curiam; primo, interdicuntur ab ingressu Ecclesiae, privantur facultate testandi, ac privilegiis, et indultis praedictis, nec non fructibus Officiorum, Beneficiorum ac Pensionum. Secundo, si non redierint infra alios sex menses immediate sequentes, ipsis Officiis, Beneficiis, Pensionibus ac fructibus reservatis privantur.

In quarta, ibi: *Si autem Cardinales*, statuitur ut contra Cardinales, qui ante Bullam sine licentia Papae extra statum Ecclesiasticum iam se transtulerunt, aut post Bullam se transferent, si per alios tres menses immediate sequentes, qui pro tribus canonicis monitionibus, ac peremptoriis terminis assignantur, et sic in totum infra quindecim menses ad Romanam Curiam non redierint, deveniri possit ad alias poenas per Summum Pontificem declarandas etiam usque ad privationem dignitatis Cardinalatus inclusive.

In quinta, ibi: *Ac demum*, Cardinalibus, qui de caetero sine dicta licentia extra statum Ecclesiasticum se transferent, adimitur facultas substituendi Cardinalem Praelatum, vel alium quemcumque in suis Officiis, Legationibus, Praefecturis, Guberniis, Protectionibus, nec non administrationibus Tituli, vel Diaconiae, aut etiam Episcopatus, et Ecclesiarum etiam Patriarchalium, ac Beneficiorum quorumcumque, et cassantur indulta super his concessa.

In sexta, ibi: *Ab omnium*, declaratur ab antedictis poenis non excusari Cardinales praetextu servitii, aut iussu etiam Imperatoris et Regum, aut distantiae locorum, nisi ex causa

in corpore iuris clausa, coram Papa allegata, et expresse admissa. Praeservatur tamen Const. Urb. VIII super residentia Episcoporum etiam Cardinalium.

In septima, ibi: *Ac ulterius,* reservatur Papae absolutio, et relaxatio earumdem poenarum privative etiam quoad Collegium Cardinalium Sede vacante.

In octava, ibi: *Decernentes,* praemissorum observantia iniungitur, Decretum irritans apponitur, contrariis derogatur cum clausulis admodum urgentibus, Constitutio publicari, et illius transumptis fides adhiberi iubetur.

12 Cardinales etiam non Episcopi, habent in suis Titulis, et in Ecclesiis suis Titulis subiectis Episcopalem Iurisdictionem; cap. *His quae* 11, de maior. et obed.; Barbosa, lib. I Iuris Ecclesiast. univers. cap. 4, num. 33; Fagnan. in dict. cap. *His quae,* num. 15, et ita Ioan. Monachus in cap. unic. num. 2 de maior. et obed. in 6, attestatur Papam sibi respondisse, et tenent communiter Doctores, ut dicit Abbas 13 in dict. cap. *His quae,* in 2 notabili. Et licet ex responso Gregorii XIII nequeant Cardinales in suis Ecclesiis Titularibus, et eorum subditis uti illis facultatibus, quae a Concilio Tridentino concessae sunt Episcopis in suis Ecclesiis, et specialiter illis, quae comprehenduntur c. 6, sess. 24, eo quod, ut dixit Pontifex, licet habeant quasi Episcopalem Iurisdictionem, ibi tamen vere, et proprie non sunt Episcopi; nihilominus haec decisio, et responsio Pontificis, ut in libris Congregationis Concilii est adnotata, intelligenda est quoad concessas facultates a Concilio, de quibus tantummodo fuit tunc Pontifex interrogatus, ut refert, et tenet Fagnan. in cap. *Ne pro dilatione* 16, de poenit. et remissionibus, num. 42, et cap. *His quae* 11, de maiorit. et obed., num. 17. Extra autem facultates a Concilio concessas salva manet Iurisdictio Cardinalium in suis Titulis ad praescriptum d. cap. *His quae,* ex sententia dictae Sacrae Congreg. Conc. a Fagnano relata cit. 14 num. 17. Unde Cardinales in suis Titulis habent Ius visitandi, sicut Episcopi in suis Episcopatibus. Leo X, in Const. incip. *Supernae,* edita in Conc. Lateran. 5, sess. 9, cap. 2, ubi expresse disponitur, ut Cardinales loca sui Tituli, Clericos, et populos Ecclesiarum Titulo suo subiectarum, si praesentes fuerint in Curia, personaliter, si vero absentes, per Vicarium idoneum semel saltem singulis annis visitent. Sic etiam habent Cardinales in suis Titulis Ius 15 corrigendi, et excommunicandi, Suspensionis et Interdicti sententias fulminandi; textu expresso in d. cap. *His quae* 11, de maior. et obed. ibi: *Correctionem ipsius Cardinalis recipientes humiliter, et Excommunicationis, Interdicti, vel Suspensionis sententias, quas tulerit in eos, et Ecclesias eorumdem inviolabiliter observantes.* Item in suis Titulis habent Cardinales Ius in- 16 stituendi et destituendi, cap. *Quaerelam,* de electione, ibi: *A Cardinali S. Susannae, cui eadem Ecclesia tamquam Cappella suo Titulo in spiritualibus est subiecta, canonice fuerat institutus;* et notat Innocent. in cap. *Dilectus,* de Cappellis Monachorum, num. 4, dicens institutionem, et destitutionem spectare ad Cardinales in suis Titulis; Fagnan. in dict. cap. *His quae,* num. 21. Et sic possunt conferre 17 Beneficia suarum Ecclesiarum Titularium. Felin. in dict. cap. *His quae,* num. 1, vers. *Adde Innocentium,* ubi refert Ioan. Franc. Pavin. in tract. de potest. C. Sede Vacante, fol. 38 enumerantem aliqua privilegia Cardinalium, inter quae dicitur fuisse eis concessum a Sixto IV ut libere possint conferre omnia Beneficia in Ecclesiis, in quibus sunt intitulati, vel Commendatarii. Barb. lib. I Iuris Eccles. Univers. cap. 4, num. 36; Gonzal. ad Regul. 8 Cancell. gloss. 13, n. 20. Intellige tamen, quando 18 sunt praesentes in Curia, seu in Urbe, nam in absentia solus Papa confert, ut habetur in regul. 7 Cancellariae; Gonzal. loc. cit.; Ioann. a Cochier. in regul. 1 Cancell. num. 13, vers. *Secunda;* Fagnan. num. 23, loc. cit. Et pari- 19 formiter possunt Cardinales recipere resignationes Beneficiorum existentium in suis Titulis. Flamin. Paris. de resignatione Beneficiorum, l. 7, quaest. 12, n. 8; Diana part. 5, tract. 5, resolut. 14; Fagnan. loc. cit.; Barb. loc. cit., num. 36. Cardinales possunt in suis Titulis 20 interesse Matrimoniis, vel aliis interessendi facultatem concedere. Azorius institut. moral. part. 2, lib. IV, cap. 3, quaest. 2; Sanchez, de Matrimon. lib. III, disput. 28, num. 7; Basil. Pont. de Matrim. lib. V, cap. 20, n. 6; Barb. loc. cit., num. 35, et alii passim [1].

Cardinales in suis Titulis habent Ius utendi 21 insigniis Pontificalibus, et solemniter benedicendi more Episcoporum, licet non sint Episcopi. Hostiens. et Ioan. Andr. in cap. 5 de supplend. negligent. Praelat.; Felin. in cap. *Inter Monasterium,* de re iudic. n. 2; Barb.

---

[1] Tituli Cardinalium olim territorium separatum habebant cum clero, atque populo eisdem subiecto, ut colligere est ex quadam Ioannis VIII *Constit.* quam refert. Baronius ad ann. 882, et ipse Cohelius *Not. Cardinal.* cap. 25, pag. 168. Dum ita titulorum Ecclesiae Cardinalium curae concreditae erant, poterant sane in iis matrimoniis interesse, vel aliis interessendi facultatem concedere: sed cum modo huiusmodi territorium desit, ac iurisdictio inde deducta, opinio illorum auctorum quos Lucius sequitur, locum habere non potest: id vero notandum est circa ea quoque quae de ultimarum voluntatum permutatione asserit num. 23, et circa dispensationem votorum num. 25. Nam nec subditos in iis habent, neque Vicarios, ut auctor constituit, quorum ministerio tunc solum utebantur, cum tituli territorium separatum, ut supra diximus, constituebant. *(Nota Romani Theologi.)*

loc. cit., num. 35; Fagnan. loc. cit., num. 24.
22 Item Cardinales Presbyteri, etiamsi Episcopi non sint, possunt in suis Titulis conferre primam Tonsuram, et omnes Ordines minores suis subditis et familiaribus. Iacobat. de Conc. lib. I, art. 12, vers. *Item Cardinalibus;* Martin. Laud. in tract. de Cardinal., qu. 20; Barb. lib. I Iuris Ecclesiast. univers., cap. 4, n. 40; et part. 2 de Offic. et potest. Episcop., alleg. 3,
23 num. 15, cum pluribus aliis citatis. Item possunt Cardinales in suis Titulis commutare ultimas voluntates in illis casibus, quibus possunt Episcopi respectu suorum Subditorum. Diana part. 5, tract. 2, resol. 57; Barbosa
24 loc. cit. num. 39. Et etiam in suis Titulis possunt dispensare in iis Votis in quibus dispensare possunt Episcopi suis in Dioecesibus.
25 Diana loc. cit., resol. 58; Barbosa loc. cit., num. 39. Tandem possunt Cardinales sive per se, sive per suos Vicarios in suis Titulis reliqua facere, quae sunt Iurisdictionis Episcopalis. Roman. Conc. 498, num. 11, cum seq.; Sbroz. de Offic. Vicar. lib. I, qu. 3, n. 23; Imol. in Clement. *Ne Romani,* in 4 quaest. num. 24 de elect. ubi dicit, Cardinales in suis Titulis haberi loco Episcoporum, quoad Iurisdictionalia, cuius dictum sequitur Felin. in cap. *His quae* 11, de Maior. et Obed. n. 1,
26 et Fagnan. ibidem num. 26. Et ideo Cardinalis Vicarius Urbis non cognoscit de causis sub Titulis Cardinalium. Flamin. Paris. de resignat. Benefic. l. 7, quaest. 12, num. 121; Manfred. de Cardin. dec. 106; Fagnan. loc.
27 cit. num. 17; Barbosa loc. cit. num. 37. Et supradicta procedunt non solum in Cardinalibus Presbyteris, sed etiam in Cardinalibus Diaconis, scilicet, ut illi in suis Titulis, hi vero in suis Diaconiis quasi Episcopalem habeant Iurisdictionem, quamvis enim soli Cardinales Presbyteri proprie habeant Titulum, et cum Titulo inscribantur in cap. *Quaerelam* 24, in cap. *Coram* 35, de election., in cap. *Licet* 49, de testibus; et in cap. *Ex gestis* 2, de Cler. non residentibus; et notat Hostiensis in dict. cap. *His quae* 11, de maiorit. et Obedient. num. 1, Cardinal. et ibidem in primo notab.; Ioann. Andreas ibid. num. 2, et ibidem etiam Fagnan. num. 28. Etsi Cardinales Diaconi non habeant Titulos, sed Diaconias; tamen ex quo sint Cardinales, sive sint Presbyteri, sive Diaconi, sive habeant Titulum, sive Diaconiam, habent indistincte in suis Ecclesiis, et Cappellis subiectis Iurisdictionem quasi Episcopalem, ut expresse statuit Sixtus V in Constit. incipien. *Religiosa,* edita Idibus Aprilis 1589, ibi: *Praeter sex Episcopos Cardinales, qui certis Cathedralibus Urbi finitimis praesunt, singulis Presbyteris, et Diaconis Cardinalibus propriae in Urbe Ecclesiae, Tituli videlicet, et Diaconiae cum suis Clero et Populo, ac quasi Episcopali Iurisdictione in Spiritualibus et temporalibus regendae, et administrandae committantur.*

ADDITIONES AUCTORIS.

Cardinalis Episcopus Residentiae lege tenetur. 28
Bened. XIV tom. 2, Constit. 36, incip. *Cum a nobis.* Cardinales Episcopi sub legibus de 29
Residentia Episcoporum expresse comprehenduntur. Idem Constitut. 18, incipien. *Ad universae.*

Cardinales in suis Titulis possunt conferre 30
Tonsuram, et minores Ordines personis addictis eiusdem Ecclesiae servitio. Idem Constit. 11, tom. 4, incip. *Ad audientiam,* § 16.

Cardinales Episcopi Suburbicarii Suffraga- 31
neum non habentes, suos subditos promovendos ad Vicarium Urbis ablegare debent. Idem ibidem § 11 et 12. Si vero Suffraganeum habeant, Alexander VII Constit. incip. *Apostolica sollicitudo,* decrevit canonicis quibusdam indictis poenis in eos, qui contrafecissent, neminem ex iis Dioecesibus posse per huiusmodi Suffraganeos ad maiorem quemcumque Ordinem promoveri, nisi peractis antea in Urbe in religiosa domo ad id designata Exercitiis spiritualibus per decem dies ad unumquemque ex iisdem Maioribus Ordinibus. Idem ibidem § 11, 12 et 13. Possunt tamen per se, vel per alium Episcopum ordinare suos subditos, dum ipsi in Dioecesi commorantur. Idem ibidem, § 12. Vide ad id iam tradita in verb. *Ordo,* num. 77.

Cardinales Episcopi Suburbicarii possunt Ton- 32
suram conferre suis subditis in Cappella Palatii Urbis, irrequisito Urbis Vicario. Idem ibid. § 21. Nequeunt tamen in Sacello Palatii Urbani Tonsuram insimul, et Minores Ordines conferre suis subditis, irrequisito Urbis Vicario. Idem ibid. § 1, 7 et 14, et seq.

Cardinales Episcopi Suburbicarii, dum Romae 33
commorantur, manent extra Dioecesis suae fines. Idem ibidem, § 8. Excusantur autem a materiali residentia, vel quia Pontifex id sciens et patiens, ipsosque praeterea videns, non obstantibus muneribus, quibus pro Apostolicae Sedis utilitate occupantur, Suburbicariae Dioecesis regimen recte gerere posse, tacite cum eis dispensat; vel quia ad easdem rerum circumstantias, declarat, praeceptum Divinum de residentia non comprehendere casum illorum, qui certis muneribus in Urbe addicti, si non materialem residentiam in Dioecesi praesentes adimplent, formali certe satisfaciunt, non solum adhibita in id Ministrorum opera, sed propria etiam adiecta praesentia, dum ad ipsam Dioecesim visitandam percommode se conferunt; ibid. § 15.

Cardinalium Episcoporum Suburbicariorum 34
Cappella sita in Palatio Urbis, non debet censeri *fictione iuris,* ut aliqui praetendunt, adhaerens Episcopatui Suburbicario. Idem ibid. § 15.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De Iurisdictione Cardinalium in Ecclesiis suorum Titulorum secundum praesentem Ecclesiae disciplinam consulenda est Constitutio san. mem. Innocentii XII, incip. *Romanus Pontifex*, in Bullario eius parvo 108; ubi declaratum fuit, Cardinalibus Titularibus competere dumtaxat *Facultatem, seu Iurisdictionem in iis, quae servitium Ecclesiae seu Loci Pii, circa tamen disciplinam ecclesiasticam, et morum correctionem dumtaxat, concernunt.*

Hinc patet, iurisdictionem Cardinalium in Ecclesiis suorum Titulorum longe minorem ea esse, quae ipsis tribuitur ab Auctore, tum ab Albitio in sua dissertatione De Iurisd. Card. in Eccl. suorum Titulorum. De ea disserens Piton. de Controv. Patron. alleg. 41, num. 31, et plur. seq. secundum mox allegatam Const.: *Quae quidem Constitutio,* ait, *silere facit hanc quaestionem super Iurisdictione Episcopali per Cardinales Titulares praetensa, eo ipso quod eorum facultatem restringit ad ea, quae respiciunt servitium Ecclesiae cum illa taxativa,* dumtaxat: *quae omnem aliam Iurisdictionis speciem excludit,* etc. *Per quae verba Constitutionis Innocentianae non solum excluditur Iurisdictio in Populum et Parochianos, sed etiam tribuitur sola Iurisdictio domestica in respicientibus servitium Ecclesiae, circa disciplinam et correctionem morum, quae competit omnibus Capitulis Ecclesiarum, seu earum Vicariis, Praepositis, Prioribus, seu Archipresbyteris in forma extraiudiciali pro recto Ecclesiae gubernio, nempe faciendo ordinationes, et statuta in concernentibus disciplinam Ecclesiasticam, et contravenientes absque strepitu et figura iudicii mulctando per subtractionem distributionum et fructuum, vocis in capitulo, aliasque similes mulctas domesticas et extraiudiciales,* etc. *Neque extenditur haec facultas ad excessus graves, et ad Tribunal contentiosum, ubi delicta castigantur ad vindictam publicam,* etc.

Scripsit autem Pitonius de Iurisdictione Cardinalium in Ecclesiis suorum Titulorum in examine illius quaestionis, utrum erectio Beneficiorum in Ecclesiis Titulorum, reservatio iurispatronatus, et institutio pertineant ad Cardinales Titulares, an ad Cardinalem Urbis Vicarium. Caeterum haud assentior Pitonio, dum num. 8 et plur. sequent. asserit, hosce actus non competere nisi iis, qui vel Episcopali, vel quasi Episcopali, Iurisdictione pollent, quum possint ii etiam Praelato inferiori consuetudine, vel Privilegio competere. Vide Rot. cor. Falcon. dec. 19, num. 7, et dec. 2, num. 4, de Offic. Ordin. et Territ. separat. cor. Molin. dec. 549, num. 24, in Burgen. *Iurisdictionis S. Ioannis super Territorio separato,* 20 Ian. 1737, § 12 coram Reverendissimo P. D. Bussio nunc Decano, et 10 Maii 1738, § 15, cor. clar. mem. Calcagnin.

Ut autem ad propositum redeamus, de Iu- 42
risdictione Cardinalium in Ecclesiis suorum Titulorum confer eruditum virum Reverend. Tria in Synopsi S. R. E. Cardinalium praecipuorum Privileg. num. 17, ad num. 34 impressa post Plat. de Card. Dignit. et Officio, editionis Romanae anni 1746, ubi etiam de Iurisdictione Cardinalium in Ecclesiis Regularibus suorum Titulorum verba facit [1].

ADDITIONES CASINENSES.

Praeter Cardinales Episcopos sunt et tres Car- 43
dinales Patriarchalium Basilicarum Archipresbyteri, eorumque *ministerium,* ut Decret. verbis utamur, *in eo constituitur, ut diligenti cura provideant ministerium Cardinalium, qui solemne officium agere habent in communicatione Corporis et Sanguinis Domini nostri Iesu Christi; a sacrosancto die Dominico incipiendo per omnes Horas Canonicas indeclinabiliter perseverent; ut opus Dei digne ac sancte perficiatur ab eo cui committitur etc.* Et paulo post: *Provideat idem Archipresbyter, vitam Sacerdotum Cardinalium praeceptis sui obtemperando Episcopi, ne aliquando cedant, aut scurrilitate torpeant,* etc. Ac demum: *Si Episcopus defuerit, exceptis iis, quae prohibita sunt, Archipresbyter provideat cuncta quae Sacerdotum ministerio perfici debeant; Fontes benedicere, Infirmum Oleo perungere, Poenitentem infirmum (consulto Episcopo) reconciliare, Poenitentiam cunctis aliis Sacerdotibus iniungere, in praecipuis Festivitatibus aut ipse celebrationem Missae solemniter impleat, aut ad sui iussionem, cui committitur, peragat veneranter.* Textus in cap. 2, de Offic. Archi- 44
presbyt. lib. I, titul. 24. Quamvis vero praecipue Sanctissimus Pontifex id dicat de Archipresbytero Lateranensis Basilicae omnium Ecclesiarum capitis et Magistrae, haud asserimus quovis tempore Archipresbyterum Cardinalis dignitatem obtinuisse, quod ex illius Basilicae historia clare eruitur. Paschalem II adiuncta animarum cura Canonicis Regularibus S. Augustini, Lateranensibus inde dictis, B. Salvatoris Basilicam commisisse ex amplissima ipsius Pontificis Bulla compertum habemus. Sed Panvinus putat iam ab anno 400 id praestitisse S. Gelasium vocatis iisdem Regularibus Canonicis ut ad Divinam Psalmodiam intenderent,

[1] Multa de Cardinalibus suburbicariis, eorumque auctoritate, atque obligationibus adiicienda forent; sed ne actum agam, satis erit egregiam, quam supra memoratam P. Andreucci *de Episcopis Cardinalibus Suburbicariis* dissertationem indicare. (EDIT. BARBIELL.).

et Sacramenta populo ministrarent. Everso aut paulo post a Longobardis Casinensi coenobio, eiectisque Monachis, Ioannes III, ipsis prope Lateranensem Basilicam Monasterium aedificavit sub invocatione S. Ioannis Baptistae et Evangelistae ac S. Pancratii, atque Canonicis animarum curam tantum reliquit. Alexander II excitato Casinensi Monasterio iterum Canonicis Basilicae curam concredidit, et sic perdurarunt usque ad Bonifacii VIII tempora, qui an. 1300, eiectis Canonicis Regularibus, saeculares Clericos ibi constituit, Praebendasque ex monasterii bonis assignavit. Cumque splendorem accrescere vellet dignitatis Archipresbyteri Lateranensis, statuit ut hoc munus deinde a Cardinali exerceatur. Quamvis enim etiam ante Bonifacium aliquis fuit Archipresbyter Cardinalis Ecclesiae Lateranensis, ut ex Epistolis S. Petri Damiani probari potest, cum ipse epistolam mittat *ad Petrum S. R. E. Cardinalem Lateranensis Canonicae Archipresbyterum,* tamen Cardinalis Rasponi de Basil. Patriarch. Lateranen. lib. I, cap. 2, existimat, quod aliquando Cardinalis Archipresbyterali munere fungebatur, ut relaxatos Regulares Canonicos ad meliorem frugem compelleret. Huius autem dignitatis augmentum, nomen, munusque a Bonifacii institutione repetenda opinatur. Postea autem semper a Cardinali aliquo adeptam fuisse omnibus satis constat. Quaedam privilegia Cardinali Archipresbytero data sunt ex plurium Pontificum concessionibus, inter quas praeclara est Constit. Pauli Papae III *Cum sicut accepimus,* qua Archipresbytero Cardinali concessit omnimodam iurisdictionem in cognitione causarum Capituli et Canonicorum, sed Innocentius XII, anno 1694, fere omnia ista privilegia revocavit, et ad formam iuris Communis reduxit. Tamen cum Archipresbyter Cardinalis Basilicae S. Petri succedit iurisdictioni Cardinalis Episcopi Sylvae Candidae, multis adhuc gaudet privilegiis in laudata causarum cognitione. Vide Piazza Cardinalit. Hierar. pag. 329 et seq.

45 Ab Eugenii IV tempore invaluit consuetudo, uti habet Ughellius tom. I Ital. Sac. in Episc. Sabinen. ut Cardinales Presbyteri, *qui priores venissent ad Purpuram sibi illud munus Episcopatus* (suburbani) *deligerent, quod ex alicuius decessu contigisset vacare.* Quod vero consuetudo invexerat, Sixtus V sua constitutione *Postquam vetus,* etc. firmavit decernens, quod: *cum aliqua ex sex Cardinalibus Ecclesiis, quibus Episcopi Cardinales praesunt per Obitum, vel Translationem, aut alias pro tempore vacare contigerit; antiquior quidem Card. Praesbyter praesens, salvo cuique Episcopo Cardinali iure transeundi, ad eam dimissa priore, cui praeerat, ut moris est, promoveatur.* Nequeunt tamen hosce Episcopatus optare Diaconi Cardinales, nec Cardinales Presbyteri absentes a Curia quacumque ex causa; nam Optio expleri debet in Concistorio, ipsis praesentibus, consentiente Romano Pontifice, uti patet ex constitutione *Unde,* etc. Sixti V. Pius V tamen decrevit: *quod Cardinales praesentes in Urbe, et domi infirmitate detenti possint optare, ac si essent in Concistorio, derogans Decreto si quod obstaret quoad hoc.* Demum Clemens XII concessit, quod Cardinales absentes a Curia ex causa publica et ex destinatione Romani Pontificis optare possint, ac si essent praesentes; atque etiam voluit, quod: *Si quando evenerit Cardinales Patriarchali, Primatiali, Archiepiscopali, vel Cathedrali Ecclesiae Praefectos in dicta Curia ex legitima causa, aut Sedis Apostolicae licentia praesentes tum reperiri, cum factus fuerit locus vacationi alicuius ex sex Ecclesiis Suburbicariis huiusmodi, Romani Pontificis pro tempore existentis partes erunt, animum sedulo advertere et deliberare, dum absolventur a vinculo, quo priori Ecclesiae tenentur, ad effectum optandi et assequendi Ecclesiam vacantem ex dictis Suburbicariis, utrum expediat eis concedere administrationis, seu alio nomine, retentionem alterius Ecclesiae, cui antea praeerant, ac in primis, utrum ambae sint adeo propinquae, ut Pastoralem curam utrique commode impendere, suumque ministerium recte implere valeant.* Tandem idem Pontifex decrevit, ut Cardinales, qui unam ex Suburbicariis Ecclesiis obtinuerint, deinceps ad aliam, priore demissa, et Romano Pontifice approbante, semel tantum transire possint; salva tamen et illaesa facultate optandi praevia dimissione prioris, Ecclesiam Hostiensem.

Articulus IV. *Quoad Cardinalium privilegia.*

Summarium. 1. Cardinales primo gaudent privilegio Episcopis concesso, ut generali statuto, vel sententia interdicti, aut suspensionis non includantur, nisi eorum specialis, et expressa mentio fiat. - 2. Secundo, Cardinales gaudent privilegio eligendi sibi confessarium etiam non approbatum ab Ordinario. - 3. Imo Cardinales omnes possunt etiam suis familiaribus commensalibus confessarium etiam alias non approbatum designare. - 4. Hinc etiam ex praxi curiae dicti familiares in die paschatis accipiunt communionem in oratoriis suorum Cardinalium. - 5. Tertio, Cardinales de iure communi gaudent privilegio altaris portatilis. - 6. Hodie tamen Cardinales, aliique privilegiati omnes attendere debent quoad hoc novissimum decretum Clementis XI, de celebratione in oratoriis privatis, et posteriorem declarationem allatam sub verb. *Oratorium* num. 70. - 7. Quarto, Cardinales gaudent privilegio, quod lites, quas habent inter se, a Papa sint iudicandae et decidendae. - 8. Quinto, Cardinales in delicto debent ex iure antiquo convinci, antequam condemnentur, per testes 72, si sint episcopi; per 64, si sint presbyteri; et per 27, si sint diaconi. At contrarium hodie. - 9. Sexto, Cardinales exempti sunt a gabellis, datiis, tributis, et aliis oneribus cameralibus. - 10. Septimo, Cardinalium clerici omnes domestici, commensales se possunt illis in recitatione officii conformare. - 11. Octavo, Cardinales eo ipso, quod ad cardinalatus fastigium sunt assumpti, remanent soluti a patria potestate. -

12. Nono, Cardinales orto schismate, et duobus de papatu contendentibus, concilium congregare possunt. - 13. Decimo, a sententia ex voto Cardinalium, seu consensu lata, minime appellatur. - 14. Undecimo, Cardinales in beneficialibus non includuntur in regulis. Cancellariae faciendis post constitutionem 6 Urbani VIII, nisi fiant de consensu illorum, vel maioris partis. - 15. Duodecimo, Cardinales in commissis sibi Ecclesiis a Sede Apostolica, possunt beneficia conferre, et iurisdictionem exercere ante captam possessionem, et ostensionem litterarum. - 16. Tertio decimo, beneficia familiarium Cardinalium non possunt conferri per Papam sine consensu Cardinalis patroni. - 17. Quarto decimo, Cardinales iudicant familiares privative, quoad alios etiam Cardinales, et ideo etiam Vicarius Papae non iudicat tales familiares, sed eos remittit suo Cardinali, qui ad poenam habet privatum carcerem. - 18. Quinto decimo, Cardinales gaudent privilegio habendi partem redituum Camerae Apostolicae. - 19. Sexto decimo, Cardinali asserenti aliquid actum in praesentia Papae, vel dicenti sibi vivae vocis oraculo a Papa mandatum fuisse, credi debet. - 20. Decimo septimo, Cardinali asseeenti se esse legatum, creditur circa ordinariam potestatem, etiamsi literas suae legationis testes non exhibeat. - 21. Decimo octavo, Cardinalis dicto, de consuetudine curiae, statur in his, quae dicta, vel facta sunt coram eo. - 22. Decimo nono, Cardinales Episcopi habentes indultum, possunt, non obstante decreto sanctae memoriae Clementis VIII, ante vacationem unire seminario beneficium, quod obtinet familiaris Papae defuncti. - 23. Vigesimo, privilegia omnia Episcopis ob status dignitatem concessa, ad Cardinales extenduntur propter maiorem eorum dignitatem, quam habent. - 24. De plurimis aliis privilegiis, quibus gaudent omnes Eminentissimi Cardinales. *Remissive.* - 25. De numero privilegiorum Cardinalium. - 26-29. De privilegio Cardinalium in testando. - 30. Cardinalis professus ex ordine Hierosolymitano testare non potest sine Pontificis permissione. - 31-38. De caeteris privilegiis Cardinalibus concessis.

Cardinales primo gaudent privilegio Episcopis concesso in cap. *Quia periculosum*, 4, de sentent. excommun. in 6, ut generali Statuto, vel Sententia Interdicti, aut Suspensionis non includantur, nisi eorum specialis, et expressa mentio fiat. Alban. de Cardin. qu. 42, priv. 31; Azorius part. 3, lib. IV, cap. 3, quaest. 20, vers. 12; Henriquez in Summa lib. XIII, c. 34, § 2, lit. X; Bellet. disquisit. Cler. part. 1, tit. de Disciplin. Cleric. § 2, num. 48; Barb. lib. I Iuris. Eccles. cap. 4, num. 69; Hurtado de Censuris tract. de Suspens. diffic. 9, n. 23; 2 Diana part. 5, tr. 5, resol. 46. Secundo, Cardinales gaudent privilegio eligendi sibi Confessarium, etiam non approbatum ab Ordinario, ut colligitur ex cap. *Ne pro dilatione* 16, de poenitentiis et remissionibus, ibi: *Ne pro dilatione poenitentiae periculum immineat animarum, permittimus Episcopis et aliis Superioribus, nec non minoribus Praelatis exemptis, ut etiam praeter sui Superioris licentiam providum, et discretum sibi possint eligere Confessorem.* Nam vides, quod haec facultas conceditur Episcopis et aliis Superioribus; Cardinales autem, ut patet ex dictis *articulo secundo*, sunt Superiores Episcopis Dignitate et Iurisdictione. Tum quia esto id clare et expresse non colligatur ex dicto textu, consuetudine tamen ita obtentum est. Reginaldus in praxi Poenit. tom. 1, lib. I, cap. 5, sect. 1, n. 32; Toletus in Summa lib. VI, cap. 13, num. 5; Lugo de Sacram. Poenit. disp. 19, sect. 1, num. 5; Henriquez in Summa lib. VI, cap. 13, § 5; Paul. Comitol. respons. moral. lib. I, qu. 101, num. 4; Lezana verb. *Cardinalis*, num. 7; Barbosa in d. cap. *Ne pro dilatione*, num. 4; Fagnan. ibidem num. 40 et seq.; Card. Petra tom. 1 in Comment. unic. Ioan. XV, n. 49; Azorius institut. moral. part. 2, lib. IV, cap. 3, qu. 16. Qui tamen ibid. vers. *Quaerens an Cardinales*, subdit Sacram Congregationem censuisse non posse Episcopum iam eligere Sacerdotem non subditum, qui a proprio Episcopo non sit approbatus, quasi innuens, nunc post Concilium Tridentinum non posse Cardinales, qui nec sunt Episcopi, nec Legati, confiteri alicui, qui non sit ab Ordinario approbatus, quod etiam sentit Scipio de Rubeis in Aphorism. Episcop. verb. *Cardinalis*, num. 5, et Fagn. in d. cap. *Ne pro dilatione*, num. 53, et 62 cum seq. Sed illos reprobant Nald. in Summa verb. *Cardin.* num. 8; Ludovic. a Cruce in Bulla Cruciatae disp. 1, c. 2, dub. 22, n. 11, cum seq.; Turrian. de Poenit. disp. 23, dub. 3; Boss. de Iubilaeo sect. 4, casu 2, § 4, num. 11 citati a Diana moral. resol. part. 5, tract. 2, resol. 10, et quod Cardinales possint sibi eligere Confessarium non approbatum ab Ordinario, etiamsi non sint Cardinales Episcopi, tenent expresse Toletus, Lugo, Lezana, loco supra citato et alii. Immo Cardinales omnes 3 possunt etiam suis Familiaribus commensalibus Confessarium, etiam alias non approbatum, designare, ex eodem fundamento, et quia sunt veluti Pastores proprii suae familiae, ita ut ea non subiiciatur, quoad Sacramenta, Parochiali locorum, in qua resident Cardinales, sed solum ipsis Cardinalibus. Naldus in Summa verb. *Cardinalis*, num. 8; Lugo et Lezana, loc. cit. Hinc etiam ex praxi Curiae dicti Familiares in 4 die Paschatis accipiunt Communionem in Oratoriis suorum Cardinalium. Ludovicus a Cruce in Bulla Cruciatae disp. 1, cap. 2, dub. 22, num. 17; Diana part. 5, tract. 2, resol. 10; Lezana loc. cit. num. 7 [1].

Tertio, Cardinales de Iure communi gaudent 5

[1] Dubium est ut vel ex ipso auctore liquet, an Cardinales, qui Episcopi non sint, possint sibi confessarium eligere ab Ordinario non approbatum, et multo magis, num huiusmodi confessarium ad excipiendas familiarium confessiones deputare possint. Quam ob rem cum de valore Sacramenti agatur, quod sine debita iurisdictione nullum esset, nisi aliunde ex expressa Pontificis concessione constet, hoc privilegium habere Cardinales, ex allatis rationibus concludi non potest, ut auctor contendit, posse revera ita sibi eligere, vel familiaribus deputare confessarium. *(Nota Romani Theologi.)*

Animadversiones auctoris. In verb. *Cardinalis*, art. 3,

privilegio Altaris portatilis, seu viatici, de quo in cap. final. de privileg. in 6, uti ibi ipsos comprehendi declaravit Sacr. Congreg. Conc. teste Fagnan. in cap. *Ne pro dilatione* 16, 6 de poenit. et remission., n. 46. Hodie tamen Cardinales aliique privilegiati omnes attendere debent quoad hoc novissimum Decretum Clementis XI, de Celebratione in Oratoriis privatis, quod ad Litteram refertur sub verb. *Oratorium*, num. 5, vide ibi num. 5 et 70, ubi affertur 7 posterior declaratio observanda. Quarto, Cardinales gaudent privilegio, quod lites, quas habent inter se, a Papa sint iudicandae et decidendae. Paulus IV, Constit. incip. *Cum saepius*. 8 Quinto, Cardinales in delicto debent ex Iure antiquo convinci, antequam condemnentur, per testes 72 si sint Episcopi; per 64 si sint Presbyteri; et per 27 si sint Diaconi; cap. *Praesul* 2, qu. 5, caus. 2, ibi: *Praesul non damnetur nisi cum 72 testibus; Presbyter vero Cardinalis nisi cum 64 testibus non deponatur; Diaconus autem Cardinalis Urbis Romanae nisi cum 27 testibus non condemnabitur.* At 9 vide verb. *Testis*, art. 4, num. 6. Sexto, Cardinales exempti sunt a Gabellis, Datiis, Tributis et aliis oneribus Cameralibus, et non comprehenduntur in Bulla revocatoria Innocentii X. Sic idem Constit. 7 incip. *Et si ea*. 10 Septimo, Cardinalium Clerici omnes, Domestici, commensales se possunt illis in recitatione Officii conformare; cap. fin. Clement. de celebr. 11 Missar. Octavo, Cardinales eo ipso, quod ad Cardinalatus fastigium sunt assumpti, remanent soluti a Patria potestate; Manfred. de Cardin. cap. 8, privileg. 8; Azorius part. 2, lib. IV, cap. 3, qu. 20, vers. 11; Zechius de Republ. Christian., tit. 3 de Card., num. 9, privil. 8; Germon. de Indultis Card. § *Quod tu Romanam*, n. 3; Diana part. 5, tract. 2, res. 32; Molina de iustitia tract. 2, disp. 229, num. 8; 12 Barbosa loc. cit., n. 70 et alii passim. Nono, Cardinales orto schismate, et duobus de Papatu contendentibus, Concilium congregare possunt; Manfred. de Cardinal. cap. 31; Sebast. Caesar. in relect. de Eccles. Hierarch. disp. 1, § 5; Barbosa loc. cit., num. 76, et alii passim cum Fagnano in cap. *Cum olim* 14, de Maior. et Obedient. num. 50. Decimo, a sententia ex 13 voto Cardinalium, seu consensu lata minime appellatur; Alban. de Cardinal. quaest. 42, vers. 3; Azorius dict. quaest. 20, vers. 3; Manfred. de Cardinal. decis. 30; Barb. loc. cit. num. 62 et plures alii apud Dianam dict. part. 5, tract. 2, resol. 36 per cap. *Ecclesia habet Senatum* 7, caus. 16, quaest. 1.

Undecimo, Cardinales in Beneficialibus non 14 includuntur in Regulis Cancellariae faciendis post Constitutionem 6 Urbani VIII nisi fiant de consensu illorum, vel maioris partis. Urbanus VIII Const. 6, incip. *Sanctissimus*, c. 70; Barbosa loc. cit. num. 54, cum plurimis ibi citatis. Duodecimo, Cardinales in commissis 15 sibi Ecclesiis a Sede Apostolica possunt Beneficia conferre, et Iurisdictionem exercere ante captam possessionem et ostensionem Litterarum, non obstante decisione Extravag. *Iniunctae*, de elect. inter communes; Ludov. Gom. in prooem. Reg. Cancell. qu. 4, n. 9; Gonzal. in reg. 8 Cancell.; Gloss. 21, n. 7; Selv. de Benefic. part. 2, quaest. 3, num. 45, vers. *Octavum*; Iul. Lavor. variar. lucubrat. tom. 1, tit. 4, cap. 15, num. 10; Diana part. 5, tract. 2, resol. 13, et Rota in Burgen. *Canonicatus*, 3 Iunii 1583 coram Cardinal. Lancellot. sen. Tertiodecimo, Beneficia Familiarum Cardina- 16 lium non possunt conferri per Papam sine consensu Cardin. Patroni. Aegid. Bellam. vers 19, num. 2, vers. 5; Barbosa loc. cit. num. 84 et alii. Quartodecimo Cardinales iudicant Fa- 17 miliares privative quoad alios etiam Cardinales et ideo etiam Vicarius Papae non iudicat tales Familiares, sed eos remittit suo Cardinali, qui

---

n. 30, valde restringunt *additor et theologus* iurisdictionem Cardinalium in suis titulis, et a. 4, post n. 4, denegat *theologus* ipsis Cardinalibus facultatem eligendi confessarium non approbatum ab Ordinario, et deputandi pro recipiendis confessionibus suorum familiarium. Ego studui, quantum potui cum assistentia iuris, et auctoritate DD. magnificare, ut par est, eorum Eminentissimam dignitatem, probe sciens cum Eminent. Petra tom. I Commentar. in Constit. unic. Ioannis XV, n. 46, et pluribus aliis a me allegatis, quod nulla maior est dignitas in Ecclesia Dei post Vicarium Christi, cardinalatu; et Clariss. Riganti in regulas Cancellar., tom. II, pag. 257, num. 92, quod cardinalatus est summa dignitas nobilior episcopatu, et summus gradus post pontificatum; et Card. de Luca de Iurisd., discur. 116, sub n. 8, quod eorum collegium est dignior, ac primus senatus qui sit in mundo: et Sacra Rota Rom. allegata a Monacello, tom. IV, Rom. Ed. in Append. dec. 7, n. 49; et dec. 18, n. 9, 10, 32 quod Cardinalis in sua Ecclesia titulari non solum habet iurisdictionem quasi episcopalem, sed transcendit etiam veram episcopalem; et dignitas cardinalitia in Ecclesia titulari nihil diminuitur, ex quo in pluribus non conveniat cum Episcopo; ibid. dict. dec. 18, num. 22 et 23. Unde Card. Petra loc. cit. num. 47 ad 49, sic expresse tradit: Immo si fiat mentio in aliquo canone de privilegio Episcopis concesso, eorumque superioribus, concessum intelligi debet etiam Cardinalibus, puta in cap. final. de Privilegiis, lib. VI et cap. *Ne pro dilatione* 16, de Poenit. et remission., in quorum primo permittitur usus altaris portatilis Episcopis, et eorum superioribus, et tamen intelligitur permissus etiam cardinalibus, ex declaratione Sac. Cong. Concil. ut cit. Fagnan. in cap. *Ne pro dilatione* n. 46 de Poenit. et remiss. In secundo vero, cum facultas data fuerit Episcopis, et superioribus eligendi confessarium, illam intelligendum esse datam: nedum Legatis, aliisque superioribus Episcopis, puta metropolitanis, et patriarchis, sed etiam Cardinalibus, ut tradit cit. Fagnan., num. 50. Videatur dictus celeberrimus canonista Fagnanus in cit. c. *Ne pro dilatione* per tot., et in cap. *Cum contingat*, de Aetat. et qualitat., et in cap. *His, quae* de maior. et obed. per tot. ubi multa, et in cap. *Ex gestis*, num. 11 de Clericis non residentib. ubi tradit, quod Cardinalis in suo titulo curam habet animarum tam fori poenitentialis, quam contentiosi. Vide Andreucc. de Card. in gen., diss. 2, n. 24.

ad poenam habet privatum Carcerem. Sic de stylo Curiae servari testatur Clar. § fin., qu. 35, num. 17; Card. Tusch. tom. 1, concl. 100, num. 52; Carol. de Grassis de effect. Cleric. effect. 1, num. 151; Carleval. de iudic. lib. I, tit. 1, disp. 2, quaest. 9, sect. 9, num. 509; Diana part. 5, tract. 2, resolut. 25 et alii [1].

18 Quintodecimo, Cardinales gaudent privilegio habendi partem reddituum Camerae Apostolicae; cap. *Ubi periculum*, § *Provisiones*, de election.

19 tit. 6. Sextodecimo, Cardinali asserenti aliquid actum in praesentia Papae, vel dicenti sibi vivae vocis oraculo a Papa mandatum fuisse, credi debet; Imol. et Felin. in cap. *Quod super his* de fid. instrumen.; Caputaq. part. 1, dec. 95; Barbat. de praestant. Card. part. 2, quaest. 1; Card. Tusch. tom. 1, conclus. 103, num. 1; Diana dict. tract. 2, resol. 31 et alii passim.

20 Decimo septimo, Cardinali asserenti se esse Legatum, creditur circa Ordinariam potestatem, etiamsi Literas suae Legationis non exhibeat; cap. *Nobilissimus vir* 3, dist. 97. Alban. de Card. qu. 24; Selva de Benefic. part. 2, qu. 3, num. 46; Barbosa loc. cit. num. 63, cum

21 pluribus ibi citatis. Decimo octavo, Cardinalis dicto, de consuetudine Curiae, statur in iis, quae dicta, vel facta sunt coram eis; c. *Constitutis*, et ibi Hostiens. de appel. Abb. cons. 8, l. 2, col. 3, vers. *Primo enim;* Card. Tusch. loc. cit. concl. 103, n. 8; Diana dict. part. 5, tract. 2, resol. 31; Barbosa loc. cit. num. 65.

22 Decimo nono, Cardinales Episcopi habentes Indultum, possunt, non obstante Decreto Sanctae memoriae Clementis VIII ante vacationem unire Seminario Beneficium, quod obtinet Familiaris Papae Defuncti. Sacr. Congreg. Conc. in Tudertina 15 Aprilis 1628, apud Sellium in select. Canon. cap. 2, num. 26 et Barbosa

23 Apostolicar. Decis. collect. 131, num. 21. Vigesimo, Privilegia omnia Episcopis ob status Dignitatem concessa, ad Cardinales extenduntur propter maiorem eorum Dignitatem, quam habent ex Constitutione Eugenii IV incip. *Non mediocri*. Sic expresse tenet Paulus Layman in Theolog. moral. lib. I, tract. 5, part. 3, cap. 2, num. 1; Diana d. part. 5, tract. 2, resol. 48; Barbosa loc. cit. num. 77 et alii

24 passim. Plurimis aliis privilegiis gaudent omnes Eminent. Cardinales, sed quia nimis operosum esset hic ea omnia retexere, relinquuntur videnda apud Alban. Manfr. Dian. Germ. Zech. Lorich. Azor. et alios de ipsis diffuse tractantes.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

25 De singulis Cardinalium Privilegiis disserere longum esset, limitesque excederet additionum. Eo vel maxime, quod de numero eorum non convenitur. Albanus triginta tria enumerat privilegia, Cohellius quadraginta unum, Manfredus octoginta novem, quidam in opere manuscripto, cuius meminit Germonius, tercentum. Vide, si lubet, Reverendissum Tria in Synopsi S. R. E. Cardinalium praecipuorum Privilegiorum impressa post Plat. de Cardinal. Officio et Dignitate, editionis Romanae anni 1746.

Illud vero hic non omittendum, quod Car- 26 dinales inter alia hoc donati sunt Privilegio, ut testamentum facere possint, non secus ac milites. Rota cor. Crisp. dec. 339, num. 1. Nota vero, Cardinales non gaudere in testando 27 militum Privilegio quoad ea, quae militibus ratione imperitiae tributa sunt, adeoque haeredem in re certa instituere nequire. Rota cor. Crisp. dict. dec. 339, num. 13.

Possunt itaque solum Cardinales ad instar 28 militum sine solemnitatibus testari, et sic Schedula ab ipsis scripta, vel subscripta ulla solemnitate a iure civili praescripta, et sine ulla praesentia Testium valet uti testamentum. Lanfredin. Resp. Eccles. 4, n. 4. Quod si Cardinalibus placeat testamentum mutare, vel novum condere, eodem semper ii gaudent Privilegio non adhibendi solemnitates. Idem supremum Tribun. coram Crisp. dicta dec. 339, num. 18.

Nonnumquam vero dubitari solet, an sche- 29 dula a Cardinali relicta contineat certam, ac determinatam eius voluntatem; vide ubi res postulat Lanfredin. Respons. Eccl. 27, n. 28 utrobique per tot. qui docte pro more materiam discutit.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

Cardinalem Professum ex ordine Hieroso- 30 lymitano, cum sit vere et stricte quoad substantialia Religiosus, non habere dominium, ac proprietatem rerum, nec de iis testari posse sine speciali summi Pontificis concessione. Hanc autem ut rite obtineat, debet in precibus utrumque, quod habet ad testandum, cum ex clericatu, tum ex statu religioso impedimentum exprimere. Andreuccius in diss. de Card. professo ex ordine militari S. Ioannis Hierosolymitani, in qua etiam de huiusmodi Cardinalibus alia disputat satis curiosa, ac parum obvia, num. 23.

Alia inter privilegia Cardinalibus competentia 31 est hoc quod super beneficiis ab ipsis possessis imponi nequeat pensio. Privilegium hoc concessum fuit ab Urbano VIII ut patet ex Constitut. 145 in Bullario Mainardi.

Quaestionis est, an, ut Cardinales gaudere 32

---

[1] Hodie Cardinales non amplius iudicant suos familiares, praesertim si delicta, et crimina committant, nec privatos habent carceres, ut auctor asserit, teste Farinaccio consil. 134, n. 6, sed in eos oeconomicum tantum dominium habent, scilicet correctionis tantum; vide Cohellium citat. pag. 176, Privileg. 21. *(Nota Romani Theologi.)*

hoc privilegio possint, sufficiat, quod sint reservati, an vero necesse sit, quod publicati sint. Meo iudicio non aliter privilegio hoc gaudere queunt, quam si sint publicati. Regula enim est, quod privilegia, quae conceduntur ratione alicuius dignitatis, incipiunt non a die collatae dignitatis, sed a die notificatae dignitatis. Ita tradunt Brunem. ad t. Codicis de cons. num. 7, l. 12; Hoppius in Comm. ad instit. lib. I, tit. 12, § 4, num. 3, ibi: *Codicillis id est litteris de collata dignitate testantibus. Ex quo colligere licet privilegia ob officium alicui competentia non a tempore suscepti officii, sed a tempore, quo quis Codicillos accipit inchoari.* Martini Iurisprud. civil. secund. ord. instit. lib. I, tit. 12, § 4, num. 9, ibi: *Codicillis praestitis, id est litteris principalibus, quae dignitatem collatam testantur. Hodie diplomata vocamus, unde non a die suscepti officii, sed a tempore quo quis diploma accepit privilegia ob officium competentia inchoari.*

33 At privilegium hoc concessum ab Urb. VIII ratione dignitatis concessum est. Atque hinc gaudere eo minime possunt Cardinales si sint reservati et non publicati. Profecto, si ante publicationem Pontifex intereat, desinunt esse Cardinales, ideo ante publicationem simplicis Praesulis figuram gerunt, qui cum hoc non gaudeant privilegio, nec eodem gaudere poterunt, licet ad Purpuram destinati quousque non sint ad eam publice renuntiati.

34 I. Inter privilegia Cardinalibus concessa recensetur ius exercendae iurisdictionis in suis dioecesibus post Pontificis confirmationem etiam non capta possessione, et quin Bullas Pontificias ostendant Diana, Garcia, aliique Canonistae, non tamen exempti sunt a triennali visitatione Liminum iuxta Constit. Sixti V *Romanus Pontifex,* cuius vigore contravenientes poena plectuntur suspensionis ab ingressu Ecclesiae, ab administratione temporalium et spiritualium, et a fructibus Ecclesiae Episcopalis. Bonacina de cens. partic. disput. 3, quaest. 6, punct. 7; Barbosa praetermis. ad collect. in Extrav. lib. I, t. 8, de maior. num. 5.

II. Romae commorantes possunt beneficia 35
in suis dioecesibus vacantia providere. Quaestio est, an in Beneficiis curatis debeat praecedere concursus. Negant alii, alii affirmant, de quibus vide Andreuc. Hierarchia Ecclesiast. lib. II num. 20, § 9.

III. Cardinales etiam non Episcopi in Con- 36
ciliis generalibus ius habent praesentiae et suffragii, ut in tribus Concil. Lateranensibus, in duobus Lugdunens., in Viennensi, in Constantiensi, in Florentino et tandem in Tridentino.

IV. Offendens Cardinales est reus laesae ma- 37
iestatis. Cap. *Felicis,* de poenis in 6 et incurrit excommunicationem in Bulla Coenae, in quam incidit etiam, qui sciens, non denunciet conspirantem contra Cardinalem ex Const. S. Pii V 19 Ianuar. 1569, ob mortem attentatam contra S. Carolum Borromeum Bened. XIV de Synod. Dioec. lib. IX, c. 6, § *verum Communis* in fin.

V. Etenim statim ac ad purpuram promo- 38
ventur Patritii fiunt scripti in diademate Principis, et pars corporis ipsius reputantur ex Navarr. tom. 3, cons. de dat. et promis., n. 10, quem allegat Andreuc. loc. cit. de Cardin. in gen. dissert. 2, de privileg. Cardin.

Articulus V. *Quoad Cardinales in Conclavi et sede vacante.*

Summarium. 1. Cardinales ingredi debent conclave transactis decem diebus a morte Papae. - 2. Cardinales non possunt habere in conclavi ultra duos servientes clericos vel laicos sibi benevisos. - 3. In conclavi Sede Apostolica vacante debet adesse unus religiosus pro confessionibus audiendis a maiori parte Cardinalium per secreta suffragia eligendus. - 4. Cardinales Episcopi audita morte Papae tenentur accedere ad conclave, et post duos menses ab electione, et coronatione Papae redire ad suum episcopatum sub poena contra Episcopos non residentes. - 5. Cardinales non intrantes conclave, vel exeuntes sine causa, non sunt amplius requirendi, nec admittendi ad electionem faciendam. - 6. Cardinalibus infirmis exeuntibus a conclavi, alii debent prosequi electionem, et convalescentes possunt redire. - 7. Similiter absentes, qui intra decem dies non se stiterunt, si supervenerint re integra, debent admitti ad conclave. - 8. Dato casu, quo Papa pereat extra civitatem Romanam, vel extra eam, in qua erat curia, tunc Cardinales tenentur convenire in civitate, in cuius territorio, seu districtu Pontifex obiit; et ibi in palatio episcopali, vel alio commodiori loco construere conclave, et Papam de more eligere. - 9. Ex Constitutione Gregorii X, in cit. c. *Ubi periculum,* deberent Cardinales habitare in habitatione communi; sed Clemens VI, constit. incip. *Licet,* decrevit, ut eorum cellae per cortinas dividantur. - 10. Cardinales in conclavi nulli alteri negotio vacare possunt, quam negotio electionis Pontificis, nisi Ecclesiae necessitas urgeat; et tunc negotia, quae peraguntur, debent esse omnibus nota. - 11. Cardinales in conclavi nullos debent admittere ad se venientes, nec cuiquam debet dari aditus ad ipsos, et facultas cum eis secrete loquendi. - 12. Nec cuiquam licet mittere ipsis Cardinalibus, vel alicui eorum nuncium, vel scripturam, aut cum aliquo ipsorum secrete de negotiis loqui sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae. - 13. Gregorius X, in cit. c. *Ubi periculum* statuit, ut Cardinales intra tres dies deberent Pontificem eligere; alias iis transactis, per 5 dies sequentes unum solum ferculum haberent; et si intra 5 non eligerent, pane tantum, vino, et aqua reficerentur. - 14. Et merito haec lex constituta fuerat, ad praecavenda de caetero infinita propemodum detrimenta, quae passa fuerat Ecclesia in tam longa Sedis Apostolicae vacatione continuata post mortem Clementis IV, sui immediati praedecessoris per annos duos, menses novem, et dies duos. - 15. Haec Gregorii X constitutio fuit de facto post eius mortem statim a Cardinalibus executioni demandata, utpote qui elegerunt Innocentium V, prima, vel altera die ab ingressu in conclave. - 16. Cardinales in conclavi excludi non possunt ab electione activa vel passiva, ratione excommunicationis, suspensionis, vel interdicti. - 17. Plura alia observanda a Cardinalibus in conclavi fuerunt statuta ab ipso Gregorio X, in cit. cap. *Ubi periculum,* a Clem. VI, constitutione incip. *Licet,* a Concilio Constantiensi sess. 41, a Pio IV, constit. incip. *In eligendis.* - 18. Sed in variis fuerunt moderata, et reformata a Gregorio XV, constitutione incip. *Decet*

Romanum, et ab Urbano VIII, constit. incip. *Ad Romani*; quae adhuc hodie observantur. - 19. Cardinales in conclavi existentes possunt in suis titulis iurisdictionem exercere non personaliter, ssd per suos Vicarios et ministros. - 20. Sic etiam maior Poenitentiarius in conclavi existens, potest, non personaliter, sed per officiales poenitentiariae exercere officium suum extra conclave. - 21. Sic pariter Camerarius Cardinalis in conclavi existens potest, non per se, sed per suos ministros et officiales, suum exercere officium. - 22. Cardinales non sunt cogendi intrare conclave, nisi in casu, quo nullus vellet intrare, vel in casu, quo non electo Pontifice, omnes simul, vel successive exire contingeret. - 23. Sede vacante Cardinalium collegium non succedit Pontifici in his quae ratione excellentiae, dignitatis, eminentiae, ac praerogativae tantum sunt reservata. - 24. Unde sede vacante nec potest Cardinalium Collegium creare Cardinales. - 25. Immo sede vacante nec potest Cardinalium Collegium restituere, et habilitare Cardinales per Papam privatos, seu depositos, nequidem ad vocem. - 26. Nec potest sede vacante tradere insignia cardinalatus Cardinalibus nuper creatis, eisque os claudere et aperire. - 27. Nec potest sede vacante Episcopos creare, vel electos confirmare, nec iam creatos deponere. - 28. Cardinalium Collegium, sede vacante, beneficia conferre non potest. - 29. Nec mirum, quia nec inferiora collegia hoc habent mortuo praelato. Quamvis iurisdictio praelati, sede vacante, transeat in collegia inferiora. - 30. Et iurisdictio et potestas Papae, sede vacante, non transeat in Collegium Cardinalium. - 31. Unde in hoc Collegium Cardinalium est deterioris conditionis, quam sint inferiora collegia, in quae sola transit iurisdictio, sede episcopali vacante, et non in Collegium Cardinalium, vacante Sede Apostolica. - 32. Assignatur ratio specialitatis, et diversitatis. - 33. Cardinales, sede vacante, nec in arduis possunt se immiscere, nisi pro terra Ecclesiae defendenda, et grandi evidenti periculo imminenti. - 34. Cardinalium Collegium, sede vacante, nullam potestatem, aut iurisdictionem habet, gratiam aliquam, aut iustitiam faciendi, aut factam per Pontificem mortuum executioni demandandi. - 35. Potest autem Collegium Cardinalium, sede vacante, mittere unum Cardinalem pro terra Ecclesiae defendenda, vel evidenti ingenti periculo. - 36. Sic etiam potest Cardinalium Collegium mittere Cardinalem ad Papam electum in absentia, et ad illum reducendum ad urbem; illique expensas necessarias constituere de reditibus Romanae Ecclesiae. - 37. Qui tamen missus Cardinalis in utroque casu, non esset proprie legatus cum iurisdictione, et potestate Legati, sed nuncius ad illam tantummodo necessariam defensam; vel ad nudum illud ministerium facti. - 38. Item potest Collegium Cardinalium, sede vacante, Legatum missum a Papa revocare, ex magna et evidenti necessitate. - 39. Non autem sic posset revocare sine magna et evidenti necessitate. - 40. Duobus de Papatu contendentibus, et generale concilium convocare renuentibus, potest fieri convocatio a Collegio Cardinalium - 41. Cardinalium Collegium potest, et debet intrusum in papatu anathematizare, et extrudere. - 42. Cardinalium Legatorum Apostolicorum officium non expirat per obitum Papae, seu sede vacante. - 43. Congregationum Cardinalium facultates sunt perpetuae, et non expirant per obitum Papae; sed etiam durant in tempus Pontificum successorum. - 44. Creato Pontifice facultates congregationum nunquam consueverunt renovari, sed fiunt congregationes prout solebant vivente Papa praedecessore. - 45. Licet congregationum Cardinalium facultates per obitum Papae non expirent, tamen sede vacante, Cardinalibus in conclavi manentibus debent conquiescere, et dormitare, quoad negotia illa, et causas, quae in congregatione expediuntur per subscriptionem Cardinalis praefecti, seu habentis sigillum. - 46. Congregationum Cardinalium autem negotia quae in communi forma a solo secretario expediri solent, possunt etiam expediri sede vacante. - 47. Et sic per secretarium congregationis Episcopor. et Regul. possunt, sede vacante, Cardinalibus in conclavi manentibus, expediri licentiae pro puellis educandis; et eadem ratione dari potuerunt transumpta et duplicata, seu ut vocant: *Ita reperitur*, et alia huiusmodi. - 48-50. De constitutionibus quas Cardinales initio conclavis servare promittunt.

11 Cardinales ingredi debent Conclave transactis decem diebus a morte Papae. Gregorius X in cap. *Ubi periculum*, de elect. in 6, ibi: *Cardinales, qui fuerint in Civitate ipsa praesentes, expectare decem diebus tantummodo teneantur quibus elapsis, sive absentes venerint, sive non,* 12 *ex tunc omnes conveniant in Palatio*, etc. Cardinales non possunt habere in Conclavi ultra duos servientes Clericos, vel Laicos, sibi benevisos. Conc. Constant. sess. 41, ibi: *Quilibet non habeat ultra duos servientes Clericos, vel Laicos, quos duxerit eligendos, et simpliciter permittantur duos habere per Constitutionem Clem. VI licet in Constitutione: Ubi maius, non liceret habere duos, nisi ex patenti neces-* 13 *sitate*. In Conclavi Sede Apostolica vacante, debet adesse unus Religiosus pro Confessionibus audiendis, a maiori parte Cardinalium per secreta suffragia eligendus [1], Pius IV in 14 Constit. 63, incip. *In eligendis*, § 18. Cardinales Episcopi, audita morte Papae tenentur accedere ad Conclave, et post Papae electionem et coronationem etiam per duos menses manere, et deinde redire ad suum Episcopatum sub poena contra Episcopos non residentes. Urbanus VIII Const. incip. *Sancta Synodus*.

Cardinales, non intrantes Conclave, vel ex- 5 euntes sine causa, non sunt amplius requirendi, vel admittendi ad electionem faciendam. Conc. Constant. sess. 41. Cardinalibus infirmis ex- 6 euntibus a Conclavi, alii debent prosequi electionem et convalescentes possunt redire: cap. *Ubi periculum*, de elect. in 6 et Conc. Constantien. sess. 41. Similiter absentes, qui intra 7 decem dies non se stiterunt, si supervenerint re integra, debent admitti ad Conclave cit. cap. *Ubi periculum;* et cit. Concil. Constantien. ibidem.

Dato casu, quo Papa pereat extra Civitatem 8 Romanam, vel extra eam, in qua erat Curia, tunc Cardinales tenentur convenire in Civitatem, in cuius Territorio, seu districtu Pontifex obiit, et ibi in Palatio Episcopali, vel alio commodiori loco construere Conclave, et Pa-

[1] Quamquam olim ly *Religiosus* virum regularem indigitare multi contenderent: nunc tamen omnis disputatio sublata esse videtur, cum in novissimo conclavi confessarius delectus fuerit ex clero saeculari Illustriss. DD. Adeodatus Barcali, qui SS. D. N. PP. Clementis XIII est a confessionibus.

pam de more eligere; nisi tamen talis Civitas sit interdicta, vel contra Ecclesiam Romanam in aperta rebellione persistat, quo casu in aliam viciniorem, non interdictam, nec rebellem debent convenire, dict. cap. *Ubi periculum,* de
9 elect. in 6. Ex dicta Const. Greg. X in cap. *Ubi periculum,* deberent Cardinales habitare in habitatione communi, sed Clemens VI, Const. 5 incip. *Licet*, decrevit, ut eorum Cellae per cortinas dividantur. Conc. Constant. sess. 41.
10 Cardinales in Conclavi nulli alteri negotio vacare possunt, quam negotio electionis Pontificis, nisi Ecclesiae necessitas urgeat, et tunc negotia, quae peraguntur, debent esse omnibus nota: d. cap. *Ubi periculum.*

11 Cardinales in Conclavi nullos debent admittere ad se venientes; nec cuiquam debet dare aditus ad ipsos, et facultas cum eis secrete loquendi. Greg. X in d. cap. *Ubi periculum,* ibi: *Nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat, vel facultas secrete loquendi cum eis, nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi praesentium pro his tantum, quae ad electionis in-*
12 *stantis negotium pertinent, vocarentur.* Nec cuiquam licet mittere ipsis Cardinalibus, vel alicui eorum nuncium vel scripturam, aut cum aliquo ipsorum secrete de negotiis loqui, sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae, d. cap. *Ubi periculum,* ibi: *Nulli etiam fas sit ipsis Cardinalibus, vel alicui eorum nuncium mittere, vel scripturam; qui vero contrafecerit, scripturam mittendo, vel nuncium, aut cum aliquo ipsorum secreto loquendo, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.*
13 Gregorius X in d. cap. *Ubi periculum,* statuit, ut Cardinales intra tres dies deberent Pontificem eligere, alias iis transactis, per 5 dies sequentes unum tantum ferculum haberent; et si intra 5 dies non eligerent, pane tantum, vino et aqua reficerentur, donec eligerent, ibi: *Verum si (quod absit), infra tres dies, postquam (ut praedicitur), Conclave praefatum iidem Cardinales intraverint, non fuerit ipsi Ecclesiae de Pastore provisum, per spatium quinque dierum immediate sequentium, singulis diebus tam in prandio quam in coena uno solo ferculo sint contenti, quibus (provisione non facta) decursis, ex tunc tantummodo panis, vinum, et aqua ministrentur eisdem, donec ea-*
14 *dem provisio subsequatur.* Et merito haec Lex constituta fuerat ad praecavenda de caetero infinita propemodum detrimenta, quae passa fuerat Ecclesia Catholica in tam longa vacatione Sedis Apostolicae. Vacaverat enim Sedes Apostolica post mortem Clementis IV sui immediati praedecessoris per annos duos, menses novem, et dies duos secundum Graveson. in Tabula Chronologica, et Panvinium in Chronol. Ecclesiast. in annot. Clement. IV et Greg. X, donec suasionibus praecipue, et consiliis Sancti mei Seraphici Bonaventurae, qui tunc totius meae Religionis Ministrum Generalem agebat, Cardinales discordes facti concordes die prima Septembris 1271, elegerunt Thealdum, seu Theobaldum Vicecomitem, patria Placentinum, Archidiaconum Leodiensem, qui tunc temporis cum Christiano exercitu in Syria degebat, et sequenti anno scilicet 1272 sexto Kalendas Aprilis Romam e Syria reversum in Basilica S. Petri Romanum Pontificem dictum Gregorium X inaugurarunt, quo Pontifice electo Ioannes Cardinalis Portuensis in haec duo Carmina prorupit:

Papatus munus tulit Archidiaconus unus,
Quem Patrem Patrum fecit discordia Fratrum.

Haec Gregor. X Constitutio fuit de facto 15
post eius mortem statim a Cardinalibus exsecutioni demandata, utpote qui elegerunt Innocentium V prima, vel altera die ab ingressu in Conclave; cum post obitum Gregor. X non vacaverit Sedes secundum Panvinium in dict. Chronologia Ecclesiastica, et alias Chronologias, nisi per decem dies, quibus solummodo transactis debent Cardinales ingredi Conclave pro electione, ut fuit statutum in ead. Gregor. X Constit., ut patet supra num. 1.

Cardinales in Conclavi excludi non possunt 16
ab electione activa vel passiva, ratione excommunicationis, suspensionis, vel interdicti. Clem. de electione, cap. *Ne Romani,* § *Caeterum,* ibi: *Caeterum, ut circa electionem praedictam eo magis vitentur dissensiones et schismata, quo minor eligentibus aderit dissidendi facultas; decernimus, ut nullus Cardinalium cuiuslibet Excommunicationis, suspensionis, aut Interdicti praetextu a dicta electione valeat repelli. Iuribus aliis circa electionem eamdem hactenus editis plane in suo robore duraturis;* et Constit. Pii IV incip. *In eligendis,* § 29, et alia Gregor. XV incip. *Decet Romanum,* § 122. Plura alia observanda a Cardinalibus 17
in Conclavi fuerunt statuta ab ipso Greg. X, in cit. cap. *Ubi periculum,* a Clemente VI, Const. incip. *Licet,* a Conc. Constant. sess. 41, a Pio IV Const. incip. *In eligendis.* Sed in 18
variis fuerunt moderata et reformata a Greg. XV, Const. 19 incip. *Decet Romanum,* ubi clarius et diffusius omnia explicantur et decernuntur; quae Gregoriana Constitutio hodie observatur, prout etiam est confirmata ab Urbano VIII Constit. 45 incip. *Ad Romani.* Cardinales in 19
Conclavi existentes possunt in suis Titulis Iurisdictionem exercere, non personaliter, sed per suos Vicarios et Ministros. Ordinaria enim Iurisdictio, quam habent Cardinales in suis Titulis ad praescriptum cap. *His quae* 11, de Maior. et obed. non expirat Sede vacante, ut per Card. in Clem. *Ne Romani,* § *Irritum,* qu. 3 de elect. et Fagnan. in cap. *Cum* 14, de maior. et obed. num. 69. Sic etiam maior 20

Poenitentiarius in Conclavi existens, potest, non personaliter, sed per Officiales Poenitentiariae exercere Officium suum extra Conclave. Colligitur ex glossa in Clem. *Ne Romani*, § *Eo tamen proviso*, de elect. verb. *Maiorem*, ibi: *Tempore inclusionis Maior Poenitentiarius, si est Cardinalis, per se non potest uti Officio; si tamen nollet in clausura manere etiam personaliter utetur Officio*, et expresse Fagnan. 1 loc. cit. num. 85. Sic pariter Camerarius Cardinalis in Conclavi existens potest, non per se, sed per suos Ministros et Officiales suum exercere Officium. Camerarii enim, et Poenitentiariorum Papae Officium, mortuo Papa, non expirat, eisque deficientibus potest Collegium Cardinalium alios subrogare pro tempore Vacationis. Clement. de election. cap. *Ne Ro-* 2 *mani*, § *Eo tamen proviso*. Cardinales non sunt cogendi intrare in Conclave, nisi in casu, quo nullus vellet intrare, vel in casu quo, non electo Pontifice, omnes simul, vel successive exire contigeret; tunc enim intrare, vel reintrare essent compellendi. Clem. de elect. cap. *Ne Romani*, § *Porro*, ibi: *Porro si Romano non electo Pontifice, Cardin. omnes simul, vel successive (quod absit) exire contingeret Conclave deputatum eisdem, hi, ad quos pertinet executio Constitutionis praedictae, illos ex ipsis quibus infirmitas Corporis, aut nota debilitas excusationem non dabit, idem Conclave, quam cito potuerunt, reintrare compellant, poenas in dicta Constitutione contentas, nisi hoc fecerint, incursuri.*

3 Sede vacante Cardinalium Collegium non succedit Pontifici in his quae ratione excellentiae, dignitatis et praeeminentiae, ac praerogativae Papae tantum sunt reservata, cap. *Ubi periculum*, § *Iidem quoque*, de elect. in 6, et Clem. de elect. cap. *Romani*, et Const. Pii IV, 4 incip. *In eligendis*, § 6. Unde Sede vacante non potest Cardinalium Collegium creare Cardinales. Glossa in d. Clemen. *Ne Romani*, de election. in verb. *Potestatis*, quam ibi omnes 5 sequuntur. Immo Sede vacante nec potest Cardinalium Collegium restituere, et habilitare Cardinales per Papam privatos, seu depositos, ne quidem ad vocem; cap. unic. *de Schismatic.* 5 in 6. Nec potest Sede vacante tradere Insignia Cardinalatus Cardinalibus nuper creatis, eisque os claudere et aperire. Colligitur ex cap. *Ubi periculum*, § *Iidem quoque*, de elect. cap. *Ne Romani*. Eo vel maxime quod nulla talis urgeat necessitas, cum oris aperitio et similia sint simplices Caeremoniae, quae ad substantiam electionis non pertinent, et Cardinales noviter electi vocem habent in electione ante aperitionem oris, ex adductis supra in articulo primo 7 num. 22. Nec potest, Sede vacante, Episcopos creare et electos confirmare. Fagnan. in cap. *Cum olim*, de maior. et obed. num. 32 cum aliis ibi citatis, nec iam creatos deponere, Gloss. unica in cap. *Nullus* 7, dist. 79, quam ibi sequuntur Archidiaconus et alii. Cardinalium 28 Collegium, Sede vacante, Beneficia conferre non potest. Ioann. de Selva de Benefic. part. 2, qu. 2, num. 16 et 18; August. Triumph. de potest. Eccles. qu. 68, art. 3; Fagnan. loc. cit. num. 30. Nec mirum, quia nec inferiora 29 Collegia hoc habent mortuo Praelato; cap. *Illa*, ne Sede vacante, cap. unic. eodem Titul. in 6, cap. 1 de Institut. in 6, et tenent communiter Doctores; quamvis Iurisdictio Praelati, Sede vacante, transeat in Collegia inferiora; ex cap. *His quae* 11, et cap. *Cum olim* 4, de maior. et obed., cap. *Ad abolendam*, de Haeret. cap. *Episcopali Sede vacante* unic. de maior. et obed. in 6, cap. *Si Episcopus* 3, et cap. *Ecclesiae Cathedrali vacanti* 4, de suppl. neglig. Praelator. in 6, cap. *Cum nullus* 3 de tempor. ordinat. in 6. Et Iurisdictio et Potestas 30 Papae, Sede vacante, non transeat in Collegium Cardin. ex Clem. de Elect. cap. *Romani*, ubi expresse decernitur irritum, et inane quidquid potestatis, aut Iurisdictionis ad Romanum, dum vivit, Pontificem pertinentis, Coetus Cardinalium, Romana Ecclesia vacante, duxerit exercendum, ibi: *Irritum nihilominus, et inane decernentes quidquid potestatis, aut iurisdictionis ad Romanum, dum vivit, Pontificem pertinentis (nisi quatenus in Constitutione praedicta permittitur) Coetus ipse duxerit, eadem vacante Ecclesia, exercendum.* Et habetur etiam ex Constitut. Pii IV incip. *In eligendis*, § 6. Unde in hoc Collegium Cardinalium est de- 31 terioris conditionis quam sint inferiora Collegia, in quae sola transit Iurisdictio, Sede Episcopali vacante; et non in Collegium Cardinalium, vacante Sede Apostolica. Ita Ioann. de Imol. in d. Clement. *Ne Romani* in 7 notabil. num. 14; Capyc. dec. 114, num. 9; Fagnan. in d. cap. *Cum olim* 14, de maior. et obed. num. 55, et est speciale in Collegio Cardinalium, ut inquit Federic. de Senis cons. 16, incip. *Capitulum Ecclesiae Cathedralis*, num. 2, vers. *Praeterea speciale est.* Rationem specialitatis assignat Zenzelinus in 32 eadem Clement. *Ne Romani*, et Glossa magna in fin. in cap. unic. de Schismat. in 6, videlicet, quia ob accelerandam provisionem Ecclesiae, in cuius traditione imminet periculum, speciale quid statui debuit, et est simile in cap. *Accusatus* 8 de Haereticis in 6, § *Sane*.

Cardinales, Sede vacante, nec in arduis pos- 33 sunt se immiscere, nisi pro Terra Ecclesiae defendenda, et grandi evidenti periculo imminenti; cap. *Ubi periculum* 3, de elect. in 6, § *Iidem*, ibi: *Iidem quoque Cardinales accelerandae provisioni sic vacent attentius, quod se nequaquam de alio negotio intromittant, nisi forsan necessitas adeo urgens incideret, quod eos oporteret de Terra ipsius Ecclesiae defendenda, vel eius parte aliqua providere, vel nisi*

aliquod tam grande, et tam evidens periculum immineret, quod omnibus et singulis Cardinalibus praesentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum. Ancharan. ibid. num. 4, vers. *Item notat,* in verb. *Iidemque quoque.* Fagnan. loc. cit. num. 79 et expresse etiam Pius IV in Constit. incip. *In eligendis,* § 6.

34 Cardinalium Collegium, Sede vacante, nullam potestatem, aut Iurisdictionem habet gratiam aliquam, aut Iustitiam faciendi, aut factam per Pontificem mortuum exsecutioni demandandi, sed ea omnia futuro Pontifici reservare tenetur. Sic expresse Pius IV in d. Constit. incip. *In eligendis,* § 6, ibi: *Sedis autem vacatione durante Collegium Cardinalium in iis, quae ad Pontificem maximum, dum viveret, pertinebant, nullam omnino potestatem, aut Iurisdictionem habeat, neque gratiam, neque iustitiam faciendi, aut factam per Pontificem mortuum exsecutioni demandandi, sed ea omnia futuro*

35 *Pontifici reservare teneatur.* Potest autem Collegium Cardinalium, Sede vacante, mittere unum Cardinalem pro terra Ecclesiae defendenda, vel evidenti ingenti periculo, ut colligitur ex d. cap. *Ubi periculum;* et Clement. *Ne Romani;* Paulus de Eleazaris; Imola ibid. num. 26; Card. ibid., § *Irritum* in 2 quaest.

36 Sic etiam potest Cardinalium Collegium mittere unum Cardinalem ad Papam electum in absentia, et illum reducendum ad Urbem, illique expensas necessarias constituere de redditibus Romanae Eccl. Gambar. de Offic. et auctorit. Legat. lib. IX, num. 185; Fagnan.

37 loc. cit. num. 43. Qui tamen missus Cardinalis in utroque casu non esset proprie Legatus cum Iurisdictione et potestate Legati, sed Nuncius ad illam tantummodo necessariam defensam, vel ad nudum illud Ministerium facti. Cardinal. in d. Clement. *Ne Romani,* § *Irritum,* in 2 quaest. de electione, et ibi etiam Imol. num. 26, et Fagnan. loc. cit. num. 43.

38 Item potest Collegium Cardinalium, Sede vacante, Legatum missum a Papa revocare ex magna et evidenti necessitate; arg. cap. *Ne pro dilatione,* de poenit. et remiss., cap. *Ubi periculum,* de elect. in 6, Clement. *Ne Ro-*

39 *mani* de elect. Non autem sic posset revocare sine magna et evidenti necessitate; arg. cap. *Cum inferior* 16, de maior. et obed. et l. *Minor Magistratus,* ff. de minoribus, Fagnan. loc. cit. num. 45 et 46.

40 Duobus de Papatu contendentibus, et Generale Concilium convocare renuentibus, potest fieri convocatio a Collegio Cardinalium. Cardin. Zabarella in consil. 150 incip. *In quaestione* num. 6, in 3 quaest.; Fagnan. loc. cit. num. 50, quoniam cum sint in possessione eligendi Romanum Pontificem; cap. *In Nomine Domini* 1, dist. 13, cap. *Licet* 6, de election.; cap. *Ubi periculum* 3, de elect. in 6, et cap. *Ne Romani* 6, Clem. de elect. per consequens ad eos spectant omnia, quae sunt consequentia ad electionem; cap. *Cupientes* 16, de election. § *Ad haec,* et § *Si vero,* cap. *Si forte* 9, et quod ibi notatur in gloss. 3, dist. 65. Cardi- 41
nalium Collegium potest, et debet intrusum in Papatu anathematizare et extrudere, textu expresso in cap. *Si quis pecunia* 9, dist. 79, ibi: *Si quis pecunia, vel gratia humana, aut populari, aut militari tumultu, sine concordi et canonica electione, et Cardinalium et sequentium Ordinum Religiosorum Clericorum fuerit Apostolicae Sedi inthronizatus, non Apostolicus, sed Apostaticus habeatur; liceatque Cardinalibus et aliis Clericis Deum timentibus, et Laicis invasorem etiam cum anathemate et humano auxilio, et studio a Sede Apostolica repellere, et quem dignum iudicaverint, praeponere.* Et huius Canonis dispositio non est sublata, quin potius est praeservata in dict. cap. *Ubi periculum,* § *Iidem quoque,* de elect. in 6. Nam extrudere invasorem Pontificatus spectat manifeste ad electionis negotium, cui iubentur Cardinales sic attente vacare, ut de nullo alio negotio sese intromittant, nisi data urgente et imminente necessitate, et gravi periculo, quale esset in casu talis intrusionis, cui celeriter esset occurrendum, ut dicitur in ipso § *Iidem quoque.* Cardinalium Legatorum Apostolicorum 42
Officium non expirat per obitum Papae, seu Sede vacante textu expresso in cap. *Legatos* 2, de Officio Legati, in 6, ibi: *Praesenti declaramus edicto commissum tibi a Praedecessore nostro Legationis Officium nequaquam per ipsius obitum expirasse.* Congregationum Cardinal. 43
facultates sunt perpetuae, et non expirant per obitum Papae, sed etiam durant in tempus Pontificum Successorum; habent enim Iurisdictionem Ordinariam, cum Iurisdictio, quae defertur a Lege vel Statuto, sit ordinaria; l. *Et quia* ff. de iurisdict. omn. Iudic., l. 1 *in respons.* ff. de Offic. eius, cui mandata est Iurisdict. Tum quia de natura Constitutionis est, ut sit perpetua; cap. *Nemini* 10, de Offic. Legati; Federic. de Senis consil. 16, incip. *Capitulum;* Fagnan. loc. cit. n. 72, et nostro in proposito satis clare cautum reperitur in declarationibus facultatum earumdem Congregationum editis a Sixto V Constitut. incip. *Immensa,* § 3, ibi: *Graviora vero quaecumque ad Nos, vel Successores nostros deferantur.* Ecce perpetuitas, non enim possunt graviora ad Successores Pontifices deferri, nisi Constitutio id statuens esset perpetua; et clarius habetur in § 18, ibi: *Ut autem hae nostrae litterae quam primum ubique locorum, et gentium innotescant, quas inter alias Apostolicas et perpetuas Constitutiones annumeramus.* Ultraquam 44
quod creato novo Pontifice facultates Congregationum numquam consueverunt renovari, sed fiunt Congregationes, prout solebant vivente Papa Praedecessore, quod aperte demonstrat

eas facultates non expirasse, alioquin opus esset nova concessione, quia Iurisdictio semel extincta, etiam causa extinctionis cessante, non reviviscit; l. *Qui res,* § *Aream,* vers. *In perpetuum,* cum concord. de quibus ibi per Gloss. ff. de solut. cap. *Quaeris,* vers. *Non potest autem,* et ibi Glossa in verb. *Contrahatur,* dist. 4, de consecrat.

Licet autem Congregat. Cardinalium facultates per obitum Papae non expirent, tamen Sede vacante, Cardinalibus in Conclavi manentibus, debent conquiescere, et dormitare quoad negotia illa, et causas, quae in Congregatione expediuntur per subscriptionem Cardinalis Praefecti, seu habentis Sigillum. Et ratio est, quia in cap. *Ubi periculum* 3, de Election. in 6, § *Iidem quoque,* praecipitur Cardinalibus existentibus in conclavi, ut accelerandae electioni Summi Pontificis sic vacent attentius, ut se nequaquam de alio negotio intromittant, exceptis duobus tantum casibus, id est urgentis necessitatis pro Terra Ecclesiae, vel aliqua eius parte defendenda, et grandis periculi imminentis, ibi: *Iidem quoque Cardinales accelerandae provisioni sic vacent attentius, quod se nequaquam de alio negotio intromittant nisi,* etc. Vide supra n. 33, quae exceptio in aliis firmat regulam in contrarium, ita ut imminente electione Summi Pontificis Cardinales Electores non debent se ab illa divertere, nam pluribus intentus, etc. l. *Nemo* C. de Assess. c. *Divers.* 5, de Cler. Coniugat. et notat in d. cap. *Ubi periculum.* Ioann. Andreas in verb. *alio negotio;* Ancharan. n. 4, vers. *Item notat,* in verb. *Iidem quoque.* Congregationum Cardinalium autem negotia, quae in communi forma a solo Secretario expediri solent, possunt etiam expediri Sede vacante; et ratio est, quia in his levibus, et ordinariis negotiis, quae a Cardinalibus non per se ipsos, sed per Secretarium expediri consueverunt, cessat omnino finis prohibitionis; d. cap. *Ubi periculum,* scilicet ne electionis negotium protrahatur, in quo grave imminet periculum, ut ibi in principio, et in § *Iidem quoque,* adeoque etiam prohibitio cessare debet; cap. *Et si Christus* 26, de Iureiurand. cum similibus, et consequenter cum facultates Congregationum non expirent per obitum Papae, ut dictum est num. 43, utique poterunt in his levibus negotiis per Secretarium, ut antea, exerceri, ut sentit Glossa in d. Clement. *Ne Romani,* § *Eo tamen proviso,* in verb. *Expirare.* Et sic per 47
Secretarium Congregationis Episcopor. et Regular. possunt, Sede vacante, Cardinalibus in Conclavi manentibus, expediri licentiae pro puellis educandis, prout fuerunt expeditae tempore Sedis vacantis per obitum Urbani VIII, ex ordine dato a Cardinalibus ante ingressum in Conclave, prout refert Fagnan. loco citato num. 83, et eadem ratione dari poterunt transumpta, et duplicata, seu ut vocant, *Ita reperitur,* et alia huiusmodi, uti sunt etiam causae ante obitum Papae iam resolutae in Congregatione, quae expediri poterunt a Secretario in illis casibus, in quibus sufficit eius subscriptio. Ita expresse Fagnan. loco cit. num. 83.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Cardinales initio Conclavis iureiurando ser- 48
vare promittunt Constitutiones, quae habentur in Caeremoniali Electionis Papae. Editae eae 49
diversis temporibus fuere, nempe a Conciliis Lateranensibus sub Nicolao II, anno 1059, sub Alexandro III, anno 1188, Lugdunensi sub Gregorio IX, anno 1272, Viennensi sub Clemente V, anno 1310, a Clemente VI, anno 1353, a Iulio II, anno 1503, a Paulo IV, anno 1558, a Pio IV, anno 1562, a Gregorio XV, anno 1621, ab Urbano VIII, anno 1625, et a Clemente XII, anno 1732. [1]

Ex hisce autem Constitutionibus facile est 50
colligere quomodo gerere se debeant Cardinales in Conclavi. At ne nimius sim, vid. Plat. de Cardinalis Dignitat. et Offic. cap. 31, cum additionibus Reverendissimi Tria.

Articulus VI. *Quoad Cardinalium sepulturam, et quartam parochialem.*

Summarium. 1. Cardinales Romae decedentes, non electa sibi sepultura, ubi sepeliri debeant. - 2. Si tales Cardinales nondum habuerint titulum, sepeliendi sunt in Ecclesia S. Ioannis Lateranensis. - 3. Si Cardinales decedentes, non electa sepultura, habeant sepulcrum maiorum, in eo sunt sepeliendi. - 4. Cardinales autem decedentes extra urbem sive in patria, sive alibi, sive in itinere, antequam ad urbem pervenerint, non electa sibi sepultura, nec habentes ibi sepulcrum maiorum, sepeliendi sunt in Ecclesia maiori loci obitus. - 5. Nisi tamen alicui parochiae sint obligati ex receptione sacramentorum. - 6. Cardinalis regularis potest sibi eligere sepulturam ubilibet sine licentia superioris regularis; alias decedens, non electa sepultura, sepelitur in propria Ecclesia sui tituli, ad n. 7. - 8. Nullis autem Cardinalibus permittitur unquam sepeliri in basilica Vaticana. - 9. Quarta autem parochialis, seu portio canonica debetur proprio parocho ex funere Cardinalium, qui sepeliuntur extra Parochiam. - 10. Forma et solemnitas in exsequiis S. R. E. Cardinalium. - 11. Explicatur auctor. num. 1. Cardinales sepeliri debere in Ecclesiis suorum Titulorum.

---

[1] Has omnes constitutiones collegit Fr. Antonuis Seraphinus Camarda, et dissertationibus 43 in quibus quae ad electionem Pontificis spectant, operose discutiuntur, Reate 1732 illustravit in libro, quem praenotavit: *Constitutionum apostolicarum, una cum Caeremoniali Gregoriano de pertinentibus ad electionem Papae synopsis,* etc. Ducit autem ille paulo remotius initium a Symmachi Papae decreto in Romano a 499 Concilio. Porro cum edito iam libro Clementis XII hoc de argumento constitutio prodiisset, hanc ipsam Camarda cum suis animadversionibus, aliisque nonnullis addidit. (Edit. Barbiell.)

1 Cardinales Romae decedentes non electa sibi Sepultura, sepeliendi sunt in Ecclesia sui tituli, si sepulcrum Maiorum non habeant; et non in Parochia. Sic Rota in Romana *Iuris tumulandi* 20 Februarii 1702, coram D. Priolo, in Sepultura Cadaveris Cardinalis Pallavicini Episcopi Auximani anno 1700, in Urbe decessi sine electione Sepulturae, et de mandato Eminentissimi Vicarii sepulti in Ecclesia S. Martini in forma depositi, et facta obligatione de illo restituendo contra Ecclesiam S. Andreae de Fractis Parochialem, in qua obiit, favore dictae Ecclesiae S. Martini Titularis, Amostaz. de Causis piis lib. 6, de funer. c. 8, n. 62; Card. Alban. de Card. q. 50, vers. *Vel dicamus;* Passer. de Statu hominum art. 4, inspect. 4,
2 c. 2, n. 320, et alii passim. Si vero tales Cardinales nondum habuerint Titulum, sepeliendi sunt in Ecclesia S. Ioannis Lateranensis, cum ipsa sit Cathedralis Urbis; Cohell. de notitia Cardinal. cap. 16, privil. 38, § *Verum*, Petra tom. 2, comment. in Constitut. 2 Honor. III, n. 32; Alban. Passerin. Amostaz. loc. mox citat., et Rota in dicta Romana coram D. Priolo
3 num. 12. Si tamen Cardinales decedentes non electa Sepultura, habeant sepulcrum Maiorum, in eo sunt sepeliendi, in quo urget maior affectio, sicuti hac ratione sepelitur qui potius in sepulcro Maiorum, quam in Parochia. Sic expresse Card. Petra loc. cit. num. 32. Ultraquam quod Cardinales habentes sepulcrum Maiorum, censentur tacite elegisse ipsum pro sua Sepultura; arg. c. *Ebron.* 2, et c. *Una-*
4 *quaeque* 3, caus. 13, qu. 2. Cardinales autem decedentes extra Urbem, sive in Patria, sive alibi, sive in itinere, antequam ad Urbem pervenerint, non electa sibi sepultura, nec habentes ibi Sepulcrum Maiorum, sepeliendi sunt in Ecclesia Maiori loci obitus, quia ratione Dignitatis illa Ecclesia censetur Parochialis defuncti Card. Murga de Sepult. tr. 8, disqu. 2, section. 2, dub. 7, conclus. 4. Petra loc. cit. n. 32, et Rota in dicta Romana coram D. Priolo
5 num. 16. Nisi tamen alicui Parochiae sint obligati ex receptione Sacramentorum. Card. Petra loc. cit. n. 34, et videtur sentire Rota in d.
6 Romana num. 15. Cardinalis Regularis, sicuti quilibet alius Cardinalis, potest sibi eligere sepulturam ubilibet sine licentia Superioris Regularis: alias decedens non electa sepultura, sepelitur in propria Ecclesia sui tituli. Non enim in dicto casu supponitur, Cardinalem Regularem libere voluisse sepeliri in Ecclesia Regularium, quia magis stringit vinculum proprii tituli Cardinalitii, quam vinculum generale Religionis. Tum quia dum Regularis assumitur 7
ad Cardinalatum, eximitur ab obedientia Religionis, et sic sicuti remanet solutus a Lege vetante electionem Sepulturae, ita praesumptio oritur ut electio debeat esse in eo loco in quo uti Cardinalis, et non uti Regularis, sepeliri debuerat, etiamsi Sacramenta alibi recipiat, ut prosequitur cit. decis. apud Piton. discept. Eccles. tom. 2, post disceptat. 51. Petra loc. cit. n. 33. Nullis autem Cardinalibus permittitur 8
unquam sepeliri in Basilica Vaticana. Cohell. in notit. Card. privil. tit. 90; Passerin. loc. cit. n. 319; Petra loc. cit. n. 28. Quarta autem 9
Parochialis, seu Portio Canonica debetur proprio Parocho ex funere Cardinalium, qui sepeliuntur extra Parochiam. Antonell. de regimin. Eccles. l. 1, cap. 12, num. 30. Piton. in addit. ad dict. discept. 51, in fine; Petra loc. cit. num. 55. Et sic sentire videtur Rota in dict. Romana coram D. Priolo pro Sepultura Cadaveris Cardinalis Pallavicini num. 3, ibi: *Quarta, quae in quocumque casu Parochiae debetur, cum ista sit in praemium laborum, et propter administrationem Sacramentorum, ac contrahatur in ipsa Nativitate, nempe ex susceptione Baptismatis.*

Forma et solemnitas in exequiis S. R. E. 10
Cardinalium servanda praescribitur a Benedicto XIV, tom. 1 Bullar. Constit. 37, incip. *Praecipuum,* in qua, § 2, praesertim mandat haberi Cappellam Pontificiam ad Missam.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Quod ait Auctor, Cardinales, qui nec se- 11
pulturam elegerunt, nec sepulcrum habent Maiorum, sepeliri debere in Ecclesiis suorum Titulorum, id procedit, etiamsi Cardinales inibi non resideant, quia *residentia rigorosa non requiritur* (ut ait Card. Petr. in Comment. ad Const. 2 Honorii III, sect. unic. n. 32), *sed sufficit ut sit in Urbe, dum non omnes Ecclesiae Cardinalium Titularium habent contiguas habitationes, et vere nititur haec resolutio non solum consuetudini, sed etiam rationi, quia si Canonici sepeliri debent in Cathedrali, et Laicus in sepulcro Maiorum, ob praesumptam eorum voluntatem etiam non facta electione; eo magis haec praesumpta voluntas est in Cardinali ratione suae Ecclesiae titularis.*

CARO

Summarium.

1. Carnibus vesci in monasteriis Carthusiensibus est omnibus interdictum. - 2. Carnium esus si cui concedatur tempore ieiunii, quaenam observare debeat. - 3. Carnes comedi nequeunt in vespertina refectiuncula tempore ieiunii. - 4. Carnium esus prohibetur Latinis in Graecorum famulatu degentibus. - 5. Carnium esus diebus Sabbati per annum permittitur in regnis Castellae, Legionis et Indiarum. - 6. Carnisprivium unde dictum. - 7. Abusum comedendi carnes Dominica prima Quadragesimae, spectacula, ludosque publicos diebus festis fieri solitos extirpavit S. Carolus Borromaeus ab Ecclesia Mediolanensi. - 8. Alia ad rem. *Remissive.*

1 Carnibus vesci in Monasteriis Carthusiensibus est omnibus interdictum. Superioribus enim et Monachis eiusdem Ordinis sub poena excommunicationis latae sententiae Romano Pontifici reservatae interdicitur, ne cuicumque personae etiam Cardinali, in Monasteriis dicti Ordinis carnibus vesci permittant. Clemens XI, Constitution. 50, incip. *Ex iniuncto Nobis.*

2 Carnium esus, si cui concedatur tempore ieiunii, is servare debet leges praescriptas de unica comestione, de non permiscendis epulis, de hora refectionis, et aliis declaratis a Benedicto XIV, tom. 1, const. 99, incip. *Si Fraternitas,* § 1. Carnes comedi nequeunt in vespertina refectiuncula tempore ieiunii. Idem ib. Vide verb. *Ieiunium,* art. 1, n. 35, ubi afferuntur plura ad rem.

3

4 Carnium esus die Sabbati prohibetur Latinis in Graecorum famulatu degentibus. Idem Constit. 57, incip. *Etsi,* § 9, n. 9. Carnium esus die Sabbati per annum permittitur in Regnis Castellae, Legionis, et Indiarum. Idem Constit. 118, incip. *Iam pridem.*

5

6 Carnisprivium, ita dictum tempus ante Quadragesimam, quo scilicet Ecclesiastici, et Religiosi a carnibus abstinere incipiebant. Idem tom. 2, Constit. 45, incip. *Inter caetera.*

Abusum comedendi carnes Dominica prima Quadragesimae, spectacula, ludosque publicos, diebus Festis fieri solitos, ab Ecclesia Mediolanensi exstirpavit S. Carolus Borromaeus saluberrimis suis Constitutionibus, quas impugnantes, eorumque Auctorem Carolum veluti Novatorem palam, et publice traducentes, ad Gregorium XIII, tunc Summum Pontificem, Legati Romam perrexerunt a Mediolanensi Magistratu, instigante Civitatis Gubernatore, missis ut in eadem Decreta apud Pontificem intercederent; qui Pontifex commissa causa nonnullorum Cardinalium Congregationi, auditisque variis Theologis, et Canonistis, ac spretis aliquorum Theologorum contrariis suffragiis, Caroli Archiepiscopi Edicta suis Apostolicis Litteris confirmavit, et Mediolanenses Legati, qui a Romanis per iocum appellabantur *Oratores Bacchanalium,* eo quod praecipue illuc accessissent, ut Bacchanalium iura tuerentur, et ampliarent, inanes in patriam remearunt. Sic expresse Bened. XIV, de Synodo Dioecesana l. 7, c. 54, a n. 3 ad 9, ex pluribus ibi adductis. 7

Alia ad rem, quoad carnium esum, vide verb. *Abstinentia* n. 1 et 8, verb. *Ieiunium,* art. 1, num. 8 et seq., ac verb. *Lex,* art. 3, a n. 31 ad 35. 8

CASTITAS

Vide verb. Votum, *art. 2, a n. 157 usque in finem.*

CASUS FORTUITUS

Vide verb. Commodatum *num. 16.*

CASUS RESERVATI

Vide verb. Reservatio casuum.

CATECHUMENI

Summarium.

ARTICULUS EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

1. Catechumeni unde dicti. - 2. Tres eorum gradus. - 3. Audientes, qui et quare ita dicti. - 4. Secundus Catechumenorum gradus. - 5. Tertius gradus. - 6. Vario apud varias Ecclesias temporis spatio Catechumenatus definitus fuit. - * 7. Missa Catechumenorum. - 8. Nonnisi post longam probationem ab baptismum recipiebantur. - 9. Sed de tempore probationis nihil statutum erat. - 10. Quoad alia. *Remissive.*

1 Catechumeni a Graeco verbo κατηχεῖν, quod est alicuius sive scientiae, sive artis primis rudimentis quempiam viva voce instituere, nomen sumpserunt; quod scilicet mysteria fidei vivae vocis ministerio docerentur; unde et a Tertulliano de Poenit. c. 6, *Novitioli,* et a S. Augustino de Symb. fidei ad Catech. lib. 2, c. 1, *tirones Dei* appellati sunt.

2 Tres eorum fuerunt gradus, *Audientium, genuflectentium, et competentium.*

3 Audientes certis ritibus inaugurabantur, et in publicos Christianorum coetus admissi concionibus, atque instructionibus intererant; dicti propterea audientes, quod Pastores de fidei mysteriis disserentes audirent, licet nondum nomen suum Cathecumenorum albo inscribendum dedissent. Ex conventibus tamen sacrificii tempore, cum ethnicis et poenitentibus eiiciebantur.

Secundus Cathecumenorum gradus illorum erat, qui Ecclesiae nomen dederant, super iisque genuflexis preces et orationes pronunciabantur. Hi proprie *Catechumeni* dicebantur, iique intelligebantur, cum in Synaxi Diaconus alta voce diceret: *Quicumque Cathecumeni discedite.* Priores enim sine ullo peculiari edicto pellebantur. 4

Tertius erat competentium, seu electorum 5

gradus, qui scilicet quadragesimali tantum tempore, aut paulo ante Pentecostem post diligens septem scrutiniis de eorum moribus examen ad gratiam Christi in baptismate percipiendam festinabant, ut ait S. Isidorus Hispalensis lib. 2, de Eccles. Offic. cap. 21.

6 Vario apud varias Ecclesias temporis spatio Catechumenatus definitus fuit; sed tandem tempus illud ad octodecim dies fuit contractum. Confer Morinum de Expiatione Catechumenorum, Chardonium in historia Sacramentorum, et Selvaggium Antiquitat. Christian. lib. 1, p. 2, cap. 17 et 19.

ADDITIONES CASINENSES.

7 Vidimus iam in art. *Arcani Disciplina* Catechumenis non omnia Religionis nostrae mysteria tradita fuisse; et hic solum addendum censuimus, eos etiam a sacrificio Missae exclusos fuisse. Scriptores enim Ecclesiastici tradunt, eos tantum praesentes fuisse ad initium Missae, et lecto Evangelio et Sermone habito discessisse, unde haec pars Missae appellatur Missa Catechumenorum; Diaconus Cathecumenis aliisque edicebat, ut abirent. Vetustioribus temporibus dimissio Evangelii lectionem praecedebat. Sed Conc. Arausicanum I, sub Leone I, c. 18, statuit, ut Evangelium post Epistolam et ante Catechumenorum dimissionem legeretur, quod confirmavit Concilium Valentinum in Hispania c. 1, tit. 2, ibi: *Quatenus salutaria praecepta Domini nostri Iesu Christi vel Sermones Sacerdotis, non solum fideles, sed etiam Catechumeni, et Poenitentes, et omnes qui ex diverso sunt, audire licitum habeant.*

Catechumeni olim non recipiebantur ad ba- 8
ptismum nisi post multum temporis. Nam consentaneum omnino non erat, ut qui christiano lacte nondum erant enutriti, coelesti pane reficerentur, vixque fidei nomen agnoscentes, fidelium catalogo adscriberentur, alioquin haud parum timendum fuisset, ne corrupti ab haereticis aut gentilibus christianae religionis mysteria ludibrio ac derisioni infidelium exponerent. Martene de Ant. Eccles. Ritibus, l. 1, cap. 1, art. 6, et Conc. Constantinopol. I, c. 7, *curamus*, inquit, *ut longo tempore versentur in Ecclesiis et audiant Scripturas, et tum eos baptizamus.*

Quamdiu vero duraret illa probatio, nequa- 9
quam exprimit, sed totum prudentiae ac discretioni Episcoporum aut Presbyterorum relinquit, ut sicut varia ingenia, religionis ac pietatis desiderium postulabant, eos sacris undis intingerent.

Vide verb. *Sepultura* n. 172, et Append. 10
ad v. *Sepultura*, v. *Vestis* n. 18, ac verb. *Haereticus* n. 11, ac verb. *Arcani Disciplina*.

CATHEDRATICUM

Summarium.

1. Cathedraticum quando introductum, et quid sit. - 2. Quare dicatur Cathedraticum. - 3. Quandoque appellatur etiam *Synodaticum*, et quare. - 4. Quid nomine Solidi intelligatur. - 5. Duo solidi pro Cathedratico solvendi sunt iuxta aestimationem illius monetae, quae antiquitus, et ab initio solvi consuevit, nisi circa solutionem minoris, vel maioris monetae, quae modo est in usu, fuerit praescriptum. - 6. Quantitas usualis duorum solidorum pro Cathedratico solvendorum reducitur ad aestimationem duorum ducatorum in regno Neapolitano, alibi autem duorum scutorum monetae usualis loci. - 7. Verum haec reductio, seu aestimatio, erit sequenda, quando non constat in praeteritum in minori summa non fuisse solutum. Nam si constaret ab antecessore fuisse exactum in minori quantitate, tunc in hac minori summa esset solvendum. - 8. Quantitas enim Cathedratici debet semper taxari iuxta morem regionis rationabilem. - 9. Et si mos non adsit, a viciniori cathedra, vel provincia erit desumenda, et iuxta valorem, et aestimationem solidi antiqui. - 10. Cathedraticum est de iuribus episcopalibus, et adeo privilegiatum, ut in totum praescribi non possit. - 11. Et licet videretur, quod per immemorabilem consuetudinem posset praescribi iuxta declarationem olim emanatam a Sacra Congreg. Conc. 3 Decemb. 1645, in una Albinganensi. - 12. Nihilominus eadem Sac. Congregatio die 6 Iun. 1693, in una Lavellensi, et die 26 Februar. 1707, in una Amalphitana respondit, debere solvi EpiscopoCathedraticum non obstante consuetudine etiam immemorabili in contrarium; ad n. 14. - 15. Cathedraticum non est sublatum a Concilio Tridentino. Non tamen solvi debet in visitatione, sed extra, et in synodi celebratione. - 16. Ad Cathedraticum solvendum tenentur de iure omnes Ecclesiae saeculares. - 17. Hoc autem intelligendum est de Ecclesiis, et clericis intitulatis, et beneficiatis, a quibus solummodo potest exigi Cathedraticum. - 18. Non autem potest exigi a clericis, seu presbyteris non beneficiatis, etiamsi in praeteritum solvissent. - 19. Solvi tamen debet a seminario pro beneficiis unitis. - 20. Regulares vero non tenentur solvere Cathedraticum pro monasteriis et eorum Ecclesiis regularibus, ubi ipsi resident, et divina peragunt, et quae monasteriis ipsorum contigua, seu immediate penes ipsa existunt. - 21. Pro Ecclesiis tamen, beneficiis, cappellis, et parochiis saecularibus, quibus regulares praesunt, Cathedraticum solvere Episcopo tenentur, etiamsi monasteriis, aut eorum Ecclesiis pleno iure sint incorporatae; ad n. 22. - 23. Ad Cathedratici, et synodatici tamen solutionem non tenentur, neque compelli possunt fratres S. Ioannis Hierosolymitani, sive eorum Vicarii in parochialibus religioni praedictae unitis. - 24. Ad complementum adducitur hic id, quod de Cathedratico fuit novissime in Concilio Romano celebrato anno 1725, a Benedicto XIII sancitum. - 25-28. Decreta S. Congregat. super Cathedraticum. - 29. Primis Ecclesiae saeculis Cathedratici praestatio consuetudini potius, quam legi innitebatur. - 30. Synodus Bracharensis prima hanc legem tulit. - 31. Quae praestatio deinde fuit praescripta in tota Ecclesia ab Honorio III. - 32-35. Ex decreto dictae synodi capitula dumtaxat, et Ecclesiae parochiales Cathedraticum solvere tenebantur; sed postea ab omnibus quibuscumque cappellis, et beneficiis ecclesiasticis solvendum esse statutum est. - 36, 37. Quantitas Cathedratici. - 38-40. Tempus praestationis Cathedratici. - 41. Consuetudo etiam immemorabilis eximere haud potest a praestatione Cathedratici.

Cathedraticum, quod fuit introductum ex Concil. Bracharensi II, ut refertur in cap. *Placuit* 1, caus. 10, qu. 3, est annua exactio duorum Solidorum, quos a qualibet Ecclesia suae Dioecesis, praeterquam a Monasteriis, potest Episcopus annuatim exigere; cap. *Illud te* 4, c. *Inter caetera* 8, et c. *Illud magnitudinem* 10, caus. 10, quaest. 3, et cap. *Conquerente* 16, de Offic. Ordinarii. Dicitur autem Cathedraticum, quia datur propter honorem Cathedrae Episcopalis, et in signum subiectionis ad ipsam Ecclesiam Cathedralem, cui praeest Episcopus; cap. *Placuit* 1, caus. 10, quaest. 3. Quandoque etiam appellatur *Synodaticum*, quia solvitur in Synodo; cap. *Olim* 20, de Censib. Glossa in d. cap. *Conquerente*, vers. *Duos solidos*, de Offic. Ordinar. Nomine Solidi intelligitur aureus, ut notat Glossa 1, in cap. *Placuit* 1, caus. 10, q. 3; nam et Lex civilis pro solido aureum intelligit, et antiquitus septuaginta duo solidi unam libram auri constituebant; ut leg. *Quotiescumque*, et ibi Glossa et Bartol. c. de Susceptoribus; et Ancharan. lib. 10. Unde ad illam aestimationem solvendi essent, nisi obstaret consuetudo. Fagnan. in cap. *Conquerente* 16, de Offic. Ord. num. 47. Hodie vero nonaginta sex aurei constituunt unam libram, ut per Abbat. in d. cap. *Conquerente* num. 6, et Fagnan. ibid. num. 47. Duo autem solidi pro Cathedratico solvendi sunt iuxta aestimationem illius Monetae, quae antiquitus, et ab initio solvi consuevit, nisi circa solutionem minoris, vel maioris Monetae, quae modo est in usu, sit praescriptum; ut in dict. cap. *Cum olim* 20, de Censibus; et cum Glossa sentiunt in dict. cap. *Conquerente* 16, de Offic. Ordin. Hostiens. n. 12, in fin.; Ioann. Andreas n. 39; Butr. n. 43; Abbas num. 6; Fagnan. n. 46. Quantitas vero usualis duorum solidorum pro Cathedratico solvendorum iuxta cap. *Conquerente* 16, de Offic. Ordin. reducitur ad aestimationem duorum Ducatorum in Regno Neapolitano, ut declaravit Cardinalis Ursinus (qui fuit ex post Pontifex sub nomine Benedicti XIII) in sua Synodo Beneventana anno 1687, c. 15, de Cathedratico; et in Edicto 6, ibid. registrato pag. 19. Alibi autem duorum Scutorum monetae usualis loci, ut in eodem Edicto § 10, auctoritate probatur. Verum haec reductio, seu aestimatio erit sequenda, quando non constet in praeteritum in minori Summa non fuisse solutum. Nam si constaret fuisse ab Antecessore exactum in minore quantitate, tunc in hac minori summa esset solvendum, ut Sac. Cong. Conc. declaravit in Amalphitana 5 Septembr. 1705, in qua ad rationem Carolenorum septem, Cathedraticum solvendum esse censuit iuxta solitum. Quantitas enim Cathedratici debet semper taxari iuxta morem Regionis rationabilem. Barbosa Iuris Ecclesiast. lib. 3, c. 20, n. 11; Tondut. quaest. Benefic. tom. 1, p. 2, cap. 2, § 1, num. 6; Monacell. par. 2, tit. 14, formul. 1, num. 8, et expresse Sac. Congr. Conc. in Satrianen. 13 Februarii 1695. Et si mos non adsit, a viciniori Cathedra, vel Provincia erit desumenda; et iuxta valorem, et aestimationem solidi antiqui, ut supra dictum est n. 5, et declaravit Sac. Congr. Conc. in Albinganensi 3 Decemb. 1644, in resp. ad secundum; Monacell. l. c.

Cathedraticum est de Iuribus Episcopalibus, et adeo privilegiatum, ut in totum praescribi non possit. Archidiacon. et Ioann. Andreas in cap. 1, de Praebend. in 6, Abbas in c. *Cum venerabilis*, num. 3, de Censibus, et cons. 99, vers. *Videtur primo*, in fine lib. 1, et cons. 7, num. 4, vers. *Sed quamquam*, lib. 4; Piasec. in praxi, p. 2, art. 2, de Statut. ab Episcopo faciend. num. 13; Fagn. in d. cap. *Conquerente* num. 49, de Offic. Ordinar. Et licet videretur, quod per immemorabilem consuetudinem posset praescribi iuxta declarationem olim emanatam a Congregat. Conc. 3 Decembris 1645, in una Albinganensi, ubi Episcopus cum Clero eiusdem Civitatis supplicavit pro declaratione infrascriptorum Dubiorum:

Primo: An modernus Episcopus, qui nunquam adhuc exegit Cathedraticum, possit pro praeterito tempore, et in futurum exigere?

Secundo: In qua quantitate, et qualitate Monetae possit illud exigere?

Tertio: An a toto Clero, an vero a Beneficiatis tantum sit facienda exactio? Sacra, etc. Ad dubia suprascripta respondit ut sequitur, videlicet:

Ad primum: Si Cathedraticum Episcopis Antecessoribus aliquando fuerit solutum, posse per modernum Episcopum exigi.

Ad secundum: Exigi tantum posse duos solidos iuxta Iuris communis dispositionem, et in Moneta antiqua iuxta illius aestimationem non concurrente contraria consuetudine.

Ad tertium: Exactionem non esse faciendam a toto Clero, sed tantum ab Ecclesiis, Cappellis, et Beneficiatis, si ad eorum favorem non concurrat privilegium exemptionis, vel immemorabilis.

Nihilominus cum Episcopus Lavellensis in Synodo, Cathedraticum in praeteritum non solutum ab Ecclesiis sibi subiectis, nec non a Clero in futurum solvi debere statuisset, et Capitulum, et Clerus reclamando, hanc resolutionem opponerent, et numquam ab immemorabili solvisse assererent; eadem Congregatio, ad quam causa erat devoluta sub die 18 Aprilis 1693, rescripsit: *Examinetur formiter Albinganensis 3 Decemb. 1644, ad tertium dubium.* Unde reproposita deinde causa in plena Congregatione sub Dubio: An Cathedraticum Episcopo debeatur? respondit: Deberi ad formam Iuris ab Ecclesiis, et Beneficiatis tantum. Et quod Cathedraticum solvi

debeat Episcopo, non obstante contraria consuetudine etiam immemorabili, iterum declaravit Sac. Congr. Concil. in eadem Amalphitana 26 Febr. 1707.

15 Cathedraticum non est sublatum a Concilio Tridentino; non tamen solvi debet in Visitatione, sed extra, et in Synodi celebratione; sic decrevisse Sacram Congregationem Concil. refert Fagnan. in cap. *Venerabili* 24, de Censibus num. 16, ubi dicit, quod Episcopo Tarantino quaerenti, an Concilium cap. 2, sess. 24, vers. *Interimque*, censeatur sustulisse Cathedraticum, quod singulis annis tam in visitatione, quam extra exigi consuevit ab Ordinario; Sac. Congregatio respondit: *Concilium nequaquam sustulisse Cathedraticum; sed illud non solvendum in Visitatione, sed extra, et in Synodi celebratione*, et late probat ipse Fagnan. in cap. *Cum olim* 16, de Officio Ordinar. a n. 48,

16 usque ad 60. Ad Cathedraticum solvendum tenentur de Iure omnes Ecclesiae saeculares. Barbosa de Offic. et potest. Episcopi allegat. 86, a num. 40; Vallens. lib. 3, tit. 39, de Censib. num. 2; Engel. ibid. num. 6; Pirhing. ibid. num. 40, cum communi, et certa aliorum, argum. cap. *Conquerente* 16, de Offic. Ordinar. et ibi Glossa vers. *duos solidos*, cap. *Pastoralis* 7, de Donation. c. *Placuit* 1, cap. *Illud te* 4, cap. *Inter caetera* 8, et cap. *Illud magnitudinem* 10, caus. 10, qu. 3, et ratio est, quia, ut diximus supra n. 2, Cathedraticum datur in signum subiectionis, a qua nulla Ecclesia immunis esse debet, ne Acephala sit; cap. *Nulla ratione* 7, dist. 93, quapropter, et si aliqua Ecclesia plena libertate gaudeat, tamen ad Cathedraticum obligatur, ut notat Glossa in cap. *Pastoralis* 7, de Donationibus, et ibi Innocentius, et Abbas, qui etiam docent nec posse Episcopum aliquam Ecclesiam libe-

17 rare a Cathedratico. Hoc autem intelligendum est de Ecclesiis, et Clericis intitulatis, et Beneficiatis, a quibus solummodo potest exigi

18 Cathedraticum. Non autem potest exigi a Clericis, seu Presbyteris non Beneficiatis, etiamsi in praeteritum solvissent, ut respondit Sacra Congr. Episcop. contra Archiepiscopum Compsanum 15 Ianuar. 1694, qui vigore soliti exigere praetendebat a simplicibus Sacerdotibus

19 annuatim Iure Cathedratici Iulios quatuor. Solvi tamen debet a Seminario pro Beneficiis unitis, ut declaravit Sac. Congr. Conc. 21 Maii 1644, in Cathacen. lib. 17, decret. pag. 409.

20 Regulares vero non tenentur solvere Cathedraticum pro Monasteriis, et eorum Ecclesiis Regularibus, ubi ipsi resident, et quae Monasteriis ipsorum contigue, seu immediate penes ipsa existunt, textu expresso in cap. *Inter caetera* 8, caus. 10, qu. 3, ibi: *Monasteriorum tamen Basilicis ab hac solutionis pensione exemptis*. Et sic tenent Engel. lib. 3, Decretal. tit. 49, num. 6; Barbosa l. 3 Iuris Ecclesiast. univ. cap. 20, num. 11, cum communi aliorum. Et ratio est, quia a Lege Dioecesana (vi cuius competit Episcopo potestas exigendi Iura Episcopalia) sunt exempta. Barbosa l. c.; Fagnan. l. c. n. 44, et communis aliorum; arg. cap. *Cum pro utilitate* 34, caus. 16, quaest. 1, et c. *Quam sit* 5, caus. 18, quaest. 2, et cap. 1, de Statu Monachor. Pro Ecclesiis tamen, Beneficiis, 21 Cappellis, et Parochiis saecularibus, quibus Regulares praesunt, Cathedraticum solvere Episcopo tenentur, etiamsi Monasteriis, aut eorum Ecclesiis pleno iure sint incorporatae. Fagnan. in dict. cap. *Conquerente* 16, de Offic. Ordinar. num. 10 et 43; Abbas ibidem, num. 1; Ancharanus ibidem n. 5. Et Glossa communiter recepta in cap. *Inter caetera* 8, caus. 10, quaest. 3, ubi docet, quamvis a Cathedratico exempta sint Monasteria, et Basilicae Regularium, non tamen eorumdem Cappellae, id est Ecclesiae, Beneficia et Parochiae Saeculares eis incorporatae. Et ratio differentiae est, quia 22 Ecclesiae et Monasteria Regularium exempta sunt a Lege Dioecesana, ut in d. cap. *Inter caetera* 8, caus. 10, quaest. 3, in cap. *Cum pro utilitate* 34, caus. 16, qu. 1, cap. *Quam sit* 5, caus. 10, quaest. 2. Non sic autem Ecclesiae, Beneficia, et Parochiae Saeculares, Monasteriis, et Ecclesiis Regularium incorporatae, et unitae, quia istae nullibi reperiuntur exemptae a Lege Dioecesana, sed potius eidem positive subiectae; cap. *De Monachis* 12, de Praebend. cap. *Ex part.* 3, et cap. *Ad audientiam* 4, de Cappellis Monachor. cum similibus, et notat Glossa in dict. cap. *Inter caetera*, in verb. *Solutiones*, Hostiens. in d. c. *Conquerente* num. 12, et Fagnan. ibidem num. 43. Sacra 23 tamen Congregatio Concilii decrevit ad Cathedratici, et Synodatici solutionem non teneri, neque compelli posse Fratres S. Ioannis Hierosolymitani, sive eorum Vicarios in Parochialibus Religioni praedictae unitis. Sic ipsa Sac. Conc. Congregat. in Augustana 4 Decembris 1630, et referunt Sellius in select. Canon. cap. 10, num. 20; Barbosa Sum. Apostolicar. dec. collect. 137, num. 4.

Ad complementum iuvat hic adducere id 24 quod de Cathedratico fuit novissime in Concilio Romano celebrato anno 1725, a Benedicto XIII sancitum; in capite quarto igitur tituli 8, eiusdem Concilii, sic expresse habetur:

Cathedraticum Episcopis solvendum declaratur.

Ipso communi Iure (cap. *Placuit* 1, cap. *Illud* 4, cap. *Illud magnitudinem tuam* 10, caus. 10, quaest. 3, et cap. *Conquerente* 16, de Offic. Ordinar.) est cautum, ut Episcopis Cathedraticum a Clericis debeatur, quod est duorum solidorum, viginti scilicet Iuliorum, Census Cathedralis Ecclesiae solvendus in si-

gnum honoris, et subiectionis Cathedrae Pontificali. Ius sane inter caetera Episcopalia ita privilegiatum, ut neque ab Episcopis in totum remitti, nec a quoquam valeat quocumque titulo, vel immemorabili consuetudine praescribi. Quod si forte aliquid sub alio, vel fixorum munerum, vel xeniorum nomine offeratur, decernimus, ut ab Episcopis, tanquam qui non praemium, sed honorem postulant, munera, et xenia recusentur huiusmodi; et Cathedraticum dumtaxat, summam non excedens praedictam ab Ecclesiis (non tamen Regularium) et a Beneficiatis sibi subiectis tali etiam volumus moderatione exigatur, videlicet:

I. Quibus sunt reditus infra scuta decem (idem de Ducatis monetae Neapolitanae intelligatur) duo Iulii.

II. Quibus scuta infra quinquaginta, Iulii quinque.

III. Quibus infra centum, Iulii decem.

IV. Quibus ultra centum, vel quacumque in alia maiori summa, Iulii quindecim.

V. Ab Ecclesiis vero, ubi plures de massa participant, ab omnibus in communi, Iulii viginti, salvis tamen Consuetudinibus, Ecclesiis, et Episcopis magis favorabilibus.

Addenda sunt ad rem sequentia decreta relata in Thesauro Resolution. tom. 6, in Firmana *Cathedratici*, ibi: In Congregatione particulari super Cathedraticis pridem a Sanctissimo D. N. deputata quatuor ad instantiam Promotoris Fiscalis Curiae Archiepiscopalis Firmanae die 29 Aprilis 1731 contra Collegiatam Murri Vallis propositis Dubiis nimirum: I. *An Beneficia, quae sunt ad collationem Capituli Firmani praeter solutionem census, quam ei facere solent, teneantur etiam solvere Cathedraticum Reverendiss. Archiepiscopo?* II. *An Cappellae, et Confraternitates laicales teneantur solvere Cathedraticum?* III. *An Cathedraticum iam in certa summa taxatum, et solvi consuetum potuerit augeri?* IV. *An augmentum hactenus exactum veniat restituendum?* Responsum fuit: Ad I. *Affirmative*, Ad II. *Cappellanias, et Confraternitates laicales non teneri.* Ad III. *Negative.* Ad IV. *Affirmative.*

Totidemque pariter propositis contra Collegiatam S. Elpidii, scilicet: I. *An Capitulares, et Beneficiati S. Elpidii, quatenus habeant Praebendas distinctas a Massa communi, teneantur solvere Cathedraticum pro qualibet eorum Praebenda ultra Cathedraticum in communi?* II. *An antiqua, seu potius nova taxa Cathedratici, etiam quoad Beneficia extra gremium dictae Collegiatae, et Loca pia dictae Terrae, sit exsequenda?* III. *An Beneficia, et Loca pia de praeterito non taxata pro Cathedratico teneantur in posterum illud solvere, et ad cuius taxae rationem?* IV. *An constet de attentatis?* prodiit Rescriptum: Ad I. *Negative.* Ad II. *Antiquam Taxam esse servandam.* Ad III. *Ad mentem, quae fuit, ut servetur dispositio Concilii Romani.* Ad IV. *Negative;* ac deinde reproposita Causa, die 5 Octobris eiusdem Anni, responsum fuit: *In decisis in omnibus, et amplius.*

Et in dicta Firmana *Cathedratici* ad tria 27
sequentia dubia I. *An Beneficia, quorum reditus non excedunt annua scuta 15, deductis oneribus teneantur solvere Cathedraticum, et in qua summa, in casu, etc.?* II. *An Confraternitates erectae auctoritate ordinaria, et habentes propriam Ecclesiam teneantur solvere Cathedraticum, in casu etc.?* III. *An ad solutionem Cathedratici teneantur etiam Confraternitates non habentes propriam Ecclesiam, sed simplicem tantum Cappellam in honorem Sanctorum, sub quorum titulo sunt erectae in casu, etc.?* responsum fuit: Ad primum, et secundum *Affirmative:* Ad tertium *Negative, et amplius.*

In Viterbien. *Cathedratici*, propositis duo- 28
bus subsequentibus dubiis: I. *An sustinenda sit provisio Praebendae Poenitentiariae facta ab Ordinario?* Et quatenus negative: II. *An dicta Praebenda Poenitentiariae sit conferenda Sigismundo Malatesta in casu, etc.?* Sac. Cong. Concil. 7 Aprilis 1742 respondit: Ad I. *Negative ad primam partem, et Affirmative ad secundam.* Ad II. *Satis provisum in primo.* Sic apud Thesaurum tom. X, in dicta Viterbien. *Cathedratici.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Primis Ecclesiae saeculis Cathedratici prae- 29
statio consuetudini potius quam legi innitebatur. Synodus Bracharensis prima omnium iussit 30
ut Cathedraticum Episcopo praestaretur; Can. *Placuit* 10, qu. 3. Haec ipsa praestatio prae- 31
scripta deinde fuit in tota Ecclesia ab Honorio III, in cap. *Conquerente*, de Offic. Ordinarii.

Ex decreto vero Synodi Bracharensis Capi- 32
tula dumtaxat, et Ecclesiae Parochiales Cathedraticum solvere tenebantur. *Haec autem re-* 33
stricta Cathedratici solutio (inquit Rota coram Tanario decis. 228, n. 6 et 7) *non alia ratione processit, nisi quia ex tunc ab Episcopis construi permittebantur Ecclesiae dumtaxat Parochiales, in quibus Sacramenta Christifidelibus ministrarentur. Quum autem post datam Ec-* 34
clesiae pacem plures in dies temporisque progressu ab hominum pietate aedificatae, atque dotatae fuerint Ecclesiae, et respective fundata beneficia; hinc per viam Legis universalis sta- 35
tutum fuit ab Honorio III, in cap. Conquerente, de Offic. Ordinar. ut Cathedraticum esset omnino solvendum tam a Capitulis, et Parochialibus Ecclesiis, quam ab omnibus aliis quibuscumque Cappellis et Beneficiis Ecclesiasticis.

Praestatio autem Cathedratici statuta a iure 36
est in duobus solidis, nulla habita ratione

37 maioris, vel minoris opulentiae Ecclesiae. An autem consuetudo vim habere possit quoad quantitatem Cathedratici sive augendam, sive minuendam, vide apud Rotam coram Tanar. impress. Romae tom. 2, apud Barbiellini d. dec, 234, n. 43.

38 Tempus vero non est praestitutum praesta-
39 tioni Cathedratici. Licet enim ut plurimum praestari solent in synodo, tamen consuetudine vel conventione partium potest alio tempore praestari. Et, quod summopere notandum est, 40 debet praestari in illis etiam annis, in quibus non celebretur Synodus. Sacra Congregatio Concilii interpres in Cassanen. *Cathedratici*, 21 Maii 1735 ad 1 et 2 dub. et rursus in Perusina *Cathedratici*, 19 Novembris eiusdem anni 1735 ad secund. dub.

Consuetudinem etiam immemorabilem exi- 41 mere haud posse a praestatione Cathedratici firmavit Rota coram dict. Tanar. dec. 238, n. 46.

CAUPO

Vide verb. Taberna, Tabernarii per tot. *et verb.* Clericus, *art. 5, a num. 10 ad 14.*

CAUSAE

Summarium.

1. Causae omnes tam civiles quam criminales in prima instantia ab Ordinariis sunt cognoscendae. - 2. Si pendentibus Causis in prima instantia impetrentur citationes in signatura iustitiae, hae non valent ad retardandam exsecutionem processuum. - 3. In Causis ultra montes monitoria expediri prohibentur in curia absque speciali iudicis rescripto. - 4. Causarum commissiones ad partes iudicibus synodalibus dumtaxat sunt dirigendae. - 5. Causae de partibus non attingentes valorem centum scutorum retineri nequeunt in curia. - 6. Causae iam contestatae, et introductae in partibus, si deferantur ad A. C. quomodo reassumi debeant. - 7. Causae infra valorem 35 scut. iudicari possunt a Cardinali Vicario urbis, et a gubernatore. - 8. Causae quaecumque per commissionem manu Pontificis signatam, cuilibet iudici, tribunali, aut Congregationi committi possunt. - 9-11. Causae rotales quaenam sint. - 12-16. Causae minus graves, seu praelatitiae. - 17, 18. Causae ad forum Capitolinum spectantes nunquam ab illius curia avocari poterunt, nisi de partium consensu. - 19. Causa ad Capitolii curiam pertinens tam Rotae quam alteri cuicumque iudici committi valet. - 20. Excipiuntur Causae matrim. et super nullitate prof. Regul. - 21. Causae matrim. ad auditorium Rotae, vel ad S. Congr. Conc. sunt deferendae. - 22-24. Causae super nullitate professionis Regularis a quo cognoscendae. - 25, 26. Causae nullitatis professionis monialium a quo iudicari debeant. - 27. Causae nullitatis professionis ex capite non expleti novitiatus in coenobio ad institutionem novitiorum designato privative spectant ad Congregationem Concilii. - 28. Causae super nullitate professionis post primam instantiam deferuntur ad iudices, ad quos de iure appellatio interponitur. - 29. Causae nullitatis etiam intra quinquennium promotae, si devolvantur ad S. Sedem, a quonam iudicari debeant. - 30, 31. Causae nullitatis professionis in gradu restitutionis in integrum adversus lapsum quinquennii a S. Sede tantum cognosci possunt. - 32. Quandoque vero ex Apostolicae Sedis dispensatione Ordinariis, et aliis superioribus committuntur. - 33. Causas spirituales avocantes a iudicibus Ecclesiasticis excommunicantur. - 34. Causae beneficiales habent appellationem suspensivam ab eo interpositam, qui in prima instantia succubuit. - 35. Causae omnes in quibus ecclesiastici tamquam rei conveniuntur, semper cognoscendae sunt in foro ecclesiastico. - 36. Si clericus laicum convenerit pro repetendis rebus Ecclesiae suae, a quo iudice cognosci debeat Causa. - * 37. Causa quid sit; et in quo differat a lite et a quaestione. - 38. Causae dividuntur in civiles, criminales, et spirituales. - 39. Causarum spiritualium cognitio ad quem spectet. - 40. Causae maiores Sedi Apostolicae reservantur. - 41. Praecipuae earum enumerantur. - 42. Gallorum contentiones circa reservationem Causarum maiorum. - 43. Cardinalium Causae a Pontifice cognosci debent. - 44. Causas criminales Vicarius expedire nequit, nisi specialiter ei commissae fuerint. - 45. Quibus in Causis matrimonialibus capitulum, sede vacante, procedere possit. - 46. Episcopo inferior ex delegatione Causarum matrimonialium cognitionem habere potest. - 47. Causae ecclesiasticae, si coram Ordinariis infra biennium non terminentur, liberum est partibus iudices superiores adire. - 48. In Causa denegatae, vel protractae iustitiae Archiepiscopus supplet negligentiam Episcopi. - 49. Omnes Causae generaliter loquendo delegari possunt. - 50. Causas matrimoniales, quae spectant ad Episcopum iure ordinario, ipse committerre potest decidendas doctoribus, qui non sunt eius Vicarii.

1 Causae omnes tam civiles quam criminales exemptarum personarum in prima instantia coram Ordinariis locorum dumtaxat agnoscendae sunt, Causis privilegiatis exceptis; nequ- committi possunt etiam Auditori Camerae Apostolicae, nisi per viam legitimae appellationis.

2 Si autem pendentibus causis in prima instantia impetrentur citationes in signatura iustitiae, hae quidem valent ad comparendum, vel ad adeundam Signaturam, non vero ad retardandam

3 exsecutionem processuum ad ulteriora. In Causis autem ultra montes, etiam privilegiatis, monitoria expediri prohibentur in Curia absque speciali Iudicis Rescripto. Benedic. XIV, tom. 1, Constit. 48, incip. *Ad Militantis* § 22, et seq.

Causarum commissiones ad partes iudicibus Synodalibus dumtaxat sunt dirigendae. Idem § 6. Causae de partibus non attingentes valorem centum scutorum, et non privilegiatae, retineri nequeunt in Curia; sed subdelegandus est Iudex cum solita clausula: *Ad effectum cognoscendi de gravamine pro admissione, vel denegatione recursus,* etc. Idem Constit. 115 incip. *Romanae Curiae,* § 12. Causae iam contestatae, et introductae in partibus, si ob privilegium variandi forum deferantur ad A. C. reassumi debent in statu, et terminis, refectis sumptibus, et transportatis actis expensis illius qui variare voluerit. Idem ibid. § 6. Causae infra valorem scut. 35 et mercedis iudicari pos-

sunt a Cardinali Vicario Urbis, et a Gubernatore contra quoscumque, etiamsi adsit obligatio Cameralis. Idem ibid. § 24.

8 Causae quaecumque per commissionem manu Pontificis signatam, cuilibet Iudici, Tribunali, aut Congregationi committi possunt. Idem tom. 2, Const. 51, incip. *Iustitiae et Pacis.*

9 Causae Rotales a praelatitiis distinguuntur; Causae enim graviores, et consequenter Rotales sunt illae in quibus agitur de Iurisdictionibus, Iuribus Patronatus, etc. Et generaliter quoties earum valor citra montes ascendit ad scuta auri quingenta, ultra montes autem ad scuta mille

10 huiusmodi. Idem, ibid. Item Causae Beneficiales, in quibus agitur de Titulo Beneficii, et Pensionum, quorum reditus excedat summam 24 ducatorum de Camera; vel si agatur de prima Dignitate in Cathedralibus, aut Collegiatis Ecclesiis. Idem, ibid. Et Causae Matrimoniales, tam super foedere Matrimonii quam super divortio. Necnon super nullitate Profes-

12 sionis Regularis. Idem, ibid. Causae minus graves, adeoque Praelatitiae, censentur illae pecuniariae, citramontanae, quae summam quingentorum scutorum aureorum; ultramontanae vero, quae mille scutorum aureorum similium aestimationem non attingunt. Idem,

13 ibidem. Item Causae Beneficiales, et Pensionum Ecclesiasticarum, ubi valor annuus Beneficii, aut Pensionis summam viginti quatuor

14 ducatorum auri non excedat. Idem, ibid. In Causis censuum, si agatur de censibus redimibilibus, attendenda est quantitas, seu valor sortis, ut dicantur Rotales, necne. Idem, ibid. In Cau-

15 sis servitutum tam realium quam mixtarum, considerandus est praedii valor. Idem, ibid.

16 In Causis Canonum habenda erit ratio fundi, super quo Canon constitutus fuit. Idem, ibid.

17 Causae tam graves, quam minus graves, ad Forum Capitolinum spectantes, nunquam ab illius Curia avocari poterunt, nisi de partium

18 consensu. Idem, ibid. Sed de consensu partium Causa Rotalis Praelato, et Praelatitia Auditorio Rotae committi potest [1]. Idem, ibid.

19 Sicut etiam Causa ad Capitolii Curiam pertinens, tam Rotae, quam alteri cuicumque iu-

20 dici committi valet [2]. Idem ibid. Exceptis Causis Matrimonialibus, et Causis super nullitate Professionum Regularium. Idem, ibidem.

21 Causae Matrimoniales ad Auditorium Rotae, vel ad Congregationem Concilii omnino sunt

22 deferendae [3]. Idem, ibid. Causae autem super nullitate Professionis Regularis intra quinquennium, sive ex parte Religiosi Professi, sive ex parte Religionis proponantur, in prima instantia cognoscendae sunt a Superiore Regulari simul cum Ordinario loci. Idem tom. 2, Constit. 47, incip. *Si datam.* Idem statuitur si Causa 23
intra quinquennium intentata non prosecuta fuerit, et post quinquennium reassumpta. Idem, ibid. Eaedem in casu discrepantiae inter Or- 24
dinarium, et Superiorem Localem devolvuntur ad Sanctam Sedem. Idem, ibid.

Causae nullitatis Professionis Monialium, si 25
fuerint Ordinario tantum subiectae ab eo iudicari debent. Idem, ibid. Secus si Regularibus 26
subiectae sint; tunc enim iudicandae sunt ab Ordinario loci simul, et a Superiore Regulari, cui concreditum est universum Monasterii regimen, non autem ab earum Confessario. Idem, ibidem.

Causae nullitatis Professionis ex capite non 27
expleti Novitiatus in Coenobio ad institutionem Novitiorum designato etiam intra quinquennium, privative spectant ad Congregationem Concilii, etiam in prima instantia. Idem, ibidem. Causae super nullitate professionis post 28
primam instantiam deferuntur ad Iudices, ad quos de iure appellatio interponitur. Qui tamen procedere debent una cum altero Superiore Regulari. Idem, ibidem.

Causae nullitatis etiam intra quinquennium 29
promotae, si devolvantur ad S. Sedem, iudicari debent vel ab Auditorio Rotae, vel a Congregatione Concilii, vel a Congregatione Episcop. et Regular. sine interventu Superioris Regularis. Idem, ibid.

Causae nullitatis Professionis in gradu resti- 30
tutionis in integrum adversus lapsum quinquennii a S. Sede tantum cognosci possunt. Idem, ibid. Sive ex parte Religionis, sive ex 31
parte Professi introducantur, et impedimentum ad reclamandum duravit quinquennio. Idem ibid. Causae in gradu restitutionis in integrum 32
quandoque ex Apostolicae Sedis dispensatione Ordinariis, et aliis Superioribus committuntur. Idem, ibid.

Causas spirituales avocantes a Iudicibus Ec- 33
clesiasticis excommunicantur. Idem tom. 1, Constit. 14 incip. *Pastoralis,* § 14, publicata, et publicari solita in Coena Domini.

Causae beneficiales habent appellationem sus- 34
pensivam ab eo interpositam, qui in prima instantia succubuit; nec nisi post sententiam definitivam apud Sedem Apostolicam sive in Petitorio, sive in Possessorio est locus sequestrationi fructuum. Clement. Unic. de Sequestr. possess. et fruct., neque aliter statui potest in Synodis particularium Ecclesiarum. Ita in Tract. de Synodo Dioeces. lib. 12, cap. 1, num. 3.

Causae omnes etiam civiles, et de re etiam 35
profana, in quibus Ecclesiastici tamquam rei conveniuntur, semper cognoscendae sunt in

---

[1] Ex nuperrima constitutione Clementis XIII, contrarium servari debet; nam Causae rotales Sac. Auditorio Rotae, praelatitiae vero praelatis committuntur.

[2] Scilicet uti de voto.

[3] Quoad vero sponsalia ad iudices ordinarios.

Foro Ecclesiastico, et in prima instantia in foro proprii Episcopi; nec etiam de Episcopi consensu transferri possunt in prima instantia ad Curiam Romanam, nisi ita conventum sit inter partes, ut decisum refertur a Sac. Congr. Concil. in Instit. Eccles. 40, § 3.

36 Si vero Clericus laicum convenerit pro repetendis rebus Ecclesiae suae, quamquam de rigore iuris cognitio huius Causae pertineat ad iudicem saecularem; tamen si consuetudo contraria invaluerit, pertinere possunt ad Forum Ecclesiasticum. Utrum privative vero, adeo ut conventio ista fieri non possit ad tribunal laicum, vel cumulative, ut possit ad utrumque, ex consuetudine decidendum erit. Quamquam in casu etiam, in quo valet privativa, de licentia Episcopi potest Causa ista agitari coram iudice laico; ut ex decretis Sacrae Congregationis Episcopor. et Regular. confirmatis brevi Pauli V, die 9 Martii 1617, ibidem, § 5.

ADDITIONES CASINENSES.

37 Causa proprie dicitur ipsa res controversa quae in iudicium deducitur; et differt a lite, quod lis proprie dicatur post contestationem; causa vero ante et post. Iason. in l. *Postquam liti* num. 10. Differt etiam Causa a quaestione, quod haec tam intra quam extra iudicium dicatur, Causa vero proprie solum in iudicio.

38 Pirhing. lib. 2, tit. 1, num. 4. Causae dividuntur secundum Gloss. caus. 11, qu. 1, in Summa, Abbat. in cap. *Decernimus* n. 3, tit. 1, lib. 2, et alios, in mere civiles, in quibus agitur de rebus mere temporalibus; in criminales, ubi de crimine agitur; et in spirituales, in quibus tractantur res spirituales; per quas non solum illa intelliguntur quae per se ac essentiam suam sunt spiritualia, ut gratiae, virtutes, etc., sed etiam omnia illa quae vel causant spiritualia, uti sunt Sacramenta, vel saltem ad Dei cultum, et pios usus, sive ad

39 salutem spiritualem animarum ordinantur. Et cognitio Causarum spiritualium, seu Ecclesiasticarum nonnisi ad iudices Ecclesiasticos spectat, privative quoad alios iudices laicos; quod patet ex lib. II, tit. 1, cap. 2, ibi: *ut Laici Ecclesiastica tractare negotia non praesumant;* et ex ipso Concil. Trident. sess. 24, can. 12, ubi anathema fertur contra asserentem causas matrimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos.

40 Causae maiores in iure expresse denominatae, quae lege quoque Concordatorum Sedis Apostolicae iudicio in prima instantia reservantur, plene ostenduntur ab Altasser. de Iu-

41 risd. Eccles. lib. 10, cap. 1, et seq. Inter eas praecipue numerantur quaestiones quae spectant ad articulos fidei intelligendos, ad Canonicos libros discernendos, ad sensum sacrarum litterarum declarandum, approbandumque, ad interpretanda quae dubia sunt, vel obscura in controversiis fidei, in iure Canonico vel divino: item ad declarandum quae ad Sacramentum pertinent, videlicet ad materiam et formam, et ministrum: Causae criminales contra Episcopos, quae depositione, aut privatione dignae sunt.

Galli nihilominus contenderunt quod Epi- 42
scoporum Causae, quae depositione, vel privatione dignae sunt, Romae a Pontifice iudicari non possint, sed earum cognitionem delegari debere Iudicibus in partibus. Vide Spondan. ad annum 1563, num. 30; Pallavicin. Histor. Concil. Trident. cap. 7. Sed standum est Decreto Concilii Tridentini, quod statuitur: *Causae criminales graviores contra Episcopos etiam haeresis, quod absit, quae depositione, aut privatione dignae sunt, ab ipso tantum summo Romano Pontifice cognoscentur, et terminentur. Quod si eiusmodi sit Causa, quae necessario extra Romanam Curiam sit committenda, nemini prorsus ea committatur, nisi Metropolitanis, aut Episcopis a Beatissimo Papa eligendis. Haec vero commissio et specialis sit, et manu ipsius Sanctissimi Pontificis signata, nec unquam plus his tribuat, quam ut solam facti instructionem sumant, processumque conficiant, quem statim ad Romanum Pontificem transmittant, reservata eidem Sanctissimo sententia definitiva. Caetera alias sub fel. rec. Iulio III, super his decreta, nec non et constitutio sub Innocentio III, in Concilio Generali, quae incipit: « Qualiter et quando »: quam sancta Synodus in praesenti innovat, ab omnibus observetur. Minores vero criminales Causae Episcoporum in Concilio tantum Provinciali cognoscantur, et terminentur, vel a deputandis per Concilium Provinciale,* Trid. sess. 24, cap. 5 de Reformat. Idem iam antea sancitum erat in Concordato inter Pontificem Leonem X, et Franciscum Francorum Regem, quod anno 1817, restitutum est Conventione inita inter Pont. Pium VII, et Christianissimum Regem Ludovicum XVIII.

Cardinalium Causae, in delictis privilegiatis; 4
illa praesertim laesae Maiestatis, non nisi a Pontifice cognosci possunt. Rigant. Comment. in Regul. Cancell. ad Regul. 37, n. 198, et 172, ubi reiicitur contraria sententia relata.

Causas Criminales Vicarius expedire nequit, 4
nisi specialiter ei commissae fuerint, ita ut nec inquirere, corrigere, aut punire subditorum excessus queat. Barbosa alleg. 54, part. 3.

Capitulum, vacante sede, de Causis matri- 4
monialibus cognoscere potest illas tantum, quae procedunt ex ordinaria iurisdictione, non autem quae ex delegatione proveniunt; quia Capitulum, vacante sede, succedat in locum Episcopi quoad iurisdictionem ordinariam, non ita quoad delegatam. Barbosa part. III, alleg. 84.

Inferior Episcopo ex delegatione Causarum 4

matrimonialium cognitionem habere potest iuxta text. in cap. *Proposuisti,* de Probat. et in cap. *Ex litteris,* de in integrum restitutione, et in cap. 1, *Ut lite non contest.*, quibus probatur Causas matrimoniales a Romano Pontifice delegari non solum Episcopis, sed et inferioribus, nempe Archidiaconis, Prioribus et Archipresbyteris. Barbosa, ibidem, n. 6.

47 Causae quaecumque Ecclesiasticae, si in prima instantia coram Ordinariis locorum infra biennium, a die motae litis computandum, non terminantur, ex novo decreto Concilii Trid. sess. 24, cap. 20, statutum fuit, liberum esse partibus, vel alteri illarum, iudices superiores, alias tamen competentes adire, qui Causam in eo statu, quo fuerit, assumant, et quamprimum terminari curent. Reiffenstuel. lib. 1 Decret., tit. 10, n. 32.

48 In Causa denegatae, vel protractae iustitiae Archiepiscopus supplet negligentiam Episcopi. Denegata iustitia accidit, quando iudex inferior, puta Episcopus, debite saltem semel requisitus, iustitiam denegavit, seu litem cum aequitate audire recusavit, tunc generaliter devolvitur iurisdictio primae instantiae ad superiorem, ut etiam per viam simplicis querelae adiri possit. Protracta iustitia vero accidit, quando inferior iudex, puta Episcopus, acceptavit quidem Causam, sed protraxit, seu neglexit eam finire; et prius quidem decernuntur a superiore iudice puta Archiepiscopo, Promotoriales, ut vocant, in quibus inferiori iudici, puta Episcopo, assignatur terminus, sive certum tempus pro administranda iustitia: et elapso termino illo censetur primum iurisdictio devoluta ad superiorem iudicem. Idem, num. 29 et seq.

Omnes causae generaliter loquendo, delegari 49
possunt, nisi quid specialiter sit exceptum; Causae vero non possunt subdelegari sine iusta causa; et cum delegantur, censetur electa industria personae. Barbosa ibid., num. 11, 12.

Causae vero matrimoniales, quae spectant 50
ad Episcopum iure ordinario, potest ipse committere discutiendas, et decidendas doctoribus, etiam qui non sunt eius Vicarii. Et debent huiusmodi Causae matrimoniales ob sui gravitatem cognosci, et iudicari ab his, qui statuta canonum non ignorant. Praeterea iniquum esset quamquam coniugalem controversiam tractari ab eo, qui non sit iuris canonici peritus, tamen lata sententia valida esset propter iurisdictionem, quam habet is, qui eam tulerit. Barbosa, ibidem, n. 15.

CENSURA

Summarium.

1. Censura unde sit dicta. - 2. Censura quid sit. - 3. Explicatur per singulas particulas definitio Censurae. - 4. Censurae ecclesiasticae proprie dictae sunt tantum tres, videlicet excommunicatio, suspensio, et interdictum. - 5. Irregularitas autem non est proprie Censura. - 6. Sic depositio et degradatio non sunt Censurae. - 7. Item cessatio a divinis non est Censura. - 8. Potestas ferendi Censuras quibus competat. - 9. Censura primo ferri non potest, nisi in delinquentes Christianos. - 10. Secundo ferri non potest, nisi in rationis capaces. - 11. Tertio non potest ferri, nisi in subiectos iurisdictioni ferentis ipsam Censuram. - 12. Quarto communitas, aut collegium potest quidem ligari suspensione et interdicto, minime tamen excommunicatione. - 13. Quinto ex speciali iure non ligantur Episcopi sententia generali suspensionis, aut interdicti, nisi de ipsis specialis mentio fiat. - 14. Sexto sic etiam Cardinales, nisi specialis, et expressa de ipsis mentio fiat. - 15. Septimo Imperatores et Reges ob suae dignitatis excellentiam Censura aliqua ab Episcopis ligari non possunt. - 16. Ad validitatem Censurae requiritur culpa gravis, et in suo genere completa cum contumacia, seu inobedientia delinquentis. - 17. Intellige tamen de excommunicatione maiori, vel alia Censura ecclesiastica gravi. - 18. Adducitur ratio, quare ad validitatem Censurae requiratur, quod *culpa in suo genere sit completa.* - 19. Adducitur ratio, quare etiam debeat esse *cum contumacia, seu inobedientia delinquentis.* - 20. Ad incurrendam tamen Censuram non requiritur semper contumacia aut contemptus formalis, sed sufficit inobedientia generalis, et contemptus interpretativus. - 21. Ad validitatem Censurae ferendae ab homine, requiritur etiam trina monitio, nisi urgens necessitas aliud suadeat, quod nempe in aliquo urgenti casu, una solum admonitio peremptoria pro tribus sufficiat. - 22. Et talis monitio debet fieri in scripturis cum expressione causae et nominis tam eius, qui fert, quam eius contra quem fertur Censura; et coram testibus tradi, vel legi ipsi personae excommunicandae. - 23. Nisi forsan malitiose se absconderet et fugeret; tunc enim sufficit, si monitio seu comminatio praevia scripta ad eius domum, vel ad valvas Ecclesiae, vel in alio publico loco suffigatur. - 24. Dicitur autem notanter, *maxime excommunicationis,* quia Censura suspensionis, et interdicti aliquando non ut merae Censurae, sed ut poenae vindicativae imponuntur, et imponi possunt, nulla comminatione praemissa. - 25. Ad validitatem tamen Censurae latae sententiae a iure statutae, non requiritur monitio. - 26. Censura interdicti potest infligi etiam ob peccatum alterius. - 27. Non potest tamen propter peccatum alterius infligi Censura excommunicationis maioris. - 28. Neque etiam propter peccatum alterius potest infligi Censura suspensionis proprie et stricte acceptae. - 29. Ab incurrendis Censuris tres praecipue causae excusant; et assignatur prima. - 30. Assignatur secunda. - 31. Assignatur tertia. - 32. Quando appellatio fit post latam excommunicationem, vel alterius Censurae sententiam, non habet vim suspendendi, sed solum devolvendi, ut superior possit cognoscere de iustitia Censurae. - 33. Innocens censuratus, v. g. excommunicatus secundum allegata, et approbata in foro externo pro tali habere se debet, quamvis coram Deo ab ea immunis sit, et in secreto contra eam agere possit. - 34. In secreto tamen posset talis se gerere, ut non censuratus. - 35. A Censuris a iure, si non sint reservatae, absolvere potest quilibet confessarius pro foro interno conscientiae; pro foro tamen externo superior censurati. - 36. A Censuris ab homine latis per sententiam specialem potest absolvere solus ille qui eas tulit, vel eius delegatus, vel superior censurantis plenam iurisdictionem in illum habens. - 37. Non sic autem Archiepiscopus respetu suorum Suffraganeorum, nisi ad eum appelletur. - 38. Nemo tamen debet absolvi a gravibus Censuris, sive pro foro interno, sive

pro foro externo, nisi prius serio promittat de parendo mandatis Ecclesiae, vel absolventis, et de non committendo in posterum huiusmodi delicta. - 39. In articulo mortis potest quisquis confessarius, et in defectu confessarii quilibet sacerdos a quibusvis Censuris absolvere; sub onere tamen, ut elapso periculo poenitens coram superiore compareat ad exsequendum quod ille praescripserit. - 40. Potest quis pluribus Censuris ligari; et potest absolvi ab una, et non ab aliis ad differentiam peccatorum. - 41. Censura excommunicationis ligatus non potest a peccatis absolvi, nisi prius ab ipsa absolvatur. - 42. Forma absolutionis a Censuris non habet praefixa, et determinata verba, sed potest dari verbis exprimentibus absolutionem talis specialis Censurae, a qua fit absolutio. Sed de istis et aliis. *Remissive.* - 43. Reo correcto, eiusque contumacia cessante, non cessant Censurae, nisi per absolutionem tollantur, maxime loquendo de Censuris absolute latis. - 44. Privilegium, ne quis Censuris irretiri possit inconsulta Sede Apostolica, non afficit Ordinariorum potestatem. - 45-47. Quando Censura irrogari possit in delinquentes. - 48. Quando requiratur sententia declaratoria. - 49, 50. Quanta moderatione uti debeant Episcopi in infligendis Censuris. - 51-53. In praesenti disciplina tres sunt tantum Censurarum species. - 54-57. Quae sit differentia inter Censuras a iure, vel ab homine latas. - 58, 59. Quando sint Censurae latae vel ferendae sententiae. *Remissive.* - 60. An Episcopus possit ferre Censuras extra suam dioecesim. *Remissive.* - 61. An mulieres possint ferre Censuras. *Remissive.* - 62. De forma ferendi Censuras. - 63. De forma, conditionibus, effectibus, etc. Censurarum. *Remissive.* - * 64. Ecclesia ius habet infligendi poenas. - 65. Distinctio poenarum et Censurarum. - 66. Quot conditiones requirantur, ut quis possit Censuras ferre. - 67. Impuberes possunt ligari Censuris, si id expresse cautum est in lege. - 68. Quando excommunicari possit communitas. - 69. Praelati regulares ubicunque existunt, possunt Censuras ferre in suos subditos. - 70. Casus in quibus Episcopus extra territorium potest infligere Censuras in subditos. - 71. Quid si subditus existat extra territorium. - 72. Solemnitates observandae in prolatione Censurarum. - 73. Quotuplex sit absolutio a Censuris. - 74. Confessarius potest absolvere a Censuris non reservatis etiam in foro externo. - 75. Absolutio *ad cautelam.* - 76. Absolutio ad *reincidentiam.* - 77. Censurarum in mortuos relaxatio.

1 Censura, quae venit a *censendo*, apud veteres Romanos significabat tum officium Censoris, tum sententiam eiusdem Censoris mores corrigentis, aut poenam infligentis. Unde occasione huius posterioris acceptionis factum est, quod Censura significet correctionem quamdam, et punitionem, iuxta illud Iuvenalis Satyra 1 de Iunone canentis: *Dat veniam corvis, vexat censura columbas.*

2 Nos autem nomine Censurae intelligimus hic solam Ecclesiasticam, *quae est correctio, et poena quaedam spiritualis, ac medicinalis privans usu aliquorum bonorum spiritualium, per Ecclesiasticam potestatem inflicta Christiano* 3 *delinquenti, ut a contumacia recedat.* Ita in re communis. Dicitur *correctio, et poena quaedam spiritualis* ad differentiam poenarum corporalium, seu temporalium, v. g. poenae pecuniariae, exsilii, carceris, et huiusmodi. Siquidem Censura non versatur principaliter circa similes poenas corporales, vel temporales. Dicitur *medicinalis*, quia Censura Ecclesiastica non est poena vindicativa delicti iam patrati, sed potius est poena medicinalis intendens futuram correctionem Christiani delinquentis, id-est inobedientis potestati Ecclesiasticae sub Censura aliquid praecipientis, vel prohibentis; argum. capit. *Cum medicinalis* 1, de Sentent. Excommun. in 6, ibi: *Cum medicinalis sit Excommunicatio, non mortalis, disciplinans, non eradicans, dum tamen is, in quem facta fuerit, non contemnat.* Dicitur *privans usu aliquorum bonorum spiritualium*, non autem *omnium*, quia inter bona spiritualia quaedam sunt propria, et permanentia, quibus nemo invitus spoliari potest, ut gratia habitualis, virtutes infusae, earumque bonae operationes; quaedam vero sunt communia, quibus Christianus in poenam privari potest quoad usum activum, et passivum, ut est ministratio, et receptio Sacramentorum, participatio publicorum suffragiorum Ecclesiae, et huiusmodi. Dicitur per *Ecclesiasticam potestatem inflicta*, quia cum potestas mere saecularis spiritualia tractare nequeat, cap. *Iudicatum* 5, dist. 89, cap. *Decernimus* 2, de Iudic. cum concordant, potestas ferendi Censuram soli potestati Ecclesiasticae competit, et quidem Iure Divino, iuxta illud Matth. 16: *Quaecumque alligaveritis super terram*, etc. et 18: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, et Publicanus;* hoc est a Fidelium communione segregatus, ut explicant omnes. Dicitur *Christiano delinquenti*, quia Iudaei, Pagani, Saraceni, et alii Infideles, ex quo Ecclesiae potestati non subsint, nulli Censurae subiiciuntur, iuxta illud Apostoli 1, ad Corinth. 5, *Quid mihi de iis qui foris sunt iudicare?* Dicitur ultimo, *ut a contumacia recedat*, quia finis Iudicis Censuram ferentis debet esse, ut fideles a contumaci, et rebelli inobedientia reducat ad promptam et obsequiosam Ecclesiae obedientiam; arg. c. *Cum medicinalis* 1, de Sentent. Excommunicat. in 6, ibi: *Caute provideat Iudex Ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat se prosequi, quod corrigentis fuerit et medentis.*

Censurae Ecclesiasticae proprie dictae sunt 4 tantum tres, videlicet Excommunicatio, Suspensio et Interdictum. Ubicumque enim in Iure fit mentio Censurae Ecclesiasticae, solummodo istae tres species numerantur, ut patet ex cap. *Cum medicinalis* 1, cap. *Statutum* 13, cap. *Is cui* 20 de Sentent. Excommunic. in 6, et praecipue ex c. *Quaerenti* 20, de V. S. ibi: *Quaerenti quid per Censuram Ecclesiae debeat intelligi, cum huiusmodi clausulam in nostris Litteris apponimus. Respondemus, quod per eam non solum Interdicti, sed Suspensionis, et Excommunicationis sententia valet intelligi, nisi Iudex discretus (rerum, et personarum circumstantiis indagatis) ferat quam magis viderit expedire.* Irregularitas autem non est 5

proprie Censura, seu poena, sed inhabilitas quaedam ad ministerium Altaris, seu impedimentum quoddam accipiendi, vel exercendi Or-
6 dinem. Sic Depositio, et Degradatio non sunt Censurae, sed poenae quaedam contra incor-
7 rigibiles a Iure Canonico statutae. Item cessatio a Divinis non est Censura Ecclesiastica, quia non est prohibitio Divinorum Officiorum, sed desistentia, et omissio. Navarr. in Manuali Praelator. cap. 27, num. 1 et sequent. et n. 188; Pirhing. in Ius Canonic. lib. 3, tit. 39, n. 3
8 et 4 et communissima aliorum. Potestas ferendi Censuras competit praecipue in primis Summo Pontifici, et Episcopis; cap. *Perniciosam* 1, cap. *Conquerente* 16, de Offic. Ordinarii; Concil. Trident. sess. 6, cap. 3, et sess. 14, c. 4, de Reformat. Legatis Sedis Apostolicae in territorio suae Legationis; cap. *Novit* 7, de Officio Legati, et cap. *Legatos* 2, de Officio Legat. in 6. Cardinalibus in Ecclesiis sui Tituli, et aliis suo Titulo annexis, textu expresso in cap. *His quae* 11, de Maiorit. et obedient., ibi: *Correctionem ipsius Cardinalis recipientes humiliter, et Excommunicationis, Interdicti, vel suspensionis sententias, quas tulerit in eos, et in Ecclesias eorumdem inviolabiliter observantes.* Capitulis Cathedralibus Sede vacante; arg. c. unic. de Maiorit. et Obedient. in 6. Vicario Generali Episcopi, et Vicario Capitulari Sede vacante; cap. *Venerabilibus* 7, de Sentent. Excommunicat. in 6. Praelatis, et Praepositis Ecclesiarum Collegiatarum, et aliis habentibus Iurisdictionem in Foro Ecclesiae externo; arg. c. *Quaerenti* 2, de V. S. et cap. *Cum medicinalis* 1, de Sent. Excommunicat. in 6. Abbatibus, et reliquis superioribus Regularibus non solum Generalibus, et Provincialibus, sed etiam per se loquendo localibus, scilicet Prioribus, Guardianis, Rectoribus, Correctoribus, et huiusmodi respectu suorum subditorum; cap. *Cum in Ecclesiis* 10, de Maiorit. et Obedient., cap. *Ea quae* 8, de Statu Monachor., cap. *Sicut tuis* 33, de Simonia, et ibi Glossa verb. *Anathematis;* et demum Conciliis Generalibus, et Provincialibus in sua Provincia, aut natione, sicut et Capitulis, seu Congregationibus Generalibus in Religionibus, et Provincialibus in suis respective Provinciis. Suarez de Censuris disp. 2, sect. 2; Palao tract. 29, disput. 1, sect. 4, a num. 2; Navarr. in Manuali cap. 27, n. 5, et alii [1].

Censura primo ferri non potest, nisi in de- 9

---

[1] Superiores regulares reservare sibi possunt sequentes casus: 1. *Apostasia a religione, habitu dimisso, aut retento.* 2. *Venificia, incantationes et sacrilegia.* 3. *Nocturna, et furtiva e conventu egressio.* 4. *Proprietas contra votum paupertatis, quae sit peccatum mortale.* 5. *Iuramentum falsum in iudicio legitimo.* 6. *Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum foetum, etiam non secuto effectu.* 7. *Falsificatio manuum, aut sigilli conventus.* 8. *Furtum de rebus monasterii.* 9. *Lapsus carnis voluntarius opere consummatus.* 10. *Occisio, seu vulneratio, seu gravis percussio cuiuscumque personae.* 11. *Malitiosum impedimentum, vel retardatio, aut aperitio litterarum a superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad superiores.* Praeter hos praelati regulares nequeunt alios sibi reservare casus. Venio nunc ad Censuras.

Falsum etiam est superiores locales posse in subditos Censuras ferre. Immo neque superiores possunt absque consensu capituli generalis, vel provincialis. Nam Clem. VIII die 26 Maii 1593 dum restrinxit facultatem superiorum regularium ad undecim supra recensitos casus, quos reservare sibi valeant, praecepit, quod si aliquod aliud grave peccatum reservandum sit, *id aliter non fiat, quam generalis capituli in toto ordine, aut provincialis in provincia matura discussione, et consensu.* Cuius decreti vigore nequeunt dicti superiores alicui gravi peccato in eo non expresso Censuram adnectere, quam sibi reservent; ex declar. Congreg. Episcop. et Reg. 7 Iulii 1617. *(Nota Romani Theologi.)*

Responsio Auctoris.

Asserit hic R. Theologus falsum esse, posse superiores locales in subditos Censuras ferre. Et tamen sunt satis clari, et expressi Sacri Canones, a me ibi citati, et signanter Canon *Quum in Ecclesiis* 10, de maiorit. et obedient. in cuius summario sic expresse habetur: *Canonici regulares inobedientes priori suo, per ipsum excommunicari possunt*, et hic prior, ut patet ex textu canonis, erat solummodo superior localis, et id expresse statuunt nostrae leges minoriticae in compilat. statutor. Sambucae, cap. 8, §. 6, num. 28, ibi: *Cum omnes religionis nostrae superiores sint vere praelati, videlicet minister, et commissarius generalis, provinciales ministri, et qui ab eis delegantur, custodes etiam, et guardiani quoque; propterea declaramus omnes supradictos iuxta iuris communis dispositionem sententiam excommunicationis in suos subditos fulminare posse, et oppositum asserentes, ut errantes, et perturbatores graviter puniantur superiorum arbitrio.* Quid ad haec *Theologolus* noster? potestne esse clarior, et expressa nostra constitutio, quam tenebatur ipse scire, ut pote et ipse ipsi subiectus? Estne falsa, ut ipse praetendit, mea assertio, aut non potius falsissima sua iniusta Censura? Ponderet illa verba. *Et oppositum asserentes, ut errantes, et perturbatores graviter puniantur superiorum arbitrio.* Hinc inferat prudens lector quid sentiendum de *Theologo,* qui immerito censurat, et impugnat propriam sua legem, et iudicet, an merito ei conveniat illud *Cantic.* 1, 5; *Filii matris meae pugnaverunt contra me* (adde) et contra legem meam. Ultra quam quod meam conclusionem sustinent passim tum canonistae, tum moralistae, et signanter Fagnanus in cap. *Quanto,* de Officio Ordinarii, num. 12, expresse dicens: *Abbas et prior conventualis potest monachos excommunicare,* ut est expressum in cap. *Cum in Ecclesiis* de maioritate, et obedien. et in cap. *Sicut,* lib. primo de Simonia, Monacell. Formular. legal. practic., part. 3, edit. rom. in praeludio, n. 47; Reiffenstuel, lib. 5 Decretal., tit. 39, §. 1, n. 7; Schmalzgrueber eod. tit. 39, n. 13; Pirhing. eodem tit. n. 24; Leurenius eodem tit. 39, q. 57, num. 1; Ludovicus de Amaeno, tit. 1, practic. §. 2, n. 14; Passerin. Tribunal. Regul., q. 2, n. 10. et de Election. Canonic., cap. 25, q. 34, num. 436, et Gaudentius de Ianua, de Visitat. tom. II, c. 5, sect. 1, n. 29, edit. rom. an. 1753; Sanctorus verb. *Excommunicat.* n. 2; Augustinus de Gabrielis in Theologia Morali, num. 1, tract. 16, q. 7, §. 1, dico secundo; Felix Potestas tom. II, part. 5 de Censuris, cap. 1, num. 4339; Cl. Daniel Concina Theologia Christian., tom. X, lib. 3 de Censuris, cap. II, ubi ad quaestionem: quinam habeant potestatem ferendi iure ordinario Censuras, num. 5 respondet: *Praelati regulares, ut generales, provinciales, rectores,*

linquentes Christianos; quia Iudaei, Pagani, Saraceni, et alii Infideles, cum Ecclesiae potestati non subsint, nulli Censurae subiiciuntur, iuxta illud Apostoli 1 ad Corinth. 5: *Quid mihi de iis, qui foris sunt, iudicare?* Haeretici tamen, quia per Baptismum facti sunt subiecti potestati Ecclesiae, possunt censurari, si legem, vel praeceptum Superioris sui Ecclesiastici, v. g. Papae, sub Censura impositum transgrediantur; arg. c. de Iudaeis 5, dist. 45, cap. *Maiores*, de Baptismo. Et est communis, cum de facto quotannis excommunicentur in Bulla
10 Coenae. Secundo ferri non potest nisi in rationis capaces, quia infantes, furiosi, amentes, hoc ipso quod defectu rationis, verae culpae, et contumaciae capaces non sint, neque etiam existunt capaces Censurae, ut sentiunt omnes
11 communiter. Tertio, non potest ferri, nisi in subiectos Iurisdictioni ferentis ipsam Censuram, quia cum par in parem non habeat imperium; cap. *Innotuit* 20, de Elect. § *Quamvis*, nec inferior in Superiorem, cap. *Cum inferior* 16, de Maiorit et obedient., clarum est requiri Subditum ferentis Censuram. *Est com-*
12 *munis*. Quarto, Communitas, aut Collegium potest quidem ligari Suspensione, et Interdicto; cap. *Quia saepe* 49, de Elect. in 6, cap. *Responso* 43, de Sentent. Excomm., minime tamen ligari potest excommunicatione; c. *Romana* 5, de Sentent. Excommunic. in 6, ubi Pontifex provide statuit Censuram excommunicationis ferendam esse in singulos tantum de Communitate, vel Collegio, quos culpabiles esse constiterit; ibi: *Volens animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnumquam contigeret innoxios huiusmodi sententia*
13 *irretiri*. Quinto, ex speciali Iure non ligantur Episcopi sententia generali Suspensionis, aut Interdicti, nisi de ipsis specialis mentio fiat; cap. *Quia periculosum* 4, de Sentent. Excommunicat. in 6.

14 Sexto sic etiam Cardinales, nisi specialis, et expressa de ipsis mentio fiat, arg. d. cap. *Periculosum*, et Doctores passim. Vid. verb. *Car-*
15 *dinales*, art. 4, num. 1. Septimo, Imperatores, et Reges ob suae Dignitatis excellentiam Censura aliqua ab Episcopis ligari non posse, docent passim Doctores cum Sylvestro verb. *Censura* num. 10; Palao tract. 29, disp. 1, punct. 6, num. 3. Hodie enim fere omnes Reges muniti sunt specialiter tali Apostolico privilegio.

Ad validitatem Censurae requiritur culpa 16
gravis, et in suo genere completa cum contumacia, seu inobedientia delinquentis. Excommunicatio enim maior, vel alia Censura Ecclesiastica gravis non potest infligi pro qualibet culpa etiam levi, quia poena, ut sit iusta, debet commensurari culpae; Excommunicatio autem maior v. g. est gravissima poena; cap. *Corripiantur* 17, caus. 24, qu. 3, ibi: *Qua poena in Ecclesia nulla maior est*, adeoque gravem etiam culpam requirit.

Dicitur tamen notanter: *Excommunicatio* 17
maior, vel alia Censura Ecclesiastica gravis; quia Excommunicatio minor potest imponi non solum ob peccatum mortale, sed etiam ob veniale v. g. ob communicationem cum excommunicato vitando in colloquio, mensa, aliisque commerciis humanis, in quibus non reperitur notabilis irreverentia Dei, vel laesio, aut scandalum proximi. Et sic etiam nihil prohibet, quin propter levem, sive venialem culpam, quandoque imponatur suspensio levis v. g. Suspensio ab uno actu electionis, aut Missa celebranda per unum, aut alterum diem, ut notat Pirhing. lib. 5, tit. 39, num. 207; Layman. lib. 1, tract. 5, part. 3, num. 2; Suarez, Navarr. et alii. Et notanter fuit positum, *quod* 18
culpa in suo genere sit completa, quia Leges poenales sunt stricte interpretandae; cap. *Odia* 15, de Reg. Iuris in 6, ibi: *Odia restringi, et favores convenit ampliari;* simulque eorum verba accipienda cum effectu; arg. cap. *Haec autem verba* 17, dist. 1, de Poeniten., ibi: *Haec autem verba (quod statuerit, qui Iurisdictioni praeest) cum effectu accipimus*, etc. Unde qui tentavit percutere Clericum, sed erravit, aut impeditus fuit, non incurrit Excommunicationem latam in percussores Clericorum; et sic dicendum de similibus. Dicitur 19
etiam *notanter cum contumacia, seu inobedientia delinquentis*, quia ad incurrendam Censuram requiritur ulterius, ut culpa illa gravis habeat adnexam inobedientiam, et contuma-

---

praepositi, abbates, priores, guardiani, sive ex privilegio, sive ex natura rei hanc reipsa potestatem habent maiorem, vel minorem, iuxta cuiuscumque religionis leges et consuetudines. Et hic certe non est probabilista, sicut nec est eruditissimus Paulus Gabriel Antoine, qui in tract. de Censuris, quaest. 7 expresse dicit, *potestatem ferendi Censuras... a Papa habent superiores ordinum, saltem generales, et provinciales, vel etiam superiores locales secundum cuiusque constitutiones, non item parochi,* Kazemberg. in Supplem. Theolog. Patris Sporer, cap. 3 de censuris, §. 4, num. 2. Vide etiam Gaudentium Kerckove in nostra statuta generalia, cap. 7, §. 8, num. 7. Et sic etiam plurimi alii, brevitatis gratia missi. Aliud autem est facultas sibi reservandi casus, et aliud facultas ferendi Censuras: haec, ut dictum est, competit etiam superioribus localibus, illa vero solummodo generalibus, et provincialibus, et quidem limitate ad solos illos undecim assignatos in decreto Clementis VIII vel ad aliquos ex illis, ultra quos neque aliud quantumvis grave peccatum possunt sibi reservare sine matura discussione, et consensu capituli generalis, et respective provincialis ex eodem decreto; quod apostolicum decretum videntur illudere, qui, quia non possunt casus sibi reservare, reservant sibi excommunicationem, quam certis peccatis annectunt, ut declaravit Sacra Congregratio Episcop. et Regular. die 7 Iulii 1617. Quod decretum iam ego retuli in verb. *Praelatus Regularis* num. 55. Vide ibi, et verb. *Reservatio casuum*, ubi multa ad rem.

ciam delinquentis, per quam reus Ecclesiae monentis, et praecipientis auctoritatem spernere censeatur; ut cum communi docet Navarr. cap. 27 Manual. num. 9; Sannig. dist. 1, de Censuris qu. 3, num. 12; Abbas, et alii. Et hoc colligitur ex Matthaei 18, ubi dicitur: *Si Ecclesiam non audierit (idest si ei obediens non fuerit) sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus;* id est tamquam excommunicatus, et exclusus
20 ex gremio Ecclesiae. Advertendum tamen hic est, quod ad incurrendam Censuram non requiritur semper contumacia, aut contemptus formalis, sed sufficit inobedientia generalis, et contemptus interpretativus, in hoc consistens, quod quis sciens quidpiam ab Ecclesia esse prohibitum sub Censura, nihilominus illud fa-
21 cere velit. Ad validitatem Censurae ferendae ab homine requiritur etiam trina monitio, nisi urgens necessitas aliud suadeat, quod nempe in aliquo urgenti casu una solum admonitio peremptoria pro tribus sufficiat; cap. *Reprehensibilis* 26, de Appellat., cap. *Sacro* 48, de Sentent. Excommunic., cap. *Romana* 5, cap. *Constitutionem* 9, et c. *Statutum* 13, de Sentent.
22 Excommunicat. in 6. Et talis monitio debet fieri in scriptis cum expressione causae, et nominis tam eius, qui fert, quam eius, contra quem fertur Censura *maximae Excommunicationis,* ut vult Palao tract. 29, disp. 1, punct. 5, num. 9, et alii passim; et coram testibus tradi vel legi ipsi personae excommunicandae; cap. *Sacro* 48, de Sentent. Excommun. ibi: *Personis praesentibus idoneis, per quas si necesse*
23 *fuerit, possit probari monitio.* Nisi forsan talis malitiose se absconderet, et fugeret, tunc enim sufficit, si monitio, seu comminatio praevia scripta ad eius domum, vel ad valvas Ecclesiae, vel in alio publico loco affigatur; c. *Quoniam,* § *Porro, ut lite non contestata,* et Clement. caus. 3, de Election. Suarez de Censuris disp. 3, sect. 11 et alii.

24 Dicitur autem notanter *maximae Excommunicationis,* quia Censurae Suspensionis, et Interdicti aliquando non ut merae Censurae, sed ut poenae vindicativae imponuntur, et imponi possunt, nulla comminatione praemissa; arg. cap. *Cum in Cunctis* 7, § final. de Election., cap. *Sacro* 48, de Sentent. Excommunicat., et cap. *Cum medicinalis* 1, de Sentent. Excom-
25 munic. in 6. Ad validitatem Censurae tamen latae sententiae a Iure statutae non requiritur monitio, quia ipsum Ius praecedens, seu Lex, et commune praeceptum est continua monitio, adeoque alia monitione opus non est; arg. cap. *Reprehensibilis* 26, de Appellation. et cap. *Conquesti* 22, verb. *Nuntietis,* de Sentent. Excommunicat.

26 Censura Interdicti potest infligi etiam ob peccatum alterius; propter enim peccatum Regis potest interdici totum Regnum; arg. cap. *Non est vobis* 11, de Sponsalibus. Et pro peccato Episcopi, terra ipsi subiecta; cap. *Sane* 11, de Officio Delegati. Et propter peccatum Rectoris, Civitas; cap. *Si sententia* 16, de Sentent. Excommunicat. in 6, et Monasterium ob peccatum Praelati contumacis; cap. *Cum dilectus* 8, de Religiosis domibus, ac notat Fagnan. cap. *Responsio* 43, de Sentent. Excommun. num. 42. Non potest tamen propter pec- 27
catum alterius infligi Censura Excommunicationis maioris, quia Excommunicatio maior non est infligenda nisi propter peccatum mortale; peccatum vero, cum consistat in actu, non est communitatis, sed proprium singularium personarum; adeoque non est excommunicanda tota communitas propter peccatum unius personae singularis, ut expresse statuitur in cap. *Romana* 5, de Sentent. Excommunic. in 6, ibi: *in Universitatem, vel Collegium proferri Excommunicationis sententiam penitus prohibemus, volentes animarum periculum evitare, quod exinde sequi posset; cum nonnumquam contingeret, innoxios huiusmodi sententia irretiri, sed in illos dumtaxat de Collegio, vel Universitate, quos culpabiles esse constiterit, promulgetur.* Et quod unus non sit excommunicandus propter peccatum alterius v. g. Filius pro delicto Patris, dixit expresse Augustinus relatus in c. *Si habet* 2, caus. 24, quaest. 3. Neque etiam propter peccatum alterius potest 28
infligi Censura Suspensionis proprie et stricte acceptae. Sic Navarr. in Manual. cap. 27, n. 165; Layman. lib. 1, tract. 5, part. 3, cap. 3, num. 1; Suarez, et alii passim. Et ratio est, quia Suspensio est proprie dicta poena, quippe directe cuipiam adimens usum Ecclesiasticae potestatis, atqui poena talis non incurritur sine culpa propria; arg. cap. *Quaesivit* 2, De his, quae fiunt a maiori part. cap., ubi expresse dicitur: *Peccata suos auctores tenere debent;* adeoque, etc.

Ab incurrendis Censuris tres praecipue cau- 29
sae excusant. Prima est ignorantia invincibilis Iuris, aut facti, cui sit annexa Censura. Quod ignorantia invincibilis Iuris, seu ipsius Censurae, dummodo non sit crassa, aut supina, excuset ab incurrenda Censura, habetur expresse in cap. *Ut animarum* 2, de Constitutionibus in 6, ibi: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina:* et quod excuset ab incurrenda Censura ignorantia facti, qua quis ignorat factum suum tale esse, quod sit prohibitum sub Censura, habetur in cap. *Si vero* 3, de Sent. Excomm., ubi statuitur, quod non incurratur Excommunicatio ab eo, qui occidit Clericum, quem invincibiliter ignorabat esse talem, et putabat esse laicum, ibi: *Si quis autem in Clericum nutrientem comam, manus iniecerit violentas, propter hoc non debet Apostolico*

praesentari conspectui, nec etiam Excommunicatione innodari, dummodo ipsum esse Cle-
30 *ricum ignoraverit.* Et quantum ad hoc excusat etiam inadvertentia, quia aequivalet ignorantiae. Secunda est impotentia sive physica, sive moralis; unde ratione impotentiae physicae, qui non habet, quid restituat, excusatur a Censura lata contra detinentem rem alienam. Et ratione impotentiae moralis excusatur, qui ob metum gravem v. gr. mortis, mutilationis, infamiae, gravis iacturae bonorum, et similium cogitur omittere, aut facere aliquid quod sub Censura praescribitur, vel respective prohibetur. Et ratio est, quia Leges Ecclesiasticae regulariter loquendo non obligant cum periculo vitae, membrorum, vel alterius gravis damni iuxta communem sententiam; arg. cap. 4, de Regulis Iuris, ibi: *Quod non est licitum in*
31 *lege, necessitas facit licitum.* Tertia est appellatio legitima interposita ad Superiorem post comminationem Censurae ab inferiori factam, antequam incurratur. Et ratio est, quia appellatio facta in tempore suspendit usum Iurisdictionis in Iudice, ut habetur expresse in cap. *Romana* 3, et cap. *Si a Iudice* 10, de Appelat. in 6. Et idem omnino facit recusatio Iudicis, antequam sententiam Excommunicationis, vel alterius Censurae ferat; textu claro in cap. *Quoties Episcopi* 16, caus. 2, quaest. 6, ibi: *Quoties Episcopi se a suis Comprovincialibus, vel a Metropolitano putaverint praegravari, aut eos suspectos habuerint, mox Romanam appellent Sedem, atque eis libere ire liceat, et dum praedictam Romanam Ecclesiam appellaverint, aut ab ea se audiri poposcerint, nullus eos excommunicare, aut eorum Sedes surripere, aut res eorum auferre, aut aliquam*
32 *eis vim inferre praesumat.* Hoc tamen non verificatur, quando appellatio sit post iam latam Excommunicationis, vel alterius Censurae sententiam, quia tunc appellatio facta solum post latam sententiam, non habet vim suspendendi, sed solum devolvendi, ut Superior possit cognoscere de iustitia Censurae; cap. *Ad reprimendam* 8, de Offic. Iudicis Ordinarii.

33 Innocens censuratus v. gr. Excommunicatus secundum allegata, et probata in foro externo pro tali habere se debet; quamvis coram Deo ab ea immunis sit, et in secreto contra eam agere possit. *Est communis sententia Doctorum;* et colligitur ex cap. *Sententia* 1, caus. 11, quaest. 3. ibi: *Sententia Pastoris, sive iusta, sive iniusta fuerit, timenda est;* et concordat c. *Inquisitioni tuae* 44, de Sentent. excommun. Ubi Excommunicatus innocenter, ob sanctam observantiam Legis Divinae, ex iusta tamen praesumpta causa in Foro externo, cogitur in eodem Foro servare Censuram. In publico enim se gerere debet, ut censuratus, et a ministerio suo abstinere, ne debitam auctoritati Ecclesiae reverentiam, et obedientiam infringat, si lata in eum sententia publice fuerit promulgata. *Ne,* ut dicit S. Gregorius Homil. 26, in Evangel., *Ne, etsi iniuste ligatus est, culpa, quae non erat, fiat.* Et revera si talis secundum allegata, et probata in iudicio censetur reus, et causa ad censuram censetur sufficiens, debet Censura in Foro externo, tam a Censurato, quam ab aliis servari, donec, vel ab ea praesumptus reus fuerit absolutus, vel innocentia ipsius, atque error Censurae publice innotuerit. Hoc enim necesse est ad publicam utilitatem et disciplinam, ipsamque Iudicis ex Officio secundum allegata, et probata iudicantis auctoritatem tuendam, cui bono communi merito bonum privatum postponi debet. Aliter aperiretur via malevolis quaslibet Censuras contemnendi, cum semper dicere possent se coram Deo esse innocentes, quamvis in Foro externo iuxta allegata, et approbata essent damnati ut rei. In secreto tamen posset talis 34
se gerere, ut non Censuratus; cap. *Cui est illata* 46, caus. 11, qu. 3, ibi: *Cui est illata sententia... si iniusta est, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum, et Ecclesiam eius neminem potest iniqua gravare sententia; ita ergo ex se, non absolvi desideret, qua se nullatenus perspicit obligatum.* Imo ut habetur in cap. *Illud* 87, caus. 11, quaest. 3, ex verbis S. Augustini, Censura iniuste lata potius nocet Latori, quam ei in quem est iniuste lata ibi: *Quod illud plane non temere dixerim, si quisquam fidelium fuerit anathematizatus iniuste, ei potius oberit, qui faciet, quam ei, qui hanc patietur iniuriam. Spiritus enim Sanctus habitans in Sanctis, per quem quisque ligatur, aut solvitur, immeritam nulli poenam ingerit.*

A Censuris a Iure, si non sint reservatae, 35
absolvere potest quilibet Confessarius pro Foro interno Conscientiae, pro Foro tamen externo Superior Censurati; cap. *Nuper* 29, vers. *In secundo casu,* de Sentent. Excommunic. Si sint reservatae, possunt absolvi ab eo, cui sunt reservatae, aut eius Delegato, vel a Superiore eius, cui sunt reservatae, vel a Confessariis ad id privilegiatis, uti sunt Confessarii Regulares, qui ab omnibus Censuris a Iure latis, et Papae reservatis (exceptis contentis in Bulla Coenae, et aliis sex casibus intra Italiam, et extra Urbem de mandato Clementis VIII reservatis, et aliis quos Romani Pontifices sibi post Clement. VIII reservarunt) absolvere possunt, ut constat ex privilegio Pauli III Constit. incip. *Cum inter cunctas* edit. 3 Iunii 1545, in quo communicant alii Regulares, et ex aliis privilegiis. Vide verb. *Absolutio* [1].

[1] Circa sex casus ex speciali mandato Clementis VIII, a Sac. Congr. Episc. et Regul. an. 1602 26 Novembris reservatos, adest declaratio Clementis XI die 3 Martii 1711, qua decernitur, nec saeculares, nec regulares

36 A Censuris ab homine latis per sententiam specialem potest absolvere solus ille qui eas tulit, vel eius Delegatus; cap. *Pastoralis* 11, § *Praeter*, de Offic. Ordinar., cap. *Quaerentis* 26, de Offic. Delegati, vel eius Successor; cap. *Si Episcopus* 11, quaest. 3, pro quo venit etiam Capitulum Sede vacante; cap. unic. de Maior. et obedient. in 6, vel (si agnoscantur iniustae) Superior Censurantis plenam Iurisdictionem in illum habens, ut Papa respectu omnium, Generalis respectu Superiorum totius Ordinis, Provincialis respectu Superiorum suae Provinciae; adeo ut neque summus Poenitentiarius Romae Censuras illas in aliquem nominatim latas tollere consueverit, ne iurisdictio Ordinariorum turbetur. Benedictus XIV, Instit. Eccles. 55, § 11. Non sic autem Archiepiscopus respectu suorum Suffraganeorum, nisi ad eum appelletur, quia Archiepiscopus non habet Iurisdictionem absolvendi a Censura, quam in proprium subditum tulit Episcopus eius Suffraganeus, nisi ad eum a sententia Censurae appelletur, ut colligitur ex cap. *Nullus Primas* 7, caus. 9, q. 3, et ex cap. *Pastoralis* 11, de Offic. Ordinar. Nec etiam Legatus Sedis Apostolicae, qui licet aliquo modo Superior sit Episcopi, non tamen in ordine ad causas subditorum, nisi ad ipsum sit appellatum, ut deducitur ex Conc. Trid., sess. 24, cap. 20, de Reformat. Barbosa ibi, et alii. Nemo tamen debet absolvi a gravibus Censuris, sive pro Foro interno, sive pro externo, nisi prius serio promittat de parendo mandatis Ecclesiae, vel absolventis, et de non committendo in posterum huiusmodi delicta; cap. *Super eo* 1, cap. *Ex tenore* 10, cap. *Ad haec* 12, et cap. *Venerabili* 52, de Sentent. Excommunicat. In articulo mortis potest quivis Confessarius, et in defectu Confessarii quilibet Sacerdos a quibusvis Censuris absolvere sub onere tamen, ut elapso periculo poenitens coram Superiore compareat ad exsequendum, quod ille praescripserit; cap. *Eos* 22, de Sentent. Excommun. in 6. Potest quis pluribus Censuris ligari, et potest absolvi ab una, et non ab aliis ad differentiam peccatorum. *Ita communis*. Censura Excommunicationis ligatus non potest a peccatis absolvi, nisi prius ab ipsa absolvatur, quia excommunicatus est incapax susceptionis Sacramenti. Ita etiam *Communis Doctorum*. Forma absolutionis a Censuris non habet praefixa verba, sed potest dari verbis exprimentibus absolutionem talis specialis Censurae, a qua fit absolutio; sed de istis, et aliis vide verb. *Excommunicatio*, verb. *Suspensio*, verb. *Interdictum*, ubi diffuse de singulis. Hoc unum advertas, quod etiam Reo correcto, eiusque contumacia cessante, non cessant Censurae, nisi per absolutionem tollantur, maxime loquendo de Censuris absolute latis, ut clare patet ex Decreto 2 Alexandri VII, die 18 Martii 1666, inter alias propositiones sequentem ordine 44 condemnantis: *Quoad forum conscientiae, Reo correcto, eiusque contumacia cessante, cessant Censurae.*

ADDITIONES AUCTORIS.

Privilegium, ne quis inconsulta Sancta Sede Censuris irretiri possit, non afficit Ordinariorum sententias. Ideoque nec probat ab eorum iurisdictione exemptionem. Benedict. XIV, tom. 2, Const. 40, incip. *Causarum Palatii Apostolici*.

Censura potest irrogari nolentibus accedere ad Synodum, si accedere teneantur; aut ea absoluta, pervenientibus, vel nondum completa, recedentibus. Idem de Synodo Dioecesana, lib. 3, cap. 12, num. 1. Non sunt ferendae Censurae nisi ad coercenda graviora crimina. Nec quidquam sub Censura prohibendum, aut praecipiendum, nisi materiae gravitas, ratione sui, aut circumstantiarum eas exposcat. Idem ibid., n. 2, 3 et 4. Et gravius debet esse delictum, ob quod infligatur Censura latae sententiae. Ac ad hanc incurrendam in foro externo, requiritur sententia declaratoria commissi, cui est Censura iure ipso alligata. In foro autem interno nulla est necessaria Iudicis declaratio, sed sufficit, quod quis committat crimen, cui sciat adnexam esse Censuram, cum sic suam contumaciam, in Ecclesiae contemptum, satis aperte manifestet. Idem ibid. num. 5.

Parcissimi esse debent Episcopi in Censuris latae sententiae ferendis; cum enim extrema ea sit poena, pro extremo remedio gravibus criminibus puniendis, coercendisque reservanda est ex constanti Sacr. Congreg. sensu; ibid., lib. 7, cap. 45.

Verumtamen prudenter ab Episcopis interdum sub poena excommunicationis latae sententiae vetantur quaedam ex natura sua leviora, sed ob grave scandalum, quod inde consequeretur, si res vetita neglecta fuisset, res ipsa postulat, ut ita provideatur. Ita Pontifex defendit Constitutionem suam, qua vetuit, ne dispensati in Quadragesima a comestione car-

---

privilegiatos in urbe absolvere posse ab istis casibus, scilicet *violationis clausurae monialium ad malum finem, violationis publicae immunitatis ecclesiasticae in terminis constit. Gregor. XIV vel etiam occultae, si fiat publica auctoritate;* atque *publicae presbyteri occisionis.* In reliquis vero casibus intacta manent in urbe privilegia confessariorum, quae ante dictum decretum obtinebant. *(Nota Romani theologi.)*

Responsio auctoris ad notas Rom. theol. Sed meminisse debuerat accuratus theologus, et adnotare, iam in verb. *Absolvere, Absolutio*, art. 1, n. 47, fuisse a me allatam ad litteram dictam declarationem Clem. XI. Vide ibi.

nium pisces degustent. Ibid. tot. cap. 46. At generatim loquendo, contra immoderatum Censurarum usum docte et sapienter more suo insurgit laudatus Pontifex in cit. Tract. lib. 10, cap. 2, adducta primum auctoritate Navarri, qui Manual. cap. 27, num. 49, declâmat contra exorbitantem Censurarum usum, additque, *utilem, immo et necessariam fore aliquam earum limitationem, saltem quoad forum conscientiae:* allatis deinde multis exemplis indicat, et suadet Episcopis cautelam, et circumspectionem, quam adhibere debent in decernendis praedictis Censuris.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

51 Probari nequit Veteribus fuisse tres tantum species Censurarum, idque quia non tam stricte et praecise de Censuris locuti ii sunt, sicut
52 recentiores. Iuxta igitur modernam disciplinam enumerantur tres species Censurarum, excommunicatio scilicet, suspensio, et interdictum;
53 degradatio vero, depositio, similesque poenae Canonicae non dicuntur Censurae. Morin. de Sacrament. Poenitent. lib. 6, c. 25, n. 12 et seq.; Vanesp. Iur. Eccles. univers. part. 3, tit. 11, cap. 2, § 1, et plur. seq.

54 Censurae, vel a iure, vel ab homine feruntur.
55 Censurae a iure sunt generales, durant post mortem etiam Legislatoris, potestque quilibet Confessarius ab iis absolvere, nisi sint reserva-
56 tae. At Censurae ab homine non sunt semper generales, nec durant post mortem Superioris, nec ab iis regulariter absolvere potest nisi idem Superior, vel Successor. Rousseaud de la Combe in sua iurispr. Canon. verb. *Censurae* sect. 1,
57 num. 1. Posse etiam absolvere ab ipsis Vicarium Capitularem Sede vacante, tenet idem Auctor loco citato sect. 7, n. 1.

58 Censurae tam a iure, quam ab homine so-
59 lent esse vel latae, vel ferendae sententiae. Ast quando dici debeant Censurae latae sententiae, et quando ferendae sententiae, tradunt Cabassut. lib. 5, cap. 10, n. 5 et seq. et ibi Gilbert. Zoel. in decr. lib. 5, titul. 39, n. 25.

60 Num Episcopus existens extra suam Dioecesim ferre Censuras possit in subditos suos, vide apud Gilbert. in Cabassut. lib. 5, c. 10, n. 9.

61 Mulieri an competere possit potestas ferendi Censuras, adi Vanespen. Iur. Eccles. univers. p. 3, tit. 11, cap. 2, n. 11, et plur. seq. ubi expendit text. in cap. *De maior. et obed.*

62 Quod attinet ad formam ferendi Censuras, notat Hurtad. de Censur. in commun. difficult. 18 per tot., quod quando agitur de Censura ipso facto incurrenda annexa alicui praecepto, sufficit quod ipsum praeceptum fuerit notificatum, ut ipsa per eius violationem sine ulla monitione incurratur, quum ipsum praeceptum stet loco ipsius monitionis, et quidem continuae.

Caeterum de ipsa forma, et conditionibus 63
in prolatione Censurarum observandis, tum quae causae requirantur, qui item sint earum effectus, et quomodo solvi queant, dicemus et quidem opportunius, dum de singulis Censuris.

ADDITIONES CASINENSES.

Cum Christi Ecclesia distincta et perfecta 64
respublica sit, quae suas habet leges, suosque cives, profecto necesse est etiam quod illi competat potestas animadvertendi in crimina suorum subditorum. Nam cui summa potestas et iurisdictio commissa est, cui ius est imperandi, legesque ferendi, ei quoque ius competit puniendi sontes, qui legibus non obtemperant, statumque reipublicae pervertunt. Puffendorfius de iure nat. et gent. lib. 8, cap. 2, § 4, n. 3, et Heineccius Elem. iur. nat. et gent. l. 2, cap. 8, § 159. Sed Ecclesiae duplex est 65
forum, internum et externum, et duplex potestas, spiritualis nempe et temporalis; quapropter ei convenit etiam potestas animadvertendi in transgressores legum suarum, altera, quam communem habet cum omni vera et perfecta republica, quaque poenas infligit, quae corpus cruciant, altera ipsi propria, ei a Christo data, qua poenas irrogat, quae animum affligunt. Illae poenae dicuntur, istae proprio nomine Censurae appellantur. Corporales poenae, quas Ecclesia semper adhibuit, fuere praecipue ictus fustium, detrusio in Monasterium, aut in carcerem, exsilium, mulctae pecuniariae, etc. Spiritualium vero triplex est genus: excommunicatio, interdictum, suspensio; Innocent. III, cap. 20, de verb. signific.; et omnibus his poenis curat Ecclesia, ut reus emendetur, et caeteri a crimine deterreantur; propterea excludit poenam sanguinis, et ita temperat poenas, quas adhibet, ut levioribus criminibus leviores quoque poenas constituat. Vide Devoti lib. IV, tit. 1, § 2 et seq. et tit. 17, § 1 et seq.

Sex conditiones requirit Ecclesia, ut quis 66
possit valide Censuras ferre. 1. Ut sit vir. Nam hanc potestatem Christus dedit Apostolis eorumque successoribus, cum illis commisit clavium potestatem, quae nullo modo mulieribus tradi potest. Ita S. Thomas, Conc. Sot. Salm. c. 4, num. 48. Quapropter foeminae, *licet sint Priorissae, vel Abbatissae, Censuras ferre non possunt; quando vero in iure dicuntur posse subiectos sibi Clericos suspendere ab officio, vel beneficio, suspensio non accipitur proprie pro Censura, cuius violator irregularitatem incurrit, sed late, et improprie pro praecepto, quo Abbatissa Clerico sibi quodammodo subiecto prohibet celebrationem, donec satisfecerit, subtrahens ei redditus interea.* D. Ligorius lib. 7, dub. 3, num. 11. 2. Ut sit baptizatus, Suar. Cardin. et Salmat. cap. 1, n. 51. 3. Ut sit saltem prima Tonsura insignitus, nam laici

ex c. *Ecclesiae*, de Const. spiritualia tractare non possunt. Salmat. c. 1, n. 52 et 53. Sed ex communi Doctorum sententia potest Pontifex illis in aliquo casu committere potestatem ferendi Censuras. Bonac. p. 2, n. 3 et 6; Salmat. loco citato. 4. Ut sit compos rationis, et intentionem habeat ligandi illum, contra quem fert Censuram ex c. *Cum voluntate*, de Sentent. Excommun. Unde Praelatus potest aliquem non includere in generali sententia, et si ille ligare non intendit, non incurritur Censura. Requiritur 5. ut non habeat iurisdictionis usum impeditum, quod accidit, quando iudex est excommunicatus, vel suspensus, vel dum interponitur legitima appellatio. Suarez disp. 2, sect. 4, n. 1 et 2; Bonac. l. c. Ideoque Vicarius Episcopi excommunicati vel suspensi non potest Censuras ferre ex c. de Offic. Vic. in 6, sed valide, quamvis illicite ferret occultus excommunicatus, vel haereticus; ita Suarez disp. 14, sect. 1, num. 8; Sotus in 4, dist. 22, qu. 2, art. 1; Salmat. c. 1, n. 58, nam Ecclesia propter publicum bonum illi non adimit iurisdictionem; Sayr. in cap. *Ad evitanda*, imo idipsum sentiunt de publico excommunicato, si nominatim non sit denunciatus; Salmat. tract. X, c. 1, punct. 5, n. 58; Avila p. 2, disp. 6, dub. 3; Bonac. disp. 2, de Censur. qu. 2, punct. 5, n. 3, etc. Requiritur 6. quod libere agat, scilicet libertate physica, nam Censura, quam iudex profert metu gravi coactus, est valida, uti verius affirmant Suarez disp. 2, sect. 5, n. 6; Bon. q. 1, p. 12, n. 1, et Salmat. loco citato n. 60. Vide D. Alphon. de Ligor. Theolog. moral. lib. VII, dub. 3,
7 num. 12. Quamvis, ut dicit auctor, usus rationis necessarius sit, ut quis Censura ligari possit, admonendum tamen impuberes incurrere in Censuras, si id expresse cautum sit in lege, uti de pueris ingredientibus Monasteria Monialium in Trid. sess. 25, c. 5, vel qui Clericum percutiunt in c. fin. de Sent. excom.
8 Non potest per modum sententiae excommunicari aliquis incertus communitatis propter delictum iam patratum, ligari tamen potest Censuris latis per modum praecepti, vel statuti; sed Pontifex potest totam communitatem excommunicare, si omnia eius membra peccarunt, Praelatus vero id facere nequit ex c. *Romana* de Sentent. Excomm. in 6, tamen irrita non esset Censura, uti sentiunt varii auctores. Fagnan. in c. *Responso* de Sent. Excommun.
9 ex num. 93. Praelati Regulares possunt suos subditos excommunicare, ubicumque existunt; iurisdictio enim Praelatorum Regularium ratione voti obedientiae immediate respicit per-
10 sonas. Episcopus vero non potest in subditos suos Censuras ferre, dum extra dioecesim moratur, nam *eius dominium immediate est in territorium, et huius ratione in personas, quamdiu sub tali territorio degunt*. Salmat. tract. X, p. 9, § 103, et ex Clement. *Quamvis de Foro compet.* Excipitur 1. si subditi contumacia sit ita manifesta, quod non indigeat cognitione causae; Can. *Manifesta* 2, q. 1; 2. si causa sit iam cognita in proprio territorio; 3. si Censura feratur per modum statuti, vel praecepti ad evitanda futura crimina; 4. si Episcopus sit iniuste expulsus a sua dioecesi, nam tum in vicinioribus locis, petita, licet non obtenta Ordinarii licentia, potest exercere suam iurisdictionem ex cit. Clement. *Quamvis;* 5. demum si Ordinarius loci, in quo moratur Episcopus, consentit ex cap. *Nullus* 9, q. 2, sed tunc requiritur etiam consensus partium; nam nemo invitus trahi potest extra suum territorium. Bonac. p. 11, n. 3; Salmat. n. 105. Vide D. Ligor. Theolog. Moral. lib. VII, dub. 3,
§ 21. Si vero Episcopus sit in sua dioecesi, 71
potest excommunicare subditum alibi commorantem, et tunc sufficit pro citatione, ut reus in propria domo, vel loco publico proprii territorii citetur. Salmat. loc. cit. num. 108, sed hoc valet pro delictis patratis in proprio territorio, non vero extra illud; Suarez disp. 5, sect. 4, num. 8; Bonac. p. 11, num. 7, nisi forte ab Episcopo lata fuerit Censura in aliquem per praeceptum particulare, puta si furetur, nam tunc peccando extra territorium probabiliter Censuram incurrit; Suarez disp. 5, sect. 5, in fine; Croix l. 9, n. 43; Layman. c. 4, n. 8, quia statutum respicit territorium, praeceptum vero respicit personam, et propterea ligat etiam extra territorium.

Ut Iudex licite Censuras ferre possit, obser- 72
vare debet solemnitates assignatas ab Innocentio IV in cap. *Cum medicinalis* 1, de Sentent. Excomm. in 6. *Quisquis igitur excommunicat*, inquit, *excommunicationem in scriptis proferat, et causam excommunicationis expresse conscribat. Exemplum vero eiusmodi teneatur tradere excommunicato infra mensem, si fuerit requisitus, super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum, vel litteras testimoniales confici, sigillo authentico consignatas;* et deinde: *Et haec eadem in suspensionis et interdicti sententiis volumus observari;* multas praeterea inde statuit poenas, vel ipso facto incurrendas, vel inferendas a Superioribus. Sed hoc currit, quando Censura fertur per modum sententiae, cognita causa cum citatione, ut ex dicto capite, secus vero si fertur a iure, vel ab homine per modum legis, vel praecepti; Salm. c. 1, n. 74; pariterque si iudex solemnitates omitteret aliqua urgente causa, quae dilationem non patitur, aut demum, si ita ageret ex ignorantia, licet culpabili, dum Pontifex dicit: *Si quis autem iudicium huiusmodi Constitutionis* temerarius *exstiterit violator, per mensem unum ab ingressu Ecclesiae et Divinis Officiis noverit se suspensum.* Vide D. Ligorium loco citato, n. 60 et 61. Censurae sententia non debet ferri die

feriato, c. final. de Feriis, nisi rei contumacia sit adeo evidens, quod non indigeat cognitione causae; c. *Evidentia* de accusat. Si vero fertur diebus feriatis, erit quidem illicita, sed non irrita. Salm. cap. 1, num. 100. De caeteris vide S. Alphons. de Ligor. Theolog. Moral. lib. 7, dub. 4.

73 Censura semel inflicta non potest tolli, nisi per absolutionem, quae antiquitus dicebatur *pax, relaxatio, venia* vel *communio;* et quia Ecclesia duplicem habet forum externum et internum, duplex est etiam absolutio, altera quae in foro exteriori conceditur, altera quae
74 forum internum tantum respicit. Quamvis dicat auctor, quod Confessarius non possit in foro externo absolvere a Censuris a iure latis, tamen D. Alphonsus de Ligorio contrariam tenet sententiam; nam Innocentius III in c. *Nuper* de Sent. Excomm. ait: *In secundo casu* (scilicet quod excommunicatio non sit reservata) *a suo Episcopo, vel a proprio Sacerdote poterit absolutionis beneficium obtineri. Quamvis enim et tunc non iuris, sed iudicis sententia sit ligatus; quia tamen conditor canonis eius absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi. Decreta enim Pontificum,* concludit, *praecipue forum externum spectare solent: et cum favores Principis ampliari debeant, non est, cur tantum ad forum internum restringantur.* Vide loco citato dub. 20, § 70. Ita etiam D. Thomas in addit. quaest. 24, art. 1; Salm. tract. 10, p. 5, num. 44; Vasq. de excom. dub. 19, et admittunt etiam dari posse extra Confessionem.

75 Absolutio Censurae *ad cautelam* est illa absolutio quae datur ad maiorem securitatem, ut omnis dubitationis causa removeatur. Eam adhibent generatim Pontifices in suis rescriptis Apostolicis, ad omne impedimentum removendum, ut concessa gratia effectum suum habeat; pariterque Sacerdotes ante absolutionem Sacramentalem illam praemittunt, ne propter Censuram a iure latam, et ignotam, irrita sit absolutio Sacramentalis. Demum conceditur semper quando locus est dubitandi, num quis in Censuram inciderit, aut cum est incerta vis illatae Censurae; cap. 40, de Sentent. Excommunicat.

Absolutio *ad reincidentiam est illa quae* 76
datur ad certum tempus, aut ad certum actum ita, ut tempore elapso, aut actu peracto ita absolutus iterum Censura implicetur. Devoti lib. IV, tit. 21, § 6. Datur tamen cum certa conditione, nempe vel ut laedens laeso satisfaciat, vel ut reus in constituto tempore certa pietatis opera compleat, etc. quibus si non satisfecerit sine iusta causa, in Censuram iterum incidat.

Neque solum vivos, sed etiam mortuos Ec- 77
clesia a Censuris absolvere consuevit. Cum enim aliquis moriens dat certa poenitentiae signa, vel cum apparet latas in eum Censuras iniustas fuisse, si ante mortem impetrare pacem non potuit, post eam Ecclesia publice Censuras removet, ut compertum sit omnibus, quod ille in catholica communione decessit. Olim tantum defuncti nomen in sacris diptychis restituebatur, vel accipiebantur oblationes eius nomine factae. Ita Theodoretus narrat, Alexandrum Antiochenum restituisse in diptychis S. Ioan. Chrysostomi nomen ab illis iam deletum. Histor. l. 5, c. 35, p. 235, ed. Cantabrig.; et multa alia adfert exempla Mabillon. Annal. Benedict. lib. 58, num. 33, et lib. 61, num. 42 et 43, tom. 4, p. 409, 543, 544, ed. Lucae, 1739. Sed nunc certa precum forma absolvuntur. Devoti lib. 4, tit. 21, § 7.

CENSUS

PARTITIO ARGUMENTI

CENSUS: 1. quoad ea quae concernunt eius esse et conditiones; 2. quoad exstinctionem ipsius.

Articulus I. *Quoad ea quae concernunt esse et conditiones census.*

Summarium. 1. Hoc nomen *Census* varie accipitur. - 2. Census proprie acceptus, prout ad nostrum propositum spectat, quid sit. - 3. Explicatur Definitio Census per singulas particulas; ad n. 4. - 5. Quis dicatur *Censuarius,* et quis *Censuista.* - 6. Census dividitur in reservativum et consignativum, et quid sit uterque; ad n. 7. - 8. Census consignativus dividitur in realem, et personalem, et mixtum; et quid sit quilibet ex istis. - 9. Census consignativus dividitur ulterius in perpetuum et temporalem; et quid sit uterque. - 10. Census perpetuus subdividitur in redimibilem et irredimibilem; et quid sit uterque. - 11. Temporalis etiam subdividitur in temporalem, qui extenditur ad certum et determinatum tempus, et in temporalem, qui extenditur ad tempus incertum; et quid sit uterque. - 12. Ut Census sit licitus, ac iustus iure naturae, saltem quatuor conditiones requiruntur, et assignatur prima. - 13. Assignatur secunda. - 14. Assignatur tertia. - 15. Assignatur quarta. - 16. Ut autem Census sit licitus, et iustus iure canonico plures aliae conditiones requiruntur. - 17. Affertur ad id constitutio Sancti Pii V in qua per distinctos §§ exprimuntur conditiones ad Census requisitae. - 18. Afferuntur declarationes dubitationum desuper exortarum. - 19. Quamvis hanc sancti Pii V constitutionem ob solam praesumptionem usurae esse latam, et consequenter in conscientia non obligare, ubi *Contractus Censualitius* ab usura alias immunis est, teneant Navarrus et alii; nihilominus omnino tenendum est dictam Constitutionem Pianam, ubi usu recepta est, et per legitimam contrariam consuetudinem non est abrogata, absolute obligare. - 20. Ubi autem dicta Piana constitutio, vel non est recepta, vel si primitus recepta, deinde fuit per legitimam contrariam consuetudinem abrogata, utique in nullo foro obligat. - 21. Hinc, quia dicta sancti Pii V constitutio non est

usu recepta in Gallia, Belgio, Germania, Hispania, et Sicilia, ibi non obligat. - 22. Census consignativus realis, sive perpetuus et irredimibilis, sive temporalis et redimibilis ex utraque parte, tam censuarii quam censuistae seu censualistae, ubi non est in usu Piana Constitutio, est licitus de iure naturali. - 23. Sic etiam de iure naturae est licitus Census personalis, dummodo persona, in qua Census constituitur, sit fructifera. - 24. De iure autem canonico, tam Census perpetuus, et irredimibilis ex utraque parte, sicuti et redimibilis pariter ex utraque parte, quam Census personalis est illicitus et prohibitus. - 25. Census creati ad formam Bullae Pianae, spectantes ad Ecclesias et loca pia reduci non possunt ad minorem fructum sine beneplacito apostolico. - 26. Census perpetui creati ad formam Bullae Pianae connumerantur inter bona immobilia. - 27. Regulares nequeunt censuario nomine recipere pecuniam sine beneplacito apostolico. - 28. Censuum et cambiorum fructus a communitatibus ditionis ecclesiasticae conventi ad aequitatis rationem reducuntur. - 29. Census realis licitus est, et immunis ab usura. - 30-32. De Censu personali. - 33. De Censu reservativo et consignativo. *Remissive.*

1 Hoc nomen *Census* varie accipitur. Primo accipitur Census, prout dicit, descriptionem, et aestimationem bonorum singularium civium, ut iuxta singulorum quantitatem proportionaliter dividantur tributa. In hoc sensu accipitur Census Matthaei 22, ibi: *Licet Censum dari Caesari, an non?* Et sic etiam sumitur ab Ulpiano in l. *Vitia*, et in l. *Forum*, ff. de Censibus. Secundo, interdum sumitur Census pro ipsis bonis, seu fortunis, quae censentur, iuxta illud Poetae: *Dat Census honores, Census amicitias.* Tertio accipitur Census pro descriptione Civium, vel ad distinguendos diversos status in ordine ad distributionem munerum, seu pacis, seu belli iuxta singulorum habilitatem, ut notat Budaeus in l. ultima ff. de Senat. Vel ad imponenda onera, in quo sensu accipitur Lucae 2, ibi: *Exiit edictum a Caesare Augusto, ut describeretur universus orbis.* Quarto, sumitur pro omni eo, quod alteri solvitur in signum subiectionis, et imperii, et in hoc sensu accipitur in c. *Quaesitum* 4, caus. 1, quaest. 3, ibi: *Salvo utique Episcoporum Censu annuo, quem ab eisdem Altaribus habere soliti*
2 *sunt.* Quinto, prout ad nostrum propositum spectat proprie accipiendo Censum, *Census est ius percipiendi pensionem annuam ex re alterius utili, et fructifera, supra qua fundatur.*
3 Dicitur *Ius percipiendi pensionem annuam,* per quae verba indicatur, Censum non esse rem ipsam, quae Censui subiicitur, nec ipsam pensionem, quae solvitur, sed potestatem, seu Ius exigendi talem pensionem ex re ipsa, super qua fundatus est Census. Et ideo cum quis per contractum vendit *Censum*, non dicitur vendere pecuniam, aut fructus annuos, sed Ius quoddam, ratione cuius emptor *Census* potest annuatim exigere certam pecuniam, aut fructus
4 ex re alterius. Dicitur *ex re alterius utili*, etc. per quae verba indicatur, *Censum* differre ab *Emphyteusi*, et *Feudo*, quia in Emphyteusi, et Feudo Dominium directum manet penes Dominum. Utile vero transit in *Emphyteutam*, vel *Vassallum;* secus autem fit in *Censu*, nam Censuista, vel Censualista nullum habet dominium in re *Censuali* (quae proinde simpliciter est alterius), sed habet Ius dumtaxat percipiendi ex ea quamdam certam pensionem in
5 contractu conventam. Hinc adverte, quod Venditor *Census* se obligando ad solvendam annuatim certam pensionem ex ea, dicitur *Censuarius.* Qui vero pretium dedit, sicque *Censum*, seu Ius percipiendi pensionem annuam ex re alterius emit, vocatur *Censuista*, seu *Censualista.* Salas tract. de Censibus dub. 1, num. 7, qui dicit hanc esse magis communem appellationem. Licet alii appellent Creditorem ipsum *Censuarium*, et *Censualistam*, et alii utroque nomine, utrumque appellari posse dicant.

Census dividitur in Reservativum, et Con- 6
signativum. Reservativus est, *quo quis transfert rem suam in alterum, quoad dominium directum, et utile, servata sibi pensione annua super eadem re,* ut cum quis dat alteri suam domum, vel praedium reservando sibi certam pensionem annuatim ex domo illa, vel praedio sibi praestanda, et de hoc Censu fit sermo lege ult. C. de Rerum permut. ibi: *Ea lege rebus donatis Candido, ut quod placuerat, annuum sibi praestaret.* Uti Ioseph Aegyptiis dedit terras prius titulo permutationis cum tritico subiectas Dominio Pharaonis sub annuo *Censu* praestando; Gen. c. 47, v. 24; et de hoc Censu non loquuntur Pontifices in suis Constitutionibus, neque in eo procedunt conditiones ibi requisitae. Census consignativus, de quo in 7
praesenti est sermo, et Pontifices loquuntur: *Est quo quis alteri consignat, seu vendit Ius percipiendi annuam pensionem super rebus suis fructiferis, vel super persona sua, manente integro Dominio tam directo, quam utili ad venditorem.* Et hic Census Consignativus est veluti species quaedam emptionis, ac venditionis, unde et in Iure Canonico in Extravagant. Martini V et Calixti III, quarum quaelibet incip. *Regimini*, de eo agitur sub titulo de Emptione, et Venditione. Census Consignativus 8
dividitur in Realem, Personalem, et Mixtum. Realis est, *qui constituitur seu fundatur super re aliqua fructifera, cui adhaeret, et qua pereunte, Census perit.* Personalis est, *qui fundatur super certa persona obligante se ad annuam pensionem ex industria, arte, opificio, vel labore suo solvendam.* Mixtus est, *qui immediate super re, et persona fundatur,* ita ut si res pereat, maneat obligata persona ad Censum solvendum, ad differentiam Census realis, in quo pereunte re ex parte, vel in totum, ex parte etiam, vel in totum, perit Census super ipsa re fundatus. Census Consignativus divi- 9
ditur ulterius in Perpetuum, et Temporalem.

Perpetuus est, *quo pensio, stante contractu, caeterisque salvis, semper solvenda est;* ideoque etiam ad haeredes, et Censuarii, et Censualistae transit. Temporalis est, *quo pensio solvenda est solummodo ad tempus aliquod in*
10 *contractu conventum.* Census Perpetuus subdividitur in Redimibilem, et Irredimibilem. Redimibilis est, *qui restituto per venditorem pretio potest redimi.* Irredimibilis est, *qui amplius*
11 *redimi nequit.* Temporalis etiam subditur in Temporalem, qui extenditur ad certum, et determinatum tempus v. g. ad 40, vel 60 annos; et in Temporalem, qui extenditur ad tempus incertum v. g. ad vitam unius hominis, vel duorum, et hic Census proprio nomine vocatur *Vitalitius.*

12 Ut Census sit licitus, ac iustus Iure naturae, saltem quatuor requiruntur conditiones. Prima est, ut Census fundetur in re fructifera, ut praedium, domus, etc.; cum enim Censuarius vendat Censuistae, seu Censualistae Ius percipiendi annuatim pensionem ex fructibus alicuius rei, debet necesse ipsa res esse fructifera
13 ad hoc, ut ex ea possit solvi pensio. Secunda est, ut iusto pretio Census vendatur, et ematur, cum iustum pretium ex natura rei requiratur ad quamlibet venditionem, et emptionem.
14 Rota par. IV, tom. 2, decis. 17, n. 34. Iustum autem pretium est, quod lege, vel consuetudine taxatum est, uti est in Imperio Romano centum pro quinque annuatim solvendis ex Constitutione Caroli V edita in Comitiis Augustanis anno 1548. Tertia est, ut pereunte re in totum, vel in partem, aequaliter pereat Census.
15 Quarta est, ut res Censui subiecta non alienetur sine consensu Censualistae, ne, vel minus secure, vel maiori difficultate cogatur exigere
16 pensionem annuam. Ut autem Census sit licitus et iustus Iure Canonico, plures aliae conditiones requiruntur, ut videre est in Constitutione Martini V incip. *Regimini* edita 1423, et relata in Extravag. commun. cap. 1 de Emptione et venditione; et in Constitutione Calixti III incip. etiam *Regimini* edita 1455, et relata pariter in d. Extravagan. commun. cap. 2 de Emptione et venditione; et in Constitutione Sancti Pii V incip. *Cum onus Apostolicae servitutis,* edita 1569, quae cum prae aliis conditiones ad Census requisitas diffuse exprimat, per distinctos §§ ad litteram datur.

PIUS PP. V.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

17 Cum onus Apostolicae Servitutis obeuntes cognoverimus innumeros celebratos fuisse, et in dies celebrari Censuum Contractus, qui nedum continentur intra limites a nostris Antecessoribus eisdem Contractibus statutos, verum etiam, quod deterius est, contrariis omnino pactionibus, propter ardentem avaritiae stimulum, Legum etiam Divinarum manifestum contemptum praeseferunt, non potuimus, animarum, prout tenemur, saluti consulentes, ac piarum mentium petitionibus etiam satisfacientes, tam gravi morbo, lethiferoque veneno salutari antidoto non mederi.

§ 1. Hac igitur nostra Constitutione statuimus, Censum, seu annuum redditum creari, constituive nullo modo posse, nisi in re immobili, aut quae pro immobili habeatur de sui natura frugifera, quae nominatim certis finibus designata sit.

§ 2. Rursum nisi vere in pecunia numerata, praesentibus testibus, ac Notario et in actu celebrationis Instrumenti, non autem prius recepto integro iustoque pretio.

§ 3. Solutiones quas vulgo anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus.

§ 4. Conventiones directe, vel indirecte obligantes ad casus fortuitos eum, qui alias ex natura contractus non tenetur, nullo modo valere volumus.

§ 5. Quemadmodum nec pactum auferens, aut restringens facultatem alienandi rem Censui suppositam, quia volumus rem ipsam semper, et libere, ac sine solutione laudemii seu quinquagesimae, aut alterius quantitatis vel rei, tam inter vivos, quam in ultima voluntate alienari.

§ 6. Ubi autem vendenda sit, volumus Dominum Census aliis omnibus praeferri, eique denuntiari conditiones, quibus vendenda sit, et per mensem exspectari.

§ 7. Pacta continentia morosum Census debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad Cambium, seu certas expensas, aut certa salaria, seu expensas medio iuramento Creditoris liquidandas, aut rem Censui subiectam, sive aliquam eius partem amittere, aut aliud Ius ex eodem contractu, sive aliunde acquisitum perdere, aut in aliquam poenam cadere, ex toto irrita sint et nulla.

§ 8. Immo, et Censum augeri, et novum creari super eadem, vel alia re in favorem eiusdem, aut personae per eum suppositae pro Censibus temporis, vel praeteriti, vel futuri, omnino prohibemus.

§ 9. Sicuti etiam annullamus pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem alias de Iure, et ex natura contractus non spectarent.

§ 10. Postremo Census omnes in futurum creandos non solum re in totum, vel pro parte perempta, aut infructuosa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire, sed etiam posse pro eodem pretio exstingui. Non obstante longissimi etiam temporis, ac immemorabili, imo centum, et plurium annorum praescriptione, non obstantibus aliquibus pactis directe talem facultatem auferentibus, quibuscunque verbis aut Clausulis concepta sint.

§ 11. Cum vero traditione pretii redditus exstinguendus erit, volumus per bimestre ante id denunciari ei cui pretium dandum erit, et post denunciam intra annum tamen etiam ab invito pretium repeti posse, et ubi pretium, nec volens intra bimestre solvat, nec ab invito intra annum exigatur, volumus nihilominus quandocumque reditum exstingui posse, praevia tamen semper denuncia, de qua supra, et non obstantibus his, de quibus supra; idque observari mandamus etiam si pluries ac pluries denunciatum fuisset, nec unquam effectus secutus fuisset.

§ 12. Pacta etiam continentia pretium Census extra casum praedictum, ab invito, aut ob poenam, aut ob aliam causam repeti posse, omnino prohibemus.

§ 13. Contractusque sub alia forma posthac celebrandos foeneratitios iudicamus, et ita illis propterea non obstantibus, quidquid vel expresse vel tacite haec nostra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat a Fisco volumus posse vindicari.

§ 14. Hanc autem salutiferam sanctionem nedum in Censu noviter creando, verum etiam in creato quocumque tempore alienando, modo post publicationem Constitutionis creatus sit, perpetuo, et in omnibus servari volumus.

§ 15. Declarantes pretium semel Censui constitutum numquam posse, ob temporum, aut contrahentium qualitatem, seu aliud accidens, nec quoad ultimo contrahentes minui, vel augeri.

§ 16. Et licet Legem ipsam ad contractus iam celebratos non extendamus; illos tamen omnes, in quos sub alia forma pervenerunt Census, hortamur in Domino, ut singulos contractus Censurae bonorum Religiosorum subiiciant, et animarum saluti consulant.

§ 17. Non obstantibus quibusvis Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, statutis et consuetudinibus, nec non privilegiis, et Litteris, etiam per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores nostros, ac etiam Nos sub quibuscumque tenoribus, et formis, ac cum quibusvis Clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis, nec non irritantibus Decretis, ex quavis causa etiam per modum Legis universalis, aut alias quomodolibet editis, sive in favorem Universitatum, Communitatum, Collegiorum, Congregationum, Civitatum, et Locorum concessis, approbatis, et innovatis, quibus omnibus, et singulis illorum tenores praesentibus pro expressis habentes, quatenus directe, vel indirecte praesenti nostrae Constitutioni in toto, vel in parte contrarientur, specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

§ 18. Volumus autem, quod praesentes in Cancellaria, et acie Campi Florae publicentur, et inter Constitutiones extravagantes perpetuo valituras conscribantur.

§ 19. Et quia difficile foret praesentes ad singula quaeque loca deferri, volumus, et etiam declaramus, quod earum transumptis, etiam impressis alicuius Notarii manu subscriptis, ac sigillo alicuius Praelati munitis, eadem prorsus fides ubique adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

§ 20. Nulli ergo omnino, etc.

Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo sexagesimo nono, quartodecimo Kalendas Febr. Pontificatus nostri anno quarto.

Sequuntur Declarationes dubitationum desuper exortarum. 18

PIUS PP. V.

Ad futuram rei memoriam.

Etsi Apostolica sedes magna adhibita industria operam det, omnia perspicue promulgare, vix tamen est, ut unquam satis queat usquequaque cavere, quin scrupolosae quorumdam mentes novos illi sensus inducant, quorum perplexitate multi in dubium evocantur.

§ 1. Pridem enim per constitutionem nostram de Censuum creatione inter alia voluimus, Census omnes in futurum creandos non solum re in totum, vel pro parte perempta, aut infructuosa in totum effecta ad ratam perire sed etiam pro eodem pretio exstingui posse. Ac pacta continentia morosum Census debitorem ad interesse lucri cessantis, vel ad Cambium, seu salaria, et expensas medio creditoris iuramento liquidandas teneri, aut rem Censui subiectam, sive aliquam eius partem amittere, aut aliud Ius, sive ex eodem contractu, sive aliunde acquisitum perdere, aut in aliquam poenam cadere, ex toto nulla, atque irrita esse. Censum autem, seu annuum reditum nonnisi in re immobili, aut quae pro immobili habetur ex sui natura fructifera atque nominatim certis finibus designata sit. Sed nec Censum ipsum, nisi vere in pecunia numerata praesentibus Notario, et Testibus in actu celebrationis Instrumenti, non autem prius recepto integro, iustoque pretio creari constituive nullo modo posse.

§ 2. Deinde per dilectum Filium Octavium Spinulam Regni Siciliae Magistrum Portulanum hac de causa ad nos destinatum, accepimus, in d. Regno Siciliae scrupulum exoriri, an rerum praedictarum infructuositas etiam annalis, aut alias temporalis intelligatur.

§ 3. Et an per nullitatem pactorum aliorum praedictorum, etiam Ius recuperandi, sive repetendi impensas, quas litigando contra morosos praedictos, aut exsecutores ad eorum loca transmittendo, aut alias ex Iudicum mandato subire oportet, auferatur.

§ 4. Praeterea an tam pro ipsis expensis, quam etiam pro Censu recuperando contra

tertium possessorem procedi, et etiam Fideiussores dari, aliave bona praedii Censu gravati evictione, et ipsius Census solutione hypothecari, denique, an Census huiusmodi super pluribus rebus inter se divisis constitui possit?

§ 5. Postremo an id, quod de pecunia numerata dicitur, prohibeat quominus in dotium assignatione Census creari possit?

§ 6. Nos haec discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes, tenore praesentium declaramus rem infructuosam, quae tota, vel ex parte infructuosa perpetuo redditur, non autem ex qua fructus uno, duobus, pluribusque annis, sive tempestate, sive alio casu non proveniunt, salva alia Iuris communis dispositione intelligi debere.

§ 7. Praeterea exactionem illarum expensarum prohiberi, quae ex pacto, vel conventione tantum inter contrahentes inita, et instrumento Census specialiter appositae refici permittuntur, non autem eae quae ex dicti iuris dispositione repetendae veniunt, et mandato Iudicis adiudicantur.

§ 8. Caeterum Fideiussores dari, aliave bona hypothecari pro praedii Censu gravati evictione, aut si praedium in alium devenerit, aut si aliquis tertius Fideiussor intercesserit, tertium possessorem, vel eius bona obligari minime prohibemus. Haec autem omnia pro evictione dumtaxat, non autem solutione poenae adiudicari posse intelligimus.

§ 9. Postremo in Dotium assignandarum casu Censuum erectionem, et constitutionem praedictam respectu actualis numerationis coram Notario, et Testibus faciendae locum non habere. Sed in hoc casu Census ipsos etiam pecunia ad manum non habita creari posse declaramus.

§ 10. Denique, ut periculis, quae ex transportatione pecuniarum frequenter in dicto Regno eveniunt, occurratur, permittimus, ut si in creatione Census pecunia ad manum commode haberi nequiverit, illius loco Emptor apocham, seu schedulam bancariam idoneam integri pretii in ipso emptionis actu debeat exhibere.

§ 11. Constitutione nostra praedicta tam in casu Dotium, quam caeteris omnibus in ea contentis, in suo robore permanentibus.

§ 12. Volumus autem, etc.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die 10 Iunii 1570, Pontificatus nostri anno quinto.

19 Hanc vero S. Pii V Constitutionem ob solam praesumptionem usurae esse latam, et consequenter in conscientia non obligare, ubi *Contractus Censualitius* ab usura alias immunis est, tenet Navar. de Usuris num. 69 et 70; Sa verb. *Census* et alii; sed nihilominus omnino tenendum est dictam Constitutionem Pianam, ubi usu recepta est, et per legitimam contrariam consuetudinem non est abrogata, absolute obligare; Castropalao part. 7, tract. 2, disp. 6, punct. 15, num. 4, ubi testatur hanc esse communem sententiam Doctorum. Census enim creatus contra formam Constitutionis S. Pii V remanet nullus. Rota part. XIX, t. 1, dec. 338, num. 2. Ubi autem dicta Piana Constitutio, 20
vel non est usu recepta, vel si primitus recepta, deinde fuit per legitimam contrariam consuetudinem abrogata, utique in nullo Foro obligat, cum Lex humana usu non recepta, vel per legitimam contrariam consuetudinem abrogata, vim obligandi non habeat ex cap. *Cum tanto* 11, de Consuetudine, ibi: *Licet etiam longaevae consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeo valitura, ut vel Iuri positivo debeat praeiudicium generare, nisi fuerit rationabilis, et legitime sit praescripta.* Unde cum in hoc Canone Lex iam recepta, et usu confirmata per contrariam consuetudinem abrogari possit, multo magis ab initio per non usum ei derogari poterit, ut recte dicit Layman. lib. 1, tract. 4, c. 3, verb. *Quartum.* Et ad hoc optime facit, quod dicit Herincx part. 2 Summae Theologicae, disp. 3, de Legibus num. 117, ibi: *Ex his patet quomodo multae Leges seu Bullae Pontificiae in variis regionibus non obligent; videlicet, quia vel in iis neque divulgatae, seu publicatae, neque acceptatae fuerunt, consentiente, seu tacite connivente Pontifice; vel quia defectu publicationis, et acceptationis, esto in principio culpabili, tandem in perfectam desuetudinem desierunt. Illud autem plerumque oritur ex eo quod Ordinarii frequenter advertant, aut existiment, ac saepe non infundate, Leges varias non congruere publicae utilitati suarum Dioecesium ob inveteratas et rationabiles earumdem consuetudines, genium plebis, defectum finis Legis, v. g. quia lata fuit ob pericula, et defectus, qui ibidem generatim non grassantur, immo vix noscuntur,* etc. *Interdum etiam Ordinarii ob potestatem Laicam non possunt exsequi pro libitu suo mandata Apostolica. Interea vero tempore fluente in desuetudinem Leges abeunt, antequam usu recipiantur.* Haec 21
ille, quia testibus Tamburino tom. 2, lib. 9, tract. 2, de Censibus; Lessio lib. 2, cap. 23, dub. 13; Herincx in summa l. 7, cap. 20, § 1, lit. L, et aliis, dicta S. Pii V Constitutio non est usu recepta in Gallia, Belgio, Germania, Hispania, et Sicilia, ibi non obligat, et consequenter valide, et licite ibidem fiunt contractus Censuales non attentis conditionibus in ipsa Piana Constitutione praescriptis.

Census Consignativus realis, sive perpetuus, 22
et irredimibilis ex utraque parte, tam Censuarii, quam Censualistae, sive Temporalis, et redimibilis ex utraque parte, ubi non est in usu Piana Constitutio, est licitus de Iure naturali,

quia universaliter ex Regula 75 Iuris in 6, *Contractus ex conventione legem accipere di-*
3 *gnoscuntur*, et tenent passim Doctores. Sic etiam de Iurae naturae est licitus Census personalis, dummodo Persona, in qua Census constituitur, sit fructifera, id est talis, quae sua arte, opera, vel industria fructum aliquem pariat, unde Censum solvere possit; potest enim super industria hominis constitui obligatio solvendi annuatim aliquid ex suis lucris per modum Decimarum, vel tributorum, quae dicuntur personales; arg. cap. *Ad Apostolicae*, et cap. *Pastoralis*, de Decimis; et nihil obstat similem obligationem vendi posse, adeoque, etc.

4 De Iure autem Canonico, tam Census perpetuus, et irredimibilis ex utraque parte, sicuti et redimibilis pariter ex utraque parte, quam Census personalis, est illicitus, et prohibitus per citat. Constitutiones Martini V et Calixti III incip. *Regimini*, et S. Pii V incip. *Cum onus*, adeoque non nisi in locis, ubi illae, vel non receptae, vel abrogatae sunt, potest valide et licite sustineri.

5 Census perpetui creati ad formam Bullae Pianae connumerantur inter bona immobilia. Clement. *Exivi*, § *Cumque annui redditus*, de verb. significat.; Merlin. de pignorib. l. 2, tit. 1, quaest. 44, num. 37; Binsfeld., Molinaeus, et alii, quos affert, et sequitur Salas dub. 44, et Cardinal. Lugo disp. 27, section. 1, num. 8, ubi dicit quod communis, et verior sententia docet, Census, seu redditus ad longum tempus censeri inter bona immobilia; secus vero si sint ad modicum tempus, et habetur etiam ex
6 Rota part. XII recent., dec. 413, n. 72. Census creati ad formam Bullae Pianae spectantes ad Ecclesias et Loca Pia reduci non possunt ad minorem fructum sine Beneplacito Apostolico; Riccius dec. Cur. Archiepiscop. Neapol. 134, part. 1, per tot. et in praxi p. 1, resol. 87, num. 2, et alii, quos refert, et sequitur Donat. prax. rerum Regul. tom. 2, part. 2, tract. 14, quaest. 58, num. 1.

7 Regulares nequeunt censuario nomine recipere pecuniam sine Beneplacito Apostolico. Sac. Cong. Conc. in Romana *Cisterciensium* 1 Sept. 1617, teste Card. Petra tom. 5, in Constit. 5 Pauli IV, sect. 3, n. 23.

ADDITIONES AUCTORIS.

Censuum et Cambiorum fructus a Communitatibus Ditionis Ecclesiasticae conventi, ad aequitatis rationem reducuntur a Benedicto XIV tom. 1, Const. 139, incip. *Ci è stato*, ubi acriter improbata aviditate vilis lucri illorum, qui non erubuere opprimere, et aggravare magis Communitates dicti status exorbitantibus usuris quinque, sex, septem, et etiam octo, et novem pro centenario; ipsos Census reducit, et moderatur ad quatuor tantum pro quolibet centenario. Vide ipsam, ubi multa ad rem scitu digna traduntur. 28

Census realis, de quo supra num. 8 licitus est, et immunis ab usura, nam venditur, et emitur ius percipiendi partem fructuum ex alieno fundo, quae fructuum portio est pensio singulis annis solvenda. Idem de Synodo Dioeces. lib. 7, cap. 48, § 4. 29

Census vero personalis non transit in realem, quamvis detur hypotheca, qua pereunte Census non perit: de eo dubium est, num de sua natura sit usurarius nec ne. Constat tamen vetitum esse ex Constitutione S. Pii V, in qua constituuntur Census conditiones; ibid. § 4. 30

Num conditiones illae, quoad ea quae non sunt de iure naturali ac divino, ex contraria consuetudine legitime praescripta, cessarint obligare apud quasdam nationes, dubium est. Ac pro Hispania idem Pius V concessit non obligare, ut ex Guttierez; ib. § 5. Et revera accidere posse, ut ea contraria consuetudo alicubi invaluerit, scribitur ibid. Monet tamen Pontifex, etiam in iis Dioecesibus, in quibus Piana Constitutio non viget, ut a Censibus personalibus, praesertim utrinque redimibilibus abstineatur; ibid. § 6. 31 32

ADDITIO EX ALIENA MANU.

De Censu reservativo, tum consignativo, ea supplere quae ab Auctore omissa sunt, longum esset, limitesque praefixos excederet. Vide, si lubet, qui de utroque hoc Census paucis, sed dilucide agit, Aulisium in libro singulari de Censibus. 33

EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

Articulus II. *Quoad exstinctionem Census.*

Summarium. 1. A quibusnam possit Census exstingui. - 2. Census a tertio dupliciter exstinguitur. - 3. Creditor censualis quando dicatur dimissus per modum absolutae exstinctionis. - 4. Pactum subingressus in simplici cessione qualitatem fructiferam Census non inducit. - 5. Idem dicendum de clausula: *translativamente non estintivamente*. - 6. Exstinguitur Census, si creditor Census irrevocabiliter censiti fundi dominium acquirat, adeo ut a qualibet cesset productione fructuum. - 7. Nec loco damnorum, et interesse huiusmodi fructus percipi, et percepti retineri possunt. - 8. Quoad alia. *Remissive*.

1 De exstinctione Census, cuius adeo frequens in foro occurrit disputatio, nil meminit Auctor, neque hic vacat operosius super omissis inquirere, ideo paucis complectar quae singulariora reputavi. Census potest quantolibet a Debitore exstingui. Sed non solum a Debitore, verum etiam a tertio potest exstingui, et a tertio quoque exstinctus omnem adimit facultatem Creditori agendi contra Debitorem. A tertio du- 2
pliciter exstinguitur, vel absolute, vel transla-

tive reportata nempe per solventem a Creditore cessione translativa iurium Census anterioritatis, et potioritatis. Primo casu solvens acquirit tantum ius ad sortem repetendam. Secundo vero casu distinguendum est inter cessionem simplicem translativam anterioritatis, et potioritatis, et cessionem Census vivi, et realis, ac Crediti fructiferi. Primo casu nil aliud pariter praeter sortem consequetur. Constantin. Vot. decis. 29, per totum; Zanch. de Praelat. credit. exercit. 2, § 9, num. 85; Rota post Cenc. de Cens. decis. 503, num. 5. Secundo autem casu eodem gaudet privilegio perceptionis fructuum, quo fruebatur ipse Creditor, adeo ut, mutata tantum Creditoris persona, Debitor ad idem teneatur.

3 Dicitur autem Creditor Censualis dimissus per modum absolutae exstinctionis, cum in potiori instrumenti parte de omnimoda exstinctione agitur; deinde vero in Capitulo prorsus separato apponitur cessio simplex iurium anterioritatis, et potioritatis, non cessio Census vivi, et realis, ac Crediti fructiferi. Rota in Romana *Immissionis* 27 Martii 1726, § *Sed omnem*, coram Eminentissimo Calcagnino. In Recineten. *Salviani* 5 Decembris 1735, § *Quidquid, inquam,* coram Nunez. In Romana *Censuum super subingressu quoad partitam reservatam* 22 Iulii 1753, § 3 et 4 in fin. coram Bussio, confirm. 10 Dec. 1753, impress. 1654, § *Coram eodem.*

4 Nec pactum subingressus in simplici cessione qualitatem fructiferam Census inducit. Duplex enim subingressus dari potest tum quoad sortem, tum quoad fructus, et ad excludendam qualitatem fructiferam satis est, quod respectu sortis possit verificari, ne sine effectu remaneat. Constantin. loc. cit.; Rota in recent. part. XIX, tom. 2, decis. 515, num. 7. Licet per subsequentem fructuum solutionem tacita Debitoris supponerit ratificatio. Rot. post Paulut. dissert. 52, tom. 2, dec. 1, n. 7 et seq. in recent. p. 14, dec. 171, num. 15.

Idem dicendum de clausula: *Translativamente non estintivamente* in huiusmodi exstinctionem instrumentis apponi solita. Rota in Romana *Censuum super subingressu quoad partitam reservatam* 22 Iunii 1753, § 3 et 4, confirmat. ut sup. 5

Exstinguitur etiam Census, si Creditor Census irrevocabiliter censiti fundi dominium acquirat, adeo ut a qualibet cesset productione fructuum. Cenc. de Cens. qu. 119, num. 1 et seq. Rota post eumd. dec. 511, num. 1 et 2, coram Emerix iun. dec. 661, n. 2, coram Crescent. decis. 503, num. 16. Cum enim Census impositio naturam sapiat servitutis realis, quae exstinguitur per irrevocabilem praedii servitutis acquisitionem; Paulut. dissert. 52, num. 7 et seq.; Cenc. de Cens. quaest. 114, num. 2 et 3; ita et consecuto irrevocabili fundi censiti dominio Census exstinguatur oportet, ne creditum et debitum, dominium et servitus, actio et passio in eodem subiecto reperiatur contra censuram, text. in leg. 1 Codic. de Haered. vel act. vend., ibique Gotofred. not. 28, et Donell. tom. 3, edit. Lucen. col. 929, et 930, num. 2 et seq. Rot. in Eugubina *Census super fructibus* 3 Februar. 1736, § *Statim*, coram Molino. 6

Neque loco damnorum, et interesse huiusmodi fructus percipi, et percepti retineri possunt. Ita enim eluderetur lex, et quod directe prohibitum est, indirecte permitteretur. Rota post Cenc. de Cens. decis. 228, num. 3. In recent. dec. 336, a n. 1 ad 4, et num. 7, in Nepesina *Salviani* 25 Ianuarii 1726, § *Posita* coram Cerro, et in dicta Eugubina *Census super fructibus* § *Nec profuit*, ubi plures allegantur. 7

Caetera quae omittuntur, habes in Cenc. de Cens. et consulend. etiam Zech. Rigor. moderat. circa usuras Diss. 3, c. de Cens. sect. 7, per tot. 8

CESSIONES

Summarium.

1. Cessiones commodi exigendi fructus Beneficiorum prohibentur sub poena Excommunicationis. - 2. Cessiones commodi exigendi pensiones, factae intra sex menses a die captae possessionis Beneficii, annullantur. - 3. Quoad Cessionem bonorum. *Remissive.* - *4. Quinam possint iuri suo cedere. - 5. Debitor non potest in praeiudicium creditorum ius quaesitum cedere. - 6. De Cessione translativa. - 7. Non valent Cessiones factae a maioribus in potentiores. - 8. Quaenam requirantur, ut Cedens incidat in poenam. - 9. An Ecclesia potentior nequeat Cessionem habere. - 10. An possit fieri Cessio in Clericos ratione mutandi iudicii. *Remissive.* - 11. Iura personalia personis ipsis adnexa cedi non possunt. - 12. Quae enumerantur. - 13. Generalis regula de Cessione. - 14. An iura passiva cedi possint. - 15. An Cessio iurium sit stricti iuris. *Remissive.* - 16. Cedens tenetur tradere Cessionario instrumentum nominis cessi, ut agere queat contra debitorem cessum. - 17. Periculum nominis cessi, quando illud fuit venditum, vel in solutum datum, tunc cedens ad aliud non tenetur, quam quod nomen cessum sit verum; non tamen quod sit exigibile. - 18. Cessio facta sine causa, et sine titulo est nulla. - 19. An cedens post Cessionem possit aliquid facere in praeiudicium Cessionarii. *Remissive.* - 20. Quid sit Cessio Bonorum. - 21. Eiusdem divisio. - 22. Quid Cessio voluntaria. - 23. Quidve iudiciaria. - 24. Quinam beneficio Cessionis iudiciariae non gaudeant. - 25. Debitor eximitur a poena detentionis. - 26. Quid in casu quo bona non sufficiant ad debiti solutionem. - 27. Quomodo Cessio bonorum sit peragenda. *Remissive.*

1 Cessiones commodi exigendi fructus Beneficiorum prohibentur sub poena excommunicationis, et annullantur a Bened. XIV, tom. 1, Constit. 29, in § *Universalis*. Cessiones commodi exigendi pensiones, factae intra sex menses a die captae possessionis Beneficii, annul- 2

lantur. Idem Constitution. 30, incip. *In sublimi*, § 4.

3 Quoad Cessionem bonorum, vide verb. *Restitutio*, art. 1 a num. 49 ad 59; et verb. *Solutio*, a num. 3 ad 6.

ADDITIONES CASINENSES.

4 Iuri suo cedere possunt illi tantum, qui possunt alienare vel transigere. Ita non potest cedere sua iura decoctus. Noguerol. alleg. 16, num. 102. Ita Ecclesia et minores non possunt sua iura cedere; cap. 2 de rebus Eccles. non alienand. in 6; Clement. 2 eodem; Molina de iust. et iur. tr. 2, c. 224; Mantic. de tacit. l. 4, tit. 6, num. 39.

5 Debitor non potest in praeiudicium creditorum ius quaesitum cedere; L. *Debitorem*, Cod. de pignor., quamvis in iure nondum quaesito, sed quaerendo possit illis praeiudicare, uti repudiando haereditatem sibi delatam; L. *Debitorem*, 20 ff. quae in fraud. credit., quia ius quaerendum nondum est in bonis debitoris. L. *Vitia renum*. ff. ad leg. falcid.; Sanch. de matrim. l. 6, dis. 4 a num. 8.

6 Haec sunt de Cessione simplici; videamus nunc de translativa. Cessio translativa in alium supponit ius quaesitum in transferente non posse a debitore fieri in praeiudicium creditorum. L. *Si avia*, Cod. de Iur. deliber.; Maschard. tom. 1, concl. 44. Limita, si Cessio fieret in eum, qui absque Cessione succedere potest, uti cohaeres, vel substitutus, aut haeres ab intestato; Cancer. 3 p. var. res., c. 15, n. 160. Aliud ergo est simpliciter repudiare haereditatem aut legatum, et aliud illud in alium transferre, seu cedere illi qui absque tali Cessione illud acquirere non potuisset; et prius fieri potest, quia haeres aut legatarius nondum fecit per acceptationem suam, rem legatam; non item secundum; ex quo enim haeres aut legatarius rem legatam alteri cedat, videtur tacite illam adire, aut acceptare, et talis non tam diceretur omittere, quam patrimonium minuere, quod fieri non potest in praeiudicium creditorum, nisi Cessionarius etiam non obstante Cessione illam rem legatam acquisivisset. Vide D. D. cit.

7 Non tantum Cessiones a minoribus factae, ut supra dictum est, non valent, sed neque factae a maioribus, si fiant in potentiores, ut quando creditor actionem et nomen debitoris sui potentiori cedit iuxta L. 1 et 2 Cod. *Ne liceat potentioribus*.

8 Cedens, ut incidat in poenam, debet esse dolosus, et quod cedat causa opprimendi adversarium.

9 Quaeritur an Ecclesia potentior nequeat Cessionem habere. Affirmant multi apud Oleam de cess. tit. 2, qu. 4, num. 44; Maschard. de prob. concl. 558, num. 20. Vera tamen sententia est negativa, et Cessio in eius favorem facta non subiacet poenae; L. 2 Cod. *Ne liceat potentiori*; nisi Ecclesia, vel Clerici iurisdictionem haberent in Laicum contra quem fit Cessio; Menoch. l. 1; Olea de cess. tit. 2, 9, 4 n. 45, quamvis ipse Olea num. 48 ab hac sententia recedat, et verius iudicet, minorem, et Ecclesiam inter potentiores ratione privilegiorum, quae habent, esse referendos, ideoque si de fraude appareat, exceptione et edicto Praetoris posse repelli, et citat Farin. in fragm. num. 308 et 311, nisi velint uti illo iure, quo uteretur is a quo causam habuerunt; ex Cuiacio lib. VIII, obs. 31, ibi: *vel si non denegatur actio*, etc. An possit autem fieri Cessio in Clericos ratione mutandi iudicii? Vide Oleam loc. cit. a num. 46. 10

Neque iura personalia personis ipsis adnexa cedi possunt; L. *mulier*, ff. de iur. dot. Archid. in cap. *privil.* de Reg. Iur. in 6. Talia sunt: 1. actio directa; Noal. de transmiss. c. 24, num. 14, et auct. mox cit. 2. Usus fructus L. *Si ususfructus*, ff. de iur. dot.; Surd. de alim. tit. 8, privil. 55, n. 4, et tit. 5, n. 9. Limita quoad commoditatem fructuum, quae cedi potest. Mantic. de tacit. lib. XIII, tit. 32, num. 4. Ita usus tamquam ius personale cedi non potest; L. *Si habitatio*, ff. de habitat. Noal. de transmiss. cap. 66. 3. Ita privilegium personale cedibile neque transmittitur; Olea loc. cit. num. 21. 4. Ita facultas eligendi, vel nominandi, quam quis habet iure proprio, licet in alium transferri potest, tamen facultas competens ad alterius utilitatem, uti nominandi aliquem ad successionem non potest cedi. Vide Oleam de cess. tit. 3, quaest. 1; Cyriac. lib. II, contr. 297. 11 12

Generalis regula est quod omne quod cedi potest, possit etiam transmitti, et quod transmitti non potest, neque cedi potest. Consule D. D. cit. 13

Ad quaesitum: An iura passiva, vel actiones passivae cedi possint? negative respondetur secundum communiorem apud Oleam de cess. iur. tit. 3, quaest. 9, num. 8. Ratio est, quia Cessio est translatio facta iuris proprii in alium, actiones vero passivae nostrae non sunt, neque in nostris bonis, sed creditorum; L. *Postquam*, ff. de usufr., L. *Mulier bona*, ff. de iur. dot.; Merlin. de pignor. lib. I, quaest. 8, num. 4, et ita in usufructuarium universalem bonorum, immo nec in emptorem haereditatis transeunt debita, ut contra illos agere possint creditores. 14

Olea contra multos tenet in quaestione, an Cessio iurium sit stricti iuris; dict. tit. 6, quaest. 6. 15

Cedens tenetur tradere Cessionario instrumentum nominis cessi, ut agere queat contra debitorem cessum; Gratian. disc. for. cap. 501; Cenc. de cens. quaest. 72, num. 23. Neque sufficit quod constet de credito per sententiam; 16

Hering. de fideiuss. cap. 27, p. 3. Limita si creditor iuramento suo affirmaret, se amisisse, tunc enim liberaretur. An vero sufficiat quod cedens ostendat et indicet notarium, qui fecit instrumentum? ut tenuit Rot. apud Seraph. dec. 1477, n. 8, vel requiratur actualis traditio ut tenuit Rot. dec. 14, num. 3, p. 4.

17 Periculum nominis cessi, quando illud fuit venditum, vel insolutum datum, tunc cedens ad aliud non tenetur, quam quod nomen cessum sit verum, non tamen quod sit exigibile; L. *Si nomen*, 4 ff. de haered. vel act. vendit.; Olea loc. cit. quaest. 3, num. 3.

18 Cessio facta sine causa et sine titulo est nulla, L. fin. Cod. Mandati; Ciarlin. contr. for. cap. 179, n. 20; Grass. de excep. excep. 40. Sicut est nulla, quando titulus fuit nullus; Gratian. disc. for. cap. 479, num. 72; Farin. de falsit. qu. 162; Menoch. lib. III, prae. 129, num. 29 et sicut falsa causa vitiat contractum, ita et Cessionem; Sanch. de matrim. lib. VIII, disp. 21, quaest. 2, et per totum. Praesumitur enim tunc simulate facta. D. D. cit.

19 Quaestio autem, an cedens post Cessionem possit aliquid facere in praeiudicium Cessionarii, ut confitendo, liberando, vel exigendo, videri potest apud Cacheran. dec. 52 et 45; Merlin. de pignor. lib. II, quaest. 32; Olea de cess. tit. 8, quaest. 2.

20 *Cessio Bonorum* est desertio bonorum omnium in creditorum favorem peracta a debitore, quum non possit amplius debitis suis satisfacere. Haec autem Cessio una est voluntaria, 21
iudiciaria altera. Cessio Bonorum *voluntaria* 22
est ea, quam creditores sua sponte admittunt, et haec aliud non efficit, quam id, quod ex stipulationibus Creditores inter et debitorem derivatur. Cessio vero Bonorum *iudiciaria* in 23
beneficium est debitoris, cui pro incolumitate suae libertatis, omnia bona sua creditoribus deserere conceditur, non obstante quacumque in contrarium stipulatione. Cessionis huiusmodi 24
beneficio non gaudent Exteri, omnes qui vulgo dicuntur *Stellionarii*, fraudulenter Decocti, damnati causa furti, etc. Tutores, Administratores, Depositarii, etc. Cessio iudiciaria creditoribus proprietatem nullo modo tribuit, sed tantum ius bona venumdandi in propriam utilitatem et fructus percipiendi donec venumdentur. Hac Bonorum Cessione eximitur de- 25
bitor a poena detentionis, vulgo *Arresto personale*. Si vero bona satis non sint ad omnia 26
debita solvenda, debitor et alia si acquirat bona cedere tenetur, usque in integrum solvat. Cod. Regn. utrius. Sicil. leg. 1218 ad 1225.

Quomodo Cessio Bonorum sit peragenda, 27
vid. Azzariti *Dizionar. Ragionat. del Codice del Regno delle due Sicilie*, part. 3, ad verb. *Cessione di Beni*.

CHARACTER SACRAMENTALIS

Vide verb. Sacramentum *art. 11, a num. 33 ad 41.*

CHARITAS

Vide verb. Virtus, *a num. 34 ad 87.*

CHARITATIVUM SUBSIDIUM

Vide verb. Subsidium charitativum.

CHIROMANTIA

Vide verb. Superstitio *num. 20.*

CHOREAE

Summarium.

1. Choreae publicae festis diebus prohibentur. – 2. Choreas extrema die Bacchanalium ultra mediam noctem produci vetatur in tota Ecclesiastica Ditione. – 3. Choreae, quamvis ex sui natura sint licitae, vix tamen in actu, quomodo nunc fiunt, permitti possunt. – 4. Choreas a Clericis non sine peccato gravi agi posse Theologi plerique affirmant. – 5. Alia ad rem. *Remissive.*

1 Choreae publicae festis diebus prohibentur a Benedicto XIV tom. 1, Constit. 60, incip. *Nihil profecto*, § 4, in qua Constit. multa ad rem merito observanda traduntur.

2 Choreas extrema die Bacchanalium ultra mediam noctem produci vetatur in tota Ecclesiastica Ditione ab eodem Pontifice, tom. 2, Const. 45 incip. *Inter caetera*, et utinam ubique hoc observaretur.

Choreae, quamvis ex sui natura sint licitae, 3
vix tamen in actu, quomodo nunc fiunt, permitti possunt, cum plerumque sint peccandi occasio. Idem Instit. Eccles. 76, § 5.

Choreas vero a Clericis non sine peccato 4

gravi agi posse Theologi plerique asserunt; ibid. § 7. Quin et prohiberi possunt ab Episcopis Clerici omnes ne Choreas ducant, ne in illis ludant instrumentis, quin nec permittant eas fieri in suis aedibus Ecclesiasticis, Canonicalibus, seu etiam Beneficialibus deputatis pro domicilio Beneficiati, etiamsi illae fierent nomine consanguineorum ibidem cohabitantium; quae verba sunt decreti Sacr. Congr. relati in cit. Instit. 76, § 8.

Alia ad rem, vide verb. *Clericus*, art. 4, a n. 13, et verb. *Luxuria*, num. 88.

CHOREPISCOPI

ARTICULUS EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

Summarium.

1. Quaestio exorta de Chorepiscopis, et variae opiniones de eorum Ordinatione. - 2. Affertur prima. - 3. Affertur secunda. - 4. Affertur tertia. - 5. Distinctio facta a Chardonio inter Orientem et Occidentem. - 6. Quoad alia. *Remissive*. -*7. Chorepiscoporum institutio est antiquissima. - 8. Etymologia nominis. - 9. Eorum munus. - 10. Discrimen Chorepiscopos inter et Presbyteros referendum est ad iurisdictionem, non ad Ordinem.- 11. Confirmatur sententia, Chorepiscopos alios fuisse Episcopos, alios Presbyteros.

1 Quae sub Carolo M. Gallicanas Ecclesias multum divexavit, de Chorepiscopis controversia, fuerintne ordinatione sua et charactere veri Episcopi, an tantum Presbyteri aliqua dumtaxat auctoritate, et iurisdictione supra caeteros donati; eadem Theologos nostros, et Iurisperitos etiamnum in varias sententias distrahit.

2 Petrus de Marca de Conc. lib. II, cap. 13 et 14; Morinus de Sacr. Ordin. part. 3, Exercit. 4, cap. 2; Thomassinus part. 1, lib. II, cap. 1 et 2, cum primis vero Witasse de Sacram. Ordin. part. 11, qu. 1, append. de Chorepiscopis, docent: Chorepiscopos ordinatione sua fuisse meros Presbyteros, adeoque Chorepiscopatum nudum fuisse officium, et ministerium ad levandam Episcopis in pagis et villis sollicitudinem; quod etiam l. infra cit. Auctor noster existimabat.

3 Contra Rhabanus Moguntinus Archiepiscopus in opusculo de Chorepiscopis, quod ad postulationem Reginbaldi Chorepiscopi edidit, Turnelius de Ord. quaest. 7, art. 1 et P. Sbaralea dissert. 29, inter additas a Franc. Antonio Zaccharia Fleuryanae Disciplinae populi Dei, t. 3, edit. 1782, p. 180 contendunt, Chorepiscopos non officio tantum, et aliquo ministerio, sed etiam propria ordinatione fuisse veros Episcopos.

4 Bellarminus l. I de Cleric. cap. 17 et Hallierus de Sacr. Election. et Ordinat. sect. 5, cap. 2, § 2 seqq. mediam inierunt viam, duosque distinguunt Chorepiscoporum ordines, quorum alii Episcopi fuerint, alii tantum Presbyteri ordinatione sua.

5 Fortassis tamen in hac quaestione praestabit cum Chardonio Orientem ab Occidente distinguere, et in Occidente ipso varios variorum saeculorum mores. Nam in Oriente Chorepiscopos Episcopali fuisse potestate insignitos nullus dubitat; at in Occidente non eadem semper et ubique disciplina obtinuisse videtur.

6 Alia ad rem, vide verb. *Episcopus*, art. 1 a n. 36 ad 41.

ADDITIONES CASINENSES.

Antiquissima est in Ecclesia Chorepiscoporum institutio, cum ad IV saeculum relata sit: quod probatur ex diversis Conciliorum canonibus. Vide Conc. Ancyr. can. 13, Antioch. etc. 7

Munus eorum ex ipsa nominis notione patet; 8 appellantur enim τῆς χώρας, id est, ruris Episcopi, Episcopi regionarii, quod etiam confirmat can. 10 Conc. Antiocheni, ubi dicitur: *Qui in villis, et vicis constituti sunt Chorepiscopi*. Chorepiscopi igitur illi erant, qui ab ipsis 9 Episcopis adsumebantur, ut administrarent Ecclesias extra civitates, quibus ipsi praeesse personaliter non poterant; quod colligitur ex ipso citato Concilio: *S. Synodo placuit, ut modum proprium recognoscant, ut gubernent subiectas sibi Ecclesias earumque moderamine contenti sint*. Unde Ferrandus Diaconus in Breviario Canonum minus ad nominis originem, quam ad sollicitudinem quam subiectis sibi Ecclesiis Chorepiscopi sibi impendebant, respiciens, illos *vicarios Episcoporum* vocat: quam interpretationem secutus est etiam Carolus Magnus in Capitulari Aquisgranensi. Cum de his quaestio 10 orta sit (vide *supra*), utrum Episcopi an simplices Presbyteri fuerint, quaedam addenda censuimus, quomodo discrepantes sententiae auctorum hac de re conciliari possint. Opinio Petri de Marca et aliorum nititur praesertim Athanasii loco Apolog. contr. Arian. tom. 1, pag. 158, edit. Pat. An. 1777, cuius haec sunt verba: *Mareotis regio est Alexandrina, in qua nunquam Episcopus fuit, aut Chorepiscopus; sed universae illius regionis Ecclesiae Alexandrino parent Episcopo. Presbyteri autem singuli suos vicos habent maximos, qui decem circiter sunt; immo plures numero;* ubi quidem discrimen vides Chorepiscopos inter et Presbyteros, quod vero referendum esse potius ad officium et iurisdictionem, quam ad Ordinem putamus; ita ut idem essent Chorepiscopi et Presbyteri quoad Ordinem, maiores vero Chorepiscopi quoad iurisdictionem. Et hanc

sententiam sequuntur etiam Francisc. Turrian. Not. in cap. 54 Concil. Nicaen.; Natal. Alexand. Hist. Eccles. saec. IV, Append. ad dissert. 44, quaest. un., tom. 4 nempe quae canoni 8 Concil. Nicaen. consonat, et colligitur ex responso dato a Leone III ad Carolum M. cui cum legatos ad dictum Pontificem misisset, idem respondit: Chorepiscopos meros esse Presbyteros, ideoque irritum esse quidquid ipsi gesserant proprium Ordinis Episcopalis; quod approbaverunt Concilii Ratisbonensis Patres. Vide Sirmondum Conc. Gallican. t. 2, p. 239,
11 et seq. Paris. 1629. Sed huic nostrae sententiae contrariae videntur alii Canones in quibus non solum de consecratione Episcopali Chorepiscoporum sermo occurrit, sed etiam decernitur, ut Episcopi haeretici ad fidem catholicam conversi provideantur Chorepiscopatu. Attamen facile canones discrepantes conciliare possumus, admittentes distinctionem Bellarmini, nempe fuisse Chorepiscopos Episcopali consecratione insignitos; et praesertim eos qui ab haeresi conversi iubentur Chorepiscopi constitui, scilicet administratores Ecclesiarum in pagis, *ne in Civitate duo sint Episcopi;* alios vero fuisse Chorepiscopos minime distinctos a Presbyteris quoad ordinem, sed maiores quoad iurisdictionem.

CHRISMA

Summarium.

1. Chrisma benedici nequit nisi ab Episcopo. - 2. Chrisma pro Ecclesiis Graecis recipi debet ab Episcopo Catholico. - 3. Aliquos simplices Sacerdotes accepisse a Pontifice facultatem Chrisma consecrandi fertur. - 4. At insuetum est hac praerogativa inferiorem Presbyterum insignire. - 5. Vetitum est Parochis aliud Chrisma, quam ab Episcopo suo consecratum adhibere. - 6. Quum novum Chrisma benedicitur, vetus comburendum est. - 7. Licitum est Oleo consecrato admiscere aliquid olei non consecrati in minori quantitate. - 8. Cum Fontes die Sabbati S. a Parochis benedicuntur, praestat novo Chrismate ritum peragere. - 9. Quibusnam liceat deferre sacra Olea. - 10. Alia ad rem. *Remissive.*

1 Chrisma benedici nequit, nisi ab Episcopo, Benedict. XIV tom. 1, Const. 17, incip. *Etsi,*
2 § 4. Chrisma pro Ecclesiis Graecis recipi debet ab Episcopo Catholico, et quidem ab Ordinario.
3 Idem ibid. Quamvis autem Chrismatis consecratio sit unum ex praecipuis muneribus Ordinis Episcopalis, fertur tamen aliquos simplices Sacerdotes accepisse a Pontifice facultatem illud consecrandi, ut testatur Wadingus Annal. Minor. tom. 9, ad ann. 1440 de Eugenio IV, qui Fabiano de Bacchia Ordin. Minor. ad Indos proficiscenti facultatem dedit non solum Chrismate consignandi Fideles, sed etiam ipsum Chrisma consecrandi; et de aliis Mabillonius tom. 1, part. 2 Musaei Italici, ex Epistola
4 Ioann. Diaconi ad Senarium, n. 8, p. 73. At vero insuetum esse, haec praerogativa Episcopalis Ordinis propria inferiorem Presbyterum insignire, erudite suo more tradit Bened. XIV. de Synodo Dioecesana, lib. VII, cap. 8, n. 2.
5 Ex Can. *Si quis de alio,* de Consecr. dist. 4, colligitur vetitum esse Parochis aliud Chrisma, quam ab Episcopo suo consecratum adhibere Instit. Eccles. 81, § 2, idque omni quacumque exemptione exclusa, ut ex Passerino; ibidem.

Cum novum benedicitur, vetus comburen- 6
dum est, nec liceat absque necessitate veteri Chrismate uti ad extremam Unctionem, cum novum haberi potest, ut ex Can. 122, dist. 4 de Consecrat. colligunt Doctores; ibid. § 4.

Licitum est oleo consecrato admiscere ali- 7
quid olei non consecrati, quod attamen sit in minori quantitate quam consecratum; sed nec fas, nec ratio permittit, ut vetus oleum, cum potest novum haberi, ea admixtione perpetuetur; ibid. § 4.

Cum Fontes die Sabbati Sancti a Parochis 8
benedicuntur, praestaret novo Chrismate ab Episcopo feria V in Coena Domini eius anni benedicto ritum peragere; ibid. § 5.

Ex iure communi Can. *Omni tempore,* dist. 4, 9
de Consecrat. non licet deferre sacra Olea nisi Subdiaconis, vel Diaconis, vel Sacerdotibus; ibid. § 5.

Alia ad rem vide infra verb. *Confirmatio,* 10
et verb. *Extrema unctio.*

CHRISTUS

Summarium.

1. Miracula quaedam a Christo patrata. *Remissive.* - 2. De Clavis quibus Christus Cruci affixus est. *Remissive.* - 3. De verbis a Christo in Cruce ad latronem prolatis. *Remissive.* - 4. De Christi Divinitate. *Remissive.*

1 Miracula quaedam a Christo patrata vide verb. *Magi,* verb. *Hemorrhoissa,* verb. *Malchus,* verb. *Samaritana,* verb. *Filius Viduae Naim* [1].
2 De Clavis, quibus Christus Cruci affixus est, vide verb. *Clavi;* tum de loco crucifixionis vide verb. *Calvarius* [2].

De verbis a Christo in Cruce ad latronem 3
prolatis, vide verb. *Latrones* [3].

[1] Vide praeclaram Andreae Spagni de Miraculis dissertationem. (EDIT. BARBIELL.)

[2] De his adeundus cum primis Gretserus; item Benedictus XIV de festis Christi, et Sandinius de Sacr. Pamil. (EDIT. BARBIELL.)

[3] Pius itemque doctus extat Bellarmini de septem

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

4 Christi Divinitas, quam praeter Theologos singulari dissertatione illustravit Thomas Ansaldi tom. 3, Thesauri Theologici Zachariani, cum ex Christianis Lapidibus, tum ex Libris Liturgicis tom. 1 eiusdem Thesauri Theologici p. 377 et 445, confirmatur. Accedat insignis Anonymi Gallica Dissertatio, quam brevi Italice redditam habebimus, inscripta: *La Religion Chrétienne prouvée par un seul fait, ou Dissertation où l'on démontre que des Catholiques à qui Hunéric, roi des Vandales, fit couper la langue,* magno utique ad ostendendam Christi divinitatem miraculo, *parlèrent miraculeusement le reste de leur vie.* Parisiis, 1766.

CIRCUMCISIO

Summarium.

1. Circumcisio fuit verum, et proprie dictum Sacramentum deletivum culpae originalis, et collativum gratiae ex opere operato; ad num. 2. - 3. Circumcisio non solum fuit sacramentum Legis scriptae, sed etiam Legis naturae. - 4. Immo Circumcisio in Lege scripta non fuit aliud Sacramentum ab eo quod erat in Lege naturae, sed idem magis determinatum. - 5. In Lege naturae ante Circumcisionem fuit a Deo institutum Sacramentum aliquod pro iustificatione parvulorum. - 6. Circumcisio quamvis fuerit data 400 circiter annis ante Legem scriptam, et iam ab illo tempore debuerit applicari omnibus masculis ex Abrahae familia descendentibus; illi tamen, qui non erant ex genere Abrahae poterant ante Legem scriptam circumcidi, sed non tenebantur. - 7. Pro foeminis etiam post institutam Circumcisionem remansit, et perseveravit Sacramentum Legis naturae. - 8. Quare Circumcisio instituta fuerit pro solis masculis, et non pro foeminis. - 9. Cur Circumcisio fiat in membro genitali. - 10. Circumcisio, et Baptismus in multis differunt, et in multis conveniunt inter se. - 11. Affertur prima, secunda, tertia, et quarta differentia. Adducitur prima, secunda, et tertia convenientia ad n. 17. - 18. Affertur, et solvitur obiectio ex auctoritatibus Apostoli, quod Circumcisio non deleverit culpam originalem, nec contulerit gratiam ex opere operato. - 19. Adducitur, et solvitur instantia ex aliis auctoritatibus ipsius Apostoli. - 20. Affertur, et solvitur obiectio adducta ex Conc. Florent. et Trid. - 21. Circumcisio et Sacramentum Legis naturae imprimebant characterem. - 22. Reprehenditur A. sententia de effectu Circumcisionis.

1 Circumcisio praecepta a Deo Abrahae Gen. 57 deinde post 400 circiter annos in lege scripta firmata, fuit verum, et proprie dictum Sacramentum deletivum culpae originalis, et collativum gratiae ex opere operato. Sic Scotus in 4 dist. 1, qu. 6, quem sequuntur passim Scotistae et plurimi alii, et hanc sententiam prius docuerant plures SS. Patres, et praesertim S. Augustinus lib. I, contra Petilianum, cap. 72, ibi: *Certe antiquus populus Dei Circumcisionem pro Baptismo habebat,* et idem tradit lib. III contra Iulianum cap. 18, lib. II de gratia et peccato originali cap. 30, lib. XVI de Civitate Dei cap. 27, lib. IV de Baptismo cap. 24, lib. II de nuptiis et concupisc. cap. 11 et alibi frequenter; S. Gregorius lib. IV moral. cap. 2, ibi: *Quod apud nos valet aqua Baptismi, hoc egit apud veteres... Mysterium Circumcisionis;* et sic etiam S. Bonaventura, Alensis, Bernardus, Prosper, Fulgentius, Hugo, Beda et alii, et colligitur ex Genes. 17, ibi: *Masculus, cuius praeputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo,* et ex cap. *Maiores* 3, § *Caute de Baptismo,* ibi: *Originalis culpa remittebatur per Circumcisionis Mysterium et damnationis periculum vitabatur* [1].

Quod Circumcisio nedum fuerit deletiva cul- 2
pae originalis, sed etiam collativa gratiae ex opere operato, necessario sequitur, nam iuxta Concilium Trid. sess. 6, cap. 7, non remittitur peccatum sine infusione gratiae, cum de facto non detur status medius inter filium Regni et filium Gehennae; adeoque concesso quod Circumcisio deleverit culpam originalem, necessario sequitur quod gratiam contulerit, cum de potentia ordinaria non aliter culpa originalis deleri possit, quam per gratiae collationem, ut omnes concedunt, teste Mastrio in 4 disp. 1, qu. 2, art. 3, num. 74 et quidem ex opere operato, quia illam non contulit ex opere operantis ipsius suscipientis, id est parvuli circumcisi, utpote meriti personalis incapacis, nec ex opere operantis ipsius Ministri, id est Circumcidentis, quia poterat conferri a perverso et malo Ministro, ac etiam ab infideli, et adhuc valida fuisset, si facere intendisset, quod facere

---

verbis Christi Domini libellus, quem legi ab omnibus velim. (Edit. Barbiell.)

[1] Si Auctor binas tantum legisset D. Augustini Calmet Dissertationes, quarum altera *de Orig. et Antiquit.*, altera *de effectibus Circumcisionis* est, non ea scripsisset quae Circumcisionem respiciunt. Brevitatis ergo solam Dissertationis secundo loco memoratae conclusionem excribo. *Quamvis autem vulgo Scholastici, et Commentatores in Augustini, et Gregorii Magni sententiam concedentes autumaverint, originale crimen piaculo Circumcisionis deleri: alia tamen sedit pluribus aliis Theologorum opinio, ratis cum Graecis, et Latinis vetustissimis Patribus nihil in Circumcisione agnoscendum, quam merum aliquod signum, nullam habens remittendi criminis efficacitatem. Id sibi disertissime asserendum suscepit Cardinalis Bellarminus lib. 2 de Sacrament. in gener. cap. 16, 17; Sasbout in cap. 4, Epist. Rom.; Stapletonus Antidot. Apost. contra Haeret. in Ep. ad Rom.; Sylvius in D. Thom. 3 part., quaest. 70, art. 4; S. Thom. 3 part. et in Rom. 4, et in 2 part. qu. 62, art. 6; aliique plures eius interpretes, docentes originale crimen Circumcisione nonnisi ex obliquo, et ex consequenti remitti; quod enim deleretur, in causa fuisse fidem, atque meritum illius, qui se Circumcisione initiandum traderet; quorum sane sententia aequior nobis probatur.* (Nota Rom. Theol.)

intendebat vera Fidelium Ecclesia, ut recte tradit S. Augustinus lib. I, contra Cresconium, c. 31 et Epist. 103 dicens, Circumcisionem a Samaritano collatam fuisse validam non minus quam nunc sit Baptismus collatus ab Haeretico, adeoque, si gratiam non contulit ex opere operantis, necessario sequitur eam contulisse ex opere operato, cum non detur alius modus in productione gratiae, nisi ut conferatur intuitu meriti suscipientis, vel ministrantis, quod dicitur conferri ex opere operantis; aut virtute ipsius Sacramenti, quod dicitur conferri ex opere operato, nam iuxta verum, et proprium loquendi modum, per opus operatum non intelligitur Passio Christi peracta, sed Sacramentum ipsum quatenus constitutum ex pacto et promissione Dei, ut notat Mastrius loc. cit. num. 78, circa medium [1].

---

[1] Quae disputat, atque edocet Auctor noster in hoc Articulo paullo altius rem repetendo reiicienda, atque convellenda nobis videntur; licet Romano Theologo in adnotatione subiecta indicasse tantummodo satis fuisset Circumcisionis legem a Deo ipso sancitam, *Genes.* c. 17, v. 10, 11, 12, 13, 14. Abrahamo Patri credentium, eiusque futurae posteritati usque ad *tempus correctionis* impositam renovatam deinde *Levitici,* cap. 12, v. 2, fuisse praeter cetera institutam in remedium Originalis culpae in confesso apud omnes videtur. Non pauci etiam inter Catholicos Theologos in ea fuere sententia, ut crederent virtute eiusdem Circumcisionis et deletam fuisse originalem noxam, et iustificationis donum recipientibus collatum. Hanc sententiam primus docuisse videtur magnus ille Augustinus, atque inde caeteri avide arripuerunt, ac propugnarunt; quibus Auctor noster comitem se se adiunxit. Isthaec etiam sententia arrisit Calvino, caeterisque Romanae Communionis hostibus, ut suum tuerentur errorem, nempe quod Sacramenta Novae legis a veteribus non differrent alia ratione, nisi solo ritu, solisve caeremoniis; quod damnatum occurrit in ipsa Tridentina Synodo sess. 7, can. 2, de Sacram. Verum isthaec nobis sententia non probatur, et merito, quippe quae pugnat cum apertissimis Sacrarum Scripturarum Oraculis, neque ipsius Augustini auctoritate potest sese satis tueri.

Et sane, ut reliqua praetermittantur, quae in hanc rem possent dici, quaeque legi poterunt apud Bellarmin. singula sigillatim recensentem atque expendentem; atque ut simul omnia Adversariorum effugia, quibus etiam tueri se se gestit Auctor noster, praecludantur, unum aut alterum argumentum ex Epist. D. Pauli ad Roman. deductum hic proponam, quo res omnis confici videtur.

Iustificationis gratia nemini unquam collata nisi per fidem in venturum Reparatorem: *Relevatur iustitia Dei ex fide in fidem, sicut scriptum est: Iustus ex fide vivit,* laud. Epist. ad Roman. cap. 1, v. 17. *Unus Deus est, qui iustificat Circumcisionem ex fide, praeputium per fidem,* c. 3. *Iustitia Dei per fidem Iesu Christi, in omnes, et super omnes qui credunt in eum.* Et infra: *Arbitramur enim hominem iustificari per fidem sine operibus legis.* Aliaque his similia laud. cap. 3. Quod etiam cap. 4 probat exemplo Abrahae; de quo scriptum est: *Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad iustitiam, et signum accepit Circumcisionis signaculum iustitiae fidei;* laud. cap. 4, v. 3, et v. 13, h. e., veluti signum, ac sigillum, quo iustificationis donum per fidem antea receptum comprobaretur, ratificaretur, declararetur, firma, ac certa praecedens eius iustitia redderetur, uti explicant Patres Graeci apud Estium Comment. in laud. D. Pauli Epist. At vero si Circumcisionis mysterium iustificationis gratiam Iudaeis contulisset, tota simul argumentatio, ac doctrina Apostolica corrueret, uti patet. Quod sane ferendum non est.

Deinde initio cap. 3 enumerat Apostolus praecipuas saltem Circumcisionis utilitates his verbis: *Quid ergo amplius Iudaeo est, aut quae utilitas Circumcisionis? multum per omnem modum. Primum* (h. e. praecipuum illud et maximum) *quia credita sunt illis eloquia Dei.* At si Circumcisio *per se* valeret ad veram iustitiam, hoc certe maximum Dei donum ac summa prae omnibus aliis Circumcisionis utilitas, silentio praetereunda non erat; praesertim cum ad rem, de qua disputabat Apostolus maximopere pertineret. Neque poterit hic adhiberi illa responsio, qua utitur Auctor noster, n. 18 ut declinet vim argumenti deducti ex verbis eiusdem Paul. Epist. ad Galatas cap. 5, v. 6: *Nam in Christo Iesu neque Circumcisio aliquid valet,* etc., et ad Corinth. c. 7, v. 19. *Circumcisio nihil est,* et nimirum illa esse intelligenda de hominibus ad Fidem Christi conversis; siquidem meridiana luce clarius patet, hic agi de Iudaeis, ac de Circumcisione ipsa secundum omne tempus, quo illa viguit, spectata, ab ipso primordio suae institutionis.

Neque etiam quidquam proficitur pro contraria sententia, cum Magni Augustini auctoritas obtenditur: siquidem B. Augustinus compulsus Versione LXX virali hanc sententiam amplexatus est. Cum enim in Versione memorata hoc modo legeretur Scripturae testimonium: *et incircumcisus masculus, cuius non circumcidetur caro praeputii in die octavo, peribit anima illa de populo suo.* Genes. cap. 17. At si ex allato testimonio demantur illae voculae: in die octavo a Graecis adiunctae, evanescet tota ratio, ac vis argumenti, quo utebatur B. Augustinus. Quandoquidem reiectis duabus memoratis voculis, quae neque in Hebraico textu, neque in Paraphrasi Chaldaica, neve in nostra Vulgata occurrunt, nulla apparebit necessitas exponendi memoratum testimonium de parvulis, sed de solis adultis, neque de pacto inito cum Adamo protoparente de non comedendo ligno scientiae boni et mali; sed de pacto inito cum Abrahamo de circumcidendis masculis, neque de poena mortis aeternae; sed tantum de poena, aut morte temporali. Lege Bellarminum lib. 2, c. 17 et 14 de Effectu Sacrament., et Benedictum XIV in op. de Festis, etc. De festo Circumcisionis.

Quapropter merito nobis semper potior visa fuit sententia B. Thomae qui 3 part., qu. 63, art. 6 luculentissime probat Sacramenta Veteris legis non potuisse homines iustificare, neque *per se ipsa, neque virtute* passionis Christi, sed homines in lege Veteri fuisse iustificatos in usu illorum Sacramentorum per fidem passionis Christi, cuius quidem fidei Sacramenta Veteris legis erant quaedam protestationes, et quaest. 71, art. 4, loquens de ipsa Circumcisione haec habet: *Et ideo dicendum quod in Circumcisione conferebatur gratia quantum ad omnes gratiae effectus, aliter tamen quam in Baptismo. Nam in Baptismo confertur gratia ex virtute ipsius Baptismi, in quantum est instrumentum passionis Christi iam perfectae. In Circumcisione autem confertur gratia, non ex virtute Circumcisionis, sed virtute fidei passionis Christi, cuius signum erat Circumcisio: ita scilicet quod homo, qui accipiebat Circumcisionem, profitebatur se suscipere talem fidem, vel adultus pro se, vel alius pro parvulis. Unde et Apost. dicit,* Rom. 4, *quod Abraham accepit signum Circumcisionis signaculum iustitiae fidei, quia scilicet iustitia erat ex fide significata, non ex Circumcisione significante. Et quia Baptismus operatur instrumentaliter in virtute passionis Christi, non autem Circumcisio; ideo Baptismus imprimit characterem incorporantem hominem Christo, et copiosiorem confert gratiam, quam Circumcisio; maior enim est effectus rei praesentis, quam spei.* Atque ita intelligendi quidam antiqui Patres, et Innocentius III in cap. *Maiores* de Baptismo, etc. (Edit. Neap.)

3 Circumcisio non solum fuit, ut supra, Sacramentum Legis scriptae, sed etiam Legis naturae, cum fuerit data Patribus 400 circiter annis ante Legem Moysis. Unde Christus Ioann. 7 dicit: *Moyses dedit vobis Circumcisionem,* 4 *non quia ex Moyse est, sed ex Patribus.* Immo Circumcisio in Lege scripta non fuit aliud Sacramentum ab eo, quod erat in Lege naturae, sed idem magis determinatum in Lege scripta, quam fuerit antea in Lege naturae, cum non fuerit nisi determinatio quaedam illius communis remedii pro populo Hebraeo, et protestatio eiusdem Fidei peculiari ritu facta, sicque proprie non fuerit Sacramentum Legis Moysis, nec vim habuerit iustificandi ex vi ipsius Legis Moysis, seu scriptae, sed quatenus remedium Legis naturae, ut recte docet Mastrius loc. cit. num. 72, 83 et 86, ex Scoto in 4, dist. 1, 5 quaest. 6, § *Hic supponendum.* Iam enim in Lege naturae ante Circumcisionem fuit a Deo institutum pro iustificatione parvulorum Sacramentum aliquod consistens in signo exteriori protestativo Fidei in Christum venturum, sive interim illud esset oratio, sive benedictio, sive oblatio, sive sacrificium, dummodo sive explicite, sive implicite protestationem d. Fidei significaret, ut expresse docet S. Augustinus lib. V contra Iulianum, cap. 21, dicens: *Non ideo tamen credendum est, et ante datam Circumcisionem famulos Dei (quandoquidem illis inerat Mediatoris Fides in carne venturi) nullo Sacramento eius opitulatos fuisse parvulis suis, quamvis quid illud esset aliqua necessaria causa Scriptura nos latere voluerit;* ubi, ut vides, non utitur S. Doctor nomine *Remedii,* sed Sacramenti, et sic etiam tenet S. Gregorius lib. IV Moral., c. 3; S. Bernardus Epist. 77; Beda in Lucam cap. 8; Scotus in 4, dist. 1, quaest. 7, et Scotistae passim ac alii, et teste Mastrio loc. cit. art. 1, num. 45. Haec est communis, et constans omnium Theol. sententia. Et ratio est, quia Deus, qui neminem vult perire, in omni statu providit hominum saluti instituendo remedium, ac Sacramentum culpae originalis deletivum. Unde in cap. *Maiores* 3 de Bapt. dicitur: *Absit, ut universi parvuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin et ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuraverit ad salutem.* Et quamvis non constet, quale fuerit illud remedium, nec a Deo fuerit determinatum in specie, fuit tamen determinatum in genere, et quantum sufficit ad rationem Sacramenti, in quantum voluit, ut esset actus externus Fidei de Christo Mediatore venturo, quocumque modo fieret, sive oratione, sive benedictione, sive oblatione, sive sacrificio, etc. huiusmodi, uti patet de Sacramento Ordinis, quod non fuit a Christo institutum in certa determinata materia et forma, sed tantum in genere sub ratione signi expressivi potestatis, quae per ordinem traditur, relinquendo Ecclesiae facultatem ipsas in specie determinandi.

Circumcisio, quamvis fuerit data 400 circiter 6 annis ante Legem scriptam, et iam ab illo tempore debuerit applicari omnibus masculis ex Abrahae familia descendentibus, ut patet Gen. 17, illi tamen qui non erant ex genere Abrahae, poterant ante Legem scriptam circumcidi, sed non tenebantur, cum Circumcisio proprie loquendo fuerit Caeremonia Legis Mosaicae, et solum in ipsa coeperit obligare etiam illos masculos, qui non erant de genere Abrahae, Levit. 12, Ioann. 7. Pro foeminis autem etiam 7 post institutam Circumcisionem remansit, et perseveravit remedium, seu Sacramentum Legis naturae, Genes. 17 et 34, et offerebantur in Templum die 14 post earum nativitatem, ibique nomen imponebatur. Levit. 12; Glossa in cap. *Maiores* 3 de Baptismo verb. *Foeminae;* Hostiens. ibidem num. 9, verb. *Quam Foeminae;* Fagn. ibidem num. 44 et alii passim.

Quare autem Circumcisio instituta fuerit pro 8 solis masculis, et non pro foeminis. Tostatus in Genes. cap. 17, vers. *Quare,* dicit irrisoriam esse istam quaestionem; posito enim quod Circumcisio fieri debeat, impossibile est eam fieri in foemina, cum non habeat, in quo fiat; superfluum ergo est quaerere, quare in viro, et non in foemina fit Circumcisio. Unde omissis variorum placitis, placet hic solum referre, quod ex S. Thoma in 3 part., quaest. 70, art. 2 ad 4, tenet Fagnan. loc. cit. num. 5, videlicet, quia Circumcisio instituta fuit, ut signum Fidei Abrahae, qui credidit se Patrem futurum Christi sibi repromissi, et ideo convenienter solis maribus competebat. Peccatum etiam originale, dicit ipse, contra quod specialiter Circumcisio ordinabatur, a Patre trahitur, non a Matre. Hinc Circumcisio fit in 9 membro genitali, quo generamur et transfunditur peccatum originale, quod ipsa Circumcisione curatur, ut inter alias hanc adducit rationem Cornelius a Lapide in Genes. cap. 17, vers. 11.

Circumcisio et Baptismus in multis differunt, 10 et in multis conveniunt inter se. Differunt pri- 11 mo, quia Baptismus est generalior Circumcisione; cap. *Maiores* 3 de Baptismo; nam hodie ex necessitate medii, tam masculi, quam foeminae baptizari debent, cum Christus expresse, et generaliter omnes cuiuscumque aetatis et sexus includens dixerit Ioann. 3, n. 5: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.* At vero Circumcisio in veteri Testamento ad foeminas non pertinebat, Genes. 17, et patet ex dictis supra, num. 7.

Secundo differunt, quia multo plus confert 12 nunc Baptismus Christianis quam Circumcisio olim Iudaeis, textu expresso in cap. *Maiores* 3, § *Caute,* de Baptismo, ibi: *Caute tamen no-*

tandum est, quantum plus Baptismus hodie conferat Christianis, quam quondam Iudaeis Circumcisio contulisset... quoniam etsi originalis culpa remittebatur per Circumcisionis Mysterium, et damnationis periculum vitabatur, non tamen perveniebatur ad Regnum Coelorum, quod usque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum, sed per Sacramentum Baptismi Christi sanguine rubricati culpa remittitur, vitatur periculum, et ad Regnum Coelorum etiam pervenitur, cuius ianuam Christi Sanguis Fidelibus suis misericorditer reseravit.

13 Tertio differunt, quia Baptismus confert augmentum gratiae, seu gratiam secundam, ubi baptizatus habet iam primam. Non sic autem Circumcisio, ut recte docet Scotus in 4, dist. 1, qu. 6, exemplo Abrahae, qui iam ab originali mundatus et iustificatus per remedium Legis naturae, seu per suam veram Fidem, non fuit amplius iustificatus ex Circumcisione, ne quidem iustificatione secunda, seu augmento gratiae, ut colligitur ex Epistola ad Romanos c. 4, ibi: *Reputata est Abrahae Fides ad iustitiam; quomodo ergo reputata est? In Circumcisione, an in praeputio? Non in Circumcisione, sed in praeputio.*

14 Quarto differunt, quia Baptismus non modo est generalior et efficacior, quam Circumcisio, ut supra in prima et secunda differentia, sed etiam significantior, ut in cap. *Debitum* 5 de Bigamis, et decentior, ut per se patet, ac facilior, quia in Baptismo non effunditur sanguis, sicut in Circumcisione, ubi *tertia die gravissimus vulnerum dolor est,* ut expresse dicitur Gen. cap. 34, num. 25; et sic notat Hostiens. in cit. cap. *Maiores* 3, de Baptismo, num. 9, in verb. *Cum generaliter;* Ioann. Andreas ibid. num. 5; Fagnanus ibid. num. 50 et alii.

15 Conveniunt autem primo inter se Baptismus et Circumcisio, quia sicut olim Circumcisio tam adultis quam parvulis ex praecepto Domini conferebatur, textu expresso in cit. cap. *Maiores,* ibi: *Cum ergo Circumcisio tam adultis quam parvulis ex praecepto Domini conferretur,* ita etiam nunc Baptismus tam adultis, quam parvulis est conferendus, textu expresso in cit. cap. *Maiores,* ibi: *Ne Baptismus, qui successit loco ipsius... minoris videatur effectus, tam adultis quam parvulis est conferendus;* et concordat Conc. Trident. sess. 5 in decreto de peccato originali cap. 4, et sess. 7 de Baptismo can. 12, 13 et 14.

16 Conveniunt secundo, quia sicuti sine Circumcisione tunc nullus salvari poterat, ita nunc nemo salvari potest sine Baptismo, textu expresso in cit. cap. *Maiores,* ibi: *Sicut enim sine distinctione qualibet Mosaica Lex clamabat, Anima, cuius praeputio caro circumcisa non fuerit, peribit de populo suo, ita nunc indistincte vox intonat evangelica: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum Dei.*

Conveniunt tertio, quia sicuti in Veteri Testamento per circumcisionem, quae vicem baptismi supplebat, remittebatur originale peccatum; cap. *Quod autem* 4, et cap. *Ex quo* 5, de Consecrat., dist. 4, cap. *Maiores* 3, § *Caute,* de Baptismo, ita in Novo Testamento originalis culpa remittitur per baptismum; cit. cap. *Maiores,* § *Caute,* et Conc. Trident. sess. 5, in decreto de peccato originali can. ultimo, ibi: *Si quis per Iesu Christi Domini nostri gratiam, quae in baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit, non tolli totum id, quod veram, et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit.* 17

Nec valet obiicere contra istam ultimam conclusionem, et principalem conclusionem sub n. 1 positam, quod Apostolus 1 ad Corinth., cap. VII, n. 19, dicit absolute: *Circumcisio nihil est;* ad Galatas, cap. V, num. 6, cap. VI, num. 15: *Neque Circumcisio aliquid valet,* et consimiliter frequenter alibi, adeoque Circumcisio non delebat culpam originalem, nec conferebat gratiam ex opere operato, uti facit baptismus. Non valet, inquam, quia Apostolus vult ibi Circumcisionem nihil esse, nihil valere homini Christiano, quia licet valeret in lege mosaica, non sic tamen amplius in lege evangelica, in qua est penitus abrogata, uti patet ex ipsismet verbis Apostoli loco cit., ibi: *Nam in Christo Iesu neque Circumcisio aliquid valet.* Quod si praetendatur Apostolum alibi insinuare Circumcisionem etiam in Lege mosaica nihil valuisse: respondetur, Apostolum velle tantum insinuare, quod Circumcisio nihil valuerit, seu non habuerit vim iustificandi in Lege mosaica, quia ex Lege illa habuit tantum vim consignandi Dei populum, ipsumque ab aliis populis discernendi. Vim autem iustificandi habuit, quatenus determinatum Legis naturae remedium, iuxta dicta supra, num. 13. 18

Et si instetur, quod Apostolus pluribus in locis negare videtur universaliter antiquae legis sacramentis vim iustificandi, ut ad Rom. III: *Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo,* et ad Galatas III: *In lege nemo iustificatur apud Deum,* ubi sub nomine legis sacramenta, quae in eadem epist. ad Galatas, cap. IV, vocat *infirma et egena elementa,* et ad Corinth. II, dicuntur *umbra futurorum:* Respondetur statim, quod Apostolus in dictis locis loquitur solum de lege mosaica, et de sacramentis improprie dictis, quae in ipsa praeter Circumcisionem vigebant, ut oblationes hostiarum, aspersiones sanguinis hircorum et vitulorum, purgationes ab immunditiis legalibus per aquam expiationis, consecrationes Pontificum, sacerdotum et levitarum, esus Agni paschalis et huiusmodi, prout notat Scotus n. 4, 19

dist. 1, qu. 6, lit. 3, quae utique vim iustificandi non habebant ex se, nec conferebant gratiam ex opere operato, sed solum ex opere operantis, quatenus pro tempore d. legis fiebant in charitate, et ex obedientia Dei sic praecipientis. Non autem loquitur ibi Apostolus de communi remedio, seu sacramento legis naturae, nec de ipsa Circumcisione, in quantum erat determinatio quaedam illius communis remedii pro populo Hebraeo, ut patet ex dictis supra, num. 3, 4[4], 5. Et sic explicandi sunt Patres apparenter nostrae conclusioni contrarii, cum fundamenta suarum assertionum potissimum desumant ex adductis, aliisque similibus Apostoli auctoritatibus.

Nec etiam valet obiicere Concilium Florent. sess. ult. in Decreto fidei ad Armenos, ubi sic habet: *Novae legis sacramenta multum differunt a sacramentis antiquae legis. Haec enim non causabant gratiam, sed solum per passionem Christi dandam figurabant. Nostra vera sacramenta et continent gratiam, et digne suscipientibus eam conferunt;* et Concilium Tridentinum sess. 7, canon. 2, ubi sic definitur: *Si quis dixerit novae legis sacramenta a sacramentis legis antiquae non differre, nisi quia sunt caeremoniae aliae, et alii ritus externi, anathema sit;* adeoque sacramenta veteris Legis non conferebant gratiam ex opere operato, uti sacramenta novae Legis. Non valet, inquam, quia Concilium Florentinum loquitur solum de supradictis sacramentis veteris Legis proprie dictis, non autem de remedio, seu sacramento Legis naturae, nec de ipsa Circumcisione, quae 400 circiter annis ante Legem scriptam fuit instituta, et sic proprie non fuit sacramentum Legis scriptae, sed potius Legis naturae in sensu explicato supra, num. 4. Non enim praesumendum est, condemnatos esse in dicto Concilio Augustinum, Gregorium, Innocentium tertium, aliosque Sanctos Patres sub num. 1 allegatos, expressissime docentes id praestitisse Hebraeis Circumcisionem, quod praestat Christianis baptismus. Et sic fere eodem modo responderi posset ad canonem Concilii Tridentini. At etiam stante nostra conclusione, quod Circumcisio, et remedium, seu sacramentum Legis naturae deleverit originale peccatum, et contulerit gratiam ex opere operato, ut facit nunc baptismus, adhuc in multis differunt a sacramentis novae legis, ut patet ex differentiis adductis supra, a num. 11 ad 14, et sic nihil ponitur contra definitionem Concilii Tridentini.

1 Circumcisio et remedium, seu sacramentum Legis naturae, imprimebant characterem. Sic Scotus in 4, dist. 6, quaest. 9, in solutione primi, et Scotistae passim, ac alii contra plurimos alios. Et ratio est, quia Circumcisio fuit verum, et proprie dictum sacramentum deletivum culpae originalis, et collativum gratiae ex opere operato, ut patet ex dictis supra, n. 1 et 2, eratque ianua salutis, ac distinguebat familiam Dei et Messiae a circumcisis, sive explicite, sive implicite crediti venturi, sicut nunc baptismus. Circumcisio enim non tantum instituta fuit ad remittendum originale peccatum, sed etiam ad consignandum Dei populum, illumque distinguendum a caeteris nationibus. Adeoque sicuti baptismus his de causis characterem imprimit, ita a pari dicendum est, quod characterem impresserit etiam Circumcisio, cum utrobique quantum ad hoc par sit ratio. Quod idem per eamdem rationem dicendum est de sacramento legis naturae deletivo culpae originalis, ac collativo gratiae ex opere operato; quod sacramentum perseveraverit etiam in lege scripta pro foeminis, ut patet ex dictis supra num. 7, quia alias foeminae non fuissent aequiparatae masculis in donis supernaturalibus, si character fuisset impressus in masculis per Circumcisionem, et non in foeminis per dictum Legis naturae sacramentum pro ipsis adhuc perseverans in Lege scripta.

ADDITIO EX EDITIONE ROMANA 1767.

Quae hic tradit auctor de effectu et efficacia 22
Circumcisionis, eam nempe peccato originis exstinguendo fuisse institutam, gratiamque ex opere operato contulisse, non omnibus certe placet theologis, sacrarumque Scripturarum interpretibus. Solis novae legis sacramentis privilegium competere conferendi gratiam ex opere operato, omnes fere theologi merito sentiunt, cum ab Apostolo ad Galat. IV, vers. 3, veteris legis sacramenta *infirma et egena elementa* vocentur. Neque irrefragabile putamus Circumcisionem peccatum originale delevisse. Eam fuisse veluti insigne, quo a caeteris gentibus Iudaicus populus distingueretur, tradunt omnes Patres tam Graeci, quam Latini ante S. Augustinum, nulla de remissione originalis criminis facta mentione. *Gregem Israeliticum,* inquit S. Hieronymus lib. I in epist. ad Galat., *quodam Circumcisionis cauterio denotavit, ut viventes inter Aegyptios, inter Assyrios, Babylonios, atque Chaldaeos hoc signaculo distinguerentur.* Tom. 7, edit. noviss., pag. 224[1].

[1] Bellarminus lib. 2 de Sacram., c. 13, n. 6, putavit a conciliis Florentino et Tridentino fuisse definitum, Mosaica Sacramenta gratiam non conferre ex *opere operato*. At quaestio non fuit a conciliis Florentino et Tridentino definita. Definitum quidem in illis fuit Sacramenta Antiqui foederis a Sacramentis Novi plurimum differre; in quo vero differunt, non statuerunt. Conveniunt autem Theologi ea differre ab invicem quoad caeremonias, facilitatem, numerum, et durationem. Sed de vi gratiae conferendae dissentiunt. Qui Angelicum sequuntur doctorem docent: Veteris Legis Sacramenta vi gratiae conferendae ex *opere operato* carere; qui vero S. Bonaventuram sequuntur, volunt Sacramenta Veteris Legis, non quidem *primario* et *per se,*

CIRCUMSTANTIAE PECCATORUM

Vide verb. Poenitentiae Sacramentum, *art. 4, num. 100 ad 124.*

CIVES

Summarium.

1. Civitas multis modis sumitur. - 2. Civitas quomodo sumatur proprie. - 3. Civitas dicitur Civium unitas, et definitur. - 4. Urbs sumitur pro aedificiis, et ipso loco moenibus cincto. - 5. Urbs unde dicta. - 6. In Iure quaelibet Civitas potest appellari Urbs. - 7. An in rigore latino Civitas, et Urbs differant. Et assignatur differentia. - 8. Civitas Romana appellatur Urbs per excellentiam. - 9. Oppidum quid. - 10. Oppida unde dicta. - 11. Castrum quid. - 12. Villa quid. - 13. Vilicus quis. - 14. Solum late sumpto vocabulo Villae *Civitates* vocantur. - 15. In Francia tamen Civitates appellantur *Villae*, et Rus *Villagium*. - 16. Solam illam dici Civitatem, quae habet Episcopum, sustinent multi. - 17. Plurimi autem alii verius, et melius censent ad essentiam Civitatis non requiri neque Episcopum, neque Cathedralem. - 18. Licet nequeat dari Episcopus, et Ecclesia Cathedralis sine Civitate, potest tamen dari Civitas sine Episcopo et Ecclesia Cathedrali. - 19. Et de facto passim videmus plures Civitates non habentes Episcopum. - 20. Civitas occidens suum Episcopum privatur in poenam dignitate Episcopali. - 21. Occisio tamen debet esse de Episcopo consecrato, non vero de electo, et confirmato. - 22. Dicta poena an procedat solum, quando occisio processit ex facto Civitatis, vel etiam quando processit ex odio privato aliquorum Civium; ad n. 25. - 26. Cathedralitas ratione occisionis Episcopi non admittitur ipso iure, sed sententiam requirit. - 27. Si Civitas, vel populus occidat Episcopum in sui defensionem, non incurrit poenam privationis. - 28. Nec incurrit dictam poenam, si occidat vim vi repellendo cum moderamine inculpatae tutelae. - 29. Nec si occidat Episcopum, eum non agnoscens. - 30. Si Civitas tentaverit occidere Episcopum, eum vero non occidit, sed solum vulneravit, non amittit Cathedralitatem. - 31. Civitas propter persecutionem, et electionem Episcopi a sua Dioecesi non amittit Cathedralitatem. - 32. Civitas, quae auxilium, consilium, aut favorem dederit ad occidendum, seu offendendum Cardinalem, privatur Cathedralitate. - 33. Civitas conspirans contra Summum Pontificem, vel contra Sedem Apostolicam, privari potest Cathedralitate. - 34. Item si tota Civitas labatur in Haeresim, demoliri potest, sicque privari Cathedralitate. - 35. Civitas condemnata ad aratrum, seu ad demolitionem, non potest amplius aedificari absque speciali licentia principis. - 36. Unde Civitas damnata ad aratrum desinit esse civitas. - 37. Civitas tamen privata cathedralitate propter occisionem proprii Episcopi, vel offensionem Cardinalis, appellatur et remanet adhuc civitas quoad privilegia saecularia. - 38. Civitas privata cathedrali propter delictum, non privatur dioecesi. - 39. An privatio civitatis dignitate episcopali ob occisionem Episcopi sit perpetua, vel temporalis; ad n. 40. - 41. Civitas Atinensis privata fuit in perpetuum ob occisionem sui praepositi. - 42. Civilitas triplici modo acquiritur. Primo per nativitatem. Secundo de iure. Tertio per privilegium. Prima dicitur naturalis, seu originaria; secunda domiciliaria, et tertia privilegiativa. - 43. Civilitas naturalis, seu originaria plures subalternas habet species, quae assignantur. - 44. Duplex originaria qualitas in eadem persona concurrere potest, una propria, et altera parentis. - 45. Civilitas domiciliaria quae sit, et quos operetur effectus. - 46. Civilitas privilegiativa quae sit, et a quibus concedi possit. - 47. Licet ad effectum verae, et naturalis civilitatis requiratur nativitas in loco. - 48. Tamen si sequatur nativitas extra patriam originariam occasionaliter, habetur ac si vere, et naturaliter quis natus esset in propria patria. - 49. Originarius, seu oriundus dicitur a nativitate propria, seu paterna. - 50. Secundum ius civile locus originis alicuius est ille, in quo eius pater natus est. - 51. Civilitas acquiritur etiam per spiritualem nativitatem. - 52. Civilitas originis non amittitur ob alterius loci incolatum necessarium, vel occasionalem. - 53. Potest quis acquirere, et retinere duplicem civilitatem, unam originis, et alteram domicilii. - 54. Civilitas domiciliaria acquiritur decennali habitatione cum animo tamen perpetuo permanendi in tali loco. - 55. Domicilium quid sit. - 56. In quo differat domicilium ab habitatione. - 57. Non contrahitur civilitas domiciliaria per permanentiam in civitate per decem annos; imo nec per triginta in servitio alicuius domini. - 58. Unde cum quis habet animum recedendi ab aliquo loco, licet per mille annos ibi habitaverit, non contrahit domicilium, seu domiciliariam civilitatem. - 59. Assignatur praecipua coniectura, et praesumptio propensi animi ad acquirendum domicilium, seu domiciliariam civilitatem. - 60. Civilitatem domiciliariam potest quis habere in pluribus locis. - 61. Unde potest quis plures civilitates retinere, et ex eis privilegia assequi tamquam Civis diversorum locorum. - 62. Civilitas legitime acquisita cum habitatione, et solutione onerum, constituit aliquem verum Civem, ita ut possit consequi officia Civibus debita. - 63. Nec amittitur talis acquisita civilitas per quamdam necessariam, seu occasionalem absentiam. - 64. Nec civilitati loci iam quaesitae fit praeiudicium ex possessione bonorum extra territorium. - 65. Civilitas privilegiativa generaliter quoad omnes effectus non conceditur nisi a supremo principe. - 66. Civitates autem subditae, et domini inferiores solum in suum praeiudicium, suorumque subditorum eam concedere possunt; secus autem in praeiudicium tertii suum ius ab ipsis independenter metientis. - 67. Unde civilitas concessa per civitatem subditam, aut dominum inferiorem, non praeiudicat Episcopo, qui solum exigit quaedam vectigalia a forensibus, non autem a Civibus. - 68. Civilitas privilegiativa concessa per totam Civitatem, seu consilium generale tolli non potest per magistratum particularem. - 69. Civis naturalis, et originarius alicuius loci secundum aliquos dicitur, qui natus est etiam casu, et per transitum in tali loco. - 70. Secundum autem alios verius requiritur ultra suam nativitatem, quod eius pater ibi habeat domicilium constitutum. - 71. Hinc Legatum v. g. relictum pro puellis originariis alicuius loci non debetur illis, quae ibi natae sunt casu, aut per transitum. - 72. Civis originarius, ac naturalis paternae patriae dicitur quis, etiamsi natus sit extra patriam originariam occasionaliter. - 73. Civis originarius esse non desinit, qui alibi necessarium, vel occasionale domicilium habet. - 74. Civis domiciliarius alicuius loci dicitur, qui ibi, licet aliunde oriundus, iam per decennium habitat cum animo perpetuo ibi-

---

sed secundario et per incidens, vi iustificandi esse praedita. Hinc inferunt, Sacramenta nova per se iustificant, Sacramenta vero vetera, et praesertim *Circumcisionem* non nisi per *incidens*, iustificasse. Haec vero sententia, per se, plures magnosque habet fautores; nec ullo pacto fidei adversari videtur. (Edit. Casin.)

dem permanendi. - 75. Potest quis eodem tempore esse Civis domiciliarius plurium locorum. - 76. Et esse Civis alicuius loci, et habere incolatum, et domicilium in alio. - 77. Ac si privilegia assequi tanquam Civis diversorum locorum. - 78. Civis ex privilegio dicitur Civis verus, et proprius non minus ac Civis originarius. - 79. Eadem civilitas ex privilegio transit in filios alibi quoque natos, licet de illis non fuerit facta mentio in concessione. - 80. Quamvis princeps per suum privilegium possit creare Civem exterum, non potest tamen facere, ut sit originarius. - 81. Si statutum, seu dispositio aliqua requirat, quod aliquis sit verus Civis, ista verba sunt naturalia, et non possunt verificari in qualitate civili acquisita per rescriptum principis. - 82. Hinc cum statutum, seu dispositio aliqua requirit, ut quis sit verus Civis origine propria, et paterna, excludit legitimatum. - 83. Civis ex privilegio, quamvis non habitet in civitate, adhuc tamen gaudet beneficium Civium quoad immunitatem a solutione vectigalium. - 84. Civis ex privilegio etiam creatus cum onere habitandi, civilitatem non amittit, nisi fuerit interpellatus adimplere. - 85. Imo requiritur Iudicis declaratio, et quod interpellatus contumax fuerit, et per annum steterit adimplere. - 86. Modus impleri debet per compulsionem ad differentiam conditionis, quae impleri debet per expulsionem. - 87. Civium appellatione veniunt etiam nati in suburbiis praecipue in favorabilibus, et materia utrisque conveniente. - 88. Hinc filius originem habens a patre nato in suburbiis, seu villa, in collegium civitatis, vel oppidi, est recipiendus. - 89. Civibus ex privilegio nihil suffragatur privilegium ad effectum successionis, ubi excludantur exteri forenses. - 90. Civis autem ex privilegio admittitur ad beneficium, ad quod vocantur soli Cives civitatis. - 91. Civitas tamen Bononiae habet privilegium apostolicum, ut ad illa beneficia non possint admitti Cives ex privilegio. - 92. Generaliter loquendo beneficia Civibus potius, quam exteris conferri debent. - 93. Immo si fundator legem imposuit, ut beneficium conferatur solis originariis, et non alienigenis, non potest conferri exteris; ad n. 94. - 95. Beneficium erectum, seu legatum fundatum pro solis Civibus debetur tantum natis in civitate, suburbiis, vicis, et districtu, non autem natis in toto comitatu, provincia, seu dioecesi. - 96. Et si tali beneficio, seu legato excludantur expresse Cives ex privilegio, isti ad illud non possunt admitti. - 97. Non censentur tamen exclusi Cives nati extra civitatem originariam occasionaliter. - 98. Nec nati in civitate et alibi necessarium vel occasionale domicilium habentes. - 99. Beneficium seu legatum, ad quod vocantur Cives naturales, et originarii, debetur solum natis in tali loco, non casu, aut per transitum, sed quando pater ibi domicilium habuit, aut est locus, ubi pater natus est. - 100. Et solum in istorum defectum deberetur natis ibi casu, aut per transitum. - 101. Beneficium, seu legatum ad quod vocantur naturales alicuius loci, potest conferri non solum illius loci originariis, seu oriundis, sed etiam illis, qui per decennium ibidem domicilium habent, licet aliunde originem traxerint, dummodo tamen animum habeant ibi perpetuo commorandi. - 102. Beneficium seu legatum, ad quod vocantur patricii alicuius loci, potest conferri non solum patriciis originariis, sed etiam patriciis domiciliariis. - 103. Patria est duplex, una originis, altera domicilii. - 104. In dictis et similibus dispositionibus est omnimode investiganda voluntas disponentis, seu erigentis, vel relinquentis, idque perpendendum ex verbis ipsius vocantis, et qualitatibus vocatorum. - 105. Si testator sub nomine naturalium voluerit solos originarios intelligere, non debent admitti domiciliarii; et si voluerit comprehendere etiam domiciliarios, etiam isti, quamvis originem non habeant, debent admitti. - 106. Si vocando originarios voluerit testator intelligere solum de illis, qui nati sunt in loco, ubi eorum parentes habent domicilium, non debent admitti nati per transitum, seu casu in tali loco. Et si voluerit comprehendere etiam ibi natos casu, aut per transitum, etiam isti veniunt admittendi. - 107. Cum hoc tamen ordine, quod habentes omnes qualitates volitas a testatore praeferendi sunt habentibus solum aliquas ex ipsis. - 108. Ius civitatis differt a iure civilitatis. - 109. Quidnam sit illud. - 110. Refertur ad regalia Maiestatis. - 111. Ius civilitatis quid sit. - 112. Hoc non est de regalibus. - 113. Civilitas tripliciter acquiritur. - 114-117. De civilitate, quae origine acquiritur. - 118, 119. Num natus ante cooptionem patris in civium numerum pro Cive originario haberi debeat. - 120. Quid requiratur ad domicilii constitutionem. *Remissive.* - 121. Novi domicilii ratio an habeatur, si in fraudem ea mutatio facta sit. *Remissive.* - 122. Quando gaudeat commodis caeterorum Civium receptus decreto Decurionum. - 123. Quomodo receptus rescripto principis. - 124. De commodis, et oneribus civilitati a iure adnexis. *Remissive.* - 125. De modis, quibus amittitur civilitas. *Remissive.*

Civitas aliquando sumitur pro populo, aliquando pro situ Civitatis, seu pro loco moenibus cincto, vel denique pro coadunatione hominum, ut tradunt Bald. consil. 327, *Pridie enim,* n. 10 in fine, l. 1; Bartol. cons. 196, Civitati Camerinae, num. 6, l. 1; Frances, de Ecclesiis Cathedralibus, cap. 4, num. 33; Magnum Lexicon Iuridicum Calvin. verb. *Civitas;* Beyerlinch. in Theatr. vitae humanae, verb. *Civitas,* et alii.

2 Proprie tamen Civitas sumitur pro habitatoribus et incolis, vel pro ipsa societate Civium, aut iure Civitatis ac Civium, vel pro constitutione, et ordine populi, ac Civium, cit. 3 Magnum Lexicon Calv. verb. *Civitas.* Civitas enim dicitur Civium unitas; Glossa in cap. *Si Civitas* 17, de sentent. Excomm. in 6; Fagn. in cap. 1, num. 20, de privileg. Unde Cicero de Somnio Scipionis ait: *Nihil est, quod in terris Deo fiat acceptius, quam consilia, coetusque hominum iure sociari, quae Civitates appellantur.* Quare Civitatem multitudinem hominum societatis vinculo adunatam, muris cinctam, Episcopum habentem, a Veteribus sic appellatam definivit cum pluribus Ripol. in tract. de regal. cap. 44, de Regalia creandi Civitates et Villas, ac Frances loc. cit. n. 34. Seu Civitas est multitudo hominum societatis vinculo adunata ad simul una vivendum, uti ex Isidoro lib. I Etymolog. eam definit Ioan. Andr. in d. cap. *Si Civitas,* n. 1, ubi etiam alias recenset definitiones.

Urbs autem pro aedificiis, et ipso loco moe- 4
nibus cincto accipitur. Magnum Lexicon Calv.
verb. *Urbs,* et cit. verb. *Civitas.* Urbs enim 5
dicta est ab *Urbo,* quod est aratrum, cum Urbum, sive Urvum sit curvatura aratri et urbare, sive urvare, sit arare, aratroque definire, textu expresso in leg. *Pupillus* 239, § *Urbs,* ff. de verb. signific. In condendis enim Urbibus olim Veteres aratro utebantur, quo futurae Urbis magnitudinem, proportionem, situmque muro cingendum definiebant. Cael. Rhodig. lib. XXIV, cap. 15; Grat. discept. 179, n. 34; Beyerlinch

loc. cit. verb. *Urbs* in princ., et verb. *Civitas* in princ.; Frances loc. cit. num. 27 et 28. Magnum Lexicon Calvin. verbo *Urbs*. Et ideo sicuti pro aedificandis, seu definiendis Urbibus aratrum adhibebant, ita etiam in destructione ad aratrum condemnabant, ut eodem, quo definitae essent Urbes, modo rursus delerent, everterent, destruerent, iuxta l. *Nihil,* tit. 35 ff. de Regul. iur., et cap. *Omnis res* 1, de Regul. iuris; sic citati Doctores et alii.

6 Licet in iure quaelibet Civitas possit appellari Urbs, ut ex text. in leg. 2 ff. de verborum signific., in leg. 2 Cod. de aedific. priv., leg. *Praescriptio* Cod. de oper. public., et ex Bartol. observant Loaysa de iure univers. 1 part., cap. 2, num. 24; Ioan. Andr. in cap. *Si Civitas* 17, de sent. Excomm. in 6; Abbas in cap. 1 de privileg., num. 1; Frances loc. cit., num. 34.

7 In rigore tamen latino Civitas, et Urbs in hoc differunt, quod Civitas *Incolae* dicuntur, Urbs vere complectitur aedificia; ex Calep. verb. *Civitas;* Aristotel. l. 4 polit., et lib. etiam Oeconomicor.; Beyerlinch. d. verbo *Urbs,* vers. *Cicero tamen;* Frances loc. cit., num. 34.

8 Civitas Romana Urbs appellatur per excellentiam; ut dicit Abbas in cap. 1 de Offic. Ordinar. num. 5; Frances loc. cit. num. 103; eo modo quo D. Paulus antonomastice vocatur *Apostolus,* quia omnium maxime profuit in Evangelicae praedicationis semine propagando, ex Barbosa in Collect. ad tract. in c. *B. Paulus* 22, qu. 2, num. 4.

9 Oppidum proprie est omnis Urbs praeter Romam, quae peculiari nomine Urbs vocari coepta est, et caeterae Urbes vocantur Oppida, ut ex aliis notat Calv. in suo magno Lexico
10 iuridico, verb. *Oppidum*. Oppida sic dicta fuere, ut refert Isidorus lib. XV orig., cap. 1 vel ab oppositione murorum, vel ab opibus recondendis, vel ab ope, quod contra hostem opem dent, seu apud Iurisconsultos Oppidum nomen accepisse traditur ab ope ferenda et sustinenda; l. *Pupillus* 239, § *Oppidum,* ff. de verb. signific., ibi: *Oppidum ab ope dicitur, quod eius rei causa moenia sint constituta.* Unde Civitates muris cinguntur, ut ipsorum ope hosti secucurius resistamus, et ab incursionibus hostium, aliisque malis tuti simus; cit. Magn. Lexicon.
11 iuridic. verb. *Oppidum*. Castrum autem dicitur quasi casa arcta, quia non debet esse diffusum, ne tempore guerrae egeat magna custodia hominum et victualibus. Sic expresse Glossa in cit. cap. *Si Civitas* 17, de sentent. Excomm. in 6, in verb. *Nota primo*.

12 Villa pro aedificio posito in Rure sumitur; l. *Fundi appellatione* 211, ff. de verb. signific., ibi: *In usu urbana aedificia, aedes rustica, Villae dicuntur,* et concordat l. *Si fundum* 81, § 3, ff. de Legatis 1; Frances loc. cit. n. 57.

13 Ex quo Villicus appellatur ille, qui propter fructus percipiendos in rure praeponitur; l. *Si cum villico* 16 ff. de Institoria actione; Frances loc. cit., num. 58, cum aliis ibi allegatis. Unde 1
solum late sumpto vocabulo Villae *Civitates* vocantur, cum proprie Villa aedificium in rure situm sine muro et vallo dicatur. Cosmas in pragm. sanction. in Gloss. verb. *Villis,* § *Insuper rus;* In Eccles. autem tit. de Collat.; Guillelm. Benedict. in cap. *Raynutius* 16, verb. *Et uxorem,* num. 464, de Testamentis; Frances loc. cit. n. 54. Hinc ad summum cum Villae appellantur Civitates, hoc procedit in pusillis Civitatibus, quae uti Terrae in Italia nudam tantum sui ipsius habent defensionem, et ideo habitatores vocantur rustici, quasi a rure, sicuti habitatores Civitatum appellantur Cives. Guillelm. Benedict. loc. cit., et Frances loc. cit., num. 56. Quamvis tamen Civitates in Francia *Villae* appellentur, Rus vero *Villagium,* ut testantur Cassan. in Catalog. gloriae mundi p. 12 cons. 60, paulo post principium, Frances loc. cit., num. 59.

Solam illam dici Civitatem, quae habet Episcopum, quasi dignitas Episcopalis Civitatem constituat, et Urbem Cathedrali carentem Civitatem appellari non posse sustinent multi, inter quos Bartol. in l. *Si haeres,* § 1, ff. de Legat. 1 et in final. col. 2 ff. de Colleg. illicitis, et in Extravag. *qui sint Rebelles,* § *Lombardiae* num. 5; Baldus in l. *Ex hoc iure* 12, ff. de iustit. et iure; Cassaneus in Catalog. gloriae mundi part. 12, consil. 60 statim post initium, et alii plures per text. cap. *In illis* 2, dist. 80, ubi in singulis Civitatibus, in quibus antiqui Flamines erant positi, constitutos fuisse Episcopos a B. Petro docetur, et per text. in cap. *Episcop.* 3, ead. dist. 80, ubi prohibetur ne in Castellis, et modicis Civitatibus constituantur Episcopi, et in cap. *Non debere,* eadem dist. 80, ubi interdicitur, ne in Vicis, et Castellis Episcopi ordinentur, et in cap. 1 de Offic. Ordinar., ubi singularium Urbium Episcopos causas decidere debere statuitur.

Alii autem plurimi censent et quidem verius, et melius, ad essentiam Civitatis neque Episcopum, neque Ecclesiam Cathedralem requiri. Ita Abbas in cap. 1 de priv. ubi late Decius ibidem num. 8; Ripal. tract. de Regal. c. 44, num. 14 et seq.; Frances loc. cit. num. 75 et seq. testans de communi DD. in l. *Ex hoc iure* 12 ff. de iust. et iur., ubi docent ius creandi Civitates dari independenter a Summo Pontifice, vel Episcopi designatione, et residere apud supremum Principem. Et id desumitur ex eisdem fundamentis adversariorum. Nam ex eo quod in cit. cap. *In illis* 2, dist. 80 et cit. cap. 1 de Offic. Ordinar. statuitur in Civitatibus ponendos esse Episcopos, supponitur iam antea fuisse Civitates sine ipsis, et si in cit. cap. *Episcop.* § 3, eadem dist. 80, prohibetur, ne in Castellis, et modicis Civitatibus constituantur Episcopi, ergo dantur modicae Civitates, quae

verae Civitates sunt, et non habent Episcopum. Et per hoc quod in cit. cap. *Non debere* 5, ead. dist. 80 interdicitur, ne in Vicis et Castellis Episcopi ordinentur, non sequitur, quod debeant Episcopi ordinari seu constitui in omnibus Civitatibus. Quia licet nequeat dari Episcopus, et Ecclesia Cathedralis sine Civitate, ex quo cum novus erigitur Episcopatus, creaturque in Villa, vel Oppido, prius Civitatis honore decoretur; Extravag. *Salvator* 4, vers. *Volentes* de Praebend. inter communes, potest tamen dari Civitas sine Episcopo et Ecclesia Cathedrali, adeoque dantur Civitates sine Episcopis.

Et de facto passim videmus plures Civitates non habentes Episcopum, per text. in cap. *Audivimus* 4, caus. 3, quaest. 2 et ultra experientiam testantur de pluribus Bartolus, Gratianus, Barbosa, Solorzan., Ripall., Cenedo apud Frances loc. cit. num. 78, et alii passim scriptores. Unde Doctores asserentes illas solum dici Civitates quae habent Episcopum, intelligendi sunt secundum communem usum loquendi, ex quo ordinarium sit, quod unaquaeque Civitas suum habeat Episcopum.

Civitas occidens suum Episcopum privatur in poenam dignitate Episcopali et regimen committitur viciniori Episcopo; cap. *Ita nos* 25, caus. 25, qu. 2, cap. *Felicis* in fine de poenis in 6, et Clement. *Si quis suadente,* de poenis; Pitonius part. 4, discept. 108, n. 8; Frances loc. cit. cap. 9, n. 6; Gonzal. ad Regul. 8 Cancellar. gloss. 5, § 7, num. 149, et alii communiter.

Occisio tamen debet esse de Episcopo consecrato, non vero de electo et confirmato per text. in l. *Si nondum,* Cod. de furtis, ubi res destinata animo ex voto ut sit sacra, non habetur pro sacra ante consecrationem; Glossa in Clem. *Si quis suadente,* verb. *quemvis Pontificem,* de poenis, ibique Panormitan. num. 2; Bald. in l. *Si nondum,* num. 4, C. de furtis; Card. de Luca in Miscellan. Eccl. disc. 46, num. 3; Pax Iordan. Lucubrat. tom. 1, praelud. 2, n. 6; Fagnan. in cap. *Eam te,* n. 16 et 17 de Rescriptis; Felin. ibid. num. 1, vers. *Unde;* Vitalin. in cit. Clement. *Si quis suadente,* n. 7 de poenis; Frances cit. cap. 9, n. 9 cum pluribus ibi citatis; Piton. loc. cit. a n. 9, cum multis ibi allegatis. Et ratio est, quia poena privationis Civitatis dignitate Episcopali ob necem Episcopi statuta fuit per Sacros Canones favore Ordinis Episcopalis, nec non consecrationis, non autem ratione Dignitatis et Iurisdictionis, adeoque locum habere non potest in Episcopo solum electo et confirmato, seu nondum consecrato, ut notat Ancharan. in cit. Clem. *Si quis suadente,* num. 2 in fine, de poenis, ibi: *Iste textus requirit, quod quis ista delicta committat in Pontifice, etc. non autem in Electo, confirmato non consecrato secundum Glossam. Ista enim constitutio inducta est in favorem Ordinis Episcopalis, etc. Electi autem, confirmati, non consecrati, non sunt Episcopi.*

Dicta poena non procedit; si occisio Epi- 22
scopi processerit ex odio privato aliquorum Civium, sed solum quando processit ex facto Civitatis saltem cooperantis per auxilium vel consilium, vel tacite ratificantis necem. Sic colligitur ex supracitatis Canonibus; in allegato enim cap. *Ita nos* 25, caus. 25, qu. 2 supponitur delictum Civitatis, ibi: *Haec sit reperta Civitas, quae Praesules ministrantes sibi Fidei Christianae Sacramenta sine persecutione prosternat,* et inferius hoc ipsum replicatur, ibi: *Vel illa Civitas dum in quos desaeviat non habebit, ab huiusmodi temeritate desistat, etc., egeat ergo Episcopalibus subsidiis sibimet aliunde pensandis, quae Sacram in suo gremio collocatam fuso crudeliter maculat sanguine dignitatem.* Et explicat hoc delictum Civitatis alter textus in cit. cap. *Felicis,* § *Civitas* de poenis in 6, ibi: *Civitas vero, etc. quae talia facienti, vel facientibus, seu praesumentibus, in his consilium, vel auxilium dederit, aut favorem, vel infra mensem saltem taliter delinquentes, prout tanti facinoris enormitas exegerit, et facultas ei adfuerit, non duxerit puniendos, Pontificali, ut supra, sit eo ipso dignitate privata.*

Ex quo textu clarissime infertur, quod poena 23
privandi Civitatem dignitate Episcopali procedit, quando ipsa Civitas delinquit saltem cooperando in necem Episcopi mediante auxilio, seu consilio, vel ratum habendo delictum, non puniendo, aut puniri non curando delinquentes, ut in individuo quod requiratur necem Episcopi fuisse commissam ad suggestionem Civium, seu populi, tradit Turrecremata in cit. cap. *Ita nos* num. 2, vers. *suggest.* domest. Civium. Quodque requiratur delictum Universitatis pulsata Campana, et convocato consilio post Gloss. in l. *Sicut* verb. *Non debetur,* ff. Quod cuiusque Universit. nomine, in subiecta quaestione firmarunt omnes Canonistae in d. Clem. *Si quis suadente,* de poenis, et signanter Vitalin. num. 71, ibi: *Quod est intelligendum, quando Campana pulsata, et convocato Consilio conveniunt, ut delinquant. Ioann. de Lignano ibid. ait, quod tunc dicitur Civitas facere, cum homines communicato Consilio, et tractatu habito in hoc faciunt, et sicut corpus, secus si ut singuli, etc. Et per hoc dicit se consuluisse Civitatem Bononiae non interdictam propter rebellionem factam a quibusdam ut singulis.* Ancharan. ibid. num. 81; Imola num. 4; Ioann. Andr. in cap. *Felicis,* § *Civitas* num. 20, de poenis, in 6 ubi alias firmavit: Teneri singulos et non Universitatem, et late consuluerunt Soccin. et Doctores Collegii Florentini inter Consilia Curtii senior cons. 20 et 21 per tot. Hactenus Pitonius cit.

discept. 118, num. 13 et 14 ubi n. 15 et 16, plurimos alios ad id citat Doctores.

24 Et hoc ea legali, et naturali ratione, quod poena suos tenere debet Auctores; leg. *Sancimus* 22, Cod. de poenis, cap. *Quaesivit* 2, de his, quae fiunt a maiori parte Capituli; et rem, quae culpa caret, in damnum vocari non convenit; cap. *Cognoscentes* 2, de Constitut., l. *Gracchus* 4, Cod. Ad leg. Iul. de adulteriis, ut in proposito advertit Archidiaconus in cit. cap. *Felicis* num. 20, de poenis in 6, neque iustum est, ut privatum delictum ad perniciem publicam Civitatis, quae non deliquit, convertatur. Quod etiam agnoverunt maiores nostri, quibus absonum visum est, paucorum privatorum culpam universorum iuri derogare posse, quemadmodum refert Tacitus decisum per Senatum Romanum, et Caesarem lib. XIII, ann. ibi: *Paucorum culpam ipsis exitiosam esse debere, nihil universorum iuri derogandum, etc. Haec sententia valuit, scripsitque Caesar Senatui, privatim expenderent causam, etc., in commune nihil derogent.*

25 Non improbabilis tamen est contraria opinio, quod nempe id procedat, etiamsi occisio Episcopi processerit ex solo odio privato aliquorum Civium, et non ex facto Civitatis, ut tenent Belletus disquisit. Cler. part. 1, tit. de favor. Cler. Can. § 1, num. 26; Covarruv. lib. II, variar. cap. 8, num. 10; Frances de Eccles. Cathedralibus cap. 9, n. 21; Corrad. prax. Beneficiar. lib. VIII, cap. 8, num. 71; Hoied. de incompatib. Benefic. p. 1, cap. 23, n. 113, et alii dicentes, quod licet non omnes Cives peccaverint, et tanti criminis rei non sint adhuc privantur honore et dignitate Episcopali, quia cum haec sit poena temporalis, ideo ex iusta causa possunt etiam innocentes eam pati, sicut Interdicti poenam patiuntur, quae cum animam non afficiat, ideo etiam innocentes ligat; cap. *Sane* 11, de Offic. Delegati; cap. *Non est vobis* 11, de sponsalibus; cap. *Si sententia* 10, de sentent. Excommunic.

26 Cathedralitas ratione occisionis Episcopi non amittitur ipso iure, sed sententiam requirit ex Text. cap. *In quibusdam* 12, § *Sacri*, de poenis, nam cum textus in cit. cap. *Ita nos* 25, caus. 25, qu. 2, factum hominis postulet, declaratione indiget, et certum est ipso iure non esse Civitatem privatam, ut in terminis Patroni probat Moneta de commut. ult. volunt. c. 11, num. 268; Frances cit. cap. 9, num. 11.

27 Si Civitas vel populus occidat Episcopum in sui defensionem, non incurrit poenam privationis; arg. c. *Si vero* 3, de sentent. Excomm. Frances loc. cit. num. 14; Less. de inhibition.

28 cap. 8, § 4, num. 21. Nec incurrit dictam poenam, si occidat vim vi repellendo cum moderamine inculpatae tutelae, et alio modo mortem evitare non possit; arg. Clem. *Si furiosus*, de homicid.; Glossa in cit. cap. *In quibusdam*, verb. *Praesumpserint;* Moneta loc. cit. n. 268; Marius Itala de Immunit. Eccles. lib. I, cap. 5, § 12; Frances loc. cit. num. 15. Nec si occidat Episcopum eum non agnoscens, utpote quia non indutum habitu Episcopali, sed armatum et enormibus incumbentem. Decian. in tract. crim. lib. VII, cap. 5, n. 8 in fine; Farinac. in Prax. crimin. part. 4, quaest. 112, num. 127; Frances loc. cit., num. 16 et 27.

Si Civitas tentaverit occidere Episcopum, eum vero non occidit, sed solum vulneravit, a quo vulnere sanatus fuit, non amittit Cathedralitatem, cum conatus tantum non puniatur poena ordinaria, sed extraordinaria. Menoch. de arb. l. 2, cent. 3, casu 360, ubi late de hoc; Frances loc. cit., num. 25, et alii.

Si Civitas persequatur Episcopum, ita ut eum a sua Dioecesi eiiciat, aut eiicere mandet, aut auxilium ad hoc facinus perpetrandum dederit, non privatur ob id Cathedralitate, sed tantum id facientes excommunicantur in Bulla Coenae Domini, ut patet in § 11 eiusdem Bullae, Farinac. in prax. crimin. part. 4, qu. 112, inspect. 2, num. 84 et 130; Suarez de Censur. tom. 5, disp. 21, sect. 2, num. 8; Navarr. in Manual. cap. 21, num. 67; Frances l. c., num. 23, et alii.

Civitas, quae auxilium, consilium, aut favorem dederit ad occidendum, seu offendendum Cardinalem, privatur Cathedralitate; cap. *Felicis* 5, § *Civitas*, de poenis in 6, ubi Gloss. et plures, quos sequitur Farinac. in praxi crimin. part. 4, quaest. 112, inspect. 2, num. 101, Frances loc. cit. cap. 4, num. 141, et cap. 9, num. 39, et alii.

Civitas conspirans contra Summum Pontificem, vel contra Sedem Apostolicam, privari potest Cathedralitate; arg. l. *Si usufructus* 21, ff. Quibus modis usufructus amittatur, ubi fit mentio de Civitate rebelli, in qua aratrum immittitur; et arg. cit. cap. *Felicis* 5, de poenis in 6; Frances cit. cap. 9, num. 32, et in simili Card. Petra tom. 3 Comment. in Constitut. 9 Innocentii IV, num. 7 et 33 cum pluribus ibi citatis.

Item si tota Civitas labatur in Haeresim, demoliri potest, sicque privari Cathedralitate, ut colligitur ex cap. *Si audieris* 23, qu. 5, et notant Gondisalv. de Haeretic. cap. 24 per tot.; Decian. tract. crimin. l. 5, cap. 51, n. 1; Card. Petra loc. cit. num. 8 et 33; Frances cit. cap. 9, num. 31.

Civitas condemnata ad aratrum, seu ad demolitionem, non potest amplius aedificari absque speciali licentia Principis. Frances in cap. *Felicis* 5, de poenis in 6, n. 4, et cit. cap. 4, num. 145; Gratianus discept. 179, a num. 12, et alii. Unde Civitas damnata ad aratrum desinit esse Civitas, quia tunc mori dicitur, quando Superiorum auctoritate ad aratrum damnatur. Felin. in cap. *Dilectus* 30 column.

penult. post medium num. 4, vers. *secundo in quantum*, de Simon.; Grat. disc. 217, n. 4; Frances cit. cap. 4, num. 142 et alii, et patet de Carthagine ex leg. *Si ususfructus* 21, ff. Quibus modis ususfructus amittatur, ibi: *Si ususfructus Civitati legetur, et aratrum in eam inducatur, Civitas esse desinit, ut passa est Carthago, ideoque quasi morte desinit habere usumfructum;* et de Civitate Castri a fundamentis demolita iussu Innocentii X apud Card. Petra loc. cit. num. 33.

Civitas tamen solum privata Cathedralitate propter occisionem proprii Episcopi, vel offensionem Cardinalis appellatur, et remanet adhuc Civitas, quoad privilegia saecularia Civitatum, nam cum haec non dependeat a Cathedralitate, per accidens se habet privatio, vel existentia illius ad privilegia. Bartol. in Extravag. *Qui sint rebelles*, v. *Lombardiae*, num. 5; Gratian. disc. 291, n. 37; Frances cit. cap. 4, num. 134 cum aliis ibi citatis per text. in cap. *Ita nos* 25, caus. 25, qu. 2, ubi Civitas privata Cathedrali propter necem Episcopi, Civitas adhuc mansit, et pro tali adhuc appellatur, et per text. in cap. *Felicis* 5, § *Civitas*, de poenis in 6, ubi Civitas, quae auxilium, favorem, seu consilium ad occidendum, vel offendendum Cardinalem dederit, privatur Cathedralitate, et nihil dicitur de Civitate.

Civitas privata Cathedrali propter delictum, non privatur Dioecesi, unde in ea potest Episcopus quidquid antea in Civitate et Dioecesi exercebat. Et ratio est, quia Civitatis appellatione non venit Dioecesis in actibus potissimum odiosis. Coccinus dec. 129, num. 2; Frances citat. cap. 4, num. 139 et seq., et cit. cap. 9 num. 142, et plures alii apud Barbosam de appellat. verb. *Utriusque iur. appellat.* verb. *Civitas* num. 7.

An privatio Civitatis dignitate Episcopali ob occisionem Episcopi sit perpetua, vel temporalis? Variant DD. Quod sit tantum ad tempus seu temporalis, tenent Archidiacon. in cit. cap. *Ita nos* 25, caus. 25, quaest. 2, num. 3, ibi: *Hic non fuit translatus Episcopatus, sed ad tempus isti caruerunt Episcopo in poenam.* Turrecremata ibidem num. 2, ibi: *Ad tempus suspendit dignitatem Episcopalem huius Ecclesiae, non abstulit.* Bellarm. ibid. num. 2, ibi: *Secundum eum non fuit translatus Episcopatus, sed ad tempus isti caruerunt Episcopo.* Pitonius cit. discept. 108, num. 34 et 35 ubi ex Ughell. in Ital. Sacr. tom. 8, fol. 316, num. 34 et 35, refert sic servatum fuisse per san. mem. Urbanum VIII occasione homicidii Episcopi Arianen. secuti die 10 Iun. 1645, propter quod homicidium privata exstitit illa Ecclesia proprio Pastore per solum decursum quinque annorum, dum de anno 1650 fuit iterum proprio Episcopo provisa.

Melius tamen et verius, quod talis privatio sit perpetua, tenent Corradus in prax. Benefic. lib. II, cap. 8, num. 71; Rebuff. tit. de differ. inter privil. Rescript. et Mandat.; Zerola in praxi Episcop. part. 1, verb. *Episcopus*, vers. *vigesimo primo Episcopum;* Card. Lauraea Epitom. Canon. in verb. *occidens Episcopum;* Frances cit. cap. 9, num. 138; Ancharan. in cit. cap. 5, de poenis in 6, col. 3, notabil. 7 et alii, quos sequitur Gratian. discept. 179, num. 12 et concordat Summarium in d. cap. *Ita nos;* ibi: *Veluti dum Civitati Episcop. dignitas perpetuo subtrahitur.*

Et de facto Civitas Atinensis privata fuit in 41
perpetuum Praeposito, ob eius necem eius culpa secutam, ut patet ex Decreto Sacr. Congreg. Episcop. et Regular. sub die 13 Iulii 1698, quae censuit Civitatem privandam esse Dignitate Praepositi, illam perpetuo afficiendo vicino Episcopo Aquinaten. mediante sequenti Rescripto: *Cum Sanctissimo ad mentem, et mens est, Praeposituram Atinae esse perpetuo afficiendam, seu destinandam, cum specifica provisione Episcopi Aquinaten. pro tempore firmis remanentibus omnibus et singulis iuribus, praerogativis, praeeminentiis, quibus hactenus eadem Praepositura usa fuit.* Unde san. mem. Innoc. XII mediante Brevi in forma Motus proprii in sequelam allati Rescripti Sacr. Congr. perpetuo affecit, seu destinavit Praeposituram Episcopo Aquinaten. Reclamante autem Civitate apud eumdem Summum Pontificem Innocentium XII, obtinuit remitti causam ad Sacr. Congreg. Episcop. et Regul. Sed deinde Summus Pontifex mandavit super hac causa imponi perpetuum silentium. Noviter autem reclamante Civitate, et Clero sub die 15 Septembris 1714 emanavit novum Rescriptum pro remissione causae ad eamdem Sacr. Congregat. Ex audientia Sanctissimi die 10 mensis Septembris 1714. Sanctitas sua mandavit, quod Partes deducant omnia iura sua in Sacr. Congregat. Episcop. et Regul. Superveniente autem Rescripto Summi Pontificis, quod in Sacra Congregatione disputaretur, an sit concedenda aperitio oris, non obstante alio deinde subsecuto, quod causam simpliciter remittebat ad eamdem Congregationem, oportuit disputari dubium super aperitione oris. Et eadem Sacra Congregatio sub die 24 Iulii 1716 ad relationem clar. mem. Card. Casini ad dictum dubium: *an sit concedenda aperitio oris;* respondit: *Negative et amplius.* Sic refert Pitonius cit. discept. 108 per tot., in qua scripsit pro dicta Civitate et eiusdem Capitulo.

Civilitas triplici modo acquiritur. Primo, per 42
Nativitatem; secundo, de iure; tertio, per Privilegium, ut notant Zaul. ad statut. Faventiae lib. I, Rubr. 11, num. 1, fol. 226; Cardinal. de Luca de Praeemin. in Summar. num. 94; Ursaya tom. 6, part. 2, discept. 50, num. 37, ubi prima dicitur Civilitas originaria; secunda

domiciliaria et tertia privilegiativa, seu ut dicit Card. de Luca cit. n. 94, prima dicitur naturalis, quae sub originariae vocabulo explicatur; secunda accidentalis, vel acquisita, quae domiciliaria dicitur; tertia pariter accidentalis, vel acquisita, quae privilegiativa sive occasionalis sit.

43 Civilitas naturalis, seu originaria plures subalternas habet species. Prima omnino vera et propria tam legalis, quam naturalis est, quae propriam, ac parentis originem in loco habet, adeo ut nulla Legis fictio vel suppletio accedat. Secunda naturalis quidem, sed quamdam legis fictionem habens, ea est, quae provenit ex propria nativitate in loco ab extero patre, qui domiciliariam iam contraxit Civilitatem in tali loco. Tertia naturalis quidem, sed quamdam adhuc maiorem Legis fictionem habens, ea est, quae provenit ex propria nativitate in loco ex extero tamen patre, casualiter, vel occasionaliter secuta, utpote quia eius pater non ut domicilium, neglecta originaria patria, contraheret, ibi morari contigit, sed officii, feudi, mercaturae, aulae, vel professionis, seu artis occasione. Quarta, quae maiorem adhuc Legis fictionem habet, ea est, cui in propria persona, et propria nativitate naturalis deest veritas, originaria vero civica paterna qualitas filio eamdem tribuit originariam Civilitatem, ut patet de filio nato extra patriam patris alibi occasione solius temporalis officii, ut Iudicis, Medici, Mercatoris et huiusmodi commorantis.

44 Hinc ex dictis patet, quod duplex originaria qualitas in eamdem personam concurrere potest, una scilicet propria et altera parentis; quamvis enim occasionaliter, vel causative extra patriam in diverso loco natus, habeatur ac si vere, et proprie in ipsa natales habuerit; adhuc tamen naturae beneficium sibi non est denegandum, ut originarius Civis illius loci dici mereatur, ubi vere natus est.

45 Civilitas domiciliaria ea est, quae per exterum in aliena patria eligentem domicilium acquiritur. Et ista ubi quaesita sit, eosdem favorabiles, ac odiosos operatur effectus, quos ipsa originaria, seu naturalis Civilitas producit, cum ei assimilata sit, nisi munerum qualitas veram, ac naturalem pro loci moribus, vel legibus exigat, istamque fictam non admittat.

46 Civilitas privilegiativa, quae magis ficta dicitur, ea est, quam pro generali regula nobilitatis ad instar solus supremus Princeps concedit, eaque de Regalibus reputatur. Solius enim supremae potestatis est fictum reddere verum, atque veri operationem ficto tribuere. Subditae enim Civitates, et inferiores domini sine expresso supremi Principis Indulto eam solam concedere possunt Civilitatem quae concedenti, atque ab eo dependentibus praeiudicet, non autem ut personae statum in omnibus firmet. Hactenus Card. de Luca de praeemin. in Summa a num. 94 ad 103.

Ad effectum verae, et naturalis Civilitatis licet 47
requiratur nativitas in loco, ad text. in l. *Cives* 7, Cod. de incolis lib. X, l. *Adsumptio* 6, § *Filius*, ff. ad municipalem cum concord.; Card. de Luca de praeeminent. discept. 27, num. 7; Giurba observ. 75, num. 1; Melin. dec. 882, num. 1 et 2; Rota in Sypontina *Archiepiscopatus*, 14 Martii 1646, coram Verospio; Barbosa de Offic. et potestat. Episcop. part. 2, allegat. 4, num. 2 et 3, cum aliis ibi allegatis. Attamen si sequatur nativitas extra patriam ori- 48
ginariam occasionaliter, quia nempe parente, ibi morentur occasione officii, feudi, militiae, mercaturae et huiusmodi, habetur ac sic vere et naturaliter natus esset in propria patria. Felin. in cap. *Rodulphus* num. 14 de rescript.; Menoch. consil. 80, num. 9 cum seq., et lib. VI, praesumpt. 30, num. 16 et 17; Giurba dict. Observat. 76; Othobon. dec. 148, num. 8; Card. de Luca loc. cit. num. 9, allegans ad id Rotam in Anconitana et in Avenion. Origi- 49
narius enim, seu oriundus dicitur a nativitate propria, seu paterna, per text. in cit. l. supra num. 46; Iason. in l. *Huiusmodi*, § *Legatum*, num. 18 ff. de Legatis 1; Mandos. ad Regul. Cancell. reg. 16, qu. 40; Lexicon iuris verb. *Oriundus;* Barbosa loc. cit. num. 3 et 6, cum aliis ibi allegatis. Cum ius Civile indicet locum 50
originis alicuius eum esse, in quo eius pater natus est; l. *Adsumptio* 6, § 1 ff. ad Municip., et l. *Si ut proponis* 2, Cod. de Municipibus lib. X; Alciat. in l. 147, num. 4, ff. de verb. signific.; Petr. Gregor. in tract. de usuris lib. III, cap. 1, num. 15; Campanil. in diversar. iur. Canonici rub. 9, cap. 8, n. 8; Barbosa loc. cit. num. 5.

Civilitas etiam per spiritualem nativitatem 51
acquiritur, ita ut in illo loco quis dicatur ortus, ubi salutari lavacro Sacri Baptismatis fuit ablutus, quia Baptismus est nativitas spiritualis, et de ea ad naturalem validum est argumentum; cap. *Debitum* de Baptism. iuncto, cap. *Inter corporalia*, de translat. Episcopor. et in specie firmant Luc. de Penna in l. *Cives* n. 3 et 47, Cod. de Incolis, lib. X, ibique Amasa, n. 47; Gratian. cap. 75, num. 16, ubi quod procedat nedum quoad spiritualia, sed etiam quoad temporalia. Paschal. de Patria potest., part. 3, cap. 2, num. 34 in fine; Gonzal. ad Regul. 8 Cancellar. gloss. 9, § 1, num. 106 et seqq.; Ciarlin. cap. 149, num. 12; Merlin. Controv. iuris, cap. 32, num. 22, lib. II; Barbosa de Offic. Paroch. cap. 7, num. 5; Carleval. de Iudic. tit. 1, disput. 2, num. 111; Navarr. pluries iudicatum referens in Senatu Neapolitano in Pragmatic. 1 de Immunit. Neapolit. collect. 2, num. 14; Antunez. de donat. Reg. l. 1, part. 2, cap. 15, num. 5; Rocca disp. select. cap. 83, num. 4 cum aliis ibi citatis; Amostaz. de Causis piis, lib. IV, cap. 7, n. 2 et 3, cum aliis ibi allegatis.

2 Civilitas originis non amittitur ob alterius loci incolatum necessarium, vel occasionalem, seu causativum negotiationis. Bartol. in l. *final.* § *Item rescripserunt*, ff. Ad municipal. sub num. 5; Altograd. consil. 97, num. 16 et seq. vol. 1; Card. de Luca de Regalib. discept. 83, num. 12, discept. 97, num. 11, discept. 128, num. 9; Rota part. IX recent., dec. 66, n. 23 et seqq., et communis aliorum.

3 Potest quis acquirere, et retinere duplicem Civilitatem, unam scilicet originis et alteram domicilii; leg. *Adsumptio* 6, § *iuris*, ff. Ad municipal.; Card. de Luca de Praeeminent. disc. 37, n. 3; Ursaya tom. 7, part. 2, disc. 31 sub n. 33, § *Ratio est;* Rota part. V, tom. 1 recent., dec. 137, num. 13.

4 Civilitas domiciliaria acquiritur decennali habitatione. Rota part. IX recent., tom. 1, d. 127, n. 6; Card. de Luca, de Praeeminent. disc. 27, num. 3; Barbosa cit. allegat. 4, num. 28 cum pluribus ibi citatis; maxime si sit cum acquisitione domus, ac aliorum bonorum et supportatione onerum Civicorum; l. *Nec ipsi* 1, et l. *Cives* 7, Cod. de Incolis. Talis enim decennalis habitatio perpetuae permanentiae regulariter suffragatur. Rota p. XIII recent., dec. 261,
55 num. 3. Et domicilium est habitatio animi destinatione perpetua, in qua quis rerum suarum magnam summam constituit; l. 1, ubi Bartol. num. 11, l. *Adsumptio* 6, § *Iuris prudentibus,* ibique idem Bartolus num. 2, ff. Ad municipal., l. *Cives* 7, Cod. de Incolis, lib. X, cap. *Cum nullus,* ubi Glossa, verb. *Domicilium,* de temporib. ordinat. in 6; Menoch. de Arbitr. casu 86 a num. 6, et lib. VI de Praesumpt. qu. 42, n. 2; Maschard. de Probat. concl. 535, num. 13; Gratian. discep. forens. cap. 181, num. 10 cum seqq.; Turreblanca l. 2, c. 3, num. 10; Barbosa cit. allegat. 4, num. 23; Ursaya tom. 6, disc. 50 a num. 62, cum pluribus ibi citatis; Rota in Granaten. *Cappellaniae* 1 Decembris 1606, coram Card. Marquemont. impressa per Farinac. dec. 188, num. 1 et 2, part. II recent. ubi asserit tantum domicilium probari ex anima habitandi et permanendi, quando scilicet quis cum tota familia mobilia bona transportavit et habuit domum apertam.
56 In hoc enim differunt domicilium et habitatio, quia domicilium est locus originis, vel perpetuae habitationis; habitatio vero est commoratio in loco per accidens, et animo alio se transferendi. Unde ad habitationem sufficit habitare pro aliquo tempore ex aliqua causa, puta litis, mercaturae, studiorum et huiusmodi. Ad domicilium autem in aliquo loco constituendum requiritur animus ibi perpetuo permanendi, sine quo non contrahitur domicilium; l. *Cives,* Cod. de Incolis, l. 10; Menoch. de Praesumpt. qu. 42, num. 2 et de arb. cas. 87 a num. 6; Sanch. de Matr. l. 3, disp. 13 a princ.; Barbosa l. c. num. 24 et alii.

Non contrahitur Civilitas domiciliaria per 57 permanentiam in Civitate per decem annos; immo nec per triginta in servitio alicuius Principis, seu alterius domini. Parisius, cons. 53, num. 91, lib. III; Rota in Romana *Beneficiatus S. Petri,* 30 Martii 1626, coram Pirovano, et in Ferrarien. *Bonorum de Tassonis* 18 Martii 1630 coram eod. Pirovano in vers. *Quia de hoc praesupposito,* quae est decisio 109 apud Fenzon. ad statuta Urb. et part. IX recent., tom. 1, dec. 312, n. 17 et 18, ubi habetur haec ratio, quod causa habitandi diversa est ab animo domicilium contrahendi, id est domicilium non contrahitur sine animo. Unde cum 58 quis habet animum recedendi ab aliquo loco, licet per mille annos ibi habitaverit, non contrahit domicilium, seu domiciliariam Civilitatem. Ioseph Ludovic. Perusina dec. 76, n. 1 cum seq.; Menoch. de arb. casu 86, num. 7; Marchin. de Sacrament. Ordin. tract. 1, § 5, cap. 7, num. 1; Barbosa cit. alleg. 4, num. 5.

Praecipua autem coniectura, et praesumptio 59 propensi animi ad acquirendum domicilium, seu domiciliariam Civitatem ea est, si quis non solum habitationem transtulerit, sed et simul secum familiam et omnia bona sua, vel eorum maiorem partem retulerit; nam ex illa habitationis suae, et rerum suarum translatione coniecturatur, et praesumitur animus alicubi perpetuo permanendi, et ibidem domicilium, et civitatem acquirendi; l. *Cives* 7, Cod. de Incolis, l. *Senatores* 3, Cod. ubi Senatores, cum similibus, Ursaya Instit. criminal. lib. I, tom. 3, num. 33; Ugolin. de Offic. Episcop. part. 2, cap. 36, § 2, num. 2; Marchin. cit. tract. 1, § 5, cap. 7, num. 7; Barbosa cit. alleg. 4, num. 27 et alii passim.

Civilitatem domiciliariam potest quis habere 60 in pluribus locis, si in eisdem habeat domicilium, et bona cum supportatione onerum Civicorum; l. *Labeo* 5, l. *Adsumptio* 6, § 2, et l. *Eius* 27, § 2, ff. municipal.; Rota part. V recent., tom. 1, dec. 177, num. 50; Marchin. loc. cit. cap. 7, num. 10; Ugolin. loc. cit. cap. 26, § 2, num. 3; Barbosa loc. cit. n. 37, cum pluribus aliis ibi allegatis. Unde potest 61 quis plures Civilitates retinere, et ex eis privilegia assequi tamquam Civis diversorum locorum. Rota part. XIX recent., t. 2, dec. 459, num. 17 cum aliis ibi citatis.

Civilitas legitime acquisita cum habitatione, 62 et solutione onerum constituit, et designat aliquem esse verum Civem, ita ut possit consequi Officia Civibus debita. Rota cit. dec. 459, num. 15. Nec amittitur talis acquisita Civitas per quamdam necessariam, seu occasionalem absentiam. Habitatio enim dicitur continuata 63 etiam ad effectum assequendi honores et privilegia, quoties relinquitur famulus ad custodiam domus, et bonorum tempore absentiae cum supportatione onerum. Rota cit. dec. 459,

n. 12; Card. de Luca de Praeeminent. disc. 37,
64 num. 4 cum seqq. et alii apud ipsum. Nec Civilitati loci iam quaesitae fit praeiudicium ex possessione bonorum, quae sint sita extra illius territorium. Rota cit. dec. 459, num. 21.

65 Civilitas privilegiativa generaliter quod omnes effectus est de Regalibus, et pertinet ad supremam Principis potestatem, sicque non conceditur nisi a Supremo Principe. Card. de Luca, de Iurisdictione, disc. 46, num. 10; Menoch. lib. VI, praesumpt. 30, n. 52; Sessa dec. 90, num. 3 et 4; Roland. consil. 79, n. 16, lib. II et alii apud ipsos.

66 Civitates non subditae, et Domini inferiores solum in suum praeiudicium, eorumque subditorum eam concedere possunt. Secus autem in praeiudicium tertii suum ius ab ipsis independenter metientis. Bartol. in l. *Si Maritus* 15, § *Legis Iuliae* in fin. ff. Ad leg. Iul. de adult.; Salicet. in l. *Cives* num. 4, Cod. de appellat.; Roman. cons. 62, num. 9; Roland. cons. 79, num. 16, lib. III; Beroius cons. 130, num. 6 et 8, l. 1; Sessa dec. 90, n. 3 et 4; Salernus cons. 2, per tot.; Card. de Luca de Iurisdict. disc. 46, num. 10, et de Praeemin. disc. 13, num. 26 cum seq. Et ratio est, quia Civilitas, et formalis adoptio tertio praeiudicialis fieri non potest, nisi cum auctoritate Principis, qui solus tollere potest ius tertii, ac facere verum id, quod est fictum.

67 Unde Civilitas concessa per Civitatem subditam vel per Baronem, aut Dominum inferiorem, non praeiudicat Episcopo, qui solum exigit quaedam vectigalia a forensibus, non autem a Civibus, cum Episcopus ipsi Civitati, aut Baroni, seu Domino inferiori non sit subiectus. Beroius cons. 104, num. 6 et 8, lib. I; Card. de Luca de Iurisdictione cit. disc. 46, num. 10.

68 Civilitas privilegiativa concessa per totam Civitatem, seu Consilium generale, per eamdem totam Civitatem, seu generale Consilium tolli debet, non autem per Magistratum particularem. Card. de Luca de praeem. disc. 83, num. 13 cum aliis ibi citatis. Unumquodque enim dissolvendum est eodem vinculo, quo est ligatum, cum eadem res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvatur; textu expresso in cap. *Omnis res* 1, de Regul. Iuris.

69 Civis naturalis, et originarius alicuius loci secundum aliquos dicitur, qui natus est etiam per transitum in tali loco, quamvis parentes ibi nati non sint, nec habeant domicilium, nec bona, nec animum ibi habitandi, sed casu ibi, aut tamquam peregrini reperti sint; unde volunt ex sola nativitate pendere originem. Sic Felinus in cap. *Rodulphus* 35, de Script. n. 14; Cravetta vol. 4, cons. 441, num. 3; Barbosa in l. *Haeres absens*, § *Proinde*, ff. de Iudic. art. de Orig. for. num. 2; Riccius in Praxi for. dec. 289, num. 2; Gratian. discept. for. cap. 75 a num. 1; Amaya in l. *Cives* 7, Cod. de Incolis, num. 43; Narbona, in l. 2, tit. 1, l. 4 Recopilat. gloss. 2 a num. 138, et alii per text. in L. *Municipem* 1, ff. ad Municipalem; et in l. *Cives* 7, Cod. de Incol.

Secundum autem alios, ut quis dicatur Ci- 70
vis naturalis et originarius alicuius loci, verius requiritur ultra suam nativitatem in tali loco, quod etiam pater in illo loco habeat domicilium constitutum, nec sufficit esse peregrinum, aut casu ibidem inveniri. Ita Carleval. de Iud. l. 1, tit. 1, diss. 2, qu. 2, num. 93; Andreol. controv. 293, n. 49; Dunoz iunior, dec. 743, n. 8; Caevallos, Commun., qu. 458, n. 17; Sanchez de Matrim. l. 3, disp. 23, num. 3; Trullench. l. 7 Decalog. c. 18, dub. 7, n. 3; Marchin. de Ordin. part. 1, l. 5, cap. 6, n. 8; Barbosa de Offic. et potest. Episcop. part. 2, allegat. 4, num. 7, ubi citat Rotam Romanam, dec. 327, num. 3, p. I divers. et Doctores in cap. *Rodulphus* 35 de Rescript., per text. in l. *Filios* 3, Cod. de municip. et originariis, qui textus ad originem supponit domicilium esse necessarium, quapropter si casu alibi filius nascatur, seu in aliquo alio loco per transitum natus sit, ibidem non contrahit, sed sequitur domicilium patris, ubi ipsum habet; quamvis enim aliqua iura dicant originem contrahi, ubi quis natus est, non expresse loquuntur ex sola nativitate: unde intelligenda sunt, quando quis natus fuerit in domicilio patris, non vero alibi casu, aut quando peregrinus fuerit, ut ex citatis recte tradit Amostaz. de Causis piis lib. IV, cap. 7, num. 7 et 11 et alii.

Hinc si legatum v. g. relictum sit pro puellis 71
originariis alicuius loci, debetur illis, quae ibidem natae sunt, non casu, aut per transitum, sed quando pater domicilium ibi habuit, aut est locus, ubi pater natus est, aut de iure communi, ubi Avus natus fuit; et neptae natae in eius potestate. Sic expresse Amostaz. loc. cit. n. 11 et concordant omnes supracitati et alii.

Civis originarius, ac naturalis paternae pa- 72
triae dicitur quis, etiamsi natus sit extra patriam originariam occasionaliter, quia nempe parentes ibi morabantur occasione officii, feudi, militiae, mercaturae et huiusmodi; l. *Adsumptio* 6, § 1 ff. ad municip., l. *Si ut proponis* 2, Cod. de municip.; l. *Huiusmodi* 284, § *Legatum*, ff. de Legat. 1. Vide supra num. 48, 49 et 50.

Civis originarius esse non desinit, qui alibi 73
necessarium, vel occasionale domicilium habet. Rota coram Durano dec. 31, num. 4 cum seq., et part. V recent., dec. 137, n. 13, et p. XIII, dec. 364, num. 7; Bertazzol. cons. Civil. 56, num. 14; Peregrin. cons. 126, num. 7 usque ad fin. lib. V; Pitonius part. 4, discept. 122, num. 8 et alii passim per text. in l. *Adsumptio* 6, § 1 et 2, et l. *Eius* 27, § 2, ff. Ad municip. Vide supra num. 52.

54 Civis domiciliarius alicuius loci dicitur, qui ibi, licet aliunde oriundus, iam per decennium habitat cum animo perpetuo ibidem permanendi. Sic Doctores communiter per text. in l. *Cives* 7, Cod. de Incolis, l. *Municipem* 1, et l. *Adsumptio* 6, § *Iurisprudentibus*, ff. Ad municipal. Vide supra num. 54, 55 et 59, ubi assignatur, ex quibus coniecturetur animus alicubi perpetuo permanendi.

55 Potest quis eodem tempore esse Civis domiciliarius plurium locorum, si in eisdem habeat domicilium et bona, cum supportatione onerum Civicorum; l. *Labeo* 5, l. *Adsumptio* 6, § 2, et l. *Eius* 27, § 2, ff. Ad municipalem; Rota part. V recent., tom. 1, dec. 177, n. 50 et p. VIII, dec. 177, n. 11. Vide supra n. 60.

56 Et sic esse Civis alicuius loci et habere incolatum, et domicilium in alio. Rota part. VIII,
57 recent., cit. dec. 177, num. 12. Ac sic privilegia assequi tanquam Civis diversorum locorum. Rota p. XIX recent., tom. 2, dec. 459, num. 17, cum aliis ibi allegatis. Vide supra num. 61.

58 Civis ex privilegio dicitur Civis verus et proprius, non minus ac Civis originarius; l. *Municipem* 1, ubi Glossa et Bartol. num. 16, ff. ad municipal. l. *Cives* 7, Cod. de Incolis; Aretin. in l. 2 in princip., vers. *Nam si Civis creatus*, ff. de verb. obligat.; Castrens. cons. 37, lib. I; Ruin. cons. 227, num. 2, lib. I; Bald. in l. 3, § *Haec verba*, num. 2, ff. de negot. gest.; Rocca disp. select. cap. 83, num. 1,
59 cum aliis innumeris ibi citatis. Et eadem Civilitas ex privilegio transit in filios alibi quoque natos, licet de illis non fuerit facta mentio in concessione; l. *Adsumptio* 6, § *Filius*, ff. Ad municipal. et Clarius in l. *Libertus* 17, § *Patris*, ff. eod., l. *Filios* 3, Cod. de Municipibus; Bartol. in d. l. *Libertus*, § *Patris*; Bald. in l. *Non plures*, Cod. de sacrosanct. Ecclesiis; Menoch. cons. 165, num. 6, lib. II; Peregr. cons. 126, num. 2, lib. V; Rocca loc. cit. num. 2 cum pluribus aliis ibi allegatis.

60 Quamvis autem Princeps per suum privilegium possit creare Civem exterum, qui gaudeat omnibus immunitatibus et praerogativis, quibus gaudent alii originarii, non tamen potest facere, ut sit originarius. Rota cor. Seraphin. dec. 1251, num. 9, et part. IX recent., tom. 1, dec. 180, num. 9 et 10; Bartol. in l. *Si is*, qui pro emptore num. 23, ubi Iason. n. 120 et Bologn. num. 224, ff. de usucap. et alii.

61 Si enim statutum, seu dispositio aliqua requirat, quod aliquis sit verus Civis, ista verba sunt naturalia, et non possunt verificari in qualitate Civili acquisita per Rescriptum Principis, ut ex communiori sententia tradit Lara de annivers. lib. II, cap. 4, num. 95 cum seqq. et n. 196; Rota part. IX recent., tom. 1, dec. 180, a num. 6, cum aliis ibi citatis per text. in l. fin. Cod. de his, qui ven. aetat. impetr., ubi aetas 26 annorum completur tantum annorum curriculis, non vero imperiali beneficio.

Hinc cum statutum, seu dispositio aliqua 62 requirit, ut quis sit verus Civis origine propria et paterna, excludit legitimatum, cum filius legitimatus non dicatur verus Civis in sui origine, sed efficiatur per fictionem ex post facto, et ubi qualitas requiritur in origine non sufficit, si superveniat. Rota cor. Seraph. dec. 1300 ad fin., vers. *Sed vis est in probando*, et part. IX recent., tom. 1, dec. 180 a num. 11; Baldus cons. 367, n. 1, vers. *Item quando;* Soccin. iunct. cons. 12, num. 8 post medium, et seqq. lib. IV; Ruin. cons. 92, num. 13, lib. III; Roland. cons. 100, num. 26 et seq., lib. II; Cephal. cons. 111, num. 13; Natta cons. 602, num. 2, 3; Decian. cons. 88, num. 12, lib. II; Mantic. de coniectur. lib. XI, tit. 12, n. 19, vers. *Quarto ego considero;* Peregrin. de Fideicommis. art. 24, num. 29 et 32; Fachin. lib. IV controv. cap. 54, vers. *Ego eorum sententiam*.

Civis ex privilegio quamvis non habitet in 63 Civitate, adhuc tamen gaudet beneficio Civium quoad immunitatem a solutione vectigalium, cum habitatio non sit de substantia Civilitatis, Bartol. in l. *Municipem* 1, ff. Ad municipal.; Soccin. Senior. cons. 35, ante num. 8 vers. *Quarto probatur*, lib. I; Alexander cons. 117, num. 13, lib. II; Decian. cons. 44, num. 37, et seqq. praecipue n. 62 usque ad 71, lib. IV; Cephal. cons. 451, num. 104 et seqq. lib. IV; Peregr. cons. 126 per tot. lib. V; Surd. consil. 346, n. 11; Menoch. cons. 1129, n. 11; Cyriac. controv. 291, n. 40, et 543, n. 54; Rocca loc. cit. num. 6, aliique apud ipsum dicentes, regulare esse, ut habitatio ad retinendam Civilitatem non sit necessaria.

Civis ex privilegio etiam creatus cum onere 64 habitandi, Civilitatem non amittit, nisi fuerit interpellatus adimplere. Menoch. cons. 131, num. 5 et seq.; Rocca loc. cit. num. 18; Beroi cons. 153, lib. III; Cyriac. controv. 153, num. 56; Andreol. controv. 239, num. 6; Gastald. consult. 15, num. 21, et consult. 53, num. 9, et alii.

Immo requiritur Iudicis declaratio, et quod 65 interpellatus contumax fuerit, et per annum steterit adimplere. Glossa in § *Si quis autem non implens*, verb. *Admonitus*, Authent. de haeredibus et Falcidia; Alciat. resp. 12, n. 3 et seq., et resp. 13, num. 6, lib. IV; Ciriac. controv. 153, n. 17; Andreol. controv. 239, num. 6; Gobius consult. 116, n. 97; Rocca loc. cit. num. 19 et alii. Et hoc ex ratione 66 communiter recepta; quia modus impleri debet per compulsionem ad differentiam conditionis, quae impleri debet per expulsionem, seu exclusionem, quae est regularis differentia inter modum et conditionem, prout est textus in Authent. *Hoc amplius*, Cod. de Fideicommis.

87 Civium appellatione veniunt etiam Comitatenses, seu forenses nati in Suburbiis, praecipue in favorabilibus et in materia, quae utrisque conveniat. Nomine autem Territorii venit quidquid intra fines loci simul cum ipso loco continetur; l. *Pupillus,* § *Territorium,* ff. de verbor. significat. et natus in Suburbiis et continentibus Vicis idem est, ac si in Oppido natus fuisset; l. *Qui in continentibus* 147, ff. de verb. signific., l. *Qui ex vico* 30 ff. Ad municipal.; Rota p. XVIII recent., tom. 2, dec. 431, n. 13, et dec. 557, num. 8; Gratian. discept. 217, num. 10 cum duobus seq.; Martin. de Monte de finibus regend. cap. 6, num. 9, inter tract. divers. tom. 3, part. 2, fol. 234; Rebuff. in l. 2 column. 1, § *In quantum,* ff. de verb. signific.; Soccin. in l. 2 ff. de reb. dub., et
88 alii. Hinc Filius originem habens a patre nato in Suburbiis, seu Villa, in Collegium Civitatis, vel Oppidi recipiendus est, cum per cit. Leges. *Qui in continentibus*, et *Qui ex vico*, natus in Suburbiis et continentibus Vicis, idem sit, ac si in Civitate, vel Oppido natus fuisset. Rota p. XVIII recent., dec. 117, n. 11 et 12; Baldus cons. 183, num. 1, lib. III, et alii.

89 Civibus ex privilegio nihil suffragatur privilegium Civilitatis ad effectum successionis, ubi excludantur exteri forenses, nisi constet de habitatione, et onerum sustentatione. Sic Rota articulo discusso in Caesenaten. *Haereditatis* 18 Ian. 1620, coram Pirovano, et part. VI recent., dec. 160, num. 28; Afflict. dec. 384, num. 6 et alii. Prout etiam non suffragatur, si quis eodem privilegio Civilitatis non est usus, nec umquam habitavit, nec onera sustinuit, ut multis cumulatis firmavit Rota in Romana, seu Caesenaten. *Haereditatis* 6 Novembris 1619, et 18 Ian. 1620 coram Pirovano, et part. V, tit. 1, dec. 177, num. 57.

90 Civis autem ex privilegio admittitur ad Beneficium ad quod vocantur soli Cives Civitatis. Sacr. Congr. Conc. in Romana 16 Sept. 1649, lib. XVIII Decr., fol. 674, referente Ursaya Instit. crimin. lib. I, tit. 3, num. 32.

91 Civitas tamen Bononiae ex concessione Iulii II habet privilegium, ut illa Beneficia non nisi Civibus conferri possint, idemque privilegium confirmatum fuit per duos Pontifices Bononienses Gregorium XIII et Gregorium XV, quorum ultimus addidit, ut Civilitas ex privilegio non suffragaretur. Sic Card. de Luca de Benef. disc. 113, num. 1.

92 Generaliter vero loquendo Beneficia Civibus potius quam exteris conferri debent, et originarii, seu naturales loci praeferendi sunt exteris, seu alienigenis. Rota part. III recent., dec. 61, num. 1; Card. de Luca de Benefic. disc. 96, num. 12; Decius cons. 542, num. 13; Roch. de Curt. tract. de Iurepatron. verb. *Honorificum,* num. 45, cum pluribus seqq. et alii. Licet enim in Beneficialibus ex regula, quod apud Deum non est acceptio personarum, ista qualitas Civilitatis non reputetur necessaria, et sola qualitas loci non sufficiat de Iure ad exclusionem a Beneficio, per Rotam part. XIII recent., decis. 55, num. 12. Attamen data aequalitate idoneitatis, atque in concursu dicitur considerabilis, ac species etiam benemerentiae, ob quam caeteris paribus praelatio saltem de congruo, seu de honestate debeatur, ex collectis apud Cavill. dec. 66, alias dec. 232, part. VII recent., et pluries ex praecedentibus, nec discordat in hac parte haec iusta et recta opinio a iuris communis dispositione, secundum quam Beneficia, Officia et Gubernia propriis Civibus, non autem exteris demandanda et conferenda sunt, ut post multos firmavit Rota in Perusina *Abbatiae* 14 Ianuar. 1701, § *Accedente,* coram Scotto apud Ursayam t. 8, part. 2, discept. 8, num. 8, et eadem Rota part. VII recent., dec. 232, num. 11 dicens, quod cum Beneficia sint fundata ex bonis illius Civitatis, seu loci, fraudarentur Fundatores sua ultima voluntate, si eorum redditus ad extraneos transferrentur. Vide ibi, ubi multa ad rem.

Imo si fundator legem imposuit, ut Beneficium conferatur solis originariis, seu oriundis ex tali loco et non alienigenis, nullimode conferri poterit exteris, tum de Iure Divino, tum de Iure Canonico, tum de Iure Civili. De Iure Divino; Deuteron. cap. 17, num. 15, ibi: *Non poteris alterius gentis hominem facere Regem,* et cap. 18, num. 15, ibi: *Prophetam de gente tua.* De Iure Canonico; cap. *Bonae memoriae* 4, § *Quia vero,* de Postulat. Praelat. ibi: *Non poteramus salva conscientia eidem Ecclesiae de persona alterius Regni providere,* ut allegat Rota part. VII recent., dec. 232, n. 9, standō in vero sensu Canonis, non praecise in littera; cap. *Ne pro defectu* 41, de elect., cap. *Nec emeritis,* et cap. *Nullus,* dist. 61, cap. *Afros,* dist. 98 cum similibus. De Iure Civili; l. *In Ecclesiis* 11, Cod. de Episcopis et Clericis, ibi: *Clerici non ex alia possessione, vel Vico, sed ex eo, ubi Ecclesiam esse constiterit, ordinentur, leg. Unica Cod. non licere Habitatoribus,* ibi: *Ut nullo extraneo illic quoquo modo possidendi licentia tribuatur,* et concordat Conc. Trident. sess. 25, cap. 5 de reform. ubi expresse iubet, ut in conferendis Beneficiis serventur omnino conditiones, et qualitates in eorum erectione, seu fundatione impositae, ibi: *Ratio postulat ut illis, quae bene constituta sunt, contrariis ordinationibus non detrahatur: quando igitur ex Beneficiorum quorumcunque erectione seu fundatione, aut aliis constitutionibus qualitates aliquae requiruntur, seu certa illis onera sunt iniuncta in Beneficiorum collatione, seu in quacumque alia dispositione, eis non derogetur.* 93

Et ratio est, quia voluntas Testatoris, seu Fundatoris tamquam Lex est omnino servanda; 94

cap. *Ultima voluntas* 4, caus. 13, quaest. 2, ibi: *Ultima voluntas defuncti modis omnibus servari debet; leg. In conditionibus 19 ff. de conditionibus et demonstrationibus,* ibi: *In conditionibus primum locum voluntas defuncti obtinet, eaque regit conditione, leg. Cum qu. 23 in fin. Cod. de Legatis,* ibi: *In omnibus etenim Testatoris voluntatem, quae legitima est, dominari censemus.* Nec ab alio, quam a Summo Pontifice, et quidem de potestatis plenitudine in his circumstantiis dicta ultima voluntas commutari potest, iuxta text. in Clementin. *Quia contingit de Religios. domibus,* et in l. *Legatum* ff. de administrat. rer. ad haereditatem pertinent., et animadversa per Monet. de commutat. ultim. volunt. cap. 5, quaest. 2, conclus. 1, num. 86; Ursayam tom. 8, p. 2, discept. 8, num. 12, et Rota dec. 560, n. 2, ibique addendo n. 12, coram Burat. et dec. 979, a num. 1, dec. 1042, num. 1, cor. Emerix iun. p. 7, cit. dec. 232 per tot. cum plurimis ibi adductis.

5 Beneficium erectum, seu Legatum fundatum pro solis Civibus v. g. Alexandrinis, debetur tantum natis in Civitate, Suburbiis, Vicis et districtu, non autem natis in toto Comitatu, Provincia, seu Dioecesi, per text. in leg. *Qui ex Vico* 30, ff. Ad municipal., l. *Qui in continentibus* 147, ff. de verb. signific., et dixit Rota dec. 188, num. 3, dec. 127, num. 12, part. XVII, dec. 9, num. 1, dec. 429, num. 21, part. X recent., et in Romana, seu Senen. *Dotium* 22 Iunii 1703, coram Caprara, et 7 Ianuarii 1704, coram eod. impress. apud Monacell. part. 2 in append., dec. 49 et 50. Et sic in terminis similis dispositionis Lara de Anniv. cap. 21, num. 34, ubi de Legato facto puellis Toletanis; Gratian. dec. Marc. 96, n. 1 et seq. ubi de Legato pro maritandis puellis Fanensibus; Ventrigl. prax. for. Eccl. tom. 1, annot. 29, num. 12 in fine, ubi de Legato facto maritandis puellis pauperibus Capuae; Capon. discept. 115, tom. 2; Moron. resp. 4, num. 1 et 60; Amostaz. lib. IV de causis piis, cap. 6, num. 17 cum pluribus ibi citatis.

6 Et si a tali Beneficio, seu Legato excludantur expresse Cives ex privilegio, isti ad illud non possunt admitti, per dicta supra a num. 91 ad 94. Et Decretum allatum num. 90 intelligendum est de Civibus ex privilegio, qui non sunt expresse exclusi, seu de habentibus tale privilegium a Summo Pontifice de plenitudine potestatis derogante expresse simili dispositioni.

7 Non censentur tamen exclusi Cives nati extra Civitatem originariam occasionaliter per dicta

8 supra num. 48 et seq., num. 52 et 72. Nec nati in Civitate et alibi necessarium, vel occasionale domicilium habentes, per dicta supra

9 num. 73. Beneficium, seu Legatum, ad quod vocantur Cives naturales et originarii alicuius loci, debetur solum natis in tali loco non casu, aut per transitum, sed quando pater domicilium ibi habuit, aut est locus, ubi pater natus est, per dicta supra num. 70 et 71. Et solum 100
in istorum defectum deberetur natis ibi casu, aut per transitum, ut a fortiori id debent tenere DD. citati supra num. 69 et patet a pari ex dictis sub verb. *Legatum,* n. 74, 75 et 76.

Beneficium, seu Legatum, ad quod vocantur 101
naturales alicuius loci, potest conferri non solum illius loci originariis, seu oriundis, sed etiam illis, qui per decennium ibidem Domicilium habent, licet aliunde originem traxerint, dummodo tamen habeant animum ibi commorandi cum retentione domus et supportatione onerum Civicorum, nam talis habitatio facit quemquam naturalem illius loci; leg. *Nec ipsi* 2, et l. *Cives* 7, Cod. de Incolis; Rota part. II, divers., dec. 159, num. 2; Gregorius in l. 32, tit. 2, part. 3, glossa *dies annos;* Diana p. 4, tract. 4, res. 140, vers. *Nota quinto;* Sanchez de Matr. lib. III, dis. 23, num. 2 et lib. IV, cap. 2, dub. 12; Amostaz. de causis piis lib. IV, cap. 6, num. 58; Ursaya tom. 9, part. 2, discept. 50 per tot. et signanter a num. 60 ubi innumeros ad id affert Doctores.

Beneficium, seu Legatum, ad quod vocantur 102
patricii alicuius loci, potest conferri non solum patriciis originariis, sed etiam domiciliariis. Patria enim est duplex, una originis, altera 103
domicilii, ut notant communiter DD. allegati et secuti ab Ursaya cit. discept. 50, a n. 75. Unde cum quis per decennalem habitationem cum retentione domus, et supportatione onerum Civicorum, et animo morandi perpetuo in aliquo loco reddatur verus patricius illius loci, per text. in cit. l. *Nec ipsi* 2, et l. *Cives* 7 de Incolis, debet admitti ad tale Beneficium, seu Legatum, ad quod vocantur patricii. Vide dicta supra num. 53 et seq.

In dictis tamen, et similibus dispositionibus 104
est serio, attente et caute investiganda voluntas disponentis, seu erigentis, vel relinquentis, idque perpendendum ex verbis ipsius vocantis, et qualitatibus vocatorum. Potest enim Testator vocare naturales intelligendo, non solum domiciliarios, sed etiam oriundos alicuius Civitatis, vel Oppidi, prout quando est sermo de naturalibus alicuius Regni, in quo non domiciliarii tantum intelliguntur, sed etiam qui ibidem originem habent. Gregorius in leg. 2, tit. 24, part. 4, gloss. 14; Salced. ad Bernard. cap. 54, num. 23; Bolanus in Curia tom. 2, leg. 1, cap. 1, n. 37; Sanchez Consil. l. 2, c. 1, dub. 9; Amostaz. loc. cit. num. 61. Et aliter potest naturales vocare intelligendo de iis, qui solum sunt domiciliarii, quamvis originem non habeant, ut sunt, qui decennalem habitationem habent in aliquo loco cum retentione domus, supportatione onerum Civicorum, et animo ibidem perpetuo permanendi. Item vocando originarios potest Testator intelligere

non solum de iis, qui nati sunt in loco, ubi parentes eorum habent domicilium constitutum, sed etiam de iis, qui nati sunt per transitum, seu casu in loco, ubi eorum parentes non habent domicilium, sed tanquam peregrini per transitum, aut casu ibi reperiebantur.

105 In his casibus, si Testator sub nomine naturalium voluerit solos originarios intelligere, non debent admitti domiciliarii, quia exclusi censentur. Castrensis 1 part., cons. 21, n. 5; Menoch. l. 6, praesumpt. 30, num. 22; Gail. l. 2, Obs. 35, num. 6; Barbosa in l. *Haeres absens*, § *Proinde* ff. de iudiciis art. de for. orig. num. 58; Amostaz. loc. cit. num. 61, et alii passim. Et si voluerit comprehendere etiam domiciliarios, etiam isti, quamvis originem non habeant, sunt admittendi, per text. in cit. l. *Nec ipsi* 2, et l. *Cives* 7, Cod. de Incolis, et dicta supra num. 53 et seq.

106 Si vocando originarios voluerit Testator intelligere solum de illis qui nati sunt in loco, ubi eorum parentes habent domicilium constitutum, non debent admitti, qui nati sunt per transitum, seu casu in loco, ubi eorum parentes non habent domicilium, sed tamquam peregrini per transitum, aut casu ibi reperiebantur, per text. in l. *Filios* 3, Cod. de municip. et originariis, et dicta supra n. 70 et 71. Si autem voluerit comprehendere etiam eos, qui nati sunt per transitum, aut casu in loco, ubi parentes non habebant domicilium; etiam isti veniunt admittendi per text. in leg. *Municipem* 2, ff. Ad municipalem, et in l. *Cives* 7, Cod. de Incolis, et dicto supra n. 69 et seq.

107 Cum hoc tamen ordine, quod habentes omnes qualitates volitas a Testatore praeferendi sunt habentibus solum aliquas ex ipsis; unde qui sunt naturales et domiciliarii, praeferendi sunt pure domiciliariis, et pure naturalibus. Et qui sunt originarii nati in loco, ubi eorum parentes habent domicilium, praeferendi sunt originariis natis in loco, ubi eorum parentes non habent dictum domicilium. Et sic de similibus. Hoc enim est magis conforme Testatoris voluntati, quae tamquam Lex est omnino servanda per text. in cap. *Ultima voluntas* 4, caus. 12, qu. 2, l. *In conditionibus et demonstrationibus*, l. *Cum* quaest. 23 in fine Cod. de Legatis, et dicta supra num. 93 et sequent. et num. 100.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

108 Ius Civitatis differt a iure Civilitatis. Illud
109 regulariter est potestas dandi seu condendi e
110 pago, vel alio loco Civitatem, id quod ad Regalia Maiestatis, vel maiora Principi reservata referunt; L. 1, C. de Metrop.; Beryt. Stephanus de Iurisd. lib. I, p. 1, c. 1, membr. 2, num. 14; Limnaeus de Iur. public. 2, cap. 9,
111 num. 128. Hoc autem est Ius recipiendi Cives, quibus dari solet facultas seu potestas utendi, fruendi commodis, libertatibus et privilegiis Civitatis; Besold. Thesaur. Pract. Voce Stadt. Knipsch. de Iur. Civil. Imper. lib. I, cap. 29, num. 1 et 2. Minimeque est de Regalibus; 11
Maevius ad Ius Lubecense part. 1, tit. 2, art. 2, num. 50 et 60.

Civilitas ut tradit Auctor, acquiritur vel ori- 11
gine, vel domicilio, vel allectione. De civilitate, 11
quae origine acquiritur, vulgo dicitur, non Matris, sed Patris spectandam esse originem; L. 1, § 2, ff. Ad municip., L. *Filios*, C. de Municip. et originar. At intellige id procedere, 11
si de Civilitate quaestio sit, ut quis particeps esse possit commodorum, et onerum omnium a iure ipsi Civilitati annexorum. Caeterum si 11
de Civilitate disseratur, ut admitti quis possit ad commoda ab homine relicta Civibus alicuius Loci, Filius non solum Patris, sed et Matris sequitur originem, Escobar de Pontific. et Reg. Iurisd. in Stud., cap. 1 a num. 53 ad plur. seq. et rursus cap. 2 a num. 1 ad num. 16; Mendo de iure Academ. lib. II, quaest. 18, n. 187 et plur. seq. Quinimo id ipsum obti- 11
nere, si quis non per Matrem, sed vel per Aviam, vel Proaviam originem ducat a Loco, de quo agitur, tenent iidem Auctores, prior d. cap. 2, num. 17 et plur. seq., posterior d. qu. 18, num. 181 et plur. seq.

De eo quaeri solet, num natus ante cooptio- 1
nem Patris in Civium numerum pro Cive originario haberi debeat? Tractant de hac quae- 1
stione Besold. Politic. lib. I, cap. 16, n. 8; Wurmser. in fascicul. iur. public. exercit. 2, thes. 15; Carpzov. Iurisprud. Forens. part. 2, cap. 10, definit. 32; Lyser. de Iure Civilitatis § 20, qui ultimus allegato loco pro affirmativa est, et haec ita se habere concludit per Leg. 2 ff. de Decurion. nisi tamen speciali alicuius Civitatis Statuto aliud sit introductum.

Quid requiratur ad Domicilii constitutionem 1
explicat, et recte Strikius dissert. iurid. t. 9, disp. 10, cap. 3, § 6 et plur. seqq. Confer etiam de domicilio Voet. in Commentar. ad Pandect. lib. V, tom. 1, num. 91 et plur. seqq.

Novi domicilii ratio an habeatur, si in frau- 1
dem ea mutatio facta sit? Consule Argentr. ad Consuet. Brifan. art. 9, num. 5; Anton. Fabr. in Cod. lib. IX, tit. 30, defin. 10, n. 2; Larea dec. 94, n. 7; Ganaver. dec. 6, n. 7, 9, 28, 35 et 48.

Quod demum attinet ad allectionem, mul- 1
tum interest, utrum quis recipiatur in numerum Civium decreto Decurionum, an rescripto Principis. Priori casu non aliter gaudet commodis caeterorum Civium, quam si et onera eorumdem subeat. Posteriori vero casu gau- 1
dere valet commodis caeterorum Civium, quin dicta onera subeat, modo Princeps sciverit eum non esse subiturum ipsorum onera; idque quia

videtur Princeps in hoc casu ius Civilitatis concessisse sine oneribus illis. Boss. de Princip. num. 351; Campell. ad Constit. Ducat. Urbin. decr. 23, num. 307 [1].

4 De commodis et oneribus Civilitati a iure annexis adi Strykium Iurid. diss. t. 9, disp. 10, cap. 5 per tot.

Tum de modis, quibus amittitur Civilitas vide 125
eumdem Strykium Iurid. diss. tom. 5, disp. 24 fer. per tot. egregie aeque ac late disserentem.

CLAUSULAE

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS.

PARTITIO ARGUMENTI

CLAUSULAE: 1. Communes; 2. Apostolicae.

Articulus I. *Clausulae communes.*

Summarium. 1. Etymologia nominis. - 2. Clausula apud iurisconsultos quid. - 3. Clausulas respicientes solemnitates actus notarius apponere potest; et quamvis non expressae, pro expressis habentur. - 4, 5. De Clausulis in instrumentis, testamentis, etc., appositis. - 6. Si testator appositis in testamento Clausulis non contradixerit, illas approbare censetur. - 7. Quando Clausulae censeri debeant appositae a voluntate testatoris, vel contrahentium, et quando de stylo notariorum. *Remissive.* - 8. Clausula generalis explicatur per specialem. - 9. Clausula universalis quidnam operetur. - 10. Clausulae accessorie adiunctae contractui simulato, quomodo iudicentur. - 11. In quantum deroget Clausula derogatoria alicuius legis. - 12. Clausulae appositae in prima commissione an pro repetitis habeantur in aliis. - 13. De Clausulis appositis in privilegiis. - 14. Clausulae praeservativae non tribuunt de novo ius. - 15. De Clausulis respicientibus plura, quae determinabilia sunt. - 16. An Clausulae executivae poni solitae post perfectum contractum aliquid innovent in principali dispositione. - 17. Clausula *super quibus omnibus et singulis petit sibi ius et iustitiam administrari,* quid operetur. - 18. Clausula *salva moderatione.* - 19. Clausula *salvo consensu Domini, et non aliter, nec alio modo.* - 20. De Clausula codicillari. - 21. Clausula *si, et in quantum.* - 22. Clausula *sine praeiudicio.* - 23. De aliis Clausulis. *Remissive.*

1 Clausula dicitur a verbo *claudo,* et significat extremam partem alicuius rei, quo sensu accipitur apud Cic. pro Coel. cap. 27 in fin. Senec. ep. 66 ad fin. Sumitur etiam de conclusione ac fine periodi. Cic. 3 de Orat. cap. 46, et nonnumquam ipsa periodus Clausula dicitur et definitur a Diomed. lib. I Orat. et Victorin. lib. I de art. Grammat. Compositio verborum
2 plausibilis structurae exitu terminata. Unde a iurisconsultis Clausula saepe sumitur pro parte qualibet, seu capite edicti, legis, scripturae, licet extrema non sit. Ulpian. Dig. lib. IV, tit. 8, leg. 25, et tit. 6, leg. 23 a med. et leg. 26 ad fin. Sed in litteris Apostolicis et in Iure Ecclesiastico Clausula accipitur pro dictione aliqua, quae in illis solet apponi, et quae continet conventiones, decreta, vel conditiones illis adiectas.

3 Clausulae respicientes solemnitates actus Notarius apponere potest; quamvis de hoc non sit expresse rogatus; quas si in publicatione non expresserit, pro expressis habentur. Felin. in cap. *Ex litteris* 3, sub num. 13, vers. *si autem concernunt solemnitatem, et si non exprimantur, habentur pro expressis;* de fid. instrum. ubi vide Bal. in cap. *Cum M.* 9, n. 29, in fin. vers. *ibi vel esse debuerit,* de const.

Clausulae, quae regulariter apponi solent in 4
instrumentis, testamentis, etc., praesumuntur appositae de Notariorum stylo; sed si testator fuisset persona idiota, nihil operantur dictae Clausulae, quamvis appositae, nisi probetur testatorem de eorum vi certificatum fuisse, ut Gabr. de Clausula codicillari cum Clausula, *omni meliori modo;* de consuet. concl. 1, n. 7: Bursat. Turret. in tract. de clausul. codicill. quaest. 9, num. 2; Mascard. de probat. in verb. *certificatio* concl. 283, apud Cyriac. contr. for. 360, lib. II, num. 86 ad 107. Si vero 5
Clausulae sunt de illis, quae regulariter non solent apponi, prout Clausula derogatoria ad futura testamenta, tunc validae habentur, quamvis testator sit persona idiota, nam tunc Notarius de voluntate testatoris illas apposuisse censetur. Menoch. cons. 170 sub n. 24 apud Cyriac. loc. cit.

Si Notarius legit testamentum coram testa- 6
tore, si iste non contradicit appositis Clausulis, illas approbare censetur, nisi, ut supra diximus, testator esset aliquis rudis, vel mulier; tunc enim earum vim testatori declarare tenetur. Aret. in cons. fin.; Corn. cons. 150, col. 2, vol. 3, et cons. 225, col. fin., vol. 3. Quando 7
vero Clausulae censeri debeant appositae a vo-

[1] In regno Utriusque Siciliae civitatis beneficio frui possunt: I. Exteri Reipublicae benemeriti; II. qui magno praediti sunt ingenio, vel nova inventa, aut utiles artes intulerunt; III. qui bona immobilia acquisierunt, ex quibus annuum censum ducatorum 100 fisco persolvunt; attamen animadvertendum eos civitatis iure gaudere minime posse, nisi per totum annum in regni territorio commorati fuerint; IV. qui per decennium ibi fuerint domiciliati, et habeant unde honeste vivant; vel qui per quinquennium; modo matrimonium contraxerint cum muliere eiusdem nationis. Ex decr. 17 Decemb. 1817. Vid. *Collez. delle legi e Decreti Reali del Regno delle Due Sicilie.* Ibi de forma adscriptionis. (Edit. Casin.)

luntate testatoris vel contrahentium, ac quando de stylo Notariorum, magna est contentio inter auctores. Vide Menoch. de arbitr. cas. 144, num. 9 seq., et de praesum. lib. II, praes. 79, num. 4, et lib. IV, praes. 31 a num. 1; Altograd. contr. for. 82, num. 31 seq.; Rota coram Coccin. dec. 1366, n. 5; Gabr. lib. VI, de consuet. concl. 4.

8 Clausula generalis antecedens explicatur per specialem subsequentem, si est clara; gloss. in L. *Ille a quo* 13, § *quid ergo,* verb. *verba fideicommissi* ff. ad Trebell.; Navar. cons. 6, num. 9 de haeret.; Rota dec. 79, part. VI rec. Si enim est dubia, non restringit generalem antecedentem. L. *Regula* ff. de Iur. et fact. ignor. Dec. cons. 125. E contra vero dispositio generalis sequens explicatur per specialem antecedentem. L. *Si de certa* 31, C. de trans. L. *Legatorum petitio,* § fin. ff. de leg. 2, L. *quoties* C. famil. ercisc. et Doctores apud Rotam loc. cit. *Atque Clausula generalis est restringenda secundum naturam actus, cui apponitur, et refertur tantum ad ea quae fuerunt specificata.* L. *si de certa* C. transac. ubi Doctores; L. *iubemus ad Velleian; dummodo praecesserit Clausula specialis; quia tunc generalis sequens restringitur ad praecedentia narrata: nec generalis comprehendit maiora expressis, et in privilegiis posita non porrigitur ad ea, quae ignorata sunt.* Natta cons. 209; Marta de clausul. part. 4, clausul. 1 et 2; Barb. claus. 116. Vide Begnudelli verb. *Clausulae Communes* num. 5, pag. 160, edit. Mutinae 1757.

9 Clausula universalis comprehendit omnia, ampliat significatum verborum, cui adnectitur, et nullam patitur exceptionem. Schroeder. de feud. part. 10, sect. 5; Barb. claus. 126.

10 Clausulae accessorie adiunctae contractui simulato, etiam simulatae iudicantur. Aretin. in L. 1, § *si vir uxori,* col. 3, ante med. vers. *sed hoc esset conceden. de plano* ff. de acquir. posses.; Rot. dec. 81, num. 7, part. IX rec., tom. 1.

11 Clausula derogatoria alicuius legis in tantum legi derogat, in quantum cum ea pugnat. Barb. in extravag. ad reprimen. super vers. *non obstant.* L. un., § *his tantummodo* cum gloss. C. de latin. libert. tollen. gl. in authen. de haeredibus ab intest. circa prin. in verb. *vacantibus,* quam singularem dicit Rom. cons. 57 num. 2, apud Rot. dec. 289, num. 6, p. III recent.

12 Clausulae appositae in prima commissione habentur pro repetitis etiam in secunda, quomodo si causa aliqua esset avocata ab uno iudice, et alteri delegata, delegatio censetur facta cum iisdem Clausulis, quae in prima; Rota dec. 510, part. II etc., num. 1, et sic semper Clausula apposita in prima commissione pro repetita in aliis habetur, si adhuc manet prima commissio, secus vero si revocata fuit; Rot. dec. 140, num. 6 et 7, part. VI rec. et cum priori causae nova aliqua accessit, si quis vult prosequi priorem causam, Clausulae censentur repetitae, secus si novam tantum prosequitur. Maresc. lib. I, var. resol. cap. 87, num. 1 sequent.

Clausulae appositae in privilegiis censentur 13
habere Clausulam: *quatenus pars uti velit.* Rota dec. 229, n. 12, part. II rec.; Oldrad. cons. 206; Sarnen. de trien. qu. 94, n. 11 et de annua quaest. 4, n. 4, apud Rotam loc. cit.

Clausulae praeservativae non tribuunt de 14
novo ius, sed tantum conservant ius praeexistens. Rot. dec. 197, num. 9, part. IV divers. et dec. 418, num. 6, part. XIII rec.

Clausulae respicientes plura, quae determi- 15
nabilia sunt, oportet quod omnia uniformiter aequaliterque definient, cum aequalis sit omnium ratio; L. *Iam hoc iure* ff. de vulgar. et pupill. Dec. consult. 456 contra vero si non militat eadem ratio. L. *Si ita scriptum* ff. de manumiss. testam. Vide Vivian. in praxi Iurispatr. part. 2, lib. XIII, cap. 8, num. 292 et seq.

Clausulae exsecutivae a Notariis poni solitae 16
post perfectum contractum, ut *de quibus, etc. quae omnia, etc.*, nihil innovant in principali dispositione, nisi fuerint expressae in verbis substantialibus. Dec. in cap. ult. de pact.; Abb. in cap. *Cum nostris,* de concess. praeb.; Gratian. disc. for. c. 201, num. 92. In litteris vero Apostolicis nihil operantur; nam tunc adhibentur praeter mentem. Barbosa de clausul. claus. 115; Vivian. loc. cit.

Clausula, *super quibus omnibus et singulis,* 17
petit sibi ius et iustitiam administrari, adhibetur in libellis, et illos salvat 1° a defectu conclusionis et ab omni ineptitudine, ita ut sustineatur ex causa apta, quamvis conclusum super inepta. Pelleg. in pract. civil. part. 2, sect. 3, sub sect. 3, intersec. 1, num. 2, vers. tertio; Gabr. com. concl. 1, 6, tit. de claus. concl. 4, num. 23. 2° Facit, ut iudex possit iudicare etiam de non petitis. Abb. in cap. fin. de iureiur. ita ut actor possit obtinere in actione personali, licet intentaverit realem, ut dicit Alciat. cons. 216 in fin.; Pellegr. loc. cit.; Barbosa in cap. 1, n. 22 de offic. deleg. 3° Similiter operatur, quod si actor concludat in possessorio, cum narrata tam petitorium quam possessorium respicere possunt, obtinere possit etiam in possessorio et e contra. Corn. cons. 91, incip. in causa in pr. lib. IV; Tusc. lit. C. concl. 359, num. 5. 4° Operatur, ut virtute huius Clausulae videatur intentata omnis actio, quae ex narratis colligi possit. Barb. in cap. 1, col. 3. vers. *nota ibi etiam iustitiam,* de Offic. deleg.; Pelleg. ubi supra vers. *nono ut omnis.* Excipe primo, si constet ex prosecutis, quod actor ad certum remedium se continere voluerit. Innoc. in cap. *Cum dilectus,* col. 1,

vers. *qualis erit finis*. Secundo si ex narratis actio aliqua non competat, nec colligi possit, nam tunc nihil operatur dicta Clausula. 5° Haec Clausula liberat libellum ab omni contrarietate, si in ea non perseveratur, et salvat sententiam haud conformem libello. Marant. in Specul. part. 6, membr. 3; Scacc. de Iud. lib. I, c. 50. Tandem facit, ut Iudex, licet non sit rogatus, possit, imo debeat deferre iuramentum actori semiplene, vel plusquam semiplene probanti. Mascard. de prob. concl. 954, num. 48; Abb. in cap. final. vers. *sed nec obstant*, de Iureiur. De aliis Clausulis in libellis apponi solitis vide Maschard. et Scacc. loc. cit.; Eccles. obs. for. senat. Pedem obs. 22, num. 17 seq.

8 Clausula *salva moderatione* relinquit locum compositioni etiam post sententiam condemnatoriam. Riccius in prax. composit. res. 223, num. 3, qu. 4.

9 Clausula *salvo consensu Domini et non aliter nec alio modo* salvat vendentem feudum a caducitate. Curt. sen. cons. 8, Clar. in § *feudum* qu. 31; Simon de Praet. de interpr. ult. vol. interpr. 1, dub. 3; Maresc. lib. I var. res. part. 2, cap. 78, ibi num. 2; Rotae decis.

10 Clausula codicillaris *obliquat institutionem et facit ut directa transeat in fideicommissariam*. Fachin. l. 4 contr. iur. cap. 91. Item facit ut filius debeat vocatis restituere haereditatem patris, etiam si esset posthumus ignoranter praeteritus. Clar. in § *testamentum* qu. 46. Contrariam tamen secuti sunt sententiam Fachin. l. 4 contr. iur. cap. 11; Fusar. de substitut. quaest. 479, n. 6, 19 et 22; Ciarlin. cap. 11, num. 17, praecipue si haereditas esset restituenda extraneo. Rot. dec. 405, part. IX rec., tom. 2, num. 53 seqq. quae assignat rationem, quia nempe *non praesumitur, quod, si testator scivisset se praeterire filium, voluisset illum gravare de restituendo haereditatem extraneo*. De hac Clausula vide late Barbosa de claus. claus. 21, pag. 369, edit. Lugdun. 1670; Mascard. de probat. conclus. 300; Perez ad l. I, vers. *sexta solemnitas*, tit. 2, lib. III Ordin. pag. 108; Card. Tusch. practic. concl. tom. 1, lit. C, conclus. 292, et conclus. 304, n. 16 cum seq.; Riccius in collect. dec. part. 1, collect. 59, et part. 4, collect. 1186; De Rub. in sing. Rotae t. 2, part. 4, dec. 11, pag. 229, et dec. 205, pag. 325.

Clausula *si*, et *in quantum*, quae ponitur in admissione positionum, ita praeservat ius respondentis, ut confessio habeatur pro non emanata, si probari potest, quod positiones non erant admittendae, et propterea quod reus non tenebatur illis respondere. Rot. in una Romana *aliorum* 28 Febr. 1582 coram Orano; Bas. iun. in l. 2 in fin., cap. *Qui legit pers. habet stand. in Iud.*; Curt. iun. in l. *cum et Iudices*, § *quod observari*, num. 106, C. de iuram. quod propt. calumn. datur apud Rot. dec. 27, part. IX rec. tom. 1. 21

Clausula *sine praeiudicio* non praeservat a praeiudicio in expressis, sed tantum in aliis. Oldrad. cons. 330, n. 9 in fin.; Rot. dec. 23, pag. 9, tom. 1. 22

De aliis Clausulis vide Begnudelli verb. *Clausulae Communes* tom. 1, pag. 161 et 162, edit. Mutin. 1757. 23

Articulus II. *Clausulae Apostolicae.*

Summarium. 1. Clausula *motu proprio, et certa scientia, et de plenitudine potestatis*. - 2. Clausula *supplentes*. - 3. Clausula *sine retardatione solutionis pensionis*. - 4. Clausula *amoto quolibet detentore*. - 5. Clausula *inducas et inductum defendas*. - 6. Clausula *Appellatione remota*. - 7. Clausula *quorum tenores*. - 8. Clausula *sine praeiudicio exsecutionis litterarum apostolicarum, et parito brevi, et iudicato*. - 9. Quaenam operetur Clausula *parito brevi et iudicato*. - 10. Clausula *volumus autem*. - 11. Clausula *vocatis vocandis, servatis servandis*. - 12. Clausula *si tibi constiterit*. - 13. Clausula *verificato prius*. - 14. Clausulae *ut asseris, ut asseritur*. - 15. Clausula *quatenus*. - 16. Clausula *ex nunc prout ex tunc*. - 17. Clausula *si et in quantum*. - 18. Clausula *gratis ubique, etc.* - 19. Clausula *si ita est*. - 20. Clausula *tunc et ex casu*. - 21. Clausula *omni meliori modo*. - 22. Clausula *statum et merita causae*. - 23. Clausula *sine praeiudicio, et dummodo tempore datae non sit alteri ius quaesitum, etc.* - 24. Clausula *anteferri*. - 25. Clausula *arbitrio tuo, vel iudicio tuo*. - 26. Clausula *audiat, et cognoscat, et iustitiam faciat*. - 27. Clausula *dummodo septem Missae, etc., in altari privilegiato, etc.* - 28. Clausula *pro iurato*. - 29. Clausula *arbitrio Rotae*. - 30. Clausula *conscientiae tuae committimus, etc., discretioni tuae*. - 31. Clausula *volumus autem, quod si alias Christi fidelibus dictam Ecclesiam visitantibus*. - 32. Clausula *te a quibusvis excommunicationis, etc., absolventes*. - 33. Clausula *in tua, et in tuae familiae praesentia*. - 34. Clausula *consentientibus dilectis filiis*. - 35. Clausula *ut pretium subrogetur in aliud praedium emendum*. - 36. Clausula *dummodo centum pro rectore*. - 37. Clausula *dummodo intrusus non sit*. - 38. Clausula *habita vel non habita possessione*. - 39. Clausula *quam et quas*. - 40. Clausula *summarie, simpliciter, sine strepitu, sine figura iudicii, sola veritate inspecta, et de plano*. - 41. Clausula *si per diligentem examinationem idoneum repereris*. - 42. Clausula *contradictores compescendo*. - 43. Clausula *prout iuris, et de iure*. - 44. Clausula *perinde valere*. - 45. Clausula *non aliter, alias, nec alio modo*. - 46. Clausula *pro expressis habentes*. - 47. Clausula *non obstantibus, etc.* - 48. Clausula *decretum irritans*. - 49. Clausula *districtius inhibentes*. - 50. Clausula *derogatoria*. - 51. Clausula *circa, vel circiter*. - 52. Clausula *ipso facto, et ipso iure*. - 53. Clausula *de facto et de iure*. - 54. Clausula *sine vitio spolii et salvo iure*. - 55. Clausula in omnibus et per omnia. - 56. De aliis Clausulis. *Remissive.*

1 Clausula I, *motu proprio et certa scientia, et de plenitudine potestatis*, tollit omnem subreptionem. DD. in cap. *Motu proprio*, de praebend. in 6, Clem. *si Romanus Pontifex* 4, eodem tit. de praebend.; Pal. Rub. in annot. ad dec. 90, part. IX rec., Rot. Roman. n. 91. Et adeo ampliatur ista conclusio, ut impetrans gratiam cum tali Clausula non tenetur illam

iustificare, uti speciatim de pensionario tenet Mascard. de probat. concl. 622 et 1233 et alii auctores apud Vivian. in praxi Iurispatr. p. 2, lib. XIII, cap. 8, num. 21. Notandum tamen, quod quamvis gratia *motu proprio* concessa, vel eius narrativa non sit iustificanda, [Clem. supr. cit. *si Romanus,* Clem. 1 verb. *fecisse narramus de probat.* et licet gratia non possit esse subreptitia, cum dici non potest aliquid subreptitie obtentum fuisse Pontifice *motu proprio* concedente; Rub. loc. cit. n. 134 et 135 tamen per dictam Clausulam non eripitur facultas impugnandi gratiam, probandique falsum narratum fuisse. Rot. dec. 33, n. 6, 7 et 8 de praebend. in antiqu.; Cassad. dec. 3, n. 4, de concess. praeb. et alii apud Rubeum l. c. num. 140 et Rota coram Merlino dec. 318, inter eiusdem impress. alias dec. 119, part. V rec., num. 4 ubi habes, quod *motus proprius* solum hoc efficit, quod onus probandi non incumbit utenti gratia; quia ille fundat suam in ipso motu proprio, sed hoc onus incumbit impugnanti ex Felin. in cap. *causam quae il.* num. 3 et 4 de testib.; Gabriel. de probat. concl. 2, num. 61. Sed praeter dicta multas alias patitur exceptiones ista Clausula *motu proprio et certa scientia,* etc.* 1° Si Pontifex non testetur de facto proprio, sed de alieno, nam tunc, maxime si narrativa tenderet in alicuius praeiudicium, causa iustificari debet. Putaeus dec. 323, lib. II; Maresc. lib. II var. res. cap. 1, num. 168. 2° Si gratia est subreptitia ex taciturnitate causae finalis, tunc enim non vitiatur ob Clausulam *motu proprio,* vitiatur tamen expressione falsae causae, ut docet Amicus apud Dianam part. 8, tr. 3, res. 70; Menoch. de arbitr. cas. 201, n. 83, ubi alii. Sed Suarez, Bonac. et alii apud Dianam l. c. sentiunt, quod motus proprius, quando nulla praecessit petitio a parte facta, ipsius gratiae tollit omnem obreptionem et subreptionem, contra vero quando praecessit partis petitio; nam tunc concessio gratiae infirmatur tam expressione falsae causae, quam taciturnitate causae finalis, quia sicut per importunitatem Pontifex gratiam concessit, per eamdem dicta Clausula adiecta censetur. Et ita videtur tenere Rotam Rom. in una Cassalen. *Beneficiorum* 10 Decembris 1627 coram Merlino, dec. 318 inter eius impres., alias dec. 119, part. V rec. Et quod Clausula *motu proprio* non tollit obreptionem, cum exprimitur causa falsa, docent etiam Felin. in cap. *Causam,* de testib.; Gab. de clausul. concl. 2; Sanchez de matrim. l. VIII, disp. 21; Riccius in praxi alien. rer. Eccles. res. 93, et deducitur ex text. in cap. 2 de res. Vide etiam Scacc. de iudic. lib. quaest. 64; Glossa in cap. *Romanus* de praeb.; Vivian. in prax. Iurispatr. lib. 13, part. 2, cap. 8, n. 21. 3° Non tollit subreptionem in praeiudicium tertii. Riccius in prax. part. 3, resp. 306 et res. 100, et eiusdem testimonio ita tenet etiam Rot. Sarnen. de iur. quaest. qu. 1, num. 2 et quaest. 4, n. 7; Gratian. disc. for. c. 624, num. 22, et cap. 421, num. 42 seq.; Gabr. de claus. concl. 2. Ratio est, quia semper censere debemus Pontificem circumventum fuisse, cum gratia, etiam motu proprio concessa, cedit in praeiudicium aliorum, cum ipsum nemini praeiudicare velle praesumitur, uti Rot. coram Dunozet. part. VIII rec. dec. 4, apud Rubeum loc. cit. num. 147, et Rot. cor. Merlin. d. dec. 318, nec firmat privilegium contra ius tertii. Gab. de claus. claus. 2; Rot. in novis dec. 451, part. I; Riccius d. res. 100 et ideo Clausula *motu proprio* non derogat legem, per quam est quaesitum ius fisco, nisi enim additum fuerit *non obstante iure quaesito,* nihil operatur in praeiudicium tertii, nam regula de Iure quaesito non tollendo, praecipue si praecessit postulatio partis, praeservat quodcunque Ius quomodolibet quaesitum fuerit. Peregr. de Iure fisci lib. I, tit. 3, num. 37. 4° Tollendo omnem subreptionem non tollit tamen obstacula cohaerentia personae, nec supplet personales defectus, uti irregularitatem, defectum aetatis legitimae, etc. Sanchez de matrim. l. VIII, disp. 21, n. 49; Rot. apud Scacc. de Iudic. lib. I, cap. 64, num. 14; Menoch. de arbitr. cas. 201, num. 81 seq. ubi Dec. const. 602, num. 19. Et tunc non supplet personae inhabilitatem, etiamsi adsit Clausula *supplentes,* quia ista Clausula supplet tantum defectus narratos; Aegid. dec. 33; Dec. cons. 10, sed gratia non est invalida causa subreptionis, sed propter ius commune, in quo Pontifex non intendit dispensare; glos. in Clem. *si Romanus,* vers. *validam,* de praeb. et in cap. *si motu proprio,* verb. *ob hoc* eod. in 6, apud Sanch. loc. cit. 5° Cum posita est in dispensationibus nihil operatur ex silentio causae, licet adesset Clausula *supplentes omnes et singulos, tam iuris, quam facti defectus;* nam dispensatio esset facta sine causa, et si agitur de iure divino, vel naturali, Pontifex certe mortaliter peccaret dispensando, imo iuxta plurium auctorum sententiam irrita esset dispensatio; etenim Pontifex est inferior quoad ius divinum et naturale; Gobat. de impedim. matrim. cas. 22, num. 603; S. Thom. l. 2, quaest. 49, art. 5; Innoc. in cap. *Innotuit,* de elect., et si dispensatio esset in iure positivo, non supplet defectus, ut supra diximus, nisi specificentur, quia dispositio et mens Pontificis non fertur ad incognita. Angel. in L. *Sed et si quis* ff. si quis caution. Roman. cons. 327; Riccius in prax. clausul. part. 3, d. res. 100. Si vero nulla sit laesio iuris tertii, partes non possunt talem dispensationem sine causa emanatam impugnare. De Rubeis l. sup. cit. num. 125 seq. et DD. in cap. *si motu proprio,* de praeb. in 6. 6° Nihil operatur in iis, quae sunt facti. Riccius l. sup. cit. n. 11;

Bal. in l. *impetrata*, cap. *sent. rescind. non posse*; Vivian. in prax. iurispatr. part. 2, l. XIII, cap. 8, num. 21; Gonz. ad reg. 8 Cancell. gloss. 6 et 32; Barb. de clausulis claus. 37. 7° Non tollit defectum intentionis Pontificis. De Rubeis in adnot. ad d. dec. 90; Rot. Rom. part. IX rec., tom. 1, num. 139; Sanch. de matrim. d. lib. VIII, disp. 21, num. 51, ita ut, si omittitur qualitas beneficio intrinseca, gratia irrita sit, non ob subreptionem, sed quia non apparet de concedentis voluntate. Abb. in cap. *ad accres.* num. 5 de rescr.; Rebuff. in concordat. tit. de form. mandat. Apost. in clausul. *motu proprio*. Et sic etiam, si non est facta mentio expressa mensis Episcopalis, gratia sustineri non potest, cum Pontifex Ordinario praeiudicare non intendit, ut iam diximus. Pyrr. Corrad. in prax. benefic. lib. III, cap. 6, num. 49. 8° Demum per Clausulam *motus proprii* non censetur Pontifex dispensare in pluralitate beneficiorum. Glos. in Clem. *si Ramanus*, in verb. *validum*, vers. *etiamsi illa ex talium pluralitate procedat*, etc., de praeb. et in d. cap. *motu proprio*, verb. *Benef.*, vers. *cum per hoc sibi dispensatum non sit*, etc., de praeb. et in cap. final. in fin. de offic. deleg. in 6; Bonif. in dicta Clem. *si Romanus* n. 30; Rub. loc. cit. num. 143; Gabr. lib. VI com. concl. tit. de clausul. num. 48 quem vide.

2 Clausula II *supplentes*, uti diximus, cum est coniuncta Clausulae *motus proprii*, non supplet defectus iuris naturalis vel divini, sed tantum defectus expressos iuris positivi. Io. Andr. in Clem. *Pastoralis*, de Re iud. Secundo non supplet defectum causae; Redoan. de Reb. Eccles. non alien. verb. *Alienatio*, vers. *Et si sit facta*; sic non supplet primo defectum causae necessitatis vel utilitatis in alienationibus rerum Ecclesiae; Pyrr. Corrad. in prax. dispensat. Apost. lib. 9, cap. 6, num. 7. Secundo posita in litteris *si ad evidentiam* non supplet defectus substantiales; Decius cons. 14, nisi expresse sint commemorati. Abb. in cap. 1, num. 5, vers. *An autem suppletio de translat.* apud Pyrr. Conrad. l. cit. num. 4. Tertio non supplet defectum facientis actum. Rot. in noviss. decis. 2, de util. vel inutil.; Abb. in cap. *Inter dilectos*, de Fid. instrum. Quarto non valet in praeiudicium tertii, nisi concedens non obstante notitia iuris tertii concedat gratiam illi praeiudicialem; nec tunc opus erit derogatione regulae *de Iure quaesito non tollendo*. Gratian. disc. for. cap. 599, a num. 9, ubi Cornel. cons. 83, *circa primum consultationis*, col. penult. post med. vers. *Tertio respondetur*, num. 16, lib. 4. Quinto non tollit defectus cohaerentes personae impetrantis, sed tantum concernentes iuris solemnia. Vivian. in praxi Iurispat. p. 2, lib. 13, cap. 8, n. 164; Marta de Clausul. p. 1, claus. 181; Barbos. de Claus. 14.

Clausula III, *sine retardatione solutionis pensionis*, limitat iurisdictionem commissarii, et facit illam conditionalem, ita ut non possit procedere, nisi soluta pensione. Put. dec. 29, de Pension. Rot. apud Riccium in prax. claus. p. 3, res. 108; Vivian. loc. supra cit. n. 273, ita ut sententia lata ante pensionis solutionem esset irrita et nullius valoris. Ricc. loc. supra cit. d. res. 108, num. 13, nisi addita fuisset Clausula *arbitrio Rotae*; cum enim omne arbitrium debet iuri consonare, subintelligitur *prout de iure*, ideoque potest iudex procedere, etiam solutione non secuta. Garz. de Benef. p. 1, c. 5, § 4, num. 518. Censetur tamen satisfactum huic Clausulae, quomodocumque realis fiat satisfactio, etiam coacta. Effectus huius Clausulae est ergo ut titularis teneatur ad solutionem pensionis, licet lis pendeat, et a sententia appellatum fuerit. Riccius in prax. resol. 379, p. 1, et d. res. 108; Garz. de Benef. p. 5, c. 5, § 4, a num. 516, licet sententia fuerit lata super spolio, etiam non docto de aliqua quasi possessione exigendi, sed sufficit, quod litterae fuerint expeditae Romae. Rot. decis. 301, p. I divers. et decis. 193, p. III rec., num. 15; demum sufficit etiam sola petitio signata. Vide alia multa apud Ricc. in prax. resol. 379, p. 1, et res. 108. Valet tamen tantum in praeiudicium titularis, non vero pensionarii. Rot. decis. 103, p. III rec., n. 15, in fin. In commissione appellationis praeservatur hac Clausula iurisdictio iudicis *a quo* appellatur, ideoque iste potest compellere titularem ad pensionis solutionem; Lancellot. de Attent. post inhibit. cap. 20, limit. 13, n. 2, ponitur enim ad evitandas cavillationes et fraudes solvere recusantium vel differentium, et posita in principali commissione respicit etiam tertium venientem ad causam. Ricc. loc. cit. Haec Clausula non adhibetur primo, si pensionarius per longum tempus, cum potest, negligit petere pensionem; Ricc. loc. cit. secundo quando pensio est imposita beneficiis pluribus postea collatis. Vide Garz. de Benef. p. 1, cap. 5, § 4, num. 529. 3

Clausula IV, *Amoto quolibet detentore*, non censetur de detentore, qui contradicit de iure, sed qui contradicit de facto. Ricc. in prax. var. resol. p. 2, res. 297, et p. 3, res. 103. Ideoque non potest removeri aliquis de possessione colorata, nisi fuerit intrusus. Staphil. de tit. *Gratia* tit. *De vi et effect. claus.* Requirit observantiam iuris iudiciarii, cum agitur de amovendo quia de exsecutore vero facit mixtum. Barbosa de Claus. 5; Abb. in cap. *De caetero*; Vivian. loc. sup. cit. num. 36; Limita I. dicta procedunt tantum, quando fuit posita in litteris principalibus, non vero in exsecutivis. Abb. in cap. *Cum in nostris*, de Concess. praeb.; Ricc. in prax. p. 2, res. 158. II. Si nullus adest contradictor, nec possessor, exsecutor re- 4

manet merus, et non datur appellatio; Rebuff. in prax. *In forma novae provisionis* in verb. *Amoto*, vers. *Nec virtute huius clausulae* apud Rot. decis. 333, p. IV rec., tom. 2, n. 2 et 3.

5 Clausula V, *Inducas et inductum defendas*, concedit exsecutori facultatem inducendi in possessionem, et in ea defendendi, donec Clausula fuerit exsecutioni rite demandata; Ricc. in prax. p. 2, res. 229, et p. 3, res. 101, et usque ad annum, iuxta cap. *Quaerendi* de Offic. deleg.; Abb. in cap. *Pro illorum* n. 11 de Praeb., vel etiam post annum respectu molestiae, quae fit ex causa antiqua; Ricc. loc. cit. et Rot. decis. 256, p. VII rec., n. 18.

6 Clausula VI, *Appellatione remota*, etc., non obstanti particula generalis *omni et quacumque*, I. Non valet, quando sententia est notorie iniusta. Riccius in prax. clausul. p. 3, res. 97, gloss. in cap. *Ex conquestione* de rest. spolii; Abb. in cap. *Inter caetera* de Re iud.; Vivian. l. supra cit. num. 43. II. Non valet nisi contra litigantes, non vero contra tertium, qui non litigavit; Ricc. in prax. clausul. part. 3, resol. 97, ubi Rot. III. Non censetur ablata hac Clausula restitutio in integrum; gloss. fin. in L. un. C. *Si de moment. possess.*; Barbos. claus. 9, n. 29, dec. 109, n. 5, *inter impressas*, nec causae cognitio aut processus ordinarius usque in finalem sententiam; Bichius decis. 256, n. 14. Effectus praecipuus huius Clausulae est, quod in appellatione sit inserenda causa, qua iustificetur appellatio, et probanda ab appellante; Vivian. loc. cit. et Ricc. loc. cit. qui testatur de decisione Rot. Cum a partibus ponitur in contractibus, potest procedi exsecutive. Rot. decis. 369, p. XVII rec., n. 2 et 3; Felin. in cap. *Pastoralis*, § *Cum autem*, num. 28 de Offic. Iud. deleg.

7 Clausula VII, *Quorum tenores, etc.* I. Derogat, cum ponitur in constitutionibus, cuicunque praecedenti constitutioni etiam habenti Clausulam derogatoriam. Gabr. de Claus. conc. 5; Vivian. l. supra cit. num. 92; Rot. dec. 630, p. IV rec., tom. 3. II. Vim habet specialis ac individuae expressionis eorum omnium, ad quae refertur; Ricc. in collect. decis. p. 4, collect. 959, effect. 1, et sufficit etiam pro specificatione eorum, quorum Pontifex non habet notitiam; Gonzal. ad reg. 8 Cancell. gloss. 36, num. 60. Nam haec Clausula fuit adinventa, ut Papa posset paucis verbis omnia impedimenta tollere, quae ex aliis constitutionibus oriri possunt; ideoque operatur, ac si tenor priorum constitutionum contrariis litteris derogatoriis fuisset insertum; Rot. dec. 666, p. I rec., num. 3. III. Habet vim expressionis cuiuscumque litis, iuris, et praetensionis in iudicium deductae, et tollit vitium subreptionis; Garz. de Benef. p. 3, cap. 2, num. 234. IV. Derogat Regulis Cancellariae, ac si essent expressae in specie; Gratian. disc. for. c. 182, num. 18; Maresch. lib. 1 var. res., cap. 19, num. 19. V. Dicta procedunt etiam in privilegiis motu proprio emanatis; quoad vero privilegia vel gratias, ad instantiam partis concessas non conveniunt DD. sed verisimiliter non operatur circa non expressa, et circa illa, de quibus Pontifex non habet notitiam, quamvis adsit Clausula *ex certa scientia*; Rot. decis. 297, num. 7, p. IV rec., tom. 2, maxime si agatur de praeiudicio tertii, uti Gabr. tenet de Clausula *pro expressis*; loc. cit. num. 13. Denique addita in rescriptis non valet in illis, quorum specialis mentio requiritur, maxime cum adest alia Clausula *ut asseritur, de praemissis notitiam non habentes*; Rot. coram Seraphin. decis. 981, num. 8, et decis. 148, n. 19. Vide Mart. de Claus. p. 1, claus. 139; Ricc. in collect. decis., collect. 949; Monet. de commut. ultim. volunt. c. 7, num. 201, cum seqq.; De Rubeis in sing. Rotae tom. 2, part. 4, clausul. 77.

Clausula VIII, *Sine praeiudicio exsecutionis* 8
litterarum Apostolicarum, et parito Brevi et iudicato, in litteris appellationis facit, ut iudex ad quem appellatur non possit se intromittere in causam ante exsecutionem sententiae iudicis *a quo*; Ricc. in prax. p. 2, res. 368, et p. 3, res. 112, in praxi claus.; Maresc. l. 1 var. res., v. 86 et 87, quem vide; ergo ista Clausula praeservat Iurisdictionem Iudicis *a quo*, ita ut libere possit procedere ad exsecutionem suae sententiae, nisi forte additum esset *sine praeiudicio exsecutionis faciendae coram Iudice appellationis*; tunc enim potestas exsecutoria devolvitur Iudici *ad quem* Rot. divers. decis. 473, num. 3, lib. 3, part. III, apud Gratian. de Benef. p. 1, num. 21. Facta tamen exsecutione potest dici de eius nullitate; est enim iam satisfactum huic Clausulae; Ricc. loc. cit. num. 3, ubi Rota. Et ad Iudicem *a quo* spectat cognitio, an modus excessus fuerit in exsequendo, si exsecutio fuerit facta a Iudice *ad quem*; Rot. dec. 8, num. 2, p. VI, contra vero si erat demandata Iudici *a quo*; Rot. decis. 132, p. VII rec. Non valet autem haec Clausula pro litteris posterioribus commissioni, in quibus adiuncta erat, si istae de lite mentionem non faciunt; Vivian. l. c. n. 270. Et posita in commissione causae principalis, commissarius non potest procedere, nisi prius litteris exsecutionem dederit, Rot. apud Riccium l. cit.; Vivian. loc. cit.

Clausula vero *parito Brevi* facit commissio- 9
nem conditionalem, ita ut commissarius procedere non potest, nisi constet de Brevis exsecutione; Marta de clausul. p. 1, clausul. 90, et probatur ex c. *Cum dilecta*, de Rescrip. Tria requiruntur ut ista Clausula habeat suum effectum: I. Ut reus dimittat rem et illius possessionem; II. Fructus restituat; III. Expensis satisfaciat; c. ult. de rest. spolior. Clem. *Ut*

calumniis, de Re iudicat.; Rot. dec. 335, n. 16 rec., quibus si non satisfecerit, Iudex *ad quem* ad ulteriora procedere nequit nec ex capite laesionis, nec ex capite iniustitiae, vel quovis alio; arg. in L. 1, et tot. tit. C. *Si a non competenti;* c. *Inter monasterium*, de Re iudic. vide Rot. decis. 335, a num. 4. Excipe I. Si nullitas vel iniustitia esset notoria, ut per Verall. decis. 188, p. 3. II. Post paritionem praestitam, post quam non impeditur Iudex *ad quem*, quin exsecutionem nulliter, vel iniuste factam etiam per viam manutentionis revocare possit; Rot. dec. 322, p. XII rec. III. Si pars, ad cuius favorem est addita, patitur cognosci de meritis et iustitia causae principalis; Marta de Claus. p. 1, claus. 2, sub num. 10, vers. *Limitata nisi esset;* Rot. dec. 322, p. XII rec.; habet enim tacitam conditionem, quatenus ille, ad cuius favorem fuit apposita, ea uti velit; Maresc. l. 1 var. res. c. 87, num. 34 et 35. Fructus vero et expensae debent actualiter restitui, ut dici possit huic Clausulae esse satisfactum; Rot. d. dec. 335, n. 2, et non sufficit oblatio, si haec clausula fuit posita in Litteris Principis, ut sentit Maresc. loc. cit., secus vero si est apposita in pacto inter partes; quia tunc, si fructi sunt illiquidi, sufficit cum depositione unius Iulii. Angel. in L. 4, § *Ait Praetor* ff. de Re iud.; Alex. cons. 24, n. 9, l. 4; Capyc. dec. 17, num. 5. Plura de Clausula *Parito Brevi* vide apud Maresc. d. c. 87, per tot. de Commiss. p. 1, pag. 397, cum seq.; Nicol. Garc. de Beneficiis, p. 3, cap. 3, num. 103, cum seq.; Campanil. in diversorio Iuris Canonici, rubr. 11, c. 13, a num. 258; Theod. de Rubeis in sing. Rotae tom. 2, p. 4, cl. 55 et 522; Barb. de Claus. claus. 98, pag. 464, edit. Lugdun. 1670. Clausula *parito iudicato* habet eosdem effectus; vide DD. citatos.

10 Clausula IX, *Volumus autem;* haec autem sic extenditur *volumus autem, quod infra annum a die praesentium computandum redditus sexaginta ducatorum huiusmodi dictae Praeposituraе realiter, et cum effectu assignare omnino tenearis*, et ponit conditionem, quam adimplere oportet pro valore gratiae. Rot. decis. 539, p. V rec., tom. 2. Vide Barb. de Clausulis, claus. 186.

11 Clausula X, *Vocatis vocandis, servatis servandis, vel si tibi constiterit.* Duo primae Clausulae I. de exsecutore *mero* faciunt *mixtum*, unde debet assumere partes iudicis; Riccius in prax. claus. p. 3, res. 98; Maresc. lib. 2 var. res., cap. 1, num. 80, ubi Rot. Gratian. disc. for. cap. 596, num. 30. II. Earum vi exsecutor tenetur adimplere omnia quae habentur in forma rescripti, aliter irrita omnino sunt omnia eius acta; cap. *Exhibita;* Abbas de Iudic. dec. cons. 173, et ita citare debet eos qui de iure sunt citandi; Felin. in cap. *De caet.* n. 2, de Re iudic. et Rot. dec. 391, p. IV rec., tom. 1, et decis. 525, num. 4, p. II rec. III. Tollit vitium subreptionis; Marta de Claus. p. 1, clausul. 190; Garz. de Benefic. p. 12, c. 2, § 1, num, 140. IV. Facit causam appellabilem; Barb. claus. 109; Rot. dec. 558, num. 3, p. I rec., num. 3. Vide de hac Clausula Cels. Ugon. in tract. clausul. pag. 483, col. 2, in fin.; Marta de Claus. p. 1, clausul. 196; Ricc. in collect. decis. p. 4, collect. 805; Vivian. in praxi iurispatr. lib. 17, c. 8, num. 26, cum seq.; Theod. de Rubeis in sing. Rotae tom. 2, p. 4, cl. 111; Barb. claus. 184, pag. 537, edit. cit. et Pyr. Corrad. in praxi dispens. Apost. lib. 9, cap. 5, num. 3 seq.

Eosdem habet effectus Clausula: *Si tibi constiterit;* sed requirit insuper I. Causae cognitionem, et partis citationem, nisi adiuncta sit Clausula *extraiudicialiter*, vel narrata verificentur ex actis et coram eodem Iudice; Gloss. in Clem. *Praesenti*, de Cen.; Abb. in c. *Conquerenti* de Restit. spol. num. 9; Innoc. in c. fin. II. Plenam probationem; Ricc. in prax. claus. pag. 3, res. 104, vide Pyr. Corrad. in prax. dispen. Apostol. lib. 9, c. 5, a num. 51 ad 56; Barbos. claus. 18, et 87; Vivian. l. cit. p. 2, lib. 13, c. 8, n. 4, ubi Rot. 12

Clausula XI, *Verificato prius.* Ponitur haec Clausula in litteris Apostolicis de provisione beneficii iurispatronatus; et facit gratiam conditionalem, ita ut omnia probare oportet ad effectum gratiae assequendae; c. *Quia circa*, de Consang. et affin.; Marta de Claus. p. 1, clausul. 190; Gonzalez ad reg. 8 Cancell. gloss. 18; Garz. de Benef. p. 6, c. 3, a n. 39; Vivian. loc. cit. apud quem vide praxim huius Clausulae. 13

Clausula XII, *Ut asseris, ut asseritur.* Prima in hoc differt a secunda, quod illa censetur narrativa partis, et propterea supplicans tenetur verificare asserta, ut gratia non sit subreptitia; altera vero non indiget iustificatione, quia non est narrativa partis, sed Pontificis. Rebuf. in concord. tit. de form. mandat.; Rot. decis. 60, num. 2, de Rescript. in antiq. et decis. 412, num. 2 et 447, num. 1, p. 2, divers.; Vivian. l. cit. c. 8, num. 131; Ricc. in prax. clausul. p. 3, res. 99, qui asserit, quod si Clausula loquitur alternative, puta, *ut asseris de iurepatronatus Laicorum et Clericorum*, sufficit quod unum tantum verificetur. 14

Clausula XIII, *Quatenus Iuspatronatus mixtum*, operatur causae cognitionem extraiudicialem tantum; Ricc. in prax. clausul. p. 3, resol. 105. 15

Clausula XIV, *Ex nunc prout ex tunc.* Haec Clausula *est retroactiva ad tempus datae, et operatur, ut rescriptum retrotrahatur, veluti si actus a principio pure factus esset.* Barb. 16

claus. 51. Adverte quod relata ad futurum infert actus ad tempus, ad quod refertur, et facit, ut actus tunc valeat, ut nunc valeret; Marta de Claus. p. 1, claus. 54; Vivian. ubi supra. Posita in statutis debet exspectari conditionis eventus; Ricc. in prax. clausul. p. 3, res. 106, in contractibus vero retro transfert dominium; Bar. in L. *Qui absenti* ff. de Acquir. possess.; Ricc. loc. citat. Cum a Papa ponitur in beneficio vacante, non suspendit gratiam, contra tamen in vacaturo, et non operatur in praeiudicium tertii; Ricc. loc. cit. vide Pyr. Corrad. in prax. disp. Apost. lib. 6, c. 1, num. 43. Si ponitur in reservatione pensionis ad favorem alicuius, qui nondum sit Clericus, Clausula *ex nunc, prout ex tunc, vel ex tunc, prout ex nunc* eumdem effectum habet, et illi tribuit tantum spem pensionem exigendi, cum sit habilis. Vide late Pyr. Corrad. in prax. benef. lib. 1, cap. 5, num. 180 et seq. Neque haec Clausula contractui conditionali adiecta vim habet retroactivam, nisi a die existentis conditionis. Vide Menoch. consil. 946, n. 34 et 35. De hac Clausula vide etiam Mart. de Claus. p. 1, collect. 71 et p. 4, collect. 753; Gonzal. ad reg. 8 Cancell. § 5, prooem. num. 86; Vivian. in praxi iurispatronatus, lib. 13, c. 7, num. 57, et seq.; De Rubeis in singular. Rotae tom. 2, part. 4, claus. 398, n. 1, seq.; Rot. decis. 770, n. 3, part. I in posth. Far. alias p. III rec.; Barb. claus. 71, pag. 419, edit. cit.

17 Clausula XV, *Si et in quantum,* ponitur in decretis iudicialibus, in admissione ad beneficia patronata, etc., ponit conditionem, et facit actum valere tantum, quantum de iure valere potest; Rot. dec. 53, n. 42, p. V rec., tom. 1. De hac Clausula vide Lancellot. de Atten. part. 2, cap. 20, limit. 11, n. 4 et 5; Mart. Ricc. in collect. decis. collect. 954: Mascard. de Commiss. part. 1, ubi de Commis. appellat. in causis Camer. obligat. p. 699, a n. 18, et pag. 705, a num. 132, et pag. 709, a n. 146; Theod. de Rubeis in singular. Rotae tom. 2, part. 4, concl. 95, et 775, qui d. clausul. 95, § 1.

18 Clausula XVI, *Gratis ubique, etc.,* solet poni in dispensationibus emanantibus a Curia, sed non derogat consuetudini legitime praescriptae, quae in Episcopatibus viget, aliquid accipiendi pro examine testium; Diana p. 8, tract. 3, resol. 3.

19 Clausula XVII, *Si ita est, etc.,* In rescriptis gratiae haec gratia non est conditionalis, nec requirit causae cognitionem, ob text. in L. *Conditiones* ff. de Condit. et demonstr.; Maresch. lib. 2, var. resc. c. 1, num. 138, 159, et 160; Vivian. loc. cit. num. 50. Contra vero in rescriptis iustitiae, quando agitur de praeiudicio tertii, tunc enim requiritur causae cognitio et citatio partium, saltem extraiudicialis, ut ex text. in cap. *Omnia* 3, q. 9, tenet Rot. decis. 226, p. XVIII rec.; Duran. dec. 78, n. 6 et 10. Imo de iudice *mero* facit *mixtum*, ut alia Clausula *si tibi constiterit;* Rot. dec. 148, p. XIX rec., num. 8, nam quamvis positae in rescriptis gratiae, hae Clausulae requirunt causae cognitionem semper ac sunt verificanda narrata; Pyr. Corrad. in prax. dispensat. Apost. lib. 7, cap. 6, num. 30. De ista Clausula vide Mart. de Claus. part. 1, claus. 141; Mari Antonin. var. resol. 58, num. 2, 3 et 4; Monet. de Commut. ult. volunt. cap. 7, num. 126, cum seq.; De Rubeis in sing. Rotae tom. 2, p. 4, claus. 92, et 745; Barb. de Claus. clausul. 154.

Clausula XVIII, *Tunc, et eo casu,* est restrictiva, et arctat dispositionem ad praesentem casum, nec potest ullo modo ultra extendi. Menoch. cons. 532; Sperel. dec. 144, n. 18; Fusar. de substit. qu. 460. 20

Clausula XIX, *Omni meliori modo,* facit ut actus valeat quomodo valere potest; Rot. apud Sperel. decis. 144, sed non extendit dispositionem, nec valere potest circa non expressa, nisi forte adsit Clausula *omni et alio meliori modo;* Vivian. in prax. Iurispatronat. p. 2, lib. 13, cap. 8, num. 335; Rot. decis. 108, p. VII rec., n. 26. In testamento supplet Clausulam codicillarem, et illa adhibita codicillaris censetur apposita; Marta de Claus. p. 1, clausul. 88, et p. 3, claus. 56; Vivian. ubi supra. In contractibus supplet omnes defectus; Mart. de Claus. p. 1, claus. 84. Demum cum ponitur in libellis, censetur supplicans non obligari ad specificata. Mar. Antonin. var. res. lib. 2, res. 46. De eius vi et effectu; Ricc. in collect. dec. p. 4, collect. 879; Gonz. ad reg. 8 Cancel. gloss. 3, num. 8; Lotter. in tract. de Re benef. lib. 1, q. 40, n. 328, cum seq.; Duran. dec. 60, num. 38, et dec. 151, n. 3; Valasc. de iure emphyt. q. 6, n. 16, et consult. 719, num. 15. 21

Clausula XX, *Statum, et merita causae,* operatur ac si integre processus, ac omnia acta et partium comparationes fuissent in individuo narrata. Rot. decis. 20, de Rescrip. in nov. Vide Riccium in prax. subrept. p. 3, res. 439, num. 5. Excipe I. Si fuit posita ad instantiam partis; Mart. de Claus. p. 1, claus. 15; Rot. de Rescrip. in nov. dec. 20. II. Non supplet mentionem rei iudicatae; Marta clausul. 15. Addend. ad Gregor. XV, dec. 2, num. 17, si tamen res iudicata esset iam deducta in controversiam; nam tunc sufficit mentio de lite cum Clausula *cuius litis statum,* etc. Adden. ad Greg. loc. cit. num. 18, quae supplet defectum subreptionis ob non factam litis mentionem; Rot. 413, p. XVIII rec., tom. 2, n. 16, et decis. 424, n. 14, d. p. XVIII, et decis. 667, num. 18, d. p. XVIII rec., et dec. 605, n. 11, p. II, rec.; Rebuff. in prax. p. 8, sing. in vers. 22

Quatenus litigiosum litis statum. Adden. ad Greg. d. dec. 2, num. 16.

23 Clausula XXI, *Sine praeiudicio, et dummodo tempore datae non sit alteri ius quaesitum, etc.* Prima Clausula praeservat I. Ius illius, in cuius favorem apposita est tam in petitorio quam in possessorio; Rot. post Cenc. de Censib. dec. 250, ante num. 8; Garz. de Benef. p. 5, cap. 5, num. 65; Vivian. in prax. Iurispatr. p. 2, lib. 5, cap. 2, num. 12, in fin. quod ultimum procedit in actu facto ab ipso Iudice. Addend. ad Gregor. XV, dec. 332. Non tamen praeservat illa Clausula parti possessionem, si agitur de actu possessorio spontaneo ipsiusmet partis; cit. Addend. num. 6; Rot. dec. 332. II. Reddit actum conditionalem, si, et quatenus praeiudicium ex actu alicui inferatur; Put. dec. 32, num. 1, lib. 2; Marta d. claus. 157, num. 2, quod tamen non est intelligendum de conditione suspensiva, sed resolutiva, ita ut nempe constito de alterius praeiudicio irritus sit actus; secus si non constet de tali praeiudicio. Addend. cit. ubi Rot. rec. decis. 513, p. I, num. 3. III. Praedicta Clausula censetur posita in omnibus concessionibus, quamvis non sit expressa; Sarnen. in reg. *de Iure quaesito non tollendo,* quaest. 1, in princ. Sed non solet exprimi, nec subintelligitur in litteris Apostolicis, in quibus adest Clausula *vocatis* etc.; Pyr. Corrad. l. cit. c. 14, num. 74, et intelligitur de alio praeiudicio, non de expresso; Rot. decis. 236, num. 3, p. I divers.; Marta loc. cit. claus. 157, num. 3, p. 1.

Altera Clausula, *dummodo tempore datae etc.,* valet de iure valido, de iure pleno, et radicato, reddit gratiam conditionalem, praeservat iura tertii, non tamen ius quaesitum in re, et semper subintelligitur, ut praecedens; Mart. de Claus. p. 1, claus. 25; Ricc. in collect. dec. p. 4, collect. 814, et in praxi rer. for. Eccl. dec. 195, a num. 204; De Rub. in sing. Rotae tom. 2, part. 4, claus. 26 et 301; Barb. de Claus. claus. 44, pag. 403, edit. cit. Sed I. Haec Clausula non suspendit exsecutionem litterarum Apostolicarum; Rot. apud Archil. de Grass. dec. 18; Garz. de Benef. p. 10, c. 1, sub num. 74, circa fin. II. Non praeservat ius ad rem, quod habetur ob expectativam, nam non est considerabile; Gar. loc. cit. p. 4, cap. 3, num. 17 et 18, et p. 10, cap. 1, n. 74, in fin. III. Non operatur, quando addita est alia Clausula *anteferri,* quae derogat cuicunque iuri ad rem, quomodocunque sit quaesitum, cap. pen. de praeb. in 6; Ricc. resol. 188, num. 4.

24 Clausula XXII, *Anteferri.* Haec Clausula I. Liberat gratiam a vitio subreptionis. II. Facit de posteriore priorem. III. Per eam tolluntur omnes reservationes, et exspectativae, tam generales quam speciales. Cardin. Tusch. tom. 1, l. 1 C. conclus. 314, num. 18, non tollit tamen ius *in re,* non retrotrahitur in praeiudicium iuris quaesiti ad rem, demum nihil operatur, nisi is, in cuius favorem concessa est, voluerit anteferri. Mart. de Claus. p. 1, clausul. 21; Vivian. l. cit. n. 102. De hac Clausula vide Mari Anton. variar. resol. lib. 1, res. 9, n. 13; De Rubeis in sing. Rotae tom. 2, p. 4, clausul. 159; Monet. de Commut. ult. volunt. cap. 11, num. 487; Barbos. claus. 8, pag. 358, edit. cit.

Clausula XXIII, *Arbitrio tuo* vel *iudicio tuo.* 25
Important hae Clausulae arbitrium boni viri; De Rubeis in sing. Rotae tom. 2, part. 4, clausul. 176, n. 1, quod est intelligendum, quod faceret ita, ac vellet fieri in rebus suis; Barb. claus. 11, et arbitrium regulari debet iuxta iuris dispositionem; Rot. apud Seraph. decis. 29 et 1429. Sed aliquando importat etiam liberam voluntatem; Mar. Anton. variar. resol. lib. 1, res. 74, num. 8; Maresch. var. res. lib. 1, cap. 12, num. 30; Rot. dec. 426, p. V rec., tom. 2, num. 9. Exsecutor cum hac Clausula potest extraiudicialiter procedere; Rot. dec. 14 et 15, de Dol. et contum. in antiq., et decis. 426, p. V rec., tom. 2, num. 10, et non datur ab ipso appellatio saltem suspensiva; Rot. d. dec. 426, n. 12 et 13.

Clausula XXIV, *Audiat et cognoscat, et iu-* 26
stitiam faciat, aufert rem iudicatam, si S. Pontifici fuit narratum de illa; Bal. in cap. 2 de Offic. deleg.; Ruginel. de Appell. § 6, gloss. 8, num. 12.

Clausula XXV, *Dummodo septem Missae, etc.* 27
in altari privilegiato, etc. Non intelligitur haec Clausula ad literam; unde non vitiatur gratia, si aliquando, sed raro deficiat numerus praescriptus; Dian. mor. p. 9, tract. 2, res. 9.

Clausula XXVI, *Pro iurato,* ex decretis Apo- 28
stolicis habet vim iuramenti; Ciarlin. lib. 1, contr. for. cap. 2, n. 13, et lib. 2, cap. 136, num. 2. Sed non tenetur debitor propter illam ad contractum invalidum; Ciarlin. loc. cit. cap. 2, et cap. 121, num. 17, et violator non fit reus periurii erga Deum; Rot. coram Merlin. dec. 506, n. 49.

Clausula XXVII, *Arbitrio Rotae.* Haec Clau- 29
sula dat facultatem aliquid relaxandi de iure, servata aequitate; Rot. decis. 85, num. 4, et dec. 179, apud Farinac. part. I rec. et decis. 284, num. 5, et dec. 440, num. 8, et decis. 587, num. 1, apud eumdem p. II rec. Vide Ricc. in collect. dec. par. 4, collect. 1604, et collect. 12, 7; De Rub. sing. Rotae tom. 2, p. 4, d. 8, et d. 175, pag. 319; Barb. clausul. 21, p. 362, edit. cit.

Clausula XXVIII, *Conscientiae tuae commit-* 30
timus, oneramus, etc. discretioni tuae, etc. Cum ponitur haec Clausula I. Delegatus non potest subdelegare, nam Pontifex censetur respexisse personae qualitates. II. Iudex debet iudicare iuxta allegata et probata, atque iuxta iuris de-

creta in illis figendo pedes, ut inquit Rot. decis. 94, p. VII rec., num. 48. III. Potest procedere extraiudicialiter in rescriptis gratiae. Demum ab illo datur appellatio devolutiva et suspensiva, quando agitur de gravi praeiudicio; Rot. dec. 156, p. XVIII rec., tom. 1, num. 9, et dec. 325, p. X rec., num. 11; Barb. clausul. 24, et clausul. 13; Mart. de Claus. p. 1, claus. 274; Vivian. in praxi Iurispatr. p. 2, lib. 13, cap. 8, num. 181; Bal. in L. 1, n. 11, C. *Si plures*, etc. et cons. 298, n. 7, l. 1.

31 Clausula XXIX, *Volumus autem, quod si alias Christi fidelibus dictam Ecclesiam visitantibus, etc.*, non reddit nullas indulgentias concessas ab aliis Pontificibus, cum verb. *Concesserimus* est personale; Sanch. de Matrim. lib. 8, disp. 28, sub num. 46; Garz. de Benef. p. 5, c. 1, 650, et indulgentia praeterea deberet esse omnino similis, unde valet indulgentia concessa ab eodem Pontifice in eadem Ecclesia pro diverso Altari; Dian. mor. p. 6, tr. 8, res. 31; Bonacin. de Sacrament. disp. 6, quaest. 1, punct. 7, num. 4, vers. *Quaeritur.*

32 Clausula XXX, *Te a quibusvis excommunicationis, etc. absolventes,* ponitur in omnibus rescriptis Apostolicis tam gratiae quam iustitiae ad tollendas nullitates et inhabilitates, quae ex excommunicatione oriri possunt; et subintelligitur, quando non adest, vel saltem possunt reformari literae, et in illis apponi; Navarr. cons. 28, sub num. 5, de Sentent. excomm. Sed non comprehendit I. Excommunicatum propter haeresim; Garz. de Benef. p. 7, c. 11, a num. 54, seq. II. Contumacem in excommunicatione; Rot. lib. 3, p. 3, dec. 580, in nov. apud Ricc. in prax. clausul. res. 102; Quarant. in Summ. Bullar. verb. *Regula,* etc. III. In excommunicationem incidentem post literarum impetrationem; Pax Iordan. de Re benef. l. 10, lit. 21, num. 22. Vide de hac Clausula Rebuff. in praxi benef. p. 1, de Forma novae provisionis, verb. *Teque absolventes,* et in concordat. in form. *mandati Apostolici,* verb. *Quavis occasione,* et in repet. c. *Postulastis,* de Clerico excommunicato min. nob. 67; Mart. de Claus. part. 1, claus. 47; De Rub. in sing. Rotae tom. 2, p. 5, d. 814.

33 Clausula XXXI, *In tua et tuae familiae praesentia,* apponitur in concessionibus Oratorii privati; et non est adeo stricte sumenda, ut absente domino gratia locum non habeat; Dian. p. 9, tr. 1, res. 2. Nomen familiae comprehendit etiam eos qui extra domum eius sumptibus vitam ducunt; Palaus. tom. 4, tr. 25, disp. un., punct. 6.

34 Clausula XXXII, *Consentientibus dilectis filiis, etc.*, est usitata in Beneplacito Apostolico pro alienatione bonorum Ecclesiae, et requirit ut consensus sit expressus. Ricc. in prax. p. 1, res. 83; Mart. de Claus. p. 1, claus. 3.

35 Clausula XXXIII, *Ut pretium subrogetur in aliud praedium emendum,* ponitur in Beneplacito Apostolico pro alienatione bonorum Ecclesiae ut praecedens, et respicit venditorem tantum; Ricc. loc. cit. p. 1, res. 96; Gratian. lib. 1 disc. for., c. 45, n. 26.

Clausula XXXIV, *Dummodo centum pro Rectore, etc.*, regulariter est conditionalis, et habet vim suspensivam; Pyr. Corrad. in prax. benef. lib. 5, c. 1, n. 30; Rot. dec. 505, p. XVIII rec., tom. 2; Ricc. in prax. pension. res. 376, p. 1, et res. 109, p. 3. Probatio autem exhiberi debet a Pensionario; Rot. p. II in rec. dec. 417; Vivian. loc. cit. num. 714. Plura vide apud Pyrr. Corrad. in prax. benef. de l. 5, c. 1, a n. 31, seq. 36

Clausula XXXV, *Dummodo intrusus non sit,* est similiter conditionalis, sed respicit intrusionem diversam a narrata et expressa; Rot. dec. 569, p. V rec., tom. 2, num. 4; Marta de Claus. p. 1, claus. 38. Quis vero dicatur intrusus, vide Ricc. in prax. p. 2, res. 224. Sed ad effectum subrogationis haec Clausula requirit, ut vera et perfecta sit intrusio, scilicet cum propria auctoritate, vel sine titulo eius, qui potest conferre, capitur possessio; Rot. in decis. 124, p. XI rec., n. 10 et 11; Lotter. de Re benef. lib. 2, quaest. 20, n. 82; Garz. de Benef. p. 11, c. 10, num. 266. Vide Sarnen. super regul. de trienn. quaest. 47, num. 3, in fin. Et intrusus non dicitur, nisi qui capta possessione percepit etiam fructus; Gigas de Intrus. n. 70 ad 77; Rot. dec. 405, p. XIII rec., n. 14. 37

Clausula XXXVI, *Habita, vel non habita possessione,* est usu frequens in reservatione pensionis, et non extenditur ultra biennium, vel triennium, si lis non est calumniosa, et si titularis succumbit bona fide; Ricc. in prax. claus. p. 3, res. 107; Vivian. loc. cit. n. 210; Barbos. de Claus. claus. 63. 38

Clausula XXXVII, *Quam, et quas, etc.* sic extenditur: *Necnon quam, et quas idem orator habet et monet, habereque et monere vult, et intendit contra adversarios, omnesque alios praemissorum occasione sua communiter vel divisim interesse putantes in exsecutione praesentium nominandos et cognominandos;* Marches. de Commiss. p. 1, pag. 200, num. 56, non restringit Iurisdictionem ad expressa tantum, sed censetur deductum omne ius; Rub. claus. 596, num. 8; Rota apud Maresc. l. 1 var. res. c. 20, num. 1. Committitur per illam totum negotium, et tunc, si appellatum non fuit, potest procedi ut in prima instantia. Sed haec non procedunt cum addita est Clausula restrictiva *de, et super praemissis.* De hac Clausula vide Mart. de Clausul. 1, d. 120; De Rubeis in sing. Rotae tom. 2, p. 4, cl. 596. 39

Clausula XXXVIII, *Summarie, simpliciter, sine strepitu, sine figura iudicii, sola veritate inspecta, et de plano.* Clausula *summarie,* tollit 40

iuris solemnitates, sed non probationes, et alia, quae sunt de substantia; Mart. de Clausul. p. 1, claus. 180; Gratian. disc. for. c. 569, a n. 30. Unde non tollit citationem, defensionem, nec iuramentum calumniae; Gabr. de citat. concl. 1, num. 36, et seq.; Pelleg. in pract. civil. p. 2, sect. 2, subsect. 1, intersec. un. vers. *quarto limit.* Averte, quod haec Clausula non potest apponi, nisi a Principe superiorem non cognoscente, ut est Papa; Pelleg. loc. cit. num. 9; Felin. in c. 1, § 1, col. 1, num. 2, vers. *Legatus non committit.* de Rescrip. Alia Clausula *simpliciter* dat iudici facultatem audiendi partes in occulto, non potest per illam allegari suspectus, et non datur tempus ad quaerendos advocatos; Scacc. de Iudic. l. 1, c. 53. Idem operatur Clausula *sine strepitu et figura Iudicii;* Pelleg. l. cit. et n. 19. Sed Clausula *sola veritate inspecta* dat etiam potestatem pronuntiandi super non petitis; Marant. in Specul. p. 4, dist. 9, et idem dicendum de aliis Clausulis *manu regia,* et *de plano.* Sed cum sunt simul positae, omnes habent istos effectus; Pelleg. loc. cit.; Marant. in Specul. p. 3, dist. 9, num. 32. Sed iudex, si vult, potest observare iuris solemnitates text. in cap. *Novit.* de Iud. ubi innoc. circa princ.; Felin. in cap. *Cum dilecta,* col. 14, vers. *Ampliatione,* de resc.; Bal. in L. *Nulla* circa fin. ff. de Legib., et in L. *Testamentum* not. 3 C. de Testament.

1 Clausula XXXIX, *Si per diligentem examinationem idoneum repereris, etc.,* non operatur causae cognitionem iudicialem; Mart. de Clausula 171; Garz. de Benef. p. 6, c. 2, n. 231; Barbos. claus. 98, et idem potest dici de Clausula *si inveneris,* vel *repereris,* nisi dirigatur ad personam Iudicis; Vivian. loc. cit. p. 2, lib. 13, cap. 8, num. 19. Cum ponitur in dimissorialibus Clausula *si per diligentem,* etc. ad Ordines suscipiendos, non requirit solum doctrinae idoneitatem, sed etiam natalium, aetatis et morum iuxta Conc. Trid. sess. 23, c. 5, de Reform. et est conditionalis, sed Episcopus, si aliter noverit subiecti idoneitatem, potest omittere examen; Pyr. Corrad. in prax. disp. Apost. lib. 4, cap. 7, num. 1 et 9. Admonendum demum, quod in mandatis de providendo de Parochialibus, est similiter conditionalis, sed non potest omitti examen, licet fuisset factum ad omnes Parochiales generatim. Pyr. Corrad. in prax. benef. l. 3, c. 14 et 15; Garz. de Benef. p. 6, cap. 2, n. 253; Gonz. super reg. 8, gloss. 4, n. 89, 96, seq.

2 Clausula XL, *Contradictores compescendo,* dicitur de contradictoribus de facto, non de iure; cap. *Is cui,* de Praeb. in 6; Marta de Claus. p. 1, claus. 21; Barb. claus. 5.

3 Clausula XLI, *Prout iuris et de iure,* est conditionalis, ac omnia quae praecedunt, secundum ius sunt regulanda; c. *Causam quae,* de Reser.; Mart. loc. cit. claus. 112.

Clausula XLII, *Perinde valere,* revalidat et confirmat gratiam et facit, ut valeat a die concessionis primae gratiae, nisi id foret in praeiudicium tertii; Put. p. 2, dec. 190; Menoch. de Arbitr. l. 2, cas. 185, sed est irrita subito ac cessat causa, vel principalis dispositio; Mart. loc. cit. claus. 321; Barb. claus. 56. 44

Clausula XLIII, *Non aliter, alias, nec alio modo, etc.,* strictam inducit obligationem servandi omnia praescripta, et est conditionalis, ita ut nullus sit actus, si illa exacte non servetur; Rot. decis. 252, d. p. XVIII rec.; Gratian. cons. 138, num. 13, lib. 1, alia Rot. decis. 269, p. II rec., tom. 1, num. 17. Vide de hac Clausula Barb. clausul. 81, pag. 439, edit. Lugdun. 1650; Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1, lit. C, concl. 311; Ricc. in collect. decis. collect. 526 et 868; De Rub. in sing. Rotae t. 2, part. 4, claus. 48 et 492. 45

Clausula XLIV, *Pro expressis habentes.* De hac Clausula diximus in aliis Clausulis *quorum tenores,* et *supplentes;* nam stat pro expressione speciali et individua omnium qualitatum et conditionum, quae essent exprimendae; Mart. de Claus. claus. 101; Ricc. collect. decis. p. 4, collect. 949; Theod. de Rub. in sing. Rotae tom. 2, p. 4, claus. 553. Vide Barb. claus. 102, pag. 468, edit. cit. 46

Clausula XLV, *Non obstantibus, etc.,* tollit illa omnia, quae gratiae exitui obstant, etiam privilegia clausa, vel non, in corpore iuris; Gratian. disc. for. c. 421, num. 15, et c. 458, num. 6. Sed I. Non tollit statuta particularia; Rot. decis. 114, num. 28, p. IX rec., tom. 1. II. Non operatur in praeiudicium tertii; Maresc. l. 2 var. res., c. 40, num. 22, 23 et 24, ubi Rot. L. *Decurionibus,* C. De Silen. 11, Ius in L. *Postquam* lit. num. 11, C. De pact. III. Non aufert obstacula personalia; Vivian. in prax. Iurisp. l. 13, c. 8, n. 156. IV. Nec dispositiones firmatas consensu partium. Idem ibid. V. Similiter nec ius quaesitum Laico ex dotatione vel fundatione, et hoc etiam, si addita est Clausula *motu proprio.* VI. Non derogat Regulis Cancellariae, nec Conciliis generalibus; Maresc. l. 2 var. res., c. 40, n. 14 et 16; Felin. in c. 1, num. 23 eod. Adverte tamen I. Quod si gratia sit irrita, invalidatur etiam Clausula; Vivian. l. cit. num. 163; Maresc. loc. cit. II. Quod per istam Clausulam non inducitur dispensatio; text. in cap. *Non potest* in fin. et ibi gloss.; Rot. Rom. p. IX, rec. tom. 1, num. 106; Barb. de Claus. clausul. 82, pag. 441 et seq. edit. cit. De vi et effectu huius Clausulae ultra cit. vide Rebuff. in prax. tit. de Form. novae provis. verb. *Non obstantibus;* Mart. de Claus. pag. 1, claus. 79; Gonzal. ad reg. 8 Cancell. gloss. 9, § 1, n. 57; Cardin. Tusch. practic. concl. tom. 1, lit. C, concl. 349, cum seq.; De Rub. in singul. Rotae, tom. 2, p. 4, clausul. 49 et 496; Rot. 47

apud Paul. de Rub. dec. 333, n. 4, tom. 2 divers.

48 Clausula XLVI, *Decretum irritans*. Haec Clausula I. Invalidat collationem Ordinarii, ita ut non valeat actus, quamvis gestus de partium consensu; cap. *Statum*, de Rescrip. in 5 et ibi gloss. in verb. *Committatur*, et cap. *Dispendia* eod. II. Inficit possessionem et titulum; Gabr. de Claus. concl. 3, num. 50, ubi Rota in nov. decision. 16, et propterea nullum remedium possessionum valet; Pyr. Corrad. in prax. benef. lib. 2, tit. 15, n. 175, et irritum omnino est iudicium tam in possessorio, quam in petitorio, et id praecipue si adest Clausula *sublata*, at non irritat actum iam perfectum ante dicti decreti emanationem; Maresc. lib. 2 var. res., cap. 38, n. 15. III. Ligat etiam ignorantes, sed non respectu poenae; cap. 1, verb. *Adiiciebatur insuper*, de concess. praeb. et cap. *Quondam*, vers. *Prima enim collatio*, de Praebendis in 6, et cap. *Dudum*, vers. *Et quod decretum nostrum*, eod. et cap. *Si beneficia;* Felin. in cap. *Cognoscentes*, col. 5, vers. *Quanto limita*, et in cap. fin. col. 12, vers. *Fuit singulare dictum* de Constit. et ligat ignorantes, licet in eorum favore fiat dispositio; Gabr. de Claus. concl. 3, num. 50. IV. Demum generaliter irritat haec Clausula quidquid operatur contra dispositionem vel gratiam, in qua apposita fuit; cap. *Si postquam*, de Elect. in 6; Sarnen. in reg. de Trienn. quaest. 46, n. 2, et in reg. de Annal. quaest. 4, num. 3. Sed ut haec Clausula possit sortiri suum effectum, debet prius cognosci, an dispositio possit habere locum, ita ut in dubio possessor sit manutenendus; Garz. de Benef. p. 5, num. 430; Rot. decis. 48, p. rec. tom. 1, num. 5. De vi et effectibus huius Clausulae vide Ricc. in collect. decis. p. 4, collect. 1302; Rot. decis. 241, num. 9, part. I rec., decis. 516, num. 6, decis. 570, n. et 7, decis. 613, n. 3; Gonzal. ad reg. 8 Cancell. gloss. ult. n. 11; De Rubeis sing. Rotae tom. 2, p. 4, d. 20, et 267.

49 Clausula XLVII, *Districtius inhibentes*, nisi adsit praecedens Clausula, prohibet tantum actum contrarium; Vivian. in prax. iurispatr. l. 13, cap. 8, n. 183.

50 Clausula XLVIII, *Derogatoria*, cum Clausula *quorum tenores* irritat omnes dispositiones contrarias, ac si nominatim essent expressae; L. *Omnes* C. De praescr. 30 annor. ubi: *tamquam per hanc legem specialiter, et nominatim fuissent enumeratae;* Maresc. lib. 2 var. res., cap. 40, num. 1, non autem tolli, partium conventiones; Ferret. cons. 319, n. 2, vol. 2, apud Vivian. loc. cit. num. 188. Et sufficit dispositio generalis cum Clausula *quorum tenores*, si dispositio, cui derogatur, habeat Clausulas praegnantes cum derogatoriis derogatoriarum ad dispositiones sequentes; Gab. de Claus. concl. 5, num. 14; Sarnen. ad prooem. regul. quaest. 6, num. 7, et ad reg. de trien. quaest. 17, num. 5. Sed non derogat constitutionibus antecedentibus nisi quoad ea quae sunt contraria; Mart. p. 1, cl. 261, et non tollit privilegia concessa ad publicam utilitatem; Gab. de Claus. cond. 5; Vivian. loc. cit. n. 189; Mart. de Claus. p. 4, claus. 14; Gonzal. ad regul. Cancel. glos. 36, num. 3; Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 2, lit. C., conclus. 346; De Rub. in sing. Rotae tom. 2, p. 4, claus. 21 et 277; Rota apud Paul. de Rub. dec. 333, num. 5, tom. 2 divers.

Clausula XLIX, *Circa, vel circiter, et ipso facto, ipsoque iure, de iure et de facto*. Prima, si agitur de aetate, intelligitur de quinque, vel sex mensibus; Vivian. l. cit. n. 204; Maresc. lib. 2 var. res., cap. 40, num. 5, et generatim intelligitur de modico tempore; Barb. de Diction. dict. 132. Si agitur de coadiutoria sumitur pro semestre; Garz. de Benef. p. 11, c. 3, § 1, num. 49. Idem intellige de resignationibus; idem ibid. arg. text. in L. *Non tantum* ff. de Excusat.; Rebuff. in L. *Caeterorum* ff. de V. S. in fine.

Clausulae *ipso facto et ipso iure* idem sonant; Vivian. l. cit. n. 216; Rebuff. in prax. p. 3, de Mod. amitt. benef. num. 1, cap. 2, ut Cler. vel Monac. in 6, L. *Quisquis* C. ad L. Iul. Maiest., c. *Cum secund.* de Haeret. in 6. Tertia dat delegato facultatem procedendi etiam in diebus feriatis *ob necessitatem hominum;* arbitratori etiam in feriatis *ad honorem Dei*, et facit, quod uterque possit procedere sine citatione; Mart. loc. cit. claus. 257, quod intellige iuxta dicta in claus. 38.

Clausula L, *Sine vitio spolii, et salvo iure*. Prima denegat spoliato facultatem agendi pro spolio, sed nisi adsit alia Clausula *sine vitio attentatorum*, non excusat a capta possessione lite pendente, vel ab alio attentato. Verall. dec. 151, p. 3; Vivian. l. cit. num. 238. Secunda vero praeservat ius, et est modificativa illius, cui apponitur. Mart. l. cit. claus. 355; Vivian. l. cit. num. 345.

Clausula LI, *In omnibus et per omnia*. Haec Clausula I. Facit ob suam universalitatem, ut comprehendantur, quae alias non comprehenderentur; II. Extendit mandatum ad rem subrogatam; III. Valet pro speciali specificatione. Adverte tamen, quod non comprehendit insolita, non operatur ultra mentem, nec habet vim pro reservatis Pontifici. Vide Barb. clausul. 67, pag. 424, edit. cit.; Marta de claus. par. 1, clausul. 62, et par. 3, clausul. 42; Card. Tusch. pract. conc. tom. 1, lit. C, conclus. 354; Vivian. in prax. iurispatr. lib. 3, c. 8, num. 343.

De his et aliis Clausulis videre potes, si plura cupis, Barb. Tract. de Clausul. usufrequent.; Ricc. in collect. decis. et in praxi rerum

fori Eccles.; Ioan. Bapt. Rigant. Comment. in Regul. Cancellariae passim; Begnud. Bibl. Iuris, tom. 1, verb. *Claus.*; Reiffenstuel. tract. de Reg. Iuris, tom. 1, t. 2, 3, 4, 29; tom. 2, tit. 3, 18, 19, 27, 30, et in aliis tomis passim ac in Appendice de Dispensat. sup. Impedim. matrimon. tom. 4, ubi multa reperies.

CLAUSURA

Summarium.

1. Clausura monasteriorum quorumcumque virorum regularium asseritur. - 2. Revocantur quaecumque indulta et privilegia admittendi foeminas intra Clausuram conventuum quacumque de causa. - 3. Prohibetur quibuscumque sub poena nullitatis, et sub ecclesiasticis censuris, ne facultates ingrediendi Clausuram conventuum religiosorum foeminis ullo modo concedant. - 4. Clausura monialium constabilitur. - 5. Constitutiones apostolicae et conciliares innovantur super Clausura monialium. - 6. Ordo praescribitur pro introductione mulierum in monasteria. - 7. Clausuram monialium violantes ad malum finem quando Card. Maior Poenitentiarius possit absolvere. - 8. Episcopo licitum est ad impartiendam benedictionem moniali in mortis articulo constitutae monasterium ingredi. - 9. Sub qua conditione. - 10. Moniales post professionem, neque etiam ad breve tempus exire possunt e monasterio, nisi causae quaedam occurrant, quae assignantur. - 11. In consecratione tamen exire debent e Clausura, et ingredi Ecclesiam. - 12. Occasione consecrationis monialium non licet episcopo ingredi in Clausuram, nec multo magis aliis quibuscumque. - 13. Violantes Clausuram monialium ad malum finem incurrunt excommunicationem reservatam, sicuti etiam admittentes huiusmodi violatores. - 14. Clausura monialium vigore Concilii Trident. Episcopi curae subiicitur. - 15. Huius Clausurae modus et effectus. - 16. Causae ex quibus Pius V egressum e Clausura permitti voluit. - 17. Assignantur aliae causae. - 18. Alter effectus est prohibitus quarumcumque personarum extranearum ad moniales accessus. - 19. Ita ut nullus earum monasteria intrare possit sine licentia in scriptis obtenta. - 20. Dare autem debet Episcopus huiusmodi licentiam in casibus necessariis. - 21. Quonam modo haec necessitas a Tridentino requisita recepta sit. - 22. Casus necessarii intelliguntur respectu monasteriorum. - 23. Pleraeque synodi statuerunt, ne cappellanus, seu alius sacerdos quidem ingrediatur eam Ecclesiae partem, ubi moniales psallant. - 24. Neque in vestitionum aut professionum solemnitatibus licitus esse potest ingressus ad moniales. - 25. Excipiuntur tamen a prohibitione ingressus personae necessariae, quum id necessitas exigat. - 26. Episcopus potest prohibere, ne quis sine sua, aut commissarii sui licentia ad monasteria monialium etiam colloquendi causa accedat. - 27. Alia ad rem. *Remissive.*

Clausura Monasteriorum quorumcumque virorum Regularium asseritur, sublata quibuslibet dispensandi facultate; Benedict. XIV, tom. 1, Constit. 30, incip. *Regularis disciplinae*. Revocat quaecumque Indulta, et privilegia admittendi foeminas intra Clausuram Conventuum quacumque de causa etiam devotionis, associandi processiones, et Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum. Idem ibid. § 4. Prohibet quibuscumque etiam, etiam Cardinalibus, sive singulis, sive eorumdem Cardinalium Congregationibus sub poena nullitatis et sub Ecclesiasticis Censuris Papae (excepto mortis articulo) reservatis, ne facultates et licentias ingrediendi Clausuram Conventuum Religiosorum foeminis ullo modo concedant. Idem ibid. § 4 et 5. Vide verb. *Conventus* art. 3, n. 36, ubi alia necessaria ad rem.

Clausura Monialium constabilitur ab eodem Pontifice Constitut. 21, incip. *Cum Sacrarum*, in qua Monialibus in Portugalliae, et Algarbiorum Monasteriis rigorosam Clausuram professis, et extra illam degentibus, iniungitur reditus ad claustra et egressus in posterum prohibetur; sublata quibuscumque facultate in posterum indulgendi egressum e Monasteriis. Et Constitut. 40, incip. *Salutare*, in qua universaliter de Clausura Monialium confirmantur sanctiones Ecclesiasticae antea editae, ac revocantur facultates extraordinariae permittendi ingressum, et egressum e Monasteriis; et prohibetur quibuscumque, etiam Cardinalibus, sive singulis, sive eorumdem Cardinalium Congregationibus, ne facultates et licentias ingrediendi Clausuram Monialium ullo modo concedant sub poenis nullitatis, et sub Ecclesiasticis Censuris Papae (excepto articulo mortis) reservatis. Vide verb. *Monialis*, art. 3, num. 99, ubi alia necessaria ad rem. Insuper super Monialium Clausura Constitutiones Apostolicae, et Conciliares innovantur, et Ordo praescribitur pro introductione mulierum in Monasteria, ab eodem Pontifice, tom. 2, Constitut. 26, incip. *Per binas*, de quibus sub verb. *Educandae et famulae*. 5 6

Clausuram Monialium violantes ad malum finem quicumque sint, comprehensis etiam ipsis Monialibus in casibus publicis, non potest Card. Maior Poenitentiarius absolvere, nec mandare absolvi, nisi pro ipsis Episcopi seu Ordinarii supplicaverint, et casus in Sacra Congregatione Episcoporum et Regularium deducti non fuerint. Idem Constitut. 95, incip. *Pastor bonus* § 38. 7

Episcopo licitum est ad impartiendam benedictionem Moniali in mortis articulo constitutae Monasterium intrare. Idem tom. 2, Constitut. 34, incip. *Pia Mater*. Sed ad hunc effectum intra Monasterii septa sese conferens, comites habere debet ordinarium Confessarium dicti Monasterii, aliumque Sacerdotem ipsius arbitrio eligendum. Idem ibid. 8 9

Moniales post Professionem, neque etiam ad breve tempus exire possunt e Monasterio, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda. Causae autem sunt ex Extrav. Pii V incip. *Decori*, incendium, lepra, et epidemia. Inst. Eccl. 85, § 14. 10

11 In consecratione tamen ex praescripto Pontificalis Romani exire debent e Clausura, et ingredi in Ecclesiam senioribus matronis eas comitantibus, et statim ad Clausuram redire. Ibid. § 30.

12 Denique occasione consecrationis earumdem Monialium non licet Episcopo ingredi in Clausuram, nec multo magis licet id agere Magistro caeremoniarum, et consanguineis consecrandarum virginum, ita ex eodem decreto; ibid. § 21.

13 Violantes Clausuram Monialium ad malum finem, non tamen praetextu facultatum obtentarum, non evitant excommunicationem reservatam Pontifici, quam etiam incurrunt admittentes huiusmodi violatores, neque excusantur ex contraria consuetudine, etiam post Concilium introducta. Ita ex alio Decreto Sac. Cong. ibid. § 26.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

14 Clausura Monialium vigore Concilii Tridentini Episcopi curae subiicitur, ita ut in cuiusque Ordinis Moniales, etiam eas quae a Regularibus reguntur et alias sunt exemptae, is solus auctoritatem habeat in his, quae Clausuram concernunt; uti etiam expressit Pius V in Bulla *Cura Pastoralis*.

15 Huius Clausurae modus et effectus est, ut Monialibus post professionem egredi non liceat Monasterii sui Claustra, sive interiora septa, etiam ad breve tempus, quocumque praetextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda, indultis quibuscumque et privilegiis non obstantibus, uti loquitur Concilium Tridentinum.

16 Licet Synodus Tridentina non expresserit quae sit ad id censenda iusta Causa, eamque Episcopi iudicio permisisse videatur; tamen Pius V nullo alio praetextu egressum permitti voluit, nisi ex causa magni incendii, vel infirmitatis leprae aut epidemiae.

17 Credit nihilominus Barbosa post alios ab ipso citatos, quod non obstante restrictione Pii V Moniales possint exire e Monasterio etiam ex aliis causis in ipsa Pii V Bulla nominatim non expressis: verb. gr. tempore belli, quum periculum imminet invasionis a militibus, multaque incommoda sustinendi, nisi se in locum tutum recipiant.

18 Alter effectus Clausurae Monialium est, prohibitus quarumcumque personarum extranearum ad Moniales accessus.

Ita ut nullus Monasteria Monialium intrare possit sine licentia in scriptis obtenta; quemadmodum decretum fuit a Synodo Tridentina.

Dare autem Episcopum debere in casibus necessariis huiusmodi licentiam, patet ex eodem Decreto.

Haec autem necessitas ingrediendi a Tridentino requisita sic recepta est, ut etiam ipsi Praelati tam Saeculares quam Regulares, quibus cura et regimen Monasteriorum incumbit, auctoritate sibi ex officio attributa uti non possint, nisi in casibus necessariis: qua facultate si forte uti aliquando contigerit, a paucis iisque senioribus ac religiosis personis comitati ipsi Monasteria ingredi studeant; quemadmodum praescripsisse videtur Gregorius XIII in Bulla quae incipit, *Dubiis*.

Casus necessarii, quibus Episcopis licet ingressum personarum saecularium permittere, intelliguntur respectu Monasterii, non autem respectu ingredientis; uti saepius declarasse Sacram Congregationem testatur. Fagnanus ad cap. *Quum Virum*, tit. de Regularibus n. 20.

Clausuram Monialium ita servari iusserunt pleraeque Synodi, ut nec Praefectum Monialium, sive Cappellanum, aut alium Sacerdotem ingredi patiantur eam Ecclesiae partem, ubi ipsae psallunt, ne quidem praetextu ibidem celebrandi vel concionandi.

Neque in vestitionum aut professionum solemnitatibus licitus esse potest ingressus ad Moniales, et id tam viris quam mulieribus etiam illustribus; sed omnes per cancellos ipsis colloqui debent.

Excipiuntur tamen, quum id necessitas exigat, personae necessariae utpote Confessarius, quum ad aegrotantium Monialium, quae ad Confessionale accedere non possunt, Confessiones audiendas, aut Sanctissimum Eucharistiae vel Extremae Unctionis Sacramentum ipsis deferendum et similia caritatis officia iisdem aegrotis impertienda, erit admittendus; item Medicus, Chirurgus, Baiulus vini aut cerevisiae faber, et similes personae, quas omnes duae antiquiores Sanctimoniales semper comitari tenentur.

Episcopum posse prohibere, ne quis sine sua aut Commissarii sui licentia ad Monasteria Monialium etiam colloquendi causa accedat, docet Fagnanus ad cap. *Quantum*, tit. de Privilegiis num. 11.

Alia ad rem, vide verb. *Conventus*, art. 3, et verb. *Moniales*, art. 3.

CLAVI CRUCIFIXIONIS CHRISTI

Summarium.

1. Clavis tribus an quatuor fuerit Christus affixus Cruci. - 2. Tribus solummodo Clavis Christum fuisse crucifixum, unde invaluit opinio. - 3. Sententia probabilior tenet quod quatuor et non tribus fuerit Iesus Christus cruci affixus. - 4. Afferuntur auctoritates.

1 Clavis tribus an quatuor fuerit Christus affixus Cruci non parva est inter doctores controversia. Tribus solummodo Clavis fuisse Christum crucifixum, iam invaluit opinio, quod

Pictores tribus Clavis tantummodo Christum Cruci affixum hoc tempore pingant. Ast cum ex Sacra Scriptura tum prophetica, tum Evangelica habeatur expresse, nullum ex Christi corpore os fractum fuisse, aut comminutum, nec facile percipi possit, quod non fuisset aliquod os fractum, si tribus solum Clavis fuisset Christus Crucifixus, utrumque pedem alterum alteri impositum uno solo Clavo longiori et crassiori traiiciendo, probabilius videtur dicendum, quod quatuor, et non tribus solum Clavis fuerit Christus Cruci affixus. Sic tenent Gregorius Turonensis de Gloria Mart. lib. 1, cap. 6, dicens quod Clavi Dominici quatuor fuerint, scilicet: *Duo sunt affixi in plantis, et duo in palmis.* Summus Pontifex Innocentius III Serm. de uno Martyre, ibi: *Fuerunt clavi quatuor, quibus manus crucifixae sunt, et pedes affixi;* Ajala in opere *Pictor Christianus*, lib. 3, cap. 17, num. 9 et seq. ubi cum pluribus aliis id asserit; Bellarminus de Septem Christi verbis, in prooemio; Rocca de Partic. Crucis, tom. 1, pag. 261, veteres omnes refert imagines Christi quatuor Clavis crucifixi, Iustus Fontaninus Archiep. Ancyranus Dissertat. de Corona Ferrea expresse dicit, quod opinio de quatuor Clavis est vetustior, ac propterea digna, ut eam omnes sequantur. Hanc de facto sequuntur Card. Gottus, Serrj, Sandinus, Gretserus, Lambertinus Benedictus XIV de Festis D. N. I. C. n. 279, ipsos allegans, et plura erudite suo more adducens; sicque alii plures, et Graeci passim quatuor assignant, singulos singulis manibus ac pedibus Crucifixi.

CLERICUS

PARTITIO ARGUMENTI

CLERICUS: 1. quoad ea quae concernunt illius nomen, habitum et tonsuram; 2. quoad privilegium Fori et Canonis; 3. quoad negotia saecularia; 4. quoad habitationem cum mulieribus, et quoad choreas, larvas, comoedias et alia spectacula publica; 5. quoad ludos, cauponas vel tabernas, crapulam et ebrietatem; 6. quoad arma et venationem; 7. quoad immunitatem et exemptionem; 8. quoad obedientiam et subiectionem Episcopo.

Articulus I. *Quoad ea quae concernunt Clerici nomen, habitum et tonsuram.*

Summarium. 1. Clerici nomen unde veniat. - 2. Ideo dicuntur Clerici, quia sunt de sorte Domini, et Domini partem habent. - 3. Clerici describuntur. - 4. Clericorum nomen bifariam potest sumi; scilicet large, seu generaliter, et stricte seu specialiter, magisque proprie. - 5. Clericorum nomine large, seu generaliter capto, in materia favorabili, veniunt omnes omnino Clerici, sive sint primae tonsurae. - 6. Sive in minoribus, et maioribus ordinibus sint constituti. - 7. Sive etiam sint Canonici Ecclesiarum cathedralium, et collegiatarum. - 8. Sive sint in quacumque dignitate constituti, etiamsi sint episcopi. - 9. Sive etiam sint Cardinales. - 10. Imo in materia favorabili veniunt etiam monachi, quinimo et moniales. - 11. Et quantum ad hoc etiam conversi, et conversae. - 12. Etiam novitii, et novitiae. - 13. Tertiarii, et tertiariae mendicantium in congregatione, et communitate viventes. - 14. Item moniales tertiariae in propriis domibus viventes, virginalem, et caelibem vitam ducentes ex voto castitatis de Ordinarii licentia emisso. - 15. Item eremitae habitum eremiticum ex legitima facultate deferentes, et sub speciali obedientia episcopi, vel alterius praelati alicui Ecclesiae, vel eremitorio in communitate, vel separatim deservientes. - 16. Item omnes illi, qui assumpto habitu religioso monialium servituti sunt addicti, et pro illis eleemosynas quaerunt, et prope monasterium, earum more degunt. - 17. Sic etiam laici, qui habitu clericali incedunt, et inserviunt congregationi presbyterorum, qui collegialiter sub certo Superiore modo religioso vivunt. - 18. Item equites Sancti Ioannis Hierosolymitani, vulgo dicti *Cavalieri di Malta*. - 19. Clericorum nomine stricte, seu specialiter in materia odiosa, veniunt dumtaxat soli inferiores clerici saeculares; non autem Canonici, Abbates, aliique in dignitate ecclesiastica constituti; nisi secus exprimatur, vel aliunde de opposito constet. - 20. Sic nomine clericorum in odiosis non veniunt Episcopi, eorumque superiores; et multo minus S. R. E. Cardinales. - 21. Nec veniunt Canonici, aliique in dignitate ecclesiastica constituti. - 22. Nec etiam nomine clericorum in odiosis veniunt monachi, seu regulares utriusque sexus, nisi istud exprimatur, vel ex subiecta materia, aliisque circumstantiis secus appareat. - 23. Habitum, et tonsuram clericalem gerere tenentur clerici in sacris ordinibus constituti, et etiam clerici inferiores, si beneficium ecclesiasticum habeant. - 24. Imo clerici in sacris, seu beneficiati habitum ordini et dignitati convenientem non deferentes, subiiciuntur gravissimis poenis, quae assignantur; ad n. 25. - 26. Clerici vero in prima tonsura, aut etiam in minoribus ordinibus constituti, et beneficia ecclesiastica, seu ius ad illa nondum habentes, non tenentur deferre habitum, et tonsuram clericalem, nisi causative, quatenus velint gaudere privilegiis clericalibus. - 27. Clerici in prima tonsura, aut etiam in minoribus ordinibus constituti, non gaudent privilegio fori, nisi habeant aliquam ex tribus illis conditionibus, quas requirit Concilium Tridentinum, et quae hic assignantur. - 28. Sufficit autem quaelibet trium conditionum a Concilio Tridentino praescriptarum, ut Clerici tonsura clericali insigniti, vel etiam in minoribus ordinibus constituti, privilegio fori gaudeant. - 29. Qualitas, et forma habitus clericalis, licet in iure communi non reperiatur in omnibus, et per omnia determinata, et stabilita, habentur tamen tum in iure communi, tum in Conciliis, tum in constitutionibus Pontificiis varia praescripta circa habitum clericorum. - 30. In primis enim praescribitur; ne clerici utantur vestibus saecularibus sub poena excommunicationis. - 31. Secundo praescribitur, ut clerici pannis rubris, aut viridibus, nec non manicis, aut sotularibus consutitiis, frenis, sellis pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus non utantur. - 32. Tertio praescribitur, ut clerici fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri, vel argenti ornatum habentes, sed nec annulos, nisi quibus competat ex officio dignitatis. - 33. Quarto praescribitur, quod clerici non utantur publice veste virgata, vel partita, nisi rationabilis causa subsit; et quid per talem vestem intelligatur. - 34. Quinto praescribitur, ut vestimenta etiam, vel calceamenta clericis, nisi, quae religionem deceant, uti, aut habere non liceat. - 35. Sexto praescribitur, ut clausa deferant desuper indumenta, nimia brevitate, vel longitudine non notanda. - 36. Septimo iubentur clerici secundum Aaron talarem vestem

induere. - 37. Per talarem vestem, quid intelligatur; ad n. 38. - 39. De primo ad ultimum vestes clericorum debent sic suo statui esse decentes, ut non sint pomposae, aut vanam iactantiam, vel superfluitatem redolentes. - 40. Unde Concilium Tridentinum expresse statuit, quod oportet clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre. - 41. Caveant igitur clerici, ne nimio cultu in vestitu utantur; scientes quae detestando eorum culpam scribunt Sancti Patres; ad n. 43. - 44. Laudabilis tamen est decor, et competens vestium ornamentum iuxta qualitatem, et dignitatem personarum: dummodo in his redoleat clericalis modestia, et caveatur excessus. - 45. Tonsura ecclesiastica secundum divum Isidorum originem sumpsit a Nazaraeis. - 46. Secundum alios originem sumpsit ex quodam facto in sancto Petro Apostolo successo; quod hic refertur; ad n. 47. - 48. Tonsura ecclesiastica fuit in usu usque de tempore Apostolorum. - 49. Reprobatur Calvinus aliter sentiens. - 50. Tonsura clericalis antiquitus fiebat raso desuper capite in modum sphaerae, et inferius quoque, ita ut patentibus auribus, sola capillorum corona circa caput remaneret. - 51. Progressu tamen temporis introductum fuit, atque hodie ab Ecclesia generaliter receptum, ut dicta corona capillorum a monachis aliisque regularibus, nec non a Romano Pontifice retenta, reliqui Clerici saeculares loco eiusdem coronae solummodo circulum aliquem modicum in superiori parte capitis abrasum gerant. - 52. Corona, et tonsura debet esse congruens cuiuslibet statui, et ordini; ad n. 53. - 54. Huius tonsurae, seu coronae mystica significatio declaratur. - 55. Clerici in sacris, vel beneficiati, licet in prima tonsura, aut etiam in minoribus ordinibus constituti, si per longum tempus tonsuram, et habitum clericalem non deferant, et comam sine causa nutriant, peccant mortaliter, et subiacent gravissimis poenis, nec non excommunicationi; ad n. 58. - 59. Dantur tamen plures casus, in quibus habetur iusta causa non deferendi habitum, et tonsuram. Primo igitur nullam incurrit culpam, et poenam clericus incedens absque habitu, et tonsura clericali, quando id facit ex causa iusti timoris. - 60. Secundo nullam incurrit culpam, et poenam, qui non defert tonsuram propter infirmitatem, vel non defert habitum proprio ordini congruentem ratione magnae paupertatis. - 61. Tertio nullam incurrit culpam, et poenam, qui domi suae, atque in occulto habitum clericalem dimittit. - 62. Quarto nullam incurrit culpam, et poenam Clericus itinerans, vel peregrinans, qui in itinere brevioribus utitur vestibus. - 63. Quinto excusatur Clericus, qui semel habitum dimittit. - 64. Clericorum delectus et regimen episcopis summopere commendatur. - 65. Clerici operam dare debent instruendis fidelibus in doctrina christiana. - 66. Clerici antequam ordinentur in sacris, studium saltem theologiae moralis praemittere tenentur. - 67. Sacerdotum penuria non satis est causae, ut Clerici illiterati ad sacros ordines promoveantur. - 68. Clerici ordinandi in sacris cogendi sunt ad praemittenda exercitia spiritualia decem dierum. - 69, 70. An Episcopus possit praecipere ut Clerici minoribus ordinibus initiati, vel etiam maioribus, ad sacros ordines ascendant. - 71, 72. Christiani vel Clerici sunt, vel laici. - 73, 74. Clerici pro duplici functionum genere sunt duplicis generis. - 75. Gradus Clericorum diversi vocantur ordines. - 76-78. Primis saeculis Clerici a laicis nec capillis, nec vestibus fuerunt distincti. - 79-81. Tonsura an data fuerit separatim ab omni ordine. - 82. Probatio tonsurae quomodo fieri possit. - 83. Occasio, ut Clerici peculiares vestes elegerint, unde tracta sit. - 84. De varia Ecclesiae disciplina circa vestem clericalem. *Remissive.* - 85. De veste Clericis convenienti.

1 Clerici nomen venit a verbo Graeco *Cleros,* quod Latine *sors,* seu *haereditas* dicitur; cap. *Cleros* 1, Distinct. 21, ibi: *Cleros et Clericos, hinc appellatos credimus, quia Matthias sorte electus est, quem primum per Apostolos legimus ordinatum; Cleros enim Graece, sors Latine, vel haereditas dicitur.*[1] 2 Et ideo dicuntur Clerici, quia sunt de sorte Domini, et Domini partem habent; citat. cap. *Cleros,* ibi: *Propterea ergo dicti sunt Clerici, quia de sorte Domini sunt, vel quia Domini partem habent.* 3 Hinc Clerici describuntur quod sint *homines Christiani, qui a negotiis, curisque saecularibus remoti, servitio, et cultui Divino specialiter sunt deputati.* Cit. cap. *Cleros* ibi: *Generaliter autem Clerici nuncupantur omnes, qui in Ecclesia Christi deserviunt;* et cap. *Duo sunt genera* 7, caus. 12, qu. 1, ibi: *Duo sunt genera Christianorum, est autem unum genus, quod mancipatum Divino Officio, et deditum contemplationi, et Orationi, ab omni strepitu temporalium cessare convenit, ut sunt Clerici... Cleros enim Graece, Latine sors; inde huiusmodi homines vocantur Clerici, id est sorte*

[1] Clericorum nomine sequioribus saeculis donatos fuisse, nedum illos, qui Ecclesiae ministerio erant adscripti: verum etiam eos omnes, qui studiis disciplinisque liberalibus perdiscendis vacabant, illorum temporum scriptores passim ostendunt. Odericus Vitalis Anglus, qui saeculo XII floruit, Histor. Eccles. lib. III, *Rodulphus autem,* inquit, *quintus Frater, Clericus cognominatus est, quia peritia litterarum, aliarumque artium apprime imbutus est.* Willelmus Gemeticensis lib. III, cap. 10, *Cognomento Clericus quia copiose litteratus erat.* Speculum Saxonicum, lib. I, art. 5, § 4, *Impossibile est aliquem Clericum nominare, nisi sit doctus.* Histor. Episcopor. Eystetensium in Bavaria. *Iste Ioannes Episcopus... Magnus Clericus in iure canonico fuit.* Hinc apud Gallos idem sonabat vox, *Clerc, Clericus,* ac vir doctus, et *Clergie, Clericatus,* ac doctrina et scientia. Loca congessit Du Cange Glossar. med. et inf. Latinit., ver. *Clericus.* Inde regis consiliarii *Clerici* dicebantur. *Clerici quoque nomine regis consiliarii,* inquit Matthaeus Parisius ad an. 1250. Ea de causa in Epitaphio Guillelmi Ambianensium Episcopi apud Morlerium legitur. *Clericus Angelici fuit hic Regis Ludovici.*

Idem mos, eademque consuetudo apud Italos invaluerat. Sic chronicon Andrense *aliquibus Romanis annitentibus, Hispanum quemdam, Burdinum nomine satis Clericum ei fecit subordinari.* De Stephano de Vicomercato in Chronico Mediolan. Ord. Praedic. apud Muratorium (Rerum Italic. script. tom. III, pag. 60), dicitur: *Hic fuit in saeculo valde honorabilis Clericus.* Ioannes Villanius, lib. IV Histor., cap. 3, scriptum reliquit *post Hugonem Ciappettam regnasse Robertum filium, fuisseque magnum Clericum in scriptura.* Ex quibus, aliisque, quae adduci possent, monimentis evidenter deducitur XIII saeculo et sequentibus, ad restaurationem usque litterarum in more fuisse positum, ut viri litterati *Clerici* compellarentur. Haec iam a pluribus eruditis viris fuerunt observata et illustrata, praesertim a Clariss. Vir. Liberato Fassonio Schol. Piar. in quaestione, cui titulus: *De viro Laico cum Haereticis disputante,* habita in regia Calaritana Academia ann. 1765, impressa Liburni apud Marcum Coltellini, a qua haec excerpsimus. (Edit. Barbiell.)

electi... Aliud vero genus est Christianorum, ut sunt Laici; Laos enim Graece, est populus Latine, etc. Clericorum nomen bifariam potest sumi; scilicet large, seu generaliter; et stricte, seu specialiter, magisque proprie. Clericorum nomine large, seu generaliter capto in materia favorabili veniunt omnes omnino Clerici, sive sint primae Tonsurae; cap. *Cleros* 1, d. 21, cap. *Cum contingat* 22, de Aetate, et qualit. praeficiendor. Sive in Minoribus, et Maioribus Ordinibus sint constituti; d. c. *Cleros,* et cap. *Clericum* 2, dist. 72. Sive etiam sint Canonici Ecclesiarum Cathedralium, et Collegiatarum; cap. *Cum tibi* 18, de Verb. significat. ibi: *Appellatio Clericorum non solum alios, sed etiam Canonicos comprehendit,* et cap. *Per exceptionem* 9, de Privileg. in 6, ibi: *Si autem Clerici cuiuscumque Ecclesiae eximuntur; tunc tam Canonici, quam alii Clerici eximuntur.* Sive sint in quacumque dignitate constituti, etiamsi sint Episcopi; cap. *Si quis suadente Diabolo* 29, caus. 17, qu. 4, et Abbas in cap. *Cum tibi* 18, de Verb. significat. num. 4, et in rubrica de Vita et honestate Clericorum num. 8 et 9; Barbosa lib. 1 Iuris Ecclesiast. univers. cap. 39, num. 4, et alii passim. Sive etiam sint Cardinales; cap. *Ex gestis* 1, de Clericis non residentibus, Barbosa loc. cit., et alii passim.

Immo in materia favorabili veniunt etiam Monachi, quinimo et Moniales; dict. cap. *Si quis suadente* 29, caus. 17, q. 4, ubi Clerici et Monachi in materia favorabili, totumque statum Ecclesiasticum respiciente aequiparantur; et licet ibi facta non sit mentio expressa de Monialibus, nihilominus Canonem illum comprehendere etiam Moniales fuit postea declaratum, cap. *De Monialibus* 33, de Sentent. Excommun. Et quantum ad hoc etiam Conversi, et Conversae; dict. cap. *De Monialibus* 33, de Sentent. excommun. et cap. *Non dubium* eod. tit. Etiam Novitii, et Novitiae; cap. *Religiosos,* de Sentent. excommun. in 6. Item Tertiarii, et Tertiariae Mendicantium in Congregatione, et Communitate viventes, ex Constit. Leonis X incip. *Dum intra,* edit. 1 Mart. 1518, in Concil. Lateranensi sess. 11. Item moniales Tertiariae in propriis domibus viventes, virginalem, et caelibem vitam ducentes ex voto Castitatis de Ordinarii licentia emisso, ex eadem Constit. Leonis X incip. *Dum intra.* Item Eremitae habitum Eremiticum ex legitima facultate deferentes, et sub speciali obedientia Episcopi, vel alterius Praelati alicui Ecclesiae, vel Eremitorio in Communitate, vel separatim deservientes, isti censentur Personae Ecclesiasticae. Sic Glossa in cap. *Qui vere* 12, caus. 6, qu. 1, verb. *Vero,* afferens quod tales Eremitae gaudent privilegio Clericorum, licet non renuntient propriis; Fagn. in cap. *Nullus* num. 61 de Foro competent. post Cardin. in Clem. *Per litteras,* num. 9 de Praebend. Innocentius in cap. *Cum Monasterium* 13, de Elect. dicens, quod licet Eremitae possint habere proprium, quia non abrenuntiant, tamen Ecclesiasticae personae sunt; Anaclet. lib. 3 Decret. tit. 1, sess. 1, de vita et honest. Cleric., et multi alii. Item omnes illi, qui assumpto Habitu Religioso, Monialium servituti sunt addicti, et pro illis eleemosynas quaerunt, et prope Monasterium earum more degunt. Sic etiam Laici, qui habitu Clericali incedunt, et inserviunt Congregationi Presbyterorum, qui collegialiter sub certo Superiore modo religioso vivunt. Sic Antonell. num. 22; Matthaeucci Officialis Curiae, quoad excommunicationem Canonis num. 10; Felix Potestas de Ministr. Sacrament. Poenitent. c. 5, num. 3560, et alii. Et colligitur ex c. *Duo sunt genera* 7, caus. 12, q. 1, ubi illud Christianorum genus reputatur inter Clericos, *quod mancipatum Divino Officio, et deditum contemplationi, et orationi ab omni strepitu temporalium cessare convenit, ut sunt Clerici et Deo devoti, videlicet conversi.* Item Equites S. Ioannis Hierosolymitani, vulgo dicti *Cavalieri di Malta;* ipsi enim emittunt tria vota substantialia a Sede Apostolica approbata, et sunt vere Religiosi, et si se invicem percutiant, Pontifex eis concedit, ut ab excommunicatione, hac de causa incursa, absolvi possint ab eorum Priore Sacerdote; cap. *Canonica* 50, de Sentent. excomm.

Clericorum nomine stricte, seu specialiter in materia odiosa, cum scilicet agitur de damno, vel incommodo Clericis inferendo, veniunt dumtaxat soli inferiores Clerici Saeculares; non autem Canonici, Abbates, aliique in Dignitate Ecclesiastica constituti, nisi secus exprimatur, vel aliunde de opposito constet; arg. Regul. 15. Iuris in 6: *Odia restringi, et favores convenit ampliari;* et Regula 40, etiam in 6: *In poenis benignior interpretatio est facienda;* et tenet Fagnan in cap. *Bonae Memoriae* de Postulat. Praelator. num. 12; Bellettus disquis. Cleric. par. 1, § 2, num. 4 et 5, et sequent.; Card. Tusc. lit. C, conclus. 337, num. 4 et sequent.; Barbosa lib. 1 Iuris Ecclesiast. cap. 39, n. 6 et seq., et alii passim. Sic nomine Clericorum in odiosis non veniunt Episcopi, eorumque Superiores, et multo minus S. R. E. Cardinales; arg. c. *Sedes Apostolica* 15, de Rescriptis, cap. *Periculosum* 4, de Sent. excommunicat. in 6.

Nec veniunt Canonici, aliique in Dignitate Ecclesiastica constituti; arg. cit. cap. *Sedes Apostolica* 15, de Rescriptis; ubi dicitur, quod *maiores, et digniores personae sub generali clausula non intelligantur includi;* et cap. *Statutum* 22, de Election. in 6; Fagnan. in cit. cap. *Bonae memoriae* num. 12; Abbas ad rubr. titul. 1 de Vita, et honestat. Clericorum n. 12; Barbosa loc. cit. num. 6, et alii passim. Nec

etiam nomine Clericorum in odiosis veniunt Monachi, seu Regulares utriusque sexus, nisi istud exprimatur, vel ex subiecta materia, aliisque circumstantiis secus appareat; arg. cap. *A Subdiacono* 5, dist. 93; Abbas in cap. *Non amplius* num. 3, et Fagnan. ibid. num. 7, de Instit.; Barbosa loc. cit. n. 9; Roman. Concil. 219 et 418; Bellet. loc. cit. ad § 2, n. 26; et colligitur etiam ex cap. *Si quis suadente* 29, caus. 17, qu. 4, et cap. *Super Specula* 10, *Ne Clerici, vel Monachi,* aliisque consimilibus Canonibus, ubi Clerici, et Monachi ponuntur tamquam quid diversum.

23 Habitum, et Tonsuram Clericalem deferre tenentur Clerici in Sacris Ordinibus constituti, et etiam Clerici inferiores, si Beneficium Ecclesiasticum habeant; c. *Clericus* 8, dist. 41, cap. *Clerici Officia* 15, de Vita et honestat. Cleric.; Clem. *Quoniam* 2, de Vita et honestat. Cleric. Et Concilium Tridentinum sess. 14, cap. 6, de Reform. ibi: *Etsi habitus non faciat Monachum, oportet tamen Clericos vestes proprio congruentes Ordini semper deferre, ut per decentiam Habitus extrinseci morum honesta-*
24 *tem intrinsecam ostendant.* Immo Clerici in Sacris, seu Beneficiati habitum Ordini, et Dignitati convenientem non deferentes subiiciuntur gravissimis poenis. Si enim postquam ab Episcopo suo etiam per edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum Clericalem illorum Ordini, et dignitati congruentem non detulerint, sunt in primis puniendi per suspensionem ab Ordinibus, Officio, et Beneficio, et si semel moniti denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum, et Beneficiorum puniri possunt, ac debent; Concil. Trident. loco cit. ibi: *Propterea omnes Ecclesiasticae personae, quae aut in Sacris fuerint, aut Dignitates, Personatus, Officia, aut Beneficia qualiacumque Ecclesiastica obtinuerint, si postquam ab Episcopo suo etiam per Edictum publicum moniti fuerint, honestum Habitum Clericalem, illorum Ordini, et dignitati congruentem, et iuxta ipsius Episcopi Ordinationem, et mandatum non detulerint, per suspensionem ab Ordinibus, ac Officio, et Beneficio, ac fructibus, reditibus, et proventibus ipsorum Beneficiorum, nec non si semel correpti, denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum, et Beneficiorum huiusmodi coerceri possint, et debeant, Constitutionem Clementis V in Concilio Viennensi editam, quae incipit, Quc-*
25 *niam, innovando, et ampliando.* Quinimo post Concilium Tridentinum fuit edita a Sixto V, Constitutio incipiens *Cum Sacrosanctum,* sub dat. 5 Idus Ianuar. 1588, in qua statuit, quod Clerici Beneficiati non deferentes Habitum, et Tonsuram Clericalem ipso facto absque ulla monitione, citatione, aut Iudicis decreto ipsis Beneficiis privati dicantur, adeo ut ipsa Beneficia vacent, et uti vacantia, aliis libere conferri valeant, quoties Clericalem Habitum non deferant. Lotter. de Re Benefic. lib. 3, qu. 16, n. 92; Monacell. tom. 2, tit. 15, formul. 4, num. 2; et Benedictus XIV Institut. Eccl. 71, num. 12; Rota coram Caccia dec. 1290, n. 1, et coram Molinos in Barchinon. *Beneficiorum,* 15 Aprilis 1704, § *Aretius,* in quibus decisionibus firmatur, quod non iuvet allegare non usum dictae constitutionis Sixtinae, quoniam Garcias de Benef. par. 7, cap. 1, n. 33; Barbosa supra Concil. cap. 6, sess. 14, de Reform. num. 4; Cortiad. dec. 219, n. 13, id tenentes fuerunt reprobati.

Clerici vero in prima Tonsura, aut etiam in minoribus ordinibus constituti, et Beneficia Ecclesiastica, seu ius ad illa nondum habentes, non tenentur deferre Habitum, et Tonsuram Clericalem nisi causative, quatenus velint gaudere privilegiis Clericalibus, ut notant Abbas in c. fin. de Cleric. coniugat.; Riccius Dec. Cur. Archiepiscop. Neapolit. 162, n. 2, p. 2; Genuens. prax. Cur. Archiepiscop. Neapolit. cap. 45, n. 1, secund. Impres. Neapolit. 1602, pag. 280; et alii communiter, et clare deducitur ex d. Clement. *Quoniam* 2, de vita et honest. Cler. ex Conc. Trid. loc. cit., et ex d. Constitutione Sixti V incipiente *Cum Sacrosanctum,* quia dum ibi imponunt Clericis obligationem deferendi Habitum et Tonsuram Clericalem, expresse loquuntur de Clericis in Sacris vel Beneficia Ecclesiastica, aut saltem ius ad illa habentibus. Notanter tamen dicitur Clericos Minoristas non Beneficiatos non teneri deferre Habitum et Tonsuram Clericalem, *nisi causative, quatenus velint gaudere privilegiis Clericalibus;* quia Clerici in prima Tonsura, aut etiam in primis Minoribus Ordinibus constituti, non gaudent privilegio Fori, nisi habeant aliquam ex tribus illis conditionibus, quas requirit Concilium Tridentinum sess. 23, cap. 6, de reform. ibi: *Is etiam* (scilicet prima Tonsura initiatus, aut etiam in Minoribus Ordinibus constitutus), *Fori privilegio non gaudeat, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem Habitum et Tonsuram deferens, alicui Ecclesiae ex mandato Episcopi inserviat; vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel Universitate de licentia Episcopi, quasi in via ad Maiores Ordines suscipiendos, versetur.* Sufficit autem quaelibet trium conditionum a Concilio Tridentino praescriptarum, ut Clerici Tonsura Clericali insigniti, vel etiam in Minoribus Ordinibus constituti privilegio Fori gaudeant, quia ex Regula 70 Iuris in 6, *In alternativis sufficit alterum impleri;* et tenent passim Doctores; sed de his melius in articulo sequenti.

Qualitas et forma praecisa Habitus Clericalis, licet in Iure communi non reperiatur in omnibus, et per omnia determinata et stabilita, habentur tamen tum in Iure communi, tum in Conciliis, tum in Constitutionibus Pontificiis

varia praescripta circa Habitum, seu vestitum
1 Clericorum. In primis enim praescribitur, ne Clerici utantur vestibus saecularibus sub poena Excommunicationis; Concil. Roman. I sub Zacharia cap. 3, et cap. *Episcopi* 3, caus. 21, quaest. 4, ibi: *Episcopi, Presbyteri, Diaconi, saecularibus indumentis non utantur, nisi ut condecet, tunica sacerdotali. . . quod si praesumpserint contra statuta agere, communione priventur,* etc. Secundo praescribitur, ut Clerici *pannis rubris, aut viridibus, nec non manicis, aut sotularibus consutitiis, frenis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus non utantur;* cap. *Clerici Officia* 14, de vita et honestat. Clericor., et Clement. cap. *Quoniam* 2, de vita et ho-
2 nestate Clericor. Tertio praescribitur ut Clerici *Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri, vel argenti ornatum habentes, sed nec annulos, nisi quibus competat ex Officio Dignitatis;* d. cap. *Clerici Officia* 15, de vita
3 et honest. Clericor. Quarto praescribitur, quod Clerici non utantur publice veste virgata, vel partita nisi rationabilis causa subsit; Clement. cap. *Quoniam* 2, de vita et honestate Cleric. Per vestem autem *virgatam vel partitam,* intelligitur vestis diversi coloris, aut diversarum partium superinductione notabilis; arg. cap. *Vidua* 16, caus. 20, qu. 1, ibi: *Nec diversi coloris, aut diversae partis eadem sit notabilis vestis, sed religiosa, et non suspecta.* Et notat Glossa in cit. Clement. *Quoniam,* verb. *Partita,* et Barbosa ibid. num. 2, et Bonacina tom. 3 de Censuris, disp. 3, qu. 6, punct. 6, num. 1, asserens nomine *vestis virgatae, vel partitae,* intelligi vestem habentem diversos colores intextos cum ipso panno, vel artificiose
4 superinductos, seu superimpositos. Quinto praescribitur *ut vestimenta etiam, vel calceamenta eis* (videlicet Clericis) *nisi quae religionem deceant, uti, vel habere non liceat;* c. *Clerici* 22,
5 dist. 23. Sexto praescribitur, *ut clausa deferant desuper indumenta, nimia brevitate, vel longitudine non notanda;* c. *Clerici Officia* 15,
6 de vita et honest. Clericor. Septimo iubentur Clerici *secundum Aaron talarem vestem induere;* cap. *Non liceat* 32, dist. 23, quod idipsum etiam statuit Sixtus V, Constitut. incip. *Cum Sacrosanctum,* ibi: *Tonsuram et Habitum Clericalem, vestes scilicet talares deferant.* Unde potest Episcopus de Iure vestem talarem Clericis praescribere, ipsique eam deferre tenentur, nedum ex dict. cap. *Non liceat* 32, dist. 23, et ex Const. Sixti V incip. *Cum Sacrosanctum;* sed etiam ex cap. *Episcopi* 3, et cap. *Sine ornatu* 4, caus. 21, qu. 4, Clement. 1 de vita et honest. Clericor. Conc. Mediol. 1 part. tit. de Cleric.; Trid. sess. 14, cap. 6, et sess. 22, cap. 1 de reform. et praesertim Sacerdotibus commorantibus in Civitate, qui continuo illam gestare debent, ut probavit Sacr. Congr. Conc. in Hortana 8 Iulii 1690. Aliis autem quibuscunque Clericis hoc idem iniungere in functionibus Ecclesiasticis, non obstante exiguitate, seu paupertate locorum; sic respondit eadem S. C. in Comen. *Edicti* 4 Aprilis 1693, in Vigilien. *Synodi in Congregatione deputata* 20 Maii 1699 in responsione ad quintum; et secuta est S. C. Episc. in Faventina 2 Maii 1699. Per talarem 37
autem vestem in rigore intelligitur illa, quae pertingit usque ad talos, sicque hominem usque ad imam partem pedum tegit; Garcias tamen part. 2 de Benefic., cap. 1, num. 21 et 22, cum aliis notat ex epicheia, et aequitate etiam illas iudicari vestes talares, quae iuxta consuetudinem locorum Clericis sint decentes, quamvis non sint nimis longae, neque usque ad pedes descendant. Unde pro discernenda decentia ve- 38
stium Clericalium erit attendendum, an ipsae sint conformes communi usui proborum Clericorum, seu consuetudini Provinciarum, Civitatum, aut locorum in quibus Clerici commorantur, quoniam ut recte observat Cardinalis de Luca in annotatione ad Conc. Tridentin. disc. 24, num. 22 et seq. in Civitatibus, aliisque locis civilibus, in quibus cum decore vivitur, vestes Clericales sunt longae ultra talos; in parvis autem, vel obscuris locis, ob Clericorum paupertatem, vix ad genua descendunt, ita tamen, ut ob diversum usum a saecularium vestibus adhuc distinguantur, attendendo simul ad diversitatem Regionum, vel personarum varios usus secundum consuetudinem locorum, nam consuetudo est optima Legum interpres; cap. *Cum dilectus* 8, de consuetudine, et l. *Si de interpretatione,* ff. de legibus; Glossa in cap. *Clerici officia* 15, de vita et honestate Cler., vers. *de auratis;* Bellet. p. 1, § 16, de Disciplina Cler. num. 12.

De primo ad ultimum vestes Clericorum de- 39
bent sic suo statui esse decentes, ut nec sint pomposae, aut vanam iactantiam, vel superfluitatem redolentes; c. *Parcimoniam* 5, dist. 41, cap. *Omnis iactantia* 1, cap. *Praecipimus* 5, caus. 21, quaest. 4, et cap. *Multa sunt* 1, Ne Clerici vel Monachi; nec sordidae, vel laceratae, ne vilescat dignitas Clericalis; sed inter utrumque praeseferant medium aliquod cuiuscunque statui et ordini conveniens. Ita Abbas in cap. *Clerici Officia* 15, de vita et honest. Cler., num. 17; Bellet. loc. cit., § 15, n. 18, et seq.; Barbosa lib. I Iuris Eccles. cap. 40, num. 27, et communis aliorum cum S. Hieronymo, qui in Epistola 1 ad Nepotianum, cap. 11, sic ad propositum scribit: *Vestes cultas aeque devita ut candidas; ornatus ut sordes pari modo fugiendae sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.* Unde Conci- 40
lium Tridentinum sess. 24, cap. 6 de reform. expresse statuit, quod oportet, *Clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre.* Et sess. 24, cap. 12 circa finem de reform. inter

alia praecipit, ut Clerici *vestitu insuper decenti tam in Ecclesia quam extra assidue utantur.*
41 Caveant igitur Clerici, ne nimio cultu in vestitu utantur, scientes quae detestando eorum culpam scribit Sanctus Gregorius his verbis: *Sunt nonnulli qui cultum subtilium pretiosarumque vestium non putent esse peccatum, quod si videlicet culpa non esset, nequaquam Sermo Dei tam vigilanter exprimeret, quod Dives, qui torquetur apud inferos, bysso et purpura in-*
42 *dutus fuisset.* Ut enim inquit S. Bernard. de consideratione lib. VIII, cap. 11: *Forma vestium deformitatis mentium et morum indicium est, quid sibi vult, quod Clerici aliud esse, aliud videri volunt? Nempe habitu Milites, quaestu Clericos, actu neutrum exhibent; nam neque pugnant ut milites, nec ut Clerici evangelizant.*
43 Contra enim tales Clericos nimium cultum, aut affectatam compositionem ostentantes si declamat Sanctus Hieronymus de custodia Virginitatis ad Eustochium scribens: *Sunt*, inquit, *quidam mei Ordinis, quibus omnis cura est in vestibus, si bene oleant, si pes laxa pelle non polleat, crines calamistri vestigio rotantur, digiti annulis radiant, et ne plantas humidior via spargat, vix imprimunt summa vestigia; tales cum videris, sponsos magis existimato*
44 *quam Clericos.* Non inficior tamen, quod non sit laudandus iuxta qualitatem et Dignitatem personarum decor, et competens vestium ornamentum, quae morum manifestissima signa esse solent, dummodo in his redoleat Clericalis modestia et caveatur excessus; inquit enim S. Ambrosius lib. I Offic.: *Decor corporis non sit affectatus, sed naturaliter simplex, neglectus magis quam exquisitus: non pretiosis, aut albentibus indutus sit Clericus vestimentis, sed communibus, ut honestati et necessitati nihil desit, nihil accedat nitoris.*
45 Tonsura Ecclesiastica secundum Divum Isidorum Hispalensem Episcopum lib. II de Offic. Eccles. cap. 4 et Concilium Aquisgranen. sub Ludovico Pio cap. 1 originem sumpsit a Nazaraeis, qui hoc praestabant in signum cuiusdam devotionis, a quibus desumpserunt postea Apostoli, et in Ecclesiasticum usum traduxerunt, ut quicunque Ordinibus Ecclesiasticis essent initiandi, praeciso crine praesentarentur. Ita refertur in dicto Concilio Aquisgranen. sub Ludovico Pio cap. 1, his verbis: *Tonsurae Ecclesiasticae usus a Nazaraeis (ni fallor) exortus est, qui prius crine servato divina post magnam vitae continentiam devotione completa caput radebant, et capillos in igne sacrificii ponere iubebantur, scilicet ut perfectionem devotionis suae Domino consecrarent. Huius exempli usus ab Apostolis introductus est, ut hi, qui Divinis cultibus mancipati Domino consecrantur, quasi Nazaraei, id est, Sancti Dei*
46 *crine praeciso innoventur.* Beda lib. V Hist. Anglorum cap. 22, refert Divum Petrum primum omnium hanc Tonsuram detulisse, et fuisse eiusdem institutorem secundum morem substantialem, qui servatur in Ecclesia. Occasionem huius institutionis refert Sanctus Germanus in Theorica rerum Eccles. prout habetur in tom. 4 Bibliothecae antiquorum PP. quod cum D. Petrus Antiochiae Christum Crucifixum maximo cum ardore praedicaret, nonnulli hostes nominis Christiani in ignominiam eiusdem caput illi abraserunt; unde postea factum est, quod illud, quod fuit factum in opprobrium, verteretur in gloriam, iuxta illud S. Leonis Papae, Sermon. in Natali S. Laurenf. *In honorem transierunt triumphi etiam instrumenta supplicii.* Hinc huic mysteriosae Tonsurae talem coepit habere venerationem Ecclesia, ut licet non desint aliae piae considerationes, eam recepit etiam propter hanc reflexionem, tanquam insigne proprium Clericatus, ut scribit Petrus Patriarcha Antiochenus in Epistola ad Cerularium, quam refert Baron. anno 1054, n. 41, et Berninus in Historia omnium Haeresum tom. 1, fol. 24, in his verbis: *Nos Coronam in capite gestamus pro veneratione Principis Apostolorum Petri, super quem Dei Ecclesia est superaedificata. Quod enim impii illi ad contumeliam illius Sancti, excogitaverunt, hoc nos pie ad gloriam et honorem ipsius facimus.* Et quo de facto Tonsura Ecclesiastica fuerit in usu usque de tempore Apostolorum habetur etiam ex Sacra Scriptura. In capite enim 18 Act. Apostolor. legimus Priscillam, et Aquilam hanc tonsionem capillorum adhibuisse, et hoc idem servasse Paulum Apostolum, et quatuor alios Christi discipulos, legimus cap. 21 Act. Apostolor. Unde patet, quam erronee, et temere asserat Calvinus huius Clericalis Tonsurae acerrimus hostis et oppugnator, hunc morem tondendi originem duntaxat habuisse temporibus D. Augustini, ut sic ostendat hanc Tonsuram esse novum figmentum Ecclesiae, lib. IV Institut., cap. 19, n. 27. Verum et si Catholici omnes haereticos, qui Clericalem Tonsuram derident, iure, ac merito castigandos putent, sunt tamen ex ipsis, qui eius institutionem ab Apostolis repetendam non esse censeant. *Merito*, inquit Editor Summae Ven. Monetae advers. Cath. et Valdenses not. 6 in cap. 6 lib. IV, pag. 309 seq., *ab Ecclesia, et non ab Apostolis coronae, tonsuraeque Clericorum repetit institutionem. Etenim, etsi Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, in Theor. rerum Ecclesiast. et Beda lib. V Hist. Gentis Anglorum cap. 22, Petrum in coronam attonsum fuisse dicat in memoriam Dominicae Passionis, nonnullosque sequioris aevi Scriptores, habeat sibi consentientes, quoniam tamen nullus Auctor, qui aliquam mereatur fidem, hoc ipsum, prodiit, vereor ut illius testimonium suspectae sit fidei. Caeterum imagines quaedam Apostoli Petri veteres cum primis in fundo*

vitreorum vasculorum depictae editaeque a Bonarotio et Boldetto, Petrum quidem exhibent aliquando Capillis detonsis in orbem, quamvis pleraeque imagines sint generis eiusdem, nullam exhibentes Tonsuram. Quocirca ne ex his quidem elici quidquam potest, quod Bedae suffragio sit. Itaque nulla nos impellit ratio, ut Tonsurae institutionem a Petro repetendam esse arbitremur. Ego trium priorum Ecclesiae saeculorum Clericos, ante redditam Christianis pacem Tonsuram non habuisse, aut perraros fuisse, qui haberent, puto; alioquin facile pro Christianis agnosci, extremoque supplicio affici potuissent; cum tamen illos revera Ethnici non distinguerent. Sed quarto quintoque saeculo eos, qui in Clericorum, aut Monachorum Collegium essent cooptati, totondisse capillos, compertum esse contendo. Nam Iulianum Apostatam, cum Maximo philosopho Ephesio sese tradidisset in disciplinam, in spemque Imperii esset erectus, uti spes tanta Constantium fugeret, cutem abrasisse, et vitam Clerici fuisse professum, Auctor est Socrates lib. III Histor., cap. 1. *Id vero contigit circa annum 351 velut sapienter animadvertit eruditissimus Cardinalis Norisius in Lectionibus habitis in Acad. Pisana* Lect. 6, tom. 4 Opp. Edit. Veron.; *Labuntur ergo Thomassinus* de Discipl. part. 1, lib. II, cap. 37 et seqq., *et Bohemerus* Instit. Can. lib. I, tit. 5, § 6, *qui aiunt saeculo V assumptam fuisse Tonsuram a Clericis exemplum Monachorum secutis, dum ex Monasterio tracti essent. Suppetunt enim solidissima documenta, quibus liquido evincatur Clericos ante V saeculum Tonsuram gestasse longe a Monastica discrepantem. Nam etsi Monachi tonderent se, coronam tamen non gestabant. Quarto autem saeculo et seqq. patet Episcopos coronam habuisse adeoque etiam Tonsuram ab ea Monachorum quae propria fuit, diversam. Ita namque sciscunt testimonia Hieronymi, Paulini, Gregorii Nazianzeni, quae referuntur ab Halerio* Hierarch. Eccl. tom. 1 in Append. art. 2, § 2, pag. 1063, Edit. ann. 1636 *et a Norisio* Lect. 6 De Tonsura tom. 4, Opp. Edit. Veron. *Verumtamen corona Clericorum fuit, non qualis nunc defertur a Clericis, sed qualis a Monachis nostrorum temporum gestari solet.* Synodus Toletana 4, cap. 41: « *Omnes Clerici,* inquit, *vel Lectores, sicut Levitae, et Sacerdotes detonso superius toto Capite, inferius solam circuli coronam relinquant, non sicut hucusque in Galliciae partibus facere Lectores videntur, qui prolixis, ut Laici, comis, in solo capitis apice, modicum circulum tondent. Ritus enim iste in Hispania hucusque haereticorum fuit.* » *Paria habet S. Gregorius Turonensis in* vita S. Patricii cap. 17, *ubi de S. Nicetio loquitur.*

Tonsura Clericalis antiquitus fiebat raso desuper capite in modum spherae et inferius quoque, ita ut patentibus auribus, sola capillorum corona circa caput remaneret; c. *Psalmista* 20, dist. 23[1] ibi: *Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput desuper in modum spherae rasum esse debet;* cap. *Prohibita* 27 eiusdem dist. 23, ibi: *Clerici iuxta Apostolum comam non nutriant; sed desuper caput in modum spherae radant;* et cap. *Non licet* 72 eiusdem dist. 23, ibi: *Nec oportet Clericos comam nutrire et sic ministrare, sed attonso capite auribus patentibus;* ad eum videlicet modum, quo hodie Monachi, et Regulares capita sua radere consueverunt. Barbosa lib. I Iuris Eccles. univers. cap. 40, num. 7. Progressu tamen temporis introductum fuit, atque hodie ab Ecclesia generaliter receptum, ut dicta corona capillorum a Monachis, aliisque Regularibus, nec non a Romano Pontifice retenta, reliqui Clerici saeculares loco eiusdem Coronae solummodo circulum aliquem modicum in superiori parte capitis abrasum gerant. Barbosa loc. cit. et testatur praxis communis. Et de tali corona procedit text. in cap. *Clerici* 15, de vita et honestate Cleric. ubi loquendo de Clericis Saecularibus dicitur: *Coronam et Tonsuram habeant congruentem,* id est congruentem cuiuslibet statui et Ordini, nam minor corona, seu circulus solet deferri a Clericis; maior a Sacerdotibus, atque adhuc amplior ab Episcopis usque ad Summum Pontificem, qui etiam impraesentiarum retinet coronam a primordiis Ecclesiae usitatam. Et in specie pro minoribus Ordinibus pro quantitate et longitudine Tonsurae, seu Coronae assignatur mensura unius Regalis, seu minoris hostiae; pro Subdiaconatu paulo maior; maior etiam pro Diaconatu; pro Sacerdotio mensura Hostiae Maioris; pro Episcopatu longe maior totum fere caput circumcingens, ut definitum est in Conc. Tolet. IV et Conc. Placentino sub Urbano VI. Huius autem Tonsurae, seu Coronae mystica significatio potissimum declaratur in cap. *Duo sunt genera* 7, caus. 12, quaest. 1, his verbis: *Hi namque* (scilicet Clerici) *sunt Reges, id est, se, et alios regentes, et ita in Deo Regnum habent; et hoc designat Corona in capite.* Hanc Coronam habent ab institutione Romanae Ecclesiae in signum Regni, quod in Christo expectatur. Rasio vero Capitis est temporalium omnium depositio. Et hoc ipsum diffusius declarat Glossa in Clement. *Quoniam* 2, de vita et honestate Cler. sub verb. *Et Tonsura,* ibi: *Circa hoc sciendum est, quod Clericis deputatis ad Divina ministeria competit rasura, et Tonsura in modum Coronae ratione figurae, quia Corona est signum Regni et perfectionis, cum sit circularis carens angulo, in signum*

[1] Sed nunc omnes norunt eruditi, caput illud ad falsas decretales Isidori Mercatoris pertinere. (Edit. Casin.)

carentiae sordium, quia ubi angulus, ibi sordes; se ergo, et alios virtutibus regere, et sordibus mundare debent, et sic in Deo regnabunt.

55 Clerici in Sacris, vel Beneficiati, licet in prima Tonsura, aut etiam in Minoribus Ordinibus constituti, si per longum tempus Tonsuram, et habitum Clericalem non deferant, et comam sine iusta causa nutriant, peccant mortaliter, ut colligitur ex cap. *Psalmista* 20, cap. *Prohibita* 21, et cap. *Non licet* 31, dist. 23, ubi *Clerici prohibentur comam nutrire,* et iubentur nonnisi *attonso capite auribus patentibus ministrare,* et ex cap. *Si quis ex Clericor.* 25, dist. 23, et cap. 4 de vita et honestate Cler. ubi sic praecise dicitur: *Si quis ex Clericis comam relaxaverit, anathema sit;* et ex Conc. Trident. sess. 14, cap. 6, de reform. ubi cum maxima energia improperat hunc neglectum; vocat enim temeritatem et Religionis contemptum, et imponit transgressoribus maximas poenas, sicuti imponit etiam graviores Sixtus V in Constit. incip. *Cum Sacrosanctum,* quod non posset fieri, nisi transgressio esset gravis culpa. Eo vel maxime quod ex Concilio Romano 1 Zacharias cap. 3, et cap. *Episcopi* 3, caus. 21, qu. 4. Clericus non deferens Habitum Clericalem supponitur Excommunicationi, ibi: *Communione privetur;* sicuti etiam Excommunicationi supponitur Clericus non deferens Tonsuram, et comam relaxans, ex cit. cap. *Si quis ex Clericis* 23, dist. 23, et cap. 4 de vita
56 et honestate Clericor. ibi: *Anathema sit.* Non potest autem infligi Excommunicatio nisi propter gravem culpam, cum Excommunicatio sit poena gravissima, quam habet Ecclesia; cap. *Corripiatur* 17, caus. 24, qu. 3, ibi: *Qua poena in Ecclesia nulla maior est.* Sic tenet Navarr. in Manual. cap. 25, num. 110 et seq.; Vasquez t. 3 in tertia parte disp. 250, cap. 9; Sperell. dec. 66, num. 12; Bonacina de Sacrament. disp. 8, quaest. unic., punct. ultim., num. 3; Monacell. tom. 2, tit. 15,
57 formul. 4, num. 2 et alii. Imo Panormit. in cap. *Si quis* 4, de vita et honestate Cleric.; Scotus in 4, disp. 24, qu. 2, art. 1, concl. 2; Silvester verb. *Clericus* 2, § 2, vers. 4 *peccat;* Banez *Secunda secundae* quaest. 2, art. 1 statuunt indefinite omnes Clericos, qui per longum tempus negligunt Tonsuram, seu Coro-
58 nam gestare, peccare lethaliter. Videatur tamen Clement. *Quoniam* 2, de vita et honest. Cler. Concil. Trident. sess. 14, cap. 6 de reform., et Constitutio Sixti V, incip. *Cum Sacrosanctum,* ubi expresse fit sermo de Clericis in Sacris, vel Beneficium Ecclesiasticum, aut saltem Ius ad illud habentibus, et solum contra ipsos non deferentes Habitum et Tonsuram Clericalem variae poenae statuuntur. Videatur etiam Constitut. Bened. XIII incip. *Catholicae Ecclesiae* edita 2 Maii 1725, in qua aliae poenae decernuntur.

Notanter vero fuit dictum *sine iusta causa,* 59
quia dantur plures casus, in quibus habetur iusta causa non deferendi Habitum et Tonsuram pro aliqua differentia temporum, locorum et circumstantiarum. Ita Barbosa lib. I Iur. Ecclesiast. univers. cap. 40, num. 32 et sequent., et communis aliorum. Primo nullam incurrit culpam, et poenam Clericus incedens absque Habitu et Tonsura Clericali, quando id faciat ex causa iusti timoris; cap. *Clerici Officia* 15, de vita et honestate Clericor., ibi: *Nisi iusta causa timoris exegerit Habitum transformari,* ut esset in Clerico, qui transiturus esset per loca infidelium, vel haereticorum cum periculo vitae, aut metu servitutis, verberum, aut alterius gravis incommodi; ut refert Glossa in cap. *Clericus,* de vita et honestate Clericor. verb. *Relaxaverit,* de quodam Clerico, qui a Papa reprehensus, quod sine Tonsura et Habitu Clericali Romam accessisset, sequentibus versibus sese excusavit:

Tutius ut peterem Laici sub imagine Romam,
Fas fuit, ut sinerem luxuriare Comam.

Secundo, nullam incurrit culpam et poenam, 6
qui non defert Tonsuram propter infirmitatem, vel non defert Habitum proprio Ordini congruentem ratione magnae paupertatis. Clement. *Quoniam* 2, de vita et honestate Cleric. ubi *excipiuntur* illi, qui id faciunt ex aliqua causa rationabili, ibi: *Praeterquam ex causa rationabili;* Barbosa lib. I Iuris Ecclesiast. univers. cap. 40, num. 33 et 74 cum plurimis aliis. Tertio, nullam incurrit culpam et poenam, qui 6
domi suae atque in occulto Habitum Clericalem dimittit. Glossa in dicta Clement. *Quoniam,* verb. *Publice;* Ancharanus ibidem n. 2; Barbosa loc. cit. num. 35, et in collect. n. 2, de vita et honestate Clericor. et in Trident. sess. 14, cap. 6, de reformat. num. 12, cum multis aliis, quia d. Clement. *Quoniam* loquitur de deferente publice vestes alienas, adeoque secus est discurrendum, quando deferuntur solummodo domi et occulte sine spretu; tum quia iste talis non dimittit Habitum, ne deferat, sed ut paulo post assumat, quo casu non dicitur dimisisse, sicuti etiam abesse non dicitur qui statim est reversurus; l. *Postliminii ius,* § *captivus,* et l. *Nihil,* ff. de captiv. et postlim. rev. Quarto, nullam incurrit culpam et poe- 6
nam Clericus itinerans, vel peregrinans, qui in itinere brevioribus utitur vestibus; arg. cap. *Episcopi* 3, caus. 21, quaest. 4, ibi: *Praeterquam si in itinere longo tempore ambulaverit;* et ita rescripsit *Sacr. Congreg. Episcop. et Regul. Archiep. Ulyssiponensi 18 Oct. 1589.* Quinto, excusatur Clericus, qui semel Habitum 6
dimisit; is enim propter unicam Habitus dimissionem non debet Beneficio, vel Fori privilegio privari, sed requiritur, ut tantum perseveret, quod publice pro Laico habeatur. Ita

Farinac. in prax. Crimin. quaest. 8, n. 68; Piasec. in prax. Episc. part. 2, cap. 3, n. 14, vers. *excusetur;* Ugolin. de Offic. et potest. Episcop. cap. 12, § 6, num. 3; Barbosa loc. cit. num. 32; Card. de Luca in annot. ad Conc. Trident. disc. 24, num. 32, asserens delationem Habitus moraliter, non autem physice intelligendam esse; et favet textus in leg. *Quidquid iracundiae* ff. de regul. Iur. ubi in brevi reversa uxor divertisse non videtur.

4 Clericorum delectus et regimen Episcopis summopere commendatur. Bened. XIV, t. 1, Constit. 2, incip. *Ubi primum,* § 1.

5 Clerici operam dare debent instruendis fidelibus in Doctrina Christiana. Idem Const. 42 incip. *Etsi minime;* § 5.

6 Clerici antequam ordinentur in sacris, studium saltem Theologiae Moralis praemittere tenentur; ita enim intelligenda est sanctio Tridentini sess. 23, cap. 14, iniungens, ut ordinandi *ad populum docendum ea, quae scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda sacramenta comprobentur;* atque hoc iniunctum esse a Benedicto XIII confirmando Bullam *Apostolici ministerii,* etc. datam pro reformatione Cleri Hispani, et tamquam normam pro aliis Episcopatibus, firmatur Instit. Eccles. 2, § 4 et 5.

7 Sacerdotum penuria non satis est causae, ut Clerici illiterati ad Sacros Ordines promoveantur, ut a Sacr. Congr. Conc. decisum refert Fagnan. in cap. *Quaeris,* n. 18, de aetat. et qualit. praeficiend.

8 Clerici ordinandi in sacris cogendi sunt ad praemittenda exercitia spiritualia decem dierum, ut olim Episcopis Italiae, et Insularum adiacentium mandavit in encyclica Innocentius XI et alia encyclica innovavit Clemens XI, Instit. Eccles. 104, § 5.

9 Non debet Episcopus praecipere, ut Clerici minoribus ordinibus initiati, vel etiam maioribus Subdiaconatus, etc., ad Sacros Ordines ascendant, etiamsi id facile constituat ad evitanda scandala minorum Clericorum, qui otio et vitiis se dedunt, id enim Ecclesiasticae disciplinae repugnat; de Synod. Dioeces. lib. XII,

10 cap. 4, § 2 nov. edit. Id tamen verum est, si quidem Clerici nullum Beneficium Ecclesiasticum obtineant, vel obtineant quidem Beneficium, sed non ex illis, quibus adnexum est onus suscipiendi Sacros Ordines. Ibidem § 3. Qui enim obligationem beneficio suo adnexam neglexerunt, beneficio privantur; ex Trident. cap. 12, sess. 24 de reform., nisi tamen iusto impedimento excusari possint; ibid. § 6, saltem dummodo hoc impedimentum ab illis praevisum fuerit, antequam beneficium acceperint. Excipitur tamen, nisi aliter exposcat necessitas Ecclesiae. Ibid. § 7.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Christiani vel Clerici sunt vel Laici. Dicuntur 71
Clerici, qui servitio Ecclesiae tanquam Ministri
eius publici dicati sunt. Reliquus coetus Fide- 72
lium nomen habet Laicorum. Clerici vero pro 73
duplici functionum genere, scilicet Sacerdotio
et Ministerio, sunt duplicis generis. Sacerdotium 74
Episcoporum et Presbyterorum proprium est;
Ministerium Diaconorum et reliquorum Cleri-
corum. Gradus Clericorum diversi vocantur 75
Ordines, quos omnes eminenter continet Epi-
scopatus. Consule Fleury Instit. Eccles. part. 1,
cap. 3 per tot.

Primis saeculis Clerici a Laicis nec Capillis, 76
nec Vestibus, nec certo Habitu fuerunt distincti.
Cum enim Clerici crudelius quam Laici a Pa- 77
ganis vexarentur, noluerunt sine necessitate
mala hoc pacto sibi arcessere. Integra fuit li- 78
bertas haec ad saeculum quintum usque. Anno
enim 428, Coelestinus Papa, Epist. 2, scribit,
tunc temporis ne Episcopos quidem externo
Habitu distinctos a Christianis fuisse [1].

Tonsuram primis quinque Ecclesiae saeculis 79
datam haud fuisse separatim ab omni Ordine,
sed simul cum primo Ordine veluti ritum eius
collationi adnexum, sentit Morin. de ordinat.
part. 3, exercit. 15, cap. 3. At Mabillon. ad 80
part. 1, saecul. 3 Benedictin. num. 19; Chri-
stianus Lupus in scholiis ad Canon. 13 Conc.
oecumenici VII tenent, tonsuram ante tempus
a Morino praefixum, datam fuisse separatim,
et ante susceptionem alicuius Ordinis.

Quomodo autem Tonsura ab omni Ordine 81
separari coeperit, ita narrat Morinus: *Parentes filios suos impuberes, imo fere infantes Ecclesiasticis officiis consecrabant, et Episcopis instituendos offerebant. Eos Episcopi in eadem domo educandos, et instituendos curabant, ut essent Cleri reparandi velut seminarium. Eorum iustitutioni senex aliquis e Clero praeficiebatur, atque ut plurimum Archidiaconus. Cum autem propter aetatis infirmitatem Ostiariorum, aut Lectorum Officiis in Ecclesia fungi*

[1] Auctor *Additionum ex aliena manu* et plerique alii de Clericorum vestibus autumant, saeculo Ecclesiae quinto nondum Clericos quoad vestes a laicis fuisse distinctos; sed postquam barbari Italiam invaserunt vestimentorum brevium usum fuisse invectum. Quaedam vero nobis occurrunt monumenta in ecclesiastica historia, quae suadere videntur aliquod fuisse discrimen inter Clericorum et laicorum vestes ante quintum Ecclesiae saeculum. Re quidem vera Concilium Carthaginense IV habitum anno 398, can. 45, ita statuit: *Clericus professionem suam, et* in habitu, *et in incessu probet.* Et ut alia documenta, quae ad hanc rem faciunt, omittam, unum Salvianum, Scriptorem V saeculi adducam, lib. IV de Guber. c. 7, clare distinguentem habitum saecularem a clericali. Locus autem Coelestini Pontificis, qui nobis obtruditur, minime contrariae sententiae fautoribus suffragatur. (EDIT. CASIN.)

non possent, Ordines illos illis non conferebant, sed solum Tonsuram cum Veste Clericali; Tonsuram ideo ab ordine separantes, ne Pueri isti Ecclesiae Ministeriis Parentum pietate devoti, ut prorsus saeculares et profani hominum oculis comparerent; longo post tempore quod in pueris fiebat propter aetatis infirmitatem, in aetate valentibus usurpatum est, Tonsuraque Clericalis, ut Ordo quidam ab aliis separatus, quibuscunque separatim collata est.

82 Probatio Tonsurae fieri potest per litteras, vel ipsius Tonsurae, vel superiorum Ordinum. Vanespen. Iur. Ecclesiastic. univers. part. 1, tit. 1, num. 8, ubi quod, qui est in possessione Beneficii, is Tonsuram probare haud teneatur.

83 Occasio qua factum est ut Clerici peculiares Vestes elegerint, ex Monasticis moribus tracta est. Confer Bohemer. in decretal. lib. III, tit. 1, § 22 et plur. seq. [1].

De varia vero Ecclesiae disciplina circa Vestem Clericalem consule Thomassin. de veter. et nov. Eccles. discipl. tom. 1, lib. II, c. 43, num. 44 utrobique per tot. 84

De amictu sive veste Clerici in praesens convenienti *difficile*, inquit Vanespen. Iur. Eccles. univers. part. 1, tit. 2, cap. 2, num. 5, *est generaliter determinare, cum pro temporum, et locorum varietate varium esse, ac mutari posse indubium sit. Assumenda ergo est Vestis, quae pro loci et temporis conditione honestati et modestiae Clericorum sit conveniens, ita ut exterius modestiam, vitamque Clericalem omnibus ostentet, nihilque mundani fastus aut vanitatis saecularis praeferat.* Confer etiam Card. de Luca in adnot. ad Conc. Trid. disc. 24, n. 21 et seq. 85

Articulus II. *Clericus quoad privilegium fori et canonis.*

Summarium. 1. Per privilegium fori quid intelligatur. - 2. Per privilegium Canonis, quid intelligatur. - 3. Clerici, et monachi, seu regulares gaudent privilegio fori. - 4. Nomine Clericorum, quantum ad privilegium fori, veniunt omnes omnino Clerici, sive sint primae dumtaxat tonsurae, aut in ordinibus minoribus constituti, sive sint constituti in maioribus ordinibus, aut etiam in dignitate ecclesiastica. - 5. Sic etiam nomine Clericorum, quantum ad privilegium fori, veniunt monachi, et regulares omnes, tam professi, etiam conversi, quam novitii; imo et moniales earumque conversae, et novitiae. - 6. Clerici tamen minoristae non gaudent privilegio fori, nisi habeant aliquam ex tribus illis conditionibus, quas requirit in ipsis Concilium Tridentinum, et quae hic assignantur. - 7. Sufficit vero quaelibet trium conditionum a Concilio Tridentino requisitarum, ut Clericus tonsura clericali insignitus, vel etiam in minoribus ordinibus constitutus gaudeat privilegio fori. - 8. Unde clericus habens beneficium, gaudet privilegio fori, licet clericalem habitum, et tonsuram non deferat. - 9. Imo gaudet privilegio fori Clericus primae tonsurae, qui beneficium ecclesiasticum a se possessum resignavit, reservata sibi pensione, licet habitu, et tonsura non incedat. - 10. Quinimmo Clericus primae tonsurae, seu minorista non incedens in habitu, et tonsura clericali, gaudet privilegio fori nedum quando possidet beneficium, seu beneficium possessum resignavit cum pensione, sed etiam ante adeptam beneficii possessionem, dummodo constet de valida collatione. - 11. Clericus tonsuratus, vel minorista non habens beneficii possessionem, nec titulum, nec pensionem, ut fori privilegio gaudeat, requiritur, et sufficit unum ex tribus infrascriptis, videlicet, quod clericalem habitum, et tonsuram deferens alicui Ecclesiae de mandato Episcopi inserviat, vel quod clericalem habitum, et tonsuram deferens in aliquo seminario de licentia Episcopi degat, vel quod in habitu et tonsura incedens in aliqua schola de licentia Episcopi versetur. - 12. Ita tamen, ut habitum clericalem, et tonsuram simul deferat. - 13. Clericus minorista in habitu, et tonsura deserviens Ecclesiae gaudet privilegio fori, licet non deserviat ex mandato Episcopi. - 14. Sic etiam Clericus inserviens alteri Ecclesiae, quam cui fuit adscriptus, gaudet privilegio fori. - 15. Imo, licet nulli Ecclesiae esset adscriptus, talis clericus alicui Ecclesiae inserviens, adhuc gauderet privilegio fori; ad n. 16. - 17. Clericus, si habitum a se gestari solitum, aliqua occasione ad breve tempus deposuerit, non ideo fori privilegium amittit. - 18. Sic Clericus beneficiatus solitus incedere in habitu, et tonsura, licet aliquando talem gestationem intermiserit, non incidit in poenam privationis beneficii impositam a Sixto V nec amittit fori privilegium. - 19. Imo Clericus beneficio privatus ex bulla Sixti V, eo quod habitum, et tonsuram non detulerit, fori privilegium non amittit ante latam a iudice ecclesiastico declaratoriam super facto, vel delicto, id est quod habitum, et tonsuram clericalem minime gestaverit. - 20. Clericus non beneficiatus, solitus tamen Ecclesiae inservire, et in habitu, et tonsura incedere, si noctu, vel interdiu in habitu laicali deprehendatur cum armis, gaudet privilegio fori. - 21. Clericus gaudet privilegio fori non obstante irregularitate contracta ob homicidium. - 22. Clerici enim non possunt citari ad forum laicale. - 23. Clericus, qui post commissum delictum, sine ulla fraude clericatum assumpsit, gaudet privilegio fori, tam quoad personam, quam quoad bona. - 24. Si vero post commissum delictum in fraudem clericatum assumpsit, gaudet adhuc privilegio fori quoad personam. - 25. At non gaudet privilegio fori, quoad bona, si iudex laicus post commissum delictum, ante illius promotionem, praevenit in causa. - 26. Iudex tamen saecularis praeveniens non potest in bonis talis Clerici procedere, nisi postquam iudex ecclesiasticus pronuntiaverit eum in fraudem curiae saecularis promotum fuisse. - 27. Clericus, qui dimisso habitu, et tonsura deliquit; et postea habitum, et tonsuram sumpsit, et Ecclesiae inservivit, gaudet privilegio fori, nisi reassumpserit habitum in fraudem. - 28. Ad iudicem ecclesiasticum spectat declarare, an ipse Clericus reassumpserit habitum in fraudem, nec ne. - 29. Et ad hoc adducitur notabilis cuiusdam casus decisio. - 30. Quinimo Clericus, etiamsi propria auctoritate habitum clericalem reassumat post delictum et processum, et fideiussionem det de se praesentando coram iudice laico, gauderè debet fori privilegio, et est liberatus a iurisdictione iudicis iaici quoad personam. Quod si subsit fraus, quam iudex ecclesiasticus cognoscere et declarare debet, potest iudex laicus processui finem imponere, et contra illum realiter quoad bona procedere. - 31. Clericus, qui ante carcerationem reassumpserat habitum, fori privilegio gaudet. - 32. Clericus reassumens habitum, et tonsuram post praetensum delictum a se commissun, gaudere debet privilegio fori ecclesiastici, tam quoad personam, quam quoad bona; etiam ex constitutionibus regni. - 33. Et Clerico licet reassumere habitum absque alia licentia Episcopi.

[1] Nobis minime arridet haec Bohemeri sententia: peculiares Clericorum vestes Monachorum moribus acceptas referre debere. (Edit. Casin.)

34. Si tamen Clericus voluntarie, et expresse deponendo habitum, ipsum renuntiet in actis curiae episcopalis cum acceptatione, et approbatione, et cum declaratione, quod absque illius licentia habitum non reassumet, non potest propria auctoritate ipsum reassumere. - 35. At vero, si Clericus in carceribus detentus, aut in alio loco, quem tenet loco carceris, renuntiet privilegiis clericalibus, aut beneficiis, poterit habitum reassumere clericalem sine licentia episcopi, et iura ad beneficium renuntiatum, non obstante decreto acceptationis. - 36. Licet Clericus per demissionem habitus, et tonsurae, ante trinam monitionem, non perderet privilegium fori ex cap. *Contingit* 45, de sentent. excommunicat., tamen Clericus minorum ordinum non beneficiatus, nisi habitum, et tonsuram deferat, et Ecclesiae inserviat, vel in seminario, aut aliqua schola, vel universitate de licentia Episcopi versetur, perdit privilegium fori sine alia monitione ex Concilio Tridentino, et declaratione Sacrae Congregationis eiusdem Concilii. - 37. Nec ubi adsit, observanda est consuetudo, secundum quam Clerici habitum, et tonsuram deferentes, fori privilegio gaudeant, licet beneficium ecclesiasticum non habeant, nec alicui Ecclesiae inserviant, vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola, vel universitate de licentia episcopi versentur. - 38. Clericis tamen non habentibus supradicta requisita Concilii non adimitur perpetuo privilegium fori, sed suspenditur ad tempus. - 39. Clericus non habens requisita Concilii, quamvis non gaudeat privilegio fori ecclesiastici, et forum iudicis saecularis declinare non possit; tamen si adhuc se gerat pro Clerico, potest puniri etiam ab Episcopo, et est locus praeventioni. - 40. Imo potest Episcopus procedere etiam in causis similium Clericorum, in quibus non praevenit. - 41. Clericus repertus a curia saeculari sine habitu clericali, donec doceat de suo clericatu, in carceribus laicis potest detineri; dummodo non sit notorie Clericus; et si per octo menses ante carcerationem habitum dimiserit, privilegio clericali nullo modo gaudet, si a curia, ut supra, captus fuerat in tali habitu. - 42. Clericus, qui in habitu et tonsura se immiscet enormitatibus, et pluribus vicibus, censetur absque monitione renuntiasse privilegio clericali; secus si in habitu laicali haec perpetrasset, quia tunc requiritur monitio. - 43. Clericus in minoribus constitutus recusans frequentare scholas et Ecclesiam, non potest privilegio fori privari, si adsit probabilis spes profectus. - 44. Clerici filius legitimus ante clericatum susceptus, gaudet privilegio fori, durante vita eius patris. - 45. Clericus non potest verbis renuntiare privilegio fori, nec iudicem laicum sibi constituere; etiamsi proprium iuramentum, et adversarii consensus accedat. - 46. Clericus si a praelato suo tertio monitus, non reassumat habitum et tonsuram, perdit privilegium clericale. - 47. Licet clerici in prima tonsura constituti, vel minoristae non habentes beneficium ecclesiasticum, aut alias qualitates a Tridentino requisitas, privilegio fori non gaudeant, tamen privilegio Canonis non sunt privati. - 48. Unde percutiens huiusmodi Clericum incidit in excommunicationem Canonis. - 49. Quaenam autem personae gaudeant tali privilegio Canonis, et quaenam censeantur illud violare. *Remissive.* - 50. Privilegio fori, et Canonis gaudent nedum Clerici caelibes, sed etiam Clerici coniugati in Minoribus existentes. - 51. Ad hoc tamen, ut gaudeant his privilegiis, debent habere tres conditiones, quae assignantur. - 52. Clerici coniugati ad hoc, ut gaudeant his privilegiis, debent habere copulative omnes tres supradictas conditiones, quarum una deficiente, nullo prorsus gaudent privilegio clericali. - 53. Clerici coniugati habentes supradictas tres conditiones, gaudent privilegio fori, nedum in causis criminalibus, sed etiam in causis mere civilibus: ad num. 54. - 55. Imo gaudent privilegio fori in causis mere civilibus, etiam independentibus a criminalibus. - 56. Clerici coniugati non possunt conveniri coram iudice laico. - 57. Unde Clerici coniugati ad solutiones, ad quas de iure tenentur, non possunt cogi, nisi coram iudice ecclesiastico. - 58. Clericum coniugatum carcerantes excommunicantur. - 59. Clericum coniugatum Episcopus tueri debet, ne vexetur a curia laica. - 60. Invocato etiam, quatenus opus sit, brachii saecularis auxilio. - 61. Clericus coniugatus indulto apostolico dispensatus ab obligatione incedendi in habitu et tonsura, gaudet privilegio fori. Clericus coniugatus habens omnia requisita excepto, quod non constat de deputatione ad servitium Ecclesiae certae et particularis, inserviens tamen Ecclesiae in genere, gaudet privilegio fori. - 62. Clericus coniugatus exercens artem merciariam cum mensuris fraudulentis, puniendus est ab Ordinario. - 63. Clericus coniugatus, qui post fugam a triremibus, ad quos a suo Episcopo damnatus fuerat ad septennium, ob nova delicta carceratus fuit a curia laicali, remittendus est Episcopo, qui postea remitti faciat ad triremes. - 64. Subdiaconus qui in vim dispensationis apostolicae cum vidua matrimonium contraxit, et pensiones ecclesiasticas obtinet, de iure gaudet privilgio fori. - 65. Clericus coniugatus gaudet exemptione ab oneribus personalibus, et aliis de consuetudine competentibus. - 66. Clericus coniugatus est exemptus ab onere capitationis tamquam personali, etiamsi exerceat aliquam artem; dummodo non sordidam, sed honestam. - 67. Non gaudent tamen Clerici coniugati exemptione ab oneribus realibus, nisi succedant loco personalium, vel adsit consuetudo ad eorum favorem. - 68. Sic Clerici coniugati non gaudent exemptione a solutione collectarum, nisi adsit consuetudo contraria. - 69. Nec Clerici coniugati sunt exempti, circumscripta consuetudine ad eorum favorem, ab impositione taxae, quae non sit onus personale. Sic Clerici coniugati non sunt exempti ab oneribus etiam mixtis, non concurrente consuetudine legitima ad eorum favorem. - 70. Unde Clerici coniugati, circumscripta consuetudine ad eorum favorem, de iure communi non gaudent exemptione ab hospitatione militum, cum sit onus mixtum. - 71. De iure enim communi Clerici coniugati nullo gaudent privilegio clericali in rebus, seu bonis suis; ac proinde sicut alii uxorati tenentur praestare consuetas exactiones, seu collectas et tributa. - 72. Clericus coniugatus non habens requisita cap. unic. de Clericis coniugatis in 6, non gaudet privilegio fori. - 73. Unde Clericus coniugatus non incedens in habitu et tonsura, imo exercens officium Gubernatoris armorum, conventus in curia Capitolina, ubi acquievit ad plures actus, sed postea petens gaudere privilegio fori, remittitur a Sacra Congregatione ad eamdem curiam Capitolinam. - 74. Clericus coniugatus habens servitium militare, cum functionibus mere militaribus et laicalibus, non retinet privilegia, cap. unic. de Clericis coniug. in 6. - 75. Clericus coniugatus non gaudet privilegio fori, quando non incessit in habitu et tonsura, aut fuit Capitaneus militiae, et incubuit mercaturae. - 76. Clericus coniugatus numquam incedens in habitu et tonsura, nec inserviens Ecclesiae, et exercens artem ruralem, non gaudet privilegio fori. - 77. Clerici gaudent privilegio fori de iure divino. - 78. Et probatur primo ex Sacra Scriptura, tum veteri, tum nova. - 79. Probatur insuper variis textibus iuris canonici; ad num. 83. - 84. Adducitur ad id Concilium Tridentinum. - 85. Clerici gaudent privilegio Canonis solum iure ecclesiastico, et positivo inducto; ad num. 87. - 88. Clerici omnes, sive in Sacris, sive in minoribus, dimittentes habitum clericalem, et tonsuram ex sola vanitate et negligentia, non perdunt privilegium Canonis ante trinam monitionem. - 89. Perdunt autem statim ante monitionem privilegium Canonis, si ex iniquitate, et malitia habitum clericalem et tonsuram dimittant, seu deposito habitu, et tonsura clericali enormitatibus se immisceant. - 90. Privilegium tamen fori de iure communi non amittunt Clerici omnes, qui deposito habitu et tonsura clericali, enormitatibus se immiscent, nisi ter moniti non desistant. - 91. Unde iure communi facilius perditur privilegium Canonis, quam privilegium fori. - 92. De iure autem Concilii Tridentini

Clerici minoristae perdunt hodie difficilius privilegium Canonis, quam privilegium fori; ad n. 93. - 94. Loquendo vero de Clericis in sacris, standum est dispositioni iuris communis, quod ipsi non amittant privilegium fori, nisi ter moniti non desistant ab enormitatibus, quibus se immiscent, habitu et tonsura clericali depositis. - 95. Et consequenter quod facilius ipsi amittant privilegium Canonis, quam privilegium fori. - 96. Clerici in minoribus constituti, non servantes praescripta Concilii Tridentini, non gaudent privilegio fori in causis homicidii. - 97. Etiam expleta poena eodem privilegio privati remanent. - 98. Utrum Clerici praescripta a Concilio Tridentino servaverint, ab Ordinariis est declarandum. - 99. Simplices tonsurati non beneficiati, etiam servantes praescripta Concilii, privantur privilegio fori post duo homicidia. - 100. An admittenda sint ab Episcopis Principum privilegia a summis Pontificibus concessa. - 101-104. An simplex Clericus, qui privilegium fori amisit, eo quia non implevit, quod praescribit Concilium Tridentinum, amiserit simul alia privilegia Clericis concessa.

1 Per privilegium *Fori* intelligitur illud, vi cuius quis exemptus est ab omni potestate et iurisdictione Fori saecularis, adeo ut non possit amplius a Iudice saeculari in Iudicium trahi, carcerari, vel puniri, sed duntaxat a Iudice Ecclesiastico; ut colligitur ex c. *Si imperator* 11, distin. 96, et est *Communis*, et dicitur *Fori* a Foraneo Rege, qui primus Graecis Legem dedit; cap. *Forus* 10, de verbor. significat.

2 Per privilegium *Canonis* intelligitur illud, vi cuius omnes offendentes, seu manus violentas iniicientes in Clericos, vel Monachos ipso facto excommunicationem incurrunt; et dicitur *Canonis*, quia continetur in Canone 15 Conc. II Lateranensis sub Innocentio II, cap. *Si quis suadente Diabolo* 29, caus. 17, qu. 4, ibi: *Si quis suadente Diabolo huius Sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel in Monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat, et nullus Episcoporum illum praesumat absolvere (nisi mortis periculo urgente) donec Apostolico conspectui praesentetur et eius mandatum suscipiat.*

3 Clerici et Monachi, seu Regulares gaudent privilegio Fori, adeo ut ipsi ad Iudicium Fori saecularis trahi non possint. *Communis et indubitata apud omnes.* Et quidem neque in casibus civilibus; cap. *Bene quidem* 1, dist. 96, cap. *In Canonibus* 57, caus. 16, quaest. 1, cap. *Ecclesia S. Mariae* 10, de Constitutionibus, cap. *Qualiter et quando* 17; de Iudiciis, cap. *Si diligenti* 12, de Foro competent., et Authentic. *Statuimus*, de Episc. et Cleric. cum similibus. Et neque in causis criminalibus; cap. *Nemo nunquam* 1, cap. *Nullus Iudicum* 2, cap. *Relatum* 13, caus. 11, quaest. 1, cap. *At si Clerici* 4, de Iudiciis, cum concordantiis.

4 Nomine Clericorum, quantum ad privilegium Fori, veniunt omnes omnino Clerici, sive sint primae duntaxat Tonsurae, aut in Ordinibus Minoribus constituti; cap. *Cleros*, dist. 21, et cap. *Cum contingat* de stat. et qualit. praeficiend. dummodo habeant conditiones de Iure requisitas; cap. *Ultim.* de Cleric. coniug. in 6, et Conc. Trid. sess. 23, cap. 6 de reformat. Sive sint constituti in Ordinibus Maioribus; cit. cap. *Cleros*, dist. 21. Aut etiam in dignitate Ecclesiastica; c. *Cum tibi* 18, de Verbor. signific.,

5 et Glossa final. ibi. Sic etiam nomine Clericorum, quantum ad privilegium Fori, veniunt Monachi et Regulares omnes Religionum ab Ecclesia approbatarum, tam Professi, etiam Conversi, quam Novitii; imo et Moniales, earumque Conversae et Novitiae. *Est communis;* omnes enim tales sunt personae Ecclesiasticae, ac Dei Servitio Divinisque Ministeriis specialiter deputatae, atque ideo in materia favorabili, ut est ista, veniunt nomine Clericorum, ut cap. *Quisquis inventus* 21, et c. *Si quis suadente* 29, caus. 17, quaest. 4.

6 Clerici tamen Minoristae non gaudent privilegio *Fori*, nisi habeant aliquam ex tribus illis conditionibus, quas requirit in ipsis Concilium Trident. sess. 23, cap. 6 de reform. his verbis: *Is etiam* (id est prima Tonsura initiatus, aut in Minoribus Ordinibus constitutus) *Fori privilegio non gaudeat, nisi Beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem Habitum et Tonsuram deferens, alicui Ecclesiae ex mandato Episcopi inserviat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel universitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad Maiores Ordines suscipiendos versetur.*

7 Sufficit vero quaelibet trium conditionum a Concilio Tridentino requisitarum, ut Clericus Tonsura Clericali insignitus, vel etiam in minoribus Ordinibus constitutus gaudeat privilegio Fori, nam Concilium ibidem loquitur sub disiunctione, *Aut, vel,* uti patet ex ipsis verbis mox citatis, et ex Regul. 76 Iuris in 6. *In alternativis sufficit alterum impleri*, et in alternativa dispositione unum in effectu continetur; l. *Cum illud* 25, ff. quando dies leg. Unde Clericus habens Beneficium gau-

8 det privilegio Fori, licet Clericalem Habitum et Tonsuram non deferat et Ecclesiae non inserviat, ut expresse declaravit Sacr. Congreg. Conc. teste Fagnan. in cap. *Inter caetera* 5, de rescriptis n. 3. Imo gaudet privilegio Fori

9 Clericus primae Tonsurae, qui Beneficium Ecclesiasticum a se possessum resignavit, reservata sibi pensione, licet in Habitu et Tonsura non incedat. Ita Fagnan. in cap. *Ad audientiam* 31, de rescriptis num. 127 et num. 131, ubi refert Gregorium XIII, die 8 Dec. 1576, declarasse, Pensionarium censeri Beneficiatum ad effectum gaudendi privilegio Fori Ecclesiastici, de quo Concilium loquitur; idque duabus rationibus: Primo, quia Cancellaria habet Pensionarium pro Beneficiato, ideo vult exprimi in Bullis Pensiones, sicut Beneficia; Secundo, quia Sanctus Pius Bulla sua coegit Pensionarium ad dicendum Officium saltem Beatae Vir-

ginis. Quinimo Clericus primae Tonsurae, seu Minorista non incedens in Habitu et Tonsura Clericali gaudet privilegio Fori, nedum quando possidet Beneficium, seu Beneficium possessum resignavit cum pensione, sed etiam ante adeptam Beneficii possessionem, dummodo constet de valida collatione. Ita Flaminius Paris. lib. VII de resignat. benefic. qu. 1, num. 46 et 47, asserens quod fuerit resolutum in Sacr. Congr. Conc. 16 Iulii 1587. Beneficiatum gaudere privilegio Fori ante adeptam possessionem; et sic decrevisse refert etiam Fagnan. in cap. *Si quis*, de Foro competent. num. 44. Et tenent Gigas de pensionibus qu. 94, n. 12; Lezana in Summa tom. 3, verb. *Clericus*, num. 20 et plurimi apud Barbosam lib. I Iuris Eccles. univers. cap. 39, § 2, num. 14. Et ratio est, quia in Beneficialibus non attenditur principaliter possessio, sed titulus; arg. cap. *Ex frequentibus* 3, de institutionibus. Tum quia in possessione non est aliquid spiritualitatis, ut dicit Abbas in cap. *Quod in dubiis*, num. 8 de renunt.

1 Clericus Tonsuratus vel Minorista non habens Beneficii possessionem, nec titulum, nec pensionem, ut Fori privilegio gaudeat, requiritur et sufficit unum ex tribus infra scriptis, videlicet quod Clericalem Habitum, et Tonsuram deferens alicui Ecclesiae de mandato Episcopi inserviat: vel quod Clericalem Habitum et Tonsuram deferens in aliquo Seminario de licentia Episcopi degat; vel quod in Habitu et Tonsura incedens in aliqua Schola de licentia Episcopi versetur. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Conc. refert Armendar. in addit. ad recopilat. legum Navarrae lib. II, tit. 19, l. 1 de foro compet. n. 2; Barbosa in Conc.
2 sess. 23, cap. 7 de reform. num. 20. Ita tamen, ut habitum Clericalem et Tonsuram simul deferat; non enim sufficit gestatio Habitus, vel Coronae pro gaudendo privilegio Fori; Armendar. loc. cit. num. 13; Aloysius Ricc. in dec. Curiae Archiepisc. Neapolit. part. 4, dec. 154; Barbosa in Conc. loc. cit., n. 21, et lib. I Iuris Ecclesiast. cap. 39, § 2, n. 23, et sic decrevit Sacr. Congr. Conc. super controversiis Iurisdictionalibus in Ariminen. 21 Ia-
3 nuarii et 28 Aprilis 1626. Clericus Minorista in Habitu et Tonsura deserviens Ecclesiae, gaudet privilegio Fori, licet non deserviat ex mandato Episcopi. Sacr. Congr. Conc. in Valen-
4 tina 29 Iunii 1628. Sic etiam Clericus inserviens alteri Ecclesiae, quam cui fuit adscriptus gaudet privilegio Fori. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Conc. referunt Prosper de Augustino ad Quarant. in Summa Bullarii verb. *Habitus*, Genuens. in prax. Cur. Archiepisc. Neapol. cap. 7, num. 1, ubi dicit, quod cum de anno 1586, mense Decembr. ad instantiam Vicarii Archiepiscopi Neapolitani propositum fuisset dubium: *An Clericus alteri Ecclesiae inserviens quam cui fuit adscriptus, Fori privilegio gaudeat; Congregatio censuit gaudere.* Imo licet nulli Ecclesiae esset adscriptus, talis 15
Clericus alicui Ecclesiae inserviens, adhuc gauderet privilegio Fori, prout decisum fuisse a Sacr. Congreg. Conc. refert Sperell. dec. 26, num. 31, ubi dicit ipsam decisionem emanatam fuisse ad instantiam Episcopi Ferrariensis, et extare apud se in forma probante, et a bonae memoriae Cardinali Lancellotto subscriptam tenoris sequentis: *An Clericus in Minoribus Ordinibus constitutus, Clericalem Habitum et Tonsuram deferens, atque Ecclesiae inserviens, gaudeat privilegio Fori, si alicui Ecclesiae adscriptus non sit?* Sacr. Congr. Conc. Trident. interpretum *censuit gaudere.* Pluries enim, 16
dicit ibid. Sperell., rescripsit ipsa Sacr. Congr. Conc. mandatum Episcopi non esse necessarium; quia, ut dicit Barbosa lib. I Iuris Ecclesiast. univers. cap. 39, § 2, num. 36, qualitas mandati, vel licentiae Episcopi est levis, satisque est concurrere quae potiora sunt, nempe Tonsurae et Habitus Clericalis delationem, et servitium Ecclesiae, vel commorationem in aliqua Schola, aut Universitate; et facit ad hoc alia decisio Sacr. Congr. ab ipso Barbosa mox citato adducta, tenoris ut sequitur: *Ioannes Iacobus Cuperchinus Clericus Romanus, qui prima Tonsura in Urbe initiatus, quatuor Minores Ordines Panormi cum dimissoriis Illustr. Urbis Vicarii suscepit, Romam reversus, et Habitu Clericali incedens, studiis incumbens, Collegium S. Thomae frequentavit, et licet nulli esset adscriptus Ecclesiae tamen non destitit, diebus praecipue Festivis et aliis, Sacrificio Missae inservire in Ecclesia S. Iacobi Incurabilium et alibi. Mox causa honoris sororem occidit, dubitatur an gaudeat Fori privilegio? Fiscus respondet eum non gaudere, quia neque Beneficium habet, neque est adscriptus Ecclesiae, neque versatur in Scholis de licentia Episcopi, ut requirit Conc. Trident.* sess. 23, cap. 6 de reform. Die 30 Iun. 1609 Sacr. Congreg. Conc. *perpendit secundum ea quae proponuntur, in hoc casu concurrere omnia requisita, ut hic Clericus gaudeat privilegio Fori; est enim initiatus prima Tonsura incedebat in Habitu et Tonsura, et Ecclesiae inserviebat, imo in Schola versabatur, quia publicam dialecticae lectionem in aedibus S. Mariae super Minervam audiebat.*

Clericus si Habitum a se gestari solitum ali- 17
qua occasione ad breve tempus deposuerit, non ideo Fori privilegium amittit. Sic decrevisse Sacr. Congreg. Conc. refert Fagnan. in cap. *Si quis* 1, de Foro competent., num. 20.
Sic Clericus Beneficiatus solitus incedere in Ha- 18
bitu et Tonsura, licet aliquando talem gestationem intermiserit, non incidit in poenam privationis Beneficii impositam a Sixto V in Constitutione incip. *Cum Sacrosanctum*, et ex con-

sequenti non amittit Fori privilegium, sed eo tanquam Beneficiatus debet gaudere ad praescriptum Conc. Trid. sess. 23, cap. 6 de ref. Sic censuit Sacr. Congregat. eiusdem Concil.
19 6 Octobris 1612. Imo Clericus Beneficio privatus ex d. Bulla Sixti V eo quod Habitum et Tonsuram non detulerit, Fori privilegium non amittit ante latam a Iudice Ecclesiastico declaratoriam super facto, id est quod Habitum et Tonsuram Clericalem minime gestaverit. Sic declaravit eadem Sacr. Congreg. dicto die
20 6 Octobris 1612. Clericus non Beneficiatus, solitus tamen Ecclesiae inservire, et in Habitu et Tonsura incedere, si noctu, vel interdiu in Habitu Laicali deprehendatur cum armis, gaudet privilegio Fori, quia ex ipsa consuetudine Habitum iugiter deferendi colligitur esse in ipso Clerico voluntatem illum reassumendi, ex notat. per Menoch. l. 6, praesumpt. 37, num. 28, et facit textus in § *Pavonum*, Instit. de rer. divis. Mutatio autem voluntatis non praesumitur, nisi probetur; l. *Qui voluntatem*, ff. de probat.; tum quia, cum versemur in materia poenali, et odiosa amissionis privilegii Fori, factum non dicitur, quod factum non durat, cap. *Nam et ego*, de verbor. significat. cum concord. de quibus ibi per Glossam in verb. *Quasi nunquam esset;* Abbas cons. 69, n. 1, col. 1, vers. *Sed his non obstantib.* Brevi enim reversa uxor, nec divertisse videtur; l. *Divortium* ff. de Divortio; l. *Quidquid color* ff. de regul. iur., nec dicitur versum, quod versum non durat; l. *si pro Patre*, § *versum*, de in rem verso, et sic qui Habitum Clericalem dimisit, illum statim reassumpturus, censebitur non dimisisse; arg. cap. *Ad nostram*, de Regular. ibi: *Statim poenituit, quod Habitum in-*
21 *duisset;* et Glossa ibid. Clericus gaudet privilegio Fori non obstante Irregularitate contracta ob homicidium. Sacr. Congr. Immunit.
22 in Alatrina 13 Augusti 1658. Clerici enim non possunt citari ad Forum Laicalem. S. C. Immunit. in Nullius Montis Casini 16 Augusti 1695.
23 Clericus, qui post commissum delictum, sine ulla fraude Clericatum assumpsit, gaudet privilegio Fori, tam quoad personam, quam quoad bona, quia privilegium superveniens universaliter eximit; cap. *Frater noster*, et ibi Glossa in verb. *Aliquid*, caus. 16, qu. 1, cap. *Cum Cappella*, de privileg.; et liberat ab obligatione, qua quis antea tenebatur; cap. *Ex antiquis*, cap. *Fraternitatem*, et cap. *Si Servus* dist. 54, l. penult., § *si post*, et l. *Spadonem*, § *scire*, ff. de excusat. tutor., l. *Is cui* ff. de alim. et cib. legat. et sic expresse decisum fuisse a Sacr. Congreg. Conc. refert Fagnan. in cap. *Cum magnus* 1, de obligat. ad ratiocin. n. 64.
24 Si vero post commissum delictum, in fraudem Clericatum assumpsit, gaudet adhuc privilegio Fori quoad personam; sic eadem Sacr. Congr. Conc. teste Fagnano loc. cit. num. 64 et 76, et S. C. Immunit. in Regiensi 28 Maii 1626 et in Ianuensi 16 Decembris 1642. At non 25
gaudet privilegio Fori, quoad bona, si Iudex Laicus post commissum delictum, ante illius promotionem, praevenit in causa. Qui enim post delictum assumit Clericatum in fraudem, quoad bona subest saeculari Iurisdictioni, et potest a Iudice Laico puniri poena pecuniaria, et confiscatione bonorum, si Iudex Laicus in causa praevenit, ut probat text. in l. *Si quis postea* ff. de Iudic., qua ex lege desumptus est similis text. in cap. *Proposuisti*, de Foro competent., et sic decrevit Sacr. Congreg. Conc. apud Fagnan. loc. cit. num. 71 et 76. Iudex 26
tamen Saecularis praeveniens non potest in bonis talis Clerici procedere, nisi postquam Iudex Ecclesiasticus pronunciaverit, eum in fraudem Curiae Saecularis promotum fuisse; necesse enim est, ut praecedat Iudicis Ecclesiastici declaratio super fraude, et interim debet Iudex supersedere; cap. *Si Iudex Laicus*, in fin. de sentent. excommun. in 6, ibi: *Contra eum interim quivis processus Iuris conquiescat:* et ratio est, quia cum eius Iurisdictio sit fundata super hac qualitate fraudis, et ea circumscripta Clericus sit exemptus ab eius Iurisdictione, etiam quoad bona ut diximus n. 23, priusquam de huiusmodi fraude constiterit, Laicus non est eius Iudex, ideoque de qualitate fraudis Iurisdictionem tribuentis ante omnia constare debet; l. 2, § *Sed si dubitetur*, et l. *Si quis ex aliena* ff. de Iudice; et sic declaravit ead. Sacr. Congr. ut refert Fagnan. loc. cit., num. 74 et 76.

Clericus, qui dimisso Habitu et Tonsura 27
deliquit, et postea Habitum et Tonsuram sumpsit, et Ecclesiae inservivit, gaudet privilegio Fori, nisi reassumpserit Habitum in fraudem. Fagnan. in cap. *Cum magnus* 1, de obligat. ad ratiocin. num. 29, ubi refert, sic decrevisse Sacr. Congr. Conc. Quae Congr. die 1 Fe- 28
bruarii et die 26 Aprilis 1607 censuit, spectare ad Iudicem Ecclesiasticum declarare, an ipse Clericus reassumpserit Habitum in fraudem nec ne? Et ad hoc facit sequens casus. *Clericus* 29
primae Tonsurae a die, quo fuit ordinatus, per septem annos continuos non incessit in Habitu et Tonsura, imo intra dictum tempus exercuit Officium Iudicis; commisso delicto, fuit a Iudice Laico inquisitus, citatus et domi sistere iussus, sed arrepta fuga, reassumptoque Habitu coepit Ecclesiae inservire. Pro sua directione supplicat Episcopus Nicien. declarari:

1. *An iste Clericus gaudeat privilegio Fori?*
2. *An Episcopus possit Iudici Laico fundanti super notorietate, et reassumptione Habitus in fraudem, inhibere ne procedat, nec quoad personam, nec quoad bona, donec ipse cognoscat, an gaudere debeat?*
3. *An saltem id possit visis Litteris primae Tonsurae?*

4. *An contra Iudicem Laicum nihilominus non desistentem, possit procedere ad censuras?*
5. *An possit Episcopus hanc causam sibi vindicare?*
6. *An debeat?*

Die 30 Maii 1676. Sacr. Congr. Conc. respondit ad omnia affirmative.

Utrum vero de fraude ista prius constare debeat ad hoc, ut iudex laicus possit procedere realiter contra bona Clerici, quaestio est inter Doctores, in qua affirmativa sententia facilius admittitur. Porro in fraudem resumere habitum censeretur ille, qui post relictam vestem, crimenque commissum, actus in carcerem a Iudice saeculari, fuga se vel aliqua ratione subtraxit, tuncque Clericalem vestem resumpsit. Ita in Tractat. de Synodo Dioeces. lib. VII, cap. 67, § 2.

Quinimo Clericus, etiamsi propria auctoritate Habitum Clericalem reassumat post delictum et processum, et fideiussionem det de se praesentando coram Iudice Laico, gaudere debet Fori privilegio, et est liberatus a Iurisdictione Iudicis Laici, quoad personam; quod si subsit fraus, quam iudex Ecclesiasticus cognoscere, et declarare debet, potest Iudex Laicus processui finem imponere, et contra illum realiter, quoad bona, procedere. Sacr. Congr. Conc. in Papien. 23 Maii 1626. Sacr. Congr. Immunit. in Consentina 16 Septembris 1630, et in eadem Sacr. Congr. super controversiis iurisdictionalibus in Civitatis Castellanae 18 Fe- 1
bruarii 1631. Clericus qui ante carcerationem reassumpserat Habitum, Fori privilegio gaudet. S. C. Immunit. in Rossanen. 18 Mart. 1631. 2
Clericus reassumens Habitum et Tonsuram post praetensum delictum a se commissum, gaudere debet privilegio Fori Ecclesiastici, tam quoad personam, quam quoad bona, etiam ex constitutionibus Regni. Sacr. Congr. Immunit. 3
in Marsicana 11 Decembris 1646. Et licet Clerico reassumere Habitum, absque alia licentia Episcopi. Sacr. Congr. Immunit. in Oritana 4
18 Augusti 1654[1]. Si tamen Clericus voluntarie, et expresse deponendo Habitum, ipsum renuntiet in actis Curiae Episcopalis cum approbatione et acceptatione Episcopi, et cum declaratione quod absque illius licentia Habitum non reassumet; non potest propria auctoritate ipsum reassumere. Sacr. Congr. Immunitat. in Mazarien. 16 Decembris 1642. 5
At vero si Clericus in carceribus detentus, aut in alio loco, quem tenet loco carceris, renuntiet privilegiis Clericalibus, aut Beneficiis, poterit Habitum reassumere Clericalem sine licentia Episcopi, et iura ad Beneficium renuntiatum, non obstante decreto acceptationis, quia huiusmodi renuntiatio tanquam metu carceris facta, pro nulla habetur; l. *Qui in carcerem* ff. quod met. caus., et bis declaravit S. Congr. Episcop. nempe in Aquipendii 18 Apr. 1692, referente Card. Merlino, et in Aversana 13 Iunii eiusdem anni referente Eminentissimo de Abdua. Quod est verum, etiamsi carceratio esset iusta, ut observat Antonell. de locis legal. lib. III, cap. 37, num. 9; Monacell. tom. 1, tit. 5, formul. 9, num. 35. Licet Clericus per 36
dimissionem Habitus et Tonsurae, ante trinam monitionem non perderet privilegium Fori; ex cap. *Contingit* 45, de sentent. Excommunic., tamen Clericus Minorum Ordinum non Beneficiatus, nisi Habitum et Tonsuram deferat, et Ecclesiae inserviat, vel in seminario, aut in aliqua Schola, vel Universitate de licentia Episcopi versetur, perdit privilegium Fori sine alia monitione, ex Conc. Trident. sess. 23, c. 6 de reform. et ex declaratione Sacr. Congreg. eiusdem Conc. relata a Fagnano in cap. *Si quis* 1, de Foro competent., n. 21, his verbis: *Quibus autem casibus Clericus ex Decreto Concilii Fori privilegio non gaudet, nullam requiri monitionem, ut illud amittat.* Nec ubi 37
adsit, observanda est consuetudo, secundum quam Clerici Habitum, vel Tonsuram deferentes, Fori privilegio gaudent, licet Beneficium Ecclesiasticum non habeant, nec alicui Ecclesiae inserviant, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel Universitate de licentia Episcopi versentur, iuxta cap. 6, sess. 23, Conc. Trid. de reform. Sic decrevit S. Congr. Concil. testé Fagnano in cap. *Si quis* 1, de Foro compet. num. 71.

Clericis tamen non habentibus supradicta re- 38
quisita Concilii non adimitur perpetuo privilegium Fori, sed suspenditur ad tempus, prout ex iis, quae de Clerico coniugato tradunt Archidiacon. Ioannes Andreas, Ancharan. et Felin. in cap. unic. de Cleric. coniugat. in 6, colligit Fagnan. in cap. *Si quis* 1, de Foro competent. num. 49, ubi dicit, quod sic censuit Sacr. Congr. Conc. respondens, Clericum coniugatum, qui post dimissum Habitum Clericalem deliquit, quamvis pro eodem delicto in Curia Laicali citatus et condemnatus fuerit, si deinde (modo non in fraudem) reassumpto Habitu et Tonsura Ecclesiae deserviat, non posse a Iudice Laico pro eodem delicto personaliter distringi. Clericus non habens requi- 39

[1] Et firmatur a Benedicto XIV in Tract. de Synodo Dioeces. cit. lib. VII, cap. 67, § 3. Ad hoc autem ut evitentur ea in re dissensiones inter utramque potestatem Ecclesiasticam et laicam, suadendum est, ut Episcopus per edictum generale mandet Clericis, ut incedant in Habitu et Tonsura, ac deserviant alicui Ecclesiae per certum tempus; quo elapso transgressores admoneat tribus distinctis vicibus, ut pareant. Contravenientes dein per sententiam declaret eos propria culpa excidisse a iuribus Clericalibus, neque deinceps ad ea restituendos fore. Huius sententiae vi transgressores illi neque resumpta veste privilegio fori gaudent. Ita cit. Tractat. de Synodo Dioeces. lib. VII, cap. 67, § 4.

sita Concilii, quamvis non gaudeat privilegio Fori Ecclesiastici, et Forum Iudicis saecularis declinare non possit, ex Decreto Conc. Trid. sess. 23, cap. 6 de reform., tamen si adhuc se gerat pro Clerico, potest puniri etiam ab Episcopo et est locus praeventioni, ut declaravit Sacr. Congreg. Conc., teste Nicolao Garcia de Benefic. part. 2, cap. 2, num. 16, et Fagnan. in cap. *Odoardus* 3, de solutionibus num. 25, et in cap. *Si quis* de Foro competent., n. 75. Et iterum sic declaravit his verbis: *Clerici non incedentes in Habitu et Tonsura,* non gaudent privilegio Fori; sed non propterea impeditur Episcopus, quo minus si praevenerit eosdem Clericos punire possit. Sacr. Congreg. Conc. in Baren. 16 Martii 1606, et in Valentina 20 Mart. 1607, et in Leodiens. 17 Nov. 1630. Sacr. Congr. super Controv. iurisd. in Neap. 22 Iunii 1628, et in Assisien. 25 Iunii, et in
40 Parmen. 26 eiusdem mensis 1629. Immo potest Episcopus procedere etiam in causis similium Clericorum, in quibus non praevenit, ut censuit Sacr. Congr. Conc. die 8 Nov. 1630, in una Leod. semel, iterum, ac tertio discussa, et a Sanctissimo approbata, tenoris sequentis:

Die 12 Novembris 1630 Sacr. Congr. Conc. facta relatione Sanctissimo D. N. in causa Leod. 8 eiusdem in Sacr. Congr. Conc. proposita et resoluta, Sanctitas sua approbavit declarationem factam, ut Clerici etiam non habentes requisita cap. 6, sess. 23 de reformat., licet ipsi tanquam contravenientes Ordinationi Sacri Conc. non possit per se ipsos allegare privilegium Fori, nihilominus subsint Iurisdictioni Episcoporum et Ordinariorum cognitioni, ne dum in causis, in quibus iidem Episcopi, seu Ordinarii praevenerunt, sed etiam in quibus non praevenerunt, et illos e manibus Iudicis Laici repetant, quando iidem Clerici adhuc Clerici permanent, videlicet si a Iure, vel ab homine per declarationem servatis servandis factam, privilegiis Clericalibus denudati, seu privati non sint.

Die 1 Augusti 1634 facta denuo relatione Sanctissimo D. N. Sanctitas sua ad removendam omnem difficultatem denuo iussit omnino observari supradictam declarationem, ut supra
41 *firmatam in dicta causa Leodiensi.* Clericus repertus a Curia Saeculari sine Habitu Clericali, donec doceat de suo Clericatu in carceribus Laicis potest detineri, dummodo non sit notorie Clericus; et si per octo menses ante carcerationem Habitum dimiserat, privilegio Clericali nullo modo gaudet, si a Curia, ut supra, captus fuerat in tali Habitu. S. Congr. Conc. 11 Ianuar. 1619. Clericus, qui in Ha-
42 bitu et Tonsura se immiscet enormitatibus, et pluribus vicibus, censetur absque monitione renunciasse privilegio Clericali, secus si in Habitu Laicali haec perpetrasset, quia tunc requiritur monitio. Sacr. Congr. Conc. in Motulen. 1 Febr. 1620. Clericus in Minoribus constitutus 43
recusans frequentare Scholas et Ecclesiam, non potest privilegio Fori privari, si adsit probabilis spes profectus. Sacr. Congreg. Conc. in Materanen. 2 Augusti 1631. Clerici Filius le- 44
gitimus, ante Clericatum susceptus, gaudet privilegio Fori durante vita eius Patris. S. Congr. Immunit. in Callien. 18 Mart. 1632. Clericus 45
non potest verbis renunciare privilegio Fori, nec Iudicem Laicum sibi constituere, etiamsi proprium iuramentum, et adversarii consensus accedat, ut est casus in cap. *Diligenti* 12, de Foro competent., et tamen potest huiusmodi privilegio renunciare ipso facto, si post dimissionem Habitus et Tonsurae, tertio commonitus se ipsum contempserit emendare, ut est textus expressus in cap. *Contingit* 45, de Sent. excommun., et in c. *In audientia* 25, de Sent. excommunic. Clericus enim si a Praelato suo 4
tertio monitus non reassumit Habitum et Tonsuram, perdit privilegium Clericale, habetur expresse in dict. cap. *In audientia* 25, et cap. *Contingit* 25, de Sent. excommun.

Licet Clerici in prima Tonsura constituti, 4
vel Minoristae non habentes Beneficium Ecclesiasticum, aut alias qualitates a Conc. Trid. cit. sess. 23, cap. 6 de reform. requisitas, privilegio Fori non gaudeant, ex ipso Concilio ibidem sic expresse statuente; tamen privilegio Canonis non sunt privati, ut expresse declaravit Sacr. Congr. ipsius Conc.; nam proposito dubio: *An Clerici, qui Decreto Conc. cap. 6, sess. 23 privilegio Fori privantur, intelligantur etiam privati privilegio Canonis? Die 16 Octobris 1581, Sacr. Congreg. censuit non intelligi esse privatos.* Unde percutiens 4
huiusmodi Clericum incidit in Excommunicationem Canonis; Fagnan. in cap. *Si quis* 1, de Foro compet. a num. 72 usque in finem; Garcias de Benefic. part. 2, cap. 2, num. 10; Belletus Disquisit. Cleric. part. 1, tit. de favore Clericor., § 8, num. 22; Gonzal. ad regul. 8 Cancellar.; Glossa 5, num. 7, cum seq.; Aloysius Riccius in praxi rerum Fori Ecclesiastici dec. 607 in 1 edition., et part. 1, resolut. 551, n. 3; Portel. in dub. Regular., verb. *manus violentae;* Barbosa part. 2 de Offic. et potest Episcop. alleg. 12, num. 32, et lib. I Iuris Eccles. cap. 39, § 2, num. 3, citans plures alios. Et ratio est quia Tridentinum circa hoc nihil innovavit, nec Iuri communi derogavit, ut observat Clar. § fin., q. 36, num. 19 et Barbosa loc. cit. De Iure autem communi omnes Clerici gaudent privilegio Canonis; c. *Si quis suadente Diabolo* 29, caus. 17, quaest. 4. Si enim Concilium in d. sess. 23, c. 6 voluisset comprehendere ultra privilegium Fori etiam privilegium Canonis, etiam illud expressisset, prout in simili argumentatur Pontifex in cap. *Inter corporalia,* § *sed neque,* de translatione Episcopi, et c. *Ad audientiam* 12,

de decimis. Tum quia non censetur plus de priori lege mutatum, quam est expressum in posteriori; l. *Praecipimus*, Cod. de appellat., et l. *Si vero*, § *de viro* ff. soluto matrimonio, ubi Summarium ex Bartolo sic habet: *Provisio legis contra ius commune non extenditur ultra id, quod lex exprimit, licet eadem sit ratio.* Cum legum correctio velut odiosa, quantum fieri potest evitanda sit; cap. *Cum expediat* 29, de elect. in 6, ex Reg. 15 Iuris in 6, *Odia restringi et favores convenit ampliari.* Quaenam autem personae gaudeant tali privilegio Canonis, et quaenam censeantur illud violare et Excommunicationem incurrere; vide verb. *Excommunicatio* art. 10, 11 et 12, ubi late de omnibus ad hoc facientibus.

Privilegio Fori et Canonis gaudent nedum Cerici caelibes, sed etiam Clerici coniugati in Minoribus existentes; c. *Clerici* unic. de Clericis coniugatis in 6, ibi: *Clerici qui cum unicis et virginibus contraxerunt, si Tonsuram et vestes deferant Clericales, privilegium retinent Canonis ab Innocentio Papa II Praedecessore nostro editi in favorem totius Ordinis Clericalis. Et cum iuxta Parisiense Concilium nullus Clericus distringi, aut condemnari debeat a Iudice Saeculari, praesenti declaramus edicto, huiusmodi Clericos coniugatos pro commissis ab eis excessibus vel delictis, trahi non posse criminaliter, aut civiliter ad Iudicium saeculare, nec ab ipsis saecularibus Iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecunialiter (ne per unam viam concedatur eisdem Iudicibus, quod per aliam denegatur) nullatenus condemnari.* Et Conc. Trid. sess. 23, cap. 6 de reformat., ibi: *In Clericis vero coniugatis servetur Constitutio Bonifacii VIII quae incipit: Clerici qui cum unicis, modo hi Clerici alicuius Ecclesiae servitio, vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiae serviant, vel ministrent, et Clerici habitu et Tonsura utantur, nemini quoad hoc privilegio, vel consuetudine, etiam immemorabili, suffragante.* Ad hoc tamen, ut gaudeant his privilegiis, debent habere tres conditiones. Prima, ut huiusmodi Clerici cum unica et virgine contraxerint, ut expresse habetur ex cit. cap. *Clerici* unic. de Clericis coniugat. in 6, alioquin forent bigami, qui sunt nudati omni privilegio Clericali; cap. *Altercationis* unic. de bigamis in 6, ibi: *Bigamos omni privilegio Clericali declaramus esse nudatos.* Secunda, ut deferant Tonsuram et vestes Clericales; cit. cap. *Clerici*, et Conc. Trident. loc. mox adducto. Tertia, ut tales Clerici alicuius Ecclesiae servitio vel ministerio ab Episcopo deputati eidem Ecclesiae serviant, vel ministrent, ut expresse fuit de novo statutum a Concilio Tridentino dict. sess. 23, cap. 6 de reformat., ut patet ex eiusdem verbis supra relatis. Nota tamen, quod etiamsi Clericus Ecclesiae alteri a designata ab Episcopo inserviat, adhuc tamen gaudet privilegio Fori, ut a Sacr. Congr. decisum refertur in Tract. de Synodo dioeces., lib. VI, cap. 69, n. 3.

Clerici coniugati ad hoc, ut gaudeant his privilegiis, debent habere copulative omnes tres supradictas conditiones, quarum una deficiente, nullo prorsus gaudent privilegio Clericali, ut patet ex cit. cap. *Clerici*, § fin. de Clericis coniug. in 6, ibi: *In caeteris autem vel nisi, ut praemittitur, Tonsuram, vel Vestes deferant Clericales, etiam in praemissis eos gaudere nolumus privilegio Clericali;* iuncto Conc. Trid. cit. sess. 23, cap. 6 de reform., per eius verba adducta supra sub num. 10. Clerici coniugati habentes tres supradictas conditiones gaudent privilegio Fori, nedum in causis criminalibus, sed etiam in causis mere civilibus; quidquid dicant aliqui Canonistae. Sic enim unanimi consensu Sacr. Congr. Immunitatis approbavit opinionem, quod Clericus coniugatus gaudet privilegio Fori, etiam in mere civilibus, in Caputaquen. 14 Novembris 1649, lib. III decret. Pauluc. p. 214. Et insuper eadem Sacr. Congr. Immunit. approbat formulam sententiae promulgandae per A. C. pro exemptione privilegii Fori Clericorum coniugatorum, additis tamen verbis tam in civilibus, quam in criminalibus, quam etiam in mixtis. Caputaquen. 21 Iun. 1644 lib. III decret. Pauluc., p. 229. Immo gaudent privilegio Fori in causis mere civilibus etiam non dependentibus a criminalibus. S. C. Immunit. in Bovin. 2 Iulii 1630, lib. II decr. Paul. cap. 47, in Oppiden. 27 Sept. 1631, ibid. p. 140, in ead. Oppid. 11 Sept. 1634, ibid. pag. 201, et 6 Maii 1635, ibid. p. 219, in Squillacen. 19 Ianuarii 1638, lib. III decr. Paul. pag. 13, in Rossanen. 13 Martii 1638, ibid. p. 57.

Clerici coniugati non possunt conveniri coram Iudice Laico. Sacr. Congr. Immunit. in Montis Casini 22 Decembris 1694, l. 1 dec. Valleman. p. 163. Unde Clerici coniugati ad solutiones, ad quas de Iure tenentur, non possunt cogi nisi coram Iudice Ecclesiastico. Ead. S. Congr. Immun. in Rossanen. 23 Mart. 1638, lib. III decret. Pauluc. pag. 57, in Nazaret. 15 Iunii 1638 ibidem pag. 64. Clericum coniugatum carcerantes excommunicantur. Ead. Congr. Immunit. in Hydruntina 18 Dec. 1694, lib. I decr. Valleman. p. 164. Clericum coniugatum Episcopus tueri debet, ne vexetur a Curia Laica. Ead. Sacr. Congr. in eadem Hydruntina 27 Novembris 1694, lib. I decr. Vallem. p. 199, in Bisignanen. 15 Novembr. 1694, lib. III decr. Vallem. p. 628. Invocato etiam, quatenus opus sit, brachii saecularis auxilio. Eadem Sacr. Congreg. Immunit. in Nucerina 9 Februarii 1694, lib. I decr. Vallem. p. 195.

Clericus coniugatus, Indulto Apostolico dispensatus ab obligatione incedendi in Habitu et Tonsura, gaudet privilegio Fori. Eadem Sacr.

Congr. Immunit. in Fulginaten. 18 Oct. 1679, lib. II decr. Altovit. pag. 1691. Clericus coniugatus habens omnia requisita, excepto quod non constat de deputatione ad servitium Ecclesiae certae et particularis, inserviens tamen Ecclesiae in genere, gaudet privilegio Fori. Ead. Sacr. Congr. in Anconitana 24 Maii 1601,
62 lib. III decr. Vallem. pag. 3. Clericus coniugatus exercens artem merciariam cum mensuris fraudulentis puniendus est ab Ordinario. Ead. Congr. in Firmana 17 Decembris 1695, lib. I
63 decr. Valleman. pag. 135. Clericus coniugatus qui post fugam a Triremibus, ad quos a suo Episcopo damnatus fuerat ad septennium, ob nova delicta carceratus fuit a Curia Laica, remittendus est Episcopo, qui postea remitti faciat ad Triremes. Et cum Sanctissimo pro novis delictis, si de illis sufficienter constiterit, ut puniatur poena Triremium ad vitam. Ead. Congregat. in Milevitana 15 Decembris 1643,
64 lib. III decr. Pauluc. pag. 216. Subdiaconum, qui in vim dispensationis Apostolicae cum Vidua Matrimonium contraxit, et pensiones Ecclesiasticas obtinet, de Iure gaudere privilegio Fori, tenet Sellius in Selectis Canonicis c. 18, num. 29, attestans ita fuisse decisum sub die
65 7 Septembris 1618. Clericus coniugatus gaudet exemptione ab oneribus personalibus, et aliis de consuetudine competentibus. Ead. S. Congr. Immunit. in Lycien. 28 Maii 1626, lib. I decr. Pauluc. p. 1; in Neritonen. 17 Ianuar. eiusd. anni 1626, ibid. pag. 80; in Anglonen. 18 Iun. eiusdem anni 1626, ibid. pag. 4; in S. Severinae 19 Aprilis 1627, ibid. pag. 46; in Squillacen. 27 Augusti 1627, ibid. pag. 64; in Laquedonen. 22 Iulii 1630, lib. II decr. Pauluc. pag. 51; in Oppiden. 11 Septembris 1634, ibid.
66 pag. 201. Clericus coniugatus est exemptus ab onere capitationis tanquam mere personali, etiamsi exerceat aliquam artem, dummodo non sordidam, sed honestam. Ead. Sacr. Congr. in Oppiden. 21 Novembris 1635, lib. II decret. Pauluc. pag. 238; in Squillacen. 19 Ian. 1638, lib. III decret. Pauluc. pag. 53; in Tridentina 18 Novembris 1685, lib. I decret.

67 Non gaudent tamen Clerici coniugati exemptione ab oneribus realibus, nisi succedant loco personalium, vel adsit consuetudo ad eorum favorem. Ead. Sacr. Congr. Immunit. in Aprutina 6 Martii 1631, lib. II decr. Pauluc. p. 218.
68 Sic Clerici coniugati non gaudent exemptione a solutione Collectarum, nisi adsit consuetudo contraria. Eadem Sacr. Congreg. in Aquilana 15 Septembris 1627, lib. I decr. Paul. pag. 65; in Camerinen. 28 Septembris 1694, lib. I decr.
69 Vallem. pag. 84. Nec Clerici coniugati sunt exempti, circumscripta consuetudine ad eorum favorem, ab impositione taxae, quae non sit onus personale. Ead. Sacr. Congr. in Cathacen. 19 Nov. 1641, lib. III decr. Pauluc. p. 160.
70 Sic Clerici coniugati non sunt exempti ab oneribus etiam mixtis non concurrente consuetudine legitima ad eorum favorem. Eadem Sacr. Congr. in Cassanen. 28 Iunii 1644, lib. III decret. Paul. pag. 232. Unde Clerici coniugati, circumscripta consuetudine ad eorum favorem, de Iure communi non gaudent exemptione ab hospitatione Militum, cum sit onus mixtum. Ead. Congr. in Oppiden. 23 Augusti 1633, lib. II decret. Paul. pag. 169. De iure enim 71
communi Clerici coniugati nullo gaudent privilegio Clericali in rebus, seu bonis suis, ac proinde sicut alii uxorati tenentur praestare consuetas exactiones, seu collectas et tributa. Ita textus in cap. *Clericis* unic. de Clericis coniugatis, § fin. in 6, ibi: *In caeteris autem...* (id est praeter casus enumeratos) *eos gaudere nolumus privilegio Clericali.* Idipsum habetur cap. *ex parte* 9, de Clericis coniugatis, ibi: *Cum igitur reddenda sint, quae sunt Caesaris, Caesari, et quae sunt Dei, Deo, aequanimiter duximus tolerandum, ut a talibus iustitias debitas, velut ab aliis uxoratis exigas et servitia consueta.* Et in eius Summario sic praecise dicitur: *Clerici coniugati in rebus suis non gaudent privilegio Clericali.* Ubi Abbas, Ioann. Andreas, Barbosa et alii communiter. Sic Cle- 7
ricus coniugatus non habens requisita cap. unic. de Clericis coniug. in 6, non gaudet privilegio Fori. Sacr. Congr. Immunit. in Civitatis Castelli 20 Decembris 1661, lib. decret. Rocci p. 37, et in Reatina 13 Augusti 1704, lib. III decret. Vallem. pag. 602. Unde Clericus con- 7
iugatus non incedens in Habitu et Tonsura, imo exercens Officium Gubernatoris armorum, conventus in Curia Capitolina, ubi acquievit ad plures actus, sed postea petens gaudere privilegio Fori, remittitur a Sacr. Congregatione ad eamdem Curiam Capitolinam. Ead. Sacr. Congr. in Romana 11 Ianuarii 1695, lib. I decret. Vallem. pag. 167. Clericus coniugatus 7
habens servitium militare cum functionibus mere militaribus et laicalibus, non retinet privilegia; cap. unic. de Cleric. coniug. in 6. Ead. Congr. 10 Februarii et 26 Maii 1699, lib. II decret. Vallem. pag. 222. Clericus coniugatus non 7
gaudet privilegio Fori, quando non incessit in Habitu et Tonsura, aut fuit Capitaneus Militiae, et incubuit mercaturae. Eadem Congregat. in Assisien. 28 Ianuarii 1681, lib. II decr. Altov., pag. 242. Clericus coniugatus nunquam ince- 7
dens in Habitu et Tonsura, nec inserviens Ecclesiae, et exercens artem ruralem, non gaudet privilegio Fori. Eadem Sacr. Congreg. in Sabinen. 13 Septembris 1701, lib. II decr. Vallem. pag. 379.

Clerici gaudent privilegio Fori de Iure Di- 7
vino. Ita Glossa in c. *Si imperator* 11, dist. 96, verb. *Et discuti;* Gloss. in cap. *Quamvis* 4, de censibus in 4, verbo *Divino,* ubi id probat allegando Leges Divinas. Hostiens. in cap. 2 et Baldus ibid. de Maiorit. et obedient.; Abbas

in cap. *Ecclesia S. Mariae* 10, de constitut. num. 6; Bellarminus lib. I de Clericis, c. 29 et 30; Fagn. in cit. c. *Ecclesia S. Mariae* 10, de constitut. num. 10, et in cap. *Cum non ab homine* 10, de Iudic. n. 66; Sperellus dec. 37 Fori Ecclesiast. n. 1 et seq., ubi allegat plures alios Canonistas, et Theologos et dicit hanc sententiam fuisse canonizatam a Rota Romana in dec. 10, num. 2 de consuetud. in antiquioribus; Engel. lib. II, tit. 2 de Foro compet., n. 38; Pirhing. lib. I, tit. 2 de Foro compet., num. 107; Reiffenstuel. ibid. n. 201 et seq.; Marta de iurisdict. part. 2, cap. 6, n. 1 et seq.; Iulius Clarus in pract. crimin. § in fin., qu. 36, num. 2, asserens post Alciatum in cap. *Cum non ab homine* n. 2, de Iudic., et alios, hanc esse communem opinionem. Azorius part. 1 instit., lib. V, cap. 12, qu. 1; Tannerus t. 4 Theol. Schol., disp. 1, qu. 4, dub. 6, n. 138; Layman., lib. IV Theolog. Moral., tract. 9, cap. 8, et plures Theologi apud ipsum; Barb. lib. I Iuris Eccles. cap. 39, § 2, num. 5 et ibid. § 5, num. 3, et in Trident. sess. 25, cap. 20 de reform. citans plures alios contra Covarruviam, Lessium, Medinam, Molinam et alios plurimos ab ipso Barbosa relatos loc. cit. Et probatur primo ex Sacra Scriptura, tum veteri, tum nova. Genesis enim 47, vers. 22 sub Pharaone Aegypti Rege habetur, Sacerdotes et Levitas exemptos fuisse a Iurisdictione Saeculari, et a lege solvendi tributa, et refertur in cap. *Non minus* 4, de Immun. Eccl., ubi idcirco graviter arguuntur plurimi Christiani Principes, *quod deterioris conditionis factum sub eis Sacerdotium videatur, quam sub Pharaone, qui Legis Divinae notitiam non habebat*, ubi nota illa verba *Legis Divinae*. Et similiter colligitur ex cap. ult., vers. 28 Levit., et ex c. 3 Numer., vers. 10, et ex c. 45, vers. 14 et 15, et ex 1 Esdrae cap. 7, vers. 24. Idem habetur ex Matthaei cap. 17, vers. 25 et 26, ubi Christus seipsum, et Petrum a tributo solvendo eximit, nam cum ab ipso exigeretur tributum, dixit Petro: *Reges terrae a quibus accipiunt tributum, vel censum, a filiis suis an ab alienis?* et respondente Petro: *ab alienis*, subintulit Christus: *ergo liberi sunt filii*. Nomine autem filiorum intelliguntur omnes sacerdotes et Clerici, qui, cum Christo, ac Dei servitio peculiariter dedicati sint, e familia eius esse censentur. Non enim illa verba intelligenda sunt de exemptione solius Christi, ut veri Filii Dei, nam statim iussit Christus, ut ad vitandum scandalum Petrus inventum in ore piscis staterem daret pro utroque; *Ut autem non scandalizemus eos da eis pro me et te;* adeoque uterque de iure exemptus dignoscebatur, Christus quidem ut verus filius regis Regum, Petrus vero veluti repraesentans Ecclesiam sponsam Christi, et Ecclesiasticas personas, tamquam domesticus eius, cum etiam in humana politia, non solum filii Regum, sed etiam eorum Domestici liberi sint a tributis. Et sic inferunt S. Hieronymus in d. cap. 17 Matthaei; S. Augustinus lib. I q. Evang., quaest. 23; Maldonatus in cap. 17 Matth., vers. 25; Pirhing. l. c. ubi post ipsum Maldonatum recte subiungit, id non esse extendendum ad omnes Christianos, qui etsi sint adoptione Filii Dei, et Christi nomen gerant, non tamen sunt Domestici eius, ut ipsi Apostoli, et consequenter omnes Clerici in ipsis Apostolis repraesentati. Ultra quam quod Christianos tributum solvere iubet Apostolus expresse ad Romanos cap. 13, vers. 7. Probatur 79
insuper variis textibus Iuris Canonici privilegium Fori Clericorum esse de Iure Divino. Et in primis ex cap. *Continua* 5, caus. 11, qu. 1, ubi refertur, quod in prima generali Synodo Nicaena ante emanatum, quodcumque aliud privilegium super exemptione Clericorum, ad quorumdam quaerelas contra clericos coram se depositas sic pronuntiaverit Constantinus Magnus: *Vos a nemine diiudicari potestis, qui ad Dei solius iudicium reservamini.* Idipsum fusius habetur in cap. *Futuram* 15, caus. 12, qu. 1, ibi: *Vos a nemine diiudicari potestis, quia solius Dei iudicio reservamini: dii etiam vocati estis, et idcirco non potestis ab hominibus iudicari.* Concordat. cap. *Si imperator* 11, 80
dist. 96, ibi: *Non a legibus publicis, non a potestatibus saeculi, sed Pontificibus, et Sacerdotibus Omnipotens Deus Christianae Religionis Clericos et Sacerdotes voluit ordinari et discuti,* hoc est iudicari; ubi nota illa verba, *omnipotens Deus voluit*, et illa *ordinari et discuti*, per quae demonstratur, ordinationem et discussionem, seu Iudicium Clericorum de Iure Divino pertinere ad solos Episcopos, et respective Iudices Ecclesiasticos. Unde Glossa ibid. vers. *Et discuti,* sic notanter concludit: *Ergo antequam esset aliqua Constitutio, etiam Clerici non erant de Iurisdictione saeculari; unde omnes Constitutiones quae emanarunt, quod Clerici non sint iudicandi nisi ab Episcopis, non sunt nisi Iuris declaratio.* Et clarissime 81
facit cap. *Silvester* 13, causa 11, qu. 1, ubi Sanctus Gelasius Papa reprehendit graviter attentatum cuiusdam Clerici ad saeculare iudicium pertrahentis, ibi: *Et contra leges divinas et publicas, pulsatis Clericis, Forum suum putatis auferri*, ubi nota illa verba *contra leges divinas*. Quid enim clarius? Similiter habetur in 82
cap. *Nimis* 30 de Iure divino, ibi: *Nimis de Iure divino quidam laici usurpare nituntur, cum viros Ecclesiasticos, nihil temporale obtinentes ab eis, ad praestandum sibi fidelitatis iuramenta compellunt.* Et expresse demonstra- 83
tur in c. *Quamquam* 4, de censibus in 6, ibi: *Cum igitur Ecclesiae Ecclesiasticaeque personae, ac res ipsarum non solum Iure humano, quin et divino a saecularium personarum exactionibus sint immunes.* Et multis aliis relatis 84

Canonicis textibus, id non obscure asserentibus, adducitur pro omnibus Concilium Tridentinum sess. 25, cap. 20 de Reform. ubi expresse contestatur, *Ecclesiae et personarum Ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione et canonicis sanctionibus constitutam.* Vide infra n. 96 ad finem.

85 Clerici gaudent privilegio Canonis solum Iure Eccl. et positivo inducto; Fagnan. in cap.
86 *Perpendimus* 23, de Sent. excomm. Licet enim Conc. Triburiense cap. 2, tom. 7 Conc. pag. 151, col. 2, in impress. Paris., aliud innuere videatur per verba sequentia: *Si quis, ut diximus, ullum eorum quocumque Ordine consecratum caedit vulneribus, vel quibuscumque iniuriis angustiaverit, etc. constringat protervum Episcopus auctoritate Canonica, ut idem Clerico, cui contra divinas et humanas leges contumelias ingessit, iustam et debitam*
87 *persolvat compensationem.* Tamen indubitatum est apud omnes, privilegium Canonis inductum esse ex consuetudine Ecclesiae, nempe ex decreto Innocentii II edito in Conc. Later. II, c. 15 relato in c. *Si quis suadente Diabolo* 29, caus. 17, q. 4, ut patet supra n. 1, ubi diximus, hoc privilegium ideo dici *Canonis,* quia continetur in Canone 15 Conc. Lat. secundi
88 celebrati sub Innoc. II. Clerici omnes sive in Sacris, sive in Minoribus dimittentes Habitum Clericalem, et Tonsuram ex sola vanitate, vel negligentia, non perdunt privilegium Canonis ante trinam monitionem; c. *In audientia* 25, et c. *Contingit* 45, de Sent. excommunic. et Gloss. in c. *Cum non ab homine* 14, eod. tit., verb. *Minime coercentur;* Hostiens. in c. *Perpendimus* 23, eod. tit. in verb. *Non propul-*
89 *sando,* et Fagnan. ibid. n. 14. Perdunt autem statim ante monitionem privilegium Canonis, si ex iniquitate et malitia Habitum Clericalem, et Tonsuram dimittant; seu deposito Habitu et Tonsura Clericali enormitatibus se immisceant; c. *Cum non ab homine* 14, de Sent. excommun., § *In articulo,* ibi: *Occisores Clericorum aut Presbyterorum, qui contempto Clericali Habitu tyrannidi, et enormitati se inverecunde immiscent, in odium Clericalis excessus, et terrorem, atque correctionem similium, Canone latae sententiae minime coercentur;* c. *Perpendimus* 23, de Sent. excomm., et ibi Ioannes Andreas, Butrius, Card. Ancharan., Felin., et Fagnan. ipsos citans num. 2.
90 Privilegium tamen Fori de Iure communi non amittunt Clerici omnes, qui deposito Habitu, et Tonsura Clericali enormitatibus se immiscent, nisi ter moniti non desistant; cap. *Contingit* 45, de Sent. excommun., ibi: *Volumus et mandamus, ut tales, si tertio a te commoniti se ipsos contempserint emendare, illius efficiantur immunitatis extorres, quae pro Clericorum tutela, et Laicorum violentia coercenda, dignoscitur instituta,* et tenent Ioannes Andreas in d. c. *Perpendimus* num. 5; Petrus de Ancharan. in cap. 1, n. 2, vers. *Si vero reliquit,* de Apostat., ubi concludit, Clericum, qui dimisso Habitu, et Tonsura saevis enormitatibus se immiscet, ac perseverat, ac deprehenditur in illis per Iudicem saecularem, non posse ab eo puniri, sed esse remittendum ad Iudicem Ecclesiasticum, nisi monitio praecesserit; et sequitur Alexander in cons. 8, *Videtur super primo* num. 3, lib. 1, dicens veriorem, et magis communem intellectum esse, quod d. c. *Perpendimus* locum habeat in privilegio Canonis, non autem in privilegio Fori, quod secundum eum non amittitur, nisi post trinam monitionem. Et secundum hoc consilium Alexand. millies, immo semper fuisse iudicatum per Curiam, et Consilia Neapolitana attestatur Grammaticus super Constitutionib. Regni, fol. 29, col. 1, vers. *decimo utique;* et sequitur Fagnan. in d. cap. *Perpendimus* num. 4, 5 et 17, et in c. *Contingit* 45, de Sentent. excommun., num. 13 et 14, et in c. *Cum non ab homine* 10, de Iudiciis num. 26 et num. 106, ubi refert hoc servari in Curia. Et hoc videtur de mente Sacrae Congregat. Concilii, quae in Motulen. 1 Februarii 1620, decrevit ut infra: *Clericus, qui in Habitu, et Tonsura se immiscet enormitatibus, et pluribus vicibus, censetur absque monitione renunciasse privilegio Clericali: secus si in Habitu Laicali haec perpetrasset, quia tunc requiritur monitio;* sic refert ex Sellio Barbosa Apostolic. dec. collect. 157, num. 8, et in Trident. sess. 23, cap. 6 de Reform., num. 25.

Unde de Iure communi facilius perditur 91
privilegium *Canonis,* quam privilegium *Fori,* cum privilegium *Canonis* amittatur statim ante monitionem a Clericis, qui deposito Habitu, et Tonsura se immiscent enormitatibus, ex cit. cap. *Cum non ab homine* 14, de Sentent. excommun. et d. cap. *Perpendimus* 23, eod. tit., ut patet num. 85, et privilegium *Fori* non amittatur a talibus Clericis nisi post trinam monitionem, ex cit. cap. *Contingit* 45, de Sent. excomm., et ut patet n. 86. Eo vel maxime, ut dicit Fagnan. in d. cap. *Perpendimus* n. 9, quia privilegium *Canonis* est solum de Iure Canonico, ut patet num. 82, et privilegium *Fori* est de Iure Divino, ut patet num. 74. De Iure autem Concilii Tridentini sess. 23, 9
cap. 6, de Reformat. Clerici Minoristae perdunt hodie difficilius privilegium *Canonis,* quam privilegium *Fori,* nam non perdunt pri- 9
vilegium *Canonis* per solam dimissionem Habitus, et Tonsurae, nisi vel praecesserit trina monitio, ut ex d. cap. *Contingit* 45, de Sent. excomm., vel saevis enormitatibus se immiscuerint, ut ex d. cap. *Cum non ab homine* 14, de Sentent. excommun., et de cap. *Perpendimus* 23, eod. tit. At privilegium *Fori* perdunt 9
per solam dimissionem Habitus, et Tonsurae,

vel servitii Ecclesiae, licet non fuerint tertio moniti, ut ex d. sess. 23, cap. 6 de Reform., et ex declarat. Sac. Congr. eiusdem Concilii relat. a Fagnan. in cap. *Si quis,* de Foro competent. num. 21, ut patet supra num. 34. Loquendo vere de Clericis in Sacris, cum per Tridentinum nihil de novo de ipsis disponatur quoad amissionem privilegii *Fori* per solam dimissionem Habitus, et Tonsurae, etc., ut disponitur de Minoristis in d. sess. 23, cap. 6, de Reformat. standum est dispositioni Iuris communis, quod ipsi non amittant privilegium *Fori*, nisi ter moniti non desistant ab enormitatibus, quibus se immiscent, Habitu, et Tonsura Clericali depositis ex dict. cap. *Contingit,* de Sentent. excommun., ut patet supra num. 86. Et consequenter quod facilius ipsi amittant privilegium *Canonis,* quam privilegium *Fori,* ut dictum est supra num. 87.

ADDITIONES AUCTORIS.

Clerici in minoribus constituti non servantes praescripta Concilii Tridentini, non gaudent privilegio *Fori* in causis homicidii. Bened. XIV tom. 1, Constit. 88, incip. *Alias* 5, 2. Atque etiam expleta poena eodem privilegio privati remanent, et habitum clericalem reassumere nequeunt. Idem ibidem. Utrum praescripta a Concilio Tridentino servaverint, ab Ordinariis est declarandum, non retardata assecuratione personae. Idem ibid. Simplices vero tonsurati non beneficiati etiam servantes praescripta Concilii privantur privilegio *Fori* post duo homicidia. Idem ibid.

Pro huius doctrinae coronide illud hic omittendum non est, quod animadvertit doctissimus aeque ac piissimus Praesul Iosephus Maria Maraviglia Episcopus Novariensis in suis Legibus Prudentiae Episcopalis Beatissimo Patri Venerabili Innocentio XI dicatis, et anno 1678 editis. Ille enim in Lege 47, in qua defendit, *Admittenda ab Episcopis Principum Privilegia a summis Pontificibus concessa,* ipsissimis hisce verbis utitur: *Commune Populorum commodum, quod in recto Principum regimine semper spectandum est, exigit plerumque, ut non modicis, sed amplis privilegiis a summis Pontificibus cumulentur Principes ipsi, cum nec ab eadem meta, quae est mundanae Reipublicae salus ab iis, qui supremi moderatoris vices agunt in terris, numquam fas sit aberrare; quaecumque enim temporanea populorum salus ita cum aeterna animarum salute colligatur, ut hoc insolubile vinculum disrumpere nemini liceat; ac propterea non raro contingit, ut summi quoque Ecclesiae Principes et Hierarchiae ad tuendas aliorum Principum Respublicas, easque in optimum finem perducendas privilegia quaedam non solo dispensent arbitrio, sed aliqua ex causa rem iustitiae, vel aequitatis, vel remunerationis patrocinante. Eiusmodi igitur Principum privilegia in bonum commune ex instituto collimantia ab Episcopali prudentia, ne dum facile admittenda sunt, sed etiam toto conatu in usum revocanda, utpote Ecclesiae admodum faventia; licet enim videantur quandoque Ecclesiasticae immunitati, aut libertati adversari, cum tamen, revera in ipsis ad summum ius Ecclesiae ex indulto summorum Pontificum ad maiora reparanda mala transferatur in laicam potestatem, sequitur aperte nihil iuris Ecclesiae laedi, aut violari per huiusmodi translationem; sed potius ius ipsum Ecclesiae sustineri; cum omnia agant Principes ex hoc iure translato virtute privilegiorum, a quo etiam dicuntur accipere potestatem,* etc. Deinde aliam immediate Legem 48 sapientissimus Auctor subdit, in qua probans, *Permittenda ab Episcopis quaedam Principum Iudicia adversus Ecclesiasticos,* haec praecisa verba scribit: *Plures enumerant Canonistae casus, in quibus licet Episcopali prudentiae permittere Principibus iudicia adversus Ecclesiasticos, sine laesione Ecclesiasticae libertatis, qui quidem, cum sint fere omnibus noti, non est hic operae pretium eos recensere. Quo iure vero id agant Principes, et Iudices Laici etiam in causa mortis, ex supra dictis statutum est; utuntur namque iure illo in ipsos ab Ecclesia translato, ne sceleribus, vel criminibus atrocibus ab Ecclesiasticis perpetratis, vel pereat Orbis, vel ipsa contaminetur Ecclesia, aut ab innato paulatim concidat innocentiae candore. Prae caeteris Principibus eiusmodi Privilegiis dilata est a summis Pontificibus Serenissima Venetorum Respublica, quae licet ex delictis atrocibus vel ex criminibus laesae Maiestatis saepe animadvertat in Clericos, cum tamen ubique terrarum fulgeat pietatis ac Religionis obsequio, atque Ecclesiae veneratione, id sane non ageret, nisi hoc iure per Pontificia Diplomata in eius potestatem translato impune uti posset. Diplomata, quae exstant in hac materia apud Venetos plura sunt.* 1. Xisti IV, datum Romae die 11 Iunii 1474, anno tert. Pont. 2. Itidem Xisti IV, datum Romae die 30 Iun. 1474, anno tert. Pont. 3. Innoc. VIII datum Romae 1487, anno quart. Pontif. 4. Alexandri VI, datum Romae die 28 Iunii, anno decimo Pontif. 5. Pauli III, datum Romae die 10 Oct. 1541, anno oct. Pontif. Quorum exempla manuscripta ipsemet vidi, et sub hac Lege XLVIII recensentur ad verbum, ad tollendas mentis dubietates; novi enim quamplures supra eiusmodi Venetorum privilegia haesitare, etc. Hanc doctrinam temporibus Ven. Innocent. XI tuebatur numquam satis laudatus Episcopus Maraviglia. Diplomata ab illo indicata, quae brevitatis gratia hic omittuntur, apud illum, si libuerit, videri poterunt per extensum.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

101 De eo gravis inter Doctores quaestio est, an simplex Clericus, qui privilegium Fori amisit, eo quia non implevit, quod praescribit Concilium Tridentinum sess. 23, cap. 6 de Reform., amiserit simul alia Privilegia Clericis concessa?

102 Negant Comitol. Respons. Moral. lib. 6, quaest. 20, ubi affert pro sua negativa sententia Epistolam Sacrae Congregationis Concilii interpretis, de Marin. lib. 2, quotidian. Resol. cap. 42, num. 5, ubi quod eadem Sac. Congregatio die 18 Septemb. anni 1595, rescripsit: *Clericum prima Tonsura insignitum gaudere beneficio cap. Odoardus, quamvis ille habitum Clericalem et Tonsuram non deferat, nec in divinis inserviat.*

103 Affirmat vero, et quidem de opinione Rotae Cardinal. de Luca in adnotat. ad Conc. Trid. discurs. 24, num. 33 et sequent. *Prorsus etenim improbabile est* (ait), *ut denegari debeat illud privilegium Fori, quod concernit praeiudicium totius Ordinis Clericalis, adeo ut neque volens possit Clericus illi renunciare, ac se laicali foro subiicere retenta Clerici figura vel statu, adeo ut possit ita per Magistratum saecularem furcis suspendi, atque in frusta scindi, seu ignominiose fustigari, aliisque subiici poenis Clericali statui omnino incongruis, et ut ea retinere debeat privilegia, quae interesse privatum concernunt, et quibus sine aliquo Ordinis praeiudicio renuntiare potest, ut est illud factionis testamenti, exemptionis ab usufructu legali cum similibus. Ac etiam est illud cap. Odoardus, quod etiam Clericis in Sacris vel ratione doli, vel ratione arctioris obligationis, et in plerisque aliis casibus denegari solet.* Assentiri videtur Card. de Luca in Meliorat. ad de Marin. dict. lib. 2, dict. cap. 47, num. 14, tum adduci pro Cardin. de Luca potest Rota cor. Rojas dec. 475, n. 5.

In hoc opinionum conflictu Auctor Notarum 104
in Concordat. S. Sedem inter et Regem utriusque Siciliae cap. 3, art. 1, num. 35, tenet, tunc amplecti posse affirmativam opinionem Cardinalis de Luca, quum trina praecessit monitio, et eam Clericus monitus, minime curavit. [1]

Articulus III. *Clericus quoad negotia saecularia.*

Summarium. 1. Negotium saeculare accipitur tripliciter, scilicet large, stricte et strictissime. - 2. Negotium saeculare large acceptum quid, et quale sit. - 3. Negotium saeculare stricte acceptum quid, et quale sit. Hoc quamvis permissum sit laicis, Clericis tamen est interdictum. - 4. Clerici vacare debent Reipublicae spirituali, laici vero Reipublicae temporali. - 5. Negotium saeculare strictissime acceptum quid, et quale sit. - 6. Clericis omnibus in sacris constitutis, aut in minoribus, congruam sustentationem habentibus, sive ex beneficio ecclesiastico, sive ex bonis patrimonialibus, est prohibitum negotiis saecularibus se immiscere, cupiditatis et turpis lucri gratia. - 7. Assignatur prima causa, cur Clericis sit interdicta negotiatio. - 8. Assignatur secunda. - 9. Assignatur tertia. - 10. Assignatur quarta. - 11. Clerici exercendo negotiationes prohibitas peccant mortaliter, et possunt suspendi a divinis; imo et excommunicari, si tertio admoniti non resipiscant. - 12. Ultra culpam mortalem, et poenas supra recensitas, Clerici negotiatores, si tertio admoniti, a negotiationibus non desistant, perdunt interim privilegium clericale, quoad bona. - 13. Dantur tamen plures casus, in quibus Clerici negotiationem exercentes nullam culpam et poenam incurrunt; et assignatur primus casus. - 14. Assignatur secundus. - 15. Assignatur tertius. - 16. Assignatur quartus. - 17. Afferuntur ad rem variae petitiones factae Sacrae Congregationi Concilii, et responsiones ab eadem emanatae; usque ad n. 32. - 33. Afferuntur aliae petitiones factae eidem Sacrae Congregationi, et declarationes eiusdem Sacr. Congregationis; ad num. 45. - 46. Affertur alia Sacrae Congregationis Concilii responsio data dubio eidem Sacr. Congreg. proposito a Patre Passerino. - 47. Potest Episcopus prohibere Clericis minorum ordinum et primae tonsurae, ne exerceant mercaturam, nec suscipiant appaltus aquae vitae, cerae, tabacci, saponis, vel macinatus. - 48. Ex praedictis Sacrae Congregationis declarationibus satis aperte colligitur, posse Clericos dare operam negotiationibus illius speciei, quae dicitur artificium; non autem negotiationi proprie sumptae. - 49. Assignatur differentia intercedens inter negotiationem proprie sumptam et artificium. - 50. Etiam tunc intervenit negotiatio Clericis interdicta, cum quis aliquam rem, v. g. lanam emit, ut suis expensis per mercenariorum, et opificum industria et laborem (non autem per semetipsum) aliquid efficiat, scilicet ex lana empta pannum conficiat postea venditurus, ut inde aliquid lucrari possit. - 51. Licet negotiatio proprie sumpta sit Clericis interdicta; tamen artificium, et manualis operatio absque fine turpis lucri non interdicitur Clericis; imo ipsis recommendatur. - 52. Nec enim tale artificium, et manualis operatio implicat ad peccatum, sicuti talis negotiatio. - 53. Quinimo tale artificium et manualis labor, seu operatio ad multa bona inservit; primo enim principaliter inservit ad victum quaerendum; ad n. 55. - 56. Secundo artificium seu operatio manualis inservit ad tollendum otium; negotium enim est quasi negans otium. - 57. Tertio artificium, seu labor manualis inservit ad concupiscentiae refraenationem. - 58. Quarto artificium, seu operatio manualis inservit ad evitanda furta et ad eleemosynas faciendas. - 59. Inter negotia, artes et officia Clericis prohibita, multa alia reperiuntur; primo prohibentur Clerici praesertim beneficiati, aut in sacris constituti agere officium Procuratoris et Advocati in foro saeculari; ad num. 60. - 61. Quod est intelligendum, etiamsi laici essent principes, aut alii magni Domini. - 62. Secundo prohibentur Clerici esse principum vices gerentes, vicedomini, cancellarii, locorum praefecti, aut praepositi, iudices, administratores, vel quomodocunque alia ratione officiales. - 63. Tertio prohibentur Clerici, praesertim sacerdotes, ne inserviant laicis in officiis vilibus domus, feminisque nobilibus ancillentur. - 64. Quarto specialiter prohibetur Clericis officium tabellionis, seu notarii publici agere. - 65. Possunt tamen Clerici tam regulares, quam saeculares esse

[1] Definitum est, teste Giraldo Expos. Iur. Pont. part. 2, sect. 93, Clericos, qui tonsuram vestesque clericales abiecerunt, *Fori tantum* privilegia amittere, non vero reliqua. Ut autem hi Clerici fori amittant privilegium, monitione non indigent ulla. (Edit. Casin.)

notarii, ac tabelliones in causis fidei pro favore eiusdem. - 66. Possunt etiam Clerici esse notarii Papae, aut in curia Romana. - 67. Possunt insuper Clerici esse notarii in locis, ubi est consuetudo, praecipue in causis ecclesiasticis, seu spiritualibus coram iudice ecclesiastico. - 68. Fagnanus tamen variis solide adductis sententiam contrariam sequitur et propugnat. - 69. Quinto est Clericis absolute prohibitum, ne iudicium sanguinis exerceant, aut sententiam sanguinis dictent, proferant, vel executioni sententiae intersint, et ne quidquam faciant, per quod ad vindictam sanguinis tendatur. - 70. Hinc Clerici, seu praelati ecclesiastici habentes iurisdictionem temporalem possunt, et debent causas sanguinis laico delegare; idque generaliter et non specialiter. - 71. Sexto Clerici non possunt praeponi ruptuariis, vel ballistariis, aut huiusmodi viris sanguinum. - 72. Unde non possunt Clerici constitui duces, vel capitani militum in bello. - 73. Septimo est prohibitum Clericis et religiosis publice, seu in scholis vel universitatibus publicis ius civile et physicam, id est medicinam audire. - 74. Privatim tamen, ac domi in camera non prohibentur religiosi, aut Clerici studere iuri civili; praesertim si id faciant pro pleniori intellectu iuris canonici ac theologiae. - 75. Licet sit prohibitum religiosis, et Clericis publice ius civile et medicinam audire, seu eis studere; non est tamen his prohibitum tale ius civile, et medicinam publice docere et legere; ad num. 76. - 77. Octavo est prohibitum Clericis artem chirurgiae exercere. - 78. Sic etiam est ipsis prohibitum artem medicinae exercere. - 79. Hoc tamen limitatur in casu, quo urgente necessitate, et periculo mortis aliquis Clericus artem medicinae, et chirurgiae exerceat ex pietate, et charitate erga pauperes in defectu aliorum medicorum et chirurgorum. - 80. Et de facto indulgetur a Sacr. Congr. Conc. etiam presbyteris, ut possint aliquas compositiones medicinales facere, et distribuere in usum pauperum. - 81. Et solet etiam frequenter expediri a Secretaria brevium indultum pro sacerdotibus physicis, ut possint artem medicinae exercere sine incursu irregularitatis, cum clausula tamen: *Gratis et amore Dei erga omnes, attenta penuria medicorum.* - 82. Et si adesset in brevi alia clausula, quae ut plurimum apponi solet: *Dummodo nihil petas, sed a sponte dantibus; a pauperibus vero nihil omnino recipias;* tunc non posset medicus sacerdos a publico conduci mercede conventa. - 83. Clericis est prohibitum exercere tutelam testamentariam et dativam extrancorum. - 84. Possunt tamen Clerici, si velint, tutelam legitimam consanguineorum usque ad quartum gradum subire. - 85. Non debent tamen administrationem suscipere, nisi accedente superioris licentia. - 86. Quae licentia, ut solet expediri a Sacr. Congreg. Episcop. et Regular. expediri consuevit sub hac formula, *Sacra Congregatio*, etc. - 87. Ordinarie tamen talis facultas, et licentia solet concedi Clericis a propriis Episcopis. - 88. Adducitur formula dari solita. - 89. Quo vero ad tutelam testamentariam et dativam extraneorum, sine Papae, vel Sacrae Congregationis indulto Clerici ab Episcopo non dispensantur, nisi pro pupillis, pauperibus, orphanis et viduis, aliisque miserabilibus personis. - 90. Quoad negotia Clericis vetita, attendenda est constitutio Bened. XIV incip. *Apostolicae servitutis*, in qua multa statuuntur, quae assignantur. - 91. Itidem attendenda est ad rem novissima constitutio fel. record. Clem. XIII, quae per extensum affertur. - 92, 93. De saecularibus negotiis Clericis prohibitis. *Remissive.* - 94. Series negotiorum saecularium Clericis interdictorum. *Remissive.* - 95-98. De negotiatione quaestuaria. - 99. An recollectio nivis in propriis puteis, eiusque venditio lucri causa pertineat ad negotiationem quaestuariam personalem. - 100. De contractibus a Clericis initis, qui continent negotiationem quaestuariam personalem. - 101. Quidnam intelligatur sub physicae studio Clericis prohibito. - 102. De notariis, qui inserviunt Papae, Regibus, Archiepiscopis, Episcopis et magistratibus maioribus.

1 Negotium saeculare accipitur tripliciter, scilicet large, stricte, et strictissime. Fagnan. in c. *Cum multa* 1, Ne Clerici vel Monachi, n. 18 et
2 seq. Negotium saeculare large acceptum est quidquid provenit ex carnali concupiscentia non subiecta fraeno rationis. Colligitur ex cap. *Multa sunt negotia* 1, Ne Clerici vel Monachi; et dicitur Negotium saeculare, quia per illud vivitur omnino saeculariter, id est secundum saeculum, et mundum, seu carnem, non autem secundum Deum et Spiritum; et haec etiam prohibentur Laicis, ut patet ex multis enumeratis in citat. c. *cum Multa;* sed specialiter prohibentur Cle-
3 ricis. Negotium saeculare stricte acceptum comprehendit quidquid pertinet ad rempublicam mundanam, et saeculares homines; et hoc quamvis permissum sit Laicis, tamen Clericis est interdictum, ut cap. *Fornicari* 10, dist. 88, ibi: *Fornicari omnibus semper non licet: negotiari vero aliquando licet, antequam enim Ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari, facto iam non licet:* et l. *Placet* Cod. de Episc. et Cleric., ubi Clerici nihil commune habere dicuntur cum pluribus actionibus, vel ad curiam pertinentibus, cuius corpori non sunt annexi.
4 Unde Clerici vacare debent Reipublicae spirituali; Laici vero Reipublicae temporali; arg. c. *Duo sunt genera* 1, q. 1, c. *Convenior*, et cap. *Reprehensibile* 23, q. 8, cap. *Duo sunt*, dist. 96, et cap. *Solitae*, de Maior. et obed. Negotium saeculare strictissime acceptum sumitur pro exercitio mercatoris, seu negotiatoris, ut colligitur ex cap. *Quid est aliud* 13, dist. 88, ibi: *Quid est aliud negotium, nisi quae possint vilius comparari, carius velle distrahere?* et c. *Forus* de Verb. significat., ibi: *Negotiatio in commerciis dicitur, ubi aliquid datur, ut maiora lucrentur.* Et talis negotiatio est Clericis prohibita, ut mox subiiciam.

Clericis omnibus in Sacris constitutis, aut 6
in Minoribus congruam sustentationem habentibus, sive ex beneficio Ecclesiastico, sive ex bonis patrimonialibus, est prohibitum negotiis saecularibus sese immiscere, cupiditatis, et turpis lucri gratia; cap. *Consequens* 2, cap. *Episcopus* 3, cap. *Praelatum* 4, cap. *Negotiatorem* 9, cap. *Fornicari* 50, cap. *Eiiciens* 11, dist. 88, cap. *Clerici officia* 15, de Vita et honest. Cleric., cap. *Cum multa negotia* 1, Ne Clerici vel Monachi, et cap. *Secundum* 6, tit. eod., ubi sic expresse dicitur: *Secundum instituta Praedecessorum nostrorum, sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi vel Clerici causa lucri negotientur*, et saepe alibi consimiliter repetitur interdicta Clericis negotiatio propter varias congruentes rationes. [1]

[1] Rationes omnes, quibus Clerici, Sacris Canonibus | Spiritu Dei conditis a negotiationibus exercendis iu-

7 Prima quia, ut scribit Apostolus 2 ad Timot. cap. 2: *Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus;* cum negotia saecularia homines retrahant a spiritualibus, et Divinis Officiis, quibus incumbere peculiare munus est Clericorum; cap. *Numquam,* dist. 5, de Consecr., c. *Clericus* 3, dist. 91, ibi: *Absque Officii sui detrimento,* c. *Ex litteris* 16, de Vita et honestate Cleric. ibi: *Potius saecularibus negotiationibus, quam Officiis Divinis intendunt.*
8 Secunda, quia Clerici sunt ex illo genere Christianorum, quod mancipatur Divino Officio, et deditum contemplationi, et Orationi, ab omni strepitu temporalium cessare convenit, ut expresse habetur in cap. *Duo sunt genera* 12,
9 quaest. 1. Tertia, quia Clerici non sunt de corpore Reipublicae saecularis, sed Ecclesiasticae; leg. *Placuit* Cod. de Episc. et Cleric., et
10 cap. *Fornicari* 10, dist. 88. Quarta, quia negotiatio, ut plurimum sine mendacio, et periurio exerceri non potest; cap. *Eiiciens* 11, dist. 88, et cap. *Qualitas* 2, dist. 5, de Poenit. ibi: *Difficile est inter ementis, vendentisque commercium non intervenire peccatum;* ut enim Gloss. final. ibid. observat, contrahentibus naturale est se invicem decipere; l. *In causae* 17, § *Idem* ff. de Min. et l. *Item si pretio,* § *Quemadmodum* ff. Locati.
11 Unde tales Clerici exercendo negotiationes prohibitas peccant mortaliter, et possunt suspendi a Divinis, immo et excommunicari, si tertio admoniti non resipiscant: cap. *Negotiatorem* 9, dist. 88, ibi: *Negotiatorem Clericum, et ex inope divitem, et ex ignobili gloriosum, quasi quamdam pestem fuge;* cap. *Sed nec procurationes* 4, Ne Clerici vel Monachi, ubi praecipitur, ut suspendantur ex Officio Ecclesiastico, ibi: *Ecclesiastico fiat ministerio alienus,* cap. *Secundum* 6, eodem tit., ubi decernitur, ut excommunicentur, ibi: *Secundum instituta Praedecessorum nostrorum sub interminatione anathematis, prohibemus, ne Moaachi, vel Clerici causa lucri negotientur,* cap. *Clericus* 4, dist. 91, ubi imponitur eis degradationis poena, ibi: *Ab Officio suo degradentur.* Cum autem poenae tam graves non imponi soleant, nisi propter gravissimas culpas; argum. cap. *Nemo Episcop.* et cap. *Nullus Sacerdotum* 11, quaest. 3, stat evidenter, quod Clerici exercendo tales negotiationes saeculares, peccent mortaliter. Et sic tenent expresse Bellet. Disquisit. Cleric. p. 2, § 51, de Poenis Cleric., num. 2; Fagnan. in c. *Multa,* Ne Clerici vel Monachi, n. 11; Barbosa lib. 1 Iuris Eccles. univ. cap. 40, num. 114 et 128, cum pluribus ibi citatis et alii passim. Ultra 12
culpam mortalem, et poenas supra recensitas Clerici negotiatores si tertio admoniti a negotiationibus non desistant, perdunt interim privilegium Clericale, quoad bona sua; cap. *Ex litteris* 16, de Vita et honest. Cleric. ibi: *Mandamus, quatenus, si tales tertio a te moniti ab huiusmodi non resipuerint; sed praetermissis Divinis Officiis, negotiationibus insiterint supradictis, cum facto privilegium abiiciant Clericale, tu quominus, dum his se implicant de suis facultatibus, statutis, et consuetudinibus patriae subiaceant, non defendas eosdem.* Dantur tamen plures casus, in quibus 13
Clerici negotiationem exercentes nullam culpam et poenam incurrunt. Primo, si Clerici negotiationem exercent non turpis lucri gratia, sed merae necessitatis causa, ut se suosque alant, cum aliunde non habeant, unde vivant, et bona ad eorum victum non sufficiant; cap. *Multa sunt negotia* 1, Ne Clerici vel Monachi, ibi: *Nec tamen iustum negotium est contradicendum propter necessitates diversas, quia legimus Sanctos Apostolos negotiatos fuisse, et in Regula Beati Benedicti praecipitur provideri, per quorum manus negotia Monasterii procurantur.* Secundo, quando Clerici bona sua patrimonia- 14
lia, ac Beneficiorum, quae obtinent, excoli faciunt, animaliaque ad hunc effectum necessaria emunt, et vendunt. Ita Sacr. Congr. Episcop. et Regular. in Barensi 15 Novembr. 1616. Ter- 15
tio, si Clerici vinum suum etiam minutim vendiderint. Sacr. Episcop. et Regular. in Aversana 5 Maii 1593; tabernam enim non dicuntur exercere, nec ad gabellae solutionem tenentur, qui vinum suum ad minutum vendunt, ut pluries decrevit Sacr. Congr. Immunitatis, et signanter in Ravennaten. et Spoletana 25 Septembris 1627, in Nolana 12 Iul. 1649, in Lauretana 17 Iunii 1654, in Theatina 15 Martii 1661, in Faventina 25 Ianuar. 1677. Et sic possunt Clerici vendere panem coctum, et ad minutum ex frumento collecto in praediis Canonicalibus sine suspicione illicitae negotiationis; Abbas consil. 6, in fine lib. 1; Cravetta consil. 5, num. 116; Sylvester in summ. verb. *Excomm.* 21, vers. *Secundo nota,* n. 46; Carol. de Grassis de Effectibus Clerical., effect. 6, num. 33, etiam non obstante prohibitione; Rolandus consil. 72, num. 9, lib. 4; Barbosa lib. 1 Iuris Eccles. univers., cap. 40, num. 30. Quarto, quando a principio defuit animus ne- 16
gotiandi, vel lucrandi; id est quia Clericus emit pertinentia ad se, suamque familiam sustentandam per totum annum, et praeter pro-

bentur abstinere, collegit, atque breviter, ac pulchre suo more proposuit D. Thomas 2-2, qu. 77, art. 4 ad 3, quas apud ipsum legere minime pigeat. Ubi et quam maxime advertenda est Doctrina D. Thomae, quae non leviter conducit ad plures casuum nodos extricandos; quae hunc in modum se se habet: *Dicendum, quod non quicumque carius vendit aliquid, quam emitur, negotiatur; sed qui ad hoc emit, ut carius vendat. Si autem emit, rem non ut vendat, sed ut teneat, et postmodum propter aliquam causam vendere velit, non est negotiatio, quamvis carius vendat. Ibid. ad 2.* (Edit. Neap.)

positum empta supersunt, vel diminutione familiae, vel alia ratione; tunc enim praetio currenti, etiamsi cariore, quam erat, absque illicitae negotiationis periculo vendere potest. Prosp. de Augustino in addit. ad Quarant. verb. *Vectigal,* vers. *Tertio;* Aloysius Riccius p. 3 prax., resol. 202, num. 1; Barbosa lib. 1 Iur. Eccles. univ. c. 40, num. 122, cum aliis ibi citatis.

Circa hanc autem materiam variis aliis relictis specialis decisio Sacrae Congregat. Conc. varios casus ad rem facientes complectens adducitur a Barbosa loco cit. num. 127, prout sequitur: Eminentissimi et Reverendissimi Domini, Capitulum, Presbyteri, et Clerus Civitatis, et Dioecesis Caputaquensis prout plurimum ob loci, personarum, et temporum qualitatem aliquas ex infrascriptis actionibus facere, nec non ad suam, et familiae sustentationem coguntur quaerere, ad obviandas vexationes Commissariorum petunt, ut declaretur, an liceat infrascripta facere absque reatu illicitae negotiationis.

Primo. An liceat eis terras Patrimoniales, et Beneficiales per laicos colere.

Secundo. An pro necessario culturae usu possint emere boves, et alia animalia, et foetus illorum vendere.

Tertio. An ii, qui in propriis terris habent quercus, et castaneas, quarum fructibus sues vescuntur, possint sues emere, eosque alere, et pro familiae sustentatione vendere?

Quarto. An iidem Clerici cum foliis suarum arborum possint in propriis aedibus arti sericae operam dare, vel idem opus dare ad medietatem, seu ad quartum, et fructus inde percipiendos vendere absque reatu illicitae negotiationis.

Quinto. An Clerici pauperes ad suam, suaequae familiae sustentationem possint terras Ecclesiae conducere.

Sexto. An possint locare boves, oves, et animalia, quae habent ex successione, vel aliis debitis, vel decimis, eorumque fructus vendere?

Septimo. An liceat ex olivis, vineis, quercubus, et aliis arboribus existentibus in terris Patrimonialibus, et Beneficialibus, et aliis obventis vendere oleum, vinum, glandes, et alios fructus ad sustentationem suae familiae; item, et granum, et frumentum huiusmodi ex bonis Patrimonialibus, aut Beneficialibus?

Sacra Congregatio Eminentissimorum Cardinalium Concilii Tridentini interpretum praevia matura consideratione, et inhaerendo declarationibus alias factis.

Ad primum respondit, licere Clericis aegros Beneficiorum, et bonorum Patrimonialium Laicorum opera colere absque metu illicitae negotiationis.

Ad secundum, posse similiter Clericos pro culturae usu boves, et alia animalia necessaria emere, illorumque foetus iusto pretio, et honesta ratione vendere, nec ob id prohibitae negotiationis praetextu vexari posse, aut debere.

Ad tertium item, et posse Clericos habentes 27
in propriis bonis quercus, et castaneas, sues emere, eosque alere pro sua, et familiae sustentatione, dummodo tamen in emendis, alendis, distrahendisve nihil sordidum, aut indecens Ordini Clericali exequantur.

Ad quartum, licere Clericis folia arborum 28
in propriis bonis existentium alicui Laico concedere eo pacto adiecto, ut lucrum ex bombicibus inter utrumque dividatur; et pariter eisdem licere earumdem arborum foliis per se ipsos absque Officii eorum detrimento arti sericae operam dare pro sua, et familiae sustentatione; dummodo tamen artificio huiusmodi personas non suspectas adhibeant, et quoad hoc Episcopi licentia, quae gratis sit concedenda, obtineatur.

Ad quintum, Clericos pauperes ad suam 29
suaeque familiae sustentationem posse terras Ecclesiae conducere absque reatu illicitae negotiationis; bona vero Laicorum non posse nisi ex mera et praecisa necessitate.

Ad sextum, posse retinere, et locare boves, 30
et oves, et alia animalia, quae habent ex successione, vel decimis, nec non fructus illorum vendere absque reatu illicitae negotiationis.

Ad septimum, eosdem posse vendere gra- 31
num, hordeum, et alios fructus recollectos ex bonis Patrimonialibus, vel Ecclesiasticis pro sua, et suorum sustentatione. R. Cardin. Ubaldinus, Franc. Paulucius Sac. Congreg. Conc. Trid. Secretarius.

Et sic responsum fuisse Presbyteris, et Cle- 32
ricis Terrae Maidae Nicostraten. Dioecesis de anno 1627, refert Fagnan. in cap. *Multa sunt negotia* 1, Ne Clerici vel Monachi, num. 34 et seqq. adducens ipsam declarationem. Et consimiliter responsum etiam fuisse Presbyteris, et Clericis Alti Montis Casinensis Dioecesis de anno 1629, refert Carol. Marant. tom. 2, res. 41, in fine adducens declarationem Sac. Congreg. qaae cum praecedenti coincidit.

Sacerdotes, et Beneficiati Dioecesis Alexanen. 33
et Ugen. cum a Commissariis Spolii molestarentur ex capite illicitae negotiationis in infrascriptis casibus, supplicant Sac. Congreg., ut dignetur declarare, quando in eisdem, sit licita, vel illicita Oratoribus negotiatio.

Primo. An Sacerdotes, et Clerici Beneficiati 34
possint operas suorum bovum, quos pro laborandis praediis suis Patrimonialibus, seu Beneficialibus retinent, dum sibi vacant, aliis locare pro certa mercede absque periculo spolii, et poenarum Clericis negotiatoribus impositarum?

Secundo. An possint, si boves emerint, vel 35

in suis praediis natos educaverint, et instruxerint, conducere, ut vulgo dicitur *a giovatico* pro certa tritici quantitate quolibet anno persolvenda.

36 Tertio. An possint oves centum, vel saltem quadraginta simili actione concedere pro certa caseorum quantitate pro eorum, et suae familiae usu?

37 Quarto. An in suis molendinis pro tritico, et pistrinis pro oleo, postquam suum triticum, et olivas moluerint, alienum triticum, et alienas olivas certa mercede constituta molere possint; suppositis infrascriptis, quod id ab immemorabili tempore semper fuerit factum, et observatum: quod singulis annis non expedit pro solo servitio proprio triginta, vel quadraginta ducatos impendere in conficiendis pistrinis, nam fiunt ex iuncis, et aliis materiis, quae mensibus quinque, aut sex corrumpuntur: et in uno equo, et quatuor personis inservientibus ipsis pistrinis. Et quod molitura olivarum durat per quatuor, quinque, vel sex menses, iuxta annorum fertilitatem.

38 Quinto. An possint assumere onus colligendi, et faciendi a sua familia colligere olivas pro certa olei portione domino oliveti reddenda, supposita in hoc immemorabili consuetudine.

39 Sexto, et ultimo. An possint in bonis amicorum, et propinquorum operas diurnas praestare, ut illis easdem in praediis restituant?

Ad dubia proposita responsum fuit, ut sequitur:

40 Ad primum, affirmative, si tot iuga bovum retineantur, quot sunt pro praediis necessaria, vel si ultra necessitatem culturae praediorum, vel alio licito modo tenentur, per Doctrinam Molinae loco infra citando.

41 Ad secundum, quoad boves emptos, negative, quo vero ad boves proprios affirmative; P. Molina de Contract. disp. 342, sub n. 4, quam refert, et sequitur Quaranta in verb. *Vectigal*, § *Similiter ad illicita*.

42 Ad tertium, affirmative, si oves propriae fuerint, et non emptae ad illum effectum, ex praecedenti Molinae Doctrina; et si emptae, dummodo ad comparandum necessaria ad victum, et non ad lucrum.

43 Ad quartum, affirmative, duobus concurrentibus, videlicet modo ob hanc causam non se subtrahant ab iis, in quibus ex Officio Clericali incumbere debent, et dummodo non ad lucrum, sed ad necessaria vitae comparanda pro se, et sua familia; non enim huiusmodi artificium sordidum videtur, aut inhonestum in illis partibus, cum per unum equum, et quatuor famulos, seu operarios fiat, et non per ipsos Clericos. Quarant. ubi supra, post alios, § *Difficultas versatur circa med. et fin.*

44 Ad quintum, negative, nisi proprii reditus, sibi, suaeque familiae non sufficiant; nam hoc casu ad comparandum victum etiam aliena praedia conducere licet; Gloss. in cap. *Pervenit*, verb. *Conductiones*, 86 Dist., quod est de mente omnium Doctorum, ut testatur Quaranta ubi supra, § *Quaeritur in fine*.

Ad Sextum, si opera non sit sordida, et 45
inhonesta, possunt fieri huiusmodi commutationes per ea, quae scribit Quaranta ubi supra § *Difficultas in fine* ex Doctrina Sylvestri.

Hinc iuvat afferre aliam Sacrae Congrega- 46
tionis responsionem datam in dubio eidem Sacrae Congregationi proposito a Patre Passerino suae Religionis Generali procuratore his verbis... *An praedictis Presbyteris, et Clericis liceat absque negotiationis Clericis interdictae nota oves, boves, alaque huiusmodi animo alia temere, eaque locationis, aut societatis tituli conductori, aut socio tradere, ac lucrum ex huiusmodi locatione sive societate percipere? Die 7 Octob. 1662, Sac. Congregat. S. R. E. Cardinalium Conc. Trident. Interpret. censuit non licere.* Quam resolutionem authenticam apud se retinuisse testatur in Tractat. de Statu homin. t. 2, q. 187, art. 2, n. 187, pag. 339.

Potest Episcopus prohibere Clericis Minorum 47
Ordinum, et primae Tonsurae, ne exerceant mercaturam, nec suscipiant appaltus aquae vitae, cerae, tabacci, saponis, vel macinatus, ut respondit Sac. Congreg. Conc. in Civitatis Plebis 2 Augusti 1687, lib. 37 Decretor., fol. 464.

Ex praedictis Sacr. Congr. declarationibus 48
satis aperte colligitur, posse Clericos dare operam negotiationibus illius speciei, quae dicitur artificium, non autem negotiationi propriae sumptae. Ut autem hoc facilius percipiatur, advertenda est differentia intercedens inter negotiationem proprie sumptam, et artificium. Negotiatio enim proprie sumpta est, quando emitur res, ut omnino integre, et immutata carius vendatur, ita ut ex sola transmutatione de persona in personam sequatur lucrum. Artificium vero est, quando emitur res, ut inde habeatur materia ad operandum propriis manibus, eamque reducendi ad aliam formam; deducitur ex cap. *Eiiciens* 11, Dist. 88, ubi sic expresse dicitur: *Quicumque rem comparat non ut ipsam rem integram, et immutatam vendat, sed ut materia sibi sit inde aliquid operandi, ille non est negotiator; qui autem comparat rem, ut illam ipsam integram, et immutatam dando lucretur, ille est mercator, qui de templo Dei eiicitur.* Et sic notat ibidem Gloss. Butr. Abbas, et alii passim cum Fagnan. in d. c. *Multa*, n. 23. Addit autem Belletus in disquisit. Clerical. part. 2, § 51, de Poenis Clericor. num. 1, etiam tunc intervenire negotiationem Clericis interdictam, cum quis eorum aliquam rem, v. g. lanam emit, ut suis expensis per mercenariorum, et opificum industriam, et laborem (non autem per semetipsum) aliquod efficiat, scilicet ex lana empta

pannum conficiat postea revenditurus, ut inde aliquid lucrari possit.

Unde licet negotiatio proprie sumpta sit Clericis interdicta; ex cit. c. *Consequens* 2, cap. *Negotiator* 9, cap. *Fornicari* 10, cap. *Eiiciens* 11, Dist. 88, cap. *Clerici officia* 15, de Vita et honest. Cleric., cap. *Cum multa negotia* 1, Ne Clerici vel Monachi, et cap. *Secundum* 6, eod. tit. cum similibus; tamen artificium, et manualis operatio absque fine turpis lucri non interdicitur Clericis; imo ipsis recommendatur, sicut agricultura, dummodo fiat absque neglectu Officii Ecclesiastici; cap. *Clericus* 3, dist. 91, ibi: *Clericus victum, et vestitum sibi artificiolo, vel agricultura absque officii sui detrimento ponet:* et cap. *Cler.* 4, ead. dist. 92, ibi: *Clericus quantumlibet verbo* 2 *Dei eruditus artificiolo victum quaerat.* Non enim tale artificium, et manualis operatio implicat ad peccatum, sicut talis negotiatio, quae vix potest exerceri sine mendaciis, periuriis, fraudibus, et similibus, ex cap. *Eiiciens* 11, dist. 88, et cap. *Qualitas* 2, dist. 5, de Poenit. et aliis adductis supra, n. 10. Hinc Apostoli post Christi passionem redierunt ad piscandum; Ioann. cap. 11. Sanctus Matthaeus vero ad telonium non amplius resedit, quia istud posterius est de illis, quae implicant ad peccatum, non autem prius, prout observat Sanctus Gregorius Papa Homil. 24 in Evang., et refertur in cap. *Negotium* 7, dist. 5, de 53 Poenit. Quinimo tale artificium, et manualis labor, seu operatio ad multa bona inservit, ut observat S. Thomas 2–2, quaest. 87, artic. 3. Primo enim, et principaliter inservit ad victum quaerendum; unde protoparenti Adamo dictum est: *In sudore vultus tui vesceris pane*, Genes. 3; et Psalm. 127: *Labores manuum tuarum quia manducabis;* et secundum hoc dubitandum non est, quin Clericis et Monachis licet operari manibus propriis; ait enim Apostolus, Actor. 20: *Ad ea, quae mihi opus erant, et his qui mecum sunt, ministraverunt manus istae.* Et adducitur in cap. *Clericus* 1, caus. 21, q. 1, et in cap. *Cum Apostolus* 6, 54 de Censibus. Et de facto hoc laudabile institutum vivendi ex labore manuum suarum adhuc in dies observatur a pluribus Monachis, et maxime Basilianis Eremi del Tordon, de quibus Clemens VIII in suis Litteris sub datum Tusculi sub annulo Piscatoris die 23 Septemb. 1603, Pontificatus sui anno duodecimo, cap. 4, sic ait: *Quaerendi victus solertia (ut verba S. Basilii de Institutionibus Monachorum serm. 1 referamus) his qui in huiusmodi vitae genere degunt, ea maxime conveniens iudicanda est, quae praescripta est ab Apostolo, nimirum ut manibus laborantes panem suum honeste manducent; ex quo et aliis dicti Patris locis declaramus, Monachos S. Basilii ex peculiari suae Regulae instituto ad victum propriis manibus parandum in communi teneri. Atque ita iuxta praesentis reformationis statuta iubemus observari in illis artibus, quas etiam S. Basilius concedit; praecipue quae intra domum exerceri possunt, velut texendi, plectendi, suendi, sarciendi et aliis secundum locorum, et temporum exigentiam. Cum autem Sanctus Basilius agriculturam, quia ea facillime res ad usum necessariae haberi possunt, concedat, modo ea neque ab Accolis tumultus afferat, aut turbas, nos eamdem ad frumentum, vinum, mel, oleum, et caeteros agri fructus comparandos permittimus.* Et refertur in cap. *Numquam* 33, dist. 5, de Consecrat. Sic 55 S. Hieronymus ad Rusticum Monachum de vivendi forma scribebat: *Si Apostoli habentes potestatem de Evangelio vivere, laborabant manibus suis, ne quemquam gravarent... Cur tu in usus tuos cessura non praeparas? Vel fiscellam texe iunco, vel canistrum lentis plecte viminibus, sarciatur humus, areolae aequo limite dividantur, in quibus cum olerum iacta fuerint semina, vel plantae per ordinem positae, aquae ducantur irriguae.... Inferantur infructuosae arbores gemmis, vel surculis, ut parvo post tempore laboris tui dulcia poma decerpas; apum fabricare alvearia, ad quas te mittunt Salomonis proverbia, et Monasteriorum ordinem, ac regiam disciplinam in parvis disce corporibus, texantur et lina capiendis piscibus; scribantur libri, ut et manus operetur cibum, et animus lectione saturetur.* Haec ibi Hieronymus, ubi subiungit, *quod Aegyptiorum Monasteria hunc morem tenent, ut nullum absque operis labore suscipiant.*

Secundo, artificium, seu operatio manualis 56 inservit ad tollendum otium, ex quo multa mala oriuntur. Unde dicitur Ecclesiast. 33: *Mitte servum tuum in operationem, ne vacet; multam enim malitiam docuit otiositas.* Negotium enim auctore Isidoro lib. 18 Etymolog. c. 15, sic dictum est, quasi negans otium, ut refertur in cap. *Forus* 10, de Verborum signific., ibi: *Dictum est negotium, id est sine otio,* et Glossa ibid. in verb. *Negotium;* unde ex ipsa vi nominis importat privationem otii, et significat actum omnem, cui otium repugnat; et ad hunc finem, nedum est licitum, sed et laudabilissimum Clericis, et Monachis operari manibus propriis, et ideo S. Hieronymus ad Rusticum Monachum: *Facito,* inquit, *aliquid operis, ut semper te diabolus inveniat occupatum,* ut refertur in dict. cap. *Nunquam* 33, dist. 5, de Consecrat. Tertio artificium, seu 57 labor manualis inservit ad concupiscentiae refraenationem, in quantum per hoc maceratur corpus. Unde 1 ad Corinth. 6: *In laboribus, in ieiuniis, in vigiliis, in castitate.* Et ad hunc finem est licitissimum Clericis, et Monachis tale artificium, seu labor manualis, unde in Monasteriis Aegypti nullus suscipiebatur in-

capax operandi, et laborandi, non tam propter victus necessitatem, quam propter animae salutem, ne vagarentur similes Monachi perniciosis cogitationibus; d. cap. *Numquam* 33, dist. 5, de Consecr. ibi: *Aegyptiorum Monasteria hunc morem tenent, ut nullum absque opere, et labore suscipiant, non tam propter victus necessitatem, quam propter animae salutem, ne vagetur perniciosis cogitationibus mens, et ad instar fornicantis Hierusalem omni*
58 *transeunti divaricet pedes suos.* Quarto, artificium, seu operatio manualis inservit ad evitanda furta, et ad eleemosynas faciendas, iuxta illud Apostoli ad Ephesios 4, ibi: *Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti.* Et ad hunc finem est sine omni prorsus dubio licitum Clericis, et Monachis operari manibus propriis; arg. c. *Pervenit* 26, d. 86, et c. *Decrevit* 1, dist. 88.

59 Inter negotia, artes, et officia Clericis prohibita, multa alia reperiuntur. Primo, prohibentur Clerici praesertim Beneficiati, aut in Sacris constituti agere Officium Procuratoris, et advocati in saeculari iudicio, seu foro, apud quem postulare non possunt, nisi pro seipsis, pro Ecclesia, aut si necessitas immineat, pro miserabilibus personis. Textus sunt clari, et aperti in corpore Iuris civilis; Authent. de Sacr. Episcop. § *Deo autem,* vers. *Alium:* et in corpore Iuris Canonici in cap. *Quia Episcopus* 5, quaest. 3, cap. *Nullus* 11, q. 1, cap. *Credo,* et seq. 21, q. 3, cap. *Clerici* 1, de Postulando, ubi sic expresse dicitur: *Clerici in subdiaconatu, et supra in ordinibus quoque minoribus, si stipendiis Ecclesiasticis sustententur, coram saeculari Iudice Advocati in negotiis saecularibus fieri non praesumant; nisi propriam causam, vel Ecclesiae suae fuerint prosecuti, aut pro miserabilibus forte personis, quae proprias*
60 *causas administrare non possunt.* Concordat cap. *Cum Sacerdotis sit Officium* 3, eodem tit. ubi additur, posse etiam postulare necessitate imminente pro personis coniunctis, ibi: *Non nisi pro seipso, vel Ecclesia sua, vel (si necessitas immineat) pro personis coniunctis, aut miserabilibus sibi licitum est postulare:* cap. *Cum multa sunt negotia* 1, Ne Clerici vel Monachi; cap. *Sacerdotibus* 2, eod. tit., ibi: *Sacerdotibus, et Clericis tuis denuncies publice, ne ministri Laicorum fiant; nec in*
61 *rebus eorum procuratores existant.* Quod est intelligendum, etiamsi Laici essent Principes, aut alii Magni Domini; cap. *Sed nec* 4, Ne Clerici vel Monachi, ibi: *Sed nec Procuratores villarum, aut Iurisdictiones etiam saeculares sub aliquibus Principibus, et saecularibus viris, ut Iustitiarius eorum fiat, Clericorum quispiam exercere praesumat.* [1]

Secundo, prohibentur Clerici esse Principum 62
Vicesgerentes, Vicedomini, Cancellarii, locorum Praefecti, aut Praepositi, Iudices, Administratores, vel quomodocumque alia ratione Officiales; cap. *Clericus* 5, Ne Clerici vel Monachi, ibi: *Iubemus etiam sub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos Officium habeat Vicecomitis, aut Praepositi saecularis.* Concordat cap. *Clerici* 15, de Vita et honest. Cler., ibi: *Clerici Officia saecularia non exerceant;* c. *Pervenit* 26, dist. 88, et cit. cap. *Clerici* 1, et cap. *Sacerdotis* 3, de Postulando, cit. cap. *Multa sunt negotia* 1, c. *Sacerdotibus* 2, et cap. *Sed nec* 4, Ne Clerici vel Monachi. Tertio 63
prohibentur Clerici praesertim Sacerdotes, ne inserviant Laicis in Officiis vilibus domus, foeminisque nobilibus ancillentur, ac obsequia praestent, ac si essent homines infimae conditionis; cap. *Sacerdotibus* 2, Ne Clerici vel Monachi, ibi: *Ne ministri Laicorum fiant;* et expresse de mandato Sanctissimi Sacra Congr. Episcop. per Litteras Encyclicas sub datum Romae praecisis his verbis: *Fra le più assidue sollecitudini, che occupano la mente zelantissima di N. Signore per il bene spirituale della Chiesa: una si è di conservare, e ravvivare nel suo vero decoro la Santità, e dignità del Sacerdozio, poichè dipendendo dagli Officii di quest' Ordine l' istruzione, e correzione, e la santificazione de' Fedeli, conviene ancora, che l' esemplarità della vita, e gravità de' costumi sia in esso così distinta, e superiore ad ogni altro, che corrisponda alla sublimità del grado, ed al fine della sua Istituzione. Quindi è, che con l' Oracolo della sua viva voce ha sua Beatitudine ordinato, che si scriva a tutti i Pastori della Diocesi la presente Lettera circolare, a fine d' eccitare una più esatta vigilanza in procurare l' adempimento, ed osservanza dell' ordinazione de' Sacri Concilii Ecumenici, e specialmente di quello di Trento in ordine all' onestà della vita del Clero, e singolarmente non permettere, ed onninamente impedire, che li Sacerdoti non s' impieghino in Officii servili del Secolo, e de' Laici, e specialmente di Donne, improprii a' Ministri dell' Altare, ed al Carattere Sacrosanto, il quale quando venga conferito secondo le disposizioni*

[1] Rescripta et Brevia pro exercendo Advocati munere Saecularibus Clericis, etiam beneficiatis, tum et Sacris Ordinibus initiatis concedi, ut advocaturam exerceant in tribunalibus Ecclesiasticis, in laicalibus, et coram Iudice Saeculari, cum agitatur causa propria ipsorum, vel Ecclesiae suae, vel miserabilium personarum. Quamquam in Brevibus libere conceditur Sacerdoti saeculari pauperi, ut libere causas civiles et criminales agat, dummodo in criminalibus tantummodo reis patrocinetur; quin et tandiu munus illud exercere permittitur, donec certos Ecclesiasticos redditus ad congruam sustentationem sufficientes, vel Beneficium residentiale obtineat. Bened. XIV de Syn. Dioec. l. XIII, cap. 19, § 12 nov. edit.

del Sagro Concilio di Trento con l' attual servigio d' una Chiesa, cesserà l' occasione di simili scandali, e si toglierà all' oziosità e povertà in un numero straordinario, e disapplicato, ogni scusa, e compatimento per tollerarli contro i Sacri divieti, in impieghi abietti, ed indecenti. Saprà V. E. col fervente suo zelo conformarsi con l' esecuzione a quello di sua Beatitudine, e le bacio per fine umilmente le mani. Coma 16 Marzo 1697.

G. Card. Carpegna Prefetto.

Loco ✠ Sigilli.

M. Arcivescovo d'Atene Segr.

64 Quarto specialiter prohibetur Clericis officium Tabellionis, seu Notarii publici agere; cap. *Sicut te* 8, Ne Clerici vel Monachi, ibi: *Fraternitati tuae mandamus, quatenus Clericis in Sac. Ordin. constitutis, Tabellionatus Officium per Beneficiorum subtractionem appellatione postposita, interdicas.* Concordat cap. *Ut officium* 11, § *Verum* de Haeretic. in 6. Possunt 65 tamen Clerici tam Regulares, quam Saeculares esse Notarii, aut Tabelliones in causis Fidei pro favore eiusdem; text. expresso in cap. *Ut officium* 11, in § *Ad conscribendas* de Haeret. 66 in 6. Possunt etiam Clerici esse Notarii Papae, aut in Curia Rom. Fagn. in cap. *Sicuti te* 8, Ne Clerici vel Monachi, num. 60 et 68, et Barbosa ibid. num. 7. Nam Papa admittendo, vel officium hoc tribuendo Clericis, videtur eos habilitare ad illud exercendum; arg. leg. *Idem Ulpianus* ff. de Excus. Tutor., et de facto in Concil. Trid. fuerunt duo Notarii Laicus unus, et alter Clericus, ut patet ex eorum subscriptionibus, quae habentur in calce Concilii, ut observat etiam ipse Fagnan. loc. cit. 67 num. 68. Possunt insuper Clerici esse Notarii in locis, ubi est consuetudo, praecipue in causis Ecclesiasticis seu spiritualibus coram Iudice Ecclesiastico. Ita Ioan. de Anan. et Philippus relati per Ioann. Andream in cit. c. *Sicut te*, num. 8. Et Goffred. per c. *Quinam* 5, q. 1, ubi Clericus potest esse Notarius Papae; item Episcoporum, et Archiepiscoporum, ut in cap. *Multorum* 17, q. 2, et in c. *Monachus*, dist. 77; et Butrius in d. c. *Sicut te* num. 8, ubi dicit hanc sententiam esse veram; et ibid. Ancharan., num. 2, ubi dicit esse veriorem; Hostiens. n. 3, vers. *Quid ergo;* Barbosa n. 9, et alii, et ratio est quia sola lege humana prohibitum est Clericis Officium Tabellionis, adeoque vi consuetudinis id peragere possunt; arg. cap. fin. *Ne consuetudine*, maxime in causis Ecclesiasticis coram Iudice Ecclesiastico, ut plerisque in locis Episcopi pro suis Cancellariis, Actuariis, et Tabellionibus adhibent Clericos. Fá- 68 gnan. tamen loc. cit. num. 61, variis solide adductis sententiam contrariam sequitur, et propugnat. Quinto, est Clericis absolute prohibi- 69 tum, ne iudicium sanguinis exerceant, aut sententiam sanguinis dictent, proferant, vel executioni sententiae intersint, et nequidquam faciant, per quod ad vindictam sanguinis tendatur; cap. *Clericus* 5, Ne Clerici vel Monachi, ibi: *Clericis in Sacris Ordinibus constitutis ex Concilio Toletano iudicium sanguinis agitare non licet. Unde prohibemus ne, aut per se, truncationes membrorum faciant, aut iudicent inferendas;* cap. *Sententiam* 9, eod. tit., ibi: *Sententiam sanguinis nullus Clericus dictet, aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat; aut ubi exerceatur intersit... Nec quisquam Clericus litteras dictet, aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas.* Concordat c. *Saepe* 29, et cap. *His a quibus* 30, caus. 23, qu. 8, et c. *Ex litteris* 10, de Excessibus Praelat. Hinc 70 Clerici, seu Praelati Ecclesiastici habentes iurisdictionem temporalem possunt, et debent causas sanguinis Laico delegare, idque generaliter, non specialiter; textu expresso in c. *Episcopus* 3, Ne Clerici vel Monachi in 6, ibi: *Episcopus, seu quicumque alius Praelatus, vel Clericus iurisdictionem obtinens temporalem, si homicidio, aut alio maleficio ab aliquibus in iurisdictione sua commisso Ballivo suo, aut alii cuicumque iniungat, ut super hoc veritatem inquirens iustitiae debitum exsequatur, irregularis censeri non debet, quamvis ipse Ballivus, vel alius contra malefactores ad poenam sanguinis processerint iustitia mediante. Nam licet Clericis causas sanguinis agitare non liceat, eas tamen (cum iurisdictionem obtinent temporalem) debent, et possunt metu irregularitatis cessante aliis delegare.* [1]

[1] Rectissime Auctor noster deducit Clericis minime esse prohibitas negotiationes eius generis, quae potius *artificium* exhibent, aut ad illud pertinent; quod et variis Ecclesiae Canonibus confirmat, atque auctoritate D. Thomae, qui 2-2, qu. 187, art. 3, hoc etiam de Religiosis edocet.

Qua quidem in re geminae conditiones ob oculos habendae sunt, ac eis necessario servandae, qui huiusmodi artificiolo aut oblectantur, aut utuntur, ut vitae necessitatibus consulant. I. Quam indicat etiam Auctor noster, ne Ecclesiasticis officiis inde detrimentum importetur. II. Ne aliquid sordidum, atque indecens Clericorum statui hic occurrat, quod et laicorum frugi offensioni sit, aut dedecus ac contemptus Ordini Clericali inferatur.

Quapropter licet Ecclesiastici Canones permittant Clericis patrimoniales terrulas, aut alios agros ad se pertinentes colere, leg. cap. *Sacerdos* I de celebrat. Missar., nihilominus iisdem permittendum non erit, ita agriculturam exercere, seu per se viliora etiam officia obire, ut populo despicabiles reddantur, ac desiderio ditescendi inflammari videantur. Cui, quaeso, nostris temporibus vilis non appareret Rector ille animarum, qui per totam diem, seu maiorem ipsius partem ligone terram foderet, ipsamque stercoraret, ac dein terra, stercoreque sordidatus sacrorum mysteriorum incumberet celebrationi.

Hinc etiam, licet communi Theologorum suffragio Canonum auctoritati innixo, permittatur eisdem Clericis texendi, suendi, pingendi opificia exercere, modo

71 Sexto, Clerici non possunt praeponi Ruptuariis, vel Ballistariis, aut huiusmodi viris sanguinum; cap. *Sententiam* 9, Ne Clerici vel Monachi, ibi: *Nullus quoque Clericus Ruptuariis, vel Ballistariis, aut huiusmodi viris sanguinum praeponatur.* Ruptuarii autem sunt illi, qui praesunt machinis bellicis, quibus rumpuntur muri, ut notat Ioan. Andreas in dict. cap. *Sententiam* num. 7, et Ballistarii sunt iidem,
72 ac Sagittarii. Unde deducitur non posse Clericos constitui Duces, vel Capitaneos militum in bello, ut recte advertit Abbas in d. cap. *Sententiam.* Licet enim Clerici possint interesse bello iusto, ac milites ad pugnandum hortari; c. *Hortatu* 10, et c. *Ut pridem* 17, caus. 23, q. 8, et cap. *Petitio tua* 24, de Homicid., tamen non possunt esse belli Duces ordinantes aciem, et dirigentes tormenta bellica, et huiusmodi, ex cit. cap. *Sententiam;* Abbas ibidem
73 et alii communiter. Septimo est prohibitum Clericis, et Religiosis publice, seu in Scholis vel Universitatibus publicis Ius civile, et Physicam, id est medicinam audire; cap. *Nam magnopere* 3, Ne Clerici vel Monachi, ubi adducitur iusta ratio: *Ne occasione talis scientiae spirituales viri mundanis rursus actionibus involvantur;* et c. *Super Specula* 10, eodem titulo, ubi assignatur pro fine, ut studium Theologiae, et SS. Canonum magis frequentetur pro dilatatione, et defensione Catholicae Fidei contra suos impugnatores, ibi: *Quia vero Theologiae studium cupimus ampliari, ut dilatato sui tentorii loco funiculos suos faciat longiores, ut sit Fides Catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum, quibus resistere*
74 *valeat ascendentibus ex adverso*, etc. Hic tamen duo sunt advertenda: Primum, quod notanter dicitur, *publice, seu in Scholis vel Universitatibus publicis*, quia privatim, ac domi in camera non prohibentur Religiosi, aut Clerici studere Iuri Civili, ut tenet communior Doctorum, teste Fagnan. in cit. cap. *Super Specula* num. 8 et seq. num. 30, et observat etiam Barbosa ibidem num. 3, et alii, praesertim si id faciant pro pleniori iutellectu Iuris
75 Canonici, ac Theologiae. Secundum, quod licet sit prohibitum Religiosis, et Clericis publice Ius civile, et Medicinam audire, seu ei studere, non est tamen eis prohibitum tale Ius Civile, et Medicinam publice docere, et legere. Ita Abbas in d. cap. *Super Specula* n. 16; Barbosa ibid. num. 7; Pirhing. lib. 3 decret., tit. 50, num. 37; Reiffenstuel ibidem, n. 10; Navarr. in Manual. cap. 27, n. 176; Fagnan. loc. cit. a n. 37 usque ad n. 44, et alii. Licet enim varii Canonistae contrarium sentiant, ex quo in d. cap. *Non magnopere*, videatur expresse loqui de Religiosis legentibus, et docentibus ibi: *Ad legendas leges, et confectiones Physicales ponderandas... Ad Physicam, legesve mundanas legendas;* tamen quia Honorius III in d. cap. *Super Specula* dicit, Alexandrum III in Concilio Turonensi olim statuisse, ut tamquam excommunicati vitentur Religiosi de claustris exeuntes, ad audiendas Leges, vel Physicam, necesse est, ut Constitutio dicti Alexandri III in Concilio Turonensi condita, et relata in dict. cap. *Non magnopere*, loquatur de Religiosis audientibus, non autem docentibus; alioquin Papa Honorius in dict. cap. *Super Specula* falsum dixisset, et non fideliter retulisset illam Constitutionem, aut certe illius tenorem ignorasset, quod non est dicendum, cum habeat omnia Iura in scrinio pectoris; cap. *Licet* 1, de Constitutionibus in 6, ibi: *Romanus Pontifex, qui Iura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere.* Unde quamvis 76
illa, *ad legendas leges*, etc. quae habentur in dict. cap. *Non magnopere*, inspecto cortice, legentes, et docentes importare videantur, tamen intelligi debent de audientibus, et sic de legentibus audiendo, seu addiscendo, ex quo illa sic intellexit Romanus Pontifex, qui solus auctoritatem habet verba Conciliorum per modum legis interpretandi; cap. *Nec licuit* 4, dist. 17, ibi: *Sed quoties aliqua de universali Synodo in aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendum de eo, quod non intelligunt rationem... Ad Apostolicam Sedem conveniant.* Et de facto etiam Summarium ipsum dict. cap. *Non magnopere* loquitur tantummodo de audientibus, ibi: *Religiosi professi exeuntes ad audiendas Leges, vel Physicam (nisi infra duos menses ad Claustrum redeant) excommunicati sunt;* adeoque verba illa ad docentes, aut legentes non sunt extendenda, utpote odiosa; cap. *Poenae* 18, dist. 1, de Poenitent., cap. *Odia* 15, et cap. *In poenis* 49, de Regul. Iuris in 6.

Octavo, est prohibitum Clericis artem Chi- 7
rurgiae exercere; c. *Sententiam* 9, Ne Clerici vel Monachi, ibi: *Nec ullam Chirurgiae artem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quae adustionem, vel incisionem inducit.* Quod etiam specialiter prohibetur Religiosis; 7
cap. *Tua nos* 19, de Homicidio. Sic etiam est

---

tamen, ac decore Clericalis dignitatis caute servato; minime tamen iisdem indulgendum erit, ac permittendum, ut ex uvis emptis per famulos, ac ministros ad id conductos vinum conficiant, quod postea venui exponant; aut ex lanis emptis pannos per artifices conductitios conficiant, quos postea divendere satagant; haec enim aut similia, licet inter *artificia* connumerentur, tamen proxime accedunt ad negotiationes proprie dictas, ac mercaturas Clericis interdictas, ideoque per Epikeiam quamdam censendae sunt iisdem prohibitae. Lege hac de re Dissertationem De Negotiat. insertam inter opera Gabrielis Antoine tom. IV, p. 169, Editionis Neapolit. 1772, ubi hoc ipsum plurimis Theologorum etiam benigniorum auctoritatibus, ac rationum momentis evincitur. (EDIT. NEAP.)

ipsis prohibitum artem Medicinae exercere, cap. *Ad aures* 7, de Aetate, et qualitate. Ars enim Medicinae, et Chirurgiae, ultra quam quod subiaceat variis erroribus, et periculis, est officium saeculare, ob quod Abbas in cap. *Sententiam* 9, Ne Clerici vel Monachi, num. 21 et 22, notat esse absolute prohibitam Clericis, etsi citra adustionem, et incisionem illam exerceant; arg. c. *Multa sunt negotia* 1, Ne Clerici vel Monachi. Et de arte Medicinae ratio ulterior est quia prohibetur Clericis illius studium, adeoque multo magis eius exercitium; Abbas loc. cit. arg. c. *Cum quid* 39, de Regulis Iuris in 6, ibi: *Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quae sequuntur ex illo.*

79 Hoc tamen limitant Doctores in casu, quo urgente necessitate, et cessante periculo mortis, aliquis Clericus artem Medicinae, et Chirurgiae exerceat ex pietate, et charitate erga pauperes in defectu aliorum Medicorum, et Chirurgorum. Barbosa in dict. cap. *Tua nos* 19, de Homicidio; Pirhing. l. 3 decretal., tit. 50, n. 17; Sanchez l. 6 Moral., cap. 14 et 15, et seq.;

80 Molina, Bonacina, et alii passim. Et de facto indulgetur a Sacra Congregat. Concilii etiam Presbyteris, ut possint compositiones Hyacinthi, Iuleporum, et Alchermos facere, et distribuere in usum pauperum, prout indulsit Ca-

81 nonico Visino Terrae Apiri Camerinen. Dioecesis sub die 26 Sept. 1693. Et solet etiam frequenter expediri a Secretaria Brevium Indultum pro Sacerdotibus Physicis, ut possint artem Medicinae exercere absque incursu Irregularitatis, cum clausula tamen: *Gratis et Amore Dei erga omnes, attenta penuria Medicorum;* et tunc neque a sponte dantibus poterunt mercedem recipere, quia prohibitum, ne aliquid exigatur, censetur vetitum etiam a sponte dantibus, iuxta theoricam traditam a Sperell. dec. 37, num. 80, et Bellet. disquisit. Cleric. de Exempt. Cler. bon. § 2, n. 5, et ita intelligi debere declaravit Sacra Congregat. Concil. in Cadurcen. 14 April. 1690, ad quartum; in qua causa declaratum quoque fuit, quod illa verba Brevis, *attenta penuria Medi-*

82 *corum,* accipienda sunt moraliter. Et si adesset in Brevi alia Clausula, quae ut plurimum apponi solet, *dummodo nihil pietas, sed a sponte dantibus, a pauperibus nihil omnino recipias;* tunc non posset Medicus Sacerdos a Publico conduci mercede conventa, prout respondit Sac. Congreg. Episcop. in Terracinen. 9 Septembris 1697, referent. clar. mem. Cardin. Petrucio.

83 Clericis est prohibitum exercere Tutelam testamentariam, et dativam extraneorum. Rota par. IV, tom. 2 recent., dec. 116, n. 18. Sacra Cong. Episcop. in Salernitana 24 Iun. 1619, et in Thelesina 30 Maii 1626, et 13 Iun. 1648.

84 Possunt tamen Clerici, si velint, Tutelam legitimam consanguineorum usque ad quartum gradum subire, ut colligitur ex cap. *Pervenit* 26, dist. 86, et tenet Grass. de Effect. Cleric. effect. 16, n. 10 et 22; Turrecremat. in cap. fin. dist. 86; Passer. de Statu hom., tom. 2, q. 187, art. 2, num. 131; Monacell. tom. 1, tit. 6. form. 4, num. 1, et alii passim.

Non debent tamen administrationem suscipere, 85
nisi accedente Superioris licentia. Doctores mox 86
citati. Quae licentia, ut solet concedi a Sacra Congregatione Episcoporum, et Regularium, expediri consuevit sub hac formula: *Sacra* etc. *Benigne indulsit Oratori, ut verificatis expositis, et quod ipse uti proximior antedictorum pupillorum Tutor legitimus, et a Iure datus existat, Tutelam, et curam eorumdem suscipere, et gerere, atque omnia, et singula, quae ad Tutores, et Curatores de Iure, usu, vel consuetudine pertinent, facere, et exercere possit; dummodo tamen Curator negotiis personis Ecclesiasticis interdictis, nullatenus se immisceat, nec quidquam aliud a sua professione alienum exercere permittatur.* Ita in Capuana 11 Octob. 1645, in Albinganensi 8 Dec. 1646, in Verulana 15 Febr. 1647, ac saepe alibi, ut tradit Pignatell. tom. 5 consult. n. 12, qui num. 13 subiungit, eamdem licentiam pro Tutela legitima solere concedi Regularibus, addita clausula: *Dummodo extra claustra non pernoctent.* Ordinarie tamen talis facultas, et 87
licentia solet Clericis concedi a propriis Episcopis, ut constat ex formula, quam dat Monacell. tom. 1, tit. 6, formul. 4, ut sequitur:

N. Episcopus N.

Dilecto etc.

Cum tu N. et N. pupillorum uti proximior 88
Tutor legitimus, et a Iure datus existas, ut Tutelam, et curam eorumdem usque dum ad legitimam aetatem pervenerint, suscipere, et gerere, atque omnia, et singula, quae ad Tutores, et Curatores de Iure, usu, et consuetudine pertinent facere, et exercere possis, licentiam, et facultatem concedimus; dummodo tamen negotiis personis Ecclesiasticis a Iure interdictis nullatenus te immisceas, sed omnino abstineas. In quorum etc. datum etc.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Cancellarius Episcopalis.

Quo vero ad Tutelam Testamentariam, et 89
dativam extraneorum sine Papae, vel Sac. Congregationis Indulto Clerici ab Episcopo non dispensantur nisi pro pupillis, pauperibus, orphanis et viduis, aliisque miserabilibus personis, pro quibus, quando alius Tutor aptus non posset inveniri, possent etiam cogi, sicuti possunt etiam cogi, pro assumenda Tutela legitima consanguineorum; c. *Pervenit* 26, dist. 86, cap. *Licet* 1, cap. *Defensionis* 2, dist. 87, et Glossa ibi; cap. *Decrevit* 1, dist. 88, et Glossa

ibi; Surd. dec. 207, num. 23; Bellet. disquis. Cleric., tit. de Discipl. Cleric., § 23, num. 2; Turrecremat. in cap. fin. dist. 86; Passerin. de Stat. hom., tom. 2, quaest. 187, art. 2, num. 131.

90 Quoad negotia Clericis vetita attendenda est dispositio Benedicti XIV, in Const. incip. *Apostolicae servitutis;* ubi sub poenis a Sacris Canonibus, et Constitutionibus Apostolicis iam fulminatis, rigorose vetat omnibus Clericis omne saeculare negotium nomine proprio, aut alieno, et sub quocumque colore, aut praetextu exercitum; et sub eisdem poenis expresse ipsis praecipit, ut statim dimittant quodcumque negotium ipsis spectans via haereditatis, aut quocumque alio titulo, aut separatim, aut unitim aliis, quamvis ab istis esset exercitum; et si nequeant statim illud dimittere sine gravi detrimento, mandat, quod teneantur obtinere a Sacra Congregatione Concilii, aut ab Ordinario loci expressam facultatem solum concedendam, attentis circumstantiis pro aliquo brevi congruo tempore, intra quod tamen debebit negotium exerceri indispensabiliter a Persona Laica: et si intra id temporis exerceatur a Clericis, aut eodem tempore elapso, statim non dimittatur negotium, vult dictos Clericos subiacere praefatis poenis, et Spolio, non obstante quocumque Privilegio, et Indulto.

91 Hic ad rem ducimus afferre novissimam Epistolam fel. record. Clementis XIII super observantia Canonicarum sanctionum adversus Clericos negotiatores et saecularibus negotiis sese immiscentes editarum.

Venerabilibus Fratribus, universis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis et Episcopis gratiam et communionem Sedis Apostolicae habentibus.

CLEMENS PAPA XIII.

Venerabiles Fratres, Salutem, et Apostolicam Benedictionem.

Cum primum incomprehensibili Pastoris aeterni iudicio in Beati Petri Cathedra constituti, Dominici Gregis curam suscepimus, complures audivimus Ecclesiastico zelo ferventes Viros, praesertim animarum Pastores, et Verbi Dei praecones, qui Civitates, atque Provincias peragrant, poenitentiam populis, et morum emendationem indicentes, quorum unanimis conquaestio fuit, inter abusus, et corruptelas, quas pro Ministerii sui officio notarunt, et pro viribus reformare studuerint, reprehendendam sibi frequenter occurrisse quorumdam Ecclesiasticorum avaritiam, habendique cupiditatem. Quae quoniam malorum omnium radix a Spiritu Sancto appellatur, nil mirum, si eos omnes, quorum semel animos imbuit, ut ut in atrociora crimina non abripiat, saltem in Dei cultu, propriaeque vocationis muneribus obeundis socordes reddat, et ad saecularia desideria conversos, mundanis addicat curis, et occupationibus, quibus abrenuntiare se publice edixerunt, quum inter sacrae initiationis mysteria, solum Deum haereditatis suae partem agnoscere professi sunt. Hinc etiam litigiosi necessario fiunt, atque omnia miscere parati, ne vile aliquod lucrum, sive speratum sive iam partum amittant. Hinc se ad abiecta quaelibet officia, et ministeria, in gradus, et Ordinis sui dedecus, demittere non erubescunt. Quo fit, ut Laicorum plerique non eos ipsos dumtaxat, qui talia agunt, sed saepe etiam universum Ecclesiasticorum coetum contemnunt; quia et amaro, aversoque animo sint erga illud hominum genus, quorum lites, et contentiones, ob temporalia negotia, sustinere coacti sunt, vel a quibus praerupta sibi viderunt honesta media, per quae suae, suorumque sustentationi consulere potuissent.

Horum relationibus, quas satis superque veritati innixas existimamus, quibusque nonnullos etiam designari censemus Regulares Viros, qui aliquando ab imposita sibi sollicitudine de temporalibus Communitatum suarum emolumentis, ultra Ecclesiasticae moderationis fines ferri se sinunt, excitari Nos quidem intelleximus, ut Apostolica, qua immerentes fungimur, auctoritate, huiusmodi corruptelam, unde Fidelis Populus scandalum, aliique noxii consequuntur effectus, e medio tollere satageremus.

Verum quum ab ipsis Ecclesiae incunabulis usque ad haec nostra tempora, nihil apertius, nihil districtius aut Conciliorum Decretis, aut Praedecessorum Nostrorum Romanorum Pontificum Constitutionibus statutum legatur, nihil a Sanctis Patribus Ecclesiarumque Pastoribus frequentius, aut impensius inculcatum appareat, quam, ut Ecclesiae Ministri, tum Clerici, tum Monachi a temporalium lucrorum cupiditate abstinere, et a saecularium negotiorum sollicitudinibus arcere, se debeant: Cumque non solum spirituales censurae, sed etiam gravissimae temporales poenae in eos decretae fuerint, qui Canonicas Regulas hac in re infringere, aut violare praesumpserint; omnibus mature perpensis, nihil nobis reliquum esse iudicavimus, nisi ut Vos, Venerabiles Fratres de constanti enixaque voluntate Nostra, Praedecessorum Nostrorum menti, Ecclesiaeque spiritui per omnia inhaerente, commonefactos, Paternis, Fraternisque hortationibus excitaremus, ut debitam Sacrarum legum observationem ab omnibus Ecclesiasticis, tam Ordinariae Vestrae, quam Delegatae vobis Iurisdictioni subiectis ad formam Sacrorum Canonum, et Decretorum Apostolicae Sedis, ac respective synodalium uniuscuiusque Dioecesis statutorum, exigere studeatis, ac reipsa obtinere curetis.

Ut igitur clarius innotescat perpetuum Nostrum, et Apostolicae Sedis studium pro religiosa praedictarum Legum custodia, simulque vis omnis adimatur contrario cuilibet usui, stylo, aut consuetudini (quae corruptelae potius, et abusus, servata legitima vocabulorum proprietate, appellari debent) quibus Ecclesiastici quicumque criminosam suam in negotiis, curisque saecularibus immixtionem obtegere, aut excusare contenderent, Nos, omnes, et singulas Canonicas leges, et Romanorum Pontificum Praedecessorum Nostrorum Constitutiones, adversus Clericos negotiatores, et saecularibus negotiis sese immiscentes, praesertim a Pio Quinto, Urbano Octavo, et Clemente Nono latas atque editas, usque ad novissimam, quam S. M. Decessor Noster Benedictus Papa Quartusdecimus sub Dat. Kal. Martii 1741, Pontificatus sui anno primo evulgavit, cum omnibus item et singulis poenis, atque censuris per eas respective indictis, perinde ac si decreta omnia in praemissis contenta, eorumque poenales sanctiones, praesentibus Nostris Litteris de verbo ad verbum inserta forent per easdem praesentes approbamus, confirmamus, et innovamus; decernentes, ac declarantes, praedictis omnibus legibus, ac poenis subiici, ac subiectas censeri debere omnes, et singulas personas Ecclesiasticas, non solum e Saeculari Clero, sed etiam e Regulari, cuiuscumque sint Ordinis, Congregationis, Societatis, et Instituti, amplissimis licet, et singularibus Indultis, Privilegiis, et Exemptionibus muniti, et cuius etiam expressam et individuam mentionem fieri oporteret; ita ut quicumque adversus huiusmodi leges deliquerint, statutas in ipsis poenas incurrant, ac respective ab iis, ad quos pertinet, iuxta casuum distinctionem et procedendi methodum alias a Tridentina Synodo, seu ab Apostolica Sede praescriptam, cum effectu mulctari, et puniri debeant; non obstante contrario quolibet usu, seu stylo, aut consuetudine, etiam immemorabili, quae aliquo in loco, Dioecesi, aut Religione inolevisse dici posset: quam quidem Nos, veluti damnabilem abusum, et impraescriptibilem corruptelam, earumdem praesentium tenore, damnamus, proscribimus, et viribus omnibus vacuamus.

Deinde Vos omnes Venerabiles Fratres, hortamur, et in Domino obsecramus, ut pro Ecclesiasticae Disciplinae integritate, et animarum salute advigilantes, in Clericorum omnium, Vobis tam Ordinario, quam Delegato iure subiectorum, agendi rationem sedulo inquiratis; ac, si quos forte huiusmodi avaritiae labe infectos, adversus Canones, et Apostolicas Constitutiones peccasse comperietis, in eos, ad formam eorumdem Canonum, et Constitutionum, cum omni severitate, etiam ex officio, procedere non omittatis.

In quo sane duo Vobis magnopere cavenda erunt: Primum videlicet, ne subdolis delinquentium artibus diligentiam vestram eludi patiamini. Saepe enim contingit, ut qui legum scita non ignorant, res suas ita fraudulenter componant, ut quatenus eorum crimen in iudicium adducatur, tueri possint, se nihil contra leges ipsas admisisse. Modo enim, interposita alterius, sibi, suaeque cupiditati inservientis, persona, aut alieno nomine tabulis, et rationum libris inscripto negotiationem, aut conductionem, de qua quaeritur, ad se nequaquam pertinere contendere: Modo scientes intra quos fines districtior legum censura coerceatur, ita se gerere studebunt, ut si de lucrosis quaestibus a Superiore arguantur, defendere possint non se turpi cupiditate adductos, ad lucrum captandum primario animum intendisse, sed provido consilio de damno vitando unice laborantes, insperatum emolumentum fortuito temporis beneficio adeptos fuisse. Aliquando etiam non sua, sed suorum, aut sanguinis, aut alio necessitudinis vinculo sibi coniunctorum, bona negotiationibus implicita; ad eorum sustentationem, ex charitatis officio, et directionis titulo, procurare se praedicabunt.

Quamvis autem, propria etiam experientia in Episcopalis officii muneribus obeundis, satis edocti simus, quam difficile sit iudicium ferre de peculiaribus quibusdam casibus, in quibus potiorem sibi partem vindicat bona, vel mala fides illius, qui de illicita negotiatione accusatur; non ideo tamen censere debetis, diligentiam vestram omni effectu vacuam fore, ubi saltem Ecclesiastici intelligant, vos minime conniventes esse super huius gravissimi Ecclesiasticae Disciplinae capitis violatione. Magnum enim fructum capietis ex eo ipso, quod Vestram Ecclesiaeque mentem ab obscurioribus etiam eorum praevaricationibus abhorrentem saepius testatam facietis: iisdemque oblata opportunitate, graviter denunciabitis, haud irrideri Deum, qui hominum renes, et corda scrutatur, nihilque apud Supremum illius Tribunal profuturas aliquando cavillationes, quibus nunc Ecclesiae Praesulem decipere, indictasque legibus poenas declinare satagunt. Caeterum non omnino impossibile erit latentem rei veritatem plerumque agnoscere, occultumque crimen revincere; si debita cura, atque solertia expendantur hominum mores, qui ex universo eorum vitae tenore se produnt, rerumque, et casuum adiuncta, quae allatas excusationes probabilius admittendas, reiiciendasve suadent. Id quod exemplis illustrare facile possemus, nisi de Fraternitatum vestrarum sapientia, et rerum usu, quantum par est, in Domino consideremus.

Alterum vero, quod aeque revera ac illud cavere debetis, est, ne pravas Canonicarum legum interpretationes, quibus earum vigor enervatur, aut indulgentia praeter fas extendi-

tur, praeter mentem et spiritum Ecclesiae, ex privatis opinionibus adinventas, et sine legitimi Superioris assensu ad proprii cuiusque casus opportunitatem accommodatas, apud Vos ullo modo valere sinatis, ubi Clericorum Saecularium, aut Regularium negotiationem, vobis Iudicibus, ad trutinam revocari contingat. Si enim quaestio sit de ipsa natura contractus, qui aliqua in Dioecesi ab Ecclesiasticis iniri soleat, an scilicet ipsis licitus, vel potius interdictus censeri debeat; haud aequum erit pro iudicandi norma accipere, vel frequentiam ipsorum actuum, de quorum natura quaeritur, vel ipsam contrahentium opinionem; sed ad tollenda dubia, reprimendamque opinantium licentiam, et audaciam, expeditissima erit via recurrendi ad hanc Apostolicam Sedem, quae sicuti alias complures huius generis quaestiones, per organum praesertim Congregationis S. R. E. Cardinalium Concilio Tridentino interpretum definivit, ita etiam in posterum, quid de propositis casibus sentiendum sit, decernere non omittet: idoneis editis responsis, ex quibus agendi iudicandique regula desumi valeat.

Quo in genere, cum acceperimus perspicuam Nostram, et Apostolicae Sedis declarationem desiderari super eo, an Clericis liceat Cambium activum contrahere, quamvis non aliam fere rem dubitationi minus subiectam putemus, nihilominus, ad omnem causandi occasionem amputandam, praesentium Litterarum tenore declaramus, ac definimus, Cambium activum, natura sua, esse actum verae et propriae negotiationis, ideoque Ecclesiasticis omnibus vetitum censeri debere, tam proprio nomine, quam per interpositam personam illud contrahere: quemcumque vero e Saeculari, vel Regulari Clero Cambium activum contraxerit, omnibus obnoxium fieri poenis, atque censuris, quae in Clericos negotiatores constitutae noscuntur.

Si autem Ecclesiasticorum quispiam, ad se excusandum, quod Saecularibus negotiis se immisceat, necessitatem praeferat indigentiae, non quidem suae (quandoquidem unicuique Clerico canonicus Ordinationis Titulus, vel saltem congruum sufficiens patrimonium esse debet, quo se sustentet, iisque forsan deficientibus, debet ipse honestioribus artibus, suaeque professioni conformibus, propriis necessitatibus consulere), sed aut Parentum, aut Sororum, aliarumque Personarum, quibus ex naturalis officii debito opem ferre teneatur; primum volumus atque decernimus, huiusmodi excusationem a Superiore Ecclesiastico nequaquam admitti, eidemque Clerico minime suffragari posse, quominus ad Canonicae legis praescriptum pro modo culpae puniatur, nisi doceat, se antea praefatas necessitates Apostolicae Sedi, si intra Italiam, et Insulas adiacentes existat, si vero in remotioribus Regionibus versetur, saltem Ordinario loci exposuisse, earumque intuitu, opportunam dispensationem, et facultatem praedictas Personas industria sua iuvandi, vel ab eadem Apostolica Sede, vel respective ab Ordinario impetrasse.

Deinde pro eo, quod pertinet ad huius Curiae nostrae Officia, notum facimus, nostram mentem, et voluntatem esse, ut huiusmodi dispensationes, et facultates numquam concedantur, nisi cum ea conditione, quatenus adductae causae veritati nitantur, et nisi simul constet praedictas indigentias nulla alia ratione levari posse, eoque etiam casu numquam Ecclesiasticis permittatur, eiusmodi negotiationis genus assumere, cuius administratio Clericalem statum, et Characterem dedeceat; quinimo in ipsis Indultorum Praescriptis, et Litteris indicentur, ac praescribantur honestiores modi, quibus Clericus, iusta moderatione servata, et intra veram indigentiae mensuram pauperibus Consanguineis operam praestare valeat. Quae omnia similiter Ordinarii, ad quos pertinet, in huiusmodi dispensationibus, et facultatibus concedendis observare debebunt: Hoc insuper advertentes, ne ea, quae, vel ab ipsis, vel Apostolica Sede, peculiaribus quibusdam Clericis hoc in genere aliquando permissa, et iustis concurrentibus causis, frequentius forsan indulta dignoscuntur, (exempli gratia, ut Ecclesiarum Fundos, certa annua pensione conventa, colendos, exercendosque conducerent); eadem a reliquis Ecclesiasticis, tamquam generaliter omnibus concessa, absque iusta causa, et sine speciali indulto usurpentur.

Caeterum facultates ipsas, etiam ut supra dictum est, obtentas, semper quoad tempus revocationi obnoxias censeri decernimus, ita ut pro invitis, et revocatis ipso iure habeantur, quoties allegatae coniunctorum indigentiae cessaverint, vel alia legitima se offerat ratio iisdem opportune prospiciendi. Super quorum omnium tum executione, tum observantia, Ordinariorum localium vigilantiam atque conscientiam onerari volumus, et reipsa oneratam fore denunciamus.

Verum non uni dumtaxat negotiationi tribuenda est, quae nunc temporis cernitur Ecclesiasticae Dignitatis depressio. Sunt alii quidam abusus, quibus Ecclesiastici Viri proprium decorem totiusque coetus, et ordinis existimationem eo frequentius atque securius abiicere dignoscuntur, quod eos nolunt non tam aperte adversari Litterae Sacrorum Canonum, et Constitutionum ab Apostolica Sede editarum; proindeque se censuris, et poenis ibidem statutis nequaquam subiiciendos fore confidunt. Plurimi enim, ut ex praedictorum relatione cognovimus, in ipsa bonorum suorum administratione, eorumque cultura, in distractione fructuum, animalium, et caeterorum, quae in propriis Ecclesiaeve fundis enascuntur, seu aluntur, nec

non in comparandis rebus, quae, vel ad proprios usus, vel ad fundos praedictos instruendos sunt necessaria, adeo indecoris actibus se ipsos exercere conspiciuntur, adeo se totos curis, et sollicitudinibus huius saeculi deditos, ac temporalibus lucris inhiantes ostendunt, ut qui sacrae dignitatis praestantia supra humanae conditionis sortem erecti merito reputantur, infra ipsos abiectissimi status homines sese dimittant; et qui filii lucis esse, et apparere deberent, saeculi filios terrenae aviditatis anxietate superare videantur. Hos aiebant omnibus Nundinis, atque Mercatibus, laicali propemodum apparatu, ac specie se sistere, nec quicquam minus, quam Clericalis moderationis, atque modestiae, vel Ecclesiastici decoris, et gravitatis, specimen praeseferre.

Quibus Nos quidem palam edicimus, nihil per Nos interdictum iri, quod ipsis, pro recta, et provida Ecclesiastici Patrimonii administratione, quoad ipsam actus naturam, permissum dignoscitur, vel etiam a Sanctis Patribus, et Ecclesiasticarum Legum Conditoribus eorum diligentiae commendatum. Verum sicut alia complura sunt, quae Clericis, quoad rei substantiam non prohibentur, et tamen eorum usus, sub certis dumtaxat modo, et forma, iisdem permittitur, iis autem, qui praescriptum modum excesserint, statutamque Ecclesiasticae Disciplinae formam violaverint, tum temporales poenae, tum etiam spirituales censurae a Sacris Canonibus infliguntur, cuius rei innumera extant exempla in generalibus Canonici Iuris legibus, ac etiam in peculiaribus Dioecesum statutis, quae plura de vita, et honestate, de habitu, et tonsura Clericorum, sive observanda, sive vitanda, praescribunt: Ita Vos, Venerabiles Fratres, oportet, Ecclesiasticorum omnium, qui in Dioecesibus vestris versantur, agendi rationem circa praemissa circumspectantes, si quid Vobis constiterit frequentius ab iis admitti, quod Clericorum Statum dedeceat, non solum eos idoneis instructionibus docere, ut collatae sibi dignitatis celsitudinem cogitantes, non sibi licere putent indecoris actibus eam deturpare, debitamque Ecclesiastico Ordini existimationem, et reverentiam, quae etiam spiritualibus Populorum utilitatibus plurimum prodest, ex Laicorum animis abolere; utque memores se in sortem Domini vocatos esse, non tam, quae sua sunt, quam quae Iesu Christi, quaerant, et curent. Sed praeterea, quatenus opus esse noveritis, opportunis Decretis conditis, ac severioribus Edictis propositis, eiusmodi Clericorum turpitudini, et cupiditati obviam ire; ac delinquentium culpas, habita minoris, maiorisque scandali ratione, nunc quidem increpando arguere, nunc autem salutaribus poenitentiis emendare, nunc demum districto poenarum, ac etiam censurarum gladio ad caeterorum exemplum, coercere, et punire.

Et parem quidem, vel etiam maiorem Pastoralis Zeli vestri sollicitudinem, atque constantiam requirit aliud corruptelae genus, quod plures Ecclesiasticos Viros inficere, et ab Ecclesiae servitiis abductos, ad saeculi curas convertere accepimus. Sunt enim, qui industriam, operamque suam, quam totam Divino cultui, et proximorum utilitatibus, ex charitatis lege, impendere deberent, Laicorum obsequiis, abiectisque servitiis addicere, aliquando etiam eorum negotiis administrandis, curandisque, pro temporali, eaque satis vili mercede, locare non recusant. In quo difficile est iudicare, an magis deflenda sit eorum caecitas, qui proprii gradus dignitatem ipsi proculcant, an potius reprehendenda sit Laicorum praesumptio, qui Sanctuarii Ministros, a quibus Christianae vitae documenta, aeternaeque salutis subsidia petere deberent, tam parvipendunt, ut eos in domesticis officiis sibi dicto audientes, servilibus ministeriis adhibere non vereantur.

Verum quod altius animum nostrum sollicitat, illud est, ne forte huiusmodi malum ex alio non minus detestabili abusu profluat; quod nempe aliquibus ad clericalem statum temere adspirantibus quandoque contingat fallacibus corruptisque documentis Ordinarium suum decipere, confictoque sibi Patrimonio, cuius fructus, aut nulli sint, aut ad ipsos non vere pertingant, ad Sacros Ordines absque redditibus ad honestam vitae sustentationem sufficientibus, promoveri. Quare ne quis vestrum miretur, Venerabiles Fratres, si hac occasione arrepta, Vos omnes, et singulos enixe hortamur, atque monemus, ut cautiores hac in re, oculatioresque vos praebeatis, ne cui Subditorum vestrorum detur ad Sacram Ordinationem obrepere, qui ex Beneficio Ecclesiastico, vel Ecclesiastica pensione, aut ex Patrimonio sibi constituto in casibus a iure permissis, omni submota collusione, ac fraude, eam reipsa non percipiat annui reditus summam, quae Synodalibus cuiusque Dioecesis statutis, aut legitima consuetudine definita dignoscitur.

Clericos autem, et Sacerdotes in Laicorum Domibus eiusmodi Ministeriis addictos, quae eorum gradum et professionem dedeceant, quaeque eos a Divinis obsequiis, et propriae perfectionis cultura, ad illiberalium occupationum, et saecularium negotiorum agitationem traducant, quantumvis honestioribus in speciem titulis susceptum servitii genus aliquando obtegere adnitantur, ne patiamini quietos in suo dedecore insordescere, aut forte obfirmatos, de sua ab Ecclesiae castris defectione impune gloriari; sed omni Pastoralis sollicitudinis studio, et quatenus opus sit, tota Ordinariae ac Delegatae Iurisdictionis auctoritate, servatis servandis, eosdem ad Ecclesiasticae vitae instituta, et ad Clericalis Militiae munera revocate.

Haec sunt, Venerabiles Fratres, quae pro Apostolici Ministerii Nostri officio, ad Ecclesiastici Ordinis honestatem, dignitatemque tuendam, et vindicandam sollicitudini vestrae suggerenda, enixeque commendanda iudicavimus. Hac enim in re, qua ex peculiaribus actionum circumstantiis maxime pendet, vestras omnino partes primas esse oportet, utpote qui Subditorum Vestrorum facta, eorumque adiuncta, regionum necessitates et personarum mores, quidque apud prudentes, et probos viros, honesti, aut indecori speciem habeat, in singulis locis praesentes constituti, et melius agnoscere, et securius aestimare potestis. Ut autem liberum Vobis sit in hoc rerum genere inordinata quaeque corrigere, et reformare, quodcumque dispensationis, aut facultatis Indultum circa praemissa a quolibet Romanae Curiae Officio hactenus concessum, prudenti arbitrio vestro moderandum permittimus; nullum vero imposterum concedi volumus, nisi auditis prius Fraternitatum Vestrarum relationibus, et votis, adiectisque eidem Indulto eiusmodi formulis et conditionibus, per quas integrum Vobis relinquatur arbitrium de illius executione, et effectu ita cognoscendi, ut nemini Ecclesiasticorum liceat, illius praetextu, Negotium ullum, aut Ministerium minus honestum, contra interdictum vestrum assumere, aut susceptum retinere, et protrahere. Interim in Pastorali zelo vestro acquiescentes, Fraternitatibus Vestris Apostolicam benedictionem ex animo impertimur.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem die 17 Septembris 1759, Pontificatus nostri anno secundo.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

92 *Ne Clerici, vel Monachi* (ita conceptus est ipse titulus quinquagesimus et ultimus libri tertii Decretalium) *saecularibus negotiis se immisceant*. Inter alios vero hunc titulum com-
93 mentatus est Boetius Epon. Consulendi etiam, ubi res postulat, sunt Granulett. in Apologia pro Lege divina prohibente Clericis Mercaturam; Renatus a Valle, seu Theophilus Raynaudus in Hipparcho seu disceptat. de Religiosa negotiatione; Lick de Cleric. artific. et negotiator., et Michael Grassus de Negotiat. Cleric. prohibit. Series vero negotiorum saecularium 94
Clericis interdictorum refertur in c. 1 hoc titulo. In primis vero Clericis est interdicta negotiatio 95
quaestuaria; c. 9 et 10, dist. 88. Haec vero negotiatio quaestuaria duplex est, vel *personalis*, vel *realis*. Illa citra respectum praediorum per- 96
sonis simpliciter competit, haec autem praediis cohaeret, et ius quoddam reale et eximium, et quod cum re ad omnem possessorem transit, denotat. Non prohiberi autem Clericos talia 97
praedia possidentes ius tale reale exercere, modo decorum non laedatur, tenet Michael Grassus, de Negotiatione Cleric. prohibita, cap. 5, p. 40.

Quod attinet ad negotiationem quaestuariam 98
personalem, eam Clerici minime exercere dicuntur, si res emant non consilio illas vendendi et lucrum inde faciendi, sed animo comparandi necessaria, et superflua vendendi. Pignatell. consult. 34, n. 19; Panimoll. dec. 6, adnotat. n. 5 et plur. seq.

Recollectionem vero nivis in propriis puteis, 99
eiusque venditionem lucri et compendii causa pertinere ad negotiationem quaestuariam *personalem*, et sic vetitam esse Clericis, nervose pro more firmat Lanfredin. Respons. Eccl. 26, per tot.

Nota vero, quod contractus a Clericis initi, 100
qui continent negotiationem quaestuariam *personalem*, non declarantur invalidi favore debitorum, sed quaesita ex iis spectant ad Cameram Apostolicam. Rota in decis., Lucana *Pecuniaria* 21 Ian. 1744, cor. bon. mem. Peralt. et in Romana *Salviani* 17 Iunii 1748, cor. bon. mem. Vicecomit.

Illud non est omittendum, quod sub pro- 101
hibito Physicae studio Clericis in c. 3 et 10, tit. *Ne Cleric. vel Monach.* etc. intellecta eo tempore fuit Medicinae ars. Confer Bohemer. in decretal. l. 3, dict. titul. § 16. [1]

[1] Inter saecularia negotia Clericis interdicta recensetur etiam studium Iuris Civilis, uti patet ex allatis ibidem Iuris Canonici sanctionibus. Causam enatam huiusce Constitutionis Canonicae edendae adiecta etiam censura excommunicatioais ipso facto refert Cl. Gonzalez in Notis ad cap. *Super Specula* 10, tit. Ne Clerici, vel Mon., ubi et personae etiam recensentur, quibus huiusmodi studium interdictum fuit. (Etenim ad solos studentes longe verosimilius restringendam laud. Canonicam Sanctionem probat et docet etiam Gonzalez Comment. in cap. *Non magnopere*, tit. laud. n. 5). Hinc olim, uti refert Van-Espenius part. 1, tit. 2 de Vita et honest. Cleric., num. 8, in Romana Curia expediri solebant dispensationes, quibus Presbyteris, aliisque Clericis potestas fiebat hisce studiis Iuris Civilis vacandi ad solum triennium.

Ex allatis porro Iuris Canonici sanctionibus haud recte quis deducet legum humanarum sive Civilium studium Clericis et Monachis esse plane interdictum: quandoquidem satis per se constat legum Civilium cognitionem Theologicae Scientiae, illi praesertim quae de Iustitia et iure agit, plurimum conducere, atque ad Pontificiarum legum rectam intelligentiam plurimum adiumenti adfert Civilium legum peritia. Etenim quemadmodum *Leges non dedignantur Sacros Canones imitari, ita et Sacrorum statuta Canonum Principum Constitutionibus adiuvantur*. Cap. I de novi oper. nuntiation.

Nullatenus ergo statui, et vocationi Clericorum adversatur legum Civilium studium, modo ea fiat moderatione, ut nec contra Apostoli praeceptum Deo militantes negotiis saecularibus implicentur.

Quapropter moribus receptum est, ut Clerici quicunque libere leges, et Medicinam sine ullo excommunicationis metu audiant, neque ullus credat sibi specialem dispensationem Pontificiam esse necessariam, ut tutus sit a poenis Canonicis. Quod de Belgio testatur Cl. Van-Espen. loc. cit. num. 10, et alibi etiam idem obtinuisse videtur. (EDIT. NEAP.)

Additio ex Edit. Rom. 1767.

102 Notarii qui inserviunt Papae, Regibus, Archiepiscopis, Episcopis, Magistratibus maioribus, vere sunt nobiles, cum dicantur in dignitate constituti. Hi tamen caeteris Notariis in probitate, in scientia et in prudentia debent praecellere. Adeoque solliciti sint, ne eorum vitio Fiscus detrimentum patiatur; arg. text. in leg. fin. Cod. de bon. vacant. Sed ut quisque suum teneat, et suis pacifice gaudeat, et ne de privatorum bonis diminutio fiat in familiarum direptionem ac eversionem; ne alias in seipsos, ipsorumque familias iram Dei, ac indignationem illorum, quibus inserviunt, convertant, ut advertit Imperator in severa l. *Universi* Cod. Ubi caus. Fisc. Sed ad haec evitanda eligantur viri probi, ut monet D. Thom. 2–2, quaest. 3. Ita Felix Tombolini de Offic. Notar. lib. 1, a quo haec excerpta sunt.

Articulus IV. *Clericus quoad cohabitationem cum mulieribus, et quoad choreas, larvas, comoedias, et alia spectacula publica.*

Summarium. 1. Clerici non possunt frequentare domicilia foeminarum. – 2. Immo non solum Clericis est prohibitum frequentare domicilia foeminarum, sed insuper est eis vetitum foeminas ad sua domicilia admittere. – 3. Quotiescunque mulieres, quae cum Clericis cohabitare permittuntur, sunt aliquo modo suspectae, non tantum extraneae et famulae, sed etsi consanguineae sint, separandae sunt et arcendae ab illorum domibus, licet sint senilis aetatis. – 4. Sinistra autem suspicione cessante, licitum est Clericis et a iure concessum, in domo sua retinere rei domesticae gratia, seu ob aliud honestum motivum matres, avias, materteras, amitas et sorores, filias fratrum, aut sororum, aliasque stricto naturali foedere sanguinis coniunctas. – 5. Quinimo cessante suspicione, nedum licitum est Clericis domi retinere supradictas foeminas sibi coniunctas naturali foedere sanguinis; sed etiam alias extraneas pro re domestica sibi valde utiles et necessarias. – 6. Aetas autem provecta, in qua cessat omnis aliena sinistra suspicio et mulier, seu famula alias bonae famae, et honesta praesumitur cohabitare posse cum Clerico sine periculo incontinentiae, est ordinarie aetas quinquaginta annorum. – 7. Possunt tamen interdum dari famulae, seu mulieres tantae bonae famae et virtutis, ut etiam in minori aetate nullum relinquant sinistre, et male suspicandi locum; sicut e contra possunt interdum dari aliae, quae licet in dicta aetate, aut simili, vel etiam in maiori constitutae, adhuc relinquant, seu praebeant sinistre suspicandi locum. – 8. Afferuntur ad id exempla et decisiones Sacr. Congr. Episcop. et Regul. – 9. Unde remittitur prudentiae et vigilantiae Episcoporum, ut attenta aetate, qualitate et morum honestate, tam Clericorum, quam mulierum, seu famularum, eis concedant, vel interdicant cohabitationem, prout eis melius in Domino expedire videbitur. – 10. Possunt enim Episcopi de iure prohibere presbyteris et Clericis, ne domi retineant famulas, nisi fuerint ab ipsis approbatae et absque sua licentia, quam gratis debent concedere. – 11. Dato autem quod mulier esset presbytero, vel Clerico coniuncta in gradu consanguinitatis de iure permisso, et tunc non videtur imponenda necessitas licentiam ab Episcopo impetrandi, etiamsi retineatur cum qualitate famulatus. – 12. Dummodo tamen non sit suspecta, quia in tali casu ob periculum incontinentiae non posset retineri; etiamsi esset sibi foedere sanguinis stricte coniuncta. – 13. Clerici non possunt choreas, aut saltationes ducere; nec ubi ducuntur publice interesse. – 14. Clerici non possunt personali incedere, seu larva, aut, ut vulgo dicitur, *Maschera* se tegere. – 15. Talis prohibitio potest ab Episcopo extendi etiam ad regulares. – 16. Clerici vitare tenentur comoedias, hastiludia et alia huiusmodi vana spectacula, et hoc secundum plurimos classicos doctores sub peccato mortali. – 17. Nec ullo modo possunt Clerici recitare in comoediis profanis, et Episcopi possunt statuere poenam excommunicationis contra Clericos recitantes in ipsis. – 18. Nec mimis, ioculatoribus et histrionibus intendere debent. – 19. Et quoad haec attendenda est novissima Epistola de mandato Sanctissimi directa Vicario capitulari Aquilano. – 20. Clerici a profanis bacchanalium licentiis specialiter abstinere iubentur. – 21-31. An Clerici vitare omnino teneantur comoedias, hastiludia et alia huiusmodi vana spectacula. – 32. Quaenam prohibeantur Clericis in tit. Decret. de cohabitat. Cleric. – 33. Prohibitio consortii Clericorum cum Agapetis. – 34, 35. Interdicta est Clericis omnis suspecta conversatio cum mulieribus extra domum. – 36. De variis prohibitionibus concubinatus Clericis factis. *Remissive.* – 37, 38. Episcopi adversus Clericos concubinarios procedere debent servato ordine praescripto a Conc. Trident. – 39-44. Assignatur hic ordo. – 45. Quomodo puniatur simplex Clericus concubinarius, vel fornicarius. – 46. Quinam intelligentur nomine Clericorum concubinariorum, contra quos Episcopus ita procedere debet. – 47-50. De cohabitatione Clericorum cum mulieribus extraneis. – 51. Quoad alia. *Remissive.*

1 Clerici non possunt frequentare domicilia foeminarum; cap. *Clericus* 20, dist. 81, ibi: *Clericus solus ad foeminae tabernaculum non accedat, neque frequenter properet sine maioris notae Sacerdotis iussione. Nec solus Presbyter cum sola foemina tabulas misceat; nec Archidiaconus sub praetextu humilitatis, aut Officii frequenter intret domicilia Matronarum, aut forte per Clericos, aut Domesticos Matronae mandet aliquid secrete. Si quid agnitum fuerit, et ille deponatur, et illa a liminibus Ecclesiae arceatur.* Concordat cap. *Sed si forte* 21, et cap. *Cum omnibus* 27, ead. dist. 81, et cap. *Clerici* 32, ead. dist. 81, ibi: *Clerici, vel continentes ad viduas, vel virgines nisi ex iussu vel permissu Episcoporum, aut Presbyterorum non accedant. Et hoc non soli faciant, sed cum conclericis, vel cum quibus Episcopus, aut Presbyter iusserit, nec ipsi Episcopi, et Presbyteri soli habeant accessum ad huiusmodi foeminas, sed ubi aut Clerici praesentes sint, aut graves aliqui Christiani.* Immo 2 non solum Clericis est prohibitum frequentare domicilia foeminarum, sed insuper est eis vetitum foeminas ad sua domicilia admittere; cap. *Hospitiolum* 17, dist. 32, ibi: *Hospitiolum tuum, aut raro, aut numquam mulierum pedes terant; quia non potest toto corde cum Deo habitare, qui foeminarum accessibus copulatur; foemina conscientiam secum pariter habitantis exurit.* Concordat cap. *Oportet* 23, dist. 81, et cap. *Volumus* 24, ead. dist. 81, ubi sic ex-

presse habetur: *Volumus, ut Sacerdotes prohiberi debeant, ne cum mulieribus conversentur;* et cap. *Legitur* 25, ead. dist. 81, ubi refertur S. Augustinum nec cum sorore sua habitare consensisse, ibi: *Legitur quod Beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit dicens: Quae cum sorore mea sunt, Sorores meae non sunt;* et cap. *Inhibendum* 1, de Cohabitat. Cleric. et Mulier., ibi: *Inhibendum est, ut nullus Sacerdos foeminas, de quibus suspicio esse potest, retineat, sed neque illas, quas Canones concedunt, Matrem, Amitam, et Sororem, quia, instigante Diabolo, et in illis scelus perpetratum reperitur, aut in pedissequis earumdem, sed si qua de his necessitatem habuerit, Presbyteri habeant in vico, aut in villa domum longe a sua conversatione, et ibi eis, quae sunt necessaria, subministrent.*

3 Quotiescumque enim Mulieres, quae cum Clericis cohabitare permittuntur, sunt aliquo modo suspectae, non tantum extraneae et famulae, sed etsi consanguineae sint, separandae sunt, et arcendae ab illorum domibus, licet sint senilis aetatis. Nicol. lucubrat. Canon. lib. 3, tit. 2, de Cohabitat. Clericor., num. 1; Sacr. Congr. Episcop. in Senogallien. 15 Febr. 1619, et in Ferrarien. 7 Iunii eiusdem anni, in qua famula erat aetatis annorum 66.

4 Sinistra autem suspicione cessante, licitum est Clericis, et a Iure concessum, in domo sua retinere rei domesticae gratia, seu ob aliud honestum motivum, Matres, Avias, Materteras, Amitas, Sorores, Filias Fratrum, aut Sororum, aliasve stricto naturali foedere sanguinis coniunctas, textu expresso in cap. *Cum omnibus* 27, dist. 81, ibi: *Cum omnibus omnino Clericis extraneae foeminae non cohabitent, sed solae Matres, Aviae, Materterae, Amitae, Sorores, et Filiae Fratrum, aut Sororum, et quaecumque ex familia domestica necessitate, etiam antequam ordinarentur iam cum eis habitabant; vel si filii eorum, iam ordinatis parentibus, uxores acceperint, aut servis non habentibus in domo quas ducant, aliunde ducere necessitas fuerit.* Concordat c. *Interdixit* 16, dist. 32, ubi Sancta Synodus Nicaena quibuslibet Clericis interdixit *subintroductam habere mulierem, nisi forte, aut Matrem, aut Sororem, aut Amitam, aut etiam idoneas personas, quae fugiant suspiciones.* Et cap. *A nobis* 9, de cohabitat. Clericorum et Mulierum, ibi: *Cum Clericis quoque non permittas mulierculas habitare, nisi forte de illis personis existant, in quibus naturale foedus nihil permittet saevi*

5 *criminis suspicari.* Quinimmo cessante suspicione, nedum licitum est Clericis domi retinere supradictas foeminas sibi coniunctas naturali foedere sanguinis, sed etiam alias extraneas pro re domestica sibi valde utiles, et necessarias; citat. cap. *Interdixit,* ubi Sancta Synodus Nicaena praeter Matrem, Sororem, etc. permittit Clericis habere etiam *idoneas personas, quae fugiant suspiciones;* et Glossa ibi verb. *Idoneas* istud exemplificans in uxoribus servorum suorum, cit. cap. *Cum omnibus* 27, dist. 81. Quibus addi possunt mulieres quae sunt provectae aetatis; arg. cap. *Cum in iuventute* 15, de Praesumptionibus. Aetas autem 6 provecta, in qua cessat omnis aliena sinistra suspicio, et mulier, seu famula alias bonae famae, et honesta praesumitur cohabitare posse cum Clerico sine periculo incontinentiae, est ordinarie aetas quinquaginta annorum, ut notat Monacell. tom. 1, tit. 6, formul. 2, num. 1. Dicitur autem notanter *ordinarie* esse aetatem 7 quinquaginta annorum, ad denotandum posse interdum dari famulas, seu Mulieres tantae bonae famae, et virtutis, ut etiam in minori aetate nullum relinquant sinistre, et male suspicandi locum. Sicuti e contra possunt dari interdum aliae, quae licet in dicta aetate, aut simili, vel etiam in maiori constitutae, adhuc relinquant, seu praebeant sinistre suspicandi locum. Et ideo, ut refert Barbosa lib. 1 Iuris 8 Ecclesiast. univers., cap. 40, num. 39, *conquerente apud Sacram Congregationem Cardinalium negotiis Episcoporum, et Regularium praepositorum Presbytero Iacobo Sanctissimo in sexagesimo aetatis suae, annó constituto, Episcopum Senogalliensem, ut famulam aetatis quadraginta annorum removeat, sibi iniunxisse,* eamdem Sac. Congregationem supplicavit, *ut Oratorem hac de causa molestari non permittat:* Sac. vero Congr. die 15 Februarii 1619, *eumdem Iacobum parere debere respondit. Idem censuit in una Ferrariensi die 7 Iunii eiusdem anni contra Presbyterum Ioannem Baptistam Rebellum annorum 64, et eius famulam annorum 66.*

Unde remittitur prudentiae, et vigilantiae 9 Episcoporum, ut attenta aetate, qualitate, et morum honestate tam Clericorum quam Mulierum, seu famularum eis concedant, vel interdicant cohabitationem, prout eis melius in Domino expedire videbitur. Possunt enim Epi- 10 scopi de Iure prohibere Presbyteris et Clericis, ne domi retineant famulas, nisi fuerint ab ipso approbatae, et absque sua licentia. Sed hanc concedendo debent illam gratis expedire, ne unquam pusillis occasio detur dubitandi Sacros Canones cohabitationem cum Clericis prohibuisse, ut exinde Episcopi quaestum faciant, ut monuit Sac. Congreg. Episcop. et Regul. Episcop. Bergomensem 22 Novembr. 1593. Dato autem quod mulier esset Presbytero, seu 11 Clerico coniuncta in gradu consanguinitatis de Iure permisso, tunc non videtur imponenda necessitas licentiam ab Episcopo impetrandi, etiamsi retineatur cum qualitate famulatus, ut censuisse videtur Sac. Congreg. Conc. in Caesenaten. *Synod.* 26 Febr. et 26 Mart. 1695. Dummodo tamen non sit suspecta, quia in 12

tali casu ob periculum incontinentiae non posset retineri, etiamsi esset sibi stricto foedere sanguinis coniuncta; ex d. cap. *Inhibendum* 1, de Cohabitatione Cler. et Mulier. ibi: *Inhibendum est, ut nullus Sacerdos foeminas, de quibus suspicio esse potest, retineat, sed neque illas, quas Canones concedunt, Matrem, Amitam, et Sororem, quia instigante Diabolo, et in illis scelus perpetratum reperitur;* et declaravit Sac. Congr. deputata in Vigilien. *Synodi* 20 Maii 1699 ad 16.

13 Clerici non possunt Choreas, aut Saltationes ducere, nec ubi ducuntur publice interesse. Conc. Senonense cap. 25, ibi: *non se admisceant Choreis publicis, tripudiationibus, aut saltationibus, non turpes, amatorias, aut lascivas depromant cantilenas, seu cantationibus faveant, aut adsint.* Concil. Mogunt. IX, c. 74, ibi: *Choreas spectaculaque, et Convivia publica vitent, ne ob luxum, petulantiamque eorum nomen Ecclesiasticum male audiat;* Conc. Mediolanens. I, part. 2, c. *His igitur,* dist. 23, cap. *Non oportet,* dist. 5 de Consecr.; Conc. Trident. sess. 22, cap. 1 de Reformat., et Sacr. Congregat. Episcop. et Regularium in Ferra-

14 rien. 5 Februar. 1585. Clerici non possunt personati incedere, seu larva, aut ut vulgo dicitur *Maschera* se tegere; cap. *Cum demum* 12, de Vita et honestate Clericorum, cap. *Nullus,* dist. 44, c. *Nullus Presbyterorum,* dist. 5, de Consecr.; Concil. Mediolanens. 1, part. 2, tit.

15 De armis, ludis, etc. Et hinc est, quod talis prohibitio potest ab Episcopo extendi etiam ad Regulares, prout laudando Episcopum Ferrariensem respondit Sac. Congreg. Episcop. et Regul. 5 Febr. 1585, et Sac. Congreg. Conc. in Mantuana 10 April. 1645 declaravit posse etiam in Clericos incedentes personatos tempore bacchanalium imponi ab Episcopo poe-

16 nam Excommunicationis. Clerici vitare tenentur Comoedias, Hastiludia, et alia huiusmodi vana spectacula. Authen. de Sanctissim. Episcop. § *Interdicimus,* cap. 1, dist. 37, c. *Non oportet,* distinct. 5, de Consecr., cap. *Cum duorum* 12, et cap. *Clerici Officia* 15, de Vita et honest. Cler., cap. 2, Ne Clerici vel Monachi, cap. *Inter dilectos,* de Excessibus Praelat. Non igitur licet Clericis interesse Comoediis, dum ut plurimum sint de rebus lascivis, turpibus, et amoribus mundanis, provocantes auditores ad malum, et libidinem; ac Spectatores suo accessu, et praesentia causam afferant scenicis turpia agendi; et ob id plurimi ex classicioribus Doctoribus docent, mortali peccato obnoxios esse, et qui Comoedias exhibent, et qui ad eas accedunt, ut plurimis ad hoc cumulatis refert Pignatell. tom. 8, consult. 153, per tot., acriter invehens in Comoediarum A-

17 ctores, et Spectatores. Nec ullo modo possunt Clerici recitare in Comoediis profanis; et contra recitantes in ipsis posse Episcopum statuere poenam Excommunicationis ferendae sententiae, declaravit Sac. Congreg. Conc. in Sulmonen. 22 Aug. 1655. Nec mimis, Ioculato- 18
riis, et Histrionibus intendere debent; text. expresso in cap. *Clerici Officia* 15, de Vita et honest. Cler., ibi: *Mimis, Ioculatoribus, et Histrionibus non intendant.*

Et quoad haec attendenda est sequens no- 19
vissima Epistola, qua Vicario Capitulari Aquilano iussu Summi Pontificis mandatur, ut Sacerdotibus, et Clericis eiusdem Civitatis inhibeat, ne in Comoediis cuiusvis generis interlocutorum partes agant.

È pervenuto a notizia della Santità di Nostro Signore, che in cotesta Città sia per recitarsi una Commedia in Musica, nella quale intendano d' intervenire per Interlocutori alcuni Sacerdoti; e sebbene la Santità sua difficilmente si persuade, che voi, quando seriamente riflettiate alle Calamità universali, ed anco particolari di cotesta Città, non vi possiate indurre a permettere a' Sacerdoti, e Chierici, che compariscano ne' Teatri, e Rappresentanze, le quali appena si tolerano nelle persone Laicali, essendo ciò vietato da' Sagri Canoni, e dalle Risoluzioni di questa Sagra Congregazione, tuttavia ha stimato direttamente ingiungere, che proibiate in nome di Sua Beatitudine sotto gravi pene a' Sacerdoti, e Chierici d' intervenire, come sopra, in alcuna sorta di Commedie, o Rappresentanze, benchè Sagre, o Spirituali. Non mancherete per tanto d' obbedire al Supremo comando di Nostro Signore ec. E Dio vi prosperi; Roma 31 Ottobre 1706.

ADDITIONES AUCTORIS.

Clerici a profanis bacchanalium licentiis spe- 20
cialiter abstinere iubentur. Bened. XIV, tom. 2, Constit. 45, incip. *Inter caetera* in fin.

Clerici, ut iam tradidi in hoc art. num. 16, 21
vitare omnino tenentur Comoedias, hastiludia, et alia huiusmodi vana spectacula, qua in opinione eo magis firmor, quia suffulta irrefragabili mente Benedicti XIV, qui in suo admirabili, semperque commendabili, omni rationum pondere, omni Scripturarum, Canonum, et Patrum auctoritate omnique eruditionis cultura suo more referto Opere de Synodo Dioecesana, lib. II, cap. 10, num. 11, absolute asserit, temere nimii rigoris censuram appingi Synodali Statuto, quo Ecclesiastici a choreis, comoediis, aliisque spectaculis longe abesse iubentur; et num. 12, nimis laxam pronunciat doctrinam a me loc. cit. (in prima editione) subiunctam sub num. 17: *Verum si Comoediae audiantur ob solam vanam curiositatem, absque probabili periculo lapsus etiamsi res turpes repraesententur, et modus repraesentandi sit turpis, probabilius est, non esse peccatum mortale, ces-*

sante scandalo, quod modo videtur cessare et non esse, quia frequentissimum est Clericos Comoediis interesse. Cui propterea ex animo, omni filiali veneratione summas, quas possum gratias rependo, et ob tantum mihi aliisque praestitum documentum et ob gratam censuram, per quam me insuper absolvit ab alia censura, qua notabar nimiae rigiditatis tum in consiliis, tum in exercitio Sacramentalium Confessionum.

Verum, ut de me fatear, quod est, fateri cogor, non ut alios incusem, (quod a me Deus semper avertat) sed dumtaxat, ut me excusem, dicta doctrina non est mea, quamquam alioqui mea, ut phrasi utar S. Ioannis Damasceni Orat. 1 de Virgin. Mariae Nativit. recitari solita quotannis lect. 6 in Festo S. Ioachim. Hanc enim accepi ab Augustino Barbosa Protonotario Apostolico, Sacrae Congregationis Indicis Consultore, Episcopo Ugentino, et a consiliis D. Philippi IV Hispaniar. Regis Catholici, qui lib. I Iuris Ecclesiastici universi cap. 40, num. 60, sic praecise habet: *Verum si Comoediae audiantur ob solam vanam curiositatem, absque periculo probabili lapsus, etiamsi res turpes repraesententur, et modus repraesentandi sit turpis, ego puto non esse peccatum mortale, cessante scandalo, quod existimo modo non esse, quia frequentissimum est Clericos comoediis interesse.* Non obstat probatio ex d. cap. pen. de vita et honest. Cler., quia secundum Innocent. ibi est sermo tantum de honestate; vel quod verius credo cum Caietano in Summ. verb. *Clericorum peccata,* ille textus non obligat sub mortali, cessante scandalo et contemptu. Quare ita resolvunt Fr. Emmanuel. in Summ. tom. 3, cap. 71, num. 1; Ionnes Salas in 1, 2, tract. 3, disput. 6, sect. 24, n. 165; Paulus Squillant. de oblig. Cleric. part. 2, num. 45; Gallet. in Margarita cas. conscient. verb. *Comoedia;* Sanch. de Matrimon. lib. IX, disp. 46, num. 41; Bonacin. d. tract., qu. 4, punct. 9, n. 22; Diana resolut. moral. part. 2, tract. 3, Miscell. resol. 35, et part. 5, tract. 13, Miscell. 1, resol. 18; Lezana in Summ. qq. Regular. cap. 10, num. 7; Illustriss. D. Roder. a Cunha in comm. ad cap. 7, num. 3, diss. 86. Ego ipse in collect. ad cap. penult. n. 3. Haec ille.

22 Item a Sanchez tom. 3 de Matrim. lib. IX, disp. 46, n. 41, ibi: Ex his infertur primo, quamvis comoediis interesse non sit mortale, ubi nec res turpes repraesentantur, nec modus repraesentandi est turpis, vel si haec concurrant, audiuntur ob solam vanam curiositatem, absque periculo probabili lapsus in aliquod peccatum mortale. At quando turpia repraesentantur, vel modus est turpis, audiunturque ob delectationem ex ipsis turpibus rebus consurgentem, modo exposito n. 39, aut cum probabili ruinae periculo, est lethale, quod ex ibi dictis constat. Quod si roges, an saltem Clerici in Sacris constituti peccent mortaliter, si illis intersint ob illam solam curiositatem? Respondeo, non peccare lethaliter, cessante scandalo, quod hodie cessare credo, cum frequentissimum sit, Clericos illis interesse. Nec obstat prohibitio cap. *Clerici* in 2, de vita et honest. Clericor., et cap. *Non oportet* 2, de consecr. dist. 5, et cap. *Praeterea,* dist. 51. Quia si credimus Innocentio dict. cap. *Clerici,* num. unico, est tantum de honestate; vel (quod verius credo) dicendum est cum Caietano Summ. verb. *Clericorum peccata,* ad finem, non obligare sub mortali, cessantibus scandalo et contemptu. Sic ille ad literam.

Item a Diana locis inibi citatis, et tom. 7 23
coordinat., tract. 5, resol. 26, num. 2, ibi: *Tamen si audiantur ob solam vanam curiositatem, absque periculo probabili lapsus, etiamsi res turpes repraesententur, et modus repraesentandi sit turpis, ego puto non esse peccatum mortale.* Et ad id citat Bonacin., Squillant., Sanchez, Alphonsum de Mendoza, Ioann. Salas, Lorcam et Azorium. Deinde n. 3 subiungit: *Quae quidem opinio non solum tenenda est quoad saeculares, sed etiam quoad Clericos, non enim peccant mortaliter, cessante scandalo, quod puto non esse, quia frequentissimum est, Clericos comoediis interesse.* Neque ob id saeculares ad peccatum moventur, nam eodem modo audirent comoedias, licet Clerici abessent, et cum eodem detrimento, si quod patiuntur. Nec obstat prohibitio cap. *Clerici* 2, de vita et honestat. Clericor., quia secundum Innocentium in dict. cap. *Est tantum de honestate;* vel quod verius credo cum Caietano in Summ. verb. *Clericorum peccata,* ille textus non obligat sub mortali, cessante scandalo et contemptu. Deinde contraria consuetudine videtur abrogatum. Et sic hanc opinionem sequuntur Sanchez, Rodriguez et Salas ubi supra, et novissime Paulus Squillante de obligatione Cleric. part. 2, n. 45; Martinus Bonacina de Matrim. qu. 4, punct. 9, n. 22, et alii. Sic ipse expresse.

Item a Bonacina tom. 1 de iis, quae per- 24
tinent ad usum Matrimonii, quaest. 4, punct. 9. Tertia propositio n. 21, ibi: Tertio, utrum interesse comoediis sit peccatum mortale? Nam si comoediae turpia repraesentent, est peccatum mortale illis interesse cum delectatione rerum narratarum, vel cum periculo delectationis vel alterius peccati gravis. Non est vero peccatum mortale interesse comoediis ob solam delectationem in verbis, quae ob solam vanam curiositatem audiuntur. Ita Sanchez num. 42; Filliucius n. 210 et 212, et alii communiter. Et sub num. 22 subiungit, si quaeras, utrum Clerici, qui assistunt comoediis, peccent mortaliter? respondetur, secluso scandalo, vel alio periculo peccati, non peccare mortaliter. Ita Sanchez lib. IX, disput. 46, n. 42; Filliucius num. 212. Verum tamen est, Ecclesiasticos debere ab huiusmodi nugis abstinere; nam pro-

hibitum est illis interesse; de consecrat. dist. 5, cap. *Non oportet* 2, cap. *Clerici* 2, de vita et honestat. Cleric. Nihilominus istae prohibitiones non obligant sub mortali, ut notat Sanchez cum Caietano. Haec ille praecisis verbis.

25 Item a Busembaum lib. III, part. 1, c. 2, dub. 1, num. 8, ubi sic praecise tradit: Verba turpia, lectio obscoenorum, spectatio comoediarum turpium, cantiones inhonestae, gestus, litterae et dona amatoria, si tamen fiant ex curiositate, vel vano solatio, non sunt mortalia; secus tamen si fiant, vel animo inhonesto, sive venereo, vel cum periculo ruinae spiritualis sui vel aliorum.

26 Item a Gobat tom. 2, tract. 5, cap. 23, num. 198 et 199, ibi: Si vero illae turpes cantilenae ideo solum canantur, quia delectant, vel ut delectent, et sic hilariter transeunt, vel transeant, non sunt ut sic peccata mortalia, sed tantum venialia, valde periculosa, inquit Caietanus loc. cit. (nempe 2–2, qu. 148, art. 6, recte id probans, tum ex Scriptura, tum ex Patribus, tum ratione, ut ipsum legenti patet). Et generaliter locutio de rebus turpibus facta solum ob voluptatem, quae praecise oritur ex ipsa narratione, absque interiore intentione ipsarum rerum (addo, aut voluptatis venereae) non excedit veniale. Filliucius tract. 30, num. 209. Unde non peccant mortaliter, qui turpes cantilenas audiunt praecise ob delectationem, quam adfert prolatio illorum verborum, aut ex levitate, aut ex curiositate; Filliucius l. c., n. 219. Ita ipse expresse.

27 Consimiliter tradit Augustinus de Gabrielis Lector Cappuccinus in Theologia Morali novissime impressa Pisauri 1747, tom. 3, tract. 11, qu. 3, num. 492, ubi sic praecise concludit: Dico ergo primo: Audiens cum delectatione carmina turpia mortaliter peccat; si vero ea audit absque prava intentione, ac sine ullo lapsus periculo, venialiter... Probatur secunda pars. Qui audit turpia sine prava intentione et periculo lapsus, solum indecenter se gerit, sed haec indecentia non est tanti momenti, quod per eam Deus velit damnare audientem; ergo solum venialiter peccabit. Dico secundo, interesse comoediis obscoenis et spectaculis turpibus, plerumque ob periculum labendi in aliquam delectationem turpem, est peccatum mortale. Si absit hoc periculum, veniale... Probatur secunda pars. Ubi abest prorsus hoc periculum, interesse spectaculis, est mera curiositas contra verecundiam, sed haec curiositas nequit dici mortalis, ergo, etc.

28 Idem docet Clericatus, dec. Sacram. tom. 3, cap. 73, n. 23, ubi sic expresse habet: Quaer. An verba turpia, lectio obscoenorum, spectatio comoediarum turpium, cantiones inhonestae, litterae, aut dona amatoria sint peccata mortalia? Respond. cum distinctione, si fiant ex sola curiositate, sine periculo pollutionis, aut consensus in Venerem, sunt venialia; secus vero censentur mortalia.

Nec desunt alii, ultra inibi allegatos, brevi- 29
tatis gratia missi, qui in eamdem, ut eruditis compertum, consentiunt, praesertim in hypothesi, ubi concurrant quatuor illae conditiones, restrictiones, seu modificationes, quibus limitata adest dicta propositio, nempe: *comoediae audiantur ob solam vanam curiositatem, absque probabili periculo lapsus, cesset scandalum et frequentissimum sit Clericos comoediis interesse,* quibus conditionibus non concurrentibus, habetur pro non posita propositio, cum conditionalia nihil ponant in esse, nisi purificatis conditionibus, arg. § *Sub conditione* 4, instit. de verborum obligationib. L. *Hoc iure utimur* 8, et ibi addit. margin. ff. de verbor. obligationib. L. *Quia autem* 6, § final. ff. Si quis omissa causa testament. L. *unica,* § *Si autem,* Cod. de caducitatibus tollendis; cap. 1, § final. de sponsalib. in 6; Clement. 1 de concession. praebend. Suspenditur enim eorum valor usque ad eventum conditionum; L. *Legata sub conditione* 41, ff. de condit. et demonstration. Cap. *Si vero pro te,* et ibi Gloss. *si ad id,* de Rescript. in 6; cap. 1, § final. de sponsalib. in 6; Clement. 1 de concession. praebend. cum similibus.

Ad quorum sequelam movebar potissimum 30
ex iis, quae tradit S. Thomas quodlib. 9, q. 7, art. 15 in corp., ibi: *Respondeo dicendum, quod omnis quaestio, in qua de peccato mortali quaeritur, nisi expresse veritas habeatur, periculose determinatur.* Quod et confirmat 1-2, qu. 107, art. 4 in corp., provida hac sua, et S. Augustini ep. 119, cap. 19, circa fin. tom. 1 monitione: In iis, quae ex institutione Sanctorum superaddita sunt praeceptis Christi et Apostolorum, *esse moderationem attendendam, ne conversatio fidelium onerosa reddatur.* Et ex dicto Aragonii in 2–2, quaest. 83, art. 12, in titulo 30, concl. 3, ibi: *Certe videtur durum et a Christiana Charitate alienum, mittere aliquem in Infernum et dicere, quod peccet mortaliter sine evidenti et certa ratione.* Unde et Gobat tom. 1, tract. 3, caus. 21, num. 702 et 703, habet: *Mihi displicet asseri aliquid esse peccatum etiam veniale, et consequenter extare aliquod praeceptum, quando non habetur sufficiens fundamentum. Et longe magis horreo, noxam lethalem asserere, nisi vel clara ratio, vel auctoritas irrefragabilis cogat.* Quod similiter asserit tract. 5, caus. 23, num. 723 in fin.

Sed quidquid de illis, praevio recessu a se- 31
quela ipsorum, quod scripsi loc. cit. n. 17 et 18 (prioris edition.) expunctum penitus volo et sistendum edico tantummodo in scriptis inibi num. 16, 19, 20 et 21, captivans omnimode intellectum in obsequium tantae Lambertinianae Pontificiae opinionis, malens ipsum prae

caeteris aliis in omnibus, et per omnia sequi, uti et in istis secutus fuissem et nedum scripto, sed nec animo contraire ei ausus fuissem, si dum ea scriberem prae manibus habuissem suas mirabiles Notificationes, eruditissimum dictum Opus de Synodo Dioecesana, et prope divinum suum Bullarium firmiter mecum reputans, inoffenso posse pede procedere, si tantum Doctorem, tantumque Pontificem, ac peculiarissimum meum Benefactorem (utpote ab ipso Summis Apostolicis Gratiis cumulatus) pro Duce, pro Magistro, et Canone habendum censuerim. Et oh! faxit Deus ut nedum ego, sed et omnes pari animo, submissione et veneratione tantum coelitus datum sanioris Doctrinae Instructorem, firmioris Iuris Conditorem ac summe vigilem Ecclesiae Catholicae Moderatorem plane sequantur et imitentur.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

32 Tria titul. Decretal. de cohabitat. Cler. etc. prohibentur Clericis: 1° Consortium cum foeminis, quas olim vocabant Sorores, Agapetas, aut extraneas mulieres; 2° Conversatio suspecta cum mulieribus, et quod caput rei est; 3° Concubinatus.

33 Prohibitio consortii Clericorum cum Agapetis continetur cap. 1 dicto tit. Eas Iustell. ad c. 3 Conc. Nicaen. describit: *Erant neque Uxores, neque Concubinae; sed tertii cuiusdam generis Mulieres, quas secum Clerici non sobolis, nec libidinis gratia, sed pietatis studio aut certe praetextu fovebant* [1].

34 Interdicta praeterea est Clericis omnis suspecta conversatio cum mulieribus extra domum, quod variis Conciliorum Canonibus exornat Claudius Espencaeus lib. VI de Continent. cap. 12: *Nemo*, ait Symmachus Papa in c. 2, dist. 81, *enim recte Personam maioris suscipit, nisi qui actibus suis errata condemnat, et amo-*
35 *rem innocentiae conversatione demonstrat*. Caeterum hoc intelligendum de conversatione frequentiori, et ex aliis causis suspecta, quod ex moribus Clerici, tum vita anteacta mulieris, aestimandum.

36 De variis prohibitionibus Concubinatus Clericis factis consule Bohemer. in decret. lib. III,
37 tit. 2 fer. per tot. Hic vero omittendum non est, Episcopos adversus Clericos concubinarios procedere debere servato ordine praescripto a Conc. Trident. sess. 21, cap. 6, et sess. 25, c. 14
38 de reformat., quo, ut monet clariss. P. Girald. in Elench. Decretal. ampliat. a Sac. Concilio Tridentino Elench. 3, lib. III, tit. 2, ampliata et respective moderata fuit Decretalis in c. 2 de cohabit. Cleric. infligens Clerico in sacris suspecto de fornicatione cum quacumque foemina poenam excommunicationis latae sententiae post trinam monitionem. Ordo autem hic sequens est.

Monendi in primis et quidem monitione spe- 39
ciali in personam sunt, etiamsi notorii sint. Quare non sufficit generalis per edictum, aut 40
in Synodo facta. I. Licet alias haec trinae mo- 41
nitionis vim habeat. II. Si ita moniti non abstinuerint ipso facto, privati sunt parte tertia fructuum quorumcumque et pensionum, quae Fabricae Ecclesiae, aut alicui Loco Pio arbitrio Episcopi applicatur. III. Si perseveraverint in 42
eodem delicto cum eadem, vel alia foemina, nec paruerint secundae monitioni, eo ipso amittunt fructus omnes Locis Piis applicandos, et insuper ab administratione suorum Beneficiorum, quandiu Ordinario videbitur, debent suspendi. IV. Si ita suspensi nihilominus non abs- 43
tineant, privandi sunt perpetuo beneficiis, pensionibus et officiis Ecclesiasticis quibuscumque, ac inhabiles ad ea in posterum assequenda debent declarari. V. Si etiam ita puniti non re- 44
sipiscant, excommunicationis gladio sunt plectendi. Rota in Placen. *Parochiae* 9 Dec. 1743, § 9, cor. bon. mem. Lan. et in confirmatoria 15 Iunii 1744, § 8, cor. cl. mem. Millin.

Simplex vero Clericus concubinarius, vel for- 45
nicarius punitur poena carceris, vel suspensionis ab Ordine, ac inhabilitatis ad beneficia obtinenda, ut pariter monet P. Girald. ubi supra.

Nomine vero Clericorum, concubinariorum, 46
contra quos ita procedere potest et debet Episcopus, intellige eos, qui concubinam, vel domi suae, vel etiam extra illam alibi instar uxoris continue retinent. Caeterum Clerici, qui simplicem incontinentiam commiserint, non possunt ita plecti; ut tradunt DD. in titul. decr. de cohabit. Cler., Zypaeus n. 6; Pirhing. n. 14; Schmalzgrueb. n. 9.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

Concilium Nicaenum vetuit cohabitare Cle- 47
ricos cum mulieribus subintroductis. Sunt autem Mulieres subintroductae Latinis, quae Graecis συνείσακτοι. Ex versionibus Concilii Nicaeni patet, Mulieres subintroductas, esse Mulieres extraneas. Prohibitionem hanc Concilii Nicaeni confirmarunt alia Concilia.

Plures sane quaestiones proponit, atque re- 48
solvit Cornelius Sà iudicii oecumenici part. 3, de hac cohabitatione Clericorum cum Mulieribus extraneis.

Solum hic nos duas exscribemus, nimirum 49

[1] Vide, si libet, Ludovicii Antonii Muratori Dissertationem de Synisactis, et Agapetis in Mantissa Dissert. ad Part. III disciplinae Populi Dei Claudii Fleury. Confer Prosperi Cardinalis Lambertini Instit. 82 et 83 in quibus agitur de Parochis et Sacerdotibus, qui habitant cum mulieribus, vel consanguineis et recensentur rationes, quibus abutuntur et Viri Ecclesiastici et Mulieres, quae ipsis inserviunt. (EDIT. BARBIELL.)

quaestionem decimam nonam et quaestionem vigesimam primam. Quaestio decima nona ita concepta est, an omnes extraneae senes sint Clericis permissae. Respondeo, debent esse minime suspectae de vita anteacta. Et cum servitutem partiti simus in primam a quinquagesimo anno, quae est viridis, et cruda usque ad 60 annum, in mediam usque 70 annum, et in curvam atque decrepitam a 70, usque ad finem vitae, dic Clericis nullo modo permissas extraneas senes nondum sexagenarias. Primo quia minores sunt adhuc crudae virides et robustae. Et porro foedus illud naturae nec dum initum, vel percussum. Secundo quia supradicti Auctores qui senes permittunt, requirunt multum antiquas, seu vetulas, idest quasi victas et cariosas, iuniores autem sexaginta annis non possunt dici multum antiquae vel vetulae. Tertio quia minores 60 annis non excusantur a ieiunio, etc. Quarto supra monstratum est ex Iulio Claro sexagenarios et ultra tamquam adhuc robustos, et fortes Iudicum sententia tormentis subiici; ex quibus omnibus elicimus, quod intendimus omnium calculo foeminas senes minores sexaginta annis generaliter esse non victas, sed vegetas et porro virere, vigere, et robustas esse, et consequenter Clericis periculosas. Alia affert argumenta Auctor hic ad probandum, quod intendit, et argumenta contraria solvit. Eum consule ubi res postulet.

Transeo ad quaestionem vigesimam primam, 50
cuius tenor est. — An extraneae mulieres deformes possint Clericis ancillari? Respondeo illas deformitatis titulo nullo iure, vel auctore permitti. S. Cyprianus *de singularitate Clericorum* prope finem illas vetat. *Nulla despecta ad domesticum obsequium est suscipienda,* inquit, *quia cupidini nulla deformitas, nulla despectio fastidio vel vilis existit, quia Diabolus pingens speciosum efficit quidquid foedum vel horridum fuerit.* Memini me nuper ex ore cuiusdam Illustrissimi Archiepiscopi audivisse, Maritum Uxoris pulcherrimae consuetudinem habuisse cum turpissima Ancilla. Et experientia magistra novimus, ob deformitatem, modo corpore et mente sanae sint, nullas a matrimonio repudiari, sed omnes suos respective reperire consortes Coniugii, et tritum apud Belgas nullam ollam tam obliquam, quin reperiatur ei suum congruum, et proportionatum coperculum.

Alias quaestiones, ne nimius sim lege apud ipsum Auctorem.

Alia ad rem. Vid. in verb. *Comoediae* per tot. 51

Articulus V. *Clericus, quoad ludos, cauponas, vel tabernas, crapulam et ebrietatem.*

Summarium. 1. Clericis est severissime prohibitus alearum, seu taxillorum ludus et maxime ille ludus, qui magis fortuna, quam arte, vel industria ludentium regitur. - 2. Imo non solum legibus ecclesiasticis, et canonicis est ludus prohibitus Clericis; sed etiam legibus caesareis et civilibus. - 3. Unde doctores dicunt, quod Clericus lucri gratia, et pro notabili quantitate taliter ludens, peccet mortaliter; praesertim si frequenter, aut publice cum scandalo aliorum id fiat. - 4. Secus vero esset dicendum, si privatim, ac sine scandalo ex bonis patrimonialibus, aut etiam ex redditibus beneficiorum suorum, sed solum in quantitate modica spectato statu suo, et reddituum copia, recreationis causa luserit; ad n. 5. - 6. Ludus schaccorum, seu latrunculorum non est prohibitus Clericis, licet litteratis studio deditis sit minus conveniens. - 7. Sic etiam est Clericis permissus omnis ille ludus, qui consistit in ingenio, aut virtute corporis. - 8. Assignantur inconvenientiae, quae oriuntur ex ludis prohibitis. - 9. Ludo tria pretiosa amittuntur, scilicet tempus, pecunia, et devotio, et saepe conscientia. - 10. Clerici cauponas, vel tabernas, nisi longioris itineris causa, ingredi prohibentur. - 11. Et tanto minus eis tabernas habere licet. - 12. Tales Clerici, si ter personaliter moniti, non desistant; vel deinde reassumant; tunc si sint Clerici coniugati, omni carent privilegio clericali; si vero sint Clerici caelibes, carent privilegio clericali solum in rebus, dum incedunt ut Clerici; et si incedant ut laici, carent etiam privilegio clericali in personis eo ipso, et quandiu in praemissis perstiterint. - 13. Quod tamen procedit, si huiusmodi artes exerceant per se, et personaliter; secus si per alium. - 14. Per tabernas autem, et cauponas intelliguntur domus, in quibus panis, vinum, et carnes coctae, et alia huiusmodi venduntur. - 15. Crapula, et ebrietas sub gravissimis poenis usque ad suspensionem ab officio et beneficio Clericis interdicta. - 16. Merito sunt statutae tam rigidae poenae contra Clericos crapulae et ebrietati deservientes; ad n. 17. - 18. Crapula quid sit. - 19. Crapula unde dicta. - 20. Ebrietas quid sit. - 21. Ebrietas unde dicta. - 22. Crapula, et ebrietas licet omnibus prohibeantur, praecipue tamen damnantur in ecclesiasticis; ad n. 23. - 24-26. An ludus schaccorum referendus sit ad ludum aleae Clericisque sit prohibitus.

1 Clericis est severissime prohibitus alearum, seu taxillorum ludus et maxime ille ludus, qui magis fortuna, quam arte, vel industria ludentium regitur; ut habetur expresse ex can. 41 et 42 Apostolorum, ubi in transgressores, nisi desistant, statuitur poena depositionis, aut excommunicationis, ibi: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui vel aleae, vel ebrietatibus indulget, vel desinito, vel deponitor. Subdiaconus, aut Cantor, aut Lector, quia consimilia facit, vel desinito, vel a Communione seiungitor.* Concordat cap. *Episcopus* 1, dist. 35, ibi: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aleae, aut ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe damnetur. Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor similia faciens: aut desinat, aut communione privetur;* cap. *Clerici Officia* 15, de vita et honest. Cler., desumptum ex Conc. Generali Later. celeb. sub Innoc. III, ibi: *Clerici... ad aleas, vel taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint;* Conc. Trident. sess. 22, cap. 1 de reform., ubi renovat antiquas prohibitiones, quas Ecclesia circa hoc Clericis statuit et praecipit, ut adhuc severius puniantur, si necesse fuerit, illi, qui reperiuntur his prohibitionibus non paruisse, ibi: *Statuit Sancta*

Synodus, ut quae alias a Summis Pontificibus, et a Sacris Conciliis de Cleric. vita et honestate... aleis, lusibus... copiose, ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum, iisdem poenis, vel maioribus, arbitrio Ordinarii imponendis, observentur. Concilium Burdigal., celebratum 1583, ludum sic Clericis interdicit: *Ab alea, tesseris, Chartis et quovis alio vetito, et indecoro ludo tum privatim, tum publice penitus abstineant.* Conc. Senonense cel. 1528, Can. 15, sic praecipit: *A ludo alearum, aliisque, qui a sorte pendent, abstineant, neque ludentium fautores, spectatores, aut testes existant.* Conc. Mediol. I, part. 2, tit. de armis, ludis, etc., ubi S. Carolus sic statuit: *Nec solum ludere vetamus, sed eos ludorum spectatores esse nolumus, aut quemquam ludentem*
2 *in aedibus suis permittere.* Immo non solum Legibus Ecclesiasticis et Canonicis est ludus prohibitus Clericis, sed etiam Legibus Caesareis et Civilibus, ut expresse habetur in Authent. *Interdicimus* Cod. de Episcopis et Clericis, ibi: *Interdicimus Sanctissimis Episcopis et Presbyteris, Diaconis et Lectoribus, et omnibus aliis cuiuslibet ordinis venerabilis Collegii... ad tabulas ludere, aut aliis ludentibus participes esse aut inspectores fieri... Si quis autem ex his in hoc deliquerit, iubemus hunc tribus annis a venerabili Ministerio prohiberi et in Monasterium redigi* [1].

Quare ex tam multiplici rigida prohibitione, 3
simulque adiunctis poenis, nonnisi pro peccato mortali imponi solitis communiter colligunt Doctores, quod Clericus lucri gratia, et pro notabili quantitate taliter ludens, peccet mortaliter, praesertim si frequenter aut publice cum scandalo aliorum id fiat. Navarrus cap. 20 Manual., num. 9; Sylvester verb. *Ludus*, q. 4; Layman. lib. III Theolog. Moral., tract. 4, cap. 21, num. 1; Pirhing. lib. III dec., tit. 1, num. 25; Reiffenstuel. ibid. num. 58, et alii. Secus vero esset dicendum, si privatim, ac sine 4
scandalo ex bonis patrimonialibus, aut etiam ex redditibus Beneficiorum suorum, sed solum in quantitate modica spectato statu suo et reddituum copia, recreationis causa luserit, praesertim cum nostris hisce temporibus rigori antiquorum Canonum per consuetudinem derogatum videatur. Tum quia Canones relati loquuntur de illis, *qui aleae et ebrietati deserviunt* idest, crebro, et per longum tempus ludunt, seu lusui huiusmodi *valde serviunt*, ut explicat Glossa in cit. cap. *Episcopus*, d. 35, verb. *deserviens;* Lessius lib. II de Iustitia et Iure,

---

[1] Canonica disciplina ab ipso prope sui exordio, et deinceps semper succedentibus annis Clericis suis interdixit lusui alearum, aut huiusmodi ludis interesse, iisque spectatores sese praebere. Hoc satis aperte evincit Cl. Auctor noster productis ex omni aetate Ecclesiasticis sanctionibus. Legi etiam poterit hac de re Natalis Alexand. in de Sacram. Ordinis Lib. II, cap. 5 de vita et Honest. Clericor. Regul. 4, qui hoc ipsum omnium cumulatissime demonstrat. Qua quidem in re tria nobis advertenda ad maiorem claritatem operae pretium duximus. I. In confesso est apud omnes alearum nomine intelligendum lusum quemcumque, etiam chartarum, qui magis fortunae innitatur, quam industriae et ingenio, quod sane haud aegre fatebitur quisquis notionem vocis *aleae* apud Latinos perpendet, quae designat incertum eventum. Unde illud Horatii *periculosae plenum opus aleae; aleam iacere,* aliaque id genus. Lege Van-Espenium Part. I, tit. 2 de Vita et Honest. Cleric., cap. 5. II. Ecclesiasticis legibus, immo et imperatoriis, uti Iustiniani Novell. 123, cap. 10 de Sanctiss. Episc. et Cleric. aeque damnantur, ac poenis afficiuntur Clerici ludentes huiusmodi lusibus ac si fuerint eorumdem *inspectores ac participes.* Spectatores porro, si proprie loqui velimus, aut ex sententia Canonum, non ii sunt intelligendi, qui scientes ac volentes non adeunt huiusmodi domus, aut societates, in quibus alea luditur; aut in iis forte non morantur eo fine, ut huiusmodi lusibus intersint: sed qui ex condicto, deliberata voluntate, absque necessitate, eo se conferunt, ubi alea luditur, et huiusmodi spectaculo avidos pascant oculos, quo Deus offenditur; qui ludentibus favent, iisque applaudunt, qui eorum cupiditate afficiuntur; qui denique sua praesentia huiusmodi ludis auctoritatem conciliant, quos omnes aeque graviter peccare, ac ipsosmet ludentes extra omnem dubitationis aleam esse debet. Lege Natal. Alexandr. In Append. adtexta ad suam Theologiam tom. I, Epist. 3, de Peccat. Cleric. aleae ludentium, et ubi hoc ipsum adversus Anonymi cuiusdam scrupulos, qui hanc sanioris Ethices Regulam vellicare ausus fuerat, copiosius demonstrat. III. Quantum ad caeteros porro ludos, qui non illiciti reputantur, quique non a casu, sive fortuna, sed ab industria dependent, illos interdum ad animi levamen, quo suis obeundis muniis acrius, ut par est, intendere possint, etiam a Clericis posse adhiberi, nemo inficias ire poterit. Huiusmodi enim ludi, si congruant *personae, tempori et loco, et secundum alias circumstantias debite ordinentur, ut scilicet sint tempore et homine digni,* non solum omni prorsus vitio vacant, sed etiam ad genus virtutis pertinere possunt, quam D. Thom. 2-2, quaest. 168, art. 2 in corp. Aristotilem secutus *Eutrapeliam* vocat. Lege D. Thom. loc. cit. Et de cautionibus servandis a Clericis in huiusmodi lusibus, lege Van-Espen. loc. cit.

Demum, ut Auctoris nostri doctrina proposita n. 3 magis illustretur, neve alienis interpretationibus in pravum sensum detorqueatur; placuit hic referre D. Antonini auctoritatem, unde propositum sub hoc num. doctrinae caput mirifice confirmatur. Itaque S. Antoninus Part. II, tit. 1, cap. 23, docet inter caetera ludum aleae esse peccatum mortale: *Quando ex cupiditate quis ludit, ea scilicet principaliter motus, non ob recreationem, sed ad acquirendum quid notabile per ludum. Nam ludere quid modicum, ut pueri faciunt, vel ob recreationem et moderate, non videtur mortale... Et hoc etiam videtur innuere textus Canonis:* Episcopus *dicitur enim:* deserviens, *id est frequenter delitus ludo, quod fit communiter ex cupiditate.* Hoc tamen non ita intelligendum esse monet, quasi mortale peccatum non sit alea ludere, nisi ex consuetudine fiat; sed quia frequentia, et assiduitas vehementis cupiditatis indicium est. Caeterum vel semel taxillis, aut cartis etiam uti antea dictum est, ludere ex cupiditate lucri notabilis, lethale peccatum est. *Sicut etiam,* prosequitur D. Antoninus, *vitium ebrietatis, cui ludus aequiparatur in poena, etiam semel commissum advertenter, est mortale.* Quaedam alia non minoris momenti, quae in hanc rem dici possent, discutientur opportunius, cum ad verb. *ludus* perventum fuerit. (Edit. Neap.)

cap. 26, dub. 1, num. 5 et 6; Reiffenstuel, 5 Pirhing. et Layman. loc. cit. Qui Layman. ibid. num. 2, insuper addit, Clericos ludentes raro et moderate ob recreationem, omnino excusari a peccato, si Lex Dioecesana ipsis non prohibeat tales fortunae ludos, et consuetudo loci permittat, ac quodammodo cohonestet. Pirhing. loc. cit.; Monacell. tom. 3, tit. 2, formul. 6, 6 num. 6. Ludum autem Scacchorum seu latrunculorum non esse prohibitum Clericis, tenent Abbas in cap. *Clericis* 15, de vita et honestate Cleric., num. 4; Ioan. Andr. ibidem num. 18; Barbosa ibid. num. 8, et alii ab ipso citati; ubi idem Barbosa de Scacchorum, seu latrunculorum ludo sic subiungit: *Qui quidem latrunculorum ludus licet ingenio constet, non multum tamen literatis hominibus convenire arbitramur, quod mentem iam literarum studiis fatigatam recreare magis cessatione et quiete, quam novo meditationis labore gravare oporteat,* ut etiam advertit Ioann. Baptista fin. de 7 regul. Iur., hom. 22, in fine. Sic etiam est Clericis permissus omnis ille ludus, qui consistit in ingenio, aut virtute corporis. Farin. in praxi Criminal. part. 3, qu. 109, n. 103 et 106; Bellet. disquisit. Cleric. part. 1, titul. de disciplina Cleric., § 24, n. 8 et 9; Barb. 8 loc. cit., num. 7, et alii. Quantum autem ad ludos, ut supra prohibitos nempe alearum et taxillorum, aliorumve, qui non recreationis gratia frequentantur, advertendum est, quod merito Clericis prohibentur, eo quod ex illis plura nascuntur inconvenientia, quae recenset Archidiaconus in cap. *Episcopus*, dist. 35. Primum est desiderium lucrandi, et sic est cupiditas, quae est radix omnium malorum. Secundum est voluntas spoliandi proximum et sic est rapina. Tertium usura quoque consideratur. Quartum multiplicata mendacia et verba obscoena, otiosa et vana. Quintum blasphemiae et ita haeresis. Sextum corruptio maxima plurimorum, qui ad ludum videndum et concupiscendum conveniunt. Septimum scandalum bonorum. Octavum contemptus prohibitionis Sanctae Matris Ecclesiae. Nonum amissio tem- 9 poris et interdum (adde tu) desperatio. Unde P. Ribadeneira in vita S. Francisci de Borgia cap. 5 dicit, ludo tria pretiosa amitti, tempus scilicet, pecuniam et devotionem, ac saepe conscientiam.

10 Clerici cauponas, vel tabernas, nisi longioris itineris causa ingredi prohibentur; cap. *Non oportet* 2, cap. *Nulli Cler.* 3, et c. *Clerici* 4, dist. 34, in quorum ultimo sic praecise statuitur: *Clerici edendi et bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.* Concordat Can. 13 Apostol. ubi sic decernitur: *Si quis Clericus in cauponas cibum capere deprehensus fuerit, a communione excludatur, excepto tamen qui necessario in itinere in commune diverterit hospitium;* et cap. *Clerici Officia* 15, de vita et honest. Cleric., ubi sic expresse habetur: *Et tabernas prorsus evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti.* Et tanto minus eis tabernas habere 11 licet; si enim eas ingredi prohibentur, multo magis in ipsis ministrare aliis vetantur, textu expresso in cap. *Nulli Clerico* 3, dist. 44, ibi: *Nulli Clerico tabernam, aut ergasterium habere liceat, si enim eas ingredi prohibentur, multo magis aliis ministrare in ea. Si quis vero tale quid fecerit, aut cesset, aut deponatur.* Concordat Clement. 1, de vita et honestat. Cleric., ibi: *Dioecesanis locorum districte praecipimus, ut Clericos carnificum, seu macellorum, aut tabernariorum officium publice, et personaliter exercentes nominatim et tertio moneant, ut sic ab huiusmodi Officiis intra convenientem terminum monentium ipsorum arbitrio moderandum desistant, et quod ipsa nullo unquam tempore reassumant.* Tales 12 Clerici si ter personaliter moniti non desistant, vel deinde reassumant, tunc si sint Clerici coniugati, omni carent privilegio Clericali solum in rebus, dum incedunt ut Clerici; et si incedant ut Laici, carent etiam privilegio Clericali in personis eo ipso, et quamdiu in praemissis perstiterit; textu claro in d. Clement. 1, ibi: *Qui si taliter moniti ab ipsis non destiterint, aut ipsa (ut praemissum est) exercendo reassumpserint quandocunque, coniugati omnino, non coniugati vero in rebus, et si omnino incedant ut laici, in personis, privilegium Clericale, quamdiu praemissis institerint, eo ipso amittant.* Quod tamen procedit, si huiusmodi 13 artes exerceant per se et personaliter, secus si per alium. Ita Gloss. verb. *publice et personaliter,* in dict. Clement. 1; Duaren. reg. 69, vers. *limita tertio;* Menoch. de arbitr. caus. 413; Perez lib. III; Gloss. 1, pag. 96, tom. 4, lib. VIII ord.; Azeved. lib. XV, num. 2, tit. 7 novae recop.; Barbosa lib. I Iuris Ecclesiast. univers., cap. 40, n. 74. Per tabernas autem 14 et cauponas intelliguntur domus, in quibus panis, vinum et carnes coctae, et alia huiusmodi venduntur. Ita Gloss. verb. *Tabernariorum* in dict. Clement. 1, de vita et honestate Cleric.; Rebuff. in leg. Tabernae appellat. 183, ff. de verb. signific. pag. 96; Cardinal. Tusch. pract. concl. tom. 8, lit. V, concl. 1; Barb. de appellatione verborum utriusque Iuris signif. appel. 257, num. 1.

Crapula et ebrietas sub gravissimis poenis 15 usque ad suspensionem ab Officio, et Beneficio est Clericis interdicta. Canon. 41 et 42 Apost., cap. *Episcop.* dist. 35, quorum verba relata sunt supra num. 1, cap. *A Crapula* 14, de vita et honest. Cler., ibi: *A crapula et ebrietate omnes Clerici diligenter abstineant, unde vinum sibi temperent et se vino; nec ad bibendum quispiam incitetur, cum ebrietas et mentis inducat exilium, et libidinis provocet*

incentivum. Unde illum abusum penitus decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus aequales suo modo se obligant potatores; et ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat et calices foecundiores exhaurit. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi a Superiore commonitus satisfecerit ab Officio et Beneficio suspendatur. Concordat Conc. Trid. sess. 22, cap. 1 de reform. sub eisdem poenis per antiquos Canones statutis, et etiam maioribus arbitrio Ordinarii infligendis abstinentiam a comessationibus et ebrietatibus iniungens, ibi: *Statuit Sancta Synodus, ut quae alias a Summis Pontificibus, et a Sacris Conciliis de Clericorum vita et honestate... luxu, comessationibus... copiose, ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum iisdem poenis, vel maioribus arbitrio Ordinarii imponendis*
16 *observentur.* Et merito sunt statutae tam rigidae poenae contra Clericos crapulae et ebrietati deservientes, cum ex Concilio Agathensi relato in cap. *Ante omnia* 9, dist. 35, ebrietas sit omnium vitiorum fomes et nutrix, ibi: *Ante omnia Clericis vetetur ebrietas, quae omnium vitiorum fomes et nutrix est,* et iuxta cit. cap. *A Crapula: Ebrietas et mentis inducat exilium, et libidinis provocet incentivum:* adeoque suadeat Apostolus ad Ephes. 5: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria;* et Salvator ipse, Luc. 21, praecipiat: *attendite vobis, ne forte graventur corda vestra a crapula et ebrietate,* cum sit maxima Dei offensa; propter quam ebriosi Regnum Dei non possidebunt; 1 ad Cor. 6 utpote *quorum Deus venter est,*
17 ut scribit Apostolus ad Philippen. 4. Unde contra hanc cibi, et potus immoderantiam vehementer declamat S. Hieronymus relatus in cap. *Ne tales* 28, et cap. *Legimus* 29, dist. 5, de consecr. ex quo talis immoderantia valetudinem laedat, morbos accrescat et vitam ipsam abrumpat, iuxta illud Ecclesiastici 37: *In multis escis erit infirmitas, et aviditas appropinquabit usque ad choleram; propter crapulam multi obierunt, qui autem abstinens est, adiiciet vitam.*
18 Observandum tamen est, quod hic in sensu Sacrorum Canonum aliud est crapula, et aliud est ebrietas. Crapula enim est excessus cibi, seu immoderata voracitas et ingluvies, qua stomachus praegravatur; cap. *Ne tales* 28, dist. 5 de consecr., dicit enim lex: *Ex nimia ingurgitatione olet os;* l. *Quod clarum,* § *Is cui,* ff. de aedil. edict. Glossa in cap. *Cum Apo-*
19 *stolus,* de censibus, in verb. *sumptuosas.* Dicitur autem *Crapula* quasi *cruda epula.* Glossa in d. cap. *A Crapula,* verb. *Crapula,* quia homines ita voraciter epulantes nimiamque ciborum superfluitatem ingurgitantes, perfecte non digerunt, sed materiam indigestam emittunt; cap. *Sint tibi* 18, et cap. *Ne tales* 28, dist. 5
20 de consecr. Ebrietas vero est excessus vini et immoderata potatio, et sic distinguunt Gloss. 1 in cap. *A Crapula* 14, de vita et honestate Clericor., et ibidem Hostiens. num. 1; Ioann. Andreas. num. 4; Butrius num. 8; Ancharan. et Abb. num. 1; Fagnan. num. 9, et alii. Sed Aristoteles, in Problem., in eo distinguit crapulam ab ebrietate, quod ebrietas una cum mente adimit et sensum doloris, crapula vero constante animo caput afflictat. Dicitur autem 21
ebrietas ab *E* quod est sine, et *bria* quod est mensura; unde ebrius dicitur, qui sine mensura bibit, hoc est usque ad privationem usus rationis. Ita Glossa in dict. cap. *A Crapula,* verb. *Crapula.* Unde licet haec omnibus pro- 22
hibeantur, praecipue tamen damnantur in Ecclesiasticis, et Dei servitio mancipatis; cap. *Vinol.* 6, dist. 35, ibi: *Vinolentum Sacerdotem et Apostolus damnat, et vetus lex prohibet. Sacerdotes, qui ministrant in templo Dei, prohibentur vinum et siceram bibere, ne crapula, et ebrietate aggraventur corda eorum.* Nec 23
Clerici debent bibere ultra tertiam vicem, ut dicit textus in c. *Quando presbyteri* 9, dist. 44, ibi: *Et maxime ultra tertiam vicem poculum non contingant.* Unde Lucius Apuleius Florid. 1; Prima, inquit, cratera ad sitim pertinet, secunda ad hilaritatem, tertia ad voluptatem, quarta ad insaniam; sed in hoc spectanda est qualitas complexionis et temporis, et omnia ad sobrietatem et necessitatem sunt reducenda, ut recte advertit Marian. Soccin. in cap. *Si constiterit* num. 19, vers. *Tertio quoties sit bibendum,* de accusationibus. Licet enim Navarrus in Manual. cap. 25, num. 111 dicat, quod Clerici ultra tertiam vicem bibentes peccent, tamen secundum rectum sensum Abbat. in cit. cap. *A Crapula* num. 2, verb. *Nam debet Clericus,* est sic tenendum, dummodo appetitus naturalis ultra non exigat.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

An lusus schaccorum referendus sit ad lu- 24
dum aleae, Clericisque sit prohibitus, non conveniunt Doctores. Dubium nascitur ex eo quod 25
ingenii magis quam fortunae ludus esse videatur. Qui licitum eum faciunt, quatuor observari volunt requisita. I. Ut ad oblectamentum non ad lucrum ludus instituatur. II. Ut non magnum temporis spatium insumatur, ne a rebus sacris abstrahantur. III. Ut aliorum, et praesertim saecularium aspectus evitetur. Et IV. Ut profanos viros in eo socios non ad-
mittant. At Angelus de Malefic. pag. 333, et 26
Navarr. in Manual. Confess. cap. 20, sub n. 3, eum Clericis interdictum volunt, quum ad latrunculos istos artificiose versandos exigatur ea ingenii contentio, ac prolixitas temporis, ut ad animos potius defatigandos, quam relaxandos aptus videatur, et qui vincitur numquam non male se habet.

Articulus VI. *Clericus quoad arma et venationem.*

Summarium. 1. Clerici sine iusta et necessaria causa arma deferre non possunt. - 2. Quinimo est Clericis prohibitum arma deferre sub poena excommunicationis. - 3. Unde inferunt doctores, quod Clerici arma prohibita deferendo peccant mortaliter; ad n. 4. - 5. Sed quoad hoc et omnia, quae faciunt ad delationem armorum. *Remissive.* - 6. Venatio frequens, et voluptuosa, praecipue cum armis, et clamorosa, est Clericis interdicta. - 7. Venatio, quae fit cum canibus, et falconibus propriis ex voluptate, dicitur clamorosa, et illicita. - 8. Unde iure merito observat S. Hieronymus, quod venatores fuisse Sanctos non legitur. - 9. Non minus urgent, quae contra vitium venationis declamat S. Ambrosius. - 10. Unde neque Episcopis licet arma concedere Clericis pro sola voluptuosa venatione. - 11. Clericos arma deferre pro voluptuosa venatione est contra, et non iuxta Sacros Canones. Unde Episcopi concedendo Clericis licentiam deferendi sclopum venatorium, non sunt immunes a culpa. - 12. Nec excusari possunt Episcopi praetextu, quod Canonum rigor abierit in desuetudinem, et quod contrarius fere ubique invaluerit usus. - 13. Talis excusatio improbatur hodie etiam a Sacro Concilio Tridentino. - 14. Affertur ad id Concilium Mediolanense. - 15. Affertur Decr. Sacr. Congr. Immunitatis. - 16. Affertur, et solvitur instantia. - 17. Quamvis non sit licita Clericis venatio voluptuosa, tumultuosa et clamorosa, et moderata nimis frequenter facta; est tamen eis licita venatio quieta, et moderata raro facta, et non pro sola voluptate venationis, sed vel causa necessitatis, vel causa utilitatis, vel causa honestae recreationis, ad n. 18. - 19. Et hoc venandi genus saltem approbasse videtur Sacra Congr. Immunitatis; ad n. 21. - 22. Venatio, quae fit retibus, vel laqueis, moderatae et honestae recreationis gratia, et piscatio, et huiusmodi est licita Clericis ad n. 23. - 24. Dummodo tamen non fiat in solemnitatibus maioribus. - 25. Et neque animo negotiandi. - 26. Et dummodo ab Episcopo eorum ordinario per edictum, vel in synodo, vel alias non prohibeatur. - 27. Licet venatio, et piscatio pro uno, eodemque iure ponantur, tamen inter venationem, et piscationem adest aliqualis differentia, quae assignatur. - 28. Insuper piscatio differt a venatione, non solum tanquam ius magis licitum, et spectaculum minus cruentum, sed quia est magis humilis, et civilis. - 29. Et ideo piscatio ecclesiasticis personis indistincte permissa est, non autem venatio. - 30. Unde reperimus in iure impositas esse poenas contra tales venatores, non autem contra piscatores; et assignantur tales poenae. - 31. Poena suspensionis extenditur etiam ad Subdiaconos. - 32. Et etiam ad Clericos minoristas; ad num. 33. - 34. Et ideo laudantur illi Ordinarii, qui sub determinatis, et arbitrariis poenis interdicunt omnibus suis Clericis huiusmodi venationem, et delationem armorum. - 35. Quae tamen poenae non debent esse nimis rigorosae, praecipue in prima vice. - 36. Potest vero ab Episcopo prohiberi Clericis delatio sclopi sub poena suspensionis a divinis ipso facto incurrenda, dummodo sint in sacris. - 37. Clerici deferentes arma contra prohibitionem Episcopi, possunt puniri, etiamsi non capiantur in fragranti, sed solum per testes fuerint visi. - 38. Clerici tamen, qui non abusive, et frequenter, sed raro, moderatione, et modestia servata, ac nunquam dimisso habitu clericali in saltu, vel in agro ad venandas aves recreationis gratia sclopo venatorio uterentur, non essent processandi, nec puniendi, sed cum eis esset connivendum, et dissimulandum. - 39, 40. Sententia asserens omnem quamcumque venationem a sacris Canonibus interdictam esse Clericis, magis iuri conformis est. - 41-44. An Clericus deferens arma, quae statuto saeculari prohibita sunt, spoliari iisdem a ministris curiae saecularis possit. - 45. Prohibitionem venationis Canonibus tot Conciliorum Clericis factam accipiunt communiter Canonistae de venatione *clamorosa*, et *periculosa*. - 46. Affertur contraria sententia.

1 Clerici sine iusta et necessaria causa arma deferre non possunt; cap. *Nimirum* 1, cap. *Cum a Iudaeis* 2, cap. *Non pila* 3, cap. *Clerici quae* 15, cap. *Quicumque ex Clero* 6, caus. 23, quaest. 8, cap. *Clerici arma* 2, de vita et honestate Clericor., cap. *In audientia* 25 de Sentent. Excommunic., et Clement. 1, de vita et honestate Clericor. in fin. ibi: *Arma portantes.*

2 Quinimmo est Clericis prohibitum arma deferre sub poena Excommunicationis; textu claro in dicto cap. *Clerici arma portantes... excom-*

3 *municentur.* Unde inferunt Doctores, quod Clerici arma prohibita deferendo peccent mortaliter, quia Excommunicatio non fertur nisi pro gravi crimine; cap. *Nemo Episcop.*, cap. 14, caus. 11, qu. 3, ibi: *Qui Anathema aeternae est mortis damnatio, et non nisi pro mortali debet imponi crimine.* Concordat cap. *Nullus Sacerdotum* 42, eadem caus. et quaestione.

4 Et ratio, quam communiter reddere solent Doctores, est, quia Clericorum arma et munimenta debent esse Orationes et lacrymae, ut inquit S. Ambrosius ad Marcellinam sororem Epist. 33, et refertur in cap. *Convenior* 21, caus. 23, qu. 8, ibi: *Lacrimae meae mea arma sunt, talia enim sunt munimenta Sacerdotis.* Idemque S. Ambrosius relatus in cap. *Non pila* 3, caus. 23, qu. 8, ibi: *Orationes et lacrimae fuerunt mihi arma adversus Milites, talia enim sunt munimenta Sacerdotis,* et colligitur ex Divo Hieronymo in Levitico, et relato in cap. *Si quis* 3, dist. 36, et ex Ioanne Summo Pontifice in cap. *Porro* 14, caus. 16, qu. 3. Sed quoad hoc, et omnia quae faciunt ad de- 5
lationem armorum, vide verb. *Arma* ubi late per totum.

Venatio frequens et voluptuosa praecipue 6
cum armis et clamorosa, est Clericis interdicta; cap. *Episcopum* 1, de Clerico venatore, ibi: *Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum canes, aut accipitres, aut huiusmodi ad venandum habere non licet. Quod si quis talium personarum in hac voluptate saepius detentus fuerit; si Episcopus est, tribus mensibus a communione, si Presbyter duobus; si Diaconus ab omni officio suspendatur;* cap. *Omnibus* 2, eodem tit. ibi: *Omnibus Servis Dei venationes, et silvaticas fatigationes cum canibus et accipitres, aut falcones habere interdicimus.* Concil. Lateranense IV, Can. 15, sub Innocentio III his verbis: *Venationem, aut Aucupationem universis Clericis interdicimus;* et Conc. Trident. sess. 24, cap. 12 de reformat., ubi praecipitur, ut Clerici *ab illicitis venationibus, et aucupiis abstineant.*
Venatio enim, quae fit cum canibus et fal- 7
conibus propriis ex voluptate, dicitur clamorosa et illicita; ex cit. cap. *Episcopum* 1, et cap. *Omnibus* 2 de Cleric. venat. Difficile enim

est, quod haec venatio non sit illicita Clericis, si canes, qui ad venandum retinentur, ex bonis Ecclesiae nutriantur. Nam cum bona Clericorum sint pauperum, aut Ecclesiae et consumi non possint, nisi in usus pios, non erit leve delictum, si comedant bestiae, quod Christi pauperes alere deberet. Passer. de stat. homin. tom. 2, qu. 187, art. 2, n. 293, ubi expendit textum Evangelii Matth. 15: *Non est bonum sumere panem filiorum, et dare canibus.*

8 Unde iure merito observat S. Hieronymus, quod et notare et trepidare deberent omnes Clerici venatores, quod venatores fuisse Sanctos non legitur. Sic refertur in cap. *Quorumdam* 1, dist. 34, ibi: *Nam et B. dicit Hieronym. venatorem numquam legimus sanctum;* et cap. *Esau* 11, dist. 86, ibi: *Esau venator erat, quoniam peccator erat, et penitus non invenimus in Scripturis Sanctis Sanctum aliquem ve-*

9 *natorem.* Nec minus urgent, quae contra vitium venationis declamat Sanctus Ambrosius relatus in cap. *Quid prodest* 12, dist. 86, ibi: *Quid prodest ieiunare visceribus, et luxuriare venatibus, abstinere cibis, et errare peccatis?* Et in cap. *An putatis* 13, ead. dist. 86, ibi: *An putatis illum ieiunare fratres, qui primo diluculo non ad Ecclesiam vigilat, non Beatorum Martyrum loca Sancta perquirit, sed surgens congregat servulos, disponit retia, canes producit, saltus, silvasque perlustrat? Servulos, inquam, secum pertrahit, fortasse magis ad Ecclesiam festinantes, et voluptatibus suis peccato accumulat aliena, nesciens reum se futurum tam de suo delicto, quam de perditione servorum.*

10 Unde neque Episcopis licet arma concedere Clericis pro sola voluptuosa venatione, quia ex Sacra Congregatione Immunitatis fuit declaratum, licere Episcopis concedere Clericis licentiam gerendi arma solum cum legitima causa iuxta Sacros Canones, ut in Carinolen. 2 Iulii 1647, Decret. Paul. pag. 14, his verbis: *Episcopo licere licentiam concedere Clericis gerendi arma ad praescriptum Sacrorum Canonum, illaque non posse comprehendi sub bannimentis laicalibus;* et in Bellocast. 18 Iun. 1658 lib. Decret. Rocci pag. 92, his verbis: *Episcopus cum legitima causa iuxta Sacros Canones potest concedere Clericis licentiam gerendi arma, nec illi comprehenduntur sub bannimentis*

11 *Laicalibus.* Adeoque cum ex supradictis aperte constet extra casus itineris, et necessariae defensionis ab hostibus et latronibus, Clericos arma deferre, et praesertim pro voluptuosa venatione, esse contra, et non iuxta Sacros Canones, stat evidenter, quod Episcopi nequeant licite pro ista sola causa eis licentiam concedere arma gestandi; et consequenter Episcopi, concedendo Clericis licentiam deferendi sclopum venatorium, non sunt immunes a culpa, quia potestate, quam dedit illis Deus in aedificationem, ipsi abutuntur in destructionem contra praeceptum Apostoli 2 ad Corinth. cap. 10 et cap. 13. Nec excusari possunt Epi- 12 scopi praetextu, quod Canonum rigor abierit in desuetudinem, et quod contrarius fere ubique hodie invaluerit usus; quia talia opponentibus aptatur responsio Innocentii III data Archiepiscopo Turonensi contra aleatores, qui se excusabant praetextu consuetudinis, in cap. *Cum inter dilectos* 11, de excessibus Praelator. his verbis: *Nos tamen, qui ex Officii nostri debito pestes huiusmodi extirpare proponimus, atque ludos voluptuosos, occasione quorum sub quadam curialitatis imagine ad dissolutionis materiam devenitur, penitus improbamus excusationem praedictam, quae per pravam consuetudinem (quae corruptela est) palliatur, frivolam reputamus, cum in illis magis plectibilis sit offensa, per quos ad excusandas excusationes in culpis, delinquendi auctoritas usurpatur.* Et concordat c. *Ad audientiam nostram* 3 de consuetudine, ubi sic expresse habetur: *Consuetudo quae Canonicis obviat institutis, nullius debet esse momenti.* Et etiam quia talis 13 excusatio improbatur hodie a Sacro Concilio Trident. sess. 22, cap. 1 de reform., praecisis et formidandis his verbis: *Statuit Sancta Synodus, ut quae alias a summis Pontificibus, et a Sacris Conciliis de Clericorum vita et honestate, cultu, doctrinaque retinenda, ac simul de luxu, comessationibus, choreis, aleis, lusibus ac quibuscumque criminibus, nec non saecularibus negotiis fugiendis copiose et salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum iisdem poenis, vel maioribus arbitrio Ordinarii imponendis observentur. Nec appellatio excusationem hanc, quae ad morum corruptionem pertinent, suspendat. Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse compererint, ea quam primum in usum revocari, et ab omnibus accurate custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscumque, ne subditorum neglectae emendationis ipsi condignas Deo vindice poenas persolvant.*

Et per hoc Patres in Conc. Mediolanensi I, 14 part. 1, tit. de armis, ludis et spect., pag. 18, una cum S. Carolo congregati sic absolute decreverunt: *Idcirco edicimus, ne Clerici arma cuiusvis generis ferant; quod si Episcopus probabili iustaque de causa id eis permittendum iudicaverit, tunc scripto impetrata venia, ipsis uti liceat, non tamen publice, nisi rei, aut facti necessitas postulet: omnino balista, hastis et sclopeto, aliisque huius generis instrumentis uti ipsis interdicimus.* Et sic etiam censuit Sacra 15 Congreg. Immunit. in Ostunen. 6 Iulii 1697, in qua cum Clerus Terrae S. Viti illius dioecesis recursum habuisset ad dictam Sacr. Congr. pro moderatione Synodi, in qua inter caetera in tit. de vita et honestate Cleric. statutum reperiebatur sic: *Ne quis gestare audeat, seu afferre arma non prohibita offensiva, videlicet*

Pistole, Terzette, Archibugi seu Schiopette, Spade, etc., ed altre armi offensive, sub poena exilii ab hac Civitate et Dioecesi per quinquennium, etc. Et cum Eminentissimus Card. Casanata, cui dictae Synodi revisio commissa fuerat, votum dedisset ita conceptum: *Episcopus gratis et discrete licentiam concedat;* facta relatione in plena Congregatione sub dicta die prodiit resolutio: *Servetur decretum Synodi*
16 *prout iacet.* Nec valet obiicere, quod non desunt Doctores tum Canonistae, tum Theologi, qui sustinent esse licitam Clericis delationem sclopi venatorii pro sola voluptuosa venatione. Non valet, inquam, quia praecipui Doctores, qui admittunt, Clericis aliquando recreationis gratia licitam esse venationem, intelligunt de venatione quae exercetur, et fit cum retibus, laqueis, et huiusmodi sine strepitu et clamore, ut patet ex propriis ipsorum verbis, quorum varia hic ad uberiorem notitiam subnectimus. Abbas in cap. 1 de Clerico Venatore, num. 1 lit. C, six expresse habet: *Quaedam vero est venatio, quae fit cum retibus, seu laqueis et licita est Clericis, dummodo frequenter non insistant;* Sylvester in Summ., verb. *Venatio,* sic habet: *Ponere autem laqueum, vel rete sine strepitu et clamore, et Canibus, licet etiam Clericis;* Hostiens. in Summ., tit. de Clerico venatore, num. 2, ait: *Licet enim Clericis causa necessitatis, ulilitatis, vel recreationis cum retibus, laqueis et canibus venari, dummodo cum silentio et modestia;* Bertacin. repert. in verb. *Venatio,* vers. 3, circa fin. dicit: *Quaedam est venatio, quae fit cum rete, seu laqueo et licita est Clericis, dummodo frequenter non insistant;* Turrecremata in cap. *Quorumdam,* dist. 34, num. 9, sic habet: *Alia venatio, quae fit cum retibus, et laqueis forte licita est Clerico, quia non fit cum clamore, nec emittuntur voces;* et in cap. *Qui venatoribus,* dist. 86, num. 3, in fin. sic inquit: *Venatio cum laqueis et pedicis atque retibus clericis etiam est licita, dummodo cum silentio et modestia fiat;* Graff. dec. aur. part. 2, lib. III, num. 9 sic concludit: *Venatio cum laqueis et pedicis, atque retibus, et canibus Clericis etiam est licita, dummodo cum silentio et modestia fiat;* Barbosa Iuris Ecclesiast. univ. lib. I, cap. 40, num. 79, sic asserit: *Postremo Clericis non licet canes habere, vel accipitres ad venandum; nec venationes facere periculosas, seu clamorosas, veluti aprorum et cum armis;* Gonzal. comment. in cap. 1 de Clerico Venatore, sic adducit: *Venatio silvatica, aucupatica, saltuosa, de qua in praesenti agitur, est dum armis, canibus, seu avibus quis animalia terrestria, seu aves aucupatur, et ratio prohibitionis ea est, quia plerumque fit armis;* et num. 8 refellendo obiectiones concludit, quod venatio haec in Clericis sit usus improbus; Sebastian. Medic. tract. de venat., part. 1, quaest. 8, n. 18, sic firmat: *Venatio vero quae fit cum rete, aut laqueo, licita est Clericis, dummodo frequenter non insistant;* Diana part. 3, tract. 6 miscell. res. 19, sic dicit: *Sed ego puto cum Panormitano, venationem Clericis recreationis causa non esse prohibitam, dummodo non sit clamorosa, sed modesta, nempe cum retibus vel laqueis.*

Et sic fere omnes Canonistae consimili sensu, 17
quamvis non iisdem verbis, cum quibus et nos concludimus, quod quamvis non sit licita Clericis venatio voluptuosa, tumultuosa et clamorosa, et moderata nimis frequenter facta, ut usque modo diximus; est tamen eis licita venatio quieta et moderata raro facta, et non pro sola voluptate venationis, sed vel causa necessitatis ad tollendas feras noxias vineis, segetibus, etc., vel causa utilitatis, ut dum ex tali venatione partem redditurum, vel alias fructum notabilem percipiunt, vel causa honestae recreationis, seu distractionis pro tuenda et recuperanda sanitate. Sic Gloss. in cap. *Episco-* 18
pum 1, de Clerico Venatore, verb. *voluptate,* ibi: *Ergo videtur, quod causa necessitatis, vel recreationis licitum sit, quod possit concedi aliis Clericis excepto Episcopo, cui omnino non licet; dist. 34, cap. 1, dummodo clamorosam venationem evitent. Dist. 86, cap. An putatis et non saepius,* ut hic, (scilicet in d. cap. *Episcopum*) dicit *ne in consuetudinem perducant;* et sic etiam tenent communiter Doctores, et in specie Abbas in d. cap. *Episcopum* 1, de Clerico Venatore, num. 1; et ibi Hostiens. et Barb. n. 2; Sylvester verb. *Venatio;* Menoch. cons. 121, num. 50; Sebast. Medic. de venat., piscat. et aucup. part. 2, quaest. 7, num. 17; Bellet. disquisit. Cler. part. 1, tit. de Discipl. Clericor., § 19; Bernard. in pract. cap. 79, per totum, secundum novissimam impressionem; Sayr. in Clavi Regia lib. XI, cap. 9, num. 7; Rebell. de obligat. iustit. part. 1, lib. II, q. 14, num. 9; Pirhing. lib. V Decret., tit. 24, n. 3; Reiffenstuel ib. num. 5; Th. Valasc. allegat. Iuris tom. 1, alleg. 21, num. 13, ubi refert ad hoc Constitutiones Synodales Dioecesium Brachar., Ulyssipon., Elbor., Colimb., Visen. et Lamacen.; Martha de Iurisdict. part. 4, caus. 57, a num. 17 ubi advertit, Clericos per d. cap. *Episcopum,* non esse regulariter prohibitos venari, sed tantum si ad voluptatem venati fuerint, et saepius in ipsa voluptate detenti; et alii passim id colligentes ex d. c. *Episcopum,* ubi videtur interdici Clericis sola venatio frequens, voluptuosa et clamorosa, ibi: *In hac voluptate saepius detentus... canes aut accipitres, aut huiusmodi ad venandum habere non licet;* et ex d. cap. 13 Concil. Tridentin. ubi praecipitur Clericis abstinere *ab illicitis venationibus.* Cum enim ibi non dicatur absolute a venationibus, aut ab omnibus venationibus, sed ab illicitis, supponitur aperte, aliquas esse ipsis licitas, quales revera videntur esse vena-

tiones quietae et modestae, et raro factae propter aliquam ex tribus causis adductis sub
19 num. 17. Et hoc venandi genus saltem approbasse videtur Sacr. Congregatio Immunitatis in una Civitatis Castellan. sive Hortana *Libertatis venandi pro Clero Suriani*, in qua sub die 23 Augusti 1667, censuit rescribendum ad A. C. non impedita interim venatione Ecclesiasticis; et sub die 20 Decembris eiusdem anni re iterum proposita *censuit standum esse in decisis;* quod quidem non decrevisset, si omnis venatio
20 esset Clericis interdicta. Et per hoc fuit notanter dictum in conclusione sub num. 6, quod *venatio frequens et voluptuosa praecipue cum armis et clamorosa, est Clericis interdicta.* Et de facto hanc tantum venationem prohibuit Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in una Ca-
21 sertana sub die 6 Iunii 1601. Et notanter etiam diximus sub num. 10, quod neque Episcopis licet arma concedere Clericis pro sola voluptuosa venatione, quia ex Decretis Sacr. Congreg. Immunit. sub d. num. 10 adductis possunt Episcopi concedere Clericis facultatem arma gestandi ad praescriptum Sacrorum Canonum et cum legitima causa, uti esset aliqua ex tribus assignatis sub d. num. 17. Et a fortiori esset iusta ratio concedendi talem facultatem, causa itineris et defensionis ab hostibus et latronibus, ex cap. *Maximianus*, caus. 23, quaest. 3, utque fuit dictum verb. *Arma*, num. 9, 10 et 11.

22 Venatio quae fit retibus, vel laqueis moderatae et honestae recreationis gratia, ut piscatio et huiusmodi, est licita Clericis. Tum quia cessant omnes rationes, quibus est prohibita venatio tumultuosa et clamorosa cum armis offensivis; ut periculum homicidii, mutilationis membrorum et consequenter irregularitatis, etc.
23 Tum etiam quia invenimus in Scriptura Sacra plures Piscatores Sanctos, venatores autem, ut supra, prohibitos, non item, ut observat S. Hieronymus relatus in c. *Quorumdam* 1, dist. 34, et in cap. *Esau* 11, dist. 86, ubi sic habet: *Et penitus non invenimus in Scripturis Sanctis sanctum aliquem Venatorem, Piscatores inve-*
24 *nimus Sanctos.* Dummodo tamen non fiant in solemnitatibus maioribus; cap. *Licet*, de feriis.
25 Et neque animo negotiandi; dicerentur enim Clerici negotiatores, si piscationem exercerent, ut pisces venderent. Alberic. in l. *Legatis servis* ff. de legat. 3; Sebastian. Medic. in tract. de piscat. et venat., quaest. 60; Bellet. disquisit. Cleric. part. 1, tit. de discipl. Cler., § 19 in fin.; Sperell. dec. 124, num. 35; Barbosa in cap. *Episcopum* 1, de Clerico venatore n. 6,
26 et alii passim. Et dummodo ab Episcopo eorum Ordinario per edictum, vel in Synodo, vel alias non prohibeatur; tunc enim absque eius licentia piscari non possunt; quia tunc solum causa rationabilis excusat, quando fit de licentia Superioris, ad quem pertinet distinguere inter casum et casum, et tempus licitum et illicitum; cap. *Concilium*, vers. *potes, et debes*, de observ. ieiun.; Sperell. dec. 124, sub n. 37; Graff. dec. aur. part. 2, lib. III, cap. 17, n. 14; Monacell. tom. 1, tit. 6, form. 5, num. 15.
Hinc advertendum venit, quod licet venatio et 27
piscatio pro uno eodemque Iure ponantur in l. 2 et 5 ff. de acquir. rer. dom., et § *fere* instit. eod., tamen non nihil inter venationem et piscationem revera interest; nam generaliter loquendo venari in alieno licet, piscari non item; l. *Iniuriarum* 13, § fin. de iniur.; Donell. lib. IV, com. 8; Pignatell. tom. 3, cons. 7, num. 59. Insuper piscatio differt a venatione, 28
non solum tamquam Ius magis licitum et spectaculum minus cruentum; sed quia est magis humilis et civilis, quae non eget huiusmodi clamore et tumultu canum, accipitrum, aut falconum, quos alere prohibentur Clerici; cap. *Episcopum* 2, dist. 34, cap. *Episcopum* 1, et cap. *Omnibus* 2, de Clerico venatore. Et ideo 29
piscatio Ecclesiasticis personis indistincte permissa est, non autem venatio, nam quo cruentius est Ius venationis, eo videtur magis ab humilitate esse alienum; l. *Cruenta Spectacula* Cod. de glad. lib. XI, minusque Ecclesiasticis convenire personis. Pignatell. loc. cit. n. 7, in fin.

Unde reperimus in Iure impositas esse poe- 30
nas contra tales Venatores, non autem contra Piscatores. Si enim Venator sit Episcopus, suspenditur tribus mensibus, si Presbyter duobus, si Diaconus ab omni Officio; textu expresso in cap. *Episcopum* 1, de Clerico Venatore, ibi: *Quod si quis talium personarum in hac voluptate saepius detentus fuerit, si Episcopus est, tribus mensibus a communione; si Presbyter, duobus; si Diaconus ab omni officio suspendatur.* Quam suspensionis poe- 31
nam etiam ad Subdiaconum extendit Glossa ibidem. Et etiam ad Clericos Minoristas Innoc. 32
Hostiens., Ioann. Andreas, Henrich. Boich. ibid. quos refert et sequitur Sperell. dec. 124, num. 29. Qui minoristae, licet in dicto cap. 33
Episcopum non comprehenderentur, ut volunt varii Canonistae, essent tamen per communem Doctrinam arbitrio Iudicis plectendi.

Et ideo laudantur illi Ordinarii, qui sub de- 34
terminatis et arbitrariis poenis interdicunt omnibus suis Clericis huiusmodi venationem et delationem armorum. Quae tamen poenae non 35
debent esse nimis rigorosae praecipue in prima vice, ut censuit Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in Assisien. 16 Martii 1622, praesertim excommunicationis ipso facto, ut in una Eugubina 16 Ianuarii 1596, ac saepe alibi censuit, quod in prohibitione venationis, vel delationis armorum etiam prohibitorum facta quibuscumque etiam Clericis non debet apponi poena excommunicationis ipso facto incurrendae, nec privatio privilegii Clericalis, sed aliae poenae

Sacrorum Canonum, ut die 2 Aprilis 1691, et in Licien. 18 Iunii 1602 et 15 Aprilis 1604,
36 et in Squillacen. 15 Iulii 1605. Potest vero ab Episcopo prohiberi Clericis delatio sclopi sub poena suspensionis a divinis ipso facto incurrenda, dummodo sint in Sacris. Sic S. Congr. Conc. damnando delationem armorum in Sarcinaten. 12 Augusti 1645, responsum dedit Episcopo, ipsum potuisse edicto publico imponere Clericis in Sacris constitutis poenam suspensionis a divinis ipso facto incurrendam deferentibus archibugium, ita ut illud deferentes absque licentia dictam poenam ipso facto incurrant, et si incursi celebrassent, irregulares
37 evasissent; lib. XVII dec., pag. 499. Clerici deferentes arma contra prohibitionem Episcopi possunt puniri, etiamsi non capiantur in fragranti, sed solum per testes fuerint visi. Cum enim de Iure Canonico in quolibet delicto procedatur per inquisitionem et ex Officio, Rayn. observ. Crimin. tom. 3, cap. 34, § 10, n. 7, prohibente episcopali edicto delationem armorum seu sclopum venatorium, potest Episcopus contra transgressores procedere per inquisitionem, etiamsi non sint capti in fragranti, ne clypeo deficientiae probationis corporis delicti per capturam in fragranti Clerici audaciores evadant et sine poenae timore, delatione armorum abutantur et occasio delinquendi illis praebeatur; Conciol. resol. crimin. verb. *arma*, resol. 11, num. 1 et 5, et alii ab ipso allegati. Tum quia Episcopus ex causa et pro morum reformatione, sicuti potest augere poenam Canonum, cap. *Et parte* 11, de homicid.; Abbas in cap. *Licet* n. 2, de Offic. Iudic. Ordin.; Riccius in praxi for. Ecclesiast. part. 2, resol. 206, num. 1, vers. *Secundo;* ita ad tollendos abusus potest ex officio, et per inquisitionem processum instituere contra Clericos arma, seu sclopum venatorium abusive et frequenter deferentes, et eos moderata poena pecuniaria mulctare. Farinac. part. 12, qu. 108, num. 13; Amen. de delict. et poen. tit. 7, § 1, n. 16.
38 Clerici tamen, qui non abusive et frequenter, sed raro, bis, v. gr., ter aut quater in anno moderatione et modestia servata, ac numquam dimisso habitu Clericali in saltu, vel in agro ad venandas aves recreationis gratia, sclopo venatorio uterentur, non essent processandi, nec puniendi, sed cum eis esset convivendum et dissimulandum. Glossa in cap. 1, de Cler. venator.; Conciol. resol. crimin. verb. *arma*, resol. 24, num. 2 et 5; Monacell. tom. 2, tit. 15, form. 4, num. 23; Pignatell. tom. 3, consult. 59, num. 13, ubi dicit venationis abusum, et non usum esse Clericis prohibitum. Eo vel maxime, quod clerici venatores non nisi trina monitione praecedente, puniendi sunt. Hostiens. in summ. tit. de venat. § fin.; Ananias in cap. 1 de Clericis venator.; Henic. ibidem; Menochius in const. 221, num. 52, vol. 3; Belet. disquisit. Cleric. tit. de disciplin. Cleric. § 19, sub num. 6, verb. *Verumtamen,* quos refert et sequitur Sperell. decis. 124, num. 33.

Sententia asserens omnem quamcumque ve- 39
nationem a sacris Canonibus interdictam esse Clericis, magis iuri conformis est. Bened. XIV de Synodo Dioeces. lib. VII, cap. 61, § 7. Quare nimii rigoris damnandae non sunt Con- 40
stitutiones illae Synodales Episcoporum, quae indicta poena Clericos ab omni venatione removent; ib. § 8.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De prohibita Clericis delatione armorum di- 41
ximus in addit. ad verb. *Arma*. Hic vero non incongrue quaeri potest, an Clericus deferens arma, quae statuto saeculari simpliciter vel certo tempore aut loco prohibita sunt, spoliari iisdem a ministris Curiae saecularis possit? Affirmant inter alios Iulius Clarus § final., 42
qu. 36, n. 26; Covarr. variar. resol. lib. II, cap. 20, num. 18, idque quia tale statutum concernit publicam utilitatem, et sacris Canonibus conforme est, adeoque Clericos etiam obligat. Sed esto quod statutum huiusmodi 43
possit obligare Clericos, tamen non saecularis, sed Ecclesiasticae potestatis esse debet, ut Clerici illud observent. Rectius igitur Ugolin. de 44
potest. Episcop. cap. 13, § 12, n. 3; Guazzin. part. I, defens. 20, c. 9, n. 11; Mart. de Iurisd. part. IV, centur. 1, cas. 7 per tot., aliique sentiunt, quod dictus Clericus, nisi in fragranti crimine, aut eius machinatione deprehendatur, aliaque via non supersit, qua iniuria, vel damnum ab ea inferendum prohiberi possit, armis etiam specialiter prohibitis iussu saecularis Magistratus spoliari nequeat.

Prohibitionem venationis Canonibus tot Con- 45
ciliorum Clericis factam accipiunt communiter Canonistae de venatione *clamorosa et periculosa,* uti vocant, eaque quae cum armis fieri solet, eaque propter tenent sanitatis, vel recreationis causa Clericos venatione uti non prohiberi, dummodo id faciant cum silentio et modestia.

At Ziegler de Episcop. lib. IV, cap. 19, n. 5 46
et seqq.: *Verum enim vero,* inquit, *interpretatio ista Canonistarum non videtur satis conveniens, vel Canonum textui et litterae, vel priscis Ecclesiae institutis. Canones quod attinet, generaliter illi omnem venationem interdicunt. Et ne de hac generalitate quis dubitet, legi poterit interpretatio Nicolai Papae, quae habetur apud Gratianum dicto loco. Verba digna sunt, quae hic adscribantur: Quorumdam relatione fidelium nostris auribus intimatum est, quod Lanfredus Episcopus, qui et iuvenis dicitur, venationi sit deditus, quod vitium plu-*

rimos etiam de Clericali catalogo, genere dumtaxat Germanos et Gallos, irreverentes implicat. Verum iste, si ita est, ut audimus, merito iuvenis dicitur, quia iuvenilibus desideriis occupatus nulla gravitate constringitur; nam ut Beatus dicit Hieronymus, Venatorem numquam legimus sanctum... Oportet ergo fraternitatem tuam, Synodale cum Episcopis et suffraganeis tuis convocare Concilium, et hunc salutaribus eloquiis Episcopum convenire, atque illi pastorali auctoritate praecipere, quatenus ab omni bestiarum, vel volucrum venatione penitus alienus existat, etc. Generalia sunt verba et talia, quae nullam admittunt exceptionem, aut limitationes, ab omnium bestiarum, vel volucrum venatione penitus alienus. In verbis sequentibus comminatur Pontifex excommunicare eum debere pro venationis delectatione, si parere contempserit. Nec distinctionem fecit inter Episcopos et alios Clericos, dum ait, vitium istud plurimos etiam de Clericali catalogo implicasse. In utrisque scilicet vitium esse censetur. Instituta Ecclesiae primitivae haec erant, ut Clerici morum gravitate, et vitae genere omnibus aliis in republica Civibus antecellerent, utve, quantum fieri posset, inania hominum studia, et nimiam familiaritatem vitarent, et ab omni negotio abstinerent, per quod corrumpi sanctitas Christiana posset. Honoratur Ministerium, inquit Bernardus epist. 28, morum gravitate, consiliorum auctoritate et actuum honestate. Nec enim doctrina tantum, sed et vita Ministrorum Ecclesiae in conspectu omnium instar Civitatis supra montem sitae posita est, adeoque cavendum ipsis assidue, ne vitae humanae tenebris involvantur, et ab enormi actionum suarum norma scandalum Ecclesiae praebeant. Atque hinc dubitare licet, utrum per venationis exercitium servari possit ea morum gravitas, quae in Ministro Ecclesiae exigitur. Hanc ipsam distinctionem pluribus reiicit Ioannes Busaeus ad Epist. 56 Petri Blesensis.

Articulus VII. *Clericus, quoad immunitatem, et exemptionem.*

Summarium. 1. Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent immunitate Ecclesiastica. - 2. Clericus percussor alterius Clerici confugiens ad Ecclesiam gaudere debet immunitate. - 3. Etiam regularis captus in loco immuni pro delicto non excepto in bulla Gregorii XIV gaudere debet immunitate ecclesiastica. - 4. Imo regularis sacerdos de ordine prioris conventus, et commissarii causae criminalis extractus ab Ecclesia, ad quam confugerat e carceribus ipsius conventus restituendus est, et iniungitur Archiepiscopo, ut mandet restitui. - 5. Clerici non tenentur ad solutionem onerum impositorum pro physico, chirurgo, et ludimagistro. - 6. Clerici non tenentur ad onera, nisi ea sint certa, realia et invariabilia. - 7. Clerici gaudent exemptione pro bonis patrimonialibus in totum, et etiam pro acquisitis, et donatis. - 8. Clerici ex solo charactere clericali gaudent exemptione ab impositionibus, collectis, et aliis oneribus. - 9. Etiamsi sint in minoribus, nec habeant requisita Concilii. - 10. Etiamsi in susceptione ordinis protestati fuerint, nolle eximi ab oneribus laicalibus. - 11. Etiamsi sint Clerici solum primae tonsurae, sunt exempti ab impositionibus laicalibus. - 12. Etiamsi ipsi Clerici habentes solum primam tonsuram, habitum, vel tonsuram non deferant, nisi tertio moniti, contumaces exstiterint. - 13. Clerici gaudent exemptione pro bonis patrimonialibus in portione sibi tangente. - 14. Clerici non tenentur ad gabellas, quando per alios, vel per se ipsos absque officii sui detrimento, arti sericae operam dant cum foliis arborum in propriis bonis existentium. - 15. Clerici in minoribus constituti viventes simul cum eorum patribus non tenentur ad collectas, et alia onera pro bonis sibi donatis, nisi donationes sint fraudulentae, et uti tales per iudicem ecclesiasticum declaratae. - 16. Clerici in minoribus etiamsi non se promovere faciant ad ordines sacros, gaudent exemptione ab impositionibus. - 17. Clerici sunt exempti a gabellis laicalibus etiam pro portione colonica. - 18. Clerici non tenentur ad gabellam pro extractione olei recollecti in suis bonis patrimonialibus et beneficialibus. - 19. Clerici cives Romani possidentes bona in territorio civitatis Malleani non tenentur ad solutionem gabellae extractionis, vigore statuti laicalis debitae pro fructibus ex eisdem bonis recollectis Romam convehendis pro eorum usu. - 20. Clericus non tenetur ad impositionem capitationis ex bonis, et redditibus patris, cuius impensis vivit. - 21. Clerici non gaudent privilegiis patrimonii ecclesiastici pro bonis ad suscipiendos ordines sacros eis assignatis, donec non fuerint in sacris ordinibus constituti: si vero dicta bona fuerint translata in possessionem eorumdem Clericorum sine fraude, gaudent, ut caetera bona Clericis acquisita ante susceptionem sacrorum ordinum. - 22. Clerici et ecclesiastici sunt exempti a tributis impositis causa belli, pestis, et huiusmodi, nisi concurrant requisita cap. *Non minus* 4 et cap. *Adversus* 7 de immunit. - 23. Item sunt exempti a tributis impositis pro novis muris civitatis aedificandis, et pro refectione aggerum. - 24. Item pro excavatione alveorum, et fovearum. - 25. Item pro refectione pontium. - 26. Item pro reparatione fluminum. - 27. Item pro introducenda aqua in civitatem. - 28. Item pro defensione arcium. - 29. Ut Clerici licite solvant collectas, et impositiones laicorum, sex requiruntur. - 30. Primo requiritur, ut Episcopus simul cum Clero super hoc deliberent, et consentiant, unde hoc non potest Episcopus sine Clero, nec Clerus sine Episcopo. - 31. Quo fit, ut neque cum capitulo Episcopus id possit. - 32. Secundo requiritur, ut evidens utilitas, vel necessitas subsit. - 33. Et haec necessitas, vel utilitas quanta esse debeat, ut Clerici licite solvant collectam pro subsidio laicorum, spectat ad Episcopum, et Clerum iudicare. - 34. Tertio requiritur, ut huiusmodi necessitas, vel utilitas sit communis. - 35. Quarto requiritur, ut ad solvendas communes utilitates, vel necessitates non sufficiant solae facultates laicorum. - 36. Quinto requiritur, ut contributio ab Episcopis fiat sponte, et sine aliqua exactione et compulsione. - 37. Semper enim exactio pecuniarum ab Ecclesiasticis in similibus casibus est facienda a ministro deputando ab Episcopo, ut pluries censuit Sacra Congregatio immunitatis. Imo saepius iniungitur Episcopo, ut non permittat laicos exigere per se ipsos contributiones ab ecclesiasticis causa belli, et exacta restituere faciat. - 38. Sexto requiritur, ut Romanus Pontifex prius consulatur. - 39. Etiam quando contribuunt pro rata commodi particularis, et privati. - 40. Clerici non tenentur custodias facere occasione suspicionis Turcarum, nisi concurrente praecisa necessitate. - 41. Nec tenentur ad onus unius ligni pro qualibet sarcina ob servitium arcis. - 42. Nec ligantur bannimentis magistratus saecularis de petenda licentia accedenti ad proprias vineas tempore vindemiarum; sed quando ista bannimenta sunt necessaria pro publica utilitate, et necessitate, Episcopus potest providere mediante suo edicto. -

43. Clerici, et ecclesiastici non sunt subiecti oneribus, atque taliis ordinariis impositis ad favorem principis; nec tenentur ad consignationem frumenti, et aliorum fructuum faciendam principi laico. - 44. Unde tempore penuriae, ut dicitur, *le rassegne* frumentorum, et bladarum ecclesiasticorum faciendae sunt per ecclesiasticos curiae episcopalis, et ab Episcopo arbitranda est quantitas, qua indiget unusquisque ecclesiasticus; frumentum vero et bladae asserventur in loco ipsi Episcopo beneviso, et sub custodia deputati ab ipso Episcopo; quod intelligendum de iis tantum provinciis, ubi hic mos viget. - 45. Unde prodiit rescriptum, quod contra edictum senatus super notificatione frumentorum, et visitatione horreorum comprehensivum ecclesiasticorum, uti laesivum immunitatis, libertatis, et iurisdictionis ecclesiasticae, Episcopi tueantur ecclesiasticos; et desuper dantur litterae circulares. - 46. Sic perquisitio frumentorum in locis immunibus est prorsus prohibita laicis. - 47. Non est permittendum ecclesiasticos comprehendi in prohibitione laicorum vendendi, et emendi frumenta, sed urgente necessitate potest ordinarius peculiari suo edicto ecclesiasticis prohibere. - 48. In venditione frumenti bladarum, et similium, Clerici, et ecclesiastici non tenentur servare taxam, et alias ordinationes editas a potestate laica, sed Episcopus sua ordinatione constituat eamdem taxam pretii iusti, et contra transgressores procedat. - 49. Episcopus potest in casu necessitatis proprio edicto statuere pretium frumenti ecclesiasticorum, eosque cogere ad venditionem; reservata tamen pro usu, et sustentatione ipsorum, aequa et proportionata quantitate. - 50. Imo iniungitur Episcopo, ut pro currenti anno attenta gravissima penuria praefigat, proprio edicto iustum pretium frumento ecclesiasticorum, et obliget auctoritate Sacrae Congregationis ecclesiasticos tam saeculares, quam regulares ad venditionem frumenti, reservata tamen pro usu, et sustentatione eorum, ea quantitate, quae aequa, et proportionata, omnibus consideratis, ab eodem Episcopo reputata fuerit. - 51. Quatenus Episcopus iudicet talem esse penuriam frumenti, ut sit expediens prohibere ecclesiasticis extractionem, eam prohibeat proprio edicto, nulla facta mentione, vel habita relatione ad edictum laicale. - 52. Mandatur Episcopis, et Archiepiscopis regni, ut attenta penuria vendant eorum frumenta, et respective vendere faciant a propriis ecclesiasticis, pretio tamen per eosdem cum emptoribus concordato; et quatenus non concordent, vendant pro pretio iusto iudicato arbitrio Episcoporum. - 53. Nuncio Neapolis scribitur non esse extendendam facultatem extrahendi frumenta, ita, ut etiam cum deputatione personae ecclesiasticae minime liceat commissario regio extrahere frumenta recondita in locis immunibus, etiamsi fortassis empta contra formam pragmaticae. - 54. Gubernator non potest cogere ecclesiasticos ad asportandum in horrea publica partem suorum frumentorum, imo ob edicta gubernatoris laesiva libertatis ecclesiasticae proceditur contra eumdem. - 55. Clerici, et ecclesiastici non possunt cogi ire ad molendinum domini temporalis, seu communitatis; sed possunt ire ad alia sibi benevisa. - 56. Prohibitio communitatis eundi ad alia molendina, quam ad molendina ipsius communitatis, non comprehendit molendina Episcopi, ecclesiarum, et ecclesiasticorum, tam intra, quam extra communitatis territorium existentia; et communitas est cogenda ad declarationem non comprehensionis. - 57. Ecclesiasticorum molendina non comprehenduntur super bannis gubernatoris, qui debet facere declarationem de non comprehensione eorum. - 58. Ecclesiasticorum molendina, ac molentes in ipsis molendinis non comprehenduntur sub prohibitione laicali solvendi gabellam, ut dicitur *della Pesa*. - 59. Repugnat immunitati, et libertati ecclesiasticae exactio oneris moliturae in molendinis ecclesiasticorum, et equitum S. Mauritii, nec non publicatio ordinis prohibitivi eundi ad dicta molendina. - 60. Edicta prohibentia ire ad certa molendina, afficere nequeunt ecclesiasticos. - 61. Edicta curiae laicalis prohibentia laicis molere olivas in molendinis ecclesiasticorum sunt revocanda - 62. Impedientes molere olivas in molendinis ecclesiasticorum, et praetendentes decimas, sunt ab Ordinario excommunicandi. - 63. Edictum poenale baronis prohibens suis subditis, ne utantur molendino monachorum Cisterciensium, revocari coget Episcopus. - 64. Episcopus procedat prout de iure contra ministros laicos impedientes moniales in fabricatione molendini olearii. - 65. Clerici, et ecclesiastici sunt exempti ab impositione moliturae. - 66. Non licet gubernatori, seu curiae saeculari visitare, seu perquisitiones facere in molendinis monialium, et aliorum piorum locorum. - 67. Clerici, et ecclesiastici sunt omnino exempti ab onere hospitandi milites. - 68. Etiam in bonis patrimonialibus pro sua portione, et virili. - 69. Episcopus non permittat hospitationem equorum militarium in atriis, et cortilibus monasterium monialium. - 70. Ministri publici civitatis, qui violenter fecerunt reponi foenum in claustro monialium, incidunt in excommunicationem; et quando absolvendi. - 71. Officiales, et milites praevia reintegratione Ecclesiae et consensu partis absolvuntur ob violatam hospitationem in domo canonicali. - 72. Clerici, et ecclesiastici sunt immunes a gabella chartae sigillatae, seu bullatae, et ab expensis novae mensurationis bonorum ad instantiam communitatis factae. - 73. Clerici, et ecclesiastici sunt exempti a collectis pro portione bonorum ad eos spectantium, non pro portione matris, fratrum, et sororum, ac coniunctorum, nisi isti vivant cum ipsis ecclesiasticis, et expensis eorumdem ecclesiasticorum. - 74. Ecclesiastici ementes bona cum pacto solvendi onera, non tenentur ad onera personalia, sed tantum ad onera realia, quae sint certa, et invariabilia, et ante venditionem imposita. - 75. Clerici, et ecclesiastici non tenentur ad solutionem oneris nuncupati *il Tasso della Cittadella*. - 76. Clerici et ecclesiastici sunt taliter exempti a gabellis laicalibus, ut nec etiam sponte possint illas solvere sine beneplacito apostolico. - 77. Unde sponte solventes impositiones laicales absolvuntur a censuris. - 78. Ecclesiastici vendentes, et ementes vinum, non tenentur ad gabellam desuper impositam. - 79. Ecclesiastici possunt libere vendere triticum, et vinum in suis praediis collectum. - 80. Insuper Clerici, et ecclesiastici possunt vinum recollectum in propriis bonis vendere etiam minutatim in suis domibus, absque eo quod teneantur ad gabellam. - 81. Quinimo ne dum tenentur ad gabellam pro vino minutatim vendito, sed et pignus desuper factum est iis restituendum. - 82. Edictum praecipiens describi omnes personas sui status, non comprehendit ecclesiasticos, nec personas exemptas. - 83. Archiepiscopus prohibeat Clericis suae dioecesis sub comminatione censurarum, ut non pareant mandatis Iudicis laici de exhibenda nota propriorum nominum, patriae, qualitatis, etc. - 84. Edictum gubernatoris Mediolani circa omnes censualistas, nequit afficere loca pia. - 85. Edictum regium quoad taxas impositas causa monetae novae, non afficit ecclesiasticos. - 86. Ad instantiam tamen Regis Catholici Sacra Congregatio ex placito Sanctissimi concedit approbationem Donativi extraordinarii ecclesiasticorum in regno Siciliae; dummodo erogetur in causa monetae novae. - 87-94. An Clerici obligentur statutis laicorum, quorum materia Clericis aeque ac saecularibus communis est, neque privilegiis ipsorum Clericorum repugnat.

1 Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent immunitate Ecclesiastica. Sacr. Congreg. Immunitat. in Romana 17 Ianuar. 1628, lib. 1
2 Decr. Pauluc. pag. 79. Clericus percussor alterius Clerici confugiens ad Ecclesiam gaudere debet immunitate; ead. Sac. Congreg. in Sulmonen. 9 Octobr. 1635, lib. 2 decret. Paul. pag. 236. Etiam Regularis captus in loco im- 3

muni pro delicto non excepto in Bulla Gregorii XIV, gaudere debet immunitate Ecclesiastica. Eadem Sacra Congregatio in Fulginaten. 9 Mart. 1639, lib. 1 Decr. Paul. pag. 116.

4 Immo Regularis Sacerdos de ordine Prioris Conventus, et Commissarii causae Criminalis extractus ab Ecclesia Conventus, ad quam confugerat e carceribus ipsius Conventus restituendus est, et iniungitur Archiepiscopo, ut mandet restitui. Eadem Sac. Congregat. in Neapolitana 11 Oct. 1692, lib. dec. Grimald. pag. 209.

5 Clerici non tenentur ad solutionem Onerum impositorum pro Physico, Chirurgo, et Ludimagistro. Sac. Congr. Episc. et Regul. in Lauretana Pennen. Dioecesis 2 Aug. 1619, et Sac. Congreg. Immunit. in una *Nullius* S. Laurentii in Campo 14 Febr. 1628, lib. 1 decr. Paul.

6 pag. 84. Clerici non tenentur ad onera, nisi ea sint certa, realia, et invariabilia. Sacr. Congr. Immunit. in Camerin. 17 Ian. 1626, lib. 1

7 decr. Paul. pag. 80. Clerici gaudent exemptione pro bonis patrimonialibus in totum, et etiam pro acquisitis et donatis. Eadem Sacra Congregatio in Campanien. 4 Septemb. 1674, lib. 1

8 decr. Altovit. pag. 992. Clerici ex solo Charactere Clericali gaudent exemptione ab impositionibus, collectis, et aliis oneribus. Eadem Sacr. Congregat. in Fanen. 23 Iun. 1647, l. 4

9 decr. Paul. p. 19. Etiamsi sint in minoribus, nec habeant requisita Concilii; cum Concilium Tridentinum non habentibus dictas qualitates non adimat nisi privilegium Fori. Eadem Congregatio in Firmana 10 Septemb. 1629, lib. 2 decr. Paul. pag. 5, in Assisien. 29 Iun. 1629, lib. 2 decr. Paul. pag. 141, et 10 Maii 1633, lib. 2 decr. Paul. pag. 155, et 3 Octob. 1634, lib. 2 decr. Paul. pag. 203, in Aprutina 6 Martii 1635, lib. 2 decr. Paul. pag. 218, in Fanen. 13 Aug. 1647, lib. 4 decr. Paul. pag. 23.

10 Etiamsi in susceptione Ordinis protestati fuerint nolle eximi ab oneribus Laicalibus. Eadem Sac. Congregatio in Aprutina 10 Septem-

11 bris 1652, lib. 4 decr. Paul. pag. 196. Etiamsi sint Clerici solum primae Tonsurae, sunt exempti ab impositionibus Laicalibus. Eadem Congregatio in una Montis Regalis 10 Augusti 1638, lib. 2 decr. Paul. pag. 69, in una Montis Alti 10 Novembr. 1628, lib. 3 decr. Paul. pag. 77, in Mutinen. 23 Augusti 1650,

12 lib. 4 decr. Paul. pag. 116. Etiamsi ipsi Clerici habentes solum primam Tonsuram, Habitum, vel Tonsuram non deferant, nisi tertio moniti, contumaces extiterint. Eadem Congregat. in Aquilana 5 Maii 1741, lib. 3 decret. Pauluc. pag. 138; Fagnan. in cap. *Pervenit* 2, de Immunit. Ecclesiarum, num. 14 et 15.

13 Clerici gaudent exemptione pro bonis patrimonialibus in portione sibi tangente. Sac. Congregat. Immunit. in Asten. 10 Maii 1633, l. 2 decr. Pauluc. pag. 156, in Novarien. 23 Au-

14 gusti 1633, lib. 2 decr. Paul. pag. 169. Clerici non tenentur ad Gabellas, quando per alios, vel per se ipsos absque sui Officii detrimento arti sericae operam dant cum foliis arborum in propriis bonis existentium. Eadem Congregatio in Neocastr. 9 Iun. 1637, lib. 3 decr. Paul. pag. 34.

Clerici in Minoribus constituti viventes si- 15
mul cum eorum Patribus, non tenentur ad collectas, et alia onera pro bonis sibi donatis, nisi donationes sint fraudulentae, et uti tales per Iudicem Ecclesiasticum declaratae. Eadem Congregat. in Hieracen. 4 Iul. 1645, lib. 3 decr. Paul. pag. 244.

Clerici in Minoribus etiamsi non se promo- 16
vere faciant ad Ordines Sacros, gaudent exemptione ab impositionibus. Eadem Congregatio in una Civitatis Pennae 21 Mart. 1656, lib. 3 decr. Paul. pag. 273.

Clerici sunt exempti a Gabellis Laicalibus 17
etiam pro portione colonica. Eadem Congregatio in Ortunen. 24 Iul. 1634, l. 2 decr. Paul. pag. 199. Clerici non tenentur ad Ga- 18
bellam impositam pro extractione olei recollecti in suis bonis Patrimonialibus, et Beneficialibus. Eadem Congregatio in Lycien. 24 Iulii 1634, lib. 2 decr. Paul. pag. 196. Clerici Cives Ro- 19
mani possidentes bona in Territorio Civitatis Malleani, non tenentur ad solutionem Gabellae extractionis vigore statuti Laicalis debitae pro fructibus ex iisdem bonis recollectis Romam convehendis pro eorum usu. Eadem Congregalio in Sabinen. 8 April. 1687, lib. decr. Martell. pag. 86. Clericus non tenetur ad imposi- 20
tionem Capitationis ex bonis, et redditibus Patris, cuius impensis vivit. Eadem Congregatio in Aquilana 4 Sept. 1640, lib. 3 decr. Paul. pag. 127.

Clerici non gaudent privilegiis Patrimonii 21
Ecclesiastici pro bonis ad suscipiendos Ordines Sacros eis assignatis, donec non fuerint in Sacris Ordinibus constituti. Si vero dicta bona fuerint translata in possessionem eorumdem Clericorum sine fraude, de qua Episcopus diligenter cognoscere debet, gaudent, ut caetera bona a Clericis acquisita etiam ante susceptionem Ordinum Sacrorum. Eadem Congregatio in Castellaneten. 20 Mart. 1662, lib. Decret. Rocci pag. 391, in Campanien. 4 Sept. 1674, lib. 1 Decret. Altovit. pag. 992, in Pedemontana 22 Novembr. 1692, Decr. Valleman. pag. 4.

Clerici, et Ecclesiastici sunt exempti a tri- 22
butis impositis causa belli, pestis, et huiusmodi, nisi concurrant requisita cap. *Non minus* 4, et cap. *Adversus* 7, de Immunit. Ecclesiarum. Sacra Congregatio Immunitatis in una Poloniae 3 Ianuar., lib. 1 decr. Paul. pag. 78, et saepe alibi pro consimilibus con- 23
tributionibus, ut pro novis muris Civitatis aedificandis in Ian. 16 Aprilis 1630, 1628, decr. Paul. pag. 36. Pro refectione Aggerum; in Mut. 19 Decemb. 1634, lib. 2 decr. Pauluc.

pag. 212, in Nullius Guastallae 8 Aprilis 1636, l. 3 decr. Pauluc. pag. 2, in Perusina 3 Iu-
24 nii 1690, l. Decr. Martell. pag. 616. Pro excavatione alveorum, et fovearum; in Assisien. 18 Febr. 1631, lib. 2 decr. Paul. p. 95, et 23 Aug. 1650, lib. 4 decr. Paul. p. 115, in Mutinen. 13 Iul. 1637, lib. 3 Paul. p. 37.
25 Pro refectione pontium; in Mutinen. 19 De-
26 cemb. 1634, l. 2 decr. Paul. p. 212. Pro reparatione fluminum; in Lucana 28 Ian. 1681, lib. 2 decr. Altovit. pag. 2145, et in eadem 22 Ianuar. 1692, lib. Decret. Grimald. p. 78.
27 Pro introducenda aqua in Civitatem; in Isolana 17 Iul. 1585. Pro excavatione facienda Canalis; in Ferrarien. 4 Ianuar. 1632, lib. 2
28 decr. Paul. pag. 112. Pro defensione Arcium Africae ad formam indulti S. M. Clement. X, sub die 17 Iul. 1671. In una Regni Siciliae
29 21 Nov. 1690, lib. decr. Martell. p. 688. Ex d. autem cap. *Non minus* 4, c. *Adversus* 7, de Immunitate Ecclesiast., ut Clerici licite solvant collectas, et impositiones Laicorum sex
30 requiruntur. Primo requiritur, ut Episcopus simul, et Clerus super hoc deliberent, et consentiant, ut patet ex litera in d. cap. *Non minus*, ibi *Episcopus et Clerus*. Unde hoc non potest Episcopus sine Clero, nec Clerus sine Episcopo; cum copula *Et* in textu posita requirat concursum utriusque copulati; l. *Si quis ita stipulatus*, et ibi Bart. ff. de verb. oblig., et clarissime habetur ex verbis d. c. *Adversus*,
31 ibi: *Episcopus simul cum Clericis*. Quo fit, ut nec cum Capitulo Episcopus id possit, quia, in tangentibus totum Clerum, non sufficit, quod Episcopus habeat consensum sui Capituli, sed requiritur, quod interveniat consensus Cleri; ut colligitur ex Clem. 1 et 2 de Censibus, et tenet Abbas in dict. cap. *Minus* n. 5, et ibi-
32 dem Fagnan. num. 24. Secundo requiritur, ut evidens utilitas, vel necessitas subsit, ut declarant verba textus, et in d. cap. *Non minus*, ibi: *Tantam necessitatem, et utilitatem perspe-*
33 *xerint*. Et haec necessitas, vel utilitas quanta esse debeat ad hoc, ut Clerici licite solvant collectam pro subsidio Laicorum, spectat ad Episcopum et Clerum iudicare, ut colligitur ex ipsis verbis utriusque textus: *Aspexerint, prospexerint*, et tenet Gloss. in d. c. *Non minus*, verb. *Tantam necessitatem*, et ib. Fagnan. n. 25.
34 Tertio requiritur, ut huiusmodi necessitas, vel utilitas sit communis, scilicet tam Laicorum, quam Clericorum; ut patet ex verbis iisdem in utroque capite, ibi: *Ad revelandas communes utilitates, vel necessitates*. Et sic solide tenent Abbas in d. c. *Non minus*, n. 18;
35 Fagnan. ibidem n. 18, et alii passim. Quarto requiritur, ut ad solvendas communes utilitates vel necessitates non sufficiant solae facultates Laicorum, textu expresso in utroque dicto capite, ibi: *Ubi Laicorum non suppetunt facultates*.

Quinto requiritur, ut contributio ab Episco- 36
pis fiat sponte, et sine aliqua exactione, vel compulsione, ut clare ex verbis dict. c. *Non minus*, ibi: *Absque ulla exactione*, et clarius ex verb. dict. c. *Adversus*, ibi: *Absque ulla coactione*. Semper enim exactio pecuniarum ab 37
Ecclesiasticis in similibus casibus est facienda a Ministro deputando ab Episcopo, ut pluries censuit Sac. Congreg. Immunitatis, et signanter 22 Apr. 1697, et in Florentina 19 Augusti 1698, lib. 2 decr. Vallem. pag. 169, et in una Montis Politiani 17 Novembris 1696, lib. 2 decr. Valleman. pag. 258. Immo saepius iniungitur Episcopo, ut non permittat Laicos exigere per se ipsos contributiones ab Ecclesiasticis causa belli, et exactas restituere faciat. Eadem Sac. Congreg. in Aquen. 6 Dec. 1602, lib. 1 decr. Vallem. pag. 8, in Casalensi 13 Decemb. 1692, lib. 1 decr. Valleman. pag. 10, ibid. 16 Mart. 1694, lib. 1 decr. Vallem. p. 110.
Sexto requiritur, ut Romanus Pontifex prius 38
consulatur; textu expresso in dict. cap. *Adversus*, ibi: *Propter imprudentiam tamen quorumdam Romanus Pontifex prius consulatur; cuius interest communibus utilitatibus providere*. Et haec est opinio vera, et observata in Constitutionibus Ecclesiasticorum, cum semper requiratur Beneplacitum Apostolicum. Sacra Congregatio Immunitatis in Mutinens. 10 Martii 1643, lib. 3 decr. Paul. pag. 197. Etiam 39
quando contribuunt pro rata commodi particularis, et privati. Sacra Congreg. in Firmana 13 Iul. 1633, lib. 3 decr. Paul. pag. 37, in Mutinens. 19 Novemb. 1647, lib. 4 decr. Paul. pag. 3.

Clerici non tenentur custodias facere occa- 40
sione suspicionis Turcarum, nisi concurrente praecisa necessitate. Sac. Congreg. Immunit. in Tranen. 11 Ianuar. 1633, lib. 2 decr. Paul. pag. 140. Nec tenentur ad onus unius ligni 41
pro qualibet sarcina ob servitium arcis. Eadem Sac. Congr. in Perusina 9 Octobr. 1640, lib. 3 decr. Paul. pag. 132. Nec ligantur bannimen- 42
tis Magistratus saecularis de petenda licentia accedendi ad proprias vineas tempore vindemiarum, et ideo non tenentur petere praefatam licentiam, et quando bannimenta ista sint necessaria pro publica utilitate, et necessitate Episcopus potest providere mediante suo Edicto. Eadem Congregatio in Forolivien. 31 Maii 1659, lib. 5 decr. Paul. pag. 92. Cle- 43
rici et Ecclesiastici non sunt subiecti oneribus, nec ordinariis, nec extraordinariis impositis ad favorem Principis, nisi iuxta decisionem in Brundusina, et Albanen. *Gabellae*. Nec tenentur ad consignationem frumenti, et aliorum fructuum faciendam Principi Laico. Eadem Congregatio in Casalen. 18 Aug. 1637, lib. 3 decr. Paul. pag. 79. Etiam hoc decreverat Sac. Congregat. Episcopor. et Regular. in Ferrarien. 19 Iunii 1592, quod semper Clerici non

tenentur denunciare sua frumenta vel bladas Iudici Laico, sed Episcopo, qui notam dabit saecularibus, absque eo tamen quod graventur
44 Clerici. Unde tempore penuriae ut dicitur, *le rassegne* frumentorum, et bladarum Ecclesiasticorum faciendae sunt per Ecclesiasticos Curiae Episcopalis, et ab Episcopo arbitranda est quantitas, qua indiget unusquisque Ecclesiasticus; frumentum vero, et bladae asserventur in loco ipsi Episcopo beneviso, et sub custodia deputati ab ipso Episcopo; et ut dicitur *si spiani* in furno Ecclesiastico, si quem habent. Sac. Congreg. Immunit. in una Civitatis Castelli 4 Ian. 1630, lib. 2 decr. Paul. pag. 25.
45 Unde prodiit rescriptum, quod contra Edictum Senatus super notificatione frumentorum, et visitatione horreorum comprehensivum Ecclesiasticorum uti laesivum Immunitatis, Libertatis, et Iurisdictionis Ecclesiasticae, Episcopi tueantur Ecclesiasticos, et desuper dantur literae circulares. Eadem Congregat. in Papien. 19 Octobr. 1675, lib. 1 decr. Altovit.
46 pag. 1159. Sic perquisitio frumentorum in locis immunibus est prorsus prohibita Laicis. Eadem Sacra Congregat. in Florentin. 15 Decembris 1648, lib. 4 decret. Pauluc. pag. 66. Et ideo dantur literae circulares Episcopis status Ecclesiastici pro perquisitione frumenti in locis immunibus ad effectum faciendi eius assignationem Ministris Abundantiae soluto competenti pretio. Ead. Congr. 20 Augusti 1678, lib. 2 decr. Altovit. pag. 1630.
47 Non est permittendum Ecclesiasticos comprehendi in prohibitione Laicorum vendendi et emendi frumenta, sed urgente necessitate potest Ordinarius peculiari suo Edicto Ecclesiasticis prohibere. Ead. Congregat. in Ragusina 10 Iun. 1636, lib. 3 decr. Paul. pag. 7.
48 In venditione frumenti, bladarum, et similium Clerici, et Ecclesiastici non tenentur servare taxam, et alias ordinationes editas a Potestate Laica, sed Episcopus sua ordinatione constituat eamdem taxam pretii iusti, et contra transgressores procedat. Ead. Congregatio in Melevitana 21 Mart. 1646, lib. 3 dec. Pauluc. pag. 276, in Bovinen. 17 Mart. 1695, l. 1
49 decr. Vallem. pag. 189. Episcopus potest in casu necessitatis proprio edicto statuere pretium frumenti Ecclesiasticorum, eosque cogere ad venditionem, reservata tamen pro usu, et sustentatione ipsorum aequa, et proportionata quantitate. Eadem Congregatio in Casal. 12 Februar. 1695, lib. 1 decr. Valleman. pag. 171.
50 Immo iniungitur Episcopo, ut pro currenti anno attenta gravissima penuria praefigat proprio Edicto iustum pretium frumento Ecclesiasticorum, et obliget auctoritate Sac. Congregationis Ecclesiasticos tam Saeculares, quam Regulares ad venditionem frumenti, reservata tamen pro usu, et sustentatione eorum ea quantitate, quae aequa, et proportionata omnibus consideratis ab eodem Episcopo reputata fuerit. Eadem Sacra Congregatio in Neocastren. 1 Decemb. 1696, lib. 2 decr. Vallem. p. 61.
Quatenus Episcopus iudicet talem esse penu- 51
riam frumenti, ut sit expediens prohibere Ecclesiasticis extractionem, eam prohibeat proprio Edicto, nulla facta mentione vel habita relatione ad Edictum Laicale. Ead. Sac. Congr. in Neocastrens. 8 Aug. 1693, l. 1 decr. Valleman. p. 66. Mandatur Episcopis et Archie- 52
piscopis Regni, ut attenta penuria vendant eorum frumenta, et respective faciant vendere a propriis Ecclesiasticis pro pretio tamen per eosdem cum emptoribus concordato, et quatenus non concordent, vendant pro pretio iusto iudicato arbitrio Episcoporum. Ead. Sac. Congreg. in Neap. 10 Nov. 1646, lib. 4 decr. Paul. pag. 63. Nuncio Neapolis scribitur, non esse 53
extendendam facultatem extrahendi frumenta, ita ut etiam cum deputatione personae Ecclesiasticae minime liceat Commissario Regio extrahere frumenta recondita in locis immunibus, etiamsi fortassis empta contra formam Pragmaticae. Eadem Sacra Congregat. in Neapolitana 28 Septemb. 1694, lib. 1 decr. Valleman. pag. 149. Gubernator non potest cogere 54
Ecclesiasticos ad asportandum in horrea publica partem suorum frumentorum. Eadem Sacra Congregatio in Auximana 10 Decemb. 1646, lib. 4 decr. Paul. pag. 35. Immo ob Edicta Gubernatoris laesiva libertatis Ecclesiasticae proceditur contra eumdem. Eadem Sacra Congregatio in Minerbinen. 6 Novemb. 1594, lib. 1 decr. Vallem. pag. 155, et 19 Apr. 1695, d. lib. pag. 183.

Clerici, et Ecclesiastici non possunt cogi ire 55
ad molendinum Domini temporalis, seu Communitatis, sed possunt ire ad alia sibi benevisa. Sacr. Congregat. Immunitatis in Neritonen. 1 Septembr. 1643, lib. 3 dec. Pauluc. pag. 208. Prohibitio Communitatis eundi ad 56
alia molendina, quam ad molendina ipsius Communitatis, non comprehendit molendina Episcopi, Ecclesiarum, et Ecclesiasticorum, tam intra, quam extra Communitatis Territorium existentia, et Communitas est cogenda ad declarationem non comprehensionis. Ead. Sac. Congreg. in Firmana 19 Novembr. 1630, lib. 2 decr. Paul. 65. Ecclesiasticorum mo- 57
lendina non comprehenduntur sub bannis Gubernatoris, qui debet facere declarationem de non comprehensione eorum. Eadem Sacra Congreg. in Aesina 8 Apr. 1631, lib. 2 decr. Pauluc. pag. 47. Ecclesiasticorum molendina, ac 58
molentes in ipsis molendinis non comprehenduntur sub prohibitione Laicorum solvendi Gabellam, ut dicitur *della Pesa*. Eadem Sac. Congreg. in Maceraten. 19 Ian. 1638, lib. 3 decr. Paul. pag. 52. Repugnat Immunitati, et 59
Libertati Ecclesiasticae exactio oneris moliturae in molendinis Ecclesiasticorum, et equitum

Sancti Mauritii; nec non publicatio ordinis prohibitivi eundi ad dicta molendina. Eadem Sacr. Congregatio in Taurinen. 11 Sept. 1643,
60 lib. 2 decr. Paul. pag. 202. Edicta Laicalia prohibentia ire ad certa molendina, afficere nequeunt Ecclesiasticos. Eadem Sac. Congreg. in Maceraten. 4 Iun. 1672, lib. 1 decr. Al-
61 toviti pag. 694. Edicta Curiae Laicalis prohibentia Laicis molere olivas in molendinis Ecclesiasticorum sunt revocanda. Eadem Sacra Congregatio in una Nullius Marubii 16 Se-
62 ptemb. 1687, l. decr. Martell. pag. 157. Immo impedientes molere olivas in molendinis Ecclesiasticorum, et praetendentes decimas, sunt ab Ordinario excommunicandi. Eadem Sac. Cong. in Catacen. 11 Aug. 1631, lib. 2 decr. Paul. pag. 85, in Ugentina 29 Octob. 1695, lib. 1
63 decr. Vallem. pag. 226. Edictum poenale Baronis prohibens suis subditis, ne utantur molendino Monachorum Cisterciensium omnino revocari cogat Episcopus, et referat Sac. Congregationi. Eadem Sac. Congr. in Anglonen. 2 Novemb. 1693, lib. 1 decr. Vallem. pag. 87.
64 Episcopus procedat prout de Iure contra Ministros Laicos impedientes Moniales in fabricatione molendini olearii, non obstante Monitorio A. C. Eadem Sac. Congr. in Ariminen. 9 Febr. 1700, lib. 2 decr. Vallem. pag. 272.
65 Clerici, et Ecclesiastici sunt exempti ab impositione moliturae. Eadem Sac. Congreg. in Isernien. 18 Mart. 1631, lib. 2 decr. Paul.
66 pag. 99. Non licet Gubernatori, seu Curiae saeculari visitare, seu perquisitiones facere in molendinis Monialium, et aliorum Piorum Locorum, quamvis sint conducta a Molitoribus affictuariis. Eadem Sac. Congregat. in Verulana 2 Octobr. 1691, lib. decr. Grimald. pag. 18.
67 Clerici, et Ecclesiastici sunt omnino exempti ab onere hospitandi Milites. Eadem Sac. Congreg. in Papiens. 10 Septemb. 1629, l. 2
68 decr. Paul. pag. 6. Etiam in bonis patrimonialibus pro sua portione, et virili. Eadem Sacr. Congreg. in Derthonen. 4 Decemb. 1629, lib. 3 decr. Paul. pag. 18, in Aquilana 16 Apri-
69 lis 1630, l. 2 decr. Paul. pag. 35. Episcopus non permittat hospitationem equorum Militarium in atriis, et cortilibus Monasteriorum Monialium. Eadem Sacra Congregat. in Asten. 5 Decemb. 1696, lib. 2 decr. Vallem. pag. 61.
70 Ministri publici Civitatis, qui violenter fecerunt reponi foenum in Claustro Regularium, incidunt in Excommunicationem, sed attenta remotione foeni, et praevia aliqua eleemosyna eroganda Ecclesiae violatae consensu partis, et obligatione de non incurrendo amplius in similia, datur facultas absolvendi in forma. Eadem Sacr. Congr. in Papiens. 27 Aug. 1697,
71 lib. 2 decr. Vallem. pag. 110. Officiales, et Milites praevia reintegratione Ecclesiae, et consensu partis absolvuntur ob violentam hospitationem in domo Canonicali. Eadem Sacra Congregatio in Augustana 9 Aprilis 1693, l. 1
decr. Vallem. pag. 181. Clerici, et Ecclesia- 72
stici sunt immunes a Gabella chartae sigillatae, seu bullatae. Eadem Sac. Congr. in Florentin. 19 Mart. 1647, lib. 3 decr. Paul. p. 7. Clerici, et Ecclesiastici non tenentur ad expensas novae mensurationis bonorum, quae fit ad instantiam Communitatis. Eadem Sacra Congregatio in Bertinoren. 10 Maii 1630, lib. 3 decret. Paul. p. 89. Clerici, et Ecclesiastici sunt 73
exempti a collectis pro portione bonorum ad eos spectantium, non pro portione Matris, Fratrum, et Sororum, ac Coniunctorum, nisi isti vivant cum ipsis Ecclesiasticis, et expensis eorumdem Ecclesiasticorum. Eadem Sac. Congr. in Albanen. 14 Augusti 1634, lib. decr. Paul. pag. 197, in Aprutina 6 Mart. 1635, lib. 2 decr. Paul. pag. 218, in Auximana 25 Ian. 1650, lib. 4 decr. Paul. pag. 94. Ecclesiastici ementes bona 74
cum pacto solvendi onera non tenentur ad onera personalia, sed tantum ad onera realia, quae sint certa, et invariabilia, et ante venditionem imposita. Eadem Sac. Congr. in Taurinen. 26 Mart. 1620, lib. 2 decr. Paul. p. 132. Clerici, et Ecclesiastici non tenentur ad solu- 75
tionem oneris nuncupati *il Tasso della Cittadella*. Ead. Sac. Cong. in Casalen. 23 Apr. 1634, lib. 2 dec. Paul. pag. 188.

Clerici, et Ecclesiastici sunt taliter exempti 76
a gabellis Laicalibus, ut nec etiam sponte possint illas solvere sine Beneplacito Apostolico. Eadem Sacr. Congreg. in Placentin. Provinc. Compostellanae 31 Maii 1639, lib. 3 decret. Paul. pag. 93. Unde sponte solventes imposi- 77
tiones Laicales, absolvuntur a Censuris. Ead. Sacra Congr. in Sulmonen. 10 Septemb. 1639, lib. 3 decret. Pauluc. pag. 102. Ecclesiastici 78
vendentes et ementes vinum, non tenentur ad Gabellam desuper impositam. Ead. Sac. Cong. in Neriton. 21 Novemb. 1651, lib. 4 decret. Paul. pag. 167. Hinc Ecclesiastici possunt li- 79
bere vendere triticum, et vinum in suis praediis collectum iuxta privilegia Sacrorum Canonum, et declarationes Sacrae Congregationis. Ead. Sacra Congr. in Lucana 30 Iul. 1692, lib. decr. Grimaldi pag. 192. Insuper Clerici, 80
et Ecclesiastici possunt vinum recollectum in propriis bonis vendere etiam minutatim in suis domibus, absque eo quod teneantur ad Gabellam vulgo dictam *della foglietta*, et cognitio fraudum, quae desuper fieri possunt, spectat ad Iudicem Ecclesiasticum. Ead. Sac. Congr. in Spoletana 25 Sept. 1627, lib. 1 decr. Paul. pag. 67, in Theatina 15 Mart. 1661, lib. decr. Rocci pag. 323, in Faventina 25 Ian. 1677, lib. 2 decret. Altovit. pag. 1338, in Auximana 2 April. 1680, lib. 2 decr. Altovit. pag. 1654. Quinimmo ne dum non tenentur ad Gabellam 81
pro vino minutatim vendito, sed et pignus desuper factum, est iis restituendum. Ead. Sacr.

Congr. in Callien. 1 April. 1704, lib. decr.
82 Vallem. pag. 568. Edictum, vulgo *Grida*, iussu Ducis N. facta praecipiens describi omnes personas sui status, non comprehendit Ecclesiasticos, nec personas exemptas. Eadem Sacra Congr. in Casalen. 9 Maii 1695, lib. decret.
83 Martel. pag. 607. Archiepiscopus prohibeat Clericis suae Dioecesis sub comminatione Censurarum, ut non pareant mandatis Iudicis Laici de exhibenda nota propriorum nominum, patriae, qualitatis, et valoris Beneficiorum, atque de tempore, quo illa possident. Eadem Sacra Congr. in Mediolan. 19 Iul. 1624. *Ex regesto*
84 *scripturarum veterum* pag. 29. Edictum Gubernatoris Mediolani circa omnes Censualistas nequit afficere Loca Pia. Ead. Sac. Congreg. in Cremon. 31 Iul. 1691, lib. decr. Martell.
85 pag. 748. Edictum Regium, quoad taxas impositas causa monetae novae, non afficit Ecclesiasticos. Ead. Sac. Congr. 1 April. 1695,
86 lib. 1 decret. Vallem. p. 180. Ad instantiam tamen Regis Catholici Sacra Congregatio ex placito Sanctissimi concedit approbationem Donativi extraordinarii Ecclesiasticorum in Regno Siciliae, dummodo erogetur in causa monetae novae. Ead. Sac. Cong. in una Regni Siciliae, seu Panormitana 15 Sept. 1698, lib. 2 decr. Vallem. pag. 176. Vide alia ad rem in verb. *Bona Ecclesiastica quoad eorum immunitatem*, art. 2, per tot.

ADDITIO EX ALIENA MANU.

87 Non incongrua hic est quaestio illa, an Clerici obligentur statutis laicorum, quorum materia Clericis aeque ac saecularibus communis est, neque privilegiis ipsorum Clericorum re-
88 pugnat. Affirmant communiter Doctores. Vide inter alios Suarez de Leg. cap. 33, num. 13; Soll. de Immunit. part. 2, num. 278, idque quia uniformis talium statutorum observatio necessaria omnino est ad Reipublicae pacem, tranquillitatem, et incolumitatem conservandam.

Tria vero ad plenam huius quaestionis dis- 89
cussionem examinanda sunt. Primum est, unde oriatur obligatio Clericorum quoad observationem dictorum statutorum. Alterum est, an Clerici a potestate Civili adigi possint ad servanda dicta statuta. Tertium illudque magni momenti, quaenam statuta sint illa, quorum materia est communis tum Clericis tum laicis, neque Clericorum Privilegiis repugnat.

Quod attinet ad primum, Soll. ubi supra: 90
Eos obligari (inquit) *ex aequitate seu ratione naturali, seu potius vi iuris Canonici Clericis hanc obligationem imperantis.* Quoad vero se- 91
cundum, non a potestate Civili, sed a Potestate Ecclesiastica adigendi sunt Clerici ad dicta statuta servanda. Quinimmo non tenetur Iudex 92
Ecclesiasticus Clerico transgressori imponere poenam a dictis statutis inflictam. Covarruv. practic. quaest. cap. 33, in fin.; Sperell. decis. 123, a num. 6 ad plur. sequent. Quod 93
demum concernit tertium, difficile est regulam generalem tradere, qua tuto affirmari possit statuta, de quibus controversia est, esse de iis, quorum materia non minus Clericis, quam saecularibus sit communis, et Privilegiis haud repugnet Clericorum. In particulari de ipsis 94
agendum. Plura id genus statuta ad examen revocat Zypaeus de Iurisdict. lib. 2 fer. per totum, omnino ubi res postulat, consulendus. Illud non est silentio praetereundum, quod traditur de dictis statutis, locum itidem sibi vindicat quoad consuetudinem, quae pariter versetur circa materiam communem Clericis et Laicis, et non repugnet privilegiis Laicorum. Zypaeus de Iurisdict. d. l. 2, cap. 3, per tot.

Articulus VIII. *Clericus, quoad obedientiam, et subiectionem Episcopo.*

Summarium. 1. Clerici non possunt cogi ab Episcopo ad praestandum aliquod servitium non expressum in iure. - 2. Per hoc fuit alias responsum, Episcopum Burgi S. Donnini potuisse quidem invitare, sed non compellere Clericos suae civitatis, ut interessent litaniis Beatissimae Virginis, quas in Sabbato decantari iusserat in sua cathedrali ecclesia. - 3. Et alias responsum est, Clericos non habentes officium, neque beneficium ecclesiasticum cogi non posse ab Episcopo ad publicas processiones accedere. - 4. Sic etiam simplices sacerdotes non habentes officium, neque beneficium in ecclesia cathedrali non possunt per Episcopum cogi ad idem, et Canonicis inserviendum in functionibus ecclesiasticis, seu munere Diaconi, et Subdiaconi in Missis cantatis, non obstante exiguo numero Canonicorum. - 5. Sola enim potestate ordinaria Episcopus hoc praecipere et statuere nequit; nec minus multis presbyteros simplices non de gremio capituli, si non inserviant, gravare. - 6. Nisi adesset contraria consuetudo. - 7. Vel nisi ageretur de Clericis pro necessitate, et utilitate cathedralis ad titulum patrimonii ordinatis. - 8. Et dato, quod ob parvum numerum Canonicorum, et deficientiam mansionariorum, servitium ecclesiae cathedralis detrimentum pateretur, tunc erit recurrendum ad Sacram Congregationem Concilii, quae solet indulgere ut possint cogi presbyteri, qui habent beneficia, vel cappellanias in cathedrali ad inserviendum Missis solemnibus pro Diacono, et Subdiacono, assignata illis aliqua emolumentorum portione. - 9. De se enim, et sola sua facultate ordinaria nequit Episcopus compellere Clericos, et sacerdotes habentes beneficia, personalem residentiam non requirentia; et tanto minus Clericos non Beneficiatos, ut ecclesiae cathedrali inserviant, neque pro solis diebus festis. - 10. Simplices sacerdotes non possunt compelli ad interessendum, et assistendum functionibus ecclesiasticis in cathedrali. - 11. Clerici, aliive presbyteri non confessarii cogi non possunt, sed hortari ad interessendum conferentiis casuum conscientiae; ad n. 12. - 13. Episcopus non potest Clericis beneficiatis addere nova onera in fundatione beneficiorum a fundatoribus non apposita, aut a sacris Canonibus non imposita. - 14. Neque alio modo testatoris voluntatem immutare. - 15. Neque de consensu patronorum potest Episcopus nova onera addere Clericis beneficiatis. - 16. Etiamsi aliquo tempore ex sua voluntate praestiterint. - 17. Et etiamsi consensus Canonicorum, seu beneficiatorum antecessorum intercessisset. - 18. Episcopus non potest a clericis exigere charitativum subsidium, nisi sit pauper; unde qui habet congruam

excedentem taxam Concilii non potest illud exigere. - 19. Episcopus non potest exigere charitativum subsidium a Clericis non beneficiatis. - 20. Episcopus non potest cogere Clericos in minoribus constitutos ad suscipiendos ordines maiores sub poena privationis privilegiorum clericalium. - 21. Clerici saeculares transire possunt ad religionem non petita Episcopi licentia; imo et ipso contradicente. - 22. Clerici omnes, imo et laici quantumcumque potentes, tenentur Episcopo praestare canonicam obedientiam. - 23. Clerici peregrinari non debent, nisi de licentia Episcopi. - 24. Clerici non possunt testimonium iudiciale perhibere in foro saeculari sine licentia sui Episcopi. - 25. Et Episcopus permittere debet, ut presbyteri pro causis civilibus in foro saeculari examinentur, dummodo ex eo aliquo modo criminalitatis exoriri non possit; et iuramentum in tribunali Episcopi praestetur. - 26. Licentia autem, quae per Episcopum Clericis testimonium ferendi in foro laico conceditur, gratis expedienda est. - 27. Clericus sponte deponens sine licentia coram iudice laico, potest ab episcopo puniri poena arbitraria. - 28. Episcopus in delictis difficilis probationis sibi notis potest extraiudicialiter, et sine processu Clericos, et presbyteros a divinis suspendere. - 29. Episcopus potest de facto absque iudiciali monitione excommunicare Clericos, sive laicos, qui se opponunt visitationi. - 30. Et caeteros, qui solita obsequia ei iniuriose denegant. - 31. Clericis ne ad sacros, et ulteriores ordines ascendant, prohibere potest Episcopus de occulto eorum crimine ex informata tantum conscientia conscius, sicut eo modo suspendere Clericos a divinis. - 32. Episcopus vetare non debet Clericis saecularibus transitum ad claustra regularia. - 33. De iure simplices presbyteri, qui de redditibus Ecclesiae non participant, cogi ab Episcopo nequeunt ad ullum ipsi servitium praestandum. - 34, 35. Quid hac de re statuerit Concilium Romanum. - 36. Clericus quoad ordines. *Remissive.* - 37. Ex mente Ecclesiae Clericis tonsura confertur, ut per eam militiae Christi adscribantur. - 38. Oppositum est vocationi clericali, otiosam esse ac inertem Clericorum vitam. - 39. Hinc iam pridem Ecclesia sollicita fuit, ne quis in Clericum assumeretur, nisi certo loco adscriberetur. - 40. Affertur ad hoc *Canon* 6 Concilii Chalcedonensis. - 41. Ab hac regula excipiuntur in universitate aut seminario degentes. - 42. Triplici modo Clerici possunt certae Ecclesiae adscribi. - 43. Semel ac quis alicui Ecclesiae adscriptus est, ita eidem alligatur, ut eam inconsulto Episcopo nunquam deserere possit. - 44. Quae disciplina iuris communis partem hodiedum constituit. - 45. Ita ut nec Episcopis alienos Clericos sine licentia proprii Episcopi suscipere ex canonibus unquam licitum esse possit. - 46. Quam odiosae semper fuerint Clericorum de una ad aliam Ecclesiam migrationes. - 47. Clerici ad ordines promoveri non possunt, nisi a proprio Episcopo. - 48. Nec huiusmodi promotio peragi valet, nisi ad titulum illius Ecclesiae, cui Clerici sunt adscripti. - 49. Titulus ordinationis quonam sensu acceptus fuerit. - 50. Cum patrimonii titulus invaluerit, titulus ecclesiasticus acceptus fuit pro proventibus, e quibus honeste vivere possit. - 51. Differentia inter titulum *beneficialem et patrimonialem.* - 52. Quidnam concludendum ex hac differentia. - 53. Clerici ea integritate vivant, ut quae verbo aliis docent, operibus non negent. - 54. Hinc plurima a Clericis sunt plane cavenda, quae enumerantur. - 55. An supremus princeps possit restringere exemptionem Clericorum. - 56. A quibus oneribus immunes sint Clerici. - 57. An immunitas Ecclesiae et Clericorum iure divino sit praecepta et stabilita. - 58, 59. De capitatione. - 60. Optimum et efficacissimum medium conservandae immunitatis bonorum ecclesiasticorum.

1 Clerici non possunt cogi ab Episcopo ad praestandum aliquod servitium non expressum in Iure; c. *Quia cognovimus* 6, caus. 10, q. 3.

2 Et per hoc fuit alias responsum, Episcopum Burgi S. Donnini potuisse quidem invitare, sed non compellere Clericos suae Civitatis, ut interessent Litaniis Beatissimae Virginis, quas in Sabbato decantari iusserat in sua Cathedrali

3 Ecclesia. Et alias responsum est Clericos non habentes Officium, vel Beneficium Ecclesiasticum cogi non posse ab Episcopo ad publicas Processiones accedere. Sic refert, et tenet Fagnan. in c. *Conquerente* 16, de Offic. Ordinar. num. 8, et Barbosa verb. *Processio*, num. 5, in collectan. Ap. dec., ubi refert Sacram Congr. Conc. 9 Maii 1597 expresse decrevisse, quod Processionibus publicis interesse non sunt compellendi ab Episcopo Sacerdotes nullum Officium aut Beneficium Ecclesiasticum in Civitate vel Dioecesi obtinentes.

4 Sic etiam simplices Sacerdotes non habentes Officium, neque Beneficium in Ecclesia Cathedrali, non possunt per Episcopum cogi ad idem, et Canonicis inserviendum in functionibus Ecclesiasticis, seu munere Diaconi, vel Subdiaconi in missis cantatis, non obstante exiguo numero Canonicorum, ut pluries declaravit Sacr. Congr. Conc. apud Nicol. lucubrat. Canon. lib. 1, tit. 22, num. 3 et 4, in Sarnen. *Servitii Ecclesiae* 17 Iun. 1690, in Nullius S. Laurentii in Campo 27 Ian. 1691. Sola enim potestate ordinaria Episcopus hoc 5 praecipere, et statuere nequit; nec minus mulctis Presbyteros simplices non de gremio Capituli, si non inserviant, gravare, ut declaravit ead. Sacr. Congr. Concil. *in terminis paucitatis numeri Mansionariorum* in Auximana 17 Augusti 1702, et in Signina 15 Dec. 1703. Nisi adesset contraria consuetudo, ut decrevit 6 Sac. Congreg. Conc. in Troiana 20 Sept. 1704, et in Bellocastren. *Servitii* 15 Nov. 1670, et 21 August. 1706. Vel nisi ageretur de Clericis 7 pro necessitate et utilitate Cathedralis ad titulum Patrimonii ordinatis, quae cum eis indigeat, possunt cogi ad inserviendum, dato illis assignamento competenti pro servitio, ut respondit Sacr. Congr. Episcop. et Regular. Archiepiscopo Cosentino 5 Apr. 1593, et Sacra Congregat. Concil. in Naxien. 22 Aug. 1631, ut sequitur: *Ad 2 respondit, si huiusmodi Sacerdotes ad servitium Ecclesiae Cathedralis in ipsa Ordinum susceptione vigore decreti praedefuncti Archiepiscopi hactenus executioni demandati eidem Ecclesiae servitium praestare consueverint; nec non patrimonia, ad quorum titulum sunt ordinati, una cum reditibus extraordinariis, qui ex ipsa Ecclesia percipiuntur, ad honestam ipsorum sustentationem sint sufficientia, posse utique a suo Archiepiscopo compelli ad praestandum servitium, quod eiusdem Ecclesiae necessitas et utilitas requirit;* l. 14 decr. p. 491.

8 Et dato quod ob parvum numerum Canonicorum, et deficientiam Mansionariorum servitium Ecclesiae Cathedralis detrimentum pateretur, tunc erit recurrendum ad Sacr. Congr. Conc. quae solet indulgere, [ut possint cogi Presbyteri, qui habent Beneficia, vel Cappellanias in Cathedrali, ad inserviendum Missis solemnibus pro Diacono, et Subdiacono, assignata illis aliqua emolumentorum portione, prout indulsit Episcopo Civitatis Plebis sub die 21 Iun. 1631, tribuens eidem sequentem facultatem: *Eminentissimi Patres impertiti sunt Episcopo facultatem, ut pro necessario servitio suae Ecclesiae cogere possit quolibet die Festo duos ex obtinentibus Beneficia, seu Cappellanias in eadem Ecclesia, ut dum Missa decantatur, duo ex eis per turnum inserviant, alter in officio Diaconi, alter in officio Subdiaconi, et pro eorum stipendio applicanda esse quolibet anno scuta decem monetae ex mulctis, et poenis Curiae Episcopalis, quae inter dictos Beneficiatos, habita ratione servitii praestiti, in fine anni dividi debeant;* l. 4 decr. p. 459.

9 De se enim, et sola sua facultate ordinaria nequit Episcopus compellere Clericos Sacerdotes habentes Beneficia personalem residentiam non requirentia, et tanto minus Clericos non Beneficiatos, ut Ecclesiae Cathedrali inserviant, neque pro totis diebus festis, ut declaravit Sac. Congreg. Conc. in Americana 15 Iun. 1639, lib. 16 decret. pag. 137, sic rescribendo: *Ab Episcopo non potuisse Sacerdotes, et alios Clericos nulla, vel tantum simplicia Beneficia obtinentes, etiam Dioecesanae Synodi auctoritate compelli, ut dominicis, et aliis diebus Festis ad Ecclesiam Cathedralem accederent, et Missis maioribus, et aliis Divinis Officis intersint, sed si aliquis adesset in ordinatione servitio dictae Ecclesiae Cathedralis adscriptus, qui locum inconsulto Episcopo desereret, interdicendum erit tantummodo sacrorum exercitium*
10 *iuxta cap. 16, sess. 23, de Reform.* Et de simplicibus Sacerdotibus, quod non possint compelli ad interessendum, et assistendum functionibus Ecclesiasticis in Cathedrali, adest resolutio Sac. Congregationis Episcoporum in una Castri Maris 20 Martii 1692, *emanata partibus informantibus ad relationem Clar. mem. Card. Petruccii*, et concordant Decreta citata supra
11 num. 5. Clerici, aliive Presbyteri non Confessarii, cogi non possunt, sed hortari ad interessendum conferentiis casuum conscientiae, ut pluries declaravit Sac. Congr. Conc. et novissime in Civitatis Plebis 15 Mart. 1692, in qua collatis decretis, quae ad invicem videbantur pugnare ad dubium propositum: *An Episcopus posset compellere Canonicos Confessarios, caeterosque Presbyteros Cathedralis sub poena pecuniaria, ut accederent ad Congregationem casuum conscientiae,* responsum fuit, *posse compellere omnes Sacerdotes saeculares Confessarios, etiamsi Canonici sint, caeteros autem hortari.* Haec resolutio, quae cum antiquis 12
Decretis relatis a Pignatell. consult. 18, n. 8, a Panimoll. dec. 1, annot. 18, num. 20, concordat, fuit deinde confirmata a Congr. particulari deputata in Vigilien. *Synodi* 20 Maii 1699, in responsione ad 35 *Decretum,* et iterum in Congreg. Gener. in Ariminensi 16 Iul. eiusdem ann. 1699, et prius in alia S. Angeli Bisacciarum.

Episcopus non potest Clericis Beneficiatis 13
addere nova onera in fundatione Beneficiorum a fundatoribus non apposita, aut a Sacris Canonibus non imposita. Verb. gr. non potest iniungere Clerico Beneficiato onus residentiae, quod Testator, seu Fundator non iniunxit; nec addere, quod Beneficiatus, seu Cappellanus pro tempore per se ipsum Missas celebret, prout respondit Sacra Congregatio Concilii in Viterbiensi 11 Ian. 1698, et in Asten. 14 Februar. 1699, et Mexicana 16 Maii eiusdem anni 1699. Neque alio modo Testatoris voluntatem immutare. Eadem Sac. Congr. Conc. in 14
Derthonen. 4 Iunii 1701. Barbosa supra Con- 15
cil. Trident. sess. 25 de Reform., c. 5, n. 7, ubi num. 11 addit, neque de consensu Patronorum posse Episcopum nova onera addere Clericis Beneficiatis; et sic decisum fuisse a Sac. Congreg. Conc. refert Garcias de Benef. part. 7, cap. 1, num. 122. Et ibi Garcias hoc 16
ampliat, etiamsi aliquo tempore ex sua voluntate praestiterint; et tenent Riccius in praxi parte 4, resol. 468, num. 2; Fagn. in cit. cap. *Conquerente,* de Clericis non residentibus n. 24 et 25. Et etiamsi consensus Canonicorum, seu 17
Beneficiatorum antecessorum intercessissent. Riccius loc. cit. resolut. 463, per tot.; Monacell. tom. 3, tit. 2, form. 7, num. 21. Epi- 18
scopus non potest a Clericis exigere charitativum subsidium, nisi sit pauper; unde qui habet Congruam excedentem taxam Concilii, non potest illud exigere. Sacra Congreg. Episcop. in Policastren. 19 Apr. 1697, referente Clar. Mem. Cardinal. Petrucci. Episcopus non potest 19
exigere charitativum subsidium a Clericis non Beneficiatis. Leoncin. de Privil. pauper. par. 2, privil. 50, num. 29; Barbosa de Offic. et potest. Episcop. alleg. 87, num. 48, cum pluribus aliis ab ipso citatis. Episcopus non potest 20
cogere Clericos in Minoribus constitutos ad suscipiendos Ordines Maiores sub poena privationis privilegiorum Clericalium. Sac. Congregat. Immunit. in Casertana 22 Aug. 1628, lib. Decret. Pauluc. pag. 102, in Neocastren. 9 Iunii 1637, lib. 4 decret. Pauluc. pag. 34. Clerici saeculares transire possunt ad Religio- 21
nem non petita Episcopi licentia, immo ipso contradicente, textu expresso in c. *Duae sunt* 2, caus. 19, quaest. 2, ibi; *Quisquis igitur hoc spiritu ducitur etiam suo Episcopo contradicente, eat liber nostra auctoritate,* et in eius

Summario sic praecise dicitur: *Qui Monachorum propositum appetit etiam invito Episcopo suscipiendus est.* Fagnan. cap. *Licet* 18, de Regul., num. 28. Et sic expresse statuit novissime Benedictus XIV Constitut. incip. *Ex quo.* Vide infra num. 32.

22 Clerici omnes, immo et Laici quantumcumque potentes tenentur Episcopo praestare canonicam Obedientiam; cap. *Si autem nobis* 11, caus. 11, quaest. 3, cap. *Omnes Principes* 4, et cap. *Dilecta* 12, de Maiorit. et Obedient.

23 Clerici peregrinari non debent nisi de licentia Episcopi; cap. *Non oportet* 35, de Consecrat.

24 dist. 5, cap. *Magnae* 7, de Voto. Clerici non possunt testimonium iudiciale perhibere in Foro saeculari sine licentia Episcopi; c. *Testimonium* 11, q. 1, c. *Super prudentiam,* et c. *Quamquam* 14, q. 2; Bellet. disquis. Cleric. part. 1, tit. de

25 Cler. teste, § 2, n. 1. Episcopus permittere debet, ut Presbyteri pro causis civilibus in Foro saeculari examinentur, dummodo ex eo aliquo modo criminalitas oriri non possit, et iuramentum in tribunali Episcopi praestetur. S. Congr. Episcop. in Tifernitana 16 Apr. 1616, et in

26 Placentina 19 Iul. 1619. Licentia autem, quae per Episcopum Clericis testimonium ferendi in Foro laico conceditur, gratis expedienda est, ut respondit Sac. Congreg. Immunit. in Aquilana 5 Maii 1637, ad num. 2, lib. 3 decret.

27 Pauluc. pag. 30. Clericus sponte deponens sine licentia coram Iudice Laico, potest ab Episcopo puniri poena arbitraria. Bellet. disquis. Cleric. tit. de poen. Cler., § 51, num. 14; Monacell. tom. 1, tit. 6, form. 3, num. 6. Eius tamen depositio valida esset; Bellet. disquis. Cleric. part. 1, tit. de Cleric. teste, § 6, num. 2; Mo-

28 nacell. loc. cit., et alii. Episcopus in delictis difficilis probationis sibi notis potest extraiudicialiter, et sine processu Clericos et Presbyteros a Divinis suspendere, prout declaravit S. Congr. Conc. in Bonon. 14 Nov. 1654, in qua cum supplicatum fuisset declarari: *An Ordinariis Locorum facultate sibi concessa a Sac. Conc. Trid. sess. 14, c. 1, de Reformat. liceat ob legitimas causas suspendere etiam extraiudicialiter Clericos, et Presbyteros saeculares, etiam Parochos sibi subditos, sublata eis potestate appellandi?* Sac. Congregat. Conc. censuit *Ordinariis, ut supra licere.* Quam declarationem refert Crispin. de Visit. Pastor. part. 3, § 5, num. 5. Episcopus potest de facto absque 29 iudiciali monitione excommunicare Clericos, sive Laicos, qui se opponunt Visitationi, ut pro validitate Censurarum respondit Sac. Congreg. Conc. in una Vicentina *Iuris Visitandi* 26 Septemb. 1699, 16 Ianuar. 1700. Et cae- 30 teros qui solita obsequia et iniuriose denegant. Eadem. S. Congreg. in alia Venafrana *Interdicti* 26 Ianuar. 1697. Alia vid. verb. *Episcopus.*

Clericis ne ad sacros, et ulteriores Ordines 31 ascendant, prohibere potest Episcopus de occulto eorum crimine ex informata tantum conscientia conscius, sicut eo modo suspendere Clericos a Divinis, ut a S. Congregatione decisum traditur in Tract. de Synodo Dioeces. lib. 7, cap. 71, § 3. Quod adeo verum est, ut nullo iure obstringi possit ad causam eius suspensionis manifestandam. Fas est tamen reo querelas tantummodo suas, non appellationem Sedi Apostolicae exponere, ut ex responso Congregationis traditur ibid., § 4. Ex quo fit, ut, etsi reus appellationem interposuerit, si interim ordinem suum solemniter exercuerit, continuo irregularitatem incurrat; ibidem, § 5. [1]

(1) Confert hic addere, quae, quoad facultatem Episcoporum suspendendi Clericos ab Ordinis exercitio ob occultum crimen, in foro externo non probatum, affert idem Benedict. XIV, de Synodo Dioecesana lib. 12, cap. 8, a. n. 3 ad 5 inclusive: Ibi, ut sequitur, Concilium Trident. sess. 14, cap. 1, de reformat. decrevit: *Ei, cui ascensus ad Sacros Ordines a suo Praelato ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen quomodolibet, etiam extraiudicialiter fuerit interdictus, aut qui a suis Ordinibus seu gradibus, vel dignitatibus Ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius Praelati voluntatem, concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores Ordines, gradus, et Dignitates, sive honores, restitutio suffragetur.* Ex quibus verbis colligitur, posse Episcopum ob occultum crimen, etiam extraiudicialiter cognitum, non solum Clericis prohibere ascensum ad Superiores Ordines, sed etiam a suscepti iam Ordinis ministerio eosdem interdicere. Quamvis enim in secunda decreti parte, ubi de suspensione est sermo, non iterentur illa verba *etiam ob occultum crimen, quomodolibet etiam extraiudicialiter;* constans nihilominus, et perpetua Sacrae Congregationis Concilii sententia fuit, ob continuationem sermonis censetur repetita, eaque utrumque casum complecti. Ab Episcopo siquidem Aleriensi interrogata: *An verba illa, ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extraiudicialiter, expressa dumtaxat in prima parte periodi, censeantur repetita in secunda parte; adeout inde colligi valeat, Praelatum nedum posse ob occultum crimen extraiudicialiter interdicere suo subdito ascensum ad Ordines, sed itidem ob occultum crimen posse etiam extraiudicialiter illum suspendere ab Ordinibus iam susceptis? Sacra Congregatio die 24 Novembris 1657, re sedulo examinata, censuit, non recedendum ab antiquis declarationibus super hoc eodem dubio pluries datis: ac proinde Affirmative respondit,* lib. 21 Decretor. pag. 134. Et cohaerenter ad hanc responsionem eadem Sac. Congreg. die 16 Decembris 1730, sustineri dixit, *suspensionem a Divinis ab Episcopo Capritano ex informata tantum conscientia duobus Sacerdotibus inflictam, uti videre est in* Thesaur. Resolut. Concil. tom. 5, pag. 81. Itemque responsum dedit in causa Oritana, seu Tarentina 20 Aug. 1735, eiusd. Thesaur. tom. 7, pag. 115.

Adeo porro verum est, posse Episcopum virtute praedicti Decreti, ex causa sibi nota Clericum interdicere tam Sacrorum exercitio, quam ascensu ad altioris Ordinis gradum; ut neque teneatur *causam suspensionis, seu delictum manifestare ipsi reo, sed tantum Sedi Apostolicae, si suspensus ad eam recursum habuerit.* Quod totidem verbis a Sac. Congreg. responsum legimus Episcopo Vercellensi die 21 Maii 1643, lib. 17 Decretor. pag. 170 et seq. Atque universim loquendo, Episcopum renuentem alicui Ordines conferre, nullo iure obstringi ad manifestandam causam, cur eum repellat, neque ei, qui repulsus est, ullam competere appellationem, sed tantum permitti adire Sedem Apostolicam, eique suas

32 Episcopus vetare non debet Clericis saecularibus transitum ad claustra Regularia; ipsis enim licet sanctioris vitae statum etiam contradicente Episcopo amplecti, et ingredi Religionem non solum deditam vitae contemplativae, sed etiam activae. Benedictus XIV, tom. 2, Constitut. 25, incip. *Ex quo*.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

33 De iure, ut monet Auctor, simplices Presbyteri, qui de reditibus Ecclesiae non participant, cogi ab Episcopo nequeunt ad ullum ipsi ser-
34 vitium praestandum. Dubitari vero potest, num aliquid novi hac in re statuerit Concilium Ro-
35 manum tit. 6, cap. 2. Verum recte perpenso hoc Concilii Romani loco, perspicuum est, ipsum non de Presbyteris, sed de Clericis aliisque in sacris constitutis, sed nondum Presbyteris, loqui, ut sensit Sacra Congregatio Concilii interpres in Segnen. *Decretorum* 2 Novembris 1749, ad dub. 11. Conceptum enim ita erat dubium: *An aliud decretum in visitatione editum, quo praecipitur, ut omnes Presbyteri praeter legitime impeditos interesse teneantur Missae sacrificio per unum Canonicum cum expositione SS. Sacramenti in quolibet die Iovis celebrari solito sub eadem poena sustineatur?* Respondit vero d. S. Congregatio: *Negative, et esse hortandos, sed non esse cogendos.*

36 Clericus, quoad Ordines; vide verb. *Ordo*.

ADDITIONES NOVISSIMAE.

37 Ex mente ac sententia Ecclesiae, Clericis Tonsuram conferri, ut per eam Militiae Christi adscribantur, et ita a saeculi servitute liberati, Deo fidelem cultum praestent, nemini dubium esse potest.

Hinc a Tonsura Clericali Clerici nuncupantur, et de foro Ecclesiae constituuntur, atque ita privilegia Clericalia adipiscuntur, uti ipsemet Episcopus ordinans ex Pontificali Tonsurandis denunciat, dicens: *Filii carissimi, animadvertere debetis, quod hodie de Foro Ecclesiae facti estis, et privilegia Clericalia sortiti estis*. Pontif. Roman.

Nihil adeo vocationi Clericali oppositum, 38
nihilque Ecclesiae magis probrosum, et Laicis scandalosum, quam otiosam esse ac inertem Clericorum vitam.

Hinc iam pridem sollicita fuit Ecclesia, ne 39
quis in Clerum assumeretur; nisi certo loco adscriberetur, ubi functionibus Ordini suo convenientibus occuparetur, et vitam Clerico dignam institueret.

Quam disciplinam Canone sexto Concilii 40
Chalcedonensis probatam, sed temporum iniuria pene collapsam, restauratam volens Synodus Tridentina, inhaerendo vestigiis dicti Concilii, statuit: Ut nullus in posterum ordinetur, qui illi Ecclesiae, aut pio loco, pro cuius necessitate aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus. Sess. 23, cap. 16, de Reform.

Ab hac regula non immerito excipiuntur in 41
Universitate aut Seminario degentes, hi enim praeter quam quod in Oratoriis Collegiorum aut Seminariorum functiones Ordinum obire soleant, etiam studiis aliisque exercitiis se ad altiores Ordines, et maiores functiones obeundas ex voto Ecclesiae praeparant.

Clerici possunt certae Ecclesiae adscribi tum 42
ipsa ordinatione, tum per Beneficiorum acceptionem, et canonicam in iis institutionem.

Semel ac quis alicui Ecclesiae adscriptus est, 43
ita eidem alligatur, ut eam, inconsulto Episcopo, numquam deserere possit. Et si quis, inconsulto Episcopo, eam deseruerit, Synodus Tridentina vult, ut eidem sacrorum exercitium interdicatur.

---

querelas exponere, ead. Sac. Cong. diserte declaravit, cum ad Cardinalem Antonium Barberinum Archiepiscopum Remensem, Apostolica limina visitantem, atque hac ipsa de re Sacrae Congr. sententiam sciscitantem, diei 21 Aprilis 1688, in hunc modum respondit: *Cum nullus ordinari debeat, quem Episcopus suae Ecclesiae utilem aut necessarium non iudicaverit, Congregatio non semel declaravit, ab huiusmodi iudicio nullam dari appellationem, sed recursum dumtaxat ad Sedem Apostolicam, quae, iuxta ipsius Congregationis sententiam, per Gregorium XIII felic. record. approbatum, quotiescumque Ordinarius recusaverit quemcumque ordinare, Metropolitano, aut viciniori Episcopo committit, ut ab eorum Ordinario prius requirat causam recusationis, quo legitimam non allegante, licet illi eumdem recusatum ordinare. Itaque si qui ex Dioecesanis Episcoporum Eminentiae vestrae Provincialium Sedem Apostolicam adiverint, iuxta praenarratam formulam, eorum quaerimoniis consuletur, cui formulae, ut unum in praesens addatur, censuerunt expedire EE. PP. videlicet, ut Metropolitanus, aut vicinior Episcopus, antequam commissas sibi partes exequi aggrediantur, paterne curent, ut illi denuo apud suos Episcopos per tres vices suppliciter petant;* lib. 16 Literar. Visitationis Sacror. Liminum, p. 441.

Ex hoc vero, quod suspensus ab Episcopo ob occultam causam, quam tamen Episcopus sibi notam asserit appellare nequeat ad Superiorem, necessario consequitur, quod si nihilominus appellationem interponere, eiusque obtentu in Altari ministrare, seu quovis modo suum Ordinem solemniter exercere praesumat, statim incidat in irregularitatem. Quidquid enim in contrarium senserint nonnulli Doctores, ita expresse definivit Sac. Cong. Concil. in Sagonen. 21 Iunii 1625, lib. 24 Positionum, pag. 1, ubi haec adnotantur: *Episcopus Sagonensis ex facultate sibi attributa Decreto Concilii cap. 1, sess. 14, ex causis sibi notis suspendit Parochum ab exercitio Curae: sed ille appellavit, et praecepto Episcopi contempto, celebravit, et Curam exercuit. Quaeritur, an a dicta suspensione non detur appellatio, ita ut Parochus, non obstante appellatione interposita, per exercitium Curae effectus fuerit irregularis? Sac. Cong. Concil. censuit, ab huiusmodi suspensione non dari appellationem, et Parochum, qui Sacramenta ut supra ministravit, irregularitatem contraxisse.*

44 Quae disciplina pristinis Ecclesiae Canonibus conformis, et pluribus Romanorum Pontificum rescriptis confirmata, tali auctoritate donata est, ut iuris communis partem hodiedum constituat.

45 Ita ut nec Episcopis alienos Clericos sine licentia proprii Episcopi suscipere ex Canonibus unquam licitum esse possit.

46 Quam odiosae semper fuerint Clericorum de una ad aliam Ecclesiam migrationes, quae vel ex ambitione, vel ex avaritia procedere solent, probat vel ipsa poena a Concilio Chalcedonensi inflicta tam in Episcopum suscipientem, quam in Clericum susceptum, quae est, ut ille ab exercitio Pontificalium, iste vero a functionibus Ordinis suspendatur. Quam poenam, optandum maxime, ut hodie Clerici illi saltem expenderent, qui non alio quam lucri aut proprii commodi vel promotionis intuitu videntur Ecclesiae esse adscripti; ita ut dubium esse non possit quin deserturi eam sint, ubi maius lucrum, vel aliud quidpiam temporale offerretur.

47 Ex praeallegata disciplina infertur, quod Clerici ad Ordines promoveri non possint nisi a proprio Episcopo.

48 Item quod huiusmodi promotio sive ordinatio peragi non valeat, nisi ad titulum illius Ecclesiae, cui Clerici sunt adscripti.

49 Et titulum Ordinationis acceptum fuisse pro Ecclesia, cui Clerici adscriberentur eum in finem, ut ibidem stabiliter functiones Ordini proprias obirent, indubitatum est; ita ut ante saeculum XII, quum de titulo Ordinationis agebatur, numquam mentio Patrimonii aut proventuum, unde Clerici sustentationem accipere possent, ullibi facta fuerit.

50 Quum itaque Patrimonii titulus invaluerit, non amplius titulus Ecclesiasticus acceptus fuit pro Ecclesia, sed pro proventibus, e quibus ipse Clericus honeste vivere possit.

51 Hinc Synodus Tridentina duos Ordinationis titulos agnovit, *Beneficialem* scilicet et *Patrimonialem*, cum hac tamen differentia, ut primus *Ordinarius*, alter vero *Extraordinarius* habeatur.

52 Ex quo concludendum esse videtur Synodum non voluisse in titulo Ordinationis solum attendi, utrum Ordinandus habeat sufficiens vitae subsidium; id enim aeque ex Patrimonio, quam ex Beneficio haberi potest, sed insuper ut Clericus alicui Ecclesiae vi sui tituli adscriptus esset, ubi stabiliter functionibus sui Ordinis incumberet; quemadmodum Patrum disciplina religiose servavit, quae Clericos otiosos et vagantes, nulli speciali Ecclesiae adscriptos, exclusos ab ordinatione volebat.

53 Quum autem per ordinationem Clerici Ministri Ecclesiae efficiantur, aequum est, ut ipsi Laicorum sint Magistri et Doctores, ea vitae integritate viventes, ut, quae verbo alios docent, operibus non negent.

Hinc plurima a Clericis sunt plane cavenda, 54 ut sunt inhonestas in habitu, incontinentia, et familiarior cum mulieribus conversatio, ebrietas, comessatio, popinarum frequentatio, ludus alearum seu a fortuna dependens, venatio, mercatura, et huiusmodi alia, de quibus Auctor noster fuse disserit.

Quum de exemptione Clericorum sermo est, 55 non sic eam competere Ecclesiae intelligendum est, quin supremus Princeps, qui eam benigne indulsit, possit eamdem restringere, mutare, ac eiusdem legitimum usum praescribere, ubi commune bonum id exegerit; uti etiam eos non raro fecisse constat. Manet enim semper apud illos summa potestas ordinandi, statuendi, et agendi, quae ad subditorum et Reipublicae commodum, secundum Deum iudicaverint expedire.

Quo vero ad immunitatem, de qua Auctor 56 noster, si Decretales attendamus, evidens est Clericos, sive personas Ecclesiasticas immunes esse ab exactionibus ac talliis et oneribus patrimonialibus, quae personalia dicuntur.

Sed quemadmodum haec Ecclesiae et Cleri- 57 corum immunitas praesertim ab oneribus temporalibus non ita est accipienda, quasi esset iure divino praecepta et stabilita; ideo ut pro temporum et locorum diversitate variam circa ipsam fuisse et adhuc esse disciplinam constat, ita in hac materia non nisi consuetudo et usus receptus attendenda videntur.

Inter onera mere personalia, sed tamen pa- 58 trimonialia, est illud quod *Capitatio* dici consuevit, estque vectigal sive tributum, quod pro capite solvitur, puta quod patresfamilias pro singulis capitibus aerario publico dependere coguntur.

Ab hoc titulo sive onere Clericos esse im- 59 munes, ex Iure scripto evidens est: quum nimis evidens sit huiusmodi oneris impositione Ecclesiasticas personas a laicis gravari contra cap. 7, tit. de Immunit. Eccles., et cap. 1, de Censibus, in 6.

Quoad hanc materiam nihil aliud subiun- 60 gendum ducimus, nisi quod optimum et efficacissimum medium conservandae immunitatis bonorum Ecclesiasticorum erit, si bona Ecclesiastica in usus Ecclesiasticorum operantium in vinea Domini, et ex iis moderate viventium, et alimenta pauperum aliosve pios usus impenderentur. Si enim hunc in usum bona Ecclesiae impendi viderent Principes, haud dubie non secus ac maiores ipsorum ad bona illa Ecclesiis integra servanda incitarentur; ubi e contra, dum ea in usus profanos, contra Fundatorum et Offerentium intentionem, insumi conspiciunt, parum existimant piaculi, dum ea in Reipublicae commoda convertunt; tuncque saepe locum habet illud vulgatum: *Quod non capit Christus, rapit Fiscus.*

CLERUS

ARTICULUS NOVISSIMUS.

Summarium.

1. Clerum tamquam membrum Reipublicae Principibus subiici, expeditum est. - 2. Annua dona offerebantur Principi a saecularibus, et Ecclesiasticis. - 3. Quibus Clerus debito suo erga Principes satisfacere intendebat. - 4. Quid Patres congregati in Synodo secus Theudonis Villam hac de re statuerint. - 5. Et Ecclesia probavit, ut etiam ex Ecclesiae facultatibus Reipublicae et Principibus ad defensionem Regni etc., subsidium feratur. - 6. Occasione expeditionis Hierosolymitanae coepisse a Clero postulari contributionem compertum est. - 7. Haec contributio etiam exigi coepit ad bellum conficiendum contra alios haereticos. - 8. Processu temporis adeo frequentes fuerunt impositiones, ut fere ordinariae fierent. - 9. Quas Clerus in defensionem et conservationem Regni et Ecclesiae annuere non destitit. - 10. Quam contributionem in casu necessitatis Principes a Praelatis et Clero petiere. - 11. Quomodo postea huiusmodi impositio exacta fuerit. - 12, 13. Quae ratio tenenda sit in annuendis subsidiis. - 14. Verisimile non est, Principes desiderare, ut per subsidia competentia pastoralis minuatur.

1 Clerum omnem, tamquam membrum et partem Reipublicae, Principibus subiici, expeditum est. *Omnis* enim *anima* (teste Apostolo ad Rom. 13, v. 1) *potestatibus sublimioribus subdita sit.*

2 Certum est, quod iam pridem in more fuerit, ut non tantum saeculares, sed et Ecclesiastici Proceres annua dona sive munera Principi offerrent.

3 Quod per haec dona Clerus satisfacere intenderet debito suo erga Principes per Apostolum denuntiato, scribit Hincmarus Remensis Opusculo de Ordine Palatii. Verba eius sunt: *Causa suae defensionis Regi ac Reipublicae vectigalia, quae nobiscum annua dona vocantur, praestat Ecclesia, servans quod iubet Apostolus, Cui honorem, honorem; cui vectigal, vectigal, praestate Regi ac Defensoribus vestris. Rom. c. 13.*

4 Etiam Patres congregati in Synodo secus Theudonis Villam statuerunt, ut Clerus, et omnes Ecclesiastici, quantum possunt, non tantum spirituali, sed et temporali subsidio Regi auxilio essent. Verba Synodi sunt: *Unusquisque vir Ecclesiasticus et intercessionis adiutorium, et solatii, quo Respublica indiget, subsidium, iuxta quantitatem rerum Ecclesiae sibi commissae, salvo iure, quod exinde divinis dispensationibus debet impendi, prompte et ex animo parato et impigro, sicut tempore Antecessorum vestrorum consuevĕrat, studebit afferre.*

5 Et sane numquam Ecclesia non probavit, ut etiam ex Ecclesiae facultatibus Reipublicae et Principibus ad defensionem Regni, aliasque necessitates, liberali et grato animo subsidium feratur.

6 Occasione expeditionis Hierosolymitanae pro recuperatione *Terrae Sanctae* pro expensis illius expeditionis sustinendis, coepisse a Clero postulari contributionem, apud omnes in confesso est.

7 Haec contributio etiam exigi coepit ad bellum conficiendum contra alios haereticos. In Concilio enim Bituricensi decretum fuisse legitur: *Clerus cum animi gaudio, de pura liberalitate, ne tanto negotio deesse videretur, dimidiam partem decimae, non quidem nomine decimae, sed obtentu subsidii persolverunt, aliam partem et etiam maiorem, si expediret, si Deus eumdem Regem reservasset incolumem, et in eodem negotio persistentem, libenter, et liberaliter soluturi.*

8 Processu temporis adeo frequentes fuere hae decimarum impositiones, ut fere annuae et ordinariae fierent, et Reges eas in suum aerarium referre postea non dubitarunt.

9 Interim Clerus iam quodammodo assuefactus huic decimarum pensitationi, eam in defensionem et conservationem proprii Regni et Ecclesiae annuere non destitit.

10 Et hac contributione, titulo defensionis vel tuitionis, semel introducta, eam in casu necessitatis a Praelatis et Clero Principes passim petiere.

11 Ut autem progressu temporis Pontifices Romani voluerunt, ut absque expressa Sedis Apostolicae licentia non liceret in aliquam contributionem consentire; ita interdum impetrata licentia Pontificum, interdum ipso Clero in subsidium ad postulationem Regum consensiente, huiusmodi impositionem exactam fuisse, multis ostendit Ludovicus Thomassinus de Discipl. Eccles., part. 4, lib. 3, cap. 24.

12 In annuendis subsidiis ea ratio potissimum tenenda videtur, ut dum necessitatibus Patriae succurri praetenditur, ipse Clerus, ac signanter Pastores et animarum Directores suis necessariis non priventur.

13 Unde omnino iustum est, dum subsidio aut aliqua voluntaria contributione Clerus gravatur, ut ipsa Pastoralis competentia omnino servetur exempta.

14 Et nullatenus verisimile est, Principes desiderare, ut per subsidia competentia Pastoralis minuatur, qui tantopere solliciti fuerunt ut sine mora Parochis de competentia provideretur.

COADIUTOR

Summarium.

1. Coadiutoria quid sit. - 2. Coadiutoria est duplex: una temporalis, et revocabilis; seu data sine iure succedendi in Ecclesia; et alia perpetua, et irrevocabilis, seu data cum iure succedendi, et qualis sit utraque. - 3. Coadiutoria perpetua cum Iure succedendi est Sacris Canonibus inimica, et odiosa, et expresse prohibita a Concilio Tridentino. - 4. Unde Coadiutoria perpetua cum futura successione, concedi non potest nisi per Papam. - 5. Talis perpetua Coadiutoria cum futura successione nequit concedi a Cardinali Legato, seu Nuncio. - 6. Coadiutoria autem temporalis sine futura successione in Ecclesiis, et Beneficiis Episcopatu inferioribus potest concedi a proprio Praelato. - 7. Coadiutoria vero temporalis, sine futura successione in Ecclesiis Episcopalibus, aliisque superioribus pertinet ad solum Papam, non obstante consuetudine contraria; ad num. 8. - 9. Coadiutor quis et quid sit. - 10. Coadiutor unde dicatur. - 11. Coadiutor ob varias causas dari potest, et solet. Primo datur Coadiutor simpliciter et sine futura successione Clericis ob morbum incurabilem, et perpetuum. - 12. Secus est dicendum, si morbus sit curabilis, et temporalis. - 13. Secundo propter lepram. - 14. Tertio datur Coadiutor Beneficiato propter amissum usum linguae.- 15. Quarto dandus Coadiutor Clerico Beneficiato propter eius amentiam. - 16. Quinto datur Coadiutor propter senectutem, atque ingravescentem aetatem Beneficiati. - 17. Sexto propter imperitiam, et illiteraturam Rectorum Ecclesiarum Parochialium. - 18. Coadiutor debet habere omnes qualitates de iure requisitas ad illud Officium, pro quo datur. Unde debet esse constitutus in illa aetate, quae ad obtinendum illud Beneficium, seu Ecclesiam requiritur. - 19. Et si Coadiutor datur in spiritualibus Parocho, aut Episcopo, debet habere scientiam, et prudentiam, qua sciat populum regere, Parochiam vel Dioecesim gubernare, etc. - 20. Coadiutor datus Episcopo universaliter quoad spiritualia, debet esse Episcopus consecratus, aliter non posset exercere Pontificalia; sed solummodo Iurisdictionem Episcopalem. - 21. Si vero datur Coadiutor Episcopo, vel alteri Beneficiato solum in temporalibus, debet esse fidelis et probus, et circumspectus administrator. - 22. Coadiutor fere coincidit cum Administratore. - 23. Et etiam Coadiutor fere coincidit cum Suffraganeo. - 24. Et ideo Coadiutoria, et suffraganeatus sine successione, et solum temporalis expirant per obitum Episcopi. - 25. Sicuti etiam cessat redeunte Episcopo absente, aut Episcopo ex dispensatione Apostolica aetatem debitam attingente illico cessat Officium Administratoris interim constituti. - 26. Quamvis autem Coadiutoria temporalis, sicuti et suffraganeatus, et Administratio cesset statim mortuo Coadiuto; Coadiutoria tamen perpetua concessa per Sedem Apostolicam cum futura successione non expirat per obitum Coadiuti. - 27. An perpetuus Coadiutor datus Episcopo cum futura successione, et cum libera potestate administrandi, possit ipso Episcopo Coadiuto vivente, et contradicente, solus administrare, quae sunt Iurisdictionis spiritualis, seu temporalis; ad n. 30. - 31. Coadiutor vivere debet, et recipere congruam portionem de proventibus Ecclesiae, seu Beneficii, cuius Praelato, vel Beneficiato datus est. - 32. Et in hoc conveniunt omnes Doctores, quando redditus Ecclesiae sunt abundantes, seu saltem sufficiunt pro congrua sustentatione tam Coadiutoris, quam Coadiuti. - 33. Quando reditus Ecclesiae non sufficiunt pro utroque, quis sit praeferendus; ad n. 41. - 42. Afferuntur variae responsiones, et declarationes datae a Sacra Congregatione Rituum, quoad ea, quae concernunt Coadiutorem perpetuum datum Archiepiscopo, vel Episcopo; ad num. 52. - 53. Coadiutor Episcopi non sedet celebrans, nisi in Faldistorio, neque habet Diaconos assistentes, neque Canonicos paratos, neque septimum Candelabrum. - 54. Nec utitur Baculo, nisi in Ordinationibus. - 55. Ipse tamen Coadiutor Episcopi celebrans praeter Diaconum, et Subdiaconum, debet habere assistentem Canonicum pro libro. - 56. Coadiutor Episcopi non tenetur visitare Limina Apostolorum; sed Coadiutus. - 57. Coadiutor Episcopi etiam non adhibitus ad ullam functionem, tenetur residere; nec discedere potest absque consensu Coadiuti, vel licentia Sacrae Congregationis, et tenetur, quoties fuerit requisitus, Pontificalia, et alias functiones obire, quamvis Coadiutus propria impedimenta non probet. - 58. Non potest dictus Coadiutor praesente Coadiuto Benedictionem Pontificalem impertiri; non est tamen cogendus in hoc casu Missas, aut Vesperas celebrare, sed hoc peragi debet a simplici Canonico, vel Dignitate; tenetur tamen interesse Concioni in Cathedrali etiam absente Coadiuto, in loco decenti, et separato, sed non sub Baldachino. - 59. Coadiutor debet quoties fuerit requisitus Coadiutum in Visitatione comitari, expensis tamen ipsius Coadiuti pro eo, et familia, et absque ulla exactione Procurationis ratione eiusdem Coadiutoris. Visitans autem ex commissione Coadiuti non potest recusare assistentiam Vicarii Generalis cum facultatibus, quas ei dare Coadiuto placuerit. - 60. Cum Episcopus habens Coadiutorem est impeditus, non potest functiones alteri, quam Coadiutori delegare. - 61. Episcopus Coadiutus debet dare suo Coadiutori commoditatem habitationis in Palatio Episcopali, et omnia necessaria pro exercitio Pontificalium, et pro aliis Episcopalibus functionibus. - 62. Coadiutor separatum tribunal statuere, aut habere non potest, sed in consueto Tribunali Episcopi Ius reddendum est. - 63. Episcopus residere tenetur, licet habeat Coadiutorem. - 64. Coadiutor Archiepiscopi Metropolitani Bononien. debet praecedere vexillifero eiusdem Civitatis, - 65. Coadiutor Episcopi in Synodo Provinciali debet sedere inter Episcopos Provinciales loco suae promotionis. - 66. Coadiutor Parochi in absentia Coadiuti in functionibus Parochialibus praecedit Beneficiatos, et recipit eadem emolumenta, quae Coadiuto debentur. - 67. De Coadiutoribus perpetuis Canonicorum. *Remissive*. - 68. Episcopo Titulari suffraganeo, qualis honor, et praeeminentia debeatur in Ecclesia, in qua vice Episcopi Ordinarii functiones Pontificales exercet; ad num. 69. - 70. Episcopus suffraganeus, quando nomine proprii Episcopi exercet functiones Episcopales, debet habere assistentiam Dignitatum, et Canonicorum. - 71. Episcopus suffraganeus solemniter celebrans non debet habere assistentiam duorum Canonicorum ultra Diaconum, et Subdiaconum, qui sunt cantaturi Evangelium, et Epistolam: sed sufficit Diaconus, et Subdiaconus, et unus Canonicus paratus cum pluviali ad librum. - 72. Episcopo Suffraganeo solemniter celebranti non debent Canonici assistere, sicuti assisterent Episcopo proprio, sed in Habitu ordinario, et canonicali. - 73. Episcopo Suffraganeo facienti Ordinationes vel alias functiones nomine proprii Episcopi, Canonici debent assistere in Habitu ordinario canonicali praeter aliquos, qui iuxta necessitatem Officii debent accipere paramenta. - 74. Episcopo Suffraganeo non tenentur Canonici obviam ire usque ad cubiculum, sicuti tenentur proprio Episcopo venienti ad Ecclesiam; sed satis est, si aliqui Canonici ei obviam procedant usque ad portam Ecclesiae. - 75. Episcopus Suffraganeus solemniter celebrans non debet sedere in Sede Episcopali, sed in Faldistorio. - 76. Episcopus Suffraganeus solemniter celebrans non debet uti Baculo Pastorali, nisi in Ordinationibus, et aliis actibus necessariis. - 77. Episcopo Suffraganeo solemniter celebranti non debet poni super Altare septimum Candelabrum, sicuti ponitur celebrante Episcopo ordinario. - 78. Episcopus Suffraganeus non dispensat super Interstitiis, nisi habeat speciale mandatum, neque votum habet in approbatione Ordinandorum, nisi sit ex numero Exami-

natorum. - 79. Episcopus Suffraganeus, ubi per Dioecesim pro Pontificalibus exercendis proficisci contigerit, expensas ab Episcopo habere debet. - 80. Episcopus Suffraganeus non potest visitare Clausuram Monasteriorum Monialium, nisi sit simul Vicarius Generalis, et ab Episcopo, cuius est Suffraganeus, facultatem Vicarii Generalis, vel aliud speciale mandatum habeat. - 81. Coadiutorem habens in animarum cura, aut in Canonicatu, tenetur residere in loco Parochiae, et Canonicatus. - 82. De Coadiutoria. *Remissive.* - 83, 84. Gratia Coadiutoriae cum futura successione non est valida, si consensus detur a Procuratore post obitum Coadiuti. - 85. Quando qualitates necessariae concurrere debeant in Coadiutore. - 86. Coadiutore effecto impotente ad servitium Ecclesiae, cessat gratia Coadiutoriae.

1. Coadiutoria est facultas ex causa auctoritate Iuris vel Iudicis cuipiam concessa adiuvandi Praelatum, vel alium Beneficiatum in Ecclesiae, vel Beneficii regimine. *Est in re communis.*

2 Et Coadiutoria est duplex: una temporalis et revocabilis, seu data sine iure succedendi in Ecclesia, seu Beneficio, per quam Praelato, seu Rectori Ecclesiae, aut alii Beneficiato propter infirmitatem, aliamve causam impedito ab exercitio sui muneris datur Coadiutor quamdiu is vivit; cap. *Ex parte sua,* et cap. *In Consultationibus* 6, de Clerico aegrotante. Alia est perpetua et irrevocabilis, seu data cum iure succedendi in Ecclesia, seu Beneficio, per quam Coadiutori ius tribuitur mortuo Coadiuto in

3 eius Ecclesiam, seu Beneficium succedendi. Et haec ex stylo est adinventa, ut apud Cassiod. dec. 2, num. 2 de rest. spoliat.; Fagnan. in d. cap. *Ex parte sua,* n. 15. Cum talis Coadiutoria sit Sacris Canonibus inimica et odiosa; cap. *Accepimus* 5, de pactis, cap. *Nulla* 2, de Concessione Praebend., cap. *Detestanda* 2, cap. *Ne captandae* 3, de concess. Praebend. in 6, et expresse prohibita a Conc. Trid. sess. 25 de reformat., cap. 7, vers. *In Coadiutoriis,* ibi: *In Coadiutoriis quoque cum futura successione idem posthac observetur, ut nemini in quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis permittantur.*

4 Unde Coadiutoria perpetua cum futura successione, utpote Sacris Canonibus odiosa, et Patrum Decretis contraria, concedi non potest, nisi per Papam, cum ipse solus secundum plenitudinem potestatis de Iure possit supra Ius dispensare; cap. *Proposuit* 4 de concessione praebendae, ibi: *Qui secundum plenitudinem potestatis de Iure possumus supra Ius dispen-*

5 *sare.* Hinc fit quod talis perpetua Coadiutoria cum futura successione, nequeat concedi neque a Cardinali Legato, seu Nuncio. Gonzalez ad Regul. 8 Cancell. gloss. 5, § 9, num. 91; Garcias de Benefic. part. 4, cap. 5, num. 19; Moneta de Distributionibus quotidianis part. 2, quaest. 1, n. 33; Paris. de resignat. lib. VI, quaest. 5, n. 15, et lib. VII, qu. 20, n. 14.

6 Coadiutoria autem temporalis sine futura successione in Ecclesiis et Beneficiis Episcopatu inferioribus, potest concedi a proprio Praelato. Parochis enim, et aliis Beneficiatis Episcopo inferioribus, qui propter infirmitatem incurabilem, aut aliud perpetuum impedimentum munus suum adimplere nequeunt, Coadiutorem temporalem dare pertinet ad proprium Episcopum, quia sicuti Episcopus potest eos instituere et destituere in Beneficiis, ita potest etiam et quidem a fortiori, Coadiutorem dare. Ita Io. Andr. in cap. *Consultationibus* 6, de Clerico aegrotante, num. 7; Abbas ibid. n. 5; Gonzalez ad Regul. 8 Cancellar. gloss. § 9, num. 38, cum aliis ab ipso citatis. Notanter 7 vero dictum fuit in Ecclesiis, et Beneficiis Episcopatu inferioribus; quia Coadiutoris datio etiam temporalis Episcopis et Superioribus Praelatis, est de causis maioribus, et pertinet ad solum Papam, non obstante consuetudine contraria; textu expresso in cap. *Pastoralis* unic., de Cleric. aegrot. in 6, ibi: *Pastoralis Officii debitum exequentes declaramus, atque statuimus, Coadiutoriam Episcoporum, et superiorum Praelatorum intelligendam esse de causis maioribus, et referendam ad Sedem Apostolicam, ac ab ea (consuetudine non obstante contraria) tantummodo postulandam.* Nec ob- 8 stat textus in cap. *Ex parte* 4, de Cler. aegrotante; quia potius facit pro hac parte, quia Episcopus Arelatensis ibi signatus non dedit Coadiutorem Episcopo Comprovinciali auctoritate ordinaria, sed tamquam Sedis Apostolicae delegatus; ut patet ex littera, ibi: *Mandamus,* et observant ibi Card. in 4 not.; Abbas n. 3; Guid. Papa num. 2; Fagnan. n. 2, et Glossa in d. cap. *Pastoralis,* verb. *Tantummodo.*

Coadiutor est ille, qui datur ex causa Iuris 9 vel Iudicis auctoritate ad coadiuvandum Officium Praesidentis, seu Ministri Ecclesiae. Ita Ioann. Andreas in cap. *Consultationibus* 6, de Cler. aegrot. num. 3, vers. *de primo die,* et ibi Butr. Card. Ancharan. Abbas, et alii communiter cum Fagnan. num. 22. Dicitur enim 10 Coadiutor a coadiuvando, sicuti Tutor a tuendo, quasi Tuitor et Defensor; l. 1 ff. de tutel. Fagnan. loc. cit. n. 13. Coadiutor ob varias 11 causas dari potest et solet. Primo datur Coadiutor simpliciter, et sine futura successione Clericis ob morbum incurabilem et perpetuum; cap. *Ex part.* 5, de Cler. aegrot. ibi: *Gravi et incurabili morbo;* cap. *Pastoralis,* unic. de Cleric. aegrot. in 6, ibi: *Iucurabili morbo gravatus et perpetuo impedimento detentus.* Secus 12 est dicendum, si morbus sit curabilis et temporalis, tunc enim ipsemet Clericus aegrotus poterit sibi Vicarium temporalem constituere pro tempore morbi durantis; arg. cap. *Adiicimus* 19, caus. 16, qu. 1, iuncto Conc. Trid. sess. 21, cap. 1 de reform., ubi Rectores Ecclesiarum iubentur *sibi tot sacerdotes ad munus Pastorale adiungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda et cultum Divinum celebrandum.* Ita Ioann. Andreas in d. cap. *Consul-*

tationibus, num. 6; Fagnan. ibi num. 11, 12 et 13 citans Hostiensem in cap. *Clericos*, de
13 offic. Vicar., et alios. Secundo propter lepram, cum ratione leprae non possit leprosus Clericus sua officia obire sine scandalo et horrore populi; cap. *de Rectoribus* 3, de Cler. aegrotante, ibi: *De Rectoribus Ecclesiarum leprae macula usque adeo infectis, quod Altari servire non possunt, nec sine magno scandalo eorum, qui sani sunt, Ecclesias ingredi, hoc volumus te, quod eis dandus est Coadiutor, tenere*. Con-
14 cordat cap. *Tua nos* 4, eodem tit. Tertio datur Coadiutor Beneficiato propter amissum linguae usum; c. *Consultationibus* 6, de Cler. aegrot., ibi: *Archidiacono autem, quem morbo paralitico laborantem officium linguae asseris ami-*
15 *sisse, Coadiutor est merito adhibendus*. Quarto dandus est Coadiutor Clerico Beneficiato propter eius amentiam; cap. *Quamvis* 14, caus. 7, quaest. 1, cap. *Pastoralis*, unic. de Clerico
16 aegrot. in 6. Quinto datur Coadiutor propter senectutem, atque ingravescentem aetatem Beneficiati, qua ipse reddatur perpetuo inutilis ad executionem Officiorum suorum; cap. *Petiisti* 17, quaest. 1, et d. cap. *Pastoralis*, ibi: *Episcopus senio aut valetudine corporali gravatus, vel etiam alias adeo impeditus perpetuo,*
17 *ut suum Officium nequeat exercere*. Sexto propter imperitiam, et illiteraturam Rectorum Ecclesiarum Parochialium, textu expresso in Conc. Trident. sess. 21, cap. 6 de reformat., ibi: *Quia illiterati et imperiti Parochialium Ecclesiarum Rectores Sacri minus apti sunt Officiis... Episcopi etiam tamquam Apostolicae Sedis Delegati eisdem illiteratis et imperitis, si alias honestae vitae sint, Coadiutores, aut Vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignare vel aliter providere possint*.

18 Coadiutor debet habere omnes qualitates de Iure requisitas ad illud officium, pro quo datur. Sic expresse statuit Concilium Tridentin. sess. 25, cap. 7 de reform. Unde debet esse constitutus in illa aetate, quae ad obtinendum illud Beneficium, seu Ecclesiam requiritur. Rota dec. 347, n. 3, part. 3 div.; Gonzalez ad reg. 8 Cancell. gloss. 5, § 9, num. 6; Garcias de Benefic. part. 7, cap. 4 in fine; Barbosa in Conc. Trid. sess. 25 de reform. cap. 7, n. 38, et de Canonicis cap. 29, n. 48; Squillant. de privileg. cap. 4, num. 97, et alii
19 passim. Et si Coadiutor datur in Spiritualibus Parocho v. gr. aut Episcopo, debet habere scientiam et prudentiam, qua sciat populum regere, Parochiam, vel Dioecesim gubernare, animarumque sibi commissarum saluti prospicere, et inquietos sub disciplinae vinculo constringere; cap. *Quamvis sit triste* 14, cap. *Petiisti* 17, et cap. *Quia Frater* 18, caus. 1,
20 cap. *Ex part.* 5, de Cleric. aegrot. Et Coadiutor datus Episcopo universaliter, quoad Spiritualia, debet esse Episcopus consecratus, aliter non posset exercere Pontificalia, sed solummodo Iurisdictionem Episcopalem; arg. cap. *Aqua*, de consec. Eccles. Si vero datur 21
Coadiutor Episcopo, vel alteri Beneficiato, seu Rectori Ecclesiae solum in temporalibus, quia v. gr. Episcopus, seu Rector Ecclesiae seu Beneficii est dilapidator, debet esse fidelis et probus, et circumspectus Administrator; cap. *Grandi* 2, de supplend. neglig. Praelat. in 6, et sufficit, quod sit constitutus in aetate viginti quinque annorum, cum aetas haec censeatur esse perfecta, quoad administrationem temporalem. Unde et in tali aetate potest quis esse Tutor; l. ult. Cod. de legit. tutela, atque Procurator etiam ad iudicia; cap. *Qui generaliter*, § fin. de Procuratoribus in 6. Hinc 22
nota, quod Coadiutor fere coincidit cum Administratore, qui tum in Spiritualibus, tum in temporalibus a Sede Apostolica dari solet Episcopis a suo Episcopatu legitime absentibus, vel Personis Principibus auctoritate Apostolica dispensatione promotis ad Episcopatum ante legitimam aetatem, aut ipsis Ecclesiis Cathedralibus, ut fit mentio in cap. *Is cui* 42, de elect. in 6, iuncta Glossa, et D. D. ibidem.
Et etiam Coadiutor fere coincidit cum Suffra- 23
ganeo, qui solet deputari pro Ecclesiis Cardinalium et pro aliis, quae consueverunt Suffraganeum habere, sicut enim dicitur Coadiutor a coadiuvando, ita Suffraganeus a suffragando.
Et ideo Coadiutoria, et Suffraganeatus sine suc- 24
cessione, et solum temporales expirant per obitum Episcopi, quia non est, quem coadiuvent, aut cui suffragentur, prout haec notantur per Ioann. Andream in cap. *Consultationibus* 6, de Cler. aegrot. in 6, qu. num. 10, et Fagn. in cap. *Episcopalia* 1, de privil. num. 58, et in cap. *Ex part.* 5, de Cleric. aegrot. n. 6 et 10 cum Rota part. 1 recent., dec. 456, n. 5.
Sicuti etiam cessat redeunte Episcopo absente, 25
aut Episcopo promoto ex dispensatione Apostolica aetatem debitam attingente, illico cessat Officium Administratoris interim constituti; cap. *de causa* 4, de officio delegati.

Quamvis autem Coadiutoria temporalis, si- 26
cuti et Suffraganeatus, et Administratio cesset statim mortuo Coadiuto, Coadiutoria tamen perpetua concessa per Sedem Apostolicam cum futura successione non expirat per obitum Coadiuti; quia potius transit in Ius plenum, et de Iure ad rem transit in ius in re respectu Ecclesiae seu Beneficii. Puteus dec. 98, lib. II; Fagnan. in cap. *Ex part.* 5, de Cleric. aegrot. num. 15, 16, et alii passim. Per Apostolicam enim concessionem Coadiutoriae perpetuae acquiritur Coadiutori in Beneficio ius ad rem, quod eveniente morte Coadiuti efficitur ius plenum, seu in re: adeo ut non requiratur pro tali perpetuo Coadiutore nova collatio, sed absque alio ministerio illa gratia Coadiu-

toriae ex primo Iure sibi concesso effectum sortiatur: cum Papa in istis Coadiutoriis perpetuis cum futura successione sub Clausula *Ex nunc pro tunc* faciat collationem, ut resolvit Rota in Tirasonen. *Coadiutoriae* 8 Nov. 1599 coram Penia, quae habetur impressa apud Garciam de Benefic. part. 4, c. 5, n. 128. Praedicta enim Clausula operatur, ut unum tempus videatur alteri inesse, futurum scilicet in praesenti; sicque actus postea factus, censeatur iam a principio factus. Barbosa in tract. de Clausulis usu frequent., Clausul. 61, n. 1 et 6 et seq. Nec Beneficium potest alteri conferri. Seraphin. dec. 1447, n. 4; Fagn. l. c., n. 16.

27 Sed hic oritur dubitatio: An perpetuus Coadiutor datus Episcopo cum futura successione, et cum libera potestate administrandi etc., possit ipso Episcop. Coadiuto vivente et contradicente, solus administrare, quae sunt Iurisdi-
28 ctionis Spiritualis, seu Temporalis? Et ad hoc respondetur cum distinctione: Aut enim Coadiutor datus est Episcopo dementi, vel alias omnino inhabili, ut in casu cap. *Pastoralis* unic., de Cleric. aegrot. in 6, § *Si vero Episcopus*, et tunc Coadiutor potest solus administrare; quia cum non possit Episcopus Coadiutus praestare rationalem consensum, vel dissensum, § *Furiosus* instit., de inutil. stipulat., Coadiutor libere exequitur; cit. § *Si vero Epi-*
29 *scopus*. Aut Coadiutor datus est Episcopo impedito, vel alias non prorsus inhabili, sed propter gravem infirmitatem, aut decrepitatem Pastoralia munia per se ipsum exercere non valenti; et tunc Coadiutor non potest solus exequi et expedire ea, quibus Episcopus Coadiutus rationabiliter contradicit; ut colligitur ex cap. *Pontifices* 4, caus. 7, qu. 1, addita ibi hac ratione: *Ne per necessitatis occasionem praesumptionis pullulet ambitio;* et Rota in una Eborensi *Distributionum*, 23 Oct. 1598, cor. D. Corduba expresse tenuit, Coadiutorem non posse inservire invito Coadiuto, sed ipso petente; sic refert Garcias part. 4 de Benefic., cap. 5, num. 60, citans Campegium de Coadiutore Episc. num. 9, atque id probat ulterius ex cap. *Nihil contra* 16, § *Ecce*, caus. 7, qu. 1, et ex cap. *Pastoralis* unic. de Cleric.
30 aegrotante, num. 6. Et de mente Sacr. Congr. Fagnan. in cap. *Ex part.* 5, de Cleric. aegrot., num. 24 infert praecisis his verbis: *Ut Coadiutor datus Episcopo ob senium, aut aegritudinem de eius consensu, cum futura successione et cum plena, et libera et omnimoda facultate in temporalibus, et Spiritualibus administrandi ea omnia, quae ad Officium Coadiutoris pertinent; minime possit se immiscere in exercitio Pontificalium, neque Iurisdictionalium, quibus defungi potest, et vult ipse Episcopus; nec ea solus expedire, quibus ex rationabili causa Episcopus contradicit.*

31 Coadiutor vivere debet, et recipere congruam portionem de proventibus Ecclesiae, seu Beneficii, cuius Praelato, vel Beneficiario datus est; cap. *de Rectoribus* 3, de Cler. aegrot., ibi: *De facultatibus Ecclesiae ad sustentationem suam congruam recipiat portionem;* cap. *Pastoralis* unic. de Cler. aegrot. in 6, § *Praesenti*, ibi: *Praesenti quoque adiicimus Sanctioni, ut Coadiutores huiusmodi, de proventibus Praelatorum, in quorum assumuntur auxilium, sumptus recipiant moderatos.* Concordat Conc. Trident. sess. 21, cap. 6 de reformat., ibi: *Episcopi etiam tanquam Apostolicae Sedis Delegati eisdem illiteratis et impeditis, si alias honestae vitae sunt, Coadiutores, aut Vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignare... possint.* Et in hoc conveniunt omnes Doctores, quando 32
redditus Ecclesiae, seu Beneficii sunt abundantes, seu saltem sufficiunt pro congrua sustentatione tam Coadiutoris, quam Coadiuti v. gr. aegrotantis. Sed quis sit praeferendus, 33
an Coadiutor, vel Coadiutus, quando redditus Ecclesiae non sufficiunt pro utroque, non parum controvertunt Doctores; Glossa enim final. in d. cap. *de Rectoribus* 3, de Cler. aegrot. tenet, quod ex proventibus Ecclesiae prius sit providendus Coadiutor, utpote operarius, qui Ecclesiae inservit, ac proinde dignus est cibo suo, iuxta illud Matthaei 16: *Dignus est operarius cibo suo.* Coadiuto autem infirmo pro- 34
videat postea Episcopus. Et ad hoc allegat cap. 1 et 2, dist. 82, et cum Gloss. concordant Tancred. et Goffred. in d. cap. *de Rectoribus;* Henrich. Boich. in d. cap. *Consultationibus*, de Cleric. aegrot. Sed tenenda est sententia 35
contraria, quod scilicet in casu dictae insufficientiae reddituum Ecclesiae pro utroque, sit praeferendus Coadiutus, et ipse potius sit subveniendus, quam Coadiutor; et sic tenent Vincentius Cardinalis, et Abbas in d. cap. *de Rectoribus* n. 5; Barbosa ibid. n. 4; Fagnan. ibidem n. 12; Pirhing. lib. III decr., tit. 6, num. 8; Reiffenstuel ibid., num. 57; Engel
ibid., n. 7, et alii magis communiter. Et ratio 36
est, quia Coadiutus infirmus adhuc remanet Praelatus et Rector Ecclesiae, saltem quoad Ius, licet non quoad exercitium; adeoque illi prius subveniendum est de redditibus Ecclesiae tamquam proprio Rectori et Praelato; maxime quia is adhuc ut infirmus residere debet; ut pro Parocho declaravit Sacr. Congr. Conc. his verbis: *Propter Deputationem Coadiutoris, Parochus, cui datur, non poterit abesse a residentia;* sic refert Gonzal. ad Regul. 8 Cancell.
gloss. 5, § 9, n. 30. Et pro Episcopo decla- 37
ravit Sacr. Congr. Episc. et Reg. his verbis: *Cum episcopus Nicotenen. eo, quia Coadiutorem in eius Episcopatu haberet, a residentia abesset, Sanctissimus sub die 7 Sept. 1716, mandavit dari Literas Episcopo eum monendo, quod concessio Coadiutoris non liberat a resi-*

dentia, et quod propterea omnino ad suam accedat residentiam; sic refert Barbosa lib. I Iuris Eccles. univers., cap. 17, num. 13. Unde cum sic ratione huius suae residentiae censeatur Ecclesiae suae deservire; cap. 1 de Cler. aegrot., merito ex eius facultatibus est sustentandus;
38 cap. *Cum secundum* 16, de Praebend. Et cum Coadiutus habeat titulum, et possessionem cum servitio residentiae, praeferendus est Coadiutori, qui ex Rota dec. 410, n. 5, part. IV rec., nec titulum habet, nec possessionem, sed nudum exercitium. Alioquin si aegroto subtraherentur stipendia, hoc exemplo deterriti non invenirentur, qui vellent Ecclesiae militare, ut dicit Pontifex in cit. cap. 1, de Cler. aegrotante, ibi: *Quia si alii eius essent exemplo deterriti, forte non posset, qui militaret Ecclesiae, inveniri.*
39 Tum quia pro hac nostra sententia multum etiam facit textus in d. cap. *de Rectoribus*, quod scilicet Coadiutor *de facultatibus Ecclesiae ad sustentationem suam congruam recipiat portionem;* et textus in dict. cap. *Pastoralis* unic. de Cleric. aegrotante in 6, quod scilicet *Coadiutores huiusmodi de proventibus Praelatorum, in quorum assumuntur auxilium, sumptus recipiant moderatos;* et textus Concilii Tridentini dict. sess. 21, cap. 6 de reform., quod scilicet Episcopi *partem fructuum eisdem* (Coadiutoribus) *pro sufficienti victu assignare, vel aliter providere possint,* ex quibus textibus satis innuitur, quod proventus Ecclesiae primo, et principaliter sunt in dispositione Coadiuti, veluti Praelati et Rectoris Ecclesiae, et consequenter, quod illius necessitati prius sit providendum et postea, si redditus sufficiant, sit providendum Coadiutori cum congrua portione, seu cum *moderatis sumptibus,* seu *cum*
40 *parte fructuum* ipsius Ecclesiae. Si vero redditus Ecclesiae pro utroque non sufficiant, tunc Coadiutori, pro quanto adhuc ipsi ad congruam sustentationem deficiet, providebit Episcopus, in quantum sibi possibile fuerit; iuxta cap. 1, dist. 82, alleg. a Glossa supra num. 34 pro sententia contraria.
41 Et si nullo modo id Episcopus praestare sufficiat, tunc auctoritate eiusdem Episcopi erit cogendus populus ad Coadiutori necessaria praebenda; arg. cap. *Omnis Christianus* 67, de Consecratione dist. 1, et Glossa ibid. verb. *Vacuus,* et cap. *Ad audientiam* 3, et cap. *De his* 4, de Eccles. aedificand. Et Conc. Trid. sess. 22, cap. 4 de reform. ubi statuitur, quod si redditus Ecclesiae non sufficiant pro Sacerdotibus Parochialium noviter erectarum, cogi possit populus ea subministrare, quae sufficiant ad vitam dictorum Sacerdotum sustentandam; et in Coadiutore sic alias respondit Sacr. Congr. eiusdem Conc. interpres in Theatina, ut refert et tenet Fagnan. in cap. *de Rectoribus* 3, de Cler. aegrot., n. 13, et sic etiam tenent Abbas ibidem num. 5 et 6; Barbosa num. 4; Azorius part. 2, lib. III, cap. 2, n. 9; Pirhing. lib. III decr., tit. 6, num. 8; Reiffenstuel ibid., num. 58, et alii passim.

De his, quae concernunt Coadiutorem per- 42
petuum datum Archiepiscopo, vel Episcopo, habetur specialis declaratio Sacr. Congr. Rit. data 31 Ianuarii 1561, ad dubia proposita nomine Card. Paoletti et Veronen. quibus respondendum censuit, ut sequitur:

Ad primum dubium censuit Coadiutori cum 43
futura successione non licere ingredi Civitatem Pontificaliter, quia licet sit Coadiutor cum futura successione, ex quo tamen non habet ius in re, sed ad rem, non debet recognosci tamquam Superior et Caput, sed uti Coadiutor, et eo magis, quia contingere potest, ut non succedat in Episcopatu, sed prior moriatur.

Ad secundum respondit, ipsum non debere 44
uti Cruce in Divinis, nec in functionibus pontificiis, nec dum incedit per Urbem, cum Crux sit signum, et ornamentum dignitatis et Iurisdictionis, et Coadiutor utraque careat.

Ad tertium censuit Coadiutorem Pontificalia 45
in Ecclesia exercentem absente Archiepiscopo uti posse Cappa, cum ea sit tantum ornamentum Dignitatis Episcopalis, praesente autem Archiepiscopo uti debere Mantelletta et Rochetto; neque licere unquam Coadiutori uti Mozzetta, et Rochetto etiam absente Archiepiscopo, cum hoc proprium sit eius, penes quem est Dignitas et Iurisdictio.

Ad quartum respondit negative, cum una 46
sedes non capiat duos.

Ad quintum censuit Canonicos esse com- 47
pellendos, ut Coadiutori Episcopo solemniter celebranti, et Pontificalia exercenti semper assistant, alioquin indecorum videretur si Episcopus sine Canonicorum assistentia celebraret, nec non videretur esse contra Decretum Conc. Trid. quod extensive huic etiam casui accommodari potest.

Quoad circulos respondit, Canonicos non 48
debere accedere ad circulos, cum ipsi circuli denotent membrorum unionem ad ipsum Caput, ut ex superius deductis constat, Coadiutorem non debere esse Caput.

Quo vero ad Confessionem faciendam cum 49
celebrante solemniter, respondit decere, ut Coadiutor Episcopi Confessionem faciat cum Sacerdote Canonico celebrante, ut idem quoque benedicat in fine Missae, ne populus praesens Divinis Benedictione Episcopali defraudetur, et iam est usu receptum, ut Episcopus benedicturus in fine Missae faciat etiam Confessionem cum celebrante.

Ad sextum censuit, licere Coadiutori, de li- 50
centia tamen Archiepiscopi, benedicere populo, dum per Civitatem incedit.

Ad septimum respondit, maxime decere, ut 51
Canonici prodeant obviam Coadiutori Episcopo ad Ecclesiam Pontificaliter accedenti ad ostium

Ecclesiae, eumque discedentem ad idem ostium deducant, immo esse valde commendandum, si nonnulli Canonici officii, et urbanitatis gratia ad ipsius Coadiutoris aedes accederent.

52 Ad octavum respondit Coadiutorem non habere facultatem largiendi Indulgentias, et sic eas Archiepiscopi nomine, si quas Archiepiscopus concedere voluerit, esse publicandas.

53 Coadiutor Episcopi non sedet celebrans nisi in Faldistorio, neque habet Diaconos assistentes, neque Canonicos paratos, neque septimum Candelabrum. Sacr. Congreg. Rituum 1 Se-
54 ptembris 1607. Nec utitur Baculo, nisi in Ordinationibus. Eadem Sacr. Congr. eodem die
55 et anno. Ipse tamen Coadiutor Episcopi celebrans praeter Diaconum et Subdiaconum, debet habere assistentem Canonicum pro libro. Eadem Sacra Congregatio 7 Augusti 1627.
56 Coadiutor Episcopi non tenetur visitare Limina Apostolorum, sed Coadiutus. Eadem S. Congr.
57 Concil. 4 Augusti 1609. Coadiutor Episcopi etiam non adhibitus ad ullam functionem, tenetur residere, neque discedere potest absque consensu Coadiuti, vel licentia Sacr. Congr.; et tenetur quoties fuerit requisitus, Pontificalia et alias functiones obire, quamvis Coadiutus propria impedimenta non probet. Sacr. Congr.
58 Episc. in Fulginat. 28 Maii 1628. Non potest dictus Coadiutor praesente Coadiuto Benedictionem Pontificalem impertiri; non est tamen cogendus in hoc casu Missas, aut Vesperas celebrare, sed hoc peragi debet a simplici Canonico, vel Dignitate; tenetur tamen interesse Concioni in Cathedrali etiam absente Coadiuto in loco decenti et separato, sed non sub Baldachino. Eadem Sacr. Congr. in d. Fulgina-
59 tensi eodem die et anno. Coadiutor debet, quoties fuerit requisitus, Coadiutum in Visitatione comitari; expensis tamen ipsius Coadiuti pro eo et familia, et absque ulla exactione Procurationis ratione eiusdem Coadiutoris. Visitans autem ex commissione Coadiuti non potest recusare assistentiam Vicarii Generalis cum facultatibus, quas ei dare Coadiuto placuerit. Eadem Sacr. Congreg. Episcoporum in d. Fulginaten. eodem die et anno, ut refert Nicol. in lucubrat. tom. 2, tit. 6, lib. III,
60 num. 3, 6, 7, 9, 10 et 11. Cum Episcopus habens Coadiutorem est impeditus, non potest functiones alteri, quam Coadiutori delegare. Sacr. Congr. Episcop. in Firmana 25 Septembris 1623, apud Nicol. loc. cit., num. 5, ubi num. 12 ait, quod Episcopus non potest Coadiutorem punire, licet sit etiam Canonicus, vel Archidiaconus in sua Ecclesia, [et sic nec ratione Beneficii. Sacr. Congr. Conc. in Posna-
61 niens. 18 Febr. eiusd. anni. Episcopus Coadiutus debet dare suo Coadiutori commoditatem habitationis in Palatio Episcopali, et omnia necessaria pro exercitio Pontificalium, et pro aliis Episcopalibus functionibus. Sacr. Congr. Episcop. in Nicoterensi 27 Iunii 1619. Coad- 62
iutor separatum Tribunal statuere, aut habere non potest, sed in consueto Tribunali Episcopi ius reddendum est. Sic ex Sacr. Congr. infert Fagnan. in cap. *Ex parte quinta*, de Cleric. aegrot., num. 27. Episcopus residere tenetur, 63
licet habeat Coadiutorem. Sacr. Congr. Episc. in Neapolitana 24 Martii 1597, et in Nicoteren. 7 Septembris 1619.

Coadiutor Archiepiscopi Metropolitan. Bo- 64
nonien. debet praecedere vexillifero eiusdem Civitatis. Sacr. Congr. Rituum in Bononien. 4 Maii 1592. Coadiutor Episcopus in Synodo 65
Provinciali debet sedere inter Episcopos Provinciales loco suae promotionis, cum propriis radiis fulgeat; sic decrevit Sacra Congr. Rit. 20 Septembris 1596, pro Coadiutoribus Episcoporum Veronen. et Trident., occasione Synodi Provincialis Aquileiensis. Coadiutor Pa- 66
rochi in absentia Coadiuti in functionibus Parochialibus praecedit Beneficiatos, et recipit eadem emolumenta, quae Coadiuto debentur. Sacr. Congr. Conc. in Lucana 15 Apr. 1690.
De Coadiutoribus perpetuis Canonicorum, vide 67
verb. *Canonicatus* art. 10 per tot.

Episcopo Titulari Suffraganeo, qualis honor 68
et praeeminentia debeatur in Ecclesia, in qua vice Episcopi Ordinarii functiones Pontificales exercet, innuitur in provisionibus captis a Sacr. Congr. Rituum in Veliterna, in qua pro parte illius Suffraganei propositis sequentibus dubiis:

1. An saltem aliqui Canonici teneantur eidem Suffraganeo obviam ire usque ad ostium Ecclesiae, ibique ex iisdem dignior Aspersorium porrigere, et in reditu usque ad eamdem ianuam comitari, dum Cappa indutus ad Pontificales functiones obeundas accedit, Antecessoris conniventia minime obstante?

2. An eidem Suffraganeo debeatur genuflexorium cum stratu, et pulvinaribus ad orandum ante SS. Sacramentum, dum occasione earumdem functionum Ecclesiam ingreditur?

3. An Suffraganeo facienti ordinationes generales in aliquo eiusdem Ecclesiae Sacello (propter impedimentum Altaris Maioris ex causa recitationis horarum in Choro) debeant in eodem Sacello assistere aliqui ex Canonicis?

4. An dum assistit Concioni Praedicatoris, salutatio ei prius dirigi debeat distincte ab illa Canonicorum et Magistratus saecularis?

Sacra Congregatio die 6 Septembris 1698, respondit:

Ad primum, posse de licentia Eminentissimi Decani Episcopi Ostiensis et Veliterni deferre Cappam, et in hoc casu teneantur duo Canonici ire usque ad ostium Ecclesiae, et dignior porrigat Aspersorium, quo Suffraganeus se ipsum tantum aspergat, et pariter eum associent in reditu usque ad eumdem locum.

Ad secundum, in Voto Magistri Caeremoniarum.

Ad tertium, servetur Pontificale cum Missa solemni in Altari Maiori praesente Clero.

Ad quartum, affirmative quatenus sedeat in Presbyterio.

69 Quia vero in aliis praeeminentiis, et iuribus praefatum Suffraganeum excessisse modum Capitulum conquerebatur, eodem tempore per viam reconventionis proponi curavit sequentia dubia:

1. An Suffraganeus Veliternen. occasione functionum Episcopalium solemnium teneatur se parare in Sacristia, vel potius paramenta sumere ab Altari, vel in Faldistorio?

2. An valeat deferre Cappam Pontificalem in accessu, et recessu ad Ecclesiam Cathedralem, et quatenus affirmative?

3. An possit sibi deferri facere caudam eiusdem Cappae per alium, seu potius illam deferre teneatur involutam sub brachio sinistro?

4. An similiter possit sibi deferri facere caudam vestis violaceae una cum elevatione fimbriae anterioris in plano pavimenti Ecclesiae?

5. Eidem accedenti ad Ecclesiam porrigi debeat Aspersorium ad ianuam Ecclesiae per aliquem ex Canonicis; et an possit Alumnos Seminarii, aliosve circumstantes aspergere, vel potius aquam tantum recipere extremitate digitorum?

6. An possit per Civitatem uti Mantello oblongo coloris violacei cum signis rubeis super vestem nigram interiorem vulgo Zimarra?

7. An per Civitatem possit sibi deferri, et elevari facere umbellam sericam viridis coloris?

8. An dum assistit Concioni possit sedere in Sede separata a Canonicis, vel potius debeat sedere in eodem scamno Canonicorum, absque tapeto, et pulvinari primus inter illos, in quo habitu?

Quibus Sacra Congregatio eadem supradicta die respondit:

Ad 1. Si accedat cum Cappa, in Faldistorio; alias in Sacrario.

Ad 2. Iam provisum.

Ad 3. Negative quoad primam partem, et affirmative quoad secundam.

Ad 4. Negative.

Ad 5. Iam provisum.

Ad 6. Negative.

Ad 7. Negative.

Ad 8. Dilata.

70 Episcopus Suffraganeus, quando nomine proprii Episcopi exercet functiones Episcopales, debet habere assistentiam Dignitatum et Canonicorum. Sacr. Congr. Rituum in Bra-
71 charen. 21 Februarii 1604. Episcopus Suffraganeus solemniter celebrans non debet habere assistentiam duorum Canonicorum ultra Diaconum et Subdiaconum, qui sunt cantaturi Evangelium et Epistolam, sicut haberet proprius Episcopus, sed sufficit Diaconus et Subdiaconus, et unus Canonicus paratus cum Pluviali ad librum. Sacr. Congr. Rituum in Caesaraugustana 9 Maii 1606, et in Bracharen. 1 Septembris 1607. Episcopo Suffraganeo so- 72
lemniter celebranti non debent Canonici assistere, sicuti assisterent Episcopo proprio, sed in habitu ordinario et canonicali; eadem Sacra Congreg. Rituum in dicta Bracharensi. Epi- 73
scopo suffraganeo facienti Ordinationes, vel alias functiones nomine proprii Episcopi, Canonici debent assistere in habitu ordinario canonicali praeter aliquos, qui iuxta necessitatem Officii debent accipere paramenta; eadem Sacra Congreg. Rituum in d. Bracharensi. Episcopo 74
Suffraganeo non tenentur Canonici obviam ire usque ad cubiculum, sicut tenentur proprio Episcopo venienti ad Ecclesiam, sed satis est, si aliqui Canonici ei obviam procedant usque ad portam Ecclesiae. Sacr. Congr. Rituum in d. Bracharen. 1 Septembris 1607. Episcopus 75
Suffraganeus solemniter celebrans non debet sedere in Sede Episcopali, sed in Faldistorio; ead. Sacr. Congreg. Rituum in d. Bracharen. Episcopus Suffraganeus solemniter celebrans 76
non debet uti Baculo Pastorali, nisi in Ordinationibus et aliis actibus necessariis; eadem Sacr. Congregatio Rituum in dicta Bracharen. Episcopo Suffraganeo solemniter celebranti non 77
debet poni super Altare septimum Candelabrum, sicut ponitur celebrante Episcopo Ordinario; eadem Sacr. Congr. Rituum in d. Bracharen. Episcopus Suffraganeus non dispensat supra 78
Interstitiis, nisi habeat speciale mandatum; neque votum habet in approbatione Ordinandorum, nisi sit ex numero Examinatorum. Sacr. Congr. Episcop. et Regularium in Brixinen. 14 Februarii 1585. Episcopus Suffra- 79
ganeus, ubi per Dioecesim pro Pontificalibus exercendis proficisci contigerit, expensas ab Episcopo habere debet; eadem Sacr. Congregat. Episcop. in dict. Brixinensi. Episcopus Suffra- 80
ganeus non potest visitare Clausuram Monialium Monasteriorum, nisi sit simul Vicarius Generalis et ab Episcopo, cuius est Suffraganeus, facultatem Vicarii Generalis, vel aliud speciale mandatum habeat, prout pro Suffraganeis Germaniae declaravit Sacr. Congr. Conc. 17 Iunii 1630, lib. IV decr., fol. 3000.

Coadiutorem habens in animarum Cura, aut 81
in Canonicatu, tenetur residere in loco Parochiae et Canonicatus, ut Coadiutoris impediti vices supplere possit. Benedict. XIV, tom. 1, Const. 135 *Quod inscrutabili*, § 28.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De Coadiutoria vide, quae diximus in addit. 82
ad verb. *Canonicatus*, art. 10. Hic vero tria, 83
eaque magni momenti sunt notanda. Primum est, quod gratia Coadiutoriae cum futura successione minime valida sit, si consensus detur a Procuratore post obitum Cooadiuti. Nec ob- 84

stat, quod aliud sit gratia Coadiutoriae, aliud futura successio, quia utrumque provenit a legitimo consensu Coadiuti, qui non dicitur adesse dum datur a Coadiutore post obitum Coadiuti. Rota in Seguntina *Archidiaconatus* 6 Maii 1726, cor. bon. mem. Cornelio.

85 Alterum est, quod in Coadiutore ad tempus qualitates necessariae concurrere debent de tempore gratiae, at in Coadiutore perpetuo cum futura successione possunt intra annum concurrere. Rota in Monasteriensi *Decanatus* 9 Iunii 1738, § 9, cor. clar. mem. Millin.

Tertium est, quod Coadiutore effecto im- 86
potenti ad servitium Ecclesiae, cessat gratia Coadiutoriae, et ita quidem, ut nec successionem in Beneficium praetendere valeat ipse Coadiutor. Plenissime Rota in Mindonien. *Coadiutoriae* 2 Decembris 1732, et in confirmatoria 25 Februarii 1735, coram clar. mem. Aldrovando.

CODICILLUS

Vide verb. Testamentum, *art. 4.* Per tot.

COEMETERIUM

ARTICULUS NOVISSIMUS

Summarium.

1. Coemeterium quid, et unde dictum. - 2. Coemerium per Episcopum consecrandum est. - 3. Qui ritus cum ipsa Ecclesiae consecratione coepisse affirmari potest. - 4. Coemeterium tanquam partem Ecclesiae una quasi consecratione cum ipsa consecratum fuisse, innuere videtur Innocentius III. - 5. Coemeterium per solemnem benedictionem a loco profano religiosus efficitur. - 6. Prohibitio negotiationum et cuiusvis tumultus in Ecclesiis earumque Coemeteriis. - 7, 8. Coemeteriis tanquam locis religiosis specialis veneratio debetur. - 9. Ex Coemeterii benedictionis formula sat constat, Coemeterium unice benedici ad inhumationem corporum Christianorum. - 10. Admissio in Coemeterio ad ecclesiasticam sepulturam videtur esse species quaedam Communionis. - 11. Hinc est quod excommunicatis, aliisque, quibus in vivis non excommunicamus, non tantum sepultura sit neganda; sed insuper per eorum in loco religioso sepulturam locus ipse pollui seu profanari censeatur. - 12. Unde excommunicatorum corpora in Coemeterio Ecclesiastico tumulata exhumari debent. - 13. Coemeteria non secus ac ipsae Ecclesiae asylo gaudent. - * 14. Coemeteriorum varia nomina, eorumque significatio. - 15. Coemeteriorum usus apud veteres. - 16. Cadavera in Civitatibus sepeliri per leges vetitum. - 17. Qua de causa factum sit, ut intra civitates indiscriminatim omnibus sepultura concessa sit. - 18. Lex, per quam in regno Neapolitano Coemeteria extra civitates construi iubentur.

1 Loca humandis corporibus destinata usitatius et olim et hodie dicuntur Coemeteria a graeco verbo κοιμάω, quod *dormire* significat; ex eo scilicet, ait Baronius ad ann. 226, quod Fides doceret, Christianos non mori, sed rursus excitandos, interea in Domino obdormire.

2 Coemeterium ut corporibus Christianorum humandis deserviat, prius in locum religiosum per Episcopum solemni ritu erigendum et consecrandum est.

3 Huius ritus consecrandi seu benedicendi Coemeteria videtur etiam Sanctus Gregorius Turonensis de Gloria Confessorum cap. 106 meminisse; adeo ut consecrationem Coemeterii cum ipsa quodammodo Ecclesiae consecratione coepisse affirmari posset.

4 Imo Coemeterium tamquam partem et appendicem, aut verius aream vel porticum ipsius una quasi consecratione cum ipsa Ecclesia consecratum fuisse, innuere videtur Innocent. III, tit. de Consecrat. Eccles., scribens: *Coemeteria vero in quibus excommunicatorum corpora sepeliuntur, per suorum violentiam propinquorum, reconcilianda erunt aspersione aquae solemniter benedictae, sicut in Ecclesiarum dedicationibus consuevit.*

5 Coemeterium, per solemnem benedictionem, a loco profano effici locum religiosum, imo tamquam Ecclesiae appendici etiam de iure immunitatem localem esse indultam, compertum est.

Ecclesias et Coemeteria, tanquam loca re- 6
ligiosa iunxit Concilium Lugdunense sub Gregorio X decernens, ut *cessent in Ecclesiis earumque Coemeteriis negotiationes et praecipue nundinarum ac fori cuiuscumque tumultus, omnis in eis saecularium iudiciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa per laicos criminalis agitetur, sint loca eadem a laicorum cognitionibus aliena.*

Coemeteriis, tamquam locis religiosis, spe- 7
cialem venerationem deberi, ex pluribus patet, quae ad eorum decorem et venerationem conducunt. Synodus enim Provinc. II Cameracensis tit. 13, cap. 6, statuit: *Coemeteria diligenter sepiantur et claudantur, nec animalia in eisdem ad pascendum admittantur.* Quod interdixisse quoque videtur Synodus Dioeces. Mechliniensis tit. 11, cap. 16, ubi statuit, ut *Coemeteria muris, fossis aut sepibus ita concludantur, ut equis, vaccis, porcis, aliisque similibus animalibus nullus pateat accessus.*

Ita ut profanas omnes actiones Synodi vo- 8
lunt a Coemeteriis abesse, et generaliter nihil in eis permitti, quod loci religioni ac sanctitati repugnet; ut speciatim colligitur ex Conc.

Lugdunensi sub Gregorio X in cap. 2 de Immunit. Eccles. in 6, quod nominatim de Coemeteriis loquens statuit, *ut cessent in Ecclesiis earumque Coemeteriis negotiationes, et praecipue nundinarum ac fori cuiuscumque tumultus.*

9 Ex ipsius Coemeterii benedictionis formula, quae hodie in Pontificali legitur, sat constat, Coemeterium unice benedici ad inhumationem corporum Christianorum: adeo ut summus abusus dicendus sit mos hodiernus promiscue sepeliendi in Ecclesiis.

10 Admissio in Coemeterio ad Ecclesiasticam sepulturam, videtur esse species quaedam Communionis.

11 Hinc est quod excommunicatis, aliisque, quibus in vivis non communicamus, non tantum sepultura sit neganda, sed insuper per eorum in loco religioso sive Coemeterio sepulturam, locus ipse pollui seu profanari censeatur, eatenus saltem, ut divina Officia ibidem agi nequeant, ne Ecclesia illum ibidem sepultum in sua communione recipere videatur, neque ullus fidelis eo loco sepeliri possit, ne per eam inhumationem cum excommunicato, ibidem sepulto, cum quo in vivis communicare non poterat, post mortem communicare videatur.

12 Unde conformiter ad plurimos Synodorum Canones Innocentius III, in cap. 12 de Sepulturis, respondit: *Si contingat interdum, quod vel excommunicatorum corpora, per violentiam aliquorum, vel alio casu in Coemeterio Ecclesiastico tumulentur, si ab aliorum corporibus discerni poterint, exhumari debent, et procul ab Ecclesiastica sepultura iactari.*

13 Coemeteria, non secus ac ipsae Ecclesiae, hodie ubique asylo gaudent, quia scilicet tanquam loca sacra solemni ritu ab Episcopo benedicuntur, et humandis fidelium cadaveribus specialiter deputantur; uti latius ostendit Gambacurta, in suo speciali de hac immunitate Tractatu lib. IV, cap. 3.

ADDITIONES CASINENSES.

14 Sacer ille locus, in quo Christianorum corpora sepeliuntur diversis appellari nominibus consuevit, ut *Coemeterium*, *Polyandrium*, et etiam *Mausolaeum*, *Dormitorium*, *Monumentum*, *Ergastulum*, *Sarcophagus*, *Pyramis et Tumulus*. Etymologiam autem Coemeterii iam per Auctorem explicatam vidimus. *Polyandrium* ille locus appellatur, ubi multa sunt sepulchra publica. Caetera vero nomina unius hominis sepulchrum designant. A celeberrimo illo Mausoli sepulchro inter septem mundi miracula olim connumerato omnia pretiosa sepulchra deinceps *Mausolaea* sunt appellata. *Monumentum* vero nominatur a monendo, quod praetereuntes moneat eos quoque citius ocyus in cineres esse reversuros. *Tumulus* appellatur, quasi terra tumens, id est collis, quod ibi coacervari terra consuevit. *Ergastulum* dictum est per antiphrasim ab ἐργάσομαι operor, quasi quod in sepulchris corpora minime laborent, sed requiescant, qui in Domino moriuntur. Sic item *Sarcophagus* appellatus est a σάρξ, σαρκὸς, caro, et φάγω, comedo, quasi istic caro consumatur et comedatur. Dicitur etiam *Pyramis* sepulchrum eiusmodi, quod flammae habet similitudinem, ita ut e lato in acutum tendat. Est enim altissimum genus sepulturae. Tale Romae visitur, in quo positi sunt cineres Caii Caestii.

Primitus Coemeteria tanta Christianorum 15
veneratione colebantur, ut in illis pias omnes et religiosas peragerent actiones; quod tamen verius necessitati tribuendum videtur propriae consulendi securitati ob ingruentes persecutiones, quibus palam Sacra fieri et ministrari prohibebantur. Vetustiores quidem Episcopos ibi et Synodos congregare et psalmos canere, et Sacramenta administrare consuevisse docet Sanctus Clemen. l. 6 const. Apost., cap. 29. Et Athanas. in Apolog. Convivia quoque fiebant, quae tamen S. August. detestari videtur ep. 64 ad Aurelium. Immo uti templa et orationum loca erant Christianis, et Cassiod. lib. V hist. tripart., cap. 3, Coemeterium oratorium appellat. Itaque cum profani Imperatores persecutionem in Christianos instaurarent, in primis eos a Coemeteriis arcere solebant, ne in unum conveniendo facultas esset. *Nullatenus licebit vobis*, Aemilianus Praefectus Romanus loquens ad Dionysium Episcopum Alexandrinum, *nec quibuscunque aliis, conventus agere, aut ea quae vocantur Coemeteria adire.* Vide Euseb. lib. VI, cap. 13, et lib. VII, cap. 2. Ac propterea Christianae religionis initio complurima construebantur Coemeteria. Et Romae in suburbanis quadraginta istiusmodi Coemeteria recenset Cardin. Baronius ad ann. 226. Et Onuphrius Panvinus De Coemeteriis, cap. 12. Qui etiam observat Coemeteria non in Urbe, sed in publicis viis extra moenia extructa fuisse, ut in via Appia, Aurelia, Ostiensi, aliisque compluribus. De quibus cryptis S. Hieronymus elegantissimam habet descriptionem in Commentario ad cap. 40 Ezechielis. Ac Prudentius in Hymno 11 De Coronis. Adde etiam Baron. ad annum 130, n. 11, qui unum quoddam suo tempore inventum, ac Coemeterium Priscillae dictum, egregie describit. Durant. lib. I De Ritibus Ecclesiae Catholicae, cap. 23; Beleth. Ration. Divin. Offic. cap. 159.

Leges etiam vetabant, ne cadavera unquam 16
in civitatibus sepelirentur. *Hominem mortuum in Urbe ne sepelito, neve urito*, lex ferebat apud Romanos. Leg. XII Tabularum cap. 31. Meminit huius capitis Cicero in lib. II de Legibus; rationemque referens, inquit: *Credo vel*

propter ignem, vel periculum. Quae tamen Romanorum leges non semper adeo severae erant, quin aliquando veluti privilegio concederetur viris magnis sepultura in Urbe honoris causa, ut ex pluribus veterum Scriptorum testimoniis ostendit auctor eruditissimus Franciscus Balduinus in dictam legem 31 duodecim Tabularum. Verum cum harum Legum observantia sensim exoleverit, Theodosius Iunior ann. 381 per quamdam Constitutionem prohibuit mortuos in Ecclesiis aeque ac in Civitatibus sepeliri; idque sive solum cineres et reliquiae corporum essent, supra terram urnis clausae, sive integra corpora sarcophagis detenta, ex iisdem rationibus, quas veteres leges assignarunt, nimirum: *Ut et humanitatis instar exhibeant, et relinquant Incolarum domicilio sanctitatem.* Atque poenam imponens, sequitur: *Quisquis huius praecepti negligens fuerit, atque aliquid tale ab huius interminatione praecepti ausus fuerit moliri, tertia in futurum patrimonii parte mulctetur: officium quoque quod sibi paret, quinquaginta librarum auri adfectum dispoliatione merebitur. Ac ne alicuius fallax, et arguta solertia ab huius se praecepti intentione subducat, atque Apostolorum, vel Martyrum sedem humandis corporibus aestimet esse concessam, ab his quoque ita ut a reliquo Civitatis noverint se atque intelligant esse submotos.*

17 Attamen lapsu temporis, sepultura in Civitates et Ecclesias introducta est. Cum enim post theodosianam legem Martyrum sepulchra in ipsis Civitatibus permitterentur, privati quoque homines, sive honestum fuerit desiderium, sive *fallax et arguta solertia*, uti appellarat Theodosius, summopere exoptarunt apud Martyrum loca sepeliri, indeque factum est, ut partim pietate, partim aemulatione ac fortasse etiam ambitione, sensim sepulchra urbana invaluerint, donec tandem Leonis Imperatoris constitutione in Novella 53 data fuit plena libertas eligendae sepulturae, vel intra, vel extra Urbem. Inde mos invaluit, longe lateque diffusus et ad haec usque tempora communiter viguit, mortuos intra civitatum moenia sepeliendi.

Qui abusus, haud effugit providentiam Si- 18
ciliarum Regis Ferdinandi IV qui ann. 1817 de coemeteriis legem tulit his verbis: *Il costume di seppellire i cadaveri umani in sepolture stabilite dentro o vicino i luoghi abitati abolito fra le più colte nazioni non potrebbe essere ulteriormente tollerato nel nostro regno, senza grave pregiudizio della salute pubblica.* Quibus adductis causis statuerat: 1° *Totius Neapolitani Regni civitates, oppida etc., sibi Coemeteria extra habitatum constitui debere ad humana Cadavera sepelienda.* 2° *Ita Coemeteria disponi, ut nullum detrimentum patiatur publica salus, et pium ac religiosum inspirent in mortuorum corpora obsequium et summorum hominum praeclarae virtutes posteritatis memoriae tradantur.* Sequuntur inde statuta, quibus Coemeteria construantur, corpora humentur, ac denique poenae, quibus legis violatores mulctentur. Sed per id tempus etiam huiusmodi lex inefficax evasit; atque ad illam implendam nova lege primam plene confirmatam vidimus.

COGNATIO LEGALIS

ARTICULUS NOVISSIMUS

Summarium.

1. Cognatio legalis unde oriatur. - 2. Cur ita appelletur. - 3-5. De impedimento Matrimonii ex hac Cognatione provenienti. - 6. Hoc impedimentum a legum auctoritate primum inductum, Ecclesia quoque recepit. - 7. Neque circa hoc impedimentum Ecclesia aliquid mutavit. - 8. Quoad alia. *Remissive.*

1 Cognatio legalis oritur ex adoptione, qua quis liberos naturales non habens, alienum sibi in filium adoptat.

2 Cognatio quam adoptio parit, *Civilis et legitima*, seu *legalis*, ad differentiam Cognationis *naturalis* appellatur Leg. 4, § 2 ff. de gradibus; quia sola lege adoptio nititur, et actus est mere civilis.

3 Quum autem per legem ideo inducta sit adoptio, ut is qui natura filius non erat, filius per legem efficiatur adoptanti, consequens visum est, ut nec inter hos, per matrimonii vinculum, alia connexio seu necessitudo intercedere debeat.

4 Itaque civilis haec Cognatio impedimentum matrimonii contrahendi inter adoptantem et adoptatam, et generaliter inter omnes personas, quae per adoptionem liberorum et parentum loco sunt, induxit, idque, etiam soluta adoptione, per emancipationem. Leg. 17 et 55 ff. de Ritu Nuptiarum.

Quod impedimentum ulterius leges exten- 5
dunt ad adoptatum, et filias naturales adoptantis, quasi iure fraternitatis, quod inter adoptatum, tamquam filium legalem adoptantis, et huius proles naturales intercedit; hac tamen differentia, quod hoc fraternitatis impedimentum solvatur, soluta per emancipationem adoptione; dicta Leg. 55, § 1 quia post emancipationem (ait) extraneus intelligitur.

Hoc impedimentum a legum auctoritate pri- 6
mum inductum, Ecclesia quoque recepit; eiusque mentio fit apud Gratianum in Can. 6, caus. 30, quaest. 3, et in cap. unico, tit. de

Cognatione legali, ubi ex responsis Nicolai I ad consulta Bulgarorum refertur: *Si qua per adoptionem mihi soror esse coeperit, quamdiu durat adoptio inter me et ipsam nuptiae consistere non possunt.*

7 Nec legitur Ecclesiam circa hoc impedimentum aliquid mutasse; nec quidquam innovavit ipsa Synodus Tridentina, uti monet Cuiacius ad titulum Decretalium *De Cognatione Legali,* qui credit etiam hodie fraternitatem legalem constituere impedimentum dirimens; nimirum, durante adoptione: quemadmodum Legibus constitutum erat, et ipse Nicolaus I respondit.

Quae adducit Auctor noster quoad hanc 8
Cognationem, vide verb. *Impedimenta matrimonii,* art. 1, num. 61 ad 63.

COGNATIO NATURALIS

Vide verb. Impedimenta matrimonii, *art. 1, num. 28 ad 47.*

COGNATIO SPIRITUALIS

Summarium.

1. De Cognatione spirituali. *Remissive.* - 2. Affertur casus, in quo contracta fuit Cognatio spiritualis. - 3. Ad Cognationis legalis imitationem et exemplum comparata est Cognatio spiritualis, atque impedimentum ex ipsa profluens. - 4. Haec Cognatio spiritualis, et ex ea resultans impedimentum Matrimonii nota fuit in Ecclesia Graeca saeculo VII. - 5. Haec Cognatio est ex iure mere positivo, sicut etiam exinde resultans impedimentum. - 6, 7. Synodus Tridentina hoc impedimentum contra iampridem stabilitam disciplinam in multis restrinxit. - 8. Ex hoc decreto moderna Ecclesiae disciplina metienda est. - 9. Hinc contra dispositionem veterum Canonum hodie valet Matrimonium contractum inter filiam suscipientis, et baptizatum. - 10. Cognatio spiritualis contrahitur inter coniuges, si alter eorum prolem communem suscipiat, vel baptizet extra casum necessitatis. - 11. Ob hanc vero Cognationem coniuges non sunt separandi. - 12. Quae de Cognatione contrahenda in baptismo decrevit Synodus Tridentina, eadem servari voluit in ea Cognatione, quae ex confirmatione contrahitur. - 13. Cum non tantum per baptismum quis dicatur regenerari, sed etiam per Sacramentum poenitentiae, hinc creditum fuit, inter poenitentem et Sacerdotem spiritualem quamdam Cognationem oriri.

1 De Cognatione spirituali. Vide verb. *Baptismus,* art. 7 per totum; verb. *Confirmatio,* art. 3; verb. *Impedimenta matrimonii,* art. 1, a n. 48 ad 59, quibus adde sequentem hunc casum, qui hic affertur.

2 Cognatio spiritualis an fuerit contracta in hoc casu dubitatur. Petrus et Anna Coniuges elegerunt in susceptores in Baptismo filii Andream et Lauram, sed adveniente tempore Baptismi, audiens Andreas a Petro fuisse electam Lauram in Commatrem, rogavit Petrum, ut illa posthabita eligeret Rosam; replicavit Petrus se id facere non posse citra iniuriam; cui responsioni Andrea non acquiescente, idem Petrus omnia retulit Parocho, et facta expresse declaratione animi sui, quod nullo pacto intendebat Rosam in Commatrem habere; Parochus consilium dedit, ut ambae admitterentur, sed pollicebatur expresse se nullatenus admissurum Rosam ad tangendum infantem. Cui consilio Petrus acquiescens designavit etiam Rosam in Commatrem: ista autem praeter intentionem Petri, et promissionem eidem Petro factam a Parocho infantem in actu Baptismi simul cum Laura tetigit. Quaeritur an fuerit contracta Compaternitas etiam inter dictam Rosam et Petrum, an potius solum inter Petrum et Lauram. Sacr. Congreg. in Aquens. 10 Martii 1731, censuit contraxisse etiam cum Rosa, quia fuit designata. Sic ex Sellio refert Barbosa Collectan. decis. Apostol., verb. *Cognatio spiritualis,* num. 10. Vide ut supra cit. verb. *Confirmatio,* art. 3; verb. *Impedimenta Matrim.* a num. 48 ad 59.

ADDITIONES NOVISSIMAE.

Ad Cognationis legalis imitationem et exem- 3
plum comparata est Cognatio spiritualis, atque impedimentum Matrimonii ex ipsa profluens. Sicuti enim Adoptans adoptatum sibi in locum filii assumit et habet, ita quoque Susceptor, sive Patrinus recipit Baptizatum in filium suum spiritualem, idest, ut illi Patris spiritualis loco sit, sive eius curam spiritualem tamquam alter Pater gerat.

Hanc Cognationem spiritualem, et ex ea re- 4
sultans impedimentum Matrimonii, notam fuisse in Ecclesia Graeca saeculo VII manifestum est ex Canone 53 Synodi VI in Trullo, ubi Patres dicunt: *In nonnullis autem locis cognovimus quosdam, qui ex sancto et salutari Baptismate infantes suscipiunt, postea quoque cum matribus eorum viduis Matrimonium contraherent, statuimus, ut imposterum nihil fiat huiusmodi. Si qui autem post praesentem Canonem hoc facere deprehensi fuerint, ii quidem ab illicito Matrimonio desistant: deinde et fornicatorum poenis subiiciantur.*

Hanc omnem Cognationem, atque exinde 5
resultans impedimentum esse ex iure mere positivo, sat ostendit varia quae diverso tempore, et in diversis Ecclesiis circa haec fuit disciplina.

Synodus quoque Tridentina nullam hic Di- 6
vinam Legem, quae impedimentum hoc indu-

xisset, aut ad certas personas expendisset agnoscens, illud contra iam pridem stabilitam disciplinam in multis restrinxit: *Eo quod doceret experientia, propter multitudinem prohibitionum multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi Matrimonium, in quibus vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur;* uti loquitur c. 2, sess. 24 de reform. Matrim.

7 His incommodis occurrere volens Synodus statuit: *Ut unus tantum, sive vir, sive mulier, iuxta Sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus et una baptizatum de baptismo suscipiant; et inter ipsos ac Baptizatum ac illius patrem et matrem nec non inter baptizantem et baptizatum, baptizatique patrem ac matrem spiritualis Cognatio contrahatur.*

8 Ex hoc decreto modernam Ecclesiae disciplinam circa Cognationem Spiritualem metiendam esse, compertum est.

9 Hinc contra dispositionem veterum Canonum, et cap. 1, tit. De Cognat. Spirituali, hodie valet Matrimonium contractum inter filiam suscipientis et baptizatum, uti censuit S. Congr. apud Fagnanum ad dictum cap. 1, num. 4, neque ultra personas in decreto antedicto expressas impedimentum extenditur.

10 Cognatio spiritualis contrahitur inter coniuges, si alter eorum prolem communem suscipiat, vel baptizet, extra casum necessitatis; quae Cognatio impedit usum coniugii, saltem donec Ordinarius dispenset.

Ob quam Cognationem tamen Gratianus af- 11
firmat, quod mulier a viro suo non sit separanda; quod et de viro similiter oportet intelligi. Et hanc conclusionem secuti Pontifices, ac signanter Alexander III in cap. 2, tit. de Cognatione spirituali, respondit: *Quod sive ex ignorantia, sive ex malitia, proprium filium de Fonte susceperint, non esse ab invicem separandos, nec alter alteri debitum debere subtrahere, nisi ad continentiam servandam possint induci.*

Quae de Cognatione contrahenda in Baptismo 12
decrevit Synodus Tridentina, eadem servari voluit in ea Cognatione, quae ex Confirmatione contrahitur; ut scilicet haec extra confirmantem et confirmatum, illiusque patrem et matrem ac tenentem non egrediatur.

Quum non tantum per baptismum quis dicatur 13
regenerari, sed etiam per Sacramentum Poenitentiae, tanquam per secundas naufragii tabulas, hinc et creditum iam pridem fuit, inter poenitentem et Sacerdotem, spiritualem quamdam Cognationem oriri, aitque Gratianus ad calcem Canonis 7: *Dicitur etiam spiritualis filia Sacerdotis, quae ei peccata sua confitetur,* Unde peccatum carnis inter illos gravius est, graviusque puniendum.

COLLATIUNCULA

Die Ieiunii. Vide verb. Ieiunium, *art. 1 a n. 14 et 41 ad 46.*

COLLEGIUM

Summarium.

1. Collegium, Universitas, Communitas sunt synonyma. - 2. Collegium unde dictum, et quid sit. - 3. Universitas unde dicta, et quid sit. - 4. Communitas unde dicta, et quid sit. - 5. Ad constituendum Collegium requiruntur tres. Ius autem Collegii conservari potest in duobus, imo et in uno. - 6. At tunc non est Collegium actu, sed habitu, seu virtute. - 7. Istud autem Ius, quod in uno remanet, non retinet pro se ipso, sed pro Collegio. - 8. Adeo ut nomine Collegii, si non potest eligere se ipsum, poterit tamen alium eligere in totius Collegii Praelatum. - 9. Ad constituendam Universitatem sufficiunt quinque personae. - 10. Universitatis nomine censetur Synodus, Concilium, Coetus, Conventus. - 11. Universitatis Ius propter casus supervenientiam conservari potest etiam in una persona. - 12. Ad constituendam Congregationem sufficiunt duae personae. - 13. Ad constituendum Familiam requiruntur plures duobus. - 14. Ad faciendam Parochiam sufficiunt decem homines. - 15. Ad constituendum Populum sufficiunt decem homines. - 16. Item plures, quam decem, vel quindecim faciunt Turbam. - 17. Item Gregem ovium decem oves, Porcorum vero quatuor, vel quinque faciunt. - 18. Collegiata non potest erigi nisi per Papam ad n. 19. - 20. Adeo ut erectio facta etiam cum reservatione Beneplaciti Apostolici nulla sit, antequam obtineatur. - 21. Sola auctoritate Episcopi Collegiata nunquam potest erigi, sed semper debet recurri ad Papam, qui erectionem concedit, dummodo votum Sacrae Congregationis Concilii (ad quam remittuntur preces) sit favorabile; quae regulariter pro concessione solet inclinare, quoties concurrant aliquae conditiones, quae assignantur. - 22. Licet Collegiatae erectio nequeat fieri de novo ab Episcopo; posita tamen erectione Collegiatae rite facta auctoritate Summi Pontificis, si contingat Collegium deficere ob mortem v. g. Canonicorum, vel aliam consimilem causam, in tali casu reductio Collegialitatis ad actum poterit fieri ab Episcopo, cum haec non sit erectio. - 23. Quamvis enim desierit esse Collegiata actu, remanet tamen adhuc talis habitu. - 24. Si agatur de Collegiata iam erecta tempore, quo vigebat opinio, ut posset ab Ordinario erigi, tunc similiter iudicari debet iuxta illud tempus; et non secundum opinionem posteriorem contrariam. - 25. Ex antecedenti enim statu Collegialitatis praesumitur eius continuatio. - 26. Quod procedit etiam quando agatur de re multum remota. - 27. Status Collegialitatis non dissolvitur nisi tribus modis, qui assignantur. - 28. Nec Collegiatae suppressio unquam iustificata dicitur, nisi de auctoritate Superioris supremi facta appareat. - 29. Quae tamen suppressio non inducitur ex Decreto facto ab Episcopo declarante Ecclesiam non esse Collegiatam, sed simplicem Parochialem. - 30. Episcopus sicuti non habet facultatem de non Collegiata faciendi Collegiatam; tanto minus habet facultatem de Collegiata faciendi non Collegiatam. - 31. Uti nec potest Curam supprimere, ut erigat Dignitatem. - 32. Collegiata Ecclesia, quando non constat de primaeva legitima erectione, vel subsequenti privilegio Apostolico,

probatur ex coniecturis, indiciis, et enuntiativis.- 33. Coniecturae, et indicia potissima Collegialitatis sunt: primo ex immemorabili reputatione, et nominatione Collegialitatis; iunctis enuntiativis antiquis. - 34. Secundo ex Litteris Apostolicis dirigi solitis Canonicis Cathedralis, vel Collegiatae. - 35. Tertio ex communi Sigillo, id est proprio ipsius Collegii. - 36. Dummodo tamen sigillum contineat insignia ipsius Ecclesiae: non autem eius ministri, et Exactoris. - 37. Quarto ex communi Arca, et Massa. - 38. Quinto ex convocatione Canonicorum de mandato principalis Dignitatis illorum capitis, et Congregationibus capitulariter factis. - 39. Sexto ex electione vel collatione Canonicatus facta per Capitulum, et Canonicos ad hunc effectum congregatos. - 40. Septimo ex possessione tradita Canonicatuum cum assignatione Stalli in Choro, et loci in Capitulo, facta per Canonicos capitulariter congregatos. - 41. Octavo ex receptione Provisorum in Fratres, iuncto nomine Fraternitatis, quae circumstantia plurimum ad id confert. - 42. Nono ex iuramento posito a Provisis, de servandis Constitutionibus statutis, et consuetudinibus ipsius Ecclesiae. - 43. Decimo ex venditionibus, et locationibus, et aliis contractibus capitulariter factis. - 44. Undecimo ex eo, quod in Ecclesia adsit aliquis uti Caput; et Clerici, vel Canonici uti membra. - 45. Duodecimo ex iure eligendi Praelatum. - 46. Tertiodecimo ex eo quod Cura animarum sit penes Capitulum, etiamsi habitu tantum. - 47. Quartodecimo ex eo quod in actu Visitationis ab Episcopo dicatur Collegiata, vel si in ea facta fuerit provisio tanquam de prima Dignitate. - 48. Quintodecimo ex declarationibus Parochorum. - 49. Ex praedictis coniecturis, seu signis, aliisque sufficientibus, Ecclesia est existimanda Collegiata; licet de fundatione, et privilegio non constet. - 50. Non est autem necessarium, quod omnes supradictae coniecturae, seu signa simul concurrant, ut Ecclesia dicatur Collegiata, sed sufficit aliquas adesse, ex quibus id argui possit, et verisimile credi. - 51. Collegiata Insignis praecedit aliis non Insignibus, etiamsi fuerint prius erectae. - 52. Quaenam autem Collegiata dicatur Insignis, in Iure Canonico definitum non est. Unde res ex facto dependet, attento nomine *Insignis*, quod Ecclesiae nobilitatem, et excellentiam praesefert. - 53. Et DD. volunt, quod Collegiata communiter reputetur, et dicatur Insignis, si sit Matrix in loco, praecedatque aliis in publicis functionibus, sit antiqua, et conspicua quoad structuram materialem, et numerositatem Dignitatum, Canonicorum, aliorumve Ministrorum; sitque in loco, seu Oppido nobili, et numeroso, et peritorum copioso. - 54. Et quod in diiudicatione huiusmodi Insignitatis fieri possit consideratio ex qualitate loci, fuit decisum a Sacra Rit. Congregatione. - 55. Canonici Collegiatarum Insignium praeferendi sunt in Synodo, ac Processionibus Canonicis Collegiatarum non Insignium. - 56. Etiamsi Collegiata non insignis sit antiquior in erectione. - 57. Imo etiam erectio Collegiatae insignis facta fuerit cum clausula, *sine alicuius praeiudicio*. - 58. Pro expensis factis a Canonicis pro obtinendo Indulto deferendi Cappas, et Rochettum, non possunt ab ipsis alienari bona Ecclesiae. - 59. Affertur ad id responsio Sacrae Congregationis Concilii in una Montis Regalis pro Canonicis Civitatis Cunaei eiusdem Dioecesis. - 60. Collegiata Ecclesia circa ritus, et caeremonias debet servare laudabiles et antiquas consuetudines aliarum similium Ecclesiarum Provinciae. - 61. Collegiatae Ecclesiae statuta quaerenda sunt a proprio Episcopo. - 62. Collegiata debet praecedere omnibus aliis Ecclesiis simplicibus, vel quae tantum Parochiales sunt. - 63. Etiamsi antequam erigeretur in Collegiatam, illis cederet. - 64. Archipresbyter, et Canonici Collegiatae, quae non est Parochia, possunt benedicere Cineres et Palmas, populoque distribuere, similiter aquam, ignem, ova, fructus et caetera omnia secundum Ritum S. Ecclesiae; sed non possunt Sabbato Sancto, vel alio tempore aspergere publice domos Aqua Benedicta, vel aliquem actum Iurisdictionis Parochialis exercere; similiter non possunt Sabbato Sancto pulsare Campanas ante Parochialem, neque aliquos communicare in Paschate, nisi Presbyteros et Clericos suae Collegiatae. - 65. Canonici Collegiatae non tenentur inservire Episcopo extra eorum Ecclesiam, nisi in casu necessitatis, vel contrariae consuetudinis. - 66. Canonici Collegiatae non tenentur intervenire processioni Sanctissimi Sacramenti, quae fit in Cathedrali qualibet tertia Dominica. - 67. Collegiata nuper erecta, subiecta est Ordinario; nec habet praecedentiam super alias. - 68. Capitulum Cathedralis praebere non potest ullam molestiam Capitulo Collegiatae, quod teneat Clericos ad cantandum in Choro, et extra, et serviendum Missis, et aliis Divinis Officiis cum Cotta, et vestibus Talaribus, eundum ad processiones, sepeliendum mortuos, et celebranda Divina Officia in aliis Ecclesiis, ubi invitantur. - 69. Collegiatae Canonici possunt iuxta eorum consuetudinem deferre Crucem propriam in processionibus, dummodo digniorem, et ultimum locum relinquant Clero Ecclesiae Cathedralis. - 70. Collegiata non debet accedere ad Ecclesiam Parochialem, ad faciendam benedictionem, et distributionem Candelarum et Palmarum, non obstante consuetudine. - 71. In Ecclesia Collegiata possunt Divina persolvi citius, quam in Cathedrali. - 72. Numerus trium Canonicorum congruus est ad Collegiatam constituendam. - 73. Qui si recesserint, vel saltem de praesenti non existat Collegiata, adhuc tamen sufficit illam habitu esse ad hoc, ut censeri debeat Collegiata. - 74. Collegiata adhuc dicitur, et gaudet privilegiis, deficientibus omnibus illius Canonicis, et tantum uno remanente. - 75. Ecclesia Parochialis erigi potest in Collegiatam, et nihilominus Cura animarum remanere penes Parochum prout antea erat; non autem in Collegium, vel Dignitatem transferri. - 76. Collegiata antiquior, quae habet insignitatem a Iure; praefertur habenti insignitatem ex privilegio posteriorem. - 77-79. Num Ecclesia sit Collegiata probari potest Apostolico Privilegio; saltem praesumpto. - 80-84. In quibus conveniat Ecclesia communitativa cum Collegiata. - 85. Ex his sustineri nequit, Ecclesiam aliquam habitam esse pro Collegiata. - 86. Etiamsi praeterea illi tributa sit denominatio Collegiatae. - 87-94. In quibus differat Ecclesia communitativa a Collegiata. - 95. Rigide inquirendum est de Collegialitate, si de ea quaestio sit ad omnes effectus. - 96. Collegium tamquam repraesentans unam personam non dicitur, aliquid fecisse, nisi maior eius pars consenserit. - 97. Si vota scindantur in duas partes aequales, non constituunt duo Collegia. - 98. Collegium habens iuspatronatus, si dividatur in duas partes habentes aequalia vota, locus est gratificationi. - 99. Et adhuc illa pars dicitur maior et sanior, quae praesentavit digniorem. - 100. Si cum paritate votorum concurrit paritas meritorum in praesentatis, electio non est conclusa, nec locus gratificationi. - 101. Praesentati a Collegio si paria vota bis in scrutiniis uterque sortitus sit, Papa solus potest gratificare. - 102. Pendente termino ad eligendum, an Collegium possit iterare scrutinium, donec sequatur electio per maiorem partem. - 103. Potest etiam adiri Superior, ut compellat ad concordandum inter certum terminum. - 104, 105. Patroni plures singulares si discordent in praesentatione, fit locus gratificationi; secus quid. - 106. Iura Collegii remanent etiam in uno. - 107. Ad extinguendum Collegium in actu quid attendatur, et quid in habitu. - 108. Destructio Collegii per desuetudinem, seu rerum naturam aequiparatur destructioni factae de iure. - 109. Praepositus, ubi adest, regulariter indicat, se fuisse caput Collegii. - 110. Nomen Praepositi per se non adaptatur Parocho, vel Plebano. - 111. Acclamatio, seu congratulatio vocalium post electionem factam cum maiori parte respectu minoris, vim habet collegialis approbationis. - 112. Ex dispositione iuris electio Praelati in Collegiata pertinet ad Collegium seu Capitulum.

1 Collegium, Universitas et Communitas sunt synonyma, seu idem importantia, ut dicunt Ioannes Monach. et Ioann. Andreas in cap. *Romana* 5 de sentent. excommunicat. in 6, et Fagnan. in c. *Responsio* 43 de sent. excomm., 2 num. 35. Collegium dicitur, quasi unum Collectum, et est societas Collegarum in uno corpore positorum, secundum Ioannem Monach. et Ioann. Andream loc. cit., vel ut dicit Prob. in eodem cap. *Romana*, num. 6. Collegium est collectio plurium corporum rationabilium, con- 3 stituens unum Corpus repraesentatum. Universitas, secundum Ioann. Monach. et Ioann. Andream loc. cit., dicta est ab *Universo*, et Universum dicitur quasi in *Unum versum*, cum scilicet plures habent ius vel causam vertendi se in unum, ut faciant Universitatem, eo quod requiratur hoc eis concessum ab his, qui super hoc ius habent, ut leg. 3 ff. de Colleg. illicit. Unde, ut ipsi definiunt, Universitas est plurium Corporum inter se distantium uno nomine specialiter eis deputato collectio; vel secundum Oldrad. cons. 315 circa istud, Universitas est multorum in unum Congregatio 4 eidem Capiti subiectorum. Communitas dicta est a communi, et est commune compositum a *cum* et *munium*, idest Officium, quasi communio plurium in unum Officium; cap. *Consulti* de procurat. ut qui habent arcam communem, sigillum commune, unum Rectorem et similia; arg. cap. *Dilecti*, de excessibus Praelator., et notant, Bald. in cap. *Cum omnes* de Constit., num. 26; Fagnan. loc. cit. num. 36. 5 Hinc iuvat observare, quod ad constituendum Collegium requiruntur tres; l. *Neratius* ff. de verb. significat. Ius autem Collegii conservari potest in duobus, imo et in uno; cap. 1 ubi Glossa de election.; Glossa in cap. *Statutum*, verb. *Collegiat.* de elect. in 6; Fagnan. in cap. *Cum sit ars* de aetate et qualitate, n. 33 6 et 34. At tunc non erit Collegium actu, sed habitu, seu virtute. Fagnan. in dict. cap. 1 de election., num. 30; Pirhing. in Ius Canonic. 7 lib. I, tit. 6, num. 12. Istud autem Ius, quod in uno remanet, non retinet pro se ipso, sed pro Collegio. Glossa in l. *Neratius* ff. de verbor. signific.; Glossa in cap. 2 de postulat. 8 Praelator., verb. *Pauciores* in fin. Adeo ut nomine Collegii, si non potest eligere se ipsum (prout plures volunt) poterit tamen alium eligere in totius Collegii Praelatum. Glossa in dict. cap. 2 de Postulat. Praelator. cum aliis pluribus, quos allegat et sequitur Passerin. de 9 election. cap. 10, qu. 1, num. 8. Ad constituendam Universitatem sufficient quinque Personae, ut notat Bald. in d. cap. 1 de election. num. 8, per text. in l. fin. Cod. de testament. et per Gloss. in l. *Sicut* ad fin. ff. Quod cuiusque univers. nom. Universitas potest constitui per tres. Glossam sequitur Bartol. in leg. *Praeter la seconda* num. 1 ff. de vi bonorum raptorum. Et Universitatis nomine cen- 10 setur Synodus, Concilium, Coetus, Conventus, de quibus Isidor. in cap. 5, dist. 15; Fagnan. loc. cit., num. 35. Et Universitatis ius propter 11 casus supervenientiam conservari potest etiam in una persona; l. *Sicut* ad fin. ff. Quod cuiusque univers. nom., et notat Glossa in cap. 1 de Election., et in cap. *Gratum* de postulat. Praelator. Ad constituendam Congregationem 12 sufficiunt duae personae; cap. 1 de election., Fagnan. in cap. *Vestra* 7 de cohabitat. Cleric. et Mulier., num. 91. Ad constituendam fami- 13 liam requiruntur plures duobus; l. *Detestatio* 40 ff. de verbor. significat. Ad faciendam 14 Parochiam sufficiunt decem homines. Fagnan. loc. cit. in d. cap. *Vestra*, num. 89. Ad con- 15 stituendum populum sufficiunt decem homines; cap. unic. 3, caus. 10, qu. 3; Glossa 1 et D. D. in cap. 1 de election.; Fagnan. in cap. *Responso* 43 de sent. excommunic. Item plu- 16 res, quam decem, vel quindecim faciunt Turbam; l. *Praetor ait*, § 1 ff. de vi bonor. raptor. Item gregem ovium decem oves; porcorum 17 vero, quatuor vel quinque faciunt; l. *Oves*, ff. de abig., Nicol. in floscul. verb. *Grex*.

Collegiata non potest erigi nisi per Papam, 18 quia Collegia non nisi potestate Principis supremi erigenda sunt; l. 3, § *In Summa*, ff. de Colleg. illicit.; et sic probat inconcussa observantia, quod scilicet Collegiatarum erectiones fiant semper a Papa, ut testatur Card. de Luca de Benefic. disc. 14, num. 12; Lotter. de Benefic. lib. I, quaest. 14, num. 43 et 44; Barbosa de Iur. Ecclesiast. univers. lib. II, cap. 6, num. 1; Rota dec. 1084, num. 5 cor. Emerix. iunior. dec. 331, num. 5, part. IV, tom. 1, dec. 99, num. 9, part. VII, dec. 32, n. 9 cum seq., et dec. 297, n. 2, part. XVII rec., et in Montis Regalis *Prioratus* 2 Maii 1701, § *Atque*, coram D. Ansaldo, atque ita pluries respondit Sacr. Congreg. Episcop. et signanter in Tropien. 22 Iul. 1588, in Messana 4 Iun. 1602, in Aurien. 23 Maii 1614, et Sacr. Congreg. in Conversana 27 Iunii 1629, et nuper eadem Sacr. Congreg. in Catanien. *Erectionis Collegiatae* 1 Septembris 1691, in qua proposito dubio: *An erectio Collegiatae, facta per Episcopum in actu Visitationis Ecclesiae S. Antonii Oppidi S. Philippi de Argyra sustineretur;* responsum fuit, *Negative*. Et de quodam motu 19 proprio Clementis VIII prohibentis de caetero Episcopis erigere Parochiales in Collegiatas testatur Rebuff. in prax. tit. de erect. in Colleg. in fine, vers. *Quidquid autem;* et ex eo Tondut. resol. Benefic. part. 2, cap. 2, § 2, n. 10, et Card. Petra tom. 3 commentar. ad Const. 7 Innocent. IV, num. 11. Adeo ut erectio facta 20 etiam cum reservatione Beneplaciti Apostolici nulla sit, antequam obtineatur. Sacr. Congr. Episcop. in Nicoteren. 16 Martii 1612, in una Montis Regalis 27 Novembris 1754, in Syra-

21 cùsana 30 Aprilis 1655. Sola enim auctoritate Episcopi Collegiata nunquam potest erigi, sed semper debet recurri ad Papam, qui erectionem concedit, dummodo votum Sacr. Congr. Conc. (ad quam remittuntur preces) sit favorabile; quae regulariter pro concessione solet inclinare, quoties concurrant sequentia. Primo, qualitas loci nota digni. Secundo docilitas, civilitas, et numerositas populi et Clericorum. Tertio, structura decora, et capacitas Ecclesiae in Collegiatam erigendae. Quarto abundantia, decentia, et pretiositas sacrarum supellectilium. Quinto dos congrua pro Praebenda Canonicorum et distributionibus, quae regulatur a qualitate loci, et consuetudine aliarum Collegiatarum illius Provinciae dependet, adeo ut aliquando admiserit summam scutorum sexdecim pro unoquoque Canonico, praeter distributiones, ut in una Sarzanen. 26 Ianuarii 1704 licet non habuerit effectum propter litem ortam super pertinentia Ecclesiae inter Postulatores et Cathedralem. Sexto, si conditiones fundationis et erectionis non sint exorbitantes a Iure. Septimo, si augeatur Divinus cultus, et concessio nemini inferat praeiudicium. Octavo, si Episcopus approbet et laudet erectionem. Sic refert Monacell. tom. 2, tit. 13, form. 6, num. 8.

22 Licet autem Collegiatae erectio nequeat fieri de novo ab Episcopo ex hucusque adductis, posita tamen erectione Collegiatae rite facta auctoritate Summi Pontificis, si contingat Collegium deficere ob mortem v. g. Canonicorum,
23 vel aliam consimilem causam, ex qua licet desinat esse Collegiata actu, remanet tamen adhuc talis habitu, ut per Felin. in cap. *Accedentes* de praescriptionibus, n. 2, vers. *possit etiam* Innocent. in cap. *Postulasti;* de Iure patronatus num. 1; Archidiacon. in cap. *Licet Canon.* de elect. in 6, num. 2; Mascard. de probat. Conclus. 584, n. 5; Barbosa lib. II Iuris Eccles. univ., cap. 6, num. 9 cum aliis, quos refert, et sequitur Rota in Cremonensi *Praepositurae* 25 Februarii 1622, coram bonae memoriae Rambaldo, et dec. 221, part. VI rec., num. 25 et 26. In tali casu reductio Collegialitatis ad actum poterit fieri ab Episcopo, cum haec non sit erectio; sic D. Piton. tom. 1, Disceptat. 8, n. 24; Fuscus in Visitat. lib. II, cap. 1, num. 3 in fin.; Card. Petra loc. sup.
24 cit., num. 12, ubi num. 13 subiungit, quod si agatur de Collegiata iam erecta tempore, quo vigebat opinio, ut posset ab Ordinario erigi, tunc similiter iudicari debet iuxta illud tempus, et non secundum opinionem posteriorem contrariam, ut notat Rota dec. 240, num. 12 coram S. M. Alexandro VIII et cit. dec. 1048, num. 5 et sequent. coram Emerix iunior., ita ut praescriptio validitatem erectionis inducat per spatium temporis centum annorum; et consensus Papae praesumitur, si fuerit in statu Collegialitatis, saltem implicito, donec contrarium declaretur. Ex antecedenti enim 25 statu Collegialitatis praesumitur eius continuatio. D. D. in l. *Sive possidetis* Cod. de probat.; Rota dec. 4 de probat., et dec. 4, n. 12, part. II div., et dec. 221, n. 8, part. VIII rec. et late Menoch. lib. praesumpt. 64. Quod 26 procedit etiam, quando agatur de re multum remota. Rota in Comen. *Decimar.* 11 Mart. 1611 coram bonae memoriae Cardinali Sacrato circa fin., et dict. dec. 221, num. 9, part. IX recent. Status enim Collegialitatis non dissolvitur nisi 27 tribus modis, nempe, vel volentibus omnibus Collegialibus; vel etiam ipsis invitis ex facto Superioris supremi; vel casu per mortem omnium, ut tradunt D. D. in cap. *Dilecta* de excessibus Praelator., et Rota part. VI recent., dict. dec. 221, num. 1. Nec Collegiatae sup- 28 pressio unquam iustificata dicitur, nisi de auctoritate Superioris supremi facta appareat. Glossa in cap. *Statutum* num. 22, verb. *Collegiata,* de election. in 6; Gemin. in c. *Licet* n. 6 ante fin. vers. *3 casu,* eod. tit.; Felin. in cap. *Accedentes,* de praesumptionib. n. 2, vers. *ponit etiam de istis signis;* Rota part. I recent., dec. 163, sub num. 4. Quae tamen 29 suppressio non inducitur ex Decreto facto ab Episcopo declarante Ecclesiam non esse Collegiatam, sed simplicem Parochialem. Cum 30 Episcopus sicuti non habet facultatem de non Collegiata faciendi Collegiatam, ex dictis supra n. 18, et etiam Rota part. VI recent., dec. 221, num. 29, et part. VII, dec. 99, num. 9, et part. XVII, dec. 195, num. 5 et 14, tanto minus habeat hanc facultatem de Collegiata faciendi non Collegiatam. Rota part. VI rec., dict. dec. 221, num. 30. Uti nec potest Cu- 31 ram supprimere, ut erigat Dignitatem. Sacra Congr. Conc. in Pientina 14 Februarii 1693.

Collegialitas Ecclesiae, quando non constat 32 de primaeva legitima erectione, vel subsequenti privilegio Apostolico, probatur ex coniecturis, indiciis et enuntiativis. Barbosa lib. II Iuris Ecclesiast. univers., cap. 6, num. 5 cum pluribus ibi citatis; Cardinal. Petra tom. 3 comment. ad Constit. 7 Innoc. IV, sect. 2, n. 16, cum pluribus pariter ibi citatis; Rota part. VI recent., dec. 221, n. 1, part. XVI, dec. 234, part. XIX, tom. 2, dec. 469, num. 16. Con- 33 iecturae autem, et indicia potissima Collegialitatis sunt: Primo ex immemorabili reputatione, et nominatione Collegialitatis iunctis enuntiativis antiquis. Rota part. XVI recent., dec. 234, n. 5; Felin. in cap. *Cum causam* num. 4 de probat.; Nonius cons. 73, n. 8 cum aliis relatis per Rotam dec. 587, n. 1, part. IV divers. et dec. 99, num. 6, part. X recent. Secundo ex litteris Apostolicis dirigi 34 solitis Canonicis Cathedralis, vel Collegiatae; cap. *Statutum,* de rescriptis in 6; Amiden. de Stylo Datariae, lib. I, cap. 5, n. 36, qu. 1; Rota part. XVI recent., d. dec. 234, num. 6.

35 Tertio ex communi sigillo, idest proprio ipsius Collegii; cap. *Dilecta,* de excessib. Praelator. cap. *Significavit,* de appell.; Barbosa de Canonic. cap. 2, n. 10, et lib. II Iuris Eccles., cap. 6, num. 6; Petra loco citat. num. 24.
36 Dummodo tamen sigillum contineat insignia ipsius Ecclesiae, non autem eius Ministri et Exactoris. Rota part. VI recent., dec. 136, num. 17. Sigillum enim publicum, seu authenticum nonnisi Capitulis, et Collegiis approbatis habere licet ad faciendam fidem pro tota Communitate, ut observat Gonzal. ad cit. cap. *Di-*
37 *lecta*, num. 3. Quarto ex communi Arca et Massa; leg. I, § *Quibus autem* ff. quod cuiusq. univ. nom. Barbosa cit. lib. I, num. 6 cum aliis pluribus ibi adductis, Rota dec. 175, n. 1 et dec. 215, num. 1, coram Mantica dec. 960, num. 3, coram Penia, dec. 1256, num. 1, cor. Seraphin. dec. 482, num. 4, coram Ludovisio, et dec. 584, n. 2, part. IV divers., et dec. 56, n. 5, part. V recentior., tom. 1, et dec. 216, num. 2, part. VII, et dec. 234, n. 7, part. XVI recentior.
38 Quinto ex convocatione Canonicorum de mandato principalis dignitatis illorum Capitis, et Congregationibus capitulariter factis. Barb. loc. cit. num. 6; Vivian. de Iure Patronatus part. 2, lib. VIII, cap. 3, num. 3 et 5; Rota dec. 584, num. 2, et dec. 585, num. 1 et 2, part. IV divers., et coram Buratt. dec. 473, num. 11, et coram Merlin. dec. 87, num. 10, et coram Ludovis. dec. 482, num. 4, et cor. Eminentiss. Ottobon. dec. 248, num. 17 et 18, et part. XVI rec., d. dec. 234, num. 9 et 10.
39 Sexto ex electione, vel collatione Canonicatus facta per Capitulum et Canonicos ad hunc effectum congregatos. Rota part. IV recent., t. 2, dec. 465, num. 2, part. VI, dec. 221, num. 2 et 3, part. XVI, dec. 234, num. 11; Rota in antiq. dec. 8, num. 1 et 2 de Praeb.; Put. dec. 135, lib. I; Seraphin. dec. 1021,
40 num. 4. Septimo ex possessione tradita Canonicatuum cum assignatione Stalli in Choro et loci in Capitulo, facta per Canonicos capitulariter congregatos. Barbosa lib. II Iuris Eccl. univers., cap. 6, num. 7; Vivian. de Iure Patronatus dec. 44, num. 2; Rota coram Penia dec. 960, num. 6, et dec. 1163, § *Tertium signum,* et part. IV, tom. 2 recent., dec. 465, num. 2, part. VI, dec. 221, n. 5, part. XVI
41 dec. 234, num. 12. Octavo ex receptione Provisorum in Fratres iuncto nomine Fraternitatis, quae circumstantia plurimum ad id confert. Rota part. VI recentior., dec. 221, num. 5, part. XVI, dec. 234, num. 13, et cor. Buratt. dec. 809, num. 2 et 28; Paris. de resignat. lib. VI, quaest. 5, num. 32; Vivian. de Iure
42 Patronat. dec. 44, n. 2. Nono, ex iuramento posito a Provisis de servandis constitutionibus, statutis et consuetudinibus ipsius Ecclesiae. Rota coram Mantica dec. 175, num. 1, vers. *Item quia;* et dec. 215, num. 1, et part. IV divers., dec. 284 et 285, utrobique num. 1, et part. XVI recent., dec. 234, n. 14; Fagnan. in c. *Postulasti* de Iure Patronat., n. 5 in fin.; Barbosa et alii passim. Decimo, ex venditio- 43
nibus et locationibus et aliis contractibus capitulariter factis. Alexand. const. 74, num. 4, l. 4; Penia dict. decis. 960, num. 5; Rota part. XVI recent., dec. 234, n. 8. Undecimo, 44
ex eo quod in Ecclesia adsit aliquis uti Caput, et Clerici vel Canonici uti membra. Alexand. const. 74, n. 5, lib. IV; Barbosa d. lib. II, n. 10; Mantica dec. 215, sub n. 1, vers. *Unde;* Rota in Cremonen. *Praepositurae* 25 Febr. 1622 coram Rambaldo, et in Asculana *Plebaniae* 13 Ian. 1624, cor. Merlino.

Duodecimo, ex iure eligendi Praelatum; 45
cap. 1 de election. electio siquidem Praelati in quolibet Collegio de iure pertinet ad personas eiusdem Collegii, nisi adsint reservationes Apostolicae, ut in secunda et tertia Regula Cancellariae, ubi reservantur omnes Dignitates maiores post Pontificalem in Cathedralibus, et principales Dignitates in Collegiatis; cum enim Praelatus censeatur ille, qui est Caput, habetque Iurisdictionem in singulos de Collegio, sequitur, ut ex eius electione eruatur maximum signum in probanda Collegialitate. Cardin. de Luca de Benefic. disc. 14, n. 13; Lambertin. de Iure Patronat. part. 1, lib. II, quaest. 5 principal., num. 4, pag. 39; Lotter. de re Benefic. quaest. 14, num. 74; Mascard. de probat. conclus. 584, num. 10; Card. Petra d. tom. 3 in Constit. 7 Innoc. IV, sect. 2, num. 33, et alii. Tertiodecimo, ex eo quod 46
Cura animarum sit penes Capitulum, etiamsi habitu tantum. Lotter. d. quaest. 14, n. 93; Card. Petra loc. cit., num. 34; Rota dec. 60, num. 3 coram Carillo. Quartodecimo, ex eo 47
quod in actibus Visitationis ab Episcopo dicatur Collegiata, cum hic praesumatur scire statum suarum Ecclesiarum; vel si in ea fuerit facta provisio tanquam de prima Dignitate. Petra loc. cit. num. 34; Rota dec. 482 cor. Ludovisio, et in Matheranen. *Archipresbyteratus* 27 Iunii 1707, § *Collegialitas*, coram D. Kaunitz, et in Comen. *Canonicatus* 11 Februarii 1704, § *Visa fuit*, coram D. Scotto. Quintodecimo, ex declarationibus Parochorum 48
eiusdem Ecclesiae, quam coniecturam alias Rota maximi fecit. Rota coram Penia dec. 1163, num. 11, et dec. 960, n. 8, et apud Postium de manut. dec. 32, num. 3, et coram Buratt. dec. 455, num. 1, vers. *Ecclesiam vero*, et part. XIX, tom. 2 recent., dec. 469, num. 17. Ex praedictis igitur coniecturis, seu signis, aliis- 49
que sufficientibus, Ecclesia est existimanda Collegiata, licet de fundatione et privilegio non constet; sic censuit Sacr. R. Congreg. in una Caputaquens. 16 Ianuarii 1620, ut refert et tenet Barbosa d. lib. II, cap. 6 Iuris Eccles.,

num. 14, et de Canon. et Dignitat. cap. 2,
50 num. 16. Non est autem necessarium, quod omnes supradictae coniecturae, seu signa simul concurrant, ut Ecclesia dicatur Collegiata, sed sufficit aliquas adesse, ex quibus id argui possit et verisimile credi, ut per Rot. dec. 584, num. 2, part. IV divers.; Mantic. dec. 215, num. 5, vers. *Nec etiam;* Rota part. IV rec., tom. 2, dec. 292, n. 12, part. XVI, dec. 234, num. 4, part. XIX, tom. 2, dec. 469, n. 22; Barbosa loc. mox cit.; Lotter. d. quaest. 14, num. 79 cum seq. advertens ex multis fieri posse, ut sigillum deficiat, vel non sit in usu, vel etiam quod Collegium non habeat Praelatum, cum ad eius essentiam id minime necessarium sit.

51 Collegiata insignis praecedit aliis non insignibus, etiamsi fuerint prius erectae, Sac. Rit. Congreg. in Firmana 24 Maii 1612. Quamvis erectio sine praeiudicio alterius facta fuerit. Ead. Sac. Rituum Congreg. in Nolana 21 Aprilis 1602, et in Nullius, seu Firmana 23 Martii 1602. Sic Barbosa Collect. Apostolic. dec.,
52 verb. *Collegiata,* num. 5. Quaenam autem Collegiata dicatur Insignis, in Iure Canonico definitum non est. Unde res ex facto dependet, attento nomine *Insignis,* quod Ecclesiae nobi-
53 litatem, et excellentiam praesefert. Et DD. volunt, quod Collegiata communiter reputetur, et dicatur insignis, si sit Matrix in loco, praecedatque aliis in publicis functionibus, sit antiqua, et conspicua quoad structuram materialem, et numerositatem Dignitatum, et Canonicorum, aliorumve Ministrorum; sitque in loco, seu Oppido nobili, et numeroso, et peritorum copioso. Card. de Luca de Praeeminent. disc. 8, n. 14; Barbosa in cap. *Transmissae* 33 de Verbor. signific., et de Iure Eccles. lib. 2, cap. 6, num. 15, et de Canon., c. 2, num. 18; Lotter. de Re Benefic. lib. 1, quaest. 15, a num. 1 ad 9; Corrad. in praxi Benefic., lib. 1, cap. 1, n. 17; Aloys. Ricc. in Collect. dec. par. 6, collectan. 2350, vers. *Insignis;* Petra loc. cit. n. 36, et plene Rota
54 dec. 29 per tot., part. II divers. Et quod in diiudicatione huiusmodi insignitatis fieri possit consideratio ex qualitate loci, fuit decisum a Sacra Rituum Congreg. in una Collegiatae Ecclesiae Sancti Pauli Civitatis novae Firmanae Dioecesis ad instantiam D. Ludovici Centoflorini, qui obtinuit dictam Collegiatam dici insignem, eo quod oppidum, in quo sita est, insigne reddat numerus quatuor mille habitatorum, hoc est focularium 820, quatuor Regularium Conventus, et unum Monasterium Monialium, copia peritorum, et nobilium ibi existentium. Sic refert Massobrius in sua praxi habendi concursum praelud. 2, dub. 2, et tract. De Synodo Episcopi cap. 4, dub. 14, num. 9, et ex ipso Barbosa locis citatis. Et insuper refert Massobrius ibidem, quod idem D. Ludovicus supplicavit Sacram Rituum Congregationem, ut dignaretur declarare: Primo: An Canonici Ecclesiarum Collegiatarum insignium debeant praecedere in Synodo Canonicis Ecclesiarum non insignium? Secundo: An debeant adhuc praecedere, si Ecclesia Collegiata non insignis sit antiquior in erectione? Tertio: quid si erectio Collegiatae insignis facta fuerit sine praeiudicio alicuius? Sacra Rituum Con- 55
gregatio ad primum respondit, Canonicos Ecclesiarum Collegiatarum Insignium praeferendos esse in Synodo, ac processionibus Canonicis Ecclesiarum Collegiatarum non Insignium. Ad secundum, itidem praeferendos esse, etiamsi 56
Ecclesia Collegiata non Insignis sit antiquior in erectione. Ad tertium, idem procedere, etiamsi 57
erectio Collegiatae Insignis facta fuerit cum clausula, *sine alicuius praeiudicio,* cum eo ipso, quod Ecclesia est effecta Insignis, gaudeat privilegiis Ecclesiarum insignium. Sic ipse Massobrius loc. cit. et ex ipso Barbosa in cap. *Transmissae* 33 de Verbor. significat., n. 3.

Pro expensis factis a Canonicis pro obti- 58
nendo Indulto deferendi Cappas, et Rochettum, non possunt ab ipsis alienari bona Ecclesiae. Sacra Congregatio Concilii in una Pratensi *Beneplaciti* die 7 Iulii 1696, quae denegavit Capitulo facultatem alienandi Capitale Scutorum 25 aureorum relictorum eidem cum libera facultate erogandi pro Ecclesia, ad effectum convertendi dictum Capitale pro expensis Bullae Indulti deferendi Cappas et Rochettum, quia non considerabatur utilitas evidens Ecclesiae, licet maius decus Canonicorum. Et ea- 59
dem Sacra Congreg. Concil. in una Montis Regalis 19 Maii 1708 occasione, qua in Civitate Cunei eiusdem Dioecesis erecta fuerat Collegiata, adhibita tantum auctoritate Ordinarii. Cumque Episcopus successor Canonicos coegisset ad obtinendam, prout ab initio obtinere debuerant, dispensationem Apostolicam; pro qua quemadmodum etiam pro Indulto deferendi Rochettum, et Cappas, nonnullas fecerunt expensas. Unde pro eorum satisfactione supplicarunt pro facultate alienandi, seu obligandi quaedam stabilia Ecclesiae, quam eadem Sacra Congregatio die, qua supra, concessit tantum pro expensis factis pro erectione Collegiatae, non autem pro Indulto deferendi Cappas, et Rochettum. Collegiata Ecclesia circa 60
ritus, et caeremonias debet servare laudabiles, et antiquas consuetudines aliarum similium Ecclesiarum Provinciae. Sac. Rit. Congr. in Terracin. 25 Febr. 1607. Collegiatae Ecclesiae 61
statuta quaerenda sunt a proprio Episcopo. Ead. S. Rit. Congr. in Mediol. 28 Sept. 1602. Collegiata debet praecedere omnibus aliis Ec- 62
clesiis simplicibus, vel quae tantum Parochiales sunt. Sac. Rituum Congregat. in Nolana 10 Iun. 1620, et in Sen. 23 Mart. 1619, et 4 April. 1620. Etiamsi antequam erigeretur in 63

Collegiatam, illis cederet. Ead. Sac. Congreg.
64 in Terracinensi *Somnini* 24 Febr. 1606. Archipresbyter, et Canonici Collegiatae, quae non est Parochia, possunt benedicere cineres, et palmas, populoque distribuere, similiter aquam, ignem, ova, fructus, et caetera omnia secundum Ritum Sanctae Matris Ecclesiae, sed non possunt Sabbato Sancto, vel alio tempore aspergere publice domos Aqua benedicta, vel aliquem alium actum iurisdictionis Parochialis exercere. Similiter non possunt Sabbato Sancto
65 pulsare Campanas ante Parochialem, neque alios communicare in Paschate, nisi Presbyteros, et Clericos suae Collegiatae. Sac. Congr. Episcop. in Senogallien. 21 Iul. 1578. Canonici Collegiatae non tenentur inservire Episcopo extra eorum Ecclesiam, nisi in casu necessitatis, aut contrariae consuetudinis. Sac. Congr. Episc. in Verulana 20 Iulii 1592, in
66 Andr. 10 Mart. 1597, et 20 Mart. 1637. Canonici Collegiatae non tenentur intervenire processioni SS. Sacramenti, quae fit in Cathedrali qualibet tertia Dominica mensis, quia illa est privata Processio, cui non tenentur intervenire, nisi Clerici illius Ecclesiae, in qua fit. Sacra Congregatio Episcoporum in Verulana 20 Iulii 1592.

67 Collegiata nuper erecta subiecta est Ordinario, nec habet praecedentiam super alias. Sac.
68 Cong. Episc. in Nolana 29 Maii 1601. Capitulum Cathedralis praebere non potest ullam molestiam Capitulo Collegiatae, quod teneat Clericos ad cantandum in Choro, et extra, et serviendum Missis, et aliis Divinis Officiis cum Cotta, et vestibus talaribus, eundum ad processiones, sepeliendum mortuos, et celebranda Divina Officia in aliis Ecclesiis, ubi invitantur. Sac. Cong. Episc. in Barchinonen. 21 Apr. 1592.
69 Collegiatae Canonici possunt iuxta eorum consuetudinem deferre Crucem propriam in processionibus, dummodo digniorem, et ultimum locum relinquant Clero Ecclesiae Cathedralis. Sac. Rituum Congregat. in Anconitana 24 Au-
70 gust. 1609. Collegiata non debet accedere ad Ecclesiam Parochialem ad faciendam benedictionem, et distributionem Candelarum, et Palmarum, non obstante consuetudine. Sac. Rit. Congr. in Hostiensi Corae 29 Apr. 1607.
71 In Ecclesia Collegiata possunt Divina persolvi citius, quam in Cathedrali. Sac. Congr. Episc.
72 in Bononiensi 3 Dec. 1602. Numerus trium Canonicorum congruus est ad Collegiatam constituendam. Rota in Asculana *Plebaniae* 13 Ianuar. 1624 coram Merlino, et cum multis aliis Barbosa lib. 2 Iuris Eccles. cap. 6, num. 8 et
73 9. Qui si recesserint, vel saltem de praesenti non existat Collegiata, adhuc tamen sufficit illam habitu esse, ad hoc ut censeri debeat Collegiata. Rota in Cremonensi *Praepositurae* 25 Febr. 1622 coram Rambaldo, et part. VI recent., dec. 221, num. 25 et 26; Barbosa loc. cit. cum aliis. Collegiata adhuc dicitur, et gau- 74
det privilegiis, deficientibus omnibus illius Canonicis, et tantum uno remanente. Sac. Cong. Concil. sub die 6 April. 1621. Ecclesia Paro- 75
chialis erigi potest in Collegiatam, et nihilominus Cura remanere penes Parochum, prout antea erat, non autem in Collegium, vel Dignitatem transferri. Rota in Mediolanensi *Iurium Parochialium* coram Matth. 10, p. XIX, tom. 1 recent., dec. 224, num. 24. Collegiata 76
antiquior, quae habet insignitatem a Iure praefertur habenti insignitatem ex privilegio posteriorem. Sac. Rituum Congregat. in Civitatis Castellanae *Praecedentiae* 13 Februar. 1700, et in Novariensi 8 Maii eiusdem anni 1700.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Frequenter de eo disputari solet, an aliqua 77
Ecclesia sit Collegiata? Iam vero si erectio Ec- 78
clesiae in Collegiatam reservata est S. Sedi, non aliter probari potest, Ecclesiam aliquam esse Collegiatam, quam Apostolico Privilegio, vel saltem praesumpto, inde scilicet eruto, quod fuerit Ecclesia, de qua quaestio est, per spatium immemorabile, aut centenarium habita pro Collegiata. Rota in Gerunden. *Canonicatus* 3 Mart. 1727 cor. clar. mem. Calcagnin., ubi quod Privilegium Apostolicum praesumi 79
haud potest, quoties de tempore proximo praetensae illius expeditioni, de ipso doctum haud est, occasione alterius litis, nec eius notitia haberi potest, ex revolutione actorum Datariae, in quibus adnotari debuisset, quantumvis concessa per Secretariam Status, aut Brevium.

Difficile vero est statuere, ex quibus Ecclesia 80
habita dicenda sit Collegiata. Datur enim Ec- 81
clesia communitativa, quae in multis convenit cum Ecclesia Collegiata. Quocirca nisi sciantur differentiae intercedentes Ecclesiam Communitativam inter et Ecclesiam Collegiatam, facile haud est diiudiaare, ex quibus habenda sit aliqua Ecclesia pro Collegiata. 82

Quoad ea, quae natura sua requirit una- 83
quaeque communitas, non differt Ecclesia communitativa ab Ecclesia Collegiata. Sigillum, stal- 84
lum, communis massa, communis arca, Archivium commune, locus certus, tum signum sese congregandi, statuta, iuramentum de iis servandis, liber resolutionum, et alia id genus utpote propria uniuscuiusque Communitatis, non solum conveniunt Ecclesiae Collegiatae, sed et Ecclesiae communitativae. Rota in Celson. *Admission.* 5 Iul. 1751, § 4, coram Illustriss. Migazzi, in Barchinonen. *Collegii* 9 Maii 1755, § 5, coram Reverendissimo P. D. Bussio Decano. Quocirca ex his sustineri 85
nequit, Ecclesiam aliquam habitam esse pro Collegiata, et quidem etiamsi praeterea tributa 86
sit Ecclesiae denominatio Collegiatae, et Beneficiatis illa Canonicorum. Rota in Thelesina

Collegiatae 4 Iul. 1757, coram Eminentissimo Crescentio.

87 Differt vero Ecclesia Communitativa ab Ecclesia Collegiata, quod in Ecclesia Communitativa nequeunt esse Dignitates, ut tradunt Fagnan. in cap. *Ut Abbates* num. 23, de Aetat. et qualit.; Thomassin. de Veter. et nov. Eccles. Disciplin. tom. 1, lib. 2, cap. 8, n. 8; et rescripsit Sacra Congregatio Concilii interpres in Cassanen. *Matricitatis* 5 Apr. 1756,
88 ad dub. 5, et sic locus esse nequit Regulae quartae Cancellariae perpetuo reservanti S. Sedi primam Dignitatem Ecclesiarum Cathedralium,
89 et Collegiatarum. In Ecclesia autem Collegiata non solum esse possunt Dignitates, sed esse debet una saltem Dignitas, eaque iuxta mox dictam Regulam quartam perpetuo S. Sedi re-
90 servata. Insignia non conveniunt Beneficiatis Ecclesiae Communitativae, at conveniunt Canonicis Ecclesiae Collegiatae. Rigant. in comment. ad Regul. IV Cancellar. § 2, num. 92.
91 Executio Litterarum Apostolicarum numquam committitur a Summo Pontifice Beneficiatis Ecclesiae Communitativae, at committi solet Canonicis Ecclesiae Collegiatae. Rota in recent. dec. 234, num. 6, part. XVI, cor. Molin., de-
92 cis. 156, num. 11. Sunt etiam qui tenent, ad residentiam praecisam de iure non teneri Beneficiatos Ecclesiae Collegiatae. Sed dicemus
93 de hoc in addit. ad verb. *Residentia*. Quod si concurrant, et quidem per tempus legitimum, ea quae aeque conveniunt Ecclesiae Communitativae, ac Ecclesiae Collegiatae, tum haec quae proprie dumtaxat sunt Ecclesiae Colleg.,
94 concludi potest, aliquam Ecclesiam esse Collegiatam privilegio Apostolico praesumpto. Confer Rigant. loco mox citato a n. 43 ad fin., ubi quod Rota variavit in hac materia.

95 Recte monet idem Auctor num. 39, rigide inquirendum de Collegialitate, si de ea quaestio sit ad omnes effectus; secus vero si de ipsa disputari contingat incidenter ad unum vel alterum effectum.

ADDITIONES NOVISSIMAE.

96 Collegium vel Universitas tamquam repraesentans unam personam non dicitur aliquid fecisse, nisi omnes, vel maior eius pars consenserint.

97 Et si vota scindantur in duas partes aequales; non ideo constituunt duo Collegia, vel duas Universitates.

98 Collegium vel Universitas habens iuspatronatus, si dividatur in duas partes habentes aequalia vota, quarum una unum, alia alium praesentet, utraque valet, et est locus gratificationi, pensatis meritis utriusque praesentati. Ita Lambertinus de Iurepatr. l. 2, par. 2, q. 3, art. 8, n. 10.

99 Scissa Universitate vel Collegio in duas partes habentes aequalia vota circa praesentationem, adhuc illa pars dicitur maior et sanior, quae praesentavit digniorem; ratio est, quia maioritas et sanioritas non coalescit tantum ex numero, sed etiam ex meritis electi, et dignitate eligentium, cum quibus in paritate numeri efficitur maior et sanior pars, ut relatis antiquioribus, firmavit Rota coram Cerro dec. 26, num. 33 et 34.

Si autem cum paritate votorum concurrit 100
paritas meritorum in praesentatis, electio non est conclusa, nec est locus gratificationi Ordinarii, aut alterius inferioris a Papa; iuxta Glossam in cap. *Ecclesia vestra* 57 de Elect., quam ibi explicant Ioan. Andreas, et Abb. n. 13 circa finem, vers. *Dicit*.

Praesentati ab Universitate vel Collegio, si 101
paria vota bis in scrutinio uterque sortitus sit, Papa solus potest gratificare, etiam pendente termino ad eligendum; inferior vero non potest gratificare, sed tantum providere iure devoluto, elapso dicto termino. Ita Loth. et Panorm. in dicto cap. *Ecclesia vestra* n. 13 in fin. vers. *Sed si potestas eligendi*.

Pendente termino ad eligendum, potest Col- 102
legium vel Universitas, toties quoties sibi videbitur, iterare scrutinium, donec sequatur electio per maiorem partem.

Potest etiam, durante termino, adiri Supe- 103
rior, ut compellat ad concordandum intra certum terminum, quo elapso, ad ipsum devolvatur electio, ut docuit Glossa in cap. penult. in 6, verb. *Tenentur*.

Patroni plures singulares si discordent in 104
praesentatione, fit locus gratificationi; secus quando illi plures constituunt unicam vocem individuam, ut in Universitate et Collegio, quia tunc attenditur tantum factum a maiori parte; et si partes sunt aequales, nulla dici potest facta praesentatio. Rot. dec. 148, n. 10, penes Vivian. de Iurepatronat.

Ideo hoc casu nulla esset provisio Aposto- 105
lica facta, pendente termino ad praesentandum, favore unius ex praesentatis.

Iura Collegii remanent etiam in uno, et apud 106
ipsum stat nomen totius Universitatis.

Ad extinguendum Collegium in actu, attendi- 107
tur factum de facto, sed in habitu attenditur factum de iure.

Destructio Collegii, per desuetudinem seu 108
rerum naturam, aequiparatur destructioni factae de iure.

Praepositus ubi adest, regulariter indicat, 109
se fuisse caput Collegii; quod procedit, concurrente circumstantia, quod sub eo antiquitus aderant Canonici tamquam membra ipsius Corporis.

Nomen Praepositi per se non adaptatur Pa- 110
rocho, vel Plebano; potest tamen esse Parochus, retento nomine Praepositi, ex quo cura animarum est penes Collegium, et exercetur per Praepositum tamquam caput eiusdem.

111 Acclamatio, seu congratulatio Vocalium post electionem factam cum maiori parte respectu minoris, vim habet Collegialis approbationis; sic saepe decisum fuit per Rotam in Leodien. *Praeposituraе* 3 Martii 1648, § finali, coram Albergato, et 2 Iun. 1688, § finali, et 26 Ianuar. 1681, § finali, coram Benincasa.

Ex dispositione Iuris communis electio praelati in Collegiata pertinet ad Collegium, seu Capitulum; ex cap. *In Genesi,* et cap. *In veteri,* de election., quod affirmant quoque Cardinal. de Luca de Benefic. disc. 12, num. 13; Garzias de Benefic. part. 5, cap. 5, n. 58 et seqq., et Rota dec. 32, n. 8. 112

COLOR PARAMENTORUM

Vide verb. Paramenta sacra, *a num. 25 ad 28.*

COMA FICTITIA

Summarium.

1. Coma fictitia, seu adscititia, vulgo *Parrucca,* est Personis Ecclesiasticis prohibita. - 2. Nec valet consuetudo contraria. - 3. Referuntur varii Summi Pontifices, qui eam per specialia Edicta sub gravibus poenis interdixerunt. - 4. Afferuntur verba Edicti Clementis IX. - 5. Afferuntur verba Edicti Innocentii XI. - 6. Afferuntur verba Edicti Innocentii XII. - 7. Afferuntur verba alterius Edicti Innocentii XII. - 8. Quae omnia Edicta confirmata fuerunt a Clemente XI, ad n. 11. - 12. Afferuntur verba Edicti Benedicti XIII, confirmativi omnium supradictorum. - 13. Tales Comas fictitias, seu Capillitia adscititia pluries prohibuit expresse Sac. Cong. Concilii. - 14. Hinc plurimi, ac gravissimi Doctores tenent, Clericos praesertim in Sacris constitutos, vel Beneficiatos deferentes Comam adscititiam peccare mortaliter. - 15. Zelantes Episcopi in suis Synodis Edictis sub gravibus poenis gestationem Comae fictitiae solent prohibere, reservata sibi facultate, eam permittendi illis, qui medicorum iudicio valetudinis causa ipsa indigent. - 16. Caveant tamen Episcopi, ne hanc veniam elargiantur, nisi praeter causam, etiam Comam ipsam, quam Clerici gestare cupiunt, diligenter examinaverint. - 17, 18. Non possunt tamen Episcopi ulli Sacerdoti licentiam concedere, ut cum Coma fictitia Missam celebret. - 19. Quae dispensatio neque ab Episcopis, neque a Legatis Sedis Apostolicae concedi potest. - 20. Episcopi iusta de causa potestatem facere queunt Clericis gerendi Comam fictitiam. - 21. De differentia Comam fictitiam inter ac circulum Capillorum. *Remissive.*

1 Coma fictitia, seu adscititia, vulgo *Parrucca,* est Personis Ecclesiasticis interdicta. Sic saepe saepius statuerunt Summi Pontifices, Concilia, tum Generalia, tum Provincialia, tum Synodalia, adeo ut a Caston. in Tractatu de Corona, Tonsura, et Habitu Clericorum, a Clericato in Miscellan. dec. 109, num. 5, et ab Ursaya tom. 4, part. 1, discept. 20, num. 54, numerentur ad id Decreta 16 Bullarum Apostolicarum, 10 Conciliorum Generalium, Provincialium 136, Synodalium 252.

2 Nec valet consuetudo contraria, ut optime Clericatus loc. cit. praecisis his verbis: *Nec suffragari potest contraria consuetudo particularium Personarum, vel locorum, quia haec tamquam abusus, et corruptela, ubique terrarum declarata est, ac damnata infinitis propemodum Constitutionibus, quas collegit Caston. Chamillard. in Tractatu de Corona, Tonsura, et Habitu Cleric. in quo leguntur Decreta 16 Bullarum Apostolicarum, 10 Conciliorum Generalium, Provincialium 136, Synodalium 252, et ulterius referuntur plurimae SS. Patrum sententiae, Principum, ac Senatuum Edicta, Theologorum, ac Canonistarum allegationes in condemnationem Clericorum relaxantium Comam. Neminem vero latet invalidam nulliusque roboris esse consuetudinem (quamvis centenariam, et immemorabilem) quae declarata est abusus, et corruptela.*

3 Hinc Clemens IX, Innocentius XI, Innocentius XII, Clemens XI, Benedictus XIII, per specialia Edicta sub gravibus poenis interdixere Personis Ecclesiasticis tales fictitias comas, seu adscititia Capillitia. Verba Edicti sanct. mem. 4
Clem. IX sub die 29 Iun. 1667, sunt sequentia: *Comanda, che non sia permesso ec. non avere la Chierica, Corona Ecclesiastica ec. e senza Zazzera, o Capigliatura, e questo sotto pena di Scudi dieci d' applicarsi ad opere pie, e Luoghi Pii conforme al solito.*

Verba edicti san. mem. Innocentii XI sub 5
die 10 Octobris 1681, sunt: *Che la Chierica si veda, e li Capelli sieno corti, acciò non resti coperta, e si distingua il Sacerdote per la Tonsura, e Abito.*

Verba Edicti san. mem. Innocentii XII, sub 6
die 20 Nov. 1691, sunt sequentia: *Si ordina parimente e comanda, che nessun Sacerdote o Chierico ancora di prima Tonsura come sopra, porti Zazzera, o Capigliatura, e nemmeno Zazzera, o Capelli finti chiamata volgarmente Parrucca, che copra la fronte, e l' orecchie sotto pena ec. per qualsivoglia volta si trasgredirà, della carcere, e di scudi dieci d' applicarsi ad opere, e Luoghi Pii.*

Verba Edicti eiusdem san. mem. Innocen- 7
tii XII, sub die 31 Martii 1699, sunt haec: *Che verun Sacerdote, o ordinato in Sacris, o ancora Chierico di prima Tonsura, come sopra, porti Zazzera, o Capigliatura, che cuopra la fronte, e le orecchie sotto pena in ciascheduno di detti casi, e per qualsivoglia volta che si trasgredirà, di dieci Scudi d' applicarsi ad*

Opere e Luoghi Pii, ed altrettanti giorni di carcere. Che non permettono ec. che il Sacerdote celebri con Capigliatura finta detta comunemente Parrucca sotto pena tanto a' medesimi deputati, o Sagrestani come sopra, quanto a' Sacerdoti, che celebrano in qualsivoglia di detti casi, della Sospensione da' Divini Offizj da incorrersi ipso facto *senza altra dichiarazione.*

8 Quae Edicta confirmata fuerunt a san. mem. Clemente XI die 7 Decembris 1706, sequentibus verbis: *Primieramente col presente Editto si rinnovano gli altri sopra tal maniera publicati, ed in specie li 29 Giugno 1667, e li 10 Ottobre 1681, e li 20 Novembre 1691, e li 22 Novembre 1696, e li 31 Marzo 1699, dalli Sommi Pontefici Clemente IX, Innocenzio XI, ed Innocenzio XII, ec.*

Si ordina parimente, e comanda che verun Sacerdote, ed ordinato in Sacris, o ancora Chierico di prima Tonsura, come sopra, porti Zazzera, o Capigliatura, che cuopra la fronte, e l' orecchie sotto pena in ciascheduno di detti casi, e per qualsivoglia volta, che si trasgredirà, di dieci Scudi d' applicarsi subito all' Opere, e Luoghi Pii, e d' altrettanti giorni di carcere. Potendo in oltre esser certi quelli, che contravverranno, che la loro disobbedienza sarà ad essi di totale impedimento per conseguire qualsivoglia Beneficio, o Officio Ecclesiastico. Nec non die 18 Iun. 1714, sequentibus verbis: *Che non si permetta che alcun Sacerdote celebri con Capigliatura finta detta comunemente Parrucca. Altrimente incorreranno nella Sospensione* ipso facto *secondo l' ultimo Editto.*

9

10 Immo idem san. mem. Clem. XI, quoad obligatos ad Chorum in Urbis Basilicis, et Collegiatis Ecclesiis die 4 Maii 1701, per organum Congregationis Visitat. Apostolicae sequens publicavit praeceptum punctualissimae exequutioni usque ad hodie demandatum, et registratum in Lib. Decret. eiusdem Sacrae Congregationis ab anno 1692 usque ad annum 1705, fol. 154.

11 *Considerando la Santità di N. S. Papa Clemente XI, quello, che da' Sacri Canoni, dal Sacro Concilio di Trento, e da altre Ordinazioni Apostoliche si prescrive sopra la moderazione, e congrua Tonsura di Capelli delle Persone Ecclesiastiche, e riconoscendosi dalla S. S. quanto repugni alla disposizione de' medesimi Sagri Canoni, e sia disconveniente ed indecente a chiunque professa stato Clericale, usare Capelliere finte dette volgarmente Parrucche, e specialmente a quelli, che essendo obbligati al servizio delle Chiese devono assistere alli Divini Offizi, nel Coro: d' ordine espresso datoci a bocca comanda; che in avvenire principiando dal primo giorno d' Agosto dell' anno corrente, niuno che in qualsivoglia Basilica e Chiesa di Roma goda Vicariati, Dignità, Canonicati, Beneficiati, e Chiericati, Mansionarati, Cappellanie perpetue, o annuali, Prebende, ed ogni altro Officio, che con qualunque titolo abbia annesso il servizio della Chiesa, e l' assistenza del Coro, non intervenga con Capelli finti, girelli posticci, o Parrucche, benchè queste fossero liscie, corte, e moderate, o con Berrettini di artifizio straordinario, ed insolito a praticarsi, e la S. S. espressamente comanda, che ciascheduno de' sopranominati, che ardisse d' intervenire, ed assistere alle Messe, Divini Offizj, Processioni ed ogni altra funzione Ecclesiastica con Capelli finti, girelli, Parrucche ovvero Berrettini di artifizio straordinario, ed insolito a praticarsi, come sopra, terminato il mese di Luglio prossimo venturo sia tenuto, e reputato come assente, e dalli Puntatori si punti, come se non fosse in modo alcuno intervenuto, e presente, lasciando in suo vigore tutte le ordinazioni, proibizioni, e pene rispettivamente altre volte decretate contro li Ecclesiastici, ec. che usassero Capelli finti, e Parrucche.*

Verba Edicti san. mem. Benedicti XIII sub 12 die 20 Decembr. 1724 sunt ista: *Primieramente col presente Editto si rinnovano gli altri sopra tal materia pubblicati, ed in specie a 29 Giugno 1667, a 10 Ottobre 1681, a 20 Nov. 1691, a 22 Novemb. 1696, ed a 17 Decemb. 1706, per ordine de' Sommi Pontefici Clem. IX, Innoc. XI, Innoc. XII, e di Clem. XI di fel. mem. ed a quelli riferendosi, e respettivamente ampliandoli ordina, e comanda: Che niun Sacerdote, ed ordinato in Sacris, o Chierico Benefiziato, come sopra, ancorchè il Benefizio sia tenue secondo la risoluzione della Sacra Congreg. del Concilio 18 Sett. 1677, possa andare per la Città dalla levata del Sole sino a mezz'ora di notte con Abito, e veste corta, e sia tenuto andare con Abito lungo sino al collo del piede detto volgarmente Abito talare, che ciascuno de' suddetti devono avere; e se vi fosse qualcheduno, che non l' avesse, se li dà un mese di tempo a provvedersene, ed in oltre debba sempre portare la Chierica, o sia Corona, o Tonsura Clericale della grandezza conveniente all' Ordine, e grado di ciascheduno, la quale però non sia minore d' un Testone, e sia totalmente apparente, e così spesso rinnovata, che si possa ben vedere.*

Ordina parimente, e comanda, che niun Sacerdote, ed ordinato in Sacris, o ancora Chierico di prima Tonsura come sopra, porti Zazzera, o Capigliatura, che cuopra la fronte, e le orecchie, e molto meno usi Parrucca sotto pena in ciascheduno di detti casi, e per qualsivoglia volta, che si trasgredirà, di dieci Scudi da applicarsi subito ad Opere, e Luoghi Pii, e di altrettanti giorni di carcere, potendo in oltre esser certi quei, che contravverranno, che

la disobbedienza sarà loro di totale impedimento per conseguire qualsivoglia Benefizio, o Officio Ecclesiastico. Comanda parimente a tutti i Rettori, Sagrestani, Cappellani, Custodi, o altri sotto qualsivoglia nome deputati all' amministrazione, cura, o sovraintendenza di qualsivoglia Sagrestia, tanto nelle Patriarcali, Basiliche, Collegiate, Congregazioni, Oratorj, Cappelle, Ospedali, ed altre Chiese secolari, quanto di qualsivoglia Chiesa Regolare, o in qualsisia modo privilegiata, tanto dentro di Roma, come de' Sobborghi, che non permettano ad alcun Sacerdote di celebrare nelle loro Chiese, o Cappelle senza la Chierica o Tonsura clericale, o senza l' Abito decente, e talare, qual' Abito il Sacerdote l' abbia indosso avanti l' ingresso della Chiesa, nè possa esserli prestato, o vestirsene dentro la Sagrestia, o che il Sacerdote celebri con Capigliatura finta detta comunemente Parrucca, ovvero con l' anello, anzi che nè tampoco permettano di celebrare a qualsiasi Sacerdote, in cui si riconosce chiaramente, che porta Parrucca, ancorchè la lasci in Sagrestia, o prima d' entrare in essa sotto pena tanto ai medesimi Deputati, e Sagrestani, come sopra quanto a' Sacerdoti, che celebrano in qualsivoglia de' detti casi, della sospensione a Divinis *da incorrersi* ipso facto *senz' altra dichiarazione per quindici giorni riservata a Noi, oltre alle altre di carcere e pecuniarie come sopra espresse.*

13 Et tales Comas fictitias, seu Capillitia adscititia pluries prohibuit expresse Sac. Congr. Conc. et signanter in Bergomen. sub die 9 Decembris 1690, lib. 4 Decret., fol. 765, reiiciendo instantiam Abbatis Petri Negronis Canonici Cathedralis deferendi Comam fictitiam in Choro sub praetextu frigiditatis, et subtilitatis aeris. Et in Vigilien. *Synodi* 28 Maii 1699, ad dub. 28, ubi approbavit poenam Excommunicationis impositam Clericis ferentibus dictas Comas fictitias, aut Capillitia adscititia; in Melphiten. 8 Augusti 1722, approbando edictum Episcopi interdicentis Clericis sub poenis arbitrariis etiam excommunicationis, delationem Capillitii adscititii, seu Comae fictitiae vulgo *Parrucca*.

14 Hinc plurimi, ac gravissimi Doctores tenent Clericos praesertim in Sacris constitutos, vel Beneficiatos deferentes Comam adscititiam calamistratam contra tot Pontificias, Conciliares, ac Synodales prohibitiones peccare mortaliter, cum obligent sub culpa gravi, per text. in cap. *Si quis venerit* 2 de Maiorit. et Obed., ibique Barbosa num. 6 et 7, de communi sententia testatur Fagnan. in cap. *Quoniam* 13 de Constitutionibus n. 22, et Clericatus de Sacrificio Missae decis. 48, a num. 21 ad num. 27, reprobando inclinantes in oppositum respondet omnibus contrariis, optimum dans consilium Confessariis, ne absolvant Clericos adulterinos capillos gestantes, eo quod id involvit lethalem culpam, ibi: *Utinam criniti Clerici, et eorum Confessarii serio considerarent delationem Comae in Ministris Sacris esse peccatum mortale, ut probant etc. Hi enim non impenderent ipsis Sacramentalem absolutionem et illi melius consulerent animabus suis.*

Et in terminis exclamando contra similem abusum, et iunctis manibus Deum exorando, ut nostrorum temporum Confessarii imitarentur Confessarios illos, qui absolutionem negabant Clericis ad ipsos accedentes cum fictitia Coma, inter quos piae memoriae vir P. Ioannes Maria Mons-Rubeus Sacerdos Congr. Oratorii Patavii, atque P. Ioannes Marianus in Historia Congr. Oratorii Neapolis t. 4, lib. 3, cap. 9, ibi: *Fosse in piacere di Dio che in questi nostri tempi, nei quali gli Ecclesiastici anche Sacerdoti non contenti de' proprj Capelli, li prendono in prestito da altri comprandoli a caro prezzo per vanamente ornare il loro venerando Capo, vi fossero molti imitatori del Monterosso, che con petto constante latrassero come cani fedeli contro questo intollerabile abuso, e come giusti e severi Giudici negassero a' trasgressori l' assoluzione, che ben tosto si vedrebbe tolta la vanità de' Capelli, e delle vesti corte, e quasi secolaresche, che con sì poca edificazione si usano oggi da molti Ecclesiastici.* Et Clericat. de Sacrament. Ordin. decis. 10, n. 28, ubi: *quod item P. Mons-Rubeus* (sunt eius praecisa verba) *adeo zelabat observantiam Sacrorum Canonum, circa Clericalem Tonsuram, ut cuicumque Clerico Comam Capillosve prolixos deferenti constanter absolutionem Sacramentalem negaret. Et quadam die Cappellano cuiusdam exteri Episcopi, ac Principis prohibuit celebrare in Ecclesia sui Oratorii, quia comatus erat, et eidem Cappellano dicenti sibi, usum deferendi Comam ab Ecclesiasticis esse universalem, pius Pater respondit abusum fore et corruptelam incessanter ab Ecclesia et a Summis Pontificibus damnatam, etc. Quapropter Cappellanus ille confusus, et eius Herus convictus absque Missae celebratione discesserunt.* Sic ad Literam refert doctissimus D. Ursaya tom. 4, part. 1, discept. 20, a num. 59 ad 62. Vide ipsum per totam dictam disceptationem, ubi plurima ad rem scitu dignissima.

ADDITIONES AUCTORIS.

15 Gestationem Comae fictitiae vulgo *Parrucca* esse Personis Ecclesiasticis interdictam iam supra late tradidi, et in verb. *Pileolus*. Hinc solent zelantes Episcopi suis in Synodis, aut Edictis sub gravibus poenis eam Clericis omnibus prohibere, reservata sibi facultate, qua pollent, ut eruditissime suo more tradit Benedictus XIV, de Synodo Dioecesana lib. 7, c. 60, num. 5, eam permittendi illis, qui Medicorum

iudicio valetudinis causa ipsa indigent, uti prudenter factum animadvertit in Synodo Bononiensi anni 1698, lib. 3, c. 1, ubi similis prohibitio hac mitigatur limitatione: *Nisi ex causa Nobis, vel Vicario nostro cognita indulgendum ad tempus arbitrabitur;* atque in Synodo Asculana anni 1719, c. 20, *nisi ex iusta et rationabili causa dispensationem impetraverint*. Et in hac Synodo Alexandrina anni 1732, cui et ego tamquam Consultor, atque Examinator interfui, ubi sub cap. 10 de Vita et honestate Clericorum inter alia haec statuuntur: *Multo magis praecipimus, ne quis ex Clericis Comam nutriat, vel concinnet, vel Coma fictitia utatur, neque pulvere Cyprio aspergat, quod si necessitas postulaverit Comam fictitiam, nonnisi praevia concessione nostra, et omnino eamdem iuxta concessionis formam adhibebunt, ita ut in hac materia peccantes habendi sunt tamquam in Tonsura non incedentes, iisdem* 16 *poenis puniendi.* Monet tamen Pontifex loc. cit. quod caveant Episcopi, ne hanc veniam elargiantur, nisi praeter causam, etiam Comam ipsam, quam Clerici gestare cupiunt, diligenter examinaverint. Non alia siquidem est iisdem, praecipue si sint in Sacris constituti, permittenda, nisi quae nullam praeferat vanitatem; sed tanta sit moderatione ac modestia concinnata, ut omnibus manifeste appareat, eam ob meram necessitatem, non ad luxum et pompam, ad capitis, non ornamentum, sed tegumentum adhiberi.

17 Nullimode tamen possunt Episcopi ulli Sacerdoti licentiam concedere, ut cum Coma fictitia, seu adscitia Missam celebret: ut pluries decreverunt Sacrae Congregationes, et statuerunt Summi Pontifices.

Cum enim in Congregatione particulari ab 18
Alexandro VIII, anno 1690, deputata, fuerit speciatim discussum, an *Pileoli* nomine comprehendatur etiam Coma suppositicia, ita ut neque cum hac fas sit Sacerdoti, sine dispensatione Papae, Missam facere, etiamsi illa sit decens et modesta, responsum fuit *comprehendi,* in cuius quidem decreti sequelam Innocentius XII per suos Apostolicos Nuncios locorum Ordinarios moneri iussit, ne quemquam permitterent, sine dispensatione Apostolica, cum Capillitio fictitio Missam celebrare, ut ex aliis refert dictus eruditissimus et zelantissimus Pontifex loc. cit. num. 5. Quam dispen- 19
sationem Presbyteris actu celebrantibus concedi non posse neque ab Episcopis, neque a Legatis Sedis Apostolicae, idem Pontifex Benedict. XIV probat in Instit. Ecclesiast. Instit. 34, § 4. Vid. supra, et in verb. *Missa* art. 9, n. 2, ad 4, et verb. *Pileolus* n. 7, ubi referuntur dictae Apostolicae prohibitiones.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Dubitant aliqui Episcopi, an iusta de causa 20
potestatem facere queant Clericis, Beneficio praeditis, vel Sacris Ordinibus initiatis gerendi Comam fictitiam. At omne dubium sustulisse videtur Summus Pontifex Benedictus XIV posse affirmando, tum de Synod. Dioecesan. l. 11, cap. 9, num. 5, tum Institut. Eccles. num. 8, extra tamen celebrationem Missae.

De differentia Comam fictitiam inter ac cir- 21
culum Capillorum, tum an hic eamdem, ac illa, prohibitionem incurrat, vide eumdem Benedict. XIV, dictis Institut. Eccles. 69, num. 5, et plur. sequent. [1]

COMMESSATIONES

Vide verb. Ecclesia *art. 5 num. 53.*

COMMEMORATIO

Summarium.

1. Commemoratio Romani Pontificis, et Episcopi Latini Dioecesani ab Italo-Graecis in Missis fieri praecipitur. - 2. Permittitur tamen Commemoratio Episcopi Graeci exercentis Pontificalia in ea Dioecesi. - 3. Schismatici, vel haeretici Patriarchae, sive Episcopi Commemoratio fieri nullo modo potest ab Orientalibus. - 4. Immo in iis locis Romani Pontificis Commemoratio fieri omnino debet; et quare. - 5. Monitum Benedicti XIV, hac de re in Epistola de novi Euchologii Graeci editione. - 6. Antiquam esse hanc consuetudinem probatur ex eo, quod omnes Latini cuiuscumque ritus Romani Pontificis Commemorationem faciunt. - 7. In Graeca quoque Ecclesia a multis saeculis haec Commemoratio fieri consuevit. - 8, 9. Quod probatur ex historia. - 10 - 13. Et post natum in Graecis schisma numquam agi coeptum est de unione cum Romana Ecclesia, nisi admissa conditione, ut S. Liturgiae Romani Pontificis nomen insereretur. - 14. Hinc Apostolica Sedes Graeco-Italis imperavit, ut hanc Commemorationem facerent; et a variis Orientalis ritus Christianis in Synodis id constitutum legimus.

1 Commemoratio Romani Pontificis, et Episcopi Latini Dioecesani, ab Italo-Graecis in Missis fieri praecipitur a Summo Pontifice Benedicto XIV, Const. incip. *Etsi Pastoralis* § 9. Non vero Patriarcharum, vel Episcoporum Orientalium; idem ibid.

[1] De coma fictitia consulendus Saussaius in *Panoplia sacerdotali*, et Thiers *Histoire des Parruques*, Pariisiis 1690, quae Venetiis italice prodiit 1724. (Edit. Barbiell.)

2 Permittitur tamen Commemoratio Episc. Graeci exercentis Pontificalia in ea Dioecesi de licentia S. Sedis, vel Ordinarii; idem ibid.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

3 De commemoratione in sacris Liturgiis facienda addendum censuimus, Schismatici, vel Haeretici Patriarchae, sive Episcopi Commemorationem fieri nullo modo posse a Graecis-Armenis, aliisque Orientalibus. Nam id esset cum iisdem in divinis communicare, ac probare quodammodo Schisma, vel Haeresim,
4 Immo in iis locis Rom. Pontif. Commemoratio fieri omnino debet; tum quia haec Commemoratio tessera est communionis cum eodem Pontifice; tum etiam quia ibi necessaria ad tollendam Schismatis suspicionem, et ad Fidem illam profitendam, quam Schismatici, negando primatum Summi Pontificis, contemnunt. Huc spectat monitum primum, quod
5 Benedictus XIV, in prima de novi Euchologii Graeci editione Epistola proponit: *Sciendum est,* inquit, *quod Sacerdotes, qui Euchologio sunt usuri, nosse debent Ecclesiasticos Sanctorum Patrum Canones, et Catholicae Ecclesiae Constitutiones, ne divina administrantes Sacramenta, aliaque peragentes officia, errare comperiantur. Cum igitur in Sacra Liturgia Commemorationes fieri soleant, oportet primam quidem Romani Pontificis Commemorationem agi, deinde proprii Episcopi, et Patriarchae, dummodo Catholici sint. Quod si alter eorum, vel ambo sint Schismatici, sive Haeretici, eorum Commemoratio nequaquam fiat.* Id autem decreto consonum est Cong. habitae 1 Maii anno 1746, ac a Pontifice Maximo probato, quo instructionem hanc Euchologio praemit-
6 tendam praecipiebatur. Omnes Latini sive Ambrosianum, sive Mozarabicum, sive alium quemcumque ritum habentes, in Missa Romani Pontificis Commemorationem faciunt, quod argumentum est, antiquam esse, et a primis deductam temporibus hanc in Latina Ecclesia
7 consuetudinem. In Graeca quoque Ecclesia a multis saeculis hanc fieri consuevisse Commemorationem, et nonnisi orto Schismate sublatam facile coniicimus. Nam Romanus Pontifex Acacium Constantinopolitanum Antistitem
8 communione privavit, quod anno 484 inaudito ad eam diem temeritatis excessu Felicis III Romani Pontificis nomen e diptychis abraserit, cuius damnationi Graeca quoque Ecclesia subscripsit sub Hormisda Pontifice, ac Iustino Imperatore. Erat itaque in Sacris dyptichis Romani Pontificis nomen; pro eo ergo nominatim orabant Graeci inter Missarum solemnia.
9 Quod quidem magis magisque comprobatur ex eo, quod Michael Caerularius Photiani Schismatis instaurator ad alios Patriarchas Orientis scripserit, ut videre est apud Cotelerium tom. 2 monument. Eccles. Graecae, num. 9, p. 140, ac miratus sit, quod nomen Romani Pontificis in sacris diptychis recenserent. Cui Petrus Patriarcha Antiochenus ita respondit Epistola ab eodem Cotelerio in citato Opere relata: *Ad haec ego quoque testis sum omni exceptione maior, aliique mecum plures eorum, qui in Ecclesia praecellunt, quod sub beatae memoriae Patriarcha Antiochiae Domino Ioanne, Papa Romae ipse etiam Ioannes nominatus in Sacris Diptychis refertur. Constantinopolim praeterea ante hos annos quadraginta quinque ingressus reperi, sub sanctae memoriae Patriarcha Domino Sergio, praedictum Papam in Sacra missa cum aliis Patriarchis referri.* Accedit etiam,
10 post natum in Graecis Schisma numquam agi coeptum de unione cum Romana Ecclesia instauranda, nisi ea in antecessum admissa conditio fuerit, ut Sacrae Liturgiae Romani Pontificis Commemoratio insereretur. Hanc sane
11 conditionem Michaeli Palaeologo anno 1163, unionem optanti Urbanus IV proposuit, teste Niceta lib. 5, cap. 2, eamdemque conditionem proposuit in Concilio Lugdunensi anno 1275. Beatus Gregorius X eamque a Graecis fuisse admissam, ac exequutioni demandatam asserit Pachymeres lib. 5, cap. 32, ubi ait: *Ex hoc Legatorum adventu pacem factam referentium, duo consecuta sunt, vi prius conventorum exauctoratio Patriarchae, et Papae in Sacro Commemoratio publica.*

12 Id etiam in Florentina Synodo actum fuisse testatur quoque Sylvester Sguropulus Schismaticus Scriptor in hist. Conc. Florentini sess. 10, cap. 12. Eademque praemissa conditione ten-
13 tata iterum fuit concordia a Constantino, dum ad Nicolaum V Legatos pro ea interim obtinenda misit. Huius autem Commemorationis necessitas ex eo patet, quia haec membrorum cum Ecclesiae capite communionis est tessera.
14 Hinc Apostolica Sedes Graeco-Italis imperavit, Constit. *Etsi Pastoralis,* ut hanc Commemorationem facerent: et a variis Orientalis Ritus Christianis in Synodis id constitutum legimus. In Synodo praesertim Zamosciae a Ruthenis habita 1710, et in ea, quae in Monte Libano a Maronitis celebrata fuit anno 1736, in qua tit. De Symb. Fidei, num. 12, habetur: *Sanctissimi Romani Pontificis Commemorationem tam in Missis, quam in Divinis Officiis, ante Reverendissimi Domini Patriarchae nomen, ut hactenus consuevimus, celebrare non omittamus.*

COMMODATUM

Summarium.

1. Commodatum unde sit dictum. - 2. Qui rem alteri commodat, dicitur *Commodans*, seu *Commodator*. Qui autem rem sibi commodatam recipit, appellatur *Commodatarius*. - 3. Commodatum quid sit. - 4. Commodari potest quaelibet res, sive immobilis, sive mobilis. - 5. Commodatum differt a pignore, et deposito, et quare. - 6. Non est licitum uti re commodata ad alium usum praeter eum, ad quem est concessa. - 7. Commodatum differt a precario, et quare. - 8. Commodatum differt a locatione, emphyteusi, et aliis similibus contractibus et quare. - 9. Commodatum differt a mutuo, et quare. - 10. Culpa aliter sumitur apud Theologos, et aliter apud Iuristas, et assignatur differentia. - 11. Culpa iuridica, seu civilis, quae ad praesens spectat, dividitur in culpam latam, levem, et levissimam. - 12. Culpa lata quid sit. - 13. Culpa lata, licet dolus proprie non sit, tamen in iure aequiparatur dolo. - 14. Culpa levis quid sit. - 15. Culpa levissima quid sit. - 16. Casus fortuitus quid sit. - 17. Dolus quid sit. - 18. Cum aliquid commodatur in gratiam Commodatarii tantum, tunc Commodatarius obligatur etiam ex levissima culpa; ad n. 19. - 20. Affertur ratio probans ad id teneri Commodatarium etiam in foro conscientiae ante omnem sententiam Iudicis. - 21. Opposita, seu negativa sententia est etiam probabilis. - 22. In praxi tamen tenenda est sententia affirmativa. - 23. Cum aliquid commodatur in gratiam, vel utilitatem solius Commodantis, et non Commodatarii, tunc Commodatarius tenetur solum de dolo, et culpa lata, non autem de culpa levi, et levissima. - 24. Cum aliquid commodatur in gratiam utriusque, scilicet Commodantis et Commodatarii, tunc Commodatarius tenetur de culpa lata, et levi, non autem de levissima. - 25. Affertur ad id exemplum. - 26. Qui utitur re commodata ad diversum usum ab eo, pro quo fuit sibi commodata, tenetur de omni damno causato in tali re propter diversum, et longiorem, seu graviorem usum de ipsa factum. - 27. Commodatarius, qui equum v. g. sibi commodatum adhibet ad solum moderatum usum, seu iter, pro quo fuit sibi commodatus, abunde interim ei ad vitam necessaria suppeditans, licet ex tali usu, et itinere, deterior, et pretio vilior factus sit, sine ulla sua culpa, nullum damnum Commodatori pro tali deterioratione praestare tenetur. - 28. Si vero culpa Commodatarii equus sit factus deterior, tunc de ea deterioratione tenetur. - 29. Ex Commodato duae oriuntur actiones, una, quae dicitur *actio directa Commodati;* et altera, quae dicitur *actio contraria Commodati.* Actio directa Commodati, quae sit. - 30. Actio contraria Commodati, quae sit. - 31. Actio contraria Commodati competit Commodatario, si Commodans non patiatur Commodatarium uti re pro eo tempore, et usu pro quo est commodata. - 32. Cum dicitur rem commodatam non posse repeti ante tempus finitum, vel usum rei expletum, pro quo fuerat res concessa; id limitari debet, nisi inopinate eveniat, ut ipse Commodans aequale damnum sit passurus, nisi rem commodatam mox repetat. - 33. Secundo actio contraria Commodati competit Commodatario quando Commodans scienter ipsis commodavit rem vitiosam, propter quam Commodatarius damnum passus est. - 34. Secus autem, si Commodans ignoranter rem vitiosam ipsi commodavit. - 35. Tertio, actio contraria Commodati competit Commodatario, ad recuperandas a Commodante impensas maiores, et extraordinarias, quas fecit circa rem commodatam. - 36. Commodatarius non tenetur de casu fortuito, quo res sibi commodata periit. - 37. Affertur ratio. - 38. Excipiuntur tamen communiter tres casus, in quibus Commodatarius etiam de casu fortuito tenetur; et habentur expressi in cap. *Cum gratia* unic. de Commodato. - 39. Primus casus est, si culpa Commodatarii secutus est casus infelix, seu eventus fortuitus. - 40. Secundus casus est, si ab initio ita conventum fuit, ut Commodatarius omne periculum eventus fortuiti in se susciperet. - 41. Tertius casus est, si Commodatarius fuit in culpabili mora restituendi rem commodatam. - 42. Dummodo tamen mora fuerit culpabilis. - 43. Et dummodo res commodata peritura non fuisset apud Dominum, si suo tempore et loco restituta fuisset. - 44. Si enim res commodata eodem modo peritura fuisset apud Dominum, etiamsi suo tempore et loco restituta fuisset, tunc morosus Commodatarius non teneretur ad compensandum damnum. - 45. Hoc tamen est intelligendum si Dominus non erat rem commodatam venditurus; quia, si fortasse interea Dominus rem sibi restitutam vendidisset, tunc Commodatarius teneretur de damno causato Commodanti ratione suae culpabilis morae. - 46. Datur etiam quartus casus, in quo Commodatarius praestare debet casum fortuitum, nempe si res commodata tradatur aestimata Commodatario. - 47. Commodatarius ad nullum damnum tenetur, licet res commodata culpa nuncii, vel casu fortuito pereat, quando rem commodatam consignavit ipsi nuncio de expresso mandato Commodantis. - 48. Secus autem esset, si rem commodatam consignasset nuncio, vel famulo sine mandato Commodantis; tunc enim Commodatarius teneretur de damno. - 49. Hoc tamen est intelligendum, si nuncius ille communiter pro fideli ac idoneo non habeatur. - 50. Commodatarius eligens ipse nuncium, seu famulum, per quem remittat Commodanti rem commodatam, si res commodata culpa nuncii pereat, vel deterioretur, tenetur de omni damno. - 51. Et hoc est etiam intelligendum, si nuncius, seu famulus a Commodatario electus communiter pro fideli ac idoneo non habeatur. - 52. Commodatarius in casibus fortuitis v. g. in incendio, naufragio, incursione hostium, et huiusmodi, potest res suas pretiosiores praeferre, et salvare prae aliis minus pretiosis, quando utrasque salvare non potest. - 53. Si vero commodatae pretiosiores sint rebus propriis ipsius Commodatarii, et in casu fortuito utrasque salvare nequeat, tenetur Commodatarius res alienas pretiosiores sibi commodatas salvare postpositis propriis minus pretiosis. - 54. Immo Commodatarius tenetur praeferre, et salvare res commodatas relictis propriis, quando ambae sunt aequalis pretiositatis, nec utrasque salvare potest. - 55. Commodatarius, si in casu fortuito omnes res salvare non potest, praeferre potest res suas, si utiles sint, et ipsas salvare, relictis rebus Commodantis, quando Commodatum factum est in gratiam solius ipsius Commodantis. - 56. Sic etiam potest Commodatarius res suas praeferre, et salvare prae rebus commodatis quando utrasque salvare non potest, etiamsi Commodatum factum sit in gratiam utriusque. - 57-60. Si pluribus simul res commodata sit, an contra singulos in solidum actio Commodati detur. - 61. Si ex duobus eiusdem rei Commodatariis unus restituendi facultatem habeat, an aequum sit alterum de restitutione conveniri. - 62, 63. Quid si ex pluribus Commodatarii haeredibus unus totam rem possideat.

1 Commodatum ex etymologia nominis sic dicitur, ex quo in eius, cui fit, commodum cedat. Gloss. in cap. *Cum gratia* unic. de Commodato, verb. *Commodatum*, ibi: *Et dicitur Commodatum, quasi utentis Commodo datum.* Hinc ille, qui rem alteri commodat, 2 dicitur *Commodans,* seu *Commodator:* qui autem rem sibi commodatam recipit, *Commoda-*

3 *tarius* appellatur. Commodatum est contractus quo res ad aliquem specialem usum et determinatum tempus gratis alicui conceditur sine translatione dominii. Colligitur ex § *Item is cui* 2 Inst., Quibus modis re contrahitur obligatio, lib. 3, tit. 15, et concordat cum definitione tradita a Gloss. loc. cit. ibi: *Est autem Commodatum alicuius rei ad aliquem specialem usum gratuito facta concessio, et non*
4 *translatio;* et est in re communis. Dicitur autem res *ad aliquem specialem usum, et determinatum tempus,* quia per ly *res* intelligitur posse commodari quamlibet rem, sive immobilem, ut est domus, stabulum, et similia; sive mobilem praesertim usu non consumptibilem, ut est equus, vestis et huiusmodi; omnia enim ista commodari possunt; l. 1,
5 § *Huius* ff. Commodati. Per ly *ad usum,* Commodatum differt a pignore et deposito, quorum usus non conceditur, quia si Creditor Domino invito utatur pignore, et depositarius re deposita, furtum committit; § *Furtum autem*
6 Institut. de Obligat. quae ex delicto, etc. Per ly *aliquem specialem,* datur intelligi, quod non est licitum uti in re commodata ad alium usum praeter eum ad quem est concessa; l. *In Commodato,* § *Sicut de Commodato,* ibi: *Modum Commodati, finemque praescribere eius est qui beneficium tribuit;* l. 4 Instit., tit. 1, § *Placuit* 7, ibi: *Placuit tamen eos, qui rebus commodatis aliter uterentur, quam utendas acceperint, ita furtum committere, si se intelligant id invito Domino facere, eumque si intellexis-*
7 *set non permissurum.* Per ly *determinatum tempus,* differt Commodatum a precario, quia precarium pendet ex mera liberalitate concedentis, qui potest illud revocare, quandocumque voluerit; l. *Precarium* 1 ff. De Precario, ibi: *Precarium est, quod precibus petenti utendum conceditur tamdiu, quamdiu is qui concessit patitur;* et concordat cap. *Precarium* 3 de Precario, ibi: *Precarium utendum conceditur, quamdiu patitur qui concessit.* Secus autem dicendum est de Commodato, utpote quod non potest revocari ante completum usum, sive tempus determinatum; l. *In Commodato* 17, § 3 ff. Commodati vel contra, lib. 13, tit. 17, et cap. *Cum gratia* unic. de Commodato, ibi: *Nisi post usum expletum, cuius gratia res*
8 *fuerat commodata.* Per ly *gratis alicui conceditur,* differt Commodatum a locatione, emphyteusi, et aliis similibus contractibus, ubi pro concessione, seu pro usu cuiuspiam rei certum pretium solvendum constituitur. Commodata autem tunc res proprie dicitur, cum nulla mercede accepta cuipiam utenda traditur; § *Item* lib. 3, tit. 15 Institut., Quibus modis re contrahitur obligatio, ibi: *Commodata autem res tunc proprie intelligitur, si nulla mercede accepta, vel constituta, res utenda data*
9 *est.* Per ly *sine translatione dominii,* differt Commodatum a mutuo, quia in mutuo dominium rei datae seu mutuatae transfertur in mutuatarium, nam mutui datio sic appellatur, quia de meo tuum fit, iuxta textum expressum in l. *Mutuum,* § *Appellata* ff. Si certum petatur. E contra in Commodato solus usus transfertur in Commodatarium, sine translatione dominii, cum dominium remaneat penes Commodantem; l. *Rei commodatae* et sequent. ff. De Commodato.

Ad clarius et facilius intelligendum, an, et 10
ex qua culpa teneatur Commodatarius, si res commodata apud ipsum pereat, vel deterior fiat, et an teneatur praestare casus fortuitos? iuvat prius advertere, quid, et quotuplex sit culpa iuridica seu civilis, dolus, et casus fortuitus. Culpa enim aliter sumitur apud Theologos; et aliter apud Iuristas; siquidem *culpa* apud Theologos, idem est ac peccatum contra legem et mores. Apud Iuristas autem *culpa* idem est, ac omissio alicuius diligentiae praestari debitae, unde sequitur aliquod damnum vel incommodum proximo; et potest de facili contingere quod talis culpa iuridica, seu civilis, sit homini involuntaria, et omni peccato coram Deo vacet, ut v. g. si ex naturali oblivione vestem sibi commodatam in publico loco aliquis relinquat, unde sequitur amissio, is culpam iuridicam committit, quamvis coram Deo nihil peccet. Unde culpa iuridica, seu ci- 11
vilis, quae ad praesens spectat, dividitur in culpam latam, levem et levissimam. Ita Bartolus in l. *Quod Nerva* 32, in repetit. n. 7 ff. Depositi, Abbas in c. *Cum gratia* unic. de Commodato, num. 13, et est Communis. Culpa 12
lata, sive crassa, est omissio eius diligentiae et circumspectionis quam passim omnes homines eiusdem conditionis, professionis, et aetatis adhibere solent, ut si quis vestem commodatam relinquat foris, ante ostium domus, quae proinde auferatur, censebitur eam amisisse per culpam latam. Et talis culpa lata, licet dolus 13
proprie non sit, tamen in Iure aequiparatur dolo; l. 1 ff. Si mensor falsum, ibi: *Lata culpa plane dolo comparabitur.* Culpa levis est 14
omissio eius diligentiae, et circumspectionis, quam solent homines diligentiores illius conditionis, professionis et aetatis adhibere, ut si quis vestem sibi commodatam relinquat intra cubiculum, non clauso ostio, censebitur eam amisisse per culpam levem. Culpa levissima 15
est omissio eius diligentiae, quam nonnisi diligentissimi et expertissimi illius artis, professionis, et aetatis adhibere solent, ut si quis vestem sibi commodatam intra cubiculum relinquens claudat quidem ostium, sed non tendet manu, an illud sit bene obseratum, censebitur eam amisisse per culpam levissimam. Casus 16
autem fortuitus est rei inopinatae eventus, qui nullo consilio humano praevideri potest; l. 1, § *Si eo tempore* ff. de Administrat. rer. ad

civ. pertin., cap. *Ioannes* 24 de Homicid.; et vis, cui resisti non potest; l. *In rebus* 8 in
17 principio ff. de Commod. Dolus vero dicitur omnis calliditas, fallacia et machinatio ad circumveniendum, fallendum et decipiendum alterum adhibita; l. 1, § *Dolum* de Dolo malo.
18 Hinc colligitur primo, quod cum aliquid commodatur in gratiam Commodatarii tantum, v. g. in gratiam solius Commodatarii commodatur ei equus a Commodante, tum Commodatarius obligatur etiam ex levissima culpa, et sic si equus fuit amissus ex sua culpa, licet levissima, tenetur iacturam resarcire, textu expresso in cap. *Cum gratia* unic. de Commodato, ibi: *Cum gratia sui tantum quis Commodatum accepit, de levissima etiam culpa te-*
19 *netur*. Concordat Ius Civile, istud pariter statuens; l. *In rebus*, § 1 ff. Commodati vel contra, ibi: *In rebus commodatis talis diligentia praestanda est, qualem quisque diligentissimus Paterfamilias suis rebus adhibet;* l. *Obligationes* 1, § *Is quoque* ff. de Obligationibus, lib. 4, tit. 7, ibi: *Is vero qui utendum accepit, exactissimam diligentiam custodiendae rei praestare compellitur*. Nec sufficit eam diligentiam adhibere, quam suis rebus adhibet si alius diligentior custodire potuerit. Et cum antiquo Iure concordat etiam Ius novum; l. 3 Instit., tit. 15, Quibus modis re contrahitur obligatio, § 2.
20 Et ratio est, quia quo maius est beneficium, eo magis est cavendum, ne pro beneficio iniuria vel damnum rependatur. Et hoc procedit non solum in foro externo, sed etiam in foro interno conscientiae, taliter quod Commodatarius teneatur sub peccato ante omnem sententiam Iudicis ad reparationem damni etiam ex levissima sua culpa dati, quamvis in damno dato nullum peccatum, nec culpa theologica intervenerit. Molina tract. 2, disp. 295, num. ult.; Covarr. in epitom. 4 decr., num. 40; Pirhing. l. 3 decret., tit. 15, et alii pas-
21 sim. Fateor tamen etiam oppositam sententiam probabilem, scilicet probabile esse, non teneri Commodatarium in conscientia ad reparationem damni dati ex sola levissima culpa, saltem antequam a parte damnificata exigatur, et ante sententiam Iudicis, cum praedictae leges humanae non videantur cum tanto rigore in foro conscientiae usu receptae, et reparatio damni illati plerumque non nisi ob culpam latam, non autem levem, et levissimam a contrahentibus peti soleat, ut tradit Card. Lugo tract. 1 de Iustit., disp. 8, sect. 8, num. 110 cum aliis. Sed revera ordinarie in praxi servanda est sententia dicens citatas leges obligare in conscientia etiam ante sententiam Iudicis ad reparationem damni dati etiam levissima culpa, quia citatae leges sanciunt id quod naturali aequitati est consentaneum praestare circa res commodatas, qua sanctione posita, qui facit talem contractum accipiendo Commodatum in solum sui commodum, implicite se obligat ad praestandam eam diligentiam quam leges requirunt; sed leges requirunt in huiusmodi Commodatario exactissimam diligentiam, ut patet ex textibus sub num. 18 adductis. Ergo si hanc diligentiam non praestet 22
(quamvis id naturali oblivione sine omni culpa theologica factum sit) tenebitur in conscientia, etiam ante sententiam Iudicis ad restitutionem. Navarrus cap. 17, num. 184; Covarr. in Epitome 4 decret., par. 2, c. 6, § 6, num. 15; Lessius lib. 2, cap. 7, num. 45; Pirhing. et alii citati sub num. 20.

Colligitur secundo, quod cum aliquid com- 23
modatur in gratiam vel utilitatem solius Commodantis, et non Commodatarii, tunc Commodatarius tenetur solum de dolo, et culpa lata, non autem de culpa levi, et levissima, l. *Si ut certo*, § 5 *Interdum* ff. Commodati, ubi affertur exemplum de eo qui sua dumtaxat causa v. g. sponsae, aut uxori suae commodavit ornamenta, ut honestius culta coram se compareret, et de eo, qui ob sui voluptatem scenicis pretio non conductis vestes necessarias ad ludos theatrales exhibendos commodavit; tunc enim, quia tale Commodatum fit gratia solius Commodantis, re commodata pereunte, tenetur Commodatarius solum de dolo, et culpa lata, non autem de culpa levi et levissima, quia cum Commodatarius potius praestet quam accipiat beneficium, non est conveniens ut ad arctam diligentiam obligetur. Gloss. in cap. *Cum gratia* unicum de Commodato, verb. *De levissima;* Abbas ibid., num. 12; Angelus in Summa, verb. *Commodatum*, num. 11; Pirhing. lib. 3 decret., tit. 15, num. 5; Reiffenstuel. ibid., num. 25; Sannig ibid., num. 1, et alii passim. Colligitur tertio, 24
quod cum aliquid commodatur in gratiam utriusque, scilicet Commodantis et Commodatarii, tunc Commodatarius tenetur de culpa lata et levi, non autem de levissima; leg. *In rebus* 18, § 1 ff. Commodati, l. *Sicut certo* 6, § 2, eod. titul., iuncta Glossa ibid. verb. *Aestimatio;* et colligitur ex leg. *Contractus* 23 ff. de R. I. Glossa in cap. *Cum gratia* unic. de Commodato, verb. *De levissima*. Unde si 25
Petrus v. g. contractu societatis coniunctus cum Paulo, commodet suum equum ipsi Paulo de communi consensu ituro ad aliam Civitatem pro exigenda solutione pecuniae in communi sibi debitae, Paulus Commodatarius tenetur pro equo amisso, non solum de damno, quod sua culpa lata, sed etiam de damno quod sua culpa levi contigit, cum etiam propriae utilitatis causa Commodatum accipiat. Non tenetur autem de damno, quod sua tantum culpa levissima contigit, nam cum minus beneficium accipiat a Commodante, non tenetur ad exactissimam diligentiam in equo sibi commodato custodiendo. Abbas in cit. c. unico de

Commodato, n. 12; Angelus verb. *Commodatum*, n. 11; Pirhing. lib. 3 decret., tit. 15, n. 6; Sannig ibid., c. 2, n. 2; Reiffenstuel ibid., n. 24, et alii passim.

26 Colligitur quarto, quod qui utitur re commodata ad diversum usum ab eo pro quo fuit sibi commodata, tenetur de omni damno causato in tali re propter diversum et longiorem, seu graviorem usum de ipsa factum; l. *Si ut certo* § 8 ff. Commodati vel contra, ibi: *Quinimmo, et qui alias re commodata utitur, non solum Commodati, verum furti quoque tenetur... Quemadmodum qui equo... vel vestimento, aliter quam commodatum est utitur, furti tenetur.* Concordat S. Raymundus in summa, lib. 2, tit. 6 de Furtis, § 5, his verbis: *Qui accipit equum... usque ad certum locum, et ipse ultra locum procedit... furtum.* Quod cum hac iusta et optima definitione confirmat Iustinianus lib. 4 Institut. 1, § 6 et 7, ibi: *Si quis rem utendam accipit, et in alium usum eam transferat, quam cuius gratia ei data est, furtum committit; veluti... si quis equum gestandi causa commodatum sibi, longius aliquo duxerit... Placuit tamen eos, qui rebus commodatis aliter uterentur, quam utendas acceperint, ita furtum committere, si se intelligant id invito Domino facere, eumque, si intellexisset, non permissurum; at si permissurum credant, extra crimen videri, optima sane distinctione, quia furtum sine affectu furandi non committitur.*

27 Colligitur quinto, quod Commodatarius, qui equum v. g. sibi commodatum adhibet ad solum moderatum usum, seu iter, pro quo fuit sibi commodatus abunde interim ei ad vitam necessaria suppeditans, licet ex tali usu, et itinere deterior, et pretio vilior factus sit sine ulla sua culpa, nullum damnum Commodatori pro tali deterioratione praestare tenetur; l. *Eum qui* 10 ff. Commodati vel contra, ibi: *Eum, qui rem commodatam accepit, in eam rem usus est, in quam accipit, nihil praestare, si eam in nulla parte, culpa sua deteriorem fecit, verum est.* Nam si culpa eius fecit deteriorem, tenebitur; l. *Si commodavero* fin. eod. tit. ibi: *Si commodavero tibi equum, quo utereris usque ad certum locum, si nulla culpa tua interveniente, in ipso itinere deterior equus factus sit, non teneberis Commodati. Nam ego in culpa ero, qui in tam longum iter commodavi,*
28 *qui eum laborem sustinere non potuit.* Si vero culpa Commodatarii equus sit factus deterior, v. g. ex quo ad praecipitem cursum, indebitumque iter ipsum coegit, vel necessaria alimenta ei non praestitit, et huiusmodi, tunc ea deterioritate tenetur; *Sed mihi* 3, § 1 ff. Commodati, ibi: *Non videbitur reddita* (res commodata) *quae deterior facta redditur, nisi quod interest, praestetur; proprie enim dicitur res non reddita, quae deterior redditur.*

Colligitur sexto, ex Commodato duas oriri 29
actiones: Una, quae dicitur *Actio directa Commodati;* et altera, quae dicitur *Actio contraria Commodati.* Actio directa Commodati est illa quae competit Commodanti, eiusque haeredibus adversus Commodatarium, eiusque haeredes, ut sibi res commodata post expletum usum, seu determinatum tempus restituatur, et si culpa Commodatarii deterior facta est, damnum resarciatur, sicuti de dolo vel culpa Commodatarii res periit, debet ab ipso, vel a suis haeredibus damnum integrum resarciri; l. *Si is qui Commodatum,* l. *In Commodum* ff. Commodati vel contra, et cit. l. *Sed mihi* 3, § 1 ff. Commodati vel contra. *Estque Communis;* et patet etiam ex hucusque dictis. Actio con- 30
traria Commodati est illa quae competit Commodatario adversus Commodantem; idque variis ex causis. Primo, si Commodans non pa- 31
tiatur Commodatarium uti re pro eo tempore et usu, pro quo est commodata, v. g. quia rem commodatam ante tempus et usum determinatum intempestive revocat. Si enim ex hoc Commodatario damnum inferat, tunc is actione contraria Commodati ad resarciendum damnum illatum tenetur; l. *In Commodato*, § *Sicut*, ff. Commodati vel contra. Licet enim a principio merae voluntatis sit commodare, et ita modum, tempus, et finem Commodati praescribere liceat Commodanti, postquam tamen commodavit ad determinatum tempus et usum, remanet obligatus pro toto tempore et usu concesso, nec ante ipsum potest commodatam rem revocare; l. *In Commodato* 17, § 3 ff. Commodati vel contra, lib. 3, tit. 7, ibi: *Sicut autem voluntatis, et Officii magis quam necessitatis est, ita modum* Commodati *finemque praescribere, eius est qui beneficium tribuit. Cum autem id fecerit, idest postquam commodavit, tunc finem praescribere et retro agere, atque intempestive usum commodatae rei auferre, non officium tantum impedit, sed et suscepta est obligatio inter dandum accipiendumque. Geritur enim negotium invicem; et ideo invicem propositae sunt actiones, ut appareat, quod principio, ac nudae voluntatis fuerat committi in mutuas praestationes, actionesque civiles... adiuvari quippe nos, non decipi beneficio oportet;* et concordat textus in cap. *Cum gratia* unic. de Commodato, ibi: *Contra eum quoque recte Commodati non agitur, nisi post usum completum, cuius gratia res fuerat commodata, cum non decipi beneficio nos oporteat, sed adiuvari.*

Hinc tamen advertendum est, quod cum di- 32
citur rem commodatam non posse repeti ante tempus finitum, vel usum rei expletum, pro quo fuerat res concessa; id limitari debet, nisi inopinate eveniat, ut ipse Commodans aequale damnum sit passurus, nisi rem commodatam mox repetat; non enim censetur ad talem even-

tum se obligare voluisse, qui gratis commodavit, cum quisque ex re sua magis sibi consulere voluisse praesumendus sit, quam alteri. Azorius part. 3, lib. VII de Commodato, c. 8, quaest. 2, n. 18; Molina tract. 2, disp. 294, num. 121; Pirhing. lib. III Decret., tit. 15, num. 11; Angelus verb. *Commodatum*, § 4; Sylvester verb. eodem qu. 4; Lessius lib. II, cap. 27, num. 17; Layman. lib. III, cap. 14,
33 tr. 4, n. 3. Secundo contraria Commodati actione atque ad resarciendum damnum secutum tenetur Commodans, quando scienter alteri commodavit rem vitiosam, propter quam Commodatarius damnum passus est; l. *In rebus*, § *Item qui sciens* ff. Commodati vel contra, ibi: *Qui sciens vasa vitiosa commodavit, si infusum ibi vinum, vel oleum, corruptum, effusumque est, condemnandus eo nomine est.*
34 Notanter autem dicitur, *qui sciens*, seu scienter, quia secus dicendum est de ignorante, ut notat Glossa in cit. § *Item qui sciens*. An autem quis scienter commodaverit rem vitiosam, colligendum est ex circumstantiis, et ubi ex circumstantiis non potest certo colligi, et res adhuc manet in dubio, praesumendum est, ignoranter fecisse, seu rem vitiosam commodasse ignorans, et nesciens esse vitiosam; arg. Reg. 47 Iuris in 6, ibi: *Praesumitur ignorantia, ubi*
35 *scientia non probatur*. Tertio, potest interdum Commodatarius contrariam Commodati actionem adversus Commodantem instituere ad recuperandas v. g. impensas maiores et extraordinarias, quas fecit circa rem commodatam, v. g. in curationem equi, vel alterius animalis, seu etiam servi commodati et infirmati, pro cuius valetudine recuperanda maiores et extraordinarias fecit impensas. Modica vero impendia, sicuti expensae cibariorum ad Commodatarium pertinent; habetur hoc totum expressum in l. *Si in rebus*, § *Possunt* ff. Commodati vel contra. Est communis.
36 Colligitur septimo. Commodatarium non teneri de casu fortuito, quo res sibi commodata periit, id est non tenetur praestari Commodanti damnum in re commodata causatum, v. g. ex incendio, ex aquarum multitudine, seu naufragio, ex hostium incursu, ex praedonum impetu et huiusmodi; leg. *Contractus* 23 de diversis Iuris antiqui reg. in fin. lib. V, tit. 17, ibi: *Rapinae, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus praedonum a nullo praestantur;* l. *Sicut vero* 5, § 4 ff. Commodati vel contra, ibi: *Quod vero senectute contigit, vel morbo, vel vi latronum ereptum est, aut quid simile accidit, dicendum est, nihil eorum imputandum esse ei, qui Commodatum accipit, nisi aliqua culpa interveniat.* Concordat textus clarus in l. *Si uni certo*, § *Nunc videndum* ff. Commodati vel contra, et l. 1, § *Is vero* ff. de obligationibus et actionibus, et cap. *Cum gratia* unic. de Commodato, ibi: *Licet casus fortuitus... sibi non debeat imputari.* Gloss. ibid., verb. *de levissima, et est Communis.* Et ratio est, quia si res casu for- 37
tuito pereat, Domino suo perit; l. *Pignus* 9 Cod. de Pignorat. act. Dominus autem rei commodatae est Commodator; l. *Rei Commodatae* ff. Commodati vel contra. Cum in Commodato solus usus transferatur in Commodatarium sine translatione dominii, quod remanet penes Commodatorem, seu Commodantem, ut
fuit dictum supra num. 9 adeoque, etc. Exci- 38
piuntur tamen communiter tres casus, in quibus Commodatarius etiam de casu fortuito tenetur, et habentur expressi in cit. cap. *Cum gratia* unic. de Commodato, ibi: *Licet casus fortuitus (nisi acciderit culpa sua, vel intervenerit pactum, seu in mora fuisset) sibi non debeat imputari.*

Primus igitur casus, ut patet ex textu, est 39
si culpa Commodatarii secutus est casus infelix, seu eventus fortuitus, ibi: *Nisi acciderit culpa sua,* v. g. Si quis tibi vas argenteum commodavit pro parando convivio in Civitate, tu illud transtulisti in longinqua, ubi praedonum, vel hostium incursu fuit deperditum, tunc debes damnum integrum resarcire Commodanti, textu expresso in l. *In rebus*, § 1 ff. Commodati vel contra; et l. 1, § *Sed et in maioribus* ff. de actionibus et obligationibus. Vel si quis equum tibi commodavit, ut equitares ad villam, et tu duxisti illum ad bellum, ubi occisus fuit, tunc teneris de integro damno; l. *Si ut certo* 6, § *Sed interdum* ff. Commodati vel contra.

Secundus casus est, si ab initio ita conven- 40
tum fuit, ut Commodatarius omne periculum eventus fortuiti in se susciperet, ut patet ex verbis citati textus, ibi: *Vel intervenerit pactum,* quia iuxta l. *Contractus* ff. de R. I. et l. 1, § *Convenit* ff. de Deposito, et Regul. 85 Iur. in 6 Contractus ex conventione legem accipiunt. Sic v. g. qui sibi bovem vel equum commodari petiit, sed intuitu hostilis incursionis timendae periculum eius in se suscepit, compellitur a Iudice conventionem implere, et bovem seu equum ab hostibus direptum resarcire, expresso in l. 1 Cod. de Commodato.

Tertius casus est, si Commodatarius fuit in 41
culpabili mora restituendi rem commodatam, ut patet ex verbis citati textus, ibi: *Seu in mora fuisset,* quia si quis v. g. tardasset reddere Domino equum commodatum post expletum ipsius usum, et tempus determinatum, et interim casu fortuito periisset, teneretur is integrum damnum resarcire Commodanti; citat. cap. *Cum gratia* unic. de Commodato, quia mora sua cuilibet est nociva; Reg. 25 Iur. in 6.
Dummodo tamen mora fuerit culpabilis, quia 42
si Commodatarius iustam causam habuit differendi restitutionem equi commodati, v. g. quia legitime impeditus fuit, quominus deter-

minato tempore et expleto usu, ipsum equum restitueret, casum fortuitum praestare non teneretur. Deducitur ex l. *Illud* 40 ff. de haered. petit., l. *Utique* 16 ff. de rei vind., l. *De eo* 12, § *Si post* ff. ad exhibendum; Pirhing.
43 lib. III decret., tit. 15, num. 8. Et dummodo equus commodatus similiter periturus non fuisset apud Dominum, si suo tempore et loco
44 restitutus fuisset. Nam si equus commodatus eodem modo periturus fuisset apud Dominum, etiamsi suo tempore et loco restitutus fuisset; tunc morosus Commodatarius non teneretur ad compensandum damnum, quia ratione illius morae, licet culpabilis, non fuit causa interitus equi commodati, sive damni illati, siquidem equus eodem modo periturus fuisset etiam apud proprium Dominum; leg. *Si plures* 14 in fine ff. Depositi; Navarr. cap. 17 Manual. n. 80; Sylvester verb. *Commodatum*, quaest. 4; Azor. part. 3, lib. VII de Commodato, cap. 7, qu. 3, § *Quae res;* Molina tract. 2, disp. 295, n. 4; Lessius lib. IV de iustitia et iur., cap. 7, n. 38; Engel. tit. de pactis, § 7, num. 26; Pirhing. lib. III decret., tit. 15, num. 8; Reiffenstuel
45 ibid. num. 32 et alii. Hoc tamen est intelligendum, si Dominus non erat equum venditurus; tunc enim nihil ei deest, quia si fortassis interea Dominus equum sibi restitutum vendidisset, non apud se, sed apud alium periisset, et sic cum Commodatarius ratione suae culpabilis morae talem iacturam equi causasset Commodanti, teneretur de damno. Glossa ad reg. 20 Iuris in 6, verb. *mora sua;* Pirhing. lib. III decret., tit. 15 de Commodato sub n. 8; Zoesius ff. de Commodato, n. 11, et alii.

46 Datur etiam quartus casus, in quo Commodatarius praestare debet casum fortuitum, nempe si res commodata tradatur aestimata Commodatario. Glossa in l. *Si ut certo* 5, verb. *Periculum*, ff. Commodati vel contra; Bartolus ibid., et alii. Et ratio est, quia Commodati non fuit aestimatio, nisi ut de illius pretio teneatur Commodatarius, si forte non restituat, nempe talem aestimationem non exigit Commodans, nisi ut de ea fiat securus in quoslibet futuros casus, aut de illius valore, si forte pereat; adeoque Commodatarius accepta aestimatione eosdem etiam casus fortuitos a se praestandos suscipit, ut Iure definitum est; l. *Si ut certo*, § 3 ff. Commodati vel contra, ibi: *Si forte res aestimata data sit, omne periculum praestandum est ab eo, qui aestimationem se praestaturum recipit;* l. *Actio* 1, § 1 ff. de aestimatoria actione; lib. 19, tit. 3, ibi: *Aestimatio periculum facit eius qui suscipit: aut igitur ipsam debet interruptam reddere, aut aestimationem, de qua convenit;* l. *Plerumque* 10, § 5 ff. de iure dotium, l. 23, tit. 3, quia, ut ibi dicitur: *Aestimatio venditio est.*

47 Colligitur octavo, Commodatarium ad nullum damnum teneri, licet res commodata culpa nuncii, vel casu fortuito pereat, quando ipsam rem commodatam consignavit ipsi nuncio a Commodante misso cum mandato, ut ipsam repeteret et ferret. Tunc enim ipsa res commodata Domino perit ratione mandati per Commodantem dati de consignanda re commodata ipsi nuncio ad hoc misso; textu expresso in l. *Eum, qui rem,* § *Sed et si dum* ff. hoc tit. Secus autem esset, si nuncius, vel famulus 48
missus fuisset tantum commonendi causa, ut res commodata restitueretur a Commodatario, sine mandato, ut per eum mitteret; tunc enim Commodatarius tali nuncio, seu famulo rem commodatam consignans non excusaretur, si casu fortuito, vel dolo seu culpa illius nuncii res periret; Bartolus in cit. l. *Eum qui,* § *Sed et si dum,* verb. *Tertio;* Pirhing. cit. lib. III, tit. 15 de Commodato, num. 10; Reiffenstuel ibid., num. 35, et alii. Hoc tamen est intelli- 49
gendum, si nuncius ille communiter pro fideli ac idoneo non habeatur; arg. cit. leg. *Eum, qui* 10, § *Sed et si dum* ff. loc. cit., et l. *Argentum* 20 ff. hoc tit.; Reiffenstuel loc. cit. n. 35. Commodatarius eligens ipse nuncium, 50
seu famulum, per quem remittat Commodanti rem commodatam, si res commodata culpa nuncii pereat vel deterioretur, tenetur de omni damno; sibi enim imputare debet, quod talem malum nuncium, seu famulum elegerit; textu expresso in cit. l. *Eum qui* 10, et l. sequent. de hoc rationem reddente his verbis praecisis: *Qui non tam idoneum hominem eligit ut recte id* (scilicet Commodatum) *perferri posset.* Et 51
hoc est etiam intelligendum, si nuncius, seu famulus a Commodatario electus communiter pro fideli ac idoneo non habeatur; nam si Commodatarius remisit rem commodatam per servum communi opinione pro fideli et idoneo habitum, non cogitur restituere, licet res per servi dolum, seu culpam pereat, aut deterioretur textu expresso in l. *Argentum* 20, l. c., ibi: *Argentum commodatum si tam idoneo servo meo tradidissem ad te perferendum, ut non debuerit quis existimare futurum ut a quibusdam malis hominibus deciperetur; tuum, non meum detrimentum erit si id mali homines intercepissent.* Et id ipsum brevius et clarius tradit Bartolus in Summario, ibid., his verbis: *Si res culpa nuncii perdatur, perit periculo Domini, si remittens non fuit in culpa malae electionis;* et tenet Zoesius in Comment. ff. hoc tit., num. 13; Azorius p. 3, lib. VII de commodato, cap. 8, qu. 1; Navarr. cap. 17 Manual. n. 185; Pirhing. loc. cit. n. 10; Reiffenstuel ibid., num. 37, et alii passim.

Colligitur nono, Commodatarium in casibus 52
fortuitis v. gr. in incendio, naufragio, incursione hostium, et huiusmodi posse res suas pretiosiores praeferre, et salvare prae alienis minus pretiosis, quando utrasque salvare non pos-

set; in tali enim casu Commodatarius eripiendo propria, quae magis pretiosa sunt, et deserendo aliena sibi commodata, quae minus pretiosa sunt, nihil restituere debet. Et ratio est, quia quilibet vir prudens, ac diligens, quae pretiosiora sunt, anteponit minus pretiosis; Commodatarius autem non tenetur facere circa alienas res sibi commodatas, nisi quod diligentissimus faceret circa proprias; l. *In rebus* ff. Commodati; adeoque, etc. Ita Glossa in leg. *Si ut certo*, verb. *solvere facere*, ff. Commodati; Abbas in cap. 2 de Deposito, n. 2; Angelus verb. *Commodatum*, num. 16; Azorius part. 3, lib. VII de Commodato, cap. 7, qu. 6; Lessius lib. II de iustit. et iure, cap. 27, num. 23 et 27; Laym. Theol. Moral. lib. III, tr. 4, cap. 7, num. 7; Pirhing. lib. III decret., tit. 16; Reiffenstuel ibid., num. 40; Engel ibid., num. 9,
53 et communis. Si vero res commodatae pretiosiores sint rebus propriis ipsius Commodatarii, et in casu fortuito utrasque salvare nequeat, tenetur Commodatarius res alienas pretiosiores sibi commodatas salvare postpositis propriis minus pretiosis. Et ratio est, quia Commodatarius ex natura contractus commodati se tacite obligat ad exactissimam rei commodatae custodiam; leg. 1, § *Is quoque* ff. de action. et obligat., ibi: *Exactissimam diligentiam custodiendae rei praestare compellitur; et ad eam custodiam, qualem quisque prudentissimus Pater familiae rebus adhibet;* l. *In rebus* 18 ff. Commodati; sed quilibet Paterfamilias et prudens, seu diligens, quae pretiosiora sunt, anteponit minus pretiosis, et viliioribus relictis, quae pretiosiora sunt, salvat, ergo, etc. Ita Abbas in cit. cap. 2, num. 2 de deposito; Angelus verb. *Commodatum*, n. 16; Layman. loc. cit., n. 7; Sylvester verb. *Commodatum*, quaest. 12; Reiffenstuel loc. citat.,
54 num. 43, et alii. Immo Commodatarius tenetur praeferre, et salvare res commodatas relictis propriis, quando ambae sunt aequalis pretiositatis, nec utrasque salvare potest; l. *Si ut certo*, § *Quod vero* ff. Commodati, ibi: *Proinde et si incendio vel ruina aliquid contigit, vel aliquod fatale damnum, non tenebitur, nisi forte cum res commodatas salvas facere posset, suas praetulit*. Et ratio est, quia in pari causa magis convenit Commodatarium, in cuius solius gratiam contractus institutus fuit, ex fortuito casu damnum sustinere, quia ut Iure cautum est in leg. 1, § *Is quoque* ff. de actionibus et obligat. *Nec ei* (Commodatario) *sufficit eam diligentiam adhibere, quam suis rebus adhibet;* et tenet Sylvester verb. *Commodatum*, qu. 12, sic dicens: *Sed si erant pretiositatis, si Commodatum factum est causa sui* (Commodatarii) *non potest praeferre suas*. Lessius lib. II de iustit. et iure, cap. 27, num. 29; Layman. loc. cit., n. 7; Pirhing. lib. III decr., tit. 16, num. 18; Reiffenstuel ibid., num. 42, et alii.

Commodatarius, si in casu fortuito omnes 55
res salvare non potest, potest praeferre res suas si utiles sint, et ipsas salvare, relictis rebus Commodantis, quando Commodatum factum est in gratiam solius ipsius Commodantis; l. *Si ut certo*, § *Interdum* ff. Commodati, l. *Quod Nerva* in fin. de deposito; et tenet expresse Sylvester verb. *Commodatum*, qu. 12, et alii. Sic etiam potest Commodatarius res 56
suas praeferre, et salvare prae rebus commodatis, quando utrasque salvare non potest, etiamsi Commodatum factum sit in gratiam utriusque, ut tenet similiter Sylvester loc. cit. his praecisis verbis: *Si vero gratia utriusque, similiter potest praeponere suas, quia caeteris paribus, debet plus se et sua diligere, quam alium et aliena;* et Glossa in l. *Si ut certo*, § *Quod vero* ff. Commodati, verb. *Salvas facere;* Bartol. ibid. et favet multum Abbas in cap. 2, num. 2 de deposito; Reiffenstuel tit. 16, num. 42, et alii.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Si pluribus simul res commodata sit, contra 57
singulos in solidum actio Commodati datur, nisi aliud placuerit ab initio, ut placuit dum 58
convenit, ut res commodata esse pluribus periculo communi, id est ut unusquisque praestaret partem. L. 21, § 1 ff. Commodati.

Deficiente vero conventione hac, singuli te- 59
nentur in solidum, ita ut duo quodammodo rei habeantur, et si alter conventus praestiterit, liberetur alter, electione Commodanti tributa, quem convenire velit. L. 5, § ultim. ff. eodem, iunctis leg. 3, et leg. 11 ff. de duobus Reis constituend. Nisi unus solus pro re commo- 60
data sibi furto subducta, egerit furti, permittente secundum ius novissimum Commodante, et furti actioni renunciante; tunc enim, si alter conveniatur qui furti non egit, et paratus sit periculo suo conveniri alterum qui agendo furti lucrum ex re commodata sensit, audiendus et absolvendus est. L. 7 princip. ff., eodem pariter titulo.

Quin et si ex duobus eiusdem rei Commo- 61
datariis unus rei in solidum restituendae facultatem habeat, aequum haud est, alterum de rei restitutione conveniri; et quum plures hae- 62
redes sunt eiusdem Commodatarii, unus vero ipsorum totam rem possidet, atque ita solidae rei restituendae facultatem habet, solus is damnari debet, quasi hoc conveniat arbitrio boni iudicis: uti et tunc quum unus eorum non ex 63
defuncti, sed proprio facto hac actione interpellatur, licet alioquin ita ius sit, ut haeredes Commodatarii singuli pro ea tantum parte, qua haeredes sunt, conveniri debeant. L. 3, § 3, L. 17, § 2 ff. d. tit.

COMMUNIO

Summarium.

1. Communio populi infra Missam non est de praecepto. - 2. Ex iustis causis prohiberi potest. - 3, 4. De Communione sub utraque specie apud Graecos. - 5. Communionis Paschalis tempus prorogatur pro incolis Serviae. - 6. Ad primam Communionem admitti non debent pueri in doctrina christiana non satis edocti. - 7. Alia ad rem. *Remissive.*

1 Communio populi infra Missam non est de praecepto. Benedict. XIV tom. 1, Const. 64
2 incip. *Certiores*. Et iustis ex causis prohiberi potest. Idem ibid. [1]

3 Communio sub utraque specie tolèratur pro Graecis, ubi viget consuetudo. Idem Const. 57
4 incip. *Et si Pastoralis,* § 6. Quae tamen con-
5 suetudo alibi introduci prohibetur. Idem ibid. Communionis Paschalis tempus prorogatur pro incolis Serviae. Idem Const. 39 incip. *Inter omnigenas,* § 21. Ad primam Communionem 6
admitti non debent pueri in Doctrina Christiana non satis edocti. Idem Const. 42 incip. *Et si minime,* § 9 [2].

Alia ad rem vide verb. *Eucharistia* n. 40, 7
41, 42; verb. *Missa*, art. 11 a num. 7 ad 46, et art. 14, num. 22, 23, nec non decreta S. R. C.

COMMUTATIO LEGATORUM PIORUM

Vide verb. Legatum *a num. 143 ad 165.*

COMOEDIAE

ARTICULUS ROMANI THEOLOGI.

Summarium.

1. De Comoediarum origine. - 2. Sancti Ecclesiae Patres unanimi consensu Comoedias improbarunt. - 3. Interdicta quoque huiusmodi spectacula a Conciliis fuere sub gravissimis poenis. - 4. Huius prohibitionis causa affertur. - 5. An ea seclusa Comoedias Patres interdixerint. - 6. Si comoediae inhonestae, turpes obscoenaeque sint, nefas Christianis est repraesentare, vel audire. - 7. Actores, cooperantes, spectatoresque gravis culpae sunt rei. - 8, 9. Approbatur censura Benedicti XIV in auctorem. - 10. Animadversiones Auctoris in Articulum Romani Theologi. - 11. Comoedi sunt infames, et irregulares. - 12. Alia de Comediis. *Remissive.*

De comoediarum apud christianos usu; et quaenam licitae, quaenam vero illicitae, patrum theologorumque auctoritate comprobentur.

1 Comoediae a superstitiosis gentibus originem trahunt, et primum apud Graecos, deinde apud Romanos usurpatae fuerunt. Veluti moribus ac publico bono noxias improbavit Plato lib. de Republica, ac damnarunt etiam nonnulli Romanorum sapientes. De earum origine, vicissitudine et mutationibus egregie scripsit vir cl. Io. Antonius Bianchi Ordinis Minorum de Observantia in Opere, nomine Laurisii Past. Arc. Romae vulgato anno 1753. Vide praefationem eiusdem Operis.

Sancti Ecclesiae Patres unanimi consensu 2

[1] Vide opus Neapoli an. 1774 editum hoc titulo: *Dissertazione Teologica Critica del P. F. Giuseppe Maria Elefante Maestro in Sagra Teologia nella Provincia di Puglia, detta di S. Tommaso dell'Ordine De' Predicatori, in riposta all'Anonimo Italiano Autore del Catechismo sulla Communione dell' Augustissimo Sagrificio della Messa:* cuius quidem Anonymi Catechismum, et caetera Opuscula, quibus traditam in Catechismo opinionem indicatae Benedicti XIV Constitutioni adversam, et cum recepta in Ecclesia disciplina pugnantem, tueri nitebatur, sacra Indicis Congregatio proscripsit. Consulito Indicis novissimi librorum prohibitorum Appendicem tertiam, verb. *Communione del Popolo nella Messa.* (Edit. Barbiell.)

[2]) Olim vox isthaec non eadem notione accipiebatur, ut nunc visitur; nunc enim vulgari acceptatione vox isthaec redacta est ad solam Eucharistiae perceptionem designandam. Atqui antiquitus multo latius vocis praedictae significatio protendebatur; quod vel ex eo luculentissime patet, quod olim Poenitentes recipiebantur, aut admittebantur ad Communionem, cum tamen ipsis Eucharistiam sumere nondum liceret. Itaque vox *Communio* designabat omnem consuetudinem, ac societatem, quam fideles invicem habebant, sive in rebus Sacris, sive in aliis, quae ad humanae vitae necessitatem pertinebant; et Ius istud *Communionis* situm erat in omnium istorum participatione. Unde *Excommunicati dicebantur,* qui omnibus hisce in poenam criminis privabantur, atque a communicatione cum caeteris fidelibus etiam in rebus civilibus excludebantur; quod ex antiquis Canonibus evidentissime demonstrat Albaspinaeus Observat. Ecclesiast. lib. I, Observat. 1, atque satis luculenter innuitur in cap. *Nuper* 29 de Sententia Excommunicat. Hinc divisio illa in Communionem *Laicam* et *Ecclesiasticam,* de qua iam antea dictum est. Hinc etiam *Peregrina Communio*, qua plectebatur in Clericos contumaces, et qua electi a Clero, atque expuncti ex albo caeterorum Clericorum cum iisdem communicare prohibebantur, et sui criminis poenas hac ratione luere cogebantur, donec resipiscerent. Vide laud. Albaspinaeum loc. cit., Observat. 3. Hinc etiam illud *communicare sine Oblatione* erat, cum quis ex Poenitentibus ad societatem cum caeteris fidelibus in precibus admittebatur; sed ex eiusdem manibus munera, et oblationes recipere interdictum erat, quemadmodum et Eucharistiae perceptione privabatur. Qua de re fuse idem Albaspinaeus loc. cit. Observat. 6, et lib. II Observ. 25. Vide etiam hanc in rem Observat. 8 eiusd. lib. II.

Comoedias improbarunt, atque uno omnes ore clamarunt vetitum Christianis esse, non solum Actores, sed etiam spectatores in Comoediis esse. Patrum hac de re sententias collegit, et accurate recensuit omnes P. Daniel Concina in Opere de spectaculis theatralibus, easque indicaverat antea Natalis Alexander in Histor. Eccles. IV Saeculi, cap. 6, art. 3, atque inter alios inculcaverat Hieronymus Florentinus Congreg. Matris Dei Theologus in Opere inscripto Comoedo–Crisis etc., ubi observat, nuncupatas a Patribus fuisse *sacrarium Veneris, impudicitiae consistorium, Daemonum inventum, pudoris publici lupanarium, obscoenitatis magisterium, scholam foeditatis et lasciviae, et fornicationis gymnasium, intemperantiae et inhonestatis exemplar.*

3 Interdicta quoque huiusmodi spectacula a Conciliis fuere sub gravissimis poenis. Vide Concilium Illiberitanum, Canone 62 et 67; Arelatense 1, Canone 5; Carthaginense 3, Canone 2; Carthaginense 4, Canone 88; Concilium Africanum, Canone 28 vel 61 secundum Codicem Canonum Ecclesiae Africanae; Arelatense 2, Canone 20; Trullanum, Canone 51; Cabilonense 2, Canone 20.

4 Cum apud Gentes superstitiosa essent huiusmodi spectacula, quod in falsorum Numinum obsequium plerumque fierent, ac etiam obscoenitatis plena essent, facile intelligere est, qua de causa ab antiquis Patribus et Conciliis tam
5 severe Christianis prohiberentur. Num vero iis etiam seclusis, theatralia spectacula, atque Comoedias Patres interdixerint, quaestio inter Theologos est. Natalis Alexander loco supracitato, et docti quamplures Galli Theologi, atque P. Concina, tum in laudato Opere, tum in alio italice deinceps scripto, opinantur omnem omnino Comoediam Patres damnasse veluti Christianae professionis inimicam. Atque inferunt Christianis omnibus illicitum esse spectaculis huiusmodi interesse, iisque delectari, et contra solemne illud foedus agere, quod cum Deo in Baptismi susceptione inierunt, abrenuntiando *Satanae, et omnibus operibus eius, et omnibus pompis eius.* Satanae enim abrenuntiatione, inquiunt, Christianos profiteri idololatriae detestationem, abrenuntiatione operum Satanae, detestationem eorum omnium, quae naturae ac Dei lege prohibita sunt, haec enim cum peccata sint, opera Diaboli dicuntur; abrenuntiatione denique pomparum Satanae, detestationem illarum rerum atque functionum, quae vanitatem, concupiscentiam oculorum, concupiscentiam carnis, et superbiam vitae foveant et excitent. Ita enim professionem in Baptismo factam explicari a pluribus antiquis Patribus ostendit Concina in Operibus supra citatis, ubi laudat Tertullianum lib. de Spectaculis cap. 25; Cyrillum Hierosolymitanum Catechesi 1; Io. Chrysostomum hom. 21 ad Populum Antiochenum; Ephraemum Syrum; Caesarium Arelatensem, aliosque. Contra vero Florentinius supracitatus, Manzius, Ludovicus Antonius Muratori, Scipio Maffeius, ac noster Ioannes Antonius Bianchi, aliique quamplurimi contendunt, non omnes omnino Comoedias improbatas a Patribus fuisse, sed eas tantum, quae superstitione et obscoenitate aliisque defectibus scaterent, qui morum innocentiae adversarentur. Id enim unice ex modo, quo Sancti Patres loquuntur, argumentari potest, ut vel ex ipsis nominibus colligere est, quibus nuncupatas ab ipsis Comoedias diximus. Si enim Comoediae argumentum morale sit et honestum, quod nil morum innocentiae adversum habeat, nil in eis occurrit, per quod dici possit *sacrarium Veneris, et impudicitiae consistorium*, atque alias huiusmodi appellationes habere, quibus detestatae a Patribus Comoediae nuncupantur. Audiatur Florentinius supracitatus, qui conclusionem primam ita proponit: *Licet sine peccato componere Comoedias, in quibus argumentum est vel indifferens, vel honestum, et ad eius repraesentationem nulla adhibentur vel facta, vel verba illicita et immodesta, seu etiam alicui nociva. Licet etiam eodem modo Actoribus illas recitare et auditoribus interesse; habito tamen respectu, et adhibita debita moderatione quoad circumstantiam loci, temporis et personarum. Haec Conclusio est S. Thom. 2–2, qu. 168, art. 2 et 3, et omnes illam defendunt tamquam communem.* Nec rem demonstratu difficilem arbitror. Fac enim, in Comoedia rem sacram exhiberi, morale argumentum esse, nil vero in Actoribus occurrere, quod vitia foveat, sed omnia ad vitii detestationem, virtutisque commendationem ordinata esse, iuxta artis Poeticae regulas, quid in ea deprehendas Christianis illicitum? *Officium Histrionum*, inquit S. Thom. loc. cit., *quod ordinatur ad solatium hominibus exhibendum, non est secundum se illicitum: nec sunt in statu peccati, dummodo moderate ludo utantur, id est non utendo aliquibus illicitis verbis, vel factis ad ludum, et non adhibendo ludum negotiis et temporibus indebitis.* Atque ludum huiusmodi pertinere ad virtutem Eutrapeliae post S. Thomam tradidere S. Antonin. part. 2, tit. 2, § 2 Sum. Theolog.; Card. Caietanus; Sylvester, aliique. Si ergo Comoedia ratione argumenti honesta, vel indifferens sit, ac loco, tempore, congruis personis et gestis, ac verbis honestis exhibeatur, quid in ea erit ab illo Histrionum ludo diversum, per quod illicita fiat? Numquid Theatrales pompae? At hae natura sua malae non sunt, sed indifferentes, et ad solatium hominibus exhibendum aptae quam maxime sunt. Res autem indifferentes licite ad humanae conversationis solatium adhibentur, ex eodem S. D. loco citato. Dicent fortasse, delectare has homines, atque vanitatem fovere. At delectatio

ex licito ludo, quae recto fine percipiatur, vetita homini Christiano non est. Neque pompae, quae honestam Comoediam exornent, vanitatem homine Christiano indignam fovent. Si enim hae licitam atque honestam animae recreationem pariant, ac delectationem, quae ad Comoediam illam attentionem conciliet, quae optimis morum praeceptis instructa sit, cuiusque finis sit homines ad vitii detestationem, atque virtutem sectandam movere et allicere, non video, quid in illis pompis reprehendi valeat: si peccatum non sit penes sumptus aliis Christianis virtutibus contrarios, de quibus in praesentia non disputamus. Hoc in sensu Auctores, qui licitum Theatrum propugnant, Diaboli pompas esse Comoedias negant.

6 Si Comoediae inhonestae, turpes, obscoenaeque sint, nefas Christianis est, easdem repraesentare, vel audire. Inhonestae dicuntur, quae vel quidpiam continent morum praeceptis contrarium, vel turpes obscoenasque res exhibent, vel obscoenis verbis aut actibus exprimuntur. Hae malae sunt atque illa etiam naturae lege prohibitae, qua scandalum prohibetur. Non solum enim praeceptis illis contrariae sunt, quae inhonestos ac turpes actus prohibent, sed etiam occasiones sunt ruinae spiritualis proximi, cum inhonesti, turpes, obscoenique actus, fabulis aut verbis ad inhonesta atque turpia eo fortius homines alliciant et trahant, quo vividius ac maiori cum apparatu exhibeantur. Hinc nemo negat, graviter peccare Actores, qui huiusmodi spectacula exhibeant. Non solum enim publice ac palam rei operam dant illicitae atque turpi, sed etiam actionem exercent, quae in Spectatoribus pravos affectus, et gravia peccata natura sua excitat atque parit. Et sane si prava colloquia et studiosa pravorum librorum lectio, praesertim dum coram multitudine fiant, excusari a gravi culpa non possunt, quis excusabit a gravi culpa publicam fabulae repraesentationem, inter Theatri pompas et apparatus, a gravi peccato? Haec enim fortiora sunt ad vitia incitamenta.

7 Si Actores graviter peccant, etiam auctores, cooperatores, spectatoresque gravis culpae sunt rei. Nam et ii in actionem illam moraliter influunt, quae natura sua nata est depravare hominum mores, ut manifestum est. Auctores voco, qui composuere Comoediam; cooperatores, qui mimos, ac mimas, saltatoresque dirigant, mercede illos conducant, vel alia praestent ad operam conducentia. Ad spectatores quod attinet, praeterquam quod approbant rem illicitam, et solvendo pro audiendis inspiciendisque Comoediis pretio, morales illius causae dicuntur, quia pretii solutione ad operam illicitam exercendam venales mimos movent, periculo etiam peccandi sese exponunt, atque alios exemplo suo in huiusmodi periculum trahunt. Qui vero se libere exponit occasioni peccandi, etsi non peccet, gravis culpae reus est, ex Theologorum omnium sententia [1].

Atque hinc facile patet, quam aequa censura 8
sit sapientissimi Pontificis Benedicti XIV qua in Opere de Synod. Dioeces., lib. 11, c. 10, ita Auctorem nostrum reprehendit: *Nimis porro laxa, ne dicam aperte erronea, et scandalosa est doctrina, quam tradit Lucius Ferraris in sua Bibliotheca Canonica tom. 2, verb.* Clericus *art. 4, num. 17, edit. 1, ubi etsi fateatur non esse Clericis permittendum comicos agere, seu Comoediarum actores esse, attamen a gravi culpa eosdem absolvit Comoedias spectantes, quantumvis turpes atque obscoenas, dummodo ex illarum auditione nullum sibi imminere praevideant probabile periculum lapsus, eorumque praesentia nullum in Populum ingerat scandalum.* Verum, ait, si Comoediae audiantur ob solam vanam curiositatem absque periculo probabili lapsus, etiamsi res turpes repraesententur, et modus repraesentandi sit turpis, probabilius est, non esse peccatum mortale, cessante scandalo, quod modo videtur cessare, et non esse, quia frequentissimum est Clericos Comoediis interesse. *Quis est, qui non intelligat rerum obscoenarum vel solam narrationem pravos animi motus in audientibus excitare, eosque sensim ad interitum disponere, iuxta illud Apostoli effatum, 1 ad Corinth. 15:* Corrumpunt mores bonos colloquia mala? *Qua igitur ratione, quo pacto evenire poterit, ut suae spiritualis ruinae periculum declinet, qui earumdem turpium rerum theatrali interest repraesentationi, quae plus certe efficacitatis habent ad spectatorum mentes perturbandas, animos commovendum, et tandem ad peccatum inducendum? Quocirca etiam mollioris ethices sectatores eiusmodi Comoedias damnant, et nedum Clericos, sed laicos quoque eas inspicientes vix umquam gravem culpam evadere, communi calculo docent cum D. Thoma* in 4 dist. 16, quaest. 3, art. 2, quaestiunc. 2. Ad secundam quaestionem dicendum, quod huiusmodi spectacula, si sunt rerum turpium, et ad peccatum provocantium, studiosa eorum inspectio peccatum est, et quandoque in eis tanta potest libido adhiberi, ut sit etiam mortale: unde a tali inspectione omnes se arcere debent.

Palinodiam Lucius cecinit, ut legere est in 9
Biblioth. Sed tot ibi congerit Probabilistarum auctoritates ad se excusandum, ut suspicari possit, voluisse hac via ostendere, recitatam

[1]) Dignum est, quod legatur Opusculum italico idiomate Romae in Typographia Palearinorum An. 1754 impressum, cui titulus: *Consultatione Teologico-Morale se Chi interviene per necessità ai Teatri publici vi possa intervenire lecitamente, e in qual maniera.* (EDIT. BARBIELL.)

ab ipso opinionem, Pontificia probabiliorem ac plausibiliorem esse, praesertim iis, qui ex numero auctorum opiniones metiuntur. Ne vero huiusmodi apparatu lectores decipiantur, observandum hic duximus: 1° Summo Pontifici, dum pronunciavit laxam hanc opinionem, exploratas iam fuisse probabilistarum sententias, atque etiam has censura perstrinxisse. 2° Turpes et obscoenas Comoedias eas esse, quas Patres supracitati damnarunt, ac opera, pompasque Diaboli dixerunt, quibus Christiani abrenunciarunt in receptione Baptismi. 3° Plura Concilia non solum antiqua, sed etiam recentia sub excommunicatione, aliisque Ecclesiasticis poenis turpes obscoenasque Comoedias populo interdixisse. 4° Denique rationes n. 6 a nobis allatas satis ostendere, turpes Comoedias naturae esse lege prohibitas ac graviter peccare tum actores, tum spectatores illarum. Haec omnia perspecta, atque rite examinata fuere a sapientissimo Pontifice Benedicto XIV dum censuram in hanc Probabilistarum opinionem tulit.

Aiunt recensiti a Lucio Probabilistae, abolitos contraria consuetudine esse Canones, quibus Clerici Comoediis interesse prohibentur, atque hos ab omni culpa excusari, *quia frequentissimum est Clericos Comoediis interesse.*

Numquid vero licita usu et consuetudine fieri potest actio naturae lege prohibita, atque ad ruinam animae spiritualem contendens? Huiusmodi vero est repraesentatio, atque auditio turpis obscoenaeque Comoediae, ut supra diximus. Rursus si Clerici spectatores sint, homines scilicet in Dei sortem vocati, sacro Altari addicti, ac illius status, in quo ad altioris virtutis gradum adstringuntur, quis eos a gravi culpa excusabit, dum libere peccandi occasioni sese exponant; dum turpem, obscoenamque operam praesentia sua probent, et dum alios exemplo suo ad id alliciant et provocent? Numquid contraria consuetudine debitum tolli potest, quod ex proprii status obligatione enascitur; ac licita fieri actio, quae maxime indecens proprio statui sit? Huiusmodi vero sunt turpes, obscoenaeque Comoediae ad Clericos comparatae.

Audiant hic benigniores Casuistae S. Caroli Borromaei sententiam a tot deinceps Pastoribus in suis Ecclesiis inculcatam. In Concilio 3 Provinciali Mediolanensis Ecclesiae haec statuit, quae legi possunt in Actis eiusdem Eccl. part. 4, pag. 400: *Publicorum peccatorum illecebras, quas homines depravatae consuetudinis errore decepti pro nihilo putant, concionator perpetuo reprehendat... spectacula, ludos, lubricasque res id generis, quae ab Ethnicorum moribus originem ducunt, disciplinaeque Christianae adversantur, perpetuo detestabitur, execrabitur. Demonstrabit incommoda, publicasque aerumnas inde in Christianum Populum emanare. In quam sententiam valde Populum confirmabit argumentis, quae viri gravissimi Tertullianus, Cyprianus Martyr, Salvianus et Chrysostomus afferunt. In eoque argumenti genere nullum aliud omittet, quo tanta corruptela extirpetur. Choreas, saltationes, ac tripudia, e quibus mortiferae cupiditates excitantur, de suggestu saepe graviter reprehendet, atque insectabitur. Scenicae, personataeque actiones, unde tamquam e quodam seminario semina malefactorum, ac flagitiorum pene omnium existunt, quam a Christianae disciplinae officiis abhorrentes, quam valde cum paganorum institutis convenientes atque Diaboli astu inventae omni officio a Populo Christiano exterminandae sint, qua maxima poterit religiosa contentione aget. Omnem in muliebri vestitu luxum, caudatas vestes, superbum ornatum, deformem illam ornandi speciem, muliebres fucos, ac pigmenta, caeteraque ad mollitiem, atque adeo ad libidinis incitamentum foede excogitata, omni persuasionum vi, et argumentorum quasi telis oppugnabit. Quae multa subministrabunt magni illi Ecclesiae viri Cyprianus Martyr, Augustinus et Ambrosius in primis.*

ANIMADVERSIONES AUCTORIS.

In hoc Articulo de Comoediis a se de novo addito, immerito exaggerat R. Theologus contra ea, quae a me tradita in prima Editione in verb. *Clericus*, art. 4, retractaveram iam in Supplemento ad idem verb. in editionibus posterioribus, ubi post adductos Auctores, quos fueram secutus, tandem sub num. 31 ingenue subdidi: sed quidquid de illis, praevio recessu a sequela ipsorum, quod scripsi loc. cit. n. 17 et 18 expunctum penitus volo. Unde cum ibi clarissime mentem meam aperuerim, et in claris nulla admittatur interpretatio ex communi post Gloss. in cap. *Quum dilectus* 8 de consuet., verb. *Nec iuri communi*, et colligitur ex leg. *Licet Imperator* 74 de legat 1, et l. *Ille, aut ille* 25 de legat. 111, nescio quo animo voluerit falso interpretari mentem meam iam aperte manifestatam, eamque torquere in sensum obliquum, et a veritate aberrantem. Voluisset potius serio perpendere propositionem meam et invenisset illam, prout a me traditur, restrictam, ac modificatam quatuor illis adiectis conditionibus, non tantopere, ut exaggerati, pugnare cum auctoritatibus, aliisque a se ibi adductis. Praeterquam quod debuerat animadvertere criticus Theologus, quod Bened. XIV immortalis memoriae Pontifex, in sua censura loquitur ut merus Doctor privatus, ut ipsemet testatur in praefatione primi sui tomi de Synodo Dioecesana, § *Prima huius Operis*, praecisis his verbis: At ubi neque a Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris, neque a Nobis in Bullario, aut alibi Apostolica auctoritate quidquam definitum est, ac generaliter omni-

bus in rebus, quibus nullum ex publica auctoritate pondus accessit, nihil nos definire, ac veluti decretorium exhibere intendimus... libentique animo subscribimus doctrinae Scriptoris egregii Melchioris Cani, qui lib. VI de locis theologicis, cap. 8 in responsione ad nonum argumentum, de libris agens, qui a Summis Pontificibus conscripti publicantur, haec ait: *Cum edunt libros de re qualibet Romani Pontifices, sententiam suam ut homines alii docti exprimunt, non tamquam Ecclesiae Iudices de Fide pronunciant.* Magnus ille Praedecessor noster Innocentius IV Commentaria sua in Libros Decretalium scripsit, quum summum Pontificatum gereret... Neque profecto Innocentius hoc sibi unquam arrogavit, quidquid in eo opere scripsisset, pro re definita haberetur, sed facile passus est opiniones suas, quas tamquam privatus Doctor proposuerat, ab aliis Doctoribus oppugnari, ut patet ex ipsa, quam citavimus, illius vita, multoque magis ex ea, quam sibi amplissimam hac in re licentiam sumpserunt Canonistae, dum sententias ab Innocentio suis in Commentariis insertas saepe deserere, et in alia omnia ire non dubitarunt. Haec ille ad literam, quae si attendisset Theologus noster, tum acri stylo forsan non perstrinxisset, quae tradideram opportunis iam restrictionibus moderata.

Comoedi sunt infames et irregulares; vid. 11
verb. *Infamis* num. 11, et verb. *Irregularitas* art. 1, num. 11, vers. *Octava.*

Alia de Comoediis vid. in verb. *Clericus* 12
art. 4, num. 16, et verb. *Luxuria* num. 87.

COMPENSATIO

Summarium.

1. Compensatio quid sit. - 2. Compensatio, si debitae adsint conditiones, est licita. - 3. Ad hoc, ut Compensatio occulta sit licita, requiruntur plures conditiones. Et prima est, ut debitum sit certum. - 4. Secunda, ut debitum sit strictum, et proprie dictum debitum. - 5. Tertia, ut res non possit alia via recuperari, vel saltem non absque notabili molestia. - 6. Quarta ut non fiat Compensatio in re alterius, sed in re ipsius Debitoris. - 7. Quinta, ut fiat sine periculo scandali, seu sine periculo damnificandi tertium. - 8. Sexta ut fiat sine periculo damnificandi ipsum debitorem, vel eius haeredes. - 9. Septima ut in Compensatione non plus accipiatur, quam revera debetur. - 10. Octava, ut fiat sine praeiudicio tertii. - 11. Affertur ad id exemplum. - 12. Affertur ad id aliud exemplum. - 13. Pro foro externo varia sunt dubia a Iure excepta, in quibus Compensatio non potest fieri etiamsi adsint conditiones requisitae ad occultam Compensationem, et alia via talia debita obtineri nequeant. - 14. Primo, Creditor, quoad rem apud se depositam a debitore, non potest in foro externo Compensationem facere. - 15. Secundo, Creditor quoad rem sibi commodatam a debitore non potest in foro externo Compensationem facere. - 16. Licet enim varii hoc negent de Commodato, et concedant solum de deposito, tamen est utrobique par ratio. - 17. Tertio, Creditor non potest in foro externo Compensationem facere in rebus sui debitoris, quas inique ex furto, rapina, fraude, et spolio occupat. - 18. Quarto, Creditor non potest in foro externo Compensationem facere in rebus, quas ex causa vectigalis vel tributi debet Principi vel Reipublicae sibi debitrici. - 19. Pro foro tamen interno, seu conscientiae supradictorum debitorum exceptio locum non habet, sed licite potest fieri Compensatio occulta etiam in omnibus dictis casibus. - 20. Famuli, et famulae domesticae non possunt occulte heris suis surripere ad compensandum operam suam, quam absque certa et evidenti cognitione maiorem iudicant salario, quod recipiunt. - 21. Affertur ratio. - 22. In propositione ad id damnata includuntur non solum famuli, et famulae domesticae, sed etiam omnes illi, qui pro mercede et salario operas et servitium praestant. - 23. Si vero non solum probabiliter, sed certo et evidenter constat mercedem seu stipendium famulis vel aliis stipendio conductis, ac servientibus personis ex iustitia debitum esse minus iusto, tunc eis licitum est uti occulta Compensatione. - 24. Sic etiam licita est occulta Compensatio, quando certum est, quod famulus invitus occupatur in aliis, ad quae non est conductus: nec datur ei stipendium, quod iuxta servitii proportionem ab aliis communiter dari solet. - 25. Item licite est occulta Compensatio, quando herus, vel stipendium promissum integre non solvit, vel si solvit, solvit in materia inferiori, ex qua famulus damnum patitur. - 26. Item licita est occulta Compensatio, si famulus fuerit invitus a Domino coactus dolo, minis, etc. ad serviendum pretio minori infimo iusto, vel pretio minori eo, quod communiter dari solet aliis talia servitia praestantibus. - 27. Confessarii satis caute procedere debent cum se occulte compensantibus, et firmiter in praxi tenere, quod nisi evidenter, certo, et indubitanter constet stipendium, seu salarium esse iniustum, numquam liceat famulis, aliisque mercede conductis, occulta compensatio. - 28. Nec in iudicando, an stipendium seu salarium sit evidenter, certo et indubitanter iniustum, standum est iudicio famulorum. - 29. Immo, nec quantum ad hoc standum est iudicio cuiusvis obvii mediocriter docti Confessarii; sed debet inquiri vir valde doctus, multumque prudens, ac peritus in rebus similibus. - 30. Advertendum enim est, an adsint alii, qui pro tali vili stipendio parati sint tale servitium praestare. - 31. Item advertendum est, an tale servitium sit aliunde compensatum, v. g. per favores, per protectionem, per spem promotionis, et huiusmodi. - 32. Item advertendum est, an famulus se potius ad inserviendum obtulerit, et Dominus sui servitii parum, aut nihil indiguerit, et potius in gratiam eiusdem ad servitium receperit. - 33. Item advertendum est, an famulus conductus, ab initio contractus cesserit iuri suo ad maius stipendium, et se contentum declaraverit stipendio convento. - 34. De compensatione occulta. *Remissive.* - 35. Compensatio unde profluxerit. - 36, 37. De effectu Compensationis. - 38-40. Locum sibi vindicat Compensatio in processu executivo, et post rem iudicatam in termino executionis. - 41. Ante omnia autem praesupponitur debitum utrinque liquidum. - 42. Quoad vero sistendum cursum usurarum datur etiam Compensatio cum credito certo. - 43-45. An alius pro alio recte compenset. - 46-48. An cessionario obstet Compensatio, quae obstabat cedenti. - 49. De Compensatione. *Remissive.*

1 Compensatio est debiti et crediti inter se contributio, l. *Compensatio* 1 ff. de Compensationibus, lib. XVI, tit. 2, et secundum Polman. Breviar. Theol. part. 2, n. 413. *Compensatio est rei unius per alteram adaequatio, et tantidem refusio,* et fit v. g. cum quis tibi

debet centum scuta, et illa nequis via ordinaria recuperare ab eodem debitore, in occulto surripis totidem scuta; vel si debitor eiusdem occultus existas, solutionem in aequivalenti non
2 praestes. Et haec Compensatio, si debitae adsint conditiones, est licita; leg. *Postquam* 21 ff. de compensation., ibi: *Placuit inter omnes, id quod invicem debetur, pro iure compensari;* l. *Ideo* 3 ff. de compensationibus, ibi: *Compensatio necessaria est, quia interest nostra potius non solvere, quam solutum repetere.* Compensatio enim ad instar solutionis accipitur, ut constat ex l. *Si debitor* ff. Qui potiores in pignore, ubi dicitur: *Nihil interesse solveritne aliquis, an compensaverit;* et ex leg. 76 de verborum significat., ubi dicitur, *dedisse etiam eum intelligendum esse, qui compensavit.* Et sic tenet Glossa in cap. *Ius gentium* 9, dist. 2, verb. *Sedium,* Divus Thomas 2–2, quaest. 16, art. 5 ad tertium; Abbas in cap. *Sicut* 29, num. 14 et 15 de Iure iurand.; Silvester verb. *Furtum,* quaest. 13; Navarrus in Manual c. 17, n. 112; Engel lib. III decret., tit. 23 et 16; Reiffenstuel ibid., num. 57; Layman lib. III, tract. 3, part. 1, cap. 1, n. 9, et communis aliorum; et ratio est, quia Iure naturali et gentium licitum est ex rebus debitoris sibi satisfacere, seque indemnem reddere, quando ali-
3 ter solutionem obtinere quis nequit. Ad hoc autem, ut sit licita Compensatio occulta, requiruntur sequentes conditiones. Prima, ut debitum sit certum, idest, ut moraliter certo constet rem esse tuam, aut tibi ex iustitia deberi; l. 4 de compensat. In dubio enim melior est
4 conditio possidentis; Regul. 65 Iuris in 6. Secunda, ut debitum sit strictum, et proprie dictum debitum, idest quod sit res debita ex iustitia, et non solum ex convenientia et gratitudine, nam haec non induci stricte et pro-
5 prie dictum debitum. Tertia, ut res non possit alia via recuperari, vel saltem non absque notabili molestia, aut expensis, vel amissione favoris, aut benevolentiae, sive iactura honoris, ut v. g. si debitum sit quidem certum et strictum, sed desint probationes; vel si habeantur, sine gravi tamen metu nequeant produci; l. 13 ff. Quod metus causa.

6 Quarta, ut non fiat Compensatio in re alterius, sed in re ipsius debitoris, nam si fieret Compensatio in re alterius, tertius ille grava-
7 retur. Quinta, ut fiat sine periculo scandali, seu sine periculo damnificandi tertium, ne videlicet Compensatio alicui imputetur tamquam
8 furtum, et cogatur indebite restituere. Sexta, ut fiat sine periculo damnificandi ipsum debitorem, vel eius haeredes; ne videlicet ab ipso debitore, vel eius haeredibus tibi, vel tuis haeredibus idem debitum iterum solvatur; vel ne ipse debitor, aut sui haeredes putantes necdum esse solutum, maneant in conscientia peccati, nolendo solvere. Septima, ut in Compensatione 9
non plus accipiatur quam revera debetur: alioquin excessus ille esset contra iustitiam, et consequenter in conscientia restituendus. Octa- 10
va, ut fiat sine praeiudicio tertii, uti esset, si Compensatio fieret in re alteri v. g. locata, aut commodata; huic enim in tali casu fieret iniuria et praeiudicium causaretur, si ante tempus expletum res locata, vel commodata eriperetur. Et sic etiam in casu, quo essent alii 11
creditores, quibus de iure deberetur anterior, vel partialis solutio; tunc enim si Petrus v. g. creditor sciat Paulum debitorem suum non posse solvere omnibus etiam aliis creditoribus habentibus aequale ius, non potest Petrus integrum debitum suum clam subducere Paulo, sed tantum pro rata. Sic etiam in casu, quo 12
tu non possis debitum a Rege obtinere, non potes illud tibi compensare, defraudando v. g. gabellas venditas, seu locatas v. g. Petro, quia hoc faceres in praeiudicium ipsius Petri, cum compensares tibi non ex bonis Regis, sed ex bonis, quae licet fuissent Regis, iam nunc ratione venditionis, seu locationis, essent Petri, qui solus, et non Rex damnum ex illa Compensatione sentiret; tum quia licet Petrus conducat, vel emat ius gabellarum, non ideo obligatio Regis transfertur in Petrum, sicuti ex eo quod conducas, vel emas agrum Pauli, et ius percipiendi fructus ex illo, non ideo obligationes Pauli transferuntur in te, ergo non ideo habebis ius compensandi ex gabellis, nisi quando istae manebunt Regis. Sic Corduba in Summa qu. 95, dub. 3; Reginald. in prax. tom. 1, lib. X, cap. 24, n. 383; Iacob. Graffius in dec. aur. part. 1, lib. II, cap. 125, n. 39; Sporer tract. 5, in septim. et decim. Praec. decal. cap. 5, sect. 3 de occulta compensat., n. 81; Claudius la Croix tom. 1, lib. I, tract. 5, num. 970, et alii contra varios alios.

Pro foro externo varia sunt dubia a Iure 13
excepta, in quibus Compensatio non potest fieri, etiamsi adsint conditiones requisitae ad occultam Compensationem, et alia via talia debita obtineri nequeant. Primo v. g. Creditor quoad 14
rem apud se depositam a debitore, non potest in foro externo Compensationem facere; cap. *Bona fides* 2 de deposito, ibi: *Sane depositori licuit, pro voluntate sua depositum revocare, contra quod Compensationi, vel deductioni locus non fuit;* ubi per ly *deductioni* intelligitur Compensatio ex parte; Glossa verb. *Contra quod,* ubi dicit: *Quod nec in toto, nec in parte admittitur Compensatio contra depositum* [1].

[1] Contendit hic inter caetera Cl. Auctor praescriptum cap. *Bona fides* 2 de deposit., et leg. final. C. de Commodato; ut nempe non fiat Compensatio in re apud se deposita, aut sibi commodata; in solo foro externo locum habere; quae fuit sententia Lessii, Layman, Navarri, aliorumque. At huic sententiae refragatur sanior

15 Secundo Creditor quoad rem sibi commodatam a debitore non potest in foro externo Compensationem facere; l. fin. C. de Commod. ibi: *Praetextu debiti, restitutio commodati non* 16 *probabiliter recusatur.* Licet enim varii hoc negent de Commodato, et concedant solum de Deposito, tamen est utrobique par ratio, quia sicuti depositum committitur soli fidei Depositarii, ita Commodatum soli fidei Commodatarii; immo fortius videtur obligare ipsum Commodatarium res commodata, quam Depositarium res deposita, quandoquidem magis obligatur quis pro eo, quod datum est in ipsius gratiam et commoditatem, quam id quod datum, et acceptum est in alterius gratiam et 17 commodum. Tertio Creditor non potest in foro externo Compensationem facere in rebus sui Debitoris, quas inique ex furto, rapina, fraude et spolio occupat; l. fin. Cod. de compensat. ibi: *Possessionem autem alienam perperam oc-* 18 *cupantibus Compensatio non datur.* Quarto Creditor non potest in foro externo Compensationem facere in rebus quas ex causa vectigalis vel tributi debet Principi vel Reipublicae sibi debitrici; l. 3 Cod. de compensation. 19 Pro foro tamen interno seu conscientiae supradictorum debitorum exceptio locum non habet, sed licite potest fieri Compensatio occulta etiam in omnibus dictis casibus. Et ratio est, quia de Iure naturae et gentium potest quilibet Creditor sibi de qualibet re debitoris satisfacere, quando aliter vel non nisi cum maxima difficultate et summo incommodo potest satisfieri, adeoque in ipsis casibus non obstantibus Iuribus positivis poterit Creditor etiam in Deposito, in Commodato, in Vectigalibus et tributis, et in rebus alienis inique per rapinam, fraudem, et huiusmodi occupatis facere Compensationem. Non enim est credendum, quod in similibus casibus Iura positiva voluerint Creditores suo Iure privare in ordine ad consequenda sua credita, quia hoc esset eisdem noxium, et commodum inferret debitoribus, ne tenerentur satisfacere. *Sic communis Doctorum* [1].

Circa Compensationem, quam solent facere 20 famuli et famulae surripiendo occulte de bonis Dominorum, ex quo iudicent mercedem, seu salarium eorum non correspondere suo famulatui, et esse minus iusto, absolute tenendum est, esse omnino illicitam, si famuli vel famulae absque certa et evidenti cognitione simile iudicium ferunt ex fundamento, sive apparenter, sive vere probabili tantum; hoc habetur clare, et expresse ex contraria doctrina damnata ab Innocentio XI sub die 2 Mart. 1679 in sequenti propositione ordine 37 ex ibi damnatis: *Famuli et famulae domesticae possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam maiorem iudicant salario, quod recipiunt.* Et ratio est, quia ex dictis sub 21 num. 3 prima conditio requisita ad licitam occultam Compensationem est, ut debitum sit certum; ergo non sufficit debitum solum probabile. In dubio enim, vel pari causa melior est conditio possidentis; Reg. 65 Iuris in 6. Unde cum Dominus sit in possessione suorum bonorum, iis a famulo seu famula ob probabilem solum rationem privari nequit, quia possessio legitima tribuit Ius certum retinendi, quo spoliari ob rationes solummodo probabiles nemo potest; arg. cap. *Dilecto* 28, § fin. de V. S., l. *Peregre* 44 ff. de acquirend. posses. In damnatione supradictae propositionis inclu- 22 duntur non solum famuli et famulae, sed etiam omnes illi, qui pro mercede et salario operas et servitium praestant, ut sunt opifices, seu artifices, Administratores, Consiliarii, Iudices, Ministri, Secretarii, Belli duces et huiusmodi; his enim omnibus est etiam illicita occulta Compensatio, nisi adsint omnes conditiones requisitae ad iustam et licitam Compensationem, et adductae supra a n. 3 usque ad 12. Ita Cardenas in propositiones damnatas diss. 23, cap. 1, art. 3, ubi dicit, quod cum eadem sit ratio de istis ac de illis, consequenter idem

---

Theologorum pars edocens laudatas leges obstringere etiam in foro conscientiae; cuius rei ratio valde, ut mihi videtur, urget. Etenim agere contra fidelitatem, aut obligationem depositi, vel commodati, est quid illicitum iure naturae, et in foro Conscientiae prohibitum. Sed creditor qui ex re apud se deposita, vel sibi commodata compensaret, ageret contra fidelitatem, et obligationem profectam ex huiusmodi contractibus, uti patet. Ergo etc. Si quis vero Creditor dum a Compensatione in re apud se deposita, aut sibi commodata prohibetur, velit sibi consulere retinendo rem depositam, vel sibi commodatam, donec quod sibi liquido debetur, consequatur, iuxta leg. *Si non sortem* 26, § *Si centum* de Condition. indebitis, ita agendo peccare pronuntiare non ausim. (Edit. Neap.)

[1] Falsum est, in rebus alienis inique per rapinam, et furtum occupatis fieri Compensationem posse in foro Conscientiae. Nam hae debitoris non sunt, easque proprio domino restituere tenetur; ideoque ex re aliena compensaretur, quae clamat ad Dominum suum; ut dicetur, ubi de furto disputabitur. Iniqua ergo haec Compensatio erit, et obligationem secum ferre debet, restituendi illam proprio domino. Falsum quoque est in foro Conscientiae rem Debitoris depositam apud se, vel sibi commodatam accipere licere. *Ratio est, quia fieret contra fidelitatem, et obligationem depositi, vel commodati quod maximam fidem postulat, et contra conventionem saltem tacitam restituendi rem Domino;* ut animadvertit Antoine in Tractat. de iustitia et iure cap. 5, quaest. 9, num. 3, qui conditionibus caeteris, quas ad occultam Compensationem, ut licita sit, Theologi requirunt, enumeratis subdit: *Cum... rarissime omnes istae conditiones concurrant, rarissime licita esse potest compensatio occulta.* (*Nota Romani Theologi.*)

Nota Casinensis.

Veluti probabiliorem, communiorem et multo veriorem sententiam amplectimur illam, quae habet, in deposito *compensationi*, in conscientiae foro, dari locum. Primo quia frangenti fidem, uti fert effatum, non est servanda fides. Secundo quia nulla lege id est vetitum. Sed qui plura hac de re videre cupit, adeat Lugo disp. 16, Less. Salmat. Tr. XIII de Rest. n. 305.

debet esse iudicium, et eadem iuris dispositio;
23 arg. l. *Illud* ff. Ad leg. Aquil. Si vero non solum probabiliter, sed certo et evidenter constet, mercedem, seu stipendium famulis, vel aliis stipendio conductis, ac servientibus personis ex iustitia debitum esse minus iusto, tunc licitum est famulis, aliisque stipendio conductis uti occulta Compensatione, quia in simili casu famuli, aliique stipendio conducti accipiunt solum, quod suum est, vel saltem, quod eis certo debetur, nec alia via eis suppetit ad suum repetendum, nisi cum maximis incommodis et periculis; ut videtur ordinarie evenire, quando famuli pro sua iusta mercede obtinenda cum Dominis in iudicio contendunt. Sic tenet Cardenas in propositiones damnatas dissert. 23, cap. 1, art. 1, num. 38; Navarrus Manual. cap. 17, num. 172; Molina disp. 506, num. 5; Lacroix loc. cit., num. 971, et communis aliorum; arg. l. 6 ff. de Compensationibus.

24 Sic etiam quando certum est, quod famulus invitus occupatur in aliis, ad quae non est conductus, nec datur ei stipendium, quod iuxta servitii proportionem ab aliis communiter dari
25 solet, tunc licita est occulta Compensatio [1]. Item licita est occulta Compensatio, quando herus vel stipendium promissum integre non solvit, vel si solvit, solvit in materia inferiori, et qua famulus non indiget, et cogitur eam vendere minori pretio, quam sit stipendium conventum.
26 Item licita est occulta Compensatio, si famulus fuerit invitus a Domino coactus, dolo, minis etc., ad serviendum minori pretio infimo iusto, vel minori pretio eo, quod communiter dari solet aliis talia servitia praestantibus: in his igitur solum casibus, et totaliter consimilibus licita est occulta Compensatio. Cardenas loc. cit.; Lessius lib. II, cap. 12, num. 83; Molina disp. 506; Navarr. in Manual. dict. cap. 17,
27 et communis aliorum. Unde Confessarius satis caute procedere debet cum se occulte compensantibus, et firmiter in praxi tenere, quod nisi evidenter, certo et indubitanter constet stipendium, seu salarium esse iniustum, numquam liceat famulis, aliisque mercede conductis, oc-
28 culta Compensatio. Nec in iudicando, an stipendium, seu salarium sit evidenter, certo et indubitanter iniustum, standum est iudicio ipsorum famulorum, cum isti in causa propria facile decipiantur; amor enim proprius facit saepe credi evidens, quod dubium, aut vix probabile
29 est. Immo nec quantum ad hoc standum est iudicio cuiusvis obvii mediocriter docti Confessarii, sed debet inquiri vir valde doctus, multumque prudens, ac peritus in rebus similibus, ut omnibus pensatis iudicet, an certum et evidens sit, quod tale stipendium sit iniustum, et sic licita sit occulta Compensatio. Difficillimum enim est iudicare, quodnam sit stipendium, seu salarium certo et evidenter iniustum, ob varias circumstantias temporum et personarum, et consuetudines locorum, quae possunt Compensationem illam occultam reddere illicitam. Advertendum enim est, an ad- 30
sint alii, qui pro tali vili pretio, seu stipendio parati sint tale servitium praestare? Item ad- 31
vertendum est, an tale servitium sit aliunde compensatum v. g. per favores, per protectionem, per spem promotionis et huiusmodi. Item advertendum est, an famulus se potius 32
ad inserviendum obtulerit, et Dominus suo servitio parum, aut nihil indiguerit, et potius in gratiam eiusdem ad servitium receperit. Item 33
advertendum est, an famulus conductus ab initio contractus cesserit Iuri suo ad maius stipendium, et se contentum declaraverit stipendio convento; quia in his omnibus, et consimilibus casibus stipendium adhuc esset iustum, quamvis solito minus, ut communiter fatentur Doctores.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De Compensatione *occulta*, de qua hic po- 34
tissimum agit Auctor, meum non est disserere. Consule tamen pro re nata Zamoran. de Compensat. ad utrumq. for. pertinent.

Compensatio profluxit ex naturali aequitate 35
primum; deinde ex civili ratione. In hoc naturalis aequitas consistit, quod nostra interest potius non solvere, quam solutum repetere, et dolo agit, qui quod est restituturus petit. Civilis ratio in eo versatur, quod lites imminui Reipublicae interest. Maestert. De Compens. quaest. 1, num. 1 et 2.

Effectum Compensatio habet solutionis. L. 4, 36
C. de Compensat. Quo circa non tantum prior 37
obligatio, sed et omnia eius accessoria censentur sublata. Stryck. in usu modern. Pandect. lib. XVI, tit. 2, § 2. Locumque ex hac ipsa 38
ratione sibi vindicat Compensatio in processu executivo, tum etiam post rem iudicatam in termino executionis. Stryck. in usu modern. Pandect. lib. XVI, tit. 2, § 11. Quinimmo 39
pinguior Compensatio in eo est solutione, quod pupillo solvi nequit sine decreto magistratus; § ultim. institut. quibus alien. licet vel non licet; potest tamen opponi Compensatio. L. 1, 40
§ 4 ff. De Compensat., L. 3 C. eod., L. 23 C. de contr. tutel. action.

In primis autem, et ante omnia praesuppo- 41
nitur debitum utrinque liquidum. Nota vero, 42
quod ad sistendum cursum usurarum datur etiam Compensatio cum credito certo, sed non liquidato in principio, sed ex intervallo. Rota

[1] Nisi pactum intercesserit de minori mercede; nam posito hoc pacto, maius stipendium non debetur ut num. 33 exprimitur. Confer Antoine loc. cit. resp. 1. (*Nota Rom. Theologi.*)

in Romana *Cambii* 1 Mart. 1728 coram clar. mem. Calcagnin.

43 Alius pro alio non recte compensat. L. 18,
44 § 1 ff. de Compensat. Limita tamen, si Tertii intersit Compensationem talem ex debito eius
45 fieri. Quo fit, ut fideiussor opponere valeat Compensationem eius, quod debet creditor, etiamsi vel maxime debitor non amplius solvendo sit, et concursus iam excitatus fuerit. Vide et alia exempla apud Stryck. in usu modern. Pandect. lib. XVI, tit. 2, num. 5.

46 An cessionario obstet Compensatio, quae obstabat cedenti, non est una omnium sententia. Distinguitur communiter, utrum cessio facta sit ex causa onerosa, an ex causa lucrativa; et an cessionarius agat tamquam Procurator in rem suam ex iure cedentis, an vero iure proprio, ita ut cessionario, qui ex causa onerosa ius creditoris sibi acquisivit, et actione utili agit, Compensatio obiici non possit. At Compensationem indistincte obiici cessio- 47
nario posse, tenent Franzk. lib. I, resol. 13 fer. per tot.; Guid. Pap. dec. 567 Thesaur. dec. 221; Afflict. dec. 84, num. 4 et sequent. Hoc vero certum, si post factam cessionem 48
cedens debere incipiat debitori cesso, Compensationi locum non esse, modo debitori cesso facta fuerit cessionis notificatio. Franzk. lib. I dict. resol. 13, num. 41 et seq.

De Compensatione vide qui breviter, sed 49
dilucide de ea agit, Maestert. de Compensationibus.

COMPETENTIA PASTORALIS

ARTICULUS NOVISSIMUS.

Summarium.

1, 2. Competentia Pastoralis quid sit, et unde originem habeat. - 3. Qualis esse debeat. - 4. Determinatio huius Competentiae ut arbitrio iudicis fiat, necesse est. - 5. Quaenam iudex in hac determinatione attendere debeat. - 6. Huiusmodi assignatio de iure favorabilis dicenda est. - 7. Unde iudex debet potius inclinare ad Partem Congruam Vicariorum. - 8. Haec assignatio est causa alimentorum. - 9. Quinam modus procedendi in hac causa servandus sit. - 10. Quomodo adiudicetur Competentia Pastoralis, si contingat in eius assignatione oriri aliquam difficultatem. - 11. Competentia Pastoralis an tolli possit transactione vel conventione. - 12, 13. An talis conventio sive transactio successoribus praeiudicare possit. - 14. Competentia Pastoralis nec compensatione elidi potest. - 15. Onus assignandi competentiam decimis inhaeret et reale est. - 16. Clausula in unionibus Ecclesiarum Parochialium cum decimis adiecta. - 17. Competentia debet esse sufficiens pro tot Presbyteris, quot ad curam animarum requiruntur. - 18. Quando Competentia aestimanda sit sufficiens ex mente Synodi Tridentinae. - 19. Hinc Parochus petere potest augmentum, si Competentia sufficiens non sit presbyteris, quos sibi in administrandis Sacramentis adiungere debet. - 20. Ad quid teneatur Parochus postulans Competentiae augmentum. - 21-28. Quomodo providendum sit Ecclesiis Parochialibus, si nequeat sufficienter provideri per Beneficiorum simplicium unionem. - 29. Dioecesanis districte inhibetur, ne praesentatum aliquem ad Ecclesiam aliquam admittant, nisi intra certum terminum ipsi praesentato fuerit coram eis Congrua de proventibus Ecclesiae Portio assignata. - 30. Episcopi est, omni modo allaborare, ut Competentia assignetur, non tantum ipso Parocho, sed etiam tot Presbyteris, quot necessarii sunt, ut Parochiae necessitati decenter satisfiat. - 31. Immo ad competentiam agere possunt et ipsi Parochiani.

1 Cum circa saeculum X contigerit, ut quibusdam in locis Ecclesiae Parochiales Canonicorum et Monachorum Collegiis incorporarentur, et Canonici ipsi ac Monachi plerique abdicata a se cura illarum Parochialium Ecclesiarum, eam in Presbyteros, quos Vicarios dixere, transtulerint; ordinatum fuit, ne defectu sustentationis Ministri huiusmodi curam negligerent, ut ex Decimis aliisque proventibus per tales incorporationes ad Monasteria vel similia Corpora devolutis, tantum ut minus detraheretur, et eorum possessores dare cogerentur, quantum curae animarum debite exercendae requireretur.

2 Haec Portio ex Decimis aut aliis proventibus Ecclesiasticis Ministris Ecclesiarum Parochialium curam sustinentibus subministranda, vocatur communiter *Portio congrua*, quasi, scilicet, congruens illi cui assignatur, idest proportionata illius necessitatibus; et venire nomine *Competentiae Pastoralis*, apud omnes compertum est.

3 Portionem Congruam sive Competentiam Pastoralem debere esse talem, quae Presbyterorum Parochialium Ecclesiarum curam gerentium, ipsiusque Parochiae necessitati decenter sufficiat, evincunt universa Ecclesiae Decreta.

Porro cum haec sufficientia a temporum, 4
personarum, et locorum diversitate plurimum dependeat, neque generaliter, quid sufficiat, decerni queat, sed ex pluribus factis frequenti mutationi obnoxiis iudicandum sit; necesse est, ut determinatio Portionis Congruae sive Competentiae Pastoralis arbitrio iudicis fiat, qui omnibus rite expensis statuat, quid hic et nunc sustentantioni Presbyterorum et Parochiae necessitati succurrendae decenter sufficiat.

In determinatione huius Competentiae, ob- 5
servat post Canonistas Iohannes Tournet, quod iudex attendere debeat qualitatem partium, situm locorum, quantitatem proventuum, amplitudinem Parochiae, numerum Parochianorum, onera ordinaria et extraordinaria aliasque similes circumstantias; quae omnia variis Iudicum sententiis confirmata videntur.

In quantum Portio Congrua sive Compe- 6
tentia Pastoralis desumitur ex Decimis intra

limites Parochiae excrescentibus, negari nequit, quin de iure favorabilis dicenda sit huiusmodi assignatio. Ita Wamesius Cons. 452, num. 9, cui unanimiter consentiunt Canonistae.

7 Itaque notat Rebuffus Tractatu de Congrua Portione n. 82, quod iudex debeat potius inclinare ad Partem Congruam Vicariorum quam ad possessorem Decimarum.

8 Assignationem Portionis Congruae sive Competentiae Pastoralis esse causam alimentorum, extra dubium est.

9 Porro si in causa alimentationis ex notorio iure et praxi summarie et per provisionem sit procedendum, vel magis in hac causa hic procedendi modus servandus erit. Ita Rebuffus eodem Tractatu n. 54, et Tractatu De sententia provisionali in Praefatione n. 30.

10 Competentia Pastoralis adiudicatur per modum provisionis, si contingat in eius assignatione oriri aliquam difficultatem.

11 Competentia Pastoralis transactione vel conventione tolli minime potest, nullo quippe facto effici potest, ut non dentur necessaria alimenta Parocho, aliisque in vinea Domini laborantibus.

12 Conventio sive transactio super Competentia, si fiat quandoque Decimatores inter et Vicarios privata auctoritate, successoribus praeiudicare nequit, quin ea non obstante maiorem Competentiam petere queant.

13 Si vero transactio auctoritate Superiorum interveniente legitime inita et firmata fuerit, ea quidem ad successores transibit; sed nequaquam ita ipsos ligabit, quin circumstantiis probabiliter mutatis portionis Congruae, augmentum petere queant. Ita Rebuffus, qui ulterius monet, quod ille idem Vicarius, qui super Portione Congrua convenit, possit augmentum eiusdem petere, si notorie appareat illum Vicarium nunc ex illis vivere non posse.

14 Sicut per transactionem, sive quamcumque conventionem tolli nequit Competentia, eo quod necessariae alimentationis loco sit; ita eamdem ob causam nec compensatione elidi potest.

15 Onus assignandi portionem Congruam sive Competentiam Decimis inhaeret, et reale est.

16 Proinde in unionibus seu incorporationibus Ecclesiarum Parochialium cum Decimis ac proventibus ad eas spectantibus solet adiici haec similisque clausula: *Reservata tamen de fructibus, redditibus, proventibus, iuribus, obventionibus pro Vicario perpetuo in eis instituendo Congrua Portione, ex qua idem Vicarius commode sustentari valeat, iura Episcopalia solvere, et alia sibi incumbentia onera supportare.* Rebuffus ad Reg. Cancell. De Unionibus gloss. 11, n. 16.

17 Portio Congrua sive Competentia debet esse sufficiens pro tot Presbyteris, quot ad curam animarum Parochiae requiruntur.

Proinde ex mente Synodi Tridentinae nequaquam Competentia sufficiens erit, si non sufficiat tot intertinendis Sacerdotibus, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, et cultum divinum celebrandum. 18

Hinc patet, Parochum sive Vicarium perpetuum petere posse augmentum Portionis Congruae, tametsi haec quam habet, sibi quidem sufficiat, sed nequaquam sufficiens sit Presbyteris, quos sibi in administrandis Sacramentis, et cultu divino celebrando pro multitudine Parochianorum, aut latitudine Parochiae adiungere debet. 19

Parochus postulans Competentiae augmentum, ut plures sibi Presbyteros adiungere queat, hoc unum ostendere debet, quod in Ecclesia sibi concredita populus ita numerosus sit, ut nec ipse, nec hi, qui modo adiuncti sunt, sufficere possint Ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, et cultui divino peragendo; tametsi forsan eius Praedecessores vel soli, vel cum uno alterove adiuncto Presbytero, curam animarum sustinuerint. 20

Si per Beneficiorum simplicium unionem Ecclesiis Parochialibus sufficienter provideri nequeat, vult Synodus Tridentina, sess. 24, c. 13 de Reformatione: *Ut Primitiarum aut Decimarum assignatione, aut per Parochianorum symbola ac collectas, aut qua commodiori Episcopo videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro Rectoris ac Parochiae necessitate decenter sufficiat.* 21

Et quidem quod ad Primitias attinet, cum hodie non alio quam voluntariarum oblationum loco habeantur; atque inter voluntarias oblationes recenseantur, merito in assignanda Competentia Pastorali, earum ante Decimas ratio habetur. Neque enim dubium quin oblationes, et quae oblationum nomine veniunt, magis proprie ad Parochum, quam Decimae pertineant; uti monet Zypaeus l. 3 De Consult. Can., Consult. 3 de Parochiis, n. 14. 22

Ac propterea si oblationes alteri quam Parocho competant, prius ratione harum oblationum ad Congruam Portionem sive Competentiam is tenetur quam Decimarum possessor, ac prius oblationes Parocho vindicandae: quae si non sufficiant, tum demum ad Decimas recurrendum. 23

Hoc vero intelligendum est de oblationibus, quae ex solo privilegio, aut praescriptione ad Pastores, ver. gr. primitivos transierunt, et quae secluso privilegio aut praescriptione et voluntate offerentium et Iure communi ad Parochum spectarent; qualia esse solent ea, quae in Defunctorum inhumationibus offerri sive donari solent; secus vero de oblationibus, quae ex voluntate offerentium in alium pium usum offeruntur. Hae enim nullatenus in Parochorum Competentiam convertendae videntur. 24

Licet omnibus Decimis indifferenter onus 25

Competentiae Pastoralis videatur inhaerere, atque cum onere ad suos transiisse possessores; tamen indubitatum est, quod et inter Decimas nonnulla sint, quae specialiori titulo prae reliquis huic oneri sunt subiectae, eo quod proprius et specialius ad Parochos pertineant.

26 Hac ratione Decimae novales, caeteris paribus, prius Parocho addicendae sunt, et ad Competentiam possessoribus excutiendae, quia proprie Parochorum sunt, ac difficilius quam veteres Decimae a Parocho ad alios transferuntur. Ita Zypaeus l. c., Consult. 3 de Parochiis, n. 5.

27 Quoad Decimas non novales seu veteres, ante alias, Competentiae, seu Congruae Portioni obnoxiae sunt, quae ultimo loco ab Ecclesia Parochiali decisae.

28 Hinc inter decimarum possessores ante reliquos ad Competentiam ordinarie tenentur hi qui dicuntur primitivi Pastores, qui solent possidere ipsas Ecclesias Parochiales incorporatas cum Decimis et proventibus sub expressa conditione assignandi Vicario Congruam Portionem, si ipsi per se curam earum Ecclesiarum non habeant.

29 Praeterea de Iure communi in Clem. 1 de Iure Patronatus, Dioecesanis sub obtestatione Divini iudicii districte inhibetur, *ne praesentatum aliquem per quamcumque personam Ecclesiasticam ius praesentandi ad Ecclesiam aliquam habentem admittant; nisi intra certum terminum competentem per Dioecesanos ipsos praesentantibus praeficiendum, ipsi praesentato fuerit coram eis Congrua de proventibus Ecclesiae Portio assignata: quam si iidem praesentantes intra terminum ipsum assignare neglexerint, ne factum eorum noceat praesentato, statuitur, ut ex tunc Dioecesani debeant praesentatum (nisi aliud Canonicum obstet) admittere, et in poenam praesentantium, ad Dioecesanos ipsos potestas assignationis huiusmodi devolvatur.*

Cum Episcopo incumbat providere, ut Ecclesiis Parochialibus de sufficientibus et idoneis ministris provideatur; immo et ipsis iniungat Synodus Tridentina, ut per Beneficiorum unionem, aut Primitiarum, vel Decimarum assignationem, aut qua commodiori ei videretur ratione curet, ut tantum redigatur, quod pro Rectoris ac Parochiae necessitate decenter sufficiat, dubitari nequit, quin Episcopi sit, omni modo allaborare, ut Competentia assignetur non tantum ipsi Parocho, sed etiam tot Presbyteris, quot necessarii sunt, ut Parochiae necessitati decenter satisfiat, et cura animarum laudabiliter exerceatur. 30

Immo ad Competentiam agere possunt et ipsi Parochiani: *Quia sua interest,* inquit Zypaeus dicto loc., Consult. 6, n. 2, *bonum habere Pastorem, eumque commodius sint semper inventuri, si dos detur liberalis.* 31

COMPLEX PECCATI

Summarium.

1. Confessarii, ac Sacerdotes quicumque, sive Saeculares sive Regulares, nequeunt absolvere suos Complices in peccato contra sextum Decalogi praeceptum, nisi in articulo mortis, et tunc solum in defectu alterius Confessarii. - 2. Confessarii extra dictum mortis articulum illos absolventes incurrunt Excommunicationem Papae reservatam. - 3. Et tales Confessiones sunt invalidae, irritae, ac nullius valoris. - 4. An Confessarii nequeant etiam absolvere suos Complices in quocumque alio peccato mortali, non carnali. - 5. Complex ordinarie Confessario manifestari non potest; potest tamen Confessarius interrogare necessaria ad Confessionem, quamvis per accidens veniret in notitiam Complicis. - 6. Potest autem Poenitens nominare Complicem, si nec apud alium Confessarium, nec aliter possit integre confiteri. - 7. Confessarius cogere potest poenitentem ad peccatum Complicis, vel cuiuscumque alterius manifestandum illi, ad quem spectat scire, et emendare, vel cavere periculum relapsus, aut alienae seductionis, seu propriae gravis damnificationis. - 8. Non expedit tamen ordinarie Complicem moneri per Confessarium, quod si aliter fieri non possit, expedit illum a Poenitente manifestari extra Confessionem. - 9. Si Complex absque necessitate manifestet peccatum Complicis Confessario, illud probabilius est materia sigilli. - 10. Complex an, et quando teneatur, et possit fateri, seu revelare Complicem; ad n. 12. - 13. Ad id attendenda est novissima Constitutio Benedicti XIV, ad n. 18. - 19. Affertur Constit. Benedicti XIV, incip. *Apostolici muneris.* - 20. Alia ad rem *Remissive.*

1 Confessarii, ac Sacerdotes quicumque, sive Saeculares sive regulares, nequeunt absolvere suos Complices in peccato contra sextum Decalogi praeceptum, nisi in articulo mortis, et tunc solum in defectu alterius Confessarii. Sic novissime statuit Benedictus XIV Constit. incip. *Sacramentum Poenitentiae.* Confessarii extra dictum mortis articulum audentes illos absolvere incurrunt Excommunicationem Papae 2 reservatam. Idem ibidem. Et tales Confessiones sunt invalidae, irritae, ac nullius valoris. 3 Idem ibidem.

4 An Confessarii nequeant etiam absolvere suos Complices in quocumque alio peccato mortali, non carnali? Attendendae sunt peculiares Constitutiones cuiuscumque Dioecesis, ac Provinciae. In Provincia Mediolanensi, Concilio Provinciali VII, tit. *De Sacramento Poenitentiae,* vers. *Qui criminis alicuius,* expresse prohibetur, ne Confessarius socius, aut particeps alicuius criminis, seu culpae mortalis Complicem audiat in Confessione, ibi: *Interdictum sciat sibi munus audiendi Confessiones illorum, quos socios,* etc., cui concordat Mediolanensis Dioecesana Synodus undecima, titulo: *Monita executionis Decretorum, quae ad Sacramentalia,* vers. *Confessario,* ubi non solum adimitur Confessario facultas, et iurisdictio absolvendi suos

Complices in peccato mortali, sed insuper, si eos audiat, vel absolvat, subditur Excommunicationi Episcopo reservatae; sic etiam in hac Alexandrina Dioecesana Synodo celebrata anno 1732, titul. *De Sacramento Poenitentiae* in fine expresse habetur: *Tandem monemus Parochos omnes, et Confessarium quemlibet, ademptam eis esse facultatem absolvendi Complices in quocumque peccato mortali.* Quod valde expedit ubique decerni, ac observari, cum in similibus Confessionibus factis Confessario Complici soleat deficere poenitentium verecundia, pudor, dolor, ac propositum, immo ex ipsis sumant occasionem liberius peccandi; sic recte Bonacina de Sacram. Poenitentiae disp. 5, qu. 7, punct. 5, § 5, n. 11, expresse concludens, non posse Confessarios absolvere suos Complices in quocumque peccato mortali, etiam non carnali, quia in cit. Conc. Provinciali VII, et Synodo Dioecesana XI Mediolanensi, ut etiam in cit. Alexand. Dioecesana Synodo de anno 1732 habentur verba generalia comprehendentia omnia peccata mortalia, nec distinguentia inter mortalia carnalia, et non carnalia; verba autem generalia generaliter sunt intelligenda, et ubi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; cap. *Quia circa* 22 de privileg., l. *De pretio* 8 ff. de publiciana in rem action., l. *Non distinguemus* 32 ff. de receptis Arbitr., l. *Praeses* 3 ff. de Officio Praesidis.

5 Quamvis Complex ordinarie Confessario manifestari non possit, ut tradunt Doctores communiter, ex quo sit naturale praeceptum servandi famam proximi; potest tamen Confessarius interrogare necessaria ad Confessionem, v. g. an Poenitens sit in occasione proxima, licet ita venturus sit in cognitionem Complicis: per accidens enim est, quod huius peccatum etiam manifestetur. Stephanus tract. 5, d. 5, n. 162; La Croix lib. 6, part. 2, n. 1144, et alii passim. [1]

6 Potest autem Poenitens manifestare Complicem Confessario, si nec apud alium Confessarium, nec aliter possit integre confiteri, ut docent S. Thomas, S. Bonaventura, S. Antoninus, Suarez, Vasquez, Lugo, aliique XX gravissimi Auctores apud Ioann. Sanchez d. num. 9, et tradimus nos sub verb. *Poenitentiae Sacramentum* art. 2, n. 89 et 90, docendo cum Scoto, S. Bernardo ac plurimis aliis ibi citatis, non excusari ab integritate materiali Confessionis infamiam propriam, aut Complicis apud solum Confessarium. Vide ibi.

Confessarius cogere potest Poenitentem ad 7
peccatum Complicis, vel cuiuscumque alterius manifestandum illi, ad quem spectat scire, et emendare, vel cavere periculum relapsus aut alienae seductionis, vel propriae gravis damnificationis. Sic Doctores communiter cum Lugo de Sacramento Poenitentiae disp. 16 a num. 431. La Croix lib. 6, part. 2, n. 1144. Cum enim quisque teneatur, quantum potest, gravia mala Reipublicae aut proximi impedire, nec possit Poenitens in tali casu, ut supponitur, aliter impedire talia gravia mala, nisi manifestando Complicem, ad id tenetur. [2]

Quod si talia gravia mala et damna timean- 8
tur a Complice, et Poenitens non possit ea impedire, sed solus Confessarius, tenetur manifestare Confessario Complicem, quod expedit fieri extra Confessionem, ne reddatur apud Complicem, aut alios odiosa Confessio. Unde recte Mendo dis. 10, q. 5, num. 116; Lugo loc. cit., num. 435; La Croix loc. cit., n. 1144, 1752 et 1918, et alii passim, merito docent, non debere Confessarium per se corripere, seu manifestare Complicem ex licentia Poenitentis; et si non possit id fieri per alium, expedire, ut potius petat a Poenitente, ut extra Confessionem de hoc sibi loquatur.

Si Complex absque necessitate manifestet 9
peccatum Complicis Confessario in Confessione, illud probabilius est materia Sigilli. Mendo dis. 10, num. 120 et 140; La Croix loc. cit., num. 1949, cum Suarez et Aversa ibi allegatis, et aliis. Et ratio est, quia illud peccatum Complicis manifestum est Confessario ex intrinseca occasione Confessionis, et tamquam aliquid ad eam aliqualiter pertinens; tum quia fieri potest, ut occasione revelati peccati Complicis possit veniri in notitiam peccati Poenitentis, adeoque Confessarius tenetur ad illius Sigillum.

Complex delicti non tenetur, nec iure potest 10
revelare Complicem, si omnino occultus sit, nec aliis indiciis, aut testimoniis convinci possit. P. Navarr. l. 2, cap. 4, num. 173; Layman lib. 3 de Iustitia, tract. 6, cap. 5, n. 8; Lessius lib. 2, cap. ult., dub. 15; Busemb. citatus, et secutus a La Croix lib. 4, n. 1521 in fine. Si tamen vi tormentorum coactus Com- 11
plicem revelet, ordinarie non peccabit. La Croix cum Busemb. loc. citat. cum aliis allegatis. Si 12
autem crimen sit exceptum, videlicet in publicam perniciem tendens, ut haeresis, proditio, falsatio monetae, veneficium, latrocinium, te-

[1] Si Confessarius ex hac sua interrogatione, si scilicet Poenitens in occasione proxima versetur, praevideat se forte in cognitionem Complicis venturum, cur non posset ei conditionate loqui, iniungendo quae remedia v. g. adhibenda sint, si occasio est proxima, quae si remota, quin exquirat utrum in proxima revera sit an in remota? Nonne ita et Complicis famae et poenitentis simul necessitati consulitur? (Edit. Casin.)

[2] Verum quidem est, teneri aliquando poenitentem Complicem manifestare: cum malum aliquod avertendum sit magnum. At confessario licitum nequaquam est correctionis faciendae causa. Quid ergo facere debet in casu Confessarius? Poenitenti imponet, ut alicui, qui malum posset avertere, revelet: Confessario non est permissum dicere: *Revela mihi.* (Edit. Casin.)

netur Complicem etiam non rogatus revelare. Layman loc. cit. vers. *Nisi crimen;* Reiffenstuel de Confess. malef., memb. 2 in princip., La Croix cum Busemb. loc. citat., num. 1521 in fine, ubi addunt, quod si nolit revelare secundum Navarr. non sit absolvendus.

13 Complices, seu socii criminis a poenitentibus revelari non debent; Benedictus XIV tom. 1, Constitut. 134 incip. *Suprema;* neque ad revelanda Complicum nomina poenitentes obligari possunt a Confessariis denegata absolutione, sub gravissimis poenis, ut patet ex altera Constitut. eiusdem Pontificis incip. *Ubi primum,* in qua confirmat priorem illam incip. *Suprema* adversus Confessarios exquirentes a Poenitentibus in Sacramentali Confessione Complicum nomina, et merito reprobat, ac damnat tamquam scandalosam et perniciosam, ac tam famae proximorum, quam ipsi etiam Sacramento iniuriosam, tendentemque ad Sacrosancti Sigilli Sacramentalis violationem, atque ab eiusdem Poenitentiae Sacramenti tantopere proficuo, et necessario usu Fideles abalienantem, nuper in Regnis Portugalliae et Algarbiorum introduci coeptam praxim exquirendi in Sacramentali Confessione a poenitentibus socios criminum habentibus, ipsorum sociorum nomina, et habitationis locum, ipsisque denegandi, nisi revelent, Sacramentalem absolutionem.

14 Ad quam tam detestabilem praxim eliminandam sollicitam mandat Ordinariis omnibus vigilantiam, tam contra Confessarios omnes, sive Saeculares sive Regulares, quam contra quoscumque alios cuiusvis status, gradus, conditiotionis, dignitatis et ordinis, etiam speciali, individua mentione, et expressione dignos, qui ausi fuerint in posterum docere licitam esse huiusmodi praxim, vel scribere aut loqui in eiusdem damnatae praxis defensionem, vel ea, quae in dicto Brevi incip. *Suprema,* contra eamdem praxim decreta sunt, impugnare, aut in alios sensus temere detorquere, seu interpretari; ipsosque omnes sic temere audentes declarat incidere ipso facto in excommunicationem, a qua praeterquam in articulo mortis, a nemine quam a Romano Pontifice pro tempore existente, possint absolvi; dictosque Confessarios ut supra, delinquentes, statuit Suspensioni ab Officio audiendarum Confessionum, aliisque etiam gravioribus poenis fore insuper subiiciendos.

15 Praeterea decernit, quod contra docentes, et defendentes licitam esse talem exitialem, et damnatam praxim, vel eiusdem reprobationem impugnantes, aut perverse interpretantes, procedatur in Officio S. Inquisitionis, non minus ac contra illos procedi solet, qui asserunt, tradunt, ac tuentur, opiniones scandalosas, perniciosas, et uti tales a Sede Apostolica reiectas et condemnatas, sicque ipsi omnes severissime puniantur. Similiter in eodem S. Officio procedi mandat contra Confessarios quoscumque ut supra delinquentes, ac de nomine Complicis Poenitentem interrogantes, eidemque Poenitenti, nisi illud sibi manifestaverit, absolutionem denegantes; dummodo tamen ex circumstantiis de adhaesione ad praedictam damnatam praxim, tamquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate tales Confessarii suspecti reddantur, et si ut supra culpabiles reperti fuerint, pro criminum qualitate, et circumstantiis, suspensionis ab Officio Confessiones audiendi, vel etiam ab executione Ordinum, privationis Beneficiorum, Dignitatum, ac perpetuae inhabilitatis ad illa, nec non vocis activae et passivae, si Regulares fuerint, aliisque poenis mulctentur.

16 Insuper mandat, quod quicumque aliquem uno ex supradictis modis deliquisse cognoverint, eum intra terminum dierum in Edictis S. Officii praefigi solitum, eidem S. Officio denunciare teneantur, alioquin poenas non denunciantibus per eadem Edicta infligi consuetas, incurrant. Ab hoc autem onere denunciandi iustis de causis eximit Poenitentem in causa propria; id est in casu, quo a Confessario adigatur ad sibi manifestandum nomen Complicis in eodem peccato, relicto tamen ei onere dictum Confessarium denunciandi, si aliunde, quam ex propria, ut dictum est, Confessione, noverit ipsum aliquo ex superius numeratis, et S. Officio denunciandi modis deliquisse.

17 Quod si Confessarius Poenitentem de Complicis nomine perperam interrogans, absolutionemque ei, ni sibi detegatur, denegans, de prava credulitate, vel de mala adhaesione ad supradictam damnatam praxim, tamquam ad licitam ex circumstantiis suspectus non reddatur, tunc istiusmodi delictum, neque denunciationis oneri, neque S. Officii cognitioni subiectum esse declarat; sed de illo cognoscere, atque in delinquentem Confessarium per suspensionem ab audiendis Confessionibus, vel alias Canonicas et legitimas poenas pro delicti modo animadvertere, ad locorum Ordinarios in sua cuiusque Dioecesi mandat omnino spectare.

18 Cum autem praedictas suas Apostolicas Literas, utpote ad Lusitaniae Regnorum, atque Ditionum opportunitatem accommodatas, et pro eisdem solummodo emanatas, generalis definitionis, et legis vim auctoritatemque habere, ab aliquibus temere negaretur, ipse Summus Pontifex Benedict. XIV non ignorans etiam alibi irrepsisse dictam perniciosissimam praxim, alia sua provida Constitutione incip. *Ad eradicandam,* edit. 28 Septemb. 1746, sic expresse declarat: *Ideo Nos motu proprio, atque ex certa scientia huius nostrae generalis sanctionis tenore, ac de Apostolicae potestatis nostrae plenitudine easdem praeinsertas Literas iterum confirmantes et roborantes decernimus, et de-*

claramus memoratam praxim in se ipsa, et ubique locorum ac temporum, Apostolica auctoritate reprobatam, atque damnatam esse, et censeri debere; nec ulli licitum esse contra doctrinam in praefato nostro Brevi contentam docere, scribere, aut loqui, eamque impugnare aut perverse interpretari, vel ipsi actu contraire, sub poenis adversus tuentes, asserentes, aut tradentes opiniones scandalosas, perniciosas, et uti tales a Sede Apostolica reiectas, et condemnatas, et respective adversus contrafacientes mandatis Apostolicis, et Ecclesiasticis sanctionibus, statutis, atque praescriptis.

19 Hinc iuvat adducere, utpote scitu summe necessariam, declarationem Constitutionis incip. *Sacramentum Poenitentiae*, de quo supra num. 1, editam ab eodem Pontif. Bened. XIV, tom. 1, Constitut. 120 incip. *Apostolici muneris*, et est tenoris sequentis:

BENEDICTUS PP. XIV

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Apostolici muneris partes in procuranda praecipue rerum sacrarum pura illibataque penitus administratione versari debere probe intelligentes, non modo et assiduis hortationibus, et iusta, ubi res postulat, legum severitate, ut ab Ecclesiasticis quibusque Ministris Sancta sancte tractentur, quantum cum Domino possumus, providere studemus; verum etiam leges ipsas, ne forte sinistris interpretationibus in alterutram extremam partem, aut immoderati rigoris, aut detestabilis laxitatis perperam detorqueantur, opportune communire, ac roborare, pro earumdem tuendo vigore, cum occasio poposcerit, non praetermittimus.

§ 1. Sane cum Nos alias per quamdam nostram Constitutionem, cuius initium est: *Sacramentum Poenitentiae*, Anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo quadragesimo primo Kalendis Iunii Pontificatus nostri Anno Primo editam, omnibus et singulis Sacerdotibus tam Saecularibus quam Regularibus, interdixerimus, et prohibuerimus, ne aliquis eorum, extra casum extremae necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, et deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personae Complicis in peccato turpi atque inhonesto, contra sextum Decalogi praeceptum commisso, excipere auderet; ita ut absolutio, si quam impertivisset, nulla atque irrita omnino esset, tamquam impertita a Sacerdote, qui iurisdictione, et facultate ad valide absolvendum necessaria, ipsi per Nos vigore eiusdem Constitutionis adempta, privatus existeret, et alias prout in memorata Constitutione, cuius tenorem praesentibus pro plene et sufficienter expresso, et inserto haberi volumus, uberius dicitur contineri. Cum Nos subinde super ea dictae Constitutionis parte, quae mortis articulum respicit, dubitationes quasdam exortas fuisse acceperimus, quarum resolutionem privato cuiusque iudicio relinquendam minime existimamus, ne lex incertis coniecturis et opinionibus iactata, in sensus a mente Nostra alienos forsitan distrahatur, eiusque vigor paulatim langueat, atque enervetur.

§ 2. Hinc est, quod nos omnem dubitandi rationem, quantum cum Domino possumus, de medio auferre cupientes, Motu proprio, ac ex certa scientia, et matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine, memoratam Constitutionem nostram, cum omnibus et singulis in ea contentis, tenore praesentium, quatenus opus sit, confirmamus, illamque integre, penitus et omnino, atque ab illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter et inconcusse observari praecipimus et mandamus. Praeterea habita super his cum Venerabili Fratre Nostro Vincentio Episcopo Praenestino Sanctae R. E. Cardinali Petra nuncupato Poenitentiario Nostro Maiori, ac dilectis Filiis Officii Poenitentiariae Apostolicae Ministris, qui rem iussu Nostro mature perpenderunt, deliberatione, motu, scientia et potestatis plenitudine paribus edicimus, ac declaramus, eadem Constitutione singulis, ut supra, Sacerdotibus quemadmodum interdictum non est in mortis articulo personam in praedicto turpi peccato Complicem confitentem audire, atque ab huiusmodi quoque culpa rite contritam absolvere, deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit; ita interdici re ipsa, et prohiberi praedicto modo tunc audire et absolvere, ut si alius aliquis Sacerdos non defuerit, etiamsi forte iste alius simplex tantummodo Sacerdos fuerit, sive alias ad Confessiones audiendas non approbatus, possit nihilominus ipse Sacerdos simplex Confessionem excipere, ac absolutionem impertiri.

§ 3. Porro, si casus urgentis qualitas, et concurrentes circumstantiae, quae vitari non possint, eiusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendam constitutae in dicto articulo personae confessionem vocari, aut accedere, sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat; tunc alium Sacerdotem perinde haberi, censerique posse, ac si revera abesset, atque deficeret; ac proinde in eo rerum statu non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem poenitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem Complex eiusmodi Sacerdos, et serio animadvertat, fore se reipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus praedictam nostram Constitutionem inobedientiae, latisque in ea poenis obnoxium, si praedictae infamiae, aut scandali pericula sibi ultra ipse confingat, ubi non sunt: immo intelligat, teneri se graviter huiusmodi pericula, quantum

in se erit, antevertere, vel removere opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat illius Confessionis; absque ullius infamia, vel scandalo audiendae. Ita enim ipsum teneri vigore memoratae nostrae Constitutionis declaramus, et nunc quoque ita ipsi faciendum esse districte mandamus, et praecipimus.

§ 4. Quod si idem Sacerdos, aut quovis modo sese nulla gravi necessitate compulsus ingesserit, aut, ubi infamiae vel scandali periculum timetur, si alterius Sacerdotis opera requirenda sit, ipse ad id periculum avertendum congrua media adhibere de industria neglexerit, atque ita personae in dicto crimine Complicis, eoque in articulo, ut praefertur, constitutae sacramentalem Confessionem excipere, ab eoque crimine absolutionem largiri, nulla, sicut praemittitur, necessaria causa cogente, praesumpserit, quamvis huiusmodi absolutio valida futura sit, dummodo ex parte poenitentis dispositiones a Christo Domino ad Sacramenti Poenitentiae valorem requisitae non defuerint. Non intendimus enim pro formidando mortis articulo eidem Sacerdoti, quantumvis indigno necessariam iurisdictionem auferre, ne in hac ipsa occasione aliquis pereat. Nihilominus Sacerdos ipse violatae ausu eiusmodi temerario legis poenas nequaquam effugiet; ac propterea latam in dicta Constitutione, maiorem excommunicationem, eodemque plane modo, quo ibidem decernitur, Nobis et huic Sanctae Sedi reservatam, incurrere declaramus, volumus atque statuimus. Non obstantibus omnibus et singulis illis, quae in praefata nostra Constitutione voluimus non obstare caeterisque contrariis quibuscumque.

§ 5. Volumus autem, etc.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die 8 Febrnar. 1745, Pontificatus Nostri anno Quinto.

D. Cardinalis Passioneus.

Alia ad rem vide verb. *Moniales* art. 1, n. 18; verb. *Poenitentiae Sacramentum* num. 89, 90; et infra verb. *Confessarius* art. 4, num. 22 ad 28 [1]. 20

CONCEPTIO B. M. V.

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

Summarium.

1. De peccato Originali, eiusque discrimine ab actuali. - 2. A generali humani generis infectione peccati originalis eximenda B. V. Maria. - 3. Distinctio intra Conceptionem Activam et Passivam. - 4. Non est sermo de Activa Conceptione, sed de Passiva tantum, et firmatur quaenam sit quaestio. - 5-7. Triplex Piae Sententiae expositio. - 8. Quibus testimoniis probatur Immaculata Conceptio. - 9. Quid notandum pro Sacrae Scripturae Testimoniis in favorem Piae Sententiae adductis.- 10. Sacrae Scripturae Testimonia Immaculatam Conceptionem faventia. - 11. De Traditione Apostolica. - 12. Sanctorum Patrum nomina, qui de Immaculata Conceptione disserunt, per saecula distributa. - 13. De Theologis ac Doctoribus qui a saeculo XIII illam propugnarunt. - 14. Testimonia Conciliorum Generalium et Provincialium idem suadentia. - 15. De celebri Concilii Basileensis Decreto. - 16. Quomodo etiam a Summis Pontificibus facto adprobatum. - 17. De Concilio Tridentino eiusque Decreto. - 18. Summorum Pontificum Testimonia. - 19. Sixti IV Constitutiones de Immaculata Conceptione. - 20. A Summis Pontificibus statuta pro Immaculata Conceptione. - 21. Constitutio Sixti V. - 22. Saeculo XVII, quid a Pontificibus actum pro Pia Sententia. - 23. Constitutio Alexandri VII. - 24. De censuris circa quaestionem Conceptionis. - 25. Pontifices saeculi XVIII. - 26. Concessiones a Gregorio XVI factae. - 27. Academiae Parisiensis statutum. - 28. De caeteris Academiis et Ordinibus Religiosis. - 29. De festo Conceptionis eiusque Officio. - 30. Numisma Conceptionis B. M. V.

1 Cum omnis de Immaculata Virginis Mariae Conceptione quaestio a quaestione pendeat de Originalis peccati lege, quae pro omnibus asseritur constituta, sed non pro Maria, antequam illam propugnaturi aggrediamur, hanc saltem innuere necessarium ducimus. *Est peccatum* (inquit D. Anselmus), *quod quisque trahit cum natura in ipsa sua origine: et est peccatum, quod non trahit cum ipsa natura, sed ipse facit illud, postquam est persona discreta ab aliis personis. Illud, quod trahitur in ipsa origine, vocatur Originale; quod potest etiam dici naturale, non quod sit ex essentia naturae, sed quod propter eius corruptionem cum illa assumitur. Peccatum autem, quod quisque facit, postquam persona est, hoc est sui iuris, et arbitrii, Personale potest nominari, quia vitio personae fit.* S. Ansel. lib. De conceptu Virgin. et Orig. pec., cap. 1. Fide 2 insuper tenendum est, Trident. sess. 5, Adae praevaricationem sibi et eius propagini nocuisse, et acceptam a Deo sanctitatem et iustitiam eum sibi et nobis perdidisse; per inobedientiae peccatum, mortem et poenas corporis in omne genus humanum transfudisse, necnon peccatum, quod mors est animae; dicente Apostolo: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Rom. c. 5, v. 12. Tamen a generali

[1] Quoad Compositionem super Legatis relictis Fratribus Minoribus, vide verb. *Legatum* a n. 97 ad 100. Quoad Compositionem debitorum cum creditoribus, vide verb. *Restitutio* art. 5, a n. 30 ad 35, et a n. 41 ad 59. De Compromisso quoad arbitros, vide verb. *Arbiter* per tot.; et quoad electionem verb. *Electio* art. 1, a n. 14 ad 31.

hac humani generis infectione peccati eximenda est B. Dei Genitrix Maria; ut declarat ipsa Sancta Synodus Tridentina, *non esse,* scilicet, *suae intentionis, comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, Beatam Immaculatam Virginem Mariam, Dei Genitricem;* et constitutiones Sixti IV, hac de re innovat; l. c.

3 Scholastici distinguunt inter Conceptionem Activam et Passivam. Activa illa est, in qua Beati Virginis Parentes *opere maritali invicem convenientes praestiterunt ea, quae maxime spectabant ad ipsius corporis formationem, organizationem et dispositionem ad recipiendam animam rationalem a Deo infundendam. Ipsa autem animae infusio et unio cum corpore debite organizato, vulgo nominatur Conceptio Passiva, quae scilicet fit illo ipso instanti, quo rationalis anima corpori omnibus membris ac suis organis constanti unitur.* Sic cum Frassen. Benedictus XIV de Festis B. Virg. M. cap. 15. Huic consona est altera distinctio, qua Conceptio una *Inchoata* vel *seminalis appellatur;* altera *Consummata,* quae *Vitalis* sive *Animalis* et *Naturarum* etiam dici potest. Utramque breviter explicat Innocentius III lib. 1 de Contempt. mundi, cap. 4, aiens: *Est duplex Conceptio, una seminum et altera Naturarum. Prima fit in commissis, secunda fit in contractis. Parentes enim committunt in prima, Proles contrahunt in secunda.*

4 Hic vero non est sermo de activa Conceptione, sed de passiva tantum, nec ideo de Inchoata, seminali seu Carnali, quae rationalis animae infusionem praecedit. Nam fatendum omnino est, B. Virginem in hac sui Conceptione nec contraxisse, nec contrahere potuisse Originale peccatum formaliter et in se, sed tantum radicaliter et in causa, sive in debito. Qua propter B. Virgo in huiusmodi Conceptione nec sanctificata fuit, nec formaliter potuisset sanctificari; quia sola rationalis Creatura est proprium subiectum peccati, et Gratiae Sanctificantis. Immo BB. Virgo ante Animae infusionem nec virtualiter quidem et in radice fuit sanctificata in semine vel in Parentibus: quia non est in semine qualitas aliqua, ratione cuius sit velut instrumentum physicum ad Originale peccatum inducendum in Animam, ut hac ratione intelligi possit veluti mundari semen, et ita Prolem in illo, tamquam in radice sanctificari. Neque Parentibus Deiparae Virginis indita fuit a Deo aliqua specialis Gratia, ex qua necessario consequeretur praeservatio et Sanctificatio Prolis. Et huiusmodi Sanctificationem ante Animae infusionem repellere potissimum satagerunt primores illi Scholastici, Alexander de Hales, Albertus Magnus in III sententiar. defin. 3, et D. Thomas Summ. part. 3, qu. 27. Haec porro accurate distinguenda fuerunt, ne quod antiqui Scholastici de Sanctificatione B. Virginis in Conceptione activa et seminali negabant, de passiva Conceptione et de ipsa Animatione intelligatur. Praesens igitur quaestio est de B. Virginis Conceptione Passiva, vel Consummata seu Vitali, quae fit per infusionem Animae in corpus; an scilicet in hac ipsa Conceptione B. Virgo fuerit a Deo sanctificata, sanctificatione praeservante ipsam a peccato Originali. Vel ut in Alexandri VII Constitutione *Sollicitudo omnium Ecclesiarum* habetur: *An Dei Genitricis Anima in primo instanti creationis atque infusionis in corpus, fuerit, speciali Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Iesu Christi, eius Filii, humani generis Redemptoris, a macula Peccati Originalis praeservata.*

Pia Immaculatae B. Virginis Conceptionis 5
sententia triplici modo exponi potest; quorum primus est quorumdam Antiquorum, qui cum Originale peccatum per morbidas qualitates explicarent, Piam Sententiam sic exponebant: *Quamvis peccatum Originale sit in anima, in carne tamen est quaedam qualitas, vel infectio morbida, ratione cuius ex coniunctione Animae ad Carnem, habentem formaliter talem morbidam qualitatem, contrahitur peccatum Originale. Cum igitur ipsa qualitas morbida sit aliud ab ipsa Carne, potuit virtute Divina conservari talis massa Carnis, ne inficeretur, et si esset infecta, potuit mundari ante infusionem Animae; ut si quantum est ex parte Generantium, fuerit Caro immunda et morbida, in se tamen, virtute Divina mediante, facta est Immaculata et Munda; ut sic ex unione Animae ad ipsam non contraheretur in Anima peccatum Originale.* Sic apud Durandum et Paludanum in 3 dist., quaest. 1. Hunc ferme modum declarandi, tuendique Piam sententiam, posteriori tempore usurparunt Gab. Biel, Marsilius ab Ingen, Iudocus Clichtoveus, aliique nonnulli; at nobis non satis probatur, quia nec morbidae illae qualitates probantur.

Altera sententia magno plausu a recentiori- 6
bus Theologis recepta et propugnata asserit: B. Virgini cum caeteris Adae Filiis minime communem fuisse legem illam seu pactum quod pepigit Deus cum primo Parente, de Iustitia et Sanctitate in eiusdem posteros transfundenda vel non, prout ipse obediens, vel contumax fuisset; sed seorsum omnino ab Adami merito, propter dignitatem Matris Dei et merita Christi, fuisse ad sanctitatem praedestinatam, atque adeo nec peccasse in Adamo, nec Debitum proximum contraxisse Originalis peccati incurrendi, multoque minus ipsum incurrisse peccatum. Debitum tamen remotum in B. Virgine non negant, ea dumtaxat ratione, quod cum esset Adae Filia, ab ipso per naturalem propagationem descendens, eamdem cum caeteris sortem subire debuerat,

ut in illa communi lege comprehenderetur. At huic Suarez cum Vasq., Bellarmino, Raynaudo repugnans, vult: *Quemlibet prudentem Theologum et Dominae nostrae valde affectum, debere non inclinare ad illud extremum* (negandi videlicet in B. Virgine Originalis peccati debitum), *quoniam ad honorem Virginis nihil refert, neque eius Immaculatae Conceptionis veritatem iuvat; praebetque occasionem adversariis dicendi, non posse nos Immaculatam Conceptionem defendere, nisi declinando ad opiniones, vel censura dignas, vel diminuentes Christi Redemptionem, vel saltem apparentiam talem habentes.* Tract. 5 de Peccat., disp. 9 de Peccat. Orig. post section. 4.

7 Tertia denique piae sententiae expositio, eamque defendendi ratio, est: B. Virginem inclusam quidem fuisse in illa Dei lege, seu pacto cum Adamo inito de transfundenda Iustitia et Sanctitate in posteros ex merito Adami, et idcirco peccasse in Adamo, quatenus per eius peccatum amisit ius ad Iustitiam et Sanctitatem habendam (et hoc intelligunt *peccare in Adamo*), consequenter in se ipsa, et non in semine tantum vel in Parentibus contrahisse Debitum Iustitia et Sanctitate carendi, atque ita Originis peccatum incurrendi. Verum tamen ex gratia et privilegio singulari, intuitu meritorum Christi B. Virginem, futuram eius Matrem, ipsum Deum praevenisse, ne in ea debitum illud, quod ex Adamo contraxerat, haberet effectum; largiendo nimirum Animae B. Virginis in prima sui Creatione et Coniunctione cum Corpore, veram Iustitiam et Sanctitatem, quam ex Adami merito non erat acceptura; et sic eam ab Originali peccato incurrendo, immunem servasse.

8 Quamvis non uno, eodemque modo Doctores Immaculatam B. Virginis Conceptionem tueantur, tamen in eo conveniunt, quod B. Virgo in primo Conceptionis instante, ab Originali peccato fuerit immunis; idque Sacrae Scripturae testimoniis, Apostolicae Traditionis documentis, SS. Patrum, Conciliorum, RR. Pontificum et Academiarum sententiis probant. Nos ex his quaedam tantum speciali nota digna in 9 medium afferemus. Obiter tamen notandum est, in Scripturis Sacris nullum adesse testimonium expressum, clarum et indeclinabile pro Immaculato Virginis Conceptu, hoc enim si afferre possemus, non solum pie et recte existimari hoc diceremus, sed haeretici habendi essent, qui contra sentirent. Bellarmin. lib. 4 de Amiss. grat. et statu peccati, c. 15, n. 12. Sed neque Adversarii aliquod huiusmodi testimonium proferre valent. Secus enim errasset Sedes Apostolica, Concilio Tridentino assentiente, declarans *erroneum esse* haeresis insimulare Piam Sententiam. Neque ab ipsis alia producuntur S. Scripturae testimonia, nisi generalia quaedam, ex quibus Originalis macula in humanum genus ex Adae peccato transfusa colligitur; vel virtualia tantum, in quibus Christi Domini Redemptio omnibus necessaria praedicatur. Insuper a Piae Sententiae defensoribus plura exhibentur Sacrae Scripturae testimonia, quae sensu mystico accepta, non equidem ad demonstrandam, at saltem ad illustrandam, et efficacius insinuandam Immaculatam Virginis Conceptionem quam maxime faciunt. Porro hi mystico sensu bene quidem utuntur, quemadmodum Christus ipse (Matth. cap. XII, v. 40, Iohan. III, 14), Evangelistae (Matth. II, 15, 17, et Iohan. XIX, 36) et Apostolus Paulus (ad Gal. IV, 2, 3, 4, et ad Hebr. IX) cum Iudaeis agentes, veteris Testamenti locis, sensu mystico intellectis usi sunt, non ad incredulos redarguendos, sed pluries ad fidei mysteria declaranda, et plausibili ratione eorum veritatem comprobandam. At non pauca ex iis Scripturae testimoniis, quae a Pia parte proferuntur, non in sensu mystico, sed etiam aliquo sensu literali afferuntur, et si non ita clare, ut convincant, adeo tamen congruenter, ut suadeant. Inter caetera quae producuntur testimonia haec 10 sunt principaliora. Genesis III, 14, 15: *Et ait Dominus Deus ad serpentem..... Inimicitias ponam inter te et Mulierem, et semen tuum et semen illius; tu insidiaberis calcaneo eius, et Ipsa conteret caput tuum.* Psalm. XLV, 5, 6: *Fluminis impetus laetificat civitatem Dei; sanctificavit Tabernaculum suum Altissimus. Deus in medio eius non commovebitur, adiuvabit eam Deus mane diluculo.* Praeclara sunt, quae in Cantic. Canticor. habentur c. II, v. 2: *Sicut Lilium inter Spinas, sic Amica mea inter Filias;* cap. IV, vers. 7: *Tota pulchra es, Amica mea, et Macula non est in te;* et cap. VI: *Una est Columba mea, perfecta mea, una est matris suae, electa genitrici suae. Viderunt eam filiae et beatissimam praedicaverunt.... Quae est ista, quae progreditur quasi Aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol.* In Isaia pariter cap. XI: *Et egredietur Virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascendet.* Item Lucae I, 28, ubi dicitur: *Et ingressus Angelus ad eam, dixit: Ave, gratia plena, Dominus tecum, Benedicta tu in mulieribus.* Quoad alia Scripturae Sacrae Testimonia, et de modo, quo Immaculatae Conceptioni applicantur, vide Salazar, Herminier, Ambros. Catharinum, Plazzam, nec non Emi S. R. E. Cardinalis Lambruschinii opus hac de re absolutissimum, quod vir praestantissimus, tot tantisque publicis detentus negotiis, pari sapientia ac pietate conscriptum ac universali omnium plausu exceptum nuper in lucem edebat. Confer etiam Iohan. Scotum, P. Aureolum, Andream, Natalem, Mayron, Liranum, Carav. penes quos etiam S. Scripturae Testimonia invenire est ab adversariis allegata, eorumque confutationem.

11 Nunc quid de hac quaestione senserint Patres videamus. Confitendum est, duobus primis Ecclesiae saeculis nihil hac de re actum fuisse; attamen huiusmodi silentium quin adversetur, rei nostrae quam maxime favet, quia censendum est, ea aetate hoc indubie ab omnibus et singulis Christi fidelibus fuisse habitum. Nam BB. Virgo peculiari quadam devotione venerabatur, et omnium privilegiatissima, cui numquam similis visa est, causa Divinae maternitatis habebatur. Hinc si ab aliquo quocumque Doctore de immunitate ab Originali peccato B. Virginis Mariae unquam dubitatum foret, eiusdem defensionem caeteri susciperent, de qua re aliqua extaret memoria: qua deficiente censendum est, numquam de huius rei veritate fuisse dubitatum. Huiusmodi oppositionis fundamentum est praeclara illa Litera, qua a Presbyteris et Diaconis Achaiae referuntur haec S. Andreae verba: *Et propterea quod ex immaculata terra creatus fuerat primus homo, necesse erat, ut ex Immaculata Virgine nasceretur perfectus homo, quo filius Dei, qui ante condiderat hominem, vitam aeternam, quam perdiderant homines, repararet.* Lambruschini in praelaudato opere *sull' Immaco-*
12 *lato Concepimento di Maria*, § 18, 19. Sunt tamen Auctores, qui ut Traditionis Apostolicae seriem numquam interruptam demonstrent in hac materia, a primo Christi saeculo incipiunt, et praeter Literam allatam, referunt testimonium Liturgiae S. Iacobi Apostoli, quae extat initio part. 1, tom. 2 Bibl. maxim. PP., et initio tom. 2 Bibl. PP. GL., pag. 5, 6. Ex Saeculo secundo afferunt testimonia SS. Iustini Philosophi et Irenaei, Dialog. cum Tryphon. tom. 2, part. 2 Bib. M. PP., pag. 95, et lib. 3 advers. haeres. Valentini, cap. 33, pag. 300, part. 2, tom. 2 Bibl. M. PP., et lib. 5, c. 19, pag. 353, ibid. Ex Saeculo III, S. Hippolyti Episcopi Portuensis, Origenis homil. 1 in Matth. cap. 1 *Cum esset desponsata*, et hom. 3 in Matth. cap. *Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph.* SS. Gregorii Neocaesariensis, Dionisii Alexandrini, Methodii. Ex Saeculo IV, SS. Ephrem Syri, de Divinis nominib. cap. 12; Basilii Magni homil. in Christ. Nativit. p. 597, edit. Paris.; Epiphanii, Ambrosii [1] lib. 2 in cap. 2 Luc. *Ecce Ancilla Domini;* Hieronymi Comment. in c. 10 Ecclesiast. *Vae tibi terra.* Gregorii Nysseni hom. 13 in Cant. Sophronii Senioris, et S. Iohannis Chrysostomi. Ex Saeculo V, D. Augustini lib. De natur. et gratia cap. 36, num. 42, praeclara illa verba: *Excepta itaque Sancta Virgine, de qua, propter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agitur, haberi volo quaestionem. Inde enim scimus, quod ei plus gratiae collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum; quae concipere, ac parere meruit, quem constat nullum habuisse peccatum. Hac ergo Virgine excepta, si omnes illos Sanctos et Sanctas*, etc. Insuper SS. Maximi Taurinensis, Cyrilli Alexandrini, Procli Patriarchae etc., Petri Chrysologi Serm. de Annunciat. B. M. V., Basilii Seleuciensis, Iacobi Sarugensis et Sabbae Abbatis, in Menaeis Graec. 2, 3, 5 Ianuar. et 12 Februar. Ex Saeculo VI, S. Fulgentii, Anastasii Sinaitae, Aratoris S. R. E. Subdiaconi et Timothei Episcopi Hierosolymitani. Ex Saeculo VIII, Testimonium SS. Sophronii Iunioris, Andreae Hierosolymitani, Hildephonsi Toletani. Ex Christi Saeculo VIII, Germani Patriarchae CP. Orat. in annunciat. B. V., p. 88 sui Marialis, S. Iohannis Damasceni Orat. 2 de Assumpt. B. M., Ven. Pauli Diaconi, et

[1] Divo etiam Ambrosio a Doctissimo P. Joh. Bapt. Federici (*La Immaculata Concezione della B. V. M. comprovata a'sentimenti dei SS. Padri, nel rincontro di un Inno attribuito al Dottore S. Ambrosio*) tribuitur Hymnus, *Quis possit*, qui extat in Cod. MS., n. 420, Archivi Casinensis, quo utebantur eiusdem Archisterii Monachi in Divino officio. Codex porro ille asseritur conscriptus saeculo IX, vel X, ut patet ex characterum forma qua tempore Caroli Magni veteres utebantur, et Hymnus S. Ambrosii nomen praefert. Codicis auctoritatem, et Hymni authenticitatem satis demonstrat laudatus Federici Casinensis Tabularii custos *l. c.* Quod ad nos pertinet in praefato Hymno luculentum habetur testimonium Immaculatae Conceptionis in 4 stropha. Quoniam vero in Romanae Ecclesiae Hymnariis desideratur, illum hic per integrum subnectimus.

Quis possit amplo famine praepotens
Digne fateri praemia Virginis,
Per quam veternae sub laqueo necis
Orbi retento reddita vita est?
Haec, Virga Iesse, Virgo puerpera,
Hortus superno germine consitus,
Signatus alto muñere fons sacer,
Mundum beavit viscere caelibi.
Hausto maligni primus ut occidit
Virus Chelydri terrigenum parens;
Hinc lapsa pestis per genus irrepens
Cunctum profundo vulnere perculit.
Rerum misertus sed Sator, inscia
Cernens piacli viscera Virginis,
His ferre mortis crimine languido
Mandat salutis gaudia saeculo.
Emissus astris Gabriel innubae
Aeterna portat nuntia Virgini:
Verbo tumescit latior aethere
Alvus replentem saecula continens.
Intacta mater, Virgoque fit parens,
Orbis Creator ortus in orbe est,
Hostis pavendi sceptra remota sunt
Toto refulsit lux nova saeculo.
Sic Virginalis vincula permanent
Prodit pudoris dum thalamo potens;
Mansere clausae arctius ut fores,
Intrante demum quos sera vinxerat.
Hoc signat aedis ianua non patens,
Quam celsa Vatis visio prodidit
Soli tremenda pervia Principi,
Mansura nempe clausa perenniter.
Sit Trinitati gloria unicae
Virtus, potestas, summa potentia,
Regnum retentans, quae Deus unus est,
Per cuncta semper saecula saeculi. Amen.
(Edit. Casin.)

B. Flacci Albini, seu Alcuini. Ex Saeculo IX, Haymonis Episcopi Halberstatensis, S. Petri Argorum Episcopi, et Theophanis Ceramei Episcopi Thauramenitani. Ex Saeculo X quod obscurum appellant, nullum est testimonium invenire, praeterquam Leonis VI, Orientis Imperatoris, cognomento Sapientis seu Philosophi in Orat. 3 de Annunciat. B. V., pag. 50 sui Marialis, et Iohannis Geometrae. Non ita ex duobus sequentibus, nam Saeculo XI, huiusmodi B. Mariae privilegium satis aperte tradiderunt S. Fulbertus Episcopus Carnotensis, Petrus Damianus S. R. E. Cardinalis, Serm. de Annunciat. B. M. V., Michael Psellus Iunior, dictus Philosophus, S. Anselmus Cantuariensis Tract. de Concept. passiv. et lib. de Concept. Virgin. (sed magna dissensio est inter AA. an genuini D. Anselmi foetus sint censendi), eiusque discipulus Eadmerus, S. Bruno Carthusianorum institutor, Iacob Monachus Graecus, S. Bruno Astensis, Episcopus Signiensis. Et Saeculo XII, Ven. Hildebertus Archiepiscopus Turonensis, B. Ivo Carnotensis, Rupertus Abbas Tuitiensis, Honorius Augustodunensis Ecclesiae Presbyter, Hervaeus Benedictinus Monachus, Auctor Sermonum super Antiphonam *Salve Regina*, B. Hugo de S. Victore, Richardus a S. Victore, Arnoldus Carnotensis Abbas Bonaevallis D. Bernardi discipulus, Venerabilis Gerholdus Praepositus Richerspergensis, Beatus Ogerius Abbas Lucedii, Petrus Comestor, Petrus Blesensis, Ecbertus Abbas S. Florini, Nicolaus Monachus S. Albani, et Petrus Episcopus Carnotensis. Saeculo XIII, B. Petrus Paschasius in Opuscul. de Mysteriis et Sanctitate B. M. V. contra Iudaeos, praenotat. Biblia parva tit. 23 de Matris Dei Virginitate, n. 71. Saeculo XIV, Ven. Engelbertus Abbas Admontensis, S. Birgitta in suis Revelationibus, Raymundus Iordanus. Saeculo XV, SS. Vincentius Ferrerius, Bernardinus Senensis, Iohannes Capistranus, Laurentius Iustinianus, Ven. Dionysius a Rihel Carthusianus. Saeculo XVI, S. Thomas a Villanova, Franciscus Borgia, Ludovicus Bertrandus. Saeculo XVII, S. Franciscus Xaverius. Saeculo denique XVIII, S. Alphonsus de Ligorio, et B. Leonardus a Portu Mauritio.

13 Quoad Theologos vero et Doctores dici potest absque falsitatis nota, quod a Saeculo XIII quo in Scholis huiusmodi quaestio exagitari coepit, ad Saeculum XV usque Pia sententia defensores obtinuit praeclarissimos, quos inter Iohannes Duns, Petrus Aureolus, Franciscus de Mayronis, Gulielmus de Rubione, Antonius Andreas, Hervaeus Natalis, Nicolaus de Lira, Iohannes Taulerus, Petrus de Ally, Iohannes Gersonius, Tostatus Abulensis, Nicolaus de Cusa, Gabriel Biel, Iohannes Trithemius, Vasquez, Salmeronius aliique quos Eminentissimus Lambruschini in laudato opere, § 52, commemorat. Adversae nihilominus Sententiae propugnatores non defuerunt, sed auctoritate, numero, atque doctrina longe inferiores, et eorum praecipui Egidius Columna, Henricus Gandensis, Durandus a S. Pontiano, Alvarus Pelagius, et Gregorius Ariminensis. A saeculo autem XV usque in hanc diem, paucis exceptis, non est inter Theologos, qui nostrae sententiae nomen non dederit. Ibid. § 53, 54.

Sanctorum Patrum Testimoniis, Concilio- 14
rum et Synodorum generalium, necnon Provincialium adnectimus Testimonia. Et quamvis Provincialia et Episcopalia Concilia, Sedis Apostolicae Auctoritate non munita, firmam fidem non faciant; nisi tamen a Sancta Sede fuerint reiecta, probabilissimum subministrant veritatis argumentum. Primum in hac re testimonium est Epistola Synodica S. Dionysii Episcopi Alexandrini ad Paulum Samosatenum anno 260, tom. 1 Concilior.; sequitur Homilia S. Procli Ciziceni ad Concilium Ephesinum spectans circa annum 431, dein Concilium Lateranense sub Martino I celebratum an. 649 his verbis: *Si quis secundum Sanctos Patres non confitetur proprie, et secundum veritatem, Dei Genitricem, Sanctam, semperque Virginem, et Immaculatam*, etc. Can. 3, tom. 7 Concilior. Epistola Synodica S. Sophronii Hierosolymitani lecta et adprobata in VI Synodo Generali tractat. 10, tom. 7 Concil. Concilium Francofordiense, in epistola Synodica ad Hispaniae Praesules anno 794. Concilium Provinciale Oxoniense in Anglia an. 1222. Statuta Synodalia Ecclesiae Cameracensis an. 1310. Concilium Provinciale Londinense a. 1328. Synodus Suessionensis an. 1334. Synodus Caesaraugustana celebrata anno 1368. Concilii Generalis Basileensis Decretum editum anno 1438, his verbis: *Elucidantibus Divinae Gratiae mysteria,* 15
mercedem gloriosam repromisit aeterna Dei Patris Sapientia, dum ait: qui elucidant me, vitam aeternam habebunt (Eccl. 24, 31). *Quod etiam de Gloriosa Virgine, quae ipsam Patris Sapientiam, Dei filium Aeternum, in utero pertulit Sacrosancta legit Ecclesia. Nam quidquid de dignitate, et sublimitate Virginis Matris educitur in lucem, hoc, non dubium est, ad laudem et honorem Filii pertinere. Et qui honorificant Gratiam et Sanctitatem Matris, honorificant et elucidant gloriosum Nomen Filii eius, qui ipsam sanctificavit et replevit Gratia. Unde si in caeteris rebus elucidatio veritatis, quae a Domino Deo est, praeclara merita parturit; in ea re specialiter fructus uberrimos afferre speranda est, quae Sanctificationem et Dedicationem Templi illius concernit, in quo ante Saecula, antequam terra fieret, et ab aeterno sibi mansionem ordinavit prima et aeterna Veritas. Id quoque maxime congruit, ut pax habeatur in quaestionibus concernentibus Sanctitatem illius, per quam pax diffusa*

est in terris. Hactenus vero perdifficilis quaestio in diversis Patribus et coram hac S. Synodo, super Conceptione ipsius Gloriosae Virginis Mariae, Matris Dei, et exordio Sanctificationis eius, facta est: quibusdam dicentibus, ipsam Virginem et eius Animam per aliquod tempus, aut instans temporis subiacuisse actualiter Originali Culpae; aliis autem e converso dicentibus, a principio creationis suae, Deum, ipsam diligendo, gratiam eidem contulisse, per quam a Macula Originali illam Beatissimam Personam liberans et praeservans, sublimiori Sanctificationis genere redemit, cum fundaret *eam* Altissimus ipse, *et ipsam fabricaret Filius Dei Patris, ut esset Mater eius in terris.*

Nos vero, diligenter inspectis auctoritatibus, et rationibus, quae iam a pluribus annis, in publicis relationibus ex parte utriusque doctrinae, coram hac Sancta Synodo allegatae sunt, aliisque etiam plurimis super hac re visis, et matura consideratione pensatis; doctrinam illam disserentem, Gloriosam Virginem, Dei Genitricem, Mariam praeveniente et operante Divini Numinis gratia singulari, numquam actualiter subiacuisse Originali peccato, sed Immunem semper fuisse ab omni Originali et Actuali Culpa, Sanctamque et Immaculatam; tamquam Piam et Consonam Cultui Ecclesiastico, Fidei Catholicae, rectae Rationi et Scripturae, ab omnibus Catholicis approbandam fore, tenendam et amplectendam, definimus et declaramus, nullique de caetero licitum esse, in contrarium praedicare, seu docere. Renovantes praeterea institutionem de celebranda Sancta eius Conceptione, quae tam per Romanam, quam per alias Ecclesias, sexto Idus Decembris, antiqua, et laudabili consuetudine, celebratur; statuimus et ordinamus, eamdem celebritatem praefata die in omnibus Ecclesiis, Monasteriis et conventibus Christianae Religionis sub nomine Conceptionis, festivis laudibus colendam esse: cunctisque Fidelibus vere poenitentibus et confessis, ea die Missarum solemniis, centum, primis autem, vel secundis vesperis, totidem, sermoni vero Verbi Divini de ea festivitate interessentibus, centum quinquaginta dies, concessione perpetuis temporibus duratura, de iunctis sibi poenitentiis haec Sancta Synodus largitur. Sess. 36, col. 393, tom. 17 Concil. Eo tempore de Immaculata B. Virginis Conceptione acerrime inter Theologos digladiebatur; quapropter Patribus huiusce Concilii visum est ea de re in Synodo agi oportere, et Iohanni de Turrecremata tunc S. Palatii Apostolici Magistro, mandarunt, ut quinam esset controversiae status scripto declararet, suumque proferret iudicium. Paruit Synodo Turrecremata, sed omnis adempta fuit occasio expendendi quae ille scripserat, nam Cardinalis S. Angeli Legatus Pontificis, Concilio praesidens, dixit Patres maioribus esse curis distentos, ut tantam rem possent discutere. Hinc factum, ut eo tempore, quo Decretum illud edidit Concilium, iam non amplius legitimum, sed schismaticum erat Conciliabulum, quia gravissimis impulsus causis, Eugenius Ferrariam transtulerat Generale Concilium. Attamen Decretum illud Concilii Basileensis amplexata est Provincialis Synodus Avenione habita an. 1457, itidemque Universitas Parisiensis; *Et si non fuerit eo tempore ibi auctoritas Synodi, erat tamen auctoritas Virorum doctorum, ac sapientium. Nec parvi est momenti, Concilium illud, quod ad hanc determinationem attinet, a nonnullis Nationibus esse receptum; quodque magnopere est considerandum, non reclamante Summo Pontifice, et Sede Apostolica minime reprobante.* Ambrosius Catharinus in disputat. pro verit. Immaculat. Conception. B. V. M. ad Sanctam Synodum Tridentinam. Denique hoc idem Decretum ab Ecclesia, eius- 16
demque Rectoribus vel tacite vel expresse adprobatum est. In Basileensi enim Decreto definitum est ac declaratum, Doctrinam de Immunitate B. Virginis ab Originali peccato amplectendam esse; primo *tamquam Piam;* et Alexander VII non alio nomine eam doctrinam indigitat, quam *Piae Sententiae;* secundo tamquam *Consonam cultui Ecclesiastico,* et huiusmodi Consonantiam inculcant Sixtus IV, Gregorius XV, et praefatus Alexander VII; tertio tamquam *Consonam Fidei Catholicae, Rectae Rationi et Sacrae Scripturae;* et hanc Consonantiam, nisi cognovisset Concilium Tridentinum, non excepisset suo Decreto de peccato Originali Beatam et Immaculatam V. Mariam Dei Genitricem, nec tot Pontifices in defensionem, favorem et exaltationem huius doctrinae, tot ac tam graves edidissent Constitutiones. Praeterea declaravit Concilium: *Nulli de caetero licitum esse, in contrarium praedicare, seu docere;* et hoc quoque severius praestiterunt Paulus V, Gregorius XV, Alexander VII. Demum Concilium Basileense Festum Conceptionis B. M. Virginis, ex consuetudine antea celebratum, renovavit, mandavitque omnibus Ecclesiis sub *nomine Conceptionis esse colendum;* et fidelibus illud celebrantibus Indulgentias quasdam indulsit: et haec omnia uberius executi sunt Sixtus IV, Gregorius XV, Alexander VII, Clemens XI.

Concilium denique Oecumenicum Tridenti- 17
num anno 1545 celebratum de Immaculata Conceptione his verbis loquitur sess. 5: *Declarat tamen ipsa sancta Synodus, non esse suae intentionis comprehendere in hoc Decreto, ubi de peccato Originali agitur, Beatam et Immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem, sed observandas esse Constitutiones fel. record. Sixti Papae IV, sub poenis in eis Constitutionibus contentis, quas innovat.* Non abs re erit huc referre, quae Cardinalis Pallavici-

nus in sua praeclara Historia Concilii Tridentini lib. 7, c. 3, n. 8, literis mandavit; nempe Cardinalem de Giaen, cum de peccato originali ageretur, proposuisse; ut tandem definitivam haberent Sententiam controversia de Conceptione B. Mariae V., sed id nonnisi aegre a Patribus exceptum, qui se non ita otio abundare asserebant, ut ad ea, quae ad Catholicam Fidem non spectarent, intendere possent. Eodem lib., cap. 7, acres exponit controversias inter Patres exagitatas ex Decreto de peccato Originali. Cardinalem Paciecum sententiam dixisse, ut ad universalem propositionem, qua omnes homines declarabantur peccato Originali obnoxii, ea adderentur verba: *De B. Virgine declarat S. Synodus, se nihil definire, etsi credit, eam sine originali labe esse conceptam.* Alii addi desiderabant: *Prout magis pie a maiori parte Ecclesiae, vel a multis creditur, B. Virginem non esse conceptam in peccato Originali.* Nonnulli requirebant: *imponi silentium ut deinceps contra illam nullus audeat praedicare.* Alii vero responderunt: *si non adfertur praeiudicium B. Virgini*, vel, *dum non praeiudicetur Conceptioni.* Immo Episcopus Claromontanus pronuntiavit: *de Conceptione placeret, quod absolute diceretur, B. Virginem conceptam esse sine peccato Originali.* Curtenbrosch. Acta Concil. Trident. sess. 4, sed initis suffragiis Patres noluerunt contrariae Sententiae praeiudicium ferre, quapropter editum est Decretum verbis superius allatis. Vid. Ambros. Catharinum in disputatione pro *Veritate Immaculatae Conceptionis B. V. Mariae ad sanctam Synodum Tridentinam, praefat.*

18 Summorum Pontificum Piae sententiae faventium seriem exordimur a Sixto IV, non quod antecessores Pontifices ab hac sententia alieni fuerint, vel Immaculatae Conceptionis cultum ignoraverint, sed quia primus Sixtus multis praesentibus Doctissimorum Virorum disputationibus, Apostolicis Constitutionibus Immaculatae Conceptionis cultum firmum, ratumque habuit in universa Ecclesia; Piamque sententiam ab omni censura vindicavit, et sartam tectam esse declaravit. Eiusdem verba hic referre iuvabit, nam in prima Constitutione Conceptionis Festum Auctoritate Apostolica solemniter instituit, eidem Missam et Officium designat, indulgentias et peccatorum remissionem proponit; in altera vero plura damnantur, quae adversus Piam sententiam intendebant. Constitutione prima edita III Kal. Martii anno 1471, ita loquitur Pontifex:

SIXTUS PAPA IV.

19 Cum praecelsa meritorum insignia, quibus Regina coelorum, Virgo Dei Genitrix gloriosa, sedibus praelata aethereis, syderibus quasi stella matutina praerutilat, devotae considerationis indagine perscrutamur, et intra pectoris arcana revolvimus, quod ipsa, (utpote via misericordiae, Mater gratiae et pietatis, Amica humani generis, Consolatrix pro salute Fidelium, qui delictorum onere gravantur), sedula oratrix, et pervigil ad Regem quem genuit, intercedit: dignum, quin potius debitum, reputamus, universos Christi Fideles, ut Omnipotenti Deo, cuius providentia eiusdem Virginis humilitatem ab aeterno respiciens, pro reconcilianda suo Auctori humana natura, lapsu primi hominis aeternae morti obnoxia, eam sui unigeniti habitaculum Sancti Spiritus praeparatione constituit: ex qua carnem nostrae mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret: et immaculata Virgo nihilominus post partum remaneret: de ipsius immaculatae Virginis mira Conceptione gratias et laudes referant, et instituta propterea in Dei Ecclesia Missas et alia Divina Officia dicant, et illis intersint; indulgentiis, et peccatorum remissionibus invitare, ut exinde fiant eiusdem Virginis meritis, et intercessione divinae gratiae aptiores. Hac igitur consideratione inducti, eiusdem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, auctoritate Apostolica hac in perpetuum valitura constitutione statuimus et ordinamus, quod omnes et singuli Christi Fideles utriusque sexus, qui Missam et Officium Conceptionis eiusdem Virginis Gloriosae iuxta piam, devotam et laudabilem ordinationem dilecti filii Magistri Leonardi de Nogarolis Clerici Veronensis Notarii nostri, et quae desuper a nobis emanavit, Missae et Officii huiusmodi institutionem, in die festivitatis Conceptionis eiusdem Virginis Mariae, et per Octavas eius, devote celebraverint et dixerint, aut illis Horis Canonicis interfuerint, quoties id fecerint, eamdem prorsus indulgentiam et peccatorum remissionem consequantur, quam iuxta felicis recordationis Urbani IV, in Concilio Viennensi approbatae ac Martini V et aliorum Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum Constitutiones, consequuntur illi, qui Missam, et Horas Canonicas in festo Corporis et Sanguinis Domini nostri Iesu Christi, a primis Vesperis, et per illius Octavas, iuxta Romanae Ecclesiae Constitutionem celebrant, dicunt, aut Missae Officio, et Horis huiusmodi intersunt, praesentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicae 1476, III Kal. Martii, Pontificatus nostri anno sexto.

In altera vero Constitutione edita pridie Nonas Septembris anno 1483, laudatus Pontifex loquitur verbis tenoris sequentis:

SIXTUS PAPA IV.

Grave nimis gerimus et molestum, cum sinistra nobis de quibusdam Ecclesiasticis personis referuntur. Sed in eorum, qui ad evangelizandum verbum Dei sunt deputati, exces-

sibus praedicando commissis, eo gravius provocamur, quo illi periculosius remanent incorrecti; cum facile deleri nequeant, qui multorum cordibus sic publice praedicando, diffusius et damnabilius imprimuntur errores. Sane cum Sancta Romana Ecclesia de intemeratae semperque Virginis Mariae Conceptione festum solemniter celebret, et speciale ac proprium super hoc Officium ordinaverit; nonnulli, ut accepimus, diversorum Ordinum Praedicatores in suis sermonibus ad populum publice per diversas civitates et terras affirmare hactenus non erubuerunt, et quotidie praedicare non cessant, omnes illos, qui tenent aut asserunt, eamdem Gloriosam et Immaculatam Dei Genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse Haereticos; eiusdem Immaculatae Conceptionis celebrantes, audientesque sermones illorum, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare graviter. Sed et praefatis praedicationibus non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicum ediderunt: ex quorum assertionibus et praedicationibus non levia scandala in mentibus Fidelium exorta sunt, et maiora merito exoriri formidantur in dies. Nos igitur huiusmodi temerariis ausibus, ac perversis assertionibus ac scandalis, quae exinde in Ecclesia Dei exoriri possunt (quantum nobis alto conceditur) obviare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, et certa scientia, huiusmodi assertiones Praedicatorum eorumdem, et aliorum quorumlibet, qui affirmare praesumerent, eos qui crederent aut tenerent, eamdem Dei Genitricem ab originalis peccati macula in sua Conceptione praeservatam fuisse, propterea alicuius haeresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare; aut huiusmodi Officium Conceptionis celebrantes, seu huiusmodi sermones audientes alicuius peccati reatum incurrere, utpote falsas et erroneas, et a veritate penitus alienas; editosque desuper libros praedictos id continentes, quoad hoc auctoritate Apostolica tenore praesentium reprobamus et damnamus. Ac motu, scientia et auctoritate praedictis, statuimus et ordinamus, quod Praedicatores verbi Dei, et quicumque alii, cuiuscumque status, gradus aut ordinis ac conditionis fuerint, qui de caetero ausu temerario praesumpserint in eorum sermonibus ad populum seu alias quomodolibet affirmare huiusmodi sic per nos improbatas et damnatas assertiones veras esse, aut dictos libros pro veris legere, tenere, habere, postquam de praesentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant; a qua ab alio quam Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, nequeant absolutionis beneficium obtinere. Item motu, scientia et auctoritate similibus, simili poenae ac censurae subiicientes eos, qui ausi fuerint asserere contrariam opinionem tenentes, videlicet Gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, haeresis crimen, vel peccatum incurrere mortale; cum nondum sit a Romana Ecclesia et Apostolica Sede decisum: non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscumque, quibus communiter vel divisim a Sede Apostolica indultum existat; quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per Literas Apostolicas non facientes plenam, expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Et ne de praemissis aliquando valeant ignorantiam allegare: volumus, quod locorum Ordinarii requisiti praesentes Literas in Ecclesiis consistentibus in eorum civitatibus et suarum Dioecesum, et locis insignibus, dum maior ibi multitudo populi ad Divina convenerit, sermonibus ad populum mandent et faciant publicari. Praeterea, quia difficile foret praesentes Literas ad singula loca, in quibus expediens fuerit deferre: etiam volumus, et dicta auctoritate decernimus, quod earumdem Literarum transumpto manu publici Notarii confecto, et authentico alicuius Praelati Ecclesiastici sigillo munito ubique stetur, prout staretur eisdem originalibus Literis, si forent exhibitae vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae reprobationis, damnationis, statuti, ordinationis, voluntatis et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum se noverit incursurum. Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicae 1483, pridie Nonas Septembris, Pontificatus nostri anno decimo tertio.

Eodem Saeculo XV Sixti exemplum secuti sunt Innocentius Papa VIII, anno Domini 1489, Const. *Inter innumera*, edita pridie Kalend. Maii, et Alexander P. VI anno 1502, Const. incip. *Illius qui sè pro Dominici Gregis salvatione*, edita VIII Kalend. Martii, qua Sixti IV Constitutionem *Grave nimis* innovat et confirmat, et sub iisdem poenis ac censuris inviolabiliter observari mandat. Saeculo XVI Iulius Papa II, anno Domini 1511, Constitutionem edidit incip. *Ad statum prosperum et felicem Ecclesiarum;* Leo X tribus Constitutionibus plura concessit celebrantibus Festum Conceptionis B. V., nec minus Hadrianus VI, Paulus III, Pius IV eidem Piae sententiae faverunt, editis Constitutionibus, quibus vel Tridentini Decreta confirmant, vel Confraternitates sub titulo Immaculatae Conceptionis erectas adprobant, et privilegia nonnulla indulgent. Conqueritur autem S. Pius V in Constitutione 114, in Bullario Romano 1570 edita, magno fidelium scandalo de utraque sententia

palam disceptari. Itaque graves poenas constituit in eos, qui in Concionibus, vel in publicis virorum et mulierum conventibus alterutram opinionem auderet attingere; facta tamen viris doctis potestate disputandi in Academiis, quin uti erroneam alterutram damnent sententiam. In eadem Constitutione Bullas Sixti IV et Tridentini Concil. Decretum confirmat. S. Pium V sequitur Gregorius XIII, huncque Sixtus V, cuius Constitutionis verba tertio Kalendas Iunii editae ann. 1588 referemus, quoniam revocat constituta in Bulla S. Pii V quoad Piam sententiam; nam pium et laudabile propositum asserit Purissimam Conceptionem Fidelibus praedicare et explanare.

SIXTUS PAPA V.

21 Ineffabilis Beatae et Gloriosae, semperque Virginis Dei Genitricis Mariae meritorum insignia, devotae considerationis indagine perscrutantes, etc. dignum profecto, seu potius debitum reputamus, ut Fidelium vota, in ipsius B. Virginis laudem et honorem edita, ad exauditionis gratiam libenter admittamus. Exponi siquidem Nobis nuper fecit dilectus Filius, Minister Generalis Ordinis Fratrum Minorum, S. Francisci de Observantia nuncupatorum, tam suo, quam Fratrum dicti Ordinis nominibus, quod, cum omnes dicti Ordinis utriusque sexus personae, ex ipsius Ordinis instituto, Purissimam ipsius Dei Genitricis Conceptionem devotissime celebrare, ac illam condignis laudibus et honoribus extollere, ac Fidelibus praedicare et explanare, ipsiusque Festum maxima reverentia venerari consueverint; cupiantque, pro maiori eorum spirituali consolatione, ipsius Conceptionis Officium in Choro per totam Octavam, ut in Festivitatibus Nativitatis, et Assumptionis eiusdem B. Virginis ipsi Fratres consueverunt, recitare; propterea Nobis humiliter supplicari fecerunt, ut eorum pio, et devoto desiderio annuere, de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos tam pium et laudabile propositum, ad eiusdem B. Virginis laudem et honorem, fovere volentes, ipsorumque Ministri et Fratrum, atque etiam Monialium erga hanc Sacratissimam Virginem devotionis affectum plurimum in Domino commendantes; huiusmodi supplicationibus inclinati, hac nostra praesenti Constitutione, perpetuo eisdem Ministro, ac Fratribus et Monialibus concedimus, quod omnes et singuli, etc. Officium Conceptionis eiusdem B. Mariae, per totam eius Octavam, ad instar Officii Nativitatis, in eiusdem B. Mariae festivitate recitari soliti, tam in Choro, quam extra Chorum recitare possint et valeant.

22 Saeculo XVII Tridentinum Decretum, Sixti IV et Pii V Constitutiones confirmavit Paulus Papa V Constitutione 96 in Bullario Romano, qui adversus eos, qui parere nolebant, alias addidit poenas. Anno autem 1617, postquam graves ostendit dissensiones, et scandala in fidelium populo exortas ex eo quod in publicis Concionibus, Thesibus, Lectionibus quidam ausi erant asserere B. Virginem in Originali peccato fuisse conceptam, Decreto suo vetuit, ne deinceps aliquis id affirmare auderet, verum Decreto hanc addidit declarationem: *Per huiusmodi provisionem Sanctitas sua non intendit reprobare alteram opinionem, nec ei ullum prorsus praeiudicium inferre, eam relinquens in eisdem statu et terminis, in quibus de praesenti reperitur, praeterquam quoad disposita.* Constitut. 105. Tria deinde anno 1622 constituit Gregorius XV, Constit. 29 quae Antecessores sui non attigerant. Primo, ut qui publice Immaculatae Conceptionis defensionem susciperet, alteram sententiam minime impugnaret, quin prorsus sileret. Secundo, novis exortis contentionibus et discordiis in Christiano populo ex eo, quod privatim propugnaretur sententia Immaculatae Conceptioni adversa, statuit, ne in privatis quidem actibus contraria sententia liceret defendi; exceptis iis quibus Sedes Apostolica id permisisset; permisit autem Fratribus Ordinis Praedicatorum, modo privatim et inter se ea de re sermonem haberent. Tertio ut in Officio et Missa, quae in Festo Conceptionis B. M. V. ab Ecclesia celebrabatur, nonnisi Conceptionis nomine sive publice, sive privatim Fideles uterentur. Praeter Urbanum VIII qui Ordinem Equitum Immaculatae Conceptionis adprobavit, deditque habitum, et plura concessit Privilegia Confraternitatibus sub eodem titulo, plurimum favit Alexander VII sua percelebri Constitutione edita die octava Decembris anno 1661, quae cum sit quaedam historia Conceptionis B. M. V. eiusque cultus, eam praetermittere fas non est.

ALEXANDER PAPA VII.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Sollicitudo omnium Ecclesiarum, quam licet 23
meritis, et viribus longe impares, Dei Optimi Maximi voluntate et providentia gerimus, in id Nos anxie tenet intentos et vigilantes, ut scandala, quae inter fideles pro humanae naturae corruptione, et fragilitate necesse est ut veniant, quantum fieri potest, paucissima exoriantur, utque exorta quam celerrime, et quam diligentissime amoveantur; nam iis per quos veniunt, certam peccati perniciem, quibus vero praebentur, praesens afferunt labendi periculum; quorum Nos pro nostro pastoralis officii debito, et damnum summopere dolemus, et discrimine assidue urimur.

§ 1. Sane vetus est Christi fidelium erga eius Beatissimam Matrem Virginem Mariam pietas, sentientium, eius animam in primo in-

stanti creationis, atque infusionis in corpus fuisse speciali Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Iesu Christi eius filii, humani generis Redemptoris, a macula peccati originalis praeservatam immunem, atque in hoc sensu eius Conceptionis festivitatem solemni ritu colentium et celebrantium; crevitque horum numerus, atque huiusmodi cultus post editas a fel. record. Sixto Papa IV Praedecessore nostro in eius commendationem Apostolicas Constitutiones, quas Sacrum Concilium Tridentinum innovavit, atque observari mandavit. Aucta rursus, et prorogata fuit pietas haec, et cultus erga Deiparam post erecta hoc nomine, approbantibus Romanis Pontificibus, Monasteria religiosorum Ordinum et Confraternitates, ac concessas ab iisdem indulgentias, ita ut accedentibus quoque plerisque celebrioribus Academiis ad hanc sententiam, iam fere omnes Catholici eam complectantur.

§ 2. Et quia ex occasione contrariae assertionis in concionibus, lectionibus, conclusionibus et actibus publicis quod nempe eadem Beatissima Virgo Maria fuerit concepta cum peccato originali, oriebantur in Populo Christiano cum magna Dei offensa scandala, iurgia et dissensiones, recol. mem. Paulus Papa V etiam Praedecessor noster vetuit horum opinionem praefatae sententiae contrariam publice doceri, aut praedicari. Quam prohibitionem piae mem. Gregorius Papa XV similiter Praedecessor noster ad privata etiam colloquia extendit, mandans insuper favorem eiusdem sententiae, ut in sacrosancto Missae Sacrificio, ac divino officio celebrandis, tam publice, quam privatim, non alio quam Conceptionis nomine uti quicumque debeant.

§ 3. Nihilominus, prout Venerabiles fratres Episcopi fere omnes Hispaniarum cum Ecclesiarum suarum Capitulis datis ad Nos literis exposuerunt, accedente etiam insinuatione Charissimi in Christo filii nostri Philippi earumdem Hispaniarum Regis Catholici, qui specialem super hoc misit ad Nos Oratorem Venerabilem Fratrem Ludovicum Episcopum Placentinum, per quem etiam delatae fuerunt ad Nos supplicationes Regnorum earumdem Hispaniarum, pergunt aliqui contrariae illius opinionis assertores contra praefatas prohibitiones tum privatim, tum publice praefatam sententiam aut impugnare, aut vellicare, et favorem a Romanis Pontificibus cultui, et festo secundum illam praestitum ita interpretari, ut frustrentur, immo Ecclesiam Romanam huic sententiae, et cultui iuxta illam Beatae Virgini exhibito favere negant, pios Christifideles a sua pacifica quasi possessione deturbare conando, unde offensiones, scandala et iurgia, quibus obviare voluerunt Paulus V et Gregorius XV nostri Praedecessores perdurant adhuc, et ex occasione eorumdem adversantium maiora incommoda in posterum prudenter et merito timentur. Quapropter super his tam praefati Episcopi cum Ecclesiarum suarum Capitulis, quam memoratus Philippus Rex, eiusque Regna Nobis pro opportuno remedio instanter supplicari fecerunt.

§ 4. Nos considerantes, quod Sancta Romana Ecclesia de intemeratae semper Virginis Mariae Conceptione festum solemniter celebrat et speciale, ac proprium super hoc officium olim ordinavit iuxta piam, devotam et laudabilem institutionem, quae a Sixto IV Praedecessore nostro tunc emanavit; volentesque laudabili huic pietati et devotioni, et festo, ac cultui secundum illam exhibito in Ecclesia Romana post ipsius cultus institutionem numquam immutato Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum exemplo favere, necnon tueri pietatem, et devotionem hanc colendi, et celebrandi Beatissimam Virginem, praeveniente scilicet Spiritus Sancti gratia a peccato originali praeservatam, cupientesque in Christi grege unitatem spiritus in vinculo pacis, sedatis offensionibus et iurgiis, amotisque scandalis conservare: ad praefatorum Episcoporum cum Ecclesiarum suarum Capitulis, ac Philippi Regis, eiusque Regnorum oblatam Nobis instantiam, ac preces, Constitutiones et Decreta a Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris, et praecipue a Sixto IV, Paulo V et Gregorio XV edita in favorem sententiae asserentis animam Beatae Mariae Virginis in sui creatione, et in corpus infusione Spiritus Sancti gratia donatam, et a peccato originali praeservatam fuisse, necnon et in favorem festi, et cultus Conceptioni eiusdem Virginis Deiparae secundum piam istam sententiam, ut praefertur, exhibiti, innovamus, et sub censuris, et poenis in eisdem Constitutionibus contentis observari mandamus.

§ 5. Et insuper omnes et singulos, qui praefatas Constitutiones, seu Decreta ita pergent interpretari, ut favorem per illas dictae sententiae et festo, seu cultui secundum illam exhibito frustrentur, vel qui hanc eamdem sententiam, festum, seu cultum in disputationem revocare, aut contra ea quoquo modo directe, vel indirecte, aut quovis praetextu, etiam definibilitatis eius examinandae, sive Sacram Scripturam, aut Sanctos Patres, sive Doctores glossandi, vel interpretandi, denique alio quovis praetextu, seu occasione, scripto, seu voce loqui, concionari, tractare, disputare, contra ea quicquam determinando, aut asserendo, vel argumenta contra ea afferendo, et insoluta relinquendo, aut alio quovis inexcogitabili modo differendo, ausi fuerint, praeter poenas et censuras in Constitutionibus Sixti IV contentas, quibus illos subiacere volumus, et per praesentes subiicimus, etiam concionandi, publice legendi, seu docendi et interpretandi facultate, ac voce activa, et passiva in quibuscumque

electionibus eo ipso absque alia declaratione privatos esse volumus, necnon ad concionandum, publice legendum, docendum, et interpretandum perpetuae inhabilitatis poenas ipso facto incurrere absque alia declaratione; a quibus poenis nonnisi a Nobis ipsis, vel a Successoribus nostris Romanis Pontificibus absolvi, aut super iis dispensari possint: necnon eosdem aliis poenis nostro et eorumdem Romanorum Pontificum Successorum nostrorum arbitrio infligendis pariter subiacere volumus, prout subiicimus per praesentes, innovantes Pauli V et Gregorii XV superius memoratas Consitutiones, sive Decreta.

§ 6. Ac libros, in quibus praefata sententia, festum, seu cultus secundum illam in dubium revocatur, aut contra ea quomodocumque, ut supra, aliquid scribitur, aut legitur, seu loquutiones, conciones, tractatus et disputationes contra eadem continentur, post Pauli V supra laudatum Decretum edita, aut in posterum quomodolibet edenda, prohibemus sub poenis, et censuris in Indice librorum prohibitorum contentis, et ipso facto absque alia declaratione pro expresse prohibitis haberi volumus et mandamus. Vetamus autem Sixti IV Constitutionibus inhaerentes, quempiam asserere, quod propter hoc contrariam opinionem tenentes, videlicet gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, haeresis crimen, aut mortale peccatum incurrant; cum a Romana Ecclesia, et ab Apostolica Sede nondum fuerit hoc decisum, prout Nos nunc minime decidere volumus, aut intendimus: quin potius contrariam illam opinionem haeresis, aut peccati mortalis, aut impietatis damnare audentes, praeter poenas, quibus eo subiecit Sixtus IV aliique Praedecessores nostri Romani Pontifices, gravioribus aliis poenis subiicimus, quas in contrafacientibus huic nostrae Constitutioni superius infliximus.

§ 7. Volentes quod contra huius nostrae Constitutionis transgressores, etiam regulares cuiusvis Ordinis et Instituti, etiam Societatis Iesu, et quomodolibet exemptos, et alias quascumque Ecclesiasticas, et saeculares personas cuiuscumque status, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Ecclesiasticae quam saecularis, ut praefertur, tam Episcopi et Praelati, Superiores, aliique locorum Ordinarii, quam haereticae pravitatis ubique locorum deputati Inquisitores procedant et inquirant, atque in eos stricte animadvertant: Nos enim iis, et eorum cuilibet contra eosdem transgressores procedendi et inquirendi, ac poenis coercendi, et puniendi liberam facultatem, et auctoritatem iisdem auctoritate, et tenore tribuimus et impertimur, eosque, ut praefertur, procedere, inquirere, et punire districte praecipimus et mandamus.

§ 8. Non obstantibus Constitutionibus et Ordinationibus, ac quibusvis indultis, et Litteris Apostolicis quibusvis personis quantumcumque qualificatis et in quacumque, etiam Cardinalatus, Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, et quavis alia dignitate et honore constitutis; etiam quod contra eos procedi, interdici, suspendi, vel excommunicari nequeant, quomodolibet concessis. Quibus omnibus, et eorum singulis etiamsi pro sufficienti illorum derogatione de eis, ipsorumque totis tenoribus, specialis, specifica, individua, expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per generales, etiam idem importantes clausulas mentio habenda, aut alia exquisita forma observanda foret, tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbum inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes, harum serie specialiter, et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

§ 9. Ut autem haec nostra Constitutio, et praemissa omnia ad eorum omnium, quorum interest, notitiam congruentius pervenire possint, in virtute sanctae obedientiae, et sub poena privationis ab ingressu Ecclesiae eo ipso incurrenda praecipimus et mandamus omnibus, et singulis locorum Ordinariis, ac eorumdem Vicariis, Suffraganeis et Officialibus quibuscumque et aliis singulis, ad quos quomodolibet spectat et pertinet, quatenus huiusmodi nostram Constitutionem singulis suae Dioecesis, vel districtus praedicatoribus et aliis, quibus expedire iudicaverint, opportune insinuent et publicent, ac insinuari et publicari faciant, ne quis in posterum quoquo modo ignorantiam de praemissis possit praetendere, aut se contra praemissa valeat excusare.

§ 10. Volumus, et similiter eadem auctoritate decernimus et mandamus, quod praesentes literae per aliquos ex nostris Cursoribus in Basilicarum S. Iohannis Lateranensis, ac Principis Apostolorum, et Cancellariae Apostolicae valvis, ac in acie Campi Florae de Urbe de more publicentur et affigantur; quae affixio et publicatio ita omnes et singulos, ad quos spectat, afficiat et arctet, ac si illis personaliter intimatae fuissent; et quod illarum transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarii subscriptis, et sigillo alicuius personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quae praesentibus literis adhiberetur, si ostensae, vel exhibitae forent.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem, sub Annulo Piscatoris, die 8 Decembris 1661, Pontificatus nostri Anno Septimo.

Hac Constitutione, ut facile quisque colli- 24
git, praeter caetera Alexander sub eisdem censuris et poenis renovat Decreta Praedecessorum suorum, alias addendo poenas; privat enim facultate concionandi; voce activa et passiva, qui in dubium revocaret, aut alio sensu interpretaretur sive voce, sive scriptis (qui libri de-

clarantur prohibiti) favorem Piae Sententiae, eiusque cultui concessum, asserendo aliquid contra ipsam, vel afferendo argumenta, quae insoluta relinquuntur. Ex his et superius allatis a num. 19 infertur, quod poenas incurrat, I. qui diceret posse defendi sententiam Immaculatae Conceptioni oppositam, aut qui adduceret illius rationes, modo id non ageret, nisi ut eas impugnet. II. Qui asserit Festum Conceptionis celebrari, ex eo quod B. Virgo in utero Matris fuerit sanctificata, dum id aperte Piae sententiae opponitur. III. Qui transcribit oppositam sententiam, adeo ut videretur eam amplecti. IV. Transgressores ipso facto sunt a Divinis suspensi et probabilius, ut tenet D. Ligorius cum Bonacina, lib. VII Theol. Moral. num. 245 et seqq., etiam incurrunt inhabilitatem ad officia; sed quoad privationem vocis, Dignitatum, etc. requiritur sententia. V. Praefatae poenae incurruntur tam ab Ecclesiasticis personis quam a Laicis. VI. Ab ipsis poenis solus Pontifex absolvere potest, aut Episcopus, si peccatum sit occultum: quoad fautores autem Piae sententiae his vetitum est sub poena excommunicationis asserere, hoc esse dogma irrefragabile fidei, oppositam aliqua censura notando. D. Ligorius insuper l. c., n. 249, defendit sententiam quod liceat effundere vitam pro defensione Immaculatae Conceptionis, cum talis cultus erga Mariam sit actus Religionis.

25 Saeculo XVIII Clemens Papa XI pro festo Conceptionis Constitutionem edidit anno 1708, qua omnibus Christi fidelibus illud de praecepto servandum, Auctoritate Apostolica, praescripsit, vestigiis inhaerendo Antecessorum suorum Pii V, Clementis VIII, Gregorii XV, Innocentii X, Clementis IX, Innocentii XI, Innocentii XII qui plurimum Conceptionis cultum auxerunt tribuendo illius Festo octavam, et elevando ritum ad gradum duplicis maioris et secundae classis, et alia privilegia eidem tribuendo. Idem praestitit Innocentius XIII et Benedictus XIII. Denique Benedictus XIV, Decreto edito anno 1742, Cappellam Pontificiam singulis quibusque annis in Liberiana Basilica haberi voluit in honorem Immaculatae Virginis, die VIII Decembris eiusdem Conceptioni Sacro. Quo die voluit illud intimari omnibus et singulis Eminentissimis et Reverendissimis DD. Cardinalibus, qui praefatae Cappellae interesse deberent cum Vestibus et Cappis Rubris, et eo etiam colore per enuntiatum diem uti. Intimari pariter Gubernatori Urbis, Vicecamerario, Principi Solii, Conservatoribus, Oratoribus Civitatum subditarum, Magistro Sacri Hospitii, ac Decanis omnibus Collegiorum, caeterisque omnibus intimari solitis. Pius VI et Pius VII Indulgentias elargiti sunt Antiphonas vel Iacu-
26 latorias preces recitantibus. Demum felicis recordationis Gregorius XVI, Galliae, Americae, Angliae, Germaniae et Italiae Ecclesiis concessit, ut in festo Conceptionis in Praefatione apponerentur ea verba: *Et te in Immaculata Conceptione*. Et Benedictinae familiae, ut Lauretanis Litaniis adderent in fine: *Regina sine labe Originali Concepta; Ora pro nobis*. Uti iam pridem pro Regnis Hispaniarum et Dominiis, in quibus B. V. M. sub Immaculatae Conceptionis mysterio, uti patrona principalis colitur, Clemens XIII concesserat addi post versiculum *Mater Intemerata*, alterum *Mater Immaculata*. S. R. C. 12 Septembris 1767.

Superest ut post Scripturarum, Patrum et 27
Pontificum Testimonia, Academias commemoremus tam de Immaculata Conceptione optime meritas. Percelebris est Academia et Sacra Facultas Parisiensis; ipsa enim declaravit sententiam suam esse B. Virginem sine macula fuisse conceptam, et eum qui ad Doctoris gradum proveheretur, iuramento obstrinxit, ut illam sententiam propugnaret. Formula statuti anni 1497, est tenoris sequentis: *Universi tertio congregati post multam, gravem et maturam deliberationem, in eius piissimae doctrinae, quae benedictissimam Dei matrem ab originali peccato, Dei singulari dono, fuisse praeservatam affirmat, quamque iam pridem veram credidimus et credimus, defensionem et propugnationem speciali Sacramento coniuravimus, nosque devovimus; statuentes ut nemo deinceps sacro huic nostro collegio adscribatur, nisi se huius religiosae doctrinae assertorem, strenuumque propugnatorem semper pro viribus futurum simili iuramento profiteatur. Quod si quis ex nostris, quod absit, ad hostes Virginis transfuga, contrariae assertionis, quam falsam, impiam et erroneam iudicamus, spreta non nostra tantum, sed Synodi et Ecclesiae, quae procul dubio summa est, auctoritate, patrocinium quacumque ratione suscipere ausus fuerit, hunc honoribus nostris omnibus privatum atque exauctoratum a nobis, et a consortio nostro, velut ethnicum et publicanum procul abiiciendum decernimus.*

Pari laude ac summo zelo pro veritate Im- 28
maculatae Conceptionis decertarunt Academiae Coloniensis, Moguntina, Complutensis, Toletana, Tarraconensis, Hispalensis. Ordines pariter Religiosi (quamvis non omnes) summam adepti sunt laudem, et prae caeteris Fratres Ordinis S. Francisci.

De Festo Conceptionis eiusque antiquitate 29
aliquid innuere visum est. In Graeca Ecclesia Saeculo VII quo floruit S. Andreas Cretensis, hoc Festum celebratum fuisse constat ex Canone pro Ecclesiasticis Officiis eiusdem Sancti, sub hoc titulo: *Die nona Decembris Conceptio Sanctae ac Dei Aviae, Annae*. Conceptio videlicet activa S. Annae, ut patet ex his verbis: *Tuam hodie, Religiosa Anna, celebramus Conceptionem, quod absoluta sterilitatis vinculis*

eam utero conceperis, quae eum potuit capere, qui nusquam capi possit. Cl. vir Edmundus Martene indicat huiusmodi Festum hoc eodem Saeculo in Hispania institutum fuisse, dum ait: *Eius primam institutionem Hildephonso Toletano Episcopo referendam videri;* porro S. Hildephonsus obiit anno 667. Vide Acta Sanctor. saeculi secundi Benedictini. Sed hae prolabiles sunt coniecturae, non omnino firmae. Quidam vero hoc Festum coeptum existimant in Anglia circa finem Saeculi IX eiusque institutionis auctorem D. Anselmum Archiepiscopum Cantuariensem volunt, qui hac de re Epistolam scripsit *Coepiscopis suis et omnibus B. Mariae Mysteria colentibus, de Conceptione B. Mariae;* in qua, ut ad huius Conceptionis Festum recolendum illos induceret, revelationem narrat, quae hac de re Helsino, sive Elphino Abbati Monasterii Ramesiensis coelitus facta est. At ea Epistola *an Anselmi sit, a multis merito ducitur in controversiam, cum habeat multa, quae eidem Auctori repugnant.* Christian. Lupus ad Concil. Moguntin. sub Leone IV, tom. 3. Idem Auctor loc. cit. ostendit huiusmodi Festivitatem ex Anglia in Normandiam fuisse traductam, inde in Galliam et ad Ecclesiam Lugdunensem, quod D. Bernardo causa fuit celeberrimam illam scribendi Epistolam, ex qua de Immaculata Conceptione B. M. V. tota quaestio exorta est. Profecto S. Bernardi aetate, qui anno 1153 obiit, nondum in Romana Ecclesia hoc Conceptionis Festum receptum erat; ille enim Canonicos Lugdunenses acriter reprehendit, quod in suam Ecclesiam Festum induxerint inconsulta Sede Apostolica, quodque Romana Ecclesia non colebat. At in Italia iam colebatur, et Assemani Kalendar. tom. 5 affirmat, Neapolitanos hanc Festivitatem celebrare coepisse, antequam in caeteras Europae regiones induceretur; quodque in Casinensi Archicoenobio saltem eiusdem commemoratio perageretur saeculo X pulchre ostendit Federici ex Kalendario MS. Basilicae Casinensis, in opere cui titulus: *La Immacolata Concezione della B. V. Maria comprovata a' Sentimenti dei Padri.* Festum hoc, quo anno Romae coeptum fuerit celebrari, determinare nullo modo possumus, sunt enim qui asserunt aetate S. Bonaventurae, qui mortuus est anno 1274, ex ipsius 3 sentent., dist. 3, quaest. 1; at locus ille non de festo, quod Romae, sed alibi celebrabatur intelligendum est. Alii autem verius non dubitant Saeculo XIV celebritatem hanc Romae fuisse peractam; testatur enim Alvarus Pelagius, qui obiit anno 1340 se in Liberiana Basilica, huius Festivitatis die, concionem habuisse. Quidquid tamen sit de anno, Ecclesiae Romanae exemplum secutae sunt caeterae fere omnes Ecclesiae; at in Casinensi Monasterio eiusdem fiebat Officium ante annum 1300, ut patet ex Breviario Monastico MS. eiusdem Ecclesiae. Federici loc. cit. Prima autem Officii forma, qua in celebrando Conceptionis Festo Latina Ecclesia utebatur, fuit illa, quae Abbati Helsino coelitus praescripta est, videlicet: *Omne Officium, quod dicitur in eius Nativitate, dicetur in Conceptione, excepto, quod nomen Nativitatis mutabitur in nomen Conceptionis.* Epist. Encyclic. D. Anselmi, ut eadem scilicet mente, qua Sanctam et Immaculatam Dei Genitricis Nativitatem illa venerabatur, Sanctam et Immaculatam Conceptionem coleret. Huiusmodi Officium ex Anglia in Normandiam, Galliam, Navarram, Belgium, Germaniam et alias provincias perductum est. Sixtus IV vero, qui primus Apostolica auctoritate Conceptionis Festum instituit, Constitutione *Cum praecelsa* huic Festo, ad pietatis augmentum, proprium et peculiare Officium, sicut et Missam assignavit, quibus ubique cultus et protestatio exprimitur Immaculatae Conceptionis B. M. eiusque praeservatio ab Originali Peccato. S. Pius V autem reformaturus Breviarium Romanum, quo omnes uterentur, iustis de causis Officium Conceptionis a Sixto IV inductum, sicut et pleraque alia diversa Officia Conceptionis suppressit, ac vetustissimum illud Abbatis Helsini Officium resumendum disposuit, ac ab omnibus Ecclesiis recitari voluit.

Ad Immaculatae denique Conceptionis veritatem adstruendam, praeter rationem convenientiae, ac praecellentiae, qua decebat Matrem, Filiam et Dei sponsam absque Originali macula concipi, praeter consensum Fidelium universalem et Ecclesiae cultum, quam maxime facit mira apparitio illa, et propagatio Numismatis, vulgo Conceptionis dicti, cum inscriptione: *Maria absque macula Originali concepta*, anno 1830 Parisiis revelati. Innumera sunt quae narrantur miracula patrata per intercessionem B. Mariae *sine macula conceptae*, uti patet ex libris de Historia huius Numismatis tractantibus per universum orbem divulgatis. De tota hac quaestione, plura invenies, si lubet, apud iam laudatum Eminentissimum Lambruschini, Federici, Herminier, Plazzam, Sfondratum, Lambertinum sive Benedictum XIV, caeterosque quos supra memoravimus.

CONCILIUM

PARTITIO ARGUMENTI

CONCILIUM: 1. De his quae concernunt Concilium ut sic, et Concilium Generale; 2. De his, quae concernunt Concilium Provinciale; 3. Concilium Episcopale, seu Synodus Dioecesana.

Articulus I. *De his quae concernunt concilium ut sic, et concilium generale.*

Summarium. 1. Concilium unde sit dictum; ad n. 2. - 3. Concilium quod Graeci Synodum appellant, quantum ad nostrum propositum, sumitur pro Coetu, seu Conventu Sacerdotum, maxime Episcoporum pro resolvendis rebus Fidei, seu aliis gravioribus Ecclesiae negotiis a legitimo Superiore congregatorum. - 4. Concilium sic acceptum est triplex, scilicet Generale, Provinciale, et Episcopale. Et quale sit Concilium Generale. - 5. Quale Concilium Provinciale. - 6. Quale sit Concilium Episcopale, seu Synodus Dioecesana. - 7. Concilium Generale absque auctoritate Romani Pontificis celebrari non potest. - 8. Unde Concilium non dicitur, sed Conciliabulum, seu Conventiculum, quod sine auctoritate Romani Pontificis celebratur. - 9. Et hoc adeo verum est, ut etiamsi ab initio Concilium fuerit auctoritate Apostolica congregatum, tamen, si postea per Romanum Pontificem dissolutum, aut alio translatum fuerit, ex eo tempore remaneat Acephalum, et Schismaticum, nec sit amplius Concilium, sed Conciliabulum. - 10. Hinc tamquam Conventicula, et Conciliabula fuerunt semper reprobata Concilia, quae vel non a Summo Romano Pontifice, vel non eius auctoritate ab Imperatoribus indicta sunt. - 11. Hoc titulo reprobatum est in Synodo Romana a Gregorio II Conciliabulum Constantinopolitanum trecentorum Episcoporum congregatum anno 730 eodem Gregorio renitente a Leone Isauro Imperatore. - 12. Eadem ratione in Concilio Romano a Stephano IV, anno 769, rescissa sunt acta Conciliabuli Constantinopolitani pseudo-septimi universalis a Constantino Copronymo Leonis filio congregati anno 754. - 13. Eadem causa in Concilio Lateranensi V reprobatum est Conciliabulum Pisanum contra Iulium II Papam inductum anno 1511. - 14. Sic ab Eugenio IV, anno 1433, fuerant cassata, irrita et annullata omnia et singula statuta, et Decreta edita in Concilio Basileensi, postquam ab ipso fuerat ibi dissolutum, et Bononiam, inde Ferrariam, et ultimo Florentiam translatum. - 15. Affertur, et solvitur instantia; ad n. 16. - 17. Assignatur differentia inter Pontificem, et Imperatorem in convocatione Conciliorum. - 18. Ubi legitur Imperatores, sive etiam Reges Concilia indixisse, debet intelligi, quod ipsi hoc fecerint, vel mandante, vel consulente, vel exhortante ad id Romano Pontifice. - 19. Quod si aliquod ex Conciliis Generalibus reperiatur convocatum ab Imperatoribus, et Regibus absque auctoritate, et consilio, et consensu Romani Pontificis numquam poterit Oecumenicum appellari, donec ipse Romanus Pontifex ratam ex suo beneplacito et assensu haberet illius convocationem. - 20. Et dato quod aliqua Concilia fuerint ab Imperatoribus et Regibus coacta, Romano Pontifice contradicente, et numquam assentiente; tunc illa irrita, et nulla fuerunt, immo expresse a Romanis Pontificibus cassata, et annullata. - 21. Conciliorum enim convocatio spectat ad solum Romanum Pontificem, etiamsi de eius causa agatur. - 22. In casu schismatis, existentibus pluribus dubiis Pontificibus, possunt Cardinales Concilium convocare, et praecipere ut Pontifices contendentes Pontificatu se abdicent. Quod ni fecerint, possunt eos sententia lata Pontificatu deiicere, et alium Pontificem legitimum eligere. - 23. Et de facto ad tollendum Schisma fuit in simili casu convocatum a Cardinalibus anno 1509 Concilium Pisanum, et inibi depositis Gregorio XII et Benedicto XIII de Papatu contendentibus electus fuit legitimus Pontifex Alexander V, ad n. 24. - 25. Et quamvis non defuerint, qui dubitarent de legitimitate huius Concilii, tamen conclusum fuit licite, et canonice Concilium in tali casu convocari et fieri potuisse. - 26. Et legitimitas huius Concilii, et electionis Alexandri V, aperte comprobatur, ex quo Alexander V in Catalogo legitimorum Pontificum communiter reponatur. - 27. Ad Concilia Generalia vocandi sunt de Iure solum Episcopi, et Maiores Praelati, scilicet Patriarchae, Primates, et Archiepiscopi. - 28. Ad omnes istos spectare Iure, et officio in Conciliis Generalibus Ius suffragii decisivi, communis Catholicorum sententia est. - 29. Immo eodem suffragii decisivi Iure gaudent etiam Episcopi Titulares; et ideo etiam ipsi sunt de Iure vocandi ad Generalia Concilia. - 30. Ex privilegio autem, et consuetudine vocandi sunt ad Concilia Generalia cum suffragio decisivo Cardinales etiam non Episcopi, Abbates, et Ordinum Regularium Generales. - 31. Ad Concilia Generalia solent vocari etiam aliqui insignes Theologi, et Sacrorum Canonum Doctores, non quidem pro Suffragio decisivo, sed solummodo pro voto consultivo. - 32. Principes etiam ad Concilia Generalia solent invitari, ut per se, vel per suos Oratores intersint, tum ut Concilium defendant, et scandala, seu novitates Novatorum compescant, tum ut testes, et conscii Decretorum Concilii, postea transgressores, et contumaces poenis corporalibus puniant. - 33. Ipsi autem Principes, sive Imperiali, sive alia quacumque Dignitate praefulgeant; et quacumque scientia, doctrina, et Iuris utriusque peritia conspicui in Conciliis Generalibus suffragium non habent. - 34. Et hoc fuit observatum in veteri Lege. - 35. Sic etiam invenimus observatum ab exordio Ecclesiae in Concilio Apostolorum. - 36. Et de facto auctoritas decidendi dubia ad Religionem, et mores spectantia, et functio regendi Ecclesiam, non Laicis, sed solis Episcopis est demandata. - 37. Et hanc demandatam Episcopis auctoritatem, et sibi non concessam cognoverunt, et fassi sunt ipsimet Imperatores; et Constantinus Imperator in Concilio Nicaeno. - 38. Item Theodosius iunior in Epistola ad Ephesinum Concilium. - 39. Item Basilius Imperator in octava Synodo. - 40. Item alii Imperatores. - 41. Hoc non spectare ad Laicos, sed ad solos Episcopos clare deducitur ex Conciliis Generalibus huc usque celebratis, in quibus Decreta facta esse a solis Episcopis patet ex solis eorum subscriptionibus. - 42. In omnibus enim Conciliis reperimus solos Episcopos subscripsisse, exceptis paucis Generalibus, in quibus etiam Imperator subscripsit, sed alia forma, quam Episcopi; Episcopi enim definiendo ut Iudices, Imperatores consentiendo subscripserunt. - 43. Immo quibusdam etiam, paucissimis exceptis, ut Florentino, Lateranensi et Tridentino, quibus subscripserunt Abbates, et Generales Ordinum Regularium; nulli alii unquam quamvis optimi, et doctissimi, sunt admissi in Conciliis legitimis ad suffragium decisivum, et consequenter ad definitivam subscriptionem. - 44. Et per hoc supra n. 40 et seq. fuit dictum, quod solum ex privilegio, et consuetudine vocandi sunt Cardinales non Episcopi, Abbates, et Generales Ordinum Regularium ad Generalia Concilia cum suffragio decisivo etc. - 45. Soli Romano Pontifici competit ius auctoritative praesidendi, vel per se, vel per suos Legatos in Conciliis Generalibus. - 46. Et revera in omnibus huc usque celebratis Conciliis Generalibus semper praesedit auctoritate Romanus Pontifex, sive per se, sive per suos Legatos. - 47. Affertur, et solvitur instantia. - 48. Ad faciliorem intelligentiam notandum est, quod alia est

praesidentia *auctoritativa*, et alia est praesidentia *honoraria*. Praesidentia *auctoritativa*, quae sit. - 49. Haec praesidentia *auctoritativa* competit Romano Pontifici per proprietatem, quam suis Legatis communicat, ut eisdem Conciliis, ipso absente, praesint, semper tamen cum subordinatione ad ipsum, ad quam spectat res ultimo decidere, et definire. - 50. Praesidentia *honoraria* quae sit. - 51. Hac praesidentia Imperatores nonnullis Conciliis Generalibus in Oriente celebratis praesederunt; cum ad ipsa nunquam interfuerint Summi Pontifices per se ipsos; ad n. 52. - 53. Quibus tamen nunquam fuisset permissum sedere in loco eminentiori, et digniori, quam Summus Pontifex, si ipse personaliter interfuisset. - 54. Uti patet in Concilio Florentino in initio, ubi nullatenus fuit permissum, sicut Graeci praetendebant, ut in summo loco sederet eorum Imperator, et Summum Pontificem praecederet. - 55. Soli etiam Romano Pontifici competit ius auctoritative confirmandi Concilia Generalia, et absque illius confirmatione decreta in illis robur non habent. - 56. Et de facto est praxis Patrum Conciliorum, petere semper a Romano Pontifice confirmationem eorum, quae in Concilio statuerunt; ad n. 58. - 59. Affertur, et solvitur instantia; ad n. 60. - 61. Ad hoc iuvat notare, quod triplex est confirmatio. Prima est confirmatio *testificativa*, et quae sit. - 62. Secunda est confirmatio *receptiva*, aut *executiva*; et quae sit. - 63. Tertia est Confirmatio *auctoritativa*; et qua sit. - 64. Hinc prima, et secunda confirmatio potest fieri etiam ab Imperatoribus, Regibus, aliisque supremis Principibus. Tertia autem a solo Romano Pontifice fieri potest privative quoad omnes. - 65. Affertur ad rem egregium dictum Cardinalis Cusani. - 66. Definitiones Universalis Concilii etiam legitime congregati editae, absente Romano Pontifice, non sunt infallibiles sine ipsius Papae Confirmatione. - 67. Unde infallibilitatem in definiendo dedit Christus solum Petro et successoribus eius. - 68. Non autem Concilio, quod potest errare, prout de facto alias erravit. - 69. Affertur et solvitur instantia; ad n. 71. - 72. Concilia Generalia a Rom. Pontif. confirmata sunt infallibilis veritatis, et errare non possunt, nec in Fide, nec in minoribus. - 73. Hinc Concilia Generalia a Summis Pontificibus approbata, seu confirmata habentur ab Ecclesia tamquam norma Ecclesiasticae veritatis. - 74. Concilia Generalia ab Ecclesia totaliter approbata sunt decem et octo; et enumerantur; ad n. 75.- 76. Concilium Generale non est supra Papam; sed Papa est supra Generale Concilium. - 77. Hoc etiam ipsa Generalia Concilia saepe saepius declararunt; ad n. 78. - 79. Insuper Concilia ipsa dupliciter agnoverunt se inferiora esse Romano Pontifice; ad n. 81. - 82. A sententia Concilii Generalis potest appellari ad Papam, tamquam ad Superiorem, sed non e converso. - 83. Immo appellantes a Romano Pontifice ad futurum Concilium, eorumque Consiliarii et fautores poenis Excommunicationis, criminisque laesae Maiestatis Divinae, et humanae subiiciuntur, et decernuntur veri, et indubitati schismatici, et de Catholica Fide male sentientes.- 84. Unde cum appellatio sit de minore ad Superiorem Iudicem provocatio, stat evidenter, quod Papa sit supra Concilium, et non e contra. - 85. Auctoritas Romani Pontificis supra Concilium est expresse definita a Summis Pontificibus; ad n. 86. - 87. Appellantes ad futurum Concilium Generale damnantur. - 88. De Romani Pontificis auctoritate supra Concilium Generale. - 89, 90. Ex hac Pontificis auctoritate supra Generale Concilium infertur primo, quod ab ipso nequeat fieri appellatio ad Concilium Generale. - 91, 92. Secundo, quod a Concilio Generali appellari possit ad Romanum Pontificem.- 93. Canones Concilii Oecumenici reliquorum Conciliorum Canonibus auctoritate praevalent. - 94. Inter Concilia Oecumenica eo maior est eorum auctoritas, quo magis ad Oecumenicam Synodum accedunt. - 95. Recens non est, Concilium recipi in rebus fidei, licet non ubique recipiantur omnia eius ad disciplinam spectantia.- 96. Priusquam per Provincias promulgentur Conciliorum Decreta exteriorem disciplinam spectantia examinanda sunt ab iis, qui iurisdictioni in illis Provinciis praesunt. - 97. In Conciliis Episcopi sunt Iudices. - 98. Unde ex eorum sententiis, sive suffragiis conclusio formanda est. - 99. Concilia etiam Generalia in particularibus factis non revelatis errare possunt. - 100. Concilia praecipue ad stabiliendam fidem, et formandos mores congregantur. - 101. Constitutio lata solemniter in Concilio Generali an obliget. - 102. Conciliorum praesertim Generalium Sanctionibus acquiescere nolentes, semper pro haereticis declarati fuerunt.- 103. Concilii Nationalis auctoritas. - 104. Denominationes Conciliorum Nationalium. - 105. A Patribus Africanis statutum legitur, ut Synodus Nationalis annue haberetur. - 106. Quod postea fuit mitigatum. - 107. Concilium Provinciale auctoritate cedit Conciliis Nationalibus. - 108. Sicuti ipsum praestat Synodis Dioecesanis. - 109-111. An Pontificis praerogativa sit convocandi Concilia.-* 112. Quid requiratur ut Concilium Oecumenicum dici possit. - 113. De confirmatione Conciliorum per Romanum Pontificem. - 114. De infallibilitate definitionum Synodorum.

1 Concilium dicitur a *Con* et *cilium*, quia ibi omnes congregantur, ut conveniant, sicuti cilia oculorum, dum clauduntur, conveniunt, secundum Hug. et Archid. in cap. *Canones* n. 1, dist. 15, et Fagnan. in cap. *Ex parte* 3 de Cappellis Monachor. n. 10. Unde in cit. cap. *Canones* 1, dist. 15, sic expresse dicitur: *Cilia enim oculorum sunt; unde qui sibimet dissentiunt, non agunt Concilium, quia non consentiunt in unum... Concilii vero nomen*, dicit ipsemet Canon, *tractum est ex more Romano; tempore enim, quo causa agebatur, conveniebant omnes in unum, communique intentione tractabant; unde Concilium a communi intentione dictum quasi Consilium; dicitur in l. Lit-*
2 *teram transeunte*. Sic ut observat Sylvester verb. *Concilium* num. 1, a societate multorum
3 in unum concedentium appellatur. Concilium igitur, quod Graeci *Synodum* appellant, quantum ad nostrum propositum, sumitur pro Coetu, seu pro Conventu Sacerdotum, maxime Episcoporum pro resolvendis rebus Fidei, seu aliis gravioribus Ecclesiae negotiis, a legitimo Superiore congregatorum. Et Concilium sic appellatum est triplex, scilicet Generale, Provinciale et Episcopale. Concilium *Generale*, 4
seu *Oecumenicum* est illud ad quod a Summo Pontifice convocantur omnes Episcopi totius Orbis, ut singuli competenter conveniant, nisi canonico impedimento fuerint praepediti; cap. *Placuit*, dist. 18, et cap. *Ego* 4 de Iureiurando. Concilium Provinciale est illud quod congre- 5
gatur ex Suffraganeis certae Provinciae auctoritate Metropolitani ad definiendas causas spirituales illius Provinciae, quae non sunt ex maioribus, Summoque Pontifici reservatis; et nomine Concilii Provincialis venit etiam Concilium Nationale, in quo videlicet omnes Archiepiscopi et Episcopi certae Nationis sub uno Primate, vel Patriarcha conveniunt. Concilium 6

Episcopale (seu Synodus Dioecesana) est illud, quod ob idem motivum et finem, ac Provinciale congregatur auctoritate Episcopi Dioecesani [1].

7 Concilium Generale absque auctoritate Romani Pontificis celebrari non potest; cap. *Synodum* 1, cap. *Regula* 2, et cap. *Multis* 5, dist. 17 cum similibus; et Const. Pelagii II incip. *Manifesto*, ibi: *Generalem Synodum convocandi auctoritas Apostolicae Sedi Beati Petri singulari privilegio est tradita;* Constit. Leonis IX incip. *Cum ex eo*, ibi: *Nolo vos lateat, non debere praeter sententiam Romani Pontificis universale Concilium celebrari;* Constit. Pii II incip. *In minoribus*, ibi: *Inter Concilia nullum invenimus unquam fuisse ratum, quod stante Romano indubitato Pontifice, absque ipsius auctoritate convenerit; quia non est corpus Ecclesiae sine Capite; et omnis ex capite defluit in membra potestas.* Const. Leonis X incip. *Pastor aeternus*, in Conc. Lateranensi sess. 11, tom. 4 Conc., part. 2, pag. 120, ibi: *Solum Romanum Pontificem pro tempore existentem tamquam auctoritatem super omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum et transferendorum, ac dissolvendorum plenum ius et potestatem habere, ne dum ex Sacrae Scripturae testimonio, dictis SS. Patrum, ac aliorum Pontificum Praedecessorum nostrorum, Sacrorumque Canonum decretis, sed propria, etiam eorumdem Conciliorum Confessione manifeste constat,* et ibi Pontifex aliqua talia Con-
8 cilia recenset. Unde Concilium non dicitur, sed Conciliabulum, seu Conventiculum, quod sine auctoritate Romani Pontificis celebratur; cap. *Multis*, dist. 17, ubi ex Pelagio II scribente ad Episcopos, qui convenerant ad Concilium Universale a Ioanne Patriarcha Constantinopolitano temere convocatum, sic habetur: *Multis Apostolicis et Canonicis, atque Ecclesiasticis instruimur Regulis, non debere absque sententia Romani Pontificis Concilium celebrari. Quapropter recte non Concilium, sed vestrum Conventiculum, vel conciliabulum cassatur, et quidquid in eo actum est, irritum habetur et*
9 *vacuum.* Et hoc adeo verum est, ut etiamsi ab initio Concilium fuerit auctoritate Apostolica congregatum, tamen si postea per Romanum Pontificem dissolutum, aut alio translatum fuerit, ex eo tempore remaneat Acephalum et Schismaticum, nec sit amplius Concilium, sed Conciliabulum; cap. *Clericus* 24, qu. 3, et cap. *Submittitur*, dist. 21, ibi: *Alioquin Acephalum liquet esse Concilium.* Et fuit definitum in Concilio Lateranensi sub Leone X, sess. 11, tom. 4 Conc., part. 2, pag. 120, col. 2.

10 Hinc tamquam Conventicula, et Conciliabula fuerunt semper reprobata Concilia, quae vel non a Summo Romano Pontifice, vel non eius auctoritate ab Imperatoribus indicta sunt. Hoc 11
titulo reprobatum est in Synodo Romana a Gregorio II Conciliabulum Constantinopolitanum trecentorum Episcoporum congregatum an. 730, eodem Gregorio renitente a Leone Isauro Imperatore. Eadem ratione in Concilio 12
Romano a Stephano IV, anno 769, rescissa sunt acta Conciliabuli Constantinopolitani pseudo-septimi universalis, a Constantino Copronymo Leonis filio congregati anno 754. Eadem 13
causa in Concilio Lateranensi V reprobatum est Conciliabulum Pisanum contra Iulium secundum Papam indictum anno 1511. Sic ab 14
Eugenio IV anno 1433 fuerunt cassata, irrita et annullata omnia, et singula statuta, et decreta edita a Concilio Basileensi, postquam ab ipso fuerat ibi dissolutum et Bononiam, inde Ferrariam et ultimo Florentiam translatum. Et sic de caeteris dicendum, cassata et infirmata esse Concilia, quae absque auctoritate Romani Pontificis convocata, seu continuata esse constat et inter Acephala, et Schismatica Conciliabula numeranda esse. Nec iuvat ob- 15
iicere, quod olim Imperatores convocabant ipsi Concilia, quae tamen sunt habita, ut vera, Canonica, legitima et Oecumenica Concilia, et non Conventicula et Conciliabula, ut patet de Nicaeno primo convocato a Constantino Magno, de Constantinopolitano primo a Theodosio seniore, de Ephesino a Theodosio Iuniore, de Chalcedonensi a Marciano, et sic de aliis. Non 16
iuvat, inquam, sic obiicere, quia respondetur, quod tales Imperatores et alii, qui convocarunt Concilia, non convocarunt *coactive* et *auctoritative*, sed solum *exhortative* et *opitulative*. Haec enim est differentia inter Pontificem, et 17
Imperatorem in convocatione Conciliorum: Papa indicit Concilia auctoritative, et potestative mandat Episcopis congregari; Imperator vero exhortative et opitulative, in quantum suadet et exhortatur, immo tamquam executor mandati et voluntatis Pontificiae opitulatur, ac brachium, et adiutrices manus porrigit, ut tuto Patres congregentur, defendantur, et definita iuxta Romani Pontificis determinationem executioni mandentur; atque ita Romanus Pontifex efficacius, et facilius in convocatione Concilii suum consequatur intentum. Unde ubi le- 18
gitur, Imperatores sive Reges Concilia indixisse, debet intelligi, quod ipsi hoc fecerint, vel mandante, vel consulente, vel exhortante ad id Romano Pontifice, ut dist. 17 per totum, et prout D. Gregorius lib. IV, epist. 1, exhortatur Theodoricum Galliae Regem ad eliminandam Simoniam, et ad indicendam Synodum in suo Regno. Quod si aliquod ex Conciliis Generalibus re- 19

[1] De hactenus dictis non erit inutile conferre Abbatem Salmon in Tractatu Parisiis edito 1724, p. 111, cap. 2, de l'étude des Conciles. (EDIT. BARBIELL.)

periatur convocatum ab Imperatoribus et Regibus absque auctoritate et consilio, et consensu Romani Pontificis, numquam potuit Oecumenicum appellari, donec ipse Romanus Pontifex ratam ex suo beneplacito, et assensu haberet illius convocationem; per subsequentem enim confirmationem robur tunc obtineret, et de Conciliabulo legitimum Concilium evaderet.

20 Et dato quod aliqua Concilia fuerint ab Imperatoribus et Regibus coacta, Romano Pontifice contradicente et numquam assentiente; tunc illa irrita et nulla fuerunt; immo expresse a Romanis Pontificibus cassata et annullata, ut patet de adductis supra sub n. 11, 12, 13 et 14. Hac enim in re Ius, non factum, est attendendum, et non tantum quid, sed quo Iure factum fuerit, oportet expendere. Conciliorum enim convocationem ad solum Romanum Pontificem spectare certum est, ex adductis supra

21 sub num. 7. Etiamsi de iure causa agatur, ut statuit Iulius II, Constit. 27 incip. *Sacrosanctae*.

22 In casu Schismatis, existentibus pluribus dubiis Pontificibus, possunt Cardinales Concilium convocare et praecipere, ut Pontifices contendentes Pontificatu se abdicent, quod ni fecerint, possunt eos sententia lata a Pontificatu deiicere, omnesque Christi fideles ab eorum obedientia absolvere, ipsisque praecipere ne eos ullo modo pro Pontificibus agnoscant et venerentur, sed eum ut legitimum teneant, qui a Cardinalibus

23 canonice postea eligatur. Et de facto ad tollendum Schisma, quod diu et valde Ecclesiam exagitavit, contendentibus de Papatu Gregor. XII et Bened. XIII, Pisis per Cardinales utriusque partis congregatum fuit Conc. anno 1409, cui ex utraque factione interfuerunt viginti sex Cardinales (seu ut alii volunt, viginti tres) tres Patriarchae, Alexandrinus, Antiochenus et Hierosolymitanus, Archiepiscopi et Episcopi centum octoginta, Abbatum et Theologorum ingens numerus. Et adfuerunt pariter Oratores Regum Franciae, Bohemiae, Angliae, Hierusalem, Cypri, Siciliae, Poloniae et aliorum Prin-

24 cipum. In eo igitur Pisano Concilio, duo scilicet Gregorius dictus XII et Benedictus XIII de Papatu contendentes accusati sunt, quod concordiam contra Iusiurandum, et fidem datam ad pacem Ecclesiae dandam inire recusarent. Hinc iuridice et peremptorie ipsis citatis, subinde non comparentibus, probataque prius eorum notoria in Schismate contumacia, fuit in eos tamquam Schismaticos, periuros, et Schismaticorum fautores pronunciata e praetenso eorum Pontificatu sententia depositionis, et declaratum, Ecclesiam Romanam vacare, et omnes ab eorum obedientia fuerunt absoluti. Exinde a Cardinalibus Conclave ingressis electus Petrus Philargi ex Minorum Ordine, Archiepiscopus tunc Mediolanensis et Cardinalis, magnae vir Sanctitatis et Doctrina conspicuus, qui appellari voluit Alexander V. Et quamvis 25 non defuerint, qui dubitarent de legitimitate huius Concilii, tamen cum diu Florentiae disputatum esset a Laurentio Rodulpho, tandem conclusum fuit, licite, et canonice Concilium in tali casu convocari et fieri potuisse; quae fuit quoque sententia Universitatum Parisiensis et Bononiensis, a quibus haec fuerunt Concilio directa: *Stante dubio inextricabili Papatus propter dubium facti et Iuris, ne in subversionem Fidei Ecclesia sic maneat perpetuo divisa cum tanto scandalo et animarum perditione, provisio spectat ad Concilium, ut utrumque, eis non cedentibus, possit a Papatu eiicere.* Et le- 26 gitimitas huius Concilii, et electionis Alexandri V aperte comprobatur, ex quo Alexander V in Catalogo legitimorum Pontificum communiter reponatur.

Ad Concilia Generalia vocandi sunt de Iure 27 solum Episcopi et Maiores Praelati, scilicet Patriarchae, Primates et Archiepiscopi, ut notant Innocent. et Ioan. Andreas; in cap. *Grave* de Praebend., et alii communiter; ad quod facit cap. *Episcopus* 9, cap. *Placuit* 10, cap. *Si quis* 12, cap. *Si Episcopus* 13, cap. *Si quis Episcoporum* 14, et cap. *Propter* 15, dist. 18 cum similibus. Ad omnes istos spectare de Iure 28 et Officio in Conciliis Generalibus Ius suffragii decisivi, communis Catholicorum sententia est. Quia cum isti sub Romano Pontifice sint Pastores Ecclesiarum, ad eos pertinet ex officio sub eodem causas fieri decernere, et negotia Ecclesiastica in Conciliis Oecumenicis legitime congregatis tractare. Immo eodem suffragii de- 29 cisivi Iure gaudent etiam Episcopi Titulares, et ideo etiam ipsi sunt de Iure vocandi ad Generalia Concilia. Licet enim a Tyrannis infidelibus sint occupatae Ecclesiae, ad quorum titulum sunt ordinati et consecrati Episcopi; et consequenter in actu secundo careant Iurisdictione, ex quo non habeant Territorium actuale, in quo subditis Ius dicere possint, etc... retinent tamen iurisdictionem in actu primo quoad suas Titulares Ecclesias, quae potest dari (et utinam pro dilatione Fidei detur), quod liberentur a tyrannide infidelium, et sic etiam in actu secundo habeant Territorium, in quo subditis, sicuti omnes alii Episcopi, Ius dicere possint. Ex 30 privilegio autem et consuetudine vocandi sunt ad Concilia Generalia cum suffragio decisivo Cardinales etiam non Episcopi, Abbates et Ordinum Regularium Generales. Bellarminus l. I de Conc. cap. 15, et communis Catholicorum. Ad Concilia Generalia solent vocari etiam ali- 31 qui insignes Theologi et Sacrorum Canonum Doctores; non quidem pro suffragio decisivo, sed solummodo pro voto consultivo. Principes 32 etiam ad Concilia Generalia solent invitari, ut per se, vel per suos Oratores intersint, tum ut Concilium defendant et scandala, seu novitates Novatorum compescant; ut cap. *Quia*

Sancta 28, § *Verum*, dist. 63, tum ut testes, et conscii decretorum Concilii, postea transgressores et contumaces poenis corporalibus puniant. Bellarminus loc. cit. ubi dicit, hanc esse sententiam communem Catholicorum; et sic patere tum ex personis, quae interfuerunt Conc. Trident., tum ex Turrecremata leg. 3, cap. 12 et 15, aliisque Catholicis Auctoribus.

33 Ipsi autem Principes, sive Imperiali, sive Regali, sive alia quacumque dignitate praefulgeant et quicumque alii Laici, quacumque scientia, doctrina et Iuris utriusque peritia conspicui, in Conciliis Generalibus suffragium decisivum non habent. *Sic communis Catholicorum* contra Lutheranos et Calvinistas, aliosque Haereticos; Laici enim semper sunt ab Ecclesiasticis negotiis, ut Iudices excludendi; cap. *Messana*, de election., cap. *Debent*, de Offic. Iudic. Or-

34 dinar. cum similibus. Et hoc fuit observatum etiam in veteri Lege, ubi dubia Religionis, et eorum quae ad Deum pertinebant, decidere spectabat ad Sacerdotes et non ad Laicos; ut ex 2 Paralip. cap. 19, ibi: *In Hierusalem quoque constituit Iosaphat Rex Levitas et sacerdotes, et Principes familiarum ex Israel, ut iudicium, et causam Domini iudicarent habitatoribus eius: Amasias autem Sacerdos, et Pontifex vester in his quae ad Deum pertinent, praesidebit: porro Zabadias filius Ismael, qui est dux in Domo Iuda, super ea opera erit,*

35 *quae ad Regis officium pertinent*. Sic etiam invenimus observatum ab exordio Ecclesiae in Concilio Apostolorum Actor. 15, ubi Laici non habuerunt Ius suffragii decisivi, sed facta per Apostolos, et Seniores disquisitione super quaestione de Mosaicae Legis ritibus, utrum necessarius esset illorum usus, Petrus sententiam definitivam pronunciavit: *Convenerunt Apostoli, et seniores videre de verbo hoc*, id est consultare: *Cum autem magna conquisitio fieret surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum Evangelii et credere;* et controversiam decidit. *Quo facto*, dicit textus, *tacuit omnis multitudo*, etiam aliter sentientium, suo silentio definitivam

36 sententiam Petri amplectens. Et de facto auctoritas decidendi dubia ad Religionem et mores spectantia, functio regendi Ecclesiam, non Laicis, sed solis Episcopis est demandata. Act. 20, ibi: *Attendite vobis et universo gregi, in quo Spiritus Sanctus posuit vos Episcopos regere Ecclesiam Dei.*

37 Et hanc demandatam Episcopis auctoritatem, et sibi non concessam cognoverunt, et fassi sunt ipsimet Imperatores; Constantinus enim Magnus apud Ruffinum 1 hist. cap. 2 in Concilio Nicaeno requisitus, ut auditis quorumdam Episcoporum quaerimoniis, Iudex esset, illud dignum tanto Principe protulit: *Vos a Deo nobis dati estis Dii, et conveniens non est, ut homo iudicet Deos.* Theodosius Iunior 38
in Epistola ad Ephesinum Concilium, quae extat 1 tom. eiusd. Conc. cap. 32: *Illicitum est*, inquit, *eum qui non sit in Ordine Sanctissimorum Episcoporum, Ecclesiasticis immisceri tractatibus.* Basilius Imperator in Octava 39
Synodo scribens ad Episcopos, affirmat, eos Iudicii Synodici potestatem divinitus accepisse; ubi nota, quod non sibi, sed Episcopis eam attribuit potestatem. Et in action. 4 ex Gravina 40
tom. 4, part. 2 Cathol. praescript. disput. 2, art. 8, § *Confutatio*, num. 30, legitur: *Imperatores nostri miserunt servos suos, qui Senatus vocantur, ut simus discretivi eorum, quae geruntur, Auditores;* quibus verbis, ut clare patet, Senatores illi fatentur se esse testes solummodo discretivos, hoc est, distincte cognoscentes ea quae per Patres in Concilio gerebantur. Et plurimae habentur consimiles Imperatorum, aliorumque Principum confessiones, ex quibus patet, quod Ius decisivi suffragii, et sententiam ferendi in Conciliis competit solis Episcopis, et nullimode Laicis quavis auctoritate, dignitate et doctrina fulgentibus, ut perperam praetendunt Haeretici protestantes, aliique huius furfuris viri. Tum quia hoc non spectare ad 41
Laicos, sed ad solos Episcopos clare deducitur ex Conciliis hucusque celebratis; omnium enim Conciliorum Decreta ab episcopis solis facta esse patet ex subscriptionibus. In omnibus enim 42
Conciliis reperimus solos Episcopos subscripsisse, exceptis paucis Generalibus, quibus etiam Imperator subscripsit, sed alia forma, quam Episcopi; Episcopi enim definiendo, ut Iudices; Imperatores consentiendo, subscripserunt. Im- 43
mo quibusdam etiam paucissimis exceptis, ut Florentino, Lateranensi et Tridentino, quibus subscripserunt Abbates, et Generales Ordinum Regularium, nulli alii umquam, quamvis optimi et doctissimi, sunt admissi in Conciliis legitimis ad Suffragium decisivum, et consequenter ad definitivam subscriptionem, ut observat Bellarminus lib. I de Conc., cap. 15. Et per hoc 44
supra num. 30 et seq. fuit dictum, quod solum ex privilegio, ex consuetudine vocandi sunt Cardinales non Episcopi, Abbates et Generales Ordinum Regularium ad Generalia Concilia cum suffragio decisivo; et solum pro ferendo voto consultivo solere vocari aliquos insignes Theologos et Canonistas, et ut Defensores, et pro ampliativa observantia Conciliorum Decretorum potissimi adiutores, et executores solere vocari etiam Principes.

Soli Romano Pontifici competit Ius auctoritative praesidendi, vel per se vel per suos 45
Legatos in Conciliis Generalibus. *Est communis* inter Catholicos, contra Lutherum, Calvinum, Vergerium, et alios volentes Imperatorem Concilio Generali praeesse, et ipsum sua auctoritate confirmare; solus enim Pontifex Romanus est omnium Pastor, et a Christo Primatum

habet in tota Ecclesia, et is solus potest facere, ut reliqua Ecclesiae capita conveniant in nomine Domini; Matth. 18, vers. 20, idest auctoritate a Christo emanante; et vere non Tiberio Imperatori, sed Petro piscatori tradidit Christus claves, et Regimen totius Ecclesiae suae; Matth. 16, vers. 19, et Ioann. ultimo vers. 15. Nec enim dixit Imperatori *pasce oves meas*, sed Petro, per quae verba auctoritati Pontificiae Christus subiecit, nedum Patriarchas, Archiepiscopos et Episcopos, sed etiam Reges et Imperatores; idem enim est, ac si dixisset Christus Petro ex Chrysostomo in hunc locum: *Esto praepositus loco mei, et caput Fratrum tuorum;* unde sicut Christus in medio sedet eorum, qui congregantur in nomine suo, quibus obscura legis explicat, Ioann. 16, vers. 13, sic etiam sedere debet Summus Pontifex in medio Episcoporum, tanquam Iudex Supremus; Christus enim plenissimam potestatem Petro, et Successoribus eius plenissime commisit; S. Cyrillus Alexand. apud S. Thomam contra errores Graecorum, Opuscul. lib. I, cap. 32, titulo de Romano Pontifice. Cum ergo habeat plenissimam potestatem, non tantum convocare potest Praelatos ad Concilium, sed insuper in illo auctoritative praesidere tanquam Supremus Princeps sive per se, sive per
46 Legatos. Et revera in omnibus hucusque celebratis Generalibus Conciliis semper praesedit auctoritative Romanus Pontifex sive per se,
47 sive per suos Legatos. Nec valet obiicere, quod in multis Generalibus Conciliis praesederint Imperatores, ut Constantinus in Nicaeno, Martianus in Chalcedonensi, et sic de multis aliis: Non valet, inquam, quia licet in aliquibus generalibus Conciliis, maxime Orientalibus, praesederint Imperatores praesidentia *honoraria*, numquam tamen praesederunt praesidentia *auctoritativa*, et per hoc notanter dicitur in conclusione, quod soli Romano Pontifici competit
48 Ius praesidendi *auctoritative*. Unde ad faciliorem intelligentiam notandum est, quod alia est praesidentia *auctoritativa*, et alia est praesidentia *honoraria*. Praesidentia *auctoritativa* dicitur ab auctoritate proponendi in Concilio quae pertractanda sunt cum iure ferendi suffragium et determinandi, ac decidendi, quae expedire videntur, et insuper cum auctoritate coactiva compescendi etiam per Censuras Ecclesiasticas, et alia iuris remedia contradictores et rebelles et contumaces, prout ex Const. 11
49 Martini V incip. *Dum onus*. Et haec praesidentia competit Romano Pontifici per proprietatem, quam suis Legatis communicat, ut eisdem Conciliis, ipso absente, praesint, semper tamen cum subordinatione ad ipsum, ad quem spectat res ultimo decidere et definire. Praesi- 50
dentia *honoraria* dicitur a loco honoratiori, eminentiori, et digniori in consessu Concilii habito. Et hac praesidentia fatemur Imperato- 51
res nonnullis Conciliis Generalibus in Oriente celebratis praesedisse, cum ad ipsa numquam interfuerint per se ipsos Summi Pontifices, ut patet ex Epist. 17 Leonis Papae ad Theodosium, et 47 ad Conc. Chalcedonense, ubi dicit se non venire ad Synodum, quoniam id non patitur consuetudo, nec ulla Praedecessorum habet de hac re exempla. Sed semper miserunt 52
ad praesidendum *auctoritative* suos Legatos, ante quos, utcumque tolerabile esset, in loco eminentiori, et digniori sedebant in Concilio Imperatores; Quibus tamen numquam fuisset 53
permissum sedere in loco eminentiori, digniori, quam Summus Pontifex, si ipse personaliter interfuisset; Uti patet in Concilio Florentino in 54
initio, ubi nullatenus fuit permissum, uti Graeci contendebant, ut in summo loco sederet eorum Imperator et Summum Pontificem praecederet.

Soli etiam Romano Pontifici competit Ius 55
auctoritative confirmandi Concilia Generalia, et absque illius confirmatione Decreta in illis robur non habent; ut colligitur ex cap. *Reg.* 2, cap. *Nec licuit* 4, cap. *Multi* 5, cap. *Concilia* 6, dist. 17, et habetur in cap. *Significasti* 4 de election., ibi: *Cum omnia Concilia per Romanae Ecclesiae auctoritatem et facta sint, et robur acceperint.* Et in Constitutione Gelasii I incip. *Valde*, § 16, ibi: *Prima sedes*, scilicet Romana, *unamquamque Synodum confirmat sua auctoritate.* Et de facto est praxis Patrum 56
Conciliorum petere semper a Romano Pontifice confirmationem eorum, quae in Concilio statuerunt. Patres Concilii Nicaeni (quod fuit norma et regula caeterorum) per Epistolam Synodicam petierunt a S. Silvestro, ut auctoritate Apostolica decreta Concilii confirmaret. *Nunc itaque* (sunt propria eorum verba) *Nunc itaque ad vestrae Sedis augmentum accurrimus roborari;* et infra: *Quidquid autem constituimus in Concilio Nicaeno, precamur vestri oris consortio confirmetur.* Silvester autem petitioni Patrum annuens Concilium Nicaenum confirmavit, ut sequitur: *Quidquid in Nicaea Bithyniae constitutum est ad robur Sanctae Matris Ecclesiae Catholicae et Apostolicae, a Sanctis Sacerdotibus trecentis decem et octo, nostro ore conformiter confirmamus; Omnes, qui ausi fuerint dissolvere definitionem Sancti et Magni Concilii, quod apud Nicaeam congregatum est sub praesentia piissimi, et venerandi Principis Constantini Augusti, anathematizamus* [1]. Sic ex Concilio Rom. III sub

[1] Firmo remanente Romani Pontificis Iure Conciliorum Generalium confirmandorum, monitum Lectorem volumus, tum Epistolam Concilii Nicaeni ad Sylvestrum, tum eiusdem Silvestri ad Concilium, nec non acta Romani Concilii hoc numero laud. inter suppositia scripta esse recensenda, ut omnes cordati viri hodie fa-

eodem Silvestro celebrato anno 325 apud Bail.
57 Summ. tom. 2 Conc. saec. IV. Et similiter Patres, seu Legati, qui nomine Romani Pontificis in aliis Conciliis Generalibus praesederunt, confirmationem petierunt, et obtinuerunt ab ipso solo Romano Pontifice, ut, omnibus aliis brevitatis gratia relictis, constat ex Conc. Trid. in cuius fine habentur verba ipsa, quibus Patres ipsum Concilium a Pio IV confirmari postularunt, ut sequitur: *Illustrissimi Domini, Reverendissimique Patres, placet ne vobis, ut ad laudem Dei omnipotentis huic Sacrae Oecumenicae Synodo finis imponatur, et omnium et singulorum, quae tam sub fel. rec. Paulo III et Iulio III quam sub Sanctissimo Domino Nostro Pio IV Romanis Pontificibus, in ea decreta et definita sunt, Confirmatio nomine huius Sanctae Synodi per Apostolicae Sedis Legatos, et Praesidentes a Beatiss. Romano Pontifice*
58 *petatur?* Patres responderunt: *Placet.* Et confirmationem ab ipso Pontifice in executionem Decreti petierunt Cardinalis Moronus et Simoneta, qui tunc Legati et Praesidentes erant, quibus Pontifex annuens et Concilium confirmavit, omnibusque fidelibus observantiam praecepit, ut patet ex verbis propriis ipsius Pontificis, in Resp. incip. *Petitioni nomine Conc. Oecumenici Trident.* ad finem ipsius Concilii, et Constit. incip. *Benedictus Deus.*

59 Nec officit, quod reperiantur etiam plures Conciliorum confirmationes factae ab Imperatoribus ad postulationem etiam Patrum ipsorum Conciliorum, ut patet de Concilio Constantinopolitano primo, ubi Patres in Epistola incip. *Initio,* rogaverunt Theodosium Seniorem, ut decreta Concilii confirmaret, ibi: *Cupimus abs te, humanissime et piissime Imperator, diplomate tuo Synodi sententiam confirmari... placita Synodi ad finem praedicta subscriptione tua munias;* et consimiliter reperitur de aliis.
60 Non officit, inquam, quia licet Imperatores etiam ad petitionem ipsorum Patrum aliquando Concilia confirmarint, et sua subscriptione munierint, numquam tamen *auctoritative,* ut Summus Pontifex sed solummodo *testificative* vel
61 *receptive,* aut *executive.* Unde ad hoc iuvat notare, quod triplex est confirmatio: Prima est confirmatio testificativa, in quantum per ipsam testificatur unio, et concordia in edendis Decretis Conciliaribus et talia esse vere, et rea-
62 liter decreta edita in tali Concilio. Secunda est confirmatio *receptiva,* aut *executiva,* in quantum per ipsam recipiuntur, seu acceptantur Decr. Conc. et praecipiuntur coercitive exequi, et observari etiam a contradicentibus et rebel-
63 libus. Tertia est confirmatio auctoritativa, in quantum per ipsam Decr. Conc. auctorizantur, ut divinae revelationi conformia, et praecipiuntur haberi a tota Ecclesia tamquam Regulae Fidei et morum, simulque exacte observari. Hinc prima et secunda confirmatio potest fieri 64
etiam ab Imperatoribus, Regibus, aliisque Supremis Principibus. Tertia autem a solo Ro- 65
mano Pontifice fieri potest privative, quoad omnes. Unde egregie ad rem Card. Cusanus lib. III de Concord. Catholica, cap. 15, dixit: *Summ. Pontif. confirmat tamquam auctoritatem praebens Concilio, Imperator vero tamquam testis eorum, quae gesta sunt et decreta, et tamquam ea approbans et recipiens, eisque se subiiciens, et quia Regis ad exemplum totus componitur Orbis, caeteri omnes Concilio obediunt; nullam vero vocem Synodicam, vel decisivam, vel conclusivam habet; ideo cum deprehendimus Imperatores Concilia confirmasse, id factum est, ut manus auxiliares praeberent Ecclesiae* [1].

Definitiones Universalis Concilii etiam legi- 66
time congregati editae absente Romano Pontifice non sunt infallibiles sine ipsius Papae confirmatione; Christus enim non pro Apostolorum Concilio, sed pro Petro rogavit, ut non deficeret Fides eius; Lucae 22, ibi: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat Fides tua, et tu aliquando conversus confirma Fratres tuos.* Unde infallibilibus in definiendo dedit solum 67
Petro et eius successoribus; cap. *A recta* 9, cap. *Haec est fides* 14, caus. 24, quaest. 1, et cap. *Maiores* 3 de Baptismo. Non autem 68
Concilio, quod potest errare, prout de facto alias erravit; ut cap. *De puellis* 4, et cap. *Placuit* 11, caus. 26, quaest. 2, et notat Abbas in cap. *Significasti,* num. 3 de election. Turrecremata in cap. *Anastasius* in fin. dist. 19; Card. Alban. de potest. Papae et Conc. in 2 part., num. 107; Card. Petra tom. 5 comment. in Const. 10 Pii II, num. 31; Fagn. in cap. *Maiores* 3 de Baptismo n. 29, ubi n. 30 subiungit, quod licet Universale Concilium Ephesinum II legitima auctoritate fuerit inchoatum, nihilominus Leo Papa minime probavit ipsius Concilii definitiones, immo illas in sequenti Concilio Chalcedonensi tamquam haereticas damnavit, ut refert Cardin. Turrecremata in Summa de Ecclesia lib. II, cap. 100. Nec ob- 69
stat, quod cum omnia Concilia per Romani Pontificis auctoritatem celebrantur, ut expresse cavetur in cap. *Significasti* 4 de election., illorum definitiones post impertitam eis auctoritatem censeri debeant Papales et consequenter infallibiliores; cap. *Si Apostolicae,* cap. *Si eum,* et cap. *Hi qui* in fin. de Praebend. in 6; c. *Cum*

tentur. Consule clariss. Constantii Congregat. S. Mauri censuram duarum illarum Epistolarum, et illius Synodi in Appendice Epistolarum RR. PP. pag. 51, et sequ. (Edit. Rom.)

[1] Quae Auctor Romani Pontificis iura circa generalia Concilia hic asserit, invenies late pertractata in Zachariae *Antifebronio Italico,* cui adde *Antifebronium vindicatum* tom. 3, diss. 7, cap. 7. et t. 4, diss. 11, cap. 4, ac Petrum Ballerinium *de Potestate Ecclesiastica.* (Edit. Barbiell.)

aliquibus de rescript. in 6, quia ex leg. 1, § *Sed neque*, C. de veteri iure enuclean. *Omnia nostra facimus, quibus auctoritatem impertimur;* et reg. 72 Iuris in 6, ibi: *Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per seipsum.*

70 Non obstat, inquam, quia respondetur, praedictas Regulas, et Iura procedere in iis tantum, quae ex sui natura possunt alteri delegari, ut notatur in leg. 1 ff. de Offic. eius, et dict.

71 Regul. 72, *Qui facit per alium*. Infallibilitas autem in determinationibus, et definitionibus spectantibus ad Dogmata Fidei non est alteri delegabilis et communicabilis, quia fuit divinitus collata solum ipsi Petro; et ex Petri persona illius successoribus, ut ex cit. cap. 22 Lucae, cit. c. *A recta* 9, c. *Haec est Fides* 14, caus. 24, quaest. 1, et cit. cap. *Maiores* 3 de Baptismo; Fagnan. loc. cit. n. 33; Bellarm. lib. II de Conc., cap. 11; Malderus disput. 3 de Conc., dub. 1; Card. Petra loc. cit. n. 31 et 32, et sic alii passim.

72 Concilia Generalia a Summo Pontifice confirmata sunt infallibilis veritatis, et errare non possunt nec in Fide, nec in moribus. Oritur autem haec infallibilitas ex assistentia Spiritus Sancti non ipsi soli Pontifici, sed etiam reliquo Concilio cum Pontifice in unum collecto; Matthaei enim 18, expresse dicitur: *Ubi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum,* idest ait Concilium Chalcedonense post act. 3 in Epist. ad Leonem Papam, *si duo, vel tres congregati in nomine meo, meam assistentiam accipiant, quanto magis Congregatio tota Praelatorum cum capite suo?* Ioann. 16 dicitur, *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Unde fidenter pronunciat primum Conc. Hierosolymitan. Act. 15

73 *Visum est Spiritui Sancto et nobis.* Hinc est quod Concilia Generalia a Summis Pontificibus approbata seu confirmata habentur ab Ecclesia tamquam norma Ecclesiasticae veritatis; cap. *Canones* 1, cap. *Sicuti Sancti Evangelii* 2, et cap. *Sancta Romana Ecclesia* 3, dist. 15.

74 Concilia autem Generalia ab Ecclesia totaliter approbata sunt decem et octo; videlicet: *Nicaenum,* celebratum sub Sylvestro Papa an. 325, contra Arium negantem Christi divinitatem [1]; *Constantinopolitanum* primum celebratum sub Damaso anno 381, contra Macedonium negantem Spiritum Sanctum; *Ephesinum* sub Coelestino I anno 431, contra Nestorium constituentem duas in Christo personas; *Chalcedonense* sub Leone I anno 451, contra Eutychetem et Dioscorum statuentes unicam in Christo voluntatem et naturam. Et de his quatuor primis Conciliis testatur expresse S. Gregorius lib. I, Epist. 24, se illa venerari sicut quatuor Libros Evangeliorum cit. cap. *Sicut Sancti Evangelii,* dist. 15. *Constantinopolitanum* secundum sub 75 Vigilio Papa anno 553, contra Petrum Ganaphaeum Episcopum Antiochenum haeresi partim Macedoniana, partim Nestoriana infectum; *Constantinopolitanum* tertium sub Agathone Papa anno 681 contra Sergium, Pyrrhum et alios Monothelitas; *Nicaenum* secundum sub Adriano I anno 781 contra Iconoclastas; *Constantinopolitanum* quartum sub Adriano II anno 870 contra Photium Pseudo-Patriarcham; *Lateranense* primum sub Calisto anno 1123 pro recuperanda Terra Sancta; *Lateranense* secundum sub Innocentio II anno 1139 pro Iuribus Cleri et Schismate sopiendo; *Lateranense* tertium sub Alexandro III anno 1180 contra Waldenses; *Lateranense* quartum sub Innocentio III anno 1215 pro reformatione Ecclesiae et recuperatione Terrae Sanctae; *Lugdunense* primum sub Innocentio IV anno 1245 contra Fridericum II Imperatorem, Henrici V filium, et pro Terra Sancta; *Lugdunense* secundum sub Gregor. X anno 1274 contra Graecorum errores; *Viennense* in Gallia sub Clemente V anno 1311, contra Saracenos invasores Terrae Sanctae; item contra haereticos Beguardos et Beguinas; *Florentinum* sub Eugenio IV anno 1438 pro reconciliatione et reductione Graecorum; *Lateranense* quintum sub Leone X anno 1517 contra Pseudo-Concilium Pisanum; *Tridentinum* sub Paulo III indictum anno 1542 et inchoatum anno 1545 contra Lutheranos, aliosque Haereticos Novatores, et sub Pio IV demum finitum anno 1563.

Concilium Generale non est supra Papam, 76 sed Papa est supra Generale Concilium [2]; soli enim Petro et in Petri persona omni eius suc-

[1] Nicaeno adde Sardicense Concilium, de quo fueritne Oecumenicum, dubitari vix potest post ea, quae hac de re disputata sunt a Balleriniis tom. III, oper. 5, Leonis 12, p. XLII seqq., ac nuperrime in egregia de Sardicensi Concilio Italica dissertatione ab eruditissimo Presbytero Marchetto. (Edit. Barbiell.)

[2] Cum dicant auctores Romanum Pontificem esse Concilio Generali superiorem, ita sunt intelligendi, quod loquuntur de superioritate Romani Pontificis certi, legitimi ac viventis supra Concilium generale; non vero de praeeminentia Pontificis dubii, illegitimi, aut defuncti. Item loquuntur de Concilio seorsum spectato a Romano Pontifice; non de Concilio Generali, cui per se, aut per suos legatos praesederit, quodque confirmaverit Pontifex, aliter enim controversia nullum haberet sensum; idem esset ac disputare, utrum Pontifex ex ipso superior sit, Conciliorum enim decreta suum robur a confirmatione Romani Pontificis accipiunt. Igitur, si quae controversia adhuc movetur, est de relativa praeeminentia Romani Pontificis seorsum considerati prae Concilio item a Romano Pontifice seorsum spectato. Sic quaestionem proponit Natalis Alexander Diss. 4, sec. 15 et 16, art. 3. Perrone S. I. *Tract. de locis* Part. 1. sect. 2, n. 620 et seq.

Ex quibus apparet quaestionem de Romani Pontificis praeeminentia super Concilium vix non esse supervacaneam. Etenim donec deficiant promissa Christi, numquam fieri posset, ut caput a corpore Ecclesiae, vel Ecclesia a capite suo visibili avulsa sit, vel ad invicem opposita. Quid enim est corpus sine capite? Quid Caput sine Corpore?

Nemo tamen tuto quaestionem impugnare potest.

cessori (non autem Concilio, aut alicui Congregationi) dictum est a Christo, Matth. 16: *Ego dico tibi, tu es Petrus, et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam... Tibi dabo Claves* (quae supremam potestatem denotant) *Regni coelorum;* Ioann. ultimo vers. 15: *Pasce agnos, pasce oves meas,* id est etiam Episcopos in Concilio congregatos; et sic saepius fuit definitum, videlicet ab Innocentio in cap. *Nemo iudicabit*, a Symmacho in cap. *Aliorum*, ab Anthero in cap. *Facta subditorum*, a Gelasio in cap. *Cuncta per Mundum* 9, quaest. 3, in quorum ultimo habentur (ut alia brevitatis gratia omittam) praecisa haec verba: *Apostolica Sedes sine ulla Synodo praecedente, et solvendi quos Synodus inique damnaverat, et damnandi nulla existente Synodo, quos oportuit, habuit facultatem, et hoc nimirum pro suo principatu quem Beatus Petrus Apostolus Domini voce et tenuit semper, et retinebit.* Et ab Innocentio III in cap. *Per venerabilem,* § *rationibus,* Qui filii sint legitimi; et clarius a Pio II in Constitut. incipiente *In minoribus agentes*, in qua respuens contrariam opinionem, quam adhuc in minoribus imprimis defenderat, errorem suum, et scripta humiliter et ingenue reprobans, docet firmiter tenendum esse auctoritatem Pon-
77 tificiam esse supra Concilium. Quinimmo hoc idem etiam ipsa Generalia Concilia saepe saepius declararunt. Sic Concilium Florentinum celebratum anno 1436 sub Eugenio IV ubi post sess. 25, tom. 4 Concil., part. 1, pag. 106, sic habetur: *Definimus Sanctam Apostolicam Sedem, et Romanum Pontificem in universum Orbem tenere primatum, et ipsum Romanum Pontificem successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum et verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae Caput, et omnium Christianorum Patrem et Doctorem existere, et ipsi in Beato Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino Nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis Oecumenicorum Conciliorum, et in Sacris Canonibus continetur.*
78 Cui definitioni subscripserunt etiam Imperator Graecorum et Patres, tam Graeci, quam Latini. Et sic etiam fuit definitum in Concilio Lateranensi quinto celebrato anno 1517 sub Leone X ubi sess. 11, tom. 4 Conc., part. 2, pag. 120, sic habetur: *Solum Romanum Pontificem pro tempore existentem tanquam auctoritatem super omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum plenum ius et potestatem habere, nedum ex Sacrae Scripturae testimonio, dictis SS. Patrum, aliorum Romanorum Pontificum, Sacrorumque Canonum Decretis, sed propria etiam eorumdem Conciliorum confessione constat;* et ibi varia talia Concilia recensentur, quae brevitatis gratia ibi videnda, seu in Constitutione d. Leonis X incip. *Pastor aeternus* legenda relinquuntur.

Insuper Concilia ipsa dupliciter agnoverunt, 79
se inferiora esse Romano Pontifice. Primo, quia in Decretis Generalium Conciliorum clare excipitur auctoritas ipsius Romani Pontificis, ut patet in cap. *Significasti* 4 de election., vers. *Cum omnia Concilia;* et concordat cap. *Dudum*, et cap. *Peregrina* 3, quaest. 6, et expresse Conc. Trid. sess. 25, cap. 21 de ref. Auctoritas autem non excipitur nisi Superioris; cap. *Venientes* de Iureiur., et d. cap. *Dudum* 3, quaest. 6. Secundo quia Patres consueverunt 80
petere et obtinere Conciliorum confirmationem a Summo Pontifice; cap. *Multi* 5, cap. *Concilia* 6, dist. 17. Sicut in specie confirmationem petierunt Patres Concilii Nicaeni et aliorum, et postremo Concilii Tridentini, ut patet supra sub num. 56, 57 et 63. Confir- 81
matio est evidens signum Superioritatis, ut per Bald. in l. fin. num. 4, vers. *Ulterius*, nota C. de legibus, ubi ait: *Nihil est maius, sive sanctius imperio, intellige, nisi Apostolatus B. Petri, cum enim Apostolic. confirmet Principem, istud est manifestum signum Superioritatis, ut in Auth. de defen. civ. § interim.* Haec Bald. quem ad propositum primatus Papae in Conc. adducit Felinus in cap. 1 in fin., vers. *Pro dicto Abbatis*, de treg. et pac., et Card. Alb. in tractat. de potest. Papae p. 1, num. 88. Qui propterea hinc deducit ipsamet Concilia, dum confirmationem petierunt, se Romano Pontifice inferiora declarasse. Quod satis etiam constat ex Bulla Pii IV confirmationis Conc. Trident. quae incipit: *Benedictus Deus,* ibi: *Cum autem ipsa Synodus pro sua erga Sedem Apostolicam reverentia, antiquorum Conciliorum vestigiis inhaerens, Decretorum suorum omnium confirmationem a nobis petierit;* et infra ibi: *Cuius auctoritatem etiam ipsa S. Synodus tam reverenter agnovit.* Tum quia 82
a Sententia Concilii Generalis potest appellari ad Papam tamquam ad Superiorem, sed non e converso; cap. *Cuncta per Mundum* 9, qu. 3,

---

Patet ex damnatione prop. XXIX, ab Alexandro VIII facta: *Futilis et toties convulsa est assertio de Pontificis Romani super Concilium Oecumenicum auctoritate, atque in fidei quaestionibus infallibilitate.* Immo Bellarminus dicit: *est fere de fide* Romanum Pontificem esse super Concilium Generale. Gallicani veluti paradoxum sententiam nostram reiiciunt; alii vero putant quaestionem esse adiaphoram. Sed de his praeter auctores citatos in additionibus consule doctissimum Perrone loco citato, qui non minus prudenter quam accurate eruditeque, uti solet, defendit *Romanum Pontificem vi sui primatus suprema auctoritate gaudere in omnes Episcopos etiam in generali Synodo collectos.* — Ego vero, inquit Devoti Tom. 1, cap. 2, n. 21, Prolegom. Inst. Canon. *Summo Pontifici praestare Concilium nego, et pugnantia eos loqui intelligo, qui cum ex catholicae fidei doctrina ecclesiasticam monarchiam agnoscant, tamen opinionem illam repente, ut equidem puto, saeculo XIV, ex medio schismatis incendio ortam, et in aristocratiam denique recidentem sequuntur.* (Nota Casin.)

83 et cap. *Qui se scit* 2, quaest. 6. Immo appellantes a Romano Pontifice ad futurum Concilium, eorumque consiliarii et fautores, poenis Excommunicationis, criminisque laesae Maiestatis Divinae, et humanae subiiciuntur a Pio II in Const. inc. *Execrabilis*. Et decernuntur veri et indubitati Schismatici, et de Catholica Fide male sentientes a Iulio II in Constit. incipiente *Suscepti Regiminis*, et quotannis excommunicantur in die Coenae Domini, ut patet ex *Bulla*
84 *Coenae* § 2. Unde cum appellatio sit de minore ad Superiorem Iudicem provocatio; l. 1, § *Si quis a Iudice* ff. de appellat., cap. 2 de consuetud. in 6, ex quo non possit appellari a Papa ad Concilium, quia esset appellare a Superiore ad inferiorem contra naturam appellationis, stat evidenter, quod Papa sit supra
85 Concilium, et non e contra. Quid plura? Auctoritas Romani Pontificis supra Concilium, ultraquamquod fuit expresse definita a Leone X in Conc. Lateranensi quinto sess. 11, ut patet ex eius verbis relatis supra num. 77, habetur ad praesens etiam expresse definita ab Alex. VIII qui 7 Dec. 1690, hanc in ordine 29 propositionem damnavit: *Futilis, et toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Conc. Oecumenicum auctoritate, et in Fidei quaestio-*
86 *nibus decidendis infallibilitate*. Et prius 4 Augusti eiusdem anni 1690 Const. incip. *Inter multiplices*, proscripserat quatuor propositiones editas in Comitiis Gallicanis de anno 1682 quarum secunda auctoritatem Concilii supra Romanum Pontificem elevabat per sequentia verba: *Sic autem inesse Apostolicae Sedi, ac Petri Successoribus Christi Vicariis rerum spiritualium plenam potestatem, ut simul valeant, atque immota consistant Sanctae Oecumenicae Synodi Constantiensis a Sede Apostolica comprobata, ipsoque Romanorum Pontificum, ac totius Ecclesiae usu confirmata, atque ab Ecclesia Gallicana perpetua religione custodita, Decreta de auctoritate Conc. Generalium, quae sess. 4 et 5 continentur; nec probari, qui eorum Decretorum quasi dubiae sint auctoritatis, ac minus approbata, robur infringant, aut ad solum schismatis tempus Concilii dicta detorqueant.*

87 Appellantes ad futurum Concilium Generale damnantur et excommunicantur etiam a Benedicto XIV Constitut. 14 incipiente *Pastoralis* § 2.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

88 De Romani Pontificis auctoritate supra Concilium Generale non est quod disseratur, nam ea communiter admittitur a Theologis et Canonistis. Confer Biner. in Apparat. ad Iurisprudent. Ecclesiast. part. 3, cap. 1, quaest. 6 per tot. [1]

Ex hac autem Pontificis Romani auctoritate 89
supra Generale Concilium, I. infertur, quod a Romano Pontifice, ut recte monuit Auctor, appellari nequeat ad Concilium Generale; ap- 90
pellatio enim de sui natura fieri debet ab inferiore ad Superiorem. Non est itaque quod a Pontifice Romano appellari queat ad Concilium generale: *Neque* (ita opportune Christianus Lupus de appellat. c. 19, Edit. Venet. an. 1742, fol. 90, col. 2) *in damnatam hanc appellandi temeritatem ullus unquam antiquis Ecclesiae saeculis prorupit, nisi a turbulentia infamissimi Donatistae. Dico antiquis Ecclesiae saeculis. Etenim in novissimis, quibus iniquitas abundare coepit, temporibus, eam resumpsit turbidus spiritus Friderici II qui primus a Gregorio IX ad Romanam, ac postea ab Innocentio IV ad Lugdunensem Synodum vocatus de haeresi, atque aliis criminibus respondere per Thaddaeum legatum, suas primum Lugduni exceptiones proposuit, ac ob illas, a secunda depositionis sententia non retrocedente Pontifice, appellavit, uti scribit Matthaeus Paris, ad Concilium futurum generalius, eo quod omnes Praelati, et Principum oratores non essent praesentes. Verum perrexit Pontifex, exuitque Fridericum et Imperio, et Ecclesiastica communione. Eamdem in foveam sese a Bonifacio VIII excommunicatus proiecit Philippus Pulcher Galliae Rex, eique non solummodo Gallicani Proceres, sed et quidam Episcopi adhaesere, quos obsecrarat, ne Bonifacium spirituali gladio abusum in ulteriores excommunicationes prorumpere sinerent, pollicitus se congregandae Synodo pro viribus adnisurum. Sciebat Philippus rem a se tentari irregularem. Hinc salva a se omnia Romanae Ecclesiae privilegia protestatus est et agi contra solam Pontificis Personam, eamque de haeresi accusavit. Sciebat enim nonnisi ex manifesta haeresi adversus Principales Claves posse quippiam attentari. Sic a Ioanne XXII appellans Ludovicus Bavarus dixit sibi quaestionem non esse de Potestate Papali, aut Iurisdictione Ecclesiastica, sed de temporalibus Imperii Iuribus, quae Iohannes violenter per arma potius quam per Apostolicas Claves invadebat. Notat a Papali sententia appellationem rem esse minime Christianam. Et quem finem ambo hi Principes habuerint, novit Mundus universus.* Adi eumdem Christianum Lupum loc. cit. [2]

[1] Quaere alia de hac celeberrima controversia apud Card. Orsi, et Zachariae utrumque Antifebronium. (EDIT. BARBIELL.)

[2] Hoc Argumentum de appellationibus a Romani Pontificis Constitutionibus ad Generale Concilium innumeri sunt, qui Quesnellianae factionis occasione in Galliis praesertim pertractarunt. Consule etiam Zachariam tum in Antifebronium Tom. IV, pag. 165 seqq., tum in Antifebronio vindicato Tom. IV, diss. XII, cap. 4, et Marchettum in praeclaro opere, quod in Fleuryanam historiam Bononiae edidit, nunc autem multo auctius Romae recudit. (EDIT. BARB.)

91 Infertur II. quod a Concilio Generali appel-
92 lari possit ad Romanum Pontificem. Nec desunt exempla, et quidem in sanctis hominibus. Ea habemus in S. Athanasio Patriarcha Alexandrino, et Paulo Patriarcha Constantinopolitano, qui a Concilio depositi appellarunt ad Iulium I Papam, a quo Sedibus suis fuerunt restituti. Sozom. l. 3, cap. 8 in S. Flaviano pariter Patriarcha Constantinopolitano, et Theodoreto Episcopo Cyri, qui a Concilio Ephesino II appellarunt ad Leonem I Pontificem; S. Leo epist. 25; Liberatus in Breviario c. 12 in S. Iohanne Chrysostomo itidem Patriarcha Constantinopolitano appellante a Concilio, a quo fuit depositus, ad Innocentium I Gelas. in Epist. ad Episc. Dardan. [1]

ADDITIONES NOVISSIMAE.

93 Quum indubitatum sit, Concilii Oecumenici universalem et Catholicam Ecclesiam repraesentantis maiorem esse auctoritatem, quam cuiusvis alterius Concilii, aut Conventus particularis, nequaquam dubitari potest, quin hoc titulo Canones Concilii Oecumenici reliquorum Conciliorum Canonibus auctoritate praevaleant.

94 Inter Concilia Oecumenica indubie eo maior est eorum auctoritas (caeteris intellige paribus), quo magis ad Oecumenicam Synodum accedunt, et maiorem totius Ecclesiae partem
95 repraesentant. Recens non est, Concilium aliquod recipi in iis, quae fidem tangunt, licet non ubique recipiantur omnia eius disciplinam spectantia.

96 Quare priusquam per Provincias promulgentur Conciliorum Decreta, exteriorem disciplinam spectantia, expendenda et examinanda ab iis, qui iurisdictioni in illis Provinciis praesunt.

97 In Conciliis Episcopi sunt Iudices.

98 Proinde, semper concludendum esse ex omnium Sacerdotum seu Episcoporum sententiis ex libertate prolatis, S. Leo ipse supposuit; ac per consequens omnes Episcopos qui adsunt esse veros Iudices, e quorum sententiis, sive suffragiis conclusio formanda sit.

99 Concilia etiam Generalia in particularibus factis non revelatis, errare possunt, nec id obest auctoritati Synodi in decidendis vel confirmandis articulis fidei.

Concilia praecipue ad stabiliendam fidem et 100
formandos mores congregantur.

Constitutio lata vel edita solemniter in Con- 101
cilio Generali, si tamen non fuerit publice Communitati promulgata, non obligat etiam praesentes et scientes.

Conciliorum praesertim Generalium Sanctio- 102
nibus acquiescere nolentes, semper pro haereticis declarati fuerunt.

Concilii Nationalis auctoritas proxime ad 103
Concilii Oecumenici auctoritatem accedit.

Hinc quaedam Concilia Nationalia dicta sunt 104
Universalia, Plenaria et Generalia.

A Patribus Africanis statutum legitur, ut 105
Synodus Nationalis annue haberetur.

Sed hoc statutum de convocanda generali 106
Synodo anniversaria fuit postea mitigatum.

Concilium Provinciale auctoritate cedit Con- 107
ciliis Nationalibus.

Sicuti pariter indubitatum est, Provinciale 108
Concilium auctoritate praestare Synodis Dioecesanis.

Licet constet, primis ut minus octo saeculis 109
Concilia praesertim Generalia convocata fuisse per Imperatores, uti perspicuum est ex literis, quibus ipsi praefata Concilia indixerunt, et quemadmodum inter alios notavit Edmundus Richerius in Historia Conciliorum; nihilominus et hoc constat, saeculo IX et sequentibus credi coepisse hanc convocandorum Conciliorum auctoritatem penes Apostolicam Sedem esse.

Ita ut inter speciales praerogativas Romano 110
Pontifici competentes haec recenseatur, sicuti colligitur ex Dictatu vulgo Gregorii VII ubi dicitur: *Quod nulla Synodus absque praecepto Summi Pontificis debet generalis vocari.*

Verum uti et notat D. Fleury in sua Hist. 111
Eccl. lib. 63, num. 11, quum haec doctrina, prout ex falsis Decretalibus extracta, sit pristinae disciplinae omnino contraria, infertur quod haec Romani Pontificis praerogativa circa convocanda Concilia admitti coeperit solummodo, postquam in auctoritatem receptae fuerunt falsae Decretales. [2]

---

[1] Iure Cl. Auctor, a quo hae additiones profectae sunt, asserit, a Concilio Generali appellari posse ad Romanum Pontificem. Sed vereor, ut hoc exemplis ab eo indicatis comprobari possit. Nullus enim ex Sanctis illis Episcopis, qui de suis sedibus deiecti Romam appellarunt, fuit in Generali Concilio depositus, ne Flavianus quidem, aut Theodoretus; Ephesinum enim II non tam Concilium Generale fuit, quam latrocinium. Athanasius, et Paulus ab Arianorum conventibus, Chrysostomus a Conciliabulo ad Quercum fuere depositi. Haec tamen exempla locuples argumentum suppeditant supremae Romanorum Pontificum tum in abrogandis Conciliorum etiam Nationalium, multoque magis Provincialium decretis, tum in suscipiendis ex toto orbe Christiano appellationibus auctoritatis. (EDIT. BARBIELL.)

[2] Cum Concilia Generalia universam repraesentent Ecclesiam, ideo consequitur illa *formaliter* et *auctoritative* indicere posse eum solum, qui iure divino universae praesidet Ecclesiae, quique auctoritatem in universam habet Ecclesiam, nec non in omnes Episcopos (omnes enim sunt vocandi) auctoritatem exercere potest. Atqui unus Rom. Antistes haec praestare potest. Talis enim est vis et natura Primatus Rom. Antistitis. Vi ergo sui Primatus ad unum spectat Rom. Antistitem Concilia Generalia *formaliter* et *auctoritative* indicere. Diximus *formaliter* et *auctoritative*, quia novimus Imperatores partem aliquam in convocandis Conciliis aliquando habuisse; sed quaecumque demum pars Imperatoribus erat, ea non est ex nativa et insita iis auctoritate, verum vel ex hortatu et consilio, vel ex ta-

ADDITIONES CASINENSES.

112 Uti Concilium Generale sive Oecumenicum dici possit, non sufficit tantum evocatio generalis, si adeo pauci conveniunt, ut maior meliorque pars provinciarum exclusa videatur, praesertim si legitima causa abfuit, quominus omnes convenire possent. Unde necesse est, ut etiam congregatio aliquo modo generalis sit; sed si per malitiam hominum vel per negligentiam, aut aliam quamlibet occasionem una vel alia provincia desit, nihilominus Concilium pro Generali haberi debet, et sic tota Ecclesia Oecumenicas semper existimavit Synodos Nicaenam, Ephesinam, Constantinopolitanam, Chalcedonensem, ubi multorum Episcoporum nomina defuerunt. Melchior. Can. De Loc. theolog. lib. V, cap. 3, pag. 147, edit. Bassan. 1746. In antiquis autem Conciliis Oecumenicis in Oriente celebratis putatum est sufficere, si solus Rom. Pontifex ex Occidente adesset; nam cum ipse sit Occidentis Patriarcha, iure repraesentat totam Occidentalem Ecclesiam. Romanus Pontifex vero omnino adesse debet, vel per se, vel per legatos suos ut Concilium Oecumenicum dici possit, et sic semper tenuit Ecclesia: ita ut non putaretur Oecumenica Synodus quaelibet, etiam frequentissima, ubi Pontifex non adesset; unde Cl. Bossuet non dubitavit asserere. Concilium *ipsum complecti Papam* et *quidem tamquam caput*. Lib. X Defens., cap. 23, tom. 2, pag. 227. Nam sicut caput est necessarium integritati corporis, ita Papa, cum sit caput corporis Ecclesiae, debet necessario adesse in Concilio Oecumenico, quod totam Ecclesiam repraesentat.

113 Addere aliqua lubet iis, quae dicit Auctor de iure RR. Pontificum in confirmatione Conciliorum, et in primis commemorare oportet regulam, quam adfert Socrates Hist. lib. II, cap. 8, pag. 74, edit. Taur. 1747, inquiens: *Canon ecclesiasticus vetat, ne decreta absque sententia Episcopi Romanae Ecclesiae sanciantur;* et cap. 17, pag. 83. De Nicaena Synodo vero vide Christianum Lup. schol. cap. 9 app., tom. 1, pag. 281, edit. Venet. 1742, et Bertium Hist. Eccles. t. 3, dissert. 1, cap. 1 et 18, pag. 29 et seq., edit. Bassan. 1768. De Constantinopolitani et Ephesini Concilii approbatione consultare potes Bianchium *Della potestà e della polizia della Chiesa*, lib. II, cap. 3, § 11, num. 3 et seq., tom. 4, p. 556. Patres IV Conc. Oecumenici in relatione ad S. Leonem eorum quae in Synodo gesta fuerant, tom. 4 Conc., col. 1778 collect. Labaei edit. Venet. *Et aliqua quaedam,* inquiunt, *pro rerum ipsarum ordinata quiete, et propter ecclesiasticorum statutorum definivimus firmitatem, scientes quia et vestra Sanctitas addiscens et probatura et confirmatura est eadem.* Item Marcianus Imperator ad eumdem S. Leonem 6 inter Epist. S. Leonis 100 opp. t. 1, col. 1114, edit. Ballerin. Venet. 1753, et Anatolius Episcopus Constantinopolitanus ib. Epist. 101, c. 5, col. 1134, et epist. 132, c. 5, col. 1134, et epist. 132, cap. 4, col. 1263. *Et sic,* inquit, *gestorum vis omnis, et confirmatio auctoritati vestrae Beatitudinis fuerit reservata.* Leo vero confirmavit Chalcedonensis Concilii decreta tantum quoad ea, quae de fide fuerant constituta, reprobando privilegia concessa Ecclesiae Constantinopolitanae, uti ex literis ad Anatolium et Marcianum cit. tom. 4 Conc., col. 1785 seq., atque ad Synodum universam ib. col. 182 et epist. 117 ad Iulianum Coensem col. 1208, tom. 1 opp. S. Leon. edit. cit.[a] Vigilius Papa confirmavit V Synodum. Evagr. hist. Ecclesiast. lib. IV, cap. 38, pag. 379, edit. Taurin. 1748, et Vigilii epistola Decretalis apud Labbaeum tom. 6 Conc., col. 239 seq. de qua vide Dissertationem 6 de Marca ib. col. 245 seq. Concilii VI confirmationem petierunt Patres his verbis: *Quam ut iterum per honorabilia vestra rescripta confirmetis, vestram oramus paternam sanctitatem.*

Quoad ea, quae noster Auctor tractat de 114
fallibilitate definitionis Concilii Universalis ante Pontificis confirmationem, observat Melchior Canus, quod tres casus occurrere possunt, cum intersunt Concilio Apostolici Legati instructi et moniti prius de Ecclesiae Romanae fide circa ea, quae sunt in Concilio tractanda, uti fieri solet, quamvis propter multiplices quaestiones, quae agitandae erant, locum habere non potuit in Tridentino Concilio. Cum ergo legati tali auctoritate muniti in Concilium conveniunt, 1. fieri potest, quod Concilium Legatorum doctrinae repugnat, vel e contra; in tali casu certum est, quod talis doctrina incerta est et imbecilla cum sit reprobata ab Apostolica auctoritate. 2. Quod Legati agant contra instructionem Apostolicam, et tunc Concilii definitiones non gaudent Pontificis et Romanae Ecclesiae approbatione, et eumdem valorem habent, ac si Rom. Legati Concilio non interfuissent; nam ipsi tunc non agunt ex potestate delegata; unde Agatho Papa actione 4 sextae Synodi: *Auctoritatem,* inquit, *eis,* hoc est legatis, *dedimus, in quantum eis dumtaxat iniunctum est, ut nihil praesumant augere, minuere, vel mutare, sed traditionem huius Apostolicae Sedis sinceriter enarrare.* Et

cito aut expresso consensu Rom. Antistitum. Res enim est facti, Imperatores consilio et auctoritate RR. Antistitum priora octo Concilia indixisse: De iure ergo et de facto ad unum Rom. Antistitem spectat Concilia Generalia convocare. Qui ergo fieri potuit, ut ex falsis Decretalibus haec doctrina sit repetenda? cum Decretales, de quibus agit Fleury, antiquiores non sint octavo vel nono sacculo. (Nota Casin.)

Leo epist. ad Pulcheriam Augustam: *Lucentium*, inquit, *Episcopum et Basilium Presbyterum dirigere praeparavi, qui dispositiones meas secundum eas, quas acceperunt regulas exequantur.* 3. Quod Legati accedunt ad Concilium sine praevia instructione, et tunc etiam Synodi decreta valida haberi non possunt, nisi Apostolica auctoritate confirmentur, ut in epistola 51 Leonis ad Anatolium, 52 ad Martianum, 53 ad Pulcheriam, et 59 ad Concilium Chalcedonense, et videre potes, si lubet, caetera Cani argumenta quoad ea, quae ad fidem attinent. Sed si Legati ad Concilium accedunt instructi et moniti de Ecclesiae Romanae fide, et Synodi patres definiunt secundum Pontificis instructionem, vix dubitari potest, tales definitiones errori obnoxias esse posse, et afferemus hic verba Cardinalis Bellarmini, cuius tanta est auctoritas in tali materia: *De quarto modo*, scilicet de isto ultimo casu, *vix dubium esse potest, videtur enim esse certum, tale Concilium non posse errare; primum enim in tali Concilio invenitur expressus consensus capitis et membrorum, ac proinde totius Ecclesiae, quae sine dubio errare non potest neque obest, quod instructio illa a Pontifice data non videatur definitiva sententia Apostolicae Sedis; nam quando Concilium consentit cum Pontificis sententia, formaturque decretum a Legatis nomine Pontificis, tunc incipit esse sententia definitiva et ultima, non solum Concilii, sed etiam Pontificis, nec potest Pontifex eam retractare: nam certo intelligit, sententiam suam fuisse a Deo, quando a Concilio approbatur, ut dixit B. Leo in epist. 63 ad Theodoretum:* «*Quae*, inquit, *Dominus nostro prius ministerio definierat, universae fraternitatis irretractabili firmavit assensu, ut vere a se prodire ostenderet, quod prius a prima omnium sede formatum totius Christiani orbis iudicium recepisset, ut in hoc quoque capiti membra concordent.*» Bellarm. disp. de Controv. Christ. Fid. tom. 2, de Concil. et Eccles. lib. 2, cap. 11, col. 85, edit. Paris. 1612. Unde Concilium Chalcedonense in epist. ad S. Leonem act. 3 expresse dicit, se confirmationem a Leone petere, quia praeter Decretum fidei erant alia quaedam, quae statuta fuerant non petita Pontificis sententia; et ipse Leo in epistol. 1117 ad ipsum Concilium, Operum S. Leonis tom. 1, col. 1193, edit. Baller. Venet. 1753. *Ne ergo*, inquit, *per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum quae in Synodo Chalcedonensi per unanimitatem vestram de fide statuta sunt, approbem, haec ad omnes fratres et Coepiscopos nostros, qui praedicto Concilio interfuerunt, scripta direxi, quae gloriosissimus et clementissimus Princeps, sicut poposci, in notitiam vestram mittere pro catholicae fidei amore dignabitur; ut et fraterna universitas, et omnium fidelium corda cognoscant, me non solum per fratres, qui vocem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum synodalium, propriam vobiscum unisse sententiam.* Advertere tamen oportet, quod quamvis Concilia ista ante confimationem errare non possunt, cum Patres consentiunt Romanae Sedis doctrinae, tamen confirmatio Pontificis semper necessaria est, ut fideles certiores fiant de legitimitate definitionis Concilii, uti patet ex praecitatis S. Leonis verbis.

Articulus II. *De his, quae concernunt concilium provinciale.*

Summarium 1. Concilium Provinciale unde dictum. - 2. Concilium Provinciale quid sit. - 3. Indicere, convocare, et celebrare hoc Provinciale Concilium spectat ad Metropolitanum. - 4. Etiam sine auctoritate Primatis, et Patriarchae. - 5. Haec Concilii Provincialis convocatio debet fieri a Metropolitano, seu Archiepiscopo per se ipsum, non autem per Vicarium Generalem. - 6. Metropolitano autem legitime impedito, convocatio Concilii spectat ad Coepiscopum antiquiorem. - 7. Et sic etiam ad Coepiscopum antiquiorem spectat convocatio Concilii Sede Metropolitana vacante, et non ad Capitulum Metropolitanae, seu ad ipsum Metropolitanae Vicarium Capitularem. - 8. Licet enim antiquitus ante Concilium Tridentinum Capitulum Metropolitanae, Sede vacante, convocaret Concilium Provinciale. - 9. Tamen post Tridentinum cessavit potestas Capituli Metropolitani, Sede vacante, celebrandi Concilium Provinciale, ac Suffraganeos convocandi, et demandata est Coepiscopo antiquiori. - 10. Absente, vel impedito, seu mortuo Archiepiscopo convocare Concilium Provinciale spectat ad Episcopum antiquiorem ex Suffraganeis: non autem ad Episcopum exemptum, quamvis antiquiorem. - 11. Ad Concilium Provinciale vocandi sunt, et admittendi omnes Episcopi Suffraganei cum voto decisivo. - 12. Quod locum habet etiam in Episcopo electo, et confirmato, quamvis nondum consecrato. - 13. Et hoc est etiam intelligendum de Episcopis exemptis. - 14. Episcopi tamen exempti, qui sunt in Provincia Romana, non tenentur ad electionem Metropolitani. - 15. Ad Concilium Provinciale vocanda sunt de necessitate Capitula Cathedralia Sede Episcopali vacante, et possunt mittere suum Vicarium Capitularem cum speciali mandato dandi vocem decisivam. - 16. Vocanda sunt etiam, sua Sede vacante, Capitula Collegiatarum quasi Episcopalem Iurisdictionem habentia. - 17. Abbates, et alii Praelati habentes proprium Territorium, et Iurisdictionem quasi Episcopalem exercentes intra ambitum ipsius Provinciae, sunt vocandi ad Concilium Provinciale, et in eo habent votum decisivum. - 18. Procuratores Episcoporum, omniumque supradictorum quasi Episcopalem Iurisdictionem habentium, si principalibus legitime impeditis sint cum speciali mandato deputati ad Concilium, habent votum decisivum, si Concilio placuerit. - 19. Capitula Cathedralium, etiam vivente Episcopo, vocanda sunt, et admittenda, aut eorum Nuncii ad Concilia Provincialia, praesertim ad ea tractanda, quae spectant ad ipsa Capitula. - 20. Immo Capitula Cathedralium admitti debent ad Concilium Provinciale etiam pro negotiis ipsa Capitula non contingentibus. - 21. Sic etiam Capitula Collegiatarum Iurisdictionem quasi Episcopalem habentia, adhuc vivente suo Praelato, vocanda sunt ad Concilia Provincialia. - 22. Ipsa tamen Capitula, sive Cathedralium, sive Collegiatarum exemptarum, in Conciliis Provincialibus, adhuc viventibus suis Episcopis, et respective Praelatis non sunt Coniudices, nec habent votum decisivum, sed solum consultivum. - 23. In Concilio Provinciali omnia gerenda sunt de con-

silio Capitulorum Provinciae. - 24. Sic etiam Abbates Commendatarii in Conciliis Provincialibus habent dumtaxat votum consultivum. - 25. Ad Concilia Provincialia vocari, et intervenire debent generaliter loquendo omnes qui de iure, vel consuetudine intervenire solent. - 26. Sic etiam generaliter loquendo ad Concilia Provincialia accedere possunt pro iustitia assequenda omnes qui se gravatos existimant. - 27. Laici autem non permittuntur interesse Conciliis Provincialibus, nisi ad iustitiam petendam, vel defendendam. - 28. Omnes, qui de Iure vel consuetudine interesse tenentur Conciliis Provincialibus, si vocati non compareant, cessante legitimo impedimento, puniuntur. - 29. Poena contra ipsos non interessentes sine legitimo impedimento vel contra illicentiatos discedentes, est excommunicatio. - 30. Talis vero Excommunicatio privat solummodo communione aliorum Episcoporum usque ad futurum Concilium, non autem Sacramentis. - 31. Poterunt tamen tales non interessentes contumaces insuper a communione fidelium segregari, et aliis poenis canonicis per Metropolitanum affici, sed praevia trina monitione. - 32. Concilia Provincialia secundum antiquos Canones debebant celebrari bis in anno per singulas Provincias. - 33. Postea tamen in sexta Synodo Universali talis antiqua Constitutio fuit correcta, et definitum fuit ut hoc Concilium fieret semel in anno. - 34. Verum, quia neque hoc servabant Metropolitani, idcirco in Concilio Lateranensi sub Leone X, sess. 10, Constitut. incipient. *Regimini* antiqua iura fuerunt correcta, et statutum fuit ut de caetero Concilia Provincialia fierent singulis trienniis. Quod et fuit iterum expresse definitum in Concilio Tridentino sess. 24, cap. 2, de reformat. - 35. Metropolitani possunt quidem intra triennium etiam pluries Synodum convocare, si expediens iudicetur, sed ultra triennium protrahere non debent. - 36. Immo Metropolitanus omittens, et negligens celebrare Concilium Provinciale intra triennium subiacet poenis canonicis, et incurrit poenam suspensionis a sui executione Officii. - 37. Quae tamen poena suspensionis non est latae sententiae, sed ferendae; ad n. 39. - 40. Locus eligendus pro congregando Concilio debet esse commodus quantum fieri potest omnibus, qui intervenire debent. - 41. Et electio talis loci pro Concilio Provinciali celebrando spectat ad Archiepiscopum. - 42. Concilium Provinciale postquam in loco indicto est congregatum, solet celebrari per spatium trium, vel quatuor dierum; nec potest ultra hebdomadam protrahi, nisi id exigentibus negotiis imminentibus. - 43. Quando in Concilio Provincialis Metropolitanus est unius sententiae, Suffraganei autem omnes sunt alterius, debet praevalere sententia Suffraganeorum; ad n. 44. - 45. Sententia autem debet nihilominus pronunciari nomine Archiepiscopi de consilio et consensu Suffraganeorum. - 46. Si vero Archiepiscopus dissentiat pronunciare sententiam ab ipso non approbatam, tunc recurrendum est ad Summum Pontificem. - 47. Concilium Provinciale nequit dissolvi a solo Archiepiscopo sine consilio, et assensu, seu voto Suffraganeorum. - 48. Completo, et dissoluto Concilio Provinciali de communi consensu, tenentur Episcopi infra sex menses publicare in suis Dioecesibus Conciliaria statuta. - 49. Non debent tamen publicari inconsulto Romano Pontifice. - 50. Debent enim Concilia Provincialia prius recognosci, et approbari a Summo Pontifice, seu a Sacra Congregatione Concilii. - 51. Et de facto sic servat praxis, quod Concilia Provincialia a Sacra Congregatione Concilii approbentur. - 52. Nec tamen per istam approbationem, ipsa Decreta Conciliaria obligant extra Provinciam. - 53. Bene vero obligant omnes subditos Provinciae. - 54. Immo Decreta Conciliaria Provincialia ligant etiam Episcopum Successorem, licet sit elapsum decennium ab ultima Synodo Provinciali. - 55. Non tamen haec Decreta obligant ad culpam, sed ad poenam, nisi specialiter ad culpam obligare declaraverit ipsum Concilium. - 56. Conciliorum, et Synodorum celebratio Episcopis efficaciter suadetur.

1 Concilium Provinciale (sic dictum ex quo repraesentet Ecclesiam unius Provinciae per- 2 Abb. in cap. *Grave* in fin. de Praebend.) est Consessus Episcoporum Provincialium coactus ab habente potestatem congregandi, vocatis vocandis de Iure, vel de consuetudine. Quarant. in Summ. Bullar. verb. *Concilium Provinciale* 2; Navarr. cons. 4, num. 3, de verb. significat.; et re coincidit cum dictis supra art. 1, n. 5. 3 Indicere autem, convocare et celebrare hoc Provinciale Concilium spectat ad Metropolitanum; cap. *Si Episcopus* 13, cap. *Si quis Episcopor.* 14, et cap. *Propter* 15, dist. 18, c. *Quod sicut*, § *Praeterea* de Election., c. *Sicut olim* 25 de Accusationibus, Conc. Trid. sess. 24, cap. 2, 4 de Reformat. Etiam sine auctoritate Primatis, seu Patriarchae; cap. *De Concil.* 2, dist. 18, et ibi Praepositus num. 2, Fagnan. in d. cap. 5 *Sicut olim* 25, de Accusat., num. 5. Et haec Concilii Provincialis convocatio debet fieri a Metropolitano seu Archiepiscopo per ipsum, non autem per Vicarium Generalem; textu expresso in Concilio Tridentino loco cit. ibi: 6 *Quare Metropolitani per seipsos* etc. Metropolitano autem legitime impedito, convocatio Concilii spectat ad Coepiscopum antiquiorem, ut litera expressa Concil. Trident. loco citato ibi: *Seu illis legitime impeditis Coepiscopus* 7 *antiquior*. Et sic etiam ad Coepiscopum antiquiorem spectat convocatio Concilii Sede Metropolitana vacante, et non ad Capitulum Metropolitanae, seu ad eiusdem Metropolitanae Vicarium Capitularem; et sic expresse declaravit Sacra Congregatio eiusdem Concilii in Tarraconensi 13 Maii 1604. Idem quippe est Archiepiscopum esse impeditum, et non inter vivos. Bottaeus de Synodo par. 1, num. 43; Archidiacon. et Gemin. in cap. *Placuit;* Bellarmin. et Turrecremata in cap. *Propter Ecclesiasticas* num. 8; Praepositus in cap. *De Conciliis* 3 *notabili*, dist. 18; Quaranta in Summa Bullarii verb. *Concilium Provinciale* num. 2; Fagnan. loc. cit. num. 17; Barbosa ad Concilium Trident. sess. 24, cap. 2, n. 4, et alii passim. Licet enim antiquitus ante Tri- 8 dentinum, Capitulum Metropolitanae Sede vacante convocaret Concilium Provinciale, ut docent Patavin. de Potest. Capitul. Sede vacante part. 1, quaest. 7, sub num. 3; Bott. de Synodo Episcopor., par. 1, num. 43; Quarant. loc. cit.; Petra tom. 1 commentar. ad Constitut. unic. Honorii secundi, sect. 1, sub num. 13, et alii; tamen post Tridentinum ces- 9 savit potestas Capituli Metropolitani Sede vacante celebrandi Concilium Provinciale, ac Suffraganeos convocandi, et demandata est Coepiscopo antiquiori; ut patet ex supra citata declaratione Sacrae Congregationis eiusdem Concilii in dict. Tarraconensi. Quaranta in Summa Bullarii verb. *Concilium Provinciale*

num. 2 in fine; Barbosa loco cit. num. 4; Petra loc. cit. sub num. 23; Fagnan., Turrecremata, Archidiac., Gemin., Praepositus locis
10 citatis sub num. 7, et alii passim. An autem convocare Concilium Provinciale absente, vel impedito, seu mortuo Archiepiscopo, spectet ad Episcopum antiquiorem ex Suffraganeis, aut ad Episcopum exemptum, qui cum non sit Suffraganeus elegit intervenire in Concilio Provinciali talis Metropolis, et est antiquior omnibus Suffraganeis? Respondetur spectare ad antiquiorem ex Suffraganeis, non autem ad exemptum eligentem, etiamsi antiquiorem; sic teste Eminentiss. Petra loc. cit. num. 31, resolvit Sacra Congreg. Concil. in una Burgen. die 17 Aprilis 1649.

11 Ad Concilium Provinciale vocandi sunt et admittendi omnes Episcopi Suffraganei cum voto decisivo; cap. *Non oportet*, cap. *Pervenit*, cap. *Quoniam*, cap. *Si Episcopus*, cap. *Placuit*, et cap. *Si quis Episcoporum* dist. 18, et expresse cap. *Sicut olim* 25, de Accusationibus, ibi: *Metropolitani..... cum suis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare,*
12 et Tridentin. loco cit. Quod. locum habet etiam in Episcopo electo et confirmato, quamvis nondum consecrato. Iste enim Episcopus potest interesse Concilio, ac proinde de necessitate est ad illud vocandus. Prosper de Augustino, in addit. ad Quarant. in Summa Bullarii verb. *Concil.* post qu. 6; Barbosa ad Concilium Trident. sess. 24, cap. 2 de Reformat., num. 6, et alii. Et hoc etiam est intel- 13
ligendum de Episcopis exemptis, ut est statutum in Concilio Lateranensi sess. 10, sub Leone X in Constitutione incip. *Regimini*, et expresse in Conc. Trid. dict. sess. 24, cap. 2, ibi: *Itidem Episcopi, qui nulli Archiepiscopo subiiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum semel eligant, in cuius Synodo Provinciali cum aliis interesse debeant, et quae ibi ordinata fuerint, observent et observari faciant.* Epi- 14
scopi tamen exempti, qui sunt in Provincia Romana, veluti qui sunt inter Provinciam Pisanam et Capuanam, non tenentur ad talem electionem Metropolitani: cap. *Nos*, de Offic. Vicar., ex declaratione Sacrae Congregationis Concil. apud Fagnan. in c. *Et si membra* 10 de his quae fiunt a Praelatis, num. 36, et Petram loc. cit. num. 30 [1]. Ad Concilium Pro- 15

(1) Quoad obligationem Episcoporum exemptorum, et Sanctae Sedi immediate subiectorum, eis indictam a Concilio Tridentino sess. 24 de reform., cap. 2, sibi eligendi Metropolinanum, ad cuius Synodum Provincialem accedere teneantur, et quae ibi ordinata fuerint, observare, et observari facere, Benedictus XIV de Synodo Dioecesana lib. 13, cap. 8, n. 13 et sequ. haec refert: Tridentinae sanctionis habita fuit ratio in Concilio Romano coacto an. 1725. Cumque eidem aliqui Episcopi interfuissent, qui a Metropolitani iurisdictione immunes, et Sanctae Sedi immediate subjecti, Archiepiscopum sibi non delegerant, ad cuius Synodum Provincialem accederent, iussi sunt, canonicis etiam poenis indictis, electionem huiusmodi statim perficere. Idemque absentibus significatum fuit, ac insuper particularis instituta Congregatio, quae Decretum hac de re conditum exequendum curaret. Haec Congregatio habita fuit die 28 Maii eiusdem anni 1725, editaque ab ipsa sunt consultissima Decreta, quae, cum a nullo adhuc, quem sciamus, Auctore impressa fuerint, optimum ducimus ea huic capiti inserere:

Examinato diligenter Decreto Sacri Concilii Tridentini sess. 24, cap. 2, de electione Metropolitani per Episcopos, qui nulli Archiepiscopo subiiciuntur, ad effectum perducenda, concordibus, et uniformibus votis fuit relatum, ut sequitur.

Primo, Archiepiscopos, qui non habent Suffraganeos non teneri eligere Metropolitanum ad effectum conveniendi in eius Concilio Provinciali.

Secundo, sex Cardinales Episcopos urbium Romae adiacentium, non teneri, ut supra.

Tertio, Episcopos omnes, qui sunt inter Provinciam Capuanam, et Pisanam, non teneri eligere Metropolitanum ad effectum praefatum. Eos nihilominus, qui, vel quorum Antecessores iam semel post Tridentinum elegerunt Metropolitanum, teneri stare electioni, prout etiam Episcopos, qui a provincia Romana, inter dictas Capuanam, et Pisanam constituta, divulsi fuerunt, et assignati Suffraganei Ecclesiarum in Metropolitanas electarum, eidem subesse debere.

Quarto, Episcopos vere immediate subiectos Apostolicae Sedi, qui sunt extra praefatam Provinciam Romanam, ubicumque locorum existentes, omnino teneri eligere Metropolitanum, iuxta Decretum Concilii Tridentini sess. 24, cap. 2 de reform. quatenus ipsi, vel eorum Antecessores iam non elegerint.

Quinto, Abbates, aliosque Praelatos inferiores nullius Dioecesis, habentes Iurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, et populum, cum Territorio separato, teneri eligere Metropolitanum, ut supra.

Sexto, Episcopos, Abbates et Praelatos inferiores, qui debent, ut supra, eligere Metropolitanum, etsi non teneantur eligere viciniorem, debere tamen, iuxta dictum Decretum Concilii Tridentini, vicinum eligere, quod est intelligendum de non nimis longe distante, habita ratione regionum.

Deinde ib. n. 15 sic prosequitur: Inter Episcopos, qui ut Metropolitanum sibi ad praedictum effectum eligerent, a Congregatione compulsi sunt, alter Papiensis fuit, Lucensis alter, sicuti legitur in Registris praedictae Congregationis habitae, ut dictum est, die 28 Maii 1725. Et hi quidem plura obtendere non omiserunt, ut Metropolitani electionem declinarent; sed eorum contentiones, et studia in irritum cesserunt reiectis eorum instantiis per eamdem Congregationem habitam die 11 Februarii 1726. Cum vero felicis recor. Benedictus PP. XIII iustis gravibusque de causis Episcopatum Lucensem in Archiepiscopatum erexerit nullo tamen ipsi adscripto Suffraganeo, ut patet ex eius Constitutione incip. *Inscrutabili*, in novo Bullario tom. 12, et cum nos Papiensi Episcopatui unitum perpetuo voluerimus titulum Archiepiscopi Amasiae in partibus Infidelium, sicuti videre est in nostra Constitutione, quae incipit *Ad supremam*, in nostro Bullario tom. 1, n. 74, hinc uterque Praesul ab eligendi Metropolitani lege immunis evasit, iuxta primum superius inserti Decreti caput. Ad Episcopos vero quod spectat, qui Capuanam, et Pisanam Provinciam interiacent, multo ante fuerat pronunciatum, non adigi eos Metropolitanum eligere, sicuti videri potest lib. 4 Decretorum Congregationis Conc. anni 1585, p. 53 *Sac. etc. censuit, Decretum cap. 2 de reformat. sess. 24 non habere locum in Episcopis, qui sunt in Provincia Romana.* De Provincia Romana inter Capuanam, et Pisanam loquitur Innocentius III in cap. *Sua nobis* de Officio Vicarii. Nos de ipsa mentionem fecimus in superiori lib. 2, cap. 2, n. 3, ubi etiam rationum momenta attulimus, ob quae huiusmodi Provinciae Episcopi ab eligendo Metropolitano eximuntur.

vinciale vocanda sunt de necessitate Capitula Cathedralia Sede Episcopali vacante, et possunt mittere suum Vicarium Capitularem cum speciali mandato dandi vocem decisivam. Quaranta loc. citat. num. 3, quaest. 4; Prosper de Augustino in addit. ad Quarant. loc. cit. sub num. 3, quaest. 4; Barbosa loc. cit. num. 11; Petra loc. cit. n. 35; Marchet. in praxi Vicar. part. 2, tit. 11, num. 17, ubi dicit, quod cum ad Vicarium Capitularem transeat sine mandato speciali Iurisdictio Capituli, Vicarii erit
16 adire Concilium, et votum dare. Vocanda sunt etiam, sua Sede vacante, Capitula Collegiatarum quasi Episcopalem Iurisdictionem habentia, ut decisum fuisse a Sac. Congreg. Conc. 19 Decemb. 1597, refert Sellius in Selectis Canon. cap. 25, num. 6; Barbosa ad Conc. Trident. d. sess. 24, cap. 2, num. 11; Petra loc. cit. num. 36; Fagnan. in cap. *Et si membra* 10 de his quae fiunt a Praelatis, num. 3.
17 Abbates et alii Praelati habentes proprium Territorium et Iurisdictionem quasi Episcopalem exercentes intra ambitum ipsius Provinciae, sunt vocandi ad Concilium Provinciale, et in eo habent votum decisivum. Prosper de Augustino dict. verb. *Concilium* post qu. 3; Barbosa loco
18 cit. num. 8; Petra loc. cit. n. 39. Procuratores Episcoporum, omniumque supradictorum quasi Episcopalem Iurisdictionem habentium, si principalibus legitime impeditis, sint cum speciali mandato deputati ad Concilium, habent votum decisivum, si Concilio placuerit; Fagnan. in cit. cap. *Et si membra* num. 53, et ita rescripsisse Summum Pontificem occasione celebrationis Synodi Rothomagensis anno 1581 cum voto Sacrae Congregat. Conc. refert ex Vanespen. Petra l. c. n. 39.

19 Capitula Cathedralium, etiam vivente Episcopo, vocanda sunt et admittenda, aut eorum Nuncii ad Concilia Provincialia, et praesertim ad ea tractanda, quae spectant ad ipsa Capitula, textu expresso in cap. *Et si membra* 10 de his quae fiunt a Praelatis sine consensu Capituli, ibi: *Visum fuit nobis et Fratribus nostris, ut Capitula ipsa ad huiusmodi Concilia debeant invitari, et eorum Nuncii ad tractatum admitti maxime super illis, quae ipsa Capitula contingere dignoscuntur.* Barbosa de Canonicis cap. 42, n. 21; Quaranta in Summa Bullar. verb. *Concilium Provinciale*, vers. *Quarto quaero;* Fagnan. in cit. cap. *Et*
20 *si membra* num. 40; Abbas ibid. n. 4. Immo Capitula Cathedralium admitti debent ad Concilium Provinciale etiam pro negotiis ipsa Capitula non contingentibus, ut colligitur ex verbo illo maxime adducto in cit. textu; talis enim dictio implicat idem esse in casu contrario; ib. 1, § *Vel maxime*, ff. De collat. bonor., l. *Scire etiam oportet*, § *Sed et si maxime*, ff. De excusat. tutor. Et sic tenent in dict. cap. *Et si membra* Vincent. Hostiens. num. 2 in fin.; Ioann. Andreas num. 3, in verb. *Maxime;* Butr. num. 6; Card. num. 3, vers. *Oppone;* Ancharan. num. 5; Imola num. 4 et 5, dicens hanc partem esse veriorem; Abbas et Ioann. de Anan. num. 4, ex quibus, ut refert Fagnan. ibid. num. 13, patet hanc esse communem opinionem. Sic etiam Capitula Colle- 21
giatarum Iurisdictionem quasi Episcopalem habentia adhuc vivente suo Praelato vocanda sunt ad Concilia Provincialia, ut decisum fuisse a Sac. Congreg. Conc. refert et tenet ex Prospero de August. Barb. de Canonicis cap. 42, n. 22, et lib. 1 Iuris Ecclesiast. Univers. cap. 31, n. 22; Fagnan. loc. cit. num. 3. Ipsa tamen Capitula 22
sive Cathedralium, sive Collegiatarum exemptarum, quasi Episcopalem Iurisdictionem habentia, in Conciliis Provincialibus, adhuc viventibus suis Episcopis, et respective Praelatis, non sunt Coniudices, nec habent votum decisivum, sed solum consultivum, in quantum scilicet sicut unusquisque Episcopus, seu consimilis Praelatus cum consilio sui capituli expedire debet gravia, et non aliter, ut in cap. 1 de Excessib. Praelat., ita omnes Episcopi, et consimiles Praelati Provinciae ibi existentes cum consilio suorum Capitulorum expedire debent ea quae in Provinciali Concilio aguntur; argum. cap. *Humiles* de Maiorit. et obedient. In Concilio enim Provinciali omnia ge- 23
renda esse de consilio Capitulorum Provinciae, dicunt expresse Hostiens. in cap. *Et si membra* 10 de his quae fiunt a Praelatis, num. 2, in verb. *Nuncii,* et Ioann. Andreas ibid. n. 3; Praepositus in c. *Propter Ecclesiasticos,* dist. 18, num. 9, vers. *Aliter;* Innocent. in cap. *Grave* de Praebend., num. 8; Abbas in dict. cap. *Et si membra,* num. 2; Fagnan. ibid. 40, et seq. Sic etiam Abbates Commendatarii in Conciliis 24
Provincialibus habent dumtaxat votum consultivum, ut decisum fuisse a Sacr. Congr. Conc. refert Fagnan. loco cit. n. 33.

Ad Concilia Provincialia vocari, et inter- 25
venire debent generaliter loquendo omnes, qui de Iure, vel consuetudine intervenire solent, textu expresso in Concil. Trident. d. sess. 24, cap. 2, ibi: *Episcopi omnes et alii qui de Iure vel consuetudine interesse debent, convenire omnino tenentur,* et sess. 25, cap. 2, ibi: *Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis et omnibus aliis, qui de Iure, vel consuetudine in Concilio Provinciali interesse debent.* Sic 26
etiam generaliter loquendo ad Concilia Provincialia accedere possunt pro iustitia asse-

---

Itaque alteri huic relationis capiti finem imponentes, censemus, facile ex dictis quemlibet Episcopum colligere posse, num ad eligendum Metropolitanum obstringatur, et quomodo de iniuncti sibi oneris implemento docere debeat. Hactenus laudatus Pontifex l. c. (EDIT. VENET.)

quenda omnes, qui se gravatos existimant, textu expresso in cap. *Propter Ecclesiasticos* 1, dist. 18, ibi: *In ipsis autem Conciliis, et Presbyteros et Diaconos praesentes esse oportet,* 27 *et omnes quotquot se laesos existimant.* Laici autem non permittuntur interesse Conciliis Provincialibus, nisi ad Iustitiam petendam, vel defendendam; cap. *Novit* de Iudic., cap. 1 de Sponsalibus; in Ecclesiasticis enim negotiis, et ubi tractatur de Clericorum correctionibus, non sunt vocandi Laici, immo omnino sunt excludendi; argum. cap. *Messana* de Elect. Et Sacra Congr. Concil. non approbat dictam vocationem, ut in Oriolen. 27 Martii 1632, et nullum Ius habere Laicos petendi assistentiam in Synodo denegando remissoriam, resolvit in 28 Lycien. 10 Ianuarii, et 10 Aprilis 1688. Omnes, qui de Iure vel consuetudine interesse tenentur Conciliis Provincialibus, si vocati non compareant, cessante legitimo impedimento, puniuntur; cap. *Pervenit* 6, et cap. *Placuit* 1 dist. 18, et textu expresso in Concil. Trid. d. sess. 24, cap. 2 in fin., ibi: *Quod si in his tam Metropolitani, quam Episcopi, et alii suprascripti negligentes fuerint, poenas Sacris* 29 *Canonibus sancitas incurrant.* Poena autem contra ipsos non interessentes sine legitimo impedimento, vel contra illicentiatos discedentes, est Excommunicatio; et contumax vocatus ille, qui illicentiatus recedit. Decius in cap. 1 de Iudiciis n. 43; Quaranta quaesit. 11 et 18, et faciunt cap. *Non oportet* 7, cap. *Pervenit* 6, c. *Episcopus* 9, c. *Placuit* 10, c. *Si quis* 12, cap. *Si quis Episcopus* 13, et cap. *Si quis* 30 *Episc.* 14, dist. 18. Talis vero Excommunicatio privat solummodo communione aliorum Episcoporum usque ad futurum Concilium textu expresso in cit. cap. *Si quis Episcoporum* 14, dist. 18, ibi: *Si quis Episcoporum commonitus a Metropolitano ad Synodum, nulla gravi necessitate intercedente corporali, venire contempserit, sicut statuta Patrum sanxerunt, usque ad futurum Concilium cunctorum Epi-* 31 *scoporum charitatis communione privetur.* Poterunt tamen tales non interessentes contumaces insuper a communione fidelium segregari, et aliis poenis Canonicis per Metropolitanum affici, sed praevia trina monitione; cum ad incurrendam veram Excommunicationem, tribus vicibus debeat quis citari; cap. 1, de Sentent. Excommunicationis in 6, ubi ad infligendam dictam primam poenam, cum non sit vera Excommunicatio, et sit sola poena Canonica, sufficit unica monitio; Card. Petra l. c. num. 111.

32 Concilia Provincialia secundum antiquos Canones debebant celebrari bis in anno per singulas Provincias; c. *De Conciliis* 2, c. *Habeatur* 3, cap. *Propter Ecclesiasticos* 4, et cap. *Pervenit*, dist. 18. Semel quidem ante dies Quadragesimae, secundo vero circa tempora Autumni, ut expresse in d. c. habetur. Vel semel post tertiam Hebdomadam Paschae; et secundo idibus Octobris, ut expresse in d. cap. *Propter Ecclesiasticos*. Postea tamen in sexta 33 Synodo Universali talis antiqua Constitutio fuit correcta, ac propter fatigationem, et ut opportune haberentur ad iter agendum, qui congregandi erant, a Sanctis Patribus definitum fuit, ut omnibus modis hoc Concilium fieret semel in anno; ut expresse in cap. *Quoniam quidem* 9, dist. 18, et hoc statutum sextae Synodi innovatur, et praecipitur observari in cap. *Sicut olim* 25, de Accusationibus, ibi: *Sicut olim a Sanctis Patribus noscitur institutum, Metropolitani singulis annis cum suis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare;* et cap. *Cum sit* 16 de Iudaeis, ibi: *Per Provinciale Concilium, quod singulis annis praecipimus celebrari*, etc. Verum quia 34 neque hoc servabant Metropolitani, idcirco in Concilio Lateranensi V sub Leone X, anno 1517, sess. 10, Constitut. incip. *Regimini*, circa finem § *Matura quoque consideratione*, tom. 4 Conciliorum part. 2, pag. 99, col. 1, antiqua Iura fuerunt correcta, et statutum fuit, ut de caetero Concilia Provincialia fierent singulis trienniis; quod et fuit iterum expresse ordinatum in Conc. Trid. sess. 24, c. 2, de Reform. ibi: *Ut Provincialia Concilia sicubi omissa sunt, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque ex Sacris Canonibus permissis renoventur. Quare Metropolitani per se ipsos, seu illis legitime impeditis, Coepiscopus antiquior, intra annum ad minus a fide praesentis Concilii, et deinde quolibet saltem triennio post Octavam Paschae Resurrectionis D. N. I. C. seu alio commodiori tempore pro more Provinciae non praetermittant Synodum in Provincia sua cogere.* Ex quibus verbis habes, 35 quod Metropolitani possint quidem intra triennium etiam pluries Synodum convocare, si id expediens iudicetur, ut clare patet ex illa dictione *saltem;* sed ultra triennium protrahere non debent, ut patet clare ex illis verbis *non praetermittant.*

Immo Metropolitanus omittens, et negligens 36 celebrare Concilium Provinciale intra triennium subiacet poenis Canonicis; ex cap. *Quoniam quidem* dist. 18, et incurrit poenam Suspensionis a sui executione Officii, ut expresse statuitur in d. c. *Sicut olim* 25 de Occupationibus, ibi: *Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, a sui executione Officii suspendatur.* Quae tamen poena Suspensionis 37 non est latae Sententiae, sed ferendae secundum Hostiens. in d. c. *Olim* in fine, Iohannes Andreas ibid. num. 7, et Fagn. ibid. n. 107. Et sic intelligendum est decretum dict. Lateranen. Conc. sub Leone X, sess. 10, in Constit. incip. *Regimini*, ibi: *Circa hoc autem*

negligentes, poenas in iisdem Canonibus contentas se noverint incursuros. Et ita pariter intelligendum venit Decretum Conc. Trid. in d. sess. 24, c. 2, in fin. ibi: *Quod si in his tam Metropolitani quam Episcopi negligentes fuerint, poenas sacris Canonibus sancitas in-*
38 *currant.* Et ratio est, quia praecitata Decreta relationem habent ad poenas a Iure statutas, ut intellexit Sac. Congr. Conc. relat. a Fagn. loco cit. sub num. 109, ubi cum inter alia quaesita, fuisset, ut infra, dubitatum: *Tertio, dato quod censeatur imposita* (scilicet poena Suspensionis) *an ipsa poena, quae secundum d. cap. Sicut olim, incurritur mediante sententia, hodie ipso Iure incurratur propter illa verba d. c. 2, in fin.* ibi: *Poenas sacris Cano-*
39 *nibus sancitas incurrant?* Sac. Congr. *ad tertium censuit per Concilium Tridentinum non esse alteratum, nec immutatum modum incurrendi poenam d. c. Sicut olim; quia Concilium utitur illis verbis: Incurrant poenas sancitas, quae nihil innovant.*

40 Locus autem eligendus pro congregando Concilio, debet esse commodus quantum fieri potest omnibus, qui intervenire debent, ut non fatigentur propter discrimina itinerum; c. *Quoniam quidem* 7, dist. 18, et ibi notat Praepositus num. 1; Henric. Bottaeus de Synodo Episcopor. p. 1, q. 10, num. 56, et Fagn. in
41 cit. cap. *Sicut olim,* num. 26. Et electio talis loci pro Concilio Provinciali celebrando spectat ad Archiepiscopum, qui tamen cessantibus iustis impedimentis, Metropolitanam Ecclesiam, modo in ea adsint commoditates ad id necessariae, relinquere non debet. Sic censuit Sac. Congr. Conc. ut refert Fagn. in d. cap. *Sicut*
42 *olim,* n. 27. Concilium Provinciale postquam in loco indicto est congregatum, solet celebrari per spatium trium vel quatuor dierum. Hostiens. in c. *Grave* de Praebend. Nec potest ultra Hebdomadam protrahi, nisi id exigentibus negotiis imminentibus; Genuens. in praxi c. 69, n. 13; Card. Petra loc. cit. n. 113.

43 Quando in Concilio Provinciali Metropolitanus est unius sententiae, Suffraganei autem omnes sunt alterius; quaenam praevaleat, et num consulendus sit Summus Pontifex? variant Doctores, et varia etiam fuerunt vota Cardinalium Sacrae Congregat. Concil. in Ulixbonensi circa tale propositum dubium. Die enim 10 Ian. 1577, (postquam die 11 Octob. 1576 censuerat amplius deliberandum super hoc dubio) ex novem qui erant congregati Cardinales, scilicet, Mor. Column. Gess. Lancel. Alciat. Senon. Mont. alt. S. Sixtus et Caraffa; quatuor, nempe Mor. Gass. Lancell. et Caraffa censuerunt sententiam Suffraganeorum praeferendam esse sententiae Metropolitani, quia illi habent votum decisivum, et sunt Coniudices; alii autem quatuor scilicet, Column. Alciat. Senon. et Mont. alt. (nam S. Sixtus quid sentiret non aperuit) dixerunt neutri sententiae adhaerendum, nec Suffraganeorum, nec Metropolit. sed absolute in quacumque causa adeundum esse Papam. Quia autem Sanctissimus 44
die 14 Ian. audita relatione Congregationis, inclinavit potius in opinionem illam, quod praevaleat Sententia Suffraganeorum, et quia habent votum decisivum et sunt Coniudices, et quia Doctores dicunt, quod debet Metropolitanus statuere de consilio et assensu eorum, seu maioris partis, ut refert Fagnan. in d. cap. *Sicut olim* 25 de Accusationibus, num. 24 et 104, tenendum est, in tali casu praevalere sententiam Suffraganeorum, ut colligitur ex c. *Episcopi* 7 de Temporibus ordinat., ubi dicitur, quod Metropolitanus debet consentire maiori parti suorum Suffraganeorum, ibi: *Quod si inter partes aliqua dubitatio fuerit, maiori numero Metropolitanus consentiat.* Ita Hostiens. in c. 1 de Libell. oblat. ad fin.; Iacobat. de Concil., lib. 6, art. 2, vers. *Nemo faciat;* Navarr. cons. 1 de his quae fiunt a Praelatis sine consensu Capit.; Bottaeus de Synodo p. 3, n. 137; Genuens. in cit. prax. c. 89, n. 4; Quaranta loco cit. quaest. 29; Fagn. loco cit. n. 71, et alii. Sententia tamen debet nihilominus pro- 45
nunciari nomine Archiepiscopi de consilio et consensu Suffraganeorum; Card. Hostiens. et Zabarell. in cap. *Grave* de Praebend., num. 6; Iacobat. de Concil. l. 5, art. 8, fol. 288, cap. *Sicut* de Accusat., et c. *Sane* d. 67. Si vero 46
Archiepiscopus dissentiat pronuntiare sententiam ab ipso non approbatam, tunc recurrendum est ad Summum Pontificem. Quaranta loco cit. quaest. 30; Petra loco cit. num. 73, et alii.

Concilium Provinciale nequit dissolvi ab Ar- 47
chiepiscopo solo sine consilio, et assensu, seu voto Suffraganeorum. Ita decisum fuisse a Sacra Congreg. Conc. refert Fagnan. in dict. cap. *Sicut olim* de Accusat., num. 98. Completo 48
et dissoluto Concilio Provinciali de communi consensu, tenentur Episcopi intra sex menses publicare in suis Dioecesibus Conciliaria statuta; textu expresso in cap. *Decernimus* 17, dist. 18. Non tamen debent publicari incon- 49
sulto Romano Pontifice, ut declaravit Sacra Congregatio Concilii in Ianuensi 14 Iun. 1573 his verbis: *Decreta quae in Conciliis Provincialibus conduntur, non debent publicari inconsulto Romano Pontifice.* Debent enim Con- 50
cilia Provincialia prius recognosci et approbari a Summo Pontifice, seu a Sacra Congregat. Conc. ut est dispositum a Sixto V in Const. incip. *Immensae,* de Institutione Sacrae Congr. Concilii, ibi: *Provincialium vero* (Synodorum) *ubivis terrarum illae celebrentur, decreta ad se mitti praecipiet, eaque singula expendet, et recognoscet;* et sic declaravit ipsa Sac. Congr. Conc. in Ianuens. de anno 1573, et in Hostiens. de anno 1586. Et de facto sic servat 51

Praxis, quod Concilia Provincialia a Sacra Con-
52 gregat. Concil. approbentur. Nec tamen per istam approbationem, quae fieri solet a Sacra Congr. Conc., ipsa decreta Conciliaria obligant extra Provinciam, ut decisum fuisse ab ipsa Sacra Congreg. Conc. refert Sellius in selectis Canonicis cap. 25, et Barbosa ad Tridentin.
53 sess. 24, cap. 2, num. 2. Bene vero obligant omnes Subditos Provinciae, et contra inobedientes Iuris remediis est procedendum, cum afficiant omnes de Provincia; cap. *Cum omnes*, de Constitutionibus; et expresse Tridentinum dict. sess. 14, cap. 2, praecipit Episcopis, ut observent et faciant observari talia Conciliaria Decreta, ibi: *Et quae ibi ordinata fuerint, observent et observari faciant.* Et Sacra Congregatio sub die 6 Aug. 1695, in una Montis Morani *Executionis decretorum* mandavit exequenda esse Decreta Conc. Provinc. Beneventani in dicta Dioecesi; et Rota in Cracovien. *Exemptionis* 16 Ian. 1689, § *Illud* cor. Card. Caccia. Immo Decreta Conciliaria Provincialia 54
ligant etiam Episcopum Successorem, licet sit elapsum decennium ab ultima Synodo Provinciali, ut fuit decisum in una Marsicana. Non 55
tamen haec decreta obligant ad culpam, sed ad poenam, nisi specialiter ad culpam obligare declaraverit ipsum Concilium; Concil. Toletan. XXI, cap. 2; Petra loc. cit. n. 120.

Conciliorum et Synodorum celebratio Epi- 56
scopis iuxta Conc. Trid. dispositionem efficaciter suadetur; Bened. XIV, tom. 2, Const. 28 incip. *Quamvis* § 5, et Const. 31 incip. *Singularis* § 2.

Articulus III. *Concilium Episcopale, seu Synodus dioecesana.*

Summarium. 1. Synodus ex Graeco interpretatur Comitatus, vel Coetus. - 2. Synodus Dioecesana est celebranda singulis annis ab unoquoque Episcopo in sua Dioecesi; potestque celebrari etiam extra Ecclesiam. - 3. Et si necessitas postularet, posset Synodus etiam saepius in anno celebrari. - 4. Episcopus non celebrans singulis annis Synodum Dioecesanam incurrit poenas a Iure statutas. - 5. Episcopus duarum civitatum unitarum debet in utraque Dioecesi alternative Synodum celebrare; nec Capitulum unius Cathedralis cogi potest, ut accedat ad Synodum alterius. - 6. Afferuntur ad id aliae novissimae Resolutiones Congregationis Concilii. - 7. Episcopus nondum consecratus, si Bullas expedivit, potest Synodum convocare. - 8. Archiepiscopus non potest Synodum congregare ante susceptionem Pallii. - 9. Synodus Cleri Romani convocari potest ab Eminentiss. Cardinali Urbis Vicario. - 10. Vicarius Generalis Episcopi absque eius speciali mandato non potest Synodum convocare. - 11. Vicarius Capitularis, sede vacante, potest, immo debet Synodum congregare. - 12. Abbates, aliique Praelati Episcopo inferiores non possunt congregare Synodum, nisi habeant tria requisita, quae assignantur. - 13. Episcopus iusto aliquo impedimento detentus potest Synodum congregare per alium. - 14. Si in Dioecesi sit constitutus Vicarius Apostolicus, ad ipsum solum, et non ad Episcopum spectat congregare Synodum. - 15. Non est ordinarie convocanda Synodus, nisi prius expleta fuerit Visitatio Generalis Dioecesis. - 16. Debet autem Synodus fieri ante Visitationem, quando habita non fuit a multo tempore. - 17. Episcopus in convocatione Synodi non tenetur consilium Capituli requirere, nec in aliis actibus praeparatoriis. - 18. Alii tamen tenent contrarium. - 19. Episcopus debet in publicatione Decretorum Synodi Capituli consilium exquirere, licet sequi non teneatur. - 20. Requisitio consilii Capituli debet ab Episcopo fieri Capitulo congregato, alias non valeret. - 21. Immo valde expedit, quod dicta requisitio facta Capitulo congregatio, registretur in actibus Synodi. - 22. Si Canonici, et Dignitates nolunt die ipsis indicta congregari, tunc sufficeret requisitio facta per Edictum. - 23. Et in casu, quo totum Capitulum congregatum contradiceret, vel protestaretur contra Synodum, posset Episcopus, his non obstantibus, ad Synodi celebrationem procedere. - 24. Capitulum Cathedralis debet necessario expresse in specie, et nominatim ad Synodum invitari - 25. Si autem Canonici, et Capitulum Synodo interesse recusent, cogi possunt ab Episcopo per censuras Ecclesiasticas. - 26. Laici, quamvis sit in facultate Episcopi eos invitare, non tamen possunt de iure praetendere quod teneatur eos invitare ad Synodum. - 27. Ad Synodum accedere tenentur, et admitti debent solum Curati, et Beneficiati, nisi esset consuetudo, quod interveniret totus Clerus. - 28. In casu autem, quod in Synodo agendum sit de reformatione morum vel de alia re, quae clerum universum tangat, omnes Presbyteri, et Clerici interesse debent. - 29. Tunc tamen si Episcopus acturus sit super aliquo ex praemissis, debet facere mentionem verbis specificis in Edicto convocationis. - 30. Exempti omnes, qui alias, cessante exemptione, Synodo interesse deberent, nec Capitulis Generalibus subduntur, ad eam accedere tenentur. - 31. Omnes Curati, sive saeculares, sive Regulares, tenentur ratione curae Parochialis accedere ad Synodum, etiamsi Curati Regulares subdantur Capitulis Generalibus. - 32. Synodo interesse tenentur etiam Abbates, aliique Superiores Regulares, et Praelati inferiores exempti, si per seipsos curam Parochialem exerceant; secus autem, si per alium, quia tunc ipsi soli alteri hoc onus incumbit. - 33. Item Synodo interesse tenentur Vicarii, seu Cappellani Religionis Hierosolymitanae curam animarum habentes. - 34. Item Synodo interesse tenentur Parochi exempti Ecclesiae Lateranensis. - 35. Rectores Parochialium nullius Dioecesis, etiamsi sint Abbates, tenentur accedere ad Synodum illius Episcopi, qui tamquam vicinior potest eos visitare. - 36. Abbates Regulares, Priores, Rectores, Guardiani, aliique Superiores parvorum Conventuum, qui subiiciuntur iurisdictioni Ordinarii, tenentur vocati accedere ad Synodum. - 37. Et si non interveniant, potest Episcopus suo arbitrio illos mulctare, excepta mulcta pecuniaria. - 38. Conventus tamen, qui non fuerunt suppressi, et in quibus adest numerus sex Religiosorum, non comprehenduntur sub hac obligatione. - 39. Episcopus potest cogere etiam Clericos subcollectores Apostolicos, ut Synodo intersint. - 40. Episcopus potest iuris remediis, etiam per censuras Ecclesiasticas compellere ad interessendum Synodo omnes supradictos obligatos Synodo intervenire. - 41. Et sic etiam iuris remediis compelli possunt ab Episcopo ad interessendum Synodo Curati Regulares Parochiarum illorum Conventuum, in quibus Residentiam habent Generales suorum Ordinum, quamvis istae Parochiae non subiaceant Visitationi Ordinariorum. - 42. In Synodo Dioecesana potest Episcopus facere constitutiones, et Decreta absque consensu et approbatione Capituli et Cleri. - 43. Solus Episcopus in Synodo votum decisivum habet. - 44. Decreta tamen, seu constitutiones synodales, antequam usu recipiantur, debent ostendi Capitulo, et aliis interessatis, eisque duorum mensium praefigi terminus, ut si se senserint gravatos, recurrere possint ad ipsum Episcopum, vel ad Sedem Apostolicam. - 45. Non tenetur tamen Episcopus Synodum ostendere civitati, vel Laicis, antequam imprimatur, vel promulgetur. - 46. Dum Romae revidentur Decreta synodalia, non convenit, quod Episcopus pro-

cedat ad eorum executionem. - 47. Non tenetur tamen Episcopus ante Synodi publicationem eius Decreta Romam mittere. - 48. Constitutiones, seu Ordinationes factae in Synodo sunt perpetuae, et non expirant morte conditoris. - 49. Constitutiones, seu Ordinationes synodales ligant Clericos, et Laicos Episcopo subiectos. - 50. Tales autem Constitutiones synodales ex defectu auctoritatis non obligant Regulares. - 51. Servanda tamen est Synodus a Regularibus quoad tempus humationis cadaverum. - 52. Item servandae sunt constitutiones synodales a Regularibus in iis omnibus, quae concernunt observantiam Sacrorum Canonum, Conciliorum, Pontificiarum constitutionum, et Decretorum S. Congr. - 53. Delenda est poena Excommunicationis in Decreto synodali contra Moniales scribentes, vel recipientes Literas, quas Abbatissa non legerit. - 54. Expensis propriis vivere debent Canonici euntes ad Synodum, et non gravare Capitulum. - 55. Canonici Ecclesiae Collegiatae cedere debent locum in Synodo Beneficiatis Ecclesiae Cathedralis. - 56. An Canonici, et Clerici Cathedralis sedere debeant in Synodo ad dexteram, Canonici vero cum Clero Collegiatae ad sinistram. - 57. Beneficiati tamquam singuli, et vocati ab Episcopo possunt intervenire Synodo, et in loco iuxta praescriptum Pontificalis. - 58. Adducitur Decisio S. Rit. Congr. in una Spoletana iuris sedendi in Synodo pro Collegiatis S. Petri, et Sancti Georgii Civitatis Spoleti cum Capitulo Cathedralis eiusdem civitatis. - 59. Affertur Decisio Sacrae Congregationis Episcoporum in una Senogallien. de duobus Curatis reclamantibus in Synodo adversus illius Decreta. - 60. In fine Synodi non interrogatur Clerus per verba *Placetne vobis*. - 61. Non licet Episcopo cogere etiam mulctis singulos Presbyteros, et Clericos ad Synodum impressam retinendam. - 62. Ad Synodum Dioecesanam non tenentur adire omnes Canonici Collegiatae, sed tantum ex his quatuor, nisi adsit legitima consuetudo in contrarium. - 63. Simplices Sacerdotes tenentur servire Ecclesiae Cathedrali diebus Festivis iuxta consuetudinem, et constitutiones Synodales. - 64. Decreto synodali prohiberi non potest, ne Regulares celebrent ex Legato in Ecclesiis saecularibus. - 65. Synodali Decreto vetari non potest, ne in aliis Ecclesiis exponatur adoranda Reliquia SS. Crucis diebus, quibus exponitur in Cathedrali. - 66. Constitutione synodali, aut alio modo potest ab Episcopis statui, ne Sacerdotes quicumque sive saeculares, sive Regulares officium exorcizandi exerceant sine speciali sua facultate sub poenis arbitrio suo imponendis. - 67. Synodalibus constitutionibus tenentur Presbyteri Parochialium S. Ioannis Hierosolymitani se conformare quoad omnia Sacramentorum administrationem et curam animarum concernentia; et etiam caeteri Regulares in iis, quae respiciunt curam animarum et Sacramentorum administrationem. - 68. Constitutionibus synodalibus, aliisque Legibus etiam per edicta panditis ab Episcopo sine Capituli consilio, et assensu subiicitur idem Capitulum. - 69. Synodus Alexanen. celebrata anno 1739 fuit declarata nulla. - 70. Alia ad rem. *Remissive*. - 71. Concilia Provincialia quolibet triennio; Dioecesanae vero Synodus quotannis renovari iubentur a Concilio Tridentino. - 72. Ad Synodorum et Conciliorum celebrationem Archiepiscopos et Episcopos Benedictus XIV hortatur. - 73. Episcopis, qui ob aliquod impedimentum Synodos congregare nequeunt, alii suppetunt modi Dioeceses administrandi. - 74. Sola Synodus Generalis insignitur titulo *Sanctae*. - 75. Ad quaenam definienda indicatur Synodus Generalis. - 76. Convocatio Dioecesanae Synodi pertinet ad potestatem iurisdictionis. - 77. Quo loco congreganda sit. - 78-84. Si duae sint Cathedrales aeque principaliter unitae, in qua ex utraque Synodus congregari debeat. - 85, 86. De antiqua et hodierna disciplina congregandi Synodos Provinciales et Dioecesanas. - 87, 88. Benedictus XIV reprehendit Episcopos, qui ex sola socordia et negligentia Synodum celebrare praetermittunt. - 89. De loco ubi sessiones Synodales haberi solent. - 90. Synodis Generalibus Imperatores et Principes adstiterunt, non ut Iudices, sed ut Defensores. - 91. Unde istis discedentibus Synodi auctoritas non minuitur. - 92. Synodis autem Provincialibus Laici cuiuscumque Dignitatis intervenire non consueverunt. - 93. Hinc quaedam ex his Synodis ob Laicorum potentium praesentiam reprobatae sunt. - 94. Possunt tamen Laici interesse quibusdam circumstantiis concurrentibus. - 95, 96. Quibus exceptis nullus Laicus ius habet interveniendi Synodis Provincialibus. - 97, 98. Possunt tamen Laici interesse Synodis tanquam meri Auditores, seu testes eorum, quae decernuntur. - 99. Episcopi tamen non nimis faciles se praebeant in Laicis ad Synodum invitandis. - 100-102. De iure hodie non licet introduci Laicos ad Synodos Dioecesanas. - 103-105. De loco et tempore denunciationis Synodi celebrandae. - 106. Synodus Dioecesana triduo absolvitur. - 107. Quaenam agenda prima die. - 108. Quaenam secunda. - 109-114. Quaenam tertia. - 115, 116. De ordine sedendi in Synodis. - 117, 118. Quaenam agenda sint in Synodis. - 119. In Synodis abstinendum est a quocumque verbo, quo videatur reprobari opinio inter Catholicos controversa. - 120-123. An Synodales Constitutiones, aliaeque Sanctiones extra Synodum, consulto Capitulo, latae, Episcopo moriente, vel Dioecesim relinquente, in suo robore durent. - 124. Potest aliquis a Constitutionibus Synodalibus eximi per dispensationem. - 125. A quo Constitutiones Synodi Provincialis relaxari possint. - 126-128. Constitutionum Synodalium vires an retardentur per appellationem ad Superiorem. - 129. Cavere debet Episcopus, ne Clericos sub censuris, et mulctis compellat ad emendum codicem Constitutionum Synodalium. - 130. Solus Episcopus, vel eius Delegatus subscribendi ius habet Synodo Dioecesanae, solusque ipse in eo votum decisivum habet. - 131-134. Quinam subscribant Synodo Generali. - 135. Synodo Provinciali subscribunt omnes Provinciae Episcopi, uti Iudices. - 136. Non autem Capitula, seu Canonici Cathedralium, nec Synodis Provincialibus, nec Dioecesanis. - 137. Synodus Generalis nullam vim obtinet, nisi sit a Summo Pontifice confirmata. - 138. Synodus provincialis debet recognosci, et approbari a Summo Pontifice. - 139. Non vero obstringit universam Ecclesiam, nisi Pontifex expresse dixerit. - 140. Synodus Dioecesana non oportet, ut Romam mittatur pro revisione et confirmatione, sed sine alterius approbatione vim legis habet in Dioecesi. - 141. In fine Synodorum fieri solent faustae acclamationes. - 142, 143. De fine Concilii Trident. et confirmatione petenda a Sanctissimo. - 144, 145. Acclamationes Patrum in fine Concilii. - 146, 147. Acclamationes in Concilio Provinciali Mediolanensi sexto. - 148. Acclamationibus de more absolutis Rever. Patres ad Illustriss. Metropolitanum pro osculo pacis accesserunt. - 149. Postea Metropolitanus Synodo solemniter benedixit et Indulgentiam centum dierum concessit. - 150. Post Acclamationes in Conciliis Provincialibus omnes Episcopi accedunt ad osculum pacis a Metropolitano accipiendum. - 151, 152. Etiam in fine Synodorum Dioecesanarum aliquando fieri solent dictae Acclamationes, licet rarius. - 153, 154. Traduntur Acclamationes factae in fine Synodi Dioecesanae XI Mediolanensis. - 155. Acclamationes fieri solitae in fine Synodi. - 156. Synodus Dioecesana Presbyterium ab antiquis frequenter appellatur; item Concilium civile. - 157. Episcopus causam, cur Synodum non celebrarit, debet afferre in visitatione Liminum Apostolorum. - 158. Licet Eminent. Cardinalis Urbis Vicarius Synodum Dioecesanam celebrare possit, non tamen tenetur. - 159. Item intelligendum est de Episcopis Cardinalibus Suburbicariis. - 160. Si Episcopus inconsulto Capitulo novas ediderit Constitutiones, sanare illas poterit S. Concilii Congregatio. - 161. Si Statuta Synodalia etiam populum respiciant, promulganda sunt extra Synodum. - 162. In Belgio sine regio consensu aegre Synodorum publicatio permitteretur; in Gallia vero non tenentur Episcopi literas regias petere. - 163. Alia de Acclamationibus in Synodis Dioecesanis.

1 Synodus ex Graeco interpretatur Comitatus, vel Coetus, textu expresso in cap. *Canones* dist. 15, vers. *Synodus*, ibi: *Synodus autem ex Graeco interpretatur Comitatus vel Coetus.*

2 Synodus Dioecesana est celebranda singulis annis ab unoquoque Episcopo in sua Dioecesi. Sic expresse statuit Concilium Tridentinum sess. 24 de Reformatione, cap. 2, ibi: *Synodi quoque Dioecesanae quotannis celebrentur* [1]. Potestque celebrari etiam extra Ecclesiam, ex Monacell. tom. 1, titul. 5, formul. 3, n. 7; 3 Bott., Massobr. ibi citatis. Et si necessitas postularet, posset Synodus Dioecesana etiam saepius in anno celebrari; Barbosa ad Conc. cit. sess. 22, cap. 2, num. 17, et p. 5 de Offic. et potest. Episcop. alleg. 93, n. 2; Ugolin. de Offic. Episcop. cap. 48, num. 3, et alii per textum in cap. *De Conciliis* 2, dist. 18.

4 Episcopus non celebrans singulis annis Synodum Dioecesanam incurrit poenas a iure statutas. Sacra Congregat. Conc. 26 Iun. 1621. Episcopus omittens sine causa celebrare quotannis Synodum de iure communi est suspendendus ab executione Officii ex c. *Sicut olim* de Accusationibus. Sacra Congregat. Concil. 21 Mart. 1590, apud Pignatell. tom. 4, consult. 132; Barbosa ad Conc. loc. cit. n. 18; Gavant. in manual. Episcop., verb. *Synodus*, n. 5. Vide infra n. 86 et seqq.

5 Episcopus duarum Civitatum unitarum debet in utraque Dioecesi alternative Synodum celebrare, nec Capitulum unius Cathedralis cogi potest, ut accedat ad Synodum alterius. Sac. Congreg. Conc. in una Civitatis Castellanae et Hortanae 9 Ianuarii 1624, et saepius alibi Pignatell. tom. 4, consult. 132. Hinc eadem Sacr. Congr. Conc. in Valven. et Sulmonen. 3 Sept. 1650 declaravit, quod in qualibet Civitate deputandi sunt examinatores Synodales distincti ab illis, qui deputantur in altera Civitate; et quod Episcopus pro causis Dioecesanorum unius Dioecesis deputare debeat Vicarium Generalem in illa Dioecesi; ac etiam quod Clerici unius Dioecesis delinquentes debeant ibidem in carcerem condi et non transmitti ad carceres alterius Dioecesis. Sic apud Pignatell. loc. cit. ubi insuper adducit ad rem alia Decreta Sac. Congr. Episcoporum.

6 Afferuntur ad id aliae novissimae Resolutiones Sac. Congr. Conc., nempe, in Ampurien. *Synodi*, ubi ita habetur: *Approximante tempore celebrationis Synodi, Episcopus, stante quod Ampuriensis Dioecesis unita sit aeque principaliter Civitatensi Dioecesi, nulla in hac parte suffultus consuetudine, supplicat ab Eminentiis VV. edoceri...* I. *An ipse teneatur celebrare Synodum in utraque Dioecesi, et quatenus negative:* II. *An renuentibus Civitatensibus accedere ad Cathedralem Ampuriensem, eos iuris remediis ad accessum, et ad Synodi observantiam compellere possit?* Et Sac. Congr. 8 Maii 1694, respondit: Ad I. *Affirmative alternatim.* Ad II. *Negative,* ut in libro 44 Decret. pag. 212. Et in Geruntinen. et in Cariaten. *Synodi et Gravaminum:* Cum Capitulares et reliqui de Clero Geruntinen. ad Synodum per Episcopum indictam, et in Civitate Cariatensi habitam, non accessissent, tum ob itineris incommodum, tum etiam quia Ecclesiae Geruntinen. et Cariaten. fuerint inter se accessoriae unitae, reservata tamen praeeminentia Geruntinensi, inter caetera disceptata fuerunt haec dubia: I. *An Synodus ab Episcopo celebrata in Cathedrali Cariaten. sustineatur?* Et quatenus negative: II. *An liget Dioecesim Geruntinam?* III. *An Censurae ab Episcopo fulminatae contra Canonicos Geruntinos sustineantur?* Et Sacra Congreg. die 7 Oct. 1706 respondit: Ad I. *Affirmative.* Ad II et III. *Negative.* Sed proposita causa sub Dubio: *An et in quibus sit standum vel recedendum a decisis* sub die 2 Octobris 1709, *in casu etc.* Die 1 Febr. 1708 rescripsit: Ad I. *In decisis.* Ad II. *praevio recessu a decisis, Affirmative.* Ad III. *usque ad ultimum, in decisis*, ut in lib. 58 decretal. pag. 53. Et in Matheranen. et Acheruntina *Synodi*, ad sequentia dubia: I. *An licitum sit Archiepiscopo Matheranensi et Acheruntino convocare Synodum Dioecesanam in Civitate Matherae pro utraque Dioecesi, seu potius eam celebrare teneatur in Civitate Acheruntina?* Et quatenus affirmative ad primam partem, et negative ad secundam. II. *An idem Archiepiscopus compellere possit Ecclesiasticos dictae Civitatis et Dioecesis Acheruntinae ad interveniendum praedictae Synodo in casu, etc.* Sac. Congr. 24 Mart. 1736 respondit: *dilata non retardato pro hac vice interventu Cleri Acheruntini Synodo iam indictae in Civitate Matheranensi sine praeiudicio iurium ambarum partium.* Sic apud Thesaurum Resolutionum Sacrae Congreg. Concil. tom. 7, in d. Matheranen. et Acheruntina *Synodi*, in cuius causae expositione refertur etiam sequens Decretum in Pennen. et Adrien. ubi eadem Sacra Congregatio die 26 Iul. 1647 respondit: *Synodum ab Episcopo congregatam et celebratam in Civitate Pennen. quae ratione alternativae celebranda erat in Civitate Adriensi, non esse abolendam, sed acriter corripiendum Episcopum, et faciendam declarationem, quod huiusmodi celebratio nullo modo praeiudicet Civitati Adriensi ratione dictae Alternativae; prout haec Sac. Congr. declarat, ut in lib. 18 Decret. pag. 367.* Vide infra n. 78 et seqq.

7 Episcopus nondum consecratus, si Bullas expedivit, potest Synodum convocare; Gavant. in Manual. Episc., verb. *Synodus Dioecesana,*

[1] Vide infra n. 72 et seqq.

num. 1; Massobrius de Synodo Episc. c. 2, dub. 1, num. 9; Barbosa ad Conc. loc. cit. num. 20, et citat. allegat. 93 post n. 3, cum aliis ibi citatis.

8 Archiepiscopus non potest Synodum congregare ante susceptionem Pallii. Sic expresse Gloss. in cap. *Pallium* 6, verb. *Missarum* dist. 100, ibi: *Et in Synodo etiam uti valet, sed non potest Synodum congregare ante susceptionem Pallii;* Pirhing. in Ius Canonicum tom. 1, lib. 1, tit. 8, num. 11; Azorius Instit. moral. par. 2, lib. 3, c. 34, qu. 2; Card. Petra tom. 5 Commentar. ad Constit. Pii II, num. 31, et alii cum Barbosa cit. allegat. 63, per text. in cap. *Quod si ut,* § *Super eo,* de election.

9 Synodus Cleri Romani convocari potest ab Eminentiss. Cardinale Urbis Vicario, ut actum fuisse liquet in prooemio statutorum Cleri Romani impressorum, et expresse data fuit facultas a Paulo III Const. 36, a. 10, ibi: *Synodum in Romano Clero pro correctione malorum morum, et pro necessitate, iuxta temporum opportunitates in Clero occurrentes, ubi, et quando libuerit celebrandi et congregandi, statuta et ordinationes, seu Constitutiones pro tempore observandas edendi.* Sic Card. Petra tom. 5 Comment. ad Const. 1 Pauli II, num. 64.

10 Vicarius Generalis Episcopi absque eius speciali mandato non potest Synodum Dioecesanam convocare. Sac. Congr. Conc. 11 Augusti 1688, apud Sell. in Selectis Canon. cap. 25, n. 31; Barbos. ad Concilium l. c. n. 21, et tenent passim Doctores. Vide verb. *Vicarius Generalis* art. 2, n. 20.

11 Vicarius Capitularis, Sede vacante, potest, immo debet Synodum congregare; in illum enim transfertur iurisdictio Episcopalis. Sic decisum fuisse a Sac. Congr. Conc. referunt Garcias de Benef. part. 9, c. 2, n. 8; Card. Petra tom. 5, Comment. ad Constit. 4 Callisti III, sect. 2, n. 113; Gavant. l. c., verb. *Synodus Dioecesana,* n. 2; Barbosa ad Concilium loc. cit. n. 22, et ad id teneri docent Sbroz de Offic. Vicar. lib. 2, qu. 3, in addit. sub n. 5; Pavin. de Potest. Capituli Sede vacante, part. 1, quaest. 9, vers. *Ex praemissis,* et qu. 10; Bottaeus de Synodo part. 1, q. 6, n. 40; Massobrius loc. cit., c. 2, dub. 4; Barbosa cit. allegat. 93 sub num. 4, et alii.

12 Abbates, aliique Praelati Episcopo inferiores non possunt congregare Synodum, nisi habeant copulative tria requisita, scilicet Territorium vere separatum cum Iurisdictione quasi Episcopali in Clerum et populum, et speciale Indultum Apostolicum cum subsecuta consuetudine. Barbosa ad Concil. Trident. sess. 24, de Reform. c. 18, num. 45; Card. de Luca ad Concil. disc. 30, num. 12; Lotter. de Re Benefic. lib. 2, q. 31, num. 88, et plurimi alii citati a Card. Petra tom. 5 Comment. ad Constit. 4 Callixti III, sect. 2, num. 114 et 115, ubi ad id refert plura Decreta Sacr. Congreg. Conc. Vide ibi multa ad rem.

Episcopus iusto aliquo impedimento detentus potest Synodum congregare per alium. Sic decisum fuisse a Sacra Congr. Conç. referunt Ugolinus de Offic. Episc. cap. 48, n. 3; Barbosa ad Concil. Trident. sess. 24 de Reform., cap. 2, num. 19, et cit. allegat. 43, n. 3, ubi dicit, quod id innuit ipsummet Concilium cit. cap. 2, dum inquit, *Synodi Dioecesanae quotannis celebrentur,* indeterminate enim loquitur, et non speciatim mandat Episcopis, ut ipsimet Synodum congregent, adeoque per alios possunt. Ita enim Piasec. in praxi, p. 2, cap. 2, n. 1, et alii. 13

Si in Dioecesi sit constitutus Vicarius Apostolicus, ad ipsum solum, et non ad Episcopum pertinet congregare Synodum et facere concursum, quia Episcopus non habet nisi administrationem Ordinis. Sac. Congr. Episcop. in Lycien. 9 Iun. 1608, et in Bisinianen. 16 Maii 1653, apud Piton. Constit. et decis. ad Episc. n. 1205. 14

Non est ordinarie convocanda Synodus, nisi prius expleta fuerit Visitatio Generalis Dioecesis; ipsa enim praevia Visitatio videtur necessaria, ut opportuna remedia malis et pravis consuetudinibus ac corruptelis, quae in Dioecesi sunt, possint applicari. Crispin. de Visit. p. 3, § 18, n. 4; Pax Iord. Lucubrat. tom. 2, lib. 8, tit. 2, n. 9; Monacell. l. 1, tit. 5, formul. 3, n. 2, et alii. 15

Debet autem Synodus fieri ante Visitationem, quando habita non fuit a multo tempore. Sacr. Congreg. Episcop. in Tarentina 24 Oct. 1586, apud Nicol. in Flosculis verb. *Synodus,* n. 2. 16

Episcopus in convocatione Synodi non tenetur consilium Capituli requirere, nec in aliis actionibus praeparatoriis; id enim sola sua auctoritate facere potest. Sic declaravit Sacr. Congreg. Concil. in Oriolen. 22 Mart. 1631, apud Barbosam in Summa Apostol. dec. collect. 124, num. 22; et in Fulginaten. 26 Februar. 1639, apud Nicol. Lucubrat. Canon. lib. 5, tit. 6 de Iudic., num. 6; et in Hispalen. *Visitationis* 18 Augusti 1695, apud Monacell. tom. 1, tit. 5, formul. 3, n. 5. Piasec. tamen prax. Episc. part. 2, art. 1, n. 4 cit. de Modo convocandi Syn.; Pignatell. tom. 1, consult. 69, et apud ipsum Rota in Barbastren. *Iurisdictionis,* 7 Iun. 1585 coram Card. Pamphilio, et alii dicunt, quod Episcopus, antequam indicat Synodum, teneatur requirere saltem consilium Capituli iuxta Regulam cap. *Quanto,* De his quae fiunt a Praelat. sine consensu Capituli. 17

Episcopus debet in publicatione Decretorum Synodi, Capituli consilium exquirere, licet 18 19

sequi non teneatur; Episcopus enim prudens, antequam Decreta Synodi promulget, debet prius in privatis congressibus a Viris doctrina, prudentia et pietate praestantibus, et deinde ex obligatione a Capitulo collegialiter coadunato consilium exquirere; licet solus potestatem legislativam statuendi habeat, et consilium sequi non teneatur. Sacr. Congreg. Conc. in Hispalen. *Synodi* 26 Novembr. 1689, apud Monacell. loc. cit. num. 9, ubi dicit esse hanc propositionem, quae non habet hodie oppositorem.

20 Requisitio consilii Capituli pro publicatione Decretorum Synodi debet fieri ab Episcopo Capitulo congregato, non autem Canonicis particulariter, Syndico aut Procuratori, alias non valeret, ut tradunt Rota coram Verallo part. I, decis. 305, num. 3; Card. de Luca de Iurisdict. discurs. 6, num. 4 et 6; Gavant. in prax. Synod., tit. de Confect. Decret., cap. 6, n. 8; Pax Iordan. Lucubrat. tom. 2, lib. 8, tit. 1, de Constitut. n. 10; Monacell. loc. cit. n. 14, et alii.

21 Immo valde expedit, quod dicta requisitio facta Capitulo congregato registretur in actibus Synodi, quia cum sub poena nullitatis Synodi teneatur Episcopus consilium Capituli exquirere, ut pluries declaravit Sacr. Congreg. Concil. et signanter in una Sancti Marci *Synodi* 10 Maii 1666, et in Boven. *Synodi* 17 Februarii 1680, et in Hispalen. *Synodi* 26 Novembris 1589, constando sic de tali facta requisitione evitantur omnes recursus, quin non semel in Sacr. Congr. audiuntur adversus hunc defectum.

22 Si autem Canonici et Dignitates nollent coram Episcopo die ipsis indicta congregari, tunc sufficeret requisitio facta per Edictum affixum in loco Capituli, seu ad valvas Sacristiae, aut Ecclesiae, protestando in eodem Edicto, quod sic habeantur pro requisitis, et ad celebrationem Synodi velle procedere, quod in tali casu sufficiet ad eius validitatem, prout declaravit Sacr. Congreg. Concil. in Ostunen. *Synodi* 15 Decembris 1696, apud Monacell. loc. cit. num. 12.

23 Et in casu quo totum Capitulum congregatum, seu aliqua eius pars contradiceret desiderio aut propositioni Episcopi, et protestaretur, et appellationem interponeret, posset Episcopus his protestationibus, et appellationibus non obstantibus, suam Synodum libere celebrare, cum Synodi celebratio impediri vel retardari nequaquam possit, etiam praetextu cuiuscumque appellationis, ut expresse Sacr. Congr. Conc. in Oriolen. 27 Mart. 1632, in respon. ad 17 dub. apud Barbos. in Summa Apostolicar. decis., verb. *Synodus*, n. 8, quia Episcopus tenetur solummodo Capituli consilium petere, non tamen sequi, ut declaravit Sacr. Congr. Conc. in d. Oriolen. in respons. ad 15 dub. apud Barbos. loc. cit. n. 7, in Fulginaten. 26 Febr. 1639, apud Nicol. Lucubrat. Canonic. lib. 5, tit. 6 de Iudaeis, n. 6, et in Hispalen. *Synodi* 26 Nov. 1689, in respons. ad 2, apud Monac. l. c. n. 13.

Capitulum Cathedralis debet necessario ex- 24
presse in specie, et nominatim ad Synodum invitari iuxta dispositionem Text. in cap. ultimo, De his quae fiunt a Praelat. sine consensu Capituli; Fagnan. in cap. *Grave* n. 11 et 16 de Praebendis; Monacell. loc. cit. n. 5, et alii.

Si autem Canonici et Capitulum Synodo 25
interesse recusent, cogi possunt ab Episcopo etiam per censuras Ecclesiasticas. Sacr. Congr. Conc. in Oriolen. 21 Mart. 1632, in respons. ad 19 dub. apud Barbos. in Summ. Apostolicar. decis. verb. *Synodus* num. 9, et Bonfadin. in Thes. Eccles. decis. resolut. 52, num. 13.

Laicis, quamvis sit in facultate Episcopi, 26
eos invitare, non tamen possunt de iure praetendere, quod teneatur eos invitare ad Synodum. Sacr. Congr. Conc. in Lycien. *Synodi* 10 Ian. et 18 Apr. 1688, in respons. ad primum, et Sacr. Congreg. Rit. in Urbinaten. 23 Ian. 1700, in respons. ad septimum. Vide infra n. 92, seqq.

Ad Synodum accedere tenentur, et admitti 27
debent solum Curati et Beneficiati, nisi esset consuetudo, quod interveniret totus Clerus. Sacra Congr. Episc. in Aquilana 31 Maii 1589, apud Nicol. in Floscul. verb. *Synodus* n. 2, et in Eugubina 13 Aug. 1650, in Forosempronien. 17 Ianuar. 1654, apud Piton. Constitut. ad Episcop. n. 1212. In casu autem, 28
quo in Synodo agendum sit de reformatione morum, vel de alia re, quae Clerum universum tangat, omnes Presbyteri et Clerici interesse debent, ut declaravit Sacr. Congr. Conc. in Eugubina 12 Augusti 1650, apud Crispin. de Visitat. p. 3, § 18, num. 4, et Monacell. loc. cit. num. 3. Tunc tamen, si episcopus 29
acturus sit super aliquo ex praemissis, debet facere mentionem verbis specificis in Edicto convocationis. Sacr. Congreg. Concil. 7 Ianuar. 1654, lib. *Position.* 98, fol. 124, apud Monacell. tom. 4, supplem. ad 2 tom., n. 155.

Exempti omnes, qui alias cessante exem- 30
ptione Synodo interesse deberent, nec Capitulis Generalibus subduntur, ad eam accedere tenentur, textu expresso in Concil. Trident. cit. sess. 24 de Reform., cap. 2, ibi: *Synodi quoque Dioecesanae quotannis celebrentur, ad quas exempti etiam omnes, qui alias cessante exemptione interesse deberent, nec Capitulis Generalibus subduntur, accedere teneantur.*

Omnes Curati, sive Saeculares sive Regula- 31
res tenentur ratione Curae Parochialis accedere ad Synodum, etiamsi ipsi Curati Regulares subdantur Capitulis Generalibus. *Communis*,

per textum expressum in Concilio Trid. loco citato, ibi: *Ratione tamen Parochialium, aut aliarum saecularium Ecclesiarum etiam annexarum, debeant ii, qui illarum curam gerunt, quicumque illi sint, interesse.*

32 Synodo interesse tenentur etiam Abbates, aliique Superiores Regulares, et Praelati inferiores exempti, si per se ipsos Curam Parochialem exerceant. Secus autem, si ipsam Curam per alium ab ipsis eligendum exerceant, quia tunc onus accedendi isti soli incumbit, et non Abbati, seu alteri Superiori Regulari, aut Praelato inferiori exempto. Sic decisum fuisse a Sac. Congr. Conc. referunt Card. Petra tom. 5 Commentar. ad Constit. 4 Callisti III, sect. 2, num. 110; Sellius in Selectis Canonic. cap. 25, num. 32; Barbosa ad Trident. cit., cap. 2, num. 28, et tenent alii communiter. Accedere tamen ad Synodum Dioecesanam non tenentur Abbates Regulares nullam animarum curam gerentes; ut ex Decretis Sac. Congreg. Bened. XIV de Synod. Dioeces. lib. 3, c. 2, § 3, iterumque lib. 7, c. 65, § 2.

33 Item Synodo interesse tenentur Vicarii seu Cappellani Religionis Hierosolymitanae Curam animarum habentes. S.Congr. Conc. in Illerden. 17 Iun. 1683, apud Monacell. tom. 4 supplem. ad 3 tom. num. 1558, et aliud eiusd. S. Congr. Decretum in una Meliten. refert ad id Card. Petra loc. cit. n. 111.

34 Item Synodo interesse tenentur Parochi exempti Ecclesiae Lateranensis. Card. de Luca de Iurisdic. discurs. 38, num. 6, et ad Concil. Trid. discurs. 30, num. 10, et sequent.; Card. Petra loc. cit. num. 9; Tambur. de Iure Abbat. tom. 1, disp. 2, qu. 4, n. 5, et Communis aliorum.

35 Rectores Parochialium Nullius Dioecesis, etiamsi sint Abbates, tenentur accedere ad Synodum illius Episcopi, qui tamquam vicinior potest eos visitare. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Conc. referunt Franciscus Leo in Thesaur. Fori Ecclesiastic. par. 1, cap. 9, n. 13; Barbosa loc. cit. num. 17, ubi expresse habet, quod Sacr. Congreg. Conc. declaravit, debere *huiusmodi Abbates Nullius accedere ad Synodum vicinioris Episcopi,* ut in Adrien. 12 Iunii 1592, tom. 7, pag. 51, a tergo; *Teneri Curatos Nullius Dioecesis interesse Synodo, illius Episcopi, qui tamquam vicinior potest eos visitare. Abbatem vero, si sit Nullius Dioecesis, non teneri, nisi Curam animarum exerceat.* Et 12 Februar. 1622, tom. 12: *Rectores Nullius tenentur accedere ad Synodum Dioecesanam illius Episcopi, qui tamquam proximior potest eos visitare;* ac refert Fagnanus in cap. *Super his,* num. 16 de Maioritat. et Obed., et in citat. Meliten. ad secundum Sacra Congregatio censuit: *Rectores Nullius Dioecesis et ratione Visitationis ad Synodum sunt obligati, et ad ea omnia, quae in Synodo decreta sunt, si visitentur ab Episcopo tamquam viciniore.*

Abbates Regulares, Priores, Rectores, Guardiani, aliique Superiores parvorum Conventuum, qui vigore Decreti Innocentii X, *Ut in parvis,* subiiciuntur Iurisdictioni Ordinarii, tenentur accedere ad Synodum, quatenus vocati fuerint ab Episcopo tamquam Sedis Apostolicae delegato, prout declaravit Alexander VII suo Decreto emanato 30 Martii 1611, quod refert per extensum Fagnanus in cap. *Quando,* num. 64 de Offic. Ordinar. Et si non interveniant, potest Episcopus suo arbitrio illos mulctare, excepta mulcta pecuniaria. Sacr. Congreg. Conc. in Pientina 16 Iun. 1703 apud Monacell. tom. 4 ad 3 tom. n. 156. 36 37

Conventus tamen, qui non fuerunt suppressi, et in quibus adest numerus sex Religiosorum, non comprehenduntur sub hac obligatione. Ead. Sacr. Congreg. in dicta Pientina 15 Septembris eiusdem anni 1703, apud Monacell. loc. cit. num. 157, et habetur clare ex Conc. Trident. cit. c. 2, quia subduntur Capitulis Generalibus. 38

Episcopus potest cogere etiam Clericos Subcollectores Apostolicos, ut Synodo intersint. Sacra Congregat. Concil. in una Montis Pelusii 4 Februar. 1651, et in Caiacen. 21 Martii 1654. 39

Episcopus potest Iuris remediis etiam per Censuras Ecclesiasticas compellere ad interessendum Synodo omnes supradictos obligatos Synodo intervenire. Sacr. Congr. Conc. in Oriolen. 27 Mart. 1532, in resp. ad 19 dub., in Illerden. 9 Sept. 1684, in Pientina 17 Iun. 1703, et saepe alibi. 40

Et sic etiam Iuris remediis compelli possunt ab Episcopo ad interessendum Synodo Curati Regulares Parochiarum illorum Conventuum, in quibus residentiam habent Generales suorum Ordinum, quamvis istae Parochiae ex Concil. Tridentin. sess. 25, cap. 11, et Sacr. Congr. Conc. in Lauden. *Iurisdictionis* 1 Dec. 1691, non subiaceant Visitationi Ordinariorum. Sic Sacr. Congr. Conc. in dicta Laudensi 1 Decembr. 1691, in responsion. ad octavum et nonum, confirmata 20 Septembr. 1692, iuxta resoluta in Iustinopolitana 24 Septembr. 1739, in Comen. 16 Dec. 1645, et in Forosempronien. 3 Sept. 1650, apud Monacell. tom. 1, tit. 6, formul. 20, num. 15. Vide ibi num. 14 et 15. 41

In Synodo Dioecesana potest Episcopus facere Constitutiones et Decreta absque consensu et approbatione Capituli et Cleri. Licet enim teneatur ad id consilium Capituli exquirere, non tamen tenetur illud sequi, ut declaravit Sacr. Congr. Conc. in Oriolen. 27 Mart. 1632, in respons. ad 15 dub., in Fulginaten. 26 Februar. 1639, et in Hispalen. *Synodi* 26 Novembr. 1639. Solus enim Episcopus in Synodo 42 43

Dioecesana votum decisivum habet. Sacr. Congregat. Conc. 13 Ian. 1594, apud Sellium in Selectis Canonicis cap. 25, n. 32, et Barbosa ad Trid. cit. c. 2, n. 29.

44 Decreta tamen, seu Constitutiones Synodales, antequam usu recipiantur, debent ostendi Capitulo, et aliis interessatis, eisque duorum mensium praefigi terminus, ut si se senserint gravatos, recurrere possint ad ipsum Episcopum, vel ad Sedem Apostolicam. Sacr. Congr. Episc. in Fundana 4 Dec. 1592, apud Nicol. in Flosculis verb. *Synodus*.

45 Non tenetur autem Episcopus Synodum ostendere Civitati vel Laicis, antequam imprimatur vel promulgetur. Sacr. Congreg. Episc. Civitate Castelli 14 Apr. 1615 apud eumdem loc. cit., et apud Barbosam ad Trid. cit. cap. 2, num. 33.

46 Dum Romae revidentur Decreta Synodalia, non convenit quod Episcopus procedat ad eorum executionem. Sacr. Congreg. Episcop. in Vintimillien. 21 Aug. 1666, apud Nicol. loc. cit. num. 7.

47 Non tenetur tamen Episcopus ante Synodi publicationem eius Decreta Romam mittere. Piasec. in prax. Episcop. par. 2, cap. 2, n. 12; Gavant. in Manual. Episcop. verb. *Synodus Dioecesana,* n. 68; Barbosa ad Conc. Trident. cit. cap. 2, sub num. 33, et par. 3 de Offic. et potest. Episcop., alleg. 93, n. 24, ubi dicit sic eamdem Sacram Congreg. rescripsisse Episcopo Ostiensi, teste Quaranta verb. *Synodus Dioecesana,* in fine.

48 Constitutiones seu Ordinationes factae in Synodo Dioecesana sunt perpetuae, et non expirant morte Conditoris. Glossa in cap. *Ut animarum,* verb. *Statuto* de Constitutionibus in 6; Zerola in praxi Episcop. part. 1, verb. *Edicta,* § 3; Arced. de Praecellent. Episcop. Dignit. part. 2, cap. 1, n. 14; Barbosa cit. allegat. 92, n. 24, et alii.

49 Constitutiones seu Ordinationes Synodales ligant Clericos et Laicos Episcopo subiectos. Barbosa ad Trid. cit. cap. 2, n. 34; Massobr. de Synodo, cap. 4, dub. 76 et 78; Gavant.
50 loc. cit., n. 75, et alii passim. Tales autem Constitutiones Synodales ex defectu auctoritatis non obligant Regulares; Rota in Neapolitana *Iurium Parochialium* 13 Mart. 1711, § *Atque haec*, cor. Ansaldo. Sic expresse Ursaya in 2 Miscellaneo sacro et profano lit. S, n. 97, et tenent Peyrin. de Privileg. ad Const. 2 Iul. II, § 25, num. 77; Lezana summa qu. Regul. tom. 1, c. 11, n. 11; Lantusc. verb. *Constitutio,* num. 5; Hasbens. Summ. Select. qu., verb. *Constitutio,* n. 3; et alii passim quoad Constitutiones Synodales concernentes reformationes Clericorum.

51 Servanda tamen est Synodus Dioecesana a Regularibus quoad tempus humationis Cadaverum. Sacr. Congreg. Rit. in una Senogall. 22 Iun. 1675, in resp. ad primum apud supplem. Theatr. Regular., verb. *Associatio,* n. 5, et Mattheucc. Offic. Cur. quoad Dioecesan. Legem n. 11, et quoad exequias n. 1. Item 52
servandae sunt Constitutiones Synodales a Regularibus in iis omnibus, quae concernunt observantiam Sacrorum Canonum, Conciliorum, Pontificiarum Constitutionum et Decretorum Sacrarum Congregationum.

Delenda est poena Excommunicationis in 53
Decreto Synodali contra Moniales scribentes, vel recipientes literas, quas Abbatissa non legerit. Sacr. Congregat. Concil. in Caesenat. 26 Mart. 1695.

Expensis propriis vivere debent Canonici 54
euntes ad Synodum, et non gravare Capitulum. Sacr. Congr. Episcop. in Sarzan. 16 Iunii 1595, apud Nicol. in Flosculis verb. *Synodus,* num. 4.

Canonici Ecclesiae Collegiatae cedere debent 55
locum in Synodo Beneficiatis Ecclesiae Cathedralis, quando conveniunt cum Capitulo ipsius Cathedralis. Sic Sacr. Congr. Rit. in Ampuriensi *Praecedentiae* 20 Ian. 1635, quia membra non debent separari a suo capite; Pignatell. tom. 4, consult. 187. An autem Canonici 56
et Clerus Cathedralis sedere debeant in Synodo ad dexteram, Canonici vero cum Clero Collegiatae ad sinistram? Quamvis eadem Sacr. Congr. Rit. in d. Ampuriensi 11 Maii 1641, censuerit *Affirmative,* apud Pignatell. loco cit., tamen ipse Pignatell. ibid. censet *Negative,* et multis probat. Vide ibid.

Beneficiati tamquam singuli, et vocati ab 57
Episcopo possunt intervenire Synodo et in loco iuxta praescriptum Pontificalis. Ita declaravit Sacr. Congr. Conc. 5 Nov. 1644, apud Pignatell. tom. 1, consult. 294.

Hic iuvat adducere decisionem Sacr. Rit. 58
Congr. in una poletana *Iuris sedendi* in Synodo pro Collegiatis Sancti Petri et S. Georgii Civitatis Spoleti cum Capitulo Cathedralis eiusdem Civitatis. Die enim 10 Mart. 1708 proposita causa in Sacr. Rit. Congreg. per Card. Colloredum, rescriptum fuit. *Canonicis Collegiatarum Sancti Petri et Sancti Georgii detur scamnum coopertum aliquo panno arbitrio Episcopi, nec non vocentur titulo Canonicali sigillatim.* Sic refert Ursaya tom. 2, part. 1, disceptat. 29, n. 60.

Cum Episcopus Senogalliensis poenitentiam 59
publicam vellet imponere duobus Presbyteris Curatis, qui in Synodo adversus illius Decreta (quae munia Parochialia per se ipsos adimplere debere Parochos arctabant) reclamaverant, et alta voce protulerant haec verba: *Tu quoque praedicare teneris, et non praedicas.* S. Congr. Episcop. hac die, et ante sub 20 Mart. eiusdem anni proposita causa, et Episcopo informante, eidem iniunxit, ut petita per eos venia, et imposita poenitentia salutari, illos reciperet

privatim. Sacr. Congr. Episc. 27 Mart. 1692. Sic ex Monacell. refert Pitonius Constitut. et decis. ad Episcopos n. 1681.

60 In fine Synodi non interrogatur Clerus per verb. *Placetne vobis?* Sacr. Congregat. Concil. 27 Aprilis 1592, apud Gavant. in Manual. Episcopor. verb. *Synodus Dioecesana,* num. 62.

61 Non licet Episcopo cogere etiam mulctis singulos Presbyteros et Clericos ad Synodum impressam retinendam. Sacr. Congreg. Conc. 14 Dec. 1658. Sic ex Nicolio refert Pitonius loc. cit. n. 1281. Et Sacr. Congr. Episc. et Reg. in una S. Marci 11 Mart. 1728, et dict. S. Congr. Conc. in Larinen. *Decretorum Synodalium* 30 Aug. 1732, ad 12 dub. apud tom. 5 Thesaur. Resol. Sacr. Congr. Conc.

62 Ad Synodum Dioecesanam non teneri adire omnes Canonicos Collegiatae, sed tantum ex his quatuor, respondit Sacr. Rit. Congreg. in Vicentina 23 Maii 1639, apud Scarfantonum ad Ceccoper. par. 2, lib. 2, tit. 10, sub n. 33 et 34, ubi etiam quod inconveniens profecto esset, universos Canonicos propriam Ecclesiam inofficiatam relinquere, ut inquit Piasec. in prax. p. 2, c. 2, n. 3. Videtur tamen circa id attendenda legitima cuiusque loci consuetudo; arg. c. *Cum dilectus* 8 de Consuetud., l. *Si*

63 *de interpretatione* 37 ff. de Legib. Sacerdotes simplices teneri inservire Ecclesiae Cathedrali omnibus diebus festivis, et cogi posse iuxta formam consuetudinis, et iuxta Constitutiones Synodales, respondit Sacr. Rit. Congregat. in Bellicastren. *Servitii* 15 Nov. 1670, quam resolutionem utraque parte informante confirmavit anno 1706, 21 August. cum rescripto, *In decisis et amplius,* ut testatur Ursaya tom. 1, par. 2, discept. 24, sub num. 13. Et attenta consuetudine et necessitate Ecclesiae Cathedralis Sacerdotes et Clericos cogi posse ab Episcopo interesse Missis in diebus Dominicis et aliis Festis, necnon in Processionibus, iam decreverat Sacr. Congr. Conc. in Brictinorien. 11 Ian. 1648, apud d. Ursayam loc. cit. sub num. 23.

64 Decretum Synodale quo prohibebatur Regularibus, ne in Ecclesiis saecularibus ex Legato celebrarent, delendum esse statuit Sacr. Congreg. Conc. in Meliten. 27 Nov. 1694, et stetit in decisis anno 1695, 11 Iul., et iterum contra reclamantes una cum Parocho Presbyteros saeculares die 1 Dec. 1696, rescripsit *in decisis,* ut Patres Dominicani continuare possent celebrationem Missarum in Ecclesia Parochiali oppidi Pizzoni, ut refert Card. Petra tom. 4 comment. ad Constit. 6 Gregor. XII, n. 19.

65 Synodale Decretum, quo Episcopus Parmensis determinaverat ne in Sodalitatibus Civitatis sibi subiectis, nec in aliis Ecclesiis, ubi aliqua adsit Particula Ligni SS. Crucis Christi Domini publicae adorationi exponatur iis diebus, quibus in sua Cathedrali exponitur, non esse attendendum respondit Sacr. Congr. Conc., in Parmen. 9 Augusti 1698. Proposito enim dubio: *An idem Decretum Synodale sit observandum?* rescripsit: *non competere privativam Ecclesiae Cathedrali;* et stetit in decisis anno 1699, 28 Mart., cum additione quod *amplius causa non proponatur,* ut refert Ursaya tom. III, par. 2, disceptat. 5, sub num. 48 et 49.

Synodali decreto, aut alio modo potest ab 66
Episcopis statui, ne Sacerdotes quicumque sive Saeculares sive Regulares Officium exorcizandi exerceant sine sua expressa licentia in scriptis sub poenis arbitrio suo imponendis: sic habetur in Synodo Fulginatensi c. 11, num. 8, et Synodo Lucana de anno 1681 par. 2, cap. 11, sub num. 14. Immo et in Concilio Mediolan. quarto par. 2, tit. *Quae ad Sacramenta,* § 1. Et iussu Clementis XI, Sacr. Congr. S. Officii 25 Iun. 1710, in Literis Encyclicis relatis in Appendice Synodi Fulginaten. de anno 1722, fol. 158, mandat quod Episcopi non permittant quemquam Sacerdotem Saecularem vel Regularem Energumenos exorcizare, nisi eis constet de Exorcistarum aetate, pietate, gravitate, integritate vitae, prudentia et aliis qualitatibus a Rituali Romano desideratis, cuius directione uti debeant, et regulas in illo praescriptas nullatenus transgrediantur, sed adamussim custodiant; uti videri potest etiam in Synodo Alexandrinae Civitatis ac Dioecesis celebrata anno 1711, pag. 232 et 433, ubi referuntur supradictae Literae Encyclicae cum simili Synodali prohibitione confirmat. de anno 1732 in alia Synodo sub tit. *De Sacramento Ordinis* pag. 55.

Synodalibus Constitutionibus tenentur Pre- 67
sbyteri nominati et deputati in Ecclesiis Parochialibus ad Ordinem Equitum S. Ioannis Hierosolymitani spectantibus se conformare quoad omnia Sacramentorum administrationem et curam animarum concernentia. S. Congr. Concil. in Pragen. *Iurisdict.* 3 et 17 Dec. 1707, et 14 Ianuar. 1708, et 9 Iun. eiusdem anni 1708, ad V dub. Constitutionibus Synodalibus subiiciuntur etiam caeteri Regulares omnes in iis quae respiciunt curam animarum, et Sacramentorum administrationem, ex Trident. sess. 25, c. 11 de Regular., quamvis secus sit in aliis; sed ad evitandam deformitatem sese illis conforment oportet, non tamen sub gravi eas negligerent, notante Suario. Censet tamen Benedictus XIV, contra nonnullos Regulares, quamvis teneantur ad festa Dioeceseos ex Trid. sess. 25, c. 12 de Regul. non tamen teneri ad ieiunia ab Episcopo indicta, nisi alia consuetudo in quibusdam Monasteriis forte invaluisset. De Synodo Dioeces. lib. 8, cap. 4, § 5.

Constitutionibus Synodalibus, aliisque Le- 68

gibus, etiam per Edicta panditis ab Episcopo sine Capituli consilio et assensu, subiicitur idem Capitulum. Sacr. Congr. Conc. in Gerunden. *Exemptionis* 19 Decembr. 1729, ubi ad IV dub. *An dictum Capitulum subiiciatur Constitutionibus Synodalibus, sive aliis Legibus etiam per Edicta panditis ab Episcopo absque illius consilio et assensu, vel potius editis cum eiusdem consilio tantum in casu, etc.* respondit: ad IV. *Affirmative ad primam partem, et negative ad secundam et amplius.*

69 Synodum Alexanen., celebratam anno 1739, nullam declaravit Sacr. Congr. Conc. in Alexanen. *Synodi* 20 Ian. 1742, in qua ad primum inter varia proposita dubia, sic conceptum: I. *An constet de validitate Synodi celebratae anno 1739, et quatenus affirmative;* respondit: *Ad primum constare de nullitate; in reliquis ad Eminentissimum Praefectum iuxta mentem.* Sic apud Thesaurum Resolutionum Sacr. Congr. Conc. tom. X.

70 Alia ad rem; vid. verb. *Concursus,* et verb. *Examinatores.*

71 Synodorum et Conciliorum celebratio Ecclesiae est summe utilis, quapropter a Concilio Tridentino sess. 24 de Reformat., cap. 2, fuit expresse praeceptum, quod Concilia Provincialia, sicubi omissa fuissent, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque statuendis, quolibet saltem triennio; Dioecesanae vero Synodi quotannis renoventur. Bened. XIV t. 1, Const. 32 incip. *Singularis,* § 1, et de Synodo Dioecesana
72 lib. 1, cap. 2, a n. 1 ad 5. Hinc ad Synodorum et Conciliorum celebrationem pro iniuncta sibi omnium Ecclesiarum sollicitudine, Archiepiscopos et Episcopos iugiter hortatur obtestaturque Pontifex, ut sublatis quibusvis impedimentis sicubi omissa sit, quam primum haberi curent. Idem Const. 28 incip. *Quamvis Paternae vigilantiae,* § 1. Non esse autem
73 omnino et absolute necessariam Synodorum celebrationem tradit idem cit. c. 2, n. 5, cum Episcopis, qui ob aliquod impedimentum suas Synodos, iuxta Tridentini Decretum congregare nequeunt, alii suppetant modi Dioeceses administrandi, et Synodi defectus supplendi, iterum iterumque tamen Synodorum celebrationem commendans et inculcans.

74 Sola Synodus Generalis insignitur titulo *Sanctae.* Idem de Synodo Dioecesana cap. 3, n. 1, ubi refert quod Literis in forma Brevis ad Archiepiscopum Valentinum datis sic rescripsit Sanctus Pius V, haec verba: *Sancta Synodus, non conveniunt Synodo Provinciali, sed univer-*
75 *sali.* Synodus Generalis indicitur ad definiendum quid credendum sit, et huiusmodi definitiones dicuntur *Dogmata,* et quid agendum sit, et istae Leges dicuntur *Canones.* Sed Concilium Tridentinum fere semper primas appellavit *Canones,* et alteras *Decreta.* Idem ibid. num. 2.

Dioecesanae Synodi convocatio pertinet ad 76
potestatem iurisdictionis, et insuper ad legem iurisdictionis simul et Dioecesanam. Idem ibid. c. 4 per tot. In quocumque Dioecesis loco 77
cogi potest, et ex necessitate extra Dioecesim consentiente Ordinario. Congruentius tamen, nullo interveniente impedimento, celebranda est in sua Cathedrali, ut declaravit Sacra Congregat. Concil. in Acernen. die 17 Maii 1636, hisce verbis: *Posse Episcopum etiam in d. Oppido, Dioecesanam Synodum congregare, sed satius esse, ut illam apud suam Cathedralem celebret.* Idem ib. c. 5, n. 2 et 3.

Si duae sint Cathedrales aeque principaliter 78
unitae, unica Synodus, sola inspecta iuris severitate, in alterutra, quam maluerit Episcopus, celebrari potest, cui utriusque Ecclesiae Ecclesiastici interesse tenentur, et statuta observare. At aequitate vel decentia inspecta ad 79
evitandas inter utramque Ecclesiam simultates, et concordiam fovendam, maxime expedit, ut illa modo in una, modo in altera, alternatim celebretur. Et praeterea, si alternativam indu- 80
xerit legitima consuetudo, tenetur Episcopus hanc omnino servare. Hac enim opportuna distinctione, invicem conciliantur variae Sacrae Congr. Conc. responsiones, quae minus peritis videri possent intra se pugnantes, uti patet in adductis supra num. 5 et 6. Idem ibid. c. 5, 81
num. 3 et 4, ubi scite advertit, quod ubi Sacra Congr. iudicat ad exactam iuris normam, decidit Synodum celebratam in una ex d. Dioecesibus ligare etiam subditos alterius, ut in Geruntinen. seu Cariaten. sub die 1 Febr. 1708, iam allat. supra n. 6. Ubi vero iudicat, non 82
secundum Iuris apices, sed secundum aequitatem et decentiam, si nulla intercedat consuetudo, pronunciat, Synodum esse celebrandam alternatim, modo in una, modo in alia Dioecesi, uti in Ampurien. *Synodi* sub die 8 Maii 1694, iam etiam allata loc. citat. Ubi 83
autem iudicat secundum probatam consuetudinem, sententiat non ex mera aequitate et decentia, sed ex iustitia esse servandam celebrando synodum alternis vicibus in utraque Civitate, ut in Atrien. et Pennen. sub die 12 April. 1625, ibi: *Sacr.* etc. *Partibus auditis, ac Sanctissimo Domino Nostro approbante, censuit Episcopum Pennensem et Atriensem debere primam Dioecesanam Synodum, cum ultima in Civitate Pennen. peracta fuerit, in Atriensi Civitate indicere ac celebrare;* lib. 2 Decretor. pag. 276, et rursus in eadem caus., 27 Iul. 1647, iam item allata loco cit. n. 6. Et 84
quia in alia simili causa Matheranen. et Acheruntina Dioecesibus unitis, Capitulum Acheruntinum nondum legitime probaverat praetensam consuetudinem suae Ecclesiae favorabilem, cuius praetextu adesse renuebat Synodo, quam Archiepiscopus celebrandam indixerat in Civitate Matheranensi, ideoque Sac. Congreg.

die 24 Martii 1736, distulit controversiae decisionem; at ne interim Synodi celebratio non sine utriusque Dioecesis detrimento protraheretur, prudentissime addit in responsione, post verb. *Dilata: Non retardato pro hac vice interventu Cleri Acheruntini Synodo iam indictae in Civitate Matheranensi sine praeiudicio iurium ambarum partium.* Idem ibid. num. 4. Vide etiam dict. Decretum iam allatum a me loc. cit. num. 6.

85 Synodus Provincialis bis in anno olim celebranda erat, et aliquando semel. Quae in illa decernebantur, promulganda erant in Dioece-
86 sana. Idem ibid. cap. 6, num. 1, 2 et 3. Dioecesana quoque bis in anno olim cogenda erat, statutis temporibus et diebus. Idem ib. n. 2. Nunc Provincialis quolibet triennio, et Dioecesana semel in anno. Sic expresse Conc. Trid. sess. 24, cap. 2 de Reformat., ubi contra contumaces huic Decreto parere recusantes, poenas a Sacris Canonibus sancitas renovat, iterumque infligit: *Quod si in his tam Metropolitani, quam Episcopi et alii suprascripti negligentes fuerint, poenas a Sacris Canonibus sancitas*
87 *incurrant.* Idem ib. num. 4 et 5, ubi acriter improbat sententiam Doctorum asserentium contrarium, reprehendendo illos Episcopos, qui ex sola socordia et negligentia Synodum celebrare praetermittunt, eosque insuper magis redarguendo, qui cum plures annos Dioecesim gubernaverint, nec de cogenda quidem Synodo unquam cogitarunt. Hi enim, sequitur ipse, caeterique, qui ex mera incuria et inertia praefato Trident. praecepto non parent, et sine ulla causa Synodum celebrare omittunt, meminisse deberent, se praeter reatum inobedientiae poenam incurrere suspensionis ab Officio statutam in cap. *Sicut olim* de Accusat. *Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, a sui exsecutione Officii suspendatur;* licet poena huiusmodi, ut ipsa indicat vox *suspendatur*, non sit latae, sed ferendae sententiae, ut ibid. adnotarunt Ostiensis in fine; Ioann. Andreas num. 7; Fagnanus num. 105, referens etiam ad id resolutiones Sacrae Con-
88 gregationis Conc. Nec audiendi sunt, qui ad propriam obtegendam ignaviam, se consulto et prudenter abstinere dictitant a Synodi coactione, ne novarum Constitutionum in dies accessione, commissae sibi Dioecesis status perturbetur; cum in primis non sit necesse, ut in singulis Synodis novae constitutiones condantur, sed sufficiat, ut antiquarum exsecutio urgeatur, et deinde difficile videatur hoc tempore, quo Ecclesiastica disciplina quotidie consenescit et labefactatur, aliquam inveniri Dioecesim, cui opus non sit ulla nova Constitutione, qua saltem antiquae leges corroborentur, et quae morum corruptela poenae obsoleverunt, reviviscant. Sic expresse zelantissimus Pontifex ibid. n. 5.

Synodus olim celebrabatur in Ecclesia aut 89
loco Sacro Ecclesiae adiuncto; nunc sessiones praeparatoriae antecedentes haberi solent in aedibus Episcopalibus, sessiones vero Synodales in Ecclesia, et quidem Cathedrali, nisi urgens et honesta causa obstet, ut plurimis ad id erudite suo more adductis tradit idem ibid. n. 5 et 6.

Synodis Generalibus Imperatores, Reges et 90
Principes per se, vel per suos Legatos adstiterunt, non ut Iudices, sed ut Defensores. Unde istis abscedentibus Synodi auctoritas 91
non minuitur. Idem ib. cap. 9, n. 1 et 2. Vide ad id dicta artic. 1.

Synodis autem Provincialibus Laici cuius- 92
cumque Dignitatis intervenire non consueverunt. Idem ibid. num. 3. Hinc quaedam ex 93
his Synodis ob Laicorum potentium praesentiam reprobatae sunt, ut patet de Synodo Tyria anni 335, reprobata a Concilio Alexandrino; et variis aliis contra S. Athanasium congregatis, reprobatis a Liberio Papa, eo quod illis potentes Laici interfuissent. Idem ibid. num. 4.

Possunt tamen etiam Laici interesse ex con- 94
suetudine, aut invitati, aut ex aliis circumstantiis, ut si de rebus etiam politicis agendum sit, ut pluribus demonstrat. Idem ibid. n. 5. His autem circumstantiis exceptis, nullus Lai- 95
cus ius habet interveniendi Synodis Provincialibus, praecipue post Concilium Tridentinum. Quapropter Sacra Congr. Conc. Acta Synodi 96
Toletanae ann. 1582 celebratae noluit approbare, nisi expuncto nomine Administri Regii eidem interventi, et tandem Gregorius XIII, post longas hac super re habitas disceptationes suis Apostolicis Literis in forma Brevis datis die 26 Ianuar. 1583, nomen Regii Legati ex praefato Concilio omnino deleri mandavit. Idem ibid. num. 6.

Quamvis autem Laici nequeant invitari, ut 97
Synodo Provinciali intersint tamquam Praesides aut Iudices, quod numquam licuit, possunt tamen etiam nunc invitari, ut intersint tamquam meri Auditores seu testes eorum, quae decernuntur, praesertim si tales occurrant circumstantiae, quae quandoque Laicorum praesentiam Synodo valde utilem, et fructuosam reddant. Hinc eadem Sacr. Congr. Conc. post 98
praefatum Decretum editum in causa Toletana die 22 Apr. 1598, in alia causa Turritana respondit: *Gubernatorem, aliosque Laicos non debere Concilio Provinciali interesse, nisi a Synodo fuerint invitati.* Et id tamquam certum ponit Caeremoniale Episcop. lib. 1, cap. 31, ubi loquens de Conciliis Provincialibus, etiam Laicis locum assignat. *Sedilia in Ecclesia disponentur, in Provincialibus quidem capacia pro numero Episcoporum, Abbatum, aliorumque Ecclesiastica dignitate fulgentium, item pro Canonicis ac pro Laicis, si qui interfuturi*

99 *sunt*. Idem ibid. n. 8. Ubi recte et opportune cum Pignatel. consult. 70, tom. 1, Episcopos monet, ut caute in hoc se gerant, neque nimis faciles se praebeant in Laicis ad Synodum invitandis, ne, quod ab initio merae voluntatis et urbanitatis fuit, tractu temporis fiat necessitatis, iuxta illud vulgatum: *Quod a principio est voluntatis, ex post facto fit necessitatis;* arg. L. *Sicut* 5 Cod. de Obligat. et act. Vide dict. art. 2, num. 27.

100 Ad Synodos Dioecesanas Laici olim aliquando introducti fuerunt. Nunc de iure non licet, nisi ex consuetudine aut urgenti causa, dummodo suffragium non ferant, nec in Syn-
101 odo consulantur. Idem ibid. num. 8, ubi contra assertionem Monacell. tom. 1, tit. 5, formul. 3, num. 6, et Domini de Aste in methodo Visitationis Apostolicae part. 5, § 3, num. 23, id arbitrio Episcopi plane permittentium adducit Sacram Congreg. Conc. quae in causa Oriolen. *Synodi* interrogata: *An Episcopus possit ad Synodum vocare Laicos, si eorum consilio uti velit;* respondit: *Episcopum non posse;* l. 14 Decretor., pag. 600 et 601, monens insuper Episcopos, ne sine vera et gravi necessitate Laicos ad Synodum accersant et admittant, cum paulatim possent illi, consuetudinis obtentu, ius interveniendi sibi deinceps arrogare, iuxta paulo ante de Synodo
102 Provinciali cum Pignatello animadversa. Concedit tamen quod Laici sermoni adesse possint; ibid. n. 9.

103 Synodi celebrandae dies in Ecclesia Cathedrali denunciari convenit in die Epiphaniae, dum frequenti populo intra Missarum solemnia Festivitates eius anni solemniores promulgantur; et per duos aut saltem unum mensem ante dictam diem, schedula manu Notarii, seu Cancellarii subscripta Ecclesiae Cathedralis valvis affigi sub huiusmodi, aut simili tenore: *Synodus Dioecesana N. per Reverendiss. Dominum N. Episcopum indicta hoc anno etc., mense etc., die etc., Deo adiuvante, in Cathe-*
104 *drali Ecclesia inchoabitur*. Rursus tribus proximis diebus Dominicis ante dictam diem conveniens erit, ut tam in Ecclesia Cathedrali per Concionatorem, quam in singulis Parochialibus per Parochos iterum atque iterum denuncietur, populique fideles ad devotionem, orationes, ieiunia, Sacramentum Poenitentiae, Sanctissimae Eucharistiae sumptionem, aliaque pia opera hortentur, ut actio huiusmodi, Deo opitulante, dignum sortiatur exordium, felicemque et fructuosum progressum et exitum habeat. Sic expresse Caeremoniale Episcopor. l. 1, cap. 31.
105 Et S. Carolus Borromaeus in Concil. Provinciali IV part. 3, pag. 177, par. 2 Act. Eccles. Mediolanen., et in Conc. Provinciali V part. 3, ibid. pag. 276, statuit diem celebrandae Synodi die Epiphaniae, vel Kalendarum Ian. in Cathedrali e suggestu indici, promulgari atque Calendario annuario adscribi, praecipitque Parochis, ut per mensem ante statutam diem quinta quaque feria Missam celebrent de Spiritu Sancto, aut pro diversitate temporum orationem saltem de Spiritu Sancto in Missa recitent, et populum hortentur, ut Die Dominico Synodi diem antecedente, vere poenitentes et confessi Sacram Communionem sumant, precantes, prout supra ex Caeremoniali Episcoporum. Sic tradit etiam Bened. XIV loc. cit. lib. 5, n. 1.

Synodus Dioecesana triduo absolvitur, nisi 106
aliqua urgenti ratione sit protrahenda. Sic Pontificale Romanum tit. de Ordine ad Synodum. S. Carolus Borromaeus loc. cit., et Bened. XIV loc. cit. num. 2. Prima die Episcopus mane 107
cappa indutus, comitante Clero cum superpelliceis Ecclesiam adit, et Processionem instituit, Missam de Spiritu Sancto per seipsum solemniter celebrat, et Clero Sacram Communionem porrigit, quam acceptis Stolis rubeis etiam sument Sacerdotes, qui forte ea die non celebraverint. Idem ibid. num. 2 et 3, ex Pontificali Romano loc. cit., et S. Carolo in Concil. Provinciali Mediolanensi IV par. 2, tit. *Quae pertinent ad Sanctissimum Missae Sacrificium*, pag. 152.

Secunda die unus ex Canonicis Missam so- 108
lemniter canit pro defunctis, cui Episcopus assistit, eaque peracta, Stolam et Pluviale nigri coloris assumit, et consuetas orationes recitat pro defunctis, post quas vestes nigras in rubeas mutat, et accepto Pastorali baculo ad Sedem Synodalem ascendit. Tertia demum die, 109
unus pariter ex Canonicis Missam celebrat de Sanctissima Trinitate, addita collecta in gratiarum actionem, cui assistit Episcopus Stola et Pluviali albi coloris, et absoluta Missa, rubea accipit indumenta, ad consuetam Sedem se confert, ultimae sessioni praesidet, et Synodo finem imponit. Sic expresse Idem ibid. n. 4.

Post ultimam sessionem, alia fieri solet sup- 110
plicatio seu Processio, minus tamen solemnis intra vel circa Ecclesiam, qua absoluta Episcopus consueto ritu Clero et populo benedicit, et quadraginta dierum Indulgentiam impertitur. Immo solent Episcopi saltem cum primam 111
Synodum celebrant, Indulgentiam plenariam a Summo Pontifice sub consueta formula illis impetrare, qui una ex tribus Synodi diebus Ecclesiam Cathedralem visitaverint. Idem ibid. 112
num. 6, recte ac sancte subdens num. 6, quod iuxta vetus institutum Episcopus in Synodo brevi gravique sermone Clerum alloquatur, et de iis admoneat, quae in illo corrigenda deprehenderit, quod saltem in postrema sessione omnino fieri statuerunt Patres Conc. Mediolanensis V, cit. par. 3, pag. 279, ibi: *Episcopus antequam Synodum dimittat, sermonem habeat paternis monitionibus plenum ac dimissioni accommodatum*. Quibus omnibus, aliisque 113

secundum laudabilem cuiusque Dioecesis consuetudinem rite peractis, Episcopus a Clero associatus, eodem ritu, quo prius, ab Ecclesia se domum recipit, ex Pontificali Romano, loc. cit. ibi: *Tunc omnes pariter surgentes Pontificem Cappa indutum, cum superpelliceis ad*
114 *domum reducunt.* Idem ibid. num. 2, recte concludens, posse quoad haec servari suam cuiusque Ecclesiae legitimam consuetudinem.
115 Sedendi Ordinem in Synodis tradit idem ib. lib. 3, c. 10, ut sequitur. Cardinales in Synodis generalibus et nationalibus praeferuntur Episcopis. In Synodo Dioecesana primus sedet Episcopus; postea Vicarius Generalis, nisi legitima consuetudo alteri faveat, aut Dignitates et Canonici sacris vestibus induti Synodo assistant; secus si Vicario consuetudo faveat, aut ipse etiam habitu Praelatitio sit indutus. Sequuntur Dignitates et Canonici Cathedralis; inde horum Coadiutores, si tamen Canonici capitulariter interveniant, aliter praeferuntur Abbates et Protonotarii non participantes induti Mantelletta et Rochetto. Post Canonicos sedent Beneficiarii et Mansionarii eiusdem Ecclesiae. Post hos Canonici Collegiatarum Civitatis, servatis Dignitate et antiquitate in praecedentia, quin obstet nobilius indumentum ex privilegio concessum; deinde Canonici Collegiatarum Dioeceseos, servatis pariter Dignitate et antiquitate, aliquando praecedunt Abbates, videlicet cum habent usum Mitrae et baculi. Etiam Titulares et Commendatarii, sive Saeculares sive Regulares praecedunt in Synodo Canonicis, capitulariter non intervenientibus, et inter ipsos Abbates praecedit, qui Dignitatem prior est assecutus. Post Canonicos sedent Vicarii Foranei, inde Plebani, sive Archipresbyteri Rurales: Post hos Parochi, nisi usum habeant sedendi cum Plebanis, praecedit vero qui primus Paroeciam obtinuit, succedunt Beneficiarii simplices, post hos Clerici, servata Ordinis Dignitate, si aequalis sit, servatur Ordinationis antiquitas, quae si par sit, habenda est ratio aetatis: Omnibus tamen praefertur ordinatus a Summo Pontifice. Postea sedent
116 Regulares, ultimi Laici, si adsint. Quoad hunc autem sedendi ordinem, est potissimum servanda legitima consuetudo, quae est optima legum interpres; l. *Si de interpretatione* 37 ff. de Legibus, c. *Cum Dilectus* 8 de Consuetudine. Ad praecavendas tamen et amputandas lites, et cuiusque iura illaesa servandá, expedit, quod in Synodi initio Episcopus Decretum promulget, quo declaretur, ex ordine inibi sedendi, nihil detractum iri iuri habendi praestantiorem locum, quod quispiam sibi competere credat, uti habetur in Conc. Provincial. Mediolanen. V par. 3, ubi inter decreta initio Dioecesanae Synodi legenda, hoc a S. Carolo conditum quarto loco traditur, (Act. Eccles. Mediolan. par. 7, pag. 278), ibi: *Si cui in Synodo contigerit suo loco non sedere, aut incedere, aut aliud quidquam agere, ad id propterea nemini ius acquiri, acquisitumve esse, neque quidquam de cuiusquam iure possessioneve detrahi, sed omnia in eo statu permanere, quo antea fuisse compertum erit.* Quod et factum iam fuerat in Conc. Trident. in fine sess. 2, ibi: *Insuper ipsa Sacra Synodus statuit et decrevit, quod si forte contigerit, aliquos debito in loco non sedere... nulli propterea praeiudicium generetur, nullique novum ius acquiratur.* Et idem denuo in fine sess. 25 statuit de loco assignato *Oratoribus tam Ecclesiasticis, quam saecularibus in sedendo, incedendo, aut quibuscumque aliis actibus,* per quem nulli ius de novo acquisitum, nulli ablatum declaravit.

In dioecesana Synodo notificanda sunt re- 117
centia Decreta Summorum Pontificum et Sacrarum Urbis Congregationum, et aliquo modo addenda in Appendice ad Synodum. Idem ib. lib. 5, cap. 2, n. 2. Constituenda sunt, quae 118
ad vitia coercenda, virtutem promovendam, mores reformandos, disciplinam Ecclesiasticam restituendam, vel fovenda utilia et necessaria existimantur, et alia iuxta Dioecesium circumstantias et indigentias. Idem ib. lib. 6, cap. 1 et seq. Ubi plurima erudite adducit ad rem.

In Synodis abstinendum est a quocumque 119
verbo, quo videatur approbari opinio inter Catholicos controversa. Idem ib. lib. 7, cap. 27, num. 1.

Constitutiones Synodales, aliaeque Sanctio- 120
nes extra Synodum, consulto Capitulo, latae, Episcopo moriente, vel Dioecesim relinquente, in suo robore perpetuo durant. Idem ib. lib. 8, cap. 5, n. 2. Vide supra num. 42, 48, et 68. Nisi ab eodem Episcopo eiusque Successore 121
revocentur, aut posteriorum Synodorum Constitutiones iis adversentur. Idem ibid. num. 2. Non persistunt tamen, si numquam moribus 122
recipiantur, tolerante Episcopo, aut receptas Dioecesani contraria consuetudine excusserint. Ad utrumque probabiliter sufficit spatium de- 123
cem annorum. Idem ibidem n. 3 et 4. Dummodo tamen consuetudo habeat conditiones a Iure requisitas et assignatas sub verb. *Consuetudo.* Potest tamen aliquis a Constitutionibus 124
Synodalibus eximi per dispensationem a Superiore aut ab Episcopo, eiusve Successore obtentam, etiam inconsulto Capitulo, sed ut licita sit, requiritur iusta causa. Idem ib. n. 7. Constitutiones vero Synodi Provincialis, nec 125
Episcopus nec Archiepiscopus relaxare possunt. Idem ib. num. 8. Confirmatae a Summo Pontifice in forma specifica non possunt ab alia Synodo Provinciali relaxari; bene vero si confirmatio fuerit in forma communi. Idem n. 9, 10 et 11.

Constitutionum Synodalium vires non re- 126
tardantur per appellationem ad Superiorem,

eaque nullo modo est admittenda in suspensivo; nec prudenter in devolutivo. Idem ibid.
127 num. 12 et 13. Si appellatio ad Sacram Congreg. Conc. interponatur, satius erit, ut eiusdem D. Secretarius appellantes compellat ad designandas singulas Constitutiones, contra quas reclamant, et ad assignandas rationes peculiares suarum reclamationum, quas significabit Sacrae Congregationi, quae sic rite instructa, provide decernet, an appellatio sit ad-
128 mittenda, vel potius reiicienda. Quam rectam methodum a se adhibitam fuisse, dum esset dictae Congregationis Secretarius, fatetur in gravi controversia excitata adversus Synodum Fulginatensem celebratam anno 1722 ab Episcopo Baptistello. Eoque pacto ex innumeris causae articulis ab appellantibus propositis, paucis selectis, visis aliqua discussione dignis, eisque dumtaxat Sacrae Congregationis iudicio subiectis, causam contra appellantes in omnibus obtinuit Episcopus, ut patet in eadem Synodo typis impressa, pag. 285. Idem ibid. § 13.

129 Cavere debet Episcopus, ne Clericos sub Censuris et mulctis compellat ad emendum Codicem Constitutionum Synodalium; sed potius praecipere, ut eas crebro pervolvant, memoriae mandent atque observent. Idem ibid. num. 14, afferens ad id Decretum Sacrae Congreg. Conc. in Larinen. *Decretorum Synodalium* die 30 Aug. 1732. Vide supra num. 61, ubi affertur dictum Decretum una simul cum aliis.

130 Synodis non omnes intervenientes subscribere debent, solus enim Episcopus, vel eius Delegatus subscribendi ius habet Synodo Dioecesanae, solusque ipse in eo votum decisivum habet. Idem ibid. lib. 8, cap. 2, n. 1. Vide supra num. 43, ubi affertur ad id Decretum
131 Sacrae Congr. Conc. Synodo Generali omnes Episcopi subscribunt uti Iudices. Idem ibid.
132 num. 2. Etiam Episcopi Titulares. Vide art. 1,
133 num. 29. Etiam Abbates habentes proprium Territorium et iurisdictionem quasi Episcopa-
134 lem. Idem ibid. num. 5. Et aliquando etiam Superiores Generales Ordinum Regularium Synodis Generalibus subscripserunt, ut Concilio Florentino et Tridentino. Idem ibid. num. 5.
135 Vide art. 1, num. 30. Synodo Provinciali subscribunt omnes Provinciae Episcopi, uti Iudi-
136 ces. Idem ibid. num. 4. Capitula autem, seu Canonici Cathedralium non subscribunt, nec Synodis Provincialibus nec Dioecesanis; in ipsis enim non habent votum decisivum, sed mere consultivum. Idem ibid. n. 7.

137 Synodus Generalis nullam vim obtinet, nisi sit a Summo Pontifice confirmata; supremum enim iudicium in Synodo Generali est penes ipsum, qui nec maiorem partem Episcoporum aliorumque suffragantium sequi tenetur. Idem
138 ibid. c. 2, num. 3. Vide art. 1, n. 56. Synodus Provincialis debet prius recognosci et approbari a Summo Pontifice seu a Sacra Congreg. Conc. Idem ibid. cap. 3 et 4, ubi ad id plura affert exempla. Vide art. 1, num. 50.
Synodus Provincialis quamvis a Summo Pon- 139
tifice confirmata, non obstringit universam Ecclesiam, nisi Pontifex expresse dixerit. Idem ibid. num. 5. Vide d. art. 1 a num. 62 et
per tot., ubi plurima ad rem. Synodus Dioe- 140
cesana non oportet ut Romam mittatur, pro revisione et confirmatione, sed sine alterius approbatione vim Legis habet in Dioecesi. Idem ibid. n. 6, referens Decretum Sac. Congregat. Conc., quae rogata, ut recognosceret Acta Dioecesanae Synodi Strongolensis die 17 Iun. 1645, respondit: *Se non consuevisse revidere et approbare nisi Synodos Provinciales, ex Constitutione Sixti V, et quod idcirco Episcopus uteretur iure sibi ex Sacro Concilio competente*, lib. 17 Decretorum pag. 484, et ibidem dict. num. 6 concludit, expresse falli Cardinalem de Luca et Van-Espenium asserentes, Dioecesanas Synodos robore et efficacia carere, nisi a praedicta Sacra Congregatione approbentur. Non enim Sacra Congr. eas recognoscere consuevit, nisi quis ad ipsam ab iis appellet. Idem ibidem num. 7. Vide supra n. 46 et 47.

In fine Synodorum fieri solent faustae Ac- 141
clamationes et praesertim in fine Synodorum Generalium, uti videre est in Concilio Tridentino post sessionem vigesimam quintam, ibi: *De fine Concilii et Confirmatione petenda a Sanctissimo Domino Nostro.*

Illustrissimi Domini, Reverendissimique Pa- 142
tres, Placet ne vobis, ut ad laudem Dei Omnipotentis huic Sacrae Oecumenicae Synodo finis imponatur et omnium et singulorum, quae tam sub fel. record. Paulo III et Iulio III, quam sub Sanctissimo Domino Nostro Pio IV, Romanis Pontificibus, in ea decreta et definita sunt, confirmatio nomine Sanctae huius Synodi per Apostolicae Sedis Legatos et Praesidentes petatur a Beatiss. Romano Pont.? Responderunt, *Placet.*

Postmodum Illustrissimus et Reverendissi- 143
mus Cardinalis Moronus, primus Legatus et praesidens benedicens Sanctae Synodo, dixit:
Post gratias Deo actas Reverendissimi Patres ite in pace. Qui responderunt: *Amen.*
Acclamationes Patrum in fine Concilii. 144

Cardinalis a Lotharingia.

Beatissimo Pio Papa et Domino Nostro Sanctae Universalis Ecclesiae Pontifici, multi anni et aeterna memoria.

Responsum Patrum.

Domine Deus Sanctissimum Patrem diutissime Ecclesiae tuae conserva multos annos.

Card. Beatissimorum Summorum Pontificum animabus Pauli III et Iulii III, quorum auctoritate hoc Sacrum Generale Concilium inchoatum est, pax a Domino et aeterna gloria atque felicitas in luce Sanctorum.

Resp. Memoria in benedictione sit.

Card. Caroli V Imperatoris et Serenissimorum Regum, qui hoc universale Concilium promoverunt et protexerunt memoria in benedictione sit.

Resp. Amen, Amen.

145 Caeterae Acclamationes omittuntur, iam satis obviae in quolibet exemplari Conc. Trident.

146 Item in fine Conciliorum Provincialium, licet raro, ut advertit idem Benedictus l. c. lib. 5, c. 1, num. 10, et afferentur prout factae fuerunt in Concilio Provinciali Mediolanensi sexto, ut habentur impressae in Actis d. Ecclesiae par. 8, pag. 1229, ultimae impressionis Bergomensis, ibi:

147 Acclamationes Reverendissimorum Patrum in Conc. Provinciali Mediolanensi sexto.

Archid. Deo Patri misericordiarum, et Deo totius consolationis gratiae.

Resp. Immensa est misericordia tua super nos Domine, qui secundum multitudinem miserationum tuarum, nos Conciliorum Provincialium frequentia consolari iugiter dignatus es. Tibi laus, tibi honor, tibi gloria in saeculum et in aeternum.

Archid. Beatiss. Gregorio Papae et Domino Nostro Sanctae universalis Ecclesiae Pontifici, cunctarum gentium obedientia et Christiani nominis in omnem terram propagatio.

Resp. Domine Deus Sanctiss. Patrem gratia tua custodi, ut eo gubernante, gentes sancto verae Fidei lumine perfusae, in unum Ecclesiae tuae ovile colligantur.

Archid. Patriarchis et Archiepiscopis et Episcopis omnibus salutaris vigilantia.

Resp. Deus Pater luminum, illustra faciem tuam super servos tuos, accende corda eorum in aedificationem corporis tui.

Archid. Regi Catholico, et aliis Regibus, Principibusque Christianis perpetua felicitas.

Resp. Aeterne Deus, Christianae Religionis Defensoribus optabilem de hostibus Crucis filii tui victoriam dextera potentiae tuae semper concede.

Archid. Fidelibus Provinciae nostrae, et populo Christiano universo Pax Christi aeterna.

Resp. Memento Domine Deus in beneplacito populi tui, et confirma in omni virtute gressus eius, perpetuumque tuae benedictionis rorem illi infunde.

Archid. Reverendiss. huius Provinciae Episcop. ad Ecclesias suas reditus cum spirituali fructu uberrimo.

Resp. Deduc nos Domine in vitam rectam, et dirige gressus nostros in viam pacis, et ad dandam scientiam plebi tuae.

Archid. Nos Domine, operarii in messem tuam missi, in omni opere bono ministerium explentes, Decreta Sancta exsequentes, digni reddamur misericordia et gratia magni et Supremi Sacerdotis Iesu Christi Dei, intercedente simul beata eius Genitrice Maria, Beato Ambrosio Confessore, atque aliis huius Provinciae Patronis et omnibus Sanctis.

Resp. Amen, Amen.

Acclamationibus de more absolutis, statim 148
Reverend. Patres ordine singuli ad Illustriss. Metropolitanum adhuc in sessione persistentem pro osculo pacis accesserunt: quibus singillatim Illustriss. Metropolitanus, dum appropinquarent, assurgens praevia mutua capitis acclinatione osculum impartitus est.

Tandem Illustriss. Metrop., deposita Mitra, 149
et assumpto Baculo, surgens universae Synodo solemniter benedixit, et Indulgentiam centum dierum concessit, ac postremo per Rev. Archidiaconum alta voce: *Redeamus cum pace*, enunciatum est et responsum *in nomine Domini*. Et Sacras Vestes in sessionali loco statim exuit Illustriss. Metrop. et Reverendiss. Patres et ibidem facta brevi oratione, cum iam secunda hora noctis immineret, in aedes Archiepiscopales etc.

Post Acclamationes in Conciliis Provincialibus, 150
ut tradit Caeremoniale Episcop. cap. 31, et notat idem Benedictus loc. cit. n. 10, omnes Episcopi accedunt ad osculum pacis a Metropolitano accipiendum, quod deinde sibi invicem pariter dant et accipiunt, ut mutuam caritatem, animorumque coniunctionem ostendant.

Etiam in fine Synodorum Dioecesanarum 151
aliquando fieri solent dictae Acclamationes, licet rarius, ut notat Idem ibidem num. 11, ex Caeremoniali Episcoporum cit. cap. 31 in fine sic expresse concludente: *In Synodis Dioecesanis magis expediret, ut Acclamationes et oscula pacis omitterentur.* At quia nihilominus 152
Gavantus in praxi Synodi Dioecesanae pag. 61, ait: *Acclamationes fiunt saltem in prima Synodo, ut aliquando fiant, et Caeremoniale non eas prohibet, sed parcius adhiberi censet in Dioecesanis Synodis,* adductis exemplis de Acclamationibus factis in variis Synodis Dioecesanis hinc inde celebratis, et tradita dispositione Concilii Provincialis V Mediolanensis prout in Actis Eccles. Mediolanens. par. 1, p. 479, ibi: *Tum postea Acclamationes sanctae fiant ex formula ab Episcopo praescripta. Acclamationibus factis Sacerdotes et Clerici surgentes, cum reverentia osculum pacis ab Episcopo accipiant, et sibi invicem dent cum timore et amore Dei. Si vero Cleri, qui convenerit, numerus is est, ut longius hic osculi ritus ducatur, ea ratio ineatur, ut Praepositi et Archipresbyter solum ab Episcopo illud accipiant; deinceps suo quique Clero dent, isque*

inter se mutuo item; tandem ipsemet, loc. cit. n. 11 in fine, sic expresse concludit: Verum cum haec in Caeremoniali Episcoporum nec praecipiantur, nec prohibeantur, liberum erit Episcopis ea vel facere vel omittere, sicut fert cuiuslibet Dioecesis consuetudo.

153 Hinc ad exemplum traduntur Acclamationes factae in fine Synodi Dioecesanae XI Mediolanensis ann. 1584 Archiepiscopo S. Carolo Borromaeo et Summo Pontifice Gregor. XIII, prout traduntur in Actis d. Eccles. part. 8, pag. 1241, ibi: *Acclamationes Cleri in Synodo Dioecesana.*

Archid. Deo Patri misericordiarum, et Deo totius consolationis gratiae.

Resp. Immensa est misericordia tua super nos Domine, qui Conciliorum exercitationibus rectum iustitiae tuae tramitem, et disciplinae regimen iugiter docere dignatus es. Tibi laus, honor, tibi gloria in saeculum et in aeternum.

Archid. Beatissimo Gregorio Papae et Domino Nostro, Sanctae universalis Ecclesiae Pontifici cunctarum gentium obedientia, et Christiani nominis in omnem terram propagatio.

Resp. Domine Deus Sanctissimum Patrem gratia tua custodi, ut eo gubernante, gentes sancto verae fidei lumine perfusae, in unum Ecclesiae tuae ovile colligantur.

Archid. Reverendiss. Archiepiscopo Nostro salutaris vigilantia.

Resp. Omnipotens Deus, super Antistitem nostrum benedictionum tuarum dona perpetuo multiplica.

Archid. Serenissimo Regi Philippo Christianae religionis defensori perpetua felicitas.

Resp. Aeterne Deus, Catholicum Regem nostrum in Amore tuo conserva, ut coelesti gratia tua auctus, omni tua benedictione perpetuo dilatetur.

Archid. Populo Mediolanensi Pax Christi aeterna.

Resp. Memento Domine Deus in beneplacito populi tui, ac perpetuam tuae benedictionis rorem illi infunde.

Archid. Nos Dei voluntatem explentes, et Sancta Decreta in omni opere bono exsequentes, digni reddamur misericordia et gratia magni et Summi Sacerdotis Iesu Christi Dei, intercedente simul Beata eius Genitrice Virgine Maria, Beato Ambrosio Confessore Patre Nostro, et omnibus Sanctis.

Resp. Amen, Amen.

154 Quibus absolutis Illustriss. Archiepisc. dedit omnibus Canonicis Ordinariis Ecclesiae Metropol. et Praepositis Collegiatarum Ecclesiarum Civitatis et Dioecesis, et Vicariis Foraneis et Syndicis regionum Civitatis osculum Pacis; et demum cum benedictione solemni et publicatione Indulgentiarum dimisit universum Clerum.

Benedictus autem XIV, loco cit. num. 9, 155
Acclamationes fieri solitas generatim recensens, sic expresse tradit: In fine Synodi fieri solent acclamationes, quibus Diaconus, caeteris respondentibus, omnem laudem, honorem et gloriam refert Deo Patri misericordiarum, qui Spiritus Sancti invisibili gratia Synodum dirigere, atque ad felicem exitum perducere dignatus est: Summo Pontifici universalem Ecclesiam gubernanti, veram et diuturnam prosperitatem; Episcopo Synodo praesidenti, eiusque Ministris salutarem vigilantiam et Divinarum miserationum abundantiam, Civitati et Oppidis Dioecesanis pacem, animorumque concordiam, omniaque fausta precatur; supplicatque Deo, ut uberem opem elargiatur, qua singuli adiuti, edita in Synodo Decreta sancte inviolateque custodiant et exsequantur.

Hac in re si plura cupis, consule egregium Benedicti XIV Tractatum *de Synodo Dioecesana,* praesertim ultimae Romanae multo uberioris editionis impres. an. 1783.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

Synodus Dioecesana *Presbyterium* ab anti- 156
quis frequenter appellatur; item *Concilium Civile.* Bened. XIV de Synod. Dioeces. l. 1, c. 1, num. 4.

Episcopus causam, cur Synodum suam non 157
celebrarit, debet afferre in visitatione Liminum Apostolorum. Gavantus in praxi Dioeces. Synod. cap. 1, § 1, n. 6.

Licet Eminent. Cardinalis Urbis Vicarius 158
Synodum Dioecesanam celebrare possit ex dictis num. 9, non tamen tenetur. Dioecesis enim Romana unius urbis moenibus concluditur; quare Cardinalis Vicarius una veluti oculorum conversione omnes suae Dioecesis Parochos, Presbyteros caeterosque de Clero intueri, et qualibet hora eorum quemlibet ad se accersere potest, atque his vicissim semper ad Cardinalem Vicarium patet aditus; quod non contingit in aliis Dioecesibus, quae plerumque ex Ecclesiis conflantur inter se, et ab Urbe, in qua Episcopus residet, longe dissitis. Benedict. XIV de Syn. Dioec. lib. 2, 3, num. 6.

Eadem de causa Andreuccius Tract. de Epi- 159
scop. Cardinal. Suburbicar. cap. 4, num. 116 seq., censet Episcopos Cardinales Suburbicarios ab hac lege congregandi quotannis Synodum facile posse sese subtrahere. Monet tamen aliqualem rationem legis tam Sanctae ab his quoque Episcopis Cardinalibus habendam esse, ita ut si opportunitas cogendae Synodi se se illis obtulerit, vel id necessitas exigat, eam minime negligant; quod etiam a pluribus laudabiliter factum novimus, ut Velitris ab Alderano Card. Cybo per Nepotem suum Patriarcham, et Tusculi cum a Francisco Maria Card. Biancaccio, tum ab Eminentiss. et Regio Principe Card. Eboracensi.

160 Licet Sacra Conc. Congregat., Synodorum dioecesanarum constitutiones non consueverit examinare (vid. num. 140), nihilominus si Episcopus, inconsulto Capitulo, novas ediderit Constitutiones, quae propterea ut a norma a Iure praescripta deficientes firmitate carerent, sanare illas poterit, si iustae et rationabiles deprehendantur: quod aliquando factum monet ex Card. Petra Benedictus XIV in d. lib. 13, cap. 1, n. 16.

161 Si Statuta Synodalia etiam populum respiciant, promulganda sunt extra Synodum: sin autem solum Clerum spectent dioecesis, non alia indigent publicatione ab ea distincta, quae fit in ipsa Synodo, cui praecipua Cleri pars interest. Bened. XIV ibid., cap. 4, n. 1.

In Belgio, si Van-Espenio credimus, sine Regio consensu aegre Synodorum publicatio permitteretur. In Gallia tamen non tenentur Episcopi literas Regias petere, ut statuta eorum Synodalia vim legis in suis dioecesibus obtineant. 162

Ad acclamationes quod attinet, in Caeremoniali Episcoporum cap. 32, habetur: *In Synodis Dioecesanis magis deceret, ut Acclamationes et oscula pacis omitterentur;* quibus quidem verbis non eas prohibet Caeremoniale, sed parcius adhibendas monet. Hinc Gavantus, ut saltem fiant in prima Synodo suadet. De osculo pacis vide S. Caroli Concilium Provinciale Mediolanense V, part. 3, in Actis Eccl. Mediol. P. 1, pag. 279. 163

CONCIONATOR

Vide verb. Praedicator per tot.

CONCLAVISTA

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS.

Summarium.

1, 2. Electio, et qualitates Conclavistarum. - 3. Illorum privilegia. - 4, 5. Reservationes eorum Beneficiorum. - 6. Conclavistatus probari debet. - 7. Quibus concedatur Apostolicus Protonotariatus. - 8. Reservatio non cessat, cum Conclavista contrahit aliam familiaritatem. - 9. Dapiferorum privilegia. - 10. Dapiferorum Beneficia reservata Pontifici - 11. Reservatio tamen non valet pro Beneficiis obtentis post mortem Pontificis cuius familiares fuerunt. - 12. Et non excipiuntur in indultis Cardinalium. - 13, 14. Conclavistarum et Dapiferorum Beneficia quoad Regulam XXXII Cancellariae.

1 In octava Congregatione, quae haberi solet a Cardinalibus post mortem Pontificis in sacristia Basilicae S. Petri deputantur Cardinales, quibus munus committitur approbandi Conclavistas. Tali nomine nuncupantur illi Cardinalium familiares, quibuscumque illis in Conclave introire permittitur, ut ipsorum curam habeant. Omnes tenentur in illo ipso die praeberi Cardinalibus deputatis nomen, cognomen, patriam, officia illorum omnium, qui in proximo Conclavi inservire debent. Ex Constitut. Pii IV *In eligendis,* Bullar. Mainardi Tom. IV,
2 part. 11, pag. 145. Conclavistae eligi non possunt, nisi qui per annum familiares et domestici perpetui proprii Cardinalis eiusque commensales fuerint; Mercatores vero, Ministri Principum, omnes qui iurisdictione temporali gaudent, atque Fratres et Nepotes Cardinalium in Conclavistarum numero admitti non possunt; et cum semel Conclavistae necessitate aliqua urgente e Conclavi egrediuntur, amplius introire non possunt.

3 Clemens VIII sua Constitut. *Aequitati consentaneum* etc. Dat. die 9 Novembris 1592, Bullar. Mainardi tom. V, part. 1, pag. 407, Conclavistas auxit plurimis privilegiis, et in primis declaravit 1. veros, indubitatos, et non fictos Pontificis familiares; 2. Palatii Apostolici et Aulae Lateranensis Comites et Milites; 3. Cives et Nobiles Urbis, vel alterius quam ipsi maluerint Civitatis, Sanctae Romanae Ecclesiae mediate vel immediate subiectae; 4. illos qui tali honore digni habiti sunt a tribus Cardinalibus, qui Capita Ordinum dicuntur, recepit inter Apostolicos Notarios, sine praeiudicio tamen Notariorum de numero participantium; 5. eximit etiam a solutione et exactione quarumcumque decimarum, pedagii, subsidii et gabellae, et cuiuscumque oneris ordinarii et extraordinarii; 6. condonat fructus Ecclesiasticos indebite perceptos; 7. dispensat cum eisdem super inhabilitate quomodolibet contracta, etiam si divina officia celebraverint censuris ligati; 8. legitimat natales eorum, qui tali defectu laborant; excipit tamen si procreati fuerint ex Presbyteri coitu; 9. eximit illos a necessitate deferendi tonsuram et habitum Clericalem, cum gaudent quacumque pensione, non tamen ultra summam centum ducatorum auri de Camera; 10. praecipit, ut literae Apostolicae gratis pro eis expediantur; 11. reddit illos habiles ad percipiendas quascumque pensiones super quibusvis Beneficiis Ecclesiasticis cum cura et sine cura animarum, et super beneficia quorumvis Ordinum et Militiarum, etiam S. Iohannis Hierosolymitani; 12. voluit ut hae

literae, quamvis insinuatae, admissae et registratae non fuerint in Camera intra legitimum tempus, tamen suum effectum consequerentur; 13. statuit demum quod talia privilegia nullo modo suspendi, revocari, vel limitari possint. Paulus V sua Const. *Romanum decet* etc. Dat. die 31 Iul. 1605, Bullar. magn. t. 3, pag. 199, confirmavit omnia Conclavistarum privilegia addendo, quod summa decem millium scutorum auri, quam novus Pentifex donare solet, aequaliter inter ipsos distribueretur; et voluit ut dispensatio illegitimitatis valeret etiam pro collatione Sacrorum Ordinum et Beneficiorum, ac demum contulit ipsis omnia beneficia non excedentia valorem ducentorum ducatorum auri de Camera, quae sede vacante vacaverunt. Talia etiam statuit Gregorius XV sua Const. *Romanus Pontifex* etc. Dat. die 15 Martii 1621, Bull. Magn. loc. cit. pag. 418, et Urbanus VIII Const. *Circumspecta* etc. Dat. die 6 Aug. 1623, Bullar. Magn. tom. 4, pag. 1, qui etiam ipsis donavit summam decem millium scutorum auri in tot locis montium Urbis vacabilium, cum primum vacaverint, exemit a solutione et exactione Decimarum et cuiuscumque oneris ordinarii vel extraordinarii ad instar S. R. E. Cardinalium; et illorum bona liberavit a spolio Camerali; ratas habuit in foro conscientiae tantum, collationes nullas Beneficiorum, ac demum a censuris, si quas incurrerunt occasione Conclavis, absolvit. Demum Clemens XII Const. *Nos volentes* etc. Dat. die 16 Iul. 1730, Bullar. Mainard. tom. 14, pag. 12, addidit facultatem testandi, quam concessit omnibus Conclavistis, etiam professis cuiuscumque Ordinis, excepto tantum S. Ioannis Hierosolymitani; quam Constitutionem omnes sequentes Pontifices sua auctoritate firmarunt; uti videre potes in Bullario Romano.

4 Conclavistae sunt veri Pontificis familiares et commensales, uti patet ex constitutionibus supra citatis; unde eorum Beneficia veniunt sub reservatione IV Reg. Cancellariae. Gonzal. ad Reg. 8 gloss. 11, num. 16 et num. 35, vers. *Nec non;* Garcias de Benefic. part. 5, cap. 1, num. 311 et seq. Animadverte tamen, quod oportet, quod novus Pontifex speciali constitutione confirmet privilegia Conclavistarum, qui in suo Conclavi interfuerunt, quod si ille id facere negligit, nulla est reservatio ratione Conclavistatus. Card. de Luca de Benef. lib. XII, disc. 141, num. 5, pag. 212 edit. Venet. 1726; Rota dec. 1251, num. 2, vers. *Verum,* et num. 14 in fine coram Seraphino. Beneficia autem obtenta post mortem Pontificis electi in Conclavi, in quo inservierunt, non videntur venire sub istius regulae reservatione; nam tamdiu durat reservatio, quamdiu perseverat familiaritas, cum vero morte Pontificis familiaritas extinguatur, Beneficia postea obtenta sunt liberae collationis. Spad. cons. 39, num. 2, lib. III; Mandos. ad Regul. 4, qu. 5, num. 3; Lotter. de re Benef. lib. II, qu. 32, num. 152 et 167; Card. de Luca de Benef. disc. 141, num. 5; Rot. in Hisp. *Praestimonii* 1 Iunii 1661, coram Verosp. et dec. 35, n. 5 cor. Emerix sen. cum aliis in dec. 476, part. XVIII rec. Contrariam tamen tenuit sententiam Congreg. in Dataria habita die 11 Augusti 1670, et Rota in Roman. *Canonicatus* coram Albergato dec. 303 et 383, part. XVII, et 476, part. XVIII recent., quas habes apud Navar. in Summ. Bullar. dec. 28, 29 et 32. Nam primo Urbanus VII in sua Constit. LIX quae postea semper fuit confirmata a suis Successoribus in Regula IV Cancellariae, cum daret indultum conferendi aliqua Beneficia reservata, excipit Beneficia familiarium Pontificis, vel *Conclavistarum,* quae sibi reservavit ad instar *reservationis apud Sedem,* quibus verbis ferme distinxit Conclavistatum a familiaritate Pontificis, et voluit istum constituere novam speciem reservationis, quae non amplius ab illa regulariter, quod maxime patet ex adiecta particula disiunctiva *vel,* quae distinctionem importat. Bartol. in leg. *Supra,* § *Officium* in fine, ff. de Aqua pluv. arcen.; Gonzal. ad Reg. 8, gloss. 48, n. 17, et gloss. 52, n. 3; Barbosa dict. 415, num. 1. Secundo, similiter semper post dictam Urbani Constitutionem Pontifices in indultis concedi solitis Cardinalibus Nepotibus solent ponere distinctionem inter Conclavistatum et Pontificis familiaritatem, his adhibitis verbis: *Non tamen ratione vacationis apud Sedem, nec ex personis cuiuslibet Conclavistae, nec etiam ratione familiaritatis,* etc. Demum in formula, quam adhibet Cancellaria a tempore Alexandri VIII citatur reservatio non ex capite familiaritatis, sed specialiter ratione Conclavistatus. *Dudum siquidem felic. record. Urbanus Papa VIII Praedecessor noster, omnia Beneficia Ecclesiastica quorumcumque Conclavistarum tunc vacantia, et in antea vacatura collationi et dispositioni suae reservavit, decernens ex tunc irritum et inane, si secus etc. Cum itaque perpetuum etc., per obitum Hieronymi, qui alias Conclavi etc. vacaverit et vacet ad praesens; nullusque de illo praeter Romanum Pontificem hac vice disponere potuerit, sive possit reservatione et Decreto obsisten. supradictis etc.* Quapropter Conclavi- 5
status duplicem importat reservationem, alteram simpliciter et absolute ratione Conclavistatus, alteram ratione familiaritatis Papae illi cohaerentis, uti Rota dec. 1251, n. 14 et seq. coram Seraphino, et in Hispalen. *Praestimonii* prima Iulii 1661, cor. Verospio. Adde demum tertiam, ratione Protonotariatus Apostolici illis concessi ex supradictis Pontificum Constitutionibus. Conclavistatus debet probari, ut reser- 6
vatio locum habere possit, scilicet eius nomen reperiri debet in Bulla novi Pontificis edita in

favorem suorum Conclavistarum, ita ut si in dicta Bulla deest alicuius nomen, ille pro Conclavista haberi non potest. Rot. in Roman. *Praestim.* 11 Maii 1661, § *Non ius,* coram Verospio. 7 Protonotariatus autem Apostolicus non est communis omnibus Conclavistis, sed illis tantum, qui digni hoc honore habiti sunt a tribus Cardinalibus, qui Capita Ordinum dicuntur, unde probari debet, quod talis approbatio locum obtinuit, ut Conclavista Protonotarius dici possit. Spad. cons. 31, n. 4 et seq. 8 Adverte demum, quod contracta alia familiaritate non propterea cessat reservatio; nam haec non pendet tantum a capite familiaritatis Pontificis, quae in hoc casu dissolvitur, sed etiam a simplici ratione Conclavistatus, qui est personalis, et expirat solum morte Conclavistae. 9 Dapiferi, seu illi nobiles viri, quos Cardinales ante Conclave eligunt, ut praesint eorum dapibus, cum ad Rotas Conclavis deducuntur, gaudent fere omnibus iisdem privilegiis quibus Conclavistae, et in primis sunt *veri, indubitati et non ficti* Pontificis Familiares, eius continui commensales, Sacri Palatii et Aulae Lateranen. Comites et Milites, Nobiles Urbis, vel cuiusvis alterius ex Civitatibus, temporali Dominio Romanae Ecclesiae mediate vel immediate subiectae, cuius cives esse elegerint; et tale ius pertransit etiam ad eorum haeredes; sunt Apostolici Sedis Notarii sine praeiudicio Notariorum de numero participantium, si hoc honore digni habiti sunt a tribus Cardinalibus, qui Capita Ordinum nuncupantur, ut supra diximus: sed ut hoc privilegio frui possint, in Clericali militia adscribi debent. Liberantur a solutione et exactione Decimarum Ecclesiasticarum ubique locorum et quacumque ex causa et occasione, etiam ad instantiam Principum et Regum impositarum; condonantur ipsis fructus et proventus Ecclesiastici indebite percepti cuiuscumque quantitatis fuerint; dispensatur etiam cum eis in inhabilitate quomodolibet contracta, etiam si celebraverint Missas et alia divina officia, cum essent censuris ligati, et possint ad Ordines promoveri, nisi aliquid obstet; legitimantur eorum natales, ita ut, sine praeiudicio venientium ab intestato vel ex Fideicommisso, possint succedere cum legitimis fratribus in paterna haereditate, et promoveri ad Dignitates, Honores et quaecumque alia Officia saecularia publica vel privata; possunt Clericali charactere insigniri, ad Ordines promoveri, et accipere quaecumque Beneficia Ecclesiastica cum cura et sine cura animarum, ac Canonicatus et Praebendas, non tamen in Cathedralibus, et Dignitates, non tamen in eisdem Cathedralibus post Pontificalem maiores, nec principales in Collegiatis Ecclesiis. Omnes gratiae, provisiones, Commendae, et literae Apostolicae etiam in forma Brevis ipsis gratis expediuntur tam de capienda possessione nomine Camerae Apostolicae, quam in favorem literarum apostolicarum. Impertitur ipsis facultas transferendi pensiones cuiuscumque Beneficii usque ad summam 100 Ducatorum, et cum haec gratia fuit ab aliquo Pontifice concessa, cumulative eius effectu gaudent. Eximuntur etiam a necessitate deferendi habitum et tonsuram Clericalem, et hoc non obstante possunt percipere pensiones usque ad summam 200 Ducatorum; bona ipsorum a spoliis liberantur, testandique facultate gaudent, quamvis sint adscripti Religioni alicuius Militiae, etiam S. Ioannis Hierosolymitani. Haec et pauca alia videre potes apud Novaes introduct. ad Vit. SS. Pont., Dis. II, § 29, p. 66 edit. Rom. 1822, et in Const. XIX Urban. VIII, t. V, fol. 173; Const. VII Clement. X, tom. VII, fol. 23; Const. XII Innoc. XI, tom. VIII, fol. 18; Const. III Clement. XII, tom. XIII, fol. 22 Bullar. Mainardi, edit. Rom. 1756, et Const. III Clem. XIII, tom. 1 eiusdem Bullar., fol. 9 edit. Rom. 1835. Ex quibus privilegiis consequitur, 10 Dapiferorum quoque Beneficia esse reservata iuxta decreta in IV Regula Cancellariae, nam vigore Motus proprii supradicti Dapiferi fiunt veri Pontificis familiares, et quamvis eorum familiaritas ficta forsan videri possit, tamen in effectu reservatio tenenda est pro vera, cum Pontifex operare potest, ut quoad effectus iuris fictus pro vero et proprio familiari habeatur. Marescat. var. res. lib. II, cap. 94, n. 13 in fin.; Lotter. de re Beneficiar. lib. II, quaest. 28, num. 60, et quaest. 32, n. 139; Rota dec. 104 lib. I, et dec. 131 lib. II, part. III divers. cor. Coccin. dec. 159, n. 14 et seq., et cor. Seraphin. dec. 851, num. 15, et praeterea etiam ficta familiaritas inducere potest reservationem. Lotter. de re Beneficiar. lib. II, quaest. 29, num. 16; Frances. Variar. resolut. lib. III, cap. 3, num. 20; Rota cor. Buratt. dec. 706, num. 7, et coram Coccino dec. 1059, d. num. 7. Et quia haec reservatio 11 inducta est tantum ratione familiaritatis Pontificis, afficit solum Beneficia obtenta ante et durante dicta familiaritate et mortuo Pontifice, qui familiaritatem communicavit, non habet vim pro illis Beneficiis, quos Dapifer postea obtinere potest, quia tunc iam est dissoluta familiaritas, quae fuit causa reservationis. Spad. const. 36, num. 1 et per tot., lib. III; Card. de Luca de Benef. disc. 141, n. 5. Demum 12 cum in Indultis Cardinalium excipitur vacatio ex morte Conclavistarum, non excipitur propterea etiam vacatio per obitum Dapiferorum, nam Dapiferi proprie venire non possunt sub nomine Conclavistarum, uti videri potest apud Rigant. Comment. in Reg. Cancell. Reg. 11, tom. 1, § 5, pag. 326, edit. Colon. 1751, apud quem vide etiam caetera, quae diximus de reservatione Beneficiorum Conclavistarum et Dapiferorum. Quoad vero Regulam XXXII 13

Cancellariae, qua praecipitur, ut impetrans Beneficium vacans per obitum familiaris alicuius Cardinalis eius consensum obtinere debeat, adverte, quod locum non habet in impetratione Beneficiorum familiarium, qui simul Conclavistae fuerunt; rationesque pro et contra hanc sententiam habes apud Rigant. Comment. in Reg. Cancell. tom. 3, reg. XXXII, § 165 et
14 seq., pag. 115 edit. cit. In Beneficiis vero Dapiferorum, tria occurrere possunt. 1° Si agitur de Beneficiis obtentis ante, vel durante familiaritate Pontificis, in cuius Conclavi Cardinalibus inservierunt, certum est, non requiri consensum Cardinalis Patroni, etiamsi vacatio evenerit post obitum illius Pontificis; nam Papae familiaritas nobilior est, et eius effectus semper durat. 2° Si vero agitur de Beneficiis obtentis post mortem Pontificis electi in Conclavi, in quo Dapiferi inservierunt, tunc Cardinalis Patronus potest consensum praebere; nam morte Pontificis dissolvitur familiaritas, ut saepe diximus. 3° Si vero Dapifer annumeratus fuit inter Apostolicos Protonotarios, etiam post mortem supradicti Pontificis eius Beneficia sunt reservata; nam Protonotariatus est dignitas perpetua, quae inhaeret ossibus Dapiferorum. Rigant. in Reg. XXXII Cancell. tom. 3, § 235 et seq., pag. 119 edit. Coloniae Allobr. 1751.

CONCORDATA

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS.

Summarium.

1. Concordata quid sunt. - 2. Concordata sunt modificationes iuris, et ius particulare nationum. - 3. Habent vim Contractus. - 4. Unde Concordata originem duxerint. - 5. Afferuntur varia Concordata. - 6. Concordatum Bavaricum. - 7. Concordatum Neapolitanum. - 8. Concordatum Borussicum. - 9. Concordatum Belgicum.

1 Concordata dicuntur a verbo concordare, quod est concorditer dare; unde Concordatum est conventio inter partes, et quoad nostrum propositum Concordatum est lex communi concordia principum data, videlicet Papae et Regis, pro firmiori unione et pace, et tranquillitate servanda. Dicitur Papae et Principis saecularis, quia ipsis duobus quaecumque respublica regitur; nam sicut Reges et Principes praesunt in causis saeculi, ita Sacerdotes in causis Dei; cap. *Nos si incompetenter,* § *Sed notandum* 2, quaest. 7.

2 Nonnullae Conventiones huius generis hodie existunt factae partim temporibus anteactis, partim vero hoc saeculo; quas videmus iuri novissimo adscriptas quasi modificationes iuris
3 communis, et ius particulare nationum. Cum ipsae prodiissent ex concordia ambarum partium, vim habent contractus, qui a neutra parte sine consensu alterius solvi potest. In ipsis constituuntur limites potestatis tam ecclesiasticae, quam laicalis in rebus ambas attingentibus,
4 et quarum utrique interest. Quamvis in iure cautum sit, quousque se extendant limites utriusque, tamen vel malitia hominum, vel rerum circumstantiae et locorum necessitatis nonnumquam postularunt declarationes et concessiones, quibus limites ecclesiasticae potestatis restringebantur. Unde orta sunt Concordata Sedis Apostolicae cum Imperatoribus Germaniae (vide verb. *Beneficium,* art. XI), et cum Regibus Galliarum (vide Artic. sequentem). In quibus Concordatis Pontifices quidem moderati sunt rigorem Iuris, quod nonnulla ipsis concessit, quae ad maiora mala evitanda Principibus indulserunt, ut eo magis confirmarentur alia iura inalienabilia, quum etiam adesset consensus alterius partis.

Haec cum ita sint, opportunum ducimus 5
quaedam principaliora Concordata inter Sedem Apostolicam et Reges facta adducere, ut facilius ab omnibus cognoscatur, quo pacto moderentur res ecclesiasticae in diversis Europae partibus.

Concordatum Bavaricum.

Anno 1817 die 5 Iunii inita fuit Conventio 6
inter Sedem Apostolicam et Bavariae Regem Maximilianum ad ordinandas res Ecclesiae temporum calamitate afflictas, cuius summa in sequentibus Articulis continentur.

Art. I. Religio Catholica Apostolica Romana semper servabitur illaesa in Regno Bavariae cum omnibus iuribus, ac praerogativis, quae ipsi competunt ex Dei ordinatione et canonicis sanctionibus.

Art. II. Constituit duas Ecclesias Metropolitanas, et tribuit singulis tres Dioeceses.

Art. III. Ordinat Capitula Ecclesiarum Metropolitanarum et Suffraganearum; et constituit in prioribus duas Dignitates et decem Canonicos, in posterioribus item duas Dignitates cum octo Canonicis.

Art. IV. Firmat redditus mensarum Episcopalium et Archiepiscopalium, atque dotem Capitulorum.

Art. V. Quaelibet Ecclesia servabit suum Seminarium, quod dirigetur, ac administrabitur iuxta Concilium Tridentinum; Episcopus etiam vigilabit, ne aliquid Catholicae Religioni contrarium in publicis scholis doceatur.

Art. VI. Rex cum consilio Episcoporum assignabit aliquam domum cum dote opportuna, in qua recipi possint clerici infirmi, vel senio confecti.

Art. VII. Continet promissionem restituendi cum convenienti dotatione aliqua Monasteria pro Iuventutis educatione, vel in auxilium Parochorum, et pro cura infirmorum.

Art. VIII. Servat Ecclesiae facultatem acquirendi et conservandi bona temporalia.

Art. IX. Pontifex concedit Regi eiusque successoribus catholicis potestatem nominandi tantum dignos idoneosque Ecclesiasticos ad sedes Metropolitanas et Episcopales vacantes, vel vacaturas.

Art. X. Sanctitas Sua conferet Praeposituram in Ecclesiis Metropolitanis et Cathedralibus, ad Decanatus vero nominationem habebit Rex, qui etiam nominat ad Canonicatus in mensibus papalibus; in aliis sex mensibus nominabit in tribus primis Archiepiscopus, vel Episcopus et in aliis tribus Capitulum. Constituitur insuper, ne ad Capitula admittantur nisi indigenae, quorum qualitates exponuntur; Collatio Vicariatuum in ipsis Ecclesiis libera sit Archiepiscopis et Episcopis.

Art. XI. Concedit Regi praesentationem ad omnia Beneficia, ad quae praesentabant Duces et Electores antecessores eius, et ad Beneficia, ad quae ius praesentationis habebant Corporationes ecclesiasticae actu non existentes; regulantur etiam praesentationes ad caetera Beneficia Iurispatronatus, et collationes faciendae ab Archiepiscopis et Episcopis.

Art. XII. Archiepiscopi et Episcopi liberi erunt in exercitio Pastoralis Ministerii iuxta Sacros Canones et vigentem Ecclesiae disciplinam, et constituant Vicarios consiliarios et adiutores in administratione, quos idoneos iudicaverint; promovebunt ad Ordines titulis a Sacris Canonibus provisos praevio examine quoscunque necessarios vel utiles ipsorum Dioecesibus iudicaverint, et removebunt indignos, quin aliquo modo possint impediri; cognoscent in foro suo causas ecclesiasticas et praesertim matrimoniales, quae iuxta Concilium Tridentinum ad iudices ecclesiasticos spectant, ac de ipsis sententiam ferant; exceptis causis Clericorum mere civilibus; poenas infligent a Concilio Tridentino statutas, vel alias opportunas in Clericos reprehensione dignos, eos in seminariis vel domibus destinandis claudent; animadvertent quoque censuris in quoscumque fideles ecclesiasticarum legum, et Sacrorum Canonum transgressores; liberum erit ipsis communicare cum Clero et populo, suasque instructiones et ordinationes de rebus ecclesiasticis libere publicare; et communicatio Episcoporum, Cleri et populi cum S. Sede in rebus spiritualibus et ecclesiasticis omnino libera erit; erigent, dividentet et unient parochias cum consensu Maiestatis Suae; indicent preces publicas et alia pia opera et invigilabunt, ut in functionibus ecclesiasticis, et praesertim in Missa et administratione Sacramentorum adhibeantur formulae Ecclesiae in lingua latina.

Art. XIII. Gubernium ad instantiam Episcoporum non permittit eorum librorum divulgationem, in quibus Episcopi repererint aliquid Ecclesiae doctrinae, vel bonis moribus contrarium.

Art. XIV. Rex prohibebit, ne catholica religio et ritus contemnentur, vel ministri eius impediantur in exercitio sui officii; nec permittet fieri, quod dedecus vel contemptus sacris ministris afferretur.

Art. XV. Archiepiscopi et Episcopi coram Rege iuramentum fidelitatis emittent.

Art. XVI. Praesenti Conventione abrogatur omnibus Legibus, Ordinationibus, et Decretis in regno Bavariae publicatis, in quantum cum illa pugnant.

Art. XVII. Caetera vero res ecclesiasticas spectantia, quorum nulla mentio in his articulis facta est, dirigentur iuxta vigentem Ecclesiae disciplinam. Si qua vero supervenerit difficultas, Sanctitas sua, et Maiestas sua secum conferre sibi reservant.

Art. XVIII. Utraque Contrahentium Pars spondet se, successoresque suos omnia, de quibus in his articulis utrinque conventum est, sancte servaturos; et praesens Conventio declarabitur *lex Status*.

Art. XIX. Ratificationum huius Conventionis traditio fiet non ultra quadraginta dierum spatium.

Concordatum Neapolitanum.

Diversis temporibus Principibus huius Regni, 7
quod peculiare vinculum Sedi Romanae univit, factae sunt concessiones, sed quum Conventio anni 1818 substituta sit omnibus prioribus, hanc solam summarie afferemus.

Sanctitas sua Summus Pontifex Pius VII et Maiestas sua Ferdinandus I Regni utriusque Siciliae Rex, pari studio consulere cupientes malis, quae in res ecclesiasticas sui regni irrepserunt, collatis consiliis novam inire Conventionem decreverunt, articulis sequentibus.

Art. I. Religio Catholica Apostolica Romana est sola Religio Regni utriusque Siciliae, atque in eo semper conservabitur cum omnibus iuribus, ac praerogativis, quae ipsi competunt ex Dei ordinatione et canonicis sanctionibus.

Art. II. Institutio in Regiis Universitatibus, Collegiis et Scholis, tam publicis, quam privatis, erit in omnibus conformis doctrinae eiusdem Religionis Catholicae.

Art. III. Nova Circumscriptio Dioecesum in ditione citra Pharum. In ditione trans Pharum omnes Archiepiscopales et Episcopales Sedes

conservantur, immo eorum numerus augetur. Territoria quarumdam Abbatiarum Nullius Dioecesis uniuntur Dioecesibus intra quarum fines in nova Circumscriptione sita reperiantur. Abbatiarum Consistorialium, quarum annui redditus summam ducatorum quingentorum excedunt, nulla fit unio.

Art. IV. Quaelibet Mensa episcopalis in Regno gaudebit annuo redditu ad minus trium millium ducatorum ex bonis stabilibus, publicis deductis oneribus.

Art. V. Quaelibet Ecclesia Archiepiscopalis sive Episcopalis suum habebit Capitulum ac Seminarium (dirigendum et administrandum iuxta Concilium Tridentinum), quibus dos sufficiens erit constituenda. Congrua Dignitatum Capitulorum.

Art. VI. Bona Ecclesiarum uniendarum (quarum Capitula mutantur in Collegiata) applicanda sunt iis Ecclesiis, quae in nova Circumscriptione conservabuntur, nisi aliter necessitas postulet.

Art. VII. Paroeciis (quibusdam exceptis), congruam sufficientem non habentibus, dos augetur. Parochialis Ecclesiae conservatio, uti et cooperatoris Parochi stipendia, ubi redditus ad id attributi non adsint, respectivis civitatibus incumbent.

Art. VIII. Collatio Abbatiarum Consistorialium, quae non sunt iurispatronatus regii, perpetuo spectat ad Sanctam Sedem. Collatio Beneficiorum simplicium liberae collationis cum fundatione, et erectione in titulum ecclesiasticum fiet a Sancta Sede, et ab Episcopis pro diversitate mensium, quibus vacabunt.

Art. IX. Catalogus Abbatiarum sive regii patronatus, sive non, prout apud Cappellanum maiorem descriptae reperiuntur, quam primum exhibebitur. Catalogus concorditer corrigi poterit.

Art. X. Canonicatus liberae collationis in Capitulis, respective conferentur a Sancta Sede et ab Episcopis; scilicet sex primis anni mensibus a Sancta Sede, aliis vero sex mensibus ab Episcopis. Prima dignitas semper erit liberae collationis Sanctae Sedis.

Art. XI. Sanctitas sua concedit Episcopis Regni ius conferendi Paroecias, quae quovis anni tempore erunt vacaturae. Praevio concursu, quibus sint deferendae, si liberae collationis, vel si iuris patronatus Ecclesiastici, sive regii fuerint. Excipiuntur Paroeciae vacaturae in Curia, aut quarum Parochi fuerint a S. Sede de aliqua ecclesiastica dignitate, aut Canonicatu provisi. Horum omnium collatio spectabit ad Summum Pontificem.

Art. XII. Omnia bona Ecclesiastica non alienata a Gubernio Militari, quaeque in reditu Maiestatis suae penes administrationem vulgo *del Demanio* reperta sunt, Ecclesiae restituuntur.

Art. XIII. Sanctitas sua declarat eos omnes, qui Ecclesiae bona alienata possident, nullam molestiam habituros neque a Se, neque a Romanis Pontificibus suis successoribus: ac consequenter proprietas eorumdem bonorum, redditus et iura iis inhaerentia immutabilia penes ipsos erunt, atque ab ipsis causam habentes.

Art. XIV. Dispositiones quoad Regularium domorum restitutionem, earumque bonorum distributionem. Pensiones Religiosis solvendae, qui Indultum saecularizationis a S. Sede obtinuerunt.

Art. XV. Ecclesia ius habebit novas acquirendi possessiones, et quidquid de novo acquisierit, faciet suum, et censebitur eodem iure ac veteres fundationes Ecclesiasticae. Hac libertate in posterum gaudebit Ecclesia, quin tamen praeiudicium ullum afferatur legalibus effectibus legum vulgo *di ammortizzazione*, quae in Regno viguerunt usque in hanc diem, earumque legum executioni etiam in posterum pro casibus nondum consummatis, et conditionibus nondum impletis. Nulla Fundationum Ecclesiasticarum fiet suppressio, aut unio absque interventu auctoritatis Sedis Apostolicae, salvis facultatibus a Sacro Concilio Tridentino Episcopis tributis.

Art. XVI. Quum luctuosae temporum circumstantiae non patiantur Ecclesiasticos exemptione a publicis regiis, et Civitatis oneribus gaudere, Maiestas sua pollicetur abusum superioribus temporibus in Regno introductum, quo Ecclesiastici, eorumque bona durioribus taxis prae Laicis praegravabantur, cessaturum; quin immo, cum per feliciora tempora Status conditio prosperior evadet, Regia Maiestas largitionibus Clero opitulabitur.

Art. XVII. Mons *Frumentarius*, Neapoli erectus, supprimitur. Constituentur Administrationes Dioecesanae, quarum unaquaeque constabit duobus Canonicis et Regio Procuratore. Cuilibet Congregationi seu Administrationi praesidebit Episcopus, aut eius Vicarius. Ordinarius et Regia Maiestas per suum Administrum, collatis consiliis fructus ex Beneficiis vacantibus perceptos in favorem Ecclesiarum, etc., et in alios pios usus erogabunt; servata tamen dimidia parte reddituum Mensarum Episcopalium vacantium pro futuro earumdem Episcopo. Abrogatio *Tertii Pensionabilis*. Tempore provisionum Episcopatuum et Beneficiorum regiae nominationis, reservatio pensionum secundum formas canonicas locum habere perget. Nominati a Maiestate sua ad praedictas pensiones a S. Sede Bullas Apostolicas obtinebunt, vi quarum pensiones ipsas quoad vixerint percipere et suas facere poterunt. Pensionario vita functo, Episcopatus, aut Beneficium ab onere persolvendae pensionis, qua gravabatur, liberum erit.

Art. XVIII. Sanctitas sua super aliquas Epi-

scopales Mensas, et Abbatias Regni designandas sibi reservat in perpetuum annuas pensiones in summa ducatorum duodecim millium, quas Romanus Pontifex pro tempore suis subditis status Ecclesiastici pro lubitu conferet.

Art. XIX. Beneficia et Abbatiae existentes in Regno utriusque Siciliae, quarum fructus aut ex toto, aut ex parte applicati reperiuntur personis ecclesiasticis, et aliquibus Ecclesiis etc. Urbis, aliorumque locorum Status Ecclesiastici, suam conservabunt applicationem in favorem praedictarum. Haec dispositio non respicit Beneficia et Abbatias regii patronatus, et illa quorum bona alienata fuerunt.

Art. XX. Archiepiscopi et Episcopi in exercitio eorum Pastoralis Ministerii prorsus liberi erunt secundum Sacros Canones. Causas Ecclesiasticas, et in primis causas Matrimoniales in Foro Ecclesiastico cognoscent, ac de iis sententiam ferent. Haec dispositio non respicit causas civiles Clericorum. Eorum potestas Clericos reprehensione dignos, et Fideles ecclesiasticarum legum transgressores puniendi. In sacris Visitationibus Dioecesum, et ad limina Apostolorum peragendis, et in Dioecesanis Synodis convocandis liberi erunt. In iis quae ad pastoralis officii muneris executionem pertinent, liberi erunt. Causae maiores ad Summum Pontificem spectabunt.

Art. XXI. Archiepiscopi et Episcopi Clericos ad Sacros Ordines promovebunt, servatis cautelis et praescriptionibus contentis in Decreto Gregorii XV anni 1623, necnon capite 4 Conventionis anni 1741 cui titulus *Requisiti dei promovendi*. Taxa patrimonii. De exemptione fundi patrimonii ab omni hypothecae vinculo legaliter constare debebit. Si qui vero, Clerici ad Sacros Ordines Beneficii ecclesiastici, aut Cappellaniae titulo promovebuntur, quoties talis Beneficii, aut Cappellaniae annuus redditus ad taxam Dioecesanam non pertingat, tantundem sibi ex aliis liberis fundis constituent, quantum supradictae taxae integritas postulaverit. Excipiuntur illae Dioeceses, in quibus ex Dioecesana lege taxa patrimonii in maiori summa canonice constituta reperiatur, respectu quarum nulla mutatio fiet.

Art. XXII. Liberum erit ad Sanctam Sedem appellare.

Art. XXIII. Episcoporum, Cleri et Populi communicatio cum Sancta Sede in rebus spiritualibus, et negotiis ecclesiasticis prorsus libera erit, ac consequenter Epistolae, ut aiunt, Circulares, Leges et Decreta circa *Liceat Scribere* abrogantur.

Art. XXIV. Quoties Archiepiscopi et Episcopi in libris introductis, vel qui introducuntur, impressis, vel qui imprimuntur in Regno, aliquid repererint Ecclesiae doctrinae, aut bonis moribus contrarium, Gubernium eorum librorum divulgationem non permittet.

Art. XXV. Regii Delegati iurisdictionis ecclesiasticae munus a Maiestate Sua supprimitur.

Art. XXVI. Curia Cappellani Maioris, eiusque iurisdictio, iis continebitur limitibus, qui in Constitutione Benedicti XIV cuius initium *Convenit*, et sequenti eiusdem Pontificis *Motu proprio* super eadem re praescribuntur.

Art. XXVII. Ecclesiae proprietas in suis possessionibus et acquisitionibus sacra et inviolabilis erit.

Art. XXVIII. Sanctitas Sua concedit Regi eiusque catholicis Successoribus Indultum nominandi dignos et idoneos ecclesiasticos viros ad omnes illas archiepiscopales et episcopales Ecclesias Regni, ad quas Maiestas iure nominandi nondum gaudebat. Maiestas Sua tempore debito Sanctitati Suae Nominatos manifestabit, ut Canonicam Institutionem modis et formis consuetis obtineant.

Art. XXIX. Archiepiscopi et Episcopi coram Maiestate Regia iuramentum fidelitatis emittent sequentibus verbis expressum: Ego iuro et promitto ad Sancta Dei Evangelia obedientiam et fidelitatem Regiae Maiestati, item promitto me nullam communicationem habiturum, nullique consilio interfuturum, nullamque suspectam unionem neque intra, neque extra conservaturum, quae tranquillitati publicae noceat, et si tam in dioecesi mea, quam alibi noverim aliquid in status damnum tractari, Maiestati suae manifestabo.

Art. XXX. Caetera vero res ecclesiasticas spectantia, quorum nulla mentio in his articulis facta est, dirigentur iuxta vigentem Ecclesiae disciplinam. Si qua vero supervenerit difficultas, Sanctitas Sua, et Maiestas Sua secum conferre sibi reservant.

Art. XXXI. Praesens Conventio substituitur omnibus Legibus, Ordinationibus, et Decretis in Regno utriusque Siciliae circa res Religionis hucusque latis.

Art. XXXII. Praesens Conventio praecedenti anni 1741 in ditionibus trans et citra Pharum substituitur.

Art. XXXIII. Utraque Contrahentium Pars spondet Se, successoresque suos omnia, de quibus in his articulis utrinque conventum est, sancte servaturos.

Art. XXXIV. Ratificationum huius Conventionis traditio fiet Romae non ultra quindecim dierum spatium a die his articulis apposita.

Art. XXXV. Post huius Conventionis ratificationem, eiusdem executio duobus selectissimis Viris, quorum alter a Sanctitate Sua, alter a Maiestate Regia nominabitur, committetur, iique a respectivis Patribus Contrahentibus necessariis, et opportunis facultatibus munientur.

Concordatum Borussicum.

Non solum Principes Catholici, sed etiam 8
tales, qui Romanam Sedem non cognoscunt

Matrem et Magistram omnium Ecclesiarum, obsecundaverunt vota Summorum Pontificum ad reordinandas res Catholicas in provinciis eorum temporali iurisdictioni subiectis; inter quos eminet Fridericus Guilielmus Borussorum Rex, quo regnante Pius VII anno 1821 edidit literas Apostolicas incip. *De salute animarum,* quibus novam Dioecesium in illis provinciis circumscriptionem constituit.

Art. I. Unde invenimus constitutas duas Ecclesias Metropolitanas, Coloniensem, quae pristinae dignitati restituitur et Gnesnensem, cui aeque principaliter perpetuo unitur nova Archiepiscopalis Ecclesia Posnaniensis; priori assignavit Suffraganeas Trevirensem, Monasteriensem et Paderbornensem, alteri Ecclesiam Culmensem, decernens Ecclesias Wratislaviensem ac Warmiensem Sanct. Sedi perpetuo immediate subiectas.

Art. II. Constituitur numerus Dignitatum et Canonicorum in singulis Metropolitanis et Cathedralibus.

Art. III. Quilibet ad Dignitates et Canonicatus assequendas constitutus esse debet in maioribus Ordinibus, qui saltem per quinquennium utilem Ecclesiae operam naverit, vel in S. Theologia, aut in Iure Canonico Doctoratus lauream rite fuerit consequutus.

Art. IV. Collatio maioris post Pontificalem in dictis Ecclesiis Dignitatis, necnon in Ecclesia Aquisgranensi (vide infra Art. 8), itemque Canonicatuum in mensibus Ianuarii, Martii, Maii, Iulii, Septembris ac Novembris vacantium Apostolicae Sedi reservatur; Decanatus vero in dictis Ecclesiis, et Canonicatus in aliis sex mensibus vacantes ab Archiepiscopis et Episcopis respective conferantur; Vicariatus autem, seu Praebendatus, quocumque mense vacaverint, respectivorum Archiepiscoporum et Episcoporum collationi relinquuntur.

Art. V. Capitulis facultas tribuitur, ut in singulis illarum Sedium vacationibus infra consueti trimestris spatium Dignitates et Canonici capitulariter congregati novos Antistites ex ecclesiasticis quibuscumque viris Regni Borussici incolis ad formam Ss. Canonum eligere possint; ad quas electiones ius suffragii habebunt Canonici tam numerarii, quam honorarii; qui electi, si de eorum idoneitate constiterit, a Romano Pontifice per literas Apostolicas confirmabuntur.

Art. VI. In singulis Civitatibus tam Archiepiscopalibus quam Episcopalibus unum Clericorum Seminarium vel conservandum, vel de novo quamprimum erigendum est, in quo is Clericorum numerus ali, atque ad formam Decretorum S. Concilii Tridentini institui, ac educari debeat, qui respectivarum Dioecesium amplitudini et necessitati respondeat.

Art. VII. Inspectis Dioecesium Borussici Regni amplitudine, ac magno Dioecesanorum numero confirmantur Suffraganeatus in Dioecesibus, in quibus constituti reperiuntur, et in Coloniensi et Trevirensi redintegrantur et de novo constituuntur; idcirco quilibet Archiepiscopus et Episcopus Romanum Pontificem supplicabit, ut aliquis ecclesiasticus vir opportunis praeditus requisitis ad Suffraganei munus designetur.

Art. VIII. Suppressa Episcopali Sede Aquisgranensi, Ecclesia antea Cathedralis immutatur in Collegiatam, cuius Capitulum constet ex unica Praepositi Dignitate et sex Canonicatibus, quorum collatio quoad Praeposituram Apostolicae Sedi, et quoad Canonicatus eidem Sedi Apostolicae alternatim cum Coloniensi Archiepiscopo spectare debet. Quibus Capitularibus ex peculiari gratia conceditur licentia deferendi Cappam magnam sericam violacei coloris cordulis sericis subsutam cum pellibus armellinis hyemali, aestivo autem tempore Mozzettam supra Rocchettum.

Art. IX. Demum constituitur dotatio Ecclesiarum Metropolitanarum et Cathedralium, necnon Capitulorum et Seminariorum earumdem.

Concordatum Belgicum.

Exemplum Borussici Regis secutus est Gui- 9
lielmus I Belgarum Rex, qui 18 Iun. an. 1828, cum Pontifice Leone XII ad componenda negotia Ecclesiae Catholicae Apostolicae Romanae in Regno suo de sequentibus Articulis convenit.

Art. I. Applicabitur Conventio an. 1801 ad septentrionales Provincias; qua conceditur libertas exercendi Religionem Catholicam Apostolicam et Romanam; Cultus publicus erit limitatus ordinationibus gubernii.

Art. II. Nova Dioecesium circumscriptio edatur; quarum numerum Sanctitas Sua in literis confirmatoriis constituit octo, inter quas Ecclesia Mechlinensis sit Metropolitana.

Art. III. Quaelibet Dioecesis suum Capitulum et Seminarium habebit.

Art. IV. In vacationibus Sedis Archiepiscopalis vel Episcopalium, Capitula illarum Ecclesiarum ex Candidatis, de quorum nominibus prius Rex certior factus fuerit, et quos Regi gratos cognoverint, Archiepiscopum vel Episcopum eligant; Summus vero Pontifex, cui infra mensem documentum electionis deferendum est, postquam compererit Promovendum instructum iis dotibus, quae a Ss. Canonibus in Episcopo requiruntur, eum quantocius confirmabit.

Si autem electio minime fuerit canonice peracta, aut promovendus praedictis dotibus instructus non reperiatur, ex speciali gratia indulgetur, ut Capitulum ad novam electionem valeat procedere.

Art. V. Prima tamen vice Summus Pontifex

sibi reservavit, Ecclesias Regni Belgici de Pastoribus providere; uti pari modo sibi et successoribus suis reservavit, Episcopis Dioecesanis, prout necessarium iudicatum fuerit, auxiliares Episcopos concedere, qui iis, tamquam Suffraganei, adiumento sint in pontificalibus muniis explendis.

Art. VI. Archiepiscopus et Episcopus quisque postquam canonicam acceperit institutionem, coram Rege iuramentum fidelitatis emittat.

Art. VII. Idem iuramentum praestent ecclesiastici viri secundi ordinis coram auctoritatibus civilibus a Rege designatis.

Art. VIII. In omnibus Ecclesiis post divina Officia recitetur Oratio: *Domine, salvum fac Regem nostrum N.*

Art. IX. Episcopi liberam habebunt suorum Vicariorum in spiritualibus generalium nominationem et electionem.

Art. X, XI. Episcopi ad novam, ubi opus fuerit, Paroeciarum circumscriptionem procedent. Rex autem iuxta Art. XIV Conventionis anni 1801 omnium Parochorum, quos etiam ob novam Paroeciarum circumscriptionem creari contigerit, sustentationi, quae cuiusque statum deceat, providebit.

Ultimo Summus Pontifex spem exprimit, fore ut inter istarum regionum Catholicos inveniantur, qui libertate Ecclesiis novis fundationibus consulendi liberaliter uti velint; propensa vero Regis voluntas nos dubitare non sinit, quod protectionem fundationum, vel elargitionum in favorem Ecclesiarum non sit suscepturus.

CONCORDATUM GALLICUM

ARTICULUS EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

Summarium.

1. Pragmaticae Sanctionis Origo. - 2. Quibus articulis contineatur. - 3. Eius vices. - 4. Tandem in Concilio Lateranensi V abrogata, substitutis in illius locum Concordatis Bononiensibus. - 5. Horum summa. - 6. Variae in illa quaerelae, sed inutiles. - * 7. Haec Concordata viguerunt usque ad annum 1789. - 8. Concordatum anni 1801. - 9. Conventio dicta Fontis bellaquei. - 10. Concordatum cum Ludovico XVIII.

1 Quemadmodum Provisiones beneficiales in Anglia, Germania, aliisque provinciis magnas excitarunt controversias, ita etiam in Gallia, colliso non raro Regno cum Sacerdotio; iam anno videlicet 1267 tempore Clementis IV, deinde in Concilio Lugdunensi II an. 1274, rursus in dissidiis Bonifacii VIII et Philippi Pulchri circa ann. 1304, denique in Concilio Basileensi. Cum enim hoc varia contra Romanorum Pontificum potestatem decreta edidisset, XXXVIII eiusdem Canones in catalogum relati, Carolo VII Francorum Regi fuerunt a Concilio missi. Porro Rex in Bituricensi conventu anno 1438 eosdem Basileenses Canones recepit, ac famosa illa Gallorum *Pragmatica Sanctione* firmavit, deinde in Senatu Parisiensi promulgata. Iuvat illius articulos summatim afferre.

2 I. Papa singulis decenniis Concilium celebret. Si negligat, Patres suppleant.

II. Basileensis Concilii perpetua sit auctoritas.

III. Praelaturas electivas Papa non reservet, neque Canonicatus, nisi casibus in iure scripto expressis.

IV. Electiones sint omnino liberae.

V. Electionis forma servetur: electus vero a Praelatis confirmetur.

VI. Papa huic Sanctioni non deroget. Si faciat, deferatur ad Generale Concilium.

VII. Si electio sit irrita, Electoribus altera relinquatur. Electus ab immediato superiore confirmetur.

VIII. Generali Concilio etiam Papa obediat, quatenus fides et schismatum abolitio postulat.

IX. Concilii decreta a Christo auctoritatem protinus obtinent.

X. Ecclesiis digni praeficiantur.

XI. Expectativis gratiis non sit locus.

XII. Beneficia, vivo rectore, nemini reserventur.

XIII. In qualibet Ecclesia Episcopali Theologus constituatur.

XIV. In conferendis Beneficiis Graduati praeferantur.

XV. Hi nomina sua offerant.

XVI. Collatio prima aliis facta nulla esto.

XVII. Nemo quatuor dierum itinere Roma dissitus, in Ius Romam vocetur, nisi in Causis maioribus.

XVIII. Appellatio fiat ad immediate superiorem. Exemptorum vero causam Papa Iudici regionis committat.

XIX. Qui inaniter ante sententiam appellet, 25 florenos pendat, praeter litis expensas.

XX. Triennalis possessio quieta non amplius turbetur, nisi impedimentum iustum obstiterit, quominus potuerit possessor impeti.

XXI. Cardinales sint tantum XXIV docti, XXX annorum, legitimis natalibus.

XXII. De dignitatibus ac Beneficiis Ecclesiasticis nihil prorsus, neque annatam, neque primitias Pontifex exigat: secus irrita est provisio, et poena Simoniacis debita infligatur. Scribis tantum et notariis merces solvatur.

XXIII. Res divina sancte ac devote peragatur.

XXIV. Qui tantum in aliqua horarum est praesens, non fruatur distributione quotidiana.

XXV. Hoc etiam ad Decanum et Praepositum extendendum.

XXVI. Idem de garrientibus, aut deambulantibus in Ecclesia.

XXVII. Insuper unius mensis stipendiis priventur.

XXVIII. Tabula officiorum hebdomadalium in Choro sit appensa.

XXIX. Symbolum integrum canatur.

XXX. Camaenae vulgi in Ecclesia ne canantur.

XXXI. Missa non celebretur sine Ministro, illaque alta voce legatur.

XXXII. Canonici debita non solventes statuto tempore, interdicuntur Divinis et trimestri Ecclesiae stipendio.

XXXIII. Solemnibus diebus nullum celebretur Capitulum.

XXXIV. Profana facessant ab Ecclesia.

XXXV. Clericus, concubinarius post secundam sanctionis istius promulgationem non resipiscens, tribus mensibus beneficii fructibus careat.

XXXVI. Haeretici non denunciati non sunt vitandi.

XXXVII. Nulli communitati sacris interdicitur, nisi per se ipsam, aut per magistratus suos deliquerit.

XXXVIII. Non credendum literis, quibus scribitur, quempiam beneficio suo se abdicasse, nisi testibus id, aut documentis idoneis, comprobetur.

3 Haec sunt Pragmaticae Sanctionis Gallicanae capitula, ex Concilio Basileensi prognata. Quamvis autem Rex Carolus ista receperit ac promulgarit, quoad ea tamen, quae Conciliabulum egit in deponendo Eugenio IV Pontifice, noluit consentire, quinimmo ad exturbandum illud conventiculum Ludovicus filium ad fines Basileensium misit, qui cruento praelio Helvetiorum copias fudit. Neque tamen his flexi sunt Romani Pontifices, quin Pragmaticae Sanctioni omni conatu obsisterent. Ac Ludovicus quidem XI an. 1462 Sanctionem illam rescidit, veluti seditionis et schismatis tempore cusam ad Sedis Apostolicae infringendam auctoritatem, urgente Pio II cui illam abrogationem, Ludovicus promiserat, si quiete ad Regnum perveniret. Verum cum Galli Sanctionem Regno admodum utilem dicerent propter abolitionem appellationum, reservationum beneficialium, gratiarum expectativarum ac praesertim Annatarum, per quas multum pecuniae e Regno exportari querebantur, eamdem Ludovicus ipse permittere debuit, Carolus autem VIII prorsus instauravit.

4 Sed tandem a Francisco I qui cum Leone X hac de re pactionem Bononiae inierat, abrogata omnino fuit, illique suffecta Concordata, quae Bulla Leonis X *Pastor aeternus* in Concilio Lateranensi V, sess. XI, a. 1516 promulgata exhibet.

Novemdecim ea Concordata articulis constant, 5 quorum summa haec est.

I. Conceditur Regi ius nominandi, seu praesentandi ad Ecclesias Cathedrales, et Abbatiales intra sex menses idoneum, qui gradu Theologiae, vel Iuris Canonici in celebri aliqua Academia sit insignitus, praevio rigoroso examine et saltem 27 aetatis annos habentem. Quod si Rex inidoneum Pontifici nominaret, aut praesentaret instituendum, poterit Rex intra tres menses a die Pontificiae recusationis numerandos, alium Pontifici nominare. Quo finito tempore pertinet ad Sedem Apostolicam Ecclesiae providere. Reservantur etiam Pontifici vacantia apud S. Sedem. Aliter factae provisiones sunt irritae: exceptis tamen personis Regii Sanguinis et Religiosis mendicantibus, in quibus nominandis non omnia praedicta requiruntur.

II. Pariter in Monasteriis et Prioratibus Conventualibus, et vere electivis, secundum formam Capituli *Quia propter*, deinceps nominatio Abbatis, Prioris, aut Praelati ad Regem pertineat. Qui intra sex menses Pontifici praesentabit idoneum eiusdem Ordinis, ad minimum 23 ann. Alias recusari poterit.

III. Salvis tamen Privilegiis a S. Sede specialiter concessis alicui Ecclesiae eligendi proprium Praelatum.

IV. Tolluntur gratiae expectativae et speciales, vel generales reservationes ad vacatura beneficia.

V. Si Statuta requirant ut obtenturus dignitatem sit Canonicus, observabitur.

VI. Unus Canonicatus detur Theologo docenti.

VII. Tertia pars Beneficiorum detur graduatis ab ordinariis Collatoribus et Patronis Ecclesiasticis. Unde statuuntur menses pro graduatis praesentandis et alii menses pro aliis.

VIII. Decernuntur multa circa personas graduatas, tempus studii, Testimonia Academica, ordinem dignitatis, etc.

IX. Parochiae Urbicae solis conferantur graduatis ex Theologia, vel Iure Canonico.

X. Quilibet Pontifex semel in vita sua possit literas dare in forma mandati; ita ut collatorem X beneficiorum in uno tantum beneficio, collatorem vero L beneficiorum in duobus tantum beneficiis gravare possit.

XI. Causae omnes (exceptis maioribus, in Iure expresse Pontifici reservatis) a Iudicibus, qui de iure, vel consuetudine, vel privilegio, aut praescriptione cognitionem habent, terminari debent.

XII. Appellationes iustae fiant ad immediate superiorem, ita ut ne ad ipsam quidem S. Sedem fieri possint, praeteritis Iudicibus mediis. Ante sententiam vero definitivam absolute non potest appellari; nisi gravamen tale esset illatum, quod in definitivo sanari non posset: et tali etiam casu nonnisi ad immediate Superiorem potest appellari.

XIII. Si exempti a Iurisdictione Iudicum Ordinariorum, seu immediate subiecti Sedi Apostolicae ad eamdem duxerint appellandum, per rescriptum Papa committat causam Iudicibus delegatis in Gallia: a quibus appellari non possit, nisi in casu denegatae iustitiae, aut metus iniuste incussi. Cardinales tamen et officiales Pontificis in hoc non comprehenduntur.

XIV. Lites Beneficiales intra biennium terminentur.

XV. A duabus Sententiis interlocutoriis, et tribus definitivis conformibus ulterius non appelletur: sed mox ad executionem procedatur.

XVI. Qui per triennium possedit Beneficium pacifice et cum titulo colorato, neque in petitorio, neque in possessorio amplius molestetur, ne ratione quidem instrumenti noviter reperti, nisi violentus fuerit ingressus, aut pars altera iustum impedimentum reclamandi doceat. Nullum tamen tempus illum iuvat, qui sine titulo Beneficium possidet.

XVII. Concubinatus tamquam Divino praecepto omnibus vetitus ac praesertim Clericis, severe prohibetur.

XVIII. Interdicta localia non ferantur propter culpam privatae personae.

XIX. Haec Concordata vim habeant veri contractus, utrimque obligantis.

6 Fuerunt haec Concordata in Senatu Parisiensi promulgata anno 1517 rem urgente Rege, etsi ad hoc invitus Senatus devenit, Academia quoque Parisiensis ab hisce Concordatis ausa est futurum generale Concilium appellare; quin etiam non semel Clerus Reges exstimulavit, ut rescissis Concordatis Pragmaticam Sanctionem restituerent. Quieverunt tandem turbae, atque experimento compertum est, non pauca ex Concordatis commoda in Gallicanam Ecclesiam redundare. Vide Thomassinum part. 11, lib. I, cap. 45, num. 9 seqq., et Natalem Alexandrum in hist. Eccles. Saec. XV et XVI, diss. XI, art. 6.

ADDITIONES CASINENSES.

7 Supradicta Concordata viguerunt per tria fere saecula usque ad annum 1789, quo tempore illa natio seducta erroribus principis tenebrarum divina humanaque pedibus conculcavit et adeo in insania profecit, ut etiam Religionem omnem excluderit et Sacerdotes Dei
8 interfecerit. Sed paucos post annos, dissidiarum perturbationibus nondum exstinctis, ille, cui favit fortuna inter discordias intestinas et bella, haud ignarus quantae virtutis Religio esset ad restituendum ordinem civilem, ad sedandos animos, et ad sublevandum ipsum in locum, quo destitutus fuit Ludovicus XVI rogavit Vicarium Christi in terris, ut mitteret Legatos suos Parisios, qui praepararent novam Conventionem inter S. Sedem et illam nationem. Pius VII desiderans pacem Ecclesiae, non dissimulavit voluntatem suam reducendi errantes in sinum S. Matris et promisit, utpote necessarium ad temporum indolem, relaxare rigorem ecclesiasticae disciplinae; immo, ut negotia citius et sine impedimento expediri possint, publicavit Breve ad Archiepiscopos et Episcopos, quo ipsos ad voluntariam renuntiationem suarum Sedium induceret. Articulos huius Conventionis non afferemus, quia abrogata iis fuit per subsequentem novam Conventionem inter Apostolicam Sedem et Ludovicum XVIII. Sed nec haec Conventio restituere 9
potuit pacem afflictissimae Ecclesiae Gallicanae, cum imperans maiori parti Europae, victoriis suis elatus, ipsam Ecclesiam suis legibus subiici conaretur, quo in consilio illi obstabat constantia invicti Vicarii Iesu Christi in terris; qui tandem iterum atque iterum requisitus, cum in Galliarum regno patrimonio Ecclesiae spoliatus detentus esset, promissionibus pro bono Ecclesiae ab Imperatore inductus approbavit certis sub conditionibus novam Conventionem et eam subscripsit cum clausula *servatis servandis*. Sed ille spretis conditionibus Conventionem istam absolute approbatam a Summo Pontifice contra promissionem datam publicavit; unde nullius valoris extitit ob defectum consensus alterius partis. Et haec est Conventio dicta Fontis bellaquei *(Fontainebleau)*.

Pace tandem post bellici furoris tempestatem 10
recuperata, et Ludovico XVIII avito solio reddito, Pius VII Summus Pontifex omni cura intendit, ut plagas Gallicae Ecclesiae sanaret, atque Religionem Catholicam in eo regno in pristinum splendorem restitueret, quare novam Conventionem cum Rege iniit, et decimoquarto Kalendas Aug. 1817 eamdem publicavit tenoris sequentis.

ART. I. Concordatum inter Summum Pontificem Leonem X et Franciscum I Francorum Regem initum restituitur.

ART. II. Consequenter ad Articulum praecedentem Concordatum die 15 Iul. an. 1801 suum effectum habere desinit.

ART. III. Articuli Organici nuncupati, qui inscia Sanctitate Sua conditi, ac sine ullo eius assensu die 8 Aprilis anni 1802 una cum supradicto Concordato diei 15 Iulii anni 1801 promulgati fuerunt, abrogantur in iis, quae adversantur Doctrinae et Legibus Ecclesiae.

ART. IV. Ecclesiae, quae in Galliarum Regno per Apostolicas Sanctitatis Suae literas diei 29 Novembris anni 1801 suppressae fuerunt, denuo erigentur usque ad eum numerum, qui, utpote Religionis bono magis proficuus, mutuo consensu praefinietur.

ART. V. Cunctae Archiepiscopales et Episcopales Ecclesiae Regni Galliarum per memoratas Apostolicas literas diei 29 Nov. an. 1801 erectae una cum earum Titularibus actualibus conservantur.

Art. VI. Praescriptum praecedentis Articuli circa conservationem eorumdem Titularium actualium in Archiepiscopalibus et Episcopalibus eorum Sedibus nunc existentibus in Galliis, impedimento non erit peculiaribus aliquibus exceptionibus, quae gravibus, legitimisque causis nitantur, neque officiet, quominus aliqui ex Titularibus praedictis ad alias Sedes transferri possint.

Art. VII. Dioeceses Ecclesiarum, quae in praesens exstant, itemque aliarum, quae erigendae sunt, exquisito prius ab actualibus Episcopis, et Capitulis Sedium Vacantium consensu, iis finibus circumscribentur, qui ad utiliorem ipsarum administrationem magis expedire dignoscantur.

Art. VIII. Conveniens dos cunctis tam existentibus, quam denuo erigendis Ecclesiis in bonis stabilibus, ac in redditibus super Regni debito fundatis, vulgo *Rentes sur l'Etat* quamprimum fieri poterit, constituetur, assignato interim earum Pastoribus redditu in ea quantitate, quae statum eorum meliorem reddat.

Pari ratione consulentur Dotationi Capitulorum, Paroeciarum et Seminariorum tum existentium, tum erigendorum.

Art. IX. Sanctitas Sua et Maiestas Sua Christianissima agnoscunt mala omnia, quibus Galliarum Ecclesiae affliguntur. Perspiciunt etiam, quam fructuosum Religioni futurum sit, celeriter augeri numerum Sedium actu existentium. Ne proinde tam magna utilitas diutius retardetur, Sanctitas Sua per Apostolicas Literas ad Sedium erectionem, et novam Circumscriptionem Dioecesium supramemoratarum sine mora procedat.

Art. X. Maiestas Sua Christianissima novum praebere volens sui in Religionem studii testimonium, omnia, quae in sua potestate sunt, collatis cum Sanctitate Sua consiliis, praestabit, ut mala et impedimenta, quae Religionis bono, et legum Ecclesiae executioni adversantur, quam citius fieri poterit, removeantur.

Art. XI. Antiquarum Abbatiarum *Nullius Dioecesis* Territoria iis Dioecesibus unientur, intra quarum fines in nova circumscriptione comprehensa reperientur.

Art. XII. Redintegratio Concordati, quod in Gallia observatum fuit usque ad an. 1789, (Articulo primo huius Conventionis stipulata) Abbatiarum, Prioratuum et aliorum Beneficiorum, quae tunc existebant, redintegrationem secum non feret. Beneficia tamen, quae in posterum fundari contingat, regulis in supradicto Concordato praescriptis subiecta erunt.

Art. XIII. Ratificationes praesentis Conventionis mutuo tradentur unius mensis spatio, aut citius si fieri poterit.

Art. XIV. Statim ac praedictae Ratificationes mutuo traditae fuerint, Sanctitas Sua per Apostolicas Literas praesentem Conventionem confirmabit, ac deinde aliis Apostolicis Literis Dioecesium fines circumscribet.

CONCORDATA QUOAD BENEFICIA

Vide verb. Beneficia, *art. II.* per tot.

CONCUBINARIUS CONCUBINATUS

Vide verb. Absolutio, *art. 2 a n. 11; verb.* Luxuria, *n. 7; et verb.* Poena, *art. 2 a n. 74 ad 81.*

CONCURSUS

PARTITIO ARGUMENTI

CONCURSUS: 1. Dispositiones Sacrorum Canonum ac Romanorum Pontificum concursum concernentes; 2. ad quem spectat edicere ac facere concursum, et quinam debeant et possint ad ipsum admitti; 3. quando, ubi et quomodo faciendus.

Summarium. 1. Concursus, ut legitime et canonice fiat, servanda est dispositio Sacrorum Canonum, et Apostolicarum Constitutionum, et Decretorum, et signanter dispositio Concilii Tridentini, Sancti Pii V. et Clementis XI. - 2. Affertur dispositio Concilii Tridentini. - 3. Affertur dispositio Sancti Pii V. - 4. Datur dispositio Clementis XI. - 5. Affertur compendiose novissima dispositio Benedicti XIV.

1 Quia Concursus ad Parochiales debet omnino fieri iuxta dispositionem Sacri Conc. Trident. sess. 24, cap. 18, et iuxta dispositionem Constitutionis Sancti Pii V incip. *In conferendis;* ut ab omnibus in promptu, et prae oculis semper tamquam regula habeatur, utraque ipsa dispositio hic ad literam in primis adducitur.

2 Expedit maxime (sunt praecisa verba Concilii loc. cit.) expedit maxime animarum saluti, a dignis atque idoneis Parochis gubernari: id ut diligentius ac rectius perficiatur, statuit Sancta Synodus, ut Parochialis Ecclesiae vacatio, etiamsi cura Ecclesiae, vel Episcopo incumbere dicatur et per unum vel plures administretur,

etiam in Ecclesiis patrimonialibus, seu receptivis nuncupatis, in quibus consuevit Episcopus uni vel pluribus curam animarum dare, quos omnes ad infrascriptum examen teneri mandat, per obitum, vel resignationem, etiam in Curia, seu aliter quomodocumque contigerit etiamsi ipsa Parochialis Ecclesia reservata, vel affecta fuerit generaliter, vel specialiter, etiam vigore indulti, seu privilegii in favorem Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, seu Abbatum, vel Capitulorum: debeat Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesiae, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua, eius arbitrio, fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiae sustineat, donec ei de Rectore provideatur: Porro Episcopus, et qui Ius Patronatus habeat, intra decem dies, vel aliud tempus, ab Episcopo praescribendum, idoneos aliquot Clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis Examinatoribus nominet. Liberum sit tamen etiam aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, ut possit postea de cuiuslibet aetate, moribus et sufficientia fieri diligens inquisitio; et si Episcopo, aut Synodo Provinciali pro regionis more videbitur magis expedire, per Edictum etiam publicum vocentur, qui volent examinari: Transacto constituto tempore omnes, qui descripti fuerint, examinentur ab Episcopo, sive eo impedito, ab eius Vicario generali, atque ab aliis Examinatoribus, non paucioribus quam tribus; quorum votis, si pares, aut singulares fuerint, accedere possit Episcopus, vel Vicarius, quibus magis videbitur; Examinatores autem singulis annis in Dioecesana Synodo ab Episcopo, vel eius Vicario ad minus sex proponantur, qui Synodo satisfaciant, et ab ea probentur; advenienteque vacatione, etc., reliqua brevitatis gratia vid. in d. cap. 18.

3 In conferendis (sunt praecisa verba dictae Constitutionis S. Pii V) in conferendis Beneficiis Ecclesiasticis, et praesertim Parochialibus Ecclesiis personis dignis et habilibus, quae in loco residere, et per se ipsos curam exercere valeant quantam diligentiam adhiberi oporteat, Alexandr. III in Lateranensi, et Greg. X in Lugdunensi Generalibus Conciliis, Innocent. similiter III et aliorum Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum editae Constitutiones testantur; quod ut diligentius ac rectius perficiatur, statuit etiam Synodus Tridentina, ut occurrente vacatione Parochialis Ecclesiae, etiam generaliter et specialiter, etiam vigore indulti in favorem Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, aut alias quomodolibet reservatae, vel affectae, debeat Episcopus habita notitia vacationis Ecclesiae, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua, eius arbitrio, fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiae sustineat, donec ei de Rectore provideatur: Et deinde Episcopus et qui Ius-patronatus habet, intra decem dies, aut aliud tempus ab Episcopo praescribendum, aliquos Clericos ad regendam Ecclesiam idoneos Examinatoribus iuxta formam eiusdem Synodi deputatis, nominet; et nonnisi eisdem Examinatoribus per Concursum aliorum Examinatorum, etiam tamquam magis idoneo ab Episcopo iudicato, et electo de Ecclesia provideatur, alias provisiones, seu institutiones omnes, praeter formam praedictam factae, subreptitiae censeantur. Sed quoniam res humanae semper in deterius prolabuntur, nisi sit qui eas retineat, ac debitae executioni demandet et verendum sit, ne propter Constitutionum huiusmodi transgressionem maximi abusus oriantur; Nos, ad quorum notitiam non sine gravi molestia pervenit, nonnullis ex Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopis, et Episcopis occurrente vacatione Paroch. Ecclesiarum, eas nullo, aut minus rite servato examine, praesertim illo, quod per concursum fieri debet ex Conc. Trid. vel etiam examine rite servato, personis minus dignis, carnalitatis, aut aliae humanae passionis affectum, non rationis iudicium sequentes contulisse et de eis providisse; volentes, quantum cum Deo possumus, huiusmodi, atque etiam futuris periculis occurrere, eorumdem Praedecessorum nostrorum Constitutiones praefatas etiam innovando, auctoritate Apostolica tenore praesentium omnes et singulas collationes, provisiones, institutiones Parochialium Ecclesiarum ab eisdem Episcopis et Archiepiscopis, quibusvis aliis collatoribus, tam Ordinariis quam Delegatis, etiam S. R. E. Cardinalibus, ac Sedis Apostolicae Legatis, vel Nunciis, praeter et contra formam ab eodem Concilio Tridentino praesertim in examine per concursum faciendo praescriptam, factas, aut in futurum faciendas, nullas, irritas ac nullius roboris, vel momenti, fore et esse, nullumque provisis Ius, aut titulum, etiam coloratum possidendi praebere; et Parochiales Ecclesias huiusmodi, quae vacabant, ex tunc vacare statuimus, decernimus et declaramus, easque omnes eorum, quibus Ius conferendi eas, praeterquam Episcopis et Archiepiscopis, qui curam dicti examinis iuxta decretum eiusdem Concilii habere debent, competet, dispositioni reservamus; Insuper ne Parochiales Ecclesiae diu in suspenso maneant, in maximum animarum periculum, quarumcumque Parochialium Ecclesiarum, quarum, dum pro tempore vacant, ad Episcopos et Archiepiscopos, Primates et Patriarchas, et quosvis alios Ordinarios Collatores, in mensibus Ordinariis Collatoribus etiam per nostras regulas assignatis provisio, et collatio spectat et pertinet, de quibus eisdem Episcopi, et Ordinarii intra sex mensium spatium a die vacationis earumdem, perfecto examine, iuxta formam Concilii Tridentini praefati, non provi-

derint ac illarum etiam, quarum collationes Nobis et dictae Sedi generaliter, vel specialiter ex quavis causa reservatae, seu affectae existunt, aut aliis ex indulto Sedis Apostolicae competunt, ad quas occurrente illarum vacatione Episcopi et Archiepiscopi praefati personas pro examine concursu mutuo habito iuxta dicti Concilii Tridentini formam approbatas, et magis idoneas non elegerint, aut electas Nobis vel Successoribus nostris, aut iis, ad quos collatio spectabit pro collatione obtinenda, intra quatuor mensium spatium a die illius vacationis non significaverint, necnon Parochialium Ecclesiarum similium, quae Iuris Patronatus Ecclesiastici, vel Laicorum vel Clericorum, et Laicorum simul fuerint, si praesentatus intra tempus eisdem patronis a Iure praefixum, praevio examine iuxta formam dicti Concilii approbatus petatur institui, institutioque ipsa per duos menses a die praesentationis dilata fuerit, collationem, provisionem, institutionem, ac omnimodam dispositionem Nobis et ipsi Sedi, ac personis indulta huiusmodi conferendi, providendi ac instituendi obtinentibus respective reservamus, data tamen in Parochialibus Iurispatronatus optione ipsis Patronis, ut si institutio ad Ordinarios spectabit, ipsis Ordinariis illam facere negligentibus, et ultra dictos duos menses differentibus, possint pro huiusmodi institutione obtinenda habere recursum ad Metropolitanum, vel viciniorem Ordinarium, aut ad Sedem Apostolicam: Prohibentes etiam eisdem Ordinariis, ne tempus decem dierum eisdem Ordinariis et Patronis, ab eodem Concilio Tridentino ad nominandum idoneos Clericos coram deputatis Examinatoribus praefixum, ultra alios decem dies prorogare audeant, vel praesumant. Districtius inhibentes, ne quis praeter Romanum Pontificem aut alios Indulta huiusmodi obtinentes, ut praefertur, quacumque sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi Beneficiis sic reservatis ut praefertur, disponere, vel circa illa, etiam per viam permutationis, vel alias innovare quoquomodo praesumat. Ut autem non solum dignis, sed magis idoneis repertis iuxta eiusdem concilii decretum Parochiales Ecclesiae conferantur, volumus et eadem auctoritate declaramus, quod si Episcopus minus habilem, posthabitis magis idoneis elegerit, possint ii, qui reiecti fuerint, a mala electione huiusmodi ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus aut exemptus fuerit, ad viciniorem Ordinarium uti nostrum et Sedis huiusmodi Delegatum, aut alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare, ac praeelectum ad novum examen coram ipso appellationis Iudice et eius Examinatoribus provocare, et constito de prioris eligentis irrationabili iudicio, eoque revocato, Parochialis magis idoneo per eumdem Iudicem appellationis auctoritate nostra (quatenus collatio ad Episcopum, a quo appellatum fuit, spectaret) conferantur; alias eidem magis idoneo per Iudicem appellationis approbato conferenda remittatur ad eum, ad quem collatio, provisio, vel institutio spectabit. Haec tamen appellatio interposita interim non impediat, aut suspendat, quo minus electio per Ordinarium primo loco facta interim debitae demandetur executioni et provisus ab eadem Ecclesia, causa appellationis huiusmodi pendente, non amoveatur. Et si quis a sententia per Iudicem appellationis lata duxerit appellandum, is tunc ad Sedem ipsam Apostolicam appellabit; si secus in praemissis omnibus et singulis actum, et attentatum fuerit, irritum decernimus et inane. Volumus autem, quod praesentium transumptis manu alicuius Notarii, etc. Datum Romae anno ab Incarnatione Domini 1566 15 Kal. Apr.

Epistola Encyclica methodum, ac normam praescribens observandam ab omnibus Episcopis, aliisque Praelatis facultatem habentibus indicendi concursum ad Parochiales Ecclesias, in examine, sive concursu ad easdem Ecclesias quoties earum vacatio contigerit, instituendo. 4

Reverendissime Domine uti Frater; quo Parochiales Ecclesiae dignioribus personis gubernandae traderentur, statuit, ut notum est, Sacrosancta Tridentina Synodus sess. 24, c. 18, ut vacante Ecclesia Parochiali, indiceretur et fieret Concursus, ac postquam Concurrentes ab Episcopo, vel eius Vicario Generali, atque ab Examinatoribus Synodalibus saltem tribus examinati et approbati essent, Episcopus eum eligeret, quem aetate, moribus, doctrina, prudentia, aliisque rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam necessariis et opportunis, digniorem caeteris, magisque idoneum iudicaret; adiecitque ad hanc Concilii sanctionem validius confirmandam, re, et nomine Sanctissimus Pontifex Pius V quod si unquam Episcopus minus habilem, postpositis magis idoneis, elegisset, possint ii qui reiecti essent a mala eiusmodi electione ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus, aut exemptus foret, ad viciniorem Ordinarium, ut Sedis Apostolicae Delegatum, vel alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare, ac Praeelectum ad novum examen coram ipso appellationis Iudice, et eius Examinatoribus provocare, ea tamen cautione, ut appellatio non in suspensivo, sed in devolutivo esse deberet; quemadmodum in eius constitutione, quae trigesima tertia est, latius cavetur; consulendo, quod constito de prioris eligentis irrationabili iudicio, eoque revocato, Parochialis Ecclesia magis idoneo conferatur.

Cum autem neque Concilii Decreto, neque Pontificis Bulla examinis in concursu peragendi

forma, seu methodus ulla certa, ac peculiaris servanda proponatur, difficile dictu est, quanta examinum aliorum alibi diversitas extiterit, atque hinc occasio quaerelarum; nam alicubi cum non eaedem omnibus quaestiones, non iidem casus propositi fuissent; erant identidem, qui vel in iudicio, vel extra conquererentur; sibi quidem postpositis difficiliores, praeelecto autem faciliores ad solvendum quaestiones obtigisse; Alibi vero eaedem quidem omnibus quaestiones propositae fuerunt, sed neque hae, neque datae a concurrentibus responsiones scripto, seu literis consignabantur. Cumque postmodum nec raro contigeret, ut e postpositis quispiam Iure Bullae supradictae novum ad examen coram Iudice appellationis, eiusque Examinatoribus electum provocaret, Sacra Congregatio usque ab anno 1603 considerans gravamen non alia ratione, quam novo examine probari posse; provocationem ad novum examen censuit admittendam, gravamine necdum probato, et requisitis tantummodo probationibus in subsequenti iudicio, in quo probato per novum examen appellationis gravamine quo ad doctrinam, probanda superest eiusdem prae iam electo in reliquis ad regendam Ecclesiam requisitis praestantia, ut de maiori alterutrius ad Parochialis Ecclesiae gubernium idoneitate sententia ferri possit, cum non continuo, si quis est doctior, is etiam aptior, seu magis idoneus ad id regimen habeatur, vel etiam habendus sit. Quam Sacrae Congregationis sententiam scriptores et Tribunalia laudarunt. Aliis demum in Dioecesibus laudabilis invaluit consuetudo, ut eaedem omnibus quaestiones, iidemque casus proponantur; ac (ne qua detur ansa Cancellario quidquam suo marte addendi, minuendi, mutandi) ut ipsimet Concurrentes quae interrogati fuerint, quaeque responderint, sua manu perscribant; atque Ordinarii, qui morem hunc longe optimum in examinando tenuere, Sacrae deinde Congregationi etiam atque etiam considerandum reliquerunt, his, qui sic examinati essent, atque postpositi, in posterum, ut solent, appellantibus, indulgenda nec ne statim electi novum ad examen provocatio, nulla gravaminis praerequisita probatione, videretur; cum isti ex actis primi examinis gravamen doctrinae facile alioquin probare possent; quod alii aliter nimirum examinati probare, nisi secundo seu novo examine, non poterant. Nec defuere alii probitatis ac peritiae in administrandis diu Ecclesiis laude praestantes, qui monerent, fraenum aliquod huiusmodi appellantium licentiae tandem iniiciendum, eorumque iam nimis crebras novum ad examen provocationes esse reprimendas; quippe quae vix unquam sine magno Ecclesiarum damno contingunt. Nam cum novum examen coram Iudice appellationis longe procul a Parochia peragendum sit, electus ab Episcopo, qui provocatur, Parochiam, quam possidet, cogitur interea temporis deserere, eamque Oeconomo, vel Vicario cuipiam veluti sponsam ignotis Custodibus relinquere, Sponso non parumper, sed diu sane abfuturo, dum neque implicita, ut fit, lite, terna etiam, vel quaterna, alia et aliis examina super praestantia primum doctrinae, tum deinde aliorum, quae ad integrandam idoneitatem opportuna sunt, contentiose multiplicentur et commode, ne dicam otiose, transigantur, antequam deliberari possit, utri concurrentium Parochia sit adiudicanda.

Ad tollendam eiusmodi non minus quaerelarum, quam incommodorum occasionem S. C. Conc. Trid. interpres, postquam rem omnem a capite repetitam in gemina sessione prima Octobris et 16 Novembris 1720 summo studio recognovit, tandem, Sanctissimo etiam annuente, statuit (quod per praesentes Literas encyclicas exequitur) omnes et singulos Episcopos, aliosque Praelatos, penes quos sit Ius, et auctoritas faciendi Concursum, hortari, ut examen eiusmodi instituere non graventur, quale iam et multae Dioeceses, et Urbs ipsa observat, atque Apostolica etiam Dataria postulat, sive cum, Sede vacante, vacat Ecclesia aliqua Parochialis, cuius collatio ad Sedem Apostolicam pertineat, sive cum vacat Parochialis aliqua, ut dicitur iuxta decretum, sive demum cum vacante in Collegiatis, aut Cathedralibus Ecclesiis Dignitate aliqua maiori, annexam habente curam animarum, faciendus est Concursus, atque ad Apostolicam Datariam transmittendus, ut notum est atque in literis, quae de ordine Sanctissimi tunc e Dataria prodeunt, clare praescribitur.

Vacante itaque Ecclesia Parochiali, quae conferenda sit per Concursum, atque hoc solitis formulis indicto, haec, quae sequuntur ex S. C. sententia, consilio, suasione, servanda proponuntur.

Primum nempe, ut assignentur eaedem omnibus Concurrentibus quaestiones, iidem casus, idemque textus Evangelii; super quo Sermonis aliquid praescribant ad probandam dicendi pro Concione facultatem.

Alterum, ut Casus et Quaestiones resolvendae dictentur omnibus pariter eodem tempore, atque omnibus pariter eodem tempore textus Evangelii tradatur.

Tertium, ut certum idemque omnibus spatium temporis constituatur, intra quod casus resolvant, Quaestionibus respondeant, Conciunculam component.

Quartum, ut eodem Concurrentes omnes in Conclavi claudantur, unde, quamdiu scribent (dabitur enim omnibus scribendi copia) nemo eorum egredi, neque alius quispiam eo ingredi possit, nisi postquam scripta confecerint et exhibuerint.

Quintum, ut omnes sua quisque manu tum

responsa, tum sermonem scribant subscribantque.

Sextum, ut responsa quidem latine, sermo autem ea, qua ad populum haberi solet, lingua scribatur.

Postremum, ut unumquodque responsum et unusquisque sermo, cum ab unoquoque Concurrentium exhibebitur, non solum ab eo, qui scripsit, atque a Cancellario Concursus, verum etiam ab Examinatoribus et ab Ordinario vel eius Vicario, qui concursui interfuerint, subscribatur.

Peracto secundum hanc formulam Concursu, collataque ei, qui magis idoneus ac dignior iudicatus fuerit, Ecclesia Parochiali, non admittatur Appellatio, aut a mala relatione Examinatorum, aut ab irrationabili iudicio Episcopi, nisi intra decem dies Collationis interponatur.

Si quis autem hoc infra spatium appellaverit, Actaque Concursus petat ad Iudicem Appellationis transferenda; mittantur vel Acta ipsa originalia Concursus clausa et obsignata, vel certe unum aliquod authenticum eorum Exemplum a Cancellario Concursus, atque altero Notario collatum et auscultatum coram Vicario, vel alio in Ecclesiastica Dignitate constituto, quem eligat Ordinarius, ad quem etiam Notarii Cancellario, adiungendi electio pertinebit, nec non ab Examinatoribus Synodalibus, qui Concursui interfuerunt, subscriptum.

Ex quibus actis, vel authentico eorum exemplo, nisi gravamen quoad doctrinam probet is, qui sic, ut praemittitur, examinatus aut a mala relatione Examinatorum, aut ab irrationabili iudicio Episcopi appellaverit, novum ad examen provocandi facultatem a Sacr. Congreg. frustra postulabit.

Quemadmodum, et in iudicio appellationis persequi Ius suum frustra tentabit is, qui forte se gravatum doleat quoad reliqua, nisi interposita mature, ut dictum est, appellatione ab irrationabili iudicio Episcopi, gravamen quo ad illa ostenderit, vel ex actis primi Concursus, vel saltem ex attestationibus et documentis extraiudicialibus etiam, sed non levibus.

Atque ita quidem sensit Sac. Congregatio et Sanctissimus assensit. At si quis tamen Ordinariorum aliter, ac supra descriptum est, Concurrentium examina instituere perrexerit, perget et Sacra ipsa Congregatio more pristino Appellantibus, qui se gravatos dixerint, provocationem ad novum examen nulla gravaminis praevia probatione, indulgere. Interim tamen ne harum Literarum memoria dilabatur, vult eadem Sacr. Congr. eas in uniuscuiusque Ordinarii Cancellaria perpetuo conservari. Cuius interea consilium et voluntatem dum ego omnibus significo, Amplitudini tuae fausta omnia e Coelo precor. Romae hac die 10 Ian. 1721.

Uti Frater.

P. M. Card. Corradinus Praefectus
P. Lambertinus Secretarius.

Quo ad concursum Parochialium attendenda est novissima Const. Bened. XIV incip. *Cum illud,* in qua inter alia praescribit, quod Examinatores non solum attendant in concurrentibus Doctrinae peritiam, sed etiam inquirant, qui prae aliis aetate, prudentia, probitate morum, praestito antea Ecclesiae servitio, caeterisque dotibus ad Officium Parochi cumulate obeundum necessariis, essent idonei et commendabiles. Et ne ab Examinatoribus ignorari possint supradictae qualitates, praecipit quod Concurrentes ante Concursum intra terminum ab Episcopo assignatum, coram Cancellario Episcopali, vel alteri ab Episcopo deputando, suarum qualitatum, meritorum et munerum probationes, attestationes, tam iudiciales, quam extraiudiciales, aliaque id genus documenta, quae fraude vacent, exhibeant; alioquin dicto termino elapso, documenta huiusmodi quaecumque et qualiacumque ea sint, nullatenus recipiantur. Et eveniente die Concursus a Cancellario Episcopali singulorum merita, qualitates et requisita (ut vocant) incorrupta fide deprompta a iuribus tempore habili exhibitis, in scriptis, summatim redigantur, et copia Epitomes tradatur non solum Episcopo, vel Vicario Generali vices illius obeunti, sed singillatim omnibus Examinatoribus ad concursum adscitis, ut tum de scientia, tum de vita, moribus, aliisque regendae Ecclesiae necessariis dotibus ferant iudicium. Absoluto concursu, Notula compendiaria requisitorum antea distributa, tradatur Cancellario, qui illam comburat, vel penes Acta custodiat et nemini ostendat, nisi de mandato Episcopi. Et demum circa Beneficia Sanctae Sedi reservata, mandat quod ipsis vacantibus Concursus semper ab Episcopo indicatur et absoluto Concursu, si res sit de Beneficiis Curatis, *quae tantum ratione Mensium reservata sint,* Episcopus inter approbatos eligat magis idoneum et Datariae significet, nec acta Concursus transmittat, nisi a Dataria, cum id opportunum duxerit, requirantur. Sin vero dicta Beneficia quibus Cura imminet Animarum, *ex alio quovis capite quam Mensium Apostolicorum S. Sedi reservata sint;* Eo sane casu, veteri non immutato more, abstineat Episcopus a ferendo dignioris iudicio, et Acta Concursus ultro Datariae exhibeat. Licebit tamen Ordinariis pro suo arbitrio, familiaribus Literis Datario scriptis, eidem denunciare Personam, quam censent regendae Ecclesiae magis idoneam, eumdemque commonere, an occulta aliqua, et in Actis iuste reticita subsit causa, quae cuipiam obstet ad Beneficium Curatum obtinendum.

ARTICULUS II. *Ad quem spectet edicere, ac facere concursum, et quinam debeant et possint ad illum admitti.*

SUMMARIUM. 1. Concursum edicere spectat ad Episcopum, seu Ordinarium. - 2. Episcopus tamen non potest solus facere Concursum, quando habet Vicarium Generalem sibi Roma missum, sed assistere debet etiam Vicarius. - 3. Et si Vicarius sit Apostolicus, ad ipsum solum, non ad Episcopum, pertinet facere Concursum, sicut et Synodum, et declarare magis idoneum. - 4. Immo, si Episcopus reperiretur suspensus a Iurisdictione, et haberet praeservatum Ius conferendi Beneficia, non posset ex approbatis in Concursu Parochialis digniorem praeeligere; sed hoc ius pertineret ad Vicarium Apostolicum. - 5. Edicta pro Concursu habendo ad Parochiales vacantes, quarum collatio pertinet ad inferiores Praelatos, qui non habent Territorium distinctum, nec ius congregandi Synodum, debent publicari ab Episcopo, in cuius Dioecesi Parochialis existit: vel ab alio, qui est vicinior, si sit Nullius, et coram eo Concursus fieri, et ad ipsum Episcopum ex dignis digniorem eligere, et inferiori Praelato pro collatione, seu institutione remittere spectat. - 6. Et Praelatus inferior habita significatione, non poterit conferre alteri quam praeelecto ab Episcopo. - 7. Abbas, seu Commendatarius, vel alius Praelatus Episcopo inferior, non potest Concursum et examen instituere ad Parochiales existentes intra fines suae Iurisdictionis, et collationis, quando non habet potestatem congregandi Synodum, et actu non congregat, sed huiusmodi Concursus, et examen spectat ad Episcopum, intra cuius Dioecesis fines existit Abbas; et si non constat intra cuius Dioecesis fines existat, id spectat ad Episcopum viciniorem. - 8. Abbates tamen, seu Commendatarii, aliique Praelati Episcopo inferiores, qui omnimodam habent Iurisdictionem quasi Episcopalem, et proprium habent Territorium, si habeant Ius congregandi Synodum, et legitime constet illam congregasse, et elegisse Examinatores, possunt Concursum instituere, et omnia ad id necessaria facere. - 9. Et hoc in specie competit Abbati Montis Cassini. - 10. Episcopus manutenendus est in sua quasi possessione instituendi Concursum, donec Praelatus inferior coram Iudice competente legitime probaverit Ius cogendi Synodum habere, illamque alias coegisse, in eaque Examinatores ad praescriptam Concilii formam deputasse. - 11. Unde Episcopus Forosemproniensis uti vicinior, manutenendus est in sua quasi possessione Concursum instituendi in vacationibus Ecclesiarum Parochialium della Ravignana; donec Abbas Classen. legitime probaverit habere tale Ius. - 12. Concursus, qui in vacationibus Parochialibus fieri solet coram Episcopo viciniori, si occasione pestis Civitas illius sit bannita, et aditus praeclusus ad eumdem Ordinarium viciniorem, potest prorogari. - 13. Concursus edicta Ordinarii proponere debent in Beneficiis Curatis reservatis Sedi Apost. vacantibus per obitum. - 14. Episcopus instituens Concursum ad formam Concilii, non potest ut suspectus recusari: sed qui se existimaverint gravatos, appellare poterunt a mala Ordinarii electione, seu Iudicio, ad effectum devolutivum, non suspensivum. - 15. Vicarius Generalis Episcopi potest, Episcopo impedito, proponere Edictum pro Concursu, et coram se examen indicere. - 16. Immo multi tenent examen Concursus posse fieri coram Vicario Generali, etiam Episcopo non impedito. - 17. Quinimmo potest Vicarius Generalis proponere edictum pro Concursu, etiamsi ipsemet velit examen subire, et Episcopus illi sit Ecclesiam ipsam vacantem collaturus. - 18. Sic etiam Vicarius Capitularis potest Concursum ad Parochiales vacantes, tempore Sedis vacantis, facere. - 19. Capitulum nullam habet auctoritatem in his examinibus, sed debet constituere officialem, seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi. - 20. Is Vicarius sic constitutus potest obire illa omnia, quae obeunda essent ab Episcopo, et debet indicere Concursum, uti faceret Episcopus. - 21. Deinde examinare debet Concurrentes, adhibitis saltem tribus Examinatoribus, quorum votis, si paria, aut singularia fuerint accedere poterit ipse Vicarius, quibus magis ei videbitur. - 22. Idem Vicarius debet curare, ut singulis annis a Dioecesana Synodo probentur Examinatores saltem sex, etc. - 23. Novus semper Concursus, et novum examen, novaque approbatio requiritur singulis vicibus pro quacumque Parochiali vacante; nec sufficit unus solus Concursus pro pluribus Parochialibus. - 24. Examinatores ex pluribus examinatis, non unum solum, sed plures, quos iudicaverint idoneos, significabunt Vicario, et ex istis solus Vicarius eliget, quem caeteris magis idoneum iudicaverit. - 25. Haec enim facultas nullo modo Examinatoribus competit. - 26. Ipse solus Vicarius absque Examinatoribus scribit Literas ad Sanctissimum D. N. - 27. Ad quem Collatio Parochialis spectabit. - 28. Capitulum, aut Decanus Cathedralis non potest indicere Concursum, nec alia ad id necessaria obire, sed omnia spectant ad Vicarium Capitularem. - 29. Multo magis idem Capitulum abstinere debet a conferendo Parochialem vacantem in Commendam temporalem ei, qui magis idoneus fuerit iudicatus. - 30. Maxime etiam cavere debet, ne concedat omnes fructus ipsius Parochialis eidem, dicta Commenda durante. - 31. Concilium enim haec omnia prohibuit, dum statuit debere Episcopum statim habita notitia vacationis Parochialis, idoneum in ea Vicarium cum congrua fructuum portione constituere, quod munus, Sede vacante, spectat ad Vicarium Capitularem. - 32. Nec ipse Vicarius Capitularis potest constituere Vicarium in Parochia eum, quem magis idoneum in Concursu iudicaverit; sed debet omnino a principio vacationis, et antequam fiat Concursus, constituere in ea alium Vicarium, qui curam animarum interea gerat, donec Parochialis fuerit a Sede Apostolica magis idoneo collata. - 33. Ad Concursum Parochialium non tantum Dioecesani, sed etiam exteri debent admitti, nisi adsit aliquod privilegium, quod Beneficia non conferantur exteris. - 34. Ad Concursum debent admitti tam exteri, quam Originarii, etiamsi habeant aliud Beneficium Curatum. - 35. Nec Episcopus prohibere potest Curatis, ne accedant ad Concursum aliarum Parochialium. - 36. Originarius tamen, et de gremio Ecclesiae est semper caeteris paribus praeferendus extraneo. - 37. Immo secundum multos, dignus de gremio Ecclesiae potest eligi posthabito digniore extraneo. - 38. Regulares omnes, quamvis sint Canonici, sive Praemonstratenses, sive Lateranenses, sive quicumque alii Canonici Regulares, non sunt admittendi ad Concursus Parochialium sine dispensatione Apostolica. - 39. Afferuntur ad id plures declarationes Sacrae Congreg. Concilii; ad num. 40. - 41. Afferuntur ad id etiam declarationes Gregorii XIII et Clementis VIII ad n. 42. - 43. Affertur ad Literam Decretum Clementis X, cum derogatione omnium privilegiorum, et consuetudinum etiam immemorabilium; non obstante etiam formula Professionis. - 44. Licet autem hoc Decretum Clementis X respiciat solos Canonicos Lateranenses, tamen vere et realiter complectitur omnes alios Canonicos Regulares; ad n. 50. Vid. verb. *Habitus* n. 69. - 51. Canonici Regulares omnes multo magis absque dispensatione speciali Apostolica sunt incapaces ad obtinenda Beneficia saecularia non Curata. - 52. Afferuntur ad id Decreta Sacrae Congregationis, et responsio Gregorii XIII ad n. 54. - 55. Unde haec incapacitas Canonicorum Regularium ad quaecumque Beneficia saecularia efficit, ut si obtineatur aliquod Beneficium ab Ordinariis absque dispensatione Apostolica, ipsa institutio sit ipso Iure nulla, et possit denuo uti vacans impetrari per alium; ad n. 56. - 57. Possunt tamen Regulares, et a fortiori ipsi Canonici Regulares assumi in Parochos sine dispensatione Apostolica in Parochiis eorumdem Monasteriorum, vel membris omnimode illis subiectis. - 58. Et posse sic deputari Regulares in

Parochos dictarum Parochialium pluries probavit Sacr. Congregat. Conc. - 59. Nec possunt cogi ipsi Regulares deputare Sacerdotem saecularem in simili Parochia subiective unita ipsorum Monasterio: sed libere sine alia dispensatione possunt Regulares Superiores in similibus suis Parochiis deputare pro Parochis suos Religiosos ad eorum nutum amovibiles. - 60. Nec ipsi Religiosi ad exercitium talis Curae, seu Parochiae deputati, possunt reclamare, si ab ipsis removeantur. - 61. Neque possunt Congruam pro Curato saeculari taxatam a Monasterio petere, nisi quantum indigent ad propriam, et onerum Ecclesiae sustentationem, et totum id, quod superest, debetur fideliter a Curato Religioso suo Monasterio. - 62. Alia ad rem. *Remissive.* - 63-70. An exclusio a Concursu operetur nullitatem ipsius Concursus independenter a reclamatione exclusi.

1 Concursum edicere spectat ad Episcopum, seu Ordinarium; Conc. Trid. dict. sess. 24, cap. 18 de reform. S. Pius V d. Const. incip. *In conferendis;* et pluries declaravit S. Congr. 2 Conc. ut infra patebit. Episcopus tamen non potest solus facere Concursum, quando habet Vicarium Generalem sibi Roma missum, sed assistere debet etiam Vicarius, qui procurabit, ut omnia canonice fiant; Sacr. Congr. Conc. 3 in Narnien. 2 Octobris 1665. Et si Vicarius sit Apostolicus, ad ipsum solum, non ad Episcopum pertinet facere concursum, sicut et Synodum, et declarare magis idoneum, quia Episcopus non habet nisi administrationem Ordinis; S. Congr. Conc. in Lycien. 9 Iun. 1608 4 et in Bisinianen. 16 Maii 1653. Immo si Episcopus reperiretur suspensus a Iurisdictione, et haberet praeservatum Ius conferendi Beneficia, non posset ex approbatis in Concursu Parochialis digniorem praeeligere; sed hoc Ius pertineret ad Vicarium Apostolicum, ut praeter decreta, quae referuntur a Fagnan. in c. *Illa* 2 Ne Sede vacante, n. 30 et seqq., nuper declaravit Sacr. Congr. Conc. in Sorana 12 De- 5 cembris 1699. Edicta pro Concursu habendo ad Parochiales vacantes, quarum collatio pertinet ad inferiores Praelatos, qui non habent Territorium distinctum, nec Ius congregandi Synodum, debent publicari ab Episcopo, in cuius Dioecesi Parochialis existit, vel ab alio, qui est vicinior, si sit Nullius, et coram eo Concursus fieri; et ad ipsum Episcopum ex dignis digniorem eligere, et inferiori Praelato pro collatione, seu institutione remittere spectat; Sacr. Congr. Conc. in Palentin. 24 Octobris 1573 et in Forosempronien. 2 Dec. 1628. 6 Et Praelatus inferior habita significatione, non poterit conferre alteri quam praeelecto ab Episcopo, ut respondit Sacr. Congreg. Conc. in Burgi Sancti Sepulcri 15 Decembris 1696 ad 7 tertium. Abbas enim seu Commendatarius, vel alius Praelatus Episcopo inferior, non potest Concursum et examen instituere ad Parochiales existentes intra fines suae Iurisdictionis et collationis, quando non habet potestatem congregandi Synodum, et actu non congregat, sed huiusmodi Concursus et examen spectat ad Episcopum, intra cuius Dioecesis fines existit Abbas, seu Commendatarius, vel alius Praelatus inferior; et si non constat intra cuius Dioecesis fines existat, id spectat ad Episcopum viciniorem; Sacr. Congr. Conc. in Castri 8 Durantis 30 Aprilis 1611. Abbates tamen, seu Commendatarii aliique Praelati inferiores Episcopo, qui omnimodam habent Iurisdictionem quasi Episcopalem, nec alicui subsunt, sed sunt immediate subiecti Sedi Apostolicae, quique nullius sunt Dioecesis, sed proprium habent Territorium, si habeant ius congregandi Synodum, et legitime constet illam congregasse et elegisse Examinatores, possunt Concursum instituere, examinare, approbare, omniaque alia facere, quae continentur in Decreto Tridentini sess. 24, cap. 18 de reform. Sacr. Congreg. Conc. in Forosempronien. 18 Martii 1591 in Causa Abbatiae Farfen., ut refert ex Aldan. Barbosa in Trident. loc. cit., n. 51, et saepe alibi. Et in specie pro Abbate Monasterii in 9 Monte Cassino Ordinis S. Benedicti, quod nullius sit Dioecesis et nemini subsit, sed omnimodam Iurisdictionem Episcopalem, ac proprium Territorium et Ius congregandi Synodum, ac ideo possit Concursum instituere, examinare, approbare et Oeconomum deputare, declaravit Sixtus V 20 Febr. 1589, ut refert Tambur. de Iur. Abbat. tom. 1, disput. 3, quaest. 4, num. 2 ex venerabili Archivio Cassinensi. Et novissime Benedictus XIII Const. incip. *Quod inscrutabilis,* in qua confirmat etiam Constitutiones Sixti V, Urbani VIII et Innocentii XI ad id emanatas.

Episcopus manutenendus est in sua quasi 10 possessione instituendi Concursum, donec Praelatus inferior coram Iudice competente legitime probaverit ius cogendi Synodum habere, aliasque coegisse, in eaque Examinatores ad praescriptam Concilii formam deputasse; S. Congr. Conc. 17 Ian. 1585 et 4 Augusti 1594. Unde 11 Episcopus Forosempronien. ut vicinior manutenendus est in sua quasi possessione Concursum instituendi in vacationibus Ecclesiarum Parochialium della Ravignana, et Iuris praeeligendi magis idoneos ex approbatis in eisdem Concursibus, donec Abbas Classen. legitime probaverit habere ius congregandi Synodum, aliasque coegisse, et in ea Examinatores ad praescriptum Conc. Trident., sess. 24, cap. 18 de reform., deputasse; Sacr. Congreg. Conc. in Forosempronien. 2 Decembris 1618. Con- 12 cursus qui in vacationibus Parochialium fieri solent coram Episcopo viciniori, si occasione pestis Civitas illius sit bannita, et aditus praeclusus ad eumdem Ordinarium viciniorem, potest prorogari, ut concessit Sacra Congregatio facultatem Praelato inferiori prorogandi tempus concurrentium, et ut interim provideretur de Oeconomis et Vicariis idoneis; Sacr. Congreg. Conc. in Nullius Terrae Guastallae, Parmens.

13 Dioecesis 17 Augusti 1630. Concursus edicta Ordinarii proponere debent in Beneficiis Curatis reservatis Sedi Apostolicae vacantibus per obitum, puta in mensibus reservatis; et a Sede Apostolica provisio facienda est approbato ab Examinatoribus in Synodo Dioecesana deputatis, si fidem approbationis habet ab Ordinario. Ita decisum fuisse a Sacr. Congr. refert Piasec. in praxi Episc. part. 2, cap. 20, n. 17;
14 Barbosa in Trident. loc. cit. n. 64. Episcopus instituens Concursum ad formam Concilii, non potest ut suspectus recusari, sed qui se existimaverint gravatos appellare poterunt a mala Ordinarii electione, seu iudicio ad effectum devolutivum, non suspensivum; Sacr. Congreg.
15 Conc. 28 Septembris 1589. Vicarius Generalis Episcopi potest, Episcopo impedito, proponere Edictum pro Concursu et coram se examen indicere, textu expresso in Conc. Trident. loc. cit., ibi: *Ab Episcopo, sive, eo impedito, ab*
16 *eius Vicario Generali.* Immo examen Concursus posse fieri coram Vicario Generali, etiam Episcopo non impedito, tenet Garcias de Benefic. part. 9, cap. 2, num. 119; Barbosa de potest. Episcop., part. 3, alleg. 60, num. 41, et in Trident. sess. 24, cap. 18 de reformat., num. 77, et Massobrius requis. 3, dub. 3, quia dicunt ipsi praedicta verba Concilii, *sive eo impedito,* sunt solum posita ad denotandum convenire, quod ab ipso Episcopo, cessante
17 impedimento, fiat examen. Quinimmo potest Vicarius Generalis proponere Edictum pro concursu, etiamsi ipsemet velit examen subire, et Episcopus illi sit Ecclesiam ipsam vacantem collaturus. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Conc. super d. cap. 18, sess. 24, refert Sbroz.,
18 de Offic. Vicar. in addit. qu. 188, lib. II. Sic etiam Vicarius Capitularis potest Concursum ad Parochiales vacantes tempore Sedis vacantis facere, ut poterat Episcopus, servata forma Sacr. Conc. Trident. sess. 24, cap. 18 de reformat., et magis idoneum eligere, et approbationem ad Sanctissimum Dominum, eiusque Eminentissimum Cardinalem Datarium mittere pro confirmatione electionis. Ita declaravit Sacr. Congr. Episcop. in Ravennaten. 3 Febr. 1624, et saepe alibi. Tota enim iurisdictio Capituli Sede vacante ad Vicarium Capitularem devolvitur; Benedict. XIV De Synod. Dioecesana lib. 4, c. 8, § 10, et ad hoc iuvat adducere id quod a Sacra Congregatione Conc. actum fuit de observandis in examinibus faciendis pro collatione Parochialium Sede Cathedrali vacante, et ita concepta fuit declarationum formula per manus transmissa et a Sanctissimo approbata, ut refert Fagnan. lib. III Decret. in cap. *Illa* 2 Ne Sede vacante, num. 18 et seq., et est ut sequitur:
19 In primis Capitulum nullam sibi in hisce examinibus auctoritatem vindicabit, sed constituet Officialem, seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi, prout mandat Concilium Tridentinum sess. 20, cap. 16. Is Vica- 20
rius sic constitutus obibit illa omnia munia quae Concilium, sess. 24, cap. 18, statuit obeunda ab Episcopo, seu eius Vicario, cum Parochialis Ecclesiae vacatio contigerit; et in specie statim habita notitia vacationis Ecclesiae, et antequam ullum fiat examen, constituet idoneum in ea Vicarium cum congrua fructuum portionis assignatione, reservatis reliquis fructibus iis, quibus Iure videbitur. Hic autem Vicarius in Parochiali positus, eius onera sustinebit, donec ei de Rectore provideatur. Postea per Edictum publicum vocabit omnes, qui voluerint examinari pro obtinenda Parochiali vacante. Deinde examinabit eos, qui con- 21
currerint, adhibitis etiam aliis Examinatoribus saltem tribus, quorum votis, si paria, aut singularia fuerint, accedere possit ipse Vicarius quibus magis ei videbitur. Curabit idem Vica- 22
rius, ut singulis annis a Dioecesana Synodo probentur Examinatores saltem sex, ex quibus tres ipse eliget, eosque congregabit, qui secum examen perficiant ad singulas Parochiales vacantes. Et si duo, vel unus tantum ex dictis Examinatoribus etiam cum Vicario, vel omnes tres, aut etiam sex absque Vicario se ipsos congregaverint et examen perfecerint, nullum erit; et si ex dictis sex Examinatoribus aliqui intra annum suae electionis mortui fuerint, tota facultas examinandi ad superstites, etiamsi unus tantum superesset, spectabit eo anno durante. Si contingat sequentibus annis nullos alios Examinatores eligi in Synodo Dioecesana, illi sex qui semel praecedente anno ex Decreto Concilii fuerint electi, pro legitimis habeantur, etiam post lapsum annum suae electionis, et sic in Officio suo perseverare possint, donec alii, servata forma Concilii, electi fuerint. Et si ex dictis sex Examinatoribus aliqui mortui fuerint, curabit Vicarius, ut lapso anno alii in locum demortuorum sufficiantur seu eligantur in Synodo Dioecesana, alioquin qui supererunt pro legitimis non habeantur. Examen et ap- 23
probatio pro legitimis non habeantur ad Parochialem vacantem, si ante ad alias Parochiales, quae prius vacaverint, fuerit facta, ita ut non sufficiat aliquem iudicatum fuisse idoneum praeteritis mensibus, aut annis ad aliquas Parochiales; sed semper opus sit novo examine, et nova approbatione ad ipsam Parochialem, de cuius collatione singulis vicibus agitur. Exa- 24
minatores ex pluribus examinatis non unum solum, sed plures, quos iudicaverint idoneos, significabunt Vicario, et ex istis pluribus idoneis per Examinatores iudicatis, non ipsi Examinatores, sed solus Vicarius eliget quem caeteris magis idoneum iudicaverit. Haec enim fa- 25
cultas nullo modo Examinatoribus competit, cum soli Episcopo a Concilio sit attributa, cuius loco erit Vicarius Sede vacante. Ipse enim 26

solus Vicarius absque Examinatoribus scribet
27 Literas ad Sanctissimum D. N. ad quem collatio Parochialis spectabit, quibus praecipue testabitur propositum fuisse Edictum et examen per Concursum factum, totque examinatos fuisse, et ex examinatis tot idoneos a tribus saltem Examinatoribus iudicatos, se vero ex istis idoneis talem caeteris magis idoneum iudicasse elegisseque.

28 Capitulum, aut Decanus Cathedralis Ecclesiae nullum sibi Ius vindicet proponendi Edictum, aut deputandi, seu eligendi, vel convocandi coram se Examinatores, nec iubendi aut curandi, ut coram se aut Examinatoribus deputatis ab eo, examen fiat; minus eligendi magis idoneum aut literas testimoniales de eo scribendi. Sed haec omnia, ut supra dictum est, exequetur partim Synodus Dioecesana, partim Vicarius Sede vacante constituendus, quem Capitulum omnino constituere debebit ex dictis
29 sub num. 19. Multo magis idem Capitulum abstineat a conferendo Parochialem vacantem in Commendam temporalem ei, qui magis ido-
30 neus fuerit iudicatus. Maxime etiam caveat, ne concedat omnes fructus ipsius Parochialis ei-
31 dem, dicta Commenda durante. Quoniam Concilium haec omnia prohibuit, dum statuit debere Episcopum, statim habita notitia vacationis Parochialis, idoneum in ea Vicarium cum congrua fructuum portione constituere, quod munus obibit, ut supra dictum est, Vicarius praecise, Sede vacante deputatus. Cavebitque et ipse a dicta Commenda, et a concessione
32 omnium fructuum. Et illud quoque sibi interdictum sciet, ne eum, quem magis idoneum ipse iudicaverit, constituat Vicarium in Parochiali, aut ei quoquomodo praeficiat, donec collatio fiat; sed debet omnino a principio vacationis et antequam ullum examen fiat, constituere in ea alium Vicarium, qui Curam animarum interea gerat, donec Parochialis fuerit a Sede Apostolica magis idoneo collata. Hactenus Fagnan. loco supracitato.

33 Ad Concursum Parochialium non tantum Dioecesani, sed etiam exteri debent admitti, nisi adsit aliquod privilegium, quod Beneficia non conferantur exteris; *Est communis Doctorum*, et sic decisum fuisse a Sacr. Congreg. Conc. refert ex Nicol. Monacell. tom. 1, tit. 5,
34 formul. 20, num. 1. Ad Concursum debent admitti tam exteri, quam originarii, etiamsi habeant aliud Beneficium Curatum; Garcias de Benefic. part. 9, cap. 2, num. 208 et 209; Corrad. praxi Benefic. lib. III, part. 4, n. 12;
35 Monacell. loc. cit., et alii passim. Non enim potest Episcopus prohibere Curatis, ne accedant ad Concursum aliarum Parochialium; Sacr. Congr. Episcop. 29 Augusti 1591 apud Barbos. de potest. Paroch. part. 1, cap. 2, num. 48. Originarius, tamen et de gremio 36
Ecclesiae, est semper caeteris paribus praeferendus extraneo; arg. Regul. 17 Cancellariae de concurrentibus in data, ibi: *Et similiter caeteris paribus oriundus non oriundo, et Dioecesanus non Dioecesano praeferatur*, et c. *Nullus* dist. 61, cap. *Hortamur*, dist. 71, cap. *Ne pro defectu* 61 de election., cap. *Bonae memoriae*, § *Intelleximus* de postulat. Praelat. Et ratio est, quia indigena praesumitur oppidum et Ecclesiam magis diligere, et a populo plus amari, quam alienigena, iuxta S. Th. 2–2, qu. 13, art. 2, ibi: *Ille, qui de gremio Ecclesiae assumitur, ut in pluribus consuevit esse utilior, quantum ad bonum commune, quia magis diligit Ecclesiam, in qua est nutritus.* Et est communis. Immo secundum Barbosa 37
part. 3 de offic. et potest. Episcop. alleg. 60, num. 102, et plurimos alios ab ipso ibi citatos, dignus de gremio Ecclesiae potest eligi posthabito digniore extraneo; arg. cap. *Nullus* 13, dist. 61, ibi: *Tunc autem alter de altera eligatur Ecclesia, si de Civitatis ipsius Clero nullus (quod evenire non credimus) dignus poterit reperiri*, et c. *Obitum* 16, dist. ead., ibi: *Commonemus etiam Fraternitatem tuam, ut nullum de alia eligi permittas Ecclesia, nisi forte inter Clericos ipsius Civitatis... nullus dignus... (quod evenire non credimus), poterit inveniri.*

Regulares omnes, quamvis sint canonici, 38
sive Praemonstratenses, [1] sive Lateranenses, sive quicumque alii Canonici Regulares, non sunt admittendi ad Concursum Parochialium sine dispensatione Apostolica. Sic expresse declaravit pluries Sacr. Congr. Conc. cum approbatione Sanctissimi. Cum enim, ut refert Fagnan. in cap. *Quod Dei timorem* 7 de stat. Monachor., num. 17, fuerit quaesitum: *An Regularis possit praefici Curae animarum ab Episcopo sine dispensatione Apostolica; S. Congr. Conc. censuit non posse, nisi accedente dispensatione, quae non videtur concedenda, nisi instante Episcopo pro necessitate vel utilitate Ecclesiae.* Et alias consulta: An Ecclesiae Pa- 39
rochiali ex necessitate, nempe ob penuriam Sacerdotum, Regularis perpetuo possit praefici; respondit permitti posse; ita ut deducto victu, quod reliquum fuerit reddituum in utilitatem Ecclesiae et pauperum convertatur; *Ob id autem necessariam esse hodie dispensationem contra opinionem antiquorum Doctorum, quod ita de stylo servari consuevit. Quod si magis placuerit Sanctissimo, posse quod petitur ad tempus concedi, quod scilicet Episcopus providerit de Clerico Regulari, nihil tamen concedendum, nisi instante Episcopo pro necessitate, vel uti-*

[1] Hi ad Paroecias obtinendas Apostolica facultate non indigent. Vide verb. *Canonici Regulares quoad beneficia curata*, num. 10.

40 *litate Ecclesiae.* In idemque coincidunt resolutiones eiusdem Sacr. Congr. Conc. in una Cremonensi 1 Septembris 1630 et in una Taurinensi relat. a Pignatell. tom. 1, consult. 44, num. 25, quod nullus hodie Regularis absque dispensatione Papae possit obtinere saeculare Beneficium, licet Curatum; et in una Portugallien. 15 Iun. 1652, ubi declaravit Fratres Sacerdotes professos Ordinum Militaris Christi S. Iacobi et de Avis ibi existentium, esse incapaces, absque dispensatione Apostolica, Beneficiorum saecularium cum Cura et sine Cura, et Canonicatus Ecclesiae Cathedralis, ut refert
41 Pignatell. tom. 1, consult. 254. Et etiam similiter declaraverat de expressa mente Sanctissimi de Canonicis Regularibus, ut refert Fagn. loc. cit. n. 16. Cum enim quaesitum fuerit: *An Canonici Regulares de licentia sui Generalis possint assumere curam animarum tam ad tempus, quam perpetuo? Die 8 Iul. 1581, Sanctissimus Dominus Noster Gregorius XIII noluit licere istis Regularibus etiam de licentia sui Generalis absque permissu Summi Pontificis assumere Curam etiam ad tempus, multoque minus Beneficium Curatum in titulum.* Et subinde, *cum Canonici Regulares Lateranenses peterent, ut sibi liceret cum licentia sui Generalis obtinere Beneficia Curata in titulum, vel ad tempus, et res a Congregatione delata esset ad Sanctissimum, Sanctitas sua abnuit.*
42 Quod Clemens VIII (ut refert Pignat. d. consult. 44, n. 25, et Nicolius in Flosculis verb. *Regulares,* num. 25) mandavit inviolabiliter observari, non obstante, quod id fortasse per Sacros Canones permitteretur Canonicis Regularibus, praeterquam translatis, ut censuit ead. Sacr. Congr. in Cremon. et Taurinen. allegatis. Quare cum hic casus die 15 Maii 1665 fuisset iterum propositus, eadem Sacr. Congr. perstitit in Decretis, Canonicosque huiusmodi ad Concursum admitti vetuit; ita quidem ut super hoc eorum Generalis nequeat dispensare, ut iam declaravit 24 Aug. 1628.
43 Et de expressa mente, et auctoritate Clementis X hanc Canonicorum Regularium incapacitatem ad Parochiales cum universali derogatione omnium privilegiorum, indultorum, consuetudinum etiam immemorabilium pronunciavit Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in Decreto, ut sequitur:

Cum fel. record. Greg. XIII aliique nonnulli Summi Pontifices Successores, ad Regularem disciplinam in Congregatione Canonicorum Lateranensium Ordinis Sancti Augustini magis, magisque firmandam Decretis suis mandaverint, ne dicti Canonici Curae Animarum in Ecclesiis saecularibus exercendae, iuxta Constitutionem Innocentii III recol. mem. incip. *Quod Dei timorem,* etc., caeteroquin capaces ad huiusmodi curam in praedictis Ecclesiis exercendam admittantur, quorum Decretorum observantiam retinendam esse non semel declaratum fuit: Asserentibus vero e contra quibusdam dictorum Pontificum mentem adhuc fuisse certa, perpetua Lege lata, Innocentianam Constitutionem prorsus abrogare, sed immo illorum decreta, seu mandata cum ipsis expirasse; ac propterea pro diversitate temporum diversas forsan editas fuisse declarationes et interpretationes, et nec uniformem servatam praxim. Ideo ex praedictis non infrequentes dubitationes et controversiae subortae noscantur, ob quas Religiosa quies perturbari facile posset accuratius in hoc sacro Ordine custodienda; cum illius Apostolica instituta primaevam disciplinae ac Sanctimoniae antiquorum Clericorum imaginem et symbolum referant, quibus ipsa nascentis Ecclesiae primordia florebant.

Quapropter ad huiusmodi dubitationes explicandas et controversias definiendas, atque ut magis accurata disquisitione eorum Canonicorum spiritus et vocatio dignoscatur, qui dum in tranquillitate Montis Sion Coelestium contemplatione suavissima pascuntur, ad frangendum in valle lacrymarum panem parvulis (videlicet e Claustro ad regimen descensuri Parochialium) invitantur: Sacra Congregatio Eminentiss. et Reverendiss. S. R. E. Cardinal. negotiis, et Consultationibus Episcoporum et Regularium praeposita, et re mature examinata, atque audito P. Procuratore Generali dictae Congregationis Lateranensis, speciali sibi auctoritate per Sanctissimum Dominum Nostrum Clementem Papam X vivae vocis Oraculo attributa, declarat, atque decernit: Ut in posterum futuris perpetuis temporibus nemo ex Canonicis Regularibus Sancti Augustini Congregationis Lateranensis quamvis non translatus, ad curam animarum in Ecclesiis saecularibus etiam de Iure patronatus in perpetuum, seu ad tempus, quocumque titulo exercendam admittatur; nisi praeter Abbatis Generalis licentiam, expressum quoque Sedis Apostolicae Indultum accedat. Quod iuxta Sacrorum Ministrorum penuriam, et prout Animarum postulabit utilitas, in contingentibus casibus concedatur; ita ut quaelibet collatio, institutio et deputatio in favorem huiusmodi Canonicorum aliter facta, irrita prorsus atque inanis censeatur, et sit. Ac nulla etiam triennali longior possessio iisdem suffragetur. Canonicus vero, cui eiusmodi concessum fuerit indultum ad mentem praefati Innocentii III (si commode fieri possit) socium unum ex suo Ordine et Congregatione secum habeat, cuius in iis, quae Dei sunt et Regularis observantiae tam consortio, quam solatio perfruatur.

Non obstantibus quo ad supradicta omnia et singula in praesenti decreto contenta, supra dicta Constitutione Innocentii III aliisque Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis necessario et individue exprimendis: Nec non etc.

statutis; formula professionis in eo ordine et Congregatione emitti solitae, consuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, Indultis et privilegiis, etiam in corpore Iuris clausis, etc., nec non irritantibus Decretis, etc., quibus quo ad ea, quae presentibus adversantur, eadem Sacr. Congr. Sanctitatis suae auctoritate specialiter et expresse derogat, etc. Datum Romae hac die 18 Martii 1671.

F. M. Cardinalis Brancatius

Loco ✠ Sigilli

C. de V. Archiep. Athen.

44 Licet autem hoc Decretum de mente, et expressa auctoritate Clementis X editum, videatur respicere solos Canonicos Lateranenses, tamen vere, et realiter hanc incapacitatem ad Parochiales habent omnes alii Canonici Regulares; tum ratione supra laudati Decreti Gregorii XIII loquentis indefinite de omnibus Canonicis Regularibus, ibi: *An Canonici Regulares.... Noluit licere istis Regularibus;* tum etiam ratione ipsius Decreti iussu Clementis X editi, omnium Canonicorum Regularium comprehensive communiter intellecti et signanter a Rota in Leodiensi *Parochialis* 2 Dec. 1693 in § finali, ubi firmat: Decretum praefatum Clementis X indefinite procedere quo ad omnes Canonicos Regulares facta mentione de Lateranensibus demonstrative tantum, cum Congregatio istorum sit omnium praestantissima, et concurrat in omnibus eadem ratio consulendi pristinae et laudabili disciplinae Regularium, quae vere unica reperitur in Claustrorum pa-
45 rietibus. Immo nedum haec ratio a Decreto adducta est omnibus Canonicis Regularibus communis, sed iusuper fortius amplectitur reliquas Congregationes Canonicorum, quae habent maiorem regularitatem, quam illam Lateranensium, quae magis Clericorum speciem refert, ut Cardin. de Luca de Praeeminent. dis. 24, per tot.; Card. Petra tom. 2 Comment. ad Constit. 1 Anastasii IV, sect. 1, sub n. 40.
46 Tum quia hanc omnium indistincte Canonicorum Regularium incapacitatem ad Parochialium Concursus iam expresse pluries declaravit Sacra Congregat. Concil., et signanter in Brixiensi 15 Maii 1655, lib. 19 decret., pag. 468, ibi: *Quaesitum fuit an Regulares Congregationis Canonicorum Lateranensium Sancti Salvatoris, S. Georgii in Alga, et cruciferorum sint admittendi ad Concursum Ecclesiarum Parochialium saecularium, praesertim quando habent*
47 *licentiam proprii Generalis.* Sacra Congr. Concil. respondit negative et dandas esse declara-
48 tiones iam editas. Et de facto fuit requisita facultas d. Sacr. Congr. Conc. die 23 Augusti 1692 in una Ferrariensi pro uno Canonico Regulari Sancti Salvatoris, non obstante quod dictus Canonicus praetenderet se esse capacem sine alia dispensatione Sacr. Congr. Et non obstante quod anno sequenti dicti Canonici Regulares S. Salvatoris exposuissent dictae Sacr. Congr. in una Placentina *Praesentationis*, se non esse comprehensos nec in Decreto Clementis X, nec in aliis huc usque emanatis prohibitionibus, et contenderent de licentia proprii Generalis absque Sedis Apostolicae Indulto ad Parochiales Ecclesias vacantes concurrere, et de illis provideri posse in eadem causa sustinerent. Nihilominus Sacr. Congreg. Conc. ad quam causa erat delata, sub die 14 Nov. 1693, respondit: *Uniantur decreta et causa proponatur formiter auditis omnibus Procuratoribus Generalibus omnium Canonicorum Regularium, et interim cum Sanctissimo pro concessione Indulti ad favorem Patris de Georgii praesentati cum clausula, quatenus opus sit.* Et exinde sua fundamenta in Sacra Congregatione formiter producta apud maiorem partem Eminentissimorum Patrum tunc in Sacra Congregatione sedentium fuerunt habita tamquam nullius ponderis uti sibi retulisse Eminentissimum Petruccium, tunc ibi sedentem testatur Monacell. tom. 1 in Appendice ad Formularium Legale practicum in annot. ad d. Decretum Clementis X, n. 4.

Tum etiam quia, si qua militaret ratio pro 49
aliqua Congregatione Canonicorum Regularium pro capacitate ad beneficia curata, deberet potissimum esse pro praestantissima Congregatione Lateranensium, cuius Canonici in eorum professione promittunt Beneficia Curata extra Ordinem non suscipere absque licentia Capituli et Generalis. Unde si istis est dempta talis capacitas ad beneficia Curata, non obstante ipsa formula professionis, ut patet ex supra laudato decreto iussu Clementis X edito, ibi: *Non obstantibus,* etc. *statutis, formula professionis in eo Ordine et Congregatione emitti solita,* etc., a fortiori erit dempta talis capacitas ad Beneficia Curata aliis Canonicis Regularibus, qui non habent similem formulam Professionis. Et hanc incapacitatem ad Benefi- 50
cia Saecularia Curata comprehendere omnes Canonicos Regulares cuiuscumque sint Congregationis, tenent Fagnan. in dict. c. *Quod Dei timorem* 7 de Statu Monachor., num. 16 et 17 et sequent.; Pignatell. tom. I, consult. 44 a num. 14 usque ad fin.; Barbosa in d. cap. *Quod Dei timorem* num. 3, et lib. 3 Iuris Ecclesiast. num. 80, ad Trid. sess. 14, c. 11, n. 5; Nicolius in floscul., verb. *Regul.*, n. 25; Garcias part. 7 de Benefic., c. 10, num. 33; Tondut. qq. Benefic. tom. 1, c. 80 per tot.; Quarant. verb. *Canonicus Regularis;* Maranta resp. Iuris tom. 4, c. 89, num. 35; Pignatell. in observatione ad Lauretum de Franchis q. 86, ubi testatur de observantia in praxi; Corrad. in praxi dispensationum lib. 6, cap. 1, n. 13, vers. *At vero Ergo;* Capon. discept. for. 108, num. 77; Passerin. in cap. *Cum de Beneficio* num. 3 de Praeb. et dignit. in 6; Card. de

Luca postquam contrarium innuerat, hanc veritatem fatetur in disc. 64 et 65 de Benefic., et de donationibus disc. 25, num. 6; Monacell. loc. cit.; Card. Petra loc. cit. num. 39, et alii passim; et firmavit Rota in Novariens. *Prob.* 15 Iun. 1693, § *Nec adversari* coram Reverendissimo Manuel., confirmata 2 Decemb. eiusdem anni, et in Leodiens. *Parochialis* 11 Decembr. 1693, in § final. Vide verb. *Habitus*, num. 69.

51 Canonici Regulares omnes, multo magis absque speciali dispensatione Apostolica, sunt incapaces ad obtinenda beneficia saecularia non Curata, nempe Canonicatum in Collegiata Ec-
52 clesia saeculari, aut Beneficium simplex. Hoc enim etiam Iure veteri prohibitum erat, textu expresso in c. 16 *Placuit*, quaest. 1, ibi: *Nec ad Ecclesias saeculares transire;* et clarissime in c. *Super eo* de Regularibus, ibi: *Nec amplius in Ecclesiis saecularibus debent assumi, ne contra votum, quod Domino fecerunt, venire probentur.* Et sic expresse declaravit Sacra Congr. Conc. *Regulares sunt incapaces Beneficii simplicis, etiamsi essent Canonici Regulares*, ut refert Garcias, cit. c. 2, part. 7, c. 10,
53 num. 31. Et ita etiam in Canonico Regulari alias respondit Gregorius XIII. Nam cum dubitaretur an Canonicus Regularis esset capax Beneficii simplicis, Sacra Congregatio dixit videri incapacem, quia cap. *Quod Dei timorem* loquitur de Parochiali: agendum tamen cum Sanctissimo. Die 23 Iul. 1578, Sanctitas sua dixit, licet Tridentinum Concilium non prohibuisset Regularibus obtinere saeculare Beneficium et concilium Lateranense sub Leone ad concordata tantum restringeretur, tamen Ius commune obstare, quod nonnisi in Parochialibus dispensat d. c. *Quod Dei timorem*. Hic autem agitur de simplici; sic refert Fagnan.
54 loc. cit. num. 19. Et anno 1695, cum Carolus Radosnenaschi Canonicus Regularis obtinuisset a Capitulo Generali facultatem consequendi omnia Beneficia, Canonicatus et Praelaturas in quacumque Dioecesi Regni Poloniae, et a Sacra Congregat. peteret confirmationem huiusmodi facultatis; Sacr. Congr. Episcoporum et Regularium die 7 Iul. 1685, petitam confirmationem concessit, quo ad Curata tantum ad formam Sacrorum Canonum et Constitutionum Apostolicarum, eo quod raro permittatur dispensatio ad simplicia Beneficia, ut monet Card. de Luca in adnot. ad Conc. Trid. disc. 13, num. 7, et etiam dixit Sacr. Congr. Conc. in Taurinensi 1 Sept. 1603, et 24 Augusti 1617. Et sic tenent Hostiens. in summa de statu Monachor., § *Utrum populum;* Ioan. Calder. in d. cap. *Quod Dei timorem;* Card. ibid. in 5 quaest., num. 14, vers. *Si autem assumitur ad Canonic.*; Feder. de Senis cons. 136, *Factum tale est* sub num. 4, vers. *Sed fortius obstat;* Fagnan. in d. c. *Quod Dei timorem*, num. 19; Petra loc. cit. num. 34, et omnes supracitati sub num. 50. Unde haec in- 55
capacitas Canonicorum Regularium ad quaecumque Beneficia saecularia efficit, ut si obtineatur aliquod Beneficium ab Ordinariis absque dispensatione Apostolica, ipsa institutio sit ipso Iure nulla secundum Regulam 43 Cancellariae, et possit denuo uti vacans impetrari per alium, ut innuit Gonzal. in cit. cap. *Quod Dei timorem*, de statu Monachor. in fin.; Petra loc. cit. num. 42; Riccius dec. 49 per tot. part. 1; Garcias de Benefic. part. 7, c. 10, num. 2 et sequent.; Laurent. de Franchis de Controv. inter Episcopos et Regul. p. 2, q. 86; Marc. Anton. Macerat. var. resol. lib. 1, resol. 20, num. 12, et alii passim; et supponitur a Rota in Leodien. *Parochialis* 4 Iul. 1692, et 11 Decemb. 1693 coram Pio. Et ratio est clara, quia actus remanet nullus in prima provisione, ex quo Beneficium semper remanet vacans, et expresse hoc statuitur in supra laudato Decreto Sacr. Congr. de expressa mente et auctoritate Clementis X edito, § *Qua propter*, ita ut possessor neque triennali possessione posset se tueri, ut expresse ibi cavetur, his praecisis verbis, ibi: *Ita ut quaelibet Collatio, institutio et Deputatio in favorem huiusmodi Canonicorum aliter facta, irrita prorsus atque inanis censeatur, et sit, ac nulla etiam triennali longior possessio eisdem suffragetur.* Et novissime Be- 56
nedictus XIV re prius mature discussa Const. incip. *Quam inscrutabili*, consilio atque motu proprio expresse declaravit ac definivit Canonicos Regulares incapaces esse cuiuslibet Beneficii Saecularis aut Pensionis Ecclesiasticae absque dispensatione Sedis Apostolicae. Videatur ipsa Constitutio, in qua multa ad rem habentur, et statuuntur merito legenda et omnino servanda.

Possunt tamen Regulares, et a fortiori ipsi 57
Canonici Regulares assumi in Parochos sine dispensatione Apostolica in Parochiis eorumdem Monasteriorum, vel membris omnimode illis subiectis, ita ut titulus sit amovibilis, et Regularis; *Est communis*, et testatur praxis ubique recepta, quod in Parochialibus etiam extra Claustra plenarie unitis unione subiectiva eorum Monasteriis deputent pro Cura Regulares amovibiles ad nutum suorum Regularium Superiorum. Et posse sic deputari Regulares 58
in Parochos dictarum Parochiarum pluries probavit Sacr. Congr. Concil. et signanter in Aurien. 1693 de mense Maii, et in Mechlinen. 28 Novemb. eiusdem anni 1693. Nec possunt 59
cogi ipsi Regulares deputare Sacerdotem saecularem in simili Parochia subiective unita ipsorum Monasterio; Sacra Congr. Conc. in Regiensi 7 Februar. 1705; sed libere sine alia dispensatione possunt regulares Superiores in similibus suis Parochiis deputare pro Parochis suos Religiosos ad eorum nutum amovibiles.

60 Nec ipsi Religiosi ad exercitium talis Curae seu Parochiae deputati possunt reclamare, si ab ipsis removeantur, ut censuit Sacr. Congr.
61 Conc. in Romana 17 Decemb. 1689. Neque possunt congruam pro Curato saeculari taxatam a Monasterio petere, nisi quantum indigent ad propriam et onerum Ecclesiae sustentationem et totum id quod superest debetur fideliter a Curato Religioso suo Monasterio, cum ipsi, et non sibi acquirat; cap. *Nolo* 10, cap. *Non dicatis* 12, caus. 12, q. 1, cum concordant. et Authent. Ingress. C. de Sacros. Eccles. Et sic auditis partibus et causa bis proposita respondit Sacr. Congreg. Episcop. et Regularium in Mediolanensi *Congruae* 4 Septemb. 1693, et 4 Mart. 1694, contra N. N. Monachum Cisterciensem Curatum deputatum Parochiae Fellenechiae Granciae Monasterii Murimundi, proponente Eminentissimo Cardinali Petruccio.

62 Alia ad rem, vide verb. *Beneficium*, etc., art. 1, num. 15, et verb. *Canonici Regulares*.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

63 An exclusio a Concursu operetur nullitatem ipsius concursus independenter a reclamatione
64 exclusi, non levis quaestio est. Negavit Rota, et quidem raro exemplo, respondendo contra informantem in Tarraconen. *Parochialis* 10 Novembris 1634 coram Pancirol. impress. apud Pignatell. Consult. Canonic. tom. 1, cons. 1.
65 Impetraverat enim quidam Iacobus Torcorella quoddam Beneficium Parochiale hoc ex capite, quod in eius collatione non fuerat servata forma Concursus, praescripta a Concilio Tridentino sess. 24, cap. 18 de Reformat., et a notissima Constitutione Piana: *Ad ostendendum autem* (sunt verba Decisionis § 2) *quod non fuerit servata forma Concursus adducit quod Antonius Gual non fuerit admissus ad examen, licet comparuerit et protestatus fuerit pro admissione*. At Rota censuit: *quod omissio alicuius ad examen* (sunt verba Decisionis § 7) *non est contra substantialem dispositionem Concilii, sed debet examinari de iustitia, et si non examinaretur, potest lagi de contemptu, non autem quod examen sit nullum, ipso non reclamante, ut in simili dicitur de vocatione Absentium ad electionem, quorum contemptus, ipsis non reclamantibus, non vitiat electionem. Haec igitur omissio non est* 66 *de forma Concilii, sed de iustitia, quum de forma illud solum censeatur, quod est adinventum ab ipso Concilio, non autem quae ab aliis Canonibus prius disposita erant. Sed remanent in suo robore. Secundum vero Cano-* 67 *nes antiquos licet Episcopus tenebatur eligere digniorem, si tamen illum omittebat et eligebat* 68 *dignum, provisio sustinebatur. Concilium autem solum innovavit, ut fiat Concursus, et Episcopus eligat digniorem. Unde si Episcopus* 69 *reiecit unum, et non vult illum examinare, male fecit, et ille potest dare de contemptu, non autem provisio est nulla, quia secundum Canones antiquos non erat nulla.*

At re novissime delata ad idem Sacrum Tri- 70 bunal Rotae, in ea ipsum videtur fuisse sententia, ut exclusio alicuius a Concursu nullitatem ipsius concursus operetur etiam independenter a reclamatione exclusi, ita ut possit Beneficium impetrari ob non servatam formam Concursus. Vide Decisionem in Monopolitana *Praebendae Theologalis* 25 Iun. 1756, coram R. P. D. Stadion.

Articulus III. *Concursus quando, ubi et quomodo faciendus.*

Summarium. 1. Eveniente alicuius Parochialis Ecclesiae vacatione debet Episcopus statim illius vacationis habita notitia, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua fructuum portionis assignatione constituere. - 2. Verba illa, *si opus fuerit*, addita sunt ad excludendum casum, quo in eadem Parochiali Ecclesia adessent alii Ministri Sacramentorum, qui interea Curam illam, quae ad defunctum spectabat, exercerent. - 3. Illa dictio, *statim*, videtur importare, quod Episcopus non possit in longum differre, sed quantocius debere huiusmodi Vicarium constituere, saltem intra triduum a die habitae notitiae vacationis. - 4. Episcopus potest differre Concursum usque ad sex menses, si Parochialis in suo mense vacaverit; et usque ad quatuor, si vacaverit in mense Sedi Apostolicae reservato. - 5. Isti sex, vel quatuor respective menses concessi ad conferendam Parochialem, incipiunt currere non a die vacationis Parochiae, sed a die scientiae vacationis. - 6. Sic etiam tempus quatuor mensium concessum Episcopis ad provisionem faciendam de Parochialibus ad Papae collationem spectantibus, non currit, nisi a die notitiae habitae vacationis. - 7. Tempus sex, vel quatuor respective mensium concessum Episcopis ad conferendas medio concursu Parochiales vacantes, currit ipsis Episcopis etiam, quando accedunt ad Concilium Provinciale. - 8. Pendente termino sex, vel quatuor respective mensium, debet Episcopus proponere Edictum Concursus intra decem dies, vel aliud tempus a se praefigendum. - 9. Dies in edicto pro Concursu ab Episcopo praescripti possunt prorogari usque ad 20 dies, sed non ultra. - 10. Non tenetur tamen Episcopus terminum Concursus prorogare, sed bene facit prorogando. - 11. Si vero iusta causa proroget Concursum ad Beneficia, huiusmodi prorogatio est publicanda, alioquin Concursus erit nullus. - 12. Concursus habitus infra terminum decem dierum non est nullus; si nemo post examen comparuit, qui se laesum praetendat. - 13. Idem dicendum est, si aliqui examinati fuerint infra decem dies, alii vero post, ita ut nullus ex Concurrentibus remanserit non examinatus. - 14. Tempus, quo debet esse affixum Edictum, est arbitrarium Episcopo, modo non excedat viginti dies. - 15. Dies certa examinis Concurrentium, et propositi Edicti, debet apponi in Literis citatoriis Concursus, alias ipse Concursus vitiaretur. - 16. Non debet amplius audiri, seu examinari, qui nullo detentus legitimo impedimento non comparuit in tempore Concursus praescripto. - 17. Qui tamen ratione legitimi impedimenti non comparuit in tempore Concursui praefixo, debet post terminum Edicti, re adhuc integra, ad Concursum admitti, etiam reclamantibus aliis oppositoribus. - 18. Ante lapsum terminum Edicti, nullus est Concursus, si post ipsum compareat aliquis, qui se laesum propterea praetendat. - 19. Unde examen, statim elapso termino Edicti, potest per Episcopum inchoari: sed potest eadem

die claudi, ubi plures fuerunt descripti; alioquin vitiabitur Concursus, si ex pluribus descriptis unus, aut non omnes examinentur, et eis non expectatis, claudatur Concursus. - 20. Uno tantum comparente ex pluribus descriptis, fieri potest Concursus, nec est opus ut proponatur secundum Edictum. - 21. Quando unus tantum se describi facit, nec alii comparent oppositores ad se describi faciendum, fieri potest Concursus; nec opus est alio Edicto, aut termini prorogatione. - 22. Quando nullus ad Concursum comparuit, aut certe nullus ex comparentibus vult subire examen, Episcopus assignare debet aliud tempus, sive Edictum, et si adhuc nemo compareat, vel alias nemo idoneus reperiatur, tunc conferre potest sine Concursu. - 23. Edictum Concursus debet proponi ab Ordinario loci, ubi existit Beneficium Curatum vacans, et ibidem est examen peragendum, etiamsi Beneficium ab Ordinario alterius Dioecesis sit conferendum. - 24. Episcopus Civitatum unitarum, potest Concursum facere in Civitate, in qua reperitur, modo cum interventu Examinatorum Dioecesis, in qua sita est Parochialis. - 25. Concursus Parochialium vacantium in Abbatiis, Commendis, aliisque locis subiectis Praelatis non habentibus ius congregandi Synodum, debet fieri in Civitate residentiali vicinioris Episcopi, cum ad ipsum spectet talium Parochialium Concursum edicere, et convocare. - 26. Adeo ut, si Civitas vicinioris Episcopi, occasione Pestis v. g. sit bannita, et aditus sit praeclusus ad eumdem Episcopum viciniorem, detur potius facultas prorogandi tempus Concurrentium, quam Concursum permittere in loco subiecto Abbati, seu alio inferiori Praelato non habenti ius congregandi Synodum, et Examinatores Synodales eligendi. - 27. Immo, si Episcopus ipse sit Abbas, seu Commendatarius Abbatiae nullius Dioecesis, non potest ibi concursum facere, sed debet concursum convocare in sua Dioecesi. - 28. Potest tamen Episcopus, in quocumque loco existat, etiamsi extra locum examinis sit, et etiam absentibus Examinatoribus, eligere magis idoneum. - 29. Examen Concurrentium debet fieri ab Episcopo, vel ipso impedito ab eius Vicario, et aliis Examinatoribus Synodalibus, non paucioribus quam tribus. - 30. In Concursu possunt adhiberi plus quam tres Examinatores Synodales, sed non pauciores. - 31. Examinatores ad minus sex debent eligi quotannis in Synodo Dioecesana. - 32. Examinatores Synodales in Synodo ad summum viginti eligi possunt. - 33. Examinatores electi in Synodo perdurant usque ad novam Synodum, licet quolibet anno celebretur. - 34. Si Examinatores ante celebrationem alterius Synodi moriantur, vel in longinqua recedant, sive omnes, sive tot, ut non remaneant sex, Episcopus cum approbatione Capituli subrogabit alios aeque idoneos, dummodo semper utatur existentibus; et hoc infra annum a Synodo celebrata; elapso enim anno, talis facultas, et eorum auctoritas expirat. - 35. Hodie tamen occurrente casu, peti solet facultas a Sacra Congregatione. - 36. Examinatores Synodales eligi debent, qui sint Magistri, seu Doctores aut Licentiati in Theologia, vel Iure Canonico, si extent, alioquin alii Clerici sunt eligendi, qui ad id videbuntur magis idonei; ad n. 38. - 39. Tales electi Examinatores debent ad Sancta Dei Evangelia iurare, se fideliter munus suum executuros. - 40. Hoc iuramentum est de forma substantiali, eoque deficiente, Examinatores non dicuntur legitimi, et Concursus factus coram eis ante praestitum iuramentum, est nullus. - 41. Sufficit tamen ad validitatem Concursus, quod hoc iuramentum sit semel praestitum, sive in Synodo, sive extra Synodum. - 42. Concursus est nullus in quo cum Examinatoribus Synodalibus alius intervenit, qui non erat de Synodalibus, isque examinavit; ad n. 43. - 44. Si vero Examinatoribus Synodalibus intersit aliquis qui non sit Examinator Synodalis, isque post examen interrogat tantum honoris causa, nec det Votum, nec se subscribat, Concursus est validus. - 45. Concursus est nullus, ubi fuerunt adhibiti Examinatores deputati in Synodis praecedentibus, et non confirmati in Synodo posteriori. - 46. Examen factum sine Synodalibus Examinatoribus in collatione Iurispatronatus Ecclesiastici, seu Laicalis, vel mixti, quando plures praesentantur, est nullum. - 47. Episcopus non habet votum decisivum in Concursu, sed tantum accedit, ubi vota sunt paria aut singularia. - 48. Approbatus autem nemo censetur, si ex tribus Examinatoribus quilibet eorum unum approbaverit, aut alii duo approbatum ab altero reprobaverint, licet Episcopus uni accedat. - 49. Item dicendum, quando sunt quinque Examinatores, et quilibet eorum approbat unum ex examinatis, et caeteri quatuor reprobant approbatum ab altero: tunc enim nemo approbatus censetur, licet Episcopus uni accedat. - 50. Idem etiam dicendum, si unus tantum compareat ad se examinandum coram tribus Examinatoribus, uno illorum approbante, et aliis duobus reprobantibus, quia illi non potest accedere Episcopus. - 51. Non spectat ad Examinatores, sed ad Episcopum solum iudicare, et eligere, qui ex Concurrentibus ad Parochiam vacantem sit magis idoneus. - 52. Reiectus in Concursu Parochialis potest provocare ad novum examen coram Iudice appellationis, etiam antequam doceat de irrationabili iudicio Episcopi. - 53. Et sic est intelligenda Constitutio Sancti Pii V. - 54. Et sic pariter fuit declaratum, quod novus Concursus dandus sit in Urbe, ubi fuit appellatum a mala Episcopi electione; et ad eamdem Urbem novo concursu vocandus sit praeelectus ab Episcopo. - 55. Immo, quia in casu illius decisionis Sacrae Congregationis praeelectus noluit accedere, eadem Sacra Congregatio mandavit significare D. Datario, ut expediret Bullas ad favorem appellantis, amoto a Beneficio detentore. - 56. Dato, quod Examen omnium Concurrentium una die fieri non possit, poterit in alia continuari; si vero aliqua suspicio sit, quod examinanda secunda die veniant in cognitionem examinis praecedentis, nova tunc poterunt fieri interrogatoria. Nunc autem servanda est novissima dispositio Clementis XI et Benedicti XIV. - 57. Canonicatus Poenitentiariae et Canonicatus Theologalis debet nunc conferri per concursum. - 58. Quoad Parochiales et Beneficia, quae debent conferri per Concursum vel non. *Remissive*, ad 60. - 61. Terminus decem dierum, et ad summum viginti dierum, qui prorogari ab Episcopo regulariter nequit, non est pro perfectione Concursus, sed pro convocatione eorum, qui concurrere volunt. - 62. Unde etiam elapso termino illo, liberum Episcopo est, differre Concursum usque ad ultimam diem semestris. - 63. Quod si Episcopus in edicto pro convocatione nullam habuit mentionem de die, quo Concursus convocandus esset, debet omnibus, qui in Albo Concurrentium se descripserunt, notificare diem hunc *per personalem citationem*. - 64. Consuetudo est, ut Clericus ille velut aptior ad Beneficium obtinendum approbetur, qui ex maiori Synodalium Examinantium parte magis reputatur idoneus. - 65. Qui mos fere apud omnes Episcopos inolevit. - 66. Sed cum non omnis consuetudo faciat doctrinam probabilem amplectendam. - 67. In Episcopi arbitrio posita est illius Concurrentis electio, cui etiam maior Examinatorum numerus suis renuat votis. - 68. Cui doctrinae favet Ius Civile, et Canonicum. - 69. Quae regula servari poterit ab Episcopo etiam in aliis publicis consulentium Doctorum congressibus ad id genus alia institutis. - 70. Ab Episcopo potest unius tantum opinio eligi, et probari in quocumque eventu, relicta multorum opinione contraria.

1 Eveniente alicuius Parochialis Ecclesiae vacatione, debet Episcopus statim illius vacationis habita notitia, si opus fuerit idoneum in ea Vicarium cum congrua eius arbitrio fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiae sustineat, donec ei de

Rectore provideatur; textu expresso in Conc. Trident. sess. 24, cap. 18 de Reformat., ibi: *Debeat Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesiae, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua eius arbitrio fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiae sustineat, donec de Rectore* 2 *provideatur*. Verba autem illa *si opus fuerit* addita sunt ad excludendum casum, quo in eadem Parochiali Ecclesia adessent alii Ministri Sacramentorum, qui interea curam illam, quae ad defunctum spectabat, exercerent, ut declarasse Sacram Congregat. Conc. refert Garcias 3 de Benefic. part. 9, cap. 2, num. 13. Illa vero dictio *statim* videtur importare, quod Episcopus non possit in longum differre, sed quantocius debere huiusmodi in ea Vicarium constituere; posse tamen Episcopum talem deputationem Vicarii usque ad tres dies a die habitae notitiae vacationis, non autem ulterius differre, tenet Barbosa de Offic. et Potest. Episcop., part. 3, allegat. 60 sub num. 2; Massobrius requisit. 1, dub. 13; et facit Concil. Provincial. Mediolanens. 1, tit. *de proponendo Edicto*, ubi statuitur, ut intra triduum propo- 4 natur Edictum pro Concursu. Episcopus potest differre Concursum usque ad sex menses, si Parochialis in suo mense vacaverit, et usque ad quatuor, si vacaverit in mense Sedi Apostolicae reservato; ut expresse statuit S. Pius V in Constitutione incipiente *In conferendis;* et Barbosa ad Conc. Trident. sess. 24, cap. 18 de Reformat., num. 58, et de Offic. et potestate Parochi par. 1, cap. 2, num. 40, refert Sacram Congreg. Conc. in una Tiburtina sub die 28 Aprilis 1629 expresse censuisse, eveniente vacatione Ecclesiae Parochialis, posse Episcopum intra quatuor vel sex menses respective a die vacationis apponere Edictum 5 pro Concursu dictae Parochialis. Et isti sex vel quatuor respective menses concessi ad conferendam Parochialem, incipiunt currere non a die vacationis Parochiae, sed a die scientiae vacationis; argum. cap. *Quia diversitatem* 5 de concession. Praebend., et cap. *Licet* 3 de supplenda negligentia Praelatorum; et Rota in una Placentina *Parochialis de Malpardida* 28 Iunii 1585 coram Seraphino dec. 702 inter impressas, tenuit tempus sex mensium datum Ordinariis ad conferendum Parochiales ad eorum collationes spectantes per dictam Bullam Sancti Pii V, quae dicit a die vacationis, intelligi a die vacationis notae, quamvis Episcopus nondum accepisset possessionem Episcopatus, cum per ipsum stetisset, ut refert Garcias, de 6 Benefic. par. 10, cap. 2, num. 22 et 23. Sic etiam tempus quatuor mensium concessum Ordinariis ad provisionem faciendam de Parochialibus ad Papae collationem spectantibus non currere nisi a die notitiae habitae vacationis, tenuit Rota in una Toletana 28 Novembr. 1578, coram Seraphino, dec. 380 inter impressas.

Tempus sex, vel quatuor respective men- 7
sium concessum Episcopis ad conferendas medio concursu Parochiales vacantes currit ipsis Episcopis, etiam quando accedunt ad Concilium Provinviale. Propositis enim circa hoc dubiis ad instantiam Episcopi Gerundensis in Sacr. Congr. Conc., in una Gerundensi *Iuris conferendi. Primo, an tempus et tempora, quibus Episcopus ex causa praefata cogitur a propria Dioecesi abesse, computanda sint in termino sex mensium, vel potius ex illo detrahendà? Et quatenus computandum; Secundo, an ei indulgenda prorogatio praefati termini?* Sacr. Congr. die 7 Iul. 1685, respondit: *Ad primum, computandum; Ad secundum, negative*. Pendente termino sex vel quatuor re- 8
spective mensium, debet Episcopus proponere Edictum Concursus intra decem dies, vel aliud tempus a se praefigendum; Conc. Trid. loc. cit. ibi: *Intra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo praescribendum*. Dies Edicto pro 9
Concursu ab Episcopo praescripti possunt prorogari usque ad viginti dies, sed non ultra. Sic expresse statuit S. Pius V in dicta Constitutione incip. *In conferendis*, ibi: *Nec tempus decem dierum eisdem Ordinariis et Patronis ab eodem Conc. Trident., ad nominandum idoneos Clericos coram deputatis Examinatoribus praefixum, ultra alios decem dies prorogare audeant vel praesumant*. Non tamen 10
Episcopus tenetur terminum Concursus prorogare, sed bene facit prorogando, ut censuit Sacr. Congreg. Conc. sub die 17 Mart. 1619. Si vero ex iusta causa Episcopus proroget Con- 11
cursum ad Beneficia, huiusmodi prorogatio est publicanda, alioquin Concursus erit nullus; ead. Sac. Congr. Conc. 6 Iul. 1606. Concur- 12
sus habitus infra terminum decem dierum non est nullus, si nemo post examen comparuit, qui se laesum praetendat. Cum enim Episcopus Montis Regalis publicasset Concursum, et statuisset terminum decem dierum Concurrentibus, intra quem terminum habitus fuit Concursus, quaesitumque an propterea sit nullus Concursus intra dictum terminum habitus; Die 2 Aug. 1607, Sacr. Congr. Conc. censuit: *examen factum intra terminum dictorum decem dierum non esse nullum, si nemo post examen comparuit, qui se laesum propterea praetendat*. Idem dicendum est, si aliqui fue- 13
rint examinati infra decem dies, alii vero post, ita ut nullus ex Concurrentibus remanserit non examinatus. Cum enim, vacante Parochiali Ecclesia S. Margaritae Placentiae Provinciae Bononiensis, positis Edictis Concursus decem dierum, et in ultima die, nempe decima, duo ex descriptis fuissent examinati, alii vero post elapsum dicti termini, et cum fuisset quaesitum: An propterea Concursus esset nullus? *Die 3 Iu-*

lii 1608 responsum fuit, tametsi duo examinati sint durante termino, si tamen reliqui omnes fuerint postea examinati, ita ut transacto constituto tempore ante renunciationem Examinatorum et electionem Episcopi nullus remanserit non examinatus ex descriptis, satisfactum esse formae Concilii, et Concursum ex hoc capite non esse nullum.

14 Tempus, quo debet esse affixum Edictum, est arbitrarium Episcopo, modo non excedat viginti dies; Concilium enim Trident. nullum tempus ad hoc praecise designat, immo sicut relinquit arbitrio Episcopi tempus praescribendum pro publicando Concursu: *Intra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo praescribendum,* ita videtur relinquere arbitrio Episcopi tempus, quo debeat esse affixum Edictum, per leg. ff. de Iure deliberand., Garcias de Benefic. p. 9, c. 2, num. 10; Massobrius in praxi requisit. 2, dub. 9; Barbosa ad dictum Conc.
15 sess. 25, c. 18, num. 67. Dies certa examinis Concurrentium, et propositi Edicti, debet apponi in Literis citatoriis Concursus, alias ipse Concursus vitiaretur. Sic expresse Rota in Toletana *Parochialis de Alcandete* 3 Iul. 1593 coram Seraphino; ubi dictum fuit: *Concursum esse defectuosum, nec in eo servatam formam Conc. Trident. quia non fuit apposita dies propositi Edicti, adeo ut sciri non possit, an intra terminum, vel post terminum fuerit Michael examinatus, quod tamen videtur necessarium ad examinis validitatem, cum terminus illē, qui praefigitur iuxta dispositionem Conc. sess. 24, c. 18, sit ad convocandum eos, qui concurrere voluerint, et eo transacto non plus debent examinari, et ista non est forma*
16 *ad effectum, sed praecisa.* Sic Rota ibi. Et de facto, quod non debeat amplius audiri seu examinari, qui nullo detentus legitimo impedimento non comparuit in tempore Concursui praescripto, fuit decisum a Sacr. Congr. Conc. in qua proposito dubio: An si quis non descriptus in tempore Concursui praefixo comparuerit, et legitimo impedimento cessante, ita ut potuerit nomen suum infra praescriptum terminum deferre, et elapso termino, examine nondum facto, seu re integra, petat se ad Concursum admitti, sit ne audiendus? Ead. Sacr. Congr. sub die 7 Iul. 1625 censuit *non esse*
17 *audiendum.* Qui tamen ratione legitimi impedimenti non comparuit in tempore Concursui praefixo, debet post terminum Edicti, re adhuc integra, ad Concursum admitti, etiam reclamantibus aliis oppositoribus; sic declarasse Sacr. Congr. Conc. refert Garcias de Benefic. part. 9, c. 2, num. 206, et sic tenuit Rota in Firmana *Parochialis* 6 Mart. 1692 coram Card. Pamphil. senior., et in Calaguritana *Dimidii Beneficii, sive Portionis* 22 Apr. 1602 coram Ottembergo, ibi: *Poterit Provisor admittere ad Concursum venientem elapso termino ab eo praefixo, licet contradicat Adversarius, qui comparuit in termino propter auctoritatem Congreg. Conc. quae in simili casu respondit, si termino elapso alter superveniat, eum re integra esse admittendum, idque aequitas, et favor Ecclesiae suadere videtur, cuius interest plures oppositores concurrere, et hanc opinionem Domini receptiorem, et de Iure veriorem laudaverunt, argum. l. Et si post tres ff. Si quis cautio; cap. Consul, de Offic. Delegati.*

Ante lapsum terminum Edicti nullum esse 18
examen et Concursum factum, maxime si post examen comparuit aliquis, qui se laesum propterea praetendat, resolvit Sacra Congr. Conc. in Potentina 4 Maii 1619, in Chariensi 28 Iul. Unde examen statim elapso termino Edicti 19
potest per Episcopum inchoari, sed non potest eadem die claudi, ubi plures fuerunt descripti, quia sunt expectandi vel vocandi, alioquin vitiabitur Concursus, si ex pluribus descriptis unus, aut non omnes examinentur, et eis non expectatis claudatur Concursus; Sic Rota in Toletana *Parochialis de Alcandete,* coram Aragonio 10 Maii 1596, in qua dictum fuit: *Ideo Concursum fuisse nullum et invalidum, quia cum infra terminum Edicti plures alii se opposuerint, et se describi fecerint, ideo examinato dicto Michaele, Concursus non debebat statim eadem die claudi, prout fuit clausum, sed erat expectandum per aliquot dies, videndi gratia, si alii oppositores volebant se examini subiicere.* Et in eadem coram Corduba 26 Dec. 1597 habetur: *Nec Dominis placuit, quod eadem die, qua fuit incoeptum examen, fuerit clausus Concursus, examinatus et approbatus Michael, et facta illi collatio, non vocatis, neque expectatis reliquis oppositoribus, qui intra tempus Edicti fecerant oppositionem, et debebant saltem vocari,* etc. Sic refert et tenet Garcias de Benefic. cap. 2, part. 9, num. 33; Seraphin. dec. 1148, n. 5; Barbosa ad Concilium Tridentinum d. sess. 24, cap. 18, num. 75, de Offic. et Potest. Paroch. part. 1, cap. 1, num. 46; et sic censuit Sacr. Congr. Conc. in Tarraconensi 2 Dec. 1634, et 12 Maii 1635. Uno tantum comparente ex 20
pluribus descriptis, fieri potest Concursus, nec est opus, ut proponatur secundum Edictum. Et ratio est, quia verba Tridentini: *Ut omnes descripti examinentur,* debent intelligi quatenus veniant ad examen, alias esset in potestate unius nolle venire, impedireque proinde, ne ulterius procederetur. Sic decisum fuisse a Sacra Congregat. Conc. refert et tenet Garcias de Benefic. part. 9, cap. 2, num. 215; Barbosa ad Conc. Trid. dict. sess. 24, cap. 18, num. 75, et dict. cap. 2, num. 49. Quando 21
unus tantum se describi facit, nec alii comparent oppositores ad se describi faciendum, fieri potest Concursus, nec opus est alio Edicto, aut termini prorogatione. Sic decisum fuisse

a Sacra Congr. Conc. refert et tenet Garcias dict. part. 9, cap. 2, n. 215; Ugolin. de Offic. et potest. Episcoporum cap. 50, § 10, n. 4; Barbosa ad Conc. Trident. loc. cit. num. 76, et de Officio et potest. Episcop. part. 3, Allegat. 60, num. 51, et de Officio et potest.
22 Parochi dict. cap. 2, n. 50. Quando nullus ad Concursum comparuit, aut certe nullus ex comparentibus vult subire examen, Episcopus assignare debet aliud tempus sive Edictum, et si adhuc nemo comparet, vel alias nemo idoneus reperitur, tunc conferre potest sine Concursu. Sic pluries decisum fuisse a Sacra Congreg. Conc. testatur Garcias loc. cit. n. 218; Barbosa de Offic. et potest. Parochi loc. cit. num. 51.

23 Edictum Concursus debet proponi ab Ordinario loci, ubi existit Beneficium Curatum vacans, et ibidem examen est peragendum, etiamsi Beneficium ab Ordinario alterius Dioecesis sit conferendum. Sic decisum fuisse a Sacr. Congr. Conc. refert et tenet Gonzal. ad reg. 8 Cancel. § 2 prooem., num. 17; Barbosa ad Conc. Trid. dict. sess. 24, cap. 18, num. 52, et de Offic. et potest. Episcopi alleg. 60, num. 44; Flamin. Paris. de Resignat. lib. 8, cap. 9,
24 num. 102. Episcopus Civitatum unitarum potest Concursum facere in Civitate, in qua reperitur, modo cum interventu Examinatorum Dioecesis, in qua sita est Parochialis; Sacr. Congr. Conc. in Civitatis Castellanae, et Hortanae 24 Sept. 1639. Vide tamen verb. *Conc.*
25 *Episcopale,* num. 6. Concursus Parochialium vacantium, in Abbatiis, Commendis, aliisque locis subiectis Praelatis non habentibus Ius congregandi Synodum debet fieri in Civitate residentiali vicinioris Episcopi, cum ad ipsum spectet talium Parochialium Concursum edicere et convocare, ut pluries censuit Sacra Congreg. Concil. et signanter in Forosemproniensi 18 Mart. 1591, in Castri Durantis 30 Aprilis
26 1611, et saepe alibi. Adeoque, si Civitas vicinioris Episcopi, occasione Pestis v. gr. sit bannita, et aditus sit praeclusus ad eumdem Episcopum viciniorem, detur potius facultas prorogandi tempus Concurrentium, quam Concursum permittere in loco subiecto Abbati sive alii inferiori Praelato non habenti ius congregandi Synodum, et examinatores Synodales eligendi, ut censuit Sacra Congr. Conc. in Nullius Terrae Guastallae, Parmensis Dioecesis,
27 17 Aug. 1630. Immo Episcopus ipse Abbas seu Commendatarius Abbatiae nullius Dioecesis, non potest ibi Concursum facere, sed debet Concursum convocare in sua Dioecesi; eadem Sacr. Congr. in Celsonen. 27 Septem-
28 bris 1602. Potest tamen Episcopus in quocumque loco existat, etiamsi sit extra locum examinis, et etiam absentibus Examinatoribus, eligere magis idoneum, cum ad ipsum solum id spectet sine Examinatoribus; Garcias de Benefic. part. 9, c. 2, num. 59; Massobrius in sua praxi requisit. 5, num. 20; Barbosa de Offic. et potest. Parochi dict. c. 2, part. 1, num. 93, et alii; Cardinal. de Luca de Paroch. disc. 1, n. 20; Monacell. tom. 1, tit. 4, formul. 16, num. 2.

Examen concurrentium debet fieri ab Epi- 29
scopo, vel eo impedito ab eius Vicario, et aliis Examinatoribus Synodalibus non pauciоribus quam tribus, textu expresso in Conc. Trident. dict. sess. 24, c. 18, ibi: *Examinentur ab Episcopo, vel, eo impedito, ab eius Vicario Generali et ab aliis Examinatoribus, non pauciоribus quam tribus.* In Concursu possunt adhi- 30
beri plusquam tres Examinatores Synodales, sed non pauciores. Sic decisum fuisse a Sacra Congr. Conc. refert Garcias de Benefic. part. 5, cap. 9, n. 52; Barbosa ad Trident. d. sess. 24, cap. 18, num. 80, et de Offic. et potest. Parochi part. 1, cap. 2, num. 52. Examinatores 31
ad minus sex debent eligi quotannis in Synodo Dioecesana, textu expresso in Tridentino dict. sess. 24, cap. 18, ibi: *Examinatores autem singulis annis in Dioecesana Synodo ab Episcopo vel eius Vicario, ad minus sex proponantur, qui Synodo satisfaciant, et ab ea probentur.* Examinatores Synodales in Synodo 32
ad summum viginti eligi posse tenent Aldan. in compend. Canonic. resolut. lib. 3, tit. 9, num. 29, et Barbosa ad Tridentinum loc. cit. num. 85, attestantes ita fuisse decisum a Sacr. Cong. Conc. in Caesaraugustana 13 Mart. 1623. Examinatores electi in Synodo perdurant usque 33
ad novam Synodum, licet quolibet anno non celebretur; Sacra Congr. Conc. in una Imolen. 10 Decemb. 1695. Si Examinatores ante cele- 34
brationem alterius Synodi moriantur, vel in longinqua recedant, sive omnes, sive tot, ut non remaneant tres, Episcopus cum approbatione Capituli subrogabit alios aeque idoneos, dummodo semper utatur existentibus. Sic pluries censuit Sacr. Congr. Conc. et signanter in una Caesaraugustana 13 Mart. 1623, et in alia Monopolitana 13 Iul. 1630, et tenuit Rota in Panormitana *Archipresbyteratus* 3 Dec. 1618 coram Buratto, et in eadem 5 Iul. 1620 coram eodem inter eius impressas dec. 479, n. 2, ubi habetur, Clementem VIII speciali Indulto concessisse Episcopis facultatem deputandi Examinatores extra Synodum, deficientibus vel impeditis Synodalibus, dummodo infra annum a Synodo celebrata; et decrevisse, quod statim lapso anno talis facultas et eorum auctoritas expiret, ut refert Barbosa ad Tridentinum d. sess. 24, c. 18, num. 93, et de Offic. et potest. Parochi loc. cit. num. 59, et in Collectan. Bullar., verb. *Examinatores Synodales,* num. 11; Garcias d. part. 9 de Benefic., c. 2, num. 73. Hodie tamen occurrente casu peti 35
solet facultas a Sacr. Congr. Episc. vel Conc., quae subrogationem indulgere solet ad sex

menses; et aliquando usque ad proximam futuram Synodum, dummodo casu vacationis occurrente semper utatur existentibus. Ita testatur Nicolius in flosculis, verb. *Examen,* sub num. 1.

36 Examinatores necessario eligi debent, qui sint Magistri seu Doctores, aut licentiati in Theologia vel Iure Canonico, si extent; alioquin alii Clerici sunt eligendi, qui ad id videbuntur magis idonei, textu expresso in Trid. loc. cit., ibi: *Sint vero hi Examinatores, Magistri seu Doctores, aut Licentiati in Theologia aut Iure Canonico, vel alii Clerici seu Regulares etiam ex ordine Mendicantium aut etiam Saeculares, qui ad id magis videbuntur*
37 *idonei.* Unde Sacr. Congr. Conc. in una Senonensi sub die 19 Febr. 1628 censuit: *Episcopum non posse eligere Examinatores Synodales, qui non sunt Doctores seu Magistri aut Licentiati in Theologia, aut Iure Canonico, si exstent; alioquin alios Clericos esse eligendos, qui ad id magis idonei videbuntur.* Et postea in una Turritana sub die 10 Mart. 1629 censuit: *in praedictos Examinatores Synodales non posse eligi Clericos saeculares aut Regulares, qui dictis gradibus non sint insigniti, nisi ulli viri qualitatis superius expressae non extent, quo casu sunt eligendi, qui ad munus exercendum magis idonei videbuntur, eorumque vota aequalis valoris et efficaciae erunt, sicut aliorum.* Et
38 cum quaesitum fuisset: An Examinatores, tam ex Capitulo quam ex Clero deputati in Synodo, qui non sunt Doctores, debeant denuo deputari ex dispositione Sacri Conc. Trid., Sacra Congr. Conc. in una Fulginaten. 18 Novembris 1645, ad cap. 18, sess. 24 de Reformat., censuit electionem sustineri tamquam de magis
39 idoneis. Tales electi Examinatores debent ad sacra Dei Evangelia iurare se fideliter munus suum executuros; textu expresso in Tridentino loc. cit., ibi: *Iurentque omnes ad Sancta Dei Evangelia se, quacumque humana affectione*
40 *postposita, fideliter munus executuros.* Hoc iuramentum est de forma substantiali, eoque deficiente Examinatores non dicuntur legitimi, et Concursus factus coram eis ante praestitum iuramentum, est nullus; Sacr. Congreg. Conc. in una Bisinianen. sub die 2 Dec. 1628, ubi censuit: *Concursus factos non praestito iuramento ab Examinatoribus Synodalibus fuisse nullos, sed ex gratia convalidandos, facto verbo cum Sanctissimo, qui confirmavit et convalidavit;* ut refert Barbosa de Offic. et potest. Parochi loc. cit. num. 78, et ad Conc. Trid. loc. cit. n. 105, et in Collectan. dec. Apostol., verb. *Concursus,* num. 18, et tenent communi-
41 ter Doctores. Sufficit tamen ad validitatem Concursus quod hoc iuramentum sit semel praestitum, sive in Synodo, sive extra Synodum. Non enim requiritur, quod iuramentum praestetur in Synodo, ut communiter tradunt Garcias de Benefic. part. 9, cap. 2, n. 359; Lotter. de re Benefic. l. 2, qu. 31, num. 94; Pax Iord. tom. 2, lib. 10, tit. 8, num. 133; Card. de Luca de Paroch. disc. 3, n. 6; Gavant. in praxi Synodi cap. 31, num. 8; Pignatell. tom. 1, consult. 13; Monacell. tom. 1, tit. 6, form. 7, num. 3, et alii passim. Et desumitur ex ipso Tridentino loc. cit., quia cum ibi Concilium concedat posse eligi in Examinatores etiam Regulares, qui non interveniunt in Synodo, manifeste colligitur, et quod extra Synodum possint huiusmodi iuramentum praestare; et fuit expresse a Rota decisum in una Fanen. *Parochialis* 28 Iul. 1596 coram Corduba. Examinatores in Concursus tenentur iudices esse non tantum doctrinae, sed et caeterarum dotium, quae necessaria sunt ad Parochiale officium; Bened. XIV in Constit. 68, tom. 1, incip. *Cum illud.*

Concursus est nullus, in quo cum Exami- 42
natoribus Synodalibus alius intervenit, qui non erat de Synodalibus, isque examinavit; Sacra Congr. Conc. in Messanen. 9 Sept. 1628, et 15 Dec. 1629; Rota in Bassanensi *Parochialis* 18 Febr. 1628, coram Card. Virili, et in Niciens. *Parochialis* 25 Iun. 1629, coram eodem. Et tenet Fagnan. in cap. *Cum sit ars. De aetate et qualitate,* num. 55, ubi refert quod Sacra Congregatio consulta ab Episcopo Carthaginensi, an Concursus et Examen pro Parochialibus providendis factum a tribus vel quatuor Examinatoribus Synodalibus una cum aliis tribus vel quatuor, ab Ordinario tamen deputatis, sit contra formam Tridentini Concilii et provisiones Parochialium, sic ab eo Ordinario factae, sint nullae, et Sedi Apostolicae reservatae, *re-* 43
spondit esse contra formam a Tridentino Concilio praescriptam, nulliusque esse momenti, et collationem ad Sedem Apostolicam vigore Constitutionis S. Pii V esse devolutam. Si vero 44
cum Examinatoribus Synodalibus intersit aliquis, qui non sit Examinator Synodalis, isque post examen interroget tantum honoris causa, nec det votum, nec se subscribat, Concursus est validus. Talis enim Concursus est habitus iuxta formam Concilii in substantialibus observatam, cum sit factus ex solo Examinatorum Synodalium examine et voto; et mutatio circa non substantialia non inducat mutationem formae; Rota recent. p. 2, dec. 26, n. 3. Non enim prohibet Concilium, quin alii materialiter intersint Concursui, ac proinde censetur permittere; argum. text. in leg. *Nec non,* § *Quod eis* ff. Ex quibus caus. maior., et ita expresse declaravit Sacr. Congreg. Conc. die 2 Septembr. 1634, nempe Sacr. Congr. censuit *Concursum esse nullum, quando Examinator non Synodalis Suffragium suum dat cum aliis Synodalibus; Secus si tantum interroget, et alii suffragium ferant in numero*

45 *debito*. Concursus est nullus, ubi fuerunt adhibiti Examinatores deputati in Synodis praecedentibus, quatenus tamen praedicti Examinatores in Synodo posteriori non fuerint confirmati; Sacra Congreg. Conc. in Neapolitana
46 13 Iul. 1630. Examen factum sine Examinatoribus Synodalibus in collatione Parochialium Iurispatronatus Ecclesiastici, seu Laicalis vel mixti, quando plures praesentantur, est nullum; Sacra Congr. Conc. in Vercellen. 21 Martii 1643.

47 Episcopus non habet votum decisivum in Concursu, sed tantum accedit, ubi vota sunt paria aut singularia; Conc. Trid. loc. cit., ibi: *Quorum votis, si pares aut singulares fuerint, accedere possit Episcopus vel Vicarius, quibus*
48 *magis videbitur*. Approbatus autem nemo censetur, si ex tribus Examinatoribus quilibet eorum unum approbaverit, et alii duo approbatum ab altero reprobaverint, licet Episcopus
49 uni accedat. Idem dicendum quando sunt quinque Examinatores, et quilibet eorum approbat unum ex examinatis, et caeteri quatuor reprobant approbatum ab altero, tunc enim nemo approbatus censetur, licet Episcopus uni acce-
50 dat. Idem etiam dicendum si unus tantum compareat ad se examinandum coram tribus Examinatoribus, uno illorum approbante, et aliis duobus reprobantibus, quia illi non potest accedere Episcopus, et talis examinatus dicitur reprobatus. Ita decisum fuisse a Sacra Congr. Conc. refert Garcias de Benefic. part. 9,
51 c. 2, n. 60. Non spectat ad Examinatores, sed ad Episcopum solum iudicare et eligere quis ex Concurrentibus ad Parochiam vacantem sit magis idoneus. Sic decisum fuisse a Sacra Congregat. Conc. referunt Zerola in praxi Episcop. part. 1, verb. *Parochia* § 2; Garcias d. c. 2, num. 105; Barbosa de Offic. et potest. Parochi loc. cit. n. 90, et ad Trident. loc. cit. n. 121, et alii.

52 Reiectus autem in Concursu Parochialis potest provocare ad novum examen coram Iudice Appellationis, etiam antequam doceat de irrationabili iudicio Episcopi; Sacr. Congr. Conc.
53 in Urbinaten. sub die 9 Sept. 1628. Atque ita intelligendam esse Constitutionem Sancti Pii V alias dixit eadem Sacra Congr. in una Montis
54 Regalis 2 Augusti 1607. Et sic pariter fuit declaratum, quod novus Concursus dandus sit in Urbe, ubi fuit appellatum a mala Episcopi electione, et ad eamdem Urbem pro novo Concursu vocandus sit praeelectus ab Episcopo; Eadem Sacra Congr. Conc. in Reatina 16 Martii 1630, et in Pisana 17 Iun. eiusdem anni
55 1630. Immo quia in casu illius decisionis Sacrae Congregationis praeelectus noluit accedere, Eadem Sacra Congreg. sub die 17 Aug. eiusdem anni 1630 mandavit *significari D. Datario, ut expediret Bullas ad favorem appellantis,*
56 *amoto a Beneficio detentore*. Dato quod examen omnium Concurrentium una die fieri non possit, poterit in alia continuari. Si vero suspicio aliqua sit, quod Examinandi secunda die veniant in cognitionem interrogationum Examinis praecedentis, nova tunc poterunt fieri interrogatoria, ut censuit Sacra Congr. Episc. et Regul. sub die 20 Iul. 1591. Nunc tamen servanda est novissima dispositio Clementis XI et Benedicti XIV adducta supra ante art. 1, num. 4 et 5. Canonicatus Poenitentiariae, et 57
Canonicatus Theologalis debet conferri per Concursum ex novissima dispositione Bened. XIII in Const. incip. *Pastoralis*.

In Concursu ad Parochialem, si collatio per- 58
tinet ad Episcopum, iudicium de digniori ex approbatis ab Examinatoribus, pertinet ad illum; si vero Beneficium sit Patronatus Ecclesiastici, tunc praelatio ad Patronum spectat. Si Patronatus sit laicus, ab Examinatoribus deputatis approbandum, sed sine Concursu, Patronus debet eligere. Si tamen in Patronatu laicali plures sint Patroni, et a singulis suus praesentetur, ita ut singuli non habeant ius prae alio, tunc Concursus instituendus est, et ad Episcopum pertinet praeelectio inter approbatos, ut ex Decreto Sacr. Congr. apud Barbosam; Bened. XIV de Synodo Dioec. lib. 4, cap. 8, § 8 et 9.

Concursus habendi pro collatione Parochia- 59
lium leges praescribuntur a Bened. XIV tom. 1, Const. 68 incip. *Cum illud*. Vide supra ante art. 1, ubi sub n. 5 traditur summarie dispositio dictae Constitutionis.

Quo ad Parochiales et Beneficia, quae con- 60
ferri debent per Concursum, vel non; vide verb. *Beneficium*, etc., art. 3 a num. 31 ad num. 57.

ADDITIONES AUCTORIS.

Terminus ille decem dierum, et ad summum 61
viginti dierum, qui prorogari ab Episcopo regulariter nequit, non est pro perfectione Concursus, sed pro convocatione eorum, qui concurrere volunt, ut monent Barbos. ad Concil. Trident. sess. 24, cap. 18, num. 58 de Reform.; Ventrigl. Prax. For. Eccl. p. 3, adnot. 5, § 1, num. 15; Loter. de re Benefic. lib. 2, quaest. 35, num. 48 et seq. Quo fit, 62
ut elapso etiam termino illo, liberum Episcopo sit differre Concursum usque ad ultimam diem semestris, si vacatio contigerit in suo mense, et pariter usque ad ultimam diem quatrimestris, si evenerit in mense reservato, ut praeter mox allegatos firmant Massobr. in Prax. habend. Concurs. req. 5, du. 10, n. 2; Fagnan. de Iurepatron. part. 5, con. 10, cas. 1, num. 50.

Quod si Episcopus in edicto pro convoca- 63
tione nullam habuit mentionem de die, quo Concursus convocandus esset, debet omnibus, qui in albo Concurrentium se descripserunt,

notificare diem hunc, et quidem non *per novum edictum, sed per citationem personalem,* idque quia ubi certus est oppositor, citandus est personaliter, et non per edicta, ut tradunt Ventriglia in Prax. For. Eccles. tom. 2, adnot. 5, § 1, num. 17; Leuren. For. Benefic. part. 1, c. 3, § 4 quaest. 180 in fin.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

64 Non est hic omittendum Episcopi Novariensis Iosephi Mariae Maraviglia documentum, qui in aureo suo et perraro tractatu de Legibus Prudentiae Episcopalis, Lege 187, haec habet: Episcopalis Prudentiae praxis, et consuetudo ea est, ut Clericus ille velut aptior ad beneficium obtinendum et ad exercendam animarum curam approbetur, qui ex maiori Synodalium Examinantium parte magis reputatur idoneus.
65 Mos iste instituendi, sive probandi Concursus fere apud omnes Episcopos inolevit, quo tamen doctrinae vel rationis fundamento id sit institutum, nemini hactenus factis deprehensum
66 est. Neque praxis eiusmodi sola consuetudine firmanda est, cum ex cap. *De consuetud.*, ex cap. *Cleric.* de Iudiciis, et ex cap. *De Sacros. Eccles.* non omnis consuetudo faciat doctrinam probabilem amplectendam, doctrina namque probabilis fit talis potius ratione, quam authoritate aut consuetudine, ut optime Brav. exercit. 1; Pasqualig. decis. 2, et alii quam-
67 plures. Cum igitur Episcopalis Prudentiae munus id unum sit, ut semper rationabilius operetur, et possit Episcopus plerumque rationabilius agere adhaerendo probabiliori unius Examinatoris iudicio, quam minus probabili plurium sententiae et voto, hinc sequitur apertissime in Episcopi arbitrio positam esse, idque tutissima conscientia, illius concurrentis electionem ad beneficium, cui etiam maior Examinatorum 68
numerus suis renuat votis, favente huic doctrinae Iure Civili et Canonico in l. § *Neque*, Cod. de Veter. Iure enuclean. ubi habetur: *sed neque ex multitudine authorum, quod melius et aequius est, iudicari debet, cum possit unius forsan sententia, et multos et maiores aliqua in parte superare* et ex cap. *Cappellanus* de feriis habetur, Summum Pontificem ex duabus propositis opinionibus, magis singularem elegisse, ex eo quod meliori et probabiliori inniteretur rationi. Quae prudentiae regula servari 69
poterit ab Episcopo etiam in aliis publicis consulentium Doctorum congressibus ad id genus alia institutis, in quibus unius opinio, dummodo sit optima ratione munita, poterit communiori praeferri; omnis enim opinio habet probabilitatem a ratione, quae dicitur probabilitas intrinseca, nimirum ex principio intrinseco, ad differentiam probabilitatis extrinsecae, quam facit opinantium authoritas. Cum itaque 70
possit esse melior ratio in uno, quam in pluribus, et ideo etiam probabilitas maior, sic poterit ab Episcopo unius tantum opinio eligi, et probari in quocumque eventu, relicta multorum opinione contraria.

CONCUSSIO

Vide verb. Poena *art. 2 a num. 82 ad 85.*

CONDITIO

PROUT EST IMPEDIMENTUM MATRIMONII

Vide verb. Matrimonii quoad impedimenta *art. 1 a num. 16 ad 22.*

CONDUCTIO, CONDUCTOR

Vide verb. Locatio per tot.

CONFESSARIUS

PARTITIO ARGUMENTI

CONFESSARIUS: 1. quae requirantur in Confessario ad valide et rite eius officium exercendum; 2. de facultate Regularium absolvendi saeculares a censuris et casibus Apostolicae Sedi reservatis; 3. quoad varia alia, quae concernunt Confessarium; 4. Confessarius monialium tam ordinarius, quam extraordinarius; 5. Confessarius quoad ea quae concernunt sollicitationem.

Articulus I. *Quae requirantur in Confessario ad valide et rite eius officium exercendum.*

Summarium. 1. In Confessario, ut valide eius officium exerceat, requiritur intentio, potestas Ordinis, et Iurisdictionis. - 2. Intentio Confessarii est conditio sine qua non. - 3. Talis intentio, ut sit sufficiens, debet esse actualis, vel virtualis; non sufficit habitualis. - 4. Potestas Ordinis necessario requiritur in Confessario, quia solus Sacerdos est legitimus Sacramenti Poenitentiae Minister, usq. ad n. 5. - 6. Potestas Iurisdi-

ctionis etiam necessario requiritur in Confessario; cum absolutio data a Sacerdote sine Iurisdictione sit nulla, usq. ad n. 10. - 11. Defectu Iurisdictionis simplex Sacerdos non approbatus neque valide potest absolvere a peccatis venialibus, aut mortalibus alias confessis, usq. ad n. 12. - 13. Possunt tamen simplices Sacerdotes in articulo mortis absolvere nedum a venialibus, et mortalibus alias confessis, sed insuper a quibusvis casibus, et Censuris, etiam reservatis. - 14. Pro tali casu Ecclesia dat Iurisdictionem omnibus Sacerdotibus, etiam degradatis, Excommunicatis vitandis, Irregularibus, Apostatis, seu haereticis. - 15. Talis ampla potestas extenditur ad probabile periculum mortis. - 16. Simplex Sacerdos non potest in tali articulo absolvere praesente Sacerdote approbato, usq. ad n. 17. - 18. Confessarius Sacramentum Poenitentiae sine debita intentione administrans peccat graviter, et sacrilege. - 19. Immo graviter peccaret, et Sacrilegium committeret, etiamsi Sacramentum simularet ex gravi metu, vel alia causa, usq. ad n. 21. - 22. Potest tamen Confessarius, qui reperit poenitentem absolutione indignum, obmurmurando recitare *Pater noster,* vel huiusmodi, ne prodat apud adstantes poenitentis indignitatem. - 23. Nemo sine potestate Ordinis, etiamsi esset in Sacris constitutus, potest in ullo casu Confessiones excipere. - 24. Hinc Sacramentaliter audens absolvere cum non sit Sacerdos, fit suspectus ab haeresi, et si compleverit vigesimum annum est degradandus, et brachio Saeculari tradendus, et ultimo supplicio afficiendus. - 25. Nullus Sacerdos sive Saecularis, sive Regularis potest confessiones excipere sine potestate iurisdictionis, sive sine approbatione, aliter absolutio esset nulla, gravissime peccaret, et rigide posset, et deberet puniri; usque ad n. 27. - 28. Potestas Iurisdictionis est duplex, ordinaria scilicet, et delegata. Quid sit utraque haec potestas? usque ad n. 29. - 30. Quomodo differant inter se potestas Ordinis, et potestas Iurisdictionis quantum ad facultatem absolvendi? usque ad n. 32. - 33. Error communis potest dare iurisdictionem, si in vero sensu capiatur. Hinc error communis potest capi dupliciter; Error communis cum titulo colorato, seu putativo et error communis sine titulo colorato, et putativo; et quid sit uterque hic error communis? usque ad n. 35. - 36. Error communis cum titulo colorato, et putativo dat iurisdictionem ad valide absolvendum, licet occultum subsit impedimentum ex iure positivo proveniens. - 37. Secus autem si defectus, seu impedimentum esset ex iure naturali, vel divino proveniens. - 38. An autem etiam error communis sine titulo colorato, seu putativo det iurisdictionem ad valide absolvendum, fiat duplex contraria sententia, una negativa, altera affirmativa: et quamvis sententia negativa sit communior, affirmativa tamen est magis pia, communi utilitati, et animarum saluti magis consentanea, usque ad n. 42. - 43. In Confessario ultra tria requisita ad valide absolvendum, scilicet intentio, potestas Ordinis, et potestas Iurisdictionis, requiruntur alia tria ad rite, licite, et digne absolvendum, scilicet Probitas, Scientia, et Prudentia. - 44. In confessario ita requiritur probitas, ut si existens in peccato mortali scienter administret Sacramentum Poenitentiae, peccat mortaliter, ad n. 45. - 46. Immo Confessarius si absolvat in mortali, quamvis continuate Confessiones audiat, toties peccat, quoties successive aliquem absolvit, ut sentiunt multi Doctores. - 47. Quamvis tamen id negent aliqui; et varii alii merito dicunt esse probabile, quod talis Confessarius tantum semel peccet, ex quo videatur esse unicum tantum continuatum ministerium. - 48. Ut Confessarius licite, et digne audiat confessiones, debet habere saltem scientiam mediocrem, qua cognoscat id, quod ad suum spectat officium, et quidquid debeat iudicare, discernat. - 49. Non tenetur tamen habere scientiam eminentem. Hinc habes quod duplex est scientia, una mediocris, et altera eminens: et quid sit utraque haec scientia? usque ad n. 50. - 51. Scientiam mediocrem tenentur omnes Confessarii habere secundum magis, et minus, attenta diversitate personarum, et locorum. - 52. Confessarius ignorans quae scientia mediocri saltem principaliter scire tenetur, peccat mortaliter se exponendo ministerio confessionis. - 53. Immo Confessarius ignarus ex ignorantia absolvens quem absolvere non poterat ob reservationem peccati, vel indispositionem poenitentis, dupliciter peccat mortaliter. - 54. Quinimmo talis ignarus Confessarius, nisi congruam diligentiam sincere proponat, ipsemet confitens ab alio Confessario absolvi non poterit. - 55. Monitio ad tales Confessarios, usque ad n. 56. - 57. Monitio ad poenitentes, qui scientes ad tales Confessarios accedunt, usque ad n. 58. - 59. Prudentia Confessarii principaliter consistit ut pro diversis, diversus sit medicus, diversus Doctor, diversus Iudex, usque ad n. 63. - 64. Prudentia Confessarii maxima requiritur in exequendis Brevibus Sacrae Poenitentiariae, praesertim in certiorandis coniugibus de nullitate consensus ob impedimentum dirimens, quando alter eorum inscius contraxit. - 65. Circa hunc casum plures a Doctoribus traduntur modi certiorandi partem insciam, usque ad n. 79. - 80. Prudentia Confessarii potissimum requiritur, cum in confessione a poenitente sponso, vel sponsa ei aperitur aliquod impedimentum dirimens, et iam parata sunt omnia ad nuptias, nec potest ab illis abstineri ad evitandam suspicionem alicuius criminis vel infamiae inter sponsos, usque ad n. 83. - 84. Prudentia Confessarii requiritur pro discernendo quando debeat, vel non monere poenitentem ignorantia alicuius gravis mali laborantem, usque ad n. 86. - 87. Absolutio Sacerdotis non approbati est nulla. - 88. Absolutio impertita complici in peccato turpi extra casum necessitatis irritatur. - 89. Haec valida in articulo mortis, absque necessitate. - 90. Sed Sacerdos incurrit censuras Papae reservatas. - 91. - 93. Quaenam Absolutiones irritae Papae reservantur. - 94. Absolutio denegatur ignorantibus mysteria Fidei, tenenda *necessitate medii.* - 95. Quid si tenenda necessitate praecepti. - 96, 97. Absolvendi facultas a casibus reservatis et censuris conceditur Cancellario Militiae S. Ianuarii, et Confessariis Militiae S. Ioannis Hierosolymit. - 98. Non potest Superior Regularis inferiores absolvere a percussione Clerici Saecularis. - 99. - 107. Quo iure Sacerdos potestatem absolvendi obtineat. - 108. De adprobatione Confessarii. *Remissive.* - 109. Casus in quibus probabiliter Complex Sacerdos in mortis articulo valide absolvere potest. - 110. Error communis sine titulo colorato iurisdictionem certam non confert. - 111. Si poenitens sit in bona fide, et desperatur de restitutione, non admonendus. - 112. De debito poenitentes interrogandi. - 113. De Confessionibus olim Diaconis, Abbatissis, et laicis factis. - 114. De Potestatis in Sacramento Poenitentiae origine.

1 In Confessario, ut valide eius Officium exerceat, requiritur Intentio, Potestas Ordinis et
2 Iurisdictionis. Intentio Confessarii est conditio sine qua non, ita ut sine ea Sacramentum Poenitentiae sit invalidum, quia Sacramentum debet exerceri modo humano, adeoque debet esse
3 volitum. Et talis intentio ut sit sufficiens debet esse actualis aut virtualis, nec sufficit habitualis. *Est communis* Doctorum. Potestas Ordinis 4
necessario requiritur in Confessario, quia solus Sacerdos est legitimus Sacramenti Poenitentiae Minister, ut de fide definitum est in pluribus Conciliis, et signanter in Trident. sess. 7, canon. 10, ibi: *Si quis dixerit Christianos omnes in verbo et in omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit;* et

sess. 14, cap. 6, ibi: *Circa ministrum autem huius Sacramenti declarat Sancta Synodus falsas esse, et a veritate Evangelii poenitus alienas doctrinas omnes, quae ad alios quosvis homines, praeter Episcopos et Sacerdotes, Clavium ministerium perniciose extendunt,* etc. et canon. 10 eiusdem sess. 14, ibi: *Si quis dixerit.... non solos Sacerdotes esse Ministros absolutionis, sed omnibus et singulis Christi fidelibus esse dictum: quaecumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in Coelo, et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in Coelo, et quorum remiseritis peccata*
5 *remittuntur eis,* etc., *anathema sit.* Et clare constat ex c. 20 Ioan. ubi Christus solis Apostolis iam antea in ultima Coena in Sacerdotes ordinatis, postquam a mortuis resurrexerat, dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum*
6 *retinueritis retenta sunt.* Potestas Iurisdictionis etiam necessario requiritur in Confessario, quia licet solus Sacerdos sit legitimus Sacramenti Poenitentiae Minister, non tamen quicumque Sacerdos est talis, sed solum ille, qui praeter potestatem Ordinis, habet etiam potestatem Iurisdictionis, idest legitimam Iurisdictionem,
7 vel ordinariam, vel saltem delegatam. Et talis Iurisdictio Confessarii est ius in subditos ad exercendam potestatem absolvendi, quam ex
8 vi Ordinis Sacerdos habet. Unde absolutio data a Sacerdote sine Iurisdictione est nulla ex Tridentino sess. 4, cap. 7, ibi: *Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam*
9 *non habet iurisdictionem.* Et ad hoc faciunt duae sequentes propositiones damnatae ab Alexandro VII 24 Septembr. 1665, quarum prima tertiadecima in ordine sic habet: *Satisfacit praecepto annuae Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo praesentato, sed ab eo iniuste reprobato.* Et secunda, in ordine 16, sic habet: *Qui Beneficium Curatum habent possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem*
10 *non approbatum ab Ordinario.* Et ratio etiam est clara, quia absolutio est actus iudicialis, adeoque ex parte Sacerdotis requirit iurisdictionem in subditos: nam sententia a suo Iudice lata, nulla est ex defectu iurisdictionis, cap. *At si Clerici* 4 de Iud., et Regul. 26 Iuris in 6, et Trid. cit. sess. 14, cap. 7, ibi: *Quoniam igitur natura et ratio Iudicii illud exposcit ut sententia in subditos dumtaxat feratur.*

11 Unde ex defectu Iurisdictionis simplex Sacerdos non approbatus neque valide potest absolvere a peccatis venialibus aut mortalibus alias confessis, ut tenent Mastrius disp. 21, q. 8, num. 202; Faber, Brancatus et Scotistae magis communiter cum variis aliis; et ratio est, quia licet materia sit libera, absolutio tamen est sententia et actus Iudicii, qui actus Iudicii in non subditos est nullus; cit. c. *At si Clerici*, et Regul. 26 Iuris in 6, et Trid. cit. sess. 14, c. 7. Et ad hoc facit, quod op- 12
positae opinionis usus fuit prohibitus ab Innocentio XI 12 Febr. 1679, in Decreto de expresso suo Ordine edito a Sacra Congr. Conc. circa communionem quotidianam, et Confessionem venialium; ibi: *Non permittant, ut venialium Confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo aut Ordinario.* Hinc absolutio impertita a Sacerdote non approbato ab Ordinario loci, nulla declaratur a Benedicto XIV, tom. 1 Bullar., Constit. 100 incip. *Apostolica.* Possunt tamen simplices Sacerdotes 13
in articulo mortis absolvere, nedum a venialibus et mortalibus alias confessis, sed insuper a quibusvis casibus et Censuris etiam reservatis, ex Trid. sess. 14, cap. 7, ibi: *Verumtamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis et Censuris absolvere possunt.* Pro tali enim casu Ecclesia 14
dat Iurisdictionem omnibus Sacerdotibus, et tollit omne impedimentum Canonicum ex parte ipsorum, ut possint, licet sint degradati, Excommunicati vitandi, Irregulares, Apostatae seu haeretici, absolvere quoslibet fideles a quibuscumque casibus et Censuris, quantumvis reservatis, maxime si non adsit promptus alius Sacerdos approbatus, aut proprius Parochus, ut est communis Doctorum sententia. (Vide tamen verb. *Sacerdos*, num. 38, et notam ad verb. *Absolutio*, art. 1, num. 49, in Tomo 1). Quae ampla potestas extenditur ad probabile 15
periculum mortis, ut tenet communior Doctorum cum Barbosa de Offic. et potest. Episc. allegat. 25, num. 81, et cum Mastrio disp. 21, q. 8, num. 203. In Iure enim quoad rem pro eodem sumuntur periculum, et articulus mortis; c. 29 *Si quis suadente* 17, q. 4, c. *Eos qui,* de Sentent. excommunic. in 6. Notanter 16
autem fuit dictum, maxime si non adsit promptus alius Sacerdos approbatus, aut proprius Parochus, quia probabilius est quod simplex Sacerdos non possit absolvere praesente Sacerdote approbato, cum tota ratio, propter quam conceditur simplici Sacerdoti facultas tunc absolvendi, sit, ut dicit Tridentinum loco citato: *Ne hac ipsa occasione aliquis pereat,* quod periculum non adest, stante praesente Sacerdote approbato [1]. Hinc aliqui Canones exprimebant 17

[1] Falsum omnino est, simplicem Sacerdotem, praesente approbato, absolvere posse; tunc enim necessitas illa deest, ex qua simplex Sacerdos iurisdictionem acquirit. Itaque probabile non est, simplicem Sacerdotem absolvere quempiam posse, approbato ad audiendas confessiones praesente. *(Nota Romani Theologi.)*

hanc concessionem fieri in defectum Sacerdotis approbati; cap. *Aurelius* 5, c. *Presbyter* 14, caus. 26, q. 6, et facit Regula ff. de Regul. Iuris, quod *cum aliquid conceditur propter necessitatem, durat concessio, quatenus urget necessitas*, et regul. 78 Iuris in 6, ibi: *In argumentum trahi nequeunt quae propter necessitatem aliquando sunt concessa;* Et sic declarasse Sacram Congreg. Conc. refert Pignatell., tom. 10, cons. 163, n. 15.

18 Ex dictis colliges primo, quod Confessarius Sacramentum Poenitentiae sine debita intentione administrans peccat gravissime, et Sacrilegium committit; defectus enim voluntarius debitae intentionis in Confessario est gravissima irreverentia facta Deo et Sacramento, et per-
19 niciosissima iniuria facta poenitenti; Immo graviter peccaret et sacrilegium committeret, etiamsi Sacramentum simularet ex gravi metu, vel alia gravi causa; Sic v. g. si poenitens absolutione indignus minaretur mortem Confessario, nisi distincte et integre verba absolutionis proferret, non posset distincte et integre proferre sine intentione absolvendi. Et ratio est, quia talis simulatio est gravis irreverentia facta Deo et Sacramento, quoniam qui affirmat *Ego te absolvo* sine intentione absolvendi, mentitur, affirmat enim se absolvere, cum revera non absolvat; mentiri autem circa formam Sacramenti est magna irreverentia illata Sacramento et Christo eius Institutori; propterea simulatio in Sacramentis est ab intrinseco mala, et hac ratione non excusat metus gravis. Colligitur a simili ex cap. *De homine* 7 de Celebration. Missarum, ubi Innocentius III refert et damnat casum de Sacerdote, ut sequitur: *Quaesivistis quid de incauto Presbytero videtur, qui cum se sciat in mortali crimine constitutum, Missarum solemnia, quae non potest propter necessitatem quamlibet intermittere propter sui facinoris conscientiam dubitat celebrare, peractisque caeteris circumstantiis Missam celebrare se fingit, et suppressis verbis, quibus conficitur Corpus Christi, panem et vinum tantummodo pure sumit, ita credens per id, quod praetendit populo satisfacere, ut per hoc quod intendit, Deum non debeat provocare.* Ad quem casum respondet immediate Pontifex praecisis his verbis: *Cum ergo falsa sint abiicienda remedia, quae veris sint periculis graviora; licet is, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet graviter, si se ingerat irreverenter ad illud, gravius tamen videtur offendere qui sic fraudulenter illud praesumpserit simulare, cum ille in solius misericordis Dei manum incidat, iste vero non solum Deo (cui non veretur illudere) sed populo, quem*
20 *decipit, se astringat:* Ex quibus Pontificis verbis sic arguitur: Non est minor irreverentia Sacramenti, sed fortasse maior dicere verba absolutionis sine intentione absolvendi, quam supprimere verba consecrationis in casu, quo teneatur ea proferre, sed sic supprimere verba consecrationis declarat Pontifex esse illudere Deo; ergo proferre verba absolutionis sine intentione absolvendi, est Deo illudere, quod cum sit contra reverentiam Sacramenti, nullo metu iustificari potest. Et facit ad hoc pro- 21
positio 29 in ordine 65 ex damnatis ab Innocentio XI 2 Mart. 1679, ibi: *Urgens metus gravis est causa iusta Sacramentorum administrationem simulandi;* Sic Cardenas disp. 20 22
in proposit. 29, cap. 5, num. 49 et 61. Qui tamen num. 52 concedit quod Confessarius, qui reperit poenitentem absolutione indignum, quatenus v. g. est in occasione proxima peccati, quam non vult relinquere, ne prodat apud adstantes poenitentis indignitatem, possit obmurmurando recitare *Pater noster*, vel huiusmodi, quia ea non est in rigore simulatio Sacramenti, nam omnino materialiter se habet ad Sacramentum; nec sunt verba absolutionis, unde proprie est medium ad vitandam fractionem Sigilli, ad quod Confessarius tenetur de iure divino, naturali et Ecclesiastico, et deceptio adstantium, quae sequitur, non intenditur, sed permittitur.

Colliges secundo, quod nemo sine potestate 23
Ordinis, etiamsi esset in Sacris constitutus, potest in ullo casu Confessiones excipere, l. 3 Constit. Apostol., c. 10, Leo X, Constit. 40 incip. *Exurge;* Conc. Trid. sess. 7, can. 10, et sess. 14, c. 6, et can. 10 eiusdem sess. 14, ut patet ex eiusdem verbis adductis supra n. 4. Unde Sacramentaliter audens absolvere, cum 24
non sit Sacerdos, fit suspectus de haeresi, et est cogendus ab Inquisitoribus abiurare de vehementi, et licet esset minor 25 annorum, dummodo compleverit vigesimum annum, est degradandus, et brachio saeculari tradendus, et ultimo supplicio afficiendus ex Clem. VIII Constit. incip. *Et si alias*, et Urbani VIII Constit. 79 incip. *Apostolatus officium*. Colliges 25
tertio, quod nullus Sacerdos, sive saecularis, sive Regularis possit praesumere Confessiones excipere sine potestate iurisdictionis, et consequenter etiam sine approbatione, aliter nulla esset absolutio, gravissime peccaret, et posset, immo deberet severe puniri, ut colligitur ex Conc. Trid. sess. 23, cap. 15 de Reform. ibi: *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant, decrevit tamen Sancta Synodus nullum etiam Regularem posse Confessiones saecularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus iudicetur, et approbationem quae gratis debetur, obtineat, privilegiis et consuetudine quacumque etiam immemorabili non obstantibus.* Et de nullitate absolutionis ob defectum iurisdictionis patet

expresse ex verbis eiusdem Concilii, adductis
26 supra num. 8. Et quod gravissime peccaret Sacerdos non approbatus, et sine iurisdictione excipiens Confessiones, patet aperte, ex quo contraveniret in re gravissima expresse Conciliari inhibitioni, et temere et sacrilege, invalide
27 et nulliter Sacramentum administraret. Quod autem possit severe puniri Sacerdos etiam audens sine approbatione et iurisdictione Confessiones saecularium excipere, habetur ex expressa declaratione Sacrae Congr. Conc. in Neapolitana 14 Apr. 1646, ad cap. 15, sess. 23 de Reform., ubi cum quaesitum fuisset: Qua poena, et a quo sit puniendus Sacerdos Regularis, qui absque praevia Ordinarii approbatione Confessiones personarum saecularium audit, eo quod in Sacro Concilio nulla legitur poena adiecta, nec a quo sit inferenda? Respondit Sacra Congregatio, *posse puniri ab Episcopo poenis etiam Censurarum;* et sic statuerunt plures Summi Pontifices, et signanter Gregorius XV Const. incip. *Inscrutabili,* et Innoc. X die 15 Maii 1648 Constit. incip. *Cum sicut accepimus,* ubi postquam confirmavit decretum Sacrae Congregat. specialiter deputatae super ortis controversiis inter Episcopum Angelopolitanum, et Patres Societatis Provinciae Mexicanae, statuit, *contravenientes ab Episcopo tamquam Sedis Apostolicae delegato coerceri et puniri posse etiam Censuris Ecclesiasticis in vim Constitutionis Sanctae memoriae Gregorii XV incip.* Inscrutabili Dei providentia: *ac proinde memoratis Religiosis, qui huiusmodi approbationem et licentiam se obtinuisse non docuerunt, potuisse Episcopum sive eius Vicarium Generalem, praecipere sub poena Excommunicationis latae sententiae, ut a Confessionibus audiendis . . . . abstinerent.*

28 Hinc advertendum venit primo, quod iurisdictio seu potestas iurisdictionis est duplex, ordinaria scilicet et delegata. *Iurisdictio Ordinaria* est illa, quae annexa est alicui Officio seu dignitati, quae propterea ipso iure competit habenti tale officium seu dignitatem, id est qua quis ex vi proprii officii (utpote cui annexa est cura animarum) habet subditos, quos in Foro Conscientiae iudicare potest. Et talem habet Papa in omnes Christi fideles, Episcopus in omnes ad suam Dioecesim pertinentes, Parochus in suos Parochianos, Praelati Regulares in suos subditos, ut Generales, Provinciales, Abbates, Priores, Rectores, Praepositi, Guardiani et huiusmodi; ipsi enim omnes alia approbatione non indigent, ut suorum respective subditorum Confessiones excipiant, quia tam de iure communi, quam ex propriis cuiusque Religionis Constitutionibus sunt proprii Sacerdotes respectu suorum respective Subdi-
29 torum. *Iurisdictio delegata* est illa, quae habetur ex commissione alterius habentis ordinariam, idest quam quis absque collatione alicuius Beneficii Curam animarum habentis accipit ab habente iurisdictionem ordinariam; et talem habent Sacerdotes sive saeculares sive Regulares nullum habentes Beneficium Curatum, sed tamen legitime approbati et admissi ab Ordinariis ad Confessiones excipiendas respectu saecularium; et sic Religiosi a Generalibus vel Provincialibus approbati et admissi ad Confessiones excipiendas respectu Religiosorum suae Religionis, vel respectu Provinciae. Advertendum est hic secundo, quod potestas 30
Ordinis, quantum ad facultatem absolvendi, et potestas iurisdictionis, in hoc inter se differunt, quod potestas Ordinis Presbyteris omnibus data in sua Ordinatione est potestas remota, et in habitu tantum, non autem in actu, seu quantum ad usum, quatenus scilicet Sacerdos vi Ordinationis accepit a Christo potestatem ad absolvendum, sed non accepit pro tunc Subditos, in quos possit actu exercere potestatem; potestas autem iurisdictionis est potestas proxima, et in actu quantum ad usum, quatenus scilicet Sacerdos per collationem Beneficii Curati, vel per concessionem excipiendi confessiones sibi ab Ordinario factam, recipit potestatem actualiter exercendi talem potestatem in subditos sibi actualiter assignatos; ut patet ex Trid. in d. c. 15, sess. 23 de Reform., et tradit Fagnan. in cap. *Omnis* 12 de Poenit. et remissionib. sub num. 84. Et haec differentia 31
solet exemplificari in Doctore in iure, qui licet in sui creatione, qua Doctor iuris declaratur, accipiat potestatem, ut ubique locorum possit ius dicere respectu sibi subditorum, non tamen statim a sui graduatione potest iudicium exercere, cum nondum sint sibi assignati subditi, in quos ius possit dicere, sed solum tunc primum potest iudicium exercere, cum alicubi, vel ex officio, vel ex delegatione Superioris quosdam acquirit subditos, in quos possit ius dicere, et sententiam valide proferre, cum sententia lata in non subditos et a iudice non suo, sit nulla; l. ultima Cod. *Si non a competent. Iudic.*, l. *Factum a Iudic.* ff. eodem tit., cap. *At si Clerici* 4 de Iudiciis, ibi: *Sententia a non suo Iudice lata non tenet.* Regul. 26 iuris in 6, ibi: *Ea quae fiunt a Iudice, si ad eius non spectant officium, viribus non subsistant.* Ita 32
a pari servata proportione, discurrendum est de Sacerdote, qui quamvis in sua Ordinatione accipiat potestatem absolvendi a peccatis, non tamen statim a sui Ordinatione potest ipsam exercere, cum nondum sint ipsi assignati subditi, in quos ipsam potestatem exerceat, sed solum tunc primum potest talem potestatem exercere cum alicubi, vel ex officio, vel ex delegatione Ordinarii quosdam acquirit subditos, in quos possit actu iudicium Sacramentale exercere, et sententiam absolutionis valide proferre, cum etiam sententia absolutionis lata in non subditos, et a Iudice non suo, sit nulla, ut ex-

presse declarat Conc. Trid. sess. 14, c. 7, ibi: *Quoniam igitur natura et ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus haec confirmat nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet iurisdictionem.* Et consimiliter sess. 23, cap. 15 de Reform. per verba adducta supra sub n. 25.

33 Advertendum tertio, etiam errorem communem posse conferre, seu dare iurisdictionem.

34 Error autem communis potest capi dupliciter: Error communis cum titulo colorato, seu putativo, et Error communis sine titulo colorato et putativo. Error communis cum titulo colorato, seu putativo est[1], cum Sacerdos realiter obtinuit a legitimo Superiore titulum requisitum ad actum absolutionis, v. g. titulum Parochi, vel approbati et admissi Confessarii; sed vel nulliter obtinuit, in quantum erat incapax ob aliquem occultum defectum, et impedimentum Canonicum, nempe quia Simoniacus, etc., vel talem titulum amisit; talis vero incapacitas, aut amissio tituli communiter ignoratur, et communiter a fidelibus existimatur, eum habere verum et legitimum titulum.

35 Error communis sine titulo colorato et putativo est, cum Sacerdos non obtinuit realiter a legitimo Superiore titulum requisitum ad actum absolutionis, sed ipse Sacerdos talem titulum fingit, aut ignoranter credit, et dicit habere, et talis fictio et carentia tituli communiter ignoratur, ut cum Sacerdos, qui cum falsa licentia Confessiones excipit, aut cum falsis Bullis pro Parocho se gerit, communi populi errore legitimus Confessarius, aut Parochus reputatur.

36 Error igitur communis cum titulo colorato et putativo dat, et confert iurisdictionem ad valide absolvendum, licet occultum subsit impedimentum ex iure positivo proveniens. Haec sententia est moraliter certa, et sic docent communiter Doctores, arg. l. *Barbarius Philippus* ff. de offic. Praet., et cum Iurist. axiom. quod Antonius Gabriellius communium concl. lib. I, concl. 8 de prob., num. 1, refert: *Communis error facit ius, et veritati praefertur,* et c. *Infamis* 1, caus. 3, quaest. 7, ibi: *Si servus cum putaretur liber, ex delegatione sententiam daret, quamvis postea in servitutem depulsus sit, sententia ab eo dicta rei iudicatae firmitatem tenet;* Glossa in l. 3, ff. de supellectili legata, verb. *Error ius facit;* Glossa in cap. *Ad probandum* 24, de sententia et re iudicata; Abbas in cap. *Sciscitatus,* n. 11 de rescript.; Mascard. de probat. concl. 648; Paludan. in 4, dist. 17, qu. 6, art. 2; Diana p. 8, tract. 1, resol. 94; Cardenas dissert. 2, cap. 6, art. 5; Card. de Lugo de iustit., tom. 2, disp. 37, sect. 3, num. 20 et sequent., et innumeri alii tum Iurisperiti, tum Theologi apud ipsos. Et ratio cur Error communis, cum titulo colorato, seu putativo det iurisdictionem, est, quia Superior, seu Ecclesia, ob bonum commune ad favorem fidelium, ad vitanda gravia incommoda, quae alias sequerentur, eo maxime quia alias innumerae animae perirent, dat auctoritatem et valorem, supplet defectum verae iurisdictionis, et tollit omne impedimentum iuris humani, seu a iure positivo proveniens. Secus 37 autem, si defectus, seu impedimentum esset iuris naturalis[1], vel divini, ut si Confessarius esset mulier, vel non esset Sacerdos, quem defectum nec tollere, neque supplere potest potestas humana, neque in eo dispensare, ut recte docent Diana tract. 2 de potest. Pontificis, resol. 94 in fin.; Pignatell. tom. 6, consult. 1, num. 12; Layman. lib. I, tract. 4, cap. 22, sub num. 9; Caietan. verb. *Confessio iteranda ex parte Confessarii;* Abbas in cap. 2 de Presbytero non baptizato, et alii passim.

An autem error communis sine titulo colo- 38 rato, seu putativo det, seu conferat iurisdictionem ad valide absolvendum, res controversa est inter Doctores. Negativam sententiam tam- 39 quam communiorem, et probabiliorem tenent Card. de Lugo de iustit., tom. 2, disp. 37, num. 23; Nugnus, qu. 8, art. 5, dub. 1, difficult. 1, p. 436; Thomas Sanchez, lib. III de Matr., disp. 22, quaest. 6 et 7; Cardenas, dissert. 2, cap. 6, art. 5, num. 151, qui ex ipso Sanchez, loc. cit., adducit pro hac sententia XL alios Auctores. Affirmativam sen- 40 tentiam, nempe etiam errorem communem sine titulo colorato cum sola possessione officii dare, seu conferre iurisdictionem ad valide absolvendum, docent apud Sanchez et Carden., loc. cit., Innocentius, Hostiensis, Ioannes Andreas, Decius, Salicetus, Felinus, Petrus, Cynus, Fulgosus, Cardinalis, Burgos de Paz. et alii, et praecipue Basilius Pontius, qui mordicus defendit hanc opinionem lib. V Matrim., c. 20, et eam tenent Io. Sanchez in select. disp. 44, num. 3; Molfesius, Bordonus, Bonacina et alii apud Dianam p. 8, tract. 1, resol. 93 et 94, habentem una cum Caspensi, Silvio, Machado, pro probabili opinionem Pontii; sicuti habet Tamburin. de poenit., lib. V, cap. 4, § 7, num. 17. Accedit Gobat tract. 7, caus. 3, num. 109; Sporer. tom. 3, p. 3, cap. 6, sect. 1, qu. 2, num. 714, et pro probabiliore tenet Diana p. XI, tract. 2, resol. 69, citans sexdecim Auctores: et quod sit vere, et certo probabilis sententia docens, quod error communis sine titulo colorato iurisdictionem conferat, tenet novissime Felix Potestas tom. 1, part. IV, cap. 5, num. 3262, citans pro se Dianam part. IV, tract. 4, resol. 122; Basilium Pontium de Matrim., lib. V, cap. 20; Verricelli, tract. 2, qu. 25, num. 15; Sieri de Poenit., num. 701; Leandrum de poenit., disp. 11, qu. 102, et quamplures alios apud

ipsos; Et ratio est, dicit ipse, quia in hoc casu sequerentur eadem incommoda, quae sequerentur, quando adest error Communis cum ti-
41 tulo colorato. Ut autem quid de me sentiam, aperiam, neutram ex his duabus sententiis reprobare auderem, cum utraque suis fulciatur fundamentis, et utraque plurimos habeat Pa-
42 tronos; Sed quamvis sententia negativa sit communior, affirmativa tamen est magis pia, communi utilitati, et animarum saluti magis consentanea; Nec repugnat, immo pium est credere, quod Ecclesia etiam hic suppleat verae iurisdictionis defectum, et det auctoritatem etiam Ministris sine titulo colorato introductis ad valide absolvendum, maxime ne innumerae animae hoc communi errore deceptae sine ulla sua culpa finaliter pereant.[1]

43 In Confessario, ultra tria requisita ad valide absolvendum; scilicet, intentio, potestas ordinis et potestas iurisdictionis, de quibus abunde a num. 1 et seq., requiruntur alia tria ad rite, licite et digne absolvendum, scilicet, Probitas, Scientia et Prudentia. Sic communiter Docto-
44 res. Quod in Confessario requiratur probitas, desumitur ex ipsa sui Ordinatione, qua datur Spiritus Sanctus, idest gratia Spiritus Sancti in ordine ad hoc ministerium debite exercendum, dicente Episcopo verba Christi, Ioan. 20: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata,* etc., quam proinde gratiam ad illud ministerium servare, vel amissam suscitare tenetur iuxta monitum Apostoli, 2 ad Timoth. 6, ibi: *Admoneo te, ut resuscites gratiam, quae est in te per impositionem manuum mearum.*
45 Unde Confessarius, existens in mortali scienter et sic administrans Sacramentum Poenitentiae, peccat mortaliter ex communissima sententia
46 omnium Doctorum. Immo Confessarius, si absolvat in mortali, quamvis continuate Confessiones audiat, toties peccat, quoties successive aliquem absolvit, quia administratio Sacramenti toties est completa, neque una spectat ad alteram; tum quia singulis Sacramentis sit gravis iniuria. Sic tenent Escobar, Ovid., Passerin., Dicastill., Borgia, Platel. cum Claudio la Croix lib. V, cap. 1, dub. 3, art. 2, num. 171 et lib. VI, part. 1, cap. 2, dub. 1, num. 93; Rosignolus de Sacramento Poenitentiae, qu. 4,
47 art. 11, num. 29, et alii; [2] Quamvis tamen id negent aliqui cum Rodriq. apud Escobar., lib. VIII, num. 230, et varii aliqui dicant esse probabile, quod talis Confessarius tantum semel peccet, ex quo videatur esse unicum tantum continuatum Ministerium et sic satis esse, si talis Confessarius confitendo dicat, excepi aliquot Confessiones continuas in peccato mortali; Sic Card. de Luca de poenit., disp. 16, sect. 14, § 2, n. 558; Gobat tract. 7, n. 260; Reiffenst. Theol. Moral., tract. 14 de Sacram., d. 1, num. 13; Marchantius t. 3, Tribunalis tract. 3, t. 4, qu. 2; Diana p. 1, tract. 7, resol. 41 et 43; Sporer. tom. 3, num. 435 et 775, et alii.

Ut Confessarius licite et digne audiat Con- 48
fessiones et absolvat, debet habere saltem scientiam mediocrem, qua cognoscat id, quod ad suum spectat officium, et quidquid debet iudicare discernat: cap. *de Poenitent.* d. 6, § *Caveat,* ibi: *Oportet sciat cognoscere quidquid debet iudicare, iudiciaria enim potestas hoc exigit, ut quod debeat iudicare, discernat.* Dicitur autem notanter debere habere saltem 49
scientiam mediocrem, ad hoc ut advertatur non requiri absolute in Confessariis scientiam eminentem: Duae enim sunt species scientiae. Una dicitur *scientia eminens,* et altera *scientia mediocris.* Scientia eminens est illa, qua quis 50
est optime versatus in Theologia morali et iure Canonico, unde casus omnes quantumvis difficiles scit prompte resolvere, et suarum resolutionum fundatam rationem reddere. Haec tamen scientia, licet sit utilissima et toto conatu atque studio prosequenda, nihilominus absolute necessaria non est, alioquin pauci reperirentur sufficientes Confessarii, cum, quod deplorandum est, maior Confessariorum pars vix scientiam mediocrem attingat. Scientia mediocris est illa, qua Confessarius sciat saltem quaenam sint peccata ex genere suo mortalia et venialia; quaenam sint circumstantiae speciem peccatorum mutantes, vel non; quaenam sint regulae communes, quibus quis excusari possit a praecepto, vel a peccato mortali; quinam sint casus reservati et Censurae, saltem a quibus ipse absolvere non potest, ne se extendat ultra suam facultatem, et ea potissimum, quae ad legitimam Sacramenti Poenitentiae administrationem requirantur; et alia huiusmodi, ut obligationes et onera, quae per ipsa peccata communiter contrahi solent, ut sunt restitutiones bonorum, famae, vel fortunae, satisfactiones pro iniuria. Et hanc mediocrem scientiam tenentur omnes 51

[1] Si sententia negans, errorem communem titulo destitutum sufficere ad absolutionis validitatem, teste Auctore, communior est; non video quomodo contraria affirmans sit *magis pia, communi utilitati, et animarum saluti magis consentanea.* Immo oppositum esse statuendum, vir quisquam prudens iudicabit. Quaestio est, utrum absolutio data sine titulo colorato, valida, an invalida sit reputanda, negans sententia communior et probabilior est, et per consequens affirmans, quae minus communis et minus probabilis est dicenda, fideles periculo exponit frustranee suscipiendi absolutionem. Quis porro dixerit talem sententiam magis piam, communi utilitati, et animarum saluti magis consentaneam? Hinc recedendum omnino non est a sententia communi in iure fundata, videlicet tunc solum iurisdictionem tribui, cum communi errori titulus coloratus accedit. Vid. Fagnan. in cap. *Super eo,* tit. de Crimine falsi; num. 8, tom. 5, pag. *mihi.* 163. *(Nota ex Edit. Romana 1767.)*

[2] Caveat hic lector, ne sub probabilitatis larva laxam amplectatur sententiam, quae vel ipsis primis Theologiae moralis elementis repugnat. *(Nota ex Edit. Rom. 1767.)*

Confessarii habere secundum magis et minus, attenta diversitate personarum et locorum; nam in ordine ad aliquas personas potest requiri maior, et in ordine ad alias minor scientia: maior enim scientia requiritur in illo Confessario, qui audire debet personas assuetas negotiationibus, et quae in rebus arduis implicantur, quam in eo, qui audit rusticos, ac simplices personas; sic maior scientia, et peritia pro Confessionibus excipiendis in Civitatibus, ubi sunt arduiora commercia et implicatiores casus, quam in Villis et Pagis, ubi inter simplicem populum pauca arduâ solent occurrere.

52 Unde Confessarius, qui conscius suae insufficientiae, et ignorans quae scientia mediocri saltem principaliter scire tenetur, peccat mortaliter se exponendo ministerio Confessionis, cum perverse et inique tam tremendo ministerio, et sacramentali iudicio se ingerat non idoneus, et insufficiens Iudex scienter existens.

53 Immo Confessarius ignarus ex ignorantia absolvens quem absolvere non poterat ob reservationem peccati, vel indispositionem poenitentis, dupliciter peccat mortaliter, nempe et actuali Sacrilegio indebite absolvendo, et ignorantia eorum, quae ad officium suum spectant, ratione cuius versatur in continuo statu peccati mortalis omissionis, quandiu necessariam scientiam sibi comparare culpabiliter negligit.

54 Quinimmo talis ignarus Confessarius, nisi congruam diligentiam sincere proponat, ipsemet confitens ab alio Confessario absolvi non poterit, utpote indispositus defectu necessarii propositi emendandi negligentiam illam mortalem; Sic Sporer tom. 2 Theolog. Sacramental., n. 786.

55 Caveant igitur Confessarii ignorantiae suae conscii et sciendi incurii, ne dum alios solvere student a vinculis peccatorum, seipsos strictioribus nexis illaqueent. Nec enim eis prodesse potest excusatio, quod fuerint ab Episcopo praevio examine, vel aliter approbati, quandoquidem examen illud non facit scientem, eo vel maxime, si ex illis sint, qui semel ac 56
taliter qualiter approbati sunt, numquam, aut fere numquam oculos Theologorum Moralium libris admovere dignantur, ne dicam, quod tamquam mercem proscriptam prae manibus habere verentur. Sed, et insuper caveant a si- 57
milibus Confessariis ipsimet poenitentes, et ne se aeternaliter prodant quaerendo ex animo et studiose (ut in dies, proh dolor! frequenter accidit) huius furfuris Confessarios. Qui enim 58
mala fide confitetur Confessario quem certo novit esse ignarum, nec scire distinguere inter lethalia et venialia, inter lepram et lepram, graviter peccat, nec consequitur effectum absolutionis, unde tenetur eam confessionem iterare; Suarez tom. 4, disp. 28, sect. 2, n. 9; Reginaldus lib. I, num. 151; Rossignol. de Sacrament. Poenitent. part. 1, qu. 7, art. 13, n. 19, ubi dicit in hoc alios communiter convenire, talis enim poenitens cooperatur actioni per se malae quaerendo studiose Confessarium indignum in praeiudicium animae suae, unde iustum est, ut cum circa se sit negligens, negligatur a Deo, iuxta cap. 1 de poenit., dist. 6 in princip., ibi: *Qui vult confiteri peccata sua, ut inveniat gratiam, quaerat Sacerdotem scientem ligare et solvere, ne cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eum misericorditer monet et petit, ne ambo in foveam cadant, quam stultus evitare noluit.* [1]

---

[1] Hic subiicienda esse duximus verba Sapientissimi Pontificis Bened. XIV pro scientia Confessariis necessaria, in Encyclica ad omnes Patriarchas, Archiepiscopos, atque Episcopos data die 26 Iun. 1749, §. 21, T. 3, Bullar. p. 155, edit. Rom. « Optandum sane esset, inquit, ut quilibet Confessarius ea polleret scientia, quam eminentem appellant: Verum, cum haec dos paucorum sit, necesse omnino est, ut competenti saltem scientia sit instructus. Nec meliora sperare licet; cum Moralis Theologia tot, tantasque quaestiones, quae a Sacrorum Canonum, et Apostolicarum Constitutionum notitia pendent, complectatur, ut ardua plane res sit, posse aliquem omnia simul bene nosse, atque illico nodos quoscumque dissolvere; ut ii solent, qui eminenti scientia praefulgent. Sat igitur erit; si inferioris notae Confessarii, ope librorum, quos consulant, difficiliora quaedam, quae in Sacramenti administratione occurrunt, rite expediant. Et adductis pro sua sententia verbis Innoc. IV in Comment. ad C. *Cum in cunctis,* de Elect. et elect. potestate, subdit: Cum igitur aut difficilior, aut nova quaedam facti species ad Confessarium defertur, ideoque libros evolvere illi necesse sit, non sine sobrietate, ac librorum delectu id agendum. Notum quippe est, in tanto scriptorum numero aliquos prodiisse, quorum opinio ac sententia Evangelicae simplicitati (N. B.) ac Sanctorum Patrum doctrinae non bene consonat. » Profert ad rem verba Decreti Alexand. VII additque: « Nolumus hac in re pressiorem Sermonem instituere; nolumus vexatissimas quaestiones, quae circa scriptorum fidem, eorumque integritatem agitantur, attingere. Sat erit Confessarios monuisse, ut in re dubia propriae opinioni non innitantur sed antequam causam dirimant libros consulant quamplurimos, *eos cum primis, quorum doctrina solidior,* ac deinde in eam descendant sententiam, quam ratio suadet ac firmat auctoritas. » (Italice, prout e calamo piissimi Pontificis prodiit: *prenda quel partito, che vedrà più assistito dalla ragione e dall'autorità,* « quibus sane verbis probabilismus profligari videtur »). Nec aliud sane docuimus « in nostra Encyclica super usuris etc. » Referenda hic essent alia, quae in eadem leguntur Epistola ad Confessarii dotes et munera pertinentia, quae ne ultra quam par est, longior evadat haec nota, praetermittimus. Illud dumtaxat animadvertimus, laudari satis non posse zelum Pii Auctoris adversus Confessariorum ignorantiam et socordiam exclamantis. Et ideo ab eius sententia num. 52 et seq. firmata recedendum penitus non est, scil. Confessarios ignaros, studio Moralis Theologiae operam haud navantes, peccato lethali esse obnoxios. Scientia Confessario maxime est necessaria, illa cum primis, quae non ex quibuscumque Moralis Theologiae libellis deducitur: de his enim libris optime Celeberrimus Mabillon de Studiis Monasticis par 2, c. 7. (Edit. Venet. pag. 144). « Tantum abest, inquit, ut istorum Summistarum studium ad Christianae Philosophiae consecutionem quadantenus dirigat, quod potius ex libera ipsos legendi facultate non modicum sequatur detrimentum... fructus longe maior ex

59 Prudentia Confessarii circa poenitentes maxime in his consistit, ut discernat conditiones et qualitates personarum : non enim omnes eodem modo et tenore excipiendae sunt; sed aliae maxima cum benignitate et humanitate monendae, aliae acriter compescendae; aliis opportune est suadendum, aliis importune insistendum; aliis beneficium absolutionis differendum, aliis immediate impendendum: aliis mitiores et leviores etiam ob eadem et similia peccata sunt poenitentiae imponendae et aliis graviores, dummodo non sint, plus quam par est, atroces et arduae, ne, dum illi compescere student delinquentes, ipsos in desperationem coniiciant, ita ut graviori, ne dicam gravissima mole per-
60 territi, onus universum proiiciant. Prudentia Confessarii est, ut omnibus omnia sit factus, sit pro diversis diversus Medicus, diversus Do-
61 ctor, diversus Iudex. Diversus Medicus ut iuxta cap. *Omnis utriusque sexus,* de poenitent. et remission. *More periti medici superinfundat vinum et oleum vulneribus sauciati,* iuxta diversitatem vulnerum et vulnerati, leviter obiurgando poenitentem, ubi humilem et contritum invenerit, et acriter arguendo, ubi contumacem
62 et recidive delinquentem agnoverit. Diversus Doctor, ut iuxta diversitatem delinquentium et delictorum, diversas instructiones et correctiones ad diversum captum, et exigentiam poeni-
63 tentium accommodans caute adhibeat. Diversus Iudex, ut iuxta diversa causarum merita sine ulla personarum acceptione iuste sententiam absolutionis aliis impendat, aliis vero deneget, vel suspendat. Haec etenim, et similia exiguntur in prudentia Confessarii, sive qua Medici, sive qua Doctoris, sive qua Iudicis, iuxta diversas personarum qualitates et conditiones, ne quae uni inserviunt ad medelam, aliis conferant ad ruinam.

64 Prudentia Confessarii maxime requiritur in exequendis Brevibus sacrae Poenitentiariae, praesertim in certiorandis Coniugibus de nullitate consensus Matrimonii ob impedimentum dirimens, quando aliter eorum inscius contraxit et in Brevi adest infrascripta, vel similis Clausula. *Ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur, Matrimonium cum eadem, et uterque inter se de novo secrete ad evitanda scandala contrahere, etc., dispenses.* Circa hunc casum plures a Doctoribus traduntur 65
modi certiorandi partem insciam, ut signanter videri possunt apud Sanchez de Matrim. lib. II, disp. 36. Quia tamen in praxi valde periculosa res est, poterit et debebit Confessarius, divino implorato lumine, modum illum suggerere, seu adhibere, quem, omnibus pensatis, prudenter pro executione magis viderit expedire. Licet enim plures Doctores apud Carde- 66
nas, dissert. 11, n. 670, teneant non requiri talem certiorationem, sed sufficere ut sola pars conscia impedimenti consensum renovet, tamen 67
tenendum est, quod ad revalidandum Matrimonium sit necessaria certioratio nullitatis, saltem in genere, etiam apud inscium Coniugem, ut clare constat ex Clausula Brevis: *Ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata,* etc. et docent plusquam triginta Doctores apud Sanchez loc. cit., n. 2, et apud Carden. loc. cit., num. 671, et varii alii recentiores. Et ratio est, quia consensus fuit ex utraque parte illegitimus, et cum ignorantia circa substantiam contractus et dantem causam contractui. Sufficiens autem modus certiorationis nul- 68
litatis Matrimonii et revalidationis ipsius, videtur inter alios ille, quem offert Sanchez l. c., n. 5, et est, si Coniux impedimenti conscius petat ab alio sic: Me ita diligis, ut si non esset inter nos Matrimonium, denuo contraheres, *ac ex nunc* vis me in Coniugem, ac si non fuisset validum Matrimonium inter nos prius contractum et respondeat alter: *Ita volo;* et qui interrogavit dicat: *Ita et ego.* Notanter 69
vero ponitur illud verbum de praesenti, *Volo ut ex nunc,* quia, ut optime observat Cardenas loc. cit., n. 679, et cum aliis La Croix lib. VI, num. 814, non sufficeret dicere: *Si non consisteret inter nos Matrimonium, denuo contraherem,* quia non est consensus de praesenti hic et nunc contrahendi, qualis ad Matrimonium requiritur. Ratio autem quare talis modus cer- 70
tiorationis esset sufficiens ad revalidandum Matrimonium, est, ut dicit ipse Sanchez et Cardenas ipsum referens, quia novus ille consensus

---

Ciceronis de officiis lectione hauritur, quam nonnullorum Summistarum. » Verum scientia, quae Confessario decet, ex iis praesertim haurienda est fontibus, unde ea quae a viro Christiano credenda et facienda sunt, ut vitam assequatur aeternam, profluunt, videl. a Scriptura, Traditione, Sacrisque Canonibus. Quapropter et pluribus Conciliis cautum est, ut Confessarii Scripturarum et Canonum studio incumbant. Et ne in re palmari ostendenda immoremur, sufficiant verba Concilii Toletani IV, c. 25, ubi dicitur: « Sacerdotes legere Sanctas Scripturas frequenter admonentur: Paulo Apostolo dicente..... sciant igitur Sacerdotes Scripturas Sanctas, et canones, ut omne opus eorum in praedicatione et doctrina consistat. » Tom. 5. Conciliorum Edit. Labb. pag. 1731. Caeterum quoniam fieri vix, ac ne vix quidem potest, ut Confessarii, scientiam, qua ad Poenitentiae Sacramentum rite administrandum indigent, ex ipsis fontibus hauriant, non sunt omnino a Theologorum, qui morales Institutiones ediderunt, vel summas *de Conscientiae Casibus* vulgarunt, lectione avocandi, sed monendi, ut ex Theologicis Institutionibus, ac summis eas deligant, in quibus solidior doctrina traditur; « Omnes Confessores, inquit S. Carolus in instructionibus pro Confessoribus Actor. Eccl. Mediolan. par. IV, edit. Lugdun. 1583 tom. 1., pag. 644 seq., licet ut idonei a nobis admissi, ob varios tamen Casus qui difficiliores quotidie occurrunt, prae manibus quantum poterunt, habeant de Conscientiae casibus libros bonos, et a nobis approbatos, et cum iis resolvendis ipsi soli non suffecerint, ad doctiores, taliumque casuum magis peritos recurrant. » (*Nota ex Edit. Rom.* 1767.)

conditionate adhibitus procedit ex cognitione aequivalenti scientiae nullitatis Matrimonii; in isto enim casu vult coniux inscius contrahere denuo Matrimonium sub ea conditione, si prius Matrimonium irritum fuit.

71 Dato autem quod in quibusdam casibus, attenta natura et qualitate Coniugis inscii impedimenti, gravissima necessitas evitandi extrema mala et scandala obstringat ad nullimode revelandum impedimentum, tunc optimum expediens erit, quod Coniux conscius impedimenti dicat, se non habuisse consensum, quando contraxit Matrimonium. Non enim sic dicendo mentiretur, quia prior ille consensus, ex quo ratione impedimenti fuerit nullus, re ipsa non fuit consensus. Et hoc expediens non rare prodesse poterit, ut recte advertit Cardenas l. c., num. 680, et tenet Sanchez loc. cit., Claudius La Croix loc. cit., num. 814 in fine, et alii [1].

72 Et dato etiam insuper quod neque hoc expediens praevideretur profuturum, imo ratione variarum suspicionum, quae possent oriri in parte inscia, graviora imminerent mala parti consciae impedimenti, ut esset divortium quoad torum et vinculum, ex quo prudenter timeret alteram partem esse dissensuram, vel exinde evenire gravissima scandala, et mala sibi et proli, perpetuas inimicitias, mortes, etc. Tunc in his et similibus casibus ratione extremae necessitatis evitandi talia gravissima mala, quae non possent aliter evitari quam omittendo huiusmodi certiorationem, vel supradictam cautelam, seu expediens et alia similia, poterit ad praxim deduci contraria sententia defensa a plusquam sexdecim gravibus Doctoribus relatis a P. Thom. Sanchez lib. II de Matrimonio, disp. 36, num. 2, et a Cardenas loc. cit., num. 670, quod nempe non requiratur talis certioratio de nullitate praecedenti respectu Coniugis inscii, quando praecipue prudenter timen-

73 tur talia gravia mala et scandala; et sic tenent etiam ipse Sanchez loc. cit. n. 8; Cardenas loc. cit., num. 681; Diana part. 4, tit. 4, resol. 49; Monacelli tom. 1, tit. 9, formul. 1, num. 55 et alii dicentes, quod quando nullo modo extorqueri posset consensus absque periculo, quod pars ignorans impedimentum detrectet, et suspicetur de Matrimonii nullitate, et inde prudenter timeantur gravissima mala supradicta, vel alia similia, tunc etiam absque verbis poterit denuo Matrimonium illud consistere, habita copula affectu maritali ex parte partis consciae impedimenti, nam ex parte alterius partis insciae impedimenti, cum putet Matrimonium validum, constat copulam eo maritali affectu haberi.

Et ratio est, quia licet ea opinio extra ca- 74
sum necessitatis parum probabilitatis habeat, accedente tamen gravissima necessitate, praecipue favore animae, accrescit illi maior probabilitas. Unde cum in dubiis praeferenda sit 75
sententia animabus favens, videtur hanc opinionem in praxi sequi posse, praesertim cum supradicta Clausula de certioratione partis insciae non ponatur ut conditio necessaria, sed ad instructionem Confessarii, ex Sanchez de Matrim. lib. VIII, disp. 24, num. 61. Alias 76
hae dispensationes suo valore frustrarentur, quia saepe contingit non posse nullitatem detegi, absque periculo detegendi delictum, ut advertit Monacelli loc. cit., num. 57. Unde Diana loc. cit. in hoc proposito sic praecise ait: *Sed quando timetur scandalum, aut grave damnum, neque ex aliquibus verbis generalibus Coniux potest a Marito consensum extorquere, tunc sufficit copulam procedens ex affectu maritali, et in hoc casu puto sine scrupulo praeferri posse secundam opinionem.* Nec valet ob- 77
iicere cum Basilio Pontio lib. IV de Matrim., cap. 25, num. 7, quod si opposita opinio revera probabilis est in praxi, etiam extra casum necessitatis poterit coniux illa uti. Non valet, 78
inquam, quia, ut recte respondet Cardenas loc. cit., num. 682, id quod est indecens Sacramento extra casum necessitatis, ipsa extrema necessitas facit quod non sit indecens, maxime cum sit pro bono animae; Et patet in Sacra- 79
mento Baptismi, in quo licet indecens et illicitum esset, et magna irreverentia irrogaretur Sacramento, si quis adhiberet lixivium, quando adesset copia aquae naturalis, tamen hac aqua naturali deficiente et in extrema necessitate, nulla fit irreverentia Sacramento, nec quid patratur illicitum; immo quia Sacramenta instituta sunt pro salute animarum, potius cedit in obsequium Sacramenti, cum istud applicatur pro salute animae ex opinione probabili minus tuta, quando ex hac pendet salus animarum et in extrema necessitate, et facit regula iuris tit. 41, lib. V Decret., cap. 2, ibi: *Quod non licitum in lege, necessitas facit licitum* [2].

Prudentia Confessarii potissimum requiritur, 80

---

[1] Numquam expediens est mentiri; cum id Auctore ipso fatente numquam liceat. Coniux vero, qui impedimenti inscius Matrimonium bona fide contraxit, in Matrimonio ineundo sincera voluntate consensit; verum ergo consensum praestitit, qui non in alio quam in sincera voluntate contrahendi consistit. Si ergo dicat: Consensum non praestiti, dum Matrimonium contraxi, negat se voluntatem contrahendi habuisse, quam revera habuit. Ergo mentitur. Quis vero mendacium *expediens optimum* dicat? Ait: nullus erat ille consensus impedimento interposito. At id Matrimonium nullum reddit, non vero consensum, qui verus est praesertim in eo, qui impedimentum ignorat, etsi effectu privetur ob incognitum impedimentum. Ergo dicendo, Non consensi, revera mentitur, ut mentiretur ille qui se ignem applicasse negaret alicui combustibili rei, cui revera applicavit: quod ex applicatione illa optata combustio sequuta non sit. Vide ea quae in art. de Accusato contra restrictiones mentales adnotavimus. (*Nota Rom. Theologi.*)

[2] Vide Instructionem Parochorum, et aliorum Confessariorum pro casibus, pro quorum absolutione vel dispensatione recurrendum est ad sacram Poenitentiariam, et nostras ad illam additiones verb. *Poenitentiarius.*

cum in Confessione a Poenitente Sponso vel Sponsa ei aperitur aliquod impedimentum dirimens, et iam parata sunt omnia ad nuptias, nec potest ab illis abstinere ad evitandam suspicionem alicuius criminis, vel infamiae inter
81 Sponsos. Tunc enim si impedimentum revera afferret infamiam, aut scandalum, posset poenitenti Sponso vel Sponsae consulere, ut statim voveret castitatem ad mensem, et deinde diceret consanguineis, aut etiam aliis, se voto Castitatis obstrictum esse, sibique a Confessario mandatum esse, ut abstineat a Matrimonio, donec obtineatur dispensatio a Sede Apostolica.
82 Et debet prudens Confessarius Poenitentem monere, ne dicat votum esse ad mensem, seu ad tempus, ne audientes asserant sufficere dispensationem Episcopi, sicque remedium eludatur. Sic Barbosa, de offic. et potestat. Episcopor. part. 2, alleg. 35, num. 5; Felix Potestas, tom. 1, part. 4, cap. 5, num. 3625, et alii.
83 Si vero impedimentum esset ex illis, quae non afferent infamiam, aut scandalum, ut si esset ex copula licita, etc., tunc deberet monere poenitentem, ut ipsemet illud manifestaret, et inde se retraheret, usquequo de remedio provideretur, vel penitus desistendo, vel dispensationem obtinendo; Felix Potest., tom. 1, l. c.,
84 part. 4. Prudentia Confessarii requiritur pro discernendo quando debeat, vel non, monere poenitentem ignorantia alicuius gravis mali laborantem. Si enim orta aliqua dubitatione poenitens Confessarium pro dilucidatione interroget, tenetur Confessarius veritatem aperire et de sua obligatione, et malo statu poenitentem monere, quia aliter silentium esset erroris et
85 mali approbatio. *Ita communis Doctorum.* Si autem poenitens Confessarium non interroget, et Confessarius prudenter advertat ignorantiam esse vincibilem et culpabilem, adhuc tenetur poenitentem monere, quia reperitur in statu peccaminoso, et est indispositus ad absolutionem, unde non potest eum absolvere, nisi velit se emendare et malum reparare. *Est pariter*
86 *communis.* Si vero Confessarius prudenter advertat ignorantiam esse invincibilem, quatenus v. g. bona fide Matrimonium contraxit cum impedimento dirimente, vel bona fide retinet rem alterius et similia, tunc si omnibus perpensis praevideat, aut prudenter timeat, admonitionem suam non esse profuturam, ex quo poenitens, ipsa monitione non obstante, adhuc sit cum Coniuge remansurus, vel non sit rem alterius restituturus et huiusmodi, ipsum poenitentem monere non debet, quia monitio caret suo iusto et debito fine; imo monitio esset causa maioris mali, quia transferret poenitentem de bona fide in malam fidem, et ubi prius erat in statu solius peccati materialis sine offensa Dei, constitueretur per ipsam monitionem etiam in statu peccati formalis cum offensa Dei; cap. *Si quis* 4 de poenitentia, distinction. 7, ibi: *Si scirem tibi non prodesse, non te monerem, non te terrerem.*

Nota Romani Theologi.

Scio, plures Probabilistas in eadem cum Auctore nostro opinione versari, ac palam docere non teneri Confessarios, nec monere Poenitentes debere, qui huiusmodi ignorantia invincibili laborent, vel circa matrimonii impedimentum, vel circa rem alienam, quam bona fide possideant, aut erga alia huius generis, dum admonitionem profuturam non esse prudenter timeant. At laxas esse, atque Christiano Theologo indignas huiusmodi opiniones, facile quisque intelliget, si animadvertat quae Confessarii, quaeque Peccatoris confitentis sint munia, dum huiusmodi Sacramentum administratur. Sicut enim Confessarii in huiusmodi Tribunali munus est Iudicis, qui absolvit vel ligat; Medici, qui vulnera curat atque animi infirmitates; et Doctoris, qui instruit, docet, illuminat: ita Poenitentis munus est ad huiusmodi Tribunal accedere, ut veluti subditus iudicetur, ut tamquam infirmus curetur, et ut ignorans doceatur et illuminetur. Necesse ergo est, ut Poenitens ita sese Confessario exhibeat, ut huic compertum sit, Poenitentem humili demissoque animo Iudicis sententiam susceptorum esse, salutarem medicinam exposcere, atque necessariae doctrinae instructionisque avidum esse. Nam si animus in Poenitente desit vel suscipiendi Iudicis sententiam, vel spiritualis medici curationem, vel doctoris instructionem, dispositio illa deest, quae necessaria est ad significandum detestari revera peccata omnia, ac paratam voluntatem esse ad ea facienda quae Deus iubeat. Quis enim in homine eam animi praeparationem concipiat, qua sese a peccatis et creaturis aversum et conversum ad Deum ostendat, si hunc non ita paratum agnoscat, ut scire a doctore cupiat, quae facere, quaeque omittere debeat, ut Dei voluntatem adimpleat? Si enim ita sese homo Confessario exhibet, ut satis declaret paratum non esse ad omittendum Matrimonii usum, si hunc sciat illicitum, vel ad rem alienam proprio Domino restituendam, quam ex invincibili errore suam esse putat: iam satis aperte ostendit paratum ei animum deesse ad peccata omnia detestanda, atque ad Dei voluntatem faciendam, quae illicitum coniugii usum, illicitamque alienae rei detentionem declarat. Ubi ergo dispositio, et necessaria animi praeparatio et in Poenitente illo, in quo instructio circa ea quae invincibiliter ignorat peccata esse, et divinae voluntati contraria, nil profutura deprehenditur? In hoc enim non modo amor Dei super omnia, ac peccati detestatio deesset; sed certum quoque appareret peccati affectus indicium, amor nempe sceleris ignorantiae nube obtecti et animus in errore

obstinatus, ut vel ex ipsis Probabilistarum momentis liquet. Praeterea ignorantia haec invincibilis haudquaquam esset: neque enim invincibilis illa ignorantia est, quae apertam viam habet veritatem ignorantiae oppositam agnoscendi. Poenitenti autem, de quo loquimur, praesto haec via esset, Confessarius scilicet paratus ad veritatem patefaciendam. Vinci ergo haec ignorantia posset illius ope, qui doctor a Deo constitutus est, atque docere tenetur: neque enim sufficiens silendi causa est praevisio illa, qua novit, Poenitentem veritatem amplexurum non esse. Immo conari etiam debet Confessarius, et Poenitentem, quem ita in errore obfirmatum noverit, hortari tenetur et obiurgare, ut eam in illo animi praeparationem excitet, quae ad digne Sacramentum suscipiendum necessaria est. Omissa enim hac instructione, doctoris munus negligeret; omissa hortatione, atque apta obiurgatione, nec medicum nec iudicem se ostenderet. Quid vero, quod Augustinus ipse hanc eamdem quaestionem iisdem ferme verbis versat ac definit? Lib. de fide et bon. oper., cap. 7: *Quid si, inquiunt, virgo nesciens, viro nupserit alieno? Hoc si semper nesciat, numquam ex hoc erit adultera; si autem sciat, iam ex hoc esse incipiet, ex quo cum alieno viro sciens cubaverit. Sicut in iure praediorum tamdiu quisque bonae fidei possessor rectissime dicitur, quamdiu se possidere ignorat alienum; cum vero scierit, nec aliena possessione recesserit, tunc malae fidei perhibetur, tunc iuste iniustus vocatur... Absit ergo, ut sensu non humano, sed plane vano, sic doleamus, cum flagitia corriguntur, tamquam connubia dirimantur maxime in Civitate Domini, in Monte Sancto eius, hoc est in Ecclesia, ubi nuptiarum non solum vinculum, verum etiam Sacramentum ita commendatur, ut non liceat viro uxorem suam alteri tradere; quod in Republica tunc Romana non solum minime culpabiliter, verum etiam laudabiliter Cato fecisse perhibetur. Neque hinc diutius modo disputare opus est, cum et illi, quibus respondeo, non audeant affirmare nullum hoc esse peccatum; neque negent adulterium, ne ipsi Domino sanctoque Evangelio aperte convincantur obsistere.* Vides ergo Augustinum non modo admonendam mulierem illam tradere, sed vanam etiam, et a Christiana Theologia alienam declarare contrariam opinionem, quae monendam mulierem vetat, ne haec correcta sciens deinceps peccet.

Si Augustino teste non licet mulierem in errore illo invincibili relinquere, sed instruenda ac monenda est, etiamsi praevideatur correctionem haud profuturam esse, quis dicat Confessarium, cuius munus est docere ac illuminare eos qui ad ipsum accedunt, non teneri ad monendum poenitentem de errore in quo versatur? Iam enim dixi, omitti monitionem non posse, quod inutilis, ac poenitenti potius perniciosa praevideatur: quia si ita illum paratum agnoscit, intelligat necesse est deesse in eo dispositionem ad recipiendam absolutionem necessariam. Immo dum de eo agitur, qui rei alienae possessor deprehendatur, potior est ratio quae Confessarium ad monendum adstringit. Nam huiusmodi poenitens ex alienis bonis ditior factus agnoscitur, ideoque cum damno tertii. Quis vero fingat, Iudicem Christi nomine sedentem, atque doctorem, non teneri ad instruendum eum quem de ignorantia novit alterius bona occupare, et cum aliorum iactura factum ditiorem esse? Ubi enim in Confessario illo caritas illa esset, quae damnum proximi impediri iubet? Ubi in Iudice iustitia appareret, quae suum cuique tribuendum praecipit? Ubi denique in Doctore instructio, atque doctrina esset, quae Dei legem, et naturae praecepta ignorantibus exponit? Ait, haec non profutura. At sit ex poenitentis dispositione intelligat nolle hunc aliena bona restituere, ac damna illata compensare, non potest non agnoscere desiderari in eo voluntatem servandi legem Dei; immo et hunc divinae legis contemptorem esse: nam si Dei legem non contemnat, sed paratus sit totam legem servare, ut necessarium est ad recipiendam absolutionem, sperandum est, profuturam revera monitionem, quae Dei legem ex ignorantia neglectam servandam iubet, ac illatum aliis damnum resarciendum. Si animadvertas, Confessarium non solo fraternae correctionis praecepto teneri, quod est Christianis omnibus commune, sed praeterea praecepto docendi eos qui ad ipsum accedunt, et explicandi Evangelicam legem, et praecepto servandi Sacramentorum sanctitatem, atque hanc sartam tectam custodiendi ab omni sacrilega profanatione, statim intelliges, non idem de Confessario ac de Christianis reliquis ferendum esse iudicium circa obligationem corrigendi. Potest sane tuto omitti fraterna correctio, si prudenter inutilis existimetur. At in Sacramenti huius administratione omitti non potest, quin Confessarius doctoris muneri desit; quin curam necessariam negligat poenitentis, cui illa necessaria est admonitio, ut rite ad Sacramentum disponatur; et quin iniuriam Sacramento irroget, exponendo ipsum periculo sacrilegae profanationis... Atque hinc liquet, dici non posse inutilem admonitionem illam; nam etsi otiosa quoad emendationem crederetur, tamen utilis esset ad tollendum gratiae obicem in suscipiente Sacramentum, et ad impediendum sacrilegium, ut etiam Lacroixius adnotaverat.

RESPONSIO AUCTORIS.

Vult hic R. Theologus, contra ibi a me traditam conclusionem, esse monendum poenitentem laborantem ignorantia invincibili. Ast

tamen ultra ibi adducta, celeberrimus Pontas verb. *Confessarius*, casu 5, id expresse tenet cum sacris Canonibus et Auctoribus ibi adductis, et doctissimus Paulus Gabriel Antoine Rom. edit. tract. de poenit., quaest. 7, resp. 2, sic expresse habet: *Si error, vel ignorantia sit inculpabilis et invincibilis. . . Si tamen probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale poenitentis, vel grave scandalum et damnum innocentibus, puta liberis, differenda est monitio, donec hoc periculum sit ablatum et petenda dispensatio;* ex cap. 6 de consanguinit. et affinit., ubi Innocent. III consultus de matrimonio invalide contracto, respondet: *Dissimulare poteris, ut remaneat in copula sic contracta, quum ex separatione, sicut asseris, grave videas scandalum imminere. Nam quum Dei offensa per ignorantiam invincibilem vitetur, illud materiale malum recte permittitur ad impedienda graviora mala.* Haec ille, qui certe est probabiliorista. Et idem, tract. de virtutibus Theologicis, qu. 2, iam tradiderat, quod corripiendus est, qui mala agit ex ignorantia invincibili iuris naturalis, vel etiam positivi humani *quando fructus speratur.* Quid pro mea opinione evidentius? Et eruditiss. P. Caietanus M. a Bergomo Cappuccinus *nell' Uomo Apostolico istruito nella sua vocazione al Confessionario* italico idiomate impresso cap. 4, num. 15, sic ad rem tradit: *Si veda la lettera Decretale del Sommo Pontefice Innocenzio III, in rescritto all' Arcivescovo Roffense, registrata nel Canone:* Quia circa 6 de consanguinit. et affinit. *Avea l' Arcivescovo riferito al Papa non so qual matrimonio invalidamente contratto per una dispensa, che si era ottenuta con pravità surrettizia nel rappresentarsi una causa falsa per vera; e desiderando egli ancor di sapere, come dovesse diportarsi nel fatto, mentre per una parte si conosceva il matrimonio esser nullo, e per l' altra si persuadeva potere dalla separazione seguirne scandalo, così il Papa rispose:* Dissimulare poteris, ut remaneant in copula sic contracta, quum ex separatione grave videas scandalum imminere. *Questa prudenza è conforme alle intenzioni di S. Chiesa dirette a Dio, permettendosi il peccato materiale per evitare il formale, ed in simili contingenze può il Confessore indi trovarsi pentito più d' aver detto, che d' aver taciuto.* Haec ille ad literam. Quid clarius? Et tamen ipse nequaquam est probabilista, sicuti non sunt alii plures inter quos etiam Sancti Patres id defendentes, ut est eruditis compertum. Unde vereor, ne rigidus Theologus noster, de eorum numero sit, de quibus Clemens XII in sua Constit. ad Catholicos Oland., incip. *Illius vices,* emanata 7 Aprilis 1703, haec habet praecisis verbis: *Qui obtendunt quidem disciplinae exactioris speciem, ac de rigidioris Theologiae sibi fama blandiuntur:* ut refert dictus Caietan. M. loc. cit., cap. 1, num. 15. Et novissime meam conclusionem tenet clariss. Ubaldus Giraldi cum suo Mascat tom. 2, lib. 4, pag. 458, num. 56 suae edition. Rom. ann. 1757, quamvis, quod mirum est, ipse ut unus ex Revisoribus, probaverit etiam sibi contrariam opinionem Theologi Romani. Videatur insuper doctiss. D. Alphonsus de Liguori *nell' Istruzione e pratica per li Confessori*, italico idiomate impressa Venetiis 1759 ex Typogr. Remondini, c. 16, *della Penitenza,* punto 6, num. 108, ubi expresse haec habet: *All' incontro lo nega la comune e vera sentenza con Cano, Suarez, Navarro, Soto, Corduba, Sanchez, Lugo, Vasquez, Castrop., Bonac., Anacleto, Roncaglia, Sporer, Viva ed altri innumerabili; ed in ciò trovo, che convengono due altri molto rigidi Autori, cioè Habert ed Antoine; parlando Habert del matrimonio nullo per qualche impedimento occulto, dice:* Si adversum malum occultum, et invincibiliter ignotum nullum appareat remedium, et gravia incommoda praevideantur, dissimulandum est (a Confessario) impedimentum, et coniux in bona fide relinquenda. *E parimente Antoine così scrive:* Si probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale poenitentis, vel grave scandalum etc., differenda est monitio et petenda dispensatio; et num. 109 et seq. adducit rationes et solvit omnes obiectiones.

Absolutio impertita a Sacerdote non approbato ab Ordinario Loci nulla declaratur; Benedict. XIV tom. 1, Constitut. 100, incip. *Apostolica.* 87

Absolutio a Sacerdote impertita personae complici in peccato turpi, extra casum necessitatis irritatur; Benedictus XIV tom. 1, Constitut. 20 incip. *Sacramentum Poenitentiae,* § 4. 88

Absolutio tamen impertita huiusmodi personae complici in mortis articulo constitutae, etiam absque necessitate, aut infamiae vel scandali periculo, valida declaratur; Benedictus XIV tom. 1, Constit. 120 incip. *Apostolici.* Sed Sacerdos ita absolvens incurrit poenas et censuras summo Pontifici reservatas. Idem ibid. Vide superius dicta et infra verb. *Sacerdos.* 89 90

Absolutio Sacerdotis excipientis Confessionem complicis in peccato turpi Summo Pontifici reservatur; Benedictus XIV tom. 1, Constitut. 20 incip. *Sacramentum Poenitentiae,* § 4. 91

Item absolutio calumniatorum, quoad sollicitationem in Confessione, Summo Pontifici reservatur. Item ibid. § 3. 92

Item absolutio a censuris incursis ob mercimonia super eleemosynis Missarum reservatur Summo Pontifici. Idem tom. 1, Const. 22, incip. *Quanta,* § 5. 93

Absolutio deneganda est ignorantibus Mysteria Fidei, tenenda necessitate *medii.* Idem, tom. 1, Const. 42, incip. *Etsi,* § 12. 94

Ignorantibus autem sua culpa necessaria ne- 95

cessitate *praecepti* est absolutio reiicienda in aliquod tempus. Quandoque tamen potest talis poenitens absolvi, si dolens de sua culpabili vincibili ignorantia, serio promittat Confessario, operam se impense daturum, qua divinae gratiae praesidio discat etiam necessaria necessitate *praecepti*. Idem loc. cit.

96 Absolvendi facultas a casibus reservatis et censuris conceditur Cancellario Militiae S. Ianuarii. Idem tom. 1, Constit. 24, incip. *Romana Ecclesia*, § 3. Eadem facultas tribuitur
97 Confessariis in vim Bullae Cruciatae concessae Militibus S. Ioannis Hierosolymitani, eiùsque Militiae subditis. Idem tom. 1, Constit. 76, incip. *Quoniam*, § 8.

98 Absolvere non potest Abbas, seu Superior Regularis Monachos sibi subiectos a percussione Clerici Saecularis, ut expresse respondit Sacr. Congr. Conc. in Mediolanen. *Censurarum* 2 Decembris 1719, ad 5 dub. Vide verb. *Excommunicatio*.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

99 Quo iure Sacerdos potestatem absolvendi obtineat, in varias Theologi tum canonistae
100 discedunt sententias. Sunt qui tenent potestatem hanc Sacerdoti inesse ex iure divino in potentia, sed in actu et exercitio ipsum eamdem consequi a iure Ecclesiastico, quo renitente et impediente, Sacerdos carebit tantummodo actu, sed retinebit potestatem, ita ut Ecclesia vere et de facto, aliquam iurisdictionem Sacerdoti tribuat.

101 At alii sentiunt, iurisdictionem in se, actu et potentia consideratam totam pendere a iure divino, ita tamen ut ab Ecclesia solummodo assignatio subditorum dependeat. Quod inde probant, quia ut patet ex Matth. 16 et Ioan. 20,
102 Christus iurisdictionem absolvendi, et ligandi integram sine ulla diminutione Sacerdotibus est impertitus, nec usquam legitur quidquam
103 in contrarium tributum Ecclesiae. Ergo iurisdictio in se, quanta est in Sacerdotibus, tota est a Christo.

104 Patet hinc, qua ratione Summus Pontifex possit subiici Sacerdoti, ab eodemque in Sacramento poenitentiae absolvi; nam ita faciendo se subiicit iurisdictioni, quae a iure divino est,
105 cui ipse subiacet. Quod haud ita facile explicatur ab iis, qui sustinent vere aliquam iurisdictionis potestatem tribui ab Ecclesia Sacerdoti, quippe quia pro ea saltem parte videretur Summus Pontifex Sacerdoti se subiicere minime posse, quum sit ipse Caput Ecclesiae nullique Ecclesiasticae iurisdictioni subiiciatur.

106 Neque posita hac sententia difficile est explicare, quomodo possint Summus Pontifex, aliique maiores Praelati graviora peccata re-
107 servare. Si enim exiguntur subditi, qui ab Ecclesia conceduntur, potest Superior quaedam sibi reservare, quorum iudicium inferioribus non committat.

Quoad ea, quae concernunt Confessarium 108
quoad eius approbationem, vide verb. *Approbatio*, ubi diffuse per totum.

ADDITIONES CASINENSES.

Dantur plures casus in quibus probabiliter 109
simplices sacerdotes in mortis articulo, praesente etiam approbato, valide absolvere possunt. Et primo quidem si approbatus vel nollet vel non posset excipere Confessionem; deinde si approbatus nominatim esset excommunicatus vel suspensus; tertio si approbatus esset alienae dioecesis; demum si poenitens nollet peccata confiteri approbato et periculum adesset sacrilegii. Ita quidem S. Ligorius l. 6, n. 563.

Congregatio Concilii Tridentini in decreto 110
11 Decembris 1683, quum ageretur de multis bona fide confessis apud aliquos, qui errore communi confessarii legitimi credebantur, respondit invalide esse confessos, et si vel hoc resciverint, vel de validitate Confessionis dubitaverint, eosdem teneri confessionem reiterare. Casum hunc referunt Clericatus, de Poenitent. Deces. 31, num. 14, et Lambertini tom. 2 Notificationum, Notif. 84, num. 27. S. Congregatio vi huius decreti nihil detraxit probabilitati opinionis, quae tenet pietatem Ecclesiae, in tali casu, iurisdictionem tribuere. Sed nobis certum videtur Ecclesiam non supplere iurisdictionem in dubio etiam probabili, cum desit iurisdictio. Vid. Ballerini *Praelectio* 2, cap. 1, n. 6–9 in Sum. S. Antonin.

Ubi non desperatur fructus a monitione 111
omittenda est etiam de re aliena restituenda, si poenitens sit in bona fide. Hanc sententiam communem contra paucos, qui Concinam sequuntur, egregie defendit S. Ligorius, De poenitentia l. 6, n. 614.

Cum Confessarius non solum doctoris, ve- 112
rum etiam medici officium gerit, hinc a poenitente quaerere debet quae ad eius sanitatem iudicat expedire; et non tam ea, quae subindicat poenitens, quam etiam ea de quibus is, sive ex ignorantia, sive ex verecundia, sive alia demum de causa tacet. De hoc confessarii debito lege, si vacat, poenitentiales antiquos, quorum abundantiam habes penes Ioann. Morinum ad calcem operis. De poenitentia etiam S. Antoninum, SS. Thomam, Raymundum, Bonaventuram, et Sermonem 27 S. Bernardini Senensis, tom. 2, pag. 147; ubi quaestionem tractat: An confessor teneatur diligenter perscrutari et examinare conscientiam peccatoris, et respondet affirmative. Qui a necessariis abstineant interrogationibus, ut plures excipiant Confessiones, ii, nostro quidem iudicio, haud bene agunt. Siquidem satius esset paucis cum fructu operam dare, quam plures festinanter,

et cum periculo tum proprio tum alieno audire. Neque putandum omnes de omnibus, semperque interrogandos; sed pro conditionibus diversis, et cum quis ignotus aut novus ad confessorem accedat.

113 Diaconi olim excipiebant exomologesim caeremonialem et conciliabant poenitentes in foro externo; numquam vero exomologesim sacramentalem et in foro interno. Nec alio in sensu, teste Morino in *Recognitione operis sui in poenitentia,* intelligenda sunt facta historica de absolutione a diaconis et laicis data. Relate vero ad Abbatissas idem dicendum est. Iis enim numquam permissum fuit confessiones sacramentales audire. Vide Chardon, *Hist. du Sacrement de la pénit.*

114 In Tridentino sess. XIV, cap. VII, invalida declaratur *absolutio quam sacerdos in eum profert in quem ordinariam aut subdelegatam non habet iurisdictionem:* hoc est: irrita et nullius est momenti absolutio sacerdotis, qui iurisdictione ecclesiastica, non qui divina, caret. Porro si iurisdictio penderet a iure divino (uti A., Nov. Add. num. 103, docet) etiam quoad eius exercitium, quomodo a Romanis Pontificibus iis auferri posset? Nonne Benedictus XIV in Constit. cuius initium, *Sacramentum poenitentiae,* Confessario ademit facultatem omnem absolvendi complicem in peccato turpi? Potestas ergo iurisdictionis a dominio in subditos pendet; subditi autem per Episcopum assignantur; et per consequens potestatis exercitium immediate ab Episcopo habetur. Potestas quidem a Deo immediate habetur, minime vero eiusdem exercitium. Addatur et illud, sententiam quam hic vult adstruere praefatus A. communi Theologorum sententiae contrariam esse.

EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

ARTICULUS II. *De facultate Regularium absolvendi Saeculares a censuris et casibus apostolicae Sedi reservatis.*

SUMMARIUM. 1. Causa huius Appendicis scribendae. - 2. Natalis Alexandri opinio de facultate absolvendi Saeculares a Censuris, et Casibus Apostolicae Sedi reservatis generatim ubique Regularibus sublata, eiusque fundamenta. - 3. Haec nullius momenti esse evincitur ad n. 12. - 13. A quibus Casibus Sedi Apostolicae reservatis absolvere poenitentes suos Saeculares possint Religiosi, qui sunt extra Italiam, vel in Urbe; a quibus qui intra Italiam extra Urbem. - 14. Quid de Casibus a Romanis Pontificibus post Decreta publicata sub Clemente VIII reservatis.

1 Cum verb. *Absolvere, Absolutio,* art. 1, n. 44 et seqq., tom. 1 huius Bibliothecae, pag. 58, relata non fuerint Decreta Sacrae Congregationis, de quibus referendis Typographum monueramus, nostraeque Additiones ad eosdem numeros omissae praeterea fuerint, quaestionem de facultate Regularium absolvendi Saeculares a Censuris et Casibus Apostolicae Sedi reservatis hic retractare cogimur.

2 Natalis Alexander Theologiae Dogmaticae et Moralis lib. II De Sacramento Poenitentiae art. X, hanc, num. XXVII, regulam statuit: *Confessarii Regulares ab Episcopo approbati, absolvere non possunt a Casibus Summo Pontifici, aut ipsi Episcopo reservatis, nisi specialem ab ipsis acceperint potestatem: nullaque illis Privilegia quoad hoc suffragantur:* « Hanc enim illis potestatem iamdudum ademit Clemens V in Concilio Viennensi (Clement. *Dudum*, tit. de sepulturis), declarans, se Regularibus ad Poenitentiae Sacramentum administrandum deputatis potestatem non impendere ampliorem, quam in eo Curatis, vel Parochialibus Sacerdotibus est a Iure concessa. Et alibi (Clement. *Religioso*, tit. de Privilegiis et Privilegiatorum excessibus) Regularibus vetat sub interminatione maledictionis aeternae, ne in casibus Sedi Apostolicae, aut locorum Ordinariis reservatis quemquam absolvere praesumant. Summi etiam Pontifices Clemens VIII, Paulus V, Urbanus VIII et Innocentius X, (vide apud Barbosam part. III, de offic. et potest. Episc., alleg. 3) declararunt: Absolutionem a Casibus Sedi Apostolicae, aut Ordinariis locorum reservatis illicitam esse Regularibus pariter, et Saecularibus Sacerdotibus: nulla illis ad hoc suffragari privilegia: absolutiones, si quas ab his casibus sine speciali facultate concesserint, nullas et irritas esse: ab his absolventes, *Excommunicationis, privationis officiorum et dignitatum, aut Beneficiorum, inhabilitatis item audiendi Confessiones et ad quaecumque officia, Praelaturas, Beneficia in posterum obtinenda, poenas ipso facto absque ulla alia declaratione, incursuros; super quibus a nemine, nisi a Romano Pontifice habilitatio, dispensatio, aut absolutio possit impertiri.* Alexander VII has propositiones damnavit: *Mendicantes possunt absolvere a Casibus Episcopis reservatis,* non obtenta ad id Episcoporum facultate. Et: *Regulares possunt in foro conscientiae uti privilegiis suis, quae sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.* »

Verum a Clemente V Regularibus ademptam 3
facultatem absolvendi a Censuris et Casibus Apostolicae Sedi reservatis, qua ex Romanorum Pontificum privilegiis potiebantur, falsum est. Neque hoc ex Clement. *Dudum,* lib. III Clementinar., tit. VII de sepulturis, cap. II, vel ex Clement. *Religiosi,* lib. V, tit. VII De privilegiis et excessibus privilegiatorum, cap. 1, constat, ut Natalis Alexander arbitratur. Etenim cap. *Dudum* de casibus Ordinariis locorum, non S. Sedi reservatis, Clemens V loquitur, ubi se non intendere ampliorem concessione sua facultatem Religiosis taliter deputatis,

quam Curatis et Sacerdotibus Parochialibus impendere profitetur. Sic enim habet: *Si... iidem praelati praefatis fratribus ad confessiones (ut praemittitur) audiendas electis, huiusmodi exhibere licentiam recusarint: nos ex nunc ipsis, ut confessiones sibi confiteri volentium libere liciteque audire valeant, et eisdem poenitentias imponere salutares, atque eisdem beneficium absolutionis impertiri, gratiose concedimus, de plenitudine Apostolicae potestatis. Per huiusmodi autem concessionem nequaquam intendimus personis, seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatem in hoc impendere ampliorem, quam in eo Curatis, vel parochialibus Sacerdotibus est a Iure concessa: nisi forsan eis Ecclesiarum praelati uberiorem in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam.* Itaque Glossa ad verb. *Concessa* inquit: *Hoc intendit quod in casibus Episcopis reservatis non possunt absolvere.* Et ad verb. *Praelati: Episcopi et Superiores: unde videmus, quod hodie aliquibus ex illis concedunt casus reservatos.*

4 Caput autem *Religiosi* excommunicationis Apostolicae Sedi reservatae sententiam ipso facto incurrendam fert in Religiosos qui excommunicatos a canone, praeterquam in casibus a Iure expressis, vel per privilegia Sedis Apostolicae concessis iisdem, absolvere praesumpserint. *Religiosis*, ait, *qui Clericis aut Laicis Sacramentum Unctionis extremae, vel Eucharistiae ministrare, matrimoniave solemnizare, non habita super his parochialis presbyteri licentia speciali, aut qui excommunicatos a canone, praeterquam in casibus Iure expressis, vel privilegiis Sedis Apostolicae concessis eisdem, vel a sententiis per statuta provincialia aut synodalia promulgatis, seu (ut verbis eorum utamur) a poena et culpa absolvere quemquam praesumpserint, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto per Sedem Apostolicam dumtaxat absolvendi, quos etiam locorum Ordinarii (postquam de hoc eis constiterit) excommunicatos faciant publice nunciari, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, nullo religiosis eisdem super hoc exemptionis, vel alio privilegio suffragante.* Ex quibus perspicue efficitur, Privilegia a casibus quibusdam Apostolicae Sedi reservatis absolvendi Religiosis a Rom. Pontificibus concessa, a Clemente V adempta iisdem non fuisse, sed rata omnino habita. Quare Glossa ad verbum *Concessis: Habent*, inquit, *multi Religiosi privilegium ab Apostolica Sede super absolutionibus diversorum casuum.*

5 Neque ex Decretis Sacrae Congregationis, ad quae Natalis Alexander provocat, efficitur generatim ubique collata Regularibus absolvendi a censuris et casibus Apostolicae Sedi reservatis privilegia, fuisse sublata, ut ex eorumdem Decretorum lectione liquet. Nam Decretum primum Clementis VIII auctoritate editum est huiusmodi:

Decretum super absolutione a casibus reser- 6
vatis. Sacra Congregatio S. R. E. Card. negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium praeposita, iustis et gravibus causis id exigentibus, ac de SS. D. N. Clementis Papae VIII speciali mandato, vivae vocis oraculo desuper habito, Sacerdotibus omnibus tam saecularibus quam regularibus per universam Italiam, extra Urbem degentibus, ad Confessiones audiendas probatis quorumvis Ordinum etiam Mendicantium, Militiarum, aut Congregationum, etiam Societatis Iesu, et generaliter quarumcumque aliarum, quovis nomine nuncupentur, iubet et praecipit, ne quis eorum sub praetextu privilegiorum, indultorum et facultatum generaliter, vel specifice scripto, aut vivae vocis oraculo, vel per communicationem a Sede Apostolica, vel eius auctoritate eorum Ordinibus, Congregationibus, Collegiis, vel societatibus, aut Archiconfraternitatibus saecularium, aut singularibus personis, seu alias quomodocumque sub quibusvis tenoribus, formis et clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis, ad cuiusvis, etiam Imperatoris, Regum, aut aliorum Principum instantiam concessarum, seu confirmatarum, alicui cuiusvis status, gradus et conditionis, aut dignitatis tam ecclesiasticae quam saecularis, etiam Regiae, vel Imperialis, ab ullo ex casibus clare vel dubie, in Bulla in die Coenae Domini legi solita contentis, vel alias quomodocumque Sedi Apostolicae reservatis, aut in futurum per Sanctitatem Suam, eiusque Successores pro tempore, in eadem Bulla, vel aliter reservandis, nec etiam a casibus quos Ordinarii locorum hactenus reservarunt, vel in posterum sibi reservabunt, nullo casu, etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo, seu cum nova et speciali Sanctitatis Suae, aut Successorum suorum, vel Ordinariorum quoad casus ab ipsis tantum reservatos, respective impetrata in scriptis licentia, Ordinariis locorum exhibenda, absolutionis beneficium de caetero impendere audeat, vel praesumat: sed cum opus fuerit, poenitentes ad Superiores, legitimosque Iudices suos accedere consulat, sub poena contrafacientibus tam regularibus, quam saecularibus excommunicationis, privationis officiorum, aut beneficiorum, inhabilitatis item audiendi Confessiones, et ad quaecumque officia, praelaturas, beneficia in posterum obtinenda, ipso facto, absque ulla alia declaratione, incurrenda, super quibus a nemine, nisi a Romano Pontifice, habilitatio, dispensatiove, aut absolutio, praeterquam in mortis articulo, possit impertiri. Sanctitas enim Sua, quatenus opus sit, facultates et concessiones ipsas in hac parte uti cassas, et irritas haberi de certo voluit et vult, non obstantibus quibuscumque.

Praeterea noverint poenitentes, absolutionem,

si quam obtinebunt contra huiusmodi prohibitionem, esse nullam, nulliusque roboris et momenti. Et ne locorum Ordinarii, quibus Ius hoc reservandorum casuum competit, plurium, quam opus sit, reservatione subditis aut Confessariis in animarum salute procuranda cooperatoribus sint onerosi, monentur omnes, ut paucos, eosque tantum, quos ad Christianam disciplinam retinendam, animarumque sibi creditarum salutem pro cuiusvis Dioecesis statu et qualitate necessario reservandos esse iudicaverint, reservent. In quorum fidem, etc. Datum Romae die 9 mensis Ianuarii 1601.

Alex. Card. Florent.

Hieronymus Agucchius Secretarius.

7 Alterum quod inscribitur, *Declaratio Decreti, quo prohibetur absolutio a casibus reservatis,* sic habet:

Editum fuit alias a Sacra Congregatione S. R. E. Cardinalium, negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium praeposita, Decretum super absolutione a casibus reservatis eius, qui sequitur, tenoris: Sacr. Congr., etc., iustis et gravibus causis, etc., sub datum Romae 9 Ianuarii 1601, ut supra. Cum autem dubia quaedam, ac difficultates circa eiusdem Decreti interpretationem et observationem emersissent, eadem Congregatio, ne ullus deinceps obscuritati, scrupulo, ambiguitative locus relinquatur, et ut clarius appareat, in quibus casibus, vigore eiusdem Decreti reservatis, intelligatur prohibita absolutio, speciali mandato eiusdem SS. D. N. Clementis Papae VIII, similiter vivae vocis oraculo super ea re habito, ipsum Decretum ita moderatur, ac declarat: videlicet, sub eiusdem prohibitione illos tantum in posterum comprehendi casus, qui in Bulla Coenae Domini legi consueta, continentur. Ac praeterea violationis immunitatis ecclesiasticae in terminis Constitutionis felicis recordationis Gregorii XIV, quae incipit *Cum alias nonnulli:* Violationis clausurae Monialium ad malum finem: Provocantium, et pugnantium in duello iuxta Decretum Sacri Concilii Tridentini, et Constitutionem felicis recordationis Gregorii XIII, incipientem *Ad tollendum:* Iniicientium violentas manus in Clericos, iuxta canonem *Si quis suadente* 17, qu. 4, ac iuris dispositionem. Simoniae realis scienter contractae, atque etiam confidentiae beneficialis. Item omnes casus, quos Ordinarii locorum sibi reservarunt, vel in posterum reservabunt. In quibus omnibus iam enumeratis casibus dumtaxat, et sublata etiam poena inhabilitatis audiendi Confessiones, eadem Sacra Congregatio vult et mandat, dictum Decretum in sua firmitate et pristino robore permanere; et praeterea declarat eos quidem Sacerdotes tam saeculares quam regulares, qui aliquo ex privilegiis, indultis et facultatibus in supradicto Decreto expressis, suffulti fuerint, posse iuxta eorum privilegia, indulta et facultates usu ante dictum Decretum receptas, et quae sub aliis revocationibus non comprehenduntur, tantum, et non alias absolvere a casibus in praesenti declaratione non comprehensis; aliis vero Sacerdotibus huiusmodi privilegia non habentibus, nihil de novo concedi. Sed ne locorum Ordinarii, ad quos casuum reservatio spectat, ea in re modum excedant, eadem Sacra Congregatio illos rursus magnopere admonendos censet, ut non passim, sed cum id videbitur communi bono expedire, atrociorum tantum, et graviorum criminum absolutionem sibi reservent, quorum reservatio ad Christianam disciplinam retinendam conferat, in aedificationem, non autem in destructionem cedat, ne alioquin Sacramenti Poenitentiae Ministrorum coarctata potestate, sanctae Matris Ecclesiae piae menti contrarius effectus subsequatur. Prohibet etiam ne sibi superflue reservent casus in Bulla die Coenae Domini legi consueta contentos, neque alios Sedi Apostolicae specialiter reservatos. Facultatem vero, et licentiam absolvendi a casibus reservatis, quam in scriptis tantum concedi permittebatur, etiam sola viva voce concedi posse declarat. Caeterum ne quis Sacerdotum saecularium aut regularium, sub praetextu quod per primo dictum Decretum non fuerit sufficienter eorum specialibus privilegiis derogatum, eidem Decreto, sic ut praefertur declarato, contravenire audeat, Sanctitas Sua Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis omnibus in favorem quorumcumque Ordinum, seu Institutorum Regularium, aut Sacerdotum tam Saecularium, quam Regularium editis, necnon eorumdem Ordinum, seu Institutorum, ac etiam Ecclesiarum et Monasteriorum, et aliorum Saecularium vel Regularium locorum quorumcumque, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis et Literis Apostolicis, etiam Mari Magno, seu Bulla aurea, aut alias nuncupatis, eisdem Ordinibus, seu Institutis, ac etiam Ecclesiis et Monasteriis, et Saecularibus, aut Regularibus locis, aut personis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis derogatoriis, aliisque efficacioribus, et insolitis clausulis, necnon irritantibus, et aliis Decretis, etiam motu proprio et ex certa Scientia, ac de Apostolicae potestatis plenitudine, aut alias quomodolibet, etiam per viam communicationis, seu extensionis, concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis et innovatis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus et formis, specialis specifica expressa et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales, idem importantes, mentio, seu quaevis alia

expressio habenda, aut alia exquisita forma servanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, et forma in illis tradita, observata forent, praesentibus pro expressis habens, quoad ea quae praesentibus adversantur, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogat, contrariis quibuscumque non obstantibus. Romae die 26 Novembris 1602.

Alex. Card. Floren. Episcop. Praenest.

Hieronymus Agucchius Secret.

8 In Decreto eiusdem Sacrae Congregationis de Pauli PP. V mandato edito confirmantur Decretum, et Declaratio mox allata Decreti Clementis VIII, iussu publicati. En ipsa Decreti verba:

Quoniam Sacra Congregatio Cardinalium negotiis Episcoporum ac Regularium praepositorum nuper accepit, quamplures regulares tantum facultatis, seu privilegii ab Apostolica Sede sibi concessum profiteri, ut etiam a casibus locorum Ordinariis in eorum Dioecesibus reservatis, absque alia ipsorum Ordinariorum licentia poenitentes absolvere minime dubitent, nonnullosque alios in Decreto prohibitionis absolutionis a casibus Sedi Apostolicae, vel locorum Ordinariis reservatis die 9 Ian. 1601, felicis recordationis Clementis Papae VIII iussu edito, necnon in Declaratione illius, eodem Clemente Pontifice iubente, die 26 Nov. 1602 promulgata, excommunicationes Sedi, vel Ordinariis praedictis reservatas, minime comprehensas asserere, unde fit, ut metus quo homines a peccando coercentur absolutionis facilitate exolescat. Ideo Sacra eadem Congregatio, de SS. D. N. Pauli Papae V speciali mandato, vivae vocis oraculo desuper habito, decretum huiusmodi illiusque declarationem, necnon censuras, et poenas in eis contenta omnia confirmanda, atque innovanda operae pretium duxit, prout per praesentes confirmat, atque innovat, ab omnibusque Sacerdotibus, tam saecularibus quam regularibus, quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, Militiarum, Congr. aut cuiusvis alterius instituti, etiam necessario exprimendi, quovis nomine nuncupetur, inviolabiliter observari; ac insuper, ut nulli ex Sacerdotibus praedictis, quibuscumque privilegiis, indultis et facultatibus suffulti, ab excommunicationibus, vel a casibus eisdem Ordinariis, vel Sedi Apostolicae reservatis, tam ad forum contentiosum eorumdem Ordinariorum deductis, quam non deductis, praeterquam in mortis articulo absolvere audeant, vel praesumant, sub eisdem censuris et poenis, eo ipso et absque alia declaratione, incurrendis, mandat ac praecipit. Non obstantibus omnibus, quae idem Clemens VIII in Decreto et Declaratione huiusmodi voluit non obstare. Datum Romae 7 Ianuarii anni 1617.

Antonius Card. Saulius.

V. Theatinus Secret.

Neque vero alicui negotium facessere pos- 9
sunt extrema producti Decreti verba. Etenim quo sensu accipienda sint, eadem Sacra Congregatio in Declaratione, quam sub Urbano VIII publicavit, exposuit. Quae quidem Declaratio ab Auctore nostro affertur verb. *Praelatus Regularis*.

Eodemque pertinet Epistola eiusdem S. C. 10
ad Archiepiscopum Neapolitanum data sub Innocentio X, quam referunt Pasqualigus in Observationibus ad Opus Laureti de Franchis, cui titulus, *Controversiae inter Episcopos et Regulares*, n. 1461, et Passerinus *de Statibus hominum* qu. CLXXXVII, n. 379. Et noster Ferraris loc. cit.

In Epistola vero sub Clemente VIII, missa 11
ad Archiepiscopum Neapolitanum, quam Barbosa de Officio et Potestate Episcopi parte III, allegat. L, num. 188 refert, ac etiam Passerinus loc. cit. num. 377 seq., observatio Declarationis Decreti de prohibita absolutione a casibus reservatis inculcatur. Habet enim hoc modo:

Illustrissime et Reverendissime Domine. Accipiet Illustriss. amplitudo vestra una cum hisce literis exemplum declarationis quam S. Congr. S. R. E. Cardinalium negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium praeposita de expresso Sanctissimi Domini Nostri mandato nuper edidit super decreto de prohibita absolutione a casibus reservatis die 9 Ian. 1601 promulgato, quod in suis Dioecesibus Ostiensi et Neapolitana publicandum, ac studiose observandum diligenter curabit. Cum autem locorum Ordinarii magna ex parte indicem, seu notam singulorum casuum a se reservatorum huc miserint, compertum est in hoc genere varie quid a variis admissum fuisse, quod aliqua emendatione indigeret; quosdam nimirum quaedam reservasse quae iam Apostolica Sedes sibi reservarat; alios alia, quae minime expediebat; nonnullos vero in ea re modum excessisse, ut nullum fere superesset peccatum, quod non sibi vindicarent, indifferens illa servandi ratio, quae (ut necesse erat) res plerasque levis momenti, et alioquin Conc. Trident. aliorumque Sacrorum Canonum sententiae parum congruentes complectebatur. Verum quia nondum satis hic explorata erat cuiusque loci conditio, ac necessitas, non potuit unicuique reservationum huiusmodi singillatim modus, ac temperamentum, quod res poscebat adhiberi. Nec sane debuit una, eademque regula omnibus Ecclesiis praescribi, quandoquidem alia alibi

magis convenire certum est, et fieri vix potest, ut omnia omnibus in locis aeque probentur et prosint. Quae cum ita sint, visum est eidem Sacr. Congregationi praeter illam declarationem, privatas quoque literas ad singulos Ordinarios mittere, quibus moneant, ut simul, ac eas acceperint, omnes casus sibi iam olim reservatos, adhibitis aliquibus pietate, et doctrina praestantibus viris de integro discutiant, diligenterque examinent, et ad ipsius decreti iam declarati normam accommodent, eorum multitudinem sic resecantes, ut ad quam paucissimos, eosque maxime necessarios redigantur iidem casus, unde salutaris ille sequatur effectus, cuius causa haec reservandi atrociores quosdam casus Episcopis in sua cuique Dioecesi tributa est auctoritas.

Praecipue vero haec monenda censet S. C. ut videant ipsi Ordinarii, ne illos casus promiscue reservent, quibus annexa est excommunicatio maior a iure imposita, cuius absolutio nemini reservata sit, nisi forte propter frequentiam, scandalum, aut aliam necessariam causam, aliqui huiusmodi casus reservandi viderentur; neque casus, in quibus absolutio, nisi cum restitutione, vel executione eorum, ad quae poenitentes tenentur, non confertur; neque illos, qui etiamsi mortale peccatum inducant, circa res tamen parvi momenti versantur, et frequenter inter idiotas evenire solent, uti damni dati et similium. In peccatis etiam carnalibus reservandis multa utantur circumspectione propter periculum scandalorum, in iis maxime personis, in quas ob accessum ad Confessarios extraordinarios, vel frequentem reditum ad ordinarios suspicionis aliquid capi possit. Postremo eam potissimum ineant ac sequantur rationem, quae consideratis diligenter cuiusque Provinciae, ac populorum moribus, natura ac propensione, magis in Domino expedire videbitur. Postquam autem ab iis peracta descriptaque fuerit haec moderatio, unusquisque eam primo quoque tempore ad me perferendam curet, addita insuper causa, quae cuiusque casus reservationem potissimum suaserit. Hoc enim a S. D. N. deliberatum est, ut postmodum singulae huiusmodi reservationes distinctius examinentur, quo perfecte tandem, adiutrice Dei gratia, opportunum iis incommodis remedium adhibeatur. Interim de ipsius Sanctitatis Suae mandato iidem Ordinarii monentur, ut per totam suam dioecesim, ac praesertim iis locis, qui a Civitate et Cathedrali sede longius remoti sunt, Poenitentiarios, aliosque Sacerdotes constituant ac delegent, quibus facultatem absolvendi a casibus sibi reservatis, concedant, ita ut his quoque liceat eamdem aliis Confessariis, si opus sit, etiam viva voce impertiri: idque maxime in solemnioribus, et praecipuis anni festivitatibus, ut peccatores, quibus obvia et facilis fuerit huiusmodi Sacerdotum copia, ad peragendam confessionem alliciantur, quia alioquin plerique, vel ob idipsum omittere possent, si necesse haberent, Poenitentiae ministros, quibus indigent longius quaerere. In eam igitur curam, quantum in se erit, sedulo incumbet illustriss. Amplitudo vestra, ut haec omnia ex Sanctitatis Suae et Sacrae Congregationis mente debitae executioni mandentur, ea diligentia, eoque zelo ubique adhibito, quam optimus quisque pastor erga animarum sibi creditarum salutem praeseferre debet. Ut autem apud se, Successoresque suos perpetuum extet monumentum, quid hic circa totam hanc reservandi rationem deliberatum sit, dabit operam, ut hae literae una cum ipso decreto, ac declaratione in publicis suarum Curiarum Episcopalium actis integrae describantur. Eas vero cum primum acceperit, dignabitur facere nos ea de re certiores, missuros postea quanto citius fieri poterit, expetitum novae reservationis indicem ex praescripto huiusce mandati confectum. Quae omnia mandante ipsa Sacra Congregatione ego Illustr. Dominationi vestrae scripsi, Deum precatus ut eamdem quam diutissime incolumem tueatur. Romae die 26 Novembris 1602. Dignabitur etiam amplitudo vestra Illustrissima operam dare, ut Praelatis inferioris Ordinis exemptis, seu nullius Dioecesis, si qui sint in sua Provincia, innotescat decretum hisce literis inclusum, tum etiam haec reliqua, quae ei scribuntur super casuum reservatione. Illustr. et Reverend. Dominationis vestrae humiliatus servus.

Alex. Card. Flor.

Postremo ex propositionibus n. 12 et 36, 12
ab Alexandro VII damnatis confirmari non potest Natalis Alexandri opinio de interdicta generatim Regularibus absolvendi a censuris et casibus Apostolicae Sedi reservatis facultate. Nam in prima de solis casibus Episcopis reservatis sermo fit, in alia de casibus, a quibus absolvendi in Tridentino Concilio adempta Regularibus potestas fuit, nec deinde a Romanis Pontificibus restituta. Quanto autem iure damnatae ab Alexandro VII propositiones illae fuerint, praeter alios Milante in Exercitationibus in easdem propositiones ostendit.

Igitur Passerinus cum, quaest. cit. art. 1, 13
Observat. 1, num. 425 seqq., pluribus ostendisset; a Regularibus, absolvi non posse suos poenitentes saeculares a Casibus Bullae Coenae, Observat. secunda, n. 440 seqq., haec scribit: « Loquendo autem de casibus extra Bullam Coenae, Papae reservatis: primo distingui debent Regulares intra, vel extra Italiam, aut in Italia extra Urbem existentes. Nam pro Religiosis intra Italiam existentibus, sed extra Urbem revocata fuerunt privilegia pro aliqua parte, nimirum quantum ad quinque casus in

Decreto Clem. VIII supra num. 373 et 374 relato recensita, scilicet casus violationis Immunitatis Ecclesiasticae in terminis Constitut. Gregorii XIII. Violationis clausurae monialium ad malum finem. Provocantium et pugnantium in duello iuxta Decretum Concil. Trident. et Constit. Gregorii XIII. Iniicientium manus violentas in Clericos iuxta Canonem *Si quis suadente* 17, qu. 4, ac iuris dispositionem. Simoniae realis scienter contractae et confidentiae beneficialis. Demptis igitur his quinque casibus ab aliis casibus Papae reservatis etiam intra Italiam, possunt Regulares, quibus superiora privilegia concessa sunt, vel in eis communicant, ab aliis casibus Papae reservatis absolvere. Haec tamen prohibitio nec in Italia extenditur ad Urbem, ut patet ex decreto relato n. 373, ibi: *per universam Italiam extra Urbem degentibus*. Et ita notarunt Peyr. concl. 1, ad Constit. 1 Iulii II, § 32, num. 62; Lezana part. 1, cap. 19, num. 16; Aluiset num. 20. Quod vero ait Anton. a Spiritu Sancto dict. disp. 3, num. 23, revocationem praefatam et exceptionem illorum quinque casuum nec nocere Regularibus intra Italiam, si alias decretum non fuit ab eis acceptatum, nec intimatum, nec promulgatum, supponit falsa principia; vel scilicet, quod lex Ecclesiastica dependeat a subditorum acceptatione, vel quod non sufficiat intimatio, et promulgatio iuxta stylum Romanae Curiae executa. Religiosi vero extra Italiam habent facultatem non limitatam per illos quinque casus, ut habetur nedum ex d. decreto Clementis VIII, sed ex decreto Urbani VIII, supra num. 376 relato, unde ipsi possunt absolvere, sicut poterant ante illa decreta, ab omnibus casibus Papalibus in Bulla Coenae non contentis Lezana d. cap. 19, num. 16; Antonius a Spiritu Sancto ubi supra, n. 33; Diana part. 6, tract. 4, res. 53; Nald. Bord. Sancti Merola, Delbene, Vidal. apud d. Anton. de Spir. Sanct.; Peregr. in compen. verb. *Absolutio,* § 1; Barbosa in sum. verb. *Absolutio,* num. 7; Tambur. part. 2, disp. 16, qu. 13, num. 112. Et nihilominus advertendum, quod quantum ad casus, qui reservantur Papae post concessa privilegia, si in huiusmodi reservatione derogatur sufficienter privilegiis Regularium, non possunt ipsi ab eis absolvere. Ita non possunt Regulares in vi privilegiorum absolvere ab excommunic. lata in Const. *Aeterni Patris* Gregor. XV, pro eligendo Pontifice iuxta formam ibidem statutam: quia Pontifex reservando sibi illam excommunicat. derogat facultati a Tridentino concessae Episcopis sess. 24, cap. 6, pro casibus occultis et Regularium privilegiis, ideo nec Episcopi nec Regulares ab ea absolvere possunt, ut late probat Diana part. 12, de colloc. Card. resol. 26. Regulares etiam posse absolvere a casu duelli intra terminos Constit. Clem. VIII, quia hic casus non est numeratus intra illos quinque, quia ibi solum excipitur casus duelli in terminis Conc. Trident. et Gregorii XIII, dixerunt Peyr. ad Constit. 1 Iulii II, § 32, n. 64; Tambur. part. 2, disp. 113. Ubi num. 114, quod pariter possunt absolvere ab excommunicatione lata contra mulieres ingredientes monasteria virorum praetextu privilegiorum, vel ingredientes monasteria monialium, non ad malum finem: quia inter illos quinque casus reponitur ingressus in monasteria monialium ad malum finem. Et tandem circa huiusmodi casus Papales, seu contentos in Bulla Coenae considerandum, quod licet Gaspar Hurtado, disp. 11 de poenit., arbitretur huiusmodi casus esse reservatos ratione enormitatis, tamen communis sententia est, ut censeantur reservati ratione censurae. D. Anton. 3 part., tit. 17, cap. 11; Caiet. in sum., verb. *Casus;* Navar. cap. 27, n. 254; Armilla verb. *Casus;* Duar. et Casar. quos sequitur Aluiset ubi supra n. 21. Quod et esse de iure affirmat Suarez 4, disput. 26, sect. 2, concl. 2. Unde est, quod ubi casus sit talis, quod peccator non incurrit censuram, non est reservatus. Ab incursu autem censurae excusant ignorantia, maxime ubi censura lata est contra temere agentes, aut praesumentes, aut scienter violantes legem, in quo casu etiam ignorantia cum bona fide excusat. Excusat etiam oblivio et inadvertentia, et indeliberatio actus, et si actus non fuit consummatus. » Confer Billuart de Sacram. Poenit. Dissert. 6, art. 7, in resp. ad quaest. 5, tum Clementis XI Decretum ab Auctore nostro allatum verb. *Absolvere, Absolutio,* art. 1, num. 47, in quo recensentur casus, a quibus Confessarii tam Saeculares quam Regulares in Urbe absolvere non possunt Poenitentes extra mortis articulum.

Ne quid autem desit, quod ad hanc contro- 14
versiam, quam explicandam suscepi, pertinere videatur, subiiciam quae Cuniliati de Sacramento Poenitentiae § 12, num. 6 et 7 tradit. Haec igitur habet: « Demum inquisitione dignum videtur, num Privilegiati possint absolvere ab aliis casibus, quos sibi reservarunt Romani Pontifices, post Decreta Clementis VIII et Pauli V, ac deinceps sibi reservabunt, si non pertineant ad S. Inquisitionis Officium, et ad Congregationem de Propaganda Fide, etc., quemadmodum in supra laudata Constitutione Urbani VIII *Sicut accepimus* statutum est. Pater Dominicus Viva supra propositionem XII Alexandri VII, ex verbis Decreti Pauli V: *Ac insuper ut nulli ex Sacerdotibus, quibuscumque privilegiis, indultis ac facultatibus suffultis, ab excommunicationibus, vel a casibus. . . Sedi Apostolicae reservatis. . . praeterquam in mortis articulo, absolvere audeant, vel praesumant,* deducit sublatam omnino Privilegiatis facultatem absolvendi ab huiusmodi casibus; claususula namque illa *Insuper,* ait ille, videtur in-

dicare novam dispositionem legislatoris, ab antiquis distinctam, ex cap. *Statum*, § *Insuper* de Rescriptis in 6, atque adduci pro sua opinione Floronum, et Bordonum apud Dianam p. 8, tract. 7, resp. 71. Idem docet Pater Casnedi tom. 3, disp. 30, num. 58; ex verbis Decretorum Clementis VIII. Idem tenet Cardinalis Petra tom. 5 Constitutionum Apostolicarum, super Constitutionem XIX Sixti IV, num. 15, et pro eadem sententia affert Pellicionum quaest. 7, cap. 2, § *Dico quarto;* et cap. 3, § *Respondeo:* Matthaeucium de Officialibus Curiae, cap. 2, num. 11 et 12; Barbosam p. 3, de potestate Episcopi, alleg. 5, ad Conc. Trident. cap. 1, et P. Viva supra relatum. Passerinus noster, de statibus Hominum, qu. 187, art. 1, Observatione 2, n. 443, advertit, quod quantum ad casus, qui reservantur Papae post concessa Privilegia, si in huiusmodi reservatione derogetur sufficienter privilegiis Regularium, non possunt ipsi ab illis absolvere: ita non possunt Regulares in vi privilegiorum absolvere ab excommunicatione lata in Constitutione *Aeterni Pastoris* a Greg. XV die 14 Novembris 1621 edita, contra violantes statuta circa electionem Romani Pontificis. Rursus idem Passerinus, Observatione 3, n. 452, docet, ex Constitutione Urbani VIII, ad derogandum privilegiis Regularium, nullam specialem derogationem esse necessariam. Rotarius, tom. 3 Theologiae Regularium de Sacram. Poenit., cap. 1, punct. 9, num. 8, ait: laudati Auctores, nempe Lezana, Passerinus, Naldus, Antonius a Spiritu Sancto, Diana, Barbosa et alii advertunt, quod si Papa aliquem casum sibi reservaret, hic virtute privilegiorum non posset a Regularibus absolvi. Hinc mihi mirum est, quomodo P. Lucius Ferraris, vir alioquin doctissimus, in sua Bibliotheca Canonica verbo *Absolutio* concedat universim Regularibus facultatem absolvendi a casibus Papae reservatis; et deinde verbo *Complex*, excipiat casum, absolventis complicem in peccato contra sextum praeceptum; et verbo *Sollicitatio* excipiat casum, falso accusantium Sacerdotes de sollicitatione, et procurantium ut accusentur; et verbo *Eleemosyna*, casum illorum, qui Missas celebrare faciunt minori eleemosyna, parte eiusdem sibi retenta, cum eadem sit ratio istorum quam caeterorum; unde vel nec isti sint excipiendi, vel una cum istis etiam alii excipi debeant. Novissime de Regularium Privilegiis librum edidit Romae Fr. Didacus ab Aragonia, et in tractatu 6, cap. 5, num. 1, plures casus recenset, a quibus Regulares absolvere nequeunt, quamvis non contineantur in Bulla Coenae Domini, neque in Decretis Clem. VIII, unde inferendum videtur, saltem non apparere fundamentum, cur aliqui excipiantur, alii vero non, ac proinde tuto ad praxim deduci non posse illorum Theologorum sententiam, qui facultatem Regularium extendere student ad omnes casus Pontifici reservatos, praeter illos, circa quos derogatum fuisse illorum privilegiis certissime ostendimus. Casus itaque Papales, circa quos verum duco, Regulares absolvere non posse, quique post Clementis VIII decreta, soli pontifici reservantur, praeter illos quos supra recensuimus, sunt sequentes. Primus: Deprimentes et impugnantes opinionem, asserentem B. Virginem sine originali labe conceptam: et vicissim contrariam opinionem damnantes haeresis, peccati mortalis, aut impietatis: Alex. VII in Constit. *Sollicitudo*, die 8 Septembris 1661. Secundus: Romanae Curiae Officialibus, aut Iudicibus, sive Romae, sive quocumque loco, in quo dictam Curiam esse contigerit, dantes, recipientes, permittentes, deponentes mediate vel immediate aliquid, quodcumque illud sit, pro iustitia, vel gratia, vel in spiritualibus, sive in temporalibus et mixtis; Alex. VII Constitut. *Inter gravissimas*, 2 Maii 1656. Tertius: Audentes quovis modo docere, tueri, aut ad praxim deducere opinionem asserentem, posse privilegiatos Bulla Cruciatae eligere confessarium non approbatum ab Ordinario loci, in quo ipsi poenitentes degunt, et confessarios eligunt. Innocentius XII Const. *Cum sicut non sine*, 19 Aprilis 1700, quae confirmata fuit a Benedicto XIV anno 1744. Quartus: Carthusiensium Monasteriorum Superior, vel alius eiusdem Ordinis Monachus, sive quaelibet alia persona, quae permittere audeat vesci carnibus, vel eisdem uti in Monasteriis eiusdem Ordinis, sive publice, sive secreto. Clem. XI Constit. *Ex iniuncto*, 11 Maii 1712. Quintus: Missarum eleemosynas qui accipiunt abundantiores, et in minori summa conferunt celebrantibus: et Laici quidem seu Saeculares excommunicationis poenam, Clerici vero, sive quicumque Sacerdotes poenam suspensionis ipso facto incurrunt. Benedictus XIV Const. *Quanta cura*, 30 Iunii 1741, quam supra retulimus cap. 3 de Eucharist. Sacrament., § 14, n. 2. Sextus: Absolvens extra casum mortis, et deficiente tunc quocumque alio confessario (etiamsi approbatus non fuerit) personam complicis contra sextum Decalogi praeceptum, nisi adsit periculum seipsum infamandi, aliisque malam sui suspicionem ingerendi. Bened. XIV Constitut. *Sacramentum Poenitentiae*, 1 Iunii 1741, et in declaratione seu Const. *Apostolici muneris*, 8 Febr. 1745, de qua suo loco locuti sumus. Septimus: Confessarios innocentes apud Ecclesiasticos Iudices falso sollicitationis ad turpia, qui insimulat. Bened. XIV in laudata Const. *Sacramentum Poenitentiae*. Octavus: Clausuram Monasteriorum quorumcumque Religiosorum virorum Foeminae violantes, quaecumque illae sint, et quocunque praetextu; exceptis Fundatricibus, quae tamen primo habeant privile-

gium Pontificium nominatum et signatum; secundo, ostensum Ordinario et ab eo recognitum; tertio, ad ingrediendam dumtaxat Ecclesiam positam intra claustra. Benedictus XIV, Constit. *Regularis disciplinae*, 3 Ian. 1742. Nonus: Audentes sive pro se, sive pro aliis temere uti facultatibus vel a Romanis Pontificibus concessis ingrediendi monasteria monialium; quas quidem facultates omnes, quaecumque sint, revocat et irritas declarat Benedictus XIV Constit. *Salutare*, 3 Ian. 1742. Decimus: Edentes, aut publicantes quamcumque confutationem aut interpretationem Decreti editi circa diminutionem Festorum: secundo, typis imprimentes, vulgantes, seu alia quacumque ratione in lucem edentes libros, libellos, relationes, theses, folia, epistolas, vel alterius cuiusque generis opera, sive incidenter, sive ex professo de praedicto argumento tractantia: tertio, quaecumque edita sunt iterum praelo subiicientes et recudentes; pro Laicis est poena excommunicationis; pro Ecclesiasticis poena suspensionis a divinis. Benedict. XIV Constitut. *Non multi menses*, 14 Nov. 1748. Laudatus Didacus ad Aragonia ulterius contendit, nonnisi a Romano Pontifice absolvi posse: primo, revelantes secretum Sacr. Romanae Rotae contra formam Bullae Urbani VIII. Secundo, revelantes secretum S. Officii, iuxta Decretum Clem. XI. Tertio, violantes iuramentum quod emittunt Officiales S. Congregationis Rituum circa Sanctorum Canonizationem. Quarto, violantes interdictum positum a Sede Apostolica. Quinto, tractantes de successore eligendo, vivente Romano Pontifice; et inquirentes per Astrologiam iudiciariam de statu Christianae Religionis, vel de vita et morte Romani Pontificis pro tempore existentis. Sexto, delinquentes contra Constitutiones de Romani Pontificis electione editas, ut diximus supra cum Passerino. Alii fortasse erunt casus, supra quibus, iure merito vere creditur, quod Regulares careant facultate: sed neque tempus, neque opportunitas permittit ulterius inquirere: propterea studiosus Lector eos requirat, atque hic recensitis adiungat ne nostrum hunc novissimum Tertium Articulum longius protrahamus. »

Articulus III. *Quoad varia alia, quae concernunt Confessarium.*

Summarium. 1. Confessarius tenetur absolvere poenitentem alias depositum iuxta sententiam vere probabilem ipsius poenitentis, etiam contra propriam opinionem. - 2. Confessarius, nec debet, nec potest absolvere peccatores recidivos, et consuetudinarios, qui crebro peccant contra legem Dei, Naturae, et Ecclesiae, si nulla ipsis appareat spes emendationis. - 3. Nec potest Confessarius absolvere poenitentem, qui est in proxima occasione peccandi, quam potest, et non vult dimittere; quinimmo directe, aut ex proposito quaerit, aut ei se ingerit, non excusante, quod illa occasio multam conferat utilitatem. - 4. Nec potest Confessarius absolvere poenitentes, quos cognoscit culpabiliter ignorare Mysteria fidei, et praecipue illud Sanctiss. Trinitat. et Incarn. Christi Domini. - 5. Nec potest Confessarius in magno poenitentium concursu ipsos solummodo dimidiate audire, et absolvere, sed debet ipsos singillatim integre audire, et non nisi integre confessos absolvere, et dimittere. - 6. Religiosi semel simpliciter approbati possunt in Dioecesi Episcopi approbantis quovis anni tempore, etiam Paschali, et quorumcumque etiam infirmorum Confessiones audire, absque ulla Parochorum, vel ipsius episcopi licentia; de qua tamen confessione tenentur dicti Religiosi eorumdem infirmorum Parochum, saltem per scripturam apud ipsum infirmum relinquendam certiorem reddere. - 7. Valde convenit, ut Confessarii extra casum infirmitatis aut alterius honestae causae nonnisi in Ecclesia audiant confessiones. - 8. Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium approbavit Ordinarii Constitutionem; qua prohibebatur, quod Regulares non audirent Confessiones saecularium in propriis Cellis. - 9. Confessarii sine necessitate audire non debent mulierum Confessiones post crepusculum vespertinum, et ante auroram. - 10. Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium laudavit prohibitionem audiendi mulierum, et puerorum Confessiones extra Sedem Confessionalem, vel e conspectu, et non interposita crate sub poena suspensionis ab audiendis Confessionibus, et postea literis Encyclicis hoc idem iniunxit Sacr. Congregat. Inquisitionis. - 11. Confessarii possunt iuberi ab Episcopo, ut denegent absolutionem parentibus notabiliter contumacibus quoad filiorum educationem in rebus ad animarum salutem spectantibus. - 12. Confessarius non absolvat sollicitatos, nisi denuncient sollicitantes. - 13. Confessarius sollicitans denunciandus a sollicitato. - 14. Confessarii sollicitantes inhabilitantur perpetuo ad Missae celebrationem. - 15. Calumniatores Confessariorum quoad sollicitationem privantur beneficio absolutionis. - 16. Constitutiones Greg. XV et Bened. XIV a Confessariis approbandis legendae. - 17. Constit. contra sollicitantes observanda a Graecis. - 18. Confessarius caret iurisdictione absolvendi socium criminis. - 19. Absolvens incurrit excommunicationem Papae reservatam - 20, 21. Quid si poenitens complex sit in mortis articulo. - 22-28. Confessariis interdicitur exquirere a poenitentibus nomina complicum in crimine; et poenae in exquirentes. - 29. Confessarius Ordinarius Monialium unicus pro tota Communitate deputari debet. - 30. Extraordinarius bis aut ter concedendus. - 31-33. Ad quid tenentur Extraordinarius et Moniales. - 34. Confessarii Extraordinarii electio ad quem pertinet. - 35. Ad quem approbatio. - 36. Praelatorum Regularium negligentia in deputatione Extraordinariorum supplenda ab Ordinario; Ordinariorum a Cardinali Poenitentiario. - 37-41. Quandonam Extraordinarius concedendus peculiaribus Monialibus. - 42. 45. Quid statuerunt Innoc. XIII et Bened. XIII de Extraordinariis deputandis Monialibus Regularibus subiectis. - 46. Extraordinarius, expleto officio, abstineat ab accessu ad claustra Monialium. - 47. Confessarius Ordinarius nequit excipere Confessiones, durante officio Extraordinarii. - 48. Confessarius Regularis qui non est Praelatus Monasterii non potest esse Iudex in causis de nullitate Professionum. - 49. Facultates Confess. tempore Iubilaei. - 50. Vi Bullae Cruciatae. - 51-53. Confessarius electus in vim Bullae Cruciatae pro absolutione a censuris, approbandus ab Ordinario loci. - 54. Absolvens absque approbatione incurrit suspensionem ipso facto, et absolutio est nulla. - 55. Confessarii quotannis Exercitiis spiritualibus vacent. - 56. Confessarius requisitus de attestatione Confessionis, debet illam concedere, sed non debet de absolutione affirmare. - 57. Poenitens tempore Paschae absolutus Confessario proroganti eius communionem potest parere absque peccato. - 58. Decretum Sacrae Poenitentiariae. - 59-63. Nota Censoris Theologi ex Edit. Romana. - 64. Responsio Auctoris. -

65. Animadversio novissima in superiorem Auctoris responsionem. - 66. Constitutiones Bened. XIV de Sacr. poenitentiae quoad complices in peccatis declarantur.

1 Confessarius tenetur conformare se quoad iudicium Sacramentale opinioni poenitentis, si eius opinio sit vere probabilis, etiam contra propriam opinionem. Unde Confessarius tenetur absolvere poenitentem alias dispositum iuxta sententiam vere probabilem ipsius poenitentis. Si enim poenitens bona fide sequatur sententiam, quae a probatis Auctoribus tamquam tuta et probabilis defenditur, Confessarius vero eam speculative improbabilem censeat, tenetur Confessarius, deposita ac relicta propria opinione, poenitentem absolvere, quia poenitens habet ius eligendi opinionem vere probabilem, et ut alias dispositus absolvatur. Sic Sanchez lib. 1 in Decalog., cap. 9, n. 27 et sequent.; Cardenas disput. 56, num. 1144, et disp. 17, num. 85; cum communiori Doctorum. Immo Layman lib. 1, tract. 1, c. 5, num. 10 dicit, reprehendendos esse Confessarios qui aliter faciunt: *Reprehendenda,* dicit ipse, *est quorumdam Confessariorum consuetudo, qui veriti poenitentem contra propriam sententiam absolvere, eumdem ad alium Confessarium ablegant, qui oppositam opinionem probabilem tenet; si enim ille aliter absolvere potest, cur non et tu possis? aut cur tua speculativa persuasio poenitenti obesse debeat?* Vide tamen ad calcem huius Artic. Praemonitionem Censoris Theologi. 2 Confessarius nec debet, nec potest absolvere peccatores recidivos et consuetudinarios, qui crebro peccant contra legem Dei, naturae et Ecclesiae, si nulla in ipsis appareat spes emendationis. Ita communis, post expressam damnationem sequentis propositionis ordine 60 inter damnatas ab Innocentio XI, 2 Mart. 1679, ibi: *Poenitenti habenti consuetudinem peccandi contra Legem Dei, naturae et Ecclesiae, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se* 3 *dolere et proponere emendationem.* Nec potest Confessarius absolvere poenitentem, qui est in proxima occasione peccandi, quam potest et non vult dimittere, quinimo directe aut ex proposito quaerit, aut ei se ingerit, non excusante, quod illa occasio mutuam conferat utilitatem: Sic expresse habetur ex propositionibus damnatis ab eodem Innocentio XI una ordine 61, ibi: *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur quam potest et non vult omittere, quinimo directe et ex proposito quaerit, aut ei se ingerit,* et altera ordine 62, ibi: *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis,* 4 *aut honesta non fugiendi occurrit.* Nec potest Confessarius absolvere poenitentes, quos cognoscit, culpabiliter ignorare Mysteria Fidei et praecipue illud Sanctissimae Trinitatis et Incarnationis Christi Domini; ita expresse idem Pontifex in propositione damnata ordine 64, ibi: *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, et etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium SS. Trinitatis et Incarnationis Domini Nostri Iesu Christi.* Nec potest Confessarius 5 in magno poenitentium concursu ipsos solummodo dimidiate audire et absolvere; sed debet ipsos singillatim integre audire, et nonnisi integre confessos absolvere et dimittere. Ita etiam expresse habetur ex definitione ipsius Pontificis in propositione damnata ordine 59, ibi: *Licet Sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos ratione magni concursus, qualis v. g. potest contingere in die magnae alicuius festivitatis seu Indulgentiae.*

Religiosi semel simpliciter approbati possunt 6 in Dioecesi Episcopi approbantis quovis anni tempore, etiam Paschali, et quorumcumque etiam infirmorum confessiones audire, absque ulla Parochorum vel ipsius Episcopi licentia. De qua tamen Confessione tenentur dicti Religiosi eorumdem infirmorum Parochum illico certiorem reddere, et hoc potest illis ab Episcopo sub poena suspensionis a facultate audiendi Confessiones praecipi. Sufficit tamen, ut certioratio huiusmodi fiat saltem per scripturam apud ipsum infirmum relinquendam. Sic expresse statuit Clemens X in Constitutione incipiente *Superna,* et iam antea declaraverat Sacra Congregat. Episcop. et Regul. sub die 1 Iul. 1606, et in una Senogallien. 22 Ian. 1616, et in Anconitana 6 Octobr. 1645. Valde con- 7 venit, ut Confessarii extra casum infirmitatis, aut alterius honestae causae, nonnisi in Ecclesia audiant Confessiones. Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in Neapolitana 29 Mart. 1593. Et 8 eadem Sacra Congr. in una Observant. 16 Septembr. 1617, approbavit Ordinarii Constitutionem, qua prohibebatur, quod Regulares non audirent Confessiones Saecularium in propriis Cellis. Confessarii sine necessitate audire non 9 debent Mulierum Confessiones post crepusculum vespertinum, et ante auroram; Sacr. Congreg. Episc. et Reg. in Paduana 21 Ian. 1620. Prohibitionem audiendi Mulierum, puerorum- 10 que Confessiones extra Sedem Confessionalem, vel e conspectu, et non interposita crate sub poena suspensionis ab audiendis Confessionibus laudavit Sacr. Congreg. Episcop. et Regul. in Collen. 13 Decembr. 1693, referente Eminentiss. Petruccio, et postea Literis Encyclicis iniunxit Congregat. Inquisitionis, 4 Dec. 1694. Confessarii possunt iuberi ab Episcopo, ut 11 denegent absolutionem Parentibus notabiliter contumacibus, quoad Filiorum educationem in rebus ad animarum salutem spectantibus, Cle-

mens XI, 16 Mart. 1703, Circulari in Litera pluribus in locis Italice impressa, quam utroque idiomate conscriptam refert Genettus in Theolog. Moral. tom. 7 in fine ad Quartum.

ADDITIONES AUCTORIS.

12 Confessarii caveant, ne poenitentes, quos noverint ab alio sollicitatos, absolvant, nisi prius, sive denunciationem fecerint, vel saltem promiserint se denunciaturos quam primum poterunt; Benedictus XIV Const. 20, tom. 1 Bullar., incip. *Sacramentum Poenitentiae.*

13 Confessarii ad turpia sollicitantes denunciandi sunt ab eodem poenitente; quae denunciatio fieri debet, etiamsi Confessarius sit simplex sacerdos et iurisdictione careat, etiamsi pariter sollicitationi ipse poenitens consenserit; etiamsi post ipsam sollicitationem longum iam tempus effluxerit; etiamsi sollicitatio fiat a Confessario non pro se, sed pro alio; alioquin poenitens sollicitatus denunciare detrectans, incapax fit absolutionis. Ibid.

14 Confessarii ad turpia sollicitantes praeter poenas alias a Iure statutas, perpetuam inhabilitatem incurrunt ad celebrationem Missae, ut patet ex seq. Decreto S. Universalis Inquisitionis, allato tom. 2 Bullar. Benedicti XIV in Append. num. 8.

Feria V, die 5 Augusti 1745.

In Generali Congregatione Sanctae Romanae et Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali, coram Sanctissimo Domino Nostro Benedicto Divina providentia PP. XIV, et Eminent. ac Reverendiss. S. R. E. Cardinalibus adversus haereticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus Dominus Noster sollicite animadvertens, quam grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui Sacrosancto Missae Sacrificio, ac salutaris Poenitentiae Sacramento, ad animarum reparationem a Christo Domino institutis, in illorum perniciem et damnationem abutuntur; decrevit quod in posterum Sacerdotes, tam Saeculares quam Regulares cuiuscumque Ordinis, Instituti, Congregationis et Societatis etiam de necessitate exprimendae, vel in actu Sacramentalis Confessionis, sive illius occasione aut praetextu ad turpia sollicitantes, vel Sacrificio Missae abutentes ad sortilegia, praeter poenas a iure, Apostolicis Constitutionibus ac signanter a san. mem. Sixti V et Gregorii XV, contra eosdem inflictas, perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad praefati Sacrificii celebrationem. Quodque eiusmodi Decretum significetur singulis cuiuscumque Ordinis Superioribus ac Praepositis, ad hoc ut de illo, sicuti et de praedictis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus iuxta praescriptum in Generali Decreto Supremae Inquisitionis, die 15 Dec. 1633, semel saltem in anno, Feria sexta post octavam Assumptionis Beatae Mariae Virginis in publica mensa, vel in Capitulo ad hoc specialiter convocato, ac insuper in quocumque Generali vel Provinciali Capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari congressu suos subditos ac Religiosos commonendos curent, eiusdemque commonitionis coram Suprema Congregatione iuratum Tastimonium exhibeant. Sic expresse in Appendice Tomi secundi sui Bullarii pag. 46, num. 8.

Ubi advertendum est, quod publicatio huius Decreti sufficit, quod fiat per totum residuum mensis Augusti iuxta enunciatum Decretum diei 15 Dec. 1633, extensum per aliud eiusdem Sacr. Congregationis Decretum diei 11 Februar. 1638, a dicta Feria Sexta ad totum residuum illius ad instantiam Procuratoris Generalis Canonicorum Regularium Lateranensium, quam gratiam omnibus Regularibus suffragari voluit.

Calumniatores vero Confessariorum quoad 15
sollicitationem, privantur beneficio absolutionis, quae summo Pontifici reservatur extra mortis articulum. Idem cit. Constit. incip. *Sacramentum Poenitentiae,* § 3.

Iniungitur Ordinariis, ut in approbatione 16
Confessariorum Constitutionem Gregorii XV, et praesentem Benedicti XIV ab omnibus Sacerdotibus approbandis attente legi et observari curent; ex cit. Constit.

Constitutio contra sollicitantes a Graecis 17
quoque observari debet. Idem Constit. incip. *Etsi,* § 9.

Confessarius caret omni auctoritate et iuris- 18
dictione absolvendi socium criminis in ordine ad illud crimen cum illo commissum; et si nihilominus ausus fuerit absolutionem hanc impertiri, ipso facto incurrit excommunicatio- 19
nem Summo Pontifici reservatam, quae absolutio socii criminis neve ipso Iubilaeo vel privilegio Bullae Cruciatae impendi valet; ex cit. Constit.

In mortis vero articulo, si adsit quicumque 20
alius Sacerdos, qui praesenti necessitati provideat, et Confessarius socius criminis poenitenti alias disposito absolutionem impenderit, absolutio quidem ipsa valet; at Confessarius lethaliter peccat, et excommunicationem reservatam incurrit. Quare non potest id agere Con- 21
fessarius, nisi cum necessitas urgeat mortis, nec adsit alius Sacerdos saltem simplex qui eamdem absolutionem impertiri possit; vel saltem nisi ipse non posset ab hoc munere vacare sine gravi aliqua infamia vel scandalo. Tenetur proinde omnia media adhibere citra scandalum vel infamiam suam ad hoc, ut ipse se subtrahat, et alium, si fieri possit, substituat.

Sic ex altera Constit. eiusdem Pontificis incip. *Apostolici muneris*, in qua declarat priorem Constit. incip. *Sacramentum Poenitentiae*. Vide verb. *Complex peccati*, n. 22, ubi praef. Const. *Apostolici* affertur ad literam.

22 Confessariis interdicitur exquirere a poenitentibus nomina complicum, sive sociorum in crimine. Idem tom. 1, Constitut. 134, incip.
23 *Suprema*. Et haec perversa praxis exquirendi a poenitentibus complicum nomina, et denegandi absolutionem, nisi illa manifestarent, damnatur et prohibetur sub gravissimis poenis. Idem tom. 2, Constitut. 8, incip. *Ubi primum*. Vide supra tradita iam verb. *Complex peccati*.
24 Et declaratur quod huiusmodi sanctio generalis sit pro omnibus locis et personis. Idem Constit. 20, incip. *Ad eradicandum*.
25 Confessarii hac in re delinquentes cum suspicione pravi dogmatis denunciandi sunt Officio S. Inquisitionis ab iis, qui quoquo modo eorum delictum cognoverunt. Idem in cit. Con-
26 stitut. incip. *Ubi primum*. Poenitentes tamen in casibus et causis propriis non tenentur de-
27 nunciare. Idem, ibid. Inquisitionis Officium contra huiusmodi delinquentes procedere debet ad formam suarum consuetudinum et facultа-
28 tum. Idem, ibid. Confessarii in praemissis delinquentes sine suspicione pravi dogmatis iudicandi sunt a suis Ordinariis. Idem, ibid.
29 Confessarius Ordinarius Monialium unicus pro tota Communitate deputari debet. Idem tom. 2, const. 16, incip. *Pastoralis Curae*.
30 Praeterea Extraordinarius iisdem concedi debet bis aut ter in anno, ex Decreto Conc. Trid.
31 Idem, ibid. Quod intellige non de singulis Monialibus paculiariter, sed de tota Communitate.
32 Idem, ibid. Hic autem Confessiones omnium monialium, quae eidem confiteri velint, audire
33 debet. Idem, ibid. Moniales tamen non tenentur singulae eidem peccata sua confiteri, sed sufficit ut omnes in Monasterio degentes coram ipso se sistant. Idem, ibid.

Confessarii extraordinarii electio pertinet ad 34
Ordinarium loci pro Monasteriis sibi immediate subiectis, seu ad Superiorem Regularem pro iis, quibus de caetero Confessarium Ordinarium deputare consuevit. Idem, ibid. Pro 35
utriusque Confessariis tam Ordinariis quam Extraordinariis, requiritur expressa approbatio Episcopi seu Ordinarii loci. Idem, ibid. [1]

Praelati Regularis negligentia in deputatione 36
Confessariorum Extraordinariorum suppleri debet ad Ordinario: Ordinarii vero incuria a Cardinali Maiori Poenitentiario. Idem, ibid. Con- 37
fessarius Extraordinarius Monialibus peculiaribus denegari non debet in casu gravis infirmitatis, etiam post alteram aut tertiam concessionem universo Monasterio indultam. Idem ibid.
Et si a Praelato Regulari denegetur, Ordina- 38
rius loci poterit eum deputare. Idem, ibid.
Idem procedit in casu, quo Monialis aliqua 39
firmiter recuset ordinario Monasterii Confessario confiteri. Idem, ibid. Si vero Monialis Ex- 40
traordinarium peculiarem Confessarium optet pro spirituali dumtaxat consolatione et profectu, suadetur Ordinariis et Regularibus Praelatis, ut faciles se exhibeant in huiusmodi concessionibus. Idem, ibid. Poenitentiarii Maioris 41
iura in praemissis firma semper intelliguntur. Idem, ibid.

Pro Monialibus, quae Regularibus subiectae 42
sunt, Extraordinarius Confessarius deputari potest tam e Clero saeculari, quam ex altero Ordine. Idem, ibidem. Verum saltem semel 43
in anno deputari iubetur Sacerdos, vel saecularis vel alterius Ordinis ab eo cuius est monasterii Praelatus. Idem, ibid. Hanc legem ab 44
Innocentio XIII et Benedicto XIII maturo prae-

[1] Notandum hic quod Pontifex, quando in suis Constitutionibus iniungit Confessarios Monialium debere esse approbatos ab Episcopo seu Ordinario loci, non agit de Monialibus quae subiacent Praelatis, seu Abbatibus iurisdictione quasi Episcopali gaudentibus in territorio nullius Dioecesis. Huiusmodi enim Praelati et Abbates possunt in Dioecesi sibi assignata quidquid potest in sua Dioecesi Episcopus, iis tantummodo exceptis, quae pendent ab Ordinis potestate, ut aperto docet Bened. XIV lib. 13 de Synodo, cap. 25, n. 2. Idem pariter dicendum cum proportione de Abbatissis territorium huiusmodi separatum habentibus. Illae enim pro suis Monasteriis Confessarios designant approbatos a Viris doctis, quos ipsae ad hunc effectum destinant; Mendo in Epitome verb. *Abbatissa*, n. 4. Neque id novum censendum est, ait Mendo cit. de Ordin. Milit. disput. 7, q. 4, num. 39. Plures scilicet Abbatissas Monialium gaudere iurisdictione Ecclesiastica respectu suorum Vassallorum, quam per se ipsas nequeunt exercere, sed designant personas, ut eam exerceant, et illico post designationem absque confirmatione Pontificis, et sine licentia alterius Praelati eam exercent, quia a Pontifice derivatur in eos, hoc ipso quod ab Abbatissis designentur, quae designatio fit ex concessione, et privilegio Sedis Apostolicae. *Attamen*, subiungit idem Mendo, *ego proprius loquendo, non assererem, eas Abbatissas gaudere iurisdictione spirituali* (prout gaudere affirmant Emanuel Rodriguez in summ. tom. 1, lib. 9, cap. 49, n. 1; Flores de Mena in variis quaest. qu. 10, n. 4; Miranda in Manuali praelat. tom. 2, de Sacr. Monial., qu. 6, art. 5, concl. 4; P. Reginaldus in summ. tom. 1, lib. 9, cap. 7, sect. 2, n. 117), *sed gaudere privilegio, ut designent Viros Ecclesiasticos, qua designatione facta, illi a Pontifice eam iurisdictionem accipiant. Quare Pontifex apponit ut conditionem, designationem personarum ab Abbatissis praestandam, qua designatione apposita, ac impleta, iurisdictionem eis personis concedit, non expectato alio requisito, nec confirmatione Pontificia*. Haec Mendo cuius doctrina confirmata in terminis per ea, quae P. Franciscus Suarez in 3 Part. D. Thomae, disp. 26 de Poenit. sect. 1, habet his praecisis verbis: *Aliquando vero contingit in Ecclesia, ut laicis, vel foeminis concedatur facultas providendi, seu nominandi Confessores pro suis familiis, vel subditis: illa vero non est commissio iurisdictionis, quae talibus personis fiat: sunt enim iurisdictionis spiritualis incapaces: sed solum est potestas ad eligendam, vel designandam talem personam, qua designata, Pontifex, seu Praelatus Ecclesiasticus, qui talem facultatem dedit, confert illi iurisdictionem*. (Edit. Barbiell.)

misso examine statutam, Pontifex declarat generaliter esse, et ubique observandam, ipseque expresse extendit ad omnia Monasteria Regu-
45 laribus subiecta. Idem, ibid. Et dat facultatem Episcopis sive Ordinariis, supplendi hac in re Regularium Superiorum negligentiam et defectum, si nempe pensatis rerum circumstantiis, ita expediens esse iudicaverit. Idem, ibid.

46 Confessarius extra Ordinem alicui Monasterio, vel Moniali deputatus, expleto officio suo, abstinere debet ab accessu ad claustra, nec commercium etiam spiritualis causae obtentu,
47 cum monialibus fovere. Idem, ibid. Confessarius Ordinarius Monialium Confessiones excipere nequit, durante Officio et deputatione Extraordinarii: nec alia ratione huic impedimentum afferre, ne munus suum implere valeat. Idem, ibid.

48 Confessarius Regularis Monialium, qui non est Monasterii Praelatus, Iudex esse non potest in causis super nullitate earum Professionum. Idem, tom. 2, Const. 17 incip. *Si datam.*

49 Confessariorum facultates occasione Iubilaei assignantur a Benedicto XIV, tom. 1, Constit. 110 incip. *in Suprema,* § 4, et sunt illae iam assignatae in tom. 4, verb. *Iubilaeum,* art. 2. Vide ibid.

50 Confessariorum facultates in vim Bullae Cruciatae assignantur ab eodem Constit. 86, incip. *Quoniam,* § 8 et 10. Vide tom. 1, verb.
51 *Bulla Cruciata,* ubi abunde de omnibus. Confessarius electus in vim Bullae Cruciatae pro absolutione a Censuris et peccatis reservatis, approbatus esse debet ab Ordinario loci, in quo Confessiones excipit. Idem Constit. 100 incip.
52 *Apostolica Indulta,* § 2. Quod extenditur ad
53 alia Indulta similia. Idem, ibid., § 5. Et declaratur comprehendere omnes personas in Indulto comprehensas, etiam Regulares, sub poena nullitatis absolutionis. Idem, ibid., § 6.
54 Confessarius absolvens absque approbatione Ordinarii loci, incurrit poenam suspensionis ipso facto, et absolutio est nulla. Idem, ibid., § 12.

55 Confessarii quotannis, sicut Parochi, vacare debent exercitiis spiritualibus. Idem, tom. 1, Constit. 2 incip. *Ubi primum,* § 3.

56 Confessarius, si audierit poenitentem et non absolverit, requiraturque de attestatione confessionis in scriptis, debet illam concedere, non tamen unquam affirmare debet, se illum absolvisse nec tunc pariter cum illum absolverit, nam alias si de aliquo hoc attestatus fuisset, et de aliquo non, revelationis Confessionis periculum subiret. Instit. Eccl. 45, § 10.

57 Si poenitens tempore Paschae absolutionem obtinuit, sed ex consilio Confessarii admonetur, ut aliquo tempore abstineat a communione, potest parere absque peccato. Non tamen potest Confessarius ad arbitrium prorogare eam communionem, ut ex cap. *Omnis utriusque sexus,* de Poenit. et Remiss. Ibid., § 16.

Hic iuvat ad rem adducere novissimum De- 58
cretum seu responsum Sacrae Apostolicae Poenitentiariae ad seq. dub.

Eminentissimi Signori.

Alcune Monache professe esistenti in questa Città di Torino, umilmente prostrate a piè dell' Eminenze Vostre, espongono qualmente avendo ricevuto dalla carità di codesta Sagra Penitenziaria la facoltà in termini consueti, di potersi tre volte l' anno confessare Sacramentalmente da Confessore approvato dall' Ordinario; anzi dalla recente Constituzione del Regnante Sommo Pontefice per il Giubileo, di cui ha aggraziato li Monisteri, essendo concesso alle Monache potersi, nel tempo ivi prefisso, confessare da qualunque Confessore approvato per Monache, insorto perciò qualche dubbio:

Supplicano l' Eminenze Vostre degnarsi dichiarare in risguardo al primo punto, se quelle parole A Confessario approbato ab Ordinario, *quali si leggono nelle Lettere o Indulti della S. Penitenziaria, possano nel casò surriferito estendersi assolutamente a Confessore già stato ordinario o straordinario del medesimo Monistero supplicante senz' altra nuova approvazione. In rapporto al secondo punto, se la predetta Constituzione s' intenda pure come sopra, di Confessore stato già approvato per ordinario o straordinario o di qualunque altro. Che della Grazia.*

DECRETUM

Sacrae Poenitentiariae.

Sacra Poenitentiaria ex deductis in hoc supplici libello respondet: Indulta, de quibus agitur, per eiusdem Sacrae Poenitentiariae Organum a Summo Pontifice concedi Monialibus consueta ex eorumdem Summorum Pontificum mente ac voluntate, non cadere sub regulas in constitutione S. M. Clementis Papae X, incip. *Superna,* sive in aliis consimilibus contentas. Quare declarat sufficere, quod Confessarius vigore huiusmodi indulti eiusdem S. Poenitentiariae a Moniali eligendus, fuerit alias, etiam semel, ad Monialium Confessiones audiendas ab Ordinario approbatus, nisi constet eumdem Confessarium fuisse postea ob demerita, quae ipsas Confessiones concernant, ab eodem Ordinario positive reprobatum.

Datum Romae in Sacra Poenitentiaria die 10 Mart. 1750.

Nota censoris Theologi, ex Edit. Romana, quoad varia quae concernunt confessarium.

Opinio, quam numero primo recenset, atque inculcare videtur Auctor, Romanis Censoribus non placuit. Quamobrem de eorum sententia praemonendos hic Lectores duximus. Nec du- 59

bitamus, quin attendentes ad Confessarii munia statim intelligant, falsam esse opinionem, quae praedicat: teneri Confessarium ad conformandum se voluntati Poenitentis, quem absolvat, etsi hanc minus probabilem, atque hanc speculative falsam existimet. Nemo ignorat, Confessarium Dei vices in Tribunali sustinere, atque
60 Doctoris Iudicisque personam gerere. Si ut Doctorem se gerere velit, doceat, instruat, atque illuminet Poenitentes necesse est; et si Iudicem a Deo constitutum se ostendere velit, absolvere aut ligare Poenitentem debet, prout ex scientia quam habet in Domino, iudicaverit. Haec sane sunt munia, quae ex Christi institutione
61 Confessarius exercet. Contra vero Poenitens ad illius Tribunal accedere tenetur humili, demisso atque contrito animo, ut a Doctore eruditur, a Medico salutaribus monitis et satisfactionibus curetur, et ut a Iudice sententiam exposcat atque obtineat iuxta legem, cuius is custos atque interpres habetur. Dum ita rem concipimus, ut concipienda atque existimanda revera est, fierine potest ut statuamus, teneri Confessarium ad accommodandum se opinioni Poenitentis, atque ad hunc absolvendum, non solum dum cognoscat probabilius esse versari in periculo perditionis, sed etiam dum id speculative ipse certum omnino habeat? Ubi enim tum munus doctoris in Confessario esset, si poenitentem non moneret, viam quam ipse tenet, probabilius in infernum ducere; immo iuxta propriam opinionem etiam certo? Ubi munus medici, si non curaret, ut Poenitens iuxta eam quam ipse salutarem ac peccato inimicam doctrinam agnoscit, deinceps viveret? Ubi denique iudicem se ostenderet, si iuxta rei opinionem, et contra propriam sententiam reum Poenitentem absolveret, immo absolvere teneretur? Audi S. Bonaventuram, Confess. c. 4, ita exclamantem: *O inauditum philosophandi genus! Iudex sententiam ferre debet ad arbitrium rei, et reus Iudici obtemperare*
62 *non tenetur?* Itaque si Confessarius post diligens examen veram aut verosimiliorem iudicat propriam opinionem, absolutionem Poenitenti impertiri non tenetur opinione contraria persuaso, sed instruere ac monere eum potest, ut iuxta propriam opinionem vitam instituat; et si id renuat, potest etiam absolutionem negare, ac etiam debet, dum eam in Poenitente animi dispositionem non agnoscat, quae necessaria in eo est, qui humili atque contrito animo ad Sacerdotem accedat, e cuius labiis
63 divinam legem exquirere debet. At si Poenitens sit valde doctus et probus, et Confessarius minus doctus, dum Poenitens habet opinionem quam iudicat probabiliorem et verosimiliorem, tum Confessarius minus doctus, etsi praeventus opinione contraria, dum deprehendat, Poenitentem doctum non duci pravo affectu, poterit, inquit P. Gonzalez, proprium iudicium deponere, et doctrinam probabiliorem Poenitentis assumere, suamque facere, et illum absolvere; sed caute procedendum Confessariis, ac cavendum semper, ne minus probabilibus ac laxis Poenitentium opinionibus indulgeant, recte enim Dei nomine iudicare ipsi debent; ac recte non iudicant dum probabilius existimant contra Dei legem iudicium esse; et dum eum absolvant, quem iuxta propriam sententiam probabilius censeant Dei legem violaturum.

Responsio Auctoris.

Negat hic R. Theologus posse ac debere 64
Confessarium contra propriam opinionem absolvere poenitentem alias dispositum, iuxta sententiam vere probabilem ipsius poenitentis, et adducit pro se S. Bonaventuram in Confessionali, cap. 3, sic exclamantem et inclamantem: *O inauditum philosophandi genus! Iudex sententiam ferre debet ad arbitrium rei et reus Iudicis iudicio obtemperare non tenetur?* Et tamen in S. Bonaventura in dicto Confessionali tom. 6, Edit. Rom. ex Tipographia Vaticana an. 1596, loco a Theologo cit. nullimode reperitur falso allegatus textus. Unde videat eruditus Lector, quid in his similibus sit sentiendum, tum quia ultra a me ibi dicta, et allegatos Auctores, plures ac plures alii classici Doctores etiam in latioribus terminis, quam mea conclusio, id defendunt; et signanter clarissimus Sporer, t. 3 Theol. Sacram., part. 3, cap. 6, sect. 4, qu. 3, num. 1, expresse dicens, quod Confessarius tenetur sub mortali absolvere poenitentem rite dispositum. *Idque etiam verum est, quando poenitens sequitur opinionem vere probabilem contra opinionem propriam, quantumvis probabiliorem, Confessarii; adhuc enim est recte dispositus per probabilem DD. sententiam volens vitare peccatum, ut ex communi doctrina alibi explicata, id est t. 1, tract. 1, de conscientia probabili, n. 47, expresse tradens, quod Confessarius in iudicio Sacramentali etiam contra propriam opinionem sibi magis probabilem et tutam visam, tenetur se conformare opinioni probabili et tutae poenitentis, et dicit,* quod est communis et certa sententia Navarri, Suarez, Sanchez, Vasquez, et aliorum cum Layman et Bardi. Et supra num. 43 iam concluserat, quod quilibet potest prudenter sequi opinionem vere probabilem, et vere tutam nihil obstante, quod alia opinio opposita sit, vel appareat probabilior ac tutior, et ad id ultra alios a se ibi adductos, dicit quod quinquaginta quos citat Pasqualigus decisionum moralium decis. 5, n. 3, addens sub num. 44: *Id etiam contra propriam opinionem probabiliorem, et tutiorem visam.* Et celeberrimus La Croix editionis Mediolanensis 1724, tom. 1, l. 1 de Conscientia, n. 443 ad qu. 54: *An Confessarius possit vel debeat contra propriam opinionem, etiam probabilio-*

rem, absolvere poenitentem, qui tenet oppositam probabilem, et de reliquo rite est dispositus? ibidem sub num. 445 sic praecise respondet: *Supposito casu quaestionis, vel alio simili, omnino videtur certum, quod Confessarius teneatur absolvere poenitentem,* ita docent auctores communissime, inter quos Victor. in sum. de Confess. num. 178, citans Palud. et Goffred.; Navarrus in Man. cap. 26, n. 4, citans Adrianum; Reginaldus de Prud. Confess. cap. 3, sect. 1, § 1, num. 7; Angelus de Clavasio, qui floruit circa annum 1480 in Sum. verb. *Confessio,* § 2; Ioannes Wider sub anno 1430, in consolat. timor. consc. 3 part., c. 12 et 15, citans praeterea Claromontensem, et Erdemberg; Dominic. Sot. in 4, dist. 18, qu. 2, art. 5; Tolet. lib. 3 Instruct. Sacerdot. c. 20; Suarez t. 2, tract. 3, dist. 13, sect. 6; Diana part. 2, tract. 3, R. 11, addens: licet putet, opinionem poenitentis esse falsam, dummodo reputet probabilem; Layman et Schild. tract. 12, num. 121; Cardenas in addit. ad 1 crisin. num. 13, 14 et sequent.; Mendo in stat. dist. 13, n. 205; Stoz. lib. 1, part. 5, n. 117, et lib. 2, num. 131. Optime Teril. in Reg. q. 47, Ills. § 1, dist. 1, n. 71, et ibi usque ad num. 453, efficaciter probat et solvit obiectiones. Et missis pluribus aliis Felix Potestas tot vicibus impressus et reimpressus *in Examine Confessariorum,* tom. 1, part. 1, n. 73, sic expresse tradit: *sequitur tertio, teneri Confessarium absolvere poenitentem alias dispositum iuxta sententiam ipsius poenitentis, dummodo sit vere probabilis, quia poenitens habet ius ad eligendam opinionem vere probabilem, et ut alias dispositus absolvatur.* Et nostram sententiam defendit novissime cum pluribus aliis S. Alphonsus, de Liguori loc. cit. cap. 16, punto 6, num. 117, ubi postquam dixerit, quod *lo negano Fagnan., Elizal., Concina, Antoine, ed altri fautori della più rigida sentenza, dicendo, che nel Sacramento della Confessione è Giudice il Confessore, ed il penitente deve stare al giudizio del suo Giudice. Ma la sentenza comune insegna, che il Confessore in tal caso può, ed è tenuto assolverlo sotto colpa grave...* et pluribus citatis sequitur sic: *ed in ciò consentono anche molti Autori Probabilioristi, come Vigandt, Pontas, Vittoria.* Videatur ipse ibi n. 118 et 119, ubi multa ad rem.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

65 Etsi fatear opinionem, quam superiori responsione Lucius noster tuendam suscipit, a pluribus Theologis defendi, adduci tamen, ut illam approbem, nullo modo possum. Nihil enim solidi ab eiusdem Patronis affertur, vel afferri potest, ex quo efficiatur. I. Opinionem minus probabilem, pro libertate, qua poenitens est imbutus, cum opposita probabiliori pro lege, quam Confessarius amplectitur, collatam, reipsa probabilem ac tutam esse. II. Poenitentem a Confessario admonitum, qui abiicere opinionem probabilem pro libertate cum probabiliori pro lege pugnantem nolit, rite ad Sacramentalem absolutionem percipiendam esse dispositum. III. Praepostere perverseque non agere Confessarium, qui ex opinione, quam in praxi illicitam censet, sententiam ferat. Mitto incommoda, quae ex sententiae ab Auctore propugnatae usu in tanta laxarum opinionum, quae a novis Theologis pro probabilibus venditantur multitudine, in morum disciplinam manarent. Consulantur Antoine in tract. de Poenitentia cap. 3, art. 3, quaest. 4; Caietanus Maria Bergomensis in opere, cui titulus: *L' Uomo Apostolico istruito nella sua vocazione al Confessionario,* cap. 7, num. 7; Daniel Concina in Apparatu ad Theologiam Christianam t. 2, de Probabilismo, dissert. 9, cap. 5, num. 9, seqq.; Cuniliati de Poenitentia cap. 4, § 7, num. 13, et alii. Neque vero horum doctrina a communi Theologorum doctrina abhorret, ut Liguorius in testimonio ab Auctore descripto affirmat. Nam qui ex Probabilioristis in hac quaestione Probabilistis assentiuntur, et pauci omnino sunt, et sibi minus constant. Itaque fallitur Liguorius, dum opinionem probabilistarum communem sententiam vocat. Nec minus errat, cum pro ea ad Wigandt provocat. Hic enim tract. 2 prooemiali examin. 3, qu. 9, num. 30, petenti: *Confessarius teneturne, aut potest absolvere poenitentem, qui iuxta sententiam minus probabilem scienter fecit contractum in probabiliori sententia Confessarii docti et prudentis peccaminosum? vel potestne se accommodare sententiae poenitentis?* in haec verba respondet, cum tutiori et probabiliori sententia: *si poenitens in sua opinione semel ac iterum mala fide sit relapsus, non potest Confessarius eum absolvere, nisi sit paratus corrigi. Unde tenetur eum monere ac instruere de sequela sententiae probabilioris, licet antea etiam bona fide processerit, et poenitens tenetur parere. Nec potest Confessarius eius sententiam amplecti.* Mox, ubi singulas propositionis suae partes demonstravit, subdit n. 31: *Sed quid si poenitens vir probatus et timoratus esset multo doctior Confessario iudicaretque sine pravo affectu, suam sententiam esse probabiliorem opinione, quam alias Confessarius affirmat verosimiliorem?* Resp. *In hoc casu non sum contrarius.* Oppono. *Ergo iam in aliquo casu Confessarius potest se accommodare sententiae minus probabili poenitentis contra suam probabiliorem.* Distinguo. *In sensu composito, idest, propriam sententiam retinendo,* Nego. *Eam deponendo, et sententiam poenitentis, velut verisimiliorem amplectendo,* Concedo.

In Editione Romana an. 1767, haec n. 26 66
subiecta fuit Adnotatio, quam aliae Editiones

retinuerunt. *Ne quis decipiatur brevitate, et quadam etiam obscuritate, qua Auctor hic indicat mentem Benedicti XIV, legat saltem notam, quam apponit P. Phil. a Carboneano in tractatu de poenitent. P. Antoine qu. 6, art. 2, c. 1.* Nos vero, ut Lectoribus rem gratam faceremus, notam ipsam etsi longiorem hic describendam duximus. Nam longitudo utilitate pensabitur. Sic igitur habet P. Philippus a Carboneano: *De Sacramento poenitentiae, quod est ad Complices in peccatis, duae occurrunt SS. D. N. Benedicti XIV Constitutiones. Prior, quae incipit* Suprema omnium Ecclesiarum, *extat in vol. 1 Bullarii p. 535. Altera, cuius initium est* Ubi primum, *habetur in vol. 2, pag. 54. Utramque exposuit, et Commentariis illustravit vir Cl. Ludovicus Antonius Muratori. Ex quo et regulas Confessariis praescriptas, et nonnulla, quae clare Pontificias Constitutiones declarant, excerpsimus, atque Auctori, qui hac in re ob nimiam brevitatem est obscurus, addidimus.*

I. Inquirere nomen Poenitentis, non licet, neque eius habitationem, aliasve eius qualitates et circumstantias, quae personam illius detegant sine ulla rationabili causa. Recte respondit quaedam mulier de suo nomine interrogata: nomen meum peccatum non est. Ob huiusmodi curiositatem procul dubio peccaret Sacerdos.

II. Non licet poenitentibus nomen complicis revelare; eius enim est peccata sua, non aliena accusare. Peccato non caret, eoque interdum gravi, qui famae proximi sine ulla necessitate detrahit. Nam tu aequo animo ferres, si quis infamiam tuam alteri proderet? Tu ergo praesta erga alios id quod ab aliis erga te praestitum cupis.

III. Si quis sponte, ex simplicitate tamen et ignorantia, complicis nomen in confessione detegit, ut rudibus e vulgo hominibus interdum evenit, non peccat. Monendus tamen est, ut in posterum abstineat.

IV. Quicumque iusto aliquo titulo sponte complicem in confessione revelat nullum incurrit peccatum. Iustus exempli causa titulus est, ut petatur consilium ad disrumpendam pravam aliquam consuetudinem, ad consulendum famae propriae, cui minatur insultum complex, si a peccando desistatur, atque aliae huiusmodi causae. Prior est enim tutela conscientiae et famae nostrae, quam alterius.

V. Nomen complicis sibi, sive per ignorantiam, sive iusto titulo revelatum, sub sigillo confessionis Sacerdos retinere debet.

VI. Inter Theologos anceps disputatio est, an oblata sponte a poenitente licentia revelandi complicem, ea uti Confessarius possit ad correctionem eiusdem complicis, atque ad alia officia in utilitatem illius, aut Poenitentis derivanda. Et quidem tot hic diversi casus occurrere possunt, in quibus tam prudenter quam imprudenter eiusmodi licentia uti Confessarius potest, ut certa statui hic regula nequeat. Sed infra hac de re sermo recurret.

VII. Ad integritatem Confessionis licite potest ac debet Sacerdos poenitentem interrogare de complice, quum videlicet occurrere possit circumstantia aggravans, et speciem peccati mutans. Neque enim exempli causa sufficit confiteri commissum carnale peccatum, sed simul aperiendum est, an adulterium aut sacrilegium aut incestus intercesserit.

VIII. Confessarius in hoc casu interrogans, si nomen quoque, aut domum, aut alia signa exquireret a poenitente, per quae sibi persona complicis revelaretur, graviter peccaret. Suo enim debito satis poenitens fecit, aperiendo circumstantiam peccati; et dum caetera rite concurrant, absolvendus est. Ulterior Confessarii interrogatio ad peccaminosam curiositatem est referenda, neque ad eam respondere poenitens tenetur; immo ex complurium Theologorum sententia peccaret, si revelaret, ob praeceptum non infamandi proximum.

IX. Ubi ex necessitate integritatis confessionis poenitens animadvertit fieri non posse, quin Confessarius complicem cogniturus sit, puta si res fuit cum Sorore, aut Uxore fratris; tunc ex sententia quorumdam gravium Theologorum obligatur ad quaerendum, et adeundum alium Confessarium, cui ignotus sit complex. Verum graves alii Theologi sentiunt, consilium hoc esse, non vero praeceptum.

X. Accidere interdum potest, ut adigendus sit poenitens ad revelandum complicem, quum nempe agitur de gravibus malis vitandis, quae in perniciem Reipublicae vergere possunt, sicuti accideret, si Principis vita periclitaretur, si aqua mortifera populo propinaretur, aut ex farina cui gypsum mixtum foret, panis publicus conficeretur. Ut impediatur, si fieri potest, hoc malum, obligatur poenitens ad exquirendum consilium Confessarii, qui pro sua prudentia aut per se, aut per ipsum poenitentem remedia conquirat. Nisi revelare velit poenitens, minime est absolvendus; nam ex lege non minus iustitiae quam charitatis, tenetur ille pro virili curare, ut in tuto sit publica salus. De damno vitando, quod privatae alicui personae imminere potest, non loquor; nam fere semper suppressis complicum nominibus consilium praebere potest Sacerdos.

XI. Graviter peccat Confessarius, qui aut blandis artibus, aut minis haurire, aut extorquere a poenitentibus nomina complicum absque iusta necessitate velit. Gravius etiam delinquit, si ob negatam revelationem absolvere poenitentem recuset. Non enim licet infamiam proximi ex legibus detractionis investigare; neque ad eam prodendam obligatione ulla con-

stringitur poenitens; immo, si, praecisa necessitate, revelaret, ex multorum sententia reum se peccati faceret.

XII. Neque gravis peccati reatum effugeret Sacerdos, si revelationem complicis exigeret, ut per operam suam correptio et correctio illius praestaretur. Nam Confessarii munus tantummodo est curare vulnera poenitentis, non vero aliena; exquirere peccata poenitentis, non aliena. Neque is tenetur ad eos corripiendos, qui crimina sua sibi revelare nolunt; immo cavere debet a corripiendo ob scandala quae inde facile consequerentur.

Quod attinet ad primam Constitutionem *In primis*, inquit, animadvertendum est, quod hic damnatur omnis Confessariorum Curiositas, quae necessaria, aut utilis non sit poenitentibus. Hoc est, eis interdicitur quacumque arte exquirere nomen et habitationem Complicis, et praecipue puniendus dicitur, qui minis, et negata absolutione notitiam hanc extorquere conetur. Itaque perversa et perniciosa decernitur Confessariorum illorum praxis, *qui a Poenitentibus, Socii huiusmodi, seu complicis nomen exquirunt, atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conantur, sed quod detestabilius est, denuntiata quoque, nisi revelent, absolutionis Sacramentalis negatione, prorsus adigunt atque compellunt, immo etiam complicis eiusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum sibi exigunt designari.* Quibus verbis praxis eorum proscribitur, qui nullum iustum titulum habentes complicum nomina scrutantur, et indebitae curiositatis reos se statuunt. Neque enim sapientissimus Pontifex damnationem ad eos casus extendit, in quibus aut integritas confessionis, aut publica necessitas, aut poenitentis ipsius conscientia exigit, ut Poenitentes complicem revelent. Quod quum accidit, ipsum poenitentem hortari, interdum etiam adigere potest ad revelandum, omisso tamen nomine et loco habitationis, si fieri potest. At quandoquidem nonnulli causam hanc interrogandi de complice praeferebant, videlicet ut ipsum postea corriperent, atque in eius utilitatem huiusmodi revelatione uterentur: casum hunc praecipue disertis verbis se damnare Pontifex profitetur, ita ut in posterum, quamvis etiam non palliata, sed in bonum finem excogitata ea causa adhiberetur, nulli Confessario liceat inquirere nomina complicum. Sunt verba Decreti: *Quam illi quidem intolerandam imprudentiam, tum procurandae complicis correptionis, aliorumque bonorum colligendorum specioso praetextu colorare, tum emendicatis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitant.* Quod sane decretum, quam iustum sit, et disciplinae Ecclesiasticae conforme, nemo non intelligit. Ecquando enim sine necessitate infamiam alterius occultam prodere fas est? Immo aut incaute, aut malitiose detectam resarcire, si per nos commode licet, iubemus. Deinde quum Sacerdotes teneantur monere poenitentes, ut sua quidem, non vero aliena crimina confiteantur, quid est quod ipsi postea sibi potestatem usurpent extorquendi a poenitentibus aliorum peccata? At hoc, inquiunt, recta intentione exquiritur, atque ut complicem quoque ad meliorem frugem deducamus. Sed nulla tibi est obligatio corripiendi, nisi quos confessio reos in sacro Tribunali statuit. Contra tibi obligatio est servandi sub sigillo, quae tibi in Confessione revelantur, sive poenitentis sint, sive aliorum. Praeterea indebitis hisce interrogationibus poenitentes a Sacramento deterres, dum eos prodere cogis id, quod ipsi a detegendo abhorrent, nequa ulla obligatione detegendi tenentur. Gravioris etiam peccati reum te facis, quotiescumque ob negatam complicis revelationem poenitenti absolutionem negas. Dum suo munere functus fuerit poenitens, et peccata sua detestatus, eadem plene fuerit confessus cum proposito non peccandi, neque agitur de recidivis, de occasione proxima, aut de poenitentibus diu in coeno gravium peccatorum voluptatis, id iuris ad absolutionem poenitens acquisivit, ut sine gravi iniuria et contemptu, atque abusu Sacramenti Confessarius denegare eamdem non possit. Ad haec, quisquis ex notitia complicis in confessione habita, quamquam licentia poenitentis confisus complicem corrigendum suscipit, scandalis non paucis obnoxius est. Indignatur enim quicumque secreta sua crimina detecta videt, suaeque famae vulnus illatum apud Confessarium. In querelas igitur is facile erumpet, et Sigillum Sacramentale fractum suspicabitur, et Sacerdotem veluti proditorem tanti Sacramenti habebit, quae certe in perniciem Religionis vergere possunt. At quanto graviores tragoedias excitabit complex, ubi resciverit, non sponte factam, sed extortam fuisse in confessione revelationem sui nominis, atque licentiam revelatione illa utendi? Nam sine hac licentia fracti Sigilli reus foret Sacerdos. Igitur intolerandae imprudentiae et zeli sine scientia facinus hic habes. Deinde tametsi sine dolo malo, et in bonum tantummodo finem complicis nomen Confessarius detegendum curaret, fieri non posset, quin hominum malitia id tentatum arbitratretur in pravum aliquem finem, ex quo non levis invidia atque odium adversus ipsum Sacramentum conciperetur. Et sane quum inter tot probos Ecclesiae Ministros vix fieri possit, quin aliquis interdum a concupiscentia in transversum agatur, et in venenum convertere possit, quae Christus Dominus in medicinam nostram instituit. Satis eiusmodi periculum foret, ut omnino praecluderetur in posterum aditus eiusmodi interrogationibus minime ad Sacramentum necessariis, et tam facile scandala et perniciem

animarum parituris. Propterea sapientissime Summus Pontifex in Decretali addidit: *Nec fieri potuit, quin ea de causa et oblocutiones et scandala, et non Ministrorum tantum, sed Sacri etiam ipsius Ministerii odium et Animarum ingens perturbatio in populo fideli exorta sint.*

In alterius vero Const. Comment. iterum, *ait,* conficitur quaecumque perversa Confessariorum Curiositas, ac praecipue negantium absolutionem renuentibus revelare complicem, eosque a Sacra Inquisitione puniendos S. Sedis decernit: *Dummodo tamen huiusmodi interrogandi ac denegandi actus talibus circumstantiis coniunctus sit ac convestitus; quae sic agentem Confessarium de adhaesione ad praedictam reprobatam praxim, tamquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate suspectum reddant.* Si eiusmodi circumstantiae desint, deferendus non erit ille ad Inquisitionis Tribunal. Non desunt sane Confessarii simplicitate laborantes, qui melius conscientiae poenitentis se prospicere posse aliquando putent, si nomen Complicis audiant. Fieri potest, ut nulla malitiae suspicio in ipsos cadat: quod non difficile prospici potest. Quum exempli causa de furtis, de fraudibus, de periclitante alicuius honore agitur: tum bonus Confessarius (imprudenter fortasse) exquirit complicis nomen, consilium, ut sibi videtur, opportunum daturus. Hic tamen illius error ad cognitionem Inquisitorum non pertinet. Idem infra aliis disertis verbis inculcat Pontifex inquiens: *Quod si Confessarii de complicis nomine perperam interrogantis, absolutionemque, ni sibi detegatur actum denegantis contingat eiusmodi esse, ut quamvis imprudens et malus, simplex tamen quidam et nudus actus fuerit, idest iis circumstantiis destitutus, quae de prava credulitate vel de mala adhaesione ad praxim in saepedicto nostro Brevi reprobatam tamquam illicitam, eumdem Confessarium suspectum reddant: tunc istiusmodi delictum, neque denuntiationis oneri, neque Sancti Officii praedicti cognitioni subiectum erit, sed de illo cognoscere, atque in delinquentem Confessarium per suspensionem ab audiendis confessionibus, vel alias Canonicas et legitimas poenas pro delicti modo animadvertere ad locorum Ordinarios in sua cuiuscumque dioecesi omnino spectabit.* Rectissime haec, nam ea, quae errorem aut suspicionem erroris contra dogmata Fidei, aut opiniones scandalosas et perniciosas, a Sede Apostolica damnatas, minime continent, ab Inquisitionis iurisdictione semota sunt. Aequissimus vero Pontifex nihil voluit imminutum de ordinaria iurisdictione Episcoporum, quam tamen laesam ab Inquisitore Generali iidem, ut supra vidimus, expostulabant.

Itaque si quis cognoverit quemquam e Confessariis deliquisse modis in Pontificio Brevi expressis, obligatur ad illum denuntiandum Sancto Officio intra terminum triginta dierum, tunc solum cum circumstantiae occurrunt, quae indicent, aut iustae suspicioni locum praebeant, Confessarium credere licitam huiusmodi interrogationem, quae intrinsece illicita sit, nisi forte legitima aliqua causa interrogandi, de qua supra egimus, intercedat. Ad hoc etiam, ut denuntiatio facienda sit Sancto Officio, exigit Pontifex, ut Confessarius Sacramentalem absolutionem poenitenti denegarit. Exceptionem alteram nunc accipe. *Verumtamen,* subdit Pontifex, *ab huiusmodi onere iustis de causis eximi volumus et eximimus personam ipsam Poenitentem dumtaxat in causa propria, idest in casu, quo suum peccatum* confitens, a Confessario adigatur ad sibi manifestandum nomen complicis in eodem peccato; tunc enim poenitentem huiusmodi ab obligatione eumdem Confessarium denuntiandi liberamus. Sed quando aliunde, quam ex propria, ut dictum est, confessione, noverit, Confessarium aliquo ex superius enumeratis, et S. Officio denuntiandis modis deliquisse; tunc eum, et ipse denuntiare ex ista aliunde habita notitia teneatur.

Articulus IV. *Confessarius monialium tam ordinarius quam extraordinarius.*

Summarium. 1. Monialium Confessarii eligi debent, et approbari ab Episcopo loci pro monasteriis sibi subiectis. - 2. Pro monasteriis autem Regularibus subiectis eligi, et deputari debent a suis respective Superioribus Regularibus; ab Episcopo Dioecesano debent idonei iudicari, et approbari. - 3. Potest tamen Episcopus in aliquibus casibus deputare Confessarium Saecularem, seu Regularem etiam alterius Religionis monialibus exemptis. - 4. Quod Episcopus in casu negligentiae Superiorum possit deputare Confessarium Extraordinarium monialibus Regularibus subiectis, decrevit expresse Sacr. Congreg. Concilii. - 5. Insuper potest Episcopus ex iusta et rationabili causa Superiores Regulares admonere, ut eiusmodi Confessarios amoveant, et si Superiores id facere detrectent, aut negligant, potest ipse praedictos Confessarios amovere quoties, et quando opus esse iudicaverit. - 6. Nec Episcopus tenetur eiusmodi causam significare superioribus Regularibus. - 7. Confessiones monialium sibi subiectarum auditae a Confessariis Regularibus sine approbatione Episcopi sunt irritae et nullae. - 8. Neque Superiores quicumque, etiamsi sint Generales, possunt sine approbatione Episcopi audire Confessiones monialium sibi subiectarum. - 9. Licet iidem Confessarii sint generaliter approbati ab Episcopo ad audiendas Confessiones Saecularium, adhuc est eis necessaria approbatio pro monialibus sibi subiectis. - 10. Nec approbati ab Episcopo ad audiendas Confessiones Monialium unius monasterii, censentur approbati ad audiendas Confessiones Monialium alterius Monasterii. - 11. Etiam Confessarii Extraordinarii indigent speciali approbatione Episcopi. - 12. Nec semel approbati censentur semper approbati. - 13. Nec in vim unius approbationis possunt pluries monialium etiam eiusdem monasterii Confessiones audire, sed toties debent ab Episcopo approbari, quoties casus deputationis contigerit. - 14. Immo tales Confessarii indigent approbatione Ordinarii ad audiendas Confessiones Monialium sibi subiectarum non obstante etiam contraria consuetudine immemorabili. - 15. Con-

fessarii non approbati specialiter ad audiendas Confessiones monialium, nequeunt earum Confessiones audire, neque tempore Iubilaei. - 16. Approbatus pro Monialibus unius Monasterii, neque tempore Iubilaei censetur approbatus pro monialibus alterius monasterii. - 17. Confessarius praesentatus ad excipiendas Confessiones Monialium Regularibus subiectarum debet, vel absolute reiici, vel per totum triennium approbari, non vero ad tempus brevius. - 18. Nulla ex Monialibus subiectis Regularibus sentiens se non gravatam mortali culpa potest de venialibus valide confiteri Sacramentaliter cuicumque Sacerdoti non approbato ab Ordinario. - 19. Confessarii monialium durare possunt solum triennio, quo elapso, non possunt amplius audire Confessiones in eodem monasterio per aliud tempus absque licentia Sacrae Congregationis, alias declarantur suspensi ab audiendis confessionibus. - 20. Quod habet locum etiam in Confessario conservatorii puellarum, ac aliarum quarumcumque mulierum. - 21. Confessarii vero Dominicani, et Cassinenses non possunt durare in huiusmodi Officio nisi per biennium. - 22. Si autem esset quis deputatus Confessarius ad aliquot menses per modum supplementi, poterit iste in generali deputatione Confessariorum, quae postea fiet, ab Ordinario eligi in Confessarium eiusdem Monasterii ad integrum triennium. - 23. Confessarius, si expleto triennio, ex dispensatione Sacrae Congregationis, eligatur ad aliud triennium, non potest rursus expleto secundo triennio absque alia dispensatione eligi ad tertium triennium. - 24. Confessarii Monialium esse non possunt qui sunt Vicarii Generales. - 25. Neque Parochi, si exinde cura notabiliter pateretur. - 26. Neque Minores Conventuales. - 27. Neque Observantes Provinciae Reformatae S. Antonii Lusitaniae. - 28. Et generaliter Regulares, non solum non possunt esse Confessarii Ordinarii, sed neque Cappellani monialium Ordinario subiectarum. - 29. Unde Ordinarii non possunt uti opera Confessariorum Regularium, etiam pro Confessariis Extraordinariis, nisi in casu necessitatis. - 30. Sic etiam Parochi licet ordinarie non possint deputari Confessarii monialium, possunt autem, si exinde cura notabiliter non patiatur. - 31. Sic pariter licet regulariter Canonicus Poenitentiarius non possit deputari Confessarius Monialium ubi non valeat utrique muneri satisfacere; potest tamen deputari, ubi valet utrumque munus adimplere. - 32. Praeter Confessarium Ordinarium debet etiam alius Extraordinarius ab Episcopo, et aliis Superioribus bis, aut ter in anno monialibus offerri. - 33. Potest tamen confessarius extraordinarius eis concedi a Superioribus per plures vices, quam ter in anno. - 34. Moniales nequeunt recusare unum Confessarium Extraordinarium, seu Ordinarium, et alium petere, nisi assignata iusta causa recusationis. - 35. Possunt tamen moniales etiam sine causa recusare Confessarium Extraordinarium, nullum alium loco ipsius petendo. - 36. Moniales, quamvis, si nolint, non teneantur omnes Confessario Extraordinario confiteri, tamen coram ipso debent omnes successive comparere, etiam quae confiteri nolunt. - 37. Adducitur ad id Edictum pro monialibus Urbis, mandante Clemente XI editum. - 38. Confessarius Extraordinarius nunquam datur pro Moniali particulari. - 39. Nec perpetuus, neque ad tempus. - 40. Nisi per sacram Poenitentiariam pro una vice tantum, vel de licentia Sacrae Congregationis. - 41. Potest tamen Episcopus ex aliqua speciali ratione concedere Extraordinarium alicui Moniali particulari, puta in articulo mortis. - 42. Confessarius Extraordinarius potest deputari a Superioribus quolibet anni tempore, et ad dies sibi bene visos, prout suadent circumstantiae hic, et nunc concurrentes. - 43. Dies autem determinati, si non obstet vel consuetudo, vel statutum aliquod particulare, incipiunt currere a die coepti exercitii. - 44. Tempore deputationis Confessarii Extraordinarii expedit, quod Ordinarius non accedat ad Monasterium. Immo pro Monasteriis Urbis hoc praecipitur expresse omnibus Confessariis sub gravissimis poenis. - 45. Sic etiam expedit, quod Confessarii omnes, tam Ordinarii, quam Extraordinarii completo suo Officio, et Ministerio, non amplius ad dicta Monasteria accedant, neque ob motivum directionis, et conferentiae spiritualis. Immo pro Monasteriis Urbis hoc expresse praecipitur omnibus dictis Confessariis sub gravissimis poenis. - 46. Praelati Regulares in Regnis Hispaniarum tenentur saltem semel in anno deputare pro Monasteriis sibi subiectis Confessarium Extraordinarium, aut Saecularem, aut Regularem alterius Ordinis, alias ipsum poterunt deputare Episcopi. - 47. Et quod pro Monialibus subiectis Regularibus deputentur Confessarii extraordinarii, etiam qui eiusdem Ordinis non sunt Regulares, iam decreverat Sacra Congreg. in Neapolitana. - 48. Confessarii, et Cappellani Monialium possunt celebrare Missas Sanctorum, de quibus ipsae recitant Officium, sed cum Missali Romano, et de communi. - 49. Confessarii Monialium debent esse in aetate supra quadraginta annos. - 50. Socii autem Confessariorum debent esse in aetate supra quinquaginta annos. - 51. Confessarii Monialium non possunt ingredi Clausuram ad peragendum Officium Funeris. - 52. Alias omnes culpabiles incurrunt Excommunicationem violatae clausurae. - 53. Neque consuetudo excusat a Censura inflicta adversus violatores clausurae, nec ab ea, quae infligitur ab Alexandro VII, nec Episcopi, et alii Superiores possunt ad id licentiam concedere. - 54. Confessarius Monialium clausuram ingressus ad administranda Sacramenta, debet ire, et redire recta via absque diverticulo, nec potest in alia parte divagari, etiam occasione visitandi alias infirmas, quibus Sacramentorum administratio non est necessaria. - 55. Cum aliqua Monialis laboret in extremis, conceditur Confessario pernoctatio in mansione prope Monasterium extra clausuram, ut ingruente necessitate illico praesto esse possit vocatus. - 56. Dum Confessarius Monialis infirmae Confessionem audit, cellae ianua debet remanere aperta, et ambae Comitatrices debent morari ad eiusdem cellae ianuam, ita ut Confessarius, et infirma ab eis commode cerni possint. - 57. Confessarii quovis tempore etiam de nocte in casu necessitatis possunt Clausuram ingredi. - 58. Confessarius non potest ingredi clausuram ad audiendam Confessionem illius infirmae, quae potest accedere ad Sedem Confessionalem. - 59. Confessarii nullatenus ingredi possunt clausuram praetextu comitandi operarios, Medicos, Chirurgos, vel alios. - 60. Confessarii non possunt ingredi Clausuram, ad conspergendum Cellas Monialium, aut alia loca aqua benedicta in die Sabbati Sancti, aut quolibet alio tempore. - 61. Confessarii nequeunt ingredi clausuram ad exorcizandam Monialem energumenam. - 62. Confessarius non potest ingredi clausuram Monialium ad inibi Missam celebrandam. - 63. An Confessarius ingredi possit Clausuram ad sumendam Particulam consecratam ipso in actu communicandi Moniales in Ecclesiam interiorem elapsam. - 64. Confessarius Monialium, etiam Regularis non indiget speciali licentia ad ingrediendum pro necessitatibus sui officii, modo per Monasterium non vagetur, sed expleto ministerio, statim exeat. Confessarius debet ingredi cum cotta, et stola, et non aliter. - 65. Confessarii Monialium quamvis generaliter deberent ingredi absque socio pro ministrandis Sacramentis infirmis Monialibus; tamen hodie Confessarius Regularis, non obstante antiquâ consuetudine, absque socio ingredi non debet, sed debet ei assignari socius, qui ipsi assistat, et sit aetatis ultra quinquaginta annos. - 66. Confessarius Regularis monialium, eiusque socius (Confessionis, ac Sacramentorum administrationis casibus exceptis) easdem Moniales absque Sacrae Congregationis licentia alloqui non possunt. - 67. Confessarii Extraordinarii Monialium ac Monasteriorum, in quibus degunt, ab Religionis oneribus pro eo tempore dumtaxat, quo confessionibus audiendis occupantur, excusantur. - 68. Habitatio Confessarii, licet debeat esse vicina, non tamen sit contigua, seu coniuncta monasterio, sed ab

eo disiuncta, non solum per parietes, sed etiam per tecta. - 69. Confessarii Monialium debent audire Confessiones ex Sede Confessionali collocata, non quidem in Sacristia, aut alio occulto loco, sed in ipsa Ecclesia exteriori. - 70. Confessariis Monialium certa annua merces constitui debet, quae iuxta morem, et qualitatem Religionis victui illius sufficiat, eademque merces Monasterio, in quo degit idem Confessarius, si Regularis sit, persolvatur. - 71. Unde Confessarius accipere non debet a monialibus victum dietim, nec utensilia, vel lineam supellectilem, sed tantummodo annuam provisionem. - 72. Quae non excedat duos Iulios pro quolibet die. - 73. Confessarii Monialium nullo modo possunt comedere, refici, aut cibum sumere in earum monasteriis, seu in locis, ubi sunt Crates, vel Rotae in Monasterium respondentes, vel in locis adeo vicinis, ut videri, vel audiri possint a Monialibus, neque ante portam Clausurae. - 74. Confessarii Monialium an possint eas absolvere in Foro conscientiae a Censuris occultis, et poenis Papae reservatis. *Remissive.* - 75. Ad absolvendum monialem, repentino accidenti correptam, et iam iam animam agentem, in defectu sui proprii Confessarii, potest licite quilibet alius Confessarius, seu simplex Sacerdos prope monasterium existens, seu casualiter transiens, clausuram ingredi sine ulla licentia expressa, et tali moribundae beneficium absolutionis impertiri. - 76. Confessarius sollicitans Monialem est denunciandus Episcopo, vel Inquisitori. - 77. Monialis sollicitata, si nolit denunciare Confessarium sollicitantem, non potest absolvi. - 78. Moniali recusanti denunciare, non potest Confessarius protrahere terminum ultra tempus vi Edicti praefixum: censent tamen plures Doctores posse ei concedi tempus consulendi peritiores, dummodo id brevi praestetur, et interim data fide denunciandi, posse absolvi. - 79. Monialis recusans denunciare prae nimia verecundia alloquendi Episcopum, vel inquisitorem, seu prae timore, ne detegatur, aut alio simili respectu, potest denunciare per internuncium, seu per Confessarium. - 80. Alia de hac re. *Remissive.* - 81. His iuvat addere novissimas resolutiones Sacrae Congregationis Concilii. Sed quoad duas ultimas, attendenda est posterior dispositio Benedicti XIV. - 82. Superiores Monialium tenentur bis, aut ter singulis annis exhibere Confessarios extraordinarios monasteriis sibi subiectis. - 83. Si aliqua Monialis graviter aegrotat, ut sit in mortis periculo, petatque alium Sacerdotem, qui non sit ordinarius ministerii Confessor, huic a respectivo Superiore annuendum est. - 84. Haec Confessarii extraordinarii oblatio bis vel ter in anno praestari debet etiam cum aliis mulieribus, collegialiter degentibus, quae unicum habent Confessarium. - 85. Rescriptum S. C. Episcoporum et Regularium. - 86. An Moniales ex lege Fundationis vel Consuetudine ius habere possint eligendi Confessarium ab Episcopo approbandum. *Remissive.* - 87–90. An Confessarius Ordinarius Monialium ab Episcopo destinatus, et triennio elapso ex peculiari Indulto ad aliud triennium immediate sequens confirmatus, hoc altero triennio elapso, possit ab Episcopo destinari ad tertium triennium. - 91. Ad Episcopum pertinet cognoscere, tum approbare an Confessarius Regularis pernoctare debeat prope Monasterium. - 92. Quoad alia. *Remissive.* - 93. De Confessario Regularium. *Remissive.*

1 Monialium Confessarii non possunt eligi ab Universitate, nempe ab ipsis monialibus, sed eligi debent et approbari ab Episcopo loci pro Monasteriis sibi subiectis; Sacr. Congr. Episc. et Regul. in Lauretana 20 Sept. 1588, in Tuscul. 25 Octob. 1601, in Regien. 4 Septem-
2 bris 1602, in Valisoletana 26 Oct. 1604. Pro monasteriis autem Regularibus subiectis eligi et deputari debent a suis respective Superioribus Regularibus; arg. ex Conc. Trid. sess. 25 de Regul. et Monialib., cap. 10; ex Clement. *Dudum* de Sepulturis, § *Statuimus,* et ex Constit. Gregorii XV incip. *Inscrutabili;* Sed tamen debent ab Episcopo Dioecesano idonei iudicari et approbari ut expresse statuit d. Gregorius XV in cit. Const. *Inscrutabili,* ibi: *Confessores vero, sive Regulares sive Saeculares, quomodocumque exempti, tam Ordinarii quam Extraordinarii ad Confessiones Monialium etiam Regularibus subiectarum audiendas nullatenus deputari* (scilicet per Superiores Regulares) *valeant, nisi prius ab Episcopo Dioecesano idonei iudicentur, et approbationem, quae gratis concedatur, obtineat.*

3 Potest tamen Episcopus in aliquibus casibus deputare Confessarium Saecularem seu Regularem etiam alterius Religionis Monialibus exemptis, quando scilicet nulla ratione induci possunt, ut peccata sua Regularibus confiteantur; Sacr. Congr. in Regien. apud Pignatell. tom. 8, consult. 53, num. 5. Vel si iniuste denegetur Confessarius a proprio Praelato; ead. S. Congr. ex Naldo verb. *Episc.* n. 13, et sequitur D. Caietanus de Alexandris in Confessario Monialium c. 6, § 13, q. 1. Et quod 4
Episcopus in casu negligentiae Superiorum possit deputare Confessarium Extraordinarium Monialibus Regularibus subiectis, decrevit expresse S. C. Conc. in Carducen. 12 Iul. 1658, ubi cum ad instantiam Monialium S. Clarae quaesitum esset: *An habere possint Confessarium Extraordinarium ab Episcopo Dioecesano, non obstante contradictione Superiorum Regularium, quibus eaedem Moniales subiiciuntur;* Respondit: *Habere posse Confessarium extraordinarium ab Episcopo Dioecesano in casu negligentiae Superiorum Regularium.* Sic apud Monacell. p. 2, tit. 15, formul. 15, n. 6.

Insuper potest Episcopus ex iusta et ratio- 5
nabili causa Superiores admonere, ut eiusmodi Confessores amoveant, et si Superiores id facere detrectent aut negligant, potest ipse praedictos Confessores amovere, quoties et quando opus esse iudicaverit: Sic expresse statuit Gregorius XV in d. Const. incip. *Inscrutabili,* ibi: *Liceatque Episcopo ex rationabili causa Superiores Regulares admonere, ut eiusmodi Confessores, atque Administratores amoveant; iisque Superioribus id facere detrectantibus, aut negligentibus, habeat Episcopus facultatem praedictos Confessores et administratores amovendi, quoties et quando opus esse iudicaverit.*

Nec Episcopus tenetur eiusmodi causam signi- 6
ficare Superioribus Regularibus, ut expresse decrevit S. C. Conc. in responsione ad duodecimum ex dubiis circa dictam Constitutionem Gregorii XV inc. *Inscrutabili* resolutis, approbante eodem Gregorio XV et Urbano VIII, qui dictas

responsiones et declarationes typis Cameralibus imprimi iussit de anno 1623, apud Barbosam super Conc. Trid. sess. 25 de Regul. et Monial., c. 5 a n. 7; Fagnan. lib. 5 decr. in cap. *Cum Cappella* de privil. in fine, et apud Tamburin. de Monial. disp. 26, quaesit. 3. Dictum autem dubium duodecimum conceptum erat his verbis: *Duodecimo cum in eadem Constitutione statutum sit, ut liceat Episcopo ex rationabili causa Superiores Regulares admonere, ut amoveant Confessores Monialium, atque Administratores bonorum ad earumdem Monialium monasteria pertinentium iisque Superioribus id facere detrectantibus, habeat Episcopus facultatem praedictos Confessores et Administratores amovendi, quoties et quando opus esse iudicaverit. An eiusmodi causam Episcopus significare teneatur respondit: Ad duodecimum non teneri eiusmodi causam significare Superioribus Regularibus; sed hoc relinqui arbitrio et prudentiae Episcoporum, quorum conscientias Sacra Congregatio serio oneravit, ne facultate sibi hac in parte attributa quoquo modo abutantur eius rei in districto Dei iudicio rationem reddituri.*

7 Confessiones Monialium sibi subiectarum auditae a Confessariis Regularibus sine approbatione Episcopi sunt irritae et nullae; Ead. Sacr. Congreg. Conc. Vide verb. *Approbatio*, art. 3, num. 3.

8 Neque Superiores quicumque, etiamsi sint Generales, possunt sine approbatione Episcopi audire Confessiones Monialium sibi subiectarum. Vide d. verb. *Approbatio*, art. 3, n. 4,

9 Licet iidem Confessarii sint generaliter approbati ab Episcopo ad audiendas Confessiones saecularium, adhuc est eis necessaria specialis approbatio pro Monialibus sibi subiectis. Vide ibid., num. 5.

10 Nec approbati ab Episcopo ad audiendas Confessiones Monialium unius Monasterii censentur approbati ad audiendas Confessiones Monialium alterius Monasterii. Vide ibid., n. 6.

11 Etiam Confessarii Extraordinarii indigent speciali approbatione Episcopi. Vide ibidem, n. 7.

12 Nec semel approbati censentur semper approbati. Vide ibid., num. 8.

13 Nec in vim unius approbationis possunt pluries Monialium etiam eiusdem Monasterii Confessiones audire, sed toties debent ab Episcopo approbari, quoties casus deputationis contingerit. Vide ibid., n. 9.

14 Immo tales Confessarii indigent approbatione Ordinarii ad audiendas Confessiones Monialium sibi subiectarum, non obstante etiam contraria consuetudine immemorabili. Vide ibid., num. 10.

15 Confessarii non approbati specialiter ad audiendas Confessiones Monialium, nequeunt earum Confessiones audire, neque tempore Iubilaei. Vide ibid., n. 11.

Approbatus pro Monialibus unius Monasterii, neque tempore Iubilaei censetur approbatus pro Monialibus alterius Monasterii. Vide ibid., num. 13. 16

Confessarius praesentatus ad excipiendas Confessiones Monialium Regularibus subiectarum debet, vel absolute reiici, vel per totum triennium approbari, non vero ad tempus brevius. Vide ibid., num. 12. 17

Nulla ex Monialibus subiectis Regularibus sentiens se non gravatam mortali culpa, potest de venialibus valide confiteri Sacramentaliter cuicumque Sacerdoti non approbato ab Ordinario. Vide ibid., n. 14. 18

Confessarii Monialium durare possunt solum triennio, quo elapso, non possunt amplius audire Confessiones in eodem Monasterio per aliud tempus absque licentia Sacrae Congregationis, alias declarantur suspensi ab audiendis Confessionibus; Sacr. Congr. Episc. in Comen. 4 Mart. 1591, in Ragusina 2 Octobris 1626, et 27 Mart. 1647, et saepe alibi. Quod habet locum etiam in Confessario Conservatorii puellarum vel aliarum quarumcumque mulierum; ead. Sacr. Congr. Episc. 18 Mart. 1649, et in Lucensi 25 Iul. 1655. Confessarii vero Dominicani et Cassinenses non possunt durare in huiusmodi Officio audiendi Confessiones Monialium, nisi per biennium ex eorum Constitutionibus. Ead. Sacr. Congr. Episc. 17 Novembr. 1645, et 8 Iun. 1657. Si autem esset quis deputatus Confessarius ad aliquot menses per modum supplementi, poterit iste in generali deputatione Confessariorum, quae postea fiet, ab Ordinario eligi in Confessarium eiusdem Monasterii ad integrum triennium, quia prohibitio Sacrae Congreg. de non eligendo Monialium Confessario ultra triennium, cum sit odiosa, benigne et in mitiorem partem est interpretanda, arg. cap. *Odia* 15 de Regul. Iuris in 6, et cap. *In poenis* 49 eodem in 6, ita ut intelligatur de ea, quae sit per modum supplementi. Sic expresse D. Caietanus de Alexandris in Confessario Monialium cap. 6, § 6, quaes. 3, et alii. 19 20 21 22

Confessarius, si expleto triennio ex dispensatione Sacrae Congreg. eligatur ad aliud triennium, non potest rursus expleto secundo triennio absque alia dispensatione eligi ad tertium triennium. Vide verb. *Abbatissa*, ubi sic fuit dictum in simili de ipsa confirmata ad aliud triennium per dispensationem, et fuit conclusum non posse eligi ad tertium triennium sine nova dispensatione, et fuit ad id allatum Decretum Sacr. Congreg. deputatae ab Innocentio XII pro causis Congregationis Cassinensium 26 Februar. 1694, in responsione ad quintum dubium. 23

Confessarii Monialium non possunt esse Vicarii Generales, quia Moniales de ipsis non confiderent; Sacr. Congr. Episcop. in Sorana 24

23 Iul. 1587, in Mutinen. 3 Februar. 1597.
25 Neque Parochi, si exinde cura notabiliter pateretur. Ead. Sacr. Congrag. Episcop. in una Venetiarum 26 Iul. 1594, in Parmensi 7 Martii 1652, in Taurinensi 2 Aug. eiusdem anni,
26 et saepe alibi. Neque Minores Conventuales, quibus id prohibitum fuit a S. Pio V. Ead. Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in Ortonensi
27 30 Iun. 1599, et in Neapolit. 20 Mart. 1621. Neque Observantes Provinciae Reformatae S. Antonii Lusitaniae, quibus prohibitum fuit a Sacr.
28 Congr. sub die 7 Novembr. 1653. Et generaliter Regulares, non solum non possunt esse Confessarii Ordinarii, sed neque Cappellani Monialium Ordinario subiectarum. Sacr. Congr.
29 Episc. in Pistorien. 16 Maii 1653. Unde Ordinarii non possunt uti opera Confessariorum Regularium etiam pro Confessariis extraordinariis, nisi in casu necessitatis. Eadem Sacr. Congr. Episc. 18 Decemb. 1601, apud Nicol. in Floscul., verb. *Moniales*, num. 38, et sub die 1 Octob. 1602, apud Barbosam lib. Iuris Eccles. univ. cap. 44, num. 127. Et ad id Tamburin. de Iure Abbatis, disp. 16, qu. 2, num. 4, refert duas Epistolas Sacrae Congreg. directas Patriarchae Veneto in quarum prima 12 Maii 1617 ei prohibuit, ne Regulares sine licentia Sacrae Congregationis deputaret Confessarios Monialium sibi subiectarum; et in altera die 7 Iun. 1620 eidem concessit, ut ob penuriam Sacerdotum saecularium posset praedictos Regulares deputare ad subeundum munus praedictum.

30 Sic etiam, licet Parochi ex dictis supra n. 25, non possint regulariter deputari Confessarii Monialium, possunt tamen, si exinde cura notabiliter non patiatur; et ad id Tamburin., loc. cit., num. 4, refert pariter duas Epistolas Sacrae Congregationis directas Patriarchae Veneto, in quarum prima, die 17 Mart. 1592, id ei prohibuit propter praeiudicium Parochianorum et detrimentum animarum; et in altera, die 22 Febr. 1593, id ei concessit, ubi non adsit tale praeiudicium et detrimentum animarum; idem etiam concessit Sacr. Congr. Conc. in una Salutiarum in responsione ad primum
31 die 20 Sep. 1642. Sic pariter licet regulariter Canonicus Poenitentiarius non possit deputari Confessarius Monialium, ubi non valeat utrique muneri satisfacere, ex adductis a Pignatell. t. 7, consult. 13, an. 1, potest tamen deputari ubi valeat utrumque munus adimplere, ut censuit Sacr. Congr. Conc. in Ianuen. 11 Sept. 1666, apud eumdem Pignatell. loc. cit., n. 4.

32 Praeter Confessarium Ordinarium debet etiam alius Extraordinarius ab Episcopo, et aliis Superioribus bis aut ter in anno Monialibus offerri. Sic expresse statuit Conc. Trid. sess. 25 de Regular. et Monialib., cap. 10, ibi: *Praeter Ordinarium autem Confessorem alius Extraordinarius ab Episcopo et aliis Superioribus bis aut ter in anno offeratur.* Potest tamen 33
Confessarius Extraordinarius eis concedi a Superioribus per plures vices, quam ter in anno, quia Concilium Tridentinum statuendo, quod Confessarius Extraordinarius offeratur bis, vel ter in anno, non limitat Superiorum facultatem solum ad tres vices, sed solum indicat, quod per pauciores vices non debeat, non autem, quod per plures non possit. Sic decisum fuisse refert ex Galleto Bordonus resol. 5, num. 11; Pellizar. de Monial. c. 10, n. 250, et alii.

Moniales nequeunt recusare unum Confes- 34
sarium Extraordinarium seu Ordinarium, et alium petere, nisi assignata iusta causa recusationis; tunc enim, ipsa iusta causa interveniente, possunt ipsum recusare, quia is comparatur Parocho, quem ex iusta causa populus recusare potest, arg. cap. *Ut circa exactiones* 4 de election. in 6, cum similibus; Bordon. in Miscellan. decis. 166; D. Caietanus de Alexandris loc. cit., cap. 6, § 6, quaest. 5, et § 13, quaest. 5, et alii passim. Possunt 35
tamen Moniales etiam sine causa recusare Confessarium Extraordinarium, nullum alium loco ipsius petendo, quia Confessarius Extraordinarius inductus est in earum favorem; quisque autem potest sine causa Iuri suo renunciare. Cap. *Si diligenti* 12 de Foro competent., et cap. *Si de terra* 6 de privilegiis, ibi: *Cum liberum sit cuique Iuri suo renunciare;* Tum quia dicit Regula 61 Iuris in 6: *Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.* Sic Monacell. part. 1, tit. 9, formul. 4, num. 4; Donat. prax. rer. Regular. tom. 4, tract. 13, quaest. 23; D. Caietanus de Alexandris loc. cit., cap. 6, § 13, quaest. 5; Bordon. in Miscellan. decis. 166; Tamburin. loc. cit., disput. 26, q. 1, n. 8; Pellizar. loc. cit., cap. 16, n. 270, et alii.

Moniales quamvis, si nolint, non teneantur 36
omnes Confessario Extraordinario confiteri, per adducta num. anteced.; tamen coram ipso debent omnes successive se praesentare, etiam quae confiteri nolunt, ne discerni possit, quaenam indigeant, nec ne. Sic expresse statuit Sacra Congr. Episcop. in Tornacensi 19 Octobris 1621, in Canariensi 26 Iul. 1651, apud Pignatell. tom. 6, consult. 85, num. 235, et novissime mandante Clemente XI statuit pro Monialibus Urbis Eminentissimus Cardinalis Vicarius Gaspar Carpineus in suo Edicto 12 Decemb. 1707, quod ut scitu dignum, hic ad literam datur.

EDICTUM

NORMAM PRAESCRIBENS CONFESSARIIS ORDINARIIS ET EXTRAORDINARIIS SANCTIMONIALIUM QUORUMCUMQUE MONASTERIORUM ALMAE URBIS OBSERVANDAM.

Gasparo, per la misericordia di Dio, Vescovo di Sabina, della S. R. C. Cardinale di Carpegna, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale, ecc.

37 *Avendo determinato il Sacro Concilio di Trento nella sessione 25, cap. 10,* de Regular. et Monialibus *doversi dare alle Monache due o tre volte l'anno il Confessore straordinario:* Qui omnium Confessiones audire debeat; *più volte coll' esempio delle Ordinazioni fatte dal glorioso S. Carlo Borromeo, che si leggono negli Atti della Chiesa di Milano, e inerendo alle risoluzioni della Sacra Congregatione de' Vescovi e Regolari; affinchè la sudetta disposizione del Sacro Concilio abbia pienamente il fine et l' effetto, per il quale è stata istituita, con vari Editti emanati dal nostro Tribunale è stato ordinato, che tutte le Monache siano obligate a presentarsi al sudetto Confessore straordinario, e benchè sia in arbitrio loro di confessarsi al medesimo, debbano però far quell' atto,* ut monita salutis recipiant, et actum subiectionis exerceant. *E in oltre, che durante la facoltà del detto Confessore straordinario, non debba il Confessore straordinario in qualsivoglia modo impedirlo, nè accostarsi al Monastero, e molto meno ascoltare le Confessioni di alcuna Monaca, e ciò per giuste e rilevanti cause, per le quali in qualche Sinodo diocesano si è posta la scomunica* ipso facto *alli Confessori Ordinarii, ed alcune Religioni per Costituzione generale han proibito con pene gravissime alli Confessori Ordinarii delle Monache a loro soggette, se si accostano alli loro Monasterii nel tempo che vi sta lo Straordinario. Che però la Santità di Nostro Signore inerendo alle sudette disposizioni ordina et comanda alle RR. Madri Superiori e Monache di tutti li Monasterii e Conventi di quest' Alma Città, ed anche agli stessi Confessori Ordinarii e Straordinarii delle medesime le cose infrascritte.*

Primo, che in occasione che si concede, secondo il solito, il Confessore Straordinario a qualche Monastero, debbano, come sopra, presentarsi al medesimo tutte le Monache, incominciando dalla Superiora, le Novizie, Educande ed altre Secolari, che colle dovute licenze vi dimorano sotto pena alle Superiori della privazione del loro Offizio, ed alle Monache della privazione della voce attiva e passiva per un anno; siccome sta disposto dall' Editto emanato sotto li 18 Luglio 1603, d' ordine della san. mem. di Clemente VIII, ed alle Secolari sotto pena di esser licenziate dal Monastero.

Secondo, che per tutto il tempo che dura la facoltà concessa al Confessore Straordinario, non ardisca il Confessore Ordinario in qualsivoglia modo impedirlo, nè accostarsi al Monastero e molto meno sentire le Confessioni di alcuna Monaca, ancorchè sia la Superiora, Novizia o Conversa, nè di altra persona che dimora nell' istesso Monastero, nè queste debbano confessarsi al medesimo, sotto pena della privazione dell' Officio al detto Confessore ed alle Monache sotto le pene sudette, come parimente fu ordinato nel medesimo Editto.

Terzo per conservare la pace nelli Monasteri, e per buona direzione e profitto spirituale delle Religiose, ordina la Santità Sua alle Monache e Secolari sudette sotto le medesime pene, ed a tutti li Confessori, Ordinarii e Straordinarii, Secolari e Regolari di qualsisia Monastero di quest' Alma Città, sotto pena di Carcere, ed altre ad arbitrio, che finito e terminato che hanno il loro Offizio, non debbano più accostarsi alli Monasteri nelli quali hanno sentito le Confessioni Sagramentali, nè tenere corrispondenza con qualsisia Monaca, inclusa anche la Superiora, Novizia, Educanda o altra, che dimora nelli sudetti Monasteri, benchè sia per lettere, ed in materie di Spirito: essendosi osservato coll' esperienza, che simili corrispondenze e direzioni spirituali partoriscono confusioni e scissure nelle Communità Religiose, e quel ch' è più, la poca obbedienza alli Confessori Ordinarii e Straordinarii attuali.

Finalmente la Santità Sua ordina, che il presente Editto sia universale a tutti li Monasteri e Case d' Oblate di quest' Alma Città, anche a quelli governati da Regolari, e che hanno Protettori particolari, ancorchè fossero gli Eminentissimi Signori Cardinali.

Volendo che il presente Ordine intimato che sarà alli Monasteri e loro Confessori, con lasciarne la copia o l' esemplare che dovrà star sempre affisso nel Monastero e nella stanza del Confessore, abbia la medesima forza, come se fosse a ciascheduno o ciascheduna personalmente intimato.

Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo dì 12 Decembre 1708.

G. Card. Vicario

N. A. Can. Cuggiò *Segr.*

Confessarius Extraordinarius numquam datur 38
pro Moniali particulari. Eadem Sacra Congr. Episc. et Regul. in Panormitana 27 Maii 1603.
Nec perpetuus neque ad tempus. Ead. Sacr. 39
Congreg. Episc. in Ianuensi 27 Apr. 1657, ex
dict. sess. 25, cap. 10. Nisi per Sacram Poe- 40

nitentiariam pro una vice tantum, vel de licentia Sacrae Congregationis, ut decrevit die 1 Septemb. 1645, et 11 Ianuar. 1647, apud
41 Pignatell., loc. cit., num. 235. Potest tamen Episcopus ex aliqua speciali ratione concedere Extraordinarium etiam Moniali alicui particulari, puta in articulo mortis pro serenitate moribundae, quia cum in tali periculo animarum saluti omnibus mediis sit succurrendum, talis ingressus est rationalis iuxta exigentiam; cap. unic. de Statu Regular. in 6, et necessarius, iuxta Conc. Trid. sess. 25, c. 5; Donat. prax. rer. Regul., t. 4, tract. 13, qu. 29; Passerin., de Statu homin., tom. 2, quaest. 187, n. 291; Monacell., loc. cit., n. 6; Bordon. in Miscell. decis. 47; D. Caietan. de Alexandris, loc. cit., cap. 6, § 13, quaest. 4, et alii.

42 Confessarius Extraordinarius potest deputari a Superioribus quolibet anni tempore, et ad dies sibi benevisos, prout suadent circumstantiae hic et nunc concurrentes, quia cum Concilium Tridentinum nihil determinet, neque circa tempora, in quibus fieri debet deputatio, neque circa dies pro audiendis Confessionibus concedendos utrumque relinquitur arbitrio ipsorum Praelatorum. Praxis tamen fere communis est, ut dicta deputatio fiat unoquoque quadrimestri, et quoad dies alicubi determinantur quindecim, alicubi plures, alicubi minores, et alicubi nulla sit temporis praefinitio. Unde in hoc servanda est consuetudo cuiuscumque Dioecesis aut Ordinis, cum consuetudo habeat vim Legis, cap. *Cum tanto* 12 de Consuetudin.

43 Dies autem determinati, verb. gr. quindecim, si non obstet vel consuetudo vel statutum aliquod particulare, incipiunt currere a die coepti exercitii, quia tempus respiciens actum incipit cum ipso actu, ut tradunt Glossa in cap. *Anteriorum* 28, caus. 2, quaest. 6; Imola, Baldus, et alii.

44 Tempore deputationis Confessarii Extraordinarii expedit, quod Ordinarius non accedat ad Monasterium: Immo pro Monasteriis Urbis hoc praecipitur expresse Confessariis Ordinariis sub poena privationis vocis activae et passivae, et privationis Officii, et sub eisdem poenis prohibentur Moniales omnes ipsis confiteri pro tali tempore. Sic in adducto Edicto num. 37, § 3. Idem pro Confessariis Ordinis Minorum de Observant. disponunt Statuta Sambucana cap. 11, § 17, n. 12.

45 Sic etiam expedit, quod Confessarii omnes, tam Ordinarii quam Extraordinarii, tam Saeculares quam Regulares, completo suo officio et ministerio, non amplius ad dd. Monasteria accedant, neque ob motivum directionis et conferentiae Spiritualis, neque correspondentiam etiam per litteras ob tale motivum tenere cum aliqua Moniali, inclusa etiam Superiorissa, Novitia, Educanda aut alia quacumque inibi degente. Immo pro Monasteriis Urbis hoc expresse praecipitur omnibus dictis Confessariis sub praedictis aliisque poenis. Sic in dict. Edicto § 3.

Praelati Regulares in Regnis Hispaniarum 46
tenentur saltem semel in anno deputare pro Monasteriis sibi subiectis Confessarium Extraordinarium, aut Saecularem aut Regularem alterius diversi Ordinis; alias ipsum poterunt deputare Episcopi. Sic expresse statuit novissime Innocentius XIII Constit. 1 incip. *In supremo*, § 19, ibi: *Cumque ex eodem Concilio Trid. Confessarius bis aut ter in anno offerri Monialibus debeat, qui omnium Confessiones audiat: si in posterum Superiores Regulares quoad Monasteria ipsis subiecta toties praedictum Extraordinarium Confessorem deputare neglexerint, vel si etiam ex proprio eodem Ordine semel deputaverint, nec saltem semel in anno ad id munus elegerint Sacerdotem aut Saecularem aut Regularem alterius diversi Ordinis Professorem, in his casibus Episcopi pro suo arbitrio et conscientia deputatione huiusmodi facere possint, nec illa quovis titulo aut praetextu a Superioribus Regularibus valeat impediri.* Et iterum statuit idem Benedictus XIII, const. 10 incip. *Pastoralis Officii*, § 7, graves poenas imponens Superioribus contravenientibus, ibi: *Et quia mentis ac intentionis nostrae est, ut remota quavis diversa intelligentia et interpretatione, praecise serventur ea, quae in eadem Innocentii Praedecessoris Constitutione super assignatione seu deputatione Confessarii extraordinarii Monialibus sub Praelatorum Regularium gubernio viventibus disposita fuerunt, statuimus quoque: ut Superiores, qui decretum illud quocumque titulo vel praetextu non servaverint, vel eius executioni aliquod impedimentum, directe aut indirecte praebuerint ipso facto suspensionem ab eorum Officiis, nec non privationem vocis, tam activae quam passivae incurrant.* Et quod pro Monialibus subiectis 47
Regularibus deputentur Confessarii Extraordinarii, etiam qui eiusdem Ordinis non sunt Regulares, iam decreverat Sacr. Congreg. 12 Iulii 1577, in Neapolitana apud Pignatell., tom. 6, consult. 85, n. 235 in fine.

Confessarii et Cappellani Monialium possunt 48
celebrare Missas Senctorum, de quibus ipsae recitant Officium, sed cum Missali Romano et de communi, non vero Missas proprias eorumdem Sanctorum variis Ordinibus a Sacra Congregatione concessas; Sic decrevit ac servari mandavit Sacr. Congreg. Rituum die 20 Novemb. 1717, approbante et confirmante Clemente XI, die 1 Decemb. eiusdem anni 1717; ut apparet in eius Bullario decret. 28 Sacrae Congr. Rit. Nisi Moniales ab Apostolica Sede impetraverint, quod earum Confessarii et Cappellani Missas proprias Ordini, quem ipsae profitentur, concessas, celebrare possint.

Pro Confessariis Monialium, quamvis de Iure 49

communi satis sit aetas ad Sacerdotium requisita, ut patet de Parochis, qui statim ac in Sacerdotio constituti, alia aetate non expectata, suarum ovium utriusque sexus Confessiones excipiunt; Nihilominus Sacr. Congr. Episc. et Regul. in una Venetiarum 2 Maii 1617, et 7 Iun. 1620, statuit Confessarios Monialium debere esse in aetate supra quadraginta annos. Quod pro Confessariis Ordinis Minorum de Observantia statuunt etiam sua statuta Sambucana cap. 11, § 17, num. 1, et hoc extendi debet etiam ad Confessarios Extraordinarios; prout pro Reformatis declaravit Sacra Congr. Conc. in Cosentina 26 Nov. 1689, lib. 38 decr., fol. 340. Et iuxta Epistolam Encyclicam sub die 16 Mart. 1703, de mandato Sanctissimi directam omnibus Ordinariis Italiae et Insularum adiacentium debent Confessarii Monialium esse aetate provecti, prudentes, zelantes, et
50 vita exemplari conspicui. Socii autem Confessariorum debent esse aetatis ultra quinquaginta annos, vitaeque exemplaris, ut decrevit Sacra Congregat. Episcopor. et Regular. in Nolana 21 Februar. 1617, et Alexander VII Const. incip. *Felici*, § 9, statuit, quod Socii sint probatae vitae et maturae aetatis.

51 Confessarii Monialium non possunt ingredi clausuram ad sepeliendas Moniales, vel pro celebrandis Exequiis. Sic expresse decrevit Sacra Congregat. Episcopor. et Regular. in Reatina 10 Mart. 1577, in una Dominicanorum 30 Ianuar. 1582, in Ulyssiponen. 11 Aug. 1620.
52 Alias omnes culpabiles incurrunt excommunicationem violatae Clausurae. Ead. Sacr. Congr. Episcop. in Bononien. 20 Aug. 1596, apud Nicol. in Floscul., verb. *Sepultura*, num. 6. Et de facto Alexander VII Constitut. incip. *Felici*, § 9, specificans actus ad licitum ingressum Confessarii in Clausuram, non memorat ingressum ad peragendum Officium Funeris, sed solum ad peragenda alia officia et ministeria, ibi: *Ad haec Confessor Sanctimonialium, tam Ordinarius quam Extraordinarius minime ingrediatur septa Monasterii, nisi ad Sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae et Extremae Unctionis ministranda Monialibus vel aliis personis infirmis ibi degentibus, necnon ad commendandam animam agonizantium.* Ubi, ut vides, Pontifex utitur dictione *Nisi*, quae est exclusiva aliorum caeterorum per Sperell., de-
53 cis. 66, num. 32. Neque consuetudo excusat a censura inflicta adversus violatores Clausurae, nec ab ea, quae infligitur ab Alexandro VII in dict. Const. incip. *Felici*, quia Pontifex omnibus et singulis etiam consuetudinibus quoad ea, quae statutis in dict. Constitutione adversantur, expresse et specialiter derogat, sublata cuilibet facultate et auctoritate aliter iudicandi et interpretandi, ac adiecta clausula decreti irritantis, ut patet in fine eiusdem constitutionis. Unde sequitur quod Episcopi, aliique Superiores in hoc casu iam declarato per Sacr. Congreg. et Summum Pontificem, non necessario, non valeant licentiam concedere, nec permittere et tolerare, quod praetextu consuetudinis (quae potius corruptela est) Confessarii ingrediantur clausuram ad Officium Funeris peragendum. Hinc Confessarii caute legant Auctores contrarium scribentes, et reflexe advertant, quod si pro tali Officio clausuram ingrediantur, Excommunicationem incurrunt iuxta supra laudata Decreta, ut recte affirmant Pax Iordan. tom. 2, lib. 7, tit. 12, num. 88, vers. *Item neque praetextu*, et n. 173; Nicolius in Flosculis, verb. *Sepultura*, num. 6, ubi citata decreta affert; Monacell. part. 1, tit. 9, formul. 3, num. 8 et 9; Matthaeucci Official. Curiae cap. 13, num. 79, et alii; Videantur etiam Pignatell., tom. 6, consult. 85, num. 234; Gavant. in Manual. Episcop. verb. *Monialium Clausura*, num. 40; Barbosa, lib. 1 Iur. Eccles. univ., cap. 44, n. 133.

Confessarius Monialium clausuram ingressus 54
ad administrandum Sanctissima Sacramenta recta via, et absque diverticulo eat redeatque, nec in alia Monasterii parte divagetur, etiam occasione visitandi alias infirmas, quibus Sacramentorum administratio non est necessaria. Sacra Congr. Episc. et Regul. 13 Sept. 1583, apud Barbosam in Summa Apostolic. decis. verb. *Confessarius Monialium*, num. 2; Lezana in Summa quaest. Regul. tom. 3, verb. *Clausura*, num. 26; Gavant. in Manual. Episcop. verb. *Monialium Clausura*, n. 44. Cum aliqua 55
Monialis laborat in extremis, conceditur Confessario pernoctatio in sua solita mansione extra clausuram prope Monasterium, ut ingruente necessitate illico praesto esse possit vocatus. Eadem Sacr. Congregat. Episcop. 22 Decembris 1592, apud Pignatell. tom. 6, consult. 85, num. 233.

Confessario Monialis infirmae confessionem 56
audiente, Cellae ianua aperta remaneat, et ambae comitatrices ad eiusdem Cellae ianuam morentur, ita ut Confessarius et infirma ab eis commode cerni possint. Eadem Sacra Congr. Episcop. die 13 Septembr. 1583, et novissime Innocentius XI per Epistolam Encyclicam eiusdem Sacrae Congr. Episcop. sub datum Romae 21 Mart. 1682. Confessarii quovis tempore de 57
nocte in casu necessitatis possunt clausuram ingredi. Eadem Sacra Congreg. 13 Sept. 1583. Confessarius non potest ingredi clausuram ad 58
audiendam Confessionem illius infirmae, quae potest accedere ad Sedem Confessionalem. Eadem Sacra Congreg. 13 Sept. 1583. Confes- 59
sarii nullatenus ingredi possunt clausuram praetextu comitandi operarios, Medicos, Chirurgos vel alios. Eadem Sacra Congregat. Episcopor. 13 Sept. 1583. Confessarii non possunt ingredi 60
clausuram ad conspergendum Cellam Monialium, aut alia loca aqua benedicta in die Sab-

bati Sancti, aut quolibet alio tempore. Sacra
61 Congreg. Episcop. 4 Sept. 1596. Confessarii nequeunt ingredi clausuram ad exorcizandam Monialem energumenam. Sacra Congr. Episc. et Reg. 1 Iul. 1606.

62 Confessarius non potest ingredi clausuram Monialium ad inibi Missam celebrandam, ut pluries declaravit Sacra Congreg. Episcop. et signanter in Lancianensi et in Pistoriensi 16 Iulii 1685, in Mantuana 13 Iun. 1591, in Bo-
63 nonien. 2 Ianuar. 1601. An autem Confessarius ingredi possit clausuram ad sumendam particulam consecratam ipsi in actu communicandi Moniales in Ecclesiam interiorem elapsam? Variant Doctores; negativam sententiam tenent Bissus in Hierurg. Sac. tom. 2, verb. *Particulae,* n 45, § 12; Castaldus, cui adhaeret Quartus in Rubric. Missal. part. 2, tit. 10, sect. 3, difficult. 4, et alii volentes, Particulam in tali casu esse colligendam a Monialibus vel Abbatissa, et Confessario seu Sacerdoti porrigendam; quia, dicunt ipsi, ingressus in Monasterium strictius prohibetur, quam tactus Hostiae consecratae in casu necessitatis. At hoc solum admitti posset, si unica Particula caderet intra clausuram, et ibi adesset Monialis communicanda, quae in tali casu genuflexa posset eam reverenter sumere, et sic communicare, ut tradit ipsemet Quartus loc. cit., et Clericatus de Eucharistiae Sacramento dec. 44, et alii. In casu autem quo nulla adesset Monialis communicanda, varii Doctores, inter quos Clericatus l. c., D. Caietanus de Alexandris in Confessario Monialium cap. 7, § 6, quaest. 7, recte dicunt, posse Confessarium ingredi ad sumendam talem Particulam, quia strictius obligat reverentia erga Sanctissimum hoc Sacramentum, quam Clausura; quia haec habetur ex praecepto Ecclesiastico, illa vero ex praecepto Divino, ut ex D. Thoma 3 part., qu. 83, art. 3.

64 Confessarius Monialium etiam Regularis non indiget speciali licentia ad ingrediendum pro necessitatibus sui Officii, modo per Monasterium non vagetur, sed expleto ministerio, statim exeat. Sacr. Congreg. Episcop. et Regul. in Comen. 9 Mart. 1609. Confessarius debet ingredi clausuram cum cotta et stola, et non aliter. Sacr. Congr. Episc. in Lucen. 29 Martii 1589, et 22 Dec. 1602. Et hoc per quamcumque necessariam causam ingrediatur. Eadem Sacr. Congr. Episcop. in Caietana 29 Ianuar. 1627, apud Nicol. in Flosculis verb. *Clausura,* n. 34.

65 Confessarii Monialium, quamvis generaliter deberent ingredi absque socio pro ministrandis Sacramentis Poenitentiae, Eucharistiae et Extremae Unctionis Monialibus infirmis, ex decreto Sacrae Congr. Episcop. 13 Sept. 1583, relato a Pignatell. tom. 6, consult. 85, n. 231; Tamen hodie Confessarius Regularis, non obstante antiqua consuetudine, absque socio ingredi non potest, sed debet ei assignari socius, qui ipsi assistat; et sit aetatis ultra 50 annos, vitaeque exemplaris; Sacr. Congreg. Episc. et Regul. in Nolana 21 Februar. 1617, apud Lezanam tom. 3, verb. *Clausura,* num. 27; Monacell. part. 1, tit. 9, formul. 5, n. 2; Barbosa in Summa Apostolic. decis., verb. *Confessarius Monialium,* num. 14, et expresse Alexander VII in citat. Constitut. incip. *Felici,* § 9, ibi: *Nec unquam ingrediatur, nisi cum Socio, qui sit probatae vitae, semperque maneat in ea parte Monasterii, qua Confessorem videre, et ab ipso videri semper possit.*

Confessarius Regularis Monialium, eiusque 66
socius (Confessionis ac Sacramentorum administrationis casibus exceptis) easdem Moniales absque Sacrae Congr. licentia alloqui non possunt. Ead. Sacr. Congr. Episc. et Regul. in d. Nolana 21 Febr. 1616, apud eosdem loc. cit. Vide verb. *Moniales,* art. 4.

Confessarii Extraordinarii Monialium a Mo- 67
nasteriorum, in quibus degunt, aut Religionis oneribus pro eo tempore dumtaxat, quo in Confessionibus audiendis occupantur, excusantur. Eadem Sacra Congregat. Episcop. et Regular. 10 Mart. 1593, apud Barbosam loc. cit., num. 7.

Habitatio Confessarii, licet debeat esse vicina, 68
non tamen sit coniuncta seu contigua Monasterio, sed ab eo disiuncta, non solum per parietes, sed etiam per tecta; Sacr. Congreg. Episcop. in Ariminen. 22 Ian. 1576, 19 Augusti 1578, 2 Ian. 1579, et 22 Ianuar. 1593. In Bononien. 3 Maii 1593, in Ianuen. 14 Novembr. 1603, in Mantuana 22 Novembr. 1604, et saepe alibi; et expresse statuit Alexander VII in d. Constitut. incip. *Felici,* § 10 et 11, sub gravissimis poenis contra Superiores et Confessores Regulares transgressores; et novissime Sacr. Congr. Conc. in Ulixbonen. occidentalis 10 Septembr. 1722, ubi decrevit, quod Confessarii Monialium non possint habitare in atriis Monasteriorum muro circumvallatis contiguis Monasteriis et habentibus portam quae claditur, apud Ursayam in Miscellaneo primo Sacro et profano litt. C, n. 238.

Confessarii Monialium debent audire Con- 69
fessiones ex Sede Confessionali collocata, non quidem in Sacristia aut alio occulto loco, sed in ipsa Ecclesia exteriori, ut habetur ex declaratione Sacr. Congr. Conc. in Camerin. 29 Novembr. 1605, his verbis: *Confessionalia ex Sacristiis et aliis locis occultis removeri debent, et collocari in Ecclesiis exterioribus Monialium;* Et in Faventina 7 Mart. 1617, his verbis: *Confessionalia Monialium in exterioribus Ecclesiis omnino collocentur, et si illae in hoc renitentes fuerint, interdici debent.* Sic apud Barbosam in Summa Apostolic. decis., verb. *Confessionalia,* num. 1 et 2, et idem

statuit ead. Sacr. Congregat. Conc. in una Salutiarum in responsion. ad 4, die 20 Septembris 1642.

70 Confessariis Monialium certa annua merces constitui debet, quae iuxta morem et qualitatem regionis victui illius sufficiat, eademque merces Monasterio, in quo degit idem Confessarius si Regularis sit, persolvatur. Caeterum Ordinarii locorum prohibeant Monialibus sub aliquibus poenis, non tamen censurarum, ne ultra mercedem illam aliquid communiter vel privatim eidem Confessori, vel aliis quibuscumque Fratribus tribuant, eisdemque Fratribus, ne a Monialibus etiam sponte oblatum aut donatum recipiant, sub iisdem poenis inhibeant. Sic Sacr. Congr. Episcop. et Regul. sub die 29 Novembr. 1605, apud Barbosam loc. cit., verb. *Confessarius Monialium*, n. 10.

71 Unde Confessarius accipere non debet a Monialibus victum dietim, nec utensilia vel lineam suppellectilem, sed tantummodo annuam provisionem. Ead. Sacr. Congr. Episc. in Bononien. 19 Iun. 1601, in Ianuen. 28 Ian. 1603,

72 in Recanaten. 19 Apr. 1624. Quae non excedat duos Iulios pro quolibet die. Ead. Sacr. Congregat. Episcopor. in Neapolitana 27 Septembr. 1652.

73 Confessarii Monialium nullo modo possunt comedere, refici, aut cibum sumere in earum Monasteriis, seu in locis ubi sunt crates vel rotae in Monasterium respondentes, vel in locis adeo vicinis, ut videri vel audiri possint a Monialibus, neque ante portam clausurae, ut expresse pro omnibus Regularibus statuit Sacr. Congreg. Episc. 13 Septembr. 1583, et Nonis Maii 1590, in decreto iussu Sixti V edito, relato verb. *Moniales*, art. 4, ubi expresse mandat, quod ibi nullo modo comedant, reficiantur aut cibum sumant, et solum eis permittit, in aedibus vicinis refectionem diurnam sumere diebus generalium Confessionum, si eorum Conventus, in quibus degunt, nimium distent a Monasterio Monialium.

74 Confessarii Monialium an possint eas absolvere in Foro conscientiae a Censuris occultis et poenis Papae reservatis? Vide verbum *Moniales*, art. 3.

75 Ad absolvendam Monialem repentino accidenti correptam, et iamiam animam agentem, in defectu sui proprii Confessarii potest licite quilibet alius Confessarius, seu simplex Sacerdos prope Monasterium existens, seu casualiter transiens, clausuram ingredi sine ulla licentia expressa, et tali moribundae beneficium absolutionis impertiri. Si enim ex Decretis Sacrae Congr. allatis verb. *Moniales*, art. 3, potest quis licite sine licentia clausuram ingredi ad extinguendum incendium, vel ad succurrendum Monialibus in aliis casibus repentinae ruinae, multo magis poterit Confessarius seu simplex Sacerdos sine licentia clausuram ingredi ad absolvendam Monialem in tali casu extremae necessitatis. Quod enim non est licitum in Lege, necessitas facit licitum, cap. *Quod non est* 4 de Reg. iuris, et necessitas non habet legem; cap. *Sicut* 11 de Consecrat. dist. 8, cap. *Omnes* 1 de Feriis, cap. *Consilium* 2 de observat. ieiunior., cap. *Consuluisti* 3 de Celebrat. Missar. In qualibet enim dispositione intelligitur excepta necessitas; cap. *Licet* 6 de poenit. et remiss. Et ad hoc facit Concilium Tridentinum, sess. 14 de Sacram. Poenit., cap. 7, ubi dat facultatem cuilibet simplici Sacerdoti, ut sine alia licentia aut approbatione, possit absolvere Poenitentem in articulo mortis constitutum etiam ab omnibus censuris et casibus reservatis, addita ratione: *Ne hac ipsa occasione aliquis pereat*, quae ratio militat in nostro casu.

Confessarius sollicitans monialem est de- 76
nunciandus Episcopo vel Inquisitori. Gregorius XV Constitut. incip. *Universi*. Monialis 77
sollicitata, si nolit denunciare Confessarium sollicitantem, non potest absolvi, quia remanet semper in peccato mortali, et in Excommunicatione maiori, quoties moraliter potens denunciare, id recusat, seu culpabiliter negligit, *Communis*. Moniali recusanti denunciare non potest 78
Confessarius protrahere terminum ultra tempus vi Edicti praefixum ad denunciandum, quia nullam habet Iurisdictionem super Legem Superiorum, ad quorum prudentiam spectat examinare protractionis necessitatem; Censent tamen Sayrus, Freitas, Acunha, et alii apud Dianam part. 1, tract. 4, resol. 27, posse ei concedi tempus consulendi peritiores, dummodo id praestetur absque longa temporis dilatione, et interim, data fide denunciandi, absolvi posse.

Monialis recusans denunciare prae nimia ve- 79
recundia alloquendi Episcopum vel Inquisitorem, seu prae timore ne detegatur, aut alio simili respectu, potest denunciare per internuncium seu per Confessarium, cui Episcopus vel Inquisitor potest dare commissionem, ut recipiat in scriptis et cum iuramento denunciationem. Sic declaravit Sacra Suprema et universalis Inquisitio iussu Urb. VIII, 27 Sept. 1624, apud Bord. c. 24 de Sollicitatione, num. 89, his verbis: *E quando il Penitente tuttavia persistesse nella medesima rènitenza, N. S. si contenta, che dal Vescovo o Inquisitore si dia autorità al Confessore di ricercare per scrittura e con giuramento la dinunzia, per porla subito a chi li avrà data l'autorità di pigliarla.* Instructio Confessarii pro recipiendis huiusmodi denunciationibus exhibetur a Pignatell. tom. 1, consullt. 104.

Alia ad rem, Vide verb. *Confessarius* quoad 80
sollicitationem. His iuvat addere novissimas 81
resolutiones Sacrae Congreg. Conc. in Coloniensi 16 Novembr. 1720, ubi de Edicto Ar-

chiepiscopi, in quo nonnullos casus reservaverat, proposita fuerunt infrascripta dubia: I. An Confessarii Regulares possint Saeculares extra mortis periculum absolvere a casibus Ordinario reservatis, in casu? II. An Confessarii Monialium exemptarum, et Praelatis Regularibus subiectarum possint easdem, etiam extra mortis periculum, absolvere a casibus Episcopo reservatis, in casu? III. An supposito Edicto supra recensito Confessarius Regularis extra mortis articulum, absolvere possit Saecularem complicem criminis carnalis externi mortaliter peccaminosi secum commissi, in casu? IV. An supposito pariter eodem Edicto, Confessarius Regularis Monialium exemptarum absolvere possit Monialem complicem criminis carnalis externi mortaliter peccaminosi secum commissi, in casu? Sacr. Congr. censuit: Ad I. *Negative.* Ad II. *Affirmative praeterquam quoad casus, quos Episcopus sibi reservaverit in materia clare spectante ad Iurisdictionem delegatam.* Ad III. *Negative.* Ad IV. *Affirmative quatenus non sit violata clausura.* Verum quoad duas ultimas resolutiones hodie attendi debet novissima dispositio Bened. XIV in sua Constit. quae incip. *Apostolici muneris,* quam attulimus supra verb. *Complex peccati,* num. 19. Vide ibi. Confer etiam quae adducuntur tom. 1, verb. *Approbatio pro confessionibus,* praesertim art. III, et verb. *Confessarius,* art. III, et verb. *Confessarius quoad sollicitationem.*

82 Superiores Monialium tenentur bis aut ter singulis annis exhibere Confessarios extraordinarios Monasteriis sibi subiectis; quibus tamen sic oblatis non tenentur Moniales confiteri peccata sua, sed solummodo se praesentare, ut saltem accipiant ab illis monita salutaria; patet ex iam dictis et allegatis supra.

83 Si vero aliqua Monialis graviter aegrotet, ut sit in mortis periculo, petatque alium Sacerdotem, qui non sit Ordinarius Monasterii Confessor; huic a respectivo Superiore annuendum est. Si vero Superior Regularis illum concedere noluerit, potest id praestari ab Episcopo. Quin etiam si aliqua Monialis etiam extra praedictum casum postulet sibi per aliquod tempus alium Confessarium ab Ordinario diversum, debet illi dari a suo Superiore. Quod si Superior Regularis id renuerit, tunc potest Episcopus satisfacere eius petitioni, etiamsi requirat alterius Ordinis Regularem, vel etiam Sacerdotem Saecularem ex approbatis a Superiore ad Confessiones Monialium. Demum suadetur Superioribus earumdem Monialium, ut si aliqua ex illis petat pro maiori animi sui quiete et ulteriori progressu in via Dei, ut aliquando liceat sibi confiteri Sacerdoti ad excipiendas Monialium Confessiones iam approbato, etiamsi sit alterius Ordinis Regularis, vel Sacerdos Saecularis, non sint difficiles ad praebendum assensum. Requiritur tamen semper ut Confessarius iste Extraordinarius sit ex approbatis ab Ordinario ad Confessiones Monialium audiendas. Postremo si Superiores Regulares non saltem semel in anno elegerint in Confessarium extraordinarium, vel Sacerdotem Saecularem, vel Regularem alterius Ordinis, in eo casu devolvitur haec electio ad Episcopum. Haec ob- 84
latio Confessarii extraordinarii bis vel ter in anno, sicut et caetera omnia, quae superius praescripta sunt, praestari debent etiam cum aliis mulieribus, sive regularibus sive saecularibus collegialiter degentibus, quae unicum habent Confessarium. Haec omnia ex variis Sacrae Congreg. decretis olim stabilita confirmat Pontifex in Bulla num. 56, tom. 2, incip. *Pastoralis curae,* de qua sermo est verb. *Confessarius,* art. 2 a n. 29 ad plures seqq.

Hic locum habere potest sequens Rescriptum 85
Sacr. Congr. Episc. et Regul. ad Capitulum Cathedralis Alexandrinae a quo instabatur pro remotione Confessariorum Regularium a Monasteriis Monialium ex causis et in casu, ut sequitur:

ALESSANDRINA

Eño e Rño Sig. Sig. Patr. Colño

Essendo alli 14 del corrente mese passato all' altra vita Monsignor Alfonso Miroglio Vescovo di questa Città, è subentrato questo nostro Capitolo nell' esercizio dell' ordinaria giurisdizione, e desiderando di riparare un disordine, a cui ostano patentemente i Decreti di codesta Sacra Congregazione, ci troviamo in dovere, e ci diamo l' onore di rappresentare all' EE. VV. esservi in questa Città sei Monasteri, e non più, di Monache soggette alla giurisdizione dell' Ordinario, cioè cinque di rigorosa Clausura, ed uno senza tal legge, e tutti diretti da' Confessori Regolari, a favore dei quali (come da diligente ricerca fattasi ne' Registri di questa Curia Vescovile) ne appare, che siasi ottenuta la necessaria permissione delle EE. VV. ne siansi ad alcuno di essi dal defunto Prelato spedite Patenti per tal' uffizio, affine che in occasione di contrario ricorso alle EE. VV. potessero sempre i medesimi essere scusati col titolo o sia pretesto di Confessori provisionali, benchè uno di questi già da quattro anni successivi ritrovisi in tale esercizio del medesimo Monastero. Ed essendovi in questa Città Confessori Secolari, quali per dottrina, zelo, prudenza e probità di costumi sono in caso di esercitare, come alcuni di essi hanno già per molti anni esercitato lodevolmente tale Uffizio, attese le angustie del tempo, che non ci permettono di dare pronte e costanti providenze in questo affare, abbiamo concordemente determinato di ricorrere alla sovrana autorità delle EE. VV. supplicandola, come istantemente le supplichiamo, di dare al Vi-

cario Generale Capitolare de proximo eligendo *quelli Ordini, che stimeranno necessari ed opportuni, non solamente per l' osservanza dei sovraccennati Decreti di codesta Sacra Congregazione, ma ancora per uniformarsi alla universale lodevole consuetudine sovra questo proposito della Chiesa Metropolitana di Milano, e di tutte le altre Chiese. E baciandogli riverentemente il lembo delle Sagre Porpore con la più alta stima e venerazione ci protestiamo*

Dell' EE. VV.

Alessandria 16 Aprile 1755.

Umil. Devotiss. ed Obblig. Servitori, Dignità, Canonici, e Capitolo della Cattedrale.

Reverendissimo Signore,

Nell' annesso memoriale dato a nome del Capitolo di cotesta Cattedrale vedrete quanto per parte del medesimo è stato rappresentato alla Sagra Congregazione. Questi Eminentiss. miei Signori pertanto, atteso il voto dell' Eminent. Ferroni, hanno commesso alla vostra vigilanza, che dobbiate chiamare avanti di Voi tutti li Regolari Confessori delle Monache soggette alla giurisdizione Vescovile, e da ciascuno di essi vi facciate esibire il documento di sua rispettiva deputazione, e quando non consti da simile documento la legittimità della provista, non solamente vi sia lecito, ma dobbiate rimovere i Regolari dall' impiego accennato senza veruna dilazione, ed immediatamente deputare allo stesso Uffizio altri Sacerdoti semplici Secolari di grave età e di vita esemplare, di sperimentata prudenza e sufficiente Dottrina, e che dagli Esaminatori Sinodali verranno formalmente esaminati ed approvati ad udire le Confessioni delle Monache. Sarà per altro vostro debito preciso di procedere alla divisata remozione de' Confessori Regolari senza il minimo strepito, anzi usando tutta la maggior soavità e circospezione per evitare l' ammirazione del Pubblico, ed insieme ogni confusione e disdoro, che potrebbe tornare ai Regolari. Così dunque eseguirete, e Dio vi prosperi.

Roma 12 Maggio 1755.

Al piacer vostro

C. Al Card. Cavalchini
P. G. Guglielmi Secret.

Reverendissimo Signore,

Essendosi osservato quando con lettera delli 22 Maggio prossimo passato avete rappresentato in proposito dei Confessori Regolari di Monache, giacchè non regge ciò che per parte di cotesto Capitolo fu esposto specialmente in ordine alla copia dei Sacerdoti Secolari abili a sostenere tale impiego; questi Eminentiss. miei Signori commendando la Vostra prudenza praticata in questo proposito, mi hanno imposto di suggerirvi, che qual' ora vi possa riuscire di deputare qualche Sacerdote Secolare idoneo in luogo dei Regolari procediate alla deputazione colle circospezioni insinuatevi nella precedente lettera. Quando poi la penuria di tali Sacerdoti Secolari renda necessaria l' opera dei Regolari, dovrete onninamente far supplicare questa Sacra Congregazione per impetrarne la facoltà opportuna, concedendovisi in virtù della presente la facoltà di farli continuare per modo di provisione per lo spazio di due o tre mesi, acciò in questo tempo possino le Monache conseguire la necessaria licenza, senza la quale non dovrete ulteriormente tollerarli. E quantunque alli Parochi e Canonici sia generalmente vietato l' esercizio di Confessore di Monache, acciò non abbiano a mancare alle loro incombenze, tutta volta in qualche caso, in cui si rende compatibile l' uno e l' altro impiego, e che possa il soggetto commodamente supplire ad ambidue, sogliono l' EE. loro concedere la dispensa, quando sia richiesta, attesa la scarsezza dei Sacerdoti semplici. Ve lo significo per vostra regola, e Dio vi guardi.

Roma 13 Giugno 1755.

Sottoscritta al piacer Vostro

C. Al Card. Cavalchini
P. G. Guglielmi Secret.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Moniales ex Lege Fundationis, vel ex Consuetudine habere posse ius eligendi Confessarium ab Episcopo approbandum contra quam sentit hic Auctor num. 1, firmavimus in addit. ad verb. *Approbatio pro Confessionibus*, art. 3. 86

Gravis quaestio est, an Confessarius Ordinarius Monialium ab Episcopo destinatus, et triennio elapso ex peculiari Indulto S. Congr. Episc. et Regul. negotiis praefectae, ad aliud triennium immediate sequens confirmatus, hoc altero triennio elapso, possit ab ipso Episcopo auctoritate ordinaria destinari ad tertium triennium, non secus ac posset, si secundo triennio non fuisset confirmatus a dict. S. Congregatione? Agit de hac quaestione Pellizar. de Monial. cap. 10, sect. 3, sub sect. 1, num. 172, et negativam opinionem refert Cardinalis de Lugo, Baldelli, etc., affirmativam vero Dianae Naldi, etc., cui ipse adhaeret: *Concessum*, inquit, *alicui ob gratiam non est in eius dispen-* 87 88

dium retorquendum, neque enim idem contrarios effectus operari potest. Addit et alias rationes in confirmationem affirmativae huius sententiae, quas videas.

89 At negativa sententia amplectenda est ex rescripto Sacr. Congregationis destinatae ab Innocentio XII pro causis Congregationis Cassinensium 26 Febr. 1694, ad dubium quintum, quod refert Monacell. in Formular. part. 1, tit. 11, formul. 22, num. 12, tum laudat hic
90 Auctor num. 23. Ex hoc enim habetur, quod Abbatissa confirmata ex gratia dict. Sacrae Congregationis ad secundum triennium, eligi nequeat ad tertium triennium, absque dispensatione; *Neque ex hoc sequitur* (recte ait Add. ad Pelizar. dict. tract. cap. 7, num. 47, editionis Romanae anni 1751) *quod favor convertatur in odium, et quod privilegium et gratia Principis nihil operaretur supra ius commune, nam aliquid operaretur pro secundo triennio, et pro tertio triennio ea non converteretur in odium. Illa enim Regula potissimum valet, quando Regula seu Privilegium concessum est a Principe motu proprio; Confirmatio autem Abbatissae pro secundo triennio solet concedi ad instantiam Monialium, quae dum petunt illam, censentur petere secundum naturam, quam habet de iure officium Abbatissae, scilicet ut subsequatur vacatio pro triennio subsequenti.* Cur non idem dicendum de Confessario? ut tenet Auctor dict. n. 13.

Tametsi agatur de Monasteriis exemptis, et 91
Regularibus subiectis, ad Episcopum pertinet cognoscere, tum approbare, an Confessarius Regularis debeat pernoctare prope ipsa Monasteria ex causa distantiae Conventuum, ut statuit Alexander VII in Constitutione quae incipit *Felici.*

Vide et alia de Confessario praesertim ex- 92
traordinario Monialium apud Constitutionem S. M. Benedicti XIV, cui initium est: *Pastoralis curae.*

Confessarius Regularium. Vide verb. *Appro-* 93
batio, art. 2.

Articulus V. *Confessarius quoad ea, quae concernunt sollicitationem* [1].

Summarium. 1. Ad coercendam sacrilegam sollicitationem ad turpia in Sacramentali Confessione, vel occasione, seu praetextu eiusdem variae sunt editae Pontificiae Constitutiones. - 2. Adducitur prae aliis Constitutio Gregorii XV, quae est norma et regula in hac materia habenda. - 3. Sollicitatio quid sit. - 4. Per personas sollicitantes intelliguntur hic omnes, et singuli Sacerdotes, tam Saeculares, quam Regulares cuiuscumque Dignitatis, aut Praeeminentiae existant. - 5. Hinc sollicitans dicitur, et est denunciandus, etiam Sacerdos non Confessarius, qui se fingens Confessarium, foeminas, seu adolescentulos ad turpia, seu carnalia provocat, et incitat. - 6. Secus autem si Laicus sit se fingens Sacerdotem et Confessarium. - 7. Talis vero Laicus esset denunciandus tamquam suspectus de Haeresi ex aliis Pontificiis Constitutionibus. - 8. Foeminae sollicitantes in Confessione Confessarios ad inhonesta non sunt denunciandae. - 9. Per personas sollicitatas intelliguntur hic foeminae, et mares, puellae, et pueri. - 10. Hinc tam mares, quam foeminae quaecumque etiam Moniales, et mulieres nobiles sollicitatae a Confessariis ad turpia, tenentur ipsos denunciare, et assignatur modus pro nimis verecundis. - 11. Sollicitatio fieri potest pluribus modis, nempe scriptis, verbis, signis, et nutibus, tactibus, osculis, et huiusmodi. - 12. Unde Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Poenitenti, sive foeminae, sive mari chartam postea legendam, in qua ad Venerem provocat, tanquam vere sollicitans est denunciandus. - 13. Item vere sollicitans, et est denunciandus Confessarius ille, qui per inhonestos sermones Poenitentem ad Venerem provocat. - 14. Et sic vere sollicitat, et est denunciandus Confessarius ille, qui in actu Confessionis, seu immediate ante, vel post dicit Poenitenti: *Si ego essem Saecularis, vellem te solam ducere in Uxorem.* Vel si dicit: *Memento mei, quia ego te ex toto diligo. Vel permitte me, ut in domum tuam veniam, et amorem tibi ostendam.* Vel pulchritudinem eius lascivis verbis laudat, atque commendat, et huiusmodi. - 15. Item vere sollicitat, et est denunciandus Confessarius ille, qui signis, nutibus, osculis, tactibus lascivis Poenitentem incitat, seu provocat ad actus venereos. - 16. Item sollicitatio fieri potest in pluribus, et diversis temporibus, nempe vel tempore actualis Confessionis, seu immediate ante, vel immediate post; seu occasione, vel praetextu Confessionis. - 17. Unde Confessarius, qui tempore actualis Confessionis aliquo ex supradictis obscoenis modis Poenitentem ad venerea incitat, vere sollicitat, et est denunciandus. - 18. Et talis Confessarius est denunciandus, etiam non pro se, sed pro alio sollicitet. - 19. Confessarius, qui in Confessione per inhonesta verba coepit sollicitare foeminam ad turpia, quae eidem consensit, sed post illa verba statim desistit, nec tunc Confessarius impendit absolutionem, sed differt tum complementum sollicitationis tum absolutionis, hoc non obstante, est denunciandus. - 20. Confessarius, qui foeminam Poenitentem ante incoeptam Confessionem, et dilata in aliud tempus Confessione, osculis, seu verbis, aut tactibus obscoenis sollicitat, est denunciandus. - 21. Item denunciandus est Confessarius, qui, immediate post Confessionem, et datam absolutionem tradidit Poenitenti chartam postea legendam, quae continet verba incitantia et provocantia ad Venerem. - 22. Item denunciandus est Confessarius, qui post auditam Confessionem adolescentis, quem novit pluries fuisse sodomitice cognitum, immediate ipsum ducit ad proprium cubiculum et ipsum ad turpia sollicitat. Vel ipsi statim post Confessionem dicit: Veni hodie ad meam domum et tradam tibi Chirographum Confessionis, et ipsum illuc perrectum, ad venerem sollicitat. - 23. Item denunciandus est Confessarius, qui foeminam in Confessione cognitam adulteram, et post ipsam Confessionem pro aliquo notabili tempore in Ecclesia commoratam, in recessu ad suam domum sollicitat. Vel ad eius domum eodem die hac occasione pergit, ibique eam sollicitat. - 24. Item denunciandus est Confessarius, qui vocatus hodie a muliere ad audiendam eius Confessionem domi, sequenti die illuc perrectus, eam postposita Confessione sollicitavit. - 25. Item denunciandus est Confessarius, qui hodie mulierem pro sequenti die ad Confessionem invitat, et ipsam, antequam accedat ad Confessionarium, praevenit et sollicitat. - 26. Item sollicitatio fieri potest in pluribus et diversis locis, nempe vel Confessionario, aut loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo. - 27. Unde Confessarius in Confessionario sedens, si mulierem ad se accedentem,

[1] Vide verb. *Complex Peccati,* etc., et verb. *Confessarius* art. 3, a n. 12 ad plures seqq.

non ut confiteatur, sed alicuius negotii causa, sollicitet, est denunciandus. - 28. Adducitur, et solvitur instantia. - 29. Hinc denunciandus est Confessarius, qui in loco, ubi Confessiones audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo simulans ibidem Confessiones audire, mulierem ad venerea sollicitat.- 30. Confessarii sollicitantes in Confessione, vel occasione, seu praetextu Confessionis, tam in Confessionario, quam in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo, non ad venerea, sed ad alia peccata, non subiacent poenis sollicitantium, nec ut tales sollicitantes sunt denunciandi. - 31. Item denunciandi non sunt ex vi dictarum Constitutionum Pontificiarum Confessarii, qui Poenitentes sollicitant, non in Confessione Sacramentali, sed in aliis Sacramentis, nempe in ministratione Baptismi, Eucharistiae, etc. - 32. Item propter eamdem rationem plurimi defendunt, quod Confessarius foeminae sollicitanti consentiens non sit denunciandus. - 33. Alii tamen volunt talem Confessarium esse denunciandum. - 34. Poenitentes tenentur sub mortali denunciare Confessarium sui sollicitatorem Inquisitoribus, seu Episcopis. Et de tali obligatione tenentur etiam sub mortali eos monere Confessarii. - 35. Denunciare Confessarium sollicitantem tenentur, non sólum Poenitentes sollicitati, sed etiam omnes illi, qui certo sciunt sollicitationem. - 36. Secus autem secundum multos, si non certo sciant, quamvis alii sentiant oppositum. - 37. Moniales, et Mulieres nobiles sollicitatae a Confessariis tenentur eos denunciare, quamvis id facere vereantur, et assignatur aptior modus id faciendi. - 38. Confessarius sollicitans non tenetur denunciare seipsum, nec monere Poenitentem, ut ipsum denunciet. - 39. Nec pater, mater, filius, frater, soror tenetur ipsum denunciare. - 40. Nec denunciare tenetur Poenitens, si exinde prudenter, et probabiliter grave, et ingens malum sibi aut suis coniunctissimis timeat. - 41. Denunciatio Confessarii sollicitantis facienda est Episcopis, vel Inquisitoribus. - 42. Episcopi sollicitantes non sunt denunciandi Inquisitoribus, sed Sedi Apostolicae; alii tamen sentiunt oppositum. - 43. Inquisitores sollicitantes, ubi sunt veri Delegati Sedis Apostolicae, et eius Officiales, sunt denunciandi ipsi Sedi Apostolicae; ubi vero sunt solum Subdelegati, et Commissarii Inquisitoris Generalis, sunt denunciandi ipsi Inquisitori Generali. - 44. Generales Ordinum Regularium sollicitantes denunciandi sunt Inquisitoribus, vel Episcopis. - 45. Denunciatione autem accepta, non posse ulterius Inquisitores, seu Episcopos contra dictos Generales procedere, sed debere rem totam deferre ad Sedem Apostolicam docent plurimi: Alii tamen defendunt contrarium. - 46. Obligati ad denunciandum Confessarios sollicitantes, si absque legitima causa, et vero impedimento negligant ipsos intra praefixum tempus denunciare, ultra peccatum mortale, incurrunt etiam Excommunicationem latae sententiae. - 47. Nec obstat, quod Confessarius credatur iam emendatus, vel elapsum sit iam multum tempus a facta sollicitatione. - 48. Multi tamen sustinent contrarium. - 49. Terminus pro denunciatione facienda pendet ab Edictis Inquisitorum. - 50. Unde si non sit perpetuum Decretum Supremae et Universalis Inquisitionis de die 3 Ian. 1623, assignans pro termino 12 dies, standum est termino praefixo a respectivis Inquisitoribus, cum hac advertentia, quod dies termini non computantur in termino. - 51. Poenitens sollicitatus, qui ob non factam denunciationem intra debitum terminum incurrit Excommunicationem, quamvis accedat ad Confessarium, et promittat se statim denunciaturum, non potest ab ipso absolvi, licet sit Privilegiatus. - 52. Poenitens sollicitatus, qui ob omissam denunciationem incidit in Excommunicationem, facta postea denunciatione, potest quidem absolvi a Privilegiato, non autem a simplici Confessario. - 53. Sic Poenitens sollicitatus, qui intra debitum tempus non denunciavit, quamvis postea extinguatur onus denunciationis, non potest absolvi a simplici Confessario, sed solum a Privilegiato. - 54. Confessarius sollicitatus potest a quolibet simplici Confessario absolvi. - 55. Regulariter loquendo Confessarii non debent absolvere Poenitentes sollicitatos, nisi prius sollicitantem denuncient Inquisitoribus, vel Episcopis. - 56. In aliquibus tamen casibus expedit, quod Confessarii ipsos absolvant ante factam denunciationem. - 57. Confessarii cautissime procedere debent circa imponendam poenitentibus obligationem denunciandi. - 58. In casu, quo reperiatur intervenisse veram sollicitationem, nec possit poenitens induci ad personaliter denunciandum, ut saepe accidit in verecundis nobilibus mulieribus, Monialibus, servanda est praxis iuxta Decretum allatum supra n. 10. Quod si neque ad id possit talis verecunda poenitens flecti, recurrendum est ad Sanctam Sedem, et interim tamquam indisposita nequit absolvi. - 59. Non est autem sufficiens modus evadendi obligationem denunciandae sollicitationis, si poenitens sollicitatus confiteatur cum Confessario sollicitante sub praetextu, quod hic possit ipsum absolvere absque onere denunciandi. - 60. Quamvis Confessarius non moneat Poenitentem de obligatione denunciandi, adhuc poenitens ad id tenetur. - 61. Confessarii, qui culpabiliter, et malitiose non monent poenitentes ab aliis sollicitatos de obligatione eos denunciandi, seu docent ad id non teneri sunt denunciandi Episcopis, vel Inquisitoribus, qui possunt, et debent illos punire pro modo culpae. - 62. Confessarii ipsi vere sollicitantes gravissimis poenis pro qualitate delicti puniendi sunt. - 63. Contra Confessarios sollicitantes aeque procedere possunt Episcopi, et Inquisitores, sive unitim, sive separatim. - 64. Ad probandum enorme delictum sollicitationis admittuntur etiam testes singulares concurrentibus tamen praesumptionibus, indiciis, et aliis adminiculis simul comprobantibus. - 65. Una tamen foemina, quantumvis honesta, non facit sufficientem probationem ad capturam et torturam, etiamsi concurrant alia indicia, sed tunc est consulenda S. Congr. - 66. Circa sollicitationem attendenda est nunc novissima Constitutio Benedicti XIV, in qua confirmat et ampliat Constitutionem Gregorii XV, et reservat Papae absolutionem eorum, qui falso Sacerdotes de sollicitatione accusant, aut procurant ut ab aliis falso accusentur. - 67. Sollicitantes ad turpia occasione Confessionis Sacramentalis, incurrunt inhabilitatem ad celebrationem Missae. - 68. Sollicitatus nulla lege prohibetur, quominus ante denunciationem sollicitantis, illum occulte admoneat. - 69. Praeceptum denunciandi Confessarios sollicitantes ad turpia, et poenae aliae huic sollicitationi indictae non extenduntur ad crimina a re venerea diversa.

1 Ad coercendam sacrilegam et execrabilem sollicitationem ad turpia in Sacramentali Confessione vel occasione seu praetextu eiusdem, variae sunt editae Pontificiae Constitutiones, et signanter a Pio IV Constitut. incip. *Cum sicut nuper,* a Paulo V Constit. incip. *Dilecte fili,* a Gregorio XV Constit. incip. *Universi Dominici Gregis.* Quae Gregorii Constitutio, cum sit norma et regula in hac materia habenda, in hoc V articulo ad literam dandam arbitramur.

GREGORIUS PAPA XV

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam

Universi Dominici Gregis curam quamquam immeriti coelesti dispositione gerentes sedulo

invigilare tenemur, ut ab omnibus praeviis contagiis conservetur immunis, multoque maiori studio providere, ut omnis pestis ab iis avertatur, quibus alios sanandi officium est commissum, ne, quod Evangelica scripta Nos admonent, sale infatuato, non sit in quo saliatur, et ad nihilum prosit ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus.

§ 1. Quoniam autem a Romanis Pontificibus Praedecessoribus Nostris quibusdam in locis provisum fuit, ut impium ac nefandum scelus, quod non solum inter Christi fideles non esse, sed nec etiam nominari debet, procul ab iis arceatur: videlicet ut aliquis Sacerdos ad Sacras audiendas Confessiones deputatus Sacrosancto Poenitentiae Sacramento, sollicitando Poenitentes ad turpia, abutatur, ac pro medicina venenum, pro pane aspidem porrigat, et ex coelesti medico infernalis veneficus, ex patre spirituali proditor execrabilis Animarum reddatur; idcirco Nos ea, quae his perniciosissimis Diaboli insidiis arcendis certis locis salubriter constituta sunt, ut nullibi desiderentur, quantum ex alto conceditur, providenda duximus.

§ 2. Alias siquidem a fel. rec. Pio Papa IV Praedecessore nostro emanarunt Literae tenoris subsequentis, videlicet: Pius Papa IV, Venerabili Fratri Archiepiscopo Hispalen. in Regnis Hispaniarum haereticae pravitatis Inquisitori Generali. Cum sicut nuper, etc.

§ 3. Igitur ut Literae praedictae perpetuis futuris temporibus, et ubique Locorum inviolabiliter observentur, Motu proprio, et ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, ac de consilio Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinal. contra haereticam pravitatem Generalium Inquisitorum, praeinsertas Literas huiusmodi, ac omnia et singula in eis contenta, Apostolica auctoritate, tenore praesentium, approbamus et confirmamus, illisque omnibus et singulis inviolabilis Apostolicae firmitatis robur adiicimus, illasque, non solum in praedictis Hispaniarum Regnis, sed in quibusvis Christiani Orbis partibus firmiter et inviolabiliter observari praecipimus et mandamus.

§ 4. Ac praeterea, ne in futurum de poena his delinquentibus imponenda, et de modo contra eosdem procedendi ab aliquo dubitari possit, statuimus, decernimus et declaramus: quod omnes et singuli Sacerdotes, tam Saeculares quam quorumvis, etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicae immediate subiectorum Ordinum, Institutorum, Societatum et Congregationum Regulares, cuiuscumque Dignitatis et Praeeminentiae, aut quovis privilegio muniti existant, qui personas, quaecumque illae sint, ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis Confessionis, sive antea, vel post immediate, seu occasione vel praetextu Confessionis huiusmodi, etiam ipsa Confessione non secuta, sive extra occasionem Confessionis, in Confessionario aut in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiantur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones, sive tractatus habuerint, in Officio Sac. Inquisitionis severissime, ut infra, puniantur. Et praeterea omnes haereticae pravitatis Inquisitores et Locorum Ordinarios, omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum et Locorum Universi Orbis Christiani in suis quemque Dioecesibus et Territoriis per has nostras Literas, etiam privative quoad omnes alios, specialiter ac perpetuo Iudices delegamus, ut super his, contra praedictos simul vel separatim in omnibus, prout in causis Fidei, iuxta Sacrorum Canonum formam, nec non Officii Inquisitionis huiusmodi Constitutiones, privilegia, Consuetudines et Decreta diligenter inquirant et procedant, et quos in aliquo ex huiusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos, pro criminum qualitate et circumstantiis, suspensionis ab executione Ordinis, privationis Beneficiorum, Dignitatum et Officiorum quorumcumque ac perpetuae inhabilitatis ad illa, nec non vocis activae et passivae, si Regulares fuerint, exilii, damnationis ad triremes et carceres, etiam in perpetuum absque ulla spe gratiae, aliasque poenas decernant; eos quoque, si pro delicti enormitate graviores poenas meruerint, debita praecedente degradatione, Curiae Saeculari puniendos tradant.

§ 5. Dantes etiam facultatem Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, et Ecclesiae Dei tam perniciosum, ob probationum defectum, impunitum (cum difficilis sit probationis), testibus etiam singularibus concurrentibus, praesumptionibus, indiciis, et aliis adminiculis, delictum probatum esse arbitrio suo iudicandi, et Curiae Saeculari, ut praefertur, reum tradendum esse, pronunciandi.

§ 6. Non obstantibus omnibus, quae dictus Praedecessor in suis Literis praedictis voluit non obstare, caeterisque contrariis quibuscumque.

§ 7. Mandantes omnibus Confessariis, ut suos Poenitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu, ut praefertur, tractantes, Inquisitoribus seu Locorum Ordinariis praedictis; quod si hoc officium praetermiserint, vel Poenitentes docuerint non teneri ad denunciandum Confessarios sollicitantes seu tractantes ut supra, iidem Locorum Ordinarii et Inquisitores illos pro modo culpae punire non negligant.

§ 8. Volumus autem, ut praesentium tran-

sumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, et sigillo alicuius Personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides in iudicio et extra ubique habeatur, quae praesentibus haberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

§ 9. Quodque eaedem praesentes Literae seu illarum exempla ad valvas Basilicarum Sancti Ioann. Lateranen. ac Principis Apostolorum de Urbe, et in Acie Campi Florae affixae, omnes ita arctent et afficiant, ac si unicuique personaliter intimatae fuissent.

Dat. Romae apud Sanctam Mariam Maiorem sub annulo Piscat. die 30 Augusti 1622, Pontif. nostri anno II.

2 Hanc vero Gregorii XV Constitutionem Benedictus XIV, an. 1741, confirmavit, ampliavit et extendit, altera sua Constitutione incip. *Sacramentum Poenitentiae*, in qua et reservat Papae pro tempore existenti absolutionem eorum, qui falso Sacerdotes de sollicitatione accusant aut procurant, ut ab aliis falso accusentur.

3 Unde sollicitatio quantum ad propositum non est nisi provocatio seu incitatio facta verbis, scriptis, signis, nutibus, osculis aut tactibus ad turpia et inhonesta, idest ad res carnales seu venereas. *Sic in re Communis Doctorum.*

4 Per personas sollicitantes intelliguntur hic omnes et singuli Sacerdotes, tam Saeculares, quam Regulares cuiuscumque dignitatis aut Praeeminentiae existant. *Communis* per expressa verba dictae Gregorianae Constitutionis § 1.

5 Hinc sollicitans dicitur, et est denunciandus etiam Sacerdos non Confessarius, qui se fingens Confessarium, foeminas seu adolescentulos ad turpia seu carnalia provocat et incitat. De ipso enim Sacerdote verificatur, quod sollicitet praetextu Confessionis, quod sufficit de mente dictae Constitutionis, etiam Sacramentali Confessione non secuta, ibi: *Vel praetextu Confessionis huiusmodi, etiam ipsa Sacramentali Confessione non sequuta.* Et sic tenent Diana part. 1, tract. 4, resol. 17, et part. 4, tractat. 5, resolut. 8; Sanctius in Selectis disput. 11, num. 39; Acugna tractat. de Conf. sollicit. 14, num. 4; Ioannes Angelus Bossius in Appendic. ad tractat. de tripl. Iubil. privileg., dub. 9; Felix Potestas tom. 2, part. 3, cap. 2, num. 485; Rosignol. de Poenitent. part. 1, quaest. 7, art. 21, num. 4, et seq.; Castropal. et alii plures contra Bordon., Leandr. et alios volentes non esse denunciandum.

6 Laicus autem fingens se Sacerdotem et Confessarium, si sollicitet in Confessione, non est ex vi dictae Constitutionis denunciandus ut sollicitans, quia dicta Constitutio expresse loquitur solum de Sacerdote, qualis non est Sacerdos fictus. Si autem voluisset etiam Sacerdotem fictum comprehendere, expressisset; quod enim voluit, expressit, argument. cap. *Inter corporalia* 2 de translat. Episcop., § *Sed neque istud*, cap. *Quia circa* 22 de Privileg., et cap. *Ad audientiam* 12 de Decimis. Tum quia odiosa restringenda, cap. *Odia* 15 de Regulis Iuris in 6. Et in poenalibus benignior interpretatio facienda est, leg. *Factum* 155 ff. de Regulis, Iuris, § 2, ibi: *In poenalibus causis benignius interpretandum est*, cap. *In poenis* 49 de Regulis Iuris in 6, ibi: *In poenis benignior est interpretatio facienda.* Et concordat leg. *Cum quidem* 19 ff. de liberis, et cap. *Statutum* 22 de Election. in 6. Et sic defendunt Rodericus de Acugna tractat. de Confessar. sollicitat., quaest. 13, num. 1, et seq.; Diana part. 1, tract. 4, resolut. 15, part. 4, tract. 5, resol. 9, part. 10, tract. 14, resol. 42; Castropal. tom. 1, tract. 4, disp. 9, punct. 9, n. 5; Leander de Sacram. Poenitent. tractat. 5, disp. 13, a quaest. 36; Ioann. Angelus Bossius in Appendic. ad tractat. de tripl. Iubil. privileg., dub. 10; Felix Potestas loc. citat., num. 489; Rossignol. loc. cit., num. 7; Viva ad prop. 6 Alexandri VII, n. 9, et alii contra Escobar, Trimarchium et Freitam tenentes contrarium.

Talis autem Laicus esset denunciandus tam- 7
quam suspectus de haeresi ex aliis Pontificiis Constitutionibus, et signanter ex Constitut. Gregorii XIII incip. *Officii nostri partes;* praesertim si simul audisset Confessionem, et absolutionem dedisset; et utramque qualitatem requiri, tenent passim Doctores ex verbis dictae Constitutionis Gregorii XIII, ibi: *Confessiones audire, et absolutionem impertiri ausi fuerint;* quamvis tamen ex Constitutione Clementis VIII incip. *Alias*, edita die 1 Decembr. 1601, non videatur requiri dicta qualitas, scilicet quod absolutionem impertitus fuerit, cum in ipsa Constitutione Pontifex subdat correctioni Inquisitorum eos, qui absque Presbyteratu audent Confessiones audire, nec ibi requirat qualitatem, quod absolutionem impertiti fuerint, ut inter alios recte notat Rosignol. loc. cit., n. 9.

Foeminae sollicitantes in Confessione Con- 8
fessarios ad inhonesta, non sunt denunciandae. *Communis.* Et ratio est, quia Lex mandat denunciari Confessarios, et non Poenitentes sollicitantes, adeoque non est extendenda contra Poenitentes sollicitantes Confessarios ad turpia, cum poenalia non sint extendenda ultra expressa, argument. cap. *Statutum* 22 de Election. in 6, ibi: *Cum sit poenale restringi potius convenit, quam laxari,* et aliis citatis iuribus supra n. 6.

Per personas sollicitatas intelliguntur hic 9
foeminae et mares, puellae et pueri. *Est iam Communis* post dictam Constitutionem Gregorii XV per verba inibi expressa: *Qui personas, quaecumque illae sint, ad inhonesta sive*

inter se sive cum aliis quomodolibet perpetranda. Ly enim: *Quaecumque illae sint,* additum personis; importat utrumque sexum.

10 Hinc tamen mares, quam foeminae quaecumque, etiam Moniales et mulieres nobiles sollicitatae a Confessariis ad turpia tenentur ipsos denunciare. Et si valde vereantur id per se personaliter facere, monere debent Episcopum seu Inquisitorem, ut mittat ad eas internuntium pro denunciatione recipienda, et satis expediens est, ut delegetur seu mittatur Confessarius ut recipiat in scriptis et cum iuramento denunciationem iuxta decretum Inquisition. Roman. iussu Urbani VIII, 27 Septembris 1624, apud Bordon. cap. 23 de Sollicitat., num. 89, his verbis: *E quando il Penitente tuttavia persiste nella medesima renitenza, N. S. si contenta che dal Vescovo o Inquisitore si dia autorità al Confessore di ricercare per scrittura o giuramento, la dinunzia per portarla subito a chi gli avrà data l' autorità di pigliarla.*

11 Sollicitatio autem fieri potest pluribus modis, nempe scriptis, verbis, signis, nutibus, tactibus, osculis et huiusmodi. *Communis.*

12 Unde Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Poenitenti, sive foeminae sive mari chartam postea legendam, in qua ad Venerem provocat, allicit seu incitat, tamquam vero sollicitans est denunciandus. *Communis;* et patet aperte ex propositione 6 inter merito damnatas ab Alexandro VII die 7 Sept. 1665, ibi: *Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Poenitenti chartam postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denunciandus.*

13 Item vero sollicitat et est denunciandus Confessarius ille, qui per inhonestos sermones Poenitentem ad Venerem allicit seu incitat. *Communis* per verba dictae Gregorianae Constitutionis, ibi: *Aut cum eis illicitos aut inhonestos sermones, sive tractatus habuerit.*

14 Et sic vere sollicitat et denunciandus est Confessarius ille, qui in actu Confessionis vel immediate ante seu post, dicit Poenitenti: *Si ego essem saecularis, vellem te solam ducere in uxorem.* Vel ei dicit: *Memento mei, quia ego te ex toto corde diligo.* Vel: *Permitte me, ut in domum tuam veniam, et amorem meum tibi ostendam.* Vel pulchritudinem ipsius lascivis verbis commendat et laudat et huiusmodi. Diana part. 9, tractat. 9, resol. 32; Rosignol. loc. cit., n. 25; Felix Potestas loc. cit., n. 558 et 565, et alii plures contra paucos alios; Et ratio est, quia similia verba sine aliqua occasione in Confessione, seu immediate ante, vel post dicta, sunt impertinentia ad Confessionem, et vehementer provocativa et incitativa ad Venerem.

15 Item vere sollicitat et est denunciandus Confessarius ille, qui signis, nutibus, osculis vel tactibus lascivis Poenitentem incitat, seu provocat vel allicit ad actus venereos; ut si eam osculetur, vel fixis aspectibus lascivis aut signis vere libidinosis ei suum impurum et inhonestum amorem studeat aperire. Vel eis suas verecundas partes ad id ostendat, seu ille ipsius tangat pedes, seu manus libidinose premat, et huiusmodi. *Sic in re Communis* per verba dictae Gregorianae Constitutionis, ibi: *Ad inhonesta, sive inter se sive cum aliis quomodolibet perpetranda.* Similia enim sunt omnia provocativa, incitativa seu allicitativa ad Venerem.

16 Item sollicitatio fieri potest in pluribus et diversis temporibus, nempe vel tempore actualis Confessionis, seu immediate ante vel immediate post, seu occasione vel praetextu Confessionis. *Communis* per verba expressae dictae Constitutionis, ibi: *In actu Sacramentalis Confessionis, sive ante vel post immediate, seu occasione vel praetextu Confessionis.*

17 Unde Confessarius, qui tempore actualis Sacramentalis Confessionis aliquo ex supradictis obscenis modis Poenitentem ad venerea et inhonesta allicit seu incitat, vere sollicitat, et est denunciandus. *Communis,* per ipsa clara verba dictae Constitutionis: *In actu Sacramentalis Confessionis.*

18 Et talis Confessarius est denunciandus, etiamsi non pro se, sed pro alio, seu nomine alterius sollicitet. *Communis,* et clare habetur ex dicta Gregorii Constitutione, ibi: *Qui personas, quaecumque illae sunt, ad inhonesta sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda.* Et infra: *Aut cum illis illicitos et inhonestos sermones aut tractatus habuerint.* Qui enim incitat, seu allicit vel provocat ad inhonesta et venerea cum aliis patranda, utique illicitos et inhonestos sermones cum incitato seu provocato habet.

19 Confessarius, qui in Confessiones per inhonesta verba coepit sollicitare foeminam ad turpia, quae eidem consensit, sed post illa verba statim desistit, nec tunc Confessarius impendit absolutionem sed differt tum complementum sollicitationis, tum absolutionis, hoc non obstante, est denunciandus. *Communis.* Verificatur enim de ipso, quod *in Confessione habuerit cum Poenitente illicitos, et inhonestos sermones seu tractatus,* quod sufficit secundum Bullam ad incurrendas poenas contra sollicitantes inflictas.

20 Confessarius, qui foeminam poenitentem ante incoeptam Confessionem, et dilata in aliud tempus Confessione osculis, seu verbis, aut tactibus obscenis sollicitat, est tamquam verus sollicitans denunciandus. *Communis.* Ipse enim sollicitavit Poenitentem *immediate ante Confessionem,* ut loquitur Constitutio, et licet non sit sequuta Sacramentalis Confessio, adhuc Pontifex praecipit esse denunciandum, ibi:

Etiam ipsa Sacramentali Confessione non sequuta.

21 Item denunciandus est Confessarius, qui immediate post Confessionem et datam absolutionem, tradidit Poenitenti chartam postea legendam, quae continet verba incitantia et provocantia ad Venerem. Sanctius in Select. disp. 11, num. 31; Rosignolus loc. cit., sect. 3, n. 17; Viva ad proposit. 6 Alexandri VII n. 5 et 7, vers. *Ad ultimam;* favet dicta damnata propositio allata supra n. 11. Et sic tenent plures alii contra Castropal. et alios sentientes contrarium. Et ratio est, quia quantum est ex parte Confessarii tunc immediate post Confessionem, ut loquitur Bulla, incipit Sollicitatio. Non enim requiritur, quod actio illa externa appareat mala immediate, quando Poenitens accipit chartam, sed sufficit, quod deinde innotescat malitia illius actionis externae Confessarii, ut sit denunciandus; sicut si immediate post Confessionem sollicitaretur Poenitens verbis ambiguis et deinde adverteret, quod certo ea verba in sensu sollicitatorio prolata fuerint, sine ullo dubio talem Confessarium, uti vere sollicitantem, teneretur denunciare.

22 Item denunciandus est Confessarius, qui post auditam Confessionem adolescentis, quem novit fuisse pluries sodomitice cognitum, immediate ipsum ducit ad proprium cubiculum, et ipsum ad turpia sollicitat; vel ipsi statim post Confessionem dicit: Veni hodie ad meam domum, et tradam tibi Chirographum tuae Confessionis et ipsum illuc perrectum, ad inhonesta et venerea sollicitat. Diana part. 4, tract. 4, resol. 11, et tract. 5, resol. 77; Leander de Sacrament. Poenit. tract. 5, disp. 23, qu. 35; Sousa lib. I, cap. 34, num. 39; Rosignol. loc. cit., sect. 3, num. 16; Felix Potestas loc. cit., num. 507, et alii. Et ratio est quia de tali Confessario verificatur, ut praetendit Bulla, quod sollicitaverit *immediate post Confessionem,* cum huiusmodi sollicitationes sint actiones continuatae cum Confessione per signum externum per se ordinatum ad inhonesta datum immediate post Confessionem.

23 Item denunciandus est Confessarius, qui foeminam in Confessione cognitam adulteram, et post ipsam Confessionem pro aliquo notabili tempore in Ecclesia commoratam in recessu ad suam domum sollicitat; vel ad eius domum eadem die hac occasione pergit, ibique eam sollicitat. Sic defendunt Lezana in Summa qq. Regul. cap. 19, num. 34; Bordon. in Manual. consult. sect. 25, num. 38; Peyrinus et Hurtadus apud Felicem Potestatem loc. cit., n. 503, qui licet cum Leandro, Diana, Castropal. et aliis sequatur sententiam contrariam, nempe non esse talem Confessarium denunciandum, tamen ibid. num. 504 concludit, quod nostra sententia affirmativa valde sibi arrideat, si sollicitatio contingat eodem die, et ex peccato carnis in Confessione audito, quia videtur facta occasione Confessionis, qua cognovit Poenitentem proclivem ad Venerem, et praesertim si sit facta eodem die, cum Hurtadus absolute velit, quod peccatum carnis a Confessario cum Poenitente commissum intra 24 horas post Confessionem sit casus denunciationis. Talis enim sollicitatio facta eodem die censetur facta incontinenti, argument. leg. *Quod ait* 23, § 4 ff. Ad legem Iuliam de adulteriis, ubi dicitur, quod si Pater occidat filiam deprehensam adulteram eodem die, interpositis horis, censeatur incontinenti occidisse, ibi: *Sed dum adulterum occidit, profugit filia et interpositis horis, adprehensa est a patre, qui persequebatur, incontinenti videbitur occidisse.* Et sic tenet etiam Graff. tom. 1 consil., lib. IV de cognat. spirit., consil. 1 a num. 37, et de casibus reservatis lib. II, cap. 12, num. 30, et alii. Quamvis tamen Rosignol. loc. cit., sect. 3, n. 16 et 18; Scortia in Bull. Pontificum ep. 77, Theor. 197; Leander, Diana, Castropal. et alii sustineant oppositum.

Item denunciandus est Confessarius, qui vo- 24
catus hodie a muliere ad audiendam eius Confessionem domi, sequenti die, illuc perrectus, eam postposita Confessione sollicitavit. Bordon. in Manual. consult. sect. 25, num. 38; Felix Potestas loc. cit., num. 510, et alii. Et ratio est, quia ipse vere sollicitavit occasione Confessionis, ut vult Bulla, cum occasionem sollicitandi acceperit a Confessione petita a persona vere confiteri volente.

Item denunciandus est Confessarius qui ho- 25
die mulierem, pro sequenti die ad Confessionem invitat et ipsam, antequam accedat ad Confessionarium, praevenit et sollicitat. Bordon. loco citato, num. 39; Felix Potestas loco citato, num. 512, et alii. Et ratio est, quia in tali Confessario verificatur, quod dicit Bulla, nempe quod sollicitet *praetextu Confessionis;* dictio enim *sub praetextu* idem significat, quod sub velamine, vel colore alicuius rei, quae non est, seu falsa est, vel iam desinit esse, leg. *Sub praetextu* 19 Cod. de transaction., adeoque, etc.

Item sollicitatio fieri potest in pluribus et 26
diversis locis, nempe vel in Confessionario, aut loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo. *Communis* per expressa verba in toties citata Gregoriana Constitutione, ibi: *Sive extra occasionem Confessionis in Confessionario, aut loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo.*

Unde Confessarius in Confessionario sedens, 27
si mulierem ad se accedentem non ut confiteatur, sed alicuius negotii causa sollicitet, est denunciandus. Sic Diana part. 1, tract. 4, resol. 18, part. 4, tract. 5, resol. 38; Bordon.

in Sacro Tribunal. cap. 23, n. 6; Rosignol. loc. cit., sect. 3, n. 12 et 13; Felix Potestas loc. cit., n. 522 et 523; Escobar, Trullench. apud Leandrum de Sacram. Poenit., tract. 5, disp. 23, qu. 30, et habetur expresse decisum in decreto Pauli V, ut sequitur.

Feria V die 10 Iulii 1614.

In Generali Congregatione Sanctae Romanae et Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico coram SS. D. N. D. Paulo Divina providentia Papa V etc. facta relatione, quod multi Confessarii tractant cum mulieribus in Confessionali extra occasionem Confessionis de rebus inhonestis: S. S. decernit, ut contra huiusmodi Confessarios procedatur in Sancto Officio.

28 Nec valet obiicere cum Leandro loc. cit., quaest. 30, et apud ipsum Freita, Fagundez, Sousa, Castropalao, Lezana, Sanctio, Hurtado, Bossio, Donato tom. 3, tract. 13, quaest. 53, et aliis, quod dictum Decretum Pauli V fuit moderatum ac restrictum a Gregorio XV in citat. Constit. *Universi Dominici Gregis* ad terminos simulationis Confessionis in Confessionario per illa verba: *Simulantes ibidem Confessiones audire.* Non valet, inquam, quia illa verba: *Simulantes ibidem Confessiones audire*, non referuntur ad sollicitationem factam in Confessionario, sed in aliis locis, in quibus ex electione Confessarii quandoque audiuntur Confessiones; quae loca secundum se sunt indifferentia pro quocumque munere. In his enim requiritur simulatio Confessionis, ut fiat determinatio, quae limitatio non videtur requiri, quoad Confessionarium, cum hoc ex se sit determinatum ad hoc munus.

29 Hinc denunciandus est Confessarius, qui in loco, ubi Confessiones audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulans ibidem Confessiones audire, mulierem ad inhonesta et venerea sollicitat. *Communis* per verba expressa in toties repetita Gregoriana Constitutione, ibi: *Aut in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare vel provocare*
30 *tentaverint.* Confessarii sollicitantes Poenitentes in Confessione, vel occasione seu praetextu Confessionis tam in Confessionario, quam in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo non ad venerea, seu turpia in hoc genere, sed ad alia peccata, non subiacent poenis sollicitantium, nec ut tales sollicitantes sunt denunciandi. Sic Rosignolus loco citato, sect. 2, num. 11; Peyrinus tom. 2 privileg. Minimorum in Constit. IV Gregorii XV, n. 7; Lezana in Summa qq. Regularium tom. 1, cap. 19, num. 34; Sanctarell. in tractat. de haeresi 44, num. 19; Bonacina de onere et obligat. denunciat. 6, punct. 3, num. 13; Venerus de examin. Episcop. lib. V, cap. 17, num. 18; Sanctius in Selectis disp. 11, n. 23, et alii. Et ratio est, quia dicta Gregoriana Constitutio, sicuti, et aliae praecise loquuntur de sollicitantibus, seu provocantibus, et incitantibus ad venerea et inhonesta, unde extra illa non est facienda extensio per citata Iura supra num. 5 et 7.

Item denunciandi non sunt ex vi dictarum 31
Constitutionum Pontificiarum Confessarii, qui Poenitentes sollicitant, non in Confessione Sacramentali, sed in aliis Sacramentis, nempe in ministratione Baptismi, Eucharistiae, etc. Sic Rosignolus loc. cit., sect. 2, num. 9; Diana part. 4, tract. 15, resol. 16; Rodericus Acugna tract. de Confessar. sollicit., quaest. 16, n. 4; Sanctarell. loc. cit., cap. 46, n. 5; Bonacina loc. cit., num. 14; Sanctius loc. cit., num. 42; Lezana in Summa qq. Regular., tom. 1, c. 19, num. 34, et alii. Et ratio est eadem, quae adducta est num. antecedenti, quia dictae Pontificiae Constitutiones loquuntur praecise de sollicitantibus in Confessione, non autem administratione aliorum Sacramentorum, adeoque non est facienda extensio per citata Iura supra num. 5 et 7.

Item propter eamdem rationem Rosignol. 32
loc. cit., sect. 1, num. 14; Lezana loc. cit., num. 34; Peyrin. loco citato, num. 9 et 10; Bonacina loc. cit., num. 17; Sanctarell. loc. cit., cap. 46, n. 2; Sanctius loc. cit., n. 25; Homobonus de examin. Eccles. t. 2, tract. 11, cap. 12, qu. 26; Donatus tom. 3, tract. 13, qu. 53; Thomas Hurtadus, Portell., Castropal., Freita, Bossius, Delbene et alii citati licet non secuti a Felice Potestat. loc. cit., num. 579, defendunt, quod Confessarius foeminae sollicitanti consentiens non sit denunciandus, quia Bulla loquitur solum de Confessariis sollicitantibus qualis non est iste. Nec consensus per ipsum praestitus foeminae sollicitanti constituit illum reum sollicitationis activae, sed reum passivae culpabilis; poenae autem inflictae contra sollicitantem activum, non extenduntur ad passivum, argument. in citatis Iuribus supra n. 5 et 7 [1]. Diana autem part. 4, tract. 5, resol. 4 33
et 42; Leander tract. 5 de Poenit., disp. 13, quaest. 43; Felix Potestas loc. cit., num. 579. Fagundez et alii tenent, talem Confessarium esse denunciandum, quia licet de ipso non verificetur, quod sit sollicitans, sed sollicitatus, verificatur tamen de ipso, quod cum Poenitente habeat illicitos et inhonestos sermones,

[1] Sententia eximens ab onere denunciationis nullo modo tenenda est, ut Constitutiones Pontificias consideranti manifestum fit.

seu tractatus praetextu, seu occasione Confessionis, quod sufficit pro debito ipsum denunciandi ex praecisis verbis d. Gregorianae Constitutionis, ibi: *Aut cum eis illicitos et inhonestos sermones sive tractatus habuerint.* At vero primae negativae sententiae Patroni inter alias responsiones dicunt, talia verba, seu tales tractatus intelligenda, seu intelligendos esse, quando ortum habuerunt ab ipso Confessario, quod colligitur ex contextu verborum, nam Bulla dicit denunciandos esse illos Confessarios qui Poenitentes sollicitare, aut provocare tentaverint, aut cum eis, hoc est Poenitentibus, illicitos, aut inhonestos sermones, seu tractatus habuerint. Ly autem *Cum eis,* cum sit sermo continuatus, habet connexionem cum praecedentibus, quae indicant tentamentum factum a Confessario, et propterea important sermonem, seu tractatum inductum in origine ab eodem Confessario, quod non verificatur in hoc casu, cum talis illicitus aut inhonestus sermo, seu tractatus inductus sit in origine a Poenitente sollicitante, et non a Confessario sollicitato.

34 Poenitentes tenentur sub mortali denunciare Confessarium sui sollicitatorem Inquisitoribus, seu locorum Ordinariis; et de tali obligatione tenentur etiam sub mortali eos monere Confessarii, qui eos fuisse ab aliis sollicitatos cognoverint. Agitur enim de re gravissima, et de execrabili et nefando abusu Sacramenti et id sub positivo et gravi praecepto expresse mandatur a Pontifice in d. Constitutione § 7, ibi: *Mandantes omnibus Confessariis, ut suos Poenitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu ut praefertur tractantes, Inquisitoribus, seu Locorum Ordinariis.*

35 Denunciare Confessarium sollicitantem tenentur, non solum Poenitentes sollicitati, sed etiam omnes illi, qui certo sciunt sollicitationem, quatenus nempe quis propriis oculis vidit, aut propriis auribus eam audivit, seu ex proprio ore Confessarii sollicitantis, aut Poenitentis sollicitati, qui sit fide dignus et bonae famae, immediate audivit et bene intellexit. Diana p. 1, tract. 4, res. 24, et part. 9, tract. 8, res. 46; Freitas in addit. ad tractat. de Confess. sollicit., qu. 21, num. 26; Fagundez part. 2, lib. IV, cap. 3, num. 21; Rosignol. loc. cit., sect. 2, num. 13; Tancred. tom. 4, tract. 1 de Poenitent., qu. 23; Felix Potestas loc. cit., num. 590, et alii passim.

Si autem tales non bene recordentur ver- 36
borum, vel non recordentur, a quibus audierint, vel audierint a personis levibus et non fide dignis, non teneri ad denunciandum docent Bordonus loc. cit., num. 94; Tancred. tom. 4, tract. 1 de Poenitent., qu. 23; Leander loc. cit., qu. 57 cum Trullench, Rodriq., Portell., Cordub., Navarro et Hurtado ibi citatis, et alii plures; quia dicunt in dubio sollicitationis non est onus denunciandi, cum in dubiis ex una parte quisque suam possideat libertatem, meliorque sit conditio possidentis, cap. *Ad aures* 6 de praescriptionibus, cap. *Quod autem* 5 de Iurepatronat., cap. *In pari* 65 ff. de Regulis Iuris, leg. *Nemo* 126, § 2 ff. de Regulis Iuris, et leg. *In pari* 128 ff. eodem. Et ex alia parte favendum sit Reo, argument. cap. *Sunt* de Regulis Iuris in 6; et promptiora sint Iura ad absolvendum, quam ad condemnandum, cap. *Ex literis* 3 de probationibus, cum similibus. Tunc quia dubia in meliorem et benigniorem partem sunt interpretanda, leg. *Ea quae* 192 ff. de Regul. Iuris, ibi: *In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus iustius est, quam tutius.* Et concordat lex *Semper* 56 ff. eodem, ibi: *Semper in dubiis benigniora praeferenda sunt;* et leg. *Si fuerit* 10 ff. de rebus, ibi: *In ambiguis rebus humaniorem sententiam sequi oportet;* et cap. *In obscuris* 30, de Regulis Iuris in 6, ibi: *In obscuris minimum est sequendum,* cum similibus. Diana tamen part. 4, tract. 5, resol. 28; Felix Potestas loc. cit., num. 592; Spatharius, et alii tenent contrarium [1].

Moniales et Mulieres nobiles sollicitatae a 37
Confessariis tenentur eos denunciare, quamvis id facere valde vereantur, et assignatur aptior

[1] His assentitur P. Philippus a Carboneano in Appendice de Sollicitatione subiecta Tractatui P. Antoine de Poenitentia Tom. 2, pag. 246 seq., ubi scribit: *Quaestio dumtaxat est, num denunciare teneatur, qui idem ex levibus, ac suspectis personis audierit? Tutior vero, et communior opinio est, hos quoque denunciare debere. Quia in causis ad sanctum Officium spectantibus admittuntur etiam testes inhabiles, excommunicati, periuri, infames, etc., nec privati est, sed inquisitoris investigare, et decernere, num persona, ex qua audita fuit facta a Confessario sollicitatio, fide sit digna. Cuius quidem rei ratio est, quod haereseos suspicionis crimen ita Christianae reipublicae perniciosum sit, ut ad illud extirpandum omnia adhibere oporteat media, atque adeo cuiuscumque generis testes. Ad cohibendum vero hac in re calumniatores SS. D. N. Benedictus XIV in superiori Const. N. 3, poenas in calumniatores, sive falsos delatores constituit, ut ibi legere est.* Verum ab eodem discrepat P. Giraldi, qui in Exposit. Juris Pontificii Part. 1, in Append. ad sect. DCCCIX, pag. 640, hanc ad descripta verba animadversionem apponit: *Cautius tamen procedendum crederem in firmanda obligatione denunciandi ob auditum ex levibus ac suspectis personis. Si enim Inqu. Supr. ad hoc Dub. XIV. relat. p. 633:* An quis teneatur denunciare Confessarium sollicitantem, si hoc audivit non solum a fide dignis, sed a levibus personis? *die 2 Februar. 1661, respondit:* Censuerunt, opinionem negativam non carere probabilitate; *itaque omnia responsa approbata fuere, et confirmata per Bullam* Sacramentum Poenitentiae *a Benedicto XIV, idemque docent tot alii, et quidem praeclari DD. Profecto non video, qua ratione communior, et quodammodo plausibilior venditetur opinio eamdem obligationem imponens, cum praecise quis id audivit a levibus, ac suspectis personis.* (Edit. Barbiell.)

modus id faciendi ex decreto relato supra num. 10.

38 Confessarius sollicitans non tenetur denunciare se ipsum, nec monere Poenitentem, ut ipsum denunciet. Diana part. 1, tract. 4, res. 8; Reiffenstuel Theolog. moral. tract. 14, dist. 8, quaest. 5, n. 65, cum aliis ibi citatis; Leander loc. cit., quaest. 42; Felix Potestas loc. cit., n. 493, et alii passim. De iure enim naturae nemo tenetur prodere se ipsum; cap. *Quis aliquando* 87 de Poenit., dist. 1. Et clare patet ex verbis dictae Constitutionis Gregorianae; ibi: *Ut suos Poenitentes, quos noverint fuisse ab aliis sollicitatos,* etc., ubi nota quod Bulla dicit *ab aliis,* non autem a se ipso sollicitatos [1].

39 Nec Pater, Mater, Filius, Frater, Soror tenentur ipsum denunciare; leg. *Quarta,* § 4 ff. de testibus, relat. in cap. *Si testes* 3, caus. 4, quaest. 2 et 3; Diana part. 1, tract. 4, res. 6; Tancred. tom. 4, tract. 1, quest. 23; Felix Potest loc. cit., num. 599, vers. *Pariter,* et alii [2].

40 Nec denunciare tenetur Poenitens, si exinde prudenter, et probabiliter timeat grave, et ingens malum sibi, aut suis coniunctissimis; nempe Patri, Matri, Marito, Filiis aut Fratribus. Praecepta enim humana non obligant cùm tam gravi sui, suorumque coniunctissimorum nocumento. Leander loc. cit., qu. 44; Lezana tom. 1 qq. Regul., cap. 19, n. 34; Roderic. Acugna tract. de Confessorum sollic. qu. 19; Felix Potestas loc. cit., num. 495 et 599; Peyrin. et alii plures; Rosignol. tamen loc. cit., sect. 2, num. 6; Bonacina de onere et obligat. denunc., disput. 6, punct. 2, num. 11, in respons. ad 2 ad obiect. 2, et alii defendunt oppositum [3].

41 Denunciatio Confessarii sollicitantis facienda est Episcopis, vel Inquisitoribus. *Communis,* per verba expressa toties repetitae Constitutionis, ibi: *Moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu, ut praefertur, tractantes, Inquisitoribus, seu Locorum Ordinariis.*

42 Episcopi sollicitantes non sunt denunciandi Inquisitoribus, sed Sedi Apostolicae; Episcopi enim etiam in causa Haeresis non subduntur Inquisitoribus, cap. *Inquisitores* 16 de Haereticis in 6, et Concil. Trident. sess. 24 de Reform., cap. 5. Et sic tenent Leander tract. 5 de Poenitent., disp. 13, quaest. 50; Thom. Hurtad., Castropal., Fagund. et alii apud ipsum; Felix Potestas loc. cit., num. 621, pluresque alii. Rosignol. autem loc. cit., art. 21, n. 10 et sequent. cum aliis ibi citatis dicit, quod Episcopi sollicitantes denunciandi sint Inquisitoribus, qui tamen nequeunt contra illos procedere, nec testes assumere, sed tenentur rem ad Summum Pontificem deferre.

---

[1] Ita in Supremo Tribunali S. Inquisitionis sub die 17 Nov. 1624 decisum fuisse refert Laurentius Cozza in Dubiis selectis circa sollicitationem dub. 44, n. 270, *nimirum Confessarios sollicitantes non esse cogendos ad denunciandos seipsos.* Ex quo infert pag. 145 seq.: *Si non sunt adstringendi, sequitur, quod non teneantur seipsos denunciare. Etenim quia foeminae sollicitatae tenentur denunciare sollicitantem, adstringendae sunt ad denunciandum, ergo si sollicitantes non sunt adstringendi, signum erit, quod non teneantur.* Cuius quidem rei hanc, num. 271, pag. 146, rationem affert: *Cum... hoc in Apostolicis constitutionibus, neque in Edictis Inquisitorum praeceptum sit, ut sollicitantes Confessarii se inquisitoribus denuntient, non est unde oriatur huiusmodi obligatio.* (Edit. Barbiell.)

[2] *Hoc ipsum docet..... Diana, et veriorem, attenta praxi, existimat Carena opinionem affirmativam, dict. tit. 9, § 3 n. 13. Nam, inquit, eadem militat ratio de haereticis, ac de haeresi suspectis denunciandis; et dum loquitur de personis obligatis ad denunciandum, loquitur per verba generalissima:* Comandiamo a tutti, ed a ciascuna persona, *etc.,* di qualunque condizione, *etc. ergo generaliter est intelligendum, ut comprehendat etiam omnes consanguineos personae denunciandae.* Haec ex Carena. *Subiungit inde, quod Filius cogi potest ob generalitatem Edicti Inquisitorum, ad denunciandum Patrem blasphemum, ex sententia Lazarii de Blasphem. q. 12, n. 57, et Comitoli l. 4, cit. q. 8. Insuper et Parentes tenentur denunciare Filios maleficos, et Filii Parentes, ut tradunt idem Lazarius, et idem Comitolus, et firmat Petrus Binsfeld. de Confessar. Malefic. membr. 2, post Principium* § Pro parte negativa. *Quin etiam probat Homob. T. 1, disquis. mor. tract. 7, de primo praec. Dec. c. 13, q. 17. Atqui sunt isti solum de haeresi suspecti, nequaquam formaliter haeretici; ergo quamvis Confessarii sollicitantes sint solum suspecti de haeresi, erunt quoque et ipsi a propriis denunciandi consanguineis. Et cum haec sit praxis, ut admonet Diana, ideo haec est amplectenda opinio.* Ita Cozza Dub. 48, num. 299 seq., pag. 160 seq. (Edit. Barbiell.)

[3] Caeterum ait Cozza Dub. 42, n. 259 seq., pag. 140 seq.: *ad evitandam omnem excusationem denunciandi, in praesenti casu praecipue, in Supremo Tribunali sub die 13 Septembris 1623, declaratum fuit, ut quoties mulier nobilis, et verecunda intra Urbem induci non potest ad denunciandum, consulatur Sacra Congregatio; si vero extra Urbem, consulatur Episcopus, vel Inquisitor, qui si habent difficultatem, isti quoque consulant Sacram Congregationem; sin minus, dent facultatem Confessariis absolvendi poenitentes, quae iustis de causis denunciare recusant, quae tamen absolvi debent sub conditione, quatenus cessantibus causis teneantur denunciare, atque interim non adeant amplius ad Confessarium, a quo fuerant sollicitatae. Et ita in praesenti casu, quo quis timet notabile damnum ex denunciatione, ut induci non possit ad denunciandum, sequenda est praxis huius decreti, nimirum, si intra Urbem, Confessarius consulat Sacram Congregationem S. Officii; si extra Urbem, Episcopum consulat, vel Inquisitorem respective, atque ab eis mandatum recipiat, quomodo se cum tali poenitente gerere debeat: nec de suo capite hanc vel illam opinionem sequendo, ab obligatione denunciandi eam eximere audeant: nam in hac materia semper expectandum est Superiorum mandatum. Denique in eodem Supremo Tribunali sub die 11 Maii 1626, decretum fuit, ne Episcopi, sive inquisitores sint valde solliciti, et proclives in danda Confessariis facultate absolvendi poenitentes sollicitatas sine praevia denunciatione, sed solum hoc faciant, dum adest magna causa excusans ab onere denunciandi: semper tamen sub praefata conditione, ut cessante causa teneantur denunciare. Ex quibus constat, nunquam licere Confessario eximere poenitentem ab onere denunciandi quacumque de causa, sed in omni casu difficili consulere tenetur Superiores, expectando eorum mandatum, suspensa interim poenitenti sollicitato Sacramentali absolutione.* (Edit. Barbiell.)

43 Inquisitores sollicitantes, ubi sunt veri Delegati Sedis Apostolicae et eius Officiales, sunt denunciandi ipsi Sedi Apostolicae; ubi vero sunt solum subdelegati, et Commissarii Inquisitoris Generalis, sunt denunciandi ipsi Inquisit. Gener. *Sic in re Communis.*

44 Generales Ordinum Regularium sollicitantes denunciandi sunt Inquisitoribus vel Episcopis; *Communis*, per verba expressa citat. Bullae Gregorii, ibi: *Regulares cuiuscumque Dignitatis et Praeeminentiae, aut quovis privilegio muniti existant.*

45 Denunciatione autem accepta non posse ulterius Inquisitores contra dictos Generales procedere, sed debere rem totam deferre ad Sedem Apostolicam docent Bordon. in Sacro Tribunal. cap. 27, num. 27, et uterque Rodriq., Pegna et Navarr. relati a Diana part. 4, tract. 8, resol. 23, et etiam alii plures per text. in citat. cap. *Inquisitores* 16 de Haereticis in 6, ibi: *Si tamen Inquisitores ipsi Episcopos, vel alios Superiores Praelatos sciverint, vel invenerint circa crimen Haereseos commisisse, aut eos de hoc diffamatos existere vel suspectos, id tenebuntur Sedi Apostolicae denunciare.* Diana tamen loc. cit.; Felix Potestas loc. cit., n. 626. Freitas, et alii volunt etiam puniendos esse Generales in Officio Sanctissimae Inquisitionis per clara et generalia verba; omnes Regulares cuiuscumque Dignitatis et Praeeminentiae, aut quovis privilegio munitos comprehendentia, et statuentia in Officio Sanctissimae Inquisitionis severissime esse puniendos, ibi: *in Officio SS. Inquisitionis severissime, ut infra, puniantur.*

46 Obligati ad denunciandum Confessarios sollicitantes, si absque legitima causa, et vero impedimento negligant ipsos intra praefixum tempus denunciare, ultra peccatum mortale, incurrunt etiam Excommunicationem latae sententiae ex Decreto Supremae Universalis Romanae Inquisitionis die 3 Ianuarii 1623, relato a Diana part. 4, tract. 5, resol. 41, in quo praecipitur sub Excommunicatione maiori latae sententiae denunciandos esse Haereticos, aut de Haeresi suspectos, intra duodecim dies a notitia delicti, Inquisitoribus, vel Locorum Ordinariis; quod decretum esse perpetuum asserit Diana loc. cit. contra Bordon. in Tribunal. Fidei cap. 30, num. 2.

47 Nec obstat, quod Confessarius credatur iam emendatus, vel elapsum sit iam multum tempus a facta sollicitatione, quia adhuc urget praeceptum et obligatio denunciationis. Carena de Sancto Officio part. 2 de Confessar. sollic., tit. 6, § 20, num. 128 et seq.; Castrop. in suo opere moral. § 19, n. 1; Bonacina disp. 6, punct. 3, num. 9, vers. *Haec limitatio;* Diana part. 4, tract. 5, resol. 23, cum Bonacina, Suarez, et aliis ibi citatis; Delbene part. 1, d. 18, et part. 2, d. 237, sect. 13, part. 1, cum pluribus aliis ibi allegatis; Felix Potestas loc. cit., num. 606; Rosignol. loc. cit., sect. 3, num. 23, et alii plures. Et ratio est, quia hoc onus denunciationis non solum inductum est ad finem emendationis, sed etiam ad finem exemplaris punitionis, ut alii deterreantur ab hoc execrabili et nefando crimine perpetrando; qui finis adhuc viget, etiam supposita emendatione Confessarii sollicitantis, adeoque, etc.

Leander autem tract. 5 de Poenit., disp. 13, 48
quaest. 7, et apud ipsum Sotus, Molfesius, Naldus, Acugna, Freitas, Portell., Peyrin., Sousa, Lezana, Castrop., S. Antoninus et alii defendunt oppositum [1], quia dicunt: finis denunciationis est emendatio proximi; unde, hac habita, cessat obligatio denunciationis, quia cessat eius finis, cum cessante ratione et causa Legis, vel obligationis, cesset ipsa Lex, seu obligatio; l. *Adigere* 6, § 2 ff. de Iurepatr., cap. *Cum cessante* 60 de appell. Ratio enim Legis est anima Legis, l. *Cum ratio* 7 de bonis damnator. At isti hodie non sunt amplius audiendi ex Constit. *Sacramentum Poenitentiae* Benedicti XIV, ubi sub § 2 obligat ad denunciationem, etiam si longum tempus post ipsam sollicitationem iam effluxerit.

Terminus pro denunciatione facienda pendet 49
ab Edictis Inquisitorum. Licet enim onus denunciationis directe oriatur ex lege Pontificia, executive tamen pendet ex Edictis Inquisitorum, qui sub poena Excommunicationis compellunt intra determinatum tempus ad executionem et observantiam talis oneris. Carena part. 2 de Confessar. sollic., tit. 6, § 21, num. 120; Sanctarellus de Haeresi cap. 46, num. 10; Bonacina de onere et obligatione denunciat. disp. 1, punct. 3, num. 10; Bellochius de casibus reserv. p. q. 9, num. 205; Rosignol. loc. cit., sect. 4, num. 3; Felix Potestas loc. cit., num. 631; Leander loc. cit., qu. 53, ubi testatur, quod in Edicto Inquisit. Hispan. solent assignari sex aut septem dies pro termino ad denunciandos Confessarios sollicitantes; qui terminus solet assignari etiam in Edicto Inquisit. Siciliae, ut refert Felix Potest. loc. cit., n. 634.
Unde quatenus Decretum Supremae et Univer- 50
salis Inquisitionis Romanae, die 3 Ian. 1623, relat. supra num. 45, assignans pro termino 12 dies non sit perpetuum, ut contendit Bordonus et alii, standum est termino praefixo a respectivis Inquisitoribus, cum hac advertentia, quod dies termini non computantur in termino leg. *Vicinia Millia* 1 ff. Si quis cautionibus, cap. *Frequens* 1, cum concordant., de quibus ibi per Glossam in verb. *Proponitur*, de restit. spol. in 6; Diana part. 4, tract. 5, res. 41; Felix Potestas loc. cit., num. 632, et alii.

[1] Prima sententia vera est, posterior vero falsa. Vide Antoine.

51 Poenitens sollicitatus, qui ob non factam denunciationem intra debitum terminum incurrit Excommunicationem, quamvis accedat ad Confessarium, et promittat se statim denunciaturum, non potest ab ipso absolvi virtute Bullae Cruciatae, nec vigore privilegiorum Regularium, si ipse Confessarius sit Regularis; nam non potest quis absolvi a peccatis, nisi prius absolvatur a Censuris. A Censuris autem non potest quis absolvi per Bullam Cruciatae et Privilegiatus, nisi satisfacta parte; adeoque talis Poenitens, non obstante dicta promissione, non potest absolvi, nisi prius denunciet. Diana part. 4, tract. 5, resol. 35; Felix Potest. loc. cit., num. 640, et alii contra alios.

52 Poenitens sollicitatus, qui ob omissam denunciationem incidit in Excommunicationem, facta postea denunciatione, potest quidem absolvi virtute Bullae Cruciatae, aut a Regularibus virtute suorum privilegiorum; at non a simplici Confessario. Bordon. in tribunal. Fidei cap. 30, num. 19; Felix Potestas loco citato, num. 641; Diana loc. cit., res. 29, et alii. Et ratio primae partis est, quia Confessarii virtute Bullae Cruciatae, et Regulares virtute suorum privilegiorum possunt, satisfacta parte, absolvere ab omnibus reservatis Summo Pontifici, exceptis contentis in Bulla Coenae, et aliis Clementinis, ut patet sub verb. *Absolutio*, hoc ipso verb. *Confessarius*, et verb. *Reservatio Casuum*, iis tamen limitibus, de quibus in Append. ad art. 3. Ratio autem secundae partis est, quia talis Excommunicatio est reservata Pontifici et Inquisitoribus, ut patet ex eorum Edictis et ex Decreto, die 3 Ianuarii 1623, relat. supra num. 45, adeoque non potest absolvi a simplici Confessario non habente ad id privilegium.

53 Sic Poenitens sollicitatus, qui infra debitum terminum non denunciavit, quamvis postea extinguatur onus denunciationis, ex quo mortuus sit Confessarius denunciandus, aut ex alio capite, non potest absolvi a quolibet simplici Confessario, sed solum a supradictis Privilegiatis propter rationem adductam. Leander tract. 5 de Poenitentia, disp. 13, quaest. 59; Felix Potestas loc. cit., num. 642; Diana loc. cit., res. 29, recte advertens insuper, quod tam in hoc, quam in caeteris casibus Inquisitionis illi, qui denunciare neglexerunt, quando postea denunciant et sic parti satisfaciunt, possint a Confessariis Regularibus, et ab aliis virtute Bullae Cruciatae absolvi absque ullo onere se praesentandi Inquisitoribus [1].

Confessarius sollicitans potest a quolibet simplici Confessario absolvi, quia sollicitatio nullo Iure est reservata; nisi tamen reservata sit in aliqua Dioecesi, ut in Neapolitana et aliis. Felix Potest. l. c., n. 601, et alii passim. 54

Regulariter loquendo Confessarii non debent absolvere Poenitentes sollicitatos, nisi prius sollicitantes denuncient Inquisitoribus vel Episcopis. Avila de Censuris part. 2, cap. 7, dub. 7, in fine; Rosignol. loc. cit., sect. 4, num. 4; Diana part. 1, tract. 4, res. 27; Felix Potest. loc. cit., num. 638, et alii. Tales enim Poenitentes una semel quod sunt absoluti, non curant amplius denunciare. 55

Dicitur autem notanter: *Regulariter loquendo*, quia in aliquibus casibus expedit, quod Confessarii ipsos absolvant ante factam denunciationem et signanter si urgeat necessitas Communionis, aut aliqua adsit iusta causa, ob quam prudentes Confessarii iudicent denunciationem esse differendam, et Poenitentes sint timoratae Conscientiae, et serio promittant quamprimum denunciare. Sic Zanardus in Direct. Theol. part. 2, praecept. 2, cap. 11 in fine; Rosignol. loc. cit., num. 5; Felix Potest. loc. cit., num. 639; Diana part. 1, tract. 4, resol. 27 cum aliis ibi citatis. Et idem docent in similibus casibus Emmanuel Rodriquez in Summa tom. 2, cap. 34, num. 6; Sanctarell. de Haeresi cap. 9, dub. unic., num. 16 in fine; Peyrinus in privil. Minim. t. 1, Const. 5 Gregor. XV, § 9, n. 23, et alii. Vide quae ex Cozza attulimus in Not. ad n. 40. 56

Immo cautissime procedere debent Confessarii circa imponendam Poenitentibus obligationem denunciandi antequam eos absolvant, ut recte monent Lezana in Summa qq. Regul. cap. 19, num. 34; Peyrin. loc. cit. a n. 26 et alii passim, ipsos Confessarios serio monentes, ut antequam Poenitentes obligent ad denunciandos Confessarios, diligentissime attendant qualitates et conditiones, cum Poenitentium, tum Confessariorum, et mature examinent naturam et sensum verborum et significatum signorum, nutuum, tractuum et huiusmodi praetensae sollicitationis, et ubi ex ipsis non appareat certa sollicitatio, seu de se cognoscere nequeant, an vera in his intercesserit 57

[1] Nunc aliter statuendum: *Omittentes intra id respective tempus scilicet:* praescriptum in Edictis Universalis Romanae Inquisitionis vel caeterorum tam particularium Inquisitorum, quam Episcoporum, *denunciationem*, inquit Giraldi *in Appendic. citat. pag. 627, seq., in Urbe et eius districtu, incurrunt excommunicationem, quae reservata est S. I. Extra Urbem vero, eiusque districtum nonnisi ab Episcopo, vel peculiare Inquisitore, si tamen eam sibi, et peccatum reservaverint; alias post denunciationem factam, absolvi poterunt a quolibet Confessario, quemadmodum testatur, sibi responsum fuisse a P. Commissario Universalis Inquisitionis Romanae Nicolaus Terzago, Episcopus Narniensis, in Instructione ad Confessarios suae Dioecesis.* § De peccatis contra Fidem. *Omittens vero denunciare Confessarium de sollicitatione intra dictum mensem, etiamsi postea denunciasset, olim non poterat absolvi, nisi a dicta Inquisit. Rom.; hodie tamen ex decretis eiusdem ann. 1753 et 1758, absolvi potest a quolibet Confessario.* (EDIT. BARBIELL.)

sollicitatio denuncianda, remittant ad alios Confessarios in his materiis instructiores et expertiores; cum non semel a non satis instructis Confessariis immerito fuerint obligati Poenitentes ad denunciandos innocentes Confessarios cum maximo detrimento suae famae, et gravissima sua iniusta afflictione et poena. Eo vel maxime quod, ut docent Bordonus, loc. cit., num. 582, et alii, in dubio sollicitationis non sit onus denunciandi. Vide supra n. 35.

58 In casu vero, quo reperiatur, atque certo percipiatur intervenisse veram sollicitationem, nec possit Poenitens induci ad personaliter denunciandum, ut saepe accidit in verecundis nobilibus mulieribus, et ordinarie in Monialibus ratione etiam clausurae, reservanda est expediens praxis iuxta Decretum Sacrae Congregationis supremae et universalis Inquisitionis allat. supra num. 10. Quod si neque ad id possit talis verecunda Poenitens flecti, voluit Pontifex Urbanus VIII, de cuius mandato editum fuit dictum Decretum, quod ad S. Sedem recurratur pro opportuno remedio; et interim non absolvatur talis Poenitens, utpote indisposita; Sic ex Carena § 10 refert Viva ad propos. 7 Alexandri VII, num. 7, ubi subiungit, quod in casu non absimili adivit ipse per Epistolam Innocentium XI, qui benigne dignatus fuit facultatem ei tribuere absolvendi pro ea vice Poenitentem citra onus denunciandi, quod fatebatur subire non posse panici cuiusdam timoris praetextu. Confer testimonium Cozzae productum in Not. ad num. 40 [1].

59 Non est autem sufficiens modus evadendi obligationem denunciandae sollicitationis, si Poenitens sollicitatus confiteatur cum Confessario sollicitante sub praetextu, quod hic possit ipsum absolvere absque onere denunciandi. *Communis ac certa*, per expresse damnatam propositionem 7 in ordine ab Alexandro VII, die 7 Septembris 1665, ibi: *Modus evadendi obligationem denunciandae sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi.*

60 Quamvis enim Confessarius desinat Poenitentem monere de obligatione ipsum denunciandi, ad quod non teneri constat ex dictis supra num. 37, adhuc tamen non cessat in Poenitente obligatio, ipsum, seu alium Confessarium sollicitantem denunciandi, si aliunde sciat se ad id lege Pontificia obligari. Sicuti non cessat onus restitutionis in Poenitente ex quo Confessarius desinat ipsum monere de tali obligatione, si aliunde eam sciat, nec invincibiliter ipsam ignoret, ut recte docet Viva ad dictam propositionem 7 Alexandri VII, n. 3, et alii passim.

61 Confessarii autem, qui culpabiliter, et malitiose non monent Poenitentes ab aliis sollicitatos de obligatione eos denunciandi, seu docent ad id non teneri, denunciandi sunt Episcopis, vel Inquisitoribus qui possunt, et debent illos punire pro modo culpae; Diana part. 7, tract. 7, resol. 7; Rosignol. loc. cit. sect. 4, num. 7, et alii passim per clara verba

[1] Constitutionem Benedicti XIV *Sacrament. Poenitentiae* integram refert, et notis opportunis illustrat P. Philippus a Carboneano in Appendice *De Sollicitatione* ad Tractatum P. Gabrielis Antoine *De Poenitentia*. Regulas quoque ex Const. eadem, et Constit. *Universi Dominici Gregis* XV ab Auctore nostro n. 2, descripta eductas proponit ad cognoscendum qui denunciandi sint, quas ob causas, quando, et qua ratione denunciare oporteat. Has regulas P. Giraldi transtulit in Appendicem ad sect. 809, part. 1 ex Libro V Decretalium tit. VII De haereticis, Exposit. Iuris Pontificii pag. 636 seqq., et nonnullis animadversionibus declaravit. Alia praeterea in Appendicem eamdem congessit, quae magno usui Theologis, et Confessariis esse possunt; nimirum Dubia nonnulla post emanatam Gregorii XV. Constitutionem exorta, circa onus denunciandi Confessarium sollicitantem, et Supremae Universalis Inquisitionis Congregationi proposita, expensaque ab eius Qualificatoribus, quorum ipsa resolutiones approbavit, et servari mandavit die 11 Februar. 1661, relata a Card. Albitio part. 1. cap. 25 de Inconstantia in Fide num. 66, tum varias Instructiones circa denunciationes faciendas et respective recipiendas in materia sollicitationis, prout referuntur in Appendice Synodi Dioecesanae Civitatis Castellanae celebratae a Sancte Lanucci anno 1756. Sunt autem:

Prima Istruzione della Sagra Congregatione del S. Officio per la denuncia de'Penitenti sollecitati nella Confessione, senza manifestare il proprio consenso dei 27 Settembre 1624. Seconda Istruzione nella materia delle denunzie di sollicitazione de' Confessori per la custodia del Sigillo Sacramentale de' 23 Marzo 1726. Terza Istruzione quando, e come si possano delegare li Sacerdoti Confessori, per ricevere le denunzie nelle materie spettanti al Santo Offizio, senza Notaro de' 7 Luglio 1725. Quarta. Copia di un Capitolo di lettera scritta dalla S. C. del S. Offizio 14 Luglio 1753, qua monendus dicitur Vicarius Generalis, ipsi tantum ius esse deputandi alios pro recipiendis denunciationibus et spontaneis ubi de sollicitatione agitur, ubi vero agitur de aliis in peculiaribus casibus ad S. Congregationem esse confugiendum, a qua continuo et facultas conceditur. Quinta. Metodo di ricevere le denunzie dei Sacerdoti Confessori, specialmente però delegati in materia di sollicitazione, senza Notaro.

Easdem Instructiones legere est in Barbosa de Officio et Potestate Parochi, cum Animadversionibus, et Additamentis eiusdem P. Giraldi Romae 1774, pag. 193 seqq. Ex aliis Observationibus autem P. Philippi a Carboneano unam alteramque hic referendam ducimus. Prima est: « Constitutiones..... contra sollicitantes in confessione editae *in singulas nationes universim vires suas extendunt, ac Latinos aeque, ac Graecos sua amplitudine comprehendunt;* const. *Etsi pastoralis*. Altera: Qui in partibus schismaticorum, haereticorum, et Mahumetanorum degunt, licet subiecti sint constitutionibus contra sollicitantes; tamen in iis locorum circumstantiis, in quibus nulla spes adsit punitionis denunciati, atque mulieres sine periculo, et infamia denunciare nequeant, denunciatos vero facile poenam declinare posse credatur, recurrendo vel ad Episcopos schismaticos, vel ad Laicos iudices infideles, ex decreto Sacrae Congreg. Sancti Officii die 21 Febr. 1630, attentis supradictis causis absolvendi sunt, et liberandi ab huiusmodi onere denunciandi: moneri tamen debent, *ut cessantibus supranarratis periculis, et impedimentis, teneantur denunciare.* » (Edit. Barbiell.)

cit. Const. Gregorianae, ibi: *Quod si hoc Officium praetermiserint, vel poenitentes docuerint non teneri ad denunciandum Confessarios sollicitantes, seu tractantes, ut supra, iidem Locorum Ordinarii, et Inquisitores illos pro modo culpae punire non negligant.*

62 Confessarii autem ipsi vere sollicitantes gravissimis poenis pro qualitate delicti puniri mandantur, ut expresse patet in dicta Gregoriana Constitutione § 4, ibi: *Et quos in aliquo ex huiusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate et circumstantiis, suspensionis ab exercitio Ordinis, privationis Beneficiorum et Officiorum quorumcumque, ac perpetuae inhabilitatis ad illa, nec non vocis activae et passivae, si Regulares fuerint, exilii, damnationis ad Triremes, et carceris etiam in perpetuum absque ulla spe gratiae, aliasque poenas decernent: eos quoque, si pro delicti enormitate graviores poenas meruerint, debita praecedente degradatione, Curiae Saeculari puniendos tradant.*

63 Contra Confessarios sollicitantes aeque procedere possunt Episcopi et Inquisitores, sive unitim, sive separatim; Sic expresse Gregorius XV in dicta Constitutione incipiente: *Universi Dominici gregis*, § 4, ibi: *Omnes haereticae pravitatis Inquisitores, et Locorum Ordinarios omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum et locorum universi Orbis Christiani in suis quemque Dioecesibus et territoriis, per has nostras Literas, etiam privative quo ad alios omnes specialiter, ac perpetuo Iudices delegamus, ut supra his contra praedictos simul, vel separatim in omnibus prout in causis Fidei*, etc.

64 Ad probandum enorme delictum sollicitationis admittuntur etiam testes singulares, concurrentibus tamen praesumptionibus, indiciis et aliis adminiculis simul comprobantibus. Sic expresse Gregorius XV in cit. Const., § 5, ibi: *Dantes etiam facultatem Venerab. Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, et Ecclesiae Dei tam perniciosum ob probationum defectum impunitum remaneat, cum difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus, concurrentibus praesumptionibus, indiciis, et aliis adminiculis delictum probatum esse arbitrio suo iudicandi et Curiae Saeculari, uti praefertur, Reum tradendum esse pronunciandi.*

65 Una tamen foemina, quantumvis honesta, non facit sufficientem probationem ad capturam, et torturam, etiamsi concurrant alia indicia, nam tunc est consulenda Sacra Congregatio. Sic expresse rescripsit eadem Sacra supremae et universalis Inquisitionis S. Congregatio Vicario Generali Salern. die 17 Iul. 1627, ut refert Pignatell. tom. 1, consul. 104 post num. 14 circa medium his verbis: *Al molto Reverendo Signore il Signor Vicario Generale di Salerno. Acciocchè più fondatamente si proceda contro i sollicitanti in confessione, questa suprema Congregazione ordina, che per il detto di una sola Donna non venga a costituire il preteso Reo senza prima di darne qui avviso con relazione della qualità della Donna, del Denunciante e del Denunciato, e allora si scriverà a V. S. se debba, o no procedere a costituirlo e carcerarlo. Sarà anche V. S. contenta di significare questo medesimo ordine ai Vescovi suoi Comprovinciali, acciocchè ancora da essi sia eseguito, e il Signor Iddio le conceda ogni bene. Roma 17 Luglio 1627. Il Card. Millino.* Sic apud Pignatell. loc. cit., ubi insuper tradit instructionem pro Muliere verecunda personaliter denunciare recusante et multa refert, et docet ad rem per totam dictam consultationem 104 merito legendam.

Circa sollicitationem attendenda est nunc 66
novissima dispositio Benedicti XIV, felicis recordationis, incip. *Sacramentum Poenitentiae*, in qua confirmat, ampliat et extendit supra allatam Constitutionem Gregorii XV, et reservat Papae pro tempore absolutionem eorum, qui falso sacerdotes de sollicitatione accusant aut procurant, ut ab aliis falso accusentur.

Sollicitantes ad turpia occasione Confessionis 67
Sacramentalis, ultra alias poenas perpetuam etiam inhabilitatem ad celebrationem Missae incurrunt; ex decreto Sacr. universalis Inquisitionis de mandato Benedicti XIV, edito die 5 Augusti 1745, ut in eius Bullario, tom. 1 in Append., n. 8, pag. 46. Alia vide supra art. 4 a n. 12, ubi plura ad rem.

Sollicitatus nulla lege prohibetur, quominus 68
ante denunciationem sollicitantis, illum occulte admoneat, ut sibi provideat, sponte se offerendo Tribunali. Tenetur tamen etsi admonitus compareat, et sit ex correptione emendatus, illum denunciare, ut ex propositionibus ab Alexandro VII damnatis eruitur. De Synod. Dioec. lib. VI, cap. 11, § 9 et 10 nov. edit.

Praeceptum denunciandi Confessarios solli- 69
citantes ad turpia, et poenae aliae huic sollicitationi indictae, non extenduntur ad alia crimina a re venerea diversa, ibid. § 14.

CONFESSIO

Summarium.

1. Confessiones Sacramentales factae Sacerdoti actu non approbato sunt nullae. - 2. Id valet etiam pro Confessione venialium et mortalium, quae alias clavibus subiecta sunt. - 3. Comprehendit eos etiam qui privilegium Bullae Cruciatae obtinuerunt. - 4. De illis qui Confessionem Sacramentalem audiunt, cum ad Presbyteratum non fuerint promoti. - 5. De Confessionibus Cappuccinorum. - 6. Confessiones simultaneae virorum

et uxorum improbantur apud Graecos. - 7, 8. Quales circumstantiae sint aperiendae in Confessione. - 9. Per Confessionem factam cuilibet Sacerdoti ab Episcopo approbato satisfit Canoni *Omnis utriusque sexus*. - 10. Confessionis annuae praeceptum obligat, etiam non commissa gravi culpa. - 11. Parochus si prudenter credere non possit parochiano suo asserenti Confessionem peregisse, abstinere debet ab administranda eidem communione, etiam Paschali. - 12. Possunt Episcopi limitatam facultatem audiendi Confessiones dare Regularibus. - 13. In necessitate sufficit scientia minus quam mediocris pro approbatione. - 14. De Confessione facta laico in necessitate. - *15. Poenitens interrogatus a Confessario de peccato non confesso potest iurare eum non commisisse, nisi Confessarius iuste interroget ad noscendum statum poenitentis. - 16. Sacerdos conferens Sacramenta non tenetur praemittere Confessionem, sed sufficit contritio, quia non habetur lex eam praemittendi. - 17. Praeceptum Tridentini: Quod si necessitate urgente, Sacerdos absque praevia confessione celebravit, quam primum confiteatur; intelligendum est, ut intra triduum confiteatur, nisi crastino die eadem necessitas urgeret.

1 Confessiones Sacramentales factae Sacerdoti actu non approbato ab Ordinario loci, et absolutiones impertitae ab huiusmodi, nullae declarantur a Benedicto XIV Constitut. incip. *Apostolica Indulta*, § 2. Nemo enim unquam quodcumque privilegium obtinens audire potest Confessiones saecularium absque approbatione
2 Ordinarii; idque valet etiam pro Confessionibus venialium et mortalium, quae alias clavibus
3 subiecta sunt. Id etiam comprehendit eos, qui privilegium Bullae Cruciatae obtinuerunt, ut ex Bulla Benedicti XIII firmatur, Institut. Eccles. 86, § 8.

4 Confessionem Sacramentalem audientes, qui reperti fuerint ad Presbyteratum non promoti, Curiae saeculari traduntur, etiam pro prima vice, praevia degradatione, si alium Ordinem habuerint: dummodo absolutionis formam protulerint, quam si non protulerint, mitiori poena damnari possunt; idem Constitut. incip. *Sacerdos*, § 8.

5 Confessiones Cappuccinorum Confessariis extraneis permittuntur, deficiente Confessario sui Ordinis; etiam quoad casus reservatos, praestita obligatione se praesentandi; idem Constitut. incip. *Quod communi*. Vide verb. *Cappuccini*, num. 5.

6 Confessiones simultaneae virorum et uxorum apud Graecos improbantur; idem Const. incip. *Etsi*, § 5.

7 In Confessione Sacramentali aperiendae sunt circumstantiae mutantes speciem peccati; Conc. Trident. sess. 14, can. 7, ubi anathemate per-
8 stringit asserentes contrarium. Et probabilius aperiendae sunt etiam circumstantiae aggravantes; idem de Syn. Dioec. lib. VI, cap. 5, n. 1, ex pluribus ibi adductis.

9 Per Confessionem factam cuilibet Sacerdoti saeculari, vel regulari ab Episcopo approbato satisfieri Canoni *Omnis utriusque sexus* ex Constitutionibus Clementis VIII, an. 1592, et Innocentii X, an. 1645, incip. *Exponi Nobis* constat, de Synodo Dioec. lib. VII, c. 44, § 4.

10 Confessionis annuae praeceptum obligat, etiam non commissi gravi culpa, ut quis se peccatorem saltem quotannis recognoscat, ut ex S. Thoma in 4 Sent. dist. 17, quaest. 5, A. C. quaestiunc. 3, Instit. Eccles. 18, § 4.

11 Parochus quamvis plerumque credere debeat parochiano suo asserenti confessionem peregisse, si tamen prudenter credere non possit asserenti, abstinere debet ab administranda eidem communione etiam Paschali, ut ex Roncaglia; Instit. Eccles. 45, § 15.

Possunt Episcopi limitatam facultatem au- 12
diendi Confessiones dare Regularibus, etiamsi post examen idoneos illos repererint; Instit. Eccles. 86, § 9.

In locis, ubi rarissimi sunt Sacerdotes, qui 13
audiant Confessiones, sufficit ad eos approbandos scientia minus quam mediocris, ut ex Card. de Lugo, Instit. Eccles. 86, § 12.

Quoad Confessionem factam laico in neces- 14
sitate, dum non adest copia Sacerdotis de qua sermo fuit olim apud veteres Theologos, et etiam apud S. Thomam, recte docet eximius Pontifex, neminem ex veteribus illis agnovisse, laicum esse verum ministrum huius Sacramenti; sed eam Confessionem testimonium esse animi demissi et humiliati, ex quo magis flectitur Deus ad elargiendam uberiorem gratiam, qua quis ad contritionem et iustificationem excitetur. Nihilo tamen secius hanc nunquam fieri praestat, cum multis incommodis sit obnoxia: De Synodo Dioec. lib. VII, cap. 15 per tot., ubi recte ex Decreto Clementis VIII illicitam esse et invalidam Confessionem factam Sacerdoti absenti notatur.

Alia ad rem, vide verb. *Poenitent. Sacramentum*.

ADDITIONES CASINENSES.

Poenitens interrogatus a Confessario de pec- 15
cato non confesso potest iurare non commisisse, subintelligens illud: *quod confessum non sit*. Card. diss. 19, num. 118; Salm. n. 118 in fine, et alii cum S. Alph. Lig. l. 3, tract. 2, num. 157, qui addit, hoc intelligendum esse, nisi Confessarius iuste interroget ad noscendum statum poenitentis ex prop. 58 dam. ab Innocent. XI.

Iuxta communem sententiam Sacerdos con- 16
ferens Sacramenta non tenetur praemittere confessionem, excepto sacramento Eucharistiae in cuius confectione ex Trident. praemittenda est; sed sufficit, quod eliciatur contritio. Sylvestr. verb. *Confessio* 1, § 2; Layman. 5, tit. 1, cap. 5, num. 10; Nav. Sum. cap. 2, n. 6; Croix lib. VI, part. 1, num. 92; Lig. lib. VI,

cap. 2, num. 34. Quia ex Rituali romano de Sacr. in genere sufficit poenitere per contritionem et Confessio est de convenientia, non de necessitate, tum quia in aliis sacramentis non habetur praeceptum neque naturale, neque divinum, neque ecclesiasticum de praemittenda confessione; ut habetur in suscipienda eucharistia. Lig. l. c.

17 Cum Tridentinum praecepit: *Quod si necessitate urgente Sacerdos absque praevia confessione celebravit, quam primum confiteatur.* Sess. 13, cap. 7, quaesitum quomodo illud *quamprimum* intelligendum sit. Lig. lib. VI, num. 266, dixit sufficere, si Sacerdos intra triduum confiteatur, cum Lugo d. 14, n. 163, Diana, Tarvia, Candido et aliis multis; quia cum hoc praeceptum sit tantum ecclesiasticum, non censetur Ecclesia velle ad illud obligare cum tanto rigore. Communiter tamen dicunt Lugo n. 162 et 163, Viva, Milante, Diana etc., quod aliquando per accidens ex tali praecepto sacerdos ille teneretur confiteri eadem die et forte eadem hora, puta si tunc confessarium haberet, quo postea per plures dies carebit, vel si cras eadem necessitas urgeret celebrandi nec posset confiteri. Lig. ibid.

CONFIRMATIO

PARTITIO ARGUMENTI

CONFIRMATIO: 1. quoad eius esse, institutionem, materiam et formam; 2. quoad ea, quae concernunt Ministrum, et subiectum Confirmationis; 3. quoad ea quae concernunt ipsius necessitatem, effectum, Patrinum, et Caeremonias.

Articulus I. *Confirmatio quoad eius esse institutionem, materiam et formam.*

Summarium. 1. Quid sit Confirmatio. - 2. Est de Fide, quod Confirmatio sit unum ex septem novae Legis Sacramentis a Christo institutum. - 3. Confirmatio est Sacramentum a Baptismo distinctum. - 4. Confirmationis Srcramentum fuit institutum a Christo in nocte Coenae Domini. - 5. Materia remota Sacramenti Confirmationis est Chrisma confectum ex oleo olivarum, et balsamo simul consecratum ab Episcopo. - 6. Mixtura balsami numquam omittenda est. - 7. Mixturam balsami in Sacramento Confirmationis esse de necessitate praecepti, omnes fatentur. - 8. An sit autem etiam de necessitate Sacramenti, seu essentialiter requisita ad validitatem Sacramenti, duplex est Auctorum sententia: una affirmativa, et altera negativa; at prima Affirmativa tamquam tutior est tenenda, usque ad n. 10. - 11. Materia proxima Confirmationis est unctio cum Chrismate facta in modum Crucis in fronte confirmandi, usque ad num. 12. - 13. Adducitur instantia, et solvitur, usque ad n. 17. - 18. Forma consueta Sacramenti Confirmationis in Ecclesia latina est ista: *Signo te signo Crucis, et confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* - 19. Omnia verba huius formae sunt necessaria necessitate praecepti in Ecclesia Latina. - 20. ad num. 25. Immo verba supra dicta, vel iis aequivalentia sunt etiam necessaria necessitate Sacramenti.

1 Confirmatio est Sacramentum, quo homo viator baptizatus inungitur in fronte ab Episcopo cum Chrismate, et praescripta verborum
2 forma ad fidei robur consequendum. *Est in re communis.* Est de fide, quod Confirmatio sit unum ex septem Sacramentis a Christo Domino institutum. Sic definitum est in Concilio Florentino in decreto de unione Armenorum, § *Secundum,* ibi: *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cuius materia est Chrisma confectum ex oleo (quod nitorem significat conscientiae) et balsamo (quod odorem significat bonae famae) per Episcopum benedicto.* Et in Concilio Trident. sess. 7 de Sacramentis in genere can. 1, ibi: *Si quis dixerit Sacramenta novae legis non fuisse omnia a Iesu Christo Domino Nostro instituta, aut esse plura, vel pauciora, quam septem; videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Poenitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem et Matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse vere et proprie Sacramentum, anathema sit;* et Canon. 1 de Confirmatione, ibi: *Si quis dixerit Confirmationem Baptizatorum otiosam caeremoniam esse et non potius verum et proprium Sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam Catechesim quamdam, qua adolescentiae proximi Fidei suae rationem coram Ecclesia exponebant, anathema sit.* Et haec veritas deducitur ex Sacra Scriptura Actor. 8, ibi: *Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum,* ubi Eugenius IV in cit. Conc. Florent. *per manus impositionem, Chrismatis unctionem et per accipere Spiritum Sanctum* intelligit donum gratiae sanctificantis. Ex quo loco etiam evidenter colligitur, Con- 3
firmationem esse Sacramentum a Baptismo distinctum; dicit enim ibi Sacer textus de Apostolis loquens: *Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum Sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu.* Confirmationis Sacramentum fuit institutum a 4
Christo in nocte Coenae Domini, unde promanavit consuetudo Sacrum Chrisma conficiendi in die Coenae Domini, quae quidem in Ecclesia semper observata fuit, et adhuc observatur [1]: Est communior et probabilior Do-

[1] Sacrum Chrisma eo die conficitur, non quod in nocte coenae institutum a Christo fuerit hoc Sacramentum, sed quod, inquit S. Thomas in 3 part. quaest. 72, art. 12 ad 3, *sicut ex Concilio Martini Papae* (nempe

ctorum sententia, et hanc sententiam expresse tradidit Fabianus Papa, Epistola 2, cap. 1 ad Orientales, ibi: *In illa die Dominus Iesus, postquam coenavit cum discipulis suis, et lavit eorum pedes, sicut a Sanctis Apostolis praedecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt, Chrisma conficere docuit;* ubi per Chrisma Sacramentum Confirmationis intelligitur, quod totum postea confirmavit etiam Catechismus Rom. de Sacram. Confirmation. [1] At Benedictus XIV, Instit. Eccles. 6, § 5, supervacaneum ducit perscrutari, quonam tempore Sacramentum hoc Salvator instituerit; non enim constat, num illud instituerit cum imposuit manus capiti puerorum, Matth. 19; num instituerit tantum, non ministraverit; num in ultima Coena, cum dixit Apostolis: *Accipite Spiritum Sanctum;* num tandem ipsa Pentecostes die [2].

5 Materia remota Sacramenti Confirmationis est Chrisma confectum ex oleo olivarum, et balsamo simul consecratum ab Episcopo. *Est communis,* et habetur expresse ex Concilio Florentino in decreto de unione Armenorum, § *Secundum,* ut patet ex praecisis verbis adductis supra sub num. 2, et ex Concilio Tridentino sess. 7, cap. 2 de Confirmat., ibi: *Si quis dixerit, iniurios esse Spiritui Sancto eos, qui Sacro Confirmationis Chrismati vir-*
6 *tutem aliquam tribuunt, anathema sit.* Mixtura balsami nunquam omittenda est, cum Chrisma non sit simplex oleum, sed oleum cum balsamo mixtum; cap. unic. de Sacra Unctione, et
7 cap. 1 de Sacrament. non iterandis. Mixtura balsami in Sacramento Confirmationis esse de necessitate praecepti, omnes fatentur; controversia solum est inter Doctores: an sit etiam talis mixtura necessaria necessitate Sacramenti, seu essentialiter requisita ad validitatem Sacra-
8 menti. Plurimi tenent, mixturam balsami necessario requiri ad validitatem Sacramenti, taliter quod Sacramentum ministratum cum solo oleo consecrato absque mixtura balsami sit invalidum et nullum: Et horum sententia colligitur ex cap. unico, § *Per frontis,* de Sacra Unction. ex Conc. Florent. in cit. decr. de unione Armenorum, § *Secundum,* ubi ait: *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cuius materia est Chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiae; et balsamo, quod odorem significat bonae famae, per Episcopum benedicto:* quibus verbis palam confitetur Concilium, quod sicut tam oleum, quam balsamum propriam habet mysticam significationem, ita etiam utrumque aequaliter ingrediatur ad constitutionem Chrismatis, quod est materia requisita essentialiter ad valorem huius Sacramenti, et ex verbis Fabiani Papae d. Epist. 2, ibi: *Ex divina institutione provenire, ut oleum cum balsamo conficiatur;* et ex verbis formae quae talis est: *Signo te signo Crucis, et confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, etc.;* nam haec verba essent falsa, si solum oleum sufficeret ad validitatem, cum istud non sit Chrisma. Et ita hanc sententiam tuetur Fagn. in cit. cap. unico de Sacra Unctione, num. 53; Bellarmin. lib. II de Confirmat., cap. 8 et 9; Pirhing. lib. I, tit. 16 de Sacramentis non iterandis, num. 3; Reiffenst. ibid., num. 21; Filliucius de Sacrament. Confirmat. cap. 1, qu. 5; Basilius Pontius eod. tract., part. 2, cap. 2; Pax Iordan. tom. 1, lib. III, tit. 2, n. 34; Villalobos in Summa tom. 1, tract. 6, diff. 2, n. 2, aliique passim, communius et tutius. Alii vero tenent, mixtu- 9
ram balsami requiri tantum de necessitate praecepti Ecclesiae, non autem de necessitate Sacramenti ad validitatem ipsius. Et horum opinio colligitur ex cap. *Pastoralis* 1 de Sacramentis non iterandis; et tenent Gonzalez in cap. *Presbyter* 3, eodem tit.; Caietanus in 3 part., quaest. 72, art. 1; Navarr. Manual. cap. 22, num. 8; Sotus in 4, dist. 3, quaest. unic., art. 2; Valent. contr. tom. 4, disp. 5, quaest. 1, part. 2. Unde in huius materiae 10
ambiguitate iuvat adducere mentem Sacr. Congreg. Conc., in qua cum fuisset propositum, Bertam suscepisse filiam Caii in Sacramento Confirmationis ab Episcopo per errorem ministrato cum oleo infirmorum et exinde dubitaretur, an ortum esset impedimentum cognationis spiritualis inter praedictos Matrimonium contrahere cupientes: Sacra Congregatio respondit *ad mentem;* quae fuit, ut dispensaretur ad cautelam: die 4 Aprilis 1693, in dubio cognationis spiritualis, ex quo, ut refert et tenet Eminentissimus Petra tom. 3, comment. in Constit. 24 Innocent. IV, num. 42, videtur dictam Sacram Congregationem magis inclinasse priori sententiae, ut tutiori; et sic sentio et ego esse tenendum. Sic etiam Rosignolus de Sacramentis in genere part. 3, quaest. 2, art. 1 a num. 12 et 17, citans S. Thomam, S. Bonaventuram et Concil. Coloniense, et

---

Martini Episc. Bracarensis cap. 2) *habetur, omni tempore licebat Chrisma conficere, sed quia solemnis Baptismus, ad quem requiritur usus Chrismatis, in vigilia Paschae celebratur, congrue ordinatum est, ut per biduum ante ab Episcopo Chrisma benedicatur* (eo enim in solemni baptismalis aquae benedictione Ecclesiastici ministri uti debent), *ut possit per Dioecesim destinari.* (EDIT. BARBIELL.)

[1] Haec tamen opinio, cum apocryphae Fabiani epistolae potissimum innitatur, paucos iam habet sectatores. (EDIT. BARBIELL.)

[2] Si quam vellem sententiam amplecti, ei potius subscriberem, quam etiam non multos ante annos proposuit, defenditque Cl. Trombellius de Confirm. t. 1, d. 3, n. 10, Confirmationis institutionem in illud XL dierum quibus Christus a morte redivivus se discipulis aspectabilem praebuit, ac multa cum illis, ut ait S. Lucas Act. 1, *de regno Dei* contulit, tempus reiicienti. (EDIT. BARBIELL.)

recte respondens ad Canonem *Pastoralis* 1 de Sacramentis non iterandis, ut respondet Reiffenstuel et Pirhing loc. cit. Vide ipsos, ubi multa adducunt ad rem [1].

11 Materia proxima Sacramenti Confirmationis est unctio cum Chrismate facta in modum Crucis in fronte confirmandi. *Est communis*, et patet ex Concilio Florentino loc. cit., ritualibus et praxi Ecclesiae, et colligitur ex Sacra Scriptura 2 Corinth. 1, ibi: *Qui confirmat nos vobiscum in Christo; et qui unxit nos Deus, qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus*
12 *Sancti in cordibus nostris:* loc. cit. Et quod haec unctio cum Chrismate debeat fieri in fronte confirmandi, habetur ex usu perpetuo universalis Ecclesiae, et ex Concilio Florentino loc. cit., ubi habentur praecisa verba: *Ideo fronte, ubi verecundiae sedes est, confirmatus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, et praecipue Crucem eius, quae Iudaeis est scandalum, gentibus autem stultitia, secundum Apostolum, propter quod Crucis signo signatur.*
13 Nec valet obiicere, quod Apostoli, Act. 8 et 19, confirmantes imponebant manus super baptizatos; adeoque impositio manus Episcopalis, et non unctio cum Chrismate est materia pro-
14 xima Confirmationis. Non valet, inquam, quia nulla manus impositio distincta ab ea, quae reperitur in ipsa Chrismatis unctione, est essentialis Sacramenti Confirmationis materia; Eugenius enim IV in Concilio Florentino loc. cit. expresse ait: *De solis Apostolis legitur (quorum vices tenent Episcopi) quod per manus impositionem Spiritum Sanctum dabant:* loco autem illius manus impositionis, datur in Ec-
15 clesia Confirmatio. Tum quia nec in Pontificali Romano, nec apud Graecos fit mentio impositionis manus. Quod autem Apostoli in prin- 16
cipio nascentis Ecclesiae per impositionem manus contulerint Spiritum Sanctum, hoc factum est ex singulari Dei dispositione, et speciali Christi privilegio pro eo solum tempore, quo super baptizatos descendebat Spiritus Sanctus in signis sensibilibus: tunc enim Apostoli non utebantur Chrismatis unctione, quia non erat necessaria materia Sacramentalis, ubi sensibilia signa miraculose apparebant, quae supplebant vicem eiusdem materiae, seu Chrismatis unctionis. Quia tamen etiam tempore Apostolo- 17
rum ille visibilis descensus, seu in signis sensibilibus miraculosa apparitio Spiritus Sancti cessavit, ideo etiam postea Apostoli per unctionem Chrismatis confirmabant [2]. Sic Divus Thomas 3 part., quaest. 72, art. 4 in resp. ad primum, Scotus in 4, d. 7, quaest. 1; Mastrius, Faber Amicus, Rosignolus, aliique passim [3].

Forma consueta Sacramenti Confirmationis 18
in Ecclesia Latina est ista: *Signo te signo Crucis, et confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti:* Sic traditur in praecisis terminis a Concilio Florentino in decreto de unione Armenorum. Omnia verba huius formae sunt necessaria ne- 19
cessitate praecepti in Ecclesia Latina. Est communis cum Sancto Thoma 3 part., quaest. 72, art. 4; Mastrio in 4, disp. 2, qu. 8; Suarez, Coninch. etc. Immo omnia supradicta verba, 20
vel iis aequivalentia sunt etiam necessaria necessitate Sacramenti, seu sunt de essentia, et valore formae Sacramenti Confirmationis. Est communior et tutior sententia, teste Mastrio in 4, disp. 2, quaest. 8, num. 236. Et quod 21
invocatio expressa Sanctissimae Trinitatis (pro

[1] Confer tamen Turnelium de Sacram. Confess. quaest. 1, art. 3, sub finem, et Trombellium, cap. 1, diff. 5, part. 3, cap. 2, quaest. 2. (EDIT. BARBIELL.)

[2] Praeter citatos Turnelium, et Trombellium adi Morini Exercitationem de Sacramento Confirmationis, et Card. Orsi dissertationem de Chrismate confirmatorio, utramque Tom. 10 Thesauri Theologici Zachariani Venetiis recusam. In hac autem Orsii dissertatione cap. 1, inveniens etiam profligatam haereticam Samuelis Basnagii sententiam de ungendi Ritu, quem Ecclesiam ab Haereticis Valentinianis mutuasse Novator ille contendit. (EDIT. BARBIELL.)

[3] Dupliciter hic peccat Cl. noster Auctor I. quod ab essentiali materia Confirmationis excludit Manuum impositionem; integram, et adaequatam materiam Sacramenti in sola Chrismatis unctione constituens. Quod profecto ex adverso pugnat cum Sacrarum Literarum auctoritate, Patrum sententiis, et communi Theologorum consensu. Etenim licet a Sambovii, Syrmondi, aliorumque sententia recedere velimus constituentium totam et adaequatam materiam Confirmationis in sola Manuum impositione; negari profecto non poterit utramque saltem materiam esse essentialem, atque utramque simul constituere materiam adaequatam Confirmationis. Hoc sane mihi probabilius; quod etiam propugnant Iuenin, Natalis Alexand., Carolus Witasse, Laurentius Berti, aliique laudatissimi Theologi. Quandoquidem antiquissimi Canones ab ipsa prope Apostolica aetate aeque utriusque meminere h. e. tum Impositionis Manuum, tum Chrismatis unctionis adhibitae in Confirmationis Sacramento; quemadmodum cernere est apud laud. Theologos. Neque officit, quod in Actis Apostolorum solius Manuum Impositionis mentio occurrat; siquidem S. Lucas compendio usus Historici more illa tantummodo retulit, quae magis intuentium oculos afficerent, quaeque visibilia etiam Spiritus S. munera comitarentur. Id quidem evincit B. Augustinus lib. de fide, et Bon. Operib. cap. 9, ex iis quae idem S. Lucas de Baptismo collato a Philippo Diacono Eunucho Reginae Candacis refert. Act. VIII. Idem etiam colligere licet, ex iis quae habentur apud eumdem Lucam, cum refertur baptisma collatum iis, qui Apostolorum praedicatione commoti ad Christi fidem amplectendam convertebantur; quos baptizatos refert in nomine Christi, h. e. baptismo a Christo instituto, ab eoque vim, et efficaciam habente; nihil de *forma* referens, in qua conferebatur baptisma, et quandoque neque etiam de *materia*. Peccat II. quod adserat Apostolos Sacramentum Confirmationis contulisse non utendo visibili materia propria huiusce Sacramenti. Etenim licet quandoque huius Sacramenti effectus fuerit collatus sine materia sensibili; uti ad solam Apostolorum praedicationem, quod contigisse novimus in facto Cornelii Centurionis; Actor. X, et diserte hoc doceat Angelicus; non negat tamen idem Angelicus, Apostolos in hoc Sacramento conferendo usos fuisse et Manuum Impositione, et Chrismatis unctione. Lege qu. 72, part. 3, art. 2 ad 1. (EDIT. NEAP.)

qua est maior difficultas) sit essentialis in dicta forma, tenet Divus Thomas d. 3 part., qu. 72, art. 4; Barbosa de Offic. et potest. Episcop. part. 2, allegat. 30, n. 22; Suarez disp. 33, sect. 5, vers. *Secundo dubitari potest;* Coninch. 3 part., quaest. 72, art. 4, num. 66; Petrus de Ledesma de Sacrament. Confirmat. cap. 3; Bartholomaeus ab Angelo dialog. 3, § 17; Filliucius tract. 3, cap. 1, quaest. 11, n. 22,
22 et alii magis communiter. Et ratio desumitur a pari de Baptismo, quia enim homo per Baptismum primo renascitur ad Fidem, necessaria est expressa invocatio Sanctissimae Trinitatis, quae est fundamentum eiusdem Fidei: ergo quia per Confirmationem homo roboratur, et quoad eamdem Fidem stabiliendam in corde, et quoad eam libere profitendam in ore, erit necessaria eadem expressa invocatio Sanctissi-
23 mae Trinitatis. Nec valet dicere, quod fides, et expressa professio Mysterii Sanctissimae Trinitatis sit iam fixa in Baptismo per susceptionem Baptismi, et consequenter non esse necesse, quod ipsa expressa invocatio, seu professio repetatur in Confirmatione, sicuti de facto non est necesse, quod repetatur in aliis Sacramentis. Non valet, inquam, quia cum 24
Confirmatio sit instituta ad roborandam fidem, quae in Baptismo suscepta est, et ad eam etiam extrinsece profitendam, necesse est ut etiam expresse eius principale Mysterium magis in ipso Baptizato Confirmando firmetur, quod non requiritur in aliis Sacramentis cum non sint instituta, nec dentur ad eiusdem Fidei firmitatem et professionem. Tum quia Concilium 25
Florentinum in decreto de unione Armenorum pro forma essentiali Sacramenti Confirmationis cum caeteris verbis eiusdem formae ponit expressam invocationem Sanctissimae Trinitatis, ut patet ex praecisis suis terminis sub n. 18 relatis [1].

Articulus II. *Quoad ea, quae concernunt ministrum, et subiectum confirmationis.*

Summarium. 1. Minister ordinarius Sacramenti Confirmationis est solus Episcopus. - 2. Omnis Episcopus, etiam excommunicatus, haereticus, vel degradatus valide potest conferre Sacramentum Confirmationis. - 3. Episcopus etiam valide confirmat, quamvis non sit confirmatus. - 4. Minister extraordinarius Confirmationis etiam potest esse simplex Sacerdos ex speciali commissione, et delegatione Summi Pontificis. - 5. Et de facto talem facultatem concesserunt varii Summi Pontifices variis Religiosis. - 6. Talis autem facultas non solet concedi, nisi ex urgentissimis causis. - 7. Episcopus non potest in alterius Dioecesi confirmare suos subditos, vel Pontificales actus exercere absque licentia Episcopi Dioecesani sub poena suspensionis ab exercitio Pontificalium. - 8. Nec in Dioecesi vere Nullius. - 9. Immo neque potest Archiepiscopus in Dioecesi Suffraganei. - 10. Quinimmo, nec in propria Dioecesi potest Episcopus licite ministrare Confirmationis Sacramentum personis alterius Dioecesis absque consensu Episcopi Confirmandorum. - 11. Nec desunt Auctores, qui dicant, quod Episcopus aliter faciens suspensionem incurrat. - 12. Barbosa tamen cum variis aliis verius existimat talem Episcopum a suspensione, et culpa excusari. - 13. Episcopi vero attentiores talem usum confirmandi non subditos sine facultate suorum Ordinariorum non admittunt. - 14. Et in tali casu, si Episcopus expresse declararet, ut fecit Episcopus Fesulanus, nolle, neque intendere confirmare alienos Dioecesanos, qui suorum Ordinariorum licentiam non habebant, tunc ipsi essent invalide confirmati. - 15. Ad viciniorem Episcopum spectat conferre Chrisma, consecrare Aras, vel Altaria portatilia, Sede vacante, et Vicarius Capitularis procurare debet, ut illi subministretur victus conveniens, et equorum expensae. - 16. Vicinior Episcopus dicitur ille, cuius Cathedralis est proximior Cathedrali vacanti, licet forte alius esset vicinior loco habitationis impetrantis. - 17. Sic etiam in locis exemptis, et in Abbatiis, quae vere Nullius sunt, Chrisma ministrare pertinet ad Episcopum viciniorem, seu in cuius Dioecesi sita est Abbatia. - 18. Episcopus in Parochialibus Monachorum exemptorum potest administrare Sacramentum Confirmationis invitis ipsis Regularibus, et contra eos huiusmodi administrationem impedientes Censuris procedere. - 19. Abbas, si tentet conferre Sacramentum Confirmationis, nihil agit, non obstantibus privilegiis obtentis ante Conc. Trid. - 20. Abbas qui vere est Nullius, et habet Territorium separatum faciens propriam et distinctam Dioecesim, convocare potest quemcumque maluerit Catholicum Antistitem ad Sacramentum Confirmationis ministrandum. - 21. Non potest Episcopus, nec Archiepiscopus, nec Patriarcha in locis alienae Dioecesis, ubi aliquas habet Ecclesias sibi immediate subiectas, licentiam concedere extraneo Episcopo administrandi Sacramentum Confirmationis et Ordinis, nec Pontificalia munia exercendi absque licentia illius Episcopi, in cuius Dioecesi locus est constitutus. - 22. Si Episcopus sit Commendatarius Abbatiae Nullius, non potest ibi illius subditis Ordines conferre, vel Synodum aut Concursum facere, sed bene Confirmationis Sacramentum administrare, Altaria, et Cappellas consecrare, aliaque Pontificalia exercere. - 23. Episcopus alienus Sacramentum Confirmationis administrans debet ab Episcopo Dioecesano provideri. - 24. Quando Ordinarius vadit per Dioecesim extra visitationis occasionem, licet ad consecrandam, vel reconciliandam Ecclesiam, vel Sacramentum Confirmationis administrandum, neminem cogere potest ad subministrandas expensas, neque pro equis neque pro victualibus. - 25. Episcopus enim proprius non potest pro Sacramento Confirmationis administrando procurationem recipere. - 26. Immo Episcopi quantum ad hoc neque iuvantur consuetudine, quae corruptela est, usque ad n. 28. - 29. Unde Episcopus, nedum nihil potest exigere pro administratione Sacramenti Confirmationis, sed et si aliquid exegerit, tenetur restituere. - 30. Quod procedit, nedum quoad Episcopos Confirmantes, sed etiam quoad Vicarios, Cancellarios, aliosque familiares. - 31. Subiectum capax Confirmationis valide recipiendae est omnis homo Baptizatus, et nondum confirmatus. - 32. Confirmandus debet esse baptizatus. - 33. Confirmandus nondum debet esse confirmatus. - 34. Non tamen permittens se bis confirmari; nec bis confirmans eundem, fit irregularis. - 35. Infantes, quamvis valide possunt confirmari ante usum rationis, non tamen licite. - 36. Sacramentum Confirmationis potest licite conferri amentibus, et furiosis, etiamsi fuerint perpetuo tales. - 37. Muti possunt licite

---

[1] Legendi Turnelius, Witasse, Trombellius disp. 6, quibus adde Lucae Holstenii dissertationem de forma Sacramenti Confirmationis apud Graecos iterum editam in eod. T. 10 Thesauri Theologici p. 470, seqq.

confirmari, etiamsi fuerint a nativitate tales. - 38. Possunt etiam confirmari licite infirmi morti proximi. - 39. In adultis, ut valide confirmentur, requiritur intentio saltem habitualis Confirmationem recipiendi; in Infantibus vero, et perpetuo amentibus nulla requiritur intentio. - 40. In adultis ad licite recipiendam Confirmationem requiritur status gratiae. - 41. Non requiritur tamen, ut recipiant Confirmationem ieiuni. - 42. Confirmationis administratio delegari potest simplici Sacerdoti. - 43. Sed adhiberi debet Chrisma ab Episcopo benedictum. - 44 ad 46. De Confirmationis Sacramento ab Episcopis Italo-Graecis administrato. - 47. Quid dicendum, si Episcopus Latinus ordinet aliquem Graecum ab Episcopo Graeco baptizatum, de quo non constet fuisse Chrismate consignatum. - 48 ad 53. Ubi Sacramentum Confirmationis conferri possit ante usum rationis. - 54. Conferri non debet pueris parum instructis in doctrina Christiana. - 55. Tale Sacramentum ministrare potest Episcopus in Ecclesiis Regularium. - 56. Sacramentum Confirmationis conferri potest a P. Guardiano Sepulcri Ord. Min. Obs. - 57. Et a Graecis Sacerdotibus. - 58. Ac ab Abbatibus Cryptae Ferratae. - 59 ad 62. Quando infantes valide possint confirmari ante usum rationis. - * 63. Abbates Sacr. Casinensis Coenobii et SS. Trinitatis Cavensis Sacramentum Confirmationis conferre possunt; et quonam pacto.

1 Minister Ordinarius Sacramenti Confirmationis est solus Episcopus. Est de fide definitum in Concilio Tridentino sess. 7, can. 3 de Confirmatione, ibi: *Si quis dixerit Sanctae Confirmationis Ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem anathema sit;* et iam antea statuerat Concilium Florentinum in Decreto Eugenii de
2 unione Armenorum. Omnis Episcopus etiam excommunicatus, haereticus, vel degradatus valide potest conferre Sacramentum Confirmationis; quia per haeresim, vel excommunicationem, vel degradationem non amittit Characterem Episcopalem, in quo datur potestas confirmandi: *Est communis* cum Barbosa de Offic. et potest. Episcop. part. 1, alleg. 30, n. 2, et colligitur ex Trident. sess. 7, can. 12 de Sacramentis in genere, ubi de quolibet Sacramentorum Ministro in peccato existente sic definit: *Si quis dixerit Ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quae ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere, aut non conferre Sacramentum, anathema sit.*
3 Episcopus etiam valide confirmat, quamvis non sit confirmatus; potestas enim confirmandi non venit a Charactere Confirmationis, sed a Charactere Ordinis Episcopalis; unde cum Episcopus licet non confirmatus habeat Characterem Ordinis Episcopalis, in quo fundatur potestas confirmandi, valide confert Confirmationem; Barbosa loc. cit., num. 3; Bonacina de Sacram. disp. 3, quaest. unic., punct. 2,
4 num. 10; Suarez, Henriq., et alii passim. Minister extraordinarius Confirmationis potest esse etiam simplex Sacerdos ex speciali commissione et delegatione Summi Pontificis [1]: cap. *Pervenit* 1, dist. 95, ubi refert S. Gregorium Papam hanc facultatem concessisse Presbyteris Sardiniae propter defectum Episcoporum, ibi: *Ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos Chrismate tangere debeant, concedimus.* Et hoc expresse indicat Eugenius IV in Concilio Florentino loc. cit., ibi: *Legitur tamen, aliquando per Apostolicae Sedis dispensationem, ex rationabili et urgente admodum causa, simplicem Sacerdotem, Chrismate per Episcopum confecto, hoc Sacramentum Confirmationis administrasse.* Et talem facultatem 5
concesserunt etiam alii Summi Pontifices variis Religiosis, ut Innocentius IV Patribus Praedicatoribus, Ioannes XXII, et Leo X Fratribus Minoribus pro Indis, teste Rodriquez in suo Bullario Regul. in Bulla Leonis X, Gregor. XIII Patribus Societatis Iesu, ut testatur Suarez; Innocentius XIII Patri Guardiano Sancti Sepulcri Ordinis Minor. de Observantia, Const. incip. *Cum ad infrascriptum.* Et ipsi Guardiano eamdem facultatem concessit etiam Benedictus XIV Constit. incip. *Cum ad infrascriptam,* et Constit. incip. *Demandatam,* § 14, et alii aliis in terris infidelium remotissimis a Sede Apostolica, ubi Episcoporum Catholicorum copia non adest. Talis autem facultas non 6
solet concedi, nisi ex urgentissimis causis, ut etiam indicavit Concilium Florentinum loc. cit., ibi: *Ex rationabili et urgente admodum causa;* et patet ex pluribus similibus petitionibus reiectis a Sacra Congreg. Conc., et signanter in Tarraconensi 25 Ianuarii 1659, in una Insularum Philippinarum 28 Ianuarii 1668. Vide infra num. 56, etc. [2].

[1] Potuisse olim Episcopos Presbyteris facultatem confirmationis conferendae impertiri non desunt qui sentiant. De qua quaestione legantur Benedictus XIV de Syn. Dioeces. lib. 7, cap. 8, et Trombellius de Conf. Tom. 2, disp. 10, cap. 6. *Verum ut de hac difficili, et valde implexa controversia sit in confesso est,* inquit idem Benedictus XIV, *irritam nunc fore Confirmationem a simplici Presbytero Latino, ex sola Episcopi delegatione, collatam; quia Sedes Apostolica id iuris sibi unice servavit; quam quidem reservationem non tantum a consuetudine in tota Ecclesia Latina iamdiu recepta tacite inductam arbitramur, sicuti opinantur Juenin de Conf. diss. 3, qu. 5, c. 2, art. 1, et Tournely de Sacram. Confirm. qu. 3, art. 2, sed iam ante IX saeculi finem expresse factam colligimus ex ep. 70 Nicolai I ad Hincmarum, in qua legitur, Graecorum Imperatorem, eosque, qui illis parebant, calumniari Sanctam Romanam Ecclesiam, immo omnem Ecclesiam, quae Latina utitur lingua, « quia Presbyteros sortiri coniuges prohibemus, et quoniam eosdem Presbyteros Chrismate linire baptizatorum frontes inhibemus ».* (Edit. Barbiell.)

[2] Cave autem putes, Romanos Pontifices cuique Laico aut etiam Clerico, qui nondum Presbyter sit, facultatem confirmandi tribuere posse, quemadmodum nonnulli senserunt, quos Trombellius refellit disp. 10, quaest. 3, cap. 8. Presbyteri vero, quibus ea delegatur potestas, servare aliqua debent a Sacra Congregatione de propaganda fide illis 4 Maii 1774 praescripta in Instructione Romae edita, et a laudato Trombellio l. c. p. 143 seqq. iterum exhibita, pro simplici Sacerdote Sacramentum Confirmationis ex Sedis Apostolicae delegatione administrante. (Edit. Barbiell.)

7 Episcopus non potest in alterius Dioecesi confirmare suos Subditos, vel Pontificales actus exercere, absque licentia Episcopi, in cuius Dioecesi reperitur, sub poena suspensionis ab exercitio Pontificalium. Ita Conc. Trid. sess. 6 de reform., cap. 5, et Sacra Congr. eiusdem 8 Conc. in Mediolanensi 15 Aprilis 1575. Nec in Dioecesi vere Nullius; Sacr. Congr. Conc. in Dirachien. 21 Augusti 1627, et in Isernien. 1 Martii 1687. In ministrando enim Confirmationis Sacramento ultra potestatem Ordinis requiritur etiam potestas iurisdictionis, quam non habet Episcopus in Dioecesi alterius, seu 9 vere Nullius. Immo neque potest Archiepiscopus in Dioecesi Suffraganei; Gloss. in Clem. cap. *Archiepiscopo* 2 de privileg. et excessibus privilegiat.; Barbosa lib. I Iuris Ecclesiastic. cap. 7, n. 132, et de Offic. et potest. Episc. part. 1, tit. 4, num. 49; Card. Petra loc. cit. num. 54, referens ex Pignatelli sic fuisse in terminis resolutum. Archiepiscopus enim nequit exercere Pontificalia in Ecclesiis Suffraganeorum absque licentia Episcopi Ordinarii; Sacr. Congr. Episc. et Reg. 18 Aprilis 1599. 10 Quinimmo nec in propria Dioecesi potest Episcopus licite ministrare Confirmationis Sacramentum personis alterius Dioecesis absque consensu Episcopi Confirmandorum, ut expresse resolvit Sacr. Congreg. Conc. 28 Nov. 1602, lib. X decr., pag. 49, ubi proposito dubio: *An liceret Episcopo personis sibi non subiectis Sacramentum Confirmationis conferre absque consensu proprii Episcopi Confirmandorum?* fuit resolutum omnium consensu: *Non licere;* Et sic docent S. Antoninus in Summa part. 3, tit. 15, § 5; Sylvester verb. *Cnnfirmatio,* qu. 5; Tabien. eod. verb. *Confirmatio,* § 6; Armilla eodem verb. *Confirmatio,* num. 5; Tolet. instruct. Sacerd. lib. II, cap. 24, n. 5; Bellarm. de Sacram. lib. II, cap. 12 in fine; Suarez part. 3, quaest. 72, art. 12; Bartol. ab Angel. Dialog. 3, § 62, quos Auctores nominatim sequuta fuit Sacra Congregatio in adducta resolutione, ut refert Card. Petra loc. cit., n. 48. 11 Nec desunt Auctores, qui dicant, quod Episcopus aliter faciens suspensionem incurrat, ut Vivald. tit. de Confirmat. cap. 4, num. 3; Petrus de Ledesma in Summa part. 1, de Sacram. Confirmat. cap. 9, vers. *Septima conclusio;* Bartol. ab Angelo dict. Dialog. 3, § 62, quos refert, et sequitur Bonacina de Sacram. 12 disput. 3, qu. unic., punct. 2, n. 1. Barbosa tamen cum Diana, Layman, et aliis ab ipso citatis dict. alleg. 30, num. 14, part. 2, de Offic. et potest. Episcop., verius existimat, Episcopum confirmando in sua Dioecesi subditos alterius, a suspensione et culpa excusari, cum praesumendum sit hoc ratum, et gratum fore proprio Episcopo, praecipue quando est absens, vel non ministrat hoc Sacramentum, vel confirmat aliquem afferentem dimissorias sui Episcopi, ut ordinetur, quia qui concedit finem, concedit necessaria ad talem finem. Episcopi vero attentiores talem usum confir- 13 mandi non subditos sine facultate suorum Ordinariorum non admittunt; Pax Iordan. t. 1, lib. III, tit. 2, num. 49. Et Card. Archiep. Neapol. in Edicto pro Confirmationis Sacramento id solet prohibere, ut observat Crispin. in Visit. Pastoral. part. 2, § 17, pag. 513. Et in tali casu, quod Episcopus se expresse 14 declaret, ut Episcopus Fesulanus Chrisma ministraturus se prius expresse declaravit, nolle, neque intendere confirmare Dioecesanos Florentinos, aliosque, qui legitimam suorum Ordinariorum licentiam non habuissent, tunc ipsi essent invalide confirmati. Cum enim nonnulli Florentini huius declarationis inscii ad Confirmationem accessissent, fuit dubitatum, *An praefati Dioecesani fuerint valide confirmati.* Sub die 8 Augusti 1682, fuit responsum a Sacra Congr. Conc. *Negative.*

Ad viciniorem Episcopum spectat conferre 15 Chrisma, consecrare Aras, vel Altaria portatilia, Sede vacante; et Vicarius Capitularis procurare debet, ut illi subministretur victus conveniens et equorum expensae; Sacr. Congreg. Episc. in Carentina 10 Ianuarii 1605. Vicinior 16 Episcopus dicitur ille, cuius Cathedralis est proximior Cathedrali vacanti; licet forte alius esset vicinior loco habitationis impetrantis; Sacr. Congr. Conc. in Fundana 14 Nov. 1637. Sic etiam in locis exemptis et in Abbatiis, quae 17 vere Nullius non sunt, Chrisma ministrare pertinet ad Episcopum viciniorem, seu in cuius Dioecesi sita est Abbatia. Ita resolutum refert Pignatell. tom. 10, consultat. 154, num. 11. Unde potest Episcopus in Parochialibus Mo- 18 nachorum exemptorum Sacramentum Confirmationis administrare, invitis ipsis Regularibus, et contra eos huiusmodi administrationem impedientes Censuris procedere; Sacr. Congreg. Conc. in Brixien. 9 Iunii 1655, argum. cap. *Responso* 43 de sentent. excommun., et argum. cap. *Quoniam* 19 de sentent. excomm. in 6. Et si Abbas conferre tentet Sacramentum Con- 19 firmationis, nihil agit, non obstantibus privilegiis obtentis ante Concilium Tridentinum; Sacr. Congreg. Conc. 23 Iulii 1635. Abbas, 20 qui vere est Nullius, et habet Territorium separatum faciens propriam et distinctam Dioecesim, convocare potest quemcumque maluerit Catholicum Antistitem ad Sacramentum Confirmationis ministrandum: ut saepius resolutum fuisse a Sacr. Congreg. Conc. refert Fagnan. lib. I Decr. in cap. *Cum venisset* 1 de Sacr. Unction., § *Per frontis,* n. 8; Rota dec. 723, num. 6 coram Cerro, et resolvit eadem Sacra Congregatio Conc. in Dirachien. 21 Aug. 1627, lib. III Decr., pag. 316, ibi: *Si Abbatia huiusmodi Nullius Dioecesis existat, esse in facultate Commendatarii convocare, quem ma-*

luerit Catholicum Antistitem ad Sacramentum Chrismatis ministrandum: Similiter in Isernien. 1 Martii 1687, fuit rescriptum, manutenendum esse Abbatem Sancti Vincentii in Volturno in possessione vocandi Episcopum sibi bene visum ad effectum administrandi Sacramentum Confirmationis in eius Abbatia, salvo tamen iure 21 Episcopi vicinioris. Non potest Episcopus, nec Archiepiscopus, nec Patriarcha in locis alienae Dioecesis, ubi aliquas habet Ecclesias sibi immediate subditas, licentiam concedere extraneo Episcopo administrandi Sacramentum Confirmationis et Ordinis, nec Pontificalia munia exercendi absque licentia illius Episcopi, in cuius Dioecesi locus est constitutus: S. Congr. 22 Conc. in Aquileiensi 14 Iunii 1569. Si Episcopus sit Commendatarius Abbatiae Nullius, non potest ibi illius subditis Ordines conferre, vel Synodum, aut concursum facere, sed bene Confirmationis Sacramentum administrare, Altaria et Cappellas consecrare, aliaque Pontificalia exercere; Sacr. Congreg. Episc. et Regul. in Celsonen. 27 Septembris 1602.

23 Episcopus alienus Sacramentum Confirmationis administrans debet ab Episcopo Dioecesano provideri; Sacra Congreg. Episcopor. 24 15 Maii 1582. Quando Ordinarius vadit per Dioecesim extra Visitationis occasionem, licet ad consecrandam, vel reconciliandam Ecclesiam, vel Sacramentum Confirmationis administrandum, neminem cogere potest ad subministrandas expensas, neque pro equis, neque pro victualibus; Sacr. Congr. Episcop. in Florentina 25 25 Ianuarii 1627. Episcopus enim proprius non potest pro Sacramento Confirmationis administrando procurationem recipere; S. Congr. Episcop. in Ariana 16 Iunii 1636, iuxta cap. *Ea quae* 16, et cap. *Ad nostram* 21 de Simon., et sic etiam decrevit Sacra Congregatio Conc. in Boianen., ubi cum inter varia dubia fuerit sub num. 6 quaesitum: *An Episcopo accedenti ad conferendum Sacramentum Confirmationis, teneantur Universitates praestare victualia, nisi concurrat consuetudo legitime* 26 *praescripta.* Immo Monacell. tom. 1, tit. 5, form. 2, num. 22, mordicus tenet, quod Episcopi quantum ad hoc neque iuvantur consuetudine, quae corruptela est; Nec obstat Decretum mox citatum in d. Boianensi per illa verba: *Nisi concurrat consuetudo legitime praescripta,* nec aliud Decretum eiusdem Sacr. Congr. Conc. in Minerbien. 14 Aprilis 1654, lib. XIX Decret., pag. 452, ubi supposita consuetudine, censuit: *Episcopo esse solvendos ab Universitate Montis Leonis Ducatos duodecim pro victualibus occasione administrationis Sacramenti Confirmationis,* quia hodie, ut recte dicit Eminentissimus Petra loc. cit., num. 76, nec circa hoc suffragatur consuetudo, cum sit expresse sublata per Taxam Innocentianam in principio, ibi: *In modo che deve dirsi reproba ed illecita ogni contraria consuetudine.* Quae 27 taxa fuit edita de mandato expresso Innoc. XI, qui die prima Octobris 1678 eam approbavit et eius observantiam, et publicationem iniunxit Sacr. Congr. Conc.; *et die 8 Octobris eiusdem anni 1678 Sacra Congr. Eminent. S. R. E. Cardinal. Conc. Trident. Interpretum inhaerendo mandatis Sanctitatis Suae praemissam Taxam, seu declarationes Typis dandas esse, et per literas ad quoscumque locorum Ordinarios transmittendas, ut eas in Cancellaria in loco omnibus patenti retineri faciant, easdem adamussim observent, ac faciant observari. F. Card. Columna Praefectus,* etc. Et haec 28 Taxa Innocentiana iustissime reprobat, et illicitat omnem contrariam consuetudinem, ut clare patet ex cap. *Non satis* 8, cap. *Cum in Ecclesiae corpore* 9, cap. *Ea quae* 16, et cap. *In tantum* 36 de Simonia, in quibus omnibus reprobatur tamquam Simoniaca consuetudo aliquid exigendi pro Confirmationis, aliorumque Sacramentorum administratione. Unde Episco- 29 pus, nedum nihil potest exigere pro administratione Sacramenti Confirmationis, sed et si aliquid exegit, tenetur restituere; ut expresse declaravit Sacra Congregatio Concilii in Amalphitana ad secundum dubium propositum contra eiusdem Archiepiscopum, ibi: *An occasione ministrationis dicti Sacramenti Confirmationis in Visitatione potuerit et possit in futurum Procurationem ab universitatibus Laicis exigere, et an exacta restituere teneatur?* Sacr. Congr. sub die 18 Iulii 1699, lib. XLIX Decr., fol. 252, respondit: *Negative* quoad primam partem, et *Affirmative* quoad secundam a die habiti recursus: quae resolutio confirmata fuit sub die 6 Februarii 1700. Quod procedit ne- 30 dum quoad Episcopos Confirmantes, sed etiam quoad Vicarios, Cancellarios, aliosque familiares, ut praescribitur in d. Taxa Innocentiana, § 6. Subiectum capax Confirmationis 31 valide recipiendae est omnis homo baptizatus et nondum confirmatus; cap. *Omnes fideles* 1, dist. 5 de Consecration. Quod confirmandus 32 debeat esse baptizatus clare patet, quia Baptismus est ianua caeterorum Sacramentorum quorum proinde incapax est qui non est baptizatus; cap. *Si quis Presbyter* 1, et c. *Veniens* 3 de Presbytero non baptizato. Quod 33 confirmandus nondum debeat esse confirmatus, est clarum, quia Sacramentum Confirmationis non tantum illicite, sed etiam invalide iteratur; Conc. Trident. sess. 7 de Sacramentis in genere, cap. 9, ibi: *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione et Ordine, non imprimi Characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale et indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.* Non tamen permittens se bis confirmari, nec 34 bis confirmans eumdem fit irregularis, quia talis irregularitas nusquam invenitur expressa

in toto iure; et irregularitas non contrahitur, nisi in casibus a iure expressis; cap. *Is qui*, de sentent. excommunic. in 6. Et sic tenent Scotus in 4, dist. 7, quaest. 5; Suarez de Censuris disp. 42, sect. 4, num. 6; Barbosa de Offic. et potest. Episcop., dic. part. 2, allegat. 30, num. 30, aliique multi ab ipso ibi citati; Rosignol. de Confirmat. quaest. 7, art. 6, num. 3, cum aliis ab ipso ibi citatis.

35 Infantes, quamvis valide possint confirmari ante usum rationis, non tamen licite, ut colligitur ex cap. *Ut ieiuni* 5, dist. 5 de Consecr., ubi dicitur, ut Ieiuni ad Confirmationem veniant perfectae aetatis; ex Catechismo Romano edito iussu Sancti Pii V, qui requirit in confirmando saltem septennium, quod idem statuere videtur Conc. Coloniens. pag. 7, cap. 9; ex Pontificali Romano, quod praecipit ut confirmandus sciat Doctrinam Christianam, et impingatur ei alapa ad recordationem; quae videntur in suscipiente exigere usum rationis; ex Conc. Mediolan. I, quod prohibet confirmari pueros ante usum rationis; et ex communi praxi ubique recepta, quod ante usum rationis pueris non conferatur

36 Sacramentum Confirmationis, quae omnia certe simul collecta inferunt obligationem sic observandi. Vide infra n. 59. Sacramentum Confirmationis potest licite conferri amentibus et furiosis, etiamsi fuerint perpetuo tales; Suarez tom. 3 in tertiam partem D. Thomae disp. 35, sect. 2, vers. *dicendum nihilominus est;* Layman. Theolog. Moral. lib. V, tract. 3, cap. 5, num. 3; Coninch. de Sacramentis quaest. 72, art. 8, num. 83; Villalobos in Summa tit. 1, tract. 6, difficult. 6, num. 2; Barbosa, loc. cit.,

37 num. 21, et alii passim. Muti possunt licite confirmari, etiamsi fuerint a nativitate tales; quamvis enim ipsi ore non possunt, vita tamen et opere valent Fidem profiteri. *Est com-*

38 *munis*. Possunt licite confirmari etiam infirmi morti proximi; sic Sanctus Thomas 3 parte, quaest. 72, in respons. ad quartum; S. Bonaventura in 4, dist. 7, art. 3, quaest. 1, et

39 alii communiter. In adultis, ut valide confirmentur, requiritur intentio saltem habitualis Confirmationem recipiendi; in infantibus vero, et perpetuo amentibus nulla requiritur intentio, quia hanc in eis supplet Christus et Ecclesia,

40 sicut in Baptismo. *Communis*. In adultis, ad licite recipiendam Confirmationem requiritur status gratiae, c. *Ut ieiuni* 5 de consecrat. Est enim Confirmatio Sacramentum vivorum, quod non habet producere primam gratiam, quam supponit, sed solummodo secundam, id est

41 augmentum eiusdem. Non requiritur tamen ut Confirmationem recipiant ieiuni, ut docet praxis Ecclesiae communiter recepta, teste Iordano tom. 2, lib. III, tit. 3, num. 13, ut proinde Doctrina d. cap. *Ut ieiuni* 5, dist. 5 de consecrat., fuerit, vel solum consilii, vel abrogata ut sentit S. Thomas d. tertia part., quaest. 72, art. 12 ad 2, cum aliis passim [1].

ADDITIONES AUCTORIS.

Confirmationis administratio delegari potest 42
simplici Sacerdoti per indultum Apostolicum, ubi concurrat necessitas fidelium, et difficultas habendi Episcopum; Benedictus XIV tom. 1, Constit. 129 incip. *Eo quamvis tempore*, § 8.
Semper tamen adhiberi debet Chrisma ab Epi- 43
scopo rite benedictum; Idem ibidem.
Confirmationis Sacramentum a Presbyteris 44
Italo-Graecis conferri nequit; Idem Const. 57
incip. *Et si Pastoralis*, § 3. Proindeque ab 45
Episcopis conferendum est absolute iis, qui ab huiusmodi Presbyteris Chrismate consignati fuerint. Idem ibid. Sub conditione autem, si 46
verosimiliter dubitari potest, quod ab Episcopis Graecis fuerint baptizati; Idem ibidem. Et 47
idem dicendum, si Episcopus Latinus ordinet aliquem Graecum ab Episcopo Graeco baptizatum, de quo non constet fuisse Chrismate consignatum; Idem ibid.
Confirmationis Sacramentum in Ecclesia Oc- 48
cidentali conferri nequit ante usum rationis; Idem Const. 129 incip. *Eo quamvis tempore*, § 6. Ne quidem a Graecis commorantibus in 49
Italia et Insulis adiacentibus; Idem Const. 57, incip. *Et si Pastoralis*, § 2, et cit. Const. *Eo quamvis tempore*, § 4. Aliud obtinet apud 50
Graecos in Oriente degentes ex tolerantia Sedis Apostolicae; Idem ibid. Item apud Coptos; 51
Idem ibid. Ubi etiam idem simplex Sacerdos 52
ministrare solet infantibus Baptismum et Confirmationem; Idem ibid. Ecclesiae Latinae mo- 53
rem improbare non licet; Idem ibid. in cit. Const. *Eo quamvis tempore*, § 6 et 7.
Confirmationis Sacramentum conferri non 54
debet pueris parum instructis in Doctrina Christiana; Idem Const. 42 incip. *Et si minime*, § 9. Confirmationis Sacramentum ministrare 55
potest Episcopus in Ecclesiis Regularium, tam Parochialibus, quam non Parochialibus, in sacra visitatione, et extra illam; Idem Const. incip. *Firmandis*, § 6.
Confirmationis Sacramentum cum oleo et 56
Chrismate etiam veteri, si novum haberi non possit, sed tamen a catholico Antistite benedictis, conferri a P. Guardiano S. Sepulcri Ord. Min. Obs., si defuerit Episcopus latini ritus, in sua dioecesi residens, conceditur ab eodem Pontifice in suo Brevi incip. *Cum ad infrascriptum*, quod extat tom. 1 Bullar., n. 10,

[1] Laudabilis tamen est ea consuetudo, et quantum fieri potest, observanda, ut si Confirmatio mane administretur et a ieiunis detur, et a ieiunis suscipiatur. Ita Catechismus Romanus, et indicata Instructio a Sacra Congregatione de Propaganda fide Missionariis proposita. (EDIT. BARBIELL.)

ex quo constat, privilegium esse personale concessum Guardiano petenti. Ab eodem tamen P. Guardiano Terrae Sanctae, pro tempore existente, Confirmationis Sacramentum *sub conditione* conferri potest Grecis–melchitis a simplici Sacerdote confirmatis, absente Episcopo Graeco Catholico; Item Const. 87 incip. *Demandatum*, § 14. Item, eiusdem Sacramenti conferendi facultas conceditur a Sacr. Congr. confirmante eod. Pontifice Const. incip. *Anno vertente*, Bull. tom. 2, n. 30, Praefecto Missionum Aegypti, donec aliquis Catholicus Episcopus in Aegypto habeatur.

57 Confirmationis Sacramentum a Graecis Sacerdotibus collatum in locis Graecorum, in quibus mos iste non est expresse improbatus a Sede Apostolica, valere censendum est, ex consensu tacito Rom. Pontificis; de Synodo dioec. lib. VII, cap. 9, et cit. Const. incip. *Anno vertente;* in qua tamen monetur, Chrisma illud benedicendum esse ab Episcopo.

58 Confirmationis Sacramentum conferri potest ab Abbatibus Chryptae Ferratae Episcopali charactere praeditis, semel singulis annis, in illius Monasterii Ecclesia per seipsos; Idem tom. 2, Const. 23 incip. *Inter multa.*

59 Quamvis ex dictis num. 35, infantes valide possint confirmari ante usum rationis, non tamen licite; et ex hic supra traditis, Sacramentum Confirmationis in Ecclesia Occidentali conferri nequeat pueris ante usum rationis, ut statuit laud. Pontifex, tom. 1, Const. 129 incip.
60 *Eo quamvis tempore*, § 6. Tamen idem Pontifex de Synodo Dioecesana lib. VII, cap. 10, num. 1, docet, quod licet Catechismus Romanus non expedire dicat, ut Sacramentum Confirmationis pueris ante septennium conferatur, non tamen prohibet, ne ullo nunquam in eventu iisdem conferri queat, quod scite perpendentes Suarez, Layman, Diana, Cotonius, Iuenin, Sylvester, Maurus, Roncaglia et Card. Gottus, ab ipso citati, aliique plurimi affirmant, sancte ac licite, etiam iuxta praesentem Disciplinam, Sacro Chrismate inungi pueros ante septennium, cum aut praevidetur futura diutina absentia Episcopi, aut iidem versantur in discrimine vitae, aut alia urget necessitas, seu iusta causa. Ac sub num. 6 subiungit: Et profecto, quod 61
Confirmatio non sit deneganda pueris ante septennium, si tali morbo laborent, ut decessuri praevideantur, aperte deducitur ex D. Thoma 3 part., quaest. 72, num. 8 ad 4, ubi docet 62
etiam pueris morituris hoc Sacramentum dandum esse: *Ut confirmati decedentes, maiorem gloriam consequantur, sicut et hic maiorem obtinent gratiam* [1].

ADDITIONES CASINENSES.

Inter innumera Privilegia Abbati Sacri Ca- 63
sinensis Archicoenobii a Summis Pontificibus concessa, non parvi est habendum quod Sacramentum Confirmationis suis subditis conferre possit. Id primum praestiterunt Sixtus Papa V Const. *Benignitas Apostolicae sedis*, et Urbanus VIII Const. *Exponi Nobis nuper fecit*, quas Constitutiones confirmavit Benedictus XIII, cuius Breve vid. Addit. Casinen. n. 118, verb. *Abbas*. Eodem privilegio fruitur Abbas Coenobii Sanctissimae Trinitatis Cavensis ex Const. Urbani II *Cum universis*, Pauli III Const. *Benignitas Sedis Apostolicae consueta*, et Gregorii XIV Const. *Aequum reputamus*. Satis tamen praescribitur, ut nonnisi Chrismate a Catholico Episcopo consecrato confirment.

Articulus III. *Quoad ea quae concernunt confirmationis necessitatem, effectum, patrinum et caeremonias.*

Summarium. 1. Licet Sacramentum Confirmationis non sit necessarium ad salutem, neque necessitate medii, neque necessitate praecepti, est tamen necessarium, ut non contemnatur. - 2. Unde in praxi serio admonendi sunt fideles, ne Confirmationem suscipere negligant, praesertim oblata commoditate. - 3. Tenentur tamen hoc Sacramentum prius recipere omnes, qui volunt ad primam Tonsuram ed ad Ordines admitti. - 4. Suscipientes autem primam Tonsuram, et Ordines ante Confirmationem non peccant graviter, si citra contemptum id faciant. - 5. Immo neque Episcopus ordinans nondum confirmatum peccat graviter, si citra contemptum id faciat. Observa tamen Decretum Sacrae Congreg. Concil. - 6. Effectus Confirmationis est triplex. Primus est augmentum gratiae habitualis, et ius ad gratias actuales roborativas ad fidem fortiter profitendam. - 7. Secundus effectus est Character, quo confirmatus signatur ut miles intra militiam Christi ad Fidem cum robore propugnandam. - 8. Tertius effectus est Cognatio Spiritualis. - 9. Patrinus requiritur in Confirmatione, ut confirmandum teneat. - 10. Et quidem sub culpa gravi. - 11. Patrinus in Confirmatione non debet esse nisi unus solus, vel una sola. - 12. Affertur, et solvitur instantia, usque ad n. 13. - 14. Patrinus in Confirmatione debet esse distinctus a Patrino Baptismi extra casum necessitatis. - 15. Unus Patrinus non potest tenere ultra duos eadem die Confirmationis. - 16. Ubi tamen facile non possent haberi plures, qui inservirent pro diversorum Patrinis, tunc posset unus etiam eadem die esse Patrinus plurium. - 17. Patrinus confirmandi debet esse confirmatus. - 18. Hinc non confir-

[1] Olim Baptismo Sacramentum Confirmationis mox adiungebatur; immo parvulis cum utroque Sacramento porrigere etiam Eucharistiam mos fuit. Multis id exemplis, et Conciliorum decretis ostendit Witasse, aut quisquis is fuerit, qui Theologicis illius Doctoris Sorbonici tractatibus tractatum addidit de Sacramento Confirmationis; cum primis vero P. Joannes Haiden in Dissertatione, quae extat Tom. 10 Thesauri Theologici Zachariani, p. 217, *de instituto Ecclesiae Infantibus mox cum Baptismo conferendi Sacramenta Confirmationis, et Eucharistiae.* Quem quidem morem, quod ad Confirmationem spectat, multo serius, quam Pamelius existimavit in suis adnotationibus ad S. Cypriani librum de Lapsis, abrogatum fuisse, immo alicubi ad saeculi fere XIII exitum in ipso occidente perseverasse idem Haiden ostendit p. 235 seqq. (Edit. Barbiell.)

matus, si fieret in Confirmatione Patrinus extra necessitatem, graviter peccaret. - 19. Immo non confirmatus invalide obiret munus Patrini, adeoque probabiliter non contraheret cognationem spiritualem. - 20. Patrinus debet secundum usum Ecclesiae, et ritum Pontificalis Romani esse eiusdem sexus, cuius est confirmandus. - 21. Caeremoniae omnes, quae antecedunt, comitantur, et sequuntur Confirmationem, distincte, referuntur a Bellarmino, etc. - 22. Confirmatio debet administrari ab Episcopo cum pluviali, Mitra, Stola et Baculo Pastorali. - 23. Quamvis Sacramentum Confirmationis debeat administrari in Ecclesia, quantum commode fieri potest, tamen simpliciter loquendo, potest Episcopus illud conferre in quovis loco decenti. - 24. Monialibus tamen ministratur ad fenestrellam Communionis, unde prŏpterea non datur licentia egressus, vel ingressus. - 25. Episcopus potest confirmationem conferre in die feriali etiam post meridiem, quamvis non ieiunus, et ipse, et suscipiens. - 26. Episcopus potest conferre Confirmationem etiam tempore interdicti, et in loco interdicto. - 27. Episcopus debet propria manu ungere Chrismate consecrato confirmandum in fronte. - 28. Confirmationis Sacramentum immediate manu Episcopi est conferendum. - 29. Inungitur confirmandus in fronte ad indicandum huius Sacramenti effectum, qui est gratia collata ad audacter profitendam Christi Fidem. - 30. Frons Confirmati aliquo panno albo circumcingitur, ne recens unctio defluat, aut deleatur; in hoc tamen est servanda cuiusque loci consuetudo. - 31. Percutitur alapa ab Episcopo maxilla Confirmati, ad hoc ut Confirmatus intelligat se roborari hoc Sacramento ad fortiter, et invicte tolerandas iniurias, et imminentia subeunda pericula propter Fidem Christi, et recordetur huius Sacramenti suscepti. - 32. Omissio alapae non est peccatum mortale, si citra contemptum omittatur. - 33 ad n. 35. Pauca alia de Confirmatione ex Supplemento. - 36. Pro complemento afferuntur instructiones editae 22 Maii 1622.

1 Licet nullum extet expressum generale praeceptum, sive Divinum sive Ecclesiasticum de recipiendo Sacramento Confirmationis, ac proinde per se, ac simpliciter loquendo non sit necessarium ad salutem saltem necessitate medii, adhuc tamen necessarium est, ut non contemnatur. Ita Scotus in 4, dist. 7, q. 2; Divus Bonaventura dist. 7, art. 3, q. 2, et communis
2 Doctorum. Vide infra num. 5. Unde in praxi serio admonendi sunt Fideles, ne Confirmationem suscipere negligant, praesertim oblata opportuniori commoditate illam recipiendi; tum ne se privent maximo fructu, virtute huius Sacramenti consequendo, tum ne illud contemnere videantur. Iudicaretur enim contemptus, si omnimode opportunitate oblata, non susciperetur, inquit Scotus loco cit. solvens instantiam adductam ex c. *Omnes fideles* 1, dist. 5
3 de Consecrat. Adest tamen speciale praeceptum Ecclesiasticum, ut teneantur prius hoc Sacramentum recipere omnes, qui volunt ad primam Tonsuram, et ad Ordines admitti; Conc. Trid. sess. 23, c. 4 de Reform., ibi: *Prima Tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint.* Suscipientes autem primam Tonsuram et Ordines ante Confirmationem, non peccant graviter, si citra contemptum id faciant; Concilium enim non praecipit Ordinandis, sed Episcopo Ordinanti, ne videlicet tales nondum confirmatos prima Tonsura initiet; sic Barb. ad Concil. Trident. d. sess. 23, cap. 4, n. 2, cum Suarez, Navarro, Azorio, et plurimis aliis ibi citatis. Immo Layman leg. 5, tract. 3, c. 5, num. 4, cum quibusdam aliis etiam respectu Episcopi Ordinantis non agnoscit grave praeceptum, sed admonitionem eius, quod congrue fieri debeat; quamvis si secus fiat, peccetur venialiter. Adde 4
tamen, quod promotus ad Ordines Minores ante Confirmationem non potest ad altiores ascendere, nec Beneficia accipere ante dispensationem Apostolicam; quamvis primam Tonsuram sic suscepisset, et postea Confirmatus ad superiores ascendisset, Sacr. Congr. Conc. 27 Sept. 1621, apud Monacell. tom. 4, supplement. ad 2 tom., num. 401. Necessitatem, 5
quam vocant absolutam, huius Sacramenti recipiendi nemo utique esse affirmaverit; sed vel in re vel in voto plane necessarium est necessitate praecepti, et quidem divini, tempore persecutionis [1]. Neque Parochi, neque parentes, nec qui sunt loco parentum, sunt eximendi a lethali culpa, si non instent, ut subiecti sibi parochiani, et quos habent subiectos, Confirmationem ab Episcopo parato recipiant. Instit. Eccles. 6, § 9 et 10.

Effectus Confirmationis est triplex. Primus 6
est augmentum gratiae habitualis, et ius ad gratias actuales roborativas ad fidem fortiter profitendam, ut habetur ex Conc. Florent. in decreto unionis, ibi: *Effectus autem huius Sacramenti est, quia in eo datur Spiritus Sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ut Christianus audacter Christi confiteatur nomen.* Et ex hac firmitate et robore Fidei profitendae nomen ipsum Confirmationis suam trahit originem, ut dicit Catechismus Romanus, cap. *De Confirmation.*, § 16, ibi: *Ab eo nomen rei impositum est, quod huius Sacramenti virtute Deus in nobis id confirmat, quod Baptismo operari coepit, nosque ad Christianae soliditatis perfectionem adducit.* Et quamquam gratia pro ligiorum, quam olim infundebant [2], modo cessavit, id non amplius

---

[1] Quae hic ab Auctore ex Benedicto XIV prolata sunt ad mentem suam clarius, ac solidius, quam n. 1 factum fuerat, pluribus confirmant Turnelius quaest. 2, art. 2; ac Trombellius T. 2, disp. 11, quos consule. (Edit. Barbiell.)

[2] De miraculis, et supernis visionibus, quae primis duobus Ecclesiae saeculis communis atque ordinarii Confirmationis effectus fuerunt, rariores tertio saeculo, nec tamen penitus abrogati, eruditissime in historia Sacramentorum Chardonius disseruit, huiusque ea de re dissertationem latine reddidit, atque adnotationibus illustravit, qui Turnelium, an. 1765, ex Pezzanae typographia pluribus additionibus locupletatum emisit. Vide Venetae illius editionis tomum 4, pag. 339, seqq. (Edit. Barbiell.)

exigente Ecclesia, gratiae tamen sanctificantis donum modo pariter datur, S. Augustino teste, de Baptism. lib. 3, cap. 16. Quae tamen gratia Sacramentum recipientibus, amoto peccati obice, confertur, ut sit potius gratiae praecedentis augmentum. Producit etiam robur et firmitatem quamdam spiritualium virium, quibus diabolo resistamus, Instit. Eccles. 6, § 7.

7 Secundus effectus est Character, quo Confirmatus signatur ut miles intra militiam Christi ad Fidem cum robore propugnandam, iuxta illud S. Melchiadis ex Catechismo Romano: *in Baptismo regeneramur ad vitam, post Baptismum confirmamur ad pugnam.* Et quod Confirmatio imprimat Characterem, habetur definitum in Concilio Florentino in d. Decreto unionis, ibi: *Inter haec Sacramenta, tria sunt, Baptismus, Confirmatio et Ordo, quae Characterem idest spirituale quoddam signum a caeteris distinctum, imprimunt in anima indelebile,* unde in eadem persona non reiterantur, et in Conc. Trid. sess. 7, can. 7, ibi: *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione et Ordine non imprimi Characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale et indelebile, unde ea iterari non*

8 *possunt, anathema sit.* Tertius effectus est cognatio spiritualis; cap. *Si quis filiastrum* 12, caus. 30, qu. 1, cap. *Quamvis* 3 de Cognation. spiritual. in 6. Conc. Trid. sess. 24, cap. 2 de Reform. Matrim.

9 Patrinus requiritur in Confirmatione, ut Confirmandum teneat; cap. *In Catechismo* 100, cap. *Non plures* 101, et cap. *In Baptismate vel in Chrismate* 102, dist. 4 de Consecrat.

10 Et quidem sub culpa, ut ex communi docet Navarr. in Manual. cap. 22; Bussembau et La Croix lib. 16, part. 1, num. 294, et alii pas-

11 sim. Patrinus in Confirmatione non debet esse nisi unus solus vel una sola; cap. *Non plures* 101, dist. 4 de Consec., cap. *Quamvis*

12 de Cognation. spiritual. in 6. Nec valet dici, quod sicut in Baptismo ex Trid. sess. 24, c. 2 de Reform. Matrim. possunt esse duo Patrini, scilicet unus et una simul, sic etiam duo pos-

13 sint esse in Confirmatione. Non valet inquam, quia Trid., loc. cit., statuit tantum de Baptismo, quod possint esse duo Patrini, scilicet unus et una, adeoque non videtur extendendum ad Confirmationem; cum enim sit correctorium iuris antiqui in cit. cap. *Non plures,* et cit. cap. *Quamvis,* debet restringi, nec ampliari potest ultra terminos, in quibus loquitur; Gobat. tract. 2, num. 785; Clericat. cap. 116, num. 30; Felix Potestas tom. 1, part. 4, num. 3031; Palaus, Henricx, et alii passim, quibus accedit praxis [1]. Patrinus in Confirma- 14
tione debet esse distinctus a Patrino Baptismi extra casum necessitatis, dict. cap. *In Catechismo* 100, dist. 4 de Consecrat., Barb. dict. alleg. 30, num. 51, cum pluribus aliis ibi citatis. Unus Patrinus non potest tenere ultra duos 15
eadem die Confirmationis, ut habetur ex Pontificali: ubi tamen facile non possent haberi 16
plures, qui inservirent pro diversorum Patrinis, tunc posset unus etiam eadem die esse Patrinus plurium; Gobat. loc. cit., n. 787; Marc. Anton. Genuens. in Man. Pastorum cap. 4, num. 6; Barb. loc. cit., num. 52; La Croix lib. 6, part. 1, num. 396. Patrinus confirmandi 17
debet esse Confirmatus; cit. c. *In Baptismate vel in Chrismate* 3, dist. 4 de Consecr. et in Pontificali. Hinc non Confirmatus, si fieret in 18
Confirmatione Patrinus extra necessitatem, graviter peccaret: Est fere communis apud Busemb. et La Croix loc. cit., n. 394. Immo non Con- 19
firmatus invalide obiret munus Patrini, adeoque probabiliter non contraheret cognationem spiritualem, ut colligitur ex dict. cap. *in Baptismate, vel in Chrismate,* ubi absolute dicitur non Confirmatum non posse suscipere alium in Confirmatione, ibi: *In Baptismate vel in Chrismate, non potest alium suscipere filiolum ipse, qui non est baptizatus vel confirmatus.* Sic Barb. loco citat., n. 34, cum pluribus aliis ibi citatis [2].

Patrinus debet secundum usum Ecclesiae et 20
Ritum Pontificalis Romani esse eiusdem sexus, cuius est confirmandus. Est communis ex dispositione Pontificalis Romani. Reliqua de Patrino Confirmationis sunt proportionaliter resolvenda iuxta dicta de Patrino Baptismi. Vide ibi.

Caeremoniae omnes quae antecedunt, comi- 21
tantur et sequuntur Confirmationem distincte referuntur a Bellarmino de Confirmat. c. 13, a Castropalao et variis aliis, unde hic aliqua tantum de istis breviter explanantur. Confir- 22
matio igitur debet administrari ab Episcopo cum Pluviali, Mitra, Stola et Baculo Pastorali: Sacr. Congr. Conc. in Brixien. 19 Febr. 1585. [3] Quamvis Episcopus Sacramentum Confirma- 23
tionis deberet conferre in Ecclesia, quantum commode fieri potest, ut observat Henric x

[1] Confer de Patrinis in confirmatione adhibendis Trombellium, tom. 2 de Conf., pag. 212 seq. (Edit. Barbiell.)

[2] Quamvis in contrariam Sententiam non infirmae notae Auctores abeant, inter quos Theologus Censor alterius editionis, contendantque spiritualem cognationem contrahi ab homine non confirmato Patrini munus in Confirmatione gerenti; attamen hac in re a Ferraris sententia nullatenus est recedendum, cum robur obtineat a Resolut. Sac. Congregationis Conc. in Licien. die 13 Iulii 1654, lib. Decret. 19, pag. 358, eaque refertur in Synodo Tusculana Cardinalis Ducis Eboracensis, pag. 840. (Edit. Venet.)

[3] Caeremonias istas etiam posteriores Theologi Iueninus, Turnelius, Drouvenius, aliique passim illustrarunt; consulendi tamen prae caeteris Vicecomes de ant. Conf. ritib., Martenius de Sacr. ritib., et Chardonius in Sacramentorum Historia. (Edit. Barbiell.)

dist. 5 de Sacrament. Confirmat., qu. 8, n. 64, et ita stricte teneri asserit Nugnus in 3 par. D. Thomae, quaest. 72, art. 12 circa finem, vers. *Secundum ritus*. Tamen simpliciter loquendo potest Episcopus illud conferre in quovis loco decenti; Barbosa loc. cit., num. 13,
24 cum pluribus aliis. Monialibus tamen ministratur ad fenestrellam Communionis, unde propterea non datur licentia egressus vel ingressus; Sacr. Congr. Episcop. in Caesenaten. 6 Iun. 1601.
25 Episcopus potest confirmationem conferre in die feriali, etiam post meridiem, quamvis non ieiunus et ipse et suscipiens, cum hoc nulla lege praescriptum reperiatur, nam solum consulitur in c. *Ut ieiuni* 5, dist. 5 de Consecr., ut observat Barbosa loco cit., num. 12; Sylvester verb. *Confirmatio*, q. unic.; Bonacin. de Sacramentis disp. 3, q. unic., punct. 2, n. 14,
26 et fuit dictum supra art. 2, num. 40. Episcopus potest conferre Confirmationem etiam tempore Interdicti, et in loco interdicto; cap. *Responso* 43 de Sent. Excommun., et cap. *Quoniam* 19 de Sent. Excommun. in 6; Barbosa de Offic. et potest. Episcop. part. 2, alleg. 31,
27 num. 23, cum pluribus ibi citat. Episcopus debet propria manu ungere Chrismate consecrato Confirmandum in fronte: sic praecipit
28 Pontificale Romanum. Unde Confirmationis Sacramentum immediate manu Episcopi esse conferendum, ita ut sit nullum, si conferatur medio alio instrumento, resolvunt Diana p. 3, tract. 4, resol. 28; Layman. in Theol. Moral. lib. 5, tract. 3, cap. 2, n. 5; Filliucius tom. 1, tract. 3, c. 1, num. 17, apud Barbosam loc.
29 cit., num. 26. Inungitur confirmandus in fronte ad indicandum huius Sacramenti effectum, qui est gratia collata ad audacter profitendam Christi fidem; cum enim frons sit sedes verecundiae, par est, ut confirmandus in fronte inungatur, ut sine rubore et verecundia Christi
30 nomen confiteatur. *Ita communis*[1]. Frons Confirmati aliquo panno circumcingitur ne recens unctio defluat aut deleatur. In hoc tamen est servanda cuiusque loci consuetudo, ut monet Suarez, Henriquez, Coninch apud Layman loc. cit., num. 7, nam alicubi mos est, ut mox post collatum Confirmationis Sacramentum, frons Confirmati abluatur ab aliquo ex assignatis Sacerdotibus spongia vel alio linteo; alibi expectatur, donec sit exsiccatum Chrisma, et alibi circumfertur vitta seu pannus linteus aliquibus
31 diebus [2]. Percutitur alapa ab Episcopo maxilla Confirmati dicendo *Pax tecum*, ad hoc ut Confirmatus intelligat se roborari hoc Sacramento ad fortiter et invicte tolerandas iniurias et imminentia pericula subeunda propter Fidem Christi, et recordetur huius Sacramenti suscepti, et militiae ad quam exercendam conscribitur. Ita communis cum Durand. in Rational. divin. l. 6, c. 84, n. 6; Barbosa l. c., n. 26; Bonacina l. c., q. unic., punct. 4, n. 9 [3]. Ubi autem 32
resolvit, omissionem alapae non videri peccatum mortale, et idem tenet Barbosa loc. cit., n. 27, et Zambran. de casibus occurrentibus cap. 2, dub. ultim., n. 1.

Animi dispositiones ad digne recipiendum 33
hoc Sacramentum sunt status gratiae, quae in adultis lethali crimine infectis comparatur plerumque per Sacramentum Poenitentiae; Benedict. XIV Instit. Eccl. 6, § 11.

Tempore pestis, eo morbo affectis non 34
tenetur Episcopus hoc Sacramentum ministrare, cum Sacramentum hoc non sit absolutae necessitatis; De Synodo Dioeces., lib. 13, cap. 19, § 6.

In confirmatione tempore pestis non potest 35
fieri inunctio frontis mediante pennicillo, nec sane valeret sic collata, cum ex consensu fere omnium Theologorum ad valorem requiratur aliqua manus impositio, quae certe non fieret, quum alio medio, quam pollice vel manu, confirmandi frons oleo liniretur; Ibidem § 7, nova editio.

Pro complemento afferuntur instructiones 36
sequentes editae Romae 22 Maii 1722.

INSTRUZIONI ED AVVERTIMENTI

PER QUELLI CHE VOGLIONO RICEVERE IL SANTO SACRAMENTO DELLA CRESIMA.

Fabricio per la misericordia di Dio Vescovo d' Albano della S. R. C. Card. Paulucci, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale, etc.

I. *Il Santo Sacramento della Cresima, di cui è solo Ministro il Vescovo, stato instituito da Cristo Signor Nostro, affinchè gli uomini rigenerati alla grazia, ed arrollati alla Cristiana milizia per mezzo del Santo Sacramento del Battesimo, restino confermati nella Fede, e fortificati in essa per la virtù di questo Santo Sacramento, il quale come a valorosi Soldati non solo gliela fa constantemente confessare, ma anche dà forza di poter combattere e di resistere alle battaglie de' comuni nemici, perciò vien detto Sacramento della Confermazione, e benchè non sia assolutamente necessario per*

[1] Vide Trombellium t. 1, disp. 5, part. 265, et t. 2, disp. 12, p. 202. Caeterum Graeci, aliique Orientales fere omnes confirmandis partes inungunt, ut ex Iosephi Aloysii Assemani Cod. Liturgico, Impress. Romae apud Barbiellini an. 1761 ex scriptis eorumdem ordinibus idem Trombellius ostendit cit. t. 1, p. 270 seqq. (EDIT. BARBIELL.)

[2] Bendellum Conc. Benevent. Provinc. an. 1374, tit. 5, cap. 3; Blandellum Trecensis Synodus an. 1400, appellat hanc victam, de qua Catalanus in Pont. Roman. et Trombellius t. 2, p. 209. (EDIT. BARBIELL.)

[3] Aliqua de alapa profert non obvia laudatus Trombellius t. 2, p. 204 seq., ubi et Kemnitii irrisionibus hunc ritum vindicat. (EDIT. BARBIELL.)

la salute eterna, non si deve però da nessun fedele tralasciare, attesi li molti soprannaturali effetti che produce, e li doni, che lo Spirito Santo conferisce a quelle Anime che lo ricevono, quando però non vi sia l' ostacolo del peccato; per lo che la Santa Madre Chiesa, che desidera ardentemente, che tutti i suoi figli con vera intenzione e divozione vengano a riceverlo, particolarmente gl' invita, secondo l' antico Ecclesiastico costume, in questo sacro tempo della Pentecoste, in cui si solennizza la venuta del Divino Spirito. Affinchè poi ciascuno sappia quello che deve fare per disporsi degnamente e secondo li sacri approvati Riti, abbiamo pubblicato d' ordine di Nostro Signore la seguente Instruzione cavata dai Sacri Canoni, dai Santi Padri, e dal Pontificale Romano, la quale vogliamo che inviolabilmente si osservi.

II. *Primo. Quelli che sono stati una volta cresimati, si guardino molto bene di farsi cresimare di nuovo, perchè questo Santo Sacramento non si può reiterare. E chi dubitasse di essere stato confermato, o no, non ardisca d' accostarsi a riceverlo, se prima non l' avrà significato a Noi, acciocchè considerata la qualità del dubbio, si faccia quella risoluzione, che sarà conveniente in cosa tanto importante.*

III. *Chi piglierà questo santo Sacramento deve aver un Compare, o una Commare, acciocchè abbia di lui cura spirituale, per lo che conviene, che sia maggiore di età del Cresimando, nè minore di quattordici anni, con questo però, che i maschi non siano tenuti a Cresima dalle femmine nè queste dai maschi: di più nessuno tenga a Cresima se non uno o due senza espressa nostra licenza.*

IV. *Chi non è stato Confermato non può essere Patrino o Compare in questo Santo Sacramento, nè il Padre o la Madre possono tenere i loro Figliuoli, nè il Marito la Moglie, nè la Moglie il Marito: Come anche li Patrini non possono essere Monaci o Religiosi, nè quelli che sono stati Compari o Commari dei medesimi confermati nel Sacramento del Battesimo, secondo l' antichissima consuetudine di questa Santa Romana Chiesa; e senza nostra espressa licenza nessun Ordinato* in Sacris *possa esser Patrino o Compare nella Cresima.*

V. *Nissuno scomunicato, interdetto, scandaloso o pubblico Peccatore, ovvero che non si è confessato e communicato nella passata Pasqua di Risurrezione, come anche chi non sa li rudimenti della Santa Fede, cioè il Pater Noster, Ave Maria, Credo, e li dieci Comandamenti, si presenti a ricevere questo Santo Sacramento, o fare l' Officio di Compare o Commare sotto pena ad arbitrio nostro.*

VI. *Per ricevere degnamente questo Santo Sacramento, devono li Cresimandi essere in grazia di Dio, e però li Fedeli adulti prima procureranno di riconciliarsi con S. D. M. ed è più che bene fare una buona Confessione Sacramentale; altrimenti se s' accostano in peccato mortale, non solo non riceveranno la grazia di questo Santo Sacramento, ma commetteranno un gravissimo Sacrilegio.*

VII. *Si avverte, che nel Sacramento della Cresima, li Compari e le Commari contraggono Parentela spirituale con quelli, che tengono o presentano, e con il Padre e la Madre dei medesimi, siccome nel Santo Battesimo, la quale impedisce di contrarre Matrimonio fra di loro, ed essendo fatto non vale. E tal Parentela spirituale si contrae anche fra il Confermato e il Confermante.*

VIII. *Benchè li Fanciulli possono essere Cresimati, contuttociò nissuno minore di sett' anni, senza nostra espressa licenza, s' accosti a cresimarsi, e questo acciocchè abbia qualche capacità d' intendere l' efficacia di questo Santo Sacramento, e possa riceverlo con più divozione; della quale capacità o disposizione, e che sia ben instruito, come sopra, nei rudimenti della Santa Fede, dovrà ciascuno Cresimando portar attestato del proprio Parroco (da darsegli gratis) senza di cui non sarà ammesso.*

IX. *Se alcuno avesse qualche nome profano, ridicolo o indecente ad un Cristiano, procuri nell' atto della Confermazione farselo mutare dal Vescovo Cresimante nel nome di qualche Santo o Santa respettivamente; per imitarne le virtù, ed ottenerne il Patrocinio.*

X. *Nessuno si accosti colla fronte imbrattata e colli capelli scomposti, come anche li Cresimandi e li Compari si presentino senz' Armi, e tanto questi, quanto le Cresimande e le Commari vengano vestite modestamente.*

XI. *Per togliere le confusioni, gli uomini si presenteranno dalla parte dritta del circolo, e le donne dalla parte sinistra, nè ardisca chicchesia entrare nel detto circolo.*

XII. *Tutti quelli, che saranno presentati all' amministrazione di questo Santo Sacramento, particolarmente quando si recitano le Preci, e s' invoca la grazia dello Spirito Santo, stiano in ginocchioni, con divozione e silenzio, attendendo con quella composizione di corpo, ed applicazione di mente, che potranno maggiore, alla considerazione di sì gran beneficio lasciatoci dal Signore.*

XIII. *I Cresimati non si partano dalla Chiesa, se non dopo ricevuta la benedizione da Monsignor Vescovo, che li confermerà, e procurino fare scrivere il nome e cognome loro, del Padre e del Compare, come anche la propria Parrocchia.*

XIV. *La Cresima si principierà nella Sacrosanta Basilica di S. Giov. Laterano Domenica prossima di Pentecoste dopo il Vespero, si farà ogni Domenica, ed in tutte le Feste coman-*

date sino alla Domenica dopo la Festa delli Gloriosi Apostoli SS. Pietro e Paolo; ed ogni volta che si amministrerà, ordiniamo, che prima d' incominciare la funzione si leggano sul Pulpito ad alta voce li suddetti avvertimenti.

XV. *Per ultimo incarichiamo anche da parte di S. B. alli RR. Curati di notificare al popolo nelle Feste della Pentecoste ed altre, tanto nella Messa Parrocchiale, che nella Dottrina Cristiana la presente Instruzione, e dichiarare le virtù e li salutevoli effetti di questo Sacramento secondo la Dottrina del Catechismo Romano, e la disposizione e divozione con che si deve ricevere; così anche incarichiamo alli RR. PP. Predicatori annuali, acciocchè gli adulti sappiano, che non si deve trascurare, nè molto differire, ed affinchè possano li medesimi degnamente disporsi a riceverlo più presto che potranno, particolarmente quelli, che son chiamati da Dio alla Milizia Ecclesiastica, o ad abbracciare lo stato Religioso.*

XVI. *Per quelli poi che saranno negligenti, la Sacra Congregazione della Visita con Decreto emanato sotto li 10 Decembre 1661, ordina alli RR. Parrochi, che nel fare lo stato dell' Anime, debbano informarsi, se quelli che sono sotto la loro Cura, sono stati Confermati, notando li negligenti in un libro particolare, e con ammonirli paternamente, acciocchè quantoprima procurino ricevere detto Santo Sacramento, e con avvertirli anche, che se per disprezzo sdegnano di riceverlo, non sono immuni da colpa mortale. Avvertano in oltre li Padri e le Madri di Famiglia, acciocchè non sieno trascurati in far confermare li loro Figli, altrimente dovranno rendere stretto conto della loro negligenza al tribunale di Dio.*

Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo dì 22 Maggio 1722.

F. Card. Vicario.

N. A. Canonico Cuggiò Segretario.

NOTA ROMANI THEOLOGI

Ad num. 19.

Ex quo iure Canonico statutum sit non posse hominem non confirmatum Patrinum in Confirmatione agere, certum est id non licere; at si revera Patrinum agat, quis inferat vere Patrinum non esse, ac Patrini obligationes non contrahere? Id sane nullibi in iure decernitur. Ergo vere Patrinus esset, licet id illicite ageret, atque vere spiritualem cognationem contraheret. In eo enim vere illa causa occurreret, ob quam cognatio spiritualis contrahitur, atque impedimentum inde consurgens, ut patet consideranti motiva, quibus Ecclesia ad huiusmodi decernendum impedimentum mota est. Quamobrem certum omnino est etiam a non confirmato Patrino impedimentum contrahi, et improbabilis omnino est Auctoris opinio, quae perniciosa esse posset, dum occasionem praeberet contrahendi matrimonium inter Personas quae ob huiusmodi impedimentum contrahere prohiberentur.

RESPONSIO AUCTORIS.

Asserit hic R. Theologus, quod certum omnino est, a non confirmato Patrino impedimentum contrahi, et quod ipse non confirmatus vere Patrinus esset, atque veram spiritualem cognationem contraheret; et quod improbabilis omnino sit Auctoris opinio. Sed revera eius potius improbabilis est opinio, quinimmo et falsa, ut clare patet ex solidissime et fundatissime adductis ab eruditissimo Clericato de Confirmatione dec. 59, in cuius argumento sic expresse tradit: *propositis pluribus generibus personarum, quae non possunt esse Patrini in Confirmatione, ostenditur ab his Patrinatus officium suscipientibus, si quis non sit baptizatus, vel non confirmatus, nullam contrahi spiritualem cognationem;* et sequentes, quas iuvat referre, adducit convincentes rationes: Primo, quia prohibitio in Patrino Confirmationis provenit ex eodem fonte, et ex eodem textu, a quo prohibitus est etiam homo non baptizatus, nempe ex cap. *In Baptismate, vel in Chrismate* 102, dist. 4 de Consecrat. (iam a me allato cit. num. 19) et ideo conveniens est affirmare voluisse textum illum irritare actum in utroque, et sic quemadmodum non baptizatus non contrahit cognationem, ita neque non confirmatus illam contrahat. Secundo, quia mens Ecclesiae, et intentio Concilii Tridentini est restringere impedimentum cognationis spiritualis ob favorem libertatis contrahentium Matrimonium, ut colligitur ex sess. 24, cap. 2 de Reform., idcirco censetur conformius menti Ecclesiae, quod Patrinus non confirmatus nullam contrahat cognationem. Tertio, quia Pontificale Romanum in Rubric. de Confirmandis, ait: *Nullus, qui non sit confirmatus, potest esse in Confirmatione Patrinus.* Ubi ly *non potest* (quo utitur etiam Canon in Baptismate vel in Chrismate a me supra citatus) habet vim irritandi actum, quia ultra Doctores hanc opinionem tenentes, quos citat, et sequitur Sanchez de Matrim. cap. 7, disp. 60, num. 20, eamdem opinionem amplectuntur novissime tum Canonistae, tum Theologi amplissimi nominis, videlicet Coninch, Nugnus, Bissus, Bonald., Basilius Pontius, Diana coordinatus, Francis. de Lugo, Tamburin., Cotonius, Trullench., Ligorius, Novarius, Barbosa, Iordanus, Nicolius, Bonacina, Layman, Iustus locis ibi ab ipsis citatis; Leander disp. 5, q. 5, cum multis aliis ibi citatis; Matthaeucci in Cautela Confess. lib. 9, cap. 3 de Confirma-

tione, num. 8; Marcantius in Horto pastorum, de Confirmatione lib. 6 in fine; et Eminent. Card. de Lauraea de Impediment. Matrimonii, disp. 28, num. 102 et seq., ubi reddit hanc rationem: *Sicut ideo in Baptismo suscipiens non baptizatus non contrahit, quia non potest dare vitam spiritualem, quam non habet, ita quum non confirmatus non habeat robur huius Sacramenti, non potest alium roborare.* Idcirco quum tantae prudentiae et experientiae in Romana Curia Auctorem habeamus (praeter caeteros allegatos) docentem, a Patrino non confirmato suscipiente in Confirmatione nullam contrahi cognationem spiritualem, absque haesitatione resolvendum et dicendum venit, Titium, de quo in proposito casu, posse ducere in uxorem matrem viduam pueri, quem tenuit in Confirmatione. Haec ille. Quid clarius? Casus autem propositus est iste: *Titius non confirmatus tenuit ad Confirmationem puerum, cuius deinde matrem viduam vult in uxorem ducere. Quaeritur, an possit?* Et absolute et indubitanter resolvit, ut supra, *affirmative,* et quidem merito, quia in cit. cap. *In Baptismate vel in Chrismate,* aeque excluditur a suscipiendo in Confirmatione, qui non est confirmatus, ac a suscipiendo in Baptismate, qui non est baptizatus, sine ulla distinctione, et ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus: L. *Non distinguemus,* § 22 ff. de Recept. arbitris; L. *Praeses* 3 de Officio praesidis; L. *De pretio* 8 ff. de publiciana in rem actione; c. *Quia circa* 22 de Privilegiis. *Ubi enim eadem est ratio, eadem est legis dispositio.* L. *Ideo* 26 ff. de legibus; L. *Illud* 32 ff. ad legem Aquiliam; c. *Inter corporalia* 2 de Translat. Episc. Cum ratio legis sit anima legis; L. *Cum ratio* 7 ff. de bonis damnator. Insuper ultra recensitos plurimi alii meam sustinent conclusionem, et signanter Rosignolus part. 3 de Confirm. quaest. 5, art. 13, num. 4, et seq.; Leurenius eod. lib. 4, tit. 11, quaest. 209, num. 1; Pignatell. tom. 1, consult. 10 per tot. sic concludens: Et ita declaravit Sacra Congr. Conc. in una Licien. die 13 Iul. 1654, nimirum: *Non confirmatum non contrahere cognationem spiritualem;* Reiffenstuel lib. 4 decretal., tit. 11, num. 27, testans de communi, et afferens dictam declarationem Sacrae Congreg. Concilii; Roncaglia de Matrim. tract. 21, cap. 3, eamdem citans declarationem Sacrae Congr., quam Sacr. Congr. Conc. declarationem adducit novissime etiam celeberrimus Ubaldus Giraldi Instit. Canonic. p. 2, l. 4, tit. 11, q. 3, n. 7, edition. Roman. 1756, apud Barbiellini; quamvis ipse, ut Revisor fortasse immemor dictae a se allatae declarationis Sanctae Congr. Conc. saltem implicite probaverit seu toleraverit etiam contra seipsum, et suum etiam Maschat iniustam Theologi censuram meae conclusionis tot rationibus, iuribus, et classicis Doctoribus, ut supra, suffultae. Unde nescio, quomodo Theologus potuerit ac voluerit tamquam ex Tripode pronunciare meam opinionem tanto munimine tectam, omnino improbabilem, et suam sic incertam, et a Sacr. Congr. Conc. repulsam, omnino certam. Nisi dicerem, quod sicut supra in verb. *Cappellanus* num. 6, voluit suae censurae subiicere ipsissima verba S. Rom. Rotae, ita hic noluerit admittere meam conclusionem, licet tot solidissimis fundamentis munitam, et etiam ipsa expressissima nunc allata Sacr. Congr. Conc. declaratione.

CONFIRMATIO ELECTIONIS

Summarium.

1. Confirmatio electionis, et nominationis approbatio quoad Episcopos primis Ecclesiae saeculis fuit penes Episcopos Ordinatores, idest Metropolitanum cum suffraganeis. - 2, 3. Quod ius postea ad Metropolitanum integrum devolutum est, et per tredecim saecula inconcussum permansit. - 4. Sed postea ademptum et ad Sedem Apostolicam devolutum. - 5. Et Romano Pontifici hactenus reservatum mansit. - 6. Merito Sacris Canonibus cautum fuit ne Episcopi Ordinatores praecipitanter prosilirent ad confirmationem. - 7. Electi adversarius aut coelectus est audiendus, et edictum proponendum ut oppositores constituto termino veniant. - 8. His non observatis, confirmatio est nulla - 9. Examen faciendum circa electionis processum et personam electi. - 10. De requisitis in persona electi. - 11. De moribus electi inquirendum, in quo loco diu conversatus est. - 12. Pristinis temporibus Episcopus electus a Metropolitanis et Comprovincialibus examinatus uno actu et tempore consecrabatur et comprimebatur, neque ante ordinationem dicebatur Episcopus nisi cum addito *Electus.* - 13. Ex stylo Decretalium etiam *Electus* ante consecrationem dicitur. - 14. Romano Pontifici confirmationis iure reservato, processus inquisitionis ad ipsum transmitti debet. - 15. Et hoc si Ecclesiae non sint ad nominationem vel praesentationem Imperatoris aut Regis alicuius, in quo casu ad Cardinalem illius Regni vel Provinciae protectorem processum transmittendum. - 16 ad 18. De promovendis quomodo relatio facienda. - 19. Electi a capitulis Generalibus, aut nominati a Regibus non possunt se administrationi Ecclesiae immiscere ante confirmationem expeditam. - 20. De Concilii Lugdunensis constitutione. - 21. Nec tantum in electione sed etiam in praesentatione et nominatione obtinet haec Iuris decisio. - 22. Nullo iure Electi aut nominati se administratione Ecclesiae viduatae ingerere possunt ante confirmationem, nisi sint ultra Italiam constituti. - 23. Electus aut Nominatus, obtenta confirmatione tamquam verus pastor et Episcopus reputatur. - 24. Quae munera exercere possit. - 25. Provisus aut confirmatus Episcopus non potest possessionem adipisci, nisi Literis in forma expeditis. - 26. Easque exhibere debet Capitulo. - 27. Ac insuper Principi in suo Consilio exhibitae et placetatae esse debent. - 28, 29. Quid expectare tenentur provisi de Ecclesiis Cathedralibus, quae Iuri Regaliae subiectae sunt. - *30. Quid sit Confirmatio. - 31. Confirmatio est duplex, una in forma communi, alia in forma speciali. - 32. Quid sit Confirmatio in forma communi? Nullum ius novum tribuit, sed supponit tantum iam validum. - 33. Quid sit Confirmatio in forma speciali. - 34. Novum ius tribuit, actum-

que invalidum, reddit validum. - 35. Electus infra tres menses post consensum electioni praestitum, confirmationem petere tenetur. - 36. In electionibus, quorum Confirmatio ad Sedis Apostolicae examen immediate pertinet, Electus infra unum mensem ad ipsam Sedem iter arripere tenetur, saltem per procuratorem. - 37. Confirmanti incumbit, ut personam, qualitates moresque electi et validitatem electionis diligenter exploret. - 38. Litterae Confirmationis expediuntur in forma bullae gratiosae.

1 Confirmatio electionis, vel nominationis approbatio quoad Episcopos primis Ecclesiae saeculis omnimode erat penes Episcopos Ordinatores, idest Metropolitanum cum Suffraganeis, iuxta Canonem IV Nicaenum, quo decernitur: *Episcopum oportet maxime quidem ab omnibus, qui sunt in Provincia, constitui; si tamen sit hoc difficile, vel propter urgentem necessitatem, vel viae longitudinem, tres omnino eumdem in locum congregatos, absentibus quoque suffragium ferentibus, scriptisque assentientibus, tunc electionem facere, eorum autem quae fiunt confirmationem in unaquaque Provincia a Metropolitano fieri.*

2 Quoniam tamen inter Episcopos Ordinatores, primus et praeses esset Metropolitanus; neque semper omnibus Comprovincialibus Episcopis commodum esset ad singulas Episcoporum ordinationes convenire, sensim ex quodam ut minus tacito Ecclesiae consensu ad Metropolitanum integrum pene devolutum est ius electiones discutiendi, easque vel ut Canonicas probandi, vel ut minus Canonicas reprobandi.

3 Haec disciplina Metropolitano confirmationem suorum Suffraganeorum attribuens per tredecim facile saecula inconcussa permansit; eamque et ius commune Decretalium Gregorii IX apertissime supponit et confirmat; unde uno consensu tradunt Canonistae, Episcopum de iure communi confirmandum esse a suo Metropolitano.

4 Sicuti vero per Reservationes Pontificias, ad Sedem Apostolicam Saeculo XIV, provisiones sive nominationes fuere devolutae, atque eo titulo electiones Canonicae quodammodo abolitae; ita ius confirmandi Episcopis Metropolitanis ademptum, et Sedi Apostolicae reservatum fuisse, compertum est; indignum quippe credebatur, ut a Romano Pontifice ad Episcopatum designatus, a Metropolitano confirmationem petere et accipere iuberetur.

5 Et licet Pontificiae Reservationes, quoad Episcopatus et Praelaturas, sive per Concordata, sive per indulta et privilegia Regibus concessa fuerint in multis restrictae; tamen confirmationes Romano Pontifici hactenus reservatae manserunt; nec quidquam iuris Metropolitanis restitutum est.

6 Quum is qui confirmat electum vel nominatum, eumdem instituat, ac propriae Ecclesiae Pastorem provideat et constituat, merito Sacris Canonibus cautum fuit, ne Metropolitani aliique Praelati, quibus eius confirmandi seu probandi electiones aut nominationes ad Ministeria Ecclesiastica, praesertim Episcopatus competit, praecipitanter sine praevio, maturo ac diligenti examine et informatione ad confirmationem prosiliant.

Si electus coelectum aut specialem suae ele- 7
ctionis adversarium habeat, is ante confirmationem nominatim vocandus erit; alias ubi concors fuit electio, aut nullus nominatim se electioni opponit, generale ac peremptorium edictum proponendum est in Ecclesia, in qua electio facta est; ut si qui sint, qui se volunt opponere, constituto termino veniant. Cap. fin. de Elect. in 6.

Confirmationes, hisce non observatis, factae 8
ex eodem capite declarantur viribus omnino carere, irritae et nullae.

Examen, seu informationem esse faciendam 9
non tantum circa electionis processum, sed etiam personam electi, declarat Lateranense Concilium sub Innocentio III celebratum.

Quod tria praecipue inquirenda sint in per- 10
sona electi, videlicet, aetas legitima, morum honestas, et literatura sufficiens, scribit idem Innocentius Archiepiscopo et Capitulo Capuano in cap. 19, tit. de Elect. in integra.

Quia vero vita cuiusque exactius nosci potest 11
in loco, in quo quis diu conversatus fuit, ibidem inquirendum est de moribus electi. Cap. 3, tit. de Elect.

Pristina disciplina, quae facile per decem 12
saecula inconcussa permansit, Confirmationem Episcoporum ab eorum consecratione vix seiunxit; sed Episcopus electus a Metropolitano et Comprovincialibus examinatus, uno eodemque quasi actu et tempore consecrabatur et confirmabatur; sive potius ordinando confirmabant; neque ante ordinationem Praelatus aut Episcopus dicebatur, nisi ad summum cum addito *Electus*.

Quin ex stylo Decretalium, uti observat cum 13
aliis Fagnanus ad cap. *Eam te*, tit. de Rescriptis, ante consecrationem non dicitur Episcopus simpliciter, sed Electus; et merito, ait, quia electio et consecratio unum faciunt Episcopum.

Ex quo omnium Episcoporum confirmatio 14
ad Romanum Pontificem spectare coepit, processus inquisitionis de persona promovenda ex Decreto Concilii Tridentini ad illum ipsum transmitti debet, ut ipse, plena totius negotii et personae notitia habita, pro gregis Dominici commodo, de illa, si idonea per examen factum reperta fuerit, Ecclesiis possit utilius providere.

Quod hic dicitur de transmissione processus 15
sive inquisitionis ad Romanum Pontificem, intelligi debet iuxta stylum hodiernum, si Ec-

clesiae non sint ad nominationem vel praesentationem Imperatoris vel Regis alicuius, quia si sit de huiusmodi nominatione vel praesentatione, Praelatus qui processum confecit, eum transmittat ad Cardinalem illius Regni, vel Provinciae Protectorem, in qua est Ecclesia providenda Pastore.

16 Totius inquisitionis processus a Cardinale Relatore cum tribus aliis accurate examinari debet; et inde in duobus successivis consistoriis relatio facienda, quod promovendus praeditus sit qualitatibus a iure et a Synodo Tridentina requisitis.

17 Cardinalis proponens, ex stylo hodierno, si de Ecclesia spectante ad nominationem Regis agatur, est Cardinalis Protector illius Regni. Tres alii Cardinales sunt primus Card. Episcopus, primus Cardinalis Presbyter, et primus Cardinalis Diaconus.

18 In primo Consistorio fit nuda propositio, vocaturque *Praeconizatio;* in secundo fit totalis relatio, atque ex suffragiis Cardinalium nominatum Pontifex sub certa forma Episcopum pronuntiat.

19 Quemadmodum olim Electus a Clero et populo, aut a Rege nominatus, nullatenus Pastor aut Episcopus censebatur Ecclesiae vacantis, priusquam a Metropolitano et Episcopis Provincialibus confirmatus, et in Ecclesiae Pastorem et Episcopum ordinatus esset; ita nec de iure communi et hodierno, electi a Capitulis Cathedralibus, aut Nominati a Regibus, se administrationi Ecclesiae sive in temporalibus sive spiritualibus quocumque praetextu immiscere possunt ante confirmationem expeditam; cap. 17, tit. de Elect., quia, ut ait ibidem Pontifex, *nemo debet sibi honorem assumere, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron.* Hebr. cap. 5, v. 4.

20 Quum vero nonnulli hanc Concilii sanctionem illudere volentes, sub titulo Oeconomi aut Procuratoris se administrationi Ecclesiarum ante confirmationem ingererent, Concilium Lugdunense sub Gregorio X, iis fraudibus obviare volens, generali Constitutione sancivit: *Ut nullus de caetero administrationem dignitatis, ad quam electus est, priusquam celebrata de ipso electio confirmetur, sub Oeconomatus vel procurationis nomine aut alio de novo quaesito colore, in spiritualibus vel temporalibus per se vel per alium, pro parte, vel in totum, gerere vel recipere, aut illis se immiscere praesumat, omnes illos qui secus fecerint, iure, si quod eis per electionem quaesitum fuerit, decernens eo ipso privatos.* Cap. 5, de Elect. in 6.

21 Nec tantum in electione obtinet haec Iuris decisio, sed et in praesentatione sive nominatione, uti post alios Canonistas tradit Fermosinus ad cap. 15, tit. de Elect., quaest. 2, num. 11. *Nam si persona praesentati,* ait, *se ingerat ante Confirmationem, revera dicitur intrusus, et subiectus poenis dicti Capitis avaritiae.*

Nullo ergo titulo, Electi aut nominati se 22
administrationi Ecclesiae viduatae ingerere possunt ante confirmationem; eamque iuxta stylum hodiernum in Curia Romana expediendam, nisi tamen *valde remoti sint, videlicet ultra Italiam constituti: hi si electi fuerunt in concordia* (inquit Concilium Lateranense sub Innocentio III) *dispensative propter necessitatem Ecclesiarum, et utilitates in spiritualibus et temporalibus administrent; sic tamen ut de rebus Ecclesiasticis nihil penitus alienent.*

Electum aut Nominatum obtenta Confirma- 23
tione, tamquam verum pastorem et Episcopum Ecclesiae vacantis reputari, ex hactenus dictis compertum est.

Hinc Episcopum confirmatum posse plena- 24
rie iurisdictionem suam exercere, eaque omnia, quae ad curam pastoralem et Episcopalem pertinent agere, exceptis his dumtaxat, quae Ordinis seu Characteris sunt Episcopalis, concludunt Canonistae, probat communis praxis, et decrevit Coelestinus III cap. *Transmissum*, tit. de Elect. potestate.

Episcopus a Sede Apostolica provisus, sive 25
confirmatus, non potest possessionem adipisci, uti bene notat Zypaeus ad titulum de Causa Possess. nisi literis in forma expeditis.

Quin ne sufficit Literas in Curia Romana 26
in forma esse expeditas, sed insuper desideratur ut provisus eas exhibeat et praesentet ipsi Capitulo; neque sufficit per testes earum expeditionem probare.

Insuper est una omnium doctrina quod Epi- 27
scopus etiam confirmatus, vigore literarum Curiae Romanae non possit huiusmodi possessionem accipere, nisi prius ipse literae Regi vel Principi in suo Consilio exhibitae et placetatae fuerint.

Provisi de Ecclesiis Cathedralibus, quae Iuri 28
Regaliae subiectae sunt, ut post obtentam Confirmationem Pontificiam plenam temporalium sui Episcopatus administrationem, et Beneficiorum collationam obtineant, debent manus Regiae levationem obtinuisse, sive ut loquuntur, *Regalia debet esse clausa.*

Quod ut fiat requiritur primo, ut provisi 29
iuramentum fidelitatis Regi praestiterint, quod nimirum *Regi erunt legales et fideles in suo Episcopali statu, et Populum earum Civitatum, et Episcopatuum, in quantum poterunt, in obedientia et recognitione supremae potestatis erga Regem et suam successionis sanguinis posteritatem tenebunt.* Ita refert Philippus Probus in Supplementum ad tractatum Iuris Regaliae. Quod utinam hodie ubique locorum Episcopi, aliique Ecclesiastici Praelati, etiam ubi iuramentum ex debito non praestatur, inviolabiliter observarent, ita ut de ipsis quaerendi nulla occasio Principibus esset; nec unquam ex eorum

malo exemplo scandalum paterentur illi ipsi, quibus praesunt, ut maximopere doceant quae Caesaris sunt, Caesari, et quae Dei, Deo esse tribuenda.

ADDITIONES CASINENSES.

30 Confirmatio est iuris quocumque modo quaesiti per legitimum Superiorem facta corroboratio. Reiffenstuel. l. 2, tit. 30; Hastrens in Summa tit. 30, num. 1; Barbosa ad Rubric. t. 3, num. 5.

31 Confirmatio est duplex, una in forma communi, alia in forma speciali, seu ex certa scientia. Barbos. l. c. num. 6; Sannig. t. 30, num. 2.

32 Confirmatio *in forma communi*, quae et *simplex* atque *ordinaria* appellatur, ea est qua Superior, non praecedente alia cognitione causae, actum ab inferioribus gestum confirmat in eo statu in quo prius fuerat; Reiffenstuel. l. 2, t. 30, n. 4. Et haec Confirmatio nullum ius novum, neque valorem tribuit illi cui accedit: sed supponit actum iam validum, eumque approbat quatenus de iure validius existit. Glossa c. 1; Sannig. n. 4.

33 Confirmatio *in forma speciali* atque ex *scientia* dicitur ea quae fit cum perfecta notitia totius negotii, et omnium eius circumstantiarum. Reiffenstuel. l. 2, t. 30, n. 7.

34 Haec novum ius tribuit actui; eumque, si forsan antea invalidus fuisset, firmum reddit atque validum. Glossa cap. 1; Pirhing. t. 30, num. 3 et 4; Barbosa ad t. 39, num. 8; Reiffenst. l. c.

Quilibet Electus infra tres menses post con- 35
sensum electioni de se celebratae praestitum, confirmationem ipsius electionis petere tenetur; quod si iusto impedimento cessante intra huiusmodi trimestre omiserit, electio eadem eo ipso viribus vacuatur. Layman c. *Quam sit* num. 3; Reiffenst. l. 1, t. 6.

In electionibus, quarum Confirmatio ad Sedis 36
Apostolicae examen immediate pertinet, statuitur, quod Electi infra unum mensem post consensum, vel post obtentam de ipsorum electione notitiam, ad Sedem ipsam iter arripere, et ad petendam suarum electionum confirmationem cum omnibus actis, iuribus et munimentis suis, quam cito commode poterunt, comparere personaliter teneantur, vel saltem per procuratorem sufficienter instructum. In Clem. *Ne Romani* § fin.; Reiffenstuel l. c. tit. 3, S. P. in Constit. *Cupientes* c. 16 in 6.

Confirmanti incumbit, ut personam, quali- 37
tates moresque Electi, et processum seu validitatem electionis prius diligenter exploret. In cap. *Nihil est* 44, t. 30. Reiffenst. l. c.

Literae Confirmationis expediuntur in forma 38
bullae gratiosae Extrav. 1, t. 6, int. com. In iis, si electio minus canonica deprehensa est, inseritur clausula: *Cassata electione providemus ex integro eidem ecclesiae de eadem persona exemplo* c. 3 de Sortilegiis; ob defectus autem dubios adhibetur clausula *supplentes* c. 39, t. 6; Zallinger l. c., t. 6, 317.

CONFRATERNITAS

PARTITIO ARGUMENTI

CONFRATERNITAS: 1. quoad ea, quae concernunt Confraternitatum erectionem, et aggregationem, et originem; 2. quoad varia, quae concernunt Confraternitates, eorum Cappellanos, et Parochos; 3. quoad illa, quae respectu ipsarum Episcopus potest facere, vel non; 4. quoad immunitatem a potestate, et iurisdictione laicali; 5. Confraternitates, et Confratres quoad sepulturas; 6. quoad varia alia ipsas concernentia.

Articulus I. *Quoad ea quae concernunt Confraternitatum erectionem, et aggregationem, et originem.*

Summarium. 1. Ut valide, et legitime erigantur, et aggregentur Confraternitates, debet omnimode observari Constitutio Clementis VIII, incip. *Quaecumque*. - 2. Adducitur hic talis Constitutio. - 3. Adducuntur summarie, quae Clemens VIII in ipsa Constitutione statuit omnimode observanda. Primo enim statuit quod in uno loco unica tantum Confraternitas eiusdem Instituti, et generis possit in Ecclesiis, tam Saecularium, quam Regularium institui, et aggregari. - 4. Secundo. Quod id fiat de consensu Ordinarii, et cum literis testimonialibus eiusdem. - 5. Tertio. Quod instituentes etc. - 6. Quarto. Quod statuta etc. - 7. Quinto. Quod in aggregandis etc. - 8. Sexto. Quod gratiae etc. - 9. Septimo. Quod Confraternitas etc. - 10. Octavo. Quod dictae eleemosynae etc. - 11. Nono. Quod Confessarii etc. - 12. Decimo. Quod si sint etc. - 13. Undecimo. Quod Confratres non possint absolvi a casibus infrascriptis, scilicet, primo, contentis in quibusdam Bullis, secundo, Violationis etc. - 14. Quod literae erectionis, et aggregationis gratis dentur. - 15. Quod prius erectae novas erectionis literas petant. - 16. Assignatur formula utenda in erigendis, seu instituendis, confirmandisque Confraternitatibus, ac communicandis Indulgentiis, et gratiis, usque ad n. 17. - 18. Adducitur formula pro aggregationibus, usque ad n. 19. - 20. Adducitur Constitutio Pauli V pro Indulgentiis, et gratiis ipsis concessis, usque ad n. 21. - 22. Confraternitates Cordigerorum possunt ubique in propriis Ecclesiis erigere Patres Conventuales privative quoad omnes, ubi existunt. - 23. In locis, in quibus non sunt Patres Conventuales, tales Confrat. possunt erigere Minores de Observantia. - 24. Solummodo Praelati Ordinis Minorum, inter quos connumerantur Guardiani, et Praesidentes, possunt recipere volentes aggregari huiusmodi Confrater. Cordigerorum privative quoad omnes alios. - 25. Confraternitates Sanctissimi Rosarii erigere possunt, et instituere solum Ordinis Praedicatorum Magistri, vel Vicarii Generales, et per eos deputati Patres eiusdem Ordinis etiam in saecularibus Ecclesiis, usque ad n. 26. - 27. Sic Confraternitates Corrigiatorum S. August. Scapularis S. Mariae de Carmelo, et aliae aliis Regularibus

concessae eriguntur, et instituuntur a suis respective Superioribus, seu deputatis Religiosis. - 28. Cum hoc tamen, quod omnes ab omnibus erigantur et instituantur iuxta praescriptum a Clemente VIII in dicta Constitutione incipient. *Quaecumque*. - 29. Talis Constitutio Clementis VIII prohibens ne in uno loco erigantur plures Confraternitates eiusdem Instituti, et generis, non comprehendit Confraternitatem Sanctissimi Sacramenti. - 30. Nec etiam comprehendit Confraternitatem Doctrinae Christianae. - 31. Nec etiam comprehendit Confraternitates iam erectas ante promulgationem talis Constitutionis. - 32. Adducitur Decretum Sacrae Congregationis Indulgentiarum de mandato Pauli V editum ad dirimendas varias controversias, usque ad n. 33. - 34. Licet sit supprimenda alia Confraternitas ultimo erecta in loco, ubi alia eiusdem Instituti, et generis iam aderat, non tamen sunt suppressi, et inhibiti etiam actus ex devotione exercendi respectu eiusdem Sancti, sub cuius nomine fuit suppressa societas, usque ad n. 36. - 37. Regulares, qui ex Indulto Apostolico facultatem habent instituendi Confraternitates, seu Societates in eorum Ecclesiis, non possunt illas erigere, seu instituere cum usu Sacrorum absque Ordinarii loci licentia. - 38. Confraternitates Laicorum erigi, et institui non possunt in Ecclesiis Monialium. - 39. Confraternitates ab Ecclesiis, in quibus reperiuntur erectae, et institutae, possunt libere discedere, et expelli, etiamsi essent erectae in Ecclesiis Regularium. - 40. Confraternitatum aggregatio propriorum Ordinum potest fieri a Regularibus in quibuscumque Ecclesiis, sive propriis, sive extraneis. - 41. Confraternitates aggregatae Archiconfraternitatibus Urbis non gaudent privilegiis Archiconfraternitatum aggregantium, sed solummodo illarum Indulgentiis, et gratiis spiritualibus. - 42. Unde non obstante, quod Confraternitati aggregatae fuerint per Archiconfraternitatem aggregantem communicata nominatim, et expresse eius privilegia et statuta, nihilominus debent ab ipsa Confraternitate aggregata omnimode observari conventiones, pacta et statuta in limine erectionis de auctoritate Ordinarii apposita, usque ad n. 43. - 44. Per aggregationem autem nihil detrahitur iurisdictioni Ordinarii. - 45. Confraternitates Sanctissimi Sacramenti ubique erectae, vel erigendae absque nova concessione, communicatione, vel aggregatione, participes sunt quorumcumque privilegiorum, concessionum, Indulgentiarum, et gratiarum Archiconfraternitati de Minerva concessarum, et concedendarum. - 46. Facta erectione, et aggregatione Archiconfraternitati Doctrinae Christianae Urbis, caeterae huiusmodi Confraternitates eiusdem Dioecesis non indigent separata aggregatione, ut gaudeant indulgentiis. - 47. Affertur Decretum pro taxa expensarum requisitarum pro aggregationibus obtinendis. - 48. Constitutio Benedicti XIII *Ex quo Sede Apostolica*, quoad erectionem Archiconfraternitatis sub titulo B. Mariae Virginis Immaculatae, suum non est sortita effectum. - 49, 50. Privilegia societatis S. Mariae Virginis de succursu contra infideles. - 51. Confraternitates vel sunt Ecclesiasticae vel Laicales. - 52. Ad erectionem Confraternitatum Ecclesiasticarum necessaria est auctoritas Superioris Ecclesiastici. - 53. Superior Ecclesiasticus in hac materia non est semper Episcopus. - 54. Confraternitates in Ecclesiis Regularium non aliter erigi possunt a Superiore eorumdem quam si de illis sint, quarum erectio ex Apostolico privilegio ad ipsos spectat. - 55. Confraternitates in eorum Ecclesiis erigendae sunt auctoritate Ordinarii. - 56. Confraternitatibus licet sese transferre de una in alteram Ecclesiam, ita et Regularibus permissum est ipsas Confraternitates dimittere. - 57. Haec translatio fieri nequit sine consensu maioris partis Confratrum. - 58 ad 60. An idipsum obtineat, si agatur de Confraternitatibus illis, quarum erectio ad Superiores Regularium spectat? - 61, 62. In casu permissae translationis Confraternitatis de una ad aliam Ecclesiam, intelligitur quoque translatio bonorum ad easdem Confraternitates spectantium. - 63. Nova Confraternitas in eodem loco non prohibetur erigi si titulum habeat ab antiqua diversum. - 64. Maxime si institutum habeat diversum. - 65. Etiamsi concurrat mixtura tituli. - 66. Ex duabus Confraternitatibus eiusdem tituli prius erecta remanere debet. - 67, 68. Confraternitates aggregatae Archiconfraternitatibus Urbis, an gaudeant ipsarum privilegiis? *Remissive*. - 69. Antiquissimus est usus Confraternitatum; Ethnicorum duo confraternitatum genera: alterum ad religiosum Deorum, alterum ad profanum artium cultum institutum; unde nomen sumpserint? - 70. Sumpserunt etiam ab Imperatoribus. - 71. Plerumque sub praetextu divini cultus prava in eorum concionibus moliebantur consilia. - 72. Inde nonnullorum temporum demolitio. - 73. Vivente Marciano, Religionis tantum causa coire licitum fuit. - 74. Ob hanc causam Iudaeis post captam Hierosolimam Romae viventibus permissum fuit synagogam constituere. - 75. Sed Iulius Caesar illis synagogam interdixit; sed postea permisit. - 76. Sub aliis Imperatoribus renovatae fuerunt huiusmodi prohibitiones, sed tandem Theodosio Imperatore voti compotes fuerunt. - 77. Diversa primis illis temporibus Christianorum conditio fuit, *heteriae* quid? - 78. Collegia Christianorum primis saeculis a nostris confraternitatibus diversa. - 79. Duo distinguenda sunt Collegiorum genera: alia Ecclesiastica, alia Laicalia erant; Ecclesiastica diutius communem vivendi formam observarunt. - 80. Laicalia primo ad pietatis officia coibant. - 81. Deinde simul convenire coeperunt etiam ad usus profanos. - 82. Quando haec Collegia orta sint, et Confraternitatum nomen sumpserint, arduum est invenire. - 83. Origo Confraternitatum constituenda est anno 800. - 84. In Italia assiduis Barbarorum incursionibus perturbata, pene nulla Confraternitatum reperitur mentio. - 85. Sed nondum omnino hae Confraternitates nostris similes erant. - 86. Ineunte saeculo XIII Flagellantes publicas inire supplicationes coeperunt, saccumque induere et vexillum erigere, ut una ab altera distingueretur societas. - 87. Antiquior inter has posteriores apparet Confraternitas dicta *del Confalone*. - 88. De Confraternitatibus Artificum *Remissive*. - 89. Undenam vocentur Fratres?

1 Ut Confraternitates legitime et valide erigantur et aggregentur, debet omnimode observari Constitutio 115 Clementis VIII, incip. *Quaecumque*, quae ut ab omnibus commode sciri possit, datur hic per extensum ut iacet.

CLEMENS PAPA VIII

Ad perpetuam rei memoriam.

2 Quaecumque a Sede Apostolica ad promovendam Christi fidelium salutem aliquando concessa sunt, etsi maturo consilio, magnaque prudentia et cautione sancita, et decreta sint, tamen cum Romanus Pontifex de animarum salute sollicitus, progressu temporis animadvertit sensim aliquot abusus in eisdem statutis, et decretis observandis provenire, debet pro sui pastoralis officii munere illis opportuna ratione occurrere, et quantum cum Domino potest, adhibito salutari remedio providere.

§ 1. Cum itaque a pluribus Romanis Pontificibus Praedecessoribus Nostris, et forsitan etiam a Nobis nonnullis Regularibus Ordinibus, Religionibus et Institutis, ac etiam Christi fidelium saecularium Archiconfraternitatibus et Congregationibus diversarum Nationum, No-

minum et Institutorum, tam in Alma Urbe nostra, quam in aliis Civitatibus et locis Christiani Orbis institutis, facultas erigendi et instituendi, in eorum, et aliis Ecclesiis et Collegiis, nec non etiam sibi aggregandi Confraternitates et Congregationes in eadem Urbe et in aliis locis existentes, eisque privilegia, Indulgentias, facultates aliasque spirituales gratias et indulta sibi concessa respective communicandi attributa fuerint, ac nulla certa forma vel ratio praescripta sit, quae in huiusmodi erectionibus, institutionibus, aggregationibus et communicationibus faciendis servari debeat; propterea, sive negligentia Superiorum Ordinum, Religionum et Institutorum, vel Officialium Archiconfraternitatum et Congreg. erigentium, instituentium, aggregantium et communicantium, quae Confraternitatibus et Congregationibus erigendis, instituendis et aggregandis, et quibus communicationes privilegiorum, Indulgentiarum aliarumque gratiarum praedictarum fiunt, non servant formam in huiusmodi erectionibus, institutionibus, aggregationibus et communicationibus servari debitam, neque praescribunt modum quo privilegia, Indulgentias, facultates aliasque spirituales gratias et indulta praedicta consequi debeant, seu ipsarum Confraternitatum et Congregationum incuria, quae non inquirunt ea quae praestare oportet, ut illa consequantur, nonnullae pravae consuetudines irrepserunt multaque incommoda inde provenerunt.

§ 2. Quibus Nos, pro commisso nobis Apostolicae sollicitudinis Officio, paternaque erga omnes Christi fideles Charitate prospicere volentes, hac nostra Constitutione perpetuo valitura decernimus atque statuimus, ut in posterum, tam huius Almae Urbis nostrae, quam aliarum Civitatum et locorum totius Christiani Orbis Regularium Ordinum et Religionum et Institutorum, quibus in eorum et quibuscumque aliis Ecclesiis et Collegiis, Confraternitates Saecularium erigendi et instituendi facultas concessa est, nec non etiam Archiconfraternitatum et Congregationum, cuiusvis Nationis, Nominis et Instituti illae sint, et in quibuscumque Ecclesiis, Domibus et Oratoriis tam Saecularium quam, ut praefertur, quorumcumque, etiam Mendicantium Ordinum, Religionum, Institutorum Regularium, quavis, tam ordinaria, quam Apostolica auctoritate erectae ac institutae existant, seu alio quovis modo introductae reperiantur, quibus alias Confraternitates et Congregationes instituendi, erigendi ac sibi aggregandi, aliisque privilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias et indulta praedicta elargiendi et communicandi potestas a Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris, vel a Nobis et Apostolica Sede attributa fuit, Magistri, Priores, Praepositi, Rectores, Gubernatores, Praeceptores, Primicerii, Praelati, Custodes, Guardiani, Praefecti, Administratores et alii Officiales seu Superiores, quovis modo nuncupati, Regularium siquidem Ordinum, Religionum et Institutorum, unam tantum Confraternitatem et Congregationem, de consensu tamen Ordinarii loci, et cum literis eius testimonialibus, quibus Confraternitatis et Congregationis erigendae et instituendae pietas et Christianae Charitatis officia, quae exercere cupit, apud eos commendentur, in eorum, et quibuscumque aliis Ecclesiis et Collegiis erigere et instituere.

§ 3. Caeterarum vero Archiconfraternitatum et Congregationum, in singulis Civitatibus, Oppidis vel locis, unam etiam Confraternitatem et Congreg. dumtaxat, quae Apostolica vel ordinaria auctoritate prius erecta, ac nulli alteri Ordini, Religioni, Instituto, Archiconfraternitati et Congregationi eiusdem, vel alterius Nationis, Nominis et Instituti aggregata sit, praevio similiter loci Ordinarii consensu, et cum eius Literis testimonialibus quibus eiusdem Confraternitatis et Congregationis aggregandae, institutum, pietas et Christianae charitatis officia, quae exercere consuevit, apud eos commendentur, sibi adiungere et aggregare possint.

§ 4. Huic vero Confraternitati et Congregationi erigendae, instituendae seu aggregandae, ea tantum Privilegia, Indulgentias, Facultates aliasque spirituales gratias et indulta, quae ipsi Ordini, Religioni, Instituto erigenti, instituenti ac communicanti, seu Archiconfraternitati et Congregationi aggreganti, nominatim et in specie, non autem quae per extensionem vel communicationem sibi, quovis modo, concessa sunt, et illa quidem non sub generali forma verborum, vel ad instar, sed expresse et in specie communicare valeant.

§ 5. Statuta autem pro regimine Ordinum, Religionum et Institutorum erigentium et instituentium ac communicantium, seu Archiconfraternitatum et Congregat. aggregantium edita, Confraternitatibus et Congreg. erigendis, instituendis et aggregandis, et quibus Communicationes privilegiorum et aliorum praedictorum fiunt, impartiri non possint, nisi ea prius ab Episcopo Dioecesano examinata, et pro ratione loci approbata fuerint, quae nihilominus eiusdem Episcopi decretis, ac moderationi et correctioni in omnibus semper subiecta remaneant.

§ 6. Insuper volumus et ordinamus, ut praedicti Ordines, Religiones, Instituta erigentia, instituentia ac communicantia, nec non Archiconfraternitates et Congregationes aggregantes certam erigendi, instituendi, aggregandi et communicandi formulam a Nobis novissime approbatam diligenter observent, secundum quam privilegia, Indulgentias, facultates aliasque spirituales gratias et indulta ipsis Ordinibus, Re-

ligionibus, Institutis erigentibus, instituentibus et Communicantibus, seu Archiconfraternitatibus et Congregationibus aggregantibus, nominatim et expresse, non autem per communicationem, neque ad instar, ut supra, concessa, ipsis Confraternitatibus et Congregationibus erigendis, instituendis et aggregandis, et quibus communicationes fiunt, communicare possint.

§ 7. Quibus Confraternitates et Congregationes eiusdem dumtaxat Nationis et Nominis, Ordinis, Religionis et Instituti, Archiconfraternitatis et Congreg. cui aggregantur, tam hactenus aggregatae, quam in posterum aggregandae utantur, potiantur et gaudeant, ita ut dictarum Confraternitatum et Congreg. erectarum, institutarum et aggregatarum, ac quibus communicationes factae sunt, Ministri et Officiales, et alii supradicti privilegia, Indulgentias, facultates aliasque spirituales gratias et indulta huiusmodi, praevia tamen recognitione Ordinarii loci, qui adhibitis duobus de eiusdem Ecclesiae Capitulo, illa iuxta Sacri Conc. Trid. Decretum promulganda decernat, debitis temporibus promulgare valeant.

§ 8. Quibus etiam Ministris, Officialibus et aliis praedictis, eleemosynas et alia oblata Christianae Charitatis subsidia, iuxta modum et formam per Ordinarium loci praescribendam, remotis tamen mensis, pelvibus et capsis, quae in Ecclesiis et Oratoriis dictarum Confraternitatum et Congreg. publice ad hoc exponi consueverunt, excipiendi potestas detur: Atque hoc ipsum Ordines, Religiones, Instituta erigentia, instituentia ac communicantia, seu Archiconfraternitates et Congregat. aggregantes tam Almae Urbis nostrae quam aliarum Civitatum et locorum quorumcumque, iuxta modum a Vicario Urbis, et ab Ordinariis locorum respective praescribendum, observare teneantur. Eleemosynas sic collectas in reparationem et ornatum Ecclesiarum, tam Ordinum, Religionum, Institutorum erigentium, instituentium et communicantium, ac Archiconfraternitatum et Congregat. aggregantium, quam Confraternitatum et Congr. erigendarum et instituendarum, et quibus communicationes fient, aut in alios earum pios usus, arbitrio eiusdem Vicarii nostri in Urbe, necnon Ordinariorum locorum respective fideliter exponere, atque erogare procurent: ut omnes intelligant coelestes Ecclesiae thesauros, non quaestu aut alicuius lucri causa, sed pietatis et charitatis excitandae gratia ex Apostolicae Sedis benignitate Christi fidelibus aperiri.

§ 9. Praeterea volumus ut Confessarii, qui vigore privilegiorum ipsis Ordinibus, Religionibus, Institutis erigentibus, instituentibus et communicantibus, seu Archiconfraternitatibus et Congregat. aggregantibus concessorum, ac Confraternitatibus et Congregationibus aggregandis communicandorum, pro tempore eligi possunt et poterunt saeculares, scilicet in Alma Urbe a praedicto nostro Vicario, extra Urbem vero a locorum Ordinariis; Regulares autem non solum a praedicto Vicario nostro, et a locorum Ordinariis respective, sed etiam a suis Superioribus approbati sint, utque Confratres confitentes a criminibus, casibus et Censuris, iuxta dictorum privilegiorum (quatenus tamen sint in usu, et Sacr. Conc. Trid. Decretis, ac Romanorum Pontificum Praedecessorum nostrorum, et nostris Constitutionibus non adversentur, nec revocata, aut sibi aliquibus revocationibus comprehensa sint) formam et tenorem dumtaxat absolvere valeant. Decernimus insuper, ut iidem Confessarii praedictos Confratres cuiuscumque gradus, status, conditionis, praeeminentiae, etiam si speciali nota dignae fuerint, a casibus contentis in Literis, quae die Coenae Domini legi consueverunt, nec non violationis immunitatis et libertatis Ecclesiasticae, et clausurae Monasteriorum Monialium, si videlicet sine necessaria et urgenti causa, ac sine Superiorum licentia, vel etiam si causa et licentia concessa abutentes, praedicta Monasteria ingressi fuerint, necnon violentae manus iniectionis in Clericum, et singularis certaminis, seu duelli, ac ab aliis etiam casibus, tam a Nobis quam a praedicto nostro in Urbe Vicario, et locorum Ordinariis respective reservatis et pro tempore reservandis, et etiam a quavis excommunicatione ab homine lata, absolvere, et super irregularitatibus, tam ex aliquo defectu provenientibus, quam occasione delicti contractis cum aliquo dispensare praetextu dictorum privilegiorum, nullo modo possint.

§ 10. Demum statuimus et pariter ordinamus, ut Confraternitates et Congreg. ubivis locorum, quavis auctoritate, ut praefertur, erectae et institutae, et quibus communicationes praedictae factae sunt, ac cuicumque ex dictis Ordinibus, Religionibus, Institutis, Archiconfraternitatibus et Congregationibus ubilibet existentibus hactenus aggregatae, ab eisdem respective Ordinibus, Religionibus, Institutis, Archiconfraternitatibus et Congregationibus, novas erectionum, institutionum, communicationum et aggregationum Literas, iuxta formam a Nobis novissime approbatam, infra annum, si in Europa sint, et si extra Europam fuerint, infra biennium a die publicationis praesentium in Romana Curia faciendae computandos impetrare teneantur, alioquin dicto tempore elapso, erectiones, institutiones et quaecumque communicationes privilegiorum, facultatum, Indulgentiarum aliarumque spiritualium gratiarum et indultorum et aggregationes illarum vigore ipsis concessae, nullius sint roboris et momenti, ac revocatae et abolitae censeantur eo ipso.

§ 11. Erectionum autem, institutionum, communicationum et aggregationum, tam hactenus factarum, quam deinceps faciendarum Literae ab ipsis Ordinibus, Religionibus, Institutis seu Archiconfraternitatibus et Congregationibus gratis omnino ac nulla prorsus mercede, etiam a sponte dantibus accepta, expediri et concedi debeant.

§ 12. Quod si Ministri aliqui, Superiores vel Officiales quocumque nomine nuncupati Ordinum, Religionum, Institutorum seu Archiconfraternitatum, Congregationum et Confraternitatum huiusmodi, quavis auctoritate vel privilegio et officio fungantur et praefulgeant, contra praemissa in aliquo venire vel facere praesumpserint, erectiones, institutiones et communicationes privilegiorum, Indulgentiarum, facultatum spiritualiumque gratiarum et indultorum, aliorumque praemissorum concessiones, necnon aggregationes per ipsos faciendae, seu renovandae, nullius sint roboris et momenti, et quilibet eorumdem Ministrorum, Superiorum, Officialium et aliorum praedictorum privationis officiorum, quae obtinet, ac inhabilitatis ad illa, et alia in posterum obtinenda poenam, quae ab alio quam a Nobis vel a Romano Pontifice pro tempore existente, remitti non possit, incurrat eo ipso.

§ 13. Decernentes praesentes Literas perpetuo validas et efficaces existere, fore, ac ab omnibus et singulis, ad quos spectat, inviolabiliter observari debere, sicque nostrae mentis et intentionis existere, et ita, et non aliter per quoscumque Iudices Ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, etiam de Latere Legatos, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere, ac irritum et inane quidquid super his a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

§ 14. Ponuntur clausulae derogatoriae.

§ 15. Ponitur forma publicandi hanc Constitutionem, et tempus quo ligare incipit.

§ 16. Ponitur notificatio facienda per Ordinarios.

§ 17. Fides transumptis adhibenda: quae cum non faciant ad rem nostram, brevitatis causa omitto.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 7 Decembris anno millesimo sexcentesimo quarto, Pontificatus Nostri anno tertiodecimo.

In qua Constitutione, ut vides, Pontifex 3
plura statuit omnimode observanda. Primo, statuit quod unica tantum Confraternitas eiusdem instituti et generis possit in Ecclesiis tam saecularium quam Regularium institui et ag- 4
gregari. Secundo, quod id fiat de consensu Ordinarii, et cum Literis testimonialibus eiusdem. Tertio, quod instituentes vel aggregantes 5
Confraternitatem, eidem expresse et in specie communicent privilegia et Indulgentias etc. Ordini instituenti vel aggreganti nominatim concessa; non vero ea quibus per Privilegium communicationis gaudet. Quarto, quod statuta 6
Confraternitatum examinentur et approbentur ab Ordinario loci, et corrigi possint. Quinto, 7
quod in aggregandis et instituendis Confraternitatibus servetur formula ab eodem Pontifice approbata. Sexto, quod gratiae et Indulgentiae 8
Confraternitati communicatae, praevia cognitione Ordinarii dumtaxat promulgentur. Se- 9
ptimo, quod Confraternitas eleemosynas, et alia charitatis subsidia excipiat iuxta formam per Ordinarium praescribendam. Octavo, quod 10
dictae eleemosynae pro arbitrio Ordinarii in utilitatem Ecclesiae, aliosque pios usus erogentur. Nono, quod Confessarii Confraternitatum 11
sint ab Ordinario approbati. Decimo, quod, 12
si sint Regulares, a propriis etiam Praelatis approbentur; et absolvant Confratres iuxta privilegia eisdem concessa, dummodo sint in usu, nec Concilio Tridentino, caeterisque Pontificum Constitutionibus adversentur. Undecimo, quod 13
Confratres non possint absolvi a casibus infrascriptis: 1. Contentis in Literis Bullae Coenae. 2. Violationis Immunitatis Ecclesiasticae. 3. Violationis clausurae Monasteriorum Monialium, si ingressus fuerit sine urgenti causa, et absque Superioris licentia, vel cum istius abusu. 4. Iniectionis manus violentae in Clericum. 5. Singularis certaminis, seu Duelli. 6. Et ab aliis Sedi Apostolicae et Ordinario loci respective reservatis, et pro tempore reservandis. 7. Necnon a quavis excommunicatione ab homine lata. 8. Neque super Irregularitatibus valeant dispensari. Duodecimo, quod Literae 14
erectionis et aggregationis gratis dentur. Vide verb. *Indulgentia* art. 4, n. 30. Tertiodecimo, 15
quod prius erectae novas erectionis Literas petant iuxta formam ab eo approbatam; alioquin erectiones et institutiones aboleantur et annullentur.

Formula qua uti possunt et debent Supe- 16
riores Generales Regularium in erigendis, seu instituendis confirmandisque Confraternitatibus ac communicandis Indulgentiis et gratiis, quas fere omnes Religiones a Sancta Sede, et signanter a Paulo V pro huiusmodi Confraternitatibus obtinuerunt, est tenoris ut sequitur:

N. N. Ordinis N. Generalis.

Religio nostra cum inter alia privilegia, qui- 17
bus a Sede Apostolica decorata est, facultatem habeat saecularium Confraternitates sub invocatione N. erigendi, eisque spirituales gratias, privilegia et indulgentias communicandi, in huiusmodi Confraternitatibus instituendis, si ad Christi fidelium salutem promovendam ex-

pedire animadvertit, liberalem se praebere consuevit. Nos igitur, qui Generalem totius Ordinis nostri curam gerimus, sperantes fore, ut ex hac spiritualium gratiarum participatione Christi fideles ad devotionem et pietatem magis excitentur, auctoritate Nobis a Summis Pontificibus concessa, Confraternitatem N. in Ecclesia N. loci N. Dioecesis N. de consensu loci Ordinarii, qui eiusdem Confraternitatis institutum, pietatem ac Religionem, Literis patentibus Nobis nuper exhibitis commendavit, dummodo talis alia similis in ipso vel alio ad tria milliaria propinquo loco hactenus erecta non fuerit, per praesentes nostras Literas erigimus et instituimus, illisque, et pro tempore existentibus utriusque sexus Confratribus elargimur et communicamus indulgentias, privilegia et speciales gratias singillatim inferius descriptas, nostrae Confraternitati nominatim expresse concessas per Breve Sanctiss. D. N. Pauli Papae V tenoris sequentis: Paulus etc. *(et inseratur tenor)*. Quibus omnibus Indulgentiis et spiritualibus gratiis descriptis, Confraternitatem ipsam nunc erectam, eiusque Confratres potiri gaudere posse decernimus, iuxta felicis recordationis Clementis Papae VIII Constitutionem sequentem: Clemens etc. *(inseratur tenor)*. In quorum testimonium has literas fieri, et per nostrum Secretarium subscribi et publicari mandavimus, Sigilloque Officii nostri muniri. Datum etc.

18 Formula autem pro aggregationibus debet esse tenoris, ut sequitur:

Dilectis Nobis in Christo Confratribus Societatis N. in Ecclesia N. Auctoritate N. canonicae erectae, Salutem in Domino Sempiternam.

Nos, qui iuxta Officii nostri debitum, Fidelium salutem, pietatisque ac Religionis progressum procurare debemus, libenter nostrae Archiconfraternitati alias eiusdem instituti Confraternitates adiungimus et aggregamus, illisque sic aggregatis Indulgentias, facultates ac alias spirituales gratias et indulta, iuxta facultatem Nobis a Summis Pontificibus concessam impertimur. Qua de re cum D. N. eiusdem Confraternitatis Procurator aggregationem huiusmodi, et Indulgentiarum communicationem enixe postulaverit, Nos Protector, Prior et Custodes praedicti totam ipsam Archiconfraternitatem repraesentantes fel. rec. Clementis Papae VIII Constitutioni super huiusmodi aggregationum, et Coelestis Ecclesiae Thesauri communicationum moderatione nuper editae inhaerentes, his nostris Literis solo Dei amore ac pietatis Religionisque Christianae augendae zelo ducti, Confraternitatem praedictam canonice, ut superius, erectam, attentis Episcopi seu Ordinarii loci consensu, ac Literis testimonialibus, quibus eius institutum, pietas ac religio commendatur, nostrae Archiconfraternitati (dummodo per Nos similis gratia prius alteri in dicto loco N. concessa, et tempore huiusmodi concessionis aliae Archiconfraternitati aggregata non fuerit) iuxta facultatem Apostolicam nobis concessam, adiungimus et aggregamus, atque illi eiusque Confratribus Indulgentias et spirituales gratias infra singillatim descriptas, nostrae Archiconfraternitati Literis Pontificiis nominatim, expresse et praecise concessas, largimur et communicamus. *(Deinde inseritur tenor Literarum Apostolicarum Pauli V in quibus nominatim Indulgentiae, Congregationi et Societati aggreganti concessae sunt; postmodum iidem Officiales sic loquuntur:)* Quibus omnibus Indulgentiis et gratiis Spiritualibus supra singillatim descriptis, praedicta Confraternitas eiusque Confratres uti, potiri et gaudere possint, iuxta Constitutionem fel. rec. Clem. Papae VIII tenoris sequentis *(et inseritur totus tenor Constitutionis, et postea officiales dicunt:)* Volentes et decernentes praesentibus Literis nostris eamdem Fidem adhiberi quae praeinsertis Literis originalibus adhiberetur, si essent exhibitae vel ostensae. In quorum omnium et singulorum Fidem, et testimonium has Literas nostras exinde fieri, et per nostrae Archiconfraternitatis Secretarium subscribi et publicari mandavimus, et sigillorum ipsius Protectoris et Archiconfraternitatis iussimus et fecimus appensione muniri. Datum Romae in loco solito nostrae Congregationis anno, etc., indictione... Die... Pontificatus, etc. Praesentibus, etc.

Hanc formam refert Cherubin. in Compend. 19
Bullar. Schol. ad dict. Constitut. 115 Clementis VIII incip. *Quaecumque*, ubi testatur esse communem omnibus Congregationibus, quae, si non servetur actus corruit et non valet aggregatio, ut docet Leo Thesaur. for. Eccles. part. 4, cap. 2, n. 103 et 104, et tenent alii passim, quia d. Constitutio Clementis VIII adducta sub num. 2, non tantum ab aliquibus, sed ab omnibus, qui facultatem habent aggregandi, observanda est, ut praecipit expresse Paulus V in Constitutione 63, incip. *Quae salubriter*, ibi: *Propterea Nos volentes, ut Constitutio praedicta* (id est Clementis VIII) *tam ab eisdem Lateranensis Ecclesiae Capitulo et Canonicis, quam ab aliis quibuscumque ius et facultatem communicandi huiusmodi Indulgentias habentibus, ut par est, sine discrimine in posterum observetur, Constitutiones et Literas praedictas dicti Clementis Praedecessoris cum suis clausulis et decretis ad Basilicae Lateranensis, et aliarum Basilicarum et Ecclesiarum quarumcumque, Capitula, Canonicos et quasvis alias personas similes facultates habentes, illisque utentes, ad effectum videlicet, ut ipsa Capitula et Canonici, ac personae, nullas in posterum indulgentias communicare possint, nisi praedictae Constitutionis forma servata, et eas solummodo, quae a nobis illis praescri-*

bitur, Auctoritate Apostolica tenore praesentium extendimus, etc., sub poenis in eisdem Literis contentis, inviolabiliter observari praecipimus et mandamus.

20 Ut autem ab omnibus distincte percipiatur quaenam sint Indulgentiae et gratiae similibus Archiconfraternitatibus et Confraternitatibus concessae, datur hic Constitutio Pauli V incip. *Nuper Archiconfraternitati,* edita pro Confraternitatibus erectis et erigendis a nostra Religione Minorum de Observantia, quae quantum ad Indulgentias et gratias concessas fere coincidit cum aliis editis pro Confraternitatibus aliarum Religionum, et est tenoris sequentis:

PAULUS PAPA V

Ad perpetuam rei memoriam.

21 Nuper Archiconfraternitati Chordigerorum in Ecclesia Domus Fratrum Sancti Francisci Assisien. Ordinis Minorum Conventualium canonice erectae, et illius Confratribus certas Indulgentias et gratias spirituales concessimus per nostras in forma brevis literas huius tenoris, videlicet: Cum certas unicuique Confraternitati Indulgentias et gratias spirituales, quibus in posterum fruantur, duxerimus praescribendas; Idcirco omnes et singulas Indulgentias et peccatorum remissiones ac poenitentiarum relaxationes Archiconfraternitati Chordigerorum in Ecclesia Domus Fratrum S. Francisci Assisien. Ordinis Minorum Conventualium canonice erectae, et illius Fratribus, hactenus per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores nostros concessas revocantes et annullantes, ac nullius roboris et momenti post hac data praesentium fore declarantes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi.

1. Omnibus utriusque sexus Christifidelibus, qui in memoriam eiusdem Sancti Francisci Chordam benedictam ab eiusdem Ordinis Superioribus suscipientes praedictam Archiconfraternitatem de caetero ingredientur, die prima eorum ingressus, si vere poenitentes et confessi Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpserint, plenariam.

2. Ac tam ipsis pro tempore describendis quam iam descriptis in dicta Archiconfraternitate Confratribus et Consororibus, etiam vere poenitentibus et confessis, ac sacra Communione refectis, qui praedictae Archiconfraternitatis Ecclesiam seu Oratorium, in festo principali eiusdem Archiconfraternitatis, a primis Vesperis usque ad occasum solis eiusdem Festi, singulis annis devote visitaverint, et ibi pro Principum Christianorum concordia, haeresum extirpatione, et S. Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, etiam plenariam.

3. In mortis quoque articulo eisdem Confratribus et Consororibus, qui poenitentes et confessi ac sacra communione refecti, vel quatenus facere nequiverint, saltem vere poenitentes, nomen Iesu ore si potuerint, sin autem corde devote invocaverint, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam et remissionem misericorditer in Domino concedimus.

4. Nec non ipsis Confratribus et Consororibus qui praedictae Archiconfraternitatis Processioni singulis mensibus fieri solitae interfuerint, tres annos et totidem quadragenas, et si fuerint confessi, ac sacra communione refecti, ibique pias ad Deum preces effuderint, etiam plenariam.

5. Qui vero Officio Beatae Mariae Virginis ab eiusdem Archiconfraternitatis Confratribus pro tempore celebrando et recitando, aut cuiusvis alteri Officio pariter interfuerint, centum dies.

6. Insuper eisdem, qui Sanctissimum Sacramentum, quando ad Infirmos defertur, comitati fuerint, quinque annos et totidem quadragenas.

7. Qui vero poenitentes et confessi, ac sacra communione refecti, aliquam ex Ecclesiis dicti Ordinis Minorum Conventualium, Sancti Francisci, S. Antonii de Padua, S. Bonaventurae, S. Ludovici Episcopi, S. Bernardini, S. Clarae, ac S. Didaci Festivitatibus singulis annis visitaverint et oraverint, ut praefertur, quo die Festivitatem huiusmodi illi egerint, septem annos et totidem quadragenas.

8. Quoties vero corpora Defunctorum, tam Confratrum quam aliorum ad sepulturam comitati fuerint; aut alicui pauperi personae in eius necessitatibus subvenerint; aut pacem inter inimicos composuerint, toties pro quolibet praedictorum operum, centum de iniunctis eis, seu alias quomodolibet debitis poenitentiis, in forma Ecclesiae consueta relaxamus.

9. Insuper eisdem Confratribus et Consororibus, ut supradictas Indulgentias et gratias spirituales consequi, et illas animabus Defunctorum, per modum Suffragii, applicare possint, per praesentes concedimus et indulgemus.

Ac propterea dilecto Filio moderno, et pro tempore existenti praedicti Ordinis Minorum Conventualium Ministro Generali, ut Confraternitates Laicorum utriusque sexus, sub dicta invocatione Chordigerorum S. Francisci, in qualibet Ecclesia Domorum Fratrum Ordin. sui minorum Conventualium S. Francisci erigere et instituere, servata tamen forma praescripta in Constit. fel. rec. Sixti Papae V sub dat. XIII Kalend. Decembris, Pontificatus sui anno primo, et Clementis VIII Praedecessorum nostrorum super hoc editis, possit et valeat, facultatem impertimur.

Quae quidem Confraternitates si, et post-

quam erectae et institutae fuerint, eidem Archiconfraternitati Sancti Francisci Assisien. iuxta praedictam Sixti V Constitutionem, sint et esse intelligantur aggregatae. Non obstantibus Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis caeterisque contrariis quibuscumque, praesentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Dat. Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 11 Martii 1607, Pontificatus nostri anno 2.

Cum autem ex concessione fel. rec. Sixti Papae V Praedecessoris nostri, dilectis Filiis Ministro Gener. et Commissario Generali Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia in Ecclesiis eorum Ordinis, in locis videlicet in quibus Ecclesiae vel Conventus Fratrum Conventualium non existerent, huiusmodi Confraternitatem Chordigerorum erigendi et instituendi facultas impertita fuerit, Nos eisdem Ministro Generali et Commissario Generali specialem gratiam facere, et Christifidelium spirituali consolationi prospicere volentes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, eisdem ministro Generali et Commissario Generali, et eorum cuilibet, ut in Ecclesiis eorum Ordinis tantum, ac in locis, in quibus non existent Conventus, vel Ecclesiae Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci, Confraternitates Chordigerorum S. Francisci utriusque sexus erigere et instituere, illisque sic erectis et institutis, Indulgentias et gratias spirituales supradictas communicare libere et licite possint et valeant, servata tamen forma in praedictis Constitutionibus Sixti et Clementis tradita ut in praeinserto Brevi pro iisdem Conventualibus expedito auctoritate Apostolica, tenore praesentium facultatem et auctoritatem perpetuo duraturam concedimus et impertimur. Non obstantibus Nostra de non concedendis Indulgentiis, ad instar, ac aliis Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, ac utriusque Ordinis huiusmodi, etiam iuramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et Literis Apostolicis in contrarium praemissorum, quomodolibet concessis, confirmatis et approbatis, caeterisque quibuscumque. Datum Romae apud S. Marcum sub annulo Piscatoris die 25 Sept. 1607, Pontificatus nostri anno tertio.

22 Confraternitatem Chordigerorum possunt ibique in propriis Ecclesiis erigere Patres Conventuales privative quoad omnes, ubi ipsi existunt ex Constit. Sixti V, incip. *Ex Supernae Dispositionis*, in qua ipse Pontifex eorumdem Archiconfraternitatem in Ecclesia S. P. Francisci Assisien. primo instituit, et ipsi ex tunc omnes alias Chordigerorum Confraternitates in
23 posterum erigendas aggregavit. In locis vero in quibus non sunt Patres Conventuales, tales Confraternitates possunt erigere Minores de Observantia in suis Ecclesiis, ex concessione ipsius Sixti V Const. incip. *Divinae Charitatis*, et Pauli V d. Const. incip. *Nuper Archiconfraternitati*, et Clementis X Constitut. incip. *Dudum felicis*. Ex supradictis Pontificiis Constitutio- 24
nibus clare deducitur, quod solummodo Praelati Ordinis Minorum, inter quos connumerantur Guardiani et Praesidentes, possunt recipere volentes aggregari huiusmodi Confraternitati Chordigerorum privative quoad alios omnes, quia idem Sixtus V in d. Constit. incip. *Ex Supernae Dispositionis*, vult Chordam, quam Confratres gerunt, debere prius esse a Superioribus Ordinis benedictam, immo, et cinctam, et susceptam, ut idem Sixtus statuit in d. alia Const. incip. *Divinae Charitatis*, et Paulus V, in d. Constit. incip. *Nuper Archiconfraternitati* § 1, concedit Indulgentiam plenariam omnibus utriusque sexus Christi fidelibus, qui in memoriam eiusdem S. Francisci Chordam benedictam ab eiusdem Ordinis Superioribus suscipientes praedictam Archiconfraternitatem de caetero ingredientur, ubi vides quod Chorda benedicta ab eiusdem Ordinis Superioribus debet suscipi; quod et confirmavit et innovavit Clemens X in dicta Constit. incip. *Dudum felicis*.

Confraternitates Sanctissimi Rosarii erigere 25
possunt, et instituere solum Sacri Ordinis Praedicatorum Magistri vel Vicarii Generales, et per eos deputati Patres eiusdem Ordinis etiam in Saecularibus Ecclesiis, ut constat ex variorum Pontificum Constitutionibus, et signanter ex Constitutione Sixti V, incip. *Dum ineffabilia*, ubi ipse Pontifex confirmat et innovat Indulgentias et privilegia a Praedecessoribus suis Confraternitatibus Sanctissimi Rosarii concessa. Et Innocentius XI, in Const. incip. *Exponi Nobis*, confirmavit et validavit omnes et singulas 26
Confraternitates sub titulo Sanctissimi Rosarii in quibusvis locis positas et existentes, licet de eorum canonica ab initio erectione et institutione non appareat; et eas in tam valido statu esse et fore decrevit, ac si illae canonice erectae et institutae fuissent: servata tamen caeteroquin Constitutionum et Decretorum Sanctae Sedis forma et dispositione circa talium Confraternitatum erectionem et institutionem. Hinc attendendum est sequens novissimum Decretum S. Congregationis Indulgent., etc., in Constantien.: Cum experientia compertum sit nonnullas Sanctissimi Rosarii Confraternitates auctoritate dumtaxat ordinaria, irrequisito Magistro Generali Fratrum Ordinis Praedicatorum erigi, ac pro illis Apostolicum Breve, cum Indulgentiis, cuicumque Confraternitati canonice erectae sive erigendae generaliter concedi consuetis expediri; nonnulli extra Urbem, ac praecipue quidam Ecclesiastici viri, et sanguinis nobilitate, et morum probitate insignes ex Dioe-

cesi Constantien. recte dubitarunt, num huiusmodi Confraternitates Canonicae reputari valeant, ac revera subsistant? Quare eorum nomine duo subinserta dubia a Sacra Congregatione Indulgentiis sacrisque Reliquiis praeposita decidenda fuerunt exhibita: Primo: An si inscio Patre Generali Ordinis Praedicatorum, per Ordinarium erigatur Confraternitas SS. Rosarii, Confratres reipsa fruantur Indulgentiis in Brevi Apostolico per eosdem obtento expressis? Et quatenus affirmative: Secundo: An fruantur etiam aliis Indulgentiis in dicto Brevi Apostolico obtento non expressis, quas tamen aliis Confratribus Sanctiss. Rosarii a diversis Summis Pontificibus concessas esse constat, ut in Dominicis menstruis aut aliis diebus? Hisce autem dubiis Sacra eadem Congregatio die 19 Augusti 1747, rationum momentis serio matureque perpensis, respondendum esse censuit; ad utrumque negative. De quibus omnibus facta per me infrascriptum eiusdem Sacrae Congregationis Secretarium die 26 praedicti mensis SS. D. N. Benedicto Papae XIV relatione, Sanctitas Sua ipsummet votum, benigne approbando, confirmavit. Ne tamen huiusmodi Confraternitatum inconsulto eodem Magistro Generali erectarum fervor tepescat, sed magis magisque illarum Confratrum et Consororum devotio potius augeatur, omnes et singulas uniuscuiusque Confraternitatis Sanctissimi Rosarii erectiones in praefata Constantiensi Dioecesi, inscio Magistro Ordinis Praedicatorum pro tempore existente Generali hactenus factas, Motu proprio, ac de plenitudine suae Apostolicae potestatis sanavit, ac validas esse declaravit. Immo praedictae Dioecesis Constantien. populum specialibus favoribus prosequi volens, etiam moderno eiusdem Ordinis Praedicatorum Magistro Generali humillime supplicante iisdem Confraternitatibus sic erectis praeter Indulgentias in respectivo earum obtento Brevi expressas, etiam omnes et singulas alias Confraternitatibus Sanctissimi Rosarii ad formam Constitutionis S. Pii V die 25 Iun. 1569, incipientis *Inter desiderabilia,* canonice erectis ab Apostolica Sede quomodocumque concessas, clementer indulsit. In posterum tamen, ut quodcumque dubium, et quaevis abusus aut molestiae vel perturbationis occasio prorsus removeatur, idem Sanctissimus Dominus Noster de Apostolicae pariter plenitudine potestatis voluit et expresse mandavit, quod non aliter Confraternitates seu Societates Sanctissimi Rosarii erigantur, nisi requisitis prius et obtentis, iuxta formam a S. Pio V in praeallegato Brevi praescriptam, a Magistro laudati Ordinis Praedicatorum pro tempore existente Generali literis facultativis, ut alias a Sacra Rituum Congregatione die 9 Aprilis 1661 resolutum fuit, et ab Auditore Generali Sacrae Apostolicae Camerae in consimili causa anno 1663 per sententiam definitum. Saepe dictus vero Magister Generalis pro huiusmodi Confraternitatum erectione consuetas literas Sacerdotibus sui Ordinis, vel ubi horum Conventus non existant, aliis Ecclesiasticis personis, sive Regularibus sive Saecularibus etiam Episcopo benevisis expediet, ipsaeque literae, non nisi de consensu Ordinarii servatisque reliquis omnibus in huiusmodi erectionibus ex Apostolicis Constitutionibus servandis ac servari solitis, exsecutioni mandentur.

Datum Romae die 1 Septemb. 1747.

Fr. I. Cardinalis Portocarrero.

Sic Confraternitates Corrigiatorum S. Augu- 27
stini, Scapularis S. Mariae de Carmelo, et aliae aliis Regularibus concessae eriguntur et instituuntur a suis respective Superioribus seu deputatis Religiosis, ut patet in suis respective privilegiis, a Sede Apostolica obtentis. Cum hoc 28
tamen quod omnes ab omnibus erigantur et instituantur iuxta praescriptum a Clemente VIII in d. Constit. incip. *Quaecumque,* et adducta supra sub n. 2.

Est autem hic advertendum primo, quod 29
licet in d. Constitutione Clementis VIII prohibeatur ne in uno loco erigantur plures Confraternitates eiusdem instituti et generis, non intelligitur tamen haec prohibitio de Confraternitate SS. Sacramenti, quae immo ex declaratione Sacr. Congr. Indulgent. sub die 7 Februar. 1607, cum approbatione Pauli V, desideratur, ut erigatur in qualibet Ecclesia Parochiali, non obstante quod ibi reperiatur iam erecta quaelibet alia Confraternitas, ut patebit infra ex propriis verbis transmissis ad Archiepiscopum Bononiensem cum mandato certiorandi Episcopos suae Provinciae, et sic etiam declaravit Sacra Congr. Episcop. in Vercellensi 3 Februar. 1610. Nec etiam prohibitio Clemen- 30
tis VIII intelligenda est de Confraternitate Doctrinae Christianae quae etiam debet erigi in qualibet Parochia, ut decrevit Sacr. Congreg. Episcop. in d. Vercellensi 3 Febr. 1610, et plurimum commendavit Innocentius XI suis Literis Circularibus omnibus Episcopis datis 22 Iun. 1686. Nec intelligitur prohibitio de Con- 31
fraternitatibus iam erectis ante publicationem d. Bullae, quia ipsae possunt confirmari plures, etiamsi essent eiusdem Nominis et instituti; Sacra Congr. Indulgent. 27 Sept. 1607.
Est etiam advertendum secundo, quod licet in 32
formula pro erigendis et confirmandis Confraternitatibus, eisque communicandis Indulgentiis et gratiis a Clemente VIII praescripta, et supra sub n. 17 adducta, et a variis Sanctae Sedis Brevibus et Decretis requiratur distantia trium Milliariorum inter unam et aliam, tamen Sacra Congregatio Indulgentiarum de mandato Pauli V ut tolleret varias controversias ortas inter Or-

dinarios locorum, et Confraternitates ac Regulares, resolvit et decrevit, prout Cardinalis Arigonius resolutionem et Decretum Archiepiscopo Bononiensi, cum onere certiorandi Episcopos suae Provinciae pro sedandis controversiis in illa exortis, transmisit; ut sequitur:

Molto Illustre e Reverendiss.° Monsig.

33 *Avendo risoluto questi miei Illustrissimi Signori della Congregazione dell' Indulgenze, con autorità ed ordine particolare avuto* vivae vocis oraculo *dalla Santità di N. Signore, di levare alcune difficoltà che si trovano nell' eseguire la Costituzione di Clemente VIII di felice mem. fatta già sopra le aggregazioni delle Confraternite, e dichiarare ancora alcune cose concernenti le istituzioni antiche fatte dai Superiori delle Religioni, fanno sapere a V. S. che si contentano, che i Superiori Regolari, a' quali è stata concessa nuova facoltà da Sua Beatitudine d' istituire Confraternità secolari (secondo la forma della suddetta Costituzione) possano confermare senza consenso dell' Ordinario de' luoghi quelle Confraternità, le quali si trovano canonicamente erette da' medesimi Superiori Regolari, avanti che si pubblicasse l' istessa Costituziome nelle Chiese proprie loro Collegiate, dove stiano almeno dodici Religiosi di famiglia ordinaria, non ostante che nella patente della Confermazione si dica espressamente farsi ciò di consenso dell' Ordinario medesimo. Dichiarando però, che nel fare nuova istituzione nelle Chiese tanto Regolari quanto Secolari di qualunque sorta, e nel confermare eziandio l' antiche erette in Chiese Secolari e Regolari ancora, nelle quali non stiano dodici Religiosi, si debba necessariamente avere il testimonio e consenso dell' Ordinario, ed osservare tutto il restante che si prescrive nell'istessa Costituzione.*

Permettono similmente che i medesimi Regolari, a' quali è stata concessa la suddetta nuova facoltà d' istituire, possano confermare le Confraternità antiche, e istituirne di nuove, ancorchè non sia tutta quella distanza di luoghi, ove sono e saranno tali Confraternite, che viene prescritta da' Brevi Apostolici, mentre però oltre tutti gli altri requisiti concorra anche a questo il consenso particolare dell' Ordinario del luogo, il quale si dovrà esibire in iscritto, prima che si dispensi sopra tal distanza, e non altrimenti.

Permettono ancora che ritrovandosi diverse Confraternità di secolari antiche, erette canonicamente, come sopra, in Chiese Regolari Collegiate di dodici Religiosi almeno, si possano confermare, servata però in tutto il resto la forma data dalla medesima Costituzione; e parimente che essendo in una Città o Terra più d' una Confraternità antica dell' istesso nome ed istituto, eretta canonicamente da' Superiori Regolari, si possano confermare secondo la suddetta forma; ma nell' istituire nuove Confraternità vogliono le Signorie loro Illustrissime, che una sola se ne possa fare in qualunque Città, Terra o Luogo, eccettuando però la Compagnia del Santissimo Sacramento, la quale concedono, anzi desiderano che sia eretta in ogni Chiesa Parrocchiale, non ostante che ci si trovi eretta prima qualsivoglia Confraternità.

E perchè molti dubitano, se per la Costituzione di sua Beatitudine sopra l' Indulgenze concesse ultimamente alle persone Religiose con rivocazione dell' antiche, vengano rivocate anche l' Indulgenze concesse alle Chiese Regolari ed a quei che le visitano, ancorchè la Costituzione comprenda chiaramente solo le persone Regolari, senza estendersi alle Chiese loro; tuttavia la Congregazione per levare ogni dubio, dichiara che l' Indulgenze concesse a quelli che visitano le Chiese de' Regolari, stiano nella loro forza e vigore, finchè la Santità sua farà altra deliberazione, e però si possono lasciare pubblicare, quando non osti altra cosa.

Tutto questo è parso alla Congregazione di scrivere a V. S. acciocchè nell' occorrenze di cotesta Chiesa sappia ciò, che passa in questo particolare, e lo faccia sapere ancora a' Vescovi della sua Provincia, ed io prego a V. S. dal Signore ogni vero bene.

Di Roma, 27 Settembre 1677.

Di V. S. per servirla

M. Card. Arigone.

Dominicus Maria Peregrin. Secret.

Illustriss. ac Reverendiss. Archiepisc. Bononien. de mandato

Et insuper advertendum tertio, quod licet 34
ad tenorem d. Constitutionis Clementis VIII fuerit semper resolutum, quod plures Confraternitates eiusdem nominis et instituti non possint erigi et institui in eodem loco, et solum sustinendam primo erectam, aliasque ultimo erectas post publicationem dictae Constitutionis esse supprimendas, ut signanter in Foroliviensi his verbis: *Referente Eminentissimo Caesarino controversiam diu agitatam, inter Regulares Sancti Francisci de Observantia et Regulares Sancti Francisci Conventuales circa titulum Confraternitatis Sanctissimae Conceptionis, Sacra Rituum Congregatio respondit, Confraternitatem erectam in Ecclesia Fratrum Conventualium sub eadem invocatione, quae iam prius erat assumpta a Fratribus de Observantia, esse supprimendam die ultima Martii 1640;* in Cassanensi his verbis: *Eminen-*

tissimo Caesarino referente controversiam Confraternitatis Sanctissimi Rosarii loci Morani cum alia Confraternitate sub eadem invocatione, Sac. Rituum Congregatio mandavit dari Decretum factum in his terminis pro Civitate Foroliviensi et Novariensi die 17 Iulii 1640. Et saepe alibi consimiliter, ut constat per decreta relata a Pignatello tom. 6, consultat. 18.

35 Tamen ex suppressione Confraternitatis ultimo erectae, non potest Confraternitas anterior in eodem loco erecta praetendere quod sint suppressi et inhibiti actus ex devotione exercendi in alia Ecclesia eiusdem loci, et respectu eiusdem Sancti, sub cuius nomine fuit suppressa Societas, non obstante quacumque ea de re inducta transactione, seu alia quavis adstipulata amicabili compositione, ut in Alexandrina pro simili casu inter Minores de Observantia et Minores Conventuales fuit pronuntiatum in Praetorio A. C. praecisis sequentibus verbis:

36 *Christi Nomine invocato. Pro Tribunali sedentes, et solum Deum prae oculis habentes per hanc nostram definitivam sententiam, quam de iure Peritorum Consilio in his scriptis ferimus in causa et causis, quae primo et in prima coram Nobis, seu alia veriori versae fuerunt et vertuntur, instantiis, inter RR. Fratres Minores de Observantia Conventus S. Bernardini Civitatis Alexandriae Actores ex una, et RR. Fratres Minores Conventuales Conventus S. Francisci eiusdem Civitatis, Reos conventos ex altera Partibus, de et super rescissione Instrumenti Transactionis inter eos celebratae sub anno 1668, in dicta Civitate inter dictos Conventus, et RR. Fratres, rebusque aliis, de quibus in actis, ad quae, etc. super interdictione seu prohibitione quorumcumque actuum praetextu Societatis, ac etiam devotionis faciendorum in Novena S. Antonii de Padua per dictos RR. Fratres Minores de Observantia in ipsorum Ecclesia S. Bernardini, et in Ecclesia SS. Annunciationis dd. RR. Fratrum Minor. de Observantia in Quarterio Burgolii existent. dicimus, definimus, decernimus et definitive sententiamus dictum Instrumentum Transactionis servandum esse in ea parte tantum in qua continetur suppressio Societatis et exercitium quorumcumque actuum eiusdem Societatis praetextu faciendorum per dictos RR. Fratres Minores de Observantia: In reliquis vero rescindendum esse, annullandum et cassandum, prout Nos per hanc nostram definitivam sententiam annullamus, rescindimus et cassamus, et pro annullato, rescisso et cassato haberi volumus et mandamus, victosque victoribus in expensis condemnamus, quarum taxationem Nobis, vel cui de iure in posterum reservamus. Et ita dicimus, pronunciamus, definimus, decernimus et definitive sententiamus, non solum isto, sed et alio omni meliori modo, etc.*

Aldovrandus Locumtenens.

Lata die 19 Februarii 1701, per acta D. Francisci Francischini Notarii A. C. Defendente Roccho Matteuccio totius Cismontanae Familiae Min. de Observ. causarum Patrono.

Regulares, qui ex Indulto Apostolico facul- 37
tatem habent instituendi Confraternitates seu Societates in eorum Ecclesiis, non possunt illas erigere seu instituere cum usu Saccorum absque Ordinarii loci licentia; Sacra Congregat. Episc. et Regul. in Chil. 6 Dec. 1616. Con- 38
fraternitates Laicorum erigi et institui non possunt in Ecclesiis Monialium; Sac. Congr. Episc. et Regul. in Baren. 6 April. 1595, in Tirasonen. 6 Novembris 1595, 15 Mart. 1599, et 5 Maii 1645. Confraternitates ab Ecclesiis, in 39
quibus reperiuntur erectae et institutae, possunt libere discedere et expelli, etiamsi essent erectae et institutae in Ecclesiis Regularium; Sacra Congr. Conc. in Pisana 23 Aug. 1692. Sacra Congr. Episc. et Regul. in Venefrana 28 Novemb. eiusdem anni 1692. Rota coram Coccino dec. 472. Confraternitatum aggregatio 40
propriorum Ordinum potest fieri a Regularibus in quibuscumque Ecclesiis sive propriis sive extraneis, ex dict. Constitut. Clementis VIII incip. *Quaecumque,* et Constitut. Pauli V incip. *Quae salubriter,* ubi confirmat illam Clementis VIII. Confraternitates aggregatae Archi- 41
confraternitatibus Urbis non gaudent privilegiis Archiconfraternitatum aggregantium, sed solummodo illarum Indulgentiis et gratiis spiritualibus; Sacr. Congreg. Episc. et Regul. in una Brugnaten. 23 Novemb. 1691, referente Card. Millino.

Unde non obstante quod Confraternitati ag- 42
gregatae fuerint per Archiconfraternitatem aggregantem communicata nominatim et expresse eius privilegia et statuta, nihilominus debent ab ipsa Confraternitate aggregata omnimode observari conventiones, pacta et statuta in limine erectionis Confraternitatis de auctoritate Ordinarii apposita; quia statuta Archiconfraternitatum aggregantium non possunt impertiri Confraternitatibus aggregatis, nisi ea prius ab Episcopo Dioecesano examinata, et pro ratione loci approbata fuerint, ut expresse statuit Clemens VIII in dict. Const. incip. *Quaecumque* § 5, ibi: *Statuta autem pro regimine Ordinum, Religionum et Institutorum erigentium et instituentium ac communicantium, seu Archiconfraternitatum et Congregationum aggregantium edita Confraternitatibus et Congregationibus erigendis, instituendis et aggregandis, et quibus communicationes privilegiorum et aliorum praedictorum fiunt, impartiri non possint, nisi ea prius ab Episcopo Dioecesano examinata, et pro ratione loci approbatae fuerint, quae nihilominus eiusdem Episcopi decretis, ac moderationi et correctioni in omnibus semper subiecta remaneant.* Et sic tenuit in 43
puncto bis causa examinata, et doctis in Iure

Advocatis scribentibus, Sacra Congregat. Episc. et Regul. in Caesenaten. 17 Aug. et 5 Octo-
44 bris 1691. Per aggregationem nihil detrahitur iurisdictioni Ordinarii, prout pluries declaravit Sacra Congr. Conc. et signanter in Potentina *Aggregationis* in qua propositis dubiis: Primo: *An ad effectum ut Confraternitates laicales aggregatae uti possint Regulis et Statutis ac Constitutionibus, quas observandas recipiunt ab Archiconfraternitatibus aggregantibus, necessaria sit praecedens aggregatio Ordinarii loci?* Secundo. *An ad effectum, ut Confraternitates aggregatae uti et gaudere possint Indulgentiis Archiconfraternitatum aggregantium, necessaria sit approbatio Episcopi cum interventu duorum de Capitulo?* Tertio. *An Confraternitatibus aggregatis Archiconfraternitati Mortis de Urbe ius competat sepeliendi Cadavera occisorum tam in Civitate quam extra, et tam Civium quam exterorum, quando Parochi parati sunt sepelire dicta cadavera?* Quarto. *An dictae Confraternitates aggregatae subsint Ordinario, ita ut eorum Administratores rationem Ordinario teneantur reddere?* Die 20 Maii 1683. Sacr. Congr. Conc. respondit ad 1, 2 et 4 *affirmative*, ad 3 *negative* lib. 33 dec. fol. 148.

45 Confraternitates Sanctissimi Sacramenti ubique terrarum erectae vel erigendae absque nova concessione, communicatione vel aggregatione participes sunt quorumcumque privilegiorum, concessionum, indulgentiarum et gratiarum Archiconfraternitati de Minerva concessarum et concedendarum statim ac earumdem erectio, Apostolica vel auctoritate Ordinaria facta fuerit; Sacr. Congr. Indulgentiarum 15 Febr. 1608.

46 Facta erectione et aggregatione Archiconfraternitati Doctrinae Christianae Urbis, caeterae huiusmodi Confraternitates eiusdem Dioecesis, separata non indigent aggregatione ad hoc, ut gaudeant indulgentiis, ut decrevit Sacra Congr. Indulgentiarum sequenti Decreto:

Cum Venerabilis Archiconfraternitas Doctrinae Christianae posita in Ecclesia S. Martini de Urbe Sac. Congreg. Indulgentiarum humiliter exposuerit, saepius a nonnullis dubitatum fuisse, an attenta Bulla san. mem. Pauli V edita, quae incip. *Ex credito*, satis sit, ut una Confraternitas eiusdem Instituti in aliqua Civitate aggregetur, ad hoc, ut cunctae aliae similes Confraternitates ab Ordinario loci erectae seu erigendae aggregatae pariter censeantur, vel potius insuper requiratur, ut singulae Confraternitates, quae in tota Dioecesi eriguntur, ab Archiconfraternitate seorsim aggregationem suscipiant: Cumque pariter supplices preces porrexerint, ut Eminentiss. PP. ea de re suum Oraculum proferre dignarentur, eadem Sacr. Congregat. etiamsi verba praedicta Bullae satis clara viderentur; tamen ne ullus in posterum dubii locus superesset, die 23 Mart. 1711, declaravit sufficere, ut aliqua Confraternitas Doctrinae Christianae in una Civitate Archiconfraternitati aggregata sit, ad hoc, ut cunctae aliae ab Ordinario loci in tota Dioecesi erectae seu erigendae aggregatae censeantur, et omnium spiritualium gratiarum et indulgentiarum, quibus dicta Archiconfraternitas fruitur, participes sint. Dat. 26 Mart. 1711.

I. M. Card. Gabriellus Praef.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

Ut de facili autem Confratres quarumcum- 47
que Confraternitatum, quae aggregari cupiunt Archiconfraternitatibus Urbis tam saecularium quam Regularium, sciant expensas requisitas pro aggregatione obtinenda, et ne indebite graventur, datur subnexum decretum:

Congregatio Illustrissimorum et Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium a Sanctiss. D. N. Paulo divina providentia Papa V Indulgentiarum moderationi praefecta, cum acceperit nonnullos Archiconfraternitatum Almae Urbis Ministros in Literis patentibus Aggregationum expediendis mercedem a Confraternitatibus aggregandis eorumve procuratoribus praetendere, et extorquere contra fel. record. Clementis VIII hoc de genere editae Constitutionis dispositionem, qua expresse cautum fuit, ut Literae huiusmodi ab Ordinibus, Religionibus, Institutis seu Archiconfraternitatibus et Congregationibus gratis omnino ac nulla prorsus mercede etiam a sponte dantibus accepta expediri et concedi debeant; si vero illorum Ministri, Superiores vel Officiales quocumque nomine nuncupati, quavis auctoritate, privilegio et officio fungantur et praefulgeant, contravenire praesumpserint, erectiones, institutiones, indulgentiarum, etc., communicationes, nec non aggregationes per ipsos faciendae seu revocandae, nullius sint roboris ac momenti, et quilibet eorumdem Ministrorum et Superiorum et Officialium, et aliorum praedictorum privationis Officiorum, quae obtinet, ac inhabilitatis ad illa et alia in posterum obtinenda poenam, quae ab alio quam a Romano Pontifice remitti non possit, incurrat eo ipso: Ne abusum huiusmodi ulterius serpere, ipsasque Archiconfraternitates sumptibus propterea faciendis minimum gravari patiatur, speciali Sanctitatis suae ordine vocis oraculo habito, praecipit ac mandat omnibus et singulis earumdem Archiconfraternitatum, tam Saecularium quam cuiusvis Ordinis, etiam Mendicantium, Regularium Praefectis, Administratoribus, Ministris, Officialibus et Superioribus cuiusvis conditionis, gradus et status, ne pro earumdem Literarum expeditione, seu potius expensis desuper faciendis (computatis pergamena, scriptura, vel impressionis stipendio, Sigillorum capsulis, chordulis, Cera, Secretarii Notariique labore vel mercede, aliis-

que omnibus) ultra scutum unum aureum pro singula aggregatione, institutione vel confirmatione exigere, vel quovis praetextu etiam merae eleemosynae, vel (ut aiunt) recognitionis, etiam ante Constitutionis praedictae promulgationem, aut alia qualibet ratione vel colore debitae vel praetensae, neque a sponte dantibus ullo pacto recipere audeant sub iisdem in dicta Constitutione contentis poenis, quas S. D. N. iussu, praesenti decreto renovat, atque adeo etiam privationis facultatis Confraternitates aggregandi seu instituendi respective eo ipso incurrendis, gravioribusque Sanctitatis Suae et Sedis Apostolicae arbitrio imponendis poenis.

Datum Romae 6 Martii 1608.

R. Cardinalis Bellarminus.

Ant. Episcopus Anagnin. Secretarius.

ADDITIONES AUCTORIS

48 Advertendum est, quod Constitutio Benedicti XIII incip. *Ex quo Sede Apostolica,* edita 1 Aprilis 1727, quoad erectionem Archiconfraternitatis sub titulo B. Mariae Virginis Immaculatae, suum non est sortita effectum, ex quo una cum aliis moderata et redacta fuerit ad terminos Iuris communis, Concilii Tridentini, et Constitutionum Apostolicarum, a Clemente XII Constit. incip. *Romanus Pontifex,* quae adducitur tom. 6 huius Biblioth. sub verb. *Privilegium* art. 4.

49 Confratres Societ. S. Mariae Virg. de succursu contra infideles Ianuae erectae, omnibus quadragesimae diebus, etiam maioris hebdomadae, servatis tamen ieiunii legibus, ovis et lacticiniis vesci permittuntur; Benedictus XIV Constit. incip. *Pias Christifidelium*, § 2. Iidem gaudent privilegio eligendi Confessarium ab Ordinario loci approbatum, qui eos absolvat a peccatis etiam eidem Sedi Apostolicae reservatis, bis in eorum vita et in eorumdem mortis ar-
50 ticulo; ibid. § 3. Hoc tamen privilegio uti possunt tantum bis in tota eorum vita, non obstantibus iteratis adscriptionibus Confraternitati; nec vi eiusdem absolvi possunt a peccatis Ordinario reservatis.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

51 Confraternitates vel sunt Ecclesiasticae vel
52 Laicales. Ad erectionem Confraternitatum Ecclesiasticarum necessaria omnino est auctoritas Superioris Ecclesiastici vel vera, vel saltem praesumpta; Rota in Pistorien. *Beneficii* 13 Ianua-
53 rii 1738, cor. bon. mem. de Vais. Superior vero Ecclesiasticus in subiecta materia non est semper Episcopus, nam et esse potest Superior Regularium, si agatur de Confraternitatibus erigendis in Ecclesiis ipsorum Regularium.

Nota vero non aliter Confraternitates in Ec- 54
clesiis Regularium erigi posse a Superiore eorumdem quam si de illis sint, quarum erectio ex Apostolico privilegio ad ipsos spectat. Cae- 55
terum aliae Confraternitates in Ecclesiis Regularium erigendae sunt auctoritate Ordinarii; Rota in Cassanen. *Translationis Confraternitatis* 8 Maii 1744, § 6, coram Reverendiss. P. D. Bussio Decano.

Sicuti Confraternitatibus licet sese transferre 56
de una in alteram Ecclesiam, ita et Regularibus permissum est ipsas Confraternitates dimittere, idque ad aequalitatem servandam; idem supremum Tribunal in dicta Cassanen. *Translationis Confraternitatis* 8 Maii 1744, § 7, coram Rev. P. D. Bussio Decano. Haec vero 57
translatio fieri nequit sine consensu maioris partis Confratrum collegialiter praestito; Rota in Taurinen. *Confraternitatis* 4 Febr. 1744, § 9, cor. Illustriss. Molin.

At non levis quaestio est, an id ipsum ob- 58
tineat, si agatur de Confraternitatibus illis, quarum erectio ad Superiores Regularium vigore Privilegii Apostolici spectat. Ratio du- 59
bitandi inde oritur, quod Confraternitates huius generis sunt membra Ecclesiarum, in quibus sunt erectae; Bassi de sodalit. quaest. 1, num. 5. Reque ipsa hac de ratione sacrum 60
Auditorium negativam sententiam videtur amplexum esse in dict. Cassanen. *Translationis Confraternitatis* 8 Maii 1744, § 8, coram Reverendiss. P. D. Bussio Decano.

In casu vero permissae translationis Confra- 61
ternitatis de una ad aliam Ecclesiam, intelligitur quoque permissa translatio Bonorum ad easdem Confraternitates spectantium, idque etiamsi administratio dictorum bonorum concessa in aliquo actu fuerit Regularibus Ecclesiae, a qua 62
fit discessus, quia dicta administratio concessa censeri debet usque adeo, donec dictae Confraternitates inibi permanerent; Rota in dict. Cassanen. *Translat. Confraternit.* 8 Maii 1744, § 9, coram Reverendiss. P. D. Bussio Decano.

Nova Confraternitas in eodem loco non pro- 63
hibetur erigi, si titulum habeat ab antiqua Confraternitate diversum. Maxime vero si in- 64
stitutum itidem habeat diversum; Rota in Leopolien. *Confraternitatis* 18 Iunii 1745, § 7, et plur. sequent., coram bon. mem. de Vais, ubi quod procedat, etiamsi concurrat mixtura 65
tituli.

Ex duabus Confraternitatibus eiusdem tituli 66
et instituti, si una prius obtinuerit licentiam, et altera etsi postea habuerit licentiam, prius tamen sit erecta, haec, et non illa remanere debet. Rota in dict. Leopolien. *Confraterni-* 67
tatis 18 Iunii 1645, § 12, coram bon. mem. de Vais.

De Confraternitatibus aggregatis Archiconfra- 68
ternitatibus Urbis, an gaudeant ipsarum privilegiis, plene Rota in Savonen. *Aggregationis*

16 Aprilis 1714, cor. clar. mem. Scott., et in Hispalen. *Antianitatis* 9 Ian. 1735, cor. Eminentissimo Crescentio.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

69 Sive Ethnicorum, sive Christianorum tempora, sive religiosos, sive profanos mores respiciamus antiquissimus Confraternitatum usus apparet. Ethnici duo Confraternitatum genera cognoverunt, alterum ad religiosum Deorum, alterum ad profanum artium cultum fuit institutum, quibus vel Collegii, vel sodalitatis, vel ab ipsis falsis Divinitatibus, quarum profitebantur cultum, nomen tribuebant. Hinc *Dendrophororum* et *Fredianorum* Collegia de quibus Serv. ad Virgil., Georg. lib. I, vers. 20; Gothofred. in Cod. Theod. l. 20 de pagan. et l. 1 de Centonar. et Dendroph., et in marmore apud Raines Inscrip. class. 14, 171, adhuc *Collegii Ysidis* et *Collegii Serapis* adser-
70 vatur memoria. Posterioribus vero temporibus ubi aliquis Romanorum Imperatorum ad Divinum efferebatur cultum, Collegia ipsorum cultui specialiter addicta, nomen ab iisdem sumebant, ut *Augustales, Hadrianales* et alii.

71 Sed cum sub praetextu divini cultus plerumque prava in eorum concionibus molirentur consilia vel in perniciem Reipublicae, vel in detrimentum potentiorum, hinc adversas tu-
72 lerunt vices. Nonnullorum quippe iusserunt Consules Demolitionem templorum, quae per Auspices deinde restituta, sed iterum deiecta, Augusto tandem temperante, fuerunt restituta. Dion. Alicarnas. histor. lib. 40, 42 et 47.
73 Vivente Marciano, omnibus interdictis collegiis, Religionis tantum causa coire licitum fuit l. 1 ff.
74 de coll. et corp. Ob hanc causam Iudaeis post captam a Pompeo Hierosolimam captivis Romae viventibus, sed inde manumissis, permissum fuit collegium et Synagogam constituere.
75 At non multo post cum Iulius Caesar summum Reipublicae Imperium usurpasset, prohibitis omnibus collegiis, Synagogam Iudaeis quoque interdixit, quod postea interdictum re-
76 vocavit. Sub aliis Imperatoribus renovatae fuerunt huiusmodi prohibitiones, sed in hoc tanta fuit Iudaeorum sollicitudo, ut tandem Theodosio, Arcadio et Honorio imperatoribus voti compotes fuerunt l. 9, 12, 20 et 21 Cod. Theod. de Iudaeis.

77 Non eadem fuit primis illis temporibus Christianorum conditio. Quamvis enim ad Sacra tantum peragenda et ad *agapas*, convivia nempe sobria, instituenda convenirent, nihilominus imperante Traiano ab ipsis abstinere fuerunt iussi in vim Edicti, quo *heterias* esse vetuerat, Plin. lib. X, epist. 93 et 97. Textus in l. 4 ff. de colleg. et corpor. heterias vocat eos, qui eiusdem Collegii erant. Heinec. vero exercit. 9, § 18, hoc nomen explicat epulas religionis causa institutas.

Si de omnibus plurium personarum Con- 78
gregationibus hic sermo habendus esset, iam tuto affirmare possemus Confraternitates inter Christianos ab ipsis usque Christi temporibus fuisse introductas. Apostoli quippe simul conveniebant tum ad Deum colendum, tum ad agapas parandas, idemque consueverunt qui Christi et Apostolorum, deinde exemplum secuti fuerunt; sed haec Collegia longe a nostris Confraternitatibus diversa sunt, cum ad instar Monachorum communem, tunc vitam sub Praeposito agerent. Quare duo distinguenda sunt 79
Collegiorum genera, alia erant Ecclesiastica, alia vero Laicalia; Ecclesiastica eamdem diutius communem vivendi formam observarunt, sed tractu temporis in Regularia, uti Monachi et alii qui vocantur *Frati*, atque in Saecularia, uti Canonici Beneficiati, aliique similes, de quibus alibi suo loco, distincta sunt. Laicalia vero, 80
quae primo ad solum Divinum cultum, et pietatis officia coibant, deinde simul convenire coeperunt etiam ad usus profanos, ad expendendam nempe Artificum peritiam, qua cognita ad artium liberalium exercitium novos admittunt artifices. De his posterioribus nunc sermo 81
habendus est.

Ista Collegia quondonam orta sint, et quando 82
Confraternitatum sumpserint nomen, arduum est invenire. In Cod. Theod. de Episc. l. 42 et 43, usque ab anno 418 *Parabulanorum* fit mentio, quorum collegium solis Clericis ad aegra curanda corpora destinatis constabat. A Iustiniano etiam Novell. 43 *Lecticarii* fidelium corporibus humandis instituti memorantur, sed iis destituti sumus documentis quae Collegia illa nostris Confraternitatibus similia demonstrent, ideo a recentioribus temporibus eorum petenda est origo.

Si fides habenda esset Sirmond. et Pagi, qui 83
arbitrantur Concilium Namnetense inter Collect. a Labb. tom. 9, habitum fuisse an. 658 vel 660, in eodem Confraternitatum initium statui posset. Alii vero tenent dictum Concilium habitum fuisse anno 800, quo tempore, cum alia occurrant exempla Fratantiarum, Fratriarum, Sodalitatum, Congregationum, Societatum, Scholarum, Confratriarum vel Confraternitatum, quae collegit Anton. Murat. Rer. Ital. tom. 1, part. 2, in dicto potius anno Confraternitatum origo constituenda est, ut censet idem Murat. *Dissert. sopra l' antichità Italiane* tom. 3, Dissert. 75. Anno ultimo XI saeculi Congregationem Ecclesiae S. Restitutae extitisse Neapolim refert Mazochi Dissert. Hist. de Cathedral. Eccles. Neapol. vicibus part. 2, cap. 3, pag. 143. In Concilio Romano, an. 1189, describitur Societas, seu Frateria, vel Fratria Clericis simul et Laicis constans. Massiliae aliam fuisse anno 1212 erectam Confraternitatem, probant Marten. et Durand. in Thesaur. nov. anecdot. Cum vero Italia fere tota a saec. IX 84

ad saec. XIII, assiduis Barbarorum incursionibus reperiretur perturbata, et ab intestinis dissensionibus civicisque bellis lacerata, pleraque pietatis officia exulabant, nilque mirum, quod eo usque nulla aut pene nulla huiusmodi Confraternitatum reperiatur facta mentio. Hic exceptam, praeter Neapolim, Venetiarum urbem tantum volumus, nullo domestico tumultu perturbatam, ubi sub invocatione S. Stephani protomartyris anno 1109 celeberrimam Confraternitatem, tunc Scholam appellatam, in Monasterio S. Georgii fuisse erectam testatur Andreas Dandalus in Chronichis per Murat. Collect. tom. 12 rer. Ital.

85 Sed non adhuc omnino hae Confraternitates nostris similes erant, quae nondum uti in praesens signo aliquo distinguebantur, non *Sacco* induebantur, non denique sacrum vexillum eri-
86 gebant. Ineunte tandem saeculo XIII, cum Italicae Civitates interquiescere inciperent opera praesertim Fr. Ioannis a Vicentia, aliorumque, qui Populos Sacris Concionibus ad pacem et concordiam vocabant, Tirabosc. *Istor. della Letterat. Ital.* tom. 4, lib. 2, § 3, plur. seqq. Hinc animi ad poenitentiam commoti publicas inire supplicationes inceperunt, se ad sanguinis usque effusionem verberare, discordes ad concordiam redire, usurarii mala ablata restituere. Isti poenitentium coetus cum ab una in aliam Urbem peregrinarentur adeo ad poenitentiam excitarunt gentes, ut maximo erga Deum amore, maximaque erga proximum charitate succensi omnes Italiae urbes impleverint sacris hisce supplicationibus; utque una ab altera Societate distingueretur Saccum induere, et vexillum erigere coeperunt, illisque primis Confraternitatibus datum fuit nomen *di Flagellanti* vel *Battuti*.

Inter has posteriores antiquior certe apparet 87 Confraternitas dicta *del Confalone* anno 1263, vel ut alii volunt anno 1260 Romae erecta, quae multis privilegiis et indulgentiis a Summis Pontificibus dilata fuit, praesertim a Clemente IV. Huius Confraternitatis exemplo adeo creverunt in universa Italia Confraternitates, ut nulla Civitas, nullum oppidum, nullus pagus, et quasi dicam nulla Parochia nunc inveniatur, quae suam non habeat Confraternitatem. Sed hactenus dicta sufficiant, reliqua inspecturus Lector apud Murat. tom. 12 rer. Ital. in Cronic. Monz. a Morig. script. lib. III, cap. 46, et apud eumdem *sopra le Antichità Italiane* dissert. 75.

Confraternitatum vero, quae finem sibi pro- 88 ponunt, super novis Artificibus admittendis invigilandi, plura videri possunt exempla Romae, sed cum haec parum, vel nihil ab antiquis Romanorum sodalitiis differant, nempe Mercatorum, aurigatorum, fabrorum ferrariorum, Argentariorum et similium, ideo de his potius vident Heinec. Exercit. 9, praesertim § 11 et 12, qui fuse de ipsis agit.

Sed undenam vocantur Fratres? Primo quia 89 ut in l. 63 ff. pro Soc. et quintil. declam. 120, ubi plures ineunt societatem, quoddam Fraternitatis ius acquirunt. Deinde ob fraternum amorem, quo alter alterum prosequebatur iuxta Christi praeceptum. Hinc Apostoli vocabantur Fratres et Ecclesiasticorum coetus, omnesque fideles hoc praecipue gloriabantur nomine. Mazochi Dissert. Histor. de Cathedralis Ecclesiae Neapol. vicibus, p. 2, c. 3, in not. n. 39, p. 142.

Articulus II. *Quoad varia, quae concernunt Confraternitates, eorum Cappellanos et Parochos.*

Summarium. 1. Ad dirimendas controversias, quae saepe oriri solent inter Confraternitates, eorumque Cappellanos, et Parochos non est desumenda regula, et norma ab Archiconfraternitatibus Urbis. - 2. Sed sunt observanda decreta a Sacris Congregationibus pluries edita, et signanter a Sac. Congregatione Concilii. - 3. Et a Sac. Congregat. Episcoporum et Regularium. - 4. Et a Sacra Congregatione Rituum. - 5. Alia ad rem. *Remissive*. - 6. Confraternitates aliqua quidem exercere queunt sine licentia Parochi, immo hoc contradicente; sed numquam absque Ordinarii placito. - 7. Afferuntur plura Decreta S. Congr. Concil. - 8-10. Afferuntur Decreta S. Congr. Conc. quoad discordias inter Parochos et Rectores distinctarum Ecclesiarum existentium intra limites Parochiae sine ulla Confraternitate. - 11. Resolutio S. Cong. Rituum anno 1704 edita valet dissidiis Parochos inter et Confraternitates finem imponere. - 12. S. Congreg. statuit discrimen Confraternitates Saecularium erectas in Ecclesiis Parochialibus etc. inter, et Confraternitates constitutas in Ecclesiis publicis etc. - 13. Et fere omnia tribuit Parochis in Confraternitatibus primi generis. - 14. Post haud resolutionem nonnulli scriptores putant, plura in Confraternitatibus et ab eorum Cappellanis haud fieri posse. - 15. Et allegant Decreta Sac. Congregationum. - 16. Affertur Baptistelli Fulginatens. Episcopi sententia. - 17. Quos confutat Bened. XIV. - 18. Alia ad rem. *Remissive*.

1 Ad dirimendas controversias, quae saepe oriri solent inter Confraternitates, eorumque Cappellanos et Parochos, non est desumenda regula, et norma ab Archiconfraternitatibus Urbis, quia ex quo in Archiconfraternitatibus Urbis praesidentiam soleant habere Cardinales, aliique magni Praelati propter eorum praeeminentiam et Archiconfraternitatum praestantiam, potuerunt ipsis concedi aliqua privilegia particularia, quae nequeunt trahi in exemplum a Confraternitatibus aggregatis, quibus ad evitanda varia inconvenientia, quae inde oriebantur, Clemens VIII, in dict. Const. incip. *Quaecumque*, expresse voluit talia particularia privilegia communicari, et pro ratione loci statuta condi et reformari mandavit: ut patet ex praecisis suis verbis adductis supra art. 1, n. 42, et Sacr. Congr. Episcop. expresse declaravit Confraternitates aggregatas Archiconfraternitatibus Urbis non gaudere earum privilegiis, sed

solummodo earum Indulgentiis et gratiis spiritualibus, ut patet ex Decreto relato supra art. 1, 2 num. 41 et seq. Unde pro dirimendis controversiis sunt observanda Decreta Sacrarum Congregationum, quae pluries sanxerunt Benedictiones solemnes Olivarum, Cinerum et Candelarum; Benedictionem Fontis Baptismalis, Benedictionem super populum cum Sacramento Eucharistiae, Missam Solemnem feriae V in Coena Domini, et Missarum Solemnium celebrationem, et alia huiusmodi pertinere ad Parochos, et fieri non posse in Oratoriis publicis Confraternitatum; et signanter Sacr. Congr. Concilii in Mantuana *Iurium Parochialium* 3 Iulii 1676 ad 6 et 7 dubium, in Nullius Nonantulana *Iurium Parochialium* 17 Feb. 1685 ad secundum, et in Bononien. *Iurium Parochialium* 17 Novembris 1691 ad tertium, et in Regien. 5 Augusti 1719, ubi pro Canonicis Collegiatae Novellariae cum Confratribus Sanctissimi Rosarii fuerunt proposita, et resoluta sequentia dubia sub titulo *Regien.*

1. An annuente et permittente Archipresbytero, et Parocho possit Archiconfraternitas Sanctissimi Rosarii adimplere onera Missarum, et Anniversariorum sibi iniuncta mediantibus Praesbyteris exteris sibi benevisis; sive potius teneatur uti Ministerio Canonicorum Collegiatae, et quatenus affirmative quoad secundam partem.

2. An praedicti Canonici tempore celebrationis Missarum Cantatarum celebrandarum in eodem Altari non recedendo ab eodem Choro, possint ibidem Missis Cantatis assistere.

3. An, et in qua summa praestanda sit eleemosyna pro dictis Missis tam lectis quam cantatis.

4. An Confraternitas possit de licentia, et consensu d. Parochi exponere infra annum in Cappella Sanctissimi Rosarii publicae venerationi SS. Eucharistiae Sacramentum, sive potius requiratur licentia Ordinarii.

5. An Confratres, annuente et permittente d. Archipresbytero, facere possint Processiones intra et extra Ecclesiam sine interventu Canonicorum.

6. An, et a quo sit determinanda via Processionum, quae fiunt extra Ecclesiam et per Parochiam.

7. An permittente D. Archipresbyt. possit d. Archiconfraternitas erigere in dd. Processionibus propriam Crucem.

8. An de licentia eiusdem Archipresbyteri possit d. Confraternitas pulsari facere Organa et Campanas d. Ecclesiae; sive potius circa praemissa requiratur quoque consensus Canonicorum.

9. An permittente Archipresbytero et Parocho possint Confratres impedire Canonicis celebrationem Missarum in eodem Altari SS. Rosarii, et quatenus negative.

10. An Canonici teneantur concurrere ad manutentionem Altaris et Cappellae.

11. An praedictus Archipresbyter et Canonici teneantur applicare Missam Conventualem pro Benefactoribus in casu, etc.

Resolutiones dubiorum huius causae sub titulo *Regien.* propositae in Congr. Conc. die 5 Augusti 1719, sunt sequentes:

Ad primum. Negative quoad primam partem; Affirmative quoad secundam.

Ad 2. Affirmative, dummodo non assistant in Sacristia.

Ad 3. Praestandam esse eleemosynam tam pro Missis lectis, quam pro cantatis iuxta morem loci.

Ad 4. Negative quoad primam partem, affirmative quoad secundam.

Ad 5. Ad primam dubii partem, et ad secundam negative, dummodo non agatur de Processionibus, quae fiunt ex Instituto Confraternitatis et in quibus sufficit quoad Canonici sint vocati.

Ad 6. Esse determinandam a Praefecto Chori interveniente Capitulo.

Ad 7. Negative.

Ad 8. Negative ad primam dubii partem, Affirmative ad secundam.

Ad 9. Negative.

Ad 10. Negative.

Ad 11. Demum affirmative, cum addito in omnibus dictis dubiis, quod causa amplius non proponeretur.

Et in Cremonen. pro Confraternitate Mortis et Orationis Oppidi Casalis Maioris Cremonensis Dioecesis cum Archipresbytero S. Leonardi eiusdem Oppidi, ubi fuerunt proposita, et resoluta sequentia dubia.

1. An Praeposito S. Leonardi invitato et renuente, aut impedito intervenire Processioni occasione Festi Nativitatis B. Mariae Virginis, adhuc Confratres Mortis Oppidi Casalis Maioris illam facere possint absque licentia d. Parochi in casu, etc.

2. An dd. Confratres facere possint eamdem Processionem cum interventu Cappellani, aut alterius Sacerdotis per ipsos, non autem per Praepositum nominandi.

3. An Praeposito S. Leonardi, et simul Confratri dictae Confraternitatis competerent duo suffragia, vel unum dumtaxat in Congregationibus eiusdem Confraternitatis.

Super quibus dubiis propositis in Congregatione habita die 5 Iunii 1723, quoad primum emanavit resolutio: *Affirmative* intra ambitum Oratorii, extra vero *negative*, nisi accedat licentia Episcopi. Ad secundum *affirmative*. Ad tertium *negative* quoad primam, et *affirmative* quoad secundam partem; et die 13 Apr. 1726 propositis in Congr. Concilii sequentibus quatuor dubiis:

1. An sit standum, vel recedendum a de-

cisis, sub die 5 Iunii 1723, quoad secundum dubium.

2. An Confraternitas Orationis et Mortis Oppidi Casalis Maioris aggregat. Confraternitati Urbis possit sine licentia Episcopi in suo Oratorio exponere Eucharistiam infra annum et praecipue XL Horarum in Octava Defunctorum, aliasque functiones peragere, iuxta assertum institutum in casu, etc., *et quatenus negative.*

3. An sufficiat semel dictam licentiam petere tam pro expositione infra annum, quam XL Horarum, aliisque functionibus, iuxta d. ass. institutum, seu potius illa requiratur, toties, quoties.

4. An petita, et non obtenta dicta licentia habeatur pro concessa in casu, etc.

Ad primum: responsum fuit in decisis.

Ad secundum: negative quoad primam partem et quoad secundam explicentur functiones.

Ad tertium: servetur solitum.

Ad quartum: negative et amplius in omnibus.

Et in Alexandrina pro Confraternitate Sanctae Mariae Misericordiae, et S. Rochi cum Parocho S. Martini fuerunt proposita et resoluta duo sequentia dubia:

1. An Confraternitas S. Mariae Misericordiae, et S. Rochi Civitatis Alexandrinae possit sine licentia, et interventu Parochi exponere in suo Oratorio Lignum S. Crucis?

2. An eadem Confraternitas possit pariter sine licentia, et interventu Parochi exponere in suo Oratorio SS. Eucharistiam in casu, etc.

Sacra Congr. Conc. in Alexandrina, 21 Februarii 1728, respondit: *Ad utrumque affirmative, accedente licentia Episcopi. Et amplius.*

Confraternitas potest facere suas Congregationes absque licentia et interessentia Parochi; Sacr. Congr. Conc. in Novarien. 24 Sept. 1718 ad nonum dubium. Et Cappellanus Confraternitatis potest in suo Oratorio, benedicere candelas pro Confratribus et sororibus, in festo Purificationis B. M. V. in respons. ad 13 dubium.

Parochus debet a Confraternitate invitari, ut praesideat in Congregationibus faciendis tam in imbussolationibus et extractione Priorum, ac Officialium, quam in redditione rationum; Sacr. Congr. Conc. in Bononien. 15 Mart. 1728 ad 2 dub. Non debet tamen invitari, ut praesideat Congregationibus faciendis pro distributione dotium nec non pro his, quae concernunt temporalia et rerum oeconomiam; Ibid. ad 5 dub.

3 Decretis Sacrae Congregationis Concilii consonant resolutiones Sacrae Congreg. Episcop. et Regular. in una Rhegien. inter Monasterium et Monachos S. Petri Congregationis Cassinensium, et Confraternitatem Sanctissimi Sacramenti dictae Civitatis in qua propositis dubiis:

1. An Confraternitas sit exempta a iurisdictione Ordinarii?

2. An eidem Confraternitati competat facultas retinendi Campanas obstrepentes in culmine Oratorii?

3. Processiones faciendi per Parochiam cum Stola, et Cruce occasione associationis Cadaverum et similium?

4. Continuo asservandi Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, etiam cum illius publica expositione?

5. Administrandi publice Sacramentum Confessionis?

6. Benedicendi Candelas, Cineres, Olivas?

7. Functiones peragendi in Maiori Hebdomada, signanter in die Coenae Domini?

8. Ibique sepeliendi Cadavera absque alio interventu Parochi, istique omnino denegando Iura Parochialia?

Die 5 Iunii 1699, Sacr. Congreg. referente Eminentissimo Cardinali Tanario, censuit et decrevit non constare de exemptione, et in reliquis, *inhaerendo* (sunt verba Decreti) *Decretis alia desuper editis, censuit respondendum negative.*

Decretis Sacrarum Congregationum Concilii, 4 et Episcoporum et Regularium consonant nova Decreta Sacr. Congr. Rituum, in qua propositis sequentibus dubiis:

1. An Confraternitates Laicorum legitime erectae in Ecclesiis Parochialibus, habeant dependentiam a Parocho in explendis functionibus Ecclesiasticis non Parochialibus.

2. An dictae Confraternitates erectae in Cappellis, vel Oratoriis tum publicis, tum privatis adnexis Parochialibus Ecclesiis, ab eis dependentibus, habeant dictam dependentiam a Parocho quoad dictas functiones.

3. An Confraternitates erectae in aliis Ecclesiis publicis, habeant quoad easdem functiones aliquam dependentiam a Parocho, intra cuius Parochiae limites sitae sint Ecclesiae.

4. An Confraternitates erectae in Oratoriis tam publicis, quam privatis seiunctis ab Ecclesiis Parochialibus quoad dictas functiones Ecclesiasticas, habeant dictam dependentiam a Parocho.

5. An Benedictiones et Distributiones Candelarum, Cinerum et Palmarum, sint de iuribus mere Parochialibus.

6. An Benedictiones Mulierum post partum, Fontis Baptismalis, Ignis, Seminis, Ovorum et similium, sint de iuribus mere Parochialibus.

7. An functiones omnes Hebdomadae Sanctae sint de iuribus mere Parochialibus.

8. An celebratio Missae solemnis feria quinta in Coena Domini, sit de dictis iuribus Parochialibus.

9. An prima pulsatio Campanarum in Sabbato Sancto sit de iuribus Parochialibus.

10. An celebratio Missarum Solemnium per

annum, sive pro vivis, sive pro defunctis, sit de dictis iuribus Parochialibus.

11. An Expositio quadraginta horarum et benedictio, quae fit super populum, sit de dictis iuribus Parochialibus.

12. An expositio, quae fit cum Reliquiis, vel sacris imaginibus et benedictio, quae cum eis fit super populum, sit de dictis iuribus Parochialibus.

13. An functiones in praecedentibus octo dubiis, videlicet a dubio quinto ad duodecimum expressae, peragi possint in Oratoriis privatis, contradicente Parocho.

14. An in dictis Oratoriis privatis Confraternitatum per Confratres statis horis recitari possint horae Canonicae cum cantu, vel sine, absque licentia Parochi.

15. An in dictis Oratoriis privatis sit licita celebratio Missae privatae, assentiente Ordinario loci et contradicente Parocho.

16. An Cappellani Confraternitatum possint populo denunciare Festivitates, et vigilias occurrentes in Hebdomada, absque licentia Parochi.

17. An Parochus, invitis Confratribus, docere possit Doctrinam Christianam in praedictis Ecclesiis, Oratoriis publicis, vel privatis a Parochiali divisis et separatis.

18. An in saepe dictis Ecclesiis publicis Confraternitatum possint haberi publicae Conciones etiam per totum cursum Quadragesimae, vel Adventus cum licentia Ordinarii et absque licentia Parochi.

19. An in eisdem Ecclesiis possit celebrari Missa sive lecta, sive cantata ante Missam Parochialem, sive lectam, sive cantatam.

20. An ad Parochum spectet facere officium funebre super cadaveribus sepeliendis in saepe dictis Ecclesiis, et Oratoriis publicis Confraternitatum.

21. An intra ambitum earumdem Ecclesiarum fieri possint Processiones iuxta cuiusque Confraternitatis institutum, absque interventu, vel licentia Parochi.

22. An eaedem Processiones fieri possint extra ambitum dictarum Ecclesiarum absque licentia illorum Parochorum, per quorum territorium transeundum est.

23. An in dictis Processionibus Cappellani Confraternitatum possint deferre Stolam.

24. An Episcopo accedente ad Ecclesias publicas Confraternitatum, quae non sint Regularium, neque proprium Rectorem Beneficiatum habeant, porrigendum sit Aspersorium a Parocho, in cuius territorio sunt sitae dictae Ecclesiae.

25. An earumdem Ecclesiarum et Confraternitatum Rectores, et Cappellanos possit Parochus, cessante alio speciali ac legitimo titulo, et solo iure Parochialitatis, compellere invitos ad assistendum functionibus Ecclesiae Parochialis.

26. An in saepe dictis Ecclesiis Confraternitatum, neque Parochialibus, neque Regularibus retineri possit Sanctissimae Eucharistiae Sacramentum sine speciali Indulto Sedis Apostolicae.

27. Praesupposita facultate retinendi, an possit infra annum publice exponi, sine licentia Ordinarii.

28. An possit Parochus se ingerere in Administratione oblationum, vel eleemosynarum in saepe dictis Ecclesiis recollectarum, vel capsulae pro illis recipiendis expositae clavem retineri.

29. An in Ecclesia Parochiali Confratres, vel eorum Cappellani, immiscere se valeant, invito Parocho, in eiusdem Ecclesiae functionibus, sive Parochialibus, sive non Parochialibus.

30. An Confraternitates sive sint erectae in Ecclesia Parochiali, sive extra illam, possint pro libito, et iuxta uniuscuiusque peculiaria statuta, congregationes suas facere, absque interventu, vel licentia Parochi.

31. An possint propria bona administrare, atque de illis disponere absque ulla dependentia a Parocho.

32. Quando Parochus eisdem Congregationibus intersit de mandato Ordinarii et tamquam eius Delegatus, an possit suffragium decisivum ferre: et quatenus affirmative.

33. An etiam suffragium duplex.

Die 10 Decembris 1703, prout infra respondit:

Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Affirmative.

Ad 3. Negative.

Ad 4. Negative.

Ad 5. Negative.

Ad 6. Negative: sed benedictiones Mulierum, et Fontis Baptismalis fieri debere a Parochis.

Ad 7. Negative prout iacet.

Ad 8. Negative prout iacet, sed spectare ad Parochum.

Ad 9. Negative prout iacet, sed spectare ad Ecclesiam digniorem ad formam Const. Leon. X, num. 22, § 14.

Ad 10. Negative prout iacet, sed licere Confratribus dumtaxat in Festivitatibus solemnioribus eiusdem Ecclesiae, vel Oratorii, ut in Brundusina sub die 1 Iunii 1601:

Ad 11. Negative.

Ad 12. Negative, et quoad benedictiones cum Reliquiis, et Imaginibus serventur Decreta.

Ad 13. Satis provisum in superioribus.

Ad 14. Affirmative, nisi aliter Ordinarius statuat ex rationabili causa.

Ad 15. Affirmative.

Ad 16. Affirmative.

Ad 17. Negative.

Ad 18. Affirmative.

Ad 19. Negative, nisi aliter Episcopus disponat.

Ad 20. Affirmative, quando tumulandus est subditus Parocho, intra cuius fines est Ecclesia, vel Oratorium.

Ad 21. Affirmative.

Ad 22. Negative, nisi adsit licentia Episcopi.

Ad 23. Negative extra propriam Ecclesiam.

Ad 24. Negative.

Ad 25. Negative.

Ad 26. Negative.

Ad 27. Negative.

Ad 28. Negative.

Ad 29. Negative.

Ad 30. Affirmative, dummodo non impediant functiones et divina Officia.

Ad 31. Affirmative.

Ad 32. Negative.

Ad 33. Negative.

ADDITIONES AUCTORIS.

5 Ad rem adhuc attendendae sunt Resolutiones Sacr. Congreg. Conc. desuper editae, in Lancianen. *Confraternitatis;* in Novarien. *Aggregationis;* in Cremonen., in Maceraten., in Alexandrina, in Bononien., in Firmana *Iurium Parochialium;* in Iuvenacen. *Administrationis;* in Hortana *Iurium Parochialium;* in Senogallien. *Iuris sepeliendi;* in Viterbien., in Fanen. *Procurationis;* in Apten. et ad uberiorem notitiam videri possunt quae scite et erudite more suo tradit Bened. XIV Institut. Eccles. 105, a num. 93 ad plures sequentes; cuius fragmenta quidem habes inter additiones ad hunc tit. *Confraternitas* singulis articulis appositas, sed institutio illa 105 omnino in fonte consulenda est in praesenti materia.

6 Ad complementum tamen advertenda sunt, quae tradit eruditissimus P. Gaudentius de Ianua in suo eximio Opere Romae impresso anno 1748 de Visitatione, cap. 3, dubit. 9, sect. 2, num. 22, part. 321, ibi. Caeterum regula generalis est pro Confraternitatibus, licet aggregatis, ac etiam speciali quolibet privilegio munitis: quod aliqua quidem exercere queunt sine licentia Parochi, immo hoc contradicente, sed numquam absque Ordinarii placito, atque consensu; ut quantum ad aggregatas clare legitur in Lunen. Sarzanen. 19 Augusti 1690, decr. lib. 40, in Novarien. pariter *Aggregationis* 24 Septembris 1718, decr. lib. 68, in responsis utrobique ad plura dubia, in quibus auctoritas Ordinarii eiusque iurisdictio semper praeservatur; et quantum ad alias, specialibus utcumque privilegiis munitas, colligitur ex Mileten. 18 Septembris 1690, ubi Confraternitas Sanctissimi Sacramenti exempta in sui erectione, medio privilegio Apostolico ante Concilium concesso, a iurisdictione Ordinarii, cum facultate retinendi Tabernacula, et asservandi Sanctissimum Sacramentum, declaratum fuit: quod potuerit continuare in celebratione Solemnitatis Corporis Christi cum expositione eiusdem Venerabilis a Dominica Palmarum usque ad Feriam tertiam Maioris hebdomadae, nec non in qualibet sexta feria mensis Martii, *Arbitrio tamen Episcopi tantum;* decr. lib. 40. Prout ibidem neque sustinetur exemptio a iurisdictione et Visitatione Episcopi eiusdem, licet in privilegio expressa. Quod confirmatum fuit in Sutrina *Iurisdictionis* 7 Decembris 1715, videlicet: quod iure Ordinario possit Episcopus visitare Ecclesiam et Hospitale a Confraternitate laicali gubernatum; atque exigere quolibet anno rationem administrationis dictae Ecclesiae et Hospitalis: *Non obstante asserto Brevi, concedente Officialibus eiusque Hospitalis administrationem independentem;* decr. lib. 65.

Distincta, his non obstantibus, in dies pri- 7
vilegia huiusmodi aggregatae Confraternitates non cessant praetendere, quae per Ordinarios iisdem denegantur; propterea non abs re erit quaedam alia referre contra huiusmodi praetensiones S. C. C. Decreta. Et primo generaliter sancitur: quod Cappellani Confraternitatum aggregatarum Archiconfraternitatibus Urbis, non possunt in Ecclesiis Confraternitatum ministrare Sacramenta Poenitentiae et Eucharistiae Fidelibus ad eas confluentibus, sine speciali licentia Episcopor. in Lunen. Sarzanen. 29 Augusti 1690 ad tertium, decr. lib. 40. Neque possunt in die Purificationis B. V., Feria 4 Cinerum et Dominica Palmarum peragere benedictiones solemnes Candelarum, Cinerum et Palmarum in eadem Ecclesia; immo neque privatim in Sacrario; ut in eadem Lunen. Sarzanen. ad quartum. Putarem tamen, quod hae benedictiones prohibeantur speciatim, quantum ad affluentem populum, ut in responsione praecedente; nec dubito, quin pro Confratribus solis ad Functiones et Officia concurrentibus possunt expleri, annuente praesertim et approbante Episcopo: ex Bulla Clementis VIII. In solemnioribus item Festivitatibus non possunt Cappellani praefati canere Missas et Vesperas, absque licentia Parochi; ut in Lunen. eadem in respons. ad quintum, neque in Processionibus extra Oratorium deferre Stolam; possunt tamen in Processionibus intra idem; ut in Cremonen. 23 Ianuarii 1706 ad nonum, decr. lib. 56, Novarien. 24 Sept. 1718 ad 6, decr. lib. 68. Quod etiam intelligendum venit, nisi licentia Episcopi accedat, cuius iurisdictioni ipsi et Parochi subduntur ex dictis. Idem concluditur, quantum ad expositionem Reliquiarum; ex declaratione S. C. C. in Alexandrina 21 Februarii 1728, in qua rescriptum fuit: Quod Confraternitas aggregata Archiconfraternitati Urbis valeat sine licentia et interventu Parochi, accedente tamen licentia Episcopi, exponere in suo Oratorio Lignum Sanctae Crucis, lib. decr. 78, et in Thesaur. resol. tom. 4. Confraternitates deinde in specie ag-

gregatae Basilicae Lateran. vigore dictae aggregationis non possunt praetendere erectionem in propriis Oratoriis, vel Ecclesiis, Scalae Sanctae sic nuncupatae, cum indulgentiis Scalae Sanctae de Urbe; in Neapolitana *Indulgentiarum* 9 Iunii 1717 ad primum, decr. lib. 67. Idcirco possunt ab Ordinario compelli ad removendum lapidem, positum super Scalam cum inscriptione; pro Visitantibus quotidie *Indulgentiae*, sicut in Basilica Lateranensi; ibidem in Neapolitana ad tertium. Similiter Confraternitas Mortis aggregata Archiconfraternitati Mortis Urbis non potest sine licentia Episcopi exponere in proprio Oratorio Sanctissimam Eucharistiam infra annum, et praecipue in functione quadraginta horarum, et per Octavam defunctorum. Ita in Cremonen. 13 Apr. 1726 ad secundum, decr. lib. 76. An autem sufficiat semel dictam licentiam petere: tum pro expositione intra annum, tum quadraginta horarum; Responsum fuit in dicta Cremonen. *Ad tertium servetur solitum;* Cum expressione tamen, quod licentia petita et non obtenta, nequaquam habeatur pro concessa: ibi eadem haec Confraternitas Mortis aggregata non potest sepelire Cadavera occisorum in Ecclesia Parochiali, quoties paratus est ea sepelire ipsemet Parochus; in Novarien. *Aggregationis* 24 Sept. 1718 ad 10, decr. lib. 68, et 13 Iunii 1720, lib. decr. 70. Quamvis, Parocho recusante, non solum privilegium habeat ea sepeliendi, sed Ecclesiae fores aperiendi per vim; in dicta Novarien. 1718, de 11. Haec ille expressis verbis.

8 Quoad discordias inter Parochos et Rectores, seu Cappellanos distinctarum Ecclesiarum, seu Oratoriorum existentium intra limites Parochiae, sine ulla Confraternitate, seu Societate, attendenda sunt Decreta Sacr. Congreg. Conc. in Forolivien. *IuriumParochialium,* 18 Nov. 1684, nempe, *quod non liceat Parocho quaestuare in Ecclesia sita intra limites Parochiae, quae sit Patronalis, vel quae habeat proprium Rectorem in Respon. ad primum;* Item *quod non liceat retinere claves capsulae eleemosynarum existentis in eadem Ecclesia in Respons. ad secundum;* Item *quod possit Rector eiusdem Ecclesiae ibidem Missam celebrare ante Missam celebratam a Parocho; nisi aliter Episcopus statuat in Respons. ad 5, ibid., lib. decr. 34.* Et in Melevitana *Iurium Parochialium* 22 Iunii et 20 Septembris 1715, videlicet: *Non ad Parochum, sed ad Rectorem Ecclesiae sitae intra limites Parochiae, spectare deputationem, seu electionem Diaconi et Subdiaconi assistentis celebrationi Missae solemnis in dicta Ecclesia, etc., occasione alicuius Festivitatis, et si eiusmodi Ecclesia careat Rectore, deputatio pertineret ad Patronum, et si non adsit Patronus, ad Custodes, seu Syndicos deputatos ab Episcopo, lib. 75 decretor.,* attentis item decis. Rotae in Civitatis Plebis, 3 Iulii 1705, coram Molines, et 6 Iunii, coram Ansaldo.

Item attendenda sunt decreta in Thelesina 9
Anniversarii et Missae solemnis, in qua ad dubia: 1°. *An celebratio Missae solemnis pro defunctis cum Anniversario in Ecclesia S. Nicolai sita infra limites Parochialis, et Collegiatae Ecclesiae Sancti Martini Civitatis Cerreti, spectet ad Archipresbyterum et Canonicos dictae Collegiatae privative quoad omnes, sive potius ad Cappellanum dictae Ecclesiae cum facultate assumendi in dicta Missa, et Anniversario Presbyteros sibi benevisos?* 2°. *An celebratio Missae solemnis cum primis, et secundis Vesperis in die Festo S. Nicolai spectet ad dictum Archipresbyterum; vel potius ad Cappellanum dictae Ecclesiae independenter et sine licentia Parochi, et cum facultate assumendi Presbyteros, quos voluerit in casu?* S. Congr. Conc. die 9 Febr. 1732, respondit: *Ad utrumque negative quoad primam partem, et affirmative quoad secundam, amplius;* apud Thesaurum resol. tom. 5 in d. Thelesina.

Item attendenda sunt decreta a Sacr. Congr. 10
Concilii in Asculana *Iurium et Functionnm Parochialium,* sub die 29 Augusti 1733, iam relata in tom. 9, sub num. 165. Vide ibi et adverte, quod ubi in ipsa ad V dubium: *An idem Rector teneatur permittere, ut Parochus doceat in dicto Oratorio Doctrinam Christianam, vel possit hoc impedire;* Sacr. Congreg. respondit: *Arbitrio Ordinarii;* attamen Sacra Congregatio Rituum in celeberrimis Decretis Urbis et orbis, sub die 10 Decembris 1703, a Sanctissimo approbatis, quoad hoc iam resolverat contra Parochum. Vide ipsa Decreta in hoc ipso art., n. 4, supra relata, in responsione ad decimum septimum. Item observanda sunt Decreta in Nullius, seu Nonantulana *Iurium Parochialium,* sub die 28 Iunii 1744, iam adducta in tom. 9, in Appendice, sub n. 265.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Si qua est Resolutio alicuius Sacr. Congr., 11
quae finem imponere valeat dissidiis Parochos inter et Confraternitates, ea certe est an. 1704 edita a Sacr. Congreg. Rituum, et a Summo Pontifice, ut refert Bened. XIV, Institut. Eccles. 105, num. 92, approbata quam refert Auctor num. 4.

Statuit dicta Sacr. Congr. discrimen Confra- 12
ternitates Saecularium erectas in Ecclesiis Parochialibus, aut Sacellis, vel Oratoriis publicis, vel privatis, quae a Parochia dependent, ipsique adiiciuntur, inter et Confraternitates constitutas in publicis Ecclesiis, aut Oratoriis publicis, quae intra ipsius limites posita sunt; et fere omnia tribuit Parochis in Confraterni- 13
tates primi generis, non item in Confraternitates secundi generis.

14 Post hanc resolutionem Sacr. Congr. Rituum nonnulli Scriptores putant, plura in Confraternitatibus, et ab eorum Cappellanis fieri haud posse, licet Sacr. Congr. statuerit illa ad ius parochiale minime pertinere; nam, inquiunt, multa inter iura parochialia non recensentur, sed inter munia solis Parochis in sua ditione convenientia.

15 Ut autem hanc opinionem comprobent, allegant Decreta Sacr. Congregationum, quibus sancitur hoc, vel illud spectare ad Parochum, non autem Sodalitiis, eorumque Cappellanis
16 tribuenda. Inter alios vero Baptistellus Fulginatensis Episcopus in Appendice ad suam Synodum pag. 257, *Benedictiones*, ait, *Cinerum, Candelarum, Ramorum Olivae, Ovorum, delationes Sanctissimi Sacramenti, Missae ac Vesperae solemnes, aliaeque Ecclesiasticae functiones, quae etsi stricte de iuribus Parochialibus non sunt, aliquam tamen cum eis connexionem et affinitatem habent, iuxta communem infrascriptorum Doctorum sententiam, non ad Confraternitates, earumque Cappellanos, sed ad Parochos spectant, excepto casu quo Parochus ipse requisitus huiusmodi functiones se gratis exhibere nolle, alias non posse declaravit.*

Confutat vero hos Bened. XIV, dict. Instit. 17
Eccles. 105 a num. 100 ad num. 111, una monens praeter iura parochialia functiones quoque alias dari, quae cum iisdem iuribus ita implicitae et connexae sunt, ut soli Parocho liceat ipsas in sua ditione exercere. Vide 18
omnino eumdem, tum Rota coram Coccin. dec. 2089, coram Molin. dec. 990, et coram Lancett. dec. 988.

Articulus III. *Confraternitates, quoad illa, quae respectu ipsarum Episcopus potest facere, vel non.*

Summarium. 1. Confraternitates Laicorum cum usu saccorum non solum in propriis Oratoriis, sed etiam in Regularium Ecclesiis, in quibus reperiuntur erectae, possunt visitari ab Episcopo in his quae respiciunt administrationem, et adimplementum onerum. - 2. Quoad hoc attendenda est Epistola Sac. Congr. Episcoporum, et Regularium. - 3. Ubi vides non posse Episcopum visitare Ecclesias, vel Altaria etiam pro servitio dictarum Confraternitatum a Regularibus assignata, nisi quoad onera. - 4. Immo neque visitare potest Episcopus Altaria, et Cappellas in Regularium Ecclesiis per Saecularium Confraternitates constructa. - 5. Confraternitates Laicorum visitari possunt ab Episcopo etiamsi essent erectae in Ecclesiis, seu Oratoriis fundatis, et extructis in solo, et territorio Religionis Hierosolymitanae. - 6. Quinimmo Episcopi visitare possunt Confraternitates, quae non a primaeva sua fundatione sunt sub immediata Regum protectione, sed solum ex post sub sui immediata protectione sunt a Rege accepta, usque ad n. 8. - 9. Administratores Confraternitatum, sicut et aliorum piorum locorum, possunt compelli ab Episcopo ad reddendam rationem administrationis, et ad asportandum libros administrationis, etiam ad Palatium Episcopale, si sint in loco residentiae, seu alterius stationis, et permanentiae Episcopi. - 10. Etiamsi tales administratores rationem administrationis aliis reddere solerent. - 11. Immo redditio rationis administrationis danda est Ordinariis etiam a Confraternitatibus, aliisque locis piis, quae sunt sub immediata Regum protectione, usque ad n. 13. - 14. Episcopus manutenendus est in quasi possessione cogendi Confraternitates Laicorum, quae utuntur sacco, per Edicta poenalia, exactionem poenarum, aliaque iuris, et facti remedia ad conveniendum solitis Processionibus non obstante aggregatione. - 15. Et in casu, quod adsit consuetudo. - 16. Episcopus potest per se ipsum, vel per suum Delegatum intervenire, et assistere Congregationibus Confraternitatum, et electionibus Officialium, modo non faciat novitates. - 17. Immo potest Episcopus per se ipsum, vel per suum Delegatum intervenire, et assistere Congregationibus Confratrum, etiamsi fiant in Ecclesiis et Oratoriis Regularium, absque eo quod possit excludi. - 18. Pro contributione Seminarii Episcopus potest taxare Confraternitatum bona, quatenus sint Ecclesiastica. - 19. Supposita taxa pro Seminario cum solutione continuata ultra triginta annos, tenetur Confraternitas ad illius solutionem in futurum. - 20. Confraternitates tenentur contribuere pro victualibus Visitatoris, seu Episcopi Visitantis. - 21. Et non obstante consuetudine contraria non contribuendi. - 22. Servari debet Decretum Episcopi, ne in Oratoriis Confraternitatum celebretur in Festis ante Parochialem, modo Parochus celebret hora competenti. - 23. Non potest Episcopus se ingerere in administrationem bonorum Confraternitatum Laicorum, dum illa non dilapidant, usque ad n. 24. - 25. Episcopus non potest prohibere Confraternitatibus Laicorum, ne faciant expensas extraordinarias excedentes summam Scutorum viginti sine sua licentia. - 26. Episcopus non debet compellere ad unionem Confraternitates. - 27. Hinc similis unio facta, declaratur nulla. - 28. Nulla Confraternitas impediri debet, ne accedat ad funera, modo sine iurium Parochialium praeiudicio. - 29. Episcopus impedire non potest, ne Confratres societatis Mortis incedant cum capite caputio cooperto. - 30. Episcopus non potest prohibere, vel restringere Confraternitatibus praesertim aggregatis solita exercitia, puta Societatis Mortis sepelire defunctos post horam 23. - 31. Vel facere consuetam disciplinam secreto, et sine lumine. - 32. Secus de exercitiis insolitis, si possit esse occasio scandali, vel disturbandi antiqua. - 33. Confraternitates possunt congregrari ubi, et quoties magis eis placuerit, etiam absque Episcopi licentia, usque ad n. 35. - 36. Cappellani Confraternitatum non debent ab Episcopo sine causa amoveri, reluctantibus Confratribus. - 37. Confratres non possunt quaestuare etiam per propriam Ecclesiam sine licentia Ordinarii. - 38. Affertur Resolutio Sacrae Cong. Conc. interpretis quoad potestatem Episcopo competentem visitandi Confraternitates erectas in Ecclesiis Regularium exemptorum. - 39. Cui resolutioni ipsa S. Cong. se conformavit. - 40. Confraternitates in Lateranensi solo excitatae Episcopo minime subsunt. - 41. Quod Privilegium tunc valet, cum Confraternitates in eo fundo eriguntur, qui prius ad Basilicam Lateranensem pertinebat. - 42. Aliter vero, si post erectionem eidem Basilicae subiiciuntur. - 43. Potest tamen Episcopus eas visitare tamquam delegatus. - 44. De Parochi potestate in Confraternitates. - 45-55. Affertur resolutio Sac. Cong. Conc. interpretis.

1 Confraternitates Laicorum cum usu Saccorum non solum in propriis Oratoriis, sed etiam in Regularium Ecclesiis, in quibus reperiuntur erectae, possunt visitari ab Episcopo in his quae respiciunt administrationem et adimplementum onerum, vel relationem habent ad

Confratres; Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in una S. Angeli 2 Augusti 1581; in Bisaccen. 12 Iunii 1582; in Caven. 22 Februarii 1595; in Thelesina 20 Augusti 1596; in Derthonen. 22 Martii 1604; in Aquens. 3 Decembris 1610; in Vercellen. 17 Iulii 1625; in Leopolien. 31 Ianuarii 1642; Sacr. Congreg. Concil. in Nucerina Paganorum 23 Iunii 1629, et in Urbanien. 23 Septembris 1690; item Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in Fanen. 10 Aprilis 1693, et in Hieracen. 14 Novembris 1698, directa Episcopo illius Civitatis Epistola prout sequitur:

2 *Questi Eminentissimi miei Signori m' hanno comandato di significarle, che da questa S. C. de' Vescovi e Regolari è stato più volte risoluto, che gli Ordinari possono visitare le Confraternite dei Laici, erette nelle Chiese de' Regolari, ed altre persone esenti, non solo in quanto agli beni ed entrate loro, con rivedere i conti, ma anche le Cappelle stesse in quanto a quello che risguarda l' amministrazione, ed altri obblighi personali, che spettano alla Compagnia e Confrati ascritti a quella, cioè in riconoscere se l' entrate ed elemosine, che si danno per adornare, e mantenimento della Cappella, e per accrescere ivi il culto divino e divozione del Popolo, siano spese fedelmente, e con effetto s' impieghino ad utilità, ed in beneficio della stessa Cappella e non in altri usi; non toccando però il restante, che spetta alla cura, e totale amministrazione de' Frati e Regolari, che son Padroni di tutto il Corpo della Chiesa, dove sono dette Cappelle e Confraternite, come gli Altari, Immagini ed altre cose materiali affisse, ed utensili Sacri applicati a quelle, sopra de' quali nè i Vescovi, nè altri Ordinari hanno da ingerirsi, nè usar alcuna giurisdizione e sopraintendenza; a segno tale, che non l' è permesso usar alcun atto giurisdizionale nelle suddette Chiese de' Regolari, fuora di quanto s' è detto di sopra. Onde V. S. dovrà governarsi in questa conformità, che tale è sempre stato il senso della Sacra*

3 *Congregazione.* Ubi vides non posse Episcopum visitare Ecclesias vel Altaria etiam pro servitio dictarum Confraternitatum a Regularibus assignata, nisi quoad onera: prout iam declaraverat Sacr. Congr. Episcop. et Regul.

4 in Bisaccen. 12 Iunii 1582. Immo neque visitare potest Episcopus Altaria, et Cappellas in Regularium Ecclesiis per Saecularium Confraternitates constructa, ut declaravit eadem Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in Papien. 22 Augusti 1615, et in Tarracon. 22 Ian. 1616, apud Barb. Apostolicar. decis. collectan. 728, num. 15.

5 Confraternitates Laicorum visitari possunt ab Episcopis, etiamsi essent erectae in Ecclesiis, seu Oratoriis fundatis et extructis in solo, et territorio Religionis Hierosolymitanae, prout partibus contradicentibus decisum fuit a Sacr. Congr. Conc. in Novarien. *Orat.* 17 Nov. 1686, in qua fuit declaratum et firmatum, quod Ordinarius potest visitare Oratorium et Confraternitatem, et cogere Officiales ad reddendam rationem, absque interventu alicuius personae e religione Hierosolymitana deputandae et prohibere Confessariis, ne Confessiones Confratrum, et aliorum audiant in Oratorio absque Episcopi facultate. Quinimo Episcopi visitare 6 possunt etiam Confraternitates, quae non a primaeva sua fundatione sunt sub immediata Regum protectione, sed solum ex post sui immediata protectione sunt a Rege acceptae; ad hoc enim ut Confraternitates, aliaque Pia Loca existentia sub immediata protectione Regum sint immunia a Visitatione Ordinariorum, debent esse talia a primaeva sua fundatione, cum haec protectio non concedatur, nisi a Sede Apostolica, et in ipso actu fundationis dumtaxat; si enim Confraternitates, et alia pia loca accipiantur ex post a Rege sub immediata sui protectione, non eximuntur a iurisdictione Ordinarii, ut patet in responsionibus datis ad sequentia dubia in simili de Hospitali: In una 7 Messanen. fuit dubitatum: Primo: *An Hospitale alias non exemptum, si accipiatur a Rege sub immediata sui protectione eximatur a iurisdictione Ordinarii, ita ut ab eo visitari non possit, iuxta Sacr. Conc. Trident. dispositionem sess. 22, cap. 8 de reform.* Secundo: *An Hospitale, in quo rex habet iuspatronatus, si alias exemptum non fuerit, visitari possit ab Ordinario.* Tertio: *An per immemorabilem consuetudinem non visitandi aliquod Hospitale excludatur Ordinarius a iure illud in posterum visitandi?* Die 11 Decembris 1621, Sacra Congr. Conc. Ad primum respondit: *Hospitale alias non exemptum non ideo esse immune ab Ordinarii iurisdictione, etiamsi acceptum fuerit a Rege sub immediata eius protectione, ac propterea hoc non obstare, quominus ab Archiepiscopo visitari valeat.* Ad secundum: *Hospitale, in quo rex habet iuspatronatus, si alias exemptum non fuerit, utique posse ab Ordinario visitari.* Ad tertium: *Eiusmodi consuetudinem etiam immemorabilem esse sublatam decreto cap. 8, sess. 22, de reform. ac proinde per eam nunquam excludi Ordinarium a iure Hospitalia visitandi.* Et ratio est, quia Con- 8 cilium cap. 8, sess. 22 de reform. in quo excipiuntur Pia loca, quae sub protectione Regum existunt, nequaquam iurisdictioni Ordinarii in aliquo derogavit, aut detraxit respectu talium locorum, ut respondit Sacr. Congreg. Conc. in Neapolitana 12 Decembris 1601, nec tribuit aliquam novam exemptionem praedictis locis, sed tantum praeservat, si quam prius habebant, ut saepius declaravit Sacr. Congreg. eiusdem Concilii et signanter re diligenter examinata, die 12 Decembris 1602, in eadem Neapolitana.

9 Administratores Confraternitatum, sicut et aliorum Piorum Locorum possunt compelli ab Episcopis ad reddendam rationem administrationis, et ad asportandum libros administrationis etiam ad Palatium Episcopale, si sint in loco residentiae, seu alterius stationis et permanentiae Episcopi; Sacr. Congreg. Concil. in Narnien. 8 Augusti 1693; Montisfalisci 27 Augusti 1695; in Hispalen. *Visitationis* 18 Augusti 1696; in Novarien. 17 Nov. 1696; in Calaguritana *Visitationis* 18 Iunii 1701, et Ortonen. 2 Maii 1704. Vide verb. *Administrator*
10 num. 20. Etiamsi tales administratores rationem administrationis aliis reddere solerent, adhuc vigore dispositionis Concilii principaliter erit adhibendus Episcopus; Sacr. Congr. Conc. in Conversanen. 2 Martii 1697 et in Milevi-
11 tana 20 Martii 1700. Immo redditio rationis administrationis danda est Ordinariis etiam a Confraternitatibus, aliisque Locis Piis, quae sunt sub immediata Regum protectione: Et ratio est, quia exceptio locorum, quae sunt sub immediata Regum protectione non legitur nisi in cap. 8, sess. 22 de reformat., in quo capite, ut legenti patet, agitur tantum de iure visitandi; non autem in c. 9 eiusdem sess. 22, ubi agitur de rationibus Ordinario reddendis; Caput enim VIII restringit se ad dispositionem iuris communis dicens: *In casibus a iure communi concessis;* sed caput IX loquitur indistincte, et generaliter etiam in casibus a iure iam non concessis; ut pluries declaravit Sacra Congregatio eiusdem Concilii, et expresse in
12 Gravinens. 9 Augusti 1569. Et ideo ut refert Pignatell. tom. 1, consult. 45, n. 46 et 47, Sacr. Congr. Conc. saepius respondit in Neapolitana ut sequitur: *Sacra Congregatio, etc., censuit cap. 8, sess. 22 de reform. Concilio Tridentino intelligi, et habere locum in casibus a iure communi permissis. Licere tamen Ordinario ab eis rationem administrationis exigere ex Decreto cap. 9 eiusdem sessionis, nulla ha-*
13 *bita ratione iuris communis.* Ex quo patet, dicit citatus Doctor, Concilium ampliorem facultatem tribuisse Episcopis in rationibus exigendis quam in Visitatione Piorum Locorum; ideo non mirum, si quoad Visitationem excipit loca sub Regum protectione existentia; secus vero quoad reddendas rationes, ut etiam notat et tenet Barbosa Apostolicarum Decisionum collectan. 13, verb. *Administrator,* n. 2, ubi citat Decretum supradictum Sacrae Congregationis Concil. in Neapolitana 11 Aug. 1618, et Sellius in select. Canon. cap. 23, num. 5.
14 Episcopus manutenendus est in quasi possessione cogendi Confraternitates Laicorum, quae utuntur sacco, per Edicta poenalia, exactionem poenarum, aliaque iuris et facti remedia, ad conveniendum solitis Processionibus, non obstante aggregatione, nisi haberent privilegium speciale exemptionis; Sacr. Congreg. Episcop. et Regul. in Viterbien. 9 Dec. 1586; in Turritana 16 Octobris 1600; in Nolana 2 Maii 1601; in Papien. 15 Februarii 1622; in Camerinen. 16 Iulii 1624; in Florentina *Violationis interdicti* ad relationem Eminent. Card. de Abdua, 2 Febr. 1692. Et in casu quod 15
adsit consuetudo, sic decrevit etiam S. Congr. Conc., in Nucerina Paganorum 15 Apr. 1690, et in Novarien. *Processionum* 16 Apr. 1692. Ordinarius seu Episcopus potest per seipsum, 16
vel per suum Delegatum intervenire, et assistere Congregationibus Confraternitatum et electionibus Officialium, modo non faciat novitates; Sacr. Congreg. Episc. et Regul. in Ragusina 1 Aprilis 1596, in Consentina 14 Iulii 1600. Immo potest Episcopus per se ipsum, vel per 17
suum delegatum intervenire, et assistere Congregationibus Confratrum, etiamsi fiant in Ecclesiis et Oratoriis Regularium, in quibus reperiuntur Societates erectae, absque eo quod possit excludi; ut respondit Sacr. Congregat. Episc. et Regul. in Caesenaten. 24 Nov. 1690, votum tamen dare non debet, ut respondit S. Congr. Conc. in Senogallien. 4 Iunii 1707. Episcopus pro contributione Seminarii potest 18
taxare Confraternitatum bona, quatenus sint Ecclesiastica; Sacr. Congr. Conc. in Signina 18 Novembris 1628. Supposita taxa pro Se- 19
minario cum solutione continuata ultra triginta annos tenentur Confraternitates ad illius solutionem in futurum, quia ex solutione tot annorum praesumitur, vel quod bona sint Ecclesiastica, vel quod aliquod Beneficium sit eis unitum, et ideo potest Episcopus illas compellere remediis censurarum Ecclesiasticarum, sequestrationis fructuum et similium; S. Congr. Conc. in Tudertina ad cap. 18, sess. 23 de reform., 5 Novembris 1644. Confraternitates 20
tenentur contribuere pro victualibus Visitatoris, seu Episcopi visitantis; Sacr. Congreg. Conc. in Dertonen. ad cap. 3, sess. 24 de reform., 4 Maii 1652; in Boianen. 14 Decembris 1654. Et non obstante consuetudine contraria non 21
contribuendi; Sacr. Congr. Conc. in Signina 2 Augusti 1670. Servari debet Decretum Epi- 22
scopi, ne in Oratoriis Confraternitatum celebretur in Festis ante Parochialem, modo Parochus celebret hora competenti; Sacr. Congr. Episcop. in Cortonen. 9 Ianuarii 1587; in Senogallien. 29 Ianuarii 1613. Vide decreta relata art. 2, num. 4.

Non potest Episcopus se ingerere in admini- 23
stratione bonorum Confraternitatum Laicorum, dum illa non dilapidant; Sacr. Congr. Episc. et Regular. in Castellaneten. 14 Nov. 1603. Licet enim Episcopus possit, immo debeat, 24
ad tollendos abusus et praeiudicia Locorum Piorum, Edictis praecavere, ut bona fideliter administrentur: non tamen in administratione se ingerere valeat, sed illam Confratribus relinquere, reservato sibi iure competente ex

Concilii Tridentini dispositione, cap. 8 et 9, sess. 22, nempe confirmandi Oeconomos et Administratores electos, et ab eis exigendi computa administrationis; nec non etiam iuramentum de fideliter administrando, prout auditis partibus declaravit Sacr. Congreg. Concilii in Aliphana 8 Maii 1706, et antea in Ferentina
25 15 Martii 1704. Episcopus non potest prohibere Confraternitatibus Laicorum erectis auctoritate Ordinaria, ne faciant expensas extraordinarias excedentes summam scutorum viginti sine sua licentia, quemadmodum declaravit S. Congr. Conc. in Urbinaten. 10 Martii 1663,
26 ad cap. 9, sess. 22 de reform. Episcopus non debet compellere ad unionem Confraternitates; Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in Narnien.
27 13 Novembris 1612. Unde Confraternitatum Sanctissimi Nominis Dei, et Sanctissimi Sacramenti terrae Capitonis Narnien. Dioecesis unio facta sine aliqua causa, et absque auctoritate in Visitatione a Vicario Generali Episcopi Narnien. declaratur nulla; Sacra Congr. Rit. in
28 Narnien. Capitonis 24 Ian. 1615. Nulla Confraternitas impediri debet, ne accedat ad funera, modo sine Iurium Parochialium praeiudicio; Sac. Congr. Episcop. et Regul. in Camerinen.
29 26 Augusti 1616. Episcopus impedire non potest, ne Confratres Societatis Mortis incedant cum capite caputio cooperto; Sac. Congreg. Episcop. et Regul. in Caietana 24 Iulii 1606.
30 Episcopus non potest prohibere vel restringere Confraternitatibus praesertim aggregatis, solita exercitia, puta Societati Mortis sepelire Defunctos post horam 23, Sac. Congr. Episcop. et
31 Regul. in Ferrarien. 12 Ian. 1592; vel facere consuetam disciplinam secreto, et sine lumine, Sac. Congr. Episcop. et Regul. in Camerinen.
32 1 Septemb. 1578. Secus de exercitiis insolitis, si possunt esse occasio scandali, vel disturbandi antiqua; Sac. Cong. Episcop. et Regul. 17 April. 1602.

33 Confraternitates possunt congregari ubi, et quoties magis eis placuerit, etiam absque Episcopi licentia; Sac. Cong. Episcop. et Regul. in una Nullius Putiniani 21 Augusti 1584, quae rescripsit Vicario dicti loci, quod non potuerat prohibere, ne Societas Sacramenti non se congregaret, neque ullam resolutionem caperet absque sua licentia; eo enim ipso quod Confraternitas reperitur legitime erecta, habet ius tamquam legitimum Collegium se congregandi, quoties sibi placuerit, absque licentia Superioris; Rota coram Coccin. decis. 2174, n. 11 et 12; Frances. de Eccles. Cathedral. cap. 25, num. 330; Barbosa decis. Apost. collect. 27, num. 12; Ricciul. Ecclesiast. lucubrat., lib. 4, cap. 3 in princip. et cap. 5, num. 5; Monacell. tom. 1, tit. 6, formul. 11, num. 18, 19 et 20, ubi mordicus sustinet hanc opinionem contra Pignatell. tom. 9, consult. 128, contra-
34 riam sententiam tenentem. Unde concludit, quod Episcopus non potest generaliter prohibere, quod Confraternitates non possint congregari sine licentia et praesentia Delegati Episcopi sub poena nullitatis agendorum, quia est contra iuris dispositionem, cui Episcopus non potest derogare. Sicque dicit ipse: cum talis prohibitio de iure sustineri non valeat universim pro omnibus Congregationibus, poterit Episcopus ea uti in aliqua re gravi, quae involvat praeiudicium irreparabile vel damnum notabile, per modum tamen hortationis, et numquam sub poena nullitatis, quam infligere actibus Collegii legitime congregati non potest. Et haec 35
fuit sententia Eminentissimi Petrucci, qui votum suum aperire iussus a Sac. Cong. Conc. in una Pisaur. sub diebus 28 Decemb. 1697 et 14 Iun. 1698, ita Decretum Episcopi super gubernio Confraternitatum cum hac prohibitione latum, moderandum esse censuit; et Sac. Congregatio censuram voti approbavit. Vide Decreta relata art. 1, num. 4, in responsione ad trigesimum. Cappellani Confraternitatum 36
non debent ab Episcopo sine causa amoveri, reluctantibus Confratribus, ut censuit Sac. Cong. Episc. et Regul. in Forosempronien. 3 Octobris 1692.

Confratres non possunt quaestuare etiam per 37
propriam Ecclesiam, nisi de licentia Ordinarii, ut ex decreto Sac. Cong.; Missas vero ex quaestubus illis collectas, celebrandas esse in eadem Ecclesia, non vero in Parochiali censuit Sacra Congreg. Concilii; Instit. Eccles. 105, § 131.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Quoad potestatem Episcopo competentem 38
visitandi Confraternitates erectas in Ecclesiis Regularium exemptorum, celebris est Resolutio Sac. Congregationis Concilii interpretis in Nucerina Paganorum 23 Iun. 1719. Sacra etc. *Inhaerendo declarationibus iam factis censuit, Confraternitates Laicorum in Ecclesiis Regularium exemptorum institutas subesse iurisdictioni et visitationi Episcopi, illasque ab eo visitari posse, necnon illarum Cappellas in iisdem Ecclesiis Regularium existentes, in his tamen quae Confraternitatum administrationem respiciunt. Et si Confraternitatibus incumbit onus manutenendi Altare et illius cultum, Episcopum posse visitare circa ea, quae respiciunt ipsam manutentionem, cultum et ornamenta Altaris seu Cappellae, onera Missarum atque divinorum officiorum ibidem celebrandorum, et circa ea omnia, quae ad obligationem eorumdem Confratrum relationem habent.*

Haec autem resolutio licet in casu particu- 39
lari edita sit, tamen, ut monet Bened. XIV Institut. Eccles. 105, num. 88, tamquam Lex generalis probata deinde fuit, eique ipsa Sac. Congr. se conformavit, quum eiusdem generis

causae propositae fuerunt, ut in Consentina *Visitationis et censurarum* 16 Sept. 1722, in Spoletina 3 Septembris 1730, et in Ravennaten. 7 Aprilis 1731.

40 Confraternitates vero in Lateranensi solo excitatae Episcopis minime subsunt ob vetustissimum privilegium Bonifacii IX, quod licet a Pio V abrogatum fuerit, tamen a Sixto V in pristinum fuit restitutum.

41 Notandum vero, quod tunc valet hoc Privilegium, quum Ecclesiae, Sacella sive Confraternitates in eo fundo eriguntur, qui prius ad Basilicam Lateranensem iure dominii pertinebat.

42 Aliter vero se res habet, si postquam hae sacrae aedes fundatae fuerint, eidem Basilicae subiiciantur, annuumque tributum ob hanc causam solvatur; Rota coram Emerix Iun. decis. 228, num. 5 et seq., et dec. 260 fer. per tot. et coram Lancett. dec. 1385, num. 5, et plur. seq.

43 Nec omittendum, quod Sixtus V Episcopo in Ecclesias aut Oratoria posita in solo Lateranensi, tribuit idem ius, quod in ipsum Episcopum a Tridentina Synodo confertur. Ideoque delegata iurisdictio Episcopo competit. Poterit itaque Episcopus tamquam delegatus visitare sacras aedes huiusmodi et Confraternitates. Consule Benedict. XIV Instit. Eccl. 105, num. 90.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

44 De iurisdictione Episcopi in Confraternitates dictum sufficienter est. Dicendum nunc est de Parochi potestate, tum de aliis materiam Confraternitatis respicientibus. Meo iudicio iuvat hic excribere resolutionem Sac. Cong. Concilii interpretis in Ferrarien. *Confraternitatis* 14 Septemb. 1782, in qua certe multa sunt ad rem hanc pertinentia.

45 Primum Dubium est: An Confraternitas Sanctissimi Sacramenti Terrae Bondeni habere debeat dependentiam a Parocho in explendis functionibus Ecclesiasticis, ita ut Parochus praeter ius parochiale et superioritatem in casu, etc. Responsum fuit: Competere Parocho ius praeeminentiae in functionibus Ecclesiasticis Confraternitatis ad formam Resolutionis S. C. Rituum anni 1703 ad primum et secundum Dubium. In aliis autem actibus eiusdem Confraternitatis posse Parochum habere ius praeeminentiae quatenus eidem praesit ex delegatione Archiepiscopi.

46 Secundum Dubium: An competat Confraternitati ius privative quaestuandi in Parochiali Ecclesia et Parochia pro manutentione olei, lampadis, cerae et suppellectilium pro functionibus Sanctissimi Sacramenti Parochialis Ecclesiae in casu, etc. Responsum fuit: Negative et amplius, et quaestuas faciendas esse ad formam Decreti anni 1779 Eminentissimi Archiepiscopi.

Tertium Dubium est: et quatenus negative: An Confraternitas ultra servitium personale teneatur adimplere supradicta onera ex propriis Oratorii redditibus, seu potius Parochus ex retractu quaestuorum Sanctissimi Sacramenti, et ex propriis Parochiae redditibus in casu, etc. Fuit responsum expensas necessarias pro cultu Sanctissimi Sacramenti faciendas esse primum ex quaestuis sive a Parocho sive a Confraternitate in hanc causam faciendis, deinde ex redditibus bonorum intuitu Sanctissimi Sacramenti a Confraternitate acquisitorum, et in subsidium tandem ex redditibus Parochi et amplius. 47

Quartum Dubium est: An Confraternitas subministrare teneatur propria paramenta, sacrasque vestes, et suppellectilia pro Ecclesia Parochiali in sacris functionibus quae non pertinent ad Confraternitatem Sanctissimi Sacramenti in casu, etc. Et quatenus negative. 48

Quintum dubium est: An teneatur Confraternitas ad manutentionem cerae et suppellectilium pro Missa festiva Parochiali, pro canendis Missis, Vesperis in festivis anni diebus, aliisque sacris functionibus peragendis in Ecclesia Parochiali seu potius Parochus ex Parochiae redditibus in casu, etc. Ad quartum et ad quintum responsum fuit: Serventur Decreta Eminentissimi Archiepiscopi Magalotti anni 1628, et Eminentissimi del Verme annorum 1708 et 1712; pro festivitatibus vero et functionibus non spectantibus ad cultum Sanctissimi Sacramenti provideat Eminentissimus Archiepiscopus prout ipsi opportunum videbitur. 49

Sextum Dubium est: An statuta publicata anno 1780 sint exequenda in casu, etc. Fuit autem responsum dilata, et videatur particularitas. 50

Septimum Dubium est: An constet de legitima expulsione Confratrum seu potius sint reintegrandi in pristinum statum in casu, etc. Responsum fuit: Affirmative ad primam partem, ad secundam arbitrio Eminentissimi Archiepiscopi, et amplius. 51

Octavum Dubium est: An constet de damnis ita ut sit locus emendationi et respective restitutioni emolumentorum perceptorum in occasione carcerationis Herculis Ferrarii in casu, etc. Fuitque responsum: Negative in omnibus, et amplius. 52

Nonum Dubium est: An et quomodo libri et scripturae Confraternitatis sint custodiendae in Archivio eiusdem Confraternitatis in casu, etc. Fuit responsum: Servandos esse libros et scripturas in Archivio Confraternitatis ad nutum Archiepiscopi, et amplius. 53

Decimum Dubium est: An, quomodo et quo tempore sint celebrandae Missae, audiendae Confessiones, et pulsandae campanae in Oratorio Confraternitatis in casu, etc. Fuit responsum: Arbitrio Eminentissimi Archiepiscopi, et amplius. 54

55 Undecimum dubium est: An ad litis expensas teneatur Confraternitas, seu potius Carolus Buinth aliique subscripti, in mandato procurae in casu, etc. Fuit responsum: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, et amplius.

Articulus IV. *Confraternitates, quoad immunitatem a potestate et iurisdictione laicali.*

Summarium. 1. Confraternitates auctoritate Apostolica, vel Ordinaria erectae subsunt iurisdictioni Episcopi, ac etiam ipsi Confratres, ubi agitur de interesse spiritualitatis et Confraternitatis. - 2. Cognitio causae contra Confratres Confraternitatis N. spectat ad Archiepiscopum. - 3. Sicut et causa contra Confraternitatem habentem requisita spectat ad Iudicem Ecclesiasticum. - 4. Causae iam cognitae a Iudice Ecclesiastico circa bona debita Confraternitatibus, spectant ad Iudicem Ecclesiasticum, nec potest Iudex Laicus res reassumere, seu inhibere. - 5. Confraternitates Ecclesiasticae gaudent exemptione a gabella pro pane, qui ab eisdem datur custodibus animalium ipsarum Confraternitatum pro eorum victu. - 6. Domus Confraternitatis contigua Ecclesiae Confratrum gaudet immunitate, etiam quoad confugientes. - 7. Locata vero Laicis non gaudet. - 8. Administratores et Procuratores Confraternitatum, Ecclesiarum, et Cappellarum auctoritate Episcopali fundatarum, quarum proventus in opera pia insumuntur, etiamsi saeculares, quoad ea, quae pertinent ad dictam administrationem, convenire debent ante Forum Ecclesiasticum. - 9. Iudices saeculares, qui Confraternitates, seu Confratres per praecepta compellunt ad se subiiciendum suis iudiciis pro rebus ipsarum Confraternitatum, et pro actibus, quos faciunt in locis Sacris, et alios, ut Processionum, et similium, tamquam usurpatores iurisdictionis Ecclesiasticae declarandi sunt et tractandi. - 10. Hinc iniungendum videtur Gubernatori, ut revocet praeceptum factum Officialibus Confraternitatis, et omnia alia acta ab ipso facta in praeiudicium Iurisdictionis Episcopalis. - 11. Ad hanc rem facit Epistola scripta Archiepiscopo Mediolanensi a Sacr. Congregat. Immunit. - 12. Alia Epistola Episcopo Nolano missa. - 13. Quando Confraternitates dicendae sint Ecclesiasticae et quando Laicales, *Remissive.*

1 Confraternitates auctoritate Apostolica vel Ordinaria erectae subsunt iurisdictioni Episcopi ac etiam ipsi Confratres, ubi agitur de interesse spiritualitatis et Confraternitatis; Sac. Congr. Immunitatis in Papien. 10 Sept. 1629, lib. 2
2 Decr. Paul. pag. 6. Cognitio causae contra Confratres Confraternitatis N. spectat ad Archiepiscopum; Ead. Sac. Congr. Immunit. in Mediolanen. 17 Novemb. 1654, l. 5 Dec. Paul.
3 pag. 57. Sicut et causa contra Confraternitatem habentem requisita spectat ad Iudicem Ecclesiasticum; Eadem Sac. Congreg. in Gravinen. 21 Sept. 1663, lib. 2 Decr. Paul. pag. 131.
4 Causae iam cognitae a Iudice Ecclesiastico circa bona debita Confraternitatibus spectant ad Iudicem Ecclesiasticum, nec potest Iudex Laicus reassumere seu inhibere; Ead. Sac. Congreg. in Ortana 28 Sept. 1694, lib. 1 Decr. Vallem.
5 pag. 149. Confraternitates Ecclesiasticae gaudent exemptione a gabella pro pane, qui ab eisdem datur Custodibus animalium ipsarum Confraternitatum pro eorum victu; Eadem Sacra Congr. in Potentina 24 Ian. 1611, lib. 4
6 Decr. Paul. pag. 135. Domus Confraternitatis contigua Ecclesiae Confratrum gaudet immunitate, etiam quoad confugientes; Eadem Sac. Cong. in una Civitatis Castelli 23 Iul. 1652, lib. 4 Decret. Paul. pag. 189, in Forolivien. 19 Decemb. 1690, lib. Decr. Mart. pag. 698.
7 Locata vero Laicis non gaudet; Eadem Sac.
8 Cong. in Reatina 14 Dec. 1628. Administratores et Procuratores Confraternitatum, Ecclesiarum et Cappellarum auctoritate Episcopali fundatarum, quarum proventus in Opera Pia insumuntur, etiamsi saeculares, quoad ea, quae pertinent ad dictam administrationem, conveniri debent ante forum Ecclesiasticum; Ead. Sac. Cong. in Carinolen. 15 Aug. 1668, l. 1
9 Decret. Altovit. pag. 252. Iudices saeculares, qui Confraternitates seu Confratres per praecepta compellunt ad se subiiciendum suis iudiciis pro rebus ipsarum Confraternitatum et pro actibus, quos faciunt in locis sacris, et alios, ut processionum et similium, tamquam usurpatores iurisdictionis Ecclesiasticae declarandi sunt incurrisse Excommunicationem Bullae Coenae, ex Riccio in praxi var. resol. c. 413; Pignatell. tom. 2, consult. 47, num. 7. Unde 10
datur facultas absolvendi Gubernatorem, dummodo prius revocet praeceptum factum Officialibus Confraternitatis, et omnia alia acta ab ipso facta in praeiudicium Iurisdictionis Episcopalis; Sac. Congreg. Immunit. in Alatrina 13 Decembris 1692, lib. 1 Decret. Valleman. pag. 10.

Et ad hanc rem facit Epistola scripta Archie- 11
piscopo Mediolani a Sacra Congregatione Immunitatis in haec verba a Pignatello loco cit. num. 8, relata: *Questa Sacra Congregazione dell' Immunità Ecclesiastica per rimediare agli abusi che si vanno introducendo in Milano da quegli Assistenti Regii, che deputa il Senato a tutte le Congregazioni e Capitoli di Confraternità, Ospedali e Luoghi Pii, dove congregandosi persone laiche, questi trapassano i limiti della propria autorità ed instituto, non solo ingerendosi nell' amministrazione dell' entrate, distribuzione di elemosine, adempimento di Legati, elezioni d' Officiali e governo spirituale de' medesimi, ma col voler ancora aver voto negli stessi Capitoli in grave pregiudizio dell' Immunità Ecclesiastica, dopo matura riflessione, ha risoluto che V. Eminenza proibisca a' detti Assistenti Regii l' uso del votare nelle Congregazioni e Capitoli che si fanno negli Ospedali, Confraternità e Luoghi Pii, e che in oltre s' incarichi alla pastoral sua vigilanza di così far eseguire, ed insieme di non permettere che tali persone Laiche s' ingeriscano all' amministrazione e governo dei suddetti Luoghi Pii, al qual effetto si vaglia V. E. delle sue facoltà Ordinarie, il cui eser-*

cizio ben si promette la medesima Sacra Congregazione di aver sempre mai ad osservare con zelo unito alla solita prudenza dell' E. V. alla quale bacio umilmente le mani, ai 20 di
12 *Settembre 1567.* Item alia Episcop. Nolano missa ad hunc tenorem: *Questa Sacra Congregazione avendo sentito da quanto le ha fatto rappresentare V. S. col suo memoriale, il pregiudizio, che vien inferito alla libertà e giurisdizione Ecclesiastica dal Reggente della giurisdizione Laica per aver egli ordinato, che i Fratelli di alcune Confraternità di cotesta Diocesi per venire all' elezione de' loro Uffiziali non si radunino più come prima per uso inveterato, ma si radunino nelle piazze, senza che v' intervengano gli Ecclesiastici, è venuta in parere, che V. S. in ciò debba procedere,* servatis servandis, *come di ragione; e per quanto le occorrerà l' assistenza di Monsignor Nuncio, basterà che V. S. glie ne accenni il bisogno, avendo già egli avuto l' ordine di prestargliela secondo che da lei ne verrà richiesto; a' 22 di Nov. 1667.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De materia huius articuli confer Amostazzo 13
de Causis Piis, et Bassi de sodalit. qu. 8 per tot., ubi una docet, quando Confraternitates dicendae sint Ecclesiasticae, quando Laicales.

Articulus V. *Confraternitates et Confratres quoad sepulturas.*

Summarium. 1. Confraternitatibus potest ab Episcopo concedi privilegium sepulcri. - 2. Confratres decedentes non electa sibi explicite sepultura in sepulcro sui Oratorii, debent sepeliri in Ecclesia Parochiali, si alias non habeant proprium sepulcrum maiorum. - 3. Electio sepulturae facta a Confratribus collective, et collegialiter sustinetur, et valet solum pro illis, qui individualiter consenserunt, ad n. 7. - 8. Hinc Confratres Confraternitatis etiam erectae in Cathedrali decedentes non electa sepultura, sepeliendi sunt in Parochiali, et non in sepulcro a Societate in Cathedrali constructo, etiamsi adesset statutum approbatum ab Ordinario, quod in sepulcro Confraternitatis essent tumulandi. - 9. Officium super Defunctis in Ecclesia, vel oratorio Confraternitatis ad n. 11. - 12. Ex Decreto tamen Sacrae Congregationis Episcopor. et Regular. Parochus intervenire potest in funeribus; quae fiunt in Ecclesiis Confraternitatum, licet defuncti non sint de sua Parochia. - 13. Hinc conciliantur Decreta. - 14. Conceditur ex gratia Confraternitati, ut sepelire possit in sua Ecclesia omnes suos Confratres, ante infirmitatem, de qua decesserunt, in ea Confraternitate descriptos, de consensu haeredum, et sine praeiudicio emolumentorum, quae spectarent ad Capitulum, vel Parochiam. - 15. Haeres Defuncti invitare potest numerum Sacerdotum et Confraternitatum sibi bene visum. - 16. Nec cogi potest ad vocandum Capitulum vel alios sed solum Parochum cui debetur duplum Eleemosynae. - 17. An liceat in Ecclesia Confraternitatum habere sepulcrum, et possint cadavera tumulari absque licentia Parochi? - 18. An in sepulcro Confraternitatis in propria Ecclesia sepeliendi sint Confratres, qui sine sepulturae electione decedunt? - 19. An ad Parochum spectat facere Officium funebre supra cadaveribus sepeliendis in Ecclesiis etc. Confraternitatum. - 20. An liceat Confraternitati Salutis sepelire in propria Ecclesia cadavera Confratrum, qui ibidem elegerint sepulturam; et an eiusdem Cappellanus absente Parocho valeat functiones super iisdem cadaveribus explere? - 21. Confratres sepeliri possunt in sepultura Ecclesiae suae Confraternitatis. - 22, 23. Utrum hoc in casu Officium funebre super Cadaveribus facere spectet ad Cappellanum Confraternitatis, an ad Parochum?

1 Confraternitatibus potest ab Episcopo concedi privilegium sepulcri; sic communiter
2 Doctores teste praxi. Confratres tamen decedentes non electa sibi explicite sepultura in sepulcro sui Oratorii seu Confraternitatis, debent sepeliri in Ecclesia Parochiali, si alias non habeant proprium sepulcrum maiorum; Sac. Cong. Conc. in Neapolitana 13 Febr. 1660,
3 in respons. ad septimum. Electio sepulturae facta a Confratribus collective et collegialiter, sustinetur et valet solum pro illis qui individualiter consenserunt, ut patet ex sequentibus declarationibus super electione sepulturae facta,
4 ut sequitur: *Confratres et Consorores consueverunt collective et collegialiter per publicum instrumentum eligere sepulturae suae locum in Ecclesiis, et signanter Regularium, in quibus eaedem sodalitates erectae reperiuntur, absque tamen voto, iuramento aut promissione de non revocando electionem; et nuper Confratres Artifices Congreg. Assumptae erectae in Ecclesia Presbyterorum Oratorii S. Philippi Nerii per libellum a Sanctissimo D. N. remissum supplicarunt huiusmodi electionis sepulturae modum validum declarari.*
5 *Super his confecto processu per Eminentissimum Archiepiscopum, dataque relatione, quae in folio per manus Eminentiss. PP. transmittitur, hodie informante tantum Capitulo Ecclesiae Archiepiscopalis Neapolis quaeritur: An huiusmodi electio sepulturae collective et collegialiter facta sustineatur in casu, de quo agitur.*

Die 16 Maii 1682, Sacr. Congr. Conc. etc. 6
respondit sustineri electionem sepulturae collective factam per Confratres, individualiter consentientes. Et die 9 Dec. eiusdem anni 1682 reproposita huiusmodi causa, utraque parte ore et scriptis informante, stetit in decisis, addita clausula... *revocabiliter tamen.*

F. Card. Columna Praefectus

A. Altovitus S. C. C. Secretarius.

Ubi vides per illa verba, *individualiter con-* 7
sentientes, aperte denotari, quod Confratres, quamvis collective et collegialiter sepulturam eligant, adhuc non comprehenduntur illi, qui nominatim et individualiter non consenserunt, cum Confratres praesentes et individualiter pro se ipsis consentientes non possint pro aliis absentibus et successoribus sepulturam eligere,

ut declaravit etiam Sac. Cong. Episc. et Regul.
8 in Camerinen. 18 Augusti 1690. Hinc Confratres Confraternitatis etiam erectae in Cathedrali decedentes non electa sepultura, sepeliendi sunt in Parochiali et non in Sepulcro a Societate in Cathedrali constructo, etiamsi adesset statutum approbatum ab Ordinario, quod in sepulcro Confraternitatis essent tumulandi, ut communiter tradunt Genuens. in praxi c. 74, num. 6; Samuel. de sepultur. disp. 5, controv. 10, conclus. 1 et seq.; Sperell. dec. 87, num. 10, et alii quos cumulat et sequitur Panimoll. dec. 5, annot. 3, n. 53, et Monacell. tom. 4, supplem. ad 2 t., n. 350.

9 Officium super defunctis in Ecclesia vel Oratorio Confraternitatis non exemptae fit a Parocho, non a Cappellano Confraternitatis; Sac. Congr. Episcop. et Regul. in Laudens.
10 20 Augusti 1601. Et Sac. Congreg. Conc. in Regiensi in respons. ad octavum dubium, in quo quaerebatur: *An Confraternitati competat facultas ibi sepeliendi cadavera absque ullo interventu Parochi, istique omnino denegando Iura Parochialia?* Cui dubio die 5 Iun. 1699 Sac. Congr. censuit respondendum *negative*.

11 Vide supra art. 2 sub num. 3. Et sic etiam Sacra Cong. Rituum in decretis generalibus relatis supra art. 2, num. 4, in responsione ad vigesimum dubium, in quo quaerebatur: *An ad Parochum spectet facere officium funebre super cadaveribus sepeliendis in saepe dictis Ecclesiis et Oratoriis publicis Confraternitatum?* Cui dubio die 10 Decemb. 1703 Sac. Congr. respondit *affirmative*, quando tumulandus est subditus Parocho, intra cuius fi-
12 nes est Ecclesia vel Oratorium; Sacra tamen Congreg. Episcop. et Regul. in d. Laudensi 20 Aug. 1601 decrevit quod Parochus intervenire potest in funeribus, quae fiunt in Ecclesiis Confraternitatum, licet defuncti non sint
13 de sua Parochia. Unde videntur concilianda haec decreta hoc modo, scilicet quod decretum Sacrae Congregat. Rituum loquatur de Confraternitatibus exemptis, ut sunt Confraternitates Urbis, cum Romae Confraternitates soleant esse exemptae a Parochia; et decretum Sacrae Congregation. Episcop. loquatur de Confrater-
14 nitatibus non exemptis a Parochia. Conceditur ex gratia Confraternitati, ut sepelire possit in sua Ecclesia omnes suos Confratres ante infirmitatem, de qua decesserunt, in ea Confraternitate descriptos, de consensu haeredum, et sine praeiudicio emolumentorum, quae spectarent ad Capitulum vel Parochum; Sac. Cong. Episcop. et Regul. in Anconitana 19 Dec. 1608, et docet praxis plurimis in locis recepta, quod Confratres sepeliuntur pacifice in suis respective Oratoriis, salvis tamen Iuribus Parochialibus.

Hic addenda sunt ad rem decreta sequentia, et notabilia advertenda.

Haeres Defuncti invitare potest numerum 15
Sacerdotum, seu Saecularium seu Regularium, immo et Confraternitatum sibi bene visum; Sac. Cong. Episc. et Reg. 5 Maii 1617.

Haeredes defuncti invitare possunt numerum 16
Sacerdotum Saecularium aut Regularium, immo et Confraternitatum, sibi bene visum, nec cogi possunt ad vocandum Capitulum vel alios, sed solum Parochum, cui debetur duplum Eleemosynae illius, quae datur aliis Sacerdotibus simplicibus; Sac. Congreg. Episcop. et Regular. 17 Martii 1579, 11 Octobris 1580, 24 Ianuarii 1581, 11 Ianuarii 1647 et 11 Decembris 1649.

An liceat in Ecclesia Confraternitatum habere 17
Sepulcra, et respective possint cadavera tumulari absque licentia Parochi, et in praeiudicium iurium Parochialium? Sacra Congreg. Concil. respondit: Licere habere sepulcra accedente licentia Episcopi, et posse in eis cadavera tumulari, si eligatur sepultura, absque licentia Parochi, sed salvis iuribus Parochialibus, die 10 Maii 1727.

An in sepulcro Confraternitatis in propria 18
Ecclesia sito, sepeliendi sint Confratres, qui sine sepulturae electione decedunt? Resp. *Negative* Sac. Cong. Conc. 13 Febr. 1666.

An ad Parochum spectat facere Officium 19
funebre super cadaveribus sepeliendis in Ecclesiis et Oratoriis publicis Confraternitatum? Resp. *Affirmative*, quando tumulandus est subiectus Parocho, intra cuius fines est Ecclesia vel Oratorium; S. R. C. 1 Dec. 1603, approbante Clem. XI, die 12 Ian. 1704.

An liceat Confraternitati Salutis sepelire in 20
propria Ecclesia cadavera Confratrum et Consororum, qui ibidem elegerint sepulturam; et an eiusdem Cappellanus absente Parocho valeat Officium, aliasque functiones super iisdem cadaveribus explere; Sacra Congr. Conc. respondit: *Affirmative* quoad primam partem, quoad secundam *Negative*, nisi Parochus vocatus renuat, vel alium Sacerdotem non substituat; die 28 Iul. 1724.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Ex statuto a S. Sede confirmato possunt 21
Confratres sepeliri in sepultura Ecclesiae suae Confraternitatis; Murg. disquisit. Canon. 1, tom. 1, tract. 8, disquis. 2, sect. 2, dub. 25; Samuel de Sepultur. tract. 1, disp. 5, controv. 10, conclus. 1; Amost. de Causis piis lib. 9, c. 8, n. 90; Bass. de sodalitat., qu. 2, num. 5.

Quaestionis vero est, utrum hoc in casu of- 22
ficium funebre super Cadaveribus facere spectet ad Cappellanum Confraternitatis, an ad Parochum? Porro ubi Confratres ex propria ele- 23
ctione sepeliendi sunt in sepultura Ecclesiae suae Confraternitatis, dubium nullum esse pot-

est, quin Parochi sit, et non Cappellani Confraternitatis, officium funebre facere super Cadaveribus, quum actus electionis sepulturae hoc Parocho praeiudicium inferre nequeat; Marchett. de sepult. tit. 38, § 2, n. 64; Bass. de sodalit. quaest. 2, n. 5.

24 At ubi Confratres sepeliri debent in Ecclesia suae Confraternitatis ex mox dicto statuto a S. Sede confirmato, videndum quid dispositum de hoc sit in ipso statuto. Nota vero, quod 25 si statutum obscurum vel ambiguum sit, ita interpretandum est, ut Parocho intactum maneat ius faciendi officium funebre super Cadaveribus in ipsa Ecclesia Confraternitatis.

Alia ad rem, vide verb. *Sepultur.* a n. 11 26 ad 14.

Articulus VI. *Quoad varia alia Confraternitates concernentia.*

Summarium. 1. Confraternitates Ecclesiasticae nequeunt alienare bona sua sine beneplacito Apostolico. - 2. Immo requiritur beneplacitum Apostolicum in cessione bonorum Confraternitatis, etiam in favorem alterius Ecclesiae. - 3. Sic etiam requiritur beneplacitum Apostolicum pro Confraternitatibus, et Oratoriis Laicorum erectis in Ecclesiis Regularium auctoritate Ecclesiastica. - 4. Confraternitates mere Laicales, sicuti et Collegia mere Laicalia, licet ibi opera pia exerceantur, et perinde dicantur loca pia, possunt alienare res suas absque solemnitatibus. - 5. Secus vero, si sint loca auctoritate Ecclesiastica erecta, quamvis administrentur a Laicis. - 6. Hinc Confraternitates, Societates, Conservatoria, Seminaria, Collegia, et huiusmodi, si sint erecta auctoritate Ordinarii, et sic sint Ecclesiastica, subiiciuntur Extravaganti incip. *Ambitiosae.* - 7. Secus si non sint talia. - 8. Seminaria erecta in vim Concilii Tridentini sunt loca Ecclesiastica, et eorum bona nequeunt alienari sine solemnitatibus, et beneplacito Apostolico. - 9. Collegia vero Puerorum, et Alumnorum erecta absque auctoritate Ordinarii, etsi dicantur loca pia, non tamen sunt Ecclesiastica, nec indigent Apostolico beneplacito pro alienationibus. - 10. Sic Collegia Artificum, et Universitatis Professionum, cum non sint loca Ecclesiastica, non subiacent Extravaganti *Ambitiosae.* - 11. Mons vero Misericordiae Civitatis Neapolis petiit beneplacitum pro alienatione domus. - 12. Confraternitates Laicorum approbatae, et earum Cappellani possunt facere solitas Processiones, quando non fiunt in Parochiali, et in Primaria Ecclesia. - 13. Confraternitatum Processiones non debent extendi per vias, sed circa muros Regularium, qui eas regunt, extra vero ambitum Ecclesiae non licet neque Regularibus, neque Confraternitatibus facere Processiones, nisi de licentia Parochi, exceptis tamen illis qui gaudent in hoc speciali privilegio. - 14. In Processionibus peragendis extra ambitum Ecclesiarum, in expositione Eucharistiae, Benedictione solemni super populum aliisque similibus, quoties interveniat licentia Ordinarii, Parochus non potest se opponere ne a Cappellanis et Officialibus Confraternitatum fiant. - 15. Confraternitates Laicorum in Processionibus procedere, et praecedere debent inter se iuxta Bullam Gregor. XIII. incip. *Exposci.* - 16. Unde Confraternitas, quae prius saccum induit, praecedere debebit aliis, quae postea induerunt. - 17. Excipitur tamen Confraternitas, seu Societas Sanctissimi Sacramenti, cui debetur praecedentia supra omnes alias Confraternitates in illis Processionibus, in quibus defertur Sanctissimum Sacramentum. - 18. In aliis vero Processionibus Confraternitas Sanctissimi Sacramenti debet procedere, et praecedere, iuxta suam antianitatem, sicut caeterae aliae. - 19. Ius praecedentiae non attenditur in regressu a Processionibus. - 20. Confratres ad conveniendum solitis Processionibus compellere potest Episcopus sub poenis eius arbitrio imponendis, stante possessione illos vocandi per Edicta. - 21. Confraternitates Episcopo assentiente possunt statuta condere. - 22. Statuta autem confirmare nemo potest, invito vel inconsulto Episcopo, sed ad ipsum privative quoad alios spectat. - 23. Confraternitas legitime, ut moris est, intimata, et coadunata, poterit determinare, et resolutionem capere, etiamsi non interveniant duae ex tribus partibus, aut maior pars Confratrum. - 24. Confraternitates erigere possunt, et ampliare suas Ecclesias, vel Oratoria sine praeiudicio Iurium Parochialium non tamen mutare titulum. - 25. Confraternitates possunt eleemosynas quaerere secundum suum institutum. - 26. Confraternitates non possunt accedere ad funeralia mortuorum, nisi specialiter, et expresse vocentur. - 27. Confraternitates, saecularium funera associantium, de intorticiis, seu Cereis, quartam funeralem Parochis non debent. - 28. Habitus mutatio non debet de facili Confraternitatibus indulgeri. - 29. Si duae Confraternitates eiusdem loci deferunt eundem saccum, distingui debent addito aliquo coloris signo. - 30. Confraternitates quaedam, quae extra Urbem sunt, et dependent a Capitulo Sancti Ioannis Laterani, vel Sancti Petri, vel S. Sebastiani, subduntur Ordinariis, ac Rectoribus Ecclesiarum. - 31. Inter Confraternitates Laicorum illa praecedit, quae est in possessione praecedendi, aut quae prius saccis induta est. - 32. Confraternitas SS. Sacramenti, si sacco induatur praecedit caeteras in Processionibus, in quibus defertur SS. Eucharistia. - 33. Affertur Decretum Sacr. Congr. Indulgent. in Constant. - 34. Confraternitati, excluso Parocho, ius est Officium funebre faciendi super Cadavera Confratrum qui non sunt de Parochia, ubi sita est Ecclesia Confraternitatis. - 35. Si vero subiecti sunt Parochiae, in qua Ecclesia Confraternitatis posita est, spectat ad Parochum. - 36. Potest tamen hoc ius spectare ad ipsorum Confraternitatem ex peculiaribus Conventionibus a S. Sede confirmatis. - 37. An in funebri hoc Officio Confraternitas propriam Crucem elevare queat, eiusque Cappellano permitti possit delatio Pluvialis et Stolae? - 38. De mutatione statutorum Confraternitatum frequentes sunt quaestiones. - 39. Ordinarius ea mutare potest. - 40. An ipsi haec ipsa facultas competat, quoad statuta condita in vim contractus. - 41. An valeat mutare statuta a S. Sede confirmata. - 42. Alia ad rem, *Remissive.*

1 Confraternitates Ecclesiasticae nequeunt alienare bona sine beneplacito Apostolico; Gratian. disceptat. 517, num. 7, et Marc. Anton. var. resol., l. 1, resol. 14, num. 7; Panimoll. decis. 12, annotat. 5, num. 40; Card. de Luca lib. 7 de alien., disc. 1, num. 11, et sequent.; Rota decis. 502, num. 2, et sequent. coram Bichio, et in Urbanien. *Archipresbyteratus* 17 Maii 1697, num. 6, et sequent. coram Ansald., decis. 9, impres. Romae; Sac. Congr. Rit. in una Civitatis Castellanae 2 Aug. 1641, et in Viterbien. 27 Iul. 1647. Immo requiritur 2 beneplacitum Apostolicum in cessione bonorum Confraternitatis, etiam in favorem alterius Ecclesiae, ut expresse declaravit Sacra Congreg. Concil. in Terracin. *Cappellaniarum* 20 Augusti 1701. Et sic etiam requiritur beneplaci- 3 tum Apostolicum pro Confraternitatibus et Oratoriis laicorum erectis in Ecclesiis Regularium auctoritate Ecclesiastica; Sacra enim Con-

gregatio Concilii in dubio alienationis rerum Ecclesiae die 7 Augusti 1683: *An Superioribus Regularibus, qui huiusmodi Oratoriis praesunt, liceat absque Solemnitatibus et Apostolicae Sedis beneplacito dicta mobilia et suppellectilia distrahere sine incursu poenarum, quae per Sacros Canones sunt praescriptae adversus alienantes res Ecclesiae?* Respondit: *Negative.*

4 Confraternitates autem mere Laicales, sicuti et Collegia mere Laicalia, licet ibi Opera Pia exerceantur, et proinde dicantur Loca Pia, possunt alienare res suas absque solemnitatibus;

5 Secus vero si sint loca auctoritate Ecclesiastica erecta, quamvis administrentur a Laicis, tamen bona subduntur prohibitioni Extravagantis *Ambitiosae,* et de rebus Eccles. non alienand.; Barbosa de Offic. et potest. Episcop. par. 3, alleg. 85, num. 31 et 32; Card. de Luca de alienat. prohib. disc. 1, num. 12, et disc. 60, num. 3 de Iurisdict.; Rota dec. 58, num. 4, et sequent. apud Tondut. de pension. 313, num. 9, part. 10, dec. 248, n. 18, et sequent. part. 11 recent.; Coccin. in Hortana *Rectoriarum* die 26 Iun. 1630, quae 1900, et in Romana *Census* 1 Aprilis 1630 coram Bichio, quae est dec. 502, et bene in Romana *Laud.* 4 Iul. 1694, § *Emanavit* coram Card. Caprara inter quae dec. 140, tom. 1, inter eius impress. typis Lucen. anno 1725, ibi: *Inanis autem visa fuit oppositio, quia Collegium dicitur Locus Pius, utpote destinatum ad alendos Iuvenes studiis incumbentes; nihilominus haec sola qualitas satis non est, ut dicatur subiectum dispositioni Extravagant.* Ambitiosae, *de rebus Eccles. non alienand. sed ulterius requiritur, quod sit locus Ecclesiasticus, videlicet erectus auctoritate Ordinarii vel aliis*

6 *signis Ecclesiasticis.* Hinc Confraternitates et Societates, Conservatoria, Seminaria, Collegia et huiusmodi, si sint erecta auctoritate Ordinarii, et sic sint Ecclesiastica, subiiciuntur d.

7 Extrav. incip. *Ambitiosae;* Secus si non sint

8 talia. Unde Seminaria erecta in vim Concilii Tridentini, sunt loca Ecclesiastica, et eorum bona nequeunt alienari sine solemnitatibus, et beneplacito Apostolico; Sacra enim Congreg. Concil. in una Salutiarum 20 Septemb. 1642 ad secundum: An bona stabilia, Seminario in haereditate relicta, postquam fuerint incorporata, possint alienari inconsulto Romano Pontifice pro solutione aeris alieni, ab ipsa haereditate debiti, absque incursu poenarum; Cen-

9 suit *non posse alienari.* Collegia vero Puerorum et Alumnorum erecta absque auctoritate Ordinarii, etsi dicantur Loca Pia, non tamen sunt Ecclesiastica, et sic non subiiciuntur dict. Constitutioni *Ambitiosae,* ut de Collegio Ghislerio Urbis, non esse Ecclesiasticum, et sic non subiacere dispositioni dictae Extravagantis censuit Rota in d. Romana *Laud.* 4 Iul. 1692,

10 coram Card. Caprara. Sic Collegia Artificum, et Universitates Professorum, cum non sint loca Ecclesiastica, non subiacent Extravaganti *Ambitiosae,* Rota dec. 832 et 872, coram Merlino, licet habeant Cappellam pro eorum usu tantum; Et sic in Urbe sunt subiecta Senatori; Card. de Luca disc. 8 de alienat. prohib. n. 6. Mons vero Misericordiae Civitatis Neapolis petiit beneplacitum Apostolicum pro alienatione Domus; Sacra Congregatio Concilii, in Neapo- 11
litana *Beneplaciti* 31 Iulii et 18 Decemb. 1706.

Confraternitates Laicorum approbatae, et eo- 12
rum Cappellani possunt facere solitas Processiones, quando non fiunt in Parochiali et in primaria Ecclesia; Sac. Congr. Rit. in Melit. Galatri 9 Febr. 1608. Confraternitatum Proces- 13
siones non debent extendi per vias, sed circa muros Regularium, qui eas regunt; extra vero ambitum Ecclesiae non licet neque Regularibus neque Confraternitatibus facere processiones, nisi de licentia, consensu, aut cum Cruce Parochi, exceptis tamen illis Ecclesiis, quae habent in hoc speciale privilegium; Sac. Cong. Rit. in Hispalen. 26 Februar. 1628, et in Limana 15 Decemb. 1632. In Processionibus peragen- 14
dis extra ambitum Ecclesiarum, in expositione Eucharistiae, benedictione solemni super populum, aliisque similibus quoties interveniat licentia Ordinarii, Parochus non potest se opponere, ne a Cappellanis et Officialibus Confraternitatum fiant, quia animarum Cura, et populi directio principaliter incumbit Episcopo, qui est Parochus Parochorum; Sacra Congr. Conc. in Savonen. 12 Febr. 1689. Confrater- 15
nitates Laicorum in Processionibus procedere et praecedere debent inter se iuxta Bullam Gregorii XIII incip. *Exposcit;* Sic S. Congr. Rit. in Nepesina 10 Maii 1608, et in Thelesina 19 Martii 1611. Unde Confraternitas, quae 16
prius saccum induit, praecedere debet aliis, quae postea induerunt; Sac. Congreg. Rit. in Sorana 7 Augusti 1528, et in S. Severinae *Praecedentiae* 24 Sept. 1712. Excipitur tamen 17
Confraternitas Sanctissimi Sacramenti, cui debetur praecedentia supra omnes alias Confraternitates in illis Processionibus, in quibus defertur Sanctissimum Sacramentum, prout declaravit Sacra Congr. Rit. in Vercellen. 18 Iunii 1695, in Cremon. 3 Augusti 1697. In aliis 18
vero Processionibus Confraternitas Sanctissimi Sacramenti debet procedere et praecedere iuxta suam antianitatem sicuti caeterae aliae; Sacra Congr. Rit. in Lauden. 18 Iul. 1628, et Nullius 30 Septembris eiusdem anni 1628. Ius prae- 19
cedentiae non attenditur in regressu a Processionibus; Eadem Sac. Congr. Rit. in Vercellensi 18 Iun. 1695. Confratres ad convenien- 20
dum solitis Processionibus compellere potest Episcopus sub poenis eius arbitrio imponendis stante possessione illos vocandi per Edicta; Sac. Congr. Conc. 21 Ian. 1622, et 8 Maii 1627, vid. sup. Art. 3, n. 14 et 15.

21 Confraternitates Episcopo assentiente possunt statuta condere; Sacra Congr. Conc. in Ulissiponen. 2 Iun. 1690, et hoc illis expresse conceditur in cit. Const. Clement. VIII incip. *Quaecumque*. 22 Statuta autem confirmare nemo potest invito vel inconsulto Episcopo, sed ad ipsum privative, quod ad alios spectat; Sac. Congr. 23 Rit. in Elboren. 7 Octobr. 1617. Confraternitas legitime, ut moris est, intimata et coadunata poterit determinare, et resolutionem capere, etiamsi non interveniant duae ex tribus partibus, aut maior pars Confratrum; nam maior pars Universitatis, Collegii seu Capituli constituitur per praesentes, non habita ratione absentium: Rota coram Burat. dec. 573, n. 22, et coram Cels. dec. 85, n. 9, impressa apud Tondut. qu. Benefic. tom. 2, part. 3, cap. 157, num. 56, dummodo tamen non adsit statutum, 24 quod aliud determinet. Confraternitates erigere possunt, et ampliare suas Ecclesias vel Oratoria sine praeiudicio Iurium Parochialium, non tamen mutare titulum; Sacra Congr. Episcop. et Regul. in Bononien. 13 Maii 1603, in So- 25 rana 9 Sept. 1635. Confraternitates possunt eleemosynas quaerere secundum suum institutum; Sacra Cong. Episcop. et Regul. in Vi- 26 terbien. 25 Maii 1601. Confraternitates non possunt accedere ad funeralia mortuorum, nisi specialiter et expresse vocentur; Sac. Congr. 27 Rit. in Bonon. 9 Decemb. 1617. Confraternitates saecularium funera associantium, de intorticiis, seu cereis, quartam funeralem Parochis non debent; Sac. Congr. Episcop. et Reg. 28 in Firmana 5 Martii 1616. Habitus mutatio non debet Confraternitatibus de facili indulgeri; Sac. Cong. Episcop. et Regul. in Anconitana 29 20 Febr. 1601. Si Confraternitates eiusdem loci deferunt eumdem Saccum, distingui debent addito aliquo coloris signo; Sacra Congregatio Episcop. et Regul. in Novarien. 13 Maii 1586. 30 Confraternitates quaedam, quae extra Urbem sunt, et dependent a Capitulo Sancti Ioannis Laterani, vel S. Petri, vel S. Sebastiani, subduntur Ordinariis ac Rectoribus Ecclesiarum; Pius IV Const. 57, incip. *Regimini*.

31 Inter Confraternitates laicorum illa praecedit, quae est in possessione praecedendi: et cum nlhil ea de re constet, praecedere illa debet, quae prius saccis induta est, ut ex Const. 84 Gregorii XIII constat; et Bened. XIV Instit. Eccles. 105, n. 34.

32 Sed in Processionibus, in quibus defertur SS. Eucharistia, Confraternitas SS. Sacramenti si sacco induatur, praecedit caeteras, ut decisum in Rota Romana; ibid. n. 85.

CONSTANTIENSE

Decretum

33 Cum experientia compertum sit, nonnullas SS. Rosarii Confraternitates auctoritate dumtaxat Ordinarii, irrequisito Magistro Generali Fratrum Ordinis Praedicatorum erigi, ac pro illis Apostolicum Breve cum Indulgentiis, cuicumque Confraternitati canonice erectae sive erigendae, generaliter concedi consuetis expediri; nonnulli extra Urbem, ac praecipue quidam Ecclesiastici viri, et sanguinis nobilitate, et morum probitate insignes ex Dioecesi Constantien. recte dubitarunt, num huiusmodi Confraternitates canonicae reputari valeant, ac revera subsistant? Quare eorum nomine duo subinserta dubia a Sacra Congregatione Indulgentiis sacrisque Reliquiis praeposita decidenda fuerunt exhibita; Primo: An si inscio Patre Generali Ordinis Praedicatorum, per Ordinarium erigatur Confraternitas SS. Rosarii, Confratres reipsa fruantur Indulgentiis in Brevi Apostolico per eosdem obtento expressis? Et quatenus Affirmative. Secundo: An fruantur etiam aliis Indulgentiis in dicto Brevi Apostolico obtento non expressis, quas tamen aliis Confratribus Sanctiss. Rosarii, a diversis Summis Pontificibus concessas esse constat, ut in Dominicis menstruis, aut aliis diebus? Hisce autem dubiis Sacra eadem Congregatio die 19 Aug. 1747, rationum momentis serio matureque perpensis, respondendum esse censuit; ad utrumque Negative. De quibus omnibus facta per me infrascriptum eiusdem Sacrae Congregationis Secretarium die 26 praedicti mensis SS. D. N. Benedicto PP. XIV relatione, Sanctitas Sua ipsummet votum, benigne approbando, confirmavit. Ne tamen huiusmodi Confraternitatum inconsulto eodem Magistro Generali erectarum fervor tepescat, sed magis magisque illarum Confratrum et Consororum devotio potius augeatur, omnes et singulas uniuscuiusque Confraternitatis Sanctissimi Rosarii erectiones in praefata Constantiensi Dioecesi, inscio Magistro Ordinis Praedicatorum pro tempore existente Generali hactenus factas, Motu proprio, ac de plenitudine suae Apostolicae potestatis sanavit, ac validas esse declaravit; Immo praedictae Dioecesis Constantien. Populum specialibus favoribus prosequi volens, etiam moderno eiusdem Ordinis Praedicatorum Magistro Generali humillime supplicante iisdem Confraternitatibus sic erectis, praeter Indulgentias in respectivo earum obtento Brevi expressas, etiam omnes et singulas alias Confraternitatibus Sanctissimi Rosarii ad formam Constitutionis S. Pii V die 25 Iun. 1569 *Inter desiderabilia*, canonice erectis ab Apostolica Sede quomodocumque concessas, clementer indulsit. In posterum tamen, ut quodcumque dubium et quaevis abusus, aut molestiae vel perturbationis occasio prorsus removeatur, idem Sanctissimus Dominus Noster de Apostolicae pariter plenitudine potestatis voluit et expresse mandavit, quod non aliter Confraternitates seu Societates Sanctissimi Rosarii erigantur, nisi requisitis prius, et obtentis, iuxta formam a

Sancto Pio V in praeallegato Brevi praescriptam, a Magistro laudati Ordinis Praedicatorum pro tempore existente Generali literis facultativis, ut alias a Sacra Rituum Congregatione die 9 Aprilis resolutum fuit, et ab Auditore Generali Sacrae Apostolicae Camerae in consimili causa anno 1663, per sententiam definitum. Saepedictus vero Magister Generalis pro huiusmodi Confraternitatum erectione consuetas literas Sacerdotibus sui Ordinis, vel ubi horum Conventus non existat, aliis Ecclesiasticis personis, sive Regularibus sive Saecularibus, etiam Episcopo benevisis expediat, ipsaeque literae, nonnisi de consensu Ordinarii, servatisque reliquis omnibus in huiusmodi erectionibus ex Apostolicis Constitutionibus servandis, ac servari solitis, executioni mandentur.

Fr. F. Cardinalis Portocarrero.

Loco ✠ Sigilli.

A. M. Erba Protonotarius Apost. Secret.

Ita ex Regestis Decretorum eiusdem Sacrae Congregationis, etc. In quorum fidem, etc. Datum Romae die 1 Sept. 1737.

A. M. Erba Protonotarius Apost. Secr.

A. M. Succi Substitutus.

Advertendum est, quod Constitutio Benedicti XIII incip. *Ex quo Sedes Apostolica* a me superius adducta suum non est sortita effectum, ex quo una cum aliis moderata et reducta fuerit ad terminos iuris communis, Concilii Tridentini et Constitutionum Apostolicarum a Clemente XII Const. incip. *Romanus Pontifex* a me ad literam data sub verb. *Privilegium* art. 4 in fine.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De Officio funebri super Cadaveribus Confratrum in Ecclesia Confraternitatis, libet aliqua hic addere.

34 Si disseratur de Cadaveribus Confratrum, qui haud sunt de Parochia, ubi sita est Ecclesia Confraternitatis, dubium esse haud potest, quin ipsi Confraternitati excluso Parocho ius sit officium funebre faciendi. Officium enim funebre inter iura parochialia tunc recenseri potest, quum defunctus in Parochia tumulandus eidem Parochiae sit subiectus; Marant. Respons. 22 fer. per tot. et signanter num. 34, part. 4; Murg. disquisit. Canon. tom. 1, tract. 7, disquis. 6, dub. 1, n. 13; idque ex ratione illa, quod ius funeris est accessorium quid ad Sacramentorum administrationem. Parochus autem ius tantummodo habet Sacramenta Parochianis suis administrandi, et consequenter respectu ipsorum, et non aliorum ius funeris habere debet; Maranta loco mox citato, num. 18 et seq.

At si agatur de Cadaveribus Confratrum, 35
qui subiecti sunt Parochiae, in qua Ecclesia Confraternitatis posita est, quidquid olim senserit Rota coram Coccin. decis. 289 per tot., hodie post decreta generalia anni 1703 Sac. Cong. Rituum, incontroversa res est, quod spectat ad Parochum facere super iis officium funebre; Dubio enim 23: *An ad Parochum spectet facere officium funebre super Cadaveribus in saepedictis Ecclesiis et Oratoriis publicis Confraternitatum?* respondit mox dicta Sac. Congreg.: *Affirmative quando tumulandus est subiectus Parocho, intra cuius fines est Ecclesia vel Oratorium.*

Potest tamen ius hoc faciendi funebre offi- 36
cium super hisce Cadaveribus spectare ad ipsorum Confraternitatem ex peculiaribus Conventionibus a S. Sede confirmatis, ut in terminis Ecclesiae Confraternitatis positae in ipsa Ecclesia Parochiali dixit Rota in Neapolitana quarto Dubio 23 Iunii 1760, § 3, coram R. P. D. Frangipane.

Dubium vero haud leve hinc oritur, an in 37
funebri hoc officio Confraternitas propriam crucem elevare queat, eiusque Cappellano permitti possit delatio Pluvialis et Stolae. In affirmativam autem sententiam ivit idem Sacrum Tribunal in d. Neapolitana super quarto Dubio 23 Iun. 1760, § 7, coram R. P. D. Frangipane. Et merito. Etenim Officium funebre ex Ecclesiae ritu sine hisce fieri nequit. Concesso igitur iure faciendi officium funebre, concessa et ipsa dici debent.

ALIAE ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De mutatione statutorum Confraternitatum 38
frequentes in Foro quaestiones sunt. Regula 39
vero est, quod possit Ordinarius ea mutare, Monacell. in formul. Iur. Eccles. part. 21, adnot. ad form. 1, num. 49; Bass. de sodalit. q. 4, n. 1.

Dubitatur autem, an haec ipsa facultas Or- 40
dinario competat, quoad statuta condita in vim contractus? Negat Rota cor. Duran. dec. 291, n. 37, ubi simul explicat quando statuta condita dicantur in vim contractus.

Dubitatur etiam, an Ordinarius valeat mu- 41
tare statuta a S. Sede confirmata? Negat Bass. de sodalit. dict. quaest. 4, n. 1, ubi quod ita quoque sensit Sac. Cong. Episc. et Regul. negotiis praeposita in Astoricen. 17 Febr. 1603, tum Rota coram Duran. dict. decis. 291, n. 41.

De statutis, ne quis admittatur nisi aliquid 42
solvat, ne Confrater possit Confratrem in ius vocare, ne adscribatur quis in altera Confraternitate, et aliis id genus peculiaribus statutis quid sentiendum sit, vide Bass. de sodalit. dict. 4, n. 2 ad fin.

CONFUSIO PRO ACQUIRENDO RERUM DOMINIO

Vide verb. Dominium, *art. 3 a num. 105 ad 110.*

CONGREGATIONES ECCLESIASTICAE ROMANAE

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS.

Summarium.

1. Semper ab omnibus Ecclesiis particularibus ad Roman. Pontificem de rebus gravioribus in illis occurrentibus relatum est. - 2. Origo Roman. Congregationum. - 3. Earum praestantia. - 4. Et auctoritas. - 5. De Congregatione Concistoriali, seu Concistorii Consultrice. - 6. Bulla Institutionis. - 7. Eius munera. - 8. Congregatio Inquisitionis. *Remissive.* - 9. Congregatio Indicis librorum prohibitorum. - 10. Afferuntur nonnulla exempla damnationis librorum. - 11. Index librorum prohibitorum. - 12. Bulla Institutionis. - 13. Ex quibus constat haec Congregatio. - 14. Eiusque munera. - 15. Bulla Benedicti XIV. - 16. De aliis. *Remissive.* - 17. De Congregatione SS. Rituum. - 18. Bulla Institutionis. - 19. Quomodo dividatur haec Congregatio. - 20. De Congregatione extraordinaria. *Remissive.* - 21. Ordinariae Congregationis munera. - 22. De aliis. *Remissive.* - 23. De Congregationis Immunitatis institutione. - 24. Ex quibus constat. - 25. Huius Congregationis officia. - 26. De origine Congregationis Rev. Fabricae. - 27. Rev. Fabricae munia. - 28. Benedicti XIV statuta quoad hanc Congregationem. - 29. Ipsius Congregationis resolutiones. - 30. Et edicta. - 31. Interpretatio Constitutionis Gregorii XVI. - 32. Obiectiones contra huius Congregationis privilegia. - 33. Origo Congregationis Concilii. - 34. Testimonia antiquitatis ad vindicandum Pontifici ius inquirendi in Canonum observantia afferuntur. - 35. Erectio huius Congregationis. - 36. An Pontifex deputando Cardinales contra Concilii Tridentini mentem egit. - 37. Congr. Conc. Officia. - 38. Et Officiales. - 39. Congregatio Praelatorum Congregationi Cardinalium Concilii interpretum adiecta. - 40. Bulla Institutionis. - 41. Congregatio Episcoporum et Regularium. - 42. Ex quibus constat haec Congregatio. - 43. Huius Congregationis munia. - 44. Congregatio de Disciplina. - 45. Constitutio Innoc. XII. - 46. Constitutio Pii VI. - 47. Congregatio Propagandae Fidei. - 48. Eiusque Collegium. - 49. Ex quibus componitur. - 50. Munia eiusdem Congregationis. - 51. Congregatio Indulgentiarum. - 52. Bulla Clementis IX. - 53. Iurisdictio huius Congregationis. - 54. Alia de Congregationibus. *Remissive.*

1 Cum Christus Dominus Beato Petro eiusque in Pontificatu successoribus curam commisisset *Fratres in fide confirmandi*, semper ex ipsis Ecclesiae incunabulis ab omnibus Ecclesiis particularibus ad Rom. Antistitem relatum est de rebus gravioribus in illis occurrentibus. Cuius rei in primis indubitatam reddunt fidem epistola Corinthiorum Ecclesiae ad Clementem Rom. Episcopum saeculo primo exeunte, ipsiusque Clementis literae auctoritatis plenissimae illis redditae, uti testantur S. Irenaeus l. 3 advers. Haeres., c. 3; S. Epiphanius haeres. 27, et D. Hieronymus l. de viris illustribus, c. 15. Saeculo vero II S. Polycarpius Romam venit, ut ageret cum Aniceto de Paschatis celebratione, et Martyres Lugdunenses Irenaeum eiusdem Ecclesiae Presbyterum ad Eleutherium miserunt ob quasdam Ecclesiae quaestiones. Hieronymus de Scriptor. Eccles. cap. 35, et Beda Hist. Anglor. lib. 1, c. 4. Saeculo III S. Cyprianus in quaestione de lapsis scripsit ad Fabianum et Cornelium, uti videre licet in eiusdem epistolis. Et S. Hieronymus testatur, Orientalium et Occidentalium Episcoporum consultationes affluere in Pontificatu S. Damasi his verbis: *Cum in chartis ecclesiasticis iuvarem Damasum Romanae Urbis Episcopum, et Orientis atque Occidentis consultationibus responderem.* Epist. XI. Et ut caetera praetermittam, praeclarissimum est testimonium Innocentii I in sua epistola ad Concilium Milevitanum, cum ipsius Synodi Patres laudet, quod custodiendo: *Patrum instituta, quae illi non humana sed divina decrevere sententia, ut quidquid quamvis de disiunctis remotisque provinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, nisi ad huius Sedis notitiam perveniret; ut tota huius auctoritate, iuxta quae fuerit pronuntiatio, firmaretur; indeque sumerent caeterae Ecclesiae, quid praecipere et quid vitare deberent;* inter Oper. S. August. tom. 11, pag. 620, 639, edit. Maur. Par. an. 1679. S. Avitus Archiepiscopus Viennensis epist. 32, edit. Sirmond. haec habet: *Scitis Synodalium legum esse, ut in rebus quae ad Ecclesiae statum pertinent, si quid dubitationis fuerit exortum, ad Romanae Ecclesiae summum Sacerdotium, quasi ad caput nostrum membra sequentia recurramus.* Episcopi Africani demum in Epistola synodica ad Pontificem Theodorum saeculo VII ita loquuntur: *Antiquis Regulis sancitum est, ut quidquid, quamvis in remotis vel in longinquis positis agetur Provinciis, non prius tractandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almae Sedis vestrae fuisset deductum.* Et idipsum clarissime patet ex innumeris Pontificum Rom. decretalibus seu epistolis, quibus variis consultationibus Orbis universi rescribebatur. Et po- 2
stremis hisce saeculis tanto excrevit Consultationum Quaestionumque multitudo, ut necesse fuit varias instituere Cardinalium Congregationes, cui propositis dubiis respondendi munus committeretur. Aliquid tamen generatim prae- 3
mittere oportet de talium Congregationum auctoritate, praestantiam antequam de illis speciatim dicere aggrediamur. Et quia nonnulli inconsiderate spernunt Sac. Congregationum decisiones, quasi nullius sint momenti, non

ab re erit praestantissimi viri acatholici sententiam in medium adducere, ex qua clare appareat quanta reverentia et observantia Rom. Congregationum decreta suscipienda sint. Clarissimus ergo Leibnitius in epistola quadam ad P. de Basses Soc. Ies. haec habet: *Gratum erit, si subinde me doceas, quae in vestro Ordine, aut alias in re literaria, praesertim sacra, philosophicaque gerantur; et utile esset discere quaae Romae decernantur in Congregationibus, velut Rituum, Inquisitionis, Indicis, etc., nam talia a me minime spernuntur.* Leib. Opera omnia edit. de Turnes tom. 2, part. 1, p. 276.

4 Omnis tamen vis et auctoritas quam Sac. Congreg. decreta sibi vindicant pendet a plenitudine potestatis Pontificis in condendo novas leges et eas interpretando; de qua satis supra diximus. Propterea illius nomine eiusdemque auctoritati innixae Sac. Congregationes, omnibus fidelium, quantumvis remotissimis, consilia praebent, dubia resolvunt, lites contentionesque componunt, gratias ac privilegia impertiuntur, eorumque consultationibus respondent. Et haec est differentia inter illorum caeterorumque doctorum responsa, quod privati doctores legem non constituant, dum Sac. Congregationum decreta omnino dirimunt quaestionem, et cum potestate legislativa innitantur, eorum interpretationes faciunt ius commune t. 12 de LL., et t. 35, 36, 37 ff. de LL. Ut vero talia decreta vim legis habeant quatuor conditiones requiruntur: 1. Ut constet sufficienter quod sint declarationes Sac. Congregationis, propterea munitae sigillo authentico Congregationis, et signatae ab eiusdem Secretario et a Cardinali Praefecto esse debent. Nam Sac. Congreg. Conc. de commissione Urbani VIII, an. 1631, mandavit et praecepit *huiusmodi Declarationibus, tam impressis et imprimendis, quam manuscriptis, nullam fidem esse in iudicio vel extra a quoquam adhibendam, sed tantum illis quae in authentica forma, solito Sigillo et subscriptione Emin. Cardinalis Praefecti et Secretarii eiusdem Congregationis pro tempore existentium munitae fuerint. In quorum fidem, etc. Datum Romae die 2 Augusti 1631.* Ita refert Barbosa lib. 1 Iuris Eccles. univ., cap. 4, num. 83. 2. Ut referatur in ipsa declaratione, fuisse pronunciata consulto Pontifice; nam sic statuit Sixtus V Constit. 74, tom. 2 Bullar. magni. 3. Ut Cardinales solum declarent et interpretentur, non vero disponant aut dispensent, aut restringant, aut amplient ultra vim verborum et regulas iuris. Torreblanc in prat. iur. Eccl. lib. 14, c. 3, n. 19; Merolla in disput. Theolog. tom. 2, disp. 4, c. 4, dub. 12, num. 173. Haec speciatim pertinent ad Congregationem S. Concilii Tridentini interpretis de qua vide etiam Fagnan. in cap. *Quoniam* de Const. in prima part. 1 lib. Decret. Card. de Luca in adnot. ad Conc. Trid. disp. 1, num. 17; Schenkl Institut. Iuris Eccles. ex edit. Scheilii an. 1830, cap. 7. De aliis Congregationibus vide Schmalzgrueber dissert. Prooem. § 9, num. 373, seq. Si vero declarationes Congregationis sunt extensivae, scilicet si egrediuntur a simplici interpretatione, et ultra id quod legum verba proprie denotant, aliquid concedant, prohibeant, dispensent etc., non habent vim legis, nisi fiant ex speciali mandato Papae; quomodo sunt decreta Congreg. S. Concilii Tridentini iussu Urbani VIII de alienatione rerum temporalium ad monasteria etc. pertinentium 7 Sept. 1624 edita. Ergo decreta SS. Congregationum cum necessarias habeant conditiones constituunt *rem iudicatam;* et habentur pro Apostolicis Constitutionibus, cum approbantur a Romano Pontifice: editaque in particularibus casibus, constituunt legem pro rebus similibus. Demum novissima derogant prioribus, cum contradictoria reperiuntur, et nullam posterius vim habent, cum deficiat fundamentum quo innitebantur. De Congregationum auctoritate Sede Vacante vide Auctor. verb. *Cardinal.* art. 5, n. 43, pag. 234 nos. Edit.

CONGREGATIO CONCISTORIALIS

Variae sunt Congregationes et aliae quidem 5
ordinariae, aliae extraordinariae, quae scilicet ad Pontificis beneplacitum convocantur, et finita causa, qua convocatae fuerant, cessant pariter. Nos, omissis caeteris extraordinariis Congregationibus, loquemur in primis de Concistoriali, seu Concistorii Consultrice. Haec enim ordinaria et extraordinaria nuncupari potest: ordinaria, quia semper constituta ex aliquo determinato numero personarum; extraordinaria vero, quia congregatur ad beneplacitum Pontificis. Nam cum saepe, ut loquitur Cardinalis de Luca, in plerisque actibus qui in Concistorio coram Pontifice agitantur, interessati oppositores adesse soleant, adeo ut disputationem contentiosam habere oporteat, cumque talis forma ad servandam Concistorii maiestatem ab illo excludatur, statuta fuit particularis Congregatio, quae pararet negotia in Concistorio tractanda.

Haec Congregatio ordinata fuit a Sixto V in 6
sua Constitutione CXVII.

SIXTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

« Immensa aeterni Dei omnium opifex sapientia a fine usque ad finem fortiter attingens, sic cuncta inter se admirabili concordia nexu copulavit suaviterque disposuit, ut vicissim ad

suorum se munerum functiones exercendas mutuis auxiliis sublevarent. Ipsa in Coelesti Hierusalem varios beatorum spirituum ordines distinxit, quorum superiores de divinae providentiae rebus inferiores illuminarent. Ipsa militantis Ecclesiae, quae triumphantis illius imago est, corpus variis membris discrevit, quae capiti suo glutino charitatis compacta et connexa mutuo se adiuvarent, ex quo totius corporis salus et conservatio existeret.

» Quare iure optimo Romanus Pontifex, quem Christus Dominus corporis sui, quod est Ecclesia, visibile caput constituit, omniumque Ecclesiarum sollicitudinem gerere voluit, multos sibi tam immensi oneris adiutores advocat, atque adsciscit, cum venerabiles Episcopos fratres suos, quos toto terrarum orbe ad singulos greges pascendos mittit, tum amplissimum ordinem S. R. E. Cardinalium, qui tamquam nobilissima membra capiti propius cohaerentia, eidem Summo Pontifici, sicut Christo Domino Apostoli, semper assistunt, quique primi laborum et consiliorum socii sunt et participes, ut partita inter eos, aliosque Romanae Curiae Magistratus, ingenti curarum, negociorumque mole, ipse tantae potestatis clavum tenens, divina gratia adiutrice, non succumbat...

» Illa praeterea cura ad Pastoralis nostri Officii sollicitudinem, et Ecclesiae universalis gubernationem maxime pertinet, ut ad fidelium populorum utilitatem, Ecclesiis iam erectis, aut in posterum iustis de causis erigendis, de Episcopis et Pastoribus idoneis, et fidelibus ac fructuosis, in vinea magni Patrisfamilias operariis salubriter in Domino provideamur.

» Quare aliam constituimus Cardinalium Congregationem, qui in primis cognoscant de legitimis causis erectionum novarum Ecclesiarum quarumcumque, Patriarchalium, Metropolitanarum et Cathedralium; ac de cuiusque earum Dote, Capitulo, Clero, Populo et aliis, quae ad eiusmodi erectiones, iuxta praescriptum Sacri Concilii Tridentini et Sanctorum Patrum decreta, necessaria erunt. Examinent praeterea omnes difficultates de his incidentes, controversias quoque inter eas, quae iam erectae sunt, nec non dictarum Ecclesiarum, Dioecesum vel Monasteriorum uniones, dismembrationes, cessiones, permutationes, translationes, pensionum super illarum redditibus assignationes, Monasteriorum pluralitatem, dignitatum incompatibilitatem, praesentationes et nominationes, electionum sive postulationum confirmationes, seu admissiones, suffraganeorum coadiutorumque deputationes, cum futura successione, sive absque eadem successione, curamque adhibebunt solertem circa aetatem et qualitatem promovendorum, eaque discussa et examinata ad Nos, Successoresque nostros referant, ut pro nostro eorumve arbitrio, in Concistorio secreto iuxta formam in hunc usque diem servatam proponantur.»

Constat talis Congregatio ex competenti nu- 7
mero Cardinalium et peritorum Praelatorum, cum Secretario qui solet esse non Praelatus, sed peritus aliquis togatus. Examinantur in ea materiae in Concistorio tractandae, et audiuntur partium oppositiones, si forte locum habeant, in forma mere contentiosa, proportionata tamen stylo Congregationum Cardinalium; et ita, quando agitur de unionibus vel divisionibus Ecclesiarum seu etiam dismembrationibus vel novis erectionibus, probari debet, an verificentur iustae causae, vel requisita necessaria; sic etiam examinantur causae et requisita, quibus admitti possunt renunciationes Episcoporum; Cardin. de Luca lib. 15, part. 2. Relat. Rom. Cur. Disc. 5, § 25, pag. 238. Et ut ipse concludit *in summa ista Congregatio Concistorialis est ipsius Concistorii pars* seu membrum, aut eiusdem Concistorii Consultor vel Assessor, adeo ut nonnisi de *eius voto negotia concistoriolia, quae controversia pati valeant explicentur* ibid. § 26.

CONGREGATIO INQUISITIONIS.

De Congregatione Inquisitionis, vide verb. 8
Inquisitionis, S. Officium et *Inquisitores*.

CONGREGATIO INDICIS.

Cum Ecclesiae proprium sit curare, ut cun- 9
ctis sana religio moresque integri sint, utque omnis mali atque erroris auferatur occasio, non vetat tantum societatem et consuetudinem haereticorum eorumque omnium, qui male de religione sentiunt, et non solum providet ut sint in illa Magistratus, qui in fidei corruptores inquirant, poenisque coerceant, sed etiam omni studio contendit, Christi Domini gregis oves a noxis pascuis prohibere. Nam cum ea, quae legimus magis haereant impressa animo et difficilius e memoria elabantur, semper Ecclesiae curae fuit, e filiorum suorum manibus eripere illos libros, qui fidem labefactare, moresque depravare aliquo modo possent. Qua in re non Christianorum tantum utilitati, sed etiam incolumitati prospicit et decori Divinissimae illius Religionis, quam perditi homines omni via obtrectare student. Et talis quidem apud Hebraeos 10
et Ethnicos ipsos mos invaluerat e manibus hominum tollendi libros omnes, qui mores depravare possent, uti videri potest in Origen. Prolog. in Cant. opp. tom. 3, pag. 26, edit. Paris. 1740, Cicer. de Natur. Deor. l. 1, n. 23, opp. t. 2, p. 525, edit. Oliveti Genevae 1743; Livium lib. 25, c. 1, t. 3, p. 939, lib. 39, c. 16, lib. 40, cap. 29, t. 5, pag. 330 et 490, ed. Drakenborchii Lugd. Batav. 1743; Valerium Maximum lib. 2, cap. 1, tom. 1, pag. 23. edit. Torernii Leidae 1726; Senecam Contr. prooem. lib. 5, t. 3, opp. 348, ed. Amest. 1682. Quod

vero sic semper tenuerit Ecclesia, dubitare omnino non potes, si paulo attendas iis quae supersunt antiquitatis documentis, etc. Ac, ut nil dicamus de D. Paulo, quem omnes norunt Ephesi combussisse libros omnes eorum, qui fuerant curiosa sectati; Act. Apostol. 19, in canone 52, 59, 60 Apostolorum apud Cotelerium PP. Apostol. tom. 1, pag. 430, edit. Amestelodam. 1724, legimus vetitum divulgari *falso inscriptos impiorum libros*. S. Cyprianus prohibuit libros schismaticorum, ut ex eius Epist. 45, p. 231, edit. Amestelodam. 1700, pag. 128. Patres Nicaeni Arii Thaliam proscripserunt; Socrates Histor. lib. 1, cap. 21, p. 40, edit. Valesii Cantabrig. 1720; Nicephor. l. 8, cap. 18, p. 569, t. 1, edit. Paris. 1630, et Constantinus Imperator ab omnibus tale decretum observari mandavit; Socrat. loc. cit. Et Origenis libri saepe damnati fuere; Soz. Hist. l. 8, c. 14; Socr. lib. 6, c. 9, p. 324, edit. cit. Hieronym. l. 2, contr. Rufin. n. 22, t. 2, col. 515, edit. Valarsii Veronae. Potestas vero improbandi damnandique libros, qui religioni bonoque universali adversantur, proprie pertinet ad Ecclesiam, sive sparsam per orbem, sive in Concilio congregatam, et potissimum ad eius caput Rom. Pontificem; cui praecipue Dominus noster gregis pascendi curam commisit. Unde III saeculo ad Pontianum Pontificem missi fuerunt Origenis libri, ut ab illo damnarentur. Constit. in Pontian. § unic., num. 1, col. 116, et in Fabian. § 1, n. 1, col. 117. Episcopi Africani ad Innocentium I literas dederunt, ut Pelagii errores damnaret. *Anathemet ergo,* inquiunt, *Pelagius scripta sua. Aut se sua esse negat, aut scriptis suis ab inimicis suis dicit immissa, quae sua esse negat, anathemet ea tamen et damnet paterna exhortatione et auctoritate Sanctimoniae tuae.... Si enim cognoverint* (Pelagii Socii) *eumdem librum, quem illius vel putant esse vel norunt, Episcoporum catholicorum auctoritate, et maxime Sanctitatis Tuae, apud eum esse maioris ponderis non dubitamus, etc.* Constant. Epist. Rom. Pontific. col. 88. Et Innocentius illis respondit, Pelagii librum, quem legerat, a quovis calcandum atque damnandum, ut ipse Constant. loc. cit. col. 905. Leo M. Priscillianistarum libros igni tradi mandavit. Ep. 15, t. 2 opp., p. 694, ed. Baller. Ven. Plura haereticorum volumina Gelasii I, et Symmachi opera incendio conflagrarunt. Anast. Biblioth. in Gelas. t. 1, p. 167, num. 2, edit. Rom. 1724, et Symmach. num. 1, p. 175. Similiter etiam egit S. Gregorius M. lib. 6, Epist. 66, opp. tom. 2, col. 842, edit. Paris. 1705, ubi peropportune lectoribus consideranda veniunt verba adiecta a Monachis Cong. S. Mauri; *agnoscendum esse scilicet in Romanis Pontificibus libros aliquos prohibendi potestatem et consuetudinem, cui parere etiam tenebantur Orientalis Ecclesiae alumni Constantinopolitano Patriarchae aut alteri alioquin subditi.* Unde Turonensis Concilii Patres an. 567, cap. 20, apud Labeum t. 6 conc., col. 541, inquiunt. *Et quorum auctorum valere possit praedicatio, nisi quos Sedes Apostolica aut semper intromisit aut apocryphos fecit? et Patres nostri hoc semper custodierunt, quod eorum praecepit auctoritas.* In responsionibus Nicolai I ad Consul. Bulgar. n. 103, apud Labeum Conc. tom. 9, col. 1566, habemus, illum vetasse retineri, et iussisse comburi Saracenorum libros, quos Bulgari invenerant. Vide etiam Concilium Romanum ann. 868, apud Labeum t. 10, col. 447, ubi habes id quod egit Hadrianus II contra Photii libros; atque hoc quidem factum in VIII Concilio Oecumenico probatum est in Action. 7 apud Labeum tom. 10, col. 847. Ioannes Diaconus scribens ad Ioannem VIII Pontificem saeculo IX, inquit: *Romano Pontifici, Deus omnipotens probandorum seu expellendorum scriptorum omnium specialem dedit procul dubio potestatem,* de S. Greg. Magni vita, t. 4 Oper. S. Gregor. ed. Paris. col. 20. Leo IX damnavit in Romana, deinceps in Vercellensi Synodo Scoti librum; apud Labeum tom. 11, col. 1431, ed. Venet. cit. Item damnavit libros Petri Abaelardi Innocentius II Epist. ad Archiep. Remens. et Senon. et ad Bernardum Abbatem; apud Labeum tom. 12, col. 1415 et 1420; et alium librum Ioannis Scoti Honorius III, Mabillon. Praef. ad Saecul. 4, Benedictin. § 8, n. 135, p. 66, edit. Paris. 1680. Et sic similiter enumerari possent damnationes Innocentii IV in libros Talmudicos Hebraeorum. Raynald. ad an. 1244, num. 42 et 21, pag. 312, ed. Lucae; Gregorii IX in libros Aristotelis, eius Const. apud Raynald. ad ann. 1231, num. 48, p. 50, edit. Lucae; Ioannis XXII contra scripta Marsilii Patavini et Ioan. Ianduni apud eumdem Raynaldum ad an. 1327, n. 28, seq. tom. 24, Annal. p. 847, ed. Lucae. De libris Raymundi Lulli et Ioannis Wiclefii vide Raynald. ad ann. 1374, num. 12 et 26, pag. 352, et ad an. 1372, num. 35, p. 229 ib., et ad an. 1409, num. 8, tom. 27, p. 303. Natal. Alex. Hist. Eccles. saec. 13 et 14, c. 3, art. 20, tom. 8, p. 90, ed. Venet. 1776. Demum vide Const. *Exurge Domine* 44, p. 487, tom. 3 Bullar. Roman. qua Leo X damnat opiniones et scripta Lutheri. Vide Valsecchi *Fond. della Relig.* tom. 3, p. 3, cap. 4. Franc. Antonius Zaccaria *Storia Polemica della Proibizione de' Libri* lib. 1.

Plus quam par erat hic immorati sumus; etenim, cum Indicis Congregatio, de qua sumus loquuturi, omnem suam auctoritatem accipiat a Romano Pontifice, probata his argumentis Ecclesiae, eiusque Capitis in prohibitione librorum potestate, clare profecto perspicitur qualis sit eiusdem Indicis Congregationis

praestantia, et quanti roboris sint eius definitiones.

11 Nam quamvis tanta sint in antiquitate vestigia prohibitionis librorum, nondum tamen in mentes hominum venerat prohibitorum librorum Indicem conficere usque ad saeculum XVI; tunc enim, cum subito et inopinato incursu pravorum librorum colluvies excrevisset, Romani Pontifices huic malo occurrere volentes, primum cogitare coeperunt de Indice condendo; quod Paulus IV operi mandavit anno 1557 et 1558. Pius vero IV, eius successor, totum negotium ad Concilium Tridentinum detulit. *Sed cum hisce calamitosis temporibus* (ut inquit Clemens VIII, in Constit. *Sacrosanctum*) *antiquus humani generis hostis a sua malitia numquam recedens ad eamdem Catholicam doctrinam labefactandam pestiferas haereses ac detestabiles errores, aut novos conflasset, aut veteres ex infernis excitasset, Sacra Tridentina Synodus pestilentem noxiorum librorum copiam, quae plus nimis excreverat, coercere aut auferre cupiens, primum quidem doctissimos aliquos viros delegit, qui de tota re cognoscerent et deliberarent; deinde vero, cum illi in eo negotio parum progressi essent, iustis causis eadem Synodus permota ad ipsam Sedem rem totam deferendum statuit. Itaque fel. rec. Pius Papa IV Praedecessor noster, qui tum ad Ecclesiae gubernacula sedebat, Praelatis quibusdam doctrina et prudentia praestantibus adhibitis Indicem librorum prohibitorum et Regulas quasdam per suas literas in forma Brevis promulgavit, et huiusmadi noxiorum librorum detrimentis depellendis opportune providit.* Hanc constitutionem Clemens praeposuit Indici Pii IV a Sixto V aucto et Apostolica auctoritate recognito. Sed iam ante Pius V novam creaverat Congregationem, cui prohibitionis librorum et Indicis confectionis curam commiserat, uti patet ex verbis, P. Libelli, qui erat a secretis istius Congregationis tempore Alexandri VII qui in monit. ad lect. in Indic. Clem. X, ann. 1670: *Hanc,* inquit, *postea deputationem* (scilicet Concilii) *in Indicis Congregationem Pius V erexit, Secretario eidem adsignato Antonio Possio ad quod munus deinceps Summi Pontifices viros ex ordine Praedicatorum adsumpserunt.* Vide Ruele, *Saggio dell' Istoria, dell' Indice Romano dei libri proibiti* pag. 124; Anton. Zaccar. *Host. polem. delle proibizioni dei libri* lib. 1, epoc. 6, p. 153, edition. Roman. 1777. Sixtus V vero in supradicta Bulla illius auctoritatem ampliavit ad-
12 dendo opportunas facultates his verbis: *Quia vero haeresis morbus animae perniciosissimus ut cancer serpit, et filii tenebrarum arcem Catholicae veritatis omni machinationis genere oppugnant, libris praesertim haeresis veneno infectis promulgandis, aliisque noxia doctrina aspergendis, corrumpendisque, postulat a Nobis Pastoralis officii sollicitudo, ut vulpes dolosas et lupos rapaces ab ovili Christi omni vigilantia arceamus. Quare ut Cardinales, qui ad libros prohibendos expurgandosve delecti sunt, in ea cura diligenter ac maiori cum fructu versentur, has illis facultates tribuimus, ut librorum eiusmodi catalogos et indices, aut olim aut proxime confectos, eorumque regulas editas recognoscant atque examinent, certorum auctorum libros prohibitos, aut quovis modo in prioribus indicibus suspensos diligenter excutiant, et prout expedire iudicaverint, permittant libros, qui post indicem Tridentini Conc. iussu editum prodierunt. Catholicae doctrinae christianorumque morum disciplinae repugnantes expendant et recognoscant, ac ubi Nobis retulerint, nostra auctoritate reiiciant, hominum vero iniuria et dolo depravatos emendent, eos libros, qui paucis erroribus reiectis alioquin utiles studiosis esse possent, expurgandi atque corrigendi modum ineant, indicesque expurgatorios conficiant, novos praeterea libros approbandi et imprimendi rationem praescribant. Universitatum Parisien. Bononien. Salamantin. Lovanien. aliarumque probatarum studia ad librorum expurgationem et correctionem excitent, earumque diligentem operam et industriam requirant. Permittimus quoque eidem Congregationi, ut Theologis, Canonistis aliisque peritis viris, piis atque idoneis, etiam aliunde accersitis, ad hoc omne negocium Reipublicae Christianae tam in his temporibus necessarium adhibitis, eam ob rem tantum, nec vero aliis, libros vetitos tenendi legendique etiam absque nostra licentia impertiantur facultatem.*

Constat Congregatio Indicis lib. prohib. ex 13
competenti numero Cardinalium, pro beneplacito Pontificio, et habet Secretarium ex ordine Praedicatorum et magnum quoque numerum Theologiae aliarumque literarum professorum, qui Consultorum nomen obtinent, in quibus praecellit Apostolici Palatii Magister, primarius et fixus eiusdem Congregationis Consultor. Con- 14
sultores debent revidere et examinare diligenter libros, de quibus suspicio habetur iuxta Secretarii distributionem, et postea de illis referre in plena Congregatione, quae pro numero et urgentia negotiorum in aliquibus anni temporibus haberi solet. Plura, si cupis de prohibitione librorum vide Instruct. *pro iis qui libris tum prohibendis, tum expurgandis, tum etiam imprimendis operam sunt daturi,* Clementis VIII auctoritate regulis Indic. adiectam. v. *Index Lib. prohibit.*, pag. 18, edit. Rom. 1841. At 15
nos, ut omnino appareat methodus, quam S. Congregatio adhibet, referemus hic Constitutionem Benedicti XIV, de methodo servanda in examine et proscriptione librorum.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Sollicita ac provida Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum vigilantia in eam semper curam incubuit, ut Christi fideles ab eorum librorum lectione averteret, ex quibus incauti ac simplices detrimenti quidpiam capere possent, imbuique opinionibus ac doctrinis, quae vel morum integritati vel Catholicae Religionis dogmatibus adversantur. Nam, ut vetustissimum mittamus S. Gelasii I Decretum, quaeque iam pridem a Gregorio IX, aliisque Pontificibus hac de re statuta fuerunt; ignorare neminem arbitramur, quae fuerint a praedecessoribus nostris Pio IV, Sancto Pio V, et Clemente VIII diligentissime praestita, ut saluberrimum opus a sacrosanctae Tridentinae Synodi Patribus susceptum, mature discussum, ac pene ad exitum perductum, de vetitae lectionis librorum Indice conficiendo atque vulgando non absolverent solum atque perficerent, sed sapientissimis etiam decretis ac regulis communirent. Quod quidem negocium Apostolica Sedes continenter urget ac promovet; ad id deputatis duabus Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium Congregationibus, quibus onus inquirendi in pravos noxiosque libros impositum est; cognoscendique, quibus emendatio et quibus proscriptio debeatur. Id muneris Congregationi quidem Romanae universalis Inquisitionis a Paulo IV commissum perhibent, idque adhuc ab ea exercere pergit, ubi de libris ad certa rerum genera pertinentibus iudicandum occurrit. Certum est autem, sanctum Pium V primum fuisse Congregationis Indicis institutorem, quam subsequentes deinde Pontifices Gregorius XIII, Sixtus V, et Clemens VIII confirmarunt, variisque privilegiis et facultatibus auxerunt: eiusque proprium ac fere unicum officium est, in examen libros vocare de quorum proscriptione, emendatione vel permissione capienda est deliberatio.

§ 1. Qua maturitate, consilio ac prudentia in Congregatione universalis Inquisitionis de proscribendis vel dimittendis libris deliberetur, cum neminem latere putamus, tum nos ipsi plane perspectum, ac diuturna experientia compertum habemus: nam in minoribus constituti, de libris nonnullis in ea censuram tulimus, et consultoris eiusdem Congregationis munere diu perfuncti sumus; postremo inter sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales cooptati, Inquisitoris generalis locum in ea obtinuimus; ac demum ad Apostolicam Sedem, meritis licet imparibus, evecti, non modo Censorum animadversiones in libros nonnullos aliquando legere ac ponderare, sed etiam in Congregationibus, quae singulis feriis quintis coram nobis habentur, Cardinalium sententias atque suffragia, antequam de iisdem libris quid decernatur, audire, excipere consuevimus. Haud minoris diligentiae testimonium ferre possumus, adeoque debemus, pro altera Congregatione Indicis, cui generaliter incumbit, ut supra diximus, de quorumvis librorum proscriptione decernere. Dum enim in minoribus versaremur, cum primi tum secundi Censoris, seu Relatoris officium in ea Congregatione non semel obivimus: ex quo autem supremum Pontificatum gerimus, nullius libri proscriptionem ratam habuimus, nisi audito Congregationis Secretario, qui libri materiem, Revisorum censuras, Cardinalium iudicia et suffragia accurate nobis exponeret.

§ 2. Sed quoniam compertum est nobis, atque exploratum, multas librorum proscriptiones, praesertim quorum auctores Catholici sunt, publicis aliquando iniustisque querelis in reprehensionem adduci, tamquam si temere ac perfunctorie in Tribunalibus nostris ea res ageretur; operae pretium duximus, hac nostra perpetuo valitura Constitutione, certas firmasque regulas proponere, iuxta quas deinceps librorum examen, iudiciumque peragatur; tametsi plane affirmari possit, idipsum iampridem, vel eadem prorsus ratione, vel alia aequipollenti, constanter actum fuisse.

§ 3. Porro Romanae universalis Inquisitionis Congregatio ex pluribus constat Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus a summo Pontifice delectis, quorum alii sacrae Theologiae, alii Canonici Iuris doctrina, alii Ecclesiasticarum rerum peritia, munerumque Romanae Curiae exercitatione, prudentiae demum ac probitatis laude, conspicui habentur. His adiungitur unus ex Romanae Curiae Praesulibus, quem Assessorem vocant; unus etiam ex Ordine Praedicatorum sacrae Theologiae Magister, quem Commissarium appellant; certus praeterea Consultorum numerus, qui ex utroque Clero saeculari ac regulari assumuntur; alii demum praestantes doctrina viri, qui a Congregatione iussi, de libris censuram instaurant, iisque Qualificatorum nomen tributum est. De variis in praefata Congregatione, iisque gravissimis rebus agitur, in primis autem de causis fidei, ac de personis violatae religionis reis. At cum librum aliquem ad eam, tamquam proscriptione dignum, deferri contigerit; nisi ad Indicis Congregationem, ut fieri plerumque solet, iudicandum remittat, sed pro rerum temporumque ratione sibi de illo cognoscendum esse arbitretur; nos, inhaerentes decreto lato ab eadem Congregatione feria quarta kalendis Iulii anni millesimi septingentesimi quinquagesimi, atque a nobis confirmato feria quinta insequente, hac ratione et methodo iudicium institui mandamus.

§ 4. Primo nimirum uni ex Qualificatoribus aut Consultoribus a Congregatione designando, liber tradatur, quem is attento animo legat ac diligenter expendat; tum censuram suam scripto consignet, locis indicatis et paginis in quibus notati errores continentur. Mox liber cum animadversionibus Revisoris ad singulos Consultores mittatur, qui in Congregatione pro more habenda singulis feriis secundis in aedibus sancti Officii, de libro et censura sententiam dicant: ipsa deinde censura, cum libro et Consultorum suffragiis, ad Cardinales transmittantur, ut hi in Congregatione, quae feria quarta haberi solet in Fratrum Praedicatorum Coenobio sanctae Mariae supra Minervam nuncupato, de tota re definitive pronunciet. Post ab Assessore sancti Officii acta omnia ad Pontificem referantur, cuius arbitrio iudicium omne absolvetur.

§ 5. Cum autem sit veteri institutione receptum, ut Auctoris Catholici Liber non unius tantum Relatoris perspecta censura, illico proscribatur; ad normam praefati Decreti mensis Iulii anni millesimi septingentesimi quinquagesimi, volumus eam consuetudinem omnino servari; ita ut si primus Censor Librum proscribendum esse iudicet, quamvis Consultores in eamdem sententiam conveniant, nihilominus alteri Revisori ab eadem Congregatione electo Liber et Censura tradantur; suppresso primi Censoris nomine, quo alter iudicium suum liberius exponat. Si autem secundus Revisor primo assentiatur; tunc utriusque animadversiones ad Cardinales mittantur, ut iis expensis de Libro decernant; at si secundus a primo dissentiat, ac Librum dimittendum existimet, tertius eligatur Censor, cui, suppresso priorum nomine, utraque censura communicetur. Huius autem relatio, si a priore Consultorum Sententia non abludat, Cardinalibus immediate communicetur, ut ipsi, quod opportunum fuerit, decernant. Sin minus, iterum Consultores, perspecta tertia Censura suffragia ferant; idque una cum omnibus praefatis relationibus, Cardinalibus exhibeatur, qui, re ita mature perpensa, de controversia denique pronunciare debebunt. Quotiescumque autem Pontifex, vel ob rei, de qua in Libro agitur, gravitatem, vel quia id Auctoris merito, aliisque circumstantiis tribuendum censeat, Libri iudicium coram se ipso in Congregatione Feriae quintae habendum decrevit; quod saepe a Nobis factum fuit, et quoties ita expedire iudicabimus, in posterum quoque fiet; tunc satis fuerit exhibere Pontifici et Cardinalibus Libri censuras et Consultorum suffragia, omisso examine Congregationis Feriae quartae eiusque relatione, quam per Assessorem Pontifici faciendam diximus: nam Cardinalium suffragiis coram ipso Pontifice ferendis, atque huius definitiva sententia, vel alio opportuno consilio in eadem Congregatione capiendo, res absolvetur.

§ 6. Altera quoque Indicis Congregatio plures complectitur Cardinales ipsi a Pontifice adscriptos, iisdemque dotibus praeditos, quibus S. Officii Cardinales pollere solent; quum etiam eorum aliquos in utraque Congregatione locum habere contingat. Ex iis unus eiusdem Congregationis Praefectus existit; Assistens vero perpetuus est Magister Sacri Palatii; Secretarius autem, a prima Congregationis institutione usque in praesentem diem, ex Ordine Fratrum Praedicatorum a Summo Pontifice pro tempore eligi consuevit. Sunt praeterea ex utroque Clero Saeculari et Regulari eiusdem Congregationis Consultores et Relatores selecti; et quidem, ubi aliquis Librorum relationes coram Congregatione semel, bis, tertio, laudabiliter peregerit, tum ipsa Congregatio Pontificem rogare solet, ut eius auctoritate in Consultorum numerum referatur.

§ 7. Sub ipsa Pontificatus nostri primordia, ea Nos subiit cogitatio, ut certam aliquam et immutabilem methodum pro examine iudicioque Librorum in hac Indicis Congregatione servandam statueremus. Qua de re non modo consilium exquisivimus dilecti Filii Nostri Angeli Mariae Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis Quirini nuncupati eiusdem Sanctae Romanae Ecclesiae Bibliothecarii, et dictae Congregationis Praefecti, qui pari prudentia et doctrina suum Nobis sensum scripto declaravit; verum etiam antiquiores aliquot eiusdem Congregationis Consultores coram dilecto Filio Iosepho Augustino Orsi Ordinis Praedicatorum, tunc ipsius Congregationis Secretario, nunc autem Palatii Apostolici Magistro, convenire iussimus suamque sententiam aperire, quae pariter scripto concepta, Nobis iam tunc exhibita fuit. Cumque haec omnia diligenter apud Nos asservata fuerint, nunc demum veterem deliberationem Nostram resumentes, quemadmodum ea, quae ad Librorum examen atque iudicium in primodicta Congregatione Sancti Officii peragendum, pertinent, auctoritate Nostra constabilivimus; ita etiam ea, quae ad Congregationem Indicis et eiusdem generis negocia apud eam tractanda facere possunt, opportunis Decretis constituere volentes, praelaudati Cardinalis Praefecti consiliis, dictorumque Consultorum votis inhaerendo, haec deinceps servanda decernimus.

§ 8. Cum Congregatio Indicis ad Librorum censuram unice, ut dictum est, instituta, non ita crebro convocari soleat, ut altera Sancti Officii Congregatio, quae ob causarum et negociorum multitudinem, singulis hebdomadis ter haberi consuevit; illius propterea Secretario peculiare munus et officium recipiendi Librorum denunciationes, ut fieri iam ante consuevit, committimus et demandamus. Is autem a Libri Relatore percunctabitur diligenter, quas ob causas illum prohiberi postulet; tum Li-

brum ipsum haud perfunctorie pervolvet, ut de propositae accusationis subsistentia cognoscat; duobus etiam in eam rem adhibitis Consultoribus, ab ipso, praevia Summi Pontificis, aut Cardinalis Praefecti, vel eius, qui Praefecti vices supplet, approbatione eligendis: Quorum collato consilio, si Liber censura et nota dignus videatur, unus aliquis Relator ad ferendum de eo iudicium idoneus, illius nempe facultatis, de qua in Libro agitur, peritus, eadem, quam nuper innuimus, ratione eligendus erit, qui scripto referat animadversiones suas, adnotatis paginis, quibus singula ab ipso reprehensa continentur. Sed antequam eius censura ad Cardinalium Congregationem feratur, haberi volumus privatam Consultorum Congregationem, quam olim *Parvam* dixerunt, Nos autem *Praeparatoriam* vocabimus, ut Relatoris animadversionibus ad Librum collatis, de earum pondere iudicium fiat. Huiusmodi Congregatio semel omnino singulis mensibus, aut etiam saepius, si oportuerit, ab ipso Congregationis Secretario convocanda erit, vel in suis cubiculis, vel opportuniore, ut ipsi videbitur, loco, intra praedicti Coenobii Aedes, ubi is commoratur. Eique semper intererit Magister Sacri Palatii pro tempore existens, una cum sex aliis e numero Consultorum, singulis vicibus, pro qualitate argumenti et materiae, de qua disputandum erit, ut supra de primis duobus Consultoribus et de Relatore constitutum est, a Secretario eligendi; praeter Secretarium ipsum, cuius partes erunt in tabulas referre Consultorum sententias, quas deinde ad Congregationem Cardinalium mittet, cum Relatoris censura. In generali demum Congregatione omnia illa servari debebunt, quae superius statuta sunt pro Congregatione Sancti Officii circa Librorum examen. Ac quemadmodum ad Assessorem Sancti Officii pertinet, de actis in Congregatione Summum Pontificem certum reddere; ita ad Secretarium Congregationis Indicis spectabit, quoties haec Librum aliquem proscribendum aut emendandum censuerit, eiusdem Pontificis assensum, praevia diligenti actorum omnium relatione, exquirere.

§ 9. Quoniam vero in Congregatione Indicis de sola Librorum prohibitione agitur nonnulla hoc loco adiungenda iudicavimus, eidem Congregationi potissimum usui futura, quae tamen ab altera etiam Congregatione Sancti Officii, dum in huius quoque generis causis se immiscet, ubi similes rerum circumstantiae se offerant, aeque observanda erunt. Quotiescumque agatur de Libro Auctoris Catholici, qui sit integrae famae et clari nominis, vel ob alios editos Libros, vel forte ob eum ipsum, qui in examen adducitur, et hunc quidem proscribi oporteat; prae oculis habeatur usu iamdiu recepta consuetudo prohibendi Librum, adiecta clausula: *Donec corrigatur*, seu *donec expurgetur*, si locum habere possit, nec grave quidpiam obstet, quo minus in casu, de quo agitur, adhiberi valeat. Hac autem conditione proscriptioni adiecta, non statim edatur Decretum, sed suspensa illius publicatione, res antea cum Auctore, vel quovis altero pro eo agente et rogante, communicetur atque ei quid delendum, mutandum corrigendumve fuerit, indicetur. Quod si nemo Auctoris nomine compareat, vel ipse, aut alter pro eo agens, iniunctam correctionem Libri detrectet, congruo definito tempore Decretum edatur. Si vero idem Auctor eiusve Procurator, Congregationis iussa fecerit, hoc est novam instituerit Libri editionem cum opportunis castigationibus ac mutationibus; tunc supprimatur proscriptionis Decretum; nisi forte prioris editionis exemplaria magno numero distracta fuerint; tunc enim ita Decretum publicandum erit, ut omnes intelligant, primae editionis exemplaria dumtaxat interdicta fore, secundae vero iam emendatae permissa.

§ 10. Conquestos scimus aliquando nonnullos, quod Librorum iudicia et proscriptiones, inauditis Auctoribus, fiant, nullo ipsis loco ad defensionem concesso. Huic autem querelae responsum fuisse novimus, nihil opus esse Auctores in iudicium vocare, ubi non quidem de eorum personis notandis aut condemnandis agitur, sed de consulendo Fidelium indemnitati, atque avertendo ab ipsis periculo, quod nocua Librorum lectione, facile incurritur; si qua vero ignominiae labe Auctoris nomen ex eo aspergi contingat, id non directe, sed oblique ex Libri damnatione consequi. Qua sane ratione minime improbandas censemus huiusmodi Librorum prohibitiones, inauditis Auctoribus, factas; quum praesertim credendum sit, quidquid pro se ipso, aut pro doctrinae suae defensione potuisset Auctor afferre, id minime a Censoribus atque Iudicibus ignoratum, neglectumve fuisse. Nihilo tamen minus, quod saepe alias, summa aequitatis et prudentiae ratione, ab eadem Congregatione factum fuisse constat, hoc etiam in posterum ab ea servari magnopere optamus, ut quando res si de Auctore Catholico, aliqua nominis et meritorum fama illustri, eiusque opus, demptis demendis, in publicum prodesse posse dignoscatur, vel Auctorem ipsum suam causam tueri volentem audiat, vel unum ex Consultoribus designet, qui *ex Officio* Operis patrocinium, defensionemque suscipiat.

§ 11. Quemadmodum vero, ubi de Congregatione Sancti Officii agebamus, eidem Nos semper interfuturos recepimus, quotiescumque de Libro, cuius materia gravioris momenti sit, iudicium agatur; quod erit Nobis facillimum, quum eadem Congregatio qualibet Feria quinta coram Nobis habeatur; sic et Indicis Congregationi praesentiam Nostram impendere parati

sumus, quoties rei gravitas id promereri videbitur. Neque enim id opus esse dicendum est, quum vel haeretici hominis Liber denunciatur; in quo Auctor errores Catholico dogmati adversantes consulto tradit aut tuetur; vel Opus aliquod in examen adducitur, quo rectae morum regulae labefactantur, ac vitiis et corruptelis fomenta praebentur. In his enim casibus ne illas quidem, quas supra scripsimus, accuratiores cautelas adhibere necesse erit; sed haeretico dogmate, vel pravo moris incitamento semel comperto, proscriptionis Decretum illico sanciendum erit, iuxta primam, secundam et septimam Indicis Regulas, Sacrosancti Tridentini Concilii iussu editas atque vulgatas.

§ 12. Cum in praelaudata Congregatione Sancti Officii severissimis legibus cautum sit, ne de rebus eiusdem Congregationis quisquam cum alio extra illam loquatur; nos hanc eamdem silentii legem a Relatoribus, Consultoribus et Cardinalibus Congregationis Indicis religiose custodiendam praecipimus. Illius tamen Secretario potestatem facimus, ut animadversiones in libros censurae subiectos, eorum auctoribus, vel aliis illorum nomine agentibus et postulantibus, sub eadem Decreti lege communicare queat; suppressis semper denunciatoris, censorisque nominibus.

§ 13. Examinandis corrigendisque libris peropportuna sunt, quae decem Regulis Indicis a Patribus Tridentinae Synodi confectis, atque editis continentur. In instructione autem felicis recordationis Clementis Papae VIII eisdem Regulis adiecta, tit. *de correctione librorum* § V, Episcopis et Inquisitoribus cura committitur, ut ad librorum edendorum examen *spectatae pietatis et doctrinae viros adhibeant, de quorum fide et integritate sibi polliceri queant, nihil eos gratiae daturos, nihil odio, sed omni humano affectu posthabito, Dei dumtaxat gloriam spectaturos, et fidelis populi utilitatem.* His porro virtutibus animique dotibus, si non maiori, at pari certe de causa, praestare oportet huius nostrae Congregationis Revisores et Consultores. Cumque eos omnes, qui nunc huiusmodi munera obtinent, tales esse non ignoremus; optandum, sperandumque est, non absimiles deinceps futuros, qui ad id eligentur; homines nimirum vitae integros, probatae doctrinae, maturo iudicio, incorrupto affectu, ab omni partium studio personarumque acceptione alienos; qui aequitatem libertatemque iudicandi, cum prudentia et veritatis zelo coniungant. Cum autem eorum numerus nunc certus et constitutus non sit; ab eiusdem Congregationis Cardinalibus consilium expectabimus atque capiemus, num eum pro futuris temporibus definire oporteat vel expediat: hoc tamen iam nunc decernentes, quatenus eorum numerus definiatur, ut tam Relatores quam Consultores, ex utroque Clero, saeculari nempe et regulari, assumantur, alii quidem Theologi, alii utriusque iuris periti, alii sacra et profana eruditione praestantes, ut ex eorum coetu, pro varietate librorum, qui ad Congregationem deferuntur, idonei viri non desint ad ferendum de unoquoque iudicium.

§ 14. Ipsos autem Relatores Consultoresque tam nunc existentes, quam in posterum quandocumque futuros, monemus ac vehementer hortamur, ut in examine iudicioque librorum, sequentes Regulas diligenter inspiciant accurateque custodiant.

§ 15. I. Meminerint, non id sibi muneris onerisque impositum, ut libri ad examinandum sibi traditi proscriptionem modis omnibus curent atque urgeant; sed ut diligenti studio ac sedato animo ipsum expendentes, fideles observationes suas verasque rationes Congregationi suppeditent, ex quibus rectum iudicium de illo ferre, eiusque proscriptionem, emendationem aut dimissionem pro merito decernere valeat.

§ 16. II. Tametsi hactenus cautum sit, cavendumque deinceps non dubitemus, ut ad referendum et consulendum in praedicta Congregatione, ii solum admittantur, qui scientiam rerum, quas libri delati respective continent, diuturno studio acquisitam possideant; decet enim de artibus solos artifices iudicare; nihilominus si forte eveniat, ut alicui per errorem materia aliqua discutienda committatur, ab illius peculiaribus studiis aliena, idque a Censore aut Consultore electo, ex ipsa libri lectione deprehendatur; noveritis, se neque apud Deum, neque apud homines culpa vacaturum, nisi quamprimum id Congregationi aut Secretario aperiat, seque ad ferendam de huiusmodi libro censuram minus aptum professus, alium magis idoneum ad id muneris subrogari curet: quo tantum abest, ut existimationis suae dispendium apud Pontificem et Cardinales passurus sit, ut magnam prorsus probitatis et candoris opinionem et laudem sibi sit conciliaturus.

§ 17. III. De variis opinionibus atque sententiis in unoquoque libro contentis, animo a praeiudiciis omnibus vacuo, iudicandum sibi esse sciant. Itaque nationis, familiae, scholae, instituti affectum excutiant; studia partium seponant; Ecclesiae sanctae dogmata et communem Catholicorum doctrinam, quae Conciliorum generalium decretis, Romanorum Pontificum Constitutionibus, et Orthodoxorum Patrum atque Doctorum consensu continetur, unice prae oculis habeant; hoc de caetero cogitantes, non paucas esse opiniones, quae uni scholae, instituto aut nationi certo certiores videntur, et nihilominus, sine ullo fidei aut religionis detrimento, ab aliis Catholicis viris reiiciuntur, atque impugnantur, oppositaeque defenduntur, sciente ac permittente Apostolica Sede, quae unamquamque opinionem huiusmodi in suo probabilitatis gradu relinquit.

§ 18. IV. Hoc quoque diligenter animadvertendum monemus, haud rectum iudicium de vero Auctoris sensu fieri posse, nisi omni ex parte illius liber legatur; quaeque diversis in locis posita et collocata sunt, inter se comparentur; universum praeterea Auctoris consilium et institutum attente dispiciatur; neque vero ex una vel altera propositione a suo contextu divulsa, vel seorsim ab aliis, quae in eodem libro continentur, considerata et expensa, de eo pronunciandum esse: saepe enim accidit, ut quod ab Auctore in aliquo operis loco perfunctorie, aut subobscure traditum est, ita alio in loco distincte, copiose ac dilucide explicetur, ut offusae priori sententiae tenebrae, quibus involuta pravi sensus speciem exhibebat, penitus dispellantur, omnisque labis expers propositio dignoscatur.

§ 19. V. Quod si ambigua quaedam exciderint auctori, qui alioquin Catholicus sit, et integra religionis doctrinaeque fama, aequitas ipsa postulare videtur, ut eius dicta benigne, quantum licuerit, explicata, in bonam partem accipiantur.

§ 20. Has porro similesque regulas, quae apud optimos Scriptores de his agentes facile occurrent, semper animo propositas habeant Censores et Consultores; quo valeant, in hoc gravissimo iudicii genere, conscientiae suae, auctorum famae, Ecclesiae bono et Fidelium utilitati consulere . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

§ 25. Quae hactenus a nobis proposita ac constituta sunt, Praedecessorum nostrorum decretis plane consona, Congregationum quoque nostrarum legibus et consuetudinibus comprobata, in librorum examine ac iudicio instituendo, Apostolica auctoritate deinceps servari decernimus: mandantes universis et singulis, qui in praefatis Congregationibus locum obtinent, seu illis quomodolibet operam suam praestant, ut adversus praemissa sic a nobis statuta nihil edicere, innovare, decernere aut intentare praesumant, absque nostra, vel successorum nostrorum pro tempore existentium Romanorum Pontificum expressa facultate.

§ 26. Non obstantibus contrariis quibusvis, etiam Apostolicis Constitutionibus et ordinationibus, necnon earumdem Congregationum, etiam Apostolica auctoritate seu quavis firmitate alia roboratis decretis, usibus, stylis et consuetudinibus, etiam immemorabilibus, caeterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

§ 27. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrorum decretorum, mandatorum, statutorum, voluntatum ac derogationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud sanctam Mariam Maiorem anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio, septimo Idus Iulii Pontificatus nostri anno tertiodecimo.

D. Card. Passionaeus.
I. Datarius

Visa

De Curia I. C. Boschi

L. Eugenius

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

De aliis quaestionibus circa prohibitionem librorum vide Auctorem verb. *Libri prohibiti*. 16

CONGREGATIO RITUUM

Quamvis unitas, uti Nota verae Ecclesiae, potissimum sita sit in uniformi professione Fidei, et in eorumdem Sacramentorum administratione; ac quamvis disciplina non sit per se Ecclesiae unitatis fundamentum; sunt tamen quaedam praecipua disciplinae capita, in quibus concordia indicta fuit ut essent tamquam eiusdem unitatis argumenta; unde ipsa unitas notis adhuc uberioribus accedentibus, demonstraretur, magisque palam cognosceretur. Inter ea praesertim Sacros Ritus annumerare non dubitamus, cum enim Religio in recta doctrina fidei et morum, ac in interiori et exteriori Divinitatis cultu posita sit, oportebat profecto Ecclesiam et praecipue eius caput Romanum Pontificem, cui vi sui Primatus unitatis servandae curam pertinet, Sacrarum Coeremoniarum ac Rituum, qui externum cultum respiciunt, concordiae providere. Quapropter Pontifices a primis Ecclesiae temporibus omni studio contenderunt rituum unitatem servare; et parum abfuit quin Victor in Pascatis quaestione Asianos Episcopos *concordiam cum Ecclesia servare nolentes* Ecclesiae communione privaret. Quam Victoris sententiam Concilium Antiochenum anno 341, can. 1, ac Nicaenum Epist. Constantin. apud Euseb. de vita Constantin. l. 3, c. 16, 17, 18, et Theodoret. H. E. lib. 1, c. 10, ratam esse voluerunt. Innocentius I in Epist. I ad Decentium Eugubinum haec habet: *Si instituta Ecclesiastica, ut sunt ab Apostolis tradita, integra vellent servare Domini Sacerdotes, nulla diversitas nulla varietas in ipsis ordinibus et consecrationibus haberetur; sed dum unusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc existimat esse tenendum, inde diversa in diversis locis vel Ecclesiis, aut teneri, aut celebrari videntur, ac fit scandalum populis, qui dum nesciunt traditiones* 17

antiquas humana praesumptione corruptas, putant sibi, aut Ecclesias non convenire, aut ab Apostolis, vel ab Apostolicis viris contrarietatem inductam. Quis enim nesciat aut non advertat, id quod a Principe Apostolorum Petro Rom. Ecclesiae traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari, nec superinduci aut introduci aliquid, quod auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? praesertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Africam, atque Siciliam insulasque interiacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos Venerabilis Apostolus Petrus aut eius successores constituerunt Sacerdotes aut legant, si in iis provinciis invenitur alius Apostolorum, aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inveniunt, oportet eos sequi hoc, quod Ecclesia Romana custodit, a qua eos principium accepisse non est dubium, ne dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur omittere. Saepe dilectionem tuam ad Urbem venisse, ac nobiscum in Ecclesia convenisse, et quem morem, vel in consecrandis mysteriis, vel in caeteris agendis arcanis teneat cognovisse non est dubium; quod sufficere ad informationem Ecclesiae tuae, vel reformationem, si praedecessores tui minus aliquid aut aliter tenuerunt, satis certum haberem, nisi de aliquibus, consulendos nos esse duxisses. Quibus idcirco respondemus, non quod te aliqua ignorare credamus, sed ut maiori auctoritate vel eos instituas, vel, si qui a Romanae Ecclesiae institutionibus errarent, ut commoneas, aut indicare non differas, qui sint, qui aut novitates inducant, aut alterius Ecclesiae quam Romanae, existimant, consuetudinem esse servandam. Alia plura de hac disputatione vide Bellar. de bon. oper. lib. 1, v. 2. Bonam de Div. Psalmod. c. 4 et seq.; Hugon. Menard. ad Sacram. S. Greg. M. p. 273; Martenium de ant. Eccl. rit. l. 4, c. 1; Emman. de Azevedo Exercitat. Liturgic. Romae 1750; Petrum Lazeri Diatrib. Romae edita 1777.

18 Tridentini denique Patres hanc veterem disciplinam inspectam habentes Summo Pontifici Ecclesiasticarum coeremoniarum sacrorumque Rituum Reformationem commendarunt; sess. 25 in fin., et Sixtus V, Concilii voto satisfacere cupiens, novam Cardinalium Congregationem instituit, cui sacrorum Rituum provinciam commisit. Haec sunt eius verba: *Iam vero cum sacri ritus et coeremoniae, quibus Ecclesia a Spiritu Sancto edocta ex Apostolica traditione et disciplina utitur in Sacramentorum administratione, divinis officiis, omnique Dei et Sanctorum veneratione magnam Christiani populi eruditionem veraeque Fidei protestationem contineant, rerum sacrarum Maiestatem commendent, fidelium mentes ad rerum altissimarum meditationem sustollant, et devotionis eam igne inflamment: cupientes filiorum Ecclesiae pietatem et divinum cultum sacris ritibus et coeremoniis conservandis instaurandisque magis augere. Quinque itidem Cardinales delegimus quibus haec praecipue cura incumbere debeat, ut veteres ritus sacri ubivis locorum, in omnibus Urbis Orbisque Ecclesiis, etiam in Cappella nostra Pontificia, in Missis, divinis Officiis, Sacramentorum administratione, caeterisque ad divinum cultum pertinentibus, a quibusvis personis diligenter observentur, caeremoniae si exoleverint, restituantur, si depravatae fuerint, reformentur, libros de sacris ritibus et coeremoniis, in primis Pontificale, Rituale, Coeremoniale, prout opus fuerit, reforment et emendent, Officia divina de Sanctis Patronis examinent, et Nobis prius consultis, concedant. Diligentem quoque curam adhibeant circa Sanctorum canonizationem, festorumque dierum celebritatem, ut omnia rite et recte, et ex Patrum traditione fiant, et ut Reges et Principes, eorumque Oratores aliaeque personae, etiam Ecclesiasticae, ad Urbem Curiamque Romanam venientes, pro Sedis Apostolicae dignitate ac benignitate honorifice more maiorum excipiantur cogitationem suscipiant, seduloque provideant. Controversias de praecedentia in processionibus, aut alibi, caeterasque in huiusmodi sacris ritibus et coeremoniis incidentes difficultates cognoscant, summarie terminent et componant.* Const. 117, pag. 395, tom. 4, part. 4 Bullar. Mainard.

Duplex quodammodo videtur ista Congrega- 19
tio, una ordinaria pro Ritibus Ecclesiasticis, aut pro finiendis controversiis praeeminentiarum; alia extraordinaria pro beatificatione ac canonizatione Sanctorum atque cultu quorumdam servorum Dei. Sed Cardinalibus, ex quibus constat prima, etiam in secunda convenientibus, solum differt numerus Praelatorum. In prima congregantur tantum Consultores, inter quos Magister Sacri Palatii et Sacrista Papae, quibus perpetuo hoc munus ex officio committitur, unusque demum ex Pontificiis Magistris coeremoniarum. In altera vero, praeter supradictos, conveniunt quoque Promotor fidei, cui adnexum solet esse officium Advocati fiscalis, tres antiquiores Rotae Auditores, unus ex Protonotariis Apostolicis ex numero participantium; et alii Theologi, quos Consultores vel respective Qualificatores dicunt; demum probatissimi ac periti medici aliique professores, ut disceptare possint an illae operationes quae miraculis referuntur, supernaturales revera sint. Sed ad beatificationem 20
et canonizationem Sanctorum quod attinet, apud Auctorem reperies in articulo *de Cultu Sanctorum*. Ordinariae igitur SS. RR. Congre- 21
gationis officium in eo praecipue constituitur, quod veteres ritus sacri ubivis locorum in Missis, divinis Officiis, Sacramentorum admini-

stratione, caeterisque divinis Officiis ab omnibus observentur, ut loquitur Bulla Institutionis. Nam antiquitus cuique Episcopo cura liturgiae in sua Ecclesia erat commissa, unde liturgia S. Basilii, S. Io. Chrysostomi, S. Ambrosii, etc., reperitur. Postea vero Pius V voluit ut idem Ordo Romanus servaretur ab omnibus, exceptis Religiosis, quibus uti suis privilegiis concessit. Occurrunt etiam in hac Congregatione negotia contentiosa inter partes; et tam in his, quam in gratiosis seu pacificis Congregatio summarie ac extraiudicialiter procedi, praeviis extraiudicialibus informationibus ab Ordinario loci vel superiori Regulari, respective. Omnesque expeditiones et provisiones gratis conceduntur. Vide de aliis Cardin. de Luca lib. 15, par. 2, Rel. Curiae, Disc. 18, p. 275 edit. Venet. 1726.

22

CONGREGATIO IMMUNITATIS.

23 De iure asyli et immunitatis Ecclesiasticae dicere omittentes, de quo loquitur auctor in proprio loco, disceptabimus tantum de Congregatione ad illud illaesum servandum instituta. Hoc factum est circa initium Pontificatus Urbani VIII cuius tamen institutionis Bulla de-
24 perdita videtur. Cardinalibus huius Congregationis adiuncti fuere nonnulli Praelati, in quibus annumerantur unus ex Rotae Auditoribus, unus ex Clericis Camerae, Advocatus fiscalis et alii ex dictis Rotae et Camerae Tribunalibus
25 assumi soliti ad beneplacitum Pontificis. Ista Congregatio solum agit de materiis concernentibus Ecclesiasticam iurisdictionem; curat ne illius exercitium a Magistratibus saecularibus usurpetur; atque cognoscit causas de triplici immunitate locali, personali, reali. Agit etiam extraiudicialiter, uti de aliis diximus; nihil exigit pro expeditionibus caeterisque actibus; et scribit per epistolas familiares Ordinariis locorum, vel Nuntiis Apostolicis aliisque Ecclesiasticis Praelatis propter informationes super recursibus et executione suorum decretorum ac resolutionum, Vide Card. de Luca loc. cit., disc. 18.

CONGREGATIO FABRICAE.

26 Iulius II cum animum intendisset ad Vaticanam Basilicam pene collabentem restaurandam, plurimas indulgentias aliaque bona Ecclesiastica iis qui eleemosynis dictae Basilicae reaedificationi occurrerent, concessit; propterea-que aliquot commissarios citra et ultra montes, quorum munus esset pias fidelium oblationes colligere, deputavit. Const. 28 *Liquet omnibus*, t. 3 Bullar. Mainard., pag. 313.

Et Leo X administratoribus dictae Rev. Fabricae amplas indulsit facultates adimplendi pia Legata, et ex eis aliquam partem ipsius restaurationi applicandi. At Clemens VII aliquas ex dictis concessionibus abrogans, Collegium 60 virorum pro meliori administratione Basilicae Fabricae instituit; Consitut. 3 *Admonet nos*, pag. 31, tom. 4, part. 1 Bullarii, eisque super causis ad Fabricae rem privilegiaque pertinentibus iudiciali iurisdictione concessa, ut legatorum piorum executioni providerent iniunxit. Pius IV facultatem concessit cogendi Notarios ad traditionem exemplarii instrumentorum, post annum obitus testatoris. Const. 76, Bullar. tom. 4, p. 2, pag. 151. Pius V quatuor editis Constitutionibus, priorum Pontificum Concessionibus alias maiores addidit. Const. 108, pag. 55 Bullar.; Const. 130, pag. 88; Const. 131, pag. 89; Const. 132, pag. 90, t. 4, pag. 3. Sixtus V, cum Cardinali Basilicae Vaticanae Archipresbytero iurisdictiones aliquas concessisset, suprematiam in laudatae Fabricae Collegio, aliasque indulsit facultates. Sed Clemens VIII demum erexit dictae Fabricae Congregationem, quae constat ex competenti numero Cardinalium, pro Papae beneplacito, adiunctis Camerae Auditore, Thesaurario Generali, Pontificiae domus Praefecto, uno ex Rotae Auditoribus, uno ex Clericis Camerae, aliisque nonnullis Praelatis. His adde aliquos *Officiales* ex Praelatorum vel togatorum numero assumi solitos, nempe Iudicem Ordinarium, Oeconomum generalem, Secretarium Congregationis, denique Defensorem et Procuratorem fiscalem. Referam ex Cardinale de Luca loc. cit., disc. 20, 27
Officia et munia Rev. Fabricae Congregationis: *Circa plura itaque huius Congregationis, eiusque officialium munus versatur. Primo nempe circa dictum exequutoris et curatoris dispositionum, quae ad pias causas factae sint, ut suum sortiantur effectum, fructus decursos sibi applicando, ut istud Fabricae opus, loco illorum operum vel suffragiorum, quae fieri debebant, ex ecclesiastici thesauri plena potestate Apostolica succedat. Secundo, ut exigat sibique applicet pias dispositiones incertas, sive ad incerta pia opera factas. Tertio, ut pariter exigat sibique applicet illa legata, quae facta sint pro certo opere individuo, pro quo bona relicta non sufficiant, ne alias cum indebito haeredis lucro, apud eum bona remaneant. Et quarto, quod ubi Ecclesiae, seu loca, aut personae, quarum favore dispositio facta sit, ex instituto capaces existant, ut ex. gr., sunt Cappuccini et Minores observantes, ac etiam Iesuitae quarti voti eorumque Domus professae, et similes, tunc Fabrica totam dispositionem sibi ipsi applicet, sive cum quibusdam compositionibus partem accipiat et partem remittat.* Vide ipsum Cardin. de Luca sub tit. de Testamentis et Codicillis lib. 9, part. 1, disc. 23, et de Fideicommissis, Primogenituris et Maioritatibus lib. 10, disc. 108, de Legatis lib. 11, p. 1, disc. 27, et de Regularibus et Monialibus lib. 14, p. 1, disc. 63.

Cum vero Vaticanae Basilicae, totius Orbis praestantissimae, aedificatio iam perfecta esset, tantae molis conservationi Rom. Pontif. consulere semper curae fuit; quapropter omni studio tam Congregationis, quam Rev. Fabricae
28 privilegia nonnulla conservare contenderunt. Et Benedictus XIV Congregationem in Generalem et Particularem, uti facilius cuique negotio vacare posset, divisit; Const. 53 *Quanta Curarum* tom. 3 Bullar. huius Pontif. Illa ex omnibus Eminentissimis Patribus et Praesulibus supra memoratis constat, contentiosamque iurisdictionem super causis Rev. Fabricae pertinentibus exercet; Nicolai de Vatic. Basil. D. Petri lib. 4, cap. 1; in ista vero Eminentissimus Praefectus, tres alii Eminentissimi Patres, Oeconomus, Secretarius, Iudex Ordinarius tantum conveniunt, reique oeconomicae consulendae causa.

29 Recensemus hic ex integro resolutiones quasdam, et edicta huius Rev. Fabricae Congregationis; ut quanta sint eius privilegia et iura videre possis.

RESOLUTIO 1128.

Declarationes privilegiorum Reverendae Fabricae D. Petri factae ab illustrissimis deputatis an. 1579.

Hieronymus Matthaeus Curiae, etc. Deputati Fabricae Basilicae Principis Apostolorum de Urbe totum collegium repraesentantes, etc. Dilecto filio Melchiori Reviliono Commissario et Secret. Rev. Fabricae in Regno Neapolitano, ac aliis dictae Fabricae Commissariis praesentibus et futuris salutem.

§ 1. Accepimus vos in prosecutione causarum Fabricae ac Legatorum piorum exactione, multas reperiisse difficultates, multaque vobis circa nonnullas facultates nostras obiici dubia, quae non modicam et causarum expeditioni et iurisdictioni afferunt perturbationem. Nos igitur, ut par est, in praemissis opportune providere volentes, ex facultate et auctoritate declarandi, interpretandi ac decidendi facultate, ad tollendas omnes ambiguitates et exceptiones, quae circa privilegia Fabricae et facultates nostras oriri possunt et fieri contingunt per praesentes, ut infra declarabimus.

§ 2. Et quoniam alias fuit praecipue dubitatum, utrum bulla fel. rec. S. Pii V quae incipit: *Exigit,* sub datum Rom. an. Inc. 1569, 11 Kal. Ian., Pontificatus sui an. quarto, esset intelligenda indistincte de omnibus legatis piis vel potius de tribus speciebus tantum, nempe de legato facto pro celebratione missarum, pro celebratione divinorum officiorum, et pro erogatione eleemosynarum, ex generalitate verborum bullae resolvendum duximus indistincte, intelligi debere, ac per eam comprehendi quodcumque legatum pium locis piis in quibusvis dispositionibus piis expressis ac nominatis tam cum onere celebrationis missarum ac recitationis divinorum officiorum, quam absque alio onere, et ex quacumque alia causa pia factum. De legatis igitur seu fideicommissis piis, locis certis, ac in testamento seu quacumque alia dispositione pia et donatione inter vivos expressis, et ex quavis causa factis tam cum onere, quam absque onere quomodolibet de quibuscumque ecclesiis, hospitalibus, piis locis, nullo penitus excepto, nisi specialiter a Summo Pontifice, ac a Sede Apostolica, et tunc iuxta formam suorum privilegiorum exempta existant factis, Commissarii Fabricae post annum a morte testatoris, si aliud tempus a testatore ipso limitatum non reperiatur, usque ad triennium completum quintam partem iuxta dispositionem literarum in forma Brevis fel. rec. Leonis X sub datum Romae die 16 Dec. 1514 anno eius Pontificatus secundo, et post triennium medietatem in vim bullae S. Pii V supra proxime relatae, si et postquam alias quatuor quintas partes, seu medietatem alteram locis piis, quibus legatum fuit, solvi aut assignari fecerint, pro Fabrica exigant ac recuperent.

§ 3. Hoc autem non intelligitur nisi de legatis pro una vice tantum factis; quod si legatum pium perpetuum erit, et occasione legati pio loco facti, certum quid faciendum vel solvendum sit, sic standum, duximus: ut si quod annuatim absque onere solvendum erat, insolutum ac inexactum reperiatur, quinta pars seu medietas, ut supra, de legatis certis pro una vice tantum factis dictum est, si vero cum quovis onere annua solutio fieri debeat, nempe pro celebratione missarum, divinorum officiorum, maritagio puellarum incertarum, distributione pauperum in genere, et alia huiusmodi, totum quod decursum est et non solutum, vel non distributum pro Fabrica exigatur; et de caetero testatoris voluntas observetur non diminuta in aliquo sorte principali ipsius legati, et hoc ut legatorum perpetuorum vitetur extinctio.

§ 4. Legata incerta pauperibus in genere seu pro maritandis puellis, ut supra, facta, etiamsi perpetua sint, utpote si certum praedium, vel certa summa in bonis stabilibus, seu alias investienda relinquatur, ita ut omnes inde provenientes fructus in eleemosynas pauperum, ut praefertur, incertorum, seu pro maritandis puellis erogentur, nec alicui certae personae vel loco ius aliquod ex dispositione testatoris in proprietate acquiratur in totum vigore Bullae fel. rec. Pauli III sub datum Romae anno Incar. 1536, 6 Idus Augusti anno sui Pontificatus primo aliorumque eius praedecessorum pro Fabrica exigantur.

§ 5. Legata vero incerta intelligimus quando non sunt expressa propria nomina personarum

vel locorum, et si ad arbitrium executorum, vel aliorum sint relicta. Nam sic intellexisse Summos Pontifices indicant literarum apostolicarum verba illa, propriis nominibus personarum non expressis.

§ 6. Legata pia etiam incerta, ac vigore facultatum Fabricae applicata censemus legata pia facta personae seu loco pio incerto vel incapaci, ac omnia ea quae a locis vel personis, quibus legatum est, postquam legitime apparuerit ea repudiata, vel propter onus iniunctum vel alia quavis ex causa, vel citati fuerint ad declarandum an legatum sibi factum acceptare velint, expresse repudiata sunt, aut per eorum contumaciam per Iudicis decretum dictis locis aut personis intimatum, Fabricae applicata, nam ex huius dispositione legata pia certis locis aut personis facta (quae ex speciali privilegio caduca numquam fiunt) si non acceptentur, ex post facto incerta redduntur.

§ 7. Si legatum incertum pro maritandis puellis sit, mediante nominatione earumdem nubilium tantum, et non aliter certificatur, ac applicatum puellae dotandae, ante litem motam per Commissarium Fabricae legitime cautum et non solutum sit, nullo modo pro Fabrica exigatur, quia quantum ad haeredes legatum habuit effectum suum; etiam quod nuptiae quarum causa legatum fieri contingit, differentur, non debet praeiudicio esse puellae dotandae. Si vero nominatio facta non sit, sive puella nominata moriatur, legatum pro Fabrica exigatur.

§ 8. In omnibus legatis piis illud observetur, ut ante annum, seu alium terminum a testatore limitatum, minusque ante conditionis implementum non exigantur, omisso in hoc Fabricae privilegio, quod etiam ante annum et ante tempus a testatore limitatum et ante conditionis implementum exigi potest.

§ 9. Legata etiam incerta, maxime pro exoneratione conscientiae relicta, ita sunt Fabricae applicata, ut etiam exacta ab Ordinariis sibique applicata sindicari possint. Idcirco ipsis Ordinariis omnino inhibetur, ne de caetero in ipsis legatis se intromittant, sed eadem pro Fabrica in totum exigantur.

§ 10. Volumus autem ad evitandam confusionem, praemissorum omnium declarationem sibi vindicare in causis de caetero finiendis, ac in sententiis in futurum tantum proferendis; determinatis autem ac decisis huc usque, etiam in prima instantia, firmis et ratis manentibus. In quorum omnium et singulorum fidem has per nos et Secretarium nostrum infrascriptum subscriptas fieri, sigillique nostri iussimus appensione muniri. Datum, etc.

RESOLUTIO 1233.

Aliae declarationes privilegiorum Rev. Fabricae S. Petri factae ab illustrissimis deputatis an. 1589.

§ 1. Horatius Burghesius utriusque iuris, etc., et deputati..... ad quorum notitiam pervenit quampluries haesitari et dubitari a Ministris, Iudicibus et Commissariis Rev. Fab. quaenam legata relicta incapacibus, et legatariis et haeredibus nolentibus legata et haereditates acceptare, spectent et pertineant ad Rev. Fab. D. Petri. Propterea vigore privilegiorum dictae Rev. Fab. ac Collegio concessorum, in quibus dispositum reperitur, occurrentium interpretationem dubiorum dictorum privilegiorum ad nos, et pro tempore Collegii Praefectos spectare et pertinere, harum seriis quibuscumque significamus et declaramus.

§ 2. Omnia legata, haereditates, donationes et alias quascumque dispositiones ad et in favorem Fratrum Cappuccinorum, ac Minorum maioris observantiae, et quorumcumque aliorum Regularium sive Clericorum Saecularium, quibus ab instituto Regulae habere et possidere bona etiam in communi prohibitum est; Omnia legata, haereditates et donationes, nedum in vim institutionis, sed etiam substitutionis et Fideicommissi eisdem facta, et factas ad Rev. Fab. spectare et pertinere, ac spectavisse et pertinuisse, sicque privilegia et facultates ultra eorum literalem sensum, consuetudine interpretativa ita declarata ac pronunciata fuisse, prout etiam nos ex tunc declaramus et pronunciamus.

§ 3. Quod idem facimus occasione et causa quorumcumque legatorum et haereditatum, piorum tamen quibusvis personis ac locis relictorum, et in casum recusationis et non aditionis legatorum et haereditatum respective, quae ex causa recusationis et denegatae aditionis sunt incerta, et ex privilegio piae causae omnino in alium usum sunt convertenda. Propterea illa tam vigore privilegiorum dictae Rev. Fabricae concessorum, quam etiam vi consuetudinis interpretativae, ea et eas occurrentibus casibus Rev. Fabricae applicamus et incorporamus.

§ 4. Et quoniam saepe contingit quam plura legata a piis testatoribus fieri ad effectum celebrationis missarum, recitationis divinorum officiorum, et erogationis eleemosynarum, quae cum mora et negligentia, ac avaritia haeredum vel legatarii executa non fuerunt. Propterea Pius V Sa. Me. elapso triennio a die obitus testatoris, eorumdem legatorum dimidium Rev. Fab. reliquum pio loco, cui legatum factum est, applicavit et incorporavit, ut in eius Motu-proprio sub dat., etc. Illincque observatum fuit quod data morositate haeredis et legatarii

non petentis; adhuc non elapso triennio, quinta pars una cum omnibus annatis ac fructibus ac expensis decursis, quae ex quavis causa executionis legati pii fieri debuissent, ratione privilegiorum antiquorum dictae Fab. concessorum, elapso autem triennio vigore dicti Motus-proprii nedum quinta, sed medietas haereditatis et legati una cum dictis annatis, fructibus et expensis ratione praeteriti temporis, et legati non executi decursis applicata et incorporata fuit. Propterea ne de praedictis ullo unquam tempore dubitari contingat, etc.

ALIAE DECLARATIONES PRIVILEGIORUM REV. FAB.

Factae ab illmis deputatis eiusdem an. 1598.

Nos Marcellus Lantes, etc., et Deputati, etc... infrascripta declaranda ac interpretanda duximus, nempe:

§ 1. Quoniam iuxta privilegia eidem Rev. Fab. de legatis haereditatibus, et piis dispositionibus certis... quae... adimpleta non fuerunt usque ad triennium, computandum a die mortis, quinta tantum pars ad Fab. spectat; lapso triennio... medietas debetur: declaramus huiusmodi medietatem pariter a die mortis dictorum testatorum et disponentium ipsi Fab. debitam esse, servandamque fore bullam fel. rec. Pii V sub datum XI kal. Ian. 1569, quam generaliter de omnibus piis relictis intelligendum esse declaramus et interpretamur, et praedicta etiam locum habere in similibus, quae intra statutum a testatore et disponente tempus satisfacta non sunt, ut eo elapso, triennium intelligatur a die mortis testatoris.

§ 2. Annua vero pia legata et disposita Locis, Ecclesiis et Ecclesiasticis personis, certis et nominatis, cum onere celebrationis Missarum, divinorum officiorum, erogationis eleemosynarum aut similium in perpetuum, aut ad certum tempus, seu statutis quibusdam diebus in anno et hebdomada, pro quorum adimplemento bona, seu etiam redditus perpetui, aut ad tempus relinquuntur, et haeredum seu aliorum, quoad id quomodolibet obligati erunt aut tenebuntur, avaritia pro praeterito adimpleta cum effectu non sunt, tunc reditus et relicta huiusmodi eo usque decursa et realiter non soluta Fabricae debeantur. In futurum vero decurrenda ipsis legatariis cum onere iniuncto applicentur, ut hactenus observatum est.

§ 3. Quando vero bona seu annui redditus et introitus a Monasteriis, Capitulis, Cappellanis seu legatariis percepti et exacti sunt et percipiuntur et exiguntur pro dicta celebratione Miss. et divin. officiorum in perpetuum aut ad tempus, ut super, et Missae huiusmodi, ac divina officia in totum vel in parte ab ipsis celebrata non fuerunt, vel celebrari desierunt, aut etiam minime celebrentur propter ipsorum legatariorum negligentiam seu impotentiam, nempe quod maior sit numerus missarum ac divinorum officiorum, sic per negligentiam seu impotentiam omissorum, ad Fabricam ipsam devoluta esse declaramus, dantes facultatem Ministris a nobis deputatis, seu ab eis ad hoc specialiter substitutis, ut cum legatariis aut aliis obligatis, ad quos spectat, si eis melius expedire videbitur, pro praeterito tantum desuper componere valeant.

§ 4. Si autem ipsi legatarii quibus a principio redditus et bona huiusmodi relicta sunt, ex instituto et observantia regulae, talium relictorum incapaces sunt, aut a principio quidem capaces existebant, sed propter regulae mutationem incapaces effecti sunt, inhaerendo dictae Fab. privilegiis et declarationibus alias factis, praesertim sub die 18 Martii 1589, declaramus huiusmodi, quae a principio personis incapacibus facta sunt, sive ex postfacto incapaces sunt redditi, non ad haeredes gravatos seu alios obligatos spectare, seu uti caduca ab iis vindicari posse, sed ad Fab. ipsam nedum in vim institutionis, sed etiam substitutionis et fideicommissi, tamquam incerta effecta, spectavisse et spectare, et sub privilegiis ipsius Fabricae comprehendi; prout etiam quae forte ex quacumque causa a legatariis ipsis incapacibus recusata et non acceptata fuerunt, ac recusantur et non acceptantur.

§ 5. Similiter annua pia Legata pro pauperibus puellis nuptui tradendis, quae amore seu alias ratione animae non effectu sanguinis, aut remunerationis servitiorum facta erunt, si per aliquot annos ab haeredibus, aut aliis gravatis neglecta fuerint, nec effectualiter persoluta seu depositata, et si forte per dictos haeredes aut aggravatos huiusmodi puellar. electio facta foret pro annis et temporibus decursis ad Fab. ipsam pertinere declaramus. Decurrenda vero in futurum pro pauperibus huiusmodi puellis maritandis, etiam antea electis, ut praefertur, integra concedantur nisi in totum incerta essent, ita ut ad Fab. iuxta privilegia omnino spectarent, prout et eidem Fab. competunt omnia alia pia legata incerta, et maxime pro ablatis relicta, ita ut etiam ab Ordinariis locorum, si forte ad eos pervenerint, vindicari valeant iuxta privilegia praedicta.

§ 6. Insuper quia, ut accepimus, saepius pia huiusmodi Legata, et piae dispositiones pro constructione Monasteriorum, Hospitalium, Cappellarum, aut pro substentatione ecclesiasticarum personarum Saecularium seu Regularium tam virorum, quam mulierum similium, nec intra vel post triennium haeredes adimplere curant, ex quibus si quinta aut medietas detrahatur, opera ipsa aut in totum negliguntur, aut sine debita perfectione inchoata remanent; nec defunctorum voluntas, ut par est, observetur, quam ut huic incommodo quantum fieri

potest occurramus, ac haeredibus ac aliis obligatis omnis fraudis occasio auferatur, dum huiusmodi legatorum solutionem et executionem procrastinare solent, ut interim dictorum relictorum piorum fructus percipiant, ad quorum restitutionem non teneri praetendunt, et per capital. solutionem satisfecisse Testatori voluntati contendunt, idcirco declaramus dictos haeredes, seu alios gravatos teneri et obligatos existere ad fructus huiusmodi legatorum persolvendos a die mortis, quos realiter ex re legata seu alias relicta perceperint, aut percipere potuerint, si res huiusmodi sua natura aut alias fructifera sit, ita tamen ut in posterum Fabricae non quinta aut medietas relicti, sed fructus ipsi talis relicti persolvantur, legatum vero ipsum integrum pro perfectione dicti pii relicti consignetur et reservetur.

§ 7. Praeterea quia saepe contingit pia huiusmodi legata et dispositiones pro constructione Monasteriorum, Hospitalium seu Ecclesiarum, ac similium relictorum debitae executioni demandari non posse propter aliquod facti vel iuris impedimentum, quia nempe pecunia relicta ad constructionem Monasteriorum non sufficit, aut in loco a testatore designato aedificari non potest, seu etiam licentia ab Episcopo seu alio superiore obtineri nequit, cum aequum non sit, ut pium opus huiusmodi propterea deseratur, sed potius in aliud de iure commutandum veniat; Declaramus ut gravatis certus competens terminus praefigatur arbitrio iudicum pro impedimentis huiusmodi realiter et cum effectu removendis, aut pro obtinenda a Sede Apostolica commutatione talis relicti pii et dispositionis; quod si terminus elapsus et impedimenta remota non fuerint, aut commutatio obtenta non sit, tunc legatum ipsum a Fabrica integraliter exigatur, perinde ac si ad Fabricae utilitatem devolutio facta fuisset.

ORDINI E PROVISIONI

Da osservarsi dalli commissari della Rev. Fabrica di S. Pietro di Roma nello stato ecclesiastico.

30 Sebbene la Sagra Congregazione della Reverenda Fabrica di S. Pietro, istituita dai Sommi Pontefici per il precipuo oggetto d' invigilare per mezzo de' suoi Commissari, che siano prontamente e fedelmente adempite le ultime volontà de' pii Testatori, e qualunque Contratto o Disposizione in favore di Causa pia, abbia in diversi tempi per conseguire un tal fine, e particolarmente fin sotto il dì 31 Agosto 1650, fatte publicare diverse regole fondamentali, desunte dalla chiara disposizione delle Costituzioni Apostoliche, sulla di cui traccia dovessero caminare i medesimi Commissari per la retta definizione delle cause, e per mantenere il pio Tribunale in quell' aspetto di pietà, che in modo speciale ha sempre professato, anche a vantaggio delle Famiglie gravate del peso dell' Opere pie; nulladimeno riconoscendo la stessa Sagra Congregazione, che quanto più sono efficaci i mezzi che vengono prescritti, tanto più facilmente si va ad ottenere il fine, al quale sono diretti; ha deliberato di publicare ora gl' infrascritti nuovi Ordini, appieno persuasa, che l' esatta loro osservanza potrà conferire moltissimo a precludere l' adito agli Eredi e Legatari di far abuso delle rendite destinate per i suffragi ai Fedeli Defonti, e per l' esecuzione di qualsivoglia disposizione in favore di Causa pia, ed insieme per mantenere vigilanti i Commissari nell' adempimento del loro Offizio.

I. Non dovrà esser permesso ad alcun Commissario di fissare il suo domicilio fuori delle Città e Luoghi assegnatigli nella patente per l' esercizio di sua giurisdizione; ma sarà tenuto ed obligato di risedere dentro i confini della sua Commissaria, onde gli riesca più facile di visitare le dette Città e Diocesi per riconoscere se restino adempiti i Legati e Disposizioni pie; e succedendo che per una qualche causa si trovi costretto di trasferire altrove il suo domicilio, ritornerà immediatamente la Patente alla S. Congregazione, acciocchè si possa provedere la carica d' altro Soggetto.

II. Ogni Commissario dovrà esercitare il suo Offizio per se stesso, nè più gli si concederà licenza in avvenire, che possa deputare altra persona in sua vece, anche a suo rischio e pericolo; essendo mente espressa della S. Congregazione di voler perpetuamente aboliti i Pro-Commissari, riconosciuti piuttosto dannosi che utili al Tribunale. Che se per motivo d' abituale indisposizione di salute, o di provetta età si trovasse il Commissario impedito di poter personalmente più esercitare il suo Offizio, si proverà allora al bisogno, e potrà anche in tali casi il medesimo supplicare la S. Congregazione, affinchè gli si deputi un Coadiutore; e accordandosi la grazia, dovrà il Coadiuto esser contento di percepire la sola metà degli emolumenti della carica, scomputate però tutte le spese, e l' altra metà dovrà liberamente appartenere al Coadiutore, che assumesse l' esercizio dell' Offizio.

III. Alli Commissari, cui manca la podestà legislativa, non sarà permesso far affigere e publicare senza l' espresso preventivo oracolo della S. Congregazione alcun Editto penale; ma dovendo visitare i Luoghi soggetti alla sua giurisdizione per riconoscere l' adempimento di tutte le Disposizioni e Legati pii, saranno contenti di fare affigere e publicare una Notificazione stampata della sua Visita, per rendere prevenuti ed intimati tutti i singoli Parochi, Notari, Archivisti e altri Conservatori

di Scritture a dover dare le necessarie notizie delle Disposizioni e Legati pii, come altresì i Rettori ed Amministratori di Chiese e Luoghi pii tanto Secolari, che Ecclesiastici e Regolari a dovere esibire le Vacchette e Libri degli obblighi di Messe ed altri pii Legati nella forma già prescritta nell' ultimo Editto generale promulgato ai 12 Agosto del corrente anno 1788, ed in seguito pubblicate in tutte le Città e Luoghi dello Stato Ecclesiastico per ordine della stessa Sacra Congregazione, ed anche per oracolo espresso della Santità di Nostro Signore Papa Pio VI, felicemente regnante. Ed affinchè in avvenire abbiano tutti i Commissari una certa regola, e siano fra loro uniformi nel metodo da osservarsi nella pubblicazione ed affissione di tal Notificazione, sarà cura di Monsignor Economo e Segretario della Sagra Congregazione di fargliene giungere un esemplare, dal quale non dovranno essi in verun modo discostarsi.

IV. Si commette bensì e s' inculca ai Commissari d' efficacemente operare, affinchè il menzionato Editto dei 12 Agosto 1788, venga in tutte le sue parti inviolabilmente e perpetuamente osservato, dovendo servire come di fondamento a preparare i Giudizi necessari ad introdursi contro gli Eredi, Luoghi pii, o altre persone obbligate all' adempimento delle Disposizioni e Legati pii. Quindi dovrà ogni Commissario seguendo le provide intenzioni della Sagra Congregazione, autorizzate con espresso oracolo Pontificio, procedere irremissibilmente all' esecuzione delle prescritte pene contro i trasgressori; e ritrovando per parte di qualsivoglia altro Tribunale, o di qualunque Persona ostacoli ed impedimenti all' esercizio del proprio Officio, o che si commettino frodi per eludere la disposizione del riferito Editto, ne renderà immediatamente intesa la stessa Sagra Congregazione e suo Eminentissimo Signor Cardinal Prefetto; affinchè per le vie più sollecite ed efficaci si possa a quanto occorra provedere.

V. Allorchè il Commissario avrà ricevuto dai Notari ed Archivisti, o avrà in qualsivoglia guisa acquistato le notizie di Disposizioni e Legati pii inadempiti; dovrà esser sollecito di far citare nel suo Tribunale per mezzo del Procuratore Fiscale della Rev. Fabrica, addetto allo stesso suo Tribunale il Debitore della Disposizione o Legato pio a giustificare il seguito adempimento, ovvero il Detentore de' beni Ecclesiastici nullamente alienati ad esibire il riportato Beneplacito Apostolico per la convalidazione della seguita alienazione; e non adempiendo il Reo convenuto dentro il termine, che di ragione gli sarà prefisso alla sua obbligazione, procederà senza ritardo alla spedizione della Causa, applicando in Benefizio della Rev. Fabrica quelle quote, che le saranno dovute nei rispettivi casi a norma dei suoi Privilegi.

VI. Siccome poi l' esperienza ha fatto conoscere, che spesse volte il Reo convenuto in prima istanza avanti il Commissario, affine di dilazionare il Giudizio, e trattenere la spedizione del Mandato, è solito ricorrere al sotterfugio d' allegare la declinatoria del Foro, o domandare la pretesa circoscrizione degli atti con citazioni fatte eseguire avanti il Tribunale della Segnatura di Giustizia di Roma; così per troncare simili abusi e cavillazioni, introdotte dalla malizia de' Debitori in grave danno non meno delle loro coscienze, che delle Anime de' Defonti a motivo de' ritardati suffragi, notifica la S. Congregazione, che le Citazioni eseguite, come sopra, potranno essere impunemente disprezzate, ancorchè si trovassero segnate di propria mano di Monsignor Uditore della Segnatura; essendo stato già dichiarato con Breve speciale della fel. mem. di Giulio PP. III, pubblicato sotto il dì 20 Luglio 1552, che quel Tribunale non può inibire nè esercitare verun atto di giurisdizione sopra il Tribunale della R. Fabrica di S. Pietro, e nelle Cause concernenti il particolare interesse della medesima.

VII. Così ancora potranno impunemente disprezzarsi le dette Citazioni, ancorchè fatte e seguite avanti i Giudici deputati dalla stessa S. Congregazione, seppure non fossero state segnate di propria mano dell' Eminentissimo Signor Cardinal Prefetto-met della Sagra Congregazione della Rev. Fabrica di S. Pietro, o di lui particolar Uditore: Dichiarando bensì che dovranno esser attese tutte quelle Citazioni, ancorchè non segnate e sottoscritte come sopra, colle quali si domandasse la purgazione degli attentati, ovvero si facesse istanza per la remissione della Causa al Tribunale di Monsignor Giudice della Rev. Fabrica, a motivo del privilegio competente al Reo convenuto di poter vedere la causa in prima istanza in Curia in vigore della *Leg. Unic. Cod. quando Imperat. inter Pupil. et Vid.*

VIII. Nella decisione delle Cause, nelle quali potrà cader dubbio o questione sull' intelligenza e interpretazione, d' un qualche Privilegio della Rev. Fabrica, non dovranno i Commissari scostarsi dalle dichiarazioni più volte fatte e pubblicate dalla Sagra Congregazione, delle quali è facile di aver notizia dal Compendio dei Privilegi di detta Rev. Fabrica compilato dal Vespignani. Ed incontrando il Commissario una qualche grave difficoltà nella Causa, per cui si trovi dubbioso a deciderla, potrà interpellarne la Sagra Congregazione, la quale per mezzo del suo Monsignor Economo e Segretario lo renderà instrutto di ciò, che sarà riconosciuto più coerente alla giustizia ed alla pratica del Tribunale.

IX. Se il Reo convenuto, dopo aver patito il Decreto definitivo o Sentenza di condanna,

riclamerà nel Tribunale di Monsignor Giudice della Rev. Fabrica per esser sentito, e rivedere la Causa in grado d' Appellazione, sarà tenuto il Commissario di renderne intesa la Sacra Congregazione per mezzo di Monsignor Economo e Segretario; e se sarà riconosciuto, che la Causa vertente o sopra il negozio principale, o anche sopra un qualche incidente, meriti di essere sostenuta, se ne assumerà la difesa a proprie spese della Rev. Fabrica, ed il Commissario che ne resterà sgravato, rilascerà da qui innanzi ne' suoi conti annuali per le suddette Cause fatte difendere dalla Rev. Fabrica a suo proprio conto, due delle cinque parti dell' emolumento tassato a favore del medesimo Commissario nella Somma di Scudi venti per cento, allorchè sarà per percepire detto emolumento; e ciò per dare alla stessa Rev. Fabrica un qualche compenso di quelle spese, che assume sopra di sè, ancorchè non obligata, nella difesa in Curia di quelle Cause, che sono state introdotte in prima instanza nel Tribunale dei medesimi Commissari. Nel caso poi, che si riconoscesse mal fondata per parte della Rev. Fabrica la pretensione dedotta in giudizio, non solamente si ricuserà di accettare la difesa della Causa, ma inoltre dovrà esser proibito al Commissario di proseguirla, anche a sue proprie spese.

X. Che se il Debitore dopo il sofferto Decreto o Sentenza definitiva di condanna, o ancor prima, riconoscendo e confessando il suo debito, domanderà al Commissario un competente termine per ricorrere ed ottenere la graziosa Composizione dalla Sagra Congregazione della Rev. Fabrica, gli si dovrà accordare colla prefissione d' un mese a spedire la detta Composizione, spirato il qual termine, se il Debitore non avrà riportata altra proroga dalla stessa Congregazione sarà tenuto il Commissario di procedere ulteriormente in Causa; e non esibendo il Debitore negli atti alcun Documento o per giustificare la detta proroga, o d' aver impetrata la Composizione coll' effettivo Deposito fatto a favore della Rev. Fabrica, rimarrà sottoposto all' esecuzione del Mandato, ed alla successiva subasta, e delibera de' Beni esecutati: avvertendo, che il termine accordato al Debitore per ricorrere alla Sacra Congregazione della Rev. Fabrica, come sopra, dovrà sempre risultare dagli atti del processo della Causa, nè si dovrà mai concedere in voce, e sulla buona fede e parola del Debitore. Ed affinchè non debba il Commissario trascurare l' esatta osservanza di questa ordinazione, diretta al provido fine d' evitare le frodi e le collusioni, sarà tenuto di spedire a Monsignor Economo e Segretario in fine d' ogni tre Mesi una Nota sottoscritta di tutti i surriferiti Decreti di prefissione di termine, e sotto la propria sottoscrizione vi farà apporre ancor quella del suo Cancelliere.

XI. In quelle Cause poi, nelle quali il Commissario avrà giudicato di doversi rigettare l' azione intentata per parte della Rev. Fabrica, assolvendo il Reo dalla domandata applicazione o di qualche capitale o de' frutti, siccome può talvolta verificarsi, che il Reo sia stato ingiustamente assoluto, così dovrà il Commissario, per non lasciar esposta la Rev. Fabrica e l' Opera pia ad un qualche indoveroso aggravio, rimettere a Monsignor Economo e Segretario l' intero Processo, affine di richiamare all' esame, se con giusta ragione sia stata rigettata l' azione promossa contro l' Erede o altro Possessore, che pretendevasi obligato all' adempimento dell' Opera pia: e poichè le Cause di questo tal genere per fatto del Commissario sarebbero rimaste estinte e affatto terminate dopo il suo giudicato; perciò qualora mai succedesse, che rivedendosi in grado d' appellazione la sentenza del Commissario, fosse per essere rivocata; non dovrà egli conseguire alcuna partecipazione d' emolumento su quella somma, che la Rev. Fabrica fosse per introitare col benefizio della difesa fatta a proprie spese.

XII. S' avverte ogni Commissario, che se una qualche Causa introdotta in Giudizio civile venisse a cambiar d' aspetto ed a rendersi criminale (lo che può esser facile ad accadere, succedendo alcune volte, che dopo essere stata introdotta la Causa civile per l' esecuzione di una qualche Disposizione o Legato pio, si venga in chiaro dell' alterazioni, supplantazioni, falsità di Scritture, espilazioni d' eredità o altri atti criminosi commessi dall' erede o Legatario per eludere l' adempimento della pia volontà del Testatore); dovrà allora il Commissario astenersi di più oltre proseguire il Giudizio Civile, rendendo prima inteso l' Emo Cardinal Prefettto delle delinquenze rilevate dalle Scritture esistenti in Processo, ed aspettare gli ordini, che gli saranno dati o per procedere criminalmente contro il Delinquente, ovvero per proseguire la Causa civile senza far uso dell' azione criminale. Ed altrettanto dovrà praticare in tutti e singoli casi, ne' quali potrà aver luogo l' azione criminale, in conformità dell' ultimo soprenunciato Editto promulgato sotto il dì 12 Agosto 1788, essendo espressa mente della Sagra Congregazione, che a niun Commissario debba esser permesso di procedere ad atti irretrattabili in materie criminali, e specialmente a comminazione o fulminazione di Censure, contro i pretesi delinquenti, senza aver prima rivevuto il di Lei oracolo, o dell' Emo Signor Cardinal Prefetto.

XIII. Ciaschedun Commissario nella sua Banca, inerendo a quanto è stato prescritto nel § 16 dell' Istruzioni pubblicate sotto il dì 31 Agosto 1650, e confermate sotto il dì 8 Marzo 1735, esiggerà per se, e per gli Offiziali del suo Tribunale la minor Tassa, che

sia in uso nella Corte spirituale, o temporale del Luogo; ne esiggerà da alcuno l'emolumento chiamato Caposoldo. Ed a quest'effetto si ordina, che il Commissario debba in ogni luogo, dove eserciterà il suo Offizio, tener affissa la minor Tassa, che ivi sarà in uso nella Corte spirituale o temporale.

XIV. Ed affinchè l'ultime volontà de' Defonti, e tutte le Disposizioni in favore di Causa pia non debbano restar trascurate per oscitanza, e negligenza de' medesimi Commissari, o per umani riguardi verso una qualche Famiglia, Persona, o Luogo pio gravato di tali oblighi, si ordina, che ogni Commissario nel fine di ogni trimestre debba trasmettere a Monsignor Economo, e Segretario congiuntamente all'altra Nota sopra espressa nel § X, una Nota distinta di tutte le pie Disposizioni, le quali dai Parochi, Notari, Attuari, Archivisti, o in qualsivoglia guisa saranno state dedotte a di lui notizia, ed un'altra Nota delle cause introdotte in vigore di tali notizie; ed oltre a ciò sia tenuto, ed obligato formare un libro da doversi ritenere e custodire dal suo Cancelliere, ed ivi registrare distintamente tanto le notizie ricevute, come sopra, quanto le Cause introdotte e definite; dichiarando, che nel fine di ciascuno anno gli si negherà la conferma della Patente, qualora non venga esibita la fede giurata del suddetto Cancelliere di ritenere appresso di se il detto Libro, ed essere state in esso registrate le suriferite Notizie ricevute da' suddetti Notari e Archivisti, o in altra guisa come sopra acquistate, e le rispettive Cause introdotte e tuttavia pendenti, ovvero definite nel Tribunale d'esso Commissario. Ed il Cancelliere o suo Erede sarà tenuto a consegnare il detto Libro ad ogni richiesta della Sagra Congregazione; e nel caso che per di lui colpa o negligenza non fosse diligentemente custodito, o andasse a smarrirsi, sarà obligato all'emenda di tutti e singoli danni, che ne potessero alla Rev. Fabrica, o a qualunque altra Persona interessata derivare.

XV. In fine di ciascheduñ anno sarà tenuto ogni Commissario render fedele ed esatto conto di tutto quello che gli sarà pervenuto nelle mani per ragione del suo Offizio; ed a questo effetto dovrà ritenere un Libro contrasegnato da Monsignor Economo e Segretario, che annualmente gli si farà giungere, ed ivi descrivere tutte le esazioni, che dal medesimo si faranno per conto della Rev. Fabrica nell'atto del pagamento coll'espressione della vera somma che si riceve, della causa per la quale si riceve, e da chi si riceve; e ciò dovrà praticarsi non solo per quelle somme, che direttamente si pagano a detto Commissario, ma ancora per quelle, che con di lui ordine si fossero fatte pagare dal Debitore in mani del Depositario: E per procedere con ogni chiarezza e sicurezza, e togliere qualunque sospizione, si procurerà, che il Debitore medesimo, o chi paga il denaro, sottoscriva la partita del pagamento descritta dal Commissario in detto Libro, e non sapendo scrivere quella Persona che paga il denaro, la farà approvare dal Curato, ovvero dal Cancelliere del Luogo, dove si farà il pagamento, o da altra terza Persona degna di fede alla presenza però dell'istesso pagatore del denaro, e successivamente sarà tenuto nel fine di ciaschedun anno, in cui dovrà render conto, trasmettere il suddetto Libro in mano di Monsignor Economo e Segretario; e quando durante l'anno del suo Offizio non avrà fatto alcuna esazione, dovrà parimente mandare il detto Libro, ed insieme dichiarare con suo giuramento di non avere esatto somma alcuna per ragione del suo Offizio, e per conto della Rev. Fabrica.

XVI. Inoltre dovranno i Commissari aver cura che i Processi, Istromenti, ed altre Scritture di qualsivoglia specie appartenenti alla Rev. Fabrica, siano diligentemente custoditi dai lori Cancellieri, e legate in Protocolli separati colle respettive Rubricelle, e coll'intestazione dentro e fuori della Sagra Congregazione della Rev. Fabrica di S. Pietro; procureranno di porre in pratica i necessari spedienti, affine di riparare al disordine, implorando perciò, quando faccia bisogno, anche l'autorità della Sagra Congregazione; e morendo, o essendo rimosso taluno di detti Cancellieri, dovrà restar a peso dei Commissari di ricercare l'Erede, ed obbligarlo alla consegna a favore del Cancelliere, che sarà surrogato nell'impiego, al quale dovranno consegnarsi tutti gli Atti e Scritture colla previa descrizione, e con riportare un obligo di conservarle fedelmente, e darne conto ad ogni richiesta; del qual obligo e descrizione riterrà l'originale presso di se, e trasmetterà puntualmente copia legalizzata a Monsignor Economo per esser conservata nella Segretaria della Sagra Congregazione. Dovranno similmente i Commissari far conservare e diligentemente custodire in filze separate coll'intestazione di fuori della Rev. Fabrica dai loro Cancellieri tutte le Note originalmente sottoscritte, che gli saranno date dai Notari e Archivisti in esecuzione di quanto è stato prescritto e comandato nell'ultimo sopranunciato Editto della Sagra Congregazione; altrimenti in tutti gli espressi casi, venendone danno alla Rev. Fabrica, sarà tenuto all'emenda, e si procederà contro di lui, o suoi eredi sommariamente, e rimossa qualunque appellazione.

XVII. Nel termine d'un mese dal giorno della pubblicazione, e respettiva trasmissione de' presenti Ordini dovranno esser tenuti tutti, e singoli Commissari trasmettere a Monsignor Economo una nota distinta degli effetti e capitali di già applicati ed invenduti, sottoscritta,

coll' espressione dell' annua rendita di detti effetti e capitali, del tempo preciso in cui se n' è preso possesso, e del Notaro che ha rogato l' Istrumento di detto possesso; e l' istesso dovrà praticare per tutti gli effetti e capitali, che si applicheranno in avvenire nel termine d' un mese dal giorno dell' applicazione; e nel caso di applicazione di qualche Eredità debbano immediatamente far inventario legale tanto dei mobili che dei stabili, e dentro l' istesso mese dal dì dell' applicazione trasmetterlo nelle mani di Monsignor Economo e Segretario.

XVIII. Potranno i Commissari visitare le Città e Diocesi soggette alla loro giurisdizione, anche in tempo, in cui dai respettivi Vescovi si trova aperta la loro Visita Pastorale, conforme più volte è stato dichiarato dalla Sagra Congregazione con solenni Decreti da essa specialmente promulgati e confermati sotto il dì 7 Decembre 1637, e 21 Maggio 1681, e solamente dovranno usare la convenienza di non trovarsi simultaneamente a visitare nella stessa Città o Luogo, dove attualmente ritrovasi il Vescovo: E prima d' intraprendere il Commissario la sua Visita in qualche Città o Luogo, ne dovrà render intesa la Sagra Congregazione per mezzo di Monsignor Segretario, avvisando altresì in tempo della Visita il luogo dove si troverà, affinchè, occorrendo di doversi a lui spedire un qualche ordine in servigio del Tribunale, possa riceverlo ed eseguirlo senza ritardo.

XIX. Sebbene nel § 23 dei surriferiti Ordini e Istruzioni pubblicate nell' anno 1650, sia stato espresso, che si debbano per la quinta parte applicare a favore della Rev. Fabrica i Legati pii certi lasciati per una sol volta senza peso di Messe, Anniversari, Divini Offizi ed altre simili Opere di pietà, qualora si ritrovassero inadempiti, e trascurati per un anno dal giorno della morte del Testatore, e la metà de' suddetti Legati allor quando fosse passato il triennio; nulladimeno per togliere qualunque dubbiezza o equivoco, che potesse nascere ai Commissari nel giudicare, si dichiara che l' applicazione della quinta parte, e della respettiva metà del Capitale destinato per l' adempimento del Legato pio certo lasciato per una sol volta, dovrà aver luogo anche nel caso, in cui il Legato pio fosse stato lasciato con il peso di dover eseguire le descritte Opere pie; essendo stata questa la mente di S. Pio V nella sua Bolla 97 che incomincia *Exigit*, a norma delle dichiarazioni su di essa Bolla publicate dalla Sagra Congregazione negli anni 1579, 1589 e 1598, e trascritte dal *Vespignani* nel suriferito Compendio de' Privilegi della Rev. Fabrica.

XX. Finalmente acciocchè possa essere a notizia di chiunque, quanto è stato finora dichiarato e stabilito; espressamente s' ordina a tutti i Commissari, che debbano tenere i presenti Ordini e Provisioni affisse publicamente nel Luogo, dove esercitano il loro Offizio.

Dato in Roma dal Collegio degli Emi e Rmi Signori Cardinali della Sagra Congregazione della Rev. Fabrica di S. Pietro questo dì 18 Settembre 1788.

Errico *Card. Prefetto*

Giovanni Bufalini *Economo Gen. e Segr.*

EDITTO GENERALE

DELLA SAGRA CONGREGAZIONE DELLA REVERENDA FABBRICA DI S. PIETRO IN ROMA.

1. Informata la Sagra Congregazione della Reverenda Fabrica di S. Pietro, che non ostante le ottime providenze a seconda de' tempi saggiamente stabilite per conseguire il fine della pronta e fedele esecuzione dell' ultime volontà de' pii Testatori, e di qualunque Contratto o Disposizione in favore di Causa pia; nulladimeno insorgono nuovi abusi, tendenti a ritardare alle anime dei Fedeli defonti i prescritti suffragi, e l' esecuzione di tutte l' altre pie Disposizioni; ed informata specialmente che fra gli altri da qualche tempo introdotti in diverse Città e Diocesi vi sia quello, che i Notari sotto vari e mendicati pretesti indoverosamente ricusano di manifestare le notizie dei Testamenti, Codicilli, Contratti e Donazioni *etiam inter vivos*, ed altre Scritture rogate a favore di Causa pia, impedendo con ciò ricercare e conoscere se siano state pienamente adempite le pie volontà e Disposizioni; quantunque i suddetti Notari siano per dovere tenuti a rivelare e manifestare il contenuto sostanziale di tali Scritture ai Commissari della Reverenda Fabrica di S. Pietro, dentro il termine d' un Mese dal giorno della scritta pia Disposizione o morte del Testatore, ancorchè non fossero stati interpellati dai medesimi Commissari, con Autorità Apostolica delegati a poter liberamente e indipendentemente da chiunque altro, fuorchè dalla stessa S. Congregazione, inquirere, agire e procedere per gli effetti suddetti, come si prescrive nella Costituzione della felice mem. di Clemente VII publicata nel dì 12 Decembre 1523, e nell' altra successiva di Paolo III di san. mem. emanata ai 3 di Febbraio 1542, posteriormente confermate da diversi loro Successori: Quindi è che volendo la Sagra Congregazione sollecitamente provedere a tali abusi e disordini ha risoluto di venire alla rinnovazione e più specifica dichiarazione dell' Editto, con special approvazione della san. mem. di Benedetto XIV promulgato ai 7 Gennaro 1753.

2. In esecuzione pertanto della risoluzione presa dalla Congregazione Generale tenuta nel dì 12 dello scorso Mese di Febbraio, ed approvata specialmente dalla Santità di Nostro

Signore Papa Pio VI felicemente Regnante, rinnovando il suriferito Editto, e confermandolo nelle parti però al presente Editto non contrarie, si ordina a tutti e singoli Notari, compresi pure i Notari di Roma, ancorchè sottoposti a qualunque Giurisdizione, e addetti al servizio di qualsivoglia Tribunale Ecclesiastico e Laico, sebbene privilegiato e privilegiatissimo, i quali avranno rogati Contratti, Donazioni *etiam inter vivos*, Testamenti e Codicilli col peso ingiunto agli Eredi o Donatari, e ad altra qualunque Persona di adempire in perpetuo, o per un certo determinato tempo, o per una sol volta qualsivoglia genere e specie di Legato o Disposizione pia; quantunque li avessero ricevuti dai Parochi per pubblicarli, o inserirli fra i loro Rogiti, debbano, e siano obligati dentro il termine di trenta giorni dopo seguita la scritta pia Disposizione o morte del Testatore, dare, ancorchè non interpellati dai Ministri e Commissari della Rev. Fabrica, e loro respettivi Offiziali, privativamente soggetti alla Sagra Congregazione, e da Essa a tale effetto deputati, una Nota chiara e distinta di tutte e singole pie Disposizioni, ultime volontà, Legati, Donazioni e Contratti, con individuare il nome e cognome del pio Disponente, il giorno e l'anno della Scrittura da loro rogata o ricevuta dai Parochi, e la sostanza della Disposizione, ed in fine il nome e cognome delle Persone, o Luoghi pii gravati dell'adempimento; con dichiarare mediante il loro giuramento e sottoscrizione, che la detta Nota concorda colle Scritture originali, e con riportare a proprio favore la Ricevuta nell'atto della consegna.

3. Mancando poi i detti Notari dentro il prescritto Mese di dare la riferita Nota, (la quale relativamente alle sole Scritture rogate in Roma, o ricevute dai Notari per mezzo dei Parochi si dovrà consegnare dentro il suddetto termine di un Mese al Notaro della Sagra Congregazione) potranno essere giudizialmente convenuti dai Ministri, Commissari ed Offiziali della Rev. Fabrica a dare la medesima Nota nella maniera di sopra enunciata, sotto pena delle gravatorie di tre scudi al giorno da applicarsi ad arbitrio della Sagra Congregazione, a cui dovranno soggiacere fin tanto che non avranno esibita la detta Nota, e che non avranno dichiarato con giuramento e sottoscrizione di non aver rogato, o ricevuto per mezzo dei Parochi Scrittura alcuna concernente il favore di Causa pia.

4. Si dichiara però, che se il Tribunale della Rev. Fabrica verificasse la negata esistenza delle Scritture rogate, o che la Nota già data non fosse sincera ed esatta, come si è espresso di sopra; incorrerà il Notaro irremissibilmente nella pena di scudi 50 da applicarsi per la terza parte a favore dell'Accusatore, che si terrà segreto, ed il rimanente ad arbitrio della Sagra Congregazione, e nelle altre pene prescritte contro i Rei di spergiuro.

5. E siccome per ovviare alle frodi, falsità ed inganni, che in qualunque modo potessero non solo pregiudicare i diritti della Rev. Fabrica; ma molto più illaqueare le coscienze dei Fedeli coll'inadempimento dei Suffragi ed altre pie Disposizioni, d'onde poi ne deriva anche talvolta l'esterminio totale delle Famiglie; la santa memoria di Benedetto XIV con suo special Breve in data degli 8 Feb. 1753, inerendo all'altro di Leone X suo Predecessore spedito nel dì 6 Febbraro 1514 fulminò la Scomunica *latae sententiae* contro tutti e singoli tanto Laici, che Ecclesiastici di qualunque dignità, grado e religioso Istituto, che ardissero occultare Scritture, Testamenti, Codicilli, Donazioni *etiam inter vivos*, e Contratti di qualunque sorta, come altresì far quietanze, saldi e liberazioni da qualunque obligo, falsificando o alterando qualsivoglia Scrittura concernente l'esecuzione di pia volontà; così la detta Sagra Congregazione per sempre più provedere alla quiete delle coscienze, al bene delle Famiglie, e rimediare insieme agli abusi introdotti, ha risoluto di richiamare detto Breve alla memoria di chiunque avesse ardito in passato, o ardisse in avvenire commettere simili delinquenze contro una tale Pontificia ordinazione; affinchè sia a tutti noto, che i Rei delle medesime sono *ipso facto* incorsi in detta Ecclesiastica Censura, dalla quale niuno potrà essere assoluto, se non se dal Sommo Pontefice Romano, eccettuato il periodo di morte; dandosi inoltre ai Ministri e Commissari sudetti la facoltà di procedere contro i sospetti, anche per via d'inquisizione, e sommariamente con il detto di un sol testimonio, ed in qualunque altra maniera più proficua sino alla sentenza *exclusive;* con dichiarare però che a tenore del Breve Benedettino resterà ad arbitrio della Sagra Congregazione punire i delinquenti con gastigo corrispondente.

6. Inoltre si ordina e comanda, che i detti Notari (eccettuati però quelli di Roma) debbano, e siano tenuti, senza che ne restino anche in altra maniera interpellati dai Ministri, Commissari ed Offiziali della Rev. Fabrica, di fare ricerca nei loro Protocolli delle Scritture ed istromenti rogati, o custoditi da dieci anni a questa parte, ed osservare quelle che contengono Disposizioni e Legati pii, estrarre dai medesimi la Nota da darsi ai respettivi Ministri, Commissari ed Offiziali nella maniera e forma di sopra enunciata; prefigendosi loro per tale effetto il termine di quattro mesi da incominciare a decorrere dal giorno della publicazione in ciaschedun Luogo del presente Editto: E se dentro il termine di quattro mesi non avranno data la sudetta Nota, ovvero una dichiarazione

giurata di non avere, dopo fatta una tale perquisizione di Scritture, rinvenuto nei Protocolli alcuna pia Disposizione da recarsi a notizia del Tribunale ed Offiziali della Rev. Fabrica, incorreranno immediatamente e senza alcun' altra interpellazione nella pena di sc. 50 come si è detto di sopra, ed in altre anche maggiori ad arbitrio della Sagra Congregazione.

7. Dichiara bensì la stessa Sagra Congregazione, che il tempo limitato di soli dieci anni non dovrà servire ai Notari di scusa o pretesto per esimersi dall' obligo di dare al Tribunale della Rev. Fabrica le notizie anche di tempo più antico, le quali potessero avere senza la preventiva diligente ricerca delle Scritture da essi rogate e custodite; ed avendole, saranno i medesimi tenuti di darle insieme coll' altre; mentre per mera condiscendenza della S. Congregazione non si è comandato, che dovessero estrarre dai loro Protocolli una Nota di tutte le pie Disposizioni rogate o custodite da trent' anni a questa parte, come si potrebbe richiedere in vigore de' Privilegi alla medesima competenti.

8. E sotto questa ordinazione, cioè di dover manifestare le Disposizioni e Legati pii, che fossero a loro notizia, intende la S. Congregazione ed espressamente comanda, che debbano restar compresi, come sopra anche i Notari di Roma; per essere pur essi tenuti ed obligati a dar esecuzione ai provedimenti, ed ordini dati dai Sommi Pontefici affine di fare prontamente eseguire tutte le pie Disposizioni, come anche per indennizzare l' interesse della Rev. Fabrica di S. Pietro.

9. Nelle Note poi che si daranno senza il precedente rincontro delle Scritture ed Istromenti, come si è ordinato di sopra, sarà sufficiente, che siano specificate e dichiarate con giuramento quelle parti della pia Disposizione, le quali sono a memoria dei medesimi Notari o di altre persone di sopra espresse, ed in quella guisa che crederanno in coscienza di poterle significare; a differenza delle altre Note da darsi col precedente rincontro di un decennio, le quali dovranno essere trascritte colla più giusta ed esatta precisione, e nell' istessa maniera in cui è stato di sopra ordinato rapporto ai Testamenti, Codicilli, Donazioni, Contratti ed altre Scritture da rogarsi in avvenire a favore di Causa pia; altrimenti saranno tali Note considerate come illegali e di niun valore, e si dovrà anche in questo caso procedere contro i Notari all' esecuzione della comminata pena dei sudetti scudi 50.

10. E se mai ai Notari non fosse permesso rincontrare Testamenti e Codicilli, per essere ancora chiusi e sigillati; nulladimeno espressamente si ordina, che passato l' anno dal giorno della morte del Testatore, Codicillante e Donante, debbano tutti i Notari, compresi anche quelli di Roma, e siano tenuti, venendo ricercati dai Ministri e Commissari della Reverenda Fabrica, aprire i Testamenti e Codicilli tuttavia chiusi e sigillati per osservare se in essi vi si contenga una qualche pia Disposizione, con obligarli a dare, allorchè si voglia, ai Ministri e Commissari sudetti anche la Copia publica da pagarsi colla mercede di scudi 2, 50 per cento, tassa prescritta della san. mem. di Leone X, qualora la Rev. Fabrica in vigore di tal Testamento o Codicillo avrà riscossa e percepita la somma non impiegata nell' adempimento dei Legati o altre pie Disposizioni; e tutto ciò a tenore del Privilegio concesso al Tribunale della Rev. Fabrica nella Costituzione *Etsi per diversos* della fel. mem. di Pio IV, publicata nel dì 18 Decembre 1562, ed in caso di renuenza incorreranno *ipso facto* nelle Censure contenute nella suriferita Costituzione, ed inoltre resteranno soggetti alla pena di scudi 25, da applicarsi ad arbitrio della Sagra Congregazione.

11. Similmente si comanda a tutti gli Archivisti ed altri Conservatori di Scritture, ed a qualunque persona di qualsivoglia grado e condizione, a dare e consegnare, anche non ricercati, ai Ministri e Commissari della Reverenda Fabrica senza emolumento di sorta alcuna, Nota degl' Istromenti, Testamenti, Codicilli, Donazioni, Contratti ed altre Scritture contenenti favore di Causa pia da essi, e da' loro respettivi antecessori conservate e custodite, che sono a notizia dei medesimi: così ancora espressamente si ordina, che tutti i Rettori ed Amministratori di Chiese e Luoghi pii tanto Secolari, che Ecclesiastici e Regolari, debbano, allorchè saranno interpellati, esibire ai Ministri e Commissari sudetti, le Vacchette e Libri degli oblighi di Messe ed altri Legati pii, alla di cui sodisfazione fossero tenuti; dandosi facoltà agli stessi Ministri e Commissari di riconoscere negli Archivi a loro piacimento i Testamenti, Codicilli, Donazioni, Contratti, Istromenti per rincontrare la Nota già ricevuta, e formare anche altra più precisa secondo il bisogno, e di visitare parimenti nelle Sagrestie e Luoghi pii liberamente le Vacchette e Libri degli oblighi come sopra; ed in caso di renitenza di procedere contro i Refrattari alla rilassazione delle gravatorie di scudi 3 al giorno, da eseguirsi fin tanto che non abbiano effettivamente adempito quanto di sopra è stato comandato.

12. Quando poi la Rev. Fabrica avesse bisogno oltre le indicazioni sudette per fondamento della sua intenzione di produrre la particola, o il tenore di qualche Testamento, Codicillo o altro qualsivoglia Istromento, la Sagra Congregazione vuole e comanda, che li Notari, Archivisti ed altre persone di sopra espresse siano tenute sotto la medesima pena dare e

consegnare a richiesta dei sudetti Commissari la fede publica di tali particole, ritirando però contestualmente dalli Commissari sudetti un obligo in iscritto, in cui si prometta al Notaro, o altra persona il due e mezzo per cento, da pagarsi, come anche si è ordinato nel § 10, sopra tutto ciò, che si ricupererà in virtù della sudetta fede, seguita che ne sia l' effettiva infabricazione.

13. Ed acciocchè i Notari ed Archivisti non restino defraudati della sudetta quota, si prescrive e si ordina ai respettivi Ministri e Commissari, che ad ogni loro semplice richiesta siano essi tenuti ad esibire il registro degli atti delle Cause introdotte mediante le particole estratte dalli loro Protocolli; affinchè possino i medesimi riconoscere a quanto ascenda l' applicazione, o sia introito che farà la Rev. Fabrica di S. Pietro, qualora si terminino le dette Cause coll' esecuzione, subasta, e delibera dei beni obligati all' adempimento delle pie Disposizioni. Se poi le suriferite Cause introdotte come sopra, si finiranno per via di composizione; in simil caso vuole ed ordina la Sagra Congregazione, che i Debitori i quali implorano una tal grazia, siano obligati di esprimere nell' istanza che faranno, ed altresì i respettivi Commissari nelle informazioni, l' interesse degli anzidetti Notari ed Archivisti per provedere nel Rescritto alla loro sodisfazione, coll' obligo in caso di contravenzione ai Commissari di pagare ad essi l' intero importo della sudetta quota relativamente ad ogni Composizione.

14. Prevedendo inoltre la Sagra Congregazione, che da qualche Notaro dentro il termine prescritto non siano eseguiti gli ordini dati di sopra per il rincontro da farsi nelli detti dieci anni per la somministrazione delle notizie ad essi ricercate, ordina a tutti gli Archivisti di supplire alla mancanza dei Notari con formare col previo rincontro le sudette Note dentro la spazio di due mesi dal giorno, in cui saranno legalmente a tal effetto interpellati dai Ministri e Commissari della Rev. Fabrica; promettendo loro per la fatica e diligenza che dovranno usare il premio di scudi due e 50 per ogni centinaio sopra tutto ciò, che si ricupererà in virtù di dette Note da pagarsi però seguita che ne sia l' effettiva esigenza, oltre il pagamento della mercede di sc. 2 e 50 per ogni cento per le copie, che potranno bisognare.

15. Che se la Sagra Congregazione non potesse avere le sudette notizie, perchè i Notari fossero morti o privati del loro Offizio; in tali casi ancora vuole e comanda ai suriferiti Archivisti di dare le succennate notizie nel termine di quattro mesi da incominciare a decorrere dal giorno della publicazione in ciaschedun Luogo del presente Editto con il rincontro di dieci anni addietro, come di sopra è stato ordinato ai Notari; promettendo similmente loro il sopra enunciato premio del due e mezzo per cento, da pagarsi come sopra, allorchè abbiano adempiuto un tal obbligo; altrimenti incorreranno nella pena di scudi 50, mancando d' uniformarsi, e di eseguire interamente un tal comando.

16. Essendo stata finalmente tra l' altre providenze dai Sommi Pontefici inculcata alla Sag. Congregazione della Rev. Fabrica di S. Pietro anche la vigilanza di rendere indenni le Chiese, Confraternite, Ospedali, Monasteri ed altri Luoghi pii dai pregiudizi e danni, che per negligenza e colpa degli Amministratori frequentemente si cagionano con Contratti Lesivi stipolati a titolo d' enfiteusi, di permuta, d' affitto a lungo tempo, o in altra forma pregiudizievole senza ottenere il Beneplecito Apostolico, necessario per la loro validità; quindi è che la prelodata Sagra Congregazione servendosi della privativa facoltà e giurisdizione concedutale di conoscere e giudicare delle nullità dei sudetti Contratti, ed altresì d' applicare a benefizio della Rev. Fabrica di S. Pietro i frutti malamente percetti, vuole ed intende, che tutti i Notari ed anche gli Archivisti nei casi però sopra espressi, e qualunque altra persona, che avesse notizia di simili Contratti mancanti del Beneplacito Apostolico, interpellati o non interpellati, siano sempre tenuti di dare nel termine di quattro mesi ai Ministri e Commissari della Rev. Fabrica, o loro rispettivi Offiziali, senza alcun emolumento rispetto ai Notari, le notizie dei sopranominati Contratti, da essi e loro antecessori rogati e custoditi sotto pena di scudi 3 il giorno, ed anche di altre ad arbitrio della Sagra Congregazione in caso di contravenzione; colla facoltà eziandio ai detti Commissari o loro Cancellieri di poter riconoscere e visitare i Protocolli de' Rogiti e Scritture per verificare la sussistenza di tali notizie.

Volendo e decretando, che il presente Editto publicato ed affisso nei luoghi soliti e consueti di Roma, e nelle Porte maggiori delle Chiese principali di ciascheduna Città, Terre e Castella, e nelle rispettive Cancellarie Vescovili e Cancellarie Generali delle Provincie, obligh tutte e singole Persone di qualunque stato, grado e condizione, come se a ciascuno fosse stato personalmente intimato.

Dato in Roma dal Collegio degli Emi e Rmi Sigg. Cardinali della S. C. della Rev. Fabrica di S. Pietro questo dì 12 Agosto 1788.

Die 16 Augusti 1788. Facta de praemissis Sanctissimo Domino Nostro relatione, Sanctitas Sua supradictum Edictum benigne approbavit, et in omnibus, et per omnia exsequi et observari mandavit.

ERRICO — *Cardinal Prefetto.*
GIOVANNI BUFALINI
Economo Gener. e Segretario

31 Sed cum Motus-proprius fel. rec. Gregorii PP. XVI 10 Novembris 1834, art. 383, dubitandi locum dedisset, Sanctitas Sua per Emum a Secretis Status consulta, die 14 Nov. 1835, declaravit:

« § 1. *Il disposto del suddetto* § 383, *non è applicabile alla S. Congregazione della Rev. Fabbrica di S. Pietro, allorchè procede come tribunale di appello; ed in tutti i casi, nei quali esercita la potestà giudiziaria.* § 2. *Procedendo come Tribunale di appello la S. Congregazione della Rev. Fabbrica si uniforma ai metodi vigenti nel Tribunale della S. Rota, anche in ordine alle Decisioni ed alle nuove Udienze: procedendo in via di segnatura, si uniforma ai metodi prescritti dal citato Motu-proprio, pel Tribunale Supremo di questo nome; Raccol. delle Leg. e dis. di pub. ammin. dello Stato Pont. ann. 1835, vol. 2, p. 379.* Quomodo vero Rev. Fabricae Tribunal tam S. Rotae quam signaturae normas usui suo accommodet, explicat Caiet. Mor. *Dizionar. di erudiz. storico eccl.* vol. 16, pag. 204, ibi: « Con dispaccio poi del Card. Secretario ecc. (ut supra retulimus), vennero stabilite le massime ecc. coi metodi seguenti.

» I Commissari della Rev. Fab. nelle Provincie, ed il prelato giudice della stessa Fabbrica in Roma decidono qualunque causa, e per qualunque somma in primo grado di giurisdizione. Dai decreti e dalle sentenze dei Commissari fino a qualunque somma compete l' appello al prelato giudice della Fabbrica in Roma. Dalle sentenze del prelato giudice in Roma emanate in primo grado, appartiene l' appello alla piena Congregazione. Dalle sentenze emanate da detto prelato in figura di tribunale di appello, quando sieno difformi, spetta l' appello in terzo ed ultimo grado alla stessa piena Congregazione, nella quale si osservino i metodi del tribunale della S. Rota, tanto circa la formola dei dubbi, quanto per la pubblicazione delle decisioni in istampa, per le domande di nuova udienza e per la spedizione della sentenza. La piena Congregazione della Rev. Fabbrica ha il diritto ancora di procedere e giudicare in via di segnatura, e si uniforma ai metodi prescritti dal citato Motu-proprio de' 10 Nov. 1834 pel tribunale Supremo della segnatura di giustizia, per l' annullamento, ossia circoscrizione degli atti giudiziali e sentenze nelle questioni di competenza tra giudice e tribunali, sull' unione ed erogazione delle cause, sulla recusa di giudice per legittimi sospetti, e sulle domande di nuovo appello pienamente devolutivo in grado di giurisdizione in intiero.

» Il prelato Segretario ed Economo fa le funzioni di Uditore di Segnatura, e l' uditore particolare del Card. Prefetto della Congregazione esercita le funzioni di uditore della prefettura. Nelle questioni di valore superiori agli scudi duecento, o di valore indeterminato, non possono i medesimi interloquire, ma debbono rimettere le istanze alla piena Congregazione, come si pratica nel tribunale di segnatura di giustizia. Negli affari che non sorpassano la somma di scudi duecento, o non trattano di valuta indeterminata, dai decreti del prelato Segretario ed Economo si ricorre all' Uditore della prefettura.

» Se sono difformi i decreti, compete il ricorso alla piena Congregazione, sebbene si tratti di somma non eccedente gli scudi duecento. Accordata dalla Congregazione in figura di segnatura la restituzione in intiero, la causa viene portata all' esame e giudizio della piena Congregazione, sebbene vi abbia interloquito, o in grado di appello in secondo o terzo grado, o come tribunale di segnatura.

» Gli atti preparatorii per la proposizione delle cause di qualunque specie in piena Congregazione, e per l'estensione delle decisioni, come pure l' esecuzione delle risoluzioni e rescritti, che sempre ed in qualunque causa è il ponente, il quale fa la relazione in piena Congregazione, e ne pubblica le risoluzioni e le decisioni.

» La Rev. Fabbrica di S. Pietro ha anche la giurisdizione criminale per qualunque siasi delitto, che si commettesse nella Basilica, e nelle sue pertinenze di qualsivoglia persona, anche ecclesiastica. Per la direzione delle cause criminali, evvi un giureconsulto col titolo di Luogotenente o Uditore criminale, e per la formazione dei processi può valersi de' ministri anche laici. Nel trattare gli affari e le cause criminali procede in tutto conformemente ai metodi e alle pratiche delle curie ecclesiastiche. Nei delitti minori Monsignor Economo e Segretario giudica singolarmente. Nei delitti maggiori giudica una Congregazione presieduta dal Cardinal Prefetto. Dalla sentenza di questa Congregazione si appella alla piena Cnngregazione della Rev. Fabbrica. Tale giurisdizione non solo non fu derogata con il Motu-proprio di Pio VII e coi regolamenti legislativi del Papa che regna, ma fu bensì da ambedue i Pontefici conservata.»

32 Nonnullis contra huius Congregationis iura, quasi aliqua in eis exhorbitantia inveniantur, cum piis legatis piisque dispositionibus, pro suo arbitrio uti possit, ac ex eis aliquam sibi partem adiudicare, assurgere mos est. At animadvertere oportet, quod piorum legatorum observantia non a iure naturali vel divino, cui dispensari vel derogari non possit, pendeat; sed mere a iure positivo, in quo Princeps omnimodam potestatem dispensandi non solum, sed etiam commutandi ultimas voluntates et dispositiones exercet, uti, fieri a Principibus saecularibus, omnibus compertum est. Unde cum Pontifex supremus Princeps sit in Christiana

Republica, multo magis talem potestatem in dispositionibus piis vel Ecclesiasticis obtinebit. Vide Card. de Luca de Testam. et Codicillis lib. 10, p. 1, disc. 72 de Fideicommissis, Primogenituris et Maioritatibus lib. 10, disc. 14. Et etiam Episcopi et alii Ordinarii hanc facultatem habent in casu incertitudinis vel insufficientiae vel incapacitatis, seu aliquo alio, quo minus impositum adimpleri possit. Card. de Luca de Test. et Cod. lib. 10, p. 1, disc. 23. Cum praesertim piarum dispositionum finis, pietas sit, vel cultus erga Deum pro animae propriae vel alienae suffragio, et unius vel alterius operis species ad eius tantum modum vel accidentia, non vero ad pii operis finem seu substantiam pertinet idem loc. cit., disc. 58.

CONGREGATIO CONCILII.

33 Tridentini Patres, veteri disciplinae insistentes, qua sancitum est Summo Pontifici onus divinitus impositum esse, ut ubique locorum atque Ecclesiarum Sacrorum Canonum observantiam promoveat aut succendat, sessione 25 de Recep. et observ. Decret. Concil., Decretorum Concilii observantiae curam Pontifici commiserunt.

34 Eamque revera fuisse veterem Ecclesiae disciplinam, innumeris comprobari posset documentis; quae, ne nimii simus praetermittentes, unum memorabimus. Coelestinus I, qui: *In speculis,* inquit, *a Deo constituti sumus, ut vigilantiae nostrae diligentiam comprobantes, et quae coercenda sunt, resecemus; et quae observanda sunt, sanciamus.* Epist. IV, n. 1 in coll. Petri Const. col. 1066, et: *Quisquis conatus fuerit tentare prohibita, sentiat censuram Apostolicae Sedis.* Epist. 5, num. 3; et Gregorius M. scripsit ad Ioan. Constantinopolitanum: *In qua causa si videro Canones non servari, dabit omnipotens Deus quid contra contemptores eius faciam.* Et ad Ioannem Syracusanum: *Si qua culpa in Episcopis invenitur, nescio quis Sedi Apostolicae Episcopus subiectus non sit.* Vid. lib. 9, Epist. 59, l. 3, Epist. 53, l. 4, Epist. 32.

35 Ut autem Concilii Tridentini expectationi plenius responderet, Pius IV Congregationem instituit Cardinalium, illorum praesertim qui Concilio interfuerant, pro executione et observantia decretorum Concilii, nulla interpretationis facta mentione. Pii IV Const. *Alias nonnullas* 95, tom. 4, part. 2 Bullar. Mainard., pag. 178. Sed Sixtus V in saepe citata Constitutione 94 eamdem Congregationem confirmavit ampliavitque, adiuncta facultate interpretandi Concilium quoad ea quae concernunt reformationem, non autem fidei dogmata; in quibus sibi suisque successoribus interpretationem re-
36 servavit. « Deo autem, inquit, Patri misericordiarum gratias agentes, qui in Oecumenico Concilio Tridentino Spiritus Sancti lumine diffuso, catholicam veritatem omnibus patefecit, haereses nostrorum temporum confutavit, mores et disciplinam restituit, eiusdemque Concilii decreta, ab omnibus observari volentes, cum ad singularem Romani Pontificis auctoritatem tantummodo spectet Generalia Concilia indicere, confirmare, interpretari, et ut ubique locorum serventur, curare ac praecipere.

» Eorum quidem decretorum, quae ad Fidei dogmata pertinent, interpretationem Nobis ipsis reservamus, Cardinalibus vero praefectis interpretationi et executioni Concilii Tridentini, si quando in his, quae de morum reformatione, disciplina ac moderatione, et Ecclesiasticis iudiciis aliisque huiusmodi statuta sunt, dubietas aut difficultas emerserint, interpretandi facultatem, Nobis tamen consultis, impartimur. Et quoniam eodem Concilio Tridentino decretum est, Synodos Provinciales tertio quoque anno, Dioecesanas singulis annis celebrari debere, id in executionis usum ab iis, quorum interest, induci eadem Congregatio providebit. Provincialium vero, ubivis terrarum illae celebrentur, decreta ad se mitti praecipiet, eaque singula expendet et recognoscet. Patriarcharum praeterea, Primatum, Archiepiscoporum et Episcoporum, (quibus Beatorum Apostolorum limina certo constituto tempore visitare alia nostra sanctione iussum est) postulata audiat, et quae Congregatio ipsa per se poterit, ex charitatis et iustitiae norma expediat, maiora ad Nos referat, qui fratribus nostris Episcopis quantum, cum Domino licet, gratificari cupimus. Item ab iisdem Praesulibus Ecclesiarum exposcat, quae in Ecclesiis eorum curae ac fidei commissis, Clerici Populique morum disciplina sit, quae Concilii Tridentini decretorum, cum in omnibus, tum praesertim in residentiae munere executio, quae item piae consuetudines, et qui omnium denique in via Domini sint progressus, ipsisque det literas ex formula praescripta in testimonium obitae per eos visitationis liminum, Sanctorum eorumdem Apostolorum. Habeat itidem Congregatio auctoritatem promovendi reformationem Cleri et Populi, nedum in Urbe et Statu Ecclesiastico temporali, sed etiam in universo Christiano Orbe, in iis, quae pertinent ad divinum cultum propagandum, devotionem excitandam, et mores Christiani populi ad praescriptum eiusdem Concilii componendos, atque ad rationes difficillimis his perturbatisque temporibus necessarias conformandos, quo uberius divinae misericordiae vim in nobis sentiamus, iustamque iram, atque animadversionem effugiamus. »

37 Et quamvis, ut notat Van-Espen. I. E. U. part. 1, tit. 22, c. 5, § 2; Eybel. Introd. in Iur. Eccles. Cath. tom. 1, l. 3, c. 4, in Nota C, n. 8. Tridentinorum Patrum mens fuit, quod in tali negotio Pontifex uteretur Episcoporum

opera, vocatis ex illis provinciis, unde difficultas oritur, iis, quos rei agendae opportunos iudicaverit; aut etiam, si opus fuerit, Generalibus indictis Synodis; ipsi tamen addiderunt: *commodiore quacumque ratione ei visum fuerit,* Provinciarum necessitatibus providere posse. Quapropter, cum duo priora remedia adhibere, in tanta ubique locorum difficultatum orientium multitudine Romani Pontifices non valerent, *alia commodiore ratione* usi sunt, instituendo Concilii Congregationem, ut omnia providerent, quae Tridentini Concilii decretorum interpretationem et executionem respiciunt.

38 Huic Congregationi praesertim cura commissa est de Provincialium et Episcopalium Synodorum celebratione, de eorum canonum examine et approbatione quando ultro exhibeantur, deque appellatione ab improvidis Synodorum particularium statutis; demum ea omnia agit, quae ex Tridentinarum legum custodia pendent. Quare ad eam etiam pertinet, excipere et discutere, postulata, quae in relationibus status Ecclesiarum, ab Episcopis proponuntur, cum maxime limina adeant Apostolica; Card. de Luca de Relat. Cur. lib. 15, part. 2, disc. 15, § 5 et seq. Constat haec Congregatio ex solis Cardinalibus, praeter Secretarium, qui Praelatus esse solet. Pius vero VI, ad certum numerum redegit Officiales huius Congregationis sua Constit. 70, *Sacrosanctam Tridentinam,* vol. 4 Bullar., pag. 171.

CONGREGATIO PRAELATORUM CONGREGATIONI CONCILII ADIECTA

39 Cum Romanus Pontifex, ut omnes conveniunt, Canonum observantiae curam habeat, nemo ei ius denegare potest, omnium Ecclesiarum statum a singulis Episcopis exquirendi, ut certior fieri possit, utrum et quomodo Canonum statuta serventur; et si qua fuerint neglecta, quibus remediis valeant ad pristinam revocari integritatem. Nil aliud certe sibi volunt RR. Pontifices cum ab Episcopis suarum Ecclesiarum statum sibi postulant renunciari, quam cognoscere, num revera Sacri Canones ubique serventur quibusve argumentis opus sit, ut prostrata Ecclesiastica disciplina sese erigat atque exurgat. Porro hae renunciationes status Ecclesiarum, quae modo ab Episcopis statis temporibus Summo Pontifici fieri solent, ab ipsis Ecclesiae incunabulis ortum suum repetunt; huiusque rei antiquissimum atque illustre monumentum habemus in Epist. Patrum Concilii Milevitani ad Inn. I, qui ita Pontifici loquuntur: *Quia te Dominus gratiae suae praecipuo munere in Sede Apostolica collocavit, talemque nostris temporibus praestitit, ut nobis potius ad culpam negligentiae valeat, si apud tuam Venerationem, quae pro Ecclesia suggerenda sunt, tacuerimus, quam ea tu possis vel fastidiose vel negligenter accipere: magnis periculis infirmorum membrorum Christi Pastoralem diligentiam quaesumus adhibere digneris.* Et S. Pontifex respondit: *Diligenter et congrue consulitis Apostolico honori: honori, inquam, illius, quem praeter illa, quae sunt extrinsecus, sollicitudo manet omnium Ecclesiarum, super anxiis rebus, quae sit tenenda sententia, antiquae scilicet Regulae formam sequuti, quam toto semper ab Orbe mecum nostis esse servatam,* vide has epistolas in edit. Maur. Oper. S. August., tom. 2, pag. 620 et 639, Paris. 1679. Citare hic etiam possem S. Gregorium Epist. 22, l. 7, tom. 2 Oper., col. 866, et seq. Concil. Romanum anno 743, a S. Zaccaria Papa can. 3, tom. 3 Collect. Arduini 1927. Sed brevitatis gratia haec et alia praetereo. Cum ergo ea semper fuisset antiquissima consuetudo Romanae Ecclesiae, Benedictus XIV considerans Congregationem Tridentini Concilii ad omnia sufficere non posse, aliam Congregationem Praelatorum Romanae Curiae instituit, sequenti Constitutione, quam paene totam referemus; ex ea enim apparent varia huius novae Congregationis munia.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Decet Romanum Pontificem, pro divinitus 40
credita sibi Dominici gregis cura, non solum quae Catholicae Ecclesiae utilia ac salubria sunt et Sacris Canonibus et Apostolicis Constitutionibus consona, constituere; sed Evangelici Patrisfamilias exemplo, pro cuiusque ingenii et facultatum viribus talenta distribuendo, celeri etiam eorum, quae decreta sunt, executioni prospicere.

Alias quidem fel. rec. Sixtus PP. V Praedecessor Noster per suas Apostolicas literas, quarum initium est: *Romanus Pontifex,* decrevit, ut omnes Patriarchae, Primates, Archiepiscopi, Episcopi iuramento promitterent se certis statutis temporibus BB. Apostolorum Petri et Pauli Limina personaliter ac per se ipsos visitaturos; legitimo autem impedimento detentos, per certum Nuntium id adimpleturos, rationemque reddituros Romanis Pontificibus pro tempore existentibus de toto eorum Pastorali officio, deque rebus omnibus ad ipsarum, quibus praeessent, Ecclesiarum statum quovis modo pertinentibus; et idem Sixtus Praedecessor deinde per consimiles literas, quae incipiunt: *Immensa:* Congregationi S. R. E. Cardinalium super interpretatione et executione Concilii Tridentini, demandavit, ut Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum, Episcoporum eorum-

dem postulata audirent, et quae per se possent ex caritatis et iustitiae norma expedirent; maiora ad se suosque Successores referrent. Nos vero necessariis ac legitimis de causis animum nostrum moventibus, per literas nostras nuper emanatas, praefati Sixti Praedecessoris literas de Sacris visitandis BB. Apostolorum Liminibus, et omnia in eis contenta confirmavimus atque innovavimus; Praecipientes praeterea et mandantes omnibus Abbatibus, Prioribus, Praepositis aliisque quacumque dignitate etiam Cardinalatus honore insignitis, tam Regularibus quam saecularibus, qui Monasteriis seu Ecclesiis, quae *Nullius* nuncupantur, cum iurisdictione spirituali et Territorio separato, quocumque iure et titulo praeficiuntur, ut antequam suorum Monasteriorum et respective Ecclesiarum possessionem adipiscantur, in manibus S. R. E. Diaconi Cardinalis ordine Prioris, si praesentes Romae fuerint, si autem absentes, in manibus Nuncii vel Legati Sedis Apostolicae, seu alicuius Catholici Antistitis eorum arbitrio eligendi, se iuramento obstringant, Sacras BB. Apostolorum Petri et Pauli memorias personaliter ac per se ipsos, vel legitime impeditos, per certum eorum Nuncium visitaturos; et insuper certis praescriptis temporibus rationem reddituros de commissa sibi Monasteriorum seu Ecclesiarum procuratione, aliisque omnibus, quae ad ipsarum Ecclesiarum et Monasteriorum statum, Ecclesiasticam Cleri et Populi disciplinam, et animarum salutem, et ad divinum cultum et gloriam pertinent, prout in singulis eiusdem Sixti Praedecessoris, ac Nostris respective literis praedictis, quarum integros tenores hic pro plene et sufficienter expressis et insertis haberi volumus, plenius continetur.

Cum autem, sicut Nobis, dum adhuc in minoribus versaremur, innotuit, Venerabiles Fratres Nostri S. R. E. Cardinales Decretorum eiusdem Concilii Tridentini interpretes tantis negotiorum curis, causarum multitudine, et gravissimarum occupationum mole distineantur, ut serius quam optarent, non sine aliquo Ecclesiarum detrimento, et nonnullorum querela, postulata, quae occasione visitationis Sacrorum Liminum fieri solent, audire, et responsa praebere cogantur literis Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum et Episcoporum, qui legitimis impedimentis detenti, quo minus se in hanc Urbem conferre possint, absentes, vel Romae praesentes, debitae suarum Ecclesiarum relationis officium in scriptis, ut moris est, adimplent: Nos huiusmodi incommodo congruum remedium adhibere, eidemque Congregationi S. R. E. Cardinalium Decretorum praedictorum interpretum opportunum levamen afferre satagentes, nec non Venerabilium Fratrum Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum et Episcoporum, quos in visceribus caritatis gerimus, votis ac desideriis, quantum in Domino possumus, satisfacere, et sollicitae literarum et responsorum huiusmodi expeditioni providere cupientes, inhaerentes etiam exemplis SS. Nostrorum Praedecessorum, e quibus B. Damasum Praedecessorem nostrum in chartis Ecclesiasticis iuvisse, et Orientis Occidentisque consultationibus respondisse de se B. Hieronymus affirmat, ex certa scientia et Apostolicae potestatis Nostrae plenitudine tenore praesentium perpetuo erigimus, instituimus et decernimus Particularem Congregationem nonnullorum Romanae Curiae Praelatorum a Nobis et Romanis Pontificibus Successoribus Nostris pro tempore deputandorum, quorum munus et officium illud dumtaxat esse volumus, ut eorumdem Venerabilium Fratrum Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum et Episcoporum, necnon dilectorum filiorum Abbatum, Priorum, Praepositorum, aliorumque tam Saecularium quam Regularium separatum Territorium habentium, et iurisdictionem quasi Episcopalem in locis sibi subiectis exercentium, postulata, quae in scriptis exhibita fuerint, et literas eidem Congregationi Cardinalium Decretorum praedictorum interpretum, vel Nobis directas, et a Nobis ad praefatam Congregationem remissas, diligenter inspicere, omniaque in eis contenta in eorum Conventibus et Particularibus Congregationibus quarum prima coram Nobis habenda erit, accurate exponere, ut communi consilio omnibus consideratis et perpensis quae maioris momenti videbuntur, ad ipsos S. R. E. Cardinales interpretes praedictos, et deinde per eiusdem Congregationis Secretarium ad Nos, quoties coram Nobis praedicta Particularis Congregatio habita non fuerit, et Romanum Pontificem pro tempore existentem, referantur; ut, votis eorumdem Cardinalium et Praelatorum auditis, de rebus gravioribus ex omnibus Provinciis et Terrarum Orbis partibus ad Sedem Apostolicam a primis Ecclesiae temporibus referri solitis, prout in Domino videbitur expedire, statuere, et Episcoporum aliorumque Praesulum postulatis, et desideriis obsequi, quantum ex alto conceditur, valeamus.

Et quoniam in optatis Nobis est, ut ad huiusmodi munus obeundum viri eligantur idonei, ideo Nos venerabilem fratrem Iosephum de Saporitis Archiepiscopum Anazarbensem, et dilectos filios Magistros in utraque nostra Signatura Referendarios Antonium Mariam Erbam, Bartholomaeum Olivatium, Iosephum Mariam Castellum, Nicolaum Antonellum, in praedictae Particularis Congregationis a Nobis, ut praefertur, erectae et institutae Praelatos earumdem tenore praesentium deputamus, nominamus et constituimus; eosdem autem Praelatos a Nobis, ut supra, deputatos, et a Romano Pontifice pro tempore deputandos, praefatae Congrega-

tioni S. R. E. Cardinalium eiusdem Tridentinae Synodi Decretorum interpretum Apostolica auctoritate praedicta ita adiungimus, et subiective aggregamus, ut eidem Congregationi tamquam membra capiti in praemissis obsequantur, et in commisso sibi munere suffragentur. Propterea Nos eorumdem Praelatorum Particulari Congregationi Praefectum dilectum filium Nostrum Antonium Xaverium Tituli S. Stephani in Monte Coelio eiusdem S. R. E. Presbyterum Cardinalem de Gentilibus nuncupatum, modernum Congregationis praedictae Cardinalium Decretorum Concilii interpretum pariter Praefectum, Secretarium vero Venerabilem Fratrem Carolum Albertum Guidobonum Cavalchini Archiepiscopum Philippensem etiam modernum eiusdem Congregationis Secretarium, eorumque in Praefecturae, et Secretarii respective munere Successores itidem perpetuo constituimus et deputamus. Insuper quia opportunum et congruum arbitramur, ut is qui eidem Congregationi S. R. E. Cardinalium Decretorum Concilii interpretum in latinis literis Episcopis rescribendis operam praebet, de rerum tractationibus in particularibus praedictorum Praelatorum Conventibus seu Congregationibus habendis plene sit instructus, ad hoc, ut per eum praedictae Congregationis Cardinalis Praefectus eisdem Fratribus Episcopis, aliisque Praesulibus supradictis, eorumque potissimum postulatis diligentius ac commodius possit satisfacere, volumus, et eadem Apostolica auctoritate statuimus, ut dilectus quoque filius Magister Aeneas Silvius Picolomineus, qui nunc est, et qui fuerit deinceps, eidem Congregationi latinarum Epistolarum huiusmodi a Secretis, in eorumdem Praelatorum Conventibus, seu Congregationibus locum habere et personaliter interesse, non tamen in eis votum ferre possit et valeat.

Non obstantibus quacumque contraria consuetudine, quam ad praemissorum effectum, quatenus opus sit, abrogamus et abolemus, et abrogatam et abolitam esse volumus, necnon quibusvis Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque. Ut autem haec omnibus innotescere possint, volumus et mandamus, ut praesentium exempla etiam impressa, et manu Cardinalis Praefecti supradicti subscripta, eiusque Sigillo munita eamdem ubique locorum fidem faciant, quam praesentes facerent, si in medium exhibitae essent vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae voluntatis, Constitutionis, Ordinationis, Decreti, Statuti, Erectionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et BB. Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud S. Mariam Maiorem anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo quadragesimo nono, Kalendas Decembris, Pontificatus nostri anno primo.

P. Card. Prod. D. Card. Passionaeus.

Visa de Curia
N. Antonellus
I. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

CONGR. EPISCOPORUM ET REGULARIUM.

Inter alias Congregationes, Sixtus V instituit 41
etiam Congregationem Episcoporum et Regularium, cuius scilicet munus esset iudicare de differentiis quae oriri possunt inter Episcopos et Regulares. « Nec sane, inquit, minus de Regularium Ordinibus solliciti sumus, qui Ecclesiae Dei magnum adiumentum atque ornamentum omni tempore praestiterunt, immo vero summopere cupientes, eorum salutaria studia, progressusque ad pietatem promovere, qui e fluctibus saeculi in portum regularis vitae confugerunt, ob eam causam, ut remotis impedimentis et inanibus contentionibus amputatis, sub suavi Religionis iugo, et suorum institutorum observantia quiete vivant, gratumque Altissimo famulatum exhibeant.

» Quinque alios Cardinales delegimus, quibus facultatem concedimus, ut Regularium, Claustralium, Mendicantium, non Mendicantium, Hospitalariorum et Militarium possidentium et non possidentium, cuiusvis demum Ordinis sint, controversiis, dubitationibus consultationibusque propositis respondeant. Causas vero, quae inter ipsos religiosos oriri contigerit, iuxta quarumcumque Religionum instituta, eorumque dispositionem, superiores illorum definiant atque terminent. Dum autem inter Episcopos et Regulares dubitationes inciderint, quae sub decretorum Concilii Tridentini dispositione aut interpretatione comprehendantur, eas ad eamdem Congregationem Concilii remittant. Audiant itidem ac decidant praedicti Cardinales causas et controversias inter praedictos Ordines vertentes, sive in universum, sive ratione particularium locorum, dummodo formam iudiciariam non requirant. Concedimus etiam ut dictis Regularibus, non laxiorem nec ad parem, sed ad arctiorem religionem transeundi, iis quos fervore spiritus incensos ad perfectioris vitae statum transire velle constiterit, non obstantibus quibuscumque Praedecessorum nostrorum decretis, licentiam dare possint. Apostatarum quoque, eiectorum, et praeterea extra Monasteria degentium aut vagantium causam iidem Cardinales audiant et cognoscant, eosque coercendi potestatem habeant. Curent praeterea visitationis Apostolicae iussa et Constitutiones editas a Romanis Pontificibus circa ipsos Re-

gulares exequendas, et in usum introducendas. Provideant insuper Regulares laudatae vitae, zelo Dei, et salutis animarum, et prudentia spiritus praeditos, institutorumque Regularium Ordinis, et laudabilium consuetudinum peritissimos, qui, cum necessitas exegerit, Provincias sui Ordinis, et non alterius, receptis a Nobis literis ad Omnipotentis Dei laudem, et locorum utilitatem salubriter visitare valeant. Sub nomine autem Regularium, etiam Moniales, cuiusvis sint regulae et observantiae comprehendi volumus. Omne denique studium Cardinales ipsi impendant, ut ab inferioribus erga superiores debita humilitas et obedientia ac vicissim a superioribus erga illos paterna benevolentia in multa charitate et disciplina, in spiritu lenitatis adhibeatur, neve dominentur inter fratres, sed Superiores ipsi Patres se esse meminerint. Postremo eosdem Cardinales quasi Religiosorum omnium tutissimum perfugium esse volumus, ut eorum auctoritate et auxilio recreati, studium religiosae vitae et regularis perfectionis sine impedimento strenue percurrant. »

42 Constat haec Congregatio ex solis Cardinalibus et ex uno Praelato, qui est a secretis, et qui decreta subscribere debet una cum Congregationis Praefecto, qui etiam suo sigillo signare ea debet; quibus praetermissis formalitatibus, authentica decreta haberi non possunt.

43 Iuxta mentem Sixti V, ut observat Cardinalis de Luca, haec Congregatio more Principis, absque strepitu et figura iudicii, et absque processu vel tela iudiciaria, summarie, sola facti veritate inspecta, et quandoque, imo frequentius, etiam per solas extraiudiciales ac secretas informationes, controversias terminat, prudentiales regulas adhibendo potius, quam rigores legales. In negotiis Regularium pro informatione rescribi solet Procuratori Religionis, aut ipso Generali; qua obtenta, si una Partium illam impugnet, aliae adhibentur diligentiae. Alia ad hanc Congregationem pertinentia vide Card. de Luca, lib. 15, par. 2 rel. cur., disc. 16, qui late disserit de variis eius negotiis, et de more quem sequitur in decisionibus et executionibus suorum decretorum.

CONGREGATIO DE DISCIPLINA.

44 Sed cum Congregatio Episc. et Regularium omnibus negotiis sufficere non posset, aliam adiunxit Innocentius XII, quam de Regulari Disciplina nuncupavit. Huius Congregationis institutionem, facultates variasque vicissitudines reperies in duobus sequentibus Constitutionibus.

INNOCENTIUS PAPA XII

Ad perpetuam rei memoriam.

45 Debitum Pastoralis Officii, quo Ecclesiae Catholicae per universum Orbem diffusae regimini divina dispositione praesidemus, Nos urget atque impellit, ut paternam Christi fidelium, qui e fluctibus saeculi in portum vitae Religiosae confugerunt, curam gerentes, ad ea, per quae Regularis illorum observantia atque Disciplina opportunis rationibus sarta tecta custodiri, et sicubi collapsa est, adiuvante Domino, reparari valeat favorabiliter intendamus, concessaeque Nobis a Domino potestatis partes studiosa charitate desuper interponamus, sicut ad Omnipotentis Dei gloriam, Religionis incrementum, ac spiritualem Populi Christiani aedificationem salubriter expedire in Domino arbitramur.

Cum itaque Nos alias sanctum et salutare Ecclesiaeque Dei maxime fructuosum Regulari Disciplinae instaurandae opus aggressi, Congregationem nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, ac dilectorum Filiorum Romanae Curiae Praelatorum super eadem Disciplina Regulari, specialiter deputaverimus; ipsaque Congregatio sic deputata plura hactenus, et quidem valde utilia, atque opportuna hac in re Decreta ediderit; verum sicut non sine gravi animi Nostri molestia accepimus, tametsi Decretorum huiusmodi observantia in plerisque Religiosorum Virorum Monasteriis seu Conventibus prospere et feliciter introducta fuerit, atque exinde inibi uberior in dies electi sanctorum operum frumenti messis, benedicente Domino, exurgat, non eosdem tamen alibi coeleste idem semen afferat fructus; neque enim cessavit, nec adhuc cessat humani generis hostis in agro Domini superseminare zizania, quae Patrisfamilias sementem suffocant: hinc est quod Nos prophetici illius moniti memores — *Clama, ne cesses; quasi tuba exalta vocem tuam* — ut constans, enixaque voluntas Nostra incoeptum opus huiusmodi peculiari studio, summaque animi contentione prosequendi magis ac magis omnibus innotescat, omnisque transgressoribus vano falsoque silentii Nostri praetextu sese excusandi occasio penitus praecidatur: Motu proprio, ac ex certa scientia et matura deliberatione nostrorum, deque Apostolicae potestatis plenitudine, praedictam Congregationem Cardinalium et Praelatorum super Disciplina Regulari a Nobis, ut praefertur, deputatorum, ac in futurum tam a Nobis quam a Successoribus Nostris Romanis Pontificibus deputandorum tenore praesentium perpetuo approbamus et confirmamus, illique inviolabilis et irrefragabilis Apostolici muniminis vim robur et praesidium adiungimus; et nihilominus eamdem Congregationem Cardinalium et Praelatorum super Disciplina Regulari denuo quatenus opus sit, etiam perpetuo erigimus et instituimus. Ipsius autem Congregationis a Nobis sic confirmatae, seu de novo erectae, facultates sint et esse debeant: intra fines Italiae, et insularum adiacentium desi-

gnandi ac deputandi pro Novitiatibus et Professoriis, Conventibus, Monasteria, Collegia, ac Domos quorumcumque Monachorum et Regularium Virorum cuiusvis Ordinis, Congregationis, Societatis et Instituti tam Mendicantium quam non Mendicantium, etiam necessario exprimendi; necnon Novitiatus et Professoria huiusmodi mutandi, transferendi, suspendendi et supprimendi, prout utilitas et necessitas postulaverit ac exegerit; dandi licentias Superioribus Regularibus, ad quos pertinet, recipiendi in Novitiatibus sic deputatis Novitios ad habitum et Professionem: Decreta tum fel. recor. Clementis Papae VIII praedecessoris Nostri super Reformationem Regularium, ac praesertim ea quae Institutionem et educationem Novitiorum concernunt, tum ab ipsa Congregatione super Disciplina Regulari die 18 Iulii 1695 iussu Nostro edita exequendi; quascumque inde emergentes controversias decidendi; potissimum vero exactae Vitae communis observantiam promovendi; atque ad hunc effectum dumtaxat novas quorumcumque Conventuum, Monasteriorum, Collegiorum et Domorum huiusmodi fundationes diligenter examinandi, ne ulla scilicet in posterum Religiosorum virorum loca fundari, erigi, aut quovis modo institui contingat, nisi in quibus eadem Vita communis, iuxta ultimo dictorum Decretorum praescriptum, perpetuo et exacte servari valeat; omnia demum et singula faciendi, ordinandi, decernendi, statuendi et exequendi, quae ad eamdem disciplinam Regularem efficaciter stabiliendam, sive restituendam quomodolibet pertinere possunt, et in praemissis omnibus etiam poenis et censuris Ecclesiasticis procedendi. Caeterum, quia sicuti nonnullorum Romanorum Pontificum praedecessorum etiam Nostrorum vestigiis inhaerentes, Regularibus Italiae Insularumque adiacentium, utpote Nobis prioribus, ac veluti ante oculos huius Sanctae Sedis constitutis, quosque proinde caeteris Religiosae Vitae exemplo praelucere maxime decet, praecipuam quamdam Apostolici muneris Nostri sollicitudinem impendendam esse duximus, ita reliquos omnes Religiosos Viros toto Orbe diffusos, Nostraeque speciali curae subiectos minime negligendos putamus, tam enim iis, qui longe, quam illis, qui prope sunt, debitores Nos esse cognoscimus, earumdem tenore praesentium praecipimus et mandamus, et praecipuum ac peculiare dictae Congregationis munus, et cura sit Nobis ac pro tempore existenti Romano Pontifici ea iugiter suggerere et proponere, quae pro eorumdem Regularium ubicumque existentium cuiuscumque Ordinis, Congregationis, Societatis aut instituti sint, fovenda seu reparanda Disciplina, felicibusque illorum in via Mandatorum Domini progressibus et laudabilibus studiis iuvandis necessaria et opportuna fore in Domino iudicaverit. Quoniam vero de praesenti etiam alia Congregatio nonnullorum Venerabilium itidem Fratrum Nostrorum eiusdem S.R.E. Cardinalium ac dilectorum pariter Filiorum Curiae praedictae Praelatorum super statu Regularium nuncupata dudum a rec. mem. Innocentio X instituta, ac Clemente IX, Romanis Pontificibus praedecessoribus pariter nostris respective confirmata reperitur, eique plures ex praedictis facultatibus dictae Congregationi super Disciplina Regulari per Nos, sicut praemittitur, concessis, attributae fuerunt, ne aucto eiusmodi Congregationum numero rectum agendi ordinem confundi, atque inde Regulares Viros nimis distrahi adeoque ipsos ex iis, quae pro salubri prosperaque illorum directione provide ac sapienter instituta fuerunt, perniciem potius et incommodum, quod absit, experiri contingat, dictam Congregationem super statu Regularium motu, scientia, deliberatione et potestatis plenitudine paribus harum serie similiter perpetuo extinguimus, supprimimus et abolemus; omnes vero et singulas facultates ipsi Congregationi super statu Regularium quomodocumque et quandocumque concessas, iis dumtaxat exceptis, quas memoratae Congregationi super Disciplina Regulari, sicut praemittitur, impertiti fuimus, in Congregationem Venerabilium etiam Fratrum nostrorum dictae S. R. E. Cardinalium negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium praepositam perpetuo itidem transferimus et transportamus.

Decernentes easdem praesentes Literas et in eis contenta quaecumque, etiam ex eo quod in praemissis interesse habentes, seu habere quomodolibet praetendentes, cuiusvis status, gradus, Ordinis, praeeminentiae et Dignitatis existant, etiam Cardinalatus honore fulgentes, et alias specifica et individua mentione digni illis non consenserint, nec ad ea vocati, citati et auditi, neque causae propter quas praesentes emanarint sufficienter adductae, verificatae et iustificatae non fuerint, aut ex alia quacumque, etiam quantumvis iuridica, pia et privilegiata causa, colore, praetextu et capite, etiam in corpore Iuris clauso, etiam enormis, enormissimae et totalis laesionis nullo unquam tempore de subreptionis vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostrae, aut interesse habentium consensus, aliove quolibet etiam quantumvis magno, ac formali et substantiali, individuamque expressionem requirente defectu, notari, impugnari, infringi, modificari, retractari, in controversiam revocari, seu ad terminos Iuris reduci, aut adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque Iuris, facti, vel gratiae remedium intentari vel impetrari, seu impetrato, aut etiam motu, scientia et potestatis plenitudine similibus concesso vel emanato quempiam in Iudicio, vel extra illud uti, seu se iuvari posse, sed ipsas praesentes Literas semper firmas, va-

lidas et efficaces, existere et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, ac illis ad quos spectat, et pro tempore spectabit in omnibus et per omnia plenissime et perpetuo suffragari, et ab eis respective inviolabiliter et inconcusse observari: Sicque et non aliter in praemissis per quoscumque Iudices Ordinarios et Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. praedictae Cardinales, etiam de Latere Legatos, et alios quoslibet quacumque praeeminentia et potestate fungentes et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate iudicari et definiri debere; ac irritum et inane, quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus praemissis, ac Nostra et Cancellariae Apostolicae Regula de iure quaesito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in universalibus, Provincialibusque, et Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus Constitutionibus et Ordinationibus, necnon quorumvis Ordinum, Congregationum, Societatum et Institutorum, aliisve quibusvis, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus; privilegiis quoque, indultis et Literis Apostolicis eisdem Ordinibus, Congregationibus, Societatibus et Institutis, illorumque Superioribus et personis, ac aliis quibusvis sub quibuscumque verborum tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus, efficacissimis et insolitis clausulis, irritantibusque, et aliis Decretis, in genere vel in specie, vel alias quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, confirmatis et innovatis. Quibus omnibus et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur praesentibus pro plene et sufficienter expressis et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut earumdem praesentium Literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicuius Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem ubique fides in Iudicio et extra adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem sub Annulo Piscat. die 4 Aug. 1698, Pontificatus Nostri Anno Octavo.

PIUS PP. VI

Ad perpetuam rei memoriam.

Singulari providentia Romanorum Pontificum 46
praedecessorum Nostrorum factum est, ut nihil iam ad perfectam regularis disciplinae observantiam deesse videatur, si ea sedulo custodiantur atque serventur, quae de admissione rectaque institutione novitiorum, de professionibus rite emittendis, de religiosa vita communi, deque interiori monasteriorum et conventuum regimine optime sapienterque ab iisdem praedecessoribus Nostris constituta sunt, praesertim vero a fel. rec. Clemente VIII in suis generalibus decretis de reformatione Regularium. Quoniam vero Congregatio venerabilium fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium universis negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium praeposita non satis commode potuisset tantis rebus praeesse, opportunum idcirco visum fuit praecipuam curam reformationis et disciplinae Regularium alteri Congregationi peculiari demandare. . . . . .

Quae duae sapientissimae Congregationes tanto semper studio incubuerunt optimo regimini rerum personarumque ordinum Regularium, ut nihil certe desiderandum reliquerint. Verum quia facultates tributae Congregationi disciplinae regularis, vel non satis certis limitibus constitutae fuerunt, vel deinceps per consuetudinem quodammodo ampliatae sunt, hinc non infrequenter evenit, ut eisdem de rebus modo ad unam, modo ad aliam ex dictis Congregationibus delatae fuerint supplicationes aut controversiae; ita ut Regulares ipsi quandoque nesciant, utra ex Congregationibus sit adeunda. Quod cum non leve afferat incommodum memoratis Congregationibus, rectique ordinis perturbationem facile nimis inducat, necessarium idcirco duximus facultates Congregationis super disciplina regulari deputatae intra certos limites coercere, quibus constitutis, facile quisque intelliget, reliqua omnia regularium negotia ad Congregationem alteram Episcoporum et Regularium omnino pertinere.

Primo igitur vestigiis memorati praedecessoris Nostri Innocentii PP. XII inhaerentes Motu proprio, et ex certa scientia ac matura deliberatione Nostris, deque apostolicae potestatis plenitudine praedictae Congregationi venerabilium fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, ac delectorum filiorum Romanae Curiae Praelatorum super disciplina regulari specialiter deputatae confirmamus facultates intra fines Italiae et insularum adiacentium designandi ac deputandi pro novitiatibus et professoriis conventus, monasteria, collegia ac domos quorumcumque monachorum et regularium virorum cuiusque Ordinis, Con-

gregationis, societatis, instituti tam mendicantium, quam non mendicantium etiam necessario exprimendi, nec non novitiatus et professoria huiusmodi mutandi, transferendi, suspendendi et supprimendi, prout utilitas et necessitas postulare videbitur.

Firmas quoque eidem Congregationi manere volumus facultates dandi licentias superioribus Regularibus, ad quos pertinet, recipiendi in novitiatibus sic deputatis novitios ad habitum et professionem sub regulis et formulis iam praescriptis seu praescribendis, eaque omnia exequendi, quae de novitiatibus et professionibus statuta fuere, tum in decretis generalibus Clementis PP. VIII super reformatione regularium, tum in aliis peculiaribus decretis ab eadem Congregatione paulo post suam primaevam deputationem editis sub die 18 Iunii 1695 iussu eiusdem praedecessoris Nostri Innocentii PP. XII.

Quod autem pertinet ad reliqua omnia quae in memoratis decretis generalibus super reformatione regularium statuta sunt, ea tantummodo ad eamdem Congregationem pertinere declaramus, quae respiciunt cuiuscumque conventus, monasterii, collegii ac domus monachorum et regularium virorum interiorem disciplinam, praesertim circa observantiam perfectae vitae communis, et regularum cuiusque ordinis, idque tum in conventibus, monasteriis, collegiis ac domibus supradictis nunc existentibus, tum etiam vero in aliis noviter erigendis.

Atque in praemissis omnibus liceat quoque eidem Congregationi decidere quascumque inde emergentes controversias, necnon procedere etiam poenis et censuris ecclesiasticis.

Praeterea cum felicis recordationis Clemens PP. XIV praedecessor Noster, sub die 11 Iunii 1769, venerabili fratri Gregorio Lascaris Patriarchae Hierosolymitano tunc eiusdem Congregationis secretario specialiter communicaverit facultates, ut posset praedicta Congregatio in aliquibus casibus particularibus dispensare ab observantia regularum et constitutionum cuiusque ordinis utcumque confirmatarum auctoritate apostolica etiam cum clausula — *sublata* — et decreto irritanti, easdem quoque facultates intra infrascriptos limites confirmamus, ita ut liceat eidem Congregationi concedere huiusmodi dispensationes, quotiescumque de voto superiorum regularium expedire videbitur; ipsas autem regulas et constitutiones generaliter ac perpetuo abrogare, aut quomodocumque reformare numquam liceat, nisi accedente Nostra et successorum Nostrorum apostolica auctoritate.

Huiusmodi tamen dispensationes seu habilitationes et sanationes ab eadem Congregatione iustis de causis concedi solitas coercendas pariter esse volumus intra limites praedictarum facultatum, ita ut pertinere tantummodo debeant, vel ad novitiorum admissionem, institutionem et professionem, vel ad officia regularium qui educationi et institutioni novitiorum immediate praesunt, vel ad simplicem translationem novitiorum et regularium professorum de uno ad alium conventum, sive etiam de una ad aliam provinciam eiusdem ordinis vel demum ad regulas, cuiusque ordinis respicientes tamen interiorem regularem disciplinam intra conventus, monasteria, collegia ac domos apprime servandam.

Has et non alias facultates proprias esse volumus Congregationi venerabilium fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, et dilectorum filiorum Romanae Curiae Praelatorum super disciplina regulari deputatae intra fines Italiae et insularum adiacentium quoad monasteria, conventus, collegia et domos regularium, quorum tamen nomine minime comprehendi volumus monasteria monialium, collegia, conservatoria et societates mulierum super quibus nulla unquam data fuit huic Congregationi potestas. Caeterum eidem Congregationi firmum manere praecipimus alterum etiam singulare munus a memorato praedecessore Nostro Innocentio PP. XII eidem demandatum, proponendi nimirum pro tempore existenti Romano Pontifici ea omnia, quae ad fovendam reparandamque disciplinam regularium virorum etiam ultra fines Italiae ubicumque existentium, cuiuscumque ordinis, Congregationis, societatis aut instituti sint, necessaria et opportuna fore in Domino iudicaverit.

Caeteras autem facultates quascumque praeter superius expressas; si quas antea dicta Congregatio habuerat aut exercuerat, sive circa electiones superiorum regularium in capitulis generalibus et provincialibus faciendas, sive circa personas regularium quacumque de causa extra claustra degentium, sive circa oeconomicum regimen cuiusque conventus, monasterii, collegii ac domus regularis, sive circa numerum regularium in quovis conventu, monasterio, collegio ac domo pro modo annuorum reddituum constituendum, sive circa fundationes, uniones, dismembrationes ac suppressiones conventuum, monasteriorum, collegiorum, ac domorum regularium, in quibus neque novitiatus, neque professoria exercentur, sive demum alia quaecumque negotia quorumcumque regularium, eas omnes transferimus ac pertinere declaramus ad alteram Congregationem ven. itidem Fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium, praepositam.

Quamobrem utrique Congregationi, praesertim vero earum pro tempore praefectis et secretariis, vehementer commendamus, ut suis quaeque utatur facultatibus in tanto hoc, tamque laborioso regularium regimine, utque peti-

tiones aut supplicationes omnes alterutri contra superius praescriptam rerum et munerum partitionem forsan porrectas et oblatas, seu quandocumque porrigendas et offerendas unaquaeque ad alteram pertinet, fideliter dirigat et remittat, neque unquam altera alterius munera assumat.

CONGREGATIO PROPAGANDAE FIDEI.

47 Praeceptum quod Apostolis suis Christus Dominus iamiam discessurus reliquerat: *Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium omni creaturae;* Summi Romani Pontifices numquam opere complere destiterunt. Ideoque vel Episcopi, vel alii operarii ab eis semper in universam Domini vineam missi sunt, quorum verba in fines orbis terrae exirent. Cum igitur saeculo XIV, hactenus ignotae regiones essent adinventae, ad eas statim missionarios mittere constituerunt, qui ad Christianam fidem barbaras illas gentes perducere conarentur. Et quomodo Paulus III Congregationem erexerat pro conservatione integritatis fidei: ita Gregorius XV aliam instituit, cuius curae esset ipsam in novum orbem dilatare, unde *Propagandae Fidei* dicta fuit.

GREGORIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Inscrutabili divinae providentiae arcano, ad Christi Ecclesiae regenda gubernacula, nullis nostris meritis, a Spiritu Sancto vocati, praecipuas nostri pastoralis muneris partes esse intelligimus, sedulo invigilandi, et quantum nobis ex alto conceditur, intentis studiis adnitendi, ut oves miserabiliter errantes, ad Christi ovile adducantur, ac Dominum gregis agnoscant, et pastorem. Quo scilicet, divina adspirante gratia, desinant per infelicia pascua infidelitatis et haeresum vagari, et aqua mortifera pestilentiae potari, sed in loco pascuae verae Fidei ac salutaris doctrinae collocentur et adducantur ad vitae fontes aquarum. Et vero, quis non intelligit, omnem nostram sollicitudinem desiderare, omnemque conatum a nobis exigere, opus adductionis animarum ad Ecclesiam Christi? quippe quod tanti fecerit Deus mundi salutem ut ipsum Unigenitum suum daret, Unigenitum illum, qui cum esset splendor gloriae et figura substantiae eius, portans omnia verbo virtutis suae, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis, ut sua nimia charitate servos, et malos servos, Dominus redimeret pretio Sanguinis sui. Inaestimabilis huius charitatis imitatores esse profecto omnes debent, qui christiano nomine fideliter gloriantur, et membra Christi effecti sunt, ut eius verbi factores sint, non auditores tantum: nam et per sanctum Apostolum suum monet: *Estote imitatores Dei, sicut filii charissimi, et ambulate in dilectione, sicut Christus dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis.* Quod si haec ad unumquemque Christianorum scripta sunt, quanto magis ad eos, qui in sortem et militiam Christi vocati, positi sunt Episcopi regere Ecclesiam suam? quibus saepe per prophetas suos gravibus verbis comminatur, si pascentes semetipsos, gregem non pascunt, et quod crassum est occidentes, infirmum non consolidant, aegrotum non sanant, confractum non alligant, abiectum non reducunt, perditum non quaerunt. Quae profecto voces, ut omnes Ecclesiarum Rectores valde sollicitos habere debent, licet in partem sollicitudinis sint vocati, ita multo vehementius nos urgent, qui in plenitudinem electi, non solum universo gregi, sed etiam Pastoribus praepositi sumus. Quocirca quod Apostolis omnibus a Domino mandabatur, ut praedicarent Evangelium omni creaturae, principaliter Petro incumbebat, qui omnibus praestabat praerogativa Principatus, et cui soli iniunctum fuerat a Domino, ut pasceret oves suas. Quapropter, et uni Petro vas illud, quasi linteum, ostenditur quatuor initiis de coelo submitti in terram, in quo erant omnia quadrupedia, et serpentia terrae, et volatilia coeli, quodque illa vox sequuta est, *Surge, Petre, occide et manduca*, ut praefiguraretur Petri et successorum eius munus ex quatuor Mundi partibus homines varia impietate insipientes congregandi, quo eos quasi occidendo, hoc est, veteri vita exuendo, et exutos manducando, id est in sua membra, qui visibile erat caput Ecclesiae convertendo, etiam membra Christi redderet, invisibilis Ecclesiae capitis; atque ita adipiscerentur participationem generationis Christi; eamque adepti, quae Christi sunt, saperent, quae Christi sunt, operarentur, ac demum per gratiam Spiritus Sancti eius in aeterna pascua transferrentur, potandi torrente inexhausto voluptatis Dei. Quantum vero his calamitosis temporibus excreverit errantium et dispersarum ovium numerus, qui Ecclesiam Sanctam eius Catholicam, Christi ovile, vel numquam cognoverunt, vel cognitam Satanae dolis deseruerunt, sine lacrymis commemorari non potest. Si enim mentis nostrae aciem convertimus ad innumerabilem populorum multitudinem, iam tot saeculis Agarenorum impurissima dementia captam, insanique erroris ac mendacii tenebris obcaecatam, miseratione commoventur viscera nostra, cernentes, tam multis ac variis coelestibus donis olim celebres nationes, per ignorantiae et pestilentis persuasionis stuporem, humanitatem in bestiarum naturam fere mutasse, atque ad ae-

terna incendia, Diabolo et Angelis eius parata, ali ac propagari. Et licet inter eas aliquae sint gentes in iustitia detentae, quae Christi nomen invocant; tamen ita antiquarum haeresum veneno sunt infectae, ut sinceram veritatem paucissime agnoscant, ac fere omnes in multis nedum in uno peccantes, factae sint omnium reae. Ubi vero, peccatis nostris facientibus, inimicus homo super bonum semen in Septentrionalibus partibus seminavit haeresum zizania, ita dira contagia grassata sunt, ut animas innumerabiles iamdiu perdiderit, ac Provincias et Regna Christo per summam iniuriam erepta, suae tyrannidi mancipaverit.

Quamobrem etsi a fel. rec. Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, pastorali vigilantia, ope, studio et industria elaboratum fuerit, ne tam multae messi deessent operarii, et negociatio haec sancta non negligeretur; nihilominus nos, ut maiori cum vigilantia, cura et fervore opus prosequi possimus, et in posterum successores nostri possint, nonnullorum Ven. Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium peculiari sollicitudini negotium committendum duximus, prout tenore praesentium committimus et demandamus.

Volentes, ut in unum congregati, adhibitis etiam aliquot Rom. Curiae Praelatis et religiosis viris ac Secretario, prout Nos hac prima vice eos adhiberi voluimus et nominavimus, in commune consulant, tantaeque rei nobiscum invigilent, ac tam sancto et Divinae Maiestati maxime grato operi, quanto melius fieri poterit, incumbant: quod, ut commodius praestari possit, semel coram Nobis, ac bis saltem in domo antiquioris eorum, quolibet mense congregentur, omniaque et singula negotia, ad Fidem in universo Mundo propagandam pertinentia cognoscant et tractent, et graviora, quae in praedicta domo congregati tractaverint, ad Nos referant: alia vero per seipsos decidant, et expediant pro eorum prudentia.

Missionibus omnibus ad praedicandum, et docendum Evangelium et Catholicam doctrinam, superintendant, ministros necessarios constituant et mutent. Nos enim eis, tam praemissa, quam omnia et singula alia desuper necessaria et opportuna, etiam si talia fuerint, quae specialem, specificam et expressam requirant mentionem, faciendi, gerendi, tractandi, agendi et exequendi, plenam, liberam et amplam facultatem, auctoritatem et potestatem, apostolica auctoritate, earumdem tenore praesentium concedimus et impertimur.

Ut vero res tanti momenti, in quam magnos sumptus fieri necesse est, per temporalium cum spiritualibus felicem commutationem, nullo retardata impedimento, facilius et celerius procedat, ultra ea, quae ex arca nostra privata suppeditari iam mandavimus, et piorum fidelium liberalitate collata sunt, et in posterum non defutura subsidia in Domino confidimus, cum nostrum et huius Sanctae Sedis proprium sit negotium, certos huic operi redditus ex Camera nostra Apostolica in perpetuum attribuemus, eorumque administrationem iisdem Cardinalibus committemus, prout in aliis nostris expediendis literis plenius continebitur.

Cardinales autem, quos sancto huic negotio praeficimus, sunt qui sequuntur: Antonius Ostiensis Saulius, Odoardus Sabinen. Farnesius, Octavius Praenestinus, Episcopi, Bandinus, Franciscus S. Praxedis de Surdis, Maphaeus S. Honuphrii Barberinus, Ioannes Garsias SS. Quatuor Coronatorum Millinus, Gaspar S. Crucis in Hierusalem Borgia, Robertus S. Alexii Ubaldinus, Scipio S. Susannae, Petrus S. Salvatoris in Lauro Valerius, Itelius Fridericus S. Laurentii in pane et perna de Zolleren, Ludovicus S. Mariae Transpontinae Ludovisius, et Franciscus S. Matthaei, Titulorum Presbyteri Cardinales, Sacratus. Nuncupati Praelati vero, dilecti filii, Io. Baptista Vives, in utraque Signatura nostra Referendarius, et Io. Baptista Agucchius Secretarius noster, ac Sedis Apostolicae Notarius, et Dominicus a Iesu Maria Ordinis Carmelitarum Discalceatorum Professor et Vicarius Generalis. Secretarius vero a Nobis pariter deputatus dilectus filius Franciscus Ingolus Presbyter Ravennas U. I. D.

Demum sub Urbano VIII erectum fuit etiam 48
Collegium quod eodem nomine nuncuparunt, et in quo conveniunt illarum partium adolescentes, ut in Christianam Religionem educati, illam postea unusquisque in regionem suam reversus propagaret. In ipso, etiam habitationem et cibum recipiunt missionarii, qui aliquot negotium tractaturi cum Summo Pontifice, vel cum ipsa Congregatione, Romam adveniunt. Huius Collegii curam Urbanus ipse Congregationi de Propaganda fide sua demandavit Constitutione. Constitut. 675 *Romanus Pontifex* pag. 284, tom. 6, p. 2 Bullar. Mainard.

Constat Congregatio ex incerto numero Car- 49
dinalium, ex Secretario, ex Assessore S. Officii, ex uno Protonotario Apostolico et ex nonnullis aliis Praelatis.

Eius munus est Missionarios in partes, ubi 50
eorum praesentia magis opportuna videtur, transmittere, sumptus necessarios praebere ex ipsius operis redditibus, ac Pontifici proponere Episcopos et Archiepiscopos seu Vicarios Apostolicos, prout regiones illae magis indigere videantur. Haec ipsa Congregatio tandem extraiudicialiter componit differentias omnes, quae oriri possunt inter missionarios ipsos, vel inter missionarios et Parochos aut alios Clericos nationales. Cognoscit etiam causas forenses sive sint civiles vel criminales aut mixtae, quando respiciunt eiusdem Congregationis vel Collegii Ministros, aut pertinent ad bona temporalia eiusdem Operis.

CONGREGATIO INDULGENTIARUM.

51 Romani Pontifices alia nova Congregatione conati sunt providere abusibus qui oriri possunt circa concessiones Indulgentiarum et Sanctorum venerationem. Congregatio haec Indulgentiarum ac Reliquiarum nuncupata a Clemente IX instituta fuit Constitutione CXIV,
52 in qua haec habentur: « Nos eumdem inaestimabilem thesaurum fideli dispensatione erogare, et omnia quae sacras reliquias huiusmodi contingunt, recte atque ordine disponere cupientes, nonnullos ex memoratis Cardinalibus, ac aliquos Curiae praedictae Praelatos, aliosque viros religione, pietate, doctrina et rerum usu eximie praeditos selegimus, quorum consilio, opera et industria tam gravem muneris nostri partem ad Omnipotentis Dei gloriam, Ecclesiae honorem ac spiritualem Christi fidelium aedificationem facilius implere valeremus. Hi vero subinde, prout rerum et negotiorum momenta postulabant, insimul convenientes, commissam sibi a Nobis Provinciam recte et fructuose, atque ex animi nostri sententia hactenus administrarunt. Quapropter sperantes in Domino non minus utiliter in futurum quoque desudaturam esse eorum industriam ac salubris consilii, quod auctore Deo suscepimus fructum, eodem adiuvante, atque incrementum dante, perennare desiderantes; Motu proprio, ac ex certa scientia et matura deliberatione nostris, deque apostolicae potestatis plenitudine Congregationem eiusdem S. R. E. Cardinalium ac Praelatorum et aliorum virorum praedictorum a Nobis, ut praefertur, electorum et deputatorum, ac in futurum tam a Nobis, quam a Successoribus nostris Romanis Pontificibus eligendorum et deputandorum, cum facultate omnem difficultatem ac dubietatem in Sanctorum reliquiis aut indulgentiis emergentem, quae ad fidei dogma non pertineat (Nobis tamen et Rom. Pontifice pro tempore existente circa graviora difficilioraque consultis) expediendi. Ac, si quis abusus in eis irrepeserint, illos, iudicii forma plane postposita, corrigendi et emendandi; causas vero iudicialem formam requirentes ad proprios Iudices remittendi: Falsas, apocryphas indiscretasque Indulgentias typis imprimi vetandi, impressas recognoscendi et examinandi, ac ubi nobis, seu Romano Pontifici pro tempore existenti retulerit, nostra seu illius auctoritate reiiciendi: Reliquias de novo inventas, quas rec. mem. Innocentius III Praedecessor noster in Generali Concilio Lateranensi publica veneratione coli, nisi prius auctoritate Romani Pontificis approbatas, prohibuit, recognoscendi quoque et examinandi; ac in concedendis Indulgentiis, Sanctorumque Reliquiis donandis moderationem adhiberi, omniaque pie, sancte et incorrupte fieri curandi tenore praesentium perpetuo erigimus et instituimus. »

Componitur Congr. Indulg. ex pluribus Car- 53
dinalibus, Praelatis, Consultoribus, et ex eiusdem Congregationis Secretariis. Pertinet ad illam providere ne divulgentur falsae, apocryphae vel inopportunae Indulgentiae, examinare ac interpretari iam vulgatas; et, si oportet, consulto Pontifice, illas reiicere et abolere. Ipsa Congregatio etiam concedit per decretum Eminentissimi Congregationis Praefecti aut per Secretarium, Altaria privilegiata ad septem annos vel in perpetuum, et Indulgentias plenarias seu partiales in festivitatibus Sanctorum Protectorum vel B. Mariae Virginis.

Sunt etiam aliae multae Congregationes, uti 54
diximus, quas hic brevitatis gratia praeterimus, videndae si placet apud Card. de Luca lib. 15, par. 2 Relat. Rom. Curiae.

CONGREGATIONES CLERI

ARTICULUS EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

Summarium.

1. Congregationum istarum utilitas. – 2. Decreta de ipsis habendis in Synodo lata; et mandatum Episcopis impositum de iisdem in Relatione status Ecclesiarum referendi. - 3. Variae Sacrarum Congregationum de illis, qui coetibus istis interesse tenentur, resolutiones ad num. 9. - 10. Quae poena constituenda in illos, qui ad hos coetus non conveniunt. - 11. Methodus in istis servanda ex Concilio Provinciali Romano 1725, et ex Instructionibus S. Caroli Borromaei ad n. 13. - 14. Institutiones Ecclesiasticae Benedicti XIV, in quibus de hisce Congregationibus agit. - 15. Saluberrimum eiusdem Benedicti XIV Decretum de Resolutionibus ad quaestiones propositas typis a Metropolitanae Bononiensis Poenitentiario edendis..

1 Quantum ad moralis Theologiae reique Liturgicae studium in Ecclesiasticis hominibus fovendum conferant coetus, in quibus de conscientiae casibus sacrisque caeremoniis disceptatur, modo rite instituantur, facile quisque videt. Nam singuli, qui ad illos conveniunt, propositas quaestiones expendant, et Scriptores, qui de ipsis agunt, consulant, oportet. Ex quo fit ut eliminata a Clero morum doctrinae et Sacrorum Rituum ignorantia, nihil in Sacramentorum administratione, Divini Officii recitatione et caeteris Ecclesiasticis functionibus fiat, quod minus deceat, et Christiano populo damnum offensionemve afferre ullo modo possit.

Quamobrem nulla proximis saeculis habita 2
Synodus aut Provincialis aut Dioecesana fuit, quae legem de coetibus istis, cum in Urbibus, tum per Dioecesim habendis non tulerit, aut latam semel non confirmaverit. Quin etiam Episcopis omnibus praescriptum fuit, ut in Rela-

tionibus de Ecclesiarum ipsis commissarum statu de legis huius observatione referrent. Nam in Instructione Sacrae Congregationis Concilii pro Episcopis, Primatibus et Patriarchis super modo conficiendi relationes statuum Ecclesiarum, quas, occasione visitationis Sacrorum Liminum, eidem Sacrae Congregationi exhibere tenentur, § 3, num. 14, legitur: *An habeantur Conferentiae Theologiae Moralis, seu Casuum Conscientiae, et etiam Sacrorum Rituum, et quot vicibus habeantur, et qui illis intersint, et quinam profectus ex illis habeatur.*

3 Sequitur, ut, quinam coetibus istis interesse teneantur, ostendamus. Auctor noster verbo *Canonicatus, Canonicus*, artic. 9, num. 35 et seq., inquit: *Ad interessendum.... lectioni seu conferentiae Casuum Conscientiae possunt solum compelli Canonici aliique Paesbyteri, qui sunt Confessarii; caeteri vero Canonici et Presbyteri, qui non sunt Confessarii, possunt solum hortari... Regulares vero, nisi sint Parochi, nullatenus cogi possunt, ad interessendum lectioni seu conferentiae Casuum Conscientiae.* Et sane, ut animadversum fuit in Fol. confecto occasione controversiae Larinen. *Decretorum Synodalium*, tom. 5 Thesauri Resolut. Sac. Congregationis Concilii, pag. 261: *Sacra Congregatio pluries censuit, non eodem modo atque indiscriminatim quoscumque Ecclesiasticos esse cogendos, ut collationibus pro discussione Casuum ad Conscientiae Forum spectantium intersint; sed eos, qui animarum curae praepositi sunt, itemque omnes Presbyteros, qui Confessiones excipiunt, compelli ad id posse; caeteros vero esse quidem monendos et adhortandos, non tamen cogendos;* quemadmodum patet ex Decretis quae in eodem Fol. et a Ferraris loc. cit. referuntur. De Regularibus quoque respondit: *Ordinarios Locorum posse quidem hortari, non autem compellere Religiosos, non Parochos, ad accedendum ad conferentiam Casuum Conscientiae.* Vide verb. *Regulares*, art. 2, n. 124.

4 Verum in praedicta Larinensi *Decretorum* die 30 Augusti anno 1732, ad primum et secundum dubium, quae erant huiusmodi:

I. *An iuxta Decretum Synodi celebratae ab Episcopo Larinen. anno 1728 indiscriminatim omnes Ecclesiastici teneantur interesse Congregationi de quaestionibus ad forum Conscientiae spectantibus.* Et quatenus affirmative:

II. *An contra eos, qui non intersint, sustineantur poenae in eodem Decreto Synodali inflictae, id est quod Sacerdotes debeant abstinere die sequenti a celebratione Missae, et quod Clerici non Sacerdotes debeant solvere unum Carolenum qualibet vice, applicandum Seminario.*

Respondit: *Ad primum affirmative praeterquam quoad Clericos non constitutos in sacris, qui non sunt cogendi. Ad secundum, sublata poena suspensionis, poenam quoad habentes curam animarum et Confessarios esse statuendam in duobus Carolenis, quantum ad reliquos, in uno,* ut videre est tom. eod. Resol. Concil., pag. 386 seqq.

Pariter in Salernitana *Edictorum* die 27 Se- 5
ptembris anno eodem ad dubium primum: *An Dignitates et Canonici Ecclesiae Cathedralis cogi valeant sub poena quinque Carolenorum pro qualibet vice, ut intersint Congregationibus de casibus conscientiam habendis*, responsum fuit *Affirmative*. Tom. eod., pag. 395 seq., cum qui a Secretis eidem Sac. Congregat. erat, haec in Folio adnotanda quoad illud dubium proposuisset (tom. eod., pag. 392). *Quod primum haec S. Congregatio in Larinen.* Decretorum Synodalium *proposita die 30 Augusti proxime praeteriti, perpensis variis Resolutionibus antehac editis, in ea fuit sententia, ut omnes Ecclesiastici (exceptis tamen Clericis, qui minoribus tantum Ordinibus essent initiati) compelli ab Episcopo possint, ut ad collationes de Quaestionibus Moralibus habendas conveniant. Poena autem pecuniaria contumacibus infligenda, fuit enim pluries approbata, vel maior vel minor pro diversitate locorum. Etenim in Ariminen.* Conferentiae Casuum Conscientiae *18 Iunii 1699 aeque visa fuit mulcta Iuliorum trium, ut in lib. 44 Decret. pag. 251. Et in Acerrarum 25 Augusti 1727 poena fuit constituta in uno Ducato, ut in lib. 77 Decret. pag. 518. Et novissime in memorata Larinen. quoad habentes curam animarum, et Confessarios, mulcta decreta fuit in duobus Carolenis, quo vero ad reliquos in uno.*

Ad Regulares vero quod attinet in Epistola 6
Encyclica, quam S. Congregatio Disciplinae praeposita die 8 Novembris anno 1752 dedit, quaeque affertur ab Auctore verbo *Regulares*, art. 2, num. 123, § 3, cautum est, ut Regulares pro excipiendis Saecularium Confessionibus approbati, etiamsi Parochi non sint, compelli possint, ut intersint Conferentiae Casuum ab Episcopo praescriptae, si in Coenobiis, in quibus commorantur, Lectio de morum doctrina et Collatio de Casibus Conscientiae non habeatur ad normam Constitutionum cuiuscumque Ordinis et Decretorum Clementis VIII pro reformatione Regularium quae dantur verbo *Regulares*, art. 1, n. 85, in quibus, § 2, dicitur: *Lectio Sacrae Scripturae, vel Casuum Conscientiae bis in hebdomada, praescriptis diebus, in singulis Monasteriis et Conventibus habeatur, ad quam Fratres omnes conveniant, eaque absoluta, mutua collatione, circa explicatam doctrinam sese utiliter exerceant.*

In his autem extremis Resolutionibus edendis 7
Eminentissimi Patres Sacrar. Congregationum Concilii et Disciplinae, prae oculis habuerunt Constitutionem Innocentii XIII super Ecclesiastica Disciplina in Regnis Hispaniarum a Be-

nedicto XIII confirmatam Const. *In supremo militantis Ecclesiae solio*, et Decretum Concilii Provincialis Romani Praeside eodem Benedicto XIII habiti tit. 15, cap. 9. Nam in memorata Constitut., § 7, legitur: *Sed et cum personae Ecclesiasticae numquam satis in obsequiis supremo Numini exhibendis, iisque praestandis, quae eorum statui consentanea sunt, exerceri valeant; plurimum in Domino commendamus pium morem in plerisque Hispaniarum Dioecesibus vigentem, ut Clerici tam in minoribus quam in maioribus Ordinibus constituti, atque etiam Presbyteri, tametsi Beneficia vel Officia Ecclesiastica non habentes, superpelliceo induti in Ecclesiis, quibus adscripti fuerint, Missae Conventuali cum cantu celebratae, necnon primis et secundis Vesperis Officii, diebus Dominicis aliisque Festis assistant. Quinimo enixe hortamur, ut Episcopi aliarum Dioecesium, in quibus mos ille institutus hactenus non fuerit, id in posterum servari curent in omnibus, ac insuper satagant, ut omnes Ecclesiastici praedicti etiam collationibus habendis coram Parochis suis vel aliis ab Episcopo deputatis, super casibus, conscientiae forum concernentibus, et super ritibus ac caeremoniis sacris intersint.*

8 Concilium vero Provinciale Romanum loc. cit. *Sane,* inquit, *prout, quibusdam referentibus, et experientia ipsa, non sine gravi nostri cordis dolore, didicimus, plures sunt Ecclesiarum, etiam non ignobilium, sacrorumque Altarium Ministri, qui, parum illius attendentes maiestatem et dignitatem, ad cuius intimum sunt famulatum addicti, in Choro, in Altari et reliquis officiis ecclesiasticis, ita minus apte se habent, ut in plurimorum scandalum et exemplum perniciosum id cedere dignoscatur. Rubricae namque ut plurimum ignorantur, et sacrae caeremoniae usu ipso vilescunt. Quocirca operae pretium ducant Episcopi, omnemque curam ac diligentiam adhibere non desinant, quousque Congregationes, tum in Civitatibus, tum in Dioecesibus, per omnes de Clero, sacris initiatos, Canonicos, Parochos et Confessarios, (Regulares etiam, dummodo morales in eorum Conventibus lectiones non habeantur, alias ab audiendis confessionibus suspendendos) semel in unaquaque hebdomada, certoque designando die, et sub certa poena pecuniaria contra contumaces, habeantur, in quibus alternatim, et Rituum et Conscientiae casus proponantur, discutiantur et practice exerceantur, methodo servata Synodali, quae legetur in Appendice.*

9 Igitur ad Conventus de casibus Conscientiae et sacris ritibus compelli ab Ordinariis Locorum possunt: I. Parochi omnes cum Saeculares tum Regulares. II. Omnes Confessarii Saeculares et Confessarii Regulares ad Saecularium Confessiones excipiendas approbati, *dummodo morales in eorum Conventibus lectiones non habeantur*, cuius quidem rei Ordinarius iuratum Superioris testimonium exigere poterit, ut exigendum dicitur in Synodo Viterb. an. 1762, tit. 1, cap. 3, num. 5. III. Omnes Canonici et Presbyteri. IV. Omnes in Sacris Ordinibus constituti.

Iam quae poena ab Ordinariis locorum con- 10
stitui possit in illos, qui, cum huius generis Conventibus interesse debeant, interesse tamen negligunt, ex Resolutionibus et Decretis n. 4, et proximis allatis constat. Nempe Parochi, Canonici, Confessarii caeterique e Clero Saeculari poena pecuniaria puniri queunt, censuris non item, quemadmodum ex Resolutione Sac. Congregationis Concilii in Larinen. *Decretorum* allata num. 4 evincitur. Quo quidem exemplo utitur Benedictus XIV de Synodo Dioecesana lib. 10, cap. 2, num. 4, ut ostendat ex sententia Sac. Congr. Concilii censuram latae sententiae tamquam extremum remedium esse tantum adhibendam, cum malum gravissimum est, neque aliter praecidi, aliisque poenis cohiberi potest. Sic autem habet: *Hanc pariter fuisse esseque constantem sententiam Sacrae Congregationis, ex eo colligitur, quod paucis ante annis accidit Episcopo Larinensi. Habita ab eo fuerat Dioecesana Synodus anno 1728 adversus cuius nimium severas Constitutiones Clerici Larinenses appellarunt: sed san. mem. Benedictus XIII, appellatione reiecta, eas ad unguem servari iussit. Benedicto e vivis erepto, ab eius Successore Clemente XII facultas facta est Larinensibus Clericis sua iura deducendi ad Sacram Congregationem Concilii: quae cum in prima ex Synodalibus Constitutionibus, a Clero impugnatis, sancitum deprehenderit, ut omnes indiscriminatim Ecclesiastici tenerentur interesse Congregationi, de quaestionibus, ad forum conscientiae spectantibus, haberi consuetae, atque in earum altera iniunctum viderit Sacerdotibus, ut quotiescumque praedictae Congregationi non interessent, insequenti die abstinerent a celebratione Missae, die 30 Augusti 1732 rescripsit primam Constitutionem non sustineri quoad Clericos nondum sacris initiatos; ex altera vero deleri iussit praefatam poenam suspensionis: etsi enim haec levissima esset, et unica tantum die Sacerdotes arceret a Sacro Altaris ministerio, levior tamen Sacrae Congregationi visa est culpa, propter quam infligebatur: quod videri potest in Thesaur. Resolut. t. 5, pag. 387. Poena pro Regularibus est suspensio ab audiendis Confessionibus ex Concilio Romano.*

Extremum est, ut Methodum Synodalem in 11
coetibus istis servandam, quae legitur in Appendice ad Concilium mox laudatum num. 17, tum Decreta Sancti Caroli Borromaei ex Instructionibus Congregationum Dioecesanarum tit. 16 et seqq. Actorum Ecclesiae Mediolanensis part. 4, referamus.

Metodo da tenersi dal Clero nelle Congre- 12

gazioni de' Sagri Riti e Casi di Coscienza. Cit. tit. 15, cap. 9.

Chi si ricorda, che Iddio per Osea [1] disse ai Sacerdoti del vecchio Testamento [2]: *Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi:* rifletterà bene, quanta scienza si richiegga nel Sacerdozio Evangelico; non dovendosi negare alla verità quello che richiedevasi all' ombra ed agli enigmi. E maggiore scienza certamente richiedesi in quei, che non hanno già da offerire su de' Sacri Altari vittime di animali immondi, ma lo Immaculato Agnello di Dio; e devono ministrare i Sagramenti, che dal di lui aperto costato diramaronsi a benefizio dell' Universo. Per non essere adunque i Sacerdoti, ed ogni altro Ministro dell' Altare, come ignoranti, rigettati dagli esercizi de' nostri sacrosanti Misteri; frequenteranno le Congregazioni de' Casi e de' Riti, tanto inculcate precisamente nel presente Concilio Romano, le quali faransi nella maniera che qui si soggiunge e si propone doversi osservare.

1. Una volta adunque per ciascheduna settimana ne' luoghi, da stabilirsi da' Vescovi, ed in Roma dall' Eminentissimo Signor Cardinal Vicario farassi a vicenda, or l' una, or l' altra Congreg. de' Casi e de' Riti. Vi sarà un Prefetto, che presederà; e sarà il costituito da' Vescovi medesimi, i quali parimente costituiranno un Segretario coll' uffizio come appresso.

2. Il giorno ed ora prefissi, significheransi dal Prefetto di chiaschedun luogo. Mezz' ora innanzi il Segretario di essa Congregazione farà sonare alla distesa, per un mezzo quarto di ora, la Campana della Chiesa, ove farassi la Congregazione.

3. Congregati che saranno tutti nel luogo determinato, quei, che debbono convenire, si darà principio alla conferenza dal Prefetto con l' Inno: *Veni Creator Spiritus,* dopo il quale egli stesso soggiungerà l' Orazione dello Spirito Santo, della Beata Vergine, e quell' altra *Actiones nostras etc.* nel qual tempo staranno tutti inginocchiati.

4. Finita la Orazione, si porrà ciascuno a sedere con ordine, la metà per parte, ed in mezzo in faccia al Clero, sederà il Prefetto, il quale terrà avanti di sè un tavolino, con quei libri, che stimerà egli necessari, come anche l' orologio da polvere per misurare il tempo, che dovrà durare la Congregazione, e sarà almeno di un' ora.

5. Da un lato del medesimo tavolino sederà il Segretario, che dovrà tenere presso di sè il ruolo di tutti quegli Ecclesiastici che saran tenuti a convenire con carta, penna, calamaio ed un libro grosso, che dovranno somministrarsi da' Procuratori de' Capitoli, Collegi e Cleri obbligati; ed in tal libro dovran registrarsi i Casi, che si discuteranno colle loro decisioni, in ciascheduna conferenza, come si dirà appresso, parlandosi dell' uffizio del Segretario.

6. Posti che saranno tutti a sedere, il Prefetto per un quarto di ora leggerà e spiegherà un capo di qualche Concilio Provinciale o Diocesano, appartenente alla propria Diocesi, acciocchè in questa maniera venga ricordata ed inculcata a ciascheduna la legge, che deve osservare, e far da altri osservare.

7. Terminata questa lezione e spiegazione, si passerà alla discussione di un sol Caso, o rituale o morale, come si è detto di sopra num. 1, intorno al quale discorreranno almeno due; e questi si caveranno a sorte da una bussola, ove saranno in tante cartelline i nomi degli obbligati alla Congregazione, acciocchè tutti vengano preparati. Intorno a ciò si spenderà un altro quarto di ora o più, secondo parerà spediente; avvertendo, che tale discussione segua con sodezza di dottrina, con brevità e senza strepito di parole.

8. In fine della discussione il Prefetto o qualche altro (secondo altra più buona regola, giusta il numero de' Soggetti, che vi saranno, il quale però si caverà a sorte da un' altra bussola, e dovrà avvisarsi quindici giorni innanzi) brevemente determinerà la conchiusione del caso proposto, con quelle sode dottrine, che egli stimerà più vere e più fondate. Ed acciocchè possan tutti prepararsi s' ingiunga a ciascheduno, che abbia presso di sè qualche libro di Autore più Classico che tratti praticamente di Teologia e Casi morali; e per le materie de' Sagri Riti, abbiansi almeno i Commentari del Sarnelli, fatti stampare e ristampare di ordine di Nostro Signore, il Gavanto, il Bauldri, e da Parochi anche il Corsetti.

9. Nel terzo quarto di ora si metteranno in pratica i Sacri Riti; principiando dalla Messa privata, Messa solenne, Funzioni Parochiali e ministrazioni de' Sagramenti, avvertendosi, che ciò si faccia un poco per volta e con attenzione, da chi deputerà il Prefetto; dal quale si destinerà ancora un Maestro di Ceremonie, per le correnti animadversioni e dovute ammende.

10. L' ultimo quarto si spenderà nell' orazione mentale; proponendosi da uno, che per le prime volte pur destinerà il Prefetto, i Punti da meditarsi secondo il metodo dato da S. Francesco di Sales; e per maggior comodo e facilità potranno prendersi dal celebre Tommaso da Kempis; in appresso però, quando giudicherà il Prefetto, si caverà anche dall' altra bussoletta chi dovrà dare la meditazione, affinchè ognuno s' impratichisca in sì necessario ed utile esercizio di orare.

---

[1] Ad Tit. celebrat. Missar.

[2] Osea 4, v. 6.

11. Finalmente si terminerà la meditazione con qualche breve orazione vocale, come *Agimus, etc. Confirma hoc Deus, etc.* e colle Litanie della Beata Vergine, e sua orazione in fine.

12. Fatti questi esercizi, s' intimerà la Congregazione futura, leggendosi a tal effetto dal Segretario il foglio, che gli darà il Prefetto, dove sarà prescritto il giorno e l' ora della medesima, e notato il Caso da discutersi, con quella parte della Funzione, che dovrà mettersi in pratica, e chi dovrà dare la meditazione; il qual foglio poi dovrà affigersi in luogo patente nella Sagrestia, acciocchè da tutti sia veduto, e possa ciascheduno opportunamente prevedere collo studio la resoluzione del dubbio, che si discuterà, e prepararsi alla pratica della proposta funzione.

13. L' uffizio poi del Segretario sarà, finita che sia la conferenza, di registrarla compendiosamente nel libro accennato; notando primieramente il giorno, l' ora ed il luogo, nel quale fu tenuta, co' nomi di tutti gli Ecclesiastici, che vi saranno radunati; o per far breve, con notarvi i soliti assenti, acciocchè siano corretti. Indi registrerà il caso esaminato, i nomi di quei, che usciti a sorte, han discorso sovra il medesimo; indi vi trascriverà la decisione, che riceverà da chi l' avrà fatta: dipoi noterà quella parte della funzione pratica; ed in fine si sottoscriverà col suo nome e cognome.

14. Finito tuttociò dovrà lo stesso Segretario in una notola, sottoscritta da lui, notare i nomi de' mancanti senza legitimo impedimento, la quale deve sempre approvarsi dal Prefetto, e consegnarla al Vicario del Luogo, ad effetto di procedere alla pena stabilita; e sarà obbligazione precisa dei Vicari medesimi di vedere ed insieme invigilare che il Segretario non manchi al suo uffizio, ad effetto di avvisare i Vescovi medesimi, per darvi i rimedi opportuni.

15. E perchè nel Segretario somma fede si ricerca, mentre al libro conservato da lui dovrà aversi piena credenza per le attestazioni, che di ordine, o del Vescovo o della sua Curia, si estrarranno intorno alla frequenza degli Ecclesiastici in questo esercizio, egli dovrà giurare sovra il S. Vangelo in mano de' Vicari de' luoghi, di amministrare fedelmente il suo uffizio; nè si tralascerà nel libro stesso delle Conferenze di registrare l' Atto del dato giuramento.

16. Questo libro, nel principio del quale si trascriverà questo Metodo, dovrà visitarsi ogni anno almeno da' Vescovi o da' loro Vicari Generali, i quali non si graveranno d' intervenire di quando in quando a somiglianti Congregazioni, per osservarne la pratica ed il profitto, e sovratutto (perchè più sogliono essere i negligenti che gli osservanti delle leggi) a fine di muovere gli svogliati anche col loro pratico esempio.

F. A. Arcivescovo di Avellino e di Frigento, Segretario del Concilio.

Decreta Sancti Caroli Borromaei ex citata Instructione. 13

TIT. XVI.

De tempore, loco rationeque quaestionum explicandarum.

Cibo sumpto, postquam de more gratiae Deo actae sunt, omnes superpelliceis înduti, qui officii auctoritate aut dignitate praediti sunt, suo, quem in choro adhibent, habitu vestiti, in Ecclesiam, quae si longius distat, in sacellum, sique nullum est, in parochi aedes convenient: ubi (id quod ex decreti provincialis auctoritate in omni clericali conventu servandum est) statam illam orationem, a qua uniuscuiusque Congregationis initium sit, Vicarius devote dicet; neque Conventum dimittet, nisi perorata ab eodem altera eiusdem generis precatione.

Deinde iis exclusis, quos adesse non licet, et Ecclesiae, locive ubi Conventus habetur, foribus clausis, suo quique loco non tumultuarie raptimque, sed graviter ordineque consideant.

Atque ordo quidem hic erit, ut mox infra:

Vicarius, aut si hic abest, ille qui pro Vicario est (quia Episcopi vicem gerit) primariam ubique sedem locumve obtinebit.

Proximum locum is, qui praecipuam in capite plebis dignitatem habet.

Huic definitor prope assidebit.

Capitulum deinde Canonicorum plebis, si collegiatim aderit.

Postea si alius Praepositus aut Archipresbyter cum capitulo aderit, eius capitulum subsequatur.

Deinceps alius in dignitate constitutus, qui sine capitulo aderit.

Iis proximi erunt Parochi titulares et Vicarii perpetui: inter quos idem considendi ordo erit, qui antiquitatis in parochia quam in ea regione regunt, possessione.

Parochis titularibus proximi erunt qui titulum non habent, eadem ratione; tum coadiutores.

Post hos Canonici, qui non collegiatim, sed extra ordinem conveniunt.

Deinde Cappellani titulares, si modo Sacerdotes sint, et inter hos primo loco sedebunt, qui beneficii ratione chori officiis devincti sunt, deinceps reliqui eodem ordine omnes, quo ad beneficium pervenerunt.

Post hos erunt Sacerdotes, qui clericatum aliudve eiusmodi beneficium obtinent.

Sequentur Cappellani qui titulo carent, eo

ordine, quo in Sacerdotii, Diaconatus Subdiaconatusque gradu constituti sunt.

Eademque ratio servabitur inter Clericos inferiorum ordinum, quorum ultimus locus erit.

Externi autem (si quando iis ad Congregationem aditus dabitur) primum locum teneant inter eos, qui eiusdem ordinis dignitatisque sunt, Rector Ecclesiae ubi conventus habetur reliquis omnibus Sacerdotibus locum cedet, eosque honore praeveniet, ut Apostolus monet.

Si quis in conventu loco suo non consederit, aut extra ordinem sententiam dixerit, pro culpae modo plectatur Vicarii arbitratu.

Absint ab omni conventu ioci, chachinni, scurriliter dicta, rixae, contentiones, pertinacesve altercationes.

Si fortasse rixae, contumeliae, dissidia, convitiave aut iniuriae aliquando oborirentur, eos inter quos extiterint, Vicarius adhibitis duobus tribusve aliis de conventu, si opus erit, quamprimum reconciliare studeat.

Nec vero corrigere mulctareque eos praetermittat Vicarius; et praeterea illorum nomina idem aut punctator ad Episcopum deferat; qui pro culpae gravitate alia poena arbitratu suo afficiat.

Huic officio si Vicarius aut punctator defuerat, poenam ipse luat, qui id agere neglexerit.

TIT. XVII.

Quaestionum explicandarum modus.

Conventu coacto silentioque indicto, singulas quaestiones Cancellarius de scripto pronunciet. Tum Vicarius de singulis quaestionibus sententiam omnes roget.

Qua in re ab iis initium faciet, qui ultimo loco sedebunt, sicque ordine ad eos perget, qui sibi proximi assident.

Is vero sententiam ne dicat, sed de aliorum sententiis iudicium breviter ferat, vel eas interpretetur, vel dicendi animum addat, vel haesitantem excitet.

Ac deinde se gerat tamquam praefectum, atque adeo iudicem uniuscuiusque ingenii, solertiae, studii, doctrinae ac diligentiae.

Omnium sententiis auditis, Definitor, Vicarii iussu, rem explicet, decidat ac definiat.

Ad propositam quaestionem unusquisque explicate distincteque respondeat: opinionemque suam argumentis non tam e schola, quam ex usu rerum sumptis confirmet: doctorum unde eam acceperit, locus non de scripto, sed memoriter et ad verbum latine recitet, nisi ob causam Vicario aliter videatur.

TIT. XVIII.

Quaestionum explicandarum materia.

Ea sit quaestionum materia, quam hominum mores et rerum quae in ea regione ubi conventus habetur, geruntur, actiones negotiationesve subministrabunt.

In iis denique rebus quaestiones versentur, quae ad casus conscientiae, non ad ingenii exercitationem pertinent; usque adeo, ut qui in dioecesano conventu sunt, rerum potius tractationem et usum, quam verborum argutias consectentur.

TIT. XIX.

Cuius sit Quaestiones proponere.

Quaestiones proponere eius sit, apud quem conventus celebrabitur.

Is vero ubi conventum apud se proxime futurum esse sciverit, praeter ea, quae pro Ecclesiae suae utilitate et animarum, quarum curam gerit, salutaribus commodis consulenda censuerit, quaestiones etiam ordinarias quas ipse propositurus est, a Definitore habere studebit, easque Parochis et aliis Sacerdotibus in conventu proximo superiori tradet.

Definitor autem quaestiones ab eo accipiat, quem huic muneri Episcopus in civitate praefecerit, aut ab eo saltem recognosci probarique curet, ut Episcopus maluerit.

TIT. XX.

De studio ad Quaestiones explicandas adhibendo.

Ut omnis quaestionum explicatio utilis et salutaris sit, studium propterea non mediocre poni debebit in gravissimorum auctorum commentariis.

Libros porro huic studio necessarios sibi quisque comparare studeat, eosque potissimum, quos ingenii sui industriae accommodatos esse Definitor de Vicarii consilio iudicarit.

Cum autem prae rei familiaris tenuitate librorum copia apparari non potest, cumve talis multitudo ob ingenii imbecillitatem inutilis est: tunc utilissimum erit, unum e recentioribus scriptoribus seligere, qui aliorum sententias breviter dilucideque comprehendat ac recenseat.

Qui toto hoc in genere (quod parochis valde necessarium est) progressionem non exiguam facere volet, positis quaestionibus ieiune exiliterque respondere non contentus, universam illarum materiam intelligentia percipiat; capita rerum, unde caetera proficiscuntur, memoria comprehendat; axiomata, e quibus quaestionum omnium definitiones pendent, teneat; multum doctorum auctoritati plurimumque rationibus tribuat.

Cum iis autem qui gravissimarum disciplinarum scientiam tenent, suorum studiorum rationem conferre, valde admodum utile est.

Quare unusquisque curet, ut aliquem habeat Theologiae, aut iuris canonici peritum, quo

magistro duceque utatur, ad rerum dubiarum et magnarum difficultatum explicationes.

Ubi quaestionum exemplum habuerit confestim in earum studium incumbet diligenter.

Opinionem vero, quam probabilitate ductus sequi statuet, ubi eam intelligentia comprehenderit, accurate describat, in certa quaedam capita conclusionesque distinguat, earum rationes subiiciat; distinctionesque item, rerum dubiarum interpretationes, exceptiones et auctores adiungat.

Hanc opinionis sententiaeque suae descriptionem, veluti quoddam studii sui testimonium et argumentum secum ad conventum afferat.

Qui hanc studiorum suorum rationem neglexerit, is quarta auri nummi parte mulctetur.

Si vero negligentiae contumaciam adiunxerit, eum Vicarius Definitorve ad Episcopum deferat, cuius auctoritate ex desidia excitetur, et contumacia coerceatur.

TIT. XXI.

De Definitore.

Definitor in omni conventu is erit, qui in ea plebana regione praebendam theologalem obtinet, nisi aliud fortasse statuendum Episcopus censuerit.

Eius munus erit, ubi omnium sententias audierit, summatim colligere quae fuse dicta sunt; praetermissa commemorare, falsa a veris, dubia a certis singularia a communibus secernere; dissidentes inter se doctorum opiniones conciliare, et quae verior doctrina sit, exponere; ac rem denique omnem enucleate explicare.

Ut vero muneris sui partes praeclare obeat; magnum in eo studium ponat, ut gravissimos quosque scriptores evolvat, optimas sententias seligat, quas bene notas planeque perspectas habeat, ut alios facile docere possit.

Ad studium opus est etiam consilium adiungat; quamobrem in magnis difficultatibus consulat praestantes Theologiae aut Iuris canonici scientia viros Episcopo probatos, in primisque Ecclesiae Cathedralis Poenitentiarium: iisque familiaris esse studeat, quorum consilio in rebus ambiguis utatur.

Ut vero et studium et consilium ad Officium suum adhibere possit, quaestiones de quibus in conventu disserendum est, ad se quamprimum mitti curet: nec vero eas evulgari patiatur; nisi a se primum recognitas, tum ab eo probatas, quem huic curae Episcopus praefecerit.

Dum autem sententiae dicuntur, id caveat Vicarius, ne novae quaestiones, et a re, de qua agitur, alienae interferantur aliave res geratur, quam quae instituta est.

Amputet inania, aliena atque inutilia, quaestiones vero in verbis positas longe abesse iubeat. Quaestionum explicationem, quam Cancellarius in acta referat, ei accurate dictet: exemplum eius ad Cancellarium Episcopalem quam primum Vicarius mittat.

TIT. XXII.

De Actis conventus conscribendis.

Vicarius dioecesanus, si notarium hominem Ecclesiasticum, eumque idoneum et probatum, quem ei Episcopus constituerit et dederit, habet; hunc ipsum ad ea adhibeat, quaecumque in conventu agenda, scribendae sunt.

Idemque congregationis dioecesanae Cancellarius censeatur, qui omnia, quae ad illius acta conscribenda pertinent, gratis omnino praestet.

Si vero talem quemquam non habuerit, alium ex ipso conventu deliget, qui et ad dictandum et ad scribendum, eiusdem Episcopi iudicio magis idoneus erit.

Eius munus sit, omnia conventuum suae regionis acta diligenter conscribere et in librum referre, quem eo potissimum nomine confecerit.

Quae vero sigillatim ab eo notari oportet, haec sunt:

Locus ubi conventus habitus est.

Annus, Mensis, Dies conventus.

Qui praesentes adfuerint.

Absentiae excusationes; quae acceptae, quae item reiectae.

Qui Missam solemnem celebrarit, quique ministraverint.

Qui sigillatim reliqui Sacerdotes, qui Missae sacrum fecerint.

Qui ad Populum Clerumve concionem habuerit. Ecclesiae Ecclesiasticorumque hominum visitatio. Qui praeterea testificationes confessionum non attulerint.

Quae item quaestiones propositae earumque singularium explicatio.

Indictio futurae Congregationis.

Quid etiam Episcopi iussu promulgatum sit.

Mulctae quoque et poenae quibus irrogatae sunt, ordine describantur.

Omnis autem mulcta apud regionis thesaurarium deponatur, aut in aliqua certa arca eo nomine constituta recte asservetur.

Mulctarum vero libri exemplum in singulos annos ad Episcopum afferatur: cuius arbitratu, vel in supellectilem sacram quae conventus foranei usui sit, vel in sublevationem inopiae Sacerdotis Clericive pauperis, vel in aliud opus pium illae erogentur.

Qui plura de his velit, legat Benedicti XIV 14
Institutiones Ecclesiasticas tres, nimirum XXXII, CII et CIII, in quarum prima de istorum coetuum convocandorum causa atque utilitate, et de ratione, qua fieri a Clero Bononiensi debeant, agit. In altera, quae est Epistola En-

cyclica Archipresbyteris et Parochis Dioecesanis missa, declarat teneri singulos Archipresbyteros indicere coetum, in quo morales quaestiones examinandae proponantur; omnes Parochos et Confessarios ad eosdem coetus convenire debere: ac transmittenda esse ad P. Poenitentiarium responsa propositis quaestionibus reddita. In tertia normam quamdam praescribit pro his coetibus in Metropolitana sua servandam, tractat de illis, qui iisdem coetibus interesse tenentur; ac tres istas quaestiones expendit: *Utrum omnes, qui Canonici dignitate insigniti sunt, convenire debeant. An Canonicus Poenitentiarius intervenire adstringatur. Utrum Confessarii Regulares ad excipiendas Laicorum Confessiones approbati hosce Ecclesiasticos Conventus adire teneantur.*

Ex multis autem, quae ab eo sapienter decreta sunt, illud mihi sapientissime constitutum videtur ac dignissimum, ut Ordinariis omnibus Locorum imitandum proponatur, quod Institut. CII, num. 1, a se Poenitentiario qui coetibus istis in Metropolitana Bononiensi praeerat, quaestionesque in illis, et per Dioecesim universam expendendas proponebat, praescriptum fuisse commemorat: ut ipse post accuratum examen typis evulgaret, quid reipsa propositis quaestionibus respondendum esset, ne incertum semper esset an responsa illis quaestionibus reddita, veritati consentanea forent, utque illi, qui falsam sententiam protulerant, errorem agnoscerent, qui vero sapienter iudicaverant, quadam voluptate recrearentur. 15

CONGRUA

PARTITIO ARGUMENTI

CONGRUA: 1. quibus debeatur et in primis quoad ea, qui concernunt Congruam Episcoporum, eorumque Coadiutorum; 2. quoad ea quae concernunt Congruam Parochorum eorumque Vicariorum.

Articulus I. *Congrua quibus debetur? et in primis quoad ea quae concernunt congruam episcoporum eorumque coadiutorum.*

Summarium. 1. Congrua debetur omnibus Ecclesiarum Rectoribus curam animarum exercentibus, eorumque Vicariis, et Coadiutoribus.-2. Congrua pro Episcopis taxata est in scutis mille, et pro Parochis in scutis 100.- 3. Congrua taxata in mille scutis pro Episcopis, debet intelligi de moneta illarum partium, in quibus situs est Episcopatus. - 4. In Regno tamen Neapolitano fuit taxata Episcopo in scutis 700. - 5. Verum certa regula in hac materia praescribi nequit, sed totum remittitur prudenti Iudicis arbitrio in Congrua taxanda. - 6. In quo arbitrio habenda est ratio de dignitate et qualitate personae. - 7. De Officialibus et Familia. - 8. De oneribus Seminarii, manutentionis Ecclesiae, Palatii, itineris ad Sacra Liminaria, eleemosynarum, sustentationis litium circa immunitatem Ecclesiae, et de similibus. - 9. Et demum de consuetudine regionis. - 10. Episcopo petenti sibi condecentia alimenta denegari non potest Congrua. - 11. Etiamsi debeat aliunde, adhuc debet consequi Congruam ex fructibus Ecclesiae. - 12. Etiamsi Episcopus acceptaverit Episcopatum nimis tenuem, aut nimis gravatum pensione. - 13. Etiamsi Episcopus consenserit, et se obligaverit ad pensionem. - 14. Et talis Congrua debetur ipsi Episcopo ex fructibus suae Ecclesiae. - 15. Et regulariter illam praestare debet, qui Beneficii fructus recipit. - 16. Et sic Reservatarius Beneficii tenetur Episcopo Congruam praestare actione reali, et personali, usque ad n. 19. - 20. Reservatarius dando schedulam solutionis Congruae Episcopo, censetur cum Episcopo contraxisse, et se ad solvendam illam annuatim obligasse. - 21. Sic etiam Episcopis gravatis pensionibus assignari solent pro Congrua mille Ducati annui, de quibus securi iam redditi per schedulam mensariam, vel alio modo, coguntur relinquere pensionariis administrationem bonorum mensae, seu alterius Beneficii. - 22. Episcopus in Congrua non tenetur computare reditus sui patrimonii si reservationi pensionis non consensit, minusque de suo solvere se obligavit. - 23. Secus vero, si Episcopus obligavit, et hypothecavit sua bona patrimonialia pro pensione.- 24. Primo loco, et ante omnia alia onera Episcopatus, est solvenda Congrua Episcopo. - 25. Maxime, si in impositione onerum fuit addita clausula, *demptis pro Episcopo scutis mille.*- 26. Ita ut consentientes huic decreto reservationis ad favorem Episcopi teneantur illud observare. - 27. Et sic Congrua est deducenda ante pensionem, ubi ea est solvenda, usque ad n.28.-29. Episcopi loco Congruae, si indigeant, solent exigere Charitativum subsidium; Episcopi tamen, qui habent Congruam pinguem, non exigunt Charitativum subsidium. - 30. Episcopus adiutus debet praestare Congruam Episcopo Coadiutori, seu Suffraganeo. - 31. Et sic de facto Episcopo Amiciensi Coadiutori Archiepiscopi Alborensis in Sardinia fuerunt assignata mille scuta annua monetae Romanae, usque ad n. 32. - 33. Si Coadiutor, vel Suffraganeus Episcopi est pauper, non potest Congruam sibi in Literis Apostolicis assignatam remittere. - 34. Praeterea debet Episcopus adiutus dare suo Coadiutori commoditatem habitationis in Palatio Episcopali, et omnia necessaria pro exercitio Pontificalium, et aliis Episcopalibus functionibus. - 35, 36. Utrum pensionario, an Episcopo incumbat onus probandi; quod Episcopo remaneant scuta mille pro Congrua.

1 Congrua debetur omnibus Ecclesiarum Rectoribus Curam animarum exercentibus, eorum Vicariis et Coadiutoribus; c. *de Monachis* 12, cap. *Cum secundum Apostolum* 16, cap. *Extirpandae* 30 de Praebend., cap. *de Rectoribus* 3 de Clerico aegrotante; Conc. Trident. sess. 7, cap. 5, sess. 21, c. 4, et sess. 24, cap. 13 de reformat., ubi pro Episcopis taxata est Congrua in scutis mille, et pro Parochis in scutis centum, ibi: *Ad haec in posterum omnes hae Cathedrales Ecclesiae, quarum redditus summam Ducatorum mille, et Parochiales, quae summam Ducatorum centum secundum verum annuum valorem non excedunt, nullis pensionibus, aut reservationibus fructuum graventur.* 2

3 Pro Episcopis igitur generaliter loquendo fuit a Trident., cit. sess. 24, cap. 13, Congrua taxata in scutis mille de moneta illarum partium, in quibus situs est Episcopatus; Rota p. 2 recent., dec. 352, n. 5, dec. 449, n. 6 cum sequent., et dec. 762, n. 1 cum sequent., et 4 p. 18, t. 1, dec. 389, n. 18 cum seq. In regno tamen Neapolitano fuit taxata Episcopo in scutis 700; Rota part. 18, tom. 1, dec. 352, n. 2. 5 Verum certa regula in hac materia praescribi nequit, sed totum remittitur prudenti Iudicis arbitrio in Congrua taxanda; Rota part. 18, tom. 1, dec. 351, n. 3 cum seq., et dec. 389, 6 n. 21. In quo arbitrio habenda est ratio de dignitate et qualitate personae; Rota part. 18, 7 tom. 1, dec. 351, n. 3 cum sequent. De Officialibus et Familia; Rota part. 18, tom. 1, 8 dec. 23, n. 10 cum sequent. De oneribus Seminarii, manutentionis Ecclesiae, Palatii, itineris ad Sacra Limina, eleemosynarum, sustentationis litium circa immunitatem Ecclesiae et de similibus; Rota part. 18, tom. 1, dec. 23, n. 11 cum seq., et dec. 389, n. 19 cum seq. 9 Et demum de consuetudine regionis; Rota p. 18, tom. 1, dec. 351, n. 4.

10 Episcopo petenti sibi condecentia alimenta denegari non potest Congrua, quae loco alimentorum succedit, ex qua ipse ali, eius Familia nutriri, et Episcopatus Maiestas præservari debet; cap. *de Monachis* 12, cap. *Cum secundum Apostolum* 16, cap. *Extirpandae* 30 de Praebend., et cap. 1 eod. tit. in 6; Rota part. 18, tom. 1, dec. 23, n. 1, et dec. 389, 11 num. 1 et seq. Etiamsi habeat aliunde, adhuc debet consequi Congruam ex fructibus Ecclesiae, quia Congrua datur in remunerationem ponderis diei et æstus, quod suffert Episcopus, aut Rector in regimine animarum: unde non cogitur proprio stipendio militare, ex prima ad Corinth. cap. 9 cum dignus sit operarius mercede sua; cap. *Quicumque* 66 et cap. *Ecclesiasticis* 67, caus. 12, quaest. 2; Rota p. 18, tom. 1, dec. 23, n. 5 cum seq., et dec. 351, 12 num. 7 cum sequent. Etiamsi Episcopus acceptaverit Episcopatum nimis tenuem, aut nimis gravatum pensione; quia non inde repelli debet a consecutione Congruae, quae est privilegium Ordinis elargitum a iure ne Episcopi, aut Rectores in opprobrium dignitatis mendicent, aut curam commissi sibi gregis deserant, ut declarando dixit Rota part. 1, dec. 420, num. 4, et part. 2 recentior., dec. 459, num. 5, et 13 part. 18, tom. 1, dec. 23, num. 13. Etiamsi Episcopus consenserit, et se obligaverit ad pensionem. Non enim talis præstitus consensus, sive tacite sive expresse est sufficiens ad impediendam hanc Congruae assignationem, ex quo non potest oriri ipsi Episcopo aliquod praeiudicium ab huiusmodi acceptatione et consensu, quia non habet privilegium ad sui favorem tantum concessum, sed illud toti Ordini, et dignitati Clericali fuit impertitum, et ideo ne propter mendicitatem et egestatem a suis Dioecesanis contemnatur, quorum veneratio ipsi pura et incorrupta praeservari debet, et ne impediatur animarum curae vigilare, nec tacitus, nec expressus consensus ad hunc effectum in aliqua consideratione haberi debet; Rota part. 1 recent., dec. 420, n. 5, part. 18, tom. 1, dec. 23, n. 14, dec. 351, n. 10 cum seq., et dec. 389, n. 25. Vide etiam Iosephum Mariam Maraviglia Leg. 194 Prudentiae Episcop., ubi mordicus hanc opinionem defendit.

Et talis Congrua debetur ipsi Episcopo ex 14 fructibus suae Ecclesiae; Rota part. 18, t. 1, dec. 351, n. 1. Et regulariter illam praestare 15 debet, qui Beneficii fructus recipit; cap. *De Monachis,* cap. *Avaritiae,* cap. *Extirpandae,* et cap. *In Lateranensi* de Praebend., c. *Sicut* de supplend. neglig. Praelator.; Rota part. 3 recent., dec. 745, num. 1. Et sic Reservata- 16 rius Beneficii tenetur Episcopo Congruam praestare actione reali et personali; Rota d. dec. 745, n. 2. Reali, quia fructus pro Congrua semper 17 hypothecati remanent in quemcumque transeant; Rota in una Pampilonen. *Iurispatronatus de Gonzaga* 30 Ianuarii 1609, coram Reverendiss. Bononien., et dict. dec. 745, n. 2. Personali vero, cum etiam conditione ex lege 18 de fructibus perceptis Congrua debeatur; cuius conditionis vigore personalis actio contra quemcumque possessorem competit; § *Sic itaque, discretis autem,* vers. *appellamus,* de institut. action. Et praesertim contra possidentem fru- 19 ctus, qui alimentorum loco, qualis est Congrua, succedunt; l. *Lucius* ff. de alim. et cib. leg.; Rota d. dec. 745, n. 2 et 3. Reservata- 20 rius enim dando schedulam solutionis Congruae Episcopo, censetur cum Episcopo contraxisse, et se ad solvendam illam annuatim obligasse; dict. leg. *Lucius* ff. de alim. et cib. leg.; Rota in una Toletana *Pensionis* 5 Decembris 1703, et part. 3 recent., dec. 745, n. 4. Sic etiam Epi- 21 scopis gravatis pensionibus assignari solent pro Congrua mille ducati annui, de quibus securi iam redditi per schedulam mensariam, vel alio modo, coguntur relinquere pensionariis administrationem bonorum mensae seu alterius Beneficii; Sacr. Congr. Episc. et Regul. in Alerien. 25 Ianuarii 1658, et 29 Martii et 24 Maii eiusdem anni, apud Pignatell. tom. 4, consult. 727, num. 5.

Episcopus in Congrua non tenetur imputare 22 redditus sui patrimonii, si reservationi pensionis non consensit, minusque de suo solvere se obligavit. Licet enim Episcopus pingue patrimonium possideat, non tamen per hoc Congruae Beneficio venit spoliandus, quae nunquam denegatur, cum illa soleat assignari in recompensationem laborum, quibus subiacent illi, qui indefessis vigiliis curae animarum praesunt, qui enim servit Altari, de Altari vivere debet;

cap. *Cum secundum Apostolum* 16 de Praeb. et cap. *Clerici omnes* 10, caus. 1, quaest. 2; Rota part. 18, tom. 1, dec. 23, num. 4, et
23 dec. 389, num. 3 cum sequent. Secus vero si Episcopus obligavit, et hypothecavit sua bona patrimonialia pro pensione; Rota in una S. Severini *Congruae* 22 Iunii 1665, § *Onera* coram Ottalora Praeside Granaten., et d. p. 18,
24 tom. 1, dec. 389, n. 2. Primo loco, et ante omnia alia onera Episcopatus est solvenda Congrua Episcopo; Rota part. 1 recent., dec. 763, n. 1 cum seq., et part. 18, tom. 1, dec. 351,
25 num. 6. Maxime si in impositione onerum fuit addita clausula, *demptis pro Episcopo scu-*
26 *tis mille;* d. dec. 763, num. 1 in fine. Ita ut consentientes huic decreto reservationis ad favorem Episcopi, teneantur illud observare; d.
27 dec. 763, num. 2. Et sic Congrua est deducenda ante pensionem, ubi ea est solvenda;
28 Rota part. 2 recent., dec. 352, num. 5. Cum Episcopi, deductis prius impensis culturae pro credito Congruae, uti potiores praeferendi sint Pensionariis, qui uti Creditores fructuum ex illis solum satisfieri debent; Rota in d. S. Severini *Congruae* 22 Iunii 1665, coram Ottalora, § *Neque revelat* in fine, et part. 2 rec., dec. 763, n. 1, et part. 18, tom. 1, dec. 389.
29 Episcopi loco Congruae, si indigeant, solent exigere Charitativum subsidium. Episcopi tamen, qui habeant Congruam pinguem, quae excedat taxam a Concilio praescriptam, non exigunt Charitativum subsidium; Sacr. Congr. Concil. in Gerunden. 17 Februarii 1663, et Sacr. Congr. Episcop. in Policastren. 19 Aprilis 1697.

30 Episcopus adiutus debet praestare Congruam Episcopo Coadiutori, seu suffraganeo; Coadiutor enim debet recipere congruam portionem de proventibus Ecclesiae seu Beneficii, cuius Praelato datus est; arg. cap. *de Rectoribus* 3 de Cleric. aegrot., ibi: *De facultatibus Ecclesiae ad sustentationem suam Congruam recipiat portionem;* cap. *Pastoralis* unic. de Clerico aegrotant. in 6, § *Praesenti*, ibi: *Praesenti quoque adiicimus sanctioni, ut Coadiutores huiusmodi de proventibus Praelatorum, in quorum assumentur auxilium, sumptus recipiant*
31 *moderatos.* Et de facto Episcopo Amiciensi Coadiutori Archiepiscopi Alborensis in Sardinia fuerunt assignata mille scuta annua monetae Romanae absque incertis, quae cedere deberent Archiepiscopo; Sacr. Congr. Episc. et Regul. in Orestana 18 Nov. 1639. Et die 11 Iun. 1568.
32 Apud Sanctum Petrum in Consistorio Sanctitas Sua decrevit omnes pensiones assignatas Suffraganeis super fructibus Ecclesiarum, quibus praeficiuntur, transire ad Successores, dummodo illis Ecclesiis, quarum sunt suffraganei, deserviant, vel saltem per ipsos non stet, quin inserviant, alias censeantur extinctae; Suffraganei vero deinceps dari non possint Archiepiscopis et Episcopis, etiam quibus solent concedi, nisi pro eorum sustentatione assignetur super fructibus Ecclesiarum, quibus suffragari debent, tercenti, vel saltem ducenti aurei de
33 Camera. Si Coadiutor, vel suffraganeus Episcopi est pauper, non potest Congruam sibi in Literis Apostolicis assignatam remittere;
34 S. Congr. Conc. 26 Iunii 1621. Praeterea debet Episcopus adiutus dare suo Coadiutori commoditatem habitationis in Palatio Episcopali, et omnia necessaria pro exercitio Pontificalium et aliis Episcopalibus functionibus; S. Congr. Episcop. in Nicoteren. 27 Iunii 1619.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

35 Utri, Pensionario ne an Episcopo incumbat onus probandi, quod Episcopo remaneant scuta mille pro Congrua, non incongrue hic quaeritur. Invaluit distinctio, quod si pensionarius
36 agit in iudicio possessorio, Episcopo onus incumbit probandi, quod ipsi non remaneant scuta mille pro Congrua, quum possessio relevet ab onere probandi, nec qui est in possessione tenetur exprimere causam suae possessionis. Quod si Episcopus agit contra Pensio-
37 narium in petitorio iudicio, dicens se non teneri ad pensionem, eo quia reservatio nullitate laborat, onus probandi, quod mille pro Congrua remaneant Episcopo, incumbit Pensionario, quia cum agatur de iure percipiendi pensionem, causa exprimi debet ab eo, qui ipsam sibi deberi asserit: Confer Barbosam de Offic. et Potest. Episcop. alleg. 120, n. 14; Rotam in magistrali dec. 169 per tot. coram Montic.

Articulus II. *Quoad ea, quae concernunt congruam parochorum, eorumque vicariorum.*

Summarium. 1. Congrua debetur Parochis et Curatis. - 2. Haec Congrua Parochis et Curatis debita, generaliter loquendo, taxatur in scutis centum. - 3. Et ubi aliter non fuerit a Papa expressum, intelligitur de moneta loci Beneficii. - 4. Congrua non debet ordinarie taxari maior dictis scutis centum; nec minor scutis 50 annuis. - 5. In hac tamen materia non potest assignari certa regula, sed taxatio remittitur arbitrio Iudicis. - 6. Quandoque enim fuit taxata in scutis centum auri, et quandoque etiam plus. - 7. Generaliter loquendo taxanda est Congrua, quae sit sufficiens ad commodam et honestam substentationem personae, habita ratione de loco, fructuum quantitate, et onerum, qualitate personae, et similibus. - 8. In Congrua taxanda debet haberi etiam ratio de numero excessivo animarum, ad quarum curam sit necesse Coadiutores etiam habere. - 9. Sic etiam de Constitutionibus Synodalibus Provinciarum. - 10. Et potissimum de consuetudine regionis. - 11. Licet in taxatione Congruae pro Parochis, seu Curatis possint ab Episcopo considerari, et comprehendi emolumenta incerta, hoc tamen debet intelligi de incertis, quae habent aliquam certitudinem, ut sunt decimae frumenti, vini, olei, aliique fructus, et emolumenta incerta solum ratione summae et quantitatis. - 12. Non autem debet intelligi de emolumentis omnino incertis, ut sunt reditus, seu fructus consistentes in funeribus, oblationibus nuptialibus, eleemosynis Altaris, et simi-

libus. - 13. Nisi de consuetudine loci aliter introductum doceatur. - 14. Congrua debetur loco alimentorum; unde repugnat ipsam Congruam dependere ab incerto eventu, usque ad n. 15. - 16. Nec in Congruam sunt imputanda, quae debentur Parocho ratione laboris et servitii. - 17. Nec quae extra Ecclesiam, vel extra Curam ipsam animarum percipiuntur. - 18. Neque sunt imputandi in Congruam Parochi fructus sui Patrimonii, si reservationi pensionis non consensit. - 19. Secus vero si in reservatione pensionis sua bona obligationi et hypothecae supposuit. - 20. Congrua debetur Parocho, etiamsi Beneficium tenue acceptaverit non sufficiens, ad n. 23. - 24. Congrua taliter sufficiens debetur Parocho, ut ea commode sustentari possit. - 25. Et Congrua ab Episcopo assignata praesumitur sufficiens, nisi probetur diminuta. - 26. Praesertim, si illa fuerit sufficiens pro aliis Rectoribus antecessoribus. - 27. Unde Congrua semel assignata non debet amplius assignari, vel augeri; sicuti non potest amplius diminui, usque ad n. 28. - 29. Congrua semel constituta non potest regulariter immutari, nisi ex causa. - 30. Hinc Parochus petens augmentum Congruae debet probare assignatam non esse sufficientem, et paupertatem esse superventam. - 31. In tali casu Parochus non potest, nisi ad supplementum agere, et Episcopus debet prius arbitrari circa reditus Ecclesiae, si sufficiant, et postea in subsidium cogere populum, vel alio modo providere. - 32. Si Congrua fuerit sufficiens tempore reservationis pensionis, quoties ex post diminuatur, augenda est de fructibus eiusdem pensionis. - 33. Parochi pro consequendo Congruae credito praeferendi sunt, deductis prius expensis culturae, pensionariis. - 34. Vicariis perpetuis debet assignari Congrua portio de redditibus, fructibus, emolumentis, et proventibus Ecclesiae incorporatae Monasterio, Collegio etc. - 35. Talis Congrua est taxanda arbitrio Episcopi habito respectu ad qualitatem personae, loci, et ad abundantiam, seu paupertatem fructuum et redituum Ecclesiae: dummodo non sit minor quinquaginta, nec maior centum aureis pro quolibet anno. - 36. Pro Congrua assignari possunt solum illa emolumenta incerta, quas habent quamdam certitudinem, ut sunt decimae vini, frumenti, etc. Non autem emolumenta omnino incerta, ut sunt funeralia, etc., ut fuit dictum supra n. 11 et seq. - 37. Et sic censuit etiam Sac. Cong. Conc. - 38. Congruam certam debet habere Curatus, seu Vicarius substitutus, quamvis amovibilis. - 39. Congrua semel sufficienter assignata Curato, seu Vicario, nisi superveniat notabilis mutatio, et intersit nova rationabilis causa, non est locus assignationi novae Congruae, seu augmento. - 40. Nec potest minui, quamvis Curatus electus et deputatus diminutioni consentiat, et pro minori quantitate spondeat deservire, ad n. 41. - 42. Congrua Curato, seu Vicario non taxata, vel insufficiens assignata, si petatur, debetur in quantitate prout iuris est, a die petitionis, seu motae litis. - 43. Alia ad rem. *Remissive.* - 44, 45. An Parochus, qui vel interitum vel diminutionem passus est reddituum Parochialium, agere vel pro Congrua, vel pro eius supplemento valeat. - 46, 47. Utrum plures possessores decimarum, vel aliorum bonorum Parochiae teneantur in solidum, vel singuli pro rata. - 48 ad 50. An Ecclesiastici possint in solido conveniri, salvo tamen ei, qui convenitur, iure agendi contra caeteros. - 51. An in libertate eorum qui decimas vel alia bona Parochiae possident, sit, ea dimittere, ut se liberent ab onere congruae. *Remissive.* - * 52. Quoad Paroeciarum Congruam in Regno Neapolitano. *Remissive.* - 53. Regium Decretum 22 Octobris 1822. - 54. Aliud Decretum 27 Iunii 1823. - 55. Referuntur generalia et communia statuta.

1 Congrua debetur Parochis, seu Curatis nedum de iure communi, cap. *de Monachis* 12, cap. *Cum secundum Apostolum* 16, cap. *Extirpandae* 30 de praebend., cap. 1, eod. in 6 cum concordant., sed etiam ex Conc. Trident. sess. 21, cap. 4 de reformat., et Constitut. S. Pii V incip. *Ad exequendum;* Rota part. 3 recent., dec. 392, num. 2, part. 16, dec. 316,
2 num. 4. Et haec Congrua Parochis et Curatis debita, generaliter loquendo, taxatur in scutis centum non solum ab ipso Conc. Trid. sess. 24, cap. 13 de reformat., sed etiam a S. Pio V in dicta Constitut. incip. *Ad exequendum;* Rota part. 18, t. 1 rec., dec. 374, num. 2, et part. 19, tom. 2, dec. 112, n. 4.
3 Et ubi aliter non fuerit a Papa expressum, intelligitur de moneta loci Beneficii; Rota
4 part. 17, dec. 245, num. 29 et 30. Congrua non debet ordinarie taxari maior dictis scutis centum, nec minor scutis 50 annuis; S. Pius V in dict. Constit. incip. *Ad exequendum;* Rota part. 6, dec. 230, n. 2, et part. 8, dec. 246,
5 num. 10. In hac tamen materia non potest assignari certa regula, sed huius taxatio remittitur arbitrio Iudicis; Rota part. 13 recent., dec. 392, n. 12, part. 18, tom. 1, dec. 389, num. 21, part. 19, tom. 1, dec. 1, num. 5,
6 dec. 112, num. 6, dec. 206, num. 13. Quandoque enim fuit taxata in scutis centum auri, et quandoque etiam plus; Rota part. 19, t. 1,
7 dec. 1, num. 8, et dec. 112, num. 7. Unde generaliter loquendo taxanda est Congrua, quae sit sufficiens ad commodam et honestam sustentationem personae, habita ratione de loco, fructuum quantitate, et onerum, qualitate personae et similibus; Rota part. 4, t. 1, dec. 595, num. 1, part. 6, dec. 220, num. 11, part. 8, dec. 246, num. 11, part. 14, dec. 439, n. 7, part. 19, tom. 1, dec. 1, num. 4, dec. 206, num. 13, dec. 281, num. 1. In Congrua ta- 8
xanda debet haberi etiam ratio de numero excessivo animarum, ad quarum curam sit necesse Coadiutores etiam habere; Rota part. 1 recent., dec. 420, num. 9 et 10, part. 19, tom. 1, dec. 1, num. 4. Sic etiam de Con- 9
stitutionibus Synodalibus Provinciarum; Rota part. 14, dec. 439, num. 8. Et potissimum 10
de consuetudine regionis, cui plurimum est deferendum; Rota part. 4, tom. 1, dec. 595, num. 6, part. 18, tom. 1, dec. 351, n. 4.

Licet in taxatione et assignatione Congruae 11
pro Parochis, et Curatis possint ab Episcopo considerari, et comprehendi emolumenta incerta, ut habetur in d. Constit. S. Pii V incip. *Ad exequendum.* Hoc tamen debet intelligi de incertis, quae habent aliquam certitudinem, ut sunt decimae frumenti, vini, olei, aliique fructus, et emolumenta incerta solum ratione summae et quantitatis; ipsa enim omnia comprehenduntur in Congrua taxanda; Rota part. 6 recent., dec. 230, n. 3, part. 13, dec. 392, num. 8, part. 19, tom. 1, n. 11. Non autem 12
debet intelligi de emolumentis omnino incertis, ut sunt redditus, seu fructus consistentes in

funeralibus, oblationibus nuptialibus, eleemosynis Altaris et similibus, qui redditus cum sint de omnino incertis, non sunt imputandi in Congruam; Rota part. 1, dec. 420, n. 2, part. 6, dec. 230, n. 4, part. 11, dec. 347, num. 8, part. 19, tom. 1, dec. 1, num. 9
13 cum seq. Nisi de consuetudine loci aliter introductum doceatur; Rota part. 19, tom. 1,
14 dec. 1, num. 10. Congrua enim debetur loco alimentorum; Rota part. 6, dec. 230, num. 5, part. 18, tom. 1, dec. 351, n. 5, dec. 389,
15 num. 1, dec. 400, num. 8. Unde repugnat ipsam Congruam dependere ab incerto eventu, cum venter non patiatur dilationem; Rota part. 1, dec. 420, num. 2, part. 6, dec. 230, num. 7, part. 17, dec. 41, n. 41, part. 18, tom. 1, dec. 130, num. 9, et tom. 2 eiusd.
16 partis, dec. 411, num. 7. Nec in Congruam sunt imputanda, quae debetur Parocho ratione laboris et servitii; Rota p. 13, dec. 347, n. 8.
17 Nec quae extra Ecclesiam vel extra Curam ipsam animarum percipiuntur, quia ista non sunt fructus Beneficii; sed merces et praemium laboris tantum inservienti debita; Rota p. 13,
18 dec. 347, num. 9. Neque sunt imputandi in Congruam Parochi fructus sui Patrimonii, si reservationi pensionis non consensit, cum nemo cogatur propriis stipendiis militare, ex prima ad Corinth. cap. 9 et dignus sit operarius mercede sua; cap. *Quicumque* 66, de praebend.; Rota part. 18, tom. 1, dec. 23, num. 4, et
19 dec. 389, num. 3. Secus vero si in reservatione pensionis sua bona obligationi et hypothecae supposuit, quae operatur ut sint imputandi in Congruam singuli redditus patrimoniales; Rota part. 18, tom. 1, dec. 389, n. 2 cum seq.

20 Congrua debetur Parocho, etiamsi Beneficium tenue acceptaverit non sufficiens pro sustentatione necessaria; Rota part. 1, dec. 420, n. 4,
21 et part. 6, dec. 230, num. 6. Quidquid dicant alii in hoc casu, Parochum non esse audiendum, cum sibi imputare debeat, si acceptavit Beneficium nimis tenue; Rota part. 2 recent.,
22 dec. 7, num. 3, et dec. 239, num. 1. Quia non militat talis ratio, ubi certe apparet insufficiens, cum agatur de praeiudicio Ordinis Clericalis et Ecclesiae; Rota part. 3, dec. 437, num. 3, part. 6, dec. 230, num. 7 et seq., part. 13, dec. 347, num. 11, part. 19, t. 1,
23 dec. 1, num. 14. Non enim potest oriri ipsi Parocho aliquod praeiudicium ab huiusmodi acceptatione, quia non habet privilegium ad sui favorem tantum concessum, sed illud toti Ordini, et dignitati Clericali fuit impertitum, ne Rectores animarum in opprobrium dignitatis mendicent, aut curam commissi sibi gregis deserant, ut declarando dixit Rota p. 1, dec. 420, num. 4, et part. 2 recent., dec. 449, num. 5,
24 et part. 18, tom. 1, dec. 23, n. 13. Congrua enim taliter sufficiens debetur Parocho, ut ea commode sustentari possit; Rota part. 13, dec. 347, num. 2 et 6. Et Congrua ab Epi- 25
scopo assignata praesumitur sufficiens, nisi probetur diminuta; Rota p. 9, tom. 1, dec. 222, n. 15, et part. 13, dec. 347, n. 4. Praesertim 26
si illa fuerit sufficiens pro aliis Rectoribus antecessoribus, qui per longissimum tempus ea contenti fuerunt; Rota p. 13, dec. 48, n. 11, cum seq., et p. 18, tom. 1, dec. 218, n. 10. Unde Congrua semel assignata, non debet am- 27
plius assignari vel augeri; Rota p. 2, dec. 329, num. 1, et part. 13, dec. 48, num. 2. Sicuti 28
non potest amplius diminui; Rota part. 18, tom. 1, dec. 81, num. 50. Cum semel con- 29
stituta Congrua non possit regulariter immutari nisi ex causa; Rota p. 18, t. 1, dec. 218, num. 6 et 7. Hinc Parochus petens Congruae 30
augmentum debet probare assignatam non esse sufficientem, et consequenter debet probare paupertatem superventam; Rota part. 4, t. 1, dec. 595, n. 1, part. 18, tom. 1, dec. 218, num. 11 et 24. In tali casu Parochus non 31
potest nisi ad supplementum agere, et Episcopus debet prius arbitrari circa redditus Ecclesiae, si sufficiant, et postea in subsidium cogere populum, vel alio modo providere; Rota part. 4, tom. 1, dec. 595, n. 1 cum seq.; Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in Interamnen. 27 Martii 1601, et 18 Iunii 1602, et 18 Martii 1603. Si Congrua fuerit sufficiens 32
tempore reservationis pensionis, quoties ea post diminuatur, augenda est de fructibus ipsius pensionis; Rota p. 17, dec. 120, n. 26. Parochi 33
enim pro consequendo Congruae credito, praeferendi sunt, deductis prius impensis culturae, Pensionariis; Rota part. 18, tom. 1, dec. 389, num. 17.

Vicariis perpetuis debet assignari Congrua 34
portio de redditibus, fructibus, emolumentis et proventibus Ecclesiae incorporatae Monasterio, Collegio, Capitulo, Universitati et huiusmodi; cap. *de Monachis* 12, cap. *Extirpandae* 30 de praebend., et cap. 1, eod. in 6; Conc. Trident., sess. 7, cap. 5, et cap. 7 de reformat.; S. Pius V in Constitut. incip. *Ad exequendum*. Talis Congrua est taxanda et as- 35
signanda arbitrio Episcopi habito respectu ad qualitatem personae, et loci, et temporis, et ad abundantiam, seu paupertatem fructuum et reddituum Ecclesiae, dummodo non sit minor quinquaginta, nec maior centum aureis pro quolibet anno, ex cit. Constit. S. Pii V incip. *Ad exequendum*, ubi, § 2, Episcopis expresse praecipit in assignatione portionis Vicariis perpetuis ita se continere et arbitrari, ut non maior centum, nec minor quinquaginta scutorum aureorum summa, computatis omnibus, etiam incertis emolumentis, et aliis obventionibus communiter percipi solitis, eis omnino assignetur; et sic etiam Sacra Congregatio Conc. in Asten. 28 Octobris 1585, et Rota part. 6

36 recent., dec. 230, num. 2. Ubi sub num. 3 et seq. subiungit quod pro emolumentis incertis sunt intelligenda solum ea, quae habent quamdam certitudinem, ut sunt decimae frumenti, vini, olei, aliique fructus, emolumenta et obventiones, quae penes Vicarium sunt solum incertae respectu summae et quantitatis, quam ex illis percipere possit; Non autem sunt intelligenda emolumenta omnino incerta, ut sunt eleemosynae Altaris, funeralium et similium, quia ista non computantur in Congruam, quia venter non debet pendere ab incerto, cum venter non patiatur dilationem. Vide supra a n. 11,
37 usque ad n. 17. Et sic etiam censuit S. Congr. Conc. in Isernien. 20 Aprilis 1697, ubi proposito dubio: *An in Congrua Canonici Curati imputari debeant distributiones quotidianae, quae dantur ratione servitii personalis et interessentiae Choro, nec non caetera emolumenta Parochialia expressa in sententia Episcopi?* Sacra Congregatio respondit: *Affirmative quoad distributiones; et quoad expressa in sententia Episcopi, Negative.* In sententia autem Episcopi expressum sic erat: *Computatis tamen in eadem Congrua fructibus Praebendae, omnibus etiam incertis et aliis obventionibus percipi solitis.*

38 Congruam certam debet habere Curatus, seu Vicarius substitutus ad formam dict. Constit. S. Pii V incip. *Ad exequendum*, quamvis sit amovibilis, ut declaravit Sacr. Congreg. Visitationis Apostolicae in Fanen. 25 Nov. 1693.
39 Congrua semel sufficienter assignata Curato, seu Vicario, nisi superveniat notabilis mutatio, et intersit nova rationabilis causa, non est locus assignationi novae Congruae seu augmento, Rota part. 18, tom. 1, dec. 218, num. 6 et 7, et Sacra Congregatio Episcop. et Regular. in
40 una Cusentina *Congruae* 31 Iulii 1693. Nec potest minui quamvis Curatus electus, et deputatus diminutioni consentiat, et pro minori quantitate spondeat deservire, quia huiusmodi pactio sapit Simoniam; Sacra enim Congregatio super statu Regularium sub die 8 Oct. 1670 expresse declaravit, quod superioribus Regularibus minime fas sit cum ipsis Vicariis iam deputatis seu deinceps deputandis publicas, aut secretas pactiones, seu conventiones inire super diminutione, aut alteratione, seu variatione dictae Congruae, easque pactiones, seu Conventiones, tamquam de simoniaca labe, atque avaritia suspectas Sacr. Congreg. omnino reiicit, atque interdicit, eosque, qui contrafecerint, poenis adversus Simoniacos editis teneri decrevit, quibuscumque non obstantibus; sic refert Pignatell. tom. 3, consult. 31, num. 1
41 in fine. Et huiusmodi pactio fuit iterum damnata a Sacr. Congr. Conc. in una Burgi S. Sepulchri *Congruae* 5 Septembris 1699, in qua contra Monachos Camaldulenses fuit additum:
42 *Et Monachi se iustificent super asserta Simonia coram S. Congregatione.* Congrua autem Curato, seu Vicario non taxata, vel insufficiens assignata, si petatur, debetur in quantitate, prout iuris est, a die petitionis, seu motae litis, ut respondit Sacra Congregatio Episc. in Civitatis Plebis 17 Septembris 1695, et S. Congr. Conc. in Isernien. 20 Aprilis 1697 in responsione ad tertium.

Alia vide verb. *Vicarius Parochialis* a n. 10 43 ad 14.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De eo saepe disputari solet, an Parochus, 44 qui vel interitum vel diminutionem passus est reddituum Parochialium, agere vel pro Congrua, vel pro eius supplemento valeat adversus illos, qui decimas, vel alia bona Parochiae possident? Affirmant ex text. in cap. *de Monachis* de Praebend. Wames. consil. canon. 172, num. 13; Gratian. discept. forens. cap. 366, num. 2 et seq.; Loter. de re Benefic. lib. 2, quaest. 12, n. 27 et seq.; Rota in Leodien. *Congruae* 27 Ianuarii 1716, § 2, coram bon. mem. Cerr., et in Toletana *Decimarum de Capilla super Congrua* 9 Decembris 1720, § *Quo vero*, coram bon. mem. Foscar., et in Thelesina *Congruae* 18 Iunii 1731, § *Et in his*, cor. Eminent. Rezzonico.

Idque adeo verum est, ut nec centenaria, 45 nec immemorabilis a Decimatoribus allegari valeat contra Parochum, qui ex immutato rerum statu deficientem sibi Congruam assignari petit ex decimis, vel aliis Parochiae bonis, ut prosequitur Rota in d. Toletana *Decimarum de Capilla super Congrua* 9 Decembris 1740, § *Quoad Immemorabilem*, coram bon. mem. Foscaro.

Alia autem hic oritur quaestio, utrum plures 46 possessores decimarum vel aliorum bonorum Parochiae teneantur in solidum, an singuli pro rata. Laicos haud posse conveniri, si sint Ecclesiastici qui pariter possideant decimas, vel alia Parochiae bona, videtur firmare Rota in Moguntina *Reparationis Chori* 29 Aprilis 1784, § 8 et seq., coram bon. mem. de Vais, et 4 Iulii 1749, § 8, coram Illustriss. Clemente. In quibus decisionibus licet agatur de onere 47 reparationis Ecclesiae, idem tamen obtinere debet quoad onus Congruae.

Ecclesiasticos vero posse in solidum conve- 48 niri, salvo tamen ei, qui convenitur, iure agendi contra caeteros, tenet Porray de Congrua portione lib. 1, cap. 16, num. 19. Nec ab hac 49 negative opinione alienum videtur Tribunal Rotae in d. Moguntina *Reparationis Chori*; at Wames. cons. canon. 453, n. 1 et 3; Louvrex dissert. canon. 15, num. 50; Barbosa de Paroch., part. 1, cap. 13, num. 2; Christin. dec. Belgic. dec. 14, num. 6; eadem Rota in recent. dec. 184, num. 17 et 19, part. 17,

in ea sunt sententia ut nonnisi pro rata teneantur.

50 Monet vero Louvrex dict. dissert. canon. 15, num. 51, quod si quis sit decimator simul et Parochus primitivus, curam scilicet habitualem obtineat, is prius teneatur ad Congruam, vel ad supplementum ipsius Congruae. *Tunc enim*, ait, *praesumendum est, portionem decimarum, quam Parochus habitualis possidet, illam esse, quae olim ante Ecclesiae unionem ad Rectorem spectabat, et quae proinde prius excutienda est, quam contra alios decimatores agi possit.* Convenit etiam Vanespen. de Congrua Portione, cap. 4, num. 9.

51 An in libertate eorum, qui decimas vel bona alia Parochiae possident, sit ea dimittere, ut se liberent ab onere Congruae: Et num id ipsum obtineat in Parocho primitivo? Confer Louvrex dict. dissert. canon. 15, num. 55, et plur. seq., ubi quod in subsidium tenentur Parochiani ad Congruam, vel ad eius supplementum.

ADDITIONES CASINENSES.

52 Quoad Paroeciarum Congruam in Regno Neapol. provisum fuit in Art. VII Concordati initi inter Pium VII et Ferdinandum IV Regem. Vide Art. Casinen. *Concordatum*.

Regio decreto die 22 Octobris 1822, fuit sancitum ut intra sex mensium spatium Paroeciarum Patroni sive laici sive ecclesiastici, sive particulares sive communitates, iuxta VII Articulum Concordati, Paroecias dotarent.

53 Cum autem decreto regio firmatum esset die 27 Iunii 1823, vacantibus Beneficiis Curatis, quorum Congrua a Communitatibus solvebatur, ab iisdem solvi debere respectivis Administrationibus Dioecesanis, sancitum fuit, iuxta Rescriptum 7 Martii 1822, quod Communitates Vicariis Curatis vacantium Paroeciarum erogarent annuatim sexaginta ducatos, si earum animae duorum millium numerum non attingerent; octoginta si quinque millium; centum, si excederent.

54 Ut autem facilius dignoscantur ea quae circa Presbyterorum Congruas in Ecclesiis Receptitiis firmata sunt in regno Neapolitano, huic adnectimus generalia et communia Statuta.

STATUTI

PER LA CHIESA RECETTIZIA N. N.

Del Comune di... in Diocesi di... Provincia di... sarà numerata di Partecipanti a norma del Piano formato dall' Ordinario, ed approvato da S. M. sotto il dì...

55 2. Il Clero amministrerà in massa comune, e non già divisamente le rendite, di qualunque natura esse sieno, per mezzo di un Partecipante eletto dal Clero istesso, che eserciterà tutte le funzioni di Procuratore, e ne assumerà il titolo.

3. La rendita giusta il piano approvato sarà divisa in ... porzioni, cioè in una di ducati ... che prenderà il Parroco come sua Congrua, secondo l' ultimo Concordato ... (se il Parroco l' avrà altronde, si tacerà questa parte dell' Articolo; e se l' avrà d' altronde ma non sufficiente, si accennerà il solo supplemento) ... in porzioni maggiori di annui ducati ... che si daranno dall' Ordinario a quei che si saranno distinti nel servizio della Chiesa, e cura dell' anime, ed in porzioni minori di annui ducati ... che si conferiranno dall' Ordinario ai naturali del paese, ed in loro mancanza, o per numero, o per idoneità ad altri della Diocesi aliena, qualora il servizio della Chiesa e la cura delle anime lo richiedesse, colla norma prescritta nel breve Pontificio *Impensa* da S. M. sanzionato. Le suddette ... porzioni saranno pagate a tempo proprio dal Procuratore *pro tempore* dall' esazione di rendita.

4. Ogni Partecipante sarà considerato come incardinato alla Chiesa, ed incaricato di coadiuvare il Parroco nella cura delle anime, e sarà cura dell' Ordinario di disporre un metodo, da cui si otterrà questo gran fine.

Le porzioni saranno considerate come importanti l' obbligo di residenza, che richiede l' attual servizio; per cui ottenendosi da un Partecipante qualche benefizio incompatibile, vacherà all' istante la sua porzione; ed allontanandosi senza giusta causa dalla Chiesa, e senza il permesso del Vescovo, per altri tre mesi, giusta l' Articolo XV delle Istruzioni da S. M. approvate, sarà punito in una maniera conforme al Concilio di Trento.

5. Se mai in qualche anno venisse a mancare porzione della rendita, sicchè tolti i pesi intrinseci non fosse sufficiente a pagare le somme stabilite; in questo caso, salva la Congrua, o il supplemento al Parroco, il Procuratore detrarrà ugualmente da tutte le porzioni quella somma, che nel suo ammontare forma il mancante di quell' anno.

Se poi vi sarà accidentale accrescimento di rendita, anche per causa di porzioni vuote, alla fine dell' anno, secondo il Real rescritto dei 19 Novembre 1823, il Procuratore ne darà piena cognizione all' Ordinario, il quale ordinerà un' eguale partizione tra tutti i Partecipanti, o pure, richiedendolo il bisogno, disporrà che o tutti, o parte degli avanzi si applichino a beneficio della Chiesa, o riparazioni di fabbriche, o migliorie dei fondi, o sacri arredi, o altro secondo il di lei bisogno.

Il Parroco sarà escluso da tale ripartizione, secondo le istruzioni approvate da S. M.; ma qualora l' avanzo fosse tale, che facesse mon-

tare le porzioni ad una somma quasi uguale alla congrua del Parroco, in questo caso, giusta il citato Real rescritto, il Parroco entrerà in parte uguale ai Partecipanti in detta distribuzione.

Se poi la Chiesa acquisterà rendita maggiore e permanente, sarà cura dell' Ordinario di formarne coll' approvazione di S. M. altri titoli per la sacra ordinazione.

6. I proventi che si esigono dai così detti dritti Parrocchiali per l' emissioni di fedi di battesimo, morte, matrimoni ecc., e per la formazione degli atti precedenti il Sacramento del Matrimonio, come fedi di pubblicazioni, esami di testimoni, verifiche di dispense per la parte che riguarda i Parrochi, ed altro ecc. a norma del Real rescritto de' 22 Ottobre 1823, apparterranno al solo Parroco. Gli altri poi a norma delle Istruzioni approvate, per metà al Parroco, e per metà ai partecipanti.

7. La carica di procuratore si eserciterà senza emolumento alcuno a norma delle Istruzioni approvate, e anderà per turno, incominciando il giro dall' ultimo entrato nel numero dei partecipanti, e risalirà fino al primo, anno per anno. Se poi tra l' anno entrerà nuovo partecipante, all' entrante susseguente anno questi eserciterà la carica di procuratore, dopo del quale sarà ripigliato il filo interrotto.

(Se poi si vuol eleggere il procuratore per via di voti anno per anno, si tacerà la suddetta parte dell' articolo; e s' indicherà solamente il giorno dell' elezione, e la quantità dei voti che la rendono legittima).

Da quest' articolo saranno esclusi quei partecipanti, che avranno compito l' anno settuagesimo di loro età, o pure sieno accagionati da un male cronico, che li rende inabili ad agire, e finalmente l' Arciprete *pro tempore* per la cura delle anime che sostiene.

8. Al procuratore sarà permesso di erogare tutte le somme che bisognano, senz' altra autorizzazione per soddisfare ai pesi pubblici maturati, o alle porzioni dei partecipanti.

Per le spese poi di Chiesa, coltivo de' fondi e di qualunque natura esse sieno, come anche per l' introduzione delle liti, debba esserne autorizzato dal Clero per mezzo di regolare conclusione, per cui sarà lecito al procuratore di convocare il Clero sempre che gli sembrerà necessario, avvisandone i partecipanti non più tardi della giornata antecedente. I manchevoli senza giusto motivo, per ogni mancanza saranno multati in grana venti.

9. Ogni introito sarà percepito dal solo procuratore, chiunque dei partecipanti introiterà somma qualunque appartenente alla somma comune col suo ricevo non sarà liberato il debitore.

10. Al solo Parroco, oltre il procuratore, sarà lecito convocare il Clero per affari al Clero medesimo appartenenti. Ogni partecipante, che vorrà proporre affari, dovrà dipendere o dal Parroco, o dal procuratore, meno che la convocazione non sia ordinata dal Vescovo.

11. Oltre al procuratore vi sarà un partecipante col titolo di Cancelliere, eletto dal Clero nel dì 31 Dicembre di ogni anno, con potersi confermare con quella durata che si stima. Costui avrà la cura di custodire tutte le carte appartenenti al Clero, e tutti gli atti formati in qualunque giudizio in un Archivio, che sarà sempre ben custodito nella Sagrestia, e non mai nelle private abitazioni. Registrerà con esattezza tutte le Capitolari decisioni, e specialmente le autorizzazioni al Procuratore circa le spese da erogarsi per confrontarle nella reddizione dei conti. Questa carica sarà esercitata senza emolumento alcuno, nè giammai anderà unita con quella dei Procuratori.

12. Nel dì 2 Gennaio di ogni anno sarà dal procuratore presentato il conto di sua gestione nelle forme regolari, e mancando sarà multato dal giorno 15 fino ai 31 detto di carlini sei il giorno. Elasso il mese se ne darà parte all' Ordinario, perchè prenda dei mezzi più rigorosi. Ciò non impedirà l' esercizio della carica al nuovo procuratore, che incomincerà sempre nel dì 1 dell' anno.

Presentato il conto, saranno nel dì vegnente eletti uno o due partecipanti dal Clero, e fatta la domanda all' Ordinario, questi deputerà a sua scelta un altro partecipante o dell' istesso Clero, o di altro. Questi dopo aver tenuto l' esame del conto convocheranno il Clero, e paleseranno le loro riflessioni, e quindi daranno fuori il loro giudizio condannando o liberando la gestione fatta con darne autentica carta al procuratore, ed al cancelliere per riporla nell' archivio. Qualora i deputati all' esame del conto tardassero ad adempire a questo dovere l' Ordinario prenderà quei mezzi che crederà opportuni ad obbligarli.

13. Tutte le spese erogate, all' infuori dei pubblici pesi, e delle porzioni ai partecipanti, senza autorizzazione del Clero, anderanno a carico del Procuratore. Le partite non esatte, per le quali il procuratore non mostrerà di aver adempito a tutti i mezzi che la legge gli somministra, o non presenterà conclusioni del Clero, anderanno parimente a suo carico. Le spese poi per i coltivi dei fondi o rustici o urbani, abbenchè non sieno autorizzate dal Clero, ma lo sieno state dall' Ordinario, i pesi che sono intrinseci alla rendita, come censi passivi ecc. saranno abbonati al procuratore.

Qualora vi saranno delle quistioni nell' esame del conto tra i Deputati, ed il procuratore che non vorranno conciliare, il giudizio definitivo sarà dell' Ordinario.

14. Le somme che si esigeranno, o dalle multe designate, o ordinate dal Vescovo, o

dalla puntatura, che sarà subito fissata dall' Ordinario secondo le disposizioni del Concilio di Trento, verranno alla fine dell' anno ugualmente ripartite dal procuratore fra tutti i partecipanti, niuno escluso.

15. Il peso delle messe, che gravita sulla massa comune, sarà divisa ugualmente fra tutti, niuno escluso. Il Parroco porterà il peso delle messe *pro populo*. Il partecipante che non sarà ancora ordinato sacerdote, sarà in libertà o di lasciare in mano del procuratore l' elemosina delle messe, che dovrebbe celebrare, e la di loro celebrazione sarà a carico del procuratore, o pure farle celebrare esso, e presentare in ogni mese, fino a che non ascenda al sacerdozio, la fede della celebrazione in mano del Cancelliere visitata dal Parroco.

16. Tutte le messe con canto, per le quali i fedeli offeriranno l' elemosina, saranno solennizzate da tutto il Clero, nè alcun partecipante, che privatamente ne ha ricevuta l' offerta, potrà farla celebrare a suo nome, anche dal Clero istesso, ma deve passarne la limosina in mano del procuratore, che avrà la cura di farle celebrare dall' intero Clero.

17. Nella partecipazione non saranno ammessi secondo il Real rescritto dei 18 Febbraio 1824 se non quei chierici, che sono prossimi a poter conseguire l' ordine del Suddiaconato; che se dopo ottenuta la partecipazione non ascende al suddiaconato nello spazio di sei mesi, elasso questo tempo, vacherà di fatto la porzione, e si aprirà l' esame per altri concorrenti.

CONIUGES, CONIUGIUM

Summarium.

1. Coniuges qui dicantur. - 2. Matrimonium vocatur Coniugium a coniungendo sub uno mutuo iugo. - 3. Post contractum, et nondum consummatum Matrimonium, habet uterque coniux bimestre ad deliberandum, an in Coniugio manere, vel ad Religionem transire velit. - 4. Intra dictum bimestre uterque coniux licite petit, et licite etiam negat debitum Coniugale. - 5. Si intra dictum bimestre vir ab uxore invita copulam vi obtineat, potest uxor adhuc ingredi Religionem, saltem in casu quo ipsa viro vim inferre nitenti excipiendo manifestaverit se velle ingredi Religionem; aut circa hoc nondum plene deliberasse. - 6. Si ultra bimestre maneant Coniuges sine consummatione Matrimonii, potest uterque, etiam altero invito, semper Religionem ingredi. - 7. Imo si ultra bimestre maneant Coniuges sine consummatione Matrimonii, possunt libere ad Religionem transire, etiamsi illicite negassent sibi debitum. - 8. Post dictum bimestre tenetur Coniux debitum reddere alteri et ad id compelli potest etiam sub poena Excommunicationis, si Religionem non ingrediatur, quam Excommunicationem re ipsa incurret, si intra tempus sibi a Iudice praefixum non pareat. - 9. Et si etiam post illud tempus elapsum Coniux ingrediatur Religionem, revocari non debet, valetque Professio, et post ingressum absolvendus est ab Excommunicatione. - 10. Per solemnem enim Religionis Professionem dissolvitur in quocumque tempore quoad vinculum Matrimonium ratum et nondum consummatum. - 11. Unde si unus Coniugum Religionem solemniter profiteatur, potest alter libere ad secunda vota transire. - 12. Post consummatum autem Matrimonium nullus Coniux potest sine consensu alterius Religionem ingredi, et professionem emittere. - 13. Et si absque consensu alterius dictam Professionem in Religionem emittat, potest ab altero revocari, et declaratur Professio nulla, adeo ut nec mortuo altero Coniuge ad Religionem redire teneatur. - 14. Mortuo tamen altero Coniuge, non potest licite propter simplex votum Castitatis alium ducere, nec potest petere debitum a vivente, quamvis ei illud reddere tendatur; si vero aliud Matrimonium contraheret, esset validum, quamvis illicitum. - 15. Potest autem unus Coniux cum consensu alterius post consummatum Matrimonium ad Religionem transire, si requisitae adimpleantur conditiones. - 16. Prima ex conditionibus ad id requisitis est consensus alterius Coniugis. - 17. Secunda est, ut Coniux in saeculo remanere volens sit senex. - 18. Quanta autem senectus ad id requiratur, arbitrari debet Episcopus cum iudicio Medicorum, attentis omnibus circumstantiis dicti Coniugis, an ratione aetatis sit iam factus inhabilis ad generandum, et absit in ipso periculum, et suspicio incontinentiae. - 19. Tertia est, ut Coniux in saeculo remanere volens, non sit suspectus de periculo incontinentiae ratione morum. - 20. Quarta est, ut Coniux in saeculo remanere volens, perpetuum votum continentiae emittat. - 21. Professio emissa a Coniuge cum consensu alterius Coniugis est valida, quamvis non adhibitae et observatae sint aliae tres ultimae assignatae conditiones. - 22. Si Coniux in saeculo remanens perpetuam Castitatem voverit, Coniux de eius licentia Professus nequit amplius revocari, sive Coniux in saeculo remanens sit iuvenis, sive senex, sive de incontinentia suspectus, vel suspecta, sive non. - 23. An si unus Coniugum de licentia alterius Professionem in Religione emittat, et alter in saeculo remanens perpetuam Castitatem non voveat, Professus ad uxorem iterum revocari possit, et debeat. - 24. Coniux remanens in tali casu in saeculo, si sit iuvenis, et de incontinentia suspectus, compelli potest ab Episcopo, ut et ipse Religionem ingrediatur; et si fuerit conscius Iuris, quod dans in tali casu licentiam, et ipse profiteri debeat, compellendus est etiam ad Professionem. - 25. Quamvis de Iure communi non requiratur licentia Episcopi, ut talis ingressus, et Professio fiat valide, requiritur tamen, ut fiat licite. - 26. Quando unus Coniugum adulterium committit, potest, eo invito, Coniux innocens Religionem ingredi. - 27. Et si adulterium sit publicum, et notorium, potest Coniux innocens ingredi Religionem propria auctoritate, non expectata sententia Iudicis. - 28. Si vero adulterium sit occultum debet expectare sententiam divortii a Iudice. - 29. Coniux innocens, si post alterius adulterium, ei voluntarie cohabitat petendo, et reddendo debitum, non potest, eo invito, Religionem ingredi. - 30. Sic etiam Coniux innocens, si ex post et ipse adulterium committat, non potest, invito primo adultero, Religionem ingredi. - 31. Quando Coniux innocens Religionem non ingreditur, sed in saeculo manens, divortium facit a Coniuge adultero etiam quoad cohabitationem, non potest Coniux adulter sine licentia Coniugis innocentis ingredi Religionem. - 32. Potest tamen Coniux adulter Religionem ingredi, et in ea profiteri, etiam inscio et invito Coniuge innocente, si hic prius est Religionem ingressus, et in ea professus. - 33. Quotiescumque vir ob adulterium uxoris, ea invita, potest Religionem ingredi, potest etiam Ordines Sacros in saeculo quoque manens recipere. - 34. Affertur, et solvitur instantia. - 35. Propter adulterium spirituale potest alter Coniux Fidelis, etiam alio invito, Religionem ingredi, vel Sacros Ordines suscipere, etiam postquam ad veram Fidem rediit iterum Coniux adulterans; dummodo separatio ob tale

adulterium spirituale auctoritate Ecclesiae, et non propria sit facta. - 36. Propter adulterium spirituale potest Coniux innocens etiam propria auctoritate licite facere divortium quoad torum, et cohabitationem; at tunc si reus haeresi se converterit, tenetur iterum ad eum redire.-37. Si vero Coniux innocens divortium fecit auctoritate Ecclesiae, non compellitur ad Coniugem conversum redire, sed potest Religionem ingredi, si velit. - 38. Si tamen Religionem ingredi noluerit, etiam hic redire compellitur. - 39. Non enim solvitur Matrimonium quoad vinculum, si unus Coniugum transeat ad Infidelitatem, seu labatur in haeresim. - 40. Imo nedum non dirimuntur Matrimonia propter haeresim, sed et valide contrahuntur cum haereticis, si ritu Catholico contrahantur. - 41. Quinimmo secundum multos Matrimonia cum Haereticis, nedum sunt valida, sed etiam licita in locis, ubi Haeretici, et Catholici permixtim vivunt, cum quibusdam tamen conditionibus.- 42. Talia tamen Matrimonia ordinarie sunt illicita sub peccato mortali, nisi Papa dispenset, aut rationabilibus causis excusentur. - 43. Iniquissimum est pactum illud, quod in aliquibus locis dicitur adiici Matrimonio Catholici cum haeretica, nempe ut masculi educentur in Fide Catholica Patris, et foeminae in secta Haeretica Matris, vel contra. - 44. Nec valet immemorabilis consuetudo in contrarium. - 45. Si ambo Coniuges infideles convertantur ad Fidem Catholicam, possunt, et debent in Matrimonio prius contracto permanere, quamvis cum impedimento Ecclesiastico contraxerint. - 46. Si vir Infidelis plures habuit uxores debet, caeteris dimissis, solam primam retinere, si haec etiam convertatur, vel saltem sine periculo perversionis cum converso habitare velit. - 47. Hinc si prima nolit se convertere, nec sine periculo perversionis cum converso habitare velit, non teneretur vir conversus aliquam ex aliis conversis retinere, sed posset pro libito alteri nubere. - 48. Quid si vir Infidelis secundum ritum suum primam legitimam repudiaverit, et cum secunda contraxerit, ad n. 49. - 50. Si ex duobus Coniugibus Infidelibus unus tantum convertatur, et alter rogatus nolit converti, nec cohabitare sine iniuria Creatoris, tunc Matrimonium, etiamsi fuerit consummatum, dissolvitur quoad vinculum. - 51. Tale autem Matrimonium non statim ipso facto dissolvitur, sed tunc primum quando conversus ad alias nuptias actu transierit; Unde si Coniux Infidelis, antequam Coniux conversus cum alio Fideli contrahat, ad Fidem quoque convertatur, huic adhaerere debebit.- 52. Non potest autem Coniux conversus solvere Matrimonium, quando infidelis vult cohabitare sine iniuria Creatoris, licet nolit ipse converti.-53. Si Coniuges infideles habeant prolem, et unus eorum convertatur ad Fidem, eidem sive pater, sive mater sit, restitui debet tota proles doli adhuc incapax. - 54. Si autem proles sit iam doli, et rationis capax, eius libertati relinquitur, an conversum ad Fidem, vel potius infidelem parentem sequi velit. - 55. In dubio autem an proles sit rationis et doli capax, proles parenti converso est restituenda. - 56. Coniugatus in Ecclesia latina non potest ad Sacros Ordines promoveri, nisi ab uxore continentiam profitente expressam licentiam obtinuerit. - 57. Et hoc etiamsi Matrimonium nondum fuerit consummatum. - 58. Potest autem Coniugatus etiam post Matrimonium consummatum ad Sacros Ordines promoveri, etiam sine licentia uxoris, imo ipsa invita et reclamante, si habeat legitimam divortii causam. - 59. Coniugatus, non solum ad Sacros, sed nec etiam ad primam Tonsuram, et Minores Ordines promoveri potest sine uxoris licentia, et aliis requisitis numero sequenti assignandos. - 60. Ut Coniugatus igitur ad Ordines promoveri possit, praeter licentiam uxoris, requiritur etiam, ut ipsa uxor in saeculo manens perpetuam voveat Castitatem, si sit senex, et sine suspicione incontinentiae; si autem sit iuvenis, vel suspecta de incontinentia, etiam Religionem ingredi debet iuxta dicta super n. 24. - 61. Coniugatus non potest ordinari Episcopus, nisi de expressa licentia uxoris et nisi uxor ipsa prius Religionem profiteatur. - 62. Ut autem Coniugatus possit promoveri ad Cardinalatum, requiritur ingressus uxoris in Religionem solum in illo casu, in quo requiritur talis ingressus pro uxore coniugati promovendi ad Ordines. - 63. Ut tamen Coniugatus possit promoveri ad Papatum, requiritur, quod eius uxor prius Religion. profiteatur. - 64. Coniugatus absque licentia uxoris ad Presbyteratum, Episcopatum, Cardinalatum et Papatum promotus potest ab ipsa ad consortium Coniugale revocari, et tunc teneretur ei debitum reddere. - 65. Non posset tamen debitum petere. - 66. Nec talis Coniugatus posset, mortua dicta sua uxore, ad alias nuptias transire, et si de facto aliud Matrimonium contraheret, illud esset nullum. - 67. Adducitur, et solvitur instantia. - 68. An si Coniugatus cum uxoris spontanea licentia ad Ordines Sacros sit promotus, et ipsa uxor in saeculo manens perpetuam castitatem non voveat, possit ab ipsa revocari ad consortium coniugale. - 69. Si Coniugatus cum licentia spontanea uxoris Sacros Ordines suscepit, tunc uxor non potest, eo mortuo, valide aliud Matrimonium inire. - 70. Si autem vir Ordinem Sacrum susceperit, uxore contradicente, vel ignorante, potest ipsa, eo mortuo, aliud Matrimonium valide contrahere. - 71. Coniugatus sine spontanea uxoris licentia ad Ordinem Sacrum transiens sit irregularis, et nequit in suscepto Ordine ministrare, nec ad superiores Ordines provehi, nec ad aliquod Beneficium, aut Officium Ecclesiasticum promoveri, nisi Religionem Canonice fuerit ingressus. - 72. Et si Matrimonium nondum fuerit consummatum, talis Coniugatus est instanter monendus ad Religionem ingrediendam; quod si noluerit, si sponsa eius institerit, est per Ecclesiasticam Censuram ad consummandum Matrimonium compellendus. - 73. Si unus Coniux pro certo cognoscat invaliditatem Matrimonii, quamvis in facie Ecclesiae id probare nequeat, nec petere, nec reddere potest debitum, non obstante, quod per sententiam, aut etiam per Excommunicationem ad id compellatur, etc. - 74. Quando Coniuges debitum coniugale possint, et debeant reddere, vel non. *Remissive.* - 75. Quoad ea, quae concernunt debitum coniugale super impedimento petendi debitum coniugale. *Remissive.* - 76. Quando, et quomodo possint, vel non Coniuges facere divortium. *Remissive.* - 77. Coniuges opus Coniugii exercentes ob solam voluptatem non vacant culpa veniali. - 78. Coniux in actu coniugali cum sua, se morose delectans in alia, velut praesente, peccat mortaliter, et addit novam speciem adulterii in Confessione explicandam. - 79. Delectatio morosa de actu Coniugii inter Coniuges praesentes, dummodo absit periculum pollutionis, non est peccatum mortale. - 80. Imo Coniux neque mortaliter peccat, si de maritali copula altero Coniuge absente cogitans, in re cogitata morose delectetur. - 81. Omnis tactus, amplexus, turpiloquia, aspectus lascivi, et huiusmodi, quae fiunt inter Coniuges sine ordine ad copulam, si fiant cum periculo pollutionis in uno, vel altero, vel pertineant ad Sodomiam quamdam inchoatam, sunt peccata mortalia, alias non sunt nisi venialia. - 82. Coniuges an, et quas donationes possint sibi invicem facere. *Remissive.* - 83. Quoad ea, quae concernunt bona Coniugum. *Remissive.*-84. Quibus prius subvenire debeant Coniuges in extrema, gravi, et communi necessitate. *Remissive.* - 85. Ad quem Coniugem spectet proprietas, et dominium dotis et quid de ipsa in variis casibus. *Remissive.*- 86. Alia ad rem. *Remissive.*

1 Coniuges dicuntur mas et foemina in legi-
2 timo Matrimonio coniuncti. *Communis.* Matrimonium vocatur coniugium a coniungendo sub uno mutuo iugo, quia virum et mulierem sub uno eodemque quasi mutuo iugo ad servandam fidem et onera Matrimonii sustinenda constituit; Catechismus Romanus de Matrim. cap. 1.

3 Post contractum et nondum consummatum Matrimonium habet uterque Coniux bimestre ad deliberandum, an in Coniugio manere, vel ad Religionem transire velit: *Communis,* textu expresso in cap. *Ex publico* 1 de conversione
4 Coniugatorum. Intra dictum bimestre uterque Coniux licite petit, et licite etiam negat debitum Coniugale. *Communis,* arg. cit. cap. *Ex publico;* uterque enim potest libere et licite uti iure sibi a lege in d. c. *Ex publico* concesso.
5 Si intra dictum bimestre a iure concessum Vir ab Uxore invita copulam vi obtineat, potest Uxor adhuc ingredi Religionem, saltem in casu, quo ipsa Viro vim inferre nitenti excipiendo manifestaverit se velle ingredi Religionem, aut circa hoc nondum plene deliberasse, Glossa in cap. ultim. verb. *Invitus,* dist. 55, in cap. *Verum* 2, num. 9, de convers. Coniugator. Ioannes Andreas in cap. *Quae contra Ius* 64, num. 6, Regul. Iuris in 6; Fagnan. in cit. cap. *Ex publico* 7, num. 27, de conversione Coniugator.; Sanchez lib. 2 de Matrimon., disp. 22, num. 6; La Croix lib. 1, p. 3, n. 421, cum aliis ibi citatis; Pirhing. lib. 3 decret., tit. 31, num. 56; Reiffenstuel ib., num. 6, cum communiori et probabiliori aliorum contra Zoesium, Armillam, Sylvestrum et nonnullos alios; et ratio nostra est, quia sine culpa nemo debet suo Iure privari, cap. *Discretionem* 6 ad fin., de eo qui cognovit: Rem enim, quae culpa caret, in damnum vocari non convenit; cap. *Cognoscentes* 2 de Constitutionibus: Neque debet quis alterius odio praegravari; cap. *Non debet* 22 de Regul. Iuris in 6, et l. *Non debet* 74 ff. de Regul. Iur., cum peccata suos debeant tenere auctores; l. *Sancimus* 22 Cod. de poenis, cap. *Quaesivit* 7 de his quae fiunt a maiori parte Capituli; adeoque tale indultum Mulieri a iure beneficium non est ipsi dissentienti auferendum, cap. *Indultum* 17 de Reg. Iur. in 6; tum quia talis Maritus iniuriam infert Uxori et inique agit; cit. cap. *Ex publico* 7 de conversione Coniugatorum; Nemo autem ex sua malitia debet commodum reportare, nec ex suo delicto meliorem suam conditionem quis facere potest; l. *Non fraudantur* 134 ff. de Regul. Iur., cap. *Intelleximus* 7 de Iudiciis, cum similibus.
6 Si ultra bimestre maneant Coniuges sine consummatione Matrimonii, potest uterque, etiam altero invito, Religionem ingredi: Post Matrimonium enim ratum, et nondum consummatum semper, etiam post viginti et plures annos, licitum est cuivis Coniugum, etiam altero invito, Religionem intrare. *Communis* textu expresso in cit. cap. *Verum* 2 de Conversione Coniugatorum, ibi: *Verum post consensum legitimum de praesenti licitum est alteri, altero etiam repugnante, eligere Monasterium (sicuti Sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt), dummodo carnalis commixtio non intervenerit,* addita ibidem ratione: *Quia cum non fuissent una caro simul effecti, satis potest unus ad Deum transire, et alter in saeculo remanere.* Et concordat cit. cap. *Ex publico* 7 eodem, ubi, ut observat Pirhing. loc. cit. num. 54, Mulier illa, cui potestas transeundi ad Religionem datur, iam diu ante Matrimonium contraxerat.

Imo si ultra bimestre maneant Coniuges sine 7
consummatione Matrimonii, possunt libere ad Religionem transire, etiamsi illicite negassent sibi debitum. Sic expresse La Croix lib. 6, part. 3, num. 419, cum Sanchez, Layman, Gobat ibi citatis, et concordat Glossa in cit. cap. *Ex publico,* verb. *Infra duorum;* Pirhing. loc. cit. num. 54, et alii.

Post dictum bimestre tenetur Coniux debi- 8
tum reddere alteri, et ad id compelli potest etiam sub poena Excommunicationis, si Religionem non ingrediatur, quam Excommunicationem re ipsa incurret, si intra tempus praefixum sibi a Iudice non pareat, *Communis* per text. in cit. cap. *Ex publico,* et Glossa ibidem verb. *Infra duorum.* Et si etiam post illud 9
tempus elapsum Coniux ingrediatur religionem, revocari non debet, valetque Professio, et post ingressum absolvendus est ab Excommunicatione; Glossa in cit. cap. *Ex publico,* verb. *Infra duorum;* Sanchez lib. 2 de Matrimon., disp. 24, num. 28; Pirhing. loc. cit., n. 54, et alii. Per solemnem enim Religionis profes- 10
sionem dissolvitur in quocumque tempore quo ad vinculum Matrimonium ratum et nondum consummatum; cap. *Verum* 2, cap. *Ex publico* 7, cap. *Ex par.* 14 de conversione Coniugatorum; et expresse Conc. Trid. sess. 24 de Sacram. Matrim., Canon. 6, ibi: *Si quis dixerit Matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem Religionis Professionem alterius Coniugum non dirimi, anathema sit.*

Unde si unus Coniugum Religionem ingre- 11
diatur, et in ipsa Professionem solemnem emittat, potest alter post dictam emissam Professionem libere ad secunda vota transire, seu cum alio Matrimonium contrahere. *Communis,* textu expresso in cit. cap. *Verum* 2 de conversione Coniugatorum, ibi: *Et alteri remanenti in saeculo (si commonitus continentiam servare noluerit) licitum est ad secunda vota transire.*

Post consummatum autem Matrimonium nul- 12
lus Coniux potest sine consensu alterius Religionem ingredi et Professionem emittere. *Communis* claris textibus in cap. *Quidam* 3, cap. *Cum sit* 4, cap. *Uxoratus* 8, cap. *Placet* 12, cap. *Ad Apostolicam* 13 de conversione Coniugatorum, cum similibus.

Et si absque consensu alterius Coniugis di- 13
ctam Professionem in Religione emittat, iubetur Vir ad Uxorem, et e contra Uxor ad Virum redire, et declaratur Professio nulla adeo ut,

nec mortuo altero Coniuge, ad Religionem redire teneatur. *Communis*, textu expresso in cap. *Quidam* 3, et cap. *Placet* 12 de conversione Coniugatorum.

14 Mortuo tamen altero Coniuge non potest licite propter simplex votum Castitatis alium ducere, nec potest petere debitum a vivente; quamvis ei illud reddere teneatur. *Communis*, textu expresso in cit. cap. *Quidam* et cit. cap. *Placet*, si vero aliud Matrimonium contraheret, esset validum, quamvis illicitum. Vide infra num. 67.

15 Potest autem unus Coniux cum consensu alterius post consummatum Matrimonium ad Religionem transire, si requisitae adimpleantur conditiones. *Communis*, claris textibus in cap. *Sunt qui dicant* 19, cap. *Agathosa* 21, caus. 27, quaest. 2, cap. *Cum sis* 4 de conversione Coniugatorum, ibi: *Prohibemus, ne Virum vel Mulierem (nisi uterque ad Religionem migraverit) transire permittas. Verum si ita Uxor senex est et sterilis, quod sine suspicione possit esse in saeculo, dissimulare poteris, ut ea in saeculo remanente, et Castitatem promittente, ad Religionem transeat Vir eiusdem.* Concordat cap. *Uxoratus* 8, et cap. *Ad Apostolicam* 13 eod., ibi: *Cum autem Vir et Uxor una caro sint per copulam coniugalem effecti, nec una pars converti possit ad Dominum, et altera in saeculo remanere, profecto non est alter Coniugum recipiendus ad observantiam Regularem, nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat; sed et vitam debet mutare, nisi forte sit eius aetatis, ut sine suspicione incontinentiae valeat in saeculo remanere.*

16 Conditiones copulative requisitae ad hoc ut unus Coniux, altero remanente in saeculo, possit Religionem ingredi et ibi professionem emittere, sunt quatuor. Prima est, ut interveniat consensus alterius Coniugis; cap. *Quidam* 3, c. *Cum sis* 4, cap. *Uxoratus* 8, c. *Placet* 12, cap. *Ad Apostolicam* 13 de conversione Coniugatorum.

17 Secunda est, ut Coniux in saeculo remanere volens sit senex, cit. cap. *Cum sit* 4 de conversione Coniugatorum, ibi: *Si ita senex est* etc. et cit. cap. *Ad Apostolicam* 13 eod., ibi: *Nisi forte sit eius* etc., et cap. *Significavit* 28 eod., ibi: *Si est ita, et est talis aetatis,* etc. Si enim sit iuvenis, quantumvis ob optimos suos mores absit suspicio et periculum incontinentiae, debet necessario Religionem intrare, ut alter Coniux licite et valide ingredi et profiteri valeat; Abbas in cap. *Coniugatus* 5, num. 4, de conversione Coniugatorum; Fagnan. in cit. cap. *Cum sis* 4, num. 10; Reiffenstuel lib. 3 decr., tit. 32, num. 14, et alii.

18 Quanta autem senectus requiratur ad hoc, ut, uno Coniuge Religionem intrante, possit alter in saeculo remanere? arbitrari debet Episcopus cum iudicio Medicorum, attentis omnibus circumstantiis sexus, temperamenti, seu roboris et huiusmodi dicti Coniugis; an ratione aetatis sit iam factus inhabilis ad generandum? cum ubi ratione aetatis potentia generandi cessat, etiam calor naturalis incontinentiae incentivus deficere, et consequenter periculum, ac suspicionem incontinentiae abesse praesumatur, arg. cap. *Cum sis* 4 de conversione Coniugator., ibi: *Si ita Uxor senex est et sterilis, quod sine suspicione possit esse in saeculo;* sic Fagnan. in cit. cap. *Cum sis,* n. 22; Sanchez loc. cit., n. 16; Reiffenstuel loc. cit., n. 18, et alii.

Tertia est, ut Coniux in saeculo remanere 19
volens non sit suspectus de periculo incontinentiae ratione morum; cap. *Uxoratus* 8 de conversione Coniugatorum, ibi: *Quae integrae opinionis existat, ita quod nulla suspicio habeatur eam ad secunda vota velle migrare, vel quod minus continenter debeat vivere.* Si autem non obstante, quod sit senex et sterilis, constet eum incontinentiae adhuc esse deditum, vel de incontinentia esse suspectum, tunc altero in Religionem intrante, debet et ipse intrare, nec potest in saeculo remanere; textu expresso in cit. cap. *Uxoratus,* ibi: *Si autem talis fuerit quod suspicione non careat, Voto continentiae celebrato, a Saecularium hominum se conversatione removeat, et in loco Religioso, ubi Deo serviat, perpetuo commoretur;* Fagnan. loc. cit., num. 9; Pirhing. loc. cit., num. 6; Reiffenstuel loc. cit., num. 19, et alii.

Quarta est, ut Coniux in saeculo remanere 20
volens, perpetuum Votum Continentiae emittat; cap. *Cum sis* 4 de conversione Coniugatorum, ibi: *Ut ea in saeculo remanente et Castitatem promittente:* cap. *Ad Apostolicam* 13 eod., ibi; *nisi reliquus perpetuam continentiam repro mittat* cum aliis similibus.

Professio emissa a Coniuge cum consensu 21
alterius Coniugis, est valida, quamvis non adhibitae et observatae sint aliae tres ultimae assignatae conditiones. Nullibi enim in iure irrita declaratur talis Professio; immo in iure habetur potius, quod sit valida, ut patet in cap. *Ex part.* 9 de conversione Coniugatorum, ubi cum vir de licentia Uxoris sine dictis tribus aliis conditionibus Religionem professus, et revocante Uxore, iterum egressus, mortua eadem, aliam duxisset, Matrimonium fuit declaratum nullum, et Vir compulsus Religionem priorem intrare, quod aperte declarat eius Professionem validam fuisse. Sic Glossa in cit. cap. *Ex parte*, verb. *de Iure;* Abbas ibid. n. 2, 3 et 5; Reiffenstuel loc. cit., num. 22, et alii; arg. cap. *Agathosa* 21, caus. 27, qu. 2, cit. cap. *Ex parte* 9 de conversione Coniugatorum.

Si Coniux in saeculo remanens, perpetuam 22
Castitatem voverit, Coniux de eius licentia professus nequit amplius revocari, sive Coniux in

saeculo remanens sit iuvenis, sive senex, sive de incontinentia suspectus, vel suspecta, sive non. *Communis*, arg. cap. *Praeterea* 1 de conversione Coniugatorum, ubi ut patet ex verbis mox adducendis *numero sequenti*, ad hoc ut Professio coniugis de licentia alterius emissa irrevocabiliter valeat, divisive solum requiritur, ut alter Coniux, vel ad Religionem transierit, vel perpetuam Castitatem voverit, non distinguens in hoc casu inter iuvenem et senem, inter suspectum de incontinentia, et non suspectum, adeoque etc., cum ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debeamus; cap. *Quia circa* 22 de privil., et l. *de pretio* 8 ff. de Publiciana in rem actione.

23 An autem, si unus Coniugum de licentia alterius Professionem in Religione emittat, et alter in saeculo remanens perpetuam Castitatem non voveat, Professus ad Uxorem iterum revocari possit et debeat? Variant Doctores. Reiffenstuel enim, loc. cit., num. 23, tenet sententiam affirmativam per textum in c. *Praeterea* 8 de conversione Coniugatorum, ibi: *Dicimus, quod nisi Uxor ad Religionem transierit, aut perpetuo Castitatem servare promiserit, Vir potest et debet de Monasterio revocari*, dicitque sic hic tenere Doctores communiter. Alii vero cum distinctione procedunt sic: Vel Coniux remanens in saeculo sine emisso voto perpetuae Castitatis dando licentiam alteri coniugi ingrediendi Religionem fuit conscius iuris disponentis non posse unum Coniugem profiteri, nisi alter ad id licentiam concedens voveat perpetuam Castitatem, si sit senex, et non suspectus de incontinentia, et ingrediatur Religionem, si sit iuvenis, et de incontinentia suspectus: Vel fuit talis iuris ignarus; si fuit talis iuris ignarus, tunc dicunt, posse Coniugem professum revocari iuxta cit. cap. *Praeterea*. Si autem fuit talis iuris conscius, tunc dicunt, non posse Coniugem Professum revocari, quia Coniux conscius talis iuris dando licentiam alteri Coniugi Professionem emittendi, censetur se obligasse ad id, quod ius requirit, videlicet, quod et ipse Religionem ingredi velit, si sit iuvenis et suspectus de incontinentia: vel perpetuam Castitatem vovere, et observare in saeculo, si sit senex, et de incontinentia non suspectus; nam qui vult aliquid, censetur velle omne id, per quod pervenitur ad aliud; cap. *Praeterea* 5, cap. *Prudentiam* 21, et cap. *Suspicionis* 39 de Officio Delegati, l. *Cui Iurisdictio* 2 ff. de Iurisdictione, l. *Ad rem nobilem* et *Ad Legatum* ff. de Procurator. Atqui ingressus unius Coniugis in Religionem non potest irrevocabiliter fieri, nisi alter Coniux, vel ingrediatur etiam ipse in Religionem, vel saltem in saeculo manens voveat perpetuam Castitatem, iuxta d. cap. *Praeterea* 1 de conversione coniugator., ergo dando conscius talis iuris licentiam, censetur ad alterum se obligasse, adeoque Coniugem Professum revocare non potest; Abbas cit. cap. *Praeterea* 4, et cap. *Ex parte* 9, n. 4, de conversione Coniug., et multi alii apud Fagnan. in cit. cap. *Praeterea* 1, num. 8, de conversione Coniug. Sanchez lib. 7 de Matrim., disp. 33, n. 14; Pirhing. loc. cit., num. 14, et alii sic intelligentes et explicantes dict. c. *Praeterea:* Quamvis ipse Pirhing. ib. vers. *Id autem in fine* dicat non esse improbabilem priorem affirmativam sententiam.

Coniux remanens in tali casu in saeculo, si 24
sit iuvenis et de incontinentia suspectus, compelli potest ab Episcopo, ut et ipse Religionem ingrediatur, saltem ad evitandas evagationes, et pericula incontinentiae. Sic Doctores passim; argum. cap. *Significavit* 18 de conversione Coniugatorum. Et quidem si fuit conscius iuris, quod dans in tali casu licentiam, et ipse profiteri debeat; arg. c. *Uxorem* 10, caus. 33, qu. 5, compellendus est non solum ad Religionem ingrediendam, sed etiam ad ipsam profitendam; arg. cit. cap. *Uxorem*, et cit. cap. *Significavit*. In tali enim casu censetur ad id tacite se voluisse obligare. Si autem fuit talis iuris ignarus, compelli solum potest, ut Religionem, seu Monasterium ingrediatur ad evitandas evagationes et pericula incontinentiae, quia nec tacite nec expresse se voluisse ad Professionem obligare censetur. Sic Abbas in cit. cap. *Praeterea* n. 8, et ibi Fagnan. n. 4 ad finem; Sanchez loc. cit., n. 27; Pirhing. loc. cit., n. 14, vers. *Porro;* Reiffenstuel loc. cit., n. 25, et alii.

Quamvis de Iure communi non requiratur 25
licentia Episcopi, ad hoc ut unus Coniux de consensu alterius Religionem ingrediatur, ibique valide profiteatur, ut notant Glossa in cap. *Si vir* 23, caus. 27, quaest. 2; Abbas in cit. cap. *Praeterea;* Sanchez lib. 7 de Matrim., disp. 32, n. 3; Reiffenstuel loc. cit., n. 11, et ipso teste alii communiter; arg. cit. cap. *Praeterea* 1 de conversione Coniugatorum, ubi Professio coniugis, ignorante Episcopo facta, censetur valida; Tamen saltem, ut licite fiat talis Coniugis Professio, licentia Episcopi est necessaria; cap. *Si Vir* 23, caus. 27, qu. 2, ubi ex Synodo Eugenii Papae sic expresse habetur: *Si Vir et Uxor divertere pro sola Religiosa inter se consenserint vita, nullatenus sine Episcopi conscientia fiat;* Glossa in cit. c. *Praeterea*, verb. *Revocari;* Layman. lib. 5, tract. 10, part. 3, c. 7, n. 3; Reiffenstuel loc. cit., n. 21, et alii. Per talem enim ingressum, et Professionem fit separatio Coniugum quoad torum, quae sine licentia Episcopi fieri universaliter prohibetur; c. *Multorum* 10, caus. 36, qu. 7. Tum quia ex dictis supra num. 18 ad Episcopum spectat iudicare, an aliquis Coniux sit ita senex, ut sine suspicione incontinentiae, altero Religionem intrante et profitente, possit

voto perpetuae Castitatis emisso remanere in saeculo; cap. *Cum sit* 4 de conversione Coniugatorum.

26 Quando unus Coniugum adulterium committit, potest, eo invito, Coniux innocens Religionem ingredi. Vide verb. *Divortium*, n. 44.

27 Et si adulterium sit publicum et notorium, potest Coniux innocens ingredi Religionem propria auctoritate, non expectata sententia Iudicis. Vide ibid., n. 45.

28 Si vero adulterium sit occultum, debet expectare sententiam divortii a Iudice. Vide ibid., num. 46.

29 Coniux innocens, si post alterius adulterium ei voluntarie cohabitat petendo, et reddendo debitum Coniugale, non potest, eo invito, Religionem ingredi. Vide ibid., n. 47.

30 Sic etiam Coniux innocens, si ex post et ipse adulterium committat, non potest, invito primo adultero, Religionem ingredi. Vide ibid., num. 48.

31 Quando Coniux innocens Religionem non ingreditur, sed in saeculo manens divortium facit a Coniuge adultero etiam quoad cohabitationem, non potest Coniux adulter sine licentia Coniugis innocentis ingredi Religionem. Vide ibid., n. 49.

32 Potest tamen Coniux adulter Religionem ingredi, et in ea profiteri, etiam inscio et invito Coniuge innocente, si hic prius est Religionem ingressus et in ea professus. Vide ibid., n. 50.

33 Quotiescumque Vir ob adulterium Uxoris, ea invita, potest Religionem ingredi, potest etiam Ordines Sacros in saeculo quoque manens recipere. Vide ibid., n. 51.

34 Affertur et solvitur instantia. Vide ibidem, num. 52.

35 Propter adulterium spirituale potest alter Coniux fidelis, etiam alio invito, Religionem ingredi, vel Sacros Ordines suscipere, etiam postquam ad veram Fidem rediit iterum Coniux adulterans. Dummodo separatio ob tale adulterium spirituale auctoritate Ecclesiae, et non propria, facta. Vide ibid., n. 53.

36 Propter adulterium spirituale, seu lapsum in Haeresim, seu Gentilismum alterius Coniugum, potest Coniux innocens etiam propria auctoritate licite facere divortium quoad torum et cohabitationem. Cum hac tamen advertentia, quod, si Coniux innocens propria auctoritate, et sine Iudicio Ecclesiae divortium fecit a Coniuge in haeresim lapso, et ipse reus haeresis sese ab errore revocaverit, tunc tenetur eum iterum recipere, seu ad eum iterum redire. Vide ibid., num. 21, 22, 23 et 24.

37 Si vero Coniux innocens iudicio Ecclesiae divortium fecit, non compellitur Coniugem conversum recipere, seu ad eum iterum redire, sed potest Religionem intrare, si vult. Vide ibid., n. 23.

Si tamen Religionem ingredi noluerit, etiam 38
hic redire compellitur. Vide ibid., n. 24.

Non enim solvitur Matrimonium quoad vin- 39
culum, si unus Coniugum transeat ad Infidelitatem seu labatur in haeresim. Vide verb. *Impedimentum Matrimonii*, art. 1, n. 95.

Immo nedum non dirimuntur Matrimonia 40
propter Haeresim, sed et valide contrahuntur cum Haereticis, si ritu Catholico contrahantur. Vide ibid., n. 96.

Quinimmo secundum multos Matrimonia 41
cum Haereticis, nedum sunt valida, sed etiam licita in locis, ubi Haeretici et Catholici permixti vivunt, cum quibusdam tamen conditionibus. Vide tamen verb. *Haereticus* a n. 21 ad 26.

Talia tamen Matrimonia ordinaria sunt illi- 42
cita sub peccato mortali nisi Papa dispenset, aut rationabilibus causis excusentur. Vide verb. *Haereticus* a n. 21 ad 26 [1].

Impiissimum et graviter peccaminosum est, 43
tam contra Ius Ecclesiasticum, quam Divinum, illud pactum, quod in aliquibus locis dicitur adiici Matrimonio Catholici cum Haeretica, nempe ut masculi educentur in Fide Catholica Patris, et Foeminae in secta Haeretica Matris, vel e contra. Vide ibid., n. 25.

Nec valet immemorabilis consuetudo in con- 44
trarium. Vide ibid., n. 26.

Si ambo Coniuges Infideles convertantur ad 45
Fidem Catholicam, possunt, et debent in Matrimonio prius contracto permanere quamvis cum impedimento Ecclesiastico, seu secundum Canones dirimente contraxerint. *Communis*, textu expresso in cap. *Gaudemus* 8 de divortiis, iuncto eius Summario, ubi sic expresse habetur: *Pagani iuncti in gradu prohibito Lege Canonica tantum, conversi ad Fidem non separantur;* et insuper in cit. cap. *Gaudemus* assignatur haec ratio: *Quia* Infideles *Constitutionibus Canonicis non arctantur (quid ad nos secundum Apostolum eumdem de his, qui foris sunt, iudicare?) in favorem praesertim Christianae Religionis et Fidei, cuius perceptione per Uxores se deseri timentes Viri possent facile revocari; Fideles huiusmodi matrimonialiter copulari libere possunt, et licite remanere coniuncti, cum per Sacramentum Baptismi non solvantur Coniugia, sed crimina dimittantur.*

Si Vir Infidelis plures habuit Uxores, debet, 46
caeteris dimissis, solam primam retinere, si haec etiam convertatur, vel saltem pacifice, ut sine periculo perversionis cum converso habitare velit. *Communis* per text. in citat. cap. *Gaudemus* 8 de divortiis, iuncto eius Sum-

[1] De Divortio, deque Haereticorum, atque Infidelium Coniugiis, plura hic addenda atque explicanda esse Romani Censores monuerunt; nos vero omnia propriis in locis exponemus.

mario sic expresse dicente: *Si Paganus prius plures Uxores habeat, post Fidem susceptam adhaerebit primae.* Et ratio est clara, quia cum Polygamia Iure Divino sit prohibita, cum sola prima verum ac validum contraxit Matrimonium.

47 Hinc si prima nolit se convertere, nec absque periculo perversionis, et iniuria Creatoris cum converso habitare velit, non teneretur Vir conversus aliquam aliam ex Uxoribus seu potius Concubinis habitis, retinere, etiamsi omnes se converterent, sed posset pro libito alteri nubere, quia cum nulla ex ipsis, prima excepta, verum ac validum contraxit Matrimonium; Barbosa cum aliis in cit. cap. *Gaudemus* n. 21 et seq.; Reiffenstuel lib. 3 Decret., tit. 33, num. 3, et alii passim.

48 Si Vir Infidelis secundum ritum suum primam legitimam repudiavit Uxorem, et cum secunda contraxit, etiam post susceptum Baptismum dimittet secundam, et adhaerebit primae repudiatae, etiamsi repudiata cum alio contraxisset; Nec, ipsa vivente, poterit aliam ducere, nisi ipsa prima non conversa renuat habitare cum ipso, vel si consentiat habitare, nolit tamen sine contumelia Creatoris, et periculo perversionis Coniugis conversi. *Communis*, textu expresso in citato capite *Gaudemus*, § *Qui autem*, ibi: *Qui autem secundum ritum suum legitimam repudiavit Uxorem, cum tale repudium Veritas in Evangelio reprobaverit, numquam, ea vivente, licite poterit aliam etiam ad Fidem Christi conversus habere, nisi post conversionem ipsius illa renuat cohabitare cum ipso, aut etiamsi consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, quo casu restitutionem petenti, quamvis de iniusta spoliatione constaret, restitutio negaretur, quia secundum Apostolum, Frater, aut Soror non est huiusmodi subiectus servituti* etc., et concordat eius Summarium sic praecise cantans: *Et si, repudiata Uxore, cum secunda contraxerit, etiam post Baptismum dimittet secundam, et adhaerebit primae repudiatae, etiamsi repudiata cum alio contraxisset.*

49 Secus autem esset dicendum, si ipsa repudiata, non solum cum alio contraxisset, sed alias fornicata fuisset. *Communis*, textu expresso in cit. cap. *Gaudemus* in fine, ibi: *Non tamen dimissor poterit obiicere fornicationem dimissae, pro eo quod nupsit alteri post repudium, alias fuerit fornicata*, et concordat eius Summarium, ubi expresse dicitur: *Secus si fornicata fuisset.*

50 Si ex duobus Coniugibus Infidelibus unus tantum convertatur ad Fidem, et alter monitus et rogatus nolit converti, nec cohabitare sine iniuria Creatoris, et periculo perversionis Conversi, tunc Matrimonium, etiamsi fuerit consummatum, dissolvitur quoad vinculum, ita ut Coniux Fidelis possit aliud Matrimonium, etiamsi contrahere cum Fideli ante omnem sententiam; Vide verb. *Impedimenta Matrimonii*, art. 1, n. 93.

Tale autem Matrimonium non statim ipso 51
facto dissolvitur, cum unus Infidelium Coniugum convertitur ad Fidem, sed tunc primum, quando conversus ad alias nuptias actu transierit. Unde si alter Coniux adhuc Infidelis, antequam Coniux conversus cum alio Fideli contrahat, ad Fidem quoque convertatur, huic adhaerere debebit, cit. cap. *Gaudemus* 8 de divortiis, § *Qui autem*, ibi: *Quod si conversum ad Fidem, et illa conversa sequatur, antequam propter causas praedictas legitimam ille ducat Uxorem, eam recipere compelletur*, et ibi Gloss. verb. *Compelletur;* Engel lib. 3 Decret., tit. 33, num. 2; Reiffenstuel ibidem, n. 4, et alii.

Non potest autem Coniux conversus ad Fi- 52
dem solvere Matrimonium, quando Infidelis vult cohabitare sine iniuria Creatoris, et sine periculo perversionis Conversi, licet nolit ipse converti; Vide d. verb. *Impedimenta Matrimonii*, art. 1, n. 94.

Si Coniuges Infideles habeant prolem, et 53
unus eorum convertatur ad Fidem, eidem sive Pater, sive Mater sit, restitui debet tota proles doli adhuc incapax. *Communis ac certa*, textu expresso in cap. *Iudaei* 10, caus. 28, qu. 1, cap. *Ex litteris* 2 de conversione infidelium, iuncto eius Summario sic dicente: *Si alter Infidelium Coniugum venit ad Fidem, altero remanente in Infidelitatis errore, communis proles assignatur converso.*

Si autem proles sit iam doli et rationis ca- 54
pax, eius libertati relinquitur, an conversum ad Fidem vel potius Infidelem parentem sequi velit. *Communis*, per text. in c. *Ad finem* 33, caus. 23, qu. 5, ubi expresse dicitur: *Quoad Fidem nullus cogendus est invitus*, quod etiam statutum fuit in Concilio Toletano IV, c. 56, relato in cap. *Iudaeis* 5, dist. 45, ibi: *De Iudaeis autem praecepit Sancta Synodus nemini deinceps ad credendum vim inferri;* ubi insuper haec ratio subiungitur: *Cui enim vult, Deus miseretur, et quem vult, indurat; non enim tales inviti salvandi sunt, sed volentes, ut integra sit forma Iustitiae; Sicut enim homo propria arbitrii voluntate serpenti obediens periit, sic vocante se gratia Dei propria mentis conversione quisque credendo salvatur, ergo non vi, sed libera arbitrii sui voluntate et facultate, ut convertantur suadendi sunt, non potius compellendi.*

In dubio tamen an proles sit rationis et doli 55
capax; iudicandum est pro favore Religionis, et consequenter proles parenti converso est restituenda; argum. cit. cap. *Ex litteris* 2 de convers. Infidelium; et leg. *Sunt Personae* 43 ff. de Religios. et sumptib. funer., ubi dicitur: *summam esse rationem quae pro Religione*

facit; Sanchez lib. 7 de Matrim., disp. 73, num. 16; Reiffenstuel loc. cit., num. 7, et alii passim.

56 Coniugatus in Ecclesia latina non potest ad Sacros Ordines promoveri, nisi ab Uxore continentiam profitente expressam licentiam obtinuerit. *Communis,* textu expresso in cap. *Coniugatus* 5 de conversione Coniugator., ibi: *Nullus Coniugatorum est ad Sacros Ordines promovendus, nisi ab Uxore continentiam profitente fuerit absolutus,* et concordat c. *Sane* 6 eodem, cap. *Seriatim* 14, dist. 23, et cap. *Episcopus* 6, dist. 77.

57 Et hoc, etiamsi Matrimonium nondum fuerit consummatum. *Communis,* textu expresso in Extravagant. Antiquae Ioan. XXII de voto, ibi: *Auctoritate Apostolica districtius inhibetur, ne quispiam durante Matrimonio nondum etiam consummato, aliquem de Sacris Ordinibus praesumat suscipere, nisi prout Sacris Canonibus noverit convenire.*

58 Potest tamen Coniugatus etiam post Matrimonium consummatum ad Sacros Ordines promoveri etiam sine licentia Uxoris, immo ipsa invita et reclamante, si habeat legitimam divortii causam ob notorium v. g. aut legitime probatum ipsius Uxoris adulterium. Ob talem enim causam Iure Divino Matthaei cap. 19, et quidem in perpetuum; cap. *Significasti* 4 de divortiis, potest Vir in posterum continens dimittere Uxorem suam quoad cohabitationem, et sic ipsa etiam invita et reclamante ad Sacros Ordines promoveri; et ratio est, quia Uxor adultera totum suum Ius amisit ad Virum. Unde sicuti ex dictis supra num. 26, et sub verb. *Divortium,* num. 44, cum communi Doctorum, quando unus Coniugum adulterium committit, potest eo invito et reclamante, alter Coniux innocens Religionem ingredi, ita etiam Vir innocens potest, Uxore adultera invita et reclamante, Ordines Sacros recipere, cum non sit maior ratio, cur in tali casu Uxore invita et reclamante, possit Vir Religionem ingredi, et non in saeculo manens Ordines Sacros recipere; Sic Glossa in cap. *Constitutus* 15 de conversione Coniugator., verb. *Ad gradum Sacerdotii,* et ibi Abbas n. 41; Navarr. lib. 4 de Sponsalib. cons. 23, num. 6; Silvester verb. *Divortium,* quaest. 17, n. 20; Pirhing. lib. 3 decret., tit. 32, num. 34; Sanchez lib. 10 de Matrimonio, disp. 22, n. 16, citans plurimos alios; Reiffenstuel lib. 3 decret., tit. 32, n. 33, testans de communiori et probabiliori contra Innocentium, et Ioann. Andream, Hostiens. et alios, eodem lib. 3 Decret., tit. 3, n. 32, ubi testatur de communi; arg. cit. cap. *Constitutus* 15 de conversione Coniugator. Vide d. verb. *Divortium,* n. 51 et 52. Vide etiam notam Romani Theologi [1].

Coniugatus non solum ad Sacros, sed nec 59
etiam ad primam Tonsuram, et Minores Ordines promoveri potest sine Uxoris licentia, et aliis requisitis numero sequenti assignandis; Glossa in cap. *Coniugatus* 5 de conversione Coniugatorum, verb. *Ad Sacros,* et ibi: Ioann. Andreas num. 3, et alia Glossa in c. ult. de temporib. Ordinat. in 6, verb. *Definitum;* Abbas in c. *Sane* 2 de Clericis Coniugatis, n. 3; Barbosa in Extravagant. *Antiquae* Ioann. XXII de voto, num. 4; Reiffenstuel lib. 3 Decretal., t. 3, num. 53; Pirhing. ibid., n. 2, et lib. 3 Decretal., tit. 32, num. 57; Sanchez lib. 7 de Matrimon., disp. 38, num. 9, et alii passim per text. in cap. ult. de temporibus Ordinat. in 6, ubi expresse statuitur, quod *nullus Episcopus, vel quivis alius Clericalem praesumat conferre Tonsuram Coniugato, nisi voluerit Religionem intrare, aut ad Sacros Ordines promoveri, prout est a Sacris Canonibus definitum.* Ecclesia enim non permittit, nec potest Episcopus dispensare in hoc, ut Coniugatus fiat Clericus ad permanendum in sola Tonsura et solis Minoribus; per cit. c. ult. de Tempor. Ordinat. in 6, et Conc. Trident. sess. 23 de reform., cap. 4, ubi statuitur: *Clericalem Tonsuram non esse conferendam illis de quibus probabilis coniectura non sit, eos non saecularis Iudicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum praestent, hoc vitae Clericalis genus elegisse;* Talis autem probabilis coniectura nequit haberi de Clericis uxoratis, nisi voluerint Religionem intrare aut ad Sacros Ordines promoveri.

Ut Coniugatus igitur ad Ordines promoveri 60
possit, praeter licentiam Uxoris, requiritur etiam ut ipsa Uxor in saeculo manens perpetuam castitatem voveat, si sit senex et sine suspicione, ac periculo incontinentiae; si autem sit iuvenis, vel suspecta de incontinentia, etiam Religionem ingredi debet, iuxta dicta supra num. 24. Et ratio est, quia si Uxor Professi in Religione, cum est senex et sine suspicione ac periculo incontinentiae, sufficit quod in saeculo manens perpetuam castitatem voveat, et cum est iuvenis, vel suspecta de incontinentia, requiritur insuper, ut Religionem seu Monasterium ingrediatur, cap. *Cum sis* 4, cap. *Uxoratus* 7, cap. *Ad Apostolicum* 13 de conversione Coniugatorum, multo magis id dicendum est de Uxore Clerici saecularis promoti ad Or-

[1] Non ita liber est Coniux innocens ad in Religionem ingrediendum, ut re nondum iudicata separari, et Religionem ingredi possit; praecedere enim debet Ecclesiastici Iudicis sententia. Publica namque separatio requirit publicam Iudicis Ecclesiastici auctoritatem, ex cap. 3 et 6 de divort., alioquin scandalum, et perturbatio oriretur, uti Antoine tom. 2, tract. de matrim., quaest. 9, animadvertit, cui concinit etiam Cabassutius in Theor. et Prax. Iuris Canon., cap. 28, ubi habet, non posse Coniugem Religionem ingredi, nisi adulterium iuridice probetur. (*Nota Rom. Theologi*).

dines, quia facilius potest talis Clericus Uxorem invisere, ideoque maius subest periculum incontinentiae, quam ex parte Professi in Religione; Sic Glossa fere communiter recepta in cap. *Coniugatus*, verb. *Ab uxore*, de conversione Coniugatorum; Abbas n. 4; La Croix lib. 6, part. 2, num. 2220, testans de communiori et probabiliori; Sanchez lib. 7 de Matrimon., disp. 39, num. 6; Pirhing. loc. cit., num. 59, et alii per text. in cap. *Episcopus* 6, dist. 77, ubi sic habetur: *Sane si Coniugati iuvenes consenserint ordinari, etiam Uxorum voluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo, Religione promissa posteaquam pariter conversi fuerint, ordinentur.* Vide supra num. 24, et discurre ut ibi.

61 Coniugatus non potest ordinari Episcopus, nisi de expressa licentia Uxoris, et nisi ipsa Uxor prius Religionem profiteatur, nec sufficit, quod illa perpetuam Castitatem in saeculo voveat, quamvis sit senex, et sine suspicione incontinentiae. *Communis*, textu expresso in cap. *Sane* 6 de conversione Coniugatorum, iuncto eius Summario sic expresse dicente: *Uxoratus in Episcopum promoveri non potest, nisi Uxor Religionem profiteatur;* Cum enim ibi Pontifex generaliter loquatur de Uxore Episcopi, non distinguens de sene, aut iuvene, de suspecta aut non suspecta incontinentiae, etiam nos indistincte de quacumque Uxore Episcopi intelligere debemus, cum verba generalia generaliter sint intelligenda, et ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debeamus; cap. *Quia circa* 22 de Privileg., et l. *De pretio* 8 ff. de Publiciana in rem actione.

62 Ut autem Coniugatus possit promoveri ad Cardinalatum, requiritur ingressus Uxoris in Religionem solum in illo casu, in quo requiritur ingressus pro Uxore coniugati promovendi ad Ordines; Sanchez lib. 7 de Matrim., disp. 41, num. 4; Pirhing. loc. cit., num. 63 in fine, et alii. Et ratio est, quia non habetur in hoc casu ratio, quae aliud statuendum cogat, nec reperitur Ius speciale aliquid specialiter decernens de Uxore promovendi ad Cardinalatum, sicuti de Uxore promovendi ad Episcopatum reperitur in cit. *Sane* 6 de conversione Coniugatorum.

63 Ut tamen Coniugatus possit promoveri ad Papatum requiritur, quod eius Uxor, sicuti dictum est supra n. 61 de Uxore Episcopi, prius Religionem profiteatur; arg. cit. c. *Sane* 6 de conversione Coniugatorum.

64 Coniugatus absque licentia Uxoris ad Presbyteratum, Episcopatum, Cardinalatum et Papatum promotus, potest ab ipsa ad consortium coniugale revocari, et tunc teneretur ei debitum reddere. Et ratio est, quia Coniugatus per talem promotionem non potuit praeiudicare Iuri, quod habuit Uxor in Corpus ipsius, iuxta Apostolum I ad Corinth. c. 7, n. 4, ibi: *Similiter autem et Vir sui corporis potestatem non habet, sed Mulier,* etiamsi bona fide promotus fuisset, putans Uxorem iam fuisse mortuam. Vide verb. *Papa*, art. 1, n. 50.

Non posset tamen talis Coniugatus debitum 65
petere quia obligaretur voto Castitatis annexo Ordini Sacro suscepto, quod votum servare teneretur, in quantum Lex Matrimonii permitteret, scilicet Debitum Coniugale non exigendo, quamvis illud reddere posset et teneretur. *Communissima.*

Nec talis Coniugatus posset, mortua dicta 66
sua Uxore, ad alias nuptias transire, et si de facto aliud Matrimonium contraheret, illud esset nullum: Votum enim annexum Sacro Ordini est solemne, adeoque impedit Matrimonium in posterum contrahendum, ac dirimit contractum; cap. unic. de voto in 6; Reiffenstuel lib. 3 Decretal., tit. 3, num. 39 et 40; Pirhing. lib. 3 Decretal., tit. 32, num. 61, verb. *Notandum secundo;* Abbas in c. *Placet* 12 de conversione Coniugatorum, n. 7; Sanchez loc. cit., disp. 38, num. 24, et alii passim.

Nec valet obiicere, quod sicuti Coniugatus, 67
qui sine licentia Uxoris est professus Religionem, et ab ipsa revocatus, post mortem illius ad alias nuptias transire potest, saltem valide, etsi non licite propter simplex votum Castitatis, iuxta cap. *Quidam* 3, et cap. *Placet* 12 de convers. Coniug., ita etiam Coniugatus qui sine licentia Uxoris est promotus ad Sacros Ordines et ab ipsa revocatus, post mortem illius ad alias nuptias saltem valide, etsi non licite transire poterit. Non valet, inquam, cum adsit magna disparitas, et ratio disparitatis seu diversitatis est, quia in tantum Coniugatus sine licentia Uxoris professus, et ab ipsa revocatus post mortem illius ad alias nuptias saltem valide transire potest, quia talis Professio fuit irrita et invalida, adeo ut nec mortua uxore teneatur ad Religionem redire, per text. in cap. *Quidam* 3, et cap. *Placet* 12 de conversione Coniugatorum iuxta dict. supra n. 13, et ideo per illam Professionem irritam et nullam non potest dirimi Matrimonium subsequens, sicque si talis Coniugatus, mortua Uxore, aliud Matrimonium contrahat, erit validum, quamvis illicitum, ex quo licet defectu consensus, et licentiae Uxoris suum votum non fuerit solemne, fuit tamen simplex Castitatis; At vero Ordo Sacer etiam sine licentia Uxoris est valide collatus et receptus, et in eius collatione et susceptione ex Ecclesiae constitutione intervenit, non solum votum simplex sed et solemne Castitatis, aptum ad impediendum Matrimonium in posterum contrahendum, et ad dirimendum iam contractum; textu express. in cap. unic. de Voto in 6, adeoque talis Coniugatus in Sacris Ordinatus non posset, sicuti posset Professus, mortua Uxore, ad alias nuptias valide transire, et si de facto aliud Matrimonium contraheret,

illud esset nullum; Sic Abbas in cit. c. *Placet* 12, num. 7, de convers. Coniug.; Sanchez lib. 7 de Matrim., disput. 38, n. 24; Pirhing. lib. 3 Decret., tit. 32, n. 81, vers. *Notandum secundo,* et alii.

68 An autem si Coniugatus cum Uxoris spontanea licentia ad Ordines Sacros sit promotus, et ipsa Uxor in saeculo manens perpetuam Castitatem non voveat, possit ab ipsa revocari ad consortium Coniugale: Discurrendum est iuxta dict. distinctionem supra num. 23, uti praeter Doctores ibi citat. tenent etiam Glossa in cap. *Seriatim* 14, verb. *Post mortem*, dist. 32; Henric. Boich. in cap. *Uxoratus* 5, num. 12, de convers. Coniug.; Angel. verb. *Matrimonium* 4, num. 9, apud Fagnan. in cit. cap. *Uxoratus,* n. 9, quamvis ipse ibi, n. 8, dicat, quod consentiunt omnes, tam Theologi quam Canonistae, quod tali casu absolute non possit Uxor revocare Virum, cum eo ipso, quod licentiam dederit Viro suscipiendi Sacros Ordines censeatur etiam vovisse Castitatem et privatam esse usu Coniugii, et consequenter etiam Iure revocandi Virum.

69 Si Coniugatus cum licentia spontanea Uxoris Sacros Ordines suscepit, tunc Uxor non potest, eo mortuo, valide aliud Matrimonium inire; cap. *Quia sunt* 10, dist. 28, et ibi Glossa final.; Azorius part. 1, lib. 13, cap. 14, q. 11; Sanchez loc. cit., disp. 40, num. 3; Pirhing. loc. cit., n. 61, vers. *Notandum* 14. Et ratio est, quia ex Ecclesiae Constitutione ob reverentiam Ordinis Sacri suscepti a Viro cum spontanea licentia Uxoris voventis Castitatem, ipsa quoque reddita est inhabilis ad aliud subsequens Matrimonium ineundum.

70 Si autem Vir Ordinem Sacrum susceperit Uxore contradicente, vel ignorante, potest ipsa, eo mortuo, aliud Matrimonium valide contrahere, quia delictum Viri non debet praeiudicare Uxori, cum peccata suos debeant tenere auctores; cap. *Quaesivit* 2 de his quae fiunt a maiori parte Capituli; l. *Sancimus* 2 Cod. de poenis. Nec debet aliquis alterius odio praegravari; c. *Non debet* 22 de Regul. Iuris in 6, l. *Non debet* 74 ff. de Regul. Iur. Et rem, quae culpa caret, in damnum, vocari non debeat; c. *Cognoscentes* 2 de Constitutionibus. Sic Sanchez loc. cit., num. 4; Pirhing. loc. cit., n. 61, vers. *Notandum* 3, et alii passim.

71 Coniugatus sine spontanea Uxoris licentia ad Ordinem Sacrum transiens fit irregularis, et nequit, durante Matrimonio, immo nec Matrimonio per obitum, aut Professionem Religiosam Uxoris soluto, in suscepto Ordine ministrare, nec ad superiores Ordines provehi, nec ad aliquod Beneficium, vel Officium Ecclesiasticum promoveri, nisi aliquam de Religionibus approbatis canonice fuerit ingressus, quo casu poterit Episcopus super praemissis cum eo dispensare. *Communis,* textu expresso in Extrav. *Antiquae* Ioann. XXII de voto et voti redemptione.

Et si Matrimonium nondum fuerit consummatum, talis Coniugatus sine spontanea licentia Uxoris ad Ordines Sacros promotus est instanter monendus, et inducendus ab Episcopo ad Religionem ingrediendam; Et si Religionem noluerit ingredi, si sponsa eius institerit, est per Ecclesiasticam Censuram ad consummandum Matrimonium compellendus. *Communis,* textu expresso in cit. Extravag. *Antiquae* in fine, ibi: *Ad ingressum huiusmodi sic ordinatum (si matrimonium consummatum non fuerit) per Dioecesanum instanter moneri praecipimus et induci; Quod si forsan renuerit adimplere, ipsum (si sponsa eius institerit), per Censuram Ecclesiasticam compellendum decernimus contractum Matrimonium consummare.* 72

Si unus Coniux pro certo cognoscat invaliditatem Matrimonii, eo quod indubitanter sciat subesse impedimentum dirimens, quamvis hoc in facie Ecclesiae probare nequeat, non solum non potest petere, sed nec reddere debitum, non obstante, quod per sententiam Iudicialem Ecclesiae, vel etiam per Excommunicationem ad id compellatur, aut ab altero Coniuge absque gravi scandalo, aut etiam absque manifesto vitae periculo, discedere nequeat; Vide verb. *Debitum Coniugale,* art. 1, n. 51 et 52. 73

Quando Coniuges debitum Coniugale possint, et debeant reddere, vel non? Vide dict. verb. *Debitum Coniugale,* art. 1 per tot. 74

Quoad ea, quae concernunt dispensationem super impedimento petendi debitum Coniugale, vide dict. verb. *Debitum Coniugale,* art. 2 per tot. 75

Quando et quomodo possint, vel non Coniuges facere divortium. Vide verb. *Divortium* per tot. 76

Coniuges opus Coniugii exercentes ob solam voluptatem, non vacant culpa veniali. *Communis.* Contraria enim opinio est expresse damnata ab Innocent. XI, die 2 Martii 1679, propos. 9, ibi: *Opus Coniugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.* 77

Coniux in actu coniugali cum sua, se morose delectans in alia, velut praesente, peccat mortaliter, et addit speciem adulterii in Confessione explicandam. Vide verb. *Adulter,* art. 1, n. 6, et verb. *Delectatio morosa,* n. 26. 78

Delectatio morosa de actu coniugii inter coniuges praesentes, dummodo absit periculum pollutionis, non est peccatum mortale. Vide d. verb. *Delectatio morosa,* n. 24. 79

Immo Coniux neque mortaliter peccat, si de maritali copula, altero coniuge absente, cogitans, in re cogitata morose delectetur. Vide ibid., num. 25. 80

Omnes tactus, oscula, amplexus, turpiloquia, aspectus lascivi et huiusmodi, quae fiunt inter 81

Coniuges sine ordine ad copulam, si fiant cum periculo pollutionis in uno, vel altero, vel pertineant ad Sodomiam quamdam inchoatam, sunt peccata mortalia; alias non sunt nisi venialia. Vide verb. *Luxuria,* n. 88, verb. *Tactus,* num. 12, 13 et 14.

82 Coniuges an, et quas donationes possint sibi invicem facere? Vide verb. *Donatio,* art. 2 a n. 13 ad n. 29.

83 Quoad ea, quae concernunt bona Coniugum, vide verb. *Bona,* art. 4, a n. 1 ad 37.

84 Quibus prius subvenire debeant Coniuges, in extrema, gravi et communi necessitate? Vide verb. *Necessitas* a n. 25 ad 37.

Ad quem Coniugem spectet proprietas et 85
dominium dotis, et quid de ipsa in variis casibus? Vide verb. *Dos,* art. 1 et art. 3 per tot.

Alia ad rem vide verb. *Adulterium,* verb. *Bona,* art. 4, verb. *Debitum Coniugale,* verb. 86
Delectatio morosa, verb. *Divortium,* verb. *Donatio,* verb. *Luxuria,* verb. *Maritus,* verb. *Impedimenta Matrimonii,* verb. *Matrimonium,* verb. *Necessitas,* verb. *Sepultura,* verb. *Tactus,* verb. *Uxor.*

Additiones ex aliena manu respicientes ingressum Religionis post Matrimonium contractum et consummatum reperies in verb. *Matrimonium,* art. 5.

CONSANGUINITAS

Vide verb. Impedimenta Dirimentia Matrimonium, *verb.* Cognatio.

CONSCIENTIA

Summarium

1. Conscientia quid sit. - 2. Assignatur differentia inter Conscientiam, et Synderesim, usque ad n. 3. - 4. Conscientia ab aliquibus dicitur quasi concludens scientia; a divo Bernardo dicitur quasi *Cordis scientia;* a Divo Thoma quasi *cum alio scientia;* et ab aliis quasi *cum seipso scientia,* usque ad n. 6. - 7. Conscientia partim respicit opera nostra praeterita, vel ea accusando tamquam male facta, vel ea commendando tamquam bene facta. - 8. Et partim respicit opera instantia, seu futura dictando, quae agenda sint tamquam bona, et quae omittenda tamquam mala, et turpia. - 9. Conscientia est intrinseca, et proxima regula, iuxta quam homo tenetur dirigere suas actiones. - 10. Lex autem est regula extrinseca, et remota, prout est radix, unde oritur bonitas, vel malitia obiecti. - 11. Potest contingere ut actus sit bonus et obiectum in se malum, et e contra. - 12. Actus intellectus practici, quo indicat aliquid esse bonum, vel malum, aut indifferens in genere moris, et ut tale illud proponit voluntati, vocatur proprie *Conscientia.* - 13. Conscientia dividitur in Rectam, Erroneam, Dubiam, Probabilem, et Scrupulosam. - 14. Conscientia recta, seu certa, quae sit. - 15. Conscientia erronea, seu falsa, quae sit? usque ad n. 16. - 17. Conscientia erronea dividitur in invincibilem, et vincibilem, et quae utraque sit. - 18. Conscientia erronea sive sit vincibilis, sive invincibilis obligat negative ad actum dictatum. - 19. Conscientia erronea invincibilis obligat ad actum dictatum non solum negative, sed et positive. - 20. Conscientia erronea vincibilis non solum obligat positive, ut eam sequamur, sed neque licite ipsam sequi possumus; obligat tamen, ut eam deponamus; ita ut sive iuxta eam, sive contra eam agamus, semper peccemus. - 21. Qui peccat ex Conscientia erronea, peccat peccato eiusdem speciei, et qualitatis, quam intellectus iudicat. - 22. Conscientia dubia quae sit. - 23. Assignatur differentia inter conscientiam dubiam et probabilem. - 24. Conscientia dubia varie dividitur iuxta variam divisionem dubii. - 25. Dubium primo dividitur in speculativum, et practicum; et quid sit utrumque, ad n. 26. - 27. Secundo dividitur in dubium positivum, et negativum et quid sit utrumque, ad n. 28. - 29. Tertio dividitur in dubium iuris, et dubium facti, et quid sit utrumque, ad n. 30. - 31. Qui operatur cum Conscientia speculative dubia iuris, vel facti non peccat, si practice iudicet opus illud esse hic, et nunc sibi licitum, ad n. 32. - 33. Qui operatur cum Conscientia practice dubia peccat pro qualitate dubii, et in ea specie peccati, de qua dubitat. - 34. Practice dubius debet suam actionem suspendere, donec re mature, sed humano more examinata, dubium prudenter deponat, formando iudicium determinatum de honestate actionis hic, et nunc exercendae. - 35. Si re mature examinata adhuc maneat dubius pro utraque parte, et reperiatur in talibus circumstantiis, ut debeat necessario operari, tunc si nequeat dubium deponere, debet eligere id, in quo non est periculum peccandi, aut id, quod est minus malum. - 36. Si autem utrumque malum appareat ipsi aequale, et repertus in necessitate operandi nequeat discernere, quodnam de duobus malis sit maius, vel minus malum, tunc potest eligere quod vult. - 37. Hoc totum demonstratur exemplo. - 38. Pro regulis generalibus ad rationabiliter deponendum dubium, quod propria materiae motiva non suppetunt, exponuntur duo usualiora axiomata ex Iure communi deprompta, scilicet; *In dubiis tutior pars est eligenda. In dubiis melior est conditio possidentis.* - 39. Primum axioma sine dubio universaliter, et semper verum est quantum ad consilium, et perfectionem. - 40. Tenemur ex praecepto partem tutiorem eligere in dubiis sive iuris, sive facti quoad valorem Sacramentorum. - 41. Similiter tenemur ex praecepto partem tutiorem eligere, quando aliter immineret proximo periculum gravis damni. - 42. Sic etiam esset obligatio sequendi tutiorem partem, si quis ad hoc se obligasset voto, vel ad id adstrictus esset per legem, aut per legitimum Superioris mandatum. - 43. In aliis materiis, non tenemur eligere partem tutiorem, nisi lex aliqua praecipiat, ut pars tutior eligatur. - 44. Et de facto in plurimis aliis materiis tum Pontifices, tum Sancti Patres docuerunt et tenuerunt aliqua minus tuta tamquam licita, relicta parte tutiori, usque ad n. 47. - 48. Secundum axioma, scilicet in dubiis melior est etc., fundatur, et in regulis iuris, et in iure naturae, usque ad n. 49. - 50. Verus huius axiomatis sensus est; quod quando neutra pars sufficienter probatur, possessoris causa debeat sustineri. - 51. Hoc axioma locum habet universaliter in materia iustitiae, quando videlicet dubium est an res aliqua sit huius, vel illius Domini, et unus de facto bona fide possidet talem rem. - 52. Item tale axioma nedum locum habet quoad possessionem in materia iustitiae, sed etiam quoad possessionem in materiis aliarum virtutum. - 53. Hinc colligitur primo valere tale axioma indubitanter in materia obedientiae. - 54. Colligitur secundo, valere tale axioma in materia Religionis. - 55. Colli-

gitur tertio, valere tale axioma in materia Fidelitatis.- 56. Colligitur quarto, quod ex regula talis axiomatis, qui vere dubitat, an lex, vel praeceptum adsit, manet in possessione suae libertatis contra legem, vel praeceptum. - 57. E contra vero, qui est certus de lege lata, promulgata, et recepta, et dubitat solum de eius cessatione, vel abrogatione, lex manet in possessione suae obligationis contra hominem dubitantem. - 58. Colligitur quinto, ex tali axiomate, quod in dubio facti fundantis legem dubitans de facto manet in possessione suae libertatis. - 59. E contra vero in dubio facti supponentis legem, lex manet in possessione obligationis, contra dubitantem. - 60. Colligitur sexto ex tali axiomate quod in dubio circa tempus inchoandae obligationis, dubitans manet in possessione suae libertatis.- 61. E contra vero in dubio circa tempus finiendi obligationem, lex manet in possessione obligationis contra dubitantem. - 62. Colligitur septimo ex tali axiomate, quod qui est certus de debito, et dubitat an solverit, tenetur solvere. - 63. Nisi etiam creditor ipse dubitet.- 64. Quoad hoc tamen placet limitatio, quod scilicet non teneatur in tali casu ad integram solutionem, sed solum ad partem eius pro qualitate dubii. - 65. Colligitur octavo ex tali axiomate, quod dubius de legis iustitia, obedire tenetur. - 66. Colligitur nono ex tali axiomate, quod qui certus est se vovisse Ecclesiae sex mensuras, v. g. vini, vel tritici, et dubius est, de qua mensura intellexerit, tunc ipse vovens, sive suus haeres tenetur solvere ad mensuram minorem. - 67. De primo ad ultimum quoad dubia, et obscura habetur regula expressa de mente S. Leonis. - 68. Conscientia probabilis quae sit. - 69. Assignatur differentia Conscientiae probabilis a Conscientia recta. - 70. Assignatur eius differentia etiam a Conscientia dubia. - 71. Conscientia probabilis dividitur in probabilem probabilitate intrinseca, et probabilem probabilitate extrinseca, et quae utraque sit. - 72. Item Conscientia probabilis, alia est vere probabilis, et alia tenuiter solum probabilis, et quae utraque sit. - 73. Hinc resolvitur prima, quod potest homo in rebus moralibus, et actionibus humanis licite sese conformare Conscientiae, seu opinioni vere probabili. - 74. Opinio vero probabilis, quae sit.- 75. Unus Auctor potest facere opinionem vere probabilem, si plures Classicos Doctores pro ea fideliter citet. Immo potest dari casus, ut opinio unius Doctoris sit vere probabilis, etiamsi quamplures Doctores contrarium sentiant, si Auctor ille ita solidas afferat rationes, quae faciliter aliorum rationes infringant. - 76. Unus tamen Auctor qui non habeat, nec afferat rationes intrinsecas ita firmas, ut aliorum rationes ab ipsis infringantur, non potest facere opinionem vere probabilem. - 77. Talis enim opinio esset solum leviter, et tenuiter probabilis. - 78. Resolvitur secundo, quod potest homo licite sequi opinionem vere quidem, sed minus probabilem, minusque tutam, relicta probabiliori et tutiori, quando tamen agitur de sola honestate actionis, an licita sit, vel non, ad num. 82. - 83. Resolvitur tertio, quod non potest homo licite sequi opinionem minus probabilem, et minus tutam, relicta probabiliori, et tutiori, quando agitur de materia facti, et exinde sequitur certum periculum inferendi damnum proximo. - 84. Unde Sacerdos in administratione Sacramentorum adhibens materiam, vel formam dubiam minusque probabilem, et minus tutam, cum possit adhibere certam, aut tutiorem, graviter peccat. - 85. Sic Iudex sententians ad favorem partis minus probabile ius habentis peccat graviter. - 86. Iudex enim suis sententiis tenetur sequi opinionem probabiliorem. - 87. Immo neque quando litigantes habeant pro se opiniones aeque probabiles, potest Iudex adiudicare causam cui maluerit, et si munera accipiat, ut ad unius partis potius favorem pronunciet sententiam, peccat mortaliter, et ad restitutionem tenetur. - 88. In tali casu quando re mature discussa, non apparet, quaenam pars potiori, et probabiliori sit suffulta ratione, debet Iudex, vel compositionem inter partes suadere, vel rem controversam inter litigantes ex aequo dividere in re, vel in pretio. - 89. Excipiendum tamen est, *Nisi forte alter litigantium esset in possessione bonae fidei.* - 90. Sic etiam excipiendum est. *Nisi alter litigantium sit reus.* - 91. Sic etiam excipiendum pariter est, *Nisi agatur de causis piis, et privilegiatis.* - 92. Similiter Medici, et Chirurgi, nedum tenentur sub mortali sequi sententias certas et securas, relictis incertis, et dubiis, sed etiam (certa curatione infirmorum non occurrente) tenentur sequi opiniones probabiliores, relictis minus probabilibus. - 93. Per accidens tamen poterunt Medici, et Chirurgi, adhibere remedia minus tuta, si infirmi, vel laesi non possint, aut nolint solvere pretiosa remedia. - 94. Sic etiam si quidam infirmus, vel laesus extremo laboret, vel verosimillimum sit esse moriturum, nisi aliquo remedio iuvetur, et nihil aliud occurrat, poterunt Medici, et Chirurgi cum consensu infirmi, vel eius parentum adhibere quodcumque remedium, quamvis minus securum, vel dubium. - 95. Non licet autem Medicis, et Chirurgis experiri in desperatis, an medicamenta sint utilia, vel noxia. - 96. Sic etiam Consiliarii in dandis consiliis ubi adest periculum, ne proximo fiat damnum, aut iniuria, tenentur sequi sententias certas, vel probabiliores. - 97. In dandis autem Consiliis, ubi non adest periculum inferendi damnum proximo, possunt Consiliarii sequi sententias minus probabiles, dummodo sint vere probabiles. - 98. Immo in similibus casibus possunt Consiliarii significare consulentibus talem opinionem a quibusdam Doctoribus tamquam probabilem defendi, quam proinde ipsis consulentibus sequi liceat, quamvis ipsi Consiliarii eamdem speculative falsam esse iudicent, et proinde in praxi ipsi sequi non audeant. - 99. Sic Advocati possunt suscipere defendendam causam minus probabilem, sed vere probabilem, licet causa adversaria iudicetur ab ipsis probabilior. - 100. Resolvitur quarto, licitum esse sequi opinionem alienam vere probabilem et vere tutam, etiam contra propriam opinionem probabiliorem, et tutiorem visam. Immo etiam quandoque eam sequi debere, usque ad num. 101. - 102. Afferuntur obiectiones, et solvuntur, ad n. 107. - 108. Secunda pars conclusionis, quod nempe etiam quandoque teneamur sequi opinionem alienam minus probabilem, et minus tutam, etiam contra propriam opinionem probabiliorem, et tutiorem nobis visam, ostenditur, usque ad num. 110. - 111. Sic Confessarius tenetur contra propriam opinionem etiam probabiliorem, et tutiorem sibi visam absolvere poenitentem, et qui tenet oppositam minus probabilem, et minus tutam, dummodo sit vere probabilis, et tuta. - 112. Immo Diana cum aliis addit teneri Confessarium sic poenitentem absolvere, licet putet opinionem poenitentis esse falsam, dummodo reputet probabilem. - 113. Quinimmo superaddit Diana cum aliis peccare mortaliter, si nolit absolvere, quando de mortali Confessio sit, quamvis non sit proprius eius Confessarius. - 114. Unde merito dicit Layman, quod reprehendenda est ea Confessariorum consuetudo, qui veriti Confitentem contra propriam sententiam absolvere, eumdem ad alium Confessarium diversae opinionis ablegant. - 115. Conscientia scrupulosa quae sit; usque ad n. 116. - 117. Scrupulosi alii sunt circa praesentia, et alii circa praeterita, et utrique qui sint; ad n. 119. - 120. Signa Conscientiae scrupulosae quae sint.- 121. Causae Conscientiae scrupulosae quae sint. - 122. Remedia Conscientiae scrupulosae quae sint. - 123. Privilegia Conscientiae scrupulosae quae sint. - 124. Licitum est operari contra Conscientiam scrupulosam manente scrupulo, dummodo iudicetur esse scrupulum, et ut talis contemnatur. - 125. Qui operatur, nondum deposita, sed adhuc perseverante Conscientia scrupulosa, si non iudicat, et teneat esse scrupulum, peccat, sive contra, sive iuxta eam operetur. - 126. Si vero quis sit ita perplexus, ut utrumque oppositorum iudicet esse peccatum, et ita sit scrupulis datus, ut nullo suffragante remedio, vel consilio possit iudicare esse scrupulum, sed adhuc manet dubius, an id sit scrupulum, necne, ac proinde se resolvere nesciat, tunc Con-

scientia scrupulosa evadit Conscientia dubia, et sic tamquam de ista est discurrendum. - 127. Rectius definitur Conscientia. - 128-139. Variae Conscientiae divisiones, earumque definitiones. - 140. Monitum ad praecavendam Probabilismi doctrinam. - 141-147. Summ. Pontificum contra Probabilismum decreta. - 151. SS. Congregationum sententiae. - 152-157. Episcoporum in variis Synodis Decreta. - 158. Quid ex ipsis consequatur. - 159-163. Theologicis argumentis Probabilismus convellitur. - 164, 165. Notatur Auctor. - 166. Regulae ad formandam Conscientiam, ubi dubia respicientia praxim suboriantur. - 167. Quoad alia. *Remissive.*

1 Conscientia *est dictamen practicum intellectus iudicantis aliquid in particulari, seu hic et nunc agendum ut bonum honestum, vel fugiendum ut malum inhonestum esse vel fuisse.*

2 Est in re *communis*. Conscientia seu Prudentia differt a Synderesi seu Ethica, quia Synderesis seu Ethica iudicat de principiis moralibus universalibus; Conscientia vero seu Prudentia iudicat de conclusionibus particularibus ex illis

3 deductis. Sit pro exemplo sequens, vel consimilis Syllogismus. *Detenti die festo talibus impedimentis non tenentur audire Sacrum, sed ego hodierno currenti festo detineor talibus impedimentis, ergo non teneor audire Sacrum.* In hoc vel simili Syllogismo maiorem universalem format Synderesis seu Ethica; minorem autem particularem et conclusionem efformat

4 Conscientia seu Prudentia. Hinc Conscientia secundum Etymon dicitur ab aliquibus quasi *concludens scientia,* eo quod ex principiis communibus concludat in particulari, quid agen-

5 dum vel non agendum. A divo Bernardo, l. de Conscientia, cap. 8, dicitur Conscientia *quasi*

6 *cordis scientia*. A Divo Thoma in 2–2, d. 5, q. 2, art. 4 in corp., dicitur Conscientia, *quasi cum alio scientia,* quia scientiam practicam universalem applicat vel coniungit cum actione in particulari, vel dicitur Conscientia *quasi cum seipso scientia*, eo quod quis per eam sibi ipsi conscius sit recte vel male factorum. *Et inde* (sunt verba S. Doctoris loco cit.) *dicitur conscientia, quasi cum alio scientia, quia scientia universalis ad actum particularem applicatur: vel etiam quia per eum aliquis sibi conscius est eorum, quae fecit, vel facere in-*

7 *tendit*. Unde Conscientia partim respicit opera nostra praeterita, ea vel accusando tamquam male facta, et dicitur *Remorsus Conscientiae*, seu *Vermis Conscientiae*, etiam in damnatis perseverans iuxta illud Isaiae 66: *Vermis eorum non morietur;* et iuxta illud Sapientiae 4: *venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, et traducent illos ex adverso iniquitates eorum;* vel ea commendando tamquam bene facta, iuxta illud Apostoli 2 ad Corinth. c. 1: *Gloria nostra haec est, testimonium Conscien-*

8 *tiae nostrae*. Partim autem Conscientia respicit opera instantia seu futura dictando, quae agenda sint tamquam bona seu honesta, et quae omittenda tamquam turpia et inhonesta, et dicitur alio nomine dictamen rectae rationis iuxta illud S. Ioannis Chrysostomi homil. 54 in Genes.: *Nullus praetendat, quod virtutem negligat, vel quod non habeat aliquem viae Ducem et Demonstratorem; sufficientem habemus magistrum, Conscientiam, et fieri non potest, ut quis illo adiumento privetur.*

Hinc colligitur quod Conscientia est intrin- 9
seca et proxima regula, iuxta quam homo tenetur dirigere suas actiones, cum ab ipsa proxime derivetur in actum moralitas, scilicet bonitas vel malitia. Lex autem est regula extrin- 10
seca et remota, prout radix, unde oritur bonitas vel malitia obiecti. Quia vero lex non transfundit in actus nostros bonitatem et malitiam, nisi ut sunt in nostra Conscientia, et ab ea proponuntur nostrae voluntati: ideo Conscientia est regula proxima, cui si actus nostri conformentur sunt boni, si difformentur sunt mali. Potest interdum contingere, ut actus sit 11
bonus, et obiectum in se malum, et e contra: Ut si quis ex invincibili ignorantia iudicaret licitum esse periurium ad salvandam vitam proximi, peierando non peccaret, quamvis eius obiectum sit in se malum, quia actus non specificatur ab obiecto, ut est in se, sed ut a Conscientiae dictamine voluntati proponitur. Unde Conscientia, quae est regula proxima 12
humanarum actionum, sumitur hic pro iudicio practico intellectus proponente aliquid voluntati hominis ut bonum vel malum moraliter, ac proinde prosequendum vel fugiendum: ipse enim actus intellectus practici, quo iudicat aliquod esse bonum vel malum, aut indifferens in genere moris, et ut tale illud proponit voluntati, vocatur proprie *Conscientia*. Quae dividitur in 13
quinque membra, scilicet in Conscientiam Rectam, Erroneam seu falsam, Dubiam, Probabilem seu opinativam et Scrupulosam.

Conscientia recta seu certa est, *quae ex prin-* 14
cipiis veris et certe cognitis, et certe applicatis iudicat in particulari absque formidine de oppositio, id quod faciendum est, esse bonum vel malum, praeceptum vel prohibitum, sicut revera est. Est in re *communis*. Conscientia er- 15
ronea seu falsa est, *quae ex principiis falsis, creditis tamen pro veris dictat aliquid esse faciendum vel non faciendum, quod revera tale non est, absque fundamento probabili*. Est in 16
re *communis*. Dicitur autem notanter, *absque fundamento probabili,* ad differentiam conscientiae probabilis, quae quandoque etiam dictat aliquid esse honestum vel licitum, quod a parte rei est inhonestum ac illicitum; et tamen, quia id colligit ex motivis probabilibus, non dicitur Conscientia erronea sed probabilis. Con- 17
scientia erronea dividitur in invincibilem et vincibilem; Conscientia erronea *invincibilis* est, cuius error, adhibita diligentia morali, vinci seu vitari non potuit, ideoque talis erroneus actus,

nec voluntarius est, nec ad culpam est imputabilis. Conscientia erronea *vincibilis* est, cuius error moraliter loquendo vitari potuit et debuit, ac proinde talis erroneus actus est indirecte voluntarius et culpabilis.

18 Conscientia erronea sive sit vincibilis sive invincibilis obligat negative ad actum dictatum, ne videlicet contra eam operemur, quia operari contra eiusmodi Conscientiam erroneam nondum depositam, semper est peccatum, ut habetur expresse 14 ad Romanos ibi: *Omne quod non est ex fide,* (id est ex dictamine Conscientiae) *peccatum est.* Et ut inquit Innoc. III, c. *Litter.* 13 de restitut. spoliat. *Quidquid fit* 19 *contra Conscientiam aedificat ad gehennam.* Sic *communissima* Doctorum. Conscientia erronea invincibilis obligat ad actum dictatum non solum negative, ne scilicet contra eam operemur, sed obligat etiam positive, ut ipsam sequamur, ut proinde quis peccet, nisi dictamen illius in operando sequatur, non obstante quod obiectum sit revera malum. Est etiam *communis;* et ad hoc faciunt etiam textus mox citati. Et ratio est, quia ex quo Conscientia est invincibiliter erronea taliter ut eius error nulla morali diligentia vinci ac deponi possit, ita ipsa se habet in prudenti ac inculpabili iudicio operantis, ac si esset simpliciter et absolute recta, adeoque tenetur sic iudicans eam sequi non minus ac Conscientiam rectam. Licet enim Conscientia erronea invincibilis non sit recta simpliciter, est tamen recta secundum quid, 20 nempe in ordine ad nos. Conscientia erronea vincibilis non solum non obligat positive ut eam sequamur, sed neque licite ipsam sequi possumus, obligat tamen ut eam deponamus, ita ut sive iuxta eam, sive contra eam agamus, semper peccemus, nam si facimus id quod revera a lege praeceptum est, agimus contra Conscientiam nostram oppositum dictantem; si vero sequimur dictamen nostrae Conscientiae, peccamus contra legem: a qua non absolvimur per errorem nostrae Conscientiae, utpote mere vincibilem et culpabilem. Sic communiter Do- 21 ctores. Qui peccat ex Conscientia erronea, peccat peccato eiusdem speciei et qualitatis, quam intellectus iudicat, quia actus non specificatur ab obiecto ut est in se, sed prout hic et nunc a Conscientiae dictamine voluntati proponitur. Hic qui habet rem cum libera, putans eam coniugatam, adulterium committit; sicuti e contra, qui habet rem cum coniugata putans eam liberam, fornicationem committit. Est communis.

22 Conscientia dubia *est suspensio intellectus circa utramque partem contradictionis;* id est, est ea, quae neutri parti determinatum praestat assensum, sed anceps manet inter utramque, 23 v. g. an hoc sit peccatum vel non. Est in re communis. Conscientia dubia differt a Conscientia probabili, quia dubitans ad neutram partem se determinat, sed anceps et suspensus manet inter utramque. Opinans vero determinate uni parti assentitur. Conscientia dubia 24 varie dividitur iuxta variam divisionem dubii, unde bene percepta divisione dubii, percepta erit divisio Conscientiae dubiae. Dubium igitur 25 in primis dividitur in dubium speculativum et dubium practicum. Dubium speculativum est, quando dubitatur de aliquo, non quaerendo directe de praxi, seu actione humana, num ea licita sit, necne? sed de quodam alio, an ita se habeat necne? v. g. cum dubito an hodie sit praeceptum ieiunandi? an rem quam possideo sit vere mea? sistendo in mera dubitatione de malitia aut bonitate obiecti, seu actus in genere. Dubium practicum est quando du- 26 bitatur de operatione quaerendo directe de ipsa praxi, seu actione humana, num ea in talibus circumstantiis sit licita, necne? ut cum dubito de malitia aut bonitate actionis hic et nunc exercendae, v. g. an hodie tenear ieiunare? an hic et nunc tenear rem restituere? Secundo. 27 Dubium dividitur in dubium positivum et in dubium negativum. Dubium positivum est quando quis pro utraque parte contradictionis habet rationes probabiles, unde stante aequalitate probabilitatis ipsarum in suo iudicio manet in aequilibrio, et suspensus ad neutram partem se determinans. Dubium negativum est 28 quando quis pro neutra parte habet rationes probabiles, unde defectu ipsarum remanet in suo iudicio suspensus, neque affirmando, neque negando quod talis actio sit licita vel illicita. Tertio. Dubium dividitur in dubium iuris et 29 in dubium facti. Dubium iuris est dubium de aliquo iure, lege, praecepto, statuto, etc. praesupposito ad honestatem actionis exercendae; v. g. cum dubito an adsit tale ius, an sit lata talis lex, an impositum tale praeceptum, exempli gratia ieiunandi, audiendi Sacrum et huiusmodi. Dubium facti est cum dubitatur de ali- 30 quo facto eiusque conditione aliqua spectante ad honestatem actionis exercendae, v. g. cum dubito an recitaverim Officium necne? an confessus sim tale commissum peccatum et huiusmodi.

Qui operatur cum Conscientia speculative 31 dubia iuris vel facti non peccat si practice iudicet opus illud hic et nunc sibi licitum. *Est communis.* Et ratio est, quia regula proxima nostrarum actionum non est Conscientia speculativa, quae in sola obiecti veritate cognoscenda consistit, sed practica quae omnium circumstantiarum qualitatem et conditionem perpendit; unde cum obiectum, quod secundum se et speculative consideratum apparet dubium, accedentibus certis circumstantiis possit reddi practice certum, quod liceat, stat clarum, quod operari cum Conscientia solum speculative dubia non sit peccatum. Et veritas 32 huius conclusionis clarificatur exemplis. Si quis

v. g. dubitet speculative an res a se possessa, sit sua necne? non obstante tali dubio speculativo, potest practice iudicare sibi de facto licitum esse rem possessam retinere, eo quod in dubio melior sit conditio possidentis ex trita regula iuris, sicque licite et absque peccato rem possessam retinebit. Sic etiam Clericus in Sacris constitutus vel Religiosus professus, qui considerata qualitate suae infirmitatis speculative dubitat an sibi liceat a recitandis horis abstinere, accedente Medici vel Confessarii consilio, practice est certus, id sibi licere, adeoque deposito practice illo suo dubio, non peccat
33 omittendo recitationem Horarum. Qui operatur cum Conscientia practice dubia peccat pro qualitate dubii, et in ea specie peccati de qua dubitat, ita ut si dubitet, an peccet mortaliter agendo, mortaliter peccet, si venialiter, peccet venialiter; et si dubitet an in specie adulterii delinquat, agendo, seu rem habendo, malitiam adulterii contrahat; et sic de aliis. *Est communis*. Et ratio est, quia omnis sciens et volens exponens se periculo peccati, peccat, et quidem eodem genere peccati, cuius periculo se exponit, ut docet communissima Doctorum cum Divo Thoma *Quodlibet* 8, art. 13. Scoto in 3, d. 25, quaest. unic. et alibi. Ex illo Ecclesiastici 3: *Qui amat periculum, peribit in illo*. Atqui operans cum Conscientia practice dubia de honestate actionis hic et nunc exercendae, is sciens et volens exponit se periculo peccati, eligit enim voluntarie actionem indiscriminatim sive licitam sive illicitam: ergo eo ipso peccat, quia ex Apostolo 14 ad Romanos, *Quod non est ex fide, peccatum est*, id est quod non fit ex certa credulitate, seu determinato iudicio intellectus dictante licitum esse quod hic et nunc agitur, peccatum est.

34 Ex his resolves, quod practice dubius debet suam actionem suspendere donec re mature, sed humano more examinata (id est facta debita morali diligentia, a Doctoribus consilium petendo), dubium prudenter deponat, formando iudicium determinatum de honestate actionis
35 hic et nunc exercendae. Si vero re mature examinata, et facta debita morali diligentia, adhuc maneat dubius pro utraque parte, et reperiatur in talibus circumstantiis, ut debeat necessario operari, tunc si nequeat dubium deponere, debet eligere partem tutiorem, id est id in quo non est periculum peccandi, aut id quod est minus malum, nam ex cap. *Duo in mala* 1, cap. *Nervi* 2, dist. 13, et cap. *Non solum* 7, caus. 22, q. 4, ex duobus malis minus est eligendum, quia tunc non eligit illud ut malum, sed ut bonum, quia hic et nunc in tali casu nihil facere potest quod melius sit. Si autem 36 utrumque malum appareat ipsi aequale, et repertus in necessitate operandi nequeat discernere quodnam de duobus malis sit maius vel minus malum, tunc potest eligere quod vult, quia tunc Conscientia dubia evadit invincibiliter erronea, et ideo in tali casu non peccat, ut expresse habet D. Augustinus lib. 3 de libero arbitr., cap. 19, ibi: *Non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis quaerere, quod ignoras*. Hoc totum li- 37 quet in sequenti vel simili exemplo. Petrus v. g. in die festo assistens infirmo periclitanti, dubitat, aut ex Conscientia erronea putat esse aequale peccatum deserere infirmum et omittere Sacrum; nec valet dubium vel errorem deponere ex quo non habeat Doctorem promptum, quem consulat: tunc potest sine peccato quam partem mavult eligere, quia in tali casu ignorantia est invincibilis, operatio imminet et non potest exequi simul utrumque praeceptum, Charitatis scilicet et Religionis.

Hinc pro regulis generalibus ad rationabili- 38 ter deponendum dubium, quando propria materiae motiva non suppetunt, valde confert expendere duo usualiora axiomata, ex iure communi deprompta; scilicet: *In dubiis tutior pars est eligenda: In dubiis melior est conditio possidentis*. Primum axioma, scilicet: In dubiis tutior pars est eligenda, desumitur praecipue ex cap. *Iuvenis* 3 de Sponsalibus, ubi expresse dicitur: *In his, quae dubia sunt, quod certius aestimamus, tenere debemus* ex c. *Ad audientiam* 12 de homicidio, ubi sic praecise habetur: *Cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem*, ex cap. *Significasti* 18 eod. tit., ubi de Sacerdote dubio homicida sic expresse dicitur: *A sacerdotali officio abstinere debet, cum in hoc casu cessare sit tutius, quam temere celebrare*, ex cap. *Petitio tua* 24 eodem titul., ubi in dubio de homicidio commisso a Sacerdote in conflictu contra inimicos Fidei Catholicae, sic praecise habetur: *Cum sit consultius in huiusmodi dubio abstinere, quam temere celebrare*. Hoc axioma sine dubio uni- 39 versaliter et semper verum est quantum ad consilium et perfectionem; semper enim consultius et perfectius est in quovis dubio eligere partem tutiorem; ac certe non semper necessarium, seu de praecepto vel obligatione [1]. Unde 40

[1] In hoc Articulo Auctor noster Probabilistarum placitis plus iusto adhaeret. Hinc n. 39, decernit Regulam illam iuris, *In dubiis tutior pars est eligenda* pertinere tantum ad consilium et perfectionem, quibusdam tantummodo casibus exceptis. Etenim oppositum nempe ad praeceptum et quidem naturale laud. Regulam pertinere luculentissime deducitur ex iisdem sacris Canonibus, ubi eadem inculcatur. Lege cap. *Ad Audientiam* 12, et cap. *Significasti* 18 de Homicid. Hinc in cap. *Illud Dominus* 5 de Cleric. Excom. etc. gravi poena depositionis dignus reputatur quidam Episcopus qui in dubio, an esset excommunicatus sacris esset operatus: Neque porro quidquam officit, quod obiicit Cl. noster Auctor ex cap. *Laudabilem* 2 de Frigidis etc. quasi liceret auctoritate praedicti capitis minus tuta, et dubia in praxi sectari; ibi enim cum ageretur de dubio

tenemur solum ex praecepto partem tutiorem eligere in dubiis sive iuris, sive facti quoad valorem Sacramentorum, quia si sint opiniones oppositae circa aliquid concernens valorem, quaerenda est tutior, quia minus tuta, licet fortasse sit probabilior, et quis bona fide secundum illam operetur, facere tamen non potest, ut vel tale aliquid non sit de valore Sacramenti, vel Sacramentum sit validum si illud omittatur. Si enim v. g. dubium sit an infans fuerit Baptizatus, an sub legitima forma, materia et intentione, debet iterum tamquam tu- 41 tius sub conditione baptizari. Similiter tenemur ex praecepto partem tutiorem eligere, quando aliter immineret proximo periculum gravis damni. Sic Medici, Advocati aliique similes ad obtinendam proximo sanitatem, vel causae victoriam, et huiusmodi tenentur adhibere media tutiora, licet occurrerent etiam alia probabiliora vel plausibiliora; mens enim illorum, qui ipsorum operam conducunt, est ut talem finem, quantum poterunt tutissime consequantur, ad quem finem sic obtinendum nihil faciet opinio probabilior aut plausibilior, nisi sit tutior simul. Et idem est dicendum in aliis similibus materiis, maxime in quibus non licet sequi opinio- 42 nem probabilem relicta tutiori. Similiter etiam esset obligatio sequendi tutiorem partem, si quis ad hoc se obligasset voto, vel ad id adstrictus esset per legem aut per legitimum Superioris mandatum.

43 In aliis autem materiis non tenemur eligere partem tutiorem, nisi lex aliqua praecipiat, ut pars tutior eligatur; quod maxime est verum, si ex parte tutiori grave aliquod incommodum sequeretur. Et ratio est, quia in aliis materiis non adest periculum quod adest in adductis antecedentibus materiis et casibus, quale est periculum invaliditatis Sacramenti, aut damni gravissimi tum spiritualis, tum corporalis et 44 temporalis proximi. Et de facto in pluribus aliis materiis tum Pontifices, tum Sancti Patres docuerunt et tenuerunt aliqua minus tuta tamquam licita, relicta parte tutiori. Coelestinus III, in cap. *Laudabilem* 5 de frigidis et malef., dicit impotentes posse ad triennium experiri usum copulae, ubi tamen in dubio de valore contracti 45 matrimonii tutius est abstinere. Plurimi Pontifices dispensarunt in voto solemni castitatis contra opinionem tutiorem S. Thomae, qui 2–2, quaest. 88, art. 1, negat id licere; sic enim dispensavit Alexander III [1] cum Nicolao Iustiniano Veneto Monacho Professo, ut, ne eius illustris familia extingueretur, uxorem duceret, quod fecit, et novem filiis susceptis ad Monasterium rediit, miraculis postea clarus; Innocentius II dispensavit cum Ramiro Monacho professo ob mortem Regis Aragoniae sui Patris, et sic uxorem duxit et Regnum; Coelestinus III dispensavit cum Constantia filia Regis Siciliae Monialis professa in Monasterio S. Salvatoris Panormi, ut nuberet Henrico Sexto Imperatori; sic de ipsis et aliis refert Delbene part. 2 de Inquisit., d. 236, sect. 65, pet. 12. Quinimmo 46 Iuditha fuit Monialis Ratisbonensis, dein trium Regum Coniux, scilicet Bretislai Bohem., Mesiconi Polon. et Petri Hungar; sic refert P. Iustus Redn. tom. 2, tit. 8, sect. 4, num. 77, fol. 208. S. Augustinus relatus in cap. *Quid* 47 *culpatur* 4, caus. 23, quaest. 1, docet posse subditum licite militare in dubio Belli iniusti, et fere omnes SS. PP. docent non esse obligationem statim confitendi peccatum mortale, per haustum non frangi ieiunium, et alia huiusmodi, et tamen ista et similia non sunt tutiora.

Secundum axioma, scilicet *in dubiis melior* 48 *est conditio possidentis*, desumitur praecipue ex Regula 56 Iuris in 6, ubi sic praecise habetur: *In pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis*. Et ex ff. de reg. Iuris Regul. 128, ubi sic praecise dicitur: *In pari causa possessor potior haberi debet*. Immo ut recte 49 tenet Cardenas in 1 Crisi, d. 65, n. 1241, hoc axioma fundatur in iure naturae, sic enim, etiam praescindendo a legibus humanis, foret contra ius naturae possessorem spoliare sua re propter superveniens dubium. Et verus sensus 50 huius axiomatis est, quod quando neutra pars sufficienter probatur, possessionis causa debeat sustineri; Lugo de iustitia d. 17, num. 94. Hoc 51 axioma locum habet universaliter in Materia iustitiae quando videlicet dubium est, an res aliqua sit huius vel illius Domini, et unus de facto bona fide possidet talem rem, tunc melior seu potior est conditio possidentis, ut nec ipse eam restituere teneatur, nec ei etiam in iudicio auferri possit, ut sentiunt communiter Doctores. Et ratio est, quia sic declarant re-

---

incidente in validitatem Matrimonii, ne consortes committerentur certo periculo violandi ius matrimoniale, eligitur minus malum, et permittitur sive toleratur ut potius violetur castitas, quam iustitia, quae gravius, ac strictius obligat. Atque ex eodem principio repetenda est decisio Innoc. III in cap. *Inquisitioni* 44 de sent. ut Excommunic. Nec etiam quidquam officit auctoritas B. Augustini in cap. *Quid culpatur* 4, Caus. 23. Qu. 1, ubi edocetur non posse militem licite pugnare in dubio iusti belli. Non enim id permittitur, quasi liceat in praxi operari cum conscientia dubia; sed quia non est expoliandus Princeps iure certo propter dubietates subditorum. Immo ex cap. laud. *Inquisitioni* apertissime comprobatur, contra ac sentiunt Probabilistae; *in dubiis* nim. *tutiorem partem esse eligendam*. Coniux enim qui pro una parte probabiliter putabat matrimonium esse validum, et pro alia habebat conscientiam impedimenti dirimentis ex credulitate probabili, debitum exigere non potest, cum hoc procul dubio sit tutius ne contra iudicium conscientiae committat offensam. Vide Fagnanum Canonici iuris consultissimum in cap. *Ne innitaris* 5 de Constit. n. 241, et Concinam lib. 2 de Matrim., dissert. 4 de Obligat. Coniug., c. 6, § 2. (*Nota Edit. Neap.*).

[1] De hoc et proximis exemplis vide Raymundum Capisuccum S. R. E. Cardinalem Controversia XI, quae *devoto Solemni* Quaest. unic., §. 3, pag. 420, n. 79. Ad verba *Nicaena Synodus*. (Edit. Barbiell.).

gulae iuris adductae supra num. 48, tum quia possidens est veluti reus: alter autem qui est petitor, est actor; habetur autem Regul. 154 ff. de regul. Iuris: *Cum par delictum est duorum, semper oneratur petitor, et melior habetur possessoris causa.* Item Regul. 11 Iuris in 6, sic praecise habetur: *Cum sunt partium iura obscura, reo favendum est potius quam actori;*
52 adeoque, etc. Item tale axioma nedum habet locum quoad possessionem in materia iustitiae, sed quoad possessionem in materiis aliarum virtutum, voti, legis, etc., maxime si materiae illae in primo sui esse pendeant a libertate nostra. *Est iam communior et fere recepta sententia,* quamvis multi tenuerint valere tale axioma solum in materia iustitiae. Et ratio nostrae conclusionis est, quia ideo praecipue etiam per adversarios valet in materia iustitiae, quia possessor habet aliquam praeeminentiam, sive plus iuris, ut non privetur re, nisi probetur non esse suam, sed idem est in aliis materiis, quia possessor in quacumque materia per possessionem acquisivit Ius retinendi id, quod habet: ergo potest in hoc tute stare, donec probetur eum non posse licite in tali possessione perseverare.

53 Hinc colliges primo, valere tale axioma indubitanter in materia obedientiae; Subditus enim in dubio, an id, quod imperatur a Superiore, sit peccatum, tenetur obedire, cum Superior sit in possessione potestatis ad imperandum: sic habetur clare in cap. *Quid culpatur* 4, caus. 23, q. 1, ubi S. Augustinus dicit, quod iubente Rege etiam sacrilego possit subditus recte et licite militare, quamvis dubitet bellum esse iniustum; et tenent communiter
54 Doctores. Colliges secundo, valere tale axioma in materia Religionis, quia dubius v. g. de voto emisso, non teneretur ad votum, quia libertas, quae, secundum Reg. 122 ff. de Regul. Iuris, omnibus rebus est favorabilior, in
55 possessione est. Colliges tertio, valere axioma in materia fidelitatis, quia Coniux dubius v. g. an matrimonium sit validum, tenetur reddere debitum, quia alter coniux bona fide petens debitum, est in possessione, ut desumitur ex c. *Inquisitioni* 44 de sent. excomm., ubi Innoc. III de coniuge credente matrimonium esse invalidum, sic praecise ait: *Cum conscientia pulsat animum ex credulitate probabili et discreta, quamvis non evidenti, reddere potest,*
56 *sed petere non potest debitum.* Colliges quarto, quod ex regula talis axiomatis, qui vere dubitat an lex vel praeceptum adsit, manet in possessione suae libertatis contra legem vel praeceptum, quia per obligationem dubiam nemo spoliari potest iure, quod certo possidet; unde dubius, an pro tali vigilia sit indictum ieiunium, vel pro tali die inductum praeceptum festandi,
57 non tenetur ieiunare, nec festare, quia certa est libertas et dubia obligatio. E contra vero, qui est certus de lege lata, promulgata et recepta, et dubitat solum de eius cessatione vel abrogatione, lex manet in possessione suae obligationis contra hominem dubitantem, quia certa est obligatio et dubia liberatio. Unde certus de lege lata et recepta v. g. de non ludendo aleis et huiusmodi, et dubius an talis lex denuo abrogata sit vel per non usum cessarit, etc., is tenetur ad observantiam legis, quia pro ipsa stat possessio contra dubitantem, cum legis obligatio sit certa, et legis liberatio per abrogationem vel cessationem sit dubia.

Colliges quinto ex tali axiomate, quod in 58
dubio facti fundantis legem, dubitans de facto manet in possessione suae libertatis, quia certa est libertas, et dubia obligatio; unde qui vere dubitat, an in tali infirmitate vel periculo fecerit tale votum, non tenetur ad votum, quia nulla est possessio pro voto, sed tota possessio stat pro libertate voluntatis, nam illud factum vel aliud quid simile v. g. iuramentum et huiusmodi, fundat legem, quod factum, quia in dubio non praesumitur, non potest fundare obligationem contra certam libertatem hominis; et specialiter obligatio voti, iuramenti, promissionis, adstruenda non est, nisi liquido cognoscatur; arg. L. *Quidquid* de verb. obligat. E contra 59
vero, in dubio facti supponentis legem, lex manet in possessione obligationis contra dubitantem; quia certa est obligatio, et dubia liberatio seu adimpletio legis. Unde qui dubitat, an horas persolverit, tenetur persolvere; qui dubitat, an votum suum vel iuramentum impleverit, tenetur adhuc implere, quia cum ista sint aliquid facti, in dubio non praesumuntur, et tota possessio et praesumptio stat pro legis obligatione. Colliges sexto ex tali axiomate, 60
quod in dubio circa tempus inchoandae obligationis, dubitans manet in possessione suae libertatis, quia certa est libertas, dubia obligatio; unde iuvenis, qui invincibiliter dubitat, an expleverit annum vigesimum primum, a quo incipit obligari ieiunio, non tenetur ieiunio, quia est certa possessio suae libertatis usque ad expletionem illius anni, expletio autem est incerta. E contra vero, in dubio circa tempus 61
finiendi obligationem, lex manet in possessione obligationis contra dubitantem; quia obligatio est certa et dubia liberatio; unde senex dubitans invincibiliter, an expleverit annum sexagesimum, manet adstrictus lege ieiunii, cuius obligatio est certa, dubia autem liberatio. Sic dubitans an expleverit annum vigesimum quartum requisitum pro Sacerdotio, debet abstinere, donec de tali aetate constet, quia possessio certa stat pro lege Canonica certo prohibente ante expletum vigesimum quartum annum ordinari ad Sacerdotium sine dispensatione Apostolica, expletio autem incerta et dubia facta non praesumitur.

Colliges septimo ex tali axiomate, quod qui 62

certus est de debito, et dubitat an solverit, tenetur solvere; quia certa est obligatio, et
63 dubia liberatio. Unde possessio stat pro creditore contra debitorem; nisi etiam creditor ipse dubitet, quia tunc Tan. in 1, 2, d. 2, qu. 6,
64 d. 4, censet non teneri. Quoad hoc tamen placet limitatio Laymani in Theol. Moral. lib. 1, tr. 1, cap. 6, num. 42, quod scilicet non teneatur in tali casu ad integram solutionem sed solum ad partem eius pro qualitate dubii.
65 Colliges octavo ex tali axiomate, quod dubius de legis iustitia, obedire tenetur, quia superior est in possessione iuris praecipiendi, quo spoliari non potest per purum dubium subditi.
66 Colliges nono ex dicto axiomate, quod qui certus est se vovisse Ecclesiae v. g. sex mensuras tritici vel vini, et dubius est de qua mensura intellexerit, ex quo in communi usu suae patriae duplex mensura existat maior et minor, tunc sive ipse vovens, sive suus haeres tenetur solvere solum ad mensuram minorem, ut expresse habetur in cap. *Ex parte* 18 de censibus, ibi: *Cum ergo non constet ad quam mensuram antecessores eorum praedicta vota persolverint, credimus distinguendum; utrum habitatores regionis ipsius, qui ea continue persolverunt, ad unam et eamdem mensuram huiusmodi vota persolverint? an ad varias et diversas. In primo enim casu, ad eamdem et illi solvere sunt cogendi. In secundo volentes solvere ad minorem, non sunt cogendi, ut ad maiorem persolvant, quoniam cum huiusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius sunt a viris Ecclesiasticis exigenda, ne tamquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare.* Idem dicendum est in simili de scutis vel Ducatis maioribus et minoribus, ex voto vel legato debitis, ut decernitur leg. *Nummis* ff. de Legato. Et ratio est, quia de minoribus solum mensuris vel nummis est certitudo, de maioribus autem est dubium, adeoque pro illis tantum, non pro his stat possessio et praesumptio, iuxta enim Regulam 31 Iuris in 6: *In obscu-*
67 *ris minimum est sequendum.* Et de primo ad ultimum quoad dubia et obscura habetur regula expressa de mente S. Leonis Papae in cap. *Sicut quaedam* 2, dist. 14, praecisis his verbis: *In his, quae vel dubia fuerint vel obscura, id noverimus sequendum, quod nec praeceptis evangelicis contrarium, nec decretis Sanctorum Patrum inveniatur adversum.*

68 Conscientia probabilis seu opinativa est *iudicium practicum intellectus ex gravi ratione vel auctoritate adhaerentis uni parti contradictionis determinate, sed cum formidine de oppositо;* est in re communis. Conscientia pro- 69
babilis differt a conscientia recta seu certa, ex quo haec relinquat intellectum certum de una parte contradictionis, non autem conscientia probabilis, quae ipsum relinquit cum formidine de opposito. Differt etiam a Conscientia dubia, 70
ex quo illa neutri parti determinate adhaeret, sed manet anceps ac suspensa inter utramque contradictionis partem; Conscientia vero probabilis determinate adhaeret et assentit uni parti ex fundamento probabili, licet cum formidine de opposito. Per hanc autem formidinem de opposito, licet tollatur firmitas assensus, non tollitur tamen eius determinatio: adhuc enim intellectus determinate assentit et adhaeret uni parti, et quidem ex gravi fundamento, licet non adeo firmiter, ut sit in conscientia recta. Con- 71
scientia probabilis dividitur in probabilem probabilitate intrinseca, et in probabilem probabilitate extrinseca. Conscientia probabilis probabilitate intrinseca est illa, cuius probabilitas habetur ex ratione, id est ex principiis intrinsecis talis propositionis, qualia sunt causae vel effectus ipsius, aut definitio, vel circumstantiae, aut quid simile. Conscientia probabilis probabilitate extrinseca est illa, quae habetur ab auctoritate, id est a gravitate et prudentia Doctorum eam tenentium. Item Conscientia probabilis alia 72
est vere probabilis, quae scilicet gravi nititur fundamento, et alia est tenuiter solum probabilis, in quantum levi solum nititur fundamento, unde ista improprie dicitur probabilis et non vere; quia cum sit levi solum suffulta fundamento, non est sufficiens ad formandum iudicium prudens, quod secundum eam liceat hic et nunc operari; et talis est opinio, quam unus vel alter docet, et non habet rationem intrinsecam, vel si habet, non est firma sed levis, leve enim censeri debet fundamentum et auctoritas unius vel alterius, quando communis aliorum consensus est in contrarium.

Hinc resolves primo: Potest homo in rebus 73
moralibus et actionibus humanis licite sese conformare conscientiae seu opinioni vere probabili. *Est communis* [1]. Et ratio est, quia operans iuxta regulam rectae rationis, ut facit operans ex Conscientia vere probabili, operatur licite, cum enim in moralibus nequeat semper haberi omnimoda certitudo per rei evidentiam, debet sufficere certitudo practica ex probabilibus desumpta, aliter vix unquam posset aliquid recte

[1] Id est inter Probabilistas. Non enim Auctorem eruditissimum ignorasse arbitror, innumeros pene scriptores doctrina, pietate, ac dignitate perspicuos adversus Probabilismum dimicasse: ipsos Pontifices Maximos, se probabilismum aversari, non semel ostendisse: Ecclesiae Praelatos cum in Synodis, tum in Pastoralibus Instructionibus, nullum non movisse lapidem, ut Probabilismum a suis respective Dioecesibus eliminarent: Regularium denique Ordines suis in Comitiis, editis Decretis, Probabilismum repudiasse, adeo ut nullus fere hodie alicuius nominis Theologus reperiatur, qui Probabilismum ut noxam morum regulam reiiciendum haud arbitretur. Qua de re consul. opus vere aureum P. Ioan. Vinc. Patuzzi Ord. Praedic. cui titulus *Trattato della Regola prossima delle azioni umane nella scelta opinione ec.* Venet. editum anno 1758. (*Nota ex Edit. Rom.* 1667.)

et licite operari propter incertitudinem rerum practicarum, et sic vix unquam haberemus quietam conscientiam. Unde iure merito Alexander VIII, die 7 Decem. 1690, sequentem damnavit propositionem tertiam in ordine: *Non licet sequi opinionem vel inter probabiles pro-*
74 *babilissimam.* Opinio autem vere probabilis censetur illa quae gravi suffulta fundamento est consona Sacrae Scripturae, sensui Ecclesiae et Conciliorum, traditioni Sanctorum Patrum et Doctrinae Theologorum in Ecclesia communiter auctoritatem sortitae. Unde S. Thomas in opuscul. 29 de fallac., cap. 2, sic praecise habet: *Probabilia autem dicuntur, quae videntur omnibus vel pluribus sapientibus, aut omnibus vel praecipuis et maxime notis;* et fere consimilibus verbis iam definierat Aristoteles 1 top., cap. 2, ibi: *Probabilia sunt, quae videntur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus, et his vel omnibus, vel pluribus, vel spectatissimis.*
75 Unus tamen Auctor potest facere opinionem vere probabilem, si plures Classicos Doctores pro ea fideliter citet. Immo potest dari casus, ut opinio unius Doctoris sit vere probabilis, etiamsi quamplures Doctores contrarium teneant, si Auctor ille non sit novitatis amicus, et ita solidas afferat rationes, quae faciliter aliorum rationes infringant; ratio enim est anima legis. Et de facto in cap. *Nicaena Synodus* [1] 12, dist. 31, expresse habetur, quod sententia Paphnutii fuit praeposita sententiae plurimorum in eodem Concilio praetendentium statuere, ne Clerici in Sacris constituti dormirent cum suis uxoribus ante eorum consecrationem legitime ductis, ibi: *Synodusque laudavit Sententiam eius, et nihil ex hac parte sancivit, sed hoc in uniuscuiusque voluntate, non necessitate permisit.* Et l. pen. C. de veteri iure enucleando, sic praecise habetur: *Sed neque ex multitudine Auctorum, quod melius et aequius est, iudicatote, cum possit unius forsan sententia multos*
76 *et maiores aliqua in parte superare.* Unus autem Auctor, qui non habeat nec afferat rationes intrinsecas ita firmas, ut aliorum rationes ab ipsis infringantur, non potest facere opinionem vere probabilem. Unde merito Alexander VII, die 24 Sept. 1665, damnavit sequentem propositionem 27 in ordine: *Si liber sit alicuius iunioris et moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet reiectam esse a Sede Apostolica tamquam improbabilem.*
77 Talis enim opinio esset solum leviter et tenuiter probabilis, et ad summum dubiae probabilitatis, unde non liceret ei prudenter adhaerere; Innocentius enim XI, die 2 Martii 1679, damnavit sequentem propositionem 3 in ordine: *Generatim dum probabilitate, sive intrinseca sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.*

Resolves secundo. Potest homo licite sequi 78
opinionem vere quidem, sed minus probabilem, minusque tutam, relicta probabiliori et tutiori, quando tamen agitur de sola honestate actionis, an licita sit, vel non? *Est iam fere communis* [2] eamque docent innumeri Doctores tam recentes quam antiqui, quos omnes adducere nimis esset oblongum et operosum. Veritas huius conclusionis ostenditur in primis 79
auctoritate Sacrorum Canonum et Pontificum; nam c. *Ego solis* 5, dist. 9 de mente S. Augustini epist. 8 ad S. Hieronymum expresse dicitur, rationes probabiles sufficere ad regulandum iudicium prudens; cap. *Sicut quaedam* 2, dist. 14, de mente S. Leonis Papae sic praecise dicitur: *In his, quae vel dubia fuerint vel obscura, id noverimus sequendum, quod nec praeceptis Evangelicis contrarium, nec decretis SS. Patrum inveniatur adversum;* ex quo textu hanc Sententiam probat S. Antonin. apud Esp. in app. num. 159. Plures Summos Pontifices processisse secundum opinionem sibi visam minus probabilem ostendit Cardenas in 1 Crisi, d. 15, cap. 2, num. 7. Et dispensasse in voto solemni Castitatis contra 80
opinionem tutiorem S. Thomae, qui 2–2, q. 88, art. 1, negat id licere, refert Del Bene part. 2 de Inquisit., d. 2, 236, sect. 65, p. 12. Vid. supra num. 44 cum sequentibus. Et Adrianum VI propter unius Caietani auctoritatem contra propriam opinionem dispensasse in Matrimonio rato, refert Domin. Sot. in 4, dist. 27, quaest. 1, art. 4.

Probatur etiam ratione. Qui operatur secun- 81
dum opinionem vere probabilem, ille prudenter operatur, sed qui prudenter operatur licite agit et non peccat, ergo etc. minor patet; probatur maior: qui operatur secundum rationem firmam et gravem, ille prudenter operatur, quia agit conformiter rationi rectae; sed qui operatur secundum opinionem vere probabilem, ille operatur secundum rationem firmam et gravem, ergo, etc., adeoque cum liceat prudenter operari, licitum est sequi opinionem minus probabilem et minus tutam, (dummodo sit vere probabilis et tuta, ut supponit conclusio) relicta probabiliori et tutiori, quando agitur de sola honestate actionis: Tum quia 82

[1] Caput *Nicaena Synodus* ut recte animadvertit Berardus in Opere, cui titulus *Gratiani Canones,* etc. Part. tertia, cap. 23, tom. 4, pag. 457, ex lib. 2, cap. 14 Historiae Tripartitae Cassiodori in distinctionem XXXI Gratianus transtulit. Cassiodorus autem narrationem illam de Paphnutio ex historia Socratis lib. 1, cap. 2, et Sozomenis lib. 1, cap. 25, iuxta Valesii editionem accepit: quae narratio a doctissimis viris ad aniles fabulas gravissimis rationum momentis emandatur. Vide Cl. Franciscum Antonium Zaccariam. Histor. Polem. Caelibat. lib. 1, cap. 5, pag. 90, seq. (Edit. Barbiell.)

[2] Postilla Edit. Rom. Id est inter Probabilistas. Vide notam num. 73 appositam.

qui operatur secundum opinionem vere probabilem, habet conscientiam practice certam quod licite operatur: ultra enim actum opinativum directum explicite aut virtualiter habet actum reflexum, quo certe iudicat se licite operari, dum hic et nunc operatur secundum opinionem vere probabilem et tutam: Opinio enim minus probabilis et minus tuta est, et manet vere probabilis et vere tuta, non obstante quod alia opinio opposita sit, vel appareat, probabilior ac tutior, quia maior illa probabilitas et securitas oppositae sententiae non destruit probabilitatem et securitatem quamvis minorem alterius opinionis, quin maneat vere probabilis et vere tuta; sicuti maior bonitas unius actus Virginitas v. g. non destruit minorem bonitatem alterius actus Coniugalis, quin sit et maneat vere bonus, et tute amplectendus; quia opinio certe probabilis non amittit suam probabilitatem per aliam probabiliorem, sed solum per aliam certam, quoniam probabilitas tali certitudini aut falsitati opponitur, et maior probabilitas non excludit falsitatem, immo ex communi Aristotelis axiomate: *Multa falsa sunt probabiliora veris.*

83 Resolves tertio. Non potest homo licite sequi opinionem minus probabilem, et minus tutam relicta probabiliori et tutiori, quando agitur de materia facti, et exinde sequitur certum periculum inferendi damnum proximo. *Est communis.* Et ratio est quia nemo potest extra casum necessitatis tuto ac licite sese exponere gravi periculo inferendi damnum notabile proximo; sed qui in materia facti sequitur opinionem minus probabilem et minus tutam relicta probabiliori ac tutiori, exponit se periculo inferendi grave damnum proximo, et quidem extra casum necessitatis, cum iuxta hypothesim tali periculo facile possit occurrere, sequendo opinionem probabiliorem et tutiorem: ergo in materia facti cum periculo inferendi grave damnum proximo non licet sequi opinionem minus probabilem et minus tutam, relicta probabiliori et tutiori. Maior patet ex praecepto Charitatis de diligendo proximo sicut se ipsum.

84 Minor probatur inductione. Si enim Sacerdos in administratione Sacramentorum adhibens materiam vel formam dubiam, minusque probabilem et minus tutam, cum possit adhibere certam aut tutiorem, exponeret sine ulla prorsus necessitate non solum periculo invaliditatis ipsum Sacramentum, sed etiam recipientem periculo non habendi fructum Sacramenti, cum dispendio aeternae salutis, si forte sua sententia minus probabilis a parte rei esset falsa, unde talis Sacerdos graviter peccaret, cum iure merito Innocent. XI, die 2 Martii 1679, damnaverit sequentem propositionem 1 in ordine: *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio aut periculum gravis damni.* Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis aut Episcopalis. Similiter Iudex sententias ad favo- 85
rem partis minus probabile ius habentis, exponeret se periculo inferendi grave damnum parti probabilius ius habenti, et sic peccaret, cum idem Innocentius XI die qua supra damnaverit sequentem propositionem 2 in ordine: *Probabiliter existimo Iudicem posse iudicare iuxta opinionem etiam minus probabilem.*

Hinc Iudex in suis sententiis tenetur sequi 86
opinionem probabiliorem, quia censetur institutus a Republica, ut unicuique iuxta merita causae omni meliori modo quo potest, ius suum tribuat ne sit acceptator personarum; Unde cum pars suffulta opinione probabiliori in iure maiora habeat merita, et maius ius in causa, stat quod Iudex iuxta ea maiora merita, et ipsum maius ius decidere debeat, ut expresse deducitur ex mox citata propositione damnata ab Innoc. XI. Immo neque quando litigantes 87
habent pro se opiniones aeque probabiles, potest Iudex adiudicare causam cui maluerit; et si munera accipiat, ut ad unius partis potius favorem sententiam pronunciet, peccat mortaliter, et ad restitutionem tenetur; ut clare deducitur ex sequenti propositione 26 inter damnatas ab Alexandro VII die 24 Sept. 1665. *Quando litigantes habeant pro se opiniones aeque probabiles, potest Iudex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius prae alio.* In tali enim casu, quando re ma- 88
ture examinata et accurate discussa, non apparet quaenam pars potiori et probabiliori sit suffulta ratione, et pro utraque parte remanent aeque probabiles opiniones, debet Iudex, vel compositionem inter partes suadere, vel rem controversam inter litigantes ex aequo dividere in re vel in pretio, ut docet communior cum Sanchez lib. 1 in Dec., c. 9, n. 47; Layman lib. 1, tract. 1, c. 5, n. 16; Spor. t. 1, tract. 1, c. 1, sect. 3, num. 61; Bardi, Tamburinus, et alii passim. Excipiendum tamen est semper, 89
nisi forte alter litigantium esset in possessione bonae fidei, quia possessio pro possidente facit rationes praeponderare taliter quod non amplius maneant rationes utrinque aeque probabiles, sed melior evadat conditio possidentis, iuxta commune axioma, *melior est conditio possidentis,* adductum et explicatum supra sub n. 48 cum seq. Excipiendum est etiam, nisi alter 90
litigantium sit reus, quia ipsi etiam contra actorem favet possessio iuxta reg. 154 ff. de Regul. Iuris, ibi: *Cum par delictum est duorum, semper oneratur petitor, et melior habetur possessoris causa;* et Reg. 11 Iuris in 6, ibi: *Cum sunt partium iura obscura, reo favendum est potius quam actori.* Vid. supra num. 51. Excipiendum est denique nisi agatur 91
de causis piis et privilegiatis, quales sunt cau-

sae fidei, Religionem et salutem animae concernentes, causae pro Matrimonio, Dote, libertate, Pupillo, pro quibus iudicandum est, caeteris paribus, etiam contra reos, quia ius positivum ita disponit; l. *Sunt personae* ff. de Religios. et sumpt. fun., et c. *Duobus Iudicibus* 26 de sententia et re iudicat.

92 Similiter Medicus et Chirurgus nedum tenentur sub mortali sequi sententias certas et securas, relictis incertis et dubiis; sed etiam certa curatione infirmorum non occurrente, tenentur sequi opiniones probabiliores, relictis minus probabilibus. *Sic certa et communis Doctorum.* Et ratio est, quia ultra obligationem generalem Charitatis, qua omnes tenentur meliori et efficaciori modo, quo possunt, auxilium ferre proximo graviter indigenti; adest in Medicis et Chirurgis ad hoc etiam specialis obligatio iustitiae respectu infirmorum; infirmi enim vel laesi censentur pactum saltem implicitum et virtuale iniisse cum Medicis vel Chirurgis, de adhibendis remediis securius et probabilius salutem intentam operantibus, adeoque Medici et Chirurgi peccant contra pactum, et sic contra iustitiam, si relictis remediis probabilioribus et securioribus, adhibeant remedia minus secura et minus probabilia vel periculosa, cum sic periculose agatur de salute cor-
93 porali infirmorum. Per accidens tamen poterunt Medici et Chirurgi adhibere remedia minus tuta et minus probabilia, si infirmi vel laesi non
94 possint aut nolint solvere pretiosa remedia. Sic etiam si quidam infirmus vel laesus extreme laboret, ut certum vel verisimillimum sit esse moriturum, nisi aliquo remedio adiuvetur, et nihil aliud occurrat, poterunt Medici vel Chirurgi adhibere quodcumque remedium, quamvis minus securum vel dubium, dummodo certe non constet esse mortiferum, et probabilitas iuvandi superet periculum nocendi, et habeatur consensus ipsius infirmi, vel suorum consanguineorum, quia in tali casu, cum ex una parte vita infirmi iam sit desperata, et ex altera parte adsit aliqua spes vel probabilitas remedii, prudenter et sine ulla offensa agunt Medici vel Chirurgi adhibendo remedia minus tuta,
95 dubia et periculosa. *Sic communis.* Non licet autem Medicis et Chirurgis experiri in desperatis, an medicamenta sint utilia vel noxia, quia sic subitur manifestum periculum mortis accelerandae. *Ita etiam communis.*

96 Sic etiam Consiliarii in dandis consiliis, ubi adest periculum, ne proximo fiat damnum aut iniuria, tenentur sequi sententias certas vel probabiliores. Ita ex communiori Vasquez opuscul. de restitut., cap. 6, § 3; Bardi disc. 4, cap. 22; Sporer tom. 1, cap. 1, num. 62, et alii. Et ratio est; quia Consiliarii in consiliis publicis, v. g. de necessitatibus Principis, dum consultatur de tributo aliquo imponendo, an adsint iustae causae, nec ne? habent se tamquam Iudices inter Principem et subditos, uti partes litigantes, ut consultivum iudicium ferant, a quo pendet resolutio Principis pro imponendo vel non, tale tributum, adeoque sicut Iudices inter partes litigantes, ita et Consiliarii inter Principem et subditos tenentur sequi sententiam certam seu probabiliorem, in favorem scilicet illius, pro qua stat opinio probabilior, et ut recte dicunt Navarr., Adrian., Sporer, et alii, mortaliter peccant contra iustitiam, si ex affectu vel respectu humano semper exquirant sententias faventes placito et commodis Principis, vel sui principalis, et iuxta sententiam minus probabilem consultent in favorem ipsius cum periculo inferendi grave damnum proximo. In dandis autem consiliis, ubi non adest 97
periculum inferendi damnum proximo, possunt Consiliarii sequi sententias minus probabiles, dummodo sint vere probabiles. Immo in simi- 98
libus casibus possunt Consiliarii significare consulentibus talem opinionem a quibusdam Doctoribus tamquam probabilem defendi, quam proinde ipsis consulentibus sequi liceat, quamvis ipsi Consiliarii eamdem speculative falsam esse iudicent, et proinde in praxi ipsi sequi non audeant. Et ratio est, quia ipsi consulentes habent ius sequendi opinionem probabilem, et hoc ius suum illi indicare non probibentur Consiliarii; Layman lib. 1, tract. 1, cap. 5, num. 9; Bonac. tract. 2, d. 2, q. 4, p. 9, n. 8; Busemb. l. 1, c. 2, dub. 2, et alii. Sic Advo- 99
cati in patrocinandis causis non tenentur sequi opinionem probabiliorem, sed possunt licite sequi opinionem vere probabilem, id est non possunt suscipere defendendam causam minus probabilem, sed vere probabilem, licet causa adversaria iudicetur ab ipsis probabilior. Ita fere communiter Doctores vid. verb. *Advocat.* per tot. et praecipue art. 2 in fine.

Resolves quarto, licitum esse sequi opinio- 100
nem alienam vere probabilem et vere tutam, etiam contra propriam opinionem probabiliorem et tutiorem visam; immo etiam quandoque eam sequi debere. Sic tenent Azor., Vasquez, Layman, Less., Valent., Salas, Bonac., Sot., Bann., Serrar., Bardi, Tanner., Sanchez, Terill. in Reg. q. 22, q. 35, a n. 12, q. 46, num. 6; Sporer tom. 1, tract. 1, c. 1, num. 44, aliique plurimi et gravissimi Auctores cum Illsung. tom. 1, d. 1, art. 6, § 5, et Mendo in Stat. d. 13, q. 15. Et ratio primae 101
partis est, quia in moralibus actionibus necesse non est sequi quod est melius et tutius, sed sufficit sequi bonum ac tutum; sed id quod docet opinio vere probabilis, licet aliena et contra propriam opinionem probabiliorem et tutiorem visam, est vere bonum ac tutum; ergo licitum est eam sequi, et secundum illam operari; per hoc enim quod quis suam opinionem iudicet esse probabiliorem ac tutiorem ex principiis intrinsecis et rationibus, quae ipsi apparent

insolubiles, adhuc stat quod oppositam sententiam aliorum Auctorum extrinsece saltem censeat vere probabilem practice et tuto sequendam in praxi, suasque rationes ab aliis esse solubiles vel solutas, licet ipsi solutio non occurrat; aliter censeretur quod nimis superbus praesumeret solus ipse sapere, contra Sanctissimum monitum S. Gregorii Nazianz. orat. 27: *Nemo sapientior sit quam conveniat, nec lege exactior, nec luce splendidior, nec norma rectior, nec praecepto divino sublimior.*

102 Obiicies primo. Qui sequitur alienam opinionem minus probabilem, relicta propria opinione sibi probabiliori et tutiori, agit contra propriam Conscientiam, agit enim contra iudicium proprium, quod oppositum magis veritati accedat, consequenter peccat, quia ex Apost. ad Rom. 14: *Quod non est ex fide* (idest ex dictamine propriae Conscientiae) *peccatum est*, et c. *Litteras* 13 de restitut. spoliator. *Quidquid fit contra Conscientiam, aedificat ad gehennam.*

103 Respondetur negando antecedens, quia quamvis ipse agat contra suam opinionem directam, non tamen agit contra suam Conscientiam, sed iuxta suam Conscientiam practice certam; qui enim operatur iuxta opinionem vere probabilem, habet Conscientiam practice certam, quod licite operatur; ultra enim actum opinativum directum, explicite, aut virtualiter habet actum reflexum, quo certo iudicat se licite operari, dum hic et nunc operatur secundum opinionem vere probabilem,

104 licet alienam. Nec valet dicere, quod ex S. Thoma 2–2, q. 17, art. 2: *Homo in iis quae ad propriam personam pertinent, debet formare Conscientiam a propria scientia,* adeoque non potest sequi opinionem pure alienam maxime suam probabiliorem et tutiorem, sibi visam.

105 Non valet inquam, quia respondetur negando consequentiam, ipse enim format sibi Conscientiam a propria scientia, eo quia sciens opinionem alienam esse probabilem, inde sibi format dictamen ultimum reflexum de licito usu illius opinionis, quia qui sic operatur non iudicat propriam opinionem sibi visam probabiliorem esse veram, alioquin iudicaret oppositam, iuxta quam operatur, esse falsam, cum una sit veritas, sed solum iudicat eam magis apparere veram, saepe autem quae magis apparent vera, reipsa sunt falsa; et regulariter opinio, quae uni, aut eidem, nunc apparet probabilior, alteri aut eidem postea apparet minus probabilis.

106 Obiicies secundo. Nemo potest licite agere, quod probabilius putat esse illicitum, sed sequens alienam opinionem minus probabilem et tutam contra propriam probabiliorem et tutiorem sibi visam, probabilius putat esse illicitum

107 id, quod agit; ergo, etc. Respondetur distinguendo maiorem. Nemo potest agere, quod probabilius putat esse illicitum practice, concedo maiorem; quod probabilius putat esse illicitum speculative tantum, nego maiorem, et sic distincta minori, negatur consequentia. Licet enim talis iuxta suam sententiam probabiliorem et tutiorem sibi visam, speculative iudicet oppositum esse illicitum; quia tamen etiam oppositam sententiam censet vere esse probabilem, inde practice certo se resolvit licitum esse sic operari hic et nunc, et nullo modo esse illicitum; quia regula proxima operandi non est probabilitas, sed recta ratio, videlicet ultimum iudicium practicum, seu Conscientia practica, et non Conscientia speculativa; et eo ipso quod voluntas se determinat ad agendum iuxta ultimum iudicium practicum, quod nempe actio sit vere probabiliter hic et nunc licita, practice et exercite operatur licite, et sic non peccat.

Secunda pars resolutionis seu conclusionis, 108
nempe quod etiam quandoque teneamur sequi opinionem alienam minus probabilem et minus tutam, etiam contra propriam opinionem probabiliorem et tutiorem nobis visam, sic ostenditur. Omnes tenentur satisfacere suae obligationi, quando id sine peccato praestare possunt; sed quandoque accidit, quod aliqui obligentur satisfacere suo officio non obstante aliena opinione minus probabili et minus tuta apud ipsos, ergo cum talem opinionem alienam minus probabilem et minus tutam sine peccato sequi possint etiam contra suam propriam probabiliorem sibi visam, ut usque modo ostensum est, ipsam quandoque etiam sequi tenentur. Maior est clara et certa; et minor probatur maxime de subdito respectu Superioris, et de Confessario respectu poenitentis. Subditus enim te- 109
netur omnino obedire Superiori praecipienti aliquid probabiliter licitum, licet ipsi subdito probabilius videatur illud esse illicitum, quia in materia obedientiae, quando subditus potest licite obedire, tunc tenetur; sed subditus in hoc casu licite potest obedire, ergo tenetur; Cum enim certum sit Superiorem posse praecipere secundum opinionem sibi visam probabilem, et sit in possessione suae potestatis obligandi subditum; Subditus autem non certo, sed solum probabilius putet oppositum, v. g. materiam praeceptam esse illicitam, aut potestatem Superioris se ad hanc materiam non extendere, et certum per probabile impediri nequeat, subditus non potest formare iudicium practice probabile, nedum certum, licere sibi non obedire, sed non obstante sua contraria opinione debet formare iudicium practicum seu Conscientiam, quod hic et nunc, et possit et debeat obedire Superiori. Colligitur ex cap. *Quid* 110
culpatur 4, caus. 23, quaest. 1, ubi S. Augustinus dicit: Subditum posse militare ita iubente Rege etiam sacrilego *si certum non sit bellum esse iniquum*, quamvis autem, probabilius esset esse iniquum, tamen hoc nondum esset certum, adeoque posset militare. *Et est*

communis Sanctorum Patrum et Theologorum sententia, talem subditum teneri obedire Superiori in omnibus rebus, in quibus nullum manifestum est peccatum. Sic S. Bernardus de praecept. et dispensat. cap. 12; S. Bonaventura in specul. disciplin. cap. 4; S. Bernardin. Senens. in Decalog. de Obedient.; S. Ignatius Loyola 3 part. Constitut., cap. 1, § 23, et part. 6, cap. 1, in Declarat. lit.; B. Dionysius Carthusian. in 2, dist. 39, quaest. 3, et sic de caeteris.

111 Sic Confessarius in iudicio Sacramentali tenetur contra propriam opinionem etiam probabiliorem et tutiorem sibi visam absolvere poenitentem, qui tenet oppositam minus probabilem et minus tutam, dummodo sit vere probabilis et vere tuta, et de reliquo poenitens sit rite dispositus. *Est communis,* et certa sententia Navarri in Manuali cap. 26, n. 4; Layman. lib. 1, tract. 1, cap. 5, num. 10; Claud. La Croix lib. 1, num. 445, cum plurimis ibi
112 citatis. Immo Diana, part. 2, tract. 3, resol. 11, addit teneri Confessarium sic poenitentem absolvere, licet putet opinionem poenitentis esse falsam, dummodo reputet probabilem, et Dianam sequuntur quamplurimi alii, et quidem si sermo sit de proprio Confessario sive Parocho ipsius Poenitentis; Busembau, lib. 1, c. 2, dicit, quod secundum communem sententiam debet Confessarius sub mortali talem poenitentem absolvere, licet ipse iudicet doctrinam esse falsam, ideoque frustra remittet talem poenitentem ad alium Confessarium, qui sit eius-
113 dem sententiae. Quinimmo addit Diana, part. 2, tract. 13, resol. 11, ex Sanchez et Sancio peccare mortaliter, si nolit absolvere, quando de mortali confessio sit, quamvis non sit proprius eius Confessarius. Et ratio est, quia Confessarius audita confessione non potest absolutionem negare poenitenti recte disposito, nullumque peccati obicem ponenti, sed poenitens sequens opinionem vere probabilem et tutam, est ex hoc capite recte dispositus, et nullum ponit peccati obicem cum prudenter operatur: ergo non potest sine gravi iniuria ei absolutio denegari; aliter tunc iniuste cogeretur bis confiteri eadem peccata, contra suum ius, quod post enarrata peccata per se loquendo, habet ad absolutionem; immo Confessarius iniuriam faceret etiam Auctori Sacramentorum, quia Sacramentum Poenitentiae sine iusta causa relin-
114 queret imperfectum. Unde merito dicit Layman lib. 1, tract. 1, cap. 5, n. 10, quod reprehendenda est ea Confessariorum consuetudo, qui veriti confitentem contra propriam sententiam absolvere, ad alium Confessarium ablegant, qui oppositam probabilem opinionem tenet. Si enim ille alter absolvere possit, cur non et tu possis? Aut cur tua speculativa persuasio poenitenti obesse debeat? Vide Animadversionem Theologi Romani ad verb. *Confessarius,* art. 4.

Conscientia scrupulosa *est inanis apprehensio,* 115
et hinc ortus timor et anxietas alicubi esse, vel fuisse peccatum, ubi revera non est, nec fuit. Est in re communis. Et dicitur signanter 116
inanis apprehensio, ut advertatur, quod scrupulosus ex solis frivolis, aut levibus motivis titubat, fluctuat, anxie formidat, aliquid esse vel fuisse peccatum, quod revera non est, nec fuit. Dicitur *esse* vel *fuisse,* ut advertatur, 117
quod aliqui sunt scrupulosi circa praesentia, et alii circa praeterita. Scrupulosi circa prae- 118
sentia sunt illi, qui cum deliberate non consentiant in peccata, tamen ubique timent, ne hoc, quod facere volunt, sit peccatum, et ideo ubique haerent, et se ipsos vanis apprehensionibus peccatorum excruciant et torquent, si aliquid egerint. Scrupulosi circa praeterita sunt 119
illi, qui cum moralem diligentiam adhibuerint in examinandis, et detestandis, et confitendis praeteritis, nihilominus ex solis frivolis et levibus motivis, et sine prudenti fundamento seu ratione continuo timent, an hoc vel illud etiam fecerint, an recte doluerint, an satis confessi sint et huiusmodi.

Signa Conscientiae scrupulosae sunt praecipue 120
sequentia: 1. Frequens iudiciorum mutatio ex levibus et frivolis solis motivis, unde oritur in agendo inconstantia, v. g. in Horis Canonicis aliquando sexies, aliquando decies mutant scrupulosi iudicium, num hunc vel illum versiculum dixerunt, et huiusmodi. 2. Pertinacia proprii iudicii, qua scrupulosi, nec periti Doctoris, nec prudentis et experti Confessarii consiliis acquiescunt, sed adhuc manent anxii et inquieti, huc illucque discurrentes, ad hos vel illos consulendos, nullius tandem iudicio acquiescentes, nisi suo. 3. Multiplicitas reflexionum extravagantium et impertinentium circa innumeras rei circumstantias. 4. Continuus timor, quod in omnibus suis actionibus vel omissionibus adsit peccatum, et Confessariorum, immo et saepe contra etiam proprium iudicium remanere inquietos et anxios. 5. Experientia quod saepius similia sine rationabili motivo et fundamento inaniter apprehenderint. 6. Iudicium proprii et frequentati Confessarii, quod tales sui poenitentes sint scrupulosi.

Causae conscientiae scrupulosae seu scrupo- 121
lorum, sunt praesertim sequentes: 1. Consortium, seu frequens conversatio cum scrupulosis. 2. Ignorantia; qui enim ignorantes sunt, lenibus saepe et frivolis motivis anxiantur et circumferuntur. 3. Pusillanimitas et deiectio animi, ob quam quis nescit timores contemnere. 4. Complexio frigida et melancholica. 5. Immoderatus et indiscretus fervor. 6. Imbecillitas capitis, quam homines apprehensivi solent habere. 7. Occulta superbia, ob quam aliquis non vult se submittere iudicio et directioni alterius. 8. Nimius timor servilis; hic enim animam tremulam et trepidantem facit. 9. Suggestio Dae-

monis ut bonum spirituale hominis impediat. 10. Voluntas Dei, quae interdum ad punienda peccata nostra, praesertim superbiae, singulari sua providentia superbiam nostram a scrupulis depasci permittit; vel interdum scrupulos in animum nostrum immittit ad nos instruendos, ut sciamus compati et dirigere simili malo afflictos; vel interdum ad excutiendam nostram tepiditatem in Dei servitio; vel denique ad meriti nostri exercitium et augmentum.

122 Remedia conscientiae scrupulosae, seu contra scrupulos sunt speciatim sequentia: 1. Seligere Confessarium aut Consiliarium in rebus moralibus satis probatum atque expertum, et eius consilio et iudicio, proprio iudicio postposito, firmiter et ultimate acquiescere sine ulteriori indagine, etiamsi scrupulosus sit vir doctus. 2. Scrupulos contemnere, contra illos agere, nec cogitatione fovere, et ad hoc valde expedit, ut scrupulosus memoria retineat, vel etiam in charta notet scrupulos praeteritos, in quibus agnovit, vel a Confessario audivit se inaniter fuisse anxium, sic enim poterit ex horum similitudine novos diiudicare et contemnere. 3. Assuefacere se ad sequendas sententias mitiores, et etiam minus [1] tutas et minus probabiles, dummodo sint vere tutae et vere probabiles, ne scrupulosi continuo anxientur in indagandis sententiis probabilioribus et tutioribus. 4. Non iudicare quidquam esse peccatum mortale, nisi certo pro tali cognoscatur. 5. Bonorum vitam et consuetudinem tamquam regulam intueri. 6. Fugere otium et vagas cogitationes, quia saepe saepius sunt scrupulorum origo. 7. Destruere causas scrupulorum, v. g. solitus frequentare scrupulosos, ipsos devitet; Ignorans, instructionem petat; Pusillanimis, animum concipiat; Melancholicus, evacuet medicamentis atram bilem; Pertinax, frangat suum iudicium; Superbus, suae praetensae prudentiae non fidat, et humilitati et sui abnegationi studeat; Tepidus, spiritum fervori et virtutum exercitio meritique augmento incumbat; Timidus, meditetur bonitatem Dei iuxta illud Sapient. 1: *Sentite de Domino in bonitate,* reflectendo non esse tam rigidum Deum, ut hominibus bonae voluntatis peccata adscribat, poenamque decernat; et sic de caeteris proportionaliter. 8. Nosse scrupulosorum privilegia. Nempe quod non teneantur in agendo ad examen et diligentiam tantam, quantam alii, sed ad valde mediocrem; et quod non teneantur confiteri dubia, sed solum quae certo iurare possunt, quod commiserint aut consenserint, et non sint confessi; unde ex praeteritis Confessionibus nil tenentur repetere, nisi certe sciant esse mortale, aut non esse confessum; non sunt autem certi quamdiu dubitant; quae privilegia sunt valde notanda a scrupulosis et scrupulosorum Confessariis. Unde Confessarii non debent permit- 123
tere, quod scrupulosi confiteantur et repetant in suis Confessionibus scrupulos vel dubia, sed solummodo peccata, quae certo sciunt esse mortalia, et se rite confessos non esse; et debent cum ipsis resolute procedere, et ne scrupulis scrupuli inducantur, debent abstinere a multis discursibus et probationibus, cum saepe in illis non desit materia novorum scrupulorum; sed urgendi sunt scrupulosi, ut simpliciter credant, et plene obediant Confessario, quia iuxta illud Proverbior. 21, num. 28: *Vir obediens loquetur victorias.*

Licitum est operari contra conscientiam scru- 124
pulosam manente scrupulo, dummodo iudicetur esse scrupulum, et ut talis contemnatur. *Est communis;* et colligitur ex cap. *Inquisitioni* 44 de sent. excommun., ubi quaesito, an Coniux scrupulum habens de validitate Matrimonii teneatur abstinere ab eius usu, respondet Pontifex his praecisis verbis: *Conscientia levis et temerariae credulitatis explosa, potest non solum reddere, sed etiam exigere debitum coniugale.* Et ratio est, quia conscientia scrupulosa nititur solum levibus atque frivolis rationibus ac proinde eius iudicium est imperfectum atque imprudens: ergo prudenter, licite ac laudabiliter cum ipsa manente scrupulo potest operari. Unde qui ex assignatis signis supra num. 120, et maxime ex Confessarii iudicio scit se esse scrupulosum, prudenter contra scrupulum agit; immo debet illum firmiter contemnere, et resolute ac intrepide contra eum operari; Scrupulus enim non excludit iudicium practicum probabile aut certum, ratione cuius ultimi iudicii practici supra scrupulum reflexi scrupulosus iudicat licite et prudenter suam conscientiam scrupulosam cognitam, esse firmiter contemnendam, et contra eam operandum, cum tale iudicium reflexum sit dictamen prudens contra imprudens.

Qui operatur, nondum deposita, sed adhuc 125
perseverante Conscientia scrupulosa, si non iudicet et teneat esse scrupulum, peccat sive contra, sive iuxta eam operetur, quia tunc Conscientia scrupulosa transit in Conscientiam erroneam vincibilem, ac proinde eodem modo est de ea discurrendum, ut de Conscientia erronea vincibili fuit conclusum supra num. 20 et 21. Si vero quis sit ita perplexus, ut utrum- 126
que oppositorum iudicet esse peccatum, et ita sit scrupulis datus, ut nullo suffragante remedio vel consilio possit iudicare esse scrupulum, sed adhuc maneat dubius, an id scrupulus sit, nec ne, ac proinde se resolvere nesciat,

---

[1] Caveant qui Scrupulis exagitantur, ne hoc remedio utantur; quod certam ipsis perniciem afferret. Ne autem in opinionum delecta *anxientur*, Confessarium pium prudentemque consulant, eique omnino pareant, ut Auctor primo loco indicavit. (EDIT. BARBIELL.)

tunc Conscientia scrupulosa evadit Conscientia dubia, ac proinde discurrendum de ea, uti de Conscientia dubia fuit resolutum supra n. 34, 35, 36 et 37.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

127 Definit Auctor, tum dividit Conscientiam cum Scholasticis. Rectius Conscientia definitur: *Iudicium quod quilibet gerit de propriis actionibus comparatis cum ideis, quas tenet de certa norma, quae lex dicitur, ita ut intra semetipsum colligat illas cum his aut convenire aut non convenire.*

128 Est autem Conscientia vel *antecedens* vel *consequens*. Illa de nondum edita vel futura actione, haec de praeterita et iam perpetrata actione iudicat.

129 Rursus Conscientia vel est *decisiva* vel *dubia*.

130 *Decisiva* quando decisive et confidenter quis pronuntiat hoc vel illud cum Lege congruere,

131 vel eidem adversari. Estque Conscientia *deci-*

132 *siva* vel *demonstrativa* vel *probabilis*. *Demonstrativa* est, quae nititur rationibus demonstrativis, quantum quidem rerum moralium indoles patitur, adeoque semper *recta* aut confor-

133 mis legi est. *Probabilis*, quae verisimilibus tan-

134 tum rationibus nititur, et sic aut *recta* est, aut *erronea*, prout opinio illa in se ipsa cum Lege aut convenire, aut non convenire deprehenditur.

135 *Dubia* est vel *irresoluta* vel *scrupulosa*.

136 *Irresoluta* est, quando utra amplectenda sit nescimus ob rationes utrinque sese offerentes si non profecto aequi valoris, tamen ad minimum tales, ut neutrobique quidquam ita validum deprehendamus, cui certum firmumque

137 iudicium valeamus superstruere. De qua haec est regula: *Quamdiu in ancipiti haeret iudicium, actio erit suspendenda.* Dissentit vero Gott. Cer. Titius observ. 19 ad Puffendorf, lib. 1, cap. 1, § 6, de Offic. Homin. et civ.

138 Sed eius argumentum inde facile dissolvitur, quod is, cui dum aliquid agit perinde est, sive permissum id, sive prohibitum a Deo sit, aperte Deum insultat, eiusque legem re-

139 putat pro nihilo. *Scrupulosa* Conscientia levissimis aut inanibus quibusdam difficultatibus animo subortis gignitur, ut interea ab altera parte nulla praegnans appareat dubitandi ratio.

ADDITIONES ROMANI THEOLOGI

140 Ut doctissimis Censoribus morem gererem, superiori de Conscientia articulo hanc animadversionem praemittendam duxi, qua Lectores moneo, atque hortor ad probabilismi doctrinam praecavendam, atque ad laxas illas opiniones considerandas, quas ex suo probabilismo hausit Auctor noster atque in omnibus illis locis exposuit quibus ego ab iisdem Censoribus monitus, notas, explicationes, atque etiam confutationes adieci. Primum vero Romanorum Pontificum hac de re sententiam exponam; deinde Episcoporum in variis Synodis Decreta: Praeterea Theologica argumenta, quibus probabilismus omnino convellitur: Ac demum consectaria illa, quibus notatae a Censoribus propositiones in hoc articulo confutantur.

Nemo ex Probabilistis est, qui non statuat 141
ac fateatur, Romanos Pontifices in explicanda atque inculcanda Christiano populo morum doctrina, errare non posse. Iis enim pascendi Dominici Gregis munus, ac divinae revelationis depositum concreditum est, atque divinae illae factae sunt promissiones, quae certos nos faciunt, numquam adversus Ecclesiam portas Inferi, hoc est errores circa fidem et mores praevalere posse. Mittimus Decreta Romanorum 142
Pontificum, quae ante primam probabilismi epocham in favorem sanioris doctrinae prodiere: Ac tria tantum edita adversus Probabilismum Decreta referam. Primum erit Alexandri VII, 143
die 24 Septembris anno 1665 editum, quod sic se habet: *Sanctissimus D. N. audivit non sine magno animi sui moerore, complures opiniones Christianae disciplinae relaxativas, et animarum perniciem inferentes, partim antiquatas item suscitari, partim noviter prodire: et summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad Conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino ab Evangelica simplicitate Sanctorumque Patrum doctrina: et quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset Christianae vitae corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore viam salutis, quam suprema veritas Deus, cuius verba in aeternum permanent, arctam esse definivit, in animarum perniciem dilatari, seu verius perverti contigeret, idem Sanctissimus D. N. ut oves sibi creditas ab eiusmodi spatiosa lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro pastorali sollicitudine in rectam semitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, et deinde Eminentiss. et Reverendiss. DD. Cardinalibus contra haereticam pravitatem generalibus Inquisitoribus serio commisit. Qui tantum negotium strenue aggressi, eique sedulo incumbentes, et mature discussis usque ad hanc diem infrascriptis propositionibus etc.* Vides ergo Ro- 144
manum Pontificem probabilisticum opinandi modum alienum appellare ab evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, dum scribit: *modus opinandi irrepsit alienus omnino ab evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum doctrina, et quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset christianae vitae corruptela.*

Alterum Decretum est Innocent. XI, qui 145
ann. 1679 plurimas propositiones damnavit, et

Alexandri VII Praedecessoris sui Decretum pro segregandis doctrinarum pascuis ab innoxiis probavit iterum atque inculcavit: et die 26 Iunii 1680, hoc aliud ad improbandum probabilismum edidit: *Facta relatione per P. Lauriam contentorum in literis P. Tyrsi Gonzalez Soc. Iesu SS. D. N. directis, Eminentissimi* [1] *dixerunt, scribendum per Secretarium Status Nuncio Apostolico Hispaniarum, ut significet dicto P. Tyrso, quod Sanctitas Sua, benigne acceptis, et non sine laude perlectis eius literis, mandavit ut ipse libere, et intrepide praedicet, doceat et calamo defendat opinionem magis probabilem nec non viriliter impugnet sententiam asserentium licitum esse sequi opinionem minus probabilem in concursu probabilioris sic cognitae et iudicatae, eumque P. Tyrsum certum faciat, quod quidquid in favorem opinionis magis probabilis egerit et scripserit, gratum erit Sanctitati Suae.*

Iniungendum [2] *pariter Generali Societatis Iesu de ordine Sanctitatis Suae, ne ullo modo permittat Patribus scribere pro opinione minus probabili, et impugnare sententiam asserentium licitum non esse sequi opinionem minus probabilem in concursu magis probabilis sic cognitae et iudicatae: verum etiam relate ad omnes Universitates Societatis Iesu mentem Sanctitatis Suae esse, ut quilibet pro suo libito libere scribat pro opinione magis probabili, et impugnet contrariam praedictam, eisque iubeat, ut mandato Sanctitatis Suae omnino se submittant.*

Intimato dicto ordine Sanctitatis Suae P. Generali Societatis Iesu per R. P. D. Assessorem, respondit, se in omnibus quando citius parituram: licet nec per ipsum, nec per suos Praedecessores fuerit unquam interdictum scribere pro opinione magis probabili, eamque docere.

146 Mittimus hic alia Romanorum Pontificum Decreta, quibus alii Ordines Regulares monentur, in scholis tradere atque tueri probabiliorem tantum, tutioremque moralem doctrinam, atque solum Benedicti XIV recensere sufficiat verba, quae habet in Encyclica Epistola ad omnes Patriarchas, Archiepiscopos et Episcopos super praeparatione ad Iubilaeum, data in Arce Castri Gandulphi die 26 Iunii 1749, Pontificatus sui anno nono: De Confessariis enim haec habet: *Secundum pro Confessariis monitum hoc est,* 147 *ut si contingat, sicut frequentius quidem contingere solet, Confessarium in suo ministerio aliquid a poenitente audire, quod examine opus habeat, caveat ne divinando definiat; sed antequam responsum praebeat, tempore congruo, et consilio rem expendat. Optanda in quolibet Confessario esset scientia eminens; sed mediocris et sufficiens omnino necessaria est. Nec ultra sperare licet, cum morum Theologia tot tantasque complectatur quaestiones, quae a Canonum et Apostolicarum Constitutionum notitia pendent; adeo ut fieri vix possit ut homo praesentia habeat valeatque, ut dicitur, stans pede in uno, ad quodlibet respondere, quemadmodum praestare solent eminenti scientia praediti: opus isti minime habent ad librorum lectionem confugere, quod facere consuescunt ii, qui sufficienti dumtaxat scientia pollent, ut animadvertit Praedecessor noster Innocentius IV in comment. ad cap. Cum in cunctis, num. 2, tit. de electione et electi potestate, ubi ita scribit.* Scientiam autem reputamus eminentem, quae subtiles quaestiones discutere et definire novit, et in promptu responsiones habet: ille habet mediocrem, qui scit aliquo modo examinare negotia, quamvis ad omnia nescit respondere, et qui in libris veritatem eorum, quae scire tenentur, scit quaerere, etsi in promptu omnia non habet. *Cum igitur Confessarius in dubiis quaestionibus, aut in iis, quarum notitia caret, evolvere libros coactus sit, non sine defectu id praestet. Nihil quippe novi pronunciabimus, si dixerimus, in tanta scriptorum multitudine reperiri illos, qui opinantur scribuntque iuxta modum ab evangelica simplicitate et Patrum doctrina prorsus alienum.* Cum plures opiniones Christianae disciplinae relaxativas, et animarum perniciem inferentes, partim antiquas interim suscitari, partim noviter prodire, et summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad Conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus

---

[1] Paulo aliter in exemplo decreti huius in Manuscripto P. Thyrsi Gonzalez, quae in Bibliotheca Domus Professae Soc. Iesu Romae olim exstabant. (Edit. Barbiell.)

[2] In exemplo citato apud Tyrsum Gonzalez: *Iniungatur P. Generali Soc. Iesu de ordine Sanctitatis suae ut non modo permittat Patribus Societatis scribere pro opinione magis probabili, et impugnare sententiam asserentium, quod in concursu minus probabilis opinionis cum probabiliori sic cognita, et iudicata, licitum sit sequi minus probabilem; verum etiam notum faciat omnibus Universitatibus Societatis mentem Sanctitatis suae esse, ut quilibet prout sibi libuerit, libere scribat* etc. Hoc porro exemplum Decreti P. Olivae intimati genuinum esse pugnant Gagna, Balla, et alii qui Probabilismi defensionem adversus P. Danielem Concinam susceperunt; Negat Ioannes Vincentius Patutius Epistolarum sub Eusebii Eranistis nomine editar. tom. 2, epist. 16. Meum non est controversiam istam fusius persequi. *Votum* dumtaxat P. Lauria, qui deinde S.R.E. Cardinalis fuit, quod ex P. Gonzalez MSS. olim exscripsi proferam. Est autem huiusmodi: *Existimo expedire, ut iniungatur Patri Generali Iesuitarum, quod del licentiam Lectoribus, ut de probabilitate tractantes impugnare possint sententiam quae asserit quod in concursu minus probabilis opinionis cum probabiliori sic cognita et iudicata licitum sit sequi minus probabilem. Secundo existimo posse etiam a Qualificatoribus non praeoccupatis qualificari hanc doctrinam, An sit licitum id facere; iam enim initium huic Operi dedimus... in tertia propositione ex 65 damnatis docente: Generatim dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.* (Edit. Barbiell.)

omnino ab Evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum doctrina; et quem si pro recta regula fideles in praxi sequentur ingens eruptura esset Christianae vitae corruptela. *Verba sunt Praedecessoris nostri Alexandri VII in decreto suo diei 7 Septembr. 1665. Verum praetermissis implicatissimis quaestionibus, quae excitari de scriptorum auctoritate, eorumque doctrinis possent, sat nobis erit Confessarinm monere, ne in dubiis controversiis propriae adhaerescat opinioni; sed antequam deliberet, evolvat non unum, sed plures libros: inter istos consulat praestantiores: postea illam amplectatur sententiam, cui magis suffragari rationem et auctoritatem favere cognoverit. Ita docuimus in nostra Epistola Encyclica de usuris, quae est 143 in tom. I nostri Bullarii, § 8.* Suis privatis opinionibus ne nimis adhaereant; sed priusquam responsum reddant, plures Scriptores examinent, qui magis inter caeteros praedicantur; deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent. *Idipsum nunc in memoriam revocamus. Nostra quippe sententia coerceri intra foenoris confinia non debet, sed ad ea omnia extendi quae ad forum Sacramentale, et conscientiarum regimen attinent.*

148 His summorum Pontificum decretis accedunt etiam Sac. Urbis Congregationes, quae veluti Pontificis organa reputantur; in quibus probabilismus improbatur. Cuius quidem rei duos afferre testes sufficiat. Primus sit Cardinalis Gabriel Paleotus, Romanae Curiae negotiorum peritissimus; Is namque, lib. de Sacri Consistorii consultationibus anno 1594 edito, part. 3, quaest. 13, haec scribit: *Cum non de rebus, sed de hominibus, nimirum de actionibus seu de factis ipsorum hominum agitur; ita in his versari debemus, ut, si revera dubitationem habent, et animus in his diiudicandis in contrarias partes distrahitur, semper in tutiorem partem, si ex alterius electione periculum peccati imminet, iuxta Sanctorum Patrum sententiam iudicemus. . . Non loquimur de iudicandis actionibus alienis, sed de iudicio, quod quisque de rebus suis facere debet in foro interiori, quas, ubi dubium est de peccato, in tutiorem partem interpretari debemus, ut a poenae spiritualis periculo longius arceamur. Sapientis enim est cum Beato Iob dicere: « Verebar omnia opera mea ».* Hanc decidendorum casuum regulam non Consistorii Collegium, sed caeterae itidem Congregationes sequuntur.

149 Secundus erit Cardinalis Petra, maior Poenitentiarius a plurimis annis, qui in tractatu De Sacra Poenitentiaria, anno 1712 edito, c. 9, num. 6, haec profert verba: *In opinionum vero electione Sacra Poenitentiaria eas amplectitur ac sequitur, quae saluti animarum obesse non possunt; et propterea non se credit cuicumque Doctorum iudicio, nisi veritate fulciatur; quod si inter oppositas sententias versetur, ut vere ambiguum et dubium maneat, quod solide statui debeat, tutiorem partem praeeligit, a qua omnino distet quaelibet ruinae spiritualis suspicio, ut animadvertit Syro in citato libello de maioribus Poenitentiariis quaest. 7 praelim., et P. Thesaurus Sacrae Poenitentiariae MS. tit. 43, num. 5.* Hanc praxim communem esse in aliis 150
Romanae Curiae Congregationibus idem Cardinalis Petra asserit loco laudato, cap. 9, n. 7, his verbis: *Huiusmodi vero stylum procedendi, quem sequitur Sacrae Poenitentiariae Officium, complectuntur quoque quaelibet tribunalia maiora Urbis, atque consuetudini inhaerent Summorum Pontificum, qui semper in certiorem partem confugere solent, quotiescumque intercedit aliquod salutis periculum:* et post plura in medium allata Congregationum exempla, ut huiusce facti testes, haec alia addit verba: *Summorum Pontificum semper fuit, et est veluti quoddam axioma: In dubiis via tutior est eligenda; et quod certius existimamus, tenere debemus.* His similia tradit Cardinalis Lamber- 151
tinus tom. 2, notific. 6, num. 17, tom. 4, notif. 20, et tom. 5, notif. 18.

Vides ergo, Romanam Ecclesiam, quae Mater 152
et Magistra est omnium Ecclesiarum, probabilismum reiicere, atque reiiciendum omnino esse docere atque praecipere. Aliarum quoque Ecclesiarum eadem sententia est; nam vix unam reperire est Ecclesiam, quae post ortum probabilismum in suis Synodis, in quibus tradita a maioribus doctrina exponitur ac declaratur, veluti perniciosam huiusmodi doctrinam non improbaverit. Celebriorum tantum Ecclesiarum decreta referam vel indicabo. Primo quidem 153
S. Carolus Borromaeus tom. 1 Act. Eccles. Mediolanensis, p. 4, tit. 21, haec de Definitore Controversiarum praecipit: *Eius munus erit, ubi omnium sententias audierit, summatim colligere quae fuse dicta sunt, praetermissa commemorare, falsa a veris, dubia a certis, singularia a communibus secernere, et quae verior doctrina sit exponere, ac rem denique omnem explicare. Ut vero muneris sui partes praeclare obeat, magnum in eo studium ponet, ut gravissimos quosque Scriptores evolvat, optimas sententias seligat, quas bene notas planeque perspectas habeat.* In dubiis quod tutius 154
et probabilius videatur tenendum Confessariis esse, asseruere quoque Gabriel Paleotus in Synodo Sabinae celebrata anno 1573, ut videre est in collectione Synodorum a Cardinali Albano facta anno 1737, pag. 92; Aloysius Molinus Episcopus Tarvisinus in decretis Synodalibus editis anno 1601, part. 3, cap. 28 de Congregat., num. 9; Marcus Maurocenus eiusdem Tarvisinae Urbis Episcopus in Synodo celebrata anno 1642, cap. 35; Marcus Cornelius Episcopus Patavinus in Synodo septima habita anno 1624, part. 3, cap. 1; Augustinus

Priolus Bergomensis Episcopus in Constitutionibus Synodalibus anno 1628 editis, part. 3, tit. 4, aliique diversarum Ecclesiarum Episcopi, apud P. Danielem Concina in Historia Probabilismi videndi [1].

155 Haec sane sufficerent ad penitus evertendam omnem de probabilismo doctrinam, verum praeterire haudquaquam possum tutissimas illas de probabilium usu regulas, a totius Franciae Nationali Concilio [2] anno 1700 celebrato stabilitas, quae ita se habent: *Absit vero ut probemus eorum errorem, qui negant, licere sequi vel inter probabiles probabilissimam. Sed ad rectum usum probabilium has regulas a iure praescriptas cognoscimus. Primum est, ut in dubiis de salutis negotio, ubi aequalia utrinque animo se offerunt rationum momenta, sequamur id quod tutius, sive quod in eo casu unice tutum: nec id consilii, sed praecepti loco habeamus, dicente Scriptura:* Qui amat periculum, in illo peribit. *Haec est prima regula. Altera, ut circa probabiles de doctrina Christiana sententias sequamur id quod Viennense Concilium Oecumenicum circa infusas tam parvulis quam adultis in baptismate virtutes decrevit his verbis:* Nos hanc opinionem tamquam probabiliorem, et dictis Sanctorum ac Doctorum modernorum Theologiae magis consonam et concordem, duximus eligendam. *Quod Concilii iudicium, eo magis ad dirigendos mores pertinere constat, quo magis ex ipsis fidelium sanctitas ac salus pendet.*

Ex hac igitur regula sit consequens. Primum ut in rebus theologicis, ad fidei et morum dogmata spectantibus Theologos quidem etiam modernos audiamus, si tamen consonas SS. Patribus tradant sententias. Deinde si ab eisdem recedant, harum opinionum inhibeatur cursus, nedum earum aliqua habeatur aut ulla eis tribuatur auctoritas. Denique, ut nemini liceat eligere eam sententiam, quam non magis veritati consentaneam duxerit. Quod ergo in praxi eam nobis liceat sequi sententiam, quam nec ipsi ut probabiliorem eligendam iudicemus, hoc novum inauditum, hoc certis ac notis Auctoribus postremo demum saeculo proditum, et ab eisdem pro morum regula positum, repugnat huic effato (Vincentii Lirinensis commonit. 1, cap. 3) celebrato (quod ubique, quod semper, quod omnibus) nec habere potest Christianae regulae securitatem. Hoc initium malorum esse, atque omnium antedictarum corruptelarum caput. Hoc in censuris Apologiae Casuistarum ab Antecessoribus nostris viris fortibus ac religiosis censorie notatum. Hoc saepe reprehensum, hodieque reprehendi, nullo incusante, immo bonis probantibus, diffiteri nemo potest. Estote prudentes, sicut serpentes, qui protecto, quod praecipuum est, capite, sibi consulunt. Nec quisquam in dubio salutis ad actum prosiliat, nisi ipso dubio, non ad nutum voluntatis, aut ex cupiditatis instinctu, sed ex recta ratione disposito, dicente Scriptura: Rationabile obsequium vestrum; *et iterum:* Sapiens timet et declinat a malo: stultus transilit et confidit. *Postremo audiatur apostolicum illud:* Omne quod non est ex fide, *idest ex conscientia,* peccatum est. *Denique,* Testimonium reddente conscientia ipsorum, *non aliorum utique, sed ipsorum, et sua.*

In hoc celebri Concilio laudatur auctoritas Concilii Oecumenici, Synodorum et Episcoporum praecedentium, atque Universitatis Parisiensis. Haec omnia Patres Concilii in epistola encyclica ad universum Galliarum Clerum significant. Quare cum ad extrema, inquiunt, *ventum est tempora, in quibus decor pristinus, imminuta fide, frigescente charitate, labente disciplina morum corruptelis, ac denique, ut sit, fallacium opinionum illuvie deteri videbatur; id egerunt omnes pii, atque ipsa praesertim Ecclesia Gallicana, ut moralis Theologiae dignitatem vindicarent... et quidem doctissimae ac celeberrimae Theologiae facultates, maxime vero Parisiensis cum Lovaniensi coniuncta, etiam interrogantibus Episcopis, pro officio suo gliscentem novandi libidinem represserunt. Compresbyteri quoque nostri parochialium Ecclesiarum Rectores caeterique Doctores in amplissimis Civitatibus constituti, ad nostra usque tempora non cessarunt exaltare vocem suam in plateis Sion, atque Episcopos in altiore specula collatos assiduis efflagitationibus incitarunt.... Nec tacere possumus, Religiosissimi Patres, memorabilem sententiam, qua maximus ac doctissimus Coetus an. 1655 et sequentibus, Parisiis congregatus, gravissimo suo iudicio damnavit* perversam ac falsi nominis scientiam, qua instructi homines non iam accommodarent mores suos ad Evangelicae doctrinae normam, sed et ipsam potius regulam, ac sancta mandata ad cupiditates suas inflecterent, novaque et inani Philosophia Christianam disciplinam in accademicas quaestiones, ac dubias fluctuantesque sententias verterent: *Haec illi: Qua sententia versatilem illam ac noxiam opinionum flexibilitatem, hoc est, ipsum mali caput conterebant... Hanc paternam velut haereditatem,*

---

[1] Sicut et apud Petrum Ballerinum in Praelectione 2, praemissa tom. 1. Summae Theologicae S. Antonini edit. Veron. an. 1740, cuius praelectionis titulus est: *Ecclesiae sententia de principiis in decisione casuum Conscientiae adhibendis, Antonini, et antiquorum principiis consona, recentioribus autem Probabilistarum contraria; quae ex Romanorum Pontificum, Sacrarum Romanae Ecclesiae Congregationum, et Episcoporum posterioris Antonino, qui documentis eruitur, Cap. 2, num. 24, Seqq.* et Ioannem Vincentium Patutium in opere inscripto *Regola prossima delle azioni umane.* (Edit. Barbiell.)

[2] Nationale Concilium vocat Cleri Gallicani Comitia. (Edit. Barbiell.)

Cleri Gallicani Coetus an. 1682 Parisiis congregatus exceperat: sed Conventu interrupto, ne salutaris consilii memoria intercideret, sapientissimi Patres pravarum propositionum indiculum, antequam discederent, edi, ac per Ecclesias mitti voluerunt... Huius ergo rei gratia nos in Spiritu Sancto, et in Christi nomine adunati, eiusque ope freti, non tam opus novum aggredimur, quam sancta decreta colligimus [1].

156 Iam habes Romanorum Pontificum ac celebriorum Episcoporum et variorum etiam Conciliorum adversus probabilismum decreta. Itaque ii, quibus depositum divinae revelationis concreditum est, et qui pascere Christi gregem tenentur per explicationem ac praedicationem doctrinae a Deo hominibus traditae, ut recta salutis via demonstretur, uno fatentur ore, noxiam ac periculi plenam esse probabilismi doctri-
157 nam. Cum haec expenderet Cardinalis Aguirre, qui probabilista antea fuerat, ita in praef. ad Concil. Hispan. scripsit: *Hic fuit semper spiritus Ecclesiae, tam in Pontificibus Romanis, Cardinalibus et Episcopis, quotquot Canones Conciliorum ediderunt, quam in his, qui pietatis et doctrinae laude illos usque modo imitati sunt. Haec videtur fuisse praxis assidua* SS. Pontificum *ac Theologorum doctrina ac pietate insignium a tempore nascentis Ecclesiae usque ad finem fere saeculi praecedentis, quo coepit reputari securus usus opinionis benigne probabilis in concursu opinionis austerioris, aeque probabilis aut probabilioris per restrictiones antiquis ignotas.*

158 Quae cum ita sint, nemo non videt, solam hanc regulam in formandis moribus, ut optimam, atque ab omni periculo alienam tenendam esse, quam fidelibus sequendam proponunt Summi Pontifices atque Episcopi bene multi tum in suis instructionibus ad proprias Dioeceses, tum in Sanctionibus, quas in Conciliis variis ediderunt. Nam nisi ex hisce fontibus vera agendorum regula desumatur, ac vera morum doctrina, quam quisque tuto amplecti possit, undenam desumi illa possit nullus profecto intelliget. An quis ita desipere potest, ut ineptas aliquas, et millies iam attritas ratiunculas, quibus Probabilismus innititur, praeferendas esse censeat infallibilibus documentis virorum Ecclesiasticorum, quibus Christianae doctrinae depositum concreditum est? Haec autem doctrina, sicut ex adductis supra monimentis constat, sic habet, ut minime liceat homini in concursu opinionum, quarum una probabilis, probabilior altera sit, probabilem amplecti, relicta probabiliori. Debet perinde illa opinio eligi, atque actio secundum illam elici quae probabilior ac tutior existimatur.

Ne autem quis putet, sola nos ad id asse- 159
rendum auctoritate aliorum, absque ratione ulla moveri, abs re non erit, aliquas, easque clarissimas producere rationes, quibus ostenditur illicitus omnino usus opinionum probabilium in concursu probabiliorum. Ac principio qui- 160
dem nunquam potest homo opinionem sequi probabilem relicta probabiliori, quin imprudenter agat, ac sese exponat peccandi periculo, atque adeo peccat iuxta illud: *Qui amat periculum in illo peribit:* Nam ut homo in operando immunis sit a culpa, debet habere, ut fatentur omnes, certitudinem saltem moralem de honestate actionis, quam efficit; atqui si opinionem sequatur probabilem, probabiliori relicta, certitudine illa omnino caret; graviora siquidem motiva trahunt in suam partem intellectum, atque ita superant motiva minus gravia, ut in concursu cum gravioribus nullam efficere valeant verisimilitudinem certitudinemque moralem. Igitur opinio probabilis in conspectu probabilioris redditur incerta atque pe-

---

[1] P. Thyrsus Gonzalez in Opere MSS. cui titulus: *De ortu, et origine moderni Probabilismi, eiusque progressu ex fallaciis, equivocationibus, falsisque suppositionibus, absque solido ullo principio, cui nitatur, et de eius decremento atque imminente interitu, ex Decretis Romanorum Pontificum, et Episcoporum conspiratione, atque quamplurium Theologorum recentium valida impugnatione Tractatus Historico-Theologicus, Authore P. Thyrso Gonzalez Praeposito Gener. Societ. Iesu,* olim Bibliothecae Domus Romanae Professae Soc. Ies. p. 305 seq. refert laciniam hanc epistolae ad se perscriptae *a Religioso gravi suae Societatis, qui Parisiis commorabatur, et conscius erat omnium, quae* in Comitiis illis an. 1700 *agitabantur ad reprimendum abusum opinionum probabilium: « Unum est, quod angit ex nostris aliquos, nempe, quod perstricta videatur Sententia benigna de opinione minus probabili. Verum, ut mihi videtur, optandum esset, ut ante triginta annos fuisset confixa huiusmodi sententia, ne, quam tamdiu pertulimus, laxitatis labes Societati inureretur. Quin etiam illud mihi gratum accidit, et Paternitati vestrae perhonorificum, quod in hoc Episcoporum coetu omne de probabilitate sectanda iudicium exactum fuit ad Regulas prudentiae, et rationum momenta, quae erudite adeo discutit Vestra Paternitas in suo libro* de Recto usu Opinionis Probabilis. *Etenim Illustrissimus Episcopus Meldensis* (Iac. Benignus Bossuetus) *editorum librorum fama toto Orbe notissimus, qui deputatis ad examen Moralis praeerat, in eo coetu folia duo vel tria edidit, quae mitto ad Vestram Paternitatem, et simul petiit, ut Illustrissimus Coetus hanc omnem Vestrae Paternitatis Sententiam in suam et Cleri Gallicani Sententiam adoptaret, quod et obtinuit. Quamquam non est ille Episcopus valde bene affectus erga Societatem, vehementer tamen gavisus sum, cum agnovi efficaciam dictarum rationum plurimum valere etiam apud viros Societatis* (sic) *minus affectos. Insuper nomine Cleri Gallicani missae sunt litterae ad omnes Episcopos, quibus monentur, et rogantur, ne in posterum adhaereant Sententiae benignae de minori probabilitate.*» Iam vero folia, quae huius Epistolae Auctor a Bossueto edita commemorat, sunt *Dissertiunculae quatuor adversus Probabilitatem.* Bossueti Operum Posthumorum Edit. Amstelod. 1753, tom. 3, quarum prima est *de Dubio in negotio salutis,* altera *de opinione minus probabili ac simul minus tuta;* tertia *de Conscientia,* quarta *de prudentia.* (Edit. Barbiell.)

161 riculosa. Ex quo etiam sequitur, contra prudentiam agere hominem, quae secunda ratio est, quam contra probabilismum adducimus. Quis enim dicat prudentis esse certis incerta praeponere in rebus ad salutem spectantibus? Quis neget hoc generale prudentiae praeceptum, ut in obscuris ac dubiis maiorem verisimilitudinem, magisque a peccandi periculo removentem sequamur? At si hoc verum sit, sicut verissimum est, contra praeceptum ac regulas prudentiae operatur ille, qui in iudicando ducitur motivis minus gravibus, relictis gravioribus; praefert enim minorem verisimilitudinem maiori, nec quantum in se est conatur a peccandi periculo recedere, ut debet, omni qua potest diligentia.

162 Si brevitas, quam nobis in hisce additionibus praescripsimus, pateretur fusiori nos uti calamo, alia bene multa adducere non gravaremur, quibus palam fieret quam exitialis ac pestilens sit usus opinionum simpliciter probabilium, dum praeferuntur magis probabilibus; tum etiam facile esset convellere Probabilismi principia illa, quae tantopere ab illius Defensoribus iactantur, inter quae et illud est: *In dubiis melior est conditio possidentis.* Verum haec omnia qui perspecta et cognita habere cupit, historiam legat Probabilismi Patris Danielis Concinae, eiusque Tractationem de usu opinionum probabilium T. secundo Apparatus ad Christianam Theologiam. Patuzzi opus inscriptum *Regola prossima,* etc. Ballerinii Praelectionem secundam tom. 1 Summae Theologicae S. Antonini praefixam, et aliud eiusdem Opus, cui titulus: *Moralium actionum regulae in opinalibus, seu Quaestio de opinione probabili ad unicum et certum inter Probabilistas et Probabilioristas principium revocata et soluta: ubi recentiorum Probabilistarum libri ad examen vocantur, eorumque aequivocationes ac sophismata palam proferuntur. Additur duplex Appendix. I. Novum systema probabilisticum expositum et confutatum. II. Demonstrationum Pithanophilianarum vitia detecta et demonstrata. Venetiis 1756.* Haec porro, quae praemissa a nobis sunt, falsitatis evidenter convincunt doctrinam, quam tradidit noster Auctor variis in locis, ac praesertim pag. 644, 645, et 650, 651, 652. Quae namque ibidem docet, pura et puta esse videntur Probabilismi consectaria, ac reipsa sunt; quare, everso fundamento, illa quoque excidant et corruant ne-

163 cesse est. Iuvat tamen breviter, quae in praedictis locis habet singillatim expendere. Pagina 382, numero 32, docet, posse hominem rem possessam practice retinere et iudicare esse suam, ac proinde eam licite retinere, licet speculative dubitet, an res possessa sit sua. Falsum id est prorsus; nam principium illud, quo id Auctor probat, nempe *in dubiis melior,* etc., non ad quaestionem de licito et illicito pertinet, sed ad quaestiones forenses in materiam iustitiae, ut passim tradunt Theologi. Deinde superveniente dubio de re possessa etiam sub bona fide, tenetur possessor investigare legitimum possessionis titulum; quod si nullus occurrat, quo constet rem esse alienam, iure, ac licite eam possidere potest, quia suffragatur possessori legitima praescriptio, quam non tollit dubium superveniens, nec possessorem cogit ad possessionem deponendam, sed obligat tamen ad investigandum iustum ac legitimum possessionis titulum.

At vero pariter longe distant, quae Auctor 164
habet de Consiliariis, pag. 651, num. 98, quos dicit posse aliquem consulere iuxta opinionem aliquorum probabilem; quam tamen in praxi ipsi non sequantur, ac falsam iudicent. Debent enim Consiliarii non fallere, sed quae vera sibi videntur exponere; at si persuaderent aliis opinionem sequendam minus probabilem et tutam, dum ipsi alia ducuntur probabiliori ac tutiori, profecto et contra propriae conscientiae dictamen consulerent, et contra propriam mentem irent, ac incertam indigitarent viam, dum ipsi certiorem tutioremque agnoscerent. Num id liceat, prudens iudicet lector. Mirum vero non est haec ab Auctore tradi, qui ubique fere ex semel praeiacto principio, Probabilismo nimirum, suas opiniones probat et confirmat.

Ad ea vero, quae habent pagina 388, 389, 165
non est quod modo quidquam dicamus; videantur quae ad hanc rem pertinentia diximus in verbo *Confessarius.*

Quoniam autem de Conscientia hic brevis- 166
sime agere instituimus, reliquum nunc est, ut modum, illumque omni ex parte tutum praescribamus, quo possit unusquisque suam formare conscientiam, ubi praesertim dubia praxim respicientia suboriantur. Nil vero utilius ad hunc effectum censemus regulis, quas ex Leonardo Vanroy exscriptas hic subiicimus.

REGULAE

Prima. *Si sit dumtaxat probabile, quod actio aliqua licita sit qui eam ponit, periculo se exponit illicite agendi.*

Secunda. *Si aliquid praeter probabilitatem concurrat, quo plane certus evado, quod actio hic et nunc mihi liceat, agendo non sequor sententiam practice probabilem, sed practice certam.*

Tertia. *Certus fieri nequeo de formali actionis honestate, sive quod mihi liceat agere ex ipsa probabilitate, sive ex eo, quod sit probabile actionem esse licitam, neque eiusmodi certitudinem afferre possunt haec principia:* Quidquid est practice probabile, est practice tutum. Qui sententiam vere probabilem vel probabiliorem sequitur, prudenter agit, etc. *Quia admodum incerta, et vix, aut ne vix quidem probabilia sunt.*

Quarta. *Quando est dumtaxat probabile, quod actio licita sit, per principium reflexum certi evadimus quod agere non liceat, nempe per regulam iuris naturae vetantem, ne quis sese periculo peccandi, et legem aeternam violandi exponat.*

Quinta. *Quando actionis legi aeternae repugnantis malitia, vel per tenuissimae probabilitatis rimam considerationi adfulget, agens invincibilem malitiae ignorantiam praetexere non potest.*

Sexta. *Quando probabile est actionem secundum se rectae rationi et legi aeternae esse difformem, eam ponere non licet, nisi omissio istius actionis etiam verosimiliter rectae rationi repugnet.*

Septima. *In tali angustia, nempe, quando et actio, et actionis omissio verosimiliter legi aeternae adversantur, pensandum est a qua parte plus sit periculi: omnibusque rite ponderatis illud eligendum est, quod minus malum prudenter iudicatur.*

Octava. *Quantacumque probabilitas in materia iuris naturae periculum peccati abstergere nequit, quia licet maxime foret probabile v. gr. quod mentiri ad innocentem a morte liberandum, iuri non repugnet, lex aeterna mendacium etiam tunc vetet; regula ista legis aeternae non delebitur ob nostram probabilitatem. Unde qui in tali casu mentiretur, exponeret se periculo ponendi actionem regulae legis aeternae difformem, adeoque a peccato eximi nullo pacto posset.*

Nona. *Verum in materia legis positivae ex magna valde probabilitate ad certitudinem moralem accedente, aliisque circumstantiis epikeya aliquando formari potest, sic ut prudenter iudicemus, non esse mentem legislatoris in simili casu nos obligare.*

Alia vide infra verb. *Opinio probabilis.* 167

CONSECRARE, CONSECRATIO

Summarium.

1. Consecratio Episcopalis suscipienda intra trimestre. - 2. Episcopos consecrandi ius S. Pontifici devolutum. - 3. De Episcopalis consecrationis delegatione. - 4. Consecratio nequit fieri sine speciali mandato Pontificis. - 5. Consecrationis Ecclesiarum munus soli Episcopo reservatum. - 6. Episcopus consecrans Ecclesiam potest missam Sacerdoti celebrandam committere. - 7. Consecratio Ecclesiarum potest vel ab uno vel a pluribus Episcopis peragi. - 8. Iure consecratio Ecclesiae peragitur, quam merito ambigitur nunquam fuisse consecratam. - 9. Ecclesia a primo lapide reaedificata, vel parietibus tantum renovata debet consecrari. - 10. An liceat officium recitare Consecrationis iam deperditae. - 11. Ecclesia a fundamentis reaedificata iterum consecranda. - 12. Consecratio Altaris a consecratione Ecclesiae distinguitur. - 13. Alia ad rem. *Remissive.*

1 Consecratio Episcopalis suscipienda est intra trimestre a die confirmatae electionis; Concil. Trid. sess. 23, cap. 2, de reform. Bened. XIV Constit. incip. *In postremo*, § 2. Consecratio Episcopalis die Dominico, vel natalitio Apostolorum est sumenda, nisi Papa dispensaverit; Idem ibid., § 20.

2 Consecratio Episcoporum iuxta vetustiorem disciplinam a Metropolitano peragebatur, eoque tantummodo iniuste eam denegante, Romanus Pontifex Consecrationis munus impendebat; Idem ibid., § 15. Ad praesens ius consecrandi Episcopos per se vel per alium, ad Romanum Pontificem est devolutum; Idem ibid., § 15, 16 et 17.

3 Consecrationis Episcopalis delegatio nunc iuxta veterem restitutam formulam, iuxta mandatum *de consecrando* ad eum dirigitur Episcopum, quem sibi consecrandus elegit. Circa vero Episcoporum consecrationes, quae in Urbe peraguntur, statutum est, Consecrandum, cui facultas fit eligendi Consecratorem; seligere debere, aut unum ex Cardinalibus Episcopali charactere insignitum, aut aliquem ex quatuor Patriarchis plerumque in Urbe residentibus, scilicet vel Constantinopolitanum, vel Alexandrinum, vel Antiochenum, aut Hierosolymitanum; eo tantum excepto casu, quo nemo ex praefatis, quod perdifficile est, oblatum sibi consecrationis peragendae munus acceptum haberet; in hac quippe casus hypothesi, facta est Episcopo consecrando facultas adeundi alium quemcumque Archiepiscopum Episcopumve, qui ei consecrationem impenderet; Idem ibid., § 16, ubi in fine sic subiungit: Neque in his edendis sanctionibus excidit Nobis Metropolitarum memoria, cum constituerimus, ne, si in Urbe praesentes sint Metropolita eiusque Suffraganeus, consecratio Suffraganei cuiquam, praeterquam suo Metropolitae, delegetur.

Presbyter, sive a Pontifice Maximo, sive a 4
quocumque alio Episcopo ordinatus, consecrari nequit Episcopus sine speciali mandato Romani Pontificis; Idem ib., § 17. Consecratio Episcoporum ex Indulto Apostolico peragi potest ab uno Episcopo, una, cum duobus Abbatibus, vel aliis duobus in Ecclesiastica Dignitate constitutis; Bened. XIV Const. incip. *Ex tuis precibus*, § 21.

Consecrationis Ecclesiarum munus est Epi- 5
scopali dignitati reservatum; Bened. XIV cit. Const. *Ex tuis precibus*. Dioecesano Episcopo ita competit consecratio Ecclesiarum suae Dioecesis, ut extraneo cuicumque Episcopo absque Dioecesani delegatione licere non possit; Idem ib., § 2. Simplici Presbytero nequidem ex delegatione Episcopi competere potest facultas consecrandi Ecclesias; Idem ib., § 2 et seq.

Ex Pontificia tamen delegatione huiusmodi consecrationis munus simplici presbytero competere potest; Idem ibid., § 1 et 12. Vide ad id iam tradita in tom. 3, verb. *Ecclesia*, art. 4.

6 Consecrans Ecclesiam Episcopus potest ex iusta causa Missam Sacerdoti celebrandam committere; Bened. XIV Constit. incip. *Peracto a Nobis* § 1. Consecrationem Ecclesiae ab uno Episcopo incoeptam potest alter perficere, modo nimis longum temporis spatium non intercurrat: Idem ibid., § 16, ubi solvit obiectum.

7 Consecratio Ecclesiae, vel ab uno Episcopo, vel a pluribus simul, tamquam Comministris peragi potest; Idem ibid., § 4 et seq., ubi id comprobat Scriptorum auctoritate et exemplis. Ipsum quoque munus benedicendi ungendique Cruces, Episcopi consecrantes inter se partiri possunt; idem ib., § 10 et seq. usque ad 16, ubi probat pluribus exemplis et argumentis, ac solvit Rescriptum Sac. Congreg. Rit. in causa Ulyssiponensi.

8 Consecratio iure peragitur eius Ecclesiae, quam merito ambigimus numquam fuisse consecratam; Bened. XIV Const. incip. *Iam inde*, § 1, 4 et 5, ubi adducit perspicuam ad id definitionem Benedicti XIII in Concilio Romano tit. 25, c. 3.

9 Ecclesia a primo lapide reaedificata, vel etiam parietibus tantum renovata, debet nova consecratione dicari; Idem ib., § 10. Si Ecclesiae parietes non uno tempore, sed per partes, diversisque temporibus, fuerint reaedificati, vel si Ecclesia igne comburatur, vel corruat, aut destruatur, an, et in quibus ex his casibus, sit reconsecranda Ecclesia? Vide ipsum ib. a § 7 ad 14, et iam tradita et conclusa a nobis, verb. *Ecclesia*, art. 4.

Consecrationis iam deperditae Officium an adhuc liceat recitare? variant Doctores adducti; Bened. XIV ib., § 22, merito propendet pro affirmativa continuationis; fultus potissimum exemplo duarum Basilicarum Lateranensis et Vaticanae, in quibus ad veterum Consecrationum recordationem diu fuit retenta Officii recitatio, etsi novis positis constructionibus, veteres amplius non superextarent Consecrationes, uti plane, ait ipse, Bononiae hactenus factitatum. 10

Si parietes Ecclesiae sint destructae, et a fundamentis iterum reaedificentur, Ecclesia iam consecrata iterum consecranda est, ut ex tit. de Consecrat. Eccl. vel alt. firmant Canonistae; d. Instit. Eccl. 67, § 2. Officium vero recitari debet de priori Consecratione, non de secunda; ib., § 6. 11

Consecratio Altaris plane distincta est a consecratione Ecclesiae, ut ex Pontificali Romano adnotatur ib., § 8. 12

Alia ad rem, vide verb. *Altare*, verb. *Ecclesia*, verb. *Episcopus*, et verb. *Eucharistia*. 13

CONSERVATORES

PARTITIO ARGUMENTI

CONSERVATORES: 1. quoad ea, quae concernunt Conservatorum qualitatem, electionem et durationem; 2. quoad ea quae concernunt ipsorum officium et iurisdictionem.

Articulus I. *Quoad ea, quae concernunt Conservatorum qualitatem, electionem et durationem.*

Summarium. 1. Conservatores qui sint. - 2. Conservatores sibi eligere possunt Regulares omnes, nedum qui ad hoc expressa et peculiaria privilegia a Sede Apostolica obtinuerint, sed et caeteri virtute communicationis privilegiorum. - 3. Conservatoriae Regularibus concessae non sunt sublatae per Decr. Concil. Trident. etiam quod causae graves sint, et plenariam cognitionem requirant. - 4. Conservatores debent eligi ad praescriptum capit. *Statutum* 21 de rescriptis, cap. *Statuimus* 1, et cap. *Hac Constitutione* 25 de offic. Delegati in 6, et praecipue ad praescriptum Constit. Gregorii XV, incip. *Sanctissimus*. - 5. Affertur talis Constitutio Gregorii XV. - 6. Eligendi in Conservatores debent esse in dignitate Ecclesiastica constituti. - 7. Unde Conservatores non possunt esse, nisi Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchae, et Cardinales, vel Abbates, seu Dignitates, vel Personatus in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis obtinentes. - 8. Aut Canonici Ecclesiarum Cathedralium existentes. - 9. Canonici autem Ecclesiae Collegiatae, quamvis sint eximii Doctores, nequeunt esse Conservatores. - 10. Vicarius Generalis Episcopi potest eligi in Conservatorem Regularium. - 11. Sic etiam Vicarius Capitularis Sede vacante. - 12. Regulares quamvis dignitate Regulari fulgentes non posse eligi in Conservatores, respondit Sac. Congr. Episcop. et Regul. - 13. At Sacr. Congr. Concilii censuit Abbatem Ordinis Olivetani posse eligi in Conservatorem, si Episcopus in Synodo eum deputavit Iudicem Synodalem. - 14. Conservatores debent esse Iudices Synodales. - 15. Dato autem, quod non adsint Iudices Synodales, possunt a Regularibus eligi non Iudices, donec sit celebrata Synodus, et in ea Iudices sint designati. - 16. Affertur ad hoc Pontificis declaratio. - 17. Conservatores debent eligi a Regularibus in unaquaque Dioecesi, in qua Monasteria, Conventus, seu Domus Regulares habent. - 18. Regulares, licet ex d. Constitutione Gregorii XV fuerint adstricti ad sibi eligendos Conservatores infra duos menses in Italia, et extra Italiam infra sex menses a die publicationis in Urbe ipsius Constitutionis; tamen ii Regulares, qui tempore sibi in d. Constitutione praefixo, Conservatores eligere non curaverunt, dicto elapso tempore, quandocumque eis libuerit, Conservatores iuxta formam d. Constitutionis eligere possunt, ad num. 19. - 20. Electionis Conservatoris documentum est relinquendum penes acta Curiae Episcopalis, alias Regulares sunt conveniendi coram Ordinario loci. - 21. Conservatores sunt eligendi ad praescriptum d. Constit. Gregorii XV, non obstantibus quibusvis privilegiis. - 22. Regulares eligentes Conservatores non

servata forma Gregorii XV, incurrunt ipso iure privationem vocis activae et passivae; Nec possunt rehabilitari, nisi a Romano Pontifice, et eorum Conventus, et personae carent Conservatore ad annum, et interim illorum causae definiri debent solum ab Ordinariis locorum. - 23. Conservatores Regularium possunt eligi vel a Superioribus Generalibus, vel Provincialibus, vel Localibus, iuxta Religionum consuetudinem. - 24. In iis tamen Religionibus, in quibus iuxta suam consuetudinem, Constitutiones, vel privilegia solent Conservatores eligi per Superiores locales, debet intervenire etiam consensus Capituli. - 25. In Ordine Minorum de Observantia facultas eligendi Conservatores videtur restricta ad Provinciales, privative quoad Guardianos, seu Superiores locales. - 26. Et ubi adest similis Constitutio, et probata consuetudo, quod eligantur per solos Provinciales, valida est electio etiam sine consensu Capituli. - 27. Conservatores Regularium semel legitime electi, ac deputati, nisi ex legitima causa a Sede Apostolica, aut locorum Ordinariis, prout eisdem Regularibus, et aliis praedictis libuerit, approbanda, durante quinquennio a die deputationis, amoveri aut mutari nullatenus possunt. - 28. Causae autem possunt esse inimicitia suborta, impotentia, negligentia, et omnes illae, ob quas recusari potest Iudex. - 29. Regulares quinquennio elapso possunt alium Conservatorem libere eligere; Et si ad aliam electionem procedere minime curent aut nolint electus etiam elapso quinquennio, adhuc in officio perseverat usque quo alius eligatur; nec est necesse ipsum confirmare, vel reeligere. - 30. Conservatoris rite electi officium, et iurisdictio non expirat, ex eo quod postea desinat esse Iudex Synodalis. - 31-34. An eligi in Conservatores possint Episcopi et Archiepiscopi, etc., si existant in Dioecesi Iudices Synodales. -*35. Conservator datur etiam sine negligentia iudicis laici, etiam personis miserabilibus. - 36. A coetu Cardinalium non potest dari Conservator, Papa vivente, nisi ille omnino impeditus sit. - 37. Neque a Legato etiam de Latere. - 38. Etiam principes saeculares possunt Ecclesiis vel Clericis Conservatores dare, et ita contra Laicos tueri, non tamen contra clericos vel Ecclesias. - 39. Regulares in una dioecesi non possunt eligere in Conservatorem alterius dioecesis Episcopum.

1 Conservatores communiter definiri solent, quod sint particulares Iudices a Summo Pontifice delegati ad aliquos defendendos contra manifestas iniurias et molestias, et violentias absque indagine iudiciali, ut deducitur clare ex cap. *Statuimus* 1 de Offic. Iudic. delegati in 6, ubi sic praecise habetur: *Statuimus, ut Conservatores, quos plerumque concedimus, a manifestis iniuriis et violentiis defendere possint, quos eis committimus defendendos; Nec ad alia quae iudicialem indaginem exigant, suam possint extendere potestatem.* Et consimiliter colligitur ex cap. *Hac constitutione* 15 eodem in 6.

2 Conservatores sibi eligere possunt Regulares omnes, nedum qui ad hoc expressa, et peculiaria privilegia a Sede Apostolica obtinuerunt, sed et caeteri alii virtute communicationis privilegiorum cum ipsis, ut expresse declaravit Sacr. Congregatio Conc. 12 Septembris 1620.

3 Conservatoriae Regularibus concessae non sunt sublatae per Decretum Conc. Trident. sess. 24 de reform., cap. 20, etiam quod causae graves sint, et plenariam cognitionem requirant; Sacra Congregatio Conc. in Mediolanen. teste Rota part. 2 recent., dec. 616, in Oscen. *Iurisdict.* 12 Decembris 1614, et sic etiam fuisse decisum sub die 18 Ianuarii 1594, refert Aldan. in Compendio canon. resolut., lib. 4, tit. 8,

4 num. 10. Conservatores debent eligi ad praescriptum cap. *Statutum* 11 de rescriptis; cap. *Statuimus* 1, et cap. *Hac Constit.* 15 de offic. delegati in 6, et praecipue ad praescriptum Constit. Greg. XV incip. *Sanctissimus*, quae cum sit specialis norma et regula pro Conservatoribus, hic subnectitur ad promptiorem omnium commoditatem.

5 § 1. SSmus in Christo Pater et D. N. D. Gregorius divina providentia Papa XV ex certis rationabilibus causis animum suum moventibus, et de voto Ven. Fratrum suorum S. R. E. Cardinalium Conc. Trident. Interpretum, partim fel. recordat. Clement. Papae VIII Praedecessoris suis vestigiis inhaerendo renovavit, ac nullas et invalidas decrevit omnes, et quascumque Iudicum Conservatorum erectiones, nominationes, seu deputationes tam in viam literarum Conservatoriarum iuxta formam in quinterno Cancellariae descriptam, quam in vim quorumcumque privilegiorum perpetuo, vel ad tempus non elapsum Apostolica auctoritate concessorum, seu alias quocumque iure, vel titulo hactenus factas, quo quibuscumque Conventibus, Capitulis, Militiis etiam S. Ioannis Hierosolymitani, Congregationibus, Collegiis, Ordinibus, Monasteriis, Hospitalibus, aut aliis quibusvis piis tam saecularibus, quam cuiusvis Ordinis tam Mendicantium, seu Instituti, vel Societatis Regularibus, locis quantumvis exemptis, etiam de necessitate exprimendis, seu illorum personis, cuiusvis qualitatis, seu conditionis existant.

§ 2. In futurum vero Sanctitas Sua hac generali, et perpetuo valitura Constitutione statuit et decrevit, ut Iudices Conservatores huiusmodi sive principales, sive subrogati, eligi, nominari, aut deputari non possint, nisi non solum habeant qualitates requisitas, et descriptas in Constitutione simil. recordat. Bonifacii Papae VIII etiam Praedecessoris sui, quae incipit *Statutum;* ita ut vel dignitate Ecclesiastica praediti, vel personatum obtinentes, vel Ecclesiarum Cathedralium Canonici existant; sed etiam in Conciliis Provincialibus, aut Dioecesanis iuxta decretum Concilii praedicti iudices electi, seu designati sunt.

§ 3. Quaecumque deinceps literae conservatoriae per Sedem Apostolicam concedendae suprascriptis tantum dirigantur, et si quae literae aliter expedientur, illae, ac deputationes huiusmodi omniaque exinde sequenda nullius sint roboris, vel momenti.

§ 4. Et nihilominus, qui secus, quam iuxta formam superius praescriptam, Conservatores

huiusmodi cum effectu eligere, nominare seu deputare, aut electis, nominatis, seu deputatis uti ausi fuerint, Regulares quidem voce activa, et passiva sint ipso iure privati, adeo ut habilitationem a nemine praeterquam a Romano Pontifice consequi valeant, reliqui vero aliis poenis arbitrio Sanctitatis suae coerceantur, et praedictorum omnium Conventus, Monasteria, ac loca huiusmodi eorumque personae, ac bona careant Conservatore ad annum, ita ut illorum causae interea coram locorum Ordinariis dumtaxat cognosci ac definiri debeant.

§ 5. Caeterum ut latius pateat Conservatorum huiusmodi deligendorum facultas, Sanctitas sua admonitos voluit omnes locorum Ordinarios, ut in Synodis Provincialibus, aut Dioecesanis quamplures personas, ex habentibus qualitates in praedicta Constitutione huiusmodi Bonifacii Praedecessoris contentas, et alioquin ad id aptas designari procurent, et si aliquem interim ex designatis mori contigerit, substituat Ordinarius loci cum Consilio Capituli alium in eius locum, usque ad futuram provincialem, aut Dioecesanam Synodum.

§ 6. Insuper Sanctitas sua inhaerendo hac in parte Decreto similis record. Gregor. Papae XIII etiam Praedecessoris sui statuit et ordinavit, ut Regulares, ac personae huiusmodi in Italia infra duos, extra Italiam vero intra sex menses a die publicationis in Urbe praesentis Constitutionis inchoandos, debeant sibi eligere, seu assumere Conservatores iuxta formam superius propositam.

§ 7. Eiusque electionis seu assumptionis documentum infra tempus huiusmodi poenes Acta Curiae Ordinariorum exhibere et demittere teneantur; alioquin eo termino elapso, quamdiu Conservatores secundum formam praesentis Constitutionis non elegerint, coram eisdem Ordinariis conveniantur.

§ 8. Quodque Conservatores huiusmodi semel legitime deputati, nisi ex legitima causa a Sede Apostolica, aut locorum Ordinariis, prout iisdem Regularibus, et aliis supradictis libuerit approbanda durante quinquennio a die deputationis, amoveri aut deputari nullatenus possint, aut valeant.

§ 9. Ad haec statuit Sanctitas sua, ut coram ipsis Conservatoribus Regulares, ac personae suprascriptae conveniri quidem, aut trahi debeant, sed alios convenire, aut trahere non possint, ita ut memorati Conservatores in causis, in quibus Regulares et alii Actores fuerint, nullam prorsus iurisdictionem habeant, sed in his tantum, in quibus rei extiterint, neque extra Civitates seu Dioeceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscumque procedere praesumant.

§ 10. Si qua vero inter Iudices Conservatores huiusmodi, et locorum Ordinarios Controversia super competentia iurisdictionis orta fuerit, nequaquam in Causa procedatur, donec per Arbitros in forma iuris electos super iurisdictionis competentia fuerit iudicatum.

§ 11. Quod si Conservatores sive in hac parte sive alias quomodolibet suos limites excesserint per annum ab Officio Conservatoris huiusmodi suspensi sint, et pars, quae hoc fieri procuraverit, sententiam excommunicationis incurrat, iuxta formam alterius Constit. eiusdem Bonifacii Praedecessoris, quae incipit: *Hac Constitutione,* quam Sanctitas sua in omnibus, quae praesenti Constit. non adversantur, innovavit ac innovat.

§ 12. Per hoc tamen non intendit Sanctitas sua prohibere, quo minus Regulares, et alii supradicti in casibus a iure permissis petant iudicem non suspectum a Principibus, seu Magistratibus saecularibus; Dum tamen haec tria copulative concurrant, videlicet, ut Regulares et alii praedicti sint Actores, non autem Rei; utque agant contra Laicum, non autem contra Ecclesiasticum, vel alias a Iurisdictione saeculari exemptum, atque ut causa, in qua Iudex deputatur, fuerit profana, non autem Ecclesiastica et in ea, iuxta Sacrorum Canonum dispositionem, Laicus ut praefertur eligendus, Iudex competens existat.

§ 13. Observantiam praemissorum praecipit cum decreto irritanti.

§ 14. Contrariis quibuscumque derogat. (Et sequitur publicatio).

Datum Romae 20 Septembris 1621, Pontificatus anno primo; Bullar. tom. 4, pag. 80.

Sequitur dubium super dicta Constitutione exortum cum sua declaratione.

In Constitutione de Conservatoribus edita a San. Mem. Gregor. XV, ex sententia S. Congr. Concil. inter caetera statutum est, ut coram Conservatoribus Regulares conveniri quidem, aut trahi debeant, sed alios convenire, aut trahere non possint, ita ut memorati Conservatores in casibus, in quibus Regulares et alii Actores fuerint, nullam prorsus Iurisdictionem habeant, sed in his tantum, in quibus Rei extiterint.

Dubitatur nunc; An per haec verba sublata sit facultas, quam habent Conservatores defendendi Regulares, et alios a manifestis iniuriis et violentiis, quae illis de facto inferuntur, dum a suis possessionibus deiiciuntur, et propriis bonis uti, ac frui impediuntur.

Sacra Congregatio Card. Concilii Trident. Interpretum censuit eiusmodi verbis minime sublatam fuisse facultatem, quam habent Conservatores defendendi Regulares a manifestis iniuriis ac violentiis; dummodo observent formam praescriptam in Constitutionibus Innocentii IV et Bonifacii VIII, relatis in cap. 1 et final. de offic. deleg. in sexto.

Card. de Torres.

Prosper Fagnanus Sacr. Congr. Secret.

6 Eligendi in Conservatores debent esse in dignitate Ecclesiastica constituti, textu expresso in cap. *Hac Constitutione* 15 de offic. Delegati, et in dicta Constitutione Gregorii XV, § 2. 7 Unde Conservatores esse non possunt nisi Episcopi, aut eorum Superiores (id est Archiepiscopi, Patriarchae et Cardinales), vel Abbates, seu Dignitates, vel Personatus in Cathedralibus, 8 vel Collegiatis Ecclesiis obtinentes; ibid. Aut Canonici Ecclesiarum Cathedralium existentes, ex cit. Constit. Greg. XV, § 2, ibi: *Vel Ecclesiarum Cathedralium Canonici existant;* et cap. 9 *Statutum* 11 de rescriptis. Canonici autem Ecclesiae Collegiatae, quamvis sint eximii Doctores, nequeunt esse Conservatores, quia Conservatores ex citata Gregoriana debent esse Iudices Synodales, et Canonici Ecclesiae Collegiatae non possunt eligi in iudices Synodales, ut declaravit Sacra Congregatio Conc. in Alexandrina, ut refert Barbosa dec. Apostolicar. collectan. 90, n. 7, et d. Gregoriana expresse requirit quod sint Canonici Ecclesiarum Ca- 10 thedralium. Vicarius Generalis Episcopi potest eligi in Conservatorem Regularium; S. Congr. 11 Conc. 23 Octobris 1623. Sic etiam posse eligi Vicarium Capitularem Sede vacante tenent Ricc. variar. resol. tom. 2, resol. 349, num. 3; Monacell. tom. 1 in appendice ad formularium, adnotat. ad Constit. Gregorii XV incip. *Sanctissimus,* num. 17, et alii. Regulares quavis dignitate regulari fulgentes non posse eligi in Conservatores, respondit Sac. Congr. Episcop. et Reg. Archiepiscopo Turritano 7 Sept. 1617, ut refert Barbosa de Offic. et potest. Episcopi, 13 part. 3, alleg. 106, num. 15. At Sac. Congr. Conc. sub die 2 Martii 1619, censuit: *Abbatem Ordinis Olivetani posse eligi in Conservatorem si Episcopus in Synodo eum deputavit Iudicem Synodalem,* ut refert Barbosa citat., et tenent Nidus de Conservatoribus cap. 3, particula 3, num. 18, cum Moneta et Passerin. ibi citat.; Barbosa Apostolicar. decis. collectan. 216, num. 15; Monacell. loco citato, num. 17, et alii.

14 Conservatores debent esse Iudices Synodales; Gregorius XV, in d. Const. incip. *Sanctissimus,* § 2, ibi: *Sed etiam in Conciliis Provincialibus, aut Dioecesanis, iuxta decretum Concilii praedicti, Iudices electi seu designati sint.* 15 Dato autem quod non adsint Iudices Synodales, possunt a Regularibus eligi non Iudices, donec sit celebrata Synodus, et in ea Iudices sint designati, et pluries declaravit Sac. Congr. Conc. et signanter 7 Iunii 1623, 17 Augusti 1626, 23 Augusti 1627, et Sac. Congr. Episcop. et Regul., die 4 Decembris 1671, decrevit dandam esse infrascriptam declarationem alias editam, et signanter ad instantiam Patrum Societatis Iesu, quam ad literam refert Fagnan. lib. 2 decr., in cap. *Si Clericus* 5 de Foro compet., num. 56, tenoris ut sequitur:

Gregorius Papa XV, fel. rec. in sua Const. 16 *de Conservatoribus statuit et decrevit, ut in futurum a Regularibus eligi non possint in Conservatores nisi Iudices in Conciliis Provincialibus, seu Dioecesanis designati, sub poenis et censuris in dicta Constitutione contentis.*

Quibus stantibus Patres Soc. Iesu, qui in Indiis et aliis locis degunt, in quibus Archiepiscopi, seu Episcopi Synodum congregare non curant, vel si congregant, Iudices Synodales non eligunt, supplicant humiliter DD. VV. Illustrissimis, ut dignentur declarare, si in tali casu possint uti privilegiis a sancta Sede Apostolica ante dictam Constitutionem concessis.

Die 17 Augusti 1626 Sacr. Congr. Illustriss. Card. Concil. Trid. Interpretum censuit Episcopos quamprimum Dioecesanam Synodum omnino celebrare teneri, et interim in Civitatibus et Dioecesibus, in quibus nulli Iudices extant in Concil. Provinciali, aut Dioecesano designati, licere Regularibus, servata in reliquis forma Const. fel. rec. Gregor. XV, hac de re editae, Conservatores nominare habentes qualitates a iure requisitas. Quorum tamen Conservatorum facultas eo ipso expiret cum primum huiusmodi Synodus celebrata, in eaque Iudices designati extiterint.

Conservatores debent eligi a Regularibus in 17 unaquaque Dioecesi, in qua Monasteria, Conventus, seu domos Regulares habent, sic enim censuit Sacr. Congreg. Concil. in Rossanensi 15 Aprilis 1628, et in Langianensi 29 Ian. 1633, praecisis verbis, nempe: *Regulares debent eligere Conservatores in singulis Dioecesibus, in quibus Monasteria, Conventus, seu Domus Regulares habent.* Regulares licet ex d. Constit. 18 Greg. XV, sub § 6, fuerint adstricti ad sibi eligendos Conservatores infra duos menses in Italia, et extra Italiam infra sex menses a die publicationis in Urbe ipsius Constitutionis; Tamen si Regulares, qui, tempore sibi in dicta 19 Constitutione Gregorii XV praefixo, Conservatores eligere non curaverunt, dicto tempore elapso, quandocumque his libuerit, Conservatores iuxta formam dictae Const. eligere possunt, ut declaravit Sacr. Congr. Conc. 18 Septembris 1627, prout ex Sellio refert, et tenet Barbosa supra Conc. sess. 14, cap. 5, n. 9. Electionis Conservatoris documentum est relin- 20 quendum penes Acta Curiae Episcopalis, alias Regulares sunt conveniendi coram Ordinario loci: Sic dicta Gregoriana § 7. Et ad hoc tenentur ante exercitium suae Iurisdictionis sub poena nullitatis actuum, ut declaravit Sacra particularis Congregatio deputata ab Innoc. X, 16 Aprilis 1648, in responsione ad tertium decimum propositum dubium conceptum, ut sequitur: *Tertio decimo, an Conservatores nominati, et electi a Regularibus praescriptis ante exercitium suae Iurisdictionis teneantur electionis authenticum documentum exhibere co-*

ram Ordinario sub poena nullitatis actuum? Respondit... Ubique teneri, et confirmavit ipse Innocent. X, 14 Maii 1648, Constit. incip. *Cum*
21 *sicut accepimus.* Conservatores sunt eligendi ad praescriptum d. Constitutionis Gregorii XV, non obstantibus quibusvis privilegiis, utpote reductis ad terminos ipsius Constitutionis. Sic expresse d. specialis Congregatio deputata ab Innocentio X, in responsione ad quintum, et confirmavit ipse Innoc. X in d. Const. incip.
22 *Cum sicut accepimus.* Regulares eligentes Conservatores non servata forma Gregorii XV, incurrunt ipso iure privationem vocis activae et passivae, nec possunt rehabilitari nisi a Summo Pontifice, et eorum Conventus et Monasteria, eorumque personae carent Conservatore ad annum, et interim illorum causae, cognosci et definiri possunt, et debent solum ab Ordinariis locorum; Sic expresse d. Gregoriana § 4.

23 Conservatores Regularium possunt eligi, vel a Superioribus Generalibus, vel Provincialibus, vel localibus iuxta Religionum consuetudinem; dicta enim Constitutio Gregoriana incip. *Sanctissimus* non specificat personas Regulares, quae possunt et debent Conservatores eligere, sed dicit indefinite *Regulares,* unde videtur relinquere electionem iuxta probatas Religionum consuetudines, et speciales suas Constitutiones.

24 In iis tamen Religionibus, in quibus iuxta suam consuetudinem, Constitutiones et privilegia, solent Conservatores eligi per Superiores locales, debet intervenire etiam consensus Capituli, ut tenent Bordon. tom. 2 Concil. Regular., resolut. 95, num. 10; Passerin. in cap. *Hac Constitutione,* quaest. unic., de Offic. delegat. in 6, num. 287; Petrus Martyr Urgean. in Summar. Ordin. Praedicat., pag. 4, c. 4. Nidus de Conservatoribus c. 1, particula 5, num. 2, et alii; et colligitur ex Constitutione S. Pii V, incip. *Ad hoc nos Deus,* in qua de Conservatoribus in Ordine Praedicatorum eligendis sic dicit: *Per eosdem Fratres, seu Moniales, ac dicti Ordinis Fratrum Praedicatorum Superiores et Domorum Priores, et eorum singulos pro tempore eligendos in eorum, et dictorum eorumdem privilegiorum, indultorum, concessionum et gratiarum, et singulorum aliorum praemissorum Conservatores et Iudices unicos,* etc. Quibus verbis modum eligendi Conservatores exprimit, ipsosque per superiores locales, una cum Fratribus, et respective Sororibus capitulariter congregatis eligendos esse demonstrat, ut observant Petrus Martyr Urgean.
25 et Nidus loc. cit. In Ordine autem Minorum de Observantia facultas eligendi Conservatores videtur restricta ad Provinciales, privative quoad Guardianos, seu Superiores locales ex Constitutionibus Generalibus Ordinis, c. 12, § 21, disponentibus ut sequitur: *Provinciales itaque infra spatium sex mensium pro unoquoque loco Conservatores nominasse et elegisse teneantur, ac debeant iuxta Apostolicas Constitutiones, idque sane statuimus, et decernimus sub poena privationis Officii negligentibus subeunda,* ex quibus verbis et praecipue ex illis, pro unoquoque loco, deducitur privative quoad Guardianos, vel Superiores locales. Et ubi adest 26 similis Constitutio, et probata Consuetudo, quod eligantur per solos Provinciales, valida est electio etiam sine consensu Capituli, ut tradunt Confectius in collect. privileg. tit. 4; Urgeanus et Nidus loc. cit. sub num. 7, et alii.

Conservatores Regularium semel legitime 27 electi ac deputati, nisi ex legitima causa a Sede Apostolica, aut locorum Ordinariis prout eisdem Regularibus, et aliis praedictis libuerit approbanda, durante quinquennio a die deputationis, amoveri aut mutari nullatenus possunt; sic expresse d. Gregoriana incip. *Sanctissimus,* § 8. Causae autem possunt esse inimicitia sub- 28 orta, impotentia, negligentia et omnes illae, ob quas recusari potest Iudex. Regulares quin- 29 quennio elapso possunt alium Conservatorem libere sibi eligere, nam Pontificiae Const. amotionem electi intra quinquennium dumtaxat prohibent; at si ad aliam electionem procedere minime curent, aut nolint, electus, etiam elapso quinquennio, adhuc in officio perseverat, usquequo alius eligatur; nec est necesse ipsum confirmare, vel reeligere, siquidem datus est ex vi privilegii perpetui. Nec quod Conservatoris officium post quinquennium spiret, nulla lege sancitum fuit; Conc. enim Trid. sess. 14, cap. 5, de reform., dum Conservatoris officio quinquennium praescribit, de Regularium Conservatoribus non loquitur, ut observat Moneta de Conservatoribus, cap. 10, num. 323; Flav. Cherubin., Roderic. et alii cum Nido de Conservatoribus, cap. 1, particula 9, num. 3; et ita etiam censuit Sacra Congregatio eiusdem Conc. teste Ioann. Franc. Leone in suo Thesauro for. Eccles., part. 3, cap. 39, num. 58. Imo Concilium Tridentinum loc. cit. expresse excipit Conservatorias Regularium praecisis his verbis: *Universitates autem generales, ac Collegia Doctorum, seu Scholarum et Regularia loca, nec non hospitalia, actu hospitalitatem servantia, ac Universitatum, Collegiorum, locorum et hospitalium huiusmodi personae in praesenti Canone minime comprehensae, sed exemptae omnino sint et esse intelligantur.* Conservatoris rite electi officium, et iurisdictio 30 non expirat ex eo, quod postea desinat esse Iudex Synodalis, sic decrevisse Sacram Congregationem Episcop. et Regul. refert Nicolius luc. Can. part. 2, tit. 29, sub n. 11, verb. *Censuit.*

Ad rem hic adducitur novissima Constitutio 31 Clem. XIII, merito consulenda et observanda:

Clemens Episcopus, etc., *ad perpetuam* etc. Cum omnium quidem Ecclesiarum, tum earum

praesertim, quae in remotissimis regionibus sunt constitutae, decet Apostolicam Sedem curam gerere. Fideles enim illic degentes, vel Ecclesiae corpori recens inserti, vel undique Paganorum ritibus et superstitionibus circumdati, nisi novarum plantarum instar foveantur, irrigentur, diligenterque custodiantur, periculum est, ne paulatim arescant, in eisque fructum, quem optat, coelestis Paterfamilias non adinveniat. Hinc Romani Pontifices Praedecessores nostri, quorum exemplum Nos quoque secuti sumus, in easdem Religiones Saeculares et Regulares Clericos bene multos, qui in agro Dominico operarentur mittendos curarunt. Sed infensissimus humani generis inimicus, qui inter frumentum zizaniam superseminare solet, discordiarum semina inter eorum aliquos spargere adeo consuevit, ut non raro sui muneris obliti, ac Apostolicae legationis immemores, pro eo quod gentibus ac populis sedentibus in tenebris, et regione umbrae mortis fidei lucem ingerere, et ad veritatis agnitionem perducere curent, ipsi inter se levissimis de rebus maximas contentiones ineant: quod interdum eo usque protenditur, ut eodem temporis ac loci vestigio, quo Evangelium salutis afferunt, et pacem Christianam annunciant, quam Christus discipulis suis velut unicam haereditatem testamento reliquit, eas ipsi turbas excitant, ut qui eis adhaerent, pro partium studio etiam ad arma concurrant, ac manus inter se non sine bonorum omnium gemitu conferant. Id vero eo acerbius ferimus, quo eorum dissidia Catholicae fidei propagationi summo esse impedimento propemodum videamus, atque in messe multa veros operarios adhuc paucos doleamus.

Dissidiorum causa eiusmodi est, quod dum e Regularibus nonnulli in vindicandis privilegiis toti occupantur, interim opus ministerii sui, consummationem Sanctorum, et in aedificationem Corporis Christi, negligentes, interdum quod ore docent, ac verbis adstruunt, factis negare, ac manu destruere videantur.

Nuper siquidem non sine intimo cordis nostri dolore, accepimus, in Regno Tunkini in Indiis Orientalibus Regulares nonnullos, qui eodem ad Christi religionem propagandam missi sunt, sub obtentu conservandorum privilegiorum, quae Regularibus eisdem ab Apostolica Sede concessa fuerunt, Conservatores iudices, ut vocant, praeter ordinem, et contra Apostolicarum Constitutionum spiritum ac mentes tales sibi delegisse, quos nec ipsa instituti sui ratio pateretur, quique eo temeritatis pervenerunt, ut in Apostolicos nostros Vicarios ibidem degentes, quorum auctoritatem, ut religiosos viros decet, revereri debuissent, maximo cum Christiani nominis apud Ethnicos ipsos dedecore, gravique cum perturbatione illarum Ecclesiarum, excommunicationis et suspensionis, et interdicti sententiam ferre non dubitaverint.

De quibus omnibus cum a Vicario Apostolico ad Nos essent delatae querelae, requiem non habuit caro nostra, sed videntes tumultum in Domo Dei, in qua ne contentiones quidem Apostolus patitur, pro Summi Pastoratus officio duximus tanto malo validioribus remediis quantocius occurrendum. Ut vero cautius in re tanti momenti procederemus, Congregationem particularem nonnullorum S. R. E. Cardinalium, qui negotiis Propagandae Fidei praepositi sunt, ad rem totam examinandam instituimus. Qui quidem examen diligenter aggressi, primo Dubium illud, an potuerit eligi in Conservatorem Superior Regularis temporarius, pro rei gravitate minime censuere statim ac protinus definiendum, sed reservato examine ac decisione eiusmodi dubii, inter caetera pro re nata declararunt, inhaerendo Constitutionibus Apostolicis et Decretis alias editis.

1. Quod denegata Regularibus, vel dilata facultas excipiendi Confessiones, sufficiens causa non fuerit eligendi sibi Conservatorem.

2. Quod proinde qui illum ea de causa elegerint Conservatorem, in excommunicationem inciderint ad formam c. fin. de offic. et potest. Iudic. Deleg. in 6, speciatim confirmati in Constit. Greg. XV, quae incip. *Sanctissimus*.

3. Quod electus huiusmodi Conservator sub poena suspensionis a divinis, ipso facto incurrenda, a Conservatoris nomine, et officio omnino abstinere se debeat, nullis, ac nullius valoris declaratis omnibus huc usque ab eo actis, et deinceps forsan agendis.

4. Demum quod graviter moneantur Regulares omnes, ut in posterum remotis partium studiis, et proprii Ordinis commodis, ad animarum salutem unice invigilent, ne tandem Sedes Apostolica tot Episcoporum querelis fatigata, privilegia olim Regularibus concessa pro incremento Missionum, quaeque nunc ad earumdem perniciem tendere cernuntur, revocare cogatur; Atque ad hunc effectum, ne quis esse possit ignorantiae locus, huiusmodi Decretorum exemplar Superioribus Generalibus respective intimetur, ut eorumdem observantiam et exsecutionem sollicite curent.

Quae quidem omnia cum essent a Nobis auctoritate Apostolica confirmata, hoc tamen temporis intervallo in regionibus adeo dissitis discordiarum, et scandalorum incendium nec restingui, nec temperari potuit, immo multo etiam magis auctum, ac dilatatum est, adeo, ut graves querimoniae ad Nos usque pervenerint, negata etiam fuisse in summo vitae discrimine Sacramenta nonnullis eorum, qui Iudicis Conservatoris iudicio, et censuris non obtemperassent. Quibus ex causis haud diutius differendum Dubii huc usque suspensi decisionem rata dicta Congregatio, deductis hinc inde iuribus

et re mature perpensa, ac prae oculis habitis Constitutionibus Apostolicis, tum et fere communi iuris Canonici peritorum consensu, ac praesertim resolutione Congr. Episcoporum ac Regularium negotiis praepositae, quae ab Episcopo Turritano consulta: *An Regulares unius Conventus, Monasterii, vel Domus aliquem Priorem, Guardianum, vel quemvis alium quavis Regulari dignitate fulgentem in suum Conservatorem eligere, vel deputare possint?* die 8 Octobris anni 1617, rescripsit: *Non posse:* his, aliisque similibus Decretis inhaerens die 8 Martii currentis anni, tandem in hunc modum propositum Dubium resolvit; *Consulendum Sanctissimo, ut dignetur declarare superiores Regulares temporarios nullibi, et in nullo casu posse eligi in Conservatores; in partibus autem infidelium expedire, ut Conservatores omnino non eligantur.*

Hoc nobis relatum exhibitumque Decretum iam satis agnovimus quoad utramque partem Apostolicis Constitutionibus consentaneum et congruum. Iamdudum enim praedecessores nostri Bonifacius VIII in Constitut. quae incipit *Statutum;* Gregorius XV in Const. quae incipit *Sanctissimus in Christo Pater;* et Innoc. X in literis in forma Brevis, quae incipiunt *Alias à Nobis;* animadvertentes Regulares, aliosque, quibus ab Apostolica Sede generale, sive speciale privilegium concessum est, ut possint sibi Iudices Conservatores eligere, sub eiusmodi privilegii praetextu Episcoporum, aliorumque Iudicum ordinariam sive delegatam iurisdictionem perturbare, et electos Iudices Conservatores suae potestatis limites frequenter excedere, optimo sane consilio, dum privilegia ipsa sarta tecta esse voluerunt, certum tamen modum Iudicum Conservatorum electioni, certosque fines eorumdem potestati imposuerunt, poenis etiam adversus transgressores constitutis.

Horum igitur Summorum Pontificum Praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, de consilio Congregationis particularis supra memoratae nonnullorum S. R. E. Cardin., qui negotiis Propagandae Fidei praepositi sunt, videlicet Ven. F. Nostri Iosephi S. R. E. Card. Spinelli Episcopi Ostiensis et Sacri Collegii Decani, ac dilect. fil. nostrorum S. R. E. Cardinalium Stoppani, Galli, Antonelli et Columnae de Sciarra; Motu proprio ex certa scientia, et matura Nostra deliberatione, Nos in primis Constitutiones easdem Bonifacii VIII et Gregorii XV, necnon Apostolicas Literas in forma Brevis Innocentii X, quarum tenorem hic pro inserto haberi volumus, cum singulis declarationibus in eisdem contentis innovamus et confirmamus; ac easdem Constitutiones et Apostolicas Literas plenum robur et firmitatem habere volumus et mandamus.

Praeterea, quoniam in iisdem Constitutionibus cautum est, ut ii dumtaxat in Iudices Conservatores eligi possint, qui Dignitatem aut Personatum in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia obtinent, Nos eisdem Constitutionibus inhaerentes statuimus et declaramus: non licere quibuscumque in locis Regularibus cuiuscumque Ordinis, Monasterii vel Congregationis, Mendicantibus vel non Mendicantibus, etiam Societatis Iesu, aliisque quantumvis expresse et speciatim nominare eos oporteat, caeterisque, quibus ab Apostolica Sede concessum est, ut Iudices Conservatores sibi deligere possint, vigore cuiuscumque privilegii, cui, quatenus opus sit, expresse derogamus, Praepositos, Rectores, Provinciales, Definitores, Custodes, Priores, Praefectos, Vicarios, Visitatores aliosque quoscumque Superiores Regulares non perpetuos, sed temporarios proprii, vel alterius Ordinis in Iudices Conservatores eligere, quos hac in parte, et ad hunc effectum in dignitate Ecclesiastica constitutos non esse, eorumdemque electionem, etiamsi fiat, servata in reliquis forma Constitutionis Gregorii XV, ipso iure irritam prorsus fore declaramus.

Tandem inhaerentes alias decretis in Congregatione Generali de Propaganda Fide coram san. mem. Urbano VIII habita die 3 Februarii anni 1640, et prospectis etiam periculis et scandalis, quae ex electione Iudicum Conservatorum in partibus Infidelium, plerumque in animarum perniciem et publicae tranquillitatis, atque Ecclesiasticae Pacis perturbationem emergunt, iuxta Decretum praefatae Congregationis auctoritate Apostolica denunciamus, Regulares, Mendicantes et non Mendicantes, Monachos, et Clericos Regulares cuiuscumque Congregationis et Ordinis, etiam Societatis Iesu, aliosque quamvis expresse et speciatim nominare eos oporteat, privilegio sibi concesso eligendi Iudices Conservatores, quousque in partibus infidelium degunt, ac Sacras Missiones exercent, nullo modo expedire, *ut utantur;* sed omnes et singulos in offensionibus et causis, quae ipsorum Ordines, ac privilegia tangunt, ut ad nos, et ad Apostolicam Sedem recurrant ut ab hac Ecclesia Ecclesiarum omnium Matre et Magistra, cui nihil antiquius est, quam cuique sua iura servare, rectum iudicium ac remedium praestolentur.

Decernentes praesentes Nostras Literas et in eis contenta quaecumque, licet Superiores quorumcumque Ordinum etiam Generales vel Priores, itidem Generales seu Missionum, aut Missionarii ipsi, vel ab eis deputati, aut alii quicumque in praemissis ac circa praemissa interesse habentes, vel habere praetendentes ad haec vocati, citati vel auditi, sive causae propter quas eaedem praesentes emanarint, sufficienter adductae, iustificatae et verificatae non fuerint, semper et perpetuo validas, et efficaces existere, suosque plenarios, et integros effectus sortiri et obtinere, ac ab omnibus inviolabiliter

observari: sicque, et non alias per quoscumque Iudices Ordinarios, vel Delegatos, quavisque auctoritate fungentes, ac etiam Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, etiam de Latere Legatos, dictaeque Sedis Nuntios ac Vicarios Apostolicos, seu Visitatores quibusvis facultatibus munitos, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere, irritum quoque et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus Sixti V favore Ordinum Mendicantium, et Pii V ac Gregorii XIII incip. *In supereminenti* favore Clericorum Regularium Societatis Iesu extra Europam existentium, ac quibusvis aliis Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, necnon Ordinum, et Institutorum quorumcumque etiam Iuramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis et consuetudinibus: Privilegiis quoque, Indultis et Literis Apostolicis, etiam Mare Magnum, vel alias quomodolibet nuncupatis eisdem Ordinibus et Institutis, eorumque Superioribus et Praelatis, ac Personis etiam Missionariis in limine quoque, et actu primaevae illorum expeditionis, ac subinde et successive, etiam per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores Nostros, ac Sedem Apostolicam praedictam, et per Nos pariter quomodolibet concessis, confirmatis, et iteratis vicibus approbatis et innovatis: Quibus et aliis omnibus, quae praesentibus quomodolibet obstare possent, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus, specifica et expressa, ac individua, nec non de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, eorumque tenores pro plene, et sufficienter praesentibus expressis, et totaliter insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse, amplissime et plenissime, nec non opportune et valide derogamus, et derogatum esse volumus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Ut autem praesentes Nostrae Literae ad omnium notitiam deducantur, neque aliquis earum ignorantiam praetendere, aut contra eas se excusare valeat; volumus et mandamus earum exemplar Superioribus Generalibus Ordinum, Congregationum et Institutorum praedictorum, seu illorum Procuratoribus Generalibus in Urbe existentibus, e quibus Missionarii quicumque extiterint, a dicta Congregatione de Propaganda Fide tradi deberi. Quodque post traditionem huiusmodi omnes et illos, quos concernunt et concernent in futurum, perinde, arctent et afficiant, ac si eorum cuilibet personaliter intimatae fuissent.

Volumus etiam, quod, etc.

Nulli ergo omnino, etc.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem, Anno Incarnationis Dominicae Millesimo Septingentesimo Sexagesimo secundo, Nono Kalendas Maii, Pontificatus Nostri Anno Quarto.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Quod ait Auctor num. 7, eligi in Conser- 32
vatores posse Episcopos, Archiepiscopos, etc., id hodie pacificum haud est, si existant ea in Dioecesi Iudices Synodales, idque quia Gregorius XV, Constitutione sua incip. *Sanctissimus,* 33
demandavit, ut nonnisi Iudices Synodales in Conservatores eligi queant; Vide S. M. Benedictum XIV de Synod. Dioeces., lib. 4, cap. 6, num. 4. Deficientibus vero Iudicibus Synoda- 34
libus non videtur dubitandum, quin eligi in Conservatores possint Episcopi, Archiepiscopi, etc., dummodo eligatur Episcopus in sua Dioecesi; Idem Summus Pontifex, ubi supra.

ADDITIONES CASINENSES.

Conservator datur a solo Papa, etiam contra 35
Laicos, etiam sine negligentia iudicis laici; et non tantum Regularibus dari potest, sed etiam miserabilibus personis, Monet. de Conservat., c. 4, num. 15.

A coetu Cardinalium non potest dari Con- 36
servator Papa vivente, nisi ille esset captus ab hostibus, vel alias inutilis factus. Ibidem.

Nec dari potest a Legato etiam de Latere. 37
Ibidem, num. 6.

Etiam principes saeculares possunt Ecclesiis 38
vel Clericis Conservatores dare, et ita contra Laicos et potentes tueri: Monet. n. 37; non tamen contra Clericos vel Ecclesias, quia Laici sunt incapaces iurisdictionis in illas. Idem, n. 42, Bassil. c.

Certum esse videtur, a Regularibus in una 39
Dioecesi existentibus in Conservatorem eligi non posse alterius dioecesis Episcopum; eiusmodi enim electiones saepius improbatas fuisse a S. Congr. Conc. testatur Monacellus, tom. 4, pag. 22, n. 222. Cumque denuo alieni Episcopi electio a Regularibus attentata fuerit, eadem S. Congr. die 3 Aug. 1715 in Nullius Altamurae iterum dixit, illam non sustinere. Thesaur. Resolut., t. 9, pag. 222; Bened. XIV de Synod. Dioec., l. 4, c. 64.

ARTICULUS II. *Quoad ea quae concernunt Conservatorum officium et Iurisdictionem.*

SUMMARIUM. 1. Conservatorum officium est defendere eos, quibus sunt concessi, a manifestis iniuriis, molestiis, et violentiis, et in propriarum rerum, et iurium possessionem conservare. - 2. Hinc Conservatores defendere possunt, et debent Regulares, nedum in causis in quibus ipsi Regularas Rei existunt, sed etiam in causis in quibus Regulares Actores extiterint, si isti agen-

do petant, ut defendantur a manifestis iniuriis, quae de facto illis inferuntur, dum a suis possessionibus deiiciuntur, et propriis bonis frui impediuntur. - 3. Conservatores Regularium non nisi de manifestis iniuriis atque violentiis cognoscere possunt. - 4. Iniuria quid sit. - 5. Violentia quid sit. - 6. Iniuria, et violentia, quando dicatur manifesta. - 7. Conservatores Regularium non possunt cognoscere de iis, quae Iudicialem requirunt indaginem. - 8. Indago Iudicialis quid sit. - 9. Conservatores si de aliis, quam de manifestis iniuriis, et violentiis cognoscere praesumpserint, seu ad alia, quae Iudicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem, eo ipso poenam Suspensionis ab officio per annum incurrunt, et pars, quae hoc fieri procuravit, incurrit sententiam excommunicationis. - 10. Possunt tamen Regularium Conservatores in cognitione violentiarum et iniuriarum manifestarum adhibere indaginem illam iudicialem, quae in notoriis adhiberi solet. - 11. Quando reus fatetur iniuriam, seu violentiam, et qualitatem ipsius fuisse notoriam, tunc Conservator potest statim procedere absque ulla examinatione de notorietate. - 12. Conservatores Regulares suae curae commissos defendere possunt, nedum ab iniuriis, et violentiis illatis, sed etiam a probabiliter inferendis. - 13. Conservatores Regularium possunt ipsos defendere a violentiis, seu iniuriis inferendis, non solum aliis modis, sed etiam proferendo generalem excommunicationis sententiam in eos, qui illas fecerint, vel commiserint. - 14. Nec obstat prohibitio expressa in cap. *Romana* 5 de sentent. excomm. in 6. - 15. Conservatores Regularium possunt per Censuras Ecclesiasticas, aliaque iuris remedia procedere contra Episcopos, aliosque Iudices ipsorum officium impedientes. - 16. Licet autem Conservatores Regularium facultatem habeant procedendi per Censuras Ecclesiasticas etiam contra Episcopos; tamen quia in his coactionibus et poenis Pontificali dignitati plurimum deferendum est, aequum est, ut Conservatores non de facili, et praecipitanter contra Episcopos sententiam excommunicationis proferant; sed debent modestiam, et reverentiam adhibere, et servare Ordinem praescriptum in cap. *Quia Pontificali* de offic. delegati in 6. - 17. Adducitur specialis resolutio Sac. Cong. Conc. - 18. In dubiis de iurisdictione inter Episcopos, et Conservatores suspendendus est processus, et non potest ultra procedi in causa, sed eligendi Arbitri qui controversiam decidant. - 19. Quando controversia est super competentia Iurisdictionis, et sub hoc praetextu Episcopus Conservatorem impedit, non potest Conservator procedere contra Episcopum per Censuras. - 20. In necessitate, quando partes non conveniunt in Arbitrorum electione, vel alias nequit per Arbitros concorditer controversia terminari, eligendus est tertius Arbiter. - 21. Sic etiam, si Conservator Regularium recusetur, ut suspectus, tunc ipse Conservator recusatus poterit partes compellere ad eligendos Arbitros. - 22. Conservatores Regularium non tenentur uti Notario Curiae Episcopalis, sed possunt assumere quemcumque Notarium sibi bene visum. - 23. Conservatores Regularium possunt vices suas aliis committere, et in totum alium subdelegare, et substituere, usque ad n. 24. - 25. Subconservatores, seu Subdelegati, et Substituti a Conservatoribus debent habere omnes qualitates ad Conservatores requisitas. - 26. Conservatores, qui aliis vices suas subdelegarunt, possunt ab ipsis Subdelegatis causam ad se avocare, dummodo tamen iurisdictio revocetur a Subdelegatis, antequam ipsi Subdelegati iurisdictione eadem uti coeperint. - 27. Officium Subdelegati, seu Subconservatoris expirat per mortem naturalem Conservatoris. - 28. Et haec ratio locum habet etiam in morte civili, vel quia ipsius officium terminet per lapsum temporis praefixi, vel quia Conservator privatus sit tali officio. - 29. Per excommunicationem autem, vel suspensionem Conservatoris, vel etiam ipsius Delegati, vel Subconservatoris non expirat in Subdelegato, seu Subconservatore, Iurisdictio, sed solum suspenditur, donec Conservator, vel ipse Subconservator absolvatur. - 30. Notorius debitor Regularium coram eorumdem Conservatore conveniri potest, usque ad n. 31. - 32. Tunc autem esset debitum notorium, si debitor fateretur debitum, et negaret se solvere velle, vel si debitum per Instrumentum, ac testes omni exceptione maiores constaret, etiam a debitore negaretur. - 33. Quando Regulares sunt debitores Laicis, vel Clericis saecularibus, non possunt conveniri coram Ordinario, sed conveniendi sunt coram suo Superiore vel Conservatore, usque ad n. 34. - 35. Et sic Regulares pro contractibus, vel debitis, si intra Monasteria maneant, conveniendi sunt coram suis Superioribus, vel Conservatoribus; non autem coram Ordinariis. - 36. Conservatores Regularium cognoscere possunt de iniuriis factis servis, familiaribus, Syndicis, et Procuratoribus ipsorum in quantum talibus reduplicative. - 37. Huiusmodi privilegia respectu iniuriarum, quae fiunt servis familiaribus, Syndicis, et Procuratoribus in quantum talibus reduplicative, non sunt abrogata. - 38. Regulares quicumque in casu, quo Episcopus praecipiat decreta aliqua Concilii Tridentini ab ipsis observari, non possunt eligere Conservatores sub praetextu, quod huiusmodi praecepta infringant sua privilegia. - 39. Nec Regulares possunt Conservatores Iudices assignare, quando Ordinarius procedit, iuris ordine servato, adversus ipsos Regulares in casibus in quibus per Concilium vel Constitutiones Apostolicas ipsi subiiciuntur. - 40. Conservatores, quando sunt Presbyteri Saeculares, tam in Civilibus, quam in Criminalibus, seu mixtis, subiiciuntur loci Ordinario. - 41. Alia de Conservatoribus. *Remissive.*

1 Conservatorum officium est defendere eos, quibus sunt concessi, a manifestis iniuriis, molestiis et violentiis, et in propriam rerum et iurium possessionem conservare, cap. *Statuimus* 1 de offic. delegat. in 6, et cap. *Hac constitutione* 15 eod. in 6. Unde Conservatores potissimum dantur Regularibus ad tuendum eorum personas, bona et iura, sub quibus eorumdem continentur privilegia, exemptiones et immunitates, ut notat Glossa fin. in d. c. *Statuimus;* Pignatell. tom. 10, cons. 96,
2 num. 8, et alii passim. Hinc Conservatores defendere possunt, et debent Regulares nedum in causis, in quibus ipsi Regulares Rei existunt, ut videbatur innuere d. Constitutio Gregoriana incip. *Sanctissimus* sub § 9, sed etiam in causis, in quibus Regulares Actores exstiterint, si isti agendo petant, ut defendantur a manifestis iniuriis, quae de facto illis inferuntur, dum a suis possessionibus deiiciuntur, et propriis bonis frui aut uti impediuntur, ut declaravit Sacr. Congr. Conc. ad quam post dictam Gregorianam fuit habitus recursus, et propositum fuit ei sequens dubium: *An per allegata verba* (id est d. Gregorianae sub § 9), *sublata sit facultas, quam habent Conservatores defendendi Regulares, et alios a manifestis iniuriis, et violentiis quae illis de facto inferuntur, dum a suis possessionibus deiiciuntur, et propriis bonis frui aut uti impediuntur.* Ad quod Sacra Congreg. respondit ut sequitur: *S. Congr. Cardinalium Conc. Trident. Interpretum censuit eiusmodi verbis minime sublatam fuisse facultatem, quam habent Conservatores defen-*

dendi Regulares a manifestis iniuriis ac violentiis, dummodo observent formam praescriptam a Const. Innoc. IV et Bonif. VIII, relatis in c. 1 et fin. de offic. Delegat. in 6.

Cosmus Card. de Torres

Loco ✠ Sigilli

Prosper Fagnanus S. C. Secret.

Romae, in Typographia Rev. Camerae Apostolicae 1624.

3 Conservatores Regularium non nisi de manifestis iniuriis, atque violentiis cognoscere possunt; cap. *Statuimus* 1 de offic. Delegat. in 6,
4 et cap. *Hac Constitut.* 11 eod. in 6. Iniuria autem generaliter dicitur omne id quod non iure fit; Inst. de iniur. in princ., et Canonistae communiter in cap. *Statuimus;* quamobrem omne illud dicitur iniuria, quo ius alterius of-
5 fenditur, nec fieri potest nisi iniuste. Violentia vero est, cum quis vim alteri infert; Violentia enim superaddit iniuriae vim, sive impetum, ut notant communiter Doctores in cap. *Si quis*
6 *suadente* 17, qu. 4. Et tunc iniuria et violentia dicitur manifesta, quando ita notoria et patens est, ut nulla probabili tergiversatione celari
7 possit. Conservatores Regularium non possunt cognoscere de iis, quae Iudicialem indaginem requirunt, textu expresso in d. c. *Statuimus* 1 de offic. Deleg. in 6, ibi: *Nec ad alia, quae Iudicialem indaginem exigunt, suam possint*
8 *extendere potestatem.* Indago autem iudicialis est inquisitio, seu examinatio, quae Iuris ordine servato, habetur in casibus dubiis ad veritatem inveniendam, necnon iustum, rectumque proferendum iudicium; Glossa in d. cap. *Statuimus,* verb. *Indaginem,* et ibid. Canonistae communiter: quoniam indagare, ex quo indaginis nomen deducitur, est diligenter inquirere ac scrutinari, ut recte notat Moneta de Conservator., c. 7, num. 76, et alii passim.
9 Unde Conservatores si de aliis, quam de manifestis iniuriis, et violentiis cognoscere praesumpserint, seu ad alia, quae iudicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem, eo ipso poenam suspensionis ab officio per annum incurrunt; et pars, quae hoc fieri procuraverit, incurrit sententiam excommunicationis, textu expresso in d. cap. *Hac Constit.* 15 de offic. Deleg. in 6, ibi: *Decernimus, ut si de aliis, quam de manifestis iniuriis, et violentiis scienter se intromiserint, seu ad alia, quae iudicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem; eo ipso per unum annum ab officio sint suspensi; pars vero, quae hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat, a qua non possit absolvi, nisi ei, quem sic fatigavit indebite, primo satisfaciat integraliter de expensis.* Et sic expresse habetur in dict. Constitutione Gregoriana incip. *Sanctissimus,* § 11.

Possunt tamen Regularium Conservatores in 10
cognitione violentiarum et iniuriarum manifestarum adhibere indaginem illam iudicialem, quae in notoriis adhiberi solet; Sic Canonistae communiter in d. cap. *Statuimus* 1 de offic. delegat. in 6. Causae enim in notoriis manifestisque iniuriis, ac violentiis absque indagine aliqua saepe expediri nequeunt; quando autem iurisdictio aliqua committitur, omnia illa, sine quibus explicari nequit, demandata censentur; l. 2 ff. de iurisd. omn. Iudic., cap. *Praeterea* 5, et cap. *Suspicioni* 39 de offic. et potest. Iud. Deleg. Quomodo enim Iudex Conservator delinquentes in notoriis, manifestisque iniuriis, punire posset, nisi eos citare, citatos, ac contumaces in expensis condemnare posset? In casu igitur, quo iniuria notoria negetur, et ex negatione res sub dubio remaneat, nec clare de notorietate appareat, tunc poterit Conservator ante omnia summarie examinare, an violentia, seu iniuria, de qua agitur, notoria fuerit et probationes recipere ad videndum, an suae sit iurisdictionis, et si iam notoriam repererit, procedat, alias desistat, quia non habet iurisdictionem defendendi iniurias et violentias simpliciter, sed solum qualificatas notorietate; Glossa et Canonistae communiter in dict. cap. *Statuimus;* Moneta de Conservator., cap. 7, a n. 82; Barbosa de offic. et potest. Episcop., part. 3, allegat. 106, n. 20, aliique passim. Quando reus fatetur iniuriam, seu vio- 11
lentiam et qualitatem ipsius fuisse notoriam, tunc Conservator potest statim procedere, absque ulla examinatione de notorietate, quia sive in rei veritate iniuria fuerit notoria, sive non, semper processus validus erit, nam sufficit partis confessio, ut per illam iniuria dicatur notoria et de notorietate apparet, licet aliter illa non probetur iuxta reg. text. in cap. *Vestra* 7, ubi Glossa verb. *Non diffitetur;* et cap. *Quaesitum* 10 de cohabitat. Cler., et c. *Cum olim* 24 de verbor. significat., cum multis, de quibus Mascard. de probationib., concl. 1107, n. 2; Farinac. in praxi Criminal., tom. 1, quaest. n. 31, 32; Barbosa loc. cit., num. 21; Moneta loc. cit., num. 150; Passerin. et alii passim.

Conservatores Regulares suae curae com- 12
missos defendere possunt nedum ab iniuriis et violentiis illatis, sed etiam a probabiliter inferendis. Glossa in d. cap. *Statuimus,* verb. *Descendere,* et ibi Monachus, num. 5; Franc. num. 7; Domin. num. 13; Ioan. Andr. et alii Canonistae; Sylvester verb. *Conservator,* n. 3; Lezana num. 23; Azorius tom. 2, lib. 5, c. 31, qu. 9; Miranda tom. 2 manual., quaest. 47, art. 7, conclus. 4; Barbosa loc. cit., n. 34; Molina tom. 6, quaest. 29, num. 2, et alii passim. Immo Conservatores Regularium pos- 13
sunt ipsos defendere a violentiis, seu iniuriis

inferendis non solum aliis modis, sed etiam proferendo generalem excommunicationis sententiam in eos, qui illas fecerint vel commiserint, dicendo v. g. Excommunico omnes, qui talem Conventum, vel Domum Regularem violenter cum armis intraverint, vel aliquod notabile damnum et notoriam iniuriam, seu violentiam ipsis Regularibus locis et personis attulerint; Glossa in dict. cap. *Statuimus*, verb. *Defendere*, et ibi Franc. n. 6, et omnes supra citati, et colligitur ex reg. text. in c. *A nobis* 21 de sentent. excomm., ibi: *Quisquis furtum fecerit;* et cap. *Dilecto* 6 eod. tit. in 6, cum traditis a Covarruv. cap. *Alma Mater*, qu. 1, § 10, num. 1; Guttier. Canon. lib. 1, cap. 6, num. 20; Suarez tom. 5 de censur., disput. 3, sect. 4, a num. 4; Nid. de Conservatoribus, cap. 3, particula 1, num. 27 et sequent.; Barbosa loc. cit., num. 34, et alii, qui solide probant posse Iudices Ecclesiasticos, ubi aliquod grave crimen probabilibus coniecturis committi timetur, ad illud impediendum, caute generalem pronunciare excommunicationem in eos, qui ilud commiserint. 14 Nec obstat prohibitio expressa in cap. *Romana* 5 de sent. excomm. in 6, § *caveant*, ratione cuius videtur talem generalem excommunicationem hodie ferri non posse. Non obstat, inquam, quia prohibitio, seu potius admonitio illius textus locum non habet, ubi iusta intervenit causa, sicuti aperte et expresse declarat idem textus in vers. *Nisi*, etc., ibi: *aut alia rationabilis causa subsit;* quae iusta causa revera manifeste intervenit, ubi violentia inferenda timetur, cui Conservator intendit occurrere, ut bene agnoscunt Monachus in d. cap. *Statuimus*, n. 5; Guttier. Canon. lib. 1, cap. 4, num. 20; Suarez dict. sec. 4, a num. 4; Sayr. de censuris, l. 1, c. 9, a num. 28; Barbosa loc. cit., num. 35.

15 Conservatores Regularium possunt per censuras Ecclesiasticas, aliaque iuris remedia procedere contra Episcopos, aliosque iudices ipsorum officium impedientes; Moneta de Conservatoribus, cap. 8, num. 245; Barb. loc. cit., n. 37; Nidus de Conservat., cap. 8, partic. 4; Passerinus et alii. Et deducitur clare ex cap. *Quia Pontificali* 2 de offic. delegat. in 6, ibi: *Ut cum a Iudicibus, vel Conservatoribus a Sede Apostolica deputatis contra eos ad coactiones aliquas sive poenas fuerit procedendum, gradus et modestia in huiusmodi processu servetur;* quibus verbis manifeste supponitur, Conservatores agere, et procedere posse contra etiam Episcopos; et ex *Clementina unica* de excessibus Praelatorum, ubi inter alios excessus, etiam iste enumeratur, ibi: *Processus iuste factos, seu sententias iuste latas a Delegatis Sedis Apostolicae, vel a Conservatoribus pro exemptis, publicari seu exsecutioni mandari, a suis subditis non permittunt;* ubi Glossa expresse dicit: *Per hoc possunt a Delegatis, vel Conservatoribus puniri, cum illorum iurisdictionem impediant;* de offic. delegat. cap. 1. Licet autem Conservatores Regularium ex adductis iuribus facultatem habeant procedendi per Censuras Ecclesiasticas etiam contra Episcopos, et nonnulli Regulares specialibus super hoc Sedis Apostolicae privilegiis sint muniti, ut Religiosi Societatis Iesu ex Const. Gregorii XIII, incip. *Aequum reputamus*, § 3, tamen quia in his coactionibus et poenis Pontificali Dignitati plurimum deferendum est; cap. *Sane* 11, cap. *Pastoralis* 27 de offic. et potest. Iudic. Deleg., cap. *Quia Pontificali* 2 eod. in 6, et c. *Quia periculosum* 4 de sententia excommun. in 6; aequum est ut Conservatores non de facili et praecipitanter contra Episcopos sententiam excommunicationis proferant, sed si contingat Conservatores procedere contra ipsos, ac contra eos ferre Censuram, debent modestiam et reverentiam debitam adhibere, et servare ordinem praescriptum in dicto cap. *Quia Pontificali*, quod scilicet, *Primo*, a Conservatoribus interdicatur Episcopis ingressus in Ecclesiam, vel Sacerdotale officium. *Secundo*, ut suspendantur ab officio. *Tertio*, contra eos Ecclesiastica censura aggravetur, nisi forte aliud fieri suaserit nimiae contumaciae protervitas, ut patet ex praecisis verbis d. cap. *Quia Pontificali*, ibi: *Quia Pontificali dignitate praeditis ob reverentiam sacri officii quod exercetur, plurimum deferre convenit, et eos plus aliis honorari decet; Ut cum a Iudicibus, vel Conservatoribus a Sede Apostolica contra eos ad coactiones aliquas seu poenas fuerit procedendum, gradus et modestia in huiusmodi processu servetur; Ita quod (eis condigna quadam reverentia supportatis) ingressus primo ipsis Ecclesiae, vel Sacerdotale interdicatur ministerium, ac deinde ab officio suspendantur; subsequenter aggravetur censura Ecclesiastica contra eos;* quae ultima verba exponens Glossa, inquit, *quia scilicet, iniurias et contumeliosa verba Episcopus in Iudicem profert.* Hinc iuvat adducere reso- 17 lutionem Sacrae Congreg. Concil. in Ianuen. 30 Februarii 1723, in qua propositis tribus sequentibus dubiis:

1. An Conservator Ven. Collegii PP. Societatis Iesu Civitatis Ianuae, tam in casibus, quam extra casus manifestae violentiae, vel iniuriae possit procedere, sive PP. Societatis sint Actores, sive Rei?

2. An pendente aliqua Lite coram Ordinario Metropolitano semel introducta cum PP. Societatis Iesu post eorum consensum in Iurisdictionem, liceat eisdem convolare ad Iudicem Conservatorem?

3. An supradicta causa Litis iam introductae, ut supra inhibitio Conservatoris, si quae fiat Ordinario et parti, illiusque successiva decr. annullativa Actorum ab Ordinario post d. inhibitionem factorum, sit attendenda?

Ad 1 responsum fuit, Affirmative, in casibus tantum manifestae violentiae et iniuriae, et quando PP. sunt Rei.

Ad 2 vero et 3 Negative.

18 In dubiis de iurisdictione inter Episcopos et Conservatores suspendendus est processus, et non potest ultra procedi in causa, sed eligendi sunt Arbitri, qui controversiam decidant, text. expresso in Concilio Trident. sess. 14, cap. 5, de reform., et expresse etiam in d. Gregoriana incip. *Sanctissimus*, § 10, ibi: *Si qua vero intra Iudices Conservatores huiusmodi, et locorum Ordinarios controversia super competentia iurisdictionis orta fuerit, nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos super iurisdictionis competentia fuerit iudicatum.* Et sic Barbosa de offic. et potest. Episcop., par. 3, alleg. 106, num. 27, et alii
19 communiter. Quando controversia est super competentia iurisdictionis, et sub hoc praetextu Episcopus conservatorem impedit, non potest Conservator procedere contra Episcopum per Censuras, quia ex Trid. et d. Gregoriana mox citata non potest tunc ultra procedi in causa, donec per Arbitros in forma iuris electos sit controversia decisa; Pasqual. ad Laur. de Franch. n. 833; Borbastren. in Pastor., p. p., claus. 10; Nidus de Conservator., cap. 8, partic. 6, n. 2,
20 cum Passerino n. 130, et alii communiter. In necessitate autem, quando partes non conveniunt in Arbitrorum electione, vel alias nequit per Arbitros concorditer controversia competentiae iurisdictionis terminari; eligendus est tertius Arbiter, cum quo in certum breve tempus super iurisdictione controversiam terminare procurent; cap. *Suspicionis* 39 de offic. et potest. Iudic. deleg., cap. *Cum speciali* 41 de appellat. in 6. Et sic Cevall. tom. 4, qu. 897, n. 777; Passerin. num. 244; Nid. loc. cit., num. 6, et
21 alii passim. Sic etiam si Conservator Regularium recusetur ut suspectus, prout recusari posse, etiam in notoriis probat textus in cap. *Quod suspecti* 15, caus. 3, qu. 5, ibi: *Et si manifesta sibi officiant crimina;* ubi Glossa inquit, *arg. Quod in notorio crimine, etiam Iudex recusatur;* et cap. *Iudex* 5 de offic. delegat. in 6, et tradit Barbosa loc. cit., n. 32, cum pluribus aliis; tunc ipse Conservator recusatus poterit partes compellere ad eligendos Arbitros; coram quibus causa recusationis probetur et decidatur, assignabitque eisdem arbitris terminum competentem, intra quem causam recusationis determinent, compelletque ipsos Arbitros, ut advocent sibi tertium, si ipsi discordes fuerint, ut probatur in d. cap. *Suspicionis;* cap. *Cum speciali,* et cap. *Legitima* sub n. 20 cit.

22 Conservatores Regularium non tenentur uti Notario Curiae Episcopalis, sed possunt assumere quemcumque Notarium sibi benevisum; Nidus loc. cit., cap. 10, partic. 1, num. 10, cum Passerin. num. 52, et Cesped. dub. 318, n. 12, ex Peyrino, quod est commune omnibus Delegatis, et sic etiam Card. de Luca de iurisd., disc. 4, num. 14, ubi post num. 2 refert decretum Sacr. Congr. Concilii emanatum in una Faventina 17 Decembris 1667. Conser- 23
vatores Regularium possunt vices suas aliis committere, et in totum alium subdelegare et substituere, Moneta de Conservatoribus, cap. 7, num. 58; Nidus loc. cit., cap. 2, partic. 4, num. 2 et seq., et cap. 11, partic. 1, n. 1; Miranda tom. 2, qu. 47, art. 3; Tamburin. tom. 3, disp. 17, qu. 1, num. 6; Lezana part. 2, cap. 10, num. 26; Confect. in summar. privileg. mendicant., tit. 4, cap. 7; Candid. Brugnol. tom. 4, cap. 19, n. 13; Rodericus quaest. 65, art. 18; Sorbus in compend., verb. *Conservator.;* Fagnan. in c. *Si Clericus* de for. competent., n. 42; Bordon. resol. 95, num. 9; Passerin. num. 78; Peyrin. num. 5, et alii contra Donatum, Antonell. et alios. Et 24
haec nostra conclusio habetur ex d. Constit. Gregorii XV, incip. *Sanctissimus*, § 2, ubi expresse dicitur: *Conservatores huiusmodi sive principales, sive subrogati,* etc.; et § 11 ubi innovat Constitutionem Bonifacii VIII, incip. *Hac Constitutione,* ibi: *Iuxta formam alterius Constitutionis eiusdem Bonifacii Praedecessoris quae incipit, Hac Constitutione, quam Sanctitas sua in omnibus, quae praesenti Constitutioni non adversantur, innovavit et innovat;* In dicta autem Constitutione Bonifacii VIII, cap. *Hac Constitut.* 15 de offic. deleg. in 6, habetur quod Conservatores subdelegare possint, si hoc sit eis ex beneficio literarum Apostolicarum concessum, ut patet ex verbis ipsis, quae adversarii pro se adducunt ibi: *Vices quoque suas (citationibus, sententiarum denunciationibus dumtaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli alii committere possint, nisi hoc eis competierit ex beneplacito literarum,* ubi nota haec ultima verba; Atqui Regularium Conservatores privilegium istud subdelegandi habent a variis Summis Pontificibus, et signanter a S. Pio V Constitutione incip. *Ad hoc nos Deus,* ibi: *Discretioni vestrae per praesentes mandamus quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum per vos, vel alium, etiamsi sint extra loca, in quibus estis deputati Conservatores et Iudices,* et a Gregorio XV d. Constit. incip. *Sanctissimus,* per illa iam adducta verba: *Conservatores huiusmodi, sive principales, sive subrogati;* ergo stat clarum posse Conservatores Regularium etiam in totum subdelegare, vel alium substituere; non enim in d. Constitutione Bonifacii VIII relata in cap. *Hac Constitutione* 15 de offic. delegati in 6, cui tam fidunt adversarii, prohibetur absolute omnibus Conservatoribus subdelegatio, sed illis dumtaxat, qui subdelegandi privilegium non habent ex literis Apostolicis, inter quos non comprehen-

duntur Regularium Conservatores, qui tale privilegium habent ex variis Pontificiis concessionibus, ut supra fuit ostensum.

25 Subconservatores seu subdelegati, et substituti a Conservatoribus debent habere omnes qualitates ad Conservatores requisitas: c. *Hac Constitutione* 15 de offic. delegat. in 6, ibi: *Sed tunc, nisi intra Civitates seu Dioeceses, in quibus fuerint deputati et personis tantum, quae superius sunt expressae.* Et idem statuitur in d. Gregoriana incip. *Sanctissimus,* § 2, ibi: *Statuit et decrevit, ut Iudices Conservatores huiusmodi, sive principales, sive subrogati, eligi, nominari aut deputari non possint, nisi non solum habeant qualitates requisitas,* etc. Et sic tenent Fermosin. in cap. *Si Clericus,* de foro comp., quaest. 12, num. 460; Fagnan. ib., num. 42; Moneta de Conservatoribus, c. 7, num. 65; Tamburin. tom. 3, disp. 17, qu. 1, num. 6; Nidus loc. cit., c. 11, partic. 1, n. 2; Lezana num. 26; Peyrin. ad dict. Constitut. Gregorii XV, num. 5; Passerin. num. 79; Candid. Brugn. loc. cit., et alii. Et ratio est, quia subdelegatus debet esse eiusdem qualitatis ac conditionis, cuius est delegatus, ac talis, cui possit delegari; cap. *Statutum* 11, § *In nullo,* de rescript. in 6; Glossa in cap. *Hac Constitutione* 15 de offic. deleg. in 6, § *Vices quoque.* Unde Conservatores non possunt vices suas committere in casibus, in quibus subdelegare possunt, nisi personis illis, quae in Conservatores eligi possent, et de quibus abunde fuit dictum art. 1 a num. 6 usque ad n. 16.

26 Conservatores, qui aliis vices suas subdelegarunt, possunt ab ipsis subdelegatis causam ad se avocare; dummodo tamen iurisdictio revocetur a subdelegatis, ante quam ipsi subdelegati iurisdictione eadem uti coeperint; cap. *Quamvis* 6 de offic. deleg. in 6. Et dicuntur hac uti coepisse per solam citationem; Glossa in dict. cap. *Quamvis* 6 de offic. deleg. in 6; Nidus loc. cit., cap. 11, partic. 1, num. 6; Moneta loc. cit., cap. 10, num. 56, et alii.

27 Officium subdelegati, seu Subconservatoris expirat per mortem naturalem Conservatoris, l. *Et quia,* § *ideoque,* de iurisdict. omn. Iudic., ubi generaliter dicitur, quod si is, qui mandavit iurisdictionem, decesserit, antequam res ab eo, cui mandata est iurisdictio, geri coeperit, mandatum solvitur, et ratio est, quia iurisdictio non transit efficaciter in delegatum, aut subdelegatum, sed manet penes delegantem vel subdelegantem; cap. *Quamvis* 6 de offic. delegat. in 6; Glossa ib., verb. *Efficaciter;* Nid.

28 loc. cit., n. 11, et alii passim. Et haec ratio locum habet etiam in morte civili, vel quia officium ipsius terminet per lapsum temporis praefixi, vel quia Conservator privatus sit tali officio, quia iurisdictio Subdelegati, seu Subconservatoris, est accessoria, ideoque corruit corruente principali; arg. cit. cap. *Quamvis,* et Glossa ib.; Moneta loc. cit., cap. 10, num. 26; Nid. loc. cit., num. 11 et 12, et alii. Per ex- 29
communicationem autem, vel suspensionem Conservatoris, vel etiam ipsius subdelegati, vel subconservatoris, non expirat in Subdelegato, seu Subconservatore, iurisdictio: sed solum suspenditur, donec Conservator, vel Subconservator absolvatur; Moneta loc. cit., num. 384; Nid. loc. cit., num. 13, et alii.

Notorius debitor Regularium coram eorum 30
Conservatore conveniri potest; Moneta de Conservatoribus, cap. 7, num. 268; Portel. in dub. Regul., verb. *Conservator;* Roderic. t. 1, qu. 65, art. 12; Diana in opere Coord., p. 19, tract. 2, resol. 270; Peyrin. ad Constit. 5 Greg. XV, § 6, num. 50; Nid. de Conservator., cap. 4, partic. 3, num. 1; Lezana loc. cit., num. 63; Passerin. num. 133, et alii passim. Et ratio 31
est, quia debitor notorius solvere nolens Regularibus iniuriam manifestam facit, iniuria enim est omne damnum culpa illatum; l. prim. ff. de iniur., et Conservatores Regularium sunt praecipue eis concessi ad ipsos defendendos a manifestis iniuriis; cap. *Statuimus* 1, et cap. *Hac Constitutione* 15 de offic. delegat. in 6, et gaudent facultate defendendi Regulares a manifestis iniuriis et violentiis, quae illis de facto inferuntur, dum a suis possessionibus deiiciuntur, propriisque bonis frui vel uti impediuntur, ex Decreto Sacr. Congr. Conc. relato supra sub n. 2, adeoque possunt procedere contra notorios debitores Regularium. Tunc autem esset debitum notorium, si debitor 32
fateretur debitum, et negaret se solvere velle, vel si debitum per instrumentum, ac testes omni exceptione maiores constaret, etiamsi a debitore negaretur; in praesenti enim iniuria, nedum sumitur pro contumelia, vel convitio, sed pro omni eo, quod sit contra ius, et est in damnum Monasterii; Institut. de iniur. in princip., et Canonistae communiter in d. cap. *Statuimus;* quia omne illud dicitur iniuria, quo ius alterius offenditur, nec fieri potest nisi iniuste; Ioan. de la Crux, de stat. Rel. l. 2, c. 10, dub. 5, concl. 2; Diana et Nid. l. c., et alii. Quando Regulares sunt debitores Laicis, 33
vel Clericis saecularibus, non possunt conveniri coram Ordinario, sed conveniendi sunt coram suo Superiore vel Conservatore; Guttier. lib. 3 pract., c. 10; Fermosin. in cap. *Si Clericus,* qu. 12, num. 40, de foro compet.; Bordon. resol. 95, num. 20; Cevall. de commun. contra communes, quaest. 897, n. 813; Passerin. num. 133; Nid. cap. 4, partic. 4, num. 3, et alii. Dispositio enim Constitutionis 34
Innocentii V, incip. *Volentes,* editae in Generali Concilio Lugdunensi, et Concil. Trident. sess. 7, cap. 14, quae fundamentum praebere videtur opinantibus in contrarium, non comprehendit Regulares, ideoque iuxta eorum privilegia coram suis Superioribus, vel Conserva-

toribus sunt conveniendi, ut testatur resolutum a Sacr. Congr. Concilii. Aldrete in alleg. pro omnimoda Regul. exemptione, p. 1, cap. 7, num. 2, et Barbosa super Trident., sess. 7, cap. 14, num. 2, et de offic. et potest. Episc., p. 3, alleg. 105, num. 23, his verbis: *Sacr. Card. Congreg. Concil. Trident. interpretum declaravit, neque constitutione in Generali Lugdunensi edita, quae incipit* Volentes, *neque Decreto eiusdem Concilii sess. 7 de reformat., c. 14, comprehendi Regulares, ideoque iuxta eorum privilegia coram suis Superioribus, vel* 35 *Conservatoribus esse conveniendos.* Et sic Regulares pro contractibus, vel debitis, si intra Monasteria maneant, conveniendi sunt coram suis Superioribus vel Conservatoribus, non autem coram Ordinariis, aut alibi. Ita fuisse decisum a Sacr. Congr. Conc. refert Narbona, l. 59, gloss. 1, num. 230, tit. 4, l. 2 Recopilat., et Barbosa super Trident., sess. 7, cap. 14, num. 2. Ordinariis enim conceditur iurisdictio conveniendi coram se Regulares solum quando ipsi Regulares Iudicem Conservatorem non habent; ut in poenam post Gregorium XIII statuit Gregorius XV Constitutione incip. *Sanctissimus,* § 7, contra ipsos Regulares, qui Conservatorem non elegerunt, ut coram Ordinariis conveniri debeant; et censuit Sacra particularis Congregatio deputata ab Innocentio X, 16 Aprilis 1648, ad sextum dubium, conceptum his verbis: Sexto: An Regulares praedicti gravati aere alieno, vel ad ratiocinia, vel testamentorum exsecutores possint conveniri coram Ordinario, si Conservatores non nominaverint intra tempus habile ab Ordinario praescriptum? *Respondit: Regulares in Causis praefatis coram Ordinario loci esse conveniendos, si ad praescriptum Constitut. San. mem. Greg. Conservatores non elegerint, ipsumque electionis documentum intra praefinitum tempus in actis Curiae ipsius Ordinarii non exhibuerint;* et confirmavit ipse Innoc. X, 14 Maii 1648, Constit. incip. *Cum sicut accepimus.*

36 Conservatores Regularium cognoscere possunt de iniuriis factis servis, familiaribus, Syndicis et Procuratoribus ipsorum, in quantum talibus reduplicative; ut colligitur ex variis Constitutionibus Pontificiis pro concessione Conservatorum Regularium editis, et signanter ex Constitut. S. Pii V incip. *Ad hoc nos Deus,* in qua concessit Conservatoribus a Dominicanis electis, ut possint procedere *adversus inferentes eis, aut eorum Procuratoribus, agentibus, servitoribus, et familiaribus in praemissis, et eorumdem aliquo molestias, iniurias, gravamina,* etc., quae concessio si intelligatur de iniuriis, ac violentiis manifestis, non videtur sublata per d. Gregorianam incip. *Sanctissimus;* non enim adduci potest Clausula aliqua dict. Gregorianae derogatoria Piani privilegii, ut eam legenti patet; Item ex constitutione Clem. VII, incip. *Dum consideramus,* pro Minoribus de Observantia edita, ubi sic praecise statuit: *Ut in quibusvis causis, et rebus ipsos Syndicum et Procuratores concernentibus, civilibus, criminalibus et mixtis, nonnisi coram Iudicibus Conservatoribus Domorum illarum, quarum ipse Syndicus et Procurator fuerit, de iustitia respondere teneatur.* Quae constitutio Clementis VII, quantum ad Syndicos et Procuratores, una cum variis S. Congr. Conc. decretis fuit confirmata ab Innoc. XI, 19 Iunii 1686, Constit. incip. *Alias pro parte.* Et sic tenent Passerin. in cap. *Hac Constitutione* 15 de offic. delegat. in 6, n. 177; Roderic. tom. 1, qu. 65, art. 17, et tom. 3, qu. 39, art. 4; Portell. in verb. *Syndicus,* num. 5; Casarub. in compend. privileg., verb. *Procuratores Fratrum,* n. 13; Lezana p. 2, cap. 10, a n. 65; Anton. a Spiritu Sancto, in direct. Regul., tom. 1, disp. 1, sect. 4, n. 219; Villalobos. part. 2, tract. 35, diff. 6, num. 9; Nidus loc. cit., cap. 5, partic. 4, num. 1 et 10, et alii passim. Et huiusmodi privilegia respectu in- 37
iuriarum, quae fiunt servis, familiaribus, Syndicis et Procuratoribus, in quantum talibus reduplicative, certum est non esse abrogata, quia non continent nisi id, quod est de iure communi decernente, quod iniuria facta servo, familiari, aut cuique in principalem redundet; qua de causa Conservator Ecclesiae cognoscere potest, cum iniuria servis Ecclesiarum illata, Ecclesiis ipsis irrogetur; cap. *Ecclesiarum Servos* 69, caus. 12, quaest. 2, cap. *Nullus Iudicum* 2 de foro compet., quod est generaliter verum, quotiescumque causa iniuriae servi Dominum respicit; Nidus loc. cit., num. 11; Passerin. loc. cit., num. 173, et apud ipsum Farinac. part. 3 prax., qu. 105, inspect. 6, et alii.

Regulares quicumque in casu, quo Episco- 38
pus praecipiat decreta aliqua Concilii Tridentini ab ipsis observari; non possunt eligere Conservatores sub praetextu, quod huiusmodi praecepta infringant sua privilegia. Sic expresse censuit Sacra particularis Congregatio deputata ad primum dubium conceptum his verbis: Primo, an in casu quo Episcopus praecipiat Decreta aliqua Concilii Tridentini a Regularibus observari, et exsecutioni demandari, Regulares quicumque, etiam Societatis Iesu, sub praetextu, quod hiusmodi praecepta infringant sua privilegia, possint eligere Conservatores? *Congregatio respondit, si Episcopus praecipiat Regularibus etiam Soc. Iesu, ut Decreta aliqua Conc. Tridentini observent, ac exsequantur, illis casibus, in quibus per ipsum Concilium, vel Constitutiones Apostolicas, Regulares exempti subiiciuntur iurisdictioni Episcopi, minime licere ipsis Regularibus ob eam causam Conservatores eligere.* Nec Regulares possunt 39

Conservatores Iudices assignare, quando Ordinarius procedit iuris ordine servato adversus Regulares in casibus, in quibus per Concilium, vel Constitutiones Apostolicas ipsi subiiciuntur, ut in terminis censuit dicta deputata particularis Congregatio in responsione ad secundum dubium conceptum ut sequitur: Secundo, An quando Ordinarius procedit iuris ordine servato adversus Regulares praedictos in casibus in quibus per Concilium, vel Constitutiones Apostolicas ipsi subiiciuntur, possint Conservatores Iudices assignare? *Respondit, ut ad proximum, non posse.* Quod utrumcumque decretum fuit confirmatum cum variis aliis ab Innocent. X, 14 Maii eiusdem anni 1648, Constitut. incip. 40 *Cum sicut accepimus.* Conservatores, quando sunt Presbyteri saeculares tam in civilibus, quam criminalibus, seu mixtis subiiciuntur loci Ordinario, ut absolute respondit Sacra Congreg. Conc. in Faventina, 17 Decembris 1667, ad quartum, apud Card. de Luca de iurisdict., disc. 4, num. 2.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De Conservatoribus, anno 1743, integrum 41
tractatum edidit P. Petrus Maria Forti Societatis Iesu: *At non multum*, inquit S. M. Benedictus XIV de Synod. Dioeces., lib. 4, c. 6, num. 4, *huic Auctori fidendum est, quoniam multis in locis, sed praesertim art. 21, Iudicum Conservatorum iurisdictionem ultra limites protendit a Sacris Urbis Congregationibus eisdem praescriptos.*

CONSTITUTIO *Unigenitus.*

Summarium.

1. Constitutioni *Unigenitus* publice refragantibus veluti publicis peccatoribus Viaticum denegatur. -2 . Quinam publici refractarii tenendi. - 3, 4. In re dubia quam regulam sequi debeant Sacramentorum Ministri. - 5. Quibus causis edita Constitutio haec fuerit, quantaque maturitate excussae propositiones in ea damnatae. - 6. Calumnia de sententiis SS. Augustini et Thomae in Constitutione *Unigenitus* damnatis a Clemente XI et aliis Pontificibus, explosa. - 7. Decretum Concilii Provincialis Romani anno 1725 celebrati de observantia istius Constitutionis. - 8. Praecipuae Constitutiones a Clemente XI et Successoribus occasione Constitutionis *Unigenitus* editae.

1 Constitutio *Unigenitus* tantam sibi vindicat auctoritatem et obsequium, ut eidem publice refragantibus, veluti notoriis ac publicis peccatoribus denegandum sit Sanctissimum Viaticum [1], Bened. XIV Constit. incip. *Ex omni-*
2 *bus*, § 3. Publici autem, atque notorii sunt refractarii, in casu de quo agitur, quicumque per sententiam a Iudice competente prolatam, rei declarati sunt, eo nomine, quod debitam praedictae Constitutioni *Unigenitus* venerationem, obsequium et obedientiam contumaciter denegaverint: Quicumque etiam huiusmodi contumaciae reos se in iudicio confessi sunt; ac praeterea illi, qui quamvis nec a Iudice condemnati, neque reatum suum in iudicio confessi fuerint, nihilominus, vel eo tempore, quo sacrum ipsum Viaticum suscepturi sunt, propriam inobedientiam, et contumaciam adversus Constitutionem *Uuigenitus* sponte profitentur; vel in anteactae vitae recursu aliquid evidenter commisisse noscuntur, manifeste oppositum venerationi, obsequio et obedientiae, eidem Constitutioni debitae, in eoque facto moraliter perseverare, quod ita vulgo cognitum est, ut publicum scandalum inde exortum, non adhuc cessaverit. Sunt verba praecisa dictae Constitutionis sub § 4.

3 In re autem dubia, quam regulam sequi debeant Sacramentorum Ministri, tradit Pontifex ibid. § 8 et 9, his verbis: Hoc itaque primum advertere debent, an scilicet ei, qui extremum Viaticum postulat, quum antea ad sacram mensam accederet, Paschali praesertim tempore, a loci illius Parocho, ubi degebat, Eucharistica Communio administrata fuerit, si enim haec illi in vita non fuerit denegata, argumento id erit, aut hominem illum ab omni labe immunem, aut saltem non vere notorium peccatorem reputatum fuisse; indeque sequitur, Sacrum Viaticum eidem in exitu vitae publice postulanti denegari non posse; nisi forte, postquam olim ad Eucharisticam mensam admissus fuit, et ante id tempus, quo postrema Sacramenta requirit, aliquid commisisse noscatur, quo publici et notorii peccatoris notam, iuxta praemissa, contraxerit.

Ubi autem ex hac facti specie certum ipsis 4
non suppetat fundamentum, cui insistere valeant, aliunde vero validae adversus aegrotum praesumptiones, et indicia gravia et urgentia militent, ob quae obortum sibi scrupulum rationabiliter deponere nequeant; in his rerum circumstantiis, oportet eos, remotis arbitris, aegrotum alloqui, eique cum omni lenitate et mansuetudine, non tamquam disputantes, eumque convincere volentes, ostendere, quae et qualia sint indicia, quae suspectum reddunt ipsius vitae tenorem; rogantes eum et obse-

[1] Haec Constitutio, cuius initium *Unigenitus Dei Filius*, a Clemente XI fuit edita mense Septembris 1713. In ea Paschalis Quesnellii Presbyteri Oratorii centum et una propositiones damnantur; quas in suo Novo Testamento Gallico idiomate verso et moralibus animadversionibus adnotato, disseminaverat. Propositiones damnatae ad quinque vel sex errorum capita reducuntur iam contra Baium et Iansenium Pontificum auctoritate damnata. (EDIT. CASIN.)

crantes, ut resipiscat, in eo saltem temporis articulo, a quo aeterna ipsius salutis sors pendet; eidem praeterea demonstrantes, quod quamvis ipsi parati sint Sanctissimum Corporis Christi Viaticum ei ministrare, non ideo tamen tutus ipse erit ante tribunal Christi, sed potius novi et horrendi criminis reum se conficiat, ex quo iudicium sibi manducavit et bibit: Caeterum se non alia de causa Sacramentum Corporis Christi eidem ministraturos, nisi, ut Ecclesiae iubenti obtemperent, quae praeter eam, quam habet, curam, ut scandala publica antevertat, pro sua etiam pietate, aegroti ipsius infamiam praecavere studet, licet peccatorem in conspectu Domini reputet, non tamen in proprio Tribunali publicum atque notorium peccatorem agnoscit. Haec ille § 8 et 9 citatae Constitutionis merito integraliter perlegendae et observandae.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

5 Quae causae Clementem XI ad istam Constitutionem, quam legere poteris verb. *Propositiones damnatae* n. 34, edendam impulerint, quantaque maturitate propositiones in ea damnatae excussae fuerint, narrat accuratissimus Petrus Polidorius de vita et rebus gestis Clementis XI, lib. 4, num. 36, scribens: « Praeterito cadente saeculo Lutetiae Parisiorum opus gallico sermone scriptum, variisque diffusum voluminibus vulgatum fuerat, morum doctrinam e sacris novi Testamenti libris variis animadversionibus et scholiis exponens: quod alibi nativo descripto titulo meminimus, nullum id praesignabat Auctoris nomen, audiebat tamen, eratque (ut in superiori libro obiter notatum) Paschasii Quesnellii qui in Parisiensi natus Dioecesi Presbyterorum coetui Oratorii Domini Iesu constituto a Petro Bercello, postea Cardinale, nomen dedit, ingenium intemperans opinandi confidentia fovens, vel primis literariis in vulgus emissis foetibus, triste futuri praesagium expressit. Damnatae ab Ecclesia Iansenianae doctrinae addictus, eam vafre, ac quo potuit modo lectoribus obtrusit, dilatavit etiam provexitque. Hinc gravis illa, qua in Galliis, et Belgio apud Orthodoxos premebatur invidia, miserum in modum designato nuper opere gallico in remotis quoque Christiani Orbis regionibus aucta. Magna profecto admiratio Clementem subiit, et admirationi non impar successit dolor, tot tantosque errores uno nec admodum grandi libro coacervatos esse, atque fallaci prorsus arte non ad Ecclesiae solum, sed et ad civilis reipublicae perniciem accommodari: inspirato, scilicet sensim Christianis populis sub speciosa virtutis larva tam sacrae, quam profanae potestatis odio, atque contemptu. Quod ipse gravi ad Ludovicum Gallorum Regem data epistola, totidem fere verbis est questus perpetuis dignum tenebris opus praestigias doctrinis improbis passim permiscens iam tum damnaverat Pontifex. Quoniam vero non deerant in Galliis, qui velut nullo foedatum errore commendabant aliis, legendumque importune obtrudebant, latens virus sparsuri facilius, novissime latinum reddiderunt. Tam pravis multiplicatis falsae doctrinae praesidiis ingens Christiano populo inferri detrimentum viri Orthodoxae fidei studiosi dolebant, praesertim vero Galliarum Episcopi, et Rex Ludovicus frequentibus Clementem sollicitatus literis, ut gliscenti malo validiori remedio occurreret, ne contemptum in deteriora prolaberetur. Pontifex in rem Catholicam futurum censens fallacis operis venena detegere, ac velut exerto indicata digito palam facere, quo facilius vitarentur; singillatim errores proscribere, ac praecipua Constitutione damnare statuit. Salutare propositum saepe expetitum a Gallis Episcopis, pro rei magnitudine et gravitate maturandum ratus, operi utilissimo impertit animum. Spectata morum integritate, eruditione, doctrina, divinarum rerum peritia, et ab omni partium studio alieni delecti censores; frequentes habiti consessus, diutissime singuli referentes, ac disserentes auditi. Aliis insuper alii adiecti, quorum exacta, constanti, ac etiam benigniore delati voluminis censura, tantum religiosissime veritati tributum, quantum ipsemet auctor in pari, sed aliena causa, vix tribuisset, si integerrimi iudicii delectus esset assessor. Propositionum, quibus dica fuerat scripta, certior ante sententiam non est factus Paschasius, ut optabat, poscebatque, ne constans mos Ecclesiae mutaretur, quae ubi de vulgatis damnandis voluminibus, atque doctrinis agitur, in iudicii partes auctores ipsos vocare minime consuevit; vocasset autem ubi noxa fuisset irroganda personae. Post diligentissimam ergo integro biennio continuatam assertorum excussionem: tribus etiam atque viginti praecipuis hoc anno institutis Cardinalium ac doctissimorum Theologorum consessibus, quibus ipsemet Pontifex Maximus praefuit, in iisque libris perniciem cura longe exactissima investigavit, censoria in eumdem iudicia audivit, expenditque: sexto idus Septembris centum atque unam sententias ex notatis libris excerptas damnavit; proscriptorum voluminum lectionem iterum vetuit: editamque sanctionem, cuius exordium *Unigenitus Dei Filius* pro suprema quam obibat in Ecclesia potestate, in orbe Catholico servari iussit. »

Cum autem Quesnellianae sanctionis patroni, 6
ut errores suos obtegerent, atque imperitos circumvenirent, et ad partes suas adducerent, in hac Constitutione tutissima SS. Augustini ac Thomae Aquinatis Dogmata proscribi, per summam calumniam vulgarent; ac Theologi nonnulli, ut invidiam crearent sententiis, quas Theo-

logicae Academiae ducibus laudatis SS. Doctoribus tuebantur, eadem abuterentur, Clem. XI Constitut. *Pastoralis officii*, quae est CCLIX inter eius Constitutiones Bullarii Romani, Edit. Rom. anno 1736 curatae, edita die 28 Augusti anno 1718, refractariorum temeritatem, ac Theologorum illorum licentiam compressit. Qua de re Polidorius lib. cit. n. 37: « E tot confixi Quesnelli pronuntiatis, nonnulla, quae ad divinam gratiam pertinent, notissimo Iansenii sensu proscripsit, qui Dei gratiam *necessitantem*, ut Theologi in scholis vocant, invexit. Integra, ac prorsus illaesa permanente doctrina de Divina Gratia *se ipsa efficaci*, et ad Beatorum gloriam *praedestinatione gratuita*, quam a damnatis nuper erroribus immani tutam discrimine, potissimum schola Thomistica, aliaeque celeberrimae in orbe Catholico Academiae, frequentesque Theologi, ducibus Sanctis Augustino et Angelico doctore, propugnant. Quorum doctrinae erroris notam huiusmodi ab se inustam constitutione Quesnellianae studentes causae per summam iniuriam calumniatos esse Clemens celeberrimis literis ordientibus *Pastoralis officii*, quas ad universos Christi fideles Kalendis Septembris duodevigesimo huius saeculi anno scripsit, merito questus est; falsamque criminationem depulit. Neque defuerunt qui, tametsi Quesnellianis, ut Catholicos decebat homines, essent adversi, et Clementinae Sanctioni obsequerentur, licentia nihilominus pari illustres utriusque sanctissimi doctoris Scholas criminabantur: sua alia de causa interesse rati, id calumniae genus vulgo alere. At horum hoc item pontificium diploma tempestive compressit audaciam. » Vide testimonium ex eadem Const. relatum in Appendice 1 ad verb. *Gratia ut est donum Dei*, num. 28. Confer Benedicti XIII, Clementis XII et Benedicti XIV testimonia in eamdem rem producta n. eodem et seq.

7 In Concilio Provinciali Romano, Praeside Benedicto XIII, in Sacrosancta Basilica Lateranensi celebrato anno 1725, tit. 1, cap. 2, Constitutionis istius observantia Episcopis commendata fuit his verbis: « Cum ad fidei Catholicae professionem integre inviolateque retinendam et custodiendam, necessarium summopere sit, ut succrescentes per haec recentia tempora circa eamdem fidem errores, a Sede Apostolica damnatos, fideles omnes vigilanti studio praecaveant et abominentur; idcirco ab omnibus Episcopis, et animarum Pastoribus tota, ut hactenus, sollicitudine curandum est, ut Constitutio a San. mem. Clemente XI edita, quae incip. *Unigenitus*, quamque, nostrae uti eiusdem fidei Regulam, agnoscimus, ab omnibus cuiuscumque conditionis et gradus omnimodo ac debita obedientia et executione observetur. Si quem itaque cognoverint (sive Dioecesanus, sive Provincialis sit, sive exterus) in suis Dioecesibus permanentem, de Constitutione praedicta non bene sentire, aut male loqui, in eum pro sua Pastorali potestate et iurisdictione procedere, et animadvertere non negligant; et ubi remedii efficacioris opus esse senserint, ad Sedem Apostolicam pervicaces tales et Ecclesiae rebelles deferant. Invigilent etiam, libros contra ipsam Constitutionem editos, aut falsas doctrinas, in illa damnatas, propugnantes, diligenter perquirere, eosque sibi tradi mandent, Nobis inde et Apostolicae Sedi denunciandos. »

Hoc decretum affert Eminentissimus De Tencin Ebredunensis primum, deinde Lugdunensis Archiepiscopus in *Instruction Pastorale, dans laquelle il est prouvé que la Constitution* Unigenitus *est un Jugement Dogmatique et irréformable de l'Eglise, et une règle de croyance* anno 1731 publicata pag. 8, cuius insignem locum hic describere iuvat. Sic autem habet: «Un grand nombre d'Evêques d'Italie ont donné chacun en particulier des déclarations authentiques. Mais rien de plus éclatant que le Décret du fameux Concile Romain, où tous ces Evêques réunis ont reconnu la Bulle *Unigenitus* comme une règle de leur croyance; *quamque nostrae uti eiusdem fidei regulam agnoscimus*. Un Auteur anonyme a osé dubiter que cette clause avait été insérée dans les Actes du Concile par fraude, et sans aucune autorité. Il avance ce fait et ne le prouve point. A qui persuadera-t-on que le Pape, sous les yeux duquel les Actes du Concile ont paru, que les Cardinaux et tous les Evêques du Concile, eussent gardé le silence, et ne se fussent pas élevés contre une entreprise si audacieuse, et si digne de châtiment? En faut-il davantage pour faire tomber dans le mépris qu'elle mérite, la vaine allégation d'un homme qui d'ailleurs manifesta lui-même son imposture par le soin qu'il prend de cacher son nom, dans des circonstances où il n'y eut certainement aucun danger de se faire connaître, supposé que le Pape, les Cardinaux et les Evêques du Concile n'eussent pas approuvé la clause dont il est question? Mais Dieu a permis que nous ayons en main de quoi fermer *la bouche à ceux qui ne parlent qu'iniquité*. C'est une Lettre à nous adressée, écrite de la propre main du saint Pontife qui a présidé à ce Concile, dans laquelle il s'explique sur les bruits qui avaient couru par rapport à ce Décret du Concile Romain: *venant ensuite*, dit-il, *à la Seconde Partie de notre lettre qui concerne les bruits qui ont couru sur le Décret de notre dernier Concile Romain, vous et les autres personnes prudentes, ne devez pas ajouter foi à ceux qui faussement écrivent d'ici ce qu'ils ont cru ou voulu que l'on crût du chapitre 2, du titre premier, l'Imprimé est entièrement conforme à la vérité, et le Décret tel qu'on l'y voit, a été souscrit par nous et par tous les Pères. C'est pourquoi nous avons lieu d'être étonné qu'à Paris,*

où vous êtes, on mette en dispute un Décret aussi authentique et aussi canonique.» Ac verba quidem Epistolae a Benedicto XIII, propria manu ad Archiepiscopum Ebredunensem italice perscriptae haec sunt, ut in not. pag. cit. referuntur: « Passando alla seconda Parte della medesima Lettera di V. S. circa al susurro del Decreto del nostro Sinodo ultimo Romano, ella ed i prudenti non debbono prestar fede a coloro che di qua falsamente scrivono ciò che hanno o creduto, o voluto che si creda del cap. 2 del tit. primo; la verità è quella che sta ivi impressa, e sottoscritta da noi e da tutti i Padri. Onde ci maravigliamo, che da costà si metta in controversia una sì palese e canonica Sanzione. »

Quo sensu autem verissime Constitutio *Unigenitus* Regula Fidei et dicatur et sit, declarat Sebastianus Pompilius Bonaventura Episcopus Montis Flasconis, et Corneti in Epistola Pastorali, cuius titulus est: *Istruzioni Pastorali di Monsignor Sebastiano Pompilio Bonaventura Vescovo di Montefiascone e Corneto*, Edit. Romanae anno 1732, pag. 17 et seq., ubi scribit: « Oggimai Iddio si è apertamente spiegato per bocca de' suoi Vicarî, i quali in una loro ultima insigne Costituzione hanno parlato con forme degne dell'augusto loro Ministero, ed han parlato di maniera, che non men chiaro e ben' inteso è il senso delle loro voci, che infallibile ed incontrastabile è la forza de' loro divini Oracoli. Se ciò ch' è Legge e Regola, da ciò, ch' è Decreto Provisionale in questo si scovra e distingue, che questo mutabile, e dato a tempo, spira e finisce; ove quella certa, fissa ed immutabile durar deve inviolabile e sacrosanta; convien esser di gusto molto schivo e temerariamente delicato, se spiace, che diasi nome di Regola di Fede ad una Costituzione, cui non manca questo carattere. È vero, che non tutti i Punti ivi definiti appartengono a Fede; ma è altresì vero, che quanto ivi è definito, è definito coll'infallibile direzione dello Spirito Santo, e tutto mira a condannar cose, che nella nostra Religione è errore di tenere, o di praticare. E benchè in quel gruppo di cose non tutti i Punti appartengono a Fede; si appartiene nondimeno a Fede il credere, ch' è vero, è santo, è legittimo quanto ivi, o in dottrina di fede, o in materia di costume, o in uso di disciplina si definisce e si comanda. Ad una Costituzione dunque esaminata con tanto studio, ricercata con tante istanze, altro non si puote aggiungere, se non che un' intera sommessione, una perfetta e semplice ubbidienza. Il giudizio è finito: ed ove il giudizio è finito, non è buono, nè dicevole tornare da capo agli esami: particolarmente ove si cerca di spiegazioni, non per iscoprire la verità, ma per iscansare il giudizio. »

Nec vero praetermittenda sunt, quae pag. 18 et seqq. subdit, cum digna sint, ut nostra quoque aetate attenta legantur, qua tot nefaria Opuscula ad Constitutionem istam, si fieri posset, labefactandam a perditis quibusdam hominibus disseminari videmus. Sic igitur pergit: « Colla lingua conviene che si accordi il cuore, perchè col cuore si crede a giustizia. Vanamente dunque si lusingano coloro, i quali credono, che la Chiesa voglia starsene ad un silenzio piuttosto forzoso, che ossequioso, ove non si appaga neppure delle sole parole. Il bello e il buono di nostra Religione signorile, diletta Figlia dell' Altissimo tutto è al di dentro: e le Leggi del Vangelo prima d' ogni altro pongono in strettezza la mente, e vogliono, che il cuore e la Religione umili e docili si sottopongano di buon grado alla Fede. Per conoscere di qual sorte esser debba l' ubbidienza ed il vassallagio, basta di considerare di qual sorta sia il comando e la Signoria. Quelli medesimi, che sono men favorevoli a' diritti di Roma, e nel Sovrano nostro Sacerdozio sono indifferenti di quanto dice Regno e Grandezza, non sanno negarle nè una Primanzia di Capo, nè un Regno di Spirito, che comandi nell' interiore, e sopra le Anime abbia giurisdizione ed impero. Per quanto restringer si sforzino l' alta potestà delle Chiavi a Pietro consegnate, negar non sanno, portar ella almeno una pienezza di spirituale potere in legare e sciorre le Coscienze, tanto che legate elle, o sciolte sieno in Cielo, secondo che sciolte o legate sono qui in Terra. Or se il potere e la forza corrisponde al carattere, ed alla qualità dell' Impero; non v' ha certamente Impero, cui convenga ubbidire non tanto per timore, quanto di coscienza, giacchè sulle coscienze egli ha forza ed autorità. È obligazione dunque di coscienza il credere alle Apostoliche definizioni; e se nella Congregazione di quegli Uomini, che compongono la Chiesa, il Sommo Pontefice tiene luogo di Capo, il quale tutte le membra regge e sostiene, chi non sa, che niuno delle suddite membra repugna al suo Capo? Tutte come dal capo ricevono vita e moto, così pronte, spedite e di buon grado gli prestano ubbidienza. Con veraci, fedeli, intimi sentimenti dell' animo conviene arrendersi alle definizioni de' Sommi Pontefici: e la Chiesa, la quale niente più ama, che la schiettezza e la semplicità, nulla più odia in materia di Religione, che l' ipocrisia e la finzione; non fiderassi giammai di certe serpi, che se, dove il rigore le assale del Verno, celano il veleno, non è però che lo perdono. Grazie al Signore, Noi siamo lontani da questo impaccio, e con un Padre di Calcedonia dir possiamo, che di certe cose Noi, ed i nostri Popoli nulla sappiamo, o di saperne nè molto nè poco ci cale. Basta a Noi per camminar sicuri e senza pericolo di sviarci, seguir la scorta di chi ci è

stato dato dal Cielo per duce e Guida di nostra condotta: e quando stiamo più vicini alla Pietra su cui posa la Chiesa, tanto più stare ad essa con prontezza di animo, e con fermezza di spirito stretti ed uniti: Non avendo poi Noi altre scuole per la scienza di Religione, che quelle, le quali sono aperte nel Seminario, abbiamo la consolazione di esser ben sicuri, che in tutte le parti di questa scienza, cioè e nei Misteri della Fede, nella Dottrina de' costumi e nella Disciplina della Chiesa si tengono le sentenze le più comuni e sicure, e le pratiche più usate e più ricevute, fuggendo quelle novità e singolarità d' opinioni, che furono sempre pericolose in queste materie. Buonamente sentiamo di Voi, e sicuri ne viviamo e senza sospetto; ma non pertanto lice a Noi in questa parte mancare di cura e di pensiero. Vuole il Sagro Concilio, che per ragione di nostro ufficio siamo vigilanti, ed abbiamo occhio che a veruno di dubbia fede venga fatto il nascondersi nelle nostre Diocesi, e che voi parimente siate colmi di santo zelo di Religione. Laonde se mai vi accorgeste e scopriste, che alcuno siasi Estero, siasi Diocesano, osasse con presuntuoso ed empio ardimento d' impugnare le definizioni di così santa Costituzione, e con sciolta e sacrilega lingua si facesse lecito di sparlarne; sappiate che vi corre stretta obbligazione di palesarli a Noi. Come parimente consegnarci o denunziarci que' Libri, che in vostre mani, o a vostra notizia capitassero, ne' quali in queste, o in altre materie si contenessero nocevoli o pericolose dottrine, acciò con ogni più pronto e sollecito studio possiamo riparare al male, e riferirlo ancora alla Sede Apostolica, ove lo portasse il bisogno di più forte e potente rimedio.»

Praecipuas a Clemente XI, Benedicto XIII 8
et Benedicto XIV Constitutiones occasione Constitutionis *Unigenitus* editas recenset, eorumque epitomen dat Aloysius Guerra in Opere, quod inscribitur: *Pontificiarum Constitutionum in Bullariis Magno et Romano contentarum et aliunde desumptarum Epitome tit. XX de haeresibus, libris, propositionibus damnatis* T. 1, pag. 148 seqq. Ex his illa Benedicti XIV, quae incipit. *Ex omnibus Christiani Orbis,* legitur infra verb. *Viaticum,* n. 13.

CONSUETUDO

Summarium.

1. Consuetudo dicitur a verbo *Consuesco,* sive *Consuefacio.* - 2. Consuetudo est duplex, una facti, et altera Iuris, et quae sit utraque; usque ad num. 3. - 4. Consuetudo Iuris est quasi altera Lex parem obligandi obtinens potestatem. - 5. Consuetudo generatim capta dividitur tripliciter, scilicet in consuetudinem praeter Legem, secundum Legem, et contra Legem. - 6. Consuetudo *praeter Legem* quae sit. - 7. Ad hoc, ut haec consuetudo obliget, requiritur, quod sit introducta a toto populo, aut maiori, et saniori eius parte cum animo saltem interpretativo se obligandi. - 8. Hinc consuetudines, quae ex devotione populi proficiscuntur, non obligant, nec vim Legis habent. - 9. Insuper ad hoc, ut consuetudo *praeter Legem* obliget, requiritur praescriptio, ad quam exposcitur, et sufficit decennium, sive sit consuetudo civilis, sive Canonica, etiamsi Princeps sit absens. - 10. Consuetudo *secundum Legem* quae sit. - 11. Consuetudo *contra Legem* quae sit. - 12. Haec consuetudo non potest introduci, nec dari contra Ius Divinum, et naturale, ad n. 13. - 14. Potest tamen tolli, et penitus abrogari Lex humana positiva, sive Civilis, sive Canonica per contrariam consuetudinem, dummodo ea sit rationabilis, ac legitime praescripta. - 15. Ut consuetudo contraria Legem humanam positivam tollat, et abroget, requiruntur potissimum duae conditiones, videlicet, quod talis consuetudo sit rationabilis, et sit legitime praescripta. - 16. Quae consuetudo dicatur rationabilis. - 17. Adducitur et solvitur instantia, usque ad n. 18. - 19. Consuetudo, quando dicatur legitime praescripta. - 20. Tempus requisitum, et sufficiens ut consuetudo censeatur legitime praescripta pro abolenda et abroganda Lege civili est decennium; pro abolenda, tamen, et abroganda Lege Canonica est spatium quadraginta annorum, ad n. 22. - 23. Probabile tamen est, quod etiam pro abolenda, et abroganda Lege Canonica sufficiat decennium, sicuti pro abroganda Lege civili, usque ad num. 25. - 26. Pro abolenda, et abroganda Lege, sive Civili, sive Canonica per contrariam consuetudinem via conniventiae introductam, probabilius est non requiri rigorosum, et determinatum tempus praescriptionis. - 27. Consuetudo *contra Legem* duplici modo potest introduci, scilicet per viam *conniventiae,* et per viam *praescriptionis,* ad n. 28. - 29. Ad abrogandam Legem per consuetudinem via *conniventiae* introductam non requiritur bona fides. - 30. Ad abrogandam tamen Legem per consuetudinem via *praescriptionis* introductam requiritur necessario bona fides. - 31. Licet primi Legem transgredientes non possint ob suam malam fidem praescriptionem, ipsamque consuetudinem inchoare; posteri tamen eorum exempla bona fide sequentes possunt praescriptionem, ipsamque consuetudinem inchoare. - 32. Consuetudo a lege reprobata et damnata tamquam irrationabilis, et bonis moribus repugnans non potest, licet sit immemorabilis, abrogare Legem. - 33. Consuetudo a Lege, seu Constitutione reprobata tamquam irrationabilis, et iniqua, intelligitur nedum de consuetudine praesente, seu existente, sed etiam de futura. - 34. Si vero non superveniat causa tollens irrationabilitatem, et iniquitatem, quae ab initio inesse videbatur consuetudini, tunc potest induci valida consuetudo adversus eam Legem non obstante tali reprobatione. - 35. Per Legem universalem, seu Clausulam generalem abrogativam consuetudinis v. g. *non obstante quacumque consuetudine,* aut huiusmodi, non abrogatur consuetudo immemorabilis, nisi de ea fiat specialis mentio. - 36. Consuetudo, in quo principaliter differat a praescriptione. - 37-47. An ad inducendam Consuetudinem in statu monarchico opus sit scientia et patientia Principis. - 48. Consuetudo quae est contraria bonis moribus. - 49-63. De varia vi et auctoritate Consuetudinis. - 64. Casus qui occurrere possunt circa Consuetudinem. - 65-72. Qualia concurrere debeant ut Consuetudo vim legis obtineat. - *73. Cur contra Canones valeat Consuetudo non autem Lex Inferioris. - 74. Consuetudo Canonica et Civilis. - 75. Consuetudo generalissima, generalis, specialis, specialissima. - 76. Consuetudo iudicialis et extraiudicialis quae? - 77. Consuetudo per quam rumpitur nervum Disciplinae Ecclesiasticae non valet. - 78. Consuetudo per quam impeditur correctio morum non valet. - 79. Consuetudo adversus libertatem et immunitatem Ecclesiasticam non valet.

1 Consuetudo, quae ex etymone nominis dicitur a verbo *consuesco*, sive *consuefacio*, id est simul, ac saepius facio, quia videlicet, non inducitur nisi a maiori parte Communitatis simul, ac saepius actum frequentantis, est du-
2 plex, una *facti* et altera *Iuris*. Consuetudo *facti*, quae est via ad consuetudinem Iuris, est ipsemet communiter repetitus usus, seu frequentatio actuum alicuius populi, seu communitatis sine obligatione, et ista secundum Isidorum lib. 5 etymol., art. 3, relatum in cap. *Consuetudo* 5, dist. 1, *Vocata est consuetudo,*
3 *quia in communi usu est*. Consuetudo *Iuris* nihil aliud est, quam Ius moribus constitutum, id est Ius quod ex huiusmodi communiter repetito usu, et frequentatione actuum alicuius populi seu communitatis oritur, unde definitur ab eodem Isidoro relato in dict. cap. *Consuetudo* 5, dist. 1, quod sit: *Ius quoddam moribus institutum, quod pro Lege suscipitur*
4 *cum deficit lex*. Et haec consuetudo Iuris cum tendat ad novi Iuris introductionem, est quasi altera Lex parem obligandi obtinens potestatem, uti habetur in l. *De quibus* 32 ff. de Legibus, ibi: *De quibus causis scriptis Legibus non utimur, id custodire oportet, quod moribus et consuetudine introductum est... Quid enim interest suffragiis populus suam voluntatem declaret, an rebus et factis?... Inveterata consuetudo pro Lege non immerito custoditur; et hoc est Ius, quod dicitur moribus constitutum*. Et in l. sequent.: *Diuturna consuetudo pro Iure et Lege in his, quae non ex scripto descendunt, observari solet*. Et in l. 35 ff. eod.: *Sed ea, quae longa consuetudine approbata sunt, et per annos plurimos observata, veluti tacita civium conventio, non minus quam ea quae scripta sunt Iura, servantur*.

5 Consuetudo generatim capta dividitur tripliciter, scilicet in consuetudinem praeter Legem,
6 secundum Legem et contra Legem. Consuetudo, *praeter Legem* (quae et *Iuris Constitutiva* dicitur), est illa, quae reperitur in casibus illis, qui a Iure communi non sunt decisi, et huic solum convenit definitio tradita ab Isidoro supra num. 3, cum haec sola habeat pro suo esse constituere Ius novum, ubi Lex deficit, seu nulla Lex posita fuit; et talis consuetudo quamvis non scripta obligat aeque in conscientia ac in foro externo, sicuti obligat Lex scripta; l. *De quibus* 32 ff. de Legibus; ubi cum Iurisconsultus dixisset inveteratam consuetudinem pro Lege non immerito custodiri, hanc rationem reddit: *Nam cum ipsae Leges nos teneant, quia iudicio populi receptae sunt, etiam ea, quae sine ullo scripto populus probavit, omnes tenebunt*. Et § *Ex non scripto* Institut. de Iur. nat. gent. et civil. sic habetur: *Ex non scripto, Ius venit, quod usus approbavit; nam diuturni mores consensu utentium comprobati Ius efficiunt;* Quia enim ut ait S. Thomas 1–2, qu. 97, art. 3: *Per exteriores actus multiplicatos interior voluntatis motus, et rationis conceptus efficacissime declaratur, hinc quando aliquid multoties fit videtur ex deliberato rationis iudicio provenire, et sic consuetudo re ipsa fit Lex communitatis approbantis actus repetitos populi, et inde imponentis obligationem ad actus eiusmodi postea ponendos*. Et ad hoc faciunt omnia alia Iura adducta supra n. 4. Ad hoc 7 autem ut haec consuetudo obliget, requiritur quod sit introducta a toto populo, aut maiori et saniori eius parte cum animo saltem interpretativo se obligandi, seu introducendi consuetudinem obligatoriam, videlicet, faciendi novam Legem, seu Ius non scriptum; Glossa in cap. *Cum tanto* 11 de consuetudine, verb. *Legitime sit praescripta*, et ibi Abbas num. 17; Pirhing. num. 28; Suarez lib. 7 de Legibus, cap. 14, n. 5 et 6, et alii. Et ratio est quia actus agentium non operantur ultra intentionem eorum; l. *Non omnis* 19 de rebus cred., cap. *Cum olim* 38 de praebend. Hinc Consuetudi- 8 nes, quae ex devotione populi proficiscuntur, non obligant, nec vim Legis habent, ut ex communi Doctorum sunt consuetudines salutandi Deiparam dato signo certis horis, audiendi missam diebus non festivis, accipiendi initio Quadragesimae cinerem benedictam, aquam benedictam in ingressu Ecclesiae, et similes usus frequentati, et continuati a maiore parte populi Christiani ex libera devotione, quibus non inducitur consuetudo obligatoria. Insuper ad 9 hoc ut consuetudo praeter Legem obliget, requiritur praescriptio, ad quam exposcitur et sufficit decennium, sive sit consuetudo Civilis, sive Canonica vel Ecclesiastica, etiamsi Princeps sit absens; Glossa loc. cit., et alii communiter, ex cap. *Consuetudo* 7, dist. 12, et l. 1 Cod. *Quae sit longa Consuetudo*, l. *sed ea* ff. de Legibus, l. *super longi* Cod. de praescript. longi temp., et § 1 Instit. de usucap.

Consuetudo *secundum legem*, quae non est 10 Iuris, sed facti tantum, est illa quae legem iam praeexistentem supponit, eamque vel deducit in usum, vel si ambigua est, interpretatur. Unde haec consuetudo ius novum non constituit, sed aut Ius praeexistens confirmat, et adiuvat deducendo illud ad executionem et observantiam; cap. *In istis* 3, dist. 4, ibi: *Leges firmantur, cum moribus utentium approbantur... Ita moribus utentium ipsae leges confirmantur*, et cap. *Sopitae* 14 de censibus, ibi: *Inde utique videmus intentionem tuam Iure communi, et praedecessorum tuorum consuetudine adiuvari*. Aut Ius dubium interpretatur, iuxta l. *Si de interpretatione* 37 ff. de Legibus, ibi: *Si de interpretatione Legis quaeratur, in primis inspiciendum est, quo Iure Civitas retro in eiusmodi casibus usa fuit. Optima enim Legum interpres consuetudo;* et cap. *Cum dilectus* 8 de consuetudine, ibi: *Contra consuetudinem*

approbatam, quae optima est legum interpres.
11 Consuetudo *contra legem* est illa, qua lex scripta vel usu nunquam recepta fuit, vel iam recepta usu contrario denuo tollitur, et de hac
12 praecipue sermo est in proposito. Haec consuetudo non potest introduci, nec dari potest contra Ius divinum et naturale, seu contra legem divinam et naturalem, textu expresso in cap. *Cum tanto* 11 de consuetudine, ibi: *Nemo sanae mentis intelligit naturali Iuri, cuius transgressio periculum salutis inducit, quacumque consuetudine (quae dicenda est verius in hac parte corruptela) posse aliquatenus*
13 *derogari.* Et de hoc salutis periculo, quod induceretur per consuetudinem contra Legem divinam et naturalem, rationem reddit Greg. IX in cit. cap. dicens: *Cum tanto sint graviora peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam.* Hinc prava consuetudo fornicandi, blasphemandi, vel periurandi numquam potest tollere Legem Divinam de non fornicando, de non blasphemando, de non periu-
14 rando. Communissima et certissima. Potest tamen tolli, et penitus abrogari Lex humana sive Civilis, sive Canonica per contrariam consuetudinem, dummodo ea sit rationabilis ac legitime praescripta, textu expresso in cap. *Cum tanto,* ibi: *Licet etiam longaevae consuetudinis non sit vilis auctoritas; non tamen est usque adeo valitura, ut vel Iuri positivo debeat praeiudicium generare, nisi fuerit rationabilis et legitime praescripta. Est communis.* Vide infra num. 38.

15 Hinc colligitur duas potissimum conditiones esse necessarias, ut contraria consuetudo Legem humanam positivam tollat et abroget, videlicet, ut talis consuetudo sit rationabilis, et sit legitime praescripta; cap. *Cum tanto* in fine, ibi: *Nisi fuerit rationabilis et legitime*
16 *praescripta.* Ea autem consuetudo generatim loquendo censetur rationabilis, quae nec Iuri naturali aut Divino adversatur, neque iure Canonico reprobatur, neque peccandi licentiam aut occasionem praebet, neque alia ratione communi utilitati perniciosa est; quae vero in aliquo deficit, censetur irrationabilis, et consequenter numquam potest induci per actus legi contrarios. Sic Layman lib. 1, tract. 4, cap. 24, num. 24; Roch. in cap. ultim. de consuetud., num. 26; Suarez lib. 7 de legibus, cap. 6, n. 10; Azor. part. 1, lib. 5, cap. 17, q. 5; Reiffenstuel lib. 1 decr., tit. 4, num. 34, et alii plures.

17 Nec valet dicere, quod omnis Lex debet esse rationabilis et iusta, et Reipublicae utilis; cap. *Erit autem Lex* 2, dist. 4, et lege 9 Cod. de Legibus, et consequenter consuetudo ei directe contraria necessario erit irrationabilis, iniusta ac Reipublicae perniciosa, quia si unum ex contrariis est rationabile, etc. necesse est alte-
18 rum esse irrationabile, etc. Non valet, inquam, quia utraque, Lex scilicet et consuetudo ei directe contraria potest esse rationabilis et utilis secundum diversas rationes, et in ordine ad diversos fines ac respectus: nam quamvis consuetudo contra Legem introducta uno fine seu consideratione, ob quam Lex fuit condita, minus sit utilis et rationabilis, tamen alio fine seu consideratione potest esse etiam utilis et rationabilis, quia licet consuetudo contraria Legi sit contra rationem particularem talis Legis, non est tamen contra omnem aliam rationem, sicut etiam duae oppositae et contrariae sententiae non raro sunt simul probabiles atque duae contrariae Leges (prout accidit in mutatione et abrogatione Legum) solent esse rationabiles, ob diversas rationes, considerationes et respectus, ut cap. *Non debet* 8 de Consanguinitate et affinitate, ubi sic expresse habetur: *Non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana, praesertim cum urgens necessitas, vel evidens utilitas id exposcit, quoniam ipse Deus ex his, quae in veteri testamento statuerat, nonnulla mutavit in novo; Cum ergo prohibitiones de coniugio in secundo et tertio affinitatis genere minime contrahendo,* etc.

Consuetudo tunc dicitur legitime praescripta 19
cum tempore a Legibus definito est continuata. Consuetudo enim legitime praescripta idem est ac usus longaevus, seu longa consuetudo, prout appellatur in cap. *Cum consuetudinis* 9, et cap. *Cum tanto* 11 de consuetud., et in eodem tit. *Quae sit longa consuetudo.* Tempus autem re- 20
quisitum et sufficiens, ut consuetudo censeatur legitime praescripta ita ut Legem tollat, et abroget, pro abolenda et abroganda Lege Civili, est decennium. *Communis.* Et ratio est, quia consuetudo, ut Legem civilem tollat et abroget, debet esse longa; leg. 1 Cod. Quae longa sit consuetudo, ibi: *Et ne quid contra longam consuetudinem fiat, ad sollicitudinem suam revocabit praeses; sed per longam consuetudinem* intelligitur illa, quae decennio duravit, nam decennium in Iure vocatur longum tempus; leg. *Super longi* Cod. de praescript. longi tempor., ibi: *Super longi temporis praescriptione, quae ex decem annis introducitur.* Pro abo- 21
lenda tamen, et abroganda Lege Canonica seu Ecclesiastica requiritur spatium quadraginta annorum, id est consuetudo spatio quadraginta annorum continuata; Rota part. 1 Recentior., decis. 497, num. 4, part. 5, tom. 1, dec. 373, num. 10, et part. 13, dec. 233, n. 22; Glossa in cap. *Cum tanto* 11, verb. *Consuetudo,* verb. *Legitime,* et ibi Abbas num. 11; Imola in cap. *Treguas* 1 de Tregua et Pace, n. 13, et ibid. Fagnan. num. 40 et 67; Layman. lib. 1, tractat. 4, cap. 24 de Legibus, n. 6, cum multis ibi citatis; Diana cum pluribus aliis a se citatis part. 5, tract. 5, resolut. 2, § *Sed quid ego,*

asserens se hanc sententiam tenere auctoritate Sacrae Rotae Romanae, quae semper eam canonizavit, ut patet ex decisionibus mox citatis.

22 Et ratio est, quia Lex Canonica seu Ecclesiastica, est Ius quoddam, sive res immobilis Ecclesiae, ac subinde etiam Leges Ecclesiasticae comprehenduntur sub illa Lege Canonica, quae generatim statuit, contra res immobiles, et Iura Ecclesiae non praescribi nisi spatio quadraginta annorum; cap. *De quarta* 4, cap. *Ad aures* 6, c. *Audistis* 15 de praescript., c. *Cum Ecclesia* 3 de causa possessionis.

23 Probabile tamen est, quod etiam pro abolenda et abroganda Lege Canonica seu Ecclesiastica sufficiat decennium, sicuti pro abolenda Lege Civili; Lessius lib. 2 de Iustit. et Iure, cap. 6, n. 46; Lugo disp. 7 de Iust. et Iure, sect. 6, n. 94; Azorius part. 1, lib. 5, c. 18, quaest. 6; Castropalao part. 1, tract. 3, disp. 3, punct. 2, § 2, num. 6; Sanig. dist. 4 de legibus, q. 1, num. 5; Christophorus Haunoldus t. 1 de Iustit. et Iure, tract. 1, c. 3, controv. 2, num. 130; Pirhing lib. 1 decr., titul. 4 de consuetud., num. 39; Reiffenstuel ibid., num. 105, qui nedum hanc sententiam censent probabi-

24 lem sed etiam probabiliorem. Et ratio est, quia non est inducenda discrepantia inter Ius Civile et Canonicum, ubi non habetur expressa dispositio Iuris in contrarium; cap. *Intelleximus* 1 de novi operis nunciatione; sed pro abolenda et abroganda Lege Civili per consuetudinem contrariam sufficit decennium, ut dictum est num. 19, et in Iure Canonico quoad hoc non reperitur expressa dispositio in contrarium,

25 ergo etc. Nec obstat, dicunt citati Doctores, quod in cit. cap. *De quarta* 4, cap. *Ad aures* 6, cap. *Audistis* 15 de praescript., cap. *Cum Ecclesia* 3 de causa possessionis, in aliis consimilibus ad praescribendum contra bona et Iura Ecclesiastica requiratur spatium quadraginta annorum? Respondetur enim, quod ibi est sermo de praescriptione contra bona immobilia Ecclesiarum, atque earum Iura, utpote quae sunt instar bonorum immobilium, prout desumitur ex ipsomet textu; non autem de praescriptione contra Leges Ecclesiasticas sive Canonicas. Alioquin enim cum contra Romanam Ecclesiam non currat nisi centenaria praescriptio, cap. *Ad audientiam* 13, cap. *Cum nobis* 14 de praescript., leges Pontificiae nonnisi centenaria praescriptione seu consuetudine in contrarium abrogari possent quod est contra communem Doctorum.

26 Pro abolenda et abroganda Lege sive Civili, sive Canonica per contrariam consuetudinem via conniventiae introductam, probabilius est non requiri rigorosum et determinatum tempus praescriptionis, sed sufficere quod tanto tempore consuetudo sit continuata, quantum viris prudentibus sufficit ad rationabiliter iudicandum Principem in eam consensisse; ita Lessius lib. 2 de Iustit. et Iur., cap. 6, num. 45; Verricelli tract. 3, quaest. 2, n. 32, et tract. 8, quaest. 52, num. 9; Pirhing lib. 1 decret., tit. 4 de consuetud., num. 34; Reiffenstuel ibid., num. 93, et alii. Et ratio est, quia dum Princeps scit suam Legem non servari, et tacet, et tolerat, iam censetur connivendo consentire, et ne Respublica perturbetur, conditae a se Legis obligationem tollere, eamque revocare. In tali enim casu Lex proprie non tollitur ab inferioribus, sive per contrariam horum consuetudinem ac via praescriptionis, sed potius ab ipsomet Principe, seu per tacitam eius revocationem, ac via conniventiae. Hic advertendum venit, quod 27 consuetudo contra Legem duplici modo potest introduci. Primo modo per viam *conniventiae*, id est ex consensu saltem tacito Principis seu Legislatoris, eo scilicet sciente et tolerante, cum faciliter posset resistere introductioni consuetudinis contrariae, eamque prohibendo subditos cogere ad observantiam Legis; in tali enim casu Princeps sciens ac tolerans censetur connivere tali consuetudini contra suam Legem vigenti. Secundo modo per viam *praescriptionis*, 28 id est, longaevo usu contrario populi, ignorante et nesciente Principe.

Ad abrogandam Legem per consuetudinem 29 via *conniventiae* introductam, non requiritur bona fides, quia tunc abrogatio Legis non procedit ab ipsis actibus contrariis, qui quidem facti cum scientia Legis contrariae, in principio, in fieri consuetudinis fuerunt mali; sed a consensu saltem tacito Legislatoris, qui sciens et potens faciliter contradicere, si vellet, tolerat et non contradicit, et sic Lex censetur per tacitam Principis seu Legislatoris revocationem abrogari, unde mirum non est si bona fides non requiratur; Sic Layman lib. 1 Theolog. moral., tract. 4, c. 24, num. 8 et 11; Pirhing loc. cit., n. 44, et alii passim. Ad abrogandam 30 tamen legem per consuetudinem via praescriptionis introductam, requiritur necessario bona fides seu probabilis ignorantia praescribentium, sine qua nulla incipere vel currere potest praescriptio; cap. *Quoniam* 20 de praescriptionib., ibi: *Synodali iudicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide praescriptio tam canonica quam civilis;* et c. *Possessor* 2 de regul. Iuris in 6, ibi: *Possessor malae fidei ullo tempore non praescribit;* ac proinde neque consuetudo praescriptiva inchoari potest, aut procedere sine bona fide, cum ipsa debeat esse iusta et rationabilis, ac legitime sive canonice praescripta; cap. *Cum tanto* 11 de consuetud. in 6; Glossa in cap. *Non est* 3 de consuetud. in 6, verb. *Canonice;* Suarez lib. 4 defensionis Fidei Catholic., cap. 32, num. 20; Lessius lib. 2, c. 6, num. 46; Layman loco cit., n. 11; Azorius p. 1, lib. 5, cap. 17, quaest. 6; Pirhing loc. cit., num. 44; Sylvester verb. *Consuetudo*, q. 7, et alii plures. Hic tamen est advertendum, 31

quod licet primi Legem Reipublicae utilem cognoscentes, eamque illicite transgredientes, non possint ob suam malam fidem praescriptionem, ipsamque consuetudinem re ipsa inchoare; Posteri tamen, qui eorum exempla secuti bona fide Legem non observant, eo quod existimare, et in dubio praesumere possunt, antecessores habuisse iustam causam non servandi Legem, possunt praescriptionem ipsamque consuetudinem inchoare, vel quasi bona fide ab antecessoribus inchoata fuisset, eamdem continuare et perficere prout optime explicat Layman loc. cit., num. 11, ex Scoto qui lib. 1 de Iustit., qu. 7, art. 2 ad 12, habet praecisa verba: *Ut Lex positiva antiquetur, consuetudo etiam illa, quae illicitum habet ortum, potest, licet non apud eosdem homines, tamen apud posteros vim obtinere.* Et sic etiam docet Abbas in cap. *Treguas* 1 de tregua et pace, num. 4; Felin. ibidem, num. 1; Sylvester verb. *Consuetudo*, quaest 7; Azorius loc. cit.; Pirhing loc. cit., num. 44; et hanc esse communem sententiam testatur Rochus in cap. ult. de consuetud., sect. 4.

32 Consuetudo a lege reprobata et damnata tamquam irrationabilis et bonis moribus repugnans, non potest, licet sit immemorabilis, abrogare Legem; sic colligitur ex cap. *Ad audientiam* 3, cap. *Cum inter* 5, et cap. *Ex parte* 10 de consuetudine, et cap. *Consuetudinem* 1 eod. in 6. Et ratio est, quia quando Leges aliquam consuetudinem tamquam simpliciter et absolute irrationabilem damnant, hoc ipso reddunt illam inefficacem ad inducendam praescriptionem contra Legem. Ita communis Doctorum; atque etiam desumitur ex c. *Cum venerabilis* 7, et cap. *Cum tanto* 11 de consuetud., ubi dicitur, quod talis *non tam consuetudo, quam corruptela merito sit censenda;* adeoque quantumvis immemorabilis, non potest
33 abrogare Legem, et sic non est servanda. Consuetudo a Lege, seu Constitutione, reprobata tamquam irrationabilis et iniqua, intelligitur nedum de consuetudine praesente seu existente, sed etiam de futura; cap. *Ad Audientiam nostram* 3, c. *Cum inter* 5 de consuetud., ubi talis ex post facto introducta consuetudo non valere declaratur; Lex enim de sui natura in futurum, atque etiam ad futuros casus ordinatur; cap. ultim. de consuetud., et l. *Leges* C. de Legibus; ergo ubi Lex reprobat consuetudinem tamquam irrationabilem et iniquam, etiam futuram reprobare intelligitur, si etiam
34 ipsa irrationabilis et iniqua adhuc existat. Si vero nova superveniat causa tollens irrationabilitatem et iniquitatem, quae ab initio inesse videbatur consuetudini, quando Legislator eam ut irrationabilem et iniquam reprobavit, tunc potest induci valida consuetudo adversus eam legem, non obstante tali reprobatione; Glossa in cap. *Licet* 1 de consuetudin. in 6, verb. *Expresse*, iuncta Glossa marginali, ibi: *Nisi consuetudo iuvaretur nova ratione;* Abbas in c. *Cum tanto* 11 de consuetud. id probans ex c. *Non debet* 8 de consanguinit. et affinit., ubi dicitur non debere reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum (sive rationum) leges mutentur; vide verba textus sub n. 17, et l. *Si hominum* ff. Mandati, ubi generalis Procurator potest ex iusta causa de novo superveniente, vel antea ignorata, mutare ea, quae a Domino specialiter sunt provisa; et hoc est certissimum, quia ratio Legis est anima Legis, ergo superveniente nova ratione sive causa, quae tollit irrationabilitatem et iniquitatem reprobatae consuetudinis, censetur etiam tolli ipsamet Lex hanc reprobans: arg. cap. *Intelligentia* 6 de verb. significat., cum similibus; quoties enim circumstantiae Legis sunt mutatae, prudenter iudicatur Legislatorem consentire in consuetudinem eam abrogantem.

Per Legem universalem seu clausulam ge- 35
neralem abrogativam consuetudinis v. g. *non obstante quacumque consuetudine*, aut huiusmodi, non abrogatur consuetudo immemorabilis, nisi de ea fiat specialis mentio; Covarruvias lib. 5 variar. resolut., cap. 13, num. 5; Baldus l. unic. Cod. de annonis; Barbosa clausul. 87, num. 4 et 8, allegans plurimos alios; Mascard. de probationib., conclus. 424, n. 4; Castropalao part. 1, tract. 3, disp. 3, punct. 5, § 1, num. 10, asserens hanc esse communem sententiam. Et ratio est, quia consuetudo immemorabilis habet maiorem vim et auctoritatem, quam aliae consuetudines, ut patet ex l. *Hoc iure*, § *Ductus aquae*, ff. de aqua quotidian.; adeoque necesse est ut ea specialiter et expresse abrogetur, alioquin valebit. Exemplum huius habetur in c. *Si Episcopus* 2 de poenit. et remission. in 6, ubi dicitur nulla posse consuetudine induci, quod aliquis praeter sui superioris licentiam possit sibi eligere Confessarium, et tamen ante Concilium Tridentinum simplices Presbyteri sibi invicem confitebantur, suffragante videlicet ipsis consuetudine immemorabili, quam postmodum expresse revocavit d. Tridentinum sess. 23, cap. 15, de reformat., ibi: *Privilegiis et consuetudine quacumque etiam immemorabili non obstantibus;* et quod consuetudo immemorabilis non comprehendatur sub generali revocatione consuetudinum, sed ad eius abrogationem requiratur specialis mentio per ly, *etiam immemorabilis*, aut huiusmodi, expresse declaravit Sacra Congregatio teste Fagnan. in cap. *Ad haec*, n. 34, de relig. domib.

Consuetudo principaliter differt a Praescri- 36
ptione, quia Praescriptio datur inter privatos, et a privatis inducitur: Consuetudo vero non inducitur nisi a Communitate, cum ipsa sit Lex et Ius non scriptum; l. *De quibus* 32 ff. de Legib., et § *Sine scripto* 9 Instit. de Iure natu-

rali. Unde paucis loquendo: Ex consuetudine acquiritur publico; ex praescriptione acquiritur privato [1].

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

37 An ad inducendam Consuetudinem in statu monarchico opus sit scientia et patientia Principis, mire inter se variant Auctores. Negant alii, Hann. ad Wesembec. lib. 1, tit. 3, n. 10; Christin. decis. Belgic. vol. 2, dec. 55, n. 6.
38 Alii affirmant, Treutler. select. disp. vol. 1, disp. 1, thes. 9, lit. D; Strykius in us. modern.
39 Pandect., lib. 1, tit. 3, n. 65. Contrarias hasce opiniones ita alii conciliant, ut procedat opinio negativa, si agatur de consuetudine praeter legem, procedat vero opinio affirmativa, si de consuetudine contra legem agatur; Tulden. in Cod. tit. *Quae sit long. consuetud.*, n. 1; Boehemer. in introduct. in ius digest., l. 1, tit. 19,
40 num. 19. Aliis aliae placent conciliationes, de quibus consule Hann. ad Treutler. select. disp.
41 vol. 2, disp. 1, qu. 54. Mihi negativa opinio arridet, et quidem sive res sit de Consuetudine praeter legem, sive de Consuetudine contra legem, idque quia tum in iure civili, leg. 33, et plur. sequent. ff. de Leg., leg. 1 et 3 Cod. *Quae sit long. consuetud.*, tum in iure canonic., c. final. de Consuetud., generaliter probata est
42 quaevis Consuetudo. Non est ergo cur ad ipsam inducendam necessaria esse possit scientia et patientia Principis, si ea probata iam est a Prin-
43 cipe. Et quod praetereundum haud est, in dict. cap. final. de Consuetud. probata est Consuetudo contraria iuri positivo, modo tamen sit rationabilis et legitime praescripta.
44 Caeterum si Lex aliqua nominatim prohibeat Consuetudinem sibi contrariam, tunc opus esse
45 videtur scientia et patientia Principis ad con-
46 suetudinem inducendam; quum, pro Consuetudine hac non militet mox adducta ratio, quod
47 Princeps probavit Consuetudinem. Quod si consuetudo expressis verbis prohibita a Lege, sit immemorabilis, praesumitur scientia et patientia Principis.

ADDITIONES NOVISSIMAE.

48 Consuetudinem, quae est contraria bonis moribus, aut Iuri naturali, non tam pro consuetudine, quam pro abusu et corruptela reputandam esse, compertum est.
49 Non omnium Consuetudinum eadem est vis et auctoritas.

Et quidem quaedam sunt Consuetudines quae 50
auctoritate etiam Sacrae Scripturae cedere non debent, utpote quae ex traditione Apostolica ad nos transmissae habentur.

Sunt consuetudines, quas universalis per or- 51
bem diffusa Ecclesia servat, et quae ab Apostolis ad nos dimanatae creduntur.

Aliae vero quae nec contra Scripturam Sa- 52
cram, nec contra bonos mores esse noscuntur; ac variae et diversae pro varietate locorum et populorum reperiuntur; de quibus agit Sanctus Augustinus Epistola ad Casulanum.

Quaedam consuetudines, etsi inveteratae, cum 53
vix, aut omnino numquam inveniri possint causae quas in eis instituendis homines secuti sunt, sine ulla dubitatione resecandae et extirpandae sunt.

Non locus consuetudinem, sed consuetudo 54
locum commendat, uti docet Gratianus can. 10, sive quod ea sit accipienda consuetudo, sine differentia locorum, quae plus omnipotenti Deo possit placere.

Consuetudines pias et laudabiles observari 55
iussit S. Carolus in suo Concil. Mediolan. I.

Consuetudo, quae omnino rationi et veritati 56
conformis est, ex Divo Augustino, retinenda esse videtur; ait enim ipse Sanctus Doctor can. 7: *Cum consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmius retineri.*

Mutationem antiquarum Consuetudinum et 57
inveteratorum morum solere esse causam turbationis, multaque secum incommoda trahere in Rempublicam Christianam fusius ostendit Franciscus Salgado in Tract. De Supplicat. ad Sanctiss., part. 1, cap. 6.

A Consuetudine suae Ecclesiae quoad ritus 58
non facile recedendum est, eo quod huiusmodi licentiam paulatim latius serpens, confusionem, aliaque incommoda in ipsos sacros ritus et Sacramentorum administrationem inducere posset.

In officiis et honoribus exhibendis non modo 59
videndum est quidquid lege sancitum, sed quid consuetudine valeat; adeo ut in iuribus honorificis exhibendis plurimi semper facienda sit recepta consuetudo; ita Franciscus de Roye lib. 2, c. 5, De Iuribus honorificis.

Consuetudo Canones in totum abrogare non 60
potest, eo quod ipsi quandoque non tantum iuri mere positivo, sed etiam naturali inniti videntur.

Canones autem quae versantur circa ea quae 61

[1] Consuetudo contraria Decretis Sac. Concilii Tridentini non est attendenda, quia in Bulla Pii IV, quae legitur in fine eiusdem Concilii, habetur Decretum irritans ea omnia quae obstant eidem Sacro Concilio, ex quo fluit ut irritatio ista cadat supra omnia obstantia singulis capitulis eiusdem; Instit. Eccl. 60, §. 7.

Consuetudo rationabilis et legitime praescripta abrogat omnem legem humanam etiam canonicam, ex textu in cap. final. de Consuet. Nefas tamen est Episcopo iuxta consuetudinem dioecesis suae contra Canones legem condere; quod enim valeat consuetudo, est ex quadam tolerantia Superioris legislatoris. Nimiae autem esset arrogantiae si Episcopus legem conderet contra legem Superioris; De Synodo Dioec. lib. 7, cap. 71, § 7. Qui plura, et distinctiora cupit hac super re, adeat Editionem Quartam Romanam Theol. Moralis Rev. P. Antoine, Tract. de Legibus, cap. 9 (Edit. Rom.).

sunt iuris Naturae, neutiquam abrogari consuetudine possunt, vel ulla humana relaxatione immutari.

62 Consuetudine abrogari potest tam ius commune, quam statutarium.

63 Praesertim si ius quod alicui tribuitur, non est prohibens sed concedens.

64 Circa consuetudinem, quatuor casus figurari valent, in quibus ipsa adesse potest. Primus est quando ius est conforme consuetudini, disponendo id quod consuetudo recipit: et tunc ista non est consuetudo, sed observantia legis. Secundus, quando ius est simpliciter contrarium consuetudini disponendo id contra quod introducta fuit consuetudo; et tunc ista dicitur consuetudo contra simplicem dispositionem iuris, quae sola quadragenaria induci potest. Tertius est, ut quando Ius est nedum contrarium consuetudini, sed illi resistit derogando et prohibendo contrarium usum, et tunc requiritur quadragenaria cum titulo vel immemorabilis. Quartus casus est, quando ius nec assistit, nec resistit consuetudini, sive per contrarietatem, sive per resistentiam prohibitivam, et tunc dicitur consuetudo interpretativa, quae datur in re dubia, et potest per decennium introduci.

65 Consuetudo ut vim et auctoritatem legis habeat tria concurrere debent, videlicet usus longaevus, Principis consensus et rationabilis causa; ita Doctores omnes in L. *De quibus*, de consuetudine agentes.

66 Quot anni desiderentur ad inducendam consuetudinem vim legis habentem, non constat apud Doctores. Glossa et Bartolus docent decem vel viginti annis induci perfectissimam consuetudinem; Hottomanus vero et Mela existimant tantum tempus desiderari, quantum superstitum hominum nec aetas, nec memoria comprehendere possit.

67 Quidquid sit, receptior opinio est illorum, qui discrimen constituunt inter consuetudinem quae est praeter ius, et eam quae est contra ius; ita ut si sit praeter ius scriptum, desiderentur tantum decem anni; si vero contra ius desiderentur quadraginta.

68 Sed sive per decem sive per quadraginta annos inducatur consuetudo, debent per illud tempus actus populi intervenire; quia non ver-

69 bis sed factis consuetudo introducitur; qui quidem actus debent esse voluntarii et non coacti, uti pluribus relatis defendit Avendanus de Metu,

70 lib. 2, c. 36. Hi actus debent etiam esse uniformes, cum ex difformibus consensus colligi non possit.

71 Ut consuetudo vim legis obtineat, desideratur Principis consensus sive approbatio, et haec vel tacita vel expressa.

72 Consensus Principis debet esse rationabilis, ita ut iusta ratione nitatur, sive rationi non repugnet quae lege statui potuit; eadem enim est materia legis, iustitiae et consuetudinis; nam consuetudo est tacita quaedam lex; leg. 3 *Quae sit longa consuetudo*. Irrationabilis enim consuetudo corruptela est, quae nec immemorabili tempore praescribi potest.

ADDITIONES CASINENSES.

Illud profecto videtur obstare validitati Con- 73
suetudinis contra Canones, quod sicut Inferiores Papa non possint condere leges contra Sac. Canones c. *Cum inferior* 16 de Maiorit. et obed., sic non valeant etiam contra eos consuetudinem inducere. Sed animadvertendum est aliquam disparitatem esse inter legem et consuetudinem. Nam vetitum est contra Canones leges condere propter periculum animarum, uti observat Abbas cap. ult., num. 9, de Consuetud. Et propterea omnino deest legislatoris consensus. At pro consuetudine rationabili eadem ratio non militat, nam cum lex ordinatur ad bonum commune, ubi longa experientia constet contra mentem legislatoris Canonem deservire potius ad laqueum Conscientiarum, quam ad illarum utilitatem conferre, tunc Legislatorem subditorum infirmitati deferre, et saltem tacite et legaliter legem abrogare optime censetur. Unde si bene advertimus, in tali casu inferior non derogat legibus Superioris, sed ipse Legislator eam tollit, consentiendo tali consuetudini, et Iure communi statuendo quod per contrariam consuetudinem rationabilem legitimeque praescriptam possit tolli ius positivum humanum, Abbas c. 1, n. 4, de Tregua et pace.

Quia Consuetudo est ius non scriptum et 74
obtinet vim rationemque legis, propterea sicut lex dividitur, ratione suae materiae, in Ecclesiasticam et Civilem, sic Consuetudo alia est Ecclesiastica, alia Civilis. Consuetudo Ecclesiastica sive Canonica est illa quae ad res Spirituales vel Ecclesiasticas pertinet; Civilis vero, quae circa materias temporales, vel ad gubernationem Reipublicae pertinentes versatur. Sed consistere nequit Consuetudo mixta, ut si Clerici et Laici in eadem re convenirent; nam talis Consuetudo aut est de materia spirituali, servaturque tam a Clericis quam a Laicis, quatenus sunt Christiani, et vocatur Consuetudo Canonica. Aut Consuetudo est de re mere temporali et tunc dicitur Civilis, quia custoditur a Clericis non quatenus sunt Clerici, sed in quantum sunt Cives et Reipublicae membra; Suarez lib. 9 de legibus, cap. 5, n. 1; Pirhing de cons., n. 7.

Consuetudo *generalissima* est illa quae in toto Orbe Christiano servatur, non in aliqua Civitate vel Provincia solummodo. Tales sunt Consuetudines Ecclesiasticae, quas memorat can. Ecclesiasticor. dist. 11. Consuetudo generalis vero dicitur ea quae tantum in una Christiani Orbis Provincia servatur, ut in cap.

Cum Eccles. de Election., et c. *Ex tuarum* de authoritat. et usu Pallii. Specialis tamen Consuetudo appellatur, quam tenet dumtaxat aliqua civitas, pagus, aut villa, de qua fit mentio in c. *Venientes* 19 de Iureiurando, ibi: *Secundum vestrae Civitatis consuetudinem.* Et l. *An in totum* 6 de Aedific. privat., et l. *Ven.*, § *Si constat,* ff. Communio praedior. Haec tamen Consuetudo praevalet Generali, et si sint incompatibiles, illi derogat, iuxta Reg. 34 Iuris in 6: *Generi per speciem derogatur.* Et si coexistere possint, generalis per specialem explicatur, Card. Tuschus Lit. G., concl. 36, n. 41; Barbosa Axiomat. 107, n. 3 et 12. Demum appellatur *specialissima* illa Consuetudo, quae servatur a minima parte populi; ut l. *Si Servus plurium,* § fin., ff. de Legat. 1, et l. *Qui semisses* ff. de Usuris. Haec tamen ius non facit, sed tantum praesumptionem inducit, cui stare debemus, nisi contrarium probetur per Leg. cit., iuncto c. *Ex studiis* et c. *Mandata* de Praesumption.

75 Consuetudo dividitur amplius in iudicialem et extraiudicialem, Zasius tit. de Legib. ff., n. ult. Iudicialis ea dicitur, quae pluribus sententiis conformibus super eodem causarum genere obtinuit in iudicio; et saltem tunc requiritur quod bis iudicatum fuerit pariformiter in iudicio contradictorio intra decennium, Glossa in l. *De quibus,* § *Inveterata.* At si aliquando iuxta illam, aliquando contra iudicium prolatum fuerit, nulla Consuetudo inde oritur, Glossa l. *Cum de consuetudine,* l. *Contradictio* ff. eod. Contra Consuetudo extraiudicialis est illa quae longo usu populi extra iudicium inducitur.

76 Consuetudo per quam rumpitur Nervus Disciplinae Ecclesiae, scilicet boni mores vel ordines Ecclesiasticae Hierarchiae violantur, nullam vim obtinet, proque irrita habetur, c. *Cum inter* 5 Consuetud. *Nos igitur cognito,* inquit, *quod ex tali consuetudine* (non servandi Interdictum generale) *si qua foret, disrumperetur nervus Ecclesiasticae disciplinae, ipsam duximus irritandam.* Ex quo sic concludit Glossa fin.: *Et sic patet, quod ubicumque fit aliquid contra Ecclesiasticam disciplinam, sive nervum Ecclesiae, non habet locum praescriptio.*

77 Similiter non valet Consuetudo quae impedit correctionem morum, uti clare habetur in c. *Irrefragabil.* de Offic. Ordinar., ibi: *Ut autem correctionis et reformationis officium* (Praelati Ecclesiarum) *libere valeant exercere, decernimus ut executionem ipsorum nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire.* Et cap. *Cum ex officii* 16 de Praescript.: *Quemadmodum nec contra visitationem ipsam potest aliquo modo praescribi,* etc. Quamvis vero non praescribatur per Consuetudinem obedientia et visitatio, ac consequenter morum correctio *extinctive,* ita ut, scilicet, nulli debeatur obedientiae, et nulli pertineat morum correctio et emendatio, tamen consuetudo praescribere solet *translative,* scilicet defert alio, quam legitimo superiori iurisdictionem, et sic ius Episcopi defertur Abbati vel Summo Pontifici ex c. cit. *Cum ex officii* de Praescript., in quo additur: *Etsi alius contra eum praescribere posset utramque.* Barbos. part. 3 de offic. et potest. Episc., allegat. 129, n. 9.

Consuetudo si sit sola et non fulciatur a 78
privilegio Apostolico, aut saltem ab eius fama, cum est immemorialis, praescribere nullo modo potest contra Ecclesiasticam libertatem Immunitatemque; nam in utroque iure talis Consuetudo reprobatur velut irrationabilis, ut pro Iure Canonico in cap. 1, et c. *Cum inter* 5 de Consuet., et in c. *Ad nostram* 3 eod. Demum c. *Cum terra* 14 de Elect., ubi sit: *Quia igitur hoc redundat in gravamen et perniciem Ecclesiasticae libertatis, praescriptam consuetudinis pravitatem sancimus penitus abolendam.* Et pro Iure Civili Auth. *Cassa* C. de Sacrosanct. Eccles., istis verbis: *Cassa et irrita esse denunciari per totam Italiam praecipit omnia statuta et Consuetudines contra libertatem Ecclesiae, eiusque personas inductis adversus Canonicas et Imperiales Sanctiones, et ea de Capitularibus penitus aboleri mandat nova Constitutio; et de coetero similia attenta ipso iure nulla esse decernit.* Vide Gloss., cap. ult., vers. *Rationabilis,* et ibi Abbas n. 5 huius tit.; Alex. Sperell. dec. 37 for. Eccles., n. 41 et 42, allegans Rotam dec. 10 de Consuet. in antiq., et in Oscens. *Canonicatus* 1 Dec. 1596, coram Penna; Barbosa in Collectan. ad c. *Ecclesia S. Mariae* n. 18 et seq. de Constit. At si adest privilegium Pontificis tunc, ut diximus, vim habet Consuetudo.

Alia reperies apud Canonistas Tit. de Con- 79
suetudine.

CONTRACTUS IN GENERE

Summarium.

1. Contractus proprie dictus quid sit. - 2. Adducitur, et solvitur instantia. - 3. Contractus ut sic dividitur primo in contractum *explicitum,* seu *formalem,* et in contractum *implicitum,* seu *interpretativum:* et quis sit uterque; ad n. 5. - 6. Secundo, contractus ut sic dividitur in contractum *gratuitum lucrativum,* et in contractum *onerosum;* et quis sit uterque; ad n. 8. - 9. Tertio, contractus ut sic dividitur in contractus *nominatos* et in contractus *innominatos;* et qui sint uterque, ad n. 12. - 13. Assignatur discrimen inter ipsos, usque ad n. 14. - 15. Quarto, Contractus ut sic dividitur in Contractus *bonae fidei,* et in Contractus *stricti iuris,* et qui sunt utrique, usque ad n. 16. - 17. Contractus *bonae fidei* quare dicantur tales. - 18. Actiones *bonae fidei* numerantur septemdecim. - 19. Contractus possunt perfici, aut compleri quatuor modis, scilicet, re, verbis, scriptis, et consensu. - 20. Ad validitatem contractus multae requiruntur conditiones. Prima est mu-

tuus utriusque contrahentis consensus. - 21. Secunda ut contractus fiat a personis potentibus, et non prohibitis de iure contrahere. - 22. Unde invalidi sunt Contractus celebrati ab infantibus usu rationis carentibus, et amentibus, furiosis, ebriis, et phreneticis. - 23. Filiusfamilias adhuc impubes de quibuscumque bonis suis etiam cum consensu, et auctoritate Patris sui ex nullo contractu obligatur civiliter. - 24. Pupillus adhuc impubes auctoritate Tutoris contrahens obligatur civiliter.- 25. Filiusfamilias pubes non potest valide contrahere sine consensu Patris de bonis adventitiis et profectitiis. - 26. Potest tamen talis filius etiam sine consensu Patris contrahere de suis bonis castrensibus, et quasi castrensibus. - 27. Pupillus, et Minorennis valide contrahit in suum commodum obligando alterum, non tamen in suum incommodum obligando se alteri sine auctoritate Tutoris, seu Curatoris. - 28. Pupillus pubertati proximus, aut pubes, et multo magis Minorennis contrahens cum consensu, et auctoritate Tutoris obligatur, et naturaliter, et civiliter. - 29. Excipienda est tamen alienatio bonorum immobilium, et mobilium pretiosorum, quae servando servari possunt. - 30. Pupillus, et Minorennis, seu minor 25 annis Curatorem habens non obligatur civiliter ex ullo contractu sine Tutoris aut Curatoris auctoritate inito. - 31. Excipiendi tamen sunt varii casus, in quibus pupillus, vel minor ex simili contractu etiam civiliter obligatur. - 32. Quamvis pupillus pubes, vel pubertati proximus, et minorennis sine Tutoris auctoritate contrahens non obligetur civiliter, obligatur tamen naturaliter, sive in foro conscientiae. - 33. Adducuntur instantiae, et solvuntur, ad n. 34. - 35. Excipiendi tamen sunt varii casus, in quibus pupillus, vel minorennis, neque obligatur naturaliter, sive in foro conscientiae. - 36. Uxor sine consensu Mariti non potest valide contrahere de bonis dotalibus, quousque talia bona dotalia quoad usumfructum, et administrationem sunt sub potestate mariti. - 37. Item invalide contrahit servus, sive cum Dominis, sive cum aliis contraxerit, ac proinde, neque illis, neque adversus illos conceditur de iure civili actio civilis. - 38. Limitanda est tamen haec assertio in casu quo Servus Domino pecuniam promitteret pro libertate, qua adepta, teneretur pecuniam promissam erogare, et pro exsecutione concederetur actio civilis. - 39. Sic etiam Religiosi solemniter professi nequeunt valide contrahere sine consensu Superioris. Superiores autem, et ab eis deputati administratores bonorum communium possunt equidem contrahere, sed in multis casibus nonnisi dependenter a consensu Capituli, et secundum speciales leges propriae Religionis. - 40. Tertia ex conditionibus requisitis ad validitatem contractus est, ut res, quae sub contractu cadit, non sit aliquo iure prohibita cadere sub contractu, sed revera commercium pati queat. - 41. Quarta conditio est, ut contractus celebretur cum cognitione, et libere, id est nullus in conventione intercedat error, neque vis, nec metus, nec dolus. - 42. Unde quando in altero contrahentium contigit error circa substantiam rei, contractus Iurae naturae est irritus. - 43. Si autem error, vel ignorantia sit solum circa qualitatem rei, non impedit consensum ad valorem contractus requisitum. - 44. Metus ab intrinseco proveniens non invalidat contractum. - 45. Similiter metus ab extrinseco proveniens, iuste tamen ab alia causa libera incussus, contractum non invalidat. - 46. Si metus sit gravis ab extrinseco proveniens, seu ab altero contrahente iniuste, et in ordine ad extorquendum consensum incussus, omnes contractus ex huiusmodi gravi metu iniuste incusso celebrati vel sunt ipso iure invalidi, vel saltem per sententiam Iudicis rescindendi. - 47. Enumerantur, et specificantur contractus, qui ratione talis gravis metus iniuste incussi, sunt ipso iure invalidi, et qui sunt tantum irritandi, ad n. 49. - 50. Hactenus dicta intelligenda solum sunt de metu gravi, seu cadente in constantem virum, non autem de metu levi. - 51. Contractus vulgo dictus trium contractuum an sit licitus, vel illicitus, seu usurarius. *Remissive.* - 52. Contractus collaticius. - 53. Contractus venditionis cum pacto francandi. - 54. Alia *Remissive.* - 55 ad 77. An aliqua intercedat differentia inter pactum et contractum. - 78. Confundere non debes tractatum de contrahendo cum pactis et contractibus. - 79 ad 83. An locum sibi vindicet etiamnum distinctio Iuris Romani inter contractus stricti iuris et contractus bonae fidei.

1 Contractus proprie dictus *est pactum, ex quo ultro citroque oritur obligatio,* seu est duorum, vel plurium consensus ultro citroque obligationem pariens, qualis est v. g. Emptio, Venditio, Locatio et huiusmodi, ubi venditor est obligatus ad dandam mercem; emptor vero ad refundendum pretium. *Est in re communis,* et habetur ex l. *Labeo* ff. de verbor. significat.

2 Nec contra hanc Contractus definitionem obstat, quod inter Patrem et Filium, Subditum et Superiorem, Maritum et Uxorem, et huiusmodi detur mutua, sive ultro citroque obligatio, non tamen Contractus, adeoque data Contractus definitio non sit bona. Non obstat, inquam, quia respondetur statim distinguendo antecedens. Inter Patrem et Filium, Subditum et Superiorem, etc., datur mutua obligatio, orta ex aliis virtutibus distinctis a iustitia commutativa, v. g. ex Pietate, Obedientia, Fidelitate, et huiusmodi, conceditur antecedens; orta ex Iustitia commutativa, negatur antecedens et consequentia. Contractus enim est ultro citroque obligatio, quae oritur ex motivo iustitiae commutativae post mutuum contrahentium consensum.

3 Contractuum divisio est multiplex: reticitis enim hic diversis Contractibus in specie, ut sunt Contractus Venditionis, Emptionis, Locationis, Conductionis, Commodati, Societatis et huiusmodi, de quibus suis respectivis locis; Contractus ut sic, dividitur primo in Contractum *explicitum,* seu *formalem,* et in Contractum *implicitum,* seu *interpretativum.* Contra- 4
ctus *explicitus,* seu *formalis* est, qui fit expresso partium consensu, et dicitur explicitus, seu formalis, quia eius obligatio oritur ex formali et expressa utriusque contrahentis conventione, iuxta quam procedit Regula 85 Iuris in 6: *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur.* Contractus *implicitus,* seu 5
interpretativus est, qui fit implicite solum et absque ulla expressa conventione inter partes, sed interpretativa tantum, ex legis videlicet dispositione. Sic v. g. fit in Tutela, id est quando quis in se suscipit officium Tutoris, seu quodvis aliud officium; qui enim Tutelam seu quodvis aliud simile officium in se suscipit, eo ipso implicite, seu ex ipsa Iuris interpretatione, absque alia expressa conventione se se obligat erga alterum, et alter obligatur erga ipsum, iuxta leges et conditiones circa tale ofcium receptas. Secundo dividitur Contractus 6
ut sic in Contractum *gratuitum lucrativum,*

et in Contractum *onerosum*. Contractus *gratuitus lucrativus* est ille, quo ex una tantum parte oritur obligatio, ut nil petatur ex altera parte, ut donatio, legatum, precarium, com-
7 modatum, etc. Contractus *onerosus* est ille, quo ex utraque parte inducitur obligatio, ita ut obligationi unius correspondeat obligatio alterius, ut Emptio, Venditio, Locatio, Conductio, etc., in his enim utrique parti contrahentium aliquod onus imponitur quidpiam dandi
8 vel praestandi. Alii vero illum appellant Contractum *onerosum*, ex quo oritur obligatio aliquid rependendi loco eius quod datur, ut patet in emptione et venditione, ubi emptor est obligatus ad rependendum pretium pro re sibi vendita, et venditor est obligatus ad tradendam rem pro pretio ab emptore recepto; Contractum vero *gratuitum* illum appellant, in quo nihil rependitur loco eius quod datur, ut in Donatione, Legato, etc., ubi Donatarius et Legatarius, etc., nihil tenentur rependere Donanti et Leganti, etc.

9 Tertio, Contractus ut sic, dividitur in Contractus *nominatos*, et in Contractus *innominatos*; Contractus *nominati* sunt illi, qui non sistunt in nomine generali Contractus, vel pactionis, sed transeunt in proprium, seu specificum nomen sibi in Iure attributum, ut sunt Emptio, Venditio, Locatio, Conductio, Depositum, Commodatum, Sponsalia, Matrimonium
10 et huiusmodi. Contractus *innominati* sunt illi, qui proprio et specifico nomine carent, et sistunt in nomine generali Contractus, seu pactionis.
11 Et horum quatuor sunt species, prout habetur in leg. *Naturalis* ff. de Praescriptis verbis, scilicet *Do, ut des; Do, ut facias; Facio, ut fa-*
12 *cias; Facio, ut des*. Ubi observa, quod si v. g. ego do tibi vinum, ut tu mihi des triticum, talis Contractus, non est emptio, nec venditio, quia non datur pretium pro merce, nec est ullus contractus specifice nominatus, sed sistit in solo generico nomine Permutationis, quia nomen permutationis ex se est commune omnibus contractibus respectivis, seu parientibus mutuam obligationem, ut cum aliis explicat Lugo tom. 2 de contractibus in genere, disp. 22, sect. 2, num. 8; Sporer tom. 2, tract. 6, c. 2, n. 9, et alii; sic etiam fit cum quis dat Paulo v. g. panem ut sibi laboret, pingat, scribat, vel aliud quid faciat, aut cum quis colit alteri vineam, ut alter pascat suos boves et huiusmodi; est enim ibi, et in similibus conventio quaedam, sed non Contractus aliquis nominatus.
13 Discrimen autem est inter utrosque Contractus quod in contractibus nominatis non licet poenitere, id est a Contractu resilire, altera parte, non consentiente, ut patet ex l. *Sicut* 5 C. de action. et oblig. At vero in contractibus innominatis, quantum est de iure civili, licet poenitere, seu a Contractu recedere etiam si pars poenitens seu recedens ex sua parte Contractum impleverit, si ex altera parte nondum impletus sit; dummodo tamen altera pars servetur indemnis, si fortasse aliquod damnum occasione talis revocati Contractus incurrat, v. g. quia fecit iam quasdam expensas pro impletione talis Contractus, et postea is fuit per poenitentiam alterius partis revocatus, exempli gratia, Petrus dedit Paulo pecuniam, ut pergat Romam, Petrus potest pecuniam repetere, quamdiu Paulus nondum ivit, dummodo Petrus servet indemnem Paulum, si pro tali faciendo itinere iam quasdam fecit expensas; l. *Si pecuniam* 5 ff. de condictione causa data. Notanter autem dicitur *quantum est de iure* 14
civili, quia spectato iure Canonico in Contractibus innominatis poenitere non licet, si altera pars parata sit fidem servare, et Contractum adimplere, neque sit in mora hunc adimplendi; In foro enim conscientiae, cum una pars non recedat, debet utraque stare Contractui, nisi circumstantiae sint notabiliter mutatae, ut ex communi recte notat Tambur. lib. 8, tract. 3, c. 6, § 2, et docet Felinus in c. *Antigonus* de pactis, num. 13; Molina tom. 2 de iustit. et iure, disp. 258, n. 7, citans pro hac sententia Baldum in rubric. C. de rerum permut.; et sic tenent alii passim. Et ratio est quia, ut supponimus, vere se in conscientia obligavit, atque altera pars cum onere se obligandi acceptavit, unde in conscientia non licet uni parti poenitere, seu recedere altera parte dissentiente.

Quarto, Contractus ut sic, dividitur in Con- 15
tractum *bonae fidei*, et in Contractum *stricti iuris*. Contractus *bonae fidei* sunt illi, in quibus Iudex multa potest arbitrari, quae secundum bonam contrahentium fidem censentur inesse, etiam si verbis non fuerint expressa, ut sunt Emptio, Venditio, Locatio, Conductio, Depositum, Societas et caeteri Contractus, qui enumerantur in § *Actionum autem* Instit. de Actionib. Contractus *stricti iuris* sunt illi, in 16
quibus Iudex alligatur ad verba contrahentium, quia in ipsis stricta interpretatio fieri debet secundum id, quod verbis expressis conventum fuit, ut sunt *mutuum*, *census*, *emphytheusis*, *stipulatio*, *donatio gratuita*, etc., l. 99 ff. de verb. obligat. Hic est advertendum ex Glossa 17
communiter recepta in cap. *Cum venerabilis* 6 de exceptionibus, verb. *Bonae fidei*, quod Contractus *bonae fidei* non ideo sic dicuntur, quasi in eis tantum servari debeat bona fides, quia haec etiam in omnibus aliis Contractibus stricti iuris requiritur, non enim licet neque eos mala fide celebrare; sed ideo primi dicuntur Contractus bonae fidei, ex quo cum frequenter soleant fieri inter cives, non solent in iis Contractibus apponi multae conditiones, quae alias in aliis Contractibus ponuntur, sed se remittunt ad consuetudines Patriae in dictis communibus Contractibus intel-

ligi solitas, secundum quas rectus Iudex iudicare debet, quamvis in similibus Contractibus non sint expressae tales conditiones, cum secundum bonam contrahentium fidem censeantur inesse; Contractus vero *stricti iuris* ideo sic dicuntur, quia in ipsis contrahentes solent omnes particulares conditiones apponere, secundum quas, et praescripta verba Contractus, et non aliter, debet Iudex restricte iudicare in
18 iis. Numerus actionum *bonae fidei*, quae sunt septemdecim, patet in sequentibus versibus a Glossa loco citato adductis:

Empti, Conducti, mandati, depositique,
Pignora, Ciscundae (id est familiae herciscundae) *communi* (id est communi dividundo) *pro socioque.*
Dotis, et Haeredis, Tutelae, Commoda, Gestor.
Praescriptis verbis si mutat, sive licetur.
Ista bonae fidei sunt; stricti caetera iuris.

Et eadem Glossa ibi advertit, quod in primo versu per ly *Empti* subintelligitur etiam ly *Venditi*, et per ly *Conducti* subintelligitur ly *Locati*, quia numquam unum est sine altero, idest numquam est emptio sine venditione, et conductio sine locatione. Item in quarto versu verba illa *Praescriptis verbis si mutat, sive licetur*, duas tantum actiones denotant; nam actio *Praescriptis verbis* est stricti iuris, demptis his duobus casibus, videlicet quando ea de aestimato proponitur, vel quando ea ex permutatione competit; Glossa § *Actionum*, verb. *Ex permutatione*, Instit. de Actionib.

19 Contractus possunt perfici aut compleri quatuor modis, scilicet Re, Verbis, Literis seu scriptura, vel saltem Consensu. Est *communis* et expresse habetur in § fin. Instit. de obligat., ibi: *Aut enim re contrahitur, aut verbis, aut*
20 *literis, aut consensu.* Ad validitatem Contractus multae requiruntur conditiones. Prima est mutuus utriusque contrahentis consensus; l. 1, § *Conventiones*, ff. de pactis, ubi sic habetur: *Dixit Pedius nullum esse pactum, nullam obligationem, quae non habeat in se consensionem, nam et stipulatio, quae verbis fit, si non habeat consensum, nulla est.* Idem in terminis habetur leg. 3 ff. de oblig. et action., et patet clare ex ipsamet definitione Contractus desumpta ex leg. *Labeo* ff. de verb. significat., quod nempe Contractus sit ultro citroque obligatio,
21 vid. supr. num. 1. Secunda ut Contractus fiat a personis potentibus et non prohibitis de iure
22 contrahere; leg. 5 Cod. de oblig. Unde invalidi sunt Contractus celebrati ab infantibus usu rationis carentibus, ab amentibus, furiosis, ebriis et phreneticis; § 8 Instit. de inutili stipul., et leg. *Obligationes* 11, § 12, ff. de ob-
23 lig. et action. Filius familias adhuc impubes de quibuscumque bonis suis etiam cum consensu et auctoritate Patris sui ex nullo Contractu obligatur civiliter, Instit. de inutil. stipulat., § *Sed quod diximus*. Pupillus tamen 24
impubes auctoritate tutoris contrahens obligatur civiliter; ibid., § *Pupillus* 9. Et ratio disparitatis est, quia pupillo datur actio contra tutorem, si male suaserit, aut male auctoritatem praestiterit, qualem actionem non habet filius contra Patrem ob naturalem reverentiam ac virtutem pietatis; leg. *Cum oportet*, § *Sub hac tamen ver.* Filius familias pubes non pot- 25
est valide contrahere sine consensu Patris de bonis adventitiis et profectitiis, leg. ultim., § 5, C. de bonis quae liberis. Potest tamen 26
talis filius etiam sine consensu Patris contrahere de suis bonis castrensibus et quasi castrensibus, quorum is absolutum habet dominium, Instit. de inutil. stipulat., § *Item inutil.* 6, et leg. 39 ff. de action. et obligat. Pupillus et 27
Minorennis valide contrahit in suum commodum obligando alterum, non tamen in suum incommodum, seu obligando se alteri sine auctoritate Tutoris, vel Curatoris; Instit. de auctor. Tutor. et inutil. stipulat., § *Pupillus;* item. leg. *Iulianus* 13 ff. de action. empt., leg. *Contra Iuris* 28 de pactis, et *est communis*.

Pupillus pubertati proximus (id est post com- 28
pletum annum undecimum cum dimidio, si masculus sit; vel nondum cum dimidio, si sit foemina, ex § *Pupillus* Institut. de inutil. stipulat., iuncta Glossa verb. *Infantiae proximus*) aut pubes, et multo magis minorennis contrahens cum consensu et auctoritate Tutoris obligatur, et naturaliter et civiliter; leg. *impuberes* ff. de auctorit. et consensu Tutorum. Excipienda est tamen alienatio bonorum im- 29
mobilium et mobilium pretiosorum, quae servando servari possunt; ista enim pupillis et minoribus etiam accedente Tutorum vel Curatorum auctoritate interdicta est, nisi Iudicis decretum accedat; l. *Lex* C. de administrat. tutorum, l. ult. C. *quando decreto opus non est*, et l. *Non solum*, § *Minor*, C. de praediis Minorum, l. *Clarum* C. de auctoritat. praestanda. Pupillus et Minorennis, seu minor 25 30
annis, Curatorem habens non obligatur civiliter ex ullo contractu sine Tutoris aut Curatoris auctoritate inito. Ita habetur in § *Admonendi* Instit. Quibus alienare licet, et toto tit. ff. et Instit. de auctorit. Tutor., et l. 3 C. de in integrum restit. Excipiendi tamen sunt varii casus, 31
in quibus pupillus, vel minor ex simili Contractu etiam civiliter obligatur: Primo scilicet, quando res tradita pupillo dolo eius periit, datur contra eum actio civilis, qua solvere compellitur; leg. 1, § *An in pupillum*, ff. depositi, leg. 3, § *Pupillus*, iuncta Glossa, ff. de negot. gestis. Secundo, quando pupillus seu Minorennis Contractum iuramento firmavit, civili etiam actione obligatur; Authen. *Sacramento puberum* C. Si adversus venditionem. Tertio, quan-

do pupillus seu Minorennis ex tali Contractu est factus ditior; leg. *Pupillus,* § *Pupillus,* ff. de auctorit. Tutor., C. de usucapione pro emptore. Nam *Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura.* Regul. 48 iuris in 6. Exempli gratia, si pupillus, vel Minorennis mercem sibi traditam a venditore, ante solutum pretium bona fide absumpsit, vel amisit, potest compelli in foro civili ad reddendum id in quo inde factus est ditior.

32 Quamvis pupillus pubes, vel pubertati proximus, et Minorennis sine Tutoris auctoritate contrahens non obligetur civiliter ut dictum est supr. num. 27, obligatur tamen naturaliter sive in foro conscientiae. Est communior cum Molina tom. 1, tract. 2, disput. 224, num. 31; Sanchez lib. 6 de Matrimon., disp. 38, n. 21; Less. lib. 2, cap. 19, num. 61; Rebell. part. 2, lib. 1 de contract., qu. 8, sect. 2; Gomez 2 resol., cap. 14; Card. de Lugo disp. 22, sect. 10, num. 288; Layman lib. 3, tract. 4, cap. 9, n. 7; Sporer tom. 2, tract. 6, cap. 1, n. 138; Onnate de contractib. d. 4, n. 40; La Croix lib. 3, part. 2, num. 671, cum pluribus aliis ibi citat. contra Alciat., Covarruv. et varios alios apud Sanchez num. 20. Et ratio est quia obligatio naturalis oritur ex consensu; leg. *Stichum,* § *Naturalis,* ff. de solut., sed pupillus pubes, vel pubertati proximus, et a fortiori minorennis sufficientem consensum habent, ut colligitur ex § *Pupillus* Instit. de inutil. stipul., ergo naturaliter, sive in foro conscientiae, obligantur ex contractu. Neque leges civiles tales contractus irritant pro foro conscientiae, et naturaliter; immo potius multis in locis dicunt pupillum sine Tutoris auctoritate contrahentem obligari naturaliter, uti expresse habetur leg. *Si pupillus* ff. ad l. Falcidiam, leg. *Si eius* ff. ad Trebellianum, leg. 1 ff. de Novationibus, et alibi saepe, ut leg. *Marcellus* 25 ff. de Fideiussoribus, ubi expresse dicitur pupillum sine auctoritate tutoris contrahentem obligari: non obligatur autem civiliter, ergo
33 naturaliter. Nec obstat quod leg. *Pupillus* ff. de actionibus et obligat., et l. *Quod pupillus* ff. de condict. indebitis, negetur pupillum naturaliter obligari; nam respondetur quod illa iura, et alia similia loquuntur de pupillo impubere proximo infantiae, qui cum infirmum intellectum habeat, et parum a furioso distet, ut dicitur leg. *Pupillus* 56 ff. de action. et obligat.; ideo iura civilia eius contractui resistunt, et omnem obligationem tollunt; Sic Layman loc. cit., num. 8; Sporer loc. cit., n. 138,
34 et alii passim. Nec etiam obstat, quod leg. 59 ff. de oblig. dicatur pupillum mutuam pecuniam accipiendo nequidem iure naturali obligari; nam sensus est iure naturali non obligari stare Contractui, cum ipse rescindere possit; Sic La Croix loc. cit., n. 671.

35 Excipiendi tamen varii casus, in quibus pupillus, vel minorennis neque obligatur naturaliter, sive in foro conscientiae. Primo, scilicet si pupillus, cum ipso tutore contrahat v. g. si Tutori vendat domum, praedium et huiusmodi non obligatur nequidem naturaliter, quia leges huiusmodi contractui resistunt; leg. 1, et leg. *Pupillus* ff. de auctoritate Tutor., leg. *Non licet* ff. de contrahend. empt. Dato autem quod pupillus habeat plures tutores, si auctoritate unius contrahat cum altero, tunc pupillus est obligatus; leg. *Pupillus* ff. de auctoritate tutor.; Layman loco cit., num. 8; Sanchez loc. cit., num. 25, et alii passim. Secundo, si pupillus alienet bona immobilia vel mobilia pretiosa, quae servando servari possunt saltem per triennium, Contractus non obligat nequidem naturaliter; quia in his Contractibus maioris momenti ius positivum irritat consensum, non solum pupilli, sed etiam tutoris, si consentiat sine decreto Iudicis; leg. 12 Cod. de administr. tutor., et communis Doctorum, et leg. 7, 11, 15 Cod. de praediis. Tertio, si Iudex ex speciali causa interdixerit omnem administrationem pupillo circa res suas, tunc non erit pupillus obligatus nequidem naturaliter per Contractum, quia Consensus illius esset iure irritus; Sanchez loc. cit., n. 27; La Croix loc. cit., n. 746, et alii.

Uxor sine consensu Mariti non potest valide 36
contrahere de bonis dotalibus, quousque talia bona Dotalia, quo ad usumfructum et administrationem sunt sub potestate Mariti. Item 37
invalide contrahit servus, sive cum Dominis, sive cum aliis contraxerit, ac proinde neque illis, neque adversus illos conceditur de iure civili actio civilis; leg. *In personam,* l. *Quod attinet* ff. de regul. Iuris, leg. *Servi* ff. de actionibus et obligat. Quantum autem ad Ser- 38
vum limitanda est assertio in casu, quo Servus Domino pecuniam promitteret pro libertate, qua adepta teneretur pecuniam promissam erogare, et pro exsecutione concederetur actio civilis; leg. *Promissae* Cod. an Servus proprio facto. Sic pariter Religiosi solemniter professi 39
ex quo ob votum paupertatis nullius rei Dominium habent, consequenter nequeunt legitime disponere de bonis Monasterii, neque valide contrahere sine consensu superioris; Superiores autem, et ab eis deputati Administratores bonorum communium, possunt quidem contrahere sed in multis casibus non nisi dependenter a consensu Capituli seu Religiosae communitatis, et solummodo ad usus determinatos, et quo ad hoc observandae sunt speciales pro unaquaque Religione Constitutiones et legitimae praxes. Ita communis Doctorum.

Tertia ex conditionibus requisitis ad validi- 40
tatem Contractus est, ut res quae sub Contractu cadit, non sit aliquo iure prohibita cadere sub conventione, sed revera commercium pati queat. Unde defectu huius conditionis, si

res esset v. g. Sacra, aut publica, conventio seu contractus erit inutilis; § 2 Inst. de inutil. stipul., ibi: *Idem iuris est* (haec stipulatio erit inutilis) *si Rem Sacram, aut Religiosam, quam humani iuris esse credebat, vel publicam.... vel cuius commercium non habuerit;* Sic invalidus est contractus, quo sine beneplacito Apostolico alienantur, vel permutantur, vel hypothecae subiiciuntur bona Ecclesiastica immobilia, vel mobilia pretiosa, quae servando servari possunt; Extravagant. Pauli II incip.
41 *Ambitiosae.* Quarta conditio est, ut Contractus celebretur cum cognitione et libere, id est nullus in conventione intercedat error, neque vis, nec metus, nec dolus; Regul. 116, § 2, de regul. iuris, ibi: *Non videntur qui errant consentire;* Nihil consensui tam contrarium est, quam vis atque metus.

42 Unde quando in altero contrahentium contingit error circa substantiam rei, Contractus iure naturae est irritus, quia tunc deest consensus substantialis, cum nullus sit errantis consensus, ut expresse dicitur leg. *Non idcirco* Cod. de iuris et facti ignorantia; leg. 15 ff. de iurisd., leg. 11 et 41 ff. de contrah. empt. Sic v. g. dum venditur et emitur aurichalcum pro auro, vitrum pro gemma, est nullus contractus, nam emens intendit emere aurum, vel gemmam, non vero aurichalcum, vel vitrum; sine consensu autem contractus est nullus; l. 1, § *Conventienes,* ff. de pactis;
43 l. 3 ff. de obligat. et action. Si autem error vel ignorantia sit solum circa qualitatem rei, non impedit consensum ad valorem Contractus requisitum; l. *Aliter* 10, et l. *Alioquin* 31 de
44 contrah. empt. [1]. Metus ab intrinseco, idest, vel proveniens ab intrinseca complexione hominis, vel incussus a causa naturali, ut est metus mortis imminentis ob morbum, naufragium, serpentes, feras, etc., non invalidat Contractum, quia homo tunc non impellitur ab alio, sed ipse se in eum Contractum libere inducit; uti habetur l. *Si mulier* 21 ff. quod metus causa, et colligitur ex c. *Sicut nobis* 17 de Regularibus, ubi votum Religionis emissum a constituto in lethali infirmitate censetur va-
45 lidum. Similiter metus ab extrinseco proveniens, iuste tamen ab alia causa libera incussus, Contractum non invalidat; leg. 3 et 21 ff. Quod metus causa, et colligitur ex cap. *Ex literis* 2 de sponsalibus, ubi deciditur eum valide contrahere Matrimonium, qui post inita sponsalia metu excommunicationis cogitur ad Matrimonium; et ex cap. *De Regularibus* 25 de Simonia, ubi de aliquo, qui deliquerat, dicitur debere cogi ad strictiorem ordinem. Et ratio est, quia metus relinquit simpliciter voluntarium; quod enim metus iniuste incussus irritet Contractum, non est ratione involuntarii, sed ratione iniustitiae, metus autem iuste incussus non infert cuipiam iniuriam. *Est communis.*

Si metus sit gravis ab extrinseco proveniens, 46
seu ab altero contrahente iniuste, et in ordine ad extorquendum consensum incussus, omnes Contractus ex huiusmodi gravi metu ad extorquendum consensum iniuste incusso celebrati, vel sunt ipso iure invalidi, vel saltem per sententiam Iudicis rescindendi. Ita communis Doctorum, nam licet plurimi, ut Henriquez, Bonacina, Reginaldus, Lessius aliique supra innumeri, praesertim Canonistae cum Sanchez de Matrimon. lib. 4, d. 4, num. 4; Illsung. tom. 2, d. 2, num. 349; La Croix loc. cit., num. 636, velint, ut certius est, metum ab altero contrahente iniuste, et in ordine ad extorquendum consensum incussum spectato iure naturae non invalidare Contractum, contra Molinam, Rebell., Valent., Onnat. et varios alios, qui dicunt omnes huiusmodi Contractus esse iure naturae irritos; tamen omnes conveniunt, quod tales Contractus vel sunt ipso iure positivo irriti, vel saltem irritandi. Et hoc desumitur ex cap. *Abbas* 2 de his quae vi metusve causa fiunt, ubi haec regula generalis traditur, ibi: *Quae metu et vi fiunt, de iure debent in irritum revocari;* ex cap. *Ad audientiam* 4 eodem tit., ubi consimiliter habetur, ibi: *Quae vi, metusve causa fiunt carere debent robore firmitatis.* Unde nostra assertio sub disiunctione 47
loquens declaratur per inductionem. In primis enim Contractus aliqui, scilicet Matrimonium et Professio Religiosa, promissio, vel solutio dotis veluti accessoriae ad Matrimonium, promissio vel traditio ex rebus Ecclesiae, sunt ipso iure positivo irriti, si fiant ex metu gravi iniuste incusso. Idem tenent multi de sponsalibus, renunciatione Beneficii Ecclesiastici, iurisdictione extorta, absolutione a censuris, votis simplicibus, et aliis de quibus videri possunt Sanchez de Matrimon. lib. 4, d. 8; Less. loc. cit., num. 37; Lugo loco cit., num. 120; Onnat. loc. cit., n. 230; Illsung. loc. cit., n. 350, et signanter Glossa magna in cap. *Abbas* 2 de his quae vi metusve causa fiunt, ubi varia iura adducit. Reliqui vero Contractus per talem 48

[1] Non est generatim verum, errorem, et ignorantiam circa rei qualitatem non impedire consensum ad valorem requisitum. Nam si qualitas talis sit, ut contrahens expresse vel implicite contrahere noluerit, nisi res tali fuerit qualitate affecta, certe deest consensus ad valorem contractus necessarius. Tunc enim qualitas una cum rei substantia ingreditur obiectum substantiale contractus, et voluntas contrahendi deest, si qualitas illa desideretur. Hinc si emens pannum, anglicum v. g. velle sibi comparare contendat, vel certae alterius qualitatis, loco vero istius, diversae qualitatis pannum tradatur, his in huiusmodi contractum non consentiret, quia ob defectum optatae qualitatis, pannum traditum, illud non esset, quod emptor emere velit. (Nota Rom. Theologi.)

iniustum metum extorti non sunt ipso iure positivo irriti et invalidi, sed tantum irritandi. Est *fere communis* cum Glossa mox citata in d. cap. *Abbas* in fine, ubi ad denotandos Contractus causa gravis, seu coactionis, seu metus ipso iure irritos, et alios solum irritandos, adducit sequentes versus:

Tutor, Iudicium, Dos, Sacrum, Copula,
(Votum,
Haec sex vi facta de iure scias fore nulla,
Caetera ius patitur, sed postea restituentur.

49 Et ratio est, quia iura de caeteris aliis Contractibus loquuntur ut validis, et qui irritatione, seu rescissione indigeant. Sic habetur in l. 1 ff. quod metus causa, l. *Dolo vel metu* Cod. de inutil. stipul., l. *Si mulier* 21, § *Si metu coactus*, 2 ff. de eo quod metus causa, et l. *Si metus causa* 84 ff. de acquirend. haered., ubi dicitur adeuntem haereditatem ex metu haeredem fieri, sed restituendum esse; et leg. fin. Cod. de his quae vi, dicitur: *Venditiones, donationes, transactiones quae per potentiam extortae sunt, praecipimus infirmari,* et cap. *Abbas* 2 de his quae vi metusve causa fiunt, praecise habetur: *quae metu et vi fiunt, de iure debent in irritum revocari.* Et causa harum legum fuit, partim ne lites et iurgia multiplicarentur, si unicuique absque sententia Iudicis liceret res suas repetere, partim quia iniectio metus iniusti est delictum, delicta autem non praesumuntur; hinc ius statuit, non dari actionem, nec rescindi Contractum, antequam delictum probetur; sic recte suo more
50 La Croix loco cit., num. 638. Hic tamen est advertendum, quod hactenus dicta intelligenda solum sunt de metu gravi, seu cadente in constantem virum, non autem de metu levi, prout habetur cap. *Cum delictis* 6 de his quae vi metusve causa fiunt.

51 Contractus trium contractuum, qui a multis defenditur, ab aliis improbatur, a Pontifice Benedicto XIV praecise non improbatur, sed facultatem permittit Episcopis, ut in suis Synodis dehortentur subditos suos ab eo exercendo; de Synodo dioeces. lib. 7, toto cap. 50, in postrema Edit. lib. 10, cap. 7. Vide etiam in nostro tom. 7, verb. *Societas,* ubi fuse de eo [1].

52 Contractus *collaticius* is est quo bos terram arans traditur bubulco, qui solvit Domino bovis certam portionem frumenti lege hac adiecta, ut si bos naturaliter moriatur, damnum sit domino et bubulco commune. Si vero pereat culpa bubulci, is totum damnum subeat. Hic Contractus approbatus est a Theologis, nonnullis adiectis conditionibus, quae probatae fuerunt a Sacra Congreg. Concilii die 6 Decembris 1730. De Synodo Dioecesana lib. 7, cap. 51, § 2.

Contractus venditionis cum pacto francandi, 53
est cum Titius vendit Sempronio praedium suum cum pacto redimendi rem venditam, praedium tamen retinet tamquam conductor et pro conductione mercedem solvit, donec idem Titius sibi illud praedium redimat. In hoc Contractu poenitens emptor a Confessario interrogandus est, num reipsa animum sincerum habuerit emendi; similiter et venditor interrogandus est, num ab emente pecuniam mutuam petierit, eumque renuentem induxerit ad usuram obtegendam pallio pacti francandi. In utroque enim illo casu subintelligitur usura, adeoque illicitum iudicandum est; secus vero non; De Synodo Dioeces. lib. 7, cap. 51, § 2.

Alia ad rem, vide verb. *Societas,* num. 3 54
ad 10.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Nulla iure naturali inspecto intercedit diffe- 55
rentia Pacta inter et Contractus quoad effectum obligationis, utpote quae in utrisque ex eodem principio sequitur, scilicet quod is qui pacto, seu Contractu ius aliquod alio concedit, et in eum transfert, ex regula iustitiae generalis, id debeat tribuere, in quem ius consensu illo translatum est. Recte Modestinus in lege 52, 56
§ 4, de oblig. et Action.: *Consentientes,* inquit, *in aliquam rem consensu obligari necessario ex voluntate nostra videmur.*

At Leges Romanae pacta, quae sine ulla 57
causa vel praecedenti vel praesenti, vel futura ineuntur, distinxerunt a pactis, quae continent Synallagma, id est ubi quis ideo se obligat, vel quia aliquid datum, vel factum est ab altero, vel quia vicissim aliquid praestare debet. Priora pacta *nuda* vocabant, atque ex ipsis 58
civilem obligationem non dabant; Neque enim 59
Civibus temere sua iactare permitti debere credebant, quia non tam animo deliberato, quam praecipitato consilio promisisse censebantur. Posteriora vero pacta Contractus nominabant, 60
civilemque ex iis actionem dabant; *Fidem* (ait Sextus Caecilius apud A. Gellium lib. 2 noct. Attic., cap. 1) *Maiores nostri in nego-*

[1] Ego vero, ne cui Benedicti XIV sententia obscurius indicata, quam oporteret, fraudi sit, describam eiusdem cap. cit., n. 6, verba, quae iam huiusmodi: « Haec sunt praecipua rationum momenta, quae in utramque partem adducuntur; neque Apostolica Sedes priori opinioni, *quae trinum contractum ab omni usurae labe absolvit,* etsi minus congruere videatur Sixtinae Constitutioni, ullam hactenus censuram inussit, a qua proinde eidem infligenda debet Episcopus abstinere; ad usum vero quod attinet, tuto poterit contractum trinum, quem etiam eiusdem patroni periculosum fatentur, pro viribus impedire, atque ab eo ineundo suos subditos dehortari, quod a plerisque Episcopis in suis Dioecesanis Synodis sapientissime factum referunt citati Gener. tom. 1, tract. 4, cap. 14; Natalis Alexander epistol. 94, in App. ad t. 2 suae Theol. moral. » (Edit. Barbiell.)

tiorum contractibus sanxerunt; Confer Noodt de pact., cap. 9 et seq. utrobique per tot.

61 Inter posteriora haec pacta, quaedam frequentiorem usum habebant, et quotidie occur-
62 rebant. Quo factum est ut Romanae Leges illis dederint proprium nomen, quod totam negotii naturam exprimeret, eaque Contractus nominatos vocaverint, et actionem inde natam no-
63 minarint. Et quum horum Contractuum quidam dationem requirerent, quidam consisterent nudo consensu, quidam verbis, quidam literis contraherentur, nati inde sunt Contractus rea-
64 les, consensuales, verbales et literales. Caeteros Contractus, quibus peculiare nomen haud dedere, innominatos appellarunt; quia quum certum illis nomen impositum non sit, manet ratio naturalis contrahendi illa negotia, per verborum scilicet ambages, circumscribendo id,
65 quod partes inter se actum esse volunt. Unde Actori dabatur actio *praescriptis verbis* ad exigendum id, quod ob causam promissionis Synallasum est.

66 Ex hypothesi itaque Legum Romanarum Contractus sunt pacta, quae ob causam fiunt, adeoque ubi Synallagma, seu commutatio iuris
67 subest. Quare differunt a pactis, quae talem causam minime habent, adeoque ubi Synallagma non subest.

68 Patet ex dictis cur Leges Romanae nullam ex pactis, quibus causa non suberat, actionem dederint. Sed tractu temporis aequitas fidei datae praevaluit, et obligatio pactis plenissime restituta est.

69 Primo ipsae Leges Romanae plures exceperunt species pactorum, ex quibus civilem obligationem id est actionem dederunt, quaeque *legitima* seu *vestita* dixerunt. Huc pertinent *pactum de donando* leg. 35, § 5, C. de donat., *Promissio dotis* leg. 6 C. de Iur. dot., et alia, de quibus vide Noodt de pact., cap. 13 et seq.

70 Secundo: ex pactis Contractibus bonae fidei incontinenti adiectis obligationem itidem civilem dederunt; l. 7, § 5 et 6, ff. de pact. Consule Noodt de pact., cap. 11.

71 Tertio: Praetor actionem dedit, si quis pecuniam, quam ipse vel alius Titio debet, se soluturum nudo pacto promittit; tot. tit. ff. de const. pecun.

72 Idem praetor demum ex omni pacto exemptionem dedit, id est omnes effectus debiti na-
73 turalis ei tribuit praeter actionem, ubi ad naturalem aequitatem provocat, et nihil tam fidei humanae congruum esse inquit, quam pacta conventa servare; leg. 1 in princip. de pact.

74 Ius Canonicum restituit ius naturae, et ex omni pacto actionem dedit. Idque probatur ex c. 1 de pact., verb. *Conventus sentiat disciplinam Ecclesiast.*, etc. Ergo conventus mediante actione compelli ad implendum pactum potest; ex cap. 3 eod., ubi distincte dicitur, promissum esse servandum ex cap. 1, et final. eod. tit. in verb. *Perpetuo inviolabiliter observari.* Vide et alia iuris Canonici loca allegata a Stryk. in usu mod. Pand. lib. 2, tit. 14, § 2.

Moribus confirmatum est ius Canonicum, 75
ita ut hodie omnia pacta nuda producant obligationem civilem; Groenweg. in leg. 10 per tot. Cod. de pact.; Stryk. in usu modern. Pandect. lib. 2, tit. 14, § 3. At confer prae caeter. Henric. Coccei in dissert. de Iur. Poenitent. 4, § 10.

Quae cum ita se habeant, duo inde inferre 76
licet. Primum est, quod hodie nec in Contractibus innominatis locus sit poenitentiae. *Gravis* ita ad rem disserit Stryk. in usu modern. Pandect. lib. 2, tit. 14, § 5. *Controversia resultat, an supposita simplici illa pactorum validitate poenitentiae adhuc locus sit in Contractibus innominatis? Quippe Romano iure expeditum est, in illis Contractibus non tantum ab initio poenitentiae locum esse, sed et illi repetitionem permissam, qui ex sua parte Contractum adimplevit, etc. Hodie vero in Contractibus innominatis poenitentiae locum non esse ea propter defendit Molin., etc., quia omnia, quae de pacto nudo ac vestito, de Contractibus nominatis et innominatis subtiliter potius quam utiliter ab Ethnicis hominibus inventa atque introducta sunt, non congruunt validitati pactorum, quam de iure naturali et canonico habent. Molinae sententiam reiicit D. Han. ad Wesembec., etc. Leges Romanas ab iniquitate vindicans, et exemplo perniciosum esse asserens ista, quae longa deliberatione habita diu in Republica constituta velle abrogare. Verum ut ut facile admittam non posse iniquitati incusari Ius Romanum ut in Contractibus innominatis poenitentiam admittat, quippe omnino ab arbitrio Legislatoris civilis est modum inducendae obligationis determinare aut limitare, etc. Non tamen video qua ratione hodie defendi possit illorum sententia, qui quamvis ex pacto actionem concedant, pactum tamen permutationis alteriusve Contractus innominati obligationem validam producere negant, sed adhuc poenitentiae locum esse asserunt, etc. Si enim stipulati Contractui innominato addita excludit poenitentiam, quidni et pactum quod vim stipulationis habet!*

Alterum est, quod hodie omnes Contractus 77
dici posse consensuales, *Hodie* ita quoque prosequitur Stryk. in usu modern. Pandect. lib. 2, tit. 14, § 7. *Omnes Contractus veros (si literarum obligationem exceperis, in qua singularitas notoria) in effectu esse consensuales, sive nominati sint, sive innominati. In eo enim consensualium contractuum vis consistit, quod ex solo consensu inducatur obligatio circa ullius rei interventum, etc. Atqui vero consensus contrahentium in quocumque alio Contractu pariter adsit necessum est. Supposito consensu*

supponitur pactum. Ex pacto vero valida resultat obligatio. Id tamen adhuc hodie verum est. Consensu non perfici Contractum realem, sed rei interventum adhuc necessarium esse. Quis enim pacta de commodando, vel deponendo, commodatum, vel depositum hodie diceret? Sed et id tamen verum est, pactum de commodando obligationem efficacem pariter producere, quam si consensualis Contractus pariter fuerit initus. Unde nec commodati, nec depositi actio daretur hodie, sed tantum condictio ex pacto de commodando, etc. Ubique tamen suppone interesse alterius necessarium verti in implemento pacti, alioquin cessante interesse poenitentiae, locus est in omni alio contractu, quum exceptio tua non interest *omnem agentem repellat.*

78 Cave autem ne confundas tractatus de contrahendo cum pactis et contractibus. Separandi enim sunt tractatus ab ipsis pactis et contractibus. Hoc omnino certum, ex nudis tractatibus ad conclusionem non deductis nec hodie oriri obligationem. Quamdiu enim negotium adhuc tractatur, deest consensus ille duorum in idem placitum. Diversum vero est a tractatu pactum de contrahendo. Quocirca omnino obligatur qui mihi promittit se domum venditurum esse vel rem mihi esse commodaturum. Adest enim iam tum idem placitum; vide Stryk. de cautel. Contract., sect. 1, c. 6, § 1.

79 Reliquum est, ut dispiciamus, an illa quae de Iure Romano obtinebat distinctio inter Contractus bonae fidei et Contractus stricti iuris, locum sibi vindicet etiamnum.

80 Contractus illi dicebantur bonae fidei, ex quibus, vel utrinque principaliter obligatio ac propterea etiam utrinque directa actio nascebatur, vel ex uno latere principaliter, ex altero per consequentiam quamdam, ac velut ex post facto, adeoque duplex quidem actio competebat, sed directa una, altera contraria; contra vero Contractus, qui ex uno tantum latere obligationem pariebant, stricti iuris erant.

In Contractibus autem bonae fidei quum 81
difficilius esset ob multiplicem circumstantiarum varietatem ita, vel pactionibus omnia definire, vel cautionibus circumscribere, ut non a prudentissimis quaedam omitterentur, iustum visum fuit, id quod deesset expressae partium conventioni per Iudicem ex bono et aequo suppleri, atque ita per eum aestimari quantum alterum alteri ex bono et aequo etiam extra ac praeter id, quod in conventionem deductum erat, praestare oporteret. E diverso quum in 82
Contractibus stricti iuris non tantae tamque multiplicatae occurrerent rerum varietates, visum fuit his definiendis prudentem contrahentis circumscriptionem posse sufficere, ac suae culpae et negligentiae debere unumquemque accepto ferre, si minus ei per conventionem prospectum sit, ac propterea Iudicem in Iudicando adstrictum esse oportere iis quae placuerant, nec debere eorum, quae nominatim cauta non essent, habere rationem; Adisis Arnol. Vinnium in Commentar. ad Instit. lib. 4, tit. de Action., § 28, n. 2.

Ut autem ad propositam quaestionem veniamus 83
differentiam inter utriusque generis Contractus adhuc superesse, et nisi ea retineatur, totam iurisprudentiam subverti debere, tenet Faber de error. Pragmat., decad. 9, error. 1. Contra Gudelin. de iur. noviss. lib. 3, c. 13; Strykius in usu modern. Pandect. l. 44, tit. 7, § 8, et post alios Bohemer. in Introduction. in ius digestor. lib. 44, tit. 7, n. 19, sentiunt, nullum hodie esse usum dictae differentiae.

CONTRACTUS DONATIONIS

PARTITIO ARGUMENTI

DONATIO: 1. quoad eius naturam, divisionem et effectum; 2. quoad personas, quae donare possunt, vel non, et quoad quantitatem; 3. quoad eius revocationem; 4. quod aes alienum.

Articulus I. *Donatio quoad eius naturam, divisionem et effectum.*

Summarium. 1. Donatio unde sit dicta. - 2. Donationis definitio affertur. - 3. Donatio dividitur primo in Donationem verbalem, et in Donationem realem. Donatio verbalis quae sit. - 4. Donatio realis quae sit. - 5. Donatio dividitur secundo in Donationem mere gratuitam, seu liberalem, et in Donationem remuneratoriam: Donatio mere gratuita, seu liberalis, quae sit. - 6. Donatio remuneratoria quae sit. - 7. Donatio dividitur tertio in Donationem puram, seu absolutam, et in Donationem non puram, seu conditionatam. Donatio pura, seu absoluta, quae sit. - 8. Donatio non pura, seu conditionata, quae sit. - 9. Donatio dividitur quarto in donationem inter vivos, et in donationem mortis causa. Utraque haec Donatio habetur in Iure definita. - 10. Donatio inter vivos clarius definitur, et quae sit. - 11. Donatio mortis causa clarius definita, quae sit. - 12. Donatio mortis causa potest fieri tribus modis, qui referuntur. - 13. Donatio mortis causa fieri potest non tantum in evidenti, et praesenti, sed et in futuro mortis periculo; et in quavis infirmitate; immo etiam tempore perfectae sanitatis. - 14. Donatio mortis causa expirat, seu tacite revocatur quatuor modis. - 15. Primo expirat ipso iure cum cessat infirmitas, seu mortis periculum, occasione, et intuitu cuius Donatio facta est. - 16. Secundo expirat, cum Donatarius moritur ante Donatorem. 17. Tertio expirat, cum Donatorem poenitet Donationis factae. - 18. Quarto expirat, cum Donator poena capitis afficitur. - 19. Donatio mortis causa differt a Donatione inter vivos potissimum in tribus, quae assignantur, usque ad n. 21. - 22. Ad valorem Donationis, sive inter vivos, sive mortis causa requiritur voluntas, et animus donandi ex parte Donantis, et acceptatio ex parte Donatarii. - 23. Voluntas, et animus Donandi in Donatione sufficit quod manifestetur aliquo modo, sive oretenus, sive in scriptis, sive praesenti, sive absenti fiat. - 24. Sic etiam acceptatio sufficit quod fiat Do-

natario, sive scriptis, sive verbis, sive solis signis. - 25. Immo si quis donat praesenti, isque tacet, consentire, et acceptare censetur. - 26. Donatio facta Ecclesiae, vel alteri piae causae statim obligat, quamvis a Rectore, vel Administratore Ecclesiae vel causae piae absente nondum sit acceptata. - 27. Donatio excedens quingentos solidos insinuari debet apud Iudicem. - 28. Et si talis Donatio non insinuatur apud Iudicem est invalida. - 29. Talis omissa insinuatio non invalidat totam Donationem sed tantum quoad excessum supra quingentos solidos. - 30. Solidus quid sit. - 31. Plures Donationes excedentes quingentos solidos valent absque insinuatione. Primo valet absente insinuatione Donatio facta ad reparationem aedium dirutarum, seu incendio consumptarum. - 32. Secundo valet absque insinuatione Donatio facta Ecclesiae, Monasterio, vel alteri pio loco, seu ad quamlibet piam causam. - 33. Tertio valet insinuatione Donatio remuneratoria beneficiorum. - 34. Si tamen Donatio excedat merita Donatarii, insinuanda est quoad illum excessum. - 35. Generaliter loquendo omnis Donatio quae fit ob aliquam causam, non indiget insinuatione. - 36. Quarto valet absque insinuatione Donatio rerum mobilium quingentos solidos excedens, quam belli Dux facit militibus. - 37. Quinto valet absque insinuatione Donatio, quam Princeps supremus facit privato, aut privatus facit Principi supremo. - 38. Donatio facta supra quingentos solidos potest a Donatario tuta conscientia retineri etiam quoad illum excessum, donec a Donante, vel eius haerede repetatur, vel per Iudicis sententiam rescindatur Donatio quoad illum excessum. - 39. Donatio licet solum verbalis obligat Donatorem ad tradendam rem Donatam, si a Donatario fuit acceptata. - 40. Immo in casu quod Donator nolit tradere rem Donatam, conceditur Donatario actio contra ipsum ad tradendam rem verbaliter Donatam. - 41. Donator si actione conveniatur ad tradendam rem Donatam, debet prius debita aliis creditoribus, et potest necessaria propriae sustentationi deducere. - 42. Si Donator sit in mora tradendi rem Donatam, non tenetur fructus ex re donata interea perceptos Donatario restituere. - 43. Neque tenetur ob dilatam traditionem usuras solvere. - 44. Donatio in quibus potius causa mortis quam inter vivos dicenda sit. *Remissive.*

1 Donatio ex etymologia nominis teste Iurisconsulto in l. *Senatus* 35, § 1, ff. de mortis causa donationibus, dicitur a dono, quasi *doni* 2 *datio*. Donatio bene describitur a Soto in 4, dist. 15, quaest. 2, § *Secundo potest,* dicendo: *Donatio est datio mere liberalis;* seu ut alii loquuntur Donatio est *translatio Dominii alicuius rei per actum mere liberalem in alium facta.* Et ut communiter definiri solet apud Hostien. in summ. de donatione, et ab Abbate ad rubr. de donat. *Donatio est rei licitae* (id est donari non prohibitae) *nullo iure cogente, ex mera liberalitate facta collatio, seu datio,* et sic colligitur ex l. *Donare* 29 de donation., et l. *Donari* 82 ff. de Reg. Iur.

3 Donatio dividitur primo in donationem verbalem et in donationem realem. Donatio verbalis, quae donatio imperfecta dicitur, est illa, qua quis per verba de praesenti iam actu donat rem alteri, sed actu eam rem ipsi non tradit, utpote forsan absenti, vel donanti ad tempus adhuc necessaria; ut cum dico v. gr. dono tibi hunc librum, illum equum; sed quia vel equus est absens, et liber adhuc pro aliquo tempore est mihi necessarius, non traditur actu, et per hoc remanet donatio imperfecta, ex quo non conveniat ei dicta definitio desumpta ex iure l. *Donare* 29 de donationibus; et leg. *Donari* 82 ff. de regulis Iuris, non enim est *datio* 4 seu *collatio,* ut loquitur ipsa definitio. Donatio realis, quae donatio perfecta dicitur, est illa, qua donans rem alteri, et actu donat, et simul in effectu tradit, ut cum dico: dono tibi hunc librum, et actu ipsum tibi trado, et per hoc redditur donatio perfecta, quia rei donatae dominium, seu ius in re perfectum naturaliter, civiliter et simul legitima possessio traditur actu Donatario a Donatore, uti exigit desumpta ex citatis iuribus definitio.

5 Secundo, dividitur in donationem mere gratuitam, seu liberalem, et in donationem remuneratoriam. Donatio mere gratuita, seu liberalis est illa, quae fit seclusa omni prorsus obligatione tam iustitiae, quam gratitudinis ex parte donantis; et absque ullo merito donatarii, et tota quanta fundatur in liberalitate donantis. Donatio remuneratoria est illa, quae fit ex 6 aliqua obligatione non quidem iustitiae, sed gratitudinis ex parte dantis ob praecedentia merita donatarii, id est ad remunerandum aliquod beneficium a donatario acceptum, et haec impropria est donatio. Unde a vera et propria donatione excluditur illa quam quis facit Magistro suo, cum sit potius remuneratio obsequii et officii, quam liberalis datio, l. *Aquilinus* 27 ff. de donationibus. Tertio, dividitur 7 in donationem puram, seu absolutam, et in donationem non puram seu conditionatam. Donatio pura, seu absoluta est illa, qua aliquid simpliciter absque ulla limitatione vel conditione donatur. Donatio non pura, seu condi- 8 tionata est illa, qua aliquid simpliciter donatur sub certa aliqua conditione, ut dono tibi hunc equum, si hoc, vel illud facias; et haec etiam non dicitur proprie donatio, quia donatio propria debet esse facta propter solam et meram liberalitatem donantis; l. 1 ff. de donationibus.

Quarto, dividitur in donationem inter vivos, 9 et donationem mortis causa. Utraque haec donatio sic definitur in iure l. 1 *Senatus,* § 1, ff. de mortis causa donationibus; Donatio inter vivos est, *cum is, qui donat, mavult habere illum, cui donat, quam se;* Donatio mortis causa est, *cum habere quis se mavult, quam eum cui donat; magisque eum cui donat, quam haeredem suum:* Optimae quidem definitiones; sed quia obscurae, sic clarius dantur. Donatio igitur *inter vivos* est, quae sine men- 10 tione, cognitione aut suspicione mortis fit, vel fieri potest; § *Aliae autem* 2 Instit. de donationibus. Toties enim censetur donatio *inter vivos,* quoties absolute quis donat actu aliquid alteri absque ulla mentione, vel suspicione mor-

tis suae, aut sine omni simili addito sive tunc sit sanus, sive aegrotus ac moribundus etiam in ipso testamento, vel codicillo, dummodo animus sit iam statim transferendi dominium in donatarium acceptantem per se, vel per alium legitime suas vices gerentem, quia etiam infirmus, vel in periculo mortis constitutus vere donare potest *inter vivos;* si enim aliunde non expressit *inter vivos* donavit, ut ex Molina et aliis recte observat Tambur. l. 9, tract. 10 de donat., c. 2, § 1, num. 9, arg. l. *Seia* 42,
11 § 1 ad fin., ff. de donat. Donatio mortis causa est illa, *quae intuitu mortis, et cum expressa mentione eiusdem fit,* ut colligitur ex § 1 Instit. de donat., ubi sic dicitur: *Mortis causa donatio est quae propter mortis fit suspicionem.* Dicitur autem notanter *cum expressa mentione mortis,* quia quando nulla fit mentio mortis, praesumitur *donatio inter vivos,* etiamsi interne intuitu mortis, donare intenderit, ipsamque donationem in summo mortis periculo fecerit donator, ut tenet communis Doctorum, arg. cit. l. *Seia* 42, § 1, ff. de donationibus. Hinc pro exemplo infertur, quod si Petrus v. g. in mortis articulo constitutus, dicat absolute sine ullo addito: Dono Paulo centum hos aureos, illum equum et huiusmodi, *ista est donatio inter vivos,* quia nulla fit mentio mortis. Si vero Petrus dicat: Quia video me brevi moriturum, vel quia omnes moriemur, vel quia et ego aliquando mori debeo, dono Paulo centum aureos, meum equum et huiusmodi, ista est *donatio mortis causa,* quia ob expressam mortis mentionem clare patet donantem intuitu et consideratione mortis donasse.

12 Donatio mortis causa potest fieri tribus modis, qui referuntur l. 2 ff. de mortis causa donationibus, ibi: *Tres esse species mortis causa donationum, Iulianus ait. Una cum quis nullo praesentis periculi metu conterritus, sed sola cogitatione mortalitatis donat. Aliam esse speciem mortis causa donationum, ait: cum quis imminente periculo commotus ita donat, ut statim fiat accipientis. Tertium esse genus donationis, si quis periculo motus non sic donet, ut statim fiat accipientis, sed tunc demum*
13 *cum mors fuerit secuta.* Ubi vides, quod donatio mortis causa fieri potest non tantum in evidenti et praesenti, sed et in futuro mortis periculo, et in quavis infirmitate; immo etiam tempore perfectae sanitatis, dummodo intuitu mortis fiat, et mentio mortis expressa habeatur; ut tenet communis Doctorum per mox cit. l. 2 ff. de mortis causa donat., et per l. *Senatus* 35, § 4, ff. eod., ubi sic habetur: *Mortis causa donatio fit multis modis. Alias extra suspicionem ullius periculi a sano, et in bona valetudine posito: cui ex humana sorte mortis cogitatio est; Alias ex metu mortis, aut ex praesenti vitae periculo, aut futuro; siquidem terra, marique, tam in pace, quam in bello, tam domi, quam militiae, multis generibus periculum mortis metui potest.*

Donatio mortis causa expirat, seu tacite re- 14
vocatur quatuor modis, ut desumitur ex § 1
Institut. de donationibus. Primo expirat ipso 15
iure, cum cessat infirmitas, seu mortis periculum, occasione et intuitu cuius donatio facta est, cit. § 1 Institut. de donationibus, ibi: *Sin autem supervixisset is, qui donavit, reciperet.* Secundo expirat ipso iure, cum dona- 16
tarius moritur ante donatorem, cit. § 1 Instit. de donation., ibi: *Aut prior decesserit, cui donavit,* concordat leg. *Si vir uxori,* § *Uxor viro,* ff. de donat. inter vir. et uxor. Tertio 17
cessat ipso iure, cum Donatorem poenitet donationis factae, cit. § 1 Instit. de donat., ibi: *Vel si eum donationis poenituisset.* Quarto ces- 18
sat ipso iure, cum donator poena capitis afficitur, l. *Si aliquis* 7 ff. de donation., ibi: *Si aliquis mortis causa donaverit, et poena fuerit capitis affectus, removetur donatio ut imperfecta; quamvis caeterae donationes sine suspicione poenae factae valeant.*

Donatio mortis causa differt a donatione inter 19
vivos potissimum in tribus. Primo, quod donatio inter vivos semel rite facta ex se, et rebus immutatis est irrevocabilis, statimque transfert dominium irrevocabiliter, l. final. Cod. de revocat. donat. Non sic autem donatio mortis causa, quae ante donantis mortem firma non est quia semper vel donantis poenitudine, vel propter donatarii praevenientem mortem, vel aliquo alio ex mox dictis modis exstingui potest, ut habetur l. ff. de donat., ibi: *Non videtur perfecta donatio mortis causa facta, antequam mors* Donatarii *insequatur,* et d. § 1 de donatione per adductos textus numero antecedenti. Secundo, quod donatio mortis causa 20
evanescat moriente ante donatorem donatario, nec transmittatur in hoc casu ad haeredes, cit. § 1 de donat. Secus in donatione inter vivos. Tertio, quod ad donationem inter vivos quin- 21
gentos solidos excedentem requiratur insinuatio apud Iudicem, arg. § *Aliae autem* 2 Institut. de donation. Non sic autem ad donationem mortis causa, l. fin. C. de donation. mortis causa.

Ad valorem Donationis sive inter vivos, sive 22
mortis causa, requiritur voluntas, et animus donandi ex parte donantis, et acceptatio ex parte donatarii, l. *In omnibus* 55 ff. de oblig. et act., l. *Absente* 10 ff. de donat. Voluntas, 23
et animus donandi in donatore sufficit quod manifestetur aliquo modo, sive oretenus, sive in scriptis, sive praesenti, sive absenti fiat, arg. l. *Nec ambigi* 6, ac l. *Si aliquid* 13 Cod. de donation. Sic etiam acceptatio sufficit quod fiat 24
a Donatario sive scriptis, sive verbis, sive solis signis. Immo si quis donat praesenti, isque 25
tacet, consentire et acceptare videtur, ut docet Iulius Clarus lib. 4, § *Donat.*, qu. 14, n. 5;

Pirhing l. 3 decret., tit. 24, num. 2; Engel ibid. num. 2; Reiffenstuel ibid. num. 11, et communis aliorum, arg. Reg. 43 iuris in 6,
26 ibi: *Qui tacet, consentire videtur*. Donatio facta Ecclesiae, vel alteri piae causae, statim obligat, quamvis a Rectore, vel Administratore Ecclesiae vel causae piae absente nondum sit acceptata; Barbosa l. 2 iuris Eccles., cap. 13, num. 29; Tiraquell. de privileg. piae causae, privileg. 115; Engel loc. cit., num. 21; Reiffenstuel loc. cit., num. 12; Abbas, Molina, et alii passim; et ratio est, quia quod donatur, vel promittitur Ecclesiae, aut alteri piae causae, censetur donatum, aut promissum ipsi Deo; argum. cap. *Nulli liceat* 3, caus. 12, qu. 2. Deus autem ubique praesens et acceptans est [1].
27 Donatio excedens quingentos solidos insinuari debet apud Iudicem; id est debet donator declarare, et manifestare Iudici se id donare, et ab ipso petere, ut instrumentum conficiatur, et in Acta redigatur, § *Aliae autem* 2 Instit. de donat. Quamvis enim olim donatio excedens ducentos, et postea trecentos solidos insinuationem requisierit l. *Sancimus* 34, et l. penult. in fin. ff. de donat., tamen hodie, si quingentos solidos non excedat, non iubetur insinuari apud Iudicem, textu claro in dict. § *Aliae autem*. Et si donatio excedens quin- 28
gentos solidos non insinuetur apud Iudicem, invalida est; cit. § *Aliae autem* 2 Institut. de donat., et arg. l. *Sancimus* 34, et l. penult. in fin. ff. de donat. Talis autem omissa insi- 29
nuatio non invalidat totam donationem, sed tantum quoad excessum supra quingentos solidos, quia in iis, quae dividi possunt, *Utile non debet per inutile vitiari*, ut habet praecise Regul. 37 iuris in 6, et l. *Si sponsus*, § 2, de donat. inter vir. et uxor. Solidus autem in 30
Iure pro aureo accipitur, ut constat ex l. fin., iunct. Glossa verb. *Aureos*, ff. de in ius vocando, et notat Glossa 1 in cap. *Placuit* 1, caus. 10, quaest. 3, et antiquitus septuaginta duo solidi unam libram auri constituebant, ut patet ex l. *Quotiescumque* 5 Cod. de susceptoribus l. 10, et ibid. notant Glossa, Bartol. Ancharanus, et alii. Unde quingenti solidi circiter 700 aureos italicos, seu scuta, vel secundum alios 800 conficiebant; Iulius Clarus

---

[1] Naviter, atque egregie Cl. Auctor noster in hoc Articulo, ac sequentibus, Iuris praesertim Civilis sanctionibus productis, illustrat huiusmodi doctrinae caput, quod donationes complectitur. Ad pleniorem tamen cumulum non levis momenti controversiam heic discutiendam suscipere operae pretium duximus.

Controvertitur itaque inter Theologos: num scilicet facta alicuius rei donatione absenti, eidem significanda per epistolam, aut per nuntium destinatum; si interim dum eius rei nuntius deferatur ad absentem donatarium, donator e vivis excedat ante omnem acceptationem; num isto vita functo poterit a donatario res donata acceptari, ac retineri?

Qua quidem in re parti affirmativae adhaesit Sanchez lib. 1 de Matrimon., disp. 6, n. 5, eumque secutus Lessius lib. 2, cap. 18, dub. 6, n. 45, arbitrantes donationem in allata hypothesi posse a donatario, non obstante morte donatoris ante acceptationem, et acceptari, ac retineri; quippe quae valida ac perfecta est ex una parte saltem revocabiliter. Leg. *Nec ambigi* 6 C. de donation.

At vero recensitae sententiae refragatur Cl. Paul Layman lib. 3 de Iust., tractat. 4, cap. 1, de Pactis, etc., oppositamque praefert opinionem, atque enixius tuetur, appellans istam communiorem, et veram: Huiusmodi scilicet donationes non esse validas mortuo donatore ante acceptationem, quae quidem sententia, ut ipse arbitratur, apertissimis Caesarei Iuris sanctionibus innititur, atque manifesto probatur. Uti videre est in leg. *Si cum filius* 2, § *Sed si quis*, et leg. *Absenti* 10 ff. eod.

Probabilior tamen, ut verum fateamur, nobis videtur sententia Sanchez, quam loc. laud. pluribus probat, atque confirmat; nec ipsa, ut arbitratur Layman, convellitur, atque evertitur ex allatis legibus; quandoquidem ibi non perfecta donatio, sed donandi mandatum describitur; quemadmodum, et in leg. *Eius qui* 41 ff. de Reb. cred. Et leg. *Si quidem* 8 C. de Obligat. Quod quidem sat luculenter eruitur ex laud. leg. *Si cum* etc., ubi haec habentur: *Sed si quis donaturus mihi pecuniam, dederit alicui, ut ad me perferret, et ante mortuus erit, quam ad me perferat, non fieri pecuniam Dominii mei constat?* Hinc ipse Covarruvias, quem pro contraria sententia adducit laud. Layman, diserte docet ibi agi de mandato donandi; quod profecto morte mandantis cessare atque exstingui nemo omnium ignorat iuxta leg. *Mandatum* C. Mandati; et § *Praeterea* Institut. eod., quodque dissertissimis verbis docet atque inculcat laud. Sanchez.

At in casu per nos proposito sat per se patet non agi de mandato donandi, sed de donatione perfecta, cuius tantum significandae causa donatario nuntius fuerat destinatus, aut epistola transmissa. Hanc, inquam, validam esse, proindeque recte a donatario acceptari, ac retineri posse, donatore etiam ante acceptationem defuncto, perquam recte, uti videtur, docet, atque tuetur laud. Sanchez.

Quod autem opponat Layman ad validitatem contractus, proindeque ad transferendum ius, seu dominium, exigi, ut utriusque contrahentis consensus coniungatur; quod quidem in adducta per nos hypothesi fieri non potest; siquidem, cum donatarius donationem per nuntium significatam acceptat, donator iam fato concesserat, atque e vivis fuerat ereptus; per mortem autem exstinguitur consensus donantis, argumento ducto ex Cap. *Si gratiose* 5 de Rescript. in 6. Id quidem parum, aut fortasse nihil obesse videtur; quando quidem voluntas ac consensus donantis, cum non fuerit revocatus, censetur perdurare ac perseverare in ipso nuncio, atque epistola, per quos erant significanda, uti recte docet laud. Sanchez, ut proinde coniungi possit cum consensu donatarii.

Demum quod idem Layman docet, donationes omnes inter absentes non fieri per nuntios tamquam executores donationis factae; sed tamquam per procuratores, ac mandatarios donationis faciendae iuxta domini voluntatem, id quidem minime probatur. Etenim utrovis modo fieri posse nihil impedit. Quando vero donatio facta censenda sit per nuntium velut merum executorem donationis factae, aut per mandatarium, apposite, atque opportune explicat laud. Sanchez n. 7. Caeterum ipse Layman minime diffitetur huiusmodi donationes inter absentes factas, etiam mortuo donatore ante acceptationem, a donatario posse acceptari, ac retineri. Qua de re lege si vis laud. Theologum loco citato. Hic porro quaedam alia discutienda circa pollicitationes forent, sive promissiones nondum acceptatas. Verum illa in opportuniorem locum reiecta nanciscetur eruditus lector, cum agendum erit de promissionibus. (Edit. Neap.)

l. 4, § *Donatio,* qu. 14, num. 1; Layman lib. 3 de iustitia, tract. 4, cap. 12, n. 15; Rebell. part. 1, l. 28, quaest. 6, num. 5; Everard. tit. 1, cons. 19, num. 32; Pirhing l. 3 decr., tit. 24, num. 5; Reiffenstuel ibid., num. 15. Hodie vero secundum generalem, et passim receptam consuetudinem per solidum intelligitur aureus Hungaricus, seu apud nos Ducatus, qui veteri illi solido, seu aureo suffectus est, ita ut quae de solido in Iure Civili statuta sunt, ad nostratem aureum, seu Ducatum referenda sint; Mysinger. in § *Aliae autem* 2 Instit. de donationibus; Schmid. ibid., n. 24; Pirhing loc. cit., n. 5; Reiffenstuel loc. cit., n. 15, et alii.

31 Dantur tamen plures donationes, quae licet excedant quingentos solidos, valent absque insinuatione. Primo, valet absque insinuatione donatio facta alicui pro reparatione aedium suarum, quae ruina, vel incendio consumptae sunt; l. penult., § *Eamdemque,* Cod. de donat. vel pro redemptione captivorum; cit. l. penul.
32 in princip. Secundo, valet absque insinuatione in utroque foro, conscientiae scilicet et externo, Donatio facta in quacumque quantitate Ecclesiae, Monasterio, vel alteri pio loco, vel ad quamlibet causam piam; Iulius Clarus lib. 4, § *Donatio,* quaest. 77, num. 1; Pirhing loc. cit., num. 6; Reiffenstuel loc. cit., num. 16, cum communiori Canonistarum et Theologor., arg. cap. 19 Matth. ibi: *Vade, vende omnia quae habes, et da pauperibus.* Nec obstat, quod in l. *Illud* 19 Cod. de SS. Ecclesiis, et in l. *Sancimus* 24, § *Alias vero,* Cod. de Donationibus, irritemur donationes factae ad pias causas ultra quingentos solidos; nam ultra quam quod dictae leges civiles videntur sublatae, et correctae ab ipsomet Iure Civili; cit. l. 34 de donat., ibi: *Exceptis donationibus, quae in causas piissimas procedunt;* et l. 36 Cod. eod. Causae piae non subiacent dispositioni Iuris civilis; arg. cap. *Ecclesiae S. Mariae* 10 de constitution., ibi: *Nos attendentes, quod Laicis etiam Religiosis super Ecclesiis, et personis Ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, a quibus si quid motu proprio statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum et favorem, nullius firmitatis existit, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum;* sed ipsae causae piae debent iudicari secundum Sacros Canones, textu expresso in cap. *Relatum* 11 de testamentis, ibi: *Relatum est, quod cum vestrum examen super relictis Ecclesiae deducitur, vos nisi septem, vel quinque idonei testes intervenerint, inde postponitis iudicare,* et infra: *Mandamus quatenus, cum aliqua causa talis ad vestrum fuerit examen deducta, eam non secundum leges, sed secundum decretorum statuta tractetis, tribus, aut duobus legitimis testibus requisitis, quoniam scriptum est: In ore duorum, vel trium testium sit omne verbum.*

Tertio, valet absque insinuatione donatio re- 33
muneratoria beneficiorum vel obsequiorum, quia non est vera donatio, ut colligitur ex l. *Aquilinus* 27, iuncta Glossa verb. *Non meram,* et l. penult., § *Si quis,* ff. de donation. Attendendum tamen est, ne donatio remune- 34
ratoria excedat nimis merita donatarii, quia quoad illum excessum esset insinuanda, cum quoad talem excessum non esset remuneratoria, sed mere liberalis, quae debet insinuari l. *Sancimus* 34, l. penult. in fin. Cod. de donat., et cit. § *Aliae autem* 2 Institut. eod. Et sic tenent Clarus loc. cit., quaest. 3, n. 3 et 4; Pirhing loc. cit., num. 6; Azorius part. 3, lib. 9 de donat., cap. 6, quaest. 4, et communis aliorum. Et generaliter loquendo omnis 35
donatio, quae fit ob aliquam causam, v. g. ad militiam, ad studia, ad nuptias et huiusmodi, non indiget insinuatione; leg. *Hoc iure* 19, § *Labeo,* et § *Sed et haec,* ff. de donat., et ratio est, quia talis donatio propter similes causas facta, non est propria et perfecta donatio; nam propria, et perfecta donatio fit ob meram liberalitatem cit. l. 2 de donationibus, et cum lex requirens insinuationem sit odiosa, quippe restringens liberam facultatem donandi, non est extendenda et amplianda ultra donationem propriam et perfectam, arg. Regul. 15 Iuris in 6, ibi: *Odia restringi, et favores convenit ampliari.* Iulius Clarus loc. cit., qu. 19; Pirhing loc. cit., num. 6; Reiffenstuel loc. cit., n. 19, et alii passim.

Quarto, valet absque insinuatione donatio 36
rerum nobilium quingentos solidos excedens, quam belli dux facit militibus tam ex suis bonis, quam ex spoliis hostium; sive in ipsa belli occupatione, sive in quibuscumque aliis locis et temporibus; l. *Si quis* 36, § 1, Cod. de donationib. Quinto valet absque insinua- 37
tione donatio, quam Princeps supremus facit privato; l. *Sancimus* 34 de donationibus. Aut privatus facit Principi Supremo; Authentic. immediat. sequent. Leg. 34 Cod. de donationibus.

Si sit facta aliqua donatio ultra taxatos a 38
Lege quingentos solidos, potest donatarius tuta conscientia etiam excessum retinere; donec a donante, vel eius haerede repetatur, vel per Iudicis sententiam rescindatur donatio, quo ad illum excessum supra taxatos quingentos solidos; non enim reddunt donatarium inhabilem ad retinendum, sed tribuunt donatori potestatem pro arbitrio illam excedentem summam repetendi; unde donatarius tuta conscientia retinere potest excessum illum, donec reputatur, scienti enim et volenti non fit iniuria; Molina tract. 2, disp. 378, num. ult.; Lessius lib. 2, cap. 18, num. 89; Layman loc. cit., c. 12, num. 15; Pirhing loc. cit., num. 7, et alii.

39 Donatio hunc parit effectum, quod licet sit solum donatio verbalis, quae absque actuali traditione rei donatae fit, obligat donatorem ad tradendam rem donatam, si Donatio a donatario fuit acceptata, textu expresso in § *Aliae autem* 2 Instit. de donat., ibi: *Donationes* etc. *etiamsi* (res donatae) *non tradantur, habent plenissimum et perfectum robur, et traditionis* 40 *necessitas incumbit donatori.* Immo in casu, quod donator nolit reddere rem donatam, conceditur donatario actio contra ipsum ad tradendam rem verbaliter donatam; l. *Si quis ar-* 41 *gentum* 35 Cod. de donat. Donator tamen, si actione conveniatur ad tradendam rem donatam casu quo solvendo totum promissum, seu verbaliter donatum, nequeat alios creditores amplius solvere, vel se honeste sustentare amplius non possit, debet prius debita aliis creditoribus, et potest necessaria propriae sustentationi deducere, textu expresso in l. *Qui ex donatione* 12 ff. de donationibus, ibi: *Qui ex donatione se obligavit, in quantum facere potest, convenitur; sed enim id, quod creditoribus debetur, erit detrahendum;* concordat l. *Qui id* 33 ff. eod., ibi: *Actione non solidum* 42 *sed quantum facere potest convenitur.* Si autem donator sit in mora tradendi rem donatam, non tenetur fructus ex re donata interea perceptos donatario restituere, textu expresso in l. *In aedibus* 9, § 1, ff. de donation., ibi: *Ex rebus donatis fructus percepti in rationem donationis non computantur.* Neque tenetur ob 43 dilatam traditionem usuras solvere, ut expresse cavetur l. *Eum qui* 22 ff. eodem, ibi: *Eum qui donationis causa pecuniam, vel quid aliud promisit, de mora solutionis pecuniae usuras non debere, summae aequitatis est.* Aliter donatori sua liberalitas nimis esset damnosa. Tum quia res domino suo fructificant; ante traditionem autem, donatarius nondum est dominus rei donatae, cum dominia rerum transferantur, non nudis pactis, sed traditionibus; l. *Traditionibus* 20 Cod. de donationibus.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Donatio ex quibus potius causa mortis quam 44 inter vivos dicenda sit, tum an solemnitates a Statuto inductae quoad donationes requirantur in donatione causa mortis ad eius validitatem, plenissime discutit Rota in Nullius Civitellae *Immissionis* 17 Iunii 1748, cor. R. P. D. Elephantut.

Articulus II. *Donatio quoad personas, quae donare possunt vel non, et in qua quantitate.*

Summarium. 1. Donare potest omnis ratione utens, Lege non prohibitus; habens plenum Dominium, seu liberam administrationem rei suae. - 2. Donare autem non potest pupillus et minor, furiosus, amens, prodigus, etc. - 3. Tutores, ac Curatores non possunt donare de bonis quae administrant. - 4. Possunt tamen Tutores, ac Curatores ad proportionem conditionis, et facultatem sui Principalis facere eleemosynas, et proportionatas donationes remuneratorias pro meritis, et servitiis suo principali collatis. - 5. Uxor potest libere donare, atque eleemosynas facere de bonis suis paraphernalibus, et de iis bonis quae extra bona communia dotalia aliunde acquirit, et de aliis remissive. - 6. Filius familias donare potest etiam invito Patre de suis bonis castrensibus, vel quasi castrensibus et de aliis remissive. - 7. Pupillus, et minorennis si pubes sit, etiam invito Tutore seu Curatore, potest facere donationes, eleemosynas, vel alios sumptus moderatos pro sua conditione, et facultate, ut faciunt alii paris conditionis. - 8. Si autem talis pupillus, vel minorennis profuse et excessive donet, vel expendat, peccat: illi tamen, quibus talis donatio facta est, non tenentur ad restitutionem, donec donatum ab ipsis repetatur. - 9. Pater si donet aliquid filio non emancipato, eius donatio est invalida, et pro arbitrio patris potest revocari. - 10. Talis autem donatio evadit statim valida post mortem patris. Et sic etiam post emancipationem filii res prius donata statim transit ad filium donatarium, si usque ad emancipationem pater non revocavit donationem. - 11. Dantur aliqui casus, in quibus donatio Patris facta filio nondum emancipato statim valet, et enumerantur. - 12. Mater valide donat filiis tam emancipatis, quam nondum emancipatis. - 13. Coniux nequit alteri coniugi mere liberaliter aliquid donare; et si talis mere liberalis donatio fiat inter virum et uxorem durante matrimonio est invalida, et ad arbitrium donantis revocari potest, si ex illa donans fit pauperior, et donatarius ditior. - 14. Valida tamen est donatio inter coniuges in pluribus casibus. Et primo valida est inter eos donatio remuneratoria ob praestita obsequia, et beneficia, seu servitia alias ordinarie indebita. - 15. Secundo, valida est donatio facta ab uno coniuge alteri coniugi, si ex donatione donans non est factus pauperior. - 16. Tertio, valida est donatio, si ex ea non sit factus locupletior coniux donatarius, etiamsi coniux donans pauperior fiat donando. - 17. Quarto, valida est donatio facta causa exsilii, vel alterius poenae, bonorum confiscationem secum trahentis. - 18. Quinto, valida est donatio mutua inter coniuges, saltem quando una alteram notabiliter non excedit. - 19. Sexto, valida est donatio mortis causa facta inter virum et uxorem. - 20. Septimo, valida est donatio, qua vir remittit uxori usuras dotis conventione debitas. - 21. Octavo, valida est donatio facta ad reficiendas aedes dotales. - 22. Nono, valida est donatio si uxor marito donet causa honoris, vel dignitatis adipiscendae. - 23. Decimo, valida est donatio si vir uxori dotem promissam remittat, vel si uxorem dotet causa remunerationis. - 24. Undecimo, valida est donatio inter Coniuges Principes supremos. - 25. Duodecimo, valida est inter virum et uxorem donatio exigui pretii. - 26. Tertiodecimo, omnis donatio invalida facta ab uno coniuge alteri coniugi inter vivos fit statim valida post mortem donantis, si eam in vivis tacite, vel expresse non revocavit. - 27. Tunc autem censetur tacite revocata donatio, si donans rem prius coniugi donatam postea alteri donet, leget, vendat, pignori, aut hypothecae subiiciat. - 28. Sic etiam talis donatio censetur tacite revocata per divortium. - 29. In dubio an donatio fuerit a donatore revocata, praesumendum est non esse revocatam. - 30. Milites donare non possunt Focariis, seu concubinis suis. - 31. Princeps Supremus, ut Rex, et huiusmodi non potest profuse donare in grave, et notabile praeiudicium status, et regni, atque ideo successores poterunt eiusmodi donationes revocare. - 32. Potest tamen Rex, et alius Princeps Supremus donare iuxta conditionem sui status, sicuti potest, et debet remunerare merita subditorum, praesertim si in commune bonum cedant. - 33. Clerici Beneficiati de bonis suis patrimonialibus, et quasi patrimonialibus facere possunt honestas donationes, non tantum remuneratorias, sed etiam liberales, et profanas;

moderatas tamen secundum qualitatem sui status, et conditionis. De bonis autem Ecclesiasticis superfluis non. - 34. Episcopi, Ecclesiarum Praelati, sive Saeculares, sive Regulares non possunt facere ex mera liberalitate donationes magnas de reditibus, et bonis Ecclesiae, vel Monasterii, et si tales donationes fiant, revocari possunt, et debent per Successorem. - 35. Possunt tamen dicti Praelati facere valide, et licite donationes modicas etiam liberales, ubi est loci consuetudo. - 36. Immo possunt dicti Praelati facere moderatas donationes ex rebus mobilibus Ecclesiae, seu Monasterii non pretiosis, etiam ubi non est loci consuetudo. - 37. Quaenam autem dicantur modicae, et quae immodicae donationes, relinquitur Iudicis, aut viri prudentis arbitrio iudicandum. - 38. Episcopi, et Ecclesiarum Praelati possunt facere donationes remuneratorias etiam magnas in compensationem meritorum, et beneficiorum in Ecclesiam, vel Praelatum, seu etiam in membra ipsius a donatariis collatorum. - 39. Immo ob remunerationem magnorum beneficiorum, quae Ecclesiae vel Praelato eius intuitu praestita fuerunt, etiam res aliqua immobilis Ecclesiae donari potest alicui praemisso tractatu, et aliis iuris solemnitatibus. - 40. Episcopi, seu Ecclesiarum Praelati, etiam Regulares non solum habent potestatem donandi ad remuneranda beneficia, vel obsequia iam praestita, sed etiam possunt facere donationes magnas, ut donatarium moveant ad facienda Beneficia in futurum. - 41. Praelati Ecclesiastici etiam Regulares, etiam sine consensu Capituli, et requisitis iuris solemnitatibus possunt ex causa pietatis, et misericordiae, sive titulo eleemosynae facere de reditibus, et bonis Ecclesiae, seu Monasterii donationes proportionatas ad facultates quas habet Ecclesia, seu Monasterium. - 42. Praelati, seu Superiores Regularium non possunt de bonis Monasterii, seu Ecclesiae facere donationes ad usus profanos, v. g. ad locupletandos suos consanguineos, et qui acceperint, tenentur ad restitutionem. - 43. Regulares illi, qui non sunt Praelati, administrationem tamen habent sibi commissam bonorum Monasterii, ut sunt Oeconomi, possunt facere donationes, et eleemosynas dispensare secundum facultatem sibi a Superiore concessam, et iuxta Ordinis statuta, et consuetudinem. - 44. Regulares illi, qui extra Monasterium degunt cum Superioris licentia, ut sunt aliqui Regulares Beneficiati, possunt, ac tenentur de reditibus Beneficii, quorum libera est eis permissa administratio, disponere inter vivos, donationes honestas, et eleemosynas facere, ut alii Beneficiati Saeculares. - 45. Regulares, qui in Monasterio sub obedientia Superiorum vivunt, et nullam bonorum administrationem habent, nullas omnino donationes, etsi alias iustas, facere possunt, absque expressa, vel tacita Superioris licentia. - 46. Quoad quantitatem donandi sunt prohibita duo genera donationum, scilicet, donatio omnium bonorum et donatio liberalis excedens 500 solidos absque insinuatione facta. - 47. Donatio omnium bonorum praesentium et futurorum, mobilium et immobilium prohibetur, et irritatur expresse, quia talis donatio aufert facultatem testandi. - 48. Cessante autem hac ratione donatio valet in utroque iure, et foro. Hinc valida est donatio omnium bonorum praesentium. - 49. Sic etiam valida est donatio omnium bonorum praesentium et futurorum, excepto usufructu. - 50. Item valida est donatio omnium bonorum praesentium, et futurorum mortis causa facta. - 51. His additur, quod valida est donatio omnium bonorum praesentium, et futurorum, quamvis adimatur donatori testandi facultas, quando inter vivos fit talis donatio Ecclesiae; vel ad aliquam piam causam. - 52. Et quando talis donatio cuicumque facta iuramento confirmatur. - 53. Donatio liberalis excedens 500 solidos, est invalida quoad excessum, nisi fiat cum insinuatione. - 54. Si quis sine insinuatione donet pluribus summam excedentem 500 solidos, donatio illa quoad excessum est invalida, si simul, et quasi uno animi impetu fiat. Si tamen diversis temporibus, animique motibus fiat, est valida. - 55. Si quis debitum aliquod liquidum summam 500 solidorum excedens remittat, invalida est remissio. - 56 ad 62. Aliae personae de quibus quaeri potest an possint necne donare.

1 Donare potest omnis ratione utens, lege non prohibitus, habens plenum dominium, seu liberam administrationem rei suae; quisquis enim rei suae moderator, atque arbiter existit, ut dicitur in l. *In re mandata* eod. Mandati.

2 Donare autem non potest pupillus, minor, furiosus, amens, prodigus etc. quia per vulgaria Iuris, et per communem Doctorum, omnes, qui administratione bonorum suorum sunt privati, uti sunt supradicti, etiam alienare et donare sine auctoritate Tutoris, vel Curatoris pro-

3 hibentur. Tutores et Curatores non possunt donare aliquid de bonis, quae administrant, textu expresso in l. *Contra iuris* 38, § fin., de pactis, ibi: *Iuliano placet, etiamsi maximam quis administrationem peculii habeat concessam, donandi ius eum non habere;* et concordat l. *Lucius* 46, § fin., ff. de administrat. tutor.

4 Possunt tamen Tutores et Curatores ad proportionem conditionis, et facultatum sui Principalis facere proportionatas donationes remuneratorias pro meritis, et servitiis suo Principali collatis; sicuti possunt facere illas donationes et eleemosynas, quae pro more et consuetudine fieri solent ab aliis paris conditionis sui Principalis; l. *Cum plures* 12, § 3, ff. de administ. tutor., ac l. 13 ff. eod., et est communis Doctorum sententia.

Uxor potest libere donare, atque eleemosy- 5
nas facere de bonis suis paraphernalibus et de iis bonis, quae extra bona communia dotalia aliunde acquirit, ut ex donatione, legato etc., ex opera, vel arte ad familiae gubernationem non necessaria, nec nociva. Sic communis; reliqua vid. verb. *Bona,* art. 4, ubi late de donationibus et eleemosynis, quas uxor facere potest vel non. Filiusfamilias donare potest 6
etiam invito patre de suis bonis castrensibus, vel quasi castrensibus; ipsa enim pertinent ad liberum ipsius dominium et administrationem; l. *Si filiusfamilias* ff. de donation., § 6, ibi: *Caeterum qui habent castrense peculium, vel quasi castrense, in ea conditione sunt, ut donare et mortis causa, et non mortis causa possint, cum testamenti factionem habeant,* et l. 2 *Castrensi* ff. de peculio castrensi, *et est communis;* reliqua vid. verb. *Bona,* art. 4. Pupillus 7
et Minorennis, si pubes sit, etiam invito Tutore vel Curatore, potest facere donationes, eleemosynas, vel alios sumptus moderatos pro sua conditione et facultate, prout aliis paris conditionis passim permitti solet; id enim exigit decentia status sui. *Est communis* cum Molina tom. 2, disp. 277. Si autem talis pupillus et 8
minorennis profuse et excessive donet, vel expendat, peccat, quia agit contra praescriptum

eius, cui tenetur obedire: Illi tamen, quibus talis donatio facta est, non tenentur ad restitutionem, donec donatum a Tutore, vel Curatore repetatur vel ipse donator petat restitutionem in integrum. Molina tom. 2, disp. 224, 261 et 277; Lessius lib. 2, cap. 18, dub. 11, num. 81; Sporer loc. citat., num. 29, et alii passim [1].

9 Pater si donet aliquid filio nondum emancipato, eius donatio est invalida, et pro arbitrio patris potest revocari; leg. *Cum de bonis* 11 Cod. de donationib., et leg. 2 Cod. de ineffic. donat. Et ratio est, quia ut dicunt communiter Doctores, omne quod filius a patre acquirit, ad bona filii profectitia spectat, quorum bonorum quia pater est Dominus, non tam filio, quam sibi donare censetur; filius enim quandiu est sub potestate patris, reputatur veluti una 10 persona civilis cum patre. Talis autem donatio evadit statim valida post mortem patris, quia tunc filius desinit esse sub potestate patris; Et sic etiam post emancipationem filii, res prius donata statim transit ad filium donatarium, si usque ad emancipationem pater non revocavit donationem, l. *Donationes* 31, § 2, ff. de donation. et l. *Sive emancipatis* 77 Cod. eod.

11 Dantur tamen aliqui casus, in quibus donatio patris facta filio nondum emancipato statim valet. Primo, cum pater donat aliquid filio ratione studiorum, vel opificii addiscendi; l. 15 Cod. de neg. gest. Secundo, cum pater donat aliquid filio remunerationis gratia; l. *Cum pater* 77, § 25, ff. de Legat. Tertio, cum pater donat aliquid filio in dotem, vel ad matrimonium. Quarto, cum pater donat bona mobilia filio ex causa militiae, ad gradum vel honorem adipiscendum, quia ita donatum efficitur bonum castrense, vel quasi castrense, in quo filius liberam habet dispositionem; ex l. 2 *Castrense* ff. de peculio castrensi. Quinto, cum pater condonat filio usumfructum, quem habet in eius bonis adventitiis. Sexto, in omnibus pene casibus, in quibus inter coniuges valet statim, valet etiam donatio patris facta filio; Navarr. c. 17, num. 147; Silvester verb. *Donatio* 2, quaest. 7; Lessius loc. cit., n. 91, et alii.

Mater valide donat filiis tam emancipatis, 12 quam nondum emancipatis, quia in matre cessat ratio prohibens donationem in filium, cum mater non habeat filios in sua potestate; § *Foeminae* 10 Instit. de adopt. Tum quia matri non est prohibitum donare filiis, arg. l. *Sed si ego* 4, § 1, ff. ad S. C. Velleian., quia ut ibidem adducitur ratio, mater non tam faciliter donat, vel certe ordinario defectu administrationis multum donare non potest.

Coniux nequit alteri coniugi mere liberaliter 13 aliquid donare; et si talis mere liberalis donatio fiat inter virum et uxorem durante Matrimonio, est invalida, et ad arbitrium donantis revocari potest, si ex illa donans fit pauperior, et donatarius ditior, textu expresso in cap. *Donatio* 8 de donationibus inter virum et uxorem, ibi; *Donatio, quae constante Matrimonio inter coniuges dicitur esse facta, ex qua alter locupletior, et alter pauperior efficitur, firmitatem non habet, nisi donantis obitu confirmetur: quae tamen penitus evanescit, si revocatur ab eo tacite vel expresse, vel qui donatam accepit, prius debitum naturae absolvat;* et l. 1

---

[1] Hic Auctor noster agens de Pupillis, ac Minoribus donationibus profusis aliquid momenti alienantibus nullo tutoris, aut curatoris accedente consensu; cum doceat res huiusmodi hac ratione a Pupillis donatas posse et accipi, ac retineri; donec vel a tutoribus repetantur, vel ab ipsis donatoribus expleta minori aetate beneficio restitutionis in integrum reyindicentur: sequitur, uti patet, sententiam illorum Theologorum, ac Iuris Consultorum, qui docent, ac tuentur in huiusmodi contractibus initis a Pupillo, vel Minore, non accedente Tutoris consensu, licet nulla ab ipsis civilis obligatio contrahatur lege sic decernente, Institut. tit. Quibus alienare licet, § *Admonendi*, leg. *Pupillus* 5, § 1, leg. *Obligari* 9 ff. De Auctorit. et Consens. Tutorum etc. Et leg. *Si Curatorem* 3 Cod. De in integrum Restitut. Minor. etc. attamen naturaliter obligatos manere. Pro hac etiam sententia acriter prae caeteris praeterea decertat doctissimus Sanchez. Lib. 6. De Donation. inter coniuges, Disp. 38, n. 19 et seqq. Lessius Lib. 2, cap. 17, De Contractibus etc., Dubit. 8, num. 61. Paulus Layman Lib. 3, Tract. 4, Cap. 9, n. 7 et seqq. At isthaec sententia licet non leve probabilitatis pondus prae se ferat, et magnos, nec paucos nacta sit patronos, validissimis tamen oppugnatur argumentis et Theologorum auctoritatibus, uti ex eodem Sanchez colligere facile quivis poterit.

Probabilior itaque nobis videtur sententia opposita iuxta quam edocemur ex nullo contractu Pupilli, vel Minoris ullam obligationem nasci, ne naturalem quidem, quare qui cum iisdem contractus iniverint, iisque rem acceperint, ante omnem sententiam rem acceptam restituere coguntur. Insuper isthaec posterior sententia videtur iuri conformior; Iure enim per huiusmodi dationes a Pupillis vel Minoribus factas sine consensu illorum, quos iure interesse oportet, auctoritatemq. ac consensum ipsis praestare impeditur ipsa dominii translatio. Institut. lib. 2, tit. Quibus alienare, etc. § *Admonendi*. His verbis: *Si pupillus mutuam pecuniam sine tutoris auctoritate alicui dederit, non contrahit obligationem, quia pecuniam non facit accipientis.* Et paulo post: *Pupilli vel pupillae solvere sine tutoris auctoritate non possunt, quia id quod solvunt, non fit accipientis, cum scilicet nullius rei alienatio eis sine tutoris auctoritate concessa sit.* Consentit etiam lex *Quod si forte* 13 de solutionib. etc., § ultim.

Hanc porro posteriorem sententiam longe praeferendam alteri oppositae, atque unice sectandam arbitrarer, cum agitur de contractibus gratuitis, sive beneficiis. Quod enim in contractibus onerosis Pupilli, aut Minores curatoribus non destituti quandoque naturali obligatione maneant adstricti, inde fit, quia in hisce, ut plurimum ditiores fieri solent; atque hac ratione intelligenda sunt Civilia iura, quae quandoque in hisce Pupillis, aut Minoribus naturalem agnoscunt obligationem, quemadmodum Cl. Cuiacius interpretatus est, atque intelligendam iubet leg. *Si Pupillus* 127 ff. de verb. obligat. Et Gothophredus leg. *Novatio* 1 ff. de Novation. At in contractibus gratuitis, quibus quis donando propriis bonis se spoliat, patrimonium suum exhaurit, aut diminuit, nemo ditior fiet; quapropter nulla naturalis obligatio in istis agnoscenda, nullumque aut accipiendi, aut retinendi rem acceptam ius occurrere potest. (Edit. Neap.)

ff. de donat. inter virum et uxorem, ibi: *Moribus apud nos receptum est, ne inter virum et uxorem donationes valerent;* et additur ratio praecisis his verbis: *Hoc autem receptum est, ne mutuo amore invicem spoliarentur, donationibus non temperantes sed profusa erga se facilitate,* et l. 3 princip. ff. Cod., ibi: *Maiores nostri inter virum et uxorem donationes prohibuerunt, amorem honestum solis animis aestimantes, famae etiam coniunctorum consulentes, ne concordia pretio conciliari videretur.*

14 Valida tamen est donatio inter coniuges pluribus casibus. Primo valida est inter eos donatio remuneratoria ob praestita obsequia et beneficia, seu servitia alias ordinarie indebita, et quae ab aliis eiusdem conditionis coniugibus in similibus circumstantiis communiter praestari non solent; Sic ex communi docent Abbas in cit. cap. *Donatio* 8 de donat. inter vir. et uxor., num. 7; Menoch. de arbitr. iudic., casu 132, num. 4; Sanchez lib. 6, disp. 6, num. 11; Molina, Layman et alii; et ratio est, quia donatio remuneratoria non est propria et vera donatio, ut desumitur ex leg. *Aquilinus* 27, iuncta Glossa verb. *Non meram,* et leg. penult., § *Si quis,* ff. de donationib.

15 Secundo, valida est donatio facta ab uno coniuge alteri coniugi, si ex donatione donans non est factus pauperior, id est si eius substantiae, et divitiae non sint diminutae; ut si maritus haereditatem, vel legatum repudiet, ut uxori substitutae, vel ab intestato succedenti obveniat; ut habetur in l. *Si sponsus,* § *Si maritus,* ff. de donation. inter vir. et uxor. Ad hoc enim ut donatio inter coniuges sit invalida requiritur expresse, ut donans ex tali donatione reddatur pauperior, et donatarius reddatur locupletior, ut patet ex cit. cap. *Donatio,* ibi: *Donatio, quae constante matrimonio inter coniuges dicitur esse facta, ex qua alter locupletior, et alter pauperior efficitur, firmitatem non habet;* et leg. *Sed etsi* ff. eod., ibi: *Nam ius constitutum ad eas donationes pertinet, ex quibus et locupletior mulier, et pauperior maritus in suis rebus fit.*

16 Tertio, valida est Donatio, si ex ea non sit factus locupletior coniux donatarius, etiam si coniux donans pauperior fiat donando, textu expresso in leg. *Si sponsus* 5, § 16, ff. de Donation. inter vir. et uxor., ibi: *Ubicumque igitur non diminuit de facultatibus suis qui donavit, valet; vel etiamsi diminuit, locupletior tamen non fit, qui accepit, donatio valet.* Ut si maritus uxori locum sepulturae donet; non enim locupletior fit uxor in ea re, quam Religioni dicavit; cit. loc. *Si Sponsus,* § *Concessa.*

17 Quarto, valida est donatio facta causa exilii, vel alterius poenae bonorum confiscationem secum trahentis, textu expresso in l. 43 ff. de donationib. inter vir. et uxorem, ibi: *Inter virum et uxorem exilii causa donatio fieri potest.*

Quinto, valida est donatio mutua inter coniuges, saltem quando una alteram notabiliter non excedit; l. *Quod autem* 7, § 2, ff. de donat. inter vir. et uxor., ibi: *Si vir et uxor qui invicem sibi donaverint* etc., *recte placuit, compensationem fieri donationis:* in causa enim mutuae donationis nullus coniugum locupletior fit, aut pauperior, quod est potissimum motivum prohibitionis donationum inter coniuges, iuxta cit. l. 1 ff. de donat. inter vir. et uxor., et l. *Sed etsi* ff. eod., et cap. *Donatio* 8 de donat. inter vir. et uxor. 18

Sexto, valida est donatio mortis causa facta inter virum et uxorem; textu expresso in l. *Si eum* 9, § fin., de donat. inter vir. et uxor., ibi: *Inter virum et uxorem mortis causa donationes receptae sunt.* 19

Septimo, valida est Donatio, quia vir remittit uxori usuras dotis conventione debitas; l. *Vir usuras* 54 de donation. inter virum et uxorem. 20

Octavo, valida est Donatio, facta ad reficiendas aedes dotales; leg. *Quod si vir* 14 ff. de donat. inter vir. et uxorem. 21

Nono, valida est donatio, si uxor marito donet causa honoris, vel dignitatis adipiscendae, v. g. ad ipsum nobilitandum, doctorandum, in dignitate, vel qualificato officio constituendum; l. 40 et seq. ff. de donat. inter virum et uxorem. 22

Decimo, valida est Donatio, si vir uxori dotem promissam remittat, iuxta leg. *Si constante* Cod. de donat. ante nuptias; vel si uxorem dotet causa remunerationis, v. g. quia nobilis ignobili, iuvencula seni nupsit, alioquin vero non est concessum, ut vir uxori post nuptias, vel in tempus nuptiarum dotem mere liberaliter constituat; leg. *Si quis uxori* ff. de donation., quia haec dotis constitutio species donationis est; leg. ult., § *Si a socero,* ff. Quae in fraudem creditorum. 23

Undecimo, valida est Donatio inter coniuges Principes supremos, quia imperiales contractus legis vim obtinent; l. penult. Cod. de donat. inter virum et uxorem. 24

Duodecimo, valida est inter virum et uxorem Donatio exigui pretii; Barbosa in cap. *Donatio* 8 de donationib. inter vir. et uxorem, num. 17, arg. l. *Ex annuo* 15, l. *Sed si vir* ff. de donat. inter vir. et uxorem, a sensu contrario, et sic habet consuetudo optima legum interpres; l. 34 ff. de Legibus. 25

Tertiodecimo, omnis Donatio invalida facta ab uno coniuge alteri coniugi inter vivos, fit statim valida post mortem donantis, si eam in vivis tacite, vel expresse non revocavit, textu expresso in cit. cap. *Donatio* 8 de donat. inter vir. et uxor., ibi: *Firmitatem non habet, nisi donatoris obitu firmetur, quae tamen penitus evanescit, si revocatur ab eo tacite, vel expresse;* et concordat l. *Cum hic* 32, § 2, et l. *Stipu-* 26

lata 33 ff. de donat. inter vir. et uxor. Mortuo enim donante cessat finis legis prohibentis tales coniugum donationes, periculum scilicet mutuae paupertatis ex mutuo affectu, etc.

27 Tunc autem censetur tacite revocata Donatio, si donans rem prius coniugi donatam postea alteri donet, leget, vendat, pignori aut hypothecae subiiciat, textu expresso in l. *Si Maritus* 12 Cod. de donat. inter vir. et uxor., ibi: *Cum sit manifestum, etiam donatione vel venditione, vel alio quolibet modo rebus alienatis, revocatam esse a viro in mulierem factam donationem,* et l. *Cum hic status* 32, § 5 et § 15, ff. eod., ibi: *Si maritus ea, quae donaverat, pignori dedit, utique eum poenituisse dicemus.*

28 Sic etiam talis donatio censetur tacite revocata per divortium; l. *Cum hic status* 32, § 19 et 21,

29 ff. de donat. inter vir. et uxor. In dubio autem, an Donatio fuerit a donatore revocata, praesumendum est non esse revocatam, textu expresso in l. *Cum hic status* 32, § 4, ff. de donat. inter vir. et uxor., ibi: *Si appareat defunctum evidenter revocasse voluntatem; quod si in obscuro sit proclivior debet esse Iudex ad comprobandam donationem.*

30 Milites donare non possunt Focariis, seu concubinis suis; leg. 2 Cod. de donat. inter vir. et uxor., ubi assignatur haec ratio, quia licet donatio meretrici ab aliis etiam ob rem turpem facta valeat, textu claro l. *Affectionis* 5, et l. *Donationes in Concubina* 31 ff. de donat.: *Milites tamen meos* (ait Imperator) *a focariis suis hac ratione, fictisque adulationibus spoliari nolo.*

31 Princeps supremus, ut Rex et huiusmodi, non potest profuse donare in grave et notabile praeiudicium status et regni; atque ideo successores poterunt eiusmodi donationes revocare, ut colligitur ex cap. *Intellecto* 33 de iureiurando, ubi sic expresse habetur: *Intellecto iamdudum, quod charissimus in Christo fidelis noster Hungariae Rex illustris alienationes quasdam fecerit in praeiudicium Regni sui, et contra Regis honorem; Nos eidem Regi dirigimus scripta nostra, ut alienationes praedictas non obstante iuramento, si quod fecit de non revocandis eisdem, studeat revocare. Quia cum teneatur, et in sua coronatione iuraverit iura Regni sui, et honorem Coronae illibata servare, illicitum profecto fuit, si praestitit de non revocandis alienationibus huiusmodi iuramentum, et propterea penitus non servandum.* Et ratio est, quia bona Coronae sunt suo modo vinculata, et Regi concessa ad defensionem et administrationem Reipublicae, et ad onera sui muneris sustinenda, non vero ut in Reipublicae detrimentum profundantur; sic cum aliis probat Molina t. 1, tract. 2, disp. 25; Lugo t. 2, disp. 24, sect. 10, n. 148.

32 Potest tamen Rex, et alius Princeps supremus donare iuxta conditionem sui status; sicuti potest, et debet remunerare merita subditorum, praesertim si in commune bonum cedant; hoc enim spectat ad providam Regni gubernationem, et decentem Regis dignitatem, cum non possit Regia dignitas, et Regni gubernatio sine liberalitatis, et remunerationis exercitio decenter sustineri; colligitur ex cap. *Abbate* 3 de sententia et reiudicata in 6; Lugo loc. cit.; Molina loc. cit., et alii.

Clerici Beneficiati de bonis suis patrimonia- 33
libus, et quasi patrimonialibus, et parsimonialibus facere possunt honestas donationes, non tantum remuneratorias, sed etiam liberales et profanas, moderatas tamen secundum qualitatem sui status et conditionis. De bonis autem Ecclesiasticis superfluis non possunt facere donationes profanas liberales, sed tenentur sub mortali ipsa bona Ecclesiastica superflua erogare in pauperes, vel ad causas pias applicare. *Est communis.* Vide verb. *Beneficiatus,* art. 1 a n. 35 usque ad n. 62, ubi late de hac re.

Episcopi vel Ecclesiarum Praelati; sive sae- 34
culares, sive Regulares non possunt facere ex mera liberalitate donationes magnas, sive in magna quantitate, de redditibus et bonis Ecclesiae, seu Monasterii. Et si tales donationes faciant revocari possunt, ac debent per successorem, textu expresso in cap. *Fraternitatem* 2 de donationib., ibi: *Fraternitatem tuam credimus non latere, quod cum Episcopus, et quilibet Praelatus Ecclesiasticarum rerum sit procurator et non Dominus, conditionem Ecclesiae meliorem potest, facere vero deteriorem non debet; Accepimus autem, quod praedecessor tuus graves donationes de rebus Episcopatus fecit in detrimentum Ecclesiae, suis Canonicis inconsultis. Unde quoniam donationes huiusmodi de iure non tenent, indulgemus tibi, ut liceat donationes huiusmodi, tam a Clericis, quam a Laicis legitime revocare.* Possunt ta- 35
men dicti Praelati facere valide ac licite donationes modicas, seu in parva quantitate, etiam mere liberales, ubi est loci consuetudo, textu expresso in cap. *Caeterum* 3 de donation., ibi: *Datae rei quantitas, et illius terrae consuetudo (quae tamen sacris Canonibus non obviet) est diligentius attendenda, et secundum hoc est donum ratum, vel irritum iudicandum,* et sic tenent Abbas in d. cap. 3, n. 3; Barbosa ibidem, num. 2; Engel lib. 3 decret., tit. 24, n. 12; Pirhing ibid., n. 13; Reiffenstuel ibid., n. 34, et alii communiter. Quinimmo possunt dicti 36
Praelati facere moderatas donationes ex rebus mobilibus Ecclesiae seu Monasterii non praetiosis, etiam ubi non est loci consuetudo; arg. cap. *Fraternitatem* 2 de donationibus, ubi solum prohibentur donationes graves seu magnae; ergo a sensu contrario, si non graves et magnae, videntur concessae, ut notat Glossa ibid., verb. *Graves;* et docent Imola in cap. *Caeterum* 3 de donationibus in fine; Redoan. in

tractat. de rebus Eccles. non alienand., qu. 52, num. 61; Pirhing loc. cit., num. 14; Reiffenstuel loc. cit., num. 35. Et ratio est, quia per huiusmodi modicas donationes Ecclesia, seu Monasterium nihil laedi censetur, et aliunde evitatur avaritiae suspicio, et conservatur bona existimatio, et benevolentia hominum, indeque procuratur etiam Ecclesiae seu Monasterii utilitas, ut notat Layman in dis. Canon. de rebus Eccles. non alienand., § 8, de donationibus,
37 Thesi 114. Quaenam autem dicantur modicae et parvae donationes, adeoque permissae, cum in Iure definitum non sit, id Iudicis, aut viri prudentis arbitrio iudicandum relinquitur, consideratis Ecclesiae seu Monasterii facultatibus, donantis et donatarii qualitatibus, aliisque circumstantiis, prout declarasse Sacr. Congreg. Concilii testatur Fagnan. in cap. *Nulli,* n. 26, de rebus Eccles. non alienand., et tenet communis Doctorum.

38 Episcopi et Ecclesiarum Praelati possunt facere donationes remuneratorias etiam magnas in compensationem meritorum, et beneficiorum in Ecclesiam vel Praelatum, seu etiam in membra ipsius a donatariis collatorum, quia datio remuneratoria non est proprie donatio, ut colligitur ex l. *Aquilius* 27, iuncta Gloss. 27, verb. *Non meram;* et leg. penult., § *Si quis,* ff. de donation. Non enim est mere liberalis, ut requiritur ad meram et propriam donationem; ex l. 1 princip. ff. eod., sed fit ex obligatione gratitudinis, prout constat ex l. *Sed etsi* 25, § *Consuluit,* ff. de petit. haered., ubi dicitur: Antidora, seu remunerationes esse veluti genus quoddam permutationis, modo illae sint commensuratae meritis seu obsequiis, et beneficiis praestitis; Abbas in cap. 3, num. 3, de donat., et in cap. 5, num. 6, eod.; Barb. in dict. cap. 5, num. 2, ff. eodem; Menoch. consil. 191, n. 32; Molina tract. 2, disp. 276, num. 2, disput. 292, n. 2 et seq.; Layman lib. 3, tract. 4, cap. 12, n. 9; Engel lib. 3 decr., tit. 24, num. 22; Pirhing ibid., n. 10;
39 Reiffenstuel ibid., num. 40. Immo ob remunerationem magnorum beneficiorum, quae Ecclesiae vel Praelato eius intuitu praestita fuerunt, etiam res aliqua immobilis Ecclesiae donari potest alicui, praemisso tractatu et aliis Iuris dispositionibus et solemnitatibus; cap. *Quicumque* 66, et ibi Gloss., caus. 12, qu. 2, et cap. *Per tuas* 5 de donat., ubi remunerationis causa approbatur ut valida, et licita infeudatio de quatuor modiis terrae facta ab Episcopo Florentino quibusdam nobilibus Florentinis, qui tempore schismatis ipsum domi suae sustentarunt, quamvis alias infeudatio, sicut donatio sit prohibita: Extravagant. *Ambitiosae* de rebus Eccles. non alienand., et cap. 2 de Feudis, et docet Abbas in d. cap. *Per tuas,* n. 6; Layman loc. cit., Thes. 112; Pirhing loc. cit., n. 11.

Episcopi seu Ecclesiarum Praelati, etiam Re- 40
gulares non solum habent potestatem donandi ad remuneranda beneficia, vel obsequia iam praestita, sed etiam possunt facere donationes magnas, ut donatarium moveant ad facienda beneficia in futurum, v. g. ut donatarium, cuius opera, mediatione et beneficientia Ecclesia seu Monasterium indiget, excitet ad benefaciendum vel succurrendum, vel etiam ut damnum, ac detrimentum ab eo iniuste inferendum avertant. Et ratio est evidens, quia ita donando procurant utilitatem Ecclesiae; ob Ecclesiae autem utilitatem bona eiusdem etiam considerabilis quantitatis alienare licet; arg. cap. *Sine exceptione* 12, quaest. 2, et sic tenent Suarez tom. 4 de Relig., lib. 2, cap. 26, num. 14; Pirhing loc. cit., num. 10; Reinffenstuel loc. cit., num. 44, et alii passim. Praelati Ecclesia- 41
stici etiam Regulares, etiam sine consensu Capituli, et requisitis iuris solemnitatibus, possunt ex causa pietatis et misericordiae, sive titulo eleemosynae facere de redditibus et bonis Ecclesiae seu Monasterii donationes proportionatas ad bona et facultates, quas habet Ecclesia seu Monasterium: quia hae donationes non fiunt ex mera liberalitate, sed ex quadam iuris obligatione et necessitate; arg. cap. 1 de donat., et l. *Filiusfamilias,* § 1, ff. eodem, et docet Suarez loc. cit., n. 12 et 13; Layman loc. cit., Thes. 111; Pirhing loc. cit., num. 9; Reiffenstuel l. c., n. 45, et alii communiter.

Praelati, seu superiores Regularium non pos- 42
sunt de bonis Monasterii, vel Ecclesiae facere donationes ad usus profanos v. g. ad locupletandos suos consanguineos, et qui acceperint tenentur ad restitutionem. Et ratio est, quia Superiores non sunt Domini bonorum Monasterii, sed solum administratores, adeoque non possunt ea conferre quibus voluerint, sed debent ea impendere iuxta praescriptum Sacrorum Canonum, qui non permittunt ea bona impendi nisi ad pias causas. Sic Abulensis in cap. 6 Matth., quaest. 37; Navarr. in Commentar. 2 de Regular., n. 12; Molina tom. 2, disp. 266; Layman lib. 3 de iust., tract. 4, cap. 12, n. 9; Sanchez lib. 7 moral., c. 19, qu. 2; Lessius lib. 2, cap. 18, dub. 11, n. 83; Reiffenstuel loc. cit., num. 37 et seq., et communis aliorum. Regulares illi, qui non sunt 43
Praelati, administrationem tamen bonorum Monasterii sibi commissam habent, uti sunt Syndici, Procuratores et Oeconomi, possunt donationes facere, eleemosynas dispensare secundum facultatem sibi a Superiore concessam, et iuxta Ordinis statuta et consuetudinem; S. Thomas 22, qu. 32, art. 8; Molina tract. 2, disput. 276, num. 5; Layman loc. cit., n. 9; Pirhing loc. cit., num. 16; Reiffenstuel loco cit., num. 48; Rodriq. t. 2 quaest. Regul., qu. 57, art. 2, et alii passim. Regulares illi, 44
qui extra Monasterium degunt cum Superioris

licentia, ut sunt aliqui Regulares Beneficiati, possunt, ac tenentur de redditibus Beneficii, quorum libera est eis permissa administratio, disponere inter vivos donationes honestas et eleemosynas facere, uti alii Beneficiati saeculares; Molina tract. 2, disput. 276, num. 5; Layman lib. 3, tract. 4, cap. 12, num. 9; Pirhing loc. cit., num. 16; Reiffenstuel loco
45 cit., num. 47, et alii passim. Regulares, qui in Monasterio, sub obedientia Superiorum vivunt, et nullam bonorum administrationem habent, nullas omnino donationes, etsi alias iustas, facere possunt, absque expressa vel tacita Superioris licentia, iuxta cap. *Cum ad Monasterium* 6 de statu Monachorum, et c. *Non dicatis* 11, caus. 12, quaest. 1, alias, cum ipsi nec Dominum, nec ullam bonorum administrationem habeant, sed solum et purum usum, peccant contra votum paupertatis toties, quoties absque tacita vel expressa Superioris licentia aliquid etiam pauperibus donant; D. Thomas 22, quaest. 32, art. 8 ad 1; Molina loco cit., n. ult.; Layman loc. cit., n. 9; Sanchez lib. 7 moral., cap. 19, num. 92; Pirhing loc. cit., n. 16; Reiffenstuel loc. cit., n. 49; Less. loc. cit., num. 85, et alii communiter, et expresse statuitur in Constitut. Clem. VIII de largitione munerum, incipiente *Religiosae Congregationes,* et in Constitut. Urbani VIII, incipiente *Nuper a Congregatione,* quae ne in oblivionem, et in desuetudinem abeant, sub poena privationis officii, vocisque activae et passivae ipso iure incurrenda, a Superioribus localibus sunt quotannis mense Ianuario in publica Religiosorum Congregatione, vel saltem in publica mensa perlegendae. Non obstante quod plures Doctores apud Hyacintum Donatum, tractat. 15 de largitione munerum, velint praefatas Bullas usu non esse receptas.

46 Quoad quantitatem donandi, iure positivo civili specialiter prohibita sunt duo genera donationum, scilicet donatio omnium bonorum, et donatio liberalis excedens 500 solidos abs-
47 que insinuatione facta. Donatio omnium bonorum praesentium et futurorum, mobilium et immobilium prohibetur; et irritatur expresse in l. *Stipulatio hoc modo* 61 ff. de verbor. obligat., quia talis donatio aufert facultatem testandi, quod iure civili indecens, ac Reipu-
48 blicae noxium censetur; Cessante autem hac ratione, donatio valebit in utroque iure et foro. Hinc valida est donatio omnium bonorum praesentium, quia non adimit sibi donator potestatem testandi de futuris; Iulius Clarus qu. 19, num. 2; Covarr. lib. 3 variar., c. 12, n. 4; Lessius l. c., n. 94; Sporer l. c., n. 56, et alii
49 passim. Sic etiam valida est donatio omnium bonorum praesentium et futurorum, excepto usufructu, quia eo ipso, quod excipiuntur fructus percipiendi, poterit donator testari de iis, quos ante mortem perceperit; Lugo tom. 2, disp. 23, sect. 10, n. 166; Molina disp. 280, n. 8, et alii. Item valida est donatio omnium 50
bonorum praesentium et futurorum, mortis causa facta, quia haec non adimit testandi facultatem, cum sit revocabilis; ex § 1 Institut. de donationibus, et l. 32 ff. eodem. Molina tom. 2, disp. 280; Lugo l. c., n. 166, et alii.

His adde quod in duobus casibus est valida 51
donatio omnium bonorum praesentium et futurorum, quamvis adimatur donatori testandi facultas. Primus casus est, quando inter vivos fit talis donatio Ecclesiae, vel ad aliquam piam causam, quia ius Civile non potest restringere Officia pietatis et Consilia Evangelica arg. *Ecclesia S. Mariae* 10 de Constitut. Talis autem donatio est officium pietatis, et Consilium Christi, Matth. 19, ibi: *Vade, et vende omnia, quae habes, et da pauperibus.* Et sic communis Doctorum sententia cum Molina loc. cit.; Covarr. Rubr. de testamentis, part. 2, n. 13; Sporer loc. cit., num. 56; Lessio loc. cit., num. 95. Secundus casus est quando talis donatio cui- 52
cumque facta iuramento confirmatur, quia adimere sibi facultatem testandi per donationem omnium bonorum, servatis sibi solum alimentis necessariis per se malum non est, sed potest esse opus bonum ex bono fine; alioquin, nec consuleretur a Christo, nec acceptaretur ab Ecclesia talis donatio, si esset per se mala et perniciosa; Unde cum absque ullo peccato possit quis omnia sua donare, si iuramento promittat se non revocaturum, valet donatio, ut aperte colligitur ex cap. *Quamvis pactum* de pactis in 6. Sic Molina, Lugo, Sporer locis citatis contra aliquos Iurisperitos.

Donatio liberalis excedens 500 solidos est 53
invalida quoad excessum, nisi fiat cum insinuatione; § *Aliae autem* 2 Institut. de donation., et arg. l. *Sancimus* 34, et l. penultim. in fine ff. de donation. Quod ideo statutum est ne excessivis donationibus cives cum detrimento Reipublicae ad egestatem redigantur, et ut fraudibus in donatione magnae quantitatis obvietur. Hinc si quis sine insinuatione donet pluribus 54
summam excedentem 500 solidos, donatio illa quoad excessum est invalida si simul et quasi uno animi impetu fiat; si tamen diversis temporibus animique motibus fiat, est valida; desumitur ex l. *Sancimus* 34 C. de donation., § 4. Ita Lessius loc. cit., num. 97, et alii. Si quis debitum aliquod liquidum summam 55
500 solidorum excedens remittat, invalida est remissio quia remissio est instar donationis; Iul. Clarus qu. 16, num. 1; Lessius loc. cit., num. 98, et alii. In quibus autem casibus valeat donatio excedens 500 solidos; Vide art. anteced. a n. 31 usque ad 38.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Sunt praeter adductas ab Auctore et aliae 56
personae, de quibus quaeri potest an possint

nec ne donare. De Clientibus quaestio est, an fervente lite possint donare Advocatis, Procuratoribus, aliisve similibus litis administris. Negant Charondas lib. 7, Respons. 166, aliique apud Wesel ad Novell. Constit. Ultraiect. art. 15, num. 11, idque quia talis donatio extorta praesumenda est magis metu litis talis perperam
57 administrandae, quam liberalitatis gratia. At Voet in comment. ad Pandect. lib. 2, tit. 14, num. 18: *Quum in dubio,* inquit, *quisque bonus credatur, neque metus in liberalitatibus, ultimisque elogiis aut contractibus, praesumatur, verum probandus sit, tamquam delictum etc., neque adeo patronorum penuria laborent nunc Tribunalia, ut a patrono causam desertum iri iure Cliens metuat, possitque facile sinistri quid suspicatus, eo derelicto, alteri minus suspecto committere suae litis tutelam, non aliter horum opinio probanda videtur, quam si provido Iudici ac circumspecto sufficientia ex variis circumstantiis obvia fuerint indicia circumventionis, et extortae liberalitatis signa. Quis enim iverit inficias, ipso litis tempore infinitas intercedere posse donationes, legative a Cliente in Patronum conferendi causas, nullam habentes*
58 *cum lite continentiam aut communionem? Neque obstant verba generaliora in dict. leg. 6 Cod. de Postulando, quasi omnis conventio interdicta esset, quum potius convenienter aliis legibus supra adductis accipienda sint de istis conventionibus, quae malo more de quota litis; aut palmario pendente lite aut probrosa litis redemptione vetitae erant celebrari.* Et inter alios conveniunt Henry in collect. Arrest. t. 2, lib. 4, quaest. 55; Wesel ubi supra, n. 13 et 14.

Quod de Clientibus respectu Advocatorum, 59
Procuratorum et aliorum similium litis administratorum dictum est, id obtinet etiam de aegrotis respectu Chirurgorum et Medicorum, nam et aegroti donare possunt Chirurgis et Medicis durante morbo: *Quae sententia,* ita recte ait idem Voet loco mox citato, num. 16, *moribus hodiernis tanto magis conveniens, quo honestioris plane loci nunc nostrates sunt Medici, quam olim Romani, saepe servi, saepe vilissimi, rapinarum, direptionum, concussionum, scelerumque similium infamia laborantes, et ob id non ab omni timoris inferendi suspicione immunes.*

Confer etiam Zoef. in Pandect. lib. 2, tit. 14, 60
n. 20; Fachin. controv. lib. 2, cap. 25.

De poenitentibus quoque disputari solet, an 61
donare possint Confessariis. Negant Ricard. de donat. part. 1, num. 516; Rousseaud de la Combe in sua Iurisprud. Canon., verb. *Donatio,* modo non agatur de donatione parvi momenti vel remuneratoria. Quinimo idem locum 62
habere, etiamsi donatio fiat Conventui vel Monasterio, vel alteri Communitati, cuius est Confessarius, tenent Auctores ibid.

Articulus III. *Donatio quoad eius revocationem.*

Summarium. 1. Donatio inter vivos semel legitime facta, et acceptata, regulariter loquendo non potest amplius revocari per Donatorem. - 2. Et sic firma remanet talis inter vivos facta donatio, ut neque per rescriptum Principis revocari valeat. - 3. Ab hac regula excipiuntur tres causae principales, ob quas donatio revocari potest, scilicet ob ingratitudinem Donatarii, ob prolem postea susceptam, et si donatio sit inofficiosa liberis. - 4. Adducitur prima causa principalis, scilicet ingratitudo donatarii, ratione cuius in quinque casibus donatio potest revocari. - 5. Primus casus est, si donatarius manus impias, ac violentas in donatorem iniecerit. - 6. Secundus casus est, si donatarius in donatorem iniurias atroces effundat. - 7. Tertius casus est, si donatarius grave damnum inferat donatori in rebus, seu bonis suis externis. - 8. Quartus casus est, si donatarius grave periculum vitae donatori inferre praesumpserit per se, vel per alium. - 9. Quintus casus est, si donatarius conditiones in donatione impositas, et a se acceptatas nolit adimplere. - 10. Praeter hos quinque casus in iure expressos volunt varii Doctores dari alios consimiles, in quibus, ob maiorem, vel aequalem ingratitudinem possit revocari donatio. - 11. Contraria tamen sententia est iuri conformior, adeoque in praxi tenenda. - 12. Donator probare debet in iudicio ingratitudinem, si ob illam revocare vult donationem. - 13. Potestas revocandi donationem ob ingratitudinem competit soli donatori, et non transit ad eius haeredes, et solum contra donatarium, et non contra eius haeredes. - 14. Dummodo tamen ante mortem donatoris non fuerit lis contestata. - 15. Quinimmo haeredibus donatoris competit actio contra donatarium, et eius haeredes, etiamsi donator absque lite contestata decesserit, vel quia ingratitudinem ignoraverit, vel quia ad agendum tempus non habuit, vel impeditus fuit. - 16. Assignantur quaedam donationes, quae ob ingratitudinem donatarii revocari non possunt. Et primo revocari non potest donatio remuneratoria. - 17. Secundo, donatio facta Ecclesiae, Monasterio vel aliis piis locis revocari non potest ob ingratitudinem Praelati, seu Administratoris, vel Capituli, vel utriusque simul. - 18. Tertio, donatio facta ratione dotis non potest post contractum matrimonium revocari ob ingratitudinem feminae dotatae, vel ipsius mariti. - 19. Quarto, revocare non potest donator donum a tertio, cui donatarius iam vendidit, donavit, vel in dotem dedit. - 20. Adducitur secunda causa principalis, scilicet proles postea suscepta, ob quam donatio potest revocari. - 21. Et hoc idem est dicendum etiamsi unica tantum postea nascatur proles. - 22. Limitatur tamen Conclusio in donatione facta Ecclesiae, vel ad aliam piam causam. - 23. In tali causa donationis factae Ecclesiae, licet non ex obligatione iustitiae, ex aequitate tamen naturali, et quadam honestate, deberet totum donatum restitui donatori, si ex post sint ei nati filii. - 24. Limitatur etiam Conclusio in donatione remuneratoria, vel facta ob aliam causam in commodum ipsius donatoris. - 25. Adducitur tertia causa principalis, propter quam revocari potest donatio, scilicet, si sit inofficiosa liberis. - 26. Assignatur quid sit donatio inofficiosa. - 27. Ius revocandi inofficiosam donationem non competit solis filiis, et descendentibus, sed etiam parentibus ascendentibus. - 28. Donatio mortis causa proprie talis, etiamsi sit acceptata a donatario, potest revocari ad libitum donantis. - 29. Et id etiam currit quamvis intercesserit promissio, et pactum de non revocando. - 30. Adducitur, et solvitur obiectio. - 31. Quandonam donatio mortis causa ipso iure expiret, seu tacite censeatur revocata; *Remissive.* - 32 ad 43. Quae attendenda, ut feratur rectum iudicium de revocatione donationis ob supervenientiam filiorum. - 44 ad 48. An

praecedens donatio irrita sit ipso iure, an vero opera hominum indigeat. - 49 ad 56. An ius irritam nullamque declarandi donationem transeat ad filios a donante natos. - 57, 58. Donatio per supervenientiam liberorum ipso iure revocata, per obitum eorumdem ante donantis mortem non reconvalescit. - 59, 60. Quae sit differentia inter querelam inofficiosae donationis, et querelam inofficiosi testamenti. - 61 ad 63. An prima querela transeat ad Nepotes.

1 Donatio inter vivos semel legitime facta et acceptata, regulariter loquendo non potest amplius revocari per Donatorem, textu expresso in leg. ult. Cod. de revocand. donat., ibi: *Generaliter sancimus, omnes donationes lege* 2 *confectas, firmas, illibatasque manere;* Et sic firma remanet talis legitime inter vivos facta donatio, ut nec per rescriptum Principis revocari valeat, textu expresso in leg. *Si donatione* 5 Cod. eod., ibi: *Si rite fecisti, hanc auctoritate* 3 *rescripti nostri rescindi non oportet.* Ab hac tamen regula excipiuntur tres causae principales, ob quas Donatio revocari potest, scilicet, ob ingratitudinem Donatarii, ob prolem postea susceptam; et si Donatio sit inofficiosa liberis.

4 Prima causa, quod scilicet donatio revocari possit ob ingratitudinem Donatarii, habetur expresse ex cap. *Propter* 10 de donationibus, ibi: *Propter eius ingratitudinem, in quem liberalitas est collata, donatoris persona de rigore iuris eam poterit revocare,* et leg. 1 Cod. de revocand. donat., ibi: *Si ingratus sit, omnis donatio, mutata patronorum voluntate, revocanda est;* et concordat leg. ult. Cod. eodem, ubi quinque enumerantur casus, in quibus a Donatario censetur committi ingratitudo suffi- 5 ciens pro facienda revocatione Donationis. Primus casus est, si Donatarius manus impias ac violentas in donatorem iniecerit; cit. leg. ult. et cit. cap. *Propter,* ibi: *Si forte in ipsum impias manus iniecerit.* Dicitur autem quis manus impias ac violentas iniicere, sive manibus, sive pedibus, sive per lapidem, sive per fustem, vel rem aliam, et sive per se, sive per alium id fiat, iuxta leg. *Non solum* 11, in princip., ff. de iniuriis; dummodo percussio sit graviter iniuriosa, et non sine culpa mortali; quia si quis pro patriae, vel propria, vel proximi iusta defensione Donatori manus iniiceret, ingratus dici non posset, nec esset locus revocationi Donationis, quia ubi non est culpa, nec poena inferri debet. Sic etiam talis ingratitudinis reus non esset Donatarius, si ex ignorantia, vel casu id faceret; tunc enim deesset animus iniuriandi, seu offendendi Donantem, sine quo animo non infertur iniuria; leg. 3, § 1, ff. de iniur.

6 Secundus casus est, si Donatarius in Donatorem iniurias atroces effundat; cit. leg. ult. et cit. cap. *Propter,* ibi: *Si iniurias atroces inferre praesumpserit.* Quaenam autem sit iniuria atrox, relinquitur iudicanda arbitrio Iudicis ex facto, loco, qualitate personae tam iniuriantis, quam iniuriatae, aliisque circumstantiis; § *Atrox* Instit. de iniur. Atrox iniuria potest fieri vel verbis, v. g. verbis graviter contumeliosis ac iniuriosis eum afficiendo, vel facto (absque tamen manuum iniectione, quia tunc ad primum casum talis iniuria pertineret), v. g. si Donatorem captivum teneat, ut notat Abbas in cit. c. *Propter* 10 de donationib., arg. cap. *Nuper* 39 de sent. excomm.; Molina disput. 281, num. 1. Vel si adulterium cum uxore Donatoris, aut stuprum cum eius filia committeret, ut notat Pirhing lib. 3 decr., tit. 24, num. 34; Reiffenstuel ibid., n. 53.

Tertius casus est, si Donatarius grave da- 7 mnum inferat Donatori in rebus, seu bonis suis externis; cit. l. ult. et cit. cap. *Propter,* ibi: *Si donatori grave rerum suarum damnum inferre praesumpserit.* Quale autem sit grave damnum, Iudicis arbitrio iudicandum relinquitur, spectatis facultatibus Donatoris, aliisque circumstantiis. Non sufficit tamen ad revocandam donationem, quod Donatarius attentarit inferre grave damnum, sed requiritur, ut re ipsa tale damnum sit illatum, quia lex concedens revocationem est poenalis; cuius verba sumi debent cum effectu; arg. cap. *Haec autem verba,* dist. 1, de poenitent., ibi: *Quid enim obfuit conatus, cum iniuria nullum habuerit effectum?* Molina loc. cit., n. 2; Pirhing loc. cit., n. 34; Reiffenstuel loc. cit., n. 55.

Quartus casus est, si Donatarius grave pe- 8 riculum vitae Donatori inferre praesumpserit; etiamsi mors secuta non fuerit; quia Iura in hoc puncto ob solam attentationem, seu positionem periculi, etiam effectu non subsecuto, facultatem revocationis concedunt expresse ut colligitur ex cit. l. ult., et ibi Gloss. verb. *Periculum;* Abb. in cit. cap. *Propter,* num. 2; Molina loc. cit.; Reiffenstuel loc. cit., n. 56.

Quintus casus est, si Donatarius conditiones 9 in donatione impositas, et a se acceptatas nolit adimplere, si v. g. pensionem annuam, cui se obligavit, nolit solvere; cit. leg. ult. de revocand. donat., ibi: *Si nempe quasdam conditiones, sive in scriptis donationi impositas, sive sine scriptis habitas, quas donationis acceptator spopondit, minime implere voluerit.* Hic casus tamen non ponitur in cit. cap. *Propter* 10 de donation., quia, ut ibi recte advertit Abbas, non tam ob ingratitudinem, quam ob non impletam conditionem revocatio conceditur; Pirhing loc. cit., num. 34; Reiffenstuel loc. cit., num. 57.

Praeter hos quinque casus in iure expressos 10 volunt varii Doctores dari alios consimiles, in quibus ob maiorem vel aequalem ingratitudinem possit revocari donatio; uti est, si donatarius qui donationem magnam a donatore accepit, non eum alat inopia pressum, cum ne-

care censeatur is, qui alimenta denegat; leg. 4
11 ff. de liberis agnoscendis. Contraria tamen sententia est iuri conformior adeoque in praxi tenenda, textu expresso in cit. leg. ult. de revoc. donat., ibi: *Ex his tantummodo* (quinque enumeratis) *causis, si fuerint in iudicium dilucidis argumentis cognitionaliter approbatae etiam donationes in eos factas everti concedimus;* et sic clare stat, quod ad alios casus contra expressum Iuris textum non sit extendenda facultas revocandi donationem: Eo vel maxime, quod lex poenalis, qualis est ista, non debet, nec potest extendi ad casus in Iure non expressos, etiam ob paritatem vel maioritatem rationis, ut tenet communis; arg. leg. 40 ff. de poenis, et regul. 15 Iuris in 6, ibi: *Odia restringi et favores convenit ampliari;* et regul. 49 eod., ibi: *In poenis benignior est interpretatio.*

12 Donator probare debet in Iudicio ingratitudinem Donatarii, si ob illam revocare vult factam donationem; Non enim donatio revocatur ipso Iure ex praetensa ingratitudine Donatarii, sed solum potest probatam in Iudicio talem ingratitudinem, et latam super ipsa sententiam Iudicis; textu expresso in cit. leg. ult., ibi: *Si fuerint in iudicio dilucidis argumentis cognitionaliter approbatae;* Molina loc. cit., n. 5; Pirhing loc. cit., n. 36; Reiffenstuel loc. cit.,
13 num. 61. Potestas revocandi donationem ob ingratitudinem competit soli donatori, et non transit ad eius haeredes et solum contra donatarium, et non contra eius haeredes. *Est communis* quoad utramque partem, et prima pars habetur expresse ex cit. cap. *Propter* 10 de donat., ibi: *Quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successores,* et cit. leg. ult., ubi etiam secunda pars probari videtur sequentibus verbis: *Hoc tamen usque ad primas personas tantummodo stare censemus, nullam licentiam concedendo donatoris successoribus,* etc., *etenim si ipse qui hoc passus est, tacuerit, silentium eius manet semper, et non a posteritate eius suscitari concedatur, vel adversus eum, qui ingratus dicitur, vel adversus eius successores,* concordat et utramque partem probat leg. *His solis* 7, § *Actionem*, ff. eod., ibi: *Nec in haeredem detur nec tribuatur haeredi.* Et ratio est, quia ius seu facultas revocandi donationem competit donatori ob iniuriam acceptam a donatario, actio autem iniuriam inferentis nec haeredi Donatoris, nec in haeredem donatarii datur, sed morte tum eius, cui iniuria facta est, tum iniuriam inferentis extinguitur; leg. *Iniuriarum* 13, in princip., ff. de iniuriis, ibi: *Iniuriarum actio neque haeredi, neque in haeredem datur;* et leg. *Sancimus* 22 Cod. de poenis, dicitur quod *Peccata tenent suos Auctores;* adeoque nec donator, mortuo donatario, potest revocare donationem, nec haeres, sive successor donatoris potest rem donatam repetere ab haerede donatarii defuncti ab ipso commissam, ut colligitur ex cit. leg. ult., in fin., Cod. de revocand. donat.

Intellige tamen dummodo ante mortem do- 14
natoris non fuerit lis contestata; quia si lis ab ipso ante suam mortem coeperit contestari; haec actio transit, ad eius haeredes, quia in cit. leg. *Iniuriarum* 13, in princip., ff. de iniuriis, expresse dicitur, *semel autem lite contestata hanc actionem etiam ad successores pertinere;* et in tali casu eadem actio datur etiam contra haeredes donatarii; leg. unic. Cod. ex delicto defuncti, ibi: *Post litis contestationem... successores in solidum, alioquin in quantum ad eos pervenit, conveniri absolutissimi iuris est,* addita ibi ratione, ne alieno scelere ditentur. Quinimmo haeredibus donatoris competit actio 15
contra donatarium et eius haeredes, etiamsi donator absque lite contestata decesserit, vel quia ingratitudinem ignoraverit, vel ad agendum tempus non habuerit, vel impeditus fuerit, arg. a contrario sensu desumpto ex cit. leg. ult. de revocandis donationib. ubi dicitur, si donator *tacuerit,* et cit. cap. *Propter* 10 de donation. ubi dicitur, si donator *tacuit,* non competere actionem haeredibus; Qui autem ignoravit, vel tempus non habuit ad agendum seu revocandum, vel impeditus fuit, non censetur tacuisse; cap. *Exposuit* 4 de dilation., et cap. *Cum veteri* 52 de election., adeoque ius revocandi dationem transmittit ad eius haeredes, et ipsis datur contra donatarium et eius haeredes; Abbas in cit. cap. *Propter,* n. 7; Ioann. Andr. ibidem; Silvester verb. *Donatio* 1, quaest. 14; Engel lib. 3 decret., tit. 24, n. 20; Pirhing ibid., num. 38; Reiffenstuel ibid., num. 64, et alii passim.

Dantur quaedam donationes, quae ob in- 16
gratitudinem donatarii revocari non possunt; et primo revocari non potest donatio remuneratoria; arg. leg. penult., § *Si quis,* iuncta Glossa verb. *Irrevocabilis;* et leg. *Aquilinus* 27 ff. de donationib., et tradit Glossa in cit. leg. final., verb. *Inveniatur*, Cod. de revocand. donat. Abbas in cit. cap. *Propter* 10 de donat., num. 11; Barbosa ibid., n. 47, et communis aliorum; et ratio est, quia talis donatio non est proprie donatio sed potius commutatio, seu compensatio meritorum, donatio enim proprie dicta debet esse mere liberalis; leg. in princip. ff. de donation. Secundo donatio facta 17
Ecclesiae, Monasterio, vel aliis piis locis revocari non potest ob ingratitudinem Praelati seu Administratoris, vel Capituli, vel utriusque simul; arg. Regul. 76 Iuris in 6, ibi: *Delictum personae non debet in detrimentum Ecclesiae redundare;* et ratio est, quia donatio facta Ecclesiae censetur facta Deo; unde ipse est donatarius, qui nunquam potest esse ingratus, cum sit omnium bonorum largitor; Iul. Clarus § *Donatio,* quaest. 21, num. 5;

Barbosa in cit. cap. *Propter,* num. 13, et alii
18 passim. Tertio donatio facta ratione dotis non potest post contractum Matrimonium revocari ob ingratitudinem foeminae dotatae, vel ipsius mariti; leg. *Si dotem* 24 Cod. de iure dotium, et leg. final. de dotis promission., ibi: *Liberalitas talis maneat vera et irrevocabilis.* Quarto
19 revocare non potest donator donum a tertio, cui donatarius iam vendidit, donavit, vel in dotem dedit etc., arg. leg. *His solis* 7 Cod. de revocand. donat. Et hoc ne ei ad quem res legitimo titulo pervenit, praeiudicetur per factum alienum; nisi forsan alienatio rei donatae facta sit in fraudem donatarii, sciente eo in quem alienatio facta est: cum fraus et dolus nemini patrocinetur, iuxta ea quae traduntur ff. quae in fraudem Creditorum. Engel lib. 3 decret., tit. 24, n. 20; Pirhing ibid., n. 36; Reiffenstuel ibid., n. 68, et alii passim.

20 Secunda causa principalis, quod scilicet donatio revocari possit ob prolem postea susceptam, habetur expresse ex leg. *Si unquam* 8 Cod. de revocand. donation., ibi: *Si unquam libertis patronus filios non habens bona sua omnia, vel partem aliquam donatione largitus, et postea susceperit liberos totum, quidquid largitus fuerit, revertatur in eiusdem donatoris arbitrio, ac ditione remansurum.* Quae lex licet loquatur de sola donatione a Patrono libertis facta, communiter tamen a Doctoribus extenditur ad donationes a quocumque donante quibuslibet aliis personis extraneis, hoc est, quae non sunt de numero liberorum, seu descendentium donatarii. Et ratio est, quia pia et iusta est praesumptio iuris, donatorem prole carentem, donationem magnam fecisse cum virtuali, vel tacita hac conditione, nisi mihi liberi nascantur, nemo enim censetur alienos, seu extraneos posteris suis, seu liberis praeferre velle; Clarus § *Donatio,* quaest. 22, num. 1; Molina tract. 2, disput. 282, num. 1; Engel loc. cit., num. 17; Pirhing loc. cit., num. 40; Reiffenstuel loc. cit., num. 69, et alii communiter, arg. leg. *Cum avus* 102 ff. de condit. et demonstrat., leg. *Cum acutissimi* 30 Cod.
21 de Fideicommissis. Et hoc idem venit dicendum etiamsi unica tantum postea nascatur proles, quia licet in cit. leg. *Si unquam* in numero plurali dicatur de liberis postea susceptis, appellatione tamen liberorum, etiam unicus comprehenditur filius; leg. *Non est* 108 ff. de V. S., quia eadem est ratio in uno solo, quae in multis; licet enim quis unicam prolem habuisset, vel de ea cogitasset, non censetur donaturus fuisse, illique extraneum fuisse praelaturum; Pirhing loc. cit., n. 41; Reiffenstuel loc. cit., n. 69, et alii passim.

22 Limitatur tamen conclusio in donatione facta Ecclesiae, vel ad aliam piam causam; nam tunc licet postea liberi nascantur, talis donatio non potest de iure revocari in totum, sed solum usque ad legitimam filiis iure naturae debitam. *Sic communis Doctorum.* Et ratio patet a simili, quia donatio facta filio, si alii filii postea nascantur, non revocatur in totum, sed solum quoad eorum legitimam; leg. *In totius* 5, et leg. *Si mater* 7 Cod. de inofficios. donat. Atqui Ecclesia, seu alia causa pia instar filii habetur, et utriusque causa est aeque favorabilis, ut notant communiter Doctores; arg. Authent. *Si qua mulier* Cod. de SS. Ecclesiis; ergo, etc. In tali tamen casu, licet non ex 23
obligatione iustitiae, ex aequitate tamen naturali, et quadam honestate spectaret ad populi aedificationem, ut natis postea filiis totum donatum restitueretur donatori, ut notant communiter Doctores, et praesertim S. Augustinus relatus in cap. *Quicumque* 43, caus. 17, qu. 4, ibi: *Quam laudabile factum S. Aurelii Carthaginensis Episcopi! Quidam enim, cum filios non haberet, nec speraret, res suas omnes, retento sibi usufructu, donavit Ecclesiae: nati sunt ei filii, nec opinanti reddit Episcopus ea quae donaverat. In potestate habebat Episcopus non reddere* (praeter legitimam) *sed iure fori non iure poli,* scilicet non ex iustitia, sed vel ex charitate, vel naturali aequitate, vel maiori honestate. Limitatur etiam conclusio in dona- 24
tione remuneratoria, vel ob aliam causam facta in commodum ipsius donatarii; talis enim donatio revocari non potest, etiamsi post Donatori nascantur filii, ut tenent communiter Doctores, quia non est proprie dicta donatio ex mera liberalitate procedens, ut ad ipsam requiritur in leg. 1 in princip. ff. de Donation., sed est potius mercedis praestatio, seu meritorum compensatio vel commutatio; adeoque irrevocabilis dicitur in leg. penult., § *Si quis,* ff. de donationib.

Tertia causa principalis, quod scilicet do- 25
natio revocari possit, si sit inofficiosa liberis, habetur expresse in leg. 1, 5, 7 et 8 Cod. de inofficios. donat. Donatio enim inofficiosa, 26
quae, ut habetur tot. tit. Cod. de inofficios. donat., est illa quae fit contra officium pietatis paternae in filios, ut si pater vel mater, uni vel pluribus filiis, aut etiam extraneis in tanta quantitate donavit, ut reliquis filiis legitima non remaneat; dat facultatem, seu ius reliquis filiis revocandi donationem usque ad eorum legitimam; leg. *Si totas* 5, leg. *Si mater* 7, et leg. 8 Cod. de inofficios. donat. Sive dein in unum, aut plures filios, sive in extraneos facta sit inofficiosa donatio; leg. 1 Cod. eod., ibi: *Sive in quosdam liberos, sive in extraneos exhausit.* Ius revocandi inofficiosam donatio- 27
nem non competit solis liberis descendentibus, sed etiam parentibus et ascendentibus; si nempe liberi eorum tam excessivas donationes faciant, ut non remaneat eis debita de iure legitima, casu quo praefati donatores absque liberis, seu nepotibus moriantur; leg. *Si Filius* 4 Cod.

de inofficios. donat. Et ratio est, quia querela inofficiosae donationis instituta est ad similitudinem querelae inofficiosi testamenti; leg. ult. Cod. de inofficios. donat. Sed querela inofficiosi testamenti non minus ascendentibus, quam descendentibus, competit; l. *Nam etsi* 15 ff. de inofficios. testament., ergo, etc. *Et sic communis Doctorum.*

28 Donatio mortis causa proprie talis, etiamsi sit acceptata a Donatario, potest revocari ad libitum Donantis; Iul. Clarus § *Donatio,* qu. 4 in fine; Menochius lib. 3 praesumpt., 35, n. 21; Mascard. de probationib., conclus. 561, n. 6; Reiffenstuel lib. 3 decretal., tit. 26, art. 21, n. 698, et ipso teste communis aliorum per text. in § *Mortis causa donatio* 1 Instit. de donation., et in leg. *Ubi ita* 27, ac in l. *Non videtur* 32 ff. eod.

29 Et id etiam verum est, quamvis intercesserit pactum, vel promissio de non revocanda tali donatione mortis causa facta. Sic citati Doctores, et alii *per allegata iura.* Et ratio est, quia de natura donationis mortis causa est, quod sit revocabilis usque ad mortem; cum Donator poenitere possit et ad ipsum, si poeniteat, donatum revertatur, ut expresse statuitur in cit. § *Mortis causa donatio* 1 Institut. de donationib., et concordant aliae citatae leges, per quas clare innuitur, quod donatio facta cum pacto et promissione de ipsa non revocanda, non sit proprie donatio causa mortis, sed potius donatio inter vivos; *et ideo perinde haberi debet, atque alia quaevis inter vivos donatio,* textu expresso in cit. leg. *Ubi ita* 27 ff. de mortis causa donat., et nos loquimur, ut patet in conclusione de donatione mortis causa proprie tali.

30 Nec valet obiicere leg. *Si alienam* 13, § 1, et leg. *Senatus* 35, § 4 ad finem, ff. de mortis causa donation., ubi dicitur, quod *sic quoque potest donari mortis causa, ut nullo casu sit eius repetitio, id est nec si convaluerit quidem Donator.* Non valet, inquam, quia respondetur cum citatis Doctoribus, quod si ita donatur, iam hoc ipso non fit donatio mortis causa proprie talis, sed solum ita vocetur quia mors est causa impulsiva donandi, textu expresso in cit. leg. *Ubi ita,* ibi: *Ubi ita donatur mortis causa, ut nullo casu revocetur, causa donandi magis est, quam mortis causa donatio;* et concordant aliae allegatae leges et consimiles.

31 Quandonam donatio mortis causa ipso iure expiret, seu tacite revocata censeatur? Vide supra art. 1 a n. 14 ad 18.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

32 Ut rectum feratur iudicium de revocatione dominationis ob supervenientiam filiorum, videndum quanam mente quis donaverit, et quanta in donatione contulerit bona, et cui demum donatum sit.

Si donans expresse renunciaverit beneficio 33
Legis *Si unquam,* Cod. De Revoc. donat., quidquid sentiant nonnulli, in foro praevaluit opinio, quod non sit locus revocationi donationis ob supervenientiam filiorum, modo tamen re- 34
nunciatio non inter Clausulas generales sine manifesta filiorum mentione adiecta sit, sed ita 35
sit adiecta, ut de filiorum supervenientia perspicue et necessario cogitasse donans censeatur, Rota in Verulana *Donationis,* 29 Iunii 1747, coram Illustriss. Clement., ubi quando renunciatio adiecta dici debeat inter Clausulas generales sine manifesta mentione filiorum, in Milevitana *Canonicatuum,* 12 Maii 1749, coram eodem.

Eas donationes infirmat Imperatoris Constitutio, quae complectuntur vel omnia bona, vel 36
partem aliquam facultatum. Communi propter- 37
ea Doctorum sententia constitutum est, ut ex ea lege in retractationem tantum veniat donatio universalis, vel quae ei est proxima, in- 38
gens et immodica, quum scilicet partem dimidiam aut tertiam excedit; Voet. in Comment. in Pandect. lib. 39, tit. 1; Rota in recent., 39
dec. 326, num. 28, part. 11, et cor. Cris. 1, num. 3, aut etiam aliquando minorem, si liberorum adnatorum numerus et conditio praeter qualitatem patrimonii ita suadeant; Fabr. in Cod. lib. 8, tit. 38, defin. 9; Rot. in Milevitana *Canonicatuum,* 12 Maii 1749, § 8, cor. Illustriss. Clem., impress. Romae 1781 apud Barbiellini.

An et quando donatio iurispatronatus ob- 40
noxia sit revocationi ob supervenientiam filiorum, vide apud Rot. in Aurien. *Parochialis de Fea super pertinentia patronali,* 10 Dec. 1727, et 26 Aprilis 1728, cor. clar. mem. Corio, et in Brictinorien. *Donationis,* 7 Iunii 1736, et 17 Iunii 1737, coram fel. Regnante Summo Pontifice Clemente XIII, impress. per Barbiellini.

Plurimam demum postulat animadversionem 41
conditio donatarii. Nam si uni ex filiis dona- 42
tum, non inde ex aliorum supervenientia revocatur donatio, nisi appareat inofficiosa, et tunc quidem nec in universum, sed pro ea tantum parte, quae contra paternae pietatis officium exhaurit legitimam aliis filiis ex iure naturae debitam, qua quidem subducta, maneat in reliquo donatio; Vinn. select. iur. quaest. l. 2, cap. 35; Rot. in dict. Milevitana *Canonicatuum,* 12 Maii 1749, § 9, coram Illustriss. Clement.

Quod dicitur de donatione facta filio, id dici 43
nequit de donatione facta Ecclesiae; nam quidquid cum aliis asserat Auctor num. 22, in eam communiter itum est sententiam, revocari donationem factam Ecclesiae ob supervenientiam filiorum; Clar. § *Donatio,* quaest. 23, n. 2; Zoef. in Pandect. lib. 39, tit. 5, num. 127; Voet. in Comment. ad pandect. lib. 39, tit. 5,

num. 33; Tulden. ad tit. Cod. de Revocanda donat., num. 4, optime Anton. Matthaei select. disp. 9, ad leg. *Si unquam* Cod. de Revoc. donat., thes. in fine.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

44 Oritur quaestio circa revocationem donationis ob supervenientiam liberorum, an praecedens donatio irrita sit ipso iure, an vero opera hominis indigeat, adeo ut in suo robore maneat, 45 si a Donante explicite non revocetur. Affirmant alii, alii negant, omnesque super verbo legis 46 *revertantur* instituunt quaestionem. Illi, qui tenent, ad revocandam donationem opus esse hominis opera, firmant verbum illud esse futuri temporis non praeceptivum, quod requiritur, ut secluso hominis ministerio donatio 47 ipso iure nulla remaneat. Alii vero tuentur verbum allatum imperativi temporis esse, ideoque absque facto hominis donationem irritam 48 ipso iure remanere. Controversiam hinc inde perpendit et secundam sequitur opinionem. Perez in Cod. tit. de revocand. donat. 56, lib. 8, num. 29; Clar. in § *Donatio*, qu. 23, num. 8; Rota in recent. part. 3, decis. 591, num. 3.

49 Ex his alia excitari potest quaestio, an ius irritam nullamque declarandi donationem trans- 50 eat ad filios a Donante natos. Si donatio ex magis communi opinione nulla ipso iure remanet absque facto hominis ob supervenientiam liberorum, sequi necessario videtur, quod hoc ius etiam in filios transeat, quibus vix natis, immo conceptis ius quaesitum iam erat, et ex benigna legis interpretatione, quae praesumit, 51 Donantem diligere magis filios quam extraneos, ideoque per neglectam a Donante revocationem non censetur sublatum ius filiis donantis super donatis bonis quaesitum, non tamen uti simpliciter filiis, quo casu modicum haberent pro 52 modo legitime, sed iure haereditario. Ita sentit Gotofred. in not. ad leg. *Si unquam* 8 Cod. de revocand. donat., lit. A; Cuiac. oper. post seu in Cod. Iustinian., tit. de revocand. Donat., tom. 5, pag. iuxta edit. Neapol. 1406, lit. B: *Ergo et liberis, quos postea suscepit dabitur donationem revocare, si ei haeredes extiterint iure haereditario non proprio, quia iure proprio immodicam donationem a Parente factam non revocant in solidum, sed pro modo tantum legitimae portionis.* Idem sentit Zoes. in Cod., tit. eod., quaest. 16, et concludit idem Perez loc. cit., num. 30.

53 Alii vero contrariam amplectentes sententiam duos distinguunt casus, quando Donator habuit revocandae donationis spatium, quando 54 vero non. Secundo casu concedunt filio ius revocandae donationis, primo autem casu si Donator potuit revocare et non revocavit, donatio in suo robore manet etiam in praeiudicium filiorum; qui nil aliud a bonis Paternis consequi praeter legitimam poterunt. Alex. et caeteri collecti per Tyraquel. ad leg. *Si unquam*, verb. *Susceperit liberos*, num. 21 et 22; Clar. in d. § *Donatio*, qu. 23, n. 10; Bruneman. ad eamd. leg. Cod. eodem, n. 5; Card. de Luc. de donat., disc. 20, num. 4.

Rectius tamen distinguit S. Rota Roman. in 55 recent. part. 3, dec. 591, quod neglecta a Donante Donationis revocatio eo demum casu filiis natis obesse possit, quo Donans in possessione bonorum donatorum non reperiatur, quia tunc acquiescens Donatarium in possessione manere, videtur renunciare beneficio revocationis, quod ei tantum a legibus expresse conceditur. Cuiac. ubi supr., litt. C; Donell. ad dict. leg., n. 9, et Zoes. ubi supra. Secus autem est dum Donans Donatarium numquam in bonorum donatorum immisit possessionem. Hoc quippe casu cum per supervenientiam li- 56 berorum irrita remanserit ipso iure donatio, nec Donans a se possessionem abdicaverit, ut donatio effectum sortiretur nova intercedere deberet declaratio favore Donatarii. Rot. *de Salvian. interdict.* coram Falconer. dec. 9, n. 9.

Quaeritur tamen, an huiusmodi donatio per 57 supervenientiam liberorum ipso iure revocata per obitum eorumdem ante Donantis mortem reconvalescat, et constanter negant Cuiac., Donell., Zoes. locis supra citatis. Hoc enim revo- 58 candi privilegium legitur Patri Donanti concessum non ob filios, vel eorum favore, sed quia tacite lex praesumit; sub ea conditione donatum fuisse, quatenus filii non nascerentur.

Quod filiis querela inofficiosae donationis 59 competat, ut in testamentis, in dubium nequit revocari. At effectus inofficiosae donationis que- 60 relae, ab effectu querelae inofficiosi testamenti longe diversus est. Secundo casu in totum irritatur testamentum, primo vero casu querela inofficiosae donationis rescindit tantum quod deest portioni legitimae liberorum. Cuiac. loc. cit., lit. A, et Bruneman. loc. cit., n. 6.

Sed dubitari potest an haec querela transeat 61 ad Nepotes, et transire firmat text. in leg. 34 et 36 Cod. de inoffic. testam. Excipiendi ta- 62 men casus, de quibus in dicta lege, quod nempe Pater fuerit exhaeredatus; 2. quod repudiaverit vel renunciaverit querelae; 3. quod acquieverit quinquennio non a die obitus donantis, sed a die aditae haereditatis, ut in alleg. leg. 36. Nec rem mutat, quod dictae leges de inofficiosis testamentis, non de inofficiosis donationibus procedant. Ad hunc enim effectum pari passu 63 procedunt donationes et testamenta. Leg. 19 Cod. de inoffic. donat., ibique Gloss. verb. *Temporibus* et Paulus de Castr.

EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

Articulus IV. *Donatio particularis quoad aes alienum.*

Summarium. 1, 2. Quamvis successor singularis ad aes alienum donantis non tenetur, quid tamen dicendum, si pro aere alieno res particulariter donata sit specialiter obligata. - 3 ad 9. Opinio nova contra communem Doctorum sententiam affertur. - 10 ad 20. Et probatur. - 21 ad 24. Solvuntur obiecta. - 25. Aliqua quae conferre possunt ad intelligentiam legis *aeris alieni*. - 26. Quanti sit momenti in tali re voluntas donantium.

Additionum limites excederem, si omnia, quae super hoc iuris articulo desunt, et a Doctoribus traduntur, hic adiungere vellem, ideo unam tantum eligam quaestionem, quae, meo quidem iudicio, singularis est, et a fere omnibus maxima cum admiratione conspicitur omissa.

1 Omnes una voce tenent successorem singularem, qualis est Donatarius particularis, ad aes alienum Donantis non teneri, sed hoc onus esse successoris universalis, ut omnibus notum est.

2 Quid tamen dicendum, si pro aere alieno res particulariter donata alicui sit specialiter obligata? Haec ea est singularis quaestio, quam expendendam proponimus.

3 Aliud sane, et longe diversum est quod Donantis patrimonium sit favore Creditorum generaliter obligatum, aliud vere, quod certum, et determinatum corpus eiusdem patrimonii sit alicui particulariter obligatum. Primo casu a communi Doctorum opinione non dissentio, iisdem tamen in secundo casu assentiri non

4 possum. Huius meae opinionis fundamentum ex celebri l. *Aeris alieni* 15 Cod. de donat. desumo: *Aeris alieni, quod ex haereditaria causa venit non eius, qui donationis titulo possidet, sed totius iuris successoris onus est. Si itaque nemini obligata praedia per donationem consecuta es, supervacuam geris sollicitudinem, ne vel haeredes donatricis, vel eius haeredes*

5 *te possint convenire*. Hic quidem regula in contrarium firmatur, sed non alia ratione, nisi quia *nemini obligata praedia per donationem*

6 *consecuta erat*. Donataria, non idem certe Dioclet. et Maxim. responsuri, si alicui specialiter fuissent obligata eadem praedia. Vegell. Digestor. lib. 35, cap. 1, in fin.; Carpzov. part. 3, const. 1, desin. 38; Bruneman. in Cod. tit. 54, lib. 8, leg. 15, num. 2, et ita definivit Rota

7 in Recent. part. 5, decis. 143 per tot., ubi agebatur de censibus super fundo particulariter donato impositis; De Marin. resolut. quotid. lib. 1, cap. 12, num. 3, de hac eadem quae-

8 stione agens allegatae Decis. Illius resolutionem permittit, eamque non antea in iudicio defini-

9 tam testatur; Cenc. de Cens., qu. 79. Contrariam tueri opinionem videtur, sed postea relata utriusque sententia argumenta integram controversiam ad consultationem Advocati Pauli Ranucci contra allat. Decisionem in eadem causa scribentis omnino remittit, quamvis eadem consultatio tantae non fuerit efficaciae, ut S. Tribunal a primaeva recesserit opinione.

10 Profecto ubi onus rem ipsam afficit debet ad quemcumque etiam singularem successorem cum sua causa transire. Nec rem mutat, quod 11 aeris alieni onus non sit perpetuum, quia difficultas in perpetuitate oneris non consistit, sed in eo, quod fundo inhaeret, ideoque cum post celebratam donationem in Donatarium transeat non minus dominium quam possessio rei donatae, leg. *Quisquis* 28, te leg. *Si quis* 35 Cod. de donation., inde fit, ut in Donatarium transire debeat etiam onus. Res enim censetur 12 donata in eodem statu, in quo erat penes donantem. Neque ex donatione Donatario da- 13 tur actio pro traditione rei liberae; Rot. in Nuper. tom. 1, decis. 160, n. 10. Sed pro 14 traditione rei simpliciter. Hinc si quis donet 15 rem quam iure pignoris retinet, non integram rem, vel eius aestimationem donare videtur, sed tantum quidquid superet salvo iure pignoris; Rot. in recent. part. 6, decis. 118, n. 21 et 22.

Re quidem vera, si ob onus particulare res 16 donata evinceretur, donans non teneretur favore Donatarii de evictione leg. *ad res donatas* ff. de aedilitio Edict.; sed tantummodo quatenus 17 res omnino aliena scienter donata fuerit actionem de dolo contra Donantem haberet pro damnis, et expensis quatenus tamen damna tulerit, et egerit expensas non vero pro evictae rei aestimatione consequenda; l. *Aristo*, § fin., ff. de donat., ibique Donell. tom. 9, pag. iuxt. edit. Lucen. 1454, num. 2; Zoes. in Pandect. lib. 21, tit. 1, num. 13. Sed si de evictione 18 non tenetur, neque teneri debet ad reluendum pignus. Ubi enim militat eadem ratio, idem 19 esse debet iuris effectus. Nihil plane differt inter evictionem ob vitium rei, et evictionem ob aes alienum, cum in utroque casu causa evictionis rem ipsam intrinsecus afficiat. Quod si donans 20 non tenetur de evictione, et per consequens ad reluendum pignus, nec ad id teneri debet Donatarius particularis, qui Donantis personam repraesentat.

Opponi posset donationem particularem si- 21 milem esse legatis, ideoque sicuti in Legatariis non transit onus aeris alieni, ita neque in Donatarium particularem. Primo aliae sunt do- 22 nationes inter vivos, aliae vero donationes causa mortis. Secundae in nonnullis aequiparantur legatis, in nonnullis non; Zoes. in pandect. lib. 39, tit. 6, n. 3. Primae vero in omnibus differunt. Hinc in legatis competit evictio, quod 23 in donationibus inter vivos denegatur.

Sed quamvis res esset de legatis, nihilominus 24 dummodo aliquod ius super re legata habeat, ad hoc ut sine effectu non remaneat dispositio,

tenet legatum pro eo tantum iure, quod legans habet, per text. in leg. *Iulianus* ff. de legat. 3, leg. *Si domus* 71 ff. de legat. 1, § 5 et 6, ibique gloss. in verb. *Habemus*, leg. *Si tibi* 86 in princip. iunct., § fin., ff. eod.; M. Pautier Pandect. Iustinian. in nov. ord. digest. tom. 2, tit. 1 de legat., n. 125; Bruneman. in pandect. lib. 30, tit. 1, ad leg. 71, num. 10, et seq.; Hilliger. in Donell. enucleat. lib. 8, c. 11, sub lit. N.

Ad dictae legis aeris alieni sensum perfecte concipiendum animadvertere demum praestat ad illa eiusdem verba: *Ne vel haeredes Donatricis, vel eius creditores te possint convenire.* Hinc, nisi fallor, corruit obiectum, quod in vim specialis hypothecae Donatarius particularis conveniri quidem actione reali possit, sed actionem ipsi personalem contra universalem successorem competere, pro relevatione. Non enim frustra mentio fit in dicta lege de creditoribus et haeredibus Donatricis. Ex his mihi videtur posse tuto colligi, quod actione reali possit conveniri a Creditoribus non minus quam ab haeredibus; ab illis si directe contra ipsum agant pro consequendo credito, ab istis si factum sit, ut revera solverint aes alienum super fundo particulariter donato impositum pro reintegratione, vel repetitione indebite soluti, secus distincta inutiliter viderentur nomina Creditorum et haeredum, cum praemissa regula generali satis dictum fuisset: *Ne donatricis creditores te possint convenire.*

Plurimum tamen confert voluntas donantium, adeo ut si appareat rem liberam fuisse donatam, eius voluntas exsequenda est.

CONTRACTUS EMPHYTEUSIS

PARTITIO ARGUMENTI

EMPHYTEUSIS: 1. quoad eius naturam, divisionem, et successionem in ipsam; 2. quoad ea, quae concernunt Emphyteutam; 3. quoad ea, quae concernunt Dominum directum, seu proprietarium.

Articulus I. *Emphyteusis quoad eius naturam, divisionem et successionem in ipsam.*

Summarium. 1. Emphyteusis unde dicatur. - 2. Qui rem in Emphyteusim concedit, vocatur Dominus directus, seu Proprietarius, et qui rem in Emphyteusim accipit, vocatur *Emphyteuta,* seu *Emphyteuticarius.* - 3. Datur Emphyteusis definitio. - 4. Assignatur Emphyteusis differentia a Locatione. - 5. Item eius differentia a Venditione. - 6. Item eius differentia a Mutuo, Donatione aliisque contractibus, per quos non solum usus etc.- 7. Item eius differentia a Feudo. - 8. Emphyteusis dividitur primo in Ecclesiasticam, et Laicalem, et qualis sit utraque. - 9. Assignatur differentia Emphyteusis Ecclesiasticae a Laicali. - 10. Quid sit incidere in commissum. - 11. Emphyteusis dividitur secundo in perpetuam, et Temporalem, et qualis sit utraque. - 12. Emphyteusis dividitur tertio in Haereditariam simpliciter, et Haereditariam mixte, seu qualificate, et in non Haereditariam, seu ex pacto et providentia, et qualis sit quaelibet. - 13. Scriptura seu Instrumentum scriptum est de substantia Emphyteusis. - 14. Emphyteusis dicitur Ecclesiastica, vel Laicalis in ordine ad res quae conceduntur, non autem in ordine ad personas quibus conceduntur. Et Emphyteusis vel debet esse perpetua, vel saltem ad decennium. - 15. Emphyteusis Laicalis quando est concessa sine expressione temporis, et personarum, et praesumitur perpetua, et transit ad omnes haeredes etiam extraneos. - 16. Sic etiam praesumitur perpetua, et transit ad omnes haeredes etiam extraneos Emphyteusis Laicalis, quando est concessa cum clausula: *Pro te, et haeredibus tuis.* - 17. Emphyteusis Ecclesiastica quando est concessa absque expressione temporis et personarum, non censetur perpetua, nec transit, sicut Laicalis, ad omnes haeredes etiam Extraneos, sed ad solos descendentes usque ad tertiam generationem. - 18. Emphyteusis Ecclesiastica quando est concessa cum clausula *Pro te, et tuis haeredibus,* transit ad solos haeredes descendentes, non vero ad extraneos. - 19. Plurimi contraria sentiunt. - 20. Emphyteusis Ecclesiastica debitis Iuris solemnitatibus concessa, aeque ac Laicalis transit ad omnes haeredes etiam extraneos, si sit expressa aliqua ex sequentibus, vel similibus clausulis; v. g. *Pro te et tuis haeredibus, etiam extraneis, vel pro te, et tuis haeredibus omnibus, vel quibuscumque, vel quibus dederis,* et huiusmodi. - 21. Emphyteusis Ecclesiastica potest etiam concedi in perpetuum, si adsit legitima causa etc., et Beneplacitum Apostolicum. - 22. Bona Ecclesiastica in Emphyteusim dari solita, si iterum redeant ad Ecclesiam, potest Praelatus Ecclesiae ea de novo concedere in Emphyteusim absque Iuris solemnitatibus. - 23. Dummodo tamen solitum non alteretur.- 24. Assignatur quando dicatur alterari, vel non. - 25. Ad hoc ut autem bona Ecclesiae dicantur solita in Emphyteusim concedi, vel requiritur una concessio solemnis, et a principio valida, vel requiruntur duae concessiones sine solemnitatibns, sed effectum sortitae per spatium 40 annorum. - 26. Si tamen bona Eeclesiae solita dari in Emphyteusim sint denuo incorporata Ecclesiae, non possunt dari in Emphyteusim sine solemnitatibus. - 27. In Emphyteusi Ecclesiastica non succedunt filii naturales, seu illegitimi. - 28. Etiamsi fuerint legitimati ex rescripto Principis naturalis. - 29. Succedunt tamen legitimati per subsequens matrimonium. - 30. In Emphyteusi autem saeculari filii naturales, et illegitimi succedunt eo modo quo succedunt in aliis bonis defuncti. - 31. Si haeres Monasterium ingreditur, in Emphyteusi haereditaria succedit Monasterium, dummodo tamen, ut saltem post mortem Professi, intra annum teneatur vendere, vel alio modo alienare talem Emphyteusim.- 32. Immo Monasterium succedit etiam in Emphyteusi ex pacto, et providentia competente suo Religioso Professo, ita ut quandiu Religiosus vivit, possit uti et frui fructibus, et commoditatibus talis Emphyteusis.-33. Emphyteusis cum specialibus clausulis concessa transit ad solos vocatos per tales clausulas. - 34. Hinc in Emphyteusi concessa ad tertiam generationem masculinam excluduntur omnes foeminae descendentes ex foemina.- 35. Emphyteusis concessa pro masculis tantum excludit foeminas, ita ut deficientibus masculis censeatur Emphyteusis devoluta ad Dominum directum ob lineam finitam. - 36. Item Emphyteusis concessa pro te, Filiis, et nepotibus non comprehendit foeminas. - 37. Item Emphyteusis concessa pro te, et Filiis non comprehendit foeminas. - 38. Est tamen probabilis etiam contraria sententia. - 39. Certum vero ea, quod quando Emphyteusis fuit concessa a foemina, vel ab ea, stipulata, tunc nomine filiorum, et nepotum, filiae et neptes comprehenduntur. - 40. Sic etiam si Emphyteusis stipulata sit per masculum, et foeminam pro te, et filiis, tunc

veniunt filii, et filiae. - 41. In concessione Emphyteusis facta pro te et haredibus comprehenduntur etiam foeminae.- 42. Item comprehenduntur in concessione facta pro haeredibus in successoribus. - 43. Et a fortiori comprehenduntur in concessione facta pro haeredibus quibuscumque. - 44. Item Emphyteusis Ecclesiastica concessa benemerito Ecclesiae pro se, et omnibus filiis comprehendit etiam omnes foeminas. - 45. Si pariter Emphyteusis concessa pro filiis, et nascituris comprehendit etiam foeminas. - 46. Clausula *Quibuscumque* posita in Emphyteusi Ecclesiastica comprehendit omnes extraneos tum masculos, quam foeminas. - 47. In concessione facta pro illis, qui sunt de generatione masculina, veniunt etiam foeminae; secus si sit facta usque ad tertiam generationem masculinam. - 48. Ubi foeminae succedunt in Emphyteusim, admittuntur etiam nepotes ex eis. - 49. Emphyteusis de sui natura transitoria ad foeminas sicuti transit in masculos, ita etiam transit ad descendentes foeminas, et foeminarum, - 50. Ita ut in Emphyteusi stipulata pro te, tuisque filiis, et descendentibus legitimis, et naturalibus veniant etiam nepotes ex filia. - 51. Immo in concessione facta pro te, filiis, et descendentibus per virilem sexum venit Neptis ex filio masculo. - 52. Sic appellatione descendentium per virilem sexum veniunt foeminae, dummodo descendant ex masculo.-53. Et appellatione filiorum continentur etiam foeminae in Emphyteusi utili Ecclesiae.-54. In Emphyteusi concessa simpliciter ad tertiam generationem primus acquirens uti generatus ab aliquo numerandus est in prima generatione, eius filius in secunda, nepos autem in tertia. - 55. Unde talis Emphyteusis concessa simpliciter ad tertiam generationem incipit a primo acquirente, et terminat in nepotibus. - 56. Praesertim si sit Emphyteusis Ecclesiastica, quae conceditur solum pro tribus personis extensive ad solos nepotes comprehensa prima persona receptoris. - 57. Quandoque tamen Emphyteusis etiam Ecclesiastica ad tertiam generationem concessa comprehendit pronepotes, ut v. g. quando fuit concessa ad tertiam *eius,* vel *ipsius* generationem; quo casu generatio incipit in eius filiis, et terminat in pronepotibus. - 58. Vel quando in concessione adest pronomen *eorum,* quod tanquam discretivum operatur exclusionem personae cui adiicitur, et sic generatio incipit a filiis, et terminat in pronepotibus. - 59. Vel quando est concessa pro filiis, et ad eorum tertiam generationem. - 60. Vel quando concessa fuit ad tertiam generationem completam, vel finitam: nisi praecesserit expressa determinatio, seu designatio personarum. - 61. In Emphyteusi Ecclesiastica dato casu, quo instrumentum diversimode cantaret ac Beneplacitum Apostolicum, deberet potius attendi tenor Beneplaciti Apostolici quam tenor instrumenti. - 62 ad 64. Afferuntur ac declarantur decisiones Rotae in quibus agitur de persona primi Acquirentis, nimirum quando enumeranda sit in Emphyteusi concessa ad tres generationes.

1 Emphyteusis provenit a verbo graeco *Emponema,* quod latine idem significat ac *Melioratio,* iuxta Speculatorem et Accursium, § *Adeo,* verb. *Emphyteusis*, instit. de locatione; Sylvestrum verb. *Emphyteusis,* et alios; vel iuxta Molinam tract. 2 de iust., disp. 444; Pirhing lib. 3 decret., tit. 18, num. 31; Alciatum, et alios idem significat ac *Implantatio* seu *insitio,* eo quod ab initio nonnisi sterilia, seu inculta bona in Emphyteusim concedebantur ad hunc finem, ut Emphyteutarum diligentia et labore per implantationem, insitionem et culturam de infructiferis fructifera redderentur, et undequaque meliorarentur, arg. l. 2 et 3 Cod. de iure Emphyteutico. Nunc autem etiam bona fertilia, et quae non indigent melioratione nemine reluctante in Emphyteusim traduntur, ut docet
2 quotidiana praxis et experientia [1]. Qui rem in Emphyteusim concedit vocatur *Dominus Directus* seu *Proprietarius,* et qui rem in Emphyteusim accipit, vocatur *Emphyteuta* seu *Emphyteuticarius,* leg. 1 et 3 Cod. de iur. Emphyteutico.

3 Emphyteusis est contractus nominatus, quo res immobilis cum translatione Dominii utilis, retento directo, seu proprietate sub onere certae annuae pensionis Proprietario solvendae, alteri fruenda et colenda conceditur, vel in perpetuum, vel ad determinatum tempus, non minus decennio, v. g. ad vitam eius, cui conceditur, vel ad unam, vel plures generationes. *Est in re communis.* Emphyteusis differt a contractu locationis primo, quia per Emphyteusim transfertur in Emphyteutam utile Dominium rei, Leg. 1 et 2 ff. Si ager vectigalis, vel emphyteuticus; per locationem vero non transfertur in conductorem nequidem utile dominium rei, sed usus tantum, seu commoditas fructuum: L. *Non solet* 39 ff. locati, et l. *Qui rem* Cod. eodem tit. Secundo, quia Emphy- 4
teusis solum in rebus immobilibus, quae cul- 5
tura meliores effici possint, constitui potest; locatio autem etiam in rebus mobilibus, ut de se patet, et quia locatio conceditur infra decennium, non sic Emphyteusis, et quia in locatione exigitur maior pensio, quam in emphyteusi. Item Emphyteusis differt etiam a ven- 6
ditione, quia per venditionem transfertur in emptorem nedum dominium utile, sed etiam dominium directum, seu proprietas rei venditae; et non tantum immobilis, sed mobilis res vendi potest; l. *Si emptione* 24, § 1, ff. de 7
contract. emption., et per Emphyteusim transfertur solum dominium utile et non directum, et solum res immobilis, non autem mobilis in ipsam concedi potest; l. 1 et 2 ff. Si ager vectigalis, vel Emphyteuticus. Item differt Em- 8
phyteusis a mutuo, donatione aliisque contractibus, per quos non solum usus, sed etiam proprietas transfertur, nullumque ius in re tradita remanet penes tradentem. Item differt Emphyteusis a Feudo quia in emphyteusi annua realis pensio solvitur; in Feudo autem personale tantum servitium, ac fidelitas exhibetur, et praestatur Domino a Vassallo, si Feudum sit verum nihil habens de Emphyteusi permixtum.

[1] Emphyteusis provenit a verbo graeco *Emphyteuo,* id est *implanto, insero,* et bene se habet, quod ex Alvato, aliisque Auctor. *Empomena* vero idem est ac *faticatio, labor,* et metaphorice *melioramentum,* quia steriles terrae emphyteusi, id est, cura, labore, sudoribus fructuariae, melioresque reddebantur. (Edit. Barbiell.)

9 Emphyteusis primo dividitur in Ecclesiasticam et Laicalem. Emphyteusis Ecclesiastica est illa per quam bona, quorum proprietas ad Ecclesiam, Monasterium, aliumque pium locum pertinet, fruenda et colenda conceduntur; leg. *Ioan.* 14 C. de SS. Ecclesiis, et cap. *Potuit* 4 de locato et conducto. Emphyteusis laicalis est illa per quam bona, quorum proprietas ad Laicum, vel Laicalem potestatem pertinet, fruenda et colenda traduntur; l. 1 C. de iure Emphyteutico, et Authent. *Perpetua* C. de SS. Ecclesiis. Emphyteusis Ecclesiastica potissimum differt a Laicali, quia in Emphyteusi Ecclesiastica requiruntur certae Iuris solemnitates, scilicet assensus Pontificius et necessitas, seu evidens Ecclesiae utilitas iuxta dispositionem Extravagantis *Ambitiosae* Pauli II, et iuxta dicta verb. *Alienatio*. Quae tamen Iuris solemnitates non requiruntur in Emphyteusi Laicali; et licet in rebus solitis emphyteuticari non sit necessarius assensus Pontificius, est tamen necessaria evidens Ecclesiae necessitas seu utilitas; et etiam differt Emphyteusis Ecclesiastica a laicali, quia in Ecclesiastica inciditur in poenam commissi si duobus continuis annis pensio non solvatur; 10 cap. *Potuit* 4 de locato et conducto, Authent. de non alienand. § *Scire*, et Authent. de alien. 11 et Emphyt. § *Si vero quis aut locator*. In Emphyteusi vero Laicali, Emphyteuta non incidit in commissum, nisi desinat tribus sequentibus annis pensionem solvere; l. 2 Cod. de iure Emphyteutico. Incidere autem in commissum nihil aliud est, quam Emphyteutam amittere ius Emphyteuticum et melioramenta in re Emphyteutica facta.

Secundo, Emphyteusis dividitur in perpetuam et temporalem. Emphyteusis perpetua est illa, per quam res fruenda, vel colenda non ad certum tantummodo tempus, nec pro certis dumtaxat personis, sed in perpetuum ita conceditur, ut ius Emphyteuticum sic concessum perpetuo transeat ad haeredes; Emphyteusis temporalis est illa per quam res fruenda, et colenda ad certum solummodo tempus, vel ad unius, alteriusve vitam, aut etiam ad certam 12 generationem, vel familiam conceditur. Tertio, Emphyteusis dividitur in haereditariam simpliciter, in haereditariam mixte, seu qualificate, et in non haereditariam, seu ex pacto et providentia. *Emphyteusis haereditaria simpliciter* est illa, quae est concessa alicui cum facultate transferendi ad quoscumque haeredes etiam extraneos, et ad hanc succedere possunt omnes haeredes sive viri, sive foeminae in perpetuum; Rota p. 3, dec. 286, n. 2, part. 6, dec. 211, num. 1, p. 11, dec. 361, num. 1, et saepe alibi. *Emphyteusis haereditaria mixte, seu qualificate* est illa, concessa alicui pro se, et suis haeredibus non quibuscumque et quomodocumque, sed solum qualificate *haeredibus* in quo casu ad succedendum requiritur utraque qualitas, et quod sit descendens et haeres, adeo ut non possit succedere descendens nisi sit haeres; nec haeres nisi sit descendens; Rot. part 4, tom. 2, dec. 483, n. 20, et dec. 504, n. 1, et saepe alibi. *Emphyteusis non haereditaria, seu ex pacto et providentia* est illa, quae est concessa alicui pro suis filiis, descendentibus, nulla facta mentione de haeredibus; et pro succedendo ad hanc Emphyteusim non requiritur quod filius, vel descendens sit haeres, cum possit etiam repudiata haereditate paterna, succedere in tali Emphyteusi, quippe quam non iure haereditatis, sed ex pacto et providentia, seu prima eius institutione accipiat; Rota p. 11, dec. 230, num. 4 et 5, part. 12, decis. 40, num. 27, et dec. 135, n. 4 et 5, et saepe alibi.

Scriptura seu instrumentum scriptum est de 13 substantia contractus Emphyteutici, ut colligitur ex l. 1 C. de iure Emphyteutico, ibi: *Pactionibus scriptura interveniente habitis*, et tenet expresse Glossa ibid., verb. *Alienationis;* Rota part. 1 recent., dec. 400, n. 10; Iulius Clarus § *Emphyteusis*, qu. 4; Molin. disp. 447, n. 4; Mascard. conclus. 602, n. 2; Fachin. cap. 84; Gomez c. 3, n. 6; Azorius part. 3, lib. 10, c. 5, part. 3; Laiman. lib. 3, tract. 4, c. 23, num. 6; Card. de Luca disc. 37 de Emphyt. sub n. 4; Pirhing lib. 3 decretal., tit. 18, n. 33; Reiffenstuel ibid., n. 133, et alii passim. Et quod ad Emphyteusim Ecclesiasticam requiratur scriptura, expresse statutum est in Novella 7 in fine praefationis, et Novella 20, cap. 5 et cap. 6, § 2 [1]. Emphyteusis 14

[1] Cum Emphyteusis sit contractus consensualis, magis eorum arridet opinio, qui tenent non ad substantiam illius, sed ad ipsius tantum probationem requiri scripturam. Zoes. in Pandect. lib. 19, tit. 2, num. 53; Corvin. in Cod. lib. 4, tit. 66, pag. 363, § *ad constitutionem*. Brunenam ibid. comment. ad l. 1, num. 3 et 4. Verba siquidem l. 1 Cod. de iure Emphyteutico, ab auctore relata, et verba leg. seq. in princip. *si quidem aliquae pactiones in Emphyteuticis Instrumentis fuerint conscriptae*, intelligenda potius videntur de pactis contractui adiectis, quam de eiusdem substantia. Quapropter cum scripturam requirat tantum Zeno ubi pacta memorat, et pacta non sint de essentia Emphyteusis, sequitur quod nullis interventis pactis nulla requiratur scriptura, et ita etiam sentire videtur Vin. partit. iur. lib. 1, cap. 71, § *Emphyteusis* circa fin., et ad § 3 instit. de locat. n. 8, doctissime Voet in Pandect. lib. 6, tit. 3, n. 3 in fin.; Harprecht commentar. ad instit. lib. 3, tit. 25. Allegationes ab Auctore allatae, vel de Emphyteusi Ecclesiastica loquuntur, vel propositionem absolute non firmant, vel contrarium omnino tradunt, ut Card. de Luc. loc. cit., quibus addendus est omni iuris prudentia excultus Ger. Noodt ad Pandect. lib. 19, tit. 2, pag. 430, Coll. 1. *Magis tamen puto ea verba non obstare quominus Emphyteusis etiam sine scriptura contrahatur; primo quia procul dubio est contractus bonae fidei, in quo scripturae solemnitas nusquam est recepta. Accedit quod nihil nocet amissio instrumenti Emphyteutici: igitur nec nocebit eius omissio, eo minus quia si ibi amissum dicatur non opus est amissionem probari, sed sufficit probari consensum de contracta Emphyteusi*, aliaque plura addit ib. viden. (Edit. Barbiell.)

dicitur Ecclesiastica, vel Laicalis in ordine ad res quae conceduntur, non autem in ordine ad personas quibus conceduntur; *communis ac certa*. Emphyteusis vel debet esse perpetua, vel saltem ad decennium: *est communis*.

15 Emphyteusis Laicalis quando est concessa sine ulla expressione temporis et personarum praesumitur perpetua, et transit ad omnes haeredes, etiam extraneos; *est communis*, teste Iulio Claro § *Emphyteusis*, qu. 28, num. 1, et ratio est, quia cum ex primaeva Emphyteusis institutione dari in perpetuum consueverint, § *Adeo* Institut. de location., leg. 1 ff. *Si ager vectigalis, vel Emphyteuticus*, et alibi; eidem institutioni conformari debet Emphyteusis praesumptione Iuris, quando in ipsius contractu nihil aliud fuit expressum, adeoque censeri debet perpetua; l. ult. C. de legatis.

16 Sic etiam praesumitur, et transit ad omnes haeredes etiam extraneos Emphyteusis laicalis, quando est concessa cum clausula *Pro te, et haeredibus tuis*. *Est etiam communis*, teste ipso Iulio Claro loc. cit., n. 6, et Molina disp. 496, num. 3. Et ratio est, quia nomen haeredis simpliciter prolatum est generale comprehendens non tantum necessarios, sed etiam extraneos haeredes, in princip. Instit. de haered. qualit.

17 et different. Emphyteusis Ecclesiastica, quando est concessa absque expressione temporis et personarum non censetur perpetua; nec transit sicut laicalis ad omnes haeredes etiam extraneos, sed ad solos descendentes usque ad tertiam generationem. Covarruv. variar. resolut. lib. 2, cap. 17, num. 6, et cap. 18, num. 1; Iason. in l. 2 Cod. de Iure Emphyteutic., n. 160; Iul. Clarus § *Emphyteusis*, quaest. 28, n. 1; arg. Novell. 7, cap. 3, ubi limitatio aperte habetur. Et ratio est, quia in dubio praesumptio stat pro conformitate Iuris communis; § *Emphyteusis* authent. de non alienand., ut notat Rota part. 17 recent., dec. 225, num. 29, et quod Ecclesia concedens Emphyteusim voluerit servare consuetudinem solitam practicari in similibus ecclesiasticis Emphyteuticis concessionibus; Consuetudo autem est, quod regulariter Emphyteusis ecclesiastica concedatur solummodo usque ad tertiam generationem. Rota part. 4, t. 1, dec. 94, n. 7, part. 5, tom. 1, dec. 314, n. 9 et seq., part. 11, dec. 335, n. 8, part. 14, dec. 195, n. 2, et dec. 463, num. 4, et part. 16, dec. 218, num. 1, et

18 saepe alibi. Emphyteusis Ecclesiastica quando est concessa cum clausula *Pro te, et tuis haeredibus*, transit ad solos haeredes descendentes, non vero ad extraneos. Sic Imola in leg. *Ex facta*, n. 14, ff. de haeredis Instit.; Alexander cons. 23, num. 4, l. 1; Alvar. Valasc. de iur. Emphyteutic. quaest. 39, num. 9, et plurimi a Iulio Claro copiose relati cit. quaest. 24, num. 6, cum communiori aliorum; et ratio est, quia regulariter loquendo nomine haeredis non venit extraneus in materia, quae de sui natura non est transitoria ad extraneos, qualis est Emphyteusis Ecclesiastica, ex l. *Etiam* in princip. ff. soluto Matrimonio, ubi dicitur quod Emphyteusis Ecclesiae non transit nisi ad filios et nepotes, unde iure merito habetur, quod Ecclesia proprietaria possit ipsam revocare, si transeat ad alios, quam ad ipsos. Authent. de alien. et Emphyt., § 1, coll. 9. Et hoc rationabili fundamento, quia Ecclesiae bona, quantum fieri potest, debent esse a quocumque onere et servitute immunia, ut facilius consolidari possit dominium utile cum directo, et ipsa Ecclesia possit consequi beneficium frequentioris Laudemii. Plurimi tamen magnae 19 notae Doctores contrarium sentiunt volentes, quod Emphyteusis Ecclesiastica concessa cum dicta clausula *Pro te, et tuis haeredibus* transeat, sicut Laicalis etiam ad haeredes extraneos, et sit proprie dicta Emphyteusis perpetua; sic pluribus citatis et variis fundamentis adductis Reiffenstuel lib. 3 decret., tit. 18, n. 238.

Certum est autem apud omnes, quod Em- 20 phyteusis Ecclesiastica debitis Iuris solemnitatibus concessa, aeque ac Laicalis transeat ad omnes haeredes etiam extraneos, si sit expressa aliqua ex sequentibus, vel similibus clausulis, v. g. *Pro te, et tuis haeredibus etiam extraneis;* vel *Pro te, et tuis haeredibus omnibus;* vel *quibuscumque* vel *quibus dederis*, et huiusmodi, quia ut communiter notant Doctores cum Iulio Claro loc. cit., n. 5, et Covarruv. loc. cit., c. 17, num. 5, similes clausulae ex proprietate verborum comprehendunt omnes haeredes, nullo excepto. Et hoc etiam in per- 21 petuum, quia Emphyteusis Ecclesiastica potest etiam concedi in perpetuum, si adsit legitima causa, et adhibeantur debitae Iuris solemnitates, praesertim Beneplacitum Apostolicum; Iulius Clarus § *Emphiteusis*, quaest. 6, n. 4; Abbas in cap. *In praesentia* de probation., num. 29; Covarruv. lib. 2 variar. resolut., cap. 17, n. 5, et alii passim; et Rota part. 5, tom. 1, dec. 314, num. 11 et 12, part. 17, dec. 46, n. 1, et saepe alibi; arg. cap. *Sine exceptione* 52, caus. 12, quaest. 2, cap. *Dudum* 1 de rebus Eccles. non alienand., in 6, Clement. 1 de rebus Eccles. non alienand., et Extravag. *Ambitiosae* eod. tit. Ubi quaevis alienatio, etiam perfecta venditio, qua Dominium utile, ac directum simul alienatur, nedum Emphyteusis perpetua facta ex legitima causa, ac cum debitis Iuris solemnitatibus tamquam valida et licita approbatur.

Bona Ecclesiastica in Emphyteusim dari so- 22 lita, si iterum redeant ad Ecclesiam, v. g. quia tempus est elapsum vel quia deficiunt successores legitimi, potest Praelatus Ecclesiae ea de novo concedere in Emphyteusim absque Iuris solemnitatibus, dummodo eadem, vel similis utilitatis causa adhuc existat, textu ex-

presso in Extravagant. *Ambitiosae* de rebus Eccles. non alienand., in qua a generali prohibitione alienandi res Ecclesiasticas, expresse excipiuntur bona ab antiquo concedi solita in Emphyteusim praecisis his verbis: *Praeterquam de rebus et bonis in Emphyteusim ab antiquo concedi solitis.* Et sic communis Doctorum cum Rota recent. part. 7, dec. 39, n. 6 et 7, part. 15, dec. 367, n. 17, part. 19, tom. 2,
23 dec. 590, num. 7 et 9, et saepe alibi. Dummodo tamen solitum non alteretur; Rota p. 5, tom. 1, dec. 367, num. 22, part. 8, dec. 39, num. 49, part. 10, dec. 165, n. 11, et saepe
24 alibi. Dicitur autem solitum alterari, quando Emphyteusis temporanea efficitur perpetua; Rota part. 19, tom. 2, decis. 675, n. 3; vel quando superadduntur diversae personae, et generationes in prioribus concessionibus non vocatae; Rota part. 8, decis. 39, num. 54, part. 10, dec. 165, n. 13, part. 13, dec. 119, num. 4. Etiamsi addita fuerit unica tantum persona; Rota part. 12, dec. 36, num. 36, et a fortiori si superaddantur foeminae, earumque descendentes; Rota part. 19, tom. 1, dec. 89, num. 8 et 9. Vel quando fit notabilis diminutio Canonis; Rota part. 13, dec. 191, n. 5. Unde ad hoc ut non dicatur alterari solitum, debet Emphyteusis concedi cum iisdem pactis positis in antiqua investitura; Rota part. 7, dec. 201, num. 18. Non dicitur tamen alterari solitum per additionem novi pacti Ecclesiae concedenti utilis, Rota part. 11, dec. 277, n. 12, dummodo substantiam contractus non tangat; Rota ibid., n. 12.

25 Ad hoc autem ut bona Ecclesiae dicantur solita in Emphyteusim concedi, vel requiritur unica concessio expressa solemnis, et a principio valida, Rota part. 5, tom. 1, dec. 176, n. 42, et dec. 367, n. 18, part. 7, dec. 36, num. 6, et part. 9, dec. 114, num. 14 et 15, ita ut ulterius non requiratur cursus temporis; Rota part. 5, dec. 367, num. 18. Vel requiruntur duae concessiones, seu investiturae sine solemnitatibus, sed effectum sortitae per spatium 40 annorum; Rota p. 5, t. 1, dec. 367, n. 19, p. 7, dec. 36, n. 7, p. 9, t. 1, dec. 114, n. 15, part. 19, tom. 2, dec. 590, n. 8. Ex lapsu enim tanti temporis solemnitas praesumitur; Rota p. 5, tom. 1, dec. 367, n. 19, et part. 19, tom. 2, dec. 590, n. 12. Et bona semel facta alienabilia, remanent perpetuo alienabilia; Rota part. 16, dec. 155, n. 17, ideoque possunt iterum in Emphyteusim concedi sine solemnitatibus; Rota part. 5, tom. 1, decis. 367, num. 22. Non requiritur tamen, quod illae duae concessiones sint uniformes; Rota in Pisana *bonorum* 20 Februarii 1584, coram Cantuccio, sufficit quod una sit valida.
26 Si tamen bona Ecclesiae solita dari in Emphyteusim, sint denuo incorporata Ecclesiae, non possunt dari in Emphyteusim sine solemnitatibus; Rota in Mediolanensi *bonorum* 25 Ianuarii 1593 coram Orano, et communis Doctorum.

In Emphyteusi Ecclesiastica non succedunt 27
filii naturales seu illegitimi; Rota p. 1, dec. 435, num. 10, part. 9, tom. 1, dec. 317, n. 15, et sic statuit S. Pius V Constit. 117. Etiamsi 28
fuerint legitimati ex rescripto Principis saecularis, ut statuit S. Pius V in dict. Const. 117, et commun. tenuit Rota p. 5, tom. 1, dec. 100, n. 1, dec. 357, n. 23, et dec. 359, n. 22. Succedunt tamen legitimati per subsequens Ma- 29
trimonium, quia ab istis ob favorem Matrimonii utroque Iure tam Canonico quam Civili, omnis tollitur inhabilitas et Poena, ita ut per omnia legitime natis aequiparentur, adeoque etiam in Emphyteusi Ecclesiastica, et saeculari succedunt; argum. Authent. Quibus modis natur. Effic. sui, § *Si quis igitur*, et cap. *Tanta* 6 Qui filii sint legitimi, ibi: *Tanta est vis Matrimonii, ut qui antea sunt geniti post contractum Matrimonium legitimi habeantur.* Et sic *communis Doctorum.* In Emphyteusi autem 30
saeculari filii naturales, et illegitimi succedunt eo modo, quo succedunt in aliis bonis Defuncti. Nulla enim in Iure reperitur prohibitio, quae magis arceat illegitimos a successione in Emphyteusi, quam in aliis bonis; Molina loc. cit., disp. 475; Iulius Clarus loc. cit., quaest. 40, num. 1, et communis aliorum.

Si haeres Monasterium ingrediatur, in Em- 31
phyteusi haereditaria succedit Monasterium, dummodo tamen ut saltem post mortem Professi intra annum teneatur vendere, vel alio modo alienare talem Emphyteusim, quia Ecclesia non potest invito domino retinere Emphyteusim; Rota part. 9, tom. 2, dec. 474, num. 15, ne dominus directus privetur perpetuo spe consolidationis, ex quo Ecclesia sit immortalis; cap. *Si gratiose* 5 de rescriptis in 6, ut recte observat Fagnanus lib. 3 decret., in cap. *Potuit Emphyteuta* 4 de locato et conducto, num. 30 sequent., ubi dicit posse fieri pactum et inhibitionem, ne bona Emphyteutica alienentur in Ecclesiam, et tale pactum non esse contra immunitatem Ecclesiasticam, ut fuit resolutum in Congregatione particulari de mandato Sanctissimi habita die 26 Maii 1630. Imo dicit ipse sub num. 31, haec prohibitio est ex natura contractus Emphyteutici, qui etiam in casibus, in quibus licita est alienatio irrequisito domino, ut in donatione, non permittit illam fieri in personam potentiorem; Bald. in Authent. *Quas actiones* n. 13, vers. *Primo modo*, Cod. de SS. Eccles. Greg. XV post alios dec. 519, num. 5. Et persona potentior, seu privilegiata dicitur Ecclesia, ut cum Glossa et aliis concludit Fagnanus ibid. sub n. 32 et 33. Quod autem Monasterium succedat in tali Emphyteusi haereditaria, nullum est dubium, quia cum Monasterium bonorum

capax succedat in aliis bonis sui Religiosi, non est ratio cur non succedat in Emphyteusi hae-
32 reditaria. Imo Monasterium succedit etiam in Emphyteusi ex pacto, et providentia competente suo Religioso Professo, ita ut quandiu Religiosus vivit, possit libere uti et frui fructibus, et commoditate talis Emphyteusis, quamvis eam alienare non possit, sicuti haereditariam; ex quo mortuo Religioso, talis Emphyteusis ex pacto et providentia cedere debeat secundum ordinem illis, qui investitura sunt vocati; Layman lib. 3, tract. 4, cap. 23, num. 15; Molina tom. 2, disp. 482; Sanchez lib. 7 moral., cap. 15, num. 59; Pirhing lib. 8 decret., tit. 18, num. 53; Reiffenstuel ibidem, n. 251 et 259, et communis aliorum.

33 Emphyteusis cum specialibus clausulis concessa transit ad solos vocatos per tales clausulas; *Communis ac certa arg.* Regul. 81 Iuris in 6, quia contractus ex conventione le-
34 gem accipiunt. Hinc in Emphyteusi concessa ad tertiam generationem masculinam excluduntur omnes foeminae descendentes ex masculo, et omnes descendentes masculi ex foemina; Rota part. 12, dec. 34, num. 6. Tunc enim requiritur duplex qualitas, nempe quod sit masculus, et proveniat ex linea masculina
35 primi instituti; Rota ibid., n. 5. Sic Emphyteusis concessa pro masculis tantum excludit foeminas, ita ut deficientibus masculis, censeatur Emphyteusis devoluta ad dominum directum ob lineam finitam; Rota p. 4, tom. 3, dec. 737, num. 4 et 15. Imo non solum excluditur omnis foemina a masculo, sed etiam masculus a foemina descendens; Rota part. 12,
36 dec. 34, num. 6. Item Emphyteusis concessa pro se, filiis et nepotibus, non comprehendit foeminas; Rota part. 4, tom. 3, dec. 737, num. 3, part. 5, tom. 1, dec. 176, num. 4, et part. 15, dec. 381, num. 1. Et haec est communis sententia Rotae, quae ab Emphyteusi Ecclesiastica ut supra concepta excludit foeminas; Rota part. 14, dec. 476, num. 1.
37 Item Emphyteusis concessa pro te, et filiis non comprehendit foeminas; Annot. ad dec. 262, num. 137, part. 8 recentior., et est communior et verior opinio. Annotat. ad dec. 199, a num. 74 usque ad num. 101, part. 8 recentior., ubi pluribus adductis, et solide probata hac nostra assertione confutatur opinio contraria defensa a pluribus cum Saliceto in leg. 3, num. 29, quaest. 17, prope fin., Cod. de Iure Emphyteutic. quem, ut ibi sub n. 96 dicitur, multi Doctores more caprarum sequuntur; et signanter excluduntur foeminae, ubi agitur de Emphyteusi Ecclesiastica; Rota part. 5, tom. 2, dec. 501, n. 11.

38 Revera tamen non caret sua probabilitate contraria sententia volens, quod Emphyteusis tam Ecclesiastica, quam laicalis transeat etiam ad foeminas filias, quando est concessa cum dicta Clausula, *Pro te, et filiis tuis,* quia pronunciatio sermonis in sensu masculino ad utrumque sexum plerumque porrigitur, leg. *Pronunciatio* 195, in princip., ff. de verbor. significat.; et in specie nomine filii veniunt etiam filiae, leg. *Si quis ita* 16, in princip., ff. de testament. tutel., ubi pro generali doctrina dicitur *Filiorum appellatione et Filiae continentur,* et sic tenent Covarruv. var. resolut. lib. 2, cap. 18, num. 1; Alvar. Valasc. de Iure Emphyt., qu. 41, num. 3; Alciat. in leg. 1 ff. de verbor. significat.; Iul. Clarus § *Emphyteusis,* quaest. 32, num. 2; Molina disp. 574, num. 10; Barbosa de appellat., appell. 99, num. 56, et sequent.; Reiffenstuel lib. 3 decret., tit. 81, num. 245; Salicet. in leg. 3 Cod. de Iure Emphyteutic., quem sequuntur Bald. et alii, quos refert Tiraquell. de retr. lignag., § 1, gloss. 9, num. 208 in fin. Rota part. 4, tom. 2 recent., decis. 737, num. 4 et 5, et part. 17, decis. 221, num. 6.

Certum vero est, quod quando Emphyteusis 39
fuit concessa a foemina, vel ab ea stipulata tunc nomine filiorum, et nepotum, filiae et neptes comprehenduntur, quia existimandum non est, quod foemina (quae non minus diligit foeminam, quam masculum, imo plus filias foeminas, quam filios masculos, diligere censetur propter sexus similitudinem) sexum proprium, id est foemininum odio habuerit; et ideo verba sunt intelligenda secundum qualitatem contrahentium; leg. *Plenum,* § *equitis,* ff. de usu et habitat., ac eorumdem conditionem, c. *Si de Benefic.* de praebend. in 6. Abbas in cap. *Pastoralis* in fin. post Innocent. ibi de donat., qualitas quippe contrahentium multum conducit ad assequendam eorum voluntatem, sicque satis verisimiliter credendum erit, quod foemina suum proprium sexum ita dilexerit sicut masculinum, et sic in terminis tenent Regulus leg. *Gal.,* § *nunc de lege,* et ibi Soccin. num. 7, ff. de lib. et posthum.; Iason. in leg. *Si quis id quod,* col. 4, vers. tertiodecimo ff. de Iurisdict. omn. Iudic.; Tiraquell. ad leg. connubial. 1, gloss. 1, part. 5, sub num. 26, vers. *Hoc tamen fallit, si concessio fieret a femina;* Rolland. a Valle consil. 76, num. 6, vers. *quando Emphyteusis est concessa foeminis* etc., lib. 3, ubi affirmat id esse indubitatissimi iuris; Menoch. in consil. 111, n. 51, vers. *Emphyteusis, et foemina accepta pro se, et filiis transit etiam ad foeminas* etc., lib. 1. Sic etiam sensit Senatus Mantuanus affirmante Surdo decis. 9, num 12, vers. *Hinc videmus, quod etiam ad foeminas transit Emphyteusis, quae a foemina originem habuit.* Et hanc opinionem explosa contraria firmavit Rota Bononiensis apud Bertrand. decis. 12, sub num. 1, vers. *contrarium tamen fuit conclusum, quod quando foemina conducit Emphyteusim pro se et filiis, comprehendantur foeminae.* Sic etiam 40
si Emphyteusis stipulata sit per masculum et

foeminam pro se, et filiis, tunc veniunt filii, et filiae. Bero in consil. 120, num. 12, et 49, vol. 2, et alii, quia tunc uterque stipulans censetur dilexisse suum sexum per adducta num. antecedenti.

41 In concessione Emphyteusis facta pro se et heredibus comprehenduntur etiam foeminae;
42 Rota part. 4, tom. 2, dec. 309, n. 1. Item comprehenduntur in concessione facta pro haeredibus, et successoribus; Rota p. 13, dec. 363,
43 num. 8. Et a fortiori comprehenduntur in concessione facta pro haeredibus quibuscumque;
44 Rota par. 4, tom. 2, dec. 309, num. 4. Item Emphyteusis Ecclesiastica concessa benemerito Ecclesiae pro se, et omnibus filiis, comprehendit etiam omnes foeminas; Rota p. 17, dec. 182, n. 3.
45 Sic pariter Emphyteusis concessa pro filiis natis, et nascituris, comprehendit etiam foeminas;
46 Rota part. 17, dec. 123, num. 24. Clausula *quibuscumque* posita in Emphyteusi Ecclesiastica comprehendit omnes extraneos tam masculos, quam foeminas; Rota p. 17, decis. 225,
47 num. 12, et seq. In concessione facta de illis qui sunt de generatione masculina, veniunt etiam foeminae, secus si sit facta usque ad tertiam generationem masculinam; Annot. ad
48 decis. 199, num. 166 et 167, part. 8. Ubi foeminae succedunt in Emphyteusim, admittuntur etiam nepotes ex eis, Rota par. 17, dec. 46, num. 3. Immo admittuntur etiam foeminae descendentes in Emphyteusi Ecclesiastica concessa foeminae pro se et filiis; Rota part. 4,
49 tom. 3, dec. 737, num. 1 et 2. Quia Emphyteusis de sui natura transitoria ad foeminas, sicut transit in masculos, ita etiam transit ad descendentes foeminas, et foeminarum; Rota
50 par. 17, dec. 46, num. 2. Ita ut in Emphyteusi stipulata pro te, tuisque filiis, et descendentibus legitimis, et naturalibus veniant etiam nepotes ex filia; Rota p. 5, tom. 1, dec. 371,
51 n. 3. Imo in concessione facta pro te, filiis, et descendentibus per virilem sexum venit Neptis ex filio masculo; Annotat. ad dec. 199, n. 194
52 et sequent., p. 8. Sic appellatione descendentium per virilem sexum veniunt foeminae, dummodo descendant a masculo; Rota part. 4,
53 tom. 2, dec. 420, num. 16. Et appellatione filiorum continentur etiam foeminae in Emphyteusi utili Ecclesiae; Rota part. 17, dec. 182, num. 2.

54 In Emphyteusi concessa simpliciter ad tertiam generationem primus acquirens uti generatus ab aliquo numerandus est in prima generatione, eius vero filius in secunda, Nepos autem in tertia. Rota part. 11, decis. 355,
55 numer. 3. Unde talis Emphyteusis concessa simpliciter ad tertiam generationem incipit a primo acquirente, et terminatur in Nepotibus;
56 Rota part. 11, dec. 357, n. 47. Praesertim si sit Emphyteusis Ecclesiastica; quae conceditur solum pro tribus personis extensive ad solos nepotes, comprehensa prima persona receptoris; Rota part. 1, dec. 351, num. 1, par. 5, tom. 1, dec. 314, num. 10, par. 11, dec. 357, num. 40, par. 12, dec. 34, num. 12, part. 14, decis. 195, num. 19 et 20, part. 16, dec. 218, num. 1, et Adnotat. ad dec. 199, a num. 103 usque ad num. 141, part. 8. Quandoque ta- 57
men Emphyteusis etiam Ecclesiastica ad tertiam generationem concessa comprehendit Pronepotes, ut v. gr. quando fuit concessa ad tertiam eius, seu ipsius generationem, quo casu generatio incipit in eius filiis, et terminat in pronepotibus; Rota part. 3, dec. 211, num. 1, part. 4, tom. 1, dec. 94, num. 1, dec. 281, num. 1, et dec. 407, num. 2, et part. 14, dec. 463, num. 5. Vel quando in concessione 58
adest pronomen *eorum*, quod tamquam discretivum operatur exclusionem personae, cui adiicitur, et sic generatio incipit a filiis, et terminat in Pronepotibus; Rota p. 17, dec. 221, num. 1. Vel quando est concessa pro filiis, et 59
ad eorum tertiam generationem, tunc enim primi acquirentes censentur filii, et Pater consideratur tamquam instrumentum, et minister filiorum, et dictio *eorum* est separativa primi acquirentis a tribus generationibus, pro quibus facta fuit stipulatio; Rota part. 12, dec. 34, num. 18, 19 et 20. Vel quando concessa fuit 60
ad tertiam generationem completam, vel finitam; Rota part. 1, dec. 305, num. 2, et p. 5, tom. 2, dec. 513, n. 1; nisi praecesserit expressa determinatio, seu designatio personarum; Rota par. 14, dec. 195, n. 9, 22 et seq., quia si praecesserit determinatio, seu designatio personarum, dicendo v. gr. pro ipso recipiente, filiis, et nepotibus ad tertiam generationem completam, vel finitam, tunc illa adiectio *completam* vel *finitam* deberet intelligi solum demonstrative, non autem argumentative; repeteret enim solum per compendium personas ante designatas, et determinatas; Rota par. 5, tom. 2, dec. 513, num. 18, 19 et 20. In Emphy- 61
teusi Ecclesiastica dato casu, quod instrumentum diversimode cantaret, ac Beneplacitum Apostolicum, deberet potius attendi tenor Beneplaciti Apostolici, quam tenor instrumenti; Rota in Senensi *Predii* cor. Seraphin., dec. 868 per tot. confirmata coram Gipsio 7 Maii 1590, et part. 12 recent., dec. 34, n. 48.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Materia in Foro frequentissima est ea de qua 62
agit, et quidem recte Auctor a num. 54 ad plur. sequent. nimirum, quando persona primi Acquirentis enumeranda sit in Emphyteusi concessa ad tres generationes. At nihilominus illu- 63
stranda magis est materia haec. Actum de ipsa ex professo fuit a Rota in Ferrarien. seu Ravennaten. *Emphyteusis* 19 Iunii 1750, et in confirmatoria 7 Decembris eiusdem anni 1750,

cor. clar. mem. Caprar. Ex hisce *decisionibus* quae veluti magistrales in subiecta materia sunt, sequentia excerpsimus:

I. Si Emphyteusis concessa sit Titio usque ad tertiam generationem, numeratur Persona primi Acquirentis.

II. In Emphyteusi concessa Titio, et eius descendentibus usque ad tertiam generationem, neutiquam numeratur Persona primi Acquirentis.

III. Concessa Emphyteusi Titio pro se, Filiis, et Nepotibus usque ad eius tertiam generationem inclusive completam et finitam, Persona primi Acquirentis enumeratur.

64 Ratio a Rota in dicta prima decisione, § 7, haec redditur quod: *Specifica Personarum et Graduum enumeratio nempe primi Investiti Filiorum et Nepotum, dubio procul demonstrat quod Emphyteutica concessio egredi non debet Personas eorumdem Nepotum. Unde subsequentia verba nimirum: usque ad tertiam eius generationem inclusive completam et finitam, de diametro pugnarent cum literali pacto durationi concessionis adiecto, si acciperentur in sensu exclusivo primi Acquirentis, ut inde enumeratio graduum protendatur ad pronepotes; Id quod esset absurdum, pro quo vitando ea sumenda est interpretatio per quam posteriora verba non repugnent, sed accessorie famulentur clarissimo pacto a Contrahentibus stipulato etc. Et iure meritoque. Nam semel ac Emphyteutica concessio principaliter facta dignoscitur Alicui pro se Filiis, et Nepotibus, sicuti certi sumus de expresso numero Personarum seu Graduum qui sub eadem concessione continentur; Ita superius relata verba et clausulae quae sequuntur, sine ulla penitus repugnantia et contrarietate debent explicari, prout commode explicantur consentanee et famulative seu accessorie ad gradus specifice enumeratos, et sic non in sensu ampliativo, sed in sensu demonstrativo, et expositivo, ita quidem ut unam eamdemque concessionem, easdemque Personas et gradus per modum compendii demonstrative repetant.*

Vide et quae habet idem Supremum Tribunal in secunda decisione, § 5, et plur. sequent.

Articulus II. *Emphyteusis, quoad ea, quae concernunt emphyteutam.*

Summarium. 1. Emphyteuta esse potest omnis, qui liberam contrahendi habet potestatem, sive sit masculus, sive foemina, nisi specialiter a Iure sit ei interdictum. - 2. Emphyteutae esse non possunt Pupilli et Minores, nisi accedat auctoritas, et consensus Tutorum, aut Curatorum. - 3. Item Emphyteutae non possunt esse Clerici solius lucri causa. - 4. Emphyteuta potest libere uti, et frui re Emphyteutica, et ei competit actio realis contra quemcumque perturbatorem, aut possessorem. - 5. Emphyteuta habet Ius percipiendi fructus ex incremento rei Emphyteuticae per alluvionem facto, sive incrementum fuerit latens, sive etiam patens. - 6. Utrumque tamen incrementum quoad proprietatem accedit Domino directo, cui finita Emphyteusi competit etiam quoad Dominium utile. - 7. Emphyteuta finita Emphyteusi potest repetere melioramenta facta sine praecedente expresso pacto in utilitatem rei Emphyteuticae, sive annuente, sive reluctante Proprietario. - 8. Affertur, et solvitur instantia. - 9. Melioramenta sunt aestimanda secundum valorem, quem habent, quando res Emphyteutica restituenda est. - 10. Non potest Emphyteuta repetere melioramenta, si in contractu Emphyteutico sit conventum quod nulla faciat, aut si faciat, imputet sibi. - 11. Sic non potest Emphyteuta repetere melioramenta, quae in re Emphyteutica fecit vi contractus. - 12. Potest Emphyteuta vendere tam ipsam rem Emphyteuticam, quam melioramenta in ea facta, si requisitas a Iure adhibeat conditiones. - 13. Conditiones a Iure requisitae pro tali venditione sunt potissimum duae, et assignantur. - 14. Assignantur quibus fieri talis venditio sit prohibitum. - 15. Potest Emphyteuta rem Emphyteuticam quoad dominium utile cum melioramentis factis alteri etiam extraneae personae donare, vel legare sine consensu Domini, eoque non requisito. - 16. Item potest Emphyteuta sine consensu Domini directi dare rem Emphyteuticam in dotem, si detur non aestimata. - 17. Ut sine consensu Domini directi res Emphyteutica donetur, legetur, aut in dotem detur, requiruntur potissimum tres conditiones, et assignantur. - 18. Si reperiatur Emphyteusis donata, vel legata personis, seu locis incapacibus ipsam retinendi, debet ab ipsis intra annum vendi capacibus illam retinendi sine praeiudicio Domini directi. - 19. Potest Emphyteuta sine consensu Domini directi rem Emphyteuticam oppignorare, seu hypothecare. - 20. Item sine consensu Domini potest rem Emphyteuticam locare ad breve tempus. Immo etiam ad longum tempus, dummodo locatio non fiat ipsius rei Emphyteuticae simpliciter, sed solum commoditatis ex ea percipiendae nomine ipsius Emphyteutae dum vivit. - 21. Non potest tamen sine consensu Domini ipsam rem Emphyteuticam alteri in Emphyteusim concedere. Alias potest ipsa privari. - 22. Potest insuper Emphyteuta sine consensu Domini rem Emphyteuticam cum alio permutare. - 23. Tenetur tamen Emphyteuta ante talem permutationem prius admonere Dominum directum, utrum ipse permutare velit cum aequali emolumento, quod ipsi offertur ab aliis. - 24. Emphyteuta tenetur servare pacta conventa in contractu Emphyteutico. - 25. Unde tenetur rem Emphyteuticam meliorem reddere, si sub hac conditione et pacto eam accepit. - 26. Si vero sine tali pacto meliorandi rem Emphyteuticam accepit, tunc tenetur solum conservare eam in illa bonitate, in qua accepit, et si usu quotidiano, vel sua, vel suorum culpa evadat deterior, tenetur propriis expensis restaurare, et ad pristinam bonitatem reducere. - 27. Si nullo praecedente pacto de periculo res Emphyteutica absque culpa Emphyteutae pereat, tota Domino perit, et ad nihil tenetur Emphyteuta; si vero pereat solum quoad aliquam parvam partem, tunc perit Emphyteutae. - 28. Si res Emphyteutica culpa Emphyteutae pereat, tunc ipsi perit, et de toto damno tenetur. - 29. Emphyteuta si pensionem comparatione fructuum valde modicam solvat et solum in recognitionem dominii, tenetur ipsam modicam pensionem solvere, licet ob sterilitatem, vel hostium incursionem, aut alium casum fortuitum paucos, aut etiam nullos colligat fructus. - 30. Si autem Emphyteuta solvat pensionem magnam non solum in recognitionem dominii, sed etiam in compensationem, et iuxta proportionem fructuum quos capit, vel capere potest, tunc si propter aliquam ex dictis causis nullos aut paucos fructos colligat, aequitas postulat ut fiat ei aliqua proportionaliter remissio. - 31. Emphyteutae bonorum Ecclesiasticorum gaudent exemptione ab oneribus communitativis. - 32. Meri Laici possunt conveniri in foro Ecclesiastico pro bonis Emphyteuticis, et redditiis Ecclesiae pro eo quod pertinet ad directum dominium. -

33. Causa assertae servitutis contra Emphyteutam mensae Episcopalis spectat ad Curiam Ecclesiasticam. - 34. Non gaudent Emphyteutae bonorum Ecclesiasticorum immunitate ab onere personali unius corbae frumenti. - 35. Emphyteuta Ecclesiae non potest declinare forum Ecclesiasticum respectu solutionis Canonis, vel quando agitur de Dominio Ecclesiae. - 36. Bona Ecclesiarum, et locorum piorum in Emphyteusim laicis concessa, sive Canones, qui pro dictis bonis solvuntur, sint tenues, sive correspondentes fructibus, sunt exempta ab omnibus oneribus, et impositionibus laicalibus.- 37. Vineae, et Terrae Emphyteuticae Ecclesiae non comprehenduntur sub edictis et aliis similibus publicatis a laicis, sed sunt prorsus exemptae. - 38. Bona Emphyteutica Ecclesiarum et Ecclesiasticorum non possunt a Laicis collectari. - 39, 40. Quando Emphyteuta possit repetere melioramenta. - 41 ad 44. Quando locus sit diminutioni annui Canonis ex damno in substantia rei.

1 Emphyteuta esse potest, seu in Emphyteusim res alienas accipere potest omnis qui liberam contrahendi habet potestatem, sive sit masculus, sive foemina, nisi specialiter a iure sit ei interdictum. *Est communis;* arg. cap. *Iam nunc* 8, caus. 28, q. 1, de procurator ib. in 6.

2 Non possunt tamen esse Emphyteutae, seu in Emphyteusim accipere Pupilli et Minores, nisi accedat auctoritas Iudicis, et consensus Tutorum, aut Curatorum; leg. *Quamvis* 32 ff. de

3 acquirend. et amittend. possess. Item Emphyteutae esse, seu in Emphyteusim accipere non possunt Clerici lucri causa; quia omnis negotiatio lucri causa Clericis est prohibita; cap. *Consequens* 2, cap. *Episcopus* 3, cap. *Praelatum* 4, cap. *Negotiatorem* 9, cap. *Fornicari* 10, et cap. *Eiiciens* 11, dist. 83, cap. *Clerici* 1, et cap. *Si quis* 4, caus. 14, q. 4, cap. *Clerici off.* 15 de vit. et honest. Cleric., c. *Cum multa negotia* 1 Ne Clerici, vel Monachi, et cap. *Secundum* 6 eod. tit., ubi sic expresse dicitur: *Secundum instituta praedecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causa lucri negotientnr.* Notanter autem dicitur *causa lucri,* quia ob suam, vel suorum necessitatem, tam contractum Emphyteuticum, quam alium valide, ac licite inire possunt, sed de his vid. verb. *Clericus,* art. 3 per tot.

4 Emphyteuta potest libere uti, et frui re Emphyteutica et ei competit actio realis contra quemcumque perturbatorem aut possessorem; leg. 1 ff. Si ager vectigalis, ibi: *Quamvis non efficiantur Domini* (directi), *tamen placuit competere eis in rem actionem adversus*

5 *quemcumque possessorem.* Emphyteuta habet ius percipiendi fructus ex augmento, seu incremento rei Emphyteuticae per alluvionem facto, arg. leg. *Item si fundi* 9, § *Vicinus* 4, ff. de Usufructu, et quemadmodum. Et hoc sive incrementum fuerit latens, sive etiam patens, ut communius tenent Doctores cum Cardinali de Lugo tom. 1, disp. 6, sect. 11, n. 156, et duobus sequent.; Molina disp. 56; Sporer tom. 2, tract. 6, n. 223 [1].

6 Utrumque tamen incrementum sive latens, sive patens quoad proprietatem accedit proprietario, seu Domino directo, cui finita Emphyteusi competit etiam quoad Dominium utile. *Est communis.*

Emphyteuta finita Emphyteusi potest repe- 7
tere melioramenta sine praecedenti expresso pacto, in utilitatem rei Emphyteuticae, sive annuente sive reluctante proprietario. *Sic communis Doctorum,* cum Iulio Clar. § *Emphyteusis,* q. 45; Molina disp. 463, num. 2; Alvar. Valasc. De iure Emphyteutic., quaest. 25, arg. leg. *Senatus,* § *Marcellus,* ff. de legat. 1, leg. *Eum ad quem* Cod. de usufruct., ibi: *Si quid ultra, quam impendi debeat, erogatum potes docere, solemniter reposces.* Nec obstat, quod 8
Proprietarius, seu Dominus directus post contractum inhibeat, et protestetur se nihil soluturum, si aliquod de novo aedificet aut alias meliorationes debitas faciat; quia post contractum iam factum sine ulla limitatione non est amplius in potestate alterius ex contrahentibus ea immutare, quae consequuntur ad substantiam eiusdem contractus ex natura ipsius. Contractus autem Emphyteuticus requirit de sui natura ut res detur, et accipiatur ad meliorandum, et cum Emphyteuta rem Emphyteuticam recipiat in sui utilitatem, recipit semper ea conditione implicite, ut possit quocumque modo in similibus consecuto maius commodum sibi acquirere, ex quo si resultat etiam utilitas in re ipsa, et per consequens Proprietario, non est cur hic renuat compensare, quia *Iure naturae aequum est neminem cum alterius detrimento fieri locupletiorem;* leg. *Nam hoc* 14 ff. de condict. indebit., et Regul. 206 ff. de Regul. iuris, et Regul. 49 Iuris in 6, ibi: *Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura.* Unde quamvis alias negotiorum gestor non possit praetendere a Domino expensas, quas contra prohibitionem Domini fecit, leg. ultim. Cod. de negotiis gest., ubi statuitur: *Si contradixerit Dominus, sancimus secundum Iuliani sententiam nullam esse* (idest negotiorum gestori) *adversus Dominum, vel directam vel utilem contrariam actionem.* Hoc tamen non procedit, quando Dominus id prohibere nequit, uti in Emphyteusi, ut recte advertunt Molina et Valasc. locis citatis, et alii passim. Melioramenta autem aestimanda sunt 9
non secundum valorem, quem habebant, quando facta sunt, sed secundum valorem, quem habent, quando res Emphyteutica restituenda est. *Est communis,* cum Valasc. l. cit., n. 28; Molina l. cit., vers. *In posteriori autem eventu.*

---

[1] Idem dicendum de Insula ante fundum Emphyteuticum nata, et de thesauro in eodem fundo casu reperto. Voet in Pandect. lib. 6, tit. 3, n. 11; Vin. in § 39 Instit. de rer. divis., n. 3. (Edit. Barbiell.)

10 Non potest vero Emphyteuta repetere melioramenta facta contra inhibitionem Domini, si in ipso contractu Emphyteutico cautum sit, ne Emphyteuta sine Domini consensu aliqua nova aedificia, aut alia non debita melioramenta faciat, vel quod si faciat, Domino cedat sine ullo iure repetendi expensas, l. 2 Cod. de Iure Emphyteutico, ubi expresse statuitur quod omnes pactiones instrumentis Emphyteuticis initae, et conscriptae debeant omnino observari, ibi: *In Emphyteutico contractu sancimus, siquidem aliquae pactiones in Emphyteuticis instrumentis conscriptae, easdem, et in omnibus aliis observari.* Et ratio est, quia ex Regul. 85 Iuris in 6 habetur expresse, quod *Contractus ex conventione legem accipere di-*
11 *gnoscuntur.* Sic non potest Emphyteuta repetere melioramenta quae in re Emphyteutica fecit vi contractus, puta pro conservanda ipsa re Emphyteutica in ea bonitate, in qua accepit vel quia accepit in Emphyteusim rem sterilem, incultam aut dirutam, hac conditione et pacto, ut eam fructiferam redderet, coleret, aedificaret, et huiusmodi; omnia enim talia melioramenta pertinent ad dominum directum, seu Proprietarium statim ac finita est Emphyteusis; ut tenet communis Doctorum ex citat. leg. 2 Cod. de Iure Emphyteutico, et citat. Regul. 85 Iuris in 6, Voet. loc. cit., n. 11 [1].

12 Potest Emphyteuta vendere tam ipsam rem Emphyteuticam, quam melioramenta in ea facta, si requisitas a Iure adhibeat conditiones, textu expresso in cap. *Potuit Emphyteuta* 4 de locato et conducto, ibi: *Potuit Emphyteuta (Ecclesia primitus requisita, eique nunciato, quantum sibi ab illis offertur, si nolle se emere dixerit, vel a denunciationis tempore duorum mensium spatium fuit elapsum) meliorationes, et ius sibi competens aliis vendere, qui ab emptione huiusmodi minime prohibentur;* et idem habetur leg. ultim. Cod. de Iure Emphyteutico.

13 Conditiones autem Iure requisitae pro tali venditione sunt potissimum duae. Prima est quod Emphyteuta prius significet Proprietario se velle vendere rem Emphyteuticam pro tali determinato pretio, ad hoc ut Proprietarius si velit ipse eam emere, cuilibet alteri emptori, ut par est, praeferatur, et proprietarii deliberationem, si irresolutus pro tunc sit, per duos menses expectet, quibus elapsis, si ipse pro pretio sibi ab aliis oblato nolit eam emere, poterit aliis vendere; cit. c. *Potuit Emphyteuta,* et cit leg. ultim. Cod. de Iure Emphyteutico. Secunda conditio est, ut venditio fiat personis, quibus a Iure non sit interdicta; cit. c. *Potuit Emphyteuta,* ibi: *Aliis vendere, qui ab emptione huiusmodi minime prohibentur;* et cit. l. ultim., ibi: *His personis, quae non solent in Emphyteuticis contractibus vetari ad huiusmodi venire emptionem.* Prohibetur autem fieri talis 14 venditio Ecclesiae; Rota p. 9, tom. 2, dec. 474, n. 15 et seq., part. 14, dec. 57, n. 9. Item cuilibet loco pio; Rota par. 3, dec. 351, n. 9. Item Communitati, Universitati sive Ecclesiasticae, sive Laicali, seu quibuscumque locis piis; Rota par. 11, dec. 321, num. 6, par. 14, dec. 377, num. 1, par. 17, dec. 26, num. 5 et 7, et par. 19, tom. 2, dec. 546. num. 4. Item personae potentiori; Rota par. 9, tom. 2, dec. 494, n. 8. Item Curialibus, et Militibus; l. *Curiales* 30, l. *Milites* 31, et leg. ultim. Cod. de locat. et conduct. Et sic de supradictis omnibus tenent Iul. Clarus § *Emphiteusis,* q. 22; Iason in l. 2 Cod. de Iure Emphyteutic., num. 90; Molina disp. 459, n. 4, et alii communiter. Et ratio est, quia per talem venditionem redderetur deterior conditio Domini directi, seu Proprietarii, qui supradictis omnibus ratione suorum privilegiorum, vel maioris potentiae, difficilius posset pensionem annuam repetere, et privaretur spe reversionis, et laudemi, vel saltem ex quo difficilius ad ipsum Emphyteusis reversura esset, rarius laudemium consequeretur. Adnot. ad dec. 16, num. 49 et sequentibus, part. 3 Rot. recentior. Adeoque alienatio in manum mortuam regulariter est prohibita. Rota part. 12, dec. 76, n. 22.

Potest Emphyteuta rem Emphyteuticam quoad 15 dominium utile cum factis melioramentis alteri, etiam extraneae personae donare, vel legare sine consensu Domini, eoque non requisito. Sic Gloss. communiter recepta in l. fin., verb. *aliis vendere,* Cod. de Iure Emphyteutico; Iul. Clarus § *Emphyteusis,* quaest. 15, n. 1; Pirhing lib. 3 decretal., tit. 18, num. 43; Abbas in cit. cap. *Potuit Emphyteuta* de locat. et conduct., n. 9, et alii passim. Item potest Emphyteuta sine 16 consensu Domini directi dare rem Emphyteuticam in dotem, si detur non aestimata: Silvester verb. *Dos,* quaest. 8; Azorius lib. 10, cap. 8, quaest. 4; Pirhing loc. cit., num. 43, et alii. Ut autem sine consensu Domini dire- 17 cti res Emphyteutica donetur, legetur, aut in dotem detur, requiruntur sequentes conditiones: Prima, ut non transferatur in talem personam, in quam res Emphyteutica de Iure communi, vel conventione particulari alienari prohibetur. Secunda, ut fiat absque ulla fraude. Tertia, ut novus Emphyteuta sine consensu Domini directi possessionem non capiat, quia Dominus directus habet Ius explorandi, an talis novus Emphyteuta sit persona prohibita,

[1] Circa modum vero repetendi impensas, et melioramenta distinguendum est: aut melioramenta fuerunt utilia, et in totum recuperantur ab Emphyteuta, dummodo eadem esset facturus Dominus directus. Si vero impensae minus utiles fuerunt, tunc quod est vere impensum detrahitur tantum, non vero quod auctum est per eas in valore fundi meliorati. Thesaur. dec. 251. Voet. in Pandect. lib. 6, tit. 1, n. 36, et loc. cit. (EDIT. BARBIELL.)

vel capax, et ab eo non solum potest exigere promissionem de solvendo Canone annuo, sed etiam accipiendi ab ipso, si sit persona extra-
18 nea. Et si reperiatur Emphyteusis donata, vel legata personis, seu locis prohibitis, et incapacibus retinendi Emphyteusim in praeiudicium Domini directi iuxta dicta num. 14, tales personae, seu loca tenentur intra annum vendere talem rem Emphyteuticam personis capacibus illam retinendi sine praeiudicio Domini directi; arg. cap. *Longinquitate* 63, caus. 12, quaest. 2, et leg. *Filias Familias* 114, § 5, ff. De legat. 1; Rot. part. 9, tom. 2, dec. 474, num. 15; Rosignol. contract. 4 de Emphyteusi 7, sect. 3, num. 7; Reiffenstuel lib. 3 decret., tit. 18, numer. 181; Speculator, et alii passim. Vide artic. anteceden. num. 31.

19 Potest Emphyteuta sine consensu Domini directi rem Emphyteuticam oppignorare, seu hypothecare; Iason. in leg. ult., num. 78, Cod. de Iure Emphyteut.; Iul. Clarus § *Emphyteusis*, quaest. 18; Molina disp. 461, num. 9, et alii communiter. Et ratio est, quia res oppignorata, seu hypothecata non transfertur in Dominium alienum, sed adhuc manet in Dominio Emphyteutae, qui pensionem annuam adhuc Domino solvit; pignus enim manet in bonis debitoris; leg. *Pignus* 9 de Pignorat. act.
20 Item sine consensu Domini potest rem Emphyteuticam locare ad breve tempus. *Est communis*. Immo etiam ad longum tempus, dummodo locatio non fiat ipsius rei Emphyteuticae simpliciter, sed solum commoditatis ex ea percipiendae nomine ipsius Emphyteutae, dum vivit; sic Molina disp. 461, num. 4, Layman lib. 3, tract. 4, cap. 23, disp. 461, num. 4; Layman lib. 3, tract. 4, cap. 23, num. 20; Pirhing loc. cit., num. 44; Card. Petra tom. 2, in Constitution. 4 Innocenti III, sect. 2, n. 80; Rota recent. part. 13, decis. 173, num. 4, et
21 part. 4, decis. 17, num. 11, et alii. Non potest tamen sine consensu Domini ipsam rem Emphyteuticam alteri in Emphyteusim concedere. *Est communis*. Alias potest ipsa privari totaliter, vel partialiter prout alienaverit; Vide
22 articul. sequent. num. 13. Potest insuper Emphyteuta sine consensu Domini rem Emphyteuticam cum alia permutare; Silvester verb. *Emphyteusis*, quaest. 17; Iason. in leg. ult., num. 101, Cod. de Iure Emphyteutico; Layman loc. cit., num. 9; Pirhing loc. cit., n. 43; Iul. Clar. § *Emphyteusis*, quaest. 17; Azorius loc. cit., quaest. 5; Abbas loc. cit., n. 9;
23 Reiffenstuel loc. cit., num. 183, et alii. Tenetur tamen Emphyteuta ante talem permutationem prius admonere Dominum directum, utrum ipse permutare velit cum aequali emolumento, quod ipsi offertur ab aliis, caeteris enim paribus semper praeferendus Dominus directus, seu Proprietarius; arg. cap. *Potuit Emphyteuta* 4 de locato et conducto, et leg. ult. Cod. de Iure Emphyteutico, et sic docent Molina loco cit., num. 1; Azorius loco cit., quaest. 5; Layman loc. cit., num. 9; Pirhing loc. cit., num. 43; Reiffenstuel loc. cit., n. 184, et alii. Emphyteuta tenetur servare pacta con- 24
venta in contractu Emphyteutico, textu expresso in leg. 2 Cod. de Iure Emphyteutico, ibi: *In Emphyteutico contractu sancimus si quidem aliquae pactiones in Emphyteuticis Instrumentis sunt conscriptae, easdem et in omnibus aliis observari*. Unde tenetur rem Emphyteuticam 25
meliorem reddere, si sub hac conditione et pacto eam accedit, quia ex Reg. 85 Iuris in 6 *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*. Si vero sine tali pacto meliorandi 26
rem Emphyteuticam accepit, tunc tenetur solum eam conservare in illa bonitate, in qua accepit, et si usu quotidiano, vel sua, vel servorum culpa evadat deterior, tenetur propriis expensis restaurare, et ad pristinam bonitatem reducere. Sic *communis* Doctorum teste Molina disp. 456, per textum in § 3 ad fin. Institut. de locat. et conduct., Authent. *Qui rem* Cod. de SS. Ecclesiis, leg. 1 Cod. de Iure Emphyteutico, et Novell. 7, § 2. Si nullo 27
praecedente pacto de periculo res Emphyteutica absque culpa Emphyteutae pereat tota, v. g. incendio comburatur, ab hostibus totaliter vastetur, tunc Domino perit, et ad nihil tenetur Emphyteuta; si vero pereat solum quoad aliquam parvam partem, tunc perit Emphyteutae, textu expresso in § *Adeo* 3 Institut. de locatione, ubi decernitur: *Si nihil de periculo fuerit pactum, tunc si totius rei interitus successit, ad dominum redundare periculum; sin autem particularis, ad Emphyteuticarium huiusmodi damnum venire:* concordat leg. 1 Cod. de Iure Emphyteutico, ibi: *Si ea, quae fortuitis casibus venerunt, pactorum non fuerint conventione concepta, siquidem tanta emerserit clades, quae prorsus etiam ipsius rei, quae per Emphyteusim data est, facit interitum, hoc non Emphyteuticario, cui nihil rei permansit, sed rei Domino, qui quod facilitate ingruebat, etiam nullo intercedente contractu habiturus fuerat, imputetur; sin vero particulare contigerit damnum, ex quo non ipsa rei poenitus laedatur substantia, hoc Emphyteuticarius suis partibus non dubitet adscribendum*. Si res Emphyteutica culpa Emphyteutae 28
pereat, v. gr. Domus corruat; quia Emphyteuta eam debito tempore non refecit, et a ruina, uti tenebatur, non custodivit, tunc ipsi perit, et de toto damno tenetur. In omni enim contractu, qui in gratiam utriusque celebratur, oritur obligatio ex culpa lata, et levi; arg. leg. *Si ut cert.* 4, § 2, ff. *Mandati*, ibi: *In contractibus... ubi utriusque utilitas vertitur, et dolus et culpa praestatur:* et ita Doctores communiter.

Emphyteuta, si pensionem comparatione fru- 29
ctuum valde modicam solvat, et solum in re-

cognitionem Dominii, tenetur ipsam modicam pensionem solvere, licet ob sterilitatem, vel hostium incursionem, aut alium casum fortuitum paucos, aut etiam nullos colligat fructus, quia modicam pensionem annorum praecedentium, et subsequentium fructibus facile, et abunde compensat. Unde non liberatur ab onere solvendi talem modicam pensionem, nisi fundus Emphyteuticus omnino pereat, aut in potestatem hostium deveniat, sine spe brevi tempore recuperandi; leg. 1 Cod. de Iure Emphyteutico; et § *Adeo* 3 Institut. de locatione et conductione, et sic tenent Doctores communiter cum Iulio Claro lib. 4 recept., § *Emphyteusis*, qu. 8, ubi adducit duos sequentes versus:

Si periit tota, non debuit Emphyteuta.
Si perit ex parte, nulla se liberat arte.

30 Si autem Emphyteuta solvat pensionem magnam non solum in recognitionem Dominii, sed etiam in compensationem, et iuxta proportionem fructuum, quos capit, vel capere potest, tunc si propter aliquam ex dictis causis nullos aut paucos fructus colligat, aequitas postulat, ut fiat ei aliqua proportionaliter remissio, quia hoc casu Emphyteuticus colonus parum differt a conductitio, cui ad ratam partis fructuum, qui pereunt, fit remissio; Sic tenent Iulius Clarus loc. cit., § *Emphyteusis*, quaest 8; Gaill. lib. 2, pract. observat. 24, num. 23; Gomez 3 resolut., cap. 3, num. 18; Rebell. quaest. 8; Iason. in leg. 1 C. de Iure Emphyteutico, num. 20; Navarrus in Manual. c. 17, num. 190; Alvar. Valasc. de Iure Emphyteutic., quaest. 27, a num. 7; Lessius lib. 2, cap. 24, num. 49; Layman lib. 3, tract. 4, c. 22, num. 7; Carpz. p. 2, cap. 38; Sporer tom. 2, tract. 6, cap. 7, num. 54; La Croix lib. 3, part. 2, dub. 12, n. 1061; Lugo t. 2, disp. 29, n. 88; Silvester verb. *Emphyteusis*, q. 1; Konig lib. 3 decretal., tit. 18, num. 43; Pirhing ibid., n. 7; Reiffenstuel ib., n. 156, et communior aliorum.

31 Emphyteutae bonorum Ecclesiasticorum gaudent exemptione ab oneribus Cummunitativis; S. Congr. Immun. in Oppiden. 29 Maii 1646, lib. 3 decret. Pauluc. pag. 282, in Imolen. 27 Maii 1654, lib. 5 decret. Paul. pag. 41.

32 An meri laici possint conveniri in foro Ecclesiastico pro bonis Emphyteuticis, et redditiis Ecclesiae pro eo quod pertinet ad directum Dominium; *Sacra Congregatio censuit, Iudicium spectare ad forum Ecclesiasticum.* In Carinolen. 15 Augusti 1668, lib. 1 decr. Altoviti pag. 252. Causa assertae servitutis contra Emphyteutam Mensae Episcopalis spectat ad Curiam Ecclesiasticam; Ead. Sac. Congreg. in Tiburtina 16 Ianuarii 1691, lib. decret. Martelli pag. 719. Non gaudent Emphyteutae bonorum Ecclesiasticorum immunitate ab onere personali unius corbae frumenti; Ead. S. C. in Faventina 14 Decem. 1688, lib. decret. Martelli pag. 388. Emphyteuta Ecclesiae non potest declinare forum Ecclesiasticum respectu solutionis Canonis, vel quando agitur de Dominio Ecclesiae; Ead. S. Congreg. in Casalen. 14 Februar. 1628, lib. 1 decr. Paul. pag. 84. Bona Ecclesiarum, et Locorum piorum in Emphyteusim laicis concessa, sive Canones, qui pro dictis bonis solvuntur, sunt tenues, sive correspondentes fructibus, sunt exempta ab omnibus oneribus, et impositionibus laicalibus; Ead. S. Cong. in Oppiden. 23 Iulii 1652, lib. 4 decret. Paul. pag. 191, in Papien. 24 August. 1694, lib. 1 decret. Valleman. pag. 141. Vineae, et Terrae Emphyteuticae Ecclesiae non comprehenduntur sub Edictis, et aliis similibus publicatis a Laicis, sed sunt prorsus exemptae; Sac. Congr. in Montisfalisci 23 Augusti 1632, lib. 2 decret. Paul. pag. 361. Bona Emphyteutica Ecclesiarum, et Ecclesiasticorum, non possunt a Laicis collectari; Ead. Sac. Cong. in Capacen. 27 Augusti 1627, lib. 1 decr. Paul. pag. 62, in Balneoregien. 14 Febr. 1633, lib. 2 decret. Paul. pag. 149, in Senogallien. 18 Decemb. 1668, lib. 1 decret. Altovit. pag. 303, et 3 Iulii 1696, lib. 2 decret. Valleman. pag. 34.

33 34 35 36 37 38

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Quod ait Auctor num. 7, videlicet posse Emphyteutam repetere melioramenta, finita Emphyteusi, id intellige si finiatur Emphyteusis sine culpa ipsius Emphyteutae. Caeterum, si Emphyteusis finiatur ex Emphyteutae culpa, puta quia alienavit sine consensu Domini directi, etc. nequit ipse Emphyteuta melioramenta repetere. Befold. delibat. Iur. ex lib. 6 Pandect., quaest. 11; Anton. Fab. in Codic. Lib. 4, tit. 43, definit. 24; Wurmeser. Practic. observat. titul. 34, observ. 2; Rot. in Albanen. *Devolutionis* 18 Iunii 1734, cor. bon. mem. de Vais [1].

39 40

[1] Super hac re magis approbo opinionem *Auctoris* supra num. 7. Si Emphyteuta ob propriam culpam eiectus amitteret etiam melioramenta, et expensas utiles in rem Emphyteuticam factas, duplicem poenam persolveret, privationis nempe Emphyteutici fundi, et melioramentorum. Ulterius certum est melioramenta esse propria Emphyteutae, et de iis posse libere disponere admonito tamen prius Domino directo, an velit praeferri l. 3 Cod. de iure Emphyteutico, ibique Bruneman. quod nunquam concederetur Emphyteutae nisi melioramenta essent propria ipsius, ideoque Dominus directus tum propriam, tum Emphyteutae rem consequeretur, quod maximam redolet iniquitatem. Quapropter rectius dici potest ab Emphyteuta ob culpam eiecto melioramenta conventa amittere, non vero alia melioramenta non conventa, cum nemo locupletari debeat cum aliena iactura. Ita l. 2 Cod. de iur. Emphyt. explicant, et contrarias conciliant opiniones Bruneman. in Cod. lib. 4, tit. 66, leg. 2, num. 3. Zoes. in Pandect. lib. 19, tit. 2, num. 114. Voet in Pandect. lib. 6, tit. 3, num. 52, ubi plures allegat. (EDIT. BARBIELL.)

41 Nec indistincte admitti potest quod asserit Auctor num. 30, nimirum locum esse diminutioni annui Canonis ex damno in substantia
42 rei, si ipse magnus sit. Videndum quomodo
43 fuerit Canon reservatus. Si enim reservatus sit Canon in recognitionem directi dominii, tametsi magnus sit, et fere fructibus respondeat, non esse locum eius diminutioni ex damno in rei substantia respondit Rota in Romana *Domorum super reductione pensionis* 17 Ianuarii 1746, § 2, 3 et 13, cor. bon. mem. Lana.

Articulus III. *Emphyteusis quoad ea, quae concernunt dominium directum, seu proprietarium.*

Summarium. 1. Dominus directus esse, seu in Emphyteusim dare potest omnis ille, cui praeter Dominium competit libera rerum suarum administratio. - 2. Sive sit persona privata. - 3. Sive sit integra Civitas, aut alia Communitas Dominium in communi habens. - 4. Sive sit Praelatus, aut Communitas Ecclesiastica, dummodo requisitae a Iure adhibeantur solemnitates.- 5. Hinc defectu liberae administrationis nequeunt in Emphyteusim concedere Pupilli, et Minores sub Tutoribus, et Curatoribus constituti. - 6. Neque ipsi Tutores, et Curatores sine Decreto, et auctoritate Iudicis.- 7. Dominus directus potest omnia sibi bene visa facere re Emphyteutica, dummodo non impediat dominium utile. - 8. Dominus directus potest privare Emphyteutam re Emphyteutica, si per integrum triennium de Emphyteusi laicali, vel per biennium de Emphyteusi Ecclesiastica non solvit debitam pensionem. - 9. Et hoc procedit etiamsi Emphyteuta pro solutione pensionis, seu Canonis non fuerit interpellatus. - 10. Excipiuntur tamen aliqui casus, in quibus ob non solum Canonem Emphyteuta non cadit in commissum, et privari non potest a Domino directo, et enumerantur. - 11. In Emphyteusi Laicali quamvis de rigore Iuris nulla Emphyteutae competat facultas purgandi moram, nihilominus ex aequitate etiam in ista purgatio morae admittenda videtur. - 12. Quantum tempus ad purgandam moram concedatur .- 13. Dominus directus potest privare Emphyteutam re Emphyteutica, si absque suo consensu, et absque debitis Iuris conditionibus vendat Emphyteusim; et tota, si totam vendat, et parte sola, si solam partem. - 14. Item potest Dominus directus privare Emphyteutam, si sua culpa lata, vel levi res Emphyteutica fuit notabiliter deteriorata; immo potest eum cogere, ut in quo rem laesit, resarciat. - 15. Quoties Emphyteuta expellendus est ab Emphyteusi, non debet a possessione repelli, nisi interventu et auctoritate Iudicis. - 16. Dominus directus quoties Emphyteusis transit de uno ad alium, potest a novo Emphyteuta propter investituram, quam ei impertitur, Laudemium, seu Honorarium exigere. - 17. Laudemium sic dictum, ex quo Dominus directus suo consensu veluti laudet talem translationem factam, de Iure communi est quinquagesima pars pretii, quo bonum Emphyteuticum aestimatur. - 18. De consuetudine tamen alicubi trigesima, alicubi vigesima, et alicubi etiam decima pars pro Laudemio dari solet; unde servanda et in hoc loci consuetudo. - 19. Tale Laudemium non est mensurandum secundum valorem, quem res habebat, quando primo tradita est in Emphyteusim, sed secundum eum, quem res habet pro illo tempore quo in alium transfertur. - 20. Laudemium non est solvendum, quando defuncto Emphyteuta, Emphyteusis transit ad haeredem necessarium, veluti de Patre in Filium. - 21. Neque quando plures habentes rem Emphyteuticam in communi, eam inter se dividunt proportionaliter in singulis. - 22. Neque quando ante traditionem, venditio Emphyteusis iterum rescinditur. - 23. Neque quando res Emphyteutica transfertur ex necessitate. - 24 ad 26. An assumpta ab Emphyteuta obligatione aliquid in re Emphyteutica faciendi intra praefinitum tempus sub poena devolutionis, eoque non facto, locum sibi vindicet devolutio, Emphyteuta non interpellato. - 27 ad 30. Quas patitur exceptiones Regula, quod Dominus directus in venditione rei Emphyteuticae valeat vel soluto praetio habere praelationem vel petere Laudemium.

1 Dominus directus esse, seu in Emphyteusim dare potest omnis ille cui praeter dominium competit libera rerum suarum administratio. *Sic communis Doctorum* arg. leg. *In re mandata* Cod. *Mandati*. Hoc ipso enim, quod quis liberam habet potestatem disponendi de rebus suis, potest de iis disponere per quemcumque contractum licitum qualis est Emphy-
2 teusis; Sive sit persona privata; l. 1, et tit.
3 de Iure Emphyteutico; Sive sit integra Civitas, aut alia Communitas Dominium in communi habentes; l. 1, § 1, ff. Si ager vectigalis.
4 Sive sit Praelatus, aut Communitas Ecclesiastica; dummodo requisita a Iure adhibeantur solemnitates; Cap. *Apostolicus* 13, caus. 12, quaest. 2, cap. *Nulli* 5 de rebus Eccles. non alienand., et Extravagant. *Ambitiosae* eod. tit.
5 Hinc quia libera administratione rerum suarum non gaudent, nequeunt in Emphyteusim concedere pupilli, et minores sub Tutoribus et Curatoribus constituti; arg. leg. *Non solum* 4, et leg. *Etiam* 13 Cod. de praediis etc. Minor.
6 sine decreto. Neque ipsi Tutores, et Curatores bona Pupillorum, et Minorum in Emphyteusim concedere possunt sine decreto et auctoritate Iudicis, quia in Iure specialiter cavetur, ne hoc sine Decreto, et auctoritate Iudicis attentent; cit. l. *Etiam* 13, et toto tit. C. de praediis etc. Minor. sine decreto.

Dominus directus potest omnia sibi bene 7
visa facere in re Emphyteutica, dummodo non impediat Dominium utile. Rota part. 8 recent., dec. 40, n. 6. Dominus directus potest privare 8
Emphyteutam re Emphyteutica, si per integrum triennium de Emphyteusi Laicali, vel per biennium de Emphyteusi Ecclesiastica non solvit debitam pensionem, textu expresso de Emphyteusi Laicali in l. 2 Cod. de Iure Emphyteutico, et de Emphyteusi Ecclesiastica in cap. *Potuit Emphyteuta* 4 de locato et conducto, ibi: *Cessando a solutione Canonis per biennium*. Et hoc procedit etiamsi Emphyteuta 9
pro solutione pensionis, seu Canonis non fuerit interpellatus, ut expresse statutum est in dict. cap. *Potuit*, ibi: *Non obstante, quod ei, ut Canonem solveret, non extitit nunciatum, cum in*

hoc casu dies statuta pro Domino interpellet [1].
10 Excipiuntur tamen aliqui casus, in quibus ob non solutum Canonem, seu pensionem Emphyteuta non cadit in commissum, et privari non potest a Domino directo. Primo igitur excipitur, quando nulla culpa intercessit Emphyteutae; v. g. quando Canonem non solvit ex ignorantia, vel alia huiusmodi iusta causa, ut si haeres succedens ignoret rem esse Emphyteuticam, vel etsi sciat esse Emphyteuticam, nesciat se teneri ad annuam pensionem seu Canonem. *Sic communis Doctorum*, quia ubi culpa non est, neque poena commissi locum habere debet. Secundo excipitur, quando ipse Dominus ex alia ratione tantumdem debet Emphyteutae, quia saltem in materia odiosa, et ad evadendam poenam compensatio huiusmodi locum habet. *Sic communis Doctorum*, teste Molina disp. 453, n. 10, arg. leg. *Si constat* 4 Cod. de compensat. [2]. Tertio excipitur, quando Dominus Canonem, seu pensionem loco et tempore debito ab Emphyteuta oblatum non acceptavit, quia in tali casu per Emphyteutam non stetit quominus pensionem, seu Canonem solveret; *Communis*. Quarto excipitur, quando Dominus postquam Emphyteuta poenam commissi incurrit ob neglectas pensiones, sequentis temporis pensiones acceptat; tunc enim praesumitur ius revocandae Emphyteusis condonare; teste Iulio Claro § *Feudum*, quaest. 49, n. 10. Quinto excipitur, quando Emphyteuta praesertim in Emphyteusi Ecclesiastica post tempus elapsum purgavit moram. Arg. cap. *Potuit Emphyteuta* 4 de locat. et conduct., ibi: *Nisi celeri satisfactione postmodum sibi consulere statuisset.*

11 In Emphyteusi autem laicali, quamvis de rigore Iuris nulla Emphyteutae competat facultas purgandi moram, nihilominus ex aequitate, etiam in ista purgatio morae admittenda videtur, Iulius Clar. § *Emphyteusis*, qu. 8, num. 15; Bald. in leg. *Si pacto quo poenam* Cod. de Pactis; Sarmient. lib. 3 select. interpret., cap. 5; Pirhing lib. 3 decret., tit. 18, num. 37; Reiffenstuel ibid., num. 202, et alii quos citat Iason.; arg. leg. *Si servum* 91, § *Sequitur* 3, ff. de verbor. obligat., ubi expresse statuitur, *quod si quis sit in mora solvendi, moram ex aequitate purgare possit. Aequitas autem est praeferenda rigori Iuris*, ubi dicitur *ibidem*, sicut leg. *Placuit* 8 Cod. de Iudiciis, ibi: *Placuit in omnibus rebus praecipuam esse iustitiae, aequitatisque, quam stricti Iuris rationem.* Quantum autem tempus ad 12
purgandam moram concedatur, cum in iure non habeatur statutum, et controvertant inter se Doctores, ut notat Glossa in cit. c. *Potuit*, verb. *Cleri*, ubi dicit aliquos velle, quod sit tempus decem dierum, eo quod hoc tempus in Iure modicum dicatur; leg. *Promissor* 21, § 1, ff. de Pecun. constit., ibi: *Modicum tempus statuendum est non minus decem dierum*, et alios velle, quod sit tempus usque ad litis contestationem, per varia Iura adducta, ibi sub verb. *Cleri;* et alios velle, quod sit tempus ante sententiam per iura ibidem adducta. Hinc cum nullum ad hoc sit a Iure determinatum tempus, relinqui videtur determinandum arbitrio Iudicis, eo quod ordinarie loquendo, quando quaestio est de termino *celeriter*, *statim* et huiusmodi, temporis definitio relinquatur Iudicis arbitrio, ut notant Abbas in d. cap. *Potuit*, num. 12; Reiffenstuel loc. cit., n. 200; Iul. Clarus loc. cit., n. 15, ubi testatur hoc esse de communi aliorum.

Dominus directus potest privare Emphyteu- 13
tam re Emphyteutica, si absque suo consensu, et absque debitis Iuris conditionibus assignatis art. antecedent. sub num. 13, vendat Emphyteusim, textu claro in cit. leg. ultim. Cod. de Iure Emphyteutico, et cit. cap. *Potuit* 4 de locato et conducto. Cum hac tamen advertentia, quod si Emphyteuta vendat, seu alienet sine consensu Domini totam rem Emphyteuticam, potest tota privari; si alienet solam partem, tota ipsa parte privari potest; argum. cap. *Si Vassallus* unic. de Vassallo qui contra Constitutionem Lotharii, tit. 38 lib. Feudorum, ibi: *Si Vassallus contra Constitutionem Lotharii Regis Beneficium alienaverit, si totum, perdat totum; si partem, partem perdat, et ad Dominum revertatur.* Non enim debet quis puniri ultra quam deliquit; Iul. Clarus lib. 4 sentent., § *Emphyteusis*, quaest. 13, n. 10,

---

[1] Quod adeo verum est, ut licet portio canonis exsolvatur, non pars Emphyteutici praedii in commissum cadit, sed integrum, sive unus tantum Emphyteuta sit, sive plures unius Emphyteutae haeredes. Cum enim haec obligatio individua sit solutione partis non exstinguitur in parte, sed adhuc integra in primaevo robore manet, ut obiectis respondendo tenet Voet ad Pandect. lib. 6, tit. 3, n. 37. Nec obstat, quod si, irrequisito Domino, pars fundi alienetur, non totum sed pars tantum devolvitur. In hoc quippe casu certa est pars alienata, ideoque certum quod Domino devolvitur: At non ita in debitore canonum, qui eorumdem partem solvat, quia certum est debitum Canonis, at incertum corpus, quod sit devolutum, ideoque devolvitur totum. Zoes. ad Pandect. lib. 19, tit. 2, num. 78; Tiraquell. de retract. convent., § 4, gloss. 6, n. 26; Perez. in Cod. tit. de iur. Emphyt.; Mantic. de Tacit. et ambig. convent. lib. 22, tit. 27, num. 16, et seq. (EDIT. BARBIELL.)

[2] Adverte tamen quod sola compensatio non tollit devolutionem. Cum enim Canonis praestatio et obligatio ultra solutionem respiciat recognitionem quoque dominii, ideo non satis est, ut causa compensanti vera sit, nisi insuper compensatio huiusmodi Domino directo offeratur, quae oblatio locum obtinet recognitionis dominii, et solutionis quo casu, sicut in formali solutione, potest apocham dare, et tenetur aut apocham recipere, ut pluribus allegatis tradit Zoes. loc. cit., n. 80 et 81. Voet in Pandect. lib. 6, tit. 3, num. 39. (EDIT. BARBIELL.)

ubi ait hanc sententiam esse communiorem et aequiorem; Pirhing lib. 3 decretal., tit. 18, num. 42, vers. *Notandum tertio;* Zoesius eod. titul., num. 98; Alexander in cons. 99, *Visis processibus,* col. final., vol. 5; Annotat. ad dec. 56, num. 18, p. 9, tom. 2 Rotae rec.; et alii contra Sylvestrum verb. *Emphyteusis,* quaest. 5; Molinam disp. 459, et Rosignolum de Emphyteusi praenot. 7, sect. 3, num. 11, volentes non improbabiliter, quod Emphyteuta possit privari tota re Emphyteutica, etiamsi alienet solum partem sine consensu Domini.

14 Item Dominus directus potest privare Emphyteutam re Emphyteutica, si sua culpa lata, vel levi talis res fuit notabiliter deteriorata, imo potest eum cogere, ut id, in quo rem laesit, resarciat, textu expresso in authentic. *Qui rem* Cod. de SS. Ecclesiis, ibi: *Qui rem in Emphyteusim acceptam fecerit deteriorem... hac lege expelli potest, ut tamen id in quo rem laesit resarciat.* Sic communiter Doctores.

15 Quoties tamen expellendus est ab Emphyteusi, Emphyteuta non debet a possessione repelli, nisi interventu et auctoritate Iudicis; arg. leg. *Creditores* C. de pignor., ibi: *Creditores, qui non reddita sibi pecunia conventionis legem ingressi possessionem exercent, vim quidem facere non videntur. Attamen auctoritate Praesidis possessionem adipisci debent.* Unde etiam Domini directi nonnisi eadem auctoritate possessionem alteri auferre, et sibi dare debent, quia nemo sibi ipsi Iudex esse debet; leg. 1 Cod. Ne quis in sua causa iudicet. Tum quia si quivis propria auctoritate Emphyteutam a possessione expelleret, passim scandala et rixae orirentur, et ideo l. *Non* 176 ff. de Reg. Iur. fuit provide statutum, ut sequitur: *Non est singulis concedendum, quod per Magistratum publice possit fieri, ne occasio sit maioris tumultus faciendi.*

16 Dominus directus, quoties Emphyteusis transit de uno ad alium, potest a novo Emphyteuta propter investituram, quam ei impertitur, laudemium exigere; textu expresso in leg. 3

17 Cod. de Iure Emphyteutico [1]. Laudemium sic dictum, ex quo Dominus directus suo consensu et auctoritate approbet, ac veluti laudet talem translationem factam, de Iure communi est quinquagesima pars pretii, quo bonum Emphyteuticum aestimatur; cit. leg. 3 Cod. de Iure Emphyteutico, ibi: *Quinquagesimam partem pretii, vel aestimationis loci, qui transfertur, accipere liceat Domino.* De consuetudine 18 tamen alicubi trigesima, alicubi vigesima, et alicubi etiam decima pars pro laudemio dari solet, unde servanda est in hoc loci consuetudo; arg. cap. *Cum tanto* 11 de consuetud. Tale autem laudemium non est mensurandum 19 secundum valorem, quem res habebat, quando primo tradita est in Emphyteusim, sed secundum eum, quem res habet pro illo tempore, quo in alium transfertur; cit. l. 3 Cod. de Iure Emphyteutico, ubi praescribitur ut mensuretur dicta quinquagesima pars iuxta mensuram pretii, quo aestimatur res Emphyteutica, adeoque si crescit mensura pretii, crescit etiam quinquagesima, vel trigesima, vel vigesima pars eiusdem.

In variis casibus transit Emphyteusis de uno 20 ad alium, et non est solvendum laudemium: Primo quando, defuncto Emphyteuta, Emphyteusis iure haereditariae successionis transit ad haeredem necessarium, ut de Patre in filium; Authent. de haeredibus; *Et communis Doctorum.* Et ratio est, quia laudemium datur pro investitura, et immissione novi Emphyteutae in possessionem, cit. leg. 3 Cod. de Iure Emphyteutico; quando autem Emphyteusis transit ad haeredem necessarium, non est opus nova investitura et immissione in possessionem, cum haeres auctoritate propria possit adire haereditatem, adeoque, etc. Secundo quando plu- 21 res habentes rem Emphyteuticam in communi, eam inter se dividunt proportionaliter in singulis; talis enim divisio videtur necessaria, leg. 22 Cod. *Mandati.* Et sic tenet communis Doctorum. Tertio quando ante haereditatem, 22 venditio Emphyteusis iterum rescinditur; *Sic communis* cum Barbosa in cap. *Potuit Emphyteuta* 4 de locat. et conduct., n. 38. Et ratio est, quia Laudemium, seu Honorarium datur propter novam investituram, et immissionem in possessionem, quae nova investitura non datur, ut de se patet, cum ante traditionem rescinditur venditio. Emphyteuta enim remanet adhuc in pacifica possessione Emphyteusis ratione primae investiturae [2]. Quarto quando res 23

[1] Dubitari potest an in venditione cum pacto redimendi, secuta redemptione, iterata Laudemiorum praestatio Domino directo debeatur. Probabilior videretur non deberi, ut sentit Tiraquell. de retract. convent., § 4, glos. 6, num. 19 et 20. Molerus semest. lib. 4, cap. 4, num. 2 et 3, eo quod contractus remaneat quodammodo suspensus. Nihilominus contrarium tuetur opinionem Voet in Pandect. lib. 6, tit. 3, num. 31, multisque et quidem validis eam exornat rationibus adeo ut ab illa recedere non auderem, quousque validiora non occurrerent argumenta. Quod si post solutum Laudemium a tertio contra emptorem excitetur controversia, et per transactionem sublata deinde remaneat, tunc certe iterata non admittitur laudemii solutio, sive quid emptori, sive quid tertio praestitum sit, ut a lite recederetur. Hoc quippe casu quamvis transactio sit species alienationis l. 4 Cod. de praed. et aliis reb. minor., nil aliud profecto actum dici potest, quam confirmatus praecedens contractus, ideoque nulla occurrit ratio, cur iterentur laudemia. Tiraquell. de retract. Gentilit., gloss. 14, num. 63; Voet. loc. cit., num. 33. (Edit. Barbiell.)

[2] Si tamen divisione vel adiudicatione facta unus cohaeredum deinceps suam partem, aut rem adiudicatam in alios iterum transferat cohaeredes, procul dubio Laudemiorum nascitur obligatio, cum ita simplex tantum alienatio extra omnis divisionis considerationem contingat, nec referat an in cohaeredem an in extraneum Emphyteutae transeat ius, ut recte observat Argentraeus tract. de Laudemiis, c. 55. (Edit. Barbiell.)

Emphyteutica transfertur ex necessitate dotandi filiam, cum aliunde non habeatur quo dotari possit; sic Doctores communiter cum Barbosa loc. citat., et Bartolo in leg. *Et ideo* ff. de cond. furt., et ratio est quia laudemium dumtaxat debetur ex alienatione voluntaria et non necessaria, qualis est illa dotandi filiam, quam Pater necessario dotare debet, textu expresso in leg. ultima Cod. de Dotis promissione.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

24 De eo gravis est quaestio an assumpta ab Emphyteuta obligatione aliquid in re Emphyteutica faciendi intra praefinitum tempus sub poena devolutionis, eoque non facto, locum sibi vindicet devolutio, Emphyteuta non interpellato?

25 Affirmandum videretur ex notissima illa Regula quod in obligationibus in quibus appositus est dies, ipse interpellare dicatur pro Homine.

26 Sed contrarium resolvit Rot. in Romana *Devolutionis* 8 Iunii 1744, coram bon. memor. Lana. Regulae vero illi ita § 5 respondet: *Regula vero haec quod sine ulla admonitione sit locus poenae conventionali procedere visum fuit tantummodo ad effectum inducendi obligationem, nempe ut quis, ubi pervenerit dies praefixus solutionis, teneatur ad interesse sive ad fructus conventos, non quidem per viam poenae sed solum ratione morae, prout in casu non solutionis Canonum, ac etiam in casu, Alienationum, antequam locum habeat caducitas, etc., necnon in omnibus aliis Contractibus, in quibus purgatio morae non admittitur, etc., nunquam vero locum sibi vindicat in poenalibus ad durum effectum Caducitatis, in quo casu dies non interpellat pro Homine, sed ut poena incurratur necessaria est praecedens interpellatio.*

Regula est quod Dominus directus in venditione rei Emphyteuticae valeat vel soluto praetio habere praelationem vel petere Laudemium. 27 At Regula haec duas patitur exceptiones. 28 Prior est si Dominus directus iam petierit laudemium. Hac enim petitione renunciasse 29 censetur competenti sibi praelationi. Altera si agatur de Emphyteusi, in cuius instrumento fuit concessa libera facultas alienandi. Neque obstat si in eodem instrumento fuerit prohibita alienatio irrequisito Domino directo. 30 Dupliciter enim consensus a Domino directo praestari potest, et ante alienationem et post alienationem, atque in hac hypothesi secundus consensus necessarius est, qui praelationem haud tribuit. Ita decidit Rot. in Romana *Praelationis* 16 Iunii 1738, coram bon. memor. Canilliac.

CONTRACTUS EMPTIONIS ET VENDITIONIS

PARTITIO ARGUMENTI

EMPTIO ET VENDITIO: 1. quoad suum esse, et a quibus, ac de quibus fieri possit et debeat, vel non; 2. quoad ea, quae concernunt Emptorem; 3. quoad ea, quae concernunt Venditorem; 4. quoad ea, quae concernunt commodum, periculum, et retractum rei venditae; 5. quoad ea, quae concernunt Actiones ex empto et vendito, et Actionem ob laesionem ultra dimidium, et pactum legis Commissoriae, et Addictionis in diem.

Articulus I. *Emptio et venditio quoad suum esse, et a quibus, ac de quibus fieri possit et debeat, vel non?*

Summarium. 1. Emptio et Venditio quid. - 2. Explicantur particulae definitionis Emptionis, et Venditionis, ad n. 4. - 5. Nomine mercis venit quaelibet res pretio aestimabilis, sive ius, sive officium, sive huiusmodi. - 6. Nomine pretii venit solus nummus, seu numerata pecunia. Et quid sit pretium. - 7. Nummus unde dictus. - 8. Pecunia unde dicta. - 9. Nummi appellatio strictior est quam pecunia. - 10. Ubi nummus seu pecunia non intervenit, sed res una pro altera, merx pro merce datur, permutatio, vel alius contractus, non autem emptio et venditio est. - 11. Pretium unde dictum. - 12. Pretium est duplex; Legitimum seu Legale, et Naturale seu Vulgare, et quale sit utrumque. - 13. Pretium naturale, seu vulgare dividitur in infimum, seu pium; in medium, seu moderatum; et in summum seu rigorosum. Et quale sit quodlibet. - 14. Quodlibet trium horum pretiorum iustum est ac licitum. - 15. In foro conscientiae omnis venditio notabiliter excedens pretium summum, seu rigorosum, et omnis emptio non attingens pretium infimum seu pium, est iniusta et illicita, et per restitutionem ad aequalitatem reducenda. - 16. Adducitur, et solvitur instantia. - 17. In foro externo utroque Iure tam Civili, quam Canonico permittitur, et toleratur rem quovis pretio emere et vendere, et dummodo ex parte alterius non fiat laesio seu deceptio ultra dimidium, ad n. 18. - 19. Dimidium iusti pretii quomodo computandum sit in Emptore decepto. - 20. Pretium legitimum seu Legale iuste taxatum obligat omnes in utroque foro, et ipsum malitiose transgredientes tam in emendo quam in vendendo peccant contra iustitiam, et tenentur ad restitutionem. - 21. Pretium iuste taxatum observare tenentur etiam peregrini, nisi specialiter eximantur. - 22. Si manifeste constet pretium indebite, irrationabiliter, et iniuste taxatum esse, nemo in foro conscientiae illud observare tenetur. - 23. Hinc si magistratus, vel ab eo deputati ex odio, vel passione, aut muneribus corrupti, vel errore seu ignorantia seducti, pretium rerum iniuste determinent, tunc potest taxa tuta conscientia transgredi, et reduci ad aequalitatem cum valore mercis. - 24. Immo possunt in tali casu venditores, quando alio modo iustum pretium obtinere nequeant, mercibus aliam rem, vel eamdem specie, minus tamen bonam immiscere, dummodo in modica solum quantitate sufficiente ad seipsos reddendos indemnes, et ita fiat, ut nullum exinde detrimentum emptoribus sequatur, et merx adhuc sit idonea ad usum et finem, pro quo emitur. - 25. Requiritur tamen semper, quod certo, et manifeste constet pretium esse iniuste taxatum; nec sufficit solum dubium, an taxatio pretii sit iusta, nec ne. - 26. Emptio et venditio potest fieri ab omnibus, qui iure non

prohibentur. - 27. Emere, et vendere solius lucri, et negotiationis gratia nequeunt Clerici. - 28. Item provinciarum, et locorum Gubernatores, Praesides, Rectores, Vicedomini, Praefecti, Iudices, et eorum Officiales, ac Ministri in ipsis locis in quibus Iurisdictionem exercent, emere de iure non possunt nisi necessaria ad victum, et vestimentum, et usum quotidianum. Consuetudine tamen est introducta praxis contraria. - 29. Item administratores rerum alienarum de iure, nec per se, nec per alium emere possunt res illas, quas administrant, nisi id eis specialiter concedatur. - 30. Item Tutores, et Curatores prohibentur emere bona pupillorum, et Minorum quae administrant. - 31. Possunt tamen Tutores et Curatores talia bona emere et vendere cum auctoritate Iudicis, et interventu Propinquorum eorum pupillorum, et Minorum. - 32. Sic etiam emere possunt a pupillis illi Tutores, qui non habent administrationem eorum bonorum. - 33. Emere et vendere non possunt pupilli, et minores, nisi accedat auctoritas Iudicis, et consensus Tutorum, seu Curatorum. - 34. Omnis res humano commercio subiecta emi et vendi potest, nisi specialiter prohibeatur. - 35. Hinc emi et vendi possunt omnes res sive mobiles, sive immobiles. - 36. Item, emi et vendi possunt Nomina, id est Iura, seu actiones, credita, debita, Chirographa etiam ignorante et invito debitore. - 37. Dummodo tamen talia nomina, seu Iura, credita, et huiusmodi sint certa ac liquida, et liti nondum subiecta. - 38. Officia publica temporalia spectando leges positivas humanas vendi, et emi non possunt. - 39. Ubi tamen legitima introducta est consuetudo, valide, ac licite talia officia pubblica temporalia vendi possunt, servatis quibusdam conditionibus. - 40. Assignantur conditiones observandae, ut talis venditio licite fiat. - 41. Secundum graves Doctores non solum Principes supremi, sed etiam alii inferiores de licentia Principis expressa, vel tacita possunt valide ac licite talia officia temporalia vendere. Unde in hoc servanda est consuetudo legitima cuiusque Regni et Provinciae. - 42. Emptio et Venditio fieri nequit de rebus spiritualibus, aut spiritualibus annexis. - 43. Item emptio et venditio fieri nequit de rebus litigiosis. - 44. Homo liber vendi et emi non potest, nisi maior 25 annis consentiat. - 45. Vel nisi sit filius, qui a Patre in summa paupertate victus causa vendatur. - 46. Item nequit a Domino vendi servus, ut cum bestiis pugnet. - 47. Arma, equi, lignamina, funes, et alia huiusmodi nequeunt vendi, et deferri ad Saracenos, et alios Christiani nominis hostes, et id facientes, quicumque sint, incurrunt excommunicationem. - 48. Ordinarie loquendo nemo invitus cogi potest ad vendendam rem propriam, vel emendam alienam. - 49. In casu tamen publicae necessitatis, aut inopiae possunt subditi cogi ad vendendas merces, quibus ipsi non indigent. - 50. Et in tali casu publicae necessitatis cogi possunt ad talem venditionem etiam Clerici, non quidem a Iudice laico, sed a proprio suo Ecclesiastico. - 51. Item possunt subditi cogi ad talem venditionem ob bonum publicum vel favorem Religionis. - 52. Item si duo communem servum habeant, quorum alter velit eum manumittere, cogitur etiam alter partem suam vendere libertatis favore, si adsit qui redimere velit. - 53. Item quando Dominus nimis severe et inhumane tractat servum suum, tunc cogi potest eum vendere. - 54. Dantur etiam aliqui casus, in quibus potest quis cogi ad emendum, maxime quando id exigit bonum commune Reipublicae, et assignantur. - 55 ad 57. Num dici queat Contractus Emptionis, si Contrahentes dum praestiterunt consensum servaverint sibi aliqua pacta postea concordanda. - 58 ad 62. De Regula, quod in Foro non succurritur venditori laeso, nisi laesio sit ultra dimidium iusti pretii. - 63 ad 67. De altera Regula, quae in Foro invaluit, nimirum: quod Emptio et Venditio cum enormissima laesione facta sit nulla.

1 Emptio *est pactio pretii pro mercé*. Venditio *est pactio mercis pro pretio;* l. 1 ff. de contrahenda emptione. Vel emptio *est contractio rei pro pretio*. Venditio vero *est distractio rei pro pretio:* l. 1 Cod. de rescindenda venditione. Sensus integer, et clarus definitionis est iste: *Emptio et Venditio est contractus mutuo consensu initus, ultro citroque obligatorius de determinata merce pro determinato pretio, et e contra de determinato pretio pro determinata merce tradenda. Est in re communis;* arg. cit. l. 1 ff. de contrahenda empt. et vendit.

2 Dicitur primo contractus mutuo consensu initus, quia emptio et venditio essentialiter perficitur mutuo consensu de tali pretio pro tali merce, dando et accipiendo, non enim requiritur actualis traditio pretii pro merce, et e contra, sed solus sufficit mutuus contrahentium de hoc faciendo consensus, textu expresso Inst. de empt. et vendit. in princip., ibi: *Emptio, et venditio contrahitur simul atque de pretio convenerint, quamvis nondum pretium numeratum sit.*

3 Dicitur secundo ultro citroque obligatorius, quia uterque contrahentium ex tali contractu obligatur, emptor quidem ad tradendum pretium conventum, venditor autem ad tradendam mercem venditam; l. *Ex empto* 11, § 1, ff. de action. Empti, ibi: *Cum nihil magis bonae fidei congruat, quam id praestari, quod inter contrahentes actum est.*

4 Dicitur tertio de determinata merce pro determinato pretio, et e contra de determinato pretio, pro determinata merce tradenda, quia ad hoc ut valeat emptio et venditio, debet determinata merces pro determinato pretio vendi et emi, aliter nullus erit contractus, l. *Quod saepe* 35, § 1, de contrahenda emptione. Nomine autem mercis 5 venit quaelibet res pretio aestimabilis, sive sit mobilis, sive immobilis, sive sit actio, sive ius, sive officium, sive huiusmodi, l. *Si in emptione* 24, § *Omnium* 1, ff. de contr. empt. Nomine vero pretii venit solus nummus, seu 6 numerata pecunia; § *Item* 2 Instit. de empt. et vendit., ibi: *Pretium innumerata pecunia consistere debet.* Pretium enim definitur, quod sit pecunia valori rei commensa.

Nummum a Numa Rege, qui nummos pri- 7 mum apud Latinos imaginibus notavit, et titulo nominis sui praescripsit, vocatum tradit Isidor. lib. 16 Orig., cap. 17, ut refert Calvinus verb. *Nummus,* ubi infra subiungit: *Quid tamen si vocem latinam a verbo, et ipso latino derives, nempe a numero; nam nummi functio, non minus, opinor, numero constat, quam pondere.* Pecunia vero ex S. Augustino 8 relato in cap. *Tuam* 6, caus. 1, quaest. 3, dicta est a pecoribus, ibi: *Ideo autem pecunia vocata est, quia antiqui totum, quod habebant, in pecoribus habebant.*

Unde nummi appellatio strictior est quam 9 pecuniae; leg. *Litigatores,* § *Quod ait Praetor,* de arbitris, leg. 1 de contrahend. emption. Cal-

10 vin. loc. cit. Ubi nummus, seu pecunia non intervenit, sed res una pro altera, merx pro merce datur, permutatio, vel alius contractus, non autem emptio et venditio erit; arg. leg. *Origo* 1 ff. de contrahend. emption. ubi, etiam emptionis et venditionis nummi, seu pecuniae, et pretii origo narratur his verbis: *Origo emendi vendendique a permutationibus coepit. Olim enim non ita erat nummus, neque aliud merx, aliud pretium vocabatur; sed unusquisque secundum necessitatem temporum, ac rerum, utilibus inutilia permutabat, quando plerumque evenit; ut quod alteri superest, alteri desit, sed quia non semper, nec facile concurrebat, ut cum tu haberes, quod ego desiderarem, vicissim haberem, quod tu accipere velles: electa materia est (pecunia nempe, seu nummus) cuius publica, et perpetua aestimatio difficultatibus permutationum aequalitate quantitatis subveniret: Eaque materia, forma publica percusa usum, dominiumque non tam ex substantia praebet, quam ex quantitate; Nec ultra merx utrumque, sed alterum pretium vocatur.*

11 Pretium id appellari Varro auctor est, quod aestimationis, emptionisque causa constituitur, dictum quasi *peritium*, quia statui debet ex opinione communi eorum, quia istarum rerum periti sunt, non prout cuique videtur. Gaedd. ad leg. *Haec verb.* 192, num. 2, ff. de verb. signific.; Revard. leg. *Imaginar. venditio* ff. de
12 Regul. Iuris; Calv. verb. *Pretium*. Pretium generaliter loquendo est duplex, scilicet legitimum seu legale, et naturale seu vulgare; Legitimum seu legale, sic dictum a lege, est illud, quod a lege publica, seu decreto Principis, vel Magistratus habentis ad id potestatem, omnibus prudenter et attente consideratis, pro communi totius Reipublicae bono taxatur. Pretium naturale seu vulgare est, quod non a lege publica seu decreto Principis aut Magistratus, sed communi ac prudenti hominum aestimatione constituitur, considerata non solum ipsa rei natura, sed etiam eiusdem utilitate vel necessitate, abundantia vel penuria, ipsaque hominum affectione, arg. l. *Pretia rerum* 63 ff. ad l. Falcid. Quia tamen diversa est hominum opinio, et consequenter diversa rei aestimatio, hinc hoc pretium non consistit in indivisibili, seu in certa ac determinata pecuniae quantitate uti pretium legitimum seu legale, sed patitur latitudinem pretii infimi seu pii, pretii medii seu moderati, et pretii summi seu rigorosi; quod item est ac dicere quod pretium naturale seu vulgare dividitur in infimum seu pium, in medium seu moderatum, et in summum seu rigorosum. Pretium infimum seu pium est infra quod non potest
13 iuste res emi. Pretium summum seu rigorosum est supra quod non potest iuste res vendi. Pretium medium est supra quod iuste potest res vendi usque ad pretium summum, et infra quod potest res iuste emi usque ad pretium infimum. Quantam autem latitudinem patiatur hoc pretium naturale seu vulgare ob varia hominum iudicia, nequit omnino certa et determinata mathematica regula statui. Hoc solum certum videtur, nempe res pretiosiores maiorem pati latitudinem, et viliores minorem; Unde si pretium rei medium sit 10, summum erit 11 cum dimidio, et infimum 8 cum dimidio, et erit latitudo trium graduum; Si autem medium sit 100, summum erit 105 et infimum 95, et erit latitudo decem graduum; Et sic proportione servata regulanda sunt pretia; sed semper cum dependentia a iudicio prudentis, consideratis circumstantiis, seu prout in foro, et communibus negotiationibus sine fraude apparet.

Quodvis trium horum pretiorum iustum est 14
ac licitum; Unde quandiu emptio et venditio sit intra limites pretii summi et infimi, est iusta, et licita in utroque foro, quamvis eadem res specifica ab aliis infimo, ab aliis medio, et ab aliis summo pretio vendatur et respective ematur. Scotus in 4, dist. 15, qu. 2, art. 2; Navarr. in Manual., cap. 23, n. 7; Layman lib. 3, tract. 4, cap. 17, § 1, n. 4, et communis aliorum. In foro conscientiae omnis ven- 15
ditio notabiliter excedens pretium summum seu rigorosum, et omnis emptio non attingens pretium infimum seu pium, est iniusta et illicita; et per restitutionem ad aequalitatem reducenda. S. Augustinus lib. 3 de Trinitat., cap. 3; S. Thomas quaest. 77, art. 1; Scotus in 4, dist. 15, qu. 1; S. Antonin. part. 2, tit. 1, cap. 16, § 3, et communis aliorum, et colligitur ex Levit. cap. 25, num. 14, ibi: *Quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum;* et ex Apostolo, 1 ad Thessalon. 4, ibi: *Ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est Dominus de iis omnibus.* Unde S. Augustinus loc. citat. ait: *Velle vili emere, et caro vendere, utrumque vitium est.* Nec faciunt contra nostram conclusionem 16
Legislatorum placita, quibus dicitur licitum esse contrahentibus in emptione et venditione se invicem circumvenire, seu decipere, et quod res tanti valeat, quanti vendi potest, iuxta vulgare Iuristarum dictum; Quia statim respondetur hoc totum verum esse intra limites iusti pretii, ita ut venditor rem summo pretio vendere, et emptor infimo pretio emere possit, ut recte respondent Lessius lib. 1, cap. 21, dub. 1, num. 13; Reginald. lib. 25, n. 309; Covarruv. lib. 2 var. res., cap. 3, num. 2; Navarr. cap. *Qualitas*, num. 45, de poenit.; Layman loc. cit., num. 5; Reiffenstuel loc. cit., num. 122, et alii. Vel respondetur, quod hoc est permissum, seu toleratum solum in foro externo, in quo, ut mox dicetur, non puniuntur contrahentes se invicem circumve-

nientes seu decipientes, nec datur actio contra illos, nisi sit laesio ultra dimidium; Non autem in foro conscientiae, nam in conscientia nemini licet proximum suum ne in obulo quidem decipere. Sporer tom. 2, tract. 6, cap. 5, sect. 1, num. 27; Molina tom. 2, disp. 349; Castrop. de iustit. commutat. disp., punct. 17, num. 4; Lugo disp. 26, n. 82; Reiffenstuel loc. cit., n. 122, et alii.

17 In foro externo utroque Iure, tam Civili, quam Canonico (ob vitandam litium multitudinem, cum quasi connaturale sit homini velle vili emere, et caro vendere) permittitur, et toleratur rem quovis pretio emere et vendere, dummodo ex parte alterius non fiat laesio, seu deceptio ultra dimidium; non enim conceditur actio contra deceptorem, nisi alter ultra dimidium iusti pretii sit deceptus, taliter quod neque dimidiam iusti pretii partem receperit, ut si merx, quae iusto suo pretio valebat 10 aureis, fuit empta minus quinque aureis, vendita plus quindecim aureis, tunc enim competet contrahenti decepto actio adversus deceptorem ut vel rescisso contractu mercem restituat, restituto ei pretio, vel stante contractu, iusti pretii defectum suppleat; sic habetur leg. 2 Cod. de rescindend. vendit., et cap. *Cum dilecti* 3, et cap. *Cum causa* 6 de empt.

18 et vendit. Quamvis autem per mox citata iura beneficium illud rescindendi contractum ob deceptionem ultra dimidium iusti pretii, expresse soli venditori decepto reperiatur concessum; tamen per aequiparationem etiam emptori decepto concessum intelligendum est, si ultra di-

19 midium iusti pretii deceptus sit. *Sic communis Doctorum;* ut tenent, et testantur Sporer loc. cit., num. 28, et Layman loc. cit., num. 6. Sic etiam quamvis non sit modica controversia quomodo dimidium iusti pretii computandum sit in emptore decepto, ex quo Abbas in cit. cap. *Cum dilecti* 3 de empt., num. 2; Fachin. part. 1, lib. 2 controv., cap. 16; Arius Pinellus part. 1, cit. l. 2, cap. 3, et alii velint, quod emptor deceptus sit supra duplum, id est plus duplo solverit, quam solvere debuerat, v. g. supra aureos 20, si iustum mercis pretium fuit 10. Tamen communis aliorum Doctorum sententia apud Molina tom. 2, disp. 349; Layman loc. cit., num. 7; Sporer loc. citat., n. 28, tenent eodem modo, sicut in decepto venditore, ita etiam in decepto emptore dimidium computandum esse cum ordine ad iustitiam pretii, ut si merx pretio summo valebat 10 aureis, et emptor solvit supra quindecim, contractus rescindendus sit, vel excessus iusti pretii sit restituendus emptori decepto.

20 Pretium legitimum seu Legale iuste taxatum obligat omnes in utroque foro, et ipsum malitiose transgredientes, tam in emendo, quam vendendo peccant contra iustitiam, et tenentur ad restitutionem. *Certa et communis.* Et ratio est quia lex a Superiore legitimo iuste lata obligat etiam in conscientia, iuxta illud Apostoli ad Rom., cap. 13, n. 1, dicentis: *Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit,* et mox infra num. 5: *Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam,* ubi notanda est illa particula: *Propter conscientiam,* id est ut explicant Commentatores: *Subditi estote non solum metu poenarum, non solum propter iram, sed etiam ne peccetis, sed etiam propter conscientiam.* Unde cap. *Quo iure* 1, dist. 8, dicitur: *Ipsa iura humana per Imperatores, et Reges saeculi Deus distribuit humano generi.* Atque ideo: *Generale pactum est societatis humanae obedire Regibus suis,* ut dicit S. Augustinus lib. 3 Confess., cap. 8, ac refertur in cap. *Quae contra* 2, dist. 8. Et Lex iuste lata in materia violatae iustitiae per vulgaria Iuris, et communem Doctorum exigit restitutionem. Pretium 21 iuste taxatum observare tenentur etiam peregrini, nisi specialiter eximantur; *Communis et certa.* Et ratio est, quia pretium mercibus statutum pertinet ad contractus *et ratione contractus forum regulariter quis sortitur,* cap. *Licet* 20 de foro competenti.

Si manifeste constet pretium indebite, irra- 22 tionabiliter, ac iniuste taxatum esse, nemo in foro conscientiae illud observare tenetur. Layman loc. cit., n. 3; Molina loc. cit., disp. 364, num. 3; Lessius lib. 2, cap. 12, num. 14, et alii communiter; et ratio est, quia talis lex iniuste taxans pretium utpote iniusta nullam in foro conscientiae obligationem parit, cum ad hoc ut lex obliget in conscientia, debeat esse iusta, honesta et conveniens; textu expresso in cap. *Erit autem Lex* 2, dist. 4. Hinc infertur, quod si Magistratus, vel ab eo 23 deputati ex odio, vel passione aut muneribus corrupti, vel errore, seu ignorantia seducti, pretium rerum iniuste determinent; ut si Pistoribus v. g. taxetur pondus panis non secundum proportionem valoris tritici; aut si lex iubeat, ut frumentum, superveniente sterilitate, eodem pretio vendatur, quo ante vendebatur, cum esset frumenti copia, et huiusmodi, tunc potest taxa tuta conscientia transgredi, et reduci ad aequalitatem cum valore mercis. Immo 24 possunt in tali casu venditores, quando alio modo iustum pretium obtinere nequeunt, mercibus aliam rem, vel eamdem specie, minus tamen bonam v. g. optimo tritico aliud mediocre, generoso vino aliud debile, vel etiam aquam, stamno plumbum immiscere, dummodo in modica solum quantitate sufficienti ad seipsos reddendos indemnes, et ita fiat, ut nullum exinde detrimentum emptoribus sequatur [1]

[1] Advertat hic prudens Confessarius, ne huic adhaerendo opinioni praebeatur venditoribus ansa vitiandi merces, eisque alias non bonas quandoque plus aequo immiscendi; nam praeter fraudem, quae in tali mixtione

et merx adhuc sit idonea ad usum, vel finem, pro quo emptori fit iniuria, cum adhuc, uti supponitur, inter mercem et pretium servetur iusta aequalitas, ac iustitia commutativa; Molina loc. cit., disp. 353 in fine; Layman loc. cit., § 2, n. 15; Lessius loc. cit., cap. 21 dub. 12; Lopez part. 2 instrict., cap. 42, Gabriel in 4, dist. 14, quaest. 10, art. 3, dub. 1; Silvest. verb. *Emptio*, quaest. 19; Bonacina disp. 3 de restit., quaest. 2, punct. 4, num. 7, et punct. 6, num. 17; Lugo, Conrad. et alii passim. Requiritur tamen semper, quod certo et manifeste constet pretium esse iniuste taxatum; quia si solum sit dubium, an taxatio pretii sit iusta, nec ne; tunc non licet taxatum pretium transgredi, quia tunc praesumendum est legem taxativam esse iustam, eique standum est etiam pro foro interno, eo quod universaliter in dubio praesumptio stet pro superiore; arg. cap. *Quid culpatur* 4, caus. 23, quaest. 1, et ibi Gloss. verb. *Sacrilego*, et sic tenet communis Doctorum teste Molina disp. 346, n. 5 [1].

26 Emptio et venditio potest fieri ab omnibus, qui iure non prohibentur. *Communis ac certa*, arg. cap. *Iam nunc* 8, caus. 28, quaest. 1, cap. 1 de Procuratoribus in 6, iuxta illud vulgatum axioma Glossae marginalis in cap. *Inter corporalia* 2 de translat. Episcop., verb. *Non invenitur*, ibi: *Concessum intelligitur, quod* 27 *expresse non prohibetur*. Emere tamen, et vendere solius lucri, et negotiationis gratia nequeunt Clerici, quia omnis negotiatio solius lucri causa Clericis est prohibita; cap. *Consequens* 2, cap. *Episcopus* 3, cap. *Praelatum* 4, cap. *Canonum* 3, cap. *Si quis* 4, et cap. *Quicumque* 9, caus. 14, quaest. 4, cap. *Clerici Officia* 15 de vit. et honest. Clericor., cap. *Cum multa negotia* 1 Ne Clerici vel Monachi, et cap. *Secundum* 6 eodem titul. et Conc. Trid. sess. 22 de reform., cap. 1. Dicitur autem notanter *solius lucri et negotiationis gratia*, quia ob suam, vel suorum necessitatem emere et vendere valide, et licite possunt; sed de his 28 vide verb. *Clericus*, art. 3 per tot. Item provinciarum et locorum Gubernatores, Praesides, Rectores, Vicedomini, Praefecti, Iudices, et eorum officiales ac ministri in ipsis locis, in quibus iurisdictionem exercent, emere non possunt nisi necessaria ad victum et vestimentum, et usum quotidianum, ne videlicet horum potentia et auctoritate plebei, et inferiores terrefacti, coacte potius, quam libere contractus ineant, non sine magno Reipublicae detrimento, l. unic. Cod. de contract. Iud., iuncta l. *Principalibus*, et l. *Praesidis* ff. Si certum petatur; l. *Non licet*, l. *Qui in officiis* ff. de contrahend. empt. l. *Aufertur*, § *Quod a praeside*, ff. de Iure Fisci. Hodie tamen tales leges videntur contraria consuetudine abrogatae, cum fere ubique vigeat praxis, quod omnes supradicti non minus ac alii, libere emant et vendant. Item Ad- 29
ministratores rerum alienarum de iure nec per se, nec per alium emere possunt res illas, quas administrant, nisi id eis specialiter concedatur; l. *Non licet* 46 de contrahend. empt. Item 30
Tutores et Curatores prohibentur emere bona Pupillorum et Minorum, quae administrant; l. 34, § fin., ff. de contrahend. emption., leg. *Pupillus*, § fin., de auctor. Tutor. Possunt ta- 31
men Tutores et Curatores talia bona emere, vendere cum auctoritate Iudicis et interventu propinquorum eorum Pupillorum et Minorum; l. *Pupillus* 5, § 2 et sequent., ff. de auctorit. Tutor. Sicuti etiam emere possunt a pupillis 32
illi Tutores, qui non habent administrationem eorum bonorum, cum in ipsis non adsit occasio, et commoditas illos decipiendi, textu expresso in l. *Tutores* 6 ff. de auctor. Tutor., ibi: *Tutores quibus administratio decreta non est, tamquam extraneos, recte a pupillo emere placet*. Emere et vendere non possunt Pupilli 33
et Minores, nisi accedat auctoritas Iudicis, et consensus Tutorum seu Curatorum; leg. *Quamvis* 32 ff. de acquirend. et amittend. possessione [2].

Omnis res humano commercio subiecta emi 34
et vendi potest, nisi specialiter prohibeatur, textu expresso in l. *Si emptione* 34, § 1, de contrahend. empt., ibi: *Omnium rerum, quas quis habere vel possidere, vel prosequi potest, venditio recte fit. Quas vero naturae vel gen-*

committitur in damnum emptoris, quaeve nunquam est licita, opponitur etiam iis, quae Deus praeceperat Deut. 25, vid. P. Paul. Gabriel. Antoine, Moral. tom. 1, tract. de Contractibus, quaest. 14, cap. 5. Addo ipsum quod Constantinum Roncaliam, qui dixit posse Confessarium permittere venditoribus, ut aliquid diminuant de quantitate, quando pretium taxatum est evidenter iniustum; nihilominus in hoc valde cautos vult esse Confessarios ob rationes, quas affert in fine cap. 5, dict. 13 de Contract., num. 2. *(Nota Rom. Theolog.)*

[1] Ad validitatem vero huius Contractus requiritur, quod certum omnino sit pretium vel certum fieri possit licet ignoretur, l. 7, § 1, l. 37 ff. de contrah. empt. Nihil enim refert pretium verbo designari dummodo sufficienter demonstretur, l. 6 ff. de reb. credit., cum in posteriore casu licet quantitas lateat, in veritate tamen certa est. Zoes. in Pandect. lib. 18, tit. 1, n. 33. Ita et certum dicimus pretium in arbitrium tertii collatum, dummodo tertius certus sit et nominatus. Si enim tertius incertus et innominatus esset, incertum pari ratione redderetur pretium, et nulla remaneret venditio eodem modo, quo irrita remanet si pretium collatum sit in arbitrium unius ex contrahentibus. Zoes. ubi supra num. 34. Quod si tertius male arbitratus sit, tunc res arbitrio iudicis relinquitur, l. 76, l. 77, l. 78, l. 79 ff. pro socio. Neque ex instrumento, quod nullum certum contineat pretium, recte ad illud consequendum agi potest. Zoes. loc. cit., num. 36. (Edit. Barbiell.)

[2] Insuper inter patrem et filium emptio contrahi non potest, quia nulla inter eos nisi naturalis contrahitur obligatio. Duaren. tom. 3, pag. 529, tit. de contrahend. empt., cap. 5. (Edit. Barbiell.)

tium ius, vel mores Civitatis, (adde, vel ius Divinum, Civile, Canonicum, aut statutum locale, ut cum aliis recte Azorius lib. 7, c. 5, num. 2), *commercio exuerunt, earum nulla*
35 *venditio est.* Hinc emi et vendi possunt omnes res sive mobiles, sive immobiles, cit. leg. *Si*
36 *emptione*, et communis Doctorum. Item emi et vendi possunt Nomina, id est iura seu actiones, credita, debita, Chyrographa, etiam ignorante et invito, textu expresso in leg. *Nominis* 3 Cod. de haereditate vel actione vendita, ibi: *Nominis venditio etiam ignorante et invito eo, adversus quem actiones mandantur, contrahi solet;* et concordat lex *Nomina* 17 ff. de haereditat. et action. vendit., ibi: *Ea enim res est,*
37 *quae emi et vendi potest.* Dummodo tamen talia Nomina seu Iura, Credita et huiusmodi sint certa ac liquida, et liti nondum subiecta, nam incerta, illiquida, aut litigiosa vendi et emi non possunt; l. *Lite pendente* 2, leg. *Quicumque* 3, leg. *Censemus* 4 Cod. de Litigiosis, et tot. tit. de rebus litigiosis.

38 Officia publica temporalia ut Praefecti, Cancellarii, Consiliarii, Iudices, Scribae, Tabelliones et huiusmodi, spectando leges positivas humanas vendi et emi non possunt; Ita clare patet ex Novella 8, cap. 7, leg. *Nemo* Cod. Quae res vendi non possunt, leg. 14. Cod. de re militari; et ratio est, quia huiusmodi venditio, et emptio solet esse Reipublicae perniciosissima, cum sic ad officia applicentur non qui idonei et digni, sed ditiores plus offerentes, quamvis aliunde inepti et incapaces existant, qui una semel, quod officium per pecuniam sunt adepti, omnibus modis per fas, et nefas student pretium expensum recuperare, quotidie iustitiam sui officii violantes: sic docent Ioannes Medina, Adrianus et alii apud Card. de Lugo tom. 2, disp. 34, sect. 3, num. 24,
39 verb. *Secunda sententia.* Supradictis tamen legibus positivis non obstantibus, ubi legitima introducta est consuetudo, valide ac licite talia Officia publica temporalia vendi possunt, dummodo ut licite vendantur, serventur quaedam conditiones mox assignandae: Ita D. Thomas in Epistola ad Ducissam Brabantiae opusc. 21, a qua de hoc dubio interrogatus fuerat; Covar. in Manuali, cap. 25, num. 7; La Croix lib. 3, part. 2, num. 991; Azorius part. 3, lib. 8, cap. 7; Castropalao de iust. commut., disp. 5, punct. 18, num. 13; Thomas Sanchez l. 2 consil., cap. 1, dub. 37; Vasquez opusc. de benefic., cap. 2, § 3, dubit. 14; Turrianus disp. 23, dub. 2; Diana tom. 2, tract. 5; Miscell., resolut. 108; Caietanus, Silvester, Armilla, Rosella, Navarra, Paludan., Salonius, Aragonius, Sotus, Tanerus, Silvius, Rebellus, Filiuccius et fere communis aliorum, et ratio est, quia contra leges positivas humanas valida et licita est consuetudo legitime introducta: cap. *Cum tanto* 11 de consuetudine.

Conditiones autem, quas, ut talis venditio 40
licite fiat, assignant praedicti Doctores, sunt sequentes: Prima ut sit auctoritas in vendente. Secunda ut vendantur dignis. Tertia ut non vendantur pretio adeo excessivo, ut necesse sit emptorem officio abuti, ut pretium solutum sibi compenset. Quarta ut id fiat ob Reipublicae necessitatem, cui aliter consuli bene non possit. Quintam addit Vasquez, ut hi Officiales suis temporibus examinentur et visitentur, ut constet, an recte sua officia exerceant. Denique addunt aliqui, Officium Iudicis nunquam posse licite vendi, ut cum Soto et aliis fatetur idem Vasquez, et idem cum aliis, quos affert, sentire videtur Sanchez loc. cit., n. 6. Non desunt 41
tamen magni nominis Doctores, qui sustinent, non solum Principes supremos posse valide et licite servatis supradictis conditionibus talia officia temporalia vendere, sed etiam valide et licite posse id facere alios inferiores de licentia Principis expressa vel tacita, quae tacita facultas praesumitur in multis casibus, quos enumerat Sanchez dict. cap. 1, dub. 38, a n. 10. Unde circa hoc standum est legitimae cuiusque Regni, et Provinciae introductae consuetudini; argum. cit. cap. *Cum tanto* 11 de consuetud. Dummodo tamen per abusum vendendi talia officia personis minus idoneis et pretio excessivo, non sit consuetudo inductiva culparum per quotidianas fraudes, et iniustitias in nimium Reipublicae detrimentum; talis enim consuetudo nullibi et nemini, quantumvis Principi supremo liceret, cum verius dicenda esset corruptela; cit. cap. *Cum tanto,* ibi: *Quacumque consuetudine, quae dicenda est verius in hac parte corruptela.*

Emptio et venditio fieri nequit de rebus mere 42
spiritualibus, aut spiritualibus annexis; quia talis venditio esset Simoniaca ex cap. *Altare* 14, et cap. *Si quis* 15, caus. 1, qu. 3. Item est de rebus sacris, seu Sacramentis qua talibus. Concordat Ius civile leg. *Sed Celsus* 6, leg. *Hanc legem* 22, leg. *Litera* 51 de contrahen. empt., iuncta l. *Sancimus* C. de Sacrosanctis Ecclesiis, et clarius patet verb. *Simonia.* Item 43
emptio et venditio fieri nequit de rebus litigiosis; clare patet ex toto titulo de rebus litigiosis, et l. *Pendente* 2, l. *Quicumque* 3, et l. *Censemus* 4 Cod. de litigiosis. Homo liber 44
vendi et emi non potest; leg. *Si emptione*, § *Omnium rerum*, ff. de contrahend. empt., § 1 Instit. de inutil. stipul.; nisi tamen maior 25 annis consentiat; § 4 Instit. de Iur. pers.; vel nisi sit Filius, qui a Patre in summa pau- 45
pertate victus causa vendatur; quia in tit. 2 Cod. de Patribus, *qui filios distraxerunt* conceditur Patri, *quod propter nimiam paupertatem, egestatemque victus causa filium, filiamque vendere possit.* Quod ipsum etiam de iure naturali licitum videtur, prout recte advertunt Covarr. lib. 3 variar. resol., cap. 14, n. 4;

Tiraquell. lib. 1 de Retract., § 26, num. 17, et alii passim. Et ratio est, quia proles post Deum maxime obligatae existunt Patri, unde naturae omnino conveniens reputatur, ut proles ad conservandam vitam Patris, libertate privari
46 se sinat. Item nequit a Domino vendi servus, ut cum bestiis pugnet; l. *Circumcidere* ff. ad l. Cornel. de Sicariis; l. *Domini* ff. de contrahend. empt., l. *Iunia* ff. de manumissionib.
47 Arma, Equi, lignamina, funes et alia huiusmodi nequeunt vendi, et deferri ad Saracenos, Turcas, et alios Christiani nominis hostes, et id facientes quicumque sint, incurrunt excommunicationem in Bulla Coenae Domini, ut expresse habetur in ipsa § 7 [1].

48 Ordinarie loquendo nemo invitus cogi potest ad vendendam rem propriam, vel emendam alienam; leg. *Invit.* 11 Cod. de contrahend. emption., leg. *Nec emere* 16 Cod. de iure deliberandi, et communis Doctorum. Excipiuntur tamen aliqui casus in quibus potest quis cogi a legitimo Superiore ad vendendam rem pro-
49 priam iusto pretio. Primus casus est ob publicam necessitatem, vel inopiam v. g. frumenti, aliorumque victualium ad quotidianum usum, tunc enim cogi possunt Cives a Magistratu ad vendendum iusto pretio arg. l. 1, § *Cura carnis*, ff. de Offic. Praef. Urbis, l. *Civitatum* 2 Cod. Ut nemini liceat, l. 14 et 18
50 Cod. de operibus publicis. Et in tali casu publicae necessitatis cogi possunt ad talem venditionem etiam Clerici, non quidem a Iudice Laico, sed a proprio suo Ecclesiastico; S. C. Immunit. in Neapolitana 10 Novembris 1694; in Casalensi 12 Februarii 1695; In Neocastren.
51 1 Decembris 1696. Secundus casus est ob bonum publicum, aut favorem Religionis, v. g. si fundus personae privatae necessarius sit pro constructione vel ampliatione Civitatis, Arcis, Viae publicae, Principis, Palatii, Templi, Monasterii, Collegii, Hospitalis et huiusmodi, l. *Si locus*, § *Cum via*, ff. Quemadmodum servitus amittatur, l. *Si quis Sepulcrum* 12 de Religiosis et sumptibus Funerum, et *sic communis Doctorum*. Tertius casus est, si duo
52 communem servum habeant, quorum alter velit eum manumittere, cogitur etiam alter partem suam vendere, libertatis favore si adsit, qui redimere velit; l. 2 Cod. de communi
53 servo manumittendo. Quartus casus est, quando Dominus nimis severe ac inhumane tractat servum suum, tunc enim cogi potest eum vendere; § 2 Instit. de his qui sunt sui vel alieni Iuris.

54 Dantur etiam aliqui casus, in quibus potest quis cogi ad emendum, maxime quando id exigit bonum commune Reipublicae: sic possunt cives cogi ad coemendum frumentum et alia vitae necessaria ob evitandam communem inopiam. Item possunt sic cogi Cives, dum timetur obsidio Civitatis. Item possunt subditi cogi ad emenda instrumenta sicut et alias res, sine quibus nequeunt satisfacere Officio, Obedientiae vel obligationi sibi incumbenti. *Ita Doctores communiter.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Contractus emptionis perficitur ex mutuo 55
consensu de tanto pretio pro tali merce, ut ait Auctor n. 2. Quid autem si Contrahentes dum hunc praestiterunt consensum reservaverint aliqua pacta postea concordanda? Num perfectus nihilominus dici queat contractus? Affirma, et quidem etiamsi ipsi Contrahentes 56
discordaverint postea circa facta illa, quae utpote respicientia accidentalia ipsius contractus, nequeunt obesse ipsius perfectioni resultanti ex praefato consensu. Discordia vero illa Contra- 57
hentium arbitrio boni viri dirimenda est, ut respondit Rota in Colonien. *Venditionis* 12 Iunii 1750, § 7, cor. clar. mem. Caprar.

In Foro, ut inquit, et Auctor num. 18, non 58
succurritur venditori laeso, nisi laesio sit ultra dimidium iusti pretii, idque ex allegata ab ipso leg. 2 Cod. de Rescindend. vendit. Caeterum, si dicendum quod res est, nescitur quomodo ex hac leg. 2 Cod. de Rescindend. vendit. regula haec excerpta sit et in Foro obtinuerit. Continetur enim in ea non Constitutio aliqua generalis, sed simplex Rescriptum Imperatorum Diocletiani et Maximiani. Hi sane conquerenti 59
de venditione facta cum laesione ultra dimidium iusti pretii, rescripserunt vel recipiendam ab ipso esse rem venditam, restituto pretio accepto, vel iustum pretium ei supplendum esse. Sed ex Rescriptis efformari haud posse Regu- 60
lam generalem vim habituram in aliis casibus tritissima res est, et post alios observavit Hilliger in suo Donell. enucleat., lib. 1, cap. 5, in notat. lit. D.

Idque eo vel maxime locum sibi vindicare 61
debebat in specie de qua agitur, propterea quod Regula quae ex dicta Leg. 2 Cod. de Rescindend. vendition. efformata est, adversatur iuri naturae, quod aequalitatem in contractibus onerosis demandat.

Sed altas adeo radices in Foro praefato Re- 62
gula egit, ut difficulter evelli possit. Optandum tamen esset, ut restringeretur intra terminos Emptionis et Venditionis, de qua loquitur ipsa Lex 2 Cod. de Rescindend. vendition.; nec protraheretur ad alios contractus onerosos, obstante iure naturae, quod, ut modo dictum est, et hic est repetendum, aequalitatem demandat.

---

[1] Aliae quae ob publicum bonum nequeunt res vendi, licet in commercio sint, recensentur a Zoes. in Pandect. lib. 18, tit. 1, n. 23. (EDIT. BARBIELL.)

63 Altera in Foro invaluit Regula, quod Emptio et Venditio cum enormissima laesione facta
64 sit nulla. Sed si dolus dans causam contractui bonae fidei, non item in illum incidens reddit contractum nullum; leg. 7 ff. de dol., l. 16, § 1, iuncto 1, ff. de minor., leg. 5, § 2, de Auctorit. Tutor., l. 3, § ultim., ff. Pro socio, leg. 1, § 7, ff. Quarum rerum actio non datur; Voet in Commentar. ad Pandect., lib. 4, tit. 3, num. 3; Bocer. ad leg. 23 ff. de Regul. Iur. cap. 2, num. 15; non est quod ex laesione enormissima contractus Emptionis et Venditionis nullus esse possit, et quidem etiamsi laesio haec enormissima dolum re ipsa contineat, idque quia dolus hic non dat causam 65 contractui, sed incidit in ipsum contractum. *Incidere vero* (recte inquit Voet ubi supra) *in contractum censetur, quum quis sponte quidem contrahit, sed in modo contrahendi, veluti in pretio, aut aliter decipitur.*

Sed hoc parum est. Ex enormissima laesione 66 in Foro nulli etiam declarantur Contractus stricti iuris, ut transactio, quando ad Legum praescriptum nec dolus dans causam contractui stricti iuris, ipsum nullum reddit; leg. 36 ff. de verb. Obligation., l. penult. Cod. de inutil. stipulatione.

Articulus II. *Quoad ea quae concernunt emptorem.*

Summarium. 1. Emens bona fide rem furtivam, seu alienam, tenetur eam restituere Domino statim ac rescit esse suam. - 2. Nec talis emens bona fide rem furtivam, restituendo eam Domino, potest ab ipso repetere expensam pro ea. - 3. Immo non tantum rem ipsam furtivam, sed et omnes eiusdem rei fructus adhuc exstantes, et quos collegit, et consumpsit a tempore cognitae rei furtivae, et eos ex quibus iam antea bona fide perceptis factus est ditior, tenetur emptor in utroque foro restituere Domino. - 4. Emens bona fide rem furtivam, si durante bona fide, eam consumpsit, vel vendidit, vel donavit, non tenetur ad restitutionem. - 5. Si vero emens plus pretii recepisset in venditione, quam in emptione rei furtivae, teneretur id plus, in quo factus est ditior, restituere Domino comparenti. - 6. Emens bona fide rem furtivam probabilius non potest eam reddere furi, si praevideat non esse reddendam Domino, etiamsi aliter pretium suum recuperare non possit, sed debet eam restituere Domino. - 7. Revera tamen est etiam probabile, quod talis emptor possit rem furtivam reddere furi, ad pretium recuperandum, seque indemnem servandum. - 8. Emens rem pecunia furtiva licet acquirat eius rei Dominium, tamen obligatur ad resarciendum omne damnum, ac lucrum cessans illi, a quo pecuniam abstulit, tum etiam venditori casu, quo pecunia ab ipso evincatur. - 9. Venditor autem non acquirit Dominium talis pecuniae furtivae, sed eam debet comparenti Domino restituere, si adhuc in specie extet. Non tenetur vero restituere, si eam iam consumpsit, vel cum propriis nummis ita commiscuit, ut amplius discerni nequeat. - 10. Emens rem alienam, seu furtivam modico pretio, ut eam restituat proprio Domino, qui eamdem rem non erat alias reacquisiturus non nisi maioribus expensis, potest ab ipso Domino repetere pretium solutum, et Dominus tenetur in utroque foro ipsum refundere. - 11. Emens communi pretio agrum in quo scit esse thesaurum, vel similia alia pretiosa, licite emit, et nihil tenetur restituere venditori ignoranti. - 12. Sic emens communi pretio rem mobilem, in qua reperiatur aurum, vel aliud quidpiam pretiosum penitus ignotum etiam venditori, non tenetur ad ullam restitutionem ipsi venditori. - 13. Emens rem sua et communi aestimatione vilem si post emptionem cognoscat esse pretiosam, non tenetur aliquid restituere venditori. - 14. Secus autem esset si emptor ante emptionem cognovisset pretiositatem rei penitus incognitam a venditore simplici et ignaro, tunc enim teneretur ei restituere id quod minus solvisset de justo pretio. - 15. Nec talis emptor conscius maioris valoris rei, qui a venditore ignoratur, manet tutus in conscientia per hoc quod dicat venditori ignaro se velle rem illam sine scrupulo emere, et ideo videat, an velit eam pro tali pretio dare condonando ei, si quid amplius valeat, et venditor consentiat. - 16. Qui scientia privata scit brevi pretium augendum, potest licite emere pretio currenti. - 17. Item si quis scientia privata sciat pretium mercis, seu valorem monetae esse brevi minuendum, vel mercem aliquam, seu monetam esse prohibendam, potest mercem licite vendere pretio currenti, et monetam expendere secundum valorem praesentem. - 18. Dicitur autem notanter *Scientia privata,* quia non excusantur Magistratus ipsi, qui ex industria legis promulgationem differunt, ut interim suas merces, vel pecunias maiori valore seu pretio distrahant. Possunt tamen ipsi non aliter, ac alii bona fide distrahere sua, non obstante tali notitia, quando in eadem quantitate, seclusa illa notitia, distracturi fuissent. - 19. Chirographa et aliena credita, quantumvis certa, si sine molestia, difficultate, damno emergente, vel lucro cessante, exigi nequeunt, possunt valide, ac licite emi minori pretio iuxta qualitatem difficultatis, periculi, damni, et huiusmodi. - 20. Doctores merito addunt tantam posse esse difficultatem, vel incertitudinem solutionis, ut huiusmodi chirographa, et credita aliena, possint interdum dimidio valore emi, et aliquoties etiam minoris. - 21. Chirographa, et aliena credita possunt etiam licite emi minori pretio ab aliquo particulari, qui ob suam industriam, vel favorem Principis, aut Officialium, vel ipsiusmet debitoris, potest illa exigere sine difficultate, periculo, aut damno, sine quibus non posset illa exigere Creditor, vel alter. - 22. Immo etiam ipsimet Ministri, et Officiales, qui Principum, vel aliorum debitorum pecunias administrant, possunt licite Chirographa, et aliena credita erga suos principales minori pretio emere, sicut alii: dummodo ipsi non sint causa difficilis aut periculosae solutionis, et fecerint quantum in se erat, ut sine difficultate creditoribus satisfieret. - 23. Si autem ipsi ex dolo, vel negligentia, aut alia culpa sint causa, quod exactio Creditorum evadat difficilis, periculosa, aut onerosa, nullimode possunt illa credita minoris emere. - 24. Neque ex tali malitia possunt ipsi Ministri, seu Officiales suggerere amico, ut emat viliori pretio aliena credita erga Regem, seu Principem, et postea integra solvere emptori, diviso inter ipsos lucro illius emptionis. - 25. Chirographa, et aliena credita, in casu quo possunt ab alio tertio minoris emi, similiter possunt minoris emi, seu redimi vel exstingui ab ipsomet debitore, dummodo ipse non sit causa minoris aestimationis, et quod solutio praefixo futuro tempore non evadat ex sua malitia, aut negligentia difficilis, et periculosa, sed aliunde oriatur talis difficultas, aut periculum. - 26. Secus tamen, si ipse debitor sit malitiosa et culpabilis causa, cur solutio evadat difficilis, periculosa, vel onerosa. - 27. Chirographa, et aliena credita certa, et liquida, pro quibus suo tempore extinguendis nulla penitus occurrit difficultas, vel periculum, neque ullum lucrum cessans, aut damnum emergens, nequeant licite emi minori pretio. - 28. Non licet sine iusto titulo ob solam anticipatam solutionem infra pretium infimum emere. - 29. Potest tamen emptor sic minoris emere mercem, si adsit iustus titulus. - 30. Minori pretio quam

valeat ob varias causas potest res emi: Primo quando emptor emit in gratiam venditoris, et ratione ipsius cessat emptori lucrum, vel damnum emergit. - 31. Secundo, ratione multitudinis mercium. - 32. Tertio, ratione multitudinis mercium simul emptarum. - 33. Quarto, ratione paucitatis emptorum. - 34. Quinto, ratione inopiae, seu paucitatis pecuniae. - 35. Sexto, ratione modi vendendi, ut cum venditor rem sponte, et ultronee offert, et enixe rogat ad emendum. - 36. Septimo, quando res venduntur sub hasta, seu Foro scrutatorio sine ulla fraude. - 37. Deputatus ad aliquam rem emendam certo et determinato pretio, si pretium solummodo determinatur, ne excedatur, non potest sibi retinere aliquid, si minoris emit. - 38. Potest tamen sibi retinere, si Dominus ita determinavit pretium, ut nihil aliud desideret quam ipsam rem emendam pro tali pretio, relicto emptori si quid minus expenderit in ipsa re emenda. - 39. Regulariter vero loquendo, quando aliter non constat de voluntate Domini, deputatus ad emendam rem determinato pretio, v. g. pro decem, si ei contingat emere pro octo, non potest licite sibi retinere illa duo. - 40. Deputatus autem ad emendum aliquam rem, si ultra intentum Domini specialem et extraordinariam diligentiam, industriam, et laborem adhibuit pro emendo minori pretio, tunc poterit aliquam partem pretii incommodo, et industriae suae proportionatam sibi retinere. - 41. Sic etiam Sartor deputatus ad emendum pannum, serica, et huiusmodi pro vestimentis conficiendis, potest sibi retinere id, quo minus emit, si mercator, vel venditor in solam sui gratiam partem aliquam iusti pretii remisit. - 42. Dummodo tamen duo concurrant, quae assignantur. - 43. Emens frumenta tempore messis, quo minus valent, ut servet vendenda ad tempus, quo magis valere solent, si non faciat animo inducendi charitatem, et postea vendat intra limites iusti pretii, nullimode est culpandus. - 44. Si tamen unus, aut pauci coëmunt omnia frumenta et huiusmodi, ut postea illa vendant ad suum libitum eo pretio quo voluerint, iniustissime agunt, et monopolium committunt. - 45. Tales monopolae nedum peccant graviter contra charitatem, sed probabilius etiam contra iustitiam cum onere restitutionis. - 46 ad 62. De his, qui emere possunt, vel non. - 63 ad 66. An Emptor propria auctoritate possessionem rei emptae apprehendere possit, si ei permissa sit in emptionis Instrumento.

1 Emens bona fide rem furtivam, seu alienam tenetur eam restituere Domino statim ac discit esse suam l. *Mater* 3, et l. *Adversus* 4 C. de rei vindicatione. Et ratio est, quia a fure, cuius non erat talis rei furtivae dominium, non potuit transferri in emptorem; iuxta regul. 79 Iuris in 6, ibi: *Nemo potest plus iuris transferre in alium, quam sibi competere dignoscitur.* 2 Et sic communior Doctorum. Nec talis emens bona fide rem furtivam restituendo eam Domino, potest ab ipso repetere expensum pro ea; textu expresso in leg. *Mater* 3 Cod. de rei vindicatione, ibi: *Rem tuam a possessore etiam non oblato pretio vindicare poteris,* peccaret enim graviter, si nollet eam rem restituere nisi a Domino refunderetur pretium pro tali re bona fide solutum; l. *Incivilem* 2 Cod. de furtis, ibi: *Incivilem rem* (hoc est ut explicat Glossa, iuri ac rationi contrariam) *desideratis, ut agnitas res furtivas non prius reddatis quam pretium solutum fuerit a Domino. Curate igitur cautius negotiari, ne non tantum in damno huiusmodi, sed etiam in criminis suspicionem incidatis.* Et sic tenet *communis Doctorum* cum S. Raymundo, qui lib. 2 Summae, tit. 6 de furtis, § 7, sic praecise habet: *Si quis emit rem furtivam ignoranter, et bona fide, et in foro publico et publice, numquid potest saltem pretium, quod numeravit, petere a Domino, cum deprehendit rem esse furtivam, vel numquid poterit retinere rem, donec pretium sit ei solutum? Respondeo, non.* 3 Immo non tantum rem ipsam furtivam, sed et omnes eiusdem rei fructus adhuc extantes, et quos collegit, et consumpsit a tempore cognitae rei furtivae, et eos ex quibus iam antea bona fide perceptis factus est ditior, tenetur emptor in utroque foro restituere Domino: Sic communiter Doctores, et habetur clare ex variis Legibus, et signanter ex l. *Certum est* 22 Cod. de rei vindicatione, ibi: *Certum est malae fidei possessores omnes fructus solere cum ipsa re praestare, bonae fidei vero extantes;* leg. *Senatus consultum* 1 Cod. de petitione haereditatis, ibi: *Fructus bonae fidei possessores reddere cogendi non sunt nisi ex his locupletiores extiterint;* et concordat l. *Si rem* 22 ff. de petition. haeredit., l. *Utrum* 23 ff. eod. tit.

Emens bona fide rem furtivam, si durante 4 bona fide eam consumpsit, vel vendidit, vel donavit, non tenetur ad restitutionem. *Communis* cum D. Thoma 2–2, qu. 100, art. 6; S. Raymundus in Summa, lib. 2, tit. 6, § 7, ibi sic habet: *Bonae fidei emptor, si durante bona fide ipsius, periit, restituere non tenetur. Idem credo si alienavit durante similiter bona fide,* et habetur clare ex l. *Qui vas* 48, § final., ff. de furtis, ibi: *Quod enim ex re furtiva redigitur, furtivum non esse, nemini dubium est; nummus ergo hic qui redactus est ex pretio rei furtivae, non est furtivus.* Et Instit. lib. 4, tit. 17 de officio Iudicis, sic expresse dicitur: *Si vero bonae fidei possessor fuerit, non habetur ratio neque consumptorum, neque non perceptorum.* Si vero emens plus pretii recepisset 5 in venditione quam in emptione rei furtivae, teneretur id plus, in quo factus esset ditior, restituere Domino comparenti; l. *Utrum* 23 ff. de petitione haereditatis, et *communis Doctorum.* Emens bona fide rem furtivam pro- 6 babilius non potest eam reddere furi, si praevideat non esse reddendam Domino, etiamsi aliter pretium suum recuperare non possit, sed debet eam restituere Domino. Sic Molina disp. 722; Layman lib. 3, tract. 4, cap. 17, § 3, n. 24; Covarruv. in Regul. *Peccatum,* part. 3, n. 3; Castropalao de iustitia commutat., disput. 1, punct. 9, num. 7; La Croix lib. 3, part. 2, num. 100; Caietan., Medina, Sotus, Armilla, Ledesma, Maior cum communiori et probabiliori aliorum, teste Reiffenstuel lib. 3 decret., tit. 16, a num. 105, ubi solide defendit hanc opinionem, sicut facit Molina loc. cit.; Covarruv. loc. cit.; La Croix loc. cit. solvendo

rationes adversariorum, aliique apud ipsos vi-
7 dendi loc. cit. Revera tamen est etiam probabile, quod talis emptor possit rem furtivam reddere furi ad pretium recuperandum, seque indemnem servandum; Ita Navarr. in Manuali, cap. 17, num. 9; Silvester verb. *Restitutio* 3, quaest. 7; Sayrus, Angelus, Alensis, Beia, Petr. Navarr., Vasquez, Turrian., Dicastill., aliisque plurimis citatis; Lessius lib. 2, c. 14, dub. 3; Lugo tom. 1 de iustit., disp. 17, sect. 2; Diana part. 1 de contractibus, res. 69; Haunold. t. 3, n. 260; Illsung. tom. 4, dict. 3, num. 40; Sporer tom. 2, tract. 4, a n. 121, ubi solide defendit hanc opinionem solvendo rationes adversariorum; Vide ibi [1].

8 Emens rem pecunia furtiva, licet acquirat eius rei dominium, per textum in leg. 1 et penult. Cod. Si quis alteri, et leg. *Si ex ea pecunia* 6 Cod. de rei vindicat., tamen non obstante rei emptae Domino obligatur ad resarciendum omne damnum, ac lucrum cessans tum illi, a quo pecuniam abstulit, tum etiam Venditori, casu quo ab ipso pecunia evincatur; D. Thomas 2–2, quaest. 78, art. 3; Molina disp. 127, conclus. 2; Covarruv. variar. res. lib. 3, cap. 3, n. 6; Layman lib. 3, tract. 4,
9 cap. 17, § 3, num. 22, et alii passim. Venditor autem non acquirit dominium talis pecuniae furtivae, sed eam debet comparenti Domino restituere, si eam iam consumpsit, vel cum propriis nummis ita commiscuit, ut amplius discerni nequeat [2]; textu expresso in leg. *Si alieni* 78 ff. de solutionibus, ibi: *Si alieni nummi inscio, vel invito Domino soluti fuerint, manent eius, cuius fuerint; Si mixti essent, ita ut discerni non possent, eius fieri qui accepit.* Sic Glossa ibid. et cum multis Layman
10 loc. cit., n. 23. Emens rem alienam modico pretio ut eam restituat proprio Domino, qui eamdem rem non erat alias reacquisiturus non nisi maioribus expensis, potest ab ipso Domino repetere pretium solutum, et ipse Dominus tenetur in utroque foro ipsum refundere, quia talis emptor utiliter gessit negotium Domini, ob quod Dominus recompensare tenetur quidquid utiliter in rem eius alter impenderit; leg. 2 ff. de negotiis gestis. *Et sic communis Doctorum;* arg. cap. *Rapina* 5, caus. 13, qu. 6, ibi: *Rapinam emere non licet, nisi ea intentione, ut cui ablata est, reddatur.*

Emens communi pretio agrum, in quo scit 11
esse thesaurum, vel similia alia pretiosa, licite emit, et nihil tenetur restituere venditori ignoranti, quia thesaurus ille omnino ignotus, et soli emptori cognitus, revera in communi aestimatione non auget pretium agri, adeoque pretium commune et vulgare est iustum et licitum; et hoc ipsum innuit Christus recte factum esse Matthaei 13, ibi: *Simile est Regnum Coelorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo abscondit, et prae gaudio illius vadit, et vendit universa, quae habet, et emit agrum illum,* et colligitur ex l. *A Tutore* ff. de rei vindic.; sic tenet D. Thomas 2–2, qu. 66, art. 5; Sotus lib. 6 de iustit., quaest. 3, art. 3; Navarr. in Manual., cap. 17, num. 175; Molina disp. 56; Lessius lib. 2, cap. 5, dub. 15, num. 62; Layman. loc. cit., cap. 5, num. 23; Lugo disp. 6, num. 128; Burgh. cent. 3, cas. 72; Sporer tom. 2, tract. 6, cap. 1, n. 175, et c. 5, n. 70; Bonacina de restitut., d. 1, quaest. 3, punct. 6, num. 7; La Croix lib. 3, part. 2, num. 942; Card. de Luca de emptione, disc. 44 per totum, ubi affert decisionem Rotae; Reiffenstuel loc. cit., n. 194, et alii passim contra Vasquez, Turr. 12
et alios paucos cum Diana part. 1, tract. 5, resol. 17. Sic emens communi pretio rem mobilem v. g. piscem in quo reperiatur gemma, vel capsam ferro vel plumbo plenam, in qua reperiatur aurum, vel aliud quidpiam pretiosum penitus ignotum etiam venditori, non tenetur ad ullam restitutionem venditori, quia invenit in re sua; venditor enim non fuit Dominus illius auri, seu alterius rei pretiosae, cum ignoravit omnino ibi talia esse, adeoque nullum habet ius ad aliquid repetendum ab emptore, qui tale aurum seu gemmam, aliamque rem pretiosam acquirit sibi titulo inventionis in re sua, et non titulo purae emptionis. Ita Sporer loc. cit., num. 179, aliique citati. Emens rem 13
sua et communi aestimatione vilem, si post emptionem cognoscat esse pretiosam, non tenetur aliquid restituere venditori; quia res tanti valet quanti aestimatur communiter, adeoque si rem emit pretio communiter iusto aestimato,

[1] Confer Cuniliati de 7 Decalogi Praecepto cap. 5, § 4, num. 5, ubi mediam quamdam viam a se excogitatam Sapientiorum iudicio submittit. Fatetur tamen opinionis ab Auctore nostro Secundo Loco propositae *maiorem apparentiam praeseferre: Cum semper verum sit, restituentem illam furi, non ponere eamdem in statu deteriori, quam prius habuerit, sed in eodem omnino, et sicuti nemo tenetur, rebus suis, praecipue in notabili summa, rem alterius in meliori statu ponere, aut conservare, ita neque cum notabili suo damno e manu furis eruere.* Num. autem 1 agens de illo, qui rem furtivam bona fide dono accepit, ac alteri dono dedit, docet eum domino comparenti nil dare teneri, quippe qui in nullo factus sit ditior, teneri tamen indicare domino donatarium, aut ab eodem illam sibi vindicet. (Ed. Barbiell.)

[2] Sive pecunia illa consumpta fuerit, sive propriis nummis commixta, sive extet, sive non extet ad obligationem tenetur; Dominus enim, a quo pecunia illa fuit ablata, dominium rei suae nequaquam perdidit, eo quod ipsi ablata fuerit; unde semper illi est restituenda, si extet, tametsi commixta, vel id in quo ex ea factus est ditior, si non extet apud se: Ratio enim exigit, ut si iniuste alteri damnum intulit, aequale ipse subeat damnum, etiamsi nullum, ex re aliena habuerit emolumentum; ut colligitur ex D. Thom. 2-2, quaest. 62, art. 6, et videatur etiam Antoine tom. 1 de Iust. et Iur., cap. 3, qu. 18, insuper videatur dict. Antoine c. 5, qu. 7. *(Nota Rom. Theologi.)*

iuste et licite tali pretio emit. Hinc si quis emat aliquod vas, vel quid simile communiter putatum esse ex vili metallo, et postea reperiat esse ex auro vel argento, nihil tenetur restituere venditori, quia revera tanti emit, quanti tunc valebat secundum communem aestimationem, a qua desumitur iustum pretium naturale et
14 vulgare rerum. *Communis* [1]. Secus autem esset, si emptor ante emptionem cognovisset pretiositatem rei penitus incognitam venditori simplici et ignaro: tunc enim teneretur emptor manifestare ignaro venditori pretiositatem rei. Hinc si venditor ignarus vendat gemmam pretiosam putans esse falsam, vas argenteum putans esse stamneum et huiusmodi, emptor conscius maioris perfectionis et pretii rerum, peccat graviter, et tenetur ad restitutionem, si minoris emat. Venditor enim quamvis actu ignoret valorem rei, tamen nisi aliter exprimat, semper censetur intendere, et velle vendere rem secundum suam pretiositatem, vel valorem iustum
15 ei correspondentem. Nec talis emptor conscius maioris valoris rei, qui a venditore ignoratur, manet tutus in conscientia per hoc, quod dicat venditori se velle rem illam sine scrupulo emere et ideo videat, an velit eam pro tali pretio dare, condonando ei, si quid amplius valeat et venditor consentiat. Et ratio est, quia venditor in eo casu non condonat libere et spontanee, sed ex pacto, quia emptor alias non vult emere, unde non est condonatio gratuita, sed cessio onerosa, ut emptor rem emat; sicuti mutuatarius promittit usuras, ut obtineat mutuum aliter sibi non dandum. Tum quia hoc modo excusari posset omnis emptio infra iustum pretium infimum, interrogando venditorem, an contentus esset tali pretio, condonando, si amplius res valeret. Immo eodem modo excusari posset usurarius interrogando mutuatarium, an vellet gratis promittere, vel condonare usuras, quae ob mutuum non debentur, ut recte observat Lugo disp. 26, sect. 8, num. 137, et tenent Molina disp. 313, § *Caietanus*, Palatius, Bannes, Salonius, Ledesma et alii, quos affert, et sequitur Salas dub. 36, num. 3; Sporer tom. 2, tract. 6, cap. 5, num. 69, contra Caietanum verb. *Emptio*, n. 2; Armillam, et alios apud Salas dict. dub. 36, num. 2.

16 Qui scientia privata scit brevi pretium augendum, potest licite emere pretio currenti; D. Thomas 2–2, qu. 77, art. 8, ad 4; Covarruv. in Regul. *Peccatum*, part. 2, § 4, n. 6; Lessius lib. 2, cap. 25, dub. 5; Silvester verb. *Emptio*, qu. 15, n. 16; Castropalao de Iustitia commutativa, disp. 5, punct. 15, n. 3; Reiffenstuel loc. cit., num. 197; La Croix lib. 3, part. 2, n. 938, et alii passim; et clare patet ex illo Genesis 41, ubi commendatur Ioseph, qui pretio currenti emit copiosissimam quantitatem frumenti, ex quo sciverit certo futuram sterilitatem, et consequenter pretium multo augendum. Item si quis scientia privata sciat pre- 17
tium mercis, seu valorem monetae esse brevi minuendum, vel mercem aliquam, seu monetam esse prohibendam, potest mercem licite vendere pretio currenti, et expendere monetam secundum valorem praesentem; et ratio est, quia valor iustus est valor publice currens secundum communem existimationem vel secundum taxationem legis, et non secundum privatam cognitionem seu existimationem unius. Unde cum in tali casu adhuc duret valor communis antiquus, vel ex communi existimatione, vel ex taxatione legis, ex quo lex prior nondum sit revocata, licite sine ulla iniustitia potest merces vendi, et moneta expendi suo pretio et valore praesenti. Dicitur tamen notanter 18
scientia privata, quia communis Doctorum cum Cardinali de Lugo tom. 2, disp. 26, n. 140 tenet, non excusari Magistratus ipsos, qui ex industria, legis promulgationem differunt, ut interim suas merces vel pecunias maiori valore seu pretio vendant, et respective expendant. Recte tamen addit Cardinalis de Lugo, posse illos de Magistratu non aliter ac alios bona fide distrahere sua, non obstante tali notitia, quando in eadem quantitate, seclusa illa notitia, distracturi fuissent; et sic tenent alii cum Illsung. tom. 4, d. 2, n. 403.

Chirographa et aliena credita quantumvis 19
certa, si sine molestia, difficultate, odiositate, damno emergente, vel lucro cessante exigi nequeunt, possunt valide ac licite emi minori pretio iuxta qualitatem difficultatis, periculi, damni et huiusmodi. *Sic communis Doctorum* cum Molina disp. 361; Layman lib. 3, tract. 4, cap. 17, § 5, n. 32; Lessius lib. 2, cap. 21, dubit. 8, num. 65; Haunold. tract. 10, cap. 1, controv. 14, num. 100; Reiffenstuel loc. cit., num. 47; Card. de Lugo loc. cit., num. 93; arg. leg. *Minus* 204 ff. de Regul. Iur. Immo, ut subiungit Sporer loc. cit., Doctores merito 20
addunt tantam posse esse difficultatem, vel incertitudinem solutionis, ut eiusmodi Chirographa et credita aliena possint interdum dimidio valore emi, et aliquoties etiam minoris, ut habet communis sententia et praxis. Et ratio est clara, quia illud est iustum pretium naturale rerum, quod communi aestimatione statuitur; l. *Pretia rerum* 63 ff. ad leg. Falcid., communi autem aestimatione minoris ac in se sint, aestimantur illa aliena credita et Chirographa, quae sine difficultate, periculo, expensis, lucro cessante et damno emergente exigi nequeunt.

[1] Non bene iuris principiis accommodata videtur auctoris haec opinio. Qui emit piscem, ferrum, non habet animum emendi aurum, margaritas, sed piscem, nec venditor modico pretio ita aurum vendidisset. Cum igitur de re viliori evidenter actum sit, ad pretiosorem non recte trahi potest. Cuiac. ad tit. Cod. de sentent. quae pro eo quod interest, profer. in fin. Zoes. in Pandect. lib. 28, tit. 1, n. 26. (Edit. Barbiell.)

Et tanto minoris aestimantur, quanto maioribus subiacent periculis, difficultatibus, expensis et
21 huiusmodi, adeoque, etc. Chirographa et aliena credita possunt etiam licite emi minori pretio ab aliquo particulari, qui ob suam industriam, vel favorem Principis aut officialium, vel ipsiusmet debitoris, potest illa exigere sine difficultate, periculo, aut damno sine quibus non potest illa exigere creditor aut alter, sic Molina cit. disp. 361, n. 10; Lessius loc. cit., dubit. 9, num. 75; Layman loc. cit., num. 35; Lugo loc. cit., num. 94; Bonacina disp. 3 de contractibus, quaest. 3, punct. 10; Reiffenstuel loc. cit., num. 62; Sporer loc. cit., num. 48, et alii passim contra Malderum tract. 5, c. 7, dub. 4; Molfesium in summ. tom. 2, tract. 12, c. 5, num. 116 et nonnullos alios; Et ratio nostra est, quia valor rei non debet desumi ex privata industria, favore aut utilitate alicuius particularis, sed ex communi aestimatione, qua communiter aestimaretur, si proponeretur palam venalis, cit. l. *Pretia rerum* 63 ff. ad leg. Falcid.; cum ergo communi aestimatione chirographa, et credita illa minoris aestimentur ratione difficultatum, et incommodorum in illis exigendis, sic etiam minoris poterit illa emere talis particularis; quamvis ob suam specialem industriam, vel favorem Principis aut Officialium, seu etiam ipsiusmet debitoris possit ipse illa exigere sine difficultate et incommodo; hoc enim imputandum est suae speciali fortunae et industriae.

22 Imo etiam ipsimet Ministri et Officiales, qui Principum vel aliorum debitorum pecunias administrant, possunt licite chyrographa et aliena credita erga suos Principales, minori pretio emere, sicut alii, dummodo ipsi non sint causa difficilis aut periculosae solutionis, et fecerint quantum in se erat, ut sine difficultate creditoribus satisfieret. Non enim in tali casu debent esse deterioris conditionis, ac sint alii, cum penes ipsos non stet eiusmodi difficultates tollere; Lessius cit. dubit. 9; Layman loc. cit., num. 39; Reiffenstuel loc. cit., num. 64;
23 Sporer loc. cit., num. 48, et alii. Si autem ipsi, ex dolo, vel ex negligentia, aut alia culpa sint causa, quod exactio creditorum evadat difficilis, periculosa aut onerosa, nullimode possunt illa credita minoris emere, ne ex dolo, et malitia commodum reportent contra leg. *Si Legatarius* Cod. de Legatis, ibi: *Ut non accipiat fructus suae calliditatis,* leg. *In fundo* ff. de rei vindicat., ibi: *Neque malitiis indulgendum est;* leg. *Cum hi* ff. de transact., ibi: *Non debet via aperiri malitiis;* cap. *Ex literis* 2 de dolo et contumac., ibi: *Nos attendentes, malitiam et dolum nulli patrocinari debere;* cap. *Sedes* 15 de rescriptis, ibi: *Quia fraus et dolus ei patrocinari non debent;* c. *Tuae* 12 de Clericis non residentibus, ibi: *Cum fraus et dolus nemini debeat patrocinium impartiri.*

Neque ex tali malitia possunt ipsi Ministri et 24
Officiales suggerere amico, ut emat minori pretio aliena credita erga Regem vel Principem; et postea integra solvere emptori, diviso inter ipsos lucro illius emptionis; Molina disp. 313, § *Solent praeterea,* et alii per mox citata iura.
Chyrographa et aliena credita in casu quo pos- 25
sunt ab alio tertio minoris emi, similiter possunt minoris emi seu redimi, vel extingui ab ipsomet debitore, dummodo ipse non sit causa minoris aestimationis: et quod solutio praefixo futuro tempore non evadat ex sua malitia, aut negligentia difficilis et periculosa, sed difficultas vel periculum aliunde originem trahat, v. g. quia ratione belli, aut corrosionis fluminum, aut huiusmodi alterius periculi timendum est, ne bona debitoris pereant, sicque ipse tempore solutionis praestandae solvendo amplius non sit; Lugo loc. cit. num. 101; Lessius lib. 2, cap. 21, num. 70; Burghes. cent. 1, cas. 10; Sporer loc. cit., num. 50; Reiffenstuel loc. cit., num. 66; La Croix loc. cit., n. 988; Navarr., Facundez, Tamburin., aliique apud Sanchez lib. 1 cons., cap. 7, dub. 18 contra Molinam, et alios. Secus tamen, si ipse debitor sit ma- 26
litiosa et culpabilis causa cur solutio evadat difficilis et periculosa, vel onerosa. Communis Doctorum per iura citata sub num. 23. Unde cavendum est a similibus emptionibus, quae pretio minori fiunt a debitoribus, vel a supradictis Ministris et Officialibus, quia sunt valde periculosae et suspectae, ut recte advertunt Layman, Reiffenstuel, Sporer loc. cit.

Chyrographa et aliena credita certa et liquida, 27
pro quibus suo tempore exigendis nulla penitus occurrit difficultas, molestia, vel periculum, neque ullum lucrum cessans, aut damnum emergens, nequeunt licite emi minori pretio; Silvester verb. *Usura* 2, quaest. 14; Valentia tom. 3, disp. 5, qu. 10, p. 2; Petrus Navarr. lib. 3, cap. 2, num. 162; Haunold. tract. 10, cap. 1, controv. 14, num. 104; Layman loc. cit., n. 49; Sotus, Angelus, Gabriel, Medina, Lopez, Reginald., Turrian.,Rebell., aliique innumeri, quos citant, et sequuntur Lugo loc. cit., n. 69; Molina loc. cit., disp. 361; Lesstus lib. 2, cap. 21, dub. 8 contra Abbat., Navarr., Caietanum, Tolet., Bellarmin., Armillam, et alios, quos afferunt Lugo loc. cit., num. 95; Lessius loc. cit., dub. 8, et Layman loc. cit., num. 32. Et ratio nostra est, quia, ut fatentur etiam adversarii, ad hoc ut sit iusta et licita emptio et venditio, debet servari aequalitas inter pretium et mercem, seu rem quae emitur et venditur, arg. leg. *Si servum* 33 ff. ad leg. Aquiliam, et leg. *Pretia rerum* 63 ff. ad leg. Falcid.; atqui si creditum certum et liquidum, v. g. 100 aureorum, pro quo exigendo nulla penitus est difficultas, aut periculum seu damnum etc., emitur minori pretio v. g. 90 aureis non servatur aequalitas; ergo, etc. Maior

admittitur ab ipsismet adversariis, et minor clare ostenditur, quia creditum certum et liquidum 100 aureorum pro quo exigendo nulla penitus est difficultas aut periculum seu damnum etc., in se revera valet 100 aureis, unde ut servetur aequalitas inter pretium, et mercem non potest pro eo dari minus 100 aureorum, aliter minueretur eius valor propter solam dilationem temporis, quod non est dicendum, ne videatur admitti pro licita usura ratione dilationis solvendi, seu numerandi pecuniam contra expresse damnatam ab Innocentio XI propositionem in ordine 41, ibi: *Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, et nullus sit qui non maioris faciat pecuniam praesentem quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, et in eo titulo ab usurą excusari.*

28 Non licet sine iusto titulo ob solam anticipatam solutionem infra pretium infimum emere; arg. cap. *Consuluit* 10 de usuris. Non enim minus intervenit usura palliata in emendo viliori pretio ob anticipatam solutionem, quam in vendendo maiori pretio ob dilatam solutionem; Sic Doctores communiter cum D. Thoma 2–2, quaest. 78, art. 2 ad 7, ubi sic expresse dicit: *Si quis emptor velit emere rem vilius, quam sit iustum pretium eo quod pecuniam ante solvit, quam possit res tradi, est peccatum usurae, quia etiam ista anticipatio solutionis pecuniae habet mutui rationem, cuius quoddam pretium est quod diminuitur de iusto pretio rei emptae.* Dicitur autem notanter
29 *sine iusto titulo;* quia potest emptor minoris emere mercem, si adsit iustus titulus, utpote si adsit periculum nonnisi cum difficultate et molestia, seu incommodo habendi mercem emptam statuto tempore, si emptori propter expectationem mercis emptae lucrum cesset, aut damnum emergat, et huiusmodi.

30 Minori pretio quam valeat potest res emi ob varias causas. Primo quando emptor emit in gratiam venditoris, et ratione ipsius cessat emptori lucrum, vel damnum emergit, arg. cap. *Praecariae* 4, § 3, caus. 10, qu. 2; leg. *Hoc iure* 19, § 1, ff. de donat., leg. 2, § fin., leg. 4 ff. Eo
31 quod certo loco. Secundo ratione multitudinis
32 mercium; *Communis.* Tertio ratione multitudinis mercium simul emptarum; *Communis.*
33 Quarto ratione paucitatis emptorum; *Communis.*
34 Quinto ratione inopiae vel paucitatis pecuniae;
35 *Communis.* Sexto ratione modi vendendi, ut cum venditor rem sponte, et ultronee offert, et enixe rogat ad emendum; merces enim ultroneae vilescunt pro tertia parte pretii, cum id arguat paucitatem emptorum, et modicam mercis necessitatem vel utilitatem [1]; Lugo disp. 26, sect. 4, num. 45; Lessius lib. 2, cap. 22, dub. 4, num. 38; Caietanus, et alii passim. Imo easdem ultroneas merces vilescere usque ad dimidium docent Rebell., Megala, Bartholomaeus a S. Fausto apud Dian. part. 1, tract. 8, resol. 53 et 78. Septimo quando res 36 venduntur sub hasta, seu foro scrutatorio sine ulla fraude; tunc enim possunt etiam emi infra dimidium eius pretii quo emerentur in officina; Ita Molina, Bonacina, alii, quos citat Layman loc. cit., num. 10; Diana part. 4, tract. 4, resol. 12; La Croix lib. 3, par. 2, n. 935; Sporer loc. cit., num. 23. Dicitur notanter *sine ulla fraude,* quia si interveniat dolus vel fraus, ut si inter se conveniant emptores de certo pretio, ultra quod non ascendatur, iustitia laeditur, et defectus pretii restituendus est iuxta fraudem, et damnum Domino causatum, quia ex dolo et malitia nemo commodum reportare debet. Sic Doctores communiter per Iura allata sub num. 23.

Deputatus ad aliquam rem emendam certo 37 et determinato pretio, si pretium solummodo determinatur, ne excedatur, non potest sibi retinere aliquid, si minoris emit; *Certa ac Communis.* Potest tamen sibi retinere, si Dominus 38 ita determinavit pretium, ut nihil aliud desideret, quam ipsam rem emendam pro tali pretio relicto emptori, si quid minus expenderit in ipsa re emenda; *Iterum certa et communis.* Regulariter vero loquendo quando aliter non 39 constat de voluntate Domini, deputatus ad emendam rem determinato pretio v. g. pro decem, si ei contingat emere pro octo, non potest tuta conscientia sibi retinere illa duo, quia eo ipso quod annuit emere alteri, eiusque nomine et commodo, tacite promisit per moralem diligentiam utiliter rem alterius gerere, et emere quanti minoris poterit, perinde ac si famulus eius esset, vel mercede conductus, adeoque nihil sibi acquirere poterit; Castropal. de Iustitia commut., disp. 5, punct. 16; Navarr. in Manual., cap. 23, n. 97; Molina disp. 363; Lessius lib. 2, cap. 21, dub. 19; Silvester verb. *Emptio,* qu. 24; Reiffenstuel loc. cit., num. 433; Sporer loc. cit., num. 37, et alii passim. Unde de similibus deputatis, seu mandatariis ad emendum sic dicit Cicero in Oratione pro Sexto Roscio: *Ergo idcirco haec culpa est, quod duas res sanctissimas violat; amicitiam et fidem. Nam neque mandat quisquam, nisi amico; neque credit, nisi ei quem fidelem putat. Perditissimi est igitur hominis,*

[1] Caute procedat hic Confessarius, ne sententiae Rebell., Megalae et Bartholomaei a S. Fausto plus aequo indulgeat; Advertat ulterius, quod etiamsi pateat effatum illud, quod nempe: *merces ultroneae vilescunt;* non licet tamen vilius emere res pauperum, quas ipsi necessitate compulsi venales proponunt, eo solum praetextu, quod offeruntur venales; imo ob necessitatem praecise, qua proximus rem suam vendere cogitur, pretium imminuere iniustum est, ut opportune docet Antoine tract. de Contr., cap. 5, qu. 5, resp. 3, num. 1. *(Nota Romani Theologi)*

simul amicitiam dissolvere, et fallere eum, qui laesus non esset, nisi credidisset.

40 Deputatus autem ad emendam aliquam rem, si ultra intentum Domini specialem, et extraordinariam diligentiam, industriam et laborem adhibuit pro emendo minori pretio, ut si rogatus emere in hoc loco citra suum speciale incommodum se transferat cum suo speciali incommodo, et dispendio ad alium locum distantem, et ibi rem commissam emat longe minori pretio, quam Dominus intenderat vel sperabat, tunc poterit aliquam partem pretii incommodo et industriae suae proportionatam sibi retinere; *Sic communis Doctorum.* Talis enim deputatus in emendo alteri tenetur solummodo ordinariam et moralem diligentiam adhibere; dicta autem adhibita diligentia est extraordinaria, et qui utitur tali extraordinaria diligentia non intendit Domino, sed sibi negotiari. 41 Sic etiam potest deputatus ad emendam aliquam rem v. gr. Sartor deputatus ad emendum pannum, serica et huiusmodi pro vestimentis conficiendis, potest sibi retinere id quo minus emit, si Mercator, vel venditor in solam sui gratiam partem aliquam pretii iusti remisit, quod evenit, quando Mercator dicit Sartori, quia tu frequentas continue meam officinam, emptores saepe saepius ad me adducis, et ad hoc ut maiores deinceps adducas, de pretio iusto a Domino solvendo v. gr. de decem argenteis remitto, et dono tibi unum pro singula ulna; tunc enim iuste retinere potest, quia in tali casu Mercator vere de suo remittit et donat. 42 Dummodo tamen, ut recte advertunt passim Doctores, duo concurrant. Primo, ut Sartor prius adhibeat diligentiam moralem ad emendum pannum, serica et huiusmodi ab hoc vel alio Mercatore, quantum potest minori pretio, et vere instet et urgeat sufficienter venditorem pro minuendo pretio et non dissimulet, et facile conveniat in pretio spe illius lucri et praemii sibi a venditore tradendi; alioquin dolum contra dominum sine dubio committet et restituere debebit. Secundo, ut mercator vere et sine fallacia pannum illum, serica et huiusmodi, iusto pretio, scilicet pro decem vendere consuescat, et ita vendant et alii; adeoque argenteus ille unus Sartori remissus et donatus vere sit de iusto pretio panni et huiusmodi, nam alioquin mercator non de suo, sed de alieno dabit Sartori, cum damno Domini, et ambo simul furtum palliabunt cum onere restitutionis; Unde quia ista plena sunt scopulis atque scrupulis, antequam fiant, sunt dissuadenda; postquam vero facta sunt, quomodo contingerint, sunt diligenter et serio examinanda.

43 Emens frumenta tempore messis, quo minus valent, ut servet vendenda ad tempus, quo magis valere solent, si non faciat animo inducendi charitatem, et postea vendat intra limites iusti pretii, nullimode est culpandus; sic communis cum S. Antonino 2 part. summae Theologicae, tit. 2, cap. 23, § 16, ubi sic expressa habet: *De ementibus tempore messium blada, et tempore vindemiarum vinum et alios fructus, ut postea carius vendant in futurum... Si... propter privatum commodum, tunc fit tripliciter... secundo fieri potest secundum iustitiam commutativam, ut faciunt mercatores, et licite possunt pro opera sua recipere lucrum, ut sustententur, dummodo non intendant caristiam inducere.* Ipse enim utitur iure suo, nec alios impedit quo minus etiam emant, si velint et differant venditionem ad tempus, quo magis blada et huiusmodi valere solent; et ita fecit Ioseph Genes. 41. Dicitur notanter, si non 44 faciant animo inducendi charitatem, quia si unus, aut pauci coemunt omnia frumenta et huiusmodi, ut postea illa vendant ad suum libitum eo pretio quo voluerint, iniustissime agunt et monopolium committunt: leg. unic. C. de Monopoliis, Et tamquam perniciosi Reipublicae legibus, et poenis coerceri debent, cogendo ipsos in annonae charitate frumenta et huiusmodi minori, iusto tamen pretio, divendere; leg. *Annonam* ff. de Extraordinariis Criminibus; Unde merito in cit. leg. unic. Cod. de Monopoliis inhibetur sub poena proscriptionis omnium bonorum, et exilii perpetui, ne mercatores inter se conveniant de non emendis, aut vendendis mercibus, nisi constituto ab ipsis pretio. Tales enim monopolae nedum peccant 45 graviter contra charitatem, sed etiam contra iustitiam cum onere restitutionis, quia quando sic conveniunt monopolae, et coemunt omnia frumenta v. g. in Urbem invecta, sicque privant alios emendi facultate, ut ipsimet carius pro suo libito postea vendant, violentiam, adeoque iniuriam faciunt Communitati seu Reipublicae; Sic Angelus, Silvester, Navarr. uterque, aliique cum Layman lib. 3, tract. 4, cap. 17, n. 41; Sporer loc. cit., num. 103; La Croix loc. cit., num. 946; Henno tom. 2, tract. 2, disp. 7, quaest. 3, conclus. 4, et alii.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De his, qui emere possunt vel non possunt 46 neutiquam agit Auctor hoc in articulo, quamvis agere debuisset. Regula tamen iuris est 47 quod emere possunt quilibet non prohibiti. Videndum igitur ecquinam emere prohibeantur.

Tutor in auctione publica Pupilli rem emere 48 potest, leg. 5 Cod. de Contrahen. Emption.; uti 49 et a Contutore, si bona fide negotium geratur, leg. 5, § 2, ff. de Auctoritat. Tutor.; non vero 50 clam, nec per interpositam Personam, nec mala fide; quibus tamen in casibus si Pupil- 51 lus Maior factus emptionem comprobaverit, ea valeret dict. leg. 5, § 2, 3 et 4, ff. de Auctoritat. Tutor.

Quae de Tutoribus cauta, ea quoque in 52

Curatoribus, Procuratoribus, Exequutoribus Testamentariis, aliisque similibus, qui aliena gerunt negotia procedere debent, leg. 34, § ult., ff. de Contrahend. Emptione.

53 Oeconomis in universum vetita est Emptio rerum ad Ecclesiam pertinentium. Authen. *Quibuscumque* Cod. de Sacrosant. Eccles. At mo-
54 ribus idem in his, quod in Tutoribus servari monet Groenewegen ad l. 5 in fine Cod. de Contrahend. Empt. De his vide post multos alligatos Bruneman. in Cod. lib. 4, tit. 38, leg. 5; ibique Barbosa, Duaren. tom. 3, p. 529, tit. de contrahen. empt., cap. 5.

55 Milites emere prohibentur Praedia ea in Provincia, in quam militant, exceptis Paternis a Fisco distractis, l. 9 ff. de Re militar.

56 Magistratibus tum eorum Domesticis ac Ministris per se, vel interpositam Personam, sive palam sive clam in Provincia illa, cui praesint,
57 interdictum est emere. Idque quia emptio per ipsos facta non tam a libera Venditorum voluntate profecta, quam metu potentiae et auctoritatis extorta crederetur, et magis ereptio,
58 quam emptio esset; in eos, qui contra fecerint constituta poena quadrupli, tum amissionis rei
59 emptae, si emerint ex officio, nimirum si emerint dum ipsi officio suo fungentes eam vendiderunt, aut vendi iusserunt, atque ita ipsi simul essent emptores ac venditores, leg. 46
60 ff. de Contrahend. Emption. Excipe tamen et hic praedia Paterna, uti et res ad victum, et amictum pertinentes, leg. 62 ff. de Contrahend. Emption., leg. Unic. Cod. de Contract. Iudic.

Nemo emere domum potest eum in finem, 61
ut destruat, constituta dupli Fisco inferendi poena, ita tamen, ut Venditor Emptori solventi Fisco duplum acceptum pretium reddere teneatur; Leg. 52 ff. de Contrahend. Emption. Fit hinc ut inspecto effectu Emptor et Ven- 62
ditor simplo singuli mulctentur.

Haec de his, qui emere possunt, vel non 63
possunt. Nunc illud dispiciendum, an Emptor propria auctoritate possessionem rei emptae apprehendere possit, si ei permissa ipsa sit in emptionis Instrumento?

Negans opinio arridet et iure meritoque Do- 64
ctissimo Leyser in Meditat. ad Pandect., spec. 207, § 3, et dub. sequent.

Permissio enim apprehensionis possessionis 65
in Instrumento facta, secundum leges, quibus contrahentes semper se conformasse censentur, de legitima apprehensionis possessione, quae voluntate Venditoris, aut Iudicis causa cognita consentientis, explicanda est. Idque verum adeo 66
est, ut si alia fuerit Contrahentium mens, atque sic privatam vim indulgere voluerint, irritum sit pactum, tamquam iuri publico, bonis moribus, et ordini contrarium. Confer Stryk de Cautel. Contract., sect. 2, c. 1, § 36 [1].

Articulus III. *Quoad ea, quae concernunt venditorem.*

Summarium. 1. Venditor ob solam dilatam solutionem sine iusto titulo nequit rem plus iusto pretio vendere. - 2. Potest tamen Venditor plus iusto pretio vendere ob dilatam solutionem, si interveniat aliquis iustus titulus, ut lucrum cessans, etc. - 3. Ut liceat Venditori supra summum pretium vendere pluris ad creditum ratione lucri cessantis, requiruntur variae conditiones, quae enumerantur. - 4. Ratione periculi perdendi pretium, vel ex toto, vel ex parte, possunt Venditores, seu mercatores pluris vendere ad creditum. - 5. Item possunt Venditores, seu Mercatores pluris vendere ad creditum ratione difficultatum, molestiarum, et expensarum, quae probabiliter timentur, seu solent accidere in exigendo postea pretio. - 6. Absque ullo titulo licitum est vendere plus ad creditum solum intra fines iusti pretii. 7. Supra summum iustum pretium potest res pluris vendi generaliter loquendo ob varias causas. Primo, ratione damni emergentis. - 8. Secundo, ratione lucri cessantis. - 9. Tertio, ratione pecuniae, seu raritatis mercium. - 10. Quarto, ratione multitudinis emptorum. - 11. Quinto, ratione specialis ad rem affectus venditoris causantis eidem honestam oblectationem. - 12. Sexto, ratione periculi faciendi expensas in exigendo postea pretio. - 13. Septimo, ratione periculi perdendi pretium, sive ex toto, sive ex parte. - 14. Venditor interrogatus ab emptore de certo vitio rei vendendae tenetur illud ei manifestare. - 15. Si autem venditor non interrogetur de vitio rei, potest licite ipsam vendere cum vitio occulto, dummodo vendat minori pretio proportionato rei vitio, et sit res adhuc utilis emptori iuxta proportionem pretii. - 16. Nec tenetur venditor indicare vitium rei manifeste patens. - 17. Teneretur tamen venditor indicare tale vitium manifeste patens, si adverteret emptorem esse tam rudem et imperitum, ut nequidem vitium manifeste patens agnosceret. - 18. Venditor tenetur manifestare vitium, seu defectum rei in substantia. - 19. Venditor tenetur manifestare vitium circa qualitatem rei, quando causat damnum et reddit mercem inutilem ad finem ementis. - 20. Nen tenetur tamen venditor manifestare vitium rei, ita si sit modicum, ut eo non obstante adhuc res sit aeque utilis ad finem ementis. - 21. Venditor, tenetur manifestare vitium etiam in quantitate. - 22. Venditor, qui ad alliciendos frequentiores emptores vendit merces pretio infimo, sed occulto non tradit integrum pondus, et mensuram, partem sibi reservando ad compensandum velut sibi debitum pretium, quo ab aliis Mercatoribus venduntur, peccat graviter, et tenetur restituere tum emptoribus, tum aliis Mercatoribus. - 23. Possunt tamen Venditores occulte tantum diminuere de pondere, numero, et mensura mercium, quantum requiritur ad complendum iustum pretium, in casu, quo

---

[1] Sed propter Clausulam *Constituti,* quae hodie in omnibus instrumentis solet apponi, inutilis prorsus est huiusmodi quaestio. Haec enim clausula efficit, ut in Emptorem transeat utraque possessio et dominium, omissa qualibet alia materiali traditione, ut pluribus allegatis tenet Rot. decis. 39, num. 3, decis. 40, n. 2, decis. 180, num. 14, cor. Crispo, decis. 98, num. 5, cor. Tanar. *Vigore clausulae constituti positae in supra enunciata donatione, quae dominium et possessionem transtulit in Constitutarium absque alia traditione;* cor. Herrera decis. 27, num. 1, et decis. 102, cor. eod.; in Romana *Redditionis rationis* 1 Martii 1709, § *Verum quia,* cor. Priolo; in Forolivien. *Domus, super manutentione* 24 Aprilis 1718, § *Ea quidem,* cor. Althann.; atque ideo eosdem parit effectus, quos vera et realis traditio producit. Rot. decis. 74, n. 2, cor. Herrera, et in Romana *Restitutionis Dotis* 20 Martii 1714, sub § *Profecto* in fin., cor. Scotto. (Edit. Barbiell.)

vel pretium a Magistratu, seu deputatis sit iniuste taxatum vel emptores inique conveniant, quod non nisi certo minus iusto pretio vulgari merces emere velint. - 24. Venditores habentes mercem, v. g. triticum extraordinariae bonitatis, et maioris, quam illud quod communi vel taxato pretio venditur, possunt licite admiscere aliquid inferioris materiae, quousque reddatur aequale tritico communi pretio ab aliis in foro vendi solito. - 25. Venditor vini valde praestantis, seu generosi potest ipsi admiscere vinum vilius, ut ad commune Fori vinum accedat, et ipsum vendere pretio communi. - 26. Sic etiam si Venditor vini nequit consequi iustum eius pretium, vel ex quo sit iniuste taxatum, vel ex quo Emptores ob suam iniquitatem nolint iusto pretio emere, potest ipsi infundere modicam aquam ad se reddendum indemnem, dummodo nullum damnum sequatur Emptoribus. - 27. Item si Emptores abhorreant a vino nimis meraceo, vel rigido emendo, ut nisi aqua aliquantulum temperetur, non appareat Emptoribus eius praestantia, et iustus valor, et ideo venditor cogatur minoris iusto pretio vendere, vel omnino repellatur; tunc potest Venditor aliquantulum aquae ipsi infundere ad reddendum ipsum tenuius, et suavius, et se reddendum indemnem, dummodo Emptoribus nullum omnino sequatur damnum, et Venditor tantum minuat de pretio vini, quantum auget de aqua. - 28. Affertur, et solvitur instantia. - 29. Venditor sciens scientia privata pretium mercis brevi minuendum esse, potest licite vendere pretio currenti. - 30. Deputatus ad aliquam rem vendendam certo et determinato pretio, si pretium solummodo determinatur, ne minoris vendatur, non potest sibi obtinere aliquid, si maiori pretio vendat. - 31. Potest tamen sibi retinere, si Dominus rei ita determinavit pretium, ut nihil aliud desideret, quam tale pretium, relinquens deputato si quid pluris obtinuerit ab Emptore. - 32. Non possunt autem sibi aliquid retinere famuli et famulae, quibus a Dominis indeterminato pretio traditur res vendenda meliori modo, quo possunt in utilitatem ipsorum dominorum. - 33. Regulariter loquendo, quando aliter non constat de voluntate Domini quilibet deputatus ad vendendam rem determinato pretio, v. gr. pro decem, si ei contingat vendere pro duodecim, non potest sibi licite retinere illa duo. - 34. Venditor non potest plus iusto augere pretium mercis solum ex eo quod videat emptorem valde indigere illa, aut valde affici erga illam. - 35. Venditor pro re valde rara et peregrina probabilius non potest repetere ab Emptore quodcumque sibi arbitrarium et excessivum pretium, sed solum illud, quod peritorum arbitrio spectatis omnibus circumstantiis industriae, raritatis, pulchritudinis, periculi, laboris etc., iustum censetur. - 36. Contraria sententia est etiam probabilis, quod scilicet pro gemmis extraordinariis, picturis antiquis, avibus indicis, aliisque animalibus, et rebus valde raris, et peregrinis, valeat licite accipere quantum vult, et potest. - 37. Vendens in fraudem Creditorum, quibus re vendita, sit incapax solvendi, quod debet, peccat graviter, et tenetur quantum potest ad restitutionem. - 38. Et quamvis talis fraudulenta venditio, si sit facta ignoranti fraudem, remaneat valida, tamen si sit facta scienti fraudem, rescindi potest a creditoribus, etiam non restituto pretio ipsi emptori. - 39. Si autem Creditores intra annum, quo repetendi potestas est, non repetant rem in suum damnum a debitore fraudulenter venditam, tunc Emptor securus est in foro externo. - 40. In foro tamen interno Emptor sciens fraudem Venditoris non remanet securus. - 41. Non desunt autem magni nominis Doctores, qui tenent talem emptorem remanere tutum etiam in conscientia. - 42. Venditor fingens literas de submersis navibus, quae merces advehebant, vel spargens falsum rumorem de penuria, et charitate mercium in aliis proximis Regionibus, vel de obsidione Urbis, et de aliis similibus, quae solent pretium mercium valde augere, si ob talem fraudem vendat charius, quam venderet suas merces, peccat graviter, et tenetur ad restitutionem. - 43. Unde generaliter omnis Venditor, qui fraude, aut mendacio inducit emptorem ad emendum maiori pretio quam empturus esset, quamvis pretium, quod cedit, adhuc fuerit intra limites iusti pretii, ratione suae fraudis, seu consimiliter malitiosi mendacii graviter peccat, et tenetur ad restitutionem. - 44. Si tamen Venditor, aut Mercator solum dicat, aut etiam iuret, mercem sibi pluris constare, se pluris vendidisse aliis, et huiusmodi, quamvis Emptor sic inducatur ad dandum maius pretium, quam non daret, non obligatur ad restitutionem, si sistat intra limites iusti pretii, licet peccet sic mentiendo et iurando. - 45. Vendens quid pro quo malitiose, v. g. aurichalchum pro vero auro, et huiusmodi, peccat graviter, et tenetur ad restitutionem. - 46. Pharmacopola vendens quid pro quo aeque utile ad finem Emptoris, v. g. dans infirmo unum medicamentum pro alio, tunc si tale aliud medicamentum sit aeque utile infirmo, et eiusdem virtutis, ac praescriptum a Medico, non peccat saltem graviter, nec tenetur ad restitutionem, si tale medicamentum non sit inferioris pretii ac aliud. - 47. Si tamen Pharmacopola praevideat, vel metuat tale aliud medicamentum graviter periculosum, et damnosum fore, vel esse posse infirmo, graviter peccabit, dando unum pro alio, et tenebitur ad restitutionem omnium damnorum. - 48. Venditor habens frumentum venale, et sit illud revera servaturus usque ad tempus quo solet plus valere, potest licite nunc vendere maiori pretio, quam actu valeat, si ab emptore rogetur, ut ipsi nunc vendat. - 49. Sic etiam licite vendit pretio solvendo quo valebit, v. g. ultima hebdomada Maii et prima Iunii, quando solet plus valere, dummodo revera esset illud servaturus vendendum usque ad illud tempus. - 50. Et dato quod pretium ultimae hebdomadae Maii diversum esse contingat a pretio primae hebdomadae Iunii, tunc debet sumi pretium medium. - 51. Debebit tamen ab hoc pretio deducere expensas, quas facturus erat Venditor in servando triticum, et etiam alia damna, quae passurus erat. - 52. Venditor non potest licite vendere triticum de mense Novembris, v. g. summo pretio, quo veniet toto tempore intermedio usque ad Novembrem sequentis anni. - 53. Venditor graviter peccat, et tenetur ad restitutionem, si triticum aqua madefaciat, lanam, et huiusmodi in loco humido reponat, ut plus ponderet; pannos, et huiusmodi ad maiorem mensuram, vel pondus, quam in se sint dolosis artibus trahat. - 54. Venditor potest licite vendere rem cum pacto retrovendendi, seu redimendi in futurum. - 55. Quantum vero diminui debeat de pretio propter tale onus revenditionis impositum emptori, relinquendum est iudicio et arbitrio prudentum. - 56. Cavendum tamen est, ne in similibus pactis retrovenditionis intercedat damnatus contractus *Mohatra*. - 57 ad 61. Quae sit differentia quae intercedit socium inter et fiscum circa venditionem rei communis. - 62. Num Christiani Mercatores merces ad infideles licite transferre possint. - 63 ad 72. Contractus nuncupati *Fitto-franco*.

1 Venditor ob solam dilatam solutionem, seu vendendo credito sine iusto titulo, nequit rem vendere plus iusto pretio, id est supra pretium summum: Sic communis Doctorum textu expresso in cap. *Consuluit* 10, de usuris, ubi ad interrogationem: *An negotiator poena consimili* (usurae) *debeat condemnari, qui merces suas longe maiori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris temporis dilatio prorogetur, quam si ei incontinenti pretium persolvatur?* Respondet summus Pontifex Urbanus tertius: *Verum quia quid in his casibus tenendum sit, ex Evangelio manifeste cognoscitur, in quo dicitur: Date mutuum, nihil inde sperantes, huiusmodi*

homines pro intentione lucri quam habent, cum omnis usura et superabundantia prohibeatur in lege, iudicandi sunt male agere, et ad ea, quae taliter sunt accepta, restituenda in animarum iudicio efficaciter inducendi. Idem statuit Concilium Mediolanense primum 2 part., tit. 68 de usuris, ibi: *Ne quis rem aliquam ob dilatam solutionem carius vendat iusto pretio;* et Concilium Burdigalense tit. de usuris, ibi: *Ne quis ob dilatam solutionis diem carius*
2 *vendat, quam iusti pretii ratio ferat.* Dicitur autem notanter sine iusto titulo, quia si in venditione crediti facta interveniat aliquis iustus titulus v. g. periculum, vel difficultas pretii postea recuperandi, lucrum cessans, aut damnum emergens, potest Venditor rem pluris vendere iuxta proportionem incommodi, periculi, aut damni, vel huiusmodi: Sic Molina disput. 356; Castropalao de iustitia commutativa, disput. 5, punct. 12, n. 6; Less. loc. cit., num. 21, dub. 6, n. 54; Medina de restit., quaest. 38, cas. 3, et 4; Reiffenstuel loc. eod., num. 151; Sporer loc. cit., n. 31; Henno tom. 2, tract. 2, disp. 7, q. 4, concl. 1; Diana part. 1, tom. 8, resol. 57; La Croix l. cit., a n. 943; Valatia, Sa, Moya cum communiori et probabiliori eorum, quibus etiam favet S. Thomas 2–2, q. cit., art. 4 ad 2, opusc. 73, cap. 10, arg. cap. *In Civitate* 6, 7 de usuris.

3 Ut autem liceat Venditori supra summum pretium vendere pluris ad creditum ratione lucri cessantis, notant passim Doctores requiri sequentes conditiones: 1. Ut Venditor, seu Mercator fuisset revera venditurus mercem alteri numerata pecunia, nisi vendidisset huic credito; quia alias si non vendidisset numerata pecunia, non habuisset iam pecuniam, qua negotiando potuisset aliquid lucrari, et sic nullum ei lucrum cessasset; Unde passim delinquunt Mercatores, qui indifferenter, quibusvis vendunt carius credito; etiam cum pauci, vel nulli sunt, qui emissent numerata pecunia. 2. Ut propter hoc quod ad creditum vendat, non ideo habeat plures Emptores, alioquin, sic compensaretur damnum suum. 3. Ut revera illa pecunia statim soluta fuisset negotiaturus ante tempus, quo solvetur, aliter si mansura erat otiosa, iam non ideo cessat Mercatori lucrum, quia ad creditum vendidit. 4. Ut de lucro exigendo minuatur, seu detrahatur, quod ratione expensarum et periculorum arbitrio boni viri in ea negotiatione fuisset expensurus. 5. Ut Mercator de suo lucro cessante admoneat Emptorem, maxime cum credit, aut suspicatur quod nollet Emptor incommodum lucri cessantis subire; unde ipso non monito non potest ei res supra summum pretium vendi ratione solius lucri cessantis in venditore ex sola dilata solutione Emptoris: Quae conditiones sunt attente considerandae, et observandae a Mercatoribus vendentibus res credito pluris ratione solius lucri cessantis.

Ratione autem periculi perdendi pretium, 4
vel ex toto, vel ex parte, posse Mercatores pluris vendere ad creditum, docent cum aliis Diana part. 1, t. 8, resol. 57; Less. lib. 2, cap. 25, n. 33, aliique viginti apud Moyam tom. 1, tom. 6, quaest. ultim., num. 6. Item 5
posse Mercatores pluris vendere ad creditum ratione difficultatum, molestiarum, et expensarum, quae probabiliter timentur, seu solent accidere in exigendo postea pretio, docent cum communi S. Thomas opusc. 73 [1], num. 10, Sotus, Bannes, Prado, Moya loc. cit., num. 7, aliique teste Claudio la Croix l. cit., num. 945.

Absque ullo titulo licitum est vendere pluris 6
ad creditum solum intra fines iusti pretii, id est usque ad summum pretium: et quamvis mercator easdem specifice merces soleat numerata pecunia vendere pretio medio, vel etiam infimo, potest ipsas ad creditum vendere pretio summo: Et ratio est, quia nunquam quis tenetur per se loquendo vendere infra summum pretium iustum, cum venditio usque ad summum iustum pretium etiam numerata pecunia sit iusta in utroque foro ex dictis in articulo primo n. 14, ergo multo magis erit iusta usque ad summum iustum pretium venditio ad creditum, quae solet habere multa pericula, et incommoda adiuncta; Sic communis Doctorum teste Azorio lib. 8, c. 8, § *In primis constat.*

Supra summum autem iustum pretium potest 7
res plures vendi generaliter loquendo ob varias causas. Primo, ratione damni emergentis, si nempe Venditor ex eo quod rem suam Emptori vendat, damnum emergat, non secuturum, si eamdem servaret: *Communis,* arg. cap. *Praecariae* 4, § 3, caus 10, quaest. 2, iuncta leg. *Hoc iure* 19, § 1, ff. de donat. Secundo, ra- 8
tione lucri cessantis; *Communis,* arg. cit. cap. *Precariae,* et cap. *Naviganti* 19 de usuris, iuncta leg. 21, § 3, ff. de action. empt., dummodo tamen concurrant conditiones assignatae sub. num. 3. Tertio, ratione penuriae, seu ra- 9
ritatis mercium: *Communis,* arg. cap. *Legimus* 24, dist. 93, ibi: *Omne, quod rarum est, plus appetitur, ac pretiosius est.* Quarto, ratione 10
multitudinis Emptorum; existentibus enim, et concurrentibus multis Emptoribus, merces communiter pluris aestimatur, quae communis aestimatio pretium iustificat: *Communis,* argum. leg. *Pretia rerum* 63 ff. ad leg. Falcidiam. Quinto, ratione specialis ad rem affectus Vendi- 11
toris, causantis eidem honestam oblectationem [2].

[1] Hoc Opusculum S. Thomae non est. (EDIT. BARBIELL.)

[2] Circumstantia illa de speciali venditoris affectu ad rem, assignatur etiam ut sufficiens ad carius vendendum a Reiffenstuel Theol. Moral., pag. 201, n. 192, quia venditor in gratiam emptoris se spoliat re illa, quam

12 *Communis.* Sexto, ratione periculi faciendi expensas in exigendo postea pretio; *Communis.*
13 Septimo, ratione periculi perdendi pretium sive ex toto, sive ex parte. *Communis.*
14 Venditor interrogatus ab Emptore de certo vitio rei vendendae, tenetur illud ei manifestare; aliter si fraudulenter negat, vel dolosa aequivocatione celat vitium, venditio est illicita, et iniqua, et tenetur de omni damno; argum. cap. *Sedes* 15 de rescriptis, ibi: *Quia fraus, et dolus ei patrocinari non debent;* cap. *Ex tenore* 16 eodem tit., ibi: *Quia fraus et dolus alicui patrocinari non debent;* cap. *Tuae* 12, de Clericis non resident., ibi: *Cum fraus, et dolus nemini debeat patrocinium impartiri:* cap. *Ex literis* 2 de dolo et contum., ibi: *Nos attendentes, malitiam et dolum nulli patrocinari debere;* leg. *Cum tit.* ff. de transact., ibi: *Non debet via aperiri malitiis;* leg. *Si Legatarius* Cod. de legatis, ibi: *Ut non accipiat fructus suae calliditatis;* leg. *Labeo* 13 ff. de actionibus empti et venditi, ibi: *Si vero sciens reticuit, et emptorem decepit, omnia detrimenta, quae ex ea emptione Emptor tra-*
15 *xerit, praestaturum ei.* Si autem Venditor non interrogetur de vitio rei, potest licite ipsam vendere cum vitio occulto, dummodo vendat minori pretio proportionato rei vitio [1], et sit res adhuc utilis emptori iuxta proportionem pretii: Sic D. Thomas *quodlibet* 2, art. 10, in corpor., ibi: *Si ergo vitium rei venditae non faciat rem minus valere, quam pretium impositum, quia forte Venditor minus pretium imponit propter vitium, tunc non peccat tacens vitium, quia venditio non est iniusta; et forte esset sibi damnosum, si vitium diceret, quia Emptor vellet habere rem etiam minori pretio, quam valeret, et sic Doctores passim.*
16 Nec tenetur Venditor indicare vitium rei manifeste patens, textu expresso in leg. *Ea*, q. 43, § 1, ff. de contrahend. emption., ibi: *Si quis hominem luminibus effossis emat, et de sanitate stipuletur... de caetera parte corporis potius stipulatus videtur, quam de eo, in quo seipse decipiebat,* et sic habet communis Doctorum cum S. Thoma 2–2, quaest. 77, artic. 3, in corp., ubi sic expresse dicit: *Si vero vitium sit manifestum, puta si equus sit monoculus, vel cum usus rei, etsi non competat Venditori, potest tamen conveniens esse aliis, et si ipse propter huiusmodi vitium subtrahat, quantum oportet de pretio, non tenetur ad manifestandum vitium rei, quia forte propter huiusmodi vitium emptor vellet plus subtrahi de pretio, quam esset subtrahendum: unde potest licite Venditor indemnitati suae consulere, vitium rei reticendo.* Teneretur tamen 17
Venditor tale vitium manifeste patens indicare, si adverteret Emptorem esse tam rudem et imperitum, ut nequidem vitium manifeste patens agnosceret, quia respectu talis vitium censeretur occultum; *Sic communis Doctorum* cum Molina disput. 353, num. 17; Layman loc. cit., § 2, num. 14; Petr. Navarr. de restit., c. 2, dub. 7, n. 54; Silvio in 2–2, q. 77, art. 3. conclus. 4.

Venditor tenetur manifestare vitium, seu de- 18
fectum rei in substantia, v. g. indicare Emptori esse aurichalcum, quod credit esse verum aurum, esse vitrum, quod putat esse gemmam, et huiusmodi: aliter nedum venditio est illicita, sed etiam invalida: quia ubi est error, seu defectus in substantia, deest consensus, qui est de essentia venditionis, et emptionis, textu expresso in leg. *In venditionibus* ff. de contrahend. emptione, ibi: *In Venditionibus, et emptionibus consensum debere intercedere palam est;* et quod talis emptio et venditio sit invalida, et nulla, habetur clare ex eadem cit. leg. *In venditionibus,* ibi: *Si igitur ego me fundum emere, ut putarem, Cornelianum, tu mihi te vendere Sempronianum putasti, quia in corpore dissensimus (seu erravimus) emptio nulla est.* Et sic Doctores omnes. Venditor 19
tenetur manifestare vitium etiam circa qualitatem rei, quando causat damnum, et reddit mercem inutilem ad finem mentis: Sic communis Doctorum: argum. leg. *Labeo* 1, § *Proinde,* ff. de Aedilit. edicto, ibi: *Proinde si quid tale fuerit vitii, sive morbi, quod usum, ministeriumque impediat, id dabit redhibitioni locum.* Non tenetur tamen Venditor manife- 20
stare vitium rei, si ita sit modicum, ut eo non obstante adhuc res sit aeque, aut ferme aeque utilis ad finem mentis; Sic Doctores communiter; argum. cit. leg. *Labeo* 1, § *Proinde,* ff. de Aedilit. edicto, ibi: *Non utique quodlibet quam levissimum efficere, ut morbosus, vitiosusve habeatur; Proinde levis febricula, aut vetus quartana, quae tamen iam sperni potest, vel vulnusculum modicum, nullum habet in se delictum, contemni enim haec potuerunt.* Ven- 21
ditor tenetur manifestare vitium occultum etiam in quantitate: id est si emptor putet mercem maiorem in pondere, numero, et mensura, tenetur venditor ei manifestare, quod sit minor, aliter manifesta committeretur fraus, et iniustitia cum onere restitutionis totius damni; *Est communissima.*

---

valde diligit, ipsique est valde utilis et pretiosa. Eamdem pariter approbat circumstantiam Antoine pag. 130, col. 1. *(Nota Rom. Theolog.)*

[1] Idipsum quoque docet Antoine tract. de Contract., quaest. 15, resp. 3. Cum ipso tamen est observandum, quod si venditor probabiliter iudicat rem illam se esse venditurum tanto pretio, quanto si careret defectu, seu vitio, tenetur ei aperire defectum, saltem post contractum, quia hoc ipso, quod rem suam venalem exponit cum occulto vitio, tenetur ex officii sui lege cavere ex parte sua, ne quis inde aliquod damnum patiatur, alias occasionem praeberet inferendi proximo damnum. *(Nota Rom. Theologi)*

22 Venditor, qui ad alliciendos frequentiores Emptores vendit merces pretio infimo, sed occulte non tradit integrum pondus, et mensuram, partem sibi reservando ad compensandum velut sibi debitum pretium, quo ab aliis Mercatoribus venduntur peccat graviter et tenetur restituere tum Emptoribus, quia non stat contractui, et pacto inito cum illis tradendo integro pondere, et numero, et mensura: tum aliis Mercatoribus, qui ius habent, ut Emptores per talem fraudem a suis officinis non abstrahantur; Molina disput. 351; Sporer loc. cit., num. 75; Turrian. disput. 58, dub. 6; Lugo disput. 26, num 135; La Croix lib. 3, part. 2,
23 num. 954, et alii passim. Possunt tamen Venditores occulte tantum diminuere de pondere, numero, et mensura mercium, quantum requiritur ad complendum iustum pretium in casu, quo vel pretium a Magistratu, vel a Deputatis sit iniuste taxatum, vel Emptores inique conveniant, quod nonnisi certo minus iusto pretio vulgari merces emere velint: et ratio est, quia nulli fit iniuria cum, uti supponitur, servetur aequalitas inter mercem, et pretium, et Mercatores possint iuste suae, consulere indemnitati sine damno alterius: Molina disput. 353; Layman tract. 4, cap. 17. n. 15; Lugo disput. 26, num. 125; Sporer loc. cit., num. 76; Reiffenstuel loc. cit., num. 182; Sotus, Tolet., Valent., Rebell. apud Tamburin. lib. 8, cap. 7, § 11, num. 5, et alii
24 passim. Venditores habentes mercem v. g. triticum extraordinariae bonitatis, et maioris, quam illud, quod communi vel taxato pretio venditur, possunt licite admiscere aliquid inferioris materiae quousque reddatur aequale tritico communi pretio ab aliis in Foro vendi solito. Res enim notabiliter et manifeste melior alia, iure meretur maius pretium, quod cum venditores obtinere non possint, iuste tali admixtione compensant; Salvo tamen semper quod exinde sit apta ad usum et finem, pro quo emitur; Molina disput. 353; Less. cap. 21, dub. 11; Diana part. 11, tract. 8, resol. 51; Layman lib. 3, cap. 17, num. 15; Lopez part. 2 instruct., cap. 42; Sporer loc. cit., num. 80, et alii passim.

25 Venditor vini valde praestantis, seu generosi potest ipsi admiscere vinum viliùs, ut ad commune Fori vinum accedat, et ipsum vendere
26 pretio communi; *Omnes*. Sic etiam si Venditor vini nequit consequi iustum eius pretium, vel ex quo sit iniuste taxatum, vel ex quo emptores ob suam iniquitatem nolint iusto pretio emere, potest ipsi infundere modicam aquam ad se reddendum indemnem, dummodo nullum damnum sequatur Emptoribus, uti sequeretur, si essent conservaturi illud vinum ad longum tempus, cum vinum aqua dilutum facilius acescat, et tamdiu non conservetur; Layman l. cit., n. 15; Sporer loc. cit., n. 81, et alii passim. Item si emptores abhorreant a 27
vino nimis meraco, vel rigido emendo, ut nisi aqua aliquantulum temperetur, non appareat Emptoribus eius praestantia et iustus valor, et ideo venditor cogatur minoris iusto pretio vendere, vel omnino repellatur; tunc potest Venditor aliquantulum aquae ipsi infundere ad reddendum ipsum tenuius, et suavius, et se reddendum indemnem, dummodo Emptoribus nullum omnino sequatur damnum, et dummodo Venditor tantum minuat de pretio vini, quantum auget de admixtione aquae. Et ratio est, quia venditor non potest vendere maiorem quantitatem vini, quam habeat, ut de se patet: maiorem autem quantitatem, quam habeat, venderet, si quantum auget de aqua, non minuat de pretio vini, quia vendens decem v. g. urnas, quibus una urna aquae admixta est, is nonnisi novem vini urnas vendit, unam vero aquae: adeoque committit inaequalitatem inter datum et acceptum. Nec valet 28
dicere, vinum valde meracum, et rigidum admixtione modicae aquae fieri suavius, et quandoque melius: Non valet, inquam, quia haec ars reddendi suavius, seu melius vinum per admixtionem aquae est notissima etiam Emptori, qui poterit ipse aquam vino admiscere, si temperari expediat: unde non est cogendus ad emendam aquam pro vino: Sic Rebellus de contractib., lib. 9, quaest. 19; Layman lib. 3, trac. 4, cap. 17, n. 15; Sporer loc. cit., n. 81, et alii passim cum S. Antonino 2 part., tit. 1, cap. 17, § 4, ubi sic concludit: *Debent tamen venditores in huiusmodi casibus minus vendere, quam si esset purum, alias venderent aquam pro vino.*

Venditor sciens scientia privata pretium mer- 29
cis brevi minuendum esse, potest licite vendere pretio currenti, nihil indicando Emptori, quia pretium currens adhuc est iustum: *Communis*. Vid. articul. antecedent. a num. 16 ad 18. Deputatus ad aliquam rem vendendam certo 30
et determinato pretio, si pretium solummodo determinatur, ne minoris vendatur, non potest sibi retinere aliquid, si maiori pretio vendat: *Communis*. Potest tamen sibi retinere, si Do- 31
minus rei ita determinavit pretium, ut nihil aliud desideret, quam tale pretium, relinquens deputato, si quid maioris obtinuerit ab emptore: *Communis*. Non possunt autem sibi aliquid re- 32
tinere famuli et famulae, quibus a Dominis indeterminato pretio traditur res vendenda meliori modo quo possunt in utilitatem ipsorum Dominorum: *Communis*. Regulariter loquendo 33
quando aliter non constat de voluntate Domini, quilibet deputatus ad vendendam rem determinato pretio v. g. pro decem, si ei contingat vendere pro duodecim, non potest tuta conscientia retinere illa duo: Vid. artic. antecedent. a n. 39 ad 41. Venditor non potest plus iusto augere pre- 34
tium mercis solum ex eo, quod videat emptorem

valde indigere illa, aut valde affici erga illam, quia indigentia illa, vel affectus non est res vendentis, nec merci intrinseca, sed est res ementis, unde iustissimum est ob illam solam indigentiam, vel specialem ad talem rem affectum ementis, plus iusto pretio exigere; Lessius lib. 2, cap. 21, dub. 4, num. 31; Filiucc. tract. 35, n. 77; Sporer loc. cit., n. 25, et alii passim.

35 Venditor pro re valde rara et peregrina, probabilius non potest repetere ab Emptore quodcumque sibi arbitrarium et excessivum pretium, sed solum illud quod peritorum arbitrio, spectatis omnibus circumstantiis industriae, raritatis, pretiositatis, pulchritudinis, periculi, laboris, etc., iustum censetur, quia pretia debent commensurari valori rationabili rerum; leg. *Pretia rerum* 63 ff. ad Leg. Falcidiam; Sic Caietan., Navarr., Molina, Rebell., Less., Salas, Castropal., distinct. 5, punct. 3; Henno tom. 2, tract. 2, quaest. 6, Petes 7, Lugo tom. 2, disputat. 26, num. 47; Burghes. Cent. 2, cas. 58; La Croix loc. cit., num. 941

36 et alii. Est tamen probabilis etiam contraria sententia, quod scilicet Venditor pro gemmis extraordinariis, picturis antiquis, avibus Indicis, aliisque animalibus, et rebus valde raris et peregrinis valeat licite accipere quantum vult, et potest, quia talia valde rara et peregrina, nec legitimum, nec vulgare pretium habent, quia cum non sint necessaria usibus humanis, non veniunt in commercium, aut taxationem communem. Unde venditor potest pro ipsis repetere pretium sibi arbitrarium quantumvis excessivum; et de facto apud Iapones, et alias incultas et remotissimas nationes pro vilissima re peregrina saepe accipitur maximum pretium; sicuti in dies videmus vendi maximo pretio res raras et peregrinas etiam minoris momenti, quae a remotissimis nationibus ad nos deferuntur; Sic Sotus, Medin., Ledesm., Solon., Valentia, Sa, Petr. Navar., Bauny, et alii cum Sporer tom. 2, tract. 6, cap. 5, num. 25. Cum enim in his nulla necessitas cogat emptorem, iudicatur is donare excessum supra pretium vulgare.

37 Vendens in fraudem creditorum, quibus re vendita fit incapax solvendi, quod debet, peccat graviter, et tenetur quantum potest ad restitutionem, quia fraus et dolus nemini debent patrocinium impartiri per iura tum Civilia,

38 tum Canonica adducta supra n. 14. Et quamvis talis fraudulenta venditio, si sit facta ignoranti fraudem, remaneat valida; tamen si sit facta scienti fraudem, rescindi potest a creditoribus, etiam non restituto pretio ipsi emptori; leg. *Si debitor*, leg. *Si a debitore* ff. Quae in fraudem creditorum facta sunt. Si autem creditores intra annum, quo repetendi potestas est, 39
non repetant rem in suum damnum a debitore fraudulenter venditam, tunc emptor remanet securus in foro externo, leg. 1, et leg. *Ait Praetor* 10, ff. eod. In foro tamen interno, 40
seu conscientiae emptor sciens fraudem venditoris non remanet securus, quia cum sciat venditionem fieri fraudulenter cum iniusto damno creditorum, videtur cooperari ad talem iniustam venditionem consentiendo, et acceptando, unde ratione talis cooperationis ad fraudem non remanet tutus in conscientia, arg. cit. Iur. supra n. 14. Ita S. Antonin. part. 2, tit. 1, cap. 12, § 18; Paludan. in 4, dist. 13, qu. 2, art. 5 ad finem; Caietan. in opuscul. de usuris, qu. 4 Cordub. lib. 1 qq., q. 39, par. 3; Navarr. c. 17, num. 281; Layman loc. cit., num. 30; Sporer loc. cit., num. 88, et alii. Non desunt tamen 41
magni nominis Doctores, qui dicunt talem emptorem remanere tutum etiam in conscientia; Sic Petrus Navarr. l. 3, cap. 4, num. 218; Molina tom. 2, disp. 328; Lessius lib. 2, cap. 20, dub. 10, num. 168. Quam sententiam probabilem affirmant Layman et Sporer locis citatis [1].

Venditor fingens Literas de submersis navi- 42
bus, quae merces advehebant, vel spargens falsum rumorem de penuria et caritate mercium in aliis proximis regionibus, vel de proxima obsidione Urbis, et de aliis similibus, quae solent pretium mercium valde augere, si ob talem fraudem vendat carius, quam venderet suas merces, peccat graviter, et tenetur ad restitutionem; argum. cit. Iur. supra num. 14; Castropal. disp. 5, par. 35; La Croix loc. cit., num. 995; Rebell., et alii passim. Unde gene- 43
raliter omnis venditor, qui fraude, aut mendacio inducit emptorem ad emendum maiori pretio, quam empturus esset, quamvis pretium, quod tradit, adhuc fuerit intra limites iusti pretii ratione suae fraudis, seu consimiliter malitiosi mendacii, graviter peccat, et tenetur ad restitutionem; arg. toties cit. Iur. supra n. 14; Sic Castropalao loc. cit.; La Croix loc. cit.; et habetur expresse in l. *Iulianus* 13 ff. de action. empti et venditi, ibi: *Si venditor dolo fuerit, ut rem pluris venderet, empti eum iudicio teneri, ut praestet quanto pluris servum emisset.* Rebell., et alii. Si tamen vendi- 44
tor, vel mercator solum dicat, aut etiam iuret, mercem sibi pluris constare, se pluris vendidisse aliis, et huiusmodi, quamvis emptor sic inducatur ad dandum maius pretium, quam non obligatur ad restitutionem, si sistat intra limites iusti pretii, quia licet peccet venditor, seu mercator sic mentiens, aut iurans; tamen

[1] Antequam sententiam, quam probabilem adfirmant Layman et Sporer, amplectatur Confessarius, conferat auctoritatem S. Antonini et Caietani cum auctoritate Molina et Lessii, atque insuper illorum ac istorum expendat rationes. (EDIT. BARBIELL.)

quia omnibus notum est, talia solere communiter dici a venditoribus, et mercatoribus, quamvis vera non sint, debet sibi imputare emptor, qui ipsis credit; Sic Rebell., Castropalao, La Croix loco cit., num. 956, et alii.

45 Vendens quid pro quo malitiose, v. g. aurichalcum pro vero auro, et huiusmodi, peccat graviter, et tenetur ad restitutionem: *Communis.*

46 Vendens quid pro quo aeque utile ad finem emptoris, ut saepe solet accidere in Pharmacopola, qui ne cogatur fateri non habere certum petitum medicamentum, et sic minus frequentetur sua officina, dat unum medicamentum pro alio, tunc si tale aliud medicamentum sit aeque utile infirmo, et eiusdem virtutis, ac petitum, et praescriptum a Medico, non peccat saltem graviter, nec tenetur ad ullam restitutionem, si tale aliud datum medicamentum non sit inferioris pretii seu valoris, ac praescriptum: quia tunc emens probabiliter non est invitus, graviter cum damnum, et periculum omne absit; sic Toletus, Valentina, Ledesma, Lopez, Henriquez, Sotus, Salonius, Bannes, Emmanuel, Vega, et alii, quos affert et sequitur Salas dub. 35, n. 1; Tamburr.

47 lib. 8 decalog., c. 7, § 11, num. 8 et 9. Si tamen Pharmacopola praevideat, vel metuat tale aliud medicamentum graviter periculosum et damnosum fore, vel esse posse infirmo, graviter peccabit dando unum pro alio, et tenebitur ad restitutionem omnium damnorum; *Sic communis Doctorum.* Unde caveant Pharmacopolae ab huiusmodi prava praxi dandi quid pro quo infirmis cum tot eorum gravissimis periculis et damnis; serio reflectant, quod pro conscientia tenentur tradere infirmis medicamenta, ut sunt a Medicis praescripta, et aliter faciendo, non ut debent, infirmorum saluti consulunt, et utinam saepissime non nocerent, cum tale aliud medicamentum sibi visum non absimile a praescripto sit saepe saepius, et possit esse reipsa, et virtute dissimile, cum nimio periculo et damno infirmorum, qui, si id scirent, certe talia medicamenta non sumerent.

48 Venditor habens frumentum venale (et sic dices de aliis mercibus) et sit illud revera servaturus usque ad tempus, quo solet plus valere, potest licite nunc vendere maiori pretio, quam actu valeat; si ab Emptore rogetur, ut ipsi nunc vendat; desumitur ex cap. *in Civitate* 6, et cap. *Naviganti* 19 de usuris, et tenent communiter Doctores cum S. Antonino 2 p. Summ. Theolog., tit. 1, cap. 8, § 1, ubi sic expresse dicit: *Cum quis vendit merces quascumque, lanam, linum, pannos, victualia, et huiusmodi certo pretio maiori, quam sit illud, quod tunc valent, cum vendentur, ex eo quod sit illud, quod non intendebat eas vendere, sed servare usque ad tempus, quo probabiliter aestimabat tantum valituras, vel plus quantum nunc vendit, sed ad instantiam alterius vendit; istud est etiam pretium iustificatum et licitum, ut expresse dicitur in cap.* in Civitate *de usuris.* Sic etiam licite vendit pro pretio 49 solvendo, quo valebit v. g. ultima hebdomda Maii, et prima Iunii, quando solet plus valere, dummodo revera esset illud servaturus vendendum usque ad illud tempus, textu expresso in c. *Naviganti* 19 de usuris, ibi: *Ratione huius dubii etiam excusatur, qui pannos, granum, vinum, oleum, vel alias merces vendit, ut amplius, quam tunc valeant, in certo termino recipiat pro eisdem; si tamen eo tempore contractus non fuerat venditurus.* Et sic communis Doctorum. Et dato quod pretium ultimae 50 hebdomadae Maii contingat esse diversum a pretio primae hebdomadae Iunii, tunc debet sumi pretium medium, id est si pretium unius hebdomadae erat 80, et alterius erat 70, pretium solvendum erit 75. Debebit tamen ab hoc 51 pretio deducere expensas, quas facturus erat venditor in servandum triticum, vel alias merces usque ad tempus praefinitum venditionis; ut recte ex Ang. de Clavasio, Navarro, Petro Navarra, et Covarruvias notat Cabassutius Iuris Canon. theor. et praxi, lib. 6, cap. 9, num. 13, ibi: *Oportet, ut expensas deducat, quas facturus idem venditor fuerat ad servandum merces suas usque ad praefinitum diem; ut est pretium conductionis horreorum, apothecarum, cellariorum..... praeterea aestimationem computet diminutionis, deterioratiónis, et periculi harum mercium, in id tempus reservandarum; Cum enim venditor, aut creditor fiat ab his omnibus expensis et damnis immunis, ex quo res istas vendidit, aut mutuavit; si ista non computaret, plus exigeret, quam sibi ex iustitia deberetur, et ultra suam indemnitatem in illa anticipata pretii aut mutui taxatione.*

Venditor non potest licite vendere triticum de 52 mense Novembris summo pretio, quo venderet toto tempore intermedio usque ad Novembrem sequentis anni [1]; Non enim servatur in hoc contractu aequalitas sortis et periculi inter vendi-

[1] In foro frequens excitari potest quaestio circa tempus ad quod rei acceptae aestimatio referri debeat, in qua haeret unusquisque Iudex vel Patronus vel Iurisconsultus, ubi id quaeritur in condemnatione facienda super rei petitae aestimatione. Cuiac. tract. ad African. 8, in leg. 37 ff. Mandati in fin. Puta; quis accepit frumentum mense Maii cum obligatione illud restituendi mense Novembris, vel praestandae aestimationis. Advento tempore restitutionis, vel praestandae aestimationis Debitor utrumque neglexit, quaeritur utrum is optionem amiserit, et casu quo amissa sit, ad quod tempus rei acceptae aestimatio referri debeat. Ad primum respondetur, amissam fuisse optionem per text. in l. 57 ff. de solutionibus, ibique Bruneman. Quod ad secundum pertinet, inspicienda primo sunt pacta contractui apposita, quae omnino servanda sunt, quibus deficientibus inspiciendum erit tempus morae, si qua litis contestationem praecesserit, et eo tempore res

torem et emptorem; et ideo merito fuit damnatus similis contractus ab Innocent. III in cap. *In Civitate* 6, et ab Urbano III in cap. *Consuluit.* 10 de usuris, et in Concilio Parisiensi VI, c. 53, habito anno 829, in Mediolanensi I, habito anno 1565, et in Burdigalensi
53 habito anno 1583. Venditor graviter peccat, et tenetur ad restitutionem, si triticum aqua madefaciat, lanam et huiusmodi in loco humido reponat, ut plus ponderet; pannos et huiusmodi ad maiorem mensuram, vel pondus, quam in se sint, dolosis artibus trahat; Sic communis Doctorum, arg. c. Iur. sup. num. 14; Unde S. Antoninus 2 p. summ. Theolog., tit. 1, cap. 17, § 5, sic expresse habet: *Lanifices, qui faciunt pannos trahere ad tractatorium ultra debitum artis, unde postea madefactus, et tonsus ut moris est, retrahitur ad longe minorem mensuram, quam debet, fraudem faciunt, et S. Thomas 2–2, quaest 77, art. 2, in corp., sic ait: Si quis scienter utatur deficiendi mensura in vendendo, fraudem committit, et est illicita venditio; unde dicitur Deuteronomii 25: Non habebis in saeculo diversa pondera, maius et minus, nec erit in domo tua modius maior et minor.... Abominatur enim Dominus Deus tuus eum, qui facit haec, et aversatur omnem iniustitiam.*

54 Venditor potest licite vendere rem cum pacto retrovendendi, seu redimendi, in futurum, l. 2 Cod. de pact. inter Empt. et vendit., et communis Doctorum cum Molina, disp. 375; Less. lib. 2, cap. 21, dub. 14; Cardin. de Lugo tom. 2, disp. 26, sect. 13, § 1, et patet ex Levitici 25, ubi praecepit Dominus, ut omnes Terrae Populi Israel sub conditione redemptionis venderentur, tum ex censibus, qui venduntur cum pacto implicito redemptionis; illo tamen casu res debet minoris vendi, eo quod imponatur onus emptori revendendi, quod est
55 pretio aestimabile. Quantum vero diminui debeat de pretio propter tale onus revenditionis impositum emptori, aliqui dicunt esse fere tertiam partem; alii aliter. At rectius docent alii cum Molina disp. 375, n. 8, et Card. de Lugo loc. cit., n. 189, non posse certam regulam generalem assignari; minus enim diminuendum erit, si facultas redimendi ad breve tempus; plus, si facultas sit ad longius tempus; et adhuc plus, si facultas redimendi sit perpetua; unde relinquendum est arbitrio prudentum, qui attentis rerum circumstantiis, et regionum consuetudinibus, quantum sit de pretio minuendum propter tale onus revenditionis pronuntiabunt. Cavendum tamen, ne in simi- 56
libus pactis revenditionis intercedat damnatus contractus dictus *Mohatra*, vel *Baratra*, Hispanice; Et *Stocco*, seu *Stoccola*, aut *Varacola*, Italice. Contractus hic intercedit quando aliquis indigens pecunia praesenti, nec illam mutuo inveniens, emit credito a mercatore, seu venditore merces pretio summo, v. gr. 100 et 10, cum pacto revendendi ipsimet venditori pretio infimo, numerata pecunia, v. gr. 100, ut sic per talem numeratam pecuniam provideat suae praesenti necessitati, cui non potest providere per tales merces, quibus non indiget ad suum usum. Hic contractus, ut vides, est palliata usura, cum nihil aliud sit, quam mutuare 100, cum obligatione restituendi postea 100 et 10, unde merito fuit damnata ab Innocentio XI sequens propositio in ordine 40: *Contractus Mohatra licitus est etiam respectu eiusdem personae, et cum contractu retrovenditionis praevie inito cum intentione lucri.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Notabilis est differentia quae intercedit So- 57
cium inter et Fiscum circa venditionem rei communis. Socius tantum suam partem in re communi vendere valide potest. Quinimo si mala fide rem gesserit, et rem totam quasi in solidum Dominus vendiderit, eamdemque sibi cum alio communem esse reticuerit, quum species furti sit rem alienam absque Domini consensu alienare, § 2, versicul. *unde in re-* 58
bus mobilibus, Institut. de Usucap.; aut actione furti conveniri potest L. 4 ff. de Rei vindicat., L. 45 ff. Pro Socio, aut certe in stellionatus crimen incidit L. 16, § 1, et L. 36 ff. de 59
Pignorat. action. Confer Reiters de Alienat., part. 2, c. 2, section. 2, n. 3, et plur. seq.

At Fisco ex privilegio rem sibi cum alio 60
communem in solidum vendere permissum est; idque quia publice interest ut res fiscales facilius inveniant Emptorem. Debet tamen Fiscus pretium pro rata partis ad Socium pertinentis, ei refundere. L. 2 Cod. de Comm. rer. alienat. 61
Voet in Comment. ad Pandect., lib. 18, tit. 1, n. 14; Peregrin. de Iur. Fisc., lib. 6, tit. 4, n. 23.

Num Christiani Mercatores merces ad infide- 62
les licite transferre possint eas ipsis vendendi ergo? Affirmant de tempore pacis, nequaquam vero tempore belli. Trentacinq. variar. resolut. Lib. 3, tit. de Verb. obligation., Resolut. 3, num. 1; Molin. de Iustit. et Iur., tom. 2, tractat. 2, disputat. 343, num. 9.

---

pluris fuerit, sive mora re ipsa contracta sit per lapsum diei in obligatione positi, sive per expressam interpellationem opportuno loco et tempore morae res minoris fuerit, crescet in singula momenta aestimatio ab eo die, quo mora contracta est in diem usque condemnationis. Hanc mirifice quaestionem expendit Vin. select. iur. quaest. lib. 1, cap. 39 per tot., et Rot. in Alatrina *Pecuniaria* 2 Iunii 1760, cor. Herreros. Statuit debitorem in maiori pretio condemnandum esse, quamvis momento temporis tantum illud in commercio observatum fuerit ex eo, quod praesumatur creditor speciei ipso adamussim momento speciem creditam vendidisse, quo carius vendebatur.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

63 Sub pallio emptionis venditionis alius non absimilis usuraria pravitate infectus in Romandiola praesertim introductus erat contractus.
64 Ubi quis aliqua pecuniae quantitate indigebat, fictum inveniebat emptorem cuiusdam praedii, illudque eidem simulate vendebat cum pacto redimendi coactivo, eodemque tempore fingebatur, novum emptorem idem praedium venditori locare pactis interim fructibus pro pecunia numerata sub praetextu emptionis et insimulatae locationis; qui contractus ideo ap-
65 pellabatur *Fitto franco*. Sed cum Venditor infra certum et determinatum tempus potuisset a ficto emptore adigi ad redimendum praedium, restituta pecunia accepta, quod maximam redolet iniquitatem, nec facile ab usuraria pravitate seiungi valet, hinc superioribus annis mature excussa fuit haec controversia in S. Rotae Tribunali, et definitum, quod, ubi occurrebat coactivum huiusmodi pactum, contractus sine ullo robore remaneat, ut in Forosempronien. seu Caesenaten. *Contractus* 5 Iunii 1780, cor. R. P. D. Origo, quae multas praecedentes in eadem causa decisiones recenset.
66 Hae tamen resolutiones caeteroquin sanctissimae, et omnino in contractibus postea ineundis observandae maximam producebant confusionem quoad contractus antea bona fide ce-
67 lebratos. Quapropter vigilantissimus Princeps Pius VI P. M. subditorum felicitati et securitati quammaxime intentus specialem Congregationem Theologorum et Canonistarum deputavit, quibus propositam quaestionem examinandam proposuit. Isti, articulo diligenter expenso, sequentem denique emiserunt resolutionem, quae licet ad Emiliae Provinciam sit directa, cum tamen particulares eiusdem mores non modo respiciat, sed intrinsecam contractus naturam afficiat, ideo opinor, in quacumque alia provincia eamdem esse scrupulose attendendam.
68 *Provinciae Emiliae. Quum Sanctissimus D. N. PP. Pius VI rescripto diei 31 Iulii 1781, benigne deputaverit Congregationem Particularem compositam ex RR. PP. Carafa Episcopo Mileti, et Sacr. Congregationis Episcoporum Secretario, Campanelli tunc Fidei Promotore, nunc Auditore Sanctissimi, Iosepho Benetti Aulae Consistorialis et Fisci Advocato, Bruno Thoma Magistri S. P. A. Socio, et Paulo Ant. Paoli Academiae Ecclesiasticae Praeside ad referendum eidem Sanctitati Suae super dubio.*

An substineri debeant Contractus nuncupati 69 Fitto franco, *celebrari soliti in Provincia Aemiliae: in quibus vendit quis pro certo pretio sine aestimatione et mensura Fundum suum cum facultate redimendi intra certum tempus, quo elapso cogi potest ab Emptore ad reluendum pro eodem pretio, et contextualiter idem Venditor conducit fundum venditum pro annua certa pensione* – a fiamma e fuoco – *et cum obligatione solvendi onera quaecumque tam imposita, quam imponenda super fundo.*

Eadem Congregatio habita die 12 Ian. 1783, 70 *in Aedibus praefati Episcopi Militensis censuit in casu de quo agitur, et attentis circumstantiis consulendum esse Sanctissimo, ut quoad Contractus, quorum nullitas sive simulatio in Iudicium deducta fuit, mandet Partes uti Iure suo. Quo vero ad Contractus numquam in Iu-* 71 *dicium deductos, mandet, ut lis amplius non agatur de illorum nullitate seu simulatione, convertendos eosdem Contractus in tot census impositos super eisdem fundis, de quorum venditione et locatione actum fuit, redimibiles ex parte Debitorum, et irrepetibiles ex parte Creditorum in omnibus, et per omnia ad formam Bullae Pianae, taxando generaliter annuos fructus dd. Censuum ad rationem scutor. quatuor pro quolibet Centenario, ita ut imputari debeat in sortem totum id, quod fuit exactum supra hanc Taxam a die 22 Maii 1771, quo fuit publicatum Edictum Eminentissimi Aemiliae Legati, facta tamen declaratione, quod sub hac dispositione non censeantur comprehensi contractus post Edictum celebrati, super quibus Partes uti poterunt Iure suo; idemque dispositum intelligatur quoad illos Contractus ante Edictum celebratos, quorum usuraria pravitas aliunde quam ab expositis circumstantiis, clarius constet.*

Facta per me relatione, Sanctitas sua Reso- 72 *lutionem in omnibus benigne approbavit, eamque in Acta Archivii referri, et per Eminentissimum Aemiliae Legatum in tota Provincia publicari, et inviolabiliter observari mandavit. Hac die 17 Ianuarii 1783. Ioseph Episcopus Militensis.*

ARTICULUS IV. *Quoad ea quae concernunt commodum, periculum, et retractum rei venditae.*

SUMMARIUM. 1. Commodum et fructus rei venditae post traditionem pertinent ad Emptorem. - 2. Fructus rei venditae adhuc pendens tempore contractus venditionis etiam ante traditionem pertinent ad Emptorem, sive sint maturi, sive immaturi. - 3. Immo nedum fructus pendentes, seu extantes tempore contractus, sed etiam fructus nati, et producti post celebratum, et absolutum contractum pertinent ad Emptorem, etiamsi res nondum tradita sit, nec cautio fideiussoria, aut pignoratitia praestita, nisi aliter inter contrahentes conventum fuerit. - 4. Contraria tamen sententia defenditur communiter a Legistis, et etiam a variis Theologis. - 5. Si circa perceptionem fructuum provenientium ex re vendita fuerit facta aliqua specialis conventio inter Emptorem et Venditorem, erit omnino observanda. - 6. Hinc licitus est contractus, cum fundus fructuosus emitur eo pacto, ut post tot annos duntaxat Emptor pretium, de quo conventum est, solvere teneatur Venditori, et interim Venditor usuras summae capitalis percipiat, donec ipsa soluta sit. - 7. Sic etiam licitus est contractus, quando Venditor per specialem conventionem tantum

sibi reservat de fructibus rei venditae, quantum ex dilatione solutionis prudenter sibi timet imminere damni emergentis, vel lucri cessantis. - 8. Postquam autem Venditor iam transtulit Dominium in emptorem, nullumque apparet periculum lucri cessantis, vel damni emergentis, non potest ob solam dilatam solutionem pretii sibi reservare fructus rei venditae. - 9. Item licitus est contractus, quando Venditor ita convenit cum Emptore, ut Dominium et periculum rei venditae ad ipsummet pertineat ante pretii solutionem, et perinde ad se pertineant fructus interim ex ipsa provenientes. - 10. Periculum rei venditae post traditionem pertinet statim ad Emptorem. - 11. Immo periculum rei venditae pertinet ad Emptorem etiam ante traditionem, si vendatur res certa et determinata in individuo. - 12. Limitatur tamen haec conclusio in pluribus casibus. Primo, quando Emptor et Venditor specialiter inter se conveniunt, ut periculum remaneat penes Venditorem, donec res empta tradita sit Emptori. - 13. Limitatur secundo, quando Venditor est in mora tradendi, et res interea casu fortuito perit, vel deterior sit. - 14. Si autem non solum Venditor in tradendo, sed etiam Emptor in rem sibi oblatam recipiendo fuit in mora, tunc periculum spectat ad illum qui est in posteriori mora. - 15. Si vero res aeque periisset, vel deterior facta fuisset apud Emptorem, si ei tradita fuisset, ad nihil tenetur Venditor ob talem moram. - 16. Limitatur tertio, quando res vendita ante traditionem perit ex dolo, aut culpa lata, vel levi Venditoris. - 17. Limitatur quarto, quando res vendita ante traditionem ex delicto Venditoris addicitur Fisco. - 18. Limitatur quinto, quando venditio est facta conditionate, et ante impletam conditionem res totaliter perit. - 19. Si vero res sub conditione vendita totaliter non pereat, sed tantum deterior evadat, totum periculum, conditione impleta, spectabit ad Emptorem. - 20. Quando res in pondere, numero, aut mensura consistens, venditur ad mensuram, tunc antequam res ipsa tradatur mensurata, ponderata, aut numerata, omne periculum pertinet ad Venditorem. - 21. Sic etiam si vinum, mel, quid simile vendatur ad corpus quidem et non ad mensuram, attamen cum pacto, ut degustetur, antequam omnino rata, vel perfecta venditio sit, tunc ante degustationem factum periculum spectat ad venditorem. - 22. Si tamen certus terminus mensurationi, ponderationi, numerationi, aut degustationi praefixus fuit, aut Venditor coram testibus Emptorem moneat, ut intra certum tempus ad mensurandam, numerandam, vel degustandam rem emptam accedat, post culpabilem eius moram periculum ad Emptorem ipsum pertinebit. - 23. Quando res aliqua vendita est ad corpus totum sine ordine ad mensurandum, tunc periculum spectat ad Emptorem. - 24. Si autem vendatur totum corpus quidem, sed cum ordine ad mensurandum, tunc cum venditio sit ad mensuram, donec non sit mensuratum, periculum pertinet ad Venditorem. - 25. Item erit venditio ad mensuram, si ex toto grege vendantur 10 oves: ex toto cumulo tritici 10 modii: ex toto dolio 10 urnae; et sic donec oves fuerint designatae, modi, tritici, et urnae vini mensuratae, periculum spectat ad Venditorem. - 26. Retractus gentilitius quid sit. - 27. Sola bona immobilia retrahi possunt. - 28. Retrahere possunt omnes Venditoris consanguinei, non tantum Laici, sed etiam Clerici. - 29. Religiosus autem consanguineus, vel eius loco Monasterium retrahere nequit. - 30. Ius retrahendi ante omnes competit Liberis, sive masculis, sive feminis. - 31. Dummodo tamen Liberi sint legitimi. - 32. Liberis non extantibus competit hoc ius consanguineis collateralibus cum praelatione semper ad proximiorem Venditoris. - 33. Si plures sint consanguinei eiusdem gradus, possunt omnes simul retrahere, et rem retractam possidere in communi, vel si dividi potest, dividere, aut sorti committere. - 34. Cum Fratre superstite nequeunt simul retrahere liberi Fratris Defuncti. - 35. Si consanguineus proximior retrahere nolit, competit tale ius consanguineo remotiori, ordine gradus semper servato. Et si unus ex aequaliter propinquis cedat Iuri suo, admittendi sunt ad retrahendum reliqui in solidum. - 36. Legitime retrahere volens debet quatuor potissimum conditiones observare. Primo debet retrahere intra annum, et diem. - 37. Secundo debet offerre integrum pretium ab Emptore extraneo solutum una cum omnibus sumptibus, et expensis ratione contractus necessario factis. - 38. Tertio debet refundere factas interea ab Emptore in rem expensas necessarias, et utiles quas ipse consanguineus, vel retrahens fecisset. - 39. Quarto debet suo nomine, et in suum, non vero in alterius commodum retrahere. - 40. Hinc si proximior consanguineus Venditoris ad impediendos alios remotiores consanguineos a tali retractu, fraudulenter et dolose retrahat pro alio extraneo, fingens retrahere pro se, et in suum commodum, peccat contra iustitiam, et tenetur ad compensanda damna illis inde secuta. - 41. Sic etiam peccat contra iustitiam, et tenetur ad compensanda damna inde secuta extraneus ille, qui emit agrum seu domum, v. g. pro 100, sed timens ne domus seu ager retrahatur a consanguineis, ut hos deterreat cum consensu Venditoris scribit in instrumento fraudulenter et dolose, se emisse pro 200. - 42. Adducitur laudabilis consuetudo et praxis ad evitandas similes fraudes et dolos. - 43 ad 51. An emptione et venditione perfecta, cum res vendita non sit tradita, si fortuito casu pereat, damno Emptoris pereat. - 52 ad 59. Retractus conventionalis, legalis et gentilitius.

1 Commodum et fructus rei venditae post traditionem pertinent ad Emptorem. Per traditionem enim Emptor evadit Dominus rei emptae; l. *Traditionibus* 20 C. de pactis, etiamsi pretium nondum sit solutum, modo cautio fideiussoria, aut pignoratitia ab Emptore praestita fuerit, aut Venditor fidem habeat Emptori, rem eidem credito vendendo, § 41 Institut. de rerum divis. Res autem Domino suo fructificat, sicuti ipsi perit, l. *Lectos* 12, l. *Quod si neque* 14 ff. de periculo et commodo rei
2 venditae. *Est communis, et certa.* Fructus rei venditae adhuc pendentes tempore contractus venditionis etiam ante traditionem pertinent ad Emptorem, sive sint maturi, sive immaturi; l. *Iulianus* 13, § 10 et 18, de action. empt., l. *Fructus* 13, et leg. *Post perfectam* 16 Cod. de action. empti, l. fin., § *Fructus*, ff. Quae in fraudem Creditoris. Et ratio clara est, quia fructus pendentes censentur pars fundi, vel rei fructiferae, l. *Fructus* 44 de rei vindicatione; adeoque uno indivisibili pretio simul cum fundo, seu re fructifera venduntur, nisi aliter sit in contractu conventum; quia in tali casu standum esset conventioni ex Regul. 85 Iuris in 6, ibi: *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur;* Est communis, ac certa.

Immo nedum fructus pendentes, seu extan- 3
tes tempore contractus venditionis, sed etiam fructus nati, et producti post celebratum, et absolutum contractum, pertinent iure emptionis ad Emptorem; etiamsi res nondum tradita sit, nec cautio fideiussoria aut pignoratitia praestita, nisi aliter inter contrahentes conventum fuerit; sic Silvester verb. *Usura* 2, q. 11; Petrus Navarr. lib. 4, cap. 2, num. 148; Palao

de iustit. commut., disp. 5, punct. 26, num. 4; Lessius lib. 2, cap. 21, dub. 13, num. 109; Rosella verb. *Usura*, num. 47; Armilla eod. verb., num. 15; Layman lib. 3, tract. 4, cap. 17, n. 18; Lopez de contractibus, c. 36, ad 1; Reiffenstuel, lib. 3 Decret., tit. 17, num. 232; Sporer l. c., n. 94; S. Antoninus, Gabriel, et alii cum communiori Theologorum. Et ratio est, quia aequissimum est, ut ad eumdem spectet commodum fructus, et accessio rei, ad quem eiusdem rei damnum et periculum spectat: textu expresso in § 3 Instit. de empt. et vendition., ibi: *Si post emptionem fundo aliquid per alluvionem accesserit, ad Emptoris commodum pertinet; nam et commodum eius esse debet, cuius periculum est;* et l. *Id quod* 7 ff. de pericul. et commod. rei venditae, ibi: *Si totus ager post Emptionem flumine occupatus esset, periculum esset Emptoris, sic igitur et commodum eius esse debet;* et clarissime in l. *Secundum* 10 ff. de diversis regulis Iuris antiqui, ibi: *Secundum naturam est, commoda cuiusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda.* Atqui periculum totum et damnum rei in specie venditae, etiam ante traditionem, et pretium solutum ad Emptorem pertinet, adeo ut, si absque venditoris culpa pereat, vel deterior fiat, nihilominus integrum pretium Emptor solvere cogatur; textu expresso in § 3 Institut. de Empt. et Vendit., ibi: *Cum Emptio, Venditio contracta sit (quod effici diximus simul atque de pretio convenerit) periculum rei venditae statim ad emptorem pertinet. Itaque si aedes totae, vel aliqua ex parte incendio consumptae fuerint.... Emptoris damnum est, cui necesse est, licet rem non fuerit nactus, pretium solvere: Quidquid enim sine dolo et culpa venditoris accidit, in eo venditor securus est.* Ergo commoda quoque et fructus rei venditae etiam ante traditionem, et pretii solutionem ad eumdem emptorem pertinere debent.

Contraria tamen sententia, quod scilicet ad Venditorem et non ad Emptorem pertineant fructus provenientes ex re vendita post celebratum et absolutum contractum, casu, quo res nondum sit tradita, vel si tradita, pretium tamen nondum sit solutum, nec cautio praestita, nec fides de pretio habita, nec dilatio ad solvendum expresse concessa sit, defenditur communiter a Legistis, et etiam a variis Theologis, inter quos Navarr., Covarruv., Angelus, Binsfeldius, et alii cum Molina tomo 2, disp. 368. Et ratio non spernenda ipsorum est, quia inter contrahentes debet esse aequalitas, neque unus eorum tenetur implere contractum, nisi et alter vicissim impleat, iuxta l. *Bona fides* 50 ff. de action. empt., atqui in nostro casu Emptor contractum nondum implevit solutione pretii, transferendo in Venditorem dominium, usumfructum et commodum pecunia, ergo neque venditor tenetur transferre in Emptorem dominium, usumfructum et commodum rei venditae, sed eosque sibi retinere potest, donec Emptor sibi pretium solvat. Venditor enim manet Dominus rei venditae, donec tradatur, et simul pretium solvatur, vel cautio praestetur, vel saltem fides eiusdem habeatur, § 41 Instit. de rer. divis., ibi: *Venditae vero res et traditae, non aliter Emptori acquiruntur, quam si Venditori pretium solverit, vel alio modo ei satisfecerit, vel expromissore, aut pignore dato.... sed si is, qui vendidit, fidem Emptoris secutus fuerit, dicendum est, statim rem Emptoris fieri.* Et pro hac sententia adducunt plures leges, ut l. *Curabit* 5 Cod. de actionibus Empt., l. *Iulianus* 13, § 8, ff. de actionib. Empt., l. *Qui pendentem* 25 ff. eod., quas omnes tamen clare solvit Reiffenstuel loc. cit. a n. 236, aliis pluribus iam pro nostra sententia adductis a n. 232 [1]. 4

Notanter autem in conclusione nostra posita sub num. 4 fuit dictum, *Nisi aliter inter con-* 5

[1] A priore tamen sententia recedendum non est, si periculum rei venditae spectat ad emptorem. Non video cur etiam eiusdem commodum ad ipsum transire non debeat. Venditio perficitur re certa, certo pretio et mutuo consensu, quae tria ubi concurrunt, illico perfecta remanet venditio. Nec in iure cautum reperitur, venditionem suspensam remanere donec solvatur pretium, vel res tradatur. Pretii solutio et rei traditio non perfectionem contractus, sed eiusdem tantum consummationem et adimpletionem respicit. Heinec. exercit. 34, § 5, edit Neapol. tom. 6, ideoque dum loquitur Iurisconsultus de perfecta venditione intelligendum est de interventu certae rei, certi pretii et mutui consensus. Porro si venditor non tradit rem, emptori competit actio empti pro traditione consequenda, vel praestatione illius, quod interest, rem traditam non esse l. 11 ff. de action. empt. et vendit. Si vero emptor conventum pretium non solvat, venditori datur actio, ut pretium exsolvatur, et si intercesserit mora emptoris, usurae quoque praestentur, l. 13, § 20, ff. de action. empt. et vend., l. 5 et l. 13 Cod. eod. Sed traditione vel pretii solutione non secuta ob rationes supra adductas, nequeunt istae actiones cum effectu intentari quia exceptione vel non soluti pretii vel non traditae rei reiici possunt: quo casu idem est actionem non habere, et actionem exceptione infirmare iuxta responsum Pauli in l. 13, l. 112, l. 115, § 1, ff. de divers. reg. iur. Perfecta igitur remanet venditio etiam non secuta traditione, sed tantum pro eadem emptori competit actio empti; et pro pretio venditori datur actio venditi. Iam vero ubi venditio perfecta est, fructus acquiruntur emptori, ideo etiam non soluto pretio ad eumdem spectabunt, qui solum poterit pro fructibus compensativis conveniri: ita sentiunt Zoes. in Pandect. l. 19, t. 1, n. 16; Voet ib., num. 9; Cuiac. in leg. Iul., § *Possessionem*, Edit. Neapolit. tom. 7, coll. 776, sub lit. E; Bruneman. in eamd. leg., num. 50 et seq., et in leg. *Curabit* Cod. de Act. empt. et vend.; Coruin. in Cod. lib. 4, tit. 54, p. 244 fin. Profecto in cit. leg. 13 Cod. de action. empt. et vend. habetur: *Fructus post perfectum iure contractum emptoris spectare personam convenit, ad quem et functionum gravamen pertinet. Venditor quoque pretium tantum ac si mora intercessisse probetur usuras officio iudicis exigere potest.* In hac lege statuitur primo, ut fructus post rite perfectum contractum ad Emptorem pertinere; secundo ius conceditur venditori re-

trahentes conventum fuerit, quia si circa perceptionem fructuum provenientium ex re vendita fuerit facta aliqua specialis conventio inter Emptorem et Venditorem, erit omnino observanda; arg. leg. *Si in venditio* 10 ff. De pericul. et commod. rei venditae, leg. *Qui fundum* 40, § 18, ff. de contrah. Empt., l. *Iulianus* 13, § 18, de actionibus Empt., et § *Cum autem* Instit. de Emption. et Vendition.; et ratio est clara, quia ex Reg. 85 Iuris in 6 *Contractus ex conventione Legem accipere dignoscuntur.*

6 Hinc licitus est Contractus, cum fundus fructuosus, ut praedium, domus, hortus, aut aliud huiusmodi emitur eo pacto; ut post tot annos dumtaxat Emptor pretium, de quo conventum est, solvere teneatur Venditori, et interim Venditor usuras summae capitalis percipiat, donec ipsa soluta sit; leg. *Iulianus* 13, § *Ex vendito*, ff. de action. Empti et Venditi, ibi: *Ex vendito actio venditori competit ad ea consequenda, quae ab Emptore praestari oportet: veniunt autem in hoc iudicio infrascripta; in primis pretium quanti res venit, item usurae pretii post diem traditionis, nam cum re Emptor fruatur, aequissimum est eum usuras pretii pendere;* leg. 11 Cod. de usuris, ibi: *Quod huiusmodi usurae, et non quasi usurae, sed quasi interesse putantur.* Et sic communis Doctorum cum Glossa in cap. *Conquestae* Extravagant. de usuris, ibi: *Usurae possunt etiam peti, secundum Canones, ut cum vendo tibi praedium, et trado, et percipis fructus, nec solvis mihi pretium ad terminum* [1].

7 Sic etiam licitus est contractus, quando Venditor per specialem conventionem tantum sibi reservat de fructibus rei venditae, quantum ex dilatione solutionis prudenter sibi timet imminere damni emergentis, vel lucri cessantis; utpote quia Venditor pecunias illas negotiationi exposuisset, aut iis quoquomodo lucratus fuisset, si solutio statim facta fuisset; *Communis et certa,*

8 teste Card. de Lugo t. 2, disp. 25, n. 140. Postquam autem venditor iam transtulit dominium in Emptorem, nullumque apparet periculum lucri cessantis, vel damni emergentis, non potest ob solam dilatam solutionem pretii, sibi reservare fructus rei venditae. Ob solam enim talem dilationem solutionis sibi fructus reservare vel aliquid recipere est usurarium, textu expresso in cap. *Consuluit* 10 de usuris, et Conc. Mediolanen. 1, part. 2, tit. 68, et Concil. Burdigalens. tit. de usuris [2]. Item licitus est con- 9
tractus quando Venditor ita convenit cum Emptore, ut dominium et periculum rei venditae ad ipsummet pertineat ante pretii solutionem, et perinde ad se pertineant fructus interim ex ipsa provenientes. Hoc enim casu venditio censetur celebrata non absolute, sed sub conditione, ut non antea rata sit, quam pretium constitutum solvatur; nam tunc quia ad Venditorem spectat periculum talis rei, ad ipsum quoque spectare debet commodum, et ius fructus ex ea provenientes recipiendi, donec pretium sit solutum, *nam et commodum eius esse debet, cuius periculum est*, § 3 Institut. de Emption. et Venditione.

Periculum rei venditae post traditionem per- 10
tinet statim ad Emptorem; leg. *Lectos* 12, leg. *Quod si neque* 14 ff. de periculo et commod. rei venditae. *Communis ac certa.* Immo 11
periculum rei venditae pertinet ad Emptorem etiam ante traditionem, si vendatur res certa et determinata in individuo, ut haec domus, hic ager, hic equus; tunc enim non obstante interitu, vel deterioratione rei, debet Emptor solvere totum pretium, si nondum solvit; et si iam solvit, nihil potest repetere; § *Cum autem* 3 Institution. de Emption. et Vendition., ibi: *Cum Emptio, Venditio contracta sit (quod effici diximus simul atque de pretio convenerit) periculum rei venditae statim ad Emptorem pertinet. Itaque si aedes totae, vel aliqua ex parte incendio consumptae fuerint... Emptoris damnum est, cui necesse est, licet rem non fuerit nactus, pretium solvere. Quidquid enim sine dolo et culpa venditoris accidit, in eo venditor securus est.* Sic communis Doctorum. Limitatur tamen haec conclusio in plu- 12
ribus casibus. Primo, quando Emptor et Venditor specialiter inter se conveniunt, ut peri-

---

petendi pretium, et si emptor post traditam rem differat illud solvere, idem ad usuras condemnatur. Sed si ob non solutum pretium, et non traditam rem fructus fuissent debiti venditori, iam frustra eidem ab hac lege concessa fuisset facultas consequendi arbitrio iudicis usuras. Sed super his consule praeter allegatos supra, Covarruv. variar. resolut. lib. 1, cap. 15; Strav. ad Pandect. lib. 19, tit. 1, num. 100, et plur. sequent. qui alias ad huius opinionis confirmationem adducunt rationes. Vin. partit. iur., lib. 2, cap. 15. (Ed. Barbiell.)

[1] Vide Castrens. in leg. *Usuras* 1 Cod. De usuris; Roderic. de annuo reddit. lib. 3, quaest. 7, n. 93; Cagnol. in l. *Curabit*, num. 2, pag. 247 et 248, n. 36; Lupus de usur., in eamd. leg. comment. 1, § 7, n. 160; Barbos. in eamd. leg., num. 3, 4 et 7; Donell. comment. ad tit. ff. de usur., edit. Lucen. t. 10, coll. 1383, num. 11. Quae opinio non modo locum habet in contractu emptionis venditionis, sed in quolibet alio, in quo res fructifera tradatur ut in cessione, legitima, dote, societate, et aliis in quibus pecunia loco frugiferarum rerum succedit. Cardinal. de Luc. de Usur. discur. 28, num. 1; Bossius de Dote cap. 6, § 2, n. 36; Constant. vot. 31, num. 8; Rot. cor. Kaunitz. dec. 130, num. 4 et 5, cor. Crisp. decis. 420, num. 2, cor. Ansald. decis. 545, num. 5, cor. Herrera dec. 210, n. 4, cor. Ratta decis. 289, num. 7, in Forolivien. *Fideicommissi super executione rei iudicatae quoad dation. in solut.* 30 Ianuarii 1736, § 9, cor. Paraciano in Romana *Pecuniaria super laesione et fructuum imputatione* 12 Iunii 1722, § 10, cor. Ratta et in Eugubina *Bonorum super Assignamentis et Fructibus* 4 Maii 1781, cor. Soderino per tot. (Edit. Barbiell.)

[2] Id enim usurariam redoleret pravitatem, ut multis allegatis docet Rot. in Eugubina *Dubiorum* 21 Aprilis 1755, § 2, cor. Elephantutio. (Edit. Barbiell.)

culum remaneat penes Venditorem, donec res empta tradita sit Emptori; arg. leg. *Qui fundum* 40, § 18, ff. De contrah. Empt., l. *Iulianus* 13, § 18, de action. Empt., leg. *Si in venditione* 10 ff. De periculo et commodo rei venditae, et § *Cum autem* 3 Instit. de Emption. et Vend. Et in hoc nullum est dubium, quia, ut expresse habetur in Regula 85 Iuris in 6, *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur.*

13 Limitantur secundo, quando Venditor est in mora tradendi; et res interea casu fortuito perit, vel deterior fit, tunc enim periculum est solius Venditoris, leg. *Illud* 7, leg. *Quod si* 14 de peric. et commod. rei venditae, ibi: *Si..... Venditor moram adhibuerit, cum posset se exsolvere, aequum est.... moram Venditori nocere;* leg. *Quod te* 5 ff. De rebus creditis, ibi: *Quod te mihi dare oporteat, si id postea perierit, quam per te factum erit, quo minus hic mihi dares, eum forè id detrimentum constat,* et concordat leg. *Si quis* 4, § final., leg. *Illud* 17 ff. De peric. et commod. rei venditae; leg. *Si fundus* 33 ff. Locati conducti. Et ratio est quia ex Regul. 25 Iuris in 6

14 *Mora sua cuilibet est nociva.* Si autem non solum Venditor in tradendo, sed etiam Emptor in rem sibi oblatam recipiendo, fuit in mora, tunc periculum spectat ad illum, qui est in posteriori mora, sive tradendi, sive recipiendi, textu expresso in leg. *Illud* 17 ff. de pericul. et com. rei venditae, ibi: *Si interpellavero Venditorem, et non dederit id, quod emeram, deinde posteriore offerente illo, ego non acceperim, sane hoc casu nocere mihi deberet: sed si per Emptorem mora fuisset; deinde cum omnia in integro essent, Venditor moram adhibuerit, cum posset se exsolvere, aequum est posterio-*

15 *rem moram Venditori nocere.* Si vero res aeque periisset, vel deterior facta fuisset apud Emptorem, si ei tradita fuisset, ad nihil tenetur Venditor ob talem moram; arg. leg. *Si plures* 14, § *Si autem,* ff. Depositi vel contra; ubi statuitur, quod Depositarius ratione morae ad nihil tenetur, si res deposita etiam periisset apud Dominum, casu, quo eidem restituta fuisset, et concordat leg. *Item* 15, § final., ff. De rei vindicat., ibi: *Si servus petitus, vel aliud animal demortuum sit sine dolo malo et culpa possessoris, pretium non esse praestandum, plerique aiunt, sed est verius, si forte distracturus erat petitor, si accepisset, moram passo debere praestari; nam si ei restituisset, distraxisset, et pretium esset lucratus;* ubi vides, quod ratio propter quam periculum est imputandum Venditori, est quia si rem restituisset, seu tradidisset Emptori, ipse Emptor eam forsan distraxisset, et sic omne damnum evasisset, unde a sensu contrario si rem non distraxisset, sed aeque apud ipsum, ac apud Venditorem periisset, ad nihil tenetur Venditor ratione morae, quia per ipsam in tali casu nullum damnum causavit Emptori. Sic Glossa in § *Cum autem* 3 Instit. de Emption. et vend.; Lugo tom. 2, disp. 26, n. 217; Molina disp. 366, n. 13, et alii communiter.

Limitatur tertio, quando res vendita ante 16 traditionem perit ex dolo, aut culpa lata, vel levi Venditoris, leg. *Custodiam* 3 ff. De periculo et commodo rei venditae, ibi: *Custodiam autem venditor praestare debet, quam praestant hi, quibus res commodata est, ut diligentiam praestet exactiorem, quam in suis rebus adhiberet;* et concordat Leg. *Si vendita* 11 ff. de pericul. et commod. rei venditae, ibi: *Si venditor eam diligentiam adhibuisset in insula custodienda, quam debent homines frugi, et diligentes praestare, si quid accidisset, nihil ad eum pertinebit.* Unde si eam diligentiam in custodienda re vendita, donec tradatur, non adhibuit, ut debuit, ipsi Venditori periculum est imputandum; *Communis.* Limitatur quarto, 17 quando res vendita ante traditionem ex delicto Venditoris addicitur Fisco. Tunc enim periculum est imputandum Venditori, et si iam receperit pretium, tenetur iterum restituere Emptori; textu expresso in leg. *Si fundus* 33 ff. Locati, ibi: *Si vendideris mihi fundum, isque prius quam vacuus traderetur, publicatus fuerit, tenearis ex empto, ut pretium restituas.* Communis [1].

Limitatur quinto, quando venditio est facta 18 conditionate, et ante impletam conditionem res totaliter perit; v. g. cum emitur equus sub conditione faciendi experimentum de eius qualitatibus per decem dies, post quos solum, si placuerit Emptori, censeatur emptus, tunc si antequam elabantur dicti decem dies experimenti, equus sine culpa Emptoris, vel pereat, vel a grassatoribus auferatur, periculum imputatur Venditori; l. *Necessario* 8 ff. De pericul. et commod. rei venditae, ibi: *Si sub conditione res venierit, si quidem defecerit conditio, nulla est emptio;* l. *Apud* 20, § 1, ff. De praescriptis verbis, ibi: *Si mulas tibi dedero, ut experiaris, et si placuissent, emeres, si displicuissent, ut in dies singulos aliquid praestares; deinde mulae a grassatoribus fuerint ablatae intra dies experimenti, quid esset praestandum? Utrum pretium, an merces tantum? Et ait Mela, interesse utrum emptio iam erat contracta, an futura? ut si facta, pretium petatur; si futura, merces petatur;* leg. *Is qui* 13, § 1, ff. Commodati vel contra, ibi: *Si quem quae-*

[1] Advertе tamen quod si venditor custodiam rei venditae ideoque diligentiam in asservando exactissimam ipse polliceatur, tunc de levissima etiam culpa tenetur. § *Cum autem* 3 Instit. de emption. et vendit. (Edit. Barbiell.)

stum fecit is, qui experiendum quid acceperit; veluti si iumenta fuerint, eaque locata sint, idipsum praestabit ei, qui experiendum dedit, neque enim ante eam rem quaestui cuiquam
19 *esse oportet, priusquam periculo eius fit.* Si vero res sub conditione vendita totaliter non pereat, sed tantum deterior evadat, totum periculum, conditione impleta, ad Emptorem spectabit, ita ut propter deteriorationem neque pretium minuere possit, textu expresso in leg. *Necessario* 8 ff. De periculo et commodo rei venditae, ibi: *Si extet res* (vendita sub conditione) *licet deterior effecta, potest dici esse damnum emptoris.* Et ratio est, quia adimpleta conditione, contractus retrotrahitur ad tempus conventionis, et redditur venditio absoluta et perfecta; leg. *Haec venditio* 7 ff. De contrahenda emption. et vendit., ibi: *Conditionales autem venditiones tunc perficiuntur, cum impleta fuerit conditio.* Unde cum sic perfecta et completa venditione evadat emptor Dominus equi, ipsi debet imputari eius deterioratio; Rebell. part. 2 de obligat. iustit., lib. 9, q. 15, n. 4; Haunold. tract. 10, controv. 9, n. 48; Palao de iustitia commutat., punct. 24, n. 4; Molina loc. cit., num. 8; Reiffenstuel l. cit., num. 220, et alii passim.

20 Quando res in pondere, numero, aut mensura consistens venditur ad mensuram, tunc antequam res ipsa tradatur mensurata, ponderata, aut numerata, omne periculum pertinet ad venditorem, textu expresso in leg. *Quod saepe* 35, § 5, ff. De contrah. empt., ibi: *Si omne vinum, vel frumentum, vel argentum quantumcumque esset, uno pretio venierit, idem iuris est quod in caeteris rebus. Quod si vinum ita venierit, ut in singulas amphoras, item oleum, ut in singulas metretas, item frumentum, ut in singulos modios, item argentum, ut in singulas libras certum pretium diceretur, quaeritur quando videatur emptio perfici? Quod similiter quaeritur, et de his quae numero constant, si pro numero corporum pretium fuerit statutum. Sabinus et Cassius tunc perfici emptionem existimant, cum adnumerata, adpensa, admensave sint; quia venditio sub hac conditione videtur fieri, ut in singulas metretas, aut in singulos modios, quos quasve admensus eris, aut in singulas libras, quas adpenderis, aut in singula corpora, quae adnumeraveris.* Sic Com-
21 munis Doctorum. Sic etiam si vinum, mel, vel quid simile vendatur ad corpus quidem, non ad mensuram, attamen cum pacto, ut degustetur antequam omnino rata vel perfecta venditio sit; tunc ante degustationem factam periculum spectat ad venditorem leg. 1 in princip., et leg. *Si quis vino* 4, § 1, ff. De pericul. et commod. rei venditae; *Communis.* Si tamen certus terminus mensurationi, pon- 22
derationi, numerationi, vel degustationi praefixus fuit, aut Venditor coram testibus Emptorem moneat, ut intra certum tempus ad mensurandam, ponderandam, numerandam, vel degustandam rem emptam accedat, post culpabilem eius moram periculum ad emptorem ipsum pertinebit; leg. *Si quis vino* 4 ff. De pericul. et commodo rei venditae; *Communis.*

Quando res aliqua vendita est ad corpus 23
totum, v. g. venditur totum dolium vini, totus cumulus frumenti et huiusmodi, dicendo: Vendo tibi totum hunc cumulum tritici, totum hoc dolium vini sine ordine ad mensurandum; quidquid dein contineat, tunc periculum spectat ad emptorem, textu expresso in leg. *Cum convenit* 2 Cod. de periculo et commodo rei venditae, ibi: *Cum universum, quod in horreis erat positum, veniisse sine mensura, et claves emptoribus traditas alleges, post perfectam venditionem, quod vino mutato damnum accidit, ad emptorem pertinet. Haec omnia locum habent non solum si vinum, sed etiam si oleum, vel frumentum vel his similia venierint, et ea, aut deteriora, aut penitus corrupta fuerint.* Communis. Si autem vendatur totum corpus 24
quidem, sed ad mensuram, dicendo v. g. Vendo tibi totum hoc dolium vini, totum hunc cumulum tritici, et pro quavis urna, vel mensura dabis unum argenteum, tunc cum venditio sit ad mensuram, donec vinum et triticum non sit mensuratum, periculum pertinet ad venditorem: cit. leg. *Quod saepe* 35, § 5, de contrah. empt. *Communis.* Item erit venditio ad 25
mensuram, si ex toto grege vendantur 10 oves, et ex toto cumulo tritici 10 modii, et ex toto dolio vini 10 urnae, et sic donec oves fuerint designatae, modii tritici et urnae vini mensuratae, periculum spectat ad venditorem; cit. l. *Quod saepe* 35, § 5, ff. De contrah. emption. *Communis* [1].

Retractus gentilitius est ius quod habet pro- 26
eximior consanguineus venditoris rescindendi, et ad se revocandi, seu retrahendi intra certum tempus venditionem rei immobilis, oblato eodem pretio, quo illa ab extraneo, vel remotiore consanguineo empta fuerat. *Est in re Communis.* Huius iuris fit mentio Levitici 25,

[1] Sed hoc semper verum non est, ideoque ut id recte intelligatur observandum est quo fine numerus et admensio apposita sit. Etenim apponi potest demonstrationis gratia, ut indicetur res vendita; secundo per viam modi non alias empturus, si diversum sciret; tertio per viam conditionis. Ultimo casu Auctoris opinio procedit, non ita tamen in prioribus in quibus perfectus dici debet contractus, et in iis omne periculum pertinet ad emptorem, cum sola conditio imperfectum et suspensum reddat contractum, quousque purificata remaneat conditio. Molina de iustit. et iur., disp. 367, num. 3; Pinell. de rescindenda vendit., part. 3, cap. 2, num. 10; Bruneman. in Pandect. lib. 18, tit. 6, in leg. fin., num. 9, 10, 11, et in Cod. lib. 4, tit. 48, leg. 2, num. 2, et late de hoc. Voet. in Pandect. l. 18, tit. 6, n. 4. (EDIT. BARBIELL.)

et in l. *Dudum* 14 C. de contrah. empt., et cap. *Constitutus* 8 de in integrum restit. Et ratio huius introducti Iuris est, ut possessiones paternae et avitae facilius conserventur in proxima posteritate, et difficilius transeant ad extraneos, quod nimis lugubre esse dicitur in l. *Lex quae tutores*, § *Et tolerabilius*, Cod. de administr. tutor.

27 Sola bona immobilia retrahi possunt; Sic communis doctorum; arg. l. 62 ff. de contrah. empt., l. *Si in* 35 de Minor. Inter bona autem immobilia computantur etiam annui redditus, ususfructus, decimae, aliaque Iura ac res incorporales super re immobili constitutae; arg. Clement. *Exivi de Paradiso*, § *Cumque annui*,
28 de V. S. Retrotrahere possunt omnes venditores consanguinei non tantum Laici, sed etiam Clerici. Sic communis Doctorum, argum. cap.
29 *Constitutus* 8 de in integrum restit. Religiosus autem consanguineus, vel eius loco Monasterium retrahere nequit, quia per huius retractum eluderetur ratio finalis retractus gentilitii, quod nempe possessiones paternae et avitae conserventur in proxima posteritate, et non transeant ad extraneos; Engel lib. 3 Decret., tit. 17, n. 23; Tiraquell. de Retract., part. 1, § 1, gloss. 8, n. 19 et 20, et alii
30 communiter. Ius retrahendi ante omnes competit liberis, sive masculis, sive foeminis; argum. l. 1 ff. De verbor. signific., leg. final. Codic. *Quorum bonorum*, leg. *Voluntas* 4, leg.
31 *Cum acutissimi* 30 ff. de Fideicomm. Dummodo tamen liberi sint legitimi, quia ab hoc Iure excluduntur filii et filiae naturales et spuriae; argum. leg. *Spurius* 4 ff. Unde cognati,
32 leg. *Humanitas* 8 Cod. de Natur. liber. Liberis non extantibus, competit hoc ius consanguineis collateralibus cum praelatione semper ad proximiorem venditoris; arg. leg. *Peto* 2
33 De legatis. Si plures sint consanguinei eiusdem gradus, possunt omnes simul retrahere, et rem retractam possidere in communi, vel si dividi potest, dividere, aut sorti committere; argum.
34 § *Optionis* 25 Instit. de Legatis. Cum fratre superstite nequeunt simul retrahere liberi fratris, vel sororis defunctae: quia frater superstes est proximior venditori; argum. leg. *Tutela* 3, § 5,
35 de legit. tutor. Si consanguineus proximior retrahere nolit, competit tale ius consanguineo remotiori, ordine gradus semper servato; et si unus ex aequaliter propinquis cedat Iuri suo, admittendi sunt ad retrahendum reliqui in solidum; *Communis.* [1]

36 Legitime retrahere volens debet quatuor potissimum conditiones observare. Primo debet retrahere intra annum et diem; cap. *Constitutus* 8 de in integrum restit., ibi: *Infra annum et diem*, titul. 9, § final., lib. 2 Feud. Computatur autem hoc tempus a die cognitae venditionis; Engel loc. cit., num. 34, et communis aliorum; argum. cit. tit. 9, § final., lib. 2 Feud., ibi: *Annali silentio, ex quo sciverit, computando.* Secundo debet offerre integrum pretium ab Emptore extraneo solutum una cum omnibus sumptibus et expensis, ratione Contractus necessario factis, ita ut emptor servetur omnino indemnis; argum. leg. *Debet autem* 27 ff. de Aedilit. Ed., l. *Cum dubitatur* 3, § *Et si quidem*, Cod. De Iure Emphyteutico. Tertio debet refundere factas interea ab emptore in rem expensas necessarias et utiles, quas ipse consanguineus, vel retrahens fecisset, leg. ultim. 8 ff. de impens. in res dot., leg. *Si Servus* 25 ff. de pignorat. act., leg. 27 ff. de Aedil. Edict. Non tamen expensas voluptuarias, cit. leg. *Utilium* 8 de impens. in res dot., et l. *Sine* 32 ff. de administr. et peric. tutor. Quarto debet suo nomine, et in suum non vero in alterius commodum retrahere. Non enim potest tale Ius cedere extraneo, quia Ius retractus gentilitii, seu consanguinei, est personale, adeoque extraneus nequit esse, et fieri illius particeps, aliter rueret natura retractus, qui, ut diximus, introductus est, ne possessiones paternae et avitae, in alienas et extraneas manus deveniant. *Communis.*

37 38 39

Hinc si proximior consanguineus venditoris ad impediendos alios remotiores consanguineos a tali retractu, fraudulenter et dolose retrahat pro alio extraneo, fingens retrahere pro se, et in suum commodum, peccat contra iustitiam, et tenetur ad compensanda damna illis inde secuta; argum. leg. *Si venditor* 14 ff. de in diem addictione, quia illos malitiose impedivit a consecutione boni, ad quod habent legitimum ius, privative quoad omnes extraneos, qui nequeunt fieri participes talis iuris, ne, ut diximus, evertatur natura retractus introducti ad hunc specialem finem, ut possessiones paternae et avitae conserventur, et remaneant in proxima posteritate et familia, et non transeant ad extraneos. Sic etiam peccat contra iustitiam, et tenetur ad compensanda damna inde secuta extraneus ille, qui emit agrum, seu domum a Petro pro centum v. g. aureis, sed timens, ne domus, seu ager retrahatur a consanguineis, ut hos deterreat, cum consensu Petri scribit fraudulenter et dolose in instrumento, se emisse pro ducentum aureis. Talis enim committit dolum, qui in Iure dicitur *Stellionatus*, et in-

40 41

[1] Ex Friderici constitutione lib. 5 Feudor., tit. 3 in med., retractus iure privatur quilibet in Cognatum gravem iniuriam admittat. Sine effectu pariter allegatur ab illo, qui eidem vel tacite, vel expresse renunciavit, dummodo tacita renunciatio sit talis, quae necessario praesumptum consensum inducat. Voet in Pandect. lib. 18, tit. 3, n. 16; Zoes. in Pandect. lib. 18, tit. 3, n. 58 et 59. Plura si velis de retractu, vide Voet, Zoes. loc. supra citatis, ubi multi allegantur Doctores, ut Corvin. in Cod. lib. 4, tit. 54, pag. 245, coll. 1, et seq. (Edit. Barbiell.)

iuste impedit consanguineos venditoris a consecutione boni, ad quod, privative quoad ipsum extraneum, habent verum Ius. Unde si ex tali fraudulenta et dolosa emptione, consanguinei patiuntur aliquod damnum, tenetur extraneus ad compensationem, argum. cit. leg. *Si venditor* 14 ff. de in diem addictione. Et praesertim si consanguineus habens Ius retrahendi, refudisset tali emptori extraneo ducentos aureos, teneretur ipse extraneus hos centum aureos restituere, quia nullo iusto titulo posset retinere: Sic recte La Croix lib. 3, part. 2, num. 995.
42 Unde laudabilis est consuetudo illorum locorum, in quibus ad evitandas omnes fraudes, occurrente dubio similis malitiae et doli, cogitur venditor et extraneus emptor ad iurandum quod revera solutum sit tale pretium, et cogitur consanguineus retrahens ad iurandum, quod pro se et suo commodo, et non pro alio retrahat.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

43 Quod emptione et venditione perfecta tametsi res vendita non sit tradita, si casu fortuito pereat, damno Emptoris pereat, liquet ex § 5 Instit. de Emption. et vendit., ut monet Au-
44 ctor num. 11. At nihilominus inter alios magnus Cuiacius tract. 81 ad African. in contrariam ivit sententiam. Innititur ipse l. 12 et duab. sequent. ff. de Pericul. et commod. rei vendit., tum et maxime l. 33 ff. Locat. Ex professo vero eum refutavit responditque omnibus hisce legibus clarissimus Alef. de eo quod iustum est circa peric. et commod. rei vendit., cap. 2 per tot.

45 Inter eos vero qui tenent, perfecto contractu emptionis et venditionis, rem venditam, licet non traditam, fortuito casu peremptam damno Emptoris perire, non convenit de ratione huius
46 dispositionis. Vide qui varias variorum rationes referunt Alef. cit. cap. 2, n. 12, et Vasmut. exercitationum ad obscuriora quaedam iuris Romani capita, c. 1 per tot.

47 Mox laudatus Alef. eodem cap. 2, num. 13, hanc reddit rationem: *Quid igitur? Cape sequentia. Est Contractus emptionis et venditionis frequentissimus, atque adeo necessarius, ut dubites, possitne Respublica sine eius adminiculo vel per horam subsistere. Debebat proinde esse constans, quia alias continuo vacillasset subditorum, suis per hunc contractum necessitatibus prospicientium, securitas, vacillasset Reipublicae salus. Si hoc, ergo necesse erat statuere, quod emptione et venditione perfecta, periculum sit penes Emptorem. Quemadmodum enim rerum pretia continuis mutationibus sunt obnoxia: ita timendum erat, ne eo decrescente, Emptor, accrescente autem, Venditor a contractu recederet. His proinde vulneribus mederi oportebat, ideoque (quod audisti) necesse erat statuere, quod, contractu perfecto, et commodum et periculum sit apud Emptorem. Debebat sane (quod fatemur omnes) utrumque esse apud alterutrum. Aequitas postulat, eum sentire commodum, qui sentit damnum, ut hoc pensetur illo, neque leonina fiant iura. Utrumque vero si Venditori ferendum, consequens est ut admittas esse contractum, venditionem nempe esse perfectam, nullam tamen inde natam esse obligationem. Nollet enim pretio accrescente stare contractui Venditor, quia ante traditionem, (quod ne vis) hunc sequitur commodum. Decrescente vero pretio, nollet Emptor, quia dum Venditor captat lucrum, damnum etiam ferat, necesse est. Utrumque igitur in Emptorem coniici prudentissime Leges volunt, ut sic contractum (quaecumque obvenerit sive rei, sive pretii mutatio) donarent firmitate, Contrahentem certitudine, et Rempublicam quiete.* Sed utrum bene an male disserat Auctor hic alii dicant [1].

Mihi penitus materiam hanc intuenti videtur 48
Ius Romanum sibi non consentire. Iuxta ipsum, ut dictum est, perfecta emptione et venditione, res vendita, licet non tradita, si perit, damno Emptoris perit. At quomodo hoc stare potest cum eo, quod dispositum est in l. 14 Cod. De rei vindicat., in qua habetur: *Quoties duobus* 49 *in solidum praedium iure distrahitur, manifesti iuris est, ei cui priori traditum est in detinendo Dominio esse potiorem.* Si Venditor 50 emptione perfecta potest ex iure Romano rem illam alii vendere eumque facere Dominum traditione ipsius, a iustitiae et aequitatis Regulis abhorrere videtur, ut interim ea, si casu

[1] Validior ratio ex intimis iurisprudentiae visceribus desumpta adducitur a Ger. Noodt. ad Pandect. pag. 412, tom. 2 oper. *Emptor, perfecta emptione, statim est creditor rei venditae, Venditor contra est debitor. Interitu autem naturali speciei debitae liberatur speciei debitor.* Heinec. exercit. 34, § 7, tom. 6. Neque super hac re eam repugnantiam invenio, quam notat Auctor a n. 6 ad 8, ex eo quod habeatur in l. 5 (non l. 14, ut ipse legit) Cod. de rei vindicat. Ei ex duobus, quibus in solidum res vendita est, acquiritur dominium cui prius res tradita sit. Ibi enim Imperator loquitur de venditione duobus in solidum facta, non vero prius uni, deinde alteri. Posteriori casu explorati iuris est, post primum contractum si Venditor rei venditae possessionem in alium transferat, multis actionibus posse a primo emptore conveniri, de quibus supra. Priori vero casu nil mirum, quod ei acquiratur dominium cui prius res tradita est. Cum enim Venditor duobus in solidum obligatus fuerit, manifestum est alteri rem promissam praestando a quacumque obligatione liberari, etiam respectu alterius, cum haec sit natura obligationis de duobus reis stipulandi, ut singulis quidem promissor in solidum obligetur, sed petitione unius ius alterius perimatur, et unius acceptilatio alteri noceat. Duaren. oper. tom. 3, part. 177, coll. 2 in fin., et pag. 178, coll. 1, in princ. de verbor. obligat., tit. 2 de duobus reis constituend., cap. 4 et 5; Voet in Pandect. lib. 45, tit. 2, n. 4. (EDIT. BARBIELL.)

fortuito periisset, damno primi Emptoris periisset.

51 Libet hic sententiam Grotii hac de re afferre: « De venditione, inquit lib. 2, c. 12, § 15, et emptione notandum, etiam sine traditione, ipso contractus momento transferri dominium posse, atque id esse simplicissimum. Ita Seneca venditio alienatio est, et rei suae iurisque sui in alium translatio: nam et ita fit in permutatione. Quod si actum sit ne dominium statim transeat, obligabitur Venditor ad dandum dominium, atque interim res erit commodo et periculo Venditoris. Quare quod venditio et emptio constat praestando ut habere liceat, et evictionem, item quod res periculo est Emptoris, et ut fructus ad eum pertineant antequam dominium transeat, Commenta sunt Iuris Civilis, quod nec ubique observatur, immo plerisque Legum Conditoribus placuisse ut ad traditionem usque res commodo et periculo Venditoris sit notavit Theophrastus in loco, qui apud Stobaeum est [1]. »

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

52 Tria retractus genera distinguenda sunt. Hoc quippe ius vel ex conventione, vel ex iuris communis aut municipalis dispositione, aut iure sanguinis competere potest. Ideo retractus, vel est conventionalis, vel legalis, vel gentili-
53 tius. Conventionalis est ille, qui ex conventione et pacto contrahentium proficiscitur, *ut, si emptor rursus vendat non alii sed sibi* (venditori) *distrahat*. L. *Qui fundum* 75 ff. de contrahend. emption., quo casu antequam extraneo rem emptam vendat Emptor, suo Venditori id tenetur denunciare, ut infra duos menses declaret an velit retrahere, quibus peractis, hoc retractus ius amittitur. Quod tamen intel- 54
ligendum de venditione, cum excepta venditione possit Emptor quocumque alio titulo in quemlibet extraneum rem emptam transferre. Voet in Pandect. lib. 18, tit. 3, num. 10, et 55
late de hoc retractu Zoes. in Pandect. lib. 18, tit. 3, a num. 1 usque ad n. 35; Corvin. in Cod. lib. 4, tit. 54, pag. 244, coll. 1 in fin. et coll. 2 cum seq.

Retractus vero legalis multas ob causas plu- 56
ribus competit, utpote directo domino vigore directi dominii, si Emphyteutica bona extraneo vendat Emphyteuta, et vice versa hoc idem ius conceditur Emphyteutae, si Dominus directus directum dominium alienet. Voet loc. cit., n. 11. Deinde datur sociis ratione partis a consocio 57
distractae. Zoes. loc. cit., num. 36, de retract. Legali. Conceditur insuper vicinis ratione vi- 58
cinitatis ex Constitutione Imperatoris Friderici de iure protomiseos, vel ex speciali locorum consuetudine. Zoes. loc. cit.; Corvin. loc. cit., 59
coll. 246 in fin. Hoc ulterius gaudent privilegio illi quorum favore res obligatae, vel oppignoratae, vel hypothecatae sunt. Anton. Matthaei de auction., lib. 1., cap. 16, n. 45, et late Cenc. de censibus.

ARTICULUS V. *Quoad ea quae concernunt actiones ex empto et vendito, et actionem ob laesionem ultra dimidium, et pactum legis commissoriae, et addictionis in diem.*

SUMMARIUM. 1. Quid sit, et ad quae detur Actio ex empto, seu empti. - 2. Hoc ius, seu Actio, oritur statim ac habetur perfecta venditio. - 3. Non potest cum effectu institui contra venditorem, nisi prius sit pretium ex integro solutum, aut saltem realiter ei oblatum. - 4. Quid sit, et ad quae detur Actio ex vendito seu venditi. - 5. Hoc ius, seu Actio, oritur statim ac habetur perfecta emptio. - 6. Non potest cum effectu institui contra emptorem, nisi prius a venditore res sit tradita ipsi emptori. - 7. Quid sit, et ad quae detur Actio Redhibitoria. - 8. Unde vocetur Redhibitoria. - 9. Actio Redhibitoria competit non solum emptori, sed etiam eius haeredibus. - 10. Potest intentari non solum contra venditorem, sed etiam contra omnes eius haeredes. - 11. Quid sit, et ad quae detur Actio Aestimatoria, seu quanto, vel quanti minoris. - 12. Unde vocetur Aestimatoria, seu quanto, vel quanti minoris. - 13. Actio Aestimatoria, seu quanto, vel quanti minoris competit non solum emptori, sed etiam eius haeredibus. - 14. Potest intentari non solum contra venditorem, sed etiam contra omnes eius haeredes. - 15. Si venditor ignorans vitium rei, ipsam sine ulla malitia et fraude vendidit tamquam bonam, non tenetur de damnis inde secutis, sed sola Actione Aestimatoria conveniri potest ad restituendum pretium quanto minoris emptor emisset, si vitium rei scivisset. - 16. Si autem venditor rem notabili vitio laborantem scienter, et malitiose vendidit emptori, potest conveniri ab emptore Actione Redhibitoria, vel Aestimatoria non solum ad restituendum pretium, vel partem eius, sed etiam ad compensanda omnia inde secuta damna. - 17. Pro instituenda Actione Redhibitoria conceduntur sex menses. - 18. Pro instituenda autem Actione Aestimatoria conceditur annus integer. - 19. Quando ob vitium rei conceditur Actio Redhibitoria, potest emptor intra sex menses loco ipsius assumere Aestimatoriam, ita tamen, ut una assumpta variare amplius non possit. - 20. Si tamen intra sex menses emptor nullam intentaverit Actionem, potest post illos sex menses adhuc intentare Actionem Aestimatoriam. - 21. Anno tamen elapso nullam amplius Actionem, nec Redhibitoriam, nec Aestimatoriam poterit emptor intentare: In foro enim externo tales Actiones eo tempore praescribuntur. - 22. In foro interno tamen nunquam eximitur venditor ab obligatione restituendi, vel compensandi damna per talem deceptionem illatam emptori. - 23. Actio ob laesionem non conceditur de Iure Civili; nisi laesio sit ultra dimidium. - 24. Sic etiam de Iure Canonico loquendo de foro externo. - 25. In foro autem interno etiam intra dimidium laedens tenetur ad restitutionem, etiamsi ex ignorantia, et bona fide laeserit. - 26. Minoribus 25 annis conceditur Actio contra graviter laedentem, etiamsi laesio fit infra dimidium. - 27. Sic etiam conceditur Ecclesiis, ac Com-

[1] Hanc vero Grotii opinionem erroneam omnino et insubsistentem doctissime demonstrat Henric. Cocoei comment. in eumd. ad lib. 2, cap. 7, § 25, et Samuel Cocoei introd. Glot. illust. dissert. prooem. 12, § 268, n. 47. (EDIT. BARBIELL.)

munitatibus. - 28. Sic etiam conceditur universaliter omnibus laesis infra dimidium, si laesio facta est ex dolo, vel fraude. - 29. Ob laesionem ultra dimidium competit Actio venditori contra emptorem. - 30. Item competit contra venditorem. - 31. Laesio ultra dimidium eodem modo et aequaliter computari debet in venditore et emptore. - 32. Emptor ultra dimidium laedens tenetur, vel defectum pretii supplere, vel rem iterum restituere. - 33. Sic etiam venditor ultra dimidium laedens tenetur, vel excessum pretii restituere emptori, vel rem venditam iterum recipere, restituto toto pretio accepto. - 34. Nec emptor, nec venditor satisfacit restituendo tantum quantum sufficit, ne laesio sit amplius ultra dimidium, sed debet integre restituere totum id quod deest iusto pretio. - 35. Quando laesio ultra dimidium facta est bona fide, et emptor iterum restituit rem emptam, potest fructus interea perceptos sibi retinere in utroque foro. - 36. Quando vero laesio ultra dimidium facta est mala fide, seu dolose et fraudulenter, tunc emptor tenetur una cum re etiam omnes fructus perceptos restituere. - 37. Quando laesio est facta bona fide, et rescinditur contractus, venditor tenetur refundere emptori expensas quas interea in necessarias et utiles rei meliorationes fecit. - 38. Actio contra laedentem ultra dimidium bona fide, institui potest usque ad triginta annos. - 39. Contra laedentem vero mala fide, potest institui Actio usque in perpetuum. - 40. Pactum legis Commissoriae, seu Lex Commissoria quid sit, et ad quae detur. - 41. Si emptor determinato per pactum tempore pretium non solvit, dicitur Lex commissa, et statim ipso iure res ad venditorem redit. - 42. Etiamsi emptor a venditore ad solvendum non moneatur, aut interpelletur. - 43. Immo non solum res ipsa iterum ad venditorem, sed etiam fructus interea ab emptore percepti, et reliqua commoda, vel accessiones rei eidem venditori restitui debent. - 44. Venditor tamen lege commissa, seu pretio per emptorem, statuto tempore non soluto, habet in sua libertate, vel pretium adhuc petere, vel rem venditam una cum fructibus repetere, dummodo statim se resolvat, et semel alterutro electo, non amplius variet. - 45. Emptor autem non habet hanc libertatem eligendi, sed debet praestare id quod venditor elegerit. - 46. Pactum addictionis in diem quid sit; et ad quae detur. - 47. Quare dicatur *Addictio in diem*. - 48. Quis censeatur offerre meliorem conditionem. - 49. Si venditione cum pacto Addictionis in diem celebrata, intra tempus determinatum, alius emptor meliorem conditionem offerat, et eam venditor acceptet, statim ipso iure absque ulla alia Actione res vendita iterum redit ad venditorem. - 50. Et tunc debet emptor restituere venditori nedum ipsam rem, sed etiam omnes fructus interea ex illa perceptos, et accessiones et commoda illius. - 51. Potest tamen emptor deducere expensas, quas interea in rem necessario fecit, et venditor tenetur eas ipsi compensare. - 52. Pactum Addictionis in diem ut suum sortiatur effectum, debet habere sequentes conditiones: Prima est, ut sincere absque dolo et simulatione ab alio emptore melior conditio offeratur venditori. - 53. Secunda est, ut emptor primus nolit ipse oblatam meliorem conditionem praestare, vel adaequare. - 54. Tertia est, ut venditor oblatam a secundo emptore meliorem conditionem reipsa acceptet. - 55. Quarta est, ut intra diem, seu tempus Addictionis venditor non moriatur, vel si moriatur adsit intra illud tempus haeres idoneus, cui melior conditio possit offerri. - 56, 57. Actio empti competit emptori. - 58 ad 61. Actio venditi competit venditori. - 62. Uter prior contractum implere debeat emptor, an venditor. - 63. Cui competat probare contractus implementum. - 64 ad 73. Quando maiorenni conceditur, vel non, Actio doli ob laesionem.

1 Actio ex empto, seu empti, est ius quod competit emptori ad consequenda ea quae a venditore vi contractus debentur; leg. *Ex em-*
2 *pto* 11 ff. de action. empti. Hoc Ius, seu actio oritur statim ac perfecta et absoluta habetur venditio; § 1 Instit. de emptione et ven-
3 ditione. Non potest tamen cum effectu institui contra venditorem, nisi prius sit pretium ex integro solutum, aut saltem realiter ei obla-
4 tum; leg. 3, § 8, ff. de action. empti. Actio ex vendito, seu venditi, est ius, quod competit venditori ad consequenda ea, quae ab emptore vi contractus debentur; l. *Iulianus* 13,
5 § 9, ff. de action. empti. Hoc Ius, seu actio, oritur statim ac perfecta, et absoluta habetur emptio; § 1 Instit. de emption. et vendit.
6 Non potest tamen cum effectu institui contra emptorem, nisi prius a venditore res tradita sit ipsi emptori; l. *Qui pendentem* 25 ff. de action. empti.

7 Actio adhibitoria est ius ex empto, competens emptori contra venditorem ad redhibendam, id est iterum habendam vel reassumendam rem venditam, et e contra ad pretium, cunctaque in integrum restituenda, quando venditor malitiose occultavit, vel non manifestavit rei vitium, defectum, vel morbum, ratione cuius ipsa res, vel ex toto, vel notabiliter est inutilis ad finem, et intentum ementis, adeo ut si emptor scivisset, non emisset. *Est in re Communis*, et desumitur clare ex leg. *Cum autem* 23, § *Iulianus*, et leg. *Facta* 60, et Legibus sequentibus ff. de Aedilitio Edicto. Vocatur autem *redhibitoria* ab effectu, quem 8
habet; redhibere enim est facere, ut venditor iterum habeat, quod iam habuit, et sic malitiose vendidit; et quia redhibendo id fiebat, idcirco redhibitio est appellata, quasi redditio; leg. *Redhibere* 21 ff. de Aedilit. Edicto. Actio 9
redhibitoria competit non solum Emptori, sed etiam eius haeredibus; l. *Sciendum* 19, § 5, ff. de Aedilitio Edicto. Et potest intentari non 10
solum contra venditorem; sed etiam contra omnes eius haeredes, l. *Cum autem* 23 ff. de Aedilitio Edicto.

Actio aestimatoria, seu quanto minoris, est 11
ius, quod ob venditam rem vitio laborantem competit emptori adversus venditorem, ad hoc ut tantum restituatur emptori, quanto minoris emisset, si vitium vel morbum scivisset. *Est in re Communis*, et desumitur clare ex leg. 1, l. 35, et aliis pluribus Legibus ff. de Aedilitio Edicto. Vocatur autem *aestimatoria*, seu *quanto*, 12
vel *quanti minoris* ab effectu, quem habet; tenetur enim venditor restituere emptori tantum pretium secundum peritorum aestimationem, quanto minoris emisset emptor, si vitium vel morbum rei scivisset. Sic communis Doctorum ex citatis Legibus de Aedilitio Edicto. Actio aestimatoria, seu quanto minoris, vel 13
quanti minoris competit non solum emptori, sed etiam eius haeredibus, leg. *Sciendum*, § 5,

14 ff. de Aedilitio Edicto. Et potest intentari non solum contra venditorem, sed etiam contra omnes eius haeredes; leg. *Cum autem* 23, § 5, ff. de Aedilitio Edicto.

15 Si venditor ignorans vitium rei, ipsam sine ulla malitia et fraude vendidit tamquam bonam, non tenetur de damnis inde secutis, sed sola actione aestimatoria conveniri potest ad restituendum pretium, quanto minoris emptor emisset, si vitium rei scivisset; leg. *Iulianus* 13

16 ff. de actionibus empti. Si autem venditor rem notabili vitio laborantem scienter et malitiose vendidit emptori, potest conveniri ab emptore actione redhibitoria, vel aestimatoria, non solum ad restituendum pretium, vel partem eius, sed etiam ad compensanda omnia inde secuta damna, textu expresso in cit. leg. *Iulianus* 13 in ff. de actionibus empti, ibi: *Qui pecus vitiosum vendidit, si quidem ignorans fecit, id tantum ex empto actione praestaturum, quanto minoris esset empturus, si ita esse scivisset; Si vero sciens reticuit, et emptorem decepit, omnia detrimenta, quae ex ea emptione emptor traxerit, praestaturum ei; sive igitur aedes tigni vitio corruerint, aedium restitutionem, sive pecora contagione morbosi pecoris perierint, quod interfuit idonee venisse, erit praestandum; Item qui furem vendidit, aut fugitivum,* etc. Concordat leg. 1 Cod. de Aedilitiis actionibus, et leg. *Quaero* 58 de Aedilitio Edicto. *Est communis.*

17 Pro instituenda actione redhibitoria conceduntur sex menses, textu expresso in leg. 19, § fin., ff. de Aedilitio Edicto, ibi: *Tempus autem redhibitionis sex menses utiles habet.*

18 Pro instituenda autem actione aestimatoria conceditur annus integer, textu expresso in cit. l. 19, § final., de Aedilitio Edicto, ibi: *Si autem non redhibentur, sed quanto minoris agitur, annus utilis est,* et concordat leg. 2

19 Cod. eodem. Quando ob vitium rei conceditur actio redhibitoria, potest emptor intra sex menses loco ipsius assumere aestimatoriam; ita tamen ut non assumpta, variare amplius non possit; l. *Si quid* 18 in princip. ff. de Aedilit. Edicto, l. *Si is qui*, § 1, de except. rei

20 iudic. Si autem intra sex menses emptor nullam intentaverit actionem; potest post illos sex menses adhuc intra annum intentare actionem aestimatoriam; l. *Si tamen* 42 ff. de Aedilit. Edict., ibi: *Non nocebit emptori, si sex mensium exceptione redhibitoria exclusus, velit*

21 *intra annum aestimatoriam agere.* Anno tamen elapso nullam amplius actionem, nec redhibitoriam, nec aestimatoriam poterit emptor intentare; quia tales actiones in foro externo eo tempore praescribuntur; leg. *Cum proponas* 2 Cod. de Aedilit. Action., ibi: *Etenim redhibitoriam actionem sex mensium temporibus, vel quanto minoris anno concludi, manifesti*

22 *iuris est.* In foro autem interno numquam eximitur venditor ab obligatione restituendi, vel compensandi damna per talem deceptionem illata emptori; arg. Regul. 4 Iuris in 6, ibi: *Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum,* et sic communis Doctorum cum Molina disp. 353, conclus. 2; Layman lib. 3, tr. 4, c. 17, n. 15.

Actio ob laesionem non conceditur de iure 23
Civili, nisi laesio sit ultra dimidium, habetur expresse ex leg. 2 Cod. de rescindend. vendit., et leg. *Si voluntate* 8 Cod. eodem. Sic 24
etiam de iure Canonico loquendo de foro externo, cap. *Cum dilecti* 3, et cap. *Cum causa* 6 de emption. et vendit., ibi: *Cum constitisset nobis Monasterium in venditione ultra dimidium iusti pretii fuisse deceptum; sententiando decrevimus, ut praefati Cives, aut recepto pretio possessiones restituerent memoratas, aut supplerent quantum constaret legitimae venditionis tempore iusto pretio defuisse.* Communis.
In foro autem interno etiam infra dimidium 25
laedens tenetur ad restitutionem, etiamsi ex ignorantia et bona fide laeserit; argum. Regul. 206 ff. de Regul. Iuris, ubi dicitur, quod *iure naturae aequum est, neminem cum alterius detrimento, et iniuria fieri locupletiorem;* et concordat Regul. 48 Iuris in 6, ibi: *Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura,* et sic communis Doctorum cum D. Thom. 2–2, quaest. 77, art. 1; Molina disp. 350, num. 5; Pirhing lib. 3 decr., tit. 17, num. 26. Minoribus 25 annis conce- 26
ditur actio contra graviter laedentem, etiamsi laesio sit infra dimidium, habetur ex leg. *Quisquis* 15 Cod. de rescindend. vendit., et ex toto titul. ff. de Minoribus, et Cod. de in integrum restit. *Communis.* Sic etiam conceditur Eccle- 27
siis ac Communitatibus, eo quod Ecclesia gaudeat Iure Minorum; cap. *Auditis* 3 de in integrum restit. *Communis.* Sic etiam conceditur 28
universaliter omnibus laesis infra dimidium, si laesio facta est ex dolo et fraude, datur enim tunc actio ex dolo, leg. *Et eleganter* ff. de dolo malo; leg. *Iulianus* 12 ff. de action. empti. Et ratio est, quia fraus et dolus alicui patrocinari non debet; cap. *Ex literis* 2 de dolo et contumac.; cap. *Sedes* 15, et cap. *Ex tenore* 16 de rescriptis; cap. *Tuae* 12 de Clericis non residentib.; leg. *Si in fundo* ff. de rei vindicat.; leg. *Cum hi* ff. de transact., et leg. *Si legatarius* Cod. de Legatis.

Ob laesionem ultra dimidium competit actio 29
venditori contra emptorem; l. 2, et l. 8 Cod. de rescind. vendit., cap. *Cum causa* 6 de empt. et vendit. *Communis.* Item competit emptori 30
contra venditorem. In correlative enim oppositis, uti sunt emptor et venditor, quod statuitur de uno, censetur enim statutum de altero, si eadem de utroque militat ratio; ut in hoc casu, argum. leg. fin. Cod. de Indict., et leg. *Cum emptor* 5 de rescind. vend. Sic com-

munis Doctorum cum Abbat. in cit. c. *Cum dilecti*, num. 3; Molina disp. 349; Pirhing lib. 3 decret., tit. 17, num. 25; Reiffenstuel ibid., num. 335; Haunold. tract. 10, cap. 1,
31 n. 340; Laesio ultra dimidium eodem modo, et aequaliter computari debet in venditore et emptore. Sic Glossa in cit. leg. 2 Cod. de rescind. vendit., et in citato cap. *Cum causa* 6 de emption., et verb. *Dimidiam;* Covarruv. lib. 2 variar. resolut., c. 3, num. 8; Guttierez 2, c. 22, quaest. 133; Lessius c. 21, num. 20; Reiffenstuel loc. cit., num. 336; Pirhing l. c., num. 25, dicens hanc sententiam esse communem, veriorem et aequiorem, licet Fachin. lib. 2, c. 16; Myzing. centur. 4, observ. 73, num. 4, et alii contrarium sentiant.
32 Vid. articul. 1, num. 17, 18 et 19. Emptor ultra dimidium laedens tenetur, vel defectum pretii supplere, vel rem iterum restituere: textu expresso in cit. leg. 2 et 8 Cod. de rescind. vendit., et in cap. *Cum dilecti* 2 de emption. et vendit., ibi: *In arbitrio emptoris est, si velit supplere iustum pretium, aut venditionem rescindere, cum res minus dimidia iusti pretii comparatur,* et concordat cap. *Cum causa* 6 eodem tit., per verba adducta super num. 24.
33 Sic etiam venditor ultra dimidium laedens tenetur, vel excessum pretii restituere emptori, vel rem venditam iterum recipere, restituto pretio accepto. Sic communiter omnes citati Doctores ob paritatem rationis; argum. cit. leg. 2 et 8 Cod. de rescindend. vendit., et cit. cap. *Cum dilecti* 3, et cap. *Cum causa* 6
34 de emption. et vendit. Nec emptor, nec venditor, satisfacit restituendo tantum, quantum sufficit, ne laesio sit amplius ultra dimidium, sed debet integre restituere totum id, quod deest iusto pretio. Sic communis Doctorum; arg. c. l. 2 et 8 de rescindend. vendit., cit. c. *Dilecti* 3, et c. *Cum causa* 6 de emption. et vendit.

35 Quando laesio ultra dimidium facta est bona fide, et emptor iterum restituit rem emptam, potest fructus interea perceptos sibi retinere in utroque foro [1]; arg. c. *Cum ad nostram* 11 de rebus Eccles. alien. vel non; ubi ob enorme dispendium illatum Monasterio ob venditionem Feudi, iubetur emptor recepto pretio Fundum restituere, fructus autem interea perceptos retinere permittitur, ibi: *Cum sibi fructus percepti sufficere debeant pro labore.* Sic Guttierez 2 part. qq., q. 134; Molina disput. 349; Layman lib. 2, cap. 24; Lessius lib. 2, c. 21, dub. 15; Pinell. part. 4, num. 1; Reiffenstuel loc. cit., num. 343, et alii passim. Quando 36 vero laesio ultra dimidium facta est mala fide, seu dolose et fraudulenter, tunc emptor tenetur una cum re etiam omnes fructus perceptos restituere. Et ratio est, quia nemo debet ex iniquitate sua commodum reportare, et fraus, et dolus alicui patrocinari non debet per Iura cit. supra num. 28. Quando laesio est facta 37 bona fide, et rescinditur contractus, venditor tenetur refundere emptori expensas, quas interea in necessarias et utiles rei meliorationes fecit; Universaliter enim bonae fidei possessori casu, quo res iterum restituitur, sumptus ac meliorationes restitui debent; leg. *Si praedium* 16 Cod. de praediis minor. *Communis.* Actio contra laedentem ultra dimidium bona 38 fide institui potest usque ad triginta annos. Glossa in cit. leg. 2 Cod. de rescind. vendit., et communis Doctorum, arg. leg. *Sicut* 3 Cod. de praescript. 30 ann. Contra laedentem vero 39 mala fide potest institui actio usque in perpetuum, quia cum mala fide nullo tempore praescribitur, textu expresso in cap. *Quoniam* 20 de praescriptionibus, ibi: *Definimus, ut nulla valeat absque bona fide praescriptio tam Canonica, quam Civilis,* et Reg. 2 Iuris in 6, ibi: *Possessor malae fidei ullo tempore non praescribit.* Communis.

Pactum Legis Commissoriae, seu Lex Com- 40 missoria est pactum a contrahentibus emptioni et venditioni appositum, ad hoc ut nisi intra certum tempus emptor solverit pretium, nulla sit ipsa emptio et venditio. *Est in re Communis,* et patet ex l. 2 et 5 ff. de Lege commissoria, et cap. *Significante* 7 de pignoribus, ubi vocatur pactum Legis commissoriae. Si emptor deter- 41 minato per pactum tempore pretium non solvit, dicitur Lex commissa, et statim ipso iure res ad venditorem redit; leg. fin. ff. de Lege commissor. *Communis.* Etiamsi emptor a ven- 42 ditore ad solvendum non moneatur, aut interpelletur; leg. *Si fundus* 4, § final., ff. de Lege Commissor. In hoc enim dies interpellat pro homine; leg. *Magnam* 12 Cod. de contrah. et commit. stip. Immo non solum res ipsa 43 iterum redit ad venditorem, sed etiam fructus interea ab emptore percepti, et reliqua commoda, vel accessiones rei eidem venditori restitui debent; leg. *Si fundus* 4, et leg. *Fundo* 5 ff. de lege Commissor., quia ut ibi dicit textus, nihil penes eum residere oportet ex re, in qua fidem fefellisset. Venditor tamen Lege com- 44 missa, seu pretio per emptorem, statuto tempore, non soluto, habet in sua libertate, vel

[1] Si per legis dispositionem emptor ille potest fructus interea perceptos sibi retinere in utroque foro, ex eo quod laesio illa ultra dimidium facta fuerit non mala, sed bona fide, non apparet cur debeat id restituere in quo factus est ditior. Dum enim rem emptam cum laesione, semel ac retinebat, ipsam bona fide retinebat, ac laesionem esse cognovit, rem emptam restituit, nullus igitur in tali emptore dolus apparet, nulla intentio nocendi proximo; adeoque si permittitur ipsi fructuum perceptorum retentio, cogi non debet ad restituendum id, in quo factus est ditior eo tempore, quo rem emptam bona fide possidebat. (Nota Rom. Theologi.)

pretium adhuc petere, vel rem venditam una cum fructibus repetere, dummodo statim se resolvat, et semel alterutro electo, non amplius variet, textu expresso in leg. *Si fundus* 4 ff. de Lege commissor., ibi: *Eleganter Papinianus scribit, statim atque commissa est Lex, statuere venditorem debere, utrum Commissoriam velit exercere, aut potius pretium petere, nec posse, si Commissoriam elegerit, postea variare;* concordat l. 4 Cod. de pactis inter empt.
45 Emptor autem non habet hanc libertatem eligendi, sed debet praestare id, quod venditor elegerit; arg. leg. 3 et 4 ff. de Lege commissor., et ratio est clara, quia, quod est introductum in favorem venditoris, cederet in eius odium et damnum, quod iniquum est, l. 46, § final., ff. de fideic. lib., leg. 6 Cod. de Legibus, et facit Regul. 61 Iuris in 6, ibi: *Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.*

46 Pactum addictionis in diem est pactum a contrahentibus venditioni appositum ad hoc, ut liceat venditori rem venditam denuo alteri emptori vendere, si intra certum tempus aliquis meliorem conditionem pro tali re offerat; *Est in re Communis,* et desumitur ex l. 1 ff. de
47 in diem addict. Dicitur *Addictio in diem,* quia non statim adducitur, seu datur primo emptori irrevocabiliter et perpetuo, sed in diem, idest ad certum tempus, intra quod si nullus emptor meliorem conditionem offerens appareat, ad-
48 ducitur tandem perpetuo et irrevocabiliter. Ille autem censetur offerre meliorem conditionem, qui offert aliquid, quod ad maiorem utilitatem et commoditatem venditoris pertineat; l. *Quid-*
49 *quid* 5 ff. de in diem addict. Si venditione cum pacto addictionis in diem celebrata, intra tempus determinatum, alius emptor meliorem conditionem offerat, ut eam venditor acceptet, statim ipso iure absque ulla alia actione res vendita iterum redit ad venditorem, leg. *Si quis hac Lege* 41 in princip. ff. de rei vindic.
50 Et tunc debet emptor restituere venditori nedum ipsam rem, sed etiam omnes fructus interea ex illa perceptos, et accessiones, et commoda illius, l. *Item* 6 ff. de in diem addict.
51 Potest tamen emptor adducere expensas, quas interea in rem necessario fecit, et venditor tenetur eas ipsi compensare, leg. *Imperator* 15 ff. de in diem addict.

52 Pactum addictionis in diem non potest suum sortiri effectum, nisi concurrant sequentes conditiones: Prima est, ut vere et sincere absque dolo et simulatione ab alio emptore melior conditio offeratur venditori, aliter si dolose simulata meliori oblata conditione aequali solum, vel minori pretio reipsa alteri venderetur, secunda venditio esset nulla, dolosus venditor teneretur ad omnia damna emptoris; l. *Si ven-*
53 *ditor* 14 ff. de in diem addict. Secunda est, ut emptor primus nolit ipse oblatam meliorem conditionem praestare, vel adaequare, quia si prior emptor velit praestare totum id, quod sincere offert alius, subsistet venditio; l. *Licet* ff. de in diem addict. Tertia est, ut venditor 54 oblatam a secundo emptore meliorem conditionem reipsa acceptet, quia si secundo huic emptori pro oblata meliori conditione rem vendere recuset, uti revera potest ex l. *Sabinus* 9 ff. de in diem addict., tunc subsistet prima emptio etiam invito primo emptore; cit. l. *Sabinus,* nisi ipse primus emptor expresse convenerit cum venditore, ut sibi liceret resilire, meliori ei conditione oblata; cit. l. *Sabinus,* quia ex Regul. 85 Iuris in 6: *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur.* Quar- 55 ta est, ut infra diem, seu tempus addictionis venditor non moriatur, vel si moriatur, adsit intra illud tempus haeres idoneus, cui melior conditio possit offerri; l. *Si praedio* 15 ff. de in diem addict.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Actio empti competit emptori. Eaque peti- 56
tur, ut res vendita corporalis tradatur, incor- 57
poralis cedatur, vel alio simili modo eius quasi traditio fiat, una cum fructibus perceptis a tempore venditionis, tum omnibus accessionibus, aut pacto speciali comprehensis, aut ex generali natura emptionis solitis praestari. Clarissimus Voet in comment. ad Pandect., lib. 19, tit. 1, a num. 4 ad plur. seq., illustrioribus exemplis, quae accessionis iure in emptorem transire debeant, ostendit.

Actio venditi competit venditori. In id ea 58
tendit, ut emptor pretium solvat, impensas restituat a venditore post venditionem factas, praestetque insuper omnia illa, quae vel ex speciali pacto opposito, vel ex emptionis natura praestari debent; potissime vero usuras ex mora. Idque quia aequum est, ut dum re 59
fruitur Emptor usurae venditori cedant, leg. 8 Cod. de Action. Empt.

Nec ab hac usurarum praestatione, se ex eo 60
subducere potest emptor, quod ob imminentem rei venditae ac traditae evictionem, denegaverit solutionem pretii, aut venditor noluerit illud legitimo modo oblatum acceptare. Quum hisce 61
in casibus oportuisset illud consignatum deponere, eo quod usurae pretii rerum venditarum non ex consideratione morae ex Persona per interpellationem introductae, sed propter conventionem, aut moram ex re debentur: ne scilicet Emptor simul lucretur usuras pretii et fructus rei, qualium usurarum cursus neutiquam sola sistitur oblatione, sed accedat oportere depositio; leg. 19 C. de Usur.; Carpzov. Iurisprud. Forens. part. 2, Constit. 34, Definit. 38; Sande Decis. Frisic. lib. 3, tit. 14, Definit. 8.

Quaeri hic solet, uter prior contractum im- 62
plere debeat, Emptor an Venditor. Facilis vero est

responsio, nimirum, quod is qui agit, sive emptor, sive venditor sit, prius ex latere suo implere ac praestare debeat omnia, ad quae praestanda ex contractu illo obstrictus est, ne alioquin per reum conventum exceptione contractus ex latere actoris necdum impleti, repellatur; leg. 13, § 8, leg. 25 ff. de action. Empt. et vendit., leg. 25, leg. 57 de Aedilit. edict., et leg. 5 Cod. de Eviction.

63 Et, quod notandum est, exceptio contractus non impleti, ex parte actoris non a reo ipsam proponente, probanda est, sed per actorem ex contractu veluti impleto agentem, implementum probari debet. Et summa ratione. Totum enim Actoris fundamentum in contractu ex parte suo impleto consistit; necessario propterea implementum illud ab adversario negatum probari debet Zanger. de exception. part. 3, cap. 22, num. 26, et plur. seq.

64 In quacumque vero Iudicii parte actori si obiiciatur exceptio contractus non impleti, liberum ei est implementum quantocius offerre, atque hoc pacto efficacem reddere suam, quae ab initio laborat petitionem, arg. leg. 9, § ult., ff. de Pignorat. Action.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

65 Falsum est, semper maiorenni ob laesionem
66 dari actionem de dolo. Duplex enim est dolus, alius dans causam contractui, alius incidens. Ille est quando quis per falsas machinationes ad contrahendum inducitur, alias non contracturus, et hoc casu nullus omnino remanet contractus, si deceptus suo iure uti velit, qui tamen si stare contractui velit, decipiens illum non potest dissolvere. Bruneman. in Cod. lib. 4,
67 tit. 44, leg. 5, num. 1 et 2. Hoc casu liberum est decepto, vel ad aequitatem reducere, si velit servare contractum, vel ab eo omnino re-
68 cedere. Non ita tamen quando dolus est incidens, quis nempe empturus, sed non tanti.
69 Tunc enim contractus in suo robore manet, data tantum actione decepto, repetendi quod ratione doli excessit, et haec locum habent in contractibus bonae fidei. Molin. de contract., disp. 259 et 352; Covarruv. variar. resp.
70 lib. 2, cap. 4, 12; sed non actione doli, bene vero actione empti per male ab Auctore allegatum text. in leg. *Iulianus* 13 ff. de action. empt., § 4: *Si venditor dolo fecerit ut rem pluris venderet, puta de artificio mentitus est, aut de peculio, empti iudicio teneri, ut praestaret emptori quod quanto pluris servum emisset, si ita peculiatus esset, vel artificio instructus.*

Distinguendum insuper est inter contractus 71
bonae fidei, et inter contractus stricti iuris. In primis procedunt ea, quae superius tradita sunt. In contractibus vero stricti iuris, valido rema- 72
nente contractu, datur exceptio doli, si omnia sint integra, actio vero doli, si contractus iam consummatus sit. Bruneman. in Pandect. lib. 4, tit. 3, leg. 7 et leg. 8 per tot. praefert. n. 9, et in Cod. lib. 4, tit. 10, leg. 4, num. 10. Caeterum verius est minori decepto non tantum 73
per dolum, sed etiam per laesionem non excedentem dimidiam partem dari restitutionem, sed maiorenni non succurri nisi in casu, quo quis sit ultra dimidiam laesus. Bruneman. in Cod. lib. 4, tit. 44, leg. 5, num. 4.

Superest de addictione in diem ex lege ali- 74
quid attingere. Quod ex conventione cuicumque venditori competit, id ex Lege omnibus Locis Piis vendentibus debetur. Haec quippe post perfectam venditionem non possunt cogi ad rei venditae dominium et possessionem in emptorem transferendam, nisi a tempore stipulati contractus lapsi sint viginti dies. Huius temporis spatio si melior alterius emptoris conditio accedat, iure possunt Loca Pia a primaevo recedere contractu, et rem in secundum oblatorem transferre. Si tamen primus Emptor 75
aequales secundo offerat conditiones, primus debet secundo praeferri, primus tamen numquam excluditur quando agatur de modica summa, vel augmento; Card. de Luca de Regul., disc. 61, num. 12 et 24; Sacra Congreg. Concil. in Reatina 28 Septembris 1726, in Thesaur. resol. tom. 3, pag. 373; Rot. in Romana *Appaltus lignorum* 15 Ian. 1742 cor. Calcagnino, et in Romana *Affictus* 9 Iun. 1749 cor. Molino. Hoc idem privilegium ad Mino- 76
rum, Fisci et Communitatum alienationes et locationes extendunt Voet in Pandect. lib. 18, tit. 2, num. 2; de Vech. ad Bull. bon. regim. tom. 2, ordin. 318, pag. 118, et in appendic. pariter tom. 2, in annot. ad verb. *Appalti*, pag. 18, cum seq.; Zanch. de Praelat. Credit., exercit. 1, § 4, num. 8, *Ac de illis adiectionibus, quae occasione locationum et venditionum rerum ad communitates pertinentium quotidie fiunt in vigesima intra decem dies, et in sexta intra viginti dies super maiori, seu meliori data, simulque admissa oblatione,* ibique innumeros allegat. Rot. post. de Vech. l. c., t. 3, dec. 156, a n. 17 ad 20, et in Romana *Affictus* 12 Febr. 1751 per tot., praesertim § 3, 4, 5 et 6, cor. Matth.

CONTRIBUTIO

Summarium.

1. Ecclesiae et Ecclesiastici sunt immunes ab omnibus contributionibus. - 2. Excommunicationem Papae reservatam ipso iure et facto incurrunt Principes cuiuscumque Dignitatis Ecclesiis vel Ecclesiasticis Contributiones imponentes. - 3. Etiam si Clerici absque coactione Contributiones persolvant. - 4. Ab huiusmodi excommunicatione nemo praeter Papam potest absolvere. - 5. Sex conditiones requisitae ut absque incursu

excommunicationis et culpae contributiones Ecclesiis et Ecclesiasticis imponi queant. - 6. In casu urgentis necessitatis possunt imponi, cum consensu Episcopi et Cleri. - 7. Si diutius necessitas perduret, Pontifex adeundus. - 8. Si particularis urgeat necessitas, etiam sine consensu Episcopi absentis Contributiones Ecclesiis imponi possunt. - 9. Nomine Cleri consentientis in Contributionum impositione non solum venit Capitulum Ecclesiae Cathedr. sed totus Clerus Dioecesis, saltem in suis deputatis. - 10. Quomodo servetur immunitas Ecclesiae et Episcop. immunitati consulatur. - 11 ad 14. Quae advertenda sint circa Episcopi et Cleri arbitrium circa Contributiones. - 15. Alia ad rem. *Remissive.* - 16. De Contributione expensarum pro re communi. *Remissive.*

1 Ecclesiae et Ecclesiastici tum Saeculares, tum Regulares, sunt immunes ab omnibus Contributionibus, exactionibus, tributis et oneribus novis et extraordinariis, etiam illis, quae ex causa belli, famis et pestis, ac huiusmodi a Laicis imponuntur. Communis per expressos textus in cap. *Non minus* 4, et cap. *Adversus* 7 de Immunit. Eccles., cap. *Quamquam* 4 de censib., cap. *Quia nonnulli* 1, et c. *Clericis* 3 de Immunit. Eccles. in 6; Extravagant. *Quod olim* de Immunit. Eccles., Bulla Coenae § 18, Constit. Urbani VIII incip. *Romanus Pontifex,* Concil. Trid. sess. 25, cap. 20; l. *Placet* 5, et l. *Sancimus* 21 Cod. de Sacrosanct. Eccles., l. *Descriptionis* 1 Cod. de imponenda lucrativa descript., Authent. *Item multa* Cod. de Episcop. et Clericis, Novella 131, cap. 1, cum similibus et pluribus aliis iuribus, tam Canonicis, quam Civilibus et innumeris Sacrae Congregationis Immunitatis Decretis, quae inter alios referuntur a Petro Andrea Riccio in Synopsi Resolutionum et Decretorum Sacrae Congreg. Immunit., verb. *Contributio,* et fere per totum.

2 Omnes et singuli cuiuscumque dignitatis et praeeminentiae etiam Imperialis, Regalis, Ducalis, etc., sive per se, sive per alios directe, vel indirecte exigentes sine expressa speciali licentia Romani Pontificis ab Ecclesiis, Ecclesiasticis personis, aut eorum bonis Contributiones, collectas, decimas, taleas, praestantias et quaecumque alia huiusmodi; seu ad id consilium, auxilium, favorem, concursum ac exequutionem praestantes, praeter gravissimum sacrilegii peccatum, et integram debitam omnium restitutionem, incurrunt ipso iure et facto excommunicationem maiorem Papae reservatam; Bulla Coenae § 1 et 21, cap. *Clericis* de Immunit. Eccles. in 6, Constitut. Urban. VIII incip. *Romanus Pontifex,* cum aliis citatis iuribus.

3 Et hanc excommunicationem incurrunt qui dictas Contributiones, collectas et huiusmodi impositas, etiam a sponte dantibus et concedentibus (hoc est sine alia vi, aut coactione praeter exactionem, seu impositionem) recipiunt; Bulla Coenae in cit. § 18, ibi: *Aut sic imposita etiam a sponte dantibus et concedentibus recipiunt,* et cit. Const. Urbani VIII incip. *Romanus Pontifex* § 6, ibi: *Etiam a sponte dantibus, vel Contribuentibus,* et saepissime Sacr. Congr. Immun.

4 A praedicta excommunicatione extra articulum mortis nemo praeter Romanum Pontificem absolvere potest; et in articulo mortis nemo absolvere potest reos, nisi ipsi prius cautionem praestent de satisfaciendo seu restitutionem faciendo, et mandatis Ecclesiae integre parendo, et similia non ulterius faciendo, textu expresso in Bulla Coenae § 21, c. *Clericis* 3 de Immunit. Eccles. in 6, cit. Const. Urbani VIII incip. *Romanus Pontifex,* cum aliis supra allegatis iuribus.

Absque incursu tamen excommunicationis et 5
culpae possunt licite imponi Ecclesiis et bonis Ecclesiasticis Contributiones et collectae extraordinariae, easque tenentur Ecclesiae et Ecclesiastici solvere, si sex copulative conditiones concurrant: Primo, deliberatio Episcopi una cum Clero; Secundo, magna necessitas et utilitas; Tertio, ut necessitas, vel utilitas sit communis tam Laicorum, quam Clericorum; Quarto, ut Laicorum facultates non suppetant; Quinto, ut prius Romanus Pontifex consulatur, et expressam facultatem ad id concedat, nisi grave periculum sit in mora; Sexto, ut Contributio fiat sine ulla exactione Laicali, sed exactio fiat per personam Ecclesiasticam a Superiore Ecclesiastico deputandam. Sic per Iura citata supra num. 1, expresse Sac. Rom. Rot. in Brundusina *Gabellae* 13 Febr. 1604 coram Pegna, sequuta a Sacr. Congr. Immunitatis 28 Aprilis 1650, relata a Barbosa lib. 1 Iur. Ecclesiastici univers., cap. 39, § 6, num. 8, et a nobis ad literam adducta sub verb. *Bona Ecclesiastica,* art. 2, num. 71, et sic Fagnanus in cap. *Non minus* 4 de Immunit. Eccles. a n. 22; Barbosa loco cit.; Reiffenstuel lib. 3 decr., tit. 49, a num. 254, et communis aliorum, ac aliae Rotae decisiones, et innumerae Sacr. Congreg. Immunitat. resolutiones apud Riccium loco citat.; Pignatell. tom. 2, cons. 14, et tom. 3, cons. 5, ac tom. 4, cons. 121, et varios alios.

Dicitur autem notanter in quinta requisita 6
conditione: *Nisi periculum sit in mora,* quia in casu urgentis necessitatis hostis imminentis ac minantis Civitati obsidionem, ignem et ferrum, et huiusmodi gravissima mala, ac interim nec tempus, nec vis haberetur adeundi tam cito Summum Pontificem, in tali urgenti casu, si caeterae aliae requisitae conditiones adessent, sufficeret consensus Episcopi et Cleri; Sic expresse Abbas in cit. cap. *Non minus* 4, n. 19, de Immunit. Eccles.; Pignatell. tom. 3, consult. 15, num. 37; Castropal. part. 2, tract. 12, disp. unic., punct. 9, num. 7; Diana part. 5, tract. 1, resolut. 11; Silvester verb. *Immuni-*

tas 1, num. 20; Pirhing lib. 3 decr., tit. 49, num. 72; Reiffenstuel ibid., num. 260, vers. *Limitatur* testans de communi; arg. cap. *Pervenit* 2 de Immunit. Eccles., l. *Tutor qui repertorium* 7 ff. de administr. Tutor. Et ratio est, quia *quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum,* textu expresso in cap. *Quod non est licitum* 4 de Reg. Iuris; Necessitas enim non habet legem, c. *Sicut* 11 de consecrat., distinct. 1, cap. *Consilium* 2 de observat. ieiunior., cap. *Omnes* 1 de feriis; cap. *Consuluisti* 3 de celebrat. Missarum, cum similibus. Tum quia in simili urgenti necessitatis casu adest praesumpta Pontificis voluntas. Tum etiam quia in tali urgenti necessitate subintrat ius naturale, quo Respublica ius habet ad se protegendum etiam contra Ecclesiasticos, si isti in tali imminenti et gravi periculo ipsam succurrere nolint. Lex enim positiva, sive divina, sive humana sit, non obligat, quando urget vis praecepti naturalis atque divini; D. Thom. part. 2, qu. 94, art. 1; Azor. tom. 1, lib. 5, cap. 13 et 14, et part. 2, lib. 4, c. 18; Pignatell. tom. 3, cit. cons. 15, n. 37, et alii passim.

7 Advertendum tamen est cum citatis Doctoribus, quod licet talis urgens necessitas, et morae periculum facile possit contingere in exactione Contributionis ad unum, vel alterum actum, seu ad breve tempus; si tamen necessitas diutius duret, et Contributio ad longum tempus continuanda sit, tunc pro tali continuatione debet obtineri Papae consensus, quamvis sine ipsius expresso consensu, ratione talis urgentis morae periculum fuerit incoepta. Cum enim quoad continuationem lex de exquirendo Pontificis consensu, non obstante necessitate, servari possit, ut supponitur, debet necessario adimpleri, eo quod causa excusans cessaverit; argum. cap. *Cum cessante* 60 de appellation., leg. *Adigere* 6, § 2, ff. de iurepatron.

8 Item advertendum est, quod sicut urgente morae periculo, absque expresso consensu Papae Contributiones ab Ecclesiasticis exigi, et respective solvi possunt, ita etiam absque expresso consensu Episcopi et Cleri, si aliqua particularis intervenerit urgens necessitas et impossibilitas interim adeundi Episcopum; militat enim eadem ratio in utroque casu; et ubi eadem est ratio, eadem est iuris dispositio; l. *Ideo* 27 ff. de Legibus, l. *Illud* 31 ff. ad Leg. Aquil., cap. *Inter corporalia* 2 de translation. Episc. Sic Reiffenstuel cit. num. 260, vers. *Limitatur,* et alii.

9 Nomine Cleri, qui una cum Episcopo debet primus examinare, deliberare et iudicare, an necessitas Reipublicae tanta sit, ut Laicorum facultates non sufficiant, et consequenter de bonis quoque Ecclesiasticorum sit succurrendum, hic venit non solum Capitulum Ecclesiae Cathedralis, sed totus Clerus Dioecesis saltem in suis deputatis, Abbas in cap. *Non minus* 4, num. 1, de Immunit. Eccles., et ibi Fagnan. num. 23, ac Barbosa num. 7; Pignatell. t. 3, consult. 15, num. 34; Megala part. 2, lib. 2, cap. 17, quaest. 6, num. 124; Bellet. Disquisit. Cleric. part. 1, tit. de exempt. Clericor., § 2, n. 5; Bonacina in Bulla Coenae disp. 1, quaest. 19, punct. 3, num. 3, § 16; Marchin. de peste, part. 4, cap. 4, num. 11, et alii passim; Rota in cit. Brundusina *Gabellae* 13 Februarii 1604 cor. Pegna, quam sequuta est S. Congreg. Immunit. 28 April. 1640, apud Barbos. cit. lib. 1 Iur. Eccl., cap. 39, § 1, num. 8, et in Parmen., Placentina, Mantuana, Aquin., Casalen., Mutin., Regien., Lucan., Brixien., Cremonen., Nullius Guastallae et Nonantulae 22 Decembr. 1691 et 26 Nov. 1693, in Mediolanen. et Flor. 1 Septembris 1693, et in Pedemontana 15 et 16 Iul. 1791, apud Riccium loco cit., verb. *Contributio causa belli,* ibi: *Auditis Ordinariis locorum, et convocatis deputatis Cleri, tum saecularis, tum Regularis, ad habendum consensum pro suppeditando honesto subsidio in supplementum facultatum Laicorum tempore belli* etc. Vide ibi, ubi plurima alia decreta referuntur ad rem. Unde ad id non sufficit deliberatio Episcopi cum Capitulo Ecclesiae Cathedralis, et multo minus solius Episcopi; arg. Clement. 1 et 2 de censibus. Et ratio est, quia concursus Cleri simul requiritur pro forma in cit. cap. *Non minus,* ibi: *Nisi Episcopus et Clerus* etc., et in cit. cap. *Adversus,* ibi: *Si Episcopus simul cum Clericis,* etc. Tum quia *quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari,* textu expresso in c. *Ad haec* 7 de Offic. Archidiaconi; et cap. *Quod omnes* 29 de Reg. Iur. in 6, quidquid in contrarium sentiant aliqui apud Reiffenstuel loc. cit., num. 218.

Et hanc servando statutam formam, consu- 10
litur et indemnitati Immunitatis Ecclesiasticae, et securitati Episcoporum; consulitur indemnitati Immunit., quia per talem formam occurritur collisioni quorumdam Episcoporum qui Principum minis perterriti, vel spe praemii allecti, possunt Ecclesias et Ecclesiasticas personas nimis gravare ad solvendas exuberantes solitas praetendi Contributiones contra dispositionem c. *Clericis* 3 de Immunit. Eccles. in 6. Et consulitur securitati Episcoporum, quia si ex solo suo arbitrio Contributio penderet, non auderent tam facile illam armatis exercitibus ac Principibus denegare, prout libere facere possunt docendo, quod non a se solis cum Capitulo suae Cathedralis, sed a toto id Clero dependet, per supra allegata iura et Decreta, ac alia similia.

Quamvis tamen relinquatur arbitrio Episcopi 11
et Cleri examen, cognitio et deliberatio, an tanta adsit communis necessitas, ut Laicorum facultates non sufficiant, non tamen eorum arbitrio relinquitur consentire, vel dissentire ad

contribuendum, sed ubi cognoverint et iudicaverint vere evenisse casum tantae communis necessitatis, ut ad ipsam sublevandam et reparandam non sufficiant Laicorum facultates, tenerentur et ipsi contribuere; Sic Pignatell. t. 3, cit. consult. 15, num. 34, cum Guttiérez, Bartolo, et aliis ibi citatis; Reiffenstuel loc. cit., num. 259, et alii plures. Et ratio est, quia arbitrium Clero relictum, non intelligitur de libera voluntate Cleri, sed de arbitrio a Iure et ratione regulato; verbum enim *Existiment* in d. cap. *Non minus*, ibi: *Subsidia per Ecclesias existiment conferenda*, et verb. *Duxerint*, in cit. cap. *Adversus*, ibi: *Subsidia duxerint per Ecclesias conferenda*, non referuntur ad merum placitum voluntatis, sed ad arbitrium boni viri ratione regulatum; l. *Fideicommiss.* 11, § 7, ff. de Legatis 3, cum similibus.

12 Per hoc autem quod cognita tali vera communi necessitate teneatur Clerus contribuere, non tenetur tamen, nec potest (nisi grave periculum sit in mora, iuxta dicta supra n. 6) Contributionem statim solvere, nisi prius consulatur Summus Pontifex, quia consilium et consensus Summi Pontificis ad id requiritur pro forma in cit. cap. *Adversus* 7 de Immunit. Eccles., ibi: *Propter imprudentiam tamen quorumdam Romanus Pontifex prius consulatur, cuius interest communibus utilitatibus providere.* Et concordat cap. *Clericis* 3 de Immunit. Eccles. in 6, Extravag. *Quod olim* de immunit. Eccles., Bulla Coenae § 18, Const. Urbani VIII incip. *Romanus Pontifex*, et Sac. Congr. Immun. quae innumeris resolutionibus id semper decrevit, ut videri potest apud Riccium in citata sua Synopsi per tot. et signanter verb. *Contributio*, num. 1, ibi: *Est opinio vera, observata, ut in Contributionibus Ecclesiasticorum semper praerequiratur Beneplacitum Apostolicum*, S. C. Immunit. in Mutinen. 20 Martii 1643, lib. 3 decr. Pauluc., pag. 197.

Unde advertunt communiter Doctores cum 13
Abbate in c. *Adversus*, num. 6; Pignatel. cit. cons. 15, num. 16; Pirhing cit. tit. 49 de Immun. Eccles., n. 72; Reiffenstuel. ib., n. 260, quod non solum Laici exigendo, sed etiam Clerici sponte solvendo Contributiones quascumque, et Episcopi concedendo aut consentiendo, ut solvantur sine praevio expresso consensu Summi Pontificis, illicite et invalide agerent ac excommunicationem maiorem Papae reservatam incurrerent; cap. *Clericis* 3 de Immunit. Eccles. in 6, cum aliis supracitatis iuribus (nisi forte excusarentur per grave periculum in mora iuxta dicta supra n. 6).

Clerici enim nequeunt de se renunciare pri- 14
vilegio in favorem totius status Clericalis concesso, arg. c. *Si diligenti* 12 de Foro competenti, ibi: *Cum non sit beneficium hoc personale, cui renunciare valeat, sed potius toti Collegio Ecclesiastico publice sit indultum, cui privatorum pactio derogare non potest;* et concordat l. *Ius publicum* 38 ff. de pactis. Nec Episcopus eidem derogare ac praeiudicare potest cum inferior in Legem Superioris nullam habeat potestatem; c. *Inferior* 4, dist. 21, *Cum inferior* 16 de maiorit. et obed., Clement. *Ne Romani* 2 de election.

Alia multa ad rem. Vide verb. *Bona Eccle-* 15
siastica per tot., verb. *Clericus*, art. 2, verb. *Gabella*, verb. *Immunitas Ecclesiastica* per tot. et signanter art. 4.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De Contributione expensarum pro re com- 16
muni, quando ea fieri pro aequis partibus debeat, et quando debeat fieri pro rata usus, commodi et utilitatis, ut qui ex sociis ampliori tempore aut modo utitur, ampliores subeat expensas, late tradit Rot. in Novarien. *Contributionis* 22 Martii 1748, coram Illustrissim. Molin.

CONTRITIO

Vide verb. Poenitentiae sacramentum.

CONTUMELIA

Vide verb. Detractio, *art. 1, num. 8.*

CONVENTUS

PARTITIO ARGUMENTI

CONVENTUS: 1. quoad ea, quae concernunt eorum fundationem et translationem; 2. quoad ea, quae concernunt eorum suppressionem, restitutionem et exemptionem; 3. quoad ea, quae concernunt ipsorum Clausuram.

Articulus I. *Quoad ea, quae concernunt Conventuum fundationem et translationem.*

Summarium. 1. Pro legitima et valida fundatione Conventuum seu Monasteriorum Regularium sunt omnimode attendendae Constitutiones Pontificiae ad hoc editae. - 2. Adducitur Constitutio Clementis VIII. - 3. Adducitur Constitutio Gregorii XV. - 4. Adducitur Constitutio Urbani VIII. - 5. Adducitur Constitutio Innocentii X. - 6. Constitutiones Apostolicae pro eri-

gendis novis Conventibus sunt servandae etiam extra Italiam, et in aliis Provinciis ultra montes. - 7. Tales Pontificiae Constitutiones servandae sunt in erectione Conventuum omnium Regularium, tam Mendicantium, quam non Mendicantium. - 8. Immo servandae sunt tales Constitutiones etiam in reassumptione Conventus antea derelicti. - 9. Insuper non solum Decreta Apostolica servanda sunt in fundatione Conventuum, sed rigorosius in aperitione Hospitiorum, usque ad n. 10.- 11. Non sunt tamen attendendae dictae Constitutiones Apostolicae, in translatione Conventus ad alium situm eiusdem loci, vel ob salubritatem aeris, vel ob periculum ruinae fabricae, vel ob aliud grave incommodum. - 12. Neque sunt attendendae dictae Constitutiones Apostolicae, etiamsi translatio fiat ad situm, in quo reperiuntur constructi Conventus aliarum Religionum, quae privilegium habent, quod novi Conventus non erigantur, nisi servata certa distantia. - 13. Novus Conventus Regularium nequit erigi sine beneplacito Apostolico, seu speciali Sedis Apostolicae licentia. - 14. Neque fundari potest sine consensu Ordinarii. - 15. Haec duo requisita scilicet consensus Sedis Apostolicae et Ordinarii copulative requiruntur. - 16. Sine licentia Sedis Apostolicae fundatio est nulla. - 17. Sic pariter est nulla, si sit facta sine consensu Ordinarii. - 18. Ordinario licentiam denegante pro fundatione Conventus est recurrendum ad Sac. Congr. Episc. et Regul., et non ad Nuncium Apostolicum. - 19. Pro fundatione novi Conventus requiri consensum Regularium talibus Civitatibus et locis existentium, statuit Clemens VIII. - 20. Adeo ut Religiosi intra quatuor milliaria existentes propter locorum paupertatem et eleemosynarum tenuitatem possent se opponere. - 21. Ex posteriori tamen Constitutione Gregorii XV, videtur non esse amplius de necessitate requirendum consensum aliorum Regularium, quando Ordinariis constat novos Conventus erigendos posse commode, et sine aliorum praeiudicio in tali Civitate, vel loco sustentari, usque ad n. 23. - 24. Quoad haec tamen attendendum est sequens posterius Breve Innocentii X. - 25. Et pariter attendendae sunt variae resolutiones, tum Rotae, tum Sacrarum Congregationum in unum congestae ab Ursaya. - 26. In fundatione novi Conventus praeservanda sunt iura Parochialia. - 27. Novi Conventus nequeunt erigi, seu fundari, nisi in eis possint sustentari saltem duodecim Religiosi, aliter remaneant subiecti Ordinariis. - 28. Quod procedit detractis expensis Sacristiae et Ecclesiae. - 29. Ad quem effectum non est habenda ratio de redditibus difficilissimae exactionis. - 30. Nec iuvat, quod Religio offerat supplere de redditibus aliorum Conventuum. - 31. Requisita pro fundandis novis Conventibus Religiosorum habent etiam locum circa erigenda Monasteria Monialium. - 32. Talia requisita locum non habent, nec exiguntur pro Congregationibus presbyterorum saecularium collegialiter viventium, et sola auctoritate Ordinarii fundatis et erectis. - 33. Regulares, qui possessionis bonorum et annuorum reddituum sunt capaces, quamvis Ordinum Mendicantium sint, possunt ad novas fundationes admitti recepta eorumdem obligatione non quaestuandi. - 34. Apud Minoritas Regularis Observantiae novi Conventus non eriguntur, neque iam erecti deseruntur sine consensu Diffinitorii Provinciae. - 35. Pro erectione novorum Conventuum et Monasteriorum adducitur novissima dispositio Congregationis super disciplina Regulari deputatae. - 36 ad 47. Requisita ad fundationem novi Conventus.

1 Pro legitima et valida fundatione Conventuum, seu Monasteriorum, vel coenobiorum Regularium, sunt omnimode attendendae Pontificiae Const., et signanter Const. Clem. VIII incip. *Quoniam ad instantiam,* Const. Greg. XV incip. *Cum alias,* Const. Urb. VIII incip. *Romanus Pontifex,* et Const. Innoc. X incip. *Instaurandae Regularis disciplinae,* § 5. Quae omnes Constitutiones, ut ab omnibus in promptu habeantur, et adamussim observentur, hic ad litteram dantur.

2 *Clementis VIII Constitutio XCIX circa erectionem novorum Conventuum.*

CLEMENS EPISCOPUS, ETC.

Quoniam ad instantiam Regularium locorum et personarum reformationem promovendam et conservandam maxime pertinet, ut in quibuscumque Domibus et Monasteriis is tantum numerus Religiosorum, qui commode ibidem ali possit, contineatur, ac eo pariter spectat, ut in quibuscumque Civitatibus et locis, novae Domus et Monasteria praesertim Mendicantium non erigantur, nisi in eisdem Civitatibus et locis, aliorum Domorum et Monasteriorum in eis existentium habita ratione, commode sustentari posse dignoscatur.

§ 1. Hac igitur Nos consideratione ducti et praemissis pro nostro pastorali munere opportune providere volentes, motu proprio, et ex certa scientia ac matura deliberatione, deque Apostolicae potestatis plenitudine, ex voto etiam Venerab. Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinal. super consultationibus et negotiis Episcoporum et Regularium praepositorum; harum serie declaramus, locorum Ordinarios non posse licentiam ad novos Conventus cuiuscumque Mendicantium Ordinis, in civitatibus et locis eorum ordinariae iurisdictioni subiectis erigendos impertiri, nisi vocatis et auditis aliorum in eisdem civitatibus et locis existentium Conventuum Prioribus, seu Procuratoribus et aliis interesse habentibus et causa servatis servandis cognita, constiterit, in eisdem civitatibus et locis novos huiusmodi erigendos Conventus, sine aliorum detrimento commode sustentari posse.

§ 2. Si vero ab eorum in huiusmodi causis sententiis ad Nos et Apostolicam Sedem provocari et appellari contigerit, ipsos Ordinarios tamdiu erectionem novorum Conventuum suspendere debere, quousque a nobis et Apostolica Sede in eadem causa pronunciatum extiterit, et irritum nihilominus et inane decernentes quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§ 3. Quo circa universis Vener. Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis et aliis locorum Ordinariis per praesentes in virtute Sanctae Obedientiae districte praecipiendo mandamus, ut praesentes nostras literas observent, observari curent et faciant.

§ 4. *Sequitur derogatio ampla Contrariorum.*

Datum Romae apud S. Marcum 23 Iul. 1603, Anno 12. Bullar. tom. 3, pag. 146.

3 *Gregorii XV Constitut. XXXI qua confirmatur et ampliatur praecedens Constitutio Clementis VIII.*

GREGORIUS EPISCOPUS, ETC.

§ 1. Cum alias fel. rec. Clem. Papa VIII decreverit, Ordinarios locorum licentias ad novos Conventus cuiuscumque praesertim Mendicantium Ordinis in Civitatibus et locis eorum ordinariae iurisdictioni subiectis erigendos, impertiri non posse, nisi vocatis et auditis aliorum in eisdem Civitatibus et locis existentium Conventuum, Prioribus et aliis interesse habentibus, et ex causa servatis servandis cognita, in eisdem Civitatibus et locis novos huiusmodi erigendos Conventus sine aliorum detrimento, commode substentari posse constiterit. Si vero ab eorum sententiis ad Sedem Apostolicam provocari et appellari contigerit, ipsos Ordinarios tamdiu erectionem novorum Conventuum suspendere debere, quamdiu a dicta Sede in ea causa pronunciatum extiterit, ac alias prout in Decreto huiusmodi plenius continetur.

§ 2. Verum per piae mem. Paulum Papam V accepto, plerosque ex Ordinariis praedictis favore vel nimia exposcentium importunitate, ad novos Conventus, seu Domos praeter et contra tenorem praedicti Decreti erigendos plerumque adduci, quo fit, ut non habita debita eleemosynarum, seu reddituum cuiuscumque Monasterii, Conventus, seu Domus ratione, Monachi, seu Fratres, aut Religiosi ibi degentes, manuteneri nequeant, et ad tam exiguum numerum reducantur, ut cultus divinus in eorum Ecclesiis destituatur, ibique Regularis disciplina, ut convenit, conservari non valeat, Sacra Congr. Illustrissimorum DD. Cardin. negotiis Regularium Praepositorum, ad quos idem Paulus Papa V negotium huiusmodi reiecerat, tot incommodis obviam ire, eisque aliquod opportunum remedium adhibere cupiens, decreti huiusmodi veriores, ac totos tenores praesentibus ac si de verbo ad verbum insererentur pro plene sufficienter expressis habens, vivae vocis oraculo a SS. D. N. Gregorio Papa XV habito Decretum praedictum, quatenus opus sit, innovat et in usum reducit.

§ 3. Volens, quod de caetero Monasterium, Conventus, Domus, Congr. vel Societas Relig. seu Regul., cuiuscumque etiam Mendicantium Ordinis, Societatis et Instituti, quocumque nomine nuncupentur, etiamsi de illis particularis, expressa et specifica mentio habenda esset, in quacumque Civitate, vel Oppido, seu quocumque alio loco non erigantur, nisi in eo saltem duodecim Fratres, aut Monachi, seu Religiosi inhabitare, ac ex redditibus et consuetis eleemosynis sustentari valeant, ac Priores seu Procuratores aliorum Monasteriorum, Conventuum, seu Domorum aliarum Religionum, vel Congreg. seu Societatum, aut Institutorum huiusmodi non solum in praedictis, sed etiam in aliis per quatuor millia passuum circumvicinis locis ad id vocati et auditi fuerint, vel alias Ordinariis locorum constiterit, Religiosos Monasterii, Conventus, seu Domus Regularis sic erigendi, seu erigendae, absque detrimento Religiosorum in Monasteriis Domibus ante in Civitatibus seu locis huiusmodi erectis degentium, ibi in numero duodecim commode et congrue manuteneri, et ali posse. Si vero novi Conventus, Domus, Congregatio, vel Societas huiusmodi instituendae erunt, nullique alii Regulares inibi reperiantur, Ordinarii locorum nihilominus diligenter inquirant, an locorum Incolae et Habitatores, quorum et consensum requirant ac adhibeant, huiusmodi duodecim Religiosos in Conventibus, ut praemittitur, instituendis commode alere, et manutenere valeant.

§ 4. Si vero a Decreto, seu Decretis per Ordinarios praedictos in causis huiusmodi ferendis legitime appellari contigerit, ex nunc prout ex ea die, qua appellatio interponetur, ea ad eamdem Sacr. Congreg. una cum toto negotio principali devoluta censeatur, appellationeque huiusmodi pendente nihil innovandum esse, irritumque et inane quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernens quibuscumque in contrarium facient. non obstantibus.

Rom. 17 Augusti 1622. Bullar. tom. 4, pag. 138.

Urbani VIII Constit. XXV qua confirmantur et ampliantur praefatae duae Constitutiones. 4

URBANUS EPISCOPUS, ETC.

Romanus Pontifex, cui Salvator et Dominus noster, qui Charitas est, et Deus pacis, universalis Ecclesiae credidit principatum, ea interdum, quae certis etiam rationabilibus de causis a Sede Apostol. concessa sunt, ipsa subinde rerum experientia suadente, et maioribus ex causis, quibus praesertim personarum sub suavi Religionis iugo Altissimo famulantium paci et quieti consulitur, litibusque ac controversiis inter eos obviam itur, revocat, et immutat, in hisque pastoralis sollicitudinis et providentiae suae studium interponit, prout rerum et temporum qualitatibus debite pensatis, conspicit in Domino salubriter expedire.

§ 1. Cum itaque, sicut Nobis innotuit, complures licentiae, sive facultates a nonnullis Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris per diversos Ordinum etiam Mendicantium, Cong. Societatum et aliorum Regularium Institutorum

Superiores; seu alios eorum nomine, ubique locorum Monasteria, Domos, Collegia et alia loca Regularia, servata dumtaxat Sacrorum Canonum et Conc. Trid. Decretorum forma, de sola Ordinarii licentia seu etiam forsan non servata forma et absque licentia huiusmodi, et contra Decreta a Sede Apostol. super praemissis edita, fundandi, erigendi et instituendi importunis precibus, seu etiam motu proprio, vel alias obtentae et extortae fuerint; idcirco Nos omnes et quascumque licentias ac facultates huiusmodi literasque desuper tam sub plumbo, quam in huiusmodi forma Brevis expeditas, earumque tenores etiam veriores, et Dat. praesentibus, ac si specifice et sigillatim exprimerentur et insererentur, pro plene et sufficienter expressis et ad verbum insertis habentes, iustis de causis animum nostrum moventibus motu proprio, non ad alicuius Nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed ex certa scientia ac matura deliberatione nostra, deque Apostolicae potestatis plenitudine, omnes et quascumque licentias et facultates huiusmodi, literasque desuper tam sub plumbo, quam in eadem forma Brevis expeditas, omniaque et singula in eis quomodolibet contenta et expressa, etiam quoad erectiones, fundationes et institutiones Monasteriorum, Domorum, Conventuum et aliorum Regularium locorum huiusmodi, quae suum nondum sortitae sunt effectum, tenore praesentium perpetuo revocamus, cassamus, abrogamus et annullamus, viribusque et effectu prorsus evacuamus.

§ 2. Praeterea Ordinum etiam Mendicantium, Congregationum, Societatum et aliorum Institutorum Regularium Superioribus quocumque nomine nuncupatis, caeterisque personis ad quos spectat in virtute Sanctae Obedientiae, ac sub poena privationis vocis activae et passivae, nec non officiorum quorumcumque, ac inhabilitatis ad illa, et ad alia in futurum obtinenda, nec non etiam excommunicationis ipso facto incurrendis poenis interdicimus et prohibemus, ne licentiarum, seu facultatum per Nos, ut praefertur, revocatarum et annullatarum, sive alio quovis praetextu, vel causa, etiam quantumvis privilegiata, nova Monasteria, Collegia, Domos, Conventus et alia loca Regularia huiusmodi, nisi de expressa Ordinariorum licentia, ac servata in omnibus et per omnia Sac. Canonum et Conc. Trid., nec non Const. fel. rec. Clem. VIII, quae incip. *Quoniam ad instantiam* etc., ac Decretorum de mandato eiusdem Clem. necnon San. Mem. Greg. XV Rom. Pont. Praedecess. desuper editorum forma recipere, erigere, fundare, seu alias quomodolibet instituere, seu incoepta finire et absolvere audeant, seu praesumant.

§§ seq. *Sequuntur clausulae praeservativae huius Constitutionis, deputantur Exsecutores, et contrariis amplissime derogatur.*

Dat. Romae apud S. Mariam Maiorem, die 28 Aug. Pontificatus anno secundo. Bullar. tom. 4, pag. 365.

Innocentii X Constitutio super suppressione parvorum Conventuum, ac prohibitione novos erigendi.

INNOCENTIUS EPISCOPUS, ETC.

Instaurandae Regularis disciplinae opus multis laboribus ac vigiliis a Rom. Pont. Praedecess. nostris iampridem assumptum nobis in dies magis magisque cogitantibus cur ad optatum finem, hucusque perduci non potuerit, totque saluberrima decreta et ordinationes fere in irritum ceciderint; illa tandem praecipua sese obtulit originis causa, quod Religiones quamplures ex parvis Conventibus ac domibus magna ex parte conflantur, in quibus sive ob aeris intemperiem sive aliam ob causam non aluntur, nec alia possunt tot Religiosi, quot ad peragendum rite Divinum cultum et regularia munia ex cuiusque Ordinis praescripto sunt necessarii.

§ 1. Etenim in tam exiguo numero ibi degentes nec divinum Officium nocturnum pariter et diurnum in Choro celebrare, nec orationi mentali, ac spiritualibus collationibus et exercitiis ac studiis in communi vacare, nec silentium, clausuram, vitam communem, caeterasque institutiones servare possunt, quae ad tria principalia vota ordinantur, et sine quibus consistere vix possunt regularis vitae bases et fundamenta. Quamobrem otio immersi nullum religiosae vitae specimen praeseferunt: soli incedunt per Urbes et loca, cum saecularibus vagantur, ac mundanis negotiis se involvunt. Indeque fit, ut ibi collocari renuant Religiosi probatae vitae ac disciplinae, et Superiores cogantur illic familiam constituere ex fratribus vitae laxioris, qui loci licentia peiores fiunt; et si quando ad coenobia, seu Monasteria Regularis Observantiae revocantur, a claustro, quasi a squalore carceris abhorrentes vix adduci possunt, ut communem servent in moribus disciplinam, atque aliorum institutionibus se conforment, quin potius caeteros avertunt, vel certo reddunt suo exemplo segniores. Unde relaxationes derivantur in Ordines, et sensim invalescunt in ipsarum Religionum dedecus et ruinam. Praeterea (quod dolentes referimus) ad huiusmodi Conventus, praesertim in locis infrequentibus et solitariis tamquam ad Asylum facinorosi, et Curiae contumaces, vel proscripti in dies confugiunt, ibique loci immunitate freti turpiter ac dissolute viventes, atque inde in tempore exeuntes graviora perpetrant flagitia cum maximo populi scandalo. Cumque Conventus, sive loca parva huiusmodi in effraenatam quasi excreverint multitudinem, hinc licet

omnibus intelligere quaecumque reformationis remedia cassa forre et irrita, quamdiu non fuerint a Religionibus abscissa. Quae potest enim spes esse corpus languidum et infirmum ad salutem reducendi, si magna illius pars est curationis incapax, quin potius reliquam partem inficit, atque contaminat? Haec quippe sunt zizania, quae cum iam creverint usque ad messem, sunt in fasciculos alliganda, et a Religionum tritico separanda. Hae sunt vulpes parvulae, quae demoliuntur vineas. Hoc est fermentum, quod totam massam corrumpit.

§ 2. Quae omnia atque alia plura pro Pastorali nostra sollicitudine diu, multumque animo revolventes, ut sacrae Religiones in multitudinem latius incremento foecunditatis per universam Ecclesiam diffusae a vepribus et spinis mundatae uberes germinent fructus: Nos etiam ab ipsismet Religionum Superioribus reformationem zelantibus crebris precibus interpellati, et frequentibus populorum querimoniis permoti, salutare remedium adhibere consulta ordinatione decrevimus. Itaque de voto Congregat. aliquorum Venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinal. et dilectorum filiorum Roman. Curiae Praelatorum super statu Regularium a nobis deputatae, cui hoc negotium sedulo ac mature examinandum commisimus, motu proprio, certa scientia ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine, omnes et singulos Conventus quorumcumque Monachorum ac Regularium virorum bona immobilia possidentium, vel non possidentium, cuiuscumque Ord. Mendic. vel non Mendicantium, Congr. Societ. et cuiusvis alterius Instituti, etiam Soc. Iesu, etiam si illis animarum cura personarum saecularium incumbat, sintve Hospitia, vel Grangiae, seu alterius Monasterii membra, existentes intra fines Italiae et Insularum adiacentium literis ab eadem Congregat. propediem expediendis nominatim exprimendos, in quibus ob parvum numerum Religiosorum Regularis disciplina, iuxta peculiaria cuiusque Ordinis Instituta, servari non potest auctoritate Apostolica tenore praesentium perpetuo exstinguimus, supprimimus et abolemus una cum omnibus eorum dignitatibus, officiis ac ministeriis, illosque ab omni proprietate, dominio, superioritate, iurisdictione ac alio quocumque iure Regularium eximimus et totaliter liberamus, omnemque conventualitatem, titulum, essentiam ac denominationem regularem in eis penitus exstinguentes, illos ad statum saecularem reducimus. Reservata tamen ipsi Congreg. facultate conservandi Religionibus aliquem ex Conventibus expressis in memoratis literis, si hoc aliqua rationabili causa expedire iudicaverint, salvis etiam iuribus quae Fundatoribus Conventuum, sic suppressorum, vel aliis ex Sacrorum Canonum praescripto, vel ex privilegio Apostolico quomodolibet competunt.

§ 3. Quocirca dilectis filiis quorumcumque Regularium superioribus tam Generalibus, quam Provincialibus et localibus, quocumque nomine ac titulo nuncupentur, in virtute sanctae obedientiae districte praecipimus et mandamus, ut singuli ad quos pertinet, infra terminum sex mensium inchoandum a die praesentationis literarum a praedicta Congregat. ut praemittitur expediendarum faciendae in Rom. Curia Procuratori Generali cuiusque Ord. vel Congreg. aut Societ. dimittant realiter, et cum effectu coram Ordinariis locorum sub testimonio publico eidem Congreg. per eosdem Superiores Regulares exhibendo, possessionem corporalem Conventuum in eisdem Literis expressorum, et reservata eis facultate secum asportandi profanam tantum, non autem sacram supellectilem, religiosos inde amoveant, atque in aliis Monasteriis eiusdem Ordinis, vel Congreg. aut Soc. collocent, alioquin poenas privationis vocis activae et passivae, nec non dignitatum et officiorum, quae tunc temporis obtinebunt, perpetuae inhabilitatis ad illa, vel alia in posterum obtinenda ipso facto absque alia declaratione incurrant.

§ 4. Eoque termino elapso, non liceat Regularibus in Ecclesiis dictorum Conventuum Missas et divina officia celebrare, Confessiones Sacramentales audire, vel alia Sacramenta administrare, ac functiones Parochiales exercere, aut verbum Dei praedicare, vel mortuos sepelire. Quod si secus egerint, eo ipso Ecclesiae remaneant suppositae Ecclesiast. interdicto. Et nihilominus locorum Ordinarii, ubi per literas ipsius Congr. fuerint requisiti, Religiosos rebelles et refractarios a praedictis Conventibus eiiciant, etiam invocato, si opus fuerit, brachii saecularis auxilio, et exinde Ecclesiarum, Domorum bonorumque omnium ad Conventus sic suppressos quomodolibet pertinentium regimen, curam, custodiam et administrationem suscipiant, curentque, ut ex eorum redditibus et proventibus universis in primis et ante omnia impleantur onera Missarum tam huc usque non celebratarum, quam in posterum celebrand. et alia quaecumque ex lege fundationis, aut largitione fidelium, vel alias quomodolibet eis incumbentia, quibus nullo modo derogare intendimus, et cura animarum, si qua illis immineat, per Presbyteros saeculares idoneos ab ipsis Ordinariis approbandos laudabiliter exerceatur, Ecclesiae debito non fraudentur servitio. Caeterum intendentes de praedictis bonis quotquot superfuerint oneribus ut supra detractis, salubriter providere, earumdem tenore praesentium bona huiusmodi applicamus, et applicata esse decernimus et declaramus piis usibus in eisdem locis, ubi siti sunt Conventus, iisque non indigentibus, in aliis locis eiusdem Dioecesis,

iuxta designationem et partitionem, quam eadem Congreg., singulorum Episcoporum cum suis Capitulis sententia prius audita et plena totius negotii relatione habita, de mandato nostro faciet in suis literis ad eosdem Episcopos scribendis, et in Cancel. Episcopali registrandis ad perpetuam rei memoriam.

§ 5. Verum quia parum est mala praecidere, nisi etiam malorum causa et radix evellatur, Const. fel. rec. Bonif. VIII quae incipit *Cum ex eo,* nec non Clem. VIII, incip. *Quoniam ad institutam,* aliorumque Rom. Pont. Praedecess. nostrorum super erectione novorum Conventuum editas earumdem tenores innovantes, illisque addentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis Regul. Ordin. Mendicantium vel non Mendicantium, Congr., Soc. et cuiusvis alterius Instituti, etiam Soc. Iesu in aliqua Civitate, Castro, Villa, seu loco ad habitandum Domos, vel loca quaecumque de novo recipere, seu Monasteria, Conventus, vel Collegia incipere, vel fundare praesumat absque Sedis Ap. licentia speciali plenam et expressam faciente de prohibitione huiusmodi mentionem in scriptis, et gratis concedenda, praevia examinatione Congreg. negotiis Episcoporum et Regularium praepositae; si secus egerint, eo ipso incurrant poenas privationis, inhabilitatis ut supra inflictas, et nihilominus receptiones, fundationes et erectiones sint ipso iure nullae et invalidae; et Domus, ac loca ipsa et personae in eis degentes omnimodae iurisdictioni, visitationi, correctioni Ordinarii loci plene in omnibus subiaceant. Intendimus autem in praemissis etiam ultra Italiam et Insulas adiacentes, prout expedire videmus, providere.

§ 6. Decernen. praesentes Literas etiam ex eo, quod Superiores Regulares, et caeteri, quicumque in praemissis interesse habentes seu habere quomodolibet praetendentes illis non consenserint, nec ad ea vocati et auditi fuerint, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio, seu intentionis nostrae, aut alio quovis defectu etiam quantumvis magno inexcogitato ac substantiali, sive etiam ex eo, quod in praemissis, seu eorum aliquo solemnitates, et quaevis alia servanda et adimplenda servata, et adimpleta non fuerint, aut ex quocumque alio capite a iure, vel facto, aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, seu etiam enormis, enormissimae et totalis laesionis, aut quocumque alio colore etiam in corpore iuris clauso, seu occasione, vel causa quantumvis iusta, rationabili et privilegiata etiam tali, quae ad effectum validitatis praemissorum necessario exprimenda foret, aut quod de voluntate nostra huiusmodi et aliis superius expressis, seu relatis nihil appareret, seu aliter probari posset, notari, impugnari, invalidari, retractari, in ius vel controversiam revocari, aut ad terminos iuris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam et terminos iuris, facti, gratiae, vel iustitiae remedium impetrari, seu quomodolibet concesso et impetrato quempiam uti, seu se iuvare in iudicio, vel extra posse, neque ipsas praesentes sub quibusvis similium vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus aut aliis contrariis dispositionibus pro tempore quomodolibet facien. comprehendi, sed semper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas et efficaces existere et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, ac per omnes et singulos ad quos spectat, et quomodolibet spectabit in futurum, inviolabiliter observari.

§ 7. Sicque et non aliter in praemissis omnibus et singulis per quoscumque Iudices Ordinarios et delegatos, etiam causarum Sacri Palatii Apost. Auditores, necnon S. R. E. Card. etiam de Latere Legatos et Nuntios, ac pro tempore existentes in quavis causa et instantia, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere irritum quoque et inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§ 8. Non obstan. quatenus opus sit, Regula nostra de non tollendo iure quaesito, aliisque Cancellariae Apostolicae Regulis, caeterisque Constit. et ordinationibus Apostol. etiam in Conciliis generalibus editis, etiam specialiter in favorem quarumcumque personarum atque Ordinum tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Congreg., Soc. et cuiusvis alterius Instituti, etiam Soc. Iesu, et Monasteriorum, Collegiorum, domorum ac locorum Regularium quorumcumque, nec non illorum etiam iuramento, confirmatione Apost. vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, vel consuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, indultis et privilegiis etiam ex causa et titulo oneroso, vel in limine fundationis, et in Mari magno, seu Bulla aurea, aut aliter nuncupatis sub quibuscumque tenoribus et formis, et cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, nec non irritantibus, et aliis decretis, etiam motu et scientia, deliberatione et potestatis plenitudine similibus, etiam ad Imperatoris, Regum, Reginarum, Rerumpublicarum et quorumvis aliorum Principum et personarum quacumque Ecclesiastica, vel saeculari dignitate fulgentium, seu eorum intuitu et contemplatione, ac etiam consistorialiter et alias quomodolibet etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis et iteratis vicibus approbatis et innovatis. Quibus omnibus et singulis quoad ea, quae praesentibus quomodolibet adversantur, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus et

formis specialis et individua, et de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut quaevis exquisita forma servanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso et forma in illis tradita observata inserti forent, praesentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, motu, scientia, deliberatione ac potestatis plenitudine paribus specialiter et expresse derogamus caeterisque contrariis quibuscumque.

§ 9. Volumus autem quod praesentes literae in valvis Ecclesiae Lateranen. et Basilicae Principis Apostolorum nec non Cancell. Apost. ac in Acie Campi Florae de eadem Urbe publicentur et affigantur, quae postquam affixae et publicatae fuerint, omnes et singulos, quos illae concernunt, perinde arctent et afficiant, ac si unicuique eorum nominatim et personaliter intimatae fuissent.

§ 10. Quodque earum praesentium transumptis etiam expressis manu alicuius Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis eadem prorsus fides in iudicio et extra illud ubique adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

§ 11. Nulli ergo omnino hominum etc.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem Anno Incarnat. Dominicae 1652, Idib. Octob., Pontificatus Nostri anno Nono.

6 Constitutiones Apostolicae pro erigendis novis Conventibus sunt servandae etiam extra Italiam et in aliis Provinciis ultra montes, ut declaravit Urbanus VIII die 30 Ianuarii 1638 in Congregatione de Propaganda Fide habita coram Sanctitate Sua, ut refert Nicolius Lucubration. Canon. lib. 3, tit. 31, sub num. 14, et iterum roboravit Innoc. X Const. incip. *Instaurandae* 5. Tales Pontificiae Const. servan-
7 dae sunt in erectione Conventuum omnium Regularium, tam Mendicantium quam non Mendicantium, quia praeiudicium praeexistentium consideratur, non tantum quoad quaestum, sed etiam quoad receptionem Sacramentorum, et ex quocumque alio capite; Sac. Congr. Episc. et Regul. in una Montis Regalis 21 Apr. 1690.
8 Immo servandae sunt tales Constitutiones etiam in reassumptione Conventus antea derelicti, id-est servandae sunt ab omnibus illis Regularibus, qui redeunt ad Conventus, quos antea dereliquerant, ut respondit Sac. Congr. Episc. et Regul. Archiepiscopo Turritano 17 Novembris 1617, his verbis: *Cum Archiepiscopus Turritanus Sacram hanc Congregationem consuluisset, an in reassumptione Conventuum Fratrum Minorum de Observantia suae Dioecesis, quos ipsi iampridem deseruerant, servandum sit Decretum fel. record. Clement. Papae VIII super novorum Conventuum erectione editum? Illustrissimi eiusdem Congreg. PP. id omnino servandum esse censuerunt.*

Insuper non solum decreta Apostolica ser- 9
vanda sunt in fundatione Conventuum, sed rigorosius in aperitione Hospitiorum, quae permitti nullatenus debent ab Ordinariis, nisi ipsi Regulares ad hoc habeant facultatem specialem a Sacra Congregatione, et ad unguem observent conditiones pro Hospitiis praescriptas in sequenti Decreto emanato in Causa Calaguritana de Bilbao, ubi fuit statutum Patres Carmelitas Discalceatos posse continuare in Hospitio, vel potius ipsum reducere ad Hospitium saeculare cum habitatione, quae tantummodo deserviat pro recipiendis religiosis itinerantibus, quod in illo nulla servetur forma regularis, non erigatur Ecclesia, seu Oratorium formale cum ianua in publica via, sed tantum Oratorium internum ad effectum inibi Missas, et Orationes privatas pro illorum spirituali usu tantum celebrandi. Quod ibi Sacramenta non administrentur, nec fiant publicae conciones, nec Divina officia, aliaeque functiones peragantur, non tumulentur cadavera, nec retineatur campana, nec aliquod signum, quod vero Conventui adaptetur, et transcendat naturam et conditionem meri et simplicis Hospitii saecularis, addita prohibitione quaestuandi, nec non quod Regulares ad illud se transferentes non assumant titulum Praesidentis, vel alterius Officialitatis, subiiciendo ulterius in casum contraventionis ipso facto poenis contra Religiosos degentes extra Claustra, non obstante quacumque exemptione, aliisque arbitrio Sacr. Congr. Et quod super observantia praemissorum Provincialis, et Definitorum valide se obligent coram Episcopo, qui Instrumentum dictae obligationis ad eamdem Sacram Congregationem transmittat. Romae 15 Septembris 1699. Hanc Hospitii legem eadem Sacr. Congr. Episcop. et Regul. servari mandavit in Atrien. *Hospitii* a PP. Discalceatis S. Augustini 31 Aug. 1691, et in Veliterna a Carmelitis Discalceatis 5 Decembris 1692, in utraque referente clar. mem. Card. Petruccio. Et iam pluries consimiliter 10
decreverat eadem Sacr. Congr. ut refert Nicol. in Flosculis, verb. *Hospitium*, ubi pariter dicit, quod nequeunt Regulares reducere Hospitium in Conventum, ex Decret. 14 Iunii 1641, 27 Aprilis 1646, et 13 Februarii 1647.

Non sunt tamen attendendae dict. Constit. 11
Apostolicae in translatione Conventus ad alium situm eiusdem loci, vel ob salubritatem aeris, vel ob periculum ruinae fabricae, vel ob aliud grave incommodum, quia haec non dicitur nova fundatio, et oppositiones aliorum Regularium obstare non valent; sic respondit Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in una Carmelitarum Excalceat. 4 Augusti 1625, in una Cappuccin. 13 Septembris 1641, et in Ger. 19 Sept. 1687, his verbis: *Sacra* etc. *in causa, et causis ver-*

tentibus inter Fratres Carmelitas Calceatos Civitatis Ger. ex una, et PP. Societatis Iesu, Carmelitas Excalceatos eiusdem Civitatis, et litis Consortes partibus ex altera, de, et super translatione, fundatione et constructione Ecclesiae, et Conventus dictorum Fratrum Carmelitarum Calceatorum in domibus de Abrich per ipsos inhabitatis, partibus auditis, referente Eminentissimo S. Caeciliae, censuit et declaravit supradictae translationi, fundationi et constructioni Ecclesiae, et Conventus eorumdem Fratrum Carmelitarum Calceatorum in praefatis Domibus de Abrich, Constitutiones Apo-
12 *stolicas non obstare.* Neque sunt attendendae dictae Constitutiones Apostolicae, etiamsi translatio fiat ad situm, in quo reperiantur constructi Conventus aliarum Religionum, quae privilegium habent, quod novi Conventus non erigantur, nisi servata certa distantia; unde praeexistentes Regulares, neque tunc possent se opponere tali translationi, ut in simili casu vertente inter Patres Minores de Observantia, et Patres Cappuccinos Corleonis Dioecesis Montis Regalis respondit Sacr. Congreg. Episcop. et Regul. praecisis his terminis: *Sacra* etc. *ad relationem Eminent. Caesarini utraque parte informante, iterum negotio mature discusso, censuit Constitutiones, et Decreta Apostolica super novorum Conventuum erectione edita, etiam in qua parte disponunt de distantia servanda inter Conventus iam erectos, et erigendos non habere locum, cum mutatur situs Conventuum iam erectorum in eodem loco, ac proinde standum esse in decisis praemissis, caeterisque contrariis non obstantibus, Romae 9 Maii 1642.* Cuius Decreti, et alterius immediate allati exemplar authenticum fatetur habuisse apud se Monacelli tom. 1, tit. 6, formular. 19, num. 4 et 5, et ibidem num. 7 refert quod in Agrigentina inter PP. Cappuccinos, et PP. Minores de Observantia Reformatos, in qua pariter opponebatur intercapedo novae Fabricae, ad relationem Card. Denkoff sub die 28 Martii 1697, censuit: *Esse locum translationi facto verbo cum Sanctissimo.*

13 Novus Conventus Regularium nequit erigi, et fundari sine beneplacito Apostolico, seu speciali Sedis Apostolicae licentia, cap. 1 de excessibus Praelator. in 6, innovat. in Clement. *Cupientes* 3 in princip. de poen., et in cap. unico, § *Confirmatos*, de Religiosis Domibus in 6, in Constitutione Innocentii X incip. *Instaurandae* § 5; Rota part. 12 rec., dec. 289, num. 2, dec. 309, num. 2, part. 13, dec. 115,
14 num. 1. Neque fundari potest sine consensu Ordinarii; Conc. Trident. sess. 25, cap. 3 de Regularib.; Urban. VIII Constit. incip. *Romanus Pontifex*, § 2; Rota part. 12, d. dec. 299, num. 4 et 11, dec. 309, num. 3, et part. 13,
15 dec. 115. Haec duo requisita, scilicet consensus Sedis Apostolicae, et Ordinarii copulative requiruntur, ut declaravit Sacr. Congr. Episcop. et Regul. teste Rota p. 12, dec. 289, n. 7 cum seq., dec. 309, num. 4, p. 13, dec. 87, num. 11, dec. 231, n. 9, et p. 18, tom. 2, dec. 536, num. 17. Sine licentia Sedis Apo- 16
stolicae fundatio est nulla; d. Const. Innoc. X incip. *Instaurandae*, § 5; Rota p. 12, dec. 289, num. 8, par. 13, dec. 87, num. 4. Sic pariter 17
est nulla, si sit facta sine consensu Ordinarii; Conc. Trid. loc. cit.; Rota par. 12, dec. 289, num. 15, par. 13, et dec. 87, n. 5, par. 18, t. 2, dec. 536, num. 17 et seq. Ordinario ta- 18
men licentiam denegante pro fundatione Conventus, est recurrendum ad Sacram Congregationem Episcop. et Regul. non autem ad Nuncium; Gregor. XV Constit. incip. *Cum alias*, § 4; Rota par. 12, dec. 289, n. 17, et par. 13, dec. 87, num. 10. Pro fundatione novi Con- 19
ventus requiri consensum aliorum Regularium in talibus Civitatibus et locis existentium, statuit Clement. VIII Constit. incip. *Quoniam ad institutum*, et Gregor. XV Constit. incip. *Cum alias*, § 3, et tenuit Rota par. 12, dec. 289, n. 21, dec. 300, n. 8, et par. 13, dec. 87, num. 12. Adeo ut Religiosi intra quatuor mil- 20
liaria existentes propter locorum paupertatem, et eleemosynarum tenuitatem possent dictae fundationi se opponere; Rota p. 13, dec. 115, num. 7.

At quia D. Gregorius XV d. Constit. incip. 21
Cum alias, § 3, post relatam dispositionem Clementis VIII, quod vocari et audiri debeant alii Regulares, statim subiungit: *Vel alias Ordinariis locorum constiterit Religiosos Monasterii, Conventus, seu Domus Regularis sic erigendi, seu erigendae absque detrimento Religiosorum in Monasteriis, seu Domibus antea in Civitatibus, seu locis eiusmodi erectis degentium, ibi in numero duodecim, commode, et congrue manuteneri et ali posse;* videtur dicendum, quod non sit de necessitate exquirendus consensus aliorum Regularium, quando Ordinarius constet novos Conventus erigendos posse commode, et sine aliorum praeiudicio sustentari; quia illa dictio *Vel*, tamquam alternativa, cadit inter diversa, casusque disiungit, ex traditis a Gonz. ad reg. 8, gl. 48, n. 17, et gl. 52, num. 3, idemque importat dictio *Alias*, ut per Put. dec. 170 in fin. l. 3 in corr. et Barb., dict. 9, num. 3, et Pignatell. t. 1, consult. 32, num. 5. Et in hac specie, 22
quod per dicta verba Gregorii tribuatur arbitrium Ordinariis vocandi, vel non vocandi Regulares, quando aliunde possunt esse certi de commoda sustentatione Regularium novi Conventus sine aliorum praeexistentium praeiudicio seu detrimento, probat Cespedes de exempt. Reg. quoad Monast. aedific., cap. 1, dub. 4, ubi respondit Peyrino in addit. ad Const. 3, alias 13 Urbani VIII, notabil. 2, contrarium asserenti ea ratione, quod dum Constitutio Ur-

bani incip. *Romanus Pontifex,* confirmat omnino Constitutionem Clement. VIII incip. *Quoniam,* tollit arbitrium, quod Gregorius in d. Constit. incip. *Cum alias* Episcopis tribuerat; Quae Peyrini assertio, et ratio revera non subsistit, quia Urbanus VIII non solum confirmavit Constitutionem Clementis VIII sed etiam Constitutionem Gregorii XV a quo est concessum Episcopis dictum arbitrium, et dictam Constitutionem Gregorii XV fuisse confirmatam, et non abrogatam per Urbanum VIII declaravit Sacr. Congreg. Concil. teste Rota part. 12, dec. 107, num. 30, et hanc sententiam tenent Cespedes loc. cit.; Pignat. loc. cit.; Monacell. tom. 1 append. ad formul. annot. ad d. Constitutiones post Constitut. *Instaurandae,* n. 7; Passerin. in cap. unico de excessib. praelator. a num. 50 ad 64, in 4 lib. Decret. in 6, et
23 alii passim. Et ratio est clara, quia cum ex dictis Urban. VIII confirmaverit nedum Constitutionem Clementis, sed etiam Constitutionem Gregorii, et Constitutio Gregorii sit quantum ad hoc moderativa Constitutionis Clementis, stat clarum quod ex vi Gregorianae non sit amplius de necesse exquirendus consensus aliorum Regularium, quando Ordinariis constat novos Conventus erigendos posse commode, et sine aliorum praeiudicio in tali Civitate vel loco sustentari.

24 Quo ad haec tamen attendendum est sequens Breve Innoc. XI editum 10 Aprilis 1688.

Breve, in quo nonnulla Decreta pro novis erectionibus, seu fundationibus Conventuum, Hospitiorum et Domorum Regularium, seu habitationum permanentium edita, observari praecipiuntur, assignanturque Iudices; qui contra Regulares ea transgredientes, aut violare praesumentes, procedere possint ac debeant.

Dilectis Filiis, nostro et Sedis Apostolicae Nuntio in Regnis Hispaniarum residenti, et Bantanae vulgo Santillan, ac Sancti Andreae vulgo Santander Saecularium et Collegiatarum Ecclesiarum Provinciae Burgen. Dioeces. Abbatibus, et eorum cuilibet.

INNOCENTIUS PAPA XI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Dilecti Filii, salutem et Apost. Benedictionem. Exponi Nobis nuper fecit dilectus Filius Frater Franciscus Diaz a S. Bonaventura Commissarius Generalis Ultramontanae Familiae totius Ordinis S. Francisci, quod ab infrascriptis Pontificibus Praedecessoribus nostris emanarunt quamplurimae Literae, etiam in forma Brevis expeditae seu Decreta, circa formam observandam in erectionibus novorum Conventuum, Hospitiorum et habitationum Religiosorum, et circa poenas infligendas Religiosis quorumcumque Ordinum, qui in Hospitiis Regularibus et Domibus, aut Locis Piis non Regularibus illegitime fundatis seu erectis, et in quibus requisita ad fundationes, et erectiones praedictas in dictis Literis praescripta non inveniuntur, permanere, vivere seu morari, aut degere ausi fuerint.

Primo a Sanctae Memoriae Clemente PP. VIII Praedecessore Nostro, quarum initium est: *Quoniam ad institutam* sub dat. 22 Iulii anni Domini 1603, et aliae quae incipiunt: *Decet Romanum Pontificem* sub dat. 11 Iulii anni eiusdem Domini 1603, et ab eodem Clem. PP. VIII emanarunt etiam decreta Reformationis de anno praedicti Domini 1598. Secundo a fel. record. Urbano PP. VIII etiam Praedecessore nostro incipientes a verbis: *Romanus Pontifex* sub data 23 Augusti 1624. Tertio a bonae memoriae Innocentii PP. X pariter Praedecessore Nostro incip. per verba: *Instaurandae Regularis disciplinae,* de anno eiusdem Domini 1652. Quarto a piae memoriae Alexandro PP. VII similiter Praedecessore Nostro incipientes sub verbis *Alias,* ac etiam *Alias pro parte* sub die 6 Augusti 1663 et quarta Februarii anni Domini 1664. Quinto a recolend. mem. Clem. PP. X etiam Praedecessore Nostro incipientes a verbis: *Nuper pro parte* sub dat. 6 Maii anni Domini 1673, et in aliquibus ex praedictis Literis nonnulla decreta Congregationis negotiis Episcoporum et Regularium praepositae, confirmata reperiuntur, quae in Iudicio contradictorio ad formam, et tenorem aliarum Literarum pro Fratribus Minoribus promulgata fuerunt.

Cum autem, sicut eadem expositio subiungebat, dictae Literae et etiam decreta praedicta, aliaque super eadem materia emanata a dilectis filiis Superioribus, seu Religiosis diversarum Religionum, et Ordinum praecipue Carmelitarum Discalceatorum, Trinitariorum et Cappuccinorum in Ultramontanis Provinciis, et praecipue in Burgen., Cantabrien., Compostellan. ac Valentin. Dioecesibus respective degentibus, etiam contra formam Literarum concernentium confirmationem et communicationem privilegiorum, et gratiarum et concessionum, nuper a Nobis emanatarum sub die 5 Septembris anni praedicti Domini 1684, ad favorem Fratrum Regularis Observantiae Sancti Francisci in totum, vel in parte non observentur, seu illas et illa violare, vel impugnare praetendant, vel non vereantur: ideo nomine eiusdem Ordinis Fratrum Minorum Regularis Observantiae Sancti Francisci, ut iuribus suae Religionis, et praecipue praedictarum Provinciarum consulere valeat et dicta Brevia, seu Decreta in posterum in viridi observantia conserventur, seu conservari possint, Nobis humiliter supplicari fecit Exponens praedictus, ut ei in praemissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur dictarum Literarum, ac Decretorum tenore praesentibus pro expressis habentes, ipsumque Exponentem a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis a iure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus exstitit, ad effectum praesentium tantum consequendum, harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestrae, attento quod sicut dictus Exponens asserit, agitur inter exemptos, per praesentes committimus et mandamus, quatenus Vos, vel duo, aut unus Vestrum, vocatis ad id, qui fuerint evocandi, ad dictarum literarum, et decretorum huiusmodi executionem, iuxta illarum, seu illorum formam et tenorem, prout de iure, auctoritate nostra procedatis, procedique mandetis, et faciatis ab omnibus in posterum observari.

Nos enim Vobis, et cuilibet Vestrum etiam per edictum publicum constito de non tuto accessu quo opus fuerit, citandi, illisque et quibus videbitur sub sententiis, censuris et poenis inhibendi, ac inobedientes in illas incidisse servata forma Conc. Trid. declarandi, aggravandi, reaggravandi et interdicendi, auxiliumque brachii saecularis, si opus fuerit, invocandi, caeteraque in praemissis necessaria et opportuna faciendi, exercendi et exsequendi plenam et liberam, Apostolica auctoritate, tenore praesentium concedimus facultatem. Non obstant. praemissis, ac Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die 10 Aprilis 1688, Pontificatus nostri anno duodecimo.

25 Et pariter attendendae sunt variae resolutiones tum Rotae, tum Sacrarum Congregationum in unum congestae ab Ursaya tom. 1, par. 2, discept. 13 in Reatina praetensae Fundationis Conventus pro PP. Minoribus Observantibus Reformatis Sancti Francisci Civitatis Reatis, cum PP. Cappuccinis eiusdem Civitatis; quae causa delata ad Clementem XI, et ab ipso remissa Sacrae Congregationi Episcoporum et Regularium statim ipsa sub die 23 Maii rescripsit: *Episcopo pro informatione et voto, auditis omnibus Regularibus, aliisque interesse habentibus;* Et tandem omnibus auditis, et iuste perpensis, ex quo non aderat distantia a Constitutionibus Apostolicis requisita, nec consensus aliorum vicinorum Conventuum die 15 Iulii 1712 in Congregatione Episcoporum proposita causa per Cardinalem Parracianum responsum fuit: *Non esse locum fundationi Conventus.*

26 In fundatione novi Conventus praeservanda sunt iura Parochialia, prout expresse statuit Sacr. Congregatio in Tiburtina *Fundationis Conventus* 28 Februarii 1698 referente Eminentissimo Acciaiolo. Novi Conventus nequeunt 27 erigi, seu fundari, nisi in eis possint sustentari saltem duodecim Religiosi, aliter Conventus de novo erecti in quibus duodecim saltem Religiosi inhabitare non poterunt, et actu non habitaverint, remanent subiecti visitationi, correctioni, atque omnimodae iurisdictioni Ordinarii; Gregor. XV Constit. incip. *Cum alias;* Sacra Congregatio Conc. 21 Iunii 1625 in decreto, iussu et auctoritate Urbani VIII edito, tenoris qui sequitur: *Deinceps vero Monasterium, Conventus, Domus, Congregatio vel Societas Religiosorum, seu Regularium nullibi recipiatur, nisi praeter alia ad id requisita, in singulis huiusmodi locis duodecim saltem Fratres aut Monachi, seu Religiosi degere et ex redditibus, et consuetis eleemosynis, detractis omnibus, ut supra detrahendis, competenter sustentari valeant, ad praescriptum decreti felicis record. Gregorii XV, hac de re editi; alioquin Monasteria et loca huiusmodi posthac recipienda, in quibus duodecim Religiosi ut supra sustentari atque inhabitare non poterunt et actu non inhabitaverint, Ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodae iurisdictioni subiecta esse intelligantur.* Quod decretum cum aliis ab eadem Sacr. Congr. Conc. super celebratione Missarum emanatis, confirmavit et approbavit, ac ab omnibus exacte et perpetuo servari mandavit Innocentius XII Constitut. incip. *Nuper,* edita anno 1697, 13 Decembris; Rota p. 12 rec., dec. 17, n. 12, 26 cum seq., et 34. Quod procedit detractis ex- 28 pensis Sacristiae et Ecclesiae; Rota ibid., n. 35. Ad quem effectum non est habenda ratio de 29 redditibus difficillimae exactionis; Rota ibidem, num. 35 cum sequent. Nec iuvat quod Religio 30 offerat supplere de redditibus aliorum Conventuum, quia de illis non est habenda ratio, cum Religioni id facere non liceat absque beneplacito Apostolico; Rota ibid., num. 35.

Requisita pro fundandis novis Conventibus 31 Religiosorum, habent etiam locum circa erigenda Monasteria Monialium; debent enim eaedem solemnitates observari in illis aedificandis, sicuti in illis Regularium; Barbosa super Trid. sess. 25 de Regularibus et Monialibus, cap. 3, num. 29; Sellius in select. Canon. cap. 60, num. 4, ubi testatur sic fuisse decisum sub die 19 Decembris 1620. Talia tamen requisita lo- 32 cum non habent, nec exiguntur pro Congregationibus Presbyterorum saecularium collegialiter viventium, et sola auctoritate Ordinarii fundatis et erectis. Sic decisum refert Nicolius in Floscul., verb. *Conventus,* n. 1, ibi: *Sub decretis super erectione novorum Conventuum non comprehenduntur Congregationes Presbyterorum Saecularium in communi viventium erectae auctoritate Ordinaria:* Sacr. Congreg. Episc. et Reg. in Caputaquensi 13 Ian. 1623.

Et hanc sententiam tenuit quoque Sacr. Congr. Conc. 9 Aug. 1625 ex lib. 12 decr., fol. 298.
33 Regulares, qui possessionis bonorum, et annuorum reddituum sunt capaces, quamvis Ordinum Mendicantium sint, possunt ad novas fundationes admitti, recepta eorumdem obligatione non quaestuandi, ut admisit Sacr. Congr. Episc. et Regul. in Dertonen. pro PP. Scholarum Piarum ad relationem clarae memoriae Card. Petrucci sub die 4 Iulii 1692, in qua rescripsit: *Annuendum fundationi cum strictis-*
34 *sima obligatione non quaestuandi.* Apud Minoritas Regularis Observantiae novi Conventus non eriguntur, neque iam erecti deferuntur, sine consensu Definitorii Provinciae. Talem enim consensum ultra alia requisita exigunt suae peculiares Constitutiones Ordin. cap. 6, § 6, pag. 106, num. 1. Unde si agatur de fundatione Conventus huius Religionis, consensu Definitorii non exhibito, non erit locus erectioni, quamvis caetera requisita concurrant; Sacra Congregatio Episcop. et Regularium in Aquinaten. pro loco Arcis 12 Febr. 1694.
35 Pro erectione novorum Conventuum et Monasteriorum adest novissima dispositio Sacrae Congreg. super disciplina Regulari deputatae, et est ut sequitur: *Generalibus Ordinum Regularium renovatur prohibitio alias iniuncta non procedendi ad fundationem novorum Conventuum et Monasteriorum intra Italiam, ac Insulas adiacentes, nisi prius Conventus, vel Monasterii fundandi reddituum sufficientia, et subsistentia coram Sacra Congreg. iustificata fuerit.*

La Sacra Congregazione sopra la disciplina Regolare destinata dalla santa memoria d' Innocenzo XII a stabilire specialmente l' Osservanza della vita Comune, ed a riconoscere la sufficienza e sussistenza dell' entrate per essa necessarie nelle fondazioni, che avessero avute a farsi di nuovo di Monasteri e Conventi dentro l' Italia, ed Isole adiacenti, vedendo che in questa parte tanto essenziale non viene in verun conto adempita la mente di sì zelante Pontefice, non ostanti le pene di privazione di voce attiva e passiva, sospensione dalle cariche e dignità, e perpetua inabilità ad esse a' Superiori *pro tempore*, a' quali appartiene simile incombenza; è venuta in determinazione di ridurre a memoria di tutti i Superiori Regolari l' obbligo preciso, che loro ne corre, avvertendo di non tentare in avvenire fondazione alcuna, senza prima giustificare come sopra la sufficienza e sussistenza dell' entrate avanti la stessa Sacra Congregazione, sotto le pene enunciate, ed altre ad arbitrio della medesima.

Monsignor de Vico Segretario, che ne avanza la notizia al P. Procurator Generale, etc., per la dovuta esecuzione in ciò che concerne l' interesse della sua Religione, starà attendendo il riscontro *in scriptis* della ricevuta del presente viglietto, unitamente con la nota dell' ultima fondazione, specificando il giorno, mese ed anno, in che seguì, e di cuore lo riverisce.

Di Casa questo dì 23 Febbraio 1717.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Requisita ad fundationem novi Conventus 36
sunt Beneplacitum Apostolicum, licentia Ordinarii, consensus Parochi, tum Regularium qui sunt intra quatuor milliaria, et redditus sufficiens sustentationi duodecim Religiosorum.

Quoad Beneplacitum Apostolicum censent 37
nonnulli Doctores relati a Donato q. Regul. tom. 1, par. 2, tr. 1, qu. 3, num. 4 et seq., quod dispositio Text. in cap. unic. de excess. Praelat. in 6, tum in cap. 1, § *Confirmato*, de Religios. domib. eodem, qua inducta est necessitas Apostolici Beneplaciti in fundatione novi Conventus, sublata fuerit a Conc. Trid. sess. 25, cap. 3 de regular. in fin., ubi sancitur, quod *nec de caetero similia loca erigantur sine Episcopi, in cuius Dioecesi erigenda sunt, licentia prius obtenta.* At praevaluit contraria opinio, quod scilicet Sancta Synodus ex eo, quod mentionem dumtaxat habet de licentia Episcopi, nequeat dici derogasse requisito Beneplaciti Apostolici, ut pluribus allegatis firmavit Rota cor. Cels. dec. 60, num. 1 et 3, in Eysteten. *Fundationis Hospitii,* 10 Maii 1726, § *Contrarium,* cor. bon. mem. Gamach.

Quae Beneplaciti Apostolici necessitas locum 38
sibi vindicat, etiamsi agatur de fundatione novi Conventus extra Italiam, eo ipso quod descendit a Sacris Canonibus, qui ubique gentium obligant, ut observarunt san. mem. Bened. XIV de Synod. Dioeces. lib. 9, cap. 1, num. 5; P. Girald. in Elench. 6 Apost. Cónstit. Quae accesserunt Conc. Trid., num. 7, et Rota in Eysteten. *Fundationis Hospitii,* 10 Maii 1727, § *Quae omnia,* cor. bon. mem. Gamach., ubi quod aliter dicendum esset, si dicta necessitas 39
descenderet a Constitutione incip. *Instaurandae* s. m. Innocentii X, utpote quae non egreditur Italiam, Insulasque adiacentes.

Potest vero Beneplacitum hoc Apostolicum 40
ex intervallo accedere, modo tamen in iudicium deducta haud sit nullitas fundationis novi Conventus; Rota in dict. Eysteten. *Fundationis Hospitii,* 10 Maii 1726, § *Frustraque,* coram bon. mem. Gamach.

Circa consensum Parochi, non importune 41
quaeritur, utrum is praestari debeat ab eo, qui obtinet curam habitualem, an ab illo, qui curam obtinet actualem. Praestandum esse ab obtinente curam habitualem tenuit Rota in dict. Eysteten. *Fundationis Hospitii,* 10 Maii 1726, § *Rursus*, coram bon. mem. Gamach. Non 42
omittendum vero, quod in eius casu ille, qui obtinebat curam actualem, non erat perpetuus, sed amovibilis ad nutum. At idem dicendum 43

videtur, etiamsi ille qui curam actualem obtinet, sit perpetuus, nam et hic plus iuris sibi asserere nequit quam simplex exercitium curae, ut respondit Rota in Ariminen. *Functionum* super primo dubio 13 Iunii 1746, § 2 et 6,
44 coram bon. mem. Lan. Consensus autem, de quo agitur, non est praestandus ratione exercitii curae.

45 De mox dictis requisitis ad fundationem novi Conventus, nec inutilis est quaestio, an ea concurrere etiam debeant, si agatur de Regularibus illis, quibus in loco de quo agitur, iam competebat ius quaestuandi. Et affirmative respondit Rota in dicta Eysteten. *Fundationis Hospitii,* 10 Maii 1726, § *Nam quoad,* cor. bon. mem. Gamach. Haec de fundatione novi Conventus.

46 Quod autem attinet ad translationem Conventus, quidquid in utramque partem olim disputatum sit, indubia hodie res est, quod servandae haud sint Constitutiones Apostolicae loquentes de fundatione novi Conventus, si translatio fiat ob aliquam iustam causam ad alium situm eiusdem loci, ut Sacra Congreg. Episcop. et Regul. negotiis praeposita censuit non solum in resolutionibus, allegatis ab Auctore n. 11 et 12, verum et novissime in Maioricen. 5 Aprilis 1754, ad secundum dubium.

Quinimmo nec Regulares habentes Privile- 47
gium, quod novi Conventus haud fundentur, nisi servetur certa distantia, opponere se possunt translationi Conventus ad alium eiusdem loci situm, ut reiectis Donato, Passerino et Pignatello firmat Matthaeucci in Officiali Curiae, cap. 16, num. 9, ubi allegat resolutiones mox dictae Sacr. Congregationis in Montis Regalis 9 Iunii 1741, et in Agrigentina 28 Mar. 1697.

Articulus II. *Quoad ea, quae concernunt conventuum suppressionem, restitutionem et exemptionem.*

Summarium. 1. Adducitur compendiosa notitia suppressionis et restitut. Conventuum. - 2. Adducitur Constitutio pro numero personarum in singulis Monasteriis praefigendo. - 3. Formula describendi statum cuiusque Monasterii de mandato Congregationis confecta. - 4. Bulla Suppressionis parvorum Conventuum Italiae et Insularum adiacentium in Congregatione compilata, et iussu Papae statim edita et publicata. - 5. Literae Congregationis exprimentes nominatim Conventus suppressos et exquirentes Episcoporum et Capitulorum sententias pro bonis applicandis. - 6. Relationes applicationis bonorum Conventuum suppressorum a Papa ad se relatas approbavit. - 7. Literae Circulares super Granciis et membris etiam Curatis Monasteriorum. - 8. In Granciis et membris Monasteriorum habitare non possunt Regulares Sacerdotes, sed Conversi tantum pro bonorum administratione. - 9. Missae in Cappellis Granciarum, quando, et a quibus celebrandae. - 10. Cura animarum in Granciis et Membris Monasteriorum exerceri non potest per Regulares, sed per Vicarios perpetuos, vel amovibiles ab Ordinario deputandos. Granciarum bona reservantur ipsarum Monasteriis. - 11. Canonicorum Regularium Lateranensium Granciae et Parochiales ab Innocentio X declarantur comprehendi in eius Bulla *Instaurandae.* - 12. Conventus plurimi primum suppressi, ac deinde ex rationabilibus causis a Papa Religionibus restituti. - 13. Regulares de iure facultatem non habent uniendi Ecclesias, etiam sibi pleno iure subiectas. - 14. Unio parvorum Conventuum eiusdem Religionis in eodem loco existentium, qua lege facta fuerit? - 15. Adducitur motivum et decretum Innocentii X pro subiectione nonnullorum Conventuum iurisdictioni Ordinarii loci. - 16. Conventus suppressi, et postea Religionibus restituti, si non alant quatuor Sacerdotes et duos Conversos, gratia restitutionis est nulla. - 17. Conventus numquam suppressi, in quibus non aluntur ad minus quatuor Sacerdotes et duo Conversi, sunt subiecti iurisdictioni Ordinarii loci. - 18. Decretum Urbani VIII super Monasteriis erectis cum pauciori numero quam duodecim Religiosorum, praeservatur in Decreto Innocentii X, *Ut in parvis.* - 19. Hoc decretum illico transmissum fuit ad quemlibet Episcopum, una cum Literis Congregationis continentibus nomina Conventuum Religioni suae restitutorum in illa Dioecesi. - 20. Afferuntur dubia suborta ratione d. Decreti Innocentii X, cum suis responsionibus et Decretis ab Alexandro VII approbatis. - 21. Afferuntur alia dubia suborta ratione Constitutionis Innocentii X, incip. *Instaurandae,* et d. eiusdem Decreti incip. *Ut in parvis* cum suis responsionibus et Decretis. - 22. Afferuntur alia dubia suborta ratione d. Decreti *Ut in parvis,* cum suis responsionibus et Decretis. - 23. Quamvis ex Decreto *Ut in parvis,* Conventus erecti post diem 21 Iunii 1625, si in ipsis non permaneant saltem duodecim Religiosi, relinquantur subiecti Ordinario loci; tamen Sac. Congreg. Regular. diversimode censuit de omnibus generaliter Conventibus non suppressis, declarando Conventus numquam suppressos, in quibus sunt plures quam sex Religiosi, non subiacere Ordinariis. - 24. Quo enim ad alios Conventus antea erectos et numquam suppressos pro exemptione ab Ordinarii iurisdictione sufficiunt sex tantum Religiosi ex ipsomet Decreto *Ut in parvis.* - 25. Conventus suppressi, et iterum restituti remanent subiecti Ordinariis loci. - 26. Tales Conventus primum suppressi, et deinde Religionibus restituti non remanent suppressi, nec gratia restitutionis est nulla, si ab ipsis ex aliqua rationabili causa, et ad breve tempus absit unus vel plures ex numero sex Religiosorum ibi degentium. - 27. Si tamen a Conventibus non suppressis, licet ex causa rationabili absit aliquis e sex Religiosis ibi existentibus, Conventus subiacent iurisdictioni Ordinarii loci, durante tali absentia. - 28. Et illo Religioso redeunte, vel alias impleto numero sex Religiosorum, Conventus recuperant pristinam exemptionem. - 29. Conventus omnes erecti post diem 23 Decembris 1697, si in ipsis non permaneant saltem duodecim Religiosi, remanent subiecti Ordinariis. - 30. Affertur novissima Epistola attendenda quoad parvos Conventus. - 31. Episcopus visitans parvos Conventus sibi suppositos nequit a visitatis aliquid accipere procurationis nomine, neque in pecunia, neque in victualibus. - 32 ad 34. De Conventuum visitatione. - 35 ad 38. Aliqua notanda quoad Conventus in quibus exigua inhabitat Familia. - 39 ad 44. Utrum subsint iurisdictioni Episcopi ordinariae, an delegatae.

1 Conventuum suppressionis et restitutionis notitia non melius ac verius potest hic tradi, quam iuxta tradita a Fagn. in cap. *Relatum* 7 Ne Clerici vel Monach., num. 41 et sequentib., utpote qui et deputatae Sacrae Congregationis Secretarius fuit et Constitutionum ad hoc editarum minutas confecit. Refert igitur quod Innocentius X anno 1649 mense Martii instituit Congreg. nonnullorum S. R. E. Cardinalium, et Romanae curiae Praelatorum super statu

seu reformatione Regularium, in qua fuit primo deliberatum de praefigendo in singulis Monasteriis numero tot personarum, quot ex illorum redditibus absque penuria sustentari possent ad praescriptum Concilii Arelatensis cap. 8, relati in c. 1 de Instit., Conc. Trid. sess. 25 de Regularibus, cap. 3, et Constitutionum Apostolicarum. Atque ab omnibus unanimiter in eam sententiam itum est, ut fieret Constitutio, qua iniungeretur Superioribus tam Generalibus quam Provincialibus et Localibus quarumcumque Religionum, ut infra terminum quatuor mensium transmitterent statum temporalem singulorum Monasteriorum existentium intra fines Italiae, et Insularum adiacentium ad Procuratorem Generalem suae respectivae Religionis in Urbe commorantem, qui una cum aliis Religiosis ad hoc deputandis praefigeret in unoquoque Monasterio eum tantum numerum, qui ex redditibus propriis, vel consuetis eleemosynis congrue posset sustentari, easque praefixiones infra alios quatuor Menses una cum statu cuiusque Monasterii memoratae Congregationi consignaret, et interim interdiceretur iisdem Superioribus, ne quemquam ad habitum, vel Professionem admitterent sub nullitate actus, et excommunicatione latae sententiae, donec praefixiones ut supra exhibitae fuissent, et ipsi licentiam recipiendi Novitios ab eadem Congr.
2 obtinuissent. Unde mandatum fuit ipsi Fagn., ut minutam Const. conficeret, quae postea per manus Cardinalium ac Praelatorum delata, et a Sanctitate Sua approbata, tandem edita fuit in hunc, qui sequitur, tenorem:

INNOCENTIUS PAPA X

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

§ 1. Inter caetera, quae ad Reg. disciplinam instaurandam, conservandamque Sac. Trident. Syn. salubriter decrevit, illud semper praecipuum et maximi momenti habitum est, quo iniungitur, ut in singulis Monast. et Domibus Regularibus is tantum numerus constituatur, et in posterum conservetur, qui vel redditibus propriis Monast. vel consuetis eleemosynis commode possit sustentari.

§ 2. Quapropter ad eius usum inducendum fel. rec. Clem. VIII, Paul. V et Urbanus VIII Romani Pontifices praedecessores nostri varia decreta ediderunt, sed quia nihilominus, sive ob iniuriam temporum, sive ob superiorum incuriam, sive alias ob causas illius executio hucusque protracta est non sine gravi Monasteriorum in spiritualibus et temporalibus detrimento, ac Religionum iactura; idcirco Nos nequaquam ignorantes quantum ex Monasteriis pie institutis et recte administratis in Ecclesia Dei splendoris, atque utilitatis oriatur, quantumque dignitati et commodo Ecclesiastici Ordinis detrahat multitudo Religiosorum quae sine delectu supra vires Monast. in Religiones invehitur, ac proinde arbitrati valde acceptum Deo, sacrisque Religionibus proficuum fore, ut Decretum tam salubre debitae executioni demandetur.

§ 3. De consilio nonnullorum Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, ac dilectorum Filiorum Romanae Curiae Praelatorum, motu proprio, ac ex certa scientia et matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine tenore praesentium praecipimus, et mandamus omnibus et singulis dilectis Filiis, Generalibus, Commissariis, Praesidentibus, Provincialibus, Ministris, Abbatibus, Prioribus, Praepositis, Praefectis, Rectoribus, Guardianis, Correctoribus, Vicariis et quibuscumque aliis Superioribus Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum ac Domorum quorumcumque Monachorum ac Regularium virorum bona immobilia possidentium, vel non possidentium, cuiuscumque Ordinis Mendicantium vel non Mendicantium, Congregationis, Societatis et instituti etiam necessario, et in individuo exprimendi existentium intra fines Italiae et Insularum adiacentium, ut singuli ad quos pertinet, adhibitis duobus, vel tribus Regularibus sui Ordinis probatioribus, ac rerum usu peritioribus, bona immobilia, census, redditus ac proventus omnes Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum ac Domorum Regularium huiusmodi (etiamsi sint hospitia, vel ab alio Monasterio dependeant, sintve illius Granciae seu membra), sex annorum immediate praecedentium habita ratione, ac detracto omni eo quod grandines, sterilitates, reparationes et alii casus huiusmodi, absorbere solent, consuetas item eleemosynas et obventiones, item victus, vestitus ac medicinalium, et alias quascumque tam ordinarias, quam extraordinarias expensas, aeris quoque alieni, nec non Missarum celebrandarum, Fabricae, Sacristiae, annuarum praestationum, contributionum ac procurationum, aliave, eiusque generis onera diligenter, ac mature cognoscant, eaque omnia in scripturam redigant exprimentes illius Monasterii titulum seu denominationem, item capacitatem ac situationem, videlicet in qua Dioecesi, et an intra moenia Civitatis vel oppidi, anve in pagis seu villis, vel in sylvis aut nemoribus, et quantum distet a locis frequentibus et populosis; item a quo tempore fundatum fuerit, quave auctoritate et cuius sumptibus, anve, et a quo numerus Religiosorum in eo fuerit alias praefixus, et quot ibi Religiosi, et servientes in praesenti degant, specificatis uniuscuiusque nomine, cognomine, et patria scripturamque sic confectam propria manu subscribant, medio iuramento attestantes vera esse omnia, quae in ea continentur, consuetoque sigillo obsignatam infra quatuor menses a publicatione praesen-

tium in hac Alma Urbe nostra ut infra dicenda computandos, transmittant, seu consignent Procuratori Generali sui Ordinis in Urbe commoranti, qui una cum aliquibus gravioribus Religiosis a Congregatione praedictorum Cardinalium, et Praelatorum ad hoc specialiter deputandis, negotio mature perpenso, ac computatis huiusmodi redditibus, eleemosynis et obventionibus universis, atque oneribus ut supra detractis sedulo examinent, quot Religiosi homines, connumeratis etiam Laicis, aliisque necessariis servientibus in unoquoque Monasterio, Conventu, Collegio et Domo Regulari, quamvis (ut praemittitur, sit Hospitium seu alterius Monasterii membrum) iuxta proprii Instituti morem, victum et vestitum, ac medicinalia in communi habentes, commode valeant sustentari; omnibusque diligenter discussis, familiae cuiuscumque Monasterii, Conventus, Collegii ac Domus Regularis huiusmodi in qualibet Provincia vel Congregatione, certum earum tantum Personarum numerum praefigat, quae redditibus, eleemosynis et obventionibus ut supra competenter ali possint, easque numeri praefixiones una cum originalibus scripturis super statu cuiusque Monasterii ac Domus Regularis, a Superioribus, ut praefertur, confectis infra alios quatuor menses eidem Congregationi Cardinalium, ac Praelatorum exhibeat, ut ab ea recognoscantur et approbentur.

§ 4. Quod si memorati Superiores, ac Procurator Ordinis intra praefixum terminum praedicta adimplere neglexerint, privationis vocis activae et passivae, nec non officiorum, quae tunc temporis obtinebunt, et inhabilitatis ad illa, vel alia in posterum obtinenda perpetuam poenam eo ipso absque alia declaratione incurrant, rehabilitatione Nobis, et Sedi Apostolicae reservata.

§ 5. Interea vero prohibemus, et interdicimus omnibus et singulis Capitulis, et Congregationibus Generalibus et Provincialibus et Conventualibus, nec non Superioribus tam Generalibus, quam Provincialibus et Localibus antedictis, ne deinceps quemquam ad habitum suae Religionis recipiant, nec iam receptos, aut in posterum contra huiusmodi prohibitionem forsan recipiendos ad Professionem admittant, donec scripturae praedictae, ac praefixiones numeri familiae cuiuscumque Monasterii, ac Domus Regularis huiusmodi, eidem Congregationi Cardinalium et Praelatorum realiter, et cum effectu fuerint exhibitae, ac deinde memorati Superiores licentiam recipiendi ad habitum, et Professionem ab eadem Congregatione obtinuerint. Alioquin receptiones tam ad habitum, quam ad Professionem aliter factae, sint ipso iure nullae, nullamque inducant obligationem ad Religionem in specie, vel in genere, aut ad alios quoscumque effectus.

§ 6. Nihilominus contravenientes sententiam excommunicationis incurrant, a qua per alium, quam per Nos, et Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constituti absolvi non possint.

§ 7. Non obstantibus quo ad praemissa omnia et singula Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcumque personarum atque Ordin. tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Congr., Societatum, et cuiusvis alterius Instituti, etiam Societ. Iesu et Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum, Domorum ac Locorum Regularium quorumcumque, nec non illorum etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis; vel consuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, indultis et privilegiis etiam causa, et titulo oneroso, vel in limine fundationis, etiam in Mari Magno, seu bulla aurea, aut aliter nuncupatis, seu quibuscumque tenoribus et formis; et cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, nec non irritantibus Decretis etiam motu proprio, et ex certa scientia, ac de Apostolicae potestatis plenitudine, etiam ad Imperatoris, Regum, seu aliorum Principum instantiam, aut alias quomodolibet etiam per viam communicationis seu extensionis concessis, et iteratis vicibus approbatis et innovatis. Quibus omnibus et singulis quoad ea quae praesentibus quomodolibet adversantur, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus et formis specialis et individua, et de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut quaevis alia exquisita forma servanda esset, tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata inserti forent, praesentibus, pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

§ 8. Volumus autem, etc.

§ 9. Quodque earumdem praesentium transumptis, etc.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die 17 Dec. 1649, Pontificatus Nostri Anno sexto.

Constitutione publicata, ad faciliorem illius 3
executionem confecta est formula typis excusa, et ad Superiores cuiusque Monasterii transmissa, in qua italico idiomate tamquam in tabula monstratum est, quo ordine, quave ratione describendus sit cuiusque Monasterii status. Hinc infra terminum octo mensium in praedicta Constitutione praefixum Regulares omnes, cuiusque Ordinis et Congregationis, Societatis et Instituti, ea qua decet obedientia paruerunt; nam ex omnibus Italiae Provinciis, et adiacentium Insularum exhibitae fuerunt scri-

pturae originales statuum singulorum Monasteriorum continentes, subscriptae, ac iuramento firmatae una cum Summario reddituum, expensarum, ac praefixione familiae uniuscuiusque Monasterii. Post haec Praelati ipsius Congregationis designati Religionum plene retulerunt illarum statum in genere, et singulorum Monasteriorum in specie, iuxta methodum per manus delatam.

4 Cum vero ex huiusmodi relationibus compertum esset multas Religiones constare ex quamplurimis Conventibus, in quibus ob redditum tenuitatem actu non alebantur, nec alii poterant tot Religiosi, quot sufficerent ad observantiam Regularis disciplinae, idcirco in pluribus sessionibus mature deliberatum fuit de illorum suppressione, ac reddituum applicatione; et facta Sanctissimo relatione, Sanctitas Sua probavit Congreg. sententiam, et d. Fagnanum ipsius Congregationis Secretarium deputavit die 22 Iulii 1652, qui pro rei magnitudine transmisit per manus Cardinalium, ac Praelatorum distinctis vicibus dubia supra sexaginta, quae in Congregationibus habitis de mandato Sanctissimi per singulas hebdomadas fuerunt accurate discussa; ex quorum resolutionibus conflata est materia pro compilanda Bulla desuper edenda. Et cum d. Fagnano similiter demandata esset provincia conficiendi illius minutam, et illa confecta, et Sanctissimo delata, ab ipsoque mature considerata, atque de eius mandato Cardinalibus et Praelatis consideranda, et in plena Congreg. discutienda et examinanda, tradita, ab ipsisque unanimi consensu approbata, mox Sanctitatis Suae iussu fuit, et locis publicis affixa Constitutio incip. *Instaurandae Regularis disciplinae*. Vide ipsam supra art. 1, num. 5.

5 Hinc biduo post publicationem Bullae Sacra Congregatio dedit Literas ad singulos Superiores Generales Religionum in Curia existentes, in quibus nominatim expressit parvos Conventus in illa Religione suppressos, ut sic satis fieret illis verbis Bullae: *In literis ab eadem Congregatione propediem expediendis nominatim exprimendos*. Et subinde *die 10 Decembris eiusdem anni 1652*, scripsit Literas circulares cum insertione Bullae impressae ad unumquemque Episcopum, in Italia et Insulis adiacentibus, in quibus primum expressit itidem nomina Conventuum suppressorum in illa Dioecesi, ac deinde ipsi Episcopo commisit, ut una cum Capitulo suae Cathedralis ad praescriptum Bullae referret, quibus piis usibus existimaret esse applicanda bona cuiusque Conventus suppressi, praecipuamque rationem haberet tenuitatis Parochialium, deputationis Coadiutorum pro cura animarum, et Cappellanorum pro Missis celebrandis, item manutentionis Seminarii, Hospitalium, Monasteriorum Monialium, et consimilium.

Has autem relationes ab Episcopo et Capi- 6
tulo subscriptas, obsignatasque ad Sacr. Congr. transmissas, atque ubi oportuit emandatas, Sanctitas Sua ad se relatas approbavit, executionique mandari, et in Cancellaria Episcopali registrari praecepit, moxque Decreta haec applicationis, ac partitionis bonorum una cum Literis ipsius Congregationis ad singulos Episcopos transmissa fuerunt; et sic pariter satisfactum fuit verbis Bullae, ibi: *Bona huiusmodi applicamus, et applicata esse decernimus, et declaramus piis usibus in eisdemmet locis, ubi siti sunt Conventus, iisque non indigentibus, in aliis locis eiusdem Dioecesis iuxta designationem et partitionem, quam eadem Congregatio singulorum Episcoporum cum suis Capitulis, sententia prius audita, et plena totius negotii relatione habita, de mandato nostro faciet in suis Literis ad eosdem Episcopos scribendis*, etc.

Quia vero in d. Bulla *Instaurandae* com- 7
prehenduntur non modo parvi Conventus, sed etiam Granciae, seu alterius Monasterii membra, licet Curam animarum habeant annexam: idcirco de mandato Sanctitatis Suae datae fuerunt Literae, tum ad Superiores Generales cuiusque Religionis in Curia existentes, tum ad singulos Episcopos in Italia et Insulis adiacentibus, in quibus nominatim exprimuntur huiusmodi Granciae et membra, et mandatur 8
Episcopis, ut Regulares Sacerdotes in eis habitare non permittant, sed pro custodia et administratione bonorum deficientibus personis saecularibus idoneis, sinant Regulares, uti opera suorum Conversorum; cum hoc tamen, ut in 9
earum Cappellis Missae iuxta solitum celebrentur saltem diebus Festis per Sacerdotes saeculares, aut etiam per Regulares, qui tamen in eis non pernoctent. In Curatis vero, seu Pa- 10
rochialibus non permittant Curam animarum exerceri per Regulares, sed ad id deputent Sacerdotes Saeculares idoneos in Vicarios perpetuos, vel amovibiles a Superioribus Regularibus nominandos, cum congrua fructuum portione ipsius Episcopi arbitrio assignanda ad praescriptum S. Conc. Trid. cap. 7, sess. 7, et reliqua ipsarum Granciarum, seu Parochialium bona Monasteriis principalibus dimittant. Et in hac 11
dispositione Granciarum et Parochialium Sanctitas sua declaravit comprehendi etiam Canonicos Regulares Lateranenses, quos noluit extra claustra degere pro Cura animarum exercenda, non obstante dispositione cap. *Quod Dei timorem* de stat. Monach., et in hanc sententiam scriptae fuerunt literae ad complures Episcopos.

Quoniam vero in eadem Bulla *Instaurandae* 12
sub gravibus poenis praecipitur Superioribus Regularibus, ut infra terminum sex mensium inchoandum a die praesentationis Literarum suppressionis Conventuum dimittant illorum

possessionem corporalem realiter, et cum effectu coram Ordinariis locorum sub testimonio publico, et nihilominus reservatur ipsi Congr. facultas conservandi Religionibus, aliquem ex Conventibus expressis in memoratis Literis, si hoc ex aliqua rationabili causa expedire iudicaverit: propterea infra terminum sic praefixum Superiores Religionum fere omnium supplicarunt SSmo pro conservatione, seu Restitutione plurimorum Conventuum, et ex illis Sanctitas sua multos reduxit ad primaevum statum regul., ac Religionibus restituit, quos scilicet ex publicis documentis, et Episc. attestationibus cognovit habere sufficientes redditus pro alendis Religiosis in numero competenti, et populis esse valde utiles in Missis et Divinis officiis celebrandis, et Confessionibus audiendis, et praesertim in locis ubi non sunt alii Regularium Conventus.

13 Praeterea cum Superiores Regulares de iure facultatem non habeant uniendi Ecclesias etiam sibi pleno iure subiectas, ut post Innoc. et Abbat. Antiq. in cap. *Sicut unire* de excess. Praelat., not. Gl. in Clem. *Ne in agro*, § *Ad haec*, in verb. *Ordinarios*, de stat. Monach., quando accidit casus, ut in eadem Civitate vel Oppido suppressi fuerint duo parvi Conventus eiusdem Religionis, ad supplicationem Regularium, Sanctitas sua univit minorem Conventum cum omnibus eius bonis Conventui maiori.

14 Sed tamen iussit vendi domum Conventus uniti infra terminum sex mensium, et pretium inde retractum investiri in tot bonis stabilibus ad utilitatem alterius Conventus, ut sic Fratribus adimeretur occasio redeundi ad Conventum minorem, ibique minus religiose vivendi cum dedecore sui Ordinis.

Rursus quia interdum accidit casus, ut una Religio, puta S. Dominici, haberet Conventum in aliquo loco, in quo alia Religio, puta S. Augustini habebat Conventum suppressum, et e converso Religio S. Augustini haberet Conventum in alio loco, in quo Religio S. Dominici similiter habebat Conventum suppressum: oblata fuit Superioribus facultas faciendi inter se reciprocas uniones, et permutationes dictorum Conventuum, ita ut Conventus S. Augustini suppressus uniretur Conventui S. Dominici eiusdem loci, et viceversa Conventus suppressus S. Dominici uniretur Conventui S. Augustini alterius loci. Sed tamen sive ob angustiam temporis, sive ob diversitatem Dioecesum et Provinciarum, sive ob raritatem dictorum casuum, sive ob inaequalitatem permutationum, vel aliam ob causam, Religiones in his non convenerunt, et negotium evanuit.

15 Porro ut in illis Conventibus, qui ut supra Religionibus fuerunt restituti, et in aliis non habentibus numerum sex Religiosorum vivatur cum debita observantia, Sanctitas sua subiecit illos omnimodae iurisdictioni Ordinarii loci tamquam Sedis Apostolicae delegati, ut in Decreto, cuius tenor est infrascriptus, videlicet:

« Ut in parvis Regularium virorum Conventibus a Sanctiss. D. N. Innoc. PP. X in Const. quae incip. *Instaurandae*, primum suppressis, ac deinde ad ipsius Constitutionis limites ob rationabiles causas in pristinum statum Regularem restitutis, et ipsis Religionibus denuo concessis, pie et religiose vivatur, ac Regularia instituta quo exactius fieri potest, observentur: Sanctitas sua ex sententia Sacrae Congregationis super statu Regularium omnes et singulos Conventus huiusmodi sic, ut praefertur, restitutos et concessos, in Literis ab eadem Sacr. Congr. expediendis nominatim exprimendos, ac personas tam Regulares, quam saeculares in eis degentes visitationi, correctioni et omnimodae iurisdictioni Ordinarii loci, tamquam super hoc a Sede Apostolica delegati, praesentis Decreti tenore plene in omnibus subiecit, ac subditos esse declaravit, donec ipsorum redditus eousque adaucti fuerint, ut in eis commode sustentari valeant, et cum effectu sustententur duodecim Religiosi ad Apostolicorum Decretorum praescriptum, idque eidem Congregationi legitime constiterit, et eius decreto in singulis contingentibus casibus declaratum fuerit et non aliter. Interea vero voluit Sanctitas sua, ut in 16 eorum singulis ali debeant, et re ipsa alantur sex saltem Religiosi probatae vitae, ex quibus quatuor ad minus sint Sacerdotes maturae aetatis; alioquin gratia restitutionis, et concessionis huiusmodi nulla sit et invalida, et Ordinarii locorum in illis Conventibus exequi possint, ac debeant ea omnia, quae in aliis Conventibus itidem suppressis per eamdem Constitutionem ipsis demandantur, perinde ac si gratia restitutionis praedictae, et concessionis non emanasset. Insuper quia multi sunt Con- 17 ventus, in quibus etsi praefixus fuerit numerus Religiosorum sufficiens ad observantiam Regularis disciplinae, et idcirco in suppressione antedicta non fuerint comprehensi; nihilominus sive ob reddituum diminutionem, sive ob Superiorum incuriam vel malam administrationem, sive ob carentiam Religiosorum aut aeris intemperiem, vel quamcumque aliam ob causam praedictus numerus cum effectu in eis non alitur cum gravi detrimento Regularis observantiae: Sanctitas sua intendens huic malo remedium adhibere, omnes et singulos eiusmodi Conventus, ut praefertur, non suppressos, cuiuscumque sint Ordinis, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Congreg. et Instituti, etiam Soc. Iesu, aut Granciae, seu membra alterius Monasterii, existentes intra fines Italiae et Insularum adiacentium, in quibus nunc non aluntur, vel quandocumque actu non alantur saltem sex Religiosi itidem probatae vitae, quorum ad minus quatuor, ut supra, sint Sacerdotes maturae aetatis, eidem visita-

tioni, correctioni, et omnimodae iurisdictioni Ordinarii loci similiter ut Sedis Apostolicae delegati plene in omnibus praesentis pariter Decreti vigore subiectos esse statuit, decrevit et
18 declaravit. Caeterum quoad Conventus cum pauciori numero, quam duodecim Religiosorum, erectos post diem 21 Iunii 1625, et illorum subiectionem loci Ordinario, Sanctitas sua voluit, in suo robore permanere Decr. s. m. Urbani VIII iussu editum, cui per praemissa aliquatenus derogare non intendit. Et praedicta omnia, et singula in praesenti Decreto statuta et ordinata, voluit, plenarium sortiri effectum et executioni mandari, non obstantibus omnibus et singulis, quae in antedicta Constitutione voluit non obstare, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae die 10 Februarii 1654.

B. Card. Spada

Loco † Sigilli

Prosper Fagnanus S. Congr. Secr.»

19 Et hoc Decretum illico transmissum fuit ad quemlibet Episcopum una cum Literis Congr. continentibus nomina Conventuum Religioni suae restitutorum in illa Dioecesi. At quia occasione talis Decreti *Ut in parvis* plures controversiae oriebantur, ad eas sedandas fuerunt in Sacr. Congreg. infrascripta dubia proposita, ut sequitur.

20 Posito Decreto felicis recordat. Innocentii Papae X, super subiectione nonnullorum Conventuum correctioni, visitationi et omnimodae iurisdictioni Ordinarii loci, tamquam Sedis Apostolicae Delegati, contingit dubitari de infrascriptis.

1. An Episcopus in Conventibus suae Iurisdictioni subiectis possit Abbates, Priores, Guardianos, et alios Superiores locales deputare, et familiam constituere?

2. An possit Episcopus a praedictis Conventibus Religiosos amovere?

3. An Regulares eorumdem Conventuum compelli possint ab Episcopo ad exhibendos libros introitus, exitus, et reddendas rationes administrationis?

4. An Episcopus in eisdem Conventibus se ingerere possit in his, quae Regularem disciplinam concernunt?

5. An Ecclesiae dictorum Conventuum et Cappellae Granciarum, in quibus degunt Conversi pro agrorum cultura, ab Episcopo visitari possint?

6. An ipsae Granciae et Conversi in eis degentes subsint visitationi Episcopi?

7. Quid in Ecclesiis seu Cappellis Granciarum, in quibus nullus degit Conversus, an similiter subsint Episcopi visitationi?

8. An liceat Episcopo visitare Conventus tam suppressos, et postea restitutos, quam non suppressos, ad effectum cognoscendi an in illis re ipsa alantur sex Religiosi?

9. An Episcopus visitans huiusmodi Conventus suae iurisdictioni suppositos, aut personas in eis degentes, possit a visitatis procurationem exigere in victualibus vel in pecunia?

10. An iurisdictio Ordinariis locorum, tanquam Sedis Apostolicae delegatis, attributa in supradicto Decreto, competat Vicariis Generalibus Episcoporum, nec non Abbatibus, et aliis inferioribus Praelatis proprium Territorium ac iurisdictionem quasi Episcopalem habentibus?

11. An Provinciales et alii Superiores Regulares possint eiusmodi Conventus, iurisdictioni Ordinarii subiectos, et Religiosos in illis degentes visitare, corrigere et punire, omnemque iurisdictionem in eos exercere, sicut poterant ante dictum Decretum?

12. Si Superior Regularis in causa praevenerit contra subditum degentes in aliquo ex eisdem Conventibus Ordinario subiectis, fabricando processum, vel eum carceri mancipando, an Episcopus possit huiusmodi causam reassumere, ac Superiori inhibere?

13. Si e converso Episcopus praevenerit in causa contra Religiosum in tali Conventu commorantem, an Superiori Regulari eo casu liceat illum amovere, et in alio Conventu collocare; et si de facto collocaverit, an nihilominus Episcopus possit causam prosequi, ac Religiosum sic amotum revocare ad primum Conventum?

14. Si Provincialis vel Superior localis voluerit aliquem ex Fratribus a tali Conventu removere, an Episcopus prohibere possit?

15. Si a Conventu primum suppresso, ac deinde Religioni restituto, absint ex aliqua rationabili causa, et ad breve tempus, unus vel plures, ex numero sex Religiosorum ibi degentium, an gratia restitutionis sit nulla, et Conventus remaneat suppressus, ut prius?

16. Quid si a Conventu non suppresso similiter ex causa rationabili, et ad modicum tempus absit aliquis e sex Religiosis ibi existentibus, an durante tali absentia, Conventus subiaceat iurisdictioni Ordinarii?

17. An Religioso illo redeunte, vel alias impleto numero sex Religiosorum, Conventus recuperet pristinam exemptionem?

18. Si gratia restitutionis Conventus suppressi reddatur nulla ex eo, quod in illo ad formam Decreti cum effectu non alantur sex Religiosi, et postea contingat ut eiusmodi numerus impleatur, an gratia restitutionis Conventus reviviscat?

19. Ad hoc ut gratia restitutionis sit nulla, et Conventus denuo remaneat suppressus, propterea quod in eo non sustententur sex Religiosi, an debeat praecedere declaratoria Episcopi super facto, praevia causae cognitione?

20. An ab huiusmodi declaratoria liceat Regularibus ad Sedem Apostolicam appellare ad effectum tum devolutivum quam suspensivum?

21. Cum ex Decreti praescripto quatuor Sacerdotes in his Conventibus degentes debeant esse maturae aetatis, quaenam dicatur ad hunc effectum aetas matura?

Sacra Congregatio super statu Regularium ad singula dubia superius proposita hunc in modum respondit, videlicet:

Ad 1. Non posse.

Ad 2. Posse ex rationabili causa: commonito tamen prius Superiore Regulari, ad quem pertinet, ut eosdem Religiosos assignet in aliis Conventibus.

Ad 3. Posse compelli.

Ad 4. Posse.

Ad 5. Posse.

Ad 6. Subesse.

Ad 7. Item subesse.

Ad 8. Minime licere, antequam aliunde constet de fundamento intentionis Episcopi in deficientia numeri constituti.

Ad 9. Expedire ut Sanctissimus Dominus Noster decernat et declaret, non licere Episcopo tales Conventus visitanti quidquam accipere procurationis nomine.

Ad 10. Competere.

Ad 11. Posse sicut prius, non tamen privative ad Episcopum.

Ad 12. Non posse, nisi ex iusta causa, veluti cum videt Superiorem Regularem ex odio vel amore, cupiditate vel metu, aut ex nimia severitate vel indulgentia, quid durius, aut remissius constituere, quam causa deposcit, in quod ipsius Episcopi conscientia oneratur.

Ad 13. Non licere Superiori Regulari Religiosum ab Episcopo inquisitum a loco amovere, et si amotus fuerit, posse Episcopum causam prosequi, et illum quibuscumque remediis revocare, etiam invocato auxilio Ordinarii et brachio Saeculari, si opus fuerit, cuiuscumque loci, in quo Religiosus ille reperiatur.

Ad 14. Non posse.

Ad 15. Gratiam ob id non esse nullam, cessante omni fraude, nec Conventum remanere suppressum.

Ad 16. Subiacere, durante absentia.

Ad 17. Recuperare.

Ad 18. Non reviviscere.

Ad 19. Debere ita praecedere, nec ante declarationem licere Episcopo Conventus possessionem apprehendere, aut Religiosos inde expellere.

Ad 20. Licere ad effectum devolutivum tantum, non autem suspensivum.

Ad 21. Aetatem maturam dici ad hunc effectum, completo anno quadragesimo.

Declarationes suprascriptas SS. D. N. ad se relatas approbavit, ad quos pertinet, observari praecepit, contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae 27 Iulii 1656.

Quibus deinde accesserunt alia dubia et declarationes circa iurisdictionem Ordinarii in Granciis Monasteriorum, illarumque Ecclesiis, et publicis Oratoriis, prout infra: 21

Posita Constitutione fel. rec. Innoc. X, quae incipit *Instaurandae*, nec non illius Decreto incipiente *Ut in parvis*, contigit dubitari de infrascriptis.

I. An Granciae ex d. Constit. Innocent. suppressae, et ad statum saecularem redactae, illarumque Ecclesiae, et publica Oratoria possint ab Ordinario visitari?

II. Et quatenus possint, an hoc ius Ordinario competat privative quoad Superiores Regulares, an vero cumulative cum ipsis?

III. Et quid si praedictis Ecclesiis Cura animarum incumbat?

IV. An Superiores possint in dictis Ecclesiis Curam animarum habentibus nominare Vicarios ad curam animarum exercendam, eosque ad nutum amovere?

V. An Granciae, seu membra alicuius Monasterii nunquam suppressa, in quibus non degunt saltem sex Religiosi, subsint iurisdictioni ac visitationi Ordinarii loci privative, an cumulative cum Superioribus Regularibus?

Die 11 Septembris 1670, Sac. Congreg. super statu Regularium ad singula dubia superius proposita in hunc modum respondit, videlicet:

Ad primum. Grancias, ut praefertur, suppressas, ad statum saecularem redactas, illarumque Ecclesias et publica Oratoria posse ab Ordinario visitari, dummodo in iis Granciis, quarum proprietas fuit reservata, vel restituta principalibus Monasteriis, idem Ordinarius nullo modo se ingerat in temporalibus.

Ad secundum. Quoad Ecclesias, et Oratoria publica, ius visitandi competere Ordinario privative, quoad Conversos autem in eis degentes cumulative: Ordinario scilicet iure delegato ad formam Sacr. Concil. Trid., Regularibus vero iure ordinario.

Ad tertium. Itidem quoad Ecclesias dictarum Granciarum Curam animarum habentes, ius visitandi Ordinario competere privative: sed quoad Conversos in eis degentes hoc ius competere cumulative, nempe Ordinario tamquam Sedis Apostolicae Delegato, Regularibus vero auctoritate ordinaria.

Ad quartum. Superiores Regulares posse huiusmodi Vicarios nominare, et illos ad nutum amovere, si Ordinarius loci ab initio illos reputaverit amovibiles.

Ad quintum. Grancias seu membra alicuius Monasterii, nunquam suppressa, in quibus non degunt saltem sex Religiosi, subesse iurisdictioni ac visitationi Ordinarii loci, ac Superio-

rum Regularium cumulative, videlicet Ordinario tamquam Sedis Apostolicae Delegato ex praedicto Decreto *Ut in parvis*, Regularibus autem iure ordinario.

22 Et tandem circa iurisdictionem Episcopi in parvis Conventibus sequentes attendantur dispositiones :

Episcopus visitavit Conventum suae iurisdictioni subiectum in vim Decreti fel. record. Innocent. X incip. *Ut in parvis*, propterea quod tunc temporis ibi non erant de familia, nec re ipsa alebantur sex Religiosi; sed post absolutam visitationem, sine ulla fraude a Superioribus in eodem Conventu adaucta est familia et impletus numerus sex Religiosorum, sicque Conventus exemptionem recuperavit iuxta declarationes Sac. Congreg. super statu Regularium, nempe decimam sextam, et decimam septimam inter impressas.

Hoc posito, consulitur Sacr. Congreg. de infrascriptis.

Primo. An post exemptionem, ut praefertur, recuperatam, Episcopus possit huiusmodi Conventum visitare ad effectum ut videat, an ordinationes et Decreta ab ipso edita in visitatione praecedenti fuerint adimpleta, nec ne?

II. Anve possit Decreta non adimpleta exequi, et pro illorum executione poenas adiicere et aggravare?

III. Et quatenus possit: an haec facultas, quae ex d. Decreto, *Ut in parvis*, competit Episcopo tamquam Sedis Apostolicae Delegato, expiret, lapso integro anno a die publicationis Decretorum?

IV. An Episcopus post exemptionem a Conventu recuperatam possit condemnare et punire, etiam poena corporis afflictiva, Religiosum qui pro delicto in Curia Episcopali fuerat inquisitus, et carceri mancipatus eo tempore quo Conventus erat iurisdictioni Episcopi subiectus?

Die 19 Novembris 1671, Sacr. Congregat. super statu Regularium ad singula dubia superius proposita respondit ut sequitur, videlicet:

Ad primum. Posteaquam Conventus exemptionem recuperavit, Episcopum nequaquam posse illum visitare, etiam ad effectum ut videat, an Decreta edita in praecedenti visitatione fuerint executioni mandata.

Ad secundum. Itidem non posse post huiusmodi exemptionem Decreta non adimpleta exsequi minusque poenas adiicere, et aggravare pro illorum exsecutione.

Ad tertium. Iurisdictionem ex dicto Decreto, *Ut in parvis*, Episcopo attributam in Conventu non habente Religiosorum numerum ibi praescriptum expirare eo ipso, quod Conventus ob familiam sine fraude adauctam, et impletum numerum Religiosorum praefixum, exemptionem recuperavit.

Ad quartum. Cum contra dictum Religiosum non solum causa, sed etiam persona sit praeventa eo tempore, quo Conventus erat subiectus iurisdictioni Episcopi, et exemptio superveniens non invenerit eum liberum, utique Episcopum, tamquam Sedis Apostolicae Delegatum, posse huiusmodi causam tempore habili inchoatam prosequi etiam post exemptionem, et eumdem Religiosum condemnare, et punire etiam poena corporis afflictiva.

Hinc est advertendum quod quamvis ex De- 23
creto Innocenti X, *Ut in parvis*, Conventus erecti post diem 11 Iunii 1625, si in ipsis non permaneant saltem duodecim Religiosi, relinquantur subiecti visitationi et correctioni Ordinarii loci iuxta Decretum iussu Urbani VIII editum, et Art. 1 sub n. 7 relatum, tamen Sacra Congregatio super statu Regularium diversimode censuit de omnibus generaliter Conventibus non suppressis. Cum enim nonnulli Episcopi virtute d. Decreti Innoc. X visitare niterentur Conventus Patrum Cappuccinorum, et aliorum Regularium, in quibus actualiter non morabantur plures quam sex Religiosi, quamvis in illis essent collocati maiori numero; ad instantiam Procuratoris Generalis eorumdem Patrum Cappuccinorum;

« Sac. Congr. super statu Regularium censuit Conventus numquam suppressos, in quibus actu degunt de familia plures quam sex Religiosi, minime comprehendi in Decreto sanctae memoriae Innocent. X quod incipit *Ut in parvis*, ac proinde locorum Ordinarios nequaquam posse in vim Decreti in huiusmodi Conventibus, aut illorum personis ullam sibi iurisdictionem vindicare. Dat. Romae 29 Novembris 1657 », in Regest. eiusdem Congr. fol. 325; Panimolle dec. 84, adnot. 2, num. 62.

Quo enim ad alios Conventus antea erectos, 24
et nunquam suppressos pro exemptione ab Ordinarii iurisdictione sufficiunt sex tantum Religiosi, ex ipsomet Decreto *Ut in parvis*. Con- 25
ventus autem suppressi, et iterum restituti, remanent subiecti visitationi et correctioni Ordinarii loci, donec ipsorum redditus eo usque adaucti fuerint, ut in eis commode sustentari valeant, et cum effectu sustententur duodecim Religiosi, ut expresse statuit Innocent. X in Decreto, *Ut in parvis*, relat. supra num. 14. Tales vero Conventus primum suppressi, ac 26
deinde Religioni restituti, non remaneant iterum suppressi, nec gratia restitutionis est nulla, si ab ipsis ex aliqua rationabili causa, et ad breve tempus absit unus, vel plures ex numero sex Religiosorum ibi degentium, ut patet ex Decreto Sac. Congreg. in responsion. ad quintum decimum; Vid. supra sub num. 19 et 20. Si tamen a Conventibus non supressis, licet ex causa rationabili, adsit aliquis e sex Reli- 27
giosis ibi existentibus, Conventus subiacent iurisdictioni Ordinarii durante tali absentia: Et 28

illo Religioso redeunte, vel alias impleto numero sex Religiosorum, Conventus recuperant pristinam exemptionem, ut patet ex d. Decr. Sac. Congr. in responsion. ad 16 et 17, ibidem sub num. 19 et 20. Conventus omnes erecti
29 post diem 23 Decemb. 1697, si in ipsis non permaneant saltem duodecim Religiosi, remanent subiecti visitationi, correctioni, atque omnimodae iurisdictioni Ordinarii loci; Innocent. XII Constitut. incip. *Nuper*, edita dicta die 23 Decembr. 1697. Vid. Art. 1 sub n. 27.
30 Hinc quoad parvos Conventus attendenda est sequens novissima Epistola Encyclica ad universos Italiae, Insularumque adiacentium Ordinarios iussu Summi Pontificis conscripta, qua ipsis distincte iniungitur, ut vitam, mores et disciplinam Regularem in parvis Conventibus degentium diligenter inquirant, inobservantes corrigant, ac ubi resipiscentiae spes non extet, eos Sacrae Congregationi denuncient.

Pervenuta la notizia a nostro Signore che i Superiori delle Religioni sogliono per ordinario collocare di stanza ne' Conventi più piccoli, e specialmente fuori di mano li Soggetti meno osservanti delle loro Regole, e che questi per la licenza del luogo divenuti più liberi, invece di edificare, distruggono la Casa del Signore, Sua Santità per la premura particolare, che altamente nudrisce, che in ogni luogo si mantenga e si accresca sempre più lo splendore delle Religioni, e si stabilisca in esse l' esatta oservanza Regolare, a tenore rispettivamente delle loro Costituzioni, si è mossa ad ordinare, che per via di questa Sacra Congregazione sopra la disciplina Regolare s' ingiunga strettamente a V. S. come si fa colla presente Lettera, perchè ella usando il suo zelo, invigili attentamente, che i Religiosi dimoranti pro tempore ne' suddetti Conventi dentro e fuori di cotesta Città e Diocesi, osservino esattamente quanto devono al Signore in corrispondenza allo stato, a cui sono stati chiamati; e in virtù de' Voti da essi fatti solennemente. Onde ella dovrà paternamente ammonirli della mente di Sua Beatitudine, e della stessa Sac. Congreg. e in caso di trasgressione correggerli seriamente secondo la disposizione del Decreto, *Ut in parvis*, emanato d' ordine della Santa mem. d' Innoc. X li 10 Febbraio 1654, e quando non si scorga in essi segno alcuno di resipiscenza, darne subito parte alla Sacra Congregaz. perchè possa la medesima opportunamente provvedere. Si serva pertanto ella di quel zelo, che le somministra la causa, e di quelli eccitamenti, che le detta l' onore di Dio, pregandole dal Cielo vera felicità.

Roma 26 Gennaio 1707.

G. R. Card. Imperiali, Prefetto.

F. de Vico Segretario.

31 Episcopus visitans parvos Conventus sibi suppositos nequit a visitatis aliquid accipere procurationis nomine, neque in pecunia, neque in victualibus, ut expresse fuit resolutum sequenti Decreto: *Cum Sac. Congreg. super statu Regularium alias consulta, An Episcopus visitans parvos Conventus suae iurisdictioni suppositos, aut personas in eis degentes ad praescriptum Decreti San. mem. Innoc. X quod incip.* Ut in parvis *etc., possit a visitatis procurationem exigere in victualibus, vel in pecunia, duxerit expedire, ut Sanctiss. D. N. decernat, et declaret non licere Episcopo tales Conventus visitanti quidquam accipere procurationis nomine; Sanctitas Sua Congreg. sententia audita eam expresse approbavit, noluitque licere Episcopis huiusmodi Conventus visitantibus aliquid accipere procurationis nomine seu in pecunia, seu in victualibus, et ita observari praecipit. Non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, etiam in corpore Iuris clausis, caeterisque contrariis quibuscumque.*

Datum Romae 15 Iunii 1665.

Marcus Antonius Card. Fran.

Loco † Sigilli.

Prosper Fagnanus Sec. Custos.

ADDITIONES AUCTORIS.

32 Addenda sunt quae adducit sapientissimus P. Gaudentius de Ianua in suo celeberrimo Opere, recens Romae impresso anno 1748, de Visitatione, cap. 4, n. 17, pag. 362, ibi: His nihilominus dispositionibus supervenit declaratio Sacrae Congregationis super statu Regularium, quod generaliter Conventus nunquam suppressi, in quibus actu degant plures, quam sex Religiosi minime comprehendantur in dicto Innocentii X Decreto propterea in huiusmodi Conventibus, aut illorum personis, Locorum Ordinarii nullam possint sibi iurisdictionem vindicare, prout refert Lantusca cit. n. 13, et firmat Panimoll. Dec. 84, adnot. 2, num. 62, quae quidem declaratio innovata legitur ut diminutiones Religiosorum, redactorum ad sex, licet non plures, per Sacram Congregationem Concil. nimirum: *Conventum Regularium, in quo semper extiterunt de familia sex Religiosi, nec qui unquam fuit suppressus, non comprehendi in Decreto* S. M. Innocentii X, *Ut in parvis*. Sic in Pientina *Synodi* 15 Septembris 1703, Dec. lib. 53. Quinimmo invenio recentiorem, quantum ad omnes Conventus decisionem eiusdem S. C. C. *Quod*, videlicet, *visitandi Conventum, et Ecclesiam nullum ius habet Episcopus, vigore Decreti Ut in parvis,*

si adsint sex Religiosi permanentes: in Ugent. sive Hydruntina *Iurisdictionis, et censurarum* 16 Martii 1715, in respons. ad secundum, lib. decret. 65. At omnibus dispositionibus, et declarationibus anteactis praevaleret equidem ultima, quae a Sacra Congregatione Episcoporum et Regularium prodiit sub die 17 Aprilis 1744 in Auximana; scilicet quod Conventus omnes Regularium, licet numquam suppressi, an quibus non degant de Familia duodecim Religiosi, uti supra, comprehensi intelligantur in Decreto Innocentii X *Ut in parvis,* ideoque subsint Ordinarii Visitationi ac iurisdictioni: non obstantibus Decretis quibuscumque praecedenter in favorem Regularium, si et quatenus, editis. Verumtamen Decreto huic ultimo deest approbatio Sanctissimi, ad quem deferri debuerat; proinde adhuc sub Iudice lis esse censenda est. Cum siquidem in huiusmodi causa, vertente inter Promotorem Fiscalem Curiae Episcopalis Auximi, ex una, et Conventum, ac Patr. Minor. Conventuales Sancti Francisci Terrae Staphili, ex altera parte; propositum fuisset infrascriptum dubium, videlicet:

33 An licet Episcopo visitare Conventum RR. PP. Convent. d. Terrae Staphili; ita ut sit standum vel recedendum ab alias decisis in casu, etc. S. C. Eminentissimo Gentili Ponente, partibus auditis, et re mature perpensa, ad supradictum dubium respondit:

34 Praevio recessu a decisis, etc. *Affirmative; et ad mentem.* Mens fuit, quod supplicetur Sanctissimo pro declaratione; *licere Episcopis, ad formam Decreti* Ut in parvis, *visitare Conventus suppressos in Bulla* Instaurandae, *et in literis circularibus descriptos; etiam si suppressio non sit exsecutioni mandata die 17 Aprilis 1744.* Instantibus autem PP. Conventualibus pro nova audientia; eadem S. C. sub die 22 Aprilis benigne concessit, et mandavit, supersederi usque ad primam Congregationem; die vero 16 Iunii 1744, cum petita fuerit prorogatio, ipsamet S. C. decrevit, ut sequitur: *Quoad Conventum Staphili reiiciendam esse instantiam; prout reiecit; et in reliquis prorogavit supersessionem usque, etc.* Inde die 13 Novembris eiusdem anni 1744, exiit absolutum Decretum, quantum ad omnes Conventus parvos in casu etiam numquam suppressos, ab Ordinariis respective visitandos scilicet: *In decisis die 17 Aprilis eiusdem anni non obstantibus resolutionibus, et quibuscumque Decretis hactenus emanatis.* Sed deinceps a Sanctissimo nulla provisio amplius prodiit, ut debuisset, ex vi supplicationis ipsi porrigendae: attento antedicto primo Decreto sub die 17 Aprilis. Hinc quantum ad Conventus non suppressos in casu, adhuc stant in terminis priora Decreta, quod nempe nequaquam subsint Visitationi etc., quoad usque Sanctissimus determinet. *Haec ille expressis verbis.*

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

35 Quoad Conventus, in quibus exigua inhabitat Familia, ad vitandum errorem, sequentia sunt notanda: I. Conventus fundati ante Decreta de celebratione Missarum die 21 Iunii 1625, edita a S. Congregat. Concilii interprete, et approbata a S. M. Urbano VIII, et non suppressa vigore Constitutionis incipientis *Instaurandae* S. M. Innocentii X, si duodecim haud habeant Religiosos, subiecti sunt iurisdictioni Episcopi in concernentibus non solum disciplinam Ecclesiasticam, sed et institutum regulare, ut Sacra Congregatio super statu Regularium de anno 1655 rescripsit in 2 dubio.

36

37 II. Conventus suppressi virtute mox dictae Constitutionis S. M. Innocentii X, et postea restituti, si sex Religiosos minime habeant, subiecti itidem sunt iurisdictioni Episcopi, tum quoad Ecclesiasticam disciplinam, tum quoad institutum regulare, iuxta eamdem resolutionem Sacr. Congregat. super statu Regularium in d. 4 dubio.

38 III. Conventus fundati post dicta decreta, si Religiosos duodecim nequaquam habeant, subiecti utique sunt iurisdictioni Episcopi, at circa dumtaxat disciplinam Ecclesiasticam, non item circa regulare institutum, ut tradunt Pignatell. consult. Canon. tom. 2, consult. 136, n. 24; optime Del Bene de Immunit. et Iurisd., part. 2, c. 24, dub. 21, n. 5.

39 Non importune hic quaeritur, utrum Conventus, de quibus disseritur, subsint iurisdictioni Episcopi ordinariae an delegatae? Quod attinet 40 ad Conventus fundatos ante praefata decreta, et non suppressos, tum ad Conventus suppressos, et postea restitutos, non ordinariae, sed delegatae iurisdictioni Episcopi subesse, patet ex decreto *Ut in parvis,* lato in executionem dictae Constitutionis *Instaurandae:* in quo expresse habetur, quod subiecti ii sint Episcopo tamquam Sedis Apostolicae delegato. At quod 41 concernit Conventus fundatos post toties memorata decreta, eosque praesertim, qui a principio non habuerant duodecim Religiosos, tuto affirmari haud potest, subesse ipsos delegatae Episcopi iurisdictioni; idque quia minime in iis dictum fuit, quod subiecti ipsi sint Episcopo uti delegato Apostolicae Sedis, sed postquam iussum fuit, ut non fundentur Conventus, nisi redditus habeant sufficientes sustentationi duodecim Religiosorum, subditum fuit: *Alioqui Monasteria, et loca huiusmodi post hac recipienda, in quibus duodecim Religiosi ut supra sustentari, atque inhabitare non poterunt, et actu non inhabitaverint, Ordinarii loci visitationi, correctioni, et omnimodae iurisdictioni subiecta esse intelligantur.*

42 Utilis autem est haec observatio ad plures effectus. Ut alios taceamus, in Ecclesiis Conventuum illorum, qui nonnisi delegatae iurisdi-

ctioni Episcopi subsunt, nequit Parochus Parochiae, in qua positi ii sunt, officium funebre peragere super cadavere sui Parochiani; propterea quod durat adhuc exemptio, quae impedit, quominus dictum officium funebre a Parocho super Cadavere sui Parochiani peragatur, ut reiectis Romaguer ad Synodal. Gerunden. lib. 3, tit. 3, cap. 3, num. 22; Brasch. in Promptuar. Synod., cap. 110, num. 38; Monacell. Formul. Eccles., tom. 2, tit. 13, formul. 1, num. 70, aliisque, videtur sensisse Sacra Congreg. Conc. interpres in Volaterrana 16 Martii 1726 ad 5 dub. tum Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium negotiis praefecta in Nullius seu Terrae Pontian. *Iurium Parochialium* 20 Martii 1739, et in Pientina 4 Februarii 1757. Sed in Ecclesiis 43
aliorum Conventuum, qui ordinariae Episcopi iurisdictioni sunt subiecti, cum cesset privilegium illud exemptionis natura sua, ut dictum est, impediens quominus possit Parochus officium funebre peragere super Cadavere sui Parochiani, non est cur excludi ab eo possit Parochus. Quoties enim Ecclesia posita est intra 44
limites Parochiae, nec est exempta, ius est Parocho peragendi officium funebre super cadavere sui Parochiani; Marant. Respons. 21, num. 54, tom. 4; Lanfredin. Resp. Eccl., 27, num. 8.

Articulus III. *Quoad ea quae concernunt conventuum clausuram.*

Summarium. 1. Omnes Regulares quicumque illi sint, obligantur ad habendum aliquod genus Clausurae in Claustris et Conventibus suorum Ordinum. - 2. Specialius Conventuum Regularium clausuram respiciunt duae Constitutiones S. Pii V, quarum prima, incipiens *Regularium Personarum*, revocat omnes facultates ingrediendi Monasteria virorum mulieribus concessas. - 3. Et per ipsam mulieres ingredientes clausuram Conventuum virorum praetextu licentiarum, excommunicantur excommunicatione Papae reservata. - 4. Regulares vero ipsas praesumentes introducere, vel admittere, Officiis privantur, inhabiles ad illa et alia obtinenda declarantur, et a divinis ipso facto sine alia declaratione suspenduntur. - 5. Secunda S. Pii Constitutio, incip. *Decet Romanum Pontificem*, extendit easdem poenas ad mulieres sine licentiarum praetextu clausuram Monasteriorum virorum ingredientes; et ad Religiosos eas intra Monasterii Clausuram etiam absque ullo licentiarum praetextu admittentes. - 6. Regulares quamvis ex dictis duabus Constitutionibus S. Pii V, non ligentur excommunicatione introducendo vel admittendo foeminas intra Conventuum suorum clausuram, tamen excommunicationem incurrunt, introducendo vel admittendo ipsas sub licentiarum praetextu ex Const. Greg. XIII, incip. *Ubi gratiae.* - 7. Et ipsam excommunicationem absolute incurrunt, sive introducant praetextu licentiarum, sive sine talium licentiarum praetextu ex declaratione Sacr. Congreg. Episc. et Regularium. - 8. Affertur declaratio, seu decretum. - 9. Nomine clausurae Conventuum, in quam est foeminis interdictus ingressus, intelligitur totum illud spatium quod intra septa Monasterii, seu Conventus continetur. - 10. Viridaria et prata cum Conventu et clausura coniuncta veniunt nomine clausurae, ita ut mulieres ipsa ingredientes excommunicationem incurrant. - 11. Secus vero, si ipsa viridaria et prata sint a clausura separata clavi et muro convenienti. - 12. Sacristia ad quam non patet aditus, nisi per ianuam, quae sit in claustro, comprehenditur sub clausura. - 13. Secus vero, si habet ingressum a sola Ecclesia, quia sic censetur pars Ecclesiae. - 14. Si vero ad Sacristiam duplici porta, una in claustro, et alia in Ecclesia existente pateat aditus, plures docent contineri sub clausura: sed praxis fere ubique videtur in contrarium. - 15. Mulieres, quae vadunt in prima claustra ad hauriendam aquam, modo Conventus habeat alia claustra invia mulieribus, non incidunt in excommunicationem. - 16. Nomine mulierum, quibus prohibetur ingressus in Monasteria virorum, veniunt omnes foeminae cuiuscumque status, gradus, ordinis et conditionis, etiam Comitissae, Marchionissae et Ducissae. Attende tamen novissimam dispositionem Benedicti XIV, adductam infra, sub num. 36. - 17. Etiam fundatrices Conventuum quantumvis nobiles sint et excellentes comprehenduntur sub ista prohibitione. Observa tamen dictam novissimam dispositionem. - 18. Etiam puellae parvulae cuiuscumque sit aetatis; usque ad num. 19. - 20. At praxis pluribus in locis videtur contraria, et posse puellas parvulas intrare in Monasteria virorum, tenent plures; usque ad num. 21. - 22. Imperatrices et Reginae, earumque Filiae possunt intrare in Monasteria Religiosorum cum sua decenti comitiva. Iuxta tamen dict. novissimam dispositionem. - 23. Mulieres omnes possunt licite ingredi in Conventus Religiosorum tempore Processionum, dummodo Processiones sequantur, nec ad interiores officinas, vel Religiosorum cellas divertant. Hodie autem attendenda est contraria dispositio Benedicti XIV. - 24. Affertur ad hoc Constitutio S. Pii V. - 25. Et Decr. Sacr. Congreg. Rituum. - 26. Sensus et intelligentia talis Decreti. Attende d. novissimam dispositionem. - 27. Privilegium, quoad ingressum mulierum in Conventus Religiosorum non videtur ubique in usu, nisi pro tempore, quo Processiones fiunt. - 28. Superior nequit Processionem extraordinariam instituere ad solas preces mulierum nobilium et divitum, ut ipsae possint Conventum ingredi ad satisfaciendum suae curiositati; et si hoc faciat, peccat mortaliter et incurrit poenas taxatas. - 29. Nec potest Superior, sive alius Religiosus mulieres introducere, quando murus clausurae materialis ex occidenti est dirutus. - 30. Nomine Religiosorum introducentium, vel admittentium mulieres in clausuram Conventus veniunt omnes Religiosi active influentes in talem ingressum mulierum, ut sunt invitantes, consulentes, hortantes, approbantes, monstrantes iter, auferentes impedimenta, ianuam aperientes, eas recipientes, concedentes, et auctoritative, sive ratione sui officii permittentes, ut intrent. - 31. Religiosus, qui mulierem iam introductam ex urbanitate salutat, ex decentia status illius per Conventum comitatur, incurrit poenas taxatas, contra admittentes, recipientes, aut introducentes, si ipse est causa efficax, quod foemina diutius detineatur in Conventu. - 32. Si tamen comitaretur, ut ea citius e Conventu egrederetur, et per rectam et breviorem viam ad egressum urgeret, nullam poenam incurreret. - 33. Saeculares non possunt pernoctare etc. in Conventibus Fratrum Minorum de Observantia. - 34. Sub hac prohibitione comprehenduntur etiam Clerici, nisi sint vita exemplares. - 35. A supradicta tamen prohibitione excipiuntur Syndici Apostolici Conventuum praefatorum Fratrum. - 36 ad n. 40. Nunc quoad Clausuram attendenda est novissima dispositio Benedicti XIV. - 41. De Excommunicatione quam incurrunt foeminae ingredientes clausuram Conventuum virorum, et Religiosi illas introducentes. *Remissive.*

1 Omnes Regulares, quicumque sint, obligantur ad habendum aliquod genus Clausurae in Claustris, et Conventibus suorum Ordinum, c. *Placuit* 8, cap. *Iuxta* 11, cap. *Monachi* 33,

caus. 16, qu. 1, et cap. *Pervenit* 20, caus. 18, quaest. 2, ubi prohibentur introduci Mulieres in Monasteria virorum, ut omnis radicitus evel-
2 latur occasio violandi votum Castitatis. Specialius tamen Conventuum Regularium Clausuram respiciunt duae Constitutiones Sancti Pii V, quarum prima, incipiens *Regularium Personarum*, revocat omnes facultates ingrediendi Monasteria, et loca virorum Regularium quorum-
3 cumque Ordinum mulieribus concessas; Et per ipsam Mulieres ingredientes clausuram Conventuum virorum praetextu licentiarum, excommunicantur excommunicatione Papae reservata.
4 Regulares vero ipsas praesumèntes introducere vel admittere, officiis privantur, inhabiles ad illa et alia obtinenda declarantur, et a Divinis ipso facto, sine alia declaratione, suspenduntur.
5 Secunda Sancti Pii V Constitutio, incipiens *Decet Romanum Pontificem*, extendit easdem poenas etiam ad mulieres sine licentiarum praetextu Clausuram Monasteriorum virorum ingredientes, et ad Religiosos eas intra Monasterii Clausuram, etiam absque ullo licentiarum prae-
6 textu, admittentes. Regulares quamvis ex dictis duabus Constitutionibus Sancti Pii V non ligentur excommunicatione, introducendo, vel admittendo foeminas intra Conventuum suorum Clausuram, ipsam tamen excommunicationem incurrunt introducendo, vel admittendo ipsas sub licentiarum praetextu, ut declaravit Grego-
7 rius XIII Constitut. incip. *Ubi gratiae*. Et ipsam excommunicationem absolute incurrunt, introducendo sive praetextu licentiarum, sive sine talium licentiarum praetextu, ut declaravit Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium, cuius decreti tenor fuit a Cardinali Matthaeio Ordinis Minorum Protectore transmissus Commissario Generali Minor. de Observant. ei ordinando, ut significaret omnibus
8 Provincialibus, et Custodibus, « che li Signori Cardinali della Congregazione de' Vescovi, e Regolari hanno deciso, e determinato, che dove è il Guardiano con la famiglia, eziandio che il luogo non sia affatto compito, nè circondato da muri, fossi, o siepe, e che sia aperto, ivi sia clausura, siccome ha deciso la fel. mem. di Papa Pio V ed entrandovi le Donne siano scommunicate, e li Frati, così Prelati come sudditi, introducendole, incorrano nella stessa scommunica riserbata al Papa, restando ipso facto privi dell'officio loro, ed inabili *in futurum*.

Il medesimo si dice delle selve, che non sono circondate, *ut supra, etiam* che siano grandissime: in quella parte però s' intende clausura, ove li Frati sogliono ordinariamente passeggiare, dicendo le loro divozioni: ma dove fosse selva grande, che serve per legname, e li Frati ordinariamente non vi sogliano conversare, nè praticare, o che sia luogo aperto, ivi non s' intende Clausura.

Ma nelli luoghi, dove non sono più che tre, o quattro Frati alla cura della Fabbrica, ivi non è Clausura, tanto nella selva, quanto negli Orti; nulladimeno se li Frati introdurranno le Donne nelle stanze, dove abitano, dormono, mangiano, o cucinano, siano penitenziati, e privi, come di sopra. È vero, che dove è consuetudine, che le Donne servano per manipolo, portando calce, pietre, e simili, se bene ci fosse il Guardiano con la sua Famiglia, e le Donne fossero entrate per l' espedizione della Fabbrica, così nell' orto, selve, e parte del Monistero, ove si fabbrica, come ove sta serrato, purchè non vadano in parte dove abitano, dormono, e mangiano detti Frati, non incorrano in scommunica. E nostro Signore la prosperi.

Roma, 4 Ottobre 1588.

Come Fratello.

Il Card. Mattei Protettore. »

Nomine Clausurae Conventuum, in quam est 9
foeminis interdictus ingressus, intelligitur totum illud spatium quod intra septa Monasterii, seu Conventus continetur, id est Claustra, Cellae, officinae, Coenaculum, seu Refectorium, Dormitorium, Infirmaria, Coquina, et huiusmodi. *Est communis.* Viridaria, seu Horti, et Prata 10
cum Conventu, et Claustra coniuncta veniunt nomine Clausurae, ita ut mulieres ipsa ingredientes excommunicationem incurrant; Sacra Congreg. Episcoporum et Regularium in una Dominic. 24 April. 1582, in Laudensi 13 Septemb. 1583, et in Arben. 3 Iunii 1606. Secus 11
vero si ipsa Viridaria et prata sint a Clausura separata clavi et muro convenienti. Eadem Sacra Congregatio ibid. Sacristia, ad quam 12
non patet aditus nisi per ianuam, quae sit in Claustro, comprehenditur sub clausura; Secus 13
vero si habet ingressum a sola Ecclesia, quia sic censetur pars Ecclesiae, et eiusdem, et non Conventus Officina; Donatus tom. 1, trac. 4, quaest. 12, part. 2; Bonacina tom. 1 de Clausura, qu. 5, punct. 1, sub n. 1; Sorbo verb. *ingredi Monasteria Fratrum, et Monialium*; Ameno, Matthaeucci, et alii passim. Si vero ad 14
Sacristiam duplici porta, una in Claustro, et alia in Ecclesia existente pateat aditus, contineri sub Clausura docuerunt Bonacina, et Ameno post Sorbo ponderantes Sanctum Pium V et Gregorium XIII duas supralaudatas Constitutiones edidisse ad consulendum Religiosorum quieti, ipsosque liberandos ab innumeris molestiis et periculis ex mulierum frequentatione et conversatione oriri solitis; quae omnia, cum aeque faciliter oriri possint per mulierum ingressum in Sacristiam, cui patet aditus ab Ecclesia, et a Claustro, videntur per eumdem sanctissimum finem ab ea prorsus arcendae.

Et huius mentis videtur fuisse Sac. Congreg. Episcop. et Regularium teste Gavanto in Manuali Episcoporum, verb. *Regularium virorum Monasteria*, ibi: *Sacristia comprehenditur sub Clausura;* Congreg. Episcop. et Regularium, 28 Aprilis 1605, et Barbosa supra Trident., sess. 25 de Regul., cap. 5, num. 115, ibi: *Sacristia Choro contigua alicuius Monasterii Religiosorum est sub Clausura comprehensa;* Eadem Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium in Sulmonen. 10 Augusti 1615. 15 Sed praxis fere ubique videtur in contrarium. Mulieres, quae vadunt in prima Claustra ad hauriendam aquam, modo Conventus habeat alia Claustra invia Mulieribus, non incidunt in excommunicationem; Sac. Congr. Episcop. et Regul. in una Venetiarum 16 Maii 1582, in una Assisiensi 17 Septemb. 1583, teste Nicol. in Floscul., verb. *Claustrum*, n. 3.

16 Nomine mulierum quibus prohibetur ingressus in Monasteria Religiosorum, veniunt omnes foeminae cuiuscumque status, gradus, ordinis, et conditionis, etiam Comitissae, Marchionissae, Ducissae, textu expresso in d. Constit. Sancti Pii V, incip. *Regularium Personarum*, ibi: *Mulieribus cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, et quacumque dignitate, ac praeeminentia praeditis, etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis*, etc., et in dicta Constitutione Gregorii XIII, incip. *Ubi gratiae*, ibi: *Quibus etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis, et aliis cuiuscumque status, et condi-* 17 *tionis mulieribus*, etc. Attende tamen novissimam dispositionem Benedicti XIV adductam infra sub num. 36. Etiam fundatrices Conventuum, quantumvis nobiles sint, et excellentes, comprehenduntur sub ista prohibitione, quia hoc creditur fuisse intentum Sancti Pii V et Gregorii XIII in laudatis Constitutionibus, ideo enim in eis expresserunt Ducissas, et similes, quia istae solent esse Fundatrices; Rodriquez in expositione Motus proprii Sancti Pii V, num. 3; Lezana in Summa quaestionum Regular., cap. 10, n. 10, et alii; observa 18 tamen dictam novissimam dispositionem. Etiam puellae parvulae cuiuscumque sint aetatis, ut colligitur ex Constitutione Eugenii IV, edita pro Congregatione S. Iustinae de Padua, incip. *Et si quaslibet personas*, ubi sic expresse cavetur: *Nulli hominum liceat quascumque Mulieres Laicas, seu Religiosas (cuiuscumque aetatis, status, gradus, auctoritatis vel conditionis existant) quavis occasione ducere, sive ipsis mulieribus ingredi, seu commorari infra septa Monasteriorum praefatae Congregationis Sanctae Iustinae de Padua; quod si aliter scienter attentatum fuerit, tam ipsae mulieres, quam earum ductores, sed et ipsi receptores, si voluntarie hoc fecerint, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, a qua dictae Congregationis Personae absolvi possint per Praesidem et Visitatores Congregationis huiusmodi.* Sic apud Confectium fol. 34, Constit. 3 dicti Pontificis. Et sic pro Clausura 19 Monasteriorum Monialium statuit Concil. Trident. sess. 25 de Regular. et Monialib., cap. 5, ibi: *Ingredi autem intra septa Monasterii nemini liceat cuiuscumque generis, aut conditionis, sexus, vel aetatis fuerint.* Et saepe saepius declaravit Sac. Congregatio Episcoporum et Regularium, quod introducens infantes cuiusvis sexus, vel aetatis incurrit censuras violatae clausurae; et signanter in Tudertina 7 Aprilis 1759, in Neapolitana 22 Martii 1580, in Tauriensi 10 Iunii 1650. Unde tolerari non debet, quod puellae licet parvulae ingrediantur et egrediantur ad libitum; in Pistoriensi 24 Februarii 1759. Et abatissa, quae hoc permittat, privatur officio, voceque passiva, in una Sancti Severini 8 Maii 1595. Hinc si tolerari non debet in Monasteriis Monialium, ut puellae, licet parvulae, ingrediantur et egrediantur ad libitum; a fortiori videtur non esse tollerandum in Conventibus et Monasteriis virorum.

At praxis pluribus in locis videtur contraria, 20 et posse puellas parvulas intrare in Monasteria virorum, non obstante praedicta prohibitione, tenent Rodriquez in expositione Motus proprii S. Pii V, num. 12; Sanch. lib. 6 in Decalog., cap. 27, num. 4; Lezana in summa quaestionum Regular., cap. 10, num. 10, et alii plures. Et ratio ipsorum est, quia, dicunt ipsi, finis prohibitionis est ne detur Religiosis occasio impudicitiae, quae occasio cessat in parvulis puellis. Sic etiam praxis videtur contraria 21 de Ducissis suprema auctoritate, iurisdictione gaudentibus, et de Fundatricibus, apud plures, quia tales Ducissae in suis ditionibus aequiparantur Reginis, cum in ipsis suprema gaudeant auctoritate et iurisdictione, ac ipsae Reginae; Et Fundatrices intrantes videntur tolerari a quibusdam Summis Pontificibus, ut a Iulio II, Constitut. incip. *Licet;* ubi in Conventus Minimorum Sancti Francisci de Paula prohibet ingressum Mulierum non Fundatricum, nec de stirpe Regia, apud Peyrin. de Privileg. Regul., tom. 1, Constit. 6 Iulii II, qui ibidem, § 6, n. 6, p. 1090, subiungit: *Regulae Ordinis Minimorum S. Francisci de Paula (in qua cavetur, ne Superiores aliquas Mulieres in dicti Ordinis Conventus ullatenus intrare permittant; Verumtamen singulae Dominae de stirpe Regia procreatae, ac etiam omnes huiusmodi Ordinis Fundatrices honeste cum sua comitiva intrare, ac devote visitare tolerentur) non est derogatum per Constitutionem Pii V supra positam, et editam anno 1566, 24 octobris, quoad Reginas, vel Fundatrices dumtaxat, prout declaravit Gregorius XIII etiam ex sententia Congregationis Concilii 21 Novembris 1577.* Imperatrices, earumque Filiae 22 possunt intrare in Monasteria Religiosorum cum

sua decenti comitiva; Quia cum Pontifices in supra laudatis Constitutionibus non fecerint mentionem de illis, credendum est noluisse ipsas comprehendere sub prohibitione; Rodriquez tom. 1 quaest. Regul., quaest. 48, art. 1; Sanchez lib. 6 in decalog., cap. 17, n. 5; Lezana in Summa quaestion. Regular., cap. 10, num. 10, et alii passim cum praxi universali; Attende tamen d. novissimam dispositionem.

23 Mulieres omnes possunt licite ingredi in Conventus Religiosorum tempore Processionum, dummodo Processionem sequantur, nec ad interiores officinas, vel Religiosorum cellas divertant. Hoc expresse concessit S. Pius V, Constit. incip. *Decet Romanum Pontificem*, quae cum eis concedat posse licite ingredi etiam quando in eis Missae, et alia Divina Officia celebrantur, ac aliis piis contingentiis, ut ab omnibus sciatur ad quae se extendit, hic ad literam datur, prout refertur etiam a Confectio in collectione privilegiorum Regularium, fol. 182.

PIUS PP. V

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

24 Decet Romanum Pontificem certissimum mentis suae interpretem, si quando quidpiam dubietatis in Literis ab eo emanatis occurrit, suae declarationis oraculo quam primum explanare. Cum alias a Nobis emanaverint quaedam Literae in simili forma Brevis sub die 24 Oct. 1566, Pontificatus nostri anno primo, in quibus mulieribus quibuscumque Monasteriorum Regularium ingressus cum derogatoriis claus. et irritantibus decretis prohibetur, et alias prout in illis plenius continetur. Nos intuitu, et in favorem Congregationis Montis Virginis, aliquas dubitationes, quae circa dictarum Literarum, et mentis nostrae intelligentiam oriri possent, elucidare, submovere volentes, supplicationibus dictae Congregationis, Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Apost. auctorit. tenore praesentium dicimus, et declaramus, fuisse, et esse mentem, et intentionem nostram, quod dictae Literae non solum comprehenderent, et comprehendant Mulieres habentes, et praetendentes facultatem, et indulta ingrediendi Monasteria, sed etiam omnes et quascumque Mulieres alias tam in genere, quam in specie; significantes nihilominus, prout significamus, quod propter hoc, et praedictas nostras Literas non intelleximus, nec intelligimus, quod Mulieribus praecluderetur, nec praecludatur aditus ad Monasteria, et loca Regularia dictae Congregat., ac eorum Claustra, quando in eis Missae, et alia Divina Officia celebrantur, ac cum Processiones fiunt, et quando Christifidelium cadavera ibi sepeliuntur, ac etiam pro eis suffragia fiunt, sed libere perpetuo concedimus eisdem omnibus mulieribus facultatem, ut ad illa loca d. Congregationis, in quibus dicta opera pia exercentur, cum aliis Catholicis personis accedere libere et licite possint et valeant; et similiter quod quando Divinum verbum in Claustris Monasteriorum, et Regularium locorum Congregationis huiusmodi proponitur, vel per aliam quamcumque causam, tantus concursus populi fuerit, quod commode ingredi non possint, et egredi per portam Ecclesiae, perpetuo concedimus, ut dictae mulieres, una cum aliis saecularibus personis, possint ingredi portam Claustri Monasteriorum locorum Regularium Congregationis huiusmodi (dummodo recto tramite accedant ad portam, qua exitur e Monasterio) sicque volumus pariter, et indulgemus. Decernentes etc., sublata etc., irritum etc., non obstantibus etc.

Romae 16 Iulii 1570

Circa haec autem Barbosa part. 3 de offic. 25
et potest. Episcop., allegat. 102, num. 49, refert Decretum Sacrae Congregationis Rituum tenoris sequentis, videlicet: *Illustrissimi, et Reverendissimi Domini Archidiaconus Oriolensis exponit DD. VV. Illustrissimis et Reverendissimis qualiter in Civitate Oriolensi usu, seu forsan etiam consuetudine immemorabili introductum est in aliquibus Monasteriis Regularium, scientibus, et non contradicentibus Episcopis pro tempore, ut annuatim faciant suas Processiones tam solemnes Rogationum, Candelarum, Palmarum, de Sanctissimo Sacramento, ac alias, quam privatas de Cruce tempore Passionis, de Rosario, de Carmine, de Cingulo Sancti Francisci, de Corrigia Sancti Augustini, cum similibus, singulis mensibus per Claustra dictorum Monasteriorum comitantibus undique devotionis, et religionis causa utriusque sexus fidelibus; quod cum videatur contrarium Constitutionibus San. Mem. S. Pii V, et Gregorii XIII, quibus praecluditur aditus mulieribus accedendi ad Claustra Regularium, ideo Orator supplicat declarari, an hoc iure liceat? Sac. Congr. Rit. respondit non licere mulieribus comitari Processiones per Claustra Monasteriorum Regularium, nisi adsit in hoc expressa licentia Sedis Apostolicae. Die 30 Septembris 1628.*

Fr. Fulvius Secret.

At vero cum talis petitio exhibita Sacrae Con- 26
gregationi Rituum nullum verbum faciat de dicta declaratione, ac nova concessione facta mulieribus a S. Pio V in d. Constitutione incip. *Decet Romanum Pontificem*, potest censeri, Decretum illud vel fuisse subreptitium, vel in observantiam deductum non fuisse, cum saltem quantum ad ingressum tempore Processionum sit contraria praxis communis, et prae-

sertim Urbis Romae [1], cui nullum adversari constat; Donat. tom. 1, p. 2, tract. 4, qu. 19; Matthaeucci *Officialis quoad Conventus*, n. 29; Lezana loco cit., num. 12; Rodriquez tom. 1, qu. 48, art. 3, et in exposit. Motus proprii Pii V; Sanchez lib. 6 in Decalog., cap. 17, num. 22; Coriolan de casibus reservatis, part. 2, caus. 3, num. 33; Lantusca verb. *Claustrum,*
27 num. 3, et alii passim. Quia tamen tale privilegium quoad ingressum mulierum in Conventus Religiosorum, non videtur ubique in usu, nisi pro tempore, quo Processiones fiunt, in his erit laudabilis usus retinendus, et abusus vitandus. Ita laudati Doctores et alii. Nunc autem quoad supradicta est omnino attendenda
28 dicta novissima dispositio Benedicti XIV. Superior nequit processionem extraordinariam instituere ad solas preces Mulierum nobilium, et divitum, ut ipsae possint Conventum ingredi ad satisfaciendum suae curiositati; et si hoc faciat, peccat mortaliter, et incurrit poenas taxatas; Non enim potest prudenter praesumi, quod S. Pius voluerit suam concessionem ampliare ad similes Processiones pro sola satisfacienda mulierum curiositate institutas, sed solummodo ad Processiones ex devotione, et iuxta Ecclesiasticos ritus fieri consuetas; Sorbo verb. *Ingredi Monasteria,* vers. *circa quem;* Matthaeucci loc. citat., numer. 20; Fr. Emanuel. in explicatione Bullae cruciatae, fol. 511; Rodericus, Ioannes de la Crux, Donatus, et alii.
29 Nec potest Superior, sive alius Religiosus mulieres introducere, quando murus Clausurae materialis ex accidenti est dirutus, quia semper remanent fundamenta, quae sunt limites Clausurae iam positae, quam non potest Superior localis variare, et loca Monasterii reputantur, ut prius; sic cum Ameno num. 18, Matthaeucci loc. cit., num. 19, et alii. Et de facto Sacra Congregatio in similibus casibus consuevit semper declarare transgressores incursos in poenas taxatas.

30 Nomine Religiosorum introducentium, vel admittentium mulieres in Clausuram Conventus veniunt omnes Religiosi active influentes in talem ingressum Mulierum, ut sunt invitantes, consulentes, hortantes, approbantes, monstrantes iter, auferentes impedimenta, ianuam aperientes, eas recipientes, concedentes, et auctoritative, sive ratione sui officii permittentes ut intrent; Sorbo verb. *Ingredi Monasteria,* vers. *est etiam notandum;* Matthaeuc. loc. cit., num. 25, cum aliis, et deducitur clare ex verbis S. Pii V in cit. Constit. incip. *Regularium personarum* in fine, ibi: *Introducere, admittere paesumant,* et ex verbis Gregorii XIII, in cit. Constitutione incip. *Ubi gratiae,* ibi: *Ingredi faciant,*
31 *vel permittant.* Religiosus etiam, qui nec introduxit, nec admisit, nec consuluit, nec invitavit, nec ianuam aperuit, nec recepit, nec auctoritative, neque ratione officii sui permisit Mulierem intrare, aut huiusmodi, sed eam iam introductam ex urbanitate salutat, et ex decentia status illius per Conventum comitatur, incurrit poenas taxatas contra admittentes, recipientes, aut introducentes, si ipse sit causa efficax, quod foemina diutius detineatur in Conventu. Si ta- 32
men comitaretur, ut ea citius e Conventu egrederetur, et per rectam et breviorem viam ad egressum urgeret, nullam poenam incurreret, Matthaeucci loc. cit., n. 26, cum Ameno n. 31, et aliis.

Quamvis viris saecularibus non sit absolute 33
prohibitus ingressus Conventus Regularium, nec absolute prohibita in ipsis commoratio; prohibetur tamen aliquibus Regularibus eos recipere, et admittere in certis temporibus, et circumstantiis, ut signanter pro Fratribus Minoribus de Observantia editum fuit Decretum a Sac. Congregat. Episcop. et Regul. 1 Decemb. 1679, cuius dispositio reperitur confirmata a san. mem. Innocent. XI die 20 Septem. 1685, Director. trium Ordinum Const. 8, prout sequitur: *Emanavit alias,* et infra: *Decretum tenoris, qui sequitur,* videlicet: *Sacra Congregatio etc. Religiosae quieti, et tranquillitati Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia benigne consulens, iniungendum censuit, prout praesentis decreti tenore iniungit omnibus, et singulis dicti Ordinis Superioribus Provincialibus, Localibus, eorumque subditis, sub poena privationis officiorum Ordinis immediate incurrenda, ne ullo unquam tempore, quovis praetextu, vel quaesito colore permittant, aut consentiant saeculares quoscumque ingredi septa suorum Conventuum, deferendo per silvas, hortos et prata sclopos ad venandum, sive alia armorum genera, vel illa apud Fratres, tam Superiores, quam subditos deponere, pariterque ludere quomodolibet per Claustra, aliaque loca publica, vel privata ipsorum Conventuum; et convivere ac pernoctare in eis ultra triduum tantum piae hospitalitatis titulo; et sic servari mandat: non obstantibus, etc., decernentes easdem praesentes Literas semper firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac ab illis ad quos spectat, et pro tempore spectabit inviolabiliter observari; non obstantibus, etc.* Sub hac prohibitione comprehen- 34
duntur etiam Clerici, nisi sint vita exemplares. Eadem Sac. Cong. 10 Maii 1680 praecisis his verbis: *Sac. Congr. etc., Referente Eminentissimo Casante, censuit, suprascriptam prohibitionem extendendam esse etiam ad Clericos, exceptis tamen Clericis, qui exemplarem vitam ducunt.* A supradicta tamen prohibitione ex- 35
cipiuntur Syndici Apostolici Conventuum prae-

[1] Haec praxis Romae penitus est sublata.

fatorum Fratrum, ut eadem Sac. Congreg. respondit ad sequens dubium: *An scilicet dicti Syndici comprehendantur in Decreto emanato die 1 Decembris 1679. Sacra Congregatio etc., audito Patre Ministro Generali Ordinis, et attentis narratis, censuit, ac declaravit praefatos Syndicos Apostolicos Conventuum eiusdem Ordinis, non comprehendi in enunciato Decreto.*

Romae 4 Decembris 1699.

G. Cardinalis Carpineus.

Ioseph Emygdius Ferrus Pro–Secretarius.

36 Super Clausura Monasteriorum quorumcumque Virorum Regularium attendenda est novissima Summi Pontificis Benedicti XIV Constitutio incip. *Regularis disciplina*, in qua inter alia confirmat omnes Constit. Apost. et Decreta Concilii Tridentini quoad dictam Clausuram sub iisdem poenis ibi inflictis. Et deinde revocat quaecumque Indulta, et Privilegia admittendi foeminas intra Clausuram Conventuum quacumque de causa, etiam devotionis, associandi Processiones, Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum. Prohibetque quibuscumque etiam Cardinalibus, sive singulis sive eorumdem Cardinal. Congreg., ne facultates, et licentias ingrediendi Clausuram Conventuum Religiosorum foeminis ullo modo concedant, et concessas omnino invalidas declarat; ac decernit quemlibet ipsorum, et aliorum quorumcumque, etiam speciali mentione dignorum, quacumque facultate huiusmodi temere uti audentem, ipso facto absque ulla alia declaratione poenas, et Ecclesiasticas Censuras incurrere, et incursas esse, a quibus praeterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi possit. Caeterum per hanc Constitutionem non intendit derogatum esse iis concessionibus, quae ad favorem quarumcumque Nobilium foeminarum, ex eo quod sive eorumdem maiores, ac pro tempore existentes de familia fuerint et habeantur Fundatores, vel insignes Benefactores illius Monasterii, intra cuius Claustra, vel septa foeminas etiam de familia ingredi, vel concessum, vel cautum esse sibi voluerunt, et de concessione huiusmodi confirmationem ab apostolica Sede obtinuerunt; sive foeminae huiusmodi sint consanguineae, et affines eorum, qui sunt Domini in temporalibus locorum, in quibus Monasteria sita reperiuntur, et quacumque legitima tituli, vel consuetudinis causa, et occasione ingressu huiusmodi de praesenti gaudent, factae, et impertitae fuerint; dummodo concessiones huiusmodi per Apostolicas Literas in forma Brevis, vel sub plumbo expeditas dumtaxat, et non aliter omnino factas, et impertitas fuisse, prius Ordinariis locorum Antistitibus, vel Praesulibus per legitima, et authentica documenta constare fecerint; et dummodo, nec vagandi, nec otiandi, nec comedendi, coenandique, nec per ambulacra, cubicula, coenacula, aliaque loca, et officinas discurrendi causa; sed ad Ecclesiam accedendi, Sacrosanctum Missae Sacrificium audiendi, aliaque erga Deum pietatis officia, et opera exercendi studio ingrediantur; et dummodo de earum adventu, et ingressu, interdiu, et opportune faciendo, Superiores pro tempore existentes prius certiores fiant, ad hoc ut absque Fratrum incommodo, et offensione, recto tramite ad Ecclesiam pergatur, et alia de iure servanda serventur.

Circa clausuram multa erudite ac prudenter animadvertit saepe laudatus Episcopus Ioseph M. Maraviglia in suis Legibus Prudentiae Episcopalis, lege 241, et seqq., quem consule.

Hic ad rem subnectuntur sequentia Decreta eiusdem Sac. Congreg. super Disciplina Regulari deputatae.

DECRETUM

37 Quo disposita, atque sancita a Vice–Commissario Generali Minor. Observ. Reformat. S. Francisci pro Conventibus Recessus, seu Recollectionis nuncupati confirmantur.

Sacra Congregatio super Disciplina Regulari expenso tenore Epistolae circularis Vice-Commissarii Generalis Min. Observantium Reformatorum S. Francisci datae die 6 Ianuarii 1707, in qua sub num. 6, ubi de Conventione Recessus, seu Recollectionis agitur, haec bebetur: *E in detto Convento, o Conventi, ne' quali dovrà attendersi al solo spirito, divozione, ed orazione, non vi potrà essere studio, ne' Lettori, o altro Religioso esente da qualunque atto commune.* Et mature perpensis omnibus, et singulis deductis tam a dicto Vice–Commissario Generali, et Procuratore Generali Strictioris Observantiae Sancti Francisci ex una, quam a Patribus habitantibus in Conventibus Recessus Provinciarum Reformatorum Marchiae et Bononiae Patribus ex altera, pro stabilitate Conventuum Recessus, sive Recollectionis cum peculiaribus legibus rescripsit: Exsecutioni mandetur in omnibus Provinciis praedicta Epistola Circularis Vice–Commissarii Generalis sub die nona Ianuarii 1707; et tam Superiores Generales, quam Provinciales omnino provideant Conventus Recollectionis, alias Sacra Congregatio providebit. Dat. Romae hac die 24 Martii 1708.

I. R. Card. Imperialis Praefectus.

F. de Vico Secretarius.

DECRETUM

38 De instituendis in unaquaque Provincia Strictioris Observantiae Sancti Francisci Conventi-

bus spiritualis recess. pro Religiosis ferventioribus ad praescriptum Epistolae Circularis P. a Monte Bufo Vice-Commissarii, alias a Sacra Congregatione confirmatae.

Cum ad aures Sacrae Congregationis super Disciplina Regulari pervenerit, et multiplici fide dignorum testimonio fuerit comprobatum: in multis Provinciis strictioris Observantiae S. Francisci per Italiam, et Insulas adiacentes Epistolam Circularem Vice-Commissarii Generalis a Monte Bufo, datam 9 Ianuarii 1707, et ab hac Sacra Congreg. confirmatam 24 Martii 1708, plenum non sortiri effectum quoad demandatos spiritualis Recessus Conventus: Volens propterea Sacra Congregatio, ne talis inobservantia in Regularis Disciplinae detrimentum diutius protrahatur, opportune, et efficaciter providere, re mature discussa, auditisque pluries, tum voce, tum scripto Superioribus Ordinis, referente Eminentissimo Fabrono, rescripsit. Pro omnimoda observantia praefatae Epistolae Circularis Vice-Commissarii Generalis a Monte Bufo confirmatae, ut supra, a Sacra Congregatione, de instituendis in unaquaque Provincia supradictis Conventibus spiritualis Recessus pro Religiosis ferventioribus, et non concedatur licentia admittendi ad habitum, et professionem, nisi in Provinciis in quibus Sacrae Congregationi constiterit, praefatos Conventus reipsa institutos esse, ac sedulo, et cum effectu a Superioribus Generalibus detur notula, ubi sint respective instituti dicti Conventus.

Romae 10 Decembris 1714.

I. R. Card. Imperialis Praefectus.

F. de Vico Secretarius.

DECRETUM

39 Consimile praecedenti pro Minoribus Observantibus Sancti Francisci.

Cum ad aures Sacrae Congregationis super Disciplina Regulari pervenerit, et multiplici fide dignorum testimonio fuerit comprobatum in multis Provinciis Minorum de Observantia Sancti Francisci per Italiam, et Insulas adiacentes Breve San. mem. Innocentii XI, quod incipit *Militantis Ecclesiae* etc., editum die 22 Novembris 1679, plenum non sortiri effectum, quoad demandatos Recollectionum Conventus; Volens propterea eadem Sacra Congregatio, ne talis inobservantia in Regularis Disciplinae detrimentum diutius protrahatur, opportune, et efficaciter providere, re matura discussa, auditisque pluries, tum voce, tum scriptis Superioribus Ordinis, referente Eminentissimo Fabrono, censuit: Supersederi pro nunc in expeditione novi Brevis, sed omnino servandam esse dispositionem Brevis San. mem. Innocentii XI 22 Novembris 1679, de non concedenda licentia admittendi ad habitum, et ad Professionem in illis Provinciis, in quibus plene non constiterit Sacrae Congregationi, supradictos Recollectionum Conventus institutos fuisse iuxta formam in eodem Brevi praescriptam. Et interim detur a Superioribus Generalibus nota, ubi respective sunt Recollectionum Conventus.

Romae 10 Decembris 1714.

I. R. Card. Imperialis Praefectus.

F. de Vico Secretarius.

DECRETUM

Quo officium Prioratus Conventus S. Marcelli de Urbe Ordinis Servorum B. M. V. declaratur incompatibile cum cura Animarum eiusdem Ecclesiae, ac praeterea statuitur ut praedicta duo munia, tamquam incompatibilia in omnibus Conventibus cuiuscumque Ordinis, Societatis, et Instituti seorsim, distinctisque personis demandentur. 40

Mature discussa in Sacra Congregatione super Disciplina Regulari, habita sub die 28 Maii currentis Anni 1715, Causa Incompatibilitatis Prioratus Conventus Sancti Marcelli de Urbe Ordinis Servorum B. M. V. et Curae Animarum eiusdem Ecclesiae, unitim in Persona Patris Hieronymi Allegri, Eminentissimi Patres, auditis Partibus, unanimiter censuerunt, praedicta duo munia esse inter se incompatibilia, et insuper nominationem praefati Patris Allegri in Priorem dicti Conventus esse nullam: Mandantes insimul, sanctissimo Domino Nostro approbante, ut enunciata duo Officia seorsim provideantur in omnibus et singulis Conventibus cuiuscumque Ordinis, Societatis, aut Instituti, quibus Cura Animarum incumbit, aut incumbere contigerit. Et ita perpetuo, et inviolabiliter observetur sub poenis arbitrio eiusdem Sacrae Congregationis.

I. R. Card. Imperialis Praefectus.

F. de Vico Secretarius.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De excommunicatione quam indiscriminatim 41 incurrere, ait Auctor num. 5 et plur. seq., Foeminas ingredientes clausuram Conventuum Virorum, tum Religiosos ipsas introducentes, vide quid sentiant Pirhing in Decretal. lib. 3, tit. 35, § 6, num. 45; Engel in Collegio Iur. Canon., lib. 3, tit. 35, n. 13; Schmalzgrueber Iur. Eccles. univers. lib. 3, part. 4, tit. 35, § 4, num. 131; Suar. de Censur., disp. 22. sect. 6, n. 10, et plur. seq.

CRAPULA

Vide verb. Clericus, *art. 5, a num. 15 et 23.*

CRIMEN

PROUT EST IMPEDIMENTUM MATRIMONII.

Vide verb. Impedimenta matrim. *art. 5, num. 79 ad 90.*

CRUX

Summarium.

1. Crux Christi a S. Helena Constantini Magni Imperatoris Matre fuit adinventa. - 2. Crux Christi inter illas Latronum miraculo fuit cognita, ad num. 3. - 4. Crux suae praecisionis damnum non sentit, sed crescit, et multiplicatur. - 5. Crucis Domini Titulus quando Romae fuerit inventus. - 6. Episcopo ingredienti aliquam Civitatem, vel Ecclesiam Parochialem, Crux deosculanda a quo porrigi debeat. - 7. In Processionibus deferenda est Crux cum Imagine Crucifixi terga vertente Clero, seu populo sequenti. - 8. Crux in Processionibus deferenda est a Regularibus cum velo pendente, seu pallio. - 9. Cappuccini in Processionibus possunt erigere, seu deferre propriam Crucem. - 10. Cappuccini post sibi concessam propriae Crucis erectionem, debent in Processionibus locum cedere Regularibus anterioribus. - 11. Reformati, Discalceati, et Recollecti S. Francisci in Processionibus incedunt sub Cruce Minorum de observantia. - 12. Crux in Processionibus deferri debet a Religiosis Laicis, seu Conversis, non autem a Clericis Professis. - 13. In funeralibus unica tantum Crux defertur illius Ecclesiae, in qua defunctus sepeliri debet. - 14. Id tamen intelligendum est, dummodo Processioni funerali non interveniat Capitulum Cathedralis, quia tunc omnes invitati sub unica illius Cruce ad Ecclesiam tumulantem incedere debent. - 15. Et idem est dicendum etiam, quando intervenit Capitulum Collegiatae, ad num. 16. - 17. Si autem favore Regularium occurrat immemorabilis consuetudo circa delationem propriae Crucis, est servanda. - 18. Quid circa id statutum sit observandum a Clero Urbis. - 19. Quidve observandum a Confraternit. ejusdem Urbis. - 20. Confraternitates generatim nequeunt in Processionibus propriam erigere Crucem. - 21. Cruces Altarium, et Processionum non sunt benedicendae praecepto, et quilibet Sacerdos eas private benedicere potest. - 22. In Altari etiamsi sit expositum Venerabile, semper requiritur Crux cum Imagine Crucifixi. - 23. In fine Missae ad quodcumque Altare celebratae fit reverentia Cruci infra gradus, capite semper aperto. - 24. Cruces, quae fiunt a Sacerdote super Oblata, non sunt faciendae manu transversa, sed manu recta in transversa parte Crucis, et digitis conjunctis. - 25. Signum, quod fit cum Patena a fronte ad pectus, fit integre cum signo Crucis. - 26. Manus Sacerdotis ad *Hanc igitur oblationem* debent ita extendi, ut palmae sint apertae, pollice dextro super sinistrum in modum Crucis supra manus, non vero infra manus. - 27. Cruces in Missa super Calicem, et Hostiam quando efformandae. - 28. Tolerari non debet, quod in locis publicis, et sordidis stent depictae diversae Cruces, ac Sanctorum Imagines in derisionem Christianae Religionis. - 29. Cruces, et nova insignia praeter solitum in Processionibus deferre non licet. - 30. Crucem propriam in Processionibus erigere non possunt Presbyteri alicuius Ecclesiae intra limites propriae Parochiae, sed debent incedere sub Cruce Parochiae. - 31. Archiepiscopi possunt ante se deferre Crucem etiam per loca exempta suarum Dioecesum; Et idem possunt Episcopi habentes privilegium deferendi ante se Crucem, ad num. 34. - 35. Alia ad rem. *Remissive*. - 36. Affertur origo Crucis Caravacensis. - 37. De pluralitate Crucium in funeralibus. - 38. An Sacerdos debeat omittere Crucis osculum in Missis de Requiem. - 39 ad 41. De Crucis loco in Exsequiis Defunctorum. - 42. Quomodo a Summo Pontifice ad Archiepiscopum mos ante se deferendi Crucem dimanavit. - 43 ad 48. De unicitate vel pluralitate Crucium. - * 49. Signo Crucis Horas Canonicas auspicari solemus. - 50. Quanta virtus et antiquitas huius signi. - 51. De Cruce pectorali. - 52, 53. De Episcoporum usu Crucem deferendi. - 54, 55. De R. Pontificis usu. - 56. De Crucis praelatione. - 57. De Ligno S. Crucis, aliisque Dom. Passionis Instrumentis in processionibus deferendis.

1 Crux Christi a Sancta Helena Constantini Magni Imperatoris Matre fuit adinventa. Ipsa enim in somnis admonita, conquirendae, et adorandae Crucis studio Hierosolymam petiit; ibique, ut scribit S. Ambrosius in oratione de obitu Theodosii, aperit humum, decutit pulverem, tria patibula confusa reperit, quae ruina contexerat, inimicus absconderat; sicque Divinis monita visionibus beatissimum Crucis lignum Sanctissima Imperatrix invenit; Nicephorus lib. 8, cap. 29; Socrates lib. 1, cap. 11; Theodoretus lib. 1, cap. 18; et alii cum Baronio tom. 3, anno 326 [1].

2 Cum autem tres simul fuissent Cruces repertae, et titulus Dominicae Crucis seorsim ab illis, proptereaque dubitaretur quaenam illa foret, in qua Dei Filius pependiset, eam dubitationem sustulit miraculum; quippe Macarius Hierosolymorum Episcopus, factis Deo precibus, eas in conspectu Imperatricis cuidam Foeminae gravi morbo laboranti admovit, cui cum reliquae nihil profuissent, adhibita tertia Crux, statim eam sanavit: Sic Ruffinus Aquileiensis lib. 1 Histor., cap. 7 et 8; Theodoretus lib. 1, cap. 18; Socrates lib. 1, cap. 13; Sozomenus lib. 2, cap. 1, apud Baronium tom. 3, anno 226, num. 47; et concordat Breviarium Romanum lection. 5 in Festo Inventionis Sanctae Crucis. Sanctus Paulinus tamen epistol. 11 ad Severum, et ipse Severus Histor. lib. 2, apud Baronium loc. cit., n. 46, non seminecem foeminam sanitati restitutam, 3

[1] Vol. IX Symbolorum, quas cl. Gorius Florentiae edidit p. 65 seqq., exstat Francisci Antonii Zachariae de Inventione S. Crucis dissertatio. (Edit. Barbiell.)

sed mortuum ad vitam revocatum tradit, dicens quod cadaveri illato Cruces duae adhibitae fuerunt, quas mors sprevit. At vero ubi tertia admota est, Dominicam Crucem esse prodidit resurrectio; et ad salutaris signi tactum morte profuga, funus excussum, et corpus erectum est; tremefactisque viventibus, stetit mortuus, et funebribus, ut Lazarus quondam, vinculis expeditus, illico inter spectatores suos redivivus incessit. Nicephorus vero l. 8, cap. 29, apud Baronium l. c., n. 47 in fine, utrumque miraculum accidisse tradit, cum subdit: *Dicunt quoque, postea mortuo prorsus Crucem impositam, in vitam illum repente revocasse.*

4 Crux suae praecisionis damnum non sentit, sed crescit, ac multiplicatur; Tanta enim est Dei bonitas, scribit Bosius l. 6 de Cruce, relatus, et sequutus a Beyerlinck in Theatro vitae humanae, verb. *Crux*, fol. 613, litt. E, quod pro fidelis populi solatio eam virtutem suae Cruci impartiatur, ut cum omnium hominum desiderio per particularum eiusdem distributionem fiat satis, nullo tamen sui detrimento id eveniat. Et Sanctus Paulinus Epist. 11 ad Severum, sic habet: *Operante Divina virtute, iugi miraculo Crux in materia insensata vim vivam tenens, ita ex illo tempore innumeris pene quotidie hominum votis lignum suum commodat, ut detrimenta non sentiat, et quasi intacta permaneat, quotidie dividuam sumentibus, et semper totam venerantibus, sed istam imputribilem virtutem, et indetribilem soliditatem de illius profecto Carnis sanguine bibit, quae passa mortem, non vidit corruptionem;* sic apud Baronium cit. t. 3, ann. 326, n. 50, ubi ipse subdit, quod de multiplicatione in Crucis divisione divinitus impartita, quam S. Paulinus testatur, testis fidelis acedere videtur S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 10, cum ait: *Quinque panes testantur in quinque millia multiplicati; Lignum Crucis testatur ad hodiernum diem apud nos apparens, et apud eos, qui secundum fidem ex illo capientes hinc universum Orbem fere iam repleverunt.* Unde Baronius ipse loc. c., n. 50, sic concludit: *Haec igitur a S. Cyrillo tertium repetita, et a S. Paulino disertis verbis asserta ora obstruunt subsannantium Haereticorum, atque adeo obiectantium, quomodo fieri possit ut Crux una tot in partes toto reperiatur Orbe diffusa.*

5 Crucis D. N. Iesu Christi Titulus inventus fuit Romae in Ecclesia Sanctae Crucis in Hierusalem die vigesima mensis Ianuarii 1492, Graecis, Hebraicis, et Latinis Characteribus conscriptus; Alexander VI, Const. 4 incipien. *Admirabile* [1].

6 Crucem deosculandam porrigere Episcopo ingredienti in aliquam Civitatem spectat ad digniorem illius loci, etiamsi non ad illius Ecclesiam, sed ad aliam Parochialem dirigatur. Cum vero ingreditur Parochialem Ecclesiam, debet hoc praestari a digniore illius Ecclesiae, licet sint praesentes Canon. Cathedr. vel Collegiatae; Sac. Congr. Rit. in Calaguritana, 1 Iun. 1602, apud Barbos. loc. c., n. 5.

In Processionibus ita debet Crux deferri, 7
quod imago Crucifixi terga vertat Clero, seu Populo sequenti, quasi Christus praeire videatur; ad differentiam Crucis Papalis, vel Archiepiscopalis, in qua imago Crucifixi respicit Papam, vel Archiepiscopum, quasi ex illius aspectu in summa animarum cura ii recreentur, ut indicatur in Caeremon. Episcop., l. 1, c. 15, et l. 2, c. 16, et aperte in Caerem. Marcelli l. 3, c. 20, et Crassis l. 2, c. 42. Sic Gavant. Commentar. in Rubricas, part. 1, tit. 19. n. 3; Synodus Alexandrina XI, tit. 10, Decret. unic. citans ad id Decretum Sacr. Rit. Congr.

Crux in Processionibus deferenda est a Re- 8
gularibus, cum velo pendente, seu pallio; Sac. Rit. Congr. 14 Ianuar. 1657.

Cappuccini in Processionibus possunt erigere 9
propriam Crucem; Ead. Sacr. Rituum Congr. 21 Maii 1618, et Paulus V, Const. 9 incip. *Pastoralis Officii*.

Cappuccini post sibi concessam propriae Cru- 10
cis erectionem, debent in processionibus locum cedere Regularibus illis, qui sub propria Cruce, et in proprio loco incedebant, antequam ipsi propriam Crucem deferrent; Ead. Sacr. Congr. 23 Martii 1619.

Reformati, Discalceati, et Recollecti S. P. 11
Francisci in Processionibus incedunt sub Cruce Minorum de Observantia; Ead. Sac. Rit. Congreg. 3 Iunii 1617.

Crux in Processionibus deferri debet a Re- 12
ligiosis Laicis, seu Conversis, non autem a Clericis Professis; Sacra Congr. Episcop. et Regular. in Provincia S. Angeli, *Delationis Crucis*, 16 Septembris 1718, Ponente Card. Casono, teste Ursaya t. 3, part. 1, discept. 5 per totum.

In funeralibus unica tantum Crux defertur 13
illius Ecclesiae, in qua Defunctus sepeliri debet. Sic servandum esse ubique decrevit Sacr. Congr. Episcop. et Regul. in Barensi 29 Iulii 1616, et in Potentina 14 Iun. 1647, et saepe alibi. Et declaravit Sacr. Rit. Congr. in alia Barensi Terrae Melagni 2 Augusti 1631, et in Messanensi 12 Febr. 1653, per haec verba: *In funeribus deferenda est unica tantum Crux illius Ecclesiae, ad quam corpus transfertur, post quam sequi debent immediate personae illius Ecclesiae, et deinde caeteri secundum antianitatem*, ut censuit eadem Sacr.

[1] Huc spectat de Titulo Dominicae Crucis Archetypo Commentarius Dominici Mariae Mannii, qui in eodem Gorianarum Symbolorum Volumine IX prodiit pag. 1 seqq. (EDIT. BARBIELL.)

Rit. Congr. in Narniensi 30 Septembris 1614, et in Andriensi 22 Nov. 1631 ad 3, et eligitur ex Rituali Romano in Rubric. de exequiarum Ordine atque Romae observatur. Sic refert Pignatell. t. 6, consult. 58, n. 13, qui tom. 8, consult. 83, n. 175, affert ad id etiam Decretum Sacr. Congr. Conc. praecisis his verbis: *Die 17 Ianuarii 1682, Sacr. Congr Conc. declaravit Crucem deferendam esse debere illius Ecclesiae ad quam funus ducitur, illamque deferendam esse a Clerico eiusdem Ecclesiae post Confratres ante Clerum, et ita servari mandavit, etc.* Et resolvit ead. Sac. Congreg. Concilii in Aquensi Terrae Incisae *Iurium Parochialium* 9 Iun. 1708, ad decimum tertium dubium, ibi: *Sub unica Cruce Ecclesiae tumulantis.* Et idem statuit Sacr. Congr. Episcop. et Regular. in una Civitatis Castelli *Iuris funerandi* die 16 April. 1723, responsion. ad 5, ex dubiis pro PP. Conventualibus, et Parochis eiusdem Civitatis propositis, et resolutis ut infra:

I. An PP. Conventuales Terrae Citernae, accedentes ad publicas, et generales Processiones, incedere possint sub propria Cruce absque licentia Parochi? *Affirmative.*

II. An constet de immemorabili accedendi PP. Conventuales occasione associationis Cadaverum recta via Domum Defuncti? *Et quatenus constet;* An vigore eiusdem immemorabilis possint dd. Pat. sic continuare: vel potius teneantur accedere ad Parochialem?

Ad 2. Assertam etiam immemorabilem non suffragare.

III. An possint dict. Patres accedere ad Ecclesiam, in qua depositum est Cadaver ad effectum sepeliendi in alia Ecclesia; vel potius teneantur accedere ad Parochialem?

Affirmative quoad primam partem. Negative quoad secundam.

IV. An pro Cadaveribus illorum qui sibi Sepulturam elegerunt in Ecclesia eorumdem Patrum, Exequiae ab ipsis fieri debeant, vel potius a Parocho?

Affirmative quoad primam partem. Negative quoad secundam.

V. An in dicto casu electionis Sepulturae in Ecclesia Patrum Conventualium, Clerus Saecularis incedere debeat sub propria Cruce, vel potius sub illa eorumdem Patrum?

Negative quoad primam partem, et Affirmative quoad secundam.

VI. An iidem Conventuales cogi possint ad associanda Cadavera in eorum Ecclesia tumulanda, vel potius illa expectare possint in Ianua propriae Ecclesiae.

Negative quoad primam partem, et Affirmative quoad secundam. Sic refert Ursaya t. 5, part. 2, disceptat. 25, n. 50 ad 55.

14 Id tamen intelligendum est, dummodo Processioni funerali non interveniat Capitulum Ecclesiae Cathedralis, quia tunc omnes de Clero, tam Saeculari, quam Regulari invitati, ad Ecclesiam convenire, et sub unica illius Cruce ad Ecclesiam tumulantem incedere debent. Sic Samuel de sepulturis tract. 1, disp. 3, controvers. 3, conclus. 6, n. 37; et Monac. t. 1, tit. 5, formul. 7, num. 37, ibi: *In defunctorum associatione, si Capitulum Cathedralis incedat cum Regularibus, tantum una Crux est ferenda ab Ecclesia Cathedrali ob illius reverentiam. Cadaver si sepeliatur in Ecclesia Regularium, non erigenda est ab eis alia Crux, si vero ab Ecclesia Cathedrali non defertur, eam Regulares erigent, si Cadaver est tumulandum in sua Ecclesia.* Sic Sacr. Rit. Congr. sancivit in una Pisauren. 22 Martii 1632. Et magis praecise ead. Sac. Rit. Congr. in Fossanen. 22 Iulii 1645, Decreto tenoris sequent.: « Episcopus duobus dubiis humiliter petiit responderi. Primo, an servandum sit Decretum ab ipso factum, quod ad funera vocatis non liceat expectare Defunctum per vias, vel illius Domum petere, sed quod debeant intervenire ad Ecclesiam Parochialem, ad quam funus defertur, vel ad Cathedralem, si Cathedralis capitulariter interveniat, consuetudine immemorabili in contrarium non obstante. Secundo, an cum Cathedralis, et Parochi soleant deferre singuli suas Cruces, ac Vexilla Confraternitatum in suis Ecclesiis respective existentium, ut captent duos Cereos pro singulis Crucibus, et Vexillis, possit idem Orator praecipere, ut Clerus saecularis totus incedat sub unica Cruce, Cathedralis videlicet, quando capitulariter, alias Parochialis, ad quam funus defertur remotis huiusmodi Vexillis etiam Regularium, praedicta consuetudine non obstante?

Sac. Rit. Cong. ad primum respondit, tam Saeculares, quam Regnlares etiam exemptos ad funera mortuorum vocatos in Ecclesiam Cathedralem, alias in Parochialem, ad quam funus deferatur, convenire debere, et nullo modo permittendum, quod expectent per vias, vel adeant Domum Defuncti, consuetudine immemorabili in contrarium non obstante.

Ad secundum sub unica Cruce incedere debere omnes associantes funus, et ea sit illius Ecclesiae, ad quam Corpus defertur sepeliendum, nisi intervenerit, ut supra, Capitulum Cathedralis, vel Collegiatae; quo casu sub una duarum respective Cruce omnes incedere debent, praedicta consuetudine non obstante. » Die 21 Iulii 1645, ita reperitur, etc. Quod decretum confirmavit postea ead. Cong. in Aretina de anno 1664, inter Monachos Casinenses, et Capitulum Cathedralis, et denuo inter easdem partes 22 Decemb. 1697, in responsione ad primum. Sic Monacell. l. c., n. 38 et 39.

Ubi ut vides stante supra dicto Decreto non 15 solum cum intervenit Capitulum Cathedralis,

sed etiam cum intervenit Capitulum Collegiatae omnes ad funus invitati incedere debent sub unica illius Cruce. Quod et decrevit Sacra Congreg. Episcoporum et Regularium in Nullius Atinae *Iuris sepeliendi* die 2 Aug. 1709, in responsione ad 2 ex dubiis pro PP. Reformatis S. P. Francisci, et Capitulo Ecclesiae Collegiatae eiusdem loci propositis et resolutis, ut infra:

I. An PP. Reformati S. Franc. Atinae teneantur solvere quartam Parochiali, et Collegiatae Ecclesiae eiusdem loci, pro illis Defunctis, qui in eorum Ecclesia sepulturam elegerunt?

II. An in associatione cadaveris ad propriam Ecclesiam possint iidem Patres incedere sub illa Ecclesiae Collegiatae, et Parochialis?

III. An possit Capitulum eiusd. Parochialis, et Collegiatae Ecclesiae cum Stola et Cruce ingredi Ecclesiam dd. Patrum, in eaque functiones aliquas facere circa Cadaver, antequam sepulturae tradatur; seu potius debeat tantum dare ultimum Vale? Et quatenus affirmative quoad secundam partem.

IV. An dictum ultimum Vale consistat in simplici benedictione Cadaveris, recto tramite introducendi in Ecclesiam Regularium; vel potius in recitatione alicuius Psalmi, vel alterius Orationis.

V. An tempore Processionum, quo Capitulum praefatam Ecclesiam ingredi solet, possit Celebrans recitare preces, et etiam Missam celebrare, et teneantur Patres Capitulum urbaniter excipere, et Campanas pulsare.

Die 2 Augusti 1709, Ponente Eminentissimo Card. Corsino.

Ad primum responsum fuit: Negative.

Ad 2. Negative quoad primam partem, et quoad secundam Affirmative in casu de quo agitur, quando Canonici accedunt capitulariter.

Ad 3. Negative quoad primam partem; et quoad secundam, Affirmative quoad ingressum et ultimum Vale.

Ad 4. Ultimum Vale consistere in simplici benedictione.

Ad 5. Episcopo pro informatione.

Reproposita vero per eumdem Ponentem in Congregatione habita die 7 Septembris 1710, rescriptum fuit:

Capitulo licere ingredi cum Stola, et Cruce in casu, de quo agitur; nullum tamen peragere Officium circa Cadaver in Ecclesia, et ultimum Vale esse dandum extra Ecclesiam. Sic refert Ursaya, tom. 4, part. 1, discept. 31 in princip. et a n. 11 ad 17, et a n. 51 ad 57.

Sic etiam respondit eadem Sac. Congreg. Episcop. et Regul. in alia Nullius seu Aquinaten. *Iuris sepeliendi* die 6 Sept. 1709 in responsione ad primum ex sequentibus dubiis:

I. An in associatione Cadaveris ad propriam Eccles. Regulares possint incedere sub propria Cruce, vel potius teneantur incedere sub illa Ecclesiae Parochialis Collegiatae?

II. An possit Capitulum eiusdem Parochialis, et Collegiatae Ecclesiae cum Stola, et Cruce ingredi Ecclesiam dictorum Patrum, in eaque functiones aliquas facere circa Cadaver, antequam Sepulturae tradatur; seu potius debeat tantum dare ultimum Vale? et quatenus affirmative quoad secundam partem.

III. An dictum ultimum Vale consistat in simplici benedictione Cadaveris, recto tramite introducendi in Ecclesiam Regularium; vel potius in recitatione alicuius Psalmi, vel alterius Orationis?

Sac. Congreg. 6 Septembr. 1709, auditis partibus, respondit:

Ad 1. Negative quoad primam partem, et quoad secundam affirmative in casu, de quo agitur.

Ad 2. Negative quoad primam partem, et quoad secundam Affirmative quoad ingressum, et ultimum Vale.

Ad 3. Ultimum Vale consistere in simplici benedictione.

Sic refert Matthaeucci Official. Curiae, cap. 19 quoad Exequias, n. 14.

Ac id competere etiam Ecclesiae Collegiatae 16
iam cum aliis censuerat Pignatell. tom. 6, n. 1, referens sic resolvisse Sacram Congreg. die 14 Maii 1664, ibi: *Sacr. Congreg. censuit, ac declaravit in funeribus unicam Crucem adhibendam esse illius Ecclesiae, ad quam Cadaver defertur, nisi Capitulum Cathedralis, vel Collegiatae funeri interfuerit; quo casu Crux Capitularis privative adhibenda est.*

An autem, si favore Regularium concurrat 17
immemorabilis consuetudo circa delationem propriae Crucis, ipsi suffragetur, affirmat relatis declarationibus eiusdem Sacrae Congregationis, Passerinus de homin. statu, quaest. 187, art. 4, num. 181 cum seq., tom. 2, relat. etiam a Pignatell. loc. cit., n. 2, qui tom. 6, consult. 58, num. 14, de similis consuetudinis valore sic habet expresse: *Dummodo non extet consuetudo a tempore immemorabili observata, quod in associatione Cadaverum, etiam quando interveniunt Capitulum, et Canonici Cathedralis, non deferatur solummodo Crux eiusdem Cathedralis, sed etiam Crux Ecclesiae, ad quam corpus defuncti defertur, aliorumque etiam Regularium, qui fuerint vocati.* Et ibidem num. 15 subiungit, quod licet Capitulum Cathedralis habeat pro se regulam, quod quando funeri intervenit, debeant omnes incedere sub unica eiusdem Cruce, *id tamen non procedit in iis locis, in quibus adest consuetudo in contrarium, quae sit in viridi observatione;* et ad id adducit Conc. Lateranense, et plura Decreta Sac. Congreg. Rituum. Et de facto Sacra Congregat. Episcoporum et

Regularium in una Nucerina Paganorum 15 Septemb. 1690, manutentionem concessit PP. Basilianis in erectione Crucis occasione associationis Cadaverum in eorum Ecclesia tumulandorum, etiam interveniente Capitulo Cathedralis.

18 Pro Urbe a Statuto Cleri Romani in forma specifica a SS. D. N., c. 5, § 7, sic habetur dispositum, ibi: *Demum procedant omnes gradatim sub una tantum Cruce, illius videlicet Ecclesiae, ad quam Cadaver tumulandum defertur, nec alias Crux, sive Crucifixus sub quovis praetextu, vel consuetudine, quae potius dicenda est corruptela, erigatur, sive sit propriae Parochiae, sive Regularium, sive Laicorum Confraternitatum, sive etiam Capitulorum Collegiatarum etiam insignium, et Parochialium.*

19 Quoad erectionem autem Crucis Confraternitatum pro sedandis litibus et controversiis inter eas et Parochos Urbis, extant responsa Sac. Congr. Conc. ut infra: « Cum multis ab hinc annis ortae fuissent controversiae inter RR. Parochos, et Ven. Societates Urbis, occasione Processionum funeralium, et partes habuissent recursum ad Sacram Congregationem Conc. haec dubiis, tunc porrectis, dedit infrascriptas responsiones; videlicet:

Primo. An Archiconfraternitas possit in funeralium Processionibus erigere suam Crucem, quando defuncti tumulandi deferuntur ad ipsius Ecclesiam, in qua sepulturam elegerunt.

Secundo. An eadem Confraternitas possit suam Crucem erigere, tam per viam, quam in Ecclesia Parochiali, quando est invitata ad associandum cadaver sepeliendum in ipsa Ecclesia Parochiali?

Tertio. An Cappellanus eiusdem Archiconfraternitatis indutus Cotta, et Stola possit, post absolutum a Parocho Officium funeris, in Ecclesia Parochiali, una cum Confratribus canere Psalmos *Miserere*, et *De profundis*, cum aspersione aquae Benedictae?

Quarto. An possit Parochus Officium funeris peragere in Ecclesia Archiconfraternitatis super Cadaver defuncti in eadem Ecclesia tumulandi, etiamsi sit Parochus, intra limites cuius Parochiae Ecclesia Archiconfraternitatis est?

Ad primum. Praecedat Confraternitas, deinde Crux eiusdem Ecclesiae, deferenda per Clericum ipsius: postea sequatur Clerus Regularis, et tandem Saecularis.

Ad secundum. Negative, tam in Ecclesiis, quam in Processionibus funeralibus praesente Parocho.

Ad tertium, et quartum. Negative. »

Quorum observantiam praecepit Eminentiss. Urbis Vicarius Gaspar Card. Carpineus.

Die . . . Anno 1698 apud Impressorem Cameralem; Sic apud Matthaeucc. loc. cit., num. 12.

Confraternitates generatim nequeunt in Processionibus propriam erigere Crucem; sic pluries censuit Sac. Congregat. Conc. apud Ursayam tom. 3, part. 2, discept. 23, num. 13, et signanter in Regiensi 5 Augusti 1719 in respons. ad septimum apud eumdem loc. cit., num. 82. Unde ipsis Confraternitatibus, non Crux ad instar Cleri Saecularis, et Regularis, sed sola Imago SS. Crucifixi, vel illius Sancti, sub cuius Instituto militant, permissa est, ut replicatis oraculis Sacrae Congregationis referunt Donatus Prax. Rerum Regularium, t. 3, tit. 8 de Confraternit. Laic., qu. 28, num. 8; Ricciul. variar. lucubrat. lib. 4, de Confraternit. Laic., c. 14, num. 3, vers. *Ubi Confraternitates;* Ursaya l. c., num. 13. Vide in calce huius Artic. Not. Rom. Theolog. 20

Cruces Altarium, et Processionum non sunt benedicendae de praecepto, et quilibet Sacerdos eas private benedicere potest; Sac. Rituum Congregatio die 12 Iulii 1704. Vide verb. *Benedicere, Benedictio*, art. 5, n. 23, ubi affertur Decretum. 21

In Altari etiamsi sit expositum Venerabile, semper requiritur Crux cum Imagine Crucifixi. Sic declaravit S. R. C. 14 Maii 1707 [1]. 22

[1] Ubi de Cruce in Altari ponenda, quando in eodem publicae venerationi exposita est Eucharistia, sermonem facit Auctor, respiciens ad Decretum Sac. Rituum Congregationis die 14 Maii 1707, asserit, semper extare debere Crucem in Altari, quod tamen ex eodem Decreto non colligitur, quinimmo ex variis eiusdem Sac. Congregationis Decretis constat servandum, quod ad rem spectat, de Cruce in Altari ponenda, in quo est exposita Eucharistia, consuetudinem, et morem propriae Dioecesis, quemadmodum declaravit nuper sapientissimus Pontifex Benedictus XIV in Bulla *Accepimus*, die 16 Iulii 1746, in qua referens ea, quae a Sac. Rituum Congregat. hac eadem de re sancita iam fuerant, haec habet praeclara verba: *Satis commendari non possunt ea quae prudenter sapienterque decreta fuere a praedicta Sacrorum Rituum Congregatione, nempe ut quaelibet Ecclesia, vel Dioecesis, suam retineat consuetudinem, ita ut nihil immutetur in ea Dioecesi; ubi Crux in Altari constitui soleat, dum Missa celebratur, etiamsi Sacra Eucharistia publice prostet; neque nova disciplina excitetur in ea Dioecesi, ubi contraria huiusce rei consuetudo iampridem invaluerit.* Et certe in Patriarchalibus aliisque Urbis Ecclesiis haec praxis non servatur, ut semper adsit Crux in Altari, dum est Sacramentum Eucharisticum in eo expositum. Quis autem credat, permitti posse hanc praxim in Urbe, si aliquod extaret Congregat. Rituum Decretum, quo expresse ea praxis prohiberetur?* *(Nota Romani Theologi.)*

* Hallucinatur hic Theologus dum asserit ex decreto S. R. C. 14 Maii 1707, a me relato c. v. sub num. 22, non colligi semper extare debere Crucem in Altari, in quo expositum sit Venerabile; quid enim clarius, quod ex vi dicti Decreti debebat semper de more poni Crux in Altari, etiam quando in eo expositum erat SS. Sacramentum? Quinimo, subiungit Theologus, ex variis eiusdem Sac. Congregat. Decretis constat, quod ad rem hanc spectat de Cruce in Altari ponenda, in quo est exposita Eucharistia, servandam consuetudinem, et morem propriae Dioecesis; quemadmodum declaravit nuper sapientissimus Pontifex

Iterum vero causa reproposita die 2 Sept. 1741, decrevit, ut quaelibet Ecclesia consuetudinem suam retineret. Ita ex Constitut. Benedicti XIV. incip. *Accepimus;* ex qua Constitut. plura ad rem protulimus, tom. 1, verb. *Altare*, n. 59, ibi videnda; ad dubium autem, num committat peccatum grave celebrans in Altari, in quo Crux abest, communis sententia tenet id quidem nonnisi venialem culpam inducere; Idem de Sacrific. Miss., lib. 3, c. 13, § 1.

23 In fine Missae ad quodcumque Altare celebratae, fit reverentia Cruci infra gradus, capite semper aperto; Sac. Rit. Congr. 28 Aug. 1627. Vide verb. *Miss.*, art. 12, n. 67.

24 Cruces, quae fiunt a Sacerdote super oblata, non sunt faciendae manu transversa, sed manu recta in transversa parte Crucis, et digitis coniunctis; Sac. Rit. Congr. 4 Aug. 1663. Vide d. verb. *Miss.*, art. 12, num. 80.

25 Signum, quod fit cum Patena a fronte ad pectus, fit integre cum signo Crucis; Sac. Rit. Congr. 13 Mart. 1627.

26 Manus Sacerdotis ad *Hanc igitur Oblationem* debent ita extendi, ut palmae sint apertae pollice dextro super sinistrum in modum Crucis supra manus, non vero infra manus; Sac. Rit. Congr. 4 Aug. 1663. Vide dict. verb. *Miss.*, art. 12, n. 70.

27 Cruces formantur, non signando manu quatuor quasi puncta in aere, nec manu ducta in circulum, sed per duas lineas alteram rectam versus Sacerdotem, alteram diametraliter transversam. Quae super Calicem fiunt, non debent excedere Pallae magnitudinem; quae autem fiunt super Calicem et Hostiam, simul incipi debent, a labio extremo Calicis, usque ad spatium imminens primae parti Hostiae versus Sacerdotem, non debet tamen manus deprimi ad Hostiam, sed recta trahitur haec Crux aequaliter alta super Calicem et Hostiam. Sic expresse doctissimus P. La Croix lib. 6, pag. 2, num. 491.

28 Tolerari non debet, quod in locis publicis et sordidis stent depictae diversae Cruces, ac Sanctorum Imagines in derisum Christianae Religionis; Sacra Rit. Congr. 22 Maii 1596; Ursaya Instit. Criminal. lib. 3, tit. 1, n. 10, asserens nimis indecens, indecorum, et omni Iure prohibendum, quod signum Sanctissimae Crucis pingatur in locis lutuosis, ad hoc ut ipsius Maiestas plebem arceat mincturientem; ibique ad id citat plures alios Monacell. t. 2, tit. 13, formul. 1, num. 10, cum pluribus ibi citatis, et habetur ad rem textus expressus in l. *Cum sit* unic. Cod. Nemini licere Signum Salvatoris Christi etc.

29 Cruces, vel nova insignia praeter solitum in Processionibus deferre non licet: Sacr. Rituum Congr. in Carapolitana *Nullius* 4 Martii 1606, apud Barbosa in Summa Apostolicar. Decis., verb. *Crux*, num. 6.

Crucem propriam in Processionibus erigere 30
non possunt Presbyteri alicuius Ecclesiae intra limites propriae Parochiae, sed debent incedere sub Cruce Parochiae; Sac. Rit. Congr. in una Urbis 12 Martii 1616, apud Barb. l. c., num. 7.

Archiepiscopi possunt ante se deferre Cru- 31
cem, etiam per loca exempta suarum Dioecesum; et idem possunt Episcopi habentes privilegium deferendi ante se Crucem. Sic pluries censuit Sac. Congregat. Episcoporum et Regularium, et signanter in Vestana 26 Maii 1592, in Sypontina 26 Maii 1592, in Acherontina 20 Decemb. 1616, in Amalphitana 4 Iunii 1656, in Papiensi 8 Februar. 1681, ubi sequenti dubio: *An Episcopus Papiensis, qui habet usum Pallii etc. possit tam in dictum Collegium* (hoc est Ghislerium, quod est plenissime exceptum) *quam alia quaecumque loca intra suam Civitatem et Dioecesim existentia, intrare cum Cruce, non intendens per hoc praeiudicium inferre privilegiis et exemptionibus praetensis?* Respondit *Affirmative*. Quam resolutionem confirmavit die 13 Ianuarii 1685, et 1 Martiii 1687, non obstante allegata observantia in contrarium.

Item decrevit eadem Sac. Congreg. Episco- 32
porum et Regularium in alia Papiensi *Iuris deferendi Crucem* 17 Septembr. 1707, in qua dubio: *An Eminentissimo Episcopo Papiensi licuerit in suo accessu ad Carthusiam Papiensem etc. ingredi erecta Cruce Ecclesiam et Monasterium eiusdem Carthusiae?* Responsum fuit: *Affirmative quoad Ecclesiam; Negative quoad Monasterium;* confirmata die 22 Septembris 1708, quoad Ecclesiam, et praevio recessu a decisis, extensa etiam quoad Monasterium, his verbis: *Licere Eminentissimo Episcopo ingredi una cum Cruce in casu de quo agitur, etiam in Monasterium, absque ullo tamen exercitio Iurisdictionis.* Sic refert d. Ursaya tom. 2, part. 2, discept. 1, n. 15, 16 et 17.

Qui ibidem num. 52 subiungit, quod simi- 33
liter statuit eadem Sacra Congregatio Episcop. et Regul., Ponente Eminentiss. Corsino in Ragusina die 26 Maii 1711, in qua partibus acerrime informantibus, censuit et declaravit *licuisse et licere Archiepiscopo Ragusino ingredi Conventum praedictorum Patrum Dominicanorum cum Cruce erecta,* non ad explendos actus aliquos necessarios, minusque a Conc. Trid. praescriptos, sed ad merum et simplicem effectum caeremonialem, hoc est ad invisendum

---

Benedictus XIV in Bulla *Accepimus* etc. At debuerat Roman. Theol. dictam declarationem iam a me traditam fuisse in *Supplementis,* et in ipsamet sua Romana editione impressam verb. *Additio ex Auctore* 13, sub verb. *Altare privilegiatum.* (Responsio Auct. ad Not. R. Theol.)

Episcopum Ascrivii, seu Cathari suum Suffraganeum, moram facientem in Conventu dict. Patrum Dominicanorum.

34 Et ita etiam resolvit Sacra Congreg. Conc. in Lucana *Iuris deferendi Crucem* die 8 Augusti 1716, in qua, proposito dubio: *An liceat Episcopo Lucano ingredi, erecta Cruce, Ecclesiam Sancti Frigidiani Canonicorum Lateranensium in casu etc.* Respondit: *Affirmative.* Cui responsioni dd. Canonici Lateranenses acquieverunt. Sic apud eumdem Ursayam loc. cit., num. 136.

35 Alia ad rem; vid. verb. *Indulgentia,* art. 5, n. 63 et 64; verb. *Processiones,* n. 21 et 22, et Decreta S. R. C. in nostro tomo 6.

36 Crucis Caravacensis origo Kazizius Agarenor. Rex, Christianos quos in sua arce Caravacensi captivos habebat, e carcere accitos ad se humaniter interrogavit, quamnam singuli artem scirent, et inter hos unum, qui respondit se esse Sacerdotem, et omnes artes Regumque omnium potentiam quamcumque superari suo ministerio. Rex se intueri velle huiusmodi ministerium, et ut illud in suo conspectu celebraret, mandavit; Sacerdos contra respondit destitui se rebus necessariis ad sacram rem peragendam. Quare Rex continuo iubet, ut e proximo Christianorum oppido peterentur, quae ad hoc Mysterium celebrandum opportuna esse videbantur. Adferuntur ea; orsurus tamen Missam Sacerdos constitit. Causam cunctationis Regi sciscitanti Crucem esse dixit, quae consuescit his ritibus, et praesertim illo die (erat Festum Inventionis S. Crucis) adhiberi. Vix haec erat effatus, cum fornice, qui Altari imminebat, desciscente magnus splendor effulsit, et per illum tum duo Angeli de Coelo illapsi Crucem ligneam bipalmarem deferentes super Altare paratum deposuerunt. Stupet Rex Agarenus cum suis aulicis tanto Miraculo conspecto. Fidem cum iisdem amplectitur, et Sacello intra arcem constructo, Angelicam illam Crucem intra arcam pretiosam reponit. Miraculum plane est, quadringentis et amplius annis viguisse illud lignum citra cariem et teredinem aut ullum vitium, illaesum perdurasse. Sic expresse Gobat. t. 1, tr. 3, n. 286 [1].

ADDITIONES AUCTORIS.

37 Addendum est, quod ex Decreto Sac. C. R. sub die 10 Decembr. 1708, ut ex Pittono refert P. Cavalieri in agenda Defunctorum c. 15, Decret. 41, n. 2, ubi viget consuetudo, in funeralibus tot Cruces elevari poterunt, quot sunt Capitula, seu Communitates, licet Capitulum Cathedralis intersit funeri. Tunc enim iuxta pluralitatem diversi Cleri, etiam plures Cruces deferri possunt, ut etiam ex actis Eccles. Mediolanens. part. 1, tit. de funeribus et exequiis, et ex Notificat. Bened. XIV probat d. eruditissimus Cavalieri. Vide supra n. 17, et Decr. Sac. Congr. Conc. ann. 1726 et 1735, allat. verb. *Cadaver.*

Sacerdos, dum se induit vestibus sacris pro 38
Missa de requiem, non debet omittere osculum Crucium in Amictu, Manipulo et Stola, nec *Gloria Patri* in fine Psalmorum praeparationis eiusdem Missae; Caeremonial. Seraphic. impress. Mediolani 1744, cap. 15, n. 324; Cavalieri loc. cit., cap. 12, n. 1 et 2, testans de communi et praxi contra paucos; et ratio est, quia talia oscula non sunt a Rubrica enumerata inter omittenda in Missis Defunctorum, et nec *Gloria Patri* in praeparatione ad ipsas, si enim voluisset, et ista esse omittenda expressisset, ut expressit alia; quod enim voluit, expressit. Unde cum ista non expresserit, non sunt omittenda; arg. cap. *Inter corporalia* 2, § *Sed neque istud,* de translation. Episcop., c. *Ad audientiam* 12 de Decimis, cap. *Quia circa* 22 de privileg.

Subdiaconum cum Cruce in absolutione ad 39
tumulum absente cadavere, debere semper sistere contra Altare ad pedes tumuli, seu lecticae, inter ianuam Ecclesiae et lecticam versa facie ad Altare, tenent communiter Doctores per textum Rubricae XIII Missalis sic expresse dicentis: *Subdiaconus cum Cruce sistit se ad pedes tumuli, seu lecticae mortuorum contra Altare.* Discrepant autem in assignando locum, 40
ubi praesente cadavere sistere se debeat Subdiaconus cum Cruce. Cum enim Rituale Roman., in titulo de exequiis, praescribat, quod si cadaver sit laici, caput habeat versus ianuam Ecclesiae, et si cadaver sit Sacerdotis, (non Diaconi, aut alterius inferioris) caput teneat versus Altare; et aliunde idem Rituale Subdiaconum cum Cruce expresse collocet ad caput Defuncti; *Accedit ad feretrum, et se sistit ad caput Defuncti cum Cruce:* et Bauldry in Manuali, part. 3, cap. 14 et cap. 15, n. 8, vult quod iuxta dispositionem Ritualis Romani, Subdiaconus cum Cruce semper stet ad caput Defuncti, sive sit Laici, sive Sacerdotis, et celebrans ad pedes eiusdem. Sic etiam Gavant. part. 2, tit. 13, lit. m; Simon Buongiovanni in Silva Sacrarum Caeremoniarum, lib. 8, cap. 3 in fin.; Caeremonial. novissime impressum pro Franciscanis Reformatis Mediolani 1744, in

[1] Nihil verius Caravacanae Crucis historia, modo ab iis quae Higuera vel confixit ipse, vel ab aliis conficta Roblesio commodavit, repurgetur. Repurgavit enim vero Papebrochius in appendice ad Acta S. Ferdinandi Regis, ubi et apparitionem illam sub annum 1227, accidisse ostendit. Confer eiusdem Papebrochii responsionem ad exhibitionem errorum sibi sociisque a P. Sebastiano a S. Paulo obiectorum, art. 15, § 30, n. 364, seqq., et Bartholomaeum Alcazar in vita S. Juliani Conchensis Episcopi Matritensibus typis a. 1692 excusam, lib. 3, c. 13, ubi eamdem historiam pertractat. (EDIT. BARBIELL.)

cap. 27, n. 608, et alii inhaerentes dictae dispositioni Ritualis Romani iussu Pauli V editi, et Caeremonial. Episc. lib. 2, cap. 11, § 15 et 24. Quod Caeremonial., cap. 38 circa finem, circa exequias Cadaveris Defuncti Episcopi sic expresse insuper habet: *In Ecclesia collocatur feretrum in medio Ecclesiae, et ibidem Prior, seu Dignior Canonicorum, vel prima Dignitas, si adsit, indutus pluviali, faciat officium, hoc est dicet ad pedes feretri* etc., ubi dum collocat Sacerdotem ad pedes cadaveris in feretro, videtur aperte collocare Subdiaconum cum Cruce ad caput ipsius.

41 E contra Castaldus Caeremon. lib. 2, c. 39; Baruffaldus tit. 26, n. 249; Merati part. 2, tit. 13, n. 24; Cavalieri in agenda Defunct., cap. 15, decr. 42, n. 6, 7 et 8, et alii semper collocant Subdiaconum cum Cruce inter ianuam Ecclesiae et feretrum, et celebrantem inter feretrum et Altare, sive praesente cadavere Laici sive Sacerdotis. Et eorum non spernenda ratio est, quia verba Ritualis Romani non ita rigorose interpretanda sunt, ut accipienda sint pro hoc, vel illo casu particulari qui raro eveniant, ut de exequiis Sacerdotis, sed de solis exequiis Laicorum, quae quotidie occurrunt. Leges enim adaptantur ad ea quae ut plurimum contingunt, non autem ad illa quae raro accidunt ad text. in Authentic. *Ut sine prohibitione matres* in l. *Ex his* 4, et l. *Nam ad ea* 5 ff. de Legibus, se fundantes insuper in praxi etiam omnium fere Ecclesiarum, ut testantur Baruffaldus, et ex ipso Merati locis citatis. Et in citata Rubrica XIII Missalis, quae collocat Celebrantem *inter Altare et tumulum aliquantulum versus cornu Epistolae,* ne, ut scite Cavalieri loc. cit., terga vertat Cruci Altaris, quod eveniret, si in exequiis Cadaveris defuncti Sacerdotis collocati cum capite versus Altare, Subdiaconus cum Cruce sistere se deberet ad caput ipsius. Quae consuetudo, si legitima vere reperiatur maxime ob rationes allatas, esset observanda, cum ipsa sit optima Legum interpres, textu expresso in l. *Si de interpretatione* 37 ff. de Legibus, cap. *Cum dilectus* 8 de consuetudine. Alias non esset recedendum a dispositione Ritualis Romani sine distinctione inter Cadaver laici et Sacerdotis, absolute semper collocantis Subdiaconum cum Cruce *ad caput Defuncti.* Ubi enim Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, l. *Non distinguemus* 32 ff. de recept. arbitris, l. *Praeses* 3 ff. de Officio Praesidis, l. *De pretio* 8 ff. de publiciana in rem action., cap. *Quia circa* 22 de privileg. Maxime quia si Rituale id voluisset, expressisset, quod enim voluit, expressit, arg. cap. *Inter corporalia* 2, § *Sed neque istud,* de translation. Episcopor., c. *Ad audientiam* 12 de decimis, cum similibus; praesertim cum occurri possit indecentiae et deformitati vertendi terga Cruci Altaris, si Subdiaconus se sistat non humeris, sed solo tergo versus Altare, ut tradit cit. Caeremonial. Mediolani impressum 1744, in cap. 17, n. 608, ad instar dispositionis dictae Rubricae 13 Missalis ob id statuentis celebrantem aliquantulum ex parte Epistolae; et concurrente ad id dispositione Caeremonialis Episcop. loco cit., et auctoritate allegatorum Auctorum pro prima opinione.

Crucem ante se deferendi mos a Summo 42
Pontifice ad eius Legatos primum, inde ad Patriarchas, Primates, et paulatim ad omnes Archiepiscopos dimanavit, etiam per loca suae Provinciae exempta; et ad aliquos privilegiatos Episcopos; Bened. XIV de Synodo Dioeces., lib. 2, cap. 6, num. 2 et 3, ex pluribus ibi erudite adductis. Vide supra a n. 31 ad 34, ubi afferuntur varia Decreta ad rem.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Crux adhiberi in Ecclesia solet veluti insigne 43
quoddam, per quod unum ab altero corpore distinguitur, ita ut ex unicitate Crucis unicitas corporis, et versa vice ex multiplicitate Crucium multiplicitas corporum inferatur, ut post alios affirmant Pignatell. cons. Canon. tom. 4, cons. 30, num. 7; optime Ursaya discept. Eccles., t. 1, part. 1, discept. 26, num. 39 et seq., et rursus tom. 5, part. 2, discept. 26, num. 11 et sequent.; Rot. in Mantiss. ad Card. de Luca, lib. 3, decis. 23, num. 32, et dec. 28, num. 14.

At id non est perpetuum in una enim ea- 44
demque Ecclesia quum repugnent existentia plurium distinctorum corporum, uti post celebre consil. 5 Calderin. de his quae fiunt a Praelatis, firmavit Rot. cor. Molin. dec. 1220, num. 49. Delatio plurium Crucium in Eccle- 45
siasticis functionibus ad denotandum non plura corpora ipsius, sed plures eius praerogativas adhibita dici debet. Confer Vivizan. de Rit. Sanctiss. Cruc. Roman. Pontific. Praeferend. lib. 2, cap. 12.

De hisce vero Ecclesiis, quae in Ecclesiasticis 46
functionibus plures Cruces deferre solent, consule Claud. Ioli in tract., gallice edito, de Schol. Episcopal., cap. 8, tum Edmund. Marten. in tract. de Ecclesiast. discipl. in divin. recit. offic., cap. 20, § 9, tum alios.

At praetereunda haud est Neapolitana Eccle- 47
sia. Haec ab antiquo in nonnullis Ecclesiasticis functionibus duas Cruces deferre solita est, alteram Canonicorum dictam, alteram nuncupatam Hebdomadariorum. Excitata vero ab Heb- 48
domadariis praesidio huius Crucis, quae ab ipsis denominationem accepit, praetensione, quod Corpus ii efformarent a Canonicis distinctum, Sacra Congregatio Particularis destinata a sanct. memor. Benedicto XIV, causa mature discussa, die 15 Novembris anni 1752, sententia definivit, ambas Cruces Capituli esse, adeoque non

efformare Hebdomadarios Corpus a Canonicis distinctum. Et sequuta sententiam hanc Sacra Congregatio Rituum postea die 2 Decembris anni 1753 rescripsit, teneri Hebdomadarios in Ecclesia Neapolitana servare omnia illa quae Mansionariis aliarum Ecclesiarum praescribuntur a Caeremoniali Episcoporum, tum ab Apostolicis Constitutionibus.

ADDITIONES CASINENSES.

49 A saluberrimo signo Cruces omnes horas Canonicas auspicare solemus. Nam dum Sacerdos sacrarum precum initio divinum postulat adiutorium, eo nos contra diabolicas fraudes armamus, orantes fieri nobiscum signum in bonum, ut videant, qui oderunt nos, et confundantur, quoniam Deus psallentes adiuvat et consolatur. Bona de div. Psalmod., c. 16, § 5.

50 Quanta sit virtus, quanta antiquitas huius sacratissimi Signi colligi potest ex innumeris locis SS. Patrum aliisque Scriptoribus Ecclesiasticis. S. Clemens Romanus 1 const. Ap. c. 16, signum Crucis appellat infractum signum, quia sicut signum rem custodit, cui appositum et impressum est, ita Crux munitissima rerum omnium custodia est. Dionysius Areopagita docet signum ad omnia Sacramenta adhiberi. Iustinus Martyr. qu. 118 sive auctor *quaestionum* apud ipsum, a diebus Apostolorum usum ostendit emanasse, quo Christiani dextera manu seipsos et alia signo Crucis obsignant. Et Tertullianus de cor. milit., cap. 3, scripsit: *Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum atque exitum, ad vestitum, ad calceatum, ad mensas, ad lavacra, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia quaecumque nos conversatio exercet, frontem Crucis signaculo terimus.*

51 Crux pectoralis variis appellatur nominibus; et quidem Philacterium (sive Philaterium) ut scribit Gregorius M. ad Theodolindam Longobardorum Reginam: *Excellentissimo autem filio nostro Adulwaldo regi transmittere curavimus Philateria, id est, Crucem cum ligno S. Crucis Domini,* etc., Epist. lib. 12, 7. Φυλακτήριον vero, i. e. Conservatorium, erat quaedam chartula quae divinas ordinationes continebat, et in frontibus Hebraeorum ac in eorum sinistro brachio ligabatur, sic adimplere credentes ea; Macri *Hyerolex.* Dicebatur etiam *Excolpium,* uti Baronius, ann. 811, refert eam appellasse Nicephorum, Episcopum Constantinopolitanum. Crux pectoralis vocatur ab Innocentio III, ex eo quod ornet pectus. Ritum gestandi Crucem Pectoralem non admodum antiquum esse existimandum tenemus cum Saussay, Panopl. Episcop. l. 4, et Cardinali Bona, Rer. Liturgic. l. 1, cap. 24, 10, cum sileant de eo omnes veteres scriptores rituum Ecclesiasticorum. Cui sententiae Catalanus, Proleg. in Pontific. Rom. c. 13, n. 1, adhaerere nequit, dicens: *Cum enim Christiani fere omnes seu Orientis seu Occidentis Crucem, vel ipsa Crucis ligno vel Sacris Reliquiis munitam collo appensam gestarent, haud dubium, quin et illam non modo Episcopi sed et Clerici etiam deferrent.* Referunt quidem nonnulli verba Gregorii Nanzianzeni Carminel. 2, Carm. 21: *Namque Crucem in membris, medioque in corpore gesto...,* sed ex his verbis non patet, eum loqui de Cruce Pectorali ornamento Episcopi celebrantis; nam Crucem secum ferre commune erat omnibus Christianis etiam laicis et mulieribus. Bona l. c. Quod ex Orientalis historiae monumentis colligi potest; nam Gregorius Nyssenus in vita sororis suae S. Macrinae testis est, eam consuevisse Crucem vitali instructam ligno gerere collo appensam. Saussay. Morem eumdem apud Latinos etiam propagatum fuisse nulli dubium esse potest. Legimus enim in lib. 7, Epist. 127, Gregorium M. Crucem misisse Recharedo Wisigothorum regi *in qua lignum Dominicae Crucis inerat.* Haec aliaque similia exempla neutiquam obstant, quominus pectoralis Crux proprium Episcoporum insigne sit; nec enim sequitur ex eo, quod alii Crucem a sinu pendulam gestarent, hanc ex numero Episcopalium ornatuum submovendam, non enim gestant eam eodem ritu ac forma, neque pari iure aut honore. Saussay *Panopl.* Crux pectoralis revera successit Rationali summi Sacerdotis in veteri Lege. In hac siquidem figura salutari includuntur omnium beneficiorum insignia atque monimenta, quae Christus in ipsa Cruce pro nobis cum sanguinis sui profluvio misericorditer effudit.

52 Quod autem Episcopos spectat, egregium est, quod refert S. Gregorius Turonensis Episcop., lib. 1 de gloria Martyr., c. 11. Ait enim, se Crucem auream ad collum gestasse, in qua erant Reliquiae Beatae Virginis, Sanctorum Apostolorum et B. Martini, cuius ope incendium extinxit, quod aqua tolli non poterat.

53 Cum nec prisci Sacramentorum libri, nec antiqui praesertim Scriptores Liturgici, qui ornatus Sacros Pontificum aliorumque Ministrorum pertractarunt ad eorum significationes mysticas enucleandas, cum ipsi inquam numquam pectoralem Crucem attigerint, clarissime patet, nulla tum eam lege, vel consuetudine generali usurpatam fuisse, adeo ut, labente saec. XIII, in potestate Episcopi esset Crucem pectoralem deferre vel non. Sane, recte docet Dominus Georgius l. 1 de Liturg. Rom. Pontificis, c 19, a Romanis quidem Pontificibus, qui pectorali Cruce iam pridem usi sunt, inter Episcoporum peculiaria ornamenta fuisse adscriptam. Ibidem.

54 Pectoralem Crucem specialem fuisse Romani Episcopi ornatum, docet Innocentius III P. M. l. 1 Mysteriorum Missae, c. 53; singulas enim Papae vestes ad Altare explanans, pro Lamina illa aurea, quam solus Pontifex Summus ge-

stabat in fronte, subiicit Crucem a collo catenulis suspensam, ut et ipsa laminae loco esset Summi Pontificis propria. Tradit deinde Durandus l. 3 Rationalis, cap. 9, Pontificem imponendo sibi et deponendo Crucem ipsam osculari, ad denotandum, quod Christi passionem, quae per illam significatur, credit et confitetur, quodque ad eamdem repraesentandam, in officio Missae se parat. Ibid.

55 Crucem pectoralem inter solemnia Pontificum ornamenta adnumeratam, non legimus ante Rupertum et Papam Innocentium III. Fuisse tamen in potestate Episcopis, eam Crucem pectoralem adhibere vel non, testatur Durandus in suo Pontificali, ubi narrans indumenta Episcopo solemniter celebranti per ordinem necessaria, inter eadem ita memoratur: *Crux pectoralis, si quis ea uti velit.*

Crux in die Purificationis, Dominica Palma- 56
rum, Feria V in Coena Domini, Feria VI in Parasceve praefertur a Subdiacono diverso a ministrante, amicto, tunicella, aut planeta plicata, prout exigit sacrae actionis qualitas: die vero Commemorationis omnium Fidelium defunctorum a Subdiacono Missae. S. R. C. in Alexandrina 6 Maii 1826.

S. R. C. decrevit tolerari et permitti posse, 57
quod lignum Sanctissimae Crucis aliaque instrumenta Dominicae Passionis, peculiari horum attenta veneratione, habitaque ratione fere universalis consuetudinis, deferantur sub Baldachino, dummodo tamen id fiat seorsim et disiunctim a Sanctorum Reliquiis, quibus distinctivum hoc honoris omnino non convenit. 27 Maii 1826.

CULPA

Summarium

1. Culpa alia est Theologica, et alia est Juridica, et quae sit utraque. - 2. Culpa Juridica potest esse homini omnino involuntaria, et omni peccato vacans coram Deo. - 3. Culpa Juridica est triplex, scilicet, lata, levis, et levissima. Quae sit Culpa lata. - 4. Quae sit Culpa levis. - 5. Quae sit culpa levissima. - 6. Culpa Juridica valde differt a casu, et dolo. - 7. Casus quid sit. - 8. Dolus quid sit. - 9. De Jure naturae non est obligatio restituendi pro damno sine Culpa Theologica illato. - 10. Neque etiam de Jure positivo (praescindendo a contractu) est in Conscientia obligatio reparandi damnum sine Culpa Theologica illatum, nisi accedat sententia Judicis. - 11. Sic etiamsi nulla intervenit Culpa Theologica, ordinarie non est in Conscientia obligatio ante sententiam Judicis compensandi damna quae quis causat in officio v. g. Tutoris, Consiliarii, Confessarii, Judicis, Advocati, Medici, etc. - 12. Post sententiam Judicis est obligatio in conscientia ad reparandum damnum etiam sine culpa Theologica illatum. - 13. Sic etiam potest ex contractu esse obligatio in conscientia reparandi damna causata absque Culpa Theologica. - 14. De casu fortuito, cum sit extra omnem humanam praevidentiam, et providentiam, regulariter nemo tenetur, nisi in tribus casibus, et qui sint. - 15. Pro generali huius materiae seu obligationis intelligentia afferuntur hic tres potissimum Regulae passim a Doctoribus assignatae. - 16. Quaenam sit prima Regula. - 17. Quaenam secunda. - 18. Quaenam tertia. - 19 ad 22. Culpa dividitur in latam, levem, et levissimam.

1 Culpa alia est Theologica, alia est Iuridica: Culpa Theologica est offensa Dei, id est peccatum, sive sit mortale, sive veniale. Culpa iuridica est omissio diligentiae debitae, ex qua omissione sequitur aliquod damnum proximo.

2 Culpa iuridica potest esse homini omnino involuntaria, et omni peccato vacans coram Deo; Qui enim v. g. ex naturali oblivione librum sibi commodatum in publico loco reliquit, unde secuta est eius amissio, Culpam iuridicam commisit, licet coram Deo nihil peccaverit, seu nullam Culpam theologicam com-

3 miserit. Culpa Iuridica est triplex; scilicet lata, levis et levissima. Culpa iuridica lata est omissio illius diligentiae et circumspectionis, quam communiter et ordinarie adhibere solent homines eiusdem conditionis, ideoque, re ipsa adiunctam habet positivam negligentiam, ut si quis librum commodatum sibi relinquat in loco publico, si inde surripiatur, tunc dicitur periisse Culpa lata ipsius commodatarii; Et talis Culpa lata, licet dolus proprie non sit, tamen in iure aequiparatur dolo; l. 1 ff. Si mensor falsum,

4 ibi: *Lata culpa plane dolo comparatur.* Culpa levis est omissio illius diligentiae et circumspectionis, quam homines diligentiores suae conditionis adhibere solent, ut si quis rem sibi commodatam relinquat in cubiculo, vel arca non obserata, si inde surripiatur, tunc dicetur periisse Culpa ipsius commodatarii, quia homines diligentiores solent claudere cubiculum vel arcam. Culpa levissima est omis- 5
sio illius diligentiae et circumspectionis, quam homines diligentissimi et prudentissimi suae conditionis adhibere solent, ut si quis rem sibi commodatam relinquit in cubiculo, quod quidem clausit et putavit clausum, sed non tentavit manu, an esset bene obseratum, et revera non erat bene obseratum, si inde surripiatur, tunc dicetur periisse culpa levissima ipsius commodatarii, quia homines diligentissimi post clausum ostium solent manu tentare, an sit bene obseratum.

Culpa iuridica valde differt a casu et dolo. 6
Culpa enim iuridica, quaecumque illa sit, sive lata, sive levis, sive etiam levissima, cum sit omissio alicuius diligentiae et circumspectionis, quam homines diligentes, vel diligentiores, vel saltem diligentissimi talis status et conditionis adhibere solent, potest caveri diligentia et circumspectione humana. Casus vero est rei in- 7
opinatae eventus, qui neque ab homine dili-

gentissimo praevideri, vel impediri potest; Unde de casu fortuito, ut de terraemotu, rapina, impetu praedonum, grandine, fulmine et similibus damnum causantibus nemo tenetur, quia est extra humanam providentiam, textu expresso in l. *Contractus* 23, § *Animalium*, ff. de Reg. Iuris, ibi: *Animalium vero casus, mortes, quaecumque sine culpa accidunt, fugae servorum, qui custodiri non solent, rapinae, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus praedonum a nullo praestantur.* 8 Dolus autem dicitur omnis calliditas, fallacia et machinatio, ad circumveniendum, fallendum et decipiendum alterum adhibita; l. 1, § *Dolum*, de dolo malo.

9 De iure vero naturae non est in conscientia obligatio restituendi pro damno sine ulla culpa theologica illato; Ita Lessius, Vasquez, Tanner., Lugo, Tamburinus, Dicastill. de restit. d. 3, a n. 7; Illsung. tom. 4, d. 3, num. 4; Sporer. tom. 4, cap. 2, num. 42, et alii passim. Et ratio est, quia quod fit sine culpa, moraliter imputari non potest; In foro enim conscientiae non potest esse obligatio restituendi propter iniuriam, nisi in foro conscientiae commissa sit iniuria, atqui ubi nulla adfuit culpa theologica, nulla fuit in foro conscientiae iniuria, ergo, etc. Cum autem Doctores praesertim antiquiores docent culpam iuridicam latam inducere in conscientia obligationem restitutionis, ideo sic docent, quia culpa lata iuridica, seu civilis ordinarie est etiam simul theologica, ordinarie enim late culpabilis, omittens scilicet diligentiam et circumspectionem communiter ab hominibus suae conditionis adhiberi solitam, circa res proximi, advertit, vel saltem advertere debuisset damnum proximi secuturum, et hoc ipso theologice fit culpabilis.

10 Neque etiam de iure positivo (praescindendo a contractu) est in conscientia obligatio reparandi damnum sine ulla culpa theologica illatum, nisi accedat sententia Iudicis; Ita Molina, Vasquez, Lugo, Haunoldus tom. 2, n. 172 et 176; Esparsa qu. 26; Illsung. loc. cit., n. 5, et alii passim. Et ratio est, quia Leges civiles eiusmodi poenales ut 1 Inst. et ff. Si quadrupes, 2 Inst., ff. et Cod. de Noxalibus Actionibus, l. 1 et penult. ff. de his qui effuderint, l. 5 *Statuitur*, 4 Inst. et ff. ad l. Aquilinam, et aliae Leges huiusmodi, quae possent contra nostram assertionem adduci, essent nimis durae si ante sententiam Iudicis obligarent ad exequendam in se eiusmodi poenam propter actionem non imputabilem in conscientia ad culpam; ergo dicendum est tales Leges non intendisse obligare ante sententiam Iudicis: Et dato etiam quod forte intendissent obligare ante sententiam Iudicis, dicendum est non esse in eo rigore receptas, aut per usum contrarium contra eas praescriptum esse; quia, ut experientia constat, nemo est, qui propter talem culpam mere iuridicam sponte sua restituat, adeoque signum est, eas Leges non obligare ante sententiam Iudicis. Sic etiam si nulla intervenerit culpa 11 theologica, ordinarie non est obligatio in conscientia ante sententiam Iudicis compensanti damna, quae quis causat in officio v. g. Tutoris, Consiliarii, Confessarii, Professoris, Iudicis, Advocati, Procuratoris, Medici, Chirurgi, Pharmacopolae, etc. Ita Vasquez, Lugo, Esparsa, Haunoldus, Tamburinus, Lessius lib. 2, c. 7, d. 7; Sporer. tom. 2, tract. 4, cap. 2, n. 240; Illsung. loc. cit., n. 34, aliique plures. Et ratio est quia admittentes eiusmodi officium, vel curam, ordinarie non intendunt se obligare ad culpam iuridicam levissimam, aut levem, sed tantum ad communem diligentiam et circumspectionem, cavendo dolum, aut culpam latam, quae coniuncta sit cum culpa theologica, et non aliter; alias si in conscientia censerentur ipsi tales obligari, nullus reperiretur, qui vellet similia officia tanto onere assumere.

Post sententiam Iudicis est obligatio in con- 12 scientia ad reparandum damnum etiam sine ulla culpa theologica illatum, *Est communis;* et ratio est, quia alias sententia Iudicis esset frustranea, damnificans enim posset non parere Iudici, et sententiam eludere; tum quia non obtineretur finis Legum, qui est maior cautela, diligentia et circumspectio pro evitandis huiusmodi damnificationibus. Sic etiam potest ex 13 contractu esse obligatio in conscientia reparandi damna causata absque ulla sua culpa theologica. *Est etiam communis;* et ratio est, quia potest quis ex contractu aliquo suscipere in se omne periculum, ita ut, si res quomodocumque pereat, se obliget ad restitutionem, sicut enim potest fieri contractus assecurationis, quo assecurans vult accipere in se onus damni etiam pro casibus fortuitis, in quibus non est ulla sua culpa; a fortiori id fieri poterit pro casibus non fortuitis, in quibus est saltem culpa aliqua iuridica ex parte sui. De casu autem fortuito 14 cum sit extra omnem humanam praevidentiam et providentiam, regulariter nemo tenetur, nisi in tribus casibus, scilicet: Primo, quando culpa sua fuit data occasio tali casui fortuito, seu sua culpa praecessit casum fortuitum, ut cum quis equum commodatum usque Placentiam, duxit Mutinam, et in itinere Mutinam versus raptus est a latronibus, tunc enim culpa praecessit casum, et commodatarius sua culpa dedit occasionem tali casui fortuito: Secundo, quando intervenit pactum, quo quis se obligavit ad casum fortuitum. Tertio, quando quis, v. gr. commodatarius, fuit in mora culpabili reddendi equum commodatum, et per hanc periit apud ipsum commodatarium, tunc enim commodatarius tenetur etiam de casu fortuito, dummodo tamen non esset etiam equus commodatus periturus apud dominum: Habentur hi tres casus expresse excepti in cap. unico de Commodato,

ibi: *Cum gratia sui tantum quis commodatum accepit, de levissima etiam culpa tenetur; Licet casus fortuitus (nisi acciderit culpa sua vel intervenerit pactum, seu in mora fuisset) sibi non debeat imputari;* et concordat textus clarus in l. *Si ut certo,* § *Nunc videndum,* ff. de Commodato, et l. 1 Cod. eod. t., et l. *Contractus* ff. de Regul. iuris.

15 Pro generali huius materiae, seu obligationis intelligentia iuvat hic adducere tres potissimum regulas a Doctoribus passim assignatas et desumptas ex variis utriusque iuris textibus, et praesertim ex l. *Si ut certo,* § *Nunc videndum,* iuncto Bartolo in Summario, ff. Commodati.

16 Prima regula est: Quando contractus fit in favorem solius recipientis, uti fit in commodato, tunc ipse recipiens tenetur non solum de culpa lata et levi, sed etiam de culpa levissima, textu expresso in cit. cap. unic. de Commodato, ibi: *Cum gratia sui tantum quis commodatum accepit, de levissima etiam culpa tenetur,* et concordat textus apertus in l. *Si ut certo,* § *Nunc videndum,* et in l. *In rebus,* § 1, ff. de Commodato, et l. *Contractus* ff. de Regul. iuris, et l. 1, § *Is quoque,* ff. de actionibus et

17 obligationibus. Secunda regula est: Quando contractus fit in favorem solius dantis, uti fit in deposito, tenetur recipiens, seu depositarius solum de dolo et culpa lata; argum. lege 1 Cod. Depositi, et cit. leg. *Si ut certo,* § *Nunc videndum,* cum similibus.

Tertia regula est: Quando contractus fit in 18 favorem utriusque, scilicet, dantis et recipientis, ut fit in pignore, venditione, locatione etc., tunc praestatur solum culpa lata et levis, non autem culpa levissima; arg. cit. l. *Si ut certo,* § *Interdum,* ff. Commodati.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

Solet communiter Culpa dividi in latam, le- 19
vem et levissimam. At plerique errant in sta- 20
tuenda Culpa lata, Culpa levi et Culpa levissima. Nec perpetua est ea, quae ab Auctore 21
n. 115 et plur. seq. tum ab aliis inculcatur doctrina de praestatione Culpae pro modo utilitatis perceptae secundum leg. 5 ff. Commodati; Stryk. in usu modern. Pandect., lib. 13, tit. 6, § 12; Bohemer. in introd. in ius digest., lib. 13, tit. 6, n. 17. Latior vero est haec ma- 22
teria, ut intra cancellos huius additionis coarctari queat. Vide pro re nata Iacobum Gothofredum in leg. 23 ff. de Regul. Iuris, et Frider. Esaiam Puffendorf in commendatione peculiari, eaque praestantissima *de Culpa,* Lemgoviae 1741 typis excusa.

CULTUS DISPARITAS

Vide verb. Impedimenta Matrimonii, *art. 1, a num. 91 ad 97.*

CULTUS SANCTORUM.

Summarium.

1. Pro Sancto aliquem venerari non licet sine licentia Papae, etiamsi in vita fecisset miracula. - 2. Sanctus proprie, et stricte captus quis sit. - 3. Beatus proprie et stricte sumptus quis sit. - 4. Canonizatio proprie et stricte sumpta quid sit. - 5. Beatificatio proprie, et stricte capta quid sit. - 6. Duplex est tam Canonizatio, quam Beatificatio, una scilicet formalis, et altera aequipollens. - 7. Quae sit Canonizatio formalis. - 8. Quae sit Canonizatio aequipollens. - 9. Quae sit Beatificatio formalis. - 10. Quae sit Beatificatio aequipollens. - 11. Beatificatio, et Canonizatio non differunt essentialiter, sed solum accidentaliter, ad num. 12. - 13. Adducitur, et solvitur instantia. - 14. Affertur et solvitur alia instantia. - 15. Secundum plurimos Classicos Doctores est de Fide, quod Papa non possit errare, non solum in Canonizatione, sed etiam in Beatificatione. - 16. De facto solus Papa potest aliquem Canonizare, vel Beatificare. - 17. Quamvis antiquitus plurimi Sancti post felicem eorum obitum communi Episcoporum, et populorum consensu tales declararentur, et colerentur: hoc tamen semper de auctoritate expressa, vel tacita Summi Pontificis. - 18. Et a tempore Alexandri III, usque in praesens potestas, tum Canonizandi, tum Beatificandi soli Romano Pontifici privative quoad omnes alios fuit reservata. - 19. Qui fuerit primus Pontifex, qui solemniter Canonizationem celebravit ad num. 20. - 21. Canonizatione non semper fuit observatus idem ritus, et forma solemnitatis qui solet observari nostris hisce diebus. - 22. Item nec semper fuit observatus idem ritus, et forma in Beatificatione. - 23. Assignatur in quo potissimum consistat solemnitas Beatificationis. - 24. Tam ad Beatificationem, quam ad Canonizationem duo copulative requiruntur, scilicet excellentia Virtutum in gradu heroico, et miracula. - 25. Miracula, non solum in vita, sed praecipue post obitum patrata, sunt necessaria ad Beatificationem, et Canonizationem alicuius. - 26. Quot Miracula requirantur, et sufficiant, tum ad Beatificationem, tum ad Canonizationem. - 27. In Beatificatione et Canonizatione Martyrum non solet fieri tam exacta inquisitio de probitate vitae, et miraculis tempore vitae peractis ac fit in Beatificatione et Canonizatione Confessorum. - 28. Antiquitus nomen Martyris et Confessoris promiscue sumebatur, sicque idem erant Martyres et Confessores. - 29. Progressu tamen temporis, ut fit etiam nunc, Ecclesia consuevit distincte nomen Martyris et Confessoris usurpare. - 30. Hodie non proceditur ad Beatificationem et Canonizationem, nisi elapsis quinquaginta annis ab obitu Beatificandorum et Canonizandorum. - 31. Possunt tamen intra id temporis confici processus per Ordinarios, vel per Delegatos Apostolicos, et in Sacra Congregatione discuti de eorum validitate. - 32. Supra complementum dicti temporis solet interdum ob iustas causas a Rom. Pontifice concedi dispensatio, et adducuntur exempla de variis similibus dispensationibus. - 33. Sine dicta Pontificia dispensatione est omnino observanda supradicta Lex a Pontifice Urbano VIII constituta de lapsu quinquaginta annorum ab obitu Servi Dei, et assignatur

motivum talis dilationis. - 34. Adoratio, seu Cultus quid sit. - 35. Adoratio seu Cultus alia mere est Civilis, seu Politica, et alia Sacra, seu Religiosa, et quae sit utraque. - 36. Adorationis Sacrae, seu Religiosae tres sunt species, nempe Latria, Hyperdulia et Dulia. - 37. Adoratio, seu Cultus Latriae quae sit. - 38. Adoratio, seu Cultus Hyperduliae quae sit. - 39. Adoratio, seu Cultus Duliae quae sit. - 40. Dicta triplex adoratio, seu cultus alia est absoluta, et alia respectiva, et quae utraque sit. - 41. Cultus alius est publicus, et alius privatus, et qui sit uterque. - 42. Cultu publico coli possunt omnes Sancti, et Beati, cum aliqua tamen differentia, quae assignatur. - 43. Circa Beatos nondum Canonizatos attendenda sunt Brevia Pontificia, et Decreta Sacrae Congregationis Rituum, quae afferuntur. - 44. Qui cum fama Sanctitatis obierunt, et nondum sunt Canonizati, nec Beatificati, possunt licite coli cultu privato, et non cultu publico. - 45. Circa cultum et venerationem talium Virorum fama Sanctitatis defunctorum, eorumque Imagines, Miracula, Revelationes etc. attendendae sunt duae celeberrimae Constitutiones Urbani VIII, ad id editae. - 46. Affertur prima Constitutio. - 47. Affertur secunda Constitutio. - 48. Attendenda sunt insuper Decreta ad id edita de expresso mandato Urbani VIII, et edita iussu Innocentii XI. - 49. Affertur Decretum Sacrae Congregationis Rituum super immemorabili. - 50. Adducitur Decretum eiusdem Sacrae Congreg. servandum in recipiendis informationibus pro causis Beatificationum et Canonizationum Servorum Dei. - 51. Circa cultum et venerationem Reliquiarum Sanctorum et Beatorum est idem ferme dicendum, ac de cultu et veneratione ipsorum Sanctorum et Beatorum. - 52. Per Reliquias Sanctorum et Beatorum quid intelligatur. - 53. Reliquiae noviter inventae, et productae ad hoc ut coli possint cultu publico, debent prius esse legitime recognitae et approbatae. - 54. Reliquiae tam Beatorum, quam Sanctorum de novo inventae, non solum a Papa, sed etiam ab Episcopo recognosci et approbari possunt. - 55. Immo Reliquiae a Papa iam approbatae, antequam exponantur, debent etiam ab Episcopo recognosci. - 56. Et hoc etiam pro Reliquiis exponendis in Ecclesiis Regularium. - 57. Episcopus pro approbandis Reliquiis noviter inventis, et Romae nondum approbatis, debet adhibere Theologos, et pios viros. - 58. Et si aliquod circa id emerserit grave dubium, nihil inconsulto Summo Pontifice novum, aut in Ecclesia hactenus inusitatum est decernendum. - 59. Episcopus approbare non potest in ordine ad Cultum publicum Reliquias alicuius cum fama Sanctitatis defuncti, et nondum Canonizati, nec Beatificati. - 60. Cultu privato possunt coli Reliquiae quaecumque, tam antiquae, quam novae, non solum Canonizatorum et Beatificatorum, sed etiam cum fama Sanctitatis defunctorum, quamvis a nemine recognitae et approbatae fuerint. - 61. Reliquiae antiquae habendae sunt in ea veneratione, qua hactenus fuerunt. - 62. Innuitur attendendum novissimum Edictum emanatum pro veneratione Reliquiarum. - 63. Reliquiae non sunt incensandae, nisi cum incensantur Oblata. - 64. Corpora Sanctorum, et insignes eorum Reliquiae non possunt transferri de Civitate ad Civitatem, nec de Ecclesia ad Ecclesiam inconsulta Sede Apostolica. - 65. Item transferri non possunt de loco ad locum Corpora, neque Reliquiae Beatorum nondum Canonizatorum nec fieri potest mutatio capsae, in qua eorum Ossa recondita sunt, nisi accedente Summi Pontificis, aut Sacrae Congregationis Rituum auctoritate. - 66. Item sine licentia Papae, aut Sacrae Cong. Rit. transferri non possunt de loco ad locum Corpora Servorum Dei nondum Beatificatorum, nec Canonizatorum, in quorum Beatificationis et Canonizationis causis Sedes Apostol. iam manum apposuit. - 67. Translatio autem Corporum Servorum Dei nondum Canonizatorum, nec Beatificatorum, in quorum causis Sedes Apostolica nondum manum apposuit, potest fieri de licentia Ordinarii. - 68. Reliquiae Sanctorum vendi non possunt. - 69. Furtiva subtractio SS. Corporum, vel Reliquiarum, etiam devotionis causa facta, est peccatum Sacrilegii, nisi essent in locis infidelium condita. - 70. Reliquiae in altare pro eius consecratione locandae debent esse Sanctorum ab Ecclesia approbatorum. - 71. Corpora Sanctorum nondum Canonizatorum non possunt poni sub Altari. - 72. Quando exponuntur Reliquiae, ultra lampadem debent continuo ardere in Altari duo lumina. - 73. Reliquia Sancti ad hoc ut possit de eo recitari Officium, debet esse Insignis, et quae sit talis Reliquia. - 74. Officium de Reliquia insigni celebrandum est solum in Ecclesia, ubi est Reliquia, quamvis sit Cathedralis. - 75. De Reliquia non insigni non licet celebrari Officium. - 76. De Sancto, cuius habetur Corpus, vel Insignis Reliquia, non potest fieri Officium nisi constet de identitate, et nisi reperiatur in Martyrologio Rom. Reliquiae vero, si sint a locorum Ordinariis approbatae, possunt exponi ad Fidelium venerationem. - 77. Festum, quod in aliqua Ecclesia celebratur ratione Corporis, vel Insignis Reliquiae, non habet Octavam, nisi specialiter concedatur a Sede Apostolica. - 78. Qui recitant Officium de Sancto de quo habet Insignem Reliquiam in propria Ecclesia, si celebrat eadem die in alia Ecclesia, debet omittere *Credo*. - 79. In aliis Ecclesiis, ubi celebratur Officium, et Missa de Beatis, licet eorum Reliquias exponere, Imagines, et simulacra super Altari collocare. - 80. In Missis de Beatis non debet dici *Credo*, nisi adsit Reliquia. - 81. Reliquiam deferre in Processionibus pertinet ad Priorem Conventus, unde Reliquia sumitur. - 82. Reliquiae non in Monasteriis Monialium, sed in exterioribus Ecclesiis asservari debent. - 83. Reliquiarum Sanctorum Patronorum Civitatis Clavis una concedi potest Magistratui Saeculari eiusdem Civitatis. - 84. Reliquia modica iam facta alienabilis alicui Ecclesiae, vel Oratorio donari potest; Alias non posset alienari sine beneplacito Apostolico. - 85. Reliquias falsas exponere ad venerationem, est peccatum superstitionis. - 86. Reliquiae, et Ossa Sanctorum radi non possunt, ut rasura detur cum potu Infirmis. - 87. Immo neque portari possunt ad ipsos Infirmos. - 88. In altari, in quo est expositum SS. Sacramentum, non possunt exponi Reliquiae. - 89. In Tabernaculo, ubi asservatur SS. Sacramentum, non sunt retinendae Reliquiae. - 90. Solemnitates novorum Beatorum et Sanctorum a quibus prius, et quomodo peragendae in Ordine Fratrum Minorum? ad n. 96. - 97. Alia ad rem, *Remissive*. - 98 ad 100. De nominibus Sanctorum impressis. - 101, 102. Alia de Cultu Sanctorum. - 103, 104. Eius utilitas. - 105. Eius antiquitas. - 106. Ante iudicium Episcopi, nullus Martyribus decernebatur Cultus. - 107. Quonam tempore post Martyrum Epochas caeteris Sanctis Cultus attributus. - 108. Ante iudicium Ecclesiae nullus Confessoribus Cultus unquam tributus. - 109, 110. De iure Cultus decernendi Sanctis. - 111. Quid Reliquiarum nomine intelligatur. - 112. Semper Sanctor. Reliquiis cultus in Ecclesia impensus. - 113. Studium Ecclesiae ne falsis Reliquiis cultus impenderetur.

1 Pro Sancto aliquem venerari non licet sine licentia Papae, etiamsi in vita fecisset Miracula. *Communis*, textu expresso in cap. *Audivimus* 1 de Reliquiis et veneratione Sanctorum, ibi: *Illum ergo non praesumatis de caetero colere, cum etiamsi per eum Miracula fierent, non liceret vobis pro Sancto absque auctoritate Romanae Ecclesiae venerari.*

Sanctus igitur proprie et stricte captus, et 2
veneratione dignus est omnis et solus ille, qui rite *Canonizatus*, id est per Pontificem *Albo*, seu numero et Catalogo aliorum Sanctorum

publice, solemniter ac canonice adscriptus tamquam Sanctus declaratus et definitus est, addito statuto, ut ab omnibus pro tali habeatur atque colatur. *Sic in re Doctores communiter.*

3 Item Beatus proprie et stricte captus est omnis et solus ille, qui ex speciali concessione Summi Pontificis ab aliqua Provincia, Religione, vel loco tamquam in Coelis existens cultu aliquo publico, v. g. recitatione Divini Officii, celebratione Missae, expositione publica eiusdem Reliquiarum ad normam concessionis Pontificiae coli et venerari potest. Ita *in re pariter Doctores communiter.*

4 Unde Canonizatio proprie et stricte sumpta est publicum Sedis Apostolicae iudicium, et expressa definitio de Sanctitate et Gloria alicuius, qui solemni Caeremoniarum pompa Sanctorum Catalogo adscribitur, et publicae totius Militantis Ecclesiae venerationi proponitur, eique honores Sanctis debiti decernuntur. *Est in re Communis.*

5 Beatificatio vero proprie et stricte sumpta est legitima Pontificis concessio alicui certo Regno, Provinciae, Religioni, vel loco facta, ut aliquis tamquam cum Christo in Coelis regnans cultu aliquo publico, ut recitatione Divini Officii, celebratione Missae, expositione publica eiusdem Reliquiarum ad normam Pontificiae concessionis venerari ac invocari possit. *Est in re communis.*

6 Duplex est tam Canonizatio, quam Beatificatio, una scilicet formalis, et altera aequipol-
7 lens. Canonizatio formalis est illa, quae expletur a Summo Pontifice servata forma iudiciali, prolataque sententia cum omnibus consuetis
8 Caeremoniis, seu solemnitatibus [1]. Canonizatio aequipollens est, cum Summus Pontifex aliquem Dei servum in antiqua cultus possessione existentem, fama Virtutum et Miraculorum celebrem, et nulla prolata sententia, nec servato ordine iudiciali, omissisque consuetis caeremoniis ac solemnitatibus, coli iubet in universa Ecclesia, tali determinato die per Officii et Missae recitationem et celebrationem: Sic rectissime omni genere virtutum et disciplinarum undequaque Eminentissimus Cardinalis de Lambertinis, deinde meritissimus ac vigilantissimus Summus Pontifex in suo nemini impari ac omnibus suppari clarissimo opere de Servorum Dei Beatificatione, et Beatorum Canonizatione, lib. 1, cap. 41, num. 1, ubi a § 1 ad 10, per totum caput, varias recenset aequipollentes Canonizationes peractas a Summis Pontificibus, ut Sancti Romualdi a Clemente VIII, S. Norberti ab Urbano VIII et Clem. X, S. Brunonis a Clem. X, S. Petri Nolasci ab Alexandro VII et Clem. X, Sancti Raymundi Nonnati ab Innocentio XI, Sanctorum Ioannis de Matha et Felicis de Valois ab Innocentio XII, Sanctae Margaritae Scotorum Reginae ab Innocentio XII, Sancti Stephani Hungariae Regis ab Innocentio XI, Sancti Wenceslai Ducis Bohemiae a Benedicto XIII, Sancti Gregorii VII ab eodem Benedicto XIII. Adde ex § 11 eiusdem Capitis, ac libri editionis Romanae 1747, S. Gertrudem Islebiensem Virginem a Clemente XII aequipollenter Canonizatam.

Beatificatio formalis est illa, in qua praevia 9
formali discussione Virtutum, aut Martyrii et Miraculorum, Summus Pontifex indulget, ut servus Dei Beatus appelletur, atque in determinato aliquo Regno, Provincia, Religione, aut loco colatur, et ut plurimum quidem, cultu Officii ac Missae in eius honorem. Bea- 10
tificatio aequipollens est illa, in qua rata habita fama Virtutum, aut Martyrii, et Miraculorum, Summus Pontifex approbat sententiam latam a Iudice Ordinario, vel Delegato super Cultu immemorabili ac casu excepto a Decretis Urbani VIII. Idem qui supra loc. cit., c. 42, num. 8.

Beatificatio et Canonizatio non differunt essen- 11
tialiter, sed solum accidentaliter; Quamvis enim nonnulli apud Pignatell. tom. 4, consult. 53, n. 1, velint Canonizationem essentialiter, et secundum propriam rationem intrinsecam distingui a Beatificatione; ipse tamen Pignatellus, ibid. n. 2, talem opinionem reprobans sic expresse habet: At vero haec doctrina non est a Sede Apostolica, ideoque non video quomodo subsistat, Beatificatio enim univoce convenit cum Canonizatione, scilicet in nomine, cum Beatificatio sit etiam Canonizatio, quamvis particularis, ut breviter, sed optime dicit Pegna de Cultu et veneratione Sanct. Turrianus in 2–2 D. Thomae, disp. 16, dub. 2 et 3; Card. Tusch. verb. *Canonizare;* Contelorus de Canonizatione Sanctorum, cap. 2, n. 4, et alii. Ac etiam ratione substantiae. Nam et Beatus potest invocari, Arae possunt Deo dicari in eius memoriam, Missa, Laudes et preces in Officio Divino ei dicuntur, dies Festus in eius memoriam celebratur, pingitur cum radiis in signum Gloriae qua fruitur in Coelis, eius Reliquiae exponuntur in Ecclesiis ad venerationem; Qui omnes sunt honores essentiales Sanctorum Canonizatorum, teste Bellarmino tom. 2, controv. 4, lib. 1, cap. 7. Haec ad literam Pignatell. loco cit.

Et revera, quod Beatificatio et Canonizatio 12

[1] Cuiusmodi, ut recentes tantum indicem, canonizatio fuit, 16 Iunii 1737, Sanctorum Vincentii de Paulo, Io. Francisci Regis, Catharinae Fliscae Adornae, et Iulianae de Falconeriis a Clemente XII, Fidelis de Sigmaringa, Camilli de Lellis, Petri Regalati, Iosephi a Leonissa, Catharinae de Riccis, 29 Iunii 1746, a Benedicto XIV, et Ioannis Cantiis, Iosephi Calasanctii, Iosephi a Cupertino, Hieronymi Miani, Seraphini ab Asculo, Ioannae Franciscae Fremiot de Chantal, 16 Iulii 1767, a Clemente XIII peracta. (EDIT. BARBIELL.)

non differant essentialiter, clare patet ex quo utraque fiat maturitate maxima, et causa plenissime discussa ac cognita, precibus praemissis, et Spiritus Sancti assistentia enixe implorata, et utraque sit ultimum et completum iudicium, quod vir Dei sit in Gloria; cum Beatificatio non peragatur, nisi prius mature discussis Virtutibus in gradu heroico, et Miraculis tum in vita, tum post mortem patratis, quibus Sanctitas beatificandi hominis a Deo manifestatur, illisque legitime verificatis, Pontifex instinctu Spiritus Sancti factus certus de illius Sanctitate et existentia in Gloria, devenit ad illius Beatificationem, expediendo ad id ipsius Beatificationis Diploma, seu Breve. Immo per Beatificationem etiam ut talis toti Ecclesiae proponitur, et ideo ubique a Fidelibus Beatus certo absque formidine in Gloria creditur, et ad gratias impetrandas invocatur, quamvis uni soli Regno, aut Provinciae, aut Civitati, aut Religioni Officio ac Missa colendus permittatur: Nequit enim alicubi dubitari de sanctitate et gloria tam Beati, quam Canonizati, cum iudicium Pontificis, ex quo fiat ex assistentia Spiritus Sancti, sit infallibile, sive declaret aliquem esse Beatum, sive expresse definiat esse Sanctum; Sicque ubique Fideles omnes cognoscunt per actum Beatificationis et Canonizationis, Animam Beatificati et Canonizati esse in Gloria. Hac tamen differentia servata, quod per Canonizationem id credunt, ut per formam expresse definitivam et pronunciativam, per Beatificationem vero ut per formam concessivam, et implicite definitivam. Sic Arriaga t. 4 Theol., disp. 7, sect. 4; Trullench. in Decal. tom. 1, lib. 1, cap. 9, dub. 5, n. 3; Matthaeucci in Practica Theologo-Canonica ad causas Beatificationum et Canonizationum in quaestione prooemiali cap. unic., num. 9, et in opere dogmatico, controvers. 7, cap. 5, n. 21, et alii.

13 Nec obstat, quod pro Canonizatione novum fiat examen, quia tale novum examen non fit de Virtutibus viri Dei, neque de Miraculis in vita, aut ante Beatificationem patratis, quibus probata fuit Sanctitas vitae, et infallibilis existentia servi Dei in Gloria, sed fit solum novum examen de continuatione Miraculorum post beatificationem a Deo ad intercessionem Beati patratorum, ut ea certum testimonium perhibeant, etiam voluntatis divinae, quod Beatus publico cultu Officii et Missae in tota Ecclesia colendus decernatur, ut patet ex Constitutione 2 Gregor. IX, incip. *Mira*, § 6, edita pro Canonizatione S. P. N. Francisci: ibi: *Sane licet eius vitа tam sancta, tam strenua et praeclara sibi sufficeret ad obtinendum consortium Ecclesiae Triumphantis, quia tamen Militans, quae solummodo videt in facie, non praesumit de his, quae de suo Foro non sunt auctoritate propria iudicare.... vitam eius sibi fuisse acceptam, et ipsius memoriam esse a Militante Ecclesia venerandam, multis et praeclaris miraculis declaravit.*

Nec etiam officit, quod Pontifices in Bullis 14
Beatificationis uti soleant solum verbis, *Concedimus*, *Indulgemus*, *Impartimur*, in Bullis vero Canonizationis utantur verbis explicitis *Declaramus*, *Definimus*, *Decernimus* et *Mandamus*, quia ut recte dicunt Trullench. loco cit., Matthaeucc. loco cit., n. 21, et alii, Pontifices tam per Beatificationem, quam per Canonizationem declarant Servos Dei esse in Gloria; per Canonizationem quidem in forma explicite definitiva et pronunciativa; per Beatificationem vero in forma indultiva, concessiva et implicite definitiva. Unde Contelorus de Canonizatione Sanctorum, cap. 2, n. 4, cum aliis allegatis tradit *Beatificationem in effectu aliud non esse quam particularem quamdam Canonizationem minori apparatu celebratam*, ut ait Fagundez apud Dianam coordinat. tom. 3, resol. 9, n. 2. Sicque apparet, quod Beatificatio et Canonizatio non differant inter se essentialiter, sed solum accidentaliter, quatenus Cultui per Canonizationem concesso adiecta non sit limitatio, bene vero adiecta sit Cultui per Beatificationem indulto, ut nempe beatus recitatione Officii, et celebratione Missae colatur solum in aliquo certo Regno, Provincia, Civitate et Religione cum nonnullis aliis limitationibus in Brevi Beatificationis exprimi solitis, ac in Decretis Sacrae Congregationis Rit. infra sub n. 43 adducendis, expressis.

Hinc plurimi Classici Doctores tenent, quod 15
sit de Fide, quod Papa non possit errare, non solum in Canonizatione, sed etiam in Beatificatione. Vide verb. *Papa*, art. 2, a num. 49 ad 57.

De facto solus Papa potest aliquem *Canoni-* 16
zare, vel *Beatificare*. Hostiens. in cap. *Audivimus* 1 de Reliquiis et Veneratione Sanctorum, n. 13, verb. *Absque auctoritate*, et ibid. Ioann. Andreas n. 6; Cardinal. in 2 notabil.; Innocent. n. 2; Abbas in 2 notabil.; Barbos. n. 3; Fagnan. n. 20; Turrecremata in cap. 1, n. 22, de consecr., dist. 3; Sanctus Antonin. in Summa, p. 3, tit. 22, cap. 5, n. 5, § 5; Venerab. Card. Bellarm. de Sanctor. Beatitud. tom. 2, part. 2, lib. 1, cap. 8; Matthaeucc. in cit. Practica Theologo-Canonica, quaest. prooemial., cap. unic., n. 2; Reiffenstuel lib. 3 Decr., tit. 45, n. 6; Pirhing ibid., n. 3; Eminentissimus de Lambertinis, deinde Beatissimus Summus Pontifex nomine Benedictus XIV, re in Aevum benedicendus, l. c. cap. 10, et alii communiter; arg. cit. cap. *Audivimus* 1 de Reliquiis et Veneration. Sanctor., ibi: *Cum etiamsi per eum Miracula fierent, non liceret vobis ipsum pro Sancto absque auctoritate Ecclesiae Romanae venerari;* et concordat cap. *Ex eo* 2 eod., et c. *Venerabili* 52 de Testibus. Et ratio

est, quia haec est una de maioribus causis, quae inter Christianos proponi possit, ut de se patet, et omnes fatentur; Maiores autem causae ad Sedem Apostolicam spectant, c. *Maiores* 3 de Baptismo, eique specialiter reservantur, cap. *Nisi* 3, et cap. *Quod translationem* 4 de Officio Legati, adeoque, etc. Tum quia sicut opera, quae Sanctitati alicuius testimonium perhibent, Fidei innituntur, ut patet de Miraculis, iuxta illud Matth. cap. 17, num. 19, ibi: *Si habueritis fidem sicut granum Sinapis, dicetis huic Monti: Transi hinc illuc, et transibit, et nihil impossibile erit vobis,* ita ad illum pertinet Sanctos canonizare, ad quem pertinet quaestiones Fidei determinare, qualis est solus Papa, cap. *Quoties* 21, caus. 24, qu. 1, cum similibus.

17 Quamvis enim antiquitus ante introductionem solemnis, qui nunc servatur, ritus *Canonizandi,* plurimi Sancti (ut patet de Apostolis omnibus, de variis Martyribus Stephano, Laurentio, Sixto, Vincentio, Fabiano et Sebastiano, Ioanne et Paulo, Cosma et Damiano, Gervasio et Protasio, pluribusque aliis; de Confessoribus Silvestro, Antonio Abbate, Paulo primo Eremita, Martino, Nicolao et Gregorio Magno, Augustino, Ambrosio, Hieronymo, Nazianzeno, Basilio, Athanasio, Cyrillo, Chrysostomo, Hilarione, multisque aliis, de Maria Magdalena et Martha, ac de Virginibus Agnete, Agatha, Lucia, Caecilia, Catharina, Anastasia et pluribus aliis) post felicem eorum obitum communi Episcoporum et populorum consensu tales declararentur et colerentur; hoc tamen semper de auctoritate expressa, vel tacita Summi Pontificis id non contradicentis, sed tacite approbantis, ut docent Gonzal. in cap. *Audivimus,* sub num. 7 de Reliquiis et veneratione Sanctor.; Garcias de Canonizatione, § 5, p. 91; Gravina de Cathol. praescript., tom. 4, qu. 5, de Canonizatione Sanctor., pag. 321; Dominicus a Sanctissima Trinitate tom. 3 de Ecclesia militante, in Bibliotheca maxima Pontificia t. 10, pag. 487; Rabaud. Exercit. Theolog., tom. 2, exercit. 3, cap. 1, pag. 138; Azorius Institut. moral., tom. 2, lib. 5, cap. 7; Bellarmin. loc. cit., cap. 8 in fine; Layman lib. 4, tract. 7, cap. 5, n. 1; Reiffenstuel loco cit., num. 7; Matthaeucc. loco cit., num. 1 et 2; Lambertin. loco cit., lib. 1, cap. 6, num. 9, ubi egregie, more suo, id probat pluribus aliis adductis.

18 Et a tempore Alexandri III, usque in praesens potestas tum *Canonizandi,* tum *Beatificandi* soli Romano Pontifici privative quo ad omnes alios fuit reservata, cap. *Audivimus* 1 de Reliquiis et Veneratione Sanctorum, ubi dictus Alexander III Summus Pontifex, ut patet ex eiusdem verbis adductis supra n. 16, inhibuit, ne quis in posterum pro Sancto venerari inciperet absque Romani Pontificis expressa approbatione; Bellarmin. loco cit., cap. 8; Matthaeucc. loco cit., num. 5; Gravina in continuatione secundae partis Catholic. praescript., tom. 4, pag. 209, § *Merito vero Alexander;* Wanespen Iuris Ecclesiastici univers. part. 1, tit. 22, cap. 7, n. 14, et pluribus aliis adductis; Lambertin. loco cit., cap. 10, a num. 5 usque in finem. Quamvis tamen Gonzal., Victon., Bivarius, Godefricus, Henschenius, Daniel Papebrochius et alii apud ipsum loc. cit., n. 5, non improbabiliter censeant talem Legem, seu reservationem esse multo antiquiorem Alexandro III, cum in dicto cap. *Audivimus,* id de novo non statuat, sed quasi iam constitutum commemoret, et talis loquendi forma Decretum non faciat, sed factum, et vulgo notum supponat, ut videntur innuere verba ipsius Decretalis adducta supra num. 16. Vide nova additamenta.

Hinc non certo constat, quisnam fuerit pri- 19
mus Summus Pontifex, qui solemniter Canonizationem Sanctorum celebraverit. Nam multi tenent, quod prima Canonizatio solemniter celebrata fuerit a Leone III anno 804, qui in Civitate Werdensi solemniter inter Sanctos Sanctum Swibertum eiusdem Civitatis Episcopum retulerit. Sic ex quadam Epistola Sancti Ludgeri Episcopi Monasteriensis relata a Cardinali Baronio in Annalibus ad dictum annum 804, num. 2 et seq., inter alios Cardinalis Bellarminus t. 2, lib. 1, cap. 8, de Sanctor. Beatitudine, ubi sic expresse habet: *Primus enim Pontifex (ni fallor) qui Sanctos legatur canonizasse, videtur fuisse Leo Papa III, de quo sic scribit Sanctus Ludgerus in Epistola de miraculis S. Swiberti, c. 9 in 2 tom. Iuris:* « Tandem devota instantia Caroli (Magni) et Hildebaldi Archipraesulis Coloniensis venit a Colonia idem Papa Werdam, et ibi post alias solemnitates Sanctum Swibertum solemniter Catalogo Sanctorum Confessorum adscripsit pridie Nonas Septembris. » *Hanc primam legi solemnem Canonizationem, ante quam fortasse fuerunt etiam aliae, sed non mihi constat.* Angelus Rocca de Canonizatione Sanctor., cap. 5, § *Ego vero;* Macrus in suo Vocabulario Ecclesiastico, verb. *Canonizatio;* Franciscus Victon. in suo Tractatu gallice conscripto de Canonizatione Sanctor., cap. 10 per tot.; Phoeboeus Archiepiscopus Tarsensis in sua dissert. impressa post Acta Canonizationis Sancti Petri de Alcantara, et Sanctae Mariae Magdalenae de Pazzis; Gonzal. in cap. *Audivimus* sub num. 7 de Reliquiis et veneratione Sanctor.; Card. de Lauraea in 3 lib. sentent., tom. 3, disp. 6, art. 3, num. 47; Cornelius a Lapide in Comment. ad cap. 44 Ecclesiast.; § *Triplex haec gloria;* Casalius de veteribus Ecclesiae Ritibus, cap. 70, § *de praedictis;* Rabaudi exercit. Theolog., tom. 2, exerc. 3, cap. 1 de Ecclesia, § *At potestatem;* Marchesius de capite visibilis Ec-

clesiaé, tom. 9 Bibliothecae maximae Pontificiae, pag. 737, § *A Romano*.

20 Alii autem multi defendunt contrarium, docentes, quod illa Epistola Sancti Ludgeri, quae est potissimum fundamentum ob quod supra allati Doctores primam solemnem peractam Canonizationem Sancti Swiberti adscribunt Leoni III est commentitia; Sic Pater Ioannes Morinus in Commentario de administratione Sacramenti Poenitentiae lib. 10, cap. 20, ubi haec habet: *Conficta est Epistola ante forsan trecentos annos, aut, maxime ante quadrintos nomine Sancti Ludgeri ab aliquo Werdensi Monacho in sui Monasterii commodum et gloriam... Deinde Sancti Swiberti in Sanctorum Catalogum relationem eodem modo et ordine enarrat, quo nunc, et ab annis quadringentis celebrari solet. Certum est autem hanc celebrationem coepisse trecentis post Leonem III annis et amplius. Primus, quem perhibent antiqua documenta solemniter a Pontificibus canonizatum fuisse, est Hugo Carthusianus et Gratianopolitanus Episcopus. Secundus est Sanctus Bernardus. Sed considera quae Epistolae, sive Bullae Pontificum de istorum Sanctorum Canonizatione referunt, et ea compara cum iis quae Auctor ille de Sancti Swiberti Canonizatione scribit, deprehendesque caeremonias hodiernas a Leone III multo diligentius et copiosius, quam ab Innocentio II aut Alexandro III fuisse observatas. Quod argumentum certum est, istius Epistolae auctorem post annum 1200 scripsisse. Ante Innocentium II et Alexandrum III, simplex admodum erat Canonizationis ritus, ut ex Petro Damiano constat in fine vitae Sancti Romualdi, testaturque Cardinalis Baronius ad annum Christi 1027. Obtinebatur ab iis, quibus curae erat illa Canonizatio, a Sede Apostolica facultas Altare supra Corpus Defuncti erigendi. Eo erecto, peracta erat Canonizationis solemnitas. Post illud tempus caeremoniae sanctae illius actionis paulatim factae sunt augustiores.* Demum post alias adductas rationes concludit Morinus: *Multa sunt alia eiusdem criminis argumenta, quae longum esset persequi. Undique enim rimosa est Historia ista, et fabellis veritate assutis fatiscit;* Legi possunt etiam Henschenius ad diem 26 mensis Martii in Commentario praevio ad vitam Sancti Ludgeri, et Cointius in Annalibus Ecclesiae Francorum ad annum 805, ubi non pauca adversus eam Sancti Ludgeri Epistolam, quam supposititiam esse censent, annotarunt. Item Ioseph Maria Sanfelicius Apostolicae Sedis olim Nuncius ad Tractum Rheni in sua Epistola, quam ediderunt Continuatores Bollandiani ad diem 26 Martii pag. 640; Lucas d' Achery et Ioannes Mabillon. in Actis Sanctorum Ordinis Sancti Benedicti, et in praefatione ad saeculum quintum § 6, num. 100; Pagi in Critica Historico-Chronologica in universos Annales Cardinalis Baronii tom. 3, ad annum Christi 754, n. 7, ubi sic habet: *Cumque haec de Sancti Swiberti Canonizatione commenta nunc manifesta sint, iis refellendis diutius non immorabor.* Alter Pagi in vita Sancti Stephani II alias III, ad num. 14. Continuatores Bollandiani ad diem 26 Martii in vita Sancti Ludgeri, § 8. Quibus consentit idem Lambertin. loco cit., lib. 1, c. 7, sub n. 13, et expresse Graveson. in celeberrima sua Historia Ecclesiastica, t. 4, part. 1, colloq. 1, pag. 299 primae impressionis Romae, ubi ex aliis expresse dicit: *primum exemplum solemnis Canonizationis factae a Romano Pontifice, contigisse dumtaxat anno nongentesimo nonagesimo tertio, quando videlicet Ioannes XV Pont. Max. solemni Canonizationis ritu Uldaricum Episcopum Augustanum publicis Sanctorum fastis adscripsit.* Idem Mabillonius praefatione in saeculum quintum Benedictinum, quod est Ecclesiae decimum, sic habet: *Hoc primum indubitatae Fidei monumentum de solemni per Romanum Pontificem Canonizatione invenimus Diploma Ioannis XV, qui in frequenti Episcoporum Conventu ad preces Lintulphi Episc. Augustani Udalricum eiusdem Ecclesiae Episcopum in Sanctorum Album retulit.* Sic etiam Papebrochius dis. 20 in Conatu Chronico-Historico de solemnium Canonizationum initiis atque progressibus [1], et alii plures validis et satis convincentibus fundamentis id ostendentes.

In Canonizatione non semper observatus fuit 21
idem ritus et forma solemnitatis quae solet observari nostris hisce diebus, sed fuit varia pro varietate temporum et Pontificum; cum enim pendeat ab arbitrio ipsorum Pontificum, potest augeri vel minui, prout ipsi iudicaverint expedire, et temporum circumstantiis congruere, ut notant Contelorus de Canonizatione Sanctorum, cap. 3, n. 5; Matthaeucc. loco cit., n. 3; idem Lambertin. lib. 1, cap. 36 per tot., ubi per varios § assignat solemnia Canonizationis, tum quoad ritum antiquiorem, tum quoad ritum moderniorem merito ibi legendum, admirandum et venerandum.

Item nec semper fuit observatus idem ritus 22
et forma in Beatificatione, uti videre est in cit. numquam satis commendato, semperque amplius commendabili Opere de Servorum Dei Beatificatione, et Beatorum Canonizatione dicti Eminentissimi de Lambertinis, deinde undequaque meritissimi Summi Pontificis Benedicti XIV, et signanter lib. 1, cap. 13 et 20 ac 24, ubi num. 1 et 2, insuper asserit, quod solemnitas Beatificationis, quae fit in Basilica Vaticana per publicationem potissimum Brevis

[1] Gerbert in principiis Theologiae Liturgicae s. 2. (EDIT. BARBIELL.)

Apostolici inter Missarum solemnia initium duxit ab Alexandro VII in Beatificatione Beati,
23 nunc Sancti Francisci Salesii. Et ibid., num. 3, subiungit, quod solemnitas Beatificationis in Basilica Vaticana peragendae consistit potissimum in actibus sequentibus: hoc est primo in publicatione Indulgentiae ab omnibus utriusque sexus Fidelibus concessis, et Sacra Communione refectis lucrifaciendae, qui in Basilica Principis Apostolorum, aut Missae solemni pro Beatificatione canendae intererint, aut Beatificationis die eamdem Vaticanam Basilicam visitabunt: secundo in praesentia tum Cardinalium Sacris Ritibus praepositorum, nec non Consultorum Sacrorum Rituum Congregationis, tum Cardinalis Archipresbyteri Basilicae Vaticanae, et Canonicorum, et Cleri eiusdem Ecclesiae: tertio in exhibitione Brevis Apostolici, quae fit a Postulatore Causae Cardinali Praefecto Sacr. Congreg., qui Postulatorem remittit ad Cardinalem Archipresbyterum Vaticanae Basilicae pro facultate illud in Basilica publicandi: quarto in publica lectione Brevis; quinto in solemni cantu Hymni *Te Deum laudamus*, qui ab Episcopo Missam solemnem celebraturo intonatur: sexto in detectione imaginum Servi Dei quae prius velo coopertae erant, tum super Altari, tum ad faciem Templi: septimo in omnium adstantium veneratione: octavo in recitatione Collectae, quae fit ab Episcopo Missam celebraturo in honorem Beati: nono in thuris datione Imagini Beati, quae ab eodem fit Episcopo trino ductu: ultimo in celebratione solemnis Missae, tum vero in accessu Summi Pontificis ad Basilicam Vaticanam ipsa die post Vesperas ad Imaginem Beati colendam.

24 Tam ad Beatificationem, quam ad Canonizationem duo copulative requiruntur, scilicet excellentia Virtutum in gradu heroico, et Miracula, ita ut nec excellentia Virtutum sine Miraculis, nec Miracula sine Virtutibus sufficiant. Sic expresse habetur in Constit. Innocentii III edita pro Canonizatione Sancti Homoboni, incip. *Quia pietas*, ibi: « Licet, autem iuxta testimonium veritatis, sola finalis perseverantia exigatur ad sanctitatem animae in Ecclesia triumphante, quoniam qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit, duo tamen, virtus videlicet morum et veritas signorum, opera scilicet in vita, et Miraculorum signa post mortem, ut quis reputetur sanctus in militante Ecclesia, requiruntur: nam quia frequenter Angelus Satanae se in lucis Angelum transfigurat, et quidam faciunt opera sua bona, ut videantur ab hominibus, quidam etiam coruscant Miraculis, quorum tamen vita merito reprobatur, sicut de Magis legitur Pharaonis, et etiam Antichristo, qui electos etiam si fieri potest, inducet suis Miraculis in errorem, ob id nec opera sufficiunt sola, nec signa; sed cum illis praecedentibus ista succedant, verum nobis praebent indicium Sanctitatis, nec immerito nos ad illius venerationem inducunt quem Dominus suis ostendit Miraculis venerandum. Haec autem duo ex verbis Evangelii plenius leguntur, ubi de Apostolis loquens ait... Illi autem profecti praedicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis... In eo namque, quod ait, cooperante, eos operatos esse demonstrans; et in eo, quod sequitur, sequentibus signis, eos exponens, immo Dominum in eorum Miraculis claruisse. Hoc etiam Dominus usque hodie operatur in Sanctis et potentiam suam signis evidentibus manifestat, dum vivorum curat aegritudines ad memoriam mortuorum, et eos plus esse post mortem, et felicius vivere mortuos qui in Domino moriuntur, quam qui vivunt in Mundo, demonstrat. » Et in Constitutione 4 Gregorii IX, edita pro Canonizatione Sancti Antonii de Padua, incip. *Cum dicat Dominus*, ibi: *Licet ad hoc, ut aliquis Sanctus sit apud Dominum in Ecclesia Triumphante, sola sufficiat finalis perseverantia iuxta illud Apocalypsis 2: Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitae: Ad hoc tamen ut Sanctus habeatur apud homines in Ecclesia Militante, duo sunt necessaria, virtus morum et veritas signorum, merita videlicet et Miracula, ut haec illa sibi adinvicem contestentur, cum nec merita sine Miraculis, nec Miracula sine meritis plene sufficiant ad perhibendum inter homines testimonium Sanctitatis.* Et sic docent Fagnanus in cit. cap. *Venerabilis* 52, num. 2, de Testibus, et in cit. c. *Audivimus* 1 de Reliquiis et veneratione Sanctor., num. 3, et ibi Innocentius n. 1; Ioannes Andreas n. 4; Ancharanus n. 5; Reiffenstuel. loc. cit., n. 9, testans de communi; et Lambertin. loco cit., lib. 4, part. 1, cap. 5, a num. 1 usque ad 7, et eodem lib. 4, part. 1, cap. 7 et 18, refellens illos, qui solas virtutes exposcunt, aut sola Miracula.

Miracula non solum in vita, sed praecipue 25
post obitum patrata, sunt necessaria ad Beatificationem et Canonizationem alicuius. Sic Glossa communiter recepta, in cap. unic. de Reliquiis et veneratione Sanctorum in 6, verb. *Sedis;* Mascard. de probation., conclus. 216, n. 42; Reiffenstuel. l. c., n. 10; Lambertin. loco cit., et alii passim.

In causis procedentibus per viam non cultus, 26
bina saltem Miracula requiruntur atque sufficiunt, etiamsi sint solum tertii generis pro obtinenda Beatificatione formali et bina, quae post eam supervenerint, sufficiunt pro Canonizatione; et in causis, quae procedunt per viam casus excepti, seu cultus immemorabilis, bina sufficiunt Miracula, quae post indultam venerationem superveniunt. Sic expresse Lambertin. loco cit., lib. 1, cap. 32, n. 3 et seq.,

referens ita decisum fuisse *a Sacrorum Rituum Congregatione Generali in causa Sancti Ioannis de Capistrano die 13 Iun. 1677.* Item *in Causa Sanctae Catharinae de Bononia die 17 Maii 1707.* Item *in Causa Sancti Stanislai Societatis Iesu die 13 Novembris 1714.* Item *in Causa S. Agnetis Virginis Ordinis Praedicatorum die 12 Mart. 1726.* Et idem tenet lib. 4, part. 1, cap. 6, n. 4 et 5, ubi testatur de praxi Sedis Apostolicae, uti etiam de tali praxi testatur Matthaeucci loco cit., tit. 3, c. 8, § 2, num. 23, dicens, quod Sedes Apostolica plures in Ordine Beatorum et Sanctorum conscripsit solis duobus tertii generis Miraculis verificatis, idque dicit notum esse ex Decretis Sacr. Congreg. in Registro videndis, in quam praxim concurrunt scribentes apud Martam de Canonizatione, par. 4, c. 7, n. 88, et tenent Doctores passim. Nunc autem servanda sunt Decreta S. D. N. Benedicti Papae XIV, alterum quidem sub die 23 Aprilis 1741 emanatum, in quo statuitur ut in causis Beatorum per viam Cultus immemorabilis, aut indulti procedentibus, in posterum non duo, ut antea, sed quatuor ad eorum Canonizationem probari debeant Miracula: in causis autem procedentibus per viam non Cultus, ubi virtutes aut martyrium ex testibus de auditu fuerint probatae, non duo miracula ut antea, sed quatuor omnino ad eorum Beatificationem obtinendam debeant approbari: alterum vero die 17 Iulii 1754 editum, in quo declaratur, pro obtinenda formali beatificatione, si testes de auditu a videntibus in Processu Apostolico excepti coniungantur cum testibus de visu in Processu ordinario exceptis, sufficere debere duo Miracula, si vero cum testibus de visu in Processu ordinario exceptis non coniungantur nisi testes de audito auditus in Processu Apostolico excepti, tunc tria Miracula requiri ante Beatificationem data et approbata.

27 In Beatificatione et Canonizatione Martyrum non solet fieri tam exacta et stricta inquisitio de probitate vitae et Miraculis tempore vitae peractis, ac fit in Beatificatione et Canonizatione Confessorum, sed praecipue de Miraculis post mortem, et de causa ob quam passi sunt indagatur. Hostiensis in cit. cap. *Audivimus* 1, num. 3, de Reliquiis et veneratione Sanctor.; Fagnan. ibidem, num. 16; August. Triumph. de potestate Ecclesiae, quaest. 16, art. 3; Mascard. loc. cit., num. 9; Reiffenstuel. loc. cit., n. 11, et alii; arg. c. *Baptismi vicem* 34, et c. *Catechumenum* 37 de consecrat., et ad id satis clare facit generalis illa promissio Christi Matthaei 10: *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.*

28 Quamvis enim antiquitus nomen Martyris et Confessoris promiscue sumeretur, sicque idem essent Martyres et Confessores, ut tradunt passim Scriptores, et signanter Petrus Galesinus in Notis ad suum Martyrologium 17 Kalend. Febr., ubi inquit: *Certum atque exploratum omnibus est.... Martyris et Confessoris nomen olim sinonymum fuisse;* Franciscus Amatus Pouget in suis Catholicis Institutionibus, tom. 1, pag. 913, ibi: *Olim Confessores Christi dicebantur ii solum, qui cum testimonium perhibuissent veritati cum carceris, exilii, rei familiaris, suppliciorum, ipsiusque vitae periculo, non tamen morti traditi fuerant: Confessores autem dicebantur propter gloriosam et publicam nominis Christi Confessionem, Martyres quoque appellabantur propter exhibitum veritati testimonium.* Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum ad diem 2 Ianuar., ibi: *Ne quid lateat, sciendum est, diversa admodum significatione a praesentis temporis usu hanc vocem* (scilicet Confessoris) *a maioribus usurpatam. Illi enim neminem eo nomine appellabant, nisi eum qui Christi Fidem interpellatus coram Fidei hostibus confessus esset.* Lambertin. loco cit., lib. 1, cap. 2, sub n. 6, ibi: *Proprie Confessores olim dicebantur illi qui Christum palam et coram tyrannis seu Fidei hostibus, confessi, quolibet tormentorum, vel poenae genere affecti, superstites tranquillam mortem obibant.* Et infra n. 7 sic subiungit: *Martyres tandem erant illi qui pro verae Fidei defensione moriebantur, aut qui atrocissima tulerant pro Fide tormenta; licet fuerint superstites, et in pace quieverint,* teste Divo Thoma 2–2, q. 124, art. 4 ad quartum. Unde, ut notat ipse, veri Martyres etiam aliquando Confessores dicti sunt.

Progressu tamen temporis, ut etiam hodie 29
servatur, Ecclesia consuevit distincte nomen Martyris et Confessoris usurpare; illos scilicet appellando Confessores, qui sancta ac laudabili vita vixerunt, et sancto demum fine naturali morte in pace quieverunt, ac in Sanctorum numerum sunt relati, quatenus per virtutum opera sunt Deum confessi. Unde Ordo Cluniacensis in Praefatione ad vitam Sancti Geraldi sic expresse habet: *Cum igitur Confessor a confitendo vocetur, Geraldus tanto rectius Confessor dici potest, quanto iustioribus factis Deum est confessus.* Et Egebertus Episcopus Eboracensis in Excerpt., cap. 28, ait: *Sancti Patres, quos Confessores nuncupavimus, id est Episcopi, Presbyteri, qui in Castitate servierunt Domino.* Lambertin. loco cit., n. 6; Matthaeucc. loco cit., tit. 4, cap. 1, num. 3, et alii communiter, atque Ecclesiastica praxis. Et illos appellando Martyres, non solum qui violentam mortem, seu cruciatus lethales voluntarie perpessi sunt, sed etiam illos qui a persecutoribus nostrae Fidei comprehensi, varie vexati, in carcerem vel in exsilium missi, et aerumnis confecti usque in finem perseverantes propter Fidei aliarumque supranaturalium virtutum confessionem mortem naturalem subie-

runt. Vide verb. *Martyrium,* et infra nova additamenta.

30 Nostris hisce temporibus, nisi habeatur Apostolica dispensatio, non procedit Sacr. Congr. Rituum in Causis Servorum Dei ad effectum Canonizationis seu Beatificationis, aut declarationis Martyrii, nisi elapsis quinquaginta annis ab obitu illorum. Sic expresse satuunt Decreta iussu Urbani VIII edita, § *Sanctitas Sua,* ibi: *Sanctitas Sua expresse prohibuit Sacrae Rituum Congregationi, ne deinceps procedat in Causis Servorum Dei ad effectum Canonizationis seu Beatificationis, aut Declarationis Martyrii, nisi lapsis quinquaginta annis ab obitu illius, quinimmo etiam lapsis quinquaginta annis de similibus Processibus, tam factis, quam faciendis agi vetuit, nisi habita prius, et expresse obtenta licentia a Sanctitate Sua, vel eius Successoribus. Sub Decreto huiusmodi vult comprehendi etiam Causas in quibus modo reperiuntur expeditae Literae Remissoriales et Compulsoriales, ac omnes aliae nunc pendentes, quae adhuc expectant perfectionem suam et complementum a facto futuro finalis determinationis. Quod ut firmius observetur, insuper iubet, ut si memoriale super hoc directum Congregationi porrigatur cum Rescripto Sanctitatis Suae, ut aliqua ex huiusmodi Causis ad praefatos effectus examinetur, nullum sortiatur effectum, nisi in eodem Rescripto specialis praedictae prohibitionis derogatio reperiatur.*

31 Talis autem prohibitio non impedit, quominus infra spatium dictorum quinquaginta annorum possint confici Processus per Ordinarios, vel per Delegatos Apostolicos, et in Sacr. Rit. Congr. discuti de eorum validitate, ne labente dicto temporis cursu pereant oculati et meliores testes, sicque occasione huiusmodi dilationis pereant etiam probationes, ut expresse habetur in supradictis Urbani VIII Decretis, § *Verum,* ibi: *Verum, ne pereant huiusmodi dilationis occasione probationes, permittit Sanctitas Sua, non habita ratione dictorum quinquaginta annorum, ut agi possit de praedictis Processibus, sive de aliis auctoritate Ordinaria fabricatis, vel fabricandis ad effectum deliberandi, an per Sedem Apostolicam debeant concedi Literae Remissoriales in genere: quibus obtentis et fabricatis super eis Processibus, servatis servandis, illisque Sacrae Rituum Congregationi praesentatis, permittit pariter Sanctitas Sua ut in Sacra Congregatione discutiatur de eorum validitate, ac etiam de relevantia in ordine, et ad effectum tantum cognoscendi an sit procedendum ad Processus in specie; et Processibus in specie completis, et S. C. delatis, videatur tantum de eorum validitate: quibus definitis, iidem Processus per Secretarium claudantur, et obsignentur sigillo Sacrae Congregationis, non aperiendi, donec veniat plenitudo temporis dictorum quinquaginta annorum: quo completo, nullo modo de eis agi possit, nisi expresse mandetur a Summo Pontifice.* Unde, ut vides, supradicta prohibitio restricta est, ne constructis Processibus ab Ordinariis, seu a Delegatis Apostolicis actu procedatur in Sacr. Congreg. ad ulteriora in Causa, in examine Virtutum et Miraculorum, vel Declarationis Martyrii, nisi elapsis dictis quinquaginta annis, aut nisi interveniat Pontificia dispensatio.

Quae quidem dispensatio supra complemen- 32
tum dictorum quinquaginta annorum solet interdum ob iustas causas a Romano Pontifice concedi, ut saepius concessam esse constat, et signanter in Causa Pollucen. *Martyris Iosaphat* ab ipsomet Urbano VIII. Ut habetur ex Decreto edito die 27 Ianuarii 1629. Item in Causa Gebennen. *Sancti Francisci de Sales* ab Alexandro VII. Ut ex Decreto edito die 20 Ian. 1659. Item in Causa Limana *Sanctae Rosae* a dicto Alexandro VII. Ut ex Decreto edito die 26 Septembris 1664. Item in Causa Iaponen. *Martyrii Servorum Dei Angeli Orsucci, Caroli Spinulae, et Sociorum* a Clemente IX. Ut ex Decreto edito die 6 Iunii 1669. Item in Causa Neritonen. *Servi Dei Iosephi a Cupertino* a Clem. XI. Ut ex Decreto edito die 9 Maii 1711.

Sine dicta autem Pontificia dispensatione est 33
omnino servanda supradicta Lex ab Urbano VIII constituta de lapsu quinquaginta annorum ab obitu Servi Dei, antequam proponi possit dubium de virtutibus, aut de Martyrio: de qua quidem Constitutione, ut scribit dictus Lambertin. loco cit., cap. ultim., num. 7 in fine, sic habetur in Vita Venerabilis Servi Dei Dominici a Iesu Maria scripta a Patre Philippo a Sanctissima Trinitate lib. 7, cap. 11: *La cagione di tal Costituzione è, che nissuno vive così puramente e santamente, che alcuna volta non cada in qualche imperfezione secondo quel detto:* Septies in die cadit iustus. *Questi difetti, benchè minimi, molte volte restano a memoria, e possono diminuire la divozione, e forse alcune volte del tutto torla, se fossero proposti per Santi, e per essere venerati quelli, ne' quali comparvero alcuni difetti; essendo che volgarmente i Fedeli stimano, che i Santi fossero del tutto irreprensibili.* Quod etiam confirmatur a Patre Nicolao Lancisio tom. 2, Opusc. Spiritual. 18, de vitandis iudiciis temerariis, c. 6, n. 74, pag. 644.

Ut plene percipiatur, quinam Cultus, seu 34
Adoratio debeatur Sanctis ac Beatis, advertendum est, quod Adoratio est actus, quo quis alteri se submittit in recognitionem suae excellentiae. *Est in re communis.* Et haec Adoratio 35
seu Cultus alia est mere Civilis seu Politica, et alia Sacra seu Religiosa. Adoratio *mere Civilis,* seu *Politica* est illa, quae exhiberi solet Regibus et Principibus supremis propter excellentiam sui status, seu potestatis humanae, quam prae aliis habent, uti passim in Sacra

Scriptura leguntur quidam adorasse suos Reges, ut David 1 Regum, cap. 20: *Cadens pronus in terram adoravit tertio* Ionatham. Et 1 Paralip. cap. 39, num. 20: *Benedixit omnis Ecclesia Domino Deo Patrum suorum, et inclinaverunt se, et adoraverunt Deum, et deinde Regem.* Ubi, ut vides, eadem vox adorationis tribuit Deo et Regi, licet Deo Cultus Latriae, et Regi solus Cultus Civilis, ac Politicus competeret. Adoratio *Sacra,* seu *Religiosa* est illa quae exhibetur alicui ob excellentiam suam Sacram et supernaturalem, uti est Adoratio quae exhibetur Deo, et B. Mariae Virgini, ac Sanctis omnibus et Beatis.

36 Adorationis Sacrae seu Religiosae tres sunt species, nempe Latria, Hyperdulia et Dulia.

37 *Communis Theologorum.* Adoratio seu Cultus Latriae est illa, quae soli Deo debetur, ac exhibetur propter summam increatam ac infini-

38 tam suam excellentiam. *Communis.* Adoratio, seu Cultus *Hyperduliae* est illa quae B. Mariae Virgini debetur ac exhibetur, ob excellentiam Maternitatis Dei, et alia excellentissima dona, ac specialissimam eius Sanctitatem caeteris su-

39 pereminentem. *Communis.* Adoratio, seu cultus *Duliae* est illa quae debetur ac exhibetur Sanctis ob supernaturalem excellentiam suae Sanctitatis et Gloriae. *Communis.*

40 Dicta triplex adoratio, seu Cultus alia est *absoluta* conveniens soli rei intellectuali, quae per se honorabilis, atque adorabilis est ob perfectionem, atque excellentiam sibi intrinsecam, qualis Adoratio, seu Cultus convenit, ac debetur Deo, Beatae Mariae Virgini, et Sanctis per se absolute venerabilibus. Et alia est *Respectiva* conveniens rebus non intellectualibus et ratione carentibus, quae non coluntur per se ob perfectionem, atque excellentiam sibi intrinsecam, sed propter aliud, seu ob respectum ad aliud, qualis Adoratio seu Cultus convenit, ac debetur Cruci, Sacris Reliquiis, Imaginibus, Vestibus ac similibus ratione carentibus; cum eorum Veneratio seu Adoratio, vel Cultus non sistat in illis, sed referatur ad Prototypum, cuius sunt Imagines, aut quod repraesentant. *Communis inter Catholicos,* et clare habetur ex Concilio Trident., sess. 23 in Decreto de invocatione Sanctorum.

41 Cultus alius est publicus et alius privatus. Cultus *publicus* est, qui fit nomine Ecclesiae, vel tamquam institutus ab ea, sive deinde publico in loco, sive in occulto fiat. Non enim dicitur, seu appellatur *publicus,* vel solemnis, eo quod publice et coram aliis exhibeatur, sed quia defertur nomine Ecclesiae, vel tamquam institutus ab ipsa. Cultus *privatus* est, qui non exhibetur nomine Ecclesiae, nec tamquam institutus ab ipsa, sed fit ex privata devotione colentis, sive deinde talis Cultus fiat privatim in loco occulto, sive in loco publico videntibus aliis, Scacchus de Notis et signis Sanct. sect. 10, cap. 1, vers. *Ex hoc;* Hurtad. in resolution. de vero Martyrio, resolution. 43, § 11 per tot.; Reiffenstuel loc. cit., num. 17; Pasqualig. in Addition. ad Lauret. de Franch. tit. de Cultu erga non Canonizatos, num. 1222; Layman in theol. moral. lib. 4, tit. 7, cap. 5, num. 14; Del Bene de Inquis. part. 2, dub. 234, sect. 7, sub num. 1; Molphes consil. 45, num. 20; Bonacina tom. 2, disp. 3, quaest. 1, punct. 2, num. 2, cum Bellarmin., Sanchez, et aliis ibi citatis; Matthaeucc. cit. quaest. prooemial., cap. unic., num. 25 et seq.; Lambertin. loc. cit., lib. 2, cap. 7, num. 7, et alii contra Contelorum de Canonizatione Sanctor., cap. 22, n. 7; Barbosa allegat. 97., num. 13; Castellin. de Certitudine Gloriae Sanctorum, cap. 2, punct. 23 et 24, et alios non improbabiliter volentes, quod etiam dici debeat Cultus publicus qui fit in loco publico, seu coram aliis.

Cultu publico coli possunt omnes Sancti et 42
Beati, id est omnes qui iam sunt *Canonizati,* vel saltem *Beatificati. Communis inter Catholicos.* Cum hac tamen differentia, quod, qui iam sunt Canonizati, possunt coli ubique, et quovis Duliae cultu publico. Qui vero sunt solum *Beatificati* et nondum *Canonizati,* non possunt coli nisi in illo loco, et illo cultu publico, quem concessit Summus Pontifex, cum in Beatificatione non quivis publicus Cultus, sed aliqui soli determinati concedantur. Unde attendenda sunt Brevia Concessionum.

Et insuper circa Beatos nondum Canonizatos 43
attendendum est etiam Decretum super Cultu Beatis adhuc non Canonizatis praestando a Sacrorum Rituum Congregatione Ordinaria habita cor. Sanctissimo Domino nostro Alexandro VII emanatum.

« Ad aures Eminentissimorum Patrum Congregationis Sacrorum Rituum plures devenerunt, qui patrantur, indultorum excessus in materia praestationis Cultus Beatis adhuc non Canonizatis. Quamobrem eos eliminare ac, ne futurum inducantur, providere studentes ad infrascripta devenerunt Decreta, etc.

I. Quod eorumdem Beatorum Imagines etiam non principaliter, et uti supplices appositae, simulacra, Picturae, Tabellae aut Scripturae, eorum praeclara gesta repraesentantes, aut referentes in Ecclesiis, Sacrariis et Oratoriis quibuscumque, et praesertim in quibus Missae Sacrificium, vel alia Divina Officia peraguntur, inconsulta Sede Apostolica, nullo pacto exponantur.

II. Quod ubi indultum fuerit per Sedem Apostolicam Imagines, Simulacra, pictasque Tabellas in Ecclesiis poni et coli posse, in pariete tantum, non autem super Altari, collocandi facultas tributa censeatur.

III. Quod si concessa fuerit per eamdem Sedem Apostolicam Altarium erectio, non tamen ob id Missam et Officium de praedictis

Beatis celebrandi, vel recitandi facultas tradita praesumatur; etenim specifica et expressa concessio super iis praecedere debet.

IV. Ubi in uno loco Cultus fuerit concessus, non extendatur, inconsulto Pontifice, ad alium locum, quamvis alia concurrente auctoritate.

V. In locis, ubi Beatos praedictos ab omnibus coli permissum fuit, non inde publica Officii recitatio permissa censeatur, sed tantummodo privata, nec satisfactoria praecepto recitationis, nisi quoad illos quibus Sedes Apostolica de hoc indulserit.

VI. Missae pariter quae fuerint indultae certis personis, nempe Presbyteris Regularibus, vel saecularibus alicuius loci vel monasterii, seu Presbyteris alicuius Ecclesiae servitio praecipue addictis, a confluentibus Sacerdotibus quavis Dignitate etiam Cardinalatus insignitis, minime celebrentur.

VII. Dies Festi in Beatorum eorum memoriam non celebrentur, nisi speciali Indulto Apostolico provisum fuerit.

VIII. Eorumdem nomina in Kalendariis non apponantur, nisi illius tantum loci, earumque Personarum, in quo et a quibus Cultus cum Officio et Missa celebretur.

IX. In quibusvis Ecclesiasticis precibus, etiam in Oratoriis privatis recitandis particularia eorumdem Suffragia non apponantur vel recitentur.

X. Publicis in precibus praeter indultas, et a Sede Apostolica approbatas, iidem Beati non invocentur.

XI. Eorumdem Reliquiae in Processionibus minime circumferantur.

Sacra tamen Congregatio praesentibus Declaratione et Iussione removere non intendit Cultum Beatis per communem Ecclesiae consensum, vel per immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum Virorumque Sanctorum scripta, vel temporis centum annorum metam excedentis scientiam ac tolerantiam Sedis Apostolicae aut Ordinariorum hactenus praestitum ac certis modo et forma ab eo tempore eis exhibitum. Verum, si a centum annis circa Cultus huiusmodi aliqua ex parte constiterit auctus et extensus, eo casu Sacra eadem Congregatio eumdem in pristinum reduci iubet; prout quemvis Cultum extra casus praedictos ad expressa tantum verbaliter in Apostolicis Indultis omnino revocari mandat sub poenis, etc.

Firmis quoque remanentibus Decretis, nempe, ne Beati in Patronos eligantur, ne eorum Natalitia cum Octavis celebrentur, et aliis quibuscumque a Sacra Congregatione hactenus emanatis, quae praesenti Decreto renovantur.

His autem Sanctissimo relatis, et in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria habita coram Sanctitate sua per Eminentis. et Reverend. Dom. Cardinalem Sacchettum accurate perlectis, mature discussis, Sanctitas Sua ea approbavit, et pro omnimoda eorumdem observatione mandavit typis imprimi, ad Valvas affigi et publicari, ut elapso tempore sex mensium a die publicationis eorumdem, omnes et singulos afficiant et arctent, ac si omnibus et singulis eadem exhibita, vel personaliter praesentata, intimata seu notificata fuissent. Indulsitque Locorum Ordinariis, ut auctoritate Sedis Apostolicae possint, immo debeant Saeculares et Regulares quoscumque, quantumvis exemptos, etiam Societatis Iesu, S. Antonii Viennen. et S. Ioannis Ierosolimitani, ac reliquos omnes speciali expressione indigentes etiam sub Censuris compellere.

Cumque aliqui nulli subdantur Episcopo, qui eos, si excesserint, coercere valeant, eo casu, a Sedis Apostolicae Nuntiis, si aderint, sin minus ab Archiepiscopis, in quorum Provinciis, vel ab Episcopis Romano tantum Pontifici subiectis, intra, vel prope quorum Dioecesis limites eorum Ecclesiae, vel Monasteria sita fuerint, tamquam a Sede Apostolica Delegatis ad huiusmodi Decretorum observationem praedicti omnino cogantur.

Die 27 Septembris 1659.»

DECLARATIO DECRETI

Super Cultu Beatis, adhuc non Canonizatis, praestando.

Allatis ad Sacrorum Rituum Congregationem dubiis circa observationem et intelligentiam Decreti super cultu Beatis adhuc non Canonizatis praestando editi die 27 Sept. 1659, et publicati 3 Februarii praesentis anni 1660.

Primo: An, ubi indultum fuerit, ut Missa de aliquo Beato celebretur, liceat eius Imaginem et simulacrum super Altari exponere, necnon Votivas Tabellas ibi appendere?

Secundo: An § *Dies Festi in Beatorum honorem non celebrentur*, extendatur ad Festa Devotionis?

Tertio: An indulta recitandi Officium cum Octava, vel sine Octava, et celebrandi Missam de Beatis, fuerint revocata per dictum Decretum Sacrae Congregationis?

Quarto: An in Ecclesiis, in quibus Officium et Missa de Beatis recitari, respective celebrari possunt, liceat eorum Reliquias exponere?

Quinto: An Episcopi Regulares, qui ex indulto Sedis Apostolicae gaudent Privilegiis suae Religionis, de quibus sunt capaces pro eorum conditione, possint de Beatis suae Religionis recitare officium, et in propriis Cathedralibus Missam celebrare, et Altare de Beatis praedictis erigere?

Sacrorum Rituum Congregatio respondit:

Ad primum affirmative.

Ad secundum negative.

Ad tertium pariter negative.

Ad quartum affirmative.
Ad quintum negative.
Die 17 Aprilis 1660.

44 Qui cum fama Sanctitatis aut insignis pietatis obierunt, et nondum sunt nec *Canonizati* nec *Beatificati*, possunt quidem licite invocari, venerari, ac coli *Cultu privato*, at non *Cultu publico*. *Communis*; arg. c. *Audivimus* 1, et et cap. *Cum eo* 2 de Reliquiis et Veneratione Sanctor. Ubi prohibetur aliquem publice venerari pro Sancto absque Sedis Apostolicae auctoritate. Unde a sensu contrario privatus honor et cultus permittitur.

45 Circa autem Cultum et Venerationem talium virorum cum fama Sanctitatis defunctorum, eorumque Imagines et Miracula, revelatione, etc., attendendae sunt duae celeberrimae Constitutiones Urbani VIII, quae hic per extensum, tamquam scitu maxime necessariae, afferuntur; et prima, quae est 39 inter Constit. eiusdem Pontificis, est ut sequitur:

Sanctissimus D. N. sollicite animadvertens abusus qui irrepserunt, et quotidie irrepere non cessant in colendis quibusdam Sanctitatis aut Martyrii fama, vel opinione defunctis, qui, etsi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore insigniti sint ab Apostolica Sede eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque Ecclesiis, aliisque locis publicis, ac etiam privatis cum laureolis, aut radiis, seu splendoribus proponuntur, miracula et revelationes, aliaque beneficia a Deo per eorum intercessionem accepta in libris rerum ab ipsis gestarum enarrantur, et ad illorum sepulcra Tabellae, Imagines et res aliae ab beneficia accepta testificanda, et lampades et alia lumina apponuntur.

§ 1. Volensque proinde huiusmodi abusibus pro debito Officii pastoralis occurrere, re etiam cum Illustriss. et Reverendiss. DD. Cardinalibus contra haereticam pravitatem in universa Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus communicata, et mature considerata, ac discussa declaravit, statuit et decrevit, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, seu Martyrii fama (quantacumque illa sit) defunctorum Imagines, aliaque praedicta, et quodcumque aliud, Venerationem, et cultum praeseferens et indicans in Oratoriis, aut locis publicis seu privatis, vel Ecclesiis, tam Saecularibus quam Regularibus cuiuscumque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis aut Societatis, apponantur antequam ab Apostolica Sede canonizentur, aut Beati declarentur, et (si quae appositae sunt) amoveantur, prout eas statim amoveri mandavit.

§ 2. Ac pariter imprimi de caetero inhibuit libros eorumdem hominum, qui Sanctitatis, sive Martyrii fama, vel opinione (ut praefertur) celebres e vita migraverint, gesta, miracula vel revelationes, seu quaecumque beneficia tamquam eorum intercessionibus a Deo accepta continentes, sine recognitione, atque approbatione Ordinarii, qui in iis recognoscendis, Theologos, aliosque pios ac doctos viros in consilium adhibeat: et ne deinceps fraus aut error, aut aliquid novum, aut inordinatum in re tam gravi committatur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmittat, eiusque responsum expectet. Revelationes vero et miracula, aliaque beneficia supradicta, quae in libris horum hominum vitam et gesta continentibus, hactenus sine recognitione, atque approbatione huiusmodi impressa sunt, nullo modo approbata censeri vult, mandatque Sua Sanctitas.

§ 3. Ad horum hominum sepulcra vetuit etiam ac inhibuit Tabellas, atque Imagines ex cera aut argento, seu ex alia quacumque materia, tam pictas quam fictas, atque exculptas, appendi aut affigi; lampades, sive alia quaecumque lumina accendi sine recognitione ab Ordinario omnino, prout supra, facienda, Sedique Apostolicae referenda ac probanda.

§ 4. Declarans, quod per suprascripta praeiudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Ecclesiae consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicae, vel Ordinarii coluntur.

§ 5. Ut autem praemissa diligentius observentur, universis ac singulis tam Ordinariis quam haereticae pravitatis Inquisitoribus districte praecipit ut in sua quisque Dioecesi vel Provincia, sedulo pervigilent, ne sine approbationibus praedictis Imagines cum memoratis signis exponantur, aut Miracula, revelationes, ac beneficia praedicta publicentur, aliave contra superius disposita fiant.

§ 6. Transgressores vero, si Regulares fuerint, privationis suorum Officiorum, ac vocis activae et passivae, nec non et suspensionis a Divinis, si vero Clerici Saeculares, privationis pariter suorum Officiorum, suspensionis a Divinis, et ab administratione Sacramentorum, executioneque suorum Ordinum respective, aliisque arbitrio praedictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpae infligendis poenis plectendo.

§ 7. Qui autem libros impresserint, aut Imagines pinxerint, sculpserint, seu quoquo modo effinxerint vel formaverint, caeterique Artifices circa praemissa qualitercumque delinquentes, praedicta omnia amittant, et insuper pecuniariis, aliisque etiam corporalibus poenis iuxta criminis gravitatem, eorumdem Ordinariorum, seu Inquisitorum arbitrio afficiantur.

§ 8. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

§ 9. Et ne praemissorum ignorantia possint ab aliquo praetendi, voluit ut Decretum huiusmodi seu illius exemplum ad Valvas Basilicae Principis Apostolorum Urbis, ac in acie Campi

Florae affixum omnes perinde arctet, atque afficiat, ac si unicuique personaliter intimatum fuisset.

§ 10. Quodque praesentium transumptis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, ac sigillo alicuius Personae in Dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides habeatur, quae praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Io. Antonius Thomasius S. Romanae et universalis Inquisitionis Not.

Anno 1625, Indict. 8, Pont. Sanctiss. D. N. D. Urbani Divina providentia Papae VIII, Anno eius 2, die vero 4 mensis Aprilis, supradictum Decretum affixum et publicatum fuit ad valvas Basilicae Principis Apostolorum de Urbe, et in acie Campi Florae, ut moris est, per me Brandimartem Latinum Sanctissimi D. N. Papae Cursorem.

Octavius Spada Mag. Curs.

Sequitur Declaratio praeinsertae prohibitionis.

Postmodum vero idem Sanctiss. D. N. a
46 quibusdam revocari in dubium accepit, an Tabellas et Imagines, quas in posterum offerri contigerit, recipere, et antea oblatas conservare liceret; Sanctitas Sua, quae tantummodo voluit, occurrendo abusibus qui irripere videbantur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam quorum Sanctimoniam Divinae Clementiae placuerit, admirandis operibus illustrare: re prius cum Illustriss. et Reverendissimis DD. Cardinalibus contra haereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus communicata, praesenti Decreto declaravit. Quod sicut nunquam prohibitum, nec suae intentionis fuit prohibere oblationem, receptionemque Tabellarum et Imaginum huiusmodi, ita ut nulli deinceps haesitationi locus relinquatur, statuit in praesentiarum, et decernit ut quoties ad aliquam Ecclesiam aut Oratorium, locumve alium publicum saecularem, seu regularem Tabellas et Imagines, aliudve simile quisquam detulerit, ac intercessione hominum inter Sanctos vel Beatos non adscriptorum quamvis cum Martyrii vel Sanctitatis fama demortuorum, optata, se impetravisse dixerit, liceat Ecclesiasticis personis Ecclesiarum locorumve praedictorum curae Praepositis Tabellas et Imagines, sive pictas, sive ex quavis materia fictas, atque alia quaecumque collatae gratiae fidem facientia simul cum deferentis, aliorumque, qui conscii fuerint, attestationibus accipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre statim omnia teneantur, in secreto aliquo, seorsim ab Ecclesia, loco custodire, ibidem iam amotam collocare, asservare, ut si quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore in terris decorare voluerit, extent huiusmodi Sanctitatis qualescumque probationes Apostolicae Sedis iudicio tunc examinandae, contrariis quibuscumque non obstantibus.

Io. Antonius Thomasius S. Romanae et universalis Inquisitionis Not.

Anno 1625, Indict. 8, Pont. Sanctiss. D. N. D. Urbani Divina providentia Papae VIII anno 2, die vero 30 Octobris supradictae literae, sive Decretum affixum et publicatum fuit ad valvas Princip. Apost. Urbis, ac in acie Campi Florae, ut moris est, per me Brandimartem Latinum Sanctiss. D. N. Papae Cursorem.

Altera eiusdem Pontificis Constitutio, quae 47
est 134 in ordine, est sequens.

Coelestis Ierusalem Cives, quorum gloriosis natalitiis Sancta laetatur Mater Ecclesia, sicut huius Sanctae Sedis Apostolicae ministerio a piis utriusque sexus Christi fidelibus venerantur in terris, ita Romanum decet Pontificem Militantis Ecclesiae regimini providentia praepositum pro suo praecipuo honoris Domus Dei zelo invigilare, ne quid in Personarum cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctarum memoriam, sive Cultum inconsulta S. Sede praedicta innovetur.

§ 1. Alias siquidem Nos sollicite animadvertentes abusus, qui irrepserant et irrepere non cessabant in colendis quibusdam cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctis, qui, etsi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore insigniti essent ab eadem Sede, eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque in Ecclesiis, aliisque locis publicis, atque etiam privatis cum laureolis, aut radiis, seu splendoribus proponebantur, Miracula et revelationes, aliaque beneficia a Deo per eorum intercessionem accepta in libris rerum ab ipsis gestarum enarrabantur, et ad illorum sepulcra Tabellae, Imagines et res aliae ad Beneficia accepta testificanda, et lampades et alia lumina apponebantur. Volentesque proinde huiusmodi abusibus pro debito Officii Pastoralis occurrere, re etiam cum Venerabilibus fratribus Nostris S. R. E. Card. contra haereticam pravitatem in universa Republica Christiana generalibus Inquisitoribus ab eadem Sede specialiter deputatis communicata, et mature considerata ac discussa: de eorumdem Cardinalium Consilio sub die 13 Martii 1625 declaravimus, statuimus et decrevimus, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, seu Martyrii fama (quantacumque illa esset) defunctorum Imagines, aliaque praefata, et quodcumque aliud Venerationem et Cultum prae se ferens, et indicans in Oratoriis, aut locis publicis seu privatis, vel Ecclesiis, tam Saecularibus quam Regularibus cuiuscumque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis aut Societatis apponerentur, antequam

ab Apostolica Sede Canonizarentur, aut Beati declararentur, et si quae appositae essent amoverentur, prout eas statim amoveri mandavimus. Ac pariter imprimi de caetero inhibuimus libros eorumdem hominum, qui cum Sanctitatis, sive Martyrii fama vel opinione, ut praefertur, celebres e vita migravissent, gesta, Miracula vel revelationes, seu quaecumque beneficia, tamquam eorum intercessionibus a Deo accepta continentes, sine recognitione et approbatione Ordinarii, qui in iis recognoscendis Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in concilium adhiberet: et ne deinceps fraus, aut aliquid novi, et inordinati in re tam gravi committeretur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmitteret, eiusque responsum expectaret: Revelationes vero et Miracula, aliaque beneficia supradicta, quae in libris horum hominum vitam, gestaque continentibus eatenus sine recognitione, atque approbatione huiusmodi impressa erant, nullo modo approbata censeri volumus, mandavimusque; Ad horum hominum sepulcra vetuimus etiam, ac inhibuimus Tabellas, atque Imagines ex cera aut argento, seu ex alia quacumque materia, tam pictas, quam fictas, atque exsculptas appendi seu affigi, et lampades, sive alia quaecumque lumina accendi sine recognitione ab Ordinario omnino, prout supra, facienda, Sedique Apostolicae referenda ac probanda. Declarantes, quod per suprascripta praeiudicare in aliquo noluimus, neque intendimus iis, qui aut per communem Ecclesiae consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia praefatae Sedis Apostolicae, vel Ordinarii celebrantur. Cumque postea die 2 Octobris eiusdem anni 1625 a quibusdam revocari in dubium accepissemus, an Tabellas et Imagines, quas in posterum offerri contingeret, recipere, et antea oblatas conservare liceret; Nos, qui tantummodo voluimus, occurrendo abusibus qui irrepere videbantur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam, quorum Sanctimoniam Divinae Clementiae placuerit admirandis operibus illustrare: re prius cum eisdem Cardinalibus communicata, de simili eorum consilio declaravimus quod, sicut numquam prohibuimus, nec intentionis nostrae fuit prohibere oblationem, receptionemque Tabellarum et Imaginum huiusmodi, ita ut deinceps nulli dubitationi locus relinqueretur, statuimus et decrevimus ut, quoties ad aliquam Ecclesiam aut Oratorium, locumve alium publicum Saecularem, seu Regularem Tabellas et Imagines, aliudve simile quispiam deferret, ac intercessione hominum inter Sanctos, vel Beatos non adscriptorum, quamvis cum Martyrii, aut Sanctitatis fama demortuorum, optata se impetravisse diceret, liceret Ecclesiasticis personis Ecclesiarum, locorumve praedictorum curae praepositis Tabellas et Imagines, sive pictas, sive ex quavis materia fictas, atque alia quaecumque collatae gratiae fidem facientia simul cum deferentis, aliorumque, qui conscii fuissent, attestationibus recipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre statim omnia tenerentur, in secreto aliquo, seorsim ab Ecclesia, loco, custodire, ibidemque iam amota collocare et asservare, ut si quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore in terris decorare voluisset, extarent huiusmodi Sanctitatis qualescumque probationes Apostolicae Sedis iudicio tunc examinandae. Demum vero, ut eiusmodi Decreta observarentur indubie, ac omnimodam sortirentur executionem cum eisdem Cardinalibus re pariter communicata, deque eorumdem consilio praemissis addidimus, statuimus, decrevimus atque declaravimus, ne ex tunc deinceps quispiam Ordinariorum aut ab Apostolica Sede ad hoc specialiter delegatorum super alicuius utriusque sexus cum Sanctitatis aut Martyrii fama, vel opinionem defuncti Miraculis, Revelationibus, aliisve huiusmodi Sanctitatem redolentibus ex integro informationes quoquo modo reciperet, aut Processum instrueret, vel hucusque receptas informationes, instructumve Processum ulterius prosequeretur, nisi postulator prius per legitimas iuridice susceptas probationes circa Personam eius, de cuius miraculis revelationibus aliisque rebus gestis Sanctitatem praeseferentibus ageretur, praescriptam in praefato nostro Decreto formam omnino servatam extitisse docuerit, et nisi postea successive idem Ordinarius, aut ab Apostolica Sede ad hoc specialiter delegatus, diligenti praehabita disquisitione circa eamdem Personam, supracitato Decreto nullatenus contraventum esse, rite pronunciaverit: Utque il inviolabiliter observetur, statuimus insuper ac decrevimus, ne transmissi ad Urbem undecumque huiusmodi Processus a Congregationis Sacrorum Rituum Secretario, minusve Sanctae Fidei Promotore quomodolibet aperiantur, nisi prius in Sacrorum Rituum Congregatione, alio seiunctim oblato authentico Processu, ex eo Ordinarium, aut ab Apostolica Sede specialiter Delegatum rite ac recte, ut praemittitur, cognovisse, ac pronunciasse praelibato Decreto nequaquam contrafactum esse plene constiterit, ac deinde a Nobis iudicialiter aperiendi eos Processus facultas indulta fuisset. Insuper longissimum tempus, illiusve immemorabilem cursum, de quo in praedicto decreto, intelligi declaravimus esse tempus centum annorum metam excedens: Deque his, atque infrascriptis omnibus quae in his Decretis disposita et ordinata sunt, aliqua suboriente difficultate, Ordinariis locorum et Delegatis Apostolicis quibuslibet omnem omnino interpretandi facultatem ademimus, utque Sedem Apostolicam desuper

consulerent, ab eaque responsum expectarent, mandavimus eisdem, et alias prout in Decretis desuper editis plenius continetur.

§ 2. Quare inviolabili Decretorum praedictorum observationi, quantum cum Domino possumus, consulere volentes, motu proprio, et ex certa scientia, ac mera deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine Decreta praedicta cum omnibus et singulis in eis contentis, tenore praesentium perpetuo approbamus et confirmamus, illisque inviolabilis Apost. firmitatis robur adiicimus, omniaque, et singula Decreta huiusmodi ab omnibus, ad quos spectat, et in futurum quomodolibet spectabit, observari omnino praecipimus sub poena nullitatis quarumcumque Informationum, Processuum, ac Interpretationis aliter, quam praevia suprascripta praecognitione instructorum, eorumque admissionis, publicationis, aut interpretationis, ita ut earumdem Informationum receptiones, Processuumve instructiones, nec non eorum admissiones ac publicationes, et Interpretationes habeantur pro non receptis, non instructis, non admissis, non publicatis, interpretatis, eorumque amplius ratio aliqua nullatenus alicubi umquam haberi debeat.

§ 3. Decernentes, praesentes Literas, et in eis contenta quaecumque, etiam ex eo, quod quicumque in praemissis, seu eorum aliquo interesse habentes, seu quomodolibet habere praetendentes, ad praemissa vocati et auditi, minusque causae propter quas eaedem praesentes emanarint, adductae, verificatae, seu alias sufficienter, aut etiam nullatenus iustificatae fuerint, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio, seu intentionis nostrae, aut alio quovis defectu, etiam quantumvis magno, inexcogitato et substantiali, sive etiam ex eo quod in praemissis, seu eorum aliquo solemnitates, et quaevis alia servanda et adimplenda, servata et adimpleta non fuerint, aut ex quovis alio capite a iure vel facto aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, seu etiam enormis, enormissimae, et totalis laesionis, aut quocumque alio colore etiam in corpore iuris clauso, seu occasione vel causa, etiam quantumvis iusta, rationabili et privilegiata, etiam tali, quae ad effectum validitatis praemissorum necessario exprimenda foret: aut quod de voluntate nostra huiusmodi, et aliis superius expressis seu relatis, nihil ullibi appareret, seu aliter probari posset, notari, impugnari, invalidari, retractari, in ius vel controversiam revocari, aut ad terminos iuris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam et terminos iuris, aut aliud quodcumque iuris, facti, gratiae, vel iustitiae remedium impetrari, seu quomodolibet concedi aut impetrato, vel concesso quempiam uti, seu se iuvare in Iudicio, vel extra posse, neque ipsas praesentes sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus aut aliis contrariis dispositionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi, sed semper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas et efficaces existere, et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, ac per omnes et singulos, ad quos spectat, et quomodolibet spectabit in futurum, inviolabiliter observari.

§ 4. Sicque, et non aliter in praemissis omnibus et singulis per quoscumque Iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, et S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, et Nuncios et alios quavis auctoritate et potestate fulgentes, in quavis causa et instantia, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, ubique iudicari et definiri debere: irritum quoque et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

§ 5. Quocirca Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, et aliis locorum Ordinariis, necnon dilectis filiis nostris, et Apostolicae Sedis Nunciis, ac haereticae pravitatis Inquisitoribus ubilibet existentibus, per Apostolica scripta mandamus, ut statim, atque praesentes Literae nostrae ad eorum, et cuiuslibet eorum notitiam pervenerint, in sua quisque respective Dioecesi vel Provincia sedulo pervigilet, ne sine approbationibus praedictis, Imagines cum memoratis signis exponantur, aut Miracula, revelationes, ac beneficia praedicta publicentur, aliave contra superius disposita fiant: transgressores vero, si Regulares fuerint, privationis suorum Officiorum, ac vocis activae et passivae, necnon suspensionis a Divinis; si vero Clerici Saeculares privationis pariter suorum officiorum, suspensionis a Divinis, et ab administratione Sacramentorum, exsecutioneque suorum Ordinum respective, aliisque arbitrio praedictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpae infligendis poenis plectendo. Qui autem libros impresserint, aut Imagines pinxerint, sculpserint, seu quoquo modo affixerint vel formaverint, caeterique Artifices circa praemissa qualitercumque delinquentes, praedicta omnia amittant, et insuper pecuniariis, aliisque etiam corporalibus poenis iuxta criminis gravitatem, eorumdem Ordinariorum seu Inquisitorum arbitrio afficiantur, Contradictores quoslibet et rebelles, ac praemissis non parentes, per sententias, Censuras et poenas Ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, omni et quacumque appellatione, recursu et reclamatione remotis compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii Saecularis.

§ 6. Non obstantibus, quatenus opus sit, rec. mem. Bonifacii Papae VIII, etiam Praedeces-

soris Nostri de una, et in Concilio generali edita de duabus dietis, caeterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

§ 7. Ut autem praesentes, et in eis contenta quaecumque ad omnium notitiam deducantur, et ne aliquis de eis ignorantiam praetendere possit, volumus pariter et mandamus, quod eaedem praesentes per aliquem, seu aliquos ex Cursoribus nostris ad Ecclesiae Lateranen., et Basilicae Principis Apostolorum de Urbe, necnon Cancellariae Apostolicae valvas, ac in acie Campi Florae affigantur et publicentur, et cum inde amovebuntur earumdem exempla in eisdem locis affixa dimittantur, quae sic publicatae, et affixae post duos menses a die publicationis computandos, omnes et singulos quos concernunt, perinde afficiant et arctent, ac si unicuique illorum personaliter intimatae et notificatae fuissent.

§ 8. Quodque illarum transumptis impressis sigillo alicuius personae in Dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, et manu alicuius Notarii publici subscriptis eadem prorsus fides adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Dat. Romae apud S. Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris, die 5 Iulii 1634, Pontificatus Nostri anno undecimo.

An. 1634, Indict. secunda, Pontificatus SS.D.N. D. Urbani divina Providentia Papae VIII an. 11, die vero 4 Septembris supradictae literae, sive Decretum affixum et publicatum fuit ad valvas Basilicarum Sancti Ioannis in Laterano, et Principis Apostolorum Urbis, ac in acie Campi Florae, ut moris est, per me Alexandrum Latinum praelibati Sanct. D. N. Papae Cursorem.

Pro D. Mag. Curs. Dominicus Mag. Curs.

48 Attendenda sunt insuper Decreta ad id edita de expresso mandato Urbani VIII et alia edita iussu Innocentii XI, quae ad literam referuntur a Lambert. cit. lib. 2 in Appendice a pag. 578 ad pag. 602, et brevitatis gratia apud ipsum videnda relinquuntur.

49 Affertur Decretum Sacrae Congregationis Rituum super immemorabili.

Sacra Rituum Congregatio iussu Sanctissimi D. N. decrevit immemorabilem probatam super Cultu et Veneratione alicuius Sancti non Canonizati nec Beatificati, non suffragari ad effectum, quod de illo possit concedi Missa vel Officium, sed in specie, et in illo loco esse probandam immemorabilem quoad Cultum cum Missa et Officio, et ita in posterum servari mandavit, die 20 Novembris 1628.

50 Adducitur Decretum eiusdem Sacrae Congregationis servandum in recipiendis informationibus pro causis Beatificationum et Canonizationum Servorum Dei.

Cum in tota Ecclesiae gubernatione nihil maius, nihil sit augustius Beatificatione et Canonizatione Sanctorum, utpote homines iam demortuos, etiam cum fama Sanctitatis ac Miraculorum, declarare pro Sanctis, eosque uti tales colendos et venerandos decernere.

Sacra Rituum Congregatio, ut res haec plane amplissima, atque gravissima rite, sancteque conficiatur, prohibet omnibus et singulis personis Ecclesiasticis, tam Saecul. quam Regul. etiam Sancti Ioannis Hierosolymitani, Societatis Iesu, vel aliorum quantumvis speciali nota dignorum, ne audeant ipsi per se, aut per alios capere informationes super sanctitate, aut Miraculis alicuius Defuncti, neque ullo modo exquirere, aut obtinere ad hunc effectum extraiudiciales testificationes, aut subscriptiones sub poenis arbitrio Sacra Congregatione infligendis. Quod si Superiori Sacristae, seu alteri Officiali illius Ecclesiae, in qua requiescit Corpus ipsiusmet Defuncti, vel alterius etiam Ecclesiae, fuerint revelata aliqua Miracula, seu Prophetiae dona, possint ea recipere sub sigillo Secreti ab ipsis tantum relatoribus, in quorum gratiam contigisse narrabitur. Teneantur tamen, quam primum commode poterunt, eadem deferre, vel obsignata transmittere Episcopo loci cum expressa declaratione, quod revelationes sic ut supra receptae non faciant aliquem probationis gradum, etiam cuiusvis longissimi temporis cursu.

Quod Decretum, cum fuerit ad notitiam Sanctiss. D. N. Urbani Papae VIII deductum, Sanctitas Sua illud approbavit ac imprimi et ubique publicari mandavit. Die 12 Martii 1631.

Circa Cultum et Venerationem Reliquiarum 51
Sanctorum et Beatorum est idem ferme dicendum, ac de Cultu et de Veneratione ipsorum Sanctorum et Beatorum dictum est supra a num. 41.

Per Reliquias autem Sanctorum, et Beato- 52
rum intelliguntur quantum ad propositum, eorumdem Corpora et Corporis partes etiam minimae, nempe Caput, manus, digiti, dentes, ossa, capilli, cineres, pulveres. Item eorum vestes, panni, vela, quibus in vita usi sunt, vel quibus eorum Corpora, aut partes eorum post mortem fuerunt involuta. Item instrumenta poenarum et mortificationum, quibus in vita utebantur et huiusmodi. *Communis citat.*

Reliquiae noviter inventae aut productae ad 53
hoc, ut coli possint cultu publico, debent prius esse legitime recognitae et approbatae. *Comm.* per text. in cap. *Cum ex eo* 2 de Reliquiis et Veneratione Sanctorum. Et Concil. Trident. sess. 25 de invocatione, veneratione et Reliquiis Sanctorum; ubi expresse statuitur: *Nulla etiam admittenda miracula nova, nec novas Reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente et approbante Episcopo.* Ubi ut vides, Reliquiae tam 54
Beatorum, quam *Sanctorum* de novo inventae,

non solum a Papa, sed etiam ab Episcopo recognosci et approbari possunt. Fagnan. cit. cap. *Cum ex eo,* n. 6; Barbos. in Conc. Trid. loc. cit., n. 9 et 10, et part. 3 de Offic. et potest. Episcop., alleg. 97, n. 10, cum pluribus aliis ibi citatis; Reiffenstuel l. cit., n. 27, et alii passim. Quamvis enim textus in cit. cap. *Cum ex eo,* dicat: *Nisi prius auctoritate Romani Pontificis sint approbatae;* tamen id debet intelligi de noviter inventis Reliquiis alicuius nondum *Canonizati* nec *Beatificati,* uti cum aliis solide probat ibid. a num. 5; Reiffenstuel loc. cit., n. 27 et 28, et alii.

55 Immo Reliquiae a Papa iam approbatae etiam ab Episcopo loci adhuc sunt recognoscendae, non quidem ut denuo ab ipso approbentur, sed solum ut videat an revera Romae fuerint approbatae, et an fraus aliqua subsit, antequam publicae venerationi exponantur. Sixtus V Constitut. 88 incip. *Dominus;* Sacra Congr. Rit.
56 19 Octobris 1591. Et hoc etiam pro Reliquiis exponendis in Ecclesiis Regularium, ut decisum fuisse in una Viterbien. 26 Iunii 1627 refert Sellius in Select. Canonic. cap. 3, num. 11; Barbos. in Conc. Trid. sess. 25, n. 11.

57 Ad hoc autem ut Episcopus rite approbet alicuius iam *Canonizati,* aut *Beatificati* Reliquias noviter inventas Romae nondum approbatas, necesse est ut, *adhibitis in consilium Theologis, et aliis piis viris, ea faciat quae veritati, et pietati consentanea iudicaverit,* ut expresse statuit Conc. Trid. loc. cit., et recte observant Barbosa ibid. n. 13, et cit. alleg. 97, num. 17, cum pluribus ibi citatis; Sanchez in decalog. tom. 1, lib. 2, c. 43, n. 15; Azorius part. 1, lib. 9, c. 8, qu. 8; Reiffenstuel loc.
58 cit., num. 27, et alii passim. Et si aliquod circa id emerserit grave dubium, nihil inconsulto Summo Pontifice novum, aut in Ecclesia hactenus inusitatum est decernendum, textu expresso in Conc. Trid. loc. cit. in fine.

59 Episcopus approbare non potest in ordine ad Cultum publicum Reliquias alicuius cum fama Sanctitatis defuncti, et nondum *Canonizati* nec *Beatificati:* Hoc enim spectat ad Romanum Pontificem. *Communis,* textu expresso in cit. cap. *Cum ex eo* 2 de Reliquiis et Veneratione Sanctorum, ibi: *Inventas de novo Reliquias nemo publice venerari praesumat, nisi prius auctoritate Romani Pontificis sint approbatae.* Nec obstat textus Concilii Tridentini allat. supra num. 53, quia debet intelligi de solis noviter inventis Reliquiis iam *Canonizatorum* vel *Beatificatorum,* et allatus textus cit. cap. *Cum ex eo* intelligendus est de noviter inventis, seu productis Reliquiis alicuius cum fama Sanctitatis defuncti, et nondum *Canonizati* nec *Beatificati,* uti cum aliis recte docet Fagnan. in cit. cap. *Cum ex eo* a n. 5; Barbosa cit. alleg. 97, n. 21, cum aliis ibi citatis; Reiffenstuel loc. cit., n. 18, et alii.

Cultu privato possunt coli Reliquiae quae- 60
cumque, tam antiquae quam novae, non solum *Canonizatorum* et *Beatificatorum,* sed etiam cum fama Sanctitatis defunctorum, quamvis a nemine recognitae et approbatae fuerint. *Communis,* arg. tit. cap. *Cum ex eo,* ubi solum prohibetur publicus Cultus et Veneratio, adeoque a sensu contrario concessus intelligitur Cultus privatus, et Veneratio Servorum Dei nondum *Canonizatorum* nec *Beatificatorum.*

Reliquiae antiquae habendae sunt in ea ve- 61
neratione, in qua hactenus fuerunt. Sac. Congr. Conc. apud Bonacinam in primum decalogi praeceptum, disp. 3, qu. 1, punct. 4, n. 4, vers. *Dixi;* Barbosam cit. allegat. 97, n. 11, et in Summa Apostolic. dec., verb. *Reliquiae Sanctorum,* n. 3.

Quoad Reliquias est attendendum novissi- 62
mum Edictum emanatum pro veneratione Reliquiarum, etc. Vide verb. *Agnus Dei,* ubi affertur ad literam.

Reliquiae non sunt incensandae, nisi cum 63
incensantur Oblata. Sacr. Congr. Rit. in Lucana 10 Aprilis 1602, apud Barb. in Summa loc. cit., num. 10, et Sell. in Select. Canonic. cap. 58, num. 3 [1].

Corpora Sanctorum, et insignes eorum Re- 64
liquiae non possunt transferri de Civitate ad Civitatem, nec de Ecclesia ad Ecclesiam, inconsulta Sede Apostolica, Lambertin. loc. cit., lib. 4, part. 2, cap. 21, a num. 10 ad 19, ubi sub num. 13 dicit, sic respondisse Sacr. Congr. Conc. tom. 6 memorabilium, pag. 733 in Archiv., ibi enim sic legitur: *An qui transtulerunt Corpus Sanctae Christinae Virginis et Martyris, inciderint in poenam Excommunicationis? Sanctissimus Dominus Noster respondit, transferentes non esse excommunicatos, sed tamen obtinuit hodie ex Stylo talem translationem non esse faciendam, inconsulta Sede Apostolica.* Et infra a n. 14 refert exempla variarum similium Translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicae, et signanter Translationis Officium et Reliquiarum Sancti Thomae Aquinatis, Translationis Capitis Beatae Nymphae Virginis et Martyris, et Translationis Capitis S. Guillelmi Ducis Aquitaniae, Translationis Brachii S. Contradi Placentini, Translationis Brachii S. Bernardi [2].

Item transferri non possunt de loco ad lo- 65
cum Corpora, neque Reliquiae Beatorum non-

[1] Antiquitatem hujus moris, quo Sanctorum Reliquiis thus adoletur, pluribus ostendit, atque a Protestantium cavillis vindicat Trombellius Diss. 8 de cultu Sacris Reliquiis adhibito, cap. 33 et 34. (EDIT. BARBIELL.)

[2] De Translationibus Sacrorum Corporum antiquitate, etiam apud Occidentales nemo copiosius Trombellio egit Diss. 7, cap. 8 ad 33, quem vide. (EDIT. BARBIELL.)

dum Canonizatorum, nec fieri potest mutatio Capsae in qua eorum Ossa recondita sunt, nisi accedente Summi Pontificis, aut Sacr. Congr. Rituum auctoritate; dict. Lambert. loc. cit., cap. 21, a n. 6 ad 9, ubi refert varia exempla similium Translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicae, et signanter Translationis Beati nunc Sancti Laurentii Iustiniani, Translationis Beati nunc S. Ioannis a Cruce, Translationis Beati Ferdinandi III, Regis Castellae et Legionis.

66 Item sine licentia Papae, aut Sacrae Congregationis Rituum transferri non possunt de loco ad locum Corpora Servorum Dei nondum Beatificatorum nec Canonizatorum, in quorum Beatificationis et Canonizationis Causa Sedes Apostolica iam manum apposuit. Idem Lambertinus loc. cit., cap. 21, a num. 1 ad 5, ubi refert varia exempla similium Translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicae, et signanter Translationis Corporis Venerabilis Servae Dei nunc Beatae Hyacintae de Marescotti, Translationis Servi Dei nunc S. Ioannis Regis; Translationis Servi Dei nunc S. Camilli de Lellis; Translationis Servi Dei Caroli a Setia.

67 Translatio autem Corporum Servorum Dei nondum Canonizatorum nec Beatificatorum, in quorum Causis non fuit adhuc signata *Commissio,* seu Sedes Apostolica nondum manum apposuit, potest fieri de licentia Episcopi seu Ordinarii. Idem Lambertin. loc. cit., n. 4, et alii passim.

68 Reliquiae Sanctorum vendi non possunt. *Communis,* per text. in cit. cap. *Cum ex eo* 2 de Reliquiis et Veneratione Sanctorum, et l. *Nemo* 3 Cod. de Sacrosanctis Eccles. Res enim Sacrae, quales sunt Reliquiae, non sunt in dominio alicuius, nec pretii aestimationem recipiunt, l. *Sacra* 9, in fine, ff. de rerum divisione. Et quod Reliquiae nullius sint in bonis, expresse decrevit Sacr. Congr. Rituum in Senogallien. Montis Bodii 23 Iunii 1610, apud Barbos. in Summa loc. cit., n. 5, et Sellium loc. cit., cap. 58, n. 4, adeoque vendi non possunt; Tum quia Spiritualia, et spiritualibus annexa vendi non possunt sine labe Simoniae, c. *Querelam* 15 de Simonia, cap. *de Iure* 16 de Iurepatronat. Glossa communiter recepta in cap. *Cum ex eo,* verb. *Venales,* adeoque etc.

69 Furtiva subtractio SS. Corporum vel Reliquiarum etiam devotionis causa facta, est peccatum Sacrilegii, nisi essent in locis Infidelium condita. Reliquiae enim sunt res Sacrae. Sic Turrecremata in c. *Corpora Sanctorum* 37 de consecrat., dist. 1, in respons. ad 3; Pirhing lib. 3 Decretal., tit. 45, n. 12 in fine; Reiffenstuel. loc. cit., n. 33; Ferrand. Disquisit. Reliq., lib. 1, cap. 8, art. 2; Lambert. loc. cit., l. 4, part. 2, cap. 25, num. 21, per text. in cap. *Quisquis* 17, q. 4 [1].

Reliquiae in Altari pro eius consecratione 70
locandae debent esse Sanctorum ab Ecclesia approbatorum. Sac. Congr. Episc. et Regul., 13 Septembr. 1593, apud Gavant. in Manual. Episc., verb. *Altare,* num. 12; Barbos. in Summa, loc. cit., num. 4.

Corpora Sanctorum nondum Canonizatorum 71
non possunt poni sub Altari. S. C. Episc. et Regul. 10 Iun. 1586, apud Gavant. loc. cit., verb. *Reliquiae Sanctorum,* num. 12.

Quando exponuntur Reliquiae, ultra lampa- 72
dem, debent continuo ardere in Altari duo lumina, alias non exponantur. S. Rit. Cong. 22 Ian. 1701.

Reliquia Sancti, ad hoc ut de eo possit ce- 73
lebrari Officium, debet esse insignis, scilicet Caput, Brachium, Crus, vel ea pars Corporis, in qua passus est Martyr; dummodo sit integra, et non parva, et sit ex Sanctis approbatis, et positis in Martyrologio, et tunc celebratur Officium sub ritu duplicis Minoris, et recitatur Symbolum in Missa. Sac. Rit. Congr. 8 Apr. 1628.

Officium de Reliquia insigni celebrandum est 74
solum in Ecclesia, ubi est Reliquia; Et si talis Ecclesia sit Cathedralis, non propterea aliae Ecclesiae debent se in hoc conformare cum illa. Sac. Rit. Cong. in Calacuritana 1 Septembr. 1611, et in Conchen. 12 Martii 1619.

Si vero Reliquia non sit insignis, non licet, 75
nec est alterandum Officium, sed recitandum, prout in Breviario Romano. S. Rit. Cong. in Viterbien. 1 Sept. 1612.

De Sancto, cuius habetur Corpus vel insi- 76
gnis Reliquia non potest fieri Officium, nisi constet de identitate, et nisi reperiatur in Martyrologio Romano; Reliquiae vero a locorum Ordinariis approbatae possunt exponi ad Fidelium venerationem. Sac. Rit. Cong. 19 Octobris 1691.

Festum, quod in aliqua Ecclesia celebratur 77
ratione Corporis, vel insignis Reliquiae, non habet Octavam, nisi specialiter concedatur a Sede Apostolica. Sacr. Rit. Congr. 12 Augusti 1613.

Qui recitat Officium de Sancto, de quo ha- 78
bet insignem Reliquiam in propria Ecclesia, si celebret eo die in alia Ecclesia, debet omittere *Credo.* S. Rit. Congr. 2 Decembris 1684.

---

[1] Maximam a Fidelibus adhibitam primis Ecclesiae saeculis fuisse curam in acquirendis Sanctor. Reliquiis SS. Augustini, Gregorii Turonensis, Theodoreti, aliorumque veterum testimoniis effecit idem Trombellius cit. diss. 7, cap. 7. Fatendum tamen et laudabilem hanc curam sequiore aevo eo processisse, ut Sanctorum Corpora certatim furtis ac rapinis sublata alio deducerentur: quod quidem aliud invexit incommodum, nempe magnam reliquiarum aut dubiarum, aut etiam falsarum copiam. Vide Muratorii Antiquitates medii aevi, dis. 58. (Edit. Barbiell.)

79 In illis Ecclesiis in quibus Officium et Missa de Beatis recitari, et respective celebrari possunt, licet eorum Reliquias exponere, Imagines, vel Simulacra supra Altari collocare, ac votivas Tabellas ibidem appendere. S. Rit. Cong. 17 Apr. 1660.

80 In Missis de Beatis non debet dici *Credo*, nisi adsit Reliquia. Sacra Rit. Congregatio 22 Iul. 1664.

81 Reliquiam deferre in Processionibus pertinet ad Priorem Conventus, unde Reliquia sumitur, sed Regulares non parati debent in processione cedere digniorem locum Clero Saeculari. Sac. Rit. Congregat. in Senogall. Montis Bodii 25 Sept. 1605, et 19 Apr. 1608, et 23 Ianuar. 1610.

82 Reliquiae non in Monasteriis Monialium, sed in exterioribus Ecclesiis asservari debent. Sacr. Congr. Episc. et Regul. in Faventina 7 Martii 1617.

83 Reliquiarum Sanctorum Patronorum Civitatis Clavis una concedi potest Magistratui Saeculari eiusdem Civitatis. Sac. Congr. Rituum 8 Maii 1604, apud Barbos. in Summa, loc. cit., n. 9. Et S. Cong. Episcop. in Civitatis Castellanae 6 Apr. 1696 apud Monacell. t. 1, tit. 5, form. 2, num. 39, ubi etiam de aliis Laicis.

84 Reliquia modica iam facta alienabilis alicui Ecclesiae, vel Oratorio donari potest. Sac. Rit. Congr. in Asten. 8 Iul. 1602. Alias enim non posset alienari sine beneplacito Sedis Apostolicae. Barbosa loc. cit., n. 6 et 7, cum Marco Antonio Genuensi, Maranta, et Ricciul. ibi citatis.

85 Reliquias falsas exponere ad venerationem est peccatum Superstitionis. La Croix cum Busembaum l. 3, part. 1, num 8, vers. *Superstitionem*, et alii passim.

86 Reliquiae et Ossa Sanctorum radi non possunt, ut rasura detur cum potu infirmis. Sacr. Congreg. Episcop. et Regular. 17 Dec. 1691 apud Gavant. loc. cit., num. 33. Immo Reliquiae Sanctorum (praesertim insignes) neque portari possunt ad Aegrotos, Conc. Provinc. Mediol. V apud Gavant. l. c., num. 33.

87 In Altari, in quo est expositum SS. Sacramentum, non possunt exponi Reliquiae Sanctorum. Sic in Instructione edita de mandato Clementis XI, die 20 ian. 1705, § 2, ibi: *Sopra l' Altare non vi si ponghino Reliquie de' Sancti, o statue de' medesimi.* Vide verb. *Eucharistia* sub num. 64.

88 In Tabernaculo, ubi asservatur SS. Sacramentum, non sunt retinendae Reliquiae, nec Vasa Sacrorum Oleorum, nec aliud. Sacr. Cong. Rit. 22 Febr. 1593.

89 Ad evitandas dissensiones, et contentiones inter aliqua totius Ordinis Fratrum Minorum membra circa solemnitates, picturas, et inscriptiones Religiosorum noviter Beatificatorum, et Canonizatorum, in Capitulo Generali Victoriae celebrato die 23 Maii 1694 sub titulo *Pro utraque Familia* a num. 41 ad 46 provide fuit statutum ut infra.

« Non sine iusto animi angore perpendit Diffinitorium Generale, quanta in pluribus Provinciis evenerint scandala post novam aliquam Canonizationem Servi Dei, qua Altissimus Ordinem nostrum dignatus est decorare, cuius occasione elapsis annis, vel ratione solemnizandi Canonizationis festum, vel vitam Sancti imprimendi, vel eius imaginem, sive sculptam, sive pictam cum aliqua intitulatione, inscriptione, narrativa, aut rhetorica compositione vulgandi, vel de eo praedicandi, vel Canonizationis Processionem faciendi, vel aliud quidpiam in ea solemnitate peragendi, lites et dissensiones inter aliqua totius Corporis Observantiae membra in variis Provinciis exortae, Fratrum turbationes, publica iurgia, mendacia utrinque forte vulgata, libri et scripturae a temerariis Auctoribus, tam proprio quam alieno nomine, absque legitima licentia impressi, plus damni quam aedificationis apud Christi fideles conciliavere. 90

» Volens itaque Diffinitorium Generale talibus in posterum dissonantiis, secundum Deum providere, consulto et mature decernit, quod si servus Dei, de qua agatur causa Beatificationis vel Canonizationis apud S. Sedem, aut qui a Summo Pontifice fuerit Beatificatus vel Canonizatus, sit ex observantia, et mortuus sit filius alicuius Provinciae, vel Custodiae Observantis tam in actis causae, quam in picturis, sculpturis, laminis, libris, scripturis, elogiis et foliis, ac locis quibuscumque, exprimatur quod est Ordinis Minor. de Observantia; si vero fuerit ex Reformatis Ultramontanae Familiae explicetur, quod est strictioris Observantiae, vel Minorum Observantium Reformatorum. Sin autem fuerit ex Discalceatis, vel Recollectis Provinciis huius Cismontanae Familiae, dicatur Ordinis Minorum Observantium Discalceatorum vel Recollectorum, quod etiam addatur, si dicatur strictioris Observantiae, ita ut nunquam particularis status, in quo mortuus est Sanctus, sive sit Observantiae, sive Reformatorum, sive Discalceatorum, sive Recollectorum taceatur, aut status cum statu confundatur. 91

» Solemnitas festi Beatificationis, ac Canonizationis Servi Dei ad totum corpus Observantiae pertinentis, et processio in ea fieri consueta, prius fiat a Conventu illius membri, cuius servus Dei, dum viveret, portio fuerat, videlicet Reformatorum, si mortuus est Reformatus; Observantium, si Observans; Discalceatorum aut Recollectorum, si Discalceatus vel Recollectus, in Coelum migraverit. Et si plures fuerint eiusdem membri Conventus, prius fiat a principaliori, deinde liberum sit caeteris etiam alterius membri, etiam eodem tempore cum 92

aliis Conventibus (non tamen cum principaliori praedicto membro, ad quod Sanctus immediate pertinet) eam celebrare solemnitatem.

93 » Ad Processionem autem quae a principaliori praedicto Conventu fiet, aliorum Conventuum Communitates concurrere teneantur, et sub privatione officii, vocisque activae et passivae per triennium, Praelati cum suis familiis omnium conveniant.

94 » Si vero in loco non exstiterit Conventus immediatioris Instituti illius novi Sancti, solemnitas et Processio, cui omnes alii in loco vel Civitate coexistentes Conventus interesse, sub iisdem poenis teneantur, fiat primo in Conventu Ordinis antiquioris, ex quocumque membro Observantiae fit, dummodo in omnibus imaginibus, libris, et foliis exprimatur cuius membri de corpore, Observantiae Sanctus ille, vel Beatus in sua pretiosa morte filius fuerit.»

95 Quae omnia pro illorum maiori firmitate et perpetua observantia, ut refert Ursaya tom. 1, part. 2, discept. 20, n. 79, fuerunt specifice confirmata a S. Rit. Congr. sequenti Decreto: *Sacra Rituum Congregatio suprascriptum statutum benigne confirmavit, et contra eiusdem transgressores sub poena privationis vocis activae et passivae procedi posse decrevit.*

Die 9 Decembris 1713

G. Card. Carpineus Praefectus

N. M. Tedeschi Episcopus Liparitanus S. Rit. Congr. Pro-Secr.

96 Alia ad rem. Vide verb. *Imago,* verb. *Miraculum,* verb. *Sanctitas, Sancti,* et in tom. 8 inter Decreta Sacr. Congr. decretum sub n. 599,

97 ubi decernitur, quod Reliquiae Sanctorum, quae deferuntur in Processionibus per Civitates et oppida, non debent deferri sub Baldachino.

98 Addendum est sequens Decretum quoad cultum Coronae ferreae, quae in Collegiata Ecclesia S. Ioannis Baptistae Modoetiae Mediolanen. Dioec. asservatur.

« Cum Modoetiae in Ecclesia Collegiata Sancti Ioannis Baptistae ab antiquissimo tempore inter caeteras Sanctorum Reliquias Corona ferrea, uno ex Clavis Domini Nostri Iesu Christi, ut pie creditur in laminam, sive circulum compacto exornata asservaretur: Cumque anno 1687 D. Tancredinus Visitator cultum eidem Coronae antea praestitum, quousque a clar. mem. D. Card. Vicecomite tunc Mediolanen. Archiepiscopo, aliter decerneretur, Decreto suspenderit; idem vero Cardinalis Archiepiscopus rei gravitate perpensa anno 1688 recursum ad Apostolicam Sedem habendum esse, ab eaque decisionem expostulandam edixerit; Modoetienses vero actis nonnullis in Curia Archiepiscopali tunc peractis usque modo siluerint, ac solummodo tribus abhinc annis Sacr. Rit. Congreg. pro praedicta Decisione supplicaverint: Hinc audito prius R. P. D. Calco Episcopo Lucano, tunc Vicario Capitulari Mediolanen., deinde vero Eminentissimo et Reverendissimo D. Cardinali Odescalco moderno Archiepiscopo Mediolani, ac postremo, tam in voce quam in scriptis R. P. D. Prospero de Lambertinis Fidei Promotore, Eminentissimus et Reverendissimus D. Cardinalis Ptolomaeus infrascripta dubia declaranda proposuit, videlicet:

» Primum. An Capitulo Collegiatae S. Ioannis Baptistae Modoetiae liceat Coronam ferream, de qua agitur, retinere intus Crucem, in qua fuit reposita insimul cum aliis reliquiis, et publicae Venerationi exponere? Et quatenus negative.

» Secundum. An saltem eidem Capitulo liceat dictam Coronam Ferream exponere in altari Maiori, et processionaliter deferre, prout olim practicabatur, in casu, etc.

» Et sacra eadem Congregatio, re mature discussa, visisque eorum iuribus, respondendum censuit:

» Ad primum *affirmative.*

» Ad secundum provisum in primo, et ita declaravit die septima Augusti 1717.

» Et facta deinde per me Secretarium de praedictis Sanctissimo D. N. relatione, Sanctitas sua benigne annuit. Die 10 eiusdem mensis et anni 1717 [1].»

Nomina Sanctorum sepulchris impressa, pro- 99
pria censeri debent. Benedict. XIV in Append. Const. incip. *Soror Imalda,* § 7. Nomina quae- 100
dam appellativa, *Iusti* videlicet, *Candidi, Victoris* et similium, Sanctis sine proprio nomine repertis, ignoratis, sive baptizatis, quorum corpora a Catacumbis seu Coemeteriis extrahuntur, recte imponuntur. Idem ibid., § 3.

ADDITIONES EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

Pauca supra adnotavimus, quae ut et ab 101
Auctoris textu, et ab antiquioribus aliorum additamentis secernerentur, quatuor inclusa asteriscis lector videbit. Alia tamen maioris momenti huc reservavimus.

Solus igitur Deus adorandus; nihil tamen 102
impedit quominus et sanctis pro eorum meritis, et dignitate cultum a latria diversum praestemus. Smyrnenses Iudaeorum impulsu Proconsulem Romanum rogarunt, ne S. Polycarpi cadaver Christianis traderet; hi enim magistro

[1] Hoc S. C. decretum Modoetia cum Card. Io. Baptistae Ptolomaei curis, tum vero maxime debet, Iusti Fontaninii dissertationi *de Corona Ferrea Longobardorum* ipso illo anno 1717 Romae excusa, et S. C. Patribus decretum edituris opportune oblata. Ea vero dissertatio eodem anno Lipsiae prodiit apud Georgium Mauricium Weidmanum. (EDIT. BARBIELL.)

suo crucifixo relicto hunc deinceps colere coepissent. *Stulti*, ad haec inquiebat Smyrnensis Ecclesia apud Eusebium lib. 4, cap. 15, *qui ignorarent, nos nec Christum umquam posse relinquere... nec alium quemquam colere. Illum enim utpote Filium Dei adoramus, martyres vero tamquam discipulos, et imitatores Domini merito amore prosequimur.* In eamdem sententiam Diaconus, qui cum S. Fructuoso Episcopo martyrium perferebat, instanti Iudici: *Numquid et tu Fructuosum colis?* respondisse perhibetur a S. Augustino serm. 273: *Ego non colo Fructuosum, sed Deum colo, quem colit et Fructuosus. Quomodo nos admonuit, ut Martyres honoremus, et cum Martyribus Deum colamus.* Nempe ut aiebat S. Theodorus Studita Antirch. 1 apud Sirmondum To. 1, Paris. Edit. pag. 82: *Latriae adoratio una est, eaque in Deo solo; in aliis autem aliae. Nam et reges, et principes a nobis adorantur, sed non ut Dii, et quamvis unius sit formae adoratio, at non unius formae intelligentia. Homines enim sunt, honorisque dumtaxat cultus illis impenditus, aut propter legem, aut propter metum, aut propter affectum. Quare qui adorationis discrimen nosti, qua per effigies prototypa honorantur, tribue hanc quidem ut propriam, proprie et privatim soli Deitati: reliquas vero secundum analogiam eorum, quorum sunt exempla, Deiparae ut Deiparae, Sanctorum ut Sanctorum.* Alia de Sanctorum cultu dabit Trombellius cum in opere elaboratissimo *de cultu Sanctorum,* tum in eius vindicationibus, quas Kieslingio opposuit.

103 Neque vero inanis est huiusmodi cultus, sed magnae nobis utilitatis. Nam ut in actis sinceris Sancti Saturnini habemus a Ruinartio editis, *Vigiliis, Hymnis, ac Sacramentis etiam solemnibus* (Sanctos) *honoramus, ut eorum patrocinia, atque suffragia in conspectu Domini orando quaeramus, honorando mereamur.* Hinc S. Theodotus Martyr apud Bollandum ad diem 18 Maii p. 163 flentes Christianos, qui eum ad supplicii locum sequebantur, solabatur, ad glorificandum Christum Iesum, qui ipsi victoriam dedisset, hortatus: *Deinceps enim,* inquiens, *in coelis cum fiducia pro vobis Deum deprecabor.* Neque hanc in rem omittenda, quibus celeberrimorum Scillitanorum Martyrum acta concluduntur, verba: *Consummati sunt Christi Martyres mense Iulio, et intercedunt pro nobis ad Dominum nostrum Iesum Christum.*

104 Etsi tamen Sancti nonnumquam ex suo ipsorum in nos amore, quin invocentur, nobis adiutores sunt, invocari tamen a nobis debent. Nam ut Augustinus ait in Ps. 86, num. 24: *Omnes Martyres, qui cum illo sunt, interpellant pro nobis. Non transeunt interpellationes ipsorum, nisi cum transierit gemitus noster.* Atque huius quidem invocationis innumera suppetunt in veterum libris, et monumentis exempla ac testimonia. *Non erubescamus,* aiebat Ambrosius lib. de Viduis, *eos intercessores nostrae infirmitatis adhibere: quia ipsi infirmitates nostras etiam cum vicerint cognoverunt.* Huc spectat Sabbatii titulus; apud Fabretti, Inscription. p. 738, legimus:

Sabbati Dulcis
Anima Pete et Roga Pro Fratres et
Sodales Tuos.

Damasus quoque Pontifex haec S. Agnetis titulo inscripsit: *Ut Damasi Precib. Faveas Precor Inclyta Martyr.* Alia ex antiquis Sacramentariis proferri possent. Vide illa apud Franc. Antonium Zaccariam in dissert. de Liturgiar. in rebus Theologicis usu, tom. 1 sui Thesauri Theologici, p. 452. Neque vero (quod Protestantes obiiciunt) divinae gloriae derogatur, si ad Deum ipsum per Sanctos preces deferamus; aut ratio non suppetit, licet nobis occulta, qua ad Sanctos nostra perferantur vota; *Siquidem*, ut cum S. Gregorio Nazianzeno loquar, *illud persuasus sum, Sanctorum animas res nostras sentire,* sive per Angelos eis orationes nostrae deferantur, ut S. Iulianus Archiepiscopus censuit, Prognost. lib. 2, sive revelatione vel a Deo, vel a Christo servatore ipsis facta sive aliis modis, de quibus Trombellius dissert. 3, cap. 38.

A primis Ecclesiae temporibus cultus Con- 105
fessoribus et Martyribus impensus fuit. Sed Confessorum nomine prisca illa aetas eos tantum designabat qui fidem Christi coram tyranno confessi, et tormentis pro illa fortiter superatis in pace naturalem mortem obibant. Hanc nominis huius significationem Sanctus Paulinus Nolanus spectavit poemate XIV de Sancto Felice canens:

> Coelestem nactus sine sanguine Martyr honorem,
> Nam Confessor obit poenas non sponte lucratus.

Martyres et hi reapse habebantur. *Neque enim,* inquit Cyprianus, Baluz. edit. ep. 37, *virtus eorum minor est, quominus ipsi quoque inter beatos martyres aggregentur. Quod in illis est, toleraverunt, quidquid tolerari parati, et prompti fuerunt.* Confessores tamen eos maluerunt vocare quam Martyres; Martyrum autem nomen iis solummodo datum, qui vel indicta iam mortis sententia exsecutionem praestolabantur, unde et Martyres *designati* dicebantur; vel cruentum vitae suae sacrificium Deo in tormentis offerebant, dicti propterea Martyres *consummati.* Quamquam et illis *consummata Martyris gloria* tribuebatur, quibus, ut ait ibid. Cyprianus, *cum voluntati et confessioni nominis in carcere et in vinculis accederet et moriendi terminus.*

Nullis tamen publicus in Ecclesiis quas san- 106

guine, aut certe confessione decoraverant, cultus decernebatur, nisi antea Episcopi ex certis indiciis merita uniuscuiusque diiudicassent vitamque Martyris, et Passionis acta diligenter exscripta, cum primis autem causam martyrii penitus internovissent. Vide Bencin. diss. 2 de Literis Encyclicis, c. 3, § 1, cap. 3, num. 6 seq. In Africana tamen Ecclesia interpositio iudicii ad cultum decernendum non ad Episcopum quemlibet, ut in aliis Ecclesiis, sed ad unum Primatem pertinebat. Porro examine peracto Episcopi in suis quisque Ecclesiis Martyribus sic probatis cultum statuebant impendendum; tuncque Martyres hi solemni vocabulo *vindicati* appellabantur.

107 Post persecutionum saecula, ac Martyrum Epochas publicus aliorum etiam Sanctorum cultus in Ecclesia celebrior evasit. Quo tamen praecise tempore coli coeperint, incertum Bellarmino visum fuit de Missa lib. 2, cap. 2, num. 5. Sed Innocentius III, lib. 3 de Myst. Miss., cap. 10, aliique initium eorum cultus ad Saeculum IV referunt. Hoc certe saeculo, ut S. Caesarium de quo eius frater S. Gregorius Nazianzenus in oratione funebri, S. Philastrium apud Surium 18 Iulii, et S. Meletium homilia a S. Ioan. Chrysostomo celebratum omittam; (haec enim exempla tantum ex particularium quarumdam Ecclesiarum in illos pietate profecta sunt) primus, cui inter alios a Martyribus Sanctos publicus in Ecclesia constitutus passim in Occidente fuerit cultus, S. Martinus Turonensis perhibetur; de eo enim vetera Calendaria, et Missales libri agunt; Hilarius deinde Pictaviensis, quem Missale Francorum celebrat. Confer Benedictum XIV lib. 1, cap. 5. Transiit ad hos *Confessoris* nomen latiore quodam sensu, quam quo olim Martyres a morte in pace sublatos vidimus nuncupatos fuisse. Hi enim, ut cum S. Gregorio Magno lib. 3 Dialog., cap. 26, scripsit S. Isidorus Hispalensis, Etymolog. lib. 7, cap. 2: *Hostis insidias tolerantes, et cunctis carnalibus desideriis renitentes, per hoc, quod se omnipotenti Deo in corde mactaverunt, etiam pacis tempore Martyres facti sunt, qui etiam, si persecutionis tempore exsisterent, Martyres esse potuerunt.* Sed Confessoris nomen illis paulo serius tributum fuit, nec fortasse, si Mazzocchium audimus in Kalend. Neapolit. tom. 2, p. 767, nisi saeculo VIII, quo Allatii Kalendarium, et Bedae Martyrologium S. Leonem M. 11 Aprilis die Confessorem vocarunt.

108 Quod in Martyribus, idem in Confessoribus actitatum ut nulli ante Ecclesiae iudicium cultus tribueretur. Constat id ex Agrippinensi Concilio apud Ivonem Decr. p. 3, c. 54, ex Capitulari Caroli M. aliisque monumentis. Quare Episcopi aliquando cultum erga nonnullos errore populi inductum sustulerunt, ut S. Martinus Turonensis Sulpicio Severo teste in eius Vita, cap. 11, S. Anselmus epist. lib. 3, ep. 51, aliique a Lupo laudati in not. ad IV Concil. Rhem. S. Leon. IX.

Cultum hunc publicum iure suo Episcopi 109
Martyribus vindicatis, et Confessoribus approbatis in suis dioecesibus decernebant, initio quidem memoriis ac aris erectis; deinde vero corporis elevatione, quam tamen gradatim plerumque factam fuisse discimus ex Gregorio Turonensi de glor. Confess., cap. 52. Hic tamen cultus, ut docet Benedictus XIV de Beat. et Canon. lib. 1, cap. 6, num. 9, melius dicitur Beatificatio, quam particularis Canonizatio, ut quae intra unius dioecesis fines contineretur accedente porro aliorum Episcoporum approbatione, summique Pontificis expresso vel tacito consensu idem hic cultus Canonizationis rationem obtinebat. Bellarminus de SS. Beatit. l. 1, c. 8. Nempe a primis Ecclesiae saeculis ad extremos Alexandri III annos in cultu Martyribus et Confessoribus Ecclesiae proponendo Romani Pontificis auctoritatem exempla docent ab eodem Bened. XIV congesta lib. 1, cap. 7 et 8. Vide etiam dicta supra ab Auctore n. 16 sequent.

Dixi *ad extremos Alexandri III annos.* Nam 110
ad hosce annos reiiciendam, non autem ad primos et consequentes, quibus Alexander III magnis persecutionum et schismatis fluctibus exagitatus alia cogitare debuit, huius Pontificis annos Decretalem epistolam cap. *Audivimus* redditam spectare multa suadent, quae ab eruditissimo viro Emmanuele de Azevedo nuper proposita accepimus Exercitationum selectarum P. II, Exercit. 38, num. 22 seqq. Porro licet Alexander ea Decretali ius beatificandi et canonizandi Romano Pontifici vel primus reservarit, vel antiquiore aevo iam reservatum confirmarit (qua de re Auctor num. 18), hocce tamen Decretum non usque adeo religiose ab Episcopis servatum fuit. Innovavit illud quadraginta post annos Innocentius III tit. de Reliquiis et Venerat. Sanctorum. *Et neque tunc,* inquit Papebrochius in Propyleo Maii diss. 20, *putaverunt Episcopi sublatam sibi facultatem circa inferioris ordinis cultum, quem Beatorum dicimus, modo ab Officio et Missa abstineretur.* Sed tandem litem omnem Urbanus VIII a. 1625 et 1634 diremit Decretis supra ab auctore recitatis.

Pauca nunc de Reliquiis addemus. Harum 111
vero nomine intelligimus: 1. Omnia quae de Sanctis in his terris supersunt, corpora, membra, cineres. 2. Quidquid ad eos vel vivos, vel mortuos pertinet. 3. Olea aut ab illorum corporibus promanantia, cuiusmodi oleum fuit adhuc saeculo sexto Heracleae profluens e corpore S. Glycariae Martyris apud Bolland. ad d. 13 Maii p. 193, et etiamnum vel medios inter Protestantes Eystadii ex corpor. S. Walburgae copiose dimanans, aut ex lampadibus ad Sanctorum Reliquias ardentibus excepta,

qualia fuisse olea, quae ex omnibus fere Sanctorum Romae tunc insigniorum Reliquiis S. Gregorius M. ad Theodolindam misit, Mabillonius coniecit de cultu Sanctor. ignotor., n. 19, 4, brandea seu pannos, qui Sacra Lipsana contigerunt: vide eumdem S. Gregorium M. lib. 4, ep. 30, 5, *pulverem*, ut cum Gregorio Nysseno loquar homil. de S. Theodoro, *quo conditorium, ubi corpus martyris* (sive alterius cuiusque Sancti) *quiescit oblitum est.*

112 Semper in Ecclesia cultus reliquiis hisce Sanctorum impensus est. Missis, quos indicavimus, Auctoribus, unus sufficiat Io. Chrysostomus, qui homil. in S. Iuvent. de Sanctis ita loquitur: *Idcirco saepe eos invisamus, capsulam attingamus, magnaque fide reliquias eorum complectamur, ut inde aliquam benedictionem assequamur. Etenim sicut milites vulnera, quae in praeliis sibi inflicta sunt monstrantes, fidenter loquuntur: ita et illi manibus absecta capita gestantes, et in medium afferentes, quaecumque voluerint, apud Regem coelorum impetrare possunt.* Ne vero Protestantes cum Vigilantio eorum duce, Deo propterea a nobis iniuriam irrogari cavillentur, audiant egregium nostri dogmatis interpretem, et vindicem S. Hieronymum ep. 37 ad Riparium Hispanum: *Honoramus autem reliquias Martyrum, ut eum cuius sunt Martyres, adoremus: honoramus servos, ut honor servorum redundet ad Dominum.*

113 Quantum vero Ecclesiae studium semper fuerit, ne falsae Reliquiae publico fidelium cultui proponerentur, multis exsequitur post Ferrandum in disquisit. Reliq. Trombellius diss. 8, cap. 15 seqq. de Martyribus, quorum corpora e Romanis praesertim coemeteriis eruuntur, aliqua fortassis suboriri dubitatio posset. Equidem, ut in hymno X de S. Hippolyto Prudentius cecinit:

Plurima litterulis signata sepulcra loquuntur.
Martyris aut nomen, aut epigramma aliquod.

Prodeunt tamen persaepe corpora nullis inscripta nominibus, ignotique Sancti. De his egerat Mabillonius in epistola de cultu Sanctorum ignotorum: verum, non omnibus se probavit. Equidem cautione et circumspectione maxima in his utendum, ut Gerbertus monuit, comprobavitque in princip. Theol. Liturg., Sect. 2, cap. 4, § 57. Sed licet effossa Romae corpora nomine carent, praesto tamen certissima indicia sunt, unde an Martyrum sint, dignoscatur, instrumenta martyrii vel tumulo insculpta, vel ad tumulum apposita, veluti scorpiones, ungulae, plumbatae; vela, lineaeque vestes sanguine imbutae, et in sepulcris conclusa; cumprimis vero ampullae a Martyribus fuso sanguine plenae, atque in defunctorum loculis positae, de quibus praeter Aringhium, Boldettum et Blanchinium ad section. 28 Anastasii, tom. 2, pag. 244, eruditissime egit Cl. P. Antonius Maria Lupius in egregia de S. Severae Martyris epitaphio commentatione.

CURA, CURATOR

Vide verb. Tutela, Tutor.

CUSTODES

CONDUCTI AD IMPEDIENDA DAMNA.

Vide verb. Locatio *num. 10, 11, et verb.* Restitutio, *art. 1, num. 70, 71.*

DE CULTU SACRATISSIMI CORDIS IESU

ARTICULUS NOVUS CASINENSIS

Summarium.

1. De origine festivitatis et cultus Cordis Iesu. - 2. Cultus Cordis Iesu, uti ab Apostolica Sede approbatus, est omni superstitionis labe immunis. - 3. De Obiecto cultus Cordis Iesu. - 4. De genere cultus Cordis. - 5. De motivis eius cultus.

1 Cultus Cordis Iesu, prout ab Apostolica Sede probatus est, originem sumpsisse videtur Pontificiis concessionibus Officii Plagarum, aliorumque dominicae passionis instrumentorum. Cum enim fideles, qui semper amore flagrabant erga Cor Iesu, pioque affectu erga illud ferebantur, vidissent Officia concedi in honorem plagarum, sanguinis ac vulnerum Christi Domini, eam facultatem petere coeperunt pro Corde Iesu. Sane anno 1696, in favorem Mo-

nialium Visitationis Beatissimae Virginis, illam facultatem postulavit Maria Angliae Regina. Item Rex Poloniae enixius pro iisdem monialibus, et Episcopi Cracoviensis et Massiliensis humiliter Romanum Antistitem supplicarunt pro concessione Officii cum Missa propria in honorem sanctissimi Cordis Iesu. Postulator huius concessionis erat pius doctusque P. Ioseph de Gallifet S. I. qui Romae 1726 librum edidit, cuius titulus: *De cultu sacrosancti cordis Dei ac D. N. I. C. in variis Christianis orbis provinciis propagato*. Propagationem devotionis istius haud parum adiuvit alius e societate Iesu Presbyter, Claudius, inquam, Le Colombière, qui scripsit manu propria revelationem Venerabili Margaritae a Christo Domino factam, et in qua sic legimus: *A te requiro*, inquit Dominus, *ut feria sexta, quae post octavam festi Corporis mei proxima sequitur, Cordi meo colenda peculiariter sit dicata*. Post hoc magis enixe renovata est instantia pro concessione Officii et Missae Sanctissimi Cordis Iesu. Sane devotio erga Cor adeo celeriter post hanc privatam, uti fertur, revelationem per totum mundum est propagata, ut evidens fuerit, digitum Dei adfuisse. Plures vero Romani Pontifices istam devotionem Indulgentiis cumularunt. Clemens XII concessit anno 1733 Confraternitati Romae institutae facultatem celebrandi festum SS. Cordis Iesu; Clemens vero XIII Pontificia auctoritate approbavit cultum erga SS. Cor Iesu, approbando scilicet decretum a S. R. C. die 6 Februarii 1765 editum, in quo officium cum missa propria in honorem Sanctissimi Cordis fuit approbatum; et anno sequenti, die 19 Februarii 1766, idem Clemens permisit Monialibus S. Benedicti in Regno Neapolitano degentibus facultatem recitandi Officium SS. Cordis ad normam Breviarii redactum, necnon in earum ecclesiis eiusdem Missam celebrari a Sacerdotibus confluentibus. Hoc decretum S. R. C. sigillum S. Mariae Card. Feroni Praefecti gerit.

2 Pius vero VI in Constit. *Auctorem fidei* ad propos. 62 Synodi Pistoriensis, declarat omni superstitionis labe immunem esse cultum Cordis Iesu: *Doctrina*, inquit, *quae devotionem erga SS. Cor Iesu reiicit inter devotiones, quas notat* (Synodus) *velut novas erroneas aut saltem periculosas, intellecta de hac devotione, qualis est ab Apostolica Sede probata, falsa, temeraria, perniciosa, piarum aurium offensiva, in Apostolicam sedem iniuriosa;* Accedit censura in propositione 63 lata: *Item in eo quod cultores Cordis Iesu hoc etiam nomine arguit* (Synodus), *quod non advertant Sanctissimam carnem Christi, aut eius partem aliquam, aut etiam humanitatem totam cum separatione, aut praecisione a Divinitate, adorari non posse cultu latriae. Quasi fideles Cor Iesu adorarent cum separatione vel praecisione a Divinitate, dum illud adorant, ut est Cor Iesu, Cor nempe personae Verbi, cui inseparabiliter unitum est, ad eum modum, quo exsangue Corpus Christi in triduo mortis sine separatione aut praecisione a divinitate adorabile fuit in sepulchro, captiosa, in fideles Cordis Christi cultores iniuriosa.*

Obiectum huius cultus est Cor Iesu, nempe 3
Cor Physicum, carneum personae Verbi incarnati. Romani enim Pontifices illum approbarunt cultum, quem fideles petierunt; quique erat cultus Cordis proprie sumpti. Item S. Congregatio illum solum cultum approbavit, qui diu in Ecclesia viguit. Dicit enim S. R. C. decretum, *simulque intelligens huius officii et Missae celebratione non aliud agi, quam* ampliari *cultum iam institutum*. At quinam cultus fuerat receptus? respondit Blasius, Cultus Cordis *carnalis* Iesu non nudiustertius, sed saeculo superiore... duxit exordium. Demum quodnam sit obiectum huius cultus colligitur ex censura Pii VI in Propos. 63 Synodi Pistoriensis. Ex ipsa enim patet, fideles adorare *Cor personae Verbi, cui inseparabiliter unitum est*. Ne quis vero calumnia neoterri hominis (Grégoire, *Hist. de sectes religieuses*) a cultu et devotione Cordis Iesu impediatur, nonnulla notanda veniunt. Ex hactenus dictis liquet, cultum Cordis Iesu uti ab Apostolica Sede approbatus fuit, esse omni superstitionis labe immunem. Itidemque obiectum huius cultus esse Cor personae Verbi incarnati; et per consequens cultum esse *supremum*. Terminus quippe eius est persona in- 4
finita, a qua Cor Iesu separari nequit. Et sic eodem modo adorandum est Cor Iesu, quo eius sacrosancta humanitas adoratur; sicut enim Christi humanitas supremo adoratur cultu, ob hypostaticam unionem inter divinam et humanam naturam. Quae quidem unio immediate facta est cum tota humana natura in *Concreto* spectata, et cum omnibus suis partibus; nec considerari potest Christi humanitas existens sine persona Verbi a qua *suppositur*, uti loquitur Damascenus. Ergo nulla est formido adorandi Cor Iesu, sicut nulla est formido adorandi eius humanitatem. Ratio enim *formalis* utriusque Cultus est eadem, unio nimirum hypostatica, qua fit ut una eademque sit duarum naturarum subsistentia et personalitas. Si ergo Cultus humanitatis non est *materialis*, neque cultus Cordis Iesu; et sic nonnisi *iniuriose* cultores Cordis Iesu a Gregorio accusantur de Cultu Materiali. Item sequitur Pistoriensis Synodi calumniam esse dicentis, per cultum Cordis duplicem induci cultum: cum ex dictis liquet, una adoratione coli Cor divini Verbi incarnati, seu rectius personam Christi in Corde reali physico. Demum falsum est atque absurdum, per cultum Cordis Iesu sequi, cultum Dei esse secundarium, ac si distingui in hoc cultu posset obiectum primarium et secunda-

rium. Nonne Christi Corpus et sanguinem in Eucharistia adoramus? Numquid Ecclesia in hoc cultu distinguit obiectum primarium a secundario? Quis concipere potest humanitatem Christi *in concreto* existentem absque Verbo per quod sustentatur vel suppositur?

De obiecto huius cultus iam loquuti sumus, aliquid praeterea dicendum venit de motivo eiusdem cultus. Cavendum enim est ne cum obiecto confundatur cultus motivum. In quodam Officio ab Ecclesia approbato haec legimus: *Cor Iesu caritatis victimam venite adoremus*. Hinc motivum esse potest, quia *Cor* omnium affectionum sedes; vel quia in communi loquendi usu Cor symbolum est amoris. Haec motiva colligi possunt a Ven. Margaritae revelatione, et ex ipsis Sacris literis. Finis huius cultus a verbis illis officii innotescit: *Quam caritatem Christi patientis, et pro generis humani redemptione morientis...* ut fideles *sub sanctissimi Cordis symbolo devotius ac fervent tius recolant, eiusdemque fructus uberius percipiant*.

DECRETA

SACRARUM CONGREGATIONUM

IUXTA VOCUM QUAE HOC VOLUMINE COMPLECTUNTUR SERIEM DIGESTA

C

CADAVER

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 In tumulatione cadaveris tàm Canonici, quam alterius in Cathedrali Ecclesia Caietana non debetur Parocho defuncti quarta funeralis. Sacr. Congr. Rituum Caietana 16 Iulii 1737 ad 6.

2 3. An liceat haeredibus defuncti asportare cadavera e propriis domibus ad Ecclesiam Parochialem per modum depositi, antequam illa processionaliter deferantur ad Ecclesiam Regularium et Parochi teneantur recipere? Et quatenus affirmative. S. C. *Affirmative in omnibus, petita tamen, quamvis non obtenta, licentia Parochi.* Firmana *Funerum* die 7 Maii 1763, num. 3.

4. An et quale emolumentum debeatur Parochis ratione eiusdem depositi, in casu etc.? S. C. *Deberi Parocho intortitia tantum, quibus cadaver expositum fuit, dummodo aliquas preces expleverit.* Ibid., n. 4.

5. An Parochis, coeterisque Ecclesiasticis associantibus cadavera ad Ecclesias Regularium, liceat exigere pro dicta associatione maiorem eleemosynam et emolumentum, seu potius illud dari solitum, occasione associationis faciendae ad Ecclesiam? S. C. *Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam.* Ibid., num. 5.

6. An coeteri Ecclesiastici, et confratres associantes cadavera, teneantur introire Ecclesiam Regularium, ibique solitas sacras preces una cum Regularibus canere, et totum Officium absolvere, in casu etc.? Sacr. Congr. *In casu, de quo agitur, serventur Constitutiones Synodales.* Et ita decrevit et servari mandavit. Ibid., n. 6.

3 An in occasione associandi corpus defuncti alicuius, qui fuerit de cura et populo Ecclesiae Cathedralis Politianae, ad Ecclesiam S. Blasii positam intra fines Ecclesiae Parochialis S. Bartholomaei de Castello Dioecesis Politianae, in qua associatione invitati fuerint Cappellani Ecclesiae Cathedralis absque interventu Capituli, et invitati fuerint Presbyteri inservientes dictae Ecclesiae S. Blasii, debeatur praecedentia Cappellanis praefatae Cathedralis, vel potius Presbyteris ipsis inservientibus Ecclesiae S. Blasii tamquam Clero Ecclesiae tumulantis?

Et S. C., habita prius eiusdem Rmi Episcopi informatione, ad relationem praefati E. et R. Domini Cardinalis Ponentis, rescribendum censuit: *Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam, et ad mentem E. Ponentis.* Et mens est, *quod Episcopus prohibeat Cappellanis Ecclesiae Cathedralis, ne, cum in publicis supplicationibus, sive defunctorum associationibus procedunt absque interessentia illius Capituli, almutium in brachiis deferant; indecens enim est, quod ipsi Cappellani, qui cum Capitulo dumtaxat unum corpus faciunt, ab eodem corpore disiuncti, iis etiam utantur Insignibus, quae non membris, sed toti corpori conveniant.* Et ita decrevit et servari mandavit. Montis Politiani *Iuris praecedentiae,* die 20 Iulii 1765.

Patres Minores Conventuales, in associatione 4
cadaverum tam in propriis, quam in aliis Ecclesiis tumulandis, non possunt erigere vexillum, seu stemma Religionis vulgo *stendardino.* S. R. C. Albanen. *Funerum* die 18 Septembris 1787 ad 2.

Delata ad S. R. C. ex parte Domini Ale- 5
xandri Mariae Licoè Sacerdotis ex Clericis Regular. Min. Confessarii Monialium Ascetefii S. Iacobi Terrae S. Ginnesii, Camerinen. Dioecesis, controversia inter eum exorta et Capitulum, sive nonnullos Canonicos Ecclesiae Collegiatae dictae Terrae circa ius agendi exequias

super cadaveribus Monialium ipsius Asceterii: Num scilicet competat Confessario Monialium, an vero praefato Capitulo?

Eadem S. C. attenta relatione totius quaestionis facta a R. Archiepiscopo Camerinen. qui audivit tam Capitulum, quam Moniales, proponente Dubium E. et R. Domino Cardinali Gazzoli relatore, decrevit: *Celebrationes exequiarum spectare ad Confessarium pro tempore.* Camerinen. die 16 Martii 1805.

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

Cum ex praescriptione constaret favore PP. 1
S. Augustini degentium in oppido Montis-falci de bono iure tumulandi cadaver Clarae Pompili, non autem favore Parochi Collegiatae Ecclesiae eiusdem loci, ob hoc PP. Augustinianis reddenda esse emolumenta funeralia decrevit Sacr. Congreg. in Spoletana *Iuris tumulandi* 18 Decembris ad 2 Dub.

CANONICATUS, CANONICUS

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 Quinque Dignitates Capituli Militen. praetendunt ipsis celebrantibus solemniter ex antiqua consuetudine Canonicos ministrare debere; contra vero Canonici asserentes sese in Presbyterali Ordine constitutos non decere inferiori deservire; eoque magis quia in eodem Capitulo adsunt Hebdomadarii, quorum alii Presbyteri, alii Diaconi vel Subdiaconi, quibus propterea id oneris incumbere videtur. Auditis proinde partibus, Sacra Congregatio decrevit, ut sequitur: *Canonici Dignitatibus et Canonicis inserviant; Mansionarii vero Mansionariis.* Militen. die 24 Novembris 1591.

2 Essendo stati letti, et considerati nella nostra Congregazione de' Sacri Riti due Memoriali dati successivamente per parte de Gonzalo Ramirez de Molina Canonico di codesta Chiesa, de' quali saranno qui incluse le Copie, è parso a questi miei Signori Illustrissimi, che in nome di essa Congregatione io scriva a V. S. come fo con la presente, che per evitar li molti scandali et inconvenienti rappresentati alle SS. LL. Illm̃e, li quali in ogni luogo e tempo conviene che si fuggano, ma specialmente in Chiesa, in Coro e nelle Processioni: *Sia contenta di usar l' autorità sua in far osservare dalli Canonici lo Statuto del Capitolo, quale si presuppone essere conforme alla ragion comune, e confermato dalla Sede Apostolica, cioè, che quelli, che sono in Sacris precedano a quelli, che non hanno Ordini Sacri, li Sacerdoti alli Diaconi e li Diaconi alli Suddiaconi; e se quelli del Capitolo, che allegano a favor loro la concordia, forse si aggravassero di questa provisione, contuttochè il Procuratore di detto Capitolo sia stato più volte citato, potranno far dedurre le loro ragioni, le quali saranno dalla Congregazione benignamente udite, e si ministrerà loro compiuta giustizia, che è quanto intorno a questo negozio m' occorre scrivere a V. S. Iaen.* da Roma alli 28 Luglio 1592.

3 Nomine Decani et Capituli Ecclesiae Oscen. supplicatur, per Illm̃os DD. Cardinales super Sacr. Ritibus declarari: An Episcopus cum duobus de Capitulo possit circa caeremonias aliqua ordinare et stabilire?

Ad praedictam petitionem S. R. C. respondendum censuit: *Concedi posse Episcopo, ut ipse iuxta cap. 12, sess. 24 de reform., cum duobus Canonicis, quorum unus ab ipso, alter a Capitulo eligatur, in iis, quae ad debitum in Divinis Officiis regimen spectant, et caeteris, quae necessaria erunt pro ipsius Ecclesiae utilitate, certam formulam praescribere valeat usque ad Synodum provincialem proxime habendam, quae tamen regulis Pontificalis Romani, ac Breviarii et Missalis nuper reformatorum Rubricis non adversetur. Oscen.* die 7 Iulii 1593.

In Ecclesia Dei ordo praecipue servandus est. 4
Itaque cum maxime indecens sit, maiores inferioribus ministrare; censuit S. C. quod, *celebrantibus Canonicis seu Portionariis, Dignitates praedictae, neque Evangelium, neque Epistolam cantare debent; quae Dignitates celebranti Episcopo assistere, et inservire tenentur.* Calaguritana *pro Dignitatibus et Decano;* die 7 Septembris 1593.

Quaeritur: an Canonicus, qui in Ecclesia 5
Cathedrali locum tenet Vicarii, et gerit personam Cardinalis Archypresbyteri, debeat in Choro habere digniorem locum, et praeferri etiam iis Canonicis, qui sunt Episcopali dignitate insigniti?

Item: Si contigerit aliquando Vicarii Papae suffraganeum, qui in illa Ecclesia iurisdictionem non habet, devotionis tantum causa adesse in Choro, non autem actu exercendi aliquod Pontificale munus, an tunc debeat et praeferri Canonicus, qui tenet locum Vicarii, et refert personam Archipresbyteri Cardinalis, suffragante praesertim veteri illius Ecclesiae consuetudine?

Ad dubia proposita nomine *Canonici locum Vicarii obtinentis in Ecclesia, quae Archipresbyterum habet Cardinalem,* S. R. C. censuit: *Huiusmodi Vicarium, si iurisdictionem habet, praecedere debere omnes in eadem Ecclesia, etiam eum Episcopum qui suffraganei officio in Urbe fungitur, et alios quosque devotionis causa Divinis Officiis in Choro interessentes.* Urbis die 8 Februarii 1594.

Canonici Cathedralis Ecclesiae Montis Pilosi 6
petunt declarari, an sit servanda eiusdem Ec-

clesiae consuetudo, ut Canonici Dignitatibus inserviant quando pontificaliter celebratur?

Et S. R. C. respondendum censuit: *Vetus consuetudo absque ratione et temere non est mutanda. Servetur itaque ea in Ecclesia usus hactenus receptus; quod, si quid habent in contrarium, oretenus dicant.* Montis Pilosi die 28 Martii 1597.

7 Pro parte Episcopi Fundani fuerunt proposita infrascripta Dubia, videlicet:

1. An Capitulum Collegiatae S. Mariae Civitatis Fundanae debeat dare praecedentiam Capitulo Ecclesiae Cathedralis invitato, vel ad Festum Titularis seu alterius, vel ad funeralia, in eadem Collegiata.

2. An, cum utrumque Capitulum invitatur ad Processionem funeralium, debeat Capitulum Collegiatae accedere ad Cathedralem, ut se cum Capitulo Cathedralis eiusdem coniungat, vel liceat id facere in quadam via?

Quoad primum caput, censuit S. C.: *Canonicos Cathedralis Ecclesiae Fundanae praecedere debere Canonicos, caeterosque Ecclesiae Collegiatae tam in funeralibus Officiis celebrandis, quam in aliis actibus, etiam intus Collegiatam.* Quoad secundum: *Canonici et Capitulum Ecclesiae praedictae Collegiatae in funeralium Processionibus congregentur in Ecclesia Cathedrali, et inde cum Canonicis Cathedralis discedant et incedant, consuetudine in contrarium asserta non obstante.* Fundana die 2 Septembris 1597.

8 Decanus Ecclesiae Abulen. exposuit consuevisse olim Canonicos ante versum *Pretiosa* in Prima facere processionem pro defunctis, inde convocare Capitulum, et, eo peracto, prosequi Primam: qui mos, cum visus sit repugnare rubricis ecclesiasticis, intermissus est, et post Primam integre absolutam processio facta, et Capitulum celebratum. Sed cum in praeiudicium rerum Ecclesiasticarum multi nunc deserant Capitulum, supplicat, ut liceat pristinam consuetudinem reassumere.

Et S. R. C. respondit: *Si adsunt negotia necessaria pro Capitulo, poterunt convocari Capitulares, etiam poenis appositis, sed non impediatur processio post Primam.* Abulen. die 7 Aprilis 1598.

9 Sendo stato significato a questa Congregatione de' Sacri Riti, et ceremonie un abuso introdotto dalle quattro Dignità di cotesta Catedrale, quali pretendono di precedere nelle Processioni, et in altri atti il Canonico che celebra, et che fa l'officio quando si trova parato; ha causato molta meraviglia a questi miei Signori Illmi, quali perciò hanno risoluto, *che io vi scriva et commetta, che debbiate levare detto abuso, et operare per ogni modo, che nell' avvenire il Canonico che fa l' Offizio, mentre sarà parato dell' abito conveniente all' Offizio che farà, o di Pianeta, o di Piviale, preceda, et stia nell' ultimo luogo dopo tutto il Capitolo, et così farete eseguire. Ma in evento, che questi Canonici non avessero esposto qua il vero, fatelo sapere, perchè la Congregatione vuole essere informata da chi espone la verità* etc. Rossanen. die 7 Aprilis 1598.

Orta inter Episcopum Pisauren. et Capitu- 10
lum Ecclesiae Cathedralis eiusdem Civitatis controversia, de obligatione Canonicorum inserviendi eidem Episcopo in Missa privata, occasione quarumdam functionum, eaque ad S. R. C. delata, infrascripta Dubia inter partes concordata fuerunt, et pro decisione proposita.

1. An in functionibus Pontificalibus peragendis ab Episcopo extra Ecclesiam Cathedralem, teneantur Canonici eiusdem Ecclesiae inservire vel subsequi debet easdem functiones?

2. An tempore visitationis per Dioecesim teneantur Canonici convisitatores inservire cum eodem Episcopo in privato Missae Sacrificio?

3. An Episcopus ad eumdem effectum cogere possit eosdem Canonicos ad sibi inserviendum in dicta celebratione Missarum? Et quatenus negative.

4. An volentes Canonici ultro inservire praemisso modo eidem Episcopo, prohiberi possint ab aliis Colleghis id detrectantibus in casu etc.?

Et S. eadem C., utraque parte scripto et voce informante audita, ac visis iuribus hinc inde deductis, ad relationem E. et R. D. Cardinalis Prosperi Columna de Sciarra Ponentis, rescribendum censuit: Ad 1, 2 et 3 *Negative.*

Ad 4 *Affirmative et amplius.* Et ita decrevit, ac servari mandavit. Pisauren. Hac die 18 Iulii 1750.

Cum ab antiquo et immemorabili tempore 11
Canonici Ecclesiae Cathedralis diebus Dominicis, aliisque Festis infra annum occurrentibus, quando a Musicis Vesperae decantantur, consueverint eo tempore in Choro bini, et bini Vesperas, et Completorium recitare; exortum est Dubium: An per eum modum recitandi Completorium satisfaciant Canonici muneri suo? Pro cuius declaratione Episcopus Casalen., et Canonici praedicti ad S. R. C. recursum habuerunt.

Et S. eadem C., iis omnibus mature perpensis, quae in hanc rem deducta sunt, ad relationem Emi et Rmi D. Cardinalis Tamburini Ponentis, rescripsit: *Canonicos non satisfacere obligationi Chori, recitando modo praedicto Completorium tempore, quo a Musicis Vesperae decantantur.* Casaren. die 3 Aprilis 1751.

Archiepiscop. Urbinatensis inter alia haec decidenda proposuit S. C.:

1. An possint Urbinaten. Canonici pontifi- 12
caliter celebrare Missam in Ecclesiis Monialium, absque consensu Archiepiscopi? Sac. Congreg. *Negative et amplius.* Urbinaten. die 29 Ianuarii 1752.

2. An in Insigniis et Armis suae Familiae

appositis vel apponendis, in paramentis sacris aliisque rebus Ecclesiam concernentibus, loco Mitrae, vel una cum ipsa Pileum apponere valeant? S. C. *Affirmative quoad Mitram tantum, et amplius.* Ibid. n. 2.

3. An dictae Dignitates et Canonici in Processionibus SS. Corporis Christi incedere possint, capite Mitra cooperto? S. C. *Negative et amplius in omnibus.* Ibid. n. 3.

13 Convenientibus simul utroque Capitulo Cathedralis Casalensis, et Collegiatae S. Mariae Maioris eiusdem Civitatis in Missis Rogationum, Osculum Pacis et Thurificatio danda est Canonicis et Dignitatibus etiam Collegiatae. A quo autem Osculum et Thurificatio danda sit Dignitatibus et Canonicis Collegiatae? Sac. Congr. respondit: *Dilata, et exquiratur votum Magistrorum caeremoniarum.* Casalen. die 15 Iulii 1752.

14 Hebdomadarius in Choro intonare potest initium Horae sequentis, priusquam Sacerdos Evangelium S. Ioannis terminaverit.

Aperta consuetudo, ut duo clerici Canonici, seu Tertianarii Tunicella seu dalmatica induti in Processione Corporis Christi thuribula deferant, et SS. Sacramentum incensent, servari potest. Conimbricen. *Dubiorum* die 14 Aprilis 1753.

15 Prima Dignitas seu prior ex Canonicis tenetur sustinere librum Episcopo cantanti in Missis et Vesperis Pontificalibus ad formam Coeremonialis Episcoporum.

An dum recitatur Tertia, et Episcopus se praeparat, ac sacra paramenta sumit ad Missam pontificalem, Capitulum teneatur stare capite detecto; et idem sit servandum in Vesperis pontificalibus. *Servetur Caeremoniale Episcoporum.*

An Canonici teneantur facere circulum Episcopo assumenti vel dimittenti paramenta in Sacristia, et ubi hoc casu collocanda sit sedes Episcopalis. *Servetur Caeremoniale, et Episcopi sedes ita collocetur, ut ipse respiciat Canonicos.* Casalen. *Dubiorum* die 15 Septembris 1753.

16 Canonici non invitati non possunt accedere ad funera, tam lucrandi stipendii causa, quam non. Camerinen. *Praeeminentiarum,* die 16 Februarii 1754.

17 Canonici Ecclesiae Cathedralis Casalensis tenentur praeparare scamna, non vero tapetes in functionibus Canonicis Collegiatae S. Mariae Maioris eiusdem civitat. convenientibus in Cathedrali. Casalen. *Praeeminentiarum,* die 13 Iulii 1754.

18 Canonici Ecclesiae Collegiatae S. Luciae retinere possunt proprium scamnum extra Chorum, seu Presbyterium, interveniente Magistratu Sabiniani pro audiendis concionibus aliisque functionibus in eadem Ecclesia. Collocatio vero scamnorum arbitrio et prudentiae Episcopi committenda. Ariminen. *Sedilis* die 12 Aprilis 1755.

Exorta inter nonnullos Canonicos Subdiaco- 19
nos Ecclesiae Collegiatae S. Angeli in Foro piscium Urbis, et alios Canonicos Presbyteros eiusdem Ecclesiae controversia super iure praecedendi in Choro, decidendum propositum.

An praecedentia Canonicorum S. Angeli in Foro piscium sit regulanda a maiori vel minori Ordinis dignitate, seu potius ab antianitate possessionis Canonicatus, etiam quoad Canonicos Coadiutores absentibus Coadiutis, iuxta praetensam consuetudinem in casu etc. S. C. definivit:

Affirmative ad primam partem et Negative ad secundam; sed in casu de quo agitur, attentis peculiaribus circumstantiis, quoad Canonicos viventes nihil esse innovandum et amplius. Romana *Praecedentiae* die 14 Iun. 1755.

Delegatus Sedis Apostolicae, seu Episcopi, 20
occasione tradendi possessionem novo Canonico, seu Dignitati, *incedere debet in habitu talari, vel Insignibus propriae Dignitati convenientibus.* Sed non potest, post assignatum stallum in Choro, seu locum in Capitulo dicto novo Canonico seu Dignitati, intervenire in Choro ad gratiarum actionem fieri solitam cum cantu *Te Deum.* Pisauren. die 25 Februarii 1758.

Canonici seu Vicarii assistentes in solemni- 21
tate Missae cum Cappis seu Pluvialibus genuflectere debent in elevatione sacrae Hostiae. Hildesimen. 7 Iulii 1759.

Exorta controversia inter Praepositum Eccle- 22
siae Collegiatae SS. Salvatoris Civit. Maceratae et nonnullos Canonicos eiusdem Ecclesiae super praetensa assistentia in celebratione Missarum solemnium, et proposito dubio an Praeposito missam solemnem celebranti debeatur assistentia Canonicorum in munere Diaconi et Subdiaconi, S. C. rescribendum censuit: *Affirmative.* Maceraten. die 7 Iulii 1759.

Episcopo Adiacen. postulante: An liceat Ca- 23
nonicis suae Cathedr. circulum circa ipsum solemniter celebrantem, pileolo in capite retento, conficere, dum *Gloria* canitur et *Credo*, consuetudini cuidam innixis.

S. C. declaravit: *Iuxta sensum Caeremonialis Episc. Canonicos teneri ad discooperiendum caput in circulis praedictis, non obstante quacumque consuetudine.* Adiacen. die 17 Martii 1760.

Episcopo pueros plebemque docenti Chri- 24
stianam Doctrinam Canonicorum Cathedralis assistentia non debetur. Pacten. die 29 Martii 1760.

1. An Dignitates omnes et Canonici (exce- 25
ptis Canonicis Celebrante, Diacono et Subdiacono) teneantur associare Episcopum cappa indutum ad Ecclesiam pedester accedentem Divinis Officiis interfuturum a suo cubiculo ad

Sedem Episcopalem in choro, eumque, omnibus horis canonicis absolutis, vel nulla incoepta, recedentem illuc reducere? S. C. *Affirmative ad utramque partem.* Dertusen. *Dubiorum* die 6 Augusti 1763.

2. An omnes Dignitates et Canonici, ut supra, eidem Episcopo, curru vel portatili sella ad Ecclesiam venienti, teneantur extra portam Cathedralis occurrere, et usque ad suam sedem in choro associare, ipsumque pariformiter ab Ecclesia discedentem ad eamdem Cathedralis ianuam reducere? S. C. *Affirmative usque ad locum, ubi Episcopus induit cappam.* Ibid., num. 2

3. An omnes, seu quot Dignitates et Canonici teneantur associare Episcopum accedentem, aliqua hora canonica incoepta, vel nondum absoluta, et a quo et ad quem locum? S. C. *Quoad numerum quatuor, quoad locum provisum in superioribus.* Ibid., num. 3.

4. An Feria V in Coena Domini, aliisque diebus, quibus Episcopus pontificaliter celebrat, debeant non solum tres Dignitates et Canonici, qui eidem iuxta morem assistunt, sed omnes pariter Dignitates et Canonici ad eius cubiculum se conferre, et eum ad Ecclesiam, ut supra, associare? *Affirmative.* Ibid., n. 4.

13. An Gubernatori et Decurionibus Civitatis Dertusensis locum habentibus in Presbyterio, dum cantatur Missa solemnis, fieri debeat reverentia a Canonico celebrante et subdiacono ante initium et post finem Missae, tam praesente, quam absente Episcopo? S. C. *Negative in omnibus.* Ibid., n. 13.

14. An, et quibus poenis possit Episcopus compellere Dignitates et Canonicos ad praestandum obsequia, quae iuxta S. Congregationis decisiones, sibi debita videbuntur? S. C. *Affirmative iuris remediis, et amplius in omnibus.* Ibid., n. 14.

26 Inter Canonicum anteriorem possessione Canonicatus et Canonicum anteriorem in Ordine Sacerdotali, praecedentia debetur Canonico anteriori in possessione Canonicatus; Conversanen. die 10 Decemb. 1663.

27 Oborta controversia inter Promotorem fiscalem Curiae Episcopalis Meliten. et Canonicos Ecclesiarum Collegiatarum S. Pauli Oppidi Valletae, et S. Helenae Imperatric. Birchirchariae Dioecesis praedictae super genuflexione facienda Episcopo quoad Canonicos praedictos, et his dubiis propositis:

1. An in functionibus aliisque in casibus in quibus Episcopus privatim adstat, et pontificaliter non indutus, Dignitates et Canonici insignis Ecclesiae Collegiatae S. Pauli ante ipsum transeuntes debeant eidem genuflectere, seu tantum caput et humeros profunde inclinare in casu etc. S. C. *Providebitur in casibus particularibus.* Meliten. *Genuflexionis,* die 16 Maii 1772.

2. An Dignitates et Canonici S. Helenae Imperatricis Collegiatae Birchirchariae in functionibus Ecclesiasticis, quoties transeunt ante Episcopum, debeant genuflectere, vel tantum caput et humeros profunde inclinare in casu etc.? S. C. *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam.* Et ita decrevit et servari mandavit. Ibid., n. 2.

Super iure thurificandi Auditorem seu Gu- 28
bernatorem terrae Proxeudi dioecesis Ferentinae, haec declaranda proposita fuerunt a Canonicis et Capitulo Collegiatae S. Agathae eiusdem terrae:

1. An, et a quo sit thurificandus Gubernator terrae Proxeudi? Et quatenus affirmative. S. C. *Esse thurificandum a Diacono parato, duplici ductu post Canonicos.* Ferentina *Thurificationis,* die 9 Decembris 1775.

2. In quibus diebus et in quibus functionibus Ecclesiasticis? S. C. *Diebus tantum solemnioribus, quibus nimirum Missa solemnis celebratur cum Ministris paratis.* Ibid., num. 2,

3. Et quo habitu indutus esse debeat. S. C. *Vel habitu clericali talari, vel laicali aulico.* Et ita declaravit ac servari mandavit. Ib., num. 3.

Proposito Dubio an Canonici Cathedralium 29
non celebrante Episcopo in festo SS. Corporis Christi, nec peragente Processionem, teneantur indui sacris vestibus, vel possint choralibus vestibus uti per inductam consuetudinem, S. C. rescribendum censuit: *Servetur Decretum iam die 27 Mart. 1628 in una Caietana editum, prout infra, nempe: Vicarius Capitularis* etc.

S. C. rescribendum censuit in Caietana, Canonicos indui debere sacris vestibus, licet Episcopus nec celebret, nec Processionem peragat. Bitecten. die 12 Iulii 1777.

Cum R. Episcopo Salutiarum nonnulla oc- 30
currerint dubia, humillime S. R. C. supplicavit, quatenus ea benigne decernere dignaretur. Dubia autem sunt sequentia:

1. An Canonicus deferens SS. Sacramentum in Processione, quae fieri solet cum magno concursu populi qualibet tertia Dominica cuiuslibet mensis, debeat incedere indutus pluviali, et an sufficiat simplex stola super cappam? S. C. *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam.* Salutiarum die 18 Decembris 1784.

2. An Episcopo dictam Processionem peragente et deferente SS. Sacramentum pluviali induto, duo ex Dignitatibus, vel, illis deficientibus, duo ex senioribus Capituli debeant eidem assistere simul hinc inde procedendo induti dalmaticis? Et quatenus affirmative. S. C. *Affirmative, iuxta modum, videlicet: Episcopo SS. Sacramentum processionaliter deferenti assistere debere duos Canonicos dalmaticis indutos.* Ibid., n. 2.

3. Utrum ad id cogi possint, si renuant?

Affirmative. Et ita declaravit ac servari mandavit. Ibid., n. 3.

Et Sac. eadem Congregatio, audito prius voto unius ex apostolicarum caeremoniarum Magistris scriptis exarato typisque vulgato, ad relationem E. et R. Domini Cardinalis Boschi Ponentis, rescribendum censuit.

31 Dubia, quae proposita fuerunt ex parte R. Capituli, et RR. Dominorum Dignitatum et Canonicorum insignis Ecclesiae Collegiatae S. Pauli civitatis Vallettae in Sac. Rit. Congregatione particulari habita die 19 Maii 1786 cum respective solutionibus eiusdem Sac. Congregationis, haec sunt, videlicet:

1. An Dignitates et Canonici Cathedralis Civitatis Notabilis, qui invitati ab Episcopo se conferunt ad Ecclesiam Collegiatam Civitatis Vallettae, occasione festivitatis naufragii S. Pauli, aut alterius cuiusque solemnitatis, et ecclesiasticae functionis, interveniunt uti corpus Capituli, seu potius uti singuli, in casu etc. S. C. *Dignitates et Canonicos intervenire collegialiter in obsequium Episcopi, et ad effectus expressos in resolutionibus Sac. Rit. Congregationis anni 1741, et in subsequentibus exprimendos*. Melevitana *Praeeminentiarum*, die 19 Maii 1786.

2. An iisdem ius competat incedendi processionaliter a dicta Collegiata ad Oratorium Charitatis pro associando Episcopo; seu potius ius huiusmodi competat ad Capitulum Collegiatae; ita ut illi a dicto Oratorio tantum una cum Episcopo pergere debeant ad Ecclesiam Collegiatam, et ab eadem Ecclesia reducere Episcopum ad oratorium in casu etc.? S. C. *Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam*. Ibid., num. 2.

3. An, et quae assistentia a praedictis Dignitatibus et Canonicis Cathedralis sit praestanda Episcopo, aut pontificaliter celebranti, aut praesentiam tantum praestanti in casu etc.? S. C. *Affirmative ad formam resolutionum anni 1641, et iuxta methodum in Caeremoniali Episcoporum praescriptam*. Ibid., n. 3.

4. An Episcopo, seu Dignitatibus et Canonicis Cathedralis ab eo invitatis, ius competat ducendi ad Collegiatam cappellanos, mansionarios aliosque clericos, necnon seminaristas Cathedralis, invito Capitulo eiusdem Collegiatae, in casu, etc.? S. C. *Quoad Episcopum ad mentem*. Mens est: *non denegari Episcopo ius ducendi secum personas sibi benevisas, tamquam de suo honorifico comitatu, sed non expedire, ut, praeter Dignitates et Canonicos Cathedralis, alios adducat ad hoc, ut sacris functionibus Ecclesiae Collegiatae formaliter interveniant et assistant. In reliquis Negative*. Ibid., num. 4.

5. An Cantor Cathedralis, qui cum aliis Dignitatibus et Canonicis ab Episcopo invitatis ad Collegiatam se confert, possit virgam gestare, qua utitur in Cathedrali, in casu, etc.? S. C. *Negative*. Ibid., n. 5.

6. An eadem virga uti valeat Cantor Collegiatae praesentibus Canonicis Cathedralis, in casu, etc.? Sacra Congr. *Affirmative*. Ibid., num. 6.

7. An, quaeque functiones sint ab eo peragendae, quique illi assignandus locus tam in associatione Episcopi, quam in Processionibus in casu, etc.? S. C. *Ad Cantorem Ecclesiae Collegiatae spectare functiones chorales muneris sui proprias, locum autem in associatione Episcopi, et in Processionibus assignandum esse ad formam Caeremonialis*. Ibid., num. 7.

8. An, et a quo occupandum sit stallum aliis magis elevatum in Choro existens, quo alias utitur Episcopus, quando accedit ad Collegiatam in casu, etc.? S. C. *Negative in omnibus*. Ibid., n. 8.

9. An, et a quo sit praestandum thus et osculum Evangelii Episcopo solemniis simpliciter assistenti, necnon eiusdem peragenda thurificatio in casu, etc.? S. C. *Affirmative in omnibus, ad formam Caeremonialis et resolutionis superioris Dubii sub numero tertio*. Ib., num. 9.

10. An Canonicis Collegiatae ius competat in Processione utendi clava capitulari, in casu, etc.? S. C. *Negative in casu*. Mens autem S. R. C. haec fuit: *Si placeat Capitulo Collegiatae Ministrum aliquem deputare, qui tenens baculum quomodocumque ornatum turbas submoveat, Ministrum huiusmodi tantum in casu etc. universae Processioni praeire posse*. Ibid., n. 10.

11. An, et quo ordine incedere debeat in dicta Processione clavicularius aut Cathedralis, aut Collegiatae in casu, etc.? S. C. *Negative ad utrumque*. Ibid., n. 11.

12. An in dictis Processionibus Dignitates et Canonici Collegiatae iisdem uti valeant cereis, quibus utuntur Dignitates et Canonici Cathedralis in casu, etc.? S. C. *Affirmative*. Ibid., n. 12.

13. An, et ubi incedere debeat in Processionibus praedictis Acolythus cum pluviali baculum deferens Episcopalem in casu, etc.? S. C. *Affirmative ad formam Caeremonialis*. Ib., num. 13.

14. An Dignitates et Canonici Cathedralis, occasione praedictarum functionum, uti valeant mitra, necnon planetis, ac respective pluvialibus, tam in Choro, quam in Processionibus? Et quatenus affirmative quoad planetas et pluvialia. S. C. *Affirmative in omnibus*. Ibid., num. 14.

15. An iisdem uti valeant Dignitates et Canonici Collegiatae in casu, etc.?

Dubia quae proposita fuerunt ex parte Reverendissimorum Dominorum Canonicorum Ve-

nerabilis Ecclesiae Cathedralis Civitatis Notabilis, pariter cum respectivis resolutionibus, nempe. S. C. *Affirmative.* Ibid., n. 15.

16. An sit servanda et exequenda transactio in casu, etc.? Et quatenus negative. S. C. *Negative.* Ibid., num. 16.

17. An Capitulo Collegiatae S. Pauli, praesentibus Dignitatibus et Canonicis Capituli Cathedralis in die Festivitatis Naufragii S. Pauli, competat ius utendi cappa magna cum pellibus armellinis in casu, etc.? S. C. *Negative ad mentem,* quae fuit: *attento quod Dignitates et Canonici Cathedralis Melitensis, et post erectionem Collegiatae D. Pauli, et post resolutiones anno 1741 emanatas, novis et maioribus insigniis, quibus a reliquo Clero et a Canonicis dictae Collegiatae distinguuntur, ab Apostolica Sede decorati fuerunt: Quodque iidem in tractatibus cor. Episcopo habitis anno 1781, suum praebuerunt consensum, ut, convenientibus ipsis in Ecclesiam Collegiatam, occasione solemnitatis Naufragii Divi Pauli, eiusdem Collegiatae Canonici cappas magnas cum pellibus armellinis deferre valerent, horum nomine, si placuerit, supplicandum SS., ut ad huiusmodi effectum, et in hac parte derogare dignetur literis apostolicis super eorum Collegiatae erectione a Clemente XII editis, etc.* Ibid., n. 17.

18. An praedictis Dignitatibus et Canonicis Cathedralis competat ius elevandi propriam Crucem in processione peragenda in eadem Festivitate, in casu etc., seu potius incedere debeant sub Cruce Capituli Collegiatae? S. C. *Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam.* Ibid., n. 18.

19. An, quando, et a quo sit facienda thurificatio tam Dignitatibus et Canonicis Capituli Cathedralis, quam Capitulo Collegiatae in eadem Festivitate in casu, etc.? S. C. *Affirmative in omnibus ad formam Caeremonialis et resolutionis anni 1741.* Ibid., n. 19.

20. An, quomodo et a quo sit accipiendum et communicandum osculum pacis in casu etc.? S. C. *Affirmative, ut ad proxime superius.* Ib., num. 20.

21. An Dignitatibus et Canonicis Capituli Cathedralis in Processione praecedere possit proprius scutifer, seu clavicularius in casu etc.? S. C. *Provisum in numero undecimo.* Ib.,n. 21.

22. An praedictis Dignitatibus et Canonicis invitatis ab Episcopo competat ius accedendi ad Ecclesiam S. Pauli, et adsistendi, quacumque alia occasione et die, qua placuerit Episcopo, peragere ibi Pontificalia, vel assistere in casu etc.? S. C. *Affirmative et ad mentem.* Et mens est: *Non expedire, Dignitates et Canonicos Cathedralis ab Episcopo invitari, praeter solemnem diem memoriae Naufragii S. Pauli dicatam, ut aliis occasionibus et diebus in Ecclesiam Collegiatam Civitatis Vallettae conveniant, ibique collegialiter sacris functionibus adstent, seu ipsi Episcopo pontificaliter celebranti, vel simpliciter assistenti ministrent, aut respective assistentiam praestent.* Ibid., n. 22.

23. An iisdem Dignitatibus et Canonicis adsistentibus, ut supra tam in dicta die Festivitatis S. Pauli, quam in quacumque alia die, liceat uti ornatu strati viridis damasceni in casu etc.? Et quatenus affirmative: An Capitulo Collegiatae tunc liceat uti ornatu panni linei coloris praedicti? S. C. *Servetur in omnibus resolutio anni 1741.* Ibid., n. 23.

24. Quomodo, et quo ordine incedere debeant Canonici Collegiatae in associatione Episcopi ab Oratorio Charitatis ad Ecclesiam Collegiatam, et a ianua Ecclesiae ad Chorum? *Servetur ordo praescriptus in Caeremoniali Episcoporum, firma remanente praecedentia, et loco digniore prope Episcopum Dignitatibus et Canonicis Cathedralis ad formam resolutionis anni 1741.* Ibid., n. 24.

Mox autem die 15 Iunii 1789, repropositis iisdem Dubiis prodiit ab eadem Sac. Congregatione responsum:

Ad 1, 2 et 3. *In decisis et amplius.*

Ad 4. *In decisis, etiam quoad mentem, et amplius.*

Ad 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 et 16. *In decisis et amplius.*

Ad 17. *Locum esse arbitrio pro aperitione oris, adversus Breve Clementis XII in hac parte tantum, et ad effectum de quo agitur, adeoque, praevio recessu a decisis, affirmative et amplius.*

Ad 18, 19, 20, 21. *In decisis et amplius.*

Ad 22. *In decisis etiam quoad mentem, et amplius.*

Ad 23. *In decisis, ita ut liceat Dignitatibus et Canonicis Cathedralis uti ornatu strati viridis damasceni, et liceat Capitulo Collegiatae uti panno laneo eiusdem coloris.*

Ad 24. *In decisis et amplius.*

An attenta consuetudine per centum annos servata, sed postea interrupta et reassumpta, ut in casu debeatur praecedentia in choro et processionibus Canonicis Diacono et Subdiacono Collegiatae oppidi Brone Ordine Sacerdotali insignitis, et possessione anterioribus supra Canonicos Sacerdotes possessione posteriores, an vero haec debeatur Canonicis Sacerdotibus etsi possessione recentioribus? Eadem S. C. sub infrascripta die habita, re mature perpensa, respondit: *Negative ad primam partem, et affirmative ad secundam:* Atque ita servari mandavit. Placentina die 27 Maii 1786. 32

An, et cui competat ius exercendi functiones sacras in solemnioribus anni festivitatibus, absentibus, vel impeditis Episcopo et Archipresbytero Cathedralis Setinae in casu etc.? Et Sac. eadem Congregatio, utraque parte scripto et voce informante, expensisque iuribus hinc inde deductis, ad relationem E. et R. D. Car- 33

dinalis Archinto S. R. C. Praefecti, loco eiusdem E. Ponentis, rescribendum censuit: *Competere Canonico digniori iuxta solitum, non autem Archidiacono, vel Praeposito et amplius.* Et ita declaravit ac servari mandavit. Setina die 27 Maii 1786.

34 1. An liceat Canonicis in Missis privatis tam intra, quam extra Cathedralem uti opera inservientis Missae tam pro delatione Calicis ad Altare, et illius reportatione ad Sacristiam, quam pro sustinendo Missale, indicando Orationes, aperiendo et porrigendo Patenam cum Hostia, tergendo Calicem, eumque postea cum velo instruendo? in casu, etc.

2. An liceat Canonicis in sacris functionibus celebrandis in Ecclesiis extra Cathedralem, uti pulvinari ad genuflectendum?

4. An Dignitates et Canonici dictae Ecclesiae Cathedralis teneantur Episcopum accedentem ad Ecclesiam Cappa indutum, ut solemniter celebret, vel alia pontificalia munia exercet, comitari, et ex quo loco?

5. An etiam in reditu debeant eum reducere, et ad quem usque locum? Et quatenus affirmative ad utrumque.

6. An, et qua poena possint inobedientes puniri ab Episcopo?

Ad 1 et 2. *Negative in omnibus.*

Ad 4 et 5. *Dignitates et Canonicos teneri ducere Episcopum a cubiculo, et comitari ad Ecclesiam Cathedralem, ipsumque reducere ad cubiculum.*

Ad 6. *Affirmative prudenti arbitrio Episcopi.* Et ita declaravit et servari mandavit. Asculana die 24 Septembis 1788.

35 Rmus hodiernus Episcopus Civitatis Gaditanae enixe Sac. Rit. Congregationi supplicavit, ut infrascriptis dubiis quid servandum esset decernere dignaretur, nempe:

1. An feria VI in Parasceve Episcopo non celebraturo, procedendo ad Crucis adorationem et osculum, Canonici assistentes debeant ipsum comitari usque ad initium tapetis, ibique sistere, donec solus ad Crucis adorationem osculumque procedat; seu potius tum in genuflexionibus, tum etiam in ipso osculi actu eumdem associare teneantur, ibique expectare quousque idem Crucis adorationem et osculum compleverit? S. C. *Negative quoad primam partem, Affirmative quoad secundam.* Gaditana, die 24 Septembris 1788.

2. An Episcopus absoluta adoratione et osculo, debeat ibidem permanere, donec a Canonicis assistentibus par Cruci obsequium exhibitum fuerit; seu potius immediate Canonici adsistentes debeant Episcopum ad Cathedralem pontificalem associare, ac subinde idem officium adorationis Crucis et osculi cum aliis Canonicis in ordine suo complere teneantur? S. C. *Negative quoad primam partem, Affirmative quoad secundam.* Ibid., n. 2.

3. An Canonici assistentes valeant se induere et exuere sacris paramentis super solio in loco proprii scamni, seu potius interim aliis Canonicis eorum munere fungentibus descendere debeant de solio ad propria stalla canonicalia, ibique sacras vestes assumere, et post completum officium deponere? S. C. *Negative quoad primam partem, Affirmative quoad secundam.* Et ita declaravit et servari mandavit. Ibid., num. 3.

An Dignitates et Canonici insignis Collegiatae S. Pauli in omnibus indistincte functionibus Ecclesiasticis debeant, ut alii de Clero genuflectere Episcopo, etsi non pontificalibus vestibus, sed cappa dumtaxat, vel mozzetta induto, seu potius caput tantummodo, et humeros eidem profunde inclinare? in casu etc. Sac. eadem Congregatio, utraque parte informante, et eodem Emo et Rmo Domino Cardinale Antonio ab Auria referente, respondit: *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam.* Melevitana die 24 Septembris 1788. 36

S. C. declaravit: *Non licuisse, neque in posterum licere camerario et confratribus piae Societatis sub titulo S. Annae Matris B. M. V. in eadem Parochiali coadunatae quacumque veste indutis, etiam de consensu Parochi assistere Vesperis et Missae solemni intra Presbyterium in festivitate eiusdem S. Annae, ibique thurificationem aliosque obsequii actus excipere.* Et ita declaravit et omnino servari mandavit. Urbis S. Ioannis in Ayno, die 28 Iunii 1789. 37

1. An Canonico Presbytero posteriori in possessione Praebendae *de consortio*, competat ius sedendi in Choro supra quemlibet Canonicum non presbyterum antiquiorem, et huic praecedendi in omnibus functionibus Ecclesiasticis in casu etc.? Et quatenus affirmative. S. C. *Affirmative et amplius.* Spoletana die 18 Febr. 1794. 38

2. An eidem Canonico Presbytero post assumptum Sacerdotium sit danda praecedentia in casu etc.? S. C. *Affirmative et amplius.* Ib., num. 2.

An liceat Canonico Theologo explicare populo Sacram Scripturam in diebus festis intra Missarum Solemnia, et praecise post Evangelium in casu etc. 39

Sac. eadem Congregatio, audito prius Rmo Episcopo Ripano, perpensisque iuribus Archipresbyteri, Canonico Theologo vadimonium deserente, respondit: *Negative.* Hodie vero iterum ab eodem Dubio, audito pariter uno Archipresbytero, respondit: *In decisis et amplius.* Ripana die 30 Apr. 1796.

1. An Episcopus censuris et poenis, vel distributionum omissione valeat Canonicis Ecclesiae Cathedralis praescribere, ut Catechismo intersint, quem ad populum habet, eidemque in Ambone concionanti adsistere, ubi solent alii 40

Verbi Dei Praecones, si id faciat talari habitu indutus, vel cum Rocchetto et Mozzetta tantum, vel cum Mozzetta et Stola?

2. An idem Episcopus possit praescribere, ut Vesperis in Choro peractis, recitatio Completorii suspendatur, usque dum Sacra Pyxis in maioris Altaris Tabernaculo collocetur, Catechismus, vel Concio ad populum absolvatur, quaedam Orationes recitentur in conspectu SSmi Sacramenti, et fiat cum eo benedictio, quod est contra Ecclesiae Puteolanae consuetudinem, cum eiusdem Canonici soleant post Vesperas statim Completorium recitare?

Et Sacra R. C. censuit respondendum: *Iuxta votum, hoc est, de iure non teneri.* Puteolana, die 22 Martii 1817.

41 1. Diebus Feriarum, Adventus et Quadragesimae, Vigiliarum et Rogationum Canonici Cathedralis Ecclesiae non privilegiatae, si dies sit festivus, celebrare solent Missam de Feria post Tertiam, de Sancto vero occurrente post Nonam; quia, aiunt, se vicem gerere Episcopi. Quaeritur an haec consuetudo sit toleranda, vel potius tamquam abusus tollenda? Sacra Congr. *Negative quoad primam partem, Affirmative quoad secundam. Dubiorum* die 4 Iulii 1817.

2. An Magister caeremoniarum in egressu e Sacristia pro Matutinis, Laudibus et Vesperis solemniter persolvendis praecedere debeat Presbyteris pluvialibus indutis, et Ministris Sacris in celebratione Missae, vel cogi possit ire immediate ante Canonicum celebrantem, praesertim si Ministri sint Celebrante gradus inferioris? S. C. *Affirmative ad primam partem, Negative quoad secundam, et servandus modus praescriptus in Caeremoniali Episcoporum lib. 2, c. 3, n. 1.*

3. An Canonici Cathedralis, de qua supra, uti possint Palmatoria in celebratione Missae, etiam quando celebrant extra Cathedralem? Similiter in aliis functionibus ecclesiasticis, Vesperis, Benedictionibus, etc. saltem ex praetextu obscuritatis in aliquibus casibus? S. C. *Negative in omnibus, nisi habeatur Apostolicum Indultum, de quo certioretur Sac. Congr., et detur Decretum generale.* Ibid., num. 3.

4. In eadem Cathedrali, quando celebrat Canonicus, Diaconus et Subdiaconus aliquando sunt inferioris ordinis: quaeritur haec consuetudo retineri possit? et quatenus affirmative: an deceat Canonicum celebrantem esse in paramento pretioso, Diaconum et Subdiaconum paratos esse inferiori Dalmatica et Tunicella? S. C. *Affirmative ad primam partem, et quoad secundam, congruere quod Dalmaticae et Tunicellae, si fieri potest, conformes sint Planetae Celebrantis, quia sacra haec indumenta non ministrorum ornatui, sed ecclesiasticae functionis decori inserviunt.* Ibid., n. 4.

5. An, celebrante Canonico Cathedralis, Diaconus itidem Canonicus, porrigendo Cochlear, Patenam, Calicem, teneatar osculari manum Celebrantis, vel potius, quia est Canonicus, oscula huiusmodi sint omittenda? S. C. *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam, et detur Decretum in una Urbis 22 Aprilis 1690.* Ibid., n. 5.

6. An Canonici supradicti Cathedralis teneantur Missas celebrare, ut quilibet alius Sacerdos simplex, an potius ipsis liceat cogere Clericos inservientes, ut deferant Calicem ad Altare, vel ab eo reportent, eum detegant et cooperiant in Missa, aperiant Missale, etc.? S. C. *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam, et dentur Decreta in Senen. 20 Iulii 1686, in Aquilana 22 Ianuarii 1735, ac in Asculana 24 Septembris 1788.* Ibid., num. 6.

7. An Concionator, absente Episcopo, post reverentiam generalem factam Capitulo, deinde Populo, teneatur, vix incoepta Concione, iterum veniam exhibere seu postulare a Canonicis, quia, ut aiunt, unum sunt cum Episcopo? S. C. *Negative, et detur Decretum in Asculana 24 Sept 1788.* Ibid., num. 7.

8. An omnes Capitulares teneantur obedire Caeremoniarum Magistro ab Episcopo electo in his quae Divinum Cultum respiciunt, vel potius considerari debeat tamquam Capitularium Famulus? S. C. *Capitulares omnes teneri obedire caeremoniarum Magistro in iis, quae Divinum Cultum respiciunt, eumdemque in sui muneris exercitio esse capitularium Directorem, non Famulum.* Ibid., num. 8.

9. In praefata Cathedrali tempore Divini Officii exponitur Lignum Sanctae Crucis, tam in Festo Inventionis, quam in altero Exaltationis. In Festo Inventionis celebrat Canonicus; et cum illo populo Benedictionem impertit antequam reponatur: in secundo, quia celebrat Beneficiatus sine ulla populi benedictione, transfertur per Sacristiam in suum repositorium. Quaeritur: An haec distinctio attendenda sit, vel potius populus sit benedicendus etiam in Festo Exaltationis, in quo non celebret Canonicus, sed Beneficiatus? S. C. *Negative quoad primam partem, Affirmative quoad secundam.* Ibid., num. 9.

10. An Canonici Cathedralis in administratione Sacramentorum tam intra, quam extra Cathedralem Ecclesiam teneantur deponere cappam, atque uti superpelliceo, et stola, iuxta Rituale Romanum? S. C. *Affirmative.* Ibid., num. 10.

11. An teneantur dicti Canonici Cappam deponere, tam intra, quam extra Cathedralem, dum verbum Dei praedicant, vel dum officium Sacerdotis assistentis in Missa novi Celebrantis, aliasque quascumque non capitulares functiones exercent? S. C. *Negative in propria Ecclesia,*

etiam in Concionibus aliisque functionibus, excepta Sacramentorum administratione, in qua utendum est superpelliceo et stola, ut ad primum, Affirmative extra propriam Ecclesiam et detur Decretum generale. Ibid., n. 11.

12. An uti possint Clericis et Caeremoniario, veste violacea indutis, eosque cogere ad sibi sic indutos serviendum in administratione Sacramentorum, atque in aliis quibuscumque functionibus Ecclesiasticis non capitularibus, tam intra, quam extra Cathedralem? S. C. *Negative.* Ibid., n. 12.

42 *Dignitatibus omnibus et Canonicis ubiq. locorum, qui construendis in posterum Apostolica, vel Ordinaria auctoritate Tabulis in Servorum Dei ac Beatorum causis operam dabunt, licet e Choro absentibus ea de causa, nedum quotidianas distributiones deberi iuxta taxam San. Mem. Benedicti XIV, verum etiam alias omnes quocumque iure, titulo et nomine, et quibusvis sub clausulis personale servitium exquirentes: indultum autem atque exemptionem huiusmodi iis dumtaxat diebus locum habere voluit, in quibus conficiendis et adornandis Inquisitionibus incumbent.* Atque ita decrevit, statuit atque in posterum servari mandavit, contrariis non obstantibus quibuscumque. Neapolitana die 23 Decembris 1817.

43 1. Quid permissum, quid vetitum sit Dignitatibus et Canonicis, qui ex Apostolica concessione, tam in Civitate quam in Dioecesi, absente etiam pro tempore existente Archiepiscopo in Missis, Vesperis, Laudibus et Horis Canonicis solemniter decantandis, ac etiam in processionibus, sive supplicationibus, benedictionibus candelarum, cinerum, palmarum, et Fontis baptismalis, ac reliquis ecclesiasticis functionibus, pontificalibus Insigniis aliisque indumentis et paramentis, in omnibus et per omnia ad instar aliorum Capitulorum et Canonicorum, qui eodem fruuntur speciali Apostolico Indultu, uti licite et libere valeant? S. C. *Iam alias fuisse decisum quid permissum, quid vetitum sit Dignitatibus et Canonicis, qui Apostolico gaudent privilegio, prout in Dubio expressum est; et dentur Decreta in Panormitana 22 Aprilis 1684, et Urbinaten. 29 Ianuarii 1752, Baren. die 20 Aprilis 1822.*

2. An pileolo uti possint Canonici assistentes Episcopo in functionibus Ecclesiasticis, tam in Altari, quam in Cathedra Episcopali? S. C. *Negative ad primam partem, et quoad secundam affirmative, dum non ministrent.* Ib., n. 2.

3. An liceat Canonicis usus pulvinaris sub genubus, etiam praesente Episcopo, in functionibus ecclesiasticis? S. C. *Negative.*

4. An Canonici, qui ex speciali privilegio uti possunt Mitra aurophrygiata, uti etiam possint Mitra argentea tela contexta et listata ex auro? S. C. *Negative et in omnibus ad mentem.* Ibid., n. 4.

Nonnullis dubiis delatis super usu Pontifica- 44
lium in metropolit. Ecclesia Baren. placuit Pio Papae VII rem universam S. C. R. discutiendam demandare; quae Decretum quo Pontificalium privilegia declarentur, certisque legibus ad Ritualium praescriptionum normam coerceantur, censuit edendum. Eius vero Decreti Articuli sunt qui sequuntur:

1. Sacra peragere Ritu Pontificali de iure inhaeret dumtaxat Episcopali Dignitati.

2. Praelati Episcopo inferiores pontificaliter celebrant ex privilegio, sed ornatu moderatiori, statutis tantum diebus, in propriis Ecclesiis ab Episcopali iurisdictione exemptis, et tenentur in reliquis omnibus adamussim servare generalia Decreta Alexandri VII a Benedicto XIV confirmata.

3. In Ecclesiis non exemptis vetantur iidem Pontificalia exercere, etiamsi intercedat expressa Ordinarii loci licentia.

4. Dignitates, Canonici, Rectores Ecclesiarum, quocumque nomine insignium, prohibentur ritus et caeremonias pro Episcopis et Praelatis inferioribus designatas in sacris peragendis adhibere, aut ornatum aliquem pontificalem induere absque speciali Apostolicae Sedis privilegio.

5. Quodcumque privilegium ad augendum Insignium quarumdam Ecclesiarum splendorem ab Apostolica Sede Dignitatibus, Canonicis, Rectoribus, aut alio quocumque nomine nuncupatis concessum, utpote laesivum dignitati episcopali, de iure strictissime est interpretandum. Quamobrem nil aliud concessum intelligendum est, nisi illud, quod est speciatim expressum, neque ex indulto uno alterove privilegio, trahi potest consequentia ad alia, quae singillatim descripta non fuerint.

6. Nec tamen, posito privilegio, omnia omnibus aeque competunt, sed discrimine est opus inter Celebrantem et Assistentes cum Insigniis pontificalibus.

7. Nam Celebranti quaedam competere possunt Pontificalia Insignia; non item Assistentibus, dum Dignitates, Canonici, Rectores, etc. sacra sumere debent Indumenta.

8. Sub generico ornamentorum pontificalium nomine, quae ex privilegio Apostolica Sedes insignioribus Capitulis quandoque concedit, intelliguntur dumtaxat ex pluries decisis a Sacra Congregatione caligae, sandalia, nec auro, nec argenteo ornata, sericae item chirothecae, Dalmatica, Tunicella, Annulus cum unica gemma, Crux pectoralis sine gemma, Mitra simplex ex tela alba cum sericis laciniis rubei coloris.

9. Hisce omnibus uti poterit solummodo Dignitas, Canonicus, aut Rector solemniter celebrans, nisi forte privilegium non omnia haec, sed aliqua dumtaxat Insignia permittat.

10. Qui vero in Missa solemni Diaconum et Subdiaconum agunt, etiamsi sint Dignitates,

Canonici etc., nec Mitram, nec ullum aliud Pontificale indumentum, nec Palmatoriam, si illius privilegio polleant, ad Evangelium et ad Epistolam adhibere poterunt.

11. Dignitatibus, Canonicis, Rectoribus etc. Missam cum Insigniis Pontificalibus solemniter celebrare liceat, iis dumtaxat diebus, in quibus, celebrant vice Episcopi absentis, vel impediti, vel vita functi, aut in quibus Episcopus assistit, vel assistere deberet cum Pluviali et Mitra, in reliquis diebus, etiamsi solemnibus, celebrent more solito.

12. In Ecclesiis Civitatis et Dioecesis cum Insigniis Pontificalibus celebrare ipsis non liceat, nisi in maioribus solemnitatibus, assentiente Episcopo et assistente Capitulo.

13. Numquam vero iisdem utantur in Missis pro defunctis, licet Episcopus assistat cum Pluviali et Mitra, sed celebrent more solito.

14. Si Dignitas, vel Canonicus etc. ab Episcopo designetur pro admittenda aliqua puella ad religiosum habitum, vel Novitia, expleto tyrocinio, ad solemnem professionem, Pontificalibus Insigniis uti nequeat, nisi de expressa licentia, qua obtenta, iis tantummodo utatur, quae actioni conveniunt.

15. Cum pontificalibus Indumentis Celebrans, nec Faldistorio uti potest, sed sedere debet in scamno cooperto tapete, vel panno coloris, qui Officio diei respondeat.

16. Nequit praeterea tam in solemni, quam in Missa privata sacras Vestes sumere ex Altari, uti Canone, Palmatoria, Presbytero assistente, salutare populum cum ℣. *Pax Vobis*, loco ℣. *Dominus Vobiscum*, aut trinam dare Benedictionem post Missam, vel cum Sacramento; et si quae sunt alia, quae solis competunt de iure Episcopis, et ex privilegio Praelatis inferioribus, dum his Pontificalia peragere, statis diebus, concessum est.

17. Dignitates, Canonici, Rectores, etc., quando parati assistunt Episcopo pontificaliter celebranti, Mitram solummodo adhibere possunt, quam pariter deferre poterunt sacris Indumentis, videlicet Pluviali, vel Casula, vel Dalmatica amicti, in Processionibus Sanctissimi Corporis Christi, Benedictionibus Candelarum, Cinerum, Palmarum, etiamsi has functiones peragat Dignitas, vel Canonicus loco et vice Episcopi absentis, impediti, aut vita functi.

18. Assistentes Episcopo, tam in Altari quam in Cathedra, quando ministrant, aut cum eo operantur, stare debent, detectis capitibus.

19. Solemniter celebrantes dum Episcopus sacra assumit Indumenta, aut solium ascendit, stent sine Mitra.

20. Non licet eis uti pulvino sub genubus, Episcopo praesertim assistente.

21. Non adhibeatur Acolythus ad tenendam Mitram cum holoserico velo e collo pendente, nisi pro Dignitate, Canonico, Rectore, etc., solemniter celebrante, vel Sacramentum in Processionibus deferente.

22. Dignitates, Canonici, Rectores in processione Sanctissimi Corporis Christi sacris Indumentis amicti Mitram manu deferant, nec eadem caput operiant.

23. Praeterea reliqua omnia, quae non sunt in privilegio expressa, ut vetita censeri debent.

24. In Missis privatis, quoad Indumenta, Caeremonias, Ministros, Altaris ornatum, a simplicibus Sacerdotibus non differant: sumant proinde sacras Vestes in Secretario, non utantur Cruce pectorali, unico Ministro contenti sint, non sibi velint aquam ministrari cum pelvi et urceolo, et duo tantum candelae luceant in Altari.

25. Defuncti nequeunt in loculo efferri, nec tumulari cum Mitra.

26. In eorumdem funeribus, seu anniversariis super tumulo erigi solito, non apponatur Mitra.

27. In Insigniis, seu Stemmatibus Familiae Mitra non apponatur, nisi solo in casu, quo expresse concessum sit in Literis Apostolicis.

28. Quod si super praemissis aliquod exoriatur dubium, hoc ad Sacram Congregationem deferatur, quae pro qualitate dubii providebit.

Si quae vero Capitula amplioribus, ac praeter huiusce Decreti instituta privilegiis se aucta fuisse arbitrentur, peculiaria haec iura in S. Congregationem perpendenda deducant ut, quod e canonicarum Sanctionum praescripto visum fuerit, opportune decernatur.

De quibus omnibus facta per me infrascriptum S. R. C. Secretarium relatione SSmo Dño nostro, eadem Sanctitas Sua cuncta in hoc Decreto sancita benigne approbavit, atque in actis S. R. C. referri, necnon Literas Apostolicas sub plumbo de eodem dandas mandavit. Hac die 27 Augusti 1822.

Proposito Dubio: An consuetudo, qua Ca- 45
nonici Ravennatenses, in associatione Archiepiscopi ab eius aula ad Ecclesiam incedunt post eius Crucem immediate ante ipsum possit in casu retineri. S. C. *Negative, ac servatur omnino Caeremoniale Episcoporum.* Ravennaten. die 12 Apr. 1822.

An ad Canonicos Clericos Collegiatae Ec- 46
clesiae Sanctae Mariae Sermonetae possessione antiquiores, seu potius ad Canonicos Presbyteros antianitate posteriores, tam in stallo, quam in omnibus aliis functionibus, tam intra, quam extra Ecclesiam, spectet praecedentia?

Et Sacra eadem Congregatio, exquisita prius sententia alterius ex Apostolicarum caeremoniarum Magistris scripto exarata typisque vulgata, ad relationem Emi et Rmi Domini Cardinalis Bardaxy, iuxta alias in similibus reso-

luta, censuit respondendum: *Iuxta Votum*, nimirum, *Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam*. Leo XII S. C. responsum approbavit die 8 Martii 1825.

47 Cum Archiepiscopus Ravenn. inhibere ratus fuisset Canonicis et Dignitatibus suae metropol. Ecclesiae usum Pontificalium, donec peculiaria sua iura iuxta Decreti S. R. C. 27 Aug. 1822 editi placitum, in Sacram eamdem Congregationem perpendenda deducerent; S. C. expensis rationum momentis, unanimi voto statuendum decrevit.

Quoad Palmatoriam, affirmative, iuxta privilegium et laudabilem consuetudinem, nempe, ea uti possint Dignitates et Canonici Metropolitanae Ravennatium in Civitate, universaque Dioecesi in omnibus Ecclesiasticis functionibus; dummodo aliquis non assistat e S. R. E. Cardinalibus, vel Archiepiscopis.

Quoad mitram serico-damascenam, affirmative, dummodo dissimilis sit in textura ab illa Reverendissimorum Cardinalium, et quoad Processionem SS. Corporis Christi serventur strictim decreta in Anicien. 13 Iun. 1682, et in Urbinaten. 29 Ian. 1752; in reliquis servetur decretum Archiepiscopi Farsetti die 24 Decembris 1727, ac 2 Ianuar. 1728, atque expediantur Literae Apostolicae in forma Brevis, si Sanctissimo Domino nostro placuerit.

Leo XII hoc S. C. R. Decretum approbavit et confirmavit, et de eo Apost. Literas in forma Brevis super re expediri mandavit. Ravenn. die 4 Octobris 1826.

48 Kalendis Novembris 1824, datis a Leone XII Apost. Literis in forma Brevis, *Super universam*, quoad novam Paroeciarum Urbis ordinationem, id lege cautum erat ut Parochis seu Vicariis perpetuis Basilicarum minorum interea ius tribueretur sedenti inter Canonicos Ordinis Presbyteralis cum caeteris iuribus, privilegiis, praerogativis et emolumentis, quibus caeteri ex illo ordine fruuntur, ac postmodum consequerentur Canonicalem Praebendam ex communi massa primo vacaturam. Hic iuris ordo caeteris in Ecclesiis pacifice servatus, ubi prima vacatio contigit, controversiam attulit Capitulo Canonicorum Collegiatae Basilicae S. Mariae Transtyberim. E vivis siquidem erepto Sacerdote Basilio Tragnoli illius Ecclesiae Canonico, locus datus est optioni ad Ordinem Presbyteralem primo Canonico Diacono, antequam Hannibal Righi Canon. Parochus seu Vicarius perpetuus Praebenda Canonicali potiretur, qui ex hac optione iniuriam se pati arbitratus supplicem libellum S. R. Congregationi dedit ut optionis ius sibi vindicaret. Haec dubia proposita sunt:

1. An sit locus optioni ad Canonicatum Presbyteralem vacantem Canonico Massa, seu potius privative spectet ad Canonicum Curatum Righi vigore Literarum Apostol.? S. C. *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam*. Die 14 Nov. 1827.

2. An in futuris vacationibus sit locus adscensui eiusdem Canonici Curati, seu potius Diaconi et Subdiaconi antiquioris possessionis? S. C. *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam*. Romana 22 Sept. 1827. Papa vero Leo XII approbavit et confirmavit hoc Decretum, et declaravit: *Menti suae esse conforme*. Ibid., n. 2.

Cum perantiquae consuetudines asservatae 49
in Metrop. Ecclesia Pisana, et nonnulla privilegia ad cohonestandam dignitatem Archipresbyteri eiusdem Ecclesiae, adversabantur generalibus Rubricis et dispositioni Caeremonialis Episcoporum, Canonicis Metrop. Sac. Congr. respondit: *Dilata et exquiratur votum Magistrorum Caeremoniarum*. Casalen. die 15 Iulii 1752.

Cum in Cathedr. Bituntina mos esset quod 50
Celebrans praeintonans Officium in Choro Stolam sibi imponeret illamque durante Officio retineret, Vicarius Capitul. illius Cathedr. postulavit ne illa consuetudo abrumperetur.

S. C. rescripsit: *Negative, et servetur Decretum in Alexan. die 7 Sept. 1658, et in una Dalmatiarum die 7 Aug. 1663*. Ita servari mandavit. Bituntin. die 16 Mart. 1833.

Rmus Praesul Franc. Maria Zoppi, qui, an- 51
nuente Sanctissimo, Massanensem Episcopatum dimiserat, in eo erat ut potiretur Canonicatu superioris Ordinis in Metrop. Mediolanen. Ecclesia, et ne in hoc novo munere aliquid detraheret Episcopali dignitati, ac vanitatis notam devitaret, S. C. R. inter alia hoc dubium proposuit:

1. Quaenam Sedes, vulgo *Stallo*, sibi competat in Choro, in quocumque Capituli congressu, et quando sibi cum eodem Capitulo publice procedendum est?

2. Quemnam habitum gerere in Choro, quemnam in publicis Supplicationibus, aliisque sacris Functionibus, quemnam extra Chorum, cum privatam personam agit?

S. C. rescripsit: Ad 1 et 2. *Ratione Episcopatus posse ac debere uti habitu ordinario, quo utuntur Episcopi in Rom. Curia id est Rocchetto supra Subtanam, et Mantelletto violacei coloris, et debere praecedere omnibus aliis Canonicis, et sedere in primo Stallo supra omnes, ut in Compostellana die 15 Iul. 1617*. Et servari mandavit. Mediolanen. die 16 Martii 1833.

Proposito Dubio: Utrum Canonici sacris in- 52
duti Vestibus adhiberi possint Chorum paratum vulgo *di damasco seta o velluto* dum solemniter Sacra peragit Episcopus in sua Dioecesi, vel Cardinalis Titularis in propria Ecclesia.

S. C. rescripsit: *In Choro stabili non licere*. Romana, die 6 Sept. 1834.

53 Archiepisc. Compostellanus proposuit dubium: An Canonici Cathedralis teneantur assistentiam praestare Episcopo extra Cathedralem sacras Ordinationes facienti?

S. C. rescribendum censuit: *Serventur Decreta in una Veliternen. die 6 Septemb. 1698, in Grossetana die 16 Septemb. 1645, ac Civitatis Ducalis die 7 Decemb. 1698, nec non Caeremoniale Episcoporum.* Compostellan. die 23 Maii 1835.

54 S. C. interrogata an Canonici Cathedr. Ecclesiae Compostellanae associare debeant Archiepiscopum ab Aula ad Ecclesiam, uti praescribitur in Caeremoniali Episcop. dum Pontificalia peragere debet, respondit: *Servetur dispositio Caeremonialis lib. 1, cap. 20, et detur Decretum in Turritana.* Compostell. die 26 Aprilis 1704.

55 3. An Canonici aliique Capitulares vel coniunctim, vel seorsim ad Chorum euntes, vel redeuntes teneantur exhibere actum reverentialem Magistratui stanti in proprio scamno? Et in casu affirmativo, quomodo? S. C.: *Affirmative capite detecto, ut in una Camerinen. die 26 Ianuarii 1664.* Praenestin. die 27 Augusti 1836.

4. In eodem casu affirmativo, an idipsum praestandum quoque sit a Celebrante et Ministris Paramentis indutis? S. C.: *Affirmative, sed capite tecto.* Ibid., n. 4.

5. An in solemni supplicatione Sanctissimi Corporis Christi Gubernator et Magistratus cum intortitiis accensis incedere possint immediate post Sanctissimum Sacramentum ad instar maiorum Magistratuum? S. C.: *Negative ad tramites Caeremonialis lib. 2, cap. 33, 95.* Ibid., n. 5.

6. An Feria quinta in Coena Domini ad accipiendam Sacram Synaxim accedere possint ad gradus Altaris? Et in casu negativo, an saltem ipsis dispensari debeat Sanctissimum Sacramentum intra septa Presbyterii, scamno ad hoc parato? S. C.: *Affirmative ad primam partem.* Ibidem., n. 6.

7. An Gubernator Civitatis thurificari debeat triplici ductu quum Dignitates, Canonici et reliqui de Magistratu duplici tantum ductu cohonestentur? S. C.: *Negative, sed duplici ductu tantum.* Atque ita rescripsit, servarique in omnibus mandavit. Ibid., n. 7.

Huiusmodi Dubiis a me infrascripto Secretario propositis in Ordinariis Comitiis ad Quirinale habitis sexto Idus Augusti superioris anni 1835, antequam Eminentissimi et Reverendissimi Patres Sacris tuendi Ritibus praepositi quidquam rescriberent, sententiam alterius ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris requirendam esse ratius duxerunt, ac proinde rescribendum censuerunt: *Exquiratur super omnibus Votum Magistri Caeremoniarum.* Ad tramites quocirca enunciati Rescripti, habito huiusmodi voto, ac iterum proposita Causa in novo ordinario coetu ad Quirinale subsignata die coadunato, re mature diligenterque perpensa, in omnibus iuxta Votum ipsius Magistri Caeremoniarum propositis Dubiis.

Ad preces Reverendissimi Archiepiscopi Flo- 56
rentini expetentis Indultum, cuius vigore alter ex Canonicis suae Metropolitanae incumbens constructioni Processus Ordinarii Servae Dei Reginaldae Toretti participare valeat de distributionibus choralibus, quamvis hac de causa Choro non intersit, Sacra Rituum Congregatio in ordinario coetu ad Quirinale subsignata die coadunata rescripsit: *Non indigere, et detur Decretum in Neapolitana die 23 Decemb. 1827, quo declaratur Dignitates et Canonicos ubique locorum existentes qui constituendis Processibus Ordinariis, vel Apostolicis in Causis Servorum Dei operam dabunt, licet a Choro ea de causa absint, lucrari ne dum quotidianas distributiones, verum etiam alias omnes quocumque iure, titulo et nomine, et quibusvis sub clausulis personale servitium exquirentes. Hoc autem Indultum locum habere iis tantum diebus, quibus conficiendis et adornandis Inquisitionibus incumbant.* Florentin. die 27 Aug. 1836.

Canonicus Dignitas in minoribus constitutus 57
non potest in fine Officii in Choro intonare Antiphonam Titularis, et dicere Orationem. Meliten. S. R. C. 22 Febr. 1839.

Utrum Canonici Mitrae et Crucis pectoralis 58
privilegium habentes, uti possint etiam Faldistorico, Chirothecis, Dalmaticis, Sandalis, Palmatoria, Grembiali, Baculo sine velo pendente dum solemniter celebrant. S. C. R. respondit stricte standum Privilegio. Baren. 3 Augusti 1839.

Archiepiscopus Senensis exposuit: Che i Ca- 59
nonici di quella sua Metropolitana con Apostolico Breve dei 5 Luglio ora decorso ottennero la facoltà di far uso della Bugia anche nelle messe cantate e sacre Funzioni, giacchè per le messe lette di già l' avevano. Ora insorge il dubbio a chi spetti l' ufficio di tener loro la Bugia in tale occasione, e se possa esser tenuta indifferentemente da un Sacerdote o da un Chierico, e se debbano questi tenendo la Bugia avere indosso il Pluviale o la semplice Cotta; e non avendo potuto riscontrare cosa alcuna in proposito, ricorre all' oracolo dell' Eminenze ec. S. C. respondit: *Palmatoria in casu iuxta generalem consuetudinem sustinenda est vel a ministris, vel a magistro Caeremoniarum, Missae solemni inservientibus.* Senen. 3 Aug. 1839.

Archiep. Hydruntin. exposuit: An usus a 60
Canonicis tum Cathedralium, tum omnium Collegiatarum pluribus abhinc annis inductus deferendi sericos in galeris floccos, et caligas violaceas, quae in Hydruntina Provincia habentur ut propria honoris, aut personatus insignia

prohiberi debeat, vel tolerari, quum timeri possit ne prohibitio contemnatur? Et quatenus tolerari possit, an idem censendum sit de usu Annuli, aut in quibus circumstantiis? S. C. Hydruntin. die 11 April. 1840.

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 *Iubilationis indultum* denegavit Sac. Congregatio Ioanni Teodori praebendato in Ecclesia Cathedrali Ripana tum quia non constabat de quadragenario continuo, et laudabili praestito servitio, tum quia eius praebendae possessor ex lege fundationis est amovibilis ad nutum Capituli Patroni accedente iusta causa et consensu Ordinandi in Ripana *Iubilationis* 22 Ianuarii 1690.

2 Licet quatuor anni deessent ad explendum quadragenarium servitium quibus ob non praestitum iusiurandum deportatus fuit absallis Ioannes Baptista Ercoli Canonicus Collegiatae Ecclesiae Vallerani, attamen ob expletum continuo et laudabiliter reliquum servitium chori *indultum iubilationis* ei concessit S. Congregatio salvo iure Episcopi illum revocandi in casibus urgentis necessitatis ad servitium, cuius deficientiam prae caeteris opposuerat Capitulum in Civitatis Castellanae *Iubilat.* ad 3.

3 Indultum absentiae a residentia Praeposito et Canonicis Cathedralis Ecclesiae Grossetanae mensibus Iulii, Augusti et Septembris, exceptis festis S. Laurentii et Assumptionis B. M. V. ob aëris insalubritatem ad decennium concessit Sac. Congr. iuxta votum Episcopi ubi variae praescribuntur conditiones in Grossetana *Servitii Chori,* 18 Martii 1690.

4 *Indultum* reductionis servitii chori ab Episcopo Aquilano ex facultatibus sibi oretenus impertitis a Delegato Apostolico concessum anno 1813 Capitulo ut chori servitium praestaret diebus festivis de praecepto, tempore Adventus, Quadragesimae atque Octavarum Nativitatis, Resurrectionis et Sanctissimi Corporis Christi, attentis peculiaribus circumstantiis confirmatum, ad triennium a Sac. Congregatione die 23 Novembris 1816, ob easdem circumstantias ad illud triennium ad formam praecedentis prorogandum esse censuit eadem Sacra Congregatio in Aquilana *Servitii Chori* 15 Aprilis.

5 Ac tandem denegavit *indultum* absentiae a choro addictis servitio particularium personarum, quavis etiam dignitate fulgentium, excepit tamen Caudatarios S. R. E. Cardinalium, quibus *indultum* concedendum esse confirmavit iuxta decretum eiusdem Sac. Congregationis die 19 Augusti anni 1690. Ibid., ad 8 Dub.

6 S. C. denegavit *indultum* absentiae a choro addictis servitio particularium personarum, quavis etiam dignitate fulgentium, exceptis tamen Caudatariis S. R. E. Cardinalium, quibus *indultum* concedendum esse confirmavit, iuxta decretum eiusdem Sacrae Congregationis die 19 Augusti anni 1690, *in dubiis Indultorum.* Indultum absentiae a residentia Praeposito et Canonicis Cathedralis Ecclesiae Grossetanae mensibus Iulii, Augusti et Septembris, exceptis festis S. Laurentii et Assumptionis B. M. V. ob aëris insalubritatem ad decennium concessit S. Congregatio iuxta votum Episcopi ubi variae praescribuntur conditiones in Grossetana *Servitii Chori* 18 Mart. 1820.

7 Canonicus Philippus Angeluccius Theologus Cathedralis Ecclesiae exercere cupiens munus Vicarii Generalis, a S. C. petiit indultum vacandi a residentia, quod etsi negatum fuerit, tamen residentiam deseruerit, et munus praedictum in Aesina Dioecesi exercuit. Inde reiteratis precibus denuo repulsam passus est. Adiit S. C. Rituum et per eam preces exhibuit Clementi XIII Pont. Max. exponens ipsum a dicta S. C. delegatum fuisse in iudicem processus Causae ven. servi Dei Fratris Angeli Antonii Sandreani, et postulata obtinuit; sed urgente Capitulo S. C. eumdem ad residentiam ac interventum teneri decrevit. Maceraten. 14 Martii 1778, dub. 3, confirmat. 18 Iulii eiusdem anni.

8 Absolvuntur praevia consultatione Sanctissimi Capitulum et Canonici Collegiatae Ecclesiae S. Nicolai terrae S. Aegisti, qui in plúribus defecerunt, et pluries proprio arbitratu, vel falsa opinione decepti servitium chori post obtentam reductionem causa redituum diminutionis deseruerunt. Nullius S. Aegisti 4 Aprilis 1778.

9 Canonicus Vincentius Calvo Ecclesiae Cathedralis in minoribus initiatus, et causa sui Canonicatus Presbyteralis coactus ad Sacerdotium suscipiendum, pertinaciter contendebat, Episcopo refragante, non decem tantum dierum spiritualibus exercitiis vacaturum pro tribus ordinibus extra tempora suscipiendis, sed dierum triginta. Idcirco vel a vicinioribus ordinum collationem, vel a Metropolitano petivit. At S. C. ut supplicet Episcopo et ad mentem respondit: *mens fuit ut scriberetur Episcopo ut Canonicum supplicem reciperet, eumque moneret ut se contineret in officio utque debitum Episcopo praestaret obsequium, necnon resipiscentis animi daret argumenta, et in posterum caveret ab iis quae in eo iuste displicuerunt Episcopo, quaeque Episcopus iure reprehenderat atque damnaverat; quibus omnibus a Canonico adimpletis Episcopus, quatenus idem Canonicus interim sacris Ordinibus non indignum se redderet, eos praeviis exercitiis spiritualibus eidem conferret.* Tirasonen. *Ordinum,* 8 Augusti 1778, dub. 1.

10 Insuper Decretum Episcopi die 8 Iun. 1775, quo Vincentio Calvo praedicto Ecclesiae Ca-

thedralis Canonico ascensum ad sacros Ordines interdixerat, validum esse, S. C. decidit, licet ratione Canonicatus coactus sit ad Sacros Ordines suscipiendos. Ead. 26 Ianuarii 1782, dub. 1. Deinde esse locum ordinationi arbitrio et Episcopi conscientiae dixit. Ibid., dub. 2.

11 Quaestio de electione Decani in Ecclesia Metropolitana Urbini inter Canonicum Franciscum Mariam Rosa ex eadem Urbe, annorum 72, in Capitulo cooptatum anno 1738, et inter Canonicum Io. Carolum Valbonetti, ex Sarsinatensi Dioecesi oriundum, annorum 58, Canonicum renunciatum anno 1753, orta est. Hanc S. C. dirimit in favorem Canonici Rosa, quum Capituli Constitutiones ex civitate oriundum et in possessione antiquiorem praeseferant; etiamsi Canonicus alter antiquitatem esse intelligendam pro Canonico de Massa, non de Praebenda, quum ipse de Massa anno 1753, alter anno 1755 obtinuerit, contenderit. Urbinaten. *Decanatus* 21 Novemb. 1778, confirmat. 6 Mart. 1779.

12 Canonicus Nicolaus de Rubalo Basilicae Lateranensis absens ab urbe fuit absque indulto Pontificio contra leges residentiae quum Coadiutorem in Canonicatu haberet, qui chori et Ecclesiae servitio quam diligenter incumbebat; et quamvis consensus Capituli adesset, pacto tamen adiecto, quod beneficii vacandi in hebdomada ad eum spectante collatio devoluta intelligeretur ad Capitulum, adstrictus fuit ad solutionem punctaturarum pro rata tangente ad Beneficiatos et Clericos Beneficiatos, absolutus autem fuit quoad Canonicos ad formam consensus a Capitulo praestiti. Romana *Fructuum* 29 Aprilis 1780.

13 Canonici novae erectionis Collegiatae Ecclesiae S. Stephani terrae Cotinioliae ex fundatione Antonii Zarabini, qui eis praecepit missam quotidianam conventualem per vices celebrandam pro eius anima, tenentur una cum Capitulo ad Missam Conventualem applicandam pro benefactoribus in genere et additur ad mentem. Faventina *Missae Conventualis* 5 Iunii 1780, Dub. 1.

14 Canonicus Calixtus Tanfius Ecclesiae Collegiatae obtinuit indultum vacandi a Choro per biennium causa studiorum, amissis distributionibus quotidianis, quod indultum fuit ad aliud biennium prorogatum: degebat enim adhuc in Seminario S. Salvatoris Maioris causa studiorum. Nullius Farfen. *Punctat.* 3 Augusti 1780, Dub. 2.

15 Sacerdos Ioseph Caietanus Sciuscioli Canonicus Cathedralis Ecclesiae Praebendam Theologalem quam in ea possidebat, resignavit Sacerdoti Ludovico Ianni sub reservatione Apostolicae dispensationis. Resignationem admisit Episcopus, dummodo sese examinatorum iudicio submitteret. Examinatores illum reprobarunt. Hos irrationabiles accusat modo Iannius, quinque adducens testes qui bene, diserte et egregie illum respondisse fatentur, et se laureatum iam esse ostendit. Verum causam S. C. minime definiens ad Episcopum iuxta mentem scribendum duxit. Sutrina *Praebendae Theologalis* 5 Augusti 1780.

Canonici Collegiatae Ecclesiae Encyclicam 16
Benedicti XIV Pontif. Max., « Post. Decretal. cap. 9 *Cum creatura*, tit. De celeb. Miss. in qua missarum solemnia conventualiter celebratio praecipitur, hodie attenditur Constit. Bened. XIV *Cum semper* 19 Aug. 1744 (Bull. eiusd. Pont. tom. 1, pag. 163), quae, § II, *Missam Conventualem canendam singulis diebus in Ecclesiis Patriarchalibus et Collegiatis applicandam esse pro benefactoribus in genere* definiit », ignorantes quotidie Missam conventualem absque tamen applicatione pro benefactoribus in genere celebrasse exponunt. Animadvertunt insuper onus eiusdem Missae applicationis modicos eorum reditus ferre non posse; proinde exorant absolutionem quoad praeteritum et dispensationem ab hoc onere quoad futurum exceptis diebus festis de praecepto S. C. quoad praeteritum ad D. Secretarium facto verbo cum SSmo remisit, quoad futurum audire eos renuit. Aesina *Missae Conventualis* 5 Aug. 1780.

Quilibet ex Canonicis Hebdomadariis tenetur 17
celebrare Missam Conventualem absque ulla eleemosyna comprehenso per vices Archidiacono, non autem ea praestanda sit ex massa communi. Fanen. 26 Apr. 1780. Deinde recedendum a decisis censuit S. C. deditque negativum ad primam partem, affirmativum ad secundam responsum 15 Iul. eiusd. anni, confirmat. 20 Ian. 1781, Dub. 2.

Canonico Ecclesiae Collensis de iurepatro- 18
natus Familiae Usimbardi indulsit reductionem missarum ad duas missas tantum pro qualibet hebdomada, quum esset onus quotidianum; nam antea reductum fuit inspecta proventuum imminutione onus servitii; non autem haberi illa praebenda tamquam simplex beneficium debet. Collen. 10 Febr. 1781.

Canonici Ecclesiarum Collegiatarum S. Cru- 19
cis Hunfeld, et SS. Ioannis Baptistae et Ceciliae Rasdorff. in minoribus constituti, et participantes tantum de *massa grossa*, non autem de emolumentis quae in praemium residentiae lucrantur, ad quam non sunt adstricti, tenentur Officium Divinum privatim quotidie recitare etsi consuetudinem invaluisse illud non recitandi ob redituum tenuitatem Episcopus exponeret. Fulden. *Visitationis Sacr. Liminum* die 3 Aug. 1782.

Ideoque exercere idem Canonicus officium 20
Camerarii per substitutum nequit. Ibid., dub 2.

Canonicus solae Collegiatae Ecclesiae Divae 21
Mariae Magdalenae oppidi Ereti in Sabinis, quod vulgo dicitur Monte Rotondo in sacris

non constitutus, et super residentia causa studiorum dispensatus eligi non potuit in Camerarium. Sabinen. 31 Maii 1783, dub. 1.

22 Canonico Camerario seu Depositario pro tempore absque deliberatione seu resolutione Capituli prohibetur expensas quascumque praeter summam iuliorum quinque erogare etiam sub praetextu causae extraordinariae, aut quomodolibet necessariae. Firmana 8 Iun. 1782, dub. 6, confirmat. 6 Sept. 1783, dub. 2.

23 Adductum quum esset an et omnes, singulis quae Canonici Collegiatae Ecclesiae S. Michaelis teneantur contribuere pro expensis utensilium Parochialium, seu ad dictas expensas teneantur solummodo Prior et Subprior animarum curam habentes? respondetur affirmative; ita tamen ut unusquisque contribuat pro rata parte suae congruae. Firmana 6 Sept. 1783, dub. 3.

24 Et ad alterum dubium an, et qui onus habent expensarum pro exequutione Rescripti S. C. editi die 17 Aug. 1779, quoad remotionem et expurgationem Sepulchrorum? affirmativum datum est responsum, ut ad proximum. Ibid., dub. 4.

25 Ad interrogationem, an Canonicus Theologus Ecclesiae Cathedralis loco explicationis Sacrae Scripturae possit explicare Catechismum, et docere lectiones Theologiae moralis prout approbante Capitulo assueverat? S. C. scribendum Episcopo iuxta mentem, *Et mens est ut omnino servetur cap. 7, sess. 24 Concil. Trid., per eos qui curam animarum gerunt, quo vero ad Canonicum Theologum, suas lectiones peragere debere iuxta tradita a Benedicto XIV de Synodo Dioeces. lib. 13, cap. 9, § 17,* censuit. Fulginaten. 3 Iul. 1784.

26 Sacerdos Dominicus Amurri Canonicus Ecclesiae Collegiatae S. Mariae oppidi Offidae ad ingravescentem eius aetatem constituit sibi Coadiutorem Vincentium Antreanum ex Sorore Nepotem in minoribus ordinibus constitutum. Ipse sicut erat ex oppido Carassai petiit ab Episcopo Firmano literas testimoniales, quas Episcopus Asculanus requisiverat. Renuit ille Episcopus has concedere, et idcirco S. C. adiit, quae, ut scribatur Episcopo iuxta mentem, *Mens est ut dicat, aut graves recusationis causas, aut det testimoniales,* voluit. Asculana *Coadiutoriae* 12 Mart. 1785.

27 Belisarius Amadei Canonicatum in Ecclesia S. Eustachii Urbis annui reditus scut. 120 instituit, inquiens: *e soltanto possa solo obbligarsi ad intervenire nelle Solennità del SSmo Natale, di Pasqua e di S. Eustachio.* Modo nonnullae controversiae inter Capitulum et Canonicum Fornice dicti Canonicatus possessorem exortae sunt. Ad has dirimendas S. C. decernit Canonicum Amadei teneri interesse choro etiam in solemnitatibus Epiphaniae et Pentecostes praeter solemnitates SSmi Natalis, Paschatis Resurrectionis et S. Eustachii. Romana 9 Iul. 1785, dub. 1.

Canonici Ecclesiae Collegiatae Clebae, quo- 28
rum praebendae tenues erant, et tenuiores postea ex Regio Censu cum Pontificio Indulto per quindennium super illis imposito factae sunt, Missae Conventualis reductionem ad solos dies festos de praecepto postularunt, et iuxta votum Episcopi quoad applicationem tantum, *Censuerat Episcopus ut per idem quindennium concederetur licentia limitandi applicationem Missae Conventualis ad dies Festos tantum: Ead. caus., 17 Iun. 1786, § 2,* obtinuerunt. Alben. *Reductionis Missae Conventualis,* 17 Iunii 1786.

Constantinus Salvi possidens in Ecclesia Col- 29
legiata S. Ioannis Baptistae terrae Campaneani Canonicatum nominatus est a patronis, quum esset de vocata familia, ad beneficium in eadem Ecclesia fundatum, qui onus Canonicorum uniforme, celebrationis nempe Missarum trium hebdomadalium, et chori servitii diebus festis mobilibus habet, qua de causa Capitulum non assentitur. Ille vero dispensationem efflagitat, et S. C. indulsit arbitrio Episcopi dummodo chori servitium detrimentum non patiatur. Nepesina die 8 Iul. 1786.

Haud concedendam censuit S. C. Dispensa- 30
tionem ab incompatibilitate Canonico Antonio Assortati, qui facultatem possidenti Canonicatum Ecclesiae Collegiatae S. Blasii terrae Miloni simul cum Rectoratu Immaculatae Conceptionis ipsius terrae exoptabat: Nam fundator Rectoratus posse retinere cum nullis de Cappellaniis, ex quibus in Canonicatibus erectis inde Ecclesia praedicta in Collegiatam coaluit, prohibuerat. Maceraten. *Dispensat.* die 19 Maii 1787, confirmat. die 13 Iul. 1783, dub. 1.

Canonici Honorarii titulum petens in Col- 31
legiata Ecclesia S. Mariae Sulmonis vulgo Sermoneta, in qua nullum exemplum extat, Clericus Ioseph Quadrassi cum facultate interveniendi choro, supplicationibus aliisque functionibus in habitu Canonicali, novissimum locum post Coadiutores occupans, nullisque distributionibus fruens a S. C. auditus non fuit; licet ei faveret Episcopus ac Capitulum assentiretur. Terracinen. seu Setina 16 Febr. 1788.

Quum Canonicatus fundati ab Episcopo Re- 32
ghinio in Ecclesia Cathedrali cum onere binarum hebdomadalium Missarum et servitii chori *ac facultate reservata Episcopo mutandi qualitates et obligationes dicti Patronatus etiam contraria statuendo ad eius libitum, sicuti melius placuerit :* imminuti sint valde reditus ob amissionem censuum, hodiernus Canonicus Franciscus Petrucci reductionem postulat hebdomadalium et conventualium Missarum, servitiique chori ad dies festos, et S. C. annuit iuxta votum Episcopi. *Qui indulgendam censet*

reductionem quoad hebdomadales Missas, nullatenus quoad Conventuales pro benefactoribus, neque quoad chori quotidianum servitium utpote Canonici haec detrectantes propter damnum eisdem exinde dimanans, qui bene vero lubenter quoad diminutionem tantummodo Missarum ad Oratoris praebendam spectantium, assensum praebuerunt, quibus adhaeserunt interesse habentes. Ead. Caus. 26 Apr. 1788, § 3. Sarsinaten. 16 Maii 1789.

33 Reditus mensae capitularis Ecclesiae Cathedralis non prohibentur sibi Canonici applicare et dividere ad formam decreti S. C. die 29 Ianuar. 1633. *Occasione Visitationis sacrorum liminum rescripsit S. C. anno 1633, ad Episcopum Caesium superextantes mensae Capitularis reditus erogandos esse in necessitatibus Ecclesiae et Ecclesiarum eidem annexarum, earumque fabricae, nec non in manutentione praedictarum.* Lib. 24 Decret., pag. 699. Ariminen. *Reparationis Ecclesiae Cathedralis* 19 Sept. 1789, Dub. 2.

34 Atque tenentur dicti Canonici ab anno 1786 exclusive ad restitutionem, et quoad praeteritum ad D. Secretarium cum SSmo. Ibid., dub. 3.

35 Gravia Canonicis Collegiatae Ecclesiae Portus S. Mauritii sunt onera, reditus tenues. Ad annuas Missas cum cantu 611 aliasque lectas 306 pro benefactoribus in specie praeter quotidianum chori servitium tenentur. Sexagies ipsi SSmum Sacramentum infra annum exponunt, psalmum *miserere* qualibet feria sexta recitant Litanias cum Psalmo *de profundis* singulis Sabbatis et Dominicis, terque in hebdomada tertiam SSmi Rosarii partem; qua de causa Missam conventualem negligunt; itaque rogitant modo pro reductione S. C. quae protelans resolutionem, ut scribatur Episcopo iuxta instructionem nempe ut referat de remediis a Concil. Trid. propositis, Ead. Caus. 9 Aug. 1788, Dub. 2, mandavit. Albinganen. *Missae Conventualis* 9 Aug. 1788, Dub. 2. Deinde reductionem iuxta Episcopi votum: *Ait ille remedia Concil. Trid. haud posse adhiberi hinc: si vero in hisce rerum circumstantiis Oratores a Missa Conventuali quoad futurum aliqualiter levandos esse EE. VV. arbitrarentur, putarem tamen relicto onere pro diebus festis ferialibus vero in lectam commutandam, hac tamen adiecta conditione, quod si augeantur reditus, iterum ipsis incumbat onus celebrandae dictae Missae conventualis: Ead. Caus. 23 Ianuarii 1790, § 3,* concessit 27 Februarii 1790.

36 Ac sub nomine solemnitatum SSmi Natalis non comprehenduntur tres dies consequentes, sed sub nomine solemnitatis Paschatis, comprehenduntur duos dies, qui primum sequuntur, nec non interventus incipere debere a primis Vesperis solemnitatum in testamento praescriptarum et in Sabbato Sancto. Ibid., Dub. 2. Denuo S. C. requisita, suam sententiam aperuit, sub Primis Vesperis Paschatis comprehendi debere Missam solemnem Sabbati Sancti, et non omnes etiam eiusdem diei functiones, 27 Febr. 1790.

Inde postulatum fuit: an et quomodo, et 37
in cuius favorem mulctandus sit Canonicus Amadei si non intervenerit statis a testatore diebus et quatenus in favorem Canonicorum praesentium, an vicissim etiam in eius favorem cedere debeant fallentiae aliorum Canonicorum iis diebus, quibus Canonicus Amadei interesse debet? respondit S. C. *quod facta assignatione tertiae partis iuxta votum. Ita sentit Card. Diaconus, detrahenda prius esse ab integro reditu Canonicatus scut. 6o pro onere Missae perpetuae, et tertiam partem reliquorum scut. 6o pro quotidianis distributionibus esse assignandam, quae in eos dies distribui debeat, quibus Canonicus Amadei interesse debet, et in hoc utramque partem convenire refert. Ead. Caus. 9 Iul. 1785, § 7.* Card. Diaconi fallentias esse erogandas iuxta Decretum sess. 22, cap. 3, arbitrio eiusdem Card. Diaconi. Ibid., Dub. 3.

Ac Canonicum Amadei posse choro interesse 38
iuxta votum Card. Diaconi, *ait non posse Canonicum Amadei choro et altari deservire pro alio, sinchè egli non si faccia ascrivere in una delle mentovate due settimane dell' ordinato alternativo servigio della Chiesa. Ead. Caus. 9 Iul. 1785, § 10,* aliis diebus praeter eos qui a testatore praecipiuntur, et altari inservire pro alio Canonico. Ibid., Dub. 4.

Deinde disputatum, an supplicatio *si nulli* 39
sit relaxanda? et pariter negativum dedit S. C. responsum: die 18 Iulii eiusdem anni dub. 2, et postmodum recessit a decisis ac institutionem dandam esse Agnelli censuit 19 Decembris eiusdem anni, confirmat. 27 Februarii 1790.

Electio Sacerdotis Honorati Vaccari in Ca- 40
nonicum Ecclesiae Collegiatae S. Petri Massae Fiscaleae legitimae expleta declaratur a novis Officialibus Societatis Consortii Massae praedictae, licet Canonicatus sub Officialibus decessoribus, qui post lapsum tempus Officii, in eo de licentia Vicarii Episcopi continuabant, et ad alliciendos Candidatus affigi curaverant edicta, vacasset. Cervien. 17 Aprilis 1790.

Ut Canonici Collegiatae Ecclesiae S. Palmatii 41
oppidi Quargninto ab assiduo chori servitio ac residentia, quam hactenus praestiterunt, quodammodo leventur, bimestrem efflagitant vacationum saltem ad exemplum Alexandrinae Cathedralis, S. C. indultum vacationum pro duobus anni mensibus, excepto tempore Quadragesimae, Adventus, et solemniorum anni festivitatum concessit. Alexandrina *Servitii Chori* 17 Apr. 1790.

42 Episcopus Narniensis occasione Visitationis comperiit, Canonicos Cathedralis pecuniam mensae Capitularis occupare consuevisse absque ulla Decessorum suorum, et sua venia. Rogavit hinc ut eliminaretur huiusmodi abusus. S. C. decrevit, ut ea investimenta per eosdem fieri possent; et quoad futurum facienda, in casibus particularibus Episcopus uteretur iure suo; et imperavit insuper, ut investimenta praeterita sustinerentur. Narnien. 15 Maii 1790, Dub. 1 et 2.

43 Canonici Collegiatae Ecclesiae Oppidi *di Biandate* singulis hebdomadis tres canunt Missas, terque Officium Divinum recitant, exceptis mensibus Iulii, Augusti et Septembris, in quibus officium diebus tantum agunt festis. Hi exorant S. C. pro indulto a Choro vacandi tribus illis nocuis mensibus, sub obligatione adimplendi onera reliquo anni tempore. S. C. assensa est eis iuxta Card. Episcopi votum. Urcellen. *Servitii Chori* die 19 Iun. 1790.

44 Etsi S. C. ratam habuerit electionem in favorem Sacerdotis Honorati Vaccari ad Canonicatum Collegiatae Ecclesiae S. Petri Massae Fiscaleae gestam, novis officialibus societatis consortii dictae Massae quum vacasset Canonicatus sub decessoribus Officialibus, tamen ad omne removendum nullitatis dubium, consulendum SS. pro sanatione electionis S. C. mandat. Cervien. die 27 Nov. 1790.

45 Interrogata est S. C. an quomodo, et quibus diebus Canonici Collegiatae Ecclesiae Ariciae Officium Divinum in choro recitare teneantur? responsum prodiit affirmativum in omnibus iuxta votum Card. Episcopi, etiamsi centenaria ostenderetur observantia. Albanen. 16 Maii 1789, confirmat. die 26 Mart. 1791.

46 In Collegiata Ecclesia oppidi S. Victoriae Canonicatum fundavit Nicolaus Augustinus Porfidi. Voluit hic ut nominaretur primum Franciscus Discreti, et inde *un figlio del Signor Nicola Marinelli*. Post eorum obitum, *e non essendo più Prebendati li detti Signori Discreti e Marinelli*, ius nominandi Capitulo sub lege uniendi fructus Massae Capitulari reliquit. Modo alter filius Marinelli Aloysius tamquam passive vocatus praetendit nominationem post obitum fratris Francisci. Sed S. C. institutionem ei dandam non esse statuit. Firmana *Praebendae* 26 Mart. 1791. Dub. 1.

47 Canonicus Aldebrandus Leoni de genere patronorum modo possidet Canonicatum, qui ante erectionem Collegiatae, olim Parochialis tantum, S. Leonardi oppidi Massatii ex Cappellania Flaminii Leoni instituta coaluit. At possessor praedictus, pro tenui reditu scut. 8 vel 9, quae ex originaria percipi possent sorte scut. 200, S. C. supplicavit ut servitium ad dies festos reducatur. Capitulum restitit et S. C. reductionem petitam denegavit. Aesina *Reductionis Servitii Chori* die 27 Aug. 1791.

Sacerdos Angelus Azzolani Canonicatum 48
iurispatronatus laicalis annui reditus scut. 19, cum onere missarum 105, servitii choralis diebus festis, subdiaconalis ac diaconalis officii ac novissimae missae alternis possidet. A tenuitate reditus, suaque paupertate impulsus reductionem petiit missarum, et S. C. onus subdiaconalis et diaconalis ministerii nec non celebrandi missam ultimam per vices reduxit. Montis Falisci *Reductionis missarum* die 17 Decembris 1791.

Quatuor Canonicatuum fundationis Sacerdo- 49
tis Michaelis Angeli Bronetti Ecclesiae Collegiatae S. Andreae Apostoli Saviliani possessores exorant reductionem missarum. Nam antea reditus ad scut. 100 ascendebat, modo in scut. annue 10 absque eorum culpa decrevit. Praeter missas gravantur hi onere servitii chori ac administrationis Sacramenti Poenitentiae diebus festis; ideo S. C. annuit pro reductione onerum arbitrio Card. Archiepiscopi. Taurinen. *Reductionis* die 17 Decembris 1791.

Canonicis Ecclesiae Cathedralis permittitur, 50
ut absentes a residentia ex causa etiam infirmitatis percipere valeant distributiones quotidianas quas ex Ecclesiae statuto et sex centenaria consuetudine amittebant. Illerden. *Absentiae et Distributionum* 3 Mart. 1792. Dub. 2.

Praeeminentiae stalli, turni et aetatis prae- 51
rogativae denegantur Iosepho Albertini Cathedralis Ecclesiae Canonico, qui ad quintam Canonicalem sedem vicennio evectus, pinguioris quidem reditus, sed novissimum Canonicatum in ea obtinuit. Callien. *Praeeminentiae* 18 Augusti 1792.

Canonici Ecclesiae Collegiatae S. Mariae in 52
Burgo Civitellae inservire tenentur in munere Diaconi et Subdiaconi Archipresbytero Dignitati diebus solemnioribus celebranti ad formam Constitutionum Abbatis olim Commendatarii de Rubeis, cui suberat Civitella; licet post confectas eas constitutiones Mansionarii instituti fuerint. Brictinorien. 20 Aprilis 1793, Dub. 4.

Ad Canonicatum designatum in communi 53
testamento Sanctae Verri eiusque filiorum Canonici Angeli et Franciscae Antoniae Piermartini erigendum in Collegiata Ecclesia S. Mariae de Misericordia oppidi Belviderii, institutionem dandam esse Clerico Francisco Mariae Bevilacqua praelative vocato, licet in aetate annorum 14 deciditur. Impugnabat enim hanc nominationem Sacerdos Carottus; in secunda sede vocationis repositus: Senogallien. *Canonicatus* 11 Maii 1793, Dub. 2.

Canonico Theologo Volaterranae Cathedralis 54
conceditur ius optandi praebendas iuxta declarationem in Sebenicen. *Iuris optandi* die 8 Maii 1688. Volaterrana *Iuris optandi* 20 Iulii 1793.

Canonici Ecclesiae Collegiatae Pergulae in 55

sacris non constituti non valent habere vocem in electione Archidiaconi licet in litteris erectionis expressum sit quoad electionem a pro tempore existentibus Capitulo et Canonicis. Eugubina *Electionis* 7 Sept. 1793, Dub. 2.

56 Canonicatum instituit Lancislaus Lignani in Cathedrali Ecclesia cum onere chori et missarum. Ugolinus Gualterotti hodiernus Canonicus passus est in iudicio liberationis a molestiis exequutionem super meliori fundo Canonicalis praebendae pro summa scut. 140, vigore obligationis fundatoris. Hinc ad eam removendam implorat facultatem vendendi domunculam terrae motu laesam cum adnexo hortulo, et duo praediola unita Canonicatui; et S. C. annuit iuxta votum Episcopi, nempe cum obligatione annui depositi scut. 12 in redintegrationem fundi Canonicalis. Civitatis Castelli 17 Aug. 1793, Dub. 1.

57 Missam Conventualem celebrandam esse decernitur per Canonicos Collegiatae Ecclesiae Treiae ad formam rescripti anni 1713, quo eam S. C. propter tenuitatem redituum ad dies reduxit festos, et ad nostram usque aetatem usi sunt gratia. Quum nuper eos obligaverit Archiepiscopus ad quotidianam eiusdem Missae celebrationem iuxta Encyclicam *Cum semper oblatas* Bened. XIV, editam 19 Augusti 1744 (Bull. eiusd. Pont. tom. 1, pag. 163), in qua, § 11, disponitur: *Neminem vestrum latere putamus Sacrorum Canonum Sanctiones, quibus praecipitur, ut singulis diebus in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus et Collegiatis Horae Canonicae debitis modo et forma recitentur, tum etiam Missa Conventualis celebretur.* Camerinen. *Missae Conventualis* 14 Dec. 1793.

58 Si statutum aut consuetudo Ecclesiae requirit servitium totius anni, tunc locum habet absentia trium mensium a Concilio permissa. Ill. *Ab. et Distr.* 3 Mar. 1792, § 5.

59 Est enim dura residentia totius anni. Ibid.

60 Et indulgeri aliquid solet ad recreationem animi et corporis. Ibid.

61 Ultra tres menses a Concilio Tridentino prohibitae et trimestres tantum implicite concessae sunt. Or. 14 Ian. 1792, § 9.

62 Ideoque plurimum mensium cumulus eiusdem Concilii adversatur menti. Ibid.

63 Diuturnioribus namque vacationibus desidiosi evadunt Ecclesiae ministri. Ibid.

64 In hac vacationum materia praeservavit Concilium Ecclesiarum Constitutiones vel consuetudines, quae longius servitii tempus requirunt. Ibid., § 7.

65 Hinc Capitulares qui vacationibus ex peculiari sua constitutione concessis, contenti hactenus fuerunt, conciliari beneficio tacite renuntiasse videntur. Ibid.

66 Sed augeri possunt ad conciliares ob consuetudinem finitimarum Cathedralium. Ibid.

Canonici Collegiatae Ecclesiae Mercatelli, 67
post annos 70 renuerunt eorum praesentiam praestare anniversario ordinato a Laurentio Berardo in Ecclesia S. Francisci dicti oppidi ratione tenuitatis emolumenti, et re in S. C. delata, haec decidit, dictos Canonicos assistere teneri ad praedictum anniversarium ad taxam constitutam ab Episcopo Castelli anni 1715, haec enim antiqua et tenuis erat. Urbanien. *Anniversarii* 24 Ian. 1795, Dub. 1.

Dubio proposito, an et quomodo Capitula- 68
res Ecclesiae Collegiatae divi Petri absentes substituere possint in chorale servitium, et sibi invicem permutare conciliares vacationes iuxta eorum antiquam consuetudinem, et ad quae loca pro huiusmodi effectu extendantur suburbia Civitatis? S. C. respondit affirmative iuxta votum Episcopi: *Qui putat consuetudinem huiusmodi esse tolerandam, dummodo substituti eidem servitio non sint adstricti; restituant substituentes infra annum praestita servitia: frequenter non fiant substitutiones et non absint substituentes a territorio,* et ad formam Iatren. anni 1626. Vide verb. *Canonici*, § 11, num. 8. Spoletana *Servitii Chori*, 28 Februarii 1795, Dub. 1.

Canonico Ecclesiae Cathedralis Paulo Leggi 69
denegatur, demptis duobus mensibus vacationum, distributiones pro tempore eius absentiae quam fecit, ut ait, causa infirmitatis de qua testimonia non iurata exhibuit, sed contrarium alii testantur. Anagnina *Distributionum* 14 Martii 1795, Dub. 2.

In Ecclesia Collegiata S. Michaelis Archan- 70
geli Caprarolae praeter Archipresbyterum, et novem Canonicos qui communem massam constituunt, alii novem accesserunt Canonici, qui vocantur extra Capitulares. Quum autem hi iuxta constitutiones antiquas, nec non iuxta inveteratam consuetudinem Capituli punctaturis immunes essent, Episcopus hodiernus proposita re in Capitulo de punctaturis capitulariter fuit conventum. Extra Capitulares, sicut massa communi destituti, non paruerunt, et inde recursum in S. C. habuerunt; et S. C. decidit Canonicos extra Capitulares Collegiatae praedictae teneri ad servitium chori ita ut absentes absque legitima causa subiici debere punctaturis. Civitatis Castellanae *Punctaturarum* 16 Maii 1795, Dub. 1.

Et est locus deposito pro fundo punctatu- 71
rarum; nam Canonici praedicti impugnabant tertiae partis fructuum remissionem pro distributionibus. Ibid., Dub. 2.

Canonici Praebendarii Ecclesiae Cathedralis 72
quotidiano servitio sunt adstricti, nec non plurimis Missis gravati, perspecta eorum praebendarum tenuitate poscunt Missarum reductionem ex fundatione; et accipiunt responsum a S. Congreg. quoad Praebendas Canonicales, quarum annuus reditus, deductis oneribus,

excedit scut. 20, negative; in reliquis affirmative iuxta modum: *Nempe reductionem ita faciendam esse ut pro quolibet Canonico libera remaneant scut. 20.* Comaclen. *Reductionis Missarum* 13 Iunii 1795.

73 Chorale servitium, quod Canonici Ecclesiae Collegiatae S. Io. Baptistae oppidi Canthiani ex decreto S. C. anni 1755 praestabant per duas hebdomadas, tertia alternis vicibus vacante, ob tenuitatem praebendarum, auctumque Canonicorum numerum, reducitur a S. C. ad alternum chori servitium. Eugubina *Servitii Chori* 13 Iun. 1795, Dub. 1.

74 Et conceditur simplicibus diebus festivis exemptio a chorali recitatione Matutini et Primae Canonicis destinatis celebrationi Missarum in Ecclesiis ruralibus ob defectum aliorum Sacerdotum. Ibid., Dub. 2.

75 Praescribitur tamen commune servitium chori in Octavis Paschatis Resurrectionis, Pentecostis et SS. Corporis Christi tantum. Ibid., Dub. 3.

76 Quum adeo tenues sint reditus Canonicorum Collegiatae Ecclesiae S. Mariae de Nazaret oppidi Sigestri ut si ii excipiantur qui curam habent animarum, nulli summam attingunt scut. 30, voluit S. C. locum esse reductioni Missae conventualis ad dies festos de praecepto quoad applicationem tantum. Brugnaten. *Missae Conventualis* 23 Ian. 1796, Dub. 1.

77 Et eadem Missa Conventualis celebrari debet quoad futurum cum cantu, et extra tempus horarum Canonicarum; licet diebus pro festis sine cantu ex antiqua observantia, et extra chorale tempus celebrassent. Ibid., Dub. 2.

78 Episcopis exposuit, quod in sua Ecclesia Cathedrali Canonici de iure patronatus laicorum diebus festis, in quibus onus habent applicandi Missam pro fundatoribus, minime applicare Missam conventualem benefactoribus in genere consueverunt. Ideo nomine Capituli supplicatur pro Missae conventualis reductione inspecta redituum tenuitate; et Sacra Congr. decrevit ab omnibus esse Missam conventualem celebrandam statis vicibus et quoad applicationem pro benefactoribus in genere diebus festis tantum non omissa celebratione et applicatione pro fundatoribus in specie per alium iuxta leges fundationis. Brugnaten. *Missae Conventualis et pro Populo* 28 Maii 1796, Dub. 2.

79 Ecclesia S. Marci Castri Clementini in Collegiatam erecta cautum fuit, ut Canonici post annos 8 in quibus tantum Dominicis aliisque festivis diebus Ecclesiae inserviunt omnibus inservire Ecclesiae teneantur; inde suas Capitulum condidit Constitutiones, in quibus decernit, quod 8 illis elapsis annis, quisque duos vacationum menses diebus ferialibus sumere poterit iuxta leges S. C. Concilii. Hinc Canonici soliciti de vacationum indulto, an sint hae concedendae? postulant et S. C. concedendas esse iuxta votum Archiepiscopi, qui ait: *Forum votis annuere censeant EE. VV. non aliter ut facultate vacanti frui possint, quam ad formam earum legum, quas in re sacra ista Congregatio praescripsit, et synodales Constitutiones servari iusserunt*, resolvit. Firmana 28 Maii 1776.

80 Vicarius Apostolicus Setinus occasione Sacrae Visitationis Ecclesiae Collegiatae B. M. in coelum Assumptae Sulmonis in Latio, exemptionem Canonicorum Convisitatorum a punctaturis decrevit, quod consentaneum decretis S. C. Concilii ei visum fuit. At Capitulares decretum hoc impugnantes, quod solus Episcopus assumendi binos Canonicos Convisitatores, non inferior privilegium habet, nisi de consensu Capituli, quem Vicarius Apostolicus neglexit; S. C. adierunt quae praefatum decretum haud sustinere statuit. Terracinen. et Setina 18 Iun. 1796, Dub. 5.

81 Quum Episcopus Scepusiensis solicitus esset restituendi disciplinam chori suae Ecclesiae Cathedrali, nonnulla condidit statuta super methodo chori inserviendi, et missam conventualem, et prae ceteris residentiam statuit conciliarem, cuius causas absentiae cognoscere Episcopus debeat, quia Canonici pingues reditus et aedes canonicales prope Cathedralem habent. At dicti Canonici statuta impugnantes exhibent contrariam veterem consuetudinem, rigidum exponunt Scepusii aërem, gravesque loci difficultates, et petunt a S. C. declarari an ad residentiam teneantur? et affirmativum responsum acceperunt. Scepusien. *Servitii chori* 30 Iulii 1796, Dub. 3.

82 Capitulare decretum emanatum fuit in Ecclesia Collegiata S. Mariae in Via Lata, ut Canonicus qui legitime impeditus Missas diebus suis celebrare nequiverit non possit alium substituere, sed Canonicus ordine succedere debet, *contravenientibus autem (nisi nocte vel mane diei, quo celebrandum ipsis esset, repentino forte morbo aliaque inopinata legitima causa impeditus fuisse constiterit) secretis item suffragiis, unoque solum dissentiente, decreta poena Iuliorum duorum pro qualibet vice, in nostri Sacrarii utilitatem applicanda.* Hoc decretum Canonicus Valenti impugnat, sed S. C. validum illud esse mandavit. Romana *Servitii Chori* 17 Sept. 1796, Dub. 3.

83 Episcopus Scepusiensis cupiens restituere disciplinam labefactatam chori in sua Cathedrali plurima condidit statuta, inter quae voluit, ut missam conventualem celebrarent Canonici, qui pingues habent reditus, sicut mos est in aliis Cathedralibus Ecclesiis; non vero uti consueverant celebrandi per alios diebus profestis. At Canonici impugnant haec statuta et veteratam ostendunt contrariam consuetudinem. Sed S. C. consulta, rescripsit esse celebrandam Missam conventualem, et applicandam

iuxta modum: *Nempe, ut ultra dies solemniores ab Episcopo designatos Canonici omnes interesse debeant choro toto tempore Adventus et Quadragesimae: quodque Canonici singulis anni diebus psallere debeant per se ipsos. Missas vero Conventuales etiam principalem nuncupatam, celebrandas esse qualibet anni die a Canonico, et cum cantu usque ad finem Missae: substituto alio Canonico in locum Turnarii, qui ob male effectam valetudinem celebrare non valeat cum cantu Missam votivam nec licere Canonicis Missas privatas celebrare tempore Missae Conventualis nisi ordine successivo, ac praescribendo a Praefecto chori et quoad singularum Missarum Conventualium applicationem, servetur Constitutio S. M. Bened. Cum semper oblatas, § 22.* Ead. Caus. 30 Iulii 1796. Scepusien. *Servitii Chori* 30 Iul. 1796, dub. 2. Inde rediit dubium, quia nimis gravis visa est Canonicis resolutio celebrandi per se ipsos principalem Missam Conventualem diebus profestis et exorant reformationem, et Episcopo favente S. C. in decisis respondit iuxta modum: *Nempe quoad Missam Conventualem principalem etiam per Substitutos de gremio Capituli, et iuxta votum Episcopi;* qui § 3 putat ut substituti applicent dictam Missam pro Benefactoribus eleemosyna competenti a Capitulo soluta. Eadem Caus. 6 Maii 1797.

84 Choralis servitii alternativa Canonicis Cathedralis Casertanae attenta insalubritate aëris, et praevia sanatione quoad praeteritum, conceditur quoad futurum ex Indulto ad decennium, excepta Hebdomada maiori, die Titularis Ecclesiae, et eiusdem consecrationis. In Casertana *Indulti* 16 Maii 1801.

85 Canonicorum Collegiatae Ecclesiae Montis Marciani consensu approbata fuit a Sacra Congregatione translatio Chori, et cessio Sacrarum Supellectilium, in Senogallien. 10 Aprilis 1802.

86 Canonicum Aloysium Turchetti Collegiatae Ecclesiae S. Antonini Oppidi Pharae adigendum esse ad solutionem fallentiarum, etiamsi curam exercuit animarum in Villa Collis Todini rescripsit Sacra Congregatio in Nullius seu Farfen. *Punctaturarum* 15 Maii 1802.

87 Institutionem ad Canonicatum in Collegiata Ecclesia S. Mariae Maioris Hispelli denegavit Sacra Congregatio Friderico Trabalza, Hilario Ramagnini et Francisco Tomassetti, in Fulginaten. *Canonicatus* 2 Augusti 1802.

88 Instituendum esse ad Canonicatum Sisena in Collegiata S. Antonini Oppidi Pharae erectum, Sacerdotem Aloysium Rossi ex fundatione qualificatum, rescripsit Sacra Congregatio in Nullius seu Farfen. *Canonicatus* die 18 Dec. 1802.

89 Iubilationis indultum denegatur Iosepho Orengo Canonico in Cathedrali Albintimilii ob praestitum non laudabiliter quadragenarium chori servitium in Vintimilien. *Iubilationis* die 26 Martii 1803.

Praebendam Canonicalem ex fundatione Iulii 90
Caesaris Boiani in Cathedrali Guastallae erectam cum annuo reditu, quo caeteri Canonicatus fruebantur, augendam esse decrevit Sacra Congregatio, quia auctae erant caeterorum Canonicorum Praebendae in Nullius Guastallae *Praebendae* die 26 Novembris 1803.

Indultum causa infirmitatis negavit Sacra 91
Congregatio Canonico Iacobo Turini, ut eximeretur ab exercendis muniis parochialibus, in Praenestina *Indulti* 29 Martii 1806.

Consuetudinem reprobavit Sacra Congrega- 92
tio, ex qua Canonici Cathedralis Interamnensis, qui ad quotidiani Chori servitium tenentur, tempore Quadragesimae Choro alternatim interesse solebant ad Completorium, neque eisdem concedendum censuit ex integro indultum, ut eo tempore alternativum servitium obirent, in Interamnen. *Servitii Chori* 14 Iunii 1806.

Postulante Canonico Collegiatae Anguillariae 93
Iosepho Peligni possessore duarum Praebendarum *Boccarini* et *Catani* (quae nunc auctoritate apostolica unitae sunt) reductionem onerum, Sacra Congregatio attenta tenuitate fructuum utriusque praebendae statuit, ut taxato ab Ordinario congruo emolumento pro servitio Chori reliquos reditus erogandi essent in celebrationem Missarum ad manualem fructus vero legatorum, qui adnexi sunt praebendis, si non sufficiant erogandos esse in tot Missas, quot reditus ad manualem, simulque eadem S. Congregatio iussit ut Episcopus incumberet restaurationi domus fatiscentis Legati *Cascianelli,* vel eiusdem alienationi cum investimento, in Sutrina *Reductionis onerum* 29 Novembris 1806.

Dispensationem a suscipiendo doctoratu dan- 94
dam esse censuit S. Congregatio Aloysio Marchetti, qui ex collatione apostolica Prioratum et Canonicatum obtinuit ea interposita conditione, *ut doctoratum in aliqua approbata Universalitate* susciperet, attentis expensis ad hoc necessariis coniunctim cum eius idoneitate, in Lucana *Dispensationis* 11 Apr. et 2 Maii 1807.

Canonico Theologo Ciolli onus incumbere 95
quadraginta lectionum infra annum sive Sacrae Scripturae sive Theologiae arbitrio Abbatis, definivit S. Congregatio in Nullius Sublacen. *Visitationis Sacrorum Liminum* 11 Aprilis 1807.

Consulendum esse Sanctissimo pro dispen- 96
satione a suscipienda Laurea in Sacra Theologia ad retinendam a Canonico Stephano Scerra Praebendam Theologalem definivit Sacra Congregatio in Balneoregien. *Praebendae Theologalis* 12 Aprilis 1807.

Ad integras horas Canonicas recitandas die- 97
bus Dominicis, aliisque festis de praecepto compelli non posse Canonicos Collegiatae S. Andreae definivit Sacra Congregatio, cum obstarent

contraria longaevi temporis consuetudo et tenuitas praebendarum, in Nullius Sublacen. *Visitationis SS. Liminum* 18 Iulii 1807.

98 Indultum absentiae ex causa infirmitatis concessit S. Congregatio Sacerdoti Benigno Pistoia Mansionario Collegiatae Ecclesiae Sublaci iuxta votum Emi Abbatis in Nullius Sublacen. die 17 Septembris 1808.

99 Iubilationis indultum Sacra Congregatio concessit Canonico Gregorio Minucci in Cathedrali Praenestina, licet dubium esset an suppleverit fallentias per duos menses in quadragenario servitio, propterea quod ex supradventa infirmitate fallentias huiusmodi supplere nequibat, in Praenestina *Iubilationis* die 17 Dec. 1808.

100 Iubilationis indultum concessit S. Congregatio Carolo Scriban Rossi, qui in Cathedrali Ecclesia Placentina servitium praestitit per annos quadraginta septem, licet abfuisset a Choro, quo tempore Vicarii munus exercuit, sed tamen auctus indulto abessendi in diebus et horis non impeditis, in Placentina *Iubilationis* die 18 Martii 1809.

101 Dispensationem a suscipiendo Magisterio in S. Theologia concessit Sacra Congregatio Sacerdoti Iohanni Pressio ad effectum retinendi Praebendam Theologalem in Cathedrali Perusina ex eo quod iam praedecessores similem dispensationem obtinuerint, et Orator esset Doctor in utroque iure, in Perusina *Dispensationis* die 17 Maii 1809.

102 Iubilationis indultum concessit S. Congregatio Canonico Marco Antonio Giannotti attento continuo et laudabili servitio per quinquaginta sex annos praestito in Basilica S. Mariae in Pantheon sita extra moenia civitatis Tuscaniae, in Tuscanen. *Iubilationis* die 17 Septembris 1808.

103 Indultum iubilationis petitum a Canonico Collegiatae Ecclesiae *Cerbariae* Francisco Antonio Arcangeli denegandum censuit S. Congregatio ex eo quod de servitio *quadraginta duo* annorum demendi erant sex anni, in quibus a residentia abfuit causa studiorum in Nullius Sublacen. *Iubilationis* die 18 Martii 1815.

104 Suspensionem nominationis Canonicatus Monteboni Cathedralis Tuscaniae, qui vacans erat, et nemo ob tenuitatem redituum ad eum optabat, concessit S. Congregatio ad *decennium* deputato Ecclesiastico Administratore qui satisfactis Missis 48 quotannis superextantes reditus in dimissionem aeris alieni, et in multiplicum favore Canonicatus fideliter erogaret, et multiplico cessato integer numerus Missarum ad formam fundationis celebraretur in Tuscanen. *Suspensionis* die 18 Martii 1815.

105 Provisionem Canonicatus Collegiatae Terrae Apoiri ex iure devoluto ab Episcopo factam, servandam censuit S. Congregatio attenta contumacia Partis, in Camerinen. *Canonicatus* die 2 Decembris 1815.

Atque sanationem concessit ad effectum percipiendi fructus Praebendae pro toto tempore absentiae, ibid. ad 2 Dub. 106

Quoad vero distributiones sanationem negavit pro eo tempore quo abfuit non petito, neque impetrato indulto, ibid. ad 3 Dub. 107 108

Indultum ex causa infirmitatis a Canonico Collegiatae Ecclesiae Oppidi *della Fratta, Iosepho dell' Uomo*, petitum a residentia differendum censuit Sacra Congregatio usque dum experimentum fieret arbitrio Episcopi num aër eiusd. Oppidi adversa esset eius valetudini in Eugubina *Indulti* die 13 Ianuarii 1816. 109

Sed postea ingravescente morbo, licet non adhuc peracto experimento, indultum ex causa infirmitatis hac perdurante concessit. Ibidem ad 1 Dub. 110

Vacationes a Choro pro Dignitatibus et Canonicis extensas ad quartum mensem cuiuslibet anni ex resolutione Capitulari reprobavit Sacra Congregatio in Segobricen. *Iubilationis et Servitii Chori* die 15 Iunii 1816, ad 2 Dub. 111

Iubilationis indultum denegavit S. Congregatio Ioanni Teodori praebendato in Ecclesia Cathedrali Ripana, tum quia non constabat de quadragenario continuo et laudabili praestito servitio, tum quia eius praebendae possessor ex lege fundationis est amovibilis ad nutum Capituli patroni, accedente iusta causa et consensu Ordinarii, in Ripana *Iubilationis* die 22 Ianuarii 1820. 112

Attenta eadem diminutione LL. MM. quatuor Canonicales Praebendas Razzanti, quarum unaquaeque vix annua scutata sex reddebat, in Mathelicensi Collegiata erectas, ad duas *reducendas* esse censuit Sacra Congregatio, contradicente licet Capitulo; et simul duas Missas in hebdomada unicuique praebendae adnexas ad duas annuas *reduxit* iuxta obtentum alias indultum, in Mathelicen. *Unionis Canonicatuum* die 22 Ianuarii 1820. 113

Attenta gravi paupertate Petri Hyeronimi Cattaneo *patroni*, suspensionem ad decennium, si tamdiu opus fuerit, concedendam esse duxit Sacra Congregatio canonicatus vacantis in Collegiata Ecclesia S. Mariae in Coelum Assumptae oppidi Pontiscuroni dioecesis Derthonensis, ut satisfactis per Capitulum omnibus oneribus superextantes reditus Oratori consignarentur, idque notificari voluit Ministris Datariae Apostolicae in Derthonen. *Alimentorum* die 22 Ianuarii 1820. 114

Nec non *sanationem* et absolutionem Canonicis Collegiatae S. Mariae oppidi *Bettona* concessit ob erogatos in fabricam Ecclesiae tum fructus Archipraesbyteralis congruae, cuius decennalis concessa ea de causa suspensio iam expiraverat, tum reditus quinque vacantium Canonicatuum absque venia Apostolicae Sedis in Assisien. *Reaedificationis* die 22 Ian. 1820, ad 2 Dub. 115

116 Ut compleretur reaedificatio fatiscentis Collegiatae, simulque Parochialis Ecclesiae S. Mariae Oppidi Bictonii, concessit ad decennium Sacra Congregatio tum *suspensionem* quinque Canonicalium praebendarum ibi vacantium, tum prorogationem alterius *suspensionis* iam concessae Archipraesbyteralis congruae cum conditionibus in voto Episcopi expressis docto etc., idque notificari mandavit Ministris Datariae Apostolicae in Assisien. *Reaedificationis* die 22 Ianuarii 1820, ad 1 Dub.

117 Canonico Poenitentiario Civitatis Plebis *indultum* absentiae a residentia denegavit Sacra Congregatio, quamvis alii Poenitentiarii munus exercuissent, et Ecclesiae Fabricae reditus applicasset, iniunxitque Episcopo, ut proponeret alia media pro reparatione Ecclesiae. In Civitatis Plebis, *Residentiae et Ecclesiae Reparationis,* die 17 Februarii 1821.

118 Addictis Sanctae Sedis servitio sive in temporali, sive in Ecclesiastico munere, confirmandum esse iam concessum indultum absentiae a Choro, et in posterum esse concedendum pro diebus et horis, quibus impediti fuerint, chorali servitio interesse, ob huiusmodi munus, amissis tamen distributionibus inter praesentes tantum, statuit Sacra Congregatio. *In Dubiis Indultorum* die 6 Maii 1820, ad 1 Dub.

119 His vero, qui ob aliquod munus extra locum beneficii nunquam possunt choro personaliter interesse, durante munere, indultum absentiae denegavit eadem Sacra Congregatio, exceptis tamen Nunciis et Internunciis. Ibid. ad 2 Dub.

120 Inservientibus Secretariis Congregationum EE. S. R. E. Cardinalium pro expediendis negotiis tum ecclesiastici tum temporalis regiminis indultum absentiae a chorali officiatura concedendum esse pro diebus et horis muneris, censuit eadem Sacra Congregatio, amissis tamen distributionibus ne dum inter praesentes dividendis, sed etiam amissa tertia parte quotidianarum distributionum. Ibid. ad 3 Dub.

121 Cappellae Pontificiae inservientibus sive in munere Magistri Caeremoniarum, sive Acolythorum et Clericorum indultum absentiae a Choro, amissis tamen distributionibus inter praesentes, tantum concedendum esse iudicavit pro diebus et horis servitii praestandi personaliter, et ex munere non proprio lubitu, super quibus eorum conscientiam oneravit Sacra Congregatio. Ibid. ad 4 Dub.

122 Lectoribus vero indultum absentiae a choro concedendum esse autumavit pro diebus et horis quibus in publicis Universitatibus S. Theologiam docent, amissis tamen distributionibus tum inter praesentes, cum tertia parte quotidianarum. Ibid. ad 5 Dub.

123 Excepto tamen casu verae necessitatis, denegavit eadem Sacra Congregatio indultum absentiae a chorali officiatura tum pro excipiendis Confessionibus sive in Ecclesia Beneficii, sive in alia Ecclesia vel Monasterio, tum vacantibus exercitio Sacrarum Missionum, aliisque pietatis operibus. Ibid. ad 6 Dub.

124 Denegavit praeterea idem absentiae indultum Coadiutoribus sive ratione munerum, sive causa studiorum. Ibid. ad 7 Dub.

125 Licet quatuor anni deessent ad explendum quadragenarium servitium, quibus ob non praestitum iusiurandum deportatus fuit a Gallis Ioannes Baptista Ercoli Canonicus Collegiatae Ecclesiae Vallarani, attamen ob expletum continuo et laudabiliter reliquum servitium chori, indultum iubilationis ei concessit Sacra Congregatio, salvo iure Episcopi illum revocandi in casibus urgentis necessitatis ad servitium, cuius deficientiam prae caeteris opposuerat Capitulum. In Civitatis Castellanae *Iubilationis* die 15 Iulii 1820 ad 1 Dub.

126 Reductionem Canonicatuum et praebendarum beneficialium vacantium in Collegiata Ecclesia S. Andreae oppidi Vellerani ob nimium divini Cultus detrimentum denegavit Sacra Congregatio, post auditam R. C. A. iuxta resolutionem diei 18 Decembris elapsi anni, quae iurepatronatus tantum Ecclesiae nec non praepositurae et Archipresbyteratus fruitur, non vero caeterarum praebendarum; verum exiguitati redituum consuluit temporanea suspensione collationis earumdem praebendarum in secundo dubio concessa. In Civitatis Castellanae *Reductionis et Dispensationis* 15 Iulii 1820, ad 1 Dub.

127 Reductionem servitii chori denegavit Sacra Congregatio Beneficiatis Verotti et Manganoni in Basilica S. Mariae in Cosmedin, tum quia reditus notabiliter diminuti non erant, tum quia officiatura choralis detrimentum patiebatur. In Romana *Servitii Chori* 17 Febr. 1821, ad 1 et 2 Dub.

128 Substineri dixit Sacra Congregatio praescripta Emi Abbatis Trium Fontium lata die 29 Septembris 1819, ideoque non licere iis Canonicis Nullius Orbetelli, qui Parochum Archipraesbyterum deservire et coadiuvare tenentur, Matrimoniis interesse absque Ordinarii vel Parochi licentia; itemque posse eumdem Abbatem coarctare, et etiam tollere facultatem audiendi confessiones memoratis Canonicis, sicut caeteris Confessariis. In Nullius Orbetelli *Iurium Parochialium* 2 Iunii 1821, ad 1 et 2 Dub.

129 Nec non ad Priorem Archipraesbyterum qui Paroeciae curam habet, non vero ad Canonicos Coadiutores spectare ius distribuendi testimonia peractae Communionis Paschalis, et conficiendi statum Animarum. Ibid. ad 3 Dub.

130 Quamvis Secundo Piacenti resignaverit R. P. D. Conversi Canonicatum Basilicae S. Mariae Transtyberim, reservata sibi pensione scut. 120 super fructibus, reditibus certis et incertis,

quae fere excedit praebendae fructus, tamen ad dictum Piacenti spectare onus solvendi Sacrario pensionem scut. quinquaginta censuit S. Congregatio ad formam Brevis 28 Nov. 1806, quo ea oneratur ultimus Canonicus, quemadmodum nunc est Piacenti. In Romana *Pensionis* 21 Iulii 1821.

131 Attenta consuetudine, Sacra Congregatio Canonicis Ecclesiae Collegiatae Civitatis Evoli denegavit indultum praestandi servitium choro alternis hebdomadis. In Salernitana *Servitii Chori* 21 Iulii 1821, ad 1 Dub.

132 Eadem de causa, et quia ex Bulla erectionis Mansionarii eiusdem Ecclesiae tenentur quotidie Choro interesse, Sacra Congregatio concedere noluit servitium alternativum. Ibidem ad 2 Dub.

133 Nec non absolutionem a censuris incursis ob bonorum direptionem et alia huiusmodi iisdem Canonicis concessit Sacra Congregatio, facto verbo cum Sanctissimo, iniuncta tamen gravi et salutari poenitentia arbitrio eiusdem Episcopi. Ibid. ad 6 Dub.

134 Attento Rescripto Sanctissimi Canonico Francisco Vagnozzi concesso per Secretariam Memorialium, quo permittitur, ut a Residentia et servitio Chori abesset, et nihilominus sui Canonicatus fructus, reditus, ac proventus percipere posset, S. Congregatio censuit haec omnia ab illo percipienda esse, exceptis tantum distributionibus inter praesentes, et compensato arbitrio Eminentissimi Episcopi servitio Curae, quatenus Vagnozzi Canonicus Collegiatae Montis Fani Auximanae Dioecesis per alium non inservisset. In Auximana *Distributionum* die 22 Decembris 1821.

135 Nec non sanationem et absolutionum Canonicis Collegiatae S. Mariae Oppidi *Bettona* concessit ob erogatas in fabricam Ecclesiae tum fructus Archipresbyteralis congruae, cuius decennalis concessa ea de causa suspensio iam expiraverat, tum reditus quinque vacantium Canonicatuum absque venia Apostolicae Sedis. In Assisien. *Reaedificationis* die 22 Ianuarii 1823, ad 2 Dub.

136 Sanationem concessit S. Congregatio Ioanni Baptistae Ercoli Canonico Collegiatae Ecclesiae Vallarani absenti a residentia iam a quinque mensibus valetudinis tuendae causa, onerata tamen super hoc eius conscientia. In Civitatis Castellanae *Iubilationis* die 15 Iulii 1823, ad 3 Dub.

137 Canonicis Ecclesiae Cathedralis Casertanae etiamsi non capitulariter, sed uti singulis cum Episcopo intervenientibus, vel ab eodem invitatis, competere ius assistendi Episcopo in sacris functionibus, non solum intra ambitum Civitatis Magdalunae, sed etiam in Ecclesia Collegiata, dixit S. Congregatio, quae decrevit quoque ut quotannis die 8 Maii per Deputatos Episcopo obedientia praestanda esset a dicta Magdalunensi Collegiata. In Casertana die 2 Augusti 1823, ad 1 et 2 Dub.

138 Declaravit Sacra Congregatio Norberto Ricciotti proviso anno 1816 Canonicatu in Cathedrali Alatrina deberi reditus praebendae die 19 Iunii 1816, qua expiravit Indultum suspensionis illius per decennium ab Apostolica Sede concessum, ut repararetur Ecclesia, licet materialiter et non utiliter elapsum fuerit decennium ob militarem occupationem, quae Canonicatus fructus per quinquennium sibi addidit. In Alatrina die 26 Augusti 1823.

139 Ad Canonicos Theologum et Poenitentiarium Metropolitanae Ecclesiae Surrentinae, tam praesentibus quam absentibus Dignitatibus, nullam spectare praeeminentiam super alios Canonicos, ideoque eos debere in Choro iuxta antianitatis ordinem sedere, dixit S. Congregatio; quae praeterea declaravit, eis Chori praesidentiam, absentibus omnibus dignitatibus, non competere, nisi antiquiores sint. In Surrentina *Praeeminentiarum* die 20 Decembris 1823, ad 1 et 2 Dub.

140 Cum adversus Literas Apostolicas, quibus Nicolao Colotio, Ioannis Baptistae Benvenuti Canonici Praepositi Collegiatae S. Mariae Frusinonis Verulanae Dioecesis Coadiutori, concessum fuit Stallum in Choro primum nempe inter Canonicos, post Archidiaconum iuxta morem et consuetudinem in Capitulo vigentes, Canonici, qui assertam consuetudinem negabant, arbitrium pro aperitione oris et ideo Literas Apostolicas exequendas non esse peterent, Sacra Congregatio ob suffragiorum paritatem causam iterum proponi mandavit. In Verulana *Stalli* die 20 Dec. 1823, ad 1, 2 et 3 Dub.

141 Attenta renunciatione Capituli Collegiatae Ecclesiae Frusinonis Verulanae Dioecesis, quod ob mortem Canonici Praepositi quaestionem de stallo ad Coadiutorem Praepositi spectanti inutilem esse censuit, Sacra Congregatio non proponi mandavit causam super aperitione oris, et executione Literarum Apostolicarum, quibus Colotio concessa fuit Canonici Praepositi Coadiutoris. In Verulana *Stalli* 20 Martii 1824, ad 1, 2 et 3 Dub.

142 Ad formam decreti Concilii Trid., sess. 24, cap. 12, de Reform., ampliandum esse servitium chori in Cathedrali Ostunensi; respondit Sacra Congregatio, quae aliquid ad mentem addidit. Praeterea in tertia parte fructuum ad formam decreti laudati Concilii, sess. 12, c. 3, de Reform., fallentias constituendas esse voluit. In Brundusina seu Ostunen. *Servitii Chori* 26 Iunii 1824, ad 1 et 2 Dub.

143 Sacra Congregatio Mansionariis Metropolitanae Ecclesiae Bononiensis, cum nulla adesset iusta et rationabilis causa, indultum reductionis servitii Chori, seu vacandi a cantu in Missis dierum ferialium et semiduplicium, denegavit. In Bononien. *Reductionis Onerum* 26 Iun. 1824.

144 Sacerdoti Vincentio Passalacqua Coadiutori Dominici Mazza in Cathedrali Ecclesia S. Severini Canonici Poenitentiarii, quia neque ex Capituli constitutionibus, neque ex Apostolicis Coadiutoriae Literis, neque alio legitimo modo vox in Capitulo ei tribuebatur, ius ferendi suffragii non competere rescripsit Sacra Congregatio. In S. Severini *Vocis in Capitulo* 18 Septembris 1824.

145 Servitium Chori, quo tenentur Sacerdotes participantes Ecclesiae Matricis Oppidi Careni Mazzarien. Dioecesis, ad horas ante meridianas tantum praeter officia tenebrarum reduxit Sacra Congregatio; cum tenuissimae essent Praebendae; denegavit vero Anniversariorum reductionem, quia reditus satis erant huic oneri ferendo. In Mazzarien. *Reductionis Servitii Chori et Anniversariorum* 18 Decembris ad 1 et 2 Dub.

146 Nec malam esse examinatorum relationem, nec irrationabile iudicium Episcopi, qui praebendam theologalem Canonico Vincentio la Galla contulit, posthabito Aloysio Advocato Biasuccio, iterum respondit Sacra Congregatio eidem Biasuccio rursus appellanti, vadimonium tamen deferendi, dum in decisis sub die 5 Septembris elapsi anni standum esse decrevit. In Terracinen. seu Setina *Praebendae Theologalis* die 13 Februarii 1825.

147 Ac proinde praefatam theologalem praebendam non esse conferendam Biasuccio, nec huic esse restituendos fructus implicite rursus respondit Sacra Congregatio ibid.

148 Abbati Spada veluti quartae dignitati Metropolitanae Ecclesiae Lucanae competere ius Missam canendi diebus solemnioribus, si illam Archiepiscopus non cantet, nec non eumdem habere vocem activam in Capitulo, quando de rebus spiritualibus et mixtis agatur; non vero si de rebus tantum temporalibus, quamvis tunc Capitulo interesse possit, dixit haec S. Congregatio, quia reditibus Capituli non gaudet, neque temporalia onera sustinet; eamque ob causam decrevit quoque ut ad munera Capitularia eligi possit et illa obire, si spiritualia et mixta sint, si vero temporalia, tum solum poterit cum ad formam Bullae erectionis Abbatiae suae reditus in Massam Capitularem contulerit. Tandem censuit eidem competere ius percipiendi emolumenta legatorum quae post Abbatiae fundationem erecta fuere. In Lucana *Praeeminentiarum et Iurium* die 26 Februarii 1825, ad 1, 2, 3, 4 et 5 Dub.

149 Attento continuo et laudabili quadraginta annorum servitio ab Archidiacono Antonio Cerroni in Collegiata Ecclesia S. Mariae Frusinonis Verulanae Dioecesis praestito, S. Congregatio ei iubilationem concessit. In Verulana *Iubilationis* die 26 Februarii 1825.

150 Distributiones quotidianas a Francisco Posta Canonico Decano Ecclesiae Cathedralis Alatrinae perceptas, dum erat absens a residentia infirmitatis causa, quamvis absque apostolico indulto, restituendas Capitulo non esse, imo hoc teneri illius haeredibus praestare distributiones retentas, decrevit Sacra Congregatio. In Alatrina *Residentiae* die 9 Iulii 1825, ad 1 et 2 Dub.

151 Canonicos Collegiatae Terrae Ariciae Albanen. Dioecesis a Sede Apostolica provisos minime obstrictos esse ad solvendam mediam annatam Fabricae Ecclesiae declaravit Sacra Congregatio. In Albanen. *Mediae Annatae* die 3 Septembris 1825.

152 Non constare de nullitate erectionis praebendae theologalis in Ecclesia Strongulensi factae a Vicario Capitulari Le-Quaglie definivit Sacra Congregatio, tum quia non constabat de illegitima eius electione, qua etiam posita, erectio theologalis non ab auctoritate Vicarii, sed a Concilio Tridentino validitatem suam fuisset mutuata, tum quia non a laica potestate, cuius implorata tantum fuit venia, sed ab ecclesiastica auctoritate facta fuerat praefata erectio. In Strongulen. *Praebendae Theologalis* 18 Septembris 1825, ad 1 Dub.

153 Sententiam privationis Canonicatus a Vicario Capitulari metropolitanae Ecclesiae S. Severinae latam contra Archipresbyterum Franciscum Apa absentem a quinquennio non substineri dixit S. Congregatio, nedum ob inobservatos poenarum gradus a Concilio Tridentino praescriptos, verum etiam ob iustam absentiae causam, declinandi iniustam tyrannidem. In S. Severinae *Privationis Canonicatus* 22 Ian. 1827, ad 1 Dub.

154 Eumdemque Archipresbyterum manutenendum esse in dignitate archipresbyterali, et quatenus opus esset ad eamdem etiam redintegrandam esse, iudicavit Sacra Congregatio. Ibid. ad 2 Dub.

155 Ac illi a die cessatae perceptionis omnes fructus restituendos esse ab iis Canonicis, qui eos perceperunt, exceptis tamen fructibus provenientibus ex Massa pro Missis celebratis, decrevit eadem S. Congregatio. Ibid. ad 3 Dub. *Canonicatus.*

156 Proposito dubio an Canonicus Marocchetti, qui in cathedrali Ecclesia Bugellensi officium Poenitentiarii recens constitutum perpetuum in modum sibi suaeque praebendae, quam antea liberam tenebat, imponi passus fuerat, posset Ecclesiae Oropensi praefici, ex iure Canonicis ceteris communi constituendi Rectorem dictae Ecclesiae B. Virginis custodiendae, eumque e suo Collegio adscribendi, quin stata in absentes punctatura durante munere mulctetur, Emi Patres responderunt, ex Sacri Iuris censura Rectoriam Sanctuarii Oropensis incompatibilem quidem esse cum Canonicatu Poenitentiario Cathedralis Ecclesiae, et ad Secretarium cum SSmo iuxta mentem: mens est ut ex speciali

gratia in exemplum non deducenda dignetur SSmus annuere precibus Oratoris primi Poenitentiarii iuxta votum Episcopi, proviso per ipsum Episcopum ne desit alter ex gremio Capituli, qui suppleat loco Poenitentiarii absentis, quatenus eligatur Rector Oropensis. In Bugellen. *Incompatibilitatis* 26 Ianuarii 1827.

157 Cum reditus Collegiatae Ecclesiae Sancti Martini ob passam imminutionem tenues adhuc sint, Sacra Congregatio indultum reductionis quoad chori servitium 16 Decembris 1820 concessum prorogavit donec augeantur reditus; at servitium chorale ad Octavas Privilegiatas ampliavit. In Nullius S. Martini *Reductionis Servitii Chori* die 22 Februarii 1827.

158 Contendentibus Canonicis Carmalionensibus in Taurinensi Dioecesi ob indultum sibi ius optionis derogatum fuisse a Summo Pontifice regulis Cancellariae de affectionibus, vel reservationibus, ideoque optari posse quosque Canonicales praebendas, licet affectas vel alio modo Apostolicae Sedi reservatas, negativum in omnibus responsum edidit Sacra Congregatio. In Taurinen. *Praebendae Theologalis* die 27 Aprilis 1827, ad 3 Dub.

159 Iisdemque conquerentibus de quodam Archiepiscopi decreto iubentis ut Capitulum, de optandi iure testimonium daret, quasi inde sibi vindicare vellet ius confirmationis contra iura Capituli Carmaniolensis Bullis Pontificum sancita, Emi Patres proposito dubio an et quomodo in casu Optionum auctoritas Archiepiscopi intervenire debeat, rescripserunt affirmative per confirmationem optionis, et ad Secretarium cum SSmo. In eadem ad 4 Dub.

160 Translationem initam inter administratores Nosocomii Montis Bodii, et Iosephum Roberti approbandam esse censuit S. Congr., ad eliminandas litium expensas, quas ille locus plus sustinere nequibat et ob incertum causae eventum. In Senogallien. *Transactionis* die 8 Maii 1827.

161 Attentis peculiaribus circumstantiis in facto concurrentibus, S. Congregatio benigne concessit Capitulo Ecclesiae Cathedralis Sarnensis indultum recitandi mane Vesperas cum Completorio mensibus aestivis iuxta votum Episcopi ad decennium, facto verbo cum SSmo. In Sarnen. *Servitii Chori* die 25 Maii 1827.

162 Indultam per Emum Episcopum Praenestinum Pontificis facultatibus auctum Sacrorum reductionem in Canonicatu quem Lucas Zancatius in Cathedrali Ecclesia fundaverat, cum acriter impeteret Iacobus Petrinius eiusdem Beneficii patronus, S. Congregatio maluit differre iudicium, et interim Emus Episcopus, accito Patrono, curet exhiberi statum activum et passivum Canonicatus, et dignetur referre an et in qua Summa, durante suspensione, reditus Canonicatus fuerint investimento collocati. In Praenestina *Reductionis Missarum* die 25 Maii 1827, ad 1 Dub.

Precibus Collegiatae Ecclesiae Lapidonensis in Firmana Dioecesi, quibus postulabatur suspensio Canonicatus ad turrim campanilem et Ecclesiae parietes sarciendos atque puliendos, cum nec Canonici neque municipes (qui patronatu Ecclesiae fruuntur) sustinendis huiusmodi impensis pares essent, Emi Patres annuendum dixerunt ad annum, et si quid deerit pro impensa necessaria, Emus Archiepiscopus curet rem componi inter Capitulum et Communitatem. In Firmana *Suspensionis Canonicatus* 25 Maii 1827, ad 1 Dub. 163

Iisdemque Canonicis sciscitantibus in casu negatae suspensionis quomodo occurrendum esset impensis pro necessaria reparatione Turris et Ecclesiae, rescripserunt provisum in primo Dubio. In eadem ad 2 Dub. 164

Cum Alexander Testa Canonicus Basilicae S. Mariae in Cosmedin inter Cappellanos, quos dicunt Communes et Acolytos Ceroferarios Pontificii Sacelli, deinde inter Cappellanos adsistentes cooptatus impetrasset indultum abessendi a Choro pro diebus et horis quibus suo munere in Pontificali Sacello perfungeretur, ita tamen ut de praecisa necessitate vacandi conscientia ipsius onerata denunciaretur, contenderetque se eodem frui posse toties quoties ad Pontificale Sacellum potius quam ad Chorum sese contulisset, licet per Collegii Acolytorum Decanum certa quaedam dispositio prodiisset qua Acolyti bifariam distributi in memorato Sacello alternis vicibus praesto esse adigebantur, Emi Patres iudicarunt illum gaudere exemptione iuxta votum Emi Diaconi. In Romana *Indulti* 23 Novembris 1827. 165

Ne quid damni caperent fideles qui Segestam incolunt, S. Ordo respuit preces Archipresbyteri et Archidiaconi deposcentium, ut remotis Primicerio et Poenitentiario, tota animarum cura sibi crederetur; addiditque duo illa officia vacantia quam primum ab Episcopo instaurari. In Brugnaten. *Curae Animarum* 31 Ian. 1835, ad 1, 2, 3 et 4 Dub. 166

Consulendum esse SSmo pro Iosepho Bonaccorsi in Cathedrali Pergulana Canonico Poenitentiario absolvendo a fallentiis chori cum Comitiis Communitatis praesens adesse debet, constituit Sacra Congregatio. In Callien. et Pergulana 31 Ianuarii 1835. 167

Cum evidens adpareret eius Ecclesiae bonum, quae Eugubii D. Christinae nomine venit; iuxta Episcopi votum concessit S. Congregatio illis Canonicis, qui ex diversa aderant fundatione, perfectam quoad omnia communionem, facto verbo cum SSmo. In Eugubina 21 Februarii 1835, ad 1 Dub. 168

Ex cap. 3, sess. 24 Conc. Trid., declaravit S. Congr. Canonicos Pisanos ad hoc selectos ut Archiepiscopo Dioecesim perlustranti comites adsint, prius ab ipso esse adprobandos, ut in Pisana *Visitationis* 28 Martii 1835, ad 2 Dub. 169

170 Cum ab Episcopo nominatus fuisset ad Canonicatum in Collegiata Munduriae Augustinus Guarini Munduriae natus, sed civica parentum origine destitutus, ne eiusdem Canonicatus proventus sibi addici a die captae possessionis contra Capituli adversantis vota obtinuisset episcopali sententia, pugnatum acriter est, appellationis vi, de huius sententiae validitate. Ac contendente Capitulo vetera Ecclesiae statuta civicam parentum qualitatem exigentia, ut quis Ecclesiae participatione frui posset, in suo adhuc robore extare, ac proinde in Guarinium esse attendenda: Obtestante vero Guarinio statuta huiusmodi per Breve *Impensa* S. M. Pii VII de a. 1819 fuisse abrogata, et Canonicorum elationem Episcopi arbitrio fuisse remissam; S. Ordo ut tutius procederet rescripsit: *Dilata et scribatur Nuncio Apostolico ad mentem.* In Oritana *Participationis* 29 Aprilis 1836.

171 Conditionem a Capitulo Civitatis Castellanae adpositam Canonicatibus, quos erigere mandaverat Ursula Audosilla, confirmavit S. C. In Civitatis Castellanae *Iurium Canonicalium* die 16 Iulii 1836.

172 Collegiatae Ecclesiae Balneariae Canonicis (ab institutore Sergiani nuncupatis) ob attritam redituum substantiam postulantibus binorum vacantium Canonicatuum suppressionem, seu suspensionem, vel reductionem Choralis servitii, Sacra Congreg. rescripsit: Dilata, et audiatur Episcopus super novis precibus, qui referat (bini enim illi Canonicatus pendente recursu fuerant collati) qua auctoritate, et a quo Canonicatus vacantes fuerint collati, pendente coram S. C. de eorumdem suspensione recursu, super quo idem Episcopus eamdem S. C. instructam reddiderat sub diebus 19 Nov. 1832 et 12 Septembris 1835. In Viterbien. *Unionis et reductionis Servitii Chori* 16 Iulii 1836.

173 Beneficium Canonicale S. Charoli a Charolo Torniello in Basilica Gaudentiana fundatum requirere Subdiaconatus Ordinem ex germana testatoris voluntate, declaravit S. Congreg. In Novarien. *Iurispatron.* die 13 Augusti 1836, ad 3 Dub.

Iubilationis indultum S. C. impertivit, facto verbo cum SSmo, Francisco Donati Collegiatae oppidi Mercatelli Canonico, quia, senio et adversa valetudine confectus erat, atque diuturnum Chori servitium per 35 annorum spatium laudabiliter expleverat, aberat tantum spatio quinque aliorum annorum, quibus Collegiata, italico cogente regimine, suppressa remansit. Urbanien. *Iubilationis* die 16 Septembris 1836.

174 Nominationem ad Canonicatum S. Charoli a Capitulo Basilicae Gaudentianae peractam S. C. irritandam fore declaravit in Novarien. *Iurispatronatus* 13 Augusti ad 4 dub.; iterum iterumque causa proposita EE. PP. rescripserunt: *in Decisis et amplius.* In eadem die 17 Decembris 1836.

E converso iuxta nuperam facti speciem consulendum SSmo pro adprobatione emphyteusis favore Aloysii Bianchi salvo iure vigesimae et sextae, rescripsit S. C. In eadem ad 2 Dub. 175

Canonicis ac Portionariis Collegiatae Noci, ob aëris inclementiam, redituumque tenuitatem, indultum Choro per tertiariam inserviendi postulantibus, EE. PP. negativum protulere responsum in Conversanen. *Servitii Chori* die 17 Decembris 1836. 176

Orta controversia an Canonicatus de Lanfranchis in Metrop. Ecclesia Pisarum Residentiae onere teneretur, quod nulla in eius institutione expressa de hoc mentio facta fuerit, Sacer Ordo definivit pro affirmativa ad tramites iuris, servata tamen consuetudine quoad chori servitium pro diebus solemnioribus, taxata summa pro singulis fallentiis ab Ordinario favore Fabricae Ecclesiae applicandis. Pisana *Residentiae* 2 Iunii 1837, ad 1 Dub. 177

Cum Canonici Cathedralis Casertanae per longissimum tempus optionis iure usi essent, quod Statuto ipsis concessum fuerat, quamvis postea 60 annorum spatio propter temporum adiuncta gravissima uti omisissent, illud adhuc competere responderunt EE. PP., excluserunt autem ab optione praebendas, quibus dignitas, aut officium annexum esset; ita tamen, ut in mensibus reservatis, et pro beneficiis affectis ab Apostolica Sede provideri deberet praebenda quae optata non fuisset. Casertana *Optionis* 2 Iunii 1837. 178

Quod autem Canonicatum cum congrua satis praebenda receperit Aloysius Corsini, nec ullam posthac eiusdem reditus passi fuissent imminutionem, servitii chori reductionem denegavit, eidem postulanti, dato responso negative et amplius. Pistorien. *Reduct. onerum* 17 Februarii et 24 Martii 1838. 179

Cum eadem clausula S. Congreg. indulsit precibus Canonicorum Cusentinae Cathedralis ob tenuissimos praebendarum reditus chori servitium de alternativa ad tertiariam reduci poscentibus. Cusentina *Servitii Chori* 23 Iunii 1838. 180

Manentibus iisdem circumstantiis S. Congr. prorogationem Indulti quoad imminutionem servitii chori concessit Aquilano Capitulo ad aliud decennium, facto verbo cum SSmo. Aquilana *Servitii Chori* 15 Septembris 1838. 181

Inspectis gravissimo chori servitio, quo tenebantur Canonici Lucerinae Ecclesiae, nec non utilitate, quam minus gravati potuissent populo Christiano afferre, reductionem quotidiani servitii chori ad alternativam indulsit S. Ordo, exceptis de more tempore Adventus, Quadragesimae, festis diebus etiam reductis, octavis privilegiatis et festo S. Titularis, iussitque insuper ut Episcopus ad tramites S. Conc. Trid. constitueret distributiones quotidianas, quae inservientibus accrescerent. Siquidem his destitui 182

Capitulum constitisset. Lucerina *Reduct. Servitii Chori* 22 Decembris 1838.

183 Inspecta satis congrua praebenda, qua potiuntur Canonici Collegiatae S. Michaelis in foro in Lucana civitate, ipsis instantibus pro exemptione a chori servitio diebus 2 et 3 post Pascha, et 2 et 3 post Nativitatem D. N. I. C., nec non ab onere per statutum inducto inserviendi pro Canonico iubilato absente, S. C. nequaquam annuit, dato responso Negative in omnibus. In Lucana *Servitii Chori* 2 Martii ad 2 et 3 Dub.

184 Pro Distributionum condonatione, quas Canonicus Thologus Vincentius Anzilotti perceperat episcopali exemptionis decreto nisus ob lectionem Theologiae Dogmaticae, cui in Seminario Pisciensi absque ullo emolumento navabat operam, S. Ordo rescripsit consulendum esse SSmo, attentis peculiaribus circumstantiis. In Piscien. *Indulti* die 23 Martii 1839, ad 3 Dub.

185 Postulanti Canonico Theologo Vincentio Anzilotti confirmationem indulti, quo Episcopus ipsi concesserat ut diebus, quibus Theologiam Dogmaticam in Pisciensi Seminario absque ullo honorario tradit, gauderet exemptione a Choro cum distributionum perceptione, EE. PP. attentis peculiaribus circumstantiis, praesertim Seminarii paupertate, et impotentia aliter supplendi, annuendum duxerunt, dato responso affirmative in casu de quo agitur, exceptis distributionibus inter praesentes tantum dividendis usque ad electionem novi Episcopi. In Piscien. *Indulti* die 23 Martii 1839, ad 1 Dub.

186 Sacerdoti Francisco Tiberti, qui omnibus a Fundatore praescriptis dotibus instructus a Capitulo Civitatis Castelli ad Canonicatum in Ecclesia Cathedrali Tiferni sub invocatione D. Floridi legitime fuerat nominatus, cum nemo ex passive vocatis ex adverso contendentibus idoneus reperiretur, S. C. canonicam institutionem dandam esse decrevit. In Civitatis Castelli *Canonicatus* die 27 Aprilis 1839, ad 1, 2 et 3 Dub.

187 Iisdem perdurantibus causis, servitii Choralis *reductionem* ad primas et alteras Vesperas in Festo B. M. Virginis in Coelum Assumptae, et anniversarium Pantano ad decennium impertitam favore Collegii Hebdomadariorum in Parochiali Ecclesia S. Mariae Maioris prorogavit S. Ordo ad aliud decennium ad formam praecedentis resolutionis an. 1828, mandavitque Emo Archiepiscopo, ut curaret executionem mentis eiusdem praecedentis resolutionis, de onere quodam novis Beneficiatis imponendo. In Neapolitana *Reductionis Servitii Chori* die 26 Ianuarii 1840.

188 Capitulo Albensis Cathedralis flagitante, ut ex loci insalubritate a servitio chori per binos menses abesse concederetur cum privilegio percipiendi interim distributiones quotidianas, stante consuetudine immemorabili, Emi PP. perpendentes multa in eius Capituli statutis a S. Canonibus absona contineri, ad bina proposita dubia rescripserunt: Dilata, et Episcopus curet confici iuxta Bullam S. M. Pii VII incipientem *B. Petri Apostolorum Principis*, nova Capitularia statuta ad normam SS. Canonum et S. Concilii Trident. infra sex menses, quibus confectis certioret, et causa reproponatur. In Alben. *Servitii Chori* die 23 Martii 1840, ad 1 et 2 Dub.

189 Canonicos Marianum Bartolozzi et Philippum Nobili, nec non praebendatum Xaverium Spagnoli Ecclesiae Collegiatae Montis Ulmi Firmanae Dioecesis certamen instaurantes adversus Archiepiscopi decretum in S. Visitatione die 13 Februarii editum, quo firmatum fuerat ut sub caducitatis poena Presbyteratus Ordinem susciperent, S. C. attenta Ecclesiae Collegiatae natura, nec non peculiaribus tum Capituli, tum fundationis statutis, decrevit non teneri ad S. Ordines; atque inde ad alias preces ab iisdem porrectas pro dispensatione ab ordinibus suscipiendis, quatenus tenerentur, respondit, provisum in primo. In Firmana *SS. Ordinum* die 27 Aprilis, ad 1 et 3 Dub.

190 Vacationes ob passam redituum imminutionem a quotidiano servitio chori, cui per statutum adigebantur, Canonicis Collegiatae Vallis Montanae concessit S. C. ad duos menses sive continuos sive interpolatos, exceptis festis solemnioribus, tempore Adventus et Quadragesimae de licentia Episcopi, et dummodo non abessent ultra tertiam partem. Signina *Servitii Choralis et Reductionis* 17 Februarii, ad 1 Dub.

191 Capitulum Cathedralis Puteolanae quotidianum chori servitium ad alternativum reduxit per septem annos, adhibito Episcopi consensu, qui veniam ab Apostolica Sede se imploraturum spopondit. At, Episcopo morti proximo se nunquam indultum impetrasse confitente, Capitulum tum pro absolutione arbitrariae reductionis quoad praeteritum, tum pro reductione choralis servitii quoad futurum ad S. Congregationem confugit, quae data absolutione quoad praeteritum, super petita reductione rescripsit: *Dilata, et expectetur Episcopus.* In Puteolana *Reductionis Servitii Chori* 21 Iunii 1842, ad 1 et 2 Dub.

192 S. C. distulit causam servitii chori, qua petebat Michaël Luciani Beneficiarius Proto-Basilicae Lateranensis, num non residens mense Octobris posset alios *substituere* in servitio chori, et quatenus negative; saltem cum gratia eiusdem substitutionis beneficium. Romana *Servitii Chori* 23 Iunii 1842, ad 1 et 2 Dub.

193 Ad Canonicatum Pisanae Cathedralis, cuius fruitioni Cappellanorum Collegium fuerat a fundatore vocatum, dummodo personae adessent septem, designatis qualitatibus pollentes,

Magnus Haetruriae Dux Patronus nominaverat Antonium Roncucci, a dicto Collegio extraneum, et dictis qualitatibus destitutum. Hoc autem dispositionem postulante, qua tamen non indigere arbitrabatur, quia cum nemo ex Cappellanis singulis volitis qualitatibus donaretur, passivam vocationem silere contendebat: contra vero propugnante Cappellanorum Collegio iuspatronatus passivum, corpori concessum, suas exerere vires, quod inter Cappellanos duo adessent una tantum, vel altera qualitate destituti; proposito dubio: *An et quomodo sit locus dispensationi?* S. Ordo respondit: *Ad Dominum Secretarium cum SSmo iuxta mentem.* In Pisana *Canonicatus quoad dispensationem* 9 Iulii 1842.

Capitularibus loci nisi expostulantibus, ut 194
temperatioribus anni mensibus, anniversaria celebrare liceret, quae loco valetudinis pernicioso et mensibus frigidioribus peragenda erant, S. C. petitam translationem permisit ad alios dies arbitrio Episcopi, et in Tabella apponi iussit, facto verbo cum SSmo. Conversana *Translat. Anniversar.* 28 Iulii, ad 1 dubium.

CANONICI REGULARES

SACRAE CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA.

1 Duae Canonicorum Regularium Congregationes, altera nuncupata Lateranensium a Basilica S. Ioannis in Laterano, quae potissimum Ravennae florebat, altera Rhenanorum a parvo flumine Rheni apud Bononiam, quae tam Romae quam Bononiae in primis clarebat, antiquis inter se benevolentiae vinculis mutuo devinciebantur, licet habitu et constitutionibus distinguerentur.

Saeviente gallicae irruptionis procella prisci foederis non obliti adiumentum et subsidium sibi invicem praebere non omiserunt. Pace restituta statim ab anno 1814, opera P. Abbatis Generalis Garofali, Rhenanorum ordo in pristinum redintegratus est; nec multum temporis effluxit, ut etiam ordo Lateranensium restitueretur.

Interim memoratus Abbas cum Lateranensium gratiam amoremque sibi conciliasset in illud maxime incubuit, ut de Rhenanorum et Lateranensium Congregatione unum corpus unaque familia conficeretur. Ad hanc itaque rem adprobatio a Sancta Sede impetrata est per Rescripum datum die 6 Augusti 1819.

In illo Sanctitas Sua praescripsit, ut Capitulum Generale ad hoc celebraretur; decretique executionem pro implorata unione Emo Pacca Cl. M. commisit, ac in posterum *Ordinem Canonicorum Regularium SSmi Salvatoris Lateranensium* vocari voluit: tandem utriusque ordinis res omnes ac privilegia iuraque communicavit atque permiscuit.

Emus Executor in Rescripti Executione iussit de utriusque Ordinis Rhenanorum ac Lateranensium constitutionibus unam dumtaxat regulam quamprimum concinnari, demptis vel additis, quae pro temporum ac circumstantiarum opportunitate addenda vel demenda viderentur.

Huiusmodi Constitutiones S. C. Episcoporum et Regularium exhibitae sunt an. 1840 a Vincentio Tizzani Vice-Procuratore Generali, nunc meritissimo Interamnae Episcopo, commendataeque ab Emo Pacca Ordinis Protectore. Quae res dum adhuc penderet, P. Abbas Generalis expetivit, ut quasdam, quas proponebat, mutationes discuti approbarique S. C. concederet.

Caeterum quaedam in iisdem Constitutionibus notatu digna reperta sunt. Primo siquidem pluribus locis innui videbatur, aliquibus in casibus Canonicos Regulares obnoxios non esse censurae Extravagantis *Ambitiosae*. At vero, licet ante Urbanum VIII aliquae adessent Religiones, quae ab hac lege erant exemptae, decreto tamen memorati Pontificis huiusmodi exemptiones ablatae sunt. Legitur enim in citato decreto: *Omnium rerum et bonorum immobilium, et pretiosorum immobilium et pretiosorum mobilium alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, census perpetuos seu vitalitios, hypothecam, locationem et conductionem ultra triennium, concessionem in feudum (a quibuslibet Ordinum Regularium moderatoribus) fieri perpetuo-prohibet... non obstantibus indultis, privilegiis, quibus Sanctitas Sua derogat.*

Et reapse huic decreto indiscriminatim parent universi Regulares, et quotidie Beneplacitum Apostolicum in casibus ab illa Extravagante praescriptis implorant. Neque vero ab hoc onere eximere sese poterant Canonici Regulares, quidquid sit de antiquarum Constitutionum privilegiis. Hae enim approbatae fuerunt an. 1592 et an. 1612, cum tamen huiusmodi Urbani decretum an. 1624 editum fuerit, neque Sancta Sedes haec privilegia in posterum impertiri consueverit.

Secundo loco, cum res est de Monachis incorrigibilibus, nulla mentio fit decretorum Urbani VIII et Innocentii XII, quibus ratio praescribitur, quae in retinendo Religioso incorrigibili atque expulsioni obnoxio sequenda sit.

Tertio loco quando sermo est de acceptatione novarum domorum vulgo *Canoniche* ideoque de nova earum fundatione, nihil innuitur de praescripto Concil. Trid., sess. 25, cap. 3 de Reg., in quo exposcitur Ordinarii licentia, neque de Constit. *Instaurandae* an. 1661, in

quo Innocentius X prohibet nova cuiuslibet Ordinis erigi Monasteria *absque Sedis Apostolicae licentia speciali... praevia examinatione Congregationis negotiis Episcop. et Regular. praepositae.*

Quinque itaque dubiorum formulae Emis PP. sacrum hunc ordinem constituentibus discussioni suppositae sunt, nimirum: 1° *Se e come si debbono approvare le nuove Costituzioni de' Canonici Regolari del SSmo Salvatore Lateranesi?* Et quatenus affirmative: 2° *Se convenga ammettere le modificazioni proposte dal P. Abate Generale?* 3° *Se aggiungere, che per le alienazioni de' beni stabili e mobili preziosi si debba stare all' Estravagante* Ambitiosae, *non ostanti gli antichi privilegi?* 4° *Se esprimere, che per l' espulsione si debba osservare il Decreto di Urbano VIII e d' Innocenzio XII?* 5° *Se dichiarare, che per l' erezione delle nuove Canoniche debba rimaner ferma la Constitut.* Instaurandae *d' Innocenzo X?* 6° *Se vi sia luogo ad altri cambiamenti?*

Eminentissimi PP. in generali conventu diei 26 Martii 1841 rescripserunt: Ad 1 *Affirmative iuxta modum.* Ad 2, 3, 4, 5, *affirmative.* Ad 6 ad Emum Praefectum cum Emo Ponente.

Sanctitas Sua hanc Resolutionem approbavit, ideoque decretum typis editum est.

Romana: *Super approbatione Constitutionum Ordinis Canonicorum Regularium SSmi Salvatoris Lateranensium.*

2 Episcopus Troianus, ut rectae in Capituli Troiani convocatione disciplinae competeret, die 28 Februarii 1838, decretum edidit, quo plura super hac re iubebantur. Sed praesertim in articulo primo statuebatur, quod Capituli Praefectus *non potrà convocare il Capitolo senza far precedere antecedentemente la schedola affissa per tre giorni nel luogo solito, nella quale dovrà spiegarsi l' oggetto della convocazione, e ad evitare le frodi, che per tale causa possono sorgere, la detta schedola dovrà esser vistata dalla nostra Curia, la quale in occasione di differenza potrà confrontare la data con quella della conclusione capitolare indi risultante:* Quamlibet vero decreti violationem suspensio a divinis ipso facto consequi debebat.

Cum vero Troianum Capitulum ad Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium appellasset, causa, iuris ordine servato, proposita est concordato dubio: *An decretum Episcopi diei 16 Oct. 1838 super convocatione Capituli sit confirmandum vel infirmandum in casu?*

Sententiam affirmativam circa primam dubii partem propugnabat Episcopus ex eo, quod Ordinario ius competat praescribendi rationem, quae a Canonicis in Capitulo congregando sequenda sit, Crispig. Vis. Past. 6, 3, § 30; praesertim vero si iusta adsit causa, Ferrarius v. *Capitulum,* art. 1, n. 8. Iam vero iustissimas in casu causas id providendi intercedere multis factorum deductionibus evincere satagebat.

At vero replicabat Capitulum istiusmodi ius Episcopo nulla ratione inhaerere, ut S. Cong. Episc. et Reg. in Brandusen. 17 Ian. 1584, ibi: *La S. C. ha risoluto, che il Capitolo sia libero di congregarsi quando vuole, purchè non sia in pregiudizio del culto divino, onde non si può obligare a domandare la licenza.* Addebant insuper, quod nequeat Episcopus legem facere, ut in Schedula negotia edicantur, quae in capitulo pertractari oporteat, ut docet Card. Petra sect. 2 de Solemn. in alienat. rerum Eccles., n. 48, ibi: *An Episcopi licentia requiratur in convocatione Capituli? Dicendum regulariter non requiri, si solitum sit sine illa convocari... si tamèn requiratur licentia Episcopi, non tenetur Capitulum declarare, quae negotia agere debet in Capitulo: S. Cong. Episcop. et Regul. in Andrien. 25 Febr. 1603, n. 11.*

Patres Emi in plenario conventu diei 25 Septembris anni 1840 ad dubium super exscriptum responderunt: *Ad primam partem affirmative iuxa modum, deleta nimirum obligatione indicendi in scheda negotia de quibus agendum sit in Capitulo, factaque expressa declaratione per appositionem; visa: nullam plane induci necessitatem licentia episcopalis de convocatione Capituli, nec non ablata poena latae sententiae.*

Troiana: *super Convocatione Capituli.*

CANON MISSAE

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 Cum Abbas saecularis et Collegiatae Ecclesiae S. Petri Oppidi de Lerma nullius Dioecesis Provinciae Burgensis postularet: 1. An liceret Clero tum saeculari, quam regulari in Ecclesiis ei subiectis eum nominare in Canone. 2. An in iisdem Ecclesiis ipsius nomen addendum esset in Oratione seu Collecta, quae in Hispaniarum Regnis recitatur pro Pontifice, Episcopo etc.; S. Rit. Congr. respondit: *Quoad annunciationem nominis in Canone: Negative. Quo vero ad collectam, dilata, et ad mentem.* Mens est, *ut exhibeatur Breve Clementis X, et deceatur de consuetudine in aliis Abbatiis Hispaniarum Regni.* Die 1 Septembris 1804 Nullius de Lerma.

An Sacerdos dicere debeat *Te igitur* in prin- 2
cipio Canonis, dum elevat manus et oculos, vel incipere debeat dum est iam in profundo inclinatus? S. C. respondit: *Servanda Rubrica de ritu servando in celebratione Missae, tit. 8, num. 1, et altera Canoni praefixa.* Tuden. die 7 Septembris 1816.

3 An debet Sacerdos pronuncians in Canone Missae nomen alicuius Sancti, de quo factum est Officium, vel saltem commemoratio, facere inclinationem capitis? S. C. *Affirmative*. Ibid., num. 32.

4 An inclinandum sit caput, quando nominantur in Canone Sancti, qui nominantur in Canone si sint rit. semidupl. et Missa dicitur de Requiem, num inclinandum sit caput dum in Canone nominantur dicti Sancti. S. R. C. respondit: *In missis de Requiem, Negative*. Panormitana die 12 Apr. 1823, ad 13.

In Canone Missae infra actionem nominatur S. Ioannes Apostolus et Evangelista; in Oratione *Nobis quoque peccatoribus*, dicitur *cum Ioanne* nascitur exinde dubium: 5

Si Missa dicitur, vel fit commemoratio dicti Sancti, qui nominatur in Canone: quandonam caput est inclinandum? quando nominatur, aut commemoretio fit de S. Ioanne Baptista, vel quando Missa dicitur, vel commemoratio fit de S. Ioanne Ap. et Evang.? S. C. respondit: *Dilata et videatur particulariter ex officio*. Panormitana die 12 Aprilis 1823.

CANTOR, CANTUS

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 Quum S. Congr. interrogata esset: An a Cantoribus in Choro incipi possit Introitus Missae, priusquam Sacerdos eamdem Missam celebraturus ad Altare pervenerit, respondit: *Negative et amplius*.

2 An servari possit aperta consuetudo, ut in Processionibus Litaniarum earumdem Cantores incedant pluvialibus induti.

S. R. C. *Affirmative*. Conimbri, dub. 7 et 17, die 14 Apr. 1753.

3 Essendo pregata la S. Congregazione di concedere la necessaria facoltà, perchè nella Diocesi di Bitonto si possa cantare dall' Organo nel momento della Benedizione coll' augustissimo Sacramento il versetto del Salmo LXVI: *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, et metuant eum omnes fines terrae*, secondo l' antico costume. S. Congr. respondit: *Servetur Decretum in Caputaquen. diei 9 Febr. 1762; permitti vero potest ut cantetur* Benedicat nos Deus, *immediate post Benedictionem iuxta instructionem Innocentii XII a Clemente XII confirmatam in delatione Viatici*. Bituntina die 18 Martii 1833.

Cantor Cathedralis Civitatis Notabilis, qui 4 cum aliis Dignitatibus et Canonicis ab Episcopo invitatis ad Collegiatam S. Pauli Civitatis Vallettae se confert, non potest gestare virgam, qua utitur in Cathedrali; eadem vero virga uti potest Cantor Collegiatae praesentibus Canonicis Cathedralis. Melevitana *Praeeminentiarum* 19 Maii 1786, dub. 5 et 6.

Ad Cantorem Ecclesiae Collegiatae spectant 5 functiones Chorales muneris sui propriae; locus autem in associatione Episcopi, et in Processionibus ei assignandus est ad formam Caeremonialis. Ibid., dub. 7.

Ubi Cantus Chori non producitur usque 6 ad elevationem hostiae, *Benedictus qui venit*, etc., cantari non debet immediate post primum *Hosanna in excelsis*, sed post elevationem. Marsorum 12 Novemb. 1831, dub. 33.

CAPPELLA

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Cappellae nuncupatae Corpus Christi prope locum Albiniani in Comitatu Venayssino, cuius loci est Baro Alemannus de Passis qui eam aedificavit, demolitioni, nec non alienationi illius situs, ac translationi onerum non est locus; sed est locus reparationi, ac novae eius aedificationi a Barone dicti loci faciendae, etiamsi Episcopus in Visitatione ruinam minari agnoscens eam esse interciendam ac supprimendam decreverit. Arausicana die 17 Iunii 1780, dub. 1.

2 Nec Cappellae eiusdem Rectori indulgenda est reductio ac commutatio onerum, quibus ex fundatione ille fuit gravatus. Ibidem, dub. 3.

Nec non Cappellae suppellictilia sacra sunt 3 ab haerede fundatoris ad formam testamenti subministranda. Ibid., dub. 4.

Cum Cappella Innocentium in Ecclesia Ab- 4 batiali Nullius Foripompilii erecta, perspicue probare nequiverit identitatem Domus ipsi a Ioanne Tobbia Episcopo Brictinorien. cl. mem. donatae, vel saltem cum longissima praescriptione Episcopi Brictinorienses eamdem domum possederint, Sacra Congregatio censuit, Cappellae Innocentium reintegrationem ad dictam domum denegare; quo rescripto provisum fuit evictioni adversus Episcopum Brictinorien. a Cappellae Administratoribus petitae. In Nullius Foripompilii et Brictinorien. *Vindicationis* die 18 Decembris de 1 et 2 Dub.

CAPPELLANIA

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Imminutas ita reperiit Cappellaniae ab Aloysio Pantalupi in Altari S. Catharinae V. et M. in Ecclesia S. Petronii Castri Bononiensis fundatae sortes eiusque fructus, ut Oneris Missarum reductionem obtinuerit Sacerdos Paulus Naldius. Summam praeterea scutorum 81 pro domus Cappellani et viae constructione eamdem superiorum iussu impendit. Alia nunc scuta quinquaginta supersunt pro necessaria domus ulteriori reparatione eroganda. Postulavit ille suspensionem missarum pro redintegratione expensarum, et non obtinuit. Postulat nunc an et quomodo sit providendum pro aliis expensis necessariis pro totali reparatione eiusdem domus? et nequaquam obtinuit. Imolen. *Reduct. et Suspens. Onerum Miss.* die 14 Februar. 1778, dub. 4.

2 Canonicus Ioannes Barastrellius, qui est Cappellanus trium quarumdam institutionum Monasterii S. Placidi nullum onus missarum praedecessores implevisse asserit, qui ad orandum tantum pro anima fundatorum teneri putarunt. Nihil aliud ex fundatione, nisi testatores divinorum Officiorum celebrationem demandasse, evincitur, et unus testator celebraturo Sacerdoti reliquit uncias auri duas; sed reditus harum fundationum sunt imminuti, et hae formae quatuor saecula praeseferant. Cappellanus declarari onera pro eisdem legatis piis implendis postulat. S. C. Cappellanum missas in altaribus a fundatoribus designatis iuxta quantitatem redituum ad rationem taxae perpetuae cum applicatione pro anima respectivorum fundatorum teneri rescribit. Messanen. die 16 Maii 1778.

3 Ad Cappellanum Ecclesiae et Cappellae B. M. V. Gratiarum Frusinonis de iurepatronatus Scholasticae Quartucci spectat administratio quoad bona, iura, credita, sacra suppellectilia et alia quaecumque data, concessa et perventa ad dictam Ecclesiam et Cappellam; licet dicta Ecclesia a Communitate Patribus SSmi Redemptoris concessa fuerit. Verulana *Iurispatronatus* die 16 Ian. 1779, dub. 2.

4 Dispensationem a summo Pontifice Benedicto XIV habuerunt, in exemplum tamen non trahendam, ad retinendas Cappellanias amovibiles fundatas ab Antonio Rota in Ecclesia Collegiata terrae Ophidae Canonicus Lucius Recchius, et Sacerdotes Venantius Telli, et Elpidius Biccolinus, etiamsi essent exteri Presbyteri, et alter Canonicus contra voluntatem expressam testatoris, qui Oppidanos vocaverat; ideo quaesitum fuit an sustineantur dictae dispensationes, Oppidanis contradicentibus et allegantibus esse silentio praetermissas fundationis qualitates, S. C. sustineri illas censuit. Asculana 15 Maii 1779, dub. 1.

Ad legatum pium missarum ab Antonio 5
Rota relictum deputati fuerunt duo Cappellani, qui indulta pontificia obtinuerunt missas celebrandi donec vixerint, sed Capitulum terrae Ophidae, ad quod spectat ius Cappellanum vel Cappellanos deputandi, exorat ut dicta indulta tamquam subreptionis et obreptionis vitio infecta revocarentur, quum qualitates a testatore requisitas Cappellani minime haberent. S. C. indulta praefata valida esse, et non esse locum eorum amotioni a Cappellania declaravit. Asculana die 15 Maii 1779, dub. 2.

Pia mulier Cassandra Iansito de Martino Be- 6
neventana binas erigens Cappellanias seu Beneficia cum missae quotidianae onere praelationem familiae Bernardi Fratris in futuris nominationibus tribuit; propterea Bernardus, mortuo primo nominato Cappellano, ad illam vocavit filium suum sexennium sub spe obtinendae dispensationis aetatis cum facultate per alium onus implendi. Dispensationem implorat puer, et usquequo ad legitimam aetatem perveneri pro suscipiendo Sacerdotio adimpletis oneribus gratiam assequutus est. Beneventana *Dispensationis* die 28 Aug. 1779.

Ob Cappellaniam possessam a Canonico 7
Coadiutore Comite Olgiati in Ecclesia Cathedrali, qui onere missae quotidianae per se ipsum sub auroram explendo, ac assidue residendi in loco Scalengiarum gravatur, levamen idem petiit a S. C. sed minime auditus fuit quoad onus missarum, licet agebatur de filio patroni, et imminutos reditus esse asserebatur, verum ex gratia non residebat. Taurinen. die 29 Aprilis 1780, dub. 1 et 2.

Ecclesia Prioralis SS. Apostolorum Petri et 8
Pauli terrae Montis Leonis in Collegiatam erecta fuit. In hac erectione census in sorte 1200 fuit impositus. Vacat nunc Cappellania Curata, et Prior ac Canonici, qui ad munia parochialia Cappellano inhaerentia peragenda sese obferunt, suspensionem collationis Cappellaniae precantur ad effectum erogandi annua scuta 30, in partialem census redemptionem. Annuit Episcopus, et nemini suspensionem hanc afferre praeiudicium addit; et tamen e S. C. non impetratur suspensio. Redeunt Oratores, et ut recedat a decisis, petunt pro aere alieno solvendo, sed perstitit S. C. in decisis. Civitatis Plebis die 5 Aug. 1780.

Cappellaniam instituit Lodovicus Taberna 9
tunc Episcopus Laudensis, iusque nominandi contulit in haeredem Caesarem nepotem; oneraque personalis celebrationis residentiae adiecit Cappellano. Laurentius Taberna patronus prae-

sentavit Balthaxarrem Volpi in aetate viginti duorum annorum constitutum et nondum clericali tonsura initiatum. Supplicavit hic sibi dispensari super defectu aetatis, ut ad eius titulum possit ad ecclesiasticum statum promoveri. S. C. dispensationem impertita est iuxta votum Archiepiscopi Episcopi Papiensis. Papien. *Dispensat.* die 16 Sept. 1780.

10 Cappellanias in Metropolitana Ecclesia obtinentes dum Missas solius praesentiae celebrabant, consueverunt etiam eadem die alia onera Missarum adimplere cum sacrificii applicatione. Usum non satis tutum Revisores Legatorum Piorum existimarunt. Verum animadvertentes redituum tenuitatem, et excessivum missarum numerum, precati sunt, ut Cappellanis concederetur facultas onera missarum explendi per solam celebrationem solamque praesentiam cum applicatione sacrificii pro aliis Legatis, quibus onus inest applicationis. Re ad S. C. delegata, et dubio proposito, quibusnam Cappellanis sit locus celebrationi et missarum applicationi? responsum prodiit, dilata et ad mentem. Et « mens est, ut exhibeantur decreta, acta facta coram Card. Del Verme, et ut scribatur Archiepiscopo pro nova informatione iuxta instructionem: Ead. Caus. 19 Iulii 1783. Instructione dictum est, haud deprehendi ex fundatione nonnullarum Cappellaniarum legem fundatoris exclusivam oneris missas applicandi, ac prorsus ignorari consuetudinem, quae respicit modum et tempus explendae celebrationis. Inde animadversum, quod Rectores huiusmodi an. 1703 in S. C. institerunt pro exequutione decreti Episcopi Fontana, quo celebratio pro mortuis fundatoribus demandata fuit. De aliis vero Cappellaniis descriptis nullam proferri testamentariam dispositionem S. C. putavit, nec de iis mentionem fieri in sententia anni 1703, et in hoc casu fundatorum suffragio consulere voluisse censuit. Hinc postulatur ulterior causae elucidatio.» Ferrarien. 19 Iul. 1783.

11 Cappellania, quam fundavit Sanctes Liegi in oppido Castri Plani gravatur onere missarum cum eleemosyna obol. 12 iuxta reditus, missae solemnis in Sabbato Sancto et festis B. M. V., quae missae inter illas cuiusdam hebdomadae computari debent; insuper, onere interventus vesperis et missis solemnibus, ac aliis quibuscumque parochialibus functionibus. Modo petitur reductio missarum ad taxam conciliarem, et exemptio a celebratione missae solemnis his diebus, quibus Parochus loci solemniter Sacris operatur, aliorumque onerum moderatio. Verum S. C. non favit missarum reductioni, et reliqua arbitrio Episcopi remisit. Aesina 25 Novemb. 1785.

12 Licet Cappellaniae octo fundatae in Monasterio Monialium S. Augustini ratione diminutionis redituum ac onerum earumdem reductae ad septem fuerint, moniales modo instant pro ulteriori reductione, annonae caritatem, redituum tenuitatem, nec non inveniendi Cappellanos difficultatem allegantes. Annuit gratiae S. C. iuxta votum Archiepiscopi: *Qui sequentem proponit reductionis modum: Narratum est supra, ut cum Cappellaniae ab octo ad septem redactae fuissent, iussum fuerit, ut superextantes reditus in eleemosynam tot missarum lectarum implicarentur. Harum vice proponit augmentum dotis septem Cappellaniarum ad scut. 48 cum dimidio circiter, comprehensis Sacris Utensilibus; factaque hac additione superfuturas adhuc animadvertit lib. 21, 12, 3, ex illis quae fuissent in missas lectas, de quibus supra, erogandae;* ita tamen, ut missae ex reditibus uniendis, et respective ex delendis oneribus celebrandae applicentur pro particularibus benefactoribus, quoad fieri separatim poterit, sin minus, collective. Ianuen. *Reduct. Miss.* 17 Iun. 1786.

Marcus Aurelius Peretti ex compatronis cuius- 13
dam Cppellaniae laicalis novem Cappellaniae praediola ac domum, quae eidem fundationi assignata erat, alienavit. Inde Sacerdos Carolus Peretti, qui eamdem Cappellaniam cum conditione amissionis, si congruo beneficio provideretur, obtinuit, paulo post Ecclesiam quamdam Parochialem quam decennio tantum retinuit, assequutus est; hinc post Paroeciae dimissionem, inspectis dictis alienationibus, sacro patrimonio destitutus ille remansit; exorat proinde redintegrationem ad nulliter Cappellaniae bona distracta et reportavit ad ea quae descripta in instrumento diei 9 Decemb. 1757 fuerunt. Asculana *Cappellaniae* die 2 Decembris 1786, dub. 1.

Possessionem captam ab Aloysio Terrentio 14
nominato ad Cappellaniam fundatam ab Ubaldo Conversi in Ecclesia S. Nicolai Castri Elogobiarum non esse circumscribendam prout praecedens Cappellanus ad triennium nominatus autumaverat, ex quo ipse durante triennio, et proinde ante nominationem Aloysii S. C. perpetuitatem postulaverat. Pisauren. *Cappellaniae* 2 Dec. 1786, dub. 2.

Quod Cappellaniam institutam a Ioanne 15
Baptista Boasi super domo pluribus obligationibus affecta, nec non et doti subiecta Catherinae Passano, responsum fuit, providendum esse iuxta votum Archiepiscopi: «Archiepiscopus censet quoad secundam Cappellaniam ut Oratrix teneatur Capitale huiusmodi libr. duo mille caute collocare, cum eius monetali augmento, quo evehitur ad libras bismille sexcentas triginta sex huius monetae extra bancum, ad hoc ut ex ipsis proventibus singulis annis celebrare facere teneantur tot missas rationata eleemosyna ad hanc Synodalem taxam, iniuncto pariter ipsis onere continuo celebrare faciendi tot missas pariter ad formam Synodi quot essent fructus Capitalis praedicti a die adeptae

possessionis Domus eiusdem usque ad diem, qua praeficitur impendium » applicatis missis pro Ioanne Baptista et Laura. Ianuen. *Reduct. et Translat. missar.* die 16 Decembris 1786, dub. 1.

16 Quo vero ad aliam Cappellaniam institutam a Laura Boasi super eadem pariter domo fundata simile responsum prodiit. Ibid., dub. 2.

17 Canonicus Guidus Badalotti Cappellaniam laicalem instituit, nemine ad iuspatronatus passivum vocato. Unus patronus masculus Ioachim Provenzali superest. Prae sua paupertate exorat ille, ut suspensa nominatione Cappellani, sibi redituum Cappellaniae decernatur administratio, ea tamen lege ut redituum medietas sibi in alimoniam durante paupertate, medietas altera in eleemosynam missarum iuxta testatoris votum erogetur. Oratoris petitis S. C. indulsit ad quinquennium, expletis duobus anniversariis et quinque missis. Aquen. *Cappellaniae* 3 Febr. 1787, dub. 1.

18 Ob diminutos Cappellaniarum reditus obsecrata fuit S. C. a Collegiatae Ecclesiae Cappellanis pro onerum reductione et commutatione anniversariorum ad missas lectas, ita tamen ut idoneum Cappellaniae praedictae praestare possent titulum pro sacra ordinatione, et S. C. eos audivit iuxta votum Card. Relatoris. Leodien. 24 Mart. 1787.

19 Ex annuis Mediolanensibus libr. 300 seu scut. 50 monetae Romanae Cappellaniam instituit Antonius Robbio in Parochiali Ecclesia oppidi Salarum cum onere quotidiani sacri et choralis residentiae in divinis. Aucta in ea regione ad ob. 16 cum dimidio manuali eleemosyna, S. C. precati sunt patroni pro reductione onerum; et illa Servitium chori deleri statuit, et ad rationem manualis missas celebrari voluit. Derthonen. *Reductionis Onerum* 19 Maii 1787.

20 Fundata Cappellania laicali in oppido Montis Sancti a Sacerdote Spiriti, inter caeteras pactiones fundationis quae causam controversiae praebent, ipse voluit ut Plebanus pro tempore et Sacerdos dicti oppidi senior libere possint, et absque causa aliqua Cappellanum pro eorum arbitrio removere, quin rationem nisi Deo et eorum conscientiae afferrent. Hac de causa senior Sacerdos Canonicum Canepinium possessorem dictae Cappellaniae amovit, qui gravate id ferens, querelam ad S. C. detulit, quae servandam esse amotionem, nec esse locum reintegrationi, licet Episcopus id evenisse ex odio testetur, deliberavit. Firmana *Cappellaniae* die 3 Mart. 1787, confirm. 19 Maii.

21 Ad Cappellaniam residentialem in Ecclesia Cathedrali institutam patroni laicum Petrum Schiavinium annorum 14, sub conditione assumendi Clericatum, nominarunt. Cappellaniam hanc Sacerdotalem postea S. C. declaravit. Attamen dispensationem aetatis praevia SSmi consultatione donec ad legitimam aetatem pervenerit, Clericus ille reportavit. Asten. die 20 Septembris 1788, dub. 2.

Quatuor in Basilica Lateranensi Cappellanias 22
Hilarius Maurus Parmensis instituit, ac unicuique Cappellano onus iniunxit missae quotidianae, et instar Canonicorum eiusdem Basilicae choro inserviendi. Causa diminutionis earumdem redituum, una deinde altera fuit suppressa, et declaratum augendi earum numerum, si augerentur et fructus. Verum quum Cappellani sortem scut. 1400, et fructus scut. 1300 recuperassent, Capitulum Lateranense institit, ut augeretur servitium chori; S. C. audito Archipresbytero, censuit missarum onus augendum et Cappellanias reintegrandas iuxta numerum a testatore praefinitum; hinc S. C. rescripsit iuxta votum in omnibus Card. Protectoris. Et in folio proposita causa, in decisis dictum est. Romana 11 Aug. 1759. Cappellani conquesti sunt, et reductionem missarum petierunt, et S. C. iussit ut eligatur peritus iudicialis pro firmatione status 17 Iun. 1775, inde permansit in decisis 4 Apr. 1778. Demum putavit recedendum a decisis et iuxta votum Card. Archipresbyteri, qui ita concludit: *Qua de re quoniam et patronorum consensus accedit, censerem annuendum esse Oratoribus pro reductione missarum ad menstruas 45 tantum, ab ipsis celebrandas, servata forma in omnibus rescripti huius S. C. lati die 1 Dec. anni 1725*, decidere die 20 Dec. 1788.

Cardinalis Cosma Imperiali Cappellanias fun- 23
davit pro Ianuensibus Sacerdotibus in Ecclesia S. Ioannis Baptistae eiusdem nationis, onera explicandi quolibet die festo Evangelium, et peragendi Catechismum, nec non applicandi viginti missas mensuatim Cappellanis imposuit. Cappellani paulatim missas 20 per alios applicare, reliquas pro praesentia omittere coeperunt. Secreta Ecclesiae Congregatio decrevit, Cappellanis non licere per alios celebrare. Conquesti sunt Cappellani; sed S. C. eos in praefata Ecclesia teneri quotidianum missae sacrificium per se ipsos operari respondit. Romana *Cappellaniarum* die 27 Iun. 1789, dub. 1.

De Cappellaniis institutis a Card. Cosma 24
Imperiali in Ecclesia S. Ioannis Baptistae Ianuensis cum onere personalis celebrationis, et in casu deficientiae amissionis assignationis non constat; an et quae rata pars menstrui eorum assignationis sit statuenda in singulas missas, et cui in casu omissionis per Cappellanos celebrationis adiudicandum, quod superest, detracta eleemosyna alterius Sacerdotis celebrantis? rescriptum est affirmative in obolis 20 pro qualibet missa retinendis in favorem Ecclesiae, detracta alterius Sacerdotis celebrantis eleemosyna. Romana *Cappellaniarum* die 27 Iun. 1789, dub. 2.

Cappellanis Hospitalis S. Mariae de Crucibus 25

Sacramenta infirmis aliisque ibi commorantibus administrare licere S. C. definiit. Definiit quoque eorum cadavera in eius Ecclesia et coemeterio esse condenda. Modo definiit eisdem Cappellanis licere praesente Parocho aqua benedicta cadavera extra Hospitale humanda in actu eorum traditionis aspergere. Ravennaten. die 27 Iun. 1789, dub. 3.

26 Ad possessorem Cappellaniae fundatae a Sacerdote Ioanne Femi cum onere missarum, adiuvandi Parochum ac pueros erudiendi Communitas Castri Pascuorum partem ratam del Castelluccio in augmentum Cappellaniae redituum cessit. At ad solvendum debitum collectarum cameralium quarum impositione possidentes del Castelluccio gravati fuerant, Cappellanus Buccetti suam partem ratam, animo tamen repetendi, pependit, ac inde exoravit S. C. pro restitutione indebiti; eoque defuncto, instantiam prosequuti sunt illius haeredes ac hodiernus Cappellanus. S. C. fuit animo spectare onus exsolvendi collectam ad universitatem Fematris. Spoletana die 27 Febr. 1790, dub. 1.

27 Quum Clericus Ioseph Bracci ad Cappellaniam Sacerdotalem de iurepatronatus institutam a Sacerdote Petro Bracci nominatus fuisset, dispensatio aetatis ab eodem, qui modo attingit decimum nonum annum cum dimidio, fuit postulata. Hanc S. C. impertivit; nam ille de agnatis, quos testator praedilexit, est, nec eiusdem familiae ullus Sacerdos est competitor. Senogallien. *Cappellaniae* die 17 April. 1790, dub. 2.

28 Anno 1504 Sacerdos Dominicus de Ochis Cappellaniam cum onere sacri quotidiani et diurni nocturnique servitii Ecclesiae Cathedralis instituit. At in Visitatione anni 1589, causa redituum diminutionis, missae ad tres hebdomadales reductae fuerunt. Modo Cappellaniam Ferdinandus Chiabrera possidet, qui postulat, an et quomodo impleri debeant onera eiusdem? Affirmative iuxta votum Episcopi, qui ait: *decernendam observantiam celebrationis trium missarum qualibet hebdomada, feria scilicet secunda, quarta et Sabbato, sicuti ab initio observatum vidimus.... et iniungendum Cappellano interessentiam Divinis Officiis in Cathedrali celebrandis diebus festis de praecepto*, S. C. respondit. Aquen. *Reduct. Oner.* die 19 Febr. 1791.

29 Cappellanus fundationis Angeli de Pennacchis, cui onus imposuit fundator celebrandi Sacrum in festis diebus de praecepto et in aliis festivitatibus B. M. V. illud celebrare tenetur in festivitatibus etiam, quae non sunt de praecepto. Nullius Ferentilli *Visitationis Sacr. Liminum* die 19 Febr. 1791, dub. 1.

Et aliqua occurrente festivitate B. M. V. diebus Dominicis aliisque festis de praecepto, non tenetur Missam alia die supplere. Ib., dub. 2.

Neque tenetur celebrare in aliis etiam festivitatibus B. M. V. ab Ecclesia indictis post erectionem Cappellaniae. Ibid., dub. 3.

Clericus Antonius Maria Bollati ex passive 30
vocatis obtinet Cappellaniam fundatam a Iosepho Antonio Coppi in Ecclesia Parochiali Capriarum, et gravatam onere missae quotidianae, residentiae aliisque, tributa tantum vocatis facultate supplendi per alium, excepto Parocho, ut in Ecclesia duae sint missae. Dictus Clericus suam exponens paupertatem petit, an et quomodo sint concedendae vacationes? S. C. rescripsit quoad vacationes negative, excepto casu infirmitatis. Segusien. *Reduct. Miss.* die 16 Apr. 1791, dub. 1.

Clericus Antonius Maria Bollati ex passive 31
vocatis obtinet Cappellaniam fundatam a Iosepho Antonio Coppi in Ecclesia Parochiali Capriarum onere missae quotidianae, residendi, aliisque gravatam, cum facultate tamen supplendi per alium, excepto Parocho, ne Ecclesia illius missae privetur. Dictus Clericus suam exponit paupertatem, et quaerit an sit illi libera applicatio? Negative S. C. respondit. Segusien. *Reduct. Miss.* die 16 Aprilis 1791, dub. 2.

Primum Cappellaniam perpetuam, postea 32
legatum pium missarum instituere placitum fuit Octavio Speranza. Propterea Episcopus Beni pium legatum instantibus patronis in Cappellaniam erexit, et in favorem cuiusdem Clerici patrimonium sacrum constituit. Hodiernus modo patronus pro redintegratione legati pii ad formam testamenti precatur, et S. C. consulta sanavit erectionem confectam, celebratis missis bis centum sexaginta in Ecclesia, in qua testator tumulatus est. Fanen. *Cappellaniae* 7 Maii 1791, dub. 1.

Octavius Speranza, etsi in primo testamento 33
Cappellaniam perpetuam instituerit, tamen in secundo, primo revocato, legatum pium reliquit; idcirco Episcopus Beni erexit illud in Cappellaniam, quam Clerico Francisco Rossetti pro sacro patrimonio contulit. Patroni postularunt, ut redintegretur legatum pium, sed S. C. praevia sanatione erectionis Cappellaniae, Sacerdotem praefatum, qui bona fide ad Sacerdotium ascendit, abdicari non debere titulo Cappellaniae, et quoad administrationem iuxta votum Episcopi: *Episcopus censet relinquendam Administrationem Rosetto, qui vigintiquatuor annis titulo patrimonii bona fide possedit*, respondit. Fanen. *Cappellaniae* die 7 Maii 1791, dub. 2.

Cappellania Sacerdotalis, quae in Ecclesia 34
S. Sebastiani Societatis *de' Battuti Bianchi* fundavit Sacerdos Io. Magnoli cum onere quotidiani Sacri, conceditur in favorem pueruli Iosephi Antonii Brunaccini annorum quatuor praelative vocati, ac pauperis iuxta modum, exclusis Sacerdotibus Amadei et Bagattoni, pen-

dente illius instantia nominatis. Forolivien. *Cappellaniae* 25 Iun. 1791, dub. 1.

35 Multiplicum ad 15 erigendas Cappellanias, ac alia opera pia implenda Hippolytus Callot ordinavit, haerede instituta Ecclesia SS. Martyrum Laurentii in Fonte et Hippolyti, quam Nobilium Auliculorum Congregatio, quae Urbana dicitur, regit. Haec septem erectis Cappellaniis reditus redundantes erogavit in utensilia, imagines, Ecclesiae restaurationes, lites, quae ad scut. 1017,96, modo supplicat pro absolutione, quum ob aes alienum Ecclesia impotens sit ad omissa onera explenda. Et S. C. indulsit iuxta votum Em. Visitatoris. Romana *Unionis Redituum* 25 Iun. 1791, dub. 2.

36 Canonicus Antonius de Sanctis Cappellanus amovibilis Cappellaniae nominatus est ab Officialibus Societatis S. Sisinnii Martyris Tophiae, sed dicti Officiales post quadragenariam possessionem eum dimiserunt, ob iteratam ab eodem compositionem a Rev. Fabrica impetratam, et a S. C. Concilii reductionem, insciis Officialibus dictae Societatis. S. C. autem consulta, redintegrationem dicti Canonici ad Cappellaniam mandavit. Nullius Farfen. *Cappellaniae* die 6 Aug. 1791.

37 Cappellaniam annui reditus scut. 40 vel 36, absque expressa celebrationis missarum mentione, Sacerdos Antonius Bitti Antonio Rozzi, ut sacerdotalem statum susciperet, reliquit. In reliquis vero bonis missas designavit, ideo S. C. consulta statuit missas esse celebrandas a Cappellano in numero praefiniendo arbitrio et conscientiae Vicarii Apostolici. Recineten. *Cappellaniae* die 27 Aug. 1791.

38 Antonius Orca binas instituit Cappellanias, et Cappellanis onus imposuit celebrandi per se ipsos, exceptis casibus legitimi impedimenti. Hinc Cappellani consueverunt in casu infirmitatis praetermittere missas. Episcopus vero postulat, an et quomodo Cappellani teneantur supplere missas tempore infirmitatis? et respondit S. C. affirmative, et teneri per alios Sacerdotes. Civitatis Plebis *Visitationis Sacr. Liminum*, die 27 Aug. 1791.

39 Quoad Cappellaniam fundatam ab Anzelino Iabozzi in Collegiata Ecclesia S. Iuliani oppidi Guardiani praediorum medietas absque Cappellanorum culpa antiquitus deperdita fuit, ideo reductae missae quatuor hebdomadales ad 108 annuas. Sed satis non fuit huiusmodi reductio Cappellano Ioanni Ambrosio Lazzarini Canonico Curato, qui exemptionem a chorali servitio, et aliam missarum reductionem implorat. Verum a prima reductione reditus minime imminuti fuerunt, et onera expleta; ideo S. C. huiusmodi preces reiecit. Novarien. *Reductionis Oner.* die 17 Sept. 1791.

40 Suspensio nominationis Cappellani conceditur ad quinquennium Dominico de Sanctis patrono laico Cappellaniae erectae a Palladio Olivari ad proprium altare S. Caroli in parochiali Ecclesia Montopolis, deputato ecclesiastico administratore, qui, celebratis missis ad formam fundationis, superextantem reditum erogaret in reparationem altaris et subrogationem novae tabulae pictae, nam de patrono paupere non agebatur. Nullius Farfen. *Suspensionis Missarum*, die 14 Ianuar. 1792.

Cappellania laicalis a Francisco Antonio 41
Brochi instituta, ad quam vocatur linea masculina Broglia, et in huius defectu linea masculina Rocchi Costantini cum substitutione Sodalitii Sanctissimae Trinitatis Terrae Ophidae, conceditur administratio Theresiae filiae ultimi masculi familiae Borghi ad eius vitam. Asculana *Cappellaniae* die 24 Mart. 1792.

Eleemosynam missarum Cappellaniae a Ca- 42
rolo Carloni fundatae, et ab Angela eius uxore erectae de iure nunc patronatus gentis Alfuffiae deberi decernitur Sacerdoti Carolo Antonio Fraschetti Cappellano ad manualem pro summa ab Ordinario liquidandam. Nam patroni simplicem manualem Cappellano tradebant, et reliquam partem retinebant, quum de Cappellania laicali, meroque pio legato agi dictitarent. Nullius S. Salvatoris Maioris *Cappellaniae* die 18 Aug. 1792.

Iussu Francisci Malacalza Cappellania erecta 43
fuit cum onere hebdomadali Missarum 4, residendi in domo sua, in eaque recipiendi Patres Ordinum S. Francisci de Assisis et S. Francisci de Paula. Modo possessor institutionis labentem domum neglectamque praediorum culturam invenit: ideo exorat pro temporali missarum suspensione, ac a residentia hospitioque dispensatione, ut domus ac praedia reparentur. Annuit S. C. in omnibus ad biennium, celebrata unica missa quolibet mense, consulto Episcopo de erogatione superexstantium redituum in causam expressam. Lunen. Sarzanen. die 19 Ian. 1793.

Petrus Angelus Mattioli laicalem Cappella- 44
niam instituens cum missarum onere, simpliciter Cappellanum confessiones fidelium excipiendas hortatus est; ideoque S. C. consulta, an ei hoc onus incumbat? ei utique incumbere respondit. Senogallien. *Cappell.* die 20 Aprilis 1793, dub. 1.

Quum simpliciter Petrus Angelus Mattioli 45
hortatus esset in fundatione Cappellaniae possessorem excipiendi fidelium confessiones, quod onus ei incumbere decidit S. C.; modo privandum Cappellania non esse Petrum Coccoli ob nondum acceptam ex contraria opinione pagellam Confessarii, sed praefigendum ipsi terminum arbitrio Card. Episcopi ad excipiendas confessiones. Senogallien. *Cappellaniae*, die 20 Apr. 1793, dub. 2.

Missae praescriptae Cappellano a Iacobo Man- 46
cini cum eleemosyna obolorum 20 pro qualibet superexstante reditu Cappellaniae, annuis

celebratis festivitatibus sex in rurali eius Ecclesia S. Francisci de Paula, in eadem pariter celebrandae sunt Ecclesia ex praesumpta testatoris voluntate. Camerinen. die 11 Maii 1793, dub. 1.

Permittitur tamen illarum translatio ad Ecclesiam ab Episcopo designandam ad formam indulti S. C. 11 Mart. 1786, firmo nempe remanente onere celebrandi diebus festis in dicta Ecclesia S. Francisci de Paula. Ibid., dub. 2.

47 In favorem unici et pauperis filii Ioannis Pauli Perotti, passive vocati, qui statum amplexurus erit coniugalem suspenditur Cappellaniae tum Iacobi Perotti, tum Io. Baptistae Mollea ad quindecim annos, deputato ecclesiastico administratore, qui, adimpletis oneribus, reliquam summam Oratori consignet. Montis Regalis *Cappellaniarum* die 23 Nov. 1793.

48 Dianora a Monteveteri haeredem scriptum Montem Pietatis Brixichellae oneravit manutentione Cappellani in Ecclesia Sodalitii S. Crucis, qui quotidianum sacrum ibi celebraret. Praevio inde laudo, stipendium fuit edictum scut. 40, et duo novissimi Cappellani scut. 33 sunt consequuti. Cappellania vacante, nemo comparuit ad illam acquirendam; hinc societas exorat, ut augeatur stipendium, et S. C. annuit pro summa per Ordinarium praefinienda. Faventina *Cappellaniae* 21 Iun. 1794.

49 Cappellaniae laicalis fundatae a Valerio Augustino Salvatori in Ecclesia Cathedrali dispensatio retinendi in statu coniugali denegatur Francisco Catrani passive vocato in concursu Sacerdotis Petri eius fratris. Civitatis Castelli *Cappellaniae* 22 Nov. 1794, dub. 1.

50 Denegatur praetensa circumscriptio possessionis Cappellaniae laicalis institutae a Valerio Augustino Salvatori in Ecclesia Cathedrali, in quam missus fuit Sacerdos Petrus Catrani absque citatione Francisci eius Fratris post contractum ab eo matrimonium, dum petebat dispensationem illam retinendi. Civitatis Castelli *Cappell.* 22 Nov. 1794, dub. 2.

51 Clericus Paulus Bondi nominatus ad Cappellaniam fundationis Alexandri Ziani, quum non constet nihil ante possessionem bonorum Cappellaniae pro missis tunc celebratis consequutum fuisse; et verisimile est et bona et reditus pinguis Cappellaniae a die nominationis per actas lites vindicasse; hinc non esse locum compensationi missarum quoad praeteritum S.C. sancivit. Sutrina *Cappellaniae* die 18 Apr. 1795, dub. 4.

52 Vix dum electus fuit Bernardinus Narduccius in Cappellanum fundationis Agnetis de Paulis, quae missam quotidianam et adiumentum Parochi in oppido Caesani mandaverat, causa redituum eiusdem Cappellaniae diminutionis, supplicavit ut liberaretur ab onere adiuvandi Parochum, sed non fuit auditus; renovat modo preces et annuum stipendium sc. 48 pro utroque onere, infelicemque residentiae locum ostendit, et iterum non esse locum reductioni onerum declaravit. Portuen. *Reductionis Onerum* 18 Apr. 1795.

Clericus Paulus Bondi nominandus ad Cappellaniam fundationis Alexandri Ziani tenetur Sacramentum Poenitentiae, nisi legitime impeditus sit, administrare; hoc enim onus per contractum suscepit, licet fundator loquutus fuerit: *perchè questi abbia l' Autorità di confessare;* inde: *ed avendo detti Cappellani la Confessione debbano confessare, ma a loro arbitrio.* Sutrina *Cappellaniae* 18 April. 1795, dub. 6. 53

Quum sortes Cappellaniae fundatae ab Aurelio et Antonio Filippini in Parochiali Ecclesia S. Blasii Montis Cerignoni culpa administratorum imminutae essent, et missae haud celebratae; S. C. decrevit, ab eis suppleri debere missas non celebratas, reservato in favorem Cappellani iure agendi adversus eosdem haeredes pro solutione debitae eleemosynae pro missis celebratis. Feretrana *Cappellaniae* die 28 Febr. 1795, dub. 2, confirmat. 18 Iulii eiusd. anni. 54

Decernitur contra Valentinum per viam nullitatis purgatio attentatorum ob occupata bona Cappellaniae institutae a Petro Andrea Marinucci pendente inhibitione. Montis Alti *Cappellaniae* die 22 Aug. 1795, dub. 5. 55

Quum Cappellaniarum fundationis haereditatis tum Franciscae Borelli tum Francisci de Comitibus existentium in Ecclesia Archipresbyterali S. Laurentii oppidi Formelli administrator in favorem possessorum Cappellanorum in legali redditione rationis scut. 380 debitor evasisset; dicti Cappellani preces adhibent pro suspensione collationis vacantis Cappellaniae ad decennium; et S. C. usque ad exstinctionem aeris alieni scut. 380 annuit. Nepesina *Cappellaniae* die 23 Ian. 1796. 56

Spectata facultate tributa a S. C. Concilii ex reditibus superexstantibus piae haereditatis Ricci, Archiepiscopus tres erexit Cappellanias in oppido Montis S. Martini cum onere sacri quotidiani et tribuit PP. Augustinianis cum annuo stipendio scut. 36 pro qualibet, sed quia Patres nunquam distributive per singulos dies celebrarunt, sed infra annum per 80, et ultra annos; haeredes testatoris petunt celebrationem quotidianam, et S. C. intra annum missas esse celebrandas resolvit. Nam in tabella Ecclesiae adnotabatur num. 93 missar. *distribuite per commodo de' Padri in ciascun mese.* Firmana *Cappellaniarum* die 23 Ianuarii 1796. 57

Cappellano Leonardo Gentilini, qui in accipienda Cappellania Alberi instituta in Ecclesia Carminis Caesenae se obligavit ad celebrandam missam quotidianam in publico Oratorio terrae Portus Caesenatici ad quod translata fuit ea- 58

dem Cappellania, et sufficientes habet reditus, nempe scut. 62, annuatim onus celebrationis proprio sumptu imponitur. Caesenaten. *Cappellaniae* 19 Decemb. 1795, confirmat. die 12 Martii 1796.

59 Cappellaniam fundatam a David Dominici in Ecclesia S. Mariae Maioris oppidi Hispelli, et quam Antistes erexit in titulum simplicis beneficii ecclesiastici collativi, seu perpetuae Cappellaniae, retinere exoptat Clericus Io. Calcagna in statu coniugali, Patronis consentientibus, et S. C. exorat, quae eis non fecit potestatem. Fulginaten. *Cappellaniae* die 14 Septemb. 1796, dub. 1.

60 Quum Rectorum culpa in pessum iverint praedia Cappellaniae fundatae a David Dominici in Ecclesia S. M. Maioris oppidi Hispelli oneris trium hebdomadalium missarum, et vix redderent scut. 11, 94, Antistes facultate apostolica utens an. 1727 onus reduxit ad unam hebdomadalem, aliasque duas menstruas, augendis missis reditibus auctis; modo accreverunt reditus ad scut. 20, 32, hinc S. C. exoratur quomodo sint celebrandae missae? et respondit ad formam Decreti Episcopi anni 1727. Nam deductis oneribus, vix supersunt Cappellano scut. 9, 37. In Fulginaten. *Cappellaniae* die 17 Sept. 1796, dub. 2.

61 In institutione Cappellaniarum quas fundavit Card. Antonius Maria Salviati in Ecclesia S. Iacobi Incurabilium Urbis, donator iniunxit onus celebrandi per se, sed non addidit clausulam *et non per alio,* et in tabella Ecclesiae typis impressa anno 1675, in qua rite Missae notantur, et quae ab aliis Sacerdotibus omissae supplentur, onus huiusmodi praescribitur; idcirco Cappellani propter etiam redituum tenuitatem celebrare per alios missae sueverunt, et inde S. C. consuluerunt, quae Cappellanos primae Institutionis dicti Cardinalis teneri per se ipsos Sacra peragere decidit. Romana *Cappellaniarum* die 26 Nov. 1796, dub. 1.

Et casu infirmitatis dictos Cappellanos, per alios, dummodo dies quindecim non excedant, supplere non teneri statuit. Ibid., dub. 2.

62 Testamento Sacerdos Abel Avanzi in fundatione perpetuae laicalis Cappellaniae non numerum missarum, sed eleemosynam in ob. 15, iuxta reditus definivit; in codicillis vero missam quotidianam cum eleemosyna ob. 20, si augeatur reditus ad scut. 72 statuit. Quum modo censuales fructus reddunt scut. 80, petiit Cappellanus: An pro reditu excedente scut. 72, tot aliae praeter quotidianam celebrandae sint missae? et S. C. negative respondit. Spoletana *Cappellaniae* die 17 Dec. 1796, dub. 1.

63 Sacerdos Io. Baptista Rondini unus ex Cappellanis Ecclesiae S. Mariae Angelorum terrae Philoptrani, qui instar Capituli Canonicorum choro inserviunt, ob plura patrata crimina ad quinquennium in quoddam Monasterium damnatus fuit. Ei fructus et distributiones non deberi caeteri Cappellani inservientes durante eius absentia autumant, et S. C. praesidio nituntur, quae non ei illos deberi rescripsit. Auximana *Cappellaniae* die 21 Ianuar. 1797, dub. 1.

Duas Caesareus Sen. Calvi fundavit Cappella- 64
nias in Ecclesia S. Mariae Montis Falchi, earumque onera, ob mutata in peius praedia censibus subrogata, reducta ab Episcopo ad annuas missas 141 vel 112, ex missis 7 hebdomadalibus in fundatione demandatis, fuerunt, licet id non ex fundatione, quae deficit, sed ex commentariis familiae Calvi constat, dein Cappellani nominatio postmissa fuit, ac celebratio in missis 50 confecta. Episcopus vero ambigit, in quo numero sint missae celebrandae? in numero 141 S. C. firmavit; etsi Episcopus inopiam patroni ostenderet, ac annuam missarum 50 celebrationem perpetuam, ad meliora bona cum residuo fructu reddenda Cappellaniae, proponeret. Spoletana *Reduct. Miss.* die 11 Febr. 1797, dub. 1.

De binis Cappellanis a Caesareo Sen. Calvi 65
in Ecclesia S. Mariae Montis Falchi suspensionem nominationis obtinuit anno 1771 patronus Calvi quousque ad legitimam aetatem eius Nepos perveniret, expletis oneribus, quia praedia illarum permutata in peius censibus subrogata fuerant. Inde neglecta semper fuit dicta nominatio, paucis celebratis missis. Modo patronus postulat a S. C. suspensionem, testimonium suae inopiae Episcopo perhibente; et S. C. praecepit nominationem Cappellani, et ut Episcopus assignet terminum, prout de iure, ad eamdem nominationem faciendam. Spoletana *Reductionis Missarum* die 11 Febr. 1797, dub. 2.

Decreta erectione secundae Cappellaniae a 66
sodalibus suffragii Ecclesiae Collegiatae et Parochialis S. Venantii et a S. C. approbata, iidem sodales petierunt ab eadem S. C. indultum celebrandi primam missam a Cappellano circiter quadrante post meridiem singulis diebus festis de praecepto, propter populi commoditatem; et obtinuerunt. Camerinen. *Cappellaniae,* die 6 Maii 1797, dub. 2.

Quum Clericus Ioseph Fontana aetatis unde- 67
cim annis, unus de domo fundatricis Catharinae Fontana idoneus ad obtinendam Cappellaniam, ab ea in Ecclesia Parochiali SS. Iacobi et Quirici Lapidonae cum onere celebrandi per se ipsum fundatam, impetrasset apostolicam dispensationem, et obtinuisset; modo agens an. 21, neque idoneus adhuc esset ad subdiaconatum, postulavit prorogationem ad triennium, et, Archiepiscopo favente, arbitrio eiusdem reportavit. Licet illam impugnaret Sacerdos Cyriacus Brandimarte nominatus, quasi praefatus Fontana iamdiu possessam Cappellaniam ob non susceptum Sacerdotium amisisset. Firmana *Cappellaniae* die 17 Iun. 1797, dub. 1.

68 Franciscus Ercolani instituit Cappellaniam collativam in Ecclesia S. Silvestri terrae S. Constantii et in erectione fuit Beneficium appellata. Inde dote aucta beneficii, et reservatum fuit iuspatronatus idoneis ad Sacerdotium vocatis, et Veronica Vecchi, cui haereditas delata fuit, activum reliquit iuspatronatus Francisco Corradini, qui ad beneficium nominavit eius filium Petrum, qui licet ad coniugalem statum transiisset, retinuit tamen praedium beneficii, adimpletis per alium oneribus. Monitus ab Episcopo, orat pro facultate continuandi in possessione praedii per ipsum melius effecti. Favet ei Episcopus, sed S. C. non esse locum retentioni beneficii in statu coniugali; sed suspensioni nominationis deputato Ecclesiastico Administratore, qui, impletis oneribus superexstantes reditus Oratori consignet, donec aliquis ex passive vocatis idoneus superveniat. Fanen. *Beneficii* die 15 Iul. 1797, dub. 1.

69 Clericus Bondi nominatus ad sacerdotalem Cappellaniam Zani, eam obtinuit cum conditione, *dummodo Trebonianum se conferat, ibique resideat, statim ac ad legitimam pervenerit aetatem ad Sacerdotium ascendat, et facultatem excipiendi sacramentales confessiones obtineat.* Ad aetatem perventus an. 23, supplicat pro prorogatione termini ad sacros suscipiendos ordines, donec opportuna expleret studia, quibus ob adversam valetudinem incumbere non potuerat; et S. C. annuit arbitrio Episcopi. Sutrin. *Cappellaniae* die 15 Iulii 1797.

70 Franciscus Padovani instituens per instrumentum laicalem Cappellaniam in Ecclesia Parochiali SS. Nominis Iesu Civitatis Plebis, onus Cappellano 50 missarum annuatim imposuit, et adiunxit postea alias 20 missas. Inde in testamento *acciò che il peso ed obbligo del Cappellano pro tempore sia esattamente adempito* onus missarum reduxit ad 25, et nullam mentionem fecit missarum 20. Hodiernus Cappellanus consuluit S. C. pro declaratione, an et quot missae celebrari deberent? cui respondit Sacra Congregatio missas annuas 45 esse celebrandas, et ad D. Secretarium cum Smo. Civitatis Plebis *Oneris missarum* die 19 Augusti 1797.

71 Supplicationem favorem Xaverii Grisei pueri septennis ad Cappellaniam Collaterali a Patronis nominati sub conditione futurae dispensationis super defectu aetatis relaxandam esse, cum de linea esset a fundatore contemplata, Cappellania non esset qualitatis Sacerdotalis, ipsique patruus Thomas a lite recedens, sua iura cesserit; quin obstaret oppositio Sacerdotis Septimii Capaci, qui de linea non erat a fundatore praedilecta, S. C. pro voto requisita a Dataria Apostolica respondit. In Firmana *Beneficii* 13 Febr. 1840, ad 1 dub.

72 A supplendo deteriorato fundo Cappellaniarum, Iuvarra absolvitur haereditas, cum fundus assignatus fuerit certus et determinatus, in Romana *Supplementi et reductionis* die 23 Ianuar. 1802, ad 1 dub.

73 Institutionem ad Cappellaniam Fioravanti erectam in Ecclesia PP. Augustinianorum oppidi Brachiani dandam esse Thomae Mazzanti censuit Sacra Congreg. in Sutrina *Cappellaniae* die 15 Maii 1802.

74 Institutionem ad Cappellaniam a Cecilia Manni fundatam in Cathedrali Ecclesia Civitatis Plebis concedendam esse Iosepho Salvatori, dimisso ab eo beneficio SS. Salvatoris, rescripsit Sacra Congregatio in Civitatis Plebis *Cappellaniae* die 17 Iulii 1802.

75 Trium Cappellaniarum reductio conceditur ad unam tantum, celebratis quotannis Missis biscentum, attenta diminutione fructuum LL. Montium, qui pro fundo Cappellaniarum fuerunt assignati. In Amerina *Visitationis SS. Liminum* die 24 Martii 1803.

76 Cappellaniam a Nicolao Albertini fundatam retineri a Clericis posse negavit Sacra Congregatio, sed Clericis ex familia passive vocata dispensationem concessit, ut eam retinere possent ad annum tantum, ad effectum suscipiendi ordinem Praesbyteratus, impletis interim omnibus oneribus ad formam fundationis in Asculana *Cappellaniae* die 8 Martii 1806.

77 Ad unam ex Cappellaniis institutam a Francisca Maggi nominandum esse decrevit Sacra Congregatio Angelum Maggi, qui tamquam qualificatus ex fundatione, non indigebat praesentatione Patroni, in Romana *Cappellaniae* die 26 Aprilis 1806.

Commutationem voluntatis Ioannis Pauli Ferentilli, qui erectionem duarum Cappellaniarum in testamento iusserat, omnino reprobavit Sacra Congregatio, nec permisit ut ex fundo Cappellaniae erigeretur Mons frumentarius in oppido Castri Novi Portuensis. In Romana *Commutationis voluntatis* die 14 Iunii 1806, ad 1 dub.

78 Simulque decrevit eadem Sacra Congregatio non esse locum redintegrationi fundi Cappellaniae ex eiusdem fructibus, suspensa celebratione Missarum, et cogendum esse Cappellanum ad docendum de celebratione quoad praeteritum. Ibid., ad 2 dub.

79 Suspensionem nominationis duarum ex quatuor Cappellaniis a clar. mem. Card. Sfondrati erectis in Ecclesia S. Ceciliae Urbis, iterum negavit Sacra Congregatio, confirmata resolutione diei 2 Iunii 1804, cogitque Moniales ad docendum infra duos menses coram Emo Praefecto de sequutis nominationibus. In Romana *Suspensionis Nominationis* die 19 Iulii 1806.

80 Translationem Cappellaniae institutae ab Hieronymo Febei in Ecclesia S. Antonii Patavini oppidi Castriperi concessit S. Congregatio, attenta ruina huius Ecclesiae, ad Ecclesiam Pa-

rochialem in Cappella S. Catharinae, apposita Icone S. Antonii ad hoc Altare. In Balneoregien. *Translationis* die 27 Septembris 1806.

81 Cessionem iuris nominandi ad Cappellaniam pro prima vacatione factam a Compatronis probavit Sacra Congregatio, sine praeiudicio iuris Patronorum de tempore vacationis, in Urbinaten. die 29 Nov. 1806.

82 Indultum suspensionis Cappellaniae favore Iosephi Taramanni, exsequendum esse definivit S. Congregatio, in administratorem Cappellaniae deputato Sacerdote Alexio Pagetti, cui Cappellania ipsa spectabat, indulti tempore expleto. In Fabrianen. *Suspensionis Nominationis* die 28 Februarii et 11 Aprilis 1807, ad 1 dub.

83 Indultum suspensionis nominationis Cappellani favore Iosephi Taramanni iterum concedendum, primo expirato, negavit S. C. ibid., ad 11 dub.

84 Ius nominandi ad Cappellaniam institutam a Magdalena Carlini, et aliam institutam a Ioanne Baptista Carlini omnino competere declaravit S. Congregatio Alexandro Galosi, praevio recessu a decisis die 16 Febr. 1805 in Montis Alti *Cappellaniarum* die 2 Maii 1807, ad 1 et 2 dub.

85 Fructus Cappellaniae a Petro Paulo Pizzi institutae exigendos esse a Patrono Carolo Terragnoli, non obstante facultate Canonico Gazzoli in nominatione tributa: *di percepire l'intiero frutto del Capitale assegnato per il di lui fondo:* attenta fundatoris voluntate. In Romana *Cappellaniae* die 30 Maii 1807, ad 4 dub.

86 Terminum unius mensis praeficiendum esse Canonico Gazzoli et docendum de celebratione pro integro tempore retentae Cappellaniae, exhibitis Carolo Terragnoli Patrono libris celebrationum a S. Visitatione approbatis, ad dispositum in tabulis testamentariis Fundatoris Pizzi, definivit S. Congregatio, fructuum contentione dilata. In Romana *Cappellaniae* die 30 Maii 1807, ad 2 et 3 dub.

87 Pro fundo Cappellaniae relictae ab Anna Maria Liberi Palmieri stare posse tria Cambia in eius haereditate reperta, statuit S. Congregatio iuxta votum Emi Episcopi, facta tamen per Exsecutores Testamentarios obligatione supplendi ex reliqua haereditate in casu deficientiae sortis, vel fructuum. In Praenestina die 21 Ianuarii 1808.

88 Sanationem et approbationem Decreti anni 1759 facti a Congregatione PP. Oratorii Cinguli, in quo statuerunt Praefectum Sacrarii celebrare debere Missas implendas ex Cappellania Vannuzzi, data eidem eleemosyna unius iulii, et addictis reliquis Cappellaniae fructibus in utilitatem Ecclesiae, concessit S. C. in Cingulana die 23 Ian. 1808.

89 Ius nominandi Cappellanum ad Cappellaniam institutam a Magdalena Carlini, atque ad alteram fundatam a Ioanne Baptista Carlini pro celebratione Missae die Veneris in Ecclesia S. Mariae del Borgo, competere Alexandro Galosi definivit S. C. confirmata secunda resolutione diei 2 Martii 1807, in Montis Alti *Cappellaniarum* 7 Maii 1808.

Alienationem fundi in vocabulo Panaiola a 90
Canonico Francisco Benclerici pro dote altaris et cappellae S. Andreae et Philippi Civitatis Callii constituta, reprobavit S. C. et praefixit Patronis terminum ad praesentandum Cappellanum (sin minus Episcopus eumdem nominaret, iure devoluto) cui ab acquirentibus tradendus esset fundus alienatus, reservato iisdem iure pro restitutione pretii, contra quos de iure, et monuit omnes contrahentes, ut consulerent conscientiae suae. In Callien. die 21 Septemb. 1808.

Unionem Cappellaniarum a Sacerdote Do- 91
minici institutarum cum Cappellaniis fundatis a Rosa Marini reiecit S. C. In Tolentinaten. *Unionis et Reductionis Cappellaniarum* die 21 Ian. 1809.

Nominationem ad Cappellaniam Laicalem 92
Clerici Bernardini Iezzi in statu clericali contra legem fundationis adhuc permanentis (cum trigesimum septimum aetatis annum iam numeraret, nec ad sacros ordines ob sufficientis scientiae defectum ascendere quiret) non esse servandam censuit S. C., et Parochum Ecclesiae Cathedralis Ripanae, cui ius competit nominandi, procedere posse statuit ad novam nominationem Clerici pauperis ad sacros ordines ascendere cupientis. In Ripana *Nominationis* 1 Martii 1814.

Indultum a Laurentio Rambaldoni Galeotti 93
impetratum retinendi Cappellaniam a Parocho Laurentio Rambaldoni institutam, confirmandam esse denegavit S. C. In Urbanien. *Cappellaniae* die 17 Sept. 1814.

Indultum obtentum a Comite Iacobo Car- 94
rara, ut retinere posset in statu coniugali Cappellaniam S. Philippi Neri institutam a Comitissa Catharina Offreducci, cuius Patronatu ipse Iacobus fruebatur, prorogationem indulsit S. C. in personam eius Viduae Antoniae Carrara, usquedum ex eius unica filia aliquis existeret, qui Cappellania huiusmodi gaudere possit. In Fanen. *Prorogationis Indulti* die 17 Dec. 1814, ad 1 dub.

Simulque S. C. consulit Smo pro sanatione 95
et absolutione quoad praeteritum ad cautelam, quia dicta Vidua Carrara non statim ab obitu viri sui prorogationem Indulti postulavit. Ibid., ad 2 dub.

Quatuor Cappellaniarum fundos a Ioanne 96
Baptista Masnata, eiusque Nepote Francisco, et huius uxore Rosa Grondoni institutarum cum constituere haeredes neglexerint contra mentem fundatorum, ac haereditas valde im-

minuta fuerit, reductionemque praeterea a propriis Archiepiscopis bis obtinuerint ad decennium, horum postremo nondum elapso, a S. C. perpetuam petierunt reductionem, quam haec ipsis denegavit, et E. Archiepiscopo curam commisit, ut fundi assignarentur pro quatuor Cappellanis ad formam fundationum, et Oratores, elapso decennio, recurrerent. In Ianuen. *Reductionis* die 8 Febr. 1815.

97 Cappellaniam institutam a Magdalena Ceccani addicendam esse censuit S. C. Clerico Aloysio Rocchi, ex eo quod esset passive nominatus. In Praenestina *Cappellaniae* 12 Februarii 1815.

Absolutionem tamen quoad praeteritum concedendam censuit, celebratis infra bimestre Missis quadraginta. Ibid., ad 2 dub.

98 Unionem Cappellaniae fundatae a Dyonisio Buzzaccarini in Ecclesia Parochiali Sanctae Mariae di Piazza Civitatis Pergulae, quam imploravit favore suae Paroeciae Rector eiusdem Parochialis, reiecit S. C. ex eo quod non constabat omnino defecisse passive vocatos in fundatione. In Eugubina *Unionis* die 18 Martii 1815, ad 1 dub.

99 Suspensionem nominationis Cappellaniae institutae a Stephano Rossi concessit S. C. ad vitam Marci Fabri descendente ex genere Patronorum, et ad eius tertiam generationem masculinam ab eodem incipiendam, attento quod ipse Fabrus recuperare promisit suis sumptibus alienata bona Cappellaniae, ita tamen suspensionem concessit S. C. ut ab ecclesiastico Administratore deputando post erectionem Cappellaniae satisfacerentur per decennium Missae septuaginta annuae tantum, et deinde satisfactis omnibus oneribus, ad formam fundationis superextantes fructus eidem Fabro, eiusque descendentibus consignarentur. In Ariminen. *Cappellaniae* 22 Iul. 1815, ad 2 dub.

100 Commutationem voluntatis Stephani Rossi reiecit S. C. et mandavit Episcopo, ut curaret erectionem Cappellaniae ad formam fundationis, et ad aliud Altare Deiparae dicatum, cum primum ab Oratore fundi recuperati fuerint. In Ariminen. *Cappellaniae* die 22 Iulii 1815, pag. 57 ad 1 Dub.

101 Non constare de incompatibilitate Cappellaniae Ficarelli fundatae in Ecclesia S. Mariae Maioris oppidi Collis Scipionis cum Canonicatu a Cappellano Ricci in alia Ecclesia Collegiata S. Nicolai eiusdem oppidi Collis Scipionis cum adnexa cura animarum obtento, ac proinde non esse Cappellania privandum declaravit S. C. In Narnien. *Cappellaniae* die 30 Augusti, ad 1 dub.

102 Nec non licere eidem Cappellano per Substitutos adimplere oneribus eiusdem Cappellaniae Ficarelli, in casibus necessitatis teneri ad poenam duorum iuliorum a fundatore statutam, nec suppleri posse per Canonicos Ecclesiae S. Mariae, in qua fundata est Cappellania, ne deficeret chorale servitium, iuxta praescriptum Fundatoris. Ibid., ad 2 dub.

Restituendos esse a die motae litis fructus 103
Cappellaniae Vangelisti, Clerico Lodovico Balzani, qui legitime ad eam fuerat nominatus a Patronis et a Praesbytero Giovannetti iniuste deiectus, eo quod iam antea seipsum praesentavisset, statuit S. C. in Ariminen. *Cappellaniae* die 20 Septembris ad 2 dubium, confirmavitque contra eumdem Giovannetti die 19 Novembris 1815.

Suspensionem nominationis Cappellaniae lai- 104
calis institutae a comitissa Flavia Theodoli Bolognetti in Ecclesia Parochiali S. Petri Vicovarii, et reductionem et translationem Missarum a Comite Virginio Bolognetti postulatam reiiciendam censuit S. C. In Tiburtina *Cappellaniae* die 2 Dec. 1815, ad 1 dub.

Nec non Sacerdoti Antonio Izzo, cui Cap- 105
pellaniae di Lillo reditus denegati fuere ab anterioribus Creditoribus Cappellaniae bona sibi vindicantibus, cum ducata triginta sex recuperavisset, reductionem concedendam esse statuit S. C. ad tot Missas, quot superexstantes reditus ad rationem a fundatore constitutam Carolenorum duorum, licet recuperatos reditus una cum Episcopo postulavisset liberos remanere debere iuxta leges Synodales pro taxa Patrimonii Sacri in sua Ordinatione super eadem Cappellania constituti. In Neapolitana *Cappellaniae* die 20 Dec. 1815.

Rursus pro Sacerdote Antonio Izzo, qui 106
Cappellaniae de Lillo post ducata triginta sex annua recuperata ex bonis eiusdem Cappellaniae, quae sibi anteriores Creditores vindicaverant, omnem celebrationem Missarum omisit, eo quod putaverit ea libera debere remanere pro patrimonio sacro iam constituto in ea ad normam Legum Synodalium; iniunxit nihilominus S. C. celebrationem viginti Missarum intra triennium. In Neapolitana *Cappellaniae* 20 Decembris 1815.

Translationem Cappellaniae in Aedicula S. 107
Bartholomei in agro Valle Buia erectae ad aliud Oratorium, quam postulavit Bartholomeus Sandonnini Patronus, differendam esse censuit Sacra Congregatio usque dum Archiepiscopus Lucanus referret de valore fundorum per Peritum ex officio et de annuo reditu per decennium. In Lucana *Translationis* die 13 Ian. 1816.

Suspensionem Cappellaniae S. Antonii con- 108
cessit Sacra Congregatio ad sexennium, ut deputato Ecclesiastico administratore, ab eoque impletis omnibus oneribus, excepto servitio Chori, residuales reditus erogarentur praecipue in sacras suppellectiles, et restaurationes fatiscentis Ecclesiae Sancti Michaelis in oppido Castri Madamae, facto verbo cum SS., et docto de erogatione, et notificato decreto ministris Datariae Apostolicae. In Tyburtina *Suspensionis Cappellaniae* die 17 Febr. 1816.

109 Utrum Residentiae onus adnexum esset Cappellaniae relictae a Lodovica Graziani, definiri non posse censuit S. C. nisi coadiuvarentur probationes. In Aesina *Suspensionis Onerum et Residentiae* die 15 Iun. 1816, ad 2 dub.

110 Uniendam censuit S. C. vacantem Cappellaniam erectam in diruta rurali Aedicula Sancti Sebastiani, cuius nominatio spectat ad Capitulum Ecclesiae Archipresbyteralis oppidi del Piglio, ut impletis per Capitulum omnibus oneribus ad formam fundationis, et erecto in Ecclesia S. Mariae delle Rose Altari S. Sebastiano modo et forma ab Episcopo Administratore praefiniendis, superexstantes reditus erogentur pro Sacrario eiusdem Ecclesiae Archipresbyterali del Piglio, quod inter praeterita rerum discrimina depopulatum fuerat. In Anagnina *Unionis et Suspensionis* die 13 Iulii 1816.

111 Implemento Cappellaniae Bartoli ad formam fundationis locum esse definivit S. C. simulque esse locum aperitioni oris adversus Rescripta Sñi a Theresia Fiori impetrata, cum ipsa non sit fundatoris consanguinea, nec de eius paupertate satis constet, in Romana *Cappellaniae* die 13 Iun. 1816.

112 Caducitati non esse locum censuit S. C. a Cappellania male administrata ab eius Cappellano, sed iniunxit Ordinario, ut provideret iuris et facti remediis reintegrationi Beneficii cum facultate sanandi sequutas alienationes, aliisque necessariis et opportunis etiam ad effectum, quatenus opus esset deputandi administratorem Cappellaniae. In Nullius Sublacen. *Cappellaniae* die 24 Aug. 1816.

113 Cappellaniam Laicalem institutam ab Episcopo Mantuano Antonio Guido a Balneo, et conferendam Clericis vel Sacerdotibus ex familia Balneo, definivit S. C. iis deficientibus, illicite in statu coniugali retentam fuisse a Marchione Ferdinando a Balneo, licet onera eiusdem impleverit. In Mantuana *Cappellaniae* die 23 Novembris eiusd. an. ad 1 dub.

Declaravit eumdem Ferdinandum teneri ad reintegrationem in scutis 2177,37, investiendis ad formam fundationis in augmentum Dotis. In reliquis commisit Secretario ut a Sño absolutionem et condonationem quoad praeteritum eidem Ferdinando exoraret. Ibid., ad 2 dub.

Atque in posterum non posse Patronum nominare eos de Familia, nisi qui Clerici forent. Ibid., ad 3 dub.

114 Servandam non esse institutionem ab Episcopo factam expeditis literis Presbyteri Giovannetti, qui, conventione inita cum Sacerdote Aloysio Graziosi (cui aeque ac sibi passivum ius competebat) seipsum ad vacantem Cappellaniam nominavit. Reintegrandum esse autem deiectum ab eadem Cappellania Clericum Lodovicum Balzani (ad quem etiam passivum iuspatronatus competebat), sed praeterea legitime a Patronis praesentatum decrevit Sacra Congregatio. In Ariminen. *Cappellaniae* 20 Septembris ad 1 dubium, confirmavitque contra eumdem Giovannetti in Congregatione diei 20 Decembris 1816.

115 Mansionarios Ecclesiae Cathedralis Auximanae, ad formam erectionis Mansionariorum, in Missis conventualibus, Parochis etiam legitime impeditis, munus Diaconi praestare debere statuit Sacra Congregatio. In eadem ad 4 dub.

116 Praevio recessu a decisis sub die 12 Iul. 1823, Sacra Congregatio censuit manutentionem Cappellaniae Fassi dandam esse Clerico Achilli Pellei, quia ipse legitime nominatus fuerat a maiori patronorum parte. In Montis Alti *Cappellaniae* die 26 Febr. 1818.

117 Iisdemque de causis non esse concedendam, permanente Sodalitio, iisdem Cappellanis administrationem redituum, custodiam Sacrarii, implementum Missarum, ac superexstantium redituum applicationem, ut Episcopus proposuerat, existimavit eadem Sacra Congregatio. Ibid., ad 3 dub.

118 Cappellanias sub invocatione S. Caroli, et sub titulo S. Francisci iurispatronatus tum activi tum passivi Familiae Cecconi, cum non constaret rectas fuisse auctoritate Ordinarii, vel unquam Cappellanis datam fuisse canonicam institutionem, non esse Ecclesiasticas sed Laicales respondit S. C. In Nullius Sublacen. die 31 Iul. 1818, ad 1 dub.

119 Non constare de caducitate Georgii Fortini a Cappellania instituta ab Olympia Tenerini Sclavi de Sanctis, eiusque Filio Ioanne Francisco Sacerdote, dixit Sacra Congregatio, quia Georgius a Fundatoribus absque onere sacrum Sacerdotii ordinem assumendi fuit nominatus. In Viterbien. *Cappellaniae* die 2 Aug. 1818, ad 1 et 2 dub.

120 Non constare de legitimo adimplemento onerum Cappellaniae a Francisco Battelli erectae sub invocatione Nativitatis Deiparae Virginis in Ecclesia Villae Calavanna Urbanien. Dioecesis usque ad integrum annum 1818, attentis vero peculiaribus circumstantiis, consulendum SS. pro sanatione et absolutione, et fructus Cappellaniae ab anno 1819 sequestro positos, erogandos esse, iuxta votum Eminentissimi Relatoris, prorogato indulto reductionis ad totum currentem annum, dixit Sacra Congregatio. In Urbanien. et S. Angeli in Vado *Cappellaniae* die 19 Novembris 1818, ad 1, 2 et 3 dubium.

121 Rectorem Cappellaniae, de qua supra, ad residentiam teneri in aedibus a testatore designatis ad formam fundationis; quo vero ad actualem Cappellanum Sacerdotem Ioannem Antonium Sacchi, definitione dilata, separatim exponere debere causas dispensationis, si quas habet, rescripsit Sacra Congregatio, quae providit quoque in posterum onerum implemento

et administrationi Cappellaniae iuxta votum E. Relatoris, statuendo ut Archipraesbyter cum subiectione Episcopo incumberet exequutioni iuxta legem fundationis. In eadem ad 4, 5 et 6 dub.

122 Precibus Maximi Cenciarelli coniugati, quibus administrationem Cappellaniae sub invocatione Beatae Mariae Virginis in Coelum Assumptae, ac S. Antonii Patavini a Ioanne Baptista Cenciarelli erectae petebat, annuendum non esse censuit Sacra Congregatio. Statuit quoque huiusmadi Cappellaniae institutionem contra Testatoris voluntatem dandam non esse Praesbytero Marcelli. Consulendum vero SS. dixit favore Clerici Iosephi passive a Testatore vocati. In Signina *Cappellaniae* die 20 Decembris 1818, ad 1, 2 et 3 dub.

123 Cum Parochus suburbanus Ecclesiae S. Quirici Florentinae Dioecesis auxilio indigeret Cappellani Curati, ac vicissim pensio scutatorum quadraginta huic assignata insufficiens esset; antequam annueret S. C. ut Cappellania sub titulo S. Bonaventurae redderetur amovibilis, et uniretur Cappellano Curato pro tempore, quamvis laici patroni in id assentirentur, nec non huius Cappellaniae onera Missarum reducerentur, rursus Archiepiscopo scribendum esse duxit ad mentem. In Florentina *Unionis* die 16 Aprilis 1820, ad 1 et 2 dub.

124 Principem ab Auria Pamphyli seu Patronum Cappellaniae Saraceni non indigere censuit S. C. absolutione et sanatione ob missas 733 non adimpletas, cum reditus Cappellaniae dotem constituentes diminuti fuerint absque culpa eiusdem patroni. In Balneoregien. die 17 Iun. 1820, ad 1 dub.

125 Simili modo ob inculpabilem diminutionem redituum LL. MM. constituentium dotem Cappellaniae Saraceni erectae in Ecclesia B. M. V. *dell' Aiuto* in territorio Montis Clavelli, principi ab Auria Pamphyli patrono reductionem Missarum ad tot indulsit S. C. quot celebrari queunt ex superexstantibus reditibus ad eleemosynam obolorum viginti. In Balneoregien. die 17 Iun. 1820, ad 2 dub.

126 Intrare arbitrium pro aperitione oris tum adversus Literas Apostolicas in forma Brevis diei 17 Decembris 1816, tum adversus alterum rescriptum diei 18 Septembris 1817, quibus clar. mem. Cardinal. Litta concessa fuit a Smo domus dismembratio ad Cappellaniam Antonelli spectantis, cum prae caeteris reticita fuerit passiva eius familiae vocatio ad Cappellaniam praefatam. In Sabinen. *Iurispatronatus* die 15 Iulii 1820, ad 1 dub.

127 Non constare de iurepatronatus activo ad Cappellaniam S. Ignatii in Ecclesia SS. Ioannis et Reparatae civitatis Lucensis, favore Sebastiani Friderici Andreozzi, licet hic arrogatus fuisset ab ultimo agnato familiae Motroni, a fundatore contemplatae, cum ex altera familia Martini, a fundatore aeque dilecta, superesset Canonicus Stephanus Martini, in quo coaluerant omnia patronatus iura, non obstante arrogatione praefata, declaravit S. C. In Lucana *Legati* die 26 Aug. 1820, ad 1 Dub.

Sacra Congregatio precibus Ioannis Caietani 128
Ghivizzani non annuere censuit, quibus postulabat bona omnia pertinentia ad Cappellaniam ab Augustino de Ghivizzano institutam, quamvis affrancationis ope medietatem sibi addicere valebat; Beneficiato restituere, ea imposita conditione, nempe ut sui descendentes masculi, iisque deficientibus, masculi ex foeminis bonis omnibus usufruantur, cum obligatione omnibus oneribus implendi; ideoque nominationis suspensionem denegavit et statuit, ut in casu vacationis Patroni ad nominationem deveniant. In Lucana *Cappellaniae* die 20 Ian. 1821, ad 1 et 2 dub.

Quum S. Poenitentiaria eidem retinere me- 129
dietatem bonorum ad dictam Cappellaniam permiserit, quia affrancatione usus fuerit, Sacra Congregatio Archiepiscopo Lucensi commisit, ut praevia separatione medietatis omnium bonorum per peritos ex officio eligendos facienda, curaret illius traditionem Cappellano, et transcriptionem nomine Cappellaniae in publicis tabulis censualibus. In eadem, ad 3 dub.

Intrare arbitrium aperitionis oris adversus 130
Literas Apostolicas provisionis Cappellaniae laicalis favore Sacerdotis Iosephi Gregorii expeditas statuit Sacra Congregatio ob vitium obreptionis et subreptionis. Distulit vero iudicium super institutione praesentati Francisci de Grandis, et restitutione fructuum, usque dum Episcopus referret de causis denegatae institutionis. In Balneoregien. *Beneficii* die 17 Febr. 1821.

Praevio recessu a decisis sub die 8 Februa- 131
rii 1817, quatuor Cappellanias, attenta paupertate patronorum, ad unam tantum reduxit S. C. cum onere Missam quotidianam applicandi pro omnibus, pro quibus quatuor Cappellaniae erant erigendae, nec non statuit, ut assignaretur congruus fundus liber, super quo curaret Archiepiscopus hypothecariam inscriptionem fieri, et oneratam voluit patronorum conscientiam pro redintagratione aliarum Cappellaniarum, quatenus melioris evaderent fortunae. In Ianuen. *Reductionis* die 2 Iun. 1821.

Confratribus Sodalitii SS. Sacramenti in Ec- 132
clesia S. Mariae del Padiglione Montis Madii Feretranae Dioecesis erecti, ad se nominationem Cappellaniae Fabri pertinere contendentibus, iudicium differendum censuit S. C. et voluit, ut coadiuvarentur probationes, et referret Episcopus de fundo Cappellaniae, et de numero Missarum, et quomodo fuerint adimpletae, vivente Sacerdote Sarti, necnon a quo idem fuerit nominatus Cappellanus, et quae relatio sit onerum Missarum, quae ab ipso adimplebantur, cum Cappellania erecta ex legato

Fabri, et post eiusdem Sarti mortem effectum habitura. In Feretrana *Nominationis* die 24 Iunii 1821.

133 Attenta redituum imminutione, nec non necessitate impendendi in augmentum dotationis Cappellaniarum, S. C. censuit esse consulendum SS. pro absolutione Missarum in praeteritum non celebratarum. In Ianuen. *Condonationis, Reductionis, Translationis et Absolutionis* die 21 Iul. 1821, ad 4 et 6 dub.

134 S. C. ab Ecclesia Paroeciali S. Michaelis loci Olivastro ad publicam Cappellam ruralem Familiae Gimelli Patronae unius Cappellaniae translationem permisit, tum quia nullum ex hac praeiudicium infertur Ecclesiae Paroeciali ob erectionem alterius Cappellaniae ab uno ex Gimellis factam, cum quia valde utilis est incolis; namque alias saepe sacrum non audirent. Statuit vero S. C. ut a Cappellano in diebus festis recitentur cum populo actus virtutum theologalium et consulatur SS. pro approbatione. In Ianuen. *Condonationis, Reductionis, Translationis et Absolutionis* die 22 Iulii 1821, ad 3 et 4 dub.

135 Duas Cappellanias a quodam Iulio Caesare Lattaro Villae S. Sebastiani Marsicanae Dioecesis relictas liberae collationis Episcopi, in quatuor esse dividendas, ut quatuor Clericis sufficiens daretur titulus ad Ordines recipiendos, instante eodem Episcopo, censuit S. C. facto verbo cum SS. In Marsorum *Divisionis Cappellaniarum* die 22 Dec. 1821.

136 Iuxta votum Episcopi Administratoris Anagninae Dioecesis ad sublevandam inopiam Simonis Panetta oppidi Carpineto S. C. suspensionem nominationis, et administrationem Cappellaniae ab Hercule et Annunciata Panetta fundatae, illi tamquam patronus concessit, eiusque bonis frui permisit, ita tamen ut eiusdem Cappellaniae onera plane satisfaciat. Voluit vero, ut Episcopus curaret fieri inscriptionem hypotecariam super bonis Cappellaniae, nec non attenta paupertate et aliqua bona fide patroni, illum, celebratis tantum quatuor Missis lectis, absolvit, et fructus omnes iam perceptos condonandos respondit, facto verbo cum SS. In Anagnina *Nominationis* die 22 Februarii 1823.

137 Antequam Sacra Congregatio de haereditaria qualitate de praelatione Familiarum Vici et Bianchini, de nominatione ad Communitatem pertinente, de Oeconomi deputatione et administratione bonorum aliquid decerneret, prorogavit iudicium; ut Vicario Apostolico iuxta mentem scriberetur, quae fuit, ut praevia distincta informatione et voto super novis precibus, exhiberentur codicillus, Capitula anni 1757, nec non exemplar omnium actorum gestorum coram E. D. Card. Forolivii Legato, et audirentur in scriptis Patresfamilias interesse habentes, praefixo ab eodem Vicario Apostolico partibus termino ad deducenda iura, quo elapso, causa reproponeretur ex officio. In Ariminen. *Cappellaniarum* die 14 Iun. 1823, ad 1, 2, 3 et 4 dub.

Quum rescriptum S. C. a Summo Pontifice 138
confirmatum, quo indultum fuit, ut quaedam Cappellaniae Urbevetanae Cathedralis, inter quas recensebatur Cappellania a Francisco Ravizza fundata, reducerentur ad fructus superexstantium Cappellaniarum augendos, nullum fabricae Ecclesiae Cathedralis, ad quam iuspatronatus memoratae Cappellaniae Ravizza pertinere contendebat Canonicus Ioseph Palazzi Orienti, afferret detrimentum, nec alio obreptionis aut subreptionis vitio laboraret, non intrare arbitrium pro aperitione oris, ideoque standum in decisis, et ad mentem respondit S. Congregatio. In Urbevetana *Reductionis et Applicationis* die 24 Iul. 1824, ad 1 et 2 dub.

Ad augendam congruam parochialem Eccle- 139
siae Sancti Flaviani oppidi Capitignani, quinque eidem Ecclesiae univit per Bullas beneficia simplicia, ita tamen, ut Parochus teneretur assumere Coadiutorem in exercitio curae, cum assignatione duarum ex tribus partibus redituum beneficiorum post soluta omnia onera, qui dependenter a Parocho exercere deberet munera stricte parochialia, ac interesse diebus festis simul cum Parocho divinis Officiis, atque ut Parochus hunc dimittere non posset absque venia Ordinarii, eidemque Parocho praescripsit dimissionem alterius beneficii S. Pauli ad Nurum. In Reatina *Unionis Beneficiorum quoad Paroeciam S. Flaviani* die 6 Ian. 1825, ad 1 dub.

Cum quaereretur an et quomodo descen- 140
dentes etiam foeminae Theresiae Broglia Vitali admittendae essent ad perpetuam laicalem Cappellaniam, quam Antonius Broglia Phydeanus in Dioecesi Asculana pro linea masculina Brogliae et Constantini constituerat, expresse denotans se in id unice contendisse *di sollevare dalle miserie la Casa Broglia destituita di ogni altro umano soccorso;* E. Patres animadvertentes, quod sublata Sodalitate SS. Trinitatis, cui, deficientibus primo vocatis, ius nominandi Cappellanos obvenerat, Theresia impetraverat habitationem, qua ipsa ad vitam donata fuerat, prorogari etiam post obitum suum favore filiorum ac descendentium tam masculorum quam foeminarum, durante tamen suppressione Sodalitatis, cui redintegratae ius nominandi et eligendi Cappellanum competeteret, ita tamen ut existentibus eiusdem Theresiae Broglia descendentibus, in quibus requisita a Fundatore praescripta concurrant, iidem et non alii a Confraternitate essent nominandi et eligendi, rescripserunt negative, salvo favore masculorum descendentium etiam ex foeminis iure praelationis ad formam Indulti. In Asculana *Cappellaniae* 27 Apr. 1833, ad 1 dub.

141 Nihilominus consentiente Sodalitate precibus Catharinae Vitaliae filiae Theresiae Broglia propter eius inopiam et agnationem cum Testatore, sub hac tamen conditione, ut de petita perpetuatione gaudeat tantum Oratrix, satisfactis omnibus oneribus eidem Cappellaniae inhaerentibus, et ne transeat ad illius haeredes et successores, sive nupserit, sive non nupserit, E. Patres censuerunt consulendum esse SS. pro concessione administrationis Cappellaniae favore Catharinae Filiae Theresiae Broglia Vitali iuxta votum Episcopi, deputato Administratore Ecclesiastico, qui, adimpletis oneribus, tradat Oratrici quod supererit ex annuo reditu, captaque inscriptione hypothecaria. In eadem ad 11 dub.

142 Cappellaniam a Iulio Pallavicino e Cremonensi Dioecesi fundatam verum ac reale Ecclesiasticum Beneficium, non autem simplicem Cappellaniam aut laicale salarium, uti contendebant fratres Motti, qui bona eiusdem emerant, perpensis omnium rerum adiunctis, iudicavit Sac. Congr. in Burgi S. Dominici 3 Augusti 1833, ad 1 dub.

143 Proindeque proposito dubio an et quomodo consulendum esset pro assecuratione census eiusdem Cappellaniae, rescripserunt E. Patres affirmative; et firma remanente deputatione Administratoris iuxta Episcopi Placentini, Oratorum Motti Antistitis, votum, Episcopus, adhibitis etiam iuris et facti remediis, curet recuperationem et assecurationem bonorum. In eadem ad 2 dub.

144 Amplissima Mattheiorum gente, quae Ioviensium ducatu fruitur et patronali binarum Cappellaniarum in Paroeciali Ecclesia B. M. V. syderibus receptae, quarum altera Farnesiana a SS. Sacramento, altera a SS. Laurentio et Carolo nuncupantur, vindicante sibi ius amovendi Cappellanos, qui alio vocantur ab Episcopo, licet titulo earumdem ipsi ad S. Ordines sint promoti; Sacra Congregatio ex eo quod primam Cappellaniam ab onere residentiae exemptam, alteram vero eidem obstrictam renunciaverat, rescripsit id iuris Patronis non competere quoad Cappellanum Farnesianum, bene vero quoad Cappellanum SS. Laurentii et Caroli, dato termino sex mensium ad deliberandum, nisi prius legitimo titulo aliter provideatur. In Amerina *Cappellaniarum* 3 Augusti 1833, ad 3 dub.

145 Antequam quidquam decernerent E. Patres super Cappellaniam per Antonium Franciscum Buratti Cassianodunensem fundatam, et super obiecta Simoniae labe, qua aspersae dicebantur tum cessio iuris nominandi facta per Iosephum Buratti patronum, tum transactio qua Sacerdos Vitalius ad eamdem praesentatus competitorem Augustinum removerat; vel super precibus Petri et Quintiliani Buratti Compatronorum, quibus in acri hac controversia, alter, dilata in aliud tempus nominatione, reditus Cappellaniae sibi addictos postulabat ut filiorum institutioni consuleret, alter summa egestate et inopia laborans, ex Cappellaniae censu alimenta flagitabat; vel tandem super supplici Cassianodunensium Canonicorum Libello, quo, post recensita complura onera quibus premuntur, quia pertenuis eorumdem Census iisdem perferendis par sit, petebant ut bona Cappellaniae Capitulari patrimonio addicerentur; animadvertentes in primis diluenda esse quae validitati nominationis opponebantur, vehementerque suspicandi causam adesse de bona testium fide, iudicium differre maluerunt, mandantes ut testes examinarentur. In Lauretana *Cappellaniae* 7 Septembris 1833, ad 1, 2, 3, 4 dub.

Acriter contendentibus Episcopo Septempedano et Patrono Ecclesiasticae Cappellaniae ab ipsius auctore Cosciorum nuncupatae, utrum eiusdem collatio ab illo facta favore Clerici Stephani Salvatori valida esset, vel potius sustineretur nominatio Canonici Paladini a Patrono edita, E. Patres negative ad primam partem, attentis peculiaribus circumstantiis, affirmative vero ad secundam, rescripserunt in S. Severini *Cappellaniae* 7 Septembris 1833, ad 1 et 2 dub. 146

S. C. resolutione 20 Dec. 1834 executioni iam demandata, quum ex Cappellania Ciani fructus superexstarent in scut. 40, ex una parte Capitulares S. Venantii, ex altera Cappellaniae Rector, et patroni Ioseph et Nicolaus Ciani postularunt, ut scutata illa ob litis expensas sibi erogarentur, contra fundatoris voluntatem, quae caducitatis poenam infligebat; statuit S. C. ut demptis arbitrio Episcopi impensis ad bonorum Cappellaniae instaurationem, reliquum in patronorum subsidium impertiret. Camerinen. *Cappellaniae* die 27 Febr. 1836. 147

Quum Vicarius Generalis Bononiensis ad Cappellaniam Belloni vocasset Archipresbyterum Ponticuli, agente Petro Lellini, qui de activo iurepatronatus contendebat, S. C. edixit factam institutionem esse infirmandam, et ex lege fundationis teneri Cappellanum domum designatam inhabitare, atque ibi ex praescripto pueros edocere. In Bononien. *Cappellaniae* die 26 Martii 1836. 148

Quum menti S. C. satis superque factum fuerit, EE. PP. defunctae N. N. voluntatem interpretantes, decreverunt, ut illico Cappellania institueretur in Ecclesia SS. Stigmatum, cui pro utensilibus sex annua scuta, Cappellano autem octoginta pendenda forent; Altaria vero tunc erigenda curarentur, quum reditus ad summam optatam pervenerint. Dein S. C. conditiones nonnullas praescripsit, nonnullasque propositas ab Erminio probavit, ac illam inter caeteras, qua ipse quoad vixerit Cappellaniarum patronatu perfruatur. In ead. 25 Iunii 1836. 149

Sed iterum, Erminio rogante, alteram Cap- 150

pellaniam in Ecclesia B. V. de Monte Carmelo *alle tre cannelle* erigendam fore, ob praesumptam Testatricis voluntatem, quae peculiari affectu Carmelitanam hanc Ecclesiam prosequebatur, declaravit S. C. servatis in reliquis forma et conditionibus resolutionis diei 25 Iunii. In ead. 10 Sept. 1836.

151 Nominationem Sacerdotis Galli Bibiena ad Cappellaniam B. M. V. a fratribus Pepoli, intra legitima tempora, factam confirmavit S. C. In Bononien. *Iurispatr.* die 10 Sept. 1836, ad 2 dub.

152 Quod non constitisset de urgenti prorogationis causa, Indultum suspensionis Cappellaniae Marco Manfredini ad decennium concessum prorogare renuit S. C. antequam decennium ipsum expiraret, ac Oratori respondit ut recurret elapso decennio. Guastallen. *Indulti* die 20 Ian. 1838, ad 1 dub.

153 Antequem S. Ordo definiret causam Lauretanam Cappellaniae super concordia, quae alias diversa facie, die 7 Septembris 1833, discussa fuerat, imperavit, ut scriberetur Episcopo, qui auditis in scriptis omnibus Compatronis super proposita concordia, referret de annuo reditu et oneribus Cappellaniae, ducto calculo per decennium. Lauretana *Cappellaniae super concordia* die 22 Ian. 1838.

154 In decisis pariter stetit in Lauretana quadam inter Franciscum et Leopoldum Gasperini 27 Maii 1837, qua resolutum fuerat constare de iurepatronatu Cappellaniae Carnazana–Graeca favore Leopoldi, eique Cappellaniam dandam esse, qui a Leopoldo nominaretur. Et quoad fructus decursos dumtaxat, inspectis peculiaribus circumstantiis, maxime contendentium paupertate, placuit ut ii, demptis oneribus, dividerentur inter Leopoldum et Franciscum, facto verbo cum SS. et ad Episcopum pro exequutione. Lauretana *Iurispatr. et Cappellaniae* die 17 Februarii 1838, ad 1, 2, et 3 dub.

155 S. Congr. concessit Equiti Ladislao Mattei libere retinendum, perpetuoque fruendum Fundum, de quo ille dubitabat utrum ad se, vel ad Cappellaniam pertineret, quia in syngrapha locationis dicebatur Cappellaniae, in huius tamen fundationis tabulis non reperiebatur descriptus, cum ceteroquin remanerent Cappellaniae bona ad onerum satisfactionem sufficientia. In Marsorum ad 3 dubium, die 26 Februarii 1838.

156 Impetrato novae audientiae beneficio, licet iterum proposita fuerit causa Bononien. *Cappellaniae* 26 Martii 1836, qua decisum fuerat, non sustineri Cappellaniae collationem Dominico Angeli factam, sed Cappellanum teneri inhabitare domum a fundatore extructam, et pueros edocere, S. C. in decisis standum esse decrevit, recessitque a decisis in 4 dubio tantum, inspecta penitus testatoris voluntate et populi commodo; missas reducens ad unam singulis diebus festis etiam reductis. Bononien. *Cappellaniae* die 24 Martii 1838, ad 1, 2, 3 et 4.

Andreae autem Giordano, qui missarum pa- 157
riter patronatae Cappellaniae celebrationem omiserat, absolutionem denegavit, praecepitque ut missae inadimpletae celebrarentur ex canonibus non solutis ad taxam eleemosynae manualis, supplendam ex superexstantibus reditibus, qui favore patroni erant investiendi. Neapolitana *Cappellaniae* die 28 Iun. 1838, ad 3 dub.

Cum dubitatum fuerit utrum ecclesiastica 158
vel laicalis foret Cappellania, ad nutum amovibilis, in quod simplex missarum onus cum eleemosyna manuali fuerat impositum, et de cuius erectione nec vere, nec praesumptive constabat, laicalem definivit S. Congregatio. In Nursina *Iurispatronatus* ad 1 dubium, 9 Iulii 1838.

Contendentibus aliquibus ex Compatronis de 159
libertate fundorum, ex quibus Cappellaniae onerum desumebatur implementum, quia familiae nomine in antiquis censualibus tabulis reperiebantur descripti, censumque ad summum scut. 300 super his impositum asserentibus, cuius summae restitutionem offerebant: contra vero pugnantibus ceteris una cum episcopo compatronis, eosdem fundos ad Cappellaniam pertinere tum ex pervetustis tabulis censualibus ac inveterariis antiquitus confectis, tum ex antiquiorum depositionibus, tum demum ex S. Visitationis actibus, S. Congr. fundos praedictos ad Cappellaniam pertinere definivit, eique servari mandavit. In eadem ad 4 dub.

Qua in eadem causa tertio proposita abnuit 160
Leopoldi Gasperini precibus suspensionem Cappellaniae postulantis, ut fructuum dimidium pro augenda Parochorum congrua applicaretur, alterumque dimidium sibi cederet; sed attenta tantum Patroni eiusque Patrui Francisci Gasperini inopia, annuam praestationem alimentariam scut. 30 favore Leopoldi, et scut. 20 favore Francisci concessit, non retardata nominatione Cappellani. Lauretana *Suspensionis* die 28 Iul. 1838, ad 1 et 2 dub.

Andreas Giordano, cui competebat pro di- 161
midio iuspatronatus in quadam laicali Cappellania, bonorum eiusdem Cappellaniae dimidium cum adnexa Missarum obligatione alienaverat. Hinc S. Congr. Cappellaniam omnino redintegrandam esse in possessione fundi alienati pronunciavit. In Neapolitana *Cappellaniae* die 28 Iulii 1838, ad 1 dub.

Cappellaniam vero sub titulo S. Dominici 162
iurispatronatus familiae Cecconi esse ecclesiasticam dixit, quia ex enunciativis Sacrarum Visitationum, et ex ultimo statu canonicae institutionis apparebat esse beneficium ecclesiasticum, licet inveniri non potuisset fundationis Instrumentum. Ib. ad 2 dub.

163 Sacerdoti Carolo Cecconi, qui tribus Cappellaniis fruebatur vi iurispatronatus tum activi, cum passivi postulandi, an et quomodo de illarum incompatibilitate constaret cum Canonicatu, quem possidet in Collegiata Sublacensi Oppidi Trevi, respondit Sac. Congreg., quoad primam S. Caroli, et secundam S. Francisci, tum ob tenuitatem redituum, tum ob defectum erectionis auctoritate Ordinarii, et quia non erant sub eodem tecto, non esse incompatibiles; quoad tertiam vero sub titulo S. Dominici, respondit pariter negative, sed iuxta modum, si nempe non sit erecta in eadem Ecclesia Collegiata S. Viti. Ib. ad 3 dub.

164 Suspensioni Cappellaniarum, quam pro filio in Seminario alendo obtinuerat sub anno 1841 Theresia vidua Neri, obsistente eorumdem Administratore, tum ex necessariis fundorum reparationibus, ac ex summa colonis ministrata, tum quod Oratricis filius conditioni in Seminario degendi non satisfecerat: Oratrice contra rescripti executionem una cum missarum reductione postulante, sublata conditione, quam filius epileptico morbo laborans adimplere nequibat; ac demum sibi alimenta assignari super iisdem Cappellaniis contendente Stephano Ricci uti Compatrono, S. C. ut singulis satisfaceret, impertita iuxta votum Episcopi reductione ad dies festos per quinquennium, summam scutor. 14 Riccio assignavit durante indulto anno 1841, scuta vero annua 46 Viduae Neri, sublata supradicta conditione, ac reliquos reditus in fundorum reparationem erogari mandavit. In Perusina *Cappellaniarum* die 17 Septembris 1838, ad 1, 2, 3 et 4 dub.

165 Trinas, quibus potiebatur Gens Sylos Cappellanias de quarum fundationis legibus haud plene constabat, proposuit hodiernus Possessor, Ecclesiae Paroeciali S. Leucii perpetuo uniri, et constituto censu favore Parochi pro tempore super tot bonis, quot implemento Missarum sufficerent, capta congrua inscriptione, cetera bona in familiae suae utilitatem libera converti. Ast PP. E., quod de relativa familiae Sylos paupertate haud satis constaret, et gravissimam Cappellania pateretur imminutionem, preces reiecerunt. Bituntina *Cappellaniae* die 24 Novembris 1838.

166 Cum cognovisset Episcopus perperam retineri ab Aloysio del Monte in habitu saeculari Cappellaniam pro Clerico fundatam, cum obligatione eam dimittendi si Presbyteratus ordinem sumere vel nollet vel nequiret; praesertim quod canonica institutione careret, Patronis terminum ad nominandum praefixit, eoque inutiliter elapso, eam contulit Sacerdoti Macchioni; qua de re Patronis iura sua pessumdata reclamantibus, novumque ipsis impertiri terminum postulantibus, S. C. negativum dedit responsum. In Civitatis Castelli *Beneficii* die 17 Dec. 1838.

Cum dubitaretur an Cappellania ita laicalis esset, ut etiam laico conferri valeret, ita ut eam consequi posset in habitu laicali Sanctes Recchioni, ac utrum expediret eiusdem suspensio ad fundorum meliorationem, S. Ordo ut tutius procederet, iam ab anno superiori ab Episcopo exquisierat de numero nominationum quae a tempore fundationis peractae erant, et an laici successive vel interpolate ad eamdem nominati fuerint, an scientibus Episcopis id evenerit, transmissa earumdem nominationum copia. His habitis, causa iterum proposita, cum necessaria adhuc deficerent ad rectam eiusdem definitionem, denuo dilata fuit. In Fabrianen. *Cappellaniae* die 17 Decembris 1838, ad 1, 2 et 3 dub. 167

Super Cappellania a Francisco Belloni erecta cum onere Cappellano celebrandi missas in Cappella sita in latifundio Mezzana, et pueros inibi erudiendi, et cum reservatione Iuris patronatus fidei commissariis Belloni, hisque exhaustis, Vicario Gen. Bononiensi pro tempore; hoc sibi ius delatum vindicante hodierno Vicario Gen. adversus Petrum Cellini possessorem praefati latifundii; concordia inita est, qua Cellinius sibi assumpsit reparationem et manutentionem Cappellae, et sacrarum suppellectilium; Vicarius vero eiusdem familiae favore cessit iuspatronatus; missas autem celebrari statutum est in Cappella sita in fundo Iortone, reservata tantum celebratione diebus festis in fundo Mezzana, quum inibi gens Cellinia rusticaretur. Porro Sac. Congr., attentis actualibus circumstantiis, concordiam approbavit iuxta votum E. Archiepiscopi, facto verbo cum SS., et capta inscriptione super latifundio, tam pro securitate missarum, quam pro manutentione Oratorii, et sacrarum suppellectilium. In Bononien. *Cappellaniae* die 1 Febr. 1839, ad 1 et 2 dub. 168

Conventionem anno superiori propositam ab E. Firmano Archiepiscopo cum Abbate Commend. SS. Rufini et Vitalis quoad dismembrationem Paroeciae sub invocatione eorumdem Sanctorum, aliisque unionem, rebus penitus inspectis, approbavit S. Ordo iuxta modum, nempe, firma remanente cura animarum in Ecclesia SS. Trinitatis cum Vicario Curato in eadem Ecclesia, cui assignetur, ultra domum et viridarium, congrua in scut. 50 ex reditibus Abbatiae persolvendis, nisi E. Archiepiscopus de re rogatus assensum praebeat cessioni Cappellaniarum, de quibus in art. 7 et 9 concordiae Marcelli; quo in casu ab Abbate sint scut. 25 duntaxat persolvenda, esse confirmandam deputationem Cappellani Curati ab Abbate pro tempore faciendam, et amovibilis ad nutum eius, qui curam animarum dependenter a Curato Vicario exerceat citra flumen Tenna in Ecclesia SS. Rufini et Vitalis, assignatis eidem congrua habitatione in domo 169

Abbatiali ac stipendio scut. 25 ex reditibus Abbatiae, praeter Cappellaniam Perusini et Spagnolini, adimpletis Missis, oneribus ac muneribus tam pro Vicario Curato, quam pro Cappellano in concordia Marcelli recensitis, facto verbo cum SS. super omnibus. In Firmana *Super conventione Cappellaniae Curatae* die 1 Februarii 1839, ad 1, 2 et 3 dub.

170 Ex impetrato novae audientiae beneficio, licet iterum proposita fuerit causa Firmana *Cappellaniae*, qua sub die 28 Iun. 1838, contendentibus de praelativa vocatione passive ad Cappellaniam sub invocatione S. Mariae Magdalènae in terra S. Elpidii institutam, Tobia Sacerdote Acciarini, et Clerico Aloysio Eluarneri, et utroque prae alio dispensari flagitantibus, quod ille Beneficiorum pluralitate, hic aetate prohiberetur eam obtinere, responsum fuerit in utroque favore Acciarini, tamen S. Congregatio, re penitus inspecta, in decisis standum esse decrevit et amplius. In Firmana *Cappellaniae* die 2 Mar. 1839, ad 1 et 2 dub.

171 Antequam S. Ordo definiret causam Firmanam Cappellaniae super conventione ab E. Archiepiscopo Firmano cum Abbate Commendatario SS. Rufini et Vitalis inita quoad dismembrationem Paroeciae SS. Rufini et Vitalis, aliisque unionem, sub pene diversa facie sub die 29 Iulii et 18 Novembris an. 1837 discussam, ad rem maturius dignoscendam rescripsit, Dilata, et scribatur Archiepiscopo, qui referat de statu Fabricae Ecclesiae, et domus Parochialis loci Marnacchia, de executis reparationibus, sin minus de expensis necessariis et mediis iam statutis ad eas perficiendas. In Firmana *Cappellaniae super conventione* die 2 Martii 1839, ad 1, 2 et 3 dub.

172 Numerum Missarum Cappellaniae a Ioanne Francisco Longo erectae determinandum esse ex ratione redituum, qui habentur a fundis, non autem statuendum esse in Missa quotidiana; atque adeo illum reducendum esse pro intranti quantitate ad taxam perpetuam, inspecta Testatoris voluntate, definivit S. Ordo. In Bovinen. *Cappellaniae* 2 Mart. 1839, ad 2 et 3 dub.

173 Reintegrandum esse Beneficium seu Cappellaniam in Cathedrali Ecclesia sub invocatione Virginis Perdolentis, cuius bona cohaeredes Reale suo marte sese inter diviserant, iussit S. Ordo, et interim pro virili parte Ferdinandi Reale emissa ab eodem renunciatione iurispatronatus, iniunxitque Episcopo, ut omnibus iuris et facti remediis cogeret ceteros cohaeredes ad reintegrationem, caperetque inscriptionem hypothecariam. In Bovinen. *Cappellaniae* 23 Mart. 1839, ad 1 dub.

174 Absolutionem pro Missis non celebratis Cappellaniae a Ioanne Francisco Longo erectae S. Ordo concessit quidem Ferdinando Reale alteri ex obligatis, attenta eius praesertim in reintegranda pro virili Cappellania sollicitudine; denegavit vero aliis coheredibus qui caetera Cappellaniae bona sese inter diviserant, monuitque, ut consulerent, conscientiae suae. In Bovinen. 23 Mart. 1839, ad 4 dub.

Prorogationem indulti de suspensione nomi- 175
nationis Cappellaniae, quam Marco Manfridini S. Ordo die 20 Ianuarii superioris anni denegavit, eo quod non constiterit de urgenti eiusdem necessitate, antequam decennium elaberetur, rebus in melius commutatis, praevio recessu a decisis impertitus est ad aliud decennium ad formam praecedentis, et ab ultimo die expiraturi indulti. In Guastallen. *Indulti* 4 Apr. 1839, ad 1 dub.

Quas alias sub anno 1833 expenderat quae- 176
stiones de Cappellania Buratti, an danda esset institutio Presbytero Petro Vitali maiori vocum numero pollenti, qui tamen simoniam contraxisse ferebatur in transigendo cum competitore Augustino Buratti, ac nominatus ab eo, qui plures voces simoniae acquisisset; an potius suspendenda esset nominatio favore Petri Buratti compatroni, ut ita filiorum institutioni Buratti compatroni consulerent; an super ea decernenda alimenta alteri compatrono pauperi Quintiliani Buratti; an tandem pro oneribus sustinendis danda Canonicis Montis Cassiani: expleto formali testium examine, quod alias iusserat, reassumpsit S. Ordo; porro simoniam exulare comperiit, adeoque Vitalio institutionem dandam esse probavit; compatronorum simul precibus annuit, reservata annua praestatione alimentaria scut. 20 ad decennium, aeque dividenda inter filios Petri et Quintilianum cum iure accrescendi in casu obitus; Capituli autem vota omnino reiecit. In Lauretana *Cappellaniae* die 4 Aprilis, ad 1, 2 et 3 dub.

Ob Simoniae vitium initum a quatuor com- 177
patronorum lineis in nominatione explenda ad Cappellaniam Ecclesiasticam sub invocatione B. Virginis Carmelitidis a Petro Orlandi apud Marsos excitatam favore Didaci Valente, aucto exinde iure compatronis innocuis, Angelo Blasetti ab istis legitime nominato, EE. PP. Cappellaniae ipsius Institutionem dandam esse decreverunt. In Marsorum *Institutionis* 27 Aprilis 1839.

Multas, ac inter se diversas preces a Petro 178
Francalancia Patrono Cappellaniae pro Clerico vel Sacerdote in Oppido Castri Fidardi fundatae identidem porrectas, quibus primo illius fructus sibi addici postulaverat, subinde ab aetatis defectu dispensari Sororis filium a se nominatum, quatenus primae preces reiectae fuissent, tandem caeteris omissis, Cappellaniam praevia dispensatione, filiolo sibi nuper nato concedi, reiecit S. Ordo; qui insuper respondit non sustineri nominationem Clerici Carini interim peractam a Capitulo, ad quod post qua-

drimestre a Cappellaniae vacatione ex testatoris voluntate ius nominandi devolvi debet; nec praviter committi debere Cappellani designationem Episcopo, sicut ipse pro hac vice ad submovendas turbas proposuerat; sed esse explendam a Patrono novam nominationem infra quadrimestre ad formam fundationis. In Lauretana *Cappellaniae* 9 Maii 1839, ad 1, 2 et 3 dub.

179 Fundum a Ferdinando Nicolini pro erigenda Cappellania in Ecclesia Terrae S. Quirici relictum cum onere binae Missae in hebdomada revindicandum esse iusserunt E. PP. pro redintegratione Cappellaniae, commissa Archiepiscopo eiusdem transcriptione, in actu erectionis faciendae, quae iamdiu omissa fuerat; necnon expleri nominationem ad formam Testamenti, ac reiecerunt preces emptoris ipsius fundi pro reductione Missarum. In Camerinen. *Cappellaniae* 6 Iunii 1839, ad 1, 3 et 4 dub.

180 Attenta bona fide, de qua testabatur Antistes, S. C. consulendum SS. rescripsit pro absolutione ac condonatione fructuum quos haeredes Ferdinandi Nicolini perceperunt ex feudo ab eo legato pro Cappellania erigenda; cuius licet praescriptum missarum onus adimplere curassent, neglexerant tamen erectionem, ac Cappellani nominationem. In Camer. *Cappellaniae* 6 Iunii 1839, ad 2 dub.

181 Quum in iure non repugnet duplex beneficium incompatibile adipisci, sed tantum ultra duos menses retinere, institutionem in Cappellania ad Ecclesiam S. Dominici sub invocatione S. Andreae Apostoli Caesenae erecta cum onere celebrandi per seipsum, dandam esse Hieronymo Fantaguzzi legitime nominato, ac passive vocato decreverunt EE. PP. etiamsi ille Canonicatu in Vaticana Basilica potiretur. In Caesenaten. *Cappellaniae* 27 Iulii 1839, ad 1 dub.

182 Nominationem Sacerdotis Domesi a Patrono Gentilonio expletam post elapsum trimestre in fundatione statutum sustinuit S. Congregatio, attenta praesertim pendentia recursus ad S. Sedem pro inhabilis nominandi dispensatione, eamque reiecit favore Panfili a Sacerdote Bravi factam, cui ius nominandi devolvi debuisset in priorum Patronorum negligentia; adiecitque respectu Domesii in Franciscalium familia olim recensiti clausulam, *dummodo infra duos menses doceat de habitatione ad beneficia*. In Auximana *Cappellaniae seu Canonicatus* 27 Iulii 1839.

183 Caesaris Pennacchietti, etsi per subsequens matrimonium legitimati, nominationem a maiori Patronorum numero editam sustineri, eumque esse manutenendum in possessione laicalis Cappellaniae a Riccardo Fontana erectae pro natis ex legitimo matrimonio, definitum fuit Congregatione diei 14 Decembris superioris anni, excluso Henrico Pennacchietti, ex adverso eamdem sibi asserente, quod unice Clericus extaret ex passive vocatis, cum Cappellaniam proposuit, atque ex legitimis esset nuptiis procreatus. Porro in hac resolutione perstitit S. Ordo reiterum inspecta, prolato Rescripto *In decisis et amplius*. In Firmana *Cappellaniae* 22 Aug. 1839, ad 1 et 2 dub.

Super fructus vero pretii bonorum alienato- 184
rum, quos incremento congruae eiusdem Paroeciae Pantanensis Ecclesiae adiudicandos esse contendebant fratres Sodalitii, quod vocant *del Gonfalone*, duxerunt satis provisum per Episcopum erogatione iam facta. In eadem die 7 Septembris 1839, ad 3 dub.

A laicali Cappellania, quam Iacobus Servadei 185
domo Corinaldi pro Clericis familiae Paris et Gioacchini instituit, Bernardinum Giovacchini ob clericalium vestium abiectionem, ac saecularium munerum exercitium ipso iure excidisse contendit Paulinus Paris, ac sese utpote ex vocatorum genere in eiusdem possessionem immitti; e contra Bernardinus veniam postulavit eadem fruendi in statu laicali ad suam ac familiae paupertatem sublevandam. Super utraque petitione concinnatis dubiis EE. PP. rescribendum censuerunt: — E. Episcopus curet praefigi terminum iuxta constitutionem S. M. Benedicti XIII incip. *Apostolicae Ecclesiae*. Bernardino Gioacchini ad parendum menti pii fundatoris, quo elapso declaret eum Cappellaniae amplius non posse gaudere, et ad mentem; mens est pro suspensione nominationis novi Cappellani donec Clericus Paulinus Paris ad legitimam aetatem pro Subdiaconatu pervenerit, et interim iuxta votum E. Episcopi, adimpletis per Ecclesiasticum Administratorem deputandum oneribus, superextantes reditus dividantur inter Bernardinum et Paulinum, facto verbo cum SS. In Senogallien. *Cappellaniae* 21 Novembris 1839, ad 1, 2 et 3 dub.

Precibus Aloysii Caracciolo, qui ab obitu 186
Patris sui, nempe ann. 1833, adeptus iuspatronatus duorum Beneficiorum, alterum S. Mariae et Iacobi in Aversana, alterum S. Padenae titulo in Nolana Dioecesi erectum, missis apud S. H. O. precibus, statim fructus omnes Beneficiorum nullo impleto onere perceperat. S. Congr., attentis peculiaribus circumstantiis, censuit supplicandum esse SS. pro absolutione ab omissis cum fructuum perceptorum condonatione celebratis tamen Missis triginta, et soluta summa prudenti Episcopi Aversani arbitrio taxanda favore fabricae Ecclesiae quam Orator ad populi commodum, et patronatus munimen inaedificabat. In Nolana et Aversana *Suspensionis Nominationis* 23 Novembris 1839, ad 2 dub.

Contendentibus ad Cappellaniam a Riccardo 187
Fontana institutam ex una parte Henrico Pennacchietti, quod unice Clericus extaret ex passive vocatis dum Cappellaniam poposcit, adversarius vero Caesar etsi illegitimis nuptiis pro-

creatus esset, dum Testator vocasset tantum *i nati di legitimo matrimonio;* ex altera Caesare Pennacchietti ex eo quod maiores Patronorum voces praeseferret, sed ab eodem clericalis qualitas in Cappellania laicali a Testatore volita non demonstraretur, quam tamen ipse, pendente vacatione et recursu ad S. Sedem, acquisiverat, ac tandem legitimatus fuisset per subsequens matrimonium; EE. PP., Testatoris mente penitus investigata, responderunt favore Caesaris, eumdem in capta Cappellaniae possessione manutenentes. In Firmana *Cappellaniae* die 14 Decembris 1839, ad 1 et 2 dub.

188 Antequam definiret S. C. super Concordia inita sine Apost. Beneplacito a Clara Beltrami et Ioan. ac Carolo Beltrami de non erigendo Beneficio et augenda dote alterius iam erecto in loco Ramate, voluit ut iterum scriberetur E. Episcopo, ut referret de annuo reditu a fundatoribus assignato utrique Cappellaniae, de numero Missarum non celebratarum, et a quo celebrandae sunt iuxta fundationes, necnon de alienationibus commissis, et a quibus. In Novar. *Transactionis* 20 Ian. 1821.

189 Congregationi Illyricorum, quae ex resolutione S. C. diei 7 Martii elapsi anni investire debebat scuta 459 in frugiferum campum, pro erectione Cappellaniarum Giannini, ob impotentiam illa solvendi postulandi debitricem praefatae summae soluto annuo fructu erogando in celebrationem Missarum una cum fructu LL. MM. in decisis standum esse respondit S. C. iuxta modum, nempe facta obligatione in forma iuris valida per Capitulum, seu Congregationem Ecclesiae Illyricorum, ad successores etiam extendenda (attenta utilitate acceptionis haereditatis Giannini), quotannis celebrandi ad formam fundationis Giannini tot Missas ad eleemosynam obolorum viginti, quot fructus percipi possent ad rationem scutorum quatuor in singula centum ex capitali scutorum 459, nec non obligatis omnibus et quibuscumque reditibus a singulis Canonicis ab Ecclesia quomodocumque percipiendis casu deficientiae, donec erigantur Cappellaniae Giannini, pro facultate conficiendi multiplicum ex capitali fructifero ex bimestribus LL. MM. a Rev. Camera Apostolica non solutis efformato, et ex scutis 15 ab Ecclesiae reditibus addendis quolibet anno, donec conficiatur capitale scutorum 674, comprehenso capitali cum Rev. Camera, ut supra, pro Cappellaniis investiendum, suspensis interim missis, quae ex fructibus scutorum 215 celebrandae essent. In Romana 16 Februarii 1841.

190 Esse locum nominationi ab Abbate Commendatario Ecclesiae Divi Laurentii faciendae ad geminam Cappellaniam Semprebeni iuxta normam fundationis, ita tamen, ut uterque Cappellanus, prout E. Abbas proposuerat, debitum praestaret servitium non Abbatiali, sed Cathedrali Ecclesiae S. Severini, iuxta definitionem S. C. Episcoporum et Regularium, ac subsequentem consuetudinem, censuit S. C. In Sancti Severini *Cappellaniarum* die 13 Februarii et 8 Maii 1841.

Ob nimiam redituum tenuitatem, nec non 191
onera Missarum, choralisque servitii in Cathedrali Ecclesia Urbisveteris obeundi, quibus gravabantur viginti quatuor primae erectionis Cappellani, reductionem sex Cappellaniarum ex actu vacantibus, et primo vacaturis concessit S. C. suppressarumque reditus applicavit, satisfactis prius Missarum oneribus favore superextantium Cappellanorum, qui diligentiores in Chori servitio, et obeundis muneribus ab Episcopo in suo voto expositis se praeberent. In Urbevetana *Reductionis et Applicationis* die 6 Martii 1841, ad 1 dub.

Iisdemque de causis non esse concedendam, 192
permanente Sodalitio, iisdem Cappellanis administrationem redituum, custodiam Sacrarii, implementum Missarum, ac superextantium redituum applicationem, ut Episcopus proposuerat, existimavit eadem S. C. Ib. ad 3 dub.

Standum esse decrevit S. C. in decisis sub 193
die 15 Septembris praeteriti anni, ubi definiverat dandam esse institutionem Cappellaniae Scipioni Sacerdoti Rioli praescriptos a Fundatrice characteres habenti, non autem manutenendam familiam Rioli in possessione, quam sibi usurpaverat bonorum Cappellaniae praefatae; praescripsit tamen ut Sacerdos Constantinus resideret in oppido Pinnae ad formam fundationis, voluitque ut bona haereditaria Annae Scipioni fundatricis inscriberentur in Catastro nomine Cappellaniae, fratresque Rioli monuit, ut consulerent conscientiae suae. In Firmana *Immissionis* die 27 Martii 1841.

Esse locum repetitioni capitalis constituentis 194
dotem Cappellaniarum Lucciana ab Exequutore testamentario apud familiam de Fieschis ita collocatam, ut nec census iuxta Constitutionem S. Pii V, nec Onus, nec Cambium verum haberetur, sed tantum Cambium fictum ac siccum, decrevit Sac. Congr. voluitque ut investiretur, vel in bonis stabilibus, vel in Censibus ad formam praefatae Constitutionis Sancti Pii V iuxta leges fundationis. In Adiacen. 27 Martii 1841, ad 1 dub.

Cum nec valor, nec reditus fundorum suffi- 195
cerent pro impensis necessariis ad extructionem Cappellae in Ecclesia S. Mariae Rosarii Oppidi Vici Alatrinae Dioecesis, ubi adimpleri debebat Cappellania a fundatrice praescripta sub invocatione SS. Marthae et Magdalenae, censuit S. C. ad extructionem praefatam non esse cogendam familiam Tomeucci patronam, sed tantum ad erectionem Iconis SS. Martae et Magdalenae in alterutra Cappella Priveni existenti iurispatronatus eiusdem Familiae eligenda, ad quas Cappellaniae implementum transferri iam indulse-

rat S. C. iustis de causis in 2 dub.; praecipit tamen ut quotannis una Missa celebraretur in festo S. Marthae, et altera in festo S. Mariae Magdalenae, facto verbo cum Smo. In Alatrina *Translationis et Permutationis* die 31 Iul. 1841, ad 3 dub.

196 Sacerdotem Andream Zoppini, quamvis Canonicum in Collegiata S. Viti Senogalliensis Dioecesis, nominari posse ad vacantem Cappellaniam Zoppini, ad quam vocabatur a fundatore, cum non constaret de illius incompatibilitate cum Canonicatu, tum quia deerant tabulae erectionis, ex quibus erui posset qualitas Ecclesiastica, tum quia sub eodem tecto cum Canonicatu erat per modum tantum provisionis ob praeteritas vicissitudines, respondit S. C. In Senogallien. *Incompatibilitatis* 21 Augusti 1841, ad 1 dub.

197 Ac praeterea declaravit non esse incompatibilia onera Canonicatus cum oneribus Cappellaniae Zoppini. Ib., ad 2 dub.

SACRAE CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA.

Al Vescovo di Osimo.

1 *Dalle nozioni date da V. S. I. e R. e dai documenti esibiti circa le Cappellanie di S. Maria degli Angeli di Filottrano si raccoglie, che la qualità di dette Cappellanie siano meramente laicali, poichè non cadono sotto la collazione ed istituzione ordinaria per legge di fondazione. Classificate adunque sotto tale natura, il parroco può nominare col solo atto legale, purchè non siano conferite in titolo, nel qual caso necessariamente occorre l' autorità del Vescovo. Questi Cappellani però non possono assumere il titolo e quasi dignità canonicale; giacchè essi non possono formar collegio, poichè* non facit collegium privata societas sed publica auctoritas *mediante la spedizione delle Bolle. Ciò posto, sembra che non si possono turbare le nomine nel modo finora osservato, che non vi sia bisogno dell' Istituzione del Vescovo; salvo sempre il caso, che non si conferiscano in titolo, oppure vengano perpetuate nella persona nominata per servire di patrimonio sacro. Nel resto è in facoltà di V. S. I. R. esaminare in visita, se la pia Istituzione sia eseguita, e soddisfatti i pesi, e nel caso, che vi sia qualche Cappellano indegno, procedere come Delegato della Sede Apostolica alla sospensione dall' officio, e,* servatis servandis, *fino alla destituzione, avvertendone il Parroco. Tanto doveva in evasione ec. 5 Settembre 1828.* Ex Reg. S. C. Episc. et Reg. anni 1828.

2 Cum quaedam pia mulier Cappellaniam mere laicalem fundasset anno 1785, et rector fundorum ad Cappellaniam pertinentium transcriptionem omisisset usque ad an. 1842 a S. C. EE. et RR. quaesitum est in Romana *Impositionis debiti* ad 2. *Se, e come si debba prescrivere la vendita delle case?* et quatenus negative: 3. *Se, e come si debba obbligare il Cappellano a prendere la trascrizione?*

EE. Patres, audito voto E. Spinola, in generali conventu diei 18 Feb. 1842, rescripserunt *Ad secundam negative. Ad tertiam affirmative infra trimestre; alias capiatur ex officio.*

REV. FABRICAE S. PETRI DECRETA.

Fructus pensionis assignatae in annuis scutis 1
novem a Sacerdote Iacobo Nance in dotem Cappellaniae institutae in Ecclesia Collegiata et Parochiali S. Petri Avenionensis die procedente reducti fuerunt. Accedit, quod illos debitor non solvit, imo anno 1779 clam a Rev. Fabrica S. Petri compositionem quoad praeteritum obtinuit. Sed Sacra Congreg. interrogata, praedictos fructus Cappellano ab anno supradicto quo tempore vacavit Cappellania in posterum deberi censuit; et quoad annos praecedentes deducet iura sua, ut iterum omnino audiantur. Rev. Fabrica S. Petri, Avenionen. *Cappellaniae* 16 Sept. 1780.

De quatuor Cappellaniis ab Alphonso Lopes 2
de Liceras institutis in Ecclesia Cathedrali Archiepiscopus binas suppressit ad reliquarum fructus augendos, sed onus tamen iis auxit Missarum. Imminutis iterum fructibus ex redemptione census, Cappellani iuxta redituum diminutionem, reductionem efflagitant. S. C. resolvit reducendas esse ad duas tantum Cappellanias cum integro onere missarum omnibus Cappellanis a testatore iniuncto, atque omnibus aliis oneribus ab eodem praescriptis, facto verbo cum SS. Compostellana *Reductionis* 10 Februarii 1781.

Petrus Maria Constantini haereditatem con- 3
tulit Sodalitio Suffragii Arimini, sub lege et onere, ut binas erigere teneretur Cappellanias ad nutum amovibiles cum onere Missae quotidianae. Sacerdos Iacobus Ugolini Cappellaniae possessor, narratione demonstrans, quod reditus utriusque olim aequabant annua scut. 40, frustra operam suam locat pro Missarum reductione apud S. Congr. Ariminen. *Reduct.* die 13 Mart. 1784.

Nuper vacavit una ex tribus Cappellaniis 4
fundatis a Maria Virginia Salviati ad totidem Altaria in Ecclesia Cathedrali cum Missarum, ac Choro interveniendi solemnioribus diebus onere. Episcopus postulavit ut sibi facultas indulgeretur supprimendi vacantem Cappellaniam, reditusque dividendi inter alios duos Cappellanos, qui in posterum tenerentur singulis diebus interesse Divinis Officiis in eadem Ecclesia, spectato exiguo Canonicorum numero ad sacras functiones peragendas. Summus Pontifex iuxta petita, firma remanente celebratione missarum, concessit. Modo hanc providentiam satis non esse

Episcopus putat ad consulendum ministrorum Cathedralis indigentiae, quia nequaquam reditus aliarum Cappellaniarum cumulati sunt. Denuo exorat pro Missarum oneris deletione; et S. Congregatio rescripsit, pro gratia iuxta mentem, facto verbo cum SS. Sanctiminiatis die 8 Maii 1784.

5 Laicalem possidens Cappellaniam Sacerdos Ioseph Carotti cum onere quotidiani sacri, et servitii Chori in Cathedrali Ecclesia, pro Sacrorum reductione ob imminutos illius reditus magnopere laboravit. Sed S. Congreg. respondit, esse providendum reductioni servitii choralis ad dies festos de praecepto, et ad feriam 4, 5 et 6 et Sabbatum maioris hebdomadae. Aesina 20 Maii 1786. Urgente Capitulo, ut potius reducantur missae, quam chori servitium, S. Congreg. a consueta regula non discessit, et in eadem sententia perstitit, die 7 Iulii 1786.

6 Ioachim Provenzalius pii testatoris abnepos, quum ex persona abavi sui esset debitor erga Cappellaniam laicalem, tum pro quantitate librarum 288, tum pro aliis libris 170 et solidis 15 petiit, ut ab utroque prae inopia absolveretur. Obtinuit iam ante suae paupertatis ratione Cappellaniae administrationem, suspensa nominatione, modo petitioni responsum habet hoc modo, quod nempe altera medietas eroganda sit in redintegrationem Cappellaniae, donec aere alieno se eximat, celebratis tribus missis in singulis annis, facto verbo cum SS. Aquen. *Cappellaniae* 3 Febr. 1787, dub. 2.

7 Cappellaniam perpetuam fundavit Sacra de Gattis, ac celebrationem Missarum exequi *all'Altare di S. Biagio eretto nella Chiesa Parrocchiale della Pieve di Guastalla* mandavit. Haereditas huius Cappellaniae gravata pervenit ad familiam Cani, quae exorat, ut in altera Civitatis Ecclesia pro suo arbitrio celebrare valeat. Et S. Congreg. translationem concessit ad vitam Sacerdotis Petri Cani Oratoris pro Missis Cappellaniae Gatti tantum. Nam Altare S. Blasii ditatum est Missis, et distat a Guastalla, in qua familia Cani moratur. Nullius Guastallae 26 Novemb. 1791, dub. 2.

8 Quum Nicolaus Biane instituta laicali Cappellania in Oppido Chiarepernato possessorem gravasset onere residendi, pueros erudiendi, sacramentales confessiones excipiendi, infirmis assistendi, ac Sacra 112 pro eius anima peragendi, preces S. Congregat. porriguntur pro Missarum reductione, inspecta redituum tenuitate in libell. 245, et loci infelicissimi residentia, et benigne donavit iuxta votum Card. Archiepiscopi. Taurinen. *Reduct. Miss.* 24 Martii 1792.

Iussu Francisci Malcalza Cappellania erecta 9
fuit cum onere hebdomadali Missarum 4, residendi in sua domo, in eaque recipiendi Patres Ordinum S. Francisci de Assisio, et S. Francisci de Paula. Modo possessor institutionis labentem domum, et neglectam praediorum culturam inveniens, deprecatus est pro temporaria Missarum suspensione et dispensatione a residentia et hospitio, ut domus et praedia reparentur. Annuit S. Congr. in omnibus ad biennium, celebrata unica Missa quolibet Mense, et docto coram Episcopo de erogatione superextantium redituum in causam expressam. Lunen. Sarzanen. 19 Ianuarii 1793.

Scipio Pellegrini in Abbatiali Collegiata Ec- 10
clesia Carrariae Cappellaniam sacri quotidiani instituit, Cappellanoque demandavit chori festivis diebus, ac matutinis functionibus Cinerum, et Defunctorum assistentiam, eique annua scut. 23 assignavit. Hinc hodiernus Cappellanus in reductione ad dies festos vim remedii experiri vult, et adeptus est iuxta votum Episcopi. Lunen. Sarzanen. *Reduct. Miss.* die 14 Dec. 1793.

Cappellaniae institutae a Iacobo Seniore 11
Bracci in Ecclesia Cathedralis Montis Politiani assignandum esse praescribitur fundum sc. 2000 ad formam eius testamenti. Nam praeter detractiones legitimae ac trebellianae ei competentes ex allegato per ipsius successores fideicommisso Octavii Senioris, eam reliquit summam in libera haereditate; hinc hac de causa missarum reductio facta non fuit. Montis Politiani *Cappell.* 10 Maii 1794, dub. 2.

Missas hebdomadales duas Cappellaniae in- 12
stitutae per Coniuges Franciscum et Margaritam Palini in favorem pauperioris Clerici, ut Sacerdotium petere possit, Oppidi Carassai, deindeque reductas per superstitem Uxorem, quae nonnulla alienavit bona obligata, celebrandas esse decernitur ad formam fundationis. Firmana *Red. miss.* die 21 Iulii 1794.

CAPPELLANUS

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 An Cappellani perpetuo beneficiati Cathedralis Ecclesiae Comen. comprehendantur sub illis verbis, *Et totus Clerus Cathedralis Ecclesiae*, in quodam decreto contentis. S. C. R. respondendum censuit: *Dictos Cappellanos, si Ecclesiae adscripti sint, aut aliquo modo ei uti de gremio inserviant, praeter celebrationem Missae in suis Cappellis, comprehendi.* Comen. Die 11 Maii 1593.

Cappellani, qui in Ecclesia Monialium, iuxta 2
ritum Monialium quotidie Missam celebrant, non possunt Monialium Officium recitare. S. R. C. Conimbrien. die 21 Martii 1795.

Cum in Asceterio Monialium Ordinis S. Fran- 3
cisci adnexo Ecclesiae titulo Sanctae Mariae, nuncupat. *delle Vergini dette della Madonna,* Ci-

vitatis Veronae commorentur hodie Moniales Monasterii SS. Redemptoris ex Ordine Canonicorum Regularium Lateranensium S. Augustini, separatae tamen in omnibus a praedictis Monialibus Ordinis S. Francisci, excepta Ecclesia, quae est communis, ita ut ab utrisque Monialibus servetur propria regula, et recitetur Officium iuxta proprium Calendarium; visum est Monialibus Lateranensibus, quod ab earum Cappellano quotidie celebranda sit ea Missa, ad quam audiendam ipsae conveniunt, quae conformis sit Officio in earum Calendario assignato; quod cum denegetur a Monialibus S. Francisci, in huiusmodi opinionum discrepantia, ad firmandum quid fieri opus sit, Moniales Lateranenses recursum habuerunt ad S. R. C. Quae respondit: *Posse Cappellanum Monialium Lateranensium SS. Redemptoris in casu, de quo agitur, Missas legere secundum ordinem earumdem Monialium, exceptis diebus Dedicationis, et Titularis Ecclesiae.* Et ita declaravit. Veronen. die 20 Martii 1809.

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Quum Sacra Congreg. institui mandasset Cappellanum Curatum in Oratorio Appoiani S. Athanasii, haud esse locum erectioni novae Paroeciae; item iussit, ut ei congrua constituatur, facta obligatione per Communitatem, iuxta votum Episcopi *Qui putat assignanda esse scut. 15 ex fructibus ad Ecclesiam Matricem quomodocumque pertinentibus ex scut. 30 quae Appoiani illi Ecclesiae solvunt; et uniantur scut. 14 Beneficii S. Athanasii, et id augeri potest praestatione illa, ad quam Incolae sese obstringere parati sunt.* Asculana *Erectionis Parochiae* die 26 Novem. 1796, dub. 2.

2 Ius vero colligendi suffragia competere dixit Praeposito iuxta modum nempe *quoad enumerationem suffragiorum coram ipso faciendam.* Ib., dub. 4.

3 Cappellania diversis sub legibus instituta per Sodales Suffragii civitatis Camerini ex redundantibus reditibus Sodalitii, approbatur in Camerinen. *Cappellaniae* die 6 Maii 1797, ad 1 dub.

4 Et conceditur Cappellano indultum celebrandi Sacrum primo circiter quadrante post meridiem singulis diebus festis ad 2 dub.

5 In massam communem uniri permisit Sacra Congregatio praebendas sex Cappellanorum, seu Beneficiatorum Choralium Cathedralis Amerinae, ita ut omnes, quemadmodum postulabant, aeque de massa participarent, et onera ferrent. In Amerina *Massae communis et alienationis* die 25 Ianuarii 1806, ad primum dubium.

6 Missam pro Populo applicandam esse definivit Sacra Congregatio a quinque Cappellanis Curatis Paroeciarum ruralium *di Brugine, Arzarello, Campagnola, Priorega, Pontelongo*, quibus Cappellanis Curatis licet ab Archipresbytero et Canonicis Collegiatae S. Martini nominatis, inest tamen cura actualis earum Paroeciarum. In Patavina *Missae pro populo* die 8 Martii 1806.

Cappellanum aliis quinque Cappellanis ordinariis adiunctum ex legato Mariae Ferrata indulto alternativi servitii Chori gaudere definivit Sacra Congregatio, licet ex fundatione servitio quotidiano obstringatur. In Fabrianen. *Servitii Chori* die 19 Dec. 1807. 7

Applicationem haereditatis Minelli in stipendium Cappellani Curati, qui est in pago Classerna, concessit Sacra Congregatio, impletis oneribus per Cappellanum. In Eugubina *Applicationis* die 7 Maii 1808. 8

Suspensionem onerum Missarum Cappellaniae institutae a Lodovica Graziani denegavit Sacra Congregatio, quia deperitio Fundi legati evenit ex culpa Cappellani, quem compellendum iussit ad restaurationem praedicti fundi. In Aesina *Suspensionis Onerum et Residentiae* die 15 Iunii 1816, ad 1 Dub. 9

Cum ea non esset Iosephi Raisi patroni Cappellaniae laicalis inopia, quae suaderet concedendam esse suspensionem nominationis Cappellani, et applicationem redituum, adimpletis Missis iuxta reductionem ab Archiepiscopo factam, servandam esse decrevit S. Congregatio fundationem, et Archiepiscopo curam commisit, ut ad formam Edicti die 8 Ianuarii currentis anni, editi ab Emo a Secretis Status, fieret inscriptio fundi Cappellaniae. In Ravennaten. *Cappellaniae* die 15 Aprilis 1820. 10

Canonicos olim Cappellanos del Monte duas missas statutis horis per turnum celebrare teneri, sed ab Episcopo posse dispensari si plura in Ecclesia sacrificia offerantur, censuit S. Congregatio. In eadem ad 4 dub. 11

Cappellanis Collegiatae Ecclesiae S. Michaelis Lucanae Civitatis canonicam institutionem dandam esse, facta prius per Episcopum canonica erectione, dixit Sacra Congregatio. Ad Capitulum vero nominationem, et ad Decanum Capituli ius dandi Bullas collationis dictis Cappellanis spectare, et hos pro tertia parte Missas conventuales canere teneri cum eleemosyna ex massa distributionum sumenda ad formam constitutionis *Cum semper Oblatas:* Cappellanos quoque teneri obsequi, et subditos esse Canonicis in chorali servitio, eadem S. Congregatio decrevit. In Lucana *Cappellaniarum* die 3 Septembris 1825, ad 1, 2, 3, 4 et 5 dub. 12

Sodales Brisighellae titulo Virginis ab Angelo salutatae quum Cappellanum removissent Iulianum Irerè, negotium haud arrisit Episcopo, qui idcirco rescripsit Irerè in officio retinendum, dein, sodalibus haud morem gerentibus, Iosephum Bracchinium, rei auctorem, ut ipse putabat, et Sodalitii moderatorem a Sodalitio 13

arcuit. Dubiis concinnatis, S. C. respondit: Dilata. In Faventina *Iuris amovendi Cappellanum* 27 Feb. 1836.

14 Nominandi ius ad Cappellaniam laicalem B. V. ab Angelo salutatae (cuius patronatum reliquerat fundatrix Elisabeth Ceciliani Mariano Colabucci eiusque fratribus, sororibus et descendentibus, ea lege, ut Cappellani pro tempore absque ulla superioris licentia deputandi amovibiles essent ad patronorum nutum) singulis patronis competere, salva praerogativa gradus, et iure repraesentationis, dixerunt EE. PP. In Signina *Iurispatronatus seu Cappellaniae* 10 Sept. 1836, ad 1 dub.

15 Cum Victoria Colabucci Ioannem Baptistam Capobianchi ad Cappellaniam laicalem B. V. ab Angelo salutatae nominasset; reliqui patroni qui omnes per quinque et ultra menses conticuere, consilium postea inierunt, locum amplius fieri nominationi Cappellani, magisque expedire si cuncti patroni omnes Cappellaniae fructus inter se communiter erciscerent, impletis oneribus. S. C. propositis dubiis *an substineatur nominatio facta in favorem Capobianchi; an sit locus novae nominationi, seu potius indulgendum, ut impletis oneribus, fructibus communiter patroni fruantur* respondit ad primum *affirmative*, et esse instituendum; ad alterum *negative* in omnibus, et Episcopus curet transcriptionem bonorum Cappellaniae. In Signina *Iurispatr. seu Cappellaniae* 10 Sept. 1836, ad 2 et 3 dub.

16 Proposito dubio an et quomodo constituendus sit Cappellanus Curatus in oppido Tapeti, cum referret Episcopus, Parochum Colasanti irregularem ac omnino imparem fuisse muneri obeundo, e contra Paroeciae reditus vix uni alendo pares, Paroecianos pauperrimos, mensam Episcopalem inopem reperiri, nec extare in Dioecesi simplicia beneficia vacantia quibus Parocho vel Cappellano consulendum esset, EE. PP. responderunt *ad Dominum Secretarium cum SS. iuxta mentem.* In Nursina *Cappellani Curati* 26 Nov. 1836.

17 Nominationem Cappellani, quae pluribus abhinc annis omissa fuerat, imperavit S. C. Andreae Giordano, aliisque Patronis; tantumque illius gravissimam paupertatem commiserata indulsit, ut aucto eidem Cappellano stipendio iuxta taxam Dioecesanam eleemosynae manualis, superextantes reditus per septennium erogarentur eiusdem favore in sui substentationem, docto facto verbo cum SS. Neapolitana 28 Iunii 1837, ad 4 dub.

18 Cappellanis, quibus a fundatione praescripta fuerat duarum Missarum in hebdomada celebratio ad altare SS. Crucifixi Cathedralis Bastiae, et choralis adsistentia etiam in qualitate Diaconi et Subdiaconi in Missis Conventualibus; cum ob translationem praefati Capituli Adiacium liberi a chorali servitio evasissent, onus imposuit S. C. iuxta votum Episcopi inserviendi in Missis solemnibus in munere Diaconi et Subdiaconi in dicta Ecclesia olim Cathedrali Bastiae, donec ibi redintegraretur Capitulum, ac celebrandi Missas lectas horis et diebus ab Episcopo praefiniendis in commodum populi. Adiac. 27 Mart. 1841.

Ob ruinas a terraemotu causatas dispersis 19
pagi Serravalle familiis, et a parochiali residentia longe dissitis, Cappellani Curati constitutionem, qui parochum coadiuvaret, expostulantibus; cumque media omnia ordinaria desiderarentur, ad stipendium eidem assignandum, provisionem aliquam ab S. Ordine postulantibus, S. Ordo annuit quoad Cappellani constitutionem, approbandi ab Episcopo cum dependentia a parocho, et ad nutum amovibilis; quoad stipendium respondit ad mentem. Nursina *Cappellani Curati* die 24 Martii 1838.

Iam ab anno 1838 obtinuerant a S. Ordine 20
incolae Serravalle Cappellanum Curatum eo loci constitui cum stipendio scut. 40 a Camera Spoliorum per biennium persoluto; eoque termino elapso, stipendium ipsum ex pia haereditate Renzi pro orphanotrophii erectione relicta decerpi assecuti fuerant. Ast conquerente eiusdem haereditatis administratore, ac alia magis ordinaria providendi media proponente, S. Ordo praevio recessu a decisis, stipendium constitui iussit iuxta votum Episcopi, id est in scut. 24 ex censu a Benefactore quodam exhibito, in scut. 10 ex congrua Parochi Ecclesiae Matricis, et aliis 10 ex Beneficio S. Claudii, donec aliter provideretur. In Nursina *Cappellani Curati* die 4 Iunii 1838, ad 1 et 2 dub.

Marius Menicocci, uti rector Cappellaniae 21
in Basilica S. Marci de Urbe, cuius favore creatus fuerat census scut. 500, cum petiisset anno 1840 solutionem eiusdem fructuum usque ab an. 1815, quo Cappellaniae possessionem fuerat assecutus, quosque ex ignorantia census praefati numquam requisierat, ab haeredibus Evangelistae de Rubeis, eiusdem census debitoribus, isti vero solutionem recusassent, quod censum vel extinctum vel praescriptum esse arbitrarentur ex omissa per immemorabile tempus solutione fructuum, ac ex diuturno ipsius Cappellani silentio; postulavit a S. C. ut declarando census existentiam, fructus decursos sibi tradi mandaret; quae tamen, cum non plene de bono Oratoris iure constaret, coadiuvari iussit probationes. In Romana *Census* die 3 Decembris 1838, ad 1 et 2 dub.

Iisdem de causis cum ageretur de Cappel- 22
lano curato parocho Saccovisi in eadem Dioecesi adsciscendo, qui parochialibus obeundis muneribus impar factus fuerat, S. C. censuit rem remittendam esse D. Secretario cum SS. ad formam Tudertinae diei 2 Augusti 1833. Nursina *Cappellani Curati* die 22 Decembris 1838.

SACRAE CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETUM.

1 Sacerdos Iosephus Grima Melitensis, de quibusdam suis bonis praescripserat ut fructus in quaedam opera pia erogarentur, praesertim vero in pauperum levamen, quando aliquis publicae calamitatis casus evenisset. Pii vero operis executorem perpetuum voluit esse ipsum capitularem Collegiatae coetum.

Cum tamen ex legum civilium ibi vigentium praescripto Executores testamentorum ad executionem sibi assumendam non admitterentur, nisi praestita hypothecaria in propriis bonis cautione, Capitulum dubitavit, num capitularia bona hypothecae subiici possent, et in casu affirmativo, num huic oneri obnoxii etiam essent Canonicatus de iurepatronatu, eo magis quod patroni dissentirent.

Itaque habito confugio ad Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium dubium confectum est: *Se e come convenga annuire alle preci del Capitolo oratore?*

EE. PP. in Meliten. *Hypothecae* die 13 Ianuarii 1843 rescripserunt: *Dilata, et scribatur Episcopo, ut transmittat particulam fundationis, et accuratius referat de bonis pii relicti, et iterum audiat Capitulum ad effectum cognoscendi, utrum omnes Canonici consentiant in suscipienda hypotheca bonorum, aut potius tantum Canonici de Massa, exceptis semper quatuor Canonicis de Iurepatronatus.*

Iterum vero proposita in Congr. Generali eiusdem anni, EE. PP. rescripserunt: « Affirmative, inscripta hypotheca super bonis Canonicatuum, exceptis quatuor Canonicatibus iurispatronatus Buslotis; et ad mentem: mens est: *Che si scriva a Monsig. Vescovo, onde procuri di garantire il Capitolo dall' effetto di qualunque legge, che potrebbe ostare al libero e sicuro possesso de' beni stabili nel medesimo capitolo* ad annum. »

CAPITULUM

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 Ad petitionem Prioris et Capituli Ecclesiae S. Nicolai Baren. S. C. censuit: *Ipsum Priorem S. Nicolai Baren. omnino teneri ad publicas processiones accedere. Eo autem absente seu aliqua iusta legitimaque causa impedito, ipsius Vicarium una cum Canonicis et Capitulo suae Ecclesiae; nonnullis tamen pro necessario eiusdem Ecclesiae servitio ibidem relictis.* Baren. die 24 Ian. 1595.

2 Proposita controversia super declaratione Decreti S. C. R. 15 Iulii 1752, ad 6, nempe *cuinam incumbat onus et cura praeparandi scamna, quoties Capitulum Cathedralis occasione fundationum collegialiter accedit ad Collegiatam,* S. eadem C. rescribendum censuit: *Onus praeparandi scamna spectare ad Capitulum Collegiatae, quoties Processio ad ipsius Ecclesiam ducatur.* Et ita declaravit die 26 Aug. 1752.

3 At deducta pariter in eadem S. R. C. novissima controversia, quae Ecclesiae Cathedralis Casalen. Capitulum, eiusdemque Canonicos summopere exagitabat, circa resolutionem Dubii: An scilicet, et a quo osculum et thurificatio danda sit Dignitatibus et Canonicis Collegiatae, in casu, etc.? cui eadem S. Congregatio rescripserat *Dilata, et exquiratur votum Magistrorum caeremoniarum;* demum respondit: *Thurificationem faciendam esse per Acolytum unico ductu cum inclinatione capitis antea et post singulis Canonicis, et Pacis osculum dandum esse per eumdem Ministrum. In reliquis ad eumdem E. Ponentem cum facultatibus capiendi provisiones sibi benevisas.* Die 14 Apr. 1753.

4 An interveniente Capitulo Cathedralis Civitatis Caietae ad funus, Parochus defuncti, caeterique de Clero tam saeculari quam regulari, sicut etiam Confraternitates, teneantur convenire hora statuta ad dictam Ecclesiam Cathedralem, ut inde ordinate procedant ad domum dicti defuncti? S. C. *Affirmative et amplius.* Caietan. die 16 Iulii 1757, ad 3.

5 An Capitulum Ecclesiae insignis Collegiatae Terrae Montis Cassiani certioratum a Magistatu de eius interventu in habitu et forma ad sacras functiones, teneatur denuntiare eidem Magistratui imminentem celebrationem dictae sacrae functionis? S. R. Congregatio rescribendum censuit: *Affirmative.* Lauretana 16 Decemb. 1766, ad 1.

6 An dictum Capitulum teneatur retinere Sacerdotem cotta indutum, ut advenienti Magistratui occurrat in ianua maiori Ecclesiae, eumque aqua benedicta aspergat, in casu, etc.? S. C. R. *Sacerdos cotta indutus advenientem Magistratum aqua benedicta aspergat* respondit. Ibid. ad 2.

7 An eidem Magistratui solemniis interessenti, teneatur Dignitas, seu Sacerdos celebrans, necnon Diaconus et Subdiaconus eidem celebranti assistentes, toties, quoties ad Altare accedunt, vel ab eo recedunt reverentiam et salutationem per capitis inclinationem peragere, in casu, etc.? S. R. C. *In primo accessu ad Altare, et ultimo decessu ab eodem tantum.* Ib., ad 3.

8 An Magistratus praedictus Solemniis interessens in distributionibus candelarum, cinerum, palmarum, et SS. Eucharistiae Sacramenti, immediate post Capitulum sit praeferendus caeteris Sacerdotibus et Clericis, qui non sunt de Capitulo in casu, etc.? S. C. R. respondit *Negative.* Ibid., ad 4.

9 An Capitulum Collegiatae Ecclesiae Montis Ulmi teneatur intervenire supplicationi S. Antonii, et quomodo praecedere debeat invitatio, et sit recipiendus in casu, etc.? S. C. respondit: *Provisum in concordia inita anno 1773. et amplius.* Firmana die 30 Apr. 1796.

10 Il Vescovo di Andria bramando che nella sua Chiesa Cattedrale il tutto proceda regolarmente, propose i seguenti dubbii:

In tutto il corso dell' anno per riduzioni fatte da alcuni Vescovi colle debite facoltà debbono cantarsi numero ventidue Messe di *Requiem,* quali sogliono ripartirsi ne' giorni di rito semidoppio.

Nella Cattedrale di Andria in tutti i giorni di rito semidoppio, quando possono dirsi Messe di *Requiem,* vi è l' obbligo di cantarsi una Messa di *Requiem* detta quotidiana nel modo, com' è segnata nel Messale di Morto.

In ogni Lunedì, benchè sia di rito doppio, vi è l' obbligo di recitare con canto, e talvolta anche senza canto alcuni Responsorii dell' ufficio de' Morti in Suffragio di alcuni pii disponenti e defonti in generale.

Il metodo, che si è tenuto ab immemorabili senza opposizione de' Vescovi pro tempore nel soddisfare ai suindicati obblighi è stato il seguente:

Al principiar delle Laudi in Coro una porzione de' Canonici e Sacerdoti non meno di quattro, previo il permesso del Prefetto del Coro medesimo staccandosi dall' altra, che rimane a proseguire il divino Officio colla Conventuale, ed altri Legati di Anniversarii che possono accadere in quel giorno, si porta in una Cappella della stessa Chiesa, detta Oratorio, per assistere alle Messe segnate n. 1 e 2, e recitare i Responsorii segnati al n. 3, senza però portar confusione o disturbo al Coro, attesa la segregazione, e sufficiente distanza della nominata Cappella.

Si domanda se questa costumanza di dividersi gli addetti al Coro per soddisfare gli obblighi enunciati possa tollerarsi dall' Oratore, oppure togliersi come abuso con obbligare tutti del Coro alla soddisfazione, di cui trattasi? Che della grazia.

11 Sacra eadem Congregatio, omnibus maturo examine perpensis, rescribendum censuit: *In Choro post Primam satisfaciendum esse oneribus Capituli.* Die 3 Aug. 1839.

12 Avendo chiesto il Decano ed i Canonici della Collegiata Chiesa di S. Genesio dell' Archidiocesi Camerinense, che l' Arciprete fosse costretto ad ascoltare la Predica nel Presbitero insieme col Capitolo, la S. Congr. rispose: *Detur Decretum in una Bononien. Praeeminentiarum diei 9 Decembris 1730.* Camerinen. die 3 Augusti 1839.

13 An in Collegiata Ecclesiae S. Nicolai in Civitate Barensi, Canonico solemniter celebranti liceat assumere Beneficiatum, qui officio fungatur Presbyteri assistentis cum Pluviali, Palmatoriam deferendo? S. C. *Negative in casu.* Baren. die 3 Aug. 1839, ad 1.

Utrum Canonici Mitrae et Crucis pectoralis 14
privilegium habentes, uti possint etiam Faldistorio, Chirothecis, Dalmaticis, Sandaliis, Palmatoria, Gremiali, Baculo sine velo pendente, dum solemniter celebrent. S. C. *Stricte standum privileg.* Ibid., ad 2.

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

Non ad Praepositum nec ad Archidiaconum, 1
sed ad Capitulum Ecclesiae Cathedralis spectat ius admittendi novos Canonicos ad possessionem Canonicatuum, iuxta formam hactenus observatam, ut nempe post Fidei professionem et iuramentum coram Archidiacono, vel etiam altero digniori, eo absente, praestitum novus Canonicus in statione collocetur per duos Canonicos a Capitulo deputandos, nisi alii exequutores in Literis Apostolicis dati fuerint. Camerinen. *Praeeminent.* die 7 Aprilis 1781, dub. 6.

Ius convocandi Capitulum pro negotiis Ca- 2
pitularibus convenit Archidiacono Ecclesiae Cathedralis et Canonicis, ordine successivo, privative quoad Episcopum, eiusque Vicarium Generalem. Camerinen. *Praeeminentiar.* die 7 Aprilis 1781, dub. 7.

Resolutionem autem de ineundis Comitiis 3
Capitularibus singulis secundis Dominicis cuiuslibet mensis absque ulla praevia denuntiatione S. C. improbavit. Ibid., dub. 8.

Deinde pro convocatione Capituli, Canonici 4
instantes praeventive denuntiare Archidiacono negotia in eodem Capitulo tractanda, non tenentur. Ibid., dub. 9.

Sed supplicationes praedictae Ecclesiae indi- 5
cendae sunt per Archipresbyterum de consensu Capituli iuxta decretum Card. Episc. anni 1781. Ib., dub. 9.

Capitulo Cathedralis Ecclesiae Reatinae com- 6
petere ius eligendi examinatores, ad periculum de cantu Gregoriano faciendum pro sex prioribus clericalibus beneficiis consequendis, declaravit S. C. statuens insuper fructus harum clericalium praebendarum vacantium Massae Capitulari accrescere, cuius emolumenta in distributionibus quotidianis consistunt. In Reatina *Iuris deputandi Examinatores,* ad 1, 2 et 4 dub.

Quum disputatum fuisset an ius perpetuum 7
Capitulum convocandi in Ecclesia Collegiatae S. Michaelis Archangeli urbis Firmi competat Priori ipsius Collegiatae, seu idem ius partiri annuatim in singulos canonicos debeat? Nulla data fuit definitio, sed tantum praefigendum terminum Priori ad deducenda iura sua creditum fuit. Firmana die 8 Iunii 1782, dub. 1.

Deinde affirmativum ad primam, negativum ad secundam partem editum fuit responsum. Die 6 Sept. 1783.

8 Capitulo Ecclesiae Cathedralis licuit, et in posterum licebit cum approbatione Episcopi variare vel reformare horarium; etiamsi fuerit in Lauretana Synodo 1626 a Card. Episcopo Romae horarium statutum; et S. C. huic decreto addidit ad mentem. *Et mens est, ut servetur resolutio Capitularis anni 1774, et si quid erit innovandum consulatur S. C.* Lauretana *Horarii* die 8 Iunii 1782, dub. 1.

9 Disceptatum etiam fuit, an constaret, quod Canonici et Capitulum praedictum ex pecuniis seu reditibus Ecclesiae, vel Fabricae eiusdem Ecclesiae confecerint expensas, quae spectant ad ipsum Capitulum, et non attingunt interesse ipsius Ecclesiae, seu Fabricae, et capta fuit resolutio, ut ab Episcopo praefigeretur terminus Canonicis ad reddendam rationem coram eodem. Ib., dub. 2 confirmat. et addit. iuxta modum. Ibid.

10 Regimen et Administrationem Ecclesiae Parochialis S. Petri Montis Martiani in Collegiatam noviter erectae, et clavium custodiam eiusdem Ecclesiae Sacrarii, chororum, et cubiculi positi supra Cappellam B. M. Carminis, turrium sacrarum spectare iuxta modum, *Nempe ad formam primi Decreti Card. Episcopi anni 1781,* ad Capitulum per Canonicum Aedituum annuatim ab ipso eligendum exercendam, non vero privative ad Archipresbyterum S. C. praefinivit. Senogallien. die 13 Iunii 1789, dub. 1.

11 Praedictoque Capitulo subesse nequit societas SS. Rosarii in eadem Ecclesia S. Petri, ut asseritur, erecta, sed soli Archipresbytero. Ib., dub. 8.

12 Praecentionem vero antiphonae et cantum orationis pertinere ad superiorem Conventualium, cum in supplicationibus Divi Marci, et Rogationum ad eorum Ecclesiam accedit Capitulum, iuxta pariter Episcopi votum. Ibidem, dub. 3.

13 Ac procedere tandem debere Conventuales ordinate ad Ecclesiam Collegiatam, eamque ingredi ad adorandam Crucem ad formam consuetam, cum ipsi supplicationum causa ad illam accedunt. Ibid., dub. 4.

14 Et eo absente a loco residentiae, vel renuente, licere convocare Capitulum de licentia senioris praesentis. Ibid., dub. 3.

15 Ac ius proponendi materias decidendas in Capitulo pertinere ad singulos Canonicos post Praepositum per ordinem aetatis praerogativae S. C. statuit. Ib., dub. 4.

16 In Parochiali Ecclesia S. Bartholomaei Murivallium in Collegiatam erecta conditae fuerunt Constitutiones Capitulares, in quibus prae caeteris statutum est, ut Capitula congregentur de mandato et licentia Praepositi, primae et unicae dignitatis, sive in eius absentia Canonici senioris. Semper servata fuerunt Praepositi iura, modo autem die 20 Ianuarii convocatum fuit Capitulum a seniore Canonico, licet Praepositus esset in oppido praesens. Quaestione idcirco orta, S. C. declaravit Praeposito praedicto praeesse Choro, interveniente Praefecto, aut eo deficiente in munere integrum est. Firmana *Praeeminent.* die 26 Novembris 1796, dub. 1.

Nec non spectare ad Praepositum ius con- 17
vocandi Capitulum censuit. Ib., dub. 2.

Ac ius proponendi materias decidendas in 18
Capitulo spectare voluit S. C. ad singulos Canonicos post Praepositum, per ordinem aetatis praerogativae, S. C. statuit. Ib., dub. 4.

Imo resolvit constare de nullitate Capituli 19
diei 27 Maii, et diei 12 Iunii 1796. Nam spretis contestatis denuntiationibus cordatorum Canonicorum, et absque mandato Praepositi, imo cum inhibitione S. C. nihil innovari convocatum fuit. Ibid., dub. 6.

Uni vero addicitur Capitulo ius eligendi et 20
removendi Officiales d. Firmana 17 Iunii 1797, ad 3 dub.

Capitulares inter Collegiatae S. Bartholomaei 21
Murrivallium ius esse decernitur Mansionariis ferendi suffragium, dum agitur de administratione bonorum, vel erogatione pecuniae ad communem massam spectandis. Firmana *Vocis in Capitulo* 17 Iunii ad 1 dub., et confirmat. 18 Novembris 1797 ad 2 dub.

Capitularem resolutionem factam die 3 Au- 22
gusti 1803 a Canonicis Cathedralis Signae super modo percipiendi fructus ex nonnullis fundis in commune possessis, exequendam esse censuit Sacra Congregatio, non obstante nonnullorum Capitularium dissensu. In Signina 13 Septembris 1806.

Cum Capitulum Tusculanum sub die 16 Mar- 23
tii 1771 ex Decreto Sacrae Congregationis obtinuisset, ut servitium Chori reduceretur ad alternas hebdomadas, ita tamen, ut omnibus diebus festis et tempore Adventus et Quadragesimae, et Octavarum privilegiatarum choro interesse deberet, nunc postulavit moderationem harum clausularum, quam reiecit Sacra Congregatio. In Tusculana *Servitii Chori* 18 Iunii 1808.

Servitium Chori Capituli Vincanelli, attenta 24
diminutione praebendarum, reduxit S. Congregatio, ita ut omnes Capitulares ad dies tantum festos de praecepto, et solemnioribus Nativitatis, Resurrectionis D. N. I. C. tempore Adventus, et Quadragesimae SS. Corporis Christi et per totam octavam eiusdem, ac aliis temporibus Ordinario benevisis. In Civitatis Castellanae *Reductionis Servitii Chori* 6 Aug. 1808.

Decretum Episcopi Ginanni die 18 Mar. 1785 25
quo instituit quatuor Canonicos Honorarios in Capitulo Collegiatae SS. Salvatoris Civitatis

Fulginei, approbavit S. Congregatio, et in posterum eligi posse a Capitulo Canonicos definivit, salvo iure Episcopi pro approbatione eligendorum. In Fulginaten. 17 Dec. 1808.

26 Neque opus esse censuit sanatione quoad praeteritum. Ibid. ad 2 dub.

27 Reproposita causa, cum compertum esset Capitulum Vincanelli obligatum fuisse non ad servitium Chori quotidianam, sed per alternas hebdomadas, Sacra Congregatio stetit in decisis iuxta modum, nempe reducto servitio Chori ab omnibus praestando ad dies festos etiam reductos, et hebdomadam maiorem, donec augerentur fructus. In Civitatis Castellanae *Reductionis Servitii Chori* die 21 Ian. 1809.

28 Servandam esse Constitutionem s. m. Clementis VIII *Sicut Ecclesiarum* (in qua efflagitante Episcopo Orsini, erecti fuerunt duodecim Hebdomadarii in Aversana Cathedrali, ut in Divinis Officiis et Ecclesiasticis Caeremoniis Capitulo opem ferrent) Sacra Congregatio statuit contra Capitularem Canonicorum resolutionem, in qua plura contra eam constitutionem ab ipsis adhuc inobservatam sanciebantur. In Aversana *Resolut. Capitularis* die 17 Maii 1814, ad 1, 2, 3 et 4 dub.

29 Cum dubia super declarationibus eorum, quae decreverat die 15 Maii praeteriti anni, postulatis a praeposito Galli Dordoni, et simul Parocho afferri iussisset Sacra Congregatio, die 25 Ianuarii, his allatis, (confirmans quae statuerat) quoad primum quaesitum utrum Capitulum Collegiatae Sancti Ioannis ad Ecclesiam S. Michaelis translatum anno 1562 deberet collegialiter incedere ad associationem cadaverum Canonicorum, respondit affirmative. In Placentina *Iurium Parochialium* die 20 Sept. 1814, ad 2 dub.

30 Si vero Capitulum nolit, vel non possit collegialiter incedere ad associanda cadavera Canonicorum, ius huiusmodi esse Parocho. Ibid., ad 3 dub.

31 Erectionem Dignitatis Thesaurarii a Capitulo Casalensi prorsus extraneae ab Episcopo Villaret factam, servandam non esse Sacra Congregatio decrevit, ac proinde a Canonico Salina esse abiiciendam. In Casalen. die 29 Novembris 1814, ad 2 dub.

32 Capitulo Casalensi denegavit S. Congregatio, ut per optionem pro hac vice acquireretur a Canonicis Dignitas Primicerii a Sede Apostolica conferenda; cum nulla huius rei concedendae adesset rationabilis causa, et ne a novitate inciperetur iudicium, dum idem Capitulum postulabat, ut leges Capitulares ab Episcopo eversas, ut laicae potestati tunc dominandi morem gereret, ad pristinum statum reducerentur. In Casalen. die 29 Nov. 1814, ad 11 dub.

33 Eos vero optare posse iuxta veteres Constitutiones Capitulares ad dignitatem Archipresbyteri, quam idem Episcopus Vice-Parocho amovibili Novarese sua abutens auctoritate contulerat, declaravit, postquam in praecedenti dubio sanxerat ab eodem Novarese eam dignitatem retineri non posse. Ibid., ad dub. 13 et 14.

De iure ferendi duo suffragia in Comitiis Ca- 34
pitularibus, quod sibi asserebat Archidiaconus Ecclesiae Cathedralis Reatinae, nihil decrevit S. Congregatio, sed resolutionem distulit, ut coadiuvarentur probationes. In Reatina *Iuris ferendi suffragii* die 19 Augusti 1815, ad 1 dubium.

Negavit porro S. C. Episcopo Reatino ius 35
ferendi tria suffragia in Comitiis Capitularibus. Ibid., ad 2 dub.

Probavit S. Congregatio Decretum Episcopi 36
Vigiliensis die 16 Februarii anni 1804, quo impertitum fuit Canonicis Collegiatarum et Parochialium Ecclesiarum SS. Matthaei et Adoeni, qui curae animarum populi adaucti ad capita quatuordecim millia adesse debeant, ut eis frui liceret Vacationibus ad tertiariam iuxta conciliares leges et statuta Ecclesiae, ita ut duo ex tribus partibus Choro semper interessent, exceptis temporibus, in quibus omnes et singuli tenerentur interesse, nempe tempore Adventus, Quadragesimae, in Dominicis Septuagesimae, Sexagesimae, Quinquagesimae, necnon in omnibus solemnioribus diebus et Festis de praecepto, et Octavis privilegiatis. In Vigilien. *Servitii Chori* die 15 Iunii 1816.

Constare de credito definivit Sacra Congre- 37
gatio Capituli Vaticani adversus iam Canonicum Martorelli, qui tempore invasionis Choro interfuit, et distributiones percepit, quas lucraturi erant ii Capitulares, qui ob recusatum illicitum iuramentum vel recitationem precum vetitarum, Choro non interfuerunt, quas distributiones restituendas esse iussit Rescriptum SS., die 7 Septembris anni 1815 ex mensualitatibus eorum, qui has distributiones perceperunt; reiecit praeterea Sacra Congregatio compensationem huius crediti favore Capituli, cum altero credito ipsius Martorelli utpote illiquido. In Romana *Crediti seu Compensationis* die 15 Iunii 1816.

Sacra Congregatio, attentis peculiaribus cir- 38
cumstantiis, confirmandum censuit ad triennium indultum ab Episcopo Aquilano ex facultatibus sibi oretenus impertitis a Delegato Apostolico concessum Capitulo, ut Chori servitium praestaret diebus festivis de praecepto, tempore Adventus et Quadragesimae, ac octavarum D. N. et SS. Corporis Christi. Aquilana *Servitii Chori* die 23 Novembris 1816.

Abbati Spada, veluti quartae dignitati Me- 39
tropolitanae Ecclesiae Lucanae, competere ius Missam canendi diebus solemnioribus, si illam Archiepiscopus non cantet, necnon eumdem habere vocem activam in Capitulo, quando de rebus spiritualibus et mixtis agatur; non vero

si de rebus tantum temporalibus, quamvis tunc Capitulo interesse possit, dixit haec Sacra Congregatio, quia reditibus Capituli non gaudet, neque temporalia onera sustinet; eamque ob causam decrevit quoque, ut ad munera Capitularia eligi possit, et illa obire, si spiritualia et mixta sint; si vero temporalia, tum solum poterit, cum ad formam Bullae erectionis Abbatiae suae reditus in massam Capitularem contulerit. Tandem censuit eidem competere ius percipiendi emolumenta legatorum, quae post Abbatiae fundationem erecta fuere. In Lucana *Praeeminentiarum et iurium* 26 Februarii 1818, ad 1, 2, 3, 4 et 5 dub.

40 Quam concordiam inter Capitulum terrae Arquati, et Archipresbyterum Antonium Mariae Podestà, qua plura in pristinum reducebantur, plura in melius commutabantur, etiam in reliquis omnibus eius capitibus approbavit Sacra Congregatio iuxta votum Emi Relatoris. Ibid.

41 Cum dispositioni Concilii Tridentini non adversaretur, ut quatuor Canonici Vicarii exercerent Curam animarum adnexam Capitulo Collegiatae Castri Arquati, approbavit Sacra Congregatio illud caput concordiae initae ab hoc Capitulo cum Archipresbytero Antonio Maria Podestà, in qua statuebatur, ut Cura actualis resideret apud quatuor non ut antea Mansionarios, sed Canonicos Vicarios, quae invasionis tempore ab Episcopo Fallot de Beaumont absque ulla auctoritate ablata fuerat Mansionariis et concredita Archipresbytero Antonio Maria Podestà. In Placentina *Concordiae* die 12 Iunii 1818.

42 Cum ageretur de actu voluntario et non necessario contra antiquam consuetudinem, censuit S. C. non esse approbandam resolutionem Capitularem, licet a maiori parte, non ab integro Capitulo Alatrinae Ecclesiae factam die 18 Ianuarii 1817, in qua resolutum fuerat Capituli Officiales non esse proponendos a Decano Canonicis secreto suffragium laturis, sed omissa propositione Decani, esse per secreta suffragia eligendos. In Alatrina die 17 Iunii 1820, ad 1 dub.

43 Cumque praefatum Capitulum Alatrinum non haberet Capitulares Constitutiones legitime confectas et approbatas, decrevit eadem S. C. providendum esse quoad futurum ad formam S. Concilii Romani titulo 2, cap. 4, et decreti synodalis anni 1790 Episcopi Speranza. Ibid., ad 2 dub.

44 Sacra Congregatio decrevit constare de spolio illato Capitulo Collegiatae S. Mariae Assumptionis vulgo di Piazza Civitatis Novarum ex decreto Episcopi Villaret, quo eidem Capitulo sublatum fuit ius privativum benedicendi fontem Baptismalem et Cereum Paschalem in die Sabbati Sancti cum interventu Parochorum SS. Petri, Andreae et Nicolai, vel per se, vel mediantibus eorum deputatis, nec non in eadem die pulsandi campanas ante caeteras Parochiales Ecclesias, atque distribuendi in Feria V in Coena Domini Olea Sancta caeteris Parochis, ita ut Capitulo concesserit manutentionem, et quatenus opus esset redintegrationem. Ibid., ad 1 dub.

Capitulum Collegiatae Novi manuteneri in 45
possessione iuris peragendi Exequias in propria Ecclesia, et percipiendi emolumenta funeralia iuxta solitum, non obstante constructione publici Coemeterii, statutum fuit a S. Congregatione. In Derthonen. *Spolii, Manutentionis et Redintegrat.* die 14 Aprilis 1821, ad 4 dub.

Prorogavit Sacra Congregatio iudicium an- 46
tequam aliquid decerneret circa obedientiam a Capitulo et Clero Ortonensi praestandam Archiepiscopo Lancianensi in pervigilio SS. Apostolorum Petri et Pauli, quo edicto eos obligare voluit. In Lancianen. die 21 Iulii 1821.

Iuxta doctrinam a Benedicto XIV traditam 47
aliasque decisiones huius Sacrae Congreg. eadem decrevit, non potuisse Adriense Capitulum in electione Vicarii Capitularis sibi reservare ius Confessiones excipiendi, absolvendique a reservatis. In Adriens. *Iurisdict.* 30 Maii 1827, ad 1 et 2 dub.

Cum nullius extiterint momenti, quae pro sui 48
exemptione protulerat, declaravit S. Congreg. Capitulum Arborense sui Archiepiscopi iurisdictioni subesse, et iussit scribi Archiep. ad mentem, facto verbo cum Smo. In Arboren. 18 Iulii 1835, ad 4 dub.

Capitulo Puteolanae Cathedralis mandavit 49
S. Congreg. ut intra sex menses Capitulares conficeret Constitutiones, ab Episcopo approbandas, quia iis omnino carebat. In Puteolana *Reductionis Servitii Chori* 4 Iunii 1836, ad 3 dubium.

Cum Leo XII in restauratione Ecclesiae Col- 50
legiatae Ophidanae Capitulo omne onus et curam omnimodam trium illius oppidi parochiarum imposuisset; curam autem ab aliquibus ex Canonicis gerendam decrevisset, hinc orto dubio, parochis an capitulo archivii parochialis constructio, S. Supellectilium emptio omniumque manutentio incumberet, S. C. omnia ad Capitulum pertinere pronunciavit. Asculana *Literarum Apostolicarum* 20 Ianuarii 1838, ad 9 dubium.

Abbati, qui ex Bulla erectionis Collegiatae 51
Sanctae Mariae de Remedio Caput Capituli constitutus fuerat *cum superioritate, iurisdictione et correctione in spiritualibus, et temporalibus in his tantum, quae ad ipsam Ecclesiam pertinent,* et cum facultate super his statuta cum Capitulo condendi, ab Ordinario loci approbanda; iurisdictionem competere quoad internum eiusdem Ecclesiae regimen cum dependentia ab Ordinario, definivit S. C. in Ianuen. *Literarum Apostolicarum* 2 Iunii 1838, ad 5 dubium.

52 Administratoribus Ecclesiae Collegiatae S. Mariae de Remedio Ianuensis Civitatis Missarum stipendia Capitulo denegantibus, nisi fidem de satisfactione Missarum exhiberent, S. Congregatio inspecta praesertim concordia inter ipsos et Capitulares unanimiter inita, definivit, per Canonicum Camerarium fidem tantum exhibendam esse de regularitate libri in quo Missae adnotantur. Ianuen. *Literarum Apostolicarum* 2 Iunii 1838, ad 1 dub.

53 Deinde censuit ad formam Apostolicarum Literarum, non administratoribus sed Abbati et Capitulo exclusive competere facultatem eligendi, et amovendi Ecclesiae et Sacristiae inservientes, quamvis ab illis conventa stipendia solverentur. Ibid., ad 2 dub.

54 Et si in literis erectionis Capituli Ecclesiae Collegiatae Montis Georgei disponeretur ut cum Capitulo applicarentur bona quaedam tunc ab aliis retenta, Canonici quotidiano chori servitio adstringi deberent: cum tamen ubi eiusmodi casus advenit Massa Capitularis ingentibus expensis exhausta fuisset, et magnis pensionibus etiam posthac aliquo pro tempore gravaretur; Canonici per alios quindecim annos a quotidiani chori Servitio eximi postularunt, obtinueruntque a S. C. ad quinquennium, facto verbo cum Smo. Firmana *Servitii Chori* die 28 Iulii 1838.

55 Episcopus Ceriniolensis novam ineundam esse contendens partitionem redituum, qui pro distributionibus quotidianis in Bulla erectionis assignantur, petiit cogendos esse Capitulares ut, qui supererunt reditus in Cathedralis Ecclesiae ampliationem erogent. At cum in responsione ad primum dubium ab eo excogitatam partitionem reiecerit S. Ordo, hinc ad aliam dubii formulam super hac altera petitione concinnatam respondit: Provisum in primo. In Asculana et Ceriniolen. *Literarum Apostolicarum* die 22 Augusti 1839, ad 2 dub.

Conquestus idem Episcopus Capitulares vel 56
nil vel parum pro Ecclesiae fabrica et sacris supellectilibus contribuisse, postquam ea ad Cathedralis honorem erecta est, postulavit, ut aliqua summa, quam indefinitam reliquit Bulla erectionis, praefiniatur quotannis impendenda in Ecclesiae Fabricae ac sacrarum supellectilium manutentionem; ac neque huic petitioni, (cum nihil de ea summa praefinisset Pontifex in sua Bulla) annuere duxerunt EE. PP. edito responso: Negative, et serventur Literae Apostolicae. In eadem ad 4 dub.

Reclamante Capitulo Collegiatae Montis Falci 57
contra novam Procurationem partiendi methodum ab Archiepiscopo inductam, quia praesertim ab hac plures gravabantur contra ius sibi acquisitum per longaevam et legitimam consuetudinem, S. Congr. perpendens consuetudinem haud dubie sese exerere posse non quidem contra alios gravatos, quatenus scilicet alii prae aliis graventur in persolvenda procuratione, servandam esse consuetudinem respondit. In Spoletana *Procurationis* die 3 Dec. 1839.

Ex Capitulari statuto, et consuetudine im- 58
memorabili sibi vindicantibus Ecclesiae Cathedralis Asculanae Mansionariis vocem in capitulo quoad Capitularis Vicarii electionem; ad tutiorem rei definitionem placuit causam differre, ut interim audiretur iterum Episcopus, qui referret accuratius de consuetudine, transmissis particulis actorum praecedentium electionum Vicariorum Capitularium, et exquireretur votum Emi Polidori. Asculana Ceriniolen. *Vocis in Capitulo* die 24 Novembris 1842.

CARDINALES

SACRAE CONGREGATIONIS CAEREMONIALIS DECRETA.

1 Sacra Congregatio Caeremonialis cuiuscumque abusus et novitatis eliminationi sedulo ac provide intenta, et ad amplissimam praecipue Sacri Cardinalatus dignitatem in sibi debito decore conservandam, decreta iam confecta diligentissime examinavit, auxit, et in formam ut infra redegit.

2 EE. DD. Cardinales nuper creati, etiamsi ab Oratoribus Principum ante suscepta Cardinalatus insignia private fuerint visitati, eos tamen nullo modo revisitabunt, nisi prius publice ab iisdem Oratoribus fuerint visitati post suscepta huiusmodi Cardinalatus insignia, die 16 Novembris 1627.

3 Nuper Sacro Collegio adscripti ante solemnem receptionem Galeri rubri quoscumque alios DD. Cardinales non visitent, neque ab iis etiam sub praetextu, quod clam et private id fiat, visitentur, neque eis ad Urbem accedentibus ante praefatam Pilei rubri receptionem ab aliis DD. Cardinalibus Romae degentibus obviam eatur. Excipiuntur tamen DD. Cardinales, quos contigerit Sede Vacante ad Urbem accedere, non habitis Cardinalitiis insigniis, quibus et caeteris DD. Cardinalibus licet se mutuo invisere; Conclavi autem recluso, qui praedicta Cardinalatus insignia suscepturi sunt, donec illa susceperint ab aliis DD. Cardinalibus nullo modo visitentur, aut alios visitent, die 19 Novembris 1627.

A quocumque visitati cuiusvis gradus et con- 4
ditionis ille fuerit, exceptis Principibus illis, quibus locus in subselliis eorumdem DD. Cardinalium cum Capellae Pontificiae intersunt designari consuevit, dum abeuntes domo deducunt, nullum scalarum gradum descendant, die 16 Novembris 1627.

5 In Ecclesiis, et in omnibus aliis locis et actionibus publicis, quibus DD. Cardinales interfuerint, nunquam in eodem scamno, genuflexorio, seu pari sella assideant seu genuflectant, nisi cum illis Principibus, qui in subselliis DD. Cardinalium, et in Cappella Pontificia locum obtinent, die 7 Februarii 1656.

6 Cum per Urbem Rocchetto induti incedunt, quocumque modo proficiscantur, nemini subsistant: liceat tamen Gubernatori Almae Urbis, Vice-Camerario, Senatori etiam Urbis, ac Oratoribus Principum, qui Aula Regia gaudent, officium huiusmodi exhibere. Caeteris autem Magnatibus, et Status Ecclesiastici Baronibus, etiamsi Pontificis viventis Fratres aut Nepotes fuerint, gradum non sistant, die 7 Febr. 1566.

7 Cum sine Rocchetto per Urbem proficiscuntur, liceat ipsis, si libuerit, ex ordine Ecclesiastico Patriarchis, Episcopis, Auditori Camerae Apostolicae, Thesaurario Generali, utriusque Sacri Palatii Apostolici Praefecto, et Decano Collegiorum, Protonotariorum, Sacrae Rotae Auditorum et Camerae Apostolicae Clericorum; Ex ordine vero Laicali illis Magnatibus Status Ecclesiastici, qui fuerint Ducatu vel Principatu insigniti, et Civitates et Castra, quorum Duces seu Principes nuncupantur, possederint in Statu Ecclesiastico, officium salutationis reddere subsistendo, dummodo ab illis prius DD. Cardinales visitati fuerint; Magnatibus vero exteris huiusmodi officium deferri poterit ab aliis DD. Cardinalibus, qui ab illis visitati fuerint, ac tres antiquiores DD. Cardinales huius Sacrae Congregationis, audito, si libuerit, primo R. Caeremoniarum Magistro id convenire iudicaverint; caeteris vero cuiuscumque gradus, conditionis vel dignitatis extiterint, DD. Cardinales salutationis reddendae gratia, nullo modo subsistant, die 7 Febr. 1656.

8 Nemini ex DD. Cardinalibus liceat, etiamsi fuerit invitatus, publicis umquam Disputationibus, aliisque similibus actibus interesse, nisi eorum tantum, qui Sacri Palatii, vel Rotae Auditores, vel Advocati Consistorialis Aulae fuerint designati, necnon exceptis tribus Orationibus, quae in Collegio Romano, initio Studiorum, in laudem B. Aloysii Gonzagae, et funebri fel. rec. Gregorii PP. XIII singulis annis peraguntur, quibus quatuor tantum Emi DD. interesse poterunt, declarando huic praesenti decreto eos DD. Cardinales obnoxios non esse, quibus alicuius Collegii protectionis munus demandatum est, vel quibus conclusiones seu Theses, et actiones huiusmodi dicatae fuerint, illorum siquidem praesentia tales coetus decorari posse non prohibetur.

9 Excipitur praeterea Accademia Convictorum Collegii Clementini, semel in anno in honorem Assumptionis B. M. Virginis solemniter celebrari consueta, cui quatuor tantum E. DD. Cardinales, E. D. Cardinali Collegii pro tempore Protectore inter quatuor adnumerato, poterunt interesse, die 11 Iulii 1702.

10 Non erigantur Umbellae seu Baldacchina occasione Thesium, aliorumque actuum Scholasticorum, in quocumque loco, nisi pro Summo Pontifice, Regibus etc. et Cardinalibus in Titulis et Diaconiis, necnon in Monasteriis et Conventibus aliisque locis, quae eorum Protectioni subsunt, die 11 Iulii 1702.

11 Cum tres DD. Cardinales in curru simul incedunt, quocumque habitu utantur, praelatos, seu alias personas non admittant, die 6 Iulii 1699.

12 Emi DD. Provinciarum Legati hospitio recepturi Oratores Principum ad Urbem properantes, vel ab ea revertentes, ipsis obviam non procedant. Quo vero ad eorumdem oratorum exceptionem in propriis Legatorum Domibus, servabitur consuetus et approbatus mos cuiuscumque Legationis, die 18 Iulii 1701.

13 Emi DD. cum primum Oratores Principum ad Urbem pervenerint, nisi prius fuerint certiorati nomine eorumdem Oratorum de sequuto ipsorum adventu, suos nobiles Familiares officiositatis gratia ad eosdem Oratores non mittent, die 18 Iulii 1701.

14 Observetur decretum antiquum, quo cautum est, Ablegatos Principum excipiendos fore sine lemniscis, vulgo *Fiocchi*, et sine titulo Excellentiae, nulla habita ratione ad quemcumque gradum, dignitatem et praeeminentiam, aut natalium qualitatem, quibus ipsos coruscare contigerit, die 15 Iulii 1704.

15 Emi DD. occasione luctus e Rocchettis lacinia, vulgo *Merletti*, necnon a Pileis cingula aurea quocumque tempore non auferant, et sicuti in persona, et in proprio curru nil luctus habere debebunt, ita neque in Domibus, neque in curribus quibuscumque, die 18 Iulii 1701.

16 Cum Eminentissimi DD. Sacris Paramentis induti ex Aula Paramentorum ad Cappellam peragunt, et ex ipsa ad Aulam praefatam revertuntur, etiam in supplicationibus, quae in Paramentis Sacris peraguntur, Caudatarium, et duos nobiles Familiares tantum secum habebunt, die 28 Maii 1702.

17 Quod Decretum Sanctissimus D. N. Benedictus XIV extendi iussit, etiamsi Eminentissimi Cardinales in supplicationibus usuali habitu Cardinalitio tantum sint induti, die 18 Augusti 1743.

18 Dominus Cardinalis Sacrum audiens in privato Oratorii Palatii suae habitationis, nemini, etiam Cardinali, ad se venienti occurrat, die 16 Novembris 1627.

19 Dominus Cardinalis Mitram habens, nulli hominum (Romano Pontifice excepto) caput detegat, die 16 Novembris 1627.

20 Eminentissimi DD. Cardinales in rebus dubiis quomodolibet Caeremoniale concernentibus Decanum Sacri Collegii, et alium antiquiorem Cardinalem, primum Ministrum Sanctissimi

D. N. Papae consulant, qui in eisdem rebus dubiis Sacram Congregationem convocari mandabunt, die 11 Iulii 1703.

21 Praelati usum Rocchetti habentes, eodem induti Eminentissimos DD. nuper creatos visitabunt, quos denuo cum Rocchetto, ut supra visitabunt, post suscepta Cardinalatus insignia, die 26 Aprilis 1701.

22 Dicti Praelati, si ab Eminentissimis DD. in propriis Domibus visitabuntur, ipsos Dominos Eminentissimos pro prima vice Rocchetto induti excipient, die 26 Aprilis 1701.

23 Barones Romani Eminentissimos DD. noviter creatos post suscepta Cardinalatus insignia publice visitabunt, ad formam decreti san. mem. Alexandri VII, 18 Ianuarii 1667, et qui usque adhuc visitationem publicam non fecerunt Eminentissimis DD. Cardinalibus, nunc viventibus quamprimum expleant, die 5 Dec. 1702.

24 DD. Cardinales quandó prima vice a principibus magnis, qui solent sedere in banco Cardinalium, visitantur, erunt cum Rocchetto discooperto. Idem quoque servetur pro prima, et unica tantum vice toto Cardinalatus tempore, quando visitantur ab Oratoribus sive ordinariis sive extraordinariis, qui aula regia gaudent, et cum Rocchetto, Mantelletto et Mozzetta illis visitationem reddent, ita ut semel recepto et visitato, ut supra, uno ex praedictis Oratoribus, sive fuerit ordinarius, sive extraordinarius, non licet amplius DD. Cardinalibus in praedictorum visitationibus Rocchetto uti, sed eos recipient cum subtana et Mozzetta, et in eodem habitu cum Pallio praefatos Oratores visitabunt. Quicumque vero Oratores, qui Sanctissimo Domino Nostro in Consistorio publico obedientiam praestabunt, tunc ratione obedientiae praestitae, cum Rocchetto discooperto in prima visitatione semper excipiendi, et honorandi erunt, et cum Rocchetto, Mantelletto et Mozzetta illis visitationem reddent, die 4 Septembris 1703.

25 Eminentissimi DD. cum e Cappellis Pontificiis, Concionibus et Consistoriis discedunt, Rocchettum non deponant; et Pallium, in Ecclesiis, prout in ipsomet Palatio Apostolico, in quibus cum Rocchetto interfuere, non sument, die 9 Decembris 1704.

26 Eminentissimis DD. habitu communi Confraternitatum indutis, non licebit interesse Missis, Vesperis et Concionibus earumdem Confraternitatum, die 9 Novembris 1704.

27 Facta autem per me Pro-secretarium relatione Sanctissimo D. N. Clementi PP. XI Sanctitas Sua non tantum Decreta suprad. laudavit et approbavit, sed etiam DD. Cardinales memores fore voluit Iuramenti in receptione Pilei praestiti de observando omnia et singula Decreta a S. Congregatione Caeremoniali hactenus emanata, et imposterum emanatura pro sublimi eiusdem Cardinalatus honore, et dignitate conservanda. Ad quem effectum eorumdem decretorum exemplar authenticum, quousque illa in reviso ac emendato Libello de varietate et usu vestium inserta, et typis tradita, evulgentur, ad omnes et singulos DD. Cardinales, qui ea observare omnino debeant, transmitti mandavit. Hac die 14 Maii 1706.

Quum in Sacra Congregatione Caeremoniali 28
quaedam fuerint proposita, quae non multo abhinc tempore inducta eius animadversionem postulare videbantur, inter quae id erat, quod nonnumquam rubris lemniscis vulgo *Fiocchi*, quibus ornantur equi E. Patrum currus vehentes, alii etiam colores inserti reperiantur; et lemniscorum numerus in insignibus difformiter auctus interdum deprehendatur: eadem S. Congregatio ad uniformitatem debitam restituendam, enunciatis die et mense haec super iis decrevit:

I. Lemnisci qui equis E. Patrum currus ve- 29
hentibus aptari solent, colore tantum rubro sint, quovis alio, vel minima ex parte interserto, prorsus excluso.

II. Lemniscorum, qui circum insignia E. Pa- 30
trum collocantur, numerus ad quindecim utrinque non multis abhinc annis evectus, retineri valeat, maiore quolibet numero omnibus interdicto.

Facta autem SS. Domino Nostro Gregorio 31
PP. XVI per me infrascriptum Secretarium de praemissis relatione, idem SS. Dominus Noster praefata Decreta non solum approbavit, sed inviolabiliter ab omnibus et singulis ad quos ea spectant servari praecepit. Hac die 14 Apr. 1832 SS. Domini Nostri Pontificatus anno secundo.

Summorum Pontificum Constitutiones et De- 32
creta a novo E. Cardinali antequam in die publici Consistorii Pontificali Cardinalitio Pileo decoretur, perlegenda, ut in Iuramento ea die ab ipso praestando praefatarum Constitutionum, et decretorum tenorem eidem innotescere asseri iure tutissimeque possit, ea sunt quae sequuntur, Constitutiones.

S. Pii V Prohibitionis alienandi, et infeu- 33
dandi Civitates, et Loca S. R. E., vel de eorum alienationibus, et infeudationibus tractandi quovis praetextu, etiam evidentis utilitatis, quae incipit *Admonet Nos* etc. Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo sexagesimo septimo quarto Kal. Aprilis Pontificatus sui anno secundo.

Sixti V De visitandis certis ac statutis tem- 34
poribus SS. Petri et Pauli de Urbe Liminibus etc. ab Episcopis, Patriarchis, et aliis Ecclesiarum Primatibus etc., incip. *Romanus Pontifex* etc. Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Decimo tertio Kal. Ian. Pontificatus sui anno primo.

Innocentii IX De confirmatione et extensione 35
Constitutionis S. Pii V a Gregorio XIII, Sixto V

et Gregorio XIV comprobatae de non alienandis et infeudandis Civitatibus, et aliis Locis Sedis Apostolicae, quae incipit *Quae ab hac Sancta Sede* etc. Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo nonagesimo primo prid. Non. Novembris Pontificatus sui anno primo.

36 Clementis VIII Comprobatio Constitutionis S. Pii V ab Innocentio IX declarata de non alienandis et infeudandis Locis, et Civitatibus S. R. E. cum alterius declarationis adiectione incip. *Ad Romani Pontificis curam* etc. Actum Romae in Monte Quirinali die 26 Iunii millesimo quingentesimo nonagesimo secundo in Consistorio Secreto.

37 Gregorii XV Pro applicatione emolumenti annuli Cardinalitii favore Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, quae incipit *Romanum decet Pontificem* etc. Datum Romae apud S. Mariam Maiorem anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, Decimo Kal. Iulii Pontificatus sui anno secundo.

38 Urbani VIII De confirmatione Bullae Gregorii XV, de electione Romani Pontificis, et Caeremonialis continentis illius Ritum incipien. *An Romani Pontificis Providentiam* etc. Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo vigesimo quinto. Quinto Kal. Februarii Pontificatus sui anno tertio.

39 Innocentii X Super titulo et Insignibus et aequalitate servanda inter S. R. E. Cardinales; quae incipit *Militantis Ecclesiae Regimini* etc. Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo quadragesimo quarto. Quartodecimo Kal. Ianuarii Pontificatus sui anno primo.

40 Alexandri VII De Bonis Ecclesiae non alienandis incipien. *Inter caeteras animi sollicitudines* etc. Datum Romae apud S. Mariam Maiorem anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo sexagesimo, Nono Kal. Novembris Pontificatus sui anno sexto.

Innocentii XII Moderatoria de Donationibus, 41
et distributione redituum Ecclesiasticorum in Consanguineos, vel Affines Romani Pontificis, seu eorum loco adlectos, ac praescribens cautelas servandas circa signaturas earum gratiarum, quae aliquando aegrotante Romano Pontifice per concessum fieri dicuntur, quae incipit *Romanum decet Pontificem* etc. Datum Romae apud S. Mariam Maiorem anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo nonagesimo secundo, decimo Kalend. Iulii, Pontificatus sui anno primo.

Decretum Consistoriale Clementis VIII, abro- 42
gans decretum, et declarationem Gregorii XIV, circa Constitutionem S. Pii V Praedecessoris super infeudatione, seu alienatione Civitatum, Terrarum etc. Apostolicae Sedi mediate et immediate subiectarum, etiam sub praetextu necessitatis et evidentis utilitatis Patrimonii S. R. E. edit. in Consistorio Secreto habito Fer. 6, die 26 Iunii 1592.

Decretum insuper Consistoriale Urbani Pa- 43
pae VIII, de Civitatibus Urbini, Eugubii, Callii toto Urbini Ducatu, Civitatibus Pisauri, Senogalliae aliisque oppidis, et Locis quibuscumque per obitum bon. mem. Francisci Mariae ultimi Ducis; seu alias ad Sanctam Romanam Ecclesiam, et Sedem Apostolicam devolutis et recuperatis, emanatum in Consistorio Secreto habito die 12 Maii 1631.

Decretum alterum Alexandri PP. VII, de 44
unione et incorporatione S. Sedi, et Camerae Apostolicae Ducatus Castri, Status Roncilionis, et caeterorum locorum in venditione comprehensorum in Instrumentis Cameralibus subiiciendo omnia comprehensa in constitutione Papae Pii V, edit. quarto Kal. Aprilis an. 1567, decernens unita, et incorporata tam praefatum Ducatum Castri et Statum Roncilionis, quam alia loca omnia, Terras et Oppida etc. sub die 20 Decembris 1660, in Secreto Consistorio, S. R. E. Cardinalium audito consilio, editum.

CARO

SACRAE CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETUM.

1 Dominus Robertus Van–Ommeren, Superior Monasterii Ordinis Cisterciensis *du Belle–fontaine* in Belgio, Sacrae Congregationi Episcoporum et Regularium exposuit, hoc suum monasterium, utpote communi observantiae addictum, dispensatum esse a carnium abstinentia diebus Dominicis, feria tertia et quinta, excepto Adventu ac tempore, quod a Dominica Septuagesima ad Pascha protenditur; ut ferunt Literae Apostolicae in forma Brevis Alexandri VII anni 1666.

Cum vero in hisce literis casus non considderetur, quo aliquis Monachus vel ratione muneris paraecialis vel itineris initi extra Monasterium cibo sese reficere oporteat; itemque nihil de disciplina in Hospitio tenenda declaretur; itaque ad quaslibet dubitationes, ac dissensionum periculum amovendum, quasdam regulas conscripsit, easque a Sancta Sede confirmari supplicavit. Haec vero sunt, quae sequuntur:

Tutta la Comunità si astenga dalle carni. 1° *In ogni giorno dell' Avvento.* 2° *Ogni giorno della settuagesima sino a Pasqua.* 3° *In tutti i Lunedì, Mercoledì, Venerdì e Sabato.*

Che nell' Ospizio 1° *Non si somministrino carni nell' Avvento, e dalla settuagesima sino*

a Pasqua, ed in tutti i giorni vietati dalla Chiesa. 2° Che dai monaci i quali mangeranno nell' Ospizio, si osservino le astinenze della Comunità. 3° Che circa l' uso de' latticinii i monaci si conformino anche in Comunità al sistema della Diocesi. 4° Che i Religiosi dimoranti nelle Parrocchie, e quelli che per ragionevoli circostanze mangeranno fuori del monastero, possano conformarsi all' uso della Diocesi ove dimorano, o passano.

Igitur proposito dubio: *Se e come convenga approvare le proposte regole disciplinari nel caso?* E. PP. in plenario conventu diei 1 Martii 1844, rescripserunt *Affirmative iuxta preces.* Michlinen. *Ord. Cisterciensis super nonnullis regulis abstinentiam a carnibus respicientibus.*

CAUSAE

SACRAE CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA.

1 Cum negotia maioris momenti et Consultationes ad S. Congr. Episcop. et Regularium deferuntur, fortasse ratione temporum admodum frequentia sint, Eminentissimi Patres in Generali Congregatione habita in Palatio Quirinali Nonis Septembris MDCCCXXXIV, rati sunt, rem utilem fore, si exemplo aliquarum Congregationum maiorum, Nonnulli Consultores eligerentur, quorum esset super dubiis, seu quaestionibus, de quibus rogarentur, sententiam suam exponere, firmis tamen manentibus antiquis institutionibus, ita ut de negotiis alicuius ponderis, deque consultationibus omnibus in plenario Auditorio semper deliberetur et statuatur, et designatur aliquis ex Eminentissimis Patribus, *qui videat et referat.* Itaque Eminentissimi Patres decreverunt: *Supplicandum Sanctissimo pro admissione Consultorum iuxta modum enunciatum.*

Et facta eadem die ad Sanctissimum Dominum Nostrum Gregorium PP. XVI per D. Secretarium de praemissis relatione, Sanctitas Sua Decretum E. Patrum probavit atque sancivit.

In generali Congregatione habita 9 Sept. 1834 Eminentissimi et Reverendissimi Patres decreverunt, ut vetus et propria S. Congregationis methodus, seu ratio tractandi negotia, de quibus contentio est inter partes, accurate in posterum servaretur. Est autem huiusmodi:

1. Quotiescumque in negotiis, quae apud S. Congregationem Episcoporum et Regularium aguntur, tum ex relationibus Ordinariorum, tum ex partium deductionibus videatur expedire, ut res ad viam iuris reducatur, rescribitur: *Partes deducant iura sua coram Eminentissimo N. qui videat et referat, citata parte et concordato dubio.*

2. Coram Eminentissimo Relatore, vel eius Auditore, adhibito S. Congregationum Notario, singuli actus, qui ad iudicandum viam sternunt, conficiuntur.

3. Propterea pars diligentior coram eodem Auditore partem adversam in ius vocat: *Ad concordandum de dubio, alias videndum subscribi, et disputari infrascriptum: quod nempe in calce citationis transcribitur.*

4. Eminentissimus Relator, sive eius Auditor vel propositum, vel aliud dubium concordat de consensu partium: sin minus, mandat partes suis iuribus uti per memoriale in Sacra Congregatione.

5. Si pars citata intra terminum praefinitum non compareat, citatur pro secunda vice: *Ad concordandum de dubio, necnon destinari Congregationem.*

6. Si pars in sua pertinacia perstiterit, Eminentissimus Relator, vel eius Auditor concordat dubium, et Congregationem pro causae propositione destinat, ita ut tamen spatium saltem triginta dierum intercedat; et decretum adversae parti per Cursorem intimatur.

7. Iura autographa, quibus utraque pars utitur, quindecim diebus ante diem propositionis causae apud D. Secretarium proponuntur; transmissa utrimque intimatione.

8. Allegationes utriusque partis decem diebus ante Congregationem tum ad Eminentissimos Cardinales, tum ad D. Secretarium, et ad Secretariam S. Congregationis deferuntur.

9. Mutua inter partes allegationum et summariorum traditio fit eadem ipsa die in domo Auditoris Eminentissimi Relatoris.

10. Responsiones triduo ante propositionem causae distribuuntur et communicantur, ut in articulo praecedenti.

11. Resolutionem S. Congregationis Eminentissimus Relator scriptis tradit, et suo nomine obsignat, eamque D. Secretario tradit, partibus significandam.

12. Si intra decem dies pars victa iterum auditori postulet, Eminentissimus Relator novae Audientiae beneficium tribuere potest.

13. Quoties cunctis suffragiis res diiudicata fuerit cum clausula: *et amplius:* vel uno tantum suffragio discrepante cum clausula: *et non concedatur:* tunc venia redeundi non conceditur, nisi a plena Congregatione.

14. Causa denuo proponitur servato modo et terminis primae propositionis.

15. Diiudicata causa, authenticum resolutionis exemplar ei traditur, qui causam obtinuit.

16. Victor instat coram A. C., qui ut merus executor resolutionem S. Congregationis exequendam decernit.

CENSURA

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Ioannes Franciscus Gonzales de Ulloa exponit, ad Cappellaniam a legitimo patrono fuisse nominatum, sed se superventum a contradictore, parentum postulatis toto animo acquievisse, ut ipse interposita concordia sumptuosam litem redimeret. Pater Oratoris bona quaedam contradictori donavit, ut Sacri patrimonii titulum haberet. Hinc Franciscus ordines minores, et Subdiaconatum suscepit. Quum vero ad Diaconatum studuisset promoveri, monitus a Promotore Fiscali, quod in censuras ex admissa Simonia incurrisset, et inde, re vulgata, petiit absolvi, et absolutionem obtinuit, restitutis fructibus, si quos perceperit. Aurien. die 6 Apr. 1785.

2 Postquam Sacra Congr. firmaverat, haud licere Vicario Generali aliquid muneris, seu stipendii etiam modicum accipere pro subscriptione et sigillo, sive alia qualibet causa et titulo in exequutione Literarum Apostolicarum dispensationis matrimonialis; licet adsit aliquid accipiendi consuetudo, modo rescripsit S. C. quaesita de restitutione ad D. Secretarium cum SS. pro absolutione ad cautelam. Dubia *super Exequutione Dispensationum Matrimonialium* die 20 Ian. 1787, dub. 2.

3 Caietanus Caccialupius, et Canonicus Ioseph Raccamadorius patroni Rectoratus cuiusdam, pretio scut. 560 activum huius Rectoratus patronatum Dominico Assortati vendiderunt, eique illius fundum cesserunt, ut cum bonorum universitate translatus videretur: modo autem venditores exorant pro absolutione a censuris, quatenus in eas incidissent, et S. C., imposita salutari poenitentia arbitrio Episcopi, eam impertivit; addendo, ut Assortatus suae conscientiae consulat. Maceraten. *Iurispatronatus* die 18 Iulii 1789, dub. 2.

4 Abbas Hyacintus Maria Bagatti Monasterii Cisterciensium S. Mariae de Horto Venetiarum, tonsuram minoresque ordines contulit Iosepho Foralosso illius Converso, qui religiosum deinde habitum ex Apostolico indulto dimisit. Etsi S. C. non constare de nullitate huius ordinationis iam decreverit, tamen esse consulendum SSmo pro absolutione, rehabilitatione et dispensatione ab irregularitate, quatenus ministraverit, edixit. Congregationis Cisterciensis die 28 Nov. 1789, dub. 2.

5 Ecclesiasticum beneficium cum officio aeditui possidebat Antonius Amaga in Parochiali Ecclesia Villae Fuentes de Leon. Hoc libere resignavit in favorem Iosephi Sanchez Brioso; sed privatim cum eodem et Eusebio illius patre convenit, ut officii exercitium incumberet resignatario, perciperet ipse fructus beneficii; hinc Ioseph supplicavit pro absolutione a censuris, et illam obtinuit, una cum condonatione fructuum, distributa aliqua summa in pauperum subsidium. Nullius S. Iacobi de Spatha die 21 Apr. 1792, dub. 1.

Sodalitium S. Apolloniae Urbis de pecunia 6
piorum operum per investimentum disposuit, et capitalia auxit, ob erroneam ceteroquin opinionem, quod facultas ipsi attributa, quoad ad haereditatem Marliani, disponendi de superfluis, ad alias extendi posset posteriores fundationes; hinc sodales implorant absolutionem quoad praeteritum a censuris, quatenus indigere ea videantur; et assequuti sunt. Romana *Subsidiorum Dotalium* die 31 Maii 1794, dub. 3.

Cum transactione absolutâ fuit lis super Ca- 7
pitalibus et fundis Cappellaniae fundationis Alexandri Ziani, cuius vigore Carolus Silvestri nominavit ad eam Clericum Paulum Bondi. Sed inde eam nominationem incusavit Simoniae, utpote sub correspectiva promissione de impetranda sibi a Sacra Congregatione Boni Regiminis diuturna dilatione ad Communitativum quoddam solvendum debitum, quam promissionem fuisse negatur. Hinc S. Congreg. non constare de Simonia resolvit, neque esse locum absolutioni a censuris in Simoniacos intentatis, sancivit. Sutrina *Cappellaniae* die 18 Apr. 1795, dub. 2.

Postquam Subdiaconus Chella calumniatus 8
est Sacerdotem Antonium Paita ob tentatam in ipsum igneae balistulae explosionem, pendente inquisitione, ascendit ad Diaconatum. Sacerdos absolutus fuit ex capite innocentiae, et calumniator damnatus ad expensas et damna, et actio calumniae incoepta est. Sed res fuit composita. Hinc idem Diaconus petiit absolutionem a censuris, et favente Episcopo, S. Congreg. ei indulsit. Lunen. Sarzanen. die 9 Iulii 1796.

Atque praeterea absolutionem a censuris con- 9
tractis ab individuis familiae Signoris Berzetti, et Buronzo compatronis beneficii Ecclesiastici S. Martini erecti in Ecclesia Parochiali oppidi Casalbeltrame Dioecesis Vercellensis, et fratribus Gauttieri, qui bonorum beneficii praefati contractum perpetuae Emphyteusis inierant, sine ulla Apostolici Beneplaciti reservatione, concessit S. C. In Vercellen. *Emphyteusis* die 6 Martii 1818, ad 2.

Attenta bona fide concedendam esse absolu- 10
tionem a censuris, facto verbo cum SS., putavit S. Congregatio Catharinae Naldini viduae Canigiani ob perceptos, et in proprium usum erogatos reditus duarum Commendarum Ordinis Hierosolimitani iurispatronatus masculorum eiusdem familiae Canigiani, quas laica potestas illegitime suppresserat. In Florentina seu Fesulana die 8 Maii 1839, ad 6 dub.

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Iam obtinuerant Canonici Ecclesiae Collegiatae oppidi Belviderii pro reparatione Ecclesiae bis suspensionem, et ad vicennium postremo duorum Canonicatuum Ubertini et Mei, facultatem creandi censum scut. 1000. Sed post ocularem inspectionem Visitatoris delegati summam illam non sufficere compertum est: hinc rogitant tertii Canonicatus suspensionem, qui nuper vacavit, ut contrahere censum possint scut. 2500, quae requiruntur ad fabricam perficiendam; et S. C. concessit suspensionem iuxta votum Card. Archipresbyteri Basilicae Lateranensis, qui ait: *Postulat ergo necessitas, ut ad consulendum ulteriori reparationi, et decori Ecclesiae locus sit imploratae suspensioni collationis tertiae praebendae.... tali enim pacto de facile aes alienum non maiori tamen usura scut. 4 in singula centum pro quolibet anno.* Senogallien. *Fabricae Ecclesiae* die 20 Februarii 1796, dub. 1.

2 Census fructus solvendos esse ad formam instrumenti favore Canonicorum Civitatis Corae, ab haeredibus Alexandri Prosperi Buzi, censuit Sacra Congregatio, ob factam extinctionem in Cedulis post latam earum abrogationem. In Veliterna *Fructuum Census* die 19 Iunii 1802.

3 Permutationem duorum Praediorum, quae ad Archipresbyteratum Collegiatae Ecclesiae Montis Bodii pertinentia aestimata fuere in scutis quatuorcentum nonaginta quatuor, faciendam una cum censu activo in sorte scutorum sexcentum a Dominico Antonini tradendo, confirmata resolutione praecedentis anni, iterum reiecit Sacra Congregatio, cum censuerit melius Ecclesiae adfuturum si fundos, quam censum possideret. In Senogallien. *Permutationis* die 26 Aprilis 1806.

4 Transactionem initam inter Parochum S. Antonii Fani, et Franciscum Imperatori super permutatione Agri Cimarella ad Paroeciam pertinentis cum agro Corquella cesso Paroeciae a Dominico Lombardini, probavit Sacra Congregatio, et veniam dedit, ut a possessore fundi Cimarellae imponi posset census annuus scutorum viginti quinque, et cedi Ecclesiae Parochiali pro scutis quingentum. In Fanen. *Transactionis* die 25 Maii 1816.

5 Permisit S. C. Parocho Primavera nonnullos census alienare, ut aes alienum removeretur ob Ecclesiae fabricam in Oppido Bononiola contractum. In Camerinen. *Fabricae Ecclesiae* die 31 Ian. 1827, ad 1 dub.

6 Imperavit S. C. iuxta votum E. Relat. Card. de Antelminellis, ut Episcopus Admin. curaret transigi cum haeredibus de Magistris pro extinctione Census passivi, quo se Capitulum Anagninum obstrinxerat, summam constituentis sc. 600. In Anagnina die 21 Februarii 1827, ad 4 dub.

7 Alienationem trium Censuum, nonnullarum domuncularum et bonorum Legati Missarum Pedruzzi spectantium ad Parochialem Ecclesiam S. Mariae Nosciani Fanensis Dioecesis fieri concessit S. C. servatis de iure servandis, et facto verbo cum SSmo ob necessitatem reaedificationis illius Parochialis Ecclesiae. In Fanen. *Reaedificationis* die 18 Septembris 1827, ad 2 dub.

8 Contendente Cappellanorum Montis Philotrani Collegio, census scutorum 1485, 40 (a Francisco Palmucci anno 1739 creatum, et a Cappellanis anni 1797 retrovenditum) ab haeredibus Palmucci ipsi Collegio restituendum esse, S. C. rescripsit: Dilata et reproponatur, servatis servandis, deductis hinc inde iuribus, et notificetur E. Episcopo. Auximana *Census, Reductionis Missarum et Servitii Chori* die 26 Nov. 1836.

SACRAE CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA.

1 Franciscus Piedilughi Foroliviensis, creditor Antonii Gaddi et Francisci Zanchini in summa scut. 740, loco numeratae pecuniae creditum hoc utrique in solidum cedens, census an. 1814 imposuit contra utrumque debitorem in solidum super quodam Antonii Gaddi praedio.

Nulla capta hypotheca, Piedilughius paulo post eumdem census cessionis titulo transtulit in quemdam pium Locum. Item Gaddius fundum censu gravatum vendidit, et venditor, absque ulla pii loci oppositione, fundum emptum legitime transcripsit. Forolivien. *super Deletione hypothecae.*

Anno tamen 1736 parochus loci pii cessionarii administrator generalem super utriusque debitoris bonis hypothecam sumpsit. Anno 1842 defuncto Gaddio, eius haeres parocho sc. 370, nempe dimidium debiti obtulit.

Itaque Parochus hypothecam super Gaddii bonis radiari a S. C. Ep. Reg. expostulavit, firma remanente hypotheca super Zanchinii bonis pro altero dimidio scut. 370.

Quamvis autem propitium rescriptum cum solitis clausulis a S. C. editum fuisset, tamen executioni non dabatur, quia census pro parte tantum extinguebatur, ac pro altero dimidio hypotheca satis tuta non videbatur. Utrumque itaque debitorem S. C. scriptis audiendum censuit; qui proinde impugnabant validitatem census ob defectum numeratae pecuniae, necnon validitatem hypothecae, quae utpote generalis ex legibus hypothecariis prohibita videbatur.

Itaque causa proposita fuit in Congregatione

Generali diei 9 Augusti 1844, cum duobus dubiorum formulis, videlicet:

I. *Se e come convenga concedere al Parroco Savorani la facoltà di radiare l'ipoteca generale gravante i fondi del patrimonio Gaddi pel censo in sorte sc. 740 previa l'estinzione della sola metà dello stesso censo nel caso?*

II. *Se lo Zanchini debba essere costretto ad allegare un fondo speciale, per l'ipoteca; o pure vi sia luogo a prendere altro provvedimento, e quale, per sicurezza degl' interessi del luogo Pio.*

E. Patres in Forolivien. *super Delet. hypothecae* dicti diei rescripsit.

Ad 1 et 2: *Praevia sanatione census ob defectum numeratae pecuniae, pro qua supplicandum SS., acceptandam esse oblationem medietatis sortis a Comite Gaddi factam, ita tamen ut pro alia medietate, vel ab ipso Comite Gaddi, vel a Zanchinio fundus idoneus hypothecae vinculo subiiciatur, aut si velint restituatur dicta medietas.*

Et facta praemissorum relatione SS. P. N. Gregorio XVI in Audientia habita eadem die, supradictam resolutionem S. C. comprobavit, ac propterea enunciatum census contractum sanavit, et revalidavit perinde ac si ab initio absque enunciato numeratae pecuniae defectu initus fuerit.

2 Capitulum Neptunense non mediocres expensas et subiverat, et subire adhuc metuebat ob quasdam lites, quae inter ipsum vertebantur et Excellentissim. Principem Burghesium, qui ius pascendi in bonis capitularibus propugnabat. Bona Capitularia aestimabantur pretio scut. 24755, 15, et reditus inde proveniens nullis oneribus expurgatus pretio scut. septingentorum et octingentorum circiter.

Ut igitur graviora damna vitarentur, et amica compositione sopirentur, Capitulum Excellentissimo Principi proposuit, ut vel bona capitularia in emphyteusim caperet pro annuo reditu scut. 1000 vel titulo census possideret, ita tamen ut Princeps pecuniam numeratam non traderet, sed pensionem annuam sc. 1080 solveret, quae uti fructus sortis et census ipsius reputanda esset: non posset tamen censum redimere, nisi cum Capitulum fundos nactum esset, unde pecuniam reddendam tuto collocaret.

Cum laudatus Princeps censum sibi elegisset, Capitulum ad S. C. Ep. et Regul. detulit et expostulavit, ut necessarias facultates ad hoc impertiret, simulque Principem a conditione numeratae solvendae pecuniae liberaret.

E. Ordinarius de more rogatus animadvertebat 1° pensionem a Principe exsolvendam multo maiorem esse naturali bonorum capitularium proventu, hanc vero omnibus oneribus et curis administrationis liberam; 2° hac ratione finem imponi litibus, quae tam ex omnium litium natura, quam ex peculiaribus harum, de quibus agebantur circumstantiis, exitum dubium et periculosum praeseferebant.

At vero e contra surrexerunt Municipes Neptunenses, demonstrantes populo Neptunensi maxime interesse, ne huiusmodi tractatus concluderetur. Cum enim territorium Neptuni ex maxima parte Principis proprietatem constitueret, si bona capitularia addita fuissent, nihil aut parum superesset, quo popularis industria exerceretur. Quinimo subiiciebant, hunc contractum maximo fore damno ac periculo ipsis Capituli Canonicis. Nam primo ex conditione Principi oblata, bona in censum concedenda pro qualibet mensura, vulgo *Rubbio*, fructum darent scut. 2, 87. At vero antea eadem bona in emphyteusim concessa fructum scut. 5 progignere consueverant. Quod si hisce temporibus reditum fortasse minorem reddidissent, hoc incommodum improvidae incuriosaeque administrationi imputabant. Deinde vero nonne periculosum admodum foret, omne capituli patrimonium in unius privatae familiae fortuna collocare? cum praesertim conditio census non redimendi nisi ad Capituli commodum, facile per dispensationem deleri valeat?

Itaque proposita causa in generali conventu diei 30 Augusti 1844, ad Dubium: *Se e come convenga approvare il contratto di vendita e Censo proposto dal Capitolo di Nettuno; non che implorare da Sua Santità le opportune deroghe per quei patti del medesimo, che si opporrebbero alla prescrizione della Bolla Piana?*

E. PP. rescripserunt *Negative in omnibus.*

Hyeronimus Piervigili anno 1818 a Bevaniae 3
Capitulo titulo census scutata 139, 10 accepit, pro annuo fructu scut. decem in singula centena persolvendo. Anno 1834 facti poenitens penes S. C. Episcoporum et Regularium institit, ut huius fructus summa reduceretur, pecuniaque ultra iustitiae limites persoluta sibi redderetur.

Exponebat enim, quod quamvis scutatorum decem fructus in plateis nundinariis eo tempore, habita circumstantiarum ratione, fortasse toleraretur; attamen enormissimus reputandus erat in regionibus, ubi agricolae degebant; praesertim si ageretur de censibus, qui ob eorum perpetuitatem ad Cambiorum trutinam dimetiendi non sunt.

Favebat Oratori Archiepiscopus, et opinabatur hunc fructum ad scutata sex esse reducendum. Aiebat enim adversari Constit. 139 Ben. XIV, nec ullatenus respondere proventui naturali soli Bevariensis, quod scut. quatuor fructum vix progignere solet.

Nihilominus S. C., re mature expensa, inhaerere voto visa est E. Ponentis, qui contraria sententia tenebatur: Hic enim ex auctoritate Rotae in Romana seu Florentina *Fructuum Censuum* 2 Ianuarii 1815 in iure statuebat in

dimetienda fructus censuarii aequitate rationem habendam non esse paritati rationis cum contractu Cambii, nec naturali fructui, quem solum Bevariense parit, quae obiecta diluit allata Rotae sententia, sed potius attendendam esse consuetudinem, quam viri probi, et, ut vocant, *timorati*, sequerentur. In facto vero animadvertebat circa annum 1815 propter bellicas excursiones, pestilentias, et annonae charitatem fructum a probis bonisque hominibus usitatum de octo scutatis ad decem protendi debuisse. Et quamvis horum contractuum aequitas non a tempore subsequenti, sed ab inito contractu despici debeat, tamen Capitulum nedum obstabat, sed et proponebat fructum de decem ad octo coerceri.

Igitur causa proposita fuit in plenario conventu diei 13 Februarii 1845, cum sequentibus dubiorum formulis:

1° *Se si debba accordare il ribasso al Piervigili, ed in quale misura?*

2° *Se gli competa l'indennizzo richiesto, ed in quale quantità?*

E. Patres rescripserunt: *Ad 1 Dilata, et scribatur Episcopo ad mentem: La mente è, che si procuri di conciliare la controversia economicamente, insinuando al Piervigili di esser contento dell'offerta di diminuzione de' frutti dal 10 all' 8 per cento; e quanto al passato di ricevere quell' indennizzo, che Monsignor Arcivescovo giudicherà di proporre.*

Ad 2 provisum in primo. Spoletina *Super annuis fructibus Census.*

4 Ex instrumento diei 17 Augusti 1733 Societas Iesu, apostolicis facultatibus instructa, censum imposuit scutatorum 2500 super aliquibus bonis ad Congregationem Olivetanorum S. Spiritus Panormi pertinentibus, servatis conditionibus a Piana Constitutione praescriptis. Patres Olivetani depactum fructum persolverunt memoratae Societati, donec ea stetit; ipsaque abolita, Camerae Spoliorum usque ad annum 1782.

Ex hoc tempore fructuum solutio interrupta est: non autem eius memoria. Nam in quibusdam publicis actis tum anni 1796, tum 1818 ac 1823, iidem Olivetani huiusce census mentionem, data occasione, facere non omiserunt.

Societas Iesu vix restituta est, huiusce crediti solutionem ab Olivetanis petere non retardavit. Sed cum conatus amicabiles in irritum cessissent, ad Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium suam petitionem exhibuit.

Multas Olivetani exceptiones opponebant, quas inter ea, quae maius pondus obtineret, plurimorum annorum erat praescriptio. Haec autem vim etiam mutuabatur ex legibus Neapolitanae ditionis, quae trigenerium ad reales ac personales actiones praescribendas satis esse constituunt.

Sed praeterquam quod ad ipsarum legum civilium tramitem aliquid contra praescriptionem replicari posset, obstabat in casu cap. 20 de Praescr., quod praescriptionem omnem absque bona fide condemnat ac reprobat, cum praescribentem *in nulla temporis parte conscientiam rei alienae habere oporteat.* Id autem eo magis in casu attendendum erat, quandoquidem agebatur de partibus, quae ambae personis religiosis constabant.

Itaque in plenario Conventu die 23 Septembris 1836, duo dubia Eminentissimis Patribus exhibita sunt:

1° *Se il Censo imposto nel 1733 della Congregazione Olivetana a favore della Compagnia di Gesù fu vero e legittimo, e tuttora vigente in favore della Compagnia?*

2° Et quatenus affirmative: *Se la Compagnia di Gesù ha diritto di esiggere i frutti arretrati e correnti?*

Emin. Patres rescripserunt: Ad primum *Affirmative;* Ad 2 *Affirmative.* Panormitana seu Romana *Census* inter Societatem Iesu et Monachos Olivetanos.

REV. FABRICAE S. PETRI DECRETA

Commissario Grifonello faciente relationem 1
de qualitate censuum a PP. Min. Observ. de Petritulo possessorum, et Rev. Fabr. per eum applicatorum, et instante declarari quorum sint incapaces, Sacr. Congregatio declaravit eos esse incapaces infrascriptorum. Primo Censuum eis vel eorum ecclesiae directe legatorum cum onere perpetuo Missarum. Secundo censuum haereditarie, vel universalis substitutionis titulo relictorum. Tertio eorum quoque censuum, qui pecunia a fratribus habita, fuerint in eorum favorem creati etiam sine expressione vel obligatione satisfaciendi ex fructibus alicui oneri. Quarto etiam censuum relictorum ab iis qui altaria in eorum ecclesia construxerunt, et Fratribus dictis census reliquerunt cum onere Missas perpetuas in eisdem altaribus celebrandi. Capaces autem modo licito, et per modum eleemosynae eosdem fratres declaravit primorum censuum, qui pro oleo lampadis in eorum ecclesia ardentis eisdem fuerint relicti, et commissarius curet in eamdem causam converti.

In alia Congr. particulari 23 Iunii 1662 Pa- 2
tres Cappuccini Terrae Chiaravallis Calabriae ulterioris, quibus Marcellus testator mandaverat ab eius haeredibus in perpetuum tradi eleemosynam scut. 6 quotannis die 8 Oct., stante eorum incapacitate et indigentia, supplicabant ipsis concedi per modum eleemosynae. S. C. censuit PP. Cappuccinos posse recipere a sponte dantibus, non autem petere legatum.

In Congr. generali 27 Sept. 1673, fol. 449, 3
sequens facti species proposita fuit. Cum quidam Religiosus Minoris Observantiae assereret

facultatem a Summo Pontifice obtinuisse, ut ex stipe collocata in suis Concionibus dotem nepti suae conficeret, ut in Monasterio vitam asceticam profiteri posset, ac proinde ex huiusmodi pecuniis census quosdam coemerat. Hos autem census Commissarius Rev. Fab. applicare intenderat eidem R. F., non modo quia de apostolica concessione Religiosus ille nonnisi per attestationem cuiusdam Tabellionis docuerat, sed praeterea quia licet ex venia summi Pontificis concessum dici posset eleemosynas huiusmodi in eum usum erogare; tamen acquisitio censuum, qui inter bona stabilia iure recensentur, nimium repugnasse statui religiosae paupertatis videbatur. Merito igitur S. C. rescripsit: *Applicet.*

CLAUSURA

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Clausuram PP. Conventualium Ferentini comprehendere declaratur hortum, quem vocant frigidum, intra septa Coenobii existentem, non obstante consuetudine super illius libertate servata. Ferentina *Visit. Sacr. Liminum* 5 Aprilis 1794, confir. die 20 Februarii 1796.

2 Antequam S. Congregatio aliquid decerneret quoad evacuationem cubiculorum, ut provideatur pro regulari clausura in Coenobio S. Romani Lucanae Civitatis, prorogavit iudicium; interim vero voluit, ut Archiepiscopo iuxta mentem scriberetur. In Lucana die 26 Februarii 1825, ad 1 et 2 Dub.

SACRAE CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA.

1 Usque a saeculo XVII quaedam piae Mulieres profitentes tertium S. Dominici ordinem in Civitate Mutinensi sese in unum collegerant, ut iuventutem instituerent. Non multis abhinc annis, favorem praebente Serenissimo Mutinae Duce, a Sancta Sede petierunt, ut sub eadem, quam semper sectatae fuerant, Augustini Regula ad vota solemnia admitterentur. Ad hanc itaque rem constitutiones exhibuerunt, et Summus Pontifex specialem Congregationem delegavit, quae dubio: *Se le Costituzioni, di cui si tratta, meritino di essere approvate dalla S. Sede?* rescripsit: *Affirmative*, et ad mentem.

Quae mens antequam exponatur, sciendum est, quodam constitutionum loco ita sancitum fuisse: *La Clausura pertanto si osserverà nei termini espressi dal Sacro Concilio di Trento, sì per le Monache, che per i Secolari; cioè non potrassi per nulla derogare a queste prescrizioni senza una assoluta licenza del Prelato, o di chi venisse dal medesimo destinato a ciò, nel qual caso esser dovrebbe il Confessore, a cui spetterà di accordare le licenze d' introdurre gli operarii, ed altre persone necessarie per qualche servigio, di cui abbisogni il Monastero.* Igitur S. C. respondit: *E la mente è, che si approvano le nude e sole costituzioni colle seguenti correzioni: Essa pertanto, cioè la Clausura, si osserverà nei termini del S. Concilio di Trento e delle Costituzioni Apostoliche. Le licenze d' introdurre gli operarii, ed altre persone per qualche servizio, di cui realmente abbisogni il Monastero, spetterà al Vescovo.*

Deleri itidem iussum est: *l' eseguire alcune recite, e rappresentanze sceniche:*

At huiusmodi limitationes non arriserunt Sanctimonialibus, quippe quae verebantur, ne Cives a puellis in educationem tradendis deterrerentur. Hinc suspensa Brevis exsecutione, Episcopus earum nomine expostulavit:

1. *L' ingresso de' Genitori, o di chi ne fa le veci, in caso di grave malattia di una educanda.*

2. *L' ingresso di alcuni Sacerdoti, e di altre poche persone in occasione di recite, o di altre funzioni* (puta scholastica experimenta, ac praemiorum distributiones).

3. *L' ingresso delle fanciulle nella scuola esterna per un anno, benchè abbiano cessato d' intervenire alla Scuola.*

4. *L' ingresso dei Genitori delle Fanciulle nelle scuole esterne, o di chi ne fa le veci, nelle scuole medesime almeno una volta nel corso del tempo in cui vi sono ammesse le fanciulle.*

5. *L' ingresso nel Monastero di due donne di servizio addette alle scuole esterne.*

Ad haec accedebat facultas, qua Canonico Camuri, Instituti fundatori, ad vitam liceret varias eiusdem domos visitare, ad eum nempe finem, ut in domibus tam erectis quam erigendis illud sanctitatis studium confirmare posset, quod iam infundere potuerat.

Itaque in Congregatione generali diei 18 Decembris 1840, quae sequuntur dubia resolvenda fuerunt Emis PP. exhibita:

1. *Se, e quale dichiarazione convenga fare sulle Costituzioni delle Monache Domenicane di Modena in materia di Clausura?*

Et quatenus negative:

2. *Se, e come accordare agli operai de' Monasteri delle suddette Monache, tanto erette, che da erigersi di poter derogare alla stretta clausura in quei casi, che essi nella loro coscienza riconosceranno necessari, o assolutamente vantaggiosi in conformità di quanto portava l' uso pratico delle Costituzioni, di cui si richiese la Pontificia sanzione?*

Et quatenus negative:

3. *Se, e come accordare la facoltà per i cinque casi di sopra espressi?*

4. *Se, e come annuire alle preci di Monsignor Vescovo per l' ingresso nella Clausura del Canonico Camuri Fondatore di questo Istituto.*

Ad primum dubium quod attinet; ad normam iuris communis, non licet Ordinario ingressum in Clausuram papalem exteris impertiri *nisi in casibus necessariis, et servatis aliis de iure servandis, et non aliter omnino;* ut ait Benedictus XIV in Const. *Salutare*, et dixerant alii Pontifices.

Quoad secundum: *Con difficoltà*, ita in Folio typis edito in hac causa p. 8, § *Se piacerà, la S. Congregazione accorda la facoltà specialmente in fatto di Clausura in perpetuo ed in generale; ma a tempo determinato, e ad istanza particolare sia pel rispettivo Monastero sia pel rispettivo Ordinario.*

Ad tertium, in quo Episcopi postulata comprehenduntur, circa primum Roder. In collect. privil. F. 4, art. 11, refert quamdam resolutionem S. C. Ep. et Reg. qua declaratur consanguineis non posse Episcopum ingressum concedere in casu gravis infirmitatis, qua premitur Monialis, etiamsi adsit mortis periculum. Nihilominus nuperrime Sanctimonialibus Salesianis Patavii impertitum fuerat hoc rescriptum: *De speciali gratia arbitrio Episcopi ad triennium pro facultate permittendi, praevio consensu Monialium, ingressum dumtaxat Matribus Educandarum in casu verae infirmitatis illarum. Episcopus autem hac facultate caute et sobrie utatur, super quo eius conscientia onerata remaneat.*

Difficilius vero huiusmodi licentia masculis conceditur, vel ipsi parentes sint, vel tutores. Illud autem in casu considerandum erat, quod forte huius licentiae denegatio puellarum instituendarum numerum tenuaret; dum caeteroquin in casu mortis proximae ex Resolutione S. C. a Tamburini de Iur. Abb. disp. 1, qu. 2, n. 1, relata, Notario ac septem testibus pro ultimo elogio conficiendo, ingressus non est denegandus.

Secundum maiorem involvit difficultatem, quandoquidem nulla adest necessitatis lex.

Tertium vero, ac quartum nihil impedimenti offerebat, nam agebatur de scholis externis, et aequa aderat causa.

Quintum discussione aliqua dignum erat; nam S. C. non solet Monialium famulis ingressum concedere, nisi cum obligatione clausurae observandae. Praeterea Benedictus XIV in Constitut. *Post binas* declarat: *Admissionem, receptionemque quarumque foeminarum sive puellarum educandarum, sive famularum in monasteria quacunque ex causa, sine legitima authenticaque eiusdem Apostolicae Sedis licentia, toties quoties opus fuerit impetranda, fieri non debere;* Sed observabatur quod Sanctimoniales, de quibus loquimur, antea, licet votis simplicibus obstrictas, minus rigidae clausurae subiacuissent. Si insuper Educandatus in loco a Monasterio secreto situs esset, et via recta eodem, aliquam indulgentiam posse adhiberi:

Iamvero Eminentissimi Patres, prout sequitur rescripserunt: *Ad 1 et 2, providebitur in tertio: Ad 3, ad primum* affirmative; *ad secundum* negative; *ad tertium et quartum* affirmative; *ad quintum arbitrio Episcopi iuxta constitutiones Apostolicas, nempe ut admitti possint in Monasterium ad instar famularum, cum permissione accedendi ad scholas externas, quin ulterius egredi valeant durante eorum munere, dummodo tamen sint coelibes, et nullum detrimentum status oeconomicus patiatur. Ad 5, arbitrio Ordinariorum bis vel ter in anno.*

Et facta de praemissis relatione ad Sanctissimum D. N. Gregorium XVI in audientia habita die 31 Dec. 1840, resolutionem S. C. approbavit, ita tamen, ut huiusmodi indultum ad quinquennium dumtaxat duraret, et Ordinarius hisce facultatibus sobrie et caute utatur, et quando agitur de ingressu in Monasterium monialium, consensus Capitulariter ac per secreta suffragia praestandus accedat.

Salesianae Patavii Sanctimoniales, cum a 2
S. Sede obtinuissent, ut solemnium votorum professionem emittere valerent, Papalis Clausurae obligatione ad formam Constitutionum Apostolicarum obstrictae remanserunt. Inde vero factum est ut nedum Patres ac Tutores, sed nec et matres in Monasterium inferre pedem possent, quo suas Filias, vel Pupillas educationi traditas invisere valerent. Itaque periculum erat maximum, ne, vel patres uxoribus orbati, aut pupillare tribunal nobiles puellas iisdem sanctimonialibus summo cum earum et publico detrimento, committerent.

Ad S. Congregationem Episcoporum et Regularium confugium habuerunt, et primo obtinuerunt indultum pro solis matribus in casu gravis infirmitatis, quod superius in Mutinensi exscriptum est. Quod cum earum votis non integre responderet, ad S. C. iterum supplicem libellum exhibuerunt. Hinc post dubia quinque Causae Mutinensis iam super exscripta, sextum quoque dubium additum est: *Se, e come annuire alle preci delle monache Salesiane di Padova per l' ingresso dei Padri, o in mancanza de' Padri, o de' Tutori per le orfane di Padre e madre nella Clausura in caso d' infermità delle respettive Educande?*

Affirmative ut in Mutinen.

Salesianarum rescriptum hoc tenore expeditum est: *Arbitrio Episcopi pro facultate permittendi praevio consensu monialium Capitulariter, et per secreta suffragia, ingressum personis, de quibus in precibus iuxta petita, in*

casu gravis infirmitatis educandarum, ita ut recto tramite, comitantibus duabus senioribus.

3 Extabat in civitate Ravennatensi monialium a S. Carmelo Calceatarum coenobium, quae regulam amplexae erant Ordinis BB. Genitricis Dei et Virginis Mariae data ab Alberto Patriarcha Hyerosolimitano, quam moderati sunt, et declaraverunt summi Pontifices Innocentius IV, Eugenius IV, Pius II et Sixtus IV. Cum vero simplicia forent vota, quae a monialibus illis emittebantur, cumque in illa Civitate nullae aliae sanctimoniales adessent votis solemnibus adstrictae (si Cappucinas excipias) quae papalem clausuram observarent, Emus Archiepiscopus ad S. Congreg. preces exhibuit, ut in memorato coenobio votorum solemnium professio, et observantia clausurae papalis institueretur.

Ipse testabatur quod in illo monasterio: *La vita è perfettamente comune, la regolare osservanza è in pieno vigore, la clausura rigorosamente osservata, in una parola le monache sono animate dal vero spirito religioso claustrale, e la loro condotta è del tutto edificante.*

Aliquot ante annos earum nonnullae in optatis sese habere significaverunt, ut solemnis professio fieret triplicium votorum, itemque regula aliquanto rigidior efficeretur. Emus Archiepiscopus in sacra visitatione hanc rem per se singulatim a sanctimonialibus cognoscere studuit, cunctoque Capitulo duodecim choristarum, ac decem Conversarum, secretis suffragiis nullam huic immutationi adversam esse deprehendit.

At vero advertendum est, sanctimoniales, quae a voto ferendo abstinuerunt, peculiares huius agendi rationis causas habuisse; una enim ad monasterium rigidioris observantiae aspirabat, quod tamen nondum repererat; alia vero abstinuit *per pura delicatezza di coscienza:* praedictae mutationi tamen sese non obstare declarabat. Conversa tandem in eo quo erat statu, sese mori velle (quippe longaeva erat) protestabatur.

Hisce ad factum pertinentibus praemonitis, observandum est Carmelitanas Ravennatenses, quae Regulam iam approbatam amplexae fuerant, non indiguisse apostolica approbatione, quam requisivit Conc. Lateranense IV cap. *Tenimia,* et Conc. Lugdunense cap. *Religionem.* Nequibant autem solemnia vota pronunciare ex sola Archiepiscopi approbatione: ad hoc enim necessaria est praevia examinatio Congregationis negotiis Episcoporum et Regularium praepositae, ut ait Innocentius X in Constit. *Instaurandae.*

Preces autem Archiepiscopi consentaneae videbantur Constitutioni S. Pii V *Circa Pastoralis,* ubi statuitur, ut sanctimoniales, quae in communi vivunt, et solemnia vota pronuncient, et clausurae pontificiae subiiciantur. Hac in re iuvat ipsis verbis referre, quod in folio legebatur, quippe praxim S. C. quae modo viget, perbelle declarans: *Ma non ostante tale disposizione di S. Pio V sono stati tolerati i monasteri di voti semplici e senza clausura, e specialmente dopo le ultime vicende la S. Sede ha approvati vari Istituti di voti semplici, anzi per alcuni luoghi, attese le particolari circostanze, ha dichiarato, che i voti delle monache non possono essere solenni, finchè la S. Sede non disporrà diversamente.*

Proposito igitur dubio in plenario auditorio diei 6 Decembris 1839: *Se si abbia a supplicare Sua Santità acciocchè voglia degnarsi accordare l' opportuno permesso alle monache Carmelitane di Ravenna di emettere i voti solenni, ed autorizzare l'Emo. Arcivescovo a prescrivere la clausura papale?*

Emi Patres rescripserunt: Affirmative *in omnibus, ita tamen ut recipiantur vota a monialibus existentibus iam professis, quae sponte ea emittere velint; et in futurum recipiantur solemnia ab omnibus Novitiis. Emus. vero Archiepiscopus publicare faciat hoc rescriptum in monasterio.*

R. P. D. Episcopus Policastrensis fundavit, 4 dotavitque, accedente apostolica venia, Religiosarum monasterium, a quibus vota solemnia emittebantur, et Regulae observantur a S. Alphonso de Liguori conditae. Sanctimoniales sunt numero viginti, et fervidae in observantiae regularis studio. Coenobium moenibus altissimis praecinctum loco amoenissimum est, neque destitutum commoditatibus et sufficientibus reditibus, qui imo magis magisque augeri debebant ex accessione dotium, quas puellae conferre debuissent. Monasterio hortus inhaeret satis amplus ac vastus.

His positis, Episcopus, etiam nomine Religiosarum implorabat, ut firma remanente simplicium votorum professione, papalis clausura institueretur.

En autem, quae in apposito folio legitur: *Questa Sacra Congregazione nell' adunanza generale del 22 prossimo passato Febbraio ad una simile istanza della Superiora delle Salesiane di Reggio in Calabria rescrisse:* Firma remanente professione votorum simplicium, annuendum esse pro gratia impositionis clausurae papalis. *Tale risoluzione poi fu approvata dalla Santità di N. S. E di fatti egli è certo che i Vescovi possono imporre la clausura vescovile ne' monasteri, ove si emettono i voti semplici, per custodire quelle Sacre Vergini, e per impedire gl' inconvenienti che ne potrebbero nascere dal libero accesso.*

La Clausura Papale differisce dalla Vescovile in questo, che non è dispensabile dal Vescovo, e per conseguenza non è così connessa coi voti solenni, che non si possa senza i medesimi prescrivere, essendo stato da S. Pio V stabilito soltanto, che non vi debbono essere voti solenni senza clausura papale, ma non vi-

ceversa; d'altronde la medesima in un modo più efficace provvede alla sicurezza delle Religiose e tende ad una maggiore perfezione.

Non può peraltro negarsi che dessa induce un vincolo assai forte, e che comunemente non è in uso nei Monasteri di voti semplici.

Itaque in plenario auditorio dictae diei 6 Decembris 1839 una cum allata Ravennatensi proposita haec consultatio cum dubio:

Se e come abbia ad annuirsi alle preci di Monsignor Vescovo di Policastro?

Emi Patres rescribendum censuerunt:

Affirmative, ut in Rhegiensi, accedente consensu omnium monialium vocalium per vota secreta.

CLERICUS

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 Proposito dubio S. R. C. an Clerici saeculares Alumni Collegii Civitatis Pragen. praecedere debeant Regulares eiusdem civitatis; decisum fuit: *Che detti chierici Secolari Alunni, come parte del Clero, devono in tutte le Processioni andar uniti con esso Clero, e per conseguenza precedere alli Regulari.* Die 6 Augusti 1590.

2 Cum Magister Chori Ecclesiae Lauretanae sit coniugatus, supplicatum est S. Rituum Congregationi, ut declaret: An liceat eidem intonare et legere Antiphonas, Capitula, et alias similes functiones facere? Quae Sacr. Congr. censuit: *Quod si Magister Capellae est Clericus, et in habitu clericali incedit, id facere non prohibetur; sin autem contra, curet Episcopus, ut abstineat.* Die 20 Februarii 1592.

3 Num in officio Cathedrali Gadicensi, et Clericis eiusdem Choro tantum adscitis concesso, nomine et privilegio dictorum Clericorum Cathedralis gaudere possint Clerici Curati in eadem Ecclesia curam Animarum exercentes, qui quidem eidem Choro de rigore non sunt adscripti: S. R. C. censuit rescribendum: Servetur Decretum S. R. C. die 30 Aug. 1602, nempe, Clerici, licet adscripti alicui Ecclesiae, non tamen obligati Choro, non tenentur recitare Officia, quae in Choro propria dicuntur; die 26 Augusti 1752, ad 4.

4 S. R. C. affirmative responderi censuit ad dubium, an simplex Clericus, qui obtinuit Canonicatum in eadem Ecclesia Collegiata, cui adnexus est titulus Thesaurarii, et proinde pro tertia Dignitate in Ecclesia Collegiata S. Petri Drepani Dioecesis Mazavien. habeatur, praecedere debeat tam in Choro, quam in Processionibus aliis Canonicis Presbyteratus Ordine insignitis, et locum suae Dignitati proprium obtinere ac servare; die 11 Decembris 1773, ad 1.

5 Ad dubium, utrum, non obstante sex annorum lapsu ante Seminarii Apuani suppressionem, et duorum vel trium mensium post eiusdem instaurationem, quo Clerici Seminarii in Processionibus Crucem Capituli immediate sequebantur, Parochi uniuscuiusque Paroeciae ius habeant exigendi, ut praefati Seminarii Clerici non amplius Capitularem, sed respectivam Parochorum Crucem sequantur; S. R. C. negative censuit rescribendum; die 8 Martii 1825, ad 2.

Porrectis per Canonicos Collegiatae Ecclesiae 6
Assumptionis B. M. V. Oppidi Luniani, Dioecesis Amerinae, precibus pro declaratione Dubii: An extra casum necessitatis possit permitti a Superioribus, ut Canonicus constitutus in minoribus Ordinibus cantet Epistolam in Missis solemnibus paratus absque manipulo, S. R. C. rescribendum censuit: Negative, et Episcopus curet abscindere consuetudinem tam in Cathedrali, quam in Collegiata: videlicet extra casum absolutae et praecisae necessitatis, non posse a Superiore permitti, ut Clericus in minoribus pro Subdiacono suppleat in Missis solemnibus paratus sine manipulo, et pro huiusmodi effectu per Episcopum abscindendam esse consuetudinem tam in Cathedrali, ubi Clerico etiam extra casum necessitatis permittitur, se parare pro Subdiacono sine manipulo, quam in Collegiata, in qua induci vellet, ut Canonicus Clericus ministret pro Subdiacono sine manipulo, existentibus aliis Canonicis Diaconis et Presbyteris, ad quos de iure spectat supplere vices Canonici Clerici in Officio Subdiaconi; die 18 Dec. 1784.

Ad dubium: Utrum tolerari possit, ut in 7
Collegiata, cum in choro adsunt Beneficiati sacerdotes, unus in minoribus constitutus impleat onus suae hebdomadae in decantandis tantummodo Horis canonicis, vertendo versum *Dominus vobiscum*, in *Domine exaudi orationem meam*. S. R. C. rescripsit: *Negative*, die 17 Sept. 1785, ad 6.

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

Edictum Episcopi Tudertini diei 2 Maii 1806, 1
quoad interventum Clericorum ad nundinas exsequendum esse censuit Sacra Congregatio, nec moderandum, nisi de licentia Episcopi, gratis et singulis semestribus danda. In Tudertina *Edicti* die 12 Sept. 1807.

Posse Episcopum Clericis prohibere ne co- 2
habitent cum foeminis quae suspicionem non effugiunt, etsi consanguineis; exceptis tamen

iis, quae usque ad secundum gradum coniunctae sunt iuxta SS. Canonum Censuram, S. C. respondit Clero Validensi, qui de hac lege ab Episcopo Nucerino lata conquerebatur. In Nucerina die 20 Dec. 1815, ad 2 dub.

3 Eidemque aegre ferenti Episcopi legem in Synodo Nucerina latam, ut omnes Clerici extra Ecclesiam deferri deberent, excepto itineris casu, talares Vestes (permisso tamen hyberno tempore hyemali pallio cum manicis, et Collari nigri coloris) responsum dedit posse Episcopum hanc legem proferre arbitrio et prudentia utentem, servata forma Sacri Concilii Tridentini et Romani. Ib., ad 3 dub.

4 Cum maiora requisita, attenta dispositione tum iuris tum voluntatis testatricis, concurrerent in Clerico Salvatore Pacetti, quam in Clerico Raymundo Anibaldi, illi censuit Sacra Congregatio dandam esse institutionem ad beneficium sub invocatione SS. Crucifixi in Ecclesia sita extra muros Montis Florum, ideoque non esse concedendam dispensationem super defectu aetatis, et institutionem Clerico Anibaldi. In Firmana *Beneficii* die 17 Februarii 1821.

5 Quatuor patrimonia sacra ab Episcopo Montis Politiani piissima liberalitate constituta Sacra Congregatio approbavit iuxta eiusdem Episcopi preces, nempe cum conditione a Clericis nominatis, qui et pauperes esse debent, specialiter excepta in actu nominationis, in eadem Dioecesi permanendi, nec non illa amittendi, si alibi domicilium statuant, postquam ab Ordinario moniti ad propriam Dioecesim non remeaverint. In Montis Politiani *Patrimonii Sacri* die 21 Iulii 1821.

6 Cum hisce temporibus impossibile sit invenire qui iuxta voluntatem Testatoris cautionem praestet pro Clericis pauperibus in Seminario Ferrariensi alendis, ut quod iis praestatum sit, reddant, si ad sacros Ordines non ascenderent; Sacra Congregatio commutando Testatoris voluntatem, delendam esse censuit cautionem tantum, et statuit, ut arbitrio Archiepiscopi onus aliquod alumnis recedentibus a Statu Ecclesiastico in suffragium ad formam testamenti imponatur, et eidem Archiepiscopo curae commisit, ne admittantur, nisi habentes requisita Sacri Concilii Tridentini, et cognita mutatione eorum voluntatis, e Seminario dimittat, facto verbo cum SS. In Ferrarien. *Commutationis voluntatis* die 20 Ian. 1821.

7 Cum bini patrimonii legatum ab Andrea Montemaggi duobus saecularibus Clericis relictum qualitatem pii legati laicalis Cappellaniae redoleret, necessariam non fuisse Canonicam institutionem pro conferendis patrimoniis Clerico Matteini ab legitimis patronis nominato, decreverunt EE. PP. salvis tamen iuribus Episcopi ad formam Concilii Tridentini pro adimplemento pii Legati. In Ariminen. *Nominationis et institutionis* die 26 Novembris 1836, ad 2 dub.

SACRAE CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA.

In Sacra Congregatione Concilii diei 20 Septembris 1704 disceptata est haec causa Troiana cum sequentibus dubiis: 1. *An simplices Sacerdotes nullum habentes beneficium in Cathedrali Troiana, nullumque ex ipsa retrahentes emolumentum teneantur assistere servitio dictae Ecclesiae singulis diebus de praecepto.* 2. *An constet de attentatis?* 3. *An suspensio a divinis lata contra sacerdotes simplices substineatur.* 1

Quibus Emin. PP. rescribere dignati sunt: *Ad primum et secundum affirmative. Ad tertium negative, et ad Dominum Secretarium cum Agente Episcopi iuxta mentem.*

Eadem causa iterum proposita fuit in Comitiis eiusdem Sacrae Congregationis diei 23 Iunii 1742, limitata vero ad Cappellanos sodalitatum, ut sequitur.

1. *An quoad presbyteros Cappellanos nuncupatos Confraternitatum SS. Annunciationis et S. Leonardi sit servanda Resolutio diei 20 Septembris 1704, seu potius isti teneantur, seu possint observare servitium et alia quoad eosdem iniuncta et stabilita in statutis dictarum Confraternitatum in casu?*

2. *An iidem presbyteri seu Cappellani teneantur Canonicis divina officia peragentibus inservire cum pluviali, vel in ministerio Diaconi vel Subdiaconi, vel alias, et quomodo in casu?*

3. *An et qui teneantur ad expensas huius litis in casu?*

4. *An duobus Canonicis ad Urbem transmissis ad effectum adsistendi huic liti debeatur indultum absentiae et lucrandi distributiones in casu?*

S. C. respondit:

Ad 1. *Dilata, et proponatur Dubium super adsertis Statutis utriusque Confraternitatis, citatis interesse habentibus, non retardato interim per presbyteros Cappellanos servitio Cathedralis iuxta Resolutionem anni 1704.*

Ad 2. *Servetur solitum.*

Ad 3. *Expensas detrahendas esse ex massa Capitulari.*

Ad 4. *Affirmative pro tempore a die discessus usque ad hodiernam, et ad alios quindecim tantum post praesentem Resolutionem pro reditu.*

Post haec anno 1773, die 20 Martii, ex Tribunali Innocentiano A. C. decretum editum est, quo idipsum exsecutioni mandandum iubebatur, et probabilissime hanc ob causam, quod S. C. Concilii suam illam declarationem Iudici Innocentiano pro exsecutione transmiserat. Sub-

sequenti tempore sine querela res processerunt usque ad annum 1836, quo lis hactenus consopita acrius exarsit.

Cum enim Episcopus tam per se, quam ex aliorum reclamationibus deprehendisset, chorale servitium in Troiana Cathedrali adamussim non peragi, et potissimum tam ferialibus quam festis diebus Missam Conventualem sine Diaconi et Subdiaconi ministerio decantari, acriter hac de re monuit Canonicos, certumque dierum terminum iisdem suo decreto diei 10 Dec. 1836 praestituit, quo documenta exhiberent, quibus demonstrarent obligationem servitii praestandi in Cathedrali ad simplices Troiae Sacerdotes pertinere.

Tum Canonici exemplum Decreti Innocentiani protulerunt; quod cum quasi non authenticum, et aliis multis substantialibus defectibus refertum reiecisset, die 14 Aprilis 1837 decretum edidit, quo iussit: *Che dall' intimazione del presente decreto tutti i Canonici per giro siano tenuti di prestare l' assistenza di Diacono e Suddiacono nelle Messe cantate conventuali festive, e di più sempre che noi assistiamo parimenti alla Messa Conventuale due per volta, cominciandosi da' più anziani.*

Contra huiusmodi decretum Canonici appellationem ad Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium interiecerunt: ideoque sequens dubium, servato iuris ordine, concordatum est: *An decreta Episcopi 10 Dec. 1836 et 14 Aprilis 1837, super adsistentia Ministrorum et Cappellanorum in sacris peragendis sint confirmanda vel infirmanda?*

Haec decreta infirmanda esse tuebantur Canonici tribus praesertim de causis: 1. Dispensatione synodali, qua Clericis et Sacerdotibus Troianae Civitatis imponitur obligatio praestandae adsistentiae in sacris Cathedralis Ecclesiae. 2. Immemorabili consuetudine, quam testabatur ipsa Synodus, et resolutio S. C. C., de qua supra. 3. Tandem ipsius huius Resolutionis definitione et Decreto, etc.

E contra contendebat Episcopus huiusmodi obligationem Canonicis inhaerere, et contrariam consuetudinem reiiciendam esse uti abusum et corruptelam.

Quod pertinet vero ad Canonicorum obiecta replicabat, non esse in facultate Synodi simplicibus Sacerdotibus hanc obligationem imponere, ut definivit S. C. C. in Americana 13 Iunii 1639, lib. 16 dec., p. 137, allatam consuetudinem illud ad summum importare, ut possit quidem Episcopus, si velit, Sacerdotes ad praestandam adsistentiam adigere; non vero idipsum possint Canonici, qui proinde lege, quae soli favet Episcopo, non possint ipsi frui; aliter enim esset contradictio inter ea quae statuunt DD. et S. C., tertio tandem Concilii declarationem favere similiter Episcopo dumtaxat, non autem Canonicis, qui nullam illa in causa gerebant personam. Tandem licet haec omnia aliqua fortasse ponderatione digna fuissent antequam ederentur statuta nuncupata: *Pii Stabilimenti:* quibus sodalitia SS. Annunciatae et S. Leonardi in unum coniuncta fuerunt, et eorumdem Cappellanis imperatum est, ut diebus festis, et solemnioribus officium divinum cum sacris aliis functionibus celebrare teneantur; nunc tamen nullo pretio sunt habenda, cum Cappellani materiali detineantur impedimento, ne Cathedrali intersint, et caeteroquin huiusmodi statuta sanctionem Pontificiam et Regiam cumulatissime obtinuerint. Igitur proposito super exscripto dubio in partium contradictione die 25 Sept. 1840 Emi Patres rescripserunt: *Ad S. C. Concilii iam praeventum: nihil interim innovetur quoad servitium Cathedrali per presbyteros praestandum, iuxta Resolutionem eiusdem Sacrae Congregationis Concilii.*

COADIUTOR

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 Li dì passati fu letto nella nostra Congregazione dei Sacri Riti un Memoriale circa la precedenza del Coadiutore di un Canonico di codesta Cattedrale di Brescia con tre altri Canonici della stessa Chiesa. Intorno a che la suddetta Congregazione giudicò, che il Coadiutore dovesse avere l' ultimo luogo in Coro dopo tutti i Canonici, e così fu scritto a V. S. che facesse osservare mandandole la lettera con il Memoriale e Decreto. Ma perchè s' intende, che non ha ancora eseguito l' ordine datole per avere detto Coadiutore domandato ricorso qua; però, non convenendo, che intanto la Chiesa resti priva del debito servizio, e in Coro abbia a nascere altro inconveniente, se le dice di nuovo, che senza dilazione alcuna faccia eseguire quanto per l' altra le fu ordinato, e che la Congregazione sin qui pensa avere giustamente provveduto: e se poi il Coadiutore ricorrerà qua, sarà inteso benignamente, e se sarà cosa rilevante provederà conforme alla giustizia ec. Brixien. die 10 Oct. 1592.

Patriarcha Aquileiensis Ecclesiae S. C. sup- 2
plicat, ut declaret quis locus dandus sit Coadiutoribus Episcoporum Suffraganeorum in Synodo Provinciali? Et S. R. C. rescribendum censuit: Coadiutores cum futura successione in Synodo provinciali sedeant iuxta tempus eorum promotionum. Die 30 Sept. 1596.

Cum in Ecclesia Metropolitana Bononien. 3
prima Dignitas sit Archidiaconatus, orta est controversia: An Archidiaconi modernus Coadiutor cum futura successione sedere debeat in Choro in ultimo loco post omnes Dignitates,

seu in ultimo loco post omnes Canonicos; et an, absente Archidiacono, idem Coadiutor illas functiones exercere possit, quas faceret, sive exerceret ipse Archidiaconus, si praesens esset? SS. Dominus Noster Benedictus XIV, re mature discussa, et audito Rmo Domino Cardinali Tamburino C. S. R. Praefecto, R. P. Ignatio Reali primo Sacrarum Caeremoniarum Magistro, meque Secretario, et perpensis Decretis Congregationis Sac. Rit. in similibus causis emanatis, censuit et declaravit. Primo: *Praedictum Archidiaconum Coadiutorem sedere debere post omnes Dignitates, et ante omnes Canonicos tam absente, quam praesente Coadiuto.* Secundo: *Absente vel impedito Archidiacono, ad Coadiutorem ipsius Archidiaconi, non ad alias Dignitates inferiores, vel Canonicos eiusdem Ecclesiae pertinere illas functiones, et actus exercere, quas faceret et exerceret ipse Archidiaconus, si praesens esset.* Et ita Sanctitas Sua in dicta Metropolitana Ecclesia Bononien. servari mandavit, quibuscumque in contrarium non obstantibus. Bononien. Die 15 Martii 1757.

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Dubitatum est in S. C. an et quomodo Canonicus Coadiutor alium substituere possit in chorale servitium Ecclesiae Collegiatae Divi Petri iuxta Capituli veterem consuetudinem? respondit negative. Spoletana *Servitii Chori* die 28 Febr. 1795, dub. 2.

2 Quum Angelus Comolli Coadiutor Canonici Io. Petri Aghina S. Mariae ad Martyres urbis suum Coadiutum praemortuus esset, obtinuit a Pontifice Coadiutoriam Sacerdos Aloysius Iazi, cui cedere noluit Aghina distributiones quotidianas quas cessit primo Coadiutori Comollio, ut in Literis Apostolicis legitur *in favorem sui perpetui Coadiutoris cedere intendit;* propterea eamdem gratiam a suo Coadiuto petiit Iazius, et assequi non valuit, sed ut ex iure consequeretur, S. C. adiit, quae censuit distributiones quotidianas competere Coadiutori Iazi: Romana *Distributionum quotidianarum* 23 Ian. 1796. Sed postea praevio recessu a decisis, Coadiuto competere resolvit; die 27 Augusti eiusdem anni.

SACRAE CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETUM.

Cum N. N. Coadiutoriam perpetuam cuius- 1
dam Parochiae a S. Sede obtinuisset, praevia adprobatione pacti antea iniți, ut Coadiutus integrum paroeciae usufructum perciperet, postea novo inter utrumque contractu intercessito, quo Coadiutus in administrationem Coadiutori cederet omnia et singula bona paroeciae cum conditione, ut Coadiutor paroeciae fructus faceret suos, et coadiuto scutata decem in singulos menses, donec viveret, contribueret. Dubitatione itaque exorta, an hic contractus contrarius esset Constitution. Apostolicis nempe vel *Bullae Universalis* Ben. XIV, an. 1741, XIX in suo Bullar., qua prohibetur vendere beneficiorum reditus aut ad vitam aut ad longum tempus per unam vel plures solutiones; vel Const. *Intolerabilis* Pii V, perinde ac ille contractus esset renunciatio cum reservatione pensionis, adeoque confidentiali Simonia infectus; vel denique Const. *Ambitiosae,* qua prohibetur beneficialium bonorum locatio ultra triennium; ex altera parte vero cum adnotaretur in casu particulari agi de contractu inter personas, quarum una possessionem, altera ius ad rem una Coadiuti vita suspensum obtineret; item parocho vel illiterato, vel seni (nam Coadiutus erat 80 annos natus et impotens regendae paroeciae effectus) iuxta ecclesiasticas leges coadiutorem cum congrua dandum esse, dubia concinnata sunt: 1. *Se, e come possa sostenersi la convenzione fatta in data 10 Gennaro 1840 del Parroco N. N. col suo coadiutore?* et quatenus negative: 2. *Se, e quali provvedimenti prendere per la retta amministrazione dei beni della parrocchia?* S. C. Ep. et Reg. in Interamnen. *Super validitate Administrationis paroeciae,* 18 Febr. 1842, resolvit: Ad primum, *affirmative et ad mentem;* mens est: *Episcopus cogat Coadiutorem, ut praeter pensionem decem scut. addat congruam summam pro conductione domus parochialis.* Ad 2, *provisum in primo.*

COEMETERIUM

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Coemeterii aedificationem in Portu S. Georgii faciendam esse, in casu de quo agitur, sumptibus Communitatis, definitum fuit. Firmana *Reaedificationis Coemeterii* die 15 Ian. 1803.

2 Declaravit S. C. non constare de bono iure favore Communitatis Oppidi Rivifrigidi sepeliendi cadavera in Ecclesia Abbatiali Sancti Georgii, cum probationes tanti non essent, ut in Ecclesia haud servitutem inducerent. In Tyburtina die 15 Iulii 1820, ad 1 dub.

Constitit in responsione ad 1 dubium, non 3
frui Communitatem Rivifrigidi iure tumulandi in Ecclesia Abbatiali Sancti Georgii, ac proinde non substineri dixit S. C. designationem et constructionem coemeterii a Municipibus factam in eadem Ecclesia, contradicente E. Abbate. In Tyburtina die 15 Iulii 1820, ad 2 dub.

Ac removendas esse iudicavit sepultuarias 4

lapides cum inscriptionibus a Communitate positis in constructione Coemeterii ibi facta, E. Abbate quoad omnia reclamante, et admonuit Municipes, ut consulerent conscientiae suae ob violatam Ecclesiae illius libertatem. Ibid., ad 3.

COGNATIO SPIRITUALIS

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Ex baptismi reiteratione nulla prorsus oritur cognatio spiritualis inter patrinum et rebaptizatam, eiusque parentes. Vent. *Cog. Sp.* die 8 Iunii 1787, § 4.

Per catechismum ea cognatio spiritualis contrahitur, quae matrimonium impedit. Ib., § 7.

Quae per catechismum spiritualis cognatio contrahitur imperfecta dicitur, ad differentiam alterius spiritualis cognationis, quae per verum et proprium baptismum contrahitur, quaeque dicitur perfecta, et non solum matrimonium impedit contrahendum, sed etiam contractum dirimit. Ibid., § 8.

COLLEGIUM, COLLEGIATA

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 Propositum fuit: An scilicet Archidiaconus Ecclesiae Cathedralis teneatur assistere, et in sede sine respaldo, seu *appoggio*, sedere in aliis Ecclesiis, ad quas praedictus Episcopus adire contigerit? Sac. Rituum Congregatio censuit: *Supradictum Archidiaconum compelli posse per Episcopum Tirasonen. ut pontificaliter celebranti, aut alia Pontificalia exercenti, non solum in Cathedrali, sed in praescriptis etiam Ecclesiis sibi assistat et inserviat; eumque sic assistentem ac ministrantem scabello, sive sella rasa, quam vocant, prout ministrum decet contentum esse debere.* Tirasonen. die 20 Decembris 1594.

2 Delatis ad S. R. C. a Capitulo, Canonicis et Portionariis Ecclesiae Cathedralis Rapolensis nonnullis controversiis adversus Presbyteros Parochialis Ecclesiae Arinigri eiusdem Dioecesis super asserta erectione dictae Ecclesiae in Collegiatam auctoritate ordinaria, cum creatione Dignitatum et Canonicorum, nec non usu Insignium pro iisdem Dignitatibus et Canonicis, quorum investituram, permissu Episcopi, a Vicario Generali obtinuerunt; Emin. et Rev. Dominus Cardinalis Columna causae Ponens super iisdem infrascripta dubia coram se concordata, decidenda proposuit, nempe:

1. An erectio Parochialis Ecclesiae Arinigri in Collegiatam sustineatur in casu, etc.? Et quatenus Affirmative:

2. An pariter sustineatur erectio portionum dictae Ecclesiae in Archipresbyteratum, Primiceriatum, Thesaurariatum, Cantoratum et Canonicatus respective in casu, etc.? Et quatenus Affirmative:

3. An, et quae sacra insignia obtentoribus dictarum Dignitatum, et Canonicatuum in Ecclesiasticis functionibus sint permittenda in casu, etc.? Et quatenus Negative ad omnia:

4. An, et sub qua poena Presbyteris participantibus dictae Ecclesiae Arinigri prohibendum sit tam nuncupatio eiusdem Ecclesiae cum titulo Collegiatae, quam usurpatio nominis dictarum Dignitatum et Canonicatuum, nec non delatio insignium in casu, etc.? S. C. rescribendum censuit: Ad 1. *Negative.* Ad 2 et 3. *Provisum in primo.* Ad 4. *Arbitrio Ordinarii.* Et ita declaravit et servari mandavit. Rapolen. die 4 Iulii 1767.

Proposito dubio: An Collegiata Belvederii 3
praecedere debeat Ecclesiae Parochiali eiusdem loci; et quae functiones spectent ad Collegiatam, quaeque ad Parochum. S. C. Ad primam partem respondit: *Negative.* Ad 2. *Licere Collegiatae exercitium functionum consuetarum, dummodo non turbetur exercitium functionum propriarum Paroeciae S. Petri.* Belveder. die 20 Sept. 1806.

SSmus Dominus Noster Pius VII Pont. Max. 4
supplicante Serenissimo Principe Ferdinando IV utriusque Siciliae Rege, divisis ac dismembratis quindecim Terris ab extensa nimis Syracusana Dioecesi; Decretalibus Literis datis idibus Septembris anni proxime elapsi Calathaieronensem Dioecesim erexit a Civitate eiusdem nominis. Binae cum ea in Civitate adessent Collegiatae Ecclesiae, certatum est in antecessum, cuinam ius et honor Cathedralitatis competeret; verum loci comoditas dissidia composuit, et S. Iuliani Templum iure et honore praefatis excelluit. Ecclesiae vero, cui a S. Iacobo titulus, attenta eiusdem insignitate, nomen elargitum Basilicae minoris ordinis, et ad statum, gradum et conditionem huiusmodi Basilicarum evecta est. Hic inter Capitula praefatarum Ecclesiarum dubitatum: An ex vi Decretalium Literarum Apostolicarum, quibus Collegiata Ecclesia S. Iacobi Calathaieronen. ad statum, gradum et conditionem Basilicae Minoris evecta est, possit haec ipsa Ecclesia Conopoeum (vulgo *Padiglione*) et Tintinnabulum gestare, quamvis de hoc peculiari privilegio sileant Apostolicae literae?

Et S. R. C. supplicantibus pro huiusmodi Dubii declaratione Cathedralis Ecclesiae Calathaieronen. Canonicis, exquisito prius voto

unius ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris scripto tradito, praeloque evulgato, ad relationem Emi et Rmi Domini Cardinalis Quarantotti loco Emi et Rmi Domini Cardinalis Litta Ponentis, censuit rescribendum: *Ad D. Secretarium cum SSmo.* Calathaieronen. die 22 Martii 1817.

Facta autem per me infrascriptum Sac. eiusdem Cong. Secretarium de praemissis *Sanctissimo Domino nostro* relatione: eadem Sanctitas Sua declaravit atque decrevit: *Iuxta Congregationis votum, posse Capitulum Collegiatae Ecclesiae S. Iacobi Civitatis Calathaieronen. vigore praefatarum literarum Conopoeum et Tintinnabulum gestare; verum in iis tantum solitis et consuetis ecclesiasticis functionibus, in quibus non concurrit cum altero Cathedralis Ecclesiae Capitulo, idque in Ecclesiae ambitu, vel intra limites tantum eiusdem Paroeciae, excepta dumtaxat ab hac limitatione solemni supplicatione ab eadem Collegiata fieri quotannis solita per vias Civitatis in die festo S. Iacobi eiusdem Ecclesiae Titularis.* Atque ita decrevit, statuit et in posterum servari mandavit. Die 25 antedicti mensis et anni.

Cathedra et Solium ob Episcopi adventum in Collegiata Ecclesia suae Dioecesis erectum, illo absente, et in suam residentiam reverso, in eadem Collegiata Ecclesia retineri non licet. Bosanen. Die 26 Aprilis 1834.

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

S. C. standum esse in decisis respondit, seu exsequenda esse decreta Episcopi Sutrini quoad erectionem Collegii Ecclesiastici in Civitate Roncilionen. omnibus iuribus ad Sutrinum Seminarium spectantibus reservatis. In Sutrina *Collegii Ecclesiastici* die 21 Februarii 1824.

In Oppido Ienazzani Parochialis adest Ecclesia S. Pauli, quae Archipresbytero, et quatuor Beneficiatis est composita. Cardinalis Ruffus Episcopus Praenestinus iis, ut missam pro benefactoribus in genere applicarent, praecepit. Quaestionem hinc isti posuerunt super enarratae Ecclesiae Collegialitate, aientes Bullam deesse erectionis, deesse Apostolicum privilegium, et omnia signa deesse Collegialitatis, quum Capitulum numquam efformaverint, nec Capitulares actus exsequerint, neque massa ulla communis exstiterit, nullae quotidianae distributiones, nullumque residentiae onus adfuerint. Putabant itaque Ecclesias quasi collegiales, seu speciem quamdam collegialitatis habentes, ad missam conventualem non esse adstringendas. Et revera Sacr. Congreg. definire non dubitavit, de praefatae Ecclesiae collegialitate non constare; ita ut Missa conventualis pro benefactoribus in genere celebrari non debeat. Praenestina *Missae Conventualis* die 19 Aprilis 1779.

Parochialis Ecclesia S. Michaelis Arcangeli oppidi Caprarolae fuit ab Episcopo Niccola Perusio, Gregorii XIII Pont. Max. habito oraculo, in Collegiatam erecta. Quum haec suas peculiares haberet constitutiones, habeatque massam communem distributionum, et alias huiuscemodi praerogativas; An de sua Collegialitate constaret? est S. C. interrogata, et de sua utique collegialitate liquere resolvit. Civitatis Castellanae *Missae Convent.* die 16 Decembris 1786, dub. 1.

Supplicationes Ecclesiae Collegiatae S. Petri Montis Martiani indicendae sunt per Archypresbyterum de consensu Capituli iuxta decretum Cardin. Episcopi anni 1781. Senogallien. die 13 Iunii 1789, dub. 9.

Supplicationibus, quae fiunt per Capitulum Collegiatae Oppidi Capranicae feriis sextis Martii interesse debere Patres Conventuales eiusdem oppidi iudicio decernit S. C. Sutrina die 6 Decembris 1794, dub. 1.

Mansionariam in Ecclesia Collegiata Oppidi Paleani erigi permisit Sacra Congregatio, cuius Possessor onere adstringeretur adesse Sacrario, et minora officia Ecclesiae praestare; statuit vero, quod gemini Beneficiati, qui ad praedicta officia tenebantur, annuam Mansionario praestarent pensionem. In Praenestina *Mansionariae* die 20 Febr. 1802.

Praebendarum augmentum a Canonicis Collegiatae S. Cristinae Civitatis Eugubi petitum ex haereditate Triangoli, reiecit Sacra Congregatio, et Episcopo iniunxit, ut incumberet pro applicatione Missae Conventualis, sin minus referret de legitima causa. In Eugubina *Praebendarum* die 10 Sept. 1803.

Unionem duorum Clericatuum in Collegiata S. Andreae Apostoli Paleani existentium faciendam esse decrevit S. C. favore unius ex duobus Cappellanis per modum provisionis cum obligatione retinendi Clericum, et quatenus hanc unionem recusarent Cappellani, tum favore unius Clerici faciendam esse statuit. In Praenestina die 28 Febr. 1807.

Locum esse unioni Collegiatarum Sancti Laurentii et S. Nicolai definivit S. C. In Nullius S. Edisti 11 Apr. 1807.

Declarandos esse voluit Sac. Congregatio ab Episcopo Brictinoriensi, servatis servandis, Irregulares, exceptis tamen Archipresbytero et canonicis Personali et Golfarelli, reliquos canonicos aliosque Praesbyteros Collegiatae Ecclesiae S. Mariae in Burgo Civitellae, qui publice celebrarunt post incursam suspensionem ab eodem Episcopo in executione resolutionum Sacrae Congreg. die 16 Martii 1816 et 12 Iulii 1817 latam nisi Missam per turnum celebrarent ad auroram et meridiem, eosdemque relegandos esse decrevit in Conventu Regularium strictioris observantiae ad dispositionem Sac. Congregationis. In Brictinorien. *Collegiatae* 16 Ian. 1817, ad 1 dub.

11 In excitata controversia inter Capitulum Collegiatae Ecclesiae Oppidi Paleani, et administratores Patrimonii Columnae, ad quem nimirum de iure pertineret onus reparandi eam Ecclesiam Collegiatam, cum a Capitulo in sui defensionem post exaratum folium D. Secretarii, ac tantum paucos dies ante resolutionem exhibita fuerint iura, Sac. Congr. ut maturius procederet, definitionem distulit quoad ius et titulum utriusque partis; sed quia Ecclesia sollicita indigebat reparatione, et ex Capituli allegatione constabat ex tercentorum annorum consuetudine Ecclesiam reparatam fuisse a familia Columna, etiam post protestationes ab hac emissas, voluit ut interim non retardaretur reparatio sumptibus huius Patrimonii. In Praenestina *Restaurationis Ecclesiae Collegiatae* 18 Sept. 1817.

12 Audiendam esse Rev. Cameram Apostolicam patronam censuit Sacr. Congregatio antequam Capitulo Collegiatae Ecclesiae Oppidi Vallerani petitam concederet reductionem vel canonicatuum et beneficialium praebendarum, vel servitii choralis ob praebendarum tenuitatem et inservientium paucitatem. In Civitatis Castellanae *Reductionis et Dispensationis* 18 Dec. 1818, ad 1 et 3 dub.

13 Necnon antequam ad geminam in hebdomada reduceret binam Missam quotidianam pro fundatoribus Rossetti et Agostini a singulis illius Collegiatae Ecclesiae canonicis et beneficiatis per turnum celebrandam. Ibidem ad 4 dub.

14 Cum reditus Collegiatae Ecclesiae Sancti Martini ob passam imminutionem tenues adhuc sint, Sacra Congregatio indultum reductionis quoad Chori servitium 16 Decembris 1820 concessum prorogavit, donec augeantur reditus; aut servitium Chorale ad Octavas privilegiatas ampliavit. In Nullius Sancti Martini *Reductionis Servitii Chori* 22 Febr. 1820.

15 Dispensationem erigendi Montem Pietatis pro manutentione Fabricarum, quae pertinent ad praebendas Collegiatae Vallerani, a fundatoribus praescriptum ad decennium tantum concessit S. Congregatio eiusdem Ecclesiae Capitulo, quod tamen ab eo onere non absolvit, ex eo quod ad illorum manutentionem non teneatur R. C. A. audita iuxta resolutionem diei 18 Decembris elapsi anni, quae iurepatronatus dumtaxat Ecclesiae, necnon praepositurae, et Archipresbyteratus gaudet, non vero caeterarum praebendarum. In Civitatis Castellanae *Reductionis et Dispensationis* 15 Iul. 1820, ad 5 dub.

16 Onus instituendi plebem salutaribus verbis singulis diebus Dominicis aliisque festis spectare declaravit Sacra Congregatio ad Vicarium Curatum, non vero ad quatuor Canonicos primae erectionis in Collegiata Ecclesia Oppidi Sanctanatoliae habitualem curam habentes. In Camerinen. *Missae pro Populo et Legatorum* 16 Decembris 1820, ad 3 dub.

Cum bona Collegiatae Oppidi Corelliani vel male gestae administrationis, vel aeris alieni causa valde imminuta et dispersa essent, ita ut pares non forent oneribus sustinendis, servandam esse eiusdem Collegiatae suspensionem iam ab Episcopo, uti Visitatore Apostolico, factam, iuxta votum E. Rivarola Relatoris S. C. censuit. In Civitatis Castellanae 24 Nov. 1821, ad 1 dub. 17

Archipresbytero in eadem Ecclesia curam Animarum exercenti praefinivit S. Congregatio congruam scut. 100 ab administratore eiusdem Collegiatae solvendorum praeter incerta stolae, iniuncto onere applicationis Missae pro populo, et aliarum 26 Missarum pro Benefactoribus in genere iuxta votum eiusdem E. Relatoris. Ib., ad 2 dub. 18

Cappellanum adiutorem Archipresbyteri eligendum esse voluit Sac. Congregatio, praevio examine, et Episcopi approbatione, sub conditione amovibilitatis, et iuxta votum laudati E. Relatoris, arbitrio Episcopi relinquens salarii assignationem ex bonis et reditibus in administratione positis, necnon obligationem nonnullarum Missarum pro benefactoribus in genere singulis mensibus celebrand. facto verbo cum SSmo quoad omnia. Ibidem, ad 3 dub. 19

Ad D. Secretarium cum SS. iuxta mentem rescripsit Sacra Congregatio quoad augmentum congruae Aemidio Pauri Plebano Castri Ferretti Anconitanae Dioecesis apoplexia correpto. In Anconitana *Congruae* 9 Iul. 1822. 20

Ob exiguitatem redituum praebendarum Collegiatae Ecclesiae Oppidi Vallerani, licet primo dubio reductionem earumdem denegaverit ob nimium divini cultus detrimentum, attamen concessit ad decennium suspensionem collationis vacantium duorum Canonicatuum et trium Praebendarum Canonicalium, ad effectum conficiendi multiplicum ex superexstantibus reditibus, satisfactis Missarum oneribus, deputato per Episcopum Ecclesiastico Administratore, non retardata interim vacantis praepositurae provisione, atque id notificari voluit ministris Datariae Apostolicae. In Civitatis Castellanae *Reductionis et Dispensationis* die 15 Iul. 1823, ad 2 dub. 21

Attenta diminutione redituum promanantium ex LL. MM. censuit S. C. Capitulo Collegiatae Nullius S. Martini suspensionem nominationis duorum Canonicatuum concessam die 17 Septembris anni 1808 ad aliud triennium a die expirati indulti esse prorogandam; audiendum esse voluit E. Protectorem, qui transmisso statu activo et passivo Capituli, dignaretur referre de antiquo et praesenti numero Canonicorum, de reditibus, quos ex fundatione percipiebant, et modo percipiunt, nec non de qualitate servitii praestiti post partialem LL. MM. restitutionem. In Nullius S. Martini die 16 Decembris 1823, ad 1 dub. 22

23 Hoc autem beneficio concesso, denegavit petitam ab eodem Capitulo suspensionem Missarum sex lectarum, ab unoquoque Canonico quovis mense celebrandarum. Ibidem, ad 3 dubium.

24 Ut reparationi Collegiatae Ecclesiae Belviderii Senogallien. Dioecesis, in solo Lateranensi sitae, provideatur, S. C. iuxta votum E. Archipresbyteri Sacrosanctae Lateranensis Basilicae, suspensionem concessit per septem annos quoad praebendas Ubertini et Grassi, et per quatuordecim quoad alias praebendas vacantes, et Mansionariae Cappellaniam, quod notificari voluit Ministris Datariae Apostolicae; nec non servitium Chori reduxit ad septennium, exceptis omnibus festis, etiam reductis tempore Adventus et Quadragesimae, Octavis privilegiatis, et festo S. Titularis, cum obligatione celebrandi omnibus diebus, etiam reductis, Missam lectam pro Benefactoribus, et ad D. Secretarium cum SS. quoad omnia. In Senogallien. *Fabricae Ecclesiae* die 20 Martii 1824, ad 1 et 2 dub.

25 Universitati Petrae Rubrae administratrici bonorum Ecclesiae S. Lazari sitae in solo Lateranensi, et in Feretrana Dioecesi, quia eius reditus adeo tenues sunt, ut satis non sint tributorum solutioni et Ecclesiae manutentioni, Missarum reductionem, celebrata unica missa, ad quinquennium, ei tamdiu, facto verbo cum SS., concessit S. C. In Feretrana die 14 Augusti 1884.

26 Ad sequentem Congregationem prorogatum fuit iudicium de matricitate et maioritate Collegiatarum Hispelli Fulginaten. Dioecesis, necnon de iure privativo Fontis Baptismalis, et de observantia rescripti S. C. In Fulginaten. *Fontis Baptismatis* die 16 Aprilis 1825, ad 1, 2 et 3 dub.

27 In Ecclesiam S. Blasii Montis Milonis Maceraten. Dioeceseos Collegiatam in pristinum restitutam esse dixit S. C. quamvis Communis deficiat Massa, cum haec deficientia Canonicis tribuenda esse videatur, et interim nonnullis ex Canonicis statuta pensio a R. C. A. solvatur. Restituta Collegiata, Canonicos teneri ad integrum Chorale servitium, ad formam Bullae erectionis, dixit eadem S. C. quae provideri voluit quotidianis distributionibus ex quarta parte fructuum et quorumcumque proventuum ad formam dictae Bullae. In Maceraten. die 29 Ian. 1825, ad 1, 2 et 3 dub.

28 Collegiata S. Nicolai, quam Xistus IV S. M. ab Ordinario exemerat, atque Sedi Apostolicae immediate subiecerat, amplissimam S. Thomae Parochiam complectitur. Hanc Episcopo visitare decernenti obstitit Ecclesiae Praepositus, nullaque pompa adventantem Episcopum excepit. Multiplicem hinc de exemptione et privilegiis exortam litem diremit S. C. definiens, constare quidem de exemptione, servatis tamen moderationibus a S. Tridentina decretis. In Regien. *Exemptionis* 30 Ianuarii 1836, ad 1 dubium.

Statuit hinc S. C. posse Episcopum visitare 29
Collegiatam exemptam iure Delegato; Paroeciam vero iuxta decreta Concilii Tridentini sess. 7 et sess. 21, cap. 8 de Reform. In eadem, ad 2 et 3 dub.

Episcopo praedictam Collegiatam exemptam 30
visitandi praestanda esse obsequia iuxta praescriptum Caeremonialis Romani pro Episcopis visitantibus respondit S. C. In eadem ad 4 dub.

Competere Praeposito Collegiatae exemptae 31
S. Nicolai ius Superioritatis in Ecclesiae Clericos et bona, quoad ea tantum quae servitium Ecclesiae et bonorum administrationem respiciunt, edixerunt EE. PP. In eadem ad 5 dub.

Nullimode vero posse Praepositum ipsius Col- 32
legiatae exemptae dimissorias concedere Clericis Ecclesiae inservientibus responderunt EE. PP. In eadem ad 6 dub.

Literas Apostolicas datas Praeposito, et ex- 33
emptae Collegiatae praedictae promulgari et executioni committi posse sine venia Episcopi, dummodo de istius scientia, declararunt EE. PP. In eadem ad 7 dub.

Nominationem Presbyteri ad Paroeciam S. 34
Thomae ad Praepositum Collegiatae S. Nicolai exemptae tantum spectare, examen vero et adprobationem ad Episcopum pertinere declaravit S. C. In eadem ad 8 dub.

REV. FABRICAE S. PETRI DECRETA.

Postquam Parochialis Ecclesia S. Petri Montis 1
Martiani in Collegiatam fuerat erecta, plurimae inter Archipresbyterum et Canonicos controversiae emerserunt. Quaesitum inter caetera fuit an, et cui competat ius celebrandi in eadem Ecclesia sacras omnes functiones, choralibus et parochialibus exceptis: S. Congr. respondit, servandum esse decretum tertium Card. Episcopi anni 1781. Senogallien. die 13 Iun. 1789, dub. 6.

Communicationem domus Archipresbyteralis 2
Ecclesiae Collegiatae S. Petri Montis Martiani in choro, ubi in hyeme Sacra faciunt Canonici, claudi debere iuxta decretum Episcopi anni 1781, reservata Archipresbytero altera, quam habet, communicatione cum Ecclesia in latere opposito, S. C. visum est. Senogallien. die 13 Iunii 1789, dub. 2.

COMMEMORATIO

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 In Archiepiscopo Bahien. liceat declarare per literas Pastorales SS. Salvatorem non esse Patronum, sed semper fuisse, et esse Titularem Civitatis Bahiensis eiusque Cathedralis, adeoque imposterum pro Titulari habendum et colendum sub eodem ritu, quem nunc habet, et semper habuit, quando Patronus existimabatur.

2. An eidem liceat declarare per literas Pastorales S. Franciscum Xaverium esse Patronum Civitatis Bahiensis rite constitutum, adeoque imposterum pro Patrono Principali habendum et colendum sub ritu, qui Patronis Principalibus civitatum conceditur; ita ut infra annum in Officio Divino, quando dicuntur suffragia Sanctorum, de eo ut Patrono Principali fieri debeat commemoratio loco competenti, et praeterea in Missa, quando dicitur Oratio *A cunctis*, sub litera N. eius nomen exprimi debeat?

S. C. rescribendum censuit: Ad 1. *Licere, prout in Dubio.* Ad 2. *Pariter licere, prout in Dubio: Dummodo non omittatur in Metropolitana commemoratio SS. Salvatoris tamquam Titularis eiusdem.* Et ita declaravit, ac servari mandavit. Bahien. die 16 Febr. 1754.

2 Cum in Ordine Carmelitano discalceato post festum omnium Sanctorum die 15 Novembris, recurrente festo sub ritu duplici S. Geltrudis, habeatur commemoratio defunctorum Ordinis praedicti sub ritu duplici, dicendo missas pro defunctis Fratribus et Sororibus eiusdem ordinis; quaeritur: an sufficiat, quod recitetur unum Nocturnum cum Laudibus Officii Defunctorum sub ritu duplici seu potius recitari debeat totum Officium Defunctorum sub eodem ritu, recitatis pridie Vesperis cum psalmo *Lauda, anima mea,* etc.? Sacr. Congr. rescribendum censuit: Ad 12. *Dentur Decreta in una Einsidlen. 23 Iun. 1736, et in una Ordinis Eremitarum Camaldulensium.* Et ita declaravit. Ordinis Carmelit. Excalc. Prov. Poloniae die 27 Martii 1773.

3 1. An in casu, quo in Dominica Paschae et Pentecostes occurrant Officia semiduplicia et duplicia minora, pro quorum translatione locus non supersit in toto anni ecclesiastici decursu, de ipsis fieri debeat commemoratio in eadem Dominica Paschae et Pentecostes in Vesperis et Laudibus et Missis: an vero debeant prorsus omitti? in casu, etc.

2. An de iisdem semiduplicibus et duplicibus possit fieri commemoratio in feria 2 et 3 Paschae et Pentecostes in utrisque Vesperis, Laudibus et Missa?

3. An in quibuscumque aliis duplicibus sive secundae, sive primae classis, comprehensis etiam festis Ascensionis et Corporis Christi fieri possit commemoratio de laudatis duplicibus et semiduplicibus in utrisque Vesperis, Laudibus et Missis aeque ac fit de die Octavae, si alicubi occurrat?

4. An de eisdem semiduplicibus et duplicibus fieri debeat commemoratio in Vesperis feriae 3 Paschatis et Pentecostes, necnon in secundis cuiuscumque alterius festi primae classis in casu, quod de ipsis facienda sit die sequenti?

5. An de laudatis semiduplicibus et duplicibus legenda sit nona lectio ad Matutinum, composita ex omnibus eorum lectionibus propriis secundi nocturni ad modum unius in omnibus duplicibus primae classis, exceptis illis trium lectionum, Festo et Octava Corporis Christi, et quoties legenda occurrat nona lectio de homilia super Evangelium?

6. An in Missis Dominicae Palmarum et Vigiliae Pentecostes, in quibus excluditur commemoratio festi simplicis, licet facta fuerit in Officio, facienda sit commemoratio de praedictis duplicibus et semiduplicibus in Missis?

9. An commemoratio festi duplicis occurrentis in Dominica per annum, in qua recitatur officium alicuius festi mobilis maioris ritus vel dignitatis, praeferenda sit commemorationi eiusdem Dominicae, lecta tamen nona lectione de homilia eiusdem?

11. An occurrente festo Confessoris non Pontificis infra octavam alterius festi pariter Confessoris non Pontificis, pro commemoratione octavae in Laudibus desumenda sit Antiphona ex secundis, an vero ex primis Vesperis?

13. An in die commemorationis omnium Fidelium Defunctorum, in qua omnes Missae, excepta conventuali post Tertiam, celebrandae sint pro defunctis, reponi debeat festum dupl. mai. translatum, S. Ioachim v. g., SS. Nominis, aut Rosarii B. M. V. vel Angelorum Custodum? an ulterius translatis Officiis istis recitari debeat Officium de die infra Octavam omnium Sanctorum, an vero in hoc peculiari casu reponi prius possit Officium aliud dupl. min. pariter translatum, quod pro tali die non excludit Missas Defunctorum. S. C. rescribendum censuit: Ad 1 et 2. *Dilata, et videantur particulariter.* Ad 3. *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam, excepta Missa solemni.* Ad 4. *Ut ad proximum.* Ad 5. *Affirmative, exceptis illis trium lectionum, festo et octava Corporis Christi, et quoties legitur nona lectio de homilia super Evangelium.* Ad 6. *Negative, et serventur Rubricae.* Ad 9. *Affirmative.* Ad 11. *Negative quoad primam partem, Affirmative quoad secundam.* Ad 13. *Dentur decreta Sac. Congregationis.* Et ita declaravit et servari mandavit. Urbis,

seu Ord. Minor. Observant. S. Francisci. Die 28 Martii 1775.

4 1. Sancti, qui in fine anni supersunt, vel sunt ritus duplicis, vel semiduplicis, diebus eorum propriis considerandi sunt tamquam simplices ex decreto 26 Nov. 1735 (3889, ad 5). In Rituali autem P. Cavalieri tom. 1, cap. 6, decr. 5 (in ordine 73), legitur, huiusmodi officia tractari debere ad normam Rubricarum de festis simplicibus, addita tamen commemoratione in secundis Vesperis. Sed cum per decretum 23 Ianuarii 1745 (in Lunen. Sarzanen. 4017) facienda sit commemoratio S. Silvestri in die dedicationis propriae Ecclesiae, dubitatur nunc: An si officia huiusmodi Sanctorum vel sint ex se ritus dup. vel semiduplicis, inciderint in festis solemnioribus primae classis, fieri de illis debeat commemoratio maxime in Dominica Paschae et Pentecostes, et duobus sequentibus diebus (ubi etiam cessant octavae) ac in festo Corporis Christi et Ascensionis?

2. Ambigitur, an talium Sanctorum (vel sint ex se ritus duplicis, vel semiduplicis) commemoratio recitanda sit in primis Vesperis, primae vel secundae classis?

3. Quaeritur: utrum huiusmodi Sanctorum commemoratio praeponenda vel postponenda sit commemorationi Dominicae vel Octavae, seu infra octavam, si cum illis concurrat?

6. Quando recitatur de S. Confessore, et in Laudibus fieri debet commemoratio de infra octavam alterius Confessoris propriam non habentis; quaeritur, unde desumenda est Antiphona, ex primis Vesperis, an potius ex secundis, cum infra octavam primas non habeat Vesperas?

8. An commemoratio SS. Sacramenti ob eius expositionem in duplici primae et secundae classis debeat uniri cum oratione Missae sub unica conclusione, quando insimul concurrunt aliae commemorationes de praecepto, aut de feria maiori? S. C. rescribendum censuit: Ad 1, 2 et 3. *Commemoratio Sanctorum novem Lectionum, qui in fine anni supersuut, nec sunt transferendi ad annum sequentem, ut alias decretum; aut sint ritus semiduplicis aut duplicis etiam maioris, diebus eorum propriis (etiamsi occurrant in festis primae et secundae classis) facienda est ad instar diei Octavae et Dominicae tam in occurrentia, quam in concurrentia, habita ratione ad ritum, quo descripti sunt in propriis Calendariis; exceptis tantum ultimo triduo maioris hebdomadae, festis Paschae et Pentecostes cum duobus sequentibus diebus, in quibus nulla SS. commemoratio omnino tolerari debet. Quoad ordinem vero, si die eorum propria aliae commemorationes occurrant, servetur, ut prius fiat commemoratio, de quo, secluso impedimento, die illa celebraretur Officium, aut Vesperae integrae, aut Capitulum, aut dimidiae.* Ad 6. *Negative quoad primam partem, et Affirmative quoad secundam, scilicet pro Laudibus sumendam esse Antiphonam de secundis Vesperis, et pro secundis Vesperis de Laudibus: in utroque tamen casu cum ℣. de primis Vesperis.* Ad 8. *Uniendam esse in fine aliarum Commemorationum de praecepto.* Ord. Min. S. Francisci de Observ. Provinciae Conceptionis B. M. V. in Regno Portugalliae, die 18 Dec. 1779.

21. BB. Virgo Maria est Patrona principalis 5 totius Ordinis Carmelitarum. Quaeritur ergo: Utrum Patres Carmelitae discalceati, quando recitatur officium de feria simul cum officio parvo B. M. V. possint et debeant inter Suffragia Sanctorum facere commemorationem de eadem non solum in Conventibus, quorum Ecclesiae sint eidem Virgini dicatae quocumque titulo, sed etiam in omnibus Conventibus Ordinis ratione praedicti specialissimi Patronatus?

22. Utrum inter Suffragia Sanctorum fieri debeat a Regularibus commemoratio Titularis suae Ecclesiae, non obstante, quod etiam fiat de Patrono principali Religionis?

23. Utrum in Hispania teneantur Regulares facere commemorationem S. Iacobi Apostoli Patroni principalioris Regni, quando in Officio divino dicuntur Suffragia Sanctorum, et apud Regulares fit commemoratio Patroni principalis Religionis? S. C. rescribendum censuit. Ad 21. *Affirmative in omnibus.* Ad 22 et 23. *Affirmative.* Ordinis Carmelitarum Excalceatorum Congregationis Hispaniae, die 16 Febr. 1781.

COMMUNIO

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 Indulti sumendi SS. Eucharistiae Sacramentum in nocte Nativitatis Domini pro Monialibus Monasterii S. Mariae Egyptiacae nuncupat. *di Pizzofalcone* Ordinis S. Augustini Civitatis Neapolis: *Servetur Decretum*, die 9 Decembris 1760.

Cum S. R. C. supplicata fuisset, ut declara-
2 rare dignaretur: An Dignitates, Canonici, Portionarii caeterique Beneficiati Ecclesiae Cathedralis Conchensis teneantur Sacram Eucharistiam accipere de manu Celebrantis in Missa conventuali feria V in Coena Domini, sicuti faciunt caeteri de Clero, in suis Parochiis quin in posterum liceat privata Missae sacrificia celebrare. Et eadem S. R. C. rescribendum censuit: *Servetur Decretum iam emanatum in una Civitaten. die 27 Sep. 1608*, die 22 Dec. 1770. Praefatum autem Decretum supra laudatum est, ut sequitur: An omnes Dignitates, Canonici, Portionarii et alii Sacerdotes Ecclesiae

Cathedralis Feria V in Coena Domini debeant non celebrare, sed sacram Communionem sumere de manu Episcopi, vel alterius Celebrantis, prout ordinatur in libro caeremonialis episcoporum, et prout in dicta Ecclesia servabatur; licet postea per consuetudinem, seu potius desuetudinem, consueverint singuli Presbyteri, Dignitates, Canonici et Mansionarii, per se ipsos dicta die Missas celebrare. S. R. C. respondit: *Servandam esse regulam praescriptam in Libro Caeremoniali, ut scilicet feria V in Coena Domini in memoriam, quod D. N. I. C. manu sua propria omnes Apostolos communicavit, omnes Presbyteri tam Dignitates, quam Canonici et Mansionarii communionem sumant de manu Episcopi, vel alterius Celebrantis, et prout etiam antiquitus in dicta Ecclesia Civitaten. servabatur.* Conchen. die 27 Septembris 1608.

3 Proposito dubio an Canonicus Sacerdos in Feria V Coenae Domini Communione generali super almutiam stolam a collo pendentem habere debeat, vel solum super cottam. Et S. R. C. censuit respondendum: *Servandam esse locorum consuetudinem*, die 10 Septembris 1796, ad 5.

4 Cum Sacerdos Ioannes Baptista Berni recenter Archipresbyteratu Ecclesiae Parochialis titulo SS. Cosmae et Damiani, loci vulgo nuncupati Canoscio, Dioecesis Tiphernen., potitus, antiquam consuetudinem in eadem Ecclesia invenerit Sacrosanctam Eucharistiam impertiendi Fidelibus in Sabbato Sancto pro satisfactione etiam Paschalis praecepti, et anceps haeserit: Num eadem consuetudo servanda foret, sive utpote abusiva removenda? Ut omnem anxietatem deponeret, supplex fuit apud S. R. C. pro declaratione sequentis Dubii, videlicet: An liceat in Sabbato Sancto inter Missarum solemnia Sacram Eucharistiam Fidelibus distribuere, et num per eamdem sumptionem sacrae Communionis praeceptum Paschale adimpleatur.

Et S. eadem Congregatio, audito prius uno 5
ex apostolicarum caeremoniarum Magistris, qui scripto suam sententiam protulit, referente E. et R. D. Card. Crivelli ponente, respondit: *Affirmative in utroque.* Tiphernen. die 22 Martii 1806.

Proposito dubio: An die magni concursus ad Indulgentiam plenariam vel ad Iubilaeum possit ministrari Sacra Eucharistia fidelibus aliqua hora ante auroram et post meridiem. S. C. respondit: *In casu de quo agitur, Affirmative* 6
a tempore ad tempus, quo in illa Ecclesia Missae celebrantur, vel ad formam Rubricae, vel ad formam Indulti eidem Ecclesiae concessi. Iuden. ad 37 die 7 Sept. 1816.

In Communione Ordinandorum si communicantur etiam Ordinati in Minoribus Episcopus uti debet forma: *Corpus D. N. Iesu Christi custodiat Te in vitam aeternam:* non vero: *Animam tuam.* S. C. Marsorum ad dub. 15, die 12 Nov. 1831. 7

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

A Paroecia S. Laurentii Urbis S. Severini ad 1
aedes Congregationis S. Philippi Neri e fronte positas eiusdem Ecclesiae, SS. Communionem deferri prohibuit S. C. per aditum subterraneum (quamquam lucidum et decentem), donec Inquilini, qui eas conduxerant, discederent, ac rediret Communitas Religiosa; mandavitque Episcopo Clausuram ianuae ad huiusmodi aditum ducentis. In S. Severini die 8 Febr. 1814, ad 2 dub.

CONCEPTIO B. M. V.

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 Cum a Clero Ecclesiae Cathedralis Funchalen. recitari consueverit in omnibus etiam Sabbatis Adventus, Quadragesimae, quatuor Temporum et Vigiliarum, Officium Conceptionis B. M. V., quod ex indultis Summorum Pontificum Iulii II, Urbani VIII, eidem Clero concessum fuerat ritu semiduplici pro omnibus anni Sabbatis non impeditis Officio novem lectionum, exceptis Vigiliis Nativitatis Domini, Pentecostes et aliis similibus; R. Episcopus a S. R. C. declarari cupiens: An praedicta consuetudo sit continuanda in casu, etc.; vel servanda sint Decreta eiusdem Sacrae Congregat. edita annis 1651 et 1706, prohibentia similium Officiorum recitationem in Adventu, Quadragesima, quatuor Temporibus et Vigiliis, etc.? (vide supra n. 1480, 3592).

Et S. C., ad relationem mei infrascripti Secretarii, declaravit: *Servanda.* Funchalen. die 13 Sept. 1760.

1. An liceat celebrare Festum solemne cum 2
praecedentibus novemdialibus supplicationibus Immaculatae Conceptionis B. M. V. in Ecclesia Collegiata Terrae Tophiae die 8 Decembris, quibus celebrantur in Ecclesia S. Alexandri Patrum Minorum Conventualium eiusdem loci? S. C. Ad 1. *Quoad festum solemne, Negative quoad Ecclesiam Collegiatam; quoad preces novemdiales iuxta mentem, nempe, pro concordia arbitrio E. Ponentis, qui eodem arbitrio utendo declaravit: Preces novemdiales praemittendas Festivitati Conceptionis B. M. V. Immaculatae peragi licere in Ecclesia Collegiata per Archipresbyterum et Canonicos de mane, sive horis matutinis; in Ecclesia vero S. Alexandri esse celebrandas per Patres Minores Conventuales de sero, sive horis vespertinis.* Nullius Farfen. die 6 Aug. 1763.

3 15. An Missa votiva de Conceptione B. M. V. quae ex indulto S. R. C. in singulis Sabbatis per annum, exceptis privilegiatis et impeditis Festo dupl. primae et secundae classis, cantari potest in omnibus Ecclesiis nostri Ordinis Seraphici, cantari possit cum *Credo*, et unica Oratione; an vero sine *Credo*, et cum secunda Oratione de Officio occurrenti et tertia de Spiritu Sancto, nisi occurrat simplex, aut alia commemoratio; vel cum secunda Oratione de Spiritu Sancto, et tertia Ecclesiae, vel pro Papa, ubi de Officio occurrente cantata, vel saltem lecta fuerit Missae conventualis? S. C. respondit: *Negative quoad primam partem, Affirmative quoad secundam, et serventur Rubricae.* Urbis, seu Ordinis Minor. observantiae S. Francisci, die 15 Iunii 1776.

CONCILIUM

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Episcopus non solum in Civitate sed in quolibet Dioecesis loco Synodum convocare potest. Viter. seu Tuscan. 14 Septembris 1782, § 2.

2 Sed si nullum obstet impedimentum, expedit ut illa semper in Ecclesia Cathedrali celebretur. Ibidem.

3 Quando duae Cathedrales Ecclesiae ab uno eodemque Episcopo moderantur, potest Episcopus inspecta iuris severitate in Ecclesia quam maluerit, Synodum celebrare, cui Ecclesiastici omnes utriusque Dioecesis interesse tenentur, editasque constitutiones inviolabiliter servare. Ibid., § 3.

4 Et ad evitandas inter utramque Ecclesiam simultates et concordiam fovendam, maxime expedire, ut Synodus modo in una, modo in alia habeatur. Ibid., § 4.

Si consuetudine invectum fuerit, ut Synodus 5
alternis vicibus habeatur in utraque Civitate, tunc non ex decentia, sed ex iustitia huiusmodi alternatio servanda est. Ibid.

Quum a Sacro Senatu Consilium a sua do- 6
ctrina postulatum fuisset, utrum Synodus alternatim ab Episcopo convocanda sit in Cathedrali Viterbiensi, et in altera Tuscanensi, vel potius separatim in et pro unaquaque ex dictis respectivis Ecclesiis? responsum prodiit arbitrio et prudentiae Episcopi quoad utramque partem, prout magis in Domino, et utriusque Ecclesiae utilitatem expedire iudicaverit. Viterbien. seu Tuscanen. 11 Ianuarii 1783, dub. 1.

CONCURSUS

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 In lucem prolato ad Canonicatum Poenitentiarium Ecclesiae Cathedralis concursu, examen factum est, et unus Sacerdos Paschalis Goberti Episcopalis Seminarii Rector adprobatus fuit. Aegre id tulit Sacerdos Bonfilius Gervasi, et una cum reprobato Sacerdote Io. Teodori nullum proclamavit concursum, iniustam Goberti electionem, et novum efflagitavit examen. Sed de validitate concursus constare S. C. definivit; Ripana 19 Ianuarii 1788. At urgente Gervasio neglectam fuisse Benedicti XIII Const. *Pastoralis Officii* (vide not. 619), quia Examinatores extra Synodum tres erant deputati absque facultate S. C. et omissum iuramentum in Encyclica S. C. (vide not. 620) praescriptum; S. C. respondit *consulendum SS. esse pro sanatione concursus;* 12 Iulii 1781.

2 Concursu ad vacantem Ecclesiam Parochialem Ecclesiam S. Savini lacus Trasimeni ab Episcopo nunciato, Prosynodales Examinatores absoluto examine duos adprobarunt Sacerdotes iam Ecclesiarum Rectores. In primo vero loco Laurentium Allegri, in secundo autem Vincentium Turrini, quoad scientiam, quoad merita pariter ambo laudati fuerunt, primum tamen locum obtinuit Turrinius, secundum Allegrius. Utriusque meritis ab Episcopo circumspectis, Sacerdotem Vincentium Turrinium praeelegit, in possessionemque misit. Irrationabilem alter hoc in iudicio Episcopum fuisse contendit, sed ab hac macula Episcopum S. C. vindicavit; Perusina *Parochialis* 28 Iulii 1781.

Sequuta vacatione Praeposituralis et Paro- 3
chialis Ecclesiae castri Spinetuli per liberam resignationem illius in manibus summi Pontificis sponte factam a Francisco Antonio Feriozzi, indictus fuit concursus. Nonnulli admissi non fuerunt, et examen habitum fuit, spreta contestata denunciatione super concursus nullitate in actis emissa ab Emygdio Michelessi reiecto. Electus autem fuit Angelus Troiani, ob id fuerunt literae Apostolicae impetratae sub praetextu nullitatis concursus, ex quo in albo competitorum descriptus haud Michelessi fuit, quia absque testimonialibus Episcopi, fide baptismatis, aliisque comparuit. Rem inde definiit S. C.; neutram videlicet esse supplicationem signandam, et iterum concursum indicendum; Asculana *Parochialis* die 22 Decembris 1781.

Parochia SS. Petri et Pauli oppidi Frontini 4
vacua, concursum Episcopus promulgavit. Ex quatuor concurrentibus Clericus Petrus Serlilvestri fuit laudatus, reliqui reprobati fuerunt. Sed quum ille Ecclesiam assequi non potuisset propter aetatem, novus concursus indictus fuit, in quo praeter duos ex reprobatis comparuit

Sacerdos Vincentius Benvenuti, qui idoneus ad illam Parochiam assequendam inventus haud fuit. Expostulavit hic, et a mala Examinatorum relatione appellavit; etiamsi postea Episcopus ex mandato S. C. alium concursum peregerit, in quo Sacerdos Ravogli electus fuit. S. C. hac super re quaesita, praeelecto Parochiam adiudicavit, et quaerimoniis Benvenuti nihil profecit; Feretrana *Parochialis* die 8 Febr. 1783, dub. 1 et 2.

5 Ad implendum vacantis Parochialis Ecclesiae S. Michaelis oppidi Trebiani munus, duos Examinatores comprobarunt presbyteros, sed disparibus suffragiis. Sacerdos enim Daniel Frateschi octo reportavit, Sacerdoti vero Bartholomeo Ratto quinque tantum suffragati sunt. Hunc tamen praeelegit Episcopus qui eum esse idoneum ad regendam Ecclesiam fassus est et docuit; ac propterea de rationabili Episcopi iudicio a S. C. dubitatum non fuit; Lunen. Sarzanen. *Parochialis* die 5 Aprilis 1783, confirmat. 21 Iunii eiusdem anni.

6 In electione Canonici Poenitentiarii Ecclesiae Metropolitanae Beneventi S. C. mandavit convocationem concursus post emanatam Const. *Pastoralis Officii* Bened. XIII, rel. in Append. Concilii Rom. celebrati anno 1725, num. 2, ubi § 6 habetur: *Postremo quaecumque hactenus de Praebenda Theologali, et sacrae Scripturae lectione sancivimus, extendimus etiam ac adamussim observari volumus et mandamus (congrua tamen congruis referendo) quoad institutionem Canonici Poenitentiarii in illis Cathedralibus, in quibus nondum fuerit institutus, eiusque honestam sustentationem, concursum, deputationem, omniaque alia ad illius officium pertinentia, et praeter illa quae a nobis superius disposita sunt, ea insuper, quae Tridentina Synodus cap. 8, sess. 24 de reformat., de huius Ministri qualitate, aetate, ac exemptione a servitio chori constituit, exacte observari decernimus, praecipimus et mandamus.* Beneventana die 22 Maii 1784, dub. 1, confirm. 21 Aug. eiusdem anni.

7 Urgente Sacerdote Bonfilio Gervasi neglectam fuisse in concursu confecto ad Ecclesiae Cathedralis Canonicatum Poenitentiarium Benedicti XIII Constitutionem *Pastoralis Officii* rel. in Append. Conc. Roman. num. 2 quae de collatione Praebendae Poenitentiariae idem disponit, quae de Theologali Praebenda habetur § 2, ut: *Per Edictum publicum vocentur quicumque concurrere, et examini sese subiicere voluerint, coram Episcopo et quatuor Examinatoribus, etiamsi Synodales non sint, ab eodem Episcopo actu eligendis, etc. et illi qui in eiusmodi concursu probatus, magisque idoneus renunciatus fuerit, Praebenda conferatur, et praetermissum iuramentum in Encyclica S. C. die 10 Ianuarii 1721 expedita, rel. in Constit. Bened. XIV, 14 Decembris 1742. Cum illud Bull. eiusd. Pont. tom. 1, pag. 98, ubi § 7 confirmavit ea quae decreta fuerant a Conc. Trid. sess. 24, cap. 18, in quo habetur: Sint vero hi Examinatores Magistri seu Doctores, aut licentiati in Theologia, aut iure Canonico, vel alii Clerici seu Regulares etiam ex ordine mendicantium, aut etiam Saeculares, qui ad id videbuntur magis idonei, iurentque omnes ad sancta Dei Evangelia, se, quacumque humana affectione postposita, fideliter munus executuros. Qua de re Ferrari Biblioth. Canonic. verb.* Concursus, *artic. 3, num. 40 seqq., tom. 2, ait: Hoc iuramentum est de forma substantiali, eoque deficiente, Examinatores non dicuntur legitimi, et Concursus factus coram eis ante praestitum iuramentum est nullus; S. C. Conc. in una Bisignanen. sub die 2 Decembris 1628, lib. 13 decretor., fol. 571, ubi censuit concursus factos non praestito iuramento ab Examinatoribus Synodalibus, fuisse nullos, sed ex gratia convalidandos, facto verbo cum SS., qui confirmavit et convalidavit, ut refert Barbos. de Offic. et potest. Parochi loc. cit. n. 78, et in Collectan. decis. Apostol. verb.* Concursus, *num. 18, et tenent communiter Doctores. Sufficit tamen ad validitatem concursus, quod hoc iuramentum sit semel praestitum, sive in Synodo, sive extra Synodum* praescriptum; S. C. consulendum SSmo pro sanatione concursus mandavit. Ripana 12 Iunii 1788.

Significato ad Parochialem Ecclesiam S. Mi- 8
chaelis Archangeli Maceratae Feltrinae concursu, unus Sacerdos Petrus Rossini Parochus S. Theodori eiusdem oppidi fecit sui periculum coram tribus Synodalibus Examinatoribus, ac per suffragia sex (tria enim singuli ex instituto suffragia tulere) reprobatus fuit. Ab hoc iudicio provocavit ad S. C. Alio deinde de eiusdem S. C. mandato concursu convocato, electus fuit sacerdos Ioannes Baptista Dominici oppidi Petracutae Archipresbyter. Quaesita S. C. non constare de irrationabili iudicio Episcopi, definiit. Feretrana *Concursus* die 28 Novvembris 1789.

Iudicium Episcopi non fuisse irrationale de- 9
claratur in praeelectione Sacerdotis Antonii Barbanti ad Parochialem Ecclesiam S. Mariae Montis Lauri per tria suffragia in concursu laudati ad exclusionem Angeli Ridolfi Parochi Montis Ciccardi per totidem suffragia approbati, sed primus ampliora habebat requisita. Pisauren. *Parochialis* die 21 Iulii 1792.

In concursu ad vacantem Parochialem S. Lu- 10
ciae Civitatis Auximi improbatus fuit Sacerdos Antonius Pierucci, cum ex suffragiis 51 habuerit tantum 24 favorabilia. Hinc ab edito iudicio Episcopi provocavit ad S. C. quae cognita causa denegatae approbationis ex casibus moralibus propositis, et Pierucci responsionibus; non constare de irrationabili Episcopi iudicio,

declaravit. Auximana *Parochiae* die 6 Maii 1797, dub. 1.

11 Licet in Concursu ab Examinatoribus probatum Sacerdotem Pelliccioni ad Paroeciam consequendam, Episcopum posse eumdem reiicere, cum de illius imperitia constiterit, statuit Sacra Congregatio. In Hortana *Paroeciae* 28 Martii 1801.

12 In Paroeciae S. Blasii Villae Casciae concursu Sacra Congregatio Sacerdotis Aloysii Amori querelam contra iudicium Examinatorum reiecit. In Spoletana *Concursus* 21 Aug. 1802.

13 In concursu ad Parochiales de mala relatione examinatorum cognosci non posse censuit Sacra Congregatio, nisi integra acta concursus essent allata. In Lucana *Concursus* 21 Maii 1803.

14 Episcopi Savonensis iudicium non irrationabile censuit Sacra Congregatio, ex eo quod praeelegerit Sacerdotem Iohannem Baptistam Torri ad Archipresbyteralem Ecclesiam Pagi Vado, postposito Praeposito Iosepho Iosi, licet hic maiora suffragia in concursu obtinuerit, atque hunc monuit ut conscientiae suae consuleret, ob recursum ad laicalem potestatem. In Savonen. *Archipresbyteratus* die 13 Iulii 1816.

15 Sacerdotem Paschalem Englen, qui a relatione Examinatorum, et a iudicio Episcopi in concursu Paroeciae S. Nicolai ex Aliph. in Oppido Roccellae Hyeracen. Dioecesis apud Curiam Metropolitanam Rheginen. post lapsum decennii a die collationis Paroeciae appellationem interposuerat, legitime non appellasse, ideoque nec fuisse locum revisioni actorum concursus, nec esse transportanda acta originalia, rescripsit S. Congregatio. In Hyeracen. seu Rheginen. *Concursus* die 14 Aug. 1824, ad 1 et 2 dub.

16 Decisionem alias latam, qua negatum fuit legitime appellasse Sacerdotem Paschalem Englen a relatione Examinatorum, et a iudicio Episcopi in concursu Paroeciae Sancti Nicolai ex Aliph. in oppido Rocellae Hyeracen. Dioecesis, apud Curiam Metropolitanam Rheginen. confirmavit S. Congregatio. In Hyeracen. et Rheginen. *Concursus* die 19 Novembris 1825, ad 1 et 2 dub.

17 Concursus ad Curiam insignis Collegiatae S. Francisci periculo superato, pauciora suffragia retulit Philippus Mancini, plura Ioseph Bernabei quem idcirco E. Prodatarius, non obstante *nihil transeat* ab Mancini opposito, Curionem renuntiavit, eique institutionis Literas Apostolicas expedivit. Sed apud Pontificem conclamante Mancini, causaque ad EE. PP. ablegata, ipsi arbitrium pro aperitione oris denegarunt, et ad mentem. In Tolentina *Concursus* 30 Aprilis. Eadem quaestione rursus excitata, PP. definierunt, standum esse in decisis et amplius. In eadem die 16 Iulii 1836.

Contra malam Examinatorum relationem et 18
nullitatem concursus ad Parochialem Ecclesiam S. Nicolai Oppidi Belvederii in Bisinianensi Dioecesi reclamanti Octavio Candia, ultimo tantum loco ex quinque qui aleam examinis subituri accesserant, restiterunt E. Patres, edito rescripto negative in omnibus. In Bisinianen. *Concursus Paroeciae* die 3 Augusti 1839, ad 1 et 2 dub.

Indicto a Magistratu Ferentinate, auctorante 19
Consilio Municipali Patrono, per Syndaci libellum Concursu, ut assequeretur Cappellaniam Leonini, qui magis idoneus fuerit ab Examinatoribus renunciatus, iuxta placitum Fundatoris, duo Clerici adfuerunt, Ioannes Martellini et Romualdus de Rocco, quorum primum, facto experimento, magis idoneum renunciarunt Examinatores: at querelas admovente De Rocco, ac pauperiores, ordinique proximiores Sacerdotali esse praeferendos, necnon a Concursu excludendos strictae paupertatis documento carentes, contendente, ac demum ipsius Concursus nullitatem ex capitibus obiiciente S. Congreg. probe perpensa tum Fundatoris tum Patronae Communitatis mente, huiusmodi difficultatibus despectis, sustinendam esse Concursus validitatem, respondit. In Ferentina *Cappellaniae quoad Concursum* die 17 Septembris 1842, ad 2, 3 et 4 dub.

Rogante autem Communitate praedicta, u- 20
trum in memorato simplicium Cappellaniarum Concursu sibi fas esset omnes ab Examinatoribus adprobatos consiliariorum voto subiicere eligendos, magis idoneo etiam posthabito, ad exemplum Patroni Laici in provisione Beneficii Curati, secus enim Examinatores potius quam ipsa Communitas Patroni munere fungerentur, S. Congr. affirmativam tenuit sententiam. In eadem ad 1 dub.

CONFESSIO

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 An licitum sit in Confiteor ad Primam, Completorium et Missam, et in Orationibus, ubi sanctus Pater Franciscus nominatur, addere nomen, *Patris nostri*, cum hoc expresse legatur in Rubrica peculiari nostri Breviarii. S. R. C. *Affirmative iuxta praefati Breviarii Rubr. n. 158.* Hispalen. *Resolutionis Dubiorum* die 22 Augusti 1818 ad 11. Et Pius PP. VII approbavit et servari mandavit. Die 25 Augusti 1818.

Interrogata S. R. C. quando Diaconi et Sub- 2
diaconi in sacra Ordinatione, dicere debent *Confiteor* ante, vel postquam communicati sunt Presbyteri? respondit: *Post Communionem Presbyterorum*. Marsorum die 12 Nov. 1831.

3 Avendo chiesto il Prior Generale dell' Ordine di S. Giovanni di Dio al *Confiteor* di aggiungere il nome del S. Fondatore tanto nella Messa che nelle altre Sacre Funzioni; S. R. C. rescripsit: *Pro gratia in Officio tantum.* Ordin. S. Ioan. de Deo, die 16 Martii 1833.

CONFIRMATIO

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Alienus Episcopus conferens Sacramentum confirmationis, debet ab Episcopo Dioecesano provideri de iis omnibus quae ad iter peragendum, et ad victum necessaria sunt. Fer. *Visit. SS. LL.* die 16 Martii 1782, § 7.

2 Episcopi debent sedulo invigilare ut huiusmodi Sacrament. tempore visitationis conferant. Ibid., § 10.

Usum Fesulanae Dioecesis, quo in publica 3
Sacramenti Confirmationis administratione Episcopus virum atque mulierem eligebat, qui quaeve patrini, matrinaeve pro omnibus confirmandis munere fungerentur, non esse probandum dixit Sacra Congregatio, sed tolerandum permisit in casu necessitatis ab Episcopo iudicandae ad formam Pontificalis Romani. In Fesulana *Sacramenti Confirmationis* die 12 Iulii 1819.

CONFRATERNITAS

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 Essendosi trattato nella Congregazione de' Sacri Riti e Ceremonie, della differenza che suol nascere tra alcuna di coteste Confraternite intorno al portar a sepelire i corpi delli confratri, che per il testamento hanno disposto che vi siano portati con l' abito della Compagnia, della quale erano vivendo; è parso a questi miei Signori Illmi di risolvere, *che in ciò si debba osservare quel che universalmente si osserva quasi per tutto, e particolarmente qui in Roma, ove le altre Città devono pigliar esempio, cioè che siano portati dalli Confratri di quella Compagnia medesima della quale essi erano, e con l' abito della quale lasciano che si portino vestiti, qualunque sia la Chiesa, che si hanno eletta per sepoltura, il che in nome di questi miei Sig. Illmi vi significo con la presente, acciocchè così lo fate osservare in cotesta Città, e Diocesi per l' avvenire.* Vicentina 8 Decembre 1588.

2 Cum in S. R. C. in causa vertente inter Promotorem Fiscalem Curiae Episcopalis Imolae, et Venerabilem Confraternitatem S. Mariae Terrae Tauxignani eiusdem Dioecesis per E. et R. D. Card. Guadagni Ponentem propositum fuerit congruum Dubium: An Ordinarius, concedendo licentiam exponendi SS. Eucharistiae Sacramentum, possit ad libitum conditionem apponere requirendi consensum Parochi?

S. eadem C. auditis partibus, ad relationem eiusdem E. Ponentis, rescribendum censuit: *Negative.* Imolen. die 4 Septembris 1751.

3 Ad componenda dissidia exorta inter Confraternitatem SS. Trinitatis, et Societatem Augustissimi Corporis Domini Terrae Vespolatae Dioecesis Novarien. occasione Processionum SS. Sacramenti, E. et R. D. Cardinalis Sacripantes Ponens infrascripta Dubia, S. R. C. delata, declaranda posuit, nempe:

1. An non solum in Corporis Dñi solemnitatibus, sed etiam in quibuscumque Processionibus, in quibus SS. offeratur Eucharistia ius praecedendi sit Societati SS. Corporis Christi?

2. An eidem Societati liceat extra Ecclesiam Processionem ducere, quae intus eam fit singulis tertiis Dominicis cuiuslibet mensis, aliisque Festis principalioribus? S. C. rescribendum censuit: *In quibuscumque Processionibus, in quibus defertur SS. Sacramentum, praecedentiam deberi Confraternitati eiusdem SS. Sacramenti. In reliquis, arbitrio Episcopi.* Et ita declaravit, ac servari mandavit. Novarien. Die 26 Augusti 1752.

Cum inter confratres SS. Ioannis Baptistae, 4
et Evangelistae, ac B. M. V. vulgo della Cintura Terrae Argenteae Dioecesis Ravennae ex una, et Confraternitatem SS. Sacramenti ex altera parte, exorta fuerit controversia super iure praecedendi in omnibus tam publicis, quam privatis Processionibus, praedictae Confraternitates recursum habuerunt ad hanc Sac. Rit. Congregationem, expositisque per easdem Confraternitates SS. Ioannis Baptistae, et Evangelistae, ac B. M. V. vulgo della Cintura praerogativis omnibus eisdem competentibus, nonnullis abhinc saeculis, tum circa anterioritatem erectionis, tum circa usum et immemorabilem consuetudinem, qua gavisae sunt Confraternitates incedendi in cunctis tam publicis quam privatis Processionibus supra Confraternitatem SS. Sacramenti. S. C. rescribendum censuit; *Praecedentiam in omnibus Processionibus deberi Confraternitatibus ad formam Brevis S. M. Gregorii XIII, et servetur solitum.* Et ita decrevit, ac servari mandavit. Ravennaten. die 21 Iulii 1761.

An Capitulo insignis Collegiatae Ecclesiae 5
Matricis S. Andreae Terrae Vallerani competat ius faciendi expositionem SS. Sacramenti cum interessentia Confraternitatis huius nominis et

subministratione cerae ab ea facienda quolibet die infra Octavam supradicti Festi Corporis Christi? S. C. R. *Affirmative quoad expositionem SS. Sacramenti, non tamen privative; et quoad Confraternitatem utatur iure suo coram iudice competenti Civitatis Castellanae.* Praeeminentiarum die 10 Septembris 1782, ad dub. 2.

6 An Confraternitas SS. Sacramenti teneatur interesse Processioni SS. Sacramenti Capituli in tertia Dominica cuiuslibet Mensis? Et quatenus affirmative? S. C. respondit: *Utatur iure suo coram Iudice competenti.* Ibid. ad 5.

7 An exercitium bonae mortis, fieri solitum Dominicis diebus ex Instituto Confraternitatis Agonizantium erectae in dicta Collegiata Ecclesia S. Andreae, ibidem privative peragi debeat? S. C. respondit: *Negative.* Ibid. ad 6.

8 S. Cong. Rituum declaravit: Non licuisse, neque in posterum licere camerario et confratribus piae Societatis sub titulo S. Annae Matris B. M. V. in Parochiali Ecclesia S. Ioannis de Ayno de Urbe coadunatae quacumque veste indutis, etiam de consensu Parochi, assistere Vesperis et Missae solemni intra Presbyterium in Festivitate eiusdem S. Annae, ibique thurificationem aliosque obsequii actus excipere. Urbis S. Ioannis in Ayno die 28 Iulii 1789.

9 Orta controversia inter Sodalitatem S. Ioseph et altera SS. Sacramenti Civitatis Notabilis Insulae Melitae, eaque delata ad S. C., respondit: *Praecedentiam deberi Sodalitati S. Ioseph, praeterquam in Processionibus SS. Sacramenti; Sodalitatem vero SS. Sacramenti teneri, et cogi posse ad alias Processiones, iussu tamen, prudentia et arbitrio Ordinarii.* Meliten. die 23 Septembris 1820.

10 Cum quaedam Sodalitas S. Sepulchri nuncupata Civitatis Maceraten. cuius institutum est, cultum et venerationem erga Redemptoris Nostri I. C. cruentissimae Passionis ac Mortis Mysteria, quibus valet modis, propagare, in publicis Supplicationibus *Vexilla Regis*, nudam scilicet Crucem, illius mortis inditium deferre consuevisset, et ante praefatam Crucem quinque accensa intortitia per totidem Sodales, in sacrorum quinque vulnerum Symbolum, erigenda statuisset, hancque facultatem sibi elargiri Apostolicae Sedis auctoritate S. R. C. supplicasset; S. eadem C. respondit: *Licere iuxta petita.* Maceraten. die 23 Sept 1820.

11 Cum quaedam Sodalitas Oppidi Massae Lombardorum dioecesis Imolensis, cui nomen est Hospitalis, sibi ratione erectionis et temporis in singulis supplicationibus, in quibus SS. Eucharistiae Sacramentum defertur, sicut et in reliquis, praecedentiam super Sodalitatem sub invocatione SS. Sacramenti erecta deberi contenderet; propositis dubiis: 1. An, et cui ius competat praecedendi in Processionibus SS. Sacramenti, etiam ad effectum manutentionis, in casu, etc.? 2. An, et cui competat ius praecedentiae in aliis Processionibus, etiam ad effectum manutentionis, in casu, etc.? Facto verbo cum SS. S. C. respondit: Ad 1. *Praecedentiam competere Confraternitati SS. Sacramenti.* Ad 2. *Praecedentiam competere Confraternitati Hospitalis.* Imolen. die 12 Aprilis 1823.

Sodalitas sacrorum Stigmatum S. Francisci 12
in Civitate Veliternen. erecta, et ditata a Clemente VIII singulis privilegiis, queis Archiconfraternitas sub enunciato titulo in Urbe gaudet, semper, nemine contradicente, Cappellano usa est in publicis tam solemnibus quam funebribus Processionibus Superpelliceo et Stola induto, tam intra quam extra propriam Ecclesiam. Sed novissime cum Parochi Civitatis innixi S. Congregationis Generali Decreto 12 Ianuarii 1703 ad dub. 23 Stolam a dictis Cappellanis non a collo pendentem deferendam esse, sed potius instar Almutiae vel Manipuli brachio superimpositam, geminae Confraternitatis Sodales rogarunt pro consuetudinis manutentione. Et S. C. immemorabili usu mature perpenso, habitaque ratione quod, Decreto Generali minime obstante, etiam in Urbe et alibi consuetudo in contrarium viget; animadvertens tandem, decere et conveniens esse, ut Confraternitatum Cappellanus a simplicibus Clericis distinguatur, approbante Smo respondit: *Servandam esse consuetudinem et nihil innovandum.* Veliternen. 27 Martii 1824.

Cum Prior Confraternitatis SS. Sacramenti 13
Civitatis Neriton. expetierit an Sodalitati ipsi ius competat praecedendi aliis Sodalitatibus in Processione SS. Sacramenti, quod quidem ius quamquam fundatum super Decretis alias a S. C. prolatis, ipsi controvertebatur; S. Congregatio rescribendum censuit: *Episcopo, qui ad formam Constitutionis Gregorii XIII et Decretorum provideat.* Neritonen. 27 Aug. 1836.

Precibus Parochorum Civitatis et Dioecesis 14
Venusinae reclamantium ius cantandi Missam in Funeribus suorum Parochianorum, quod quidem ius controvertebatur a Cappellanis Confraternitatum, in quorum Ecclesiis defunctorum cadavera efferuntur, respondit: *Detur Generale Decretum die 11 Ianuarii 1704 ad dub. 20 dummodo defunctus sit Parochianus.* Venusina 27 Aug. 1836.

Contradicente altero ex Parochis loci Montis 15
Novi in Dioecesi Senogallien. usum Stolae deferendae a Cappellano Confraternitatis Vexillorum eiusdem loci, cum Priores ipsius Sodalitatis pro consuetudinis manutentione, atque insuper declaratione utrum praedictus Cappellanus in Publicis Processionibus, cadaverum associatione, aliisque similibus functionibus, quibus intervenit Confraternitas, Stolam e collo pendentem gestare possit, enixas preces dedisset; S. C. respondit: *Iuxta alias decreta pro gratia.* Senogallien. die 27 Augusti 1836.

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Confraternitat., quae partem populi constituunt, vocandae in partem oneris populo incumbentis sunt, praesertim si accedat sodalium assensus. Null. seu Nonan. *Reaed. Eccl. Par.* die 16 Maii 1778, §. 8.

2 Confraternitas valet ad libitum divertere ab Ecclesia, in qua olim recepta est. Sutr. *Trans.* die 28 Aug. 1779, §. 5.

Idque ad servandam aequalitatem, quum ad nutum valeat Ecclesia illam dimittere. Ibid.

3 Archiepiscopus Malvezzi in actu Sacrae Visitationis deliberavit, iustis ex causis animum suum moventibus, omnimodam suppressionem Confraternitatis S. Catharinae virginis et martyris Castri S. Petri, pro qua confirmanda ac approbanda Breve edidit Clemens XIV die 8 Maii 1773, etsi adversantibus sodalibus Breve vitio subreptionis et obreptionis laborare comprobantibus: tamen S. C. constare de validitate suppressionis iudicium tulit, ita ut manutentio, seu redintegratio quoad omnia in pristinum statum danda non est. Bononien. *Aper. Oris et Redint.* die 19 Febr. 1780, dub. 2.

4 Societas Suffragii Animarum Purgantium terrae Tulpharum erecta in Ecclesia B. M. V. Misericordiae resolutionem, initis Comitiis, se transferendi ad Ecclesiam Sancti Antonii Patavini, patronis istius assentientibus, fecit; sed nonnullis sodalibus dissentientibus, et disputato in S. C. dubio an sustineatur translatio, responsum prodiit affirmativum, cum pactis et conditionibus ab Episcopo approbandis. Nam Sodales praedicti iustam ac rationabilem causam exhibent, tum ob distantiam a terra Tulpharum, et populo incommoda; nec obstare obtinuisse Beneplacitum Apostolicum super quadam obligatione contracta cum Ecclesia B. M. V. de Misericordia, quia utrumque nullam habuit exequutionem. Sutr. *Trans.* 15 Iulii 1780, dub. 1, confir. die 20 Ianuar. 1781.

Nec non transferendi sunt reditus, et onera a dicta Societate implenda in dicta Ecclesia B. M. Virginis Misericordiae, salvis dispositionibus testatorum. Ibid. dub. 2, confirmat. ibid.

5 Sodales Societatis Suffragii Animarum Purgantium erectae in Ecclesia B. M. V. terrae Tulpharum, quae se transtulit ad Ecclesiam S. Antonii Patavini, obligationes per ipsos assumptas pro manutentione Ecclesiae B. M. V. Misericordiae, sacrarum supellectilium, aliorumque implere non tenentur; etiamsi de hoc coeperint resolutionem, et Beneplacitum Apostolicum pro approbatione obtinuerint, quia utrumque nullam exequutionem habuit, et res adhuc in integro statu manent. Sutrina *Trans.* 15 Iulii 1780, dub. 3, confirm. die 20. Ianuar. 1781.

6 Alio modo subsunt Parocho Sodalitia cum in eadem Parochiali Ecclesia sunt erecta, vel in Oratoriis aut sacellis quae ipsi Parochiae adiiciuntur. Ferr. *Confr.* die 14 Sept. 1782, §. 3.

Alio autem modo cum Societates eiusmodi addictae sunt publicis et liberis Ecclesiis, quamvis intra limites Parochiae positae sunt. Ibid.

Confraternitates laicorum legitime erectae in Ecclesiis Parochialibus habent dependentiam a Parocho in explendis functionibus ecclesiasticis non Parochialibus. Ibid. §. 4.

Ac dictae Confraternitates erectae in Cappellis, vel Oratoriis, tum publicis tum privatis adnexis Parochialibus Ecclesiis, et ab eis dependentibus, habent dictam dependentiam a Parocho, quoad dictas functiones. Ibid.

Confraternitates erectae in aliis Ecclesiis publicis, non habent, quoad easdem functiones, aliquam dependentiam a Parocho, intra cuius Parochiae limites sitae sunt Ecclesiae. Ibid.

Confraternitates erectae in Oratoriis tum publicis, tum privatis seiunctis ab Ecclesiis Parochialibus, quoad dictas functiones Ecclesiasticas, non habent dictam dependentiam a Parocho. Ibid.

7 Confraternitas SS. Sacramenti in qualibet Parochiali Ecclesia ad formam Constitutionum Apostolicarum erigi debet. Ferr. *Confr.* 14 Septem. 1782, §. 6.

8 Confraternitates laicorum ex consuetudine possunt recipere, et administrare oblationes, dummodo laici nihil sibi applicent, sed in pios usus totum convertant. Ferr. *Confr.* die 14 Septembris 1782, §. 7.

Imo pro illarum erogatione requiritur Episcopi auctoritas, de qua coram eodem rationes reddere debent. Ibid. §. 8.

9 Potest Episcopus auctoritate ordinaria mutare, et variare statuta Confraternitatum, eisque novas leges, quando opus fuerit, servandas proponere. Ferr. *Confr.* die 14 Septem. 1782, §. 12.

10 Episcopus facultatem habet adigendi sodales non solum, ut in eorum numero aliquem recipiant, sed etiam ut ex eorum coetu aliquem expellant. Ferr. *Confr.* die 14 Sept. 1782, §. 13.

11 Societas SS. Sacramenti terrae Bondeni pendere debet a Parocho in explendis functionibus Ecclesiasticis, ad formam resolutionis S. C. Rituum anni 1703, ad 1 et 2 dub. Ferrarien. *Confr.* die 14 Sept. 1782, dub. 1.

12 Societas SS. Sacramenti terrae Bondeni praeter servitium personale devincta non est explere onera manutentionis olei lampadis, cerae et supellectilium pro functionibus SS. Sacramenti Ecclesiae Parochialis ex propriis Oratorii reditibus; sed expensas necessarias pro eodem cultu faciendas esse primum ex eleemosynis, sive a Parocho sive a Societate in hanc causam colligendis, deinde ex reditibus bonorum intuitu SS. Sacramenti a Societate acquisitorum,

et in subsidium tandem ex reditibus Parochi, S. C. censuit. Ferrarien. *Confr.* die 14 Septembris 1782, dub. 3.

Haec indiget S. C. consilio, an eadem Societas propria paramenta sacrasque vestes et supellectilia pro Ecclesia Parochiali in iis sacris Functionibus, quae non pertinent ad Societatem SS. Sacramenti, subministrare teneatur?

Et an pondus habeat eadem manutentionis cerae et supellectilium pro missa festiva Parochiali, pro canendis Missis, Vesperis in festis anni diebus, aliisque sacris Functionibus peragendis in Ecclesia Parochiali? S. C. respondit: Serventur decreta Visitationis Cardinalis Magalotti anni 1628, et Cardinalis del Verme annorum 1708 et 1712. Pro festivitatibus vero et functionibus non spectantibus ad cultum SS. Sacramenti provideat Card. Archiepiscopus, prout ipsi opportunum videbitur. Ibid. dub. 4 et 5.

13 Societatis SS. Sacramenti terrae Bondeni statuta publicata anno 1780, variata ac mutata ab Archiepiscopo an sint exequenda? S. C. respondit: Dilata, et videatur particulariter. Ferrarien. *Unionis* die 14 Sept. 1782, dub. 6.

14 Societatis SS. Sacramenti terrae Bondeni Sodalium expulsionem ab Archiepiscopo patratam S. C. approbavit, et illorum redintegrationem in pristinum statum remisit arbitrio eiusdem Archiepiscopi. Ferrarien. *Confrat.* die 14 Sept. 1782, dub. 7.

15 Mos invaluit, ut in ducendis funeribus Parochialium S. Andreae in Villis, et SS. Iohannis et Pauli Ronchi Sambaci Dioecesis Fanensis, quae sunt finitimae Castro Nubilariae Dioecesis Pisaurensis advocentur etiam Sodalitia dicti castri, quibus renuentibus, S. C. decrevit teneri dictas Societates convenire in Ecclesia Parochiali ad levandum Parochum, non autem expectare ipsum in loco, in quo una ab altera Dioecesi dividitur, addendo ad mentem. Fanen. et Pisauren. *Funer.* die 21 Iunii 1783.

16 Officialium electio pertinet ad Confratres, confirmatio vero ad Episcopum, imo, et electio ad eumdem Episcopum spectat, si confratres in sufficienti numero per triplex scrutinium non convenerint. Forol. die 21 Aug. 1784, §. 16.

17 Eo ipso quo Confratrum Collegium legitime erectum fuit, consequens statim fit ex ipsa Collegii natura congregari libere posse, nec Ordinarii facultatem indigere. Assis. die 10 Septembris 1785, §. 6.

Locus tantum procedit in iis personarum coetibus, qui collegium non constituunt. Ibid.

Si ex antiquiore Sodalitiorum consuetudine constet omnibus, Congregationes fieri post processiones, cum ad proprias redeunt Ecclesias, hinc nulla monitio seu interpellatio requiriritur; cum dies sit certa praestituta. Ibid. §.7.

Nonnulli Doctores negant, posse Episcopum vetare, ne sodalitia absque sua licentia congregationes habeant. Ibid. §. 19.

Admittitur tamen, in illius arbitrio reponi si velit Congregationibus per se ipsum, sive delegatum suum intervenire. Ibid.

Hinc consequens est iubere Episcopum posse, ut de habendis Congregationibus certior ipse fiat. Ibid.

Hac de causa sententiae conciliantur, ut scilicet Sodales ad petendam veniam compellendi non sint, compelli tamen posse ad Episcopum certiorandum. Ibid.

Bassius contra Episcopum tenebat, sed id sententiam mutavit. Ibid. §. 20.

Et refert, quod id decreverunt Synodus Taurinensis Episcopi Beiumi, Synodus Farfensis Card. Barberini, et Synodus Lucana Card. Spinulae. Ibid.

Atque reddit rationem, quod nempe Vicarii interventus conservat sodalium libertatem, non laedit. Ibid.

Imo in pecunia collocanda requiritur Ordinarii assensus, qui praenoscat periculoque provideat, ne pecunia personis non tutis gratiose in Congregationibus tradatur. Ibid. §. 21.

Libera Sodalibus debet esse administratio. 18
Assis. die 10 Septem. 1785, §. 11.

De sumptibus praeter certam summam absque Ordinarii venia non conficiendis lex nova non est. Ibid. §. 22.

In Synodo Firmana Card. Paraciani restringitur ad summam nummorum quinque libertas sodalium, praeter quam Episcopi auctoritas intercedere debet. Ibid.

In Synodo Tusculana Card. Ducis Eboracensis administratori ad summum permittitur expensa Iuliorum. 20, praeter quam summam requiritur Officialium omnium consilium, et Vicarii venia, si excedat scut. 10. Ibid.

Quod reditus, qui ad iussa dotium disposita sunt parati, praesumptio favet Episcopo, eiusque legi, contrariis deficientibus probationibus. Ibid. §. 23.

Reprobandae non sunt Officialium electiones 19
viva voce confectae. Assis. die 10 Sept. 1785, §. 15.

Ratio est, quia non est res de Episcopo Ecclesiae dando viduatae, cuius electio secretis committenda est suffragiis. Ibid.

Neque res est de aliorum praelatorum electionibus. Ibid.

Sed de impropria electione agitur in qua consensus naturalis, sive scriptis sive in factis explicitus, satis est. Ibid.

In electionibus confirmandis lex est admittenda, ut duae ex tribus partibus suffragiorum conveniant. Ibid. §. 16.

Si suffragiorum pluralitas in Episcopi et Praelati electione satis est, cur in Officialium impropriis electionibus, duas tertias partes esse necessarias, decernatur. Ibid.

20 Et quoad pertinet ad unionem Societatum, S. Congr. Episc. et Reg. prohibuit Episcopo, ne ad unionem Confraternitatis procederet. Firm. die 26 Nov. 1785, §. 13.

Et S. Congr. Rituum rescindit unionem duarum Confraternitatum sine legitima causa factam. Ibid.

Et ratio est, nam bonorum unius sodalitii ad alterum unio sine laesione et mutatione fidelium voluntatis fieri nequit. Ibid. §. 14.

21 Ex duobus piis sodalitiis, altero sub invocatione SS. Sacramenti, altero S. Mariae suffragii, quae sunt in oppido S. Elpidii ad Mare Firmanae Dioecesis unicum componere perutile Archiepiscopo visum est. Quare unionis bullam exaravit, qua edixit, ut Sodalitium S. Mariae Suffragii subiective, ut aiunt, perpetuo unitum alteri SS. Sacramenti haberetur, et esset. Huius Bullae exequutioni refragati sunt Sodales Suffragii, deteguntque assertam paupertatem Societatis SS. Sacramenti minime existere. Sed Archiepiscopus ipse taxavit illud Sodalitium scut. centum in favorem Hospitalis Civitatis Firmanae; item consensum numquam constat praestitisse. Et ad S. C. accedunt, ut iuxta desideria compleat, et revera S. C. illam unionem ratam non habuit. Firmana die 10 Decem. 1785, dub. 1.

Ac quoad edictum Episcopi die 18 Maii 1786 an sustineatur? rescripsit provisum in primo et secundo. Ibid. dub. 3.

22 Decreverat Assisiensis Episcopus, ne in sua Dioecesi ullae haberentur Congregationes sine Praeside. Rationem decreti addebat, quod liberum congregatis erat pro ingenio, quod magis lubebat decernere etiam adversus Principem, quod non tamen factum unquam fuisset, probabat. Sodales dicebant, se Priores et Rectores habere pro totidem Praesidibus. Itaque examinatum fuit, num Officiales Confraternitatum certiorem facere iubentur in Civitate Episcopum, in Dioecesi Vicarios Foraneos de Congregationibus habendis? S. C. voluit, ut pro extraordinariis Congregationibus quippe certiores praedicti fierent; interventum vero Vicariorum et Episcopi vetuit. Assisien. die 21 Ianuarii 1786, dub. 1.

Pendente adversus eiusdem Episcopi edictum in S. C. recursu, praefata Societas ad Rectoris electionem die 28 Decembris superioris anni pristino more devenit. Episcopus fretus mandato S. C. ut provideret et iuberet, electionem hanc circumscripsit, novoque indicto sodalitii comitio, die 6 Februarii huius anni alius fuit Rector electus. Sodales canonicam fuisse primam electionem contendunt, et circumscriptionem ab Episcopo factam fuisse nullam. Rem S. C. conciliavit, dum ad dubium prolatum, an circumscriptioni esse deberet locus Congregationi postremo habitae? haud esse locum pronunciavit. Ibid., dub. 10.

Dubitari nequit de legitimis resolutionibus, 23
ubi maior intervenientium pars convenerit. Call. *Subs. Dot.* die 15 Decembris 1787, § 4.

Etsi aliquis protestatus sit – *Che non sarò mai per concorrere,* et a ferendo suffragio se abstinuit, quod omnis in reliquis decernendi potestas consolidata est. Ibid., § 6.

Societati aggregatae Archiconfraternitati Ur- 24
bis solum communicentur Indulgentiae ob huiusmodi aggregationes. Reat. die 5 Apr. 1788, § 5.

Episcopus Reatinus pervetustae Societatis 25
B. Columbae titulum addidit Mortis, et mandavit alias Societates associare cadavera non posse sine illa, nisi Confrater adscriptus sit canonice in illis Societatibus ante menses sex obitus illius. Reclamarunt statim Sodales SS. Stigmatum dictae Civitatis, et S. C. declaravit Societati SS. Stigmatum Reatis iuxta votum Episcopi non competere ius aggregandi Sodales et Sorores quocumque tempore etiam in articulo mortis, eorumque cadavera proprio sacco induta in funere ad Ecclesiam comitandi. Reatina die 26 Aprilis 1788, dub. 1.

Et civibus particularibus et incolis Reatis competere ius iuxta votum Episcopi exclusis Fratribus Mortis, nisi invitatis, ius sese adscribendi quandocumque cuilibet sibi benevisae Societati, nec non vocandi ad eorum libitum quascumque ad funera, et defunctorum comitatum statutum est. Ibid., dub. 2.

Societatem SS. Rosarii erectam in Collegiata 26
Ecclesia S. Petri montis Martiani subesse declaratur non Capitulo, sed soli Archipresbytero, sub cuius regimine ante erectionem Collegiatae fuit ex fundatione. Senogallien. die 13 Iun. 1789, dub. 8.

Pro formali valida erectione Sodalitii praeci- 27
pue requiruntur litterae testimoniales Episcopi, quibus Confraternitatis erigendae pietas, et christianae charitatis officia, quae exerceri debent commendatae essent. Urat. *Er. Confrater.* die 3 Decembris 1789.

Irrita sunt societatis comitia in quibus suf- 28
fragium tulerunt sodales inhabiles. Sed contrarium verius. Cerv. die 17 Aprilis 1790, § 5.

His de iure communi plures interesse valent consanguinei. Ibid., § 6.

Contrarium statuit Congregatio deputata anno 1699 ab Innocentio XII pro reformatione locorum piorum urbis, quae ob identitatem rationis ad extera extenduntur sodalitia. Ibid., § 9.

Atque ex ipso iure communi limitatur praemissa regula, ubi aliquod eligendis officialibus obventurum erit lucrum. Ibid.

Quia paria habuerunt suffragia eligi debent per sortitionem. Ibid., § 6.

In Officiis continuare nequeunt Officiales societatis absque licentia Episcopi, vel eius Vicarii Generalis. Ibid., § 10.

Dum in eorum tamen sunt possessione gerere valent, quae ad illam pertinent. Ibidem, § 7.

29 Officiales Societatis post expiratum illorum officium, haud legitime continuare possunt in eo, absque licentia Episcopi, vel eius Vicarii non foranei sed generalis. Cerv. die 17 Aprilis 1790, § 10.

30 Sodalitia inducta sunt ad exercenda opera pietatis ac religionis. Phar. *Un.* die 25 Iunii 1791, § 2.

Sodales uti singuli nullum ius habent ad bona dissolutae societatis. Ibid., § 2.

Et ea bona devolvuntur ad Ecclesiam Parochialem, in qua societas erecta erat. Ibid.

31 Certior fieri debet Episcopus de extraordinariis dumtaxat Societatum Congregationibus. Call. *Subs. Dot.* 28 Novembris 1795, § 38.

32 Electionem Conservatorum Sodalitii S. Mariae Misericordiae Callii, quod Hospitale habet annexum ad tollendos abusus, faciendam esse ab universis Sodalibus iuxta votum Cardinalis Visitatoris, non a solis Nobilibus, declaratum est a S. C., licet, ut ait Episcopus, longo tempore in consuetudinem iam venisse, ut illi administratores ab equestri illius urbis ordine seligantur. Callien. *Subs. Dot.* die 28 Nov. 1795, dub. 4.

33 Sodalitium S. Mariae Misericordiae Callii non est supprimendum, sed opportunis Visitatorum legibus ad pristinam observantiam restituendum. Nam utilia eiusdem pia, et tot praeclara instituta erant vitio tempore delapsa et corrupta. Callien. *Subsid. Dot.* die 28 Novembris 1795, dub. 5.

34 Confraternitates exponere in eorum Ecclesiis SS. Sacramentum non valeant absque licentia Episcopi. Spol. *Func. Eccl.* die 20 Febr. 1796, § 4 et 8.

Neque etiam aggregatae Archiconfraternitatibus Urbis. Ibid., § 6.

Confraternitatibus porro aggregatis communicantur dumtaxat privilegia spiritualia et indulgentiae, nempe indulta et gratiae spirituales. Ibid., § 5.

Archiconfraternitas ipsa Mortis Urbis non communicat facultatem exponendi SS. Sacramentum absque licentia Episcopi. Ibid., § 9.

In una enim Ecclesia Parochiali retineri, atque exponi valet; in aliis vero ex privilegio Sedis Apostolicae vel Ordinarii. Ibid., § 7.

In subditis Ecclesiae Confraternitatum explere valet Parochus functiones parochiales et non parochiales, exceptis earum propriis. Ibid., § 9.

35 Comitiis oeconomicis Confraternitatum se immiscere nequit Episcopus. Ascul. *Breph.* die 9 Iulii 1796.

Et si eis assistere velit, ferre nequit suffragium. Ibid.

36 Ecclesia cessa Confraternitati ab ea manuteneri debet. Asc. *Breph.* die 9 Iulii 1796, § 6.

Et Chirographum Pontificium cessionis accurate exequendum est. Ibid., § 10.

Sodales reddere non debent deputatis sodalitii rationes administrationis, quam reddere quotannis tenentur Ordinario, ne bis eas reddant. Ascul. *Breph.* die 9 Iulii 1796, § 7. 37

Eis vero non deputatis reddere rationes debet ipsorum minister.

Licet omnia sodales subiacere debeant Ordinario. Ibid.

Ad Officiales sodalitii spectat Ministrorum electio. Ibid., § 8.

Licet sodalitium auctoritate ordinaria erectum sit, alienare nequit bona stabilia absque Beneplacito Apostolico. Nullius Non. *Subs. Dot.* die 6 Martii 1797, § 5. 38

Libere tamen disponere potest de illorum reditibus in pios usus, annuente praesertim Episcopo. Ibid.

Et insuper potest secum abducere omnia, quae sua sunt. Ibid., § 6.

Absque eo quod teneantur servare pacta manutenendi Ecclesiam de sacra supellectili, atque alia eidem tribuendi, quia pacta haec adiecta censentur correspective, et quamdiu Confratres in eadem Ecclesia perseverent. Ibid.

Idque ex indole correspectivae obligationis, quae operatur, uno deficiente extremo, alterum quoque cesset. Ibid.

Suppressio Sodalitii S. Monicae erecti in demolienda Ecclesia S. Augustini nuncupati *della Voltre*, in territorio Vallis Nucis permittitur, ac illius reditus uniendos esse aliis Sodalitiis erectis in Ecclesia Parochiali cum eisdem honoribus et oneribus, statuitur; nam nullus eidem adscriptus est Sodalis. Brictinorien. 24 Novembr. 1792, dub. 2, confirm. die 17 Iun. 1797. 39

Translationem Sodalitii *dei Sacconi* Civitatis Cornetanae a propria Ecclesia S. Mariae *del Mare*, quae ruinosa erat, ad Parochialem Ecclesiam S. Antonii probavit Sacra Congregatio iuxta Capitula inter Sodales et Parochum conventa, et ab Em. et Rev. Castilioneo Relatore reformata. In Cornetana *Translationis et Unionis* die 14 Iunii 1806. 40

Concordiam inter Sodalitium et Collegiatam Oppidi Rapagnani initam, in qua Sodalitium omnia sua bona Collegiatae cessit, haec vero omnia onera Sodalitii implenda suscepit, et Canonem annuum scutorum septuaginta rependere spopondit, Sacra Congregatio probavit, iuxta votum Emi et Rmi Cardinalis Litta, qui concordiam expendit. In Firmana *Concordiae* die 20 Decembris 1806. 41

Concordiam inter Sodalitium Pistorum Italorum erectum in Ecclesia S. Mariae Lauretanae Urbis, et Xenodochium ad Sancta Sanctorum, in qua pro restitutione bonorum Sodalitii Xenodochio applicatorum a Gubernio Republicano conventa fuit annua pensio sc. 150, a Sodalitii Deputatis Xenodochio solvenda, re- 42

scindendam esse decrevit Sacra Congregatio, tum ob redituum Sodalitii notabilem diminutionem, tum quia proprium habebat Hospitale pro Pistoribus Italis, quod claudere opus fuisset, si ea pensio persolvi debuisset Xenodochio ad Sancta Sanctorum. In Romana *Rescissionis Concordiae* die 26 Aprilis 1815.

43 Cum e contra eadem causa non adesset, similem Concordiam initam inter Archiconfraternitatem SS. Rosarii, et idem Hospitale ad Sancta Sanctorum servandam esse voluit. In Romana *Rescissionis Concordiae* die 26 Aprilis 1815, ad 1 dub.

44 Attentis peculiaribus circumstantiis, consulendum esse SS. censuit S. Congregatio pro approbatione, et quatenus opus esset, pro nova concessione privilegii Confraternitatis Mortis erectae in Ianuensi Civitate celebrandi quatuor Missas qualibet Feria V maioris hebdomadae: itemque pro approbatione alterius privilegii, ut omnes confratres in Oratorio Confraternitatis S. Eucharistiam eadem die sumentes adimplerent praecepto Paschali, iniuncto tamen onere a Cappellano maiori transmittendi respectivis Parochis notulam Confratrum, qui in praefato Oratorio Eucharistiae Mensae accessissent. In Ianuen. *Privilegii* 15 Aprilis 1820.

45 Esse locum remotioni ab Ecclesia Parochiali Lucensi S. Michaelis in Foro, et restitutioni nedum Simulacri SS. Crucifixi *de' Bianchi* nuncupati, depositi tantum titulo illius Ecclesiae administratoribus concessi ab Archiepiscopo, in suppressione a laica potestate facta Sodalitii vulgo *de' Bianchi,* sed praeterea huic Sodalitio esse restituendum Altare, ac caetera ornamenta eidem Simulacro addicta, quae administratores S. Michaelis a laica potestate deinceps obtinuerant, declaravit Sacra Congregatio. In Lucana *Remotionis et Restitutionis Altaris* 15 Iulii 1820, ad 1 dub.

Et hanc remotionem esse faciendam sumptibus Sodalitii *de' Bianchi;* subrogationem vero alterius Altaris in praefata Parochiali Ecclesia S. Michaelis sumptibus operis pii, seu administratorum eiusdem Ecclesiae S. Michaelis iudicavit eadem S. Congregatio. Ibid., ad 2 dub.

46 Standum esse in decisis statuit Sacra Congregatio, ideoque esse locum remotioni Altaris et Simulacri SS. Crucifixi, caeterorumque ornamentorum ab Ecclesia Parochiali Lucensi S. Michaelis in foro, favore sodalitii vulgo *de' Bianchi.* In Lucana *Remotionis et Restitutionis Altaris* die 24 Novembris 1821, ad 1 dub.

Confirmavit quoque alteram resolutionem, qua cautum fuit, ut haec remotio fieret sumptibus Sodalitii *de' Bianchi,* subrogatio vero alterius Altaris sumptibus Operis pii S. Michaelis, et rem ad R. P. D. Secretarium cum Sanctissimo iuxta mentem remisit. Ibid., ad 2 dub.

47 Ob donatum sibi Aggregationis Diploma Urban. Archiconfraternit. Mortis, ius sibi vindicantibus ad statutas quasdam Sacrorum functiones peragendas sine dependentia ab Episcopo, Sodalibus a S. Rocho nuncupatis in Oppido Lepanti Dioeceseos Narzanensis EE. Patres restiterunt in omnibus. In Lunen. Sarzanen. *Confraternitatis* die 2 Martii 1833, ad 1 dub.

Proindeque prohibitionem Episcopi, qua processiones in primis Dominicis diebus cuiuscumque mensis cum Sacramento extra ambitum Oratorii, et functiones Feriae V in Coena Domini vetabantur, probandam esse dixerunt. In eadem ad 2 dub.

SACRAE CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA.

Sodales Confraternitatis B. M. Virginis de 1
Mercede in Oppido auri Preti anno 1767, potestate facta a Generali illius Religionis, ad Ordinem primarium aggregati sunt. Anno vero 1780 ab Ordinario illius oppidi facultatem obtinuerunt utendi habitu cum cinctura et scapulari, nec non professionis emittendae ad instar Fratrum Tertii Ordinis iuxta ipsius Religionis constitutiones. In via perfectionis progredi cupientes, anno 1844 a Sanctissimo D. N. Gregorio f. m. suppliciter expostulaverunt, ut eorum Confraternitas in Tertium Ordinem proprie ac vere erigeretur, et statuta, quae ad hanc rem apposite condita fuerant, et Sanctitati suae exhibita, apostolica approbatione confirmarentur.

S. C. Episcoporum et Regularium, ad quam postulationis libellus remissus fuerat, relationem et votum P. Vicarii Generalis Religiosorum a Mercede audire voluit. Sollicitus ille fuit Sacram Congregationem docere, et propitiam petitioni sententiam expromere. Post haec positio omnis P. Consultori transmissa fuit, qui rem expenderet.

Hinc negotium pro faciliore expeditione ad quatuor dubia coercuit, nempe:

1° *Se e come convenga di erigere la Confraternita di Auro Preto in terzo Ordine della Mercede nel caso.*

2° *Se e quali facoltà si abbiano a concedere al Vescovo ed al Parroco di Auro Preto.*

3° *Se ed in qual modo si debbano approvare gli statuti della detta Confraternita nel caso.*

4° *Se e quali correzioni e modificazioni meritino i riferiti statuti nel caso.*

Quod pertinet ad primum, Sanctam Sedem pro bono Ecclesiae facilem sese praebere posse petitioni. Quoad vero secundum, postquam ex Relatione P. Vicarii Generalis exscripsit quinque articulos ex Constitutionibus Ordinis desumptos distinction. 4, cap. 1, ubi agitur de Tertiariorum susceptione ac regimine, sic aiebat: *Qualora piacesse alla S. Sede di concedere la*

grazia, sarei di sottomesso parere, che i detti cinque articoli ci fossero inseriti ad literam *prima o dopo la clausola generale:* servatis de iure servandis. *Ma considerato le locali circostanze di Auro Preto, dove non esiste Convento dell' Ordine della Mercede, e trovandosi detta Città molto lontana dalla Residenza del Generale dell' Ordine suddetto, inerendo al Voto del Vicario Generale, sarebbe opportuno, finchè non si fondi un convento dell' Ordine in Auro Preto, che questa S. Sede accordasse al Vescovo di Marianna tutte le facoltà che i Generali e Provinciali della Mercede godono sopra i Terziarii: e con più ragione concedesse al Parroco di Auro Preto l' autorità e tutte le attribuzioni che i Superiori locali di detto Ordine hanno per diritto o per legittima consuetudine sugli aggregati al loro terz' Ordine. Vieppiù si troverà necessario di munire di opportune facoltà il Vescovo Diocesano, qualora si rifletta, che si può con qualche fondamento sospettare trovarsi degli abusi nello stato attuale della Confraternita, nel rapporto al privilegio ottenuto dal Vescovo Diocesano nel 1780 di potere ammettere alla professione i Confratelli come Terziarii della Mercede. A molte cose potrebbe porre rimedio il Vescovo, se oltre alle facoltà che competono al Generale dell' Ordine, fosse anche rivestito di Delegazione Apostolica, limitata al solo oggetto di rimediare agli abusi e di sanare le irregolarità occorse sin qui, qualora faccia di bisogno.*

Circa tertium et quartum dubium, plures animadversiones in rebus particularibus proponebat, quas hic referre nihil esset.

Itaque consultatione proposita cum allatis dubiis in Congregatione Generali diei 22 Novembris 1844, cum titulo: Marianen. *Super erectione*, etc. E. Patres rescripserunt: Ad 1 et 2, *Affirmative iuxta votum Consultoris.* Ad 3, *provisum in 4.* Ad 4, *Communicentur animadversiones Episcopo pro sua norma, quin tamen statuta censeantur approbata.* Et SS. approbavit Resolutionem S. C.

SACRAE CONGREGATIONIS INDULGENTIARUM DECRETA.

1 Quaecumque Sodalitas seu Confraternitas, quae canonice erecta, ex Apostolico Indulto, assuetis gaudet Indulgentiis et Privilegiis, si neque a Iure, scilicet ab Ecclesiastica auctoritate, neque a facto nempe ex Sodalium defectu, solvatur, numquam spirituales gratias impertitas amittit, die 24 Iulii 1833.

2 Virtute plurium indultorum Episcopo Constantiensi benigne concessorum potest dictus Episcopus plures Confraternitates erigere, quasque Sanctitas Sua applicaret Indulgentias, eisdem applicare, sive per se, sive per suos Parochos. At non potest unum ex suis Vicariis Generalibus committere, ut Parochos deleget ad dictas Confraternitates in suis Ecclesiis erigendas: delegatum enim non posse subdelegare est regula iuris, dummodo aliter non constet ex concessione. Vicarius autem Generalis vi delegationis suae ab Episcopo suo potest erectionis 100 Viae Crucis, sive aliarum Indulgentiarum et Confraternitatum Diplomati subscribere, loco ipsius Episcopi qui delegavit; et in casu quod erectio facta sit per Vicarium Generalem, ad hoc specialiter subdelegatum ab Ordinario, cui iam sit tributa facultas subdelegandi, die 19 Decembris 1836.

Nihil obstat ut Confraternitates eleemosynas 3
colligant iuxta legem totam Dioecesim afficientem ab Ordinario praescriptam, erogandas in Ecclesiae seu Oratorii reparationem, atque ornatum, vel in alios pios usus de consensu eiusdem Ordinarii, iuxta Clementis VIII Constitutionem, § VIII, proindeque Sodalitatum associationes validae, privilegia ac Indulgentiae adnexae minime extinctae, die 11 Iunii 1838.

Inter Chartas, quae in Ecclesia S. Walde- 4
trudis Dioecesis Tornacensis asservantur, inveniuntur Bulla et Decreta Episcopalia quibus conceditur facultas erigendi Confraternitatem dictae S. Waldetrudis; sed cum dubitatur an praefata Confraternitas unquam erecta sit, vel non defectu Confratrum desierit existere, cumque vi et tenore Bullarum Confraternitas in perpetuum erigenda esset, quaesitum fuit: An novae erectionis canonicae opus sit ad instaurandam hanc Confraternitatem; vel, si nondum erecta fuit, Bullis et Decretis praedictis uti nunc adhuc liceat. S. Congr. respondit: Non indigere nova canonica erectione pro Sodalitate instauranda S. Waldetrudis ac, si etiam ob defectum Confratrum ipsa desierit, tamen Indulgentiae ac Privilegia in enunciata Bulla contenta, minime amissa sunt, proindeque vigere, die 28 Ianuarii 1839.

Non essendosi mai conformati in Francia, 5
come anche nella Diocesi di Valenza, al modo prescritto da Alessandro VIII, nella sua Bolla riferita dal Ferrari per l' erezione delle Confraternite; si domanda: se queste Confraternite sono validamente erette, essendosi da Roma chiesto un Indulto in conformità del quale si è agito. Il processo Verbale d' ogni erezione è stato fatto in ogni Parrocchia, e segnato dal Vicario Gen. Capitolare. Sacr. Congr. respondit: *Affirmative quoad validitatem, extante iam S. Sedis Indulto derogatorio Bullae Clem. VIII,* die 5 Februarii 1841, ad dub. 3.

Dimandata la S. Congregazione: se è lecito per il gran numero dei concorrenti nel dare il Santo Scapolare recitare in plurale la piccola formola *Accipe, vir devote,* ecc. rispose: *Affirmative iuxta praepositam Rubricam in precibus benedictionis S. Scapularis.* Ibid., 7 Februarii 1841, ad dub. 4.

6 Interrogata la Congregazione: Se i Confratelli della Buona Morte debbano per opera ingiunta eleggere una o più delle regole della Compagnia, descritte nel libretto, che ha per titolo: *Orazioni e preci... per impetrar buona morte, coll' aggiunta del metodo* ecc. o possano scegliere alcun' altra opera pia *ad arbitrio*, rispose: *Affirmative quoad primam partem, quatenus ita a Statutis, seu Regulis Sodalitatis praescriptum sit: Negative quoad secundam;* 6 Martii 1840, ad 1 dub.

Chiedendosi ancora: Se tralasciando di fare l' opera che hanno eletta, i Confratelli restino privi non solo del merito delle buone opere di quella specie, che si fanno dagli altri Confratelli, ma anche delle Indulgenze, la S. Congregazione in risposta dichiarò: che sì, *usque dum electa opera non adimpleantur*. Ibidem, 2 dub.

Parimente se sia assolutamente necessario l' eleggere di fare alcuna opera pia per essere ammesso alla Compagnia? rispose: *Affirmative et iuxta Regulas de sodalium Receptione*. Ibid., 3 dub.

La Compagnia della Buona Morte oltre le Indulgenze registrate nel Sommario della Congregazione Prima Primaria, gode anche i Privilegi nel medesimo registrati, *nisi ab alia contraria dispositione prohibeatur*. Ibid., 4 dub.

Allorchè nel Sommario della stessa Congregazione Prima Primaria si legge: *Indulgentias consequi poterunt ubivis locorum commorantur, si apud Ecclesiam eorumdem locorum, aut alibi ut poterunt, opera praestabunt quae sunt servanda:* non s' intende solo della Chiesa principale del luogo. Verba enim, aggiunge la Sacra Congregazione, *clare aut alibi, ut poterunt,* clare aperteque demonstrant, non in primariis tantum Ecclesiis, verum in caeteris aliis, in quibus *opera praestabunt, quae sunt servanda*. Ibid., 5 dub.

7 Interrogata ancora la Congregazione: Se coll' accompagnare al Sepolcro i Cadaveri de' defonti, col visitare gl' infermi e carcerati, pregare per gl' infermi e per i morti, e per altre opere pie si possono lucrare otto anni d' indulgenza, essendo che nel Catalogo della Buona Morte se ne concede per tali opere un anno, e in quello della Compagnia Prima Primaria, l' indulgenze della quale sono estese a quella della Buona Morte, se ne concedono sette, rispose: *Affirmative, quatenus vera existat utraque concessio, atque authenticum dignoscatur Primae Primariae Sodalitatis Summarium*. Ibid., 6 dub.

8 I Confratelli impediti ragionevolmente dal ricevere i Sacramenti e dal fare la visita alla Chiesa, possono lucrare le Indulgenze con un' opera ingiunta loro dal Confessore, se nelle Concessioni delle Indulgenze della Confraternita si è espressa questa facoltà. Ibid., dub. 7.

L' opera quotidiana ingiunta del *Pater, Ave* 9
e *Credo* e dell' Aspirazione *Dolce Cuor* ecc., ai Confratelli del S. Cuore è necessaria solo per lucrare le Indulgenze nei primi sette articoli del Sommario. 6 Marzo 1840, dub. 1; Sodal. SS. Cordis Iesu et S. Aloysii.

Per l' Indulgenza del num. VI del detto Som- 10
mario, come per le altre, è necessario pregare secondo l' intenzione del Pontefice; *nam in singulis Indulgentiis acquirendis,* respondit S. C. *praeponenda erit Intentio orandi iuxta mentem Summi Pontificis*. Ibid., dub. 2.

I Confratelli, impediti dal far la visita alla 11
Chiesa e dal Confessarsi e Comunicarsi non possono lucrare le Indulgenze dei num. VIII, IX, X, XI col fare un' opera pia ingiunta dal Confessore, perchè solo sotto il num. X e XII si parla della dispensa dalla visita della Chiesa. Ibid., dub. 3.

Trasferendosi la Festa del SS. Cuore a te- 12
nore del privilegio, s' intendono trasferite anche le indulgenze della Novena, dei sei Venerdì, e delle sei Domeniche precedenti, secondo il IV avvertimento del Sommario, e secondo tutto il Sommario stesso. Ibid., dub. 4.

. Per lucrare l' indulgenza dei sei Venerdì e 13
delle sei Domeniche precedenti la detta Festa, è necessario, come nelle sei Domeniche di S. Luigi, ricevere i Sacramenti in tutte le sei, e fin da principio aver in animo di ciò fare; perchè sotto il num. XII si pone per condizione necessaria la Confessione e Communione in ogni Domenica, o Feria sesta. Ibid., dub. 5.

Interrogata la S. Congregazione: Se nelle sei 14
Domeniche di S. Luigi sia necessaria assolutamente la Confessione: dicendosi nel Decreto di esse: *Vere poenitentes et S. Communione refecti,* e non *vere poenitentes et confessi,* come in altri Decreti, rispose: *Negative et iuxta Decreta Clementis XII ex Secr. S. Congreg. Indulg. die 11 Decembris 1739 et 7 Ian. 1740, dummodo nullius lethalis culpae conscii sint, ac proinde in statu gratiae*. Ibid., dub. 6.

Chiesta ancora se chi cominciò tali Domeni- 15
che, essendo in appresso impedito in alcuna dal ricevere i Sacramenti e dal fare le altre opere ingiunte, possa lucrare l' Indulgenza facendo alcun' opera pia ingiunta dal Confessore, ovvero debba rimetterle in appresso, parimente rispose: *Negative. Exercitium est enim continuum, nec aliis operibus iniungendis commutandum*. Ibid., dub. 7.

Trasferendosi la Festa del SS. Cuore e di San 16
Luigi per farla più solenne in appresso, e nel giorno proprio facendosi pure una piccola Festa con Messa cantata ecc. non si può lucrare l' Indulgenza Plenaria nell' uno e nell' altro giorno, essendo stata concessa una sola Indulgenza tanto per la Festa di S. Luigi, quanto per quella del SS. Cuore di Gesù, con potestà di

trasferirla nel giorno in che è trasportata la detta Festa. Ibid., dub. 8.

17 Essendo consultata la S. Congregazione: Se nelle Feste di Maria SS. ricordate nel num. X del Sommario delle Indulgenze siano comprese solamente la *Visitazione* e la *Presentazione*, ovvero anche le altre *ad Nivem, del Carmine, del Rosario* ecc. e se quelle degli Apostoli siano solo quelle che prima erano di precetto, od anche le altre, come della Cattedra di S. Pietro, della Conversione di S. Paolo ecc. rispose: *Affirmative; generaliter loquendo, pro Festis Beatae Mariae Virginis intelliguntur illa tantum quae mysterium aliquod eiusdem B. V. exprimunt; prout quinque Festa de praecepto iuxta Kalendarium Romanum, Conceptionis scilicet, Nativitatis, Annunciationis, Purificationis et Assumptionis, et aliae duo, Visitationis nempe ac Praesentationis; quoad vero Apostolos, illa dumtaxat intelligenda sunt, quae dies natalis uniuscuiusque commemorant.* Ibid., dub. 9.

18 Proposto il dubio: Se il tempo utile per la Visita della Chiesa nel giorno della Indulgenza si abbia sempre da computare dai primi Vesperi al tramonto del Sole, ovvero si possa anche computare da una mezza notte all'altra, rispose: *Affirmative, quando agitur tantum de Indulgentia in aliquo die festo acquirenda; Negative in aliis Indulg. quae etsi incipiant post mediam noctem diei in quo concessae sunt, cessant tamen in Solis occasu iuxta praxim S. Congr. Indulgentiarum die 6 Martii 1840.* Ad utramque Sodal.

19 Essendo ancora dimandato: Se quando le Indulgenze delle Stazioni, ed altre non sono plenarie, sia necessario per lucrarle ricevere anche i Sacramenti, ovvero basti visitare la Chiesa, la Sacra Congregazione rispose: *Negative; susceptio enim Sacramentorum pro Plenariis tantum Indulgentiis lucrifaciendis necessario requiritur, nisi tamen pro aliqua Partiali sit ista expressa conditio in peculiaribus Concessionibus apposita.* Ibid., dub. 2.

20 Interrogata ancora: Se essendo coll'estensione dell'Indulgenze delle Stazioni concessa indulgenza parziale in ogni giorno delle quattro tempora, e di quaresima e dell'Ottava di Pentecoste; nelle quattro tempora che cadono nella quaresima e fra la detta Ottava si possa lucrare Indulgenza per l'uno o l'altro titolo, e perciò doppia. Se essendo, colla estensione delle Indulgenze delle Stazioni, concessa Indulgenza parziale nel giorno di Pentecoste, dell'Epifania ecc. ed in tali giorni con altri Decreti essendo concesse altre Indulgenze parziali o plenarie, si possano lucrare le une insieme e le altre. Così di altri casi simili parimenti rispose: *Affirmative, adimpletis tamen singulis respectivis operibus iniunctis, visitationis nempe, orationis* etc. Ibid., dub. 3.

Particularia Statuta Confraternitatum non 21
obligant sub poena nullitatis Indulgentiarum, dum illa sint potius ad regimen et ad rectam Sodalitatis administrationem; minime vero tamquam iniuncta opera ad Indulgentias acquirendas.

Licet particularia Statuta non designent Pa- 22
rochum directorem Sodalitatis in propria Paroecia erectae, tamen admissiones validae et Indulgentiae acquiruntur; dummodo Parochus sit ab Episcopo deputatus ad recipiendos Sodales. Sub poena nullitatis tenentur Episcopi Sodalitates erigentes Indulgentiarum communicationem non quavis formula, sed illa adprobata Clementis VIII uti. Die 25 Ianuarii 1842.

Episcopus virtute Apost. Delegationis in pro- 23
pria Ecclesia seu Paroecia Confraternitatem erigens nec esse nec censeri debet Rector eiusdem Confraternitatis, excepto solummodo casu, quod in illa Ecclesia seu Paroecia nullus alius esset qui possit destinari; et tunc eo ipso quod Episcopus ibi erigit Sodalitatem, tacite videtur Rectorem designare Ecclesiae Pastorem, non iure suo utendo, sed Sodalitatis necessitate Rectorem exigentis.

Impedito Pastore, potest eius Vicarius Re- 24
ctoris munia obire, dummodo Vicarius sit de gremio Sodalitatis.

Nec potest Episcopus declarare Rectoris mu- 25
nus ab Ecclesiae Pastore, quae Sodalitate donatur, in perpetuum fore obeundum, nisi Episcopus speciales habeat facultates: nam generice loquendo, quotannis fieri debet Rectoris aliorumque Officialium Sodalitatis electio. 7 Iunii 1842.

Parochus, seu Moderator Confraternitatis cu- 26
iuscumque, sive legitime impeditus, sive non, non potest licite et valide sibi Vicarium, vel alium Presbyterum quemcumque approbatum subrogare ad recipiendum Fideles Confraternitati adscribendos, nec habitus Sororum vel Confratrum et Coronas seu Rosaria benedicere cum applicatione Indulgentiarum nisi in Commissione ei facta ab habente auctoritatem delegandi, expresse cautum sit, ut Vicarius, sive alius Presbyter subrogari posset. Quae si peragantur, fierent cum detrimento Fidelium Confraternitati adscribendorum vel adscriptorum, deficiente in Sacerdote adscribente seu benedicente legitima auctoritate, die 22 Aug. 1842.

Nulla determinata formula necessaria est Epi- 27
scopis sub poena nullitatis pro erectione Sodalitatis, cum haec praescribatur tantum pro erectione Sodalitatum a Regularibus peragenda.

Sodalitatis Administratorum electio non est 28
necessaria sub poena nullitatis, cum illa tantum spectet ad Sodalitatum bonum regimen.

Potest Episcopus designare Directorem unius- 29
cuiusque Confraternitatis suae Dioecesis sive iam existentis, sive ab ipso ex speciali apostolica facultate erectae, die 18 Nov. 1842.

30 Parochi et Conventuum Cappellani qui ab auctoritate apostolica ab Ordinario subdelegantur ad effectum erigendi, cum applicatione Indulgentiarum in Ecclesiis et publicis Oratoriis pias Sodalitates SS. Rosarii et Scapularis, eo ipso quod sint pro tempore muneris moderatores designati, non habent facultatem benedicendi cum assuetis Indulgentiis Rosaria et Scapularia, quando nulla facta sit mentio in concessionibus Apostolicis de facultate Rectoribus pro tempore tradenda ad effectum benedicendi Rosaria, Scapularia etc., die 18 Novembris 1842.

31 Omnes et singuli Articuli adnexorum Parisiensium statutorum Archiconfraternitatis Immaculatae Conceptionis B. M. V. erectae Parisiis in Ecclesia vulgo dicta *les Petits–Pères* non sunt necessarii et essentiales ad constituendum in suo esse hanc Sociatetem, pro lucrandis Indulgentiis eidem concessis: eo quod statuta sunt potius ad regimen et ad rectam Confraternitatis administrationem, die 12 Maii 1843.

REV. FABRICAE S. PETRI DECRETA.

1 Officiales Sodalitiorum SS. Sacramenti et B. Virginis Rosarii, quorum tenues sunt reditus, remedium suspensionis onerum Missarum, vel reductionem per lapsum viginti annorum, ut, facto pecuniarum cumulo, Altarium, Oratoriorum sacrarumque supellectilium necessitatibus occurreretur, implorarunt. S. Congr. precibus annuit, sed iuxta modum. Mutinen. *Susp. vel Red. Oner.* die 20 Ianuarii 1781.

2 Iure Legati Puella Gratia et Franciscus Casini reliquerunt Missarum onus Archiconfraternitati SS. Nominis Mariae Urbis, habita ratione substitutionis casu quo illud minime acceptum haberet. Utrumque pium legatum sodales admiserunt, sed inde cognoverunt, quod fructus ex relictis locis Montium eleemosynam pro unoquoque sacro a Benedicto XIII Pont. Max. praescriptam, non attingunt, et hac de causa petierunt reductionem ad taxam eleemosynae perpetuae, et S. Congr. gratiam petitam indulgere non dubitavit. Romana *Reduct. Oner. Miss.* die 12 Maii 1781.

3 In Archivio proprio Confraternitatis SS. Sacramenti Terrae Bondeni asservari et custodiri debent omnes Libri, Scripturae et monumenta ad eam spectantia ad nutum Ordinarii loci S. Congr. statuit. Ferrarien. *Confr.* die 14 Septembris 1782, dub. 9.

4 Magdalena Bessoni viro suo Antonio Fumei haeredi usufructuario mandavit, ut post eius mortem ex suae dotis fructibus tot Missae in loco haeredi beneviso celebrarentur. Archiconfraternitatem haeres elegit SS. Sacramenti, erectam in Ecclesia S. Mariae supra Minervam, eique assignavit quasdam domunculas, alieno dominio subiectas, retento sibi onere solvendi scut. 10 loco pensionum; et eleemosynam convenit in ob. 30 pro qualibet Missa, et convenit ulterius, ut si domus instauratione vel nova aedificatione indigeret, celebratio Missarum suspenderetur. Archiconfraternitas possessionem nacta domorum, ad compellendum haeredem pro reparatione earum, litem sustinuit; opinatur itaque reductionem habere ad quinque Missas, vel saltem suspensionem Missarum, donec de impensis reficiatur. Sed S. Congr. definitionem protulit, et Card. Praefecto iuxta instructionem rescripsit. Romana *Red. seu Susp. Oner. Miss.*, 21 Iunii 1783. Reproducta causa, affirmativum prodiit responsum, iuxta votum Card. Protectoris, servata quoad Missas celebrandas ex reditibus Domus ad Arcum puritatis manuali, solutis mensilibus, die 18 Iun. 1785.

Ex duobus piis Sodalitiis, altero nimirum 5
Sanctissimi Sacramenti, et altero S. Mariae Suffragii, quae inter caetera in Oppido S. Elpidii ad mare Dioeceseos Firmanae enumeratur, unum composuit Archiepiscopus. Suffragii Confratres obtenta redintegratione, percontati etiam fuere, an, et a quo tempore, et in qua summa restituendi essent fructus? et responsum tulerunt ad D. Secretarium cum SS. pro condonatione. Firmana die 10 Decembris 1785, dub. 3.

Episcopi Assisiensis edictum, quo societati- 6
bus iusserat, ut praeter retentionem Libri resolutionum, quae in Comitiis capiuntur, conficiatur etiam alius codex administrationis oeconomicae, cum adnotatione facultatum ab Ordinario pro faciendis sumptibus et investimentis datarum, sustinendum esse in omnibus Sacr. Congreg. sancivit. Assisien., die 21 Ian. 1786, dub. 7.

Ascanius Bologninius Archiconfraternitati 7
B. M. V. de Monte Carmelo in Ecclesia Sancti Chrysogoni erectae, Legatum reliquit scutor. 250 cum onere celebrationis unius Missae in singulas hebdomadas et unius Anniversarii. Hanc summam in censu domus investivit Sodalitii Camerarius; domus autem censita ad alium possessorem iam pertinere deprehensa est: hinc labore contenditur pro oneris deletione, quum nulli amplius percipiantur fructus; et affirmativum prodiit rescriptum, iuxta nempe votum Protectoris, qui deletioni consenserat. Romana *Delet. Oner.*, die 6 Maii 1786.

Suppressa Societate Confalonis Vetrallae, 8
eius bona unita fuerunt Sodalitio Misericordiae eiusdem Civitatis, cum onere celebrandi sacrum feria sexta cuiuslibet hebdomadae in adiplementum Legati Bracalini. Sed quum Missa ex tenuitate redituum fuisset frequenter omissa, duo nunc Sodales postulant, ut legatum implere liceat per Sacrificium, quod singulis diebus festis celebrat Cappellanus Sodalitii absque ulla obligatione; et ut Sacrificium ipsum, quod Legati vi agendum esset in derelicta Ecclesia S. Petri, ad suppressam olim Societatem Con-

falonis spectante, impleri in propria Ecclesia valeat; et utrique petitioni Sacr. Congr. favit. Viterbien. *Trans. Miss.*, die 19 Maii 1787.

9 Duplex Laurentius Bacci Ciarpi reliquit Legatum Societati Sacrorum Vulnerum Christi, erectae in Ecclesia S. Philippi Nerii ad Viam Iuliam; primum cum onere Sacri hebdomadalis, secundum sacri menstrui; qua de causa, post diuturnam litem, duo loca Montium Communitatis anno 1657 tradita fuerunt. His extractis anno 1693, sive anno 1696, Societas, hasta posita, alienationem novissimi investimenti pro peculiari eius debito passa est. Hinc omissum fuit, ac ex iusto aliquo titulo id factum fuisse beneficio 130 annorum, asseritur, et exemptio sacri hebdomadalis petitur; S. Congr. precibus tamen non annuit. Romana *Leg.*, die 19 Ianuarii 1788, dub. 1.

10 Ad augendum Deiparae cultum Marchio Ugo de Popolis reditus Sodalibus SS. Rosarii assignavit 40 scut., ut harmonicus Litaniarum cantus singulis sabatis, pervigiliis, Festisque eidem dicatis, haberetur, voluitque, ut haeredes in perpetuum supplerent. In eadem causa alii pii testatores pecuniam legarunt. Intermissae fuerunt Litaniae, ut argenteam Crucem a pignore Sodales redimerent, qui prorogationem suspensionis deinde obtinuerunt. Nuper vero preces fundunt pro absolutione quoad praeteritum, et pro commutatione voluntatum quoad futurum, ut permissio Cantus Gregoriani perpetua fieret, et detracto cantorum stipendio, reditus in dotem erogarentur; S. Congr. rem non definivit sed demandavit, ut praefigeretur a Card. Archiepiscopo terminus haeredibus Hugonis, ad deducendum iura sua in S. Congr. Bononien. *Commut. volunt.*, 26 Aprilis 1788, dub. 1 et 2. Deinde commutatio fuit denegata ad dub. 1, et quoad dub. 2 mandatum fuit, ut quoad illarum voluntatum exequutionem provideri debeat, haeredesque Populi teneri tantum ad redintegrationem usque ad summam scut. 39, die 15 Maii 1790.

Vicarius Apostolicus Setinus, occasione Visitationis Collegiatae B. M. in Coelum Assumptae Sulmonis in Latio, accepti et expensi librorum exhibitionem sub poena suspensionis, ut reddatur ratio Synodalibus Syndicis, decrevit. De hoc praetenso iniusto decreto Capitulares conquesti sunt, eo quod ex propriis Constitutionibus illos exhibere, et rationes reddere tenentur revisoribus Capitularibus, et saltem reformari petunt a S. Congr. quae validum iuxta modum respondere putavit. Terracinen. et Setin., die 18 Iunii 1796, dub. 4. 11

Sodalitium erectum in Ecclesia S. Vitalis Parmae sub titulo Suffragii, ubi nonnullae Cappellaniae Residentes nuncupatae adsunt, plurimis gravatum oneribus missarum, functionum, manutentionis Ecclesiae ac Sacrarii, et reditus haud pares oneribus habens, propendit in Missarum reductionem ad eleemosynam ob. 15. Sacr. Congr. eam indulsit ad taxam manualis iuxta votum Episcopi. Nam Residentium continuum servitium in Ecclesia Sodalitii necessarium visum fuit. Parmen. *Red. Miss.*, die 11 Februarii 1797, dub. 1. 12

CONGRUA

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Literas Apostolicas, quibus Parochialis Ecclesia S. Donati loci de Polenda, unita iam antea mensae Episcopali, ad statum collativum fuit ab Episcopo Brictinoriensi redacta, et Parocho nonnulla assignata praedia ad sui conservationem, ratas habuit S. C. etiamsi affirmetur oratores circumvenisse Pontificem, dum ei relatum fuerat bona praedicta ad parandam Rectori congruam, et onera explenda sufficere. Brictinorien. *Congruae*, 10 Decembris 1785, 1 dub., confirm. 15 Septembris 1787.

2 Congruam in pecunia assignatam Parocho S. Michaelis, et solvendam a Rectore Ecclesiae SS. Iosephi et Marci immunem declaravit Sacr. Congr. a praestatione ratae commodi, quod ex motu proprio diei 19 Martii retineri potest a possessoribus fundorum rusticorum. In Hortana *Congruae*, die 28 Febr. et die 15 Apr. 1807.

3 Congruae incrementum Parochi S. Salvatoris in Campo denegavit S. Congregatio, firma remanente solutione scutorum 99, 60, et incertorum perceptione favore eiusdem Parochi. Quoad vero expensas huius Paroeciae, teneri Abbatem Commendatarium Farfensem Sacra Congregatio definivit, iuxta notulam liquidandam ab E. Urbis Vicario ad formam Brevis Urbani VIII. In Romana seu Nullius Farfen. *Congruae*, die 19 Dec. 1807.

Haereditatem Archipresbyteri Antonini erogandam esse in beneficium Ecclesiae S. Thomae Apostoli Oppidi Turritae, non in congruam Archipresbyteri, definivit Sacr. Congr. In Nepesina *Haereditatis*, die 7 Maii 1808. 4

Ad succurrendam tenuitatem Congruae Parochi S. Annae Oppidi Paleani, Sacr. Congr. iuxta votum E. Episcopi suspendit tres ex quinque missis hebdomadalibus, quas Parochus ratione Beneficiorum unitorum celebrare debebat. Praenestina *Congruae*, die 18 Martii 1809. 5

Dum S. Congregatio stetit in primo et secundo loco decisis, tertio confirmavit assignationem decimarum factam congruae loco favore dismembratae et noviter erectae Ecclesiae S. Mariae Magdalenae Collium. In Reatina *Dismembrationis* 2 Iunii 1821, ad 1 dub. 6

Tenuitati vero congruae Ecclesiae Matricis, 7

et Collegiatae Alabri antequam provideret, Sacr. Congr. scribendum esse duxit Episcopo, qui, transmissa fundatione eiusdem Collegiatae, referret de qualitate servitii choralis, statu activo et passivo Paroeciae, et Ecclesiae Collegiatae per decennium, comprehensis incertis et distributionibus, necnon beneficii ab Archipresbytero Matricis possessi, et quatenus opus esset proponeret media augendi illius reditus, salvis tamen decimis, et congrua dictae novae Paroeciae assignatis. Ibid., ad 2 dub.

8 Ut tenuitati Congruae Plebani S. Petri Aesinae Dioecesis provideretur, Sacr. Congr. dixit in congruae augmento computari quidquid superesset ex reditibus Legatorum Missarum ultra eleemosynam manualem; ideoque reductionem denegavit Legatorum Pesciotti aliorumque: concessit vero hanc reductionem ad manualem quoad Legata Mucci, Baldassini, Agostinelli, ac voluit ut E. Episcopus curaret fieri inscriptionem super fundis gravatis, et descriptionem in Tabella. In Aesina *Reductionis et absolutionis* die 20 Martii 1824, ad 1, 2, 3 dub.

9 Attenta dicti Plebani Congruae tenuitate, Sacra Congregatio, celebratis tribus Missis pro omnibus omissionibus, quoad Missas in praeteritum non adimpletas, consulendum SS. pro absolutione censuit. In eadem ad 5 dub.

10 Ad D. Secretarium cum SS. iuxta mentem rescripsit Sacra Congregatio, quoad augmentum congruae Aemygdio Pauri Plebano Castri Ferretti Anconitanae Dioecesis apoplexia correpto. In Anconitana *Congruae,* 9 Iulii 1825.

SACRAE CONGREGATIONIS
EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA.

1 Translato ad Ecclesiam Caesenatensem R. P. D. Castracane, Episcopo Cerviensi, successit eidem in episcopatu anno 1838, die 11 Febr., R. P. D. Balletti.

Cum vero Mensae Cerviensis reditus in bonis rusticis omni fere ex parte consisterent, memoratus Balletti pro sua suaeque familiae substentatione nihil ex episcopali praebenda percipere poterat usque ad futurum mensem Iulii, quo agrorum segetes recolligerentur.

Ratus itaque in huiusmodi casu ex sacrorum canonum praescripto ac generali consuetudine sese pro sua congrua ius habere ad fructus, quos Antecessor percepisset anno 1837 pro rata temporis, quo ad mensem Iulii residuum erat, supplex institit penes Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium, ut auctoritate sua ad huiusmodi congruam praestandam Episcopum Antecessorem adigeret, et insimul summam ab eodem debitam liquido determinaret.

Congruam siquidem ab Antecessore deberi successori, quando beneficii reditus ab illo percepti sunt, et successor non habet, unde vivat, donec novorum redituum collectio accidat, probare satagebat ex auctoritate Sacrae Rotae Romanae decis. 342 Rec., n. 1, p. 14; Card. de Luca de Benefic. disc. 83, n. 5; Panimolle decis. 20, annot. 1, n. 42.

Hac autem in re habendam esse rationem temporis, quod residuum est post obtentum a successore beneficium ostendebat ex iis, quae docet praesertim Covarruvias l. 1, c. 15, n. 12 in fin. Quam doctrinam confirmatam fuisse aiebat tum ex Sacr. Congr. Conc. in Signina *Constituti* 24 Ianuarii 1828, tum nuperrime ex ipsa Sacr. Congreg. Episcoporum et Regularium in Spoletana *Repartitionis fructuum,* in comitiis generalibus diei 7 Iunii 1839.

At vero R. P. D. Castracane Antecessor in 2
Episcopatu Cerviensi opponebat, ab Episcopo ius irrevocabile acquiri in fructibus, quos a solo separaverit tempore, quo ad alium Episcopatum translatus fuit, Ferraris V. *Episcopus,* art. 3, n. 63, exemplo usufructuarii. Quia imo consuetudinem, quam in sui utilitatem adversarius obiiciebat, reapse nec adesse nec observari demonstrabat ex testimonio Card. De Luca disc. 83 de Benefic., num. 5 et seq.

Itaque proposita causa, iuris ordine servato, in partium contradictione die 20 Dec. 1838, cum dubii formula: *Se ed in qual modo Mons. Castracane debba somministrare a Mons. Balletti la suddetta Congrua?* Eminentissimi Patres rescripserunt: *Affirmative pro summa liquidanda:* ut patet ex Cervien. *Congruae* diei praedicti

At vero, cum pars, quae causa ceciderat, facultatem obtinuisset, ut iterum audiretur, causa rursus proposita fuit 14 Martii 1841, cum dubii formula, quae sequitur: *Se debba confermarsi, o riformarsi il Rescritto del giorno 20 Decembre 1838.* E. Patres rescripserunt *Dilata.* Cum vero postea quaedam inter partes concordia, seu transactio esset proposita, E. Patres sua approbatione confirmaverunt: et concordia plenum habuit effectum.

CONSCIENTIA

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Presbyteros simplices Civitatis Interamnensis adigendos esse ad assistentiam Pontificalibus proprii Episcopi, necnon ad collationes Casuum moralium et Sacrorum Rituum ad formam Concilii Romani tit. 15, cap. 9, edixit S. Congreg. In Interamnen. *Decr.* 20 Novembris 1802.

Presbyteros simplices Civitatis Interamnensis 2
adigendos esse ad assistentiam Pontificalibus proprii Episcopi, necnon ad interessendum collationibus casuum moralium et S. Rituum ad formam Concilii Romani tit. 15, cap. 9, definivit S. Congr. confirmans resolutionem praecedentis anni. In Interamnen. *Decretorum* die 26 Martii 1803.

CONSUETUDO

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETUM.

1 Primum est, quod in Ecclesia Oscen. Epistola decantatur in pulpito iuxta Chorum, ubi Episcopus residet, non autem in Presbyterio.

2. Item Evangelium decantatur ibidem.

3. In Missa solemni dantur a Sacerdote tres benedictiones.

4. In Processionibus tam intra quam extra Ecclesiam, et in absolutionibus mortuorum, etiam loco parato, Sacerdos, Diaconus et Subdiaconus, ut aequaliter incedant, portant pannum sericum in forma Gremialis.

5. Subdiaconus autem, qui Celebranti assistit, non defert, neque tenet Crucem, sed Crucifer arius deputatus specialiter indutus Superpelliceo sine Pluviali.

6. Diaconus et Subdiaconus sedent ad *Kyrie eleyson, Gloria* et *Credo* in Missis Conventualibus et Anniversariis, etiam dum dicitur Graduale et Epistola.

7. Hora sexta dicitur ante Missam, et si diceretur postea, celebratio esset intempestiva, quia propter frigiditatem terrae populus tardius venit ad Ecclesiam.

8. Dicitur *Credo* in Missa solemni statim finito Evangelio ante Concionem.

9. In diebus Adventus, Quadragesimae et aliis ieiuniorum Diaconus et Subdiaconus non utuntur Planetis plicatis, sed Dalmaticis.

Et insuper nonnulla alia, licet perpauca, his similia, quae omnia a consuetudine Provinciae et Ecclesiae Oscen. derivantur.

10. Dubitatur, an Canonici praefati possint se tueri huiusmodi generali consuetudine in praemissis, ita ut non possint, neque debeant cogi recedere ab illis, praetextu, quod in aliquo, non tamen in Sacramentalibus, sunt diversa a caeremoniis.

S. C. rescribendum censuit: Ad primum: *consuetudo cantandi Epistolam in Choro in pulpito, si adhuc in Ecclesia Oscen. servatur, tollenda non est, sed retinenda, cum sit antiqua.* Ad secundum: *idem respondendum, ut scilicet servetur consuetudo cantandi Evangelium in ambone, sive in pulpitu, cum id fel. rec. Pius V permiserit in sua Bulla specialiter pro Regnis Hispaniarum edita die 17 Decembris 1570.* Ad tertium: *in Missa solemni cum datur benedictio in fine semel tamen producti debet signum Crucis super populum a Sacerdote celebrante, ut in Missalibus emendatioribus habetur.* Ad 4 et 5: *In Processionibus et Absolutionibus non debent Subdiaconus, Diaconus et Sacerdos aequaliter incedere, sed Subdiaconus debet praeire deferens Crucem medius inter duos Acolythos tenentes candelabra accensa. Praeterea permitti potest, ut Subdiaconus, Diaconus et Sacerdos parati dum incedunt, deferre possint pannum sericum ante se, tamquam gremiale, stante ea consuetudine.* Ad 6: *Diaconus et Subdiaconus sedere possunt una cum Celebrante, dum cantatur a Choro* Kyrie eleison, Gloria et Credo, *et si dabitur tempus, licebit eis etiam sedere dum cantatur Epistola a Subdiacono et Graduale a Cantoribus.* Ad 7: *Missa Conventualis dici debet post Tertiam in Festis duplicibus, et in diebus Dominicis iuxta Rubricam Missalis, non post Sextam; quod si propter terrae frigiditatem populus tardius venit ad Ecclesiam, praestat differre tempus recitandi Tertiam, quam debitum ordinem intervertere.* Ad 8: Credo *in Missa solemni dici debet post Concionem, non ante, iuxta Rubricas Missae et consuetudinem Romanae Ecclesiae.* Ad 9: *In diebus Adventus et Quadragesimae Diaconus et Subdiaconus uti debent planetis plicatis non Dalmatica et Tunicella, iuxta Rubricas Missalis.* Ad 10: *Consuetudines, quae sunt contra Missale Romanum, sublatae sunt per Bullam Pii V in principio ipsius Missalis impressam, et dicendae sunt potius corruptelae, quam consuetudines, neque illis possunt se tueri Canonici, quominus cogi valeant per Episcopum ad observantiam Rubricarum et Regularum Missalis.* Oscen. die 16 Martii 1591.

Capitulum et Canonici Civitatis Castelli ex- 2
posuerunt Sac. Congregationi; quod Fratres S. Dominici recusant sese adunare in Ecclesia Cathedrali, cum facienda est funebris Processio pro cadaveribus associandis, idque contra immemorabilem consuetudinem servatam tam a Regularibus, quam a Parochis et Confratribus saecularibus. Et eadem S. R. C. censuit: *Episcopum curare debere, ut vetus loci consuetudo servetur; quod si dicti Fratres S. Dominici aliquid habeant in contrarium, adeant Congregationem.* Tifernen. die 23 Martii 1593.

Sac. Rituum Congregatio, perspectis, et co- 3
gnitis, SS. Domini Nostri iussu, quae in libello Presbyterorum S. Mariae de Spetia exponebantur, intelligens consuetudinem ab ipsis allegatam conformem esse sacris Canonibus, qui iubent singulis ex uniuscuiusque ordinationis tempore dandum esse locum, censuit: *Amplitudinem tuam his literis esse commonendam, ut, ea consuetudine restituta, locum cuilibet, iuxta suae ordinationis tempus, debitum assignet: eumque ordinem pro sua prudentia inviolate posthac conservandum curet, nisi dignitatis alicuius praeeminentia aut praerogativa personalis aliud non postularet. Si quid tamen Amplitudini Tuae ad hanc rem occurrerit rescribendum, statim nostram Congrega-*

tionem faciat certiorem. Lunen. Sarzanen. Idibus Octobris 1593.

4 Abbas Terrae Montis Novi Senogallien. Dioecesis praetendit non solum sibi, sed suis etiam Clericis deberi praecedentiam supra Priorem S. Severi, qui tamen allegavit consuetudinem contrariam sibi faventem, quamvis contentus esset a sinistris ipsius Abbatis incedere. Cum in anteactis Congregationib. responsum fuisset pro Priore, Abbas consuetudinem negans, primam iterum renovavit instantiam.

Et S. R. C. respondendum censuit: *Servetur solitum, et probetur allegata consuetudo.* Senogallien. die 10 Ian. 1597.

5 An servari debeat immemorabilis consuetudo legendi Laudes in Nocte Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi, vel an eaedem sint decantandae? S. C. rescribendum censuit: dub. 1, *Negative.* Pisana die 31 Aug. 1822.

6 1. An non obstante quacumque in contrarium consuetudine, intangibile sit ius Celebrantis in solemnitate Sanctissimi Corporis Christi semper per se deferendi in publica Supplicatione Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum?

7 2. An inveterata quaecumque in contrarium consuetudo derogare possit Legi a Decretis Sacrae Congregationis praescriptae? S. C. Ad 1, *Affirmative, iuxta alia decreta.* Ad 2. *Negative, iuxta eadem decreta.* Atque ita decernendum ac servandum omnino edixere. Triventin. die 3 Aug. 1839.

SACRAE CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA.

Apud Religiosos Ordinis Minimorum Cismontanae familiae, a tempore, cuius memoria non aderat, consuetudo invaluerat, ut a Novitiis pensio quaedam, alimentorum titulo persolveretur. Itaque Provinciale Definitorium die 15 Dec. 1835 decernere non dubitavit, ut: *Conventus Salutiarum S. Bernardini... cedere deberet* (in utilitatem aliorum Conventuum, ubi Studium institutum erat) *annuam pensionem eorum Novitiorum, qui in dicto Novitiatu ultra sex reperirentur.* Huiusmodi decreto accessit confirmatio Visitatoris Apostolici, qui, gallica tempestate sedata, a Sancta Sede Apostolica ad illius Religionis res ordinandas institutus fuerat.

At vero hanc dispositionem effectui mandare detrectavit Conventus S. Bernardini Guardianus, ideoque ad Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium res deducta est. Dum huiusmodi res versaretur, consuetudo, quam super innuimus, deprehensa est, et non immerito dubitatum, an eadem cum Ordinis Constitutionibus conciliabilis esset, vel potius uti abusus et corruptela abroganda foret.

Generalis Curiae Commissarius hac super re interpellatus, declaravit, haiusmodi usum Ordinis instituto non esse consentaneum, ideoque auctoritate Sacrae Congregationis esse prorsus avellendum.

Consultor, cui de more Sacrae Congregationis, res demandata fuerat, ut sententiam suam exponeret, eam, quam Commissarius retulerat, suo voto confirmavit.

Neque vero iniurie; siquidem praeter alias rationes, Constitutiones anno 1827 pro Cismontana familia editae art. 34 sic statuunt: *Nemini liceat quidquam a Novitiis accipere.* Quae dispositio sanctionem accipiebat ex poenis contra violatores ibidem statutis. Huc accedebat, quod alibi, nempe art. 286, 334, 434, ratio praescripta erat, qua Conventibus, qui indigentia laborant, prospici valeret.

Itaque proposita causa cum titulo exscripto in generalibus comitiis diei 30 Martii 1838, sequentibus dubiorum formulis:

1. *Se e come sia da tolerarsi la consuetudine di esigere la pensione dai Novizi?* Et quatenus affirmative:

2. *Se e come il Decreto in questione si sostenga?* Quatenus Negative:

3. *Se e quale provvedimento convenga prendere nel caso?*

Eminentissimi Patres rescribendum censuere: Ad 1, *negative;* Ad 2, *provisum in primo;* Ad 3, *scribatur Patri Generali ad mentem.* Mens est: *Che scriva al Provinciale, che la Sacra Congregazione ha disapprovato la consuetudine di esigere dai Novizi la pensiene* ratione victus, *e che questa risoluzione sia manifestata a tutti i conventi di Noviziato di quella Provincia, assolvendo,* quatenus opus sit, *tutti i Superiori, che hanno esatto simili pensioni.* Ordinis Minorum *super pensione pro alimentis a Novitiis persolvenda, et illius erogatione favore conventus Studiorum.*

CONTRACTUS IN GENERE

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Alienationem praediorum pertinentium ad Canonicos Regulares S. Augustini et Patres Carmelitas Urbini, licet S. C. validam pronunciaverit die 18 Augusti 1804, attamen comperta postea laesione ex relatione periti iudicialis, praevio recessu a decisis, irritam declaravit, exceptis praediis *le Cerque* et *Montale.* In Urbinaten. *Nullitatis Contractuum* die 22 Decembris 1806.

Ut de nullitate locationis bonorum spectan- 2
tium ad Archipraesbyteratum Terrae Cesani et Dominicum Valdambrini constaret, S. Congregatio deputandos iussit Peritos ad effectum liquidandi fructus per decennium proxi-

mum contractui, et referendi super damnis. In Portuen. *Nullitatis Contractus* die 27 Aprilis 1816.

3 Cum rursus constitisset de laesione ultra sextam partem; rem iudicatam ab anno usque 1867 favore tum Patrum Carmelitarum Excalceatorum, tum Canonicorum Regularium Urbini degentium ortam, qua nullitas contractuum definita fuerat, confirmavit S. C., nec constare dixit de causis restitutionis in integrum favore emptorum vadimonium deserentium postquam causa bis iam ceciderant. In Urbinaten. *Nullitatis Contractuum* die 21 Augusti 1818.

4 Iterum constare de re iudicata exorta usque ab anno 1807 favore tum Patrum Carmelitarum Excalceatorum, tum Canonicorum Regularium Urbini degentium super nullitate contractuum, et vicissim non constare de causis restitutionis in integrum favore emptorum rursus vadimonium deserentium, postquam causa tertio ceciderant, denuo definivit S. C. dum in decisis sub die 21 Aug. elapsi anni standum esse voluit. In Urbinaten. *Nullitatis Contractuum* die 27 Febr. 1820.

5 Recedendum esse a decisis sub die 30 Martii 1822 decrevit S. C. et statuit, celebrandas esse in futurum Missas quadraginta lect. a diebus festis pro legato de Marinis, facta inscriptione super fundo libero, et descriptione in Tabella. Statuit quoque, ut celebrata unica vice Missa cum cantu, et assistentia totius Capituli S. Blasii Oppidi Final de Burgo Savonen. Dioecesis, Sanctissimo consuleretur pro gratia absolutionis et condonationis pro praeteritis omissionibus. In Savonen. *Commutationis voluntatis* die 19 Apr. 1823.

Contractum initum inter Capitulum Pontis 6
Curvi, et Thomam Amati, uti Ecclesiae minime utilem, annullandum censuit S. C. ac propterea suspendi quoque mandavit decretum executoriale citati contractus, quod Vicarius Generalis Gaetani tulerat die 19 Febr. 1833, in Pontis Curvi 2 Maii 1835.

Quam causam rursus agitatam S. C. eadem 7
firmavit resolutione et amplius, in eadem die 5 Sept. 1835.

Super nonnullis contractibus a Capitulo S. 8
Martini stipulandis S. Congreg. rescripsit dilata et ad mentem: Mens fuit ut scriberetur Episcopo E. Protectori, qui una cum D. Secretario S. Congr. inspectis instrumentis, curaret, rem cum debitoribus ad tramites iuris componere, et consuleret indemnitati Ecclesiae, capta inscriptione super fundis idoneis, et certioraret de resultantibus. In Nullius S. Martini *Reductionis Missarum, Absolutionum et Contractuum Nullitatis* die 19 Dec. 1835, ad 3, 4, 5, 6, 7 et 8 dub.

REV. FABRICAE S. PETRI DECRETA

Contractum inter Conservatorium Oblatarum 1
Sacrae Familiae Setiae, et inter Ioachim Benedictum Pacifici ex venia Card. Protectoris initum, S. C. invalidum recensuit; et quoad fructuum restitutionem respondit, ad D. Secretarium pro liquidatione iuxta mentem; nec non ad eumdem cum SS. pro absolutione. Terracinen. et Setina die 23 Ianuarii 1790, dub. 2.

CONTRACTUS EMPHYTEUSIS

SACRAE CONGREGATIONIS CONCILII DECRETA.

1 Cum vero innotuerit ex Archiepiscopi informatione utiliorem beneficio S. Martini ob peculiares circumstantias fore Emphyteusim perpetuam, quam ad tertiam generationem, pro sanatione contractus ac concessione beneplaciti apostolici SS. consulendum esse censuit, stipulato tamen novo instrumento, demptis articulis secundo et tertio, quorum loco pactum adiiciendum esse voluit Sac. Congregatio, ut canon conventus in *Luigi* viginti quatuor liber ab omnibus oneribus impositis et imponendis esse deberet, incertis indictis instrumento, mappa et descriptione confinium, et cum solitis clausulis. In eadem Vercellin. die 3 Iulii 1817.

2 Absolutionem a censuris ad cauthelam, attenta bona fide, concessit S. Congregatio Comiti Alphonso Montani, qui contractum emphyteusis ad tertiam generationem iniit anno 1793 cum cl. mem. Card. Rovarella, quin tamen unquam obtentum fuerit beneplacitum apostolicum, licet reservatum in stipulatione. In Pisauren. *Emphyteusis* 18 Mart. 1820, ad 4 dub.

Constare dixit Sacra Congregatio de nullitate 3
emphyteusis initae anno 1793 inter cl. mem. Cardinalem Rovarella, et Comitem Alphonsum Montani bonorum tum beneficii S. Ioannis de Cerreto tum alterius Beneficii S. Barbarae, quia numquam obtentum fuit beneplacitum in stipulatione contractus reservatum. In Pisauren. *Emphyteusis* die 18 Mart. 1820, ad 1 dub.

Quia tamen aderat nova ac melior oblatio 4
Vincentii Perfetti, illius sanationem et concessionem beneplaciti apostolici favore Alphonsi Montani, qui canonis reductionem postulabat, denegavit eadem Sacra Congregatio. Ibid., ad 2 dub.

Ob auctam vero a Montanio in aliis scut. 5
septem oblationem annui canonis scutator. 140 factam a Perfetti, antequam definiret Sacra Congregatio, cuius favore deliberanda esset emphyteusis, affigenda esse censuit nova edicta super oblatione scutatorum 147 facta a Montani, non respiciens hoc modo oblationem utilem Ecclesiae factam ante concessionem beneplaciti, sed

ne eius favore emphyteusim deliberans, cum oblatio extrinsecis solemnitatibus laboraret. Ib., ad 3 dub.

6 Constare de validitate contractus emphyteutici bonorum beneficii S. Venerandae erecti in oppido Siroli Anconetanae Dioecesis, qui initus fuerat sine beneplacito apostolico, ac proinde locum esse illius rescissioni definivit Sacra Congregatio, instante hodierno Rectore Ioanne Soglia, et silentibus emphyteutis Moscatelli. In Anconitana *Nullit. Contract.* die 27 Maii 1820, ad 1 dub.

Ac proinde esse restituendos fructus fundi emphyteutici pro summa liquidanda non a die celebrati contractus, ut contendebat Rector, sed a die motae litis. Ib., ad 2 dub.

7 Cum tamen nullus comparuerat oblator, ac interea Vincentius Perfetti diem obierit supremum, deliberata fuit emphyteusis favore Comitis Montani pro annuo canone scutator. 147, salvo iure vigesimae et sextae, et praestito per eumdem, intra tempus ab Episcopo designandum, idoneo fundo libero pro securitate Canonis iuxta votum E. Cardinalis Ercolani Relatoris, iniunxitque Bullarum expeditionem. In eadem Pisauren. *Emphytheusis* die 26 Augusti 1820.

8 Antequam iudicaret Sacra Congregatio utrum Comiti Donus-deo de Malevoltis patrono hospitii sub invocatione S. Marthae erecti Senis essent condonandi fructus percepti ex non solutis Canonibus emphytheuticis bonorum eiusdem hospitii ascendentes ad summam scutorum 1459, et an, et ad quod tempus suspendenda esset canonum illorum annua solutio ob rei familiaris angustiam, ac demum an consulendum esset SS. pro absolutione a censuris, voluit eadem Sac. Congregatio, ut E. Archiepiscopo scriberetur, ut referre dignaretur de singulis contractibus emphytheuticis, eorum legitimitate quoad interventum necessariae auctoritatis, eorumque iustitia quoad quantitatem Canonis, et de existentia fundorum penes Malevoltos. In Senen. die 26 Augusti 1820, ad 1, 2 et 3 dub.

9 Post reprobatam emphyteusim perpetuam trium vineolarum Beneficii erecti in Collegiata Sancti Gaudentii Civitatis Povariensis, ac demandatam affixionem edictorum pro emphyteusi ad tertiam vel quartam generationem, cum unica comparuisset oblatio, apposita conditione emptionis cuiusdam praedii vocabuli *Prazzone*, S. Congregatio, prorogato iudicio, Em. Episcopo scribendum esse duxit, ut nova edicta affigerentur pro unica emphyteusi ad tertiam vel quartam generationem tum vinearum, cum enunciati praedii. In Novarien. *Beneplaciti Apostolici* die 24 Martii 1821.

10 S. Congregatio censuit condonandos esse reditus perceptos a Comite Donus-deo de Malevoltis patrono hospitii sub invocatione S. Marthae erecti Senis, ex non solutis Canonibus emphyteuticis ob rei familiaris angustiam, praesertim cum legitimi praesumerentur emphyteutici contractus. In Senen. die 23 Iunii 1821, ad 1 dub.

Antequam EE. Patres aliquid decernerent tum 11
circa sanationem contractus Emphyteusis Beneficii sub invocatione S. Mariae syderibus receptae, et S. Victoriae Fesulanae Dioecesis, tum pro absolutione a censuris, reductione Missarum, et absolutione quoad praeteritas omissiones, tum pro exoneratione Rectoris ab onere residentiae, nec non quoad praestationem legatorum Dotis, et medii cadi olei; censuerunt scribendum esse Episcopo, pro transmissione contractuum Emphytheusis et primae reductionis canonum, nec non ut referret, auditis patronis an, et cur consenserint contractui Emphyteusis, ac praesertim cessioni usus domus, in qua residere debet Beneficiatus sub poena privationis, et an existat cultus B. M. V. in Ecclesia Pacensi, vel fuerit alio translatus. In Fesulana die 19 Aprilis 1823, ad 1, 2, 3, 4, 5 et 6 dub.

Constare de reiudicata dixit Sacra Congre- 12
gatio, seu constare de nullitate Emphyteusis a Marco Bertoccini celebratae anno 1786, cum bon. m. Praesule Galeatio Marescotti quoad bona Prioratus S. Spiritus Urbevetanae Dioecesis. Praeterea eadem Sacra Congregatio statuit, esse locum circumscriptioni actorum gestorum coram Vicario Generali Urbevetano, quorum vi Fratres Bertoccini redintegrati fuerunt ad possessionem huiusmodi bonorum; ideoque fructus esse restituendos Rectori Praesuli Pandolfi Alberici a die captae possessionis Beneficii. In Urbevetana *Emphyteusis* die 24 Maii 1824, ad 1 et 2 dub.

Emphyteusim perpetuam super fundis sex be- 13
neficiorum ab Antecessore Praesule Bargagnati initam Pontificio rescripto cum fratre suo Aloysio, et a S. Congregatione Episcoporum et Regularium approbatam, irritam nullamque contendebat actualis beneficiorum Possessor Paulinus, praevia oris aperitione, utpote quae tum ex Canonis tenuitate, tum ex pactorum Emphyteusis naturae adversantium acerbitate Ecclesiae exstiterat perniciosissima, ac praeterea flagitabat expensarum tum iudicialium, tum extraiudicialium refectionem, utpote ex pactis contractui adnexis conventam. Fratres e contra Bargagnati Pontificio rescripto tuti, quippe cum Pontifex ipse edixerit se stipulationis syngraphas in manibus suis versasse, et singula oculis accepisse, tum etiam ex subsequuta S. EE. et RR. Congregationis confirmatione seu declaratione, contractus firmitatem protueri nitebantur. Re autem mature perpensa, EE. PP. responderunt: Dilata et ad mentem cum SS. In Fabrianen. *Emphyteusis* die 23 Aprilis 1835, ad 1, 2 et 3 dub.

14 Quoniam Hieronymus Petri rector Ecclesiae B. M. in Coelum Assumptae beneficii bona, nullo iuris ordine servato, nec habito respectu ad Ecclesiae utilitatem, concessit in emphyteusim, Sacer Ordo nullum declaravit contractum. In Nucerina *Emphyteusis* 26 Martii ad 1 dub. Nullum insuper emphyteusis sanationi locum fieri, et fructus latifundii a die motae litis restituendos esse respondit. In Nucerina *Emphyteusis* die 16 Iulii 1836, ad 2 et 3 dub.

15 Cardinalis Pallotta, ut praedia beneficii quod Philotrani possidebat in emphyteusim concederet Ioanni Barberesio vigesimario, apostolicum beneplacitum accepit sub clausula, salvo iure sextae, et facta inscriptione. Cum vero Barberesius domum iam hypothecis gravatam tradiderit inscribendam, Vir E. instrumentum renuit stipulari, licet nullus alius designato tempore sextam obtulisset. Defuncto hinc Em. Pallotta successor Beneficii Philippus Perfecti emphyteusis contractum, melioribus sane conditionibus, iniit cum Aloysio Bianchio, qui praediorum possessionem, Barberesio haud contradicente, adquisivit. Contendente postea Barberesio adversus Perfectum validam fuisse priorem emphyteusim S. C. respondit: Negative in omnibus. In Auximana *Emphyteusis* die 17 Decembris 1836, ad 1 dub.

16 E converso, iuxta nuperam facti speciem consulendum SS. pro adprobatione Emphyteusis favore Aloysii Bianchi, salvo iure vigesimae et sextae, rescripsit S. C. In eadem ad 2 dub.

17 Haeredibus Roggeri emphyteutis bonorum beneficii B. M. V. Lauretanae in Oppido Lapidonae contendentibus adversus beneficii Rectorem Praesulem Aloysium Bonini locum fieri canonis reductioni ob Dativae augmentum et redituum imminutionem, EE. PP. perspicientes fundorum proventus longe excedere sextam supra canonem, reductionem denegarunt. In Firmana *Emphyteusis quoad Canonis reductionem* die 26 Nov. 1836.

SACRAE CONGREGATIONIS EPISCOPORUM ET REGULARIUM DECRETA.

1 Anno 1790 Xaverius Mercanti cum solidati Comitis Iacobi Brancadoro fideiussione bona Nosocomii Moglianensis in Emphyteusim ad tertiam generationem masculinam accepit pacto praesertim adiecto *di pagare l' annuo canone di scudi 460 senza veruna eccezione, senza diminuzione o defalco alcuno.... tutte le collette Camerali e Comunali imposte e da imporsi.* Tandem Emphyteusi expirante, singula melioramenta in loci pii utilitatem cedere ex conventione debebant.

Usque ad annum 1820 inter canonem depactum et fructum ex emphyteuticis bonis perceptum correspectivitas perduravit, ita ut emphyteuta nullum laesionis detrimentum persenserit. Attamen postero tempore, licet bona emphyteutica administratori ad id deputato procuranda data essent, facto deprehensum est, canonem multo maiorem fructu percipi solito evasisse. Itaque cum caeteroquin dominus utilis multorum annorum debitor adhuc esset, anno 1836 ex iusta S. C. Episcoporum et Regularium concordia inita fuit, qua inter alia capita circa debitae pecuniae summam aliqua imminutio fiebat, et emphyteusis, utpote quae progressu temporis laesioni obnoxia evasisset, rescindebatur. Archiepiscopi votum concordiae favebat.

Ad hanc rem S. C. suum edidit rescriptum, quo concordiam confirmabat: addidit autem clausulam: *accedente consensu Municipii.* Qui licet a municipio, coactis comitiis, elicitus fuisset, ipsa tamen comitiorum acta confirmare renuit Delegatus Apostolicus Firmanae Provinciae una cum consilio, quod vulgo nuncupatur: *Congregazione governativa.* Hinc apud ipsum sacrum ordinem iuxta formam in eodem usitatam controversia disceptari debuit.

Delegatus Apostolicus contendebat, quod licet doctores in diversam sententiam abeant super quaestione, num lex 2 *de Rescindenda Venditione* ad emphyteusis contractum debeat extendi, tamen Sacrum Rotae Romanae Tribunal illis subscripserit, qui beneficium praedictae legis tunc excludebant cum canon esset levissimus, tunc admittebant cum canon reditui comparatus gravis agnoscitur. In hoc autem secundo casu duas conditiones requiri, nempe ut Emphyteuta demonstret laesionem ultra dimidium et in valore aestimando tempus inspiciatur stipulatae conventionis.

Sed e contra animadvertebatur Emphyteusim ex natura sua laesioni obnoxiam esse posse: et vero certo adhuc statutum non esse, quaenam in hac laesione aestimanda ratio sequenda sit. Nam Rota in Firmana seu Maceraten. *Reduct.* (a Delegato citata) 16 Martii 1838 coram Marini, l. 2 *de Resc. Ven.* emphyteusi applicaverat, e contra in Camerinen. *Reduct. Canon.* 24 Febr. 1832 coram Zacchia, Bartol. Theoricam ad l. 1 C. de Iur. Cap. amplexa fuerat. Porro quoad primum statuitur canonis reductionem ad aequalitatem locum non habere, donec evidenter probatum non sit, quod fundi emphyteutici fructus ad dimidium canonis persolvendi non ascendat. Quoad secundum statuitur, quod quando fructus fundi emphyteutici impares sint canoni repraesentando, tunc reductioni canonis locus fiat, in quo Bartoli theorica consistit.

Cum igitur instabilis adhuc esset Tribunalium hac in re doctrina, illud contingebat ut incertus esset exitus litis. Huc accedebat, quod Ecclesia, utpote mater aequitatis, fieri se ditiorem renuat cum aliena iactura.

Dubium itaque disputatum fuit in plenario conventu diei 12 Iulii 1839: *Se e come abbia ad eseguirsi il Rescritto della Sacra Congregazione, non ostante il dissenso della Congregazione Governativa?*

Eminentissimi Patres rescribendum censuere in Firmana *Emphyteusis:*

Affirmative iuxta votum E. Archiepiscopi Ferretti, et ad mentem: mens est: *Che la Sacra Congregazione desidera, che l' E. Ferretti procuri di ottenere più vantaggiose condizioni a favore del luogo pio tanto circa i danni che i miglioramenti.*

Petrus Caliciotti anno 1818 praedium parochiale ad tertiam generationem a parocho pro tempore rite accepit pro annuo canone scutorum triginta supra septem, pacto addito, ut supportaret omnia onera realia et personalia imposita et imponenda, itemque perageret quaedam certa melioramenta, quae, eveniente casu morae ac devolutionis, in parochiae commodum cedere deberent.

Effectum conventio sortita est: sed anno 1836 Dominus utilis penes episcopalem Curiam institit, ut canoni reductio fieret ob causam laesionis. Cum acta iudicialia conficerentur, parochus iudicis incompetentiam allegavit, ideoque Emphyteuta ad S. C. Episcop. et Regul. negotiis praepositam suam petitionem transtulit.

Ibi igitur causa proposita in iure eadem adversabantur, quae in allata Firmana exposita sunt. Nisi quod in themate res erat de Emphyteusi Ecclesiastica, quae moderanda erat ad normam Motus-Proprii Benedicti XIV diei 23 Nov. 1742, necnon iuxta instructionem Sacrae Congregationis Episcoporum et Regularium diei 5 Dec. 1782. Iam vero videbatur in casu emphyteusis ecclesiasticae ea admittenda esse laesio, quae dimidium excederet; Rota Rom. in Forolivien. *Vigesimae* 7 Iunii 1795, n. 3, coram Flangini. Cui consonat Sac. Congregatio Concilii, quae canonis reductionem concessit in defectu laesionis ultra dimidium in Senogallien. *Reduct. Can.* 27 Aug. 1831.

In facto vero Parochus tuebatur ex fide duorum testium, qui praedictum fundum titulo locationis detinuerant, quod tempore conventi contractus reditum daret scut. 42, nunc vero fundi conditionem una cum melioramentis culpa emphyteutae deteriorem effectum fuisse, nihilominus sese minime praebebat alienum a coercendo canone ad scutata 32 licet praevideret, brevi melioramenta maioribus proventibus causam datura.

E contra tres viri periti seorsim in eadem re consulti canonis excessum portendere videbantur, siquidem horum primus aestimationem annui reditus (et hanc parochus producebat) in scutatis viginti supra quatuor determinabat; alter ex officio ab Ordinario deputatus in scutatis decem supra septem et obolis viginti octo; tertius tandem ab Ordinario privatim sciscitatus ad scutata viginti, si tempus datae aestimationis respiceretur, si vero posterum tempus attenderetur, opinabatur maiorem quotannis reditum inde obventurum.

Episcopus de more rogatus, ut suam sententiam panderet, autumabat in casu de quo agebatur, canonem posse reduci ad scutata triginta.

Hinc tres dubiorum formulae iuxta formas a Sac. Congregatione praescriptas in conventu generali diei 3 Apr. 1840 Eminentissimis Patribus dirimendae propositae sunt, videlicet:

1. *Se, e da qual tempo, ed in qual somma abbia luogo la riduzione ad eguaglianza dell' annuo canone nel caso?* Et quatenus affirmative:

2. *Se e come abbia luogo a favore del luogo pio l' azione nel caso?* Et quatenus negative ad utrumque:

3. *Se, e come possa ammettersi il progetto di conciliazione proposto da Monsignor Vescovo?*

Eminentissimi Patres rescripserunt: Ad primum, secundum et tertium, *attentis peculiaribus circumstantiis, pro gratia reductionis canonis ad scutata triginta quoad futurum; facta tamen parocho optione rescindendi contractum, quatenus expedire censuerit.* Ferentina *Reductionis Canonis* 3 Apr. 1840.

Angelus Sorge anno 1782 ab Administra- 2
toribus Montis Pietatis Reatinae Civitatis fundum quemdam in emphyteusim acceperat adiecto onere, ut ab eodem solveretur *census annuus praecipuus et liber, supportatis omnibus oneribus realibus et personalibus,* ut verba exhibent apostolici beneplaciti. Insuper in publico instrumento ad hanc rem confecto additum est, quod census solvi deberet etiam *quocumque alio casu tam humano quam divino iudicio proveniente, etiamsi in dictis casibus, et quolibet eorum motu proprio SS. D. N. Papae aliqua defalcatio ac excomputatio specialiter et expresse concederetur.*

Aliquibus post annis cum taxa praedialis, vulgo *dativa reale,* a supremo principe instituta fuisset, idem Angelus Sorge sub die 3 Martii 1802 a Consilio Montis Pietatis obtinuit, ut onera Cameralia atque Municipalia tam imposita quam imponenda *vengano ripartiti tra il S. Monte e l' Enfiteuta* pro rata commodi *a tenore della regola Catastrale.*

Usque ad annum 1834 iuxta hanc methodum res processerunt; at vero postea Montis Pietatis administratores eamdem haud satis sibi placere ostenderunt, ideoque causam penes Episcopalem Curiam instituerunt. Iudex igitur sub die 3 Martii 1836 sua sententia declaravit *che si buonificasse la dativa dell' anno 1827 a tutto il 1834, qualora ne venisse dimostrato il pagamento.*

Neutri partium huiusce sententiae tenor arridere visus est, ideoque res penes Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium deducta est.

Emphyteutae lex favere videbatur a S. M. Pio VII die 27 Martii 1801, § 28, promulgata, in qua sancitum fuerat: *dovrà onninamente il pagamento della medesima dativa ripartirsi fra il dominio diretto, ed il dominio utile* pro rata commodi, *che ciascuno di essi ritrae dal fondo enfiteutico,* relicta cura emphyteutae, ut a Domino directo indemnitatem exigeret ad rationem decimae partis canonis, ut declaratum est in lege edictali 1803, et 16 Iulii 1816, art. 221.

Clausulam autem in beneplacito apostolico adnexam non obstare contendebat idem Angelus doctrina innixus Sacrae Rotae Romanae in Beneventana *Super Retentione Ratae Commodi* 10 Iunii 1833 coram de Cuppis. Quamvis enim ibi de contractu ageretur, in quo beneplacitum apostolicum cum una eademque clausula impertitum fuerat, nihilominus concordato dubio: *An sit locus retentioni Ratae commodi, ita ut constet de validitate oblationis et depositi, seu potius an et in qua summa constet de credito, et sit relaxandum mandatum in casu?* responsum editum est: *Affirmative in omnibus ad primam partem, negative ad secundam.*

Quod pertinet vero ad instrumenti verba, advertebat, contrahentium mentem non potuisse respicere publica vectigalia a principe imponenda; ibi enim potius inspecta fuisse infortunia, quae ex coeli inclementia, aut humana malitia proficisci possent. Quo quidem in casu nullum defalcationi aut excomputationi locum fieri rectum et iustum iudicabat.

At vero contra Emphyteutam facere arbitrabantur Administratores pii loci legem a Sacra Congregatione Oeconomica latam ex Oraculo felicis recordationis Pii VII diei 13 Martii 1803, in qua declaratum est *Ratae commodi* locum non fieri, si quando pactum explicitum obstaret; itemque legem 21 Iunii 1806, in qua statutum fuerat *Ratam commodi* non esse admittendam *in tutti i casi, ne' quali tra due contraenti siasi convenuto che li canoni... debbono farsi liberi e franchi da ogni gabella e tassa imposta e da imporsi di qualunque genere e natura si sia, o con altri termini ed espressioni equivalenti.*

Iam vero in casu ea pacta adhibita fuerant, quae ita indefinita erant, ut quemlibet casum comprehendere viderentur; et insuper diserte declaratum fuerat emphyteutam a canonis solutione non eximi *quocumque in casu tam humano quam divino iudicio proveniente,* licet accederet etiam ipsius Pontificis motus-proprius. Hinc Rota contra emphyteutam iudicium tulerat simillimo in casu, nempe Ferrarien. *Emphyteusis quoad taxam praedialem* 17 Ian. 1020 coram Isoard. In ea siquidem habetur, quod inter partes contrahentes pactum additum fuerat *di dare e pagare ogni anno sc. 110, netti, liberi, immuni ed esenti da ogni aggravio sì reale che personale, e tanto ordinario che straordinario, e da ogni e qualunque caso fortuito od impensato.* Iam vero tempore stipulatae conventionis nulla cogitatio vel praevisio de taxa praedicta fieri poterat: id enim accidebat sub Pontificatu S. M. Benedicti XIV. Insuper eadem clausula fuerat adiecta. Nihilominus concinnato dubio: *An et a quo praestandae sint taxae praediales, ita ut sit locus retentioni in casu?* responsum prodiit: *Affirmative, taxam praedialem praestandam esse ab Emphyteuta, in reliquis negative.*

Haec omnia ab utraque partium in contradictione exposita sunt; utque omne controversiae caput recideretur, tria dubia EE. Patribus dirimenda proposita sunt, videlicet:

1. *Se e da qual tempo l' Enfiteuta abbia diritto di ritenersi il canone* pro rata commodi, *o piuttosto sia tenuto pagare l' intiero canone al S. Monte di Pietà nel caso?* Et quatenus negative ad primam partem, affirmative ad secundam:

2. *Se l' Enfiteuta debba rindennizzare il pio luogo della rata annua ritenuta fin dal 1803?* Et quatenus affirmative:

3. *Se e come convenga condonare all' Enfiteuta la somma non pagata al S. Monte nel caso?*

Quibus iidem EE. Patres adunati in generali auditorio diei 22 Maii 1840, rescribendum censuere:

Ad primum, *affirmative ad primam partem; negative ad secundam.*

Ad alia, *provisum in primo.*

Anno 1820, mensa Episcopalis Imolen. quem- 3
dam fundum sine beneplacito apostolico pro spatio annorum sexaginta novem Francisco Fantini concesserat. Anno 1836 Emphyteuta hunc substantialem defectum agnoscens, a Sacra Congregatione Episcoporum et Regularium sanationem eiusdem contractus imploravit. Cum vero in causae cognitione constitisset canonem impositum nimis tenuem esse, hinc dubia hac de re Eminentissimorum Patrum iudicio dirimenda proposita sunt:

1. *Se il detto contratto d' enfiteusi debba sanarsi e convalidarsi?*

2. *Se debba imporsi la condizione, che il Canone sia accresciuto?*

Et quatenus affirmative ad utrumque:

3. *Se l' accrescimento debba stabilirsi dalla S. Congregazione, ed in qual somma, ovvero si debba rimettere al prudente arbitrio di Mons. Vescovo d' Imola?*

Eminentissimi Patres in plenario conventu convocati die dicta 3 Martii 1837 responderunt:

*

Ad 1, *affirmative*. Ad 2, *affirmative aucto canone arbitrio Episcopi*. Ad 3, *provisum in primo*. Imolen. *Emphyteus*. diei 3 Mart. 1837.

4 Capitulum Ecclesiae S. Mariae *Regina Coeli* Montis-sancti in alma Urbe duo cuiusdam domus solaria ad viam *del Corso* possidebat, quae Augustino Vallati, veteri inquilino, ad annos duodecim anno 1839 iterum locaverat.

Cum autem plurimi sumptus in aedificio reficiendo perferri debuissent, Capitulum eadem solaria in emphyteusim ad quartam generationem dare constituit: et ad hanc rem die 17 Augusti 1842 edicta apposuit, in quibus eos, qui ad hoc optarent, commonebat: *di depositare le offerte chiuse e sigillate nell' Officio Capitolino Malagricci per prendersi in considerazione*.

Inde factum est, ut duae oblationes exhiberentur, una ab Augustino Vallati scutat. 180, altera a Benigno Tignani scut. 220. Cum vero Augustinus Vallati ius praelationis in pari conditione sibi competere putaret tam ex Const. Gregorii XIII *Quae publice utilia*, quam ex speciali pacto in locatione convento, ideoque ad eamdem scut. 220 summam augeret oblationem suam, E. Card. Vicarius iterum iussit *che fossero nuovamente affissi gli editti invitatorii per tutti quelli, che volessero dare le loro offerte sopra la indicata somma di scudi 220*.

In hoc secundo periculo tres exstiterunt Oblatores, videlicet idem Vallatius pro scut. 225, idem Tignanius pro scut. 260 et Eques Lopez-Celli pro scutatis 280. Sed huic ultimae tam offerens, quam Capitulum renunciavit, ideo locus factus est Tignanii oblationi excipiendae; qui praeterea scut. 315, quot in restaurationem impensa fuerant, solvere pollicitus est.

Igitur die 19 Maii eiusdem anni rescriptum prodiit cum clausula, ut tam ipse, quam suus filius emphyteusim posset transmittere *sive per actus inter vivos, sive etiam causa mortis in personam quoque extraneam, quatenus ipse, aut eius filius absque filiis masculis moriantur*. Addita deinde conditio est, ut edicta pro vigesima et sexta iterum apponerentur, quibus mandatis cum rite obtemperatum fuisset, nullus alius intra viginti dierum spatium oblator sese obiecit. Sed bina post die iterum supervenit Vallatius, eademque Tignanii oblatione ad summam scut. 260 cum aliis scut. 315 exhibita, ius praelationis sibi debitum esse reflagitavit. Sed Tignanius hanc petitionem nihili pendens effecit, ut memoratum rescriptum rite expediretur.

Cum res ad hunc statum deducta esset, ad S. C. Ep. et Reg. causa delata est, dubiique formula condita *Se ed in qual modo si debba preferire Agostino Vallati nel contratto di enfiteusi di cui si tratta, pel quale era stato rilasciato il rescritto a favore di Benigno Tignani?*

Vallatius affirmativam sibi responsionem tribuendam esse tuebatur duabus praesertim de causis: Primo Gregorius XIII in cit. Const. *Quae publice* sancivit, ut si quis Romae domum vendere velit, et adsit vicinus, qui super venali domo inaedificare paratus sit, hic quibusdam adiectis conditionibus ius praelationis supra caeteros obtineat; qui si desit idem ius inquilino devolvatur, sed sine obligatione aedificandi. Iamvero dd. hanc praelationem non ad unum venditionis casum coercent, sed etiam ad emphyteusim, quae tantam cum emptione habet affinitatem, producunt; Corradin. de Praelat. qu. 16, num. 112. Deinde in locationis instrumento, § 14, pactum conventum est: *In fine terminata che sarà la presente locazione, il Capitolo promette al Signor Capitano Vallati Conduttore di averlo in considerazione nel nuovo affitto a preferenza di qualunque altro*. Hic enim non dumtaxat de ratione, quae conductori habenda sit, sermo est, sed insuper aperte innuitur aliis esse praeferendum *a preferenza di qualunque altro*.

Neque vero opponi posse pergebat, quod ipse suo iuri tacite renunciaverit, cum sciens ac volens suam oblationem exhibuit: auctores enim qui e contra afferuntur casum respiciunt iudicialis venditionis, quae per auctionem ad hastam publicam perficiatur. Deinde ex mente ipsorum Doctorum, ut quis iuri suo renunciasse dicatur, requiritur, ut prius rerum statum integre ac luculenter ipse cognoscat; id autem non evenit, nisi cum omnia conventionis elementa ita sunt parata et matura ad perfectionem, ut nihil nisi actus desideretur.

Neque aliquid officere aiebat, quod Tignanius Rescriptum a S. C. retulerit, idemque expediri curaverit. Rescripta enim S. C. facultatem quidem inducunt, non vero obligationem. Hinc Capitulo nulla ex parte S. C. obligatio orta est conventionis cum Tignanio celebrandae. Caeteroquin autem in suis edictis tantum declaraverat sese maiori oblatori non praelationem daturum esse, sed tantum rationem habiturum *per esser preso in considerazione* quin tamen praelatio promitteretur. Duae enim distinguendae sunt in bonis adiudicandis rationes, altera fiscalis, quae suas repetit regulas a Motu-Proprio Ben. XIV, et magis ex decreto S. C. Ep. et Reg. diei 18 Martii 1835; altera vero privata, in qua dominus eas potest conditiones apponere, quas sibi expedire magis videbitur. S. Rota in Romana *Affictus* 22 Iunii 1761, § 4, coram Herreros.

E contra Tignanius aiebat in adiudicatione bonorum ecclesiasticorum certas regulas esse praescriptas, et observandas esse ex decreto S. Congr. Ep. et Reg. diei 18 Martii 1835. Iam

vero Capitûlum ad hasce regulas, prout debuit, sese conformasse ostenditur ex iis, quae narrata sunt; ideo iis standum esse, quae in allati decreti capitibus sanciuntur. Atqui in apponendis edictis pro vigesima tunc alteri praelatio tribuitur, cum intra spatium viginti dierum, nec ultra, hic eam pecuniae vim offerat, quae vigesimam oblati pretii partem saltem exaequet. Post haec fit locus edictis pro sexta, in qua pariter ea pecuniae vis requiritur, quae par sextae oblati pretii parti sit, relicto trium mensium spatio. (Vide citatum decretum S. Cong. die 18 Martii 1835, tam ad dubia Episcopi Assisiensis, quam ad articulos subsequentes).

Iam vero Vallatius numquam maiorem oblationem, quam Tignanius, proposuit. Hinc nullum impedimentum sibi iure opponi posse censebat, quominus et rescriptum obtineret, idemque expediendum curaret, quin ulla Capitulo recedendi facultas relinqueretur.

Quod vero pertinet ad laudatam Gregorii XIII Const. replicabat, eamdem utpote editam in re odiosa, quae nempe liberum de suis rebus disponendi arbitrium coercet, ita restringendam esse, ut a contractu, qui nominatur, ad eum, qui siletur, non extendatur. Rota in Romana *Praelationis et Evacuat.* 8 Iulii 1808, coram Isoard. Deinde ut quis hoc beneficio fruatur, totam domum incolat necesse est. Tandem quidquid sit de iure praelationis, quod sibi arrogat Vallatius, contendebat eum ipsi iuri cessisse, simul ac volens ac sciens inter oblatorum numerum sese immiscuit.

E. Vicarius quoad maximam partem Vallatii rationes tuebatur, illique pluribus de causis praelationem concedendam esse opinabatur.

Nihilominus in generali conventu diei 24 Ianuarii 1845 EE. Patres dubio, quod superius exscripsimus, rescribendum censuerunt: *Negative.*

CRUX

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 In processionibus quibusdam solemnioribus, utpote Candelarum, Palmarum, Feriae V et VI maioris Hebdomadae, Sabbati Sancti, in absolutionibus defunctorum, et quoties Episcopus pontificaliter celebraturus in Ecclesia Cathedrali processionaliter procedit a Sacrario, sive ab alio loco deputato ad altare, Subdiaconus etiam Canonicus deferre debet Crucem, quae tamen sit longitudinis competentis, et ad portandum facilis, in aliis autem Processionibus a supradictis aliis, nempe Cruciferarius consuetus ipsam deferat, Superpelliceo vel Tunicella indutus, nullo autem modo Pluviali. Oscen. die 11 Iunii et 9 Iulii 1591, dub. 18.

2 Proposito dubio: An Dignitates et Canonici Metropolitanae Ecclesiae Urbinaten. uti possint annulo, Cruce pectorali cum gemmis, caligis, sandaliis et chirotecis praesertim auro ornatis. S. C. respondit: *Affirmative iuxta modum: modus est, quod in Missis solemniter decantandis solus Celebrans uti possit enunciatis indumentis* auro non ornatis, nec non annulo cum unica gemma et Cruce pectorali sine gemmis, et amplius. Urbinaten. die 29 Ianuarii 1752, dub. 1.

3 10. An servari possit asserta consuetudo, ut in Processionibus palmarum et candelarum (functionem non peragente Episcopo) Crucem portet Cappellanus per turnum paratus. S. C. rescribendum censuit: *Affirmative et amplius.* Conimbricen. die 14 Apr. 1753, ad 10.

4 17. An omnes Canonici in Choro praesentes Feria VI in Parasceve, teneantur accedere ad adorandam Crucem ante gradus Altaris maioris in casu, etc.

19. An et qua poena puniendi sint non accedentes ad Crucis adorationem, in casu etc. S. C. rescribendum censuit: Ad 17, *affirmative.* Ad 19, *punctandi erunt tamquam absentes a Choro.* Casalen. *Dubiorum* die 15 Septembris 1753.

An in Processionibus generalibus Parochus 5
S. Antonii, eiusque Cappellanus Curatus incedere debeat sub unica Cruce Ecclesiae Collegiatae, vel potius constituere possit corpus distinctum cum dicto Cappellano Curato, et assertis Presbyteris et Clericis suae Ecclesiae Parochialis, et suam elevare Crucem in casu, etc.? et quatenus affirmative quoad primam partem:

6. An, non interveniente Capitulo, in associandis funeribus Parochianorum Ecclesiae Collegiatae ad Ecclesiam S. Antonii, istius Parochus Stolam induere et Crucem elevare possit, ac praecedentiam habere debeat a Parocho Collegiatae, etiam intra limites parochiae eiusdem Collegiatae, seu potius, intra limites tantum ipsius Parochiae S. Antonii, in casu etc.?

7. An, non interveniente Capitulo, in associandis funeribus Parochianorum Ecclesiae S. Antonii ad Ecclesiam Collegiatam, istius Parochus Stolam induere et Crucem elevare possit, ac praecedentiam habere debeat a Parocho S. Antonii, etiam intra limites ipsius Parochiae S. Antonii, seu potius intra limites tantum Parochiae eiusdem Collegiatae in casu etc.? S. C. rescribendum censuit: Ad 4. *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.* Ad 6. *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.* Ad 7. *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.* Camerinen. *Praeeminentiarum* die 19 Febr. 1754.

Super iure deferendi Crucem in publicis Pro- 6
cessionibus in Civitate Fulginiae peragendis

inter Capitulum, et Canonicos Ecclesiae Cathedralis Civitatis praedictae ex una, et Capitulum Ecclesiae Collegiatae SS. Salvatoris eiusdem Civitatis ex altera parte, exortis controversiis, illisque ad S. R. C. delatis, E. et R. D. Cardinalis Sacripantes Ponens infrascriptum dubium declarandum proposuit:

An Ecclesiae Collegiatae SS. Salvatoris Fulginei liceat Processionibus, in quibus intervenit Capitulum Cathedralis, deferre propriam Crucem, in casu etc.?

Et S. eadem C. utraque parte scripto et voce informante audita, visisque iuribus hinc inde deductis, ad relationem praefati E. Ponentis, rescribendum censuit: *Negative*. Et ita decrevit ac servari mandavit. Fulginaten. die 4 Septembris 1756.

7 An Parochi caeterique de Clero tam saeculari quam regulari teneantur incedere sub unica Cathedralis Cruce in processionibus funebribus. S. C. rescribendum censuit: *Affirmative et amplius*, dub. 4. Caietana die 16 Iulii 1757.

8 In Missa solemni quae cantatur feria V in Coena Domini, quoad Crucem, an debeat esse cooperta velo albo, seu potius violaceo, servanda est Ecclesiae consuetudo. Toletana dub. 2 die 11 Febr. 1764.

9 Inquiritur, numquid Feria V in Coena Domini dum solemnis Missa cantatur, Crux cooperta esse debeat velo albo, ratione solemnitatis diei, seu violaceo propter Passionis tempus. S. C. rescribendum censuit: *Albi coloris debet esse velum Crucis Altaris, in quo Missa celebratur: violacei vero Crucis Processionis et Altaris lotionis*, 4 dub. Lusitana die 20 Decembris 1783.

10 1. An in associatione cadaverum sepeliendorum in Ecclesia Fratrum Conventualium, intervenientibus Canonicis in forma Capituli, ius competat dictis Patribus erigendi propriam Crucem, seu potius huiusmodi ius privative spectet ad Capitulum in casu etc.? Et quatenus affirmative ad secundam partem:

3. An Capitulo in eisdem associationibus ius competat ingrediendi cum Cruce erecta et stola Ecclesiam dictorum PP. Conventualium, ac funebria absolvere circa cadavera in casu etc.? S. C. rescribendum censuit: Ad 1. *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.* Ad 3. *Negative.* Albanen. *Funerum* die 13 Septembris 1787.

11 An praedictis Dignitatibus et Canonicis Cathedralis competat ius elevandi propriam Crucem in Processione peragenda in eadem Festivitate etc., seu potius incedere debeant sub Cruce Capituli Collegiatae? S. C. rescribendum censuit: Ad 18. *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.* Melevitana *Praeeminentiarum* die 19 Maii 1786.

Rme Domine: Cum orta sit dubitatio inter Ecclesiasticos viros Regalis Cappellae Titulo SS. Crucis Oppidi Caravacciae in ista tua iurisdictione S. Iacobi de Spatha Nullius Dioecesis Compostellanae existentis, circa externas significationes venerationis, et publicos actus cultus, qui exhiberi consueverunt erga eam Crucem quae maxima religione in praedicta Cappella asservatur, num scilicet retineri possit consuetudo, cuius initii memoria non extat, exhibendi eidem Sanctae Cruci eosdem externos actus cultus, qui SS. Eucharistiae Sacramento exhibentur, praeter modum a Rubricis et Decretis S. R. C. praescriptum, vel ab iisdem sit abstinendum, eiusque cultus ad Rubricarum et Decretorum normam sit exigendus proindeque ad amovendam omnem haesitationem, S. R. C. supplicaverunt, ut, quid hoc in casu agendum foret, decerneret.

EE. et PR. Domini Patres S. R. C. praepositi, 12
exquisita sententia unius, ex apostolicarum caeremoniarum Magistris, ac re mature perpensa, referente E. et R. Domino Cardinali Antonio ab Auria censuerunt: *Tibi per hasce litteras significandum esse; quod si revera noscas consuetudinem esse immemorabilem atque etiam praevideas, ex immutatione facienda, ut Rubricis Decretisque satisfiat, nedum admirationem, sed scandalum in Populo oriri, aut languorem in religione erga praedictam S. Crucem induci posse, nihil innovari permittas; et diu bene valeas.* S. Iacobi De Spatha Nullius Provinciae Compostellanae die 23 Aug. 1794.

An in Processionibus, in quibus intersunt 13
tam Parochus et Beneficiati S. Michaelis Archangeli, quam Archipresbyter et Canonici Ecclesiae S. Mariae Matricis praecedere simultaneae debeant duo Cruces utriusque Ecclesiae, et post eas simultaneae etiam utriusque Capitulares? Et quatenus negative: An Parochus, et Beneficiati S. Michaelis Archangeli incedere priores debeant post propriam Crucem quatenus incedere nolint post unicam Crucem Matricis ipsius, ita ut huius Archipresbyter, et Canonici velut digniores incedant postremi in casu etc.? S. C. rescribendum censuit *Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam,* dub. 1. Terracinen. die 27 Martii 1802.

Iterum proposita causa sub dubio: An sit 14
standum, vel recedendum a decisis; S. Congr. respondit: *Servetur solitum, iuxta modum, dummodo Cruces procedant una post aliam, pariterque Capitula,* 11 Sept. 1802.

8. An, et quibus remediis removendus sit abu- 15
sus collocandi parvam Crucem vix visibilem vel supra Tabernaculum, vel supra aliquam minorem tabulam sitam in medio Altaris, loco Crucis collocandae inter candelabra, ut Rubrica praescribit?

15. An Collegiis Canonicorum vel Beneficiatorum, quibus ab Apostolica Sede concessum fuit privilegium gestandi Cruces vel Nu-

mismata aurea, licitum sit ea palam deferre in paramentis sacris, vel in administratione Sacramentorum? S.C. rescribendum censuit: Ad 8, *Reprobandum abusum; et ubi invaluit, Ordinarius loci provideat iuris et facti remediis; quod si ob aliquam causam accidentaliter removenda sit Crux sita inter candelabra, alia, tempore Sacrificii, apte apponatur inferius, sed visibilis tam Celebranti, quam Populo.* Ad 15, *Negative.* Dubiorum die 27 Sept. 1822.

16 Quum summopere insitum animo sit R. Episcopi Alatrini, vehementerque curet, ut omnia illa in Dioecesi rite serventur, quae ad Ecclesiasticam pertinent disciplinam, vel sacros respiciunt ritus, vel quae decreta iam sunt a Synodalibus Constitutionibus, quumque certo comperiisset a Canonicis insignis Collegiatae Ecclesiae S. Mariae Maioris illius Civitatis contra iura procedi, propriam in funeribus elevando ac deferendo Crucem, dum ad associandum funus in aliquam defuncti Parochialem Ecclesiam vocantur, opportuno remedio consuetudinem hanc de medio sustulit, tanquam abusum eliminandum per generale Decretum universa in Dioecesi servandum, ac editum sub die 6 Octobris proxime praeteriti anni piacularis 1825 quo cautum est, ne Crux in posterum in funeribus deferatur, nisi ab Ecclesia tumulante. Ast recensiti Canonici aegre ferentes propriae consuetudinis eliminationem, illiusque clientelam suscipientes, Sacrorum Rituum adivere Congregationem, atque in Ordinario Coetu coacto sub die 6 Maii currentis anni 1826, proposito Dubio: An substineatur Decretum Episcopi super delatione Crucis in funeribus? postularunt mandari ab E. Patribus superius allatum esse revocandum Episcopi Decretum, et S. C. respondit: *Affirmative iuxta Votum*, scilicet Oratores *pareant Decreto Episcopi, utpote ad tramites Decretorum Sacr. Congreg. et Constitutionum Synodalium efformato.*

17 Facta autem de praemissis SS. Domino Nostro Leoni XII Pontifici Maximo per me infrascriptum Secretarium relatione, Sanctitas Sua Sacrae Congregationis responsum adprobavit et confirmavit. Alatrina 10 Maii 1826.

18 Quomodo sit interpretandum Caeremoniale Episcoporum quoad Crucis delationem in Processionibus, ac potissimum die omnium Fidelium defunctorum, Purificationis, Dominica Palmarum, assistente nimirum Episcopo; S. C. rescribendum censuit: *Caeremoniale Episcoporum interpretatione non indiget, et sub respectivis capitibus aperte declarat a quo, et qua sacra veste induto, deferenda sit Crux, nimirum in die Purificationis, Dominica Palmarum, Feria V in Coena Domini, Feria VI in Parasceve, a Subdiacono diverso a ministrante, amicto, Tunicella, aut Planeta plicata, prout exigit sacrae actionis qualitas: die vero Commemorationis omnium Fidelium defunctorum a Subdiacono Missae.* Alexandrina 6 Maii 1726, et Leo XII adprobavit S. C. responsa. Die 10 suprad. mensis et anni.

An, et quomodo a Canonicis cum Cathe- 19
dralis tum Collegiatarum deferenda sit Crux pectoralis in casu etc.: S. Congr. rescribendum censuit: Affirmative a singulis Capitulis hoc privilegio a Sancta Sede decoratis, servata forma concessionis, et ad Mentem: *Mens est, ut Episcopus mandet Canonicos decoratos privilegio Crucis deferendae super Paramenta sacra, eo uti debere ad praescriptum Caeremonialis; nempe imposita Cruce super Albam, et eamdem tegere, celebrante Episcopo.* Meliten. die 16 Septembris 1828, et Leo XII confirmavit die 17 recensiti mensis et anni.

Requisita S. C. a Canonicis Ecclesiae Imo- 20
lensis ut omnibus ipsorum et singulis pectoralem Crucem quotidie gestandi detur facultas: *Negative* respondendum esse censuit. Imolen. dub. 2 die 27 Septembris 1828, quod confirmavit Leo XII die 1 Octobris 1828.

In Cathedralibus, Collegiatis et Parochialibus 21
Ecclesiis Crux Altaris, in quo Missa Conventualis vel Parochialis celebratur, tegi debet, sicut et Imagines, iuxta Rubricas Sabbati Passionis; Marsorum dub. 36 die 12 Nov. 1831. *Servetur Rubrica Missalis vel laudabilis consuetudo* quoad Crucem, quae Feria VI in Parasceve est detegenda et adoranda, an debeat esse lignea, vel etiam de metallo, praesertim si in ea lignum verae Crucis includatur. Ibidem, dub. 59.

Celebrante in Pontificalibus Archiepiscopo, 22
servanda est dispositio Caeremonialis lib. 2, cap. 6, § 24 et 27 eo modo ut Subdiaconus deferens Archiepiscopalem Crucem sit paratus; atque Acolytus deferens Crucem Capituli sit Cotta indutus, medius tamen inter duos Ceroferarios cum luminaribus; Pisana die 12 Novembris 1831.

Ortae quum essent nonnullae quaestiones in- 23
ter Capitulum et Canonicos Collegiatae Ecclesiae Sanctae Mariae Magdalenae ex una, et Parochum Ecclesiae Sancti Hilarii partibus ex altera Oppidi Ereti Dioecesis Sabinen. quoad erectionem Crucis Ecclesiae Parochialis in associandis Cadaveribus eiusdem Paroeciae, tam si haec essent sepelienda in dicta Parochiali, quam tumulanda in supradicta Collegiata, adeo Patres in suis studiis incaluerunt, ut ad rem omnem componendam opus fuerit mutuari praesidium ab Sacrorum Rituum Congregatione. Primitus vero solo exhibito supplici libello, nullisque datis allegationibus, Sacra Congregatio in Ordinario Coetu diei 17 Iulii superioris anni 1830 in sensu fuit ut scriberetur Eminentissimo et Reverendissimo Episcopo Sabinen. pro informatione et voto. Dum haec agebantur, et quisque pro suo tuendo studio liti necessaria pararet, dissentientibus adhuc animis, in

hoc unum convenerunt, ut consuleretur expensis; proptereaque iterum supplicarunt Eminentissimis Patribus Sacris Ritibus tuendis praepositis, ut omni strepitu et forma Iudicii sublatis atque sepositis, dignarentur eligere et deputare Iudices Compromissarios, seu Arbitros ad controversias easdem librandas definiendasque, dato etiam authentico testimonio ab omnibus propria manu subsignato, quo declaratur paratos esse, sine ulla appellatione, amplecti et observare iudicium et arbitramentalem sententiam. Rata est Sacr. Congreg. rem omnem committere Eminentissimo Cardinali Praefecto, qui Arbitris electis et nominatis, eisdem facultates omnes necessarias et opportunas ad rem impertiret. Et Eminentissimus ac Reverendissimus Cardinalis Carolus Maria Pedicini Episcopus Praenestinus, seu Sacrorum Rituum Congregationis Praefectus, hisce facultatibus utendo sub die 11 Aprilis vertentis anni elegit, et nominavit in Iudices Compromissarios RR. DD. Andream Mariam Frattini eiusdem Sacrae Congregationis Assessorem, et Aloysium Canonicum Tomassetti Sub-Secretarium S. Congr. Concilii, utriusque Iuris Doctores, cum omnibus facultatibus necessariis et opportunis ad controversias componendas definiendasque; hac tamen adiecta lege, ut in omnibus procederetur sine forma et strepitu iudicii, insuper ut Allegationes omnes una cum sententia Iudicum, omniaque ad quaestionem quomodolibet spectantia, exhibita referrentur in Actis Sacrorum Rituum Congregationis; denique ut nulli liceat ullo umquam tempore ab Arbitramentali sententia quoquo modo appellationem quaerere. Huius itaque causae Arbitri Iudices, utraque parte consentiente, ut per omnia rite ac legitime procederent, sequentia Dubia concordarunt, quae recensitas controversias complectuntur, nimirum:

An, et cui competat elevatio Crucis in casu? S. C. rescribendum censuit: *Crucis elevationem competere ad Ecclesiam Parochialem tumulantem, nempe si Cadavera deferantur ad Ecclesiam Collegiatam Sanctae Mariae Magdalenae, huius Ecclesiae Crux est elevanda, etiam si defunctus ad Sancti Hilarii Paroeciam pertineret; et vicissim Crucis elevatio competit ad Paroeciam Sancti Hilarii, si defunctus in hac Ecclesia sit tumulandus, quamvis de Paroecia Collegiatae esset, quum sub una tantummodo Cruce Ecclesiae tumulantis in funeribus esse procedendum pluries decreverit Sacror. Rituum Congregatio praesertim in Melphitana 12 Iulii 1628, in Lucen. 15 Maii 1694, in Melevitana* Iurium Parochialium et Praeeminentiarum *27 Februarii 1723, et omissis aliis, novissime in Alatrina 6 Maii 1826.* Sabinen. die 12 Novembris 1831.

25 Sacerdos paratus Feria VI in Parasceve, antequam Crux detegatur, non debet in accessu ad Altare genuflectere, sed facere profundam reverentiam. Melphiten. die 31 Augusti 1839.

Elatio Crucis debetur *Ecclesiae, ad quam defunctus defertur, ut pluries decretum fuit, ac praesertim in una Nullius diei 26 Septembris 1682. Si vero intersit collegiatae Capitulum, huic debetur praelatio Crucis, iuxta generale Decretum diei 6 Iulii 1661.* Balneoregien. diei 11 Aprilis 1840. 26

S. CONGREGATIONIS INDULGENTIARUM DECRETA.

Proposito dubio: An indulgentiae aliquibus Crucifixis appositae et in scriptis, aut typis impressae, realiter existerent, quae sunt tenoris sequentis videlicet: 1

Per facoltà speciale ottenuta dalla Santità di N. S. Pio Papa VII il dì 1 Giugno 1804, e confermata con Rescritto nell' Udienza dei 6 Novembre 1805, si accordano le seguenti particolari Indulgenze a questo Crocefisso.

1. Indulgenza plenaria in punto di morte per chiunque lo bacerà in quegli estremi, e lo avrà sul letto.

2. Cento giorni d' Indulgenza da chiunque, ed ogni qualvolta si reciteranno innanzi ad esso tre Pater, Ave *e* Gloria, *pregando secondo la mente del Sommo Pontefice.*

3. Altri cento giorni d' Indulgenza da chiunque, ed ogni qualvolta divotamente si bacerà, invocando almeno col cuore il suo santo aiuto.

4. Indulgenza plenaria due volte al mese ad arbitrio, per chiunque lo avrà seco nell' accostarsi alla S. Comunione.

5. Benedicendosi con esso il popolo dopo la predica, sette anni e sette quarantene d' Indulgenza per chiunque riceverà questa S. Benedizione.

6. Queste Indulgenze sono annesse immediatamente al Crocefisso, onde non si perdano, mutandogli la Croce.

7. Sono in vita dei proprietarii rispettivi del Crocefisso.

8. Passano successivamente gl' istessi privilegii in qualunque persona, cui il proprietario a suo arbitrio lo leghi, doni od impresti.

9. Potrà inoltre il proprietario del Crocefisso (ma non quei ai quali lo presterà), trovandosi legittimamente impedito, acquistare l' Indulgenze delle Stazioni, dicendo sette Pater *ed* Ave, *e quelle della* Via Crucis *con 14* Pater *ed* Ave.

S. C. respondit: *Consulendum SS. pro confirmatione, seu abrogatione praedictarum Indulgentiarum.* Facta autem relatione in Audientia 21 Decembris, Sanctitas Sua declaravit eas abrogari, et lucrari posse ab iis tantum qui nunc pro tunc possident Crucifixum, cui adnexae huiusmodi Indulgentiae reperiuntur, eorum vita naturali durante. Prohibet autem eisdem Patronis, dictos Crucifixos aliis commodare, donare, aut ratione Legati concedere, ad effectum lucrandi supradictas Indulgentias.

CULTUS SANCTORUM

SACRAE CONGREGATIONIS RITUUM DECRETA.

1 Indulti recitandi Officium et Missam S. Floriani Mart. de com., cuius Corpus cum vase Sanguinis extractum ex Coemeterio Callixti, in Ecclesia Parochiali Pagi Wollenschwill in Helvetia Dioecesis Constantien. Provinciae Moguntinae colitur, non obstantibus, quod in Martyrologio Romano praedictus Sanctus non sit descriptus, quodque obstet Decretum S. R. C. anno 1691 emanatum super cultu SS., qui ex Cathecumbis eruuntur, pro Parocho et Clero eiusdem Pagi, *SS. mandavit servari Decreta S. C. super cultu Sanctorum qui ex Cathecumbis eruuntur, et signanter Decretum anni 1691.* Constantien. die 6 Septembris 1752.

2 Ea est iudicii sanctitas, cum de Viris virtute commendatis honoribus Coelitum donandis apud Apostolicam Sedem quaestio instituitur, ut quae possint ad tantam rem tuto conficiendam, atque ad quemlibet vel tenuissimum scrupulum propulsandum expedire, ea omnia a Romanis Pontificibus sapientissime inventa atque statuta fuerint. Huc spectant quae iussu s. m. Urbani Papae VIII a Concistorialis Aulae Advocatis habentur in publicis Concistoriis Orationes, quibus de vita et gestis alicuius Servi Dei diserte refertur, ut ipsius nomen in Beatorum vel Sanctorum Fastis adscribatur. Quae quidem, ut recte ac pro summi negotii gravitate fiant, Institutio quaedam ab eodem Pontifice fuit sancita die 28 Ianuarii anno 1631, qua et Secretarii Sacrae Rituum Congregationis partes, et Consistorialium Advocatorum Officium in id genus orationibus distincte perspicueque praefiniuntur. Cavetur quippe, ut causarum electio ad ipsum Secretarium spectet, qui adnotabit in schedula a se subscribenda nomen Servi Dei unicuique Advocato per turnum assignandi, tum ut eidem per octo saltem ante propositionem dies eadem Oratio tradatur emendanda atque accommodanda, si quid adversus ipsius Institutionis praescripta ibidem deprehenderetur. Argumenta insuper, de quibus disserere fas sit, designantur, ne quid temere, vel minus opportune, apteque proponatur. Quae quidem omnia s. m. Bened. XIV luculenter tradit in praeclaro suo Opere de Beatif. et canoniz. Sanctorum lib. 1, cap. 35. Verum cum in praesens, quod ferme ex varietate ac perturbatione temporum contingit, ab accurata huiusmodi Institutionum executione declinari coeperit, Sanctissimus Dominus Noster Pius VII Pontif. Max. pro eo, quo praestat zelo in ecclesiastica disciplina tuenda, suorumque Praedecessorum Decretis vindicandis, decrevit, ut praedicta Urbani VIII Institutio, exceptis septimo et octavo capite, quibus de honorarii tribuendi ratione, ac de commissione ab Advocato proponente tenenda agebatur, plene et integre in posterum servetur, ac nemini liceat adversus ipsius dispositionem operari etc. Die 30 Aprilis 1816.

Ad tollendos ac eliminandos abusus, qui ir- 3
repserant in Cultus exhibitione nonnullis Dei Servis, qui cum fama et opinione Sanctitatis decesserant, inconsulta Sede Apostolica, ac si essent Beatorum honoribus legitime decorati, s. m. Urbanus Papa VIII generalibus Decretis editis anno 1625, confirmatisque die 5 Iulii 1634 providis latis Legibus certum praescripsit ordinem in hisce agendis Causis in posterum omnino constanterque servandum. Per hanc tamen generalem sanctionem expresse declaravit: *Se nolle ullum praeiudicium inferre iis (Servis Dei), qui aut per communem Ecclesiae consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, Virorumque Sanctorum Scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicae vel Ordinarii coluntur.* Quoniam vero huiusmodi ab universali Lege exceptionum cognitio ad Sacrorum Rituum Congregationem servabatur, ex tunc obtinuit consuetudo, ut quoties eorumdem Servorum Dei, qui aliquo ex modis supramemoratis in Cultus possessione reperiri putabantur, Causa ad eamdem Sacram Congregationem deferri contingeret; primum in ordinario Conventu de introductionis Commissione signanda ageretur: qua favorabili Rescripto absoluta, in altero postmodum cogendo, de Cultu, sive casu excepto instrueretur iudicium. Hoc tandem iuxta Postulatorum vota prolato, locum habebat altera Instantia pro Officio et Missae concessione. Ita refert et docet Benedictus XIV de Servorum Dei Beatificatione lib. 4, part. 2, cap. 4 et seq.; atque haec fuit constans S. Congreg. disciplina per bina fere saecula.

Sed quoniam saepe evenire solet in iis etiam, quae recte sapienterque constituta sunt, diuque incorrupte servata, ut temporis lapsu languescant, sensim immutentur, et diversam formam suscipiant; unde opus, ut obliteratus rigor, si non omni, aliqua saltem in parte ad observantiam revocetur: id quod accidit in praefatis Causis pertractandis, quae a Papae Urbani Lege excipiuntur. In his quippe novus paulatim longe facilior et expeditior inductus est ordo sub ea specie, quod antiquus rigor retinendus sit dumtaxat, si, sententia dicta de casu excepto, progredi mens sit ad formalem Canonizationem, non autem, si ut legitimus Cultus adprobari petatur, nisi ad hoc tantum, ad petendum nempe Officium et Missam.

Quamobrem hanc veteris disciplinae relaxa-

ionem non sine aliqua indulgentia et moderatione coercere exoptantes, EE. Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi, serioque recogitantes decere, ut pro casuum diversitate, diversus sit modus, diversaque iudicandi ratio, re mature diligenterque perpensa in Ordinariis Comitiis sub infrascripta die habitis, unanimes fuerunt in Voto, decernentes, ne in posterum admittantur Instantiae pro concessione Officii et Missae in honorem illorum Dei Servorum, qui sunt aliquo ex recensitis modis in possessione publici et ecclesiastici cultus, nisi ordine sequenti servato.

Primum in Congregatione Ordinaria proponendum et discutiendum erit Dubium: *An constet de casu excepto a decretis s. m. Urbani PP. VIII.;* audito tamen in scriptis Promotore Fidei, cui tradenda erunt originalia et legalia documenta, ut suas exaret Animadversiones, quibus, si opus fuerit, poterunt Postulatores respondere. Si Patres EE. Sacr. Congregationi praepositi in affirmativam abeuntes sententiam dixerint, constare de casu excepto, locus erit in subsequenti Congregatione novae Instantiae super concessione Officii et Missae, audito pariter in scriptis Promotore Fidei, veluti supra dictum est.

Quatenus vero in aliqua ex Causis, in quibus adprobatus auctusque cultus est accessione Officii et Missae, procedi optetur ad formalem Canonizationem, Acta strictim iteranda erunt, ac retinendus antiquus iudicialis ordo, qui in similibus inviolabiliter servatus fuit. Et ita decreverunt et declararunt, praecipientes mihi infrascripto Secretario, ut Generale Decretum ederem, facto verbo cum SSmo. Die 16 Decembris 1826.

De quibus omnibus, et singulis facta Sanctissimo Domino Nostro Leoni XII Pont. Max. relatione, Sanctitas Sua Sacrae eiusdem Congregationis sententiam adprobavit et confirmavit, ipsumque generale Decretum praelo tradi, et evulgari mandavit. *Decretum Generale,* die 20 superioris mensis et anni.

FINIS TOMI SECUNDI.

REIMPRIMATUR

Fr. Augustinus Bausa O. P. S. P. A. Magister.

REIMPRIMATUR

Iulius Lenti Archiep. Siden., Vicesger.

GTU Library
3 2400 00374 9540

LIBRARY USE ONLY

2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
(510) 649-2500